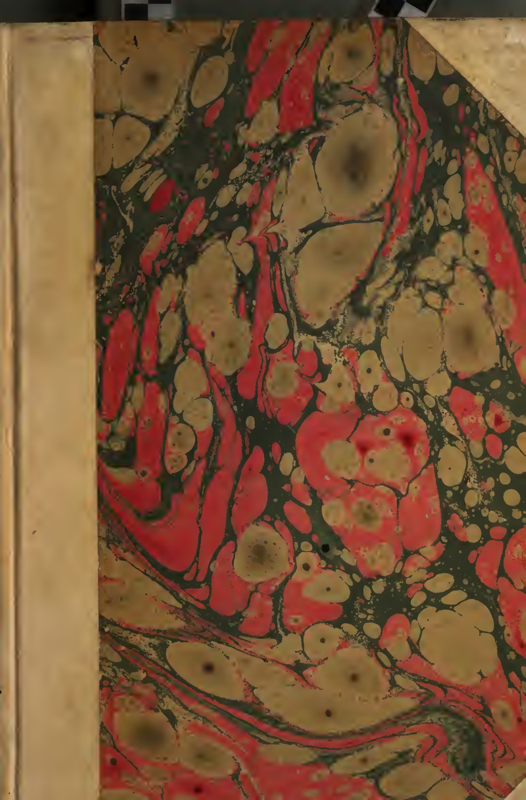

BIBLIOTECA
13
E
18

ANDREAE TIRAQVELLI REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS, DE VTROQVE RETRACTV MVNICIPALI, ET CONVENTIONALI, COMMENTARII DVO,

Quarta hac, eademq; postrema editione, ab autore ipso diligentissimè recogniti & locupletati: quæ autẽ recens ab eodẽ adiecta fuere, his notis inclusimus { }.

LVGDVNI.
APVD GVLIEL. ROVILLIVM.
Cum priuilegio Regis.
1571.

IO. N. VICTORII IN EFFIGIEM
Andreæ Tiaquelli, Regij in Curia Parisiensi Senatoris, Hexastichon.

Iam nihil est, venerande senex, quòd pulla sororum
Seamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Suberahee hæc vultus morei pictura: perennem
Ingenio vitam tot eua scripea dabunt.
Ergo vbi faealem Lachesis tibi neuerit horam,
Magna eamen fugiet pars Acheronta eui.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne fois ou plusieurs, ce present liure intitulé Andreæ Tiraquelli, Regij Cōsiliarij, Cōmentarij duo de vtroque retractu, municipali & cōuentionali, *reueu, corrigé & augmenté par ledict Tiraqueau: & faict defence de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses pais, terres & seigneuries, ledict liure ainsi reueu, corrigé & augmenté, si ce n'est par le cōsentement dudict Rouille: & ce iusques au temps & terme de neuf ans. à cōpter du iour & datte que sera paracheuee la premiere impression, sur peine d'amēde arbitraire, & de cōfiscation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretēdre ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entent, que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement ou à la fin dudict liure, serue pour toute notification, comme si la signification estoit faicte sur l'original. Car tel est son plaisir, comme plus à plein est contenu & declaré par lesdictes lettres de priuilege sur ce données à Moulins, le vintiéme iour de Feurier 1566. Et de son regne le 6.*

Par le Roy en son conseil.

Signé, De Vabres.

Et seelé du grand seau en cire iaune à simple queuë.

ANDREAS TIRAQVELLVS REGIVS IN CVRIA PARISIENSI SENATOR, LECTORI S.

RODEVNT tibi denuò, Lector amicißime, nostri de Retractu vtroque Cõmentarij, quarta iam fœtura renati, sed hactenus nũquam aut fidelius excusi, aut diligentius repurgati. Nam etiam si in superiori editione nihil eorũ fuerit prætermissum, quæ à Typographi industria poterant expectari: vitari tamen non potuit, quin multa eius diligentiam effugerint, quæ castigationem accuratiorem desiderarent: idque potißimum in acceßionibus superiori illi editioni adiectis, quæ ab amanuensi nostro raptim, vt fit, descriptæ, plurimũ operis illis typographicis negotij exhibuerunt. Quare cum nouam operis huius editionẽ adornaret Gulielmus Rouillius, singularis industriæ Bibliopola, & pro amicitia nostra iure meã in tanto incommodo opem efflagitaret: non potui ei, in re præsertim æquißima, nostraq́; existimationi, & tuis commodis coniuncta, officium meum pernegare. Opus itaque vniuersum denuò ad examen reuocauimus, & quicquid in eo mendarum, aut iam olim resederat, aut nuper irrepserat, tam accuratè repurgauimus, vt liquidò affirmare non dubitemus, nunquàm hoc opus aut felicius tractatum, aut diligentius emendatum, in lucem prodijsse.

Vale.

ANDREAS TIRAQVELLVS, SANCTISSIMO GRAVISSIMOQVE ORDINI SENATVS PARISIENSIS.

V M iuri dicendo Fontenaij apud Pictones, à Rege præfectus, nullas frequentiores lites iudicio eri, quàm de Retractibus, quos vocant, viderem, aliquid quod operæpretium esset, facturus mihi visus sum, si rem variam, atque maximè obscuram explanarem, meámque de re multorum disputationibus variè distracta, ac dissensionis plena, sententiam explicarem: tum vt magna in obscuritate versantibus lumen aliquod præferrem, ac efficerem, vt quid iustum, æquúmque sit, clariùs viderent: tum vt hic noster labor his, qui ius respondendi munus sustinent, laborem leuaret. Curauimus enim quantũ à nobis effici potuit, vt omnia, quæ ad hãc iuris partem pertinent, in hoc σύνταγμα cõuiceremus. Quod vt vobis dicarem, duæ potissimùm causæ fuerunt: vna, quòd editum sub id tempus est, quo me in vestrum collegium à Principe cooptatum obuiis (quod dicitur) vlnis excepistis, vt memor illius studij, quod singulare erga me semper habuistis, viderer. Altera hæc est, quòd qui Iureconsultorum scripta interpretanda sumpsissent, quicquid in eo genere cõmentati essent, ad eos mittant, qui iuris, atque adeò iustitiæ Antistites essent, quales vos esse iudico. Nam cùm iam anteà vos Iuris ciuilis, atque Pontificij intelligentia, atque omni genere eruditionis præstantes intelligerem: nihil tamen hoc quidem, præut quæ, ex quo in vestram Curiam adscitus sum, coràm ipse vidi. Καὶ γὰρ τὴν τὰ δίκαια ἀγαπῶσαν εὐνομίαν, καὶ μᾶλλον τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν δίκην visus sum mihi in vestro consessu videre. vsque adeò enim graues, sanctos, seueros, incorruptos, inadulabiles vos præstatis. Accipite igitur quem vobis dicamus, hunc nostrum laborem, & eius autorem, qua cœpistis voluntate, semper complectimini.

Valete, καὶ εὐτυχοῦντες διατελεῖτε.

ANDREAS

ANDREAS TIRAQVELLVS LECTORIBVS.

OMMENTARIOS in ius Pictonum moribus constitutum, & à vobis frequenter efflagitatos, & à me sæpe promissos, exhibeo vobis: non tamen totos, sed eam tantùm partem, quæ ad retractus, quos vocát, pertinet. Ea enim cùm quotidie à vobis appellaretur, neque vos nunc blanditiis scripta nostra elicere, nunc conuicio extorquere studentes, reiicere possem (permagni enim ad decus, laudémque patriæ, ea edi interesse, identidem occlamabatis, & ne quid mihi relinqueretur, quod causari ipse possem, in ea Galliæ vrbe nunc me agere addebatis, in qua typographi artifices totum illud opus elegãtissimè exprimãt) desideriis vestris obsecutus sum: vt in hoc veluti apposito ferculo, fame vestra abusi cõquiesceretis aliquandiu, minúsque molestè exigeretis, quod vobis apponi summæ meæ occupationes nõ sinunt. Nam dum à me in manus sumitur, vt lautius meliúsque fiat, ecce interuentorum turba non modò è manibus calamum aufert, sed etiam ipsam animi intentionem laxat, quam vix postea resumere possum. Ego tamen quod mihi temporis à forensi labore dabitur, in eo collocabo, vt opere meo integro frui possitis. Quod intra paucos dies quidem certè à me præstaretur, si res tanta, occupata opera, & impedito animo absolui posset. Neque eorum delicias atque desidiam quasi iudicium respicerem, qui ex ipso tantùm versuum numero magnam redundantiam in his cómentariis inesse coniiciunt. Nam si horum iudicio standum est, non solùm breuiter scribere, sed non omnino scribere satius est. De hoc commẽtationis genere ab his tantùm iudicium fieri volo, qui vt Iuris ciuilis atque Pontificij studio multùm operę dederunt, ita certum & syncerum iudicium futurum est. Etenim cùm vel manifestissimi edicti (vt ait Vlpianus) non negligendam interpretationem facilè illi intelligant, obscuris, atque ambiguis interpretum adhibendas esse explanationes vtique pronuntiant: tantum abest, vt meam diligentiam reprehendant, qui quæ ab his qui nobis iura descripserunt, angustè cõstricta sunt, dilatauerim. Nec verò illa parua mihi ad res planius explicandas causa fuit, quòd hæc mea ἐξήγησις alio ἐξηγητοῦ amplius non egeat. Nam siue authorum multitudinem, siue τὴν ἀξιοπιστίαν cõsideres, quibus quasi locupletibus testibus sentẽtiam meam confirmandam putaui, nihil eorum more à me scriptum inuenias, qui vt litigiosi disputatores, omnem in eo cogitationem ponunt, vt captiosa quadam probabilitate animos percutiãt legentium. Ex quo enim animum ad iuris interpretationem conuerti, studui diligenter, non tam veri aliquam speciem, atque similitudinem, quàm quod omnibus liqueret, legentibus exhibere. Quam scribendi rationem si tenuissent quidam iuris enarratores, maior ex eorum commentariis fructus caperetur. Est quiddam porrò, quod me textuum, vt vocant, atque interpretum frequentia crebrum effecit. In ea enim re lautos illos conuiuatores imitandos mihi proposui, qui vt omnium palato, atque stomacho seruiant, dubia quædam cõuiuia apparant, mensásque cõquisitissimis cibis extruũt, vnde quisque, quæ palatum optima iudicarit, facilè sumat. Nam cùm multa in eandem sententiam è Iurisconsultorum libris, quasi promptuario quodã, protulimus, nihil aliud efficere adnixi sumus, quàm vt quemadmodum in conuiuiorum ratione, quamuis à plerisque cibis singuli temperent, vniuersitatem tamen sic commendet varietas, vt vel languentem famem moliri, atque intendere queat, & secundum suam quisque naturam appositas epulas ingenuè agnoscat. Atque hæc ego sic accipi volo, non tanquam assequutum esse me credam, sed tanquam assequi laborauerim, fortasse nõ frustra, si modò vobis æquis vtar: vt ingratos admodum cõuiuas eos existimem, qui cùm prolixè accepti fuerint, conuiuatoris tamen luxuriam, atque lautitias accusent: digni certè homines, qui prandium in allio & pane apud σμικρολόγον aliquem Euclionem consumant. Sed non minor est eorum inhumanitas, aut potius stupiditas, qui multa ἀπροσδιόνυσα esse in his cõmentariis clamant. Non vident enim, in hoc scribendi genere alia ex aliis existere, & tanquam sermonem è sermone seri, vt nihil accersitum atque attractum dici possit. Multis versibus (si parua magnis cõferre licet) Homerus, multis Virgilius, hic Aeneæ, Achillis ille arma describit: breuis tamen vterque est, qui facit, quod instituit. Aratus etiam minutissima sidera consectatur: modum tamen seruat, non enim excursus hic eius, sed opus ipsum est. Hæc autem pręfari visum est, vt hic nulla esse redundantia, sed seruatus modus esse intelligatur. Valete.

N. CLERICVS ANDREAE TIRAQVELLO C. R. LVTETIAE PARISIORVM COLLEGAE SVO.

VM pro ea summa amicitiæ necesſitudine,quam inter nos cõſtituit & literarum ſocietas,& muneris coniunctio , opus magnum quod tibi eſt in manibus de Retractibus,legendum mihi dediſſes, non alienum meo officio putaui,te per literas hortari,ne tantos labores tuos domi latere diutius,iaceréque patiaris. Quod ſi minus efficere ſuadendo poſſemus (quoniam ſiue iudicio , ſiue timiditate quadam ingenua ab edendo refugis) at certè viſum eſt gratia contendere,& rogãdo, ſi quid noſtra cauſa vis,vt quæ de ea parte iuris ciuilis frugifera & fructuoſa,locóque feraci & vbere,commentatus es,in lucem edi primo quoque tẽpore permitteres. Neque ob id tantùm,quòd intemperantis eſſe dicant,ſcribere quod ocultari velit: ſed magis adeò quòd confidam eam rem fore tibi & ſempiternæ gloriæ,& iis, qui ciuili ſcientiæ ſeſe dediderunt,vtilitati maximæ. Etſi enim hæc ætas præſtantiſsima tulit ingenia , quorũ monumẽtis Iuriſprudentia noſtra nõ mediocriter illuſtrata eſt: perpauci tamen extiterunt ,qui & forum ſequuti,& ſcribẽdi ratione delectati,vſum ipſum forenſem,cauſarúmque tractationem,cum vetere Iuriſprudentia coniunxerint, ſine qua nemo, mea quidem ſententia, veram ſolidámque Iuriſprudentiam aſſequi facilè poterit. Quis enim ignorat,vſus foríque inſcitia quãtos noſtris ſcriptoribus errores obiecerit? quantas tenebras rebus nonnũquam clariſsimis effuderit? quàm inanibus turbulentíſque diſsidiis Ius noſtrum ciuile vndique compleuit? Itaque cùm in te & ſummam iuris intelligentiam animaduertam,& vſus forenſis tantum,quantum in eo eſſe poteſt,annos qui XXX. plus minùs clariſsimæ prouinciæ iuri dicũdo præfuit, deinde propter dignitatem in noſtrum ordinem cooptatus fuit, exiſtimare equidem non poſſum,quin illæ ipſæ elucubrationes tuæ populo noſtro gratiſsimæ optatiſsimæque futuræ ſint: præſertim cùm ea doceas,quæ es expertus, quibúſque non interfuiſti ſolùm,ſed & præfuiſti. In quo equidẽ haud ſcio virtutémne tuã magis probem, an diligentiam mirer, qui in tanta occupatione vitæ,procuratione muneris publici, familiæque vt numeroſæ,ita & felicis,ſemper legas aliquid aut ſcribas, in híſque curis grauiſsimis quotidie temporis aliquid tibi ad hæc ſtudia recolenda ſumas. Cæterũ non habeo neceſſe verbis librum tuum ornare,quem ſatis & nominis authoritas & vtilitatis magnitudo cõmendet. Tantũ dicam,ſi cæteri Iuriſconſulti tuo exemplo ſe ad ſcribendum conuertant, quos habemus plurimos ciuilis ſciẽtiæ cognitione exteris hominibus pares,vſu verò ipſius exercitationéque longè ſuperiores: fore propediem,vt huius generis laudem omnibus nationibus eripiant & perferant in Galliam,témque publicam noſtram, ſicut hactenus reliquas arteis,quæ quidem erant expetendæ,ſtudio atque induſtria ſua noſtri homines tranſtulerunt.

Andreas Tiraquellus Nicolao Clerico collegæ ſuo.

VM mihi conſcius eſſem, quàm magnis occupationibus diſtrictus hos commentarios cõſcripſiſſem,certum erat mihi tantiſper eos tenere,dum plus otij nactus,quæ informata tantùm mihi videbantur,expolirem: niſi tibi tota hæc commentatio ſic probata eſſet,vt poſt iudicium tuum viri grauiſsimi eruditiſsimi,ac ſuper iſta veriſsimi, eam edere in publicum non dubitem. Neque enim liberiùs ad edendum ſpatium mihi expectandum eſt, cui ex quo in ſummam illam curiam adſcriptus ſum , vix vnus adhuc dies ab interuentoribus vacuus fuerit, vt iis, quibus meorum ſtudiorum fructus paulò acerbiores fortaſſe videbuntur, ob eam cauſam multò æquioribus vti debeam. Vt igitur te conſiliario atque autore è meis manibus liber hic emiſſus eſt, ita tuo præſidio in hominum conſpectum perducendus eſt. Vale, & me (quod facis) ſemper ama.

MICHAELIS HOSPITALIS, REGII IN CVRIA PARISIENSI, SENATORIS.

Ausim quinetiam in genere hoc componere nostros
Antiquis, dubiámque rei suspendere palmam:
Non his post Romæ excidium quicunque fuerunt,
Et quos iam longo præcedimus interuallo:
Sed priscis legum nostrarum autoribus illis:
Sulpitios dico, Labeones, atque Sabinos,
Atque alios horum similes. Queis omnibus vnus
Par erit, aut non inferior, me iudice, certè
Deliciæ nostræ Tiraquellus, vir bonus, (vno
Vt verbo absoluam) prorsúsque simillimus illi,
Quem veteres quondam dixerunt iuris asylum,
Pictos ille suos magna cum laude regebat,
Cùm subitò Regis mandatu accersitur inde.
Nunc in iudicibus centum sedet. Anteà multò
Maiores meritus, & mox habiturus honores.
Pluribus hic monumenta suorum æterna laborum
Scripta voluminibus, veram testantia laudem,
Et quibus ad viuum expressa est illius imago,
Prodidit. At nullo mage delectabere, Lector,
Quàm quo posteriùs complectitur omne libello
Ius adgnatitium, & dominorum in rebus emendis,
Mancipióque datis reuocandis in sua iura.
Vicit in his se: aliis alios superauerat antè.
Sic semper meliora existunt vltima quæque.
Vt duraturos fructus solet arbor adulta
Ferre diu: sic quæ senibus sunt edita nobis,
Et multò prudentibus vsu, credere par est,
Et si floridiom minùs, solidissima certé.
Hunc ergo lege: proficies (mihi crede) legendo.

ADRIANVS DVDRACIVS
ANDREAE TIRAQVELLO
COLLEGAE SVO.

Quottidie addiscentem aliquid, sed plura docentem
Agnosco fieri te, Tiraquelle, senem:
Extremum hoc testatur opus, quòd tarda senectus
Ingenij dotes addidit, haud minuit.

Michaelis Tiraquelli Fontenaij apud Pictones Præfecti, autoris filij, ad Lectorem.

Est suspecta fides natorum in laude parentum:
At pro mille liber testibus vnus erit.

Rodolphi Galerij, ipsius autoris generi.

Si socer est instar (ceu tradunt iura) parentis,
Non minùs est generi reiicienda fides.
Sed quid opus laudes est hic numerare superbas?
Prostat opus: nec eas mens cupit artificis.

Roberti Riualderij, alterius generi.

At satius multò, quàm dicere pauca, tacêre.
Et multa vt dicam, dicere pauca ferar.

Francisci Tiraquelli eiusdem autoris filij, ad cæteros fratres.

Ardua virtutis pater esse cacumina cernens,
Primus iit, nobis triuit & ille viam.
Ergo alacres pro se sectemur quisque parentem:
Et quam constrauit, cura sit ire via.

Andreas Tiraquellus, Maturino Tiraquello fratri.

Ingenij, frater, nostri monumenta parentis
Censeo germani fratris habenda loco.

Maturinus Andreæ fratri,

Quin frater, patris hæc soboles verissima nostri est:
In nobis partem vendicat ipsa parens.

Duorum Lectorum Dialogus.

Hic nihil est, Lector, quod iure reprehendere possis.
Imò est. Quid? Legum copia tanta. Bene est.
Si quod laudari debet, reprehenditur. an non
Est satias potior, quàm male suada fames?

TITVLI PRIMI HVIVS VOLV-MINIS,

DE RETRAICT LI-GNAGIER,

PRAEFATIO.

1 VLLVS omnino locus est in nostris consuetudinibus, qui latiùs pateat quique frequentiùs in negotiis forensibus occurrat: nec hîc quidem tantùm, sed & in tota Gallia, adéoque vniuersa penè Italia, & aliis quoque regionibus. Nam ex omnium ferè gentium institutis & moribus id obseruatur, vt consanguineus (ita vbique voco propinquum genere) venditoris intra certum aliquod tempus, & frequētiùs quidem vnius anni, admittatur ad redimendum retrahendúmque prædium venditum, aut aliud quippiam immobile, restituto venditionis pretio. *Retractum vbi locū habeat.*

De Gallia testatur Ioan. Fab. vnus omnium qui hactenus leges interpretati sunt, cōsuetudinum Gallicarum scientissimus, in l. j. col. vj. in paruis, vers. in iij. casu, C. de sum. trin. & in l. dudum, C. de contrah. empt. vbi dicit hanc esse generalem regni Franciæ consuetudinem. & in l. ij. col. item ij. C. de rescind. vend. & in §. ex non scripto, col. vj. vers. circa quartum, Instit. de iure naturali, gentium, & ciuil. & in §. vlt. col. quoque vlt. Instit. de duob. re. & in §. j. Inst. de emp. & vendi. vbi & hanc dicit generalē esse consuetudinē in regno Franciæ: & alibi sæpe. & Lud. Bolog. consi. xxv. in amplissimo: & ex multis constabit, quæ scribā super hoc tit. *In Gallia.*

Dominio Ducali, siue id sit Mediolani, siue Venetiarum, siue Ferrariæ, siue aliud, testimonium præbet Alex. consi. xxiiij. inspecto processu, lib. iiij. Priuatim autem Mediolano Ias. consi. cxciiij. superuacuò videtur, in prin. lib. ij. vbi & idem asserit de ciuitate Binaschi. Venetiis autem Paul. Castr. consil. cccxlix. consuetudo Venetorum, lib. ij. Ferrariæ, Sal. in l. ad officium, ante finem, C. cōmu. diuid. Paduę Paul. Cast. consi. ccclj. præfata reformatio, iuncto casu illius consi. lib. ij. & cōsi. cccxxx. circa primum, eod. lib. ij. & inter consi. illius, Ioā. Bapt. Rosel. cōsi. ccxlix. statutum Paduæ, in prin. lib. ij. Aluar. in c. porrò, col. vlt. tit. qualit. feud. ali. pot. Cæpol. causarum ciuilium consi. xliij. clarissimè, in prin. & iterú consi. seq. in quæstione, etiam in prin. {Maria. Soci. iunior consi. iiij. cùm prædiú, in casus positione. & sępe in eod. consi. lib. ij. } *Dominio Ducali.* *Mediolani.* *Binaschi.* *Venetiis.* *Ferrariæ.* *Paduæ.*

Florentię testis est Ang. in l. imperator, ff. de pac. & Ias. in. l. ij. col. iiij. ver. iuxta suprà dictum, C. de iure emph. Alexandriæ, Raph. Fulg. inter consi. Franc. Curt. senioris consi. xxxiiij. tenor consuetudinis, post prin. Bergomi, Alber. in d. l. dudum, C. de contrah. emp. & in l. si filiusfamiliâs, §. cùm fundú, vers. item facit ad alium, ff. de verb. obli. vbi Pergamum corruptè appellat. Lucæ, Philip. Dec. consil. ccxxij. viso puncto, in prin. & consi. cclxxv. le ij. (is enim numerus est duplicatus) incip. in caussa quæ Lucæ agitatur. {Marianus Soci. cōsi. xxij. cauetur statuto, etiā in casus positione. & sequitur eod. consi. lib. j. & consi. j. magnificus, etiam in casus positione. & alibi sæpe in eod. consi. lib. ij. } Bononiæ, Iac. Butr. in d. l. dudum, dum ibi dicit, habemus statutú contra hanc l. is enim Bononiensis erat. Rauennæ, Cæpo. causs. ciuil. consi. *Florentiæ.* *Alexandriæ.* *Bergomi.* *Lucæ.* *Bononiæ.* *Rauennæ.*

Triuisij.

xlvij.in causa vertente,col.j.Triuisij,idem eiusdem operis cõsi.lxij.in Dei nomine, &c.in quæstione de qua, col.j. vbi declarat statutum eius ciuitatis admittentis prolem ad huiusmodi retractum,an scilicet omnes consanguinei,nedum descendentes,atque etiam fœminæ admittantur. Sed & de eadem ciuitate refert Paul.Cast.d.consi.cccxlix.lib.ij.& Socin.consi.xlv.supponitur in facto,lib.iij.{Et in castro nono de Carfagnano,vt patet ex Maria.Socin.iuniore cõsi. xx.pro statuto castri noui, in casus positione.lib.j.}.& in vniuersum de multis Italiæ partibus. Sal.in d.l.dudum,col.ij.vers.quæro post hãc.& Hippo.Marsi.sing.liiij.in multis partibus.Et in Hispania est lex similis in lib. v.ordinationum(quas vocant)regiarum, tit.vij.l.vj.& seq. cuius meminit Ferd.Loaz,in repet.l.filiusfamilias,§.Diui,col.xl.num.227.ff.de leg.ij. & dicit Paul. Castr.in d.l.dudum,quòd propè vbique sunt huiusmodi statuta & consuetudines.

In Italia. *Hispania.* *Vbique gentium.*

Retractus quàm diuersæ appellationes. *Ius protomiseos.* *Πρωτομίξεως.* *Προτιμήσεως.* *Προτομύσεως.*

2 ¶SVNTQVE HVIVS iuris diuersæ appellationes. Nam Fœdericus in sua constitutione,quam de eo nũcupatim edidit,cuius initium est,sancimus amodò,aut,vt alij legunt, omnimodo,id vocat ius protomiseos, nomine, vt opinor,corrupto:& fortè scribendum est, protomixeos, πρωτομίξεως a πρῶτος,id est,primus, & μῖξις,id est, mistio,coitus, coniunctio:quòd ex eo iure veluti misceantur & coeant,vel in idem dominiũ,si vicinus aut consors redimat, vel in eandem familiam siue consanguinitatem,si consanguineus, quæ antea separata ab his fuerant. In ea autem constitutione inter cætera statuitur, quis illorum primus admittatur, & cæteris præferatur.Hincque,nisi me cõiectura fallat, πρωτομίξεως nomen. Nisi malis legere προτιμήσεως, id est,prælationis,à προτιμᾶν,id est, præfero.nam & sic legendũ putat vir omnibus modis laudatissimus Carolus Molend.in consuet.Parisienses tit.j.§.xliij.col.vlt. Siue etiam πρωτομύσεως,à πρῶτος,& μύειν præclusio:quòd scilicet eo iure consanguineus, consors, vicinus aliis emptoribus veluti viam præcludant.Primum autẽ & postremum propiùs accedunt ad vulgarem illum titulum:sed medium illud rem ipsam significantius exprimere videtur. Et vt verius quoque videatur,facit autoritas hominis Græci non indocti Constantini Harmenopuli Nomophylacis Thessalonicensis in Epitome Iuris ciuilis,cui hunc titulum præfixit πρόχειρον νόμων.Is enim lib. iij.eius operis hunc titulum inter alios præfixit,περὶ προτιμήσεως.Cui hæc verba subiecit: διαπραθείσης γενομένης, τῶν μὲν ἐξωτικῶν ὁ δανειστὴς, ἢ ὁ συγγενὴς προτιμᾶται εἰς τὸ ἀγοράσαι. τῶν δὲ συγγενῶν ὁ δανειστὴς: ἐκ δὲ τῶν δανειστῶν ὁ τὸ πλεῖον χρεωστούμενος. Id est, Venditione facta, extraneo creditor aut propinquus præfertur in emptione:propinquo autem creditor: ex creditoribus autem, cui plus debetur. Quæ propè ad verbum sumpta sunt ex l.j.ff.de priui.cre. Ea est huiuscemodi: Cùm bona væneũt debitoris,in comparatione extranei,& eius qui creditor cognatúsve sit,potior habetur creditor cognatúsve:magis tamẽ creditor,quàm cognatus:& inter creditores potior is est,cui maior pecunia debetur. Et ea quidem l.soler à nostris allegari ad fundamentum nostri retractus: de quo nos amplissimè dicemus infrà in hac præfat.nume.41.huc itẽ pertinet, & multis seq. At Ioan.Oldendorpius,vir certè doctissimus,in libro de iure & æquitate legit in ea Fœderici constitutione,protheniseos,idque non semel,vt casus videri possit,sed iterũ atque iterum,vt de industria factum censeatur. Qua tamen ratione ita legit,prorsus ignoro.

Protheniseos.

Ius congrui.

3 ¶Porrò in eam constitutionem πρωτομίξεως commentaria ediderunt Bal.& Matth. Afflict. qui & ipse post And.Barul.in l.prædia,C.de loca.præd.ciuil.lib.xj.id ius vocat ius congrui.Cui appellationi conuenit,quod scribitur in re non admodum dissimili in l.congruit,C.eo.tit. cuius hæc verba sunt:Congruit æquitati,vt veteres possessores fundorum publicorum, nouis conductoribus præferantur. Sunt enim,qui & eam l.pro nostra consuetudine afferũt, tanquã scilicet non dissimiliter hîc cõgruat,vt consanguineus extraneo præferatur.Et ego persanctè deierare ausim,eam iuris congrui appellationem illinc esse depromptam. Statutũ autem Paduanũ vocat Præsentationem:vt videre licet apud Pau.Cast.in omnibus propè consi.suprà ex eo citatis, & Cęp.consi.etiam suprà allegato,& alio,si non idem sit,cuius meminit Alex.consi.lxij.in causa,col.j.lib.vij. Quæ appellatio proximè conuenit cum nostra consuetudine,quæ & eam Oblationem vocat.Ea autẽ hinc manauit,quòd consanguineus tenetur offerre pretium emptori.

Ius præsentationis.

Retractus ius recompræ appellatus.

4 ¶Statutum Lucanũ vocat id ius Recompræ,vt tradit Philip.Dec.d.consi.ccxxij.col.ij.vers.sed is nullo modo.At Petr.Anch.cõsi.ccclxx.ante omnia.in fin.& Flor.à S.Petro, consi.seq.quòd dicta domina,in prin.non recompram vocant,sed recomperam & recomperationem:quod tamen idem est, nisi quòd in priori voce detracta est e litera per syncopen, vt sæpe fieri assolet. Est autem ea vox vulgaris Italorum,quæ significat veluti recuperationem,quòd scilicet consanguineus rem venditam recuperat. Nisi malis dictũ à comparando,quasi dicas recomparare, id est redimere. Nam plerunque comparare emere significat,vt colligitur ex l.j.& ibi glos.in verbo,comparauit.Bart.in ij.opposi.& Bald.col.j.vers.item nota quòd verbum,C.de rer.permut. ex quibus Bald.ipse dicit,hoc verbum vulgò accipi pro verbo vendendi,atque etiam ex l.à Diuo,§.si post addictũ,& §.vlt.ff.de re iudic.& l.ij.ff.de litig.& l.nec quasi,ff.de rei vindic.& l.li

Comparo verbum quid significet.

beris

beris.§.si quis sciens,ff.de lib.caus.& l.semper,§.negotiatio,ibi,pecunia cōparatis nauibus, ff. de iure immu.& l.ij.§.ad frumenti comparationem,ff.de admi.re.ad ciuit.per.& l.procuratoris,§.planè,ff.de tribu.actio.& l.iij.§.j.ff.de in rem vers.& l.quidam,eo.tit.& l.si procuratorē, §.si tutores,& §.si liber,ff.mand.& l.si mandauero,§.fugitiuus,eo.ti.& l.ex facto,in prin.ff.de hæred.insti.& l.is qui suis,§.nihil,ff.de manu.& l.si à creditore, in verb.cōparasti,iuncto verbo,venditor,C.de obl.& act.& l.ea conditione,C.de rescin.vend.& l.sicut,C.de act.empt.& alibi sæpe.Et ita quoque maximi auctores vsi sunt. {Cato Censorius in Re rustic.cap.j.Prædiū cùm comparare cogitabis,sic in animo habeto,vti ne cupidè emas.} Teren.in Eunch.

Imò si scias,quod donum huic dono contra comparet,

Tum magis id dicas —

Quo loco Donatus,comparet,interpretatur,emat. Liuius lib.ij. ab Vrb.cond.Annonæ imprimis cura habita,& ad frumentum comparandum missi in Volscos.Suetonius in Iulio Cæsare, cap.xlvij.Gemmas,toreumata,signa,tabulas operis antiqui,semper animosè cōparasse. {Hincque comparator pro emptore,l.j.C.de cap.& distrah.pign.trib. caus.lib. x.} Vt hinc intelligas, Rufinum fuisse ab Hieronymo in tertia aduersus illum Apologia, iniuria reprehensum, quòd comparatum codicem pro empto posuerit:quasi, vt ille ludit,comparatio æqualium tantùm sit,emptio pretij annumeratio.Scio autem id verbum comparadi, & de alijs modis acquirendi,quàm per emptionem dici:vt probatur in l.si quid earum, & ibi glo.& Bar.ff.de lega.iij.de quo per gl.& Bart.in d.l.j.C.de rer.permut.eundem Bart.in l.j.ff.de contrah.emp.Alex.cons. lxxxv.animaduertis,col.vi.lib.iiij.Barb.in rub.ext.de emp.& vend.col.vii.versi.verùm autem verbum.Corn.consi.lxxiij.quamuis videatur,col.iij.versi. quod verbum,lib.iiij. vbi tamen dicit,in vsu vulgari,id verbum accipi pro verbo emendi. & Fabia.in tracta.de emp.& ven.in ij. q.princ.col.ij.versi.secundò fallit.Ex quo & Terentius in Andria:

— Atque ex incommodis

Alterius sua ut comparent commoda.

Et ibi quoque Donatus exponit,comparent,id est,acquirant. Firmianus autem in tractatu gabellarum,in tertia parte viij.partis principa.quæst.j.dicit , quòd compra,est vulgare Italorum, quo significatur veluti acquisitio.

5 ¶Sed & consuetudo nostra,& vniuersa propè Gallia,retractum vocat à retrahēdo:quòd scilicet consanguineus ad se,atque ita ad familiam & cognationem , à qua res recesserat , eandem retrahit.Quod verbum frequens est apud receptissimos autores, è quibus satis erit vnum,qui instar est omnium,citasse.Is est Virgil.lib. v.Aeneidos: *Retractus à retrahendo dictus.* *Retrabo, verbum.*

Nate dea, quo fata trahunt,retrahuntque,sequamur.

In nostris autem legibus sæpissimè repetitur , vt in l.j.non semel, C.de natura.lib.quo in loco Bal.alludens ad nostram consuetudinē,allegat c.constitutus,extr.de in integ.rest. vbi fit mentio huius nostræ consuetudinis.Sed & reperitur in l.j.C.de tabular.lib.x.& in l.cùm procuratores,C.de metal.lib.xj.& in l.j.C.de fund.rei priua.eo.lib.xj.& in l.j.C.de diuers.offi.& appar.iudic.lib. xij.Sed & in ff.quoque,nequis dubitet,comperitur:vt in l.in fraudem,§.à debitore,ff.de iure fisci,& in l. Imperatores.§. item rescripserunt agros,ff.de administ.rer.ad ciuit. pertin.vbi scribitur,curatorem ciuitatis debere retrahere agros Reipublicæ.

6 ¶Et hinc verbum retractandi,in eadem propè significatione retrahendi siue reuocandi, in l. Pomponius,§.ex facto,ff.de acquir.poss.& in l.si dolo.ff.de dolo malo ,& in l.non solùm,§.itē ait,ff.de procur.in l.quod autem,§.si vxor,ff.de dona.inter vir.& vxor.& in l.quo enim,§.vlt. ff.de solut.& in l.si cum militaribus,C.de restit.mil.& in l.vlt. §.ipsum autem, C.de bon.quæ lib.& l.ij.C.ne fisc.rem quam vendid.lib.x.& apud Virgil.statim initio lib.xij.Aeneidos: *Retracto, pro retrabo, siue reuoco vsurpatum.*

— Nihil est quod dicta retractent.

Quanquàm pro iterum tractare, vt tradit Sextus Pompeius, siue iterum excutere,examinare accipitur,& quidem frequentissimè:vt in l.j.& ij.ff.ne de statu def.& in l.ij.§.j.& ij.& iterū in l.vlt.ff.de collu.dete.& in l.aut priuatim,§.j.ff.ad S.C.Turp.& in l.in omnibus,§.j.ff.de diuersi.& temp.præscr.& in l.eius qui,in prin.ff.de iure fisci,& in l.in bonæ fidei,C.de vsur.& in l. præcepit,C.de can.larg.eod.lib.x.Et apud Pliniū lib.episto.vj.ad Vrsum,Finitámque causam retractauit.Et alibi sæpe, vt apud Budæum, Galliæ sidus fulgentissimum , videre licet.Paulus autem noster sine compositione id,iterum tractare,appellauit,in d.l.in fraudem,§.quoties, ff. de iure fisci. {Seruius autem(ne illud prætermittamus)in lib.7.Aeneid. Virgilij scribit,retractare esse repetere quod omiseras,in id referens illud ipsius Virgilij, *Item pro iterum tracto.*

— Desuetaque bello

Agmina in arma vocat subitò,ferrúmque retractat.}

7 ¶ID AVTEM ius retractus etiam ex legibus Mosaicis, omnium primis , fuisse obserua- *Retractus le-*

gibus Mosis obseruatus.

tum liquidò constat, ex vigesimoquinto cap. Leuiti. cùm scribitur, Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam, & voluerit propinquus eius, potest redimere. Et apertè quoque declaratur Ruth.iiij.cap.vbi ita scribitur: Partem agri patris nostri Elimelech vendidit Noemi, quæ reuersa est de regione Moabitide: quod audire te volui, & tibi dicere corã cunctis sedentibus & maioribus natu de populo meo. Si vis possidere agrũ iure propinquitatis, eme & posside. Et Hieremiæ xxxij.cap.vbi hæc quoque verba adscribuntur: Eme tibi agrũ meum, qui est in Anathot. tibi enim competit ex propinquitate, vt emas. Quem locum enarrans Diuus Hieronymus, Non erat, ait, licitum possessionem de tribu transire ad tribũ, nec de familia ad aliam familiam. Id quod etiam è nostris citat Lucas Pen. qui & alia quædam in id affert, in l.j. col.ij. in verbo, debiti, C. de impo. lucra. descrip. lib. x. Et hac quidem ratione iubetur Numeri ca.xxxvj. eodémque vl. vt omnes viri ducant vxores de tribu & cognatione sua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipiant, vt hæreditas permaneat in familiis.

Retractũ non esse iuris diuini.

Præcepta Mosis trifariam diuisa.

8 ¶Et horum quidem sacrorum Bibliorum locorum autoritate adducti quidã contendunt, hanc nostram retractus consuetudinem esse iuris diuini, existimãtes omnia, quæ legibus illis Mosaicis statuta sunt, ius diuinum cõstituere. Sed illi admodum falluntur. Quod ne nescias (nam id ad totum hunc tractatum multùm habet momenti & ponderis) animaduertẽdum est, placita, præcepta ac dogmata veteris testamẽti trifariàm discriminari: Alia enim moralia, alia cæremonialia, alia denique iudicialia: quæ omnia nominatim, speciatimque tanguntur Deute.ca.5. his verbis, Loquar tibi omnia mandata mea, & cæremonias, atque iudicia, &c. Et c. seq. cùm scribitur, Hæc sunt præcepta, cæremoniæ, atque iudicia, &c. Et c.viij. Caue ne negligas mãdata eius, atque iudicia, & cæremonias. Et iij. Reg. ij. vt custodias cæremonias eius, & præcepta eius, & iudicia. Et ij. Paralip. xxxiij. vbi dicitur, Si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legẽ, & cæremonias, atque iudicia. quæ mandaui per manum Mosi. Et Esdræ ij. lib. c. j. Et non custodiuimus mandatum tuum, & cæremonias, & iudicia, quæ præcepisti Moysi. Iudicialia autẽ, (vt interim cætera omittamus) quæ & nonnulli legalia non iniquè appellant, (cuiusmodi est illud de redimendo agro vendito à propinquo & tribuli) non apud nos habent vim legis, quæ obligare possit, nisi quatenus in nouo Christi testamento approbata reperiuntur, vt ex Theologis quoque scholasticis (nam & hos aliquando, vt omnibus satisfaciam, haud grauatè appello) voluit Alex. Hales, cæterorum huius monetæ Antistes, in ij. parte summæ, q.iij. membro j. iterúmque in iij. parte. q.lix. mẽbro j. & eius discipulus Diuus Thomas Aquinas, in prima ij. q.ciiij. ar. iij. rursumque in secunda secundæ, q.lxxxvij. art. j. & in quotlib. ij. art. viij. & alter eiusdem discipulus, sanctimonia quoque insignis, Bonauentura in quarto sent. di. iij. ar. iij. q. ij. in qua etiã di. copiosius hæc attigit cæterorũ subtilissimus, aut si mauis tenebricosissimus ex nomine Scotus, in vlt. quæst. ad fi. & idem Bonauen. in eodem iiij. sent. dist. xxxvij. art. ij. quæst. j. & Richar. in eodem lib. dist. xvj. Ant. Flor. in prima parte summæ, tit. xiiij. c.vj. in prin. col. iij. vers. iij. differunt. Ange. Cla. in verbo decima, versic. ij. & è recentioribus Gabriel Biel, in tertio senten. dist. xxxvij. quæst. j. art. ij. conclus. v. ad fi. & rursum in iiij. dist. j. q. iiij. art. iiij. dubio item iiij. & Marsilius ille Ficinus, qui iure optimo columen Theologiæ simul & Philosophiæ nostri seculi appellari potest, in eo libro, quo de religione Christiana tam verè ac piè, quàm eleganter, disserit c.xxxiiij. vbi & præcepta Mosis multis modis distinguit, asserẽs ea esse præcipua, quæ in Decalogo cõtinẽtur, data enim primùm nullo medio fuisse à Deo in tabulis lapideis populo vniuerso: deinde tanquam perpetua in arca testamenti in sancta sanctorum inclusa. Cætera verò minutiora esse, ac data per Mosen, & ab eo chartis inscripta, atque extra sancta sanctorũ posita. Inter hæc autẽ alia simpliciter moralia esse, quæ quoniam naturæ legẽ imitantur, sempiterna sunt fermè, sicut præcipua. Alia ad iudicia pertinent: quæ in æquitatis arbitrio posita, prout rerum vsus exigit, variantur. Alia verò ad cæremonias: quæ sunt parui momẽti. Et hæc quidem scitissimè probat autoritate ipsius veteris testamenti. Sed & idem quoque tradidit, & inuictissimis rationibus comprobauit Paul. Ricius in lib. de Christiana veritate, tracta. ij. parte iij. cap. item iij. & ex antiquioribus (hos enim prætermittere piaculum esset) Origines in Exodum Homilia decima, & in Numeros Homilia vndecima, Hieronymus in epistola ad Augustinum, cuius initium est, Tres simul epist. ipse Augustinus libro aduersus Manichæum sexto ferè per totum eum librũ. & iterum lib. xix. cap. xviij. & ad Bonifacium cõtra duas Pelagianorum Epistolas, lib. iij. cap. iiij. & Ambrosius in epistolam Pauli ad Colossenses, c. ij. & in epist. lxxij. ad Irenæn. & horum primus Tertullianus in lib. aduersus Iudæos.

Iudicialia seu legalia Mosis non obligare.

9 ¶Et è nostris (ne eorum autoritate defici videamur) idem voluit Imol. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. iij. ad fi. & ibi quoque Rom. col. x. ff. de verb. obl. & idem Imol. in l. iij. col. vl. & ibi etiam Fran. Aretin. col. iij. vers. prima ratio, ff. de testa. ipse Imo. in c. vlt. col. iij. de consue. & con. omnium primo, in casu præmisso, in fin. Card. Flor. loquens de lege Mosis qua masculi præferebantur fœminis in successionibus, con. ij. circa statutum, ad fi. Mart. Laud. in tract. primogeni

mogenituræ,col.pen.verſi.rurſus quæritur nunquid.Bellamera conſ.xxviij.in facto mihi tradito,col.ij.verſicu.ad partem contrariam Alex.conſi.xiij.attentis his,col.iij.verſicu.præterea præcepta,lib.vij.Franc.Aretin.in l.vlt.col.pen.verſi.iij.quod non valet.C.de pact.Barb.conſi.xxxix.clementiſsimi Dei,col.j.lib.ij.Iaſ.in l.qui ſe patris,col.v.ver.& nota quòd inter Iudæos,C.vnde libe.Philip.Dec.in c.conſuluit,in ij.not.extr.de appel. Zaſius conſt.j.illuſtres, nu.61.lib.ij.Et huc quidem pertinent not.à glo.& Archid.in §.his itaque reſpondetur,per text.li.vj.di.Panor.& alius in c.j.extr.de homicid.& idem Panor.in d.c.vlt.col.ij.verſi. in glo.ij.extr.de conſuet.& in c.ij.col.iij.extr.de probation.

10 ¶Et ne de hac re dubites,quantùm ad iudicialia ſiue legalia pertinet,de quibus hîc ſpecialiter loquimur:id quod diximus,poſſum multis Chriſti Domini noſtri teſtimoniis probare:ſed vnú tantùm aut alterum breuitatis gratia nunc afferam. Nam quod ſcriptum eſt in lege Moſaica, Oculum pro oculo,dentem pro dente,Deuter.xix.& Exod. xxj. damnat Chriſtus Matt.v.cap. quodque de libello repudij traditur Deuter.xxiiij. id Chriſtus quoque reprobat, abrogátque Matth.eod.c.v.atque iterum xix.& Marc.x.& Luc.xvj.Súntque plurimi in ea ſententia , quòd ea lex repudij non excuſaret à peccato,& in iis gl.in c.In lege,xxiiij.quæſt.iiij. Archid.in c.qui peccat,iudem quæſt.& cauſa.Hoſtien.in c.gaudemus,col.iij.in verbo,qui autem,extrà,de diuort.Bald.aut quiſquis eſt,inter conſ.illius,conſil.ccccxxviij.inquiſitio prædicta,col.ij.lib.v.& magna Theologorum cohors,in iiij.ſenten.diſt.xxxiij.& latè diximus in noſtris Legibus connubialibus.Ex quibus planè intelligis,placita legalia Moſis non fuiſſe Iuris diuini. Nam ſi talia fuiſſent,perpetua quoque & immutabilia permanſiſſent,nec crimini aut peccato feneſtram aperuiſſent. Quantùm enim ad primum pertinet,ſcriptum eſt Pſalmo octogeſimooctauo,Neque prophanabo teſtamentum meum , & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.Et Eſaiæ cap.xl.Verbum Domini manet in æternum.Et alibi, Cœlum & terra tranſibunt,verba mea non tranſibunt.Matth.xxiiij.Marci xiij.Lucæ xxj. Et rurſum alibi : Facilius eſt cælum & terram præterire, quàm de lege vnum apicem cadere,Lucæ xvj. Quantùm autem ad ſecundum, conſtat viam Domini impollutam eſſe,Pſalmo xvij.& legem ipſius immaculatam,Pſalmo xviij. Vt non immeritò damnata ſit hæreſis Cerinthi,Hebionis,& Nazareorum,aſſerétium legem Moſis in omnibus eſſe obſeruandam,ſicut & nouam,teſtimonio Philaſtri,& Auguſtini in libro de hæreſibus.Nam & Gerſon,non contemnendus Theologus,in tractatu de contractibus, parte j.conſideratione x.dicit fore hæreticum , ſi quis credat iudicialia Moſis præcepta nos obligare.

Aliquot præcepta Moſis à Chriſto damnata.

11 ¶Igitur ſatis ex iis quæ diximus conſtat, iudiciales Moſis leges, non eſſe diuinas:niſi & ea ratione,qua leges Canonicas eſſe diuinas,tametſi humanæ ſunt,quidam aſſerunt: vt per Hoſtiē. Ioan.Andr.& Panor.in c.j.extrà,de iura.cal.& alios citatos à Barb.in c.filius,in iiij.not.extrà, de teſta.Et id ſatis probat text.in c.nimis,extrà,de iureiur.& in c.ij.de priuil. lib.vj.Sed & leges quoque ſeculares diuinas diuinitúſque latas & promulgatas pronuntiat,l.vlt.& ibi glo.in verbo,diuino,C.de præſcrip.long.temp.& §.quia igitur imperium,in Authen. de inſtru.caut. & fide.Scribit enim Ioan.Andr.in c.vlt.ne cleric.vel monac.legem ciuilem eſſe partem legis diuinæ & Theologicæ,& ſequitur Bald.id quoque trahens ad leges feudales,in prooemio feudorum,col.iij.verſicu.apparet igitur,vbi & alios in id citat.Nam & Demoſthenes in oratione prima aduerſus Ariſtogitonem πᾶς (ait) ἐςὶ νόμος εὕρημα μὲν, καὶ δῶρον θεῶν id eſt, omnis lex eſt inuentio quædam,& donum Deorum. Quod & à noſtro Iuriſconſulto relatú eſt in l.ij.ff.de legib.& Galeno in eo lib.cui titulus eſt, vtrùm partus in vtero ſit animal : & Aphthonio declamatore in libro præexercitamentorum,pauló ante finem.Nam & Eccleſiaſticus ca.j.tradit omnem artem & ſcientiam eſſe à Deo:quod & de Medicina priuatim tradit idem ca.eiuſdem operis,xxxviij.& de agricultura,cap.vij.

Pontificias leges,cùm humanæ ſint, diuinas ab aliquibus dici.
Ciuiles item.
Feudales itē.
Lex donum Dei.
Legiſlatores ſuas leges ad deos retuliſſe.

12 ¶Illud autem certum eſt , omnes legiſlatores ſuarum legum inuentionem in Deos retuliſſe, quò illis maiorem autoritatem,maieſtatémque & obſeruantiam conciliarent: Moſen ſcilicet, de cuius legibus nunc priuatim loquimur,ad Deum Opt.Max.quem Diodorus Siculus lib.ij. Bibliotheces vocat Abiaū. Nā illud ſæpe,cum ſuas leges ederet, proclamabat, Hæc dicit Dominus.Minoem Cretenſium legiſlatorem,ad Iouem:Lycurgum Lacedęmoniorum, ad Apollinem:Draconem,& Solonem Athenienſium,ad Mineruam:Triſmegiſtum,ſiue Minam,vt aliis placuit,Aegyptiorum,ad Mercurium:Numam Romanorū,ad Aegeriam : Zamolxim Getarū atque Scytharum,ad Veſtam:Zoroaſtrē,qui & Zarodes dictus eſt,Bactrianorū & Perſarum, ad Oromaſin:Charondam Carthaginienſium,ad Saturnum:Zaleucum, ſaut, vt alij vocāt,Selencum, Locrenſium,ad Mineruam:Zatraſtem Arianorum,ad ſimulatum quoppiam numen: Philolaum Thebanorum,Andronodorum Chalcidenſium, qui in Thracia ſunt,Protagoram Thuriorum,ad neſcio quos alios Deos.Quæ omnia tradita ſunt à Platone lib.j.de legibus,in

Moſes.
Minos.
Lycurgus.
Draco.
Solon.
Triſmegiſtus.
Numa.
Zamolxis.
Zoroaſtres.
Charondas.
Zaleucus.
Zatraſtes.
Philolaus.
Andronodorus.
Protagoras.

princip. Dionysio Halicarnasseo, lib. secundo antiquitatum Romanorum, Diodoro Siculo, d. lib. ij. Bibliotheces: vbi huius rei addit rationem, quòd ipsi putabant rem mirandam ac diuinam maximéque mortalibus vtilem leges esse: siue vt citius populi, ob rei excellentiam, Deorum metu, legibus obtemperarent. Et præterea Cicerone lib. de Diuinatione primo, Valerio Maximo lib. j. cap iij. quod de simulata religione est, Plutarcho in Numa Pompilio, Galeno in illo libro nuper à nobis citato, in summa lib. iij. (Polyæno lib. viij. stratagemarum. vbi de Numa loquitur.) Lactantio lib. j. cap. xxij. & ex recentioribus Marsilio Ficino in argumento in Minoem Platonis, & alijs passim scriptoribus. Vt interim prætermittam Mahumethem illum Arabum legislatorem infandissimum ad Gabrielem leges suas retulisse. Plato autem in dicto libro primo de legibus, in vniuersum tradit Deum legum condendarum autorem esse: vt hac ratione (vt tandem hoc caput claudam) possimus leges omnes diuinas vocare. Verùm nos aliter Ius diuinum intelligimus.

Mahumethes.

13 ¶ SED VT REDEAMVS, hæc nostra consuetudo approbatur in c. constitutus, de in integr. restitu. & vt plerisque placere video, in c. j. §. sed etiam res, vbi id not. Doct. tit. per quos fiat inue. & in c. j. §. item j. & ibi quoque Docto. tit. qualit. olim pot. feud. ali. Vt iam non dubitandum sit, an valeat, sicuti nec dubitant Petr. Cyn. Alberi. Bald. Sal. & Pau. Cast. in d. l. dudum, C. de contrahen. emp. Hostien. Ioan. Andr. & Panor. in d. c. constitutus. Bald. Sal. & Paul. Castr. in l. j. C. com. diuid. Bald. in rub. C. res inter alios act. versicu. & not. quòd ex consuetudine. & consil. cclxxvj. ad euidentiam præmittendum est, libr. v. Lucas Pen. in l. vlt. col. j. versi. facit hæc lex, C. de prædi. curia. lib. x. & in l. j. col. j. in verbo debui, C. de impo. lucra. descript. eod. lib. x. Ioan. Plat. in l. ij. in j. not. C. de præd. nauic. lib. xj. & in l. j. col. j. per illum text. C. nõ lic. hab. metrop. lib. xj. Alexand. consil. lij. viso themate, in princip. lib. j. & consi. xxvij. quod est simili exordio, in princip. lib. vj. & consil. clxxiij. viso & diligenter, col. j. eodem lib. vj. Philip. Dec. consil. lxxxviij. cuius superscripto est, valet statutum, post princip. & consil. ccxxij. viso puncto, etiam post princ. & consil. ccc. visa petitione, etiam in princ. Lud. Bol. consil. xxv. in amplissimo, in iij. dubio. Lud. Gozad. in repet. d. l. qui se patris, col. xxxiiij. versicu. infero & sextò, C. vnde lib. Paulus Parisien. consil. lxxxij. pro veritate, post princip. lib. iij. & consi. sequen. pro resolutione, col. j. eod. lib. & vbique Docto. nostri, loquentes in casibus huiusce consuetudinis multas quæstiones diffiniunt, nullum omnino dubium de viribus illius facientes: quorum loca iam multa suprà, in princip. designauimus, & posthac plurima notabimus.

Retractus cõsuetudo iure Pontificio approbata.

14 ¶ Nam & (quod plus est) valet statutum, omnino prohibens vendere extraneo, aut forensi: (vt nostri non rectè, si credimus Vallæ in Pogium, appellant) secundum Bart. Ange. Imol. Alexan. Ias. in vtraque lect. super ij. quæst. Barto. & cæteros recentiores, in l. filiusfamilias, §. Diui, ff. de leg. j. Ioan. Andr. Petr. Anc. Domi. & Phil. Franc. in c. vlt. de immu. eccl. lib. vj. Bar. Bal. & Sal. in d. l. dudum. Bar. & Bald. in l. vlt. illum col. etiam vlt. hunc ij. versi. extr. gl. C. de sacr. eccl. Bart. in l. in quorum. ff. de pig. & in l. si quis ita, §. ea lege, ff. de verb. obl. & in l. multum, ff. eod. tit. & in l. si in emptione, §. omnium, per illum tex. & ibi etiam volunt Bal. Sal. & Alex. ff. de contrah. empt. & in l. j. col. ix. versi. circa primum sic dico, C. de sum. tri. & in l. vlt. C. de exact. trib. lib. x. & in d. l. ij. & ibi quoque Ioã. Plat. C. de præd. nauic. lib. xj. Bal. in l. ij. in fi. ff. de iurisd. om. iudi. & in l. ea lege. & ibi Ang. & alij, C. de cõd. ob cau. idẽ Bal. in l. vlt. §. vlt. C. com. de leg. & in l. j. §. j. C. de com. ser. manumis. & in c. si clientulus, col. ij. tit. de ali. feud. & in c. quæ in ecclesiarum, col. ij. extr. de cõsti. & in c. clerici, extr. de iud. & cõsi. cccxlix. statuto Placentiæ, col. ij. lib. j. & cõsi. cccx. ad euidentiá, post prin. lib. iij. & cõsi. cccxiij. quædã sunt locutiones, eo. lib. iij. & cõsi. clxxiiij. præsupponendũ est, lib. v. Signo. cõsi. xxj. statuto ciuitatis Mediolani. Ange. consil. xlvij. quidã Frãciscus de Florẽtia, col. vlt. Alber. in ij. parte statutorum, q. ij. ex prædictis, col. iij. versi. sed exorta, & seq. vbi dicit id cõmuniter teneri & seruari. Panor. in c. relatũ, le j. de testa. Card. Flor. cõsi. cxliiij. super themate, col. j. & ij. Pau. Cast. consi. lxxxix. posset quis dicere, post prin. lib. ij. Raph. Fulg. cõsi. cij. præsupposito statuto. Io. Plat. in d. l. j. col. j. versi. similiter valet, C. nõ lice. habit. lib. xj. Alex. cõsi. ciij. visis scriptis, col. ij. versi. nã cõstat, & seq. lib. ij. Corn. cõs. lxxviij. quanquàm videatur, col. j. lib. j. & consi. clij. licet in hac, col. j. eod. lib. j. Barb. in repet. rub. de nõ ali. reb. eccl. in j. q. & cõsi. xliij. præclarè scribitur, col. x. versi. venio núc ad aliá, lib. j. Philip. Franc. in sua disp. petitorij, in iij. dubio. Franc. Curt. Senior consil. xxvij. magnificus vir, col. v. versi. capio secundũ. Fab. in tract. de empt. & vend. in xxj. quæst. iij. quæst. princ. Feli. in c. j. col. j. de Iudæis. Philip. Dec. cõsi. cccccclxj. in casu de quo, col. j. Ex quibus multi etiá dicunt, id statutũ comprehendere Ecclesiam, & clericos, vt scilicet nec eis, nec in eos liceat alienare. Quin Bal. in d. c. quæ in Ecclesiarũ, vbi supr. & prætereà in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, col. j. versi. idem videtur dicendũ, extr. de constit. eius est sententiæ, vt valeat statutum expressim prohibens, ne liceat alienare in clericum, si principaliter non sit factum in odium ipsius. De quo & nos aliquid dicemus infrà, in §. j. in verbo, *l'achepteur*, nume. 3. 4. & sequen.

Valet statutũ prohibens vẽdere extraneo.

An tale statutum comprehendat ecclesiam & clericos.

¶ Imò,

15 ¶ Imò, & quod etiam plus est, valet statutum iubens vendere potius consorti, aut vicino aut proximo, quàm alteri eodem pretio: vt placuit Bart. in l. ij. versic. item not. ar. C. de debit. ciuit. lib. xj. Petr. Anc. consi. clx. præsupponitur: & iterum consi. ccclxx. ante omnia videndũ est. Floria. consi. seq. quòd dicta domina. Pau. Castr. consi. cxciiij. viso statuto, lib. j. & consil. ccxxj. in hoc passu. eo. lib. j. Alex. d. consi. lij. post prin. lib. j. & d. cõsi. xxvij. in prin. lib. vj. Soc. cõs. cclxxij. non prosequendo, col. iij. versi. confirmatur quòd si contra, lib. ij. vbi intelligit, modò sit factũ à non recognoscente superiorem. Philip. Dec. si is est, consi. cccccxix. licet in casu, col. ij. versi. primum statutum. & consi. cccccxlvij. requisitus, col. j. Pantha. Cal. in reper. l. ij. in fi. C. de rescind. vend. Barpto. Chasse. (neque enim illum grauatim ciro, tametsi de me pessimè meritũ) consi. xxij. consuetudine cauetur, col. ij. versi. item istud ius. Nam si valet pactum eiusdẽ tenoris, vt certè valet, secũdum Bal. in l. j. post prin. C. com. diuid. per l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verb. obli. vbi & hoc volunt Imo. Raph. Co. & Alex. atque etiam Iason, qui id dicit no. in l. nemo, quæ est pen. ff. de pact. & cõsi. ccxj. præsens consultatio, col. iij. versi. sed præmissis, lib. ij. consequens est, vt & statutum valeat: per l. vlt. & ibi Bart. Bal. Sal. & alios, C. de fideius. cum si. Et hinc quoque Alex. consi. cxxvj. visis his. de quibus in prin. lib. v. asserit valere statutũ Ferrariæ, quo prohibetur locator alteri vendere, priùs quàm requisiuerit conductorẽ, an velit emere. Suntque certi casus in Iure nostro, quibus cùm vendere aut locare volumus, debemus magis vni cuipiam, quàm aliis, vendere aut locare iusto pretio: vt in l. j. & ibi glos. vlt. Bart. & Ioan. de Plat. C. de metal. & met. lib. xj. & in d. l. j. & ibi quoque Ioan. Plat. C. non lice. habi. eo. lib. xj. & in l. congruit, & in l. prædia, C. de loca. præd. ciuil. eo. lib. xj. & in l. vlt. & ibi item Plat. C. de agri. & mancip. eo quoque lib. xj. & in §. si verò aliquando, in Auth. de collato. Imò & vendere simpliciter in quibusdam casibus, velimus, nolimus, cogimur: ex quibus multos collegit glo. in l. Iulianus, §. idem Celsus, ff. de actio. empt. & in l. nec emere, & ibi quoque Gul. Cu. Albert. & Iason, C. de iure deb. & glo. in l. inuitum, C. de contrah. empt. Bald. & Ang. in l. si pendentes, §. si quid cloacarum, ff. de vsufr. & Fel. in c. j. in vlt. not. extr. de Iudæis, & Ant. Burg. in c. j. col. v. versi. ex opposi. domini, & multis seq. extr. de empt. & vendit.

Valet statutum iubens potius vendere vicino aut proximo, quàm alteri.

Valet item pactum in eam rem.

Casus aliquot quibus uni magis quàm alteri, vendere aut locare debemus.

Casus quibus etiam vendere cogimur.

16 ¶ VALET IGITVR nostra consuetudo, vt ad eam redeamus: & si nonnulli contẽdunt eam esse damnatam, per d. l. dudum, C. de contrah. empt. In quo, vt aliis placuit, admodùm decipiuntur: nam ea l. constitutionẽ reprobat, qua solis proximis & consortibus vendere licebat, non etiam aliis: quòd (vt ibi dicitur) iniquum est, vt homines suo arbitrio vendenda non distrahant, sed de rebus suis aliquid cogantur facere inuiti. Ideò subdit ea. l. hæc verba, Superiore lege cassata vnusquisque suo arbitratu quærere vel probare possit emptorem. In hac autem consuetudine (inquiunt) nihil tale est, quale in ea reprehenditur: cùm neminem cogat vendere proximo, sed liberum relinquat, quibuscunque voluerimus, vendere. Id autem concedit, vt rem arbitratu venditoris iam alienatam possit proximus restituto pretio redimere: & ita quidem approbato contractu: eo enim reprobato, non cogeretur pretiũ restituere. l. iubemus nulli, §. sanè, ibi, & pretia quidẽ. & iterũ, §. prædia, C. de sacros. eccl. & l. ij. C. ne rei domi. vbi ita scribitur in fi. ita vt nec pretiũ quidẽ iniquis comparatoribus reposcere liceat. quæ quidem l. repetitur in Decretis Cano. in §. vniuersos, xvj. quæst. iij. & l. j. in fi. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. & l. j in fin. & ibi Ioan. Plat. in iiij. not. C. de præd. curia. sine decre. non alien. lib. x. & l. quemadmodũ, & ibi gl. in verb. & emptor, C. de agric. & cens. lib. xj. & §. quia verò Leonis, l. ij. vers. si quis igitur, in Auth. de non ali. Nam & hinc videmus, quòd feudum alienari prohibitum, si tamẽ alienatur, potest agnatus recuperare nullo restituto pretio. c. j. §. Titius, tit. si de feud. fue. contro. inter do. & agna. & voluit Philip. Dec. consi. ccviij. ad clariorẽ, col. iij. versic. sed tamẽ prædictis non obst. & consi. ccccclxxxvj. in causa quæ Mantuæ. Imò nec id recuperat malæfidei emptor à vẽditore, per tex. à cõtrario sensu, in c. j. vbi id no. gl. in verbo, in bonæfidei, in prin. & Card. Alex. col. ij. in vlt. no. tit. de probi. feud. ali. per Fed. cum si. adductis à Barb. cõsi. xiiij. clementissimi, col. ij. vers. & ex istis, lib. iij. Verùm hæc ratio (tametsi hìc à nonnullis adducitur) nõ admodũ tuta est, propter ea quæ tradũtur à Bal. in l. vlt. §. emptor, C. cõ. de leg. & consi. cccxxxvij. in primis videndũ est, col. ij. versi. sed quæritur, lib. j. Fran. Cre. sing. xcv. statuto cauetur. & latè Feli. post alios in c. cùm causam, col. vj. versi. ad illud mirabile, extrà, de re iud. & Fabia. in tract. de emp. & vendi. in viij. quæst. prin. col. j. versi. secundò quæro. & quæ dicemus infrà, eod. tit. §. xij. in glo. j. nu. 10. incip. & hæc quidem, & seq.

Retractus consuetudo an valeat.

Contractu reprobato, an pretiũ restitui debeat.

Vasallus feudum alienatũ reuocans, an restituat pretium.

Emptor malæ fidei, an pretiũ recuperet.

17 ¶ At illi afferunt præterea hanc rationem. Nam posito (inquiunt) quòd ea lex, dudum, reprehenderet similem legem huic nostræ consuetudini (quod, vt diximus, non admittunt) tamen non impediret, quin alia noua lex, aut consuetudo, posteà fieri posset, & introduci in cõtrariũ: vt voluit glo. in Clem. statutum, quæ est pen. in verbo, consuetudine, de elect. Petr. Cyn. Bal. & Sal. loquentes in casu nostræ consuetudinis, in d. l. dudum. Bar. in l. j. col. vj. vers. tertiò quæro, C. de sum. Trini. Bal. in l. vlt. col. ij. versi. item quæro, an ista lex. & in l. vlt. C. de pact. pign. vbi

Lex aut cõsuetudo semel dãnata, an iterum introduci possit.

ſing.dicit illam glo.& io c.j.col.vlt.tit.de iis qui feud.da.poſ.& io addi.Spe.ti.de inſtr.edi.§.compendioſè,verſi.ſed nunquid de conſuetudine.Alberi.in prima parte ſtatutorum,q.vij.ſed quid ſi ſtatutum.Petr.Ancha.in repet.c.j.char.xxxix.in paruis,verſi.quid ergo ſi conſuetudo,extrà de conſti.& in c.j.eod.tit.lib.vj.& in c.conſtitutus,in tertia oppo.extrà de in integ. reſti.vbi & ipſe loquitur in caſu d.l.dudum.& rurſum in c.cùm ab omni,de vita & hone.cleri.& conſi.lj.conſuetudo quæ habet,in fi.vbi & illam gl.dicit ſing.& conſi.ccxviij. iuxta ordinem,paulò poſt medium.Imo.Pau.Caſt.& Franc.Aret.in l.ſi mihi,& tibi,§.in leg. ff.de leg.j. Panor.in c.vlt.col.item vlt.poſt Ant.ibi char.xij.extrà,de conſue.& idem Panor. diſtinguens in c.ij.col.iiij.verſi.ſecundo mẽbro,de proba.& conſi.vij.tria circa primum,col.penul. lib.ij. vbi & eam gl.dicit ſing. Stepha.Bertran.conſi.ccclxj.viſo conſultationis themate,nume.6.lib.j.& conſi.ccxlij.exiſtimo,num.3.lib.ij.Nam cùm lex damnat conſuetudinem futuram,id nuncupatim,exprimit:vt patet in l.iij.§.Diuus Adrianus.ff.de ſepulc.viola.

18 ¶ Sed & hæc ratio parum quoque tuta eſt,quando multi, & hi quidem maiori numero,tenent contrarium:vt ſcilicet damnata conſuetudine præterita,cenſeatur quoque futura dãnata.Hi ſunt inter cæteros gl.Imo.& Domi.qui hoc latè diſputat in d.c.j.de conſti.lib.vj. gl.in c.j.in fi.de cler.non reſid.eod.lib.vj.& in cle.ij.gl.pen.de reb.eccle. non alie. Innoc. in c.ex parte,in glo.magna,de conſue.Pet.in l.ij.& ibi etiam Cy.loquens in caſu d.l.dudum, in v.q. prin.& Bal.in ij.oppoſi.ſibi omnes contrarij,C.quæ ſit long.conſue.Ioan.Andr. vt à quibuſdam citatur,in cap.certificari,& ibi etiam Anto.col.iij.de ſepul.& idem Ioan.And. in addit. Spec.in d.§.compeodioſè,vbi ſuprà.& iterum in tit.de dote poſt diuor.§.j.verſic.illud quoque.Pau.Leaz.in clem.j.ſuper verbo,eligatur,in fi.de elect.& in d.cle. ſtatutum, & ibi quoque Lap.Abb.& Imo.col.pen.eod.tit.& in clem.ſi vna,& ibi quoque Ioã.Lign.& Card.Flor. in fi.de reb.eccle.non alien.Dyn.Bart.Bald.Ang.Raph.Cor.Alex.& Iaſ.in d.l.ſi mihi, & tibi, §.in legatis,ff.de leg.j.Bal.in repe.l.de quibus,col.ij.ff.de legib.& in c.j.tit.quali. olim feudali.pot.& in c.j.poſt prin.tit de capi.Corra.diſtinguens an conſuetudo ſublata contineret ius commune,nécne.Ang.non obſcurè conſi.ccxcij.viſis omnibus,col.j.Petr.Peru. in tractatu de Canonica portione,ad fi.in quæſt.v.vbi etiam diſtinguit,an conſuetudo reprobetur, an verò ſimpliciter tollatur.Ant.in c.vlt.poſt med.verſi.quis ſit effectus, & ibi quoque Imo. col.vij. & Pan.qui diſtinguit col.vlt.extrà de conſue.Pet.Anch.poſt Pau.Leaz.in clemẽ.j.de exceſ. Præl. Imo.in d.c.cùm ab omni,col.v.de vi.& hone.cler.& in cle.dudum,§.nos etenim,in viij. quæſtio.de ſepul.& in l.iij.& ibi quoque Fran.Are.ff.de teſta.Paul.Caſt.in l.ſi ſtipulatus fuero, §.j. ff.de verbo.obliga.Ioan.Anan.in c.ij.ne Prælat.vic.ſuas.Rom. & Alexan. in l.ſi non ſpeciali, C.de teſtamen.Alexan.conſi.cxciiij.ex themate præmiſſo,col.penul.verſic.& hoc etiam,lib.ij. & conſi.cxcvij.viſo teſtamento dicti Franciſci,col.iij.verſi.præterea non obſt.eo.lib.ij.& conſil.cxxxiiij.æterni numinis,col.viij.verſi.ſecundò adducit,lib.vj.Aug.Aret.in §.ex non ſcripto, inſtit.de iur.natur.gen.& ciui.Carol. Rui. qui etiam loquitur in caſu d. l.dudum, conſil. cix. verſi.videtur,col.ij.nume.13.& ſeq.lib.iiij.vbi & hanc dicit eſſe communem opin. & conſi xxxij.Viſo proceſſu,poſt princ.lib.v.

19 ¶ Et hæc quidem ſententia omnino vera eſt,cùm eſt expreſſa reprobatio legis vel conſuetudinis,cuiuſmodi eſt in d.l.dudum.ita enim reprobatur & futura, ſi credimus Barto. in l. vlti. in princ.per illum tex.ff.de lega.ij.Bal.vt à quibuſdam citatur,in l.humanum,C.de legib.ſed non reperi in meo codice.& idem Bald.in l.vlt.C.de pact.pign.Franc.Aret.in d.l.iij. de teſtamen. & in d.c.ij.de probatio.& Iaſ.in d.l.j.in vtraque lect.C.de ſum.Trini.Et id quidem indubitatè,quando lex,vel conſuetudo præterita damnatur,tanquam irrationabilis & iniqua:quia tunc ſatis reprobatur futura,durante huiuſmodi iniquitate,ſiue (vt ſic dicam) irrationabilitate: vt dicunt Bald.& Sali.in d.l.dudum.Bal.in Authen.omnes peregrini,col.ij.verſi.no. quòd quando princeps,C.com.de ſuc.& in d.l.vlt.C.de pact.pign.& conſi.ccxxxij.fratres Prædicatores, lib.j.Domi.conſi.xxxij.ſuper j.dubio,col.ij.verſic.nec obſt.ſi dicatur.& Franc. Aret. in d.l.iij. de teſta.& Philip.Franc.in d.c.j.col.vlti. de conſtit.lib.vj. & ita ferè omnes, qui de hac re loquuntur,intelligunt. Si igitur hæc conſuetudo eſt iniqua & irrationabilis (de quo poſteà dicemus) certè ea l.dudum,reprobando legem & conſuetudinem præteritam, & futuram quoque reprobaſſe videtur.De quo & tu vide latè per Ioan.Lup.io repet.cap. per veſtras, charta lxxxix.col.ij.verſi.quintò cùm dicit,de donat.inter vir.& vxo.

Reprobatio legis ſeu conſuetudinis, ſi expreſſa eſt, futuram reprobat.

20 ¶ At,qui tenent aliam partem,ſtatim illud contrà obiiciunt, quòd ea l.expreſſim excipit, niſi conſuetudo aliud inducat.Id enim velle poſtrema eius l.verba, quæ ſunt huiuſmodi. Niſi lex ſpecialiter quaſdam perſonas hoc facere prohibuerit.Nam & hæc verba Bald ibi intelligit de ſpeciali conſtitutione loci,vel ſtatuto municipali: per tex.de hac conſuetudine loquentem, in c.conſtitutus,de in integ.reſti.vbi etiã Hoſtien.& Ioan.And.trahunt d.verba ad caſum d.c.& ſimiliter

similiter ipse Bal.in l.j.in j.not.C.com.diuid.& Bart.subobscurè post Oldr.in l.filiusfamiliâs, §.Diui,col.iij.versi.quæro an per statutum,ff.de leg.j.dum eam l.allegat ad probandum valere statutum,ne liceat alieoare in non subditum.& Ro.consi.xxij.ita de iure dicendum,col.iij. versi.secundò probatur.& Fab.in tract.de empt.& vendi.in xx.q.iij.quæst.prin.

21 ¶ Ex quibus multis placuit,hanc oostram consuetudinem,non esse contra ius commune, sed tantùm præter ipsum ius:præsertim cùm non probibeat cuilibet vēdere,vt iam diximus.Nam id ipsum magna autoritate affirmant Cy.Ioan.Fab.Sal.& Pau.Castr.in d.l.dudum, & ibi latè Ioan.Ignc.in repet.col.j.& seq.& alibi sæpe in eadem repeti.Hosthen.& Ioan.And. in d.c.constitutus,ille col.iij.in verbo,coosuetudinem.hic,col.vlt.& ibi quoque Petr.Ancb. in iij. oppo. & Lud.Bol.d.consil.xxv.in amplissimo,col.iiij. versicu.circa tertium. Idque video omnibus propè in hac nostra Gallia hacteous placuisse:reclamantibus tamen plurimis, quos infrà aduocabimus in hac eadem glo.num.59.quamobrem sunt,& sequēn.nec id quidem fortè immeritò,vt constabit ex iis,quæ postea subiiciemus. *Retractus cō su.tudo sitne cōtra,an præter ius commune.*

22 ¶ Sed vt eam rem intelligas, operæpretiū mihi visum est integram illam l.dudum,ob oculos veluti ponere: *Dudum proximis consortibusque concessum erat, ut extraneos ab emptione remouerent, neque homines suo arbitrio uendenda distraherent. Sed quia graue est iniuria,quæ inani honestatis colore uelatur, ut homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti. Superiore lege cassata, unusquisque suo arbitrio quærere uel probare possit emptorē:nisi lex specialiter quasdā personas hoc facere probibuerit.* Hactenus ea l.Primùm igitur,quò spectant illa priora verba,vt extraneos ab emptione remouerent,nisi eò,quò & nostra consuetudo spectat?vt scilicet extraneus, qui iam emit,ab ea emptione remoueatur à proximis,restituto ei pretio: & ita ipsis proximis in ipsius inuiti locum subrogatis.Sed si concesserimus, & ea verba posse intelligi de remotione non iam factæ emptionis,sed futuræ:tanquam scilicet non liceret ex ea l.antiqua vendere extraneo, sed tantùm proximis:vt sic nostra consuetudo quæ id non prohibet,vt dictum est suprà, non sit similis legi ibi damnatæ:quæ tamen differeotia est, nisi verborum, non licere extraneo emere, aut si emerit,posse rem ab eo auocari atque retrahi per alium? At lex non verbis, sed rebus imponitur,l.ij.in fi.C.commu.de lega.& c.quanto,extra de priuileg.& c.commissa,de elect.lib.vj

23 ¶ Nam vt concedamus illa verba,De rebus suis facere aliquid cogātur inuiti,nō posse referri ad primum venditorem,quia scilicet oon cogatur à oostra cōsuetudine vendere proximo magis quàm extraneo:tamen haud dubiè pertinent ad emptorem, qui iam dominus iusto titulo effectus cogitur inuitus vendere consanguineo pretium offerenti, quæ est grauis iniuria inani honestatis colore velata,vt dicunt verba l.nostræ,& vt dicit l.quamuis,in fi.prin.ff.de pig. act. satis inhumanū est,quem inuitum rem suā vendere.Et facit,quod scribit Bal.consi.ccccxxxi.. visis consilus,in prio.lib.j.& consi.eiusdem numeri,super primo puncto,col.vlt. versic.primò istud statutum,lib.iiij.Nec dici potest,quin rescindatur ista veoditio, quantùm ad emptorem ipsum pertinet,cùm tamen aliàs venditio rescindi non possit inuito emptore, etiam rescripto principis.l.de contractu,C.de rescin.vend. Nec si duplum quidem pretium offeratur.l.nō est, eod.tit.Quid autem refert,quantùm ad præiudicium emptoris,venditórne, an alius eius consanguineus venditionem reicindat,ad seque rem venditam retrahat inuito ipso emptore? *Venditionem omnino resci:n di non posse.*

24 ¶ Imò verò illa verba & cætera omnia d.l.dudum,noo solùm ad emptorem, sed ad venditorem quoque pertinent:qui cùm fortè velit & cupiat extraneum quempiam quærere emptorem,& rem apud eum manere,potius quàm apud fratrem proprium,non iniustis rationibus adductus,cùm,vt scribit Homerus in fine lib.viij.Odysseæ,

Ἤ τίς που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς
Ἐσθλὸς, ἐπεὶ οὐ μέν τι κασιγνήτοιο χερείων.
Γίγνεται ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

Quibus significatur,amicum oon esse fratri postponendum.Cùm igitur (vt repetam) vendíturus cupiat eum amicum emptorem quærere,rémque eam apud eum perpetuò maoere, vel eius amicitiæ vel etiam alterius caussæ gratia:si tamen ei vendiderit, consanguineus eum ab emptione remouet:quod potissimùm damnat princi.eius l.Nec is censetur emptor esse, qui emptor non durat,sed illico rem emptam consanguineo pretium offerenti cedere cogitur: vt in simili etiam dicitur in l.non videtur,ff.de acqui. pos.non videtur possessionem adeptus is, qui ita nactus est,vt eam retinere non possit. & alibi dicitur,versum non dici,quod versum non durat.l.si pro parte,§.versum autem,ff.de in rem verso.& ibi concor.in glo.Quibus adde optimum text.in l.qui concubinam,§.si hæres,ff.de leg.iij.vbi hæres non videtur sibi dedisse, quod ita dedit,vt habere non possis, quia ab alio euincitur. Et sic hîc non videtur venditor suo emptori vendidisse,à quo res vendita euincitur per huiusmodi retractum. *Amicus fratri non postponēdus. Esse non uidetur, quod non durat.*

¶ Ideóque

25 ¶Ideóque cùm ipse venditor non posit ita vendere, vt res maneat apud suum emptorem quem sibi quæsiuerat atque delegerat, nõ videtur suo arbitratu quęsiuisse siue elegisse emptorem, cùm ius visque ac effectus suæ electionis per huiusmodi retractũ euertatur.ar. l.si optio, quæ est iij.ff.qui & a quibus manu.lib.non fiant.quã & io id annotat Bald.in d.l.dudum.in iij. not.nam & aliquid videtur amittere, qui voti sui compos non est effectus, id est, qui animum voluntatemque suam non explet, vt cupit.glo.vt à quibusdam citatur, in §.j.in verb.incommodo, Insti.de hæred.quali.& diffe.& est etia bona glos.in l.Paulus, la j.post prin.ff.de solu.& facit l.vlt.ff.de vsu & habi.vbi vsurariæ rei speciem proprietarius nullo modo cõmutare potest. Deteriorem enim causam vsurarij facere non potest: facit autem deteriorẽ, etiam in meliorem statum re cõmutata: quia vt dicit Bar.de ea l.loquens, io l.ij.col.iij.vers.secundò opp.post Per. ibi.ff.sol.matr.satis videtur ei nocere, ex eo quod fit contra voluntatẽ suam. Id quod etiam ex eodẽ tex.not.Alb.io l.in creditore, ff.de euict.Et facit quod ex eo ipso tradit ipse Bar.in l.Pomponius, col.vij.vers.prætereà qui vendit, ff.de nego.gest.Est autem similis text.in l.hactenus, in fi.cum l.seq.quæ incipit, quamuis, ff.de vsufr.quem Bal.in sua marg.in verb.lucrum, vers.iij.in id no.quòd quis satis damnificatur ex eo, quod fit contra eius voluntatem.& in id quoque allegat glos.j.in l.soluendo, ff.de neg.gest.voluit (ni fallor) allegare glo.in verb.cum.& facit etiam tex.io §.pręterea, Insti.de actio.& quod dicit Bart.in l.si filius qui patri, col.vlt.vers.& est tertius, ff.de vulg.& pupil.substi.quòd vbicunque quid fit nobis inuitis, etsi ex eo lucrum sentiamus, tamen dicimur damnũ pati.per §.præterea, Insti.de act.& sequitur Soc.in rub.ff.sol.ma. nu.69. Sicuti è contrario satis lucrari dicitur, qui voluntatẽ adimplet, eique obsequitur: vt dicit glo.vlt.in l.penul.& ibi Bart.Bald.& Ang.qui dicũt not.ff.de condi.cau.dat.& Iac. Aret.& Bald.in l.j.C.de fur.& idem Bald in l.idem Iulianus, §.scio ex facto, ff.de lega.j.& in margar. quo loco nuper citauimus.vbi eã glo dicit sing.& Petr.Anch.in c.vlt.in prin.de cõsue. lib.vj. vbi etiam est bona glo.in verb.meliores, & in c.si duo, col.j.in iiij.not.de procu.eod.lib.vj. & Corn.consi.lj.licet in hac, col.iij.vers.solẽt enim, lib.ij.& consi.clxxxvij.videtur in hac, col.ij. ver.est ergo sensus, lib.iij.vbi & ex hoc nuncupatim dicit, quòd satis lucratur, qui in eo suę voluntati satisfacit, quòd contractus à se initus sortitur effectum, nec rescinditur.& consi. viij.licet, col.j.lib.iiij.Et bene facit tex.quẽ ea glo.citat in l.si pignore, §.j.ff.de fur.ibi, species enim lucri est, & l.Sabinus, & l.si vẽditor, in fi.prin.ibi, quia ea melior intelligitur, ff.de io diẽ addi. & l.j.ff.qui satisd.cog.io illis verb.satisfacere dicimus ei, cuius desiderium adimplemus, & l.si rem, §.satisfactum, ff.de pign.actio.

Amittere quis videtur, cùm ex voto non assequitur.

Satis lucratur, qui suæ voluntati obsequitur.

26 ¶Ob hanc autem solam affectionẽ, quam nobis natura ingenuit, vt contractus à nobis factus sortiatur effectum, ne quis eam leuiorem existimet, quàm vt considerari debeat, sunt multi in ea sententia, vt venditor & donator, etiamsi non teneantur de euictione, tamen non sint testes idonei in causa emptoris. Inter quos sunt Pet.Cyn.& Ioan.Fab.in l.omnibus, C.de testibus. Alber.post Iac.Ra.in l.si tibi decem, §.pactũ, ff.de pact.Anto.Imol.& Panormit.in c.insuper, extrà de testib.Bald.in.l.& si ad te, C.de fal.Guid.Pap.cõs.lxxiiij.sequũtur rationes, col.pen.Stepha.Bertrand.cõsi.clxxviij.viso processu, col.pen.lib.ij. Quod & de proxeneta, dicit glo. in §. quoniam verò legem, in verbo.prohibitione, in Authen.de testib.Cyo.in d.l.omnibus, Alber. vbi suprà, Ang.in l.debet, ff.de Ædil.edict.Anto.consi.xxiiij.vers.quæstio hæc dubia, col.pen. Petr.Anch.consi.cccxxxj.visis diligenter, col.ij.vers.quarto etiam, Imol.consi.cxxxiiij.in causa pręmissa, Rapha.Fulgo.consi.ij.emphyteuta, col.ij.Panormit.io d.c.insuper.& in c.licet Hely. col.iij.vers.item si proxeneta, extrà de simoni.Alexãd.qui alios multos affert, consi.xiij. ex his quæ in themate, col.v.vers.item per dictã, lib.j.& consi.cxxviij.ponderatis, col.j.lib.ij.& consi. cl.in causa & lite, col.ij.vers.tertia ratione, lib.v.& consi.ccxij. ponderatis, col.vj. vers. item Ioan.lib.vj.& consi.cxxvij.viso processu, ad fin.lib.vij.Barba. cõsi.liiij.illud.col.iiij.vers.præmitto etiam, lib.ij.Guid.Pap.& Stephan.Bertrand.vbi suprà, & iterum ipse Bertrandus consil. ccxxv.dixeram, lib.iij.vbi doctè & scienter declarat (vt id obiter dicam) quomodo proxeneta hîc accipiendus sit. Quæ omnia id quod diximus, satis probant, venditorem scilicet nõ suo arbitratu delegisse emptorem, qui ab emptione inuito vtroque remouetur.

Venditor an sit testis in causa emptoris. Item an donator in causa donatarij. Item an proxeneta.

27 ¶Præterea, & in hoc quoque nostra consuetudo venditori incommodat, quòd res ipsius minoris venditur, ob id quòd retrahi posit à consanguineo. Nam si cùm res venditur cum pacto reuenditionis, ob id minoris æstimatur & distrahitur, quòd retrahi potest à venditore, ex sententia Panormit.in c.ad nostram, col.ij.& ibi quoque Barb.extrà de empt.& vendit.cum aliis multis concord.à me congestis infrà tit.procedente, in rub.nu.18.quartum quòd in ea: quantò magis hîc illud obtinet, cùm non vni tantùm id ius competit, id est venditori, qui sæpissimè non satis pecuniarum habet ad retrahendum, (vix enim quis ad suarum rerum venditionem procedit, nisi pecuniarum inops) sed id ius omnibus ipsius venditoris familiæ, & generis competit: ex quibus semper aliquis est qui cupiat, & posit retrahere. Est enim familia tanquam

Rem minoris vendi ob retractum.

Familia, tanquam ciuitas.

ciuitas

ciuitas quæpiam, vt autoritate Aristot. dicit Bal. noster consi. 50. in primis videndum est, col. ij. lib. iiij. Ex quo facilè conuincitur, hunc retractum municipalem onerosiorem esse, quàm illum conuentionalem. Quò autem plus est oneris in re vendita, eò minoris æstimatur & venditur. Ange. in l. pretia rerum, post princ. & ibi quoque Alex. col. j. ff. ad leg. Falcid. Ange. Aret. in §. si quis agens, col. iiij. ver. addas etiam, Instit. de action. & est optimus tex. quem ipsi allegant, in l. eum qui, §. vlt. ibi, qui leuioribus emat conditionibus, ff. de in diem addict.

28 ¶Et ex hoc sequitur & aliud admodum graue, vt scilicet cogamur quodammodo vẽdere rem nostram viliori pretio. Vix enim è millibus vnus rem suam, præsertim immobilem vendit, nisi necessitate quadam adactus. Vendere autem non potest ęquo iustóque pretio, & quod habiturus esset, citra id onus retractus, cùm ob id ipsum minoris æstimetur, vt dictum est. Ex quo fit, quod diximus, vt scilicet minore quàm iusto pretio ei vẽdere necesse sit: quod leges nostrę non admittunt: etiam si quis cogatur vendere, præterquàm in casu necessitatis publicæ: vt per Bar. in l. j. §. cura, per eum tex. ff. de offic. præfe. vrb. & in l. annonam, etiam per illum tex. ff. de extraordi. cri. cum concor. adductis ab Alex. cons. cxc. maturè, col. j. ver. & ideò, lib. ij. & est quoque optimus tex. quem illi non allegant, in l. si quis sepulcrum, in prin. versi. Præses, ff. de relig. & sump. fun. & in l. vlt. in prin. ff. ad leg. Iul. de anno. & ibi concord. in glo. Ex quo etiam fit, vt si testator damnauerit hæredem aliquid vendere, iusto pretio vendere damnatus hæres censeatur. l. si fideiussor, §. j. & ibi Bart. & alij ff. de leg. j. & glos. in l. si hæres, in verb. ex testamento. ff. de action. emp. Sicuti è diuerso si damnauerit hæredem emere, etiam censetur damnatus iusto pretio emere. l. alienus, ff. ad leg. Falc. quam in hoc dicit not. Fab. à Mont. S. Seb. in tract. emp. & vend. in v. quæst. princ. col. viij. versic. circa quintum.

Vendere vili pretio an quis cogatur, & an emere iniusto.

29 ¶Cæterùm, quod illi intelligunt illam exceptionem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit, de nostra consuetudine retractus, mihi admodum ineptũ atque ridiculum videtur. Quis enim vnquàm fando audiuit, legem quampiam aliquid tanquã iniuriosum tollere ac reprobare, nisi alia lege aut consuetudine id introductũ fuerit? Ideò glo. Iaco. Bur. Cyn. & alij præter Bal. ibi aliter ea verba intelligunt, nempe de quibusdam alijs legibus, quas ipsi citant. Nec etiam ea verba, quasdam personas, ad nostram consuetudinem referri possunt, quæ non certas aliquas personas tantùm comprehendit, sed omnes in vniuersum. Ex ea enim nulli licet extraneo vendere, quin vendentis consanguineo liceat ab eo retrahere. Sciẽdum est autem, illam huius l. exceptionem non fuisse Imperatorum, qui eam l. ediderunt, (quippe in Codice Theodosiano non inseritur) sed fuisse additam verisimile est ab iis, quibus Iustinianus sui Codicis conficiendi curam demandauit, cùm viderent alijs quibusdam specialibus legibus id certis personis esse prohibitum, ne scilicet quis putaret illis legibus per eam l. esse derogatum. Porrò similis exceptio, & iisdem propè verbis, ponitur in l. j. ff. quod iussu, dum scribitur, Nisi certa lex aliud prohibeat. vbi & Accurs. ipse eam quoque exceptionem intelligit de alia quapiam lege, & non de consuetudine. Et hæc quidem quantum ad d. l. dudum, pertinent.

Exceptio legis dudũ, quomodo intelligenda.

30 ¶Nam sunt & alij tex. qui videntur probare hanc consuetudinem esse contra ius commune, videlicet d. l. j. C. commun. diuid. cuius hæc verba sunt: Frater tuus, si solam portionem prædij ad se pertinentem distraxit, venditionem reuocari non oportet. & l. portionem, C. de comm. rer. alien. cuius etiam verba subiecimus. Portionem quidem tuã militantis, frater tuus alienare non potuit. Eius autem partem pretio soluto tibi restitui postulare, nec militari grauitati conuenit. Vides enim in vtroque loco fratrem (qua necessitudine nulla post parentes & filios maior est aut coniunctior) eumdémque socium in eadem re (est enim vtrobique vtrinque vinculum) & prætereà in posteriore loco militem, cui aliàs contra iuris regulas priuilegia multa concessa sunt, non admittendum ad retrahendam portionem fratris, ab eo alteri venditã, restituto pretio, sed eius rei quam à Principe postulabat, quodam veluti conuicio repulsam passum fuisse: quòd scilicet id postulare non conueniret grauitati militari. Quæ verba in hoc expendit Bal. ibi, vt militibus non liceat illicita postulare.

Leges, quæ retractum esse cõtra ius probare uidetur.

31 ¶Quibus legibus difficile est respondere, nisi dicas illud certè non esse de iure cõmuni, vt propinquus possit rem venditam restituto pretio redimere, cùm nulla lege concedatur. Ideóq; illi fratres id temerè postulabãt. Sed non tamen illis legibus prohibetur fieri aut statui, quẽadmodum factum esset, si ita cautum fuisset: Prohibemus ne de cętero possit propinquus rem à propinquo venditam oblato pretio retrahere, aut aliis similibus verbis. Multum enim interest, verùm lex loquatur prohibitiuè, vt in illis verbis, quæ postremo loco adscripsimus, an verò nõ permissiuè, sicut in d. ll. In primo enim lex resistit: ideò quod contra factũ est, dicitur esse contra legem. In secundo tantùm lex non assistit: & quod contra factum est, id non contra legem, sed præter legem factum dicitur: vt colligitur ex glos. in l. non dubium, in verb. pro infectis, in iij. oppo.

Quid contra vel præter legem factum esse dicatur.

in iij.oppo.& ibi doct.C.de legib.& Alber.in l generaliter,num.4.ff.de verb.oblig.& in l.pacta,quæ contrà,C.de pact.& Ioan.Fab.in §.alteri,col.ij.versi.item oppo.Inst.de inut.stip.Bar. in l.cùm lex,col.vlt.& ibi quoque Aug.ff.de fideiuss.& in l.j.col.iij.ff.de noua. Ant.in repet.c. cùm contingat,ad fi.& ibi Imo.in viij.membro,extrà de iureiur.Corne.consi. cciij. viso dicto puncto,col.iij. versi.& licet ibi dicat, lib.iij.cum simil.At multis placuit, simpliciter id tantùm præter legem factum aut constitutum esse, cùm aliquid statuitur, quod nondum constitutum erat.Contra autem legem dici,cùm aliquid statuitur contra id,quod ante statutum erat.Arch. in §.item illud,in verb.contra Dei.xxviij.q.j.& in c.si cui. in princ.& ibi quoque Ioan.And.de elect.lib.vj.& Alex.consi.ccvij.ponderatis verbis,col.vj.vers.non obstat quintò,lib.vj.

32 ¶Nec tamen omiserim,in Codice Gregoriano sub tit.de patr.potesta.esse legem in hæc verba:Si in potestate patris fuisti,cùm hæreditas Basilæ tibi obuênit, eámque iussu patris creuisti, iure potestatis ei eam quæsisti.Ideò quod ab eo iure alienatum est, nulla ratione oblato pretio tibi restitui desideras. Ibi enim erat filius, quo nullus omnino coniunctior est:eiúsque gratia res ipsa patri quæsita fuerat : quod habet aliquid fauoris & momenti , vt ipse filius debeat ac possit facilius rem ad se retrahere. argum.eorum,quæ not.glos.Bart.& alij,in l. si ita stipulatio facta fuerit,ff.de verb.oblig.cum multis simil.à me adductis in nostris Legibus connubialibus in glos.iij.in ij.quæst.prin.ad fin.& latius in repet.l.si vnquàm,in verbo,donatione largitus,nu. 156.intellige tertiò,ad fin. & multis sequen.Et tamen non admittebatur filius ad retrahendam eam rem,restituto pretio.At verum est, eam l.abrogatam fuisse in eo,quòd id totum patri acquirebatur,& ei licebat alienare:vt patet ex l.j.& ij.C.de bo.mater.& l.cùm oportet,C.de bo. quæ lib.Sed id tantùm volui afferre,vt ostendã ex antiquis quoque legibus nõ fuisse ius etiam filio retrahendi venditionem factam à patre,de re quoque quæ per ipsum filium patri quæsita fuerat,restituto pretio.tantùm abest hæc consuetudo a priscis Romanorum legibus.

Lex ex Codice Gregoriano contra retractum.

33 ¶Quid referam multa,quæ aduersus hanc nostram consuetudinem adducit Matthæ.Afflict.in tractatu protomixcos,in principio,cùm ea mihi admodum frigida,& aliena visa sint,& ea quidem ipsa idem Matthæ. amplissimè confutauerit, vt illic omnibus videre promptum est.Sed interim tamen silentio prætereunda non est glos.à nemine quem viderim, si non me fallit memoria,in hoc allegata,in c.mala,viij.distinct.quæ asserit hanc consuetudinem esse irrationabilem,dum scribit,quòd cõsuetudo minùs rationabilis inducit ius.id quod probat ex d.c.constitutus,de in integ.restit.quod huius vnius consuetudinis mentionem facit. Cui glos.fortè quis non immeritò accederet,iis scilicet rationibus,quas nuper diximus, quòd venditor non habet arbitrium, cui vult vendendi, & suam venditionem statam,firmam,ratam,irretractabilem faciendi:ex eóque grauatur,quòd rem suam minoris vendit:& emptor cogitur inuitus alteri reuendere.Nisi hęc ita tollas,quòd consuetudo nostra non est sine ratione,sed eã habet non contemnendam, vt scilicet res redeat in eam familiam, à qua exierat, vt posteà dicemus in §.xxvj. huius tit.quam rationem Moses ipse considerauit, vt patet ex iis quæ diximus suprà,num.7.id autem ius:nec eam leges nostræ contempserunt,vt videre licet ex l.cùm pater,§.libertis, & l.peto,§.frater, ff.de lega.j.& not.per glos. & Doctor.in l.filiusfamiliâs.§.Diui, ff.de leg.j.& dicemus sæpe posteà,maximè autem nume.39.sed & Iason:& iterum num.50.nec illud quoque.Ob eámque ipsam causam alia quædam specialia à legibus statuta sunt, sicuti mox ostendemus, vt non abs re dixerit glossa,in c.j.§ sed etiam res, titu.per quos fi.inuestitu.leges esse fauorabiles volentibus emere prædia maiorum suorum.

Retractus cõsuetudo nonnullis visa irrationabilis.

34 ¶Nam primo loco habemus textum, quem ea glos.citat, in l.si in emptionem,ff.de minor.vbi minor restituitur aduersus adiectionem ab alio factam in ea re,quæ maiorum eius fuisset, aliter non restituendus.Quo in loco Accursius,nota,inquit,interesse mirabile.Bald.autem ibi dicit, quòd propter huiusmodi interesse (sic enim post eos loquendum est, cùm & Paulus quoque Iurisconsultus elegãtissimus sic locutus sit in l.debitor.in prin.ff.de leg.ij.vt interim omittam Caium & ipsum eloquentissimum in l.quod sæpe,in fi.ff.de contrah.empt.quando Alciatus id verbum interesse illic fuisse à librariis additum contendit, aut verius coniicit:de quo tamen videre poteris apud Ioannem Corasium Miscel.lib.j.c.xx.)Notat igitur Bal.quòd ob illud interesse fingitur minor enormiter lædi:aliàs enim(ait)non restitueretur.l.scio,ff.de in integr. resti.& eum sequitur Alex.consi lxvij.videtur stantibus,col.j.lib.v.& Pantal.qui & illum text. ad hoc dicit not.in repe.l.ij.nu.72.vers.quartò habemus. C.de rescin.ven.& Philip.Dec.cõsi. ccccij.vers.quamuis,col.vj.primò quia domus.Illum autem text.& glos.annotat Alber.in l.vlt. §.in computatione,col.ij.C.de iure deliber.Ange.consi.ccxliij.multi consortes,& cum text.dicit sing.Barb.in repet.c. Raynaldus,col.cxliij. extrà de test.& consi.xiij.clementissimi Dei patris,col.ij.lib.j. ad id quod diximus, minorem enormiter læsum censeri ex alienatione domus, quæ fuit maiorum ipsius. Sed & ipsum dicit sing.Iason in l.j.col.vj.ff.de verb.oblig.& D.Ioan.

Minor hic restituitur, quòd res maiorum fuerit, aliàs non restituendus.

Interesse nomen.

Igne.in

Ign.in repet.d.l.dudum,col.viij.& Anto.Burg.in c.j.col.v.versic.qointò addo casum,extr.de empt.& vendit.vbi & illum dicit esse perpetuò menti teneudum.& D.Bene.qui & illum dicit singu.in repet.c.Rayoutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,l.j.nu.33. de test.Ludouic.Gosad.consi.xliiij.noo est dubium,col.ij.oum.7.vbi illum dicit nor.

35 ¶Sed & illius tex.autoritate dicit glo.in l.j.§.& Reipublicæ,ad fi.ff.sol.mat.& rursus in l.& si æquo,ff.de leg.j.quòd oostra adioodum interest,rem quæ maiorum fuit,emere.Ideóque si testator iusserit oobis eam rem vendi iusto pretio: valet legatum,tanquam non inutile per text. ibi,quem ita gl.posterior intelligit.Et hinc occasione sumpta,Iason ibi dicit,illum tex.in d.l.si in emptiooem,no.vti etiam facit in l.j.col.xiiij.ver.secunda differentia, ff.de leg.j.vbi plus dicit per eúdem,interesse pupilli etiam redimere fundum,qui fuit maiorum,pluris quàm valeat. Quin & per eum dicit alia gl.in l.nam quod,§.j.in verbo,pupillum.ff.ad S.C.Trebel. quòd in casu illius §.restituitur, si res fuerit maiorum ipsius, quamuis aliàs oon restitueretur,vt ibi scribitur. Sed & alia gl.vlti.in l.in lege Falcidia hoc esse,ad fi.ff.ad l.Falci.dicit per illum tex. rem à nobis pluris æstimari,quòd ea maiorum fuerit. *Nostra interest,rem maiorum comparare.*

36 ¶Et vt gloss.relinquamus,per illum text.quoque Pet.Ancb.consi.clxxj. casus talis est,quidam dominus col.iij.vers.item quia dicta bona,respondit in casu illius consi.in his quæ fuerant maiorum oostrorum,nos esse cæteris siogulari quadam in eas affectione præferēdos.Paul.autem Castr.consi.ccclxxxviij.plus quattor modis,circa medium lib.j.autoritate item illius tex.scribit,quòd inscribitur interesse affectionis respectu rei. Et idem in l.qui post, C. de leg.vnum quoque ex illo tex.dicit memorabile.Nam testator pignorandn rem legatam,non intelligitur legatum reuocare,vt alienando reuocare censetur, d.l.qui post.nisi testator ipse tanti pignorasset quaoti valeret,aut etiam pluris:vt voluerunt Cyn. Fulg.ipse Paul.& alij recentiores ibi & Barto.in l.rem legatam,in fin.ff.de adimen. legat.ea scilicet ratione, quòd hoc casu non est magis verisimile, quòd velit aut speret redimere eam rem taoti pignoratam quàm si ipsam penitus alienasset, per l.qui habebat.& ibi gloss.Nicol.Neapol.& Bartol.ff.de legat.iij.& l.legata,§.j.& ibi quoqoe gloss.& Barto.ff.de supel.lega. Alber.Bald. {Roman.} Alexand.& recentiores in l.sciendum §.possessor.ff.qui satisdare cogantur.vbi ex hoc dicunt,fundum ita pignoratum censeri esso proprium creditoribus,& eum releuare ab onere satisdandi, ac si illum emisset.Iaco.Raph.Imo.Alex.Franc.Are.& recentiores in l.j.§.qui seruum,ff.de acqui.posses. Et facit,quod scribit Bar.in l.in quorum,ff.de pigno.Bald.post Guil. Cu.in l.manumissiones, & ibi quoque Iason,ff.de iustitia & iure.& idem Bald.in l.voluntas,colum.vlti. versic.quæro nunquid ille,C.de fideicom.& in l.vlti.C.de reb.alien.& in l.j.circa medium, C.de thesaur. libr.x.& in c.j.§.aut si libellario,columna secunda,versicu.& nota quòd videtur.& rursum in verbo,vt transactum permittat,tit.quib.mod.feud.amit.& io c.j.in princip.col.ij.versi. quæro quid è contrario.& ibi quoque Mart.Laud.column.secunda, versicul.ad fin.glo.& Iac.Aluar. col.quoque ij.vers.limitat.tit.de prohib.feu.alie.per Fed.& idem Bal.consi.ccxviij.præsupposito statuto,in primo artic.lib.j.vbi dicit not.d.l.habebat, ad id quòd huiusmodi pignorationi proximum est rem habere pro derelicta.Paul. Castr.in l.ij. C.de rebus alien.non alien.Alex. qui d.l.qui babebat,dicit ad hoc not.consi.clxix.inspecto,in fin.lib.vj.& Barb.io rub. de reb. eccles.ooo alien.column.xij.nume.71.& sequen.& Stephan. Bertrand.consi. omnium primo, viso processu,col.v.num.45.& sequen.lib.j.cum iis quæ dicemus infrà eodem titulo glo.xiiij. in verbo,*On equipolent á uente*, numer.pco.quid verò de re.Si quis igitur(vt ad dictum Pauli Castr.in d.l.qui post,redeamus) pignorauerit rem quæ fuit maiorum, etiam tanti,quanti valet,aut pluris:tamen quia nnn est verisimile, eum rem illam derelicturum, & non redempturum,per d.l.si in emptionem,& ita cessat dicta ratio:certè per huiusmodi pignorationem non censebitur legatum reuocatum.Et eum sequuntur Alex.Cornel. & Ias.in d.l.qui post, ille in fin.alter post prioc.hic col.ij.Et Ioan.Lup. in repet. rubt.de dona.inter virum & vxor. charta 43.vbi id dicit not.& Francis.Ripa in l.filiusfamilias, §.Diui.colum.j.versi.secundò vestitur,ff. de leg.j.& in l.j.col.iij.oum.12.de pignor.Sed id fortè oon procederet,si res extraneo legata fuerit,cessante scilicet iam ea affectione. *Legatū reuocatur,si res tanti pignoratur, quanti ualet.* *Nisi ea res fuerit maiorum.*

37 ¶Huic simile est aliud dictum nō minus ootandū Cæpolæ in tractatu de simulatione contractuum,in xv.præsumptione,quòd si quis vendat fundum, qui fuit maiorum ipsius, cùm alios multos haberet, cum pacto de reuendendo: id quidem quod fuit maiorū, auget suspicionem simulationis:& quòd sit potius contractus pignoris, quàm venditionis, quia verisimilius eam venditor retrahet propter affectionem, per d.l.si in emptiooem.& si huoc animum oon babuisset,potius alias res,quas habebat,vendidisset.arg.l.lex quæ tutores,C.de admi.tut.de qoa posteà dicemus,& l.magis puto,§.ne passim,ff.de reb.eor. & per alia iura, quæ ibi allegat.Sed & idem Cæ.io eo ipso opere,in ij.præsumptione,column.v.in paruis,dicit,quòd sæpe ducimur ad pluris minorisve emendum & vendendú ea quæ fuerunt maiorum:per eadem propè iura. *Affectio non modica ad res maiorum.*

Idque dicit esse vice alicuius necessitatis, siue coactionis, ob quam emptio & venditio non caret scrupulo aut suspicione læsionis, siue deceptionis respectu læsionis.

Mandatũ repudiandi non trahitur ad res maiorum.

38 ¶Et vt ad alios Docto. pergamus, per tex. in d. l. si non emptionem, Barb. consi. xviij. præclarè scriptum est, col. ij. lib. ij. respondit, procuratorem etiam habentem mãdatum repudiandi, non posse repudiare res, quæ fuerunt maiorum ipsius mandantis: quia non præsumitur id in generali mandato intellexisse. Et Soc. consi. ccl. in causa Bononiensi, col. ij. vers. prætereà posito libro ij. ex illo item tex. dicit quòd solet prohiberi alienatio immobiliũ propter consanguineos. Et Guido Papæ cons. xcvij. casus sub nominibus, in vlt. dubio, eiusdem tex. autoritate suffultus tradit. quòd si testator portionem bonorum reliquerit ordinibus mendicantium, eáque postea vendantur ad commodum ipsorum ordinum, filij testatoris de æquitate debent præferri alijs extraneis emere volentibus: si tamen tantum offerant, quantum ab alijs reperitur.

Causa prohibitionis alienationis, quòd res sit maiorum, iusta est. Satis est rem maiorum esse cùm prohibetur alienari, licet non exprimatur.

39 ¶Sed & Ias. in d. l. filiusfamilias, §. Diui, col. xxxix. in ij. no. in vtraque lect. ff. de leg. j. ex eo. tex. sæpius citato, scribit, quòd cùm nuda prohibitio testatoris de non alienando, quæ scilicet est sine causa rationabili, non valeat, per tex. ibi certè hæc est rationabilis causa si id prohibuerit, quoniam res est maiorum ipsius, & sequitur Ioan. Crot. ibi colum. iij. etiam in ij. not. & Ferdi. Loaz. col. xxvij. versic. ex istis potest attentari. Et ante eos, licet non allegent, Cyn. in l. ea lege, col. iiij. versic. & vt hæc omnia, C. de cond. ob caus. & Pau. Castr. in eo ipso §. Diui, col. j. & in l. quoties ab omnibus, C. de fideicom. & in l. Titio centum, in princ. circa med. ff. de condit. & demonst. Super quo vide, quæ dicam infrà num. 40. nec illud quoque. Quin sunt, qui dicunt, satis esse, vt res prohibita alienari, sit maiorum, etiamsi id non exprimatur, vt valeat prohibitio. ar. eius quod voluit gl. in d. l. quoties ab omnibus. Ita enim voluere Bald. Raph. Fulg. Pau. Cast. Cor. & Ias. ibi. Alex. Ias. Fer. Loaz. qui super hoc distingũt in d. §. Diui, ille statim post prin. Ias. in d. ij. not. in vtraque lect. postremus, col. xxvj. versic. sextò & vltimò, & multis sequent. & ibi quoque Crot. vbi suprà, & Philip. Dec. consil. xxiij. cuius titu. incipit, an & quando ex præscriptione, colum. iij. versic. & conclusio prædicta: vbi ex hoc dicit expressim, induci fideicommissum ex prohibitione alienationis huiusmodi rerum. Et facit, quod scribit Bald. in l. ij. ante fin. C. de vsucap. pro emp. & in l. ij. ad fin. C. qui non poss. ad lib. peruen. & in l. contra voluntatem. C. de testam. manum.

Stipulari possimus castrũ, quod maiorũ est, vendi alteri nostræ familiæ. Pecuniariter, Latinum.

40 ¶Denique ex illa l. si in emptionem, ipse Ias. consi. xlj. in duabus, col. iij. versi. tertiò principaliter, lib. iij. illud respondit, quod cùm alteri stipulari nemo posit, nisi intersit stipulantis, l. stipulatio ista, §. alteri, & §. si stipuler, ff. de verb. oblig. ideo si quis stipuletur castrum, quod est maiorum suorum, vendi alteri suæ familiæ, valet huiusmodi stipulatio, cùm stipulantis intersit, vt illud castrum maneat in sua ipsius familia, ex qua exut. Respondétque ad id quod posset dici in contrarium, scilicet necesse esse, vt intersit nostra pecuniariter, (vt ipse, & nostri loquuntur non malè, post Caium Iurisconsultum eloquentissimum in l. si lib. ff. ad exhi. & Vlpi. in l. si ambo, §. j. ff. de compen. & in l. vlti. ff. de priua. delict.) vt alteri stipulari posimus: nec satis esse, vt intersit ratione affectionis, vel consanguinitatis, ex sententia glos. Bart. & aliorum in l. fideiussores, ff. de pact. vti apud illum videre poteris.

Cognatus creditor præfertur in venditione bonorũ debitoris. Finita emphyteusi, an præferantur cognati.

41 ¶Huc item pertinet alius tex. in l. j. ff. de priu. cred. vbi cùm debitoris bona væneunt, & creditores æquale pretium offerunt, præfertur creditor cognatus alijs extraneis. Et ita illum text. intelligunt Iacob. Are. & Bar. ibi Cyn. & Bald. in l. Imperator, ff. de pact. & cum sin. dicunt Dy. & Alb. ibi & idem Alb. in rubr. eiusdem tit. post prin. vbi idem tex. est sing. Ex cóque oo. Bart. super eodem in fin. quòd quando res reddi debet in causam emphyteut. quia est finita emphyteusis vsque ad tertiam generationem, & veniunt extranei, qui rem sibi dari postulant, præferuntur cognati in quarto gradu. Et si domi 1 id non faciunt, potest ab eis ad superiorem appellari. De quo per eundem in l. si mihi & Titio, col. vlt. & ibi latè Alex. col. penul. & Francisc. Are. colum. iiij. versi. consequenter quærit, ff. de verb. obl. & eundem Bart. in l. j. §. permittitur. & ibi Ang. ff. de aqua quoti. & æstiua vbi etiam est tex. quod facilius hæredes aliquid impetrãt etiam id quod ad eos non transit, quàm extranei. Quem tex. vnicum dicit Bal. in c. quæ in Ecclesiarum, col. iij. in princ. extrà de constitu. Sed redeundo ad illud dictum Bart. vt scilicet debeant præferri cognati extraneis, idem voluit Bal. in c. in præsentia, colum. iiij. in fi. cum princ. seq. versic. cùm autem finita extrà de prob. vbi id dicit sing. & in c. j. post med. & ibi Mar. Lau. & Car. Alex. tit. quemadmodum feu. ad fil. pert. vbi etiam dicunt, quòd filia debet præferri cognatis. Et idem Bal. in c. j. in fi. tit. qual. feu. ali. pot. & in rub. extrà de app. col. ij. versi. sed an feudatarius. vbi licèt hoc casu neget posse appellari, fatetur tamen posse officio iudicis prouideri. & consil. ccclv. præmittendum est, col. ij. vers. item si rationes, lib. j. vbi in id dicit text. aureum in d. §. permittitur. Et Ang. consi. 184. ex forma, col. vlt. Ant. in c. j. col. v. extrà de loc. Pet. Anch. consi. cxxxiij. plenè & subtiliter, versi. quo ad secundum, & consil. clxxj. casus talis est quidam dominus,

dominus col.v.& consi.clxxiij.dom.Laza.col.vlti.Imol.io c.ij.col.iiij.vers.si autem quærimus, extrà de feud.& idem Imol.cons.xxvij.viso quodam instrumento,col.j.in fi.& consi.xxxviij.io caso præmisso ponderandũ est,col.ij.versi.sed de æquitate.& consi.lxviij.in casu præmisso videretur.col.ij.versi.pro hoc etiam Card.Flor.io c.pen.extrà de postul.Præl. Pan.in c. bonæ,le ij.col.antepen.vers.& in fi.gl.& ibi quoque Petr.Ancha.& Card.Flor.& latè Corset.in addit. ipsius Pan.eod.titu.Paul.Castr.consi.xxxij.proprietarius,lib.j.& cons.clix.punctus istius quæstionis,col.vlt.lib.ij.& cons.ccccxvij.super primo quæsito,eodem lib.ij.Raph.Ful.cons.iij.ad id de quo quæritur,col.ij.& consi.ccxviij.Petrus quõdam,col.ij.& consi.ccxx.nobiles de For tiate,col.vlt.Raph.Co.consi.clxvj.visa copia,paulo ante fin.Ro.in l.ij.in princ.ff.sol. mat.& in l.Prætor,§.vlt.ff.de oper.no.nunt.& in repet.rubr.ff.de arbir.col.xv.ver.xj. quia emphyteusis, & consi.xxij.propositæ,in vlt.dub.vbi id multis simil.confirmat Mart. Laud.in c.j.in fin.& ibi quoque Card.Alex.etiam in fi.tit.qual.olim pot.feud.alien.Ioan.Ana.cons.lxxxiij.videndum est de virtute,col.ij.versi.tertiò negari.Alex.consi.lxxx.viso & opportunè animaduerso, io ij. dubio,lib.j.vbi loquitur in feudo Eccle.& cons.xciij.visis & põderatis,in fi.lib.ij.quod & duplicatur cõsi.xxij.lib.vj.& idem Alex.cons.x.ponderatis,col.vi.lib.iij.& cons.lxxxiij.in causa, col.ij.vers.oec dicatur,lib.vij.& consi.clxj.visis narratis,col.j.eod.lib.vij.Nico.Mil. in suo repert.in verbo,emphyteusi finita.Barb.cons.xxij.scripsit Propheta,col.pe.versi.& ex istis,libr.j. Franc.Curt.Senior,latissimè cons.xlviij.super controuersia,per totum,& consi.l.memoriæ,col. viij.versic.secundo memoria.Alter Francis.Cur.Iunior,in tract.feud.in ij.parte,chart.eiusdem vj.in xv.quæst.prin.Socin.cons.xcix.in causa eximij,col.pen.lib.j.Ias. in l.ij.col.vj.vers.ex hac decisione.C.de iure emphy.& in l.iij.col.iiij.in iij.oot.eo.tit.& consil.ccxxvij.pro concleãda, col.vj.ver.iiij.pro eadem parte,lib.ij.& cons.xxiiij.in causa feudali,col.pen.vet.postremò non obstat,lib.iij.Philip.Dec.cons.liij.placet mihi,col.ij.vers.& istam rationem,& cons.lxxviij.licet in casu,per totum,& latissimè consi.cxxxj.reuocatur in dubium,etiam per totũ,& consil. cccxxviij.in casu proposito,col.j.vers.quibus tameo obstat,& cons.seq.pro defensiooe,col.vlt. Caro.Rui.cons.v.videtur,col.vlt.nu.8.lib.j.& cons.xlv.habita,col.iij.num.8.eod.lib.j.& cõsi. clj.quia præponitur,col.v.num.16.& seq.eo.lib.j.& cons.clxj.præmittendum,col.pen.nu.35. & seq.eod.lib.j.& cons.xlvij.circa dubia,col.vlt.nu.6.lib.iij.Matth.Afflict.in c.j.§.etsi clientulus,col.ij.vers.item si concedatur,tit.de alien.feud.) in deci.Neap.dec.ccxxviij. dicit consuetudo.col.j.& in consti.Siciliæ incip.vt de successiõn.col.xvj.versi.xvij.not.& in constit.incip. constitutionem diuæ memoriæ,col.xiij.io xij.quæst.Hipp.Mars.sin.cccxix.licèt in re sua.Ni. Euer.in locis legalibus,in loco à feudo ad emphyteusim,col.ij.ver.iiij.istud facit Ludo. Goz. consi.lxxj.io causa domini,col.j.& cons.lxxxvj.videtur, col.iiij.nu.23.& omnium , & nouissimè,ita optimè,Franc.Rip.in d.l.j.ff.de priuil.cred.& in tract.de peste,char.48.nu.234.

42 ¶Et hæc quidem est communis opin.vt multi ex illis affirmant , quanquàm Imol.subdubius tamen contrarium videtur voluisse,sibi ita contrarius in d.l.si mihi & Titio, ad fin.ff.de verb. oblig.& in d.c.pen.de postul.Prælat.vbi tamen dicit op.Bar.esse rationi & æquitati cõsonam. Et Fulg.secum quoque pugnans,consi.ccxxij.nobiles quidam.col.vlt.& Ro.sibi item contrarius, sed suæ parti magis(vt opinor)quàm iuri obsecundans,cons.lxx.visis themate,col.ij.versi. tertiò istam sententiam,& Barb.sibi quoque contrarius,in d.c.j.col.pen.extrà de loca.vbi hãc dicit in Iure veriorem esse,licet altera sit æquior & communior.& rursum in d.c.ij.col.ij.vers. & pondera istum.extrà de feud.Matth.Affli.sibi quoque aduersarius,dec. Neapo.cccxcij.Rex Ferdinandus,nu.20.Sciòque nonnullos ex iis,quos suprà citauimus , ita tenere,vt in hoc casu noo sit locus appellationi,vt Bar.autumat,sed alteri remedio,quod iã diximus ex Bal. Alios illud tantùm habere locũ in iis,qui primo gradu vltimum emphyteutam attingant.Alios rursus in iis tantùm,qui sunt hæredes illius vltimi,non in aliis.Alios item in descendentibus tantùm.Alios quoque tum demũ,si dominus velit aliis extraneis concedere, oon etiã,si sibi retinere velit.De quo vltra prædictos vide latè Caro.Rui.cons.clij. præsupponitur,per to.lib.j. Alios,si nondũ dominus aliis cõcesserit,& sic re integra.Alios,si finita sit emphyteusis per generationẽ,vt in principio diximus:secus si culpa emphyteutæ. Alios in emphyteusi,vel feudo priuati,non etiã Ecclesiæ.Alios aliter,vt apud illos,præsertim recẽtiores,videre licet.Nã nobis hîc satis est id vnum dixisse,quod ad rẽ nostrã attinet,& eius quod relictũ est,Lectores admonuisse,locáque designasse,ex quibus ipsi,quod in suam rem esse videbitur,possint depromere.

43 ¶Verùm antequam ad alia transeamus, noo prætermittendum dicimus, quod aotoritate illius text.in d.l.j.ff.de priuil. cred.respondit idem Barto.in hac specie facti interrogatus.consi.xix. cuius initium est,viso testamento Andrentij,ad fi.duobus in locis, quòd si testator iusserit rem suam quampiam vendi ab hæredibus, pretiúmque ex ea venditione redactum restitui fratribus istius testatoris, debent ipsi fratres præferri in ea venditiooe aliis extraoeis: si modò æquale pretium offeraot.Ideóque iudicẽ petentibus fratribus posse præcipere hæredibus,ne inscius

Fratres testatoris præferũtur in emptione rei,iussu eius venditæ.

fratribus ipsis procedant ad venditiooem,eósque cæteris ad eam venditionem præferant,iuxta l.Diuus,ff.de petit.hæred.& alia iura ibi allegata.

Cõsanguineorum suffragia cæteris præferuntur.

44 ¶Concinit & huic nostræ cohsuetudini tex.in d.l.Imperator,ff.de pact.vbi ex ij.lect.gl.quam approbant Bar.Ang.Sal.Fulg.Paul.Cast.& Ias.ibi,si sit omnium rerum paritas,scilicet debiti, dignitatis,& numeri personarú,præferuntur suffragia consanguineorum extraneis,cùm quæritur de remittenda quota parte hæredi.Et in hanc rem dicit sing.illum tex.Fran.Are.in l.pro hærede,§.si sepulchri,col.v.ff.de acq.hær.& valde no.Alex.in l.maiorem,ff.eod.tit.vbi id declarat.Etiam si huic lect.reclamant Iac.But.Guil.Cu.Ray.& Alber. in d.l.Imperator. & idem Guil.& Bal.in l.& suum,§.vlt.quem legunt cum d.l.maiorem,quæ confestim sequitur eo.titu. Illius autem text.autoritate subnixus Bal.ibi post Cyn.tradit,quòd si inter excutores testamenti non conueniat de modo distribuendorum bonorum testatoris,nec aliter possint concordari,debet præferri eorum executorum sententia, qui sunt consanguinei testatoris , si qui sunt. Quod sequitur & dicit sing.Ro.sing.cccccxxxv.executores testamenti.& sequitur item Ioan. Lup.à Palat.Rub.in repe.c.per nostras,§.xliij.col.eiusdem.iij.vers.quod autem,extrà de dona. inter vir.& vxor.Ex ea quoque l.secundùm aliam lect.tradit idem Bal.ibi,quòd si testator reliquit duos executores ad distribuenda sua bona inter pauperes , & vnus eorum vult eligere pauperes coniunctos testatoris,alter extraneos:ille est huic præferendus.Sed & Ang.in ea ipsa l.scribit , quòd si hæreditas quæpiam diuiditur inter extraneos & consanguineos, debet dari electio consanguineis in his rebus,quas conuenientius est remanere in familia , quàm ad extraneos transire:puta in domibus, quæ ab antiquo sunt illius familiæ. Quod dictum pro not. sequitur Francis.Arer.consi.clvij.visis,colum.ij.& id quoque per eundem tex.voluit Flor.in l. j.ad fin.ff.famil.ercis.

Consanguinei in diuisiõe hæreditatis extraneis præferuntur.

45 ¶Adstipulatur & his alius tex.in l.qui officij.ff.de contrah.emp.& in l.milites prohibentur,ff. de re mil.quibus cauetur,quòd qui io prouiocia militat,aut rempublicam administrat,prædia cõparare in ea prouincia noo potest:præterquàm si paterna distrahantur.Et ita quoque intelligit gl.io l.aufertur,§.quod à Præside,ff.de iur.fisc. & recentiores in l.principalibus,ff.si cert. pet.Et facit,quod per illum tex.voluit glo.c.j.§.sed etiam res,in verbo,proximiori,ti.per quos fi.inuest.Ex quo potes intelligere, prohibitos emere siue acquirere, ea tamen posse emere & acquirere,quæ fuerunt maiorú.Id quod ita generaliter voluit per eos tex.Fabi.in tracta.empt. & vendi.in xxxj.quæst.iij.partis prin.De quo & oos latius dicemus infrà eod.tit.§.j.gloss.ix.in verbo,*ou lignager*,num.142.incip.quid autem si statutum,& seq.

Miles vbi militat , non nisi paterna prædia comparare potest.

46 ¶Adiuuant hæc & alij tex.& inter cæteros in l.lex quæ tutores, C.de admi.tut. vbi hæc verba nuncupatim adscribuntur:Maxima habenda est eius domus ratio,in qua pater defecit, filij creuerunt : in qua maiorum imagines aut non videre fixas,aut videre reuulsas satis est lugubre. Quem text.multùm commendat Bal.coosi.lvij.item instituto,col.vlt.lib.ij.eiúsque autoritate suffultus,inibi consuluit in pulchro casu,vt illic omnibus videre in promptu est. Et in alio casu idem Bal.cons.cccxxviij.determinatio,lib.v.itémque in alio,inter cons.Ang.consi.lxviij.repetito,consi.cclxxxj.Martinus Ioã.de Florentia,col.iij.Ex eóque tex.apertè probatur,domum résque alias maiorum,nobis esse in maximo affectu ac pretio.Quod & comprobat tex.in l.libertus qui soluendo,ff.de bon.liber.vbi nostra interest adire hæreditatem, quæ non soluendo est:ob id tantùm,quòd in ea prædia sunt aliqua,in quibus maiorum nostrorum sepulcra sunt. Et in l.j.§.& aliâs videmus,ff.si quid in fraud. patro.vbi ita scribitur.Si dicat patronus rẽ quidem iusto pretio venisse : veruntamen hoc interesse sua , non esse venundatam:inque hoc esse fraudem,quòd venierit possessio,in quam habet patronus affectionem vel opportunitatis,vel vicinitatis,vel zeli,vel quòd illic educatus sit,vel parentes sepulti.Quos textus vnà cum tex.in d.l.si in emptionem,ad id expendit gloss.in l.j.in verb.& Reipublicæ,ad fi.ff.solu.matri.quòd nostra interest habere res,quæ fuerunt maiorum:vt suprà alio loco diximus.

Affectio quãta in rebus maiorum.

47 ¶Sed & hanc affectionem mirè exprimit illud Tibulli lib.ij.Eleg.iiij.

Quinetiam sedes iubeat si vendere auitas,
Ite sub imperium,sub titulúmque lares.

Quasi diceret,nihil esse,quod non faceret amicæ gratia , vel si ea iubeat, vt vendat lares domúmque auorum:tanquam id rerum omnium sit grauissimum. Cui etiam admodùm cõgruit tex.in l.in fundo,ff.de rei vend.in illis verbis,Finge pauperem,qui si reddere id cogatur,laribus sepulcrísque auitis carendum habeat.Quo in loco gl.dicit non esse verisimile , quòd quis huiusmodi lares auorum ob quiduis aliud alienaret.& euo quoque textum in id annotat Alberic.ibi io ij.no. Atque illud Claudiani in Panegyrico Stiliconis ij.

Denique non dites sub te pro rure paterno,

Vel laribus pallet.—

Et rursus lib.priemo,ad Rufinum:

—Laribus uellit,detrudit auitis *Finibus.—*

Historia Naboth & Achab.

48 ¶Nec hinc longè abest,quod scribitur iij.Reg. c.xxj.Naboth regi Achab denegasse vineam, quæ erat iuxta palatium Regis,qui pro ea meliorem obtulerat. Nam id dicebat:Propitius sit mihi Deus,ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.vt facilè hinc possis intelligere,res maiorum nostrorum nos pluris æstimare, quàm alias etiam multo meliores:eiúsque affectionis gratia nos Regum vel potentissimorum autoritatem contemnere. Sed & vt prætereà intelligas hunc affectum non probum esse aut temerarium, lege inibi, quæ ipse Achab passus est diuino iudicio,quòd ob id responsum succensus Naboth,eum interimi iussit,vineámque eius vsurpauit.Is enim grauissimam cladem perpessus est.Cuius etiam historiæ fit mentio in Decretis Canonicis,c.conueniot,xxiij.q.viij.c.Achab,de pœni.dist.iij.Scribit Appianus Alexandrinus lib.j.inter præcipuas causas,cur legem Agrariam diuites recusarunt apud Romanos, hanc fuisse,quòd impium ducerent monumenta maiorum ad alios transire.Lucianus in Eunucho quosdam arguit,qui cùm se Philosophos esse profitereotur, ac pecunias pro nihilo ducerent: tameo earum gratia perinde atque pro monumentis progenitorum inuicem decertarent. Sidonius Apollinaris lib.uj.Epist.ad Hispacium,de Donidio quodam,qui prædium,quod maiorum fuerat,redimere cupiebat,his verbis loquitur:Neque ad hanc oundinationem stimulo cupiditatis,sed respectu auitæ recordationis adducitur. Siquidem fundi ipsius integritas familiæ suæ dominum vsque ad obitum vitrici nuper vita decedentis aspexit:nunc autem vir alieni non appetens,sui parcus,possessionis antiquæ à se alienatæ non tam damno angitur, quàm pudore: quam vt redimere conetur,non auaritiæ studio, sed verecundiæ necessitate compellitur. Tribuere dignare votis suis,precibus meis, moribus tuis, vt ad soliditatem ruris ipsius te patrocinante perueniat,cui rem parentum,sibique non solùm notam, verùm etiam inter lactantis infantiæ rudimenta reptatam sicut recepisse parum fructuosum,sic non emeruisse, nimis videtur ignauum.Quibus & adde,quod scribit Fab.in tract. empt.& vend. in viij.effectu.q.viij.princ. admittendos nos esse ad reuocandam venditionem, non solùn ratione doli, vel pacti,& similium,sed etiam affectionis,quam ad rem maiorum habemus,per quædam ex allegatis iuribus.

Lex Agraria cur repudiata.

Prohibitio alienationis non transit ad hæredes hæredis,nisi de rebus maiorum.

49 ¶Sed nec ab his abhorret,quod per d.l.lex quæ tutores,& d.l.si in emptionem,tradit Ro.subdubius tamen,in l.si quis filium,§.in omni,ff.de acqui.hær.quòd licet prohibitio alienandi facta à testatore hæredi,nomine ipsius hæredis nuncupatim apposito,verbi gratia,Prohibeo Titio hæredi meo, ne illum fundum alienet, non extendatur ad hæredem hæredis, ex sententia Ray.Imol.& aliorum recentiorum in l.filiusfamilias,§.Diui,ff.de leg.j.cum concord.ibi adductis ab ipsis recentioribus.Fallit tamen,vt dicit Ro.vbi suprà, si testator prohibuerit alienationem rei maiorum suorum.nam tunc ex affectione testatoris præsumitur velle hanc prohibitionem transire ad hæredes hæredis:quamuis in ea nomen ipsius hæredis fuerit expressim appositum.Et sequuntur Ioan.Crot.& Ferd.Loaz.in repet.d.§.Diui, ille col. xxxvij. versic.secundò fallit:hic in x.quæst.Bar.quæ est in as.char. Quanquàm id nō probat Alex.ibi,col.vij. eadémque antepen.versic.quid autem si prohibitus:quia id (inquit) iure non probatur.Et hic locus facit,vt in mentem veniat alterius dicti eiusdem Croti in eodem loco, col.xxxiij.versic.prima fit conclusio,quòd licet dubium sit,an prohibita venditione censeatur prohibita omnis alienatio, tamen si huiusmodi prohibitio sit eius rei, ad quam prohibens verisimiliter affectionem habuerit,quia esset maiorum ipsius:haud dubiè trahitur dicta prohibitio ad omnem alienationem.per d.l.lex quæ tutores,& d.l.si emptionem.

Prohibita rei maiorum venditione,omnis alia censetur prohibita alienatio.

Nuda alienationis prohibitio non ualet, nisi fauore familiæ facta sit.

50 ¶Nec illud quoque alienū est,quod & ex eodē loco depromitur, quòd licet nuda ac simplex, & sine causa prohibitio testatoris de non alienando non valeat,per d.§.Diui,& ibi latè Doct. & l.Lucius Titius,in prin.& l.pater filium,§.Iulianus,ff.de leg.iij.cum si.tamen si testator eam causam adiecerit,ne res exeat extra familiā,siue quia vult rē manere in ea familia, valet ea prohibitio:vt voluit gl.in d.§.Diui,in verbo, causam.& ibi etiā Bart.col.j. versi.& per hoc not.& glo.in l.quoties ab omnibus,in gl.j.& ibi Cy.Sal.Paul.Cast.& alij, C.de fideicommis.& Old. cons.ccv.prima dubitatio,col.vlt.vers.ad aliam quæstionē,qua quæritur an legata,Cyn.in l.ea lege,col.iiij.vers.& vt hæc omnia,C.de cōd.ob caus.Bal.qui eam posteriorem gl.dicit multùm not.cons.lvij.item instituo,lib.ij.Ro.cons.cccclvij.circa propositam,in ij.dubio.Pau.Cast.cōs. cclxix.dubitatur,col.ij.vers.item non obst.lib.ij.Soc.consi.ccxxvij.præsens consultatio,col.vj. vers.secūdò fortius,lib.ij.Phili.Dec.qui alios citat cons.cccclxxxj.in casu de quo Perusij.col.j. in duobus locis,& Steph.Bertr.cōsi.xv.ex themate,nu.ar.lib.iiij.Et est de hac re optimus tex. in d.l.filiusfamilias,§.cùm pater,& in l.peto,§.vlt.ff.de leg.ij.& in l.cùm pater,§.fidei,eo.tit.& in l.voluntas,C.de fideicom.Et bene facit,quod diximus ex Ias.& aliis suprà nu.39. sed & Ias.

51 *Alienatio prohibita potest fieri in coniunctos.*

¶Quinetiam res prohibitæ à testatore alienari, etiam in casu, quo valet ea prohibitio, poterũt alienari in coniunctos, ex sententia Rom.consi.cxcix.præsens statuti particula, col.vlt.in ij.dubio. Quod tamen qualiter intelligatur, cognosces ex Bal.in l.cùm hi, §.si pluribus, ff.de transf. Aliàs autem sæpe videmus prohibitionem alienationis non trahi ad alienationem, quæ fieret in coniunctos probibiti. Nam quamuis pupillus tutore etiã autore prohibeatur donare, etiam causa mortis.l.j.in princ.ff.de tutel.& ratio.distrah. potest tamen certo modo coniunctis quibusdam personis, non solùm causa mortis, sed etiam inter viuos, d.l.j.§.sed nonnullos, vbi est text.elegans & notandus.& iterum in §.prætereà, eiusdem l.& l.cùm tutor secundùm, §.vlt.ff. de admin.tut.& no.glo.in l.non omni, C.eod.titu.

52 *Feudum potest alienari in proximiores.*

¶Item feudum alienari inconsulto domino prohibitum, potest tamen, cùm antiquum est aut paternũm, liberè alienari in proximiores.c.j.§.sed etiam res, & ibi gloss.in verbo, proximiori, And.Isér.Bal.Aluar.Mart.Laud.& Card.Alex.tit.per quos fi.inue.& c.Titius, tit.si de feu.fue. coutro.& c.j.§.& si clientulus, vers.frater verò, & ibi glo.in verb.per libellum.Bal.col.j.in ix. not.& rursum col.vlt.vers.item sciendum.Mart.Laud.etiam col.vlt.& alij, tit.de ali.feu.& c.j. & ibi etiam gl.in verbo, concederetur.Bal.col.pe.& alij Doct.tit. de ali.feud.pat.Iac.Bel.in c. j.in vij.q.& ibi quoque Bal.col.ij.vers.quæro an inter agnatos.& Ioan.Ray.in vers.habitos, in ij.nota.tit.de probib.feud.ali.per Fed.Bal.in c.j.§.hoc quoque, col.pe.ver. septima conclusio, tit.de succes.feud.& in c.quæ in Ecclesiarum.col.pen.vers.& scias, quòd cognatus, & ibi Feli. col.xxxv.in vij.declaratione, extrà de constit.& idem Bal.in c.sanè, col.vlt.vers.alia conclusio, & ij.seq.extrà de renun.& consi.xvj.facti euidentia, lib.j.& consi.cccix.cùm essent plures, post prin.co.lib.j.& cõsi.ccc.tex.in c.j.in prin.lib.ij.& consi.cclxxxij.proponitur quòd nobilis vir, lib.v.Luc.Pen.in l.j.C.de fide instru.& iure hast.fisc.lib.x.Ro.d.cons.cxcix.col.vlt.ver.secundò boc.idem Pau.Cast.consi.ccccxxxij.cùm statutum principaliter, col.ij.ver.secundò videtur obstare, lib.j.& consi.lxxxiiij.quæstio ita vertitur, col.ij.lib.ij.Aluar.in c.j.in xxiiij.conclus.& ibi Card.Alex.col.v.tit.quæ fuit pri.caus.amit.benefi.idem Card.in c.j.§.sed & res, col.j.ver. quæro an vasallus, tit.per quos fi.inuest.Guid.Pap.consi.lviij.ex narratione facti, post prin.Ias. consi.lxiiij.circa primam, col.vl.lib.iij.vbi allegat alios concord.qui huc nihil pertinere videntur.Iaco.à S.Georg.in tract.feud.in verbo, & cum pacto de non alienando, col. viij.ver.in ista materia.Alber.Bru.consi.xxxvj.circa præmissa.Matth.Afflict. in const. Siciliæ incip.constitutionem diuæ memoriæ, col.vj.vers.item quæritur vtrùm.& iterum, col.viij.ver.tertiò not. Suprà autem nuncupatim locuti sumus de feudo antiquo aut paterno: nam nouum nec in proximiores quidem agnatos alienari potest, vt per Sal.in d.c.j.tit.de prohib.feu.alie.per Federi.& plerosque ex iis, quos suprà citauimus.

53 *Cessio potest fieri in potẽtiorem consanguineum.*

¶Prætereà quamuis prohibeatur, ne fiat cessio in potẽtiorem, l.ij.C.ne lic.pot.& l.pe.ff.de ali. mutand.iud.caus.fac potest tamen non solùm in filiũ potentiorem fieri. quod haud dubiè potest, secundum Bal.Raph.& Ias.in l.si ita quis, §.ea lege, ff.de verb.obl.& latè diximus in repe. l.si vnquàm, in prin.nu.18.inci.sed vtcunque habeat: sed & in alios quoque consanguineos, & eos quidẽ potentiores, vt satis liquet ex eo, quod scribit Cy.in l.qui stipendia, ad fi.C. de proc. quòd valet cessio facta consanguineo clerico à laico, licet clericus sit, & dicatur potentior ratione ordinis. Et idem voluit idem Cy.in l.per diuersas, in vj.q.& ibi quoque Bald.in xix.q.C. manda. (Matth.Afflic.in c.j.§.etsi clientulus, col.v.ver.item regulariter si fiat cessio, ti.de alie. feud.) Quamuis huius dicti in feudo & emphyteusi contrarium tenuerit Bal.ipse in Auth.quibuscunque, vers.extrà quæro quid de rebus, C.de sacros.eccl.quem sequitur Alex.consi.ix.viso themate suprà scripto, col.ij.versi.& ideo, lib.iij.& Ias.in d.§.ea lege, vers.tamen adde.

54 *Cessio actionis valet, nullo expresso titulo, inter consanguineos. Alienationis prohibitio non comprehendit alienationem quæ fit inter coniunctos.*

¶Sed vtcunque sit de eo casu, videmus quòd cessio actionis inter coniunctos valet sine expressione alterius tituli: vt voluit Dy.in l.patrem, & ibi quoque Alber.nu.3.ff.quæ in frau.cred & Bald.in d.l.ij.col.j.vers.tertiò præsumitur, & ibi quoque Sal.etiam col.ij.vers.tertiò si titulus, C.ne lice.pot.& idem Bal.in c.literas, col.vlt.vers.quæritur vtrùm ratione, extrà de præsumpt. Et aliàs prohibitio alienationis non comprehendit filios inter se: vt scribit ipse Bald.consil. ccccxcvij.eodémque antepen.ad fi.lib.j.per d.l.voluntas.C.de fideic.nam (vt ille subdit) apparet testatorem sensisse, ne inter extraneos alienetur, nõ inter seipsos.l.si pater, §.quindecim, ff. de lega.ij. Quin generaliùs Old.consi.xciiij.eleganter circa negotium, ferè per totum, multis ostendit, prohibitionem legis vel hominis de non alienãdo, intelligi de alienatione, quæ fieret in extraneos, non etiam in eos qui sunt eiusdem generis. Et sequitur Fran.Rip.lib.j. respon. c. j.defuncto, nu.57.& iterum lib.ij.c.xxv.feudalibus constitutionibus, nume.26. Quod not.ad id quod suprà diximus, num.45.adstipulatur, in fi.

55 ¶*Sunt & alia multa specialia, fauore consanguinitatis nostris legibus statuta, quæ quoniam*

paulò

paulò sunt remotiora ab hoc nostro proposito, in quo tantùm tractamus de recuperatione rerum, quæ fuerunt nostræ familiæ, ea prætermittenda duximus. Tameo si quis ea uosse volet, videat tex. & gl. in l. si tutor, ff. de suspect. tuto. vbi ea glo. not. ratione cosanguinitatis quædam fieri, quæ aliàs nō fierent. & l. si paterfamilias. §. vlti. ff. de adop. & l. j. ij. & iij. ff. io ius voc. vt eát. & ibi Bal. & Rom. qui multa quoque colligit, & l. ij. ff. de recep. & l. Imperator, ff. de pact. & l. si domus, §. qui confiterut, ff. de leg. j. & l. si verò, §. hæc autem, ff. de iis qui deiec. vel effud. & l. si seruus plurium, §. vlt. & ibi gl. vlt. versi. v. & Alb. nu. 9. to. 11. ff. de leg. j. & l. si extraneo, ff. de vsu fru. & l. Gaius, in fi. ff. sol. ma. & l. pen. & ibi Alb. ff. de postu. & l. vel si, ff. de manumi. vind. vbi ita scribitur: Vel si sanguine eum contingit: habetur enim ratio consanguinitatis. & l. j. & ibi glos. ff. ad leg. Iul. repet. & l. doté, §. j. & ibi Alb. ff. de castr. pec. & l. j. §. j. ff. vbi pup. edu. deb. & l. cùm alienam, C. de leg. gl. in l. si cui fundus, ff. de le. j. & in l. Aurelius, §. Titius testamento, ff. de li. leg. Alber. in l. voluntas, paulò antè fi. & prætereà in l. cùm acutissimi, C. de fideicomm. & in l. competit, §. j. ff. quod vi aut clá. & Bal. in l. filiusfamilias, ad fi. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in c. j. col. pe. vers. item sciendum, ibi, nam & aliâs ratione cognationis, tit. de ali. feud. Rom. in repe. l. de viro, §. si verò, in xvij. fal. ff. sol. mat. Fel. in c. literas, col. pen. de præsumi. & in c. cùm quidam, etiam col. pen. de iureiur. Philip. Dec. in l. fratres tui, in iij. no. C. de trans. Matt. Afflict. in tract. protomiseos, post prin. { & in c. j. §. etsi clientulus, col. ij. in v. notab. tit. de alien. feud. } Hip. Mars. in l. Diuus, col. j. & seq. ff. de parricid. & sing. ccx. iura sanguinis. Pantha. Cal. in repe. l. ij. col. lxxj. vers. prima est ratione coniunctionis, & multis seq. C. de rescin. veo. quibus in locis videbis multa in hoc collecta. Et huc quoque adduci possunt, quæ in simili scribit Bar. in l. j. in fi. C. de metallar. & metal. lib. xj. quem sequitur Ro. in l. j. ff. sol. mat. & Ias. in l. nemo, ver. limita not. ff. de pact. & quod item scribit idem Bart. post Iac. Bel. in §. j. col. j. vers. secundò not. in Authen. de restit. fideicom. & Bal. cons. ccxcj. ad euidentiam, col. iiij. ver. & ideo dico, lib. ij. præsumi substitutum idoneum, si sit ex eadem consanguinitate: per d. l. j. quā dicit no. ff. in ius voc. vt eant. Et alia quædam similia collecta à Ro. consi. xxij. pro propositæ. in vlt. dubio.

Pleraque alia in fauorem cōsanguinitatis introducta.

56 ¶ EX HIS AVTEM, quæ tam latè (& vereor, ne superfluenter) diximus tam pro nostra consuetudine, quàm aduersus eandem, intelligi potest, vtrùm ea sit fauorabilis, proindéque extendenda, an verò odiosa, & sic restringenda, strictéque interpretanda. Verùm nostrorum est, Doct. de hac re scribentium priuatim sententias hic subnectendas duximus. Nam primum, id est, fauorabilem largéque interpretandam esse, censuit Alex. consil. cxcvij. in causa vertente inter Ser Sulinianum, col. j. lib. vij. Nam ad cognoscendum (inquit) sitne statutum odiosum, an fauorabile, debet inspici, an principaliter statuentes moti sunt ob fauorem, an propter odium: vt primo casu censeatur fauorabile, secundo odiosum. l. qui exceptionem, in prin. & ibi Bartol. & Bald. ff. de cond. ind. Bald. in l. j. col. x. versicu. sed hic quæro de effectu, C. de sum. Trin. cum multis concordan. à me collectis infrà eod. ti. §. xxx. in gl. j. num. 5. incip. & ex hoc. Sed hoc statutum est editum principaliter in fauorem consanguineorum, nullo omnino nec venditorum nec emptorum odio. Et quia etiam in dubio statutum præsumitur esse fauorabile, ex sententia Bald. in l. vlt. C. qui ad lib. peruen. non possunt. Et hanc quoque partem tenet Lud. Bol. qui tamen Alex. non meminit, consi. xxv. in amplissimo, in tertio dubio, vt scilicet id statutum sit fauorabile, & latè interpretandum. & Lud. Gozad. in repet. l. qui se patris, col. xxxiiij. versi. infero & sextò, C. vnde liber. vbi ex hoc dicit, id statutum esse generaliter intelligendum. & Anto. Rub. consi. ix. viso statuto, post medium, qui dicit id statutum non esse correctorium, sed limitatorium, atque ex similitudine rationis extendendum. & D. Boher. hoc eodem tit. §. iij. col. ij. dicit fauorabile, & secundum Ius commune. & nouissimè Io. Oldendorpius in tract. de Iure & æquitate, vbi dicit æquum & naturæ consentaneum. & Pau. Paris. cons. lxxxiij. pro resolutione, col. j. nume. 4. & 6. & iterum col. v. nume. 39. 40. 41. lib. iij. vbi dicit, quòd licet id sit exorbitans & limitatorium iuris commu. est tamen fauorabilius & extendendum ad casum similem. { Et ante hos omnes Aegid. Bellamer. in c. constitutus, col. xij. versi. quinta conclusio, & iterum ver. prima pars patet, de restitu. in integr. vbi dicit fauorabile, nec esse contra ius. vti & hoc postremum dicit col. vlt. versi. in glo. consuetudo. }

Retractus sitne fauorabilis & extendendus, an odiosus, & restringendus.

Qui fauorabilem dixerunt.

57 ¶ Pro quibus faciunt & aliæ duæ rationes non contemnēdæ: quarum hæc prior est, quia si hoc statutum esset odiosum, non restitueretur minor aduersus tempus in eo præstitutum, vt consequeretur lucrum ex eo proueniens, iuxta l. auxilium, in princ. cùm ibi not. ff. de mino. & voluit Bald. in l. cùm quidam, §. vlt. ff. de vsur. & dicemus latiùs infr. §. vlt. in verbo, *mineurs*, nu. 10. inci. sed illud tamen. Restituitur autem, vt expressim cauetur in d. c. constitutus, de in integr. restitu. Ergo illud consequens fit, non id esse odiosum. Sed quid de eo dixerim, vide infr. eo. ti. §. xxxv. glo. ij. in verbo, *mineurs*, nu. 11. & huius, iunctis præcedentibus.

Minor non restituitur aduersus lucrum odiosum.

58 ¶ Altera ratio hæc est. nam in d. l. dudū, iam toties sup. citata, scribitur, antiqua lege non licuisse,

rem aliis, quàm proximis & consortibus, vendere. Quod satis patet ex eo verbo, dudū, & illis quoque verbis, antiqua lege cassata. Et id nuncupatim ex ea l. annotat Ioan. Oldendorpius, in eo libro, quem de Iure & æquitate edidit, in quo eam l. interpretatur. Ex quo & illud cōfestim sequitur, hanc nostram consuetudinem esse fauorabilem eo nomine, quòd ad Ius & statutum antiquum & pristinum nos reuocet, & reducat: per no. in c. ab exordio. xxxv. di. & in l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. Bar. in l. omnes populi, col. xj. versic. iuxta prædicta, ff. de iusti. & iure, cum aliis multis concord. collectis à Fel. in c. cùm accessissent, col. j. in iij. no. extrà de cōstit. & Philip. Deci. in c. ad nostram, col. iij. vers. vltimò non obst. de appel. & Lud. Gozad. cōsi. j. Deus, col. ix. num. 35. & consi. ix. in hac, col. vj. nu. 31.

Sitne statutum fauorabile, quod ius antiquum reuocat.

59 ¶ Sed quantùm sit fidendum huic rationi, paulò penitiùs considera. Quid enim, si lex quæpiā antiqua antiquata sit & abrogata, quòd esset iniusta? verbi gratia, Ex lege antiqua à Mose tradita Deuter. xxiiij. licebat vxorem ob id rātùm, quòd deformis videretur, repudiare. Eam legem tanquam iniustam Christus damnauit Matth. v. vt diximus suprà, in princip. num. 10. & ne de hac. Apud Romanos olim ex lege licuit diu, in sacris homines occidere, & Diis immolare: (nā Saturnum & Iouem Latialem humana hostia placabant, eorúmque simulacrum humano sanguine proluebant: vt etiam tradit Lactantius lib. j. c. xxj.) donec Cn. Cornelio Lentulo & P. Licinio Crasso Coss. Senatusconsulto cautum fuit, ne hominem immolare, aut humano sanguine litare liceret. Quod inter cæteros scribit Plinius lib. xxx. c. j. Similem quoque hominū immolationem apud Cyprios Diphilus Cypri Rex, qui Seleuci theologi temporibus fuit, sustulit. Et apud Heliopolitanos Amasis & ipse Rex: vt in lib. de antiquitate & pietate, testatus est Manethon, & eius autoritate Porphyrius lib. ij. de abstinentia ab esu carnium, & Eusebius de Præparatione Euangelica, lib. iiij. cap. vij. Subditque Porphyrius ipse paulò post, plerasque huiuscemodi hominum mactationes sub Adriano Imperatore apud omnes ferè fuisse sublatas: vt & scripsit is, qui mysteria Mythiæ optimè collegit. Quid igitur, si quis illas leges antiquas iterum reuocauerit, abolitis posterioribus? dicemúsne hæc statuta fauorabilia? imò verò iniquissima, odiosissima, nefandissima, & quæ semel abrogata iterum sanciri non possunt, nec debent, ex sententia Bald. & Sal. loquentium in casu d. l. dudum, in ea ipsa l. cum simil. à me adductis suprà, nu. 19. & hæc quidem.

Litatum olim Diis humano sanguine. Quando primùm ea litatio prohibita.

60 ¶ Quamobrem sunt multi & numero, & ætate, & autoritate (pace aliorum dixerim) superiores in contraria sententia, vt scilicet id statutum sit odiosum: in quibus est Albe. Odo. in dispu. incip. in aliqua prouincia, prout eum refert & sequitur Ioan. And. in addit. Spe. tit. de empti. & vendi. §. nunc dicendum, l. ij. versic. sed pone statutum est. vbi dicunt, id statutum odiosum esse, & restringendum, Ang. in d. l. dudum, C. de contrahen. emp. vbi id dicit iniquum esse, & in l. j. post princ. C. com. diuid. Luc. Pen. in l. vlt. col. j. C. de prædi. curia. lib. x. dum dicit: Hæc lex facit contra asperitatem iuris protomixeos. & ibi quoque Ioan. Plat. col. ij. versi. & facit hæc lex, iunctis præcedentibus, vbi apertè sentit, huiusmodi statutum, tanquam contra Ius cōmune, esse propriè intelligendum: nec si loquatur de venditione, ad permutationem esse trahendum. Pet. Anch. qui item dicit odiosum, consi. clx. præsupposita, col. j. non semel. Pau. Cast. cons. lxxiiij. in caussa mota, col. pen. versicu. videndum est ergo, lib. ij. vbi dicit huiusmodi statutum esse contra Ius commune: nec cùm loquitur de contractu, scilicet de venditione, extendendum esse ad distractum. De quo & nos posteà dicemus in §. j. gloss. j. in verbo, *vendu*, nume. 38. sed & illud quæro. & Ioan. Bap. Roscl. inter consi. ipsius Paul. consi. ccxlix. statutum Paduæ, col. j. iūctis his quæ dicit col. seq. versi. non obstan. quod secundò, eod. lib. ij. vbi dicit esse contra Ius commune, & stricti iuris, esséque strictè intelligēdum. Rom. qui idem dicit, cons. cccclxxxix. hoc quod vicinus, in princ. Cæp. cōsi. causarum ciuilium. xliij. clarissimè, col. ij. vbi etiam dicit strictè interpretandum, cùm sit contra Ius commune. & iterum cons. xlvj. circa dubia, col. iij. vers. dicitis etiam. Alex. sibi contrarius cons. clxxiij. viso diligenter, col. vlti. libr. vj. vbi asserit id statutum esse graue, iniuriosum, & contra rationem. Corn. cons. clxvj. quatuor. col. ij. ver. his tamen minimè, lib. ij. vbi dicit exorbitans, odiosum, & restringendum. & cons. xxix. in præsenti, col. j. & ij. versi. nec obstant adducta, lib. iij. vbi etiam dicit exorbitans & restringendum. & cons. lxxxix. viso suprà dicto puncto, col. ij. versi. his tamen non obstantibus, eo. lib. iij. vbi etiam dicit odiosum, & plurimùm restringendum. & consi. clj. in hac consultatione, col. j. vers. & hoc de iure, & iterum versi. similiter statutum, iuncto fi. ipsius cōsi. eod. lib. iij. vbi idem dicit de simili statuto. Ias. consi. cxciiij. superuacuò, tum col. j. vers. tertiò concurrit, tum col. ij. ver. ergo cùm istud, lib. ij. & consi. ccxxiiij. principale, col. ij. versi. prædicta fortius, eod. lib. ij. quibus locis asserit etiam esse odiosum, contra Ius commune, strictè intelligendum, nec ad alios casus trahendum. Phili. Deci. consi. ccxxij. viso puncto, col. j. & consi. cclxxv. le ij. (nam sunt duo consi. eiusdem numeri) incip. in causa quæ Lucæ agitatur, col. v. versi. sed tamen suprà dictis, iunctis præcedentibus. & consi. ccc. visa petitione, col. ij. versic. sed maior esset. quibus etiam locis dicit esse contra Ius

Qui retractū odiosum, & restringendum dixerunt.

commune,

commune,& propriè ac strictè esse intelligendum Steph.Bertr.consi.vij.non vidi,col.j. lib.j. vbi idē dicit Matth.Afflict.in tract. προτιμήσεως, cum pluribus locis,tum in verbo,licet enim suprà diximus,col.iij.versi.vnde cōclude.& rursus col.vlt.versi.vlt.nam in priori loco dicit, quòd est contra regulas Iuris communis,ideò non esse trahendum ad permutationem : in posteriori autem dicit,quòd statutum prohibens consanguineos à Iure congrui in certis casibus est fauorabile:quia sic reditur ad dispositionem d.l.dudum.Id quod etiam dicit Pau.Parisien. consi.lxxxj.in præsenti,col.j.lib.iij.Sed & idē cōsi.seq.pro veritate,col.j.eo.lib.iij.dicit,quòd est exorbitās à Iure cōmuni & strictè,& propriè intelligendū.Et { Maria.Soc.Iunior cōsi.20. in proposito casu,col.iij.nu.8.& 9.lib.j.& cōsi.j.pro resolutione,col.iij.versi.& pro ista cōclusione.& rursum cōs.vij.vers.vnde pro hoc aperitur,lib.ij. } Arnar.Ferro.in cōsuetudines Burdig.hoc tit.§.j.col.vlt.& §.ij.col.ij.& §.xij.post prin.& §.xvj.vers.sed quòd nup,& §.31.col.j.

61 ¶ A quibus stant & alij,qui præter eos,quos in id supr.allegauimus, simpliciter dicūt esse contra Ius commune,videlicet Goff.in d.c.constitutus,& ibi quoque { Aegid.Bellamer.sibi in eo. c.cōtrarius,col.xiij.versi.quinta ratio. } Pan.col.iij.in vij.no.de resti.in integ.Iac.Butr.& Alb. in d.l.dudum,C.de cōtrahen.emp.& idem Albe.in l.intra vtile,§.j.ff.de minorib. & in j.parte statutorum,q.lxxxvij.item quæro,statuto cauetur,in fi.Bal. in d.tract. προτιμήσεως, col.penul. versi.restat ergo,io duobus locis.Mansuer.in tit.de retractu,§.j.Ro.consi.cvij.circa id:in princip.Cæpol.consi.caus.ciuil.xlvj.circa dubia,col.ij. Carol. Rui.consil.lxxvj. circa casum,col. vlt.versi.præterea dato,lib.j.Dom.Ioan.Igne.in repeti.d.l.dudum,qui tametsi in multis locis eiusdem repetitionis videtur velle hunc retractum non esse contra d.l.dudum, tamen col. ix. vers.quæ ratio cessat,iterúmque alibi,fatetur ex eo aliquid detrahi Iuri communi,ob id quòd si venditor sit dominus,debet dominium transferri in emptorem.l.ex empto, in princip. ff. de actio.emp.Hîc autem quantumcunque venditor sit dominus etiam irreuocabilis , non tamen transfert dominium irreuocabile in emptorem:cùm ab eo posśit per consanguineum reuocari.Et in hac quoque sententia est Arn.Ferro.in consuetu.Burdig.hoc tit.§.j.in prin. {& Matth. Afflict.in c.j.§.etsi clientulus,col.v.versi.item si vendo,tit.de alien.feud.} *Qui retractū esse contra Ius commune dixerunt.*

62 ¶ Ex hoc continuò sequitur,quòd si id statutum sit contra Ius commune, certè est strictè interpretandū.l.quod verò,ff.de legi.& c.quæ à Iure,de reg.iur.lib.vj.& no.plenisśimè in l.si verò,§.de viro,ff.sol.mat.& in Auth.quas actiones,C.de sacr.Eccles.cum simi. Quicquid enim est contra Ius cōmune,idem simul stricti Iuris est,teste Bart.in rep.l.Cæsar,col.viij.versi.secūdò quæro,C.de publ.& vect.& Bal.in l.non sine,col.vlt.versi.sed in contrarium,C.de bo.quæ lib.& dicemus latius infrà eod.tit.§.xxxv.in gl.j.nu.2.Simúlque odiosum est , vt placuit Pan. in c.quia,in iij.not.de priuil.& in c.olim,super glo.j.extrà de verb.signifi.& consi.j. facti contingentia,col.ij.versi.item præiudicatur,lib.j.Corn.d.consi.lxxxix.col.iij.versi.insuper,lib.iij. & consi.cclxxj.de hac cōsultatione,col.iiij.versi.nec obst.adducta,lib.iiij.in quibus locis hoc veluti axioma adscribunt,Omnis recessus à Iure communi est odiosus. citátque in id Pan.c. cùm dilectus,de consuetu.& c.j.& ij.de fil.presbyt.vbi dicit odiosum esse, quod detrahit Iuri communi,& ad id quoque allegat l.cùm quidam,ff.de libe.& posth.ex qua etiam Bal.post Iaco.Are.in l.non possunt,in ij.lect.ff.de legib.dicit odiosa omnia esse stricti Iuris. *Odiosum esse & strictū, quod cōtra ius commune est.*

63 ¶ Et huc quoque spectat glo.suprà à nobis citata,in c.mala,viij.dist.asserens hanc cōsuetudinem esse minus rationabilem:nam & hinc cōfestim sequitur eam non esse extendendam, d. l. quòd verò,& l.quòd non ratione,ff.de legi.Et facit etiam,quod scribit Ang.consi.cxcj. super puncto,post prin.dum constanter affirmat,dispositionē quandam testatoris huic statuto non admodum absimilem,esse odiosam,per d.l.dudum.Et hanc sententiam confirmat nostra consuetudo,infr. eod. tit.§.xxxv.quæ expresśè dicit hanc consuetudinem esse stricti Iuris : vti etiā expresśim dicit Alb.post Alber.Odof.in l.statuliberi à cæteris,§.quintus, circa medium, ff.de statulibe.quod significat strictè & propriè intelligendā,esséque cōtra Ius commune, adeóque contra æquitatem,vt dicemus in eod.§.xxxv.cùm declarabimus,quæ dicūtur esse stricti Iuris. Ideóque cùm consuetudinē de hac re expressam habeamus,nihil est (quantùm ad nos attinet) quòd amplius hæsitare debeamus,modò nos primùm monuerimus Lectores , multos ex iis, quos suprà citauimus,numero ab hinc 2.& 3.non omnino loqui in terminis (vt cum nostris loquar) nostræ consuetudinis,sed alterius statuti prohibētis alienare inconsulto cōsanguineo, vicino,aut consorte,quod nostra non facit,sed illis tantùm ius facit,cùm res extraneo vendita est,retrahendi:quod non admodum tamen distat ab illo,vt suprà docuimus:quia etiā ibi tenet alienatio,vt in nostra consuetudine,si vicinus consanguineus,aut consors non reuocauerint.

64 ¶ Cæterùm remota ea nostra cōsuetudine,quæ declarat expresśim retractum esse stricti Iuris, posset videri,eum iudicandum esse fauorabilem ex parte consanguineorum, & sic , quantùm *Retractus an posśit esse di-*

versis respectibus fauorabilis & odiosus.

ad eos, extendendum esse: at respectu emptorum esse odiosum, ideóque, quod eos respicit, restringendum: vt in simili dicunt nostri legum interpretes, statuta repellentia fœminas ob masculos, quantùm ad ipsas fœminas, esse odiosa, sed fauorabilia esse quantùm ad mares: ideo ibi esse restringendum, hic extendendum. Ita enim voluerunt Bald. Sal. Raph. Fulg. Paul. Castr. & bona pars Recentiorum in l. ij. per glos. ibi in verbo liberos, ante fin. C. de in ius vocan. cum aliis multis congestis ab iisdem Recentioribus, & latiùs à me tit. *des successions*, qui est omnium nostrarum consuetudinum xvij. §. xviij. qui est omnium ipsarum consuetudinum ec. illum enim sub illo titu. collocaui.

65 ¶ At id mihi nunquàm placuit, sicuti nec Lancel. & Phili. Dec. in d. l. ij. neque enim idem statutum potest esse partim fauorabile, partim odiosum: sed est totum simpliciter vel fauorabile vel odiosum: quando vna eadémque res non potest diuerso iure censeri, l. eum qui ædes, ff. de vsuc. cum simil. Et quia etiam (vt multis placere video) & nuper diximus nume. 36. ex his autem, & dicemus latius infr. §. xxx. nume. 5. & ex hoc debet statutum iudicari fauorabile, vel odiosum à principali caussa siue intentione statuentium. Nec potest quippiam extendi in fauorem vnius, quod non vertatur in odium alterius, nec è contrario, vt liquidò omnibus apparet. Et si in aliqua dispositione concurrunt fauor & odium, vt sæpissimè fit, ea censetur simpliciter odiosa, si credimus Ioan. Andr. in c. vlt. super glos. v. quæ est in verbo, similibus, & ibi quoque Petr. Anch. Domi. & Philip. Franc. super eadem glos. de verbo. signific. lib. vj. Bald. in l. j. col. j. versic. item not. quòd priuilegium, ff. de consti. prin. & Nic. Mil. in suo reper. in verbo, lex dicitur fauorabilis, & iterum in verbo, priuilegium si vno.

Dispositio in dubio an censeatur odiosa, an fauorabilis.

66 ¶ Verùm idem Bald. in l. ij. C. qui non pos. ad liber. perue. tenet in dubio statutum censeri fauorabile: per glos. ibi, vt etiam diximus d. nume. 56. (quod & ipsum tenet idem Bald. in l. si quis in conscribendo, col. penulti. versicu. secundo casu quando principaliter, C. de pact. argu. l. qui exceptionem, ff. de condictio. indebi. & sequitur Roma. in d. l. penulti. col. vlti.) Nam & aliàs vbi concurrunt fauor & odium, debet potius considerari ipse fauor, si verum dicit Pan. in c. in literis, ad fin. extrà, de resti. spolia. per not. in d. l. ij. C. de in ius vocan. & Petr. Anchara. consil. xxxvij. contra Ioannem, post medium, per multa illic allegata. & iterum consil. ccxv. scripsit Papa, col. ij. versicu. in contrarium.

67 ¶ Fateor tamen, quòd si fauor & odium separationem possint recipere, vt in casu d. l. ij. C. de in ius vocan. declarat glo. ibi, & in aliis iiij. locis à Iason. ibi recensitis, & Steph. Bertran. consi. ccclx. ij. viso consultationis themate, col. j. li. j. & aliis quibusdam casibus ab Alciato etiam in d. l. ij. adductis: illa prior sententia posset procedere vti etiam bene annotauit Francis. Aret. & post eum Fran. Curt. Iunior, in d. l. ij. Quibus addere potes, quæ à Iac. Are. Bal. Fran. Aret. Alex. & Ias. & aliis recentioribus scripta sunt in l. si filius quæ pater, per illum tex. ff. de vulga. & pupil. dum loquuntur de beneficio abstinendi introducto in fauorem filiorum. Sed quantùm ad nostram consuetudinem pertinet, si ea est contra Ius commune (quod plerique volunt) etiamsi ea facta fuerit principaliter fauore consanguineorum, nihil tamen dubitandum est, quin simpliciter tanquam contraria Iuri communi, sit strictè interpretanda, vt suprà diximus. Neque enim intentio contrahentium facere potest, vt quod suapte natura odiosum est, id censendum sit fauorabile: & quod fauorabile est, sit odiosum: neque enim huiusmodi naturales qualitates immutari possunt à statuentibus, quin velint nolint immotæ maneant, adhæreántque tenacissimé. Quid enim si aliquid fauore alterius faciam, quod fieri non debuit, idne fauorabile cæteris censendum erit, & è diuerso? At illud libenter concesserim, in dubio opinioni agentium subscribendum esse: in re autem certa, minimé.

Cautelam, pro cautione Latinè dici. 68 *Possitne emptor uti cautela ad excludendum retractū.* *Cōsuetudo iniqua non obligat in foro conscientiæ.* *Cōsuetudinem iniquam arte eludi posse.*

¶ PORRO EX IIS, quæ redundanter diximus, potes colligere, an liceat emptori vti aliqua cautione (cautelam nostri appellant, nec id malè, quando Pomponius ea dictione vsus sit in l. quamuis. in prin. ff. de pign actio. & Vlpianus in l. si defunctus, §. j. ff. de procur. & in l. si debitori, ff. de iudic. & Caius in l. si plures, in princ. ff. deposi. vt omittam Iustinianum in l. sancimus, in princ. C. de admini. tut. & eadem ratione & origine cautela dicitur, qua & tutela, receptissima dictio.) An igitur possit emptor vti cautela, vt consanguineo aditum præcludat ad huiusmodi retractū, simulatione scilicet contractuum, aut aliàs? Nam si hæc consuetudo sit iniqua, iniuriosa, irrationabilis, odiosa, non nos obligat in foro cōscientiæ, ex sententia Imo. & aliorū in c. plerique, extrà de immu. Eccle. Pan. in c. j. col. iij. versi. sed quæro an lex. & ibi Philip. Dec. col. vij. in j. lect. versi. tertia cōclusio, extrà de consti. Matth. Afflic. qui alios citat, in c. j. §. j. tit. de Ca. qui curi. vend. & in cōsti. Siciliæ inci. honoré, col. iij. in iij. not. & è Theologis quoque voluit D. Tho. in ij. parte, q. xcvj. ar. vj. videtúrque permissum eam arte quadā eludere, irritámq; facere, atque ita à se ꝓpellere & reiicere incōmodū illud, in quod emptor iniquè

& contra

& contra rationem incurreret: per tex. not. in l. j. in princ. ibi, multas inuenientibus vias, C. de cad. tol. quem ad hoc expendit & commendat Stepha. Fœdericus, vir raræ in legibus peritiæ, in libro de legum interpretatione, parte j. char. v. versi. hanc tamen regulam, & iterum char. 9. versi. potest poni exemplum. Idque in simili Iurisconsultus faciendum consuluit in l. seruus do talis, ff. sol. mat. & in l. cum pater, §. Titio, ff. de leg. ij. & in l. at qui natura, §. cùm me, ff. de neg. gest. & in l. quæsitum, ff. de condi. & demon. & l. si vsusfructus, ff. de iure dot.

69 ¶ Nam & dicimus licitum esse fraudare, intercipereque vectigal illicitum & iniustum. Bar. & Ro. in l. vectigalia, ff. de publi. & vectig. Bald. in l. cùm proponas, in fin. C. de nautico fœno. & in d. l. j. in prin. col. j. & ibi quoque Corne. in iij. no. C. de cad. tol. & in l. veluti, in priore lectura in fi. ff. de iust. & iur. & in l. ij. post Iac. Butr. ibi, C. de iur. aur. annul. & in c. j. col. j. titu. quæ sunt rega. Petr. Anch. in c. possessor, col. xv. versi. iiij. quæritur, de regu. iur. lib. vj. & in c. quanquàm, in iiij. q. de censib. co. lib. vj. Panor. in procemio Decretalium, Rex pacificus, col. iij. vers. & ex hoc habe. & in d. c. j. col. iiij. versi. dicit tamen, & ibi Fel. col. xij. versi. ex quibus verbis. & Philip. Dec. col. vij. versi. tertia conclusio, de consti. idem Panor. in c. innouamus, circa mediũ, de censib. & consi. xiij. vniuersitas, col. vlt. lib. ij. Guid. Pap. consi. cl. viso ad plenũ, col. j. cũ aliis multis concor. adductis ab iis qui addi. fecerunt ad Panor. in d. c. j. de consti. & Firm. in tract. gabellarum, in ix. parte prin. in j. quæst. Et in simili quoque dicitur, licere cautim è carcere aufugere, in quem quis iniuria detrusus est. vt colligitur ex glos. in clemen. pastoralis, in verbo, per violentiam, & ibi Doct. de senten. & re iud. & Bart. in l. relegatur, in prin. ff. de pœnis, & in l. vis eius, per eum tex. C. de probat. Alex. consil. cxliij. post redditum, col. ij. versicu. ad prædicta, lib. ij. & Socin. in l. j. col. ij. nume. ij. ff. ne quis eum. & Ias. in l. admonendi, in lect. ordi. col. xvij. versicu. tertiò limita. & iterum in repet. chart. 16. nume. 175. ff. de iureiur. & quod etiam in simili tradit Barto. Brix. in xxxvij. quæst. dominicali, carceratus. vt tamen interim videas tex. in l. in eos, quæ est pen. ff. de custod. reor.

Vectigal illicitum fraudare licitum.

Liceátne è carcere iniusto aufugere.

70 ¶ Hæc enim facere non est fraudem facere, sed potius fraudem, id est, damnum: qua in significatione posuit Martianus Iurecõsultus in l. filiusfamiliàs, §. Diui, versi. quòd si liberis, ff. de leg. j. & Pau. in l. j. in princi. ff. ad leg. Falc. & Modestinus in l. inter eos, §. vlti. ff. ex quib. caus. maio. & Vlpian. in l. j. in prin. ff. si quid in fraud. patro. Est igitur (vt repetam) fraudem, id est, damnum iniuriosum & iniquum, magis à se depellere, quàm fraudem cõmittere, id quod dolo nõ adscribitur, sed prudentiæ: vt dicitur in d. §. Titio: quem ad hoc notat Bald. consil. cxlij. dominantibus, col. ij. lib. j. vbi & alia iura allegat. & Ange. in l. penul. quam omnium postremam legit, ff. de vsur. Id enim nihil aliud est, quàm ἥλῳ ἧλον, id est, clauo clauũ, & πάτταλῳ πάτταλον, id est, paxillo paxillum, (vt est in veteribus prouerbiis) & κόπῳ κόπον, id est, labore laborem (altero Oribasij lib. Euporiston j. c. vj. prouerbio) pellere. quod vel Ouidio indice concessum est: is enim lib. ij. de Arte amandi:

Iudice me fraus est concessa, repellere fraudem.

Et bene facit vltra iura superius allegata, l. excusatus, & l. seq. versi. quid enim dicemus, iuncta glo. in verbo, alia, & iterum §. si patronus, ff. si quis omis. cau. test. & l. si pupillus, post prin. ff. de acqui. hære. & l. Papinianus. §. quarta, versi. cùm igitur, ff. de inoffi. testa. & l. iiij. §. si ab ignoto, & §. seq. ff. de manumis. & l. quidam cùm filiusfamilias, ff. de hæred. insti. Et hanc rationẽ fraudandi illiciti vectigalis sensit Panor. in d. c. innouamus, & aliis multis locis suprà citatis.

Fraus pro damno.

Clauo clauum pellere.

Paxillum, paxillo.

Laborem labore.

71 ¶ Et facit prætereà tex. not. in l. vlt. §. vlt. ff. de dol. mal. Ex quo not. Bal. ibi in ij. lect. eum qui per dolum ac mendacium, id quod suum erat, recuperauit, non teneri ad restitutionẽ. De quo etiam per Hostien. in c. olim causam, in verbo, duxeritis, de restit. spol. & Archi. in c. non sanè, col. ij. versi. qui verò. xiiij. quæst. v. & in c. dominus, xxiiij. quæst. ij. vbi etiam est bonus text. Diui Augustini in hæc verba, Cùm autem iustum bellum susceperit, vtrùm apertè pugnet, an ex insidiis, nihil ad iustitiam interest. Quæ sententia Virgil. est lib. ij. Aeneid.

-- Dolus an virtus, quis in hoste requirat?

Quæ deprompta fuisse videtur ex Homero, lib. Odysseæ 1.

ὅππως κε μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι
Κτείνῃς ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδόν. --

Id est, ad verbum,

Quemadmodum procos in domibus tuis
Occidas vel dolo, vel palàm.

Quod & ipsum propemodum lib. ij. eiusdem operis repetit. Illámque Virgilij sententiam ex nostris aduocat Iason in l. si rem, ff. de præscrip. verb. & Philip. Deci. in l. ea est natura, ff. de regu. iur. glos. autem in d. c. dominus, allegat concord. quos ibi videre poteris. Et idem dicit de aduocato, vt si habeat iustam causam, possit decipere aduersarium, arg. c. j. iij. quæst. iiij. Ex quo & gl. in c. cupientes, in princ. in verbo malignantium, de elect. lib. vj. asseuerat, quòd qui habet ius in

Qui rem suam dolo recuperat, eam restituere non tenetur.

Aduocatus in iusta causa potest aduersariũ decipere.

ius in causa, potest malitias & cauillationes aduersarij per alias repellere: nec id faciens videtur fraudem facere, sed potius eam excludere: per d.§.Titio.& ibi omnes, ex quibus Philip. Franc.dicit, & hæc quoque procedere in foro conscientiæ. atque etiam sequitur Bald.in rubr. C.de fide instr.col.viij.versic.incidenter etiam quæro. vbi tamen intelligit, modò falsitas absit.& Petr.Anch.consi.cxlv.domini, in fine.

Dolus bonus & Dolus malus.

72 ¶ Ex his quoque fit, vt etiam bonus quispiam dolus sit, & dicatur ad differentiam doli mali, de quo Iurisconsultus noster, in l.j.ff.de do.ma.& Terentius in Eunucho:

-- Iam tum erat suspicio,
Dolo malo hæc fieri omnia.

Et Tullius lib. III. Officiorum: Nondum enim Aquilius collega & familiaris meus pertulerat formulas, in quibus ipsis cùm ex eo quæreretur, quid esset dolus malus, respõdebat cùm aliud simulatũ, aliud actum. & in Topicis: Dolus malus est, cùm aliud agitur, aliud simulatur. A quo accepisse videtur noster Iurisconsultus, quod scripsit in l.iurisgentium, §.dolo, ff.de pact. dolũ malum esse, cùm circunscribendi alterius causa aliud agitur, aliud agi simulatur. Sed vt redeamus ad Tullium, Is & in 1.ad Atticum epist. Agere (inquit) cœpit cum eius fratre Caninio Satrio de iis rebus, quas cum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. Et in orat. pro L. Flacco: Adductus est in iudicium Polemocrates de dolo malo. Et Liuius (ab Vrbe condita li.j. Vt illa palã prima postrema ex illis tabulis, cerâve recitata sunt sine dolo malo. Et statim pòst: Si prior defecit publico cõsilio, dolo malo. Et } belli Macedonici, lib.viij. Corycæorum magistratibus sine dolo malo tradantur. De bono autem dolo loquitur Diuus Paulus 2. ad Corin. xij. Ego vos non grauaui; sed cùm essem astutus, dolo vos decepi. Et facit etiam, quod tradit Bal.consi.cccxcvj.quòd autem, col.ij.versi.sed respondeo, lib.iiij.& Corne.consi.lij.in hac cõsultatione, col.iij.eadémque vult lib.ij.& consi.vj.in præsenti disceptatione, col.penul.vnde ex prædictis, lib.iij.& Barb.in l.j.§.si stipulanti, col.v.versi.vnde contra, ff.de verbo.oblig.

73 ¶ ET VT PROPIVS ad nostram consuetudinem accedamus, ex iis quæ diximus, prodit, quod à quibusdam Doct.Perusij responsum fuisse in causa alterius statuti huic nostræ consuetudini non admodum dissimili, tradit Corne. consil.xxix.in præsenti consultatione, col.ij. lib.iij.Florentiæ enim statutum est huiusmodi, vt habens domum contiguam alteri domui venditæ possit hanc retrahere restituto pretio. Contigit vt quidam vendiderit dimidiam partem domus, & alteram sibi retinuerit, posteáque incontinenti hanc eidem vendidit. Responderunt illi Perusini Doct.non esse locum ei statuto, cùm partem illam retentam vendidit ei, qui iam ex priori venditione habebat domum contiguam, alteram scilicet partem. Nam licet ita censeatur factum fuisse in fraudẽ, tamen licuit vti ea arte, tanquam præcautione quadam ac prouidentia, qua auerteret, vitarétque iniustum illud incommodum, quod ob id statutum sibi inferri poterat. Et hoc consi.sequutus est Petr.Gerar.à Petra sing.xxvj.tu habes, vbi & hanc non longè distantem rationem addit, quia is qui ita egit, non fecit hanc cautelam principaliter in fraudem alterius, sed pro suo commodo: quod potuit facere, arg.l.ij.§.denique, ff.de aqua plu. arcen.& l.Proculus, ff.de dam.infect. Cui adde, quæ dicam infr.nu.77.hæc tamen, & seq.

Leges & statuta nos in foro conscientiæ obligant.

74 ¶ Verùm Corne.eod.consi.xxix.col.vlt.constantissimè negat licere hoc casu fraudare consanguineum commodo & beneficio huius statuti, sicuti nec legis.l.contra, & l.seq.ff.de legi. cum si.Nam & leges & statuta (vt hoc illi addam) nos obligant etiam in foro, quod conscientiæ appellant, vt not.glo.in c.quæ in Ecclesiarum, in prin.& ibi Bald.etiam in prin.qui id negat alibi reperiri, extrà de consti.Sed est similis gl.in c.ij.in verbo sententiis, eo.tit.lib.vj. vbi & de hoc est bonus text.in illis verbis, vt animarum periculis.Inno.Ant.Panor.& alij in c. quia plerique, de immu.ec.idem Inno.in rub.de consue.ad fin.vbi etiam loquitur de cõsuetudine, & in c.dignum, de homicid.Io.And.in c.ij.de verb.sig.lib.vj.idem Ioan.And.& Io.Cald.in c.quanquã, de vsur.lib.vj.ipse Calder.in dispu.incip.Bononiensi statuto.And.Iser.in c.j.ad fi.titu.de pace iura.fir.Fœd.Senen.consi.xxj.nunquid hæres extraneus, in multis locis.Bald.in l.j.col.ij.C.de confes.in Authen.ingressi, col.v.versic.circa primum pono, C.de sacros.eccles.& in c.in omni, col.j.extrà de testi.& in procemio feudorum, col.iij.vers.apparet igitur, vbi loquitur de cõstit. feud.& consi.cclxxxv.si quis iuris, col.j.lib.iij.& in dispu.incip.statuto cauetur quòd fœnerator, col.vj.Alber.in rub.ff.de legib.col.ij.Petr.Anch.consi.xiiij.videretur prima facie.Flo in l. ex parte, §.seruo libertatẽ, ff.famil.ercis.Panor.post Cald.in d.procemio Decr. Rex pacificus, col.iij.versi.secundò quæritur.& ibi quoque Imo.in fi.prin.& idem Pan.in d.c.j.col. iij. versi. sed quæro an lex, de consti.& ibi late Fel.qui adducit concor.col.xiiij.versi. extra prædictos: vti etiam facit Philip.Dec.in j.lect.col.vij.versi.successiuè Ab.quærit.& Bernard.Land. in addit.ipsius Pan.in d.c.j.& Ias.in l.nemo potest, in ij.lect.char.vlt.versi.quartò moueor, ff.de leg. j.& in §.sed istæ, nume.126.Insti.de act.& consi.clxxx.commune, col.vlt.lib.ij. & consil. cxcj.

Item feudorum constitutiones.

placet

placet mihi,col.ij.versi.nec huic,co.lib.ij.& Matth.Afflict.in consti.Siciliæ incip.violentias, col.iij.& Carol.Rui.consi.iiij.proponitur in themate,col.iij.nu.tt.lib.v. Quibus adde Soc.in l.moribus,col.ix.versi.ex qua conclusione,ff.de vulg.& pup.Et e Theologis id quoque voluit Diuus Tho.in ij.parte sum.q.xcvj.ar.vj.Idque etiam procedit, quantumcunque lex dura sit,vt scribit Pan.in c.inquisitioni.de senten.excom.vt illum allegat Franc. Rip. lib. ij. interpretationum in c.si quando,col.pen.de rescrip.sed Panor.loquitur de mandato Papæ.

75 ¶ Ex quo dicit Bal.in rub.extrà de consuet.in fi.post Innoc.quòd is qui facit in fraudem consuetudinis,peccat mortaliter.In fraudem autem legis aut statuti,siue consuetudinis fit (vt redeamus ad Corne.) etiam cùm quid fit verè,sed eo tantùm animo,vt euitetur lex,quod aliàs non fieret.l.si libertus minorem.ff.de iur.patr.Nec obstat d.l.seruus dotalis, quia ibi ea cautio fit ad euitandum damnum,& ad nullius præiudicium : nec ob eam fit fraus contra verba aut mentem legis,sed vt consulatur (quod ibi dicitur) mariti solicitudini & indemnitati. Et idem dici potest de cæteris iuribus in id allegatis.In casu autem nostro, statutum vult consanguineum habere facultatem consequendi rem venditam restituto pretio:qua quidem non debemus illum adhibita fraude priuare,contra verba & mentem statuti. *Fraudantē consuetudinē peccare. In fraudem legis, consuetudinis, & statuti; quis dicatur facere.*

76 ¶ Ad id autem,quod dictum est de iniquitate & odio statuti, dici potest satis esse, vt aliquam habeat rationem aut etiam occasionem,& (vt loquar cum Bal.in l.lege,C.de legi. hære.) aliquod motiuum,& statuentium voluntatem & autoritatem:licet vt idem dicit, contineat iniquitatem.Et idem propemodum dicit ipse Bal.in c.ex rescripto,col.vlt.versi.& nota, extrà de iureiur.No.(inquit) quòd statutum, quod habet in se rationem motiuam,non dicitur esse sine ratione. Sed &,quod plus est,non potest lex infringi,etiam si non habeat rationẽ:vt dicit idem Bal.in l.non omnium,in prin.ff.de legi.per l.prospexit,ff.qui & à quib.vbi hæc verba scribuntur,Quod quidem perquam durum est:sed ita lex scripta est.Per quam etiam l.dicit Innoc. in c.irrefragabili,in fi.de offi.ordi.& omnes vbique,sufficit sic statutum esse.Et vt dicit ipse Bal. in d.l.non omnium,sufficit quòd statuentes putauerint esse bonum & iustum. & idem in l.j.§. initium,ff.de postu.sufficit (ait) ita statuentes fuisse arbitratos:nam id pro ratione est.Ad quod allegat Fœde.Senen.in sua quadam dispu. Et eius rei est optimus tex.in d.§. initium. in illis verbis,quia moderatam hanc ætatem Prætor ratus est,ad procedendum in publicum.& ibi gl. in verbo,ratus,dicit hanc esse mirabilem rationem.Et per eum etiam tex.dicit ipse Bal.in l.de quibus,col.x.versi.& primò quò ad primum,ff.de legi.quòd ratio non est de substantia consuetudinis:nam ea tenet rationem ex sola autoritate constituentium . & ad hoc etiam allegat bonũ tex.in d.l.non omnium,ff.eo.tit. Subditque etiam valere consuetudinem contra omnem rationem,modò non sit cõtra Ius diuinũ.Sed & per illum tex.idem Bal.consi.clxvj.statuto cauetur,lib.j.asserit sufficere causam statuti esse in mẽte statuentiũ.& consi.cccclxxiij.circa quæstionem,col.ij.lib.v.dicit ad iustificationem (vt ipse loquitur) statuti sufficere rudem quandã æquitatem. Sed & idẽ Bal.in c.j.in prin.col.ij.versi.ibi prohibens,tit. de feud.cog. scribit non semper exigi,vt consuetudo sit rationabilis, sed satis est vt sit tolerabilis & vsu approbata, & alleg.Inno.in rub.extrà de consti.Et idem Bal.in rub.extrà de consti.col.ij.versi.constitutio, dicit constitutionem esse rationabilem,eò ipso quòd non reperitur prohibitio, licet eius ratio demonstrari non possit.Idem quoque in l.j.col.iiij.versi.item allegatio,C.si plur.vna sen.quòd non est perquirenda ratio,vbi habemus statutum:per d.l.non omnium,& d.l.prospexit.Et tradit Ioan.Fab.in §.ex non scripto,col.iij.versi.item requiritur quòd sit rationabilis, Institu. de iur.nat.gen.& ciui.quòd valet & tenet consuetudo vel statutum irrationabile & durũ, si modò non sit contra fidem,Ius naturale,vel diuinum,nec inducat occasionem peccandi,nec aliàs sit contra bonos mores.Et propè similia scribit Calca.consi.iij.Bart. post prin. Nec omittam quod scribit Bal.in l.Gallus,§.si eius,col.ij.versi.secundò not.ff. de libe. & posthu. quòd cùm habemus determinationẽ statuti,non debemus vlterius rationẽ eius inuestigare. Quod & post eum reassumit Ias.consi.clxxxviij.spectabilis,paulò ante fin.lib.ij.& Phil.Deci. cõs.cccclxiij. duo dubia,col.vlt.Nam etiam scribitur in l.& ideo,ff.de legib.rationes eorum,quæ constituta sunt,inquiri non oportere:alioqui multa ex iis quæ certa sunt,subuerterẽtur. { Quibus adde quod scribit Pet.Anch.in cle.j.in prin.de elect.quòd si perfecta ratio legis vel statuti reddi non potest,sufficit dicere ita,scriptum est,per d.l.prospexit.& sequitur Fely.in c.si quãdo,col. viij.versic.circa rationem legis,de rescrip.Nam vt scribitur in c.in istis,iiij.distinct. postquam lex est audita,secundùm eam,non de ea est iudicandum.} *Voluntatẽ statuentium pro ratione esse.*

77 ¶ Nec tamen statutum nostrum est omnino sine ratione:sed eam habet non contemnendã, vt suprà plenè diximus.Et aliàs semper in statuto præsumitur ratio,vt dicit Dyn.in c.vlti. de reg. iur.lib.vj.vti illum refert,& sequitur Bald.consi.ccxviij.statuto ciuitatis Florentiæ, col.j. lib. ij. & consi.lxxxix.per egregium,lib.iij.& consi.ccxcix,in causa ista,circa medium,eodem lib. iij. & dicit *In statuto præsumitur ratio.*

& dicit idem Bal.in d.l.de quibus,col.x.versic.item valet,ff.de legib. quòd consuetudo in dubio præsumitur ex iusta causa processisse.Et idem in c.cum venissent, extrà de eo qui mit. in pos.dicit etiam consuetudinem io dubio præsumi bonam & laudabilem.Et in c.j.col.j. versic. extrà quæro,de constit.quòd iustitia semper creditur inesse statutis. Ex quibus etiam liquidò constat,nihil huc pertinere,quod diximus de fraudatione vectigalis illicita,& fuga etiam carcerati.Et ex iis sequitur non licere fraudare hanc consuetudinem.

78 ¶HÆC TAMEN INTELLIGENDA esse censeo, si quis id faceret eo animo, & consilio principaliter, vt eam circumueniret : secus si id non principaliter & directè ageret, vt retractuio ipsum fraudaret,sed vt sibi prospiceret,ne aliud fortè damnum indebitè pateretur:secundùm ea,quæ suprà diximus nume.72.& vt propius.Nam licet io consequentiam consanguineus ob id retractu arceretur, id vtique illicitum non censeretur, nec propterea diceretur factum in fraudem legis vel consuetudinis,vt in simili dicitur,in l.non omne,ff.de statulib.vbi scribitur,Non omne ab hæredis persona interueniens impedimentum statulibero pro expleta conditione cedit:sed id duntaxat,quod impediendæ libertatis causa factum est. Cuius autoritate Steph.Fœd.vir nondum satis laudatus in eo opere,de legum interpretatione, parte j.char.5.versic.secundò limita,tradit quòd cùm actus non destinatur directè ad finem siue effectum fraudandi legem, sed ad alium,licet incidenter ad eum finem perueniatur,non censetur esse probibitus nec factus in fraudem.& alios quoque text.allegat : sed ille,quem suprà citaui,visus est omnium optimus.Sed & allegat,quod à Bart.post Gul. Cu.scriptum est in l.cætera,§.sed si separauit,per illum text.ff.de lega.j.quòd si statuto probibitum est, ne quis emat frumentum vltra vsum proprium, & aliquis se mansurum in vrbe annum integrum credens emit frumētum necessarium ad illum annum, & posteà mutauerit propositum,& ante annum recedat,noo incidit in pœnam statuti:quia non eo animo emit,vt statutum fraudaret. & idem voluerunt (vt hoc illi addam) Gul.Cu.Bald.& Alber. in l.j.§.vnde quærit Ofilius, per illum text.ff.de exerc.act.ipse Alber.in j.parte stat.quæst.lxxix.item quæro,statuto cauetur quòd de xebus. & iterum in ij.parte,quæst.ccvj.prædicta etiam faciunt ad aliam.& Pau.Castr.in l.ij.in prin.per glos.ibi.ff.si cert.peta.& Alex.consi.j.viso processu,col.penul.versic.ad hoc facit,lib. iij.& firma.io tracta.Gab.in ij.parte vij.partis princ.col.j.& Ludo.Gozad.consi. xc. in causa Maotuana,num.12.Et simile quippiam voluit Bald.in c.j.§.si quis de manso.col.vlt.io. de contro.inue.& Ioan.Plat.in l.vlt.col.vlt.per illum text.C.de impo.lucra.descript.libr. x. Et facit præterea bonus tex.in l.inter stipulantem,§.sacram,versic.& nauis,ff.de verb.oblig.& in l.qui res suas,§.aream,ff.de solu.& in l.sed Iulianus,§.proinde,ff.ad S.C.Syllanian.cum aliis simil. adductis per Alex.in d.§.sed si separauit.Ias.io l.si quis nec causam,num.4.& seq.ff.si cer.pet. Philippus Dec.io l.filiusfamilias,num.item 4.eod.tit.& Matth.Afflict.decis.Neap.lxxxij.Nardus,col.vlt.Hipp.Mars.qui id dicit sing.& valde notandum,sing.lxxxvj.statutum fit.Quod sanè intelligit Bar.in d.§.sed si separauit,modò constet de primo illo proposito:aliàs enim præsumeretur,id fuisse ab initio propositum reuendendi:vt posteà fecit.

In æstimanda fraude, animus inspicitur, quo quid postea cōtingat.

79 ¶ET PER HÆC aliquando respondi non esse locum retractui in hac specie. Titius fundum vendendum Mæuio obtulerat. certo aliquo pretio:is fundus Mæuio confinis erat, atque ob id ei multùm acceptus gratúsque(vt etiam verisimile erat,iuxta l.si cui fundus,ff.de lega.ij.& ea quæ suprà diximus,num.48.nec hinc longè abest.) Cùm tameo ille pecunias nō haberet,dicit Titio,se alium fundum habere non adeò sibi propinquum,sed qui tantæ erat æstimationis,quantæ alter ille fundus venditiooi addictus, sciréque se hominem, qui tantum illi daret, si ei vendere vellet,vt qui ei sæpe tantum antea obtulerat.Titius autem respondit,At tu ipse illi homini vendas tuum prædium,& ego tibi meum vendam.Verùm Mæuius, nō faciam id (inquit) nam fortè tui consanguinei à me tuum retraherent, atque sic tuo & meo prædio carerem:meum autem prædium non aliter venderé aut alienarem,quàm si certus essem,tuum penes me mansurum.Tandem in id conueoiunt,vt huiusmodi prædia permutarent, idque faciunt:mox Mæuius adducit homioē,qui à Titio tāti emit prædium,quod à Mæuio habuerat, qoanti suū addixerat:isque emptor semper id prædiom possedit,nec idipsum Mæuius recuperauit.Consaoguinei Titij volūt à Mæuio retrahere,dicúntque eam permutationem in fraudē retractus factam,habendámque pro venditione.Respōdi (vt iam diximus) oō esse locū retractui. Neque enim id egisse Mæuiū,vt emeret,aut alium contractū faceret in fraodē statuti:sed primùm noluisse vendere suum prædiū,& deinde ipsius pretium in emptionē istius conuertere:quia sic potuisset vtroque carere:cùm tamen suum nō erat aliter alienaturus,nisi id de quo est quæstio,fuisset apud se mansurum.Et quamuis ita faciens excluderet cōsanguineum, id tamen non callido nec maligno animo fecisse:quæ verba sunt l.si seruū,§.ait Prætor. ff.de aeq. hær.aut vt aliter dicā,fraudandi consilium & animū sibi defuisse,sed sibi tantùm & suæ indénitati prouidisse.Atq; ita postquā in hanc curiā allectus sum, audiui fuisse iudicatum in ea,pro

Questio not. & frequens in retractu.

domino

domino Montoloneo, olim huius curiæ Præside dignißimo, & sigillorum Regiorum custode sanctißimo, quem virum honoris causa nomino.

80 ¶ Ad idque optimè facit d.l.atqui natura, §.sed cùm me absente, ff.de nego. gest. qui tex. loquitur de eo qui alium subiecit, quòd huic speciei est proximum: & d.l.seruus dotalis, ff. solu. mat.& d.l.cùm pater, §.Titio, ff.de leg.ij.vbi id dolo (quòd iam supra diximus) non attribuitur, sed prudentiæ: & d.l.si pupillus, post princ.ff.de acquir. hæred.cuius verba, quia huic loco mirè conueniunt, subiiciam. Ea sunt huiusmodi: Nec enim videtur voluisse fraudare edictum, qui sibi prospicit, ne oneribus, &c. (quam ad hoc expendit glo.ibi, in verbo, nec enim videtur. quæ concord.affert.& Rom.etiam ibi, qui cum §.legit cum l.filius qui se, co.titu.) & alia quoque à nobis citata suprà nume.67.porrò ex his. Nec satis est euentum fraudis ita cecidisse, vt scilicet retractus non habeat locum, nisi consilium adfuerit, vt etiam in simili dicitur in l. iij.§.si quis autem, ff.de fideic.libert. Nam & aliàs vtrunque requiritur, & animus, & euentus.l.ait Prætor, §.j.ff.quæ in fraud.cred.& l.si seruus.ff.de acqui.hæredi.& l.quia autem, §.si patronus, in fi.ff.si quis omis.caus.testa. Et faciunt etiam not.per glo.in c.cùm Ecclesia Vulterana, in verbo iniuriam, extra de elect.& iura quæ ibi allegat: & glo.in c.vlti.versic. item quid si Prælatus, extrà de præscript.

Fraus ex euentu solo non arguitur.

81 ¶ Idque verißimum esse arbitror, nisi aliis coniecturis, indiciis, præsumptionibus, fraus ipsa deprehenderetur, vt quia Mæuius post huiusmodi contractum permutationis & venditionis diutius illum fundum à se permutatum possedit, non Titius, aut is, cui posteà vendidit, iuxta not.à Bart.in l.post contractum, ff.de don.& in l.sicut, §.superuacuum, ff.quib.mod. pign. vel hyp.sol.& consil.lxv.Petrus Nicol. Vel etiam si Mæuius verè tradidit, & aliquandiu Titius aut suus emptor possedit. sed non longo pòst tempore Mæuius ipsum recuperauit, vt verisimiliter præsumatur ita actum fuisse à principio: per l.si venteri, §.vlt.ff.de priuile. cred. & l.sed Iulianus, §.sed si filius, ff.ad S.C.Mace.& per Barto.in d.locis, in quibus & alias fraudis coniecturas & præsumptiones videbis, ne hîc diutius his commemorandis immorer, præsertim cùm Cæpo.huic rei proprium & peculiarem librum dicauit, cui titulus est, De simulatione contractuum, qui omnibus locis prostat. Sed tu tamen vide, quæ dicam infrà, §.j.glos.vij.in verbo, *Ou autres choses censees pour immeubles*, numero 73. incipiente, nisi tamen hæc conductio, & quinque seq. & iterum in glos. xiiij. in verbo, *Ou equipolent à rente*, numero 35. nec hîc tamen omiserim, & aliis seq. vbi & nos nuncupatim de hac re loquimur.

Fraus ex quibus deprehendatur.

FINIS.

DE RETRAICT LIGNAGIER.

DE RETRACTV GENTILITIO, §. I.

SI AVCVN, SI QVIS. GLO. I. §. PRIMVS.

I AVCVN[a] a vendu[b] aucuns biens[c] immeubles,soyent fons[d] ou autres choses censees pour immeubles, cõme seruitutes[e] ou rentes[f] particulieres,ou generales,assises generalemẽt sur le vendeur,& sur ses biens,ou autres choses censees pour immeubles[g]: le parent[h], ou lignagier[i] du vendeur, peult dedans l'an[k] & iour[l] de la vendition venir par deuers l'achepteur[m], &[n] luy declarer,comme il est venu à sa notice,que ledict vendeur luy a baillé par contract de vente[o],ou equipollent à vente,lesdictes choses: & les doit declarer, quoy que soit en general[p]:& doit declarer le lignage[q] dudict vendeur, & de luy,ou aumoins offrir declarer en tẽps & lieu: & requerir audict achepteur,qu'il le vueille receuoir au retraict de ladicte chose vendue,& la luy bailler & delaisser: offrant ledict retrayant à payer[r] le priz,que la chose aura costé[s], dedans le temps de la coustume,luy deument acertené dudict priz[t]:& luy doit faire offre d'or ou d'argent[v],en telle quantité qu'il voudra[x], offrant à parfaire dedans le temps de la coustume,comme dict est.

I QVIS[a] vendiderit[b] bona quæpiam[c] immobilia, seu fundos[d], seu alias res, quæ cẽsentur immobiles, vti sunt seruitutes[e], aut annui reditus[f] speciales aut generales, scilicet generaliter cõstituti super vẽditore & eius bonis, aut quasuis alias res habitas pro immobilibus[g]: parẽs[h] (sic enim more vulgi consuetudo nostra consanguineum appellat) aut linearius[i] venditoris potest intra annum[k] & diẽ[l] à venditione adire[m] emptorem, eiq́[n] denuntiare sese resciuisse venditorem in eum res huiusmodi titulo venditionis aut alio æquipollenti[o], quas quidem res designabit saltẽ generaliter[p], genúsq́ suũ ac venditoris recensebit[q], aut id ipsum congruo loco & tẽpore facere offerre, rogabitq́ emptorẽ, vt se ad rei vendita retractũ admittat, eámq́ sibi tradat & dimittat, offerendo soluere[r] pretium quo res vendita constitit[s] intra tempus à consuetudine præstitutum, postea quàm plenè certior fuerit factus de pretio[t], debétque ei offerre auri aut argenti[u] eam quam voluerit quantitatem[x], offerendo reliquum soluere intra tempus à consuetudine statutum, vt dictum est.

SI AVCVN, SI QVIS, GLOS. I.

Quæstio retractus.

1 ETIAMSI is sit alterius prouinciæ, quæ fortè non vtitur hac consuetudine, tamen si fundum Pictauiæ vendat, hæc consuetudo in ea venditione locum habebit, cùm ea rem ipsam respiciat: vt expressè & in hoc casu tenuit Ioan.Fab. in l.cunctos populos, col.v. C.de summa Trin. vbi hanc rem latè tractat, & Matt. Afflict. qui illius non meminit, in tract. protomixeos, tum in princi.col.xv.vers.item pone quòd in terratum §.vlti.col.pen. Et ex iis quæ vterque scribit, facilè poteris intelligere, & hoc quoque procedere, si consanguineus, qui rem venditam vult retrahere, & emptor sint etiam alterius prouinciæ, quæ hoc iure vtitur. Tu tamen hîc vide Corne.consi.clj.in hac consultatione, lib.iij.

Quæstio retractus.

2 ¶SED ECONTRARIO si Pictauensis vendat fundũ alterius prouinciæ, quæ hac consuetudine non vtitur, non poterit cõsanguineus illius hac nostra vti, ea quam diximus ratione, quòd hæc consuetudo rem ipsam respicit, & cùm quærimus de iure quopiam proficiscente ex re aliqua, siue de libertate aut seruitute rei, siue de facultate competente circa rem, debent seruari statuta loci, in qua res ipsa sita est. l.si sine hærede, §.Lucius, ff.de admi.tut. & l.an in totũ, C.de ædif.pri. & l.venditor, §.si constat, ff.com.prædio. & l.forma, ff.de censib. & voluit Cy. in l.j.col.penul.versi.secundò quæro, C.quæ sit long.consuetu. Bart. in l.j.in v.quæst. & ibi quoque alij, C.de summa Trinitate. Albe. in j.parte statu.quæst.xxxj. sed ex quo suprà diximus. & Floria. in l.j.ff.de vsur.eum fini.

Statutum re vendita insipiscendum.

3 ¶Ideóque in statuto huic nostro simili consuluerunt Valascus, Benedi. à Barzis, Thomas, Do. Pet. ab Exio, & Maria. Socin. videlicet in statuto Senarum, quo prohibetur, ne domus vẽdatur irrequisito consorte, poterit Senensis vendere domũ, quam habet Pisis, vbi nõ est tale statutũ, inscio consorte, per id quod diximus. Et sequitur Barp. Soci. ipsius Mari. filius consil.lxxiiij. in præsenti consultatione. colum.v.versi.secundò respondetur, lib.j. & iterum consil.cclxxj. quod est eiusdem initij, colum.iij.versi.his tamen non obst.lib.ij. Et idem quoque sine illorum mentione consuluit Iason consi.cxcuij.superuacuò videtur, colum.j.ver.tertiò concurrit.lib.ij. hac ratione motus, quòd statuta quæ sunt contra ius commune (cuiusmodi id esse asserit) non extẽduntur ad res alibi sitas, secundum Bart. & alios in d.l.j.in vj.q.princ.C.de sum.Trini. { Et nouissimè alter Maria. Soci. iunior.cons.j.pro resolutione.col.uij.nu.u.lib.ij. }

Quæstio retractus.

4 ¶EX QVIBVS etiam potes intelligere, quòd si Pictauensis vendat rem Pictauiæ extraneo cuipiam, qui scilicet sit alterius prouinciæ, quæ hoc iure non vtitur, locus est retractui ex hac consuetudine. Quamquàm contrarium posset videri voluisse Iason ipse d.consil.cxciiij. columna j. post princip. ea ratione adductus, quòd statutum non ligat forenses, vt appellat, id est (si melius loqui velimus) externos. l. vltim. ff.de iurisdictione omnium iudicum, & c.vt animarum, in fine. de constitutionibus, libro sexto, & notat. in dicta l. prima. C. de summa Trinitate & fide Catholica. Nisi dicas Iasonem non hoc tantum fundamento innixum fuisse, sed aliis quæ sunt in facto huic admodum dissimili, vt ibi videre licet: alioqui erraret Iason toto cœlo.

Quæstio retractus.

5 ¶SED HIC QVÆRO, quoniam nunc loquimur de persona (vt cum nostris loquar) vendentis, si hæres alterius cum beneficio inuentarij vendidit fundum, quem consecutus est ex illius hæreditate, eritne locus retractui, præsertim si ipse retractus tantùm habeat locum in rebus patrimonialibus, quæ scilicet ex successione nobis obuenerunt parentum, aut aliorum consanguineorum? Vide Chassen. hoc disputantem propè copiosius, quàm res ipsa satis per se clara exigat, consilio xxij. consuetudine cauetur, & iterum in sua secunda editione Comment. Consuetudinum Burgundiæ, hoc eodem titulo, §. primo, in verbo *son heritaige*, in principio. Sed & idem latè disputauit Claudius Marletus inter consilia ipsius Chass. consil. sequent. decessit Catharina. Quibus adde Alexand. consilio decimonono super eo, column.vltim. libro quinto, & Francisc. Curs. Seniorem consil. lxxxiij. Deus, column.v.nume.13.

Quæstio retractus.

6 ¶QVID AVTEM si clericus vendiderit, an sit locus retractui? Nam ob hanc consuetudinem videtur in hoc grauari, quòd rem suam minoris vendit, vt patet ex iis quæ diximus suprà in præfat.numer.27.incip.prætereà & in hoc quoque. Sed tu vide, quæ dicam infrà, eod.§. gloss.xiij. quæ est in verbo, *l'acheptcur*, numer. 11.incip.ex iis autem potes, & sequent. ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

A VEND

A VENDV, VENDIDERIT. GLOS. II.

1 ENDITIONIS emptionísque verbum latissimè patet, vt quod omnem alienationem complecti videtur, l.statuliberi, ad fin. ff.de statuliber.& l.sicut, §. venditionis, ff.quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur. vbi gl.adducit coocordan.sicut etiam faciunt Alexand.& recentiores in l.filiusfamilias, §. Diui, ff. de leg.j.Corne.consil.clxvj.quatuor, post principium, libro secundo.& Albertus Brunus, consi.xliij.circa casum, column. vltim. Verùm quia hæc oostra consuetudo paulò mox hoc in §.& alibi sæpe loquitur de pretio, ea debet accipi de venditione propriè & strictè sumpta.l.vltim.& ibi gloss.Bart.& Lucas Pen.colum.vj.C.de præd.cur.lib.x.& voluit gloss. in l.cùm dotem, in verbo, quis enim, & ibi Bald.col.j.C.de iure dot.& Ioan.And.in addit.Speculatu.de emptio.& vendi.§.nunc dicendum, le ij.ver.sed pone statutum: vbi nuncupatim loquitor in casu nostræ cósuetudinis, & in ri.de cessi.act.col.iiij.in addit.inci.tigorosum est: vbi tamen id declarat Guil.Cu.Bal.in lect.antiqua.Pau.Cast.& Alex.qui id dicit sing.in l.ij.in prin. ff.si cer.pet.idem Bar.qui dicit prioreio illam gloss.sing.in iiij.disputa.incip.publicanus, in fin. Bal.in l.ex coouentione, col.j.C.de pac.& in l.cum hi, §.si cui, in vtraque lect.& ibi etiã Albe. ff.de transac.& in l.si domus, §.vlt.ff.de leg.j.& in l.sciendum, §.pollicentur, ff.de Aedil.edi.& in l.cùm maou, §.nemo, in prin.ff.de contrahen.emp.& in l.j.col.j. C.de re.permu. & in l.qui se patris, col.antepe.ver.hoc scias, C.vnde lib.& in l.Papinianus, in prin.ff.mand.& in l.si culpa, ff.de rei ven.& cons.xcvuj.Beronus, col.j.lib.j.& cons.cccexiiij.verba dicunt, col.ij.eo.lib.j.& consi.ccccl xj.inter Ioan.in fi.lib.etiam j.& cons.cclij.viso quodam arbitramenro, post mediũ, lib.ij.& cons.ccccxl.secundum ea, ante fin.lib.v.Alb.in l.hæc venditio, §.huiusmodi, ff.de contrahen.emp.Pet.Aoch.consi.lxxij.tantam familiaritatem, col.j.& ad fi.consi.declarat quomodo id intelligatur.Lucas Pe.in l.j.col.j.C.de fund.patri.lib.xj.Panor.in c.j.in j.no.extra de his quæ fi.à præla.& in c.ij.col.vlt.de postul.& in c.vl.col.j versi.nor.vlt.ex fi.& ibi Fel.col.antep. vers.fallit primò, extra de accus.Idem Panor.in c.potuit, col.iij.vers.& adduco pro prima, extra de loc.Pau.Cast.loquens in statuto huic simili, coos.cxciiij.viso statuto, in prin.lib.j.Ro.cons. lxxxvj.viso quæstionis themate, col.j.Alex.in l.si quis antè, col.iiij.versic.in duhio, & ibi Ias.in viij.no.vbi respondet ad cũ tex.qui videtur velle contrarium, ff.de acq.pos.& idem Alex.cósi. lxiij.in causa & lite, col.j.li.vij.vbi loquitur in casu statuti huic oostro simili.Corn.cós.xxxviij. quoniam in præsenti, col.j.lib.ij.& d.cósi.clxvj.col.iiij.ver.confirmantur præmissa, eod.libr.& cons.lxxiij.quáuis videatur, col.j.ver.cùm pretiũ, li.iiij.Maria.cós.xv.visis prędictis.col.xj.ver. vnde pódcraudũ est.Firmia.in tract.gabellarũ, q.iij.ver.& de boc art.Frá.Arc.qui id dicit no. in l.scieodũ, col.vij.ver.facit quod ponit, ff.de ver.obl.Barb.in rub.extra.de emp.& vend.post prin.Ias.in l.j.col.v.ver.vnũ tamen in proposito, C.de iur.emph.& in l.ij.in prin.ad fi.ff.si cert. pet.& in l.vlt.in j.oo.ff.de cond.ob cau.& in d.l.filiusfamilias, §.Diui, in j.lect. col.pe.vers.secundò limita, & in ij.lect.col.antep.vers.tertiò limita, & ibi Io.Cro.col.xxxiiij.ver.tertia sit cóclusio.& Ferd.Loaz, qui eam gl.dicit siog.char.24.num.487.ff.de leg.j.& idem Ias.consi.xlv. aggredior, col.ij.li.j.Fabia.à monte S.Sab.qui alios allegat.in tract.de emp.& vẽ.in ij.q.prin. col.j.ver.hoc tamen fallit: & iterum in v.parte prin.col.v.ver.circa secundum Anto.Burgos in rub.extra de emp.& veo.Catel.Cotta.in memoriali incip.vendidit, & Hip.Mars.sin.cv.vbicúque, vbi ad hoc sing.dicit gl.in d.l.cùm dotem.Steph.Bert.consi.clxxx.non puto, circa mediũ, lib.iij.vbi & singularem dicit primam illam gl. Sed id quomodo sit intelligendum, videbis infrà eod.tit.& §.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, numero 34.atqui si ea.

Vẽditio & emptio quid complectantur.

Pretium pro prio venditionem demõstrat.

2 ¶Præsertim autem id hîc procedit in casu nostræ consuetudinis, cùm ea sit cótra ius cómune, ex multorum sententia, vt diximus suprà, in præfat.nu.60.quáobrem sunt multi, & seq. Quod si verum est, certè cùm de venditione loquatur, debet propriè accipi, nec ad alios casus trahi, secundum illam gl.in d.l.vlt.in verb.permittimus.C.de prædi.curia.vbi Lucas Pen.col.j.& Ioã. Plat.col.ij.hoc expressim trahunt ad casum nostræ consuetudinis.Alb.qui & de statuto retractus loquitur, in l.statuliberi à cæteris, §. Quintus, circa mediũ, ff.de statu.Bal.in l.volũtas, col. vlt.vers.modò restat quærere, C.de fideicom.& io Authẽ.& qui iurat, col.antepe.versi.vlterius quæro si inter, in duobus locis, C.de bo.aut.iud.poss.& in c.j.ad fi.tit.de alie.feu.& cósi.clxxj. istud statutũ, lib.iiij.& cons.cccxxxvj.præmitto, post prin.li.v.Corn.loquens de simili statuto, d.consi.clxvj.col.iij.ver.ideò in materia, lib.ij.Alex.consilio lxxvj.visis dubitationibus, col.iij. ver.pro boc bonos, lib.vj.Crot.in d.§.Diui, col.xxxiiij.ver.tertia sit conclusio.Et generale est in omni materia stricta, & extraordinaria, vel odiosa, vt venditioois appellatio etiam sit strictè intelligenda, secundùm Bal.in d.l.voluntas, & in l.ij.C.de vsuca.pro emp.Panor.io d.c.j.de his quæ fiunt à Præla.Cor.(qui hoc trahit ad omnia statuta, vt scilicet in his debeat strictè accipi.) d.cós.clxvj.col.iij.ver.ideo in materia, li.ij.Fel.in d.c.vlt.col.pe.ver.fallit tertiò, de accus. Appellatione autẽ vẽditionis propriè ac strictè venit tantùm illa, quam intelligimus, vẽditio, non

Vẽditionis verbum intelligitur propriè, in constitutione contraria iuri communi aut aliàs odiosa.

cæteri contractus,vt probat tex.in d.l.statuliberi, ad fin.cùm dicitur,complecti videtur. Nam verbum illud,videtur,significat fictionem,& improprietaté.l.singularia, ff.si cer.pet.& no.per Bar.& alios in l.si is qui pro emptore,ff.de vsuca.Et hoc quoque probat tex.in l.si quis fundũ, ff.de contrahen.emp.& voluit Fran.Are.consi.cxxiiij.eximie domine,col.ij.Doct.vbique.

Vẽditio ex cõmuni usu, de propria intelligitur.

3 ¶Et quia etiam ex communi Franciæ vsu loquendi verbũ emptionis & vẽditionis intelligitur tantùm de emptione & venditione propria,nõ de cæteris alienationibus:qui quidẽ communis vsus debet attendi,etiã contra proprium significatum vocabuli.l.librorum,§.quod tamẽ Cassius,ff.de leg.iij.& l.Labeo,ff.de supel.leg.& c.ex literis,extrà de sponsa.eũ si.& voluerũt nuncupatim in his verbis emptionis & vẽditionis Alex.& Ias.in d.§.Diui,ille col.vj.vers.fallit hæc conclusio,hic col.pen.vers.tertiò no.limita,in j.lect.& iterũ in ij.lect.col.antepe.vers.secundò limita,& ibi quoque Crot.col.xxxiiij.ver.sexta & vltima cõclusio.Hunc autẽ vbique esse communẽ vsum loquendi in his verbis attestatur Panor.in d.c.j.de his quæ fiunt à Præla. vbi & ex eo dicit,quòd id verbũ venditionis ibi accipitur pro specie distincta ab aliis cõtractibus & videtur voluisse Bart.in l.si quid earum,in prin.ff.de leg.iij.Sed hæc omnia intellige secundũ ea quæ posteà declarabimus in eodẽ §.in verbis,*Ou equipollent à vente*,vbi de hac re latius dicemus.

4 ¶Interim antem,si plenius scire vis,an quomodo, & quando venditio intelligatur de aliis contractibus siue alienationibus,& quibus,vide glo.in l.quemadmodum,in verbo,vendi,in princ. & ibi Bar.& Io.Plate.C.de agri.& censi.lib.xj.Guil.Cu.Cy.Bal.& Alex.in addi.Bart.in d.l.ij. C.de vsucap.pro emp.Alberi.in l.sicut,§.venditionis,ff.quib.mod.pig. vel.hyp.sol.& in l.j.C. com.vtriusque iudici.& in prima par.statutorum,quæst.ex.statuto Parmæ.Bar.in l.alio,col.iiij. versi.sequitur in his verbis,ff.de ali.& cib.lega.Bar.Imo.& recentiores, in d.§.Diui:præsertim verò Alex.col.vj.vers.item inquantum Bar.hîc.& Ias.in j.lect.col.antepen.vers.octauo quærit Bar.& in ij.lec.col.xxij.ver.eiusdẽ initij,& Crot.col.xxxvj.ver.quærit etiam Bar.an prohibita, & Ferd.Loaz.char.24.nu.483.& seq.Bal.in l.cùm hi,§.si cui,in ij.lect.& ibi etiam Alber.ff.de transac.& in l.post rem,col.v.vers.in glo.quæ incipit,in vlt.lect.eod.titu.& in d.l.voluntas,col. vlt.& ibi quoque Alberi.C.de fideicom.& in d.Auth.& qui iurat,col.antep.ver.vlterius quæro,C.de bo.auto.iud.pos.& in c.j.ad fin.titu.de contro.inue.inter domi.& emp.& in c.si clientibus,in fin.titu.de ali.feud.Paul.Cast.consi.cclxix.dubitatur,column.ij.versi.& si dicatur,l.j. Alexand.d.consi.lxxvj.visis dubitationibus,colum.iij.versi.pro hoc bonus tex.lib.v.Firmia.in tracta.gabellarum,in iij.parte viij.partis princ.in iij.quæst.& multis seq.

Quæst. Retractus babeátne locum in uenditione nulla.

5 ¶SED HIC scire velim,vtrùm si venditio nulla sit,erit nihilominus locus retractui.Quam quidem quæstionem posuit Bald.in tract.protomixeos,colum.iij.versi.quid si facta est:nec tamen eam soluit,sed remittit ad Cyn.in l.vl.§.sed quia nostra,C.com.de leg.vbi de hac re non loquitur,sed de alia huic nõ admodum dissimili,de qua dicemus infrà,nu.42. & huc quoque. Verùm Pau.Cast.consi.lxxiiij.in causa mota,post princip.& iterum col.ij.versi. & idem dicendum est,lib.ij.expressè,& in casu nostræ consuetudinis tenet quòd si venditio sit nulla,quia facta est à pupillo vel minore cõtra dispositionem iuris communis,vel municipalis,* ideóque pro non facta habeatur,non habebit locum in huiusmodi vẽditione statutum admittens consanguineos ad retractũ oblato pretio:cùm appellatione vẽditionis veniat tantùm valida.l.iiij.§.condemnatum,ff.de re iud.& l.non putatur,§.non quæuis,ff.de bonorum possessione contra tabulas.Et eiusdem sententiæ in eadem specie fuit Cepolla,qui Pau. non meminit, loquens in venditione emphyteusis facta sine consensu domini,consi.causarum ciuilium xliiij.in quæstione de præsentatione.column.ij.versicu.de prima quæstione,& seq.vsque ad finem propè consilij.& id quidẽ illis ipsis rationibus, dicitquo id nullam habere dubitationem.Et præterea respondet ad id,quod in contrarium dici posset,quòd emptor non potest excipere de iure venditoris vel domini,& sic tertij,& ad alia quædam quæ inibi videre poteris.& idem quoque vult consi.sequen.etsi in aliis.

Vẽditionis appellatio de ualida intelligitur.

Emphyteuta non cadit emphyteusi ob uẽditionem nullã.

6 ¶Horum opinionem adiuuat,quod scribit Bald.in l.ij.colum.ij.versi.ex prædictis, C.de Episc. aud.quòd si emphyteuta vendit inconsulto domino,non obseruata statuti solẽnitate, ideóque venditio sit nulla,non cadit is emphyteusi ob huiusmodi venditionem:quia verbum vendendi à statuto probatum non comprehendit venditionem nullam,per d.§.condemnatum.Quod dictum sequitur Aluar.in cap.j.ad fin.& ibi quoque Cardin.Alexand.in princi. titu.quid iuris si vasal.post ali.& Franc.Cre.qui id sing.dicit,sing.cxij. statuto cauetur.& Fran.Aret.in l.continuus,§.cùm quis,colum.iij.versicu.illud autem,ff.de verbo.obliga.vbi id dicit not.& semper menti tenendum,& postea addit rationem,quia verbum vẽditionis in se est nomen iuris:vnde venditio nulla non est venditio.& sequitur etiam Card.Alexand.in c.j.colum.j. tit.de prohib. feud.ali.per Fed.vbi hoc scienter intelligit,cùm ea venditio ob aliam causam est nulla , quàm

quod

quòd inconsulto domino facta sit. Sed & sequitur Fran.Cur.senior,consi. viij.viso instrumento,colum.ij.in fin.Firmia.in tracta.gabellarum,in iij.parte viij.partis princi.quæst.xxxij.Guid. Pap.deci.Delphi.Dxc.quidam vendidit,& consi.cxcij.ex facti narratione in prin.ij. dubij.Fel. in c.ex tenore,colum.iiij.ad fi.& seq.& ibi Phi.Dec.colum. iij.de rescrip.idem Fel.in c.cæterùm,col.penul.de iudic.Fab.in tract.de empti.& vend.in xxxv.q.iij.quæst.prin.Ias.in l.causas, colum.vlt.ad fi.C.de transac.& in l.vbi pactum,colum.penul.vers.secundò ad idem,eo.ti.vbi id dicit sing.& in l.vlti.colum.antep.versi.xxij.C.de iure emph.vbi etiam dicit sing.& in l.j.§. j.in v.no.ff.quod quisque iur.vbi dicit no.& in l.seruo legato,§.si seruum,in fi.ff.de leg.j.Iaco. à S.Georgio in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,colum.viij.versi.sed pone quòd statutum sit.Fran.Purp.in l.ij.ad fi.ff.si cer.pet.Carol.Cot.qui & id sing.dicit memor. incip.actus nullus,& iterum alio incipien.vidua dicitur.Ferd.Loaz.in repet.l.filiusfa. §. Diui, char.15.col.iij.versi.& per ista patet,ff.de leg.j.vbi item dicit singu.& in repe.rubric.de iust.& iure,char.8.col.j.versi.& per ista dicebam.Hipp. Mars.in l.vlti.col.iij.in fine, ff.de quæstio.& consi.xxxix.Dominus labia,col.vj.versi.& ideo stat.& consi.xliij.Spiritussanctus, colum.ij.& consi.xlix.Domine Deus,colum.ij.& consi.lxxxj.salus omnium,colum.v.versi.capio modò,& consil.cxvij.illumina,in fin.& consi.cxx.splendore,col.j.& consi.cxxxij.illumina,column.iiij. versi.& facit quod voluit Alc.in l.Paulus,ff.de verb.sign. & in l.vlt.in prin.C.de in ius voc.& idem propè voluit Bald.à nullo horum memoratus,consi.ix.factum tale est anno Domini.col. pen.versi.nunquid minor,lib.j.cùm dicit minorem,qui sine decreto iudicis feudum alienauit, eo non priuari,cùm nulliter alienauerit.Et nos quoque diximus in tractatu de legibus connubialibus,quem scripsimus in §.primum,supra titu.xv.in glo.8.eadémque penul.in xxiiij.q. vbi & alia multa similia adduximus,quæ ibi videre poteris,ne hic agam,quod semel actum est.

7 ¶ Sed alia tãtùm quædam huc proximè accedentia afferemus.Et primo quidem loco quod tradit Ioan.Fab.tum in d.l.vlt.col.ij.in verbo,in irritum,C.com.de leg.tùm in l.j.C.quan.lice.ab emp.disce.quòd ex vẽditione nulla siue inutili nõ debentur laudimia.cum aliis concor.à me adductis in tit.seq.§.vj.glo.ij.nume.6.nunc tempus.Cui finitimum est,quod dicitur,ex cõtractu nullo non deberi gabellam,quæ à statuto iubetur solui ex omni contractu.Ita enim voluit Bar.in d.l.vlt.§.sin autem,& ibi quoque Bal.in §.sed quia nostra maiestas,colum.j.versi.quærit hic,& ibi etiam Pau.Castr.col.ij.Corne.col.item ij.& Ias.col.vl.C.com.de lega.& Bal.in l.nõ dubium,in ij.not.& ibi quoque Fulgo.col.x.Ias.col.ij.C.de legib.idem Bal.& Sal.in l.ij.C.de eunuch.Ang.in l.Marcellus,§.res quæ,col.j.ff.ad S.C.Treb.Rom.{ in l.hæres quandoque,col. ij.vers.item & quia tempore.ff.de acq.here.& } consi.lxxviij.licet communi.vbi in id singu.dicit te .in d.l.ij.de eunuch.Iac.Aluar.& Card.Alex.in c.j.§.si quis fecerit,ar.illius tex.titu.quo temp.miles.Barb.in l.j.§.si quis ita,col.iij.versi.item vbi contractus,ff.de verb.ob.& iterum in l.si quod aurum,colum.penul.cod.titu.& consi.xxxv.omnipotentem, column.iij.lib.iiij.Alex. consi.ciiij.statutum loquens,colum.ij.versicu.facit in simili tex.lib.j.vbi etiam illum tex.dicit singul.& consi.xxxvj.viso themate,colum.ij.versi.sed præmissis,lib.iiij.Fran.Are.cons.cxxviij. eximiè,colum.penult versicu.nunc ad secundum.Firmia.in tracta.gabellarum,in iij.parte viij. partis princip.q.xv.Feli.in d.c.ex tenore,col.iij.ver.regula non præstat.de rescrip.Ias.in l.possideri,§.Nerua,col.ij.versi.hinc est quòd talis,ff.de acqui.possess.Philip. Dec.in l.edita, colum. viij.versi.& dum Bart.subiicit,C.de edendo.Hip.Mars.in d.l.vlt.colum.iij.ff.de quæstionib.& Fran.Rip.in d.l.iiij.§.condemnatum,col.j.nume.6.ff.de re iud.

Ex venditione nulla laudimia non debentur. Item nec gabella ex cõtractu nullo.

8 ¶ {Et huc quoque pertinet,quòd statutum puniens cedentem,non habet locum in cedente nulliter.Ita scribit Roma.in l.iij.§.si autem.in fin.ff.de senatusc.Syllan.quòd ex statuto puniente eum qui cesserit actionem nobili,aut bannito,pœna certum non punitur is,cuius cessio ob aliquem defectum nulla est,per l.non putant.§.non quæuis.ff.de bon.poss.contr.tab.& l.filium. §.si quis contra.ff.de lega.præstan.& quod ibi dicitur per Bar.& facit,inquit, in l.continuus.§. penul.ff.de verbo.oblig.licèt contrarium videbatur ex tex.in d.§.si autem.versic.item si iure, vbi priuatur ille,qui testamentum etiam nullum aperuit.Sed ad eum tex.respondere poteris ex notat.in d.l.continuus.}

9 ¶ Quanquàm potuisset videri contrarium in contractibus factis contra legem:quia ij sunt nulli,quantùm ad commodum & fauorem eorum,qui sic contrahunt tantùm, non etiam quãtùm ad damnum & odium eorum:vt post antiquiores scribit Barto.in d.l.non dubium,col.iij.vers. oppo.quod secundùm hanc,& ibi ipse Fulg.colum.x. C.de legib.de quo & aliquid per Ias.in d.l.vlt.§.sed quia nostra,colum.vltim.C.comm.de legat.& dicemus latius infrà eodem titulo, §.xxvj.gloss.ij.in verbo,*non estant du lignage,* nume.7.tamen Gerald.& sequen.Verùm non obstante huiusmodi ratione,quæ Fulgo.ipsum & Ias.in ead.l.non dubium,vbi suprà , non fefellit, priori sententiæ post eos adhæreo,hac ratione motus,quam & ipsi adducũt,quòd verba statuti

Cõtractus contra legem an valeat in odium contrahentis.

debent intelligi cum effectu.l.j.§.hæc verba,ff.quod quis.iu.& sic de contractibus effectũ sortientibus.Nam vt etiam dicit Bal.in l.vlt.§.in computatione,col.vlt.C.de iur. delibe.statutum debet intelligi de instrumentis efficacibus,& non de nullis,& effectũ non habentibus.l.si quis aliquid,§.testamentum,ff.de pœnis,& l.ij.§.j.ff.quemadmo.testa.ape.nam quod caret (ait) effectu,nomine etiam caret.l.cùm precibus,C.de proba.In quam sententiam (vt hoc illi addas) versus est vulgatior,quàm elegantior,

Si re priueris,nec nomen habere mereris,

quem citat gl.in c.admonere,xxxiij.q.ij.cum aliis multis concor.à me alibi copiosè congestis.

10 ¶Sed vt redeam ad quæstionem nostrã principalem,in qua dicit Pau.Cast.statutũ hoc nostrum non habere locũ in venditione nulla:vide an id satis tutũ sit. Quid enim si venditor,qui nullã dicere potest ob defectũ solennitatis,nũquàm tamen dicat?est enim ei liberũ stare,si velit,huic venditioni.l.cùm interdictæ,& ibi Bal.C.arbi.tut.& l.Iulianus,§.si quis colludente,& §.seq.ff. de act.empt.& c.si qua de rebus,xij.q.ij.cũ aliis multis similibus, quæ videre poteris in nostris Legibus cõnubialibus,in gl.vj.in ix.quæst.Certè ita res vẽdita trãsibit in aliã familiam,cedétque id lucro emptoris,quò ad excludendũ retractũ,in præiudiciũ consanguineorũ,quod in dãnum ipsius cedere debuit.Sed tũc haud dubiè crederem intra annum eius tẽporis,quo ea venditio,in principio nulla,robur accepit,vel per expressam approbationẽ,vel per tacitã, ex lapsu scilicet tẽporis,secundùm l.vlt.C.si maior fac.ali.ratione hab.aut aliter,consanguineũ esse admittẽdũ ad retractum:tanquã tunc primùm vẽditio censeatur fuisse facta,cùm anteà pro non facta haberetur.Sup quo & tu vide quod in simili dicã infrà eo.§.in verbo,*ou lignagier*,quæ est gl.ix.nu.249.at maius dubiũ,& seq.cùm tracto de re,quã dominus patitur ab alio præscribi.

11 ¶Vix autem apud nos obtineri posset,vt consanguineus,etiã ab initio nõ admitteretur:neque id quidem abs re,quando nihil intersit emptoris,cui restituitur pretium & sumptus emptionis: ergo audiri non debet,huiusmodi exceptionem nullitatis sine interesse allegãs.l.ille à quo,§. j.ff.ad S.C.Turp.cum cõcor.à me collectis infrà ead.gl.nume.51.prætereà quid si.Et ita etiam nuncupatim voluit Carol.Molend.in commenta.consuetud.Paris.titu.j.§.xiij.glo.v.in verbo, *vendu*,in xj.q.vbi etiam tractat,an tunc venditor poterit huiusmodi retractum impedire ob id, quòd venditio sit nulla,ibi eum omnino vide,& prætereà in §.eiusdem tit.xxij.in iiij.quæst.

12 ¶QVID AVTEM, SI VENDITIO simulata est?Et id quoque decidit Pau.Cast.d. cons.lxxiiij.lib.ij.vt scilicet non sit locus retractui,cùm per eam venditionem noluerit vẽditor alienare,nec dominium à se abdicare.l.nuda,ff.de contrah.emp.Ideo sicut consanguineus non potuisset priorem venditorem compellere ad sibi vendendum,si is alteri non vendidisset,l.nec emere,C.de iur.delib.ita & si finxit se vendere,& non vẽdidit:quia talis venditio nõ est venditio,sed perinde est ac si facta non fuisset.d.l.nuda,& per totũ tit.C.plus vale. quod agi.Et hoc Pau.Cast.respõsum nuncupatim secutus est Feli.in c.ex tenore,col.v.post prin.ver.ad quod facit,de rescrip.& Matth.Afflic.deci.Neap.cccxxxix.fuit pronuntiatum,vbi & hoc dicit reousse Neapodanũ in prima consti.de iure congrui,in verbo,emit,& ita fuisse pronuntiatum in cõsilio Neapolitano.& rursus in tracta.proto.in verbo,licet enim suprà diximus,col.antep.ver.itẽ quæro de alia quæstione,ibi in contrarium tamen determinatur & Phili.Deci.dum illum simpliciter allegat consi.cccccccxcv.visa donatione,nu.20.& Do.Boer.hoc eod.tit.§.ij.col.iiij.

Quæstio retractus an habeat locum in venditione simulata.

13 ¶Quibus adde,quod scribit idem Pau.in l.j.§.si rem depositã,ff.depos.emphyteutã aut vasallũ simulanter vendentem non incidere in pœnã.Et quod itẽ tradit Bal.in l.vlt.§.in cõputatione, col.vl.C.de iure deli.instrumẽtũ simulatũ nõ esse instrumentũ.Ideóque si ex statuto nulla possit opponi exceptio aduersus instrumentũ,potest tamẽ opponi,quòd est simulatũ.quod & idem voluit ipse Bal.in l.cùm precibus,post prin.C.de prob.& Barb.in c.ad nostram,col.ij.extra de emp.& ven.& cons.xxvij.scripsit,col.antep.lib.j.in quibos locis ex hoc dicit,quòd statutũ loquens de instrumẽto,non habet locũ in instrumento simulato.& iterum cõs.xliij præclarè scribitur,col.ix.eo.lib.j.& cons.lj.scripsit sapientiæ fons,col.xvij.ver.& plus mihi videtur,eo.li.j. & cons.liij.præclarè scripsit,col.xiiij.ver.modò præsupponitur,libr.ij.& cons.lix.illud in medium,col.xj.vers.modo illa,eod.lib.ij.& consi.lxx.quod est eiusdem initij,col.viij.ver. modò istud,lib.iij.& consi.xxij.clementissimum,col.v.vers.capio nunc,libr.iiij.& consi.xxxv. omnipotentem,col.ij.ad fi.eod.lib.iiij.Alex.qui alios allegat,cons.cj.super quæsito,col.ij.ver.opponitur,lib.iiij.Maria. senior i consi.lxv.omnipotens,&c.circa primam quæst.col.vij.versic.facit etiam ad prædicta.& Feli.in c.ex parte,le ij.col.iiij.in xij.fal.extra de offic.delegat.

De instrumenti simulatione multa.

14 ¶Sed tu tamẽ super eo quod diximus de exceptione simulationis, vide Bar.in l.j.§.& parui refert,col.ij.ver.sed quid si oppono,ff.quod vi aut clã.& Bal.in l.j.col.vl.versi.subsequẽter quæro,& ibi Sal.col.ij.ver.quæro pone ꝙ statutum,C.plus vale.& eundẽ Bal.in l.si non sortem,§. j.post

j.post prin.ff.de condi.inde.& Ant.in c.cùm Ioannes,& ibi Imo.col.v.versic. & quod dixi, & Fel.col.x.versi.quartus casus,& seq.extra de fi.instr.& eundē Imo.in l.vlt. ff.à quibus appellare nō licet,& in c.cùm cōtingat,in vj. membro,extra de iureiur. & Pet. Anchar. in rep. c.j.in xiiij.q.prin.versi.iuxta hoc mēbrū quærit,qui est in char.56.in paruis,extrà de cōstit. Cepollā, cau.ccxc.statuta quādoque,secundu antiquiorem computationem. & Anto.Cana. in tract.de executione testamentorum.q.xiij.& Dec.in c.ex parte.le ij.in xij.fal.de offic.deleg.

15 ¶ Sed ei quod dictum est,instrumentū simulatū non esse instrumentū,adstipulatur, quod tradit idē Bal.in l.fraus,ff.de legi.titulum simulatum non esse titulum : nec simulatam traditionē transferre possessionē.l.emptor,ff.de aqua plu.arc.& d.l.eū ea,C.de trāsact.Et facit etiā,quod scribit ipse Bal.in l.j. C.plus val.quod agi. quòd contractus simulatus dicitur tanquā corpus sine anima. & idem Bal.in l.ab Anastasio,in iiij.not.C.mand.quòd huiusmodi cōtractus dicitur coloratus,depictus,extrinsecus apparēs,intrinsecus nihil habens.& ipse Bal. in l.si nō virū, C.de don.inter vir.& vxor.quòd remota exceptione falsitatis,nō remouetur exceptio simulationis.& Albert.in l.nuda,ff.de cōtrah.empt.vbi dicitur,quòd contractus simulatus nullus est ipso iure,per multa iura,quæ allegat,& Sal.in l.si donationis,per illū tex.C.de contrah.empt. quòd cōtractus simulatus non habet essentiā siue substantiā. & etiā Maria. senior in c.j. & in xxxvij.q.de ordi.cogni.& d.cōsi.lxv.col.vij.versi.sed tamē quicquid,& Ias.in l.nemo,in j.lec. col.viij.versi.iiij.quærit,& seq.ff.de leg.j.& cōsi.clxx.nomine,col.v.versi.ix.lib.ij. & Phil.Dec. cōsi.ccccclxxxvij.corā magnificis,col.j.versi.qbus tamē.& bene facit l.simulatæ,ff.de rit.nup.

Contractus simulatus, tanquam corpus sine anima.

16 ¶ At verum est,quod obstare videtur emptori. quomodo enim poterit allegare vēditionē esse simulatā?cùm id faciens videatur allegare suam turpitudinem,contra l.cum profitearis,C.de reuoc.don.& c.inter dilectos,extra de don.cum cōcor.Sed quod huic obiectioni respondeatur facilè est,nempe id minimè pcedere,cū allegatur simulatio,vt voluit Bar. in l.filios, C.de reuoc.his quæ in frau.cred.& in l.iusiurandū quod ex cōuentione,§.procurator,col.vlt. ff.de iureiu.& in l.post contractū,col.iij.versi.& ex hoc infertur,ff.de don.& consi.lxv.Petr. Nicole.col.ij.versi.circa primū.& Bal.in d.l.cùm profitearis,Pau.Cast.in l.cōtra legem,versi. & ex hoc infertur,ff.de legi. {Roma.in l.si sub specie.col.8.vers.circa secundū.C.de postu.} Phil. Dec.cōsi.xiiij.cuius superscriptio incipit,vtrùm valeat aditio,ad fi.& d.cōsi.ccccclxxxvij. corā magnificis,col.vlt.versi.ij.respondetur.& ante hos omnes Ioā.And. cuius nullus eorū meminit,in addi.Spec.tit.de donat.§.j.versi.item pone aliquis.Nisi si,vt id obiter dicā, simulatio in fraudem facta fuisse allegatur:neque enim audiretur:vt voluit Bar.in d.l.post contractū, & d. consi.lxv.& Pet.Aret.consi.ccxxvj.ad corroborationem,col.j.Sed & si non allegaretur simulatio,tamen excipiēdo & replicando potest quis suam turpitudinem allegare. Ioan. Andr. vbi suprà proximè,& Bar.in d.§.procurator,& Bal.in l.post mortem,ad finem,ff.de adop. & in l. ij.in fi.C.de condi.ob turp.cau.De quo tamen vide plenius infrà in gl.xviij.huius §.nume. 20. quantum autem,& 24.sed & aliud est,& seq.& 72.aut etiam nisi dicas.

Turpitudinem propriam allegare quando liceat.

17 ¶ An autem hoc casu credatur contrahentibus,dicentibus cōtractū venditionis esse simulatū, videbis latè per Pau.Castr.d.consi.lxxiiij.col.ij.versic. sed dubium est, cum multis seq. Super quo etia vide,quod scribit Signo.consi.cclj.in quæstionibus,col.iij.versi.prætereà ex ipsa venditione,vbi tractat,an in præiudiciū domini credatur contrahentibus dicentibus venditionē feudi esse simulatam.Et vide etiam,quæ dicemus infra eodem §.glo.xiiij.in verbo , *ou equipollent à uente*, nume.45.sed hoc in loco,& seq.dum tracto,an credatur venditori dicenti contractum specie permutationis factum fuisse in fraudem consanguineorum.

Credatúrne cōtrahentibus de contractus simulatione.

18 ¶ QVID ITEM si aliquis vendidit fundum alienum antè à se,aut parentibus suis, bona fide emptū:an & tunc sit locus retractui,stāte cōsuetudine, vt in acquæstibus retractus habeat locum,vti apud nos est,infrà eod.tit.§.xxxij.Putarim locum esse,cùm tanquam ipsius venditoris distractus sit,vt in simili dicitur in l.magis puto,§.si pupillus,qui est j.ff.de rebus eorum, quòd si pupillus alienū fundum bona fide emptum possideat,hunc nec tutores sine decreto, alienare posse,si quasi pupillaris distractus est: nam etiam,vt dicit glo.ibi ille,ille est quasi dominus:habet enim Publicianam.l.j.ff.de Publicia.Aliud autem est, (vt dicunt Iac.Aret.Bar. & Bal.ibi.) si pupillus nudam possessionē haberet.Vnde etiam posset videri in hoc casu , si venditor nudam tantùm possessionem rei venditæ habuisset,non esse locum retractui. Tu tamen cogita,& vide quid dicā in sequenti quæstione,& tex.in l.si alienā,ff.sol.mat. vbi si alienā rem sciēs mulier in dotē dederit,reddēda ei est,quasi suā dedisset:& fructus quoque pro portione anni,quo diuortiū factū est,atque ibi not.Sed & vide text. in l.ex hoc,§.alienare, ff.de alien. iudic.muta.caus.fac.& in l.iure,§.j ff.de iure dot.Illum autē text. in d.§.si pupillus, not.dicit Franc.Aret.in l.continuus,§.cùm quis,col.iiij.versi.vel dic,& melius,ff.de verb.oblig.

Quæst. An retractus habeat locū in alienatione fundi alieni bona fide empti.

Quid si venditor nudam possessionē habeat.

Quæst. Retractus an locũ habeat, cùm venditur res aliena, ut aliena.

19 ¶ QVID VERO CVM quis vendit rem alienam quidem, sed non tanquam suam, vt in præcedenti quæstione: ea enim sic vendi potest. l. rem alienam, ff. de contrah. empt. etiam si contrahentes alienam esse sciant: modò furtum non committatur: vt not. in l. si in emptione, §. item si emptor, eod. tit. & à Bart. in l. si is qui pro emptore, §. vlti. ff. de vsucap. sed hoc non obest vero domino. d. l. rem alienam, & ibi glo. & l. alienam, & ibi Bald. C. de fur. cum si. Verùm igitur in venditione huius rei alienæ sit locus retractui. Quod nõ videtur, quia hęc nõ est propria vẽditio, sicuti nec donatio rei alienæ, propria donatio: vt voluit gl. in l. in ædibus, §. vlti. ff. de donat. per tex. ibi, & in §. sic itaque, Instit. eod. Quam tu & hac ratione confirma, quòd vir & vxor sibi non possunt donare rem suam, vt per totum titu. ff. de donat. inter vir. & vxo. rem autem alienã possunt. l. si vir vxori, & ibi not. ff. pro donat. Hincque occasione sumpta Bald. in l. post mortem, col. vlt. C. de fideicommis. dicit primùm videri hanc donationem non indigere insinuatione. Tandem distinguit, teneatúrne donans de euictione, an nõ teneatur: vt primo casu semper indigeat insinuatione: secundò æstimãdam esse nudam possessionem, & secũdùm eam de insinuatione statuendum. l. si mulier, ff. quod met. caus. Conditionem enim vsucapiẽdi non esse æstimandam, cùm procedat cum iniuria alterius, l. denique, ff. ex quibus caus. maio. Quod autem dicit glo. in d. l. in ædibus, §. vlt. hanc non esse propriam donationem, verum est quò ad dominium, non quò ad titulum. Et idem propè dicit ipse Bald. in sua Margar. in verbo, donatio, colum. ij. versicu. donatio rei alienæ.

Vẽditio ita fieri potest, ut nõ teneatur vendens de euictione.

20 ¶ Et idem quoque videri potest dicendum de venditione rei alienæ. Nam ita potest fieri venditio, ne teneatur vendẽs de euictione, quo casu venditor tenetur tantùm ad restitutionẽ pretij. l. emptorẽ, §. vlt. ff. de act. emp. quam ad hoc sing. dicit Ias. in l. stipulatio ista habere, col. pen. versi. & aduerte, ff. de verb. obli. & latiùs dicemus infrà eod. tit. §. xij. in gl. j. nu. 10. & hæc quidem, & seq. Ideóq; posset etiam videri, non esse tunc locum retractui, cùm nihil immobile tũc sit ex venditoris familia discessurum ob eam venditionem, vtpote cùm nihil ad aliud teneatur ipse venditor, quàm ad pretiũ. Verùm Matth. Afflict. in tract. proto. col. xv. versi. sed iuxta hoc quæro, videtur esse in contraria sententia, dum quærit an sit necesse venditorẽ esse dominum rei, vt sit locus iuri congrui. Et mox respondet nihil necesse esse, sed sufficere vt venditor possideat, quia res aliena vendi potest: & nihil aliud dicit. Tu igitur cogita. Et interim scito, quòd si quis vendit rem alienam vt alienã, vt in casu de quo loquimur, semper videtur res fuisse vendita nomine alieno, non ipsius vendentis. Bar. in l. in familiæ: per illum tex. C. famil. ercisc. & in l. si mater, col. vlt. C. de rei vend. & in l. si fundum per fideicommissum, col. j. ff. de leg. j. Et bene facit tex. in l. ab vno, & ibi Alex. C. de neg. gest. & idem Alex. in l. j. §. nuntiatio, col. iij. vers. item adde. & Philip. Deci. consi. cclxxxj. viso puncto, col. j.

Quæst. Retractus.

21 ¶ RVRSVS QVID è diuerso si procurator meus vel tutor pupilli rem suam, quasi meam, vel pupilli, alij vendiderit: eritne consanguineis locus retractui, & quibus, vtrúmne scilicet consanguineis ipsius procuratoris, siue tutoris, an verò meis, siue pupilli? Dic breuiter, nullam hanc esse venditionem: quia nemo errans rem suam amittit. l. si procurator, ff. de acquir. rer. do. Et bene facit l. si consensum, §. j. ff. de contrah. emp. & not. per glo. in l. eius qui in prouincia, §. quas autem, in verbo, alienatas, & ibi Doct. ff. si certum pet.

Quæst. Retractus an habeat locũ in venditione conditionali.

Venditionẽ cõditionalem non censeri perfectam.

Et ex ea agi nõ posse.

22 ¶ SED ET ILLVD in dubiũ vocatur, Si vẽditio facta sit sub cõditione, vtrũ cõsanguineus sit admittẽdus ad retractũ ante impletã conditionẽ. Quod negant in conditione casuali, tanquã secus sentiant in potestatiua. Sebastianus Neapodanus, & Mat. Afflict. ille in trac. congrui, in verbo, emit, hic in cõstitutione protomixeos, in verbo, licet enim, col. pen. vers. sed an si sit vẽdita. Et certè videtur in quacũque venditione cõditionali non esse locũ retractui, quia interim nõ censetur perfecta vẽditio, l. hæc vẽditio, in prin. ff. de contrah. empt. & l. bouem, §. si sub cõditione, ff. de Aedil. edict. & bene facit tex. in l. ei qui ita, ff. de condi. insti. & quod scribit Ang. cõsi. cclxvj. dictũ legatũ, in fi. cũ simil. Ideo nec interim quoque ex ea agi potest, l. si pupilli, §. videamus, ff. de neg. gest. & l. nã & posteà, in prin. ff. de iureiur. & l. grege, §. si sub cõditione, ff. de pig. & l. bouẽ, §. sub cõditione, ff. de Aedil. edict. & l. ꝓmittẽdo, §. si à debitore, ff. de iure dot. & l. Fulcinius, §. si in diẽ, ff. quib. ex cau. in pos. ea. & l. si mater, §. eundẽ, versic. & ideo si fortè, ff. de excep. rei iud. & l. hoc iure, ff. de verb. obl. vbi licet cõditio sit negatiua, & ita ꝓpè improbabilis: tamẽ nisi cõstet eã extitisse, nõ cõpetit actio. & c. cùm Ioãnes, versi. cùm igitur, & ibi Inno. in primo no. extra de fide instr. Et adeò vt nõnullis placuerit agi non posse, vt soluatur, vel aliud fiat, si cõditio extiterit. De quo tu vide tex. in l. in lege Aquilia, & ibi gl. & Doct. ff. ad leg. Aquil. & Bar. Raph. & Frãc. Are. in l. lecta, ff. si cer. pet. Bal. in l. exceptionẽ, C. de ꝓbat. Pan. post alios, in c. cùm sup, col. j. vers. op. cõtra, & col. ij. ver. tertius intellectus, ext. rex. de cõcess. pręb. & Frã. Are. in l. cõtinuus, §. cũ ita, in primo no. ff. de verb. ob. Et quod in simili scilicet de debito in diẽ, latissimè tractatur à Cy. in l. j. C. vt act. ab hær. Et si qđ ita debetur, id est, sub

conditione,

conditione soluatur per erroré pendére côditiône,te petitur.l.sub côdictione.ff.de côdi.inde.

23 ¶ Ex quibus fit,vt nec in ea venditione vtatur dominus iure prælationis(qui est retractus fendalis ad hunc proximè accedens,vt ex multis huius tit.capitulis satis côstat.) Id enim oûcupatim voluit Guid.Pap.dec.Delph.xlvij.sed posset dici,& iterum deci.ccccxj.dominus directus, versi.potest fieri cautela,& vtrobique allegat Bar.qui tamé de hoc nihil dicit, in l.quod sæpe, §.si quis amico,ff.de côtrah.emp.Nec ité ex ea debétur laudimia (quod illi ꝓximû est) vt voluit idé Guid.côsi.cxxvj.de anno domini,in secûdo dubio.Nec vt postea subdit in seq. dubio, cadit res io cômissum ex huiusmodi vêditione côditionali:etiá si ea inconsulto domino facta fuerit.quod & idé voluit ipse Guid.côsi.lviij.ex narratione,vers.aut talis côtractus.& Bal.qué nó allegat in d.l.hæc vêditio,in addi.vers.dico si emphyteuta,& côs.ix.factû tale est, anno domini,col.j.& ij.lib.j.quod iterû repetitur côs.lxxxviij.li.iij.Ná côsensus(inquit) nullus est,donec côditio existat.l.nó solùm,ff.de act.& obl.& l.sub côditiôe,& l.qui ꝓmisit,ff.de côd. ind. & l.cedere dié,ff.de ver.sig.& no.in l.ex placito,C.de rer.permu.& alia multa quæ allegat.& idé quoq; tenet Io.Bláchus in summa,tit.quib.mod.feu.amit.§.vasallus,vers. si peritus fuerit. & Io.Ray.in c.imperialé,§.habito,col.xj.in paruis,tit.de ꝓhib.feu.alie.p Fed. cû aliis côcor. adductis à Frá.Cur.seniore.côs.viij.viso instrumêto,col.ij.vers.ij.moueor.Nec deniq; debetur gabella ex huiusmodi côtractibus aut legatis côditionalibus,ex statuto iubête eá solui ex legato vel côtractu.Bar.in l.cû Titio,ff.ad l.Fal.Bal.in l.in annalibus,C.de leg.vti eos allegat,& sequitur Soc.in l.j.col.ij.ver.ex qbus infertur,ff.de vul.& pu.sed illi loquutur de legato annuo.

Ex venditione côditionali ius prælationis nô competere.
Nec laudmia.
Nec cômissum
Item nec gabellam.

24 ¶ Et huc spectát alia multa,quæ scripsimus in repe.l.si vnquá,io verbo,reuertatur,nu.277.deinde quia huiusmodi. Sed quibus & tu addere potes,quod dicimus emptoré nó vsucapere pédente côditione.l.necessariò,io prin.ff.de peric.& cômo.rei vend.& l.ij.§.si sub côditione, ff. pro emp.cum simi.Et ex sponsalibus côditionalibus oon induci iustitiam publicę honestatis.c. j.& ibi glo.de sponsal.lib.vj.Ex quo,& aliis quibusdá,tradit gloss.quam sequuntur Doct. in c. cùm plures,in glo.vlt.de offi.deleg.eod.lib.vj.quòd si is qui delegatus est sub côditione,ante eam impletá vsus est iurisdictione,volentibus fortè aut nó côtradicentibus partibus,per hunc vsum non perpetuata est eius iurisdictio.Et quod tradit Host.in summa titu.de cond.appo. §. quæ conditio,col.ij.versi.quid si côtraho cum vna:quòd si ego contraham matrimoniû cum vna sub conditione,& postea cum altera purè,deinde exter conditio:secunda vxor est , nô illa prior:& sequitur Collect.in c.super eo,in prin.extra eo.tit.vbi & adhuc allegat d.c.j.de spon. lib.vj.Et quod prætereà scribit Bal.in l.acceptá,col.vlti.in xxuij.q.C.de vsur. quòd pendente côditione non habet locû ius offerédi,deponédi,consignandi,per tex.qué dicit nor. in l.stipulatio ista.§.inter certam.ff.de verb.oblig.vbi soluisse non dicitur qui ante conditioné soluit. Et quod respondit Ange.consil. clxxxix.anno ab eius incarnatione , liberationem generalem omniû obligationû,non comprehendere obligationes sub conditione contractas:quod multis probauit.Et Franc.Aret.consi.xj.procedendû est breuiter,col.j.contractû conditionalem, non esse propriè contractû.Nam (vt id ei addá,) creditor côditionalis non est propriè creditor,vt per Iac.But.Alb.Sal.Raph.Fulg.Ro.Alex.Fran.Are.& Ias.io l.j.ff.si cer.pe.Et vide Stepha.Bertr.côsi.lxxxviij.ou.8.lib.4.& Frá.Ripa.in lib.ij.respon.c.xxix.nu.7.Et idé de debitore côditionali dicit ipse Frá.Aret.côsi.cviij.elegátissimè,col.ij.versi.secundò principaliter,& ante eum Dy.in l.is cui,ff.de act.& obli.& Alb.in l.creditoris,ad fi.ff.de verb.signi. Nam & qui tenetur sub conditione,nó censetur esse obligatus.l.si quis sub conditione,ff.si quis omis. cau. test.& voluit Alberi.post Andr.Pisa.in l.si seruus,§.j.col.vlt.ff.si quis cautio.vbi reprobat glo. vlt.ibi,quæ contrariû sentit.Et debitum conditionale non est debitum. l.in stipulatione , & l. plerunque,ff.de iure dotium,& Albe.io l.ij.§.j.nu.19.ff.si cer.pera.

Emptorem côditionalem non vsucapere.
Multa de conditionalibus actibus.

25 ¶ Et quòd denique legatû aut fideicommissum conditionale nô transmittitur ad hæredes ante impletam conditiooé.l.j.§.sinautem aliquid sub conditione,& ibi Bal.Raph.Fulg.& Corn. C.de cad.tol.& l.si ita legatû,§.j.ff.de leg.j.& l.hæres meus,in prin.& iterû l.si ita expressum, & ibi Bal.ff.de coodi.& demon.& l.si cùm hæres,& l.seq.ff.quádo dies leg.ced. & l.si in personam,iuncta glo.in verbo,vtiliter,& ibi Bal.col.j.versi.quæro vtrùm fideicômissum, C.de fideicômis.& l.in causæ,la ij.§.Pomponius,& ibi Bal.post Iac.ff.de mino. & l.hæredes mei, §. cum ita,& ibi glo.in verbo,suscepisset.Alex.col.iij.& latè Soci.col.item iij.super ea glo. ff.ad S.C.Trebel.& l.qui liberis,§.hæc verba,& l.sed si plures,in prin.& l.qui plures. & l.Lucius, §.vlti.ff.de vulg.& pup.substi.& l.toties,ff.de acqui.hæred.& l.si ex pluribus,ff.de suis & legit.& voluerunt etiam Bar.& alij,in l.cû filiofamiliàs,& ibi Ias.col.iiij.versic.v.not. ff.de lega.j.Signo.consil.xxxv.casus talis est,quidam Iac.col.ij.versicu.ad primam.Bald. in l.si pater, colum.penul.in iiij.q.C.de instit.& substitu. Ange.consi.cclxxxvij.pro clariori,colum,ij. versicu.sed cùm dies,& consil.ccxcuj.in facto.Rapha.Fulg.consil.xiiij.in quæstione, colum. j.&

Legatum aut fideicômissum côditionale nô transmitti ad hæredes.

consi.sequen.proponitur,col.quoque j.& consil.xviij.Solumucia, col.j.& consil. xxxviij. in proposita,col.ij.& consil.l.quidam Ramundinus,col.ij.versicu.in quibus,& consilio lxx. proponitur,columna secunda,versicu.rursum constat.Rapha.Co.consil.cxxj. Geraldus, colum. prima Rom. consil. ccxlvij. primò,colum.j.Franc.Aret.consil.j.decreueram,colum.ij. versic. præmitto.Cepol.causarum ciui.consil.liiij.quædam,post princip.lib.iiij.Barb. qui multos citat,consil.lv.præclarè, col.ij nume.4.lib.ij.Ias.consil.lx.casus sic se habet,ad fi. lib.j. Philip. Deci.consil.cccclxiij.quòd suprà,col.j.versic.tertiò principaliter.Anto.Rub.consil.xxxv. viso testamento,col.ij.versic.& si dicatur.

Nec ad filios quidē & suos hæredes.

26 ¶ Ac ne in filios quidem & suos hæredes:vt patet ex multis suprà alleg.& præterea in l. si cui legetur,§.j.& ibi Bal.& Flor.ff.de lega.j.& per glo.vlt.in l.j.& ibi Bart.Bal.Fulg.qui tamen id dicit esse contra mentem testatoris,& alij C.de his qui ante aper.tab.Cy.Alb.& Bar.in l.is cui. sub conditione,contra glo.& Pet.ibi,qui voluerant contrarium in legatis.ff.de act.& oblig.& Bal.in c.j.col.j.in fi.tit.qui suc.tene.cum alus multis concor.traditis ab Alex.in l.cùm ex filio, col.j.ff.de vulg.& pub.substi.& consi.xvj.viso testamento,col.j.lib.vj.& cons.ccvj.ponderatis, col.j.eo.lib.vj.& consi.ccl.quò ad primum,in j.dubio,eo.lib.vj.& consi.cclij.præclarè, col.j. eo.lib.vj.& consi.lxij.in cauta,col.j.lib.vij.& Soc.consi.lxxvij.in præsenti, col.j.lib.j.& consi. lxxiiij.omnipotentis,col.j.lib.iiij.& consi.xciiij.pro clariori,col.iiij.versi.sed in hoc,eo. lib.iiij. Guid.Pap.consi.ccxiiij.circa materiam,col.j.iterúmque,col.pen.Ias.in l.j.nume.xcij.ff.de leg. j.& consi.lxxx.iste casus,lib.j.& Stephan.Bertran.consi.xix.ex themate,in fi.lib.iiij.& consil. xlij.viso processu,col.j.in fi.eod.lib.iiij.

Contra priorē sententiam. Venditio conditionalis sitne perfecta ante conditionem. Cōditione impleta cōtractus purus ab initio fuisse censetur.

27 ¶ Verùm in diuersam sententiam & alia quædā nos possent trahere. Nam venditio conditionalis statim est perfecta,antequam conditio extiterit,vt dicit tex.in d.l.necessariò, §.si ita res, ff.de peri.& com.rei vend.Et vsqueadeò quidē,vt non liceat alteri contrahentium inuito altero ab ea discedere:vt dicit glo.ibi,& in l.j.in prin.C.eo.tit.& in §.j.Insti.de empti.& vendi.& Host.in sum.eo.tit.§.ij.in fi.& Doct.vbique.Et quanquàm res pendeat quodammodo ex futuro (id enim negari non potest) tamē completa posteà cōditione,censetur contracta vēditio in præteritū:vt dicit tex.in d.l.necessariò,versi.quòd si pendēte cōditione emptor.Nam cōditione impleta perinde est,ac si contractus ab initio fuisset purus.l.vlt.§.j.& ibi Ang.& Alex. qui adfert concor.ff.de vulg.& pup.Alb.in l.postquam,C.de hære.vel act.ven.Philip. Dec. qui & cōcor.adducit in l.pecuniam,col.j.in ij.not.ff.si cer.pet.De quo tamen vltimo dicto vide Bal. in repet.Paduana,l.edita,col.vlt.versi.ego dico,C.de eden.& Ias.in l.vlt.§.j.col.j.ff.de vulg. & pup.& Lancel.Gal.in l.j.§.si quis simpliciter,col.j.ff.de verb.oblig.

Ad idem.

28 ¶ Nec in nostro hoc casu quicquam interest emptoris,si interim admittat cōsanguineū ei offerentem pretium cum onere conditionis & qualitatis ipsius venditionis. ecōtrario autem possit interesse cōsanguinei,vt nunc admittatur,cùm habeat promptas paratásque pecunias : quas fortè non habebit cedente conditione.Et in hanc sententiam inclinare vidētur ij qui tractant, an in huiusmodi venditionibus conditionalibus tempus currat à tempore contractus,an verò cedentis conditionis:de quo nos latissimè dicemus infrà eo.tit.hoc §.glo. x. quæ est in verb. *dedans l'an*,nu.42.octauò quæro,& multis seq.Nam si pendente adhuc conditione non admitteretur consanguineus,frustra quæreretur,an tempus ei interim currat.

Quid si cōtrahentes discesserunt à venditione cōditionali ante oblationem cōsanguinei.

29 ¶ Et hanc quidem partem video passim apud nos obseruari:quam si sequendā arbitraris, (vix enim de iure cōmuni obtineret:) eam ita intelligas,nisi si,antequam consanguineus veniat ad retractum,emptor & venditor communi consensu discesserint ab huiusmodi contractu conditionali.Nihil enim tunc videtur fuisse factum:quia emptio nulla fuit: nisi quantùm ad eū effectum,quòd alter contrahentium pœnitere nō possit,vt suprà diximus.Et id nuncupatim, vt scilicet non sit locus retractui,cùm partes ante conditionē impletam discedūt à contractu,tenuit Ioā.Fab.in d.§.j.Insti.de emp.& ven.ex quo potes intelligere eum esse in ea opinione, vt ante hūc discessum cōsanguineus audiri debeat.Quid autē,cū à pura vēditione disceditur,dicemus latè infrà tit.seq.§.vij.in gl.j.in verbo, *seront preferez*, nu.18.ex hac autē nostra , cū multis seq.

Quid si processum fuerit ad traditionem.

30 ¶ Quòd si prior opinio magis nobis arrideat,vt scilicet nō admittatur cōsanguineus ante impletā cōditionē,eam etiā temperabis,nisi processum fuerit ad traditionē rei:quia ex huiusmodi venditione cōditionali secuta traditione ante conditionē,transfertur dominiū. l.dotis fructus,§.vlt.cū l.sed nisi hoc,quę cōfestim sequitur,ff.de iur.do.Ex quo dicit Bal.cōs.cccclxxviij. quidā Frāciscus cōdidit,col.ij.vers.& modò sic est,lib.j.nulla cōditio impedit principiū essentiæ cōtractus,si ventum est ad traditionem:ad quod præterea allegat l.sub cōditione,ff.de sol. & l.j.§.j.ff.de vsuc.pro dot.Idq; dicit procedere,etiāsi simplex precariū interuenit:nam qualiscunque

cunque

cunque traditio sufficit, siue transferatur naturalis & ciuilis possessio, siue alterutra: enimque si sit clandestina, modò fiat à domino, vt dicit sing. illa l. si fundum, ff. de fun. dot. Sed & ad id qood suprà diximus, ponderat d. l. dotis fructus, §. vlti. Barto. in l. j. §. si vir, paulò ante finem, & ibi Alex. col. pen. versi. iuxta proximè dicta, Franc. Aret. col. penul. versi. extra glo. & alij recentiores, ff. de acqui. pos. Imo. in l. statuliber, ff. ad leg. Fal. & Pau. Cast. consi. cclxvij. in facto illorum post prio. lib. j. vbi declarat quomodo id intelligatur. Et Corn. consi. l. videtur in hac, col. iiij. in literis, f, g, h, lib. j. & consi. ccxiiij. licet in hac, col. j. versi. nam ex cõtractu, & iterum col. ij. versi. constat etiam, eod. lib. j. vbi & id declarat. & consi. lxxiiij. præmitto, col. iij. versic. nam tunc censetur, lib. iiij. & Steph. Bertr. consi. j. viso processu, col. xij. nume. 65. & seq. lib. j. & consil. clxxxv. quamuis donatio, in princi. lib. iij.

31 ¶ Et ante hos glo. not. in l. seruitutes ipso iure, in verbo, sub conditione, post prin. ff. de serui. quæ per illum tex. in d. l. sed nisi hoc, trahit non solùm per traditionem, sed & per simplicem patientiam: transire dominium seruitutis constitutæ sub conditione ante impletam conditionem, & illam Ang. ibi col. vlt. dicit sing. & mirandam. cui tamen dicit repugnare ratione literæ in §. interdum, Insti. de rerum diuis. Sed eam simpliciter sequitur Pau. Cast. ibi, col. j. qui & eam dicit sing. & menti tenẽdam in id, quòd sicut in re corporali vendita sub cõditione, si interim tradatur, statim transfertur dominium, per d. l. dotis, in fi. ita in iure incorporali, ex patientia, quæ in huiusmodi re pro traditione habetur l. quoties via, quæ est pen. co. ii. etiã transfertur dominium ante impletam conditionem. & sequitur etiam Franc. Areti. in d. l. j. §. si vir vxori, col. pen. versi. tertiò adde, & Soc. col. vlt. versi. extra glo. ff. de acqui. pos.

32 ¶ Et id confirmat, quia quod suprà diximus nõ cadere emphyteutã aut vasallum ob rem venditam cõditionaliter, intelligitur, nisi processum sit ad traditionem. Ita enim expresśim voluit Bald. d. consi. ix. lib. j. & iterum consi. xcv. mortuo Gregorio, lib. iij. & in c. j. §. hoc quoque, col. pen. versi. sed hic quæro vnum, tit. de succes. feu. Ad quod etiam facit, quod in simili tradit idẽ Bal. in c. j. §. vlt. versi. sed pone pater, tit. quæ fuit pri. cau. amit. benefi. & in l. j. col. vlti. in xvj. q. C. de his quæ pœ. no. & in c. Cumana, col. ij. versi. & prædicta faciunt, extra de elec. & Card. Alex. in c. j. col. v. versi. quæro quid si vasallus vendat & transferat, titu. de prohib. feud. ali. per Fed. & Feli. qui id optimè declarat post alios, in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xxxiij. versi. q unica declaratio, extra de consti. Franc. Cur. senior d. consil. viij. viso instrumento, col. ij. Ias. in l. non solùm, §. morte, col. penul. ff. de oper. no. nunti. & in l. vlt. col. penulti. in xxiiij. q. C. de iure emphyteu. Philip. Deci. consi. clx. in causa monasterij, col. ij. & Franc. Rip. in c. cùm M. Ferra. nume. 80. versi. sublimita. de constit.

33 ¶ Sed quod dictum est, consanguineum admitti ad retractum venditionis conditionalis, si ad traditionem processum fuerit, quia ex ea transfertur dominium: intellige, si non etiã traditio sit conditionalis: vt in dubio præsumitur, nisi aliter dictum sit, ex sententia Barto. in l. sub conditione, ff. de solutio. nam tunc nec dominium nec possessio transferuntur. l. qui absentis, §. j. ff. de acq. pos. & voluit Bald. d. consi. ccccIxxvij. col. ij. lib. j. ita intelligens, quæ ex eo suprà diximus versi. ab hinc tertio. Quamuis id non procedat in venditione rei feudalis aut emphyteuticæ, de qua locuti sumus in versi. præcedenti: nam etiam si vasallus aut emphiteuta vendat & tradat sub conditione, cadit re ita vendita, vt dicit Bald. d. consi. xcv. lib. iij. allegato in d. versi. præcedenti. Sed id fit ob speciales quasdam rationes quæ in eo casu obtinent, licet non in cæteris. Et cum his finem facio huic quæstioni. Sed tamen omnino vide tex. in l. necessariò, in prin. ibi, quòd si pendente conditione res tradita sit, & quæ dicam in d. verbo, *dedans l'an*, vbi suprà, quia huc admodum pertinent. *Quid si traditio quoque fuerit conditionalis.*

34 ¶ ET EX HIS quæ suprà diximus de venditione conditionali, idem dicendum censent Sebast. Neapodanus, & Matth. Afflict. in locis allegatis in præced. q. in princip. in venditione etiam facta sub modo, per not. in l. eas causas, ff. de condi. & demonstr. quia æquiparantur modus & conditio. l. j. C. de his quæ sub mod. & l. insulam, §. vlt. ff. loca. quæ iura in id citat And. Iser. in c. j. tit. quæ fuit pri. cau. amit. bene. Ego verò etiamsi retractus non haberet locum in conditionali venditione, tamen aliud dicerem in modali, vt cùm nostris loquar. Multùm enim inter vtrunque interest quantùm ad perfectionem cõtractus, quæ maxime hîc inspicitur. Nam contractus factus sub modo, est purus respectu conditionalis, vt probatur in l. libertus, §. hæc scriptura. ff. de manu. test. Ideóque licet ex conditionali non detur actio, nisi primùm impleta conditione, vt diximus & probauimus suprà in princip. præced. q. ex modali tamen continuò nascitur & datur præstita cautione de modo implendo. l. liberto, §. Lucius, ff. de annu. leg. & l. si tibi legatum, ff. de leg. iij. & l. quibus diebus, §. vlt. & ibi Barto. & l. ea, ff. de conditio. & demonstr. & l. cùm testamento, ff. de fideicom. liber. *Quæst. An retractus habeat locũ in venditione facta sub modo.*

¶ Ideóque

Modũ & conditionem longè differre.

35 ¶ Idcóque glo.Barto.Bald.& alij in d.l.j.C.de his quæ sub mod.dicunt id quod in ea l.scribitur,modum pro conditione obseruari,intelligi quo ad quædam tantum.Nam & alias videmus sententiam sub conditione ferri non posse,nec debere.l.j.§.biduum,ff.quan.app.sit, & not. in l.cùm iudex,C.de sen.& interlo.om.iudic.Sub modo autem posse.l.cum eorum,C.eod.titu. igitur cùm modus non suspendat,vti facit conditio:nec faciat, quin actus sit purus. quid tandem causæ est,cur retractus locum non habeat, propterea quòd in nonnullis æquiparentur. Nam & videmus contractus conditionales puris etiam in quibusdam comparari, vt etiam suprà diximus nume.27. verùm in diuersam.

Quæstio Retractus an locũ habeat, venditione ita factã, ut dominiũ non transeat,nisi soluto pretio.

36 ¶ CÆTERVM quæstionis quoque est,si ita facta fuerit venditio,vt dominium nõ trãseat in emptorem,nisi prius soluto integro pretio:an interim erit locus retractui? Quod non videtur,quia vt scriptum est in l.cùm manu,quæ est pen.§.nemo,qui est vlti.ff.de contrahen. emp. nemo potest videri eam rem vendidisse,de cuius dominio id agitur,ne ad emptorem trãseat: sed hoc aut locatio est,vel aliud genus contractus,scilicet,vt dicit glo.pignoris vel emphyteusis.Et ibi Bal.in addi.in fi.quærit,an valeat hoc pactum,de quo in nostra quæstione loquimur, nec tamen soluit,sed se remittit ad id quod dicit in rubr.C.eod.tit.quo in loco primùm in ix. quæst.illud dicit,quòd si in venditione ponatur pactũ,quod à cõtractu remouet naturalẽ eius effectum:puta si vendo rem,retento dominio vtili & directo,nõ tenet venditio:quia à quo remouetur naturalis effectus,remouetur & species,per d.§.nemo. Si verò vendatur vtile dominium,retento directo,tenet venditio,licet emphyteuta non sit omnino dominus:per glo.in d. §.nemo.Sed paulò pòst,videlicet in xij.quæst.descendit ad speciem,de qua hîc quærimus, scilicet cùm venditor tradit rem eo pacto,vt nõ transeat dominium,donec pretiũ integrè sit solutum.Et videtur (inquit) non valere id pactum: quia ista traditio non habet cum intellectũ, quem sapit contractus:per d.§.nemo.Subdit tamen istud pactum esse naturale,per §.vẽditæ, Instit.de rerum diuisio.Quin & si (ait) esset translatum dominium,posset venditor sibi reseruare manus iniectionem in rem,si pretiũ non soluatur,vel si pacta non seruentur,argu.l.si Titius,ff.de ser.expor.Subiungitque hanc esse veritatem. Secundùm cuius sententiam Matth. Afflict.deci.Neap.cccxxxviij.nobilis Petrus Paulus,post multa concludit,in ea specie, de qua priuatim loquimur,habere locum ius nostrum congrui.Ita enim,vt alibi diximus,appellant id ius retractus.Et ita quoque asserit fuisse conclusum in consi. Neap.Idem verò Matth. in trac. proto.in prin.col.xv.versi.sed ponamus quòd quis vendidit,in ea fuit sententia, vt si venditor tradidit rem venditam pretio non soluto,& fuit habita fides de pretio,locus est retractui: cùm ita translatum sit dominium,aliàs non:per not.per Cyn. in l.inciuile,C.de rei vendi. & in l.si non donationis,C.de contrahen. empt.

37 ¶ Sed & rursus idem Matth.in eodẽ tractatu,in verbo,licet enim suprà diximus,col.vj.versic. sed quæro de quadam vtili quæst.tanquàm sui oblitus,hanc eandem quæst.retractat, dicitque videri in hoc casu locum esse iuri congrui:quia licet text.in d.§.nemo,dicat, quòd ob dictum pactum desinat esse venditio,transeátque in alium contractum:tamen hoc intelligitur, quando id pactum potest transfundere contractum ipsum in alium vtilem contractum: quòd si per hoc pactum vitiatur contractus,nec fit transfusio in alium,tunc pactum ipsum vitiatur, & manet contractus validus:vt pulchrè in alio simili casu declarat Paul. Castr. in quodam consil. (quod ipse aliter non designat,sed est consi.lxxv.notandũ est quòd præfatum,col.ij.versic. vel aliter lib.ij.) quòd si vir vxori donet omnia sua bona præsentia & futura,cum iuramẽto,eo pacto ne ea donatio possit reuocari,huiusmodi pactum nõ facit eam transire in donationem inter viuos & irreuocabilem:nam si id faceret,redderetur donatio nulla,vtpote quæ auferret libertam testandi facultatem.Ideo dicendum est potius istud pactũ & iuramentũ vitiari,& prædictam donationẽ remanere donationem causa mortis:per multa quæ illic allegat. Et sic (inquit Matth.) cùm nõ possit ex hac specie emergere aliquis contractus vtilis manente eo pacto,consequẽs est,vt cõtractus ipse maneat efficax,reiecto dicto pacto:& sic in eo locũ habeat ius congrui.Et facit (inquit) quod voluit Ang.consi.ij.certum est,de venditione facta cum pacto,ne dominium transeat in emptorem.Et quod idem scribit in l.iurisgentiũ. §.sed cum nulla,col.ij.post Pet.ibi,ff.de pact.quòd contrahentes nõ possunt facere,quòd stipulatio nõ sit stipulatio.l.in bello,§.factæ,ff.de capt.& postlimi.reuer.sed bene possunt facere, vt non habeat effectũ,nisi pacti nudi.l.j.de pactis.& l.nõ omnis,ff.si cer.peta. Sic etiam,vt dicit Matthæ. non possunt facere,vt emptio nõ sit emptio, sed eius effectum possunt minuere.Subdit autem ipse Matthæ.contra hæc facere ea,quæ sup.ex Bald.adduximus in d.q.xiij.rubr. de contrah. empt. Sed his respondet,adducitque Bald.in suã sententiã,vt sit locus in huiusmodi venditione iuri cõgrui.Tandémque illud dicit,quòd si contrariũ diceremus,viam fraudibus aperiremus:nam qui vicinum iure cõgrui vellet excludere,emeret cum dicto pacto,& posteà clanculum solueret pretium.Et ita eum in hoc postremo loco refert & sequitur Chass.in consuetud. Burg.hoc eod.tit.

eodem titulo,§.x.in verbo,*le vendeur & achepteur*,in principio.

38 ¶Quibus,quantùm ad illud de fraude,adde quod in simili tradit Bal.loquens de emphyteusi à vasallo cõcessa ad longum aut longissimum tempus,ea l.ne vtile dominium transeat in emphyteutam.Id enim videri factum in fraudem,per oo.à Dy.in l.codicillis,quæ est pco.§.instituto.ff.de leg.ij.Ita enim voluit Bald.in c.Imperialem,in princ.col.ij.ver.quæro nũquid vasallus,& ibi quoque Mart.Laud.colum.uj.versi.ad fi.glo.tit.de proh.feudi alie.per Fed.& sequitur Alexao.consi.lxviij.visis duobus,col.ij.versi.nec prædictis obstat, lib.j.quod consi.reperitur cons.clxv.lib.ij.& rursus idem Alex.cons.cv.in caussa.col.ij.ver.non obstat quartum,lib. iij.& lat.consi.xciiij.pro domino,col.vlt.lib.j.Et simile quippiam voluit ipse Bal.in c.j.in prio. col.vlt.paulò ante finem,titu.qui feud.dar.pos. Tu tamen super priori illo dicto vide eundem Bal.Imol.& omnino Alex.in l.si domus,§.vlt.ff.de leg.ij.& ipsum Bal.in c.quæ in ecclesiarũ, col.iiij.versi.quæro nunquid.extrà de constit.& Imo.consi.lxviij.in casu, col.vlt.cum alus con cord.adductis à Fel.in d.c.quæ in ecclesiarum,col.xxx.versi.sexta declaratio, & Card.Alex.in d.c.Imperialem,col.vlt.& Fran.Cur.Iuniorem in tract.feud.in iiij.parte princ.char. 41.versic. tertiò principaliter,col.ij.ibi,est verum.

39 ¶Nec tamen omiserim,id quod dictum est suprà,id pactum,vt noo transeat dominium in emptorem,nisi soluto integro pretio,non vitiare contractum,tenere præter Bal.vbi suprà,nuncupatim Io.And.in addi.Spe.tit.de emp.& vend.§.j.col.iiij.in addit.inci.facilè ergo erit.& Pan. consi.lxvj.viso quodam instrumento,colũ.j.libr.j.per multa illic allegata, vt videre omnibus promptum est & expositũ.& iterũ cons.lxix.casus in his terminis,col.vlt.li.ij.Soc.cõsi.clxxix. circa præsentem,col.j.ver.item licet quando,li.iiij.Fabia.à Monte Sanct.Sab.io trac.de emp. & veod.in vij.q.prin.col.vlt.Phili.Deci.consi.cxix.cuius superscriptio incipit,licet instrumentum,col.uj.ver.tertiò stante,& cõs.cccexl.superioribus diebus,in prin.Ideóque nihil obesse video,quin & in ea locum habeat retractus cũ eo onere & pacto:vt de venditione conditionali ex quarundã sententia diximus,& de venditione cum pacto de reuẽdendo dicemus in ti.seq.

40 ¶SED ET ILLVD quæro,quid si postquàm veoditio pura facta est,partes spõte discedũt ab ea,restituto vicissim fundo & pretio:an tunc habeat locũ retractus.Et hęc quidẽ res duplex habet dubium:primùm,an sit locus retractui prioris vẽditionis,vt scilicet possit cõsanguineus prioris venditoris retrahere,non obstante ea discessione,quam rem late tractabimus tit.seq. in gloss.vij.in verbo,*seront preferez*, nu.18.ex hac autem nostra,& multis sequen.Secundum,an & in huiusmodi discessione locum habeat retractus,vt scilicet consanguineus emptoris,qui fundum restituit, restituto sibi vicissim pretio possit retrahere, tanquam is emptor ita vendidisse videatur.Et certum est,quòd si id fieret vi pacti de reuendendo appositi in cõtractu,non esset locus retractui:vt videbimus in d.tit.seq.Sed hîc quærimus,cùm nullum eius rei fuit pactũ appositum in contractu:aut si quod appositũ fuerit,tempus ipsius erat iam transactũ, cùm partes à contractu discedunt.Qua in specie Pau.Cast.cõsi.lxxiiij.in causa mota,col.vlt.ver.videndũ est,lib.ij.respondit oon esse locũ huic statuto loquenti de venditione,& sic de contractu,noo de distractu.Ideo cùm sit contra ius cõmune,ad hunc casum non extenditur,iurib.vulga. quia casus omissus habetur pro omisso.d.l.si extraneus,ff.de cond.ob caus.Hæc ille.Cuius dicti veritas ex eo pendet,an statutũ loquens de contractu habeat locũ in distractu:de quo nos latè diximus in nostris Legibus connubialibus in verb.*contracter*,in q.j.& multò latiùs dicemus io ij. editione eius operis,& aliquid quoque obiter & per transennam dicemus infr.tit.peocedente, §.vj.in verbo,*les loy.aulx coustz*.nu.6.nunc tempus est,& multis seq. *Quæst. Retractus an habeat locum in vẽditione pura, à qua partes spõtè discedunt.*

41 ¶Nam quod ad hanc nostram consuetudinem pertinet,ego aliter cẽseo:quia cùm iste emptor per veoditionem puram sine pacto reuendendi,aut aliter distrahẽdi factam,& traditione subnixam,aut si pactum appositum fuerit,per lapsum temporis ei pacto pręstituti,fuerit factus dominus irreuocabilis,non video quin iste spõtaneus vltroneúsque ab eo contractu discessus habeat vim alterius nouæque venditionis.Et ita quidẽ,vt ex ea debeãtur altera laudimia,alteráque gabella,ex statuto iubente solui gabellam ex contractu,vt videre licet apud Gui.Cu.Alb. Ang.& Pau.Cast.in l.ab emptione,ff.de pact.Bal.in l.iij.§.contrarium,ff.de contr.act.tu.Ang. consi.xciiij.cùm lis & quæstio,col.peoul.versi.videndum igitur restat,cum aliis concor.adductis à Firmia.in tract.gabellarum in v.parte prin.quæst.v.& in viij.parte princ.iij.par.eiusdem quæst.xiiij.atque etiam à oobis infr.titu.seq.§.vj.gl.ij.in verbo,*les loyaulx coustemens*.Præsertim verò cùm nostra consuetudo loquatur non tantùm de venditione,sed aliis contractibus æquipollentibus venditionibus.

42 ¶Sed hoc tamen ita intelligendum est, vt etiam consanguineus prioris venditoris, qui postea

redemit, admittatur ad retractum prioris illius venditionis, & cõsequenter posterioris, qua scilicet a priore discessum est: si tamen sit adhuc intra tempus redimendi: iuxta ea quæ latissimè dicemus in d.seq.tit.§. in verbo, *seront preferez*. Et sic is prioris venditoris consanguineus præferetur consanguineo emptoris, cùm ius sit illi quæsitum ante secundam venditionem, quæ ex discessu prioris manauit, quod ius competit nõ tantùm aduersus ipsum emptorem priorem, sed & alios quoscunque, ad quos res ipsa peruenit, vt etiam dicemus d.titu.seq.§.iij.in princ.

Quæst. Retractus an habeat locum re uendita nondũ tradita.

43 ¶QVID AVTEM si quis vẽdidit simpliciter, sed nõ tradidit, an sit locus retractui. Quod plerique indubitatum posset videri, quia consuetudo simpliciter loquitur de vẽditione: nec de traditione, aut alienatione siue dominij translatione, quicquam dicit. Igitur satis est, si fuerit res vendita.§.j.Institu.de empti.& vendi. vbi emptio & vẽditio contrahitur, simulatque de pretio conuenerit, quamuis pretium nondum numeratũ sit, & sic ante quàm dominium sit translatũ. neque enim transfertur, nisi prius numerato pretio. l.quod vendidi, ff.eo.tit.& §.venditæ, Insti. de rer.diuis. Hincque dicit Bar.in l.si fideiussor, §.meminisse, ff.de leg.j. quòd iussus vendere à testatore, dicitur satisfecisse ex solo titulo venditionis, etiã si non tradidit argu.l.in numerationibus, ff.de solut.& sequuntur Bal.Ang.& Pau.Castr.in d.§.meminisse, cum concord.ibi adductis ab Alex.& Franc.Arc.consi.vj.viso instrumento, in j.dubio, & Soc.cons.cxxxiij.profectò, col.ij.versi.sed nunc subtilius, lib.j. quod repetitur consi.clxxiiij.lib.ij.& Phili.Dec.in l.singularia, col.vij.ver.secũdò ex prædicto, ff.si cert.per.& consi.cccccxlv.præsupposita, col.ij.ver.sed maior: licet contrarium voluerit Bar.sibi contrarius in l.vxorem, §.agri plagam, circa mediũ, ff.de leg.iij. Et si quis sub pœna promisit vendere, & posteà vendidit, & non tradidit, satis promissioni fecit, nec incidit in pœnam. Bal.in l.vlt.C.de pact.inter emp.& Fran.Are.d.cõs.vj.col. ij.versi.sed dubium remanet.& iterum consi.xxviij.diligenter, col.j.& Ias.consi.xlj.in duabus: col.iij.vers.nec obstat si diceretur, lib.iij.& Philip.Deci.in l.cùm fundus, §.seruum tuũ imprudens, in j.not.ff.si cer.pet.& consi.cccccij.ex duobus, col.ij.versi.secus est in eo.& cons.seq.superioribus, col.ij.versi.sed ratio ista. Ludo.Gozad.in l.ij.C.de pact.inter emp.& vend.& consi. xxxviij.in causa nobilium, col.iij.nume.10.

Emphyteuta an uasallus, an cadant emphyteusi, aut feudo, ex venditione sine traditione.

44 ¶Et huc quoque pertinet tex.in l.alienatum, in prin.ff.de verb.sig. vbi ita scribitur: Alienatum non propriè dicitur, quod adhuc in dominio venditoris manet: venditum tamen certè dicetur. Ex quibus verbis apertè intelligis, id propriè esse venditum, quod etiam manet in dominio venditoris, quia res non fuit tradita. Et arg.illius tex.iuncta gl.j. Imo.in c.potuit, col.xxij.versic.aduerte tamen.& ibi quoque Barb.col.iij.versi.sed quid si nõ tradidit, extrà de loca.& ipse Barb. in c.ij.col.iiij.ver.limita etiam procedere, extrà de feudis, & in repe.rub.de reb.eccle.non alie. col.x.versi.nonò limita.& Guid.Pap.consi.cxlvij.consilium, col.antepe.versi.sed restat, adseuerantes tradunt, emphyteutã ob solam venditionem sine traditione cadere emphyteusi. Nã tex. ibi, & similiter in l.vlt.C.de iur.empyt. loquitur de venditione, nõ de alienatione. Et in eadem opin.fuit Per.nescio quis Doct.antiquus, quem refert Collect.in d.c.potuit.col.iij.versic.quid si emphyteuta: qui & ipse ita de hoc loquitur, vt nescias, sunt eius sententiæ, an contrariæ. Et facit etiam l.quidã in testamento, versi.secundùm hoc igitur, ff.de fideic.liber.& quod tradit Cy. post Pe.in l.vl.§.sed quia nostra maiestas, C.com.de lega.cũ quærit, verùm debeatur laudatiuũ ex venditione, quæ resoluitur, & cuius dominium redit ad alium ex caussa antecedẽti.& distinguit, vtrùm consuetudo laudimiorum loquitur simpliciter de vẽditione: & tunc debetur ex ea etiam rescissa ob caussam præcedentem, quia sufficit, quòd res semel vendita fuerit, etiamsi non duret. l.si quis, C.de insti.& subst. Secus, si loquatur de alienatione.

45 ¶Sed contra Pet.illum à Collect.relatum, Imo.& Barb.in illa specie d.l.vlti.& d.c.potuit, tenet vniuersa propè cohors scribentium, vt scilicet ex sola venditione nõ cadat emphyteuta, nisi processerit ad traditionẽ. Ij sunt Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua: versicu.xcv. Ioan.And. Paul. Liaz.& Ant.in d.c.potuit. Petr.Iaco.titu.de actio.in rem pro re emphyte. quæ ceci.in commis. col.iiij.in paruis, versi.item circa, Alberi.& Sal.in d.l.vlt. vterque colum.vlt.& Ioan.Fab.col.j. & Ias.char.pen.versi.xix.C.de iur.emphy. Bald.consi.ix.factum tale est, anno Domini, col.ij. versi.quæritur vtrùm, lib.j. quod reperitur consi.clxxxviij.libr.iij.& idem Bald.consi.ccccxv. prætermittendum est, circa medium, eo.lib.j.& cõsi.clx.quæritur vtrùm si emphyteuta, vers.cõsidera, lib.iij. Anto.consi.xxxiiij.casus, emphyteuta vendens, & consi.xxxvij.Leugus quidã, in fin. Ro.in l.sequitur, §.idem Labeo, ff.de vsucap. Pau.Cast.in l j.§.si rem depositam, ff.depositi. Rapha.Co.consi.xlj.ad primũ quæsitũ. Alter Raph.Fulg.consi.ij.Petrus tenetur, in j.dubio, & cõs. xj.emphyteuta, col.j. Alexan.in l.si à me, & iterum in l.statuliber, colum.j.ff.ad legem Falcid.& consi.clxxiij.viso themate & scripturis, col.ij.versi.quinimo, lib.ij. quod repetitur cons.xcj.lib. iij. vbi id dicit sing.& idem Alex.consi.lxxvj.in caussa & lite vertente, col.ij.nu.5.lib.vij. Franc. Aret.qui & id dicit sing.in l.continuus, §.cùm quis, colum.ij.versi.quantùm autem, ff.de verb. oblig.

oblig.& Barb.sibi in eodem c.contrarius,videlicet in d.c.potuit,col.vij.versi. in gl.potuit,extrà de loc.Franc.Cur.sen.qui hanc dicit esse communiorem opin.consi.viij. viso instrumento. paulò ante fi.Guid.Pap.sibi contrarius deci.Delph.cj. si quis rem,& deci.clxij.fuit etiã decisium,ad finem,& consi.cxxvj.de anno Domini,paulò ante finem,& consil.cxlvij. consilium pro R.in vj.dubio.& cõs.cxcij.ex facti narratione,col.ij.ver.& præmissa dico,& in tract.de pœnit. iur.in x.quæst.Ias.in l.filiusfamilias.§.Diui,in j.lect.col.vij.ver.secundò contra differentiam,ff. de leg.j.Hippo.Mars.sing.ccccxij.plures sunt.Alc.in d.l.alienatũ,ff.de verb.obl.Stepha.Bertr. consi.xlv.pridem de anno Domini,in j.dubio,lib.j.Franc.Rip.lib.ij.respon.clerici.nu.18.

46 ¶Mouetur Specul.huius sententiæ antistes,& cæteri eius assectæ hac ratione,quoniam vẽdere cum effectu accipi debet.l.j.§.hęc verba,ff.quod quisque iur.& c.relatum,de cleri.non resi.& c.hæc autem verba,de pœnit.dist.j.Perfecta autem venditio non dicitur ante traditionem.§. venditæ,Inst.de rer.diuis.& c.cùm Ioannes,ad prin.de fid.inst.& dicemus latius infrà eo.§.gl. x.in verbo,*dedans l'an*.in xx.quæst.versi.nam & contractus. Quæ ratio multùm accedit ad casum nostræ cõsuetudinis,quæ(vt iam sæpius diximus,& dicemus sæpissimè)huc omnino respicit,vt res maneat in familia siue genere venditoris.Igitur si nõ fuerit translatum dominiũ , (vt non est,nisi res tradita fuerit,vt dictum est,& probat etiam tex.in l.traditionibus, C.de pac.& l.si ager,ff.de rei vend.cum si.)nihil est,quod locũ faciat nostræ cõsuetudini,nisi si traditio facta fuerit:cùm ex sola venditione nondum exierit res è dominio,& sic è familia & genere venditoris.Et hanc rationem considerauit Io.Fab.in d.§.j.Inst.de emp.& vend.ad hunc nostrũ casum,vt scilicet nondum re tradita non cõpetat consanguineo ius retrahẽdi:præsertim si retrahentes ab ea discesserint.Quod & voluit Chass.in hoc eod.titu.§.j.in verbo,*vendu*,in prin.

47 ¶Idem autem,quod in emphyteusi diximus & in feudo obtinere,vt scilicet non cadat in commissum ex sola venditione sine traditione,& ita rei dominio nondum trãslato,satis probat tex. in c.j.§.callidis,ibi,vendunt & in alios transferunt,& ibi And.Iser.& Bal.subobscurè,& Mart. Laud.qui cum §.legit cum prin.col.ij.versi.no.secundum & Card.Alex.col.ij. eiusdem c.j.in prin.& rursum in d.§.callidis,col.j.tit.de prohi.feud.ali.per Fed.& voluit idem Bal.in d.c.j.in prin.vers.sed si specialiter.& ipse And.in c.si inter,in prin.& ibi quoque Aluar.& Matth.Affli. tit.de vasal.qui contra consti.Loth.alie.& in c.j.& ibi item Aluar.col.vj.ti.de prohib.feu.alie. per Loth.& in c.j.& ibi etiam Aluar.col.ij.& Card.Alex.col.quoque ij.tit.quid iuris sit.Petr. Iaco.in titu.de act.in rem pro re feud.contra emp.col.iij.in paruis,versi.item est notandũ.Bal. in c.j.§.aut si libellario.col.vlt.ver.sequitur in tex.aut pignori.& ibi etiam Aluar.Mart.Laud. qui cum §.legit cum §.similiter,col.vlt.vbi id dicit sing.& ibi quoque Card.Alex.colum.ij.ti. quib.mod.feud.amit.l.j.& idem Bal.in c.j.§.denique,colum.ij.versi.item no.quòd iste text.& ibi Mart.Laud.col.vlt.Aluar.in xliij.conclusi.tit.quæ fuit pri.cau.amit.benefi.& idem Bald.in c.j.col.j.in iij.not.in fi.tit.de ali.feud.& consi.cccclxxxij.magnifici,col.ij.vers. quartus passus, lib.j.& consi.ccxv.proponitur quod inuestituræ,col.ij.versi.item nec transtulit,lib.ij.& consi. cccxlix.qui litem habebat,in prin.co.lib.ij.& consi.cclxxvj.ad euidentiam,in prin.libr.v.quod repetitur consi.cccxv.eod.lib.& rursus idem Bal.cons.ccciij.quidã nobilis,in prin.co.lib.v.Io. Ray.in c.j.§.habito,col.iij.ver.quæro quid si vasallus,titu.de prohi.feud.ali.per Fed.Pau.Cast. in d.l.j.§.si rem depositam,ff.deposi.Alex.consi.xxx.quoniam omne datum,col.v. versic.pro hoc facit,lib.j.quod repetitum est consi.ij.lib.v.Corne.consi.xj.in præsenti,col.xiij.sub litera, o,lib.iij.Fran.Arc.consi.vj.viso instrumento,col.iiij.vers.& est aduertendum.& consi. xiiij.viso & diligenter,col.iij.versi.& est aduertendum.Card.Alex.in c.j.§.præterea,col.j.titu.de capi.Cor.Guid. Pap.in d.deci. Delphi. clxij.ad fin.& in d.tract.de pœnitentia iuris,q.x.Iac.à S. Georg.in trac.feu.in verbo,cum pacto de non aliẽnãdo,col.ij.ver.itẽ quod dixi.Barb. cons.lj. scripsit sapiẽtiæ fons,col.xiij.ver.& vlterius præmitto,lib.j.Fran.Cur.Iunior etiã in tract.feud. in iiij.parte prin.col.eiusdẽ partis xlvij.vers.xx.quæro nunquid ad hoc vt vasallus. Ferd.Loaz. in repe.d.§.Diui,char.25.nu.284.Corset.in suis sing.in verbo,alienatio,ver.per alienationem. Hippo.Mars.sing.ccccxij.quia plures sunt causæ.Bap.à S.Blasio,in tract.differentiarum.versic. cxix.vasallus vendendo.Zasius in epito.feudo.parte ix.char.3.versi.tertiò fallit,iterúmque parte x.char.j.vers.secundò fallit.Matthæ.Afflict.in const.Siciliç inci.constitutionem diuæ memoriæ,col.xj.versi.secunda conclusio.& Molend.vbi suprà num.2.

Vẽdens & nõ tradens,nõ incidit in pœnã statuti.

48 ¶Et huc quoque pertinet,quod in casu d.l.j.§.si rem depositam,ff.deposi.voluit gl.ibi,& post eam Bar.& alij,quòd ei locus nõ est ex sola venditione,nisi ad traditionem processum sit.Sed & Bal.consi.cccxiiij.quædam sunt,col.ij.lib.iij.respondit in casu statuti prohibentis sub pœna venditionem hæreditatis in extraneum,cum in statutũ non incidere , qui tantùm vendidit, nec tradidit.Ex quo & illud fit,vt si stante statuto eodem,quis extraneo vẽdiderit,& posteà ei facto ciui tradiderit,valet alienatio,inspecto scilicet tempore traditionis,non venditionis:vt respon-

Tẽpus traditionis inspicitur,non venditionis.

Locus ĩtẽ traditionis.

dit Pau.Cast.consi.cclxxxvj.videtur quòd dicta sententia, quem refert,non designato tamẽ numero cõsi.& sequitur Ioan.Crot.in d.§.Diui,col.xxiij.versic.quartò limitatur.Et vt redeamus ad Bal.is consi.ccxlvj.tempore,lib.iiij.tradit gabellas debitas pro emptione mercíũ nõ deberi,nisi sint traditæ.Tunc enim(inquit)emptio perficitur,cùm res traditur.Ideo si quis emat in loco vel tempore gabellarũ debitarũ rem sibi tradendã in loco vel tempore,quo nõ debētur: ex huiusmodi emptione nullo modo debentur:inspecto scilicet loco aut tempore traditionis, non vẽditionis:nisi in principio actum sit ita fieri in fraudem gabellarũ.Et idem propè voluit ipse Bal.consi.cclvj,licet istæ allegationes,eo.lib.iiij.vbi id latè & scienter disputat.De quo tamen vide eũdẽ consi.seq.quod est ccliiij.in quæstione prædicta,& in l.j.C. de nund.& Firmia. in trac.gabellarũ,in ij.parte viij.partis prin.quæst.xiiij.Et aliquid dicemus in vers.ab hinc ij.

49 ¶Et è diuerso si contractus factus sit in loco,vbi gabella non debetur,traditio autem in alio loco,vbi debetur:tunc inspecto loco traditionis debetur:vt voluit ipse Bal.in l.multum,col.vlti. ver.pone ergo dicit.& ibi quoque Sal.in fi.C.si quis alteri,vel sibi.Nã & aliàs contractũ fuisse videtur non in eo loco,quo negotium gestum est,sed quo pecunia soluenda aut res tradẽda est.l.iij.ff.de bon. aut.iud.pos.& l.contraxisse,ff.de act.& obli.glo.in l.hæres absens,§.vl.& ibi Bald.& Ang.ff.de iud.& in c.Romana, nec enim,in verbo,respondere.& ibi Domi.& Philip. Franc.de foro competen.lib.v.& voluit etiam Ioan.And.in c.in obscuris,in fi.de reg.iur.libr. vj.& Alb.in l.si fundus,ff.de euic.Sed vt propius accedamus ad casum nostræ consuetudinis, Matth.Afflict.in tract.Protomiseos,in prin.colum.xv. versi.item quæro pone quòd facta est, & versi.seq.tradit retractum non habere locum nondum re tradita,& soluto pretio, nisi de eo habita fuerit fides.

50 ¶Ego verò scio in Francia maiori ex parte id obseruari,vt ex sola vẽditione sit locus retractui, etiamsi nondum res tradita fuerit,nec solutum pretium:idque ni fallor,iure optimo:tum quia nostra cõsuetudo simpliciter loquitur de venditione,vt diximus in prin.huius q.Venditio autẽ solo consensu perficitur ante traditionẽ perfectione essentiæ:vt scientissimè probat Fran.Are. in l.si fideiussor,§.meminisse,col.ij.versi.super secũdo,ff.de leg.j.Ideóque Masue. tit.de retractu,col.vlt.§.item pone emptor,versi.quid de domino,dicit quòd dominus potest petere laudimia ex huiusmodi venditione ante traditionem,etiam si lis sit inter emptorem & venditorem super traditione rei.Sufficit enim(ait)rem esse venditam.l.j.& ij.C.de rescin. vend.Imò verò Steph.Bert.consi.cxcix.viso casu,lib.j.respondit hoc casu deberi laudimia,etiamsi contrahentes ante traditionem discesserint à contractu.

Laudimia debẽri ex venditione sola, re etiã nõdum tradita.

51 ¶Tum quia licèt emptor non sit dominus ante traditionem, tamẽ ei competit actio ad rẽ sibi tradendam,& dominium in se transferendũ,si venditor erat dominus.l.ex empto,in prin.ff.de actio.emp.& l.in conuentionalibus,in fi.ff.de verbo.obl.& sic ad rem immobilem:cùm actio competens ad rem immobilem cẽseatur immobilis:vt late dicemus infrà,eo.§.in gl.vij.in verbo,*ou autres choses censees pour immeubles*,in prin.Nam & qui actionem habet ad rem,ipsam quoque rem habere videtur,l.qui actionẽ,ff.de reg.iur.cũ concor.ibi adductis. Et facit optimè ad hanc rationẽ tex.in simili,in l.sicut,§.si debitor,ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.vbi si permiserit creditor rem pignoratam vendi,eámque debitor vẽdiderit,nec tradiderit pignus,extinguitur, æquè ac si tradidisset:licet adhuc res sit in bonis debitoris,quia is ex empto tenetur.Et licèt aliquo respectu minus sit habere actionem,quàm rem ipsam.l.minus, eo.tit.tamen negari non potest,quin ea actio censenda sit immobilis:cùm res,ad quam competit,sit immobilis,vt diximus:& ita semper locus est nostræ consuetudini,vt latè dicemus in d.gl.vij.

Qui actionem habet ad rem, eam ipsam habere videtur.

52 ¶Et hac eadem ratione Bal.in d.l.j.circa medium.C.de nundi.tradit,quòd si tempore nũdinarum factus fuit contractus,& non traditio,non cessat priuilegium illius l.concessum nundinis: cùm iam ex contractu adstricti sint contrahentes ad ipsum implendum,licèt implemẽtum fiat post nundinas.arg.l.iij.§.scio,ff.de minor. Sed & Barto.in l.multum,col.ij.& ibi Pau.Castr.& Fran.Are.post eum,ff.de verb.oblig.dicunt quòd si ex statuto extraneus acquirere non possit rem immobilem,nec eandem quoque stipulari poterit.quoniam,(vt dicit idem Paul.Castr.qui id sequitur d.consi.cclxxxvj.videtur quòd dicta col.j.lib.ij.)ex huiusmodi stipulatione sequeretur alienatio.& alleg.tex.in l.si ad resoluendam,& ibi Bar.& Sal.C.de prædi.mino.vbi qui non potest alienare rem immobilem,nec eandem quoque promittere potest:de quo & nos latius dicemus in tit.seq.in fin.quæst.v.

Qui acquirere non potest,nec stipulari potest.

Qui alienare non potest,nec promittere potest.

53 ¶Prætereà quid,si Diis placet,interest emptoris excipere aduersus consanguineum offerentem pretium,rem sibi nondum fuisse traditam.Illud autem receptũ est,& apud nos in primis obseruatum,vt sicuti non auditur agens sine interesse.l.si patroni,§.qui fideicõmissariam,ibi,secundùm

Agens nõ auditur sine interesse.

dùm quæ,& ibi Ang.& Alex.ff.ad S.C.Treb.& l.sed nec legatarios,cum l.seq.ff.de cond.fur.& l.qui fundum,ff.locati.& l.sin autem,§.si homo,ff.de rei vend.& l.si quis ex argentariis,§.ex hoc edicto,& ibi Alb.ff.de eden.& l.j.§.si reus,& ibi no.ff.de eo per quem fac.erit.Bar.in l.si vnus,§.ante omnia,in iij.no.ff.de pact.Pet.Anc.consi.cxix.pluribus,post prin.& Doct.vbique. Quin & si desinat sua interesse,desinit & actio competere.l.procuratorem,§.mandati actio,ff.mand.& l.si seruus,ff.de cond.fur.& l.ex conuentione,& ibi Alex.& Philipp.Dec.C.de pactis Bar.super hoc tamen distinguens in l.qui autem,§.illud,ff.si quis cau.Ita nec excipiés quoque audiendus est sine interesse.l.ille à quo,§.si de testamento,qui est j.& ibi etiam Alex.in princ. ff.ad S.C.Trebel.& l.qui liberis,in fi.ff.de bon.poss.secund.tabul.Ang.in l.exitus,versi.quinimo,& ibi Alex.col.ij.versi.& subdit,ff.de acquir.poss.idem Alex.& Philip.Deci.in d.l.ex conuentione,& ipse Deci.consi.cccexviij.visa,colum.iij.versi.in quarto:& Doct.item vbique. Et id quidem propemodum generale est,vt nemo audiatur sine interesse.Nam de appellãte probatur in l.j.ff.de appel.non recip.& in c.cùm inter R.extrà de elect.Et de opponente, in c.veniens,le ij.versi.cùm igitur de testib.& voluerunt Inno.& Io.And.in c.super his, in verbo,excludatur,de accusa.Pet.Anch.consi.ccxcvij.efficacibus,col.iiij.versi.est ergo videndũ,& Pau. Cast.in l.ij.col.j.vers.alij verò casus,C.de edict.Diui Adr.tol.Et de stipulatione in l.stipulatio ista,§.alteri,ff.de ver.obl.Et ita quidé,vt si primùm tẽpore scilicet stipulationis interesset,posteà auté desierit interesse,non committatur stipulatio,nec agi posit.l.pater dotem,quæ est vlt. in prin.ff.rem rat.hab.quam dicit no.Ro.consi.cxciij.negari, vers.vlt.idem.De quo tamen vide plenissimè Alb.in l.iiij.§.Caro,col.xj.nu.55.& seq.ff.de verb.oblig.

Nec excipiens quoque.

Nec appellãs. Nec opponẽs Nec stipulans.

54 ¶Tamen vt reuertamur ad casum nostrum,si contrahentes,re nondum tradita,& antequã consanguineus venerit ad retractum,discederent à venditione , quod nudo consensu possunt.l.ab emptione,ff.de pac.& l.j.C.quan.lic.ab emp.disced.fortè posteà nõ audietur consanguineus. Et id est quod voluit Ioã.Fab.in §.j.Institu.de emp.& vend.& Matth.Afflict.in tract.Proto.in verbo,scriptum est,col.iiij.vers.septimò no.in fi.Et in hanc rem est cõsuetudo expressa Turoniæ hoc eodem tit.*de retractz*,§.iij.in fi.& apud Lodunenses hoc,eo.ti.§.iij.Et in hac quæstione vide omnino quæ dicam infrà eo.§.iii gl.x.quæ est in verbo,*dedans l'an*,in xx.quæst.vbi tracto,an tempus retrahendi currat à tempore venditionis,an verò traditionis.& iterum,§.vlti.in gloss.ij.in xiiij.quæst.& quæ scribam infrà titu.procedente,§.j.in verbo,*à tel temps*,quæ est glo. ij.numer.65.cæterùm & hîc,& iterum,§.vj.in verbo,*les loyaulx coustemens*, cùm latissimè tracto, verùm ex venditione,à qua partes discedunt,debeantur laudimia.Et vide etiam Carol.Molẽd. hanc eandem nostram quæstionem abundantissimè tractantem in consue.Parisi.tit.j.§.xiij.numero 4.& multis seq.

Re nondũ tradita.si dissoluatur vẽditio,an admittatur cõsanguineus.

55 ¶ILLVD QVOQVE quæri potest,si quis promisit alteri vendere certo aliquo pretio,an ex huiusmodi promissione cõpetit ius retrahẽdi.Quod videtur,tum ea quam diximus ratione in præcedenti quæst.quòd ex hac promissione competit actio ad rem immobilem(nam de ea semper intelligimus)vendendam:quæ actio immobilis esse censetur.Et quia etiam is satis vendere censetur,qui tractat vendere,& ita promittit de vendendo:vt dicit Bal.in c.in causis,col. j.extrà de elect.Et qui prohibetur vendere , promittere quoque se venditurum prohibetur:vt dicit idem Bal.in l.vlt.per illum tex.C.ad le.Fal.& Bar.& Sal.in l.si ad resoluendã,C.de pręd. min.vbi etiam est bonus tex.& dicemus latius tit.procedente,in fi.eiusdem,tit.nume.30.& hæc quidem,& diximus etiam alicubi suprà in hac eadem glo.

Quæsti. an ex promissione vẽdendi competat retractus.

56 ¶Tu tamen dic contrarium.Nã consuetudo nostra, vt hîc vides,in verbis quæ commẽtamur, per verbum vendendi loquitur , *si aulcun a vendu* : aliud autem est vendere,aliud promittere de vendendo,secundùm Iac.Bu.& Ang.in l.j.per illum tex.C.de pact.pig.vbi ex eo dicunt,quòd si ex statuto debetur gabella ob venditionem,non debetur ex promissione vendendi.cũ multis aliis si.& concor.à me collectis infrà titu.seq.in fi.in v.q.vbi de hoc plenissimè omnium(ni fallor)tractabo.Quod autem dictum est de actione competente ad vẽditionem, illud certum est,eum qui id promisit,non posse cogi ad ipsam venditionem faciendam,sed tantùm ad pecuniam numeratam condemnatur,sicut euenit in omnibus faciendi obligationibus. l.si quis ab alio,§.j.ff.de re iud.cum si.& dicemus alibi plenius.

57 ¶SED ID velim intelligas,nisi is qui ita promisit,postea rem ipsam ei cui promissio facta est, tradiderit,& vicissim ab eo pretium acceperit.Nã id facientes videntur venditionẽ ipsam perfecisse,& in actum venditionis consummatæ deduxisse:vt à Soc.cùm ea species ex facto contigisset,scienter responsum est,consi.clxx.in præsenti cõsultatione,lib.ij.& ab eodem repetitum in l.si ante,ff.solu.mat.quod & post eum latissimè disseruimus infrà d.ti.seq.in fi.in viij.quæst. vbi omnino vide.Nam illic eam Soc.sententiam aduersus Ias.multis rationibus defendimus.

Quæst. quid si post promissionem res tradita fuerit.

Quest. an retractus habeat locum in consensu venditionis ab alio factæ.

58 ¶SED QVID si quis non vendit rem suam, sed venditioni ab alio factæ consentit, an consanguinei ipsius consentientis admittantur ad retractũ. Quod non videtur, quia aliud est vẽdere, aliud venderi consentire. l. aliud est vẽdere, ff. de reg. iur. cũ si. At tu tamẽ vide, quæ scripsimus in nostris Legibus cõnubialibus, in verbo, *contracter*. in xij. q. & in repe. l. si vnquàm, in verbo, donatione largitus. in xxij. q. C. de reuo. dona. & ex ibi scriptis apertè intelliges consanguineos consentientis alienationi rei suæ admittendos esse ad retractum: vt etiam concludemus infrà eo. §. gl. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 107. sed vt ad cætera, & seq. ibi omnino vide.

Quest. an retractus habeat locum in venditione ita facta, ut res inempta sit, si consanguineus velit retrahere.

59 ¶QVID DENIQVE, si res ita fuerit vẽdita, vt si cõsanguineus velit retrahere, ea sit inempta: an nihilò minùs poterit consanguineus retrahere. Matth. Afflict. in tract. Protomixeos, in verbo, scriptum est, col. v. ver. sed quid si res, quærit an tunc habeat locum ius congrui, quod competit vicino. Et primùm (inquit) videtur habere: quia huiusmodi conditio censetur apposita in præiudicium vicini: & res inter alios acta tertio nõ præiudicat. & subdit facere bonũ tex. in l. qui balneũ, & l. qui potior, ff. qui pot. in pig. hab. Subiungit autem, contrarium quoque videri: quia talis venditio pendet ex futuro euentu: nam si vicinus non petit ius congrui, tunc res est vendita: si petit, ipso iure resoluitur. Potest autem venditio fieri sub conditione. §. penul. Insti. de emp. & ven. Sed & potest fieri venditio ad arbitrium tertij. l. vlt. C. de contrah. empt. Et tandem dicit se hanc partem putare veriorem esse, per l. si hominem, ff. de vsucap.

60 ¶Verùm id non est sine scrupulo. cùm id pactum videatur esse appositum in fraudem consanguinei, ne scilicet retrahere posit: cùm tamen contrahentes facere non posint nec tacitè, nec expresè, quin retractus locum habeat: vt etiam dicit ipse Matth. in eodem tract. in verbo, licèt enim suprà diximus, col. antep. ver. item quæro de alia quæstione, vbi & ex hoc dicit, nõ impediri consanguineum per pactum reuendendi, etiam in venditione appositũ, quin admittatur ad retractum, & præferatur venditori, de quo & nos dicemus infrà ti. seq. §. j. gl. vij. in verbo, *seront preferez*, in prin. & seq. vbi & alios adducimus id ipsum tenentes, & alios quoque, qui contrà tenent, eo casu venditorẽ præferri. Et ego certè putarim, quòd si verè & non fraudis cõsilio fuerit id pactum appositum, quòd scilicet venditor malit rẽ ad se redire, quàm apud alium quemuis, si non maneat apud emptorem, fortè amicisimum: non erit locus retractui: aliâs locus erit. Fraudis autem consilium ex eo detegi, quòd cùm consanguineus peteret retractum, & ita locus esset resolutioni contractus, tamen non fuit à contrahentibus aliter re vera resolutus, sed diutius post conditionem mansit res apud emptorem, vt prius erat. arg. l. sicut, §. superuacuum, & ibi Barto. ff. quib. mod. pig. vel hypothe. sol. & dicemus in simili infrà eodem §. in gloss. xiiij. in verbo, *ou equipollent à vente*, nume. 35. nec hîc tamen, & plenius in nostro tractatu Constituti. in ix. limitatione.

Quæstio retractus.

61 ¶Quòd si existente conditione resolutionis, eam verè contrahentes faciunt: tunc fortè nõ erit locus retractui: sed venditor rem ipsam ex hac resolutione recuperans, præferetur consanguineo volenti retrahere: vti etiam in casu pacti reuendendi præfertur, secũdùm opinionẽ, quam nostra consuetudo & vniuersa Gallia sequitur: vt plenè dicemus in d. verbo, *seront preferez*. Nihilque propemodum differre videtur hoc pactum, de quo tractamus, à pacto reuendendi, quãtùm ad id, de quo quærimus, pertinet: nisi quòd in hoc reuendendi pacto, tacitè & ex natura ipsius, venditor præfertur cõsanguineo: in alio autem, quodam modo expresè. Et huc pertinet quæstio tractata ab Albe. in l. is qui, §. si ab ignoto, ff. de manu. de eo qui ita donauit filio emancipato, vt si postea contingat filium scelus quodpiam perpetrare, ex quo bona eius publicẽtur, donatio pro non facta habeatur.

62 ¶NEC OMISERIM tamen eundem Matth. afflict. continuò post quæstionem præcedentem, & hanc subiunxisse, Si cùm ex statuto venditor non soluens gabellã nõ posit petere pretium, & venditor eã non soluisset, peteretque emptor rem sibi tradi ex emptione, & consanguineus ex iure cõgrui: quid hîc statuendum est? & dicit, quòd venditor tenetur ad tradendã emptori: nec tamen tenetur emptor ad pretium: vt voluit Bal. in l. mortis, quæ est vlt. versi. item inducitur, C. de peri. & com. rei ven. Et cõsequenter (inquit) Afflict. habet locũ ius congrui. Subditque, quòd si res nondum fuerat tradita emptori, debet solui pretiũ venditori. Si tradita fuerit, reddi debet emptori: qui & ipse debet restituere venditori. Neque id pretium est illud conuentũ, quod ex statuto venditor petere non potest: sed aliud quod datur ob ius cõgrui: ad quod trahi non potest statutũ, quod stricti iuris est. Et quod occasione rei meæ ad te peruenit, meum est. l. hæc cõditio, ff. de cond. & demon. & l. nam hoc natura. & l. indebiti, ff. de condi. inde. Hæc Afflict. qui dicit hanc opinionem inniti maxima æquitate. Cui tu adde, quæ in eodem illo casu scribit Bart. in l. bona fides, ff. de act. emp. & Sal. in d. l. mortis, & Firmia. in tract. gabel. ix. parte princ. eadẽmque vlt. quæstio. xix.

1 BONORVM appellatione venit emphyteusis, ex sententia Spec. tit. de loc. §. nunc aliqua, versi. clvj. & Ioan. And. in addi. illius, in eo ipso §. versi. cix. & aliorū, quos tibi congessimus in repe. l. si vnquàm, in verbo, bona, nu. 10. Quibus addes Iaco. Bel. in §. emphyteusim, in Auth. de non alie. reb. eccle. & Petr. Ancha. in l. quod dicitur, col. vj. versicu. circa secundum, & ibi Ias. colum. vuj. nume. 31. ff. de verb. oblig. & eundem Ias. consi. clij. super feudo, col. iij. versic. tertiò principaliter, lib. ij. vbi id dicit sing. & Philip. Deci. consi. ccclxxxix. visa longa serie, in fin. & Carol. Rui. consi. xxv. dubitabilis, colum. iij. nume. 5. lib. j.

Emphyteusis an veniat appellatione bonorum.

2 ¶ EX QVO POTES intelligere & emphyteusim contineri in hac consuetudine, vt scilicet si res emphyteutica vendatur, in ea locum habeat retractus. Id quod etiam non obscurè voluerunt Gul. Cu. Ray. Forl. Alber. Bald. & Ang. in l. Imperator, ff. de pactis: dum dicūt per illum tex. dominum præferri consanguineo in retractu rei emphyteuticæ. cum multis aliis concord. quos videbis infr. eo. tit. §. xx. in prin. Sed & illud apertè, vt scilicet retractus in ea re locum habeat, voluit Alexand. consi. xxvij. viso themate, colum. ij. versicu. quantùm autem ad secundum, lib. vj. vbi etiam plus dicit, id scilicet statutum habere locum in rebus emphyteuticis & libellariis, quas quis tenet à principe. & Seba. Neapodanus in prima consuetudine de iure congrui, in verbo, alicuius, & Matth. Afflict. in tracta. Proto. colum. totius operis xj. versic. item quæro an ius, vbi & id dicit obseruari. & non obscurè Cæpol. consi. causarum ciuilium, xliij. in quæstione, colum. ij. & seq. consil.

Quæst. Retractus an habeat locū in venditione rei emphyteuticæ.

3 ¶ Et ita quidem id procedit, vt etiā admittatur cōsanguineus ad retractum rei emphyteoticæ ecclesiasticæ: vt potest videri clanculum voluisse Bal. consi. ccc. statuto cauetur quòd liceat debitori. lib. j. quem ad eam sententiā citat, sequitur, & extollit Ias. consil. ccxxiiij. principale dubium, col. vlt. versi. octauò istud statutum, lib. ij. & expressè etiam voluit, nulla vtriusque mentione facta Matt. Afflict. in tracta. Proto. col. xj. versi. item quæro an ius. Sed id tamen Bal. ipse vbi sup. intelligit, nisi dominus directus rem ipsam emphyteuticam emerit, neque enim tūc ius esse consanguineo redimendi, mouetúrque subtili (vt ipsemet dicit) ratione, quam ego in alio non absimili casu adscribam, infr. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, quæ est gl. vij. nume. 60. incip. ego verò vt tandē. de quo tamen vide, quæ & ipse dicam infrà, eod. §. infrà, in verbo, *ou equipollent à vente*, quæ est glo. xiiij. nu. 110. sed & illud quærendum, & tribus seq. An autem & illud verum sit, quod diximus de emphyteusi ecclesiastica, dicemus latè infr. eod. §. in verbo, *l'achepteur*, quæ est glo. xiij. nume. 3. quòd si hoc statutum, & pleniùs nume. 8. sed vnum non omiserim, & seq. vbi omnino videre poteris.

An & in emphyteusi ecclesiastica.

4 ¶ SED MAIVS dubium est, an feudū comprehendatur in huiusmodi statuto: cùm aliàs in generalibus feuda nō contineantur: vt videre licet in c. generali, & ibi Doct. titu. si de feud. contro. sit inter do. & agna. vas. & in c. j. ad fi. & ibi glo. & Card. Alex. col. ij. in j. not. tit. de capi. qui cur. vend. vbi in generali alienatione nō cōtinetur feudū, nisi nominatim dictū sit. De quo etiā per Mart. Laud. & Card. Alexand. in c. j. verunque in fin. tit. de noue. de re ali. fac. & latè per Alex. consi. xvj. viso dicto themate, col. ij. versi. quò autē ad bona, lib. ij. & consi. clxviij. requisitus, col. ij. versi. fortificantur prædicta, lib. ij. quod repetitur cōsi. xx. lib. v. & Lud. Gozad. consi. xxvj. in caussa illustrissimorum, col. ix. nu. 51. & Doct. vbique. Vnde nec in generali donatione bonorum cōprehenditur. Guid. Pap. consil. ccxiuj. circa materiam, col. iiij. versi. sed in casu, & iterū col. vj. versi. sed restat aliud, & cōsi. seq. vertitur quæstio, col. j. & cōsi. ccxviij. indubitáter, col. pen. versi. ad octauū. Nec in generali hypotheca. Guid. Pap. in omnibus propè locis suprà citatis. Nec in rescriptis simpliciter impetratis veniūt bona feudalia, nisi de eis specialis mētio facta sit: vt no. voluit Bal. in c. cùm ordinē, col. ij. versi. istud cap. est arg. & ibi etiā Philip. Deci. col. j. extrà de rescrip. per tex. ibi. Sed id melius probat tex. in c. ex parte B. extra de fo. compe. Idque dicit sing. Ias. d. consi. ccxxiiij. in prin. & iterum consi. lxx. super vtraque, col. pen. versicu. confirmo & secundò, lib. iij. & multùm extollit consi. cclij. vera & iuridica, col. j. lib. iiij.

Quæstio, an retractus habeat locū in feudis. Feuda non cōprehēdi in generalibus dispositionibus. Ideo nec in generali alienatione. Nec in generali donatione. Nec in generali hypotheca. Nec in rescriptis.

5 ¶ Similiter statutum de dote lucranda non habet locū in re feudali, c. j. §. quāuis, & ibi Bald. Mart. Laud. qui ita dicit se publicè disputasse, & Car. Alex. ti. de inuest. de re ali. fac. & idē Bal. in c. j. & ibi Aluar. Mart. Laud. Card. Alex. tit. an marit. succ. vxo. in benefi. & in c. j. in prio. col. iij. versi. quæro an cōsuetudo, & ibi Card. Alex. col. vj. versi. eiusdē initij, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. & ipse Bal. in Auth. res quæ, col. ij. versi. quæro si ex forma statuti, C. cō. de leg. Iac. Alua. in d. c. j. §. callidis, ti. de prohib. feu. ali. per Fed. & in c. j. in prin. & ibi quoque Marti. Laud. tit. de inuest. quā Tit. accep. à Sem. & Fran. Aret. in l. ij. col. j. versi. debes etiam scire, & ibi quo-

Nec in statuto de dote lucranda.

que Fran.Ripa.col.iiij.nu.19.ff.sol.mat.& Ias.in l.j.col.vj.versi.oo.etiã quòd istud, C.de summ.tri.vbi dicit sing.ad hoc tex.in d.§.quamuis. Alber.Brun.in tractatu statutorũ fœminas repellentiu,in xxiij.q.viij.art.Nec item dispositio d.l.j.nec Auth.prætereà,C.vnde vir & vxor, habent locum in feudis:vt de primo est tex.in d.c.j.tit.an ioari.suc.vxo.& ibi Doct.& Alex.in ea ipsa l.j.col.vlt.versi.successiuè,& ibi quoque Ias.col.ij.in vj.fal.Phil.Deci.qui id optimè declarat,col.iij.versi.sextò & vltimò.& Steph.Bertr.consil.lix. voluissem,in xiij. eodémque vltimo dubio,lib.ij.& Benedict.in rep.c.Rayoutius,io verbo,& vxoré nomine Adelasiá,nu.8ot.versi. quartò fallit,extrà de test.De secũdo est etiã tex.in d.c.j.§.quamuis,tit.de inuest.de re ali.fac. & voluit Roma.qui id dicit se consuluisse contra multos,in d.Authen.prætereà, & ibi quoque Alex.in fi.& Ias.col.iij.versic. limita tamen.& Franc.Pep.in rep.in fi. & Marti.Laud. & Card. Alex.in c.j.§.donare,vterque in fi.tit.qual.olim feud.ali.pot.Nec d.Authen. res quæ, C.com. de legat.habet locum in bonis feudalibus.d.§.donare,& ibi Bal.& alij, cum aliis multis concord.adductis à Ias.in d.Auth.col.viij.versi.an autem res prohibita,& iterum col. xj. versicu. sextò limita,& consi.lxxxix.aggredior,col.iiij.versi.secundò quia dicta,lib.j. Cui adde Guid. Pap.d.consi.ccxiiij.col.v.& d.consi.ccxviij.vbi sup.

Nec in dispositione l.j.& authen. præterea C.unde uir & uxor.

Nec in authen. res quæ. C.cõ. de legat.

6 ¶ Nec venit feudum in generali bonorum obligatione.Spe.tit.de pig.in prin.versi.vlt.Bal. in d.c.j.in prin.col.j.versi.sed nunquid si contrahat,& ibi etiam Mart.Laud.col.ij.versi.nota secundum,& Card.Alex.col.ij.in versi.eiusdem initij,tit.de prohib.feu.ali.per Fed.Pau. Cast.in l.uxor.§.vlt.ff.de pig.act.Ro.in l.si cōstante,in prin.ff.sol.mat.vbi reprehẽdit Bart. qui aliud censisse videtur,ibi,in iij.quæst.j.partis.Alex.consi.xvj.viso dicto themate,col.vlt.versic. quinimo dicit,lib.j.& consi.clxviij.requisitus,col.ij.versi.fortificantur prædicta, lib.ij.quod reperitur iterum consi.xx.lib.v.& idem Alex.consi.ij.ex narratis,in prin.lib.iiij.& consil.cxxiij. super primo,col.iij.eo.lib.iiij.& consi.xlj.viso themate & his,col.1.lib.vj. quod repetitur consil. xcv.eo.lib.vj.Ias.consi.vj.exhibeotur,col.viij.versi.nec obstat si diceretur,& col.vlti.versi.non obst.tertium,lib.iii.& Matthæ.Afflict.in constit.constitutionem,col.pen.

Nec in generali obligatione bonorum.

7 ¶ Nec in generali facultate legitimãdi censetur data potestas legitimãdi ad feuda,nisi id nuncupatim exprimatur:vt latè respõdit Sign.cõsi.ccxviij.quidã dominus Ioannellus,ferè per totum,& Alex.consi.lx.visa legitimatione,col.j.lib.ij.Card.Alex.in c.per venerabilẽ,§.quòd autem,char.ii.versi.quæro sextò principaliter,qui fil.sunt legi.Soc.cõsi.iij.in causa domini Guid. col.iij.versi.secundò quòd dicta,lib.iij.nisi (inquit) ex verbis colligi posit de voluntate principis Guid.Pap.sing.dccclviij.in generali.Ias.d.consi.lxx.col.iiij.versi.hoc tamẽ non obst. lib.iij. Phil.Dec.in l.j.col.ij.versi.ad prædicta,ff.si cer.pet. (in lect.Pisa.) & consi.lxxvj.licet in casu, col.j.& iterum vlti.& consi.ccclxxxix.visa longa serie,col.ij.versic. eodem modo videtur. & Fran.Ripa.in l.j.col.viij.nu.53.ff.de vulg.& pup.Tametsi id non placeat Lan.Gali.in l.ij.col.iij. versi.ex hac conclusione,ff.de verb.obli.Sed is solus est,licet alleget Soc.d.consil. ii.. lib. iij. vbi tenet priorem partẽ,vt iam diximus.Nec etiam simpliciter legitimati vt succedant,intelliguntur legitimati ad feuda,nisi id nominatim sit expressum.c.naturales, iuncta gl.quã omnes ibi & vbique sequuntur,tit.si de feu.fue.contro.inter do.& agna.vas.& Host.Io. Calde. Anto. & Card. Flor. in c.lator,extrà,qui fil.sunt legi.Pet.Ferra.tit.for.li.quo agitur ad reuo. feud.in verbo,nec superstitibus,col.ij.versi.inde quæritur. Steph.Bertr.consi.cxij.visis quibusdam,nume.25.lib.ij.& Gali.in d.l.ij.col.iij.versi.limita modò,de verb.obli.cum aliis multis concord. ab Antonio Rubeo congestis consi.xxxij.circa dubium.

Nec in generali facultate legitimandi.

Nec in simplici legitimatione.

8 ¶ Nec in generali renunciatione veniunt bona feudalia,vt tradit Bal.in Auth. in successione ante fi.C.de suis & legi.& in c.j.col.iij.versi.sed quid si filius viuo patre,& ibi Iac. Aluar. col pen.versi.itẽ addit.tit.an agna.vel filius.& Bal.qui & idẽ quoque dicit de emphyteuticis,consi. cccexxxvij.quædã puella,col.vlt.lib.j.Et illud de bonis feudalibus sequitur Mart.Laud.in d.c. in generali,tit.si de feu.fuer.cõtr.Frã.Aret.qui id dicit not.in l.qui superstitis,col.v. versicu. & vtrùm in renuntiatione,ff.de acq.hære.& Soc.cõsi.lxxiiij.super cõtrouersia,col.ij.versi.quarta conclusio,lib.iij.Card.Alex.in c.j.ad fi.tit.de eo qui fi.fecit ag.& Caro.Rui.consi.xxiiij. super bis,col.j.nu.4.lib.j.Phil.Dec.in d.l.j.ff.si cert.pet.& d.consi.ccclxxxix.vbi sup. & Ias. in l.Gallus,§.quidam rectè,col.pen.in priori lect.ff.de lib.& posth.vbi id dicit sing.& consil.xcvj. dominus Bonioannes,in fi.lib.j.& consi.cevij.in præsenti,in prin.lib.ij.quibus locis dicit de hoc esse bonum tex.in d.c.j.tit.de eo qui fi.fe.ag.& consi.vij.pro reuerendissimo,col.v. versi.secundò facit,lib.iij.& iterum d.consil.clij.col.ij.versi.item per generalẽ, lib.iiij. & Carol. Cotta, in memor. incip feudum deber,& Matt.Afflict.io d.constitutione,constitutionem diuæ memoriæ,vbi sup.Nec in generali mandato,vt tradit idem Matth.in consti.Siciliæ incip. si quando forte,col.ij.in ij.not.Nec in generali fideicõmisso.Bart.post Dy.in l.si patroni,in prin. ff.ad S. C.Trebel.Mart.Laud.in c.j.in fi.tit.de leg.Corra.

Nec in renunciatione generali.

Nec in generali mandato.

Nec in generali fideicõmisso.

¶ Et id

9 ¶ Et id quidem generale esse in omni dispositione generali, vt scilicet in ea nõ cõprebendãtur bona siue iura feudalia, nisi de illis mentio specialis & expressa facta sit: cùm eorũ natura ab alijs bonis sit separata, non obscurè sentit Signo. d. consi. ccxviij. & apertius Bald. post Iac. Are. cõsi. ccvij. quæstio est, spurius, col. j. in fi. lib. ij. & Car. Alex. in c. j. ad fi. titu. de inuest. de re alie. facta, & in d. c. generali. & Phil. Dec. consi. cxxxix. cuius superscriptio incipit, an & quãdo fœmina. in fi. Vt tamen intelligas aliud esse in disputatione vniuersali, ex sententia eiusdem Dec. d. consi. ccclxxxix. col. vlt. versi. non obst. quòd tacita, per multa, quæ illic allegat.

10 ¶ Igitur vt ad casum nostrũ longo veluti postliminio redeamus, cùm nostra cõsuetudo loquatur generaliter de bonis, nulla alia feudorũ mentione facta: non videntur ea comprehẽdi: præsertim cùm etiã appellatione bonorum simpliciter feuda non contineantur, si verum dicit Ias. in d. §. quidã rectè, vbi suprà, & iterum in posteriore lect. eiusdem §. col. vlt. per d. text. in d. c. in generali, & Matth. Afflic. deci. Neap. xiiij. Ioannellus, col. vlt. & in constit. Siciliæ incip. apostatãtes, col. ij. in iiij. not. & in d. constit. si quando fortè, col. ij. in ij. no. & in consti. si quis in posterum, col. vij. in v. not. & in constit. Comes & Baro, col. pen. & in constit. cùm iustitiæ, col. ij. in v. not. & in consti. hac edictali, col. penul. & Lud. Goxad. consi. xxvj. vbi sup. & Paul. Parisi. consi. xij. viso themate, col. viij. nume. 62. lib. j.

11 ¶ Verùm Io. Fab. in §. j. post prin. Instit. de emp. & vend. apertè sentit, statutũ admittens cõsanguineos ad retractum, habere locum in feudis. Atque etiam Cæpol. caus. ciuil. consil. xliiij. in quæstione, col. ij. versi. item illud statutum, cùm in casu, in quo illic cõsulit, asserit non locũ esse retractus: propterea quòd venditio facta fuerat domino inconsulto, ideóque nullius erat momenti: secundũ ea, quæ diximus in gl. præcedenti, nu. 5. sed hîc scire velim. Sed & in eadem est sententia idem Cæpolla eiusdẽ operis consi. xlvij. in causa vertente inter dominum Iacobum, vt scilicet si ea venditio valeat, admittatur consanguineus. Idem quoque ex facto cõsultus respondit, multisque rationibus confirmauit Ias. consil. ccxxiiij. videretur prima consideratione, per totum lib. ij. vbi loquitur de simili statuto præferẽte vicinos, quod & expressim voluit, licèt ipsa Cæpol. non alleget Bal. in tract. proto. col. v. versi. sed vtrùm ius protomixeos, & Matt. Afflict. in eodem tract. col. xj. versi. item quæro an istud ius proto. per text. in c. j. §. sed etiam res, tit. per quos fi. inuest. & diximus sup. in rub. nume. 13. sed vt redeamus.

12 ¶ Et hoc quidem minimè dubium est, præsertim apud nos, quibus feuda sunt instar bonorum hæreditariorum, & veluti patrimonialia, maximè quantum ad eorum alienationem pertinet, vt tradit Io. Fab. morum atque consuetudinum Gallicarum præ cæteris scriptoribus peritissimus, multis quidem in locis: ex quibus vnum tantùm subiciam huic loco accommodatissimum, videlicet in §. vlt. Instit. de assig. lib. vbi ex hoc quoque dicit, quòd in hoc regno feuda cõprebẽduntur in generali bonorũ alienatione. Cætera autem illius & aliorum multorum in id ipsum loca videbis à me copiosè congesta suprà titu. nostrarum consuetudinum ij. §. j. qui est omniũ huius voluminis xiiij. in glo. ij. nume. quoque 2. qui locus est eius rei proprius & peculiaris. Et si nihil aliud esset, quàm quòd apud nos liberè alienari possunt, tamen ex hoc solo in omnibus debent censeri patrimonialia, vt in simili voluit Pet. Anch. consi. cxxv. visis & diligenter ruminatis, col. pen. versi. ex istis infero & planiùs Phil. Dec. consi. ccccclxxxvj. in caussa quæ Mantuæ agitatur, col. ij. versi. & attenta dicta consuetudine. Nec tantùm apud nos hodie feuda sunt hæreditaria, sed & apud alios quoque, vt testis est Seb. Neapodanus in consuetu. Neap. incip. & si testator, in verbo, disposuit, & Matth. Afflict. deci. Neap. cxl. tene menti.

13 ¶ An autẽ verum sit, quod suprà ex Ias. & Afflict. diximus, bonorũ appellatione feuda nõ contineri, ne illud dissimulanter prætereamus, cognosces ex iis quæ scripsimus in l. si vnquàm, in verbo, bona, nu. 10. sed vtrùm veniat. Quibus tamẽ ni prætereà adde Ias. ipsum, sibi contrariũ, in procem. feud. col. xiij. versi. quintò limita tamẽ. sing. & d. consi. clij. super feudo, col. iij. versi. iij. principaliter, lib. ij. vbi id dicit sing. & in l. quod dicitur, col. viij. nu. 31. ff. de verb. ob. & Phil. Deci. d. consi. ccclxxxix. in fi. & Caro. Ruin. consi. xxv. dubitabilis, col. ij. nu. 5. lib. j. & quod scribit glo. in c. j. versi. noui, in verbo, suorum bonorũ, in prin. tit. per quos fiat inuesti. feudum esse in bonis vasalli, arg. l. bonorum, ff. de verb. signi. & eam gl. sequuntur Bald. Mar. Lud. & Card. Alex. ibi, & ipse Ias. consi. lvij. visis literis, col. iij. versi. sextò facit, lib. iij. & Phil. Deci. in l. quod euincitur, ff. de reg. iur. & idem voluit idem Bal. consi. ccclij. materia feudorum, col. ij. lib. j.

FONS, FVNDOS, GLO. IIII.

Ager. Prædium. Locus. Fundus. Possessio.

1 VNDVS quid sit, & quid ab agro, prædio, loco, possessione distet, reperies in l. locus est, & l. quæstio, & l. fundi, ff. de verb. sign. In quibus Laurentius Valla perspicacissimi vir ingenij, sed arrogantissimi, in vj. lib. elegantiarum, c. xlj. sibi visus est nõ vnam

obseruasse antinomiam: prætereàque contendit malè possessionem fuisse definitam, & intellectam à nostro Iurisconsulto, in d.l.quæstio. Sed eius intempestiuam impudentémque audaciam alacriter retundit Alcia. noster tum in d.l.quæstio, tum in lib.de quinque pedum præscriptione, & in responsione doctæ disputationis Petri Castellani, quæ eum librum continenter sequitur. At rursus Vallam defendit Franciscus Floridus Sabinus in lib.de Iur. ciuil. interpretibus, in quo quidem, non in hoc tantùm loco, sed & in aliis multis ab Alcia. velut ex professo dissentit. Et de his quoque nonnihil Io. Maria Cataneus in doctis illis commentariis epistolarum Plinij secundi lib.v. in ea epistola, cuius initium est, video. Cæterùm Festus Pompeius, Fundus (ait) dicitur ager, qui planus sit ad similitudinem fundi vasorum. Fundus quoq; dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est, autor. De quo & aliquid videre licet apud Ciceronem in oratione pro Cornelio Balbo. Seruius autem fundum ab eo dicit tradi, quòd sit omnium rerum fundamentum. Nam & Plautus in Trinumo fundum vsurpauit pro fundamento cuiuslibet rei.

SERVITVTES, SERVITVTES. GLO. V.

1 *Seruitutes sinune mobiles an immobiles. Retractus an habeat locũ in venditione seruitutum. Incorporalia nec mobilia esse, nec immobilia.*

SERVITVTES per se consideratas neque mobiles esse, neque immobiles, sed tertiam quandã speciem constituere, tradit Pan. in c. nulli, col. uj. versic. quid autem in seruitutibus, extrà de reb. eccle. non alien. exemplo eius, quod dicitur de actionibus: vt plenissimè tractabimus infrà, cod. §. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nume. 1. & multis seq. Et hanc Panor. sententiam sequitur Alexand. in addi. Barto. in l. mouentium, ff. de verbo. significa. & consil. lij. viso themate & statutis, col. vlt. versic. tertiò moueor, libro primo, vbi ex hoc dicit, quòd statutum prohibens alienationem rei immobilis irrequisito consorte, non habet locum in alienatione seruitutis. & Iason loquens in statuto huic nostro simili, scilicet quòd proximus possit retrahere rem immobilem oblato pretio, vt item non habeat locum in his seruitutibus, consil. cxxiij. superuacuò, circa medium, libro secundo. Nam illud generale est, vt quæ sunt incorporalia, ea nec mobilia nec immobilia propriè dicantur: secundum Bald. in c. j. §. sciendum, versi. extrà quærit, titu. de feud. cog. & Lapus alleg. xcj. in primis videndum est, ad fi. Alexan. d. c. consi. lij. colum. vlti. versic. & quòd ea quæ non sunt. 2

2 *Incorporalia an alienari possint à Prælato.*

¶ Et hæc quidẽ vera sunt, sed vbi necesse est, vt reponantur inter alterutra, id est, mobilia aut immobilia, certè ea immobilibus annumerãtur: vt dicit Panor. in d. c. nulli, & Alex. in d. l. mouentiũ. Nam & Anto. & Imo. in d. c. nulli, simpliciter hæc veluti immobilia existimãt, quia adhærent immobilibus: negántque alienari posse à Prælato ecclesiæ, sicuti nec alia immobilia. quod & satis declarat tex. in c. ij. eo. tit. lib. vj. quo prohibêtur Prælati alienare bona immobilia ecclesiarũ, siue iura ipsarũ. Quo in loco gl. not. iura siue incorporalia poni inter immobilia, idémq; ius statui in vtrísque, vt ibi patet, atque etiã iu l. vlt. C. de lon. tem. præscrip. vbi incorporalia vsucapiuntur vt immobilia. Sed & quòd seruitutes inter immobilia computãtur, tenet Alex. consi. ccxj. ponderatis verbis statuti, col. ij. versi. prætereà. negari non potest, lib. vj. Nam hæ (inquit) adhærent rebus immobilibus: ideò & immobilia esse censentur. l. si aliena, §. hoc iure, ff. de vsucap. atque etiã Philip. Fran. qui candẽ addit rationem, in d. c. ij. de reb. eccle. non alie. lib. vj. Et est glo. apertissima in l. vnica, in verbo, intelligũtur, C. de vsucap. trãsfor. & facit tex. in l. sed si pecunia, quæ est iij. §. simili modo, ff. de reb. eorum. vbi seruitus in fundo minoris imponi nõ potest: nec quæ ei debetur, remitti sine decreto, tanquã scilicet ea sit immobilis. Et facit etiã d. l. vnic. ibi, vel seruitutẽ, iũctis illis verbis præcedẽtibus, siue mobiles sint, siue soli.

3 *Ius pascẽdi pecoris cẽseri im mobile.*

¶ EX QVIBVS ETIAM facilè intelliges & hæc procedere in iure siue seruitute pascendi pecoris in fundo alieno, ea etiam, quam diximus, ratione: nam & id ius cohæret ipsi fundo, proindéque reale est. l. pecoris, ff. de ser. rust. præd. & §. inter rusticorum. Inst. eod. ti. de ser. rust. præd: & not. ad aliud propositum Phil. Dec. consi. cccclxxxiij. pro resolutione. col. iij. vers. non obstat dictum. Quicquid autem solo cohæret, id immobile esse censetur, ex sententia Alexand. & Phil. Fran. vbi sup. & sæpius dicemus in glos. seq.

4 *Seruitia inter immobilia reponi. Retractus in seruitijs.*

¶ SED ET SERVITIA quæ vocamus, quæ scilicet quotannis, aut certis aliis temporibus ab aliquibus, nobis præstari debent, inter immobilia quoque reponit Spec. tit. de rest. spol. col. penul. ibi sed adhuc contra prædictos, & ibi etiam Bald. in addi. illius, atque iterum idem ipse Bal. in c. vlti. titu. de feud. cogni. Ideóque & in iis locum habet hic noster retractus. Quod intellige de seruitiis quæ debentur ratione rei immobilis, quæ nos vulgò in Pictauis (*biens*) vocamus: de quibus sæpissimè in nostris consuetudinibus fit mentio. Nam cùm hæc solo cohæreant, immobilia quoque, vt diximus, censeri debent.

1 EDITVS hos annuos vulgò vocamus,verbo quidem Latino, quod ex eo dictum est,quòd singulis annis reditus ipse redeat:& vt non obscurè ostendit Valerius Martialis lib.v. (Epigr.36.) de Euclide,hoc carmine:

Reditus unde dicti.

Cum sibi redire de patruelibus fundis
Ducenta,clamat coccinatus Euclides,&c.

Quo etiam verbo vsus est Ouid. ij. de Ponto:

At reditus iam quisque suos amat. - Et lib.Amorum j.

Turpe tori reditu census augere paternos.

Ex quibus locis intelligis scribendum esse reditus cum simplici d.Nam aliàs versus nō staret. quāquàm alij & maxima quidem ex parte redditus scribunt,credúntque à reddēdo dictos, vt quos reddat fundus,& hāc etymologiā huic verbo assignat è nostris Corne.cōsi.cclxxxix. videtur in hac,col.ij.versi.& licèt in stricta,lib.j.Miror autē venisse in mentem Bart. in l.filio,ff. de liber.& posth.reditum dici,quasi retro datum. Sed vtrūcūque sit,hoc verbo vtitur Plinius Senior lib.xvij.cap.viij.& Iunior lib.ix.epistolarū ad Paulinum.& Aul.Gellius,lib.xv. cap.j.& nostri Iurisconsulti vbique:vt in l.æquissimum,§.j.ff.de vsufr. & in l.si fundum per fideicommissum.ff.de leg.j.& in l.codicillis,§.j.ff.de leg.ij.& in l.nomen,§.vni.& rursum in l.prædiis, §.Titio,iterúmque l.cùm quis,in prin.ff.de leg.iij.& in l.si reditus,ff.de fun.instr.& in l.pen.ff. de vsu & vsuf.leg.& in l.liberto,§.vlt.ff.de annu.leg.& in l.alumnæ,in prin.ff.de adi.leg.& in l.deducta.§.hæreditatē,ff.ad S.C.Trebel.& in l.nā si nō sit,§.j.ff.de dam.infec.& in l. Titia, ff.de solu.& alibi sæpe.Ex quibus etiā locis intelliges,hanc redituum appellationem latiùs patere,quàm vt has rentas,quas vocamus,id est,pēsitationes generales aut speciales significet. vt etiā videre licet ex glo.in c.generali,in verbo,reditus,de elect.lib.vj.& in cle.j.in verbo,fructuum,& ibi Card.Flo.in iiij.no.de reb.ecc.nō ali.& Inno.in c.Pastoralis,in verbo,reditus,& [illegible]quoque ali.extrà,de donat.Alb.in l.Paulus,§.j.& iterum in l.in pecudum,ff.de vsuris,& in l.frugē,ff.de verb.sig.& Ang.in l.litibus,col.vlt.C.de agri.& censi.lib.xj.& cōsi. cccxij.prout patet,col.iij.& Pau.Ca.cōs.cccliij.cōmodum,col.j.lib.item j.& cōs.ccclxxiiij. super istis duobus,in prin.lib.ij.Car.Flo.in cle.j.col.j.in ix.not.de exces.Præl.Raph.Co.cōsi.clxij.visa copia, col.j.& Soci.consi.xxxvij.in caussa Antonij,col.iiij.versi.decimò confirmatur,lib.iiij.

2 ¶ Nec interim tamē prætermittā,has rentas Vectigalia Latinè appellari:quo verbo in eo sensu vsus est Paulus in l.arbores,§.vlt.ff.de vsufr.Et hinc prædiū,& ager, siue fundus vectigalis, qui scilicet his obnoxius est,ff.si ager vectigalis & in l.itē prædia,ff.famil.erc. & in l.cōmuni, in prin.& iterū §.j.ff.com.diui.& in l.j.in prin.ff.quib.mod.vsufr.amit.& in l.sciēdū,§.j.ff.qui satisd.cog.vbi declaratur quis ager vectigalis dicatur.& in l.ei qui,ff.de seru.& in l.qui scit,§. sic & eius,ff.de vsur.& l.ex vectigali,ff.de pigno.& alibi sæpe.Et apud Suetonium in Cæsare: Agrum campanū ad subsidia reipublicæ vectigalē relictum diuisit extra sortē. Scribit autem Iulius Front.in libro de limitibus agrorum,solitos veteres,quos agros de hostibus capiebant, alios veteranis in præmia assignare,in alios colonias deducere , quosdam mancipibus in longum tempus locare,vt annuam aliquam mercedem principi darent,& hos vectigales dici.

Vectigalia quæ dicantur. Agri vectigales.

3 ¶ SED VT AD nostram consuetudinē veniamus,Io.Fab.in §.vlt.col.vlt.versic. sed ego moueo,Insti.de duob.reis,dicit ex cōsuetudine multorū locorum Franciæ retractum habere locum in venditione huiusmodi redituū generalium.Et huius etiā rei consuetudo est expressa Niuernensium hoc eodem tit.§.xviij.Illud autem,quantùm ad Ius cōmune pertinet,certū est, eos ex propria suáq; ipsorū natura nec mobiles esse,nec immobiles,sed tertiam quandam speciem cōstituere:vt tradit Panor.in c.nulli,col.iij.versi.quid autem,de reb.eccle.non alie.quem sequitur Alex.in addi.Bart.in l.mouentium,ff.de verb.signi.& Maria.in tract. oblationum, in viij.libello,in vj.q.col.ij.versi.sed iuxta prædicta:vt quæ nec tangi nec palpari possunt,nec loco circunscribuntur : sed ad eos tantùm cōpetit actio,quæ etiam propriè nec mobilis nec immobilis est,vt diximus in præcedenti glo.& dicemus posteà effusissimè.

Retractus an habeat locū in uēditione redituū generaliū. Reditus annui sintne mobiles,an immobiles.

4 ¶ At vbi trahendi sunt ad alterutrum eorum,certè immobiliū naturam sequuntur , vt illi ipsi affirmant.Ex quo fit,vt plerique omnes dicāt,annuos reditus inter immobilia computari : per l.si quis inquilinos,ff.de leg.j.& l.iubemus nulli,in prin.& ibi glo.in verbo,annonas.Bar.iu fi. Bal.Pau.Cast.& alij,C.de sac.eccle.& l.hac edictali,§.his illud.& ibi gl.Cy.& Bal. in vtraque lect.C.de secun.nup.& l.quemadmodū,C.de agri.& cens.lib.xj.& §.j.versi.si vult enim.& ibi Ang.& rursum §.vlt.cum gl.& ibi item Ang.in Authen.de non ali.& §.quoniam autem,versic. si verò habet reditus,iuncta glo.in verbo,reditus,in Authen.vt hi qui obli.se hab.perhi. & c.j. & ibi Bal.col.ij.in verbo,annua,titu.de contro.inue.inter vas.& Epi.& cap.j.§.sciēdum, & ibi

etiam

etiam Bal.post in prin.tit.de feud.cogni.& omnium expressissimè io cle.exiui, §.cúmque annui reditus,de verb.signifi.hæc enim sunt propria illius verba: Cúmque annui reditus inter immobilia censeantur à iure.

5 *Fratres prædicatores reditui annuorum incapaces.*

¶ Et id prætereà voluerũt Spe.Io.And.& Bal.in addi.ipsius,tit.de restitu.spo.§.nunc dicamus, col.pen.ibi,sed adhuc contra prædictos.Zenzel.in extra.Io.xxij.incip.ad conditoré, in princ. in verbo,mobiliũ,Fed.Senen.cósi.xij.fratres Prædicatores,col.ij.vbi ex hoc dicit,fratres Prædicatores esse horum incapaces.Alb.in l.mouentiũ,in fi.ff.de verb.signi.Bar.in tract. minoritarum,lib.ij.di.vj.c.j.Alber.in iij.parte star.q.xiij.item quæro an publicatis,versic. tertio casu. Bal.in Authen.ingressi,col.viij.versi.ex quibus præmissis,C.de sac.eccl.& in l.j.in ij.no. C.de suffrag.& in l.etiá,col.iij.versi.modò quæritur,C.de exec.rei iud.& in l.nó ignorat,col.vlt.C. qui accus.poss.& in c.cum M.Ferra.col.iij.versi.ibi præbendis,extrà de constit. & in c.statuimus,extrà de transact.& in proœ.feu.col.vj.versi.sed hîc quæro quomodo,& ibi Card. Alex. col.quoque vj. vbi & ipse Bald. adducit rationem:quia omnes res,ex quibus percipiuntur fructus,inter immobilia coputantur.sed ex his fructus percipiuntur:quia id fructus est,quod singulis annis renascitur.gl.in l.diuortio,§.si vir,ff.sol.mat.Et subdit idem Bal.nihil interesse, an annua præstatio sit circa eandé rem,an circa diuersas:vt si vno anno præstetur frumentũ , alio aliud.l.nec interest.ff.quan.di.leg.ced.& l.si fundus,§.quod in semcitem,ff.sol.mat. Et rursus idem Bal.in d.c.j.in verbo,annua,tit.de conr.inter Epis.& vas.& in c.j.in fi.titu. de pace te. & consi.xxix.casus,vir donauit,col.ij.lib.j.& consi.ccxxviij.ad veritaté,ante fin.eo.lib.j. & consi. ccccxxiiij.hæc verba,quòd quilibet,col.ij.lib.ij.& cósi.ccx.quæritur de tali casu,post prin.lib. iij.& consi.clxxxij.casus talis est,Rex Cypri,col.ij versi.in cõtrarium videtur. lib.5. Ioan.Fab. in l.si certis,col.iij.in paruis:versic.item dic quòd reditu,C.de pact.Ange.in l.si constante, §. vlti. {& ibi quoque Roma.col.ij.versi.quid autem de annuis.} ff.sol.matr.vbi ipse Ange. expressè dicit sub publicatione bonorũ immobilium comprehendi annuos reditus. & consilio cccxxviij. Anastasius,col.v.versi.v.propter importantiam.Domi.consi.xl. Titius cõdidit testamentum,col.ij.versi.in contrarium arguitur:quod consi.iisdé verbis reperio inter consi.Fulg. consi.ciiij.eodem initio.Panor.in dispu.incip.Augerio,col.antepe.Imo.Rom.& Bart. in l.Stichum,§.j.ff.de verbo.obli.Pet.Ancha.in c.ij.col.ij.versi.quid de annuo,de reb. eccl. non alie. lib.vj.vbi dicit ad hoc no.illum tex.in d.§.cúmque annui.Imo.in c.nulli,col.vlt.versi.vlt.tangit,extrà eo.tit.& in cle.j.in iiij.not.per tex.ibi,eodem quoque tit.Card.Flo.consi.lxvj. in dubio præmisso,post prin.Pau.Cast.cósi.cxxx.præmittendũ est,lib.ij.Ro.consil.clxxviij. in hac caussa,in fi.& cósi.cccij.ego hunc contractum,ante fi.Alex.consi.ciij.visis scriptis,col. v. versi. iij.respondeo,lib.ij.& cósi.clxxix.in causa & lite vertente inter hæredes,col.j.lib.vj.& cósi.xv. attentis suprà narratis,post medium,lib.vij.Franc.Arc.consi.x.casus talis est,quidã Titius,col. ij.versi.his tamé non obstantibus.Barb.cons.xxij.Deum inuocent,col.ij.lib.iij.& consi.lxx.illud in medium referam,col.xiij.versi.& ex superius dictis,eo.lib.iij.Phil.Fran.in c.ij.in princ. circa medium,de reb.eccle.non alie.lib.vj.Steph.Bertr.consi. cclxxxiij. etiamsi appellatione, col.j.lib.iij.Matthæ.Afflict.qui ex hoc dicit,in his reditibus esse locum retractui,in tract.Proro.col.xj.versi.item quæro quid si vendantur annui reditus.

6 *Reditus annuos excusare à satisdatione. Minorem sine decreto nõ posse eos alienare. Nec ciuitatem. Nec ecclesiam. Eos cõstituere non potest, qui res immobiles nõ potest alienare.*

Executio in annuos reditus fieri potest, ut in res immobiles.

¶ Et ex hoc præter ea,quæ diximus suprà,fit quod voluerunt Gul.Cu.Ray.& Cy. in l.sciendũ, in princi.& ibi quoque Bar.col.vlt.versi.quæro quid si iste,& Bal.col.vlt.Albe.col.iiij. Ange. {Roma.col.vlt.versi.item pone quis.} & recentiores,ff.qui satisd.cog.hos annuos reditus excusare à satisdatione,non secus atque possessionem immobilium.Quod etiá voluit Cy. ipse in l.hac edictali,§.his illud,C.de sec.nup. Fit item,quod tradit Bald. in d.l.iubemus nulli, post princi. minorem non posse cum autoritate curatoris alienare hos reditus sine decreto iudicis. Quod & voluit ipse Bald.consi.cccccxviij.quod est postremum omnium,lib.v. Alexan. Barb. & Bertran.in consi.sup.alleg.Sicuti nec hos reditus annuos ciuitatum vendi posse sine solennitate,quæ in venditione rerum immobilium requiritur,probat tex.in l.vlt.& ibi Bar.& Ioan. Plat.C.de vend.re.ciuit.lib.xj. Nec annuos quoque reditus ecclesiæ.d.l.iubemus nulli,& ibi omnes.C.de sacr.eccle.Pet.Ancha.& Imo.in c.nulli,extrà de reb.eccl.non alien.& in d.c.ij. & ibi etiam Domi.col.iij.versi.de reditibus,eo.tit.lib.vj.& Imo.in cle.j.col.j.eod.quoque titu. & in c.potuit,col.xxj.versi.item etiam,videtur,de locat. Nec qui non potest vendere res immobiles,hos annuos reditus constituere potest.Bal.in c.ad audientiam.le ij.col.ij.versic. in gloss.j. extrà de rescrip. Fit etiam,quod ab eodem Bal.traditur in d.l.etiam,col.iij.C.de exec. rei iudic.executionem sententiæ æquè fieri posse in debitorem annuæ pensionis,vt in debitoré rei immobilis.Quod sing.& menti tenendum dicunt & sequuntur Alex.& Ias.in l.à Diuo Pio, §. si quoque,ille col.ij.hic j.ff.de re iudi. Quòd item dicitur feudum,quod nó nisi in bonis immobilibus constitui potest,in his posse constitui.ita enim voluerunt Bald.& Card. Alexand.in proœmio feudorum,quibus locis sup.citauimus.& Mart.Laud.in §.j.col.ij.versic. quæro an in iuribus,

iuribus,tit.qui feud.dare poss.Card.Alex.in c.sciendum,col.j.tit.de feud.cognit.& Fran.Cur. Iunior in tract.feud.in j.parte.q.vj.col.iij.versi. circa verò quartum. Et quòd publicatis bonis immobilibus publicarentur & ij reditus,Ange.Roma.& Alex.in l.si constante,§.vlt.ff.sol.mat. Et quòd huiusmodi reditus eodem tempore vsucapiuntur,vt cætera bona immobilia,Bal.in c. de quarta,col.j.versi.item isti reditus,extrà de præscr. (Et quòd pro iis datur interdictũ, quod pro re immobili competit,vt notat.in c.querelam.de elect.& alibi latiùs diximus.)

7 ¶SED HÆC PRIMO intelligẽda sunt,cùm reditus sunt perpetui , aut certè ad longum tempus:secus,si ad modicum,ex sententia Zenzel.in d.extrauag.Ioan.xxij.inci.ad conditorẽ, col.j.in verbo,mobilium,& Bal.in d.l.hac edictali,§.his illud,col.j.in noua lect.C.de sec.nup. & in d.c.cum M.Ferr.& ibi latè Barb.col.41.de consti.& in c.querelam,col.vlt.ver.reuoco in dubium,de elect.vbi allegat Fed.loco non designato,sed nos statim annotabimus,& idẽ Bald. in d.c.j.in fi.& ibi etiam Mart.Laud.colum.ij.ad fi.& Card.Alexand.col.penul. versi.dicit tamen hic,ti.de pac.tenen.& in c.j.ti.de feud.gard.& in d.§.sciendum,& ibi Card.Alex. col.ij. titu.de feud.cog.& in c.j.col.vlt.titu.de contr.inter Epi.& vas.vbi loquitur de annuis reditibus perpetuis,vel quasi.& Fed.Senen.d.consi.xij.& iterum cons.lxxxij.in quodam capitulo.Dom. in d.c.ij.in prin.col.vlt.& ibi etiam Philip.Franc.col.ij.de reb.eccle.non alie.lib.vj.Card.Flo. in d.§.cùmque annui reditus. (Roma.in d.l.si constante.§.vlt.col.ij.ver.quid autem de annuis ff.sol.matr.vbi ad hoc allegat,d.c.querelam.de elect.& l,vlt.ff.quor.bon.& idem Rom.in d.l. sciendum.vbi suprà.) Alexan.& And.Alcia.in d.l.mouentium. & idem Alex.in d.l.si constante,§.vlt.col.vlt.ff.sol.mat.& in d.l.sciendum,colum.vlt.& ibi quoque Iason col.penult.versic. secundò limita,ff.qui satisd.cog.vbi ex hoc limitant,quod suprà diximus,annuos reditus excusare à satisdatione.Franc.Aret.d.consi.x.vbi suprà.Barb.in repet.rub.de re.eccle.non alie.col. xij.versi.decimotertiò limita.& d.consi.xxij.col.ij.& seq.libr.iij.Matthæ.Afflict.id trahens ad retractum nostrum,in d.tracta.Proto.vbi suprà.& Benedic.in repet.c.Raynutius,in verbo,cætera bona,nume.8.extrà de testa.Et bene facit,quod scribit Panorm. in c.nimis,in iij.not.extrà de exces.Prælat.

Frudũ in annuis reditibus potest constitui.

An præcedentia procedant in reditibus modici temporis.

8 ¶Id quod declarat Maria.Soci.in d.tract.oblationum,in vj.quæst.viij.libelli , ad fi.procedere. nisi eadem esset ratio prohibitionis in reditibus annuis modici temporis vt longi:nam tunc & hi computantur inter immobilia:ex eo quod scribit Barto.in d.tract.minori.libr.ij. dist.vj.c.j. & ij.vbi concludit d.§.cùmque annui reditus,habere locum,etiamsi esset aliquid diurnum,vel menstruum,vel in aliud tempus constitutũ:cùm hoc repugnare videatur statui,& regulæ Franciscanorum.Et quia etiam vbi est eadem ratio,eadem est iuris dispositio.l.illud.ff.ad leg.Aqui. cum si.dicitque idem Maria idem sentire Bal.in d.Authen.ingressi.vbi suprà,in ratione sui dicti.Mihi autem nec Bart.nec Bald.id voluisse videntur:quod apud eos videre licet.Fateor autem,quòd si in aliquo casu eadem esset ratio in reditibus modici temporis,quæ in longi, idem de vtrisque esset iudicandum:sed non propterea sequitur illos esse computandos inter immobilia,quando videmus multa,in quibus idem ius statuitur de mobilibus & immobilibus. Netamẽ intelligas,annuos reditus,ob id quòd redimi possint intra aliquod tempus vel simpliciter,non censendos esse perpetuos,propter ea quæ dicemus infrà,eo.§.gl.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,ad fin.num.119.secundò intellige,& ij.seq.

9 ¶Perpetuum autem tempus,(vt id in transcursu dicam) dicitur,quod est ad triginta annos.§.j. Institu.de perp.& temp.actio.& gloss.in Authent.si quas ruinas,in verbo,dentur, C.de sacros. eccle.& in §.perpetua,x.q.ij.Panor.in d.c.nulli,colum.j.de reb.eccle.cum concord.quos alibi abundè afferam.Aliàs autem dicitur aliis multis modis,vt per glo.Albe.& Bal.in l.j.ff.pro soc. & glo.in c.reperiuntur.j.quæst.j.& in d.§.perpetua,x.quæst.ij.Bal.in l.vlt.in princi.j.lect. ff.de constitu.princ.& consi.ccclxxij.tempore,lib.iiij.Petr.Anchar. consi.ccccxxvij.discurrit,col.ij. & inter consi.Ioan.Cald.titu.de verbo.signi.consil.xvij.perpetua.Luc.Pen.in l.quicunque, C. de fund.Reipu.libr.xj.Fulg.consi.clvj.visis themate,col.vlt.Corne.consi.lix.diu post consiliũ, colum.j.lib.ij.& latißimè Barb.in l.Stichum aut Pamphilum,§.stipulatio,colum.ij.& iij.ff.de verborum obligat.& consi.xliiij.sapienter scripsit,colum.j.lib.ij.& consi.liij.præclarè.colum. penul.eodem lib.ij.& consi.xx.clementißimum Deum,colum.ij.lib.iiij.Alexan.in l.ij.in prin. colum.j.ff.sol.mat.& consi.lx.omisso multiloquio,colum.ij.versicu.& per hoc apparet,libr.j. & consi.lxxj.circa hæsitationem,lib.vj.Soc.consi.lxxxiiij.accuratißimè,colum.ij.versicu.quibus tamen non obst.libr.iij.& remißiuè per Fel.in c.ne Dei , ante fin.de simo. Longum verò tempus dicitur decem annorum,gloss.in l.cùm de in rem verso,ff.de vsur.& in l.si filius, C.de petitio.hæredit.& vtrobique Docto.cum multis etiam concord.à me collect.sup.tit.proximo, §.j.in glo.iiij.in fin.& voluit nuncupatim in hoc casu reditus annui, Cardi.in d.§. cùmque annui reditus,in fin.

Perpetuum tẽpus quod dicatur.

Longum tempus.

Reliquiæ præteritæ reditus annui, an inter mobilia connumerentur.

10 ¶SECVNDO PRINCIPALITER limita, quod dictum est, annuos reditus inter bona immobilia collocari, vt scilicet procedat pro tempore futuro: nam quâtùm ad reliquias, quarum iam cessit dies (arreragia vulgus nostratium appellat) & pro quibus exigendis iam competit actio, hæ inter mobilia assignantur, vt expressim voluit Andre. Alcia. in d. l. mouentium, ff. de verb. sign. & ante eum, licet non alleget, Bal. in c. j. col. vlt. versicu. quid de pensionibus. & ibi quoque Aluar. in c. j. §. si verò pacis, col. ij. versi. quid de pensionibus, (& Matth. Afflic. in §. si quis. in ij. not. col. 2. versicu. sed iterum quæritur.) titu. de pac. tenen. & non obscurè idem Bal. in c. quæ in ecclesiarum, col. iiij. versi. sed statim quæritur, extrà de const. & Soc. cõsi. c. incip. cum Baptistæ, col. ij. versi. item si essemus, lib. j. & clanculùm etiam Fran. Rip. in repe. l. rem quæ nobis, nu. 16. ff. de acq. pos. & apertissimè Car. Mol. in consue. Pari. tit. j. §. j. gl. j. nu. 36. in fi. Et ita quidem in practica obseruamus, vt mobilibus cedant. Et est expressa consuetudo apud Aurelianos, c. clxxiiij. quo in loco commentarij magis muti sunt, quàm pisces, atque etiam apud Borbonios, c. cclxxxj. Niuernios, tit. *quelles choses sont reputées meubles*, c. vij. Et vide tamen, quod in simili dicam infrà eo. tit. §. xxxij. gl. j. num. 81. tamen prior, & seq.

Consuetudo de eare.

Quid in reditu merè personali.

11 ¶TERTIO LIMITA post Bal. in d. §. sciendum, titu. de feud. cog. vt procedat in præstatione annua reali vel mista, non etiam in mera personali, pro qua non competit petitoriũ, nec ideo possessorium: vt no. in l. vlt. ff. quot. bono. & à Cyn. in d. l. si certis, C. de pact. Et idem propè Guli. Cu. in d. l. sciendum. & ibi quoque Bar. Albet. ipse Bal. Alex. & Iason, ff. qui satisd. cog. dum dicunt annuos istos reditus tum demum releuare à satisdatione, tanquam immobilia, cùm debentur super re immobili, quæ illis præstandis est obligata: secus si simpliciter debentur actione personali. per l. vlt. §. vlti. ff. de contr. emp. iuncto §. si fundus, versic. diuersa, in d. l. sciendum. Illam quoque distinctionem posuit ipse Bal. in addit. Specu. titu. de resti. spoli. §. nunc dicemus, colum. penult. Franc. Are. d. consil. x. vbi supra. & Barba. in l. sed si ex stipulatu. column. xiiij. versi. adde etiam inquantum Rom. dicit. ff. de verb. oblig. & Caro. Rui. consil. lxxxij. circa primam, colum. ij. nu. 5. lib. ij.

Possessoriũ an possit intentari pro reditu annuo.

12 ¶Sed aduerte, quoniam Cy. & doct. vbi suprà primo loco allegati, non tractât expressè, verùm annua præstatio sit inter immobilia, an mobilia annumerãda: sed illud tantùm, an ratione cessationis huiusmodi præstationis possit intentari possessorium, aliis affirmantibus, aliis negantibus: nec tamen eorum ratio aut fundamentum in hoc est, quòd sint mobiles, aut immobiles: sed aliis ducuntur rationibus: vt videre licet apud eos, & Roffre. in summa C. vnde vi. versic. circa prædicta, & versi. quæritur circa interdictum, & iterum C. vti possi. in fi. & Spe. ti. de censib. in prin. & Ioan. And. & Panor. in c. peruenit, de censibus. Bal. in l. iubemus nulli, in princi. col. j. C. de sacros. eccl. & in repet. l. ij. col. vj. versicu. sciendum est autem, C. de ser. & aqu. & Cano. in c. querelam, de elect. & Signo. consi. ccxxij. in q. nume. 4. Pet. Anch. consi. ccclxxxvj. in lite, col. j. Domi. in c. nullus, ij. q. ij. & Panor. in c. sicut, in j. no. extrà de re iudi. & consi. xxiij. in causa quæ ad præsens, in j. dubio, lib. ij. Rom. consi. ccxj. in casu propositæ consultationis, in iij. dubio. Ange. Aret. in §. j. colum. ij. Instit. de interdi. Fel. in c. conquestus, paulò ante fin. de fo. competen. & Steph. Bertran. consi. xxxviij. existimo, col. j. lib. j. & consi. cxx. tristi. eo lib. j. Matthæ. Afflic. decisi. Neapo. cccxcv. pro decisione. & Phili. Dec. consi. cxxxvj. in causa reuerendi, col. j. & dicemus aliquid infrà, §. xxxij. nu. lxxix. sed id satis. Fran. Curt. Iuniorem in tracta. feud. in secunda parte. priu. char. totius operis v. col. iiij. versi. & ideo videmus.

13 ¶Illam autem Gul. Cu. & aliorum d. l. sciendum, distinctionem nuncupatim refellit Maria. in d. tract. oblationum: quoniam pro locatione (inquit) competit actio merè personalis: vnde sicut sine debita solennitate non est licitum Prælato locare in perpetuum, vel ad longum tempus, cle. j. de reb. eccle. non ali. ita nec debet esse licitum hos annuos reditus etiam personales, cùm sunt perpetui vel longi temporis, alienare. Et sunt multi non contemnendæ autoritatis, qui simpliciter tenent, annuos reditus releuare à satisdatione, nulla facta distinctione, sint reales, an personales. Ita enim tenuit Cy. ipse in d. l. hac edictali. §. his illud, C. de secũ. nup. & Ang. in d. l. sciendum, col. j. versi. sequitur in litera. Nostra autem consuetudo apertè declarat has annuas præstationes etiam merè personales, veluti immobilia censeri, in eisque nostrum retractũ habere locum, cùm dicit, *Rentes generales assises generalement sur le uendeur.*

Reditus annui à fisco, republic. aut aliàs ex publico debiti, à sa-

14 ¶Illud autem certum est, quòd si huiusmodi reditus debentur à fisco, aut aliàs ex publico, vt sunt imprestita, quæ vocant, siue banchum, quod etiam appellant, Venetiarum, Genuæ, vel Lugduni, tunc licèt non debeantur ex rebus immobilibus, æquè tamen releuant à satisdatione, ac alia bona immobilia: vt voluit Raph. Fulg. in d. l. sciendum, & ibi post eum Alex. colum. vlt. & Iason, colum. penul. versi. tertiò limita, hac ratione moti, quòd fiscus & respub. semper sunt soluendo. l. ij. ff. de fund. dot. Et ita (inquit Alexand.) loquitur d. l. iubemus, in princ. cum gloss.

Sed

Sed huic sententiæ reclamat Caro Ruin.d.consi.lxxxij.oum.ij.versicu.nec obstat,lib.ij. Super hoc autem in vniuersitio,an scilicet & quando huiusmodi reditus coonumerantur inter immobilia,sunt & aliæ huius regni consuetudines:vt videre licet apud Parisienses, c.consuetudinum eius loci lvij.& Meldenses,cap.lxvj.& seq.vbi etiam expressè dicitur, in his locum esse retractui.Senooenses,c.xxxj.iuncto cap.xxxiij.vbi & idem dicitur.& iterum cap.x.Trecenses,cap. lxvj.& c.cxlviij.vbi etiam tractatur de retractu.Vitriacenses,capit.cxxxj.& Belquercenses,cap. xxxj.Aurelianenses,cap.clxxv.& cclxij.Egolismenses cap.lv.Bituricenses, titu.*de retract*.cap.j. Burgundiones,eodem titu.cap.octauo.

...tisdatione excusant.

Consuetudines aliquot regni, quæ reditus annuos inter immobilia connumerant.

15 ¶SED DVBITARI posset,ao emptiones horum redituum annuorum sint licitæ,(intelligo de his generalibus,quos etiam vulgus *rentes generales* appellat,vti etiam facit nostra consuetudo:alij vocant *hypotecques,rentes à rachapt,rentes uolantes*, quarum fit mentio in postremis constitutionibus Lud.xij.c.lxxj.Iason liuellos vocat in l.j.col.xiij.versic-quartò quæro.in j.lect.& col.ix.versi.quid autem,de pecunia,in ij.lect.C.de sum.Trini.)Id quod sæpius agitatum est,& disputatum à Theologis,nostrisque scriptoribus , qui multa in vtranque partem adduxerunt, quæ non est opus huc trãscribere, quia iam nimiùm inculcata res est:& veluti in rem iudicatam trãsacta,licitas esse has emptiones,si modò fraus absit & interueniat iustum pretium, sicuti voluerunt Inno.Host.Io.And.Anto.Cardi.Flor.Panor.Io.Ana.& alij in c.in ciuitate, de vsur.ipse Ioan.And.in addi.Spe.in rub.eiusdem tit.idem Pan.in c.conquestus,col.vlt.versi.octauus casus,eod.tit.& abundè in dispu.incip.Augerio,in vlt.dubio.Old.conf.ccvij.vniuersis,vbi ita dicit fuisse determinatum in curia Romanã.Bald.io l.j.col.vij.vers.& hoc facit ad quæstio. C.de iis quæ pœnæ oo.& in c.j.col.pen.versi.extra quæro,de iureiu.& in c.j.ad fi.tit. si de feud.vas. ab ali.interp.& consi.cliiij.instrumentum,lib.ij.& latè conf.cxxxiij.& quòd dictus,per totum, lib.iij.& consi.cc.quæritur de tali casu,eo.lib.iij.& consi.ccxcij.quia ex facto,lib.v. Albert.in l.iubemus nulli,§.vlti.col.iij.versi.quid de tali contractu,C.de sacros.eccl.& in suo vberrimo lexico,in verbo,vsura,le iij.versic.quid de illis.Pe.Anch.latè consi.xxx.dubitari solet.& in sua dispu.incip.antiquis,in solu.quæsti.io iiij.casu.Lauren.Rod.in c.consuluit,in xj.q.& sequen.de vsur.Ro.consi.cccij.ego hunc contractum,& Raph.Co.conf.clxxxj.proponitur. Panor.in sua dispu.incip.Augerio,in iiij.eodémque vlt.dubio.Pau.Cast.consi.cclxxxix.præsens dubium,lib. ij.Barb.consi.lxvj.scribitur præclarè,col.iij.& seq.libr.ij.Amb.Vigna.in tract. quem de vsuris scripsit super c.salubriter,in multis locis,eo.titu.Ias.in d.l.j.locis sup.allegatis,C.de sum.Trin. & Steph.Bertr.consi.v.viso processu,nu.4.lib.iij.& Fran.Ripa,lib.j.respon. c.xix.recipiendo, & è Theologis scholasticis(ij enim soli,quantùm ego legerim,hæc tractarunt)Anto.Flor.in ij. parte summæ,tit.j.c.viij.versi.alius contractus,& seq.vsque ad versi.pe.eiusdem c.viij.Bap.Salu.in sua summa,in verbo,vsura,le ij.io ij.q.Richar.in ij.quotlibet.q.xxiij. arti.iij.Ange.Cla.in eodem verbo,le j.versi.xlviij.Ioan.Gerson.in lib.de contractibus.Pet. Vber.in lib.cui titulum nuncupauit de cultu vineæ.c.ij.iiij.partis.Conra.in tract.de contract.q. lxxix.& iterum quæst. lxxxiij.vbi latissimè omnium hanc rem disputat.Et è Philosophis,Phil.Melanchthon in Epitome moralis Philosophiæ,vbi eam item scientissimè tractauit. Et ita declaratum est à summis Pontificibus noo semel,conuocato fratrum concilio,vt patet in extrauag.hodie,& extrauagã. seq.sub tit.de empt.& vend.vbi id dicitur procedere,etiamsi appositum sit pactum reuendẽdi.

Licitã esse horum redituum generaliũ comparationẽ,modò fraus absit.

16 ¶Verùm huiusmodi emptiones fuere nonnihil suspectæ,ab iisque semper abstioui,& amicis abstinendum censui:vti etiam fecit Inn.in d.c.in ciuitate , & Steph.Bertr.consi. clxx.si noo sine, lib.iij.& iterũ cõsi.ccvj.quod est eiusdẽ initij,eo.lib.iij.Ideóque odiosæ sunt nostris sanctionibus principalibus:vt patet ex illis secundis ordinationibus,quas vocant,Regis Ludo.xij.eod.c. lxxj.quo cauetur,oon nisi quinque postremorum annorũ reliquias peti posse,ob id vt ibi nuncupatim dicitur,quòd huiusmodi contractus sunt odiosi,& restringẽdi.Quáquàm scio & hos passim approbari,modò sit iustum pretiũ,nec aliud sit quod eos vitiet, vt paulò pòst dicemus.

Redituum generaliũ cõparationem suspectam esse.

17 ¶Quod autem sit iustum pretium venditionis huiusmodi annuarũ pensitationũ,intelliges ex d.extrauag.hodie,Pau.Eleaz.in c.salubriter,extrà de vsur.Bart.in l.in lege Falcidia,ff.ad legẽ Falcidiam.Bal.in l.vlt.§.prætereà,col.ij.versi.adhuc est dubium,C.de iur.do.& in c.consultationibus,col.ij.vers.sed nunquid valeat,extrà de offic.delega. Cæpol.cons.causarũ ciuiliũ xv. circa casum,col.vlt.& ex Theologis Ioan.Capistrano.in tract.de vsur.charta 4.versic.secunda quæstio circa decem.qui in ea sunt sententia,vt decem pro vno sit iustum pretium,& huic opi. adstipulatur tex.in l.Papinianus,§.vnde si quis,ff.de inof.test.vti illum declarat Cor.cõs.cclxv. circa primum,col.ij.ver.& maximè,lib.j.Et id video apud antiquos nostros fuisse obseruatum.

Iustum pretiũ horum redituũ generaliũ quod esse dicatur.

Decẽ pro uno secundũ quosdam.

18 ¶Alij censent quindecim,per l.si quis argẽtum,§.finautẽ donator, versi.in reditibus,C.de donat.Et hanc secuta est consuetudo Montargiensium cæterorúmque Lorriensium, in reditibus

Quindecim secundum alios.

feudariis,tit.*des droictz & cens censuelz*,§.x.& seq.& ad hanc omnium proximè post quicunces accedunt semisses vsuræ,ita ex eo dictæ,quòd sint dimidia centesimæ.Hæc autem ita dicta est, quòd centesimo mense sortem conficiat,vt iam satis Hermolaus Barbarus in Plinium,Soci.in l.ij.§.item si reipublicæ,ff.ad leg.Falcid.& Budæus in lib.de asse j.multis certísque argumentis docuerunt.Igitur semisses ducentesimo mense sortem ipsam æquam:quæ si ad verum calculum reuoces,liquidò comperies sortem centum vnoquoque anno sex vsurarũ conficere : quod paulò minus est,quàm vnum pro quindecim.Has autem vsuras semisses omnibus hominũ generibus concessit Iustinianus noster in l.eos,C.de vsu.Nam & eas Plin.lib.xiiij.c.iiij.ciuiles & modicas esse dicit.Vt hinc facilè cognoscas, Accursium nostrum hîc hallucinatum fuisse,qui in l.j.in fi.C.de his quib.vt indig.interpretatur x.pro xx.in anno.Qui error ex alio eius & nostratium errore manauit,qui arbitrabantur centesimam vsuram(cuius semis dimidia est,vt diximus)sortem in anno æquare,& inter hos gl.in §.hoc ius,in verbo,centesimæ,x.q.ij.dum non intelligerent olim vsuras menstruas fuisse,id est singulis quibusque mensibus pensitari præstarique solitas,quod tamen discere debuerant ex l.Publia, §.Lucius, ff.deposi. & l. cùm stipulari sumus,ff.de verb.obli.vt omittam externorum testimonia,quorum plurima affert Budæus vbi suprà,& Hieronymus Grosotius adolescens supra vires ætatis doctus in commentario l.lecta, ff.si certum pet.Sed quibus addes Aristophanem statim in principio Comœdiæ,cui titulus est Νεφέλαι,id est,Nebulæ:

Semisses vsuræ quæ dicantur.

Semisses vsuræ permissæ.

Menstruæ vsuræ.

Ὀνειροπολεῖθ' ἵππους, ἐγὼ δ' ἀπόλλυμαι,
Ὁρῶν ἄγουσαν τὴν σελήνην εἰκάδας.
Οἱ γὰρ τόκοι χωροῦσιν. Et rursus in eadem Fabula:
Socrat. Τί δῆτα τοῦτ' ἂν ὠφελήσειε. Strepsiades. ὅτι,
Εἰ μηκέτ' ἀνατέλλοι σελήνη μηδαμοῦ,
Οὐκ ἄν γ' ἀποδοίην τοὺς τόκους.

19 ¶Alij rursus(vt redeamus ad principale institutum)arbitrãtur xx.pro vno iustum esse pretium, per gl.in l.perpetua,in verbo,iusta quæ est vlt.C.de sacr.eccl.quæ dicit iustam pensionem esse eam,quæ xx.annis valorem rei conficit,per tex.in §.si verò alicuius ecclesiastici,in Authen.de non alie.vbi & id not.Ang.atque etiam Rapha.Fulg.& Pau.Cast.in d.l.perpetua.& Spec.titu. de loca.ix.nunc aliqua,versicu.dicitur autem,qui est sub vij.q.Ro.consi.ccclxix.circa primum, col.ij.vers.secundò si consuetudo. & consi.cccexxiij. pro pleniori, post prin. Corne.d.consilio cclxv.col.ij.versi.in his enim rebus,lib.j.& consi.clxxxj.visis nonnullis,col.xxv.vers.nam iusta merces,lib.ij.& consi.ccj.quod est eiusdem initij,col.v. versi.insuper dicti,libr. iij.& consi.cclxxxv.viso processũ,col.iij.versi.non refert,eo.lib.iij.& Stepha.Bertr.consi.cccxviij. quamuis, num.2.lib.iij.vbi id dicit ita communiter teneri.& Cepola in tractatu de simulatione contractuum,in iij.præsumptione,colũ.j.Guid.Pap.consi. clxxx.circa processum,col.j. versi.secundò præmitto,& iterum ver.& his.& Ias.in l.si fundum per fideicommissum,col.ij. ver.item adde, ff.de leg.j.& huic æstimationi omnino conueniunt vsuræ quicunces,quæ vncia vna sunt minores semissibus:& ita appellantur,quòd quina annua singulis centenis pariãt.Sed nos de huiusmodi æstimationibus plenissimè dicemus infrà titu.*de notaires*, §.ij. vbi locus est eiusce rei peculiaris.Sed interim illud tantum Lectores admonuerim sanctissimum Senatum nostrum Parisiensem huiusmodi vẽditiones ad decem aut maius pretium infra duodecim tolerare,nec reprobare cõtractus ita factos,sed eos reducere ad quindecim.Si autem pretium sit duodecim, non aliter reducere,quamuis sit infra xv. Censuit enim Senatus huiusmodi vsuram vnius pro duodecim esse temperatam,vti etiam censuit Ioan.And.in addi.Spe.tit.de vsur.in j.addit.

Viginti pro vno iustum esse pretium secundum quosdam.

Senatus Parisiensis quid in hac redituum generaliũ emptione obseruet.

20 ¶NEC DENIQVE PRÆTERMISERIM in hac annuarum pensitationũ mentione id vnum,de quo sæpius dubitari vidi,debitores earum posse cogere creditores,vt capiãt assignationem siue(vt Galli nostri vocant)assietam earum,id est,vt pro eis in solutum accipiãt fundum quempiam,per tex.in l.si quis argẽtum,§.si verò,& ibi Bal.qui cum §.legit cum prin. huius l.col.vlt.versi.si verò not.quòd si debitor.C.de dona.vbi tamen ipse Bald.dicit nonnullos dicere,id ibi speciale esse in casu donationis huiusmodi pensitationum fauore donãtis:sed secus in aliis casibus. Et id tanquã sing.reassumit Ias.in l.nõ amplius,§.cùm bonorũ, ff.de leg. j.vbi & id prætereà dicit not.tanquam quotidianum.Sed & pro honorabili laudat idem Iaso. in l.ij.§.mutui datio,col.pen.versi.xvij.fallit,ff.si cer.pet.Et id quoque sing.dicit.Carol.Cotta. memor.incipi.solui non potest,post prin.& not.Pet.Gerar.à Pe.singu.xxxiiij.mãda memoriæ. Et facit etiam tex.in l.filiusfamilias.§.apud Marcellũ,ante fi.ff.de leg.j.& quod scribit Io.And. in addit.Spec.tit.de instrumenti edit.§.dicto de impugnatione,versi.nunc dicamus de inuentario,in addit.incip.de Trebellianica,ibi,sed adhuc quæritur,& Collect.in c.pastoralis,colũ. iij.versi.item quid si quis,extrà de dona.Et facit etiam tex.in Auth.hoc nisi debitor,C.de solu.& quod not.à Corse.& Aufre.in decis.Tolos.quæsti.lxviij.item fuit quæsitum si creditor.

Poßintne cogi creditores assignationem bonorum redituum accipere.

¶Ver

21 ¶ Verùm Pau.Cast.consi.xlvij.vltra ea quæ superius,col.vlt.in vlt. dubio,libr.ij.tenet omnino non audiendum esse debitorem,qui petit assignari fundum creditori, cuius reditus sufficiant soluendo debito annuo.Nam ille(inquit) tex.io d.§.apud Marcellum, & quod tradit Io.And vbi suprà,loquuntur,quando alicui est relictum prædium,isque iussus est præstare onus quodpiam ex reditibus eius prædij:quo casu non tenetur vltra quàm ex eo percipitur.Ideóque si velit id relinquere creditori,liberatur.Non sic,quãdo quis tenetur in genere:ideóque si nó perciperetur ex vno prædio,teneretur ex alijs,l.quidam testamento,ff.de leg.j.propterea non debet audiri volens assignare vnum prædium,& ita omnino liberari:quia cùm sit ipsius periculum,id in creditorem transferret:quod esse non debet in sua potestate.ar.l.iij.§.j.ff.de iureiu. Hæc ille.Et idem voluit Masuer.tit.de loca.& iure emphy.§.item sciendum, per quædam iura quæ mihi nihil facere videtur,& hac etiam ratione, quòd aliud pro alio creditori inuito solui non potest.Quibus adde quod scribit Bal.in l.creditor,la ij.ff.si cer.pet.quòd si onus quodpiã reale est,& habens originem principaliter à re ipsa, debitor liberatur rem eam cedendo creditori.Sed vbi debetur à persona ratione personæ,secus.est:quia concernit totũ patrimonium præsens & futurum,per multa ibi ab eo allegata,quæ sunt omnibus obuia.Et vide etiam, quæ de renuntiatione emphyteusis & feudi dicturus sum infrà eod.tit.§.xxxiij.Et adde ad id quod suprà dictum est,nonnullos dicere id quod scribitur in d.l.si quis argentum,§.si verò,esse speciale fauore donantis,& id quidem tenere Barb.in rubr.extrà de dona.col.vlt.

OV AVTRES CENSEES POVR IMMEVBLES.

AVT QVASVIS ALIAS RES HABITAS PRO IMMOBILIBVS. GLO. VII.

1 VIVSMODI videri possunt actiones,quæ competũt ad res immobiles:nam & eæ censentur immobiles:vt econtrario quæ ad res mobiles competunt,mobiles:ex sententia glossæ,& aliorum in l.j.C.si aduers.transact.& gloss.in §.hæc ergo,in verbo,numeranda,in Auth.de non alienan.Dy.& Barto.in l.potest,ff.de Auth.tu.Pet.à Bel.pert.in l.vlt.col.ij.versic.item potest saluari,C.in quibus causis in integrum restitur.non est necess.Zenz.in extra.Ioan.xxij.ad conditorem,in princ.in verbo,mobilium.Fed.Senen.consilio xij.fratres prædicatores,col.vltim.Collect.in c.nulli,colũ. vlti.versi.nunquid ergo nomina,de reb.ecc.non alien.Bar.& Ang.in l.si sic legatum,§.vl.cum l.seq.in fi.ff.de leg.j.Bal.in l.iubemus,la ij.in prin.C.de sacros.eccl.& in l.ita demum.in fi.C. de colla.& in c.j.§.sciendum,col.j.tit.de feud.cog.& consi.ccxlvij.præmisso statuto,col.ij.lib. j.& consi.cccclxxvij.recolo,col.ij.versi.porrò,lib.v.Ang.in l.j.§.fuit quæsitum,& ibi Ro.ff.ad Treb.& in §.aliud quoque,col.ij.vers.sed iuxta hoc quæro,in Auth.de æqual.doti.Pan.consi. lxiij.quædam domina,col.iiij lib.ij.{Roma.in l.nam quod.§.sed etsi quis.quem legit sub l.apud Iulianum,col.j.ver.quid autem si verbo.ff.ad Sc.Treb.}Io.Plat.in l.ij.§.ad filiorum,circa medium,C.quando & quib.quar.pars,lib.x.& in l.j.in prin.C.de impo.lucra.descrip.eod.libr. Alex.consi.xvj.viso titulo quæstionis,col.vlt.versi.fortificantur prædicta,libr.j.& consil.xxxj. quod est eodem initio,col.ij.ver.sed ita est,lib.j.quod reperitur consi.cxj.lib.iiij.nisi quòd huius initium est,viso themate quæstionis.& rursus idem Alex.consi.cxxv.visis & consideratis,io fi.eod.lib.j.& consi.xlix.viso processu,col.j.lib.iij.& cons.liij.visis & consideratis,col.ij.versi. secundo principali,eo.lib.iij.& consi.xcij perspectis diligenter,col.ij.ver.& sicut dixi,lib.vj.& consi.cxlj.viso statuto,col.vlt.lib.vij.Masuer.tit.de executi.§.item nomen seu actio.Barb.cõs. xxij.Deum inuocent,col.iij.ver.ita in proposito,lib.iij.Corne.cons.ccxxxvj.diligenter,col.pe. versi.nec etiam obst.lib.iiij.Card.Alex.in d.c.j.in prin.col.pen.vers.sed quid de nominibus,ti. de pace tenen.Philip.Deci.in l.qui actionem,post princ.ff.de reg.ior.Iac.à S.Georg.in tract. de Roydis siue operis,col.v.versi.tertiò pro hac parte.Steph.Bertr.consi.lxxiiij. ponitur in facto,nu.7.lib.ij.& consi.cv.quod est eiusdem initij,nu.14.eod.lib.ij.Ant.Rub. cons.lxj.tota difficultas,col.j.Matthæ.Afflict.in const.Siciliæ incip.circa violentiarum,colum.vl.Et de hoc est expressa consuetudo Niuernensium,titu.*quelles choses sont reputeés meubles*,cap.vij. *Actiones censeantúrne mobiles,an immobiles.*

2 ¶ Quæ sententia multis comprobari potest.Primùm enim actiones competentes ad res mobiles vsucapiuntur triennio:ad res immobiles decem vel viginti annis.§.j.ver.sic.& ideo,Institut. de vsucap.& tradit Bald.in l.non est, ante fi.C.qui.non obst.long.temp.præscr. Et facit l.corruptionem,& ibi glo.in verbo,excludere,C.de vsufruct.Et etiam de Iure canonico, quod requirit quadraginta annos ad vsucapiendam rem immobilem ecclesiæ,idem tempus requiritur ad vsucapionem actionis,quæ pro ea competit,c.ad aures, de præscript.Item actiones competentes minoribus ad rem immobilem sine decreto alienari non possunt:ad rem mobilem pos- *Actiones minorum an sine*

decreto poßint alienari.

An & actiones ciuitatibus competentes.

Et quæ competunt ecclesiæ.

ſunt:vt no.per glo.& doct.in d.l.j.C.ſi aduer.tranſact.& Bar.conſ.l.Gilius Petri,col.j.& conſ. lxx.reuerendiſsime domine,col.ij.verſ.quartò præmitto,& in l.ſi ad reſoluendã.& ibi quoque Bal.per illum tex.C.de præd.mi.Ang.in d.l.j.§.fuit quæſitum,circa medium,ff.ad ſenatuſcon. Trebel.Ioan.Plat.in l.vlt.C.de vend.re.ciui.lib.xj.vbi & idem dicit de actionibus competentibus ciuitatibus pro rebus immobilibus.Alex.d.conſi.cxxv.viſis & conſideratis,col.ij.verſic. modò ſit ius agendi,lib.j.vbi hanc dicit eſſe communem doct.concluſionem vbique approbatam.& conſi.xxvij.attentis narratis,col.vlt.li.iij.& d.conſi.liij.vbi ſuprà,& iterum col.iij.verſ. ſed certè,eo.lib.iij.& latè Corſe.qui ad hoc multa allegat,deci.Toloſa.q.cccciij.itẽ fuit quæſitum,an tutor poſsit dare,& multi ex iis quos ſuprà citauimus.Idem de actionibus competentibus eccleſiæ tradit Bal.in Authen.hoc ius,paulò ante finem,C.de ſacroſanct.eccl. Hinc & ſtatuta prohibentia alienationem immobilium,trahuntur ad actiones rerum immobiliũ.Corn.d. conſi. ccxxxvij.vbi ſuprà lib.iiij.Et generaliter eandem ſolennitatem requiri in alienatione actionis rei immobilis,quæ & in alienatione eiuſdem rei requiritur,reſpondit Alex.d.conſi.xxvij.ad fin.lib.iij.

Actiones diuiduæ aut indiuiduæ ex re ad quam competunt.

Actio certa aut incerta ex re ipſa.

Actionis natura & qualitas ex re.

3 ¶Sed & aliàs videmus,quòd aliis quoque reſpectibus eiuſmodi cenſentur actiones & obligationes,eiuſmodi ſunt res,ad quas cõpetunt:videlicet diuiduæ,aut indiuiduæ,l.ij.§.& harum,& ibi Iaſ.col.iij.in j.no.ff.de verbo.obl.& l.iiij.§.Cato,& ibi Dy.Bart.colum.ix.in v.quæſt.Ang. & Recentiores,eo.tit.& l.ſtipulationes non diuiduntur,& ibi Bar.in ij.oppo.& iterum colum. ix.in ij.quæſt.primæ partis.Paul.Caſtren.Alex.in j.no.& Iaſ.in ij.not.eod.quoque tit.idẽ Bart. in l.ſi vt certo,§.ſi duobus,col.ij.ff.commod.& in l.Græcè,§.illud,ff.de fideiuſ.Similiter ſi id quod eſt in obligatione,certũ eſt,facit certam actionis cauſam:ſi incertum , incertã,l.vbi,ff.de verb.obl.Et generaliter quod in actione eſt,eam modificat,vt noſtri loquuntur.l.ſi eum.§.vl. ff.ſi quis cautio.Nam & qui actionem habet ad rem recuperandam , ipſam rem habere videtur.l.qui actionẽ,ff.de reg.iur.& ibi concor.Nec intereſſe videtur, habeat quis pecuniã in numerato,an verò in nominibus:& in vtroque idẽ ius ſtatuitur.l.j.§.exactio,C.de rei vxo.act.& l.magis,§.non paſsim,ff.de reb.eor.& l.ij.§.mobiles,C.quando & quibus quarta pars,li.x. {Et qui prohibetur rem alienare,prohibetur & actionẽ quam habet ad eam cedere.vt voluit Dyn. in l.pupillus.ff.de auth.tutor.& in l.ait prætor.ff.de iur.delib.& Bald.conſ.cccxlix.qui litẽ habebat,circa medium.lib.ij.}Et in vniuerſum actiones adſumunt naturam & qualitates rerũ, pro quibus competunt:vt in pulchro caſu reſpondit Corne.conſi.clxxxviij.circa hanc conſultationem,in fine libri ſecundi.

Finis rẽ,qualis ſit, demõſtrat.

4 ¶Ad hæc,ſi eſſent exactæ res mobiles,vel immobiles,ad quas actiones dantur,eſſent omnino, vt erant ante exactionẽ.Ergo & ita ante exactionẽ cenſeri debent:nam finis demonſtrat,qualis res ſit cenſenda.l.ſed & ſi quid.§.j.ff.de vſufru.& c.fraternitatis,§.vlt.extra de frig.& malef. Et voluit Specu.huc reſpiciens,nempe vt res ſit cenſenda mobilis vel immobilis ex fine,in tit. de fructib.& intereſ.§.ſcias igitur,verſi.ſed quid ſi debeo.& dicemus latiùs infrà in eadẽ glo. nume.44.incip.tum etiam quia finis.Denique ad hanc ſententiam citatur l.nepoti, ff.de fund. inſtruct.& l.qui filium,& l.quæſitum,§.vlt.ff.de leg.iij.& alia huiuſcemodi iura.

Duæ limitationes ad ea quæ dicta ſunt.

5 ¶Hanc autẽ opinionem duobus modis limitat Bal.in c.ſciendũ, col.j.tit.de feud. cog.Primùm vt procedat,niſi in caſibus,in quibus inuenitur ſeparata iuris diſpoſitio ſuper actionibus,vt in caſu l.à Diuo Pio,§.in venditione,ff.de re iudi.Secundùm,vt procedat in diſpoſitione legis:nã in diſpoſitione hominis actiones perſonales nunquàm continentur appellatione mobilium vel immobiliũ,nec etiam chirographi,in quibus continentur nomina debitorũ.l.Caius,in prin.ff. de leg.ij.Et hoc ſequitur Mart.Laud.in d.c.ſciendũ,poſt prin.& ibi quoque Card.Alex.col.ij.

Qui dicunt actiones inter bona immobilia reponẽdas.

6 ¶AT SVNT QVI actiones diſcriminatim reponunt inter bona immobilia, videlicet gl. in l.vlt.C.in quib.cau.in integ.reſt.non eſt neceſ.ar.l.ait Prætor,§.j.de iure delib.& gl.in c.ij. in verbo,iura,de reb.eccle.non alie.libr.vj.dum no.ex eo tex.iura atque omnia incorporalia poni inter immobilia:ibi enim idem ius in vtriſque ſtatuitur.& facit(inquit)l.vlt. C.de long. temp.præſcrip.vbi incorporalia præſcribuntur,vt immobilia.Sed & allegat d.l.iubemus,la ij. §.j.C.de ſacroſ.eccle.Et in hac quoque eſt ſententia Spe. tit.de reſt.ſpol.§.nunc dicamus,col. pen.ibi,ſed adhuc contra prædictos,& ibi Ioan.And.in addi.qui allegat d.gloſ.& rurſum ipſe Spec.tit.de ceſsi.actio.§.j.ver.ſed nunquid minor,dum ſimpliciter negat minorem poſſe cum autoritate tutoris ſine decreto ſua iura cedere.& Alber.in l.j.C.ſi aduerſ.tranſac.vbi & illud dicit,actiones eſſe immobiles ſuapte natura,ſed regulariter cenſeri ſecundùm naturam rerum, pro quibus competunt.Et facit vltra prædicta,quia quod incorporale eſt,moueri non poteſt.l. ſeruus,§.incorporales,ff.de acqui.rer.do. Et hinc generaliter iura incorporalia immobilibus comparari tradit Sal.in l.ſi à creditore,in fin.C.de actio.& oblig.

¶NEC

7 ¶NEC DESVNT, qui è diametro contrarij, censeant nomina esse mobilia, aut mobilium loco haberi: vt glo. in d.l. mouentium, ff. de verbo. significa. dum primùm dicit, ea videri esse immobilia, cùm moueri non possunt: per d.§. incorporales. Et subdit posse dici, ea mobilia esse, arg. d.l.ij.§. mobiles, C. quando & quib. quar. pars. & nihil aliud dicit, tanquam videatur huic posteriori opinioni inhærere, vt alibi protestatur in l. qui filium, ff. ad senatuscons. Trebellia. Et huic opinioni videtur prætereà adstipulari tex. in d.§. exactio, iuncta gloss. in verbo, incorporalibus, & ibi etiam Bald. & text. in d.l. potest, ff. de auto. tuto. & ibi gloss. quæ per eum tex. ius facit minori alienandi actionem cum autoritate tutoris sine decreto iudicis, contra quàm suprà diximus ex Spec. Et hanc opinionem secuta est consuetudo Auerniensis, titu. xvj. qui est, *Des achaptz, lotz & ventes*, cap. x. Ideo & ex consuetudine: eiusdem generis eodem titu. *de retract*, qui xxiij. est. cap. xxiij. retractus non habet locum in venditionibus nominum debitorum & actionum, non magis quàm mobilium: hæc enim omnia iungit. Secuta quoque est consuetudo Borboniensis, cap. cclxxxj. & iterum cap. ccccxliij. vbi ex hoc dicit in his non esse locum retractui. *Qui cōtrà inter mobilia.* *Cōsuetudines.*

8 ¶ALII RVRSVM in ea sunt sententia, vt sit distinguendum, an aliquid debeatur respectu rei immobilis, vt tributum, decimæ, afflictus (quem vocant) & tunc actiones in eas res competentes sint connumerandæ inter bona immobilia. Sin verò pro nominibus & debitis competant actiones personales, hæ mobilibus annumerentur, licet pro re immobili debeātur: per l. liberto, §. Lucius, ff. de an. leg. iuncta l. vlti. ff. de contrahend. empt. Et hos dicit fortè non malè dicere Alberi. in Authen. hoc ius, colum. v. versic. alij. distinguunt, C. de sacrosanct. eccl. & respondet ad l. sciendum, §. item qui, versic. cum verò, ff. qui satisd. cogan. qui videtur facere contra eam opin. vt ex hoc quoque intelligas eam illi placuisse. & id voluisse videtur idem Alber. in l. vlti. in princip. ff. de donat. dum post aliorum in hac re op. tandem se remittit ad ea quæ scripsit in d. Authen. hoc ius. *Aliorum in ea re op.*

9 ¶SED ET MVLTIS placuit nomina & actiones neque mobiles esse, neque immobiles, sed tertiā quandā & separatam speciem: & inter cæteros Spec. tit. de fructi. & interes. §. scias igitur, versi. sed pone, Prælatus, ibi, secundò quæritur, & ibi etiā Ioā. And. in addi. illius, in versi. sed quid si debeo, qui confestim illum sequitur. Barto. & Raph. Fulg. in l. quam Tuberonis, §. vlt. ff. de pecu. ipse Bart. in l. si conuenerit, la ij. in prin. ff. de pig. act. & in d.l.j. & ibi etiam Fulgo. C. si aduers. transact. vbi dicunt nomina non comprehendi in donatione rerum mobilium & immobilium. idem Bart. qui & hoc idem dicit in hac specie donationis, in l. Centurio, col. vij. versi. vel quid sit, ff. de vulg. & pup. & in l. vlt. versi. quid si legatur, ff. de vsufru. leg. vbi idem dicit de legato bonorum mobilium & immobilium & cons. Ij. Bonauentura, ad fi. & consil. ccxxxiiij. Lena Mactarelli, colum. ij. quod idem est cum præcedenti, nisi quòd habet aliud initium, & vtrobique illud dicit de legato. & Oldra. consi. ccxix. factum tale est, dominus Rex Franciæ. Alb. Gand. in suo opere maleficiorum, tit. omnium postremo, col. antepen. versic. item pone in statuto: vbi dicit: q; si omnia bona mobilia & immobilia homicidæ debeāt publicari, non comprehenduntur nomina debitorum. & Guid. Sux. qui idem dicit in sua disputat. incip. pone quæsti. de facto statutū est in ciuitate Pergami. Alberi. qui idem quoq; firmat, in d.l. mouentium, ff. de verb. signifi. in tertia parte statutorū, q. xiij. item quæro an publicani. Petr. Iac. in sua summa, tit. de act. ex testamento, col. vij. versi. itē omnia bona mea, cum multis seq. vbi id latè disputat. Lapus alleg. xcij. imprimis videndum est, ad fi. Bal. in l.j. in prin. C. de Præto. pig. & in l. si arrogator. col. antepen. ff. de adopt. & in l. si constante, §. vlt. in fi. & ibi etiam Alexā. ff. sol. mat. vbi & illud dicunt de publicatione bonorum mobilium & immobilium. Idem Bald. inc. vigilāti, col. ij. versi. nec obst. dictū, extrà de præscrip. & consi. xlvj. quidam nomine Cola, ad fi. lib. ij. vbi ex hoc dicit quòd substitutio facta de bonis mobilibus & immobilibus, non est vniuersalis nec directa, & consi. ccccxxiij. Andreas, lib. iij. & consi. cccclxxxv. qui legat, lib. iiij. quibus consi. illud dicit de donatione bonorū mobilium & immobiliū. Ange. consi. cccxxviij. consultatio prædicta, vbi ex hoc dicit executores deputatos ad executionē bonorū mobilium & immobiliū, nihil iuris aut facultatis habere in nomina & actiones. Aluar. in d.c.j.§. sciendū, tit. de feud. cogni. Card. Flo. in clemen. j. in princi. in x. & xj. q. & ibi quoque Imo. col. penul. de reb. eccle. non alien. vbi ipse Cardi. illud quoque dicit de publicatione, & donatione. & idem Car. consi. lxvj. statuto ciuitatis Tergesti: vbi id dicit maximè procedere in statutis. & latius cōsil. lxxij. sigillatim ad singula, col. j. Imo. in c. ex parte, quod est penulti. circa medium, extrà de consu. vbi & illud dicit de legato bonorum mobilium & immobilium. Panor. in c. relatum, le ij. in j. not. de testa. Pan. Cast. consi. ccxxvj. dico dictum Ser. Franciscum, circa mediū, lib. j. Maria. in tract. obla. in libello viij. in vj. quæ. Bene. Capra, consi. ix. punctus, quidam magister, col. ij. versi. circa secundum, & consi. xxviij. punctus fuit quidam Ser. colū. vlti. & consi. lxvj. punctus quidam Bernardus, colum. iij. & consil. lxxviij. punctus, Bunarellus, colum. iij. quibus locis lo- *Aliorum item opin.* *Actiones tertiā speciē constituere.* *Actiones non comprehēdi in donatione, aut legato, aut confiscatione bonorū mobiliū & immobiliū.*

cis loquitur de legato bonorum mobilium & immobilium.& cõsil.cxxxj. in nomine Domini, cùm vt præsupponitur,in fi.Alex.in l.j.col.uj.ff.de vulg.& pupil.substi.& consil.ix. visis verbis testamenti,colum.vlti.lib.j.& consil.xlv.habita,colum.uij.versi.primò enim,eod.lib.j.& consil.lij.viso themate,colum.vlti.eod.lib.j.& consil.xij.viso themate, colum.iij. versicu. nec dici potest,lib.ij.& consi.cix.viso themate quæstionis,col.uj.lib.uij.& consi.lxvuj.quia consultationem hanc,in secundo dubio,lib.vj.& consi.clxxj.in causa & lite,col.uj.versi. pro confirmatione,eo.lib.vj.& latè consi.ccxliij.ponderatis, c.li.vj.Fran.Aret.in l.ea demum, C.de collat. & consi.liiij.in causa magistri Blasij,col.vltim.Corne.latè consi.ciiij.circa primum, col.iij. lib.ij. vbi ob id dicit valere donationem omnium bonorum mobilium & immobilium,præsentiũ & futurorum:cùm in ea contineantur actiones & nomina,& consil.clxxiij.quod est eodem initio,ad fi.lib.uj.& consi.vj.in hac consultatione,col.ij.lib.uj.vbi & id dicit procedere in materia quoque fauorabili.& consi.luij.in themate,col.ij.versi.ex alio etiam,eod. lib.iiij. & consil. lxuij.in casu præsentis consultationis,col.ij.versi.& verbum,lib.iiij.& consi.clxxxviij. quia petitio,col.ij.versi.& non claudunrur,eod.lib.uij.& consi.cccxvj.in consultatione,in fi. eod. lib. iiij.Barb.in c.relatum,col.j.de testament.vbi illud dicit de legato.Guid. Pap. decis. Delphin. ccxcj.appellatione bonorum:vbi etiã dicit ob id valere illam generalem donationem , de qua nuper diximus.& decis.cccxlj.super quæstione,versi.sed an publicatione:vbi illud dicit de publicatione.& deci.ccccxcix.testator quidam,vbi loquitur de legato.& consi.lij. factum tale est Ioanneta,colum.vlt.vbi idem dicit.& consi.lx.ad dubia elicita, in secundo dubio:vbi etiã dicit valere donationem illam generalem omnium bonorum mobilium & immobilium, præsentium & futurorũ.& cõsi.ccxv.vertitur quæstio,col.ij.versi.quia etiam.Soc.si is est,qui & illud dicit de donatione,in tract.fal.regula cviij.donatio omnium bonorum,in j.fallent.vbi dicit id not.voluisse Bal.consi.inci.Naphydus,Ang.Are.in §.j.Insti.de inu.stip.vbi ex hoc dicit in obligatione omniũ bonorũ mobiliũ & immobiliũ nõ cõprehẽdi nomina & actiones.Ias.in l.stipulatio hoc modo concepta,ante fi.ff.de verb.obli.vbi etiam ex hoc dicit valere illam donationẽ generalem,de qua suprà iam sæpius diximus,atque ita se consuluisse.& postea reperisse Bald. idem quoque consuluisse,cõsi.ccxxiiij.lib.ij.de quo postea loquemur,nulla alia eiusdem, nec aliorũ mentione facta,atque de hac re multùm gloriatur,tanquam admodum recõdita & abstrusa,cùm vix aliam apud nostros frequentiorem reperias.Et idem Iaso.in d.l.à Diuo Pio, §.

Iasonis gloria.

in venditione,col.ij.vbi etiã meminit sui illius con.fi.de re iud.& ita verè consuluit cõsi.v.stremui,col.iiij.versi.secundò pro ista parte,lib.iij.Philip.Deci.in eo.casu loquens,consi.xxx.cuius superscriptio incipit,donatio omniũ bonorum,col.j.versi.quartò Iacobus donauit , iunctis his quæ latè dicit col.vlt.ver.quartò non obst.& cõsi.ccxxxvij.in casu,in j.dubio.& cõs. ccclxxxj. visis his,col.ij.& consi.ccclxxxvij.quæritur an dominus,col.ij.& consil. ccccxiiij. viso eleganti, col.vl.& consi.cccclxj.præsens consultatio,in j.dubio.Catel.Cota.qui id dicit sin.memor.inci. bonis publicatis,versi.quid autem in donatione.& iterum memor.nomina debitorum.Steph. Bertr.consi.clix.li in pacto,post prin.lib.j.& consi.lix.voluissem,nu. 2.lib.ij.quibus etiam locis dicit valere donationem illam.& consi.xj.etiam si dum esset.nu.6.lib.ij.& consil.cvij.viso consultationis themate,nu.1.eo.lib.iij.& consi.clxij.Catharina,nu.2.eod.lib.iij.& consi. ccxiij. ponitur in facto,nu.3.eo.lib.uj.& consi.lxxxv.viso instrumento,ad fi.lib.uij.& consil. clxviij.donatio,in fin.eod.lib.uij.& consi.clxxv.non dubito,in prin.eo.lib.iiij. & consil. cxc. indultum, nu.3.eo.lib.iiij.Alciat.in l.vlt.in glo.vlt.col.iij.C.de pactis.Bernard.Land.in addi.Bart. consi.l. Gilius Petri.Fran.Ripa in l.j.nu.6.ff.de pigno.Et omnes vbique,præter vnum Pau. Eleaz.in c. ij.de rebus ecclesi.non alie.lib.sexto.

Nomina et mobilia pont ut diuersa.

10 ¶ Ad hanc sententiam adfertur d.l.à Diuo Pio,§.in vendirione,ff.de re iud.& d.l.quam Tuberonis,§.vlti.ff.de pecu.& d.l.ij.versicu.sed vbique,iuncto versic.mobiles,& versicu.in exigendis,C.quando & quib.quar.pars,lib.x.in quibus separatim diuisimque statuitur de bonis mobilibus & immobilibus,& nominibus.Et l.ad eum,in prin.ff.de donat. vbi nomina, & mobilia ponuntur vt diuersa,cùm dicitur,Quicquid habes tam in nominibus , quàm in rebus mouentibus,& l.omnes,in princip.& l.bene à Zenone,versi.& nemo, C.de quad. præscript. vbi etiam actiones & iura separatim nominantur à rebus mobilibus & immobilibus. Adferuntur quoque à multis non admodum pertinenter hæc iura,videlicet l.cogi,§.sed & miles,ff.ad S.C. Trebel.& l.si mihi Mæuia,ff.de leg.iij.& l.si cùm pupillus,ff.rem pupil.sal.for.& l.j. in fin. & l. iij.in prin.ff.pro soc.& l.ea quæ in nominibus,C.famil.erciscun. {Sed & est bonus text. à nullo,quem viderim,ponderatus in l.j.C.de præt.pigno.cùm dicitur,non solùm super rebus mobilibus & immobilibus sed etiam super actionibus.}

Quæ eadẽ dicũtur specie.

11 ¶ Nec desunt suæ huic sentẽtiæ rationes.Illa enim dicuntur esse eadem specie,quæ & substantia & natura,& eorundẽ effectuum productione sunt eadem,vt dicit Dy.in c.fine possessione, col.uj.versi.duæ possidendi qualitates,de reg.iur.lib.vj.Actiones autẽ à mobilibus & immo-

Actionũ substantia.

bilibus in his omnibus differunt. Nam primùm hotũ substantia est visibilis, corporea, palpabilis: ideóque & in loco, vt videre est, consistunt. Actionum autem & nominum inuisibilis, incorporea, impalpabilis. §. j. Inst. de reb. corp. & incorporalib. & l. ciuitates, ff. quod cuiusq. vniuers. nam & ius quod incorporale est, manu apprehendi nõ potest, vt etiam dicit Quintilianus li. v. c. x. Ideóque etiam nullo hæc loco circũscribuntur. l. si fideicommissum, §. tractatum, ff. de iud. l. Caius, in princ. ff. de leg. ij. & l. vxorẽ, §. legauerat, ff. de leg. iij. & l. cùm de Lanionis, §. vlt. ff. de fund. instr. & l. si mihi, §. j. ff. de leg. iij. vbi probatur & id procedere in quantuncunque generali, atque etiã vniuersali dispositione. Ex quo fit, vt si dono, quicquid Fontenai habeo, non comprehendũtur nomina & actiones, etiam si instrumẽta eorum eo loci sint, aut ibi debeãtur: secundum Bal. in l. j. in prin. ff. de stat. homi. cum multis concor. à me traditis in repet. l. si vnquã, in verb. bona, nu. ca. quid autem si quis donat. C. de reuoc. dona.

12 ¶ Hinc quoque fit, vt cùm mobilia & immobilia verè possideantur, l. iij. in prin. ff. de acq. pos. nomina tamẽ & cætera iura incorporalia verè non possideãtur. l. sequitur, §. si viam, ff. de vsuca. & l. seruus, §. incorporales, & ibi not. ff. de acq. rer. admi. & c. cũ ecclesia, in verbo, quasi possessionẽ. de cau. pos. & prop. Ideò nec illorum dominium transfertur, nisi facta traditione, & sic possessione apprehẽsa. l. traditionibus, C. de pact. & l. si ager, ff. de rei vend. In his autẽ cùm traditionem non recipiant, vt dicitur in d. §. incorporales, sufficit in id patientia. l. si ego, §. j. ff. de Publi. in rem act. Bar. in l. quoties, per illum tex. ff. de seruitu. & Bal. in l. per diuersas, col. pen. in xiiij. q. versi. itẽ cùm cessio. C. man. cum simi. Et cessio pro traditione habetur, vt not. gl. in l. vlt. C. quando fisc. vel priua. & in l. vlt. in prin. in verbo, portionibus, ff. de donat. Bar. & Bald. in l. j. vterque, col. iij. C. de act. & obli. Bal. in l. si ea lege, C. de vsur. Signo. consil. lxxj. factum sic se habet, dominus Episcopus, col. iij. versi. sed incorporalia. Ange. consil. clxxix. visis prædictis, col. v. versi. concludo igitur, & consi. ccviij. viso dicto puncto, ante medium, cum si. Nam omnium vbique ea est sententia, licet Bal. sibi contrarius contrarium dixerit consil. cclxxxv. casus coram R. col. ij. versi. sed & illud, lib. ij. & Ias. consi. cxj. aduertendum est. col. ij. versicu. secundò principaliter, lib. iiij. vterque per tex. & glo. in l. planè, ff. famil. ercisc. vbi tamen gloss. rectè intellecta dicit contrarium. At ipse Bal. in hoc distinguit in d. l. traditionibus, ad fi. C. de pact. & in l. j. etiam ad fi. C. com. vtriusque iudi. & Alex. consi. clxxxiiij. in causa, col. ij. versicu. vltra prædicta, lib. vj. vt dicemus infrà eod. tit. §. vj. glo. j. nume. 9. nec obstat.

Actiones non verè possideri. Iura traditionem non recipiunt. Cessionẽ in iuribus pro traditione esse.

13 ¶ Item ad alias rationes redeamus, mobilia triennio, immobilia longo tempore x. vel xx. ann. vsucapiũtur. Actiones verò personales regulariter sunt perpetuæ, l. ij. C. de cõsti. pec. & l. sicut, & l. omnes, C. de præscrip. xxx. vel xl. an. vt hinc clarissimè intelligas eas actiones, aliter atque bona mobilia & immobilia, censeri. Vt tamen illud postremò non omiserim, rerum mobiliũ, & immobilium dominia à nobis prorsus separari: nunquàm autem actiones directas, veluti ossibus affixas, tanquam characterem impressum personæ. l. quis ergo casus, in fi. & ibi glos. & Bart. ff. de pecu. & dicemus latius infrà eod. §. xxvj. in glo. j. versi. xvj. actiones.

Actiones directas ossibus esse affixas.

14 ¶ IN TAM VARIIS ac diuersis sententiis Bal. iungẽs simul primã opi. illã ac proximè præcedentem, in d. l. quã Tuberonis, §. vlt. ff. de pecu. & in c. j. in fi. prin. titu. de pac. tenen. dicit nomina debitorũ, si substantiã respiciamus, neque mobilia esse, neque immobilia: si similitudinẽ, dicuntur mobilia, cũ debetur aliquid mobile: immobilia, si immobile: nec aliud prætereà dicit. Id quod nihil aliud est, quàm si dicas nomina nõ esse mobilia aut immobilia, sed æquiparari siue adsimilari mobilibus, si mobilia debẽtur: immobilibus, si immobilia. Quod idẽ, penè voluit Aluar. in d. c. j. §. si verò pacis, col. vlt. & Mar. Lau. in eo. c. j. col. ij. versi. sed quid de nominibus. & Card. Alex. etiã col. pen. versi. eiusdẽ initij, & Bar. & Fran. Are. in d. l. j. C. si adner. trãs. & Ang. in d. l. vlt. in fi. C. in quib. cau. in integ. rest. non est necess. Alex. consi. xlix. viso processu, col. j. versi. & dato quòd ipsa actio, lib. iij. & nonnulli ex iis, quos sốprà citauimus.

Alia opin. an actiões sint mobiles, an immobiles.

15 ¶ ALII ALITER DICVNT, vt videlicet actio respectu sui ipsius nec mobilis sit, nec immobilis essentialiter: sed iudicatur accipitúrque tanquã tertia quædam ac separata species, si nõ necesse sit, vt de ea indicetur, tanquã de re mobili vel immobili. Quod si necesse sit, vt vtri illorũ accedat, quia cõstat de omnibus bonis actum fuisse, vt si statutum dicat, quòd in omnibus bonis agnati & cognati sint hæredes, ita vt agnatis deferãtur immobilia, cognatis mobilia: vel si aliter expediat alterutris accedere, vt cùm quæritur an iura vel actiones competentes minoribus vel ecclesiæ possint alienari sine decreto: & tunc de iis iudicamus, vt de re ad quam competunt, secundùm illam primam opinionẽ. Et ita declarant & distinguunt. Iac. Aret. Bar. & Alcia. in d. l. mouentium, ff. de verb. signifi. Barto. in l. potest, ff. de aut. tut. & d. cõsi. l. Gilius Petri, Bald. consi. cclxvij. præmisso statuto, col. ij. lib. j. & d. consil. cclxij. super infrascriptis dubiis, in vlt. dubio, lib. ij. & d. consi. cccxxiij. Andreas, lib. iij. Ang. in d. l. si constante, §. vlt. & ibi etiam

Alia item.

ibi etiam Rom. (col.ij.versi.tu auté dic,) ff.sol.mat.idé Ang.in §.j.in Auth.de nó ali.& d.cósi.cccxxviij.col.iij.ver.in contrariú,& col.seq.ver.non obst.obiectio quinta. Imo. in d.c.nulli.col.vlt.versi.vltimò tangit,& ibi quoque Pan.col.iij.versi.sed est dubiú,extrà de reb.eccl. non alie.idé Imo.Pet.Ancb.Domi.& Phil.Franc.in d.c.ij.eod.titu.lib.vj.Card.Flo.d.consi. lxvj.& d.consi.lxxij.col.iij.Pau.Cast.in d.l.quam Tuberonis,§.vlt.ff.de pecul.& in d.l.j.C.si aduers.transac.Ro.consi.Dix.circa propositam consultationé,in 4.dubio.Alex.in d.l.à Diuo Pio,§.in venditione,in j.no.ff.de re iud.& latè consi.cclxiij.per totú,lib.vj.Cor.consi.ccxxix.licet claram,in fi.lib.iiij.Guid.Pap.d.consi.lij.Soc.consi.cj.viso testamento Antonij,col.vlt.lib.j. quod iterum repetitur consi.clxxv.lib.ij.Card.Alex.in c.j.§.sciendú,col.ij.tit.de feu.cog. Aufrerius in deci.Tholos.quæst.cccxv.item fuit quæsitum testator legauit. Steph. Bertran. consil. ccxlv. ponitur in facto,col.ij.versi.ex quo facto,lib.j.& d.consi.cix.lib.iiij.

16 *Alia quoque.*

¶CÆTERVM Iac.Bel.in d.§.j.in Auth.de nó ali.fuit in sing.opi.Nempe actioné respectu sui esse immobilem. At si consideratur respectu rei,ad quam cópetit,interesse an tractemus de fauore,an de odio,an verò & de vtroque mistim. Primo & secúdo casu censeri vel mobilé vel immobilem,prout fauor & odium suadebit,ita scilicet vt fauor obtineat,odiú vincatur. Tertio casu considerandum esse,vtri magis attribuatur,fauori,an odio,vt secundùm id iudicetur: per d.l.corruptionem,C.de vsufr.& l.sicut,in prin.C.de serui.& l.vlt.ad fi.C.de præscri.long. temp.Et ita,vt vides,Iaco.ipse semper,quò fauor illú ducit,sequitur. Et illú sequitur nuncupatim Lucas Pen.in l.vlt.col.ij.C.de ven.re.ciui.lib.xj.& Petr.Fer.tit.forma libelli in act.reali,in verbo,veris ac legitimis,col.antepe.versi.amplius quæritur an actio personalis. & videtur etiá sequi Albert.in tertia parte stat.q.xiij.item quæro an publicatis bonis.& Sal.cum aliqua tamé distinctione,in d.l.iubemus,la ij.C.de sac.eccle. Sed id esse falsum,satis apparet ex iis quæ suprà diximus de donatione & legato bonorum mobilium & immobilium.

17 *Actiones ad genus aut quantitatem in genere semper esse tertiã speciem.*

¶IDEOQVE MALO inhærere præcedéti distinctioni,quæ vt cõmunior est,ita & verior: sed quá tribus aut quatuor modis nó contemnédis intelliges. Primò vt procedat in actionibus,quæ cópetunt ad certã specié. Nam si ad genus cópetunt,vel etiam ad quantitaté in genere,semper faciút tertiam & separatã speciem. Nam actio per se nec mobilis est,nec immobilis,vt plerique omnes fatentur: nec etiá genus aut pecunia in genere & in forma , in qua est in obligatione,mobilis est vel immobilis: genera enim sunt in intellectu,nó in sensu. Táge enim, potes,genus humanú,vel genus pecuniæ,vel seruorú,vel moue illud,& certè non potes. Hæc propè Lapus d.alleg.xcij.imprimis videndum est,in fi.& sequitur,dicitque sing.& à nullo alio Doct.tactú,Ro.in d.l.si cóstante,§.vlt.col.ij.versi.illas tamen,ff.sol.mat.& d.consi.cccccix. in quarto dubio.& Alex.in addi.Bar.in d.l.mouentiú,ff.de verb.signi.& d.consi.lxviij.ad fi. lib. vj.& Card.Alex.in d.c.j.§.sciendú,col.ij.tit.de feu.cog.& Soc.d.consi. cj.col.vlt.lib.j.Alber. Bru.in tract.statutorú excludentiú fœminas,in viij.art.q.xxvj.lib.j.ante fi.& Chass.in cómentariis cósuetudinú Burgund.tit. *de droictz appartenans à gens mariez*, §.ij. in verbo, *tous meubles*, col.iij.versi.sed nunc. Sed & illá Lapi sententiá sequitur Barb.in c.nulli,in fi.de reb.eccle. non ali.vbi contrà quàm à Ro.vbi suprà,dictum fuerat,dicit id fuisse dictum à Bart.in l.4.C.si aduer.transact. Sed aut is errat,aut codices Bar.qui circunferuntur,sunt mendosi.

18 *Actiones ex cõmuni vsu loquendi esse mobiles vel immobiles.*

¶SECVNDO INTELLIGE, quæ dicta sunt procedere , nisi ex communi vsu loquendi actiones contineantur sub mobilibus vel immobilibus. Is enim cómunis vsus in ea re, vt semper aliàs,magis sequendus est,quàm propria verborum significatio: vt expressim & in hac specie respondit Oldra.d.consi.ccxix.& Ioan.And.ipsius discipulus,qui ferè id & penè totum consi.repetit,nulla tamen magistri mentione facta.vt sæpe aliàs,in addi.Spe.d.tit.de fructib.& interes.§.scias igitur,versi.sed quid si debeo: per multa iura ab vtroque allegata, vt per eos videre poteris. Et id sequitur & dicit sing.Fel.qui multa similia aggregat in prooemio Decretalium,col.iij.circa medium.

19 *Diuersa ratio actiones diuersas censeri facit.*

¶TERTIO INTELLIGE, vt actio quæ competit ad rem immobilé censeatur immobilis: quæ ad rem mobilé,mobilis. Nisi tamé sit diuersa ratio: verbi gratia , augmentú dotis potest fieri in rebus immobilibus,vt augmentum ipsum habeat idem priuilegium prælationis, quod dos habet: non etiá in mobilibus,cùm maritus obnoxius est creditoribus, Auth. sed iam necesse,C.de dona.ante nup.& §.aliud,in Auth.de æqual.doti. An igitur (inquit Ang.in posteriori loco,col.j.versi.sed iuxta hoc,) poterit dari in augmétum dotis actio ad rem mobilé, marito obnoxio creditoribus. Quod nó videtur,cum censeatur mobilis. Contrariú item videtur: quia datio rei mobilis hoc casu prohibetur,propter fraudé quæ cogitari potest dum simularet vxor tradere,& vir accipere,quod nó traderetur,vt ibi dicitur: sed huiusmodi fraus fieri nó potest,cùm datur nomé debitoris in augmentú: cùm clarè pateat id quod datur, sicut cùm datur res im

ses immobilis. Ideò cessat ratio prohibitionis. Tamen concludit, nec nonieo quoque dari posse ostendendo declarandóque & hic quoque fraudem excogitari posse. Ideò cùm sit eadem ratio in nominibus & actionibus ad rem mobilem, vt in re mobili, idem ius statuendum est. Ex quo non obscurè sentit, aliud fuisse statuendum, si ea ratio cessasset. Ad quod etiam facit, quod in simili dicemus infrà, in eadem glos. nume. 100. sed illud procedit, vbi loquemur de mobilibus pretiosis.

20 ¶ QVARTO INTELLIGE, nisi dispositio ita generaliter loquatur, de quibuscunque bonis mobilibus & immobilibus: vt si statuti prohibeat quæcúq; bona, siue mobilia sint, siue immobilia, in extraneos transferri, de actionibus quoque actum videatur. Nam illa dictio quibuscunque, propter generalitatem etiam ad casus improprios trahitur. Et ita voluit Alcia. in d. l. mouentium, ff. de verbo. signific. Nam in simili, vt hic subiungit, videmus, quòd quicunque hæres, etiam improprium hæredem comprehendit: vt tradit Ro. quem ille allegat, in l. ad tempus, §. j. ff. de vsuc. & cùm de quibuscunque contractibus loquimur, etiam de abusiuis intelligitur: vt latè Hippo. Mars. qui multa talia congerit, in l. vnius, §. cogniturum, col. iiij. versic. modò redeundo, cum multis seq. ff. de quæst. Hæc propè Alcia. *Actiones an cõprehendantur appellatione quorumcunque bonorum mobilium & immobilium.*

21 ¶ Cui adde Soc. multa scribenté de huiuscemodi vniuersali dictione, consi. ccxvij. viso priuilegio, col. iij. li. ij. Et quod pulchrè tradit Bal. in l. j. in xxxiiij. q. ff. de rer. diui. & in c. Imperialé, in prin. col. pen. versi. sed quid si cócessum, tit. de prohib. feu. ali. per Fed. quòd feudum cócessum mihi & successoribus meis quibuscunq;, trásit ad extraneos hæredes & legatarios, qui impropriè sunt hæredes, & alios qui aliàs nó admitterentur. Et sequútur Panor. consi. iij. nitar. in præsensi, in tertio dubio, lib. ij. Ro. in l. etiam, in prin. & ibi etiam Alex. col. vlt. ff. solu. matri. & ipse Ro. subdubitans tamen, in d. l. id tempus, §. j. idé Alex. in l. quod dicitur, la ij. col. pen. versi. & dum dicit, ff. de verbo. oblig. & in l. quædam, §. nihil interest, & ibi etiam Ias. vterque statim post prin. ff. de eden. & idem Alex. in l. si patroni, in princ. co. pen. vers. aliam limitationem, ff. ad senatuscons. Trebel. & in l. Gallus, §. etiam, col. ij. versi. hoc tamen fallit, ff. de libe. & posthu. & consi. vij. attentis, col. ij. nu. 8. lib. vj. & consi. xcv. repetitus, col. ij. versi. nec obst. quòd dicta, lib. vij. Corne. consi. xvj. aperta fronte, col. iiij. versic. & maximè, lib. j. Soci. in l. quidam relegatus, col. ij. versi. quinta conclusio, ff. de reb. dub. { & inter cons. Alber. Bru. consil. x. visa quæstione, col. j. } Ias. in l. cum filiofa. col. xv. versi. successiuè, inquantú Bar. ff. de leg. j. vbi id dicit sing. & in l. ij. §. Prætor ait, col. ij. versi. tertiò fallit, ff. qui satisd. cog. & in l. quocunque, in prin. in ij. not. ff. de verb. obli. & in l. ij. col. lxix. in xiiij. q. C. de iure emphy. & in prælud. feu. col. xv. versi. tertiò limita: vbi etiam tenet, quòd vi huius dictionis vniuersalis, feudum transit ad fideicommissarium, & consi. xvij. dominus Ioannes, col. ij. versi. & si diceretur, lib. iij. { quod consi. repetitur inter consi. Albert. Bru. consi. ix. & rursum ipse Ias. } consil. lv. statutum nouum, col. ij. versic. prætereà & tertiò, eo. lib. iij. & consi. lxxxix. spectabilis, col. iiij. versi. quintò hoc facit, lib. iij. & consi. cxv. statutum nouum, col. viij. versi. secundò adest, lib. iiij. & Lud. Goxad. consil. vj. prima facie, col. vj. nume. 43. & seq. & consi. viij. in hac causa, col. v. & consi. xiiij. j. col. pen. nume. 22. & consi. ciij. videtur, col. ij. versi. tertiò faciunt. *Multa de vniuersali oratione.*

22 ¶ De quo etiá per Barb. in repe. l. cum acutissimi, col. lxvj. versi. & ex istis sequitur, C. de fideicó. & Soc. in l. si rem legatam, in fi. ff. de excep. & consi. xix. pro decisione, col. j. lib. j. & Feli. in c. quia G. col. vlt. extrà de iud. & in c. in præsentia, col. xj. versi. sed inquantú, de proba. & Geor. Nat. in repe. c. quamuis: col. lxxiiij. versi. & ista faciunt, sub nume. 207. de pact. lib. vj. & Philip. Deci. consi. cccxcv. in causa magnifici, colum. vlt. & consi. cccccxxix. Philip. colum. j. & consil. cccccxcix. consului, col. j. versic. sed hîc non obst. Stepha. Bertran. consi. cclxiiij. viso consultationis themate, col. j. lib. ij. & Matthæ. Afflict. in const. Siciliæ incip. Comes, col. penu. in iiij. no. & deci. Neapo. ccclxxxvj. in causa petitionis, col. ij. Catel. Cotta memor. feudum concessum, & iterum memor. priuilegia, vbi ex hoc dicit, huiusmodi dictionem, quicunque, multùm extendere dispositionem, etiam vsque ad improprietatem. rursúmque memor. quibuscunque. Fran. Cur. iunior, in tract. feud. in tertia parte, q. vlt. & consi. j. col. j. & seq. Fran. Rip. in l. quæsitum, §. si quis cùm tutor, ff. de priui. cred. & in l. ex facto, §. si quis ita. nume. 16. ff. ad senatuscon. Trebel. Alber. Bru. consi. xxiiij. quòd nobilis, in fi.

23 ¶ Ad quod etiam facit, quod scribit gl. in cle. j. in verbo, quibuscunque, de iud. quá dicit sing. Barb. consi. xviij. clementissimú, col. pen. lib. iiij. & cósi. xxj. eiusdé initij, col. viij. eod. lib. iiij. & eam expendit idem Barb. consi. xxxv. omnipotentem, col. antepen. eo. lib. iiij. & consil. xlj. immortalem, col. ij. eo. lib. iiij. vbi & eam dicit sing. & mirabilem. & consil. xlviij. clementissimó, col. iij. lib. iiij. Et alia glo. in cle. j. in verbo, quauis, quæ est ij. & ibi Imo. qui eam dicit sing. de re iud. & in cle. ij. in eo. verbo, quæ est vlt. de reb. eccl. nó alie. Ex quibus posterioribus Ias. cósi. xcvj.

xcvj.dominus Ioannes,col.ij.versi.quartò in dicta,lib.iij.dicit huiusmodi dictiones cóprehendere casus nó expressos etiam maiores.& rursum consil.cxlvij.per decretú,col. vlt.lib.iij. vbi & alia quædá similia allegat,& priorem quoque in id expendit Alex.d.consi.xcv.col.j. versic. prætereà,lib.vij.& Cæp.qui eá dicit no.con. caus.crimi.xiij.pro declaratione,col.iij.versi. nec obst.si dicatur,& Barb.cósi.xij.scribitur,col.viij.lib.j.vbi & ad id allegat gl.in cle. ne Romani,de elect.& rursum cósi. xxj.præclarè,col.v.nu.16.lib.ij.& cósi.xxiij.sapiétissimus,col.j.eod. lib.ij.& cósi.xxvj.sapienter,col.ij.eo.lib.vbi & alios allegat,& consi.lxxxvij.illud,col.v.lib.iij. & d.consil.xxj.col.penul.lib.4.vbi item alios citat.& Maria.consil.xv.visis prædictis, colú.xij. versi.item videtur.& Lud.Gozad.consi.xxvj.in causa illustrissimorum,col.vij.nume.45.& consil.ciij.videtur primò,col.ij.in prin.& alibi sæpe in suis consil.

24 ¶ Facit præterea gl.in l.vlt.in verbo,per quancúque.C.qui legi.perso.& gl.in c.quáuis, in verbo,quaslibet.& ibi Domi.in ij.no.de elect.lib.vj.& in cle.ne in agro.§.j.in verbo, quomodolibet,de stat.mona.& in cle.ij.versi.ne igitur,in eo.verbo,de sent.exc. & quod tradit Zenz.in extrauag.Io.xxij.inci.ad onus,in verbo,quibuscúque.Arch.Ioá.And.& Domi.in c. indénitatibus,§.si qua verò,de elect.lib.vj.Io.And.in c.statutum,§.in nullo,in verbo,quomodolibet, de rescrip.lib.vj.& in c.j.§.pen.in eo.verbo,de cleri.ægror.eo.lib.vj.Bar.in l.generali, §.vxori, ff. de vsufr.leg.Bal.in l.vlt.col.j.C.sine cési.vel reliq.& in d.c.in præsentia,col.iiij.versi.no. q̃ nomen,extrà de probat.Ang.consi.cclxxxviij.viso themate,col.ij.versi.hoc etiá adiuuatur. Sali. in l.ij.col.ij.C.de doxa.Domi.in c.decet,in prin.col.ij.de immu.eccle.lib.vj.Alex.in l.& si seuerior,col.ij.C.ex quib.cau.infa.irrog.& consi.cxvij.visis sup.narratis.col.ij.lib.j.& cós.cxvij. in casu de quo quæritur,col.ij.li.v.Cæpo. in tract.contractuu simulatorú in secúdo casu prin. Soc.cósi.iij.in causa domini,col.vlt.lib.iij.Ias.cons.lxiij.per reformationé,col.iij.vers.imprimis moueor,lib.iij.Apud quos omnes videbis huiusmodi dictiones ampliare dispositioné.Quibus succinit Tullius Epist.ad Brutú v.dum interpretatur legem Iuliá de sacerdotiis, quæ erat huiusmodi,Qui petit,cuiusuis ratio habebitur.Apertè (ait) indicat posse rationé haberi,etiá non præsentis.Ibi enim Cicero expédit vim illius dictionis cuiusuis,vt etiá absentes cóprehendat.

Ciceronis locus.

25 ¶ Sed quod propiùs ad illam Ro.& Alcia.sententiam accedit,D.Bened.in sua copiosissima & laudatissima repe.c.Raynutius,in verbo,cætera bona,nu.8.extra de testamentis,scribit, quòd si quis donat omnia bona sua mobilia & immobilia,comprehenduntur iura & actiones, propter illam dictionem,omnia:per tex.in l.j.§.si ex fundo,ff.de hære.insti.qui tex.tamé,nisi multùm fallor,non admodum eò spectat.Subditque ipse Bene.quòd licet actiones nó contineantur in loco,nec veniant appellatione bonorum in loco existentium,vt etiam suprà diximus nume.11.tamen si quis ita donet,bona sua mobilia & immobilia,hic & vbique existentia, comprehenduntur actiones,propter illam dictionem,vbique.

Appellatione bonorum vbique existentiũ, an ueniãt actiones.

26 ¶ Sed hæc dicta Bene.nó omnino sunt sine scrupulo:quia quantú ad primú, multi ex iis quos suprà citauimus nu.9.sed & multis placuit,tenent contrariú:nec dictio,omnia, tam latè patet, quàm dictio,quæcunq;:cùm illa tantùm generalis sit,hæc vniuersalis.Et fortè etiam non semper procederet:vt hæc dictio,quæcúque,actiones comprehenderet,cùm huiusmodi dictiones quantúuis vniuersales,& præcisæ,sæpe restringantur:vt per gl.in l.promittédo,in prin. in verbo,conditionis,in fi.ff.de iure dot.& in l.emancipati:& ibi etiá Bart.ff.de adopt.quæ interpretatur verbum,quocunq;,scilicet idoneo,& gl.etiam,quæ id idem facit in l.ij. C.vbi de rati. agi opor.& in l.j.C.de fide instr.& in l.j.C.de sacr.eccl.quæ etiá interpretatur dictioné,vnusquisque,habilis ad testandú.cum cócor.ibi à recentioribus collectis,& ab Alex.Soci. & Ias.in d.l. ij.§.prætor ait,ff.qui satisd.cog.Barb.consi.j.præclarè,col.v.versi.& licet statutú,lib.ij. & cósi. lvij.einsdé initij,col.viij.versi.cùm ergo Papa,eod.lib.ij.& Soc.consi.cclx. in causa Nanutésis col.x.versi.sed ad ista,lib.ij.vbi probat nó semper procedere quod diximus,dictioné vniuersalé includere maiora expressis.Nam eæ dictiones limitantur & restringuntur secundùm naturam actus,cui attribuuntur,vt pulchrè dicit Bal.loquens de dictione,quandocunque cós.lxvij. quia ex facto,col.ij.vers.nec obst.si dicatur,lib.iij.quod extollit Catel.memor.quandocúque.

Dictiones uniuersales plerũque restringi.

27 ¶ Et idem voluit ipse Bal.loquens de dictione,quibuscúque,in c.j.§.donare,col.ij.versi.sed dubitari potest,& ibi etiam Mart.Laud.& Card.Alex.ad fi.tit.quali.olim feu.ali.pot. vbi ex hoc tenent cótrariú eius,quod suprà ex eodem diximus de feudo cócesso mihi & hæredibus quibuscunque:vti etiam facit ipse Bal.in l.cùm virum,col.vlt.C.de fideicom.& Alex. sibi contrarius consi.xxx.quoniam omne datum,col.iiij.versi.octauò quia vasallus,lib.j.Frá.Are.& Soci. in d.l.Gallus,§.etiam Bart.sibi item contrarius,in rub.de feud.col.ij. & consil. lxiij. sapienter, col.ix.versi.& adduco,lib.j.& d.cósi.xxiij.sapiétissimus,col.ij.versi.quia tenet,lib.ij. & Iaco.à S.Georgio.in tract.feud.in verbo,& quibuscunque hæredibus,col.j.& Fran.Cur.Senior,cósi. lxxxiij.

lxxxiij.Deus pius,col.v.versi.& si opponatur,Philip.Dec.sibi contrarius,cons.clxxxv.in causa istorum,col.iij.versi.ij.respondetur,& Lud.Gozad.d.cons.xxvj.in causa illustrissimorum,cõs. v.nu.35.Quibus & tu adde,quæ dicã infr.ot.procedente,§.j.glo.ij.quæ est in verbo,*à tel temps*, nu.9.eam autem sententiam.Et quod tradit Signo.cons.cx.testator,col.iij.ver.prætereà verò.

28 ¶Hincque(vt redeamus propius ad casum nostrũ) Corne.consi. xlix.in præsenti consultatione,lib.iij.respondit,in legato omnium & quoruncunque immobilium(nam hæc ibi expresſim ponebantur)non contineri nomina & actiones,non obstãtibus illis verbis,per multa iura,quæ illic allegat,præsertim verò per l.quæsitum,§.Papinianus quoque,ff.de fundo instru.quæ vtitur verbo,omnia.& l.vxore,§.legauerat,ff.de leg.iij.quæ vtitur verbo, quod quid,& l.quæsitum, §.j.eo.tit.quæ eadem dictione vtitur.& l.si mihi Mæuia,in prin.eo. quoque tit.quæ vtitur illis verbis,cæterisque vniuersis,& rursum §.j.eiusdem l.qui vtitur vno vniuersali,& duobus generalibus,iis scilicet,nullo omnino excepto,cum omni instrumento,& repositis omnibus.Et adde eoam tex.in l.Caius,in prin.cùm dicitur,cum omnibus quæ ibi sunt,ff.de le.ij. Quibus etiã motus Steph.Bertr.consi.lxxvij.difficultas,col.j.in fi.lib.ij.respondit,per huiusmodi verba generalia non contineri iura & actiones.Sed & Iason nuncupatim quoque d.consi.v.col.iiij.lib. iij.respondit donationem quoruncunque bonorum mobilium & immobilium non comprehendere nomina & actiones.Quanquàm in casu illius statuti prohibentis alienare quæcunque bona mobilia & immobilia in extraneos,non admodum dubitarem,quin etiam nomina comprehenderentur ex verisimili mente statuentium & subiecta materia,ob quam sæpe recedimus à verborum proprietate:vt latè docuimus in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.30.incipiente,fallit secundò & sequenti.

29 ¶Sed illud obiter dicere voluimus , antequam vlteriùs progrediamur,multos ex nostris in ea esse sententia,vt intersit,vtrùm hæ dictiones vniuersales proferãtur à lege,an ab homine.Nam si primum,eam recipiunt restrictionem de habilitate,vt nostri loquuntur, & ita loquitur Iac. Arc.& Bar.in l.j.§.nunciatio,ff.de ope.no.nun.Secus si ab homine.Ea enim fuit sententia Bal. l.vlt.col.j.C.sine cens.vel reliq.& Alex.in d.l.si patroni,in princ.ff.ad Senatusc.Treb.& idem videtur voluisse.ipse Alex.in l.j.col.v.versi.dicit etiam Ang.ff.de leg.j.dum reprehendit Ang. qui alicubi dixerat ea verba,in omnibus,& per omnia,prolata à statuto recipere interpretationem,vt euitetur absurdum.Nam vt dicit Alex.non est hominis ea verba restringere,sed debet fieri per alias leges:& hoc,vt euitetur legum vel statutorum correctio,& Carol.Rui.qui & illam differentiam apertisimè facit consi.lix.vers.in hac causa,col.j.nu.24.lib.iiij.De quo & tu vide omnino Soc.in d.l.j.col.j.& ij.ff.de leg.j.

30 ¶Quantùm autem ad secundum dictum Benedict.quo scilicet asseruit in donatione bonorũ mobilium & immobilium hîc & vbique sitorum nomina & actiones comprehendi , id vtique magis mihi dubium est,quoniam in nullo omnino loco nomina contineantur,vt suprà dictum est,& probatum.Ideò & contrarium in illo ipso casu Benedi.tenuit Corne.d.cons.ciiij.col.iij. lib.ij.& Soc.d.cons.cj.col.ij.ver.sed his non obst.lib.j.& Iason etiam d.consi.v.lib.iij.& Phili. Dec.cons.xxx.cuius superscriptio incipit,donatio omnium,col.j.ver.quartò Iacob.& alij multi quos citauimus suprà nu.9.sed & multis.Et satis probant tex.nuper à me citati.Nam & Bald. cons.lxxvij.verba Cyn.libr.v.tradit hunc sermonem , hîc & vbique terrarum,intelligi de loco idoneo,per iura ibi allegata:vt intelligas eas dictiones non ita generaliter intelligendas,vt putat Bened.Et facit tex.in l.si mihi,§.j.ff.de lega.iij.de quo suprà diximus,nu.11.nec desunt fuæ. & gl.in l.qui loco certo,in verbo,quolibet,quæ est vlt.ff.de condi.indebi.& in l.j.etiam gl.vlt. in fi.ff.de eo quod certo loco,quæ vtrobique intelligunt ea verba,(quolibet loco,)scilicet idoneo.Et earum autoritate Franc.Aret.in l.j.col.antepe.ff.si cer.pet.dicit dictionem hanc,(vbique,)non ita præcisam esse,quin eandem interpretationem recipiat.& idem propè dicit idem Aret.in l.j.colum.penul.versi.dicamus ergo,ff.sol.matr.

31 ¶SED VT TANDEM REDEAMVS ad casum nostræ consuetudinis, si ea disposuisset simpliciter,retractum habere locum in bonis immobilibus,non comprehendisset nomina & actiones,etiam ad rem immobilem cõpetentes:vt nuncupatim responderunt duo proximæ tempestatis lumina,Ias.& Philip.Deci.ille consi.cxciiij.superuacuò videtur,col.j.versi.ego vltra adducta,lib.ij.hic consi.ccc.visa petitione,colum.ij. Quibus accedo,præsertim cùm hæc nostra consuetudo frequẽtiori nostrorũ calculo à iure communi abhorreat,vt diximus suprà, in rub.nu.60.quamobrem.Ideòque in ea nullo pacto comprehenderentur nomina sub appellatione bonorum mobilium & immobilium,ex sententia Lapi,d.alleg.xcij.in fin. & Roman. in d.l.apud Iulianum.§.sed etsi quis,col.j.ver.circa quæ illud no.ff.ad S.C.Treb.vbi illud generaliter dicit,nunquam in constitutionibus municipalibus actiones & iura venire appella- *Si retractus ad bona immobilia simpliciter competat,an et ad actiones ad rem immobilẽ competat.*

tione mobilium,vel immobilium.]At cùm nostra cõsuetudo vlterius procedat,dicátque non solùm *biens immeubles*,sed etiam *choses censees pour immeubles*,nihil est quòd amplius dubitandum sit,quin actiones ad rem immobilem competentes contineantur:licet enim non sint immobiles,tameo haud dubiè immobilibus comparantur,vti suprà diximus.

32 ¶EX QVO INFERTVR ad vnum, quod quotidie in facto contingit,vt si quis vendat facultatem redimendi rem immobilem à se prius venditam ea lege, vt emptor teneretur reuendere,restituto ei precio intra aliquod tempus,vel etiam perpetuò, (nam ea facultas vendi potest,vt cauetur infrà eod.titu.§.xxvj.)certè est locus retractui huius facultatis ex hac nostra consuetudine.Nam cùm huiusmodi facultas,& actio pro ea cõpetens,secundùm l.ij.C.de pac. inter emp.& venditorem,censeatur immobilis,vt quæ competat ad rem immobilem,secũdùm ea quæ latè suprà diximus,& nuocupatim voluit & respoodit Alex.consi.xxvij. attentis narratis,ad finem lib.iij.vbi & ob eam,quam diximus,rationem tradit in venditione huius facultatis adhibendas esse solennitates,quæ adhiberi debent in venditione rerum immobilium.quem sequitur Hier.Cagno.in repe.d.l.ij.colum.ix.versi.tertiò quæro,C.de pact.inter empto.Coosequens est & eam esse huic retractui obnoxiá.Et id quidem voluit Carol.Molend.in consue. Paris.tit.j.§.xxiij.in viij.q.non semel.Et de hoc est expressa consuetudo apud Borbonios, cap. consuetudinum eius loci cccclxxxiiij.

Quæstio, An retractus competat in venditione facultatis redimendi.

33 ¶ITEM IVRA DECIMARVM & aliarum portionũ,quas quis ex fundo alieno percipit(terragia & complanctus vulgò nostri appellant)hæc,ioquam,iura inter immobilia quoque numerantur:quia immobilibus adhærent,& stabile subiectum habent, & in actu semper permanens.Hæc enim propè sunt verba Bal.in c.j.colũ.ij.in verbo, annua,tit.de contro.inter vas.& Epis.& sequitur Alex.cons.ccxj.ponderatis verbis statuti,col.ij.vers.præterea negari nõ potest,lib.vj.vbi & ad hoc dicit bene facere l.rerum mistura,& l.eum qui ædem.ff.de vsuca.& quod habetur in l.si conuenerit,§.si nuda,& quod ibi scribunt Doct.ff. de pig.actio. Et facit, quod statim dicam infrà nu.huius glo.38.& ex hoc fit.

Quæst. An retractus competat in venditione decimarum, & aliorum similium.

34 ¶ITEM IVS PORTORII aut alterius vectigalis(passagium & gabellas nostrates appellant)& cæterorum id genus, etiam immobilium iure censentur, vt scribit Bald.in cap.j.§. sciendum,post princ.tit.de feud.cog.per no.in c. j.tu.quæ sunt rega. Et sequitur Aluar.io d.§. sciendum.Math.Afflict.qui & ob id dicit ius retractus in iis habere locum,io tract.proto.col. x.versic.item quæro quid si vendatur.& Zasius in epitome feudorum, parte iiij.& Paul.Paris. cons.lxxxiiij.dico cõstitutionem,lib.iij.vbi idem dicit de iuribus portoriorum & postæ, quam vocant.Quibus adde & ipsum Bald.in l.stipendia, C.de execu.rei iod. vbi dicit ius colligendi passagij,quod cõpetit ratione rei,æquiparari bonis immobilibus,quia eis cohæret : per ea quæ not.Dy.in l.ergo,ff.de acquir.rer.domi.& idem voluit Franc.Are.consi.cliij.consultatio proposita,col.vlt.versi.secundò præmittendum , vbi & ex hoc dicit,quòd huiusmodi res præscribuntur eo modo,quo res immobiles,secundùm Bartol.in l.publicanus,§.in vectigalibus,ff.de publi.& vectig.& in l.iusto.§.non mutat,ff.de vsucap.& Cano.post Inno.in c.de quarta,extrà de præscrip.Et quòd huiusmodi ius solo cohæreat,tenet etiam Bar.in l.locare,in fi.ff.loca.Bal. in l.si ea lege,in fi.C.de vsur.& consi.ccxliij.ius percipieodi,lib.v.& Ias.consi.lxxxj.communitas,col.iiij.versi.quartò facit,lib.iij.

An & in venditione vectigalium & aliorũ id genus.

35 ¶Adde,inquam,quod Paul.Eleaz.in cle.j.de reb.eccl.nõ ali.exponẽs verba illius tex.qui prohibet concessionem iurium,redituum,& possessionũ ecclesiæ ad vitam,interpretatur verbum, iuriũ,in huiusmodi iuribus colligendi percipiendique passagium & collectas.Et ex hoc infert ea iura comparari immobilibus:sicuti & alibi quantùm ad vsucapionem,l.vlt.C.de præsc.lóg. tempo.& quo ad alienationem,c.ij de reb.eccl.nõ ali.libr.vj.vbi dicit not.hæc iura computari inter immobilia.Subdit tamẽ Pau.Eleaz.quòd in d.cle.j.& etiã in d.c.ij.colligitur contrariũ, quia vtrobique poountur vt diuersa.Stepha.quoque in ea.cle.j.dicit ea oon comparari immobilibus quò ad omnia.l.à Diuo Pio,§.in venditiooe,ff.de re iud.vbi ponuntur vt diuersa,& inducit quod suprà de nominibus & actionibus diximus.& eos simpliciter retulit Car.Flo.in d. clemen.j.in prin.in ix.q.& ibi etiam Imol.col.vij.eadémque pen.ver.ex prædictis.Quibus adde Collect.in c.nulli,col.ij.versi.sed ounquid iura,eod.tit.de reb.eccle.oon alienan.

36 ¶Ex quibus potes intelligere , hic omnino dicẽdum esse id,quod suprà diximus de ipsis actiooibus in prioc.huius gloss.& multis sequent.versicul.& quæ præterea in præcedeotibus glos. de seruitutibus, & annuis reditibus : vt scilicet hæc iura,de quibus ounc loquimur,per se & ex propria eorum natura non sint mobilia neque immobilia:sed cùm necesse est,vt alterutrorum naturam adsumant , pro immobilibus sint censenda,de hisque vt de immobilibus esse iudicandum:

candum: vt in vniuersum de cæteris ioribus tradit gl. in d.c.ij. in verbo, iura, & ibi Archi. Ideóque haud dubiè sub hac nostra consuetudine comprehenduntur.

37 ¶Idem videri potest, si vendantur fructus pendentes: quia hi inter immobilia reponuntur à gl. in c.j.§. sciendum, in verbo, cohærentibus, tit. de feud. cogni. vbi ex hoc dicit, feudum posse in his constitui. Quam sequuntur Mart. Alua. & Card. Alex. ibi. & Zasius in epitome. feudo. parte iiij. colū. j. vbi id dicit communiter teneri, de quo posteà dicemus. Sed & inter immobilia collocantur à Spec. tit. de fruct. & interes. §. j. vers. sed pone Prælatus. {Bal. in c. j. in prin. col. vl. versi. quæro quid de fructibus, & ibi Aluar. & Marth. Afflict. vterque in c. j. §. si verò pacis. ille col. ij. vers. quæro quid sit in supradictis. hic col. quoque 2. in ij. not. tit. de pace tenen. Flor. in l. si fur. ff. de vsufr. } Nam huiusmodi fructus pendentes sunt pars fundi. l. fructus pendentes. ff. de rei vend. idque non solum in rei vendica. sed & in actione personali. l. vlti. §. fructus, ff. quæ in fraud. cred. & plenè declarat Bar. in l. si filiusfamilias, §. cùm fundū, in fi. & ibi Bal. Ang. Raph. Imo. Pau. Cast. & Alex. ff. de verb. obl. Bal. & plenius Sal. in l. fructus, C. de ac. emp. & Ang. cōsil. cccxxxj. an in restitutione, col. j. Fran. Aret. in l. cum filiofamilias, colū. ix. & ibi quoque alij Recentiores, ff. de legat. j. Ideo & de his iudicandum est, vt de fundo, cùm quæritur, an cedant mobilibus, an immobilibus: secundum Bal. in c. j. col. vlt. ver. quæro quid de fructibus, titu. de pace tenen. Propterea Matth. Afflict. in consti. Siciliæ incip. grandis, colū. iij. in iiij. not. scribit quòd in confiscatione bonorum mobilium non veniunt fructus pendentes, cùm sint pars soli. quod & idem voluit in const. inci. si quando aliquam, in ix. no. & iterum ante fi. & reprobat gl. ibi contrarium tenentem. Et id ante eum videtur sensisse Bald. quem non allegat, in d.c.j. paulò ante fi. tit. de pace tenen. & ibi quoque Mart. Lau. col. ij. versi. quæro cùm tex. dicat, & Card. Alex. col. pen. versic. eiusdem initij.

Quæst. an retractus habeat locū in venditione fructuum pendentium.

Fructus pendentes an censendi sint mobiles, an immobiles.

38 ¶Adeò autem hi fructus censentur pars fundi, vt Ang. in d. l. fructus, ff. de rei vend. adseuerarit posse de huiusmodi fructibus fieri supplemētum legitimæ filio, quamuis habere debeat ipsam legitimam de substantia bonorum patris, & non de fructibus. l. scimus, §. repletionem, & Auth. nouissima, & vtrobique Doct. C. de inof. test. quod dictū dicit sin. Ias. in d. l. cum filiofamil. col. vlt. ff. de leg. j. Sed & hoc voluit, licet Ias. non meminerit. idem Ang. in l. Centurio, colū. ij. ff. de vulg. & pup. subst. & ante eum Iac. But. quem citat Ang. in posteriore loco, in l. liberis, C. ad Treb. & eos sequitur Soc. consi. xciij. circa primū, col. viij. vers. probatur etiam dicta opi. lib. j.

Supplemētum legitimæ in fructibus pendentibus.

39 ¶Et ex hoc fit, vt qui habet partem in fructibus ratione decimæ, aut aliâs: habeat partem & in fundo, cùm fructus sint pars fundi: ideò potest prohibere dominó, ne fructus eo inscio colligat: vt hac ipsa ratione voluit Spe. & post eum Ioan. And. & Bald. in additio. ipsius, tit. de deci. §. j. colum. vlt. versi. vltimò quæritur. Idem Ioan. And. post alios antiquiores à se relatos in c. ex parte, le ij. & ibi quoque Collect. & Panor. extrà eod. tit. Lucas Pen. in l. ij. colum. v. in verbo, aspectu, C. quando & quib. quar. pars, lib. x. Card. Flor. consi. cxlvj. notū sit, post prin. Alex. in l. diuortio, §. vlti. col. vl. ver. iuxta hōc vnum, ff. sol. matr. Guid. Pap. qui ita dicit fuisse iudicatum in curia Delphi. quæstio. cclxxxij. exactor decimarum. & consi. xx. ex processu, num. 1. versicul. ad primum. Aufre. in decis. Tolosæ. quæsti. cix. item fuit quæsitum si intentio alicuius, & iterum quæst. ccccxxxij. item fuit quæsitum nunquid rusticus Iaco. à S. Georg. qui hos non citat, sed alios, qui id tamen non dicunt, in tract. de Roydis siue operis, colum. vl. versi. rursus quæro homines mei.

Decimatores an prohibere possint ne ipsis inscijs fructus colligantur.

40 ¶Quibus illud quoque consequens fit, vt quemadmodum fundus ipse res est immobilis, ita & fructus quoque pendentes, cuius pars sunt, immobiles sunt, eo argumento, idem iuris esse in parte, quod in toto. l. iurisgentium, §. adeò, versi. si igitur in totum, ff. de pact. & l. quæ de tota, in princ. & ibi gl. & Bart. ff. de rei vend. & l. pars, ff. pro derelict. & l. qui scit, in prin. ff. de vsur. & l. si seruus, ff. de acquir. hæred. & c. pastoralis, §. sed cùm totum, extrà de offi. deleg. cum simi. Sicuti ergo in fundo integro locum habet retractus, ita & in parte ipsius, id est, in fructibus pendentibus habere debet, vt pars suo toto conueniat, c. quæ contra, viij. dist. Et ita tenuit expressim Marth. Afflict. in tract. proto. colum. x. versi. tertiò. oo. & etiam nulla illius mentione facta, Chasse. in consuetudinibus Burgundiæ hoc eod. titu. *de retraict.* §. j. in verbo, *heritage*, colum. ij. versi. sed iuxta hoc quæro. Et Ar. Ferro. loquens de magnis arboribus nondum excisis diuendi tis in consue. Burdig. hoc quoque tit. §. xv. per l. Quintus, ff. de actio. emp. Et alibi loquens generaliter in fructibus pendentibus, videlicet cxxv. eiusdem tit. in fi.

Idem iuris in parte quod in toto.

41 ¶Nam & alias videmus, q̄ prohibitus alienare aliquā rem, non potest & eius fructus nondum perceptos, alienare. Quod hinc planum fit, quòd eius rei non potest constitui vsus vel vsufruct. l. vltim. C. de rebus. ali. non alien. & c. non liceat, in princ. ibi, nec in vsufructu rura dare, xij. q. ij. & no. Bar. in l. codicillis, §. instituto, ff. de leg. ij. & Rapha. Fulg. consi. xciij. ad id de quo, col. ij.

Prohibitus rē alienare, nec fructus eius alienare potest.

nec in ea vsum fructum cõstituere.
Vsusfructus in feudo constitui non potest.
Nec in emphyteusi.
Qui non nisi de parte potest disponere, nec de fructib. quoque potest vltra eã partem.

vers. item loquitur.& facit Auth.nouissima,C.de inof.testa.Et de feudo voluit gloss.vt solet à nostris citari,in c.j.§.j.in verbo,alienationes,tit.de ca.Corra.Io.Blãch.in sua summa, tit.quib. mod.feud.amit.versi.nunquid possit vsumfructum.Ia.Ardix.etiam in sua summa,eo.ti.§.cum prædictum sit,ver. nunquid poterit vsusfructus. And.Iser.in c.Imperialem,in prin.& ibi quoque Iac.Alua.& Card.Alex.col.iiij.versic.quæro an vasal.& Ioan.Rayn.in §.habito,char.11.in paruis,versi.quæro nunquid vasallus possit in feudo,titu.de prohib.feu.ali.per Fed.Alexã.qui eam gl.dicit communiter approbari,consi.xvuj.attentis narratis in themate,col.j.libr. v.quod repetitur consi.cxviij.lib.vj.Iac.à S.Georg.in tract.feudo.in verbo,ita etiam quod ipsi,col.pe. versi.subsequenter quæro.Franc.Cur.iunior in eod.tract.in iiij.parte princ.col.xliiij.versi.xv. quæro.{Matth.Afflict.in d.c.j.§.si quis hominẽ co.ij.nu.12.ti.de pace tenen.}Et idem de emphyteusi tenuit Ro.sing.dcxxij.scis quòd emphyteuta.Franc.Cre.not.lxxxv.emphyteuta.Hiero.Tortus in l.iubemus,la ij.in princ.C.de sacros.eccle.Sed nec aliter potest vasallus vel emphyteuta vendere futuros fructus feudi vel emphyteusis,secundùm Azo.in summa Institut.de vsufruct.§.j.in fine.De quibus tamen vide quæ dicam infrà,eadem glo.nume.46.& hinc videmus,& seq.Sed & si quis ex statuto non possit vltra quartam partem bonorum relinquere extraneo,nec potest quoque de fructibus disponere vltra eam partem:vt ex facto respondit Soc. d.consi.cxiij.in iij.dubio,quod est in vij.col.versi.circa tertiam dubitationem,& duabus col. seq.lib.j.vbi ad hoc multa allegat,quæ omnibus videre promptum est.

Retractus non habet locũ in venditione vsusfructus.
Fructus pendẽtes venire in venditionem.
Atque etiam in dationem in solutum.Et in legatum fundi.

42 ¶Tamen non possum accedere Matth.Afflict. Chasse. & Ferro.qui dicunt retractum habere locum in venditione horum fructuum pendentium:nam eorum fundamentum ex eo adsumitur,quod diximus,fructus pendentes esse partem fundi,quod ego planè fateor,cùm considerantur tanquam accessorij,ac veluti appendices ipsius fundi, vt scilicet vendito fundo fructus pendentes comprehendantur in venditione,cùm adhuc illi hæreant.l.Iulianus,§.si fructibus, ff.de act.empt.& d.l.vl.§.fructus,ff.de his quæ in frau.cred.Et idem in fundo dato in solutum respondit Franc.Aretin.consi.clx.longa est,col.vj.versi.circa quintum.Et idem in concesso ad fictum,respondit etiam Ro.consi.x.quæst.Et idem quoque in legato fundo,vt etiam fructus veniant,dicunt Iacob.Aretin.& Bald.in l.si quis bonorum,ff.de leg.j.& ipse Bald.in l.j.col.ij.ver. quæro quid de fructibus,C.de vsuris & fructibus leg.cum concord.traditis à Corne.consi.ce. ad euidentiam dicendorum,colum.iij.versi.ex quo infertur,lib.iiij.& est bonus tex.in l.si pendentes,ff.de vsufruct.& in l.in lege Falcidia placuit, ff.ad legem Falcid.Idémque in fideicommisso,respondit Iason consi.cccxxxj.istæ duæ mulieres,colum.penult.versic.v.dum quæritur, libro secundo.

Et in fideicommission. Qui feudũ amittit, fructus pendentes eiusdẽ amittit.Et qui fundum publicat, fruct. publicat. Qui fundũ tenetur vendere, fructus excipere non potest. In restitutione rei,siue per sententiam,siue aliàs,& translato eius dominio,fructus pẽdentes ipsius continentur.

43 ¶Et idem in fundo concesso in feudum,voluerunt Dyn.Barto.Sal.Imol. Florian.Rapha. Co. Paul.Castreo.Petr.Besu.Angel.Aret.Alexand.Franc.Aret.& Iason in l.cùm in filiofamilias,ff. de legat.j.& Bald.in l.j.in xiiij.quæstione,ff.de rerum diuisio.per d.§.fructus,& idem Bald.in d.c.j.colum.vlt.versic.adde quod dicit,& ibi quoque Cardin.Alexand.colum.ij.versicu.nota text.ibi , titul. an agna.vel fili.per d.§.si fructibus. & Martin. Laud.& ipse Card.in capitulo primo,§.vltim.in fin.titu.qui feud.dare poss.Petrus Ancb. & Imol.in c.per tuas,ad finem, extrà de donatio.& Iacob.Aluar.in cap.j.§.his consequenter,titu.hic fini.lex.Et qui feudum è diuerso amittit,& fructus quoque pendentes amittit.Bald.in dicto cap.primo,eadem colum.vlti. versicul. quærit Odo.an agn.vel fili.Et qui fundum publicat , & fructus pendentes publicat, Baldus in cap.primo,in princip.colum.vlt.versic.quæro quid de fructibus, titu.de pace tenen. Franc.Aret.consi.x.casus talis est,col.j.vbi id dicit valde no.Et qui fundum vendere certo pretio damnatus est,nullos fructus eius rei excipere potest:quia id pretium ad totam causam fundi pertinet.l.qui concubinam,§.si fundum,ff.de legat.iij.Et cùm res restitui debet,intelligitur cum fructibus pendentibus,Bald.in cap.primo versic.si qui ex parte , in verbo,succedere,titu. de pace Constan.Et sententia quæ rem adiudicat,cum iis quoque fructibus intelligitur:vt videre licet apud Matth.Afflict.deci.Neap.clxxxviij.si conuenitur,col.j.Et si dominium fundi in alium transfertur ipso iure,intelligitur cum fructibus pendentibus. Quod ex facto respondit Steph.Bertran.consi.viij.etiamsi sententia,colum.j.lib.j.Et qui sacerdotio(quod vulgò beneficium vocant) renuntiat, & illius quoque fructibus pendentibus renuntiare censetur. Alber. in l.diuortio,in princip.colum.antepenul.versi.ex prædictis,ff.solut.matrimo. Et rei vendicatio,quæ datur ad fundum, competit etiam accessoriè ad fructus pendentes.& ita intelligitur d.l.fructus pendentes,quæ ob id sita est sub titu.de rei vend.& aliæ similes. {Et in datione pignoris fundi comprehenduntur fructus pendentes.l.quamuis.C. de euict.} Quæ omnia probant id,quod suprà diximus,fructus pendentes esse veluti appendices ipsius fundi,si cum fundo considerantur.Quanquam ne quis decipiatur,si quis fundum stipulatus sit,non veniunt fructus pendentes:vt ex tex.in l.si filiusfamilias,§.j.ff.de verb.oblig.de quo vide glo.& Doct.ibi, reddentes rationem differentiæ,& glo.in l.videamus,la ij.§.actionem,ff.de vsur.& Alber.in l. vlt.§.non solùm,nu.1.ff.quæ in fraudem credi.

¶At si

44 ¶At si per se diuisimque ac separatum cõsiderantur, vt quia sine fundo vẽdũtur, statim à fundo separandi: debent censeri, tãquam si iam essent separati, tum ar. l. cætera, §. sed si separauit, & ibi no. ff. de leg. j. & l. pen. & ibi Bar. ff. de milit. testam. cum multis si. à me collectis in Legibus connubialibus, post l. postremam, in ea quæstione, an sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti, nu. 4. sed maturè. Qua ratione Pau. Castren. consi. cxxxij. videtur dicendum, quòd dictum frumentum, col. ij. versi. breuiter ego puto, lib. j. respondit, testatore iubente omnia bona sua mobilia distribui, fructus immobiliũ pendentes in hoc legatum venire, vt qui breui sperantur fieri mobiles, arg. dictæ l. pen. & eius quod voluit Bar. (vt ipse allegat, sed non est in meo codice) in l. vlt. ff. de requiren. reis, quòd in fructibus pendentibus cadit sequestrum, ac si essent separati à solo, licet sint pars soli, quia breui sperantur separari: & ita censentur res mobiles. In ea autem l. vlt. tex. est, fructus inter mouentia, id est mobilia, (vt interpretatur glo.) haberi, vt hi vẽdi debeant, pretiumque eorum in deposito esse. Nec illic declarat, an loquatur de fructibus adhuc pendentibus, an de iam collectis: quamuis de pendentibus intelligere videatur. Illud autem dictum Pau. sequitur Philip. Dec. consi. cccclxxij. testator legauit, col. j. Et idem voluit Iason in l. si fideiussor, §. si satisdatum, col. j. versi. ij. not. ff. qui satisd. cogan. vbi erranter allegat l. j. §. vlti. & ibi Bar. ff. de requir. reis. Porrò ipse Bart. quem illi non citant, in l. diuortio, §. interdum, vers. quæro, quidam soluto, ff. sol. matr. dicit per glossam in verbo, reddet, quòd fructus proximè re colligendi habentur pro collectis, & sequitur Iason ibi, col. vlt. vbi id declarat. & in l. admonendi, col. xj. versi. decimò facit, quòd fructus, in lect. ff. de iureiur. & in d. §. sed si separauit, col. iij. versi. quartò inquantum, ff. de leg. j.

Fructus pẽdentes separatim uẽditi, pro separatis habẽtur. *Bonis mobilibus iußis distribui, fructus pendentes debent distribui.* *In fructibus pẽdentibus cadit sequestrum.* *Fructus statim colligendi, pro collectis habentur.*

45 ¶Tum etiam, quia finis, ad quem quodlibet negotiũ tendit, potius inspiciendus est, quàm quod præsens est. l. si idem. §. vlt. & ibi Pau. Castren. ff. de iurisd. omn. iud. & l. si domum, ff. locat. & l. qui bona, §. qui inter, ff. de damn. infect. & l. adcò, §. illud, ff. de acqui rer. domi. Nam finis ipse declarat, qualis sit res censenda, l. sed & si quid, §. j. ff. de vsufruct. & c. fraternitatis, §. vlt. extrà de frigidis & malefi. & voluit per eos tex. Spec. ex hoc probans aliquid esse censendum mobile vel immobile secundùm finem, in titulo de fructibus & interesse. §. scias igitur, versicu. sed quid si debeo. nam & iustum est à fine omnia denominari, secundùm Aristotelem, quem citat è nostris Bal. consi. cclxxij. super eo quod quæritur, col. j. lib. j. & idem dicit ipse Bal. in repetitione l. Aemilius, col. iiij. versi. & scias quòd libellus, ff. de minorib. & Alb. in l. j. col. ij. ver. & an sit, ff. de origine iur. per l. rem non nouam, C. de iudi. & alia iura. & Signo. consi. xxiij. quæstio disputata, col. iij. sub nu. 16. Et facit etiam l. si qui adulterij, C. de adulte. & l. reprehendenda, C. de instit. & subst. & quod scribit ipse Bal. consi. ccl. in quæstione domini Milani, col. j. libr. j. & Socin. in rub. ff. de verb. oblig. col. vlt. paulò ante finem: vbi dicit. quòd cuius naturæ est finis, eiusdem sunt & ea quæ tendunt ad eum finem, per l. oratio, ff. de sponsalibus. At finis intentióque eorum qui hos fructus emũt, eísque vti fruique volũt, ea est, vt statim quàm maturi fuerint, eos ad eorum vsum decerpant, & ita mobiles faciant: vt proinde furti teneantur, qui eos à fundo separauerint animo contrectandi. d. l. si fur, ff. de vsufruct. & l. si cretæ, & l. si seruus communis, §. locani, & l. inficiando, §. vltimo, & l. fullo, §. j. ff. de furt. quamuis ea actio pro solis mobilibus detur. l. quare, ff. de vsucapio. & §. quòd autem. Instit. eod. tit. Ex quo illud planum fit, hos fructus pro mobilibus censeri.

Finis inspiciendus. *Finis declarat, qualis sit res.*

46 ¶Tum postremò, quia non necessariò concludit illud argumentũ de toto ad partem, gl. in l. j. §. si ex dodrante, in verbo, argumentum, ff. de coll. bonorũ. nec simpliciter quidem, sed secundùm quid, vt voluit gloss. in l. si quid earum, §. j. ff. de legatis tertio. Et horum est bonus text. in l. si quis aliam, ff. de solu. & in l. tutor vrgentibus, §. j. ff. de mino. & in l. statuliberos, l. j. §. j. ff. de statulibe r. Nunquàm verò procedit, cùm est diuersa ratio totius & partis. l. cùm de indebito. versi. sed hoc ita, & ibi Sal. in iiij. no. ff. de probatio. & l. sed si lege, §. adeò, & ibi glos. in verbo, dimidiam, ff. de petit. hæredit. & l. Papinianus, §. sed nec impuberis, ff. de inoffic. testamen. & l. ex mille, ff. de euict. & tradit alia quoque gloss. in l. qui hominem, in princip. in verbo, Titio, de solut. & in clement. ij. in verbo, defensor, de non alienandis rebus eccles. Petrus à Bell. Pert. in repetitione l. iurisgentium, §. adeo, colum. ij. in secunda oppositione. & ibi quoque Bar. etiam in secunda oppositio. Alber. colum. ij. versic. item opponit. & etiam recentiores, ff. de pactis. Cyn. Sal. & alij, in l. cùm notissimi, §. in his, C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. Alber. in l. si plures, paulò ante finem, ff. de accusat. Cardina. Floren. Panormita. Barb. & Felin. in cap. pastoralis. §. item cùm totum, extra de offic. deleg. Corne. consilio x. transeamus, col. iiij. versi. nec obstant, argument. lib. [illegible] Francis. Aret. in l. v. in princip. col. ij. versi. confirmatur ista, ff. de verborum obligatione. cũ simi. collectis à Philip. Deci. in l. cuius effectus, ff. de regulis iuris. & Nicol. Euerard. in locis legalibus, in loco, de toto ad partẽ. Ex quo & aliàs videmus fructus pẽdẽtes non censeri partẽ fundi in nonnullis aliis casibus, scilicet in æstimatione fundi donati ad affectũ insinuatio-

Argumentũ de toto ad partẽ, non necessariò concludit, nec simpliciter. *Nunquàm verò, cùm est diuersa ratio.*

tur,secundum Spec.tit.de fruc.& interes.§.j.col.ij.versi.sed pone Prælatus.& Philip. Dec.qui alios allegat,cōsi.cccclxxij.testator,col.j.Et sanè fructus sunt ex iis rebus, quæ seruādo seruari non possunt.l.procurator totorum,ff.de procu.Porrò generale est, fructus rerū prohibitarum alienari,posse tamen vendi pro toto tempore vitæ eius,qui prohibitus est:vt per Bart.in d.l.codicillis,§.instituto,ff.de leg.ij.& Ias.in d.§.Diui,vbi sup.

53 *Conclusio quæstionis, an retractus habeat locū in venditione fructuum pendentium.*

¶ Ex quibus (vt tandē concludamus,) apertissimè constat,fructus pendētes non esse cēsendos immobiles,quantùm ad alienationem pertinet.Ideóque in venditione eorum non esse locum retractui.Fateor tamen,quòd si aliquis vendiderit fundum simpliciter, (quo casu fructus pendentes censentur esse vendiri cum fundo,vt diximus,) & cōsanguineus velit retrahere, & fructus quoque pendentes retrahet,si illico retrahat:vel pro rata temporis,secundū nostram consuetudinē,infrà tit.procedente,§.v.Et ita procedit,quod diximus fructus pendentes esse partē fundi:neque enim separata videtur venditio fundi & fructuū,sed vnica tātùm.d.l.vlt.ff.quæ in frau.cred.Et ita quidem,vt si ex statuto soluatur gabella ex frumento & vino vēdito,siue simpliciter ex venditione fructuū,non debeatur ex venditione fundi aut vineæ,in quibus frumentum aut vuæ maturæ sunt:cùm eorum non sit facta simpliciter venditio,sed accessoriè cedant agri venditioni:vt voluerunt And.Pisa.Gul.Cu.Albe.& Bal.in l.non solum,ff.de in integ. resti. & idem Albe.in ij.parte statutorum,quæst.ccxxvj.pone statuto.

54 *Consuetudines Franciæ de retractatu fructuum.*

¶ Et secundùm hanc nostrā opi.vt videlicet in venditione huiusmodi fructuū pendentiū non habeat retractus locū,est expressa cōsuetudo Cenomaniæ,c.cccexiij.Bononiæ c.cccexliij.Andegauiæ,c.ccccij.Turoniæ,hoc eo.tit. *de retraictz*, §.xxxij.quorum postremorū locorū commentarij nihil aliud de ea re dicūt,quàm quòd contrariū videbatur,per d.l.fructus pendētes. Meldensiū autem consuetudo,c.lxix.& tribus seq.tractat quando & quomodo isti fructus pendentes censeātur mobiles vel immobiles.Sicuti etiā Melodunēsium,c.xlvij.Monstroliensium, cap.xcj.Borbonensium,cap.cclxxxiiij.& Aurelianensiū,c.cclxxiij.Andegauensiū, ca.ccxxxix. & seq.Belquercensium,ca.xlij.Artesiensium,ca.xcv.Carnutensium,ca.lxj.Niuernensium, titu. *quelles choses sont reputees meubles*, cap.ij. iij.& iiij.vbi simpliciter dicitur hos fructus pendentes immobiles cēseri:vti & Laudunensiū in Veromandia,tit.omniū j.§.ij.Prioribus autē concinit Bal.in c.j.in prin.ti.de feu.cogni.qui intelligit glo.ibi volentem feudum posse constitui in huiusmodi fructibus,vt diximus suprà,in princ.huius q.nu.36.modò hi fructus sint annui, aliàs secus.Quod autē priuatim pertinet ad venditionē magnarum arborum nōdum excisarum,de quibus suprà,ex Ferro.diximus,est aliud quod hanc rē magis ambiguam reddit, quòd scilicet non sint annuæ excisioni destinatæ neque aptæ:ideò in illo paulò amplius cogitandum est.

55 *An retractus habeat locū in venditione usufructus rei immobilis.*

¶ ITEM SI VSVSFRVCTVS rei immobilis venditur,est locus nostro retractui, si credendū est Matth.Affli.in d.tract.proromixeos,col.totius operis x.versi.itē quæro quid si vendatur vsusfructus,atq; etiā Chasse.hoc ipso tit. *de retraictz*, §.j.in verbo, *son heritaige*, col. ij.versi.quærit vlterius idē.& Ferro.in cōsue.Burdig.hoc quoq; tit.§.xxv.& Pau.Paris. consil. lxxxiiij.dico,col.ij.nu.8.lib.iij.Et mouētur,quia vsusfructus est pars fundi, & ideò immobilis est.Allegant priores l.iiij.ff.de vsufru.& alia quædā iura,quæ vel omnino nō sunt,vel id nō dicunt,sicuti nec dicta l.iiij.sed id tantùm,quòd vsusfructus in multis casibus pars dominij est.

56 *An partē fundi stipulatur, qui usumfructum stipulatur. Vsufructuarius quadam ex parte dominus rei.*

¶ Scio tamē tex.qui dicit eum,qui vsumfructū fundi stipulatur,similē ei esse, qui partem fundi stipulatur,in l.qui vsumfructum,ff.de verbo.oblig.& facit etiam tex.in l.si à reo,§.si reo,ff. de fideius.& in l.si ab emptore,ff.de euic.&.in l.cū filius,§.si dominus,ff.de leg.ij.Sed id quomodo intelligitur,disces ex glo.Bart.Ang.Imo.Alexā.& Soc.in d.l.qui vsumfructum,gloss. & aliis,præsertim Alcia.in l.rectè diximus,ff.de verb.signific. Scio item vsufructuarium censeri quadam ex parte dominum ipsius rei.l.si vsusfructus,ibi ei quasi domino,ff.de aqua plu. arc. & l.in venditione,in princ.ff.de bo.auto.iud.poss.& l.liber homo qui bona,in fi. princip. ff.de verb.oblig.quod vel hinc intelligi potest,quòd si quis in libello dixerit se dominum,& probauerit se tantùm esse vsufructuarium,obtinebit:vt per Alexan.post alios in l.naturaliter, §.nihil commune,col.iij.versic.& facit ad quæstionem , & ibi quoque per cæteros recentiores, ff. de acqui.posses.Sed videbis ibi,quomodo & id intelligatur,atque etiam apud Gul.Cu.Barto. & Bald.in rub.C.de vsufruct.Nam sunt & alij multi tex.quibus probatur vsufructuarium domini appellatione non contineri:vti l.j.§.qui seruum,qui est ij.ff.de S. C. Sylla.& l. qui falsus. §. vlt.in fin.ff.de iniur.& bene facit l.ij.§.sed & vsufructuarius,iunctis præcedentibus,ff.de relig. & sumpti.fune.& l.item apud Labeonem,§.si vsumfructum,ff.de iniur.Sed & tu de hoc priuatim vide Bart.& Ange.in d.l.in venditione,de bon.auto.iud.poss.& Alex.consi. cxxix. puto de iure,circa medium,lib.ij.quod & inculcatum est consi.iiij.lib.v.& omnino Caro.Molend.acris ingenij & iudicij virum in consuet.Parisi.tit.j.§.j glo.j.nume.4.& 5.

¶ Scio

57 ¶ Scio denique Bart. in l.iusto, §.non mutat, ff.de vsuc. adscrere vsumfructum inter immobilia computari: per l.corruptioné, C.de vsufru. & idem tenuisse Alb. in l.mouentium, in fi. ff.de verbo.sig. & Alex. qui neutrum citat, in addi. ipsius Bar. in l.iubemus nulli, in fi.prin. C.de sacros. eccl. per tex. in ea ipsa l. §.vlt. Gl. auté in d.l.corruptioné, in verbo, excludere, dicit vsumfructű etiã cei mobilis æquiparari rei immobili: per d.§.non mutat. & prætereà l.vlt. in fi. C.de præscrip.long.temp. & l.sicut. C.de seruit. & aqua. & idem quoque voluit ipse Alber. in l. vlt. ad fi. ff.de requi.reis. Et ad hoc quoque facit, licet non allegent, tex. in l.uj.§.nec vsusfructus, ff.de reb.cor. vbi nec vsusfructus pupilli alienari potest sine decreto, quòd in rerum immobilium alienatione requiritur. Similiterque dicit Imo. in cle.j.col.v.versi.an autem rectores, de rebus eccle.non alie. quòd sicuti res immobiles ecclesiæ sine decreto alienari non possunt, ita nec super illis vsusfructus constitui, cùm is sit pars dominij, per d.l.iiij.ff.de vsufru. quod & nos plenius diximus supra, nu.41.versi.nam & aliàs. Et facit quod scribit Sal. post Pet. in d.l. vlti. col. vlti. in iuj.q. C.de long.temp.præscrip. Et tex. in l.vlt. C.de reb.ali.non alie. vbi prohibita alienatione cuiuspiam rei, prohibetur & vsusfructus constitutus super ea re.

Vsumfructum inter immobilia computari.

Vsumfructum non constitui super rebus ecclesiæ.

58 ¶ Idem tamen Alex. consi.iij. viso themate, col.vlt. versic. tertiò moneor, & seq. lib. j. expressè tenuit, non esse locum retractui in venditione vsusfructus, vsus vel habitionis, cùm ea iura sint incorporalia. idcóque nec mobilia nec immobilia propriè, vt voluit Bal. in c.j.§.sciendum, tit. de feud.cogni. cum aliis multis, quos citauimus sup. in alus multis quæst. præcedentibus, atque etiam in duab.gl. etiam præcedentibus. Sed quibus potes addere Lucam Pen. in l.iij. eadémque vlt.col.ij. C.de vend.reb.ciuit.lib.x. vbi etiam expressim dicit, vsumfructum nec rem mobilem esse, nec immobilem, sed neutrum aliquid per se existens, vt sunt cætera iura. quod & idem dicit Corne.consi.cxlvij. omisso, col.ij. versi.his tamen non obst.lib.iiij.

Retractus an habeat locũ in venditione vsus vel habitationis.

59 ¶ Sed aduerte, Lector, quia Alex. d.consil.iij. loquitur in casu statuti loquentis simpliciter de retractu rerum immobilium: quod, vt dicit, & alij multi, vt alibi plenè diximus, sumendum ac intelligendum est propriè, scilicet de re quæ propriè est immobilis. Nostra autem consuetudo vlterius loquitur: nam postquam de immobilibus locuta est, adiicit & de rebus, quæ pro immobilibus censentur: hæc enim sunt verba quæ nunc commentamur, *ou autres choses censees pour immeubles.* Ideò plerisque videri posset, quòd si vsusfructus siue vsus & habitatio (nam hæc omnia placuit post Alexan. iungere) constituerentur ad aliquod longum tempus, pro certo quopiam pretio, consanguineus posset id ius retrahere restituto illo pretio, instar eius quod suprà diximus de reditu annuo, in glo. præcedenti.

60 ¶ Ego verò (vt tandem meum interponam iudicium) in ea sum sententia, vt retrahi non possit: quando huiusmodi vsusfructus venditur proprietario: quia tunc non amplius est in rerum natura, sed suppressus atque extinctus per consolidationem. §.vlti. Institu.de vsufruct. qui text. (ne hoc omittam) vtitur hoc consolidationis verbo, non sine claro exemplo, quando Virgilius lib.j. Georg. & Plinius lib.j. epistolarum, simplici verbo solidandi vsi sint. Sed & Consolidandi & consolidationis verbo vsus est Vlpianus in l.idem Neratius, §.j. & in l.idem est, ff.de vsufruct.accresc. & Tryphonius in l.cùm in fundo, §.quòd si vxor, in fin. ff.de iure dor. & Tullius lib. epistolarum v. ad Ruffum, quanquàm sunt, qui ibi aliter legant. Sicuti etiam (vt redeamus,) de seruitute dicimus, quæ etiam per consolidationem extinguitur. l.si tibi homo, §. vlti. ff. de leg.j. cum simil. Ideò non potest reuiuiscere, quod funditus sublatum est: institui autem de nouo rem peremptam possibile est, sed non eadem res est. l.qui vsumfructum areæ, ff.de vsufru. & l.qui res suas, §.aream, ff.de solut. & l.si nauis, ff.de rei vendica. Ergo cum vsusfructus sit per consolidationem confusus, lui è consanguineo non potest, sed quasi re perempta emptor liberatur à statuti necessitate. l.quòd te, ff.si cer.peta. Et his rationibus motus Bald.consil. ccc. statato cauetur, in fi.lib.j. respondit, quòd stante hoc nostro statuto, quod concedit consanguineo facultatem redimendi restituto eodem pretio, si dominus emphyteusim emerit, non poterit consanguineus venditoris eam redimere: de quo nos diximus sup. in verbo, *aucuns biens*, post princip. Sed tamen vide quid de hoc dicto Bald. dicam infrà eod.§. gloss. xiiij. in verbo, *ou equipollent à vente*, nume.iii. hincque videmus. & duobus seq. illud autem quod de proprietario diximus, qui emit vsumfructum nuncupatim voluit D.Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc titu. de retractu, §.xxv. versic. sed tamen.

Si vsusfructus venditur proprietario, an sit locus retractui.

Consolidationis verbum.

Solidandi verbum.

61 ¶ Si autẽ vsusfructus cõmoditas alteri quã proprietario vẽderetur, secundùm l.necessariò, §. vlt. ff.de peri. & cõ. rei vẽ. (nam ipse vsusfructus extraneo vendi nõ potest. l.si vsusfructus, ff.de iur.dor. & diximus sup. in præcedẽti quæst. & dicemus latiùs infrà §.xxvj. in gl.j.nu.43. secũdò vsusfructus) aut si dominus super suũ ipsius fundũ alteri vsumfructũ pretio accepto cõstituerit, vix quoq; credcrẽ his casibus esse locũ retractui. De quo est cõsuetudo expressa Parisiensium, c.clxxxj. Melodunensium, c.clxix. Turonensiũ, titu. *de retraictz*, c.xxxj. quo loco videbis quid

Consuetudines

cis loquitur de legato bonorum mobilium & immobilium.& cósil.cxxxj. in nomine Domini, cùm vt præsupponitur,in fi.Alex.in l.j.col.iij.ff.de vulg.& pupil.substi.& consil.ix. visis verbis testamenti,colum.vlti.lib.j.& consil.xlv.habita,colum.iiij.versi.primò enim,eod.lib.j.& consil.lij.viso themate,colum.vlti.eod.lib.j.& consil.xij.viso themate, colum.ij. versicu. nec dici potest,lib.ij.& consi.cix.viso themate quæstionis,col.iij.lib.iiij.& consi.lxviij.quia consultationem hanc,in secundo dubio,lib.vj.& consi.clxxj.in causa & lite,col.ij.versi. pro confirmatione,eo.lib.vj.& latè consi.ccxliiij.ponderatis, e.li.vj.Fran.Aret.in l.ea demum, C.de collat. & consi.liiij.in causa magistri Blasij,col.vltim.Corne.latè consi.ciiij.circa primum, col.iij. lib.ij. vbi ob id dicit valere donationem omnium bonorum mobilium & immobilium,præsentiú & futurorum:cùm in ea contineantur actiones & nomina,& consil.clxxiij.quod est eodem initio,ad fi.lib.iij.& consi.vj.in hac consultatione,col.ij.lib.iij.vbi & id dicit procedere in materia quoque fauorabili.& consi.liiij.in themate,col.ij.versi.ex alio etiam,eod. lib.iiij. & consil. lxiiij.in casu præsentis consultationis,col.ij. versi.& verbum,lib.iiij.& consi.clxxxviij. quia petitio,col.ij.versi.& non clauduntur,eod.lib.iiij.& consi.cccxvj.in consultatione,in fi. eod. lib. iiij.Barb.in c.relatum,col.j.de testament.vbi illud dicit de legato.Guid. Pap. decis. Delphin. cccxj.appellatione bonorum:vbi etiá dicit ob id valere illam generalem donationem, de qua nuper diximus.& decis.cccxlj.super quæstione,versi.sed an publicatione:vbi illud dicit de publicatione.& deci.cccxcix.testator quidam,vbi loquitur de legato.& consi.lij. factum tale est Ioanneta,colum.vlt.vbi idem dicit.& consi.lx.ad dubia elicita, in secundo dubio:vbi etiá dicit valere donationem illam generalem omnium bonorum mobilium & immobilium, præsentium & futurorú.& cósi.ccxv.vertitur quæstio,col.ij.versi.quia etiam.Soc.si is est,qui & illud dicit de donatione,in tract.fal.regula cviij.donatio omnium bonorum,in j.fallent.vbi dicit id not.voluisse Bal.consi.inci.Naphydus,Ang.Are.in §.j.Insti.de inu.stip.vbi ex hoc dicit in obligatione omniú bonorú mobiliú & immobiliú nó cóprehédi nomina & actiones.Ias.in l.stipulatio hoc modo concepta,ante fi.ff.de verb.obli.vbi etiam ex hoc dicit valere illam donationé generalem,de qua suprà iam sæpius diximus,atque ita se consuluisse.& postea reperisse Bald. idem quoque consuluisse,cósi.ccxxxiiij.lib.ij.de quo postea loquemur,nulla alia eiusdem, nec aliorú mentione facta,atque de hac re multùm gloriatur,tanquam admodum recódita & abstrusa,cùm vix aliam apud nostros frequentiorem reperias.Et idem Iaso.in d.l.à Diuo Pio, §. in venditione,col.ij.vbi etiá meminit sui illius con.ff.de re iud.& ita verè consuluit cósi.v.strenui,col.iiij.versi.secundò pro ista parte,lib.iij.Philip.Deci.in eo.casu loquens,consi.xxx.cuius superscriptio incipit,donatio omniú bonorum,col.j.versi.quartò Iacobus donauit, iunctis his quæ latè dicit col.vlt.ver.quartò non obst.& cósi.ccxxxvij.in casu,in j.dubio.& cós. ccclxxxj. visis his,col.ij.& consi.ccclxxxvij.quæritur an dominus,col.ij.& consil. ccccxiiij. viso eleganti, col.vl.& consi.cccclxj.præsens consultatio,in j.dubio.Catel.Cota.qui id dicit sin.memor.inci. bonis publicatis,versi.quid autem in donatione.& iterum memor.nomina debitorum. Steph. Bertr.consi.clix.si in pacto,post prin.lib.j.& consi.lix.voluissem,nu. 2.lib.ij.quibus etiam locis dicit valere donationem illam.& consi.xj.etiam si dum esset.nu.6.lib.iij.& consil.cvij.viso consultationis themate,nu.1.co.lib.iij.& consi.clxij.Catharina,nu.2.eod.lib.iij.& consi.ccxiij. ponitur in facto,nu.3.eo.lib.iij.& consi.lxxxv.viso instrumento,ad fi.lib.iiij.& consil. clxviij.donatio,in fin.eod.lib.iiij.& consi.clxxv.non dubito,in prin.eo.lib.iiij. & consil. cxc. indultum, nu.3.eo.lib.iiij.Alciat.in l.vlt.in glo.vlt.col.iij.C.de pactis.Bernard.Land.in addi.Bart. consi.l. Gilius Petri.Fran.Ripa in l.j.nu.6.ff.de pigno.Et omnes vbique,præter vnum Pau. Eleaz.in c. ij.de rebus eccles.non alie.lib.sexto.

Iasonis gloria.

10 ¶ Ad hanc sententiam adfertur d.l.à Diuo Pio,§.in venditione,ff.de re iud.& d.l.quam Tuberonis,§.vlti.ff.de pecu.& d.l.ij.versicu.sed vbique,iuncto versic.mobiles,& versicu.in exigendis,C.quando & quib.quar.pars,lib.x.in quibus separatim diuisimque statuitur de bonis mobilibus & immobilibus,& nominibus.Et l.ad eum,in prin.ff.de donat. vbi nomina, & mobilia ponuntur vt diuersa,cùm dicitur,Quicquid habes tam in nominibus, quàm in rebus mouentibus,& l.omnes,in princip.& l.bene à Zenone,versi.& nemo, C.de quad. præscript. vbi etiam actiones & iura separatim nominantur à rebus mobilibus & immobilibus. Adferuntur quoque à multis non admodum pertinenter hæc iura,videlicet l.cogi,§.sed & miles,ff.ad S.C. Trebel.& l.si mihi Mæuia,ff.de leg.iij.& l.si cùm pupillus,ff.rem pupil.sal.for.& l.j. in fin. & l. iij.in prin.ff.pro soc.& l.ea quæ in nominibus,C.famil.ercisc. {Sed & est bonus text. à nullo,quem viderim,ponderatus in l.j.C.de præt.pigno.cùm dicitur,non solùm super rebus mobilibus & immobilibus sed etiam super actionibus.}

Nomina et mobilia pon. ut diuersa.

11 ¶ Nec desunt suæ huic sententiæ rationes.Illa enim dicuntur esse eadem specie,quæ & substantia & natura,& eorundé effectuum productione sunt eadem,vt dicit Dy.in c.sine possessione, col.iij.versi.duæ possidendi qualitates,de reg.iur.lib.vj.Actiones auté à mobilibus & immobilibus

Quæ eadé dicũtur specie.

Actionũ substantia.

bilibus in his omnibus differunt. Nam primùm horũ substantia est visibilis, corporea, palpabilis: ideóque & in loco, vt videre est, consistunt. Actionum autem & nominum inuisibilis, incorporea, impalpabilis. §. j. Inst. de reb. corp. & incorporalib. & l. ciuitates, ff. quod cuiusq. vniuers. nam & ius quod incorporale est, manu apprehendi nõ potest, vt etiam dicit Quintilianus li. v. c. x. Ideóque etiam nullo hæc loco circũscribuntur. l. si fideicommissum, §. tractatum, ff. de iud. l. Caius, in princ. ff. de leg. ij. & l. vxorẽ, §. legauerat, ff. de leg. iij. & l. cùm de Lanionis, §. vlt. ff. de fund. instr. & l. si mihi, §. j. ff. de leg. iij. vbi probatur & id procedere in quantuncunque generali, atque etiã vniuersali dispositione. Ex quo fit, vt si dono, quicquid Fontenai habeo, non comprehenduntur nomina & actiones, etiam si instrumẽta eorum eo loci sint, aut ibi debeãtur: secundum Bal. in l. j. in prin. ff. de stat. homi. cum multis concor. à me traditis in repet. l. si vnquã, in verb. bona, nu. 12. quid autem si quis donat. C. de reuoc. dona.

12 ¶ Hinc quoque fit, vt cùm mobilia & immobilia verè possideantur, l. iij. in prin. ff. de acq. pos. nomina tamẽ & cætera iura incorporalia verè non possidẽtur. l. sequitur, §. si viam, ff. de vsuca. & l. seruus, §. incorporales, & ibi not. ff. de acq. rer. admi. & c. cũ ecclesia, in verbo, quasi possessionẽ. de cau. pos. & prop. Ideò nec illorum dominium transfertur, nisi facta traditione, & sic possessione apprehẽsa. l. traditionibus, C. de pact. & l. si ager, ff. de rei vend. In his autẽ cùm traditionem non recipiant, vt dicitur in d. §. incorporales, sufficit in id patientia. l. si ego, §. j. ff. de Publi. in rem act. Bar. in l. quoties, per illum tex. ff. de seruitu. & Bal. in l. per diuersas, col. pen. in xiiij. q. versi. itẽ cùm cessio. C. man. cum simi. Et cessio pro traditione habetur. vt not. gl. in l. vlt. C. quando fisc. vel priua. & in l. vlt. in prin. in verbo, portionibus, ff. de donat. Bar. & Bald. in l. j. vterque, col. uj. C. de act. & obli. Bal. in l. si ea lege, C. de vsur. Signo. consil. lxxj. factum sic se habet, dominus Episcopus, col. iij. versi. sed incorporalia. Ange. consil. clxxix. visis prædictis, col. v. versi. concludo igitur, & consi. ccviij. viso dicto puncto, ante medium, cum si. Nam omnium vbique ea est sententia, licet Bal. sibi contrarius contrarium dixerit consil. cclxxxv. casus coram R. col. ij. versi. sed & illud, lib. ij. & Ias. consi. cxj. aduertendum est. col. ij. versicu. secundò principaliter, lib. iiij. vterque per tex. & glo. in l. planè, ff. famil. ercifcun. vbi tamen gloss. rectè intellecta dicit contrarium. At ipse Bal. in hoc distinguit in d. l. traditionibus, ad fi. C. de pact. & in l. j. etiam ad fi. C. com. vtriusque iudi. & Alex. consi. clxxxiiij. in causa, col. ij. versicu. vltra prædicta, lib. vj. vt dicemus infrà eod. tit. §. vj. glo. j. nume. 9. nec obstat.

Actiones non verè possideri. Iura traditionem non recipiunt. Cessionẽ in iuribus pro traditione esse.

13 ¶ Item ad alias rationes redeamus, mobilia triennio, immobilia longo tempore x. vel xx. ann. vsucapiũtur. Actiones verò personales regulariter sunt perpetuæ, l. ij. C. de cõsti. pec. & l. sicut, & l. omnes, C. de præscrip. xxx. vel xl. an. vt hinc clarissimè intelligas eas actiones, aliter atque bona mobilia & immobilia, censeri. Vt tamen illud postremò non omiserim, rerum mobiliũ, & immobilium dominia à nobis prorsus separari: nunquàm autem actiones directas, veluti ossibus affixas, tanquam characterem impressum personæ. l. quis ergo casus, in fi. & ibi glos. & Bart. ff. de pecu. & dicemus latius infrà eod. §. xxvj. in glo. j. versi. xvj. actiones.

Actiones directas ossibus esse affixas.

14 ¶ IN TAM VARIIS ac diuersis sententiis Bal. iungẽs simul primã opi. illã ac proximè præcedentem, in d. l. quã Tuberonis, §. vlt. ff. de pecu. & in c. j. in fi. prin. titu. de pac. tenen. dicit nomina debitorũ, si substantiã respiciamus, neque mobilia esse, neque immobilia: si similitudinẽ, dicuntur mobilia, cũ debetur aliquid mobile: immobilia, si immobile: nec aliud præterea dicit. Id quod nihil aliud est, quàm si dicas nomina nõ esse mobilia aut immobilia, sed æquiparari siue adsimilari mobilibus, si mobilia debẽtur: immobilibus, si immobilia. Quod idẽ, penè voluit Aluar. in d. c. j. §. si verò pacis, col. vlt. & Mar. Lau. in eo. c. j. col. ij. versi. sed quid de nominibus. & Card. Alex. etiã col. pen. versi. eiusdẽ initij, & Bar. & Fran. Are. in d. l. j. C. si aduer. trãs. & Ang. in d. l. vlt. in fi. C. in quib. cau. in integ. rest. non est neces. Alex. consi. xlix. viso processu, col. j. versi. & dato quòd ipsa actio, lib. iij. & nonnulli ex iis, quos suprà citauimus.

Alia opin. an actiões sint mobiles, an immobiles.

15 ¶ ALII ALITER DICVNT, vt videlicet actio respectu sui ipsius nec mobilis sit, nec immobilis essentialiter: sed iudicatur accipitúrque tanquã tertia quædam ac separata species, si nõ necesse sit, vt de ea iudicetur, tanquã de re mobili vel immobili. Quod si necesse sit, vt veri illorũ accedat, quia cõstat de omnibus bonis actum fuisse, vt si statutum dicat, quòd in omnibus bonis agnati & cognati sint hæredes, ita vt agnatis deferãtur immobilia, cognatis mobilia: vel si aliter expediat alterutris accedere, vt cùm quæritur an iura vel actiones competentes minoribus vel ecclesiæ possint alienari sine decreto: & tunc de iis iudicamus, vt de re ad quam competunt, secundùm illam primam opinionẽ. Et ita declarant & distinguunt. Iac. Aret. Bar. & Alcia. in d. l. mouentium, ff. de verb. signifi. Barto. in l. potest, ff. de aut. tut. & d. cõsi. l. Gilius Petri, Bald. consi. ccxlvij. præmisso statuto, col. ij. lib. j. & d. consil. ccxlij. super infrascriptis dubiis, in vlt. dubio, lib. ij. & d. consi. ccccxxiij. Andreas, lib. iij. Ang. in d. l. si constante, §. vlti. & ibi etiam

Alij item.

ibi etiam Rom. {col.ij.versi.tu autẽ dic,} ff.sol.mat.idẽ Ang.in §.j.in Auth.de nõ ali.& d.cõsi.cccxxviij.col.iij.ver.in contrariũ,& col.seq.ver.non obst.obiectio quinta. Imo. in d.c.nulli.col.vlt.versi.vltimò tangit,& ibi quoque Pan.col.iij.versi.sed est dubiũ,extrà de reb.eccl. non alie.idẽ Imo.Per.Anch.Domi.& Phil.Franc.in d.c.ij.cod.titu.lib.vj.Card.Flo.d.consi. lxvj.& d.consi.lxxij.col.iij.Pau.Cast.in d.l.quam Tuberonis,§.vlt.ff.de pecul.& in d.l.j.C.si aduers.transac.Ro.consi.Dix.circa propositam consultationẽ,in 4.dubio.Alex.in d.l.à Diuo Pio,§.in venditione,in j.no.ff.de re iud.& latè consi.cclxiiij.per totũ,lib.vj.Cor.consi.ccxxix.licet claram,in fi.lib.iiij.Guid.Pap.d.consi.lij. Soc.consi.cj.viso testamento Antonij,col.vlt.lib.j. quod iterum repetitur consi.clxxv.lib.ij.Card.Alex.in c.j.§.sciendũ,col.ij.tit.de feu.cog. Aufrerius in deci.Tholos.quæst.cccxv.item fuit quæsitum testator legauit.Steph. Bertran. consil. ccxlv. ponitur in facto,col.ij.versi.ex quo facto,lib.j.& d.consi.cix.lib.iiij.

16 *Alia quoque.* ¶CÆTERVM Iac.Bel.in d.§.j.in Auth.de nõ ali.fuit in sing.opi.Nempe actionẽ respectu sui esse immobilem. At si consideratur respectu rei,ad quam cõpetit,interesse an tractemus de fauore,an de odio,an verò & de vtroque mistim.Primo & secũdo casu censeri vel mobilẽ vel immobilem,prout fauor & odium suadebit,ita scilicet vt fauor obtineat,odiũ vincatur. Tertio casu considerandum esse,vtri magis attribuatur,fauori,an odio,vt secundùm id iudicetur: per d.l.corruptionem,C.de vsufr.& l.sicut,in prin.C.de serui.& l.vlt.ad fi.C.de præscri.long. temp.Et ita,vt vides,Iaco.ipse semper,quò fauor illũ ducit,sequitur.Et illũ sequitur nuncupatim Lucas Pen.in l.vlt.col.ij.C.de ven.re.ciui.lib.xj.& Petr.Fer.tit.forma libelli in act.reali,in verbo,veris ac legitimis,col.antepe.versi.amplius quæritur an actio personalis. & videtur etiã sequi Alberi.in tertia parte stat.q.xiij.item quæro an publicatis bonis.& Sal.cum aliqua tamẽ distinctione,in d.l.iubemus,la ij.C.de sac.eccle. Sed id esse falsum,satis apparet ex iis quæ suprà diximus de donatione & legato bonorum mobilium & immobilium.

17 *Actiones ad genus aut quantitatem in genere semper esse tertiã speciem.* ¶IDEOQVE MALO inhærere præcedẽti distinctioni,quæ vt cõmunior est,ita & verior:sed quã tribus aut quatuor modis nõ contemnẽdis intelliges.Primò vt procedat in actionibus,quæ cõpetunt ad certã speciẽ.Nam si ad genus cõpetunt,vel etiam ad quantitatẽ in genere,semper faciũt tertiam & separatã speciem.Nam actio per se nec mobilis est,nec immobilis,vt plerique omnes fatentur:nec etiã genus aut pecunia in genere & in forma , in qua est in obligatione,mobilis est vel immobilis:genera enim sunt in intellectu,nõ in sensu. Tãge enim, potes,genus humanũ,vel genus pecuniæ,vel seruorũ,vel moue illud,& certè non potes. Hæc propè Lapus d.alleg.xcij.imprimis videndum est,in fi.& sequitur,dicitque sing.& à nullo alio Doct.tactũ,Ro.in d.l.si cõstante,§.vlt.col.ij.versi.illas tamen,ff.sol.mat.& d.consi.cccccix. in quarto dubio.& Alex.in addi.Bar.in d.l.mouentiũ,ff.de verb.signi.& d.consi.lxviij.ad fi. lib. vj.& Card.Alex.in d.c.j.§.sciendũ,col.ij.tit.de feu.cog.& Soc.d.consi. cj.col.vlt.lib.j.Alber. Bru.in tract.statutorũ excludentiũ fœminas,in viij.art.q.xxvj.lib.j.ante fi.& Chass.in cõmentariis cõsuetudinũ Burgund.tit. *de droictz appartenans à gens mariez* , §.ij. in verbo, *tous meubles*, col.iij.versi.sed nunc.Sed & illã Lapi sententiã sequitur Barb.in c.nulli,in fi.de reb.eccle. non ali.vbi contrà quàm à Ro.vbi suprà,dictum fuerat,dicit id fuisse dictum à Bart.in l.j.C.si aduer.transact.Sed aut is errat,aut codices Bar.qui circunferuntur,sunt mendosi.

18 *Actiones ex cõmuni vsu loquendi esse mobiles vel immobiles.* ¶SECVNDO INTELLIGE, quæ dicta sunt procedere , nisi ex communi vsu loquendi actiones contineantur sub mobilibus vel immobilibus.Is enim cõmunis vsus in ea re, vt semper aliàs,magis sequendus est,quàm propria verborum significatio: vt expressim & in hac specie respondit Oldra.d.consi.ccxix.& Ioan.And.ipsius discipulus,qui ferè id & penè totum consi.repetit,nulla tamen magistri mentione facta.vt sæpe aliàs,in addi.Spe.d.tit. de fructib.& intercl.§.scias igitur,versi.sed quid si debeo:per multa iura ab vtroque allegata, vt per eos videre poteris.Et id sequitur & dicit sing.Fel.qui multa similia aggregat in prooemio Decretalium,col.iij.circa medium.

19 *Diuersa ratio actiones diuersas censeri facit.* ¶TERTIO INTELLIGE, vt actio quæ competit ad rem immobilẽ censeatur immobilis:quæ ad rem mobilẽ,mobilis.Nisi tamẽ sit diuersa ratio:verbi gratia , augmentũ dotis potest fieri in rebus immobilibus,vt augmentum ipsum habeat idem priuilegium prælationis, quod dos habet:non etiã in mobilibus,cùm maritus obnoxius est creditoribus, Auth. sed iam necesse,C.de dona.ante nup.& §.aliud,in Auth.de æqual.doti.An igitur (inquit Ang.in posteriori loco,col.j.versi.sed iuxta hoc,) poterit dari in augmẽtum dotis actio ad rem mobilẽ, marito obnoxio creditoribus.Quod nõ videtur,cum censeatur mobilis. Contrariũ item videtur: quia datio rei mobilis hoc casu prohibetur,propter fraudẽ quæ cogitari potest dum simularet vxor tradere,& vir accipere,quod nõ traderetur,vt ibi dicitur:sed huiusmodi fraus fieri nõ potest,cùm datur nomẽ debitoris in augmentũ:cùm clarè pateât id quod datur, sicut cùm datur

res im

res immobilis. Ideò cessat ratio prohibitionis. Tamen concludit, nec nomen quoque dari posse ostendendo declarandóque & hic quoque fraudem excogitari posse. Ideò cùm sit eadem ratio in nominibus & actionibus ad rem mobilem, vt in re mobili, idem ius statuendum est. Ex quo non obscurè sentit, aliud fuisse statuendum, si ea ratio cessasset. Ad quod etiam facit, quod in simili dicemus infrà, in eadem glos. nume. 100. sed illud procedit, vbi loquemur de mobilibus pretiosis.

20 ¶ QVARTO INTELLIGE, nisi dispositio ita generaliter loquatur, de quibuscunque bonis mobilibus & immobilibus: vt si statutũ prohibeat quæcũq; bona, siue mobilia sint, siue immobilia, in extraneos transferri, de actionibus quoque actum videatur. Nam illa dictio quibuscunque, propter generalitatem etiam ad casus improprios trahitur. Et ita voluit Alcia. in d. l. mouentium, ff. de verbo. signific. Nam in simili, vt hic subiungit, videmus, quòd quicunque hæres, etiam improprium hæredem comprehendit: vt tradit Ro. quem ille allegat, in l. id tempus, §. j. ff. de vsuc. & cùm de quibuscunque contractibus loquimur, etiam de abusiuis intelligitur: vt latè Hippo. Mars. qui multa talia congerit, in l. vnius, §. cognituram, col. iiij. versic. modò redeundo, cum multis seq. ff. de quæst. Hæc propè Alcia.

Actiones an cõprehendantur appellatione quoruncunque bonorum mobilium & immobilium.

21 ¶ Cui adde Soc. multa scribentẽ de huiuscemodi vniuersali dictione, consi. ccxvij. viso priuilegio, col. iij. li. ij. Et quod pulchrè tradit Bal. in l. j. in xxxiiij. q. ff. de rer. diui. & in c. Imperialẽ, in prin. col. pen. versi. sed quid si cõcessum, tit. de prohib. feu. ali. per Fed. quòd feudum cõcessum mihi & successoribus meis quibuscunq; trãsit ad extraneos hæredes & legatarios, qui impropriè sunt hæredes, & alios qui aliàs nõ admitterentur. Et sequũtur Panor. consi. iij. nitar. in præsenti, in tertio dubio, lib. ij. Ro. in l. etiam, in prin. & ibi etiam Alex. col. vlt. ff. solu. matri. & ipse Ro. subdubitans tamen, in d. l. id tempus, §. j. idẽ Alex. in l. quod dicitur, la ij. col. pen. versi. & dum dicit, ff. de verbo. oblig. & in l. quædam, §. nihil interest, & ibi etiam Ias. vterque statim post prin. ff. de eden. & idem Alex. in l. si patroni, in princ. co. pen. vers. aliam limitationem, ff. ad senatuscons. Trebel. & in l. Gallus, §. etiam, col. ij. versi. hoc tamen fallit, ff. de libe. & posthu. & consi. vij. attentis, col. ij. nu. 8. lib. vj. & consi. xcv. repetitus, col. ij. versi. nec obst. quòd dicta, lib. vij. Corne. consi. xvj. aperta fronte, col. iiij. versic. & maximè, lib. j. Soci. in l. quidam relegatus, col. ij. versi. quinta conclusio, ff. de reb. dub. {& inter cons. Alber. Bru. consil. x. visa quæstione, col. j.} Ias. in l. cum filiosa. col. xv. versi. successiuè, inquantũ Bar. ff. de leg. j. vbi id dicit sing. & in l. ij. §. Prætor ait, col. ij. versi. tertiò fallit, ff. qui satisd. cog. & in l. quocunque, in prin. in ij. not. ff. de verb. obli. & in l. ij. col. lxix. in xiij. q. C. de iure emphy. & in prælud. feu. col. xv. versi. tertiò limita: vbi etiam tenet, quòd vi huius dictionis vniuersalis, feudum transit ad fideicommissarium, & consi. xvij. dominus Ioannes, col. ij. versi. & si diceretur, lib. iij. {quod consi. repetitur inter consi. Albert. Bru. consi. ix. & rursum ipse Ias.} consil. lv. statutum nouum, col. ij. versic. prætereà & tertiò, eo. lib. iij. & consi. lxxxix. spectabilis, col. iiij. versi. quintò bene facit, lib. iij. & consi. cxv. statutum nouum, col. viij. versi. secundò adest, lib. iiij. & Lud. Gozad. consil. vj. prima facie, col. vj. nume. 43. & seq. & consi. viij. in hac causa, col. v. & consi. xiiij. j. col. pen. nume. 22. & consi. ciij. videtur, col. ij. versi. tertiò faciunt.

Multa de vniuersali oratione.

22 ¶ De quo etiã per Barb. in repe. l. cum acutissimi, col. lxvj. versi. & ex istis sequitur, C. de fideicõ. & Soc. in l. si rem legatam, in fi. ff. de excep. & consi. xix. pro decisione, col. j. lib. j. & Feli. in c. quia G. col. vlt. extrà de iud. & in c. in præsentia, col. xj. versi. sed inquantũ, de proba. & Geor. Nat. in repe. c. quamuis: col. lxxiiij. versi. & ista faciunt, sub nume. 207. de pact. lib. vj. & Philip. Deci. consi. cccxcv. in causa magnifici, colum. vlt. & consi. cccccxxix. Philip. colum. j. & consil. cccccxcix. consului, col. j. versic. sed hic non obst. Stepha. Bertran. consi. cclxöij. viso consultationis themate, col. j. lib. ij. & Matthæ. Afflict. in const. Siciliæ incip. Comes, col. penu. in iiij. no. & deci. Neapo. ccclxxxvj. in causa petitionis, col. ij. Carel. Cotta memor. feudum concessum, & iterum memor. priuilegia, vbi ex hoc dicit, huiusmodi dictionem, quicunque, multùm extendere dispositionem, etiam vsque ad improprietatem. rursúmque memor. quibuscunque. Fran. Cur. iunior, in tract. feud. in tertia parte, q. vlt. & consi. j. col. j. & seq. Fran. Rip. in l. quæsitum, §. si quis cùm tutor, ff. de priui. cred. & in l. ex facto, §. si quis ita. nume. 16. ff. ad senatuscon. Trebel. Alber. Bru. consi. xxiiij. quòd nobilis, in fi.

23 ¶ Ad quod etiam facit, quod scribit gl. in cle. j. in verbo, quibuscunque, de iud. quã dicit sing. Barb. consi. xviij. clementissimũ, col. pen. lib. iiij. & cõsi. xxj. eiusdẽ ionij, col. viij. eod. lib. iiij. & eam expendit idem Barb. consi. xxxv. omnipotentem, col. antepen. eo. lib. iiij. & consil. xlj. immortalem, col. ij. eo. lib. iiij. vbi & eam dicit sing. & mirabilem. & consil. xlviij. clementissimũ, col. iij. lib. iiij. Et alia glo. in cle. j. in verbo, quauis, quæ est ij. & ibi Imo. qui eam dicit sing. de re iud. & in cle. ij. in eo. verbo, quæ est vlt. de reb. eccl. nõ alie. Ex quibus posterioribus Ias. cõsi.

xcvj.

xcvj.dominus Ioannes,col.ij.versi.quartò io dicta,lib.iij.dicit huiusmodi dictiones cópreheo dere casus nó expressos etiam maiores.& rursum consil.cxlvij.per decretú,col. vlt.lib.iiij. vbi & alia quædá similia allegat,& priorem quoque in id expendit Alex.d.consi.xcv.col.j. versic. prætereà,lib.vij.& Cæp.qui eá dicit no.con. caus.crimi.xuij.pro declaratione,col.iij.versi. nec obst.si dicatur,& Barb.cósi.xij.scribitur,col.viij.lib.j.vbi & ad id allegat gl.in cle. ne Romani,de elect.& rursum cósi.xxj.præclarè,col.v.nu.16.lib.ij.& cósi.xxiij.sapiétissimus,col.j.eod. lib.ij.& cósi.xxvj.sapienter,col.ij.eo.lib.vbi & alios allegat,& consi.lxxxvij.illud,col.v.lib.iij. & d.consil.xxj.col.penul.lib.4.vbi item alios citat.& Maria.consil.xv.visis prædictis, colú.xij. versi.item videtur.& Lud.Gozad.consi.xxvj.in causa illustrissimorum,col.vij.nume.45.& consil.ciij.videtur primò,col.ij.in prin.& alibi sæpe in suis consil.

24 ¶ Facit præterea gl.in l.vlt.in verbo,per quancúque.C.qui legi.perso.& gl.in c.quáuis, in verbo,quaslibet.& ibi Domi.in ij.no.de elect.lib.vj.& in cle.ne in agro.§.j.in verbo, quomodolibet,de stat.mona.& in cle.ij.versi.ne igitur,in eo.verbo,de sent.exc. & quod tradit Zenz.in extrauag.Io.xxij.inci.ad onus,in verbo,quibuscúque.Arch.Ioá.And.& Domi.io c. indénitatibus,§.si qua verò,de elect.lib.vj.Io.And.in c.statutum,§.in nullo,in verbo,quomodolibet, de rescrip.lib.vj.& in c.j.§.pen.in eo.verbo,de cleri.ægrot.eo.lib.vj.Bar.in l.generali, §.vxori, ff. de vsufr.leg.Bal.in l.vlt.col.j.C.sine cési.vel reliq.& in d.c.in præsentia,col.iiij.versi.no. q nomen,extrà de probat.Ang.consi.cclxxxviij.viso themate,col.iij.versi.hoc etiá adiuuatur. Sali. in l.iij.col.ij.C.de noxa.Domi.in c.decet,in prin.col.iij.de immu.eccle.lib.vj.Alex.in l.& si senerior,col.ij.C.ex quib.cau.infa.irrog.& consi.cxvij.visis sup.narratis.col.ij.lib.j.& cós.cxviij. in casu de quo quæritur,col.ij.li.v.Cæpo. in tract.contractuú simulatorú in secúdo casu prin. Soc.cósi.iij.in causa domini,col.vlt.lib.iij.Ias.consi.lxiij.per reformarioné,col.iij.vers.imprimis moueor,lib.iij.Apud quos omnes videbis huiusmodi dictiones ampliare dispositioné.Quibus succinit Tullius Epist.ad Brutú v.dum interpretatur legem Iuliá de sacerdotiis, quæ erat huiusmodi,Qui petit,cuiusuis ratio habebitur.Apertè (ait) indicat posse rationé haberi,etiá non præsentis.Ibi enim Cicero expédit vim illius dictionis cuiusuis,vt etiá absentes cóprehendat.

Ciceronis locus.

25 ¶ Sed quod propiùs ad illam Ro.& Alcia.sententiam accedit,D.Bened.in sua copiosissima & laudatissima repe.c.Raynutius,in verbo,cætera bona,nu.8.extra de testamentis,scribit, quòd si quis donat omnia bona sua mobilia & immobilia,comprehenduntur iura & actiones, propter illam dictionem,omnia:per tex.in l.j.§.si ex fundo,ff.de hære.insti.qui tex.tamé,nisi multùm fallor,non admodum eò spectat.Subditque ipse Bene.quòd licet actiones nó contineantur in loco,nec veniant appellatione bonorum in loco existentium,vt etiam suprà diximus nume.11.tamen si quis ita donet,bona sua mobilia & immobilia,hîc & vbique existentia, comprehenduntur actiones,propter illam dictionem,vbique.

Appellatione bonorum ubique existentiú, an ueniát actiones.

26 ¶ Sed hæc dicta Bene.nó omnino sunt sine scrupulo:quia quantú ad primú, multi ex iis quos suprà citauimus nu.9.sed & multis placuit,tenent contrariú:nec dictio,omnia, tam latè patet, quàm dictio,quæcunq;:cùm illa tantùm generalis sit,hæc vniuersalis.Et fortè etiam non semper procederet:vt hæc dictio,quæcúque,actiones comprehenderet,cùm huiusmodi dictiones quantúuis vniuersales,& præcisæ,sæpe restringantur:vt per gl.in l.promittédo,in prin. in verbo,conditionis,in fi.ff.de iure dot.& in l.emancipati:& ibi etiá Bart.ff.de adopt.quæ interpretatur verbum,quocunq;,scilicet idoneo,& gl.etiam,quæ id idem facit in l.ij. C.vbi de rati. agi opor.& in l.4.C.de fide instr.& io l.j.C.de sacr.eccl.quæ etiá interpretatur dictioné,vnusquisque,habilis ad testandú.cum cócor.ibi à recentioribus collectis,& ab Alex.Soci. & Ias.in d.l. ij.§.prætor ait,ff.qui satisd.cog.Barb.consi.j.præclarè,col.v.versi.& licet statutú,lib.ij. & cósi. lvij.eiusdé initij,col.viij.versi.cùm ergo Papa,eod.lib.ij.& Soc.consi.cclx. in causa Nanutésis col.x.versi.sed ad ista,lib.ij.vbi probat nó semper procedere quod diximus, dictioné vniuersalé includere maiora expressis.Nam eæ dictiones limitantur & restringuntur secundùm naturam actus,cui attribuuntur,vt pulchrè dicit Bal.loquens de dictione,quandocunque cós.lxvij. quia ex facto,col.ij.vers.nec obst.si dicatur,lib.iij.quod extollit Catel.memor.quandocúque.

Dictiones uniuersales plerúque restringi.

27 ¶ Et idem voluit ipse Bal.loquens de dictione,quibuscúque,in c.j.§.donare,col.ij.versi.sed dubitari potest,& ibi etiam Mart.Laud.& Card.Alex.ad fi.tit.quali.olim feu.ali.pot. vbi ex hoc tenent cótrariú eius,quod suprà ex eodem diximus de feudo cócesso mihi & hæredibus quibuscunque:vti etiam facit ipse Bal.in l.cùm virum,col.vlt.C.de fideicom.& Alex. sibi contrarius consi.xxx.quoniam omne datum,col.iiij.versi.octauò quia vasallus,lib.j.Frá.Are.& Soci. in d.l.Gallus,§.etiam Bart.sibi item contrarius,in rub.de feud.col.ij. & consil. lxiij. sapienter, col.ix.versi.& adduco,lib.j.& d.cósi.xxiij.sapiétissimus,col.ij.versi.quia tenet:,lib.ij. & Iaco.à S.Georgio.in tract.feud.in verbo,& quibuscunque hæredibus,col.j.& Fran.Cur.Senior,cósi. lxxxiij.

lxxxiij.Deus pius,col.v.versi.& si opponatur,Philip.Dec.sibi contrarius,cons.clxxxv.in causa istorum,col.iij.versi.ij.respondetur,& Lud.Gozad.d.cons.xxvj.in causa illustrissimorum,cõs. v.nu.35.Quibus & tu adde,quæ dicã infr.tit.procedente,§.j.glo.ij.quæ est in verbo,*à tel temps*, nu.9.eam autem sententiam.Et quod tradit Signo.cons.cx.testator,col.iij.ver.præterea verò.

28 ¶Hincque(vt redeamus propius ad casum nostrũ) Corne.consi. xlix.in præsenti consultatione,lib.iij.respondit,in legato omnium & quoruncunque immobilium(nam hæc ibi expressim ponebantur)non contineri nomina & actiones,non obstãtibus illis verbis,per multa iura,quæ illic allegat,præsertim verò per l.quæsitum,§.Papinianus quoque,ff.de fundo instru.quæ vtitur verbo,omnia.& l.vxore,§.legauerat,ff.de leg.iij.quæ vtitur verbo, quod quid,& l.quæsitum, §.j.eo.tit.quæ eadem dictione vtitur.& l.si mihi Mæuia,in prin.eo. quoque tit.quæ vtitur illis verbis,cæterisque vniuersis,& rursum §.j.eiusdem l.qui vtitur vno vniuersali,& duobus generalibus,iis scilicet,nullo omnino excepto,cum omni instrumento,& repositis omnibus.Et adde etiam tex.in l.Caius,in prin.cùm dicitur,cum omnibus quæ ibi fuit,ff.de le.ij. Quibus etiã motus Steph.Bertr.consi.lxxvij.difficultas,col.j.in fi.lib.ij.respondit,per huiusmodi verba generalia non contineri iura & actiones. Sed & Iason nuncupatim quoque d.consi.v.col.iiij.lib. iij.respondit donationem quoruncunque bonorum mobilium & immobilium non comprehendere nomina & actiones.Quanquàm in casu illius statuti prohibentis alienare quæcunque bona mobilia & immobilia in extraneos,non admodum dubitarem,quinetiam nomina comprehenderentur ex verisimili mente statuentium & subiecta materia,ob quam sæpe recedimus à verborum proprietate:vt latè docuimus in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.30.incipiente,fallit secundò & sequenti.

29 ¶Sed illud obiter dicere voluimus , antequam vlteriùs progrediamur,multos ex nostris in ea esse sententia,vt intersit,verùm hæ dictiones vniuersales proferãtur à lege,an ab homine.Nam si primum,eam recipiunt restrictionem de habilitate.vt nostri loquuntur, & ita loquitur Iac. Are.& Bar.in l.j.§.nuntiatio,ff.de ope.no.nun.Secus si ab homine.Ea enim fuit sententia Bal. l.vlt.col.j.C.sine cens.vel reliq.& Alex.in d.l.si patroni,in princ.ff.ad Senatusc.Treb.& idem videtur voluisse.ipse Alex.in l.j.col.v.versi.dicit etiam Ang.ff.de leg.j.dum reprehendit Ang. qui alicubi dixerat ea verba,in omnibus,& per omnia,prolata à statuto recipere interpretationem,vt euitetur absurdum.Nam vt dicit Alex.non est hominis ea verba restringere,sed debet fieri per alias leges:& hoc,vt euitetur legum vel statutorum correctio,& Carol.Rui.qui & illam differentiam apertissimè facit consi.lix.vers.in hac causa,col.j.nu.24.lib.iiij.De quo & tu vide omnino Soc.in d.l.j.col.j.& ij.ff.de leg.j.

30 ¶Quantùm autem ad secundum dictum Benedict.quo scilicet asseruit in donatione bonorũ mobilium & immobilium hîc & vbique sitorum nomina & actiones comprehendi , id vtique magis mihi dubium est,quoniam in nullo omnino loco nomina contineantur,vt suprà dictum est,& probatum.Ideò & contrarium in illo ipso casu Benedi.tenuit Corne.d.cons.ciiij.col.iij. lib.ij.& Soc.d.cons.cj.col.ij.ver.sed his non obst.lib.j.& Iason etiam d.consi.v.lib.iij.& Phili. Dec.cons.xxx.cuius superscriptio incipit,donatio omnium,col.j.ver.quartò Iacob.& alij multi quos citauimus supra nu.9.sed & multis.Et satis probant tex.nuper à me citati.Nam & Bald. cons.lxxvij.verba Cyn.libr.v.tradit hunc sermonem , hîc & vbique terrarum,intelligi de loco idoneo,per iura ibi allegata:vt intelligas eas dictiones non ita generaliter intelligendas,vt putat Bened.Et facit tex.in l.si mihi,§.j.ff.de lega.iij.de quo suprà diximus,nu.11.nec desunt fur. & gl.in l.qui loco certo,in verbo,quolibet,quæ est vlt.ff.de condi.indebi.& in l.j.[illegible]tiam gl.vlt. in fi.ff.de eo quod certo loco,quæ vtrobique intelligunt ea verba,(quolibet loco,)scilicet idoneo.Et earum autoritate Franc.Aret.in l.j.col.antepe.ff.si cer.per.dicit dictionem hanc,(vbique,)non ita præcisam esse,quin eandem interpretationem recipiat.& idem propè dicit idem Aret.in l.j.colum.penul.versi.dicamus ergo,ff.sol.matr.

31 ¶SED VT TANDEM REDEAMVS ad casum nostræ consuetudinis, si ea disposuisset simpliciter,retractum habere locum in bonis immobilibus,non comprehendisset nomina & actiones,etiam ad rem immobilem cõpetentes:vt nuncupatim responderunt duo proximæ tempestatis lumina,Ias.& Philip.Deci.ille consi.cxciiij.superuacnò videtur,col.j.versi.ego vltra adducta,lib.ij.hic consi.ccc.visa petitione,colum.ij. Quibus accedo,præsertim cùm hæc nostra consuetudo frequẽtiori nostrorũ calculo à iure communi abhorreat,vt diximus suprà, in rub.nu.60.quamobrem.Idcóque in ea nullo pacto comprehenderentur nomina sub appellatione bonorum mobilium & immobilium,ex sententia Lapi,d.alleg.xcij.in fin. & Roman. in d.l.apud Iulianum.§.sed etsi quis,col.j.ver.circa quæ illud no.ff.ad S.C.Treb.vbi illud generaliter dicit,nunquam in constitutionibus municipalibus actiones & iura venire appella-

Si retractus ad bona immobilia simpliciter competat,an et ad actiones ad rem immobilẽ competat.

tione mobilium, vel immobilium. } At cùm nostra cõsuetudo vlterius procedat, dicátque non solùm *biens immeubles*, sed etiam *choses censees pour immeubles*, nihil est quòd amplius dubitandum sit, quin actiones ad rem immobilem competentes contineantur: licet enim non sint immobiles, tamen haud dubiè immobilibus comparantur, vti suprà diximus.

Quæstio, An retractus competat in venditione facultatis redimendi.

32 ¶EX QVO INFERTVR ad votum, quod quotidie in facto contingit, vt si quis vendat facultatem redimendi rem immobilem à se prius venditam ea lege, vt emptor teneretur reuendere, restituto ei precio intra aliquid tempus, vel etiam perpetuò, (nam ea facultas vendi potest, vt cauetur infrà eod. titu. §. xxvj.) certè est locus retractui huius facultatis ex hac nostra consuetudine. Nam cùm huiusmodi facultas, & actio pro ea cõpetens, secundùm l. ij. C. de pac. inter emp. & venditorem, censeatur immobilis, vt quæ competat ad rem immobilem, secũdùm ea quæ latè suprà diximus, & nuncupatim voluit & respondit Alex. consi. xxvij. attentis narraris, ad finem lib. iij. vbi & ob eam, quam diximus, rationem tradit in venditione huius facultatis adhibendas esse solennitates, quæ adhiberi debent in venditione rerum immobilium. quem sequitur Hier. Cagno. in repe. d. l. ij. colum. ix. versi. tertiò quæro, C. de pact. inter empto. Consequens est & eam esse huic retractui obnoxiã. Et id quidem voluit Carol. Molend. in consue. Paris. tit. j. §. xxiij. in viij. q. non semel. Et de hoc est expressa consuetudo apud Borbonios, cap. consuetudinum eius loci cccclxxxiij.

Quæst. An retractus competat in venditione decimarum, & aliorum similium.

33 ¶ITEM IVRA DECIMARVM & aliarum portionũ, quas quis ex fundo alieno percipit (terragia & complanctus vulgò nostri appellant) hæc, inquam, iura inter immobilia quoque numerantur: quia immobilibus adhærent, & stabile subiectum habent, & in actu semper permanens. Hæc enim propè sunt verba Bal. in c. j. colũ. ij. in verbo, annua, tit. de contro. inter vas. & Epis. & sequitur Alex. cons. ccxj. ponderatis verbis statuti, col. ij. vers. præterea negari nõ potest, lib. vj. vbi & ad hoc dicit bene facere l. rerum mistura, & l. cum qui ædem. ff. de vsuca. & quod habetur in l. si conuenerit, §. si nuda, & quod ibi scribunt Doct. ff. de pig. actio. Et facit, quod statim dicam infrà nu. huius glo. 38. & ex hoc fit.

An & in venditione vectigalium & aliorũ id genus.

34 ¶ITEM IVS PORTORII aut alterius vectigalis (passagium & gabellas nostrates appellant) & cæterorum id genus, etiam immobilium iure censentur, vt scribit Bald. in cap. j. §. sciendum, post princ. tit. de feud. cog. per no. in c. j. tit. quæ sunt rega. Et sequitur Aluar. in d. §. sciendum. Matth. Afflict. qui & ob id dicit ius retractus in iis habere locum, in tract. proto. col. x. versic. item quæro quid si vendatur. & Zasius in epitome feudorum, parte iiij. & Paul. Paris. cons. lxxxiij. dico cõstitutionem, lib. iij. vbi idem dicit de iuribus portoriorum & postæ, quam vocant. Quibus adde & ipsum Bald. in l. stipendia, C. de execu. rei iud. vbi dicit ius colligendi passagij, quod cõpetit ratione rei, æquiparari bonis immobilibus, quia eis cohæret: per ea quæ not. Dy. in l. ergo, ff. de acquir. rer. domi. & idem vuluit Franc. Are. consi. cliiij. consultatio proposita, col. vlt. versi. secundò præmittendum, vbi & ex hoc dicit, quòd huiusmodi res præscribuntur eo modo, quo res immobiles, secundùm Bartol. in l. publicanus, §. in vectigalibus, ff. de publi. & vectig. & in l. iusto. §. non mutat, ff. de vsucap. & Cano. post Inno. in c. de quarta, extrà de præscrip. Et quòd huiusmodi ius solo cohæreat, tenet etiam Bar. in l. locare, in fi. ff. loca. Bal. in l. si ea lege, in fi. C. de vsur. & consi. ccxliij. ius percipiendi, lib. v. & Ias. consi. lxxxj. communitas, col. iiij. versi. quartò facit, lib. ij.

35 ¶Adde, inquam, quod Paul. Eleax. in cle. j. de reb. eccl. nõ ali. exponẽs verba illius tex. qui prohibet concessionem iurium, redituum, & possessionũ ecclesiæ ad vitam, interpretatur verbum, iuriũ, in huiusmodi iuribus colligendi percipiendíque passagium & collectas. Et ex hoc infert ea iura comparari immobilibus: sicuti & alibi quantùm ad vsucapionem, l. vlt. C. de præsc. lõg. tempo. & quo ad alienationem, c. ij. de reb. eccl. nõ ali. libr. vj. vbi dicit not. hæc iura computari inter immobilia. Subdit tamẽ Pau. Eleax. quòd in d. cle. j. & etiã in d. c. ij. colligitur contrariũ, quia vtrobique ponuntur vt diuersa. Stepha. quoque in ea. cle. j. dicit ea non comparari immobilibus quò ad omnia. l. à Diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iud. vbi ponuntur vt diuersa, & inducit quod suprà de nominibus & actionibus diximus. & eos simpliciter retulit Car. Flo. in d. clemen. j. in prin. io ix. q. & ibi etiam Imol. col. vij. eadémque pen. ver. ex prædictis. Quibus adde Collect. in c. nulli, col. ij. versi. sed nunquid iura, eod. tit. de reb. eccle. non alienan.

36 ¶Ex quibus potes intelligere, hic omnino dicẽdum esse id, quod suprà diximus de ipsis actionibus in princ. huius gloss. & multis sequent. versicul. & quæ præterea in præcedentibus glos. de seruitutibus, & annuis reditibus: vt scilicet hæc iura, de quibus nunc loquimur, per se & ex propria eorum natura non sint mobilia neque immobilia: sed cùm necesse est, vt alterutrorum naturam adsumant, pro immobilibus sunt censenda, de hisque vt de immobilibus esse iudicandum:

eandum:vt in vniuersum de cæteris iuribus tradit gl.in d.c.ij.in verbo,iura,& ibi Archi.Ideóque haud dubiè sub hac nostra consuetudine comprehenduntur.

37 ¶Idem videri potest,si vendantur fructus pendentes:quia hi inter immobilia reponuntur à gl. in c.j.§.sciendum,in verbo,cohærentibus,tit.de feud.cogni.vbi ex hoc dicit,feudum posse in his constitui.Quam sequuntur Marti.Alua.& Cardi.Alex.ibi.& Zasius in epitome.feudo.parte iiij.colū.j.vbi id dicit communiter teneri, de quo posteà dicemus.Sed & inter immobilia collocantur à Spec.tit.de fruct.& interes.§.j.vers.sed pone Prælatus.(Bal.in c.j.in prin.col.vi. versi.quæro quid de fructibus,& ibi Aluar.& Matth.Afflict.vterque in c.j.§.si verò pacis.ille col.ij.vers.quæro quid sit in supradictis.hic col.quoque 2.in ij.not.tit.de pace tenen.Flor.in l.si fur.ff.de vsufr.) Nam huiusmodi fructus pendentes sunt pars fundi.l.fructus pendentes.ff.de rei vend.idque non solum in rei vendica.sed & in actione personali.l.vlti.§. fructus,ff.quæ in fraud.cred.& plenè declarat Bar.in l.si filiusfamilias,§.cùm fundū,in fi.& ibi Bal.Aog.Raph. Imo.Pau.Cast.& Alex.ff.de verb.obl.Bal.& plenius Sal.in l.fructus,C.de ac.emp.& Ang.cōsil.cccxxxj.an in restitutione,col.j.Fran.Aret.in l.cum filiofamilias,colū.ix.& ibi quoque alij Recentiores,ff.de legat.j.Ideo & de his iudicandum est,vt de fundo,cùm quæritur,an cedant mobilibus,an immobilibus:secundum Bal.in c.j.col.vlt.ver.quæro quid de fructibus, titu.de pace tenen.Propterea Matth.Afflict.in consti.Siciliæ incip. grandis, colū.iij.in iiij.not.scribit quòd in confiscatione bonorum mobilium non veniunt fructus pendentes,cùm sint pars soli. quod & idem voluit in const.inci.si quando aliquam,in ix.no.& iterum ante fi.& reprobat gl. ibi contrarium tenentem.Et id ante eum videtur sensisse Bald.quem non allegat,in d.c.j.paulò ante fi.tit.de pace tenen.& ibi quoque Mart.Lau.col.ij.versi.quæro cùm tex.dicat,& Card. Alex.col.pen.versic.eiusdem initij.

Quæst. an retractus habeat locū in venditione fructuum pendentium.

Fructus pēdentes an censendi sint mobiles, an immobiles.

38 ¶Adeò autem hi fructus censentur pars fundi,vt Ang.in d.l.fructus, ff.de rei vend.adseuerarit posse de huiusmodi fructibus fieri supplemētum legitimæ filio,quamuis habere debeat ipsam legitimam de substantia bonorum patris,& non de fructibus.l.scimus,§.repletionem,& Auth. nouissima,& vtrobique Doct.C.de inof.test.quod dictū dicit fin.Ias.in d.l.cum filiofamil.col. vlt.ff.de leg.j.Sed & hoc voluit,licet Ias.non meminerit.idem Ang.in l.Centurio,colū.ij.ff.de vulg.& pup.subst.& ante eum Iac.But.quem citat Ang.in posteriore loco,in l.iubemus,C. ad Treb.& eos sequitur Soc.consi.xciij.circa primū,col.viij.vers.probatur etiam dicta opi.lib.j.

Supplemētum legitimæ in fructibus pendentibus.

39 ¶Et ex hoc fit,vt qui habet partem in fructibus ratione decimæ,aut aliâs:habeat partem & in fundo,cùm fructus sint pars fundi:ideò potest prohibere domino,ne fructus eo inscio colligat: vt hac ipsa ratione voluit Spe.& post eum Ioan.And.& Bald.in additio.ipsius, tit.de decis.§.j. colum.vlt.versi.vltimò quæritur.Idem Ioan.And.post alios antiquiores à se relatos in c.ex parte,le ij.& ibi quoque Collect.& Panor.extrà eod.tit.Lucas Pen.in l.ij.colum.v.in verbo,aspectu,C.quando & quib.quar.pars, lib.x.Card.Flor.consi.cxlvj.notū sit,post prin.Alex.in l.diuortio,§.vlti.col.vl.ver.iuxta hoc vnum,ff.sol.matr.Guid.Pap.qui ita dicit fuisse iudicatum in curia Delphi.quæstio.cclxxuj.exactor decimarum.& consi.xx.ex processu,num.i.versicul.ad primum.Aufre.in decis.Tolosæ. quæsti.cix.item fuit quæsitum si intentio alicuius, & iterum quæst.ccccxxxij.item fuit quæsitum nunquid rusticus Iaco.à S.Georg.qui hos non citat, sed alios , qui id tamen non dicunt,in tract.de Roydis siue operis,colum.vl.versi.rursus quæro homines mei.

Decimatores an prohibere possint ne ipsis inscijs fructus colligantur.

40 ¶Quibus illud quoque consequens fit,vt quemadmodum fundus ipse res est immobilis,ita & fructus quoque pendentes , cuius pars sunt,immobiles sunt,eo argumento,idem iuris esse in parte,quod in toto.l.iurisgentium,§.adeò,versi.si igitur in totum,ff.de pact.& l.quæ de tota,in princ.& ibi gl.& Bart.ff.de rei vend.& l.pars,ff.pro derelict.& l.qui scit,in prin.ff.de vsur.& l. si seruus,ff.de acquir.hæred.& c.pastoralis,§.sed cùm totum,extrà de offi.deleg.cum simi. Sicuti ergo in fundo integro locum habet retractus,ita & in parte ipsius,id est,in fructibus pendentibus habere debet;vt pars suo toto conueniat,c.quæ contra, viij.dist.Et ita tenuit expressim Matth.Afflict.in tract.proto.colum.x.versi.tertiò.no.& etiam nulla illius mentione facta, Chasse.in consuetudinibus Burgundiæ hoc eod.titu.*de retraict*.§.j.in verbo,*heritage*,colum.ij. versi.sed iuxta hoc quæro.Et Ar.Ferro.loquens de magnis arboribus nondum excisis diuendi tis in consue.Burdig.hoc quoque tit.§.xv.per l.Quintus,ff.de actio.emp.Et alibi loquens generaliter in fructibus pendentibus,videlicet cxxv.eiusdem tit.in fi.

Idem iuris in parte quod in toto.

41 ¶Nam & aliâs videmus,q; prohibitus alienare aliquā rem,non potest & eius fructus nondum perceptos,alienare.Quod hinc planum fit,quòd eius rei non potest constitui vsus vel vsufruct. l.vltim.C.de rebus.ali.non alien.& c.non liceat,in princ.ibi,nec in vsufructu iura dare,xij.q.ij. & no.Bar.in l.codicillis,§.instituto,ff.de leg.ij.& Rapha.Fulg.consi.xciij.ad id do quo,col.ij.

Prohibitus rē alienare,nec fructus eius alienare potest.

nec in eã usum fructum cõstituere. Vsusfructus in feudo constitui non potest. Nec in emphyteusi. Qui non nisi de parte potest disponere, nec de fructib. quoque potest ultra eã partem.

verſ.item loquitur.& facit Auth.nouiſsima,C.de inof.teſta.Et de feudo voluit gloſſ.vt ſolet à noſtris citari,in c.j.§.j.in verbo,alienationes,tit.de ca.Corta.Io.Blãch.in ſua ſumma, tit.quib. mod.feud.amit.verſi.nunquid poſsit vſumfructum.Ia.Ardiz.etiam in ſua ſumma,eo.ti.§.cum prædictum ſit,ver. nunquid poterit vſusfructus. And.Iſer.in c.Imperialem,in prin.& ibi quoque Iac.Alua.& Card.Alex.col.iiij.verſic.quæro an vaſal.& Ioan.Rayn.in §.habito,char.11.in paruis,verſi.quæro ounquid vaſallus poſsit in feudo,titu.de probib.feu.ali.per Fed.Alexã.qui eam gl.dicit communiter approbari,conſi.xviij.attentis narratis in themate,col.j.libr.v.quod repetitur conſi.cxviij.lib.vj.Iac.à S.Georg.in tract.feudo.in verbo,ita etiam quod ipſi,col.pe. verſi.ſubſequenter quæro.Franc.Cur.iunior in eod.tract.in iiij.parte princ.col.xliiij.verſi.xv. quæro.{Matth.Afflict.in d.c.j.§.ſi quis hominẽ co.ij.nu.12.ti.de pace tenen.} Et idem de emphyteuſi tenuit Ro.ſing.dcxxij.ſcis quòd emphyteuta.Franc.Cre.not.lxxxv.emphyteuta.Hiero.Tortus in l.iubemus,la ij.in princ.C.de ſacroſ.eccle.Sed nec aliter poteſt vaſallus vel emphyteuta veodere futuros fructus feudi vel emphyteuſis,ſecundùm Azo.in ſumma Inſtitut.de vſufruct.§.j.in fine.De quibus tamen vide quæ dicam infrà,eadem glo.nume.46.& hinc videmus,& ſeq.Sed & ſi quis ex ſtatuto non poſsit vltra quartam partem bonorum relinquere extraneo,nec poteſt quoque de fructibus diſponere vltra eam partem:vt ex facto reſpondit Soc. d.conſi.cxiij.in iij.dubio,quod eſt in vij.col.verſi.circa tertiam dubitationem,& duabus col. ſeq.lib.j.vbi ad hoc multa allegat,quæ omnibus videre promptum eſt.

Retractus non habet locũ in venditione usufructus. Fructus pendẽtes uenire in ueditionem. Atque etiam in dationem in solutum. Et in legatum fundi.

42 ¶Tamen non poſſum accedere Matth.Afflict. Chaſſe. & Ferro.qui dicunt retractum habere locum in venditione horum fructuum pendentium:nam eorum fundamentum ex eo adſumitur,quod diximus,fructus pendentes eſſe partem fundi,quod ego planè fateor,cùm conſiderantur tanquam acceſſorij,ac veluti appendices ipſius fundi, vt ſcilicet vendito fundo fructus peodentes comprehendantur in venditione,cùm adhuc illi hæreant.l.Iulianus,§.ſi fructibus, ff.de act.empt.& d.l.vl.§.fructus,ff.de his quæ in frau.cred.Et idem in fundo dato in ſolutum reſpondit Franc.Aretin.conſi.clx.longa eſt,col.vj.verſi.circa quintum.Et idem in conceſſo ad fictum,reſpondit etiam Ro.conſi.x.quæſt.Et idem quoque in legato fundo,vt etiam fructus veniant,dicunt Iacob.Aretin.& Bald.in l.ſi quis bonorum,ff.de leg.j.& ipſe Bald.in l.j.col.ij.ver. quæro quid de fructibus,C.de vſuris & fructibus leg.cum concord.traditis à Corne.conſi.cc. ad euidentiam dicendorum,colum.iij.verſi.ex quo infertur,lib.iiij.& eſt bonus tex.in l.ſi pendentes,ff.de vſufruct.& in l.in lege Falcidia placuit, ff.ad legem Falcid.Idémque in fideicommiſſo,reſpondit Iaſon conſi.cccxxxj.iſtæ duæ mulieres,colum.penult.verſic.v.dum quæritur, libro ſecundo.

Et in fideicommission. Qui feudũ amittit, fructus pendentes eiuſdẽ amittit. Et qui fundum publicat, fruct. publicat. Qui fundũ tenetur uendere, fructus excipere non potest. In restitutione rei, siue per sententiam, siue aliàs, & translato eius dominio, fructus pẽdentes ipsius continentur.

43 ¶Et idem in fundo conceſſo in feudum,voluerunt Dyn.Barto.Sal.Imol. Florian.Rapha. Co. Paul.Caſtren.Petr.Beſu.Angel.Aret.Alexand.Franc.Aret.& Iaſon in l.cùm in filiofamilias,ff. de legat.j.& Bald.in l.j.in xiiij.quæſtione,ff.de rerum diuiſio.per d.§.fructus,& idem Bald.in d.c.j.colum.vlt.verſic.adde quod dicit,& ibi quoque Cardin.Alexand.colum.ij.verſicu.oota text.ibi, titul. an agna.vel fili.per d.§.ſi fructibus. & Martin. Laud.& ipſe Card.in capitulo primo,§.vltim.in fin.titu.qui feud.dare poſſ.Petrus Anch. & Imol.in c.per tuas,ad finem, extrà de donatio.& Iacob.Aluar.in cap.j.§.his conſequeoter,titu.hic fini.lex.Et qui feudum è diuerſo amittit,& fructus quoque pendentes amittit.Bald.in dicto cap.primo,eadem colum.vlti. verſicul. quærit Odo.an agn.vel fili.Et qui fundum publicat, & fructus pendentes publicat, Baldus in cap.primo,in princip.colum.vlt.verſic.quæro quid de fructibus, titu.de pace tenen. Franc.Aret.conſi.x.caſus talis eſt,col.j.vbi id dicit valde no.Et qui fundum vendere certo pretio damnatus eſt,nullos fructus eius rei excipere poteſt:quia id pretium ad totam cauſam fundi pertinet.l.qui concubinam,§.ſi fundum,ff.de legat.iij.Et cùm res reſtitui debet,intelligitur cum fructibus pendentibus,Bald.in cap.primo verſic.ſi qui ex parte, in verbo,ſuccedere,titu. de pace Conſtan.Et ſententia quæ rem adiudicat,cum iis quoque fructibus intelligitur:vt videre licet apud Matth.Afflict.deci.Neap.clxxxviij.ſi coouenitur,col.j.Et ſi dominium fundi in alium transfertur ipſo iure,intelligitur cum fructibus pendentibus. Quod ex facto reſpondit Steph.Bertran.conſi.viij.etiamſi ſententia,colum.j.lib.j.Et qui ſacerdotio(quod vulgò beneficium vocant) renuntiat, & illius quoque fructibus pendentibus renuntiare cenſetur. Alber. in l.diuortio,in princip.colum.antepenul.verſi.ex prædictis,ff.ſolut.matrimo. Et rei vendicatio,quæ datur ad fundum, competit etiam acceſſoriè ad fructus pendentes.& ita intelligitur d.l.fructus pendentes,quæ ob id ſita eſt ſub titu.de rei vend.& aliæ ſimiles. {Et in datione pignoris fundi comprehenduntur fructus pendentes.l.quamuis.C. de euict.} Quæ omnia probant id,quod ſuprà diximus,fructus pendentes eſſe veluti appendices ipſius fundi,ſi cum fundo conſiderantur. Quanquam ne quis decipiatur,ſi quis fundum ſtipulatus ſit,non veniunt fructus peodentes:vt ex tex.in l.ſi filiusfamilias,§.j.ff.de verb.oblig.de quo vide glo.& Doct.ibi, reddentes rationem differentiæ,& glo.in l.videamus,la ij.§.actionem,ff.de vſur.& Alber.in l. vlt.§.non ſolùm,nu.1.ff.quæ in fraudem credi.

¶At ſi

44 ¶At si per se diuisimque ac separatim cõsiderantur, vt quia sine fundo vẽdũtur, statim à fundo separandi: debent censeri, tãquam si iam essent separati, tum ar. l. cætera, §. sed si separauit, & ibi no. ff. de leg. j. & l. pen. & ibi Bar. ff. de milit. testam. cum multis si. à me collectis in Legibus connubialibus, post l. postremam, in ea quæstione, an sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti, nu. 4. sed maturè. Qua ratione Pau. Castren. consi. cxxxij. videtur dicendum, quòd dictum frumentum, col. ij. versi. breuiter ego puto, lib. j. respondit, testatore iubente omnia bona sua mobilia distribui, fructus immobiliũ pendentes in hoc legatum venire, vt qui breui sperantur fieri mobiles, arg. dictæ l. pen. & eius quod voluit Bar. (vt ipse allegat, sed non est in meo codice) in l. vlt. ff. de requiren. reis, quòd in fructibus pendentibus cadit sequestrum, ac si essent separati à solo, licet sint pars soli, quia breui sperantur separari: & ita censentur res mobiles. In ea autem l. vlt. tex. est, fructus inter mouentia, id est mobilia, (vt interpretatur glo.) haberi, vt hi vẽdi debeant, pretiũmque eorum in deposito esse. Nec illic declarat, an loquatur de fructibus adhuc pendentibus, an de iam collectis: quamuis de pendentibus intelligere videatur. Illud autem dictum Pau. sequitur Philip. Dec. consi. cccclxxij. testator legauit, col. j. Et idem voluit Iason in l. si fideiussor, §. si satisdatum, col. j. versi. ij. not. ff. qui satisd. cogan. vbi erranter allegat l. j. §. vlti. & ibi Bar. ff. de requir. reis. Porrò ipse Bart. quem illi non citant, in l. diuortio, §. interdum, ver. quæro, quidam soluto, ff. sol. matr. dicit per glossam in verbo, reddet, quòd fructus proximè iam colligendi habentur pro collectis, & sequitur Iason ibi, col. vlt. vbi id declarat. & in l. admonendi, col. xj. versi. decimò facit, quòd fructus, in l. ct. ff. de iureiur. & in d. §. sed si separauit, col. iiij. versi. quartò inquantum, ff. de leg. j.

Fructus pẽdentes separatim vẽditi, pro separatis habẽtur.
Bonis mobilibus iussis distribui, fructus pendentes debent distribui.
In fructibus pẽdentibus cadit sequestrum.
Fructus statim colligendi, pro collectis habentur.

45 ¶Tum etiam, quia finis, ad quem quodlibet negotiũ tendit, potius inspiciendus est, quàm quod præsens est. l. si idem. §. vlt. & ibi Pau. Castren. ff. de iurisd. omn. iud. & l. si domum, ff. locat. & l. qui bona, §. qui inter, ff. de damn. infect. & l. adeò, §. illud, ff. de acqui. rer. domi. Nam finis ipse declarat, qualis sit res censenda, l. sed & si quid, §. j. ff. de vsufruct. & c. fraternitatis, §. vlt. extrà de frigidis & malefi. & voluit per eos tex. Spec. ex hoc probans aliquid esse censendum mobile vel immobile secundùm finem, in titulo de fructibus & interesse. §. scias igitur, versicu. sed quid si debeo. nam & iustum est à fine omnia denominari, secundùm Aristotelem, quem citat è nostris Bal. consi. cclxxij. super eo quod quæritur, col. j. lib. j. & idem dicit ipse Bal. in repetitione l. Aemilius, col. iiij. versi. & scias quòd libellus, ff. de minorib. & Alb. in l. j. col. ij. ver. & an sit, ff. de origine iur. per l. rem non nouam, C. de iudi. & alia iura. & Signo. consi. xxiij. quæstio disputata, col. iij. sub nu. 16. Et facit etiam l. si qui adulterij, C. de adulte. & l. reprehendenda, C. de instit. & subst. & quod scribit ipse Bal. consi. ccl. in quæstione domini Milani, col. j. libr. j. & Socin. in rub. ff. de verb. oblig. col. vlt. paulò ante finem: vbi dicit. quòd cuius naturæ est finis, eiusdem sunt & ea quæ tendunt ad eum finem, per l. oratio, ff. de sponsalibus. At finis intentióque eorum qui hos fructus emũt, eísque vti fruique volũ, ea est, vt statim quàm maturi fuerint, eos ad eorum vsum decerpant, & ita mobiles faciant: vt proinde furti teneantur, qui eos à fundo separauerint animo contrectandi. d. l. si fur, ff. de vsufruct. & l. si cretæ, & l. si seruus communis, §. locaui, & l. inficiando, §. vltimo, & l. fullo, §. j. ff. de furt. quamuis ea actio pro solis mobilibus detur. l. quare, ff. de vsucapio. & §. quòd autem. Instit. eod. tit. Ex quo illud planum fit, hos fructus pro mobilibus censeri.

Finis inspiciendus.
Finis declarat, qualis sit res.

46 ¶Tum postremò, quia non necessariò concludit illud argumentũ de toto ad partem, gl. in l. j. §. si ex dodrante, in verbo, argumentum, ff. de coll. bonorũ. nec simpliciter quidem, sed secundùm quid, vt voluit gloss. in l. si quid earum, §. j. ff. de legatis tertio. Et horum est bonus text. in l. si quis aliam, ff. de solu. & in l. tutor vrgentibus, §. j. ff. de mino. & in l. statuliberos, l. j. §. j. ff. de statulibet. Nunquàm verò procedit, cùm est diuersa ratio totius & partis. l. cùm de indebito. versi. sed hoc ita, & ibi Sal. in iiij. no. ff. de probatio. & l. sed si lege, §. adeò, & ibi glos. in verbo, dimidiam, ff. de petit. hæredit. & l. Papinianus, §. sed nec impuberis, ff. de inoffic. testamen. & l. ex mille, ff. de euict. & tradit alia quoque gloss. in l. qui hominem, in princip. in verbo, Titio, de solut. & in clement. ij. in verbo, defensor, de non alienandis rebus eccles. Petrus à Bell. Pert. in repetitione l. iurisgentium, §. adeo, colum. ij. in secunda oppositione. & ibi quoque Bar. etiam in secunda oppositio. Alber. colum. ij. versic. item opponit. & etiam recentiores, ff. de pactis. Cyn. Sal. & alij, in l. cùm notissimi, §. in his, C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. Alber. in l. si plures, paulò ante finem, ff. de accusat. Cardina. Floren. Panormita. Barb. & Felin. in cap. pastoralis. §. item cùm totum, extra de offic. deleg. Corne. consilio x. transeamus, col. iiij. versi. nec obstant, argument. lib. iij. Francis. Aret. in l. v. in princip. col. ij. versi. confirmatur ista, ff. de verborum obligatione. cũ simi. collectis à Philip. Deci. in l. cuius effectus, ff. de regulis iuris. & Nicol. Euerard. in locis legalibus, in loco, de toto ad partẽ. Ex quo & aliàs videmus fructus pẽdẽtes non censeri partẽ fundi in nonnullis aliis casibus, scilicet in æstimatione fundi donati ad affectũ insinuatio-

Argumentũ de toto ad partẽ, non necessariò concludit, nec simpliciter.
Nunquàm verò, cùm est diuersa ratio.

nis: neque enim fructus ipsi augent æstimationem. l. in ædibus, §. j. & iterum l. cùm de donatione, ff. de donationibus: quod non ob aliud est, quàm quòd in eo casu est diuersa quæpiá ratio. At hic lõgè est diuersa ratio vtriusque, scilicet fundi, & fructuum: imò verò in fructibus cessat omnino ratio nostræ consuetudinis: quæ est vt bona maneãt in familia: nã manere nõ possunt fructus statim perituri, siue eos decerpas, siue intactos in fundo relinquas: cùm manere id tantùm dicatur, quod durat. l. vlt. §. vlt. in fine, ff. de liber. legat. & ca. quia in omnibus, in fi. de vsufruct. cum similibus à me adductis in repet. l. si vnquàm, in verbo, susceperit liberos, nu. 202. incip. denique tex. hic.

Fructus feudi & emphyteusis an & quomodo uẽdi possunt.

47 ¶Et hinc videmus, quòd licet feudũ vel emphyteusis non possint alienari, vel obligari sine consensu domini, per iura vulgata: nec etiã accipi in causam iudicati: vt per omnes contra glo. in l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de dam. infect. Possunt tamen eorum fructus vendi, vel donari ad modicum tempus, vel etiã quandiu vixerit vasallus, secundum diuersitatem opinionũ. Possunt item in causam iudicati capi. Vt de primo, scilicet de alienatione, voluit And. Iser. in c. Imperialem, in princ. & ibi Bald. col. iij. versi. quæro nunquid si ex consuetudine, vbi tamen distinguit. Aluar. & Mart. Laud. col. ij. versi. nunquid vasallus, & Cardin. Alex. colum. iiij. versic. quæro an vasallus possit, titu. de prohib. feud. ali. per Fede. vbi dicunt, quòd licet vasallus non possit constituere vsumfructum in feudo. l. arboribus, §. vlti. ff. de vsufruct. potest tamen vendere fructus totius illius temporis, quo feudum apud se futurum est: quia prohibitus vendere rem, non prohibetur vendere fructus illius. d. l. codicillis. §. instituto, ff. de leg. ij. & l. pater, in princ. ff. de leg. iij. Idem And. in ca. eadem, tit. de leg. Cor. & in c. j. tit. an agn. & in consti. Siciliæ inci. constitutionem diuæ memoriæ, in fin. & ibi Matth. Afflict. col. vij. versic. item quæro vtrùm habens, Iaco. Ardi. in sum. tit. quibus modis feud. amit. §. item quæritur an possit vendere ius percipiendi fructus. Alber. in l. monumenta, ad fin. C. de legat. Bald. in l. voluntas, col. ij. versi. illud certum est, C. de fideicom. vbi dicit, quòd vasallus potest vendere fructus ad modicum tempus: quia illud non est alienatio. & in l. vsufructu, col. vlt. versi. illud est certum, & ibi Alexand. in prioc. ff. solut. matrimon. vbi idem dicit ipse Bald. & in cap. donare, in princi. tit. quali. feud. ali. pot. nam non dicitur (inquit) rem alienare, qui fructus alienat, arg. d. l. in ædibus, §. j. ff. de don. & idẽ Bal. in cap. j. §. aut si libellario, col. vj. tit. quibus modis feud. amit. l. j. per illos text. & l. peto. §. prædium, ff. de leg. ij. & l. communi diuidundo, §. cùm de vsufructu, ff. commu. diuidũ. & rursum in cap. j. paulò ante fin. ibi, quæro vasallus, tit. de succes. feu. Ioan. Fab. in §. item Seruiana, col. vij. vers. quid de ipso feudo, & ibi Iason nu. 115. Institu. de actio. & Ioannes Raynaudus, in §. habito, column. xj. in paruis, versi. quæro nunquid vasallus, tit. de prohib. feud. alien. per Feder. Marti. Laud. in d. cap. j. colum. ij. vers. item not. quòd agnati, titu. an agna. vel fili. Alexan. consi. lxviij. visis duobus consiliis, lib. j. reperito consil. clxv. libr. ij. colum. iij. versic. & per istud etiam. & d. consi. xviij. col. ij. versic. pro hoc etiam facit, lib. iiij. repertio consi. cxviij. lib. vj. Iaco. à Sancto Georg. in tracta. feud. in verbo, ita etiam quòd ipsi, col. penult. versi. aduerte quia licèt. Iason in l. filiusfamilias, §. Diui, col. xj. versicu. duodecimò limita, ff. de legat. j. in ij. lect. Matth. Afflict. in consti. Siciliæ, incip. si quis post litem, col. v. versi. sed iuxta hoc quæro, & Franc. Cur. iunior in tract. feud. in iiij. parte in princip. col. xliiij. versi. decimoquintò quæro. Zasius in epitome feu. parte x. char. ii. versi. tertia conclusio.

Vsusfructus an in emphyteusi cõstitui possit.

48 ¶Et facit etiam eorum sententia, qui contra quàm ex aliis suprà diximus, voluerunt emphyteutam posse cõstituere vsumfructum in re emphy. sine consensu domini. Ita enim cẽsuit Petr. Iaco. tit. de act. in rem pro re emphy. col. xiiij. in paruis, versi. quæstio sed an emphyteuta. Bald. in l. j. §. idem in fundo, quem legit cum prin. eiusdem l. per illum tex. ff. quibus modis vsufruct. amit. Sal. in l. vlt. col. penult. versi. nunc sequitur, & ibi quoque Iason col. xxxiij. versi. nunquid autem emphyteuta, C. de iur. emphy. Alexand. & Iason in l. iij. §. ex contrario, ille col. xiiij. versi. quærit Bar. quot possunt, & item col. penult. versic. facit pro eo quòd heri dixi: hic colum. item xiiij. versi. not. diligenter, ff. de acquiren. posses. Alexand. consi. cxx. super eo quod quæritur, in fin. lib. j. Catel. Cotta, qui id dicit sing. memor. emphyteuta non potest. Stepha. Bertran. consil. cxliij. pro faciliori, post princip. lib. iiij. Caro. Rui. consi. cl. in causa, col. vij. num. 14. lib. iij. Iason consi. cxxiij. viso testamento, col. ij. versicu. confirmatur quia emphyteuta, lib. iiij. quo etiam in consi. paulò antè, versi. sed præmissis, idem tenuit de feudo, per tex. loquentem de seruitute, in cap. j. §. quid ergo, titu. de noue. de reb. alien. fac. Et respondet ad glos. in capit. j. §. j. titu. de cap. Corra. quæ vt dixi suprà num. 40. dicit contrarium, vt scilicet ea intelligatur, non posse constitui vsumfructum in re feudali in præiudicium domini, sed tamen in præiudicium vasalli & hæredis ipsius posse: vt etiam dicit in d. §. ex contrario, vbi suprà. Sed & idem in eo ipso §. ex contrario, respondet ad l. vltimam, C. de rebus alien. non alie. qua omnino innituntur, qui alterius sunt sententiæ.

Quid in feudo.

¶Quòd

49 ¶ Quòd autem fructus huiusmodi rerum capi posint in causam iudicati, voluit {Spec. in tit. de primu decret. §. restat. versi. & idẽ in vasallo. & tit. de exec. sentent. §. sequitur. versic. quid si habet tantùm feudum. qui est ad fi. eius §.} Andre. Iser. in d. constit. si quis post litẽ. & ibi quoque Matth. Afflict. vbi suprà. & Spec. tit. de exec. senten. §. sequitur videre, paulò ante fin. & tit. de j. & ij. decre. §. restat, versic. & idem in vasallo. Iaco. Ard. tit. & rub. an pignus iudiciale contrahi posit. Barto. in l. si finita, §. si de vectigalibus, versi. sed quæro quid si agatur, & ibi Imol. col. ij. qui intelligit, in subsidiũ alijs rebus non extantibus, & alij, præsertim Alexand. omnium latißimè, ff. de dam. infect. Ange. & ipse Imo. & Ro. in l. eorum, eo. quoque tit. idem Ange. in l. pro hærede, §. si quid tamen, & ibi Pau. Cast. Alex. & Franc. Aret. ff. de acqui. hære. Bal. in cap. contingit, col. antepen. versi. quæro quid in alijs iuribus, extrà de dol. & contu. & in d. c. Imperialem, col. ij. versi. quæro nunquid si ex consuetudine, & ibi Aluar. col. pen. tit. de probi. feud. ali. per Fed. vbi tamẽ dubitat, quãtùm ad feudum pertinet, & ibi etiã Ray. in §. habito, char. 9. in paruis, versi. quæro an posit in re feudali. Idem Bald. in l. vsufructu, col. ij. versi. item ex prædictis patet, ff. solu. matri. Aluar. in c. j. §. quid ergo, paulò ante fi. & ibi etiam Marti. Laud. col. ij. & Car. Alex. col. vlt. tit. de inue. de re ali. fac. & idem Aluar. in c. j. §. vlt. in xxxiij. cõclu. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. & in c. si vasallus de beneficio, col. iij. in iij. opp. tit. si de feud. vasal. fuer. cont. Alex. consi. cxxiij. super primo quæsito, col. iij. lib. iiij. & consi. xj. viso processu, circa mediũ, lib. v. & Fran. Aret. cõsi. xiiij. viso & diligenter, col. vij. versi. sed quid opus. Caro. Rui. cons. lxxij. fi col. pen. nu. 12. lib. v. Matth. Affli. deci. Neap. xxvj. fuit dubitatũ. Iason. in l. cætera, §. sed si separauit, in viij. not. ff. de leg. j. & Franc. Rip. in l. j. col. iij. nu. 13. & iterum col. xvij. nu. 37. ff. de pigno. & Ioã. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. xij. post mediũ. Et hæc est communis opi. licet Bal. nulla in re non sibi cõtrarius, teneat contrariũ, consi. clxxxij. Petrus de Firmio, lib. ij. Sal. in d. Authen. ei qui. De quo etiam tu eundẽ Bald. videto consil. cccvj. verba inuestituræ, lib. j. & Matth. Afflict. in d. consti. Siciliæ incip. si quis post litem, col. iiij. in vj. not. & Ant. Rub. consi. clxiiij. circa primũ, col. vlt. versi. pro resolutione, & Alb. Bru. cõsi. xxxvij. dum quæritur.

Fructus feudi & emphyteusis an in causam iudicati capi poßint.

50 ¶ Et idẽ de cæteris rebus, quæ alienari nõ possunt, vt de præbenda, & alijs id genus, vt scilicet eorum fructus capi posint in causam iudicati, per l. cõmodis, & ibi Bar. qui id intelligit, si desunt alia bona, & ibi item Imo. Alex. & alij, ff. de execu. rei iudic. & in c. ij. ibi, alioquin de reditibus eorum, & ibi glo. & Docto. extrà de fideius. glo. & Docto. in l. stipendia, C. de execu. rei iud. Spec. dicto tit. de pri. & ij. decre. §. restat, versi. quid si reus nõ habet nisi reditus. & in d. tit. de exec. senten. §. sequitur, ad fi. versi. quid si debitor habet. Bal. qui id intelligit, modò reseruetur clerico aliquid, vnde posit viuere, in dicto ca. contingit, col. vj. versi. quid de reditibus, extrà de dol. & contu. Panor. in ca. reprehensibilis, col. vlt. de appel. Domi. in ca. si propter, in j. no. de rescrip. & quæ dicemus infrà, eo. tit. §. xxvj. in glo. j. nume. 13. ex sententia.

Quid de aliis rebus quæ alienari non poßunt.

51 ¶ Sed & facit, quòd licet decima pignorari aut vendi nõ posit, tamen possunt fructus eiusdẽ, per ca. vestra, quod est ij. extrà de loca. Spe. tit. de pig. §. j. col. vlt. versi. quid de decima, vbi etiã dicit quòd in laicum transferri possunt: vt & dicit Alber. post Iac. Aret. in l. in ædibus, §. j. ff. de dona. idẽ Albe. in l. monumenta, C. de leg. Ioan. Faber in d. §. item Seruiana, col. vij. versi. quid in decima, & ibi quoque Iason nu. 110. Insti. de actio. & idem Fab. in §. itẽ finitur, post prin. Inst. de vsufruct. Bal. in d. l. vsufructu, col. vlt. & ibi Alex. in iij. not. ff. sol. mat. & ipse Bal. consi. xliiij. ad euidentiam, in j. dubio, lib. iij. & Panor. in c. ij. col. iiij. versi. hinc est quòd fructus, extrà de iudi. & ante hos glo. in c. alienationes, in verbo, præbendam, & ibi Arch. col. vlt. xij. q. ij. & gloss. not. in c. quamuis, in verbo concesserit, extra de deci. quæ dicit fructus decimæ posse concedi laico ad tempus vitæ suæ, per d. c. ij. de loc. de qua per Panor. ibi, & in c. adhuc, ad fin. eod. tit. vbi eam dicit sing. Sed est similis in cap. vlt. in verbo, non licere, xvj. quæst. j. Et eas sequitur Iason cõsi. lxxiij. dubitatur an valida, col. v. versi. quartò moueor, lib. iij. & voluit etiã Rom. sing. Dclvij. fructus ecclesiæ. Similiter licet vsusfructus cedi non posit, d. §. item finitur, potest tamen fructus illius, vt dicit glo. & ibi, & est bon. tex. in l. arboribus, §. j. ff. de vsufruct. & in l. si vsufructu, & l. cùm in fundo, §. quòd si mulier, ff. de iure dotium. & dicemus infra eod. titu. §. xxvj. in glo. j. nume. 43. secundò vsusfructus.

Fructus decimæ vendi posse etiam laico.

52 ¶ Huc quoque posset videri referendũ, quòd licet minor nõ posit alienare res immobiles sine decreto, C. de præd. mi. per totũ, & ff. de reb. eorũ, etiam per totũ: potest tamẽ earũ fructus liberè vendere, sicut maior, glo. in l. j. C. si aduer. vsucap. quã ita pro sing. referunt & sequuntur Ange. & Imo. in l. j. ff. ad Treb. cum multis alijs concord. adductis ab Alex. cõsi. xlix. maturè põderatis, col. ij. versi. fructus enim, lib. j. & consi. xxxvij. cõsideratis, col. ij. versi. tertiò negari nõ potest, lib. iiij. & consi. xcij. perspectis, col. ij. lib. vj. Phil. Deci. in Authen. qui rem, col. ij. versi. ij. intelligit, C. de sacro. eccles. & Steph. Bertrã. cõsi. cccxxxiiij. licet fructus, lib. j. Sed hoc profectò nihil huc pertinet: quia de fructibus iam perceptis loquũtur, qui haud dubiè mobilibus annumerã-

Minor potest alienare fructus rerũ immobilium.

rur,secundum Spec.tit.de fruc.& interes.§.j.col.ij.versi.sed pone Prælatus.& Philip. Dec.qui alios allegat,cōsi.ccccl xxij.testator,col.j.Et sanè fructus sunt ex iis rebus, quæ seruādo seruari non possunt.l.procurator totorum,ff.de procu.Porrò generale est, fructus rerū prohibitarum alienari,posse tamen vendi pro toto tempore vitæ eius,qui probibitus est:vt per Bart.in d.l.codicillis,§.instituto,ff.de leg.ij.& Ias.in d.§.Diui,vbi sup.

Conclusio quæstionis, an retractus babeat locū in venditione fructuum pendentium.

53 ¶ Ex quibus (vt tandē concludamus,) apertissimè constat,fructus pendētes non esse cēsendos immobiles,quantùm ad alienationem pertinet.Ideóque in venditione eorum non esse locum retractui.Fateor tamen,quòd si aliquis vendiderit fundum simpliciter, (quo casu fructus pendentes censentur esse vendita cum fundo,vt diximus,) & cōsanguineus velit retrabere, & fructus quoque pendentes retrahet,si illico retrahat:vel pro rata temporis,secundū nostram consuetudinē,infrà tit.procedente,§.v.Et ita procedit,quod diximus fructus pendentes esse partē fundi:neque enim separata videtur venditio fundi & fructuū,sed vnica tātùm.d.l.vlt.ff.quæ in frau.cred.Et ita quidem,vt si ex statuto soluatur gabella ex frumento & vino vēdito,siue simpliciter ex venditione fructuū,non debeatur ex venditione fundi aut vineæ,in quibus frumentum aut vuæ maturæ sunt:cùm eorum non sit facta simpliciter venditio,sed accessoriè cedant agri venditioni:vt voluerunt And.Pisa.Gul.Cu.Albe.& Bal.in l.non solum,ff.de in integ. resti.& idem Albe.in ij.parte statutorum,quæst.ccxxvj.pone statuto.

Consuetudines Franciæ de retractatu fructuum.

54 ¶ Et secundùm hanc nostrā opi.vt videlicet in venditione huiusmodi fructuū pendentiū non baheat retractus locū,est expressa cōsuetudo Cenomaniæ,c.ccccxiij.Bononiæ c.ccccxliij.Andegauiæ,c.ccccij.Turoniæ,hoc eo.tit. *de retraictz*, §.xxxij.quorum postremorū locorū commentarij nihil aliud de ea re dicūt,quàm quòd contrariū videbatur,per d.l.fructus pendētes. Meldensiū autem consuetudo,c.lxix.& tribus seq.tractat quando & quomodo isti fructus pendentes censeātur mobiles vel immobiles.Sicuti etiā Melodunēsium,c.xlvij.Monstroliensium, cap.xcj.Borboniensium,cap.cclxxxiiij.& Aurelianensiū,c.cclxxiij.Andegauensiū, ca.ccxxxix. & seq.Belquercensium,ca.xlij.Arreliensium,ca.xcv.Carnutensium,ca.lxj.Niuernensium, titu. *quelles choses sont reputées meubles*, cap.ij. iij.& iiij.vbi simpliciter dicitur hos fructus pendentes immobiles cēseri:vti & Laudunensiū in Veromandia,tit.omniū j.§.ij.Prioribus autē concinit Bal.in c.j.in prin.ti.de feu.cogni.qui intelligit glo.ibi volentem feudum posse constitui in huiusmodi fructibus,vt diximus suprà,in princ.huius q.nu.36.modò hi fructus sint annui, aliàs secus.Quod autē priuatim pertinet ad venditionē magnarum arborum nōdum excisarum,de quibus suprà,ex Ferro.diximus,est aliud quod hanc rē magis ambiguam reddit, quòd scilicet non sint annuæ excisioni destinatæ neque aptæ:ideò in illo paulò amplius cogitandum est.

An retractus babeat locū in venditione usufructus rei immobilis.

55 ¶ ITEM SI VSVSFRVCTVS rei immobilis venditur,est locus nostro retractui, si credendū est Matth.Affli.in d.tract.protomixeos,col.totius operis x.versi.itē quæro quid si vendatur vsusfructus,atq; etiā Chasse.hoc ipso tit. *de retraictz*, §.j.in verbo, *son heritaige*, col. ij.versi.quærit vlterius idē.& Ferro.in cōsue.Burdig.hoc quoq; tit.§.xxv.& Pau.Paris. consil. lxxxiiij.dico,col.ij.nu.8.lib.iij.Et mouētur,quia vsusfructus est pars fundi, & ideò immobilis est.Allegant priores l.iiij.ff.de vsufru.& alia quædā iura,quæ vel omnino nō sunt,vel id nō dicunt,sicuti nec dicta l.iiij.sed id tantùm,quòd vsusfructus in multis casibus pars dominij est.

An partē fundi stipulatur, qui usumfructum stipulatur.

Vsufructuarius quadam ex parte dominus rei.

56 ¶ Scio tamē tex.qui dicit eum,qui vsumfructū fundi stipulatur,similē ei esse, qui partem fundi stipulatur,in l.qui vsumfructum,ff.de verbo.oblig.& facit etiam tex.in l.si à reo,§.si reo,ff. de fideius.& in l.si ab emptore,ff.de euic.&.in l.cū filius,§.si dominus,ff.de leg.ij.Sed id quomodo intelligitur,disces ex glo.Bart.Ang.Imo.Alexā.& Soc.in d.l.qui vsumfructum,gloss. & aliis,præsertim Alcia.in l.rectè diximus,ff.de verb.signific. Scio item vsufructuarium censeri quadam ex parte dominum ipsius rei.l.si vsusfructus,ibi ei quasi domino,ff.de aqua plu. arc. & l.in venditione,in princ.ff.de bo.auto.iud.poss.& l.liber homo qui bona,in fi. princip. ff.de verb.oblig.quod vel hinc intelligi potest,quòd si quis in libello dixerit se dominum,& probauerit se tantùm esse vsufructuarium,obtinebit:vt per Alexan.post alios in l.naturaliter, §.nihil commune,col.iij.versic.& facit ad quæstionem , & ibi quoque per cæteros recentiores, ff. de acqui.possess.Sed videbis ibi,quomodo & id intelligatur,atque etiam apud Gul.Cu.Barto. & Bald.in rub.C.de vsufruct.Nam sunt & alij multi tex.quibus probatur vsufructuarium domini appellatione non contineri:vti l.j.§.qui seruum,qui est ij.ff.de S.C. Sylla.& l. qui falsus. §. vlt.in fin.ff.de iniur.& bene facit l.ij.§.sed & vsufructuarius,iunctis præcedentibus,ff.de relig. & sumpti.fune.& l.item apud Labeonem,§.si vsumfructum,ff.de iniur.Sed & tu de hoc priuatim vide Bart.& Ange.in d.l.in venditione,de bon.auto.iud.poss.& Alex.consi. cxxix. puro de iure,circa medium,lib.ij.quod & inculcatum est consi.iiij.lib.v.& omnino Caro.Molin.acris ingenij & iudicij virum in consuet.Parisi.tit.j.§.j glo.j.nume.4.& 5.

¶ Scio

57 ¶ Scio denique Bart.in l.iusto,§.non mutat,ff.de vsuc.adserere vsumfructum inter immobilia computari:per l.corruptioné,C.de vsufru.& idem tenuisse Alb.in l.mouentium,in fi. ff.de verbo.sig.& Alex.qui neutrum citat,in addi.ipsius Bar.in l.iubemus nulli,in fi.prin. C.de sacros. eccl.per tex.in ea ipsa l.§.vlt.Gl.auté in d.l.corruptioné,in verbo,excludere, dicit vsumfructú etiá rei mobilis æquiparari rei immobili:per d.§.non mutat. & prætereà l.vlt. in fi.C.de præscrip.long.temp.& l.sicut.C.de seruit.& aqua.& idem quoque voluit ipse Alber.in l. vlt.ad fi. ff.de requi.reis.Et ad hoc quoque facit,licet non allegent,tex.in l.uj.§.nec vsusfructus, ff.de reb.eor.vbi nec vsusfructus pupilli alienari potest sine decreto, quòd in rerum immobilium alienatione requiritur.Similitérque dicit Imo.in cle.j.col.v.versi.an autem rectores,de rebus eccle.non alie.quòd sicuti res immobiles ecclesiæ sine decreto alienari non possunt,ita nec super illis vsusfructus constitui,cùm is sit pars dominij,per d.l.iiij.ff.de vsufru.quod & nos plenius diximus supra,nu.41.versi.nam & aliàs.Et facit quod scribit Sal.post Pet. in d.l. vlti. col. vlti.in iiij.q.C.de long.temp.præscrip.Et tex.in l.vlt.C.de reb.ali.non alie.vbi prohibita alienatione cuiuspiam rei,prohibetur & vsusfructus constitutus super ea re.

Vsumfructum inter immobilia computari.

Vsumfructum non constitui super rebus ecclesiæ.

58 ¶ Idem tamen Alex.consi.lij.viso themate,col.vlt.versic.tertiò moneor, & seq.lib. j.expressè tenuit,non esse locum retractui in venditione vsusfructus,vsus vel habitionis, cùm ea iura sint incorporalia. ideòque nec mobilia nec immobilia propriè,vt voluit Bal. in c.j.§.sciendum, tit. de feud.cogni.cum aliis multis,quos citauimus sup.in aliis multis quæst.præcedentibus, atque etiam in duab.gl. etiam præcedentibus. Sed quibus potes addere Lucam Pen. in l.iij.eadémque vlt.col.ij.C.de vend.reb.ciuit.lib.x.vbi etiam expressim dicit,vsumfructum nec rem mobilem esse,nec immobilem,sed neutrum aliquid per se existens, vt sunt cætera iura. quod & idem dicit Corne.consi.cxlvij.omisso,col.ij.versi.his tamen non obst.lib.iiij.

Retractus an habeat locú in venditione vsus vel habitationis.

59 ¶ Sed aduerte,Lector,quia Alex. d.consil.lij.loquitur in casu statuti loquentis simpliciter de retractu rerum immobilium:quod,vt dicit,& alij multi,vt alibi plenè diximus, sumendum ac intelligendum est propriè,scilicet de re quæ propriè est immobilis.Nostra autem consuetudo vlterius loquitur:nam postquam de immobilibus locuta est,adiicit & de rebus, quæ pro immobilibus censentur:hæc enim sunt verba quæ nunc commentamur, *ou autres choses censees pour immeubles.* Ideò plerisque videri posset,quòd si vsusfructus siue vsus & habitatio (nam hæc omnia placuit post Alexan.iungere) constituerentur ad aliquod longum tempus,pro certo quopiam pretio,consanguineus posset id ius retrahere restituto illo pretio,instar eius quod suprà diximus de reditu annuo,in glo.præcedenti.

60 ¶ Ego verò (vt tandem meum interponam iudicium) in ea sum sententia, vt retrahi non possit:quando huiusmodi vsusfructus venditur proprietario:quia tunc non amplius est in rerum natura,sed suppressus atque extinctus per consolidationem.§.vlti.Institu.de vsufruct.qui text. (ne hoc omittam) vtitur hoc consolidationis verbo,non sine claro exemplo,quando Virgilius lib.j.Georg.& Plinius lib.j.epistolarum,simplici verbo solidandi vsi sint.Sed & Consolidandi & consolidationis verbo vsus est Vlpianus in l.idem Neratius,§.j.& in l.idem est, ff.de vsufruct.accresc.& Tryphonius in l.cùm in fundo,§.quòd si vxor,in fin.ff.de iure dot. & Tullius lib.epistolarum v.ad Ruffum,quanquàm sunt,qui ibi aliter legant.Sicuti etiam(vt redeamus,) de seruitute dicimus,quæ etiam per consolidationem extinguitur.l.si tibi homo, §. vlti. ff. de leg.j.cum simil.Ideò non potest reuiuiscere,quod funditus sublatum est:institui autem de nouo rem peremptam possibile est,sed non eadem res est.l.qui vsumfructum areæ, ff.de vsufru. & l.qui res suas,§.aream,ff.de solut.& l.si nauis,ff.de rei veodica.Ergo cum vsusfructus sit per consolidationem confusus,lui è consanguineo non potest,sed quasi re perempta emptor liberatur à statuti necessitate.l.quòd te,ff.si cer.peta.Et his rationibus motus Bald.consil. ccc. statuto cauetur,in fi.lib.j.respondit,quòd stante hoc nostro statuto,quod concedit consanguineo facultatem redimendi restituto eodem pretio, si dominus emphyteusim emerit, non poterit consanguineus venditoris eam redimere:de quo nos diximus sup. in verbo, *aucuns biens*, post princip.Sed tamen vide quid de hoc dicto Bald.dicam infrà eod.§. gloss. xiiij. in verbo, *ou equipollent à vente*, nume.iii. hincque videmus.& duobus seq.illud autem quod de proprietario diximus,qui emit vsumfructum nuncupatim voluit D.Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc titu.de retractu,§.xxv.versic.sed tamen.

Si vsusfructus venditur proprietario, an sit locus retractui.

Consolidationis verbum.

Solidandi verbum.

61 ¶ Si autẽ vsusfructus cõmoditas alteri quã proprietario vẽderetur, secundùm l.necessariò, §. vlt.ff.de peri.& cõ.rei vẽ. (nam ipse vsusfructus extraneo vendi nõ potest.l.si vsusfructus,ff.de iur.dot.& diximus sup.in præcedẽti quæst.& dicemus latiùs infrà §.xxvj.in gl.j.nu.43.secúdò vsusfructus) aut si dominus super suũ ipsius fundũ alteri vsumfructũ pretio accepto cõstituerit,vix quoq; crederẽ his casibus esse locũ retractui.De quo est cõsuetudo expressa Parisiensium,c.clxxxj.Melodunensium,c.xlix.Turonensiũ, titu. *de retraict.* c.xxxj. quo loco videbis quid

Consuetudines

de retractu vsufructus.

quid de hac re dicant commentarij.Cenomanensium,c.cxiij.Andegauensium, cap. ccccij. vbi etiam commentarij.Borboniensium,c.cccclxiij.Et aliàs videmus, quòd licet possessio bonorum immobilium excuset à satisdatione,non tamen vsusfructus eorum. l.sciendum, §.possessor,l.ij.ff.qui satisd.cog.sed hoc tamen alijs fit rationibus,vt ibi per Cy.Ange.Alex.& Ias. quæ quidem huic loco non admodum conueniunt & quidem licet feudum. Et omnino vide, quæ diximus in præcedenti quæst. quia multùm huc quoque faciunt.

Quæstio si vsufructuarius acquirit proprietatem, an sit locus retractui. Et si locus sit retractui, an is perdet vsumfructum.

62 ¶ Nec tantum dubij est,si vsufructuarius è diuerso acquirit proprietatem, an sit locus retractui, cùm id concedant omnes,quos statim aduocabo, dum id tantùm pro dubio habent, vtrùm is vsufructuarius qui cogitur rem cedere consanguineo, perdat vsumfructum, qui ei competebat,antequam emeret proprietatem.Quod statim prima fronte videtur:nam cùm semel sit extinctus per consolidationem siue per confusionem,vt dicit tex. in l.si fructuarius, ff. vsufruct.quemadmod.caue.non potest amplius reuiuiscere.l.Mæuius.§.duorum,ibi,neque reuocari actionem semel extinctam,ff.de le.ij.cum multis sim. Sed quod ad hunc casum specialiter pertinet,est tex.in l.si tibi,ff.quib.mod.vsufruct.amitt.ius omne vsusfructus amitti,si vsufructuarius proprietatem acquisierit,nec,vt ibi intelligit Bal.in epitome,reuiuiscit.Et tex.omnium optimus,quem tamen nullus hoc in casu allegat,in l.is cuius,ff.de leg.ij.vbi si proprietarius serui instituit hæredem vsufructuarium,& eundem seruum alteri legauit,non poterit ipse vsufructuarius retinere vsumfructum.Et quòd hoc casu,de quo loquimur,nō recuperet vsumfructum,expressim tenet Gulielmus Cuma.in l.si maritus, C.de inoffic. testamen. Et faciunt quæ suprà diximus in præcedenti dubio.

63 ¶ Faciunt item alia multa ad hanc sententiam.Primò quòd vsufructuarius emendo à proprietario,videtur ei consentire.l.cùm pater,§.libertis,& ibi Barto.in penul.quæstione.& Imo.ff.de leg.ij.& l.Titius,in prin.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.& quod voluit Ioan. Andr. in c.qui tacet,col.ij.versi.secundum principale,& in fi.de reg.iur.lib.vj. cum concord. à me adductis in Legibus connubialibus,in glo.v.quæ est in verbo *expres*, in iij. limitatione.Ex quo sequitur. quòd ius illud vsusfructus remisisse videtur.l.si debitor,§.j. & l.sicut,§. venditionis, ff.quibus mod.pig.vel hypo.sol. Secundò,quia vsusfructus ad eum actum peruenit, à quo incipere non potest,cùm rei suæ nemo possit esse vsufructuarius.l.vti frui,in prin.ff.si vsusfruct.pet. ergo vitiatur.l.pluribus,§.& si placet,& l.existimo.ff.de verbo.obligat.cum simi. Tertiò quia res semel liberata est ab eo onere vsusfructus:ergo nunquam in illud recidit.l.solita,quæ est vlti.C. de remis.pigno.& quod in simili dicitur in l.eius qui,§.j.ff.de iure fisc.& quod diximus in nostris Legibus connubialibus,in glo.j.in iiij.eadémque penult.quæstio.in qua illud dissero, an fœmina,quæ per matrimonium liberatur à patria potestate ex statuto vel consuetudine, recidat sub eius potestatem soluto matrimonio.Et hanc opinionem tacitè secuta fuisse videtur videtur consuetudo Borboniorum.cap.cccclxiij.

64 ¶ Sed Iacob.Aret.cuius opiniones,vt alicubi testatur Barto. semper de mente iuris veniunt, in d.l.si maritus,de inoffic.testam. distinguit, vtrúmne vsufructuarius emptor proprietatis, ignorabat hanc retractus consuetudinem, & non perdit vsumfructum emendo proprietatem:sed eum à consanguineo retrahente reuocabit: per d.l.si maritus, & l.si ignorans, ff. locat.& l.generali,C.de tabe.libr.x.An verò sciebat,& tunc sibi debet imputare : per l.propter veneni,§.nepτis,ff.de S.C.Syllan.& l.hæredem,ff de his quibus vt indign. Et hanc opinionem sequitur Per.à Bel.Pert.in d.l.si maritus,& Albe.Rosa.tum in d.§.neptis, tum quoque in prima parte statutorum,quæst.xcj.sed pone,aliquis habebat. & quisquis est in Margar. Bald. in verbo,alienatio,col.vlti.

65 ¶ Verùm Cy.Ang.& Pau.Cast.in d.l.si maritus,indistinctè tenuerūt,nō amitti vsumfructum, cū nihil emēdo deliquerit per l.dominus,in princi.ff.de vsufruct.vbi est optimus text. & quia etiā absurdū esset,vt cōsanguineus plus retraheret siue consequeretur, quàm venditor haberet ante venditionē.Et cū hic retractus fiat restituto pretio,fueritque solutū pretium proprietatis tantū,& non vsusfructus,certè etiam sola debet & potest proprietas retrahi, & non vsusfructus,cuius reddi nō potest pretiū solutū,cùm solutum non sit.Ideò nō habent locum verba nostræ cōsuetudinis,quæ loquūtur de pretij soluti restitutione:ergo nec ipsa consuetudo. l.iij. §.toties,ff.de dam.infect.cū multis si. à me collectis in repe.l.si vnquā,in verbo liberis,nu. 2. Nec debuit emptor propter huiusmodi metū temere cōmodum suum relinquere.l.illud, ff.de pet.hære.Nec ob. (inquiūt) d.l.si tibi,ff.quib.mod.vsusfr.amit.vbi reuocatur plena ꝓprietas, & vsusfructus nullatenus reuiuiscit:quoniā ab initio legatarius habebat proprietatē, cui solidatus est vsusfruct.qui posteà nō reuiuiscit.Sed in hoc casu cōsanguineus reuocans vēditionē nihil iuris in re habebat.Et hāc quoque partē secutus est Bald.in tractatu proto.col.iij. versic. sed pone vsufructuarius:nisi tamen (inquit) fuisset in dolo.& Matth. Afflict. in eodem tracta. colum.

colum.xx.versi.item quæro vsufructuarius.& Franc.Cre.sing.lviij.testator legauit: vbi id dicit sing.& Hiero.Cagno.qui & hoc trahit ad retractum conuentionalem:quod multò plus habet dubij,in l.ij.in xxvj.q.C.de pac.int.empt.& véd.& Boerius in hoc eo.ti.§.iij.col.pen.vers. sed quæritur vnus.Et pro ea consideratione pretij proprietatis tantùm soluti, bene facit text. in l.cum in fundo,§.vxor,ff.de iur.doc.quem nullus tamen citat.

66 ¶ At Bald.ipse in d.l.si maritus,de inof.testa.distinguit,vtrùm consuetudo sit rescissoria,id est, disponat rescindendo venditionem:an verò translatoria iuris emptoris in agnatū reuocantem, quæ scilicet disponat trásferēdo id ius ab vno in alterū.Et primo (inquit) casu potest retineri vsusfructus:quia rescissa causa rescinditur effectus,per tex.ibi. Secundo autem casu retineri non potest:per l.cùm filius,§.dominus,in princ.ff.de leg.ij.nisi fortè propter iustā ignorantiā: vt in d.§.nepotis.Igitur,vt ipse subiungit,in consuetudine rescissoria restituitur vsusfructus: in consuetudine autem translatoria distinguitur scientia ab ignorantia. Hæc ille, quem sequitur Alber.Bru.in tract.statutorum,in verbo,vendere,col.ij.versi.statutum seu consuetudo.

67 ¶ Sal.in d.l.si maritus,postea quam retulit Bal.vt sup.subdit sibi videri in eo remanere dubiū, quando scilicet statutum dicatur translatoriū iuris emptoris,vel non:& vtrùm totius, an partis tantùm,quæ ad eū peruenit ex venditione.Et ideò (ait) videtur ponderandū, an in eo apponātur illa verba,oblato pretio soluto,siue pro eodē pretio:& tunc de re vendita & appretiata tantùm,non de pluri,fit reuocatio.Ideóq; vsusfructus deducitur,vt sic ex quātitate oneris iniūcti colligatur mens statuti,& portio restituēda,ar.l.vtrùm,§.vlt.ff.de reb.dub.& l.quoties,ff.ad S. C.Trebel.Aut illa verba non apponūtur,sed simpliciter dicitur agnatū posse reuocare rē venditam,nulla pretij mentione facta:& tunc esset inspiciendum,an id statutum esset in pœnam emptoris:verbi gratia,si statutū dicat,quòd nullus posit emere rem immobilem,nisi prius requisitis agnatis eius,qui vendere vult,& ipsis aliquo tēpore expectatis:alioquin posit agnatus rem ipsam auocare:tunc enim,quia emptor deliquit aduersus statutū,non requirens nec expectans consanguineos,non poterit vsumfructum deducere,per d.§.nepotis,cum si. Aut statutum ita dicit,quòd posit agnatus auocare oblato pretio simpliciter,sine hac adiectione,soluto, nec alterius verbi,ex quo posit constare,quòd intelligat de pretio soluto:& tūc si ad pretiū totius rei referatur,nō deducetur vsusfructus,cùm appretiatus intelligatur. Si verò ea verba interpretentur de soluto,tunc deducetur:ar.d.l.vtrùm,& d.l.quoties.Et post hæc subdit Sal.istarū interpretationū videri æquiorem secúdam,& veriorem:per not.in l.iij.in glo.in verbo,reddito, C.quod me.cau.in istis tamen plenius fore cogitandū,cùm casus occurreret. Ex quibus planè intelligis Sal.hic ancipitē esse.Cæterùm ipse in l.dudū,col.ij.vers.quæro si vsusfructuarius.C. de cōtr.empt.eādē quæstionē ponit,sed omnino se remittit ad ea quæ scripsit in d.l.si maritus.

68 ¶ Denique Masuer.& legū & consuetudinū Frāciæ peritissimus,in tit.de retractu, §.itē si ille, fuit in alia prorsus sentētia:nempe hoc casu remāsurū apud emptorem vsumfructū: nisi sciret, cùm emit,rem apud se non permansurā:quia tūc ius confusum non restituitur :per d.l.propter veneni,§.nepotis,ff.de S.C.Sylla.sed æstimatio tamē restituetur:iuxta l.j.ff.de act.emp. Subiungitq; secus fortè esse de cōsuetudine,& nihil præterea dicit:& ita quidē,vt nescias ad quid referēdū sit,quod dicit de cōsuetudine.Nouissimè verò Car.Molēd.vir acuti subtilisq; admodū ingenij,alia multa sup hac rescripsit in Cōs.Par.tit.j.§.xiij.gl.v.in vj.q.quæ tu ibi videre poteris.

69 ¶ Pro ea autē opi.quæ relinquit vsumfructū emptori,facit optimus tex.à nullo eorū qui hanc rē tractarūt memoratus,in l.à liberto, ff.de bo.libert.cuius verba,quia huic rei maximè conueniunt,subnectenda cēsuimus.A liberto suo hærede instituto Seius vsumfructū fundi Mæuio legauit:libertus Mæuio hærede relicto decessit.Quæro cùm contra tabulas testamēti petierit Seij filius aduersus Mæuiū,vtrū deducto vsufructu pars debita fundi ei restituēda sit, an solida:quia eorū bonorū acceperit possessionē,quæ liberti fuerint,cū moreretur filius. Respōdi, vsumfructū in caussam pristinam restituendū puto.Hæc in eo loco:vbi vides proprietatem ab eo acquisitā fuisse,qui vsufructuarius erat,vtpote cui primùm vsusfructus relictus erat ab hærede testatoris:deinde proprietatē vsufructui annexā,cùm ille vsufructuarius fuerit institutus hæres à proprietario.Tamen quamuis testamentū illius hæredis à filio domini bonorū possessione contra tabulas fuerit expugnatū atque rescissum,nihilo secius vsusfructus in causam pristina restituitur.Facit & tex.in l.legatū est,§.vlt.ff.de leg.j.vbi fundus legatus talis dari debet, qualis relictus est.Ideo siue ipse fundo hæredis seruitutem debuit,siue econuersò,licet confusione dominij seruitus extincta sit,pristinū ius ei restituēdū est.Et similis propè tex. in l.huiusmodi,§.hæres,ff.eo.tit.& in l.Papinianus,ff.de seruit.Facit itē tex.in l.rei cuius,ff.com.præd.Et quod scribit Alb.in d.l.dominus,ff.de vsuf.quòd si reuocatio cōtractus habet caussam præcedētē verā vel præsumptā,reuocato iure proprietatis,nō extinguitur vsusfructus,per d.l.si maritus.

¶ Et quod

Pignus nō perditur per acquisitionē dominij reuocabilis.

70 ¶ Et quod in simili dicimus, quòd licet rei suæ pignus siue hypotheca consistere non possit, l. si rem alienā, l. ij. ff. de pign. act. & l. neq; pignus, ff. de reg. iur. sicuti nec vsusfructus, vt diximus: Tamen id intelligitur, cùm res est irreuocabiliter siue incommutabiliter acquisita: aliàs secus: nam tunc non videtur discessisse à vinculo pignoris. l. ex sextante, quæ est pen. §. Latinus, & ibi Pet. Iac. Ra. Cy. & Bar. ff. de excep. rei iudi. & l. debitor, & ibi quoque Barto. Pau. Cast. & Alex. ff. ad S.C. Trebel. & l. 10 rebus, & ibi Bal. col. pen. C. de iu. dot. & l. in bello, §. si quis seruum, & ibi Bar. ff. de capti. & postli. reuer. & l. non quocunque, in princ. ff. de leg. j. & l. j. & ibi Iac. Aret. Cy. in iij. oppo. Bal. ad fi. & Ioan. Fab. C. si antiq. cred. & l. j. & ibi Cy. C. de his qui in prio. cre. loc. succed. & ar. l. debitor, ff. de separa. & l. si prior, ff. qui potio. in pig. hab. & voluit glo. oot. in l. qui à debitore, eod. tit. & in l. eleganter, in princ. in verbo, finita, & ibi quoque Barto. in j. oppo. & Bald. super glo. j. in princ. ff. de pigno. acti. & in d. l. si rem alienam, & ibi Bar. ff. de pig. act. Bar. in l. si finita, §. Iulianus, col. pen. versi. sed circa hoc, ff. de dam. infec. Bald. in l. j. col. ij. versi. quæro nunquid si testator, C. com. de leg. & consi. cxxiij. quidam Alex. colum. ij. lib. j. vbi eam priorem gloss. dicit not. & ex hoc in pulchro casu consuluit ibi. & consi. clxvij. Titius vendidit, paulò ante fi. cod. lib. j. & consi. clxxx. præsuppositis verbis, col. j. versi. in contrarium videtur, eod. lib. j. Ang. consi. ccviij. viso dicto puncto, colum. vlt. Pau. Castr. in d. l. huiusmodi, §. qui seruum, in fi. & ibi Alex. colum. j. ff. de leg. j. Roma. in l. quòd si vir. quam legit cum l. dotalem. nume. 6. ff. solu. matr. Franc. Aret. consi. clx. longa est ista, colum. vij. versi. secundò hoc probatur. Soci. consi. clxx. in præsenti consultatione, colum. iiij. versi. non obst. secundum, lib. ij. Philip. Deci. in d. l. neque pignus, in j. not. Matth. Afflict. deci. Neap. viij. quidam Philippus, nume. 1. & deci. xvj. fuit in relationibus, nume. 3. & 4.

Nec seruitus.

Nec actio confusa amissa hæreditate.

71 ¶ Et idem dicimus de seruitute, videlicet quod cùm quis acquirit dominium fundi seruientis irreuocabiliter, confunditur seruitus, nec amplius reuiuiscit. l. si communi, & ibi not. ff. de ser. rustic. præd. At si reuocabiliter, non extinguitur, aut certè restituitur. l. legatarius, & ibi Imo. Franc. Aret. & Ias. in v. not. ff. de lega. j. & Alex. consi. lxix. circa primum, in fin. lib. v. & facit l. si ei, ff. com. præd. & l. Papinianus, ff. de seruitut. Idémque de actionibus confusis per aditionem hæreditatis, vt restituantur amissa hæreditate, etiā culpa hæredis, modò dolus absit: vt est text. in d. l. propter veneni, §. neptis, & ibi Barto. Bald. Ang. & alij, ff. de S.C. Sylla. & d. l. hæredem, & ibi quoque Bar. ff. de his quib. vt indig. & l. eum qui, §. vlt. ff. de inoff. test. & l. eum bonis, §. j. ff. de acqui. hæred. cum aliis multis si. quæ videbis infr. tit. seq. §. ij. glo. 4. numero 10. tertiò acquisitio, & multis seq. & iterum, nu. 42. igitur licet, & seq. Hic autem, vt ad casum nostrum redeamus, proprietas non est acquisita irreuocabiliter emptori, cùm ab eo possit consanguineus retrahere. Non mirum igitur, si vsusfructus non extinguitur, sed manet interim, ita vt si res auocetur per agnatum, non propterea perditur vsusfructus.

72 ¶ Et ego quidem in hac sum sententia, nisi si quis emisset contra prohibitionem statuti, vt sup. diximus ex Sal. Aut nisi ipse emptor versatus sit in dolo: vt etiam diximus, ex d. §. neptis, qui nuncupatim dolum exigit, vt hoc casu non integretur actio semel confusa, negátque culpam in id sufficere. Præsertim verò, si ipse vsufructuarius, cùm emit proprietatem, protestatus fuerit saluum sibi fore ius vsusfructus, si res ab eo retrahatur: nam tunc haud dubiè non amittit suum vsumfructum: per id quod in simili de pignore respondit Bal. d. consi. cxxiij. lib. j. per tex. in l. si debitor, §. si in venditione, qui est j. ff. quib. mod. pign. vel hypo. solu. & etiam est bonus tex. in d. l. debitor, ff. ad Trebel. Et faciunt alia iura, quæ dicunt protestationem conseruare ius protestantis, quæ sunt propè infinita.

Si conductor emat rem conductā, quæ retrahitur, an post retractum duret conductio.

73 ¶ EX QVIBVS POTES facilè intelligere, quid dicēdum sit in hac specie, quam non semel vidimus ex facto agitari. Mæuius cōducit fundum à Titio ad quatuor annos, & fortè integram annorum quatuor pensionem in ipso cōtractu soluit. Posteà & ipse durante adhuc conductione emit eundem fundum à Titio locatore. Deinde consanguineus Titij fundū ex nostra consuetudine retrahit. An nihilominùs post retractum Mæuius sua cōductione integra potietur. Nam & conductio extincta fuit per emptionem eiusdem rei, cùm rei suæ cōductio (sicuti nec vsufructus, quod iam diximus) consistere non possit. d. l. neque pignus, ff. de reg. iur. & l. ei à quo, ff. de vsucapio. & l. qui rem, C. de loca. cum simi. Igitur & hic dicendum est, quod de vsufructu diximus, cùm vtriusq; eadē omnino sit ratio, vt scilicet cōductio teneat post retractum.

Quid si in fraudem locatio facta fuerat.

74 ¶ Nisi tamen hæc conductio facta fuisset in fraudem consanguineorum, vt vel deterrerētur à retractu venditionis, quam contrahentes præcogitauerant, propter huiusmodi conductionem fortè factā ad longos annos, & paruo quodam pretio: vel si nihilo minùs retrahāt, nō ob id deterriti propter magnam rei affectionē, id interim lucri emptor faciat, vt fructibus fundi multis annis potiatur soluta parua pensione: per ea, quæ in simili dicemus infrà tit. procedente, §. iij. glo. j.

gl.j.ou.15.tamen si eam,& tribus seq.Nam & quæ diximus suprà de vsufr.seruitute, actionibus confusis,& cæteris huiusmodi,intelliguntur,modò fraus & dolus absit,vt etiam diximus.

75 ¶Ex multis autē hic fraus & dolus præsumitur:de quibus pleuè per Bar.& recẽtiores in l.post contractum,ff.de donatio.eundem Bar.consi.lxv.Petrus Nicole.& Ange.consi.xlviij.ex dicto themate,in j.dubio & Raph.Co.consi.clv.Antognolus,col.ij.& plenissimè per Cæpollã in tra cta.de simulatione contractuum.& Alcia.in l.si maior,C.de transac.& Chasse.boc eod.titu. *de retraictz.*§.ix.in verbo,*si la fraude est trouuee*,& Matthæ.Afflic.in tract.Proto.in verbo, nisi quis, col.iij.vers.sciendum est,& multis seq.per iij.aut iiij.col.Ex quibus tria tãtùm aut quatuor hic specialiter designare visum est,quia priuatim ac peculiariter huc spectant.Primùm igitur,si res vilius fuit conducta:per tex.nuncupatim loquentem in cõductione & locatione,in l.quinetiã, ibi,minoris locata,ff.de calũ.& in c.donare,& ibi Bal.in verbo,in fraudem esse.Mart.Laud.& Card.Alex.vterque col.j.& in vlt.no.tit.qual.olim feud.ali.pot.vt interim omittam vulgaria il la iura,in c.ad nostram,de empt.& vend.& c.illo vos,de pigno.cũ similibus,& quæ in id quoque scribit Barb.consi.vij.illud afferam,col.vij.vers.secundò interuenit vilitas.

Ex quibus hæc fraus præsumatur.

An si vili pretio conducto facta sit.

76 ¶Præsumitur item,si breui quopiam tempore facta fuit locatio ante venditionem:quia tũc videtur fuisse cogitatum de venditione facienda,locationem autem prius in fraudem factam.l.si ventri,§.vlt.& ibi Bar.& Ang.ff.de priuil.credi.& l.dubiũ,ibi breui tempore rescissum est,C. de repud.& l.sed Iulianus,§.sed si filius,ff.ad S.C.Maced.& c.officij,& ibi glo.j.& Panot.col. j.in iij.not.de ele.& c.ij.ibi,in proximo,de renunt.lib.vj.prout eum tex.expendit Philip.Fran. ibi,in iiij.no.tametsi non admodum mihi ad id facere videatur.

Si haud multò ante venditionem.

77 ¶Nam & aliàs ex breuitate tẽporis fraudem,dolũ,& simulationem præsumimus:vt per glo.in c.definimus,xviij.q.ij.Cy.post Ia.Are.in l.si quis posthac,col.ij.in ij.q.& ibi Bal.col.quoque ij. ver.si verò dubitetur,in ij.præsumptione,& Ang.col.j.C.de bo.prosc.Gul.Cu.in l.j.post prin. ff.de rer.diui.Alb.& Bar.in l.post contractũ,illũ col.iij.ver.vel dic considerandũ,& iterũ col. vlt.ver.quærũt Iac.hunc,col.quoque iij.in v.præsumptione,ff.de dona.& eũdem Alb.in l.j.§. j.ff.si quis testa.lib.& in l.etiã,C.de dona.inter vi.& vxo.& in l.j.in fi.ff. de stat.homi.& ipsum Bar.in l.de pupillo.§.si quis Prætori,col.iij.ver.octauò quæro.& ibi Ias.col.vij.vers.in octaua quæst.ff.de op.no.nun.& eundẽ Bar.in l.ij.circa mediũ,& ibi Corne.C.de rep.hær.Bal.in l.eã quam,col.x.ver.sed subiõgitur,C.de fideic.& in l.nam & nocere,in ij.lect.post medium, ff.de pact.& in l.per diuersas,in vlt.q.C.manda.& in l.j.col.iij.ver.& ille dicitur,C.de ser.fu.& in l. non ideo minùs,col.vlt.ver.quæro an associans,C.de accus.& in l.legem,col.j.vers.in cõtrariũ. C.de pac.& in l.4.col.iiij.ver.quartò quæro,C.de inof.donati.& in l.solẽt,§.vl.in v.q.ff.de of. Procõ.& in c.veritatis,ver.sed nunquid orta,extrà de dolo & contu.& in addi.Spe.ti.de donati.§.j.ver.itẽ pone aliquis.& cons.ccccxcij.multiloquium,col.ij.versi.certè ego,lib.iiij.Sal.in Authen.sed iam necesse,C.de dona.ante nup.Ang.in l.res vxoris,circa medium,C.de donat. inter vir.& vxo.& d.cõsi.xlviij.ex dicto thematis,post prin.& cõs.cxlj.super primo puncto,circa mediũ.Raph.Co.cõs.xxxj.testator.in fi.& cõs.clxxiij.Galuanus,col.iij.ver.amplius.& consi. ccxix.arbitror,col.pe.ver.secũda ratio.alter Raph.Fulg.cõs.clxxix.dubia,in fi.secũdi dubij.& cons.cxcviij.in quæst.col.j.& Pet.Anch.cons.xcix.egregiè,circa mediũ,& cõs.cclj.ex his,col.j. & cõs.cclvij.si prædicta,etiã circa mediũ,& cõs.ccccxxx.fuisset,in fi.Imo.cons.lv.in casu præmisso,col.j.Pau.Cast.& Cor.in l.si quis hæredem,C.de inst.& substi.& eundem Pau.cõsi.ccclxxxviij.plus quatuor,in fi.lib.j.Ro.cons.lxviij.visis,col.j.ver.ex his.Io.Ana.cons.xxiij.licet prima facie,post prin.Alex.& Soc.in l.j.in fi.prin.ff.si ex noxa.cau.aga.& eundẽ Alex.cõs.lxxxvj. lætatus sum.circa mediũ,lib.vij.& cõs.clxxxiiij.viso processu,col.ij.ver.præterea quãdo,eo.li. vij.Barb.cõsi.lvij.illud in mediũ,col.antep.lib.iij.Fran.Are.in c.tertio loco,col.vlt.de probati. Guid.Pap.cõsi.lxv.viso themate,col.xiij.ver.de voluntate.Soci.cõs.xc.in causa magnifici,col. iiij.versi.ex quo inferunt,lib.iij.Franc.Cre.sing.vj.tu scis quòd quicquid.Iason cons.cxxxix.in præsenti,col.ij.ver.nec obest.lib.iiij.& quisquis is est inter cõsi.ipsius,cons.cxx.iuridicũ.col.ij. vers.itẽ bene,eod.lib.iiij.nam ex prin.consi.seq.satis liquet illud cõs.nõ esse Iaso.Steph.Bertr. consi.ccxxxvj.multa,nu.21.in fi.lib.j.Philip.Deci.in l.certi condictio,§.si nummos,col.iiij.ver. secunda conclusio,ff.si cert.pet.& in l.principalibus,col.ij.ver. quintò præsumitur,cod.titu.& consi.cccccxxv.visis his,in fi.Fran.Rip.lib.iij.responso.cap.viij.Perona.num.5.Ioan.Lup.in repe.Rub.de donati.inter vir.& vxo.§.xxx.col.vlt.Et diximus etiam sup.in præfat.numero omnium postremo.& dicemus quoque inf.in glo.xiiij.huius §.in verbo,*ou equipollent à vente*,nume. 57.sed & simi.& seq.vbi etiam tracto,quantum temporis in id intelligi debeat.Et ex his intelligere potes,non abs re Tiberium Cæsarem quempiam è Quæstura remouisse,quòd vxorem pridie sortitione ductam,postridie repudiasset,veluti id in fraudem fecisset:vti retulit Suetonius in ipso Tiberio c.35.

Ex breuitate temporis fraudem,dolũ,simulationem præsumi.

Tyberij iustum iudicium.

g

78 ¶Et id præsertum, cùm eodem tempore fit locatio & venditio, aut confestim fit véditio post locationem: nam tunc vterque contractus factus fuisse videtur, alter alterius contéplatione & respectu. l.j.§. quæ onerandæ. ff. qua. ret. act. non dat. Et ita quidé, vt multis placeat céseri debere vnum & eundem contractú. l. cùm antiquitas, C. de testa. & l. hæredes palam, §. vno cótextu, ff. eo. titu. cum alijs in vtroque illo dicto multis concordan. à me laté cógestis in repe. l. si vnquá, in verbo, donatione largitus, num. 117. sed & hoc tamen. & seq. & dicemus etiam inferius in ti. seq. §. j. glo. v. in verbo, in limine contractus, in princ. Ex quo & illud fit, vt consanguineus vnú retrahens, alterum quoque retrahat, succedátque in vtroque in locum emptoris.

79 ¶Sed & factum in fraudé videri potest, si cùm ipsi contrahentes cogitant tractántque de venditione, hác ipsam locationem & conductioné prius faciunt: etiamsi emptio & véditio nó continuò pòst sequatur: vt in simili dicitur in l. sed si marinus, §. sed si constáte, ff. qui & à qui. & quę latius dicemus infr. eo. §. in gl. xiiij. quæ est in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 19. similiter permutatio, & multis seq. Sunt autem hac de re, vtrùm videlicet post retractum teneat cóductio, expressæ quædam consuetudines, vt apud Ceuomanos, cap. ccccxxxiij. quo cautum est cósanguineum retrahentem non teneri stare conductioni factæ emptori ante venditioné: quin ea extinguitur propter præsumptionem fraudis. & ibi tamen nihil dicunt commentarij. Et similiter apud Borbonios, c. cccclxxvij. vbi tamé distinguitur ex tempore venditionis post locationé, vt ibi videre poteris. Et Dunenses, c. lxxxiiij. Vtrùm autem consanguineus, qui retraxit, teneatur stare locationi factæ ab emptore, dicam tit. seq. §. iij. gl. j. nume. 11. sed & illud, & seq.

Si cùm tractatur de venditione, locationem prius faciunt. Cósuetudines, an locatio teneat post retractum.

80 ¶SED ET EX suprà dictis apertè intelligitur, quid statuendum sit in hac specie. Titius cú haberet annuum vectigal super fundum quempiam, tandem eundem fundú emit, atque ita cófusum est huiusmodi vectigal, cùm res sua nemini seruiat, vt iam suprà sæpius diximus. Verùm igitur si consanguineus fundum redimat, tenebitur ad id vectigal præstandum posthac emptori. De qua re nuncupatim loquitur Chass. in hoc eod. tit. *de retraictz*, §. viij. vbi & ipse allegat nostrorum sententias in d. l. si maritus, C. de inof. testa. Sed & eundem vide §. seq. col. pen. in addit. vbi tractat, an hoc casu huiusmodi vectigal erit loco pretij.

An post retractum maneat saluú vectigal antiquum emptori.

81 ¶NVNC AVTEM, vt ad alia transeamus, ad hác nostrá gl. pertinentia: quæro quid si quis hæreditatem siue successionem sibi obuentá aut quotam illius partem vendiderit: eritne locus retractui? Masuer. in ti. *de retraict*, §. item si hæres, scribit non esse locú: quia hæreditas complectitur mobilia & credita: & quia res singulares non césentur esse venditæ: ideò nec pro eis debetur euictio, nisi nominatim conuénit. l. j. C. de euict. Cui adde ad confirmationé posterioris rationis, quòd adeò ea procedit, vt emptor hæreditatis non possit singulas ipsius res vsucapere pro emptore: vt no. glo. sing. in l. j. §. j. in verbo, vniuersæ, ff. de vsuca. pro dot. nec si ab alio possidentur, vendicare. Bal. qui eam gl. dicit sing. consi. cclxxxv. casus coram R. col. ij. lib. ij.

Quæstio, an retractus habeat locum in venditione hæreditatis.

82 ¶Ego autem contrà censeo, scilicet locú esse in hoc casu retractui: tú quia hæreditas est ius incorporale, quod inter immobilia collocatur, vt suprà diximus, num. 6. at sunt qui actiones: tum quia non solùm comprehédit mobilia, sed & immobilia illis multò digniora. l. sciendú, in prin. ff. qui satisd. cog. & l. j. C. de vsucap. trásfor. Nam mobilium vilis & abiecta est possessio, l. si té mobilem, & ibi gl. ff. de acq. pos. Ideòque immobilia ad se trahunt mobilia, vt eodem iure in re eadé censeri debeant, non è diuerso. l. cum qui, ff. de vsuca. & l. longe, ff. de diuer. & tép. præscr. vbi si res mobilis & immobilis simul possidentur, mobilis non nisi tépore, quo immobilis vsucapitur. Et generale est, vt magis dignú trahat ad se minus. c. quod in dubiis, de cóse. ecc. vel al. & c. j. eo. ti. lib. vj. & vtrobiq; cócor. & quod voluit gl. in c. de ieiunio, in verbo, celebrari. lxxvj. dist. & Bal. in l. ij. in prin. C. com. de leg. Card. Flor. in clem. j. in vj. q. vers. sextò quia propter, de supple. negl. Præla. Ro. in l. ij. in prin. ff. de verb. obli. & cons. ccccxliij. quò ad primum, col. vlti. vers. vltimò quando in aliquo, vbi alia quædam iura allegat. Alex. cons. lxxxij. in caussa, vertente, in fi. lib. j. cum si. Atque vt id quod potentius est, trahat ad se naturam minus potétis, cùm simul permiscentur. c. si duo ex tribus, & ibi Domi. in iij. no. de offi. deleg. lib. vj. Ad quod etiam facit, quod not. Panor. in c. cùm non sit, in iij. not. per illum tex. extrà de deci.

Immobilia ad se trahunt mobilia.

Minus dignum ad magis dignú trahitur.

83 ¶Ex quibus etiam fit, quòd cùm tutor non possit alienare bona immobilia pupilli sine decreto, C. de præd. minor. per totú. & de reb. eo. ff. etiam per totú: certè etiam non potest sine decreto repudiare hæreditatem, siue bonorum possessionem, pupillo delatam: quia est quædam alienatio vniuersitatis, quæ apta est comprehendere mobilia & immobilia. Ideò æquiparatur alienationi immobiliú, & requirit eandem solenniratem ex natura propriæ aptitudinis. Hæc enim propè ad verbum scribit Bal. in l. bonorum, in iij. q. C. qui admit. ad bono. pos. quæ sumpsit ex Bar. in l. tuto. ff. de bono. pos. tit. generali. de quo etiá plenissimè per Corn. cons. xj. in præsenti, lib. iij.

Hæreditas delata pupillo, nó potest sine decreto repudiari.

lib.iij. Sed & idem Corn.consi.ccxxxvj.diligenter,col.pen.vers.nec etiam obst.iunctis præcedentibus,lib.iiij.tradit prohibitionem alienationis immobilium trahi ad alienationem hæreditatis,in qua sunt bona immobilia.

84 ¶Igitur & in hoc casu hæreditas ratione illius aptitudinis, de qua per Bald.vbi suprà, habetur pro immobili,vt sit locus retractui.Nam & aliàs videmus,quòd licet pro rebus mobilibus non competat interdictum vnde vi.l.j.§.hoc interdictum,le ij.vers.illud vtique,ff.vnde vi.Tamé si mobilia cũ immobilibus sint cõiuncta vel ex hæreditate,vel quia in domo siue fundo sita sunt pro illis quoque accessionis nomine competit.d.l.j.§.planè si quæ,& l.pe.eod.tit.Et licet item feudum in immobilibus tantum constitui possit,non etiam in mobilibus;potest tamé in vtrisque simul:ex mente Iac.Bel.& Bal.in c.j.§.sciendum,& ibi expresśius Mart.Laud.in fi.& Car. Alex.colum.vlt.tit.de feudi cog.arg.l.si quando,C.de bon.vac.lib.x.Et faciunt,quæ à Bal.ipso scripta sunt in l.per diuersas,in iij.quæst.C.mandat.

An retractus habeat locũ in uenditione mobilium & immobilium simul.

85 ¶Nisi quis diceret,esse locum retractui respectu bonorum immobilium, non etiã mobilium, vt vtraque suo iure censeantur:vt fit in l.hæreditatis,in fi.& ibi gl.& Doct.C.de pet.hære.& in simili voluit Bal.in ipso retractu,in tract.protomixeos,col.vlt.ver.item pone quòd quis.Et in alio simili Ferro.post Gul.Cu.in consuetud.Burdigal.de feudis.§.xxiij.Sed huic sentétiæ obstat quod tradit Iac.Are.in l.qui concubinam,ff.de le.iij.quòd si venditur fundus cum fructibus vno pretio,debentur laudimia totius illius pretij:quamuis si fructus suo separatim pretio venditi fuissent,non deberétur laudimia ex pretio eorum,& sequitur Guid.Pap.sing.ccccxcij. si venditur fundus.

Feudũ constitui potest in mobilibus & immobilibus simul.

86 ¶Si tamé id admittimus,vt vtraque suo iure céseantur,id certè intelligendũ est volére emptore:nam eo inuito fortè non cogeretur cõsanguineo cedere parti rei emptæ vno pretio,vt dicemus inferius,§.xxiij.in gl.j.Porrò autẽ Aurelius consuetudo est,quæ in hac ratione retractus dicit mobilia védita cũ immobilibus,sequi naturá immobilium,c.cõsuetudiоũ eius loci, ccxcix. Et similiter in Cenomania.ca.etiá cõsuetudinũ eius regiõis ccclxxj.Et præterea in Andegauia ca.ccclxj.Atque apud Mõtargiéses,cæterósque Lorriéses hoc tit.*de retract*,§.xxij.Apud Borbonios autẽ.cap.cccclxxij. hoc in casu,videlicet cùm venduntur mobilia cũ immobilibus,est in optione emptoris relinquere cõsanguineo retrahén ea quæ immobilia sunt pro rata pretij,& sibi retinere mobilia:aut totũ relinquere recepto integro pretio.Pro qua quidé cõsuetudine optimè facitũr,quę dicá inferiùs,§.xj.gl.vij.in verbo,*il y sera receu* pro rata.nu.3.at in casu,& iterũ in §.xxiij.gl.ij.nu.9.& ego sane.vbi omnino videas.At ex cõsuetudine Aruernorũ ti.*de retract*, qui xxiij.est.c.ité xxiij.in véditione successionis vniuersalis nõ habet locũ retractus.Laudimia autem domino soluuntur pro rata immobilium,vt scribitur tit.*des achaptz,lotz & uentes*,cap.vij.

Consuetudines de retractu uẽditionis mobilium cum immobilibus.

87 ¶E X S V P R A D I C T I S autem satis intelligi potest,quòd si in hæreditate nulla sint bona immobilia,sed tãtùm mobilia,non est locus retractui.Præsertim cùm túc cessaret ratio retractus.Nã & aliàs videmus,quòd hæreditas in qua sunt tantùm mobilia,inter mobilia cõputatur.Ideóque & eam potest minor sine decreto iudicis diuidere aut alienare,ex sententia glo. & Bar.in l.inter pupillos,ff.de auto.tut.quam sequitur de iure digestorum,Fran.Are.cons.xxij. diligenter,col.j.licet secus dicat de iure Codicis,quo etiam res mobiles,quæ seruando seruari possunt,alienari prohibentur:per l.lex quæ tutores,C.de administ.tutel.Sedtamen non negat, quin res mobilis censeatur.Ex quo illud confestim consequitur quod diximus,retractum non habere locum,vt qui in immobilibus tantùm obtineat. Et ex his facilè intelliges,an retractus habeat locum,cùm simul veoduntur mobilia & immobilia,& an pro omnibus.

Si in hæreditate sint tantùm bona mobilia, an ea uendita sit locus retractui.

88 ¶S E D Q V I D D E naue vendita?Ea enim speciem quandam habet domus atque habitationis:vt videre licet,& probat tex.in lege penul.§.vlt.ff.de his qui deiecc.vel effud.iuncta l.j. ibi,in eum qui ibi habitauerit,eodem titu.Ex quo Alber.in d.§.vltim. vt à nonnullis citatur, not.quòd l.plerique,ff.de in ius voc.qua prohibitum est,quempiam de domo sua in ius vocari, habet locum & in naue,vt ab ea non liceat dominum io ius vocare.Quod tamé non reperi in codice Alberici,qui circunfertur.At illud ibi scribit, quod non longè abest, quòd statutũ puniés assultum factum ad domum,habet locum & in assultu facto ad nauem.Sed & idem in ij. parte statut.q.xxxv.item quæritur si ex statuto,in fi.tradit,quòd si ex statuto imponatur maior pœna percutienti aliquem in domo sua,quàm foris,si quis in naue dominum percusserit,æquè puniatur,ac si in domo percussisset,per d.§.vlt.Quod multum est no.cùm loquatur in materia statutaria & pœnali.& eum sequitur Bar.in l.si ita stipulatus,essem abs te,colum.ij. ff.de verb. oblig.Et D.Igne.in l.j.§.domini,le iij.nu.66.ff.de S.C.Sylla.trahit verba illius S.C.loquentis de domo ad nauem:quamuis Ro.ibi reclamet.

Quæst. an retractus habeat locum in naue uendita.

Nauis æquiparatione prædio rustico, an urbano.

89 ¶Et id confirmat text.in l.naue,ff.de euictio.vbi nauis & domus æquiparantur. & de vtroque idem ius statuitur,& in l.in eadé,§.vlt.ff.ad l.Iul.de vi publi.vbi nihil interest,deiectus quis sit domo agróve,an naui sua,vt deiiciés teneatur l.Iulia de vi publica.& in l.si vniuersa,in prin.ff. de acq.poss.& in l.rerum mistura,in prin.ff.de vsuca.& in l.si nauis,ff.de rei ven.vbi nauis æquiparatur tabernæ & arcæ.Et quod tradit Bal.in l.certi iuris,col.ij.in iiij.q.vers.quid de conducente,C.locat.quòd nauis æquiparatur prædio vrbano,nó rustico.Et sequitur Cæp.in seru. vrba.præd.tit.xj.qui est de ser.vrb.& rust.col.j.ver.quid de naui.& Philip.Deci.in l.nemo de domo,de reg.iur.Alij autem potius rustico,quàm vrbano,adsimilant,scilicet Ias.& Fran.Rip.in rep.l.quò minùs,in xviij.q.eadémque vlt.Bar.ff.de flumi.quod & hinc non alienum est.Et huc quoque pertinet,quòd Alex.& Ias.in l.si domus,ille in fi.hic autem col.iij.ver.secundò amplia, ff.de leg.j.tradunt distinctionem,quæ in eo tex.fit in domo,habere locum & in naue simpliciter legata:per gl.in l.quod in rerum,§.vlt.in verbo,specialiter,eo.ti.Et aliâs sæpe domus & nauis eodem iure regulantur:vt per Bar.in l.ex diuerso,col.j.ff.de rei véd.& Fran.Are.cons.clx. longa,colum.j.

Nauis res mobilis.

90 ¶Ego tamen in nostro casu retractus aliter censeo,eo arg.ductus,quòd cùm interdictum vnde vi,ad res tantùm immobiles pertineat,non etiam ad mobiles,l.j.§.illud vtique,ff.de vi & vi armat.hinc infertur paulò post,scilicet in §.si quis de naue,quòd si deiectus sit quis de naue,non est illi interdicto locus,non magis quàm si de vehiculo esset deiectus.Et in id,vt scilicet nauis céseatur & sit mobilis,cú tex.expédit Ias.cons.clxx.nomine,col.ij. ver.secúdò facit,& iterum colum.vj.vers.non obst.secundum,lib.ij.Et hoc quoque confirmat alius tex.optimus in l.vim facit,§.quod in naue,ff.quod vi aut clá:vbi ita scribitur,Quod in naue fit, vel in alia qualibet re vel amplissima,mobili tamen,non cótinetur hoc interdicto.Nam & alibi scribitur,illud interdictum ad ea tantùm opera pertinere,quæ in solo fiunt.l.j.§.hoc interdictum ad ea,& l.si alius,§.notauimus,eod.titu.

Nauis an à satisdatione excuset.

91 ¶Et huc spectat,quod tradunt And.Pis.Pet.Ray.& Albe.in l.sciendum,ff.qui satisda.cog.dum tractant,an nauis & cæteræ res mobiles,quæ multùm molis ac ponderis habent,excusent à satisdatione,vt res immobiles:& tenet Andr.eas excusare,cæteri negant,quia non sint immobiles.Ergo fatentur omnes has esse mobiles:sed alij quodammodò immobilibus ob pondus & molem æquiparant.Et quod scribit Ang.in l.foramen,in fi.ff.de serui.vrb.præd.quòd licet domui seruitus imponi possit,non tamen naui,cùm ea sit modicùm duratura,& sequitur Cæpo.in tracta.de seru.rusti.præd.tit.de naue,in prin.Propptereáque Rom.in d.l.j.§.domini appellatione,l.iij.ff.de S.C.Sylla.non iis accedit,quæ diximus in priori parte ex Alber.sicut nec ei,quod & ibi diximus in casu d.l.plerique,ff.de in ius vocan.vti nec Soci.& Iason in d.l.plerique.ille col.vij.ver.circa duodecimam quæstionem,hic col.j.versi.sextò procedit.& Phili.Deci.in d.l. nemo de domo,numer.3.ff.de reg.iur.& Rip.in d.l.quò minùs,vbi suprà.Nam vt etiam dicit Barb.in repe.rub.de reb.eccle.non ali.col.vj.versi.quinimo appellatione,dicit speciale esse in casu d.l.penul.§.vltim.ff.de his qui deiec.vt illic appellatione domus nauis comprehendatur. Ideóque non obscurè sensit,quòd stante statuto,ne extraneus possit acquirere rem immobilé, poterit acquirere nauem.Et aliâs sæpe,vltra prædictos casus:multùm interest inter domum,& nauem:vt videre licet in l.si quis res,§.aream,ff.de solutio.& in l.inter stipulantem, §.sacram, ff.de verb.obliga.quo in loco Bar.& Alex.col.vlt.& Ias.col.pen.nuncupatim dixerunt,nauem esse rem mobilem,domum immobilé:hincque adsumunt differentiam,quæ illic fit inter vtráque.Et ita aliquando respondi,cùm post mortem domini Ludouici à Trimollia,eius vidua mobilia ipsius ex consuetudine contenderet:vt magis miter D.Boer.dec.clxxvij.ligni appellatione,nu.6.tenuisse ex venditione huiusmodi nauium deberi Laudimium,vti ex rerum immobilium venditione,motum quibusdam ex iis,quæ citaui pro priori parte.

Quæst.an retractus habeat locum in molendinis,quæ meãt & remeant, et alib.

92 ¶IDEMQVE EADEM ratione potes dicere de molendinis, quæ instar nauium super flumina meant ac veluti ambulant,cuiusmodi multa sunt in Ligeri flumine & in Pado,vt attestatur Bar.in l.quò minus,in xviij.q.ff.de flumi.& in Tiberi,vt tradit Pau.Cast.in l.fluminum, in prin.circa medium,ff.de dam.infect.Nam & hæc rebus mobilibus aggregãtur:vt expressim dicit Franc.Rip.in d.l.quò minùs,numero 126.vbi ex hoc dicit ea contineri legato mobilium, posséque alienari à tutore & Prælato sine solennitate. Tametsi alia molendina,quæ tanquàm domus in terra aut in ripis fluminum fiunt,illisque adhærent,sunt immobilia:vt satis ex se patet,& voluit Bal.in c.contingit,colum.penul.versi.quæro nunquid molæ,extrà de dolo & contum.vbi plus dicit,molas ipsius molendini non esse mobilia,sicuti nec tegulas domus, quãdiu illi sunt applicitæ:quia vna contignatio est.l.eum qui ædes,ff.de vsucap.Idem autem in d.l.certi,colum.ij.super iiij.quæst.ver.quid in molendino,C.locat.tradit molendinum esse prædium rusticum quem sequitur Iason in d.l.quò minùs,in xix.quæst.in fi.Et Ripa ibi,in d.numer.126.

præterquàm

præterquàm qnod ad molitorem pertinet. Contra tamen vrbanum dicit Fortu. Gartia, in l. itẽ qoia, col. iiij. ver. ex his inferri, ff. de pac. At Ang. io l. oon solùm, ff. de petitio. hæred. scribit moleodina in fluminibus posita, & quæ deteriora quotidie fiunt, súntque in continuo periculo, alienari posse à Prælato & tutore, quod dicit menti tenẽdum, & sequitur Ripa vbi suprà, & Ant. Rub. qui id dicit sing. nec habere contradicentem o, cõs. cxxxvuj. viso & diligenter, col. j. Albe. autem in d. l. peoul. §. vlti. ff. de iis qui deie. vel effud. & io secunda parte statutorum, quæstione tricesimaquinta, item quæritur si ex statuto, in fine, æquiparat molendioum domui, etiam in statutis & pœnalibus. Ex hisque Franciscus Cur. iunior in tractatu feud. parte prima, quæst. vj. col. iij. versi. & ex hoc etiam, tenet quòd in molendinis, tanquam in rebus immobilibus potest feudum constitui.

Molendinũ an prædiũ rusticum, an urbanum.

93 ¶ At Alberi. in l. qnęsitum, §. cellarium, quem legit cum §. si aliqua parte, colligit ex eo tex. & d. l. cum fundus, molendinum non esse partem fundi. Ideóque computari inter mobilia. quod dicit notandũ, & facere pro restitutione rerum dotalium: quia mobilia restituuntur post annum, immobilia verò statim: & sic (inquit) molẽdinum restitui debet post anoum. Id quod putat esse verum, quando ipsum molendinum est solùm ad molendum rusticæ familiæ deputatum, per d. l. cùm de lanionis, §. cùm dę villico, vers. idem consultus, & l. dolia, §. vlt. eod. tit. Aliàs autem esse partem fundi, per d. §. asinam. Hæc ille.

Feudũ in molẽdinis constituitur.

94 ¶ Cæterùm ex consuetudine expressa Turonum tit. *de choses qui sont reputees meubles ou heritages*, c. 4. & 11. molendina illa quæ in nauibus sunt, mobilia sunt, cætera autem immobilia, quo loco videbis, quæ in eam rem ab interpretibus scripta sunt. Atque idem apud Lorrienses in præfectura Montargij titu. *droictz de successions*. §. xxij. eodémque vlt. Sed & ex cõsuetudine Borhoniorũ, capit. cclxxxij. huiusmodi molendina naualia, atque etiam ea quæ vento molunt, censentur mobilia vt etiam Niuernorum, tit. *quelles choses sont reputees meubles*, cap. viij. & Aurelianorum, capit. cclxxj. præter pedem & pilum horum molendinorum vento molentium. Vbi nec commentarij quicquam dicunt, quod huc pertineat. Similiter apud Artesios. cap. xcviij. quædam illic nominata huiusmodi molendinorum immobilia sunt, cætera mobilia. Et tu tamen ioterim vide Bal. consi. cvij. an molendinum, lib. iij.

Consuetudines de molendinis.

95 ¶ Porrò autem illud quod de molis molendino applicitis tradit Bal. in d. c. contingit, de dol. & cont. vbi suprà citauimus (ne & illud hic omittam) sequitur Ias. in repe. d. l. qnò minus, in d. xix. q. ver. adde tamen, quòd molæ, ff. de flumi. Sed id intelligendum est: ne tu hic fallaris, secũdum ea quæ postea dicemus de columna domus, nu. iij. quæro igitur. Et vide omnino tex. nuncupatim loquentem de molis, in d. l. quæsitum, §. cellarium, & in d. l. cum de lanionis, §. asinam, & in l. cùm fundus, ff. de fun. instr. quibus & illud probatur, qnod ad hũc locũ maximè pertinet, molas adfixas, partes esse ædificiorũ: aliàs verò instrumẽto cõtineri, si sint operi rustico deputatæ.

96 ¶ SED ET IN EA cõtrouersia dominæ viduæ Trimolliẽsis iorerrogatus fui, vtrùm munitiones castrorum, cuiusmodi sunt catapultæ, balistæ, bombardæ, quas vocãt, & cætera id genus bellica munimenta censerentur esse mobilia, vt sic ad viduã pertinerent: an verò immobilia, vt contrà ad hæredes: quæ res quoque huc spectat, vt sciamus, sitne in his retractui locus. Et sanè Bal. in c. si quis de mãso, colum. ij. vers. & illa ratio, tit. de contro. inuest. vt apud eũ legitur, siue vt in nostris codicibus legitur, si de inue. feu. cõt. fue. dicit quòd cõcesso castro in feudũ intelligũtur cõcessæ munitiones, quæ sunt pro custodia castri positæ perpetua patrisfamilias destinatione, quãuis nõ sint affixæ, vt trabuchi, mãganellæ, balistæ, & similia, nihilque aliud allegat. Et id sequitur Car. Alex. ibi, & etiã Ias. qui id multùm sin. dicit, in præludiis feudo. col. viij. vers. & per hoc quod feudũ, & Car. Cotta memor. castro mihi cõcesso. vbi & id dicit memoria dignũ. Et pro ea decisiõe, licet nõ allegẽt, est boous tex. in l. fundi, §. Labeo, ver. castella, ff. de ac. emp. & in l. cætera, §. hoc senatusconsultum, l. ij. ff. de leg. j. cum aliis si. vt videbis infrà n. xxv. §. xj. in prio. Sed & ante Bal. Old. quem nec ipse Bal. nec illi allegant, cons. clxiij. quòd nomina debitorum, respondit legato castro cedere arma, quæ in castro erant ad defensionem ipsius. & allegat alia quædã iura, ex quibus & illud intelliges id procedere, etiamsi aliquando ea aliò trãsferantur. Et est idẽ cons. iisdem propè verbis inter consi. Bal. consi. cccclxxviij. verùm nomina debitorum, lib. iij. vbi tamen est subscriptio ipsius Bal. qui nullam Oldr. facit mentiooẽ, quãuis is fuerit ætate multò superior. Et id cons. tanquã Old. referunt & sequuntur Pet. Anch. Ant. & Barb. in c. cùm dilecti, extrà de dona. & Mart. Laud. in tract. de castellanis, versi. quartò, legaro castro.

Quæst. An retractus habeat locum in uenditione machinarum bellicarũ castri.

Machinæ bellicæ castri, sintne inter mobilis, an immobilis connumerandæ.

97 ¶ Idem autem Bald. in l. vlt. in j. lect. colum. ij. versi. item si princeps, ff. de const. prin. dicit quòd si princeps concedit mihi quoddam fortalitium (vt ipse loquitur) in quo sunt multa munimenta, ea cedunt concessioni: nec distinguit sintne affixa, an non: quin allegat multa iura loquentia

Consuetudines de munimentis. de rebus non affixis, vt hinc intelligas, eum etiam de his intelligere. Et idem voluit Pe. Anc. in d.c. cùm dilecti, in fi. extrà de dona. arg. l. Seiæ, §. tyranni, & ibi Bart. ff. de fund. instru. & Phili. Deci. cons. Dxvj. quoniam causa ista, col. vl. Et hanc partem nuncupatim secuta est consuetudo Monstroliensium, c. xij. & Borbonensium, cap. cclxxxvj. quibus cauetur hæc censeri loco immobilium. Et similiter Niuernensium tit. *quelles choses sont reputées meubles*, cap. x.

98 ¶Contrarium tamen videtur voluisse tex. in l. Lucius, §. collegio, ff. de legat. iij. vbi legato fundo, vti optimus maximúsque est, non censentur legatæ machinæ, nec vasa vinaria, id est, cuppæ & dolia, quæ in cella defixa sunt. Ex quo potes intelligere, hîc esse latens aliud quippiam, quod machinas à legato excludit, quàm quòd fundi non sint: cùm & ea dolia, cùm affixa essent, fundi etiam esse censerentur. l. dolia, ff. de contrah. emp. & l. granaria, & l. penul. §. si dolia, ff. de ac. empt. cum simil. Et tamen in illo tex. legato non cedunt, sicuti nec ipsæ machinæ, nisi in eo sit mendum, quod suspicor: nam & aliàs pugnaret è diametro cum dictis iuribus. Ideò gl. & Bart. super eo text. veluti musitant. Et huic parti fauet, quod respondit Bald. consil. ccxxxij. fœmina regulariter, lib. iij. quòd licet fœmina non succedat in castro feudali, per c. j. §. hoc notandum, titu. qui feud. dar. possunt, succedit tamen in munimentis ipsius castri, si ei non adhæreant, per l. fundi nihil, ff. de act. empt.

99 *Decisio quæstionis.* ¶Ego autem, quantùm ad nostrum retractum priuatim pertinet, in ea sum sententia, vt si castrum vendatur cum suis machinis bellicis, aut simpliciter, & nihilò minùs machinæ comprehendantur, ex sententia Oldr. Bald. Petr. Anch. Ant. Marti. Laud. & Phil. Deci. hæc omnia venire in retractum, quem facit consanguineus: nam retractus eum reponit transfértque in locum emptoris, & cedunt machinæ castro, vt aliàs mobilia immobilibus, vt diximus suprà numer. 8t. ego autem contrà, & seq. Si autem machinæ non veniant in eam venditionem simpliciter factam, secundùm d. §. collegio, nihil est quod dubitemus nec eas venire in retractum. Sed & si huiusmodi machinæ per se & sine castro venduntur, ea & si antè fuissent immobilia, tamẽ cùm à venditore separentur, ex ea venditione desinunt esse castri, fiúntque mobilia: vt colligitur ex glo. in d. l. fundi, in prin. Et vide, quod in simili diximus suprà de fructibus pendentibus numero huius glo. xliij. at si per se, & dicemus de columna affixa ædibus, in eadem glo. nu. iij. quero igitur quid de columna.

100 *Quest. an retractus habeat locum in mobilibus pretiosis.* ¶QVID VERO de mobilibus pretiosis, an & in eis habeat locum retractus? Quod videtur ex gl. cõparante huiusmodi mobilia immobilibus, cùm agitur de prohibitione alienationis vt scilicet prohibita alienatione immobilium, aut simpliciter, aut sine aliqua solennitate, censeatur & horum mobilium pretiosorum prohibita. quæ quidem gl. est in c. tua, in verbo, tractatu, extrà de his quæ fi. à Præla. quam sequuntur & commendant Ant. & Panor. ibi. Et est si. glos. in c. j. in verbo, abstinentes, quæ est gl. vlt. de cler. ægro. lib. vj. & voluit etiam Io. And. & Barb. in c. ij. extrà de dona. Anto. Card. Flor. Panor. & ipse Barb. in c. seq. idem Pan. in c. contingit, col. ij. vers. concluderem sic, extrà de transact. & in c. nulli, col. ij. versi. in gl. ij. extrà de reb. ecc. non alien. Domi. in c. j. col. iij. in fi. eod. tit. lib. vj. & Phili. Fran. in c. ij. col. j. in fi. eo. quoque tit. & lib. & Card. Alexã. in c. sine exceptione, col. iiij. vers. septimò fallit. xij. q. ij. Et huius rei est optimus tex. loquens de gemmis ac margaritis, & cæteris mobilibus pretiosis, quem omnes propè in id allegant, in l. lex quæ tutores, C. de admi. tut.

101 ¶Sed illud procedit in casibus, de quibus loquuntur, quia in illis par est ratio, párque præiudicium. Verùm vbi est diuersa ratio, mobilia pretiosa non habent vim & naturam immobilium, quod ex eo constat, quòd cùm possidens immobilia releuetur à satisdatione, l. sciendũ, in prin. ff. qui satisd. cog. tamen qui mobilia pretiosa possidet, non releuatur: nisi talia sint, quæ difficilè celari aut transportari possint: vt scilicet magis habenda sit ratio eius difficultatis, quàm pretij: vt colligitur ex no. à Petr. Cu. Cy. Bar. Ang. Pau. Cast. Alex. Soc. & Iaso. in d. l. sciendum. Nempe cùm ratio diuersitatis inter mobilia & immobilia in eo casu ea sit, quòd minor sit suspicio fugę in eo, qui immobilia possidet, quàm qui mobilia tãtùm: quia illa haud facilè celari possint aut transferri, hæc contrà facilè. Ideò si quis immobilia quædam vilia tantum possideat, nõ releuatur ab ea satisdatione: vt per tex. in l. creditores, ff. de priuile. cred. voluit gl. j. in d. l. sciendũ, & ibi quoque Bar. Bal. Ang. Alex. & Iason, qui id multis similibus confirmauit, & iterum gl. in l. si fideiussor, §. vltimo. eo. tit. & Ang. in §. hinc nobis, col. j. versi. super gl. j. in Authen. de hære. & falcid. quia scilicet ea non tanti sunt vt ob ea relinqueret fugæ consilium. Sicuti è contrario si mobilia magna multáque sint, vt verisimiliter nõ sit ea relicturus, nec eadem facilè possit celare aut transportare, eximitur eo onere satisdandi: nec solum pretium in hoc consideratur, nisi & illa difficultas adsit. De quo etiam per Pau. Cast. consi. xxxj. clarum, col. vlti. libr. j. & Guid. Pap. in tract. præsumptionum, col. vij. versi. sicuti non cadit.

¶Ex quo

102 ¶ Ex quo planè constat rationem tantùm inspici:cùm si cadē ratio sit in mobilibus,quæ in immobilibus,oon necesse est satisdari:& si ratio cesset in ipsis immobilibus,satisdari necesse est. Ratio autem nostræ consuetudinis non potest adaptari ad huiusmodi mobilia, quantumlibet pretiosa.Quinctiam contra id quod suprà diximus de prohibitione alienationis, babemus gl. in c.is cui,in verbo,immobilium,in prin.de elect.lib.vj.quæ aperte declarat in prohibitione alienationis rerū immobilium non comprehendi mobilia pretiosa.Quo in loco Petr. Ancha. Domi.& Philip,Fran.not.ex ea,quòd prohibitus alienare immobilia,potest alienare bona mobilia pretiosa,nisi quando vniuersaliter esset prohibita alienatio omnium rerum vel bonorum. De quo & tu vide Feli.in c.vlt.col.iij.versi.quid autem de rebus,de accusa.Ex quibus concludo,non esse locum retractui in huiusmodi mobilibus pretiosis.Tametsi D. Ferro.aliud sensit in consuetud.Burg.titu.de feudis,§.xx.pag.j.in fi.

103 ¶ QVID DE PECVNIA destinata ad emptionem prædiorum. Nam licet simpliciter pecunia sit res mobilis,vt per se patet,& voluerunt. Cy.Bal.Albe.in l.ea demum,C.de collati. & Spec.tit.de fructib.& interes.§.j.versi.quid de libris.& Bal.cōsi.ccccxvj. præmittendū est, col.ij.lib.ij.& aperte probat tex.in §.& quia parum,in Authent.de nupt.vbi postquam dispo suit de rebus immobilibus,subiunxit hæc verba: Si verò vniuersa constituta est fortè in pecuniis,aut in alijs mobilibus rebus:& ad hoc eū tex.no.Ang.ibi & est similis tex.in Auth.hoc nisi, in prin.ibi,in pecunia vel alia re mobili,C.de solu.Vnde & pecunia legato mobiliū cedit. Philip.Deci.consi.ccclxxxj.visis his quæ accuratè,col.j.versi.tertia conclusio, & consil. cccclxxij. testator legauit,col.j.vbi & ad hoc allegat optimum tex.in l.si chorus,§.j.ff.de leg.iij. Et facit quod scribitur à Bal.consi.ccccxlix.punctus talis est in omnibus,col.ij.vers.in contrarium,lib. iiij.& in c.j.col.ij.in verbo,vel omninos,titu.si de feu.vasal.ab ali.interpel.vbi dicit,quòd ideò in pecunia feudum constitui noo potest,quia mobilis est.quod & ante cum dicit glo.ibi,in verbo,in feudum,& alij quoque Doct.ibi.

Quæst. An habeat locū in pecunia destinata ad emptionem prædiorum.

Pecunia res mobilis.

104 ¶ Sed & q. nō modò mobilis sit,sed huiusmodi,quæ seruādo seruari nō possit,voluerūt Bart. in l.si ex legati causa,& ibi quoque Ro.Frā.Arc.& latè Barb.ff.de verb.obl.per tex.in Auth.vt hi qui obli.se habet.perhi.res mino.& in l.Aristo,§.vlt.cū l.seq.ff.de iure delib.& in §.constituitur,Insti.de vsufr.& gl.in l.interdū,vbi & ipse Barto.col.j.Sal.col.ij.& latè Iason col. iij.ff. de cōdi.indeb.respondentque Ro.& Barb.vbi suprà ad l.lex quæ tutores,C.de admini. tuto. quæ videtur voluisse cōtrariū.Et voluit itē ipse Bar.in l.j.§.fuit quæsitū,col.j.per glo.ibi,& ibi quoque Alex.& cæteri Recentiores,ff.ad senatusconsul.Treb.& idē Bart.in l.potest pupillus, col.ij.versi.quæro vtrùm si in obligatione,ff.de aut.tut.& in l.si quis pro eo.§.j.paulò post mediū,ff.de fideius.& in l.j.col.j.C.si aduer.transa.& consi.lxx.reuerēdissime domine,col.j. vers. item præmitto.Ang.in d.§.& quia parum,in Authen.de nupt.Pan.in c.nulli,colum.iij.versi.de pecunia,& ibi latè Barb.col.ij.versi.quid de pecunia,extrà de rebus eccle.non alie. Petr. Ancha.in c.ij. col.j.ad fi.eo.tit.lib.vj.& consi.cxvj.secundùm ordinem,col.iij.versi.secundò.Fran. Arc.post Ro.in l.diuortio,§.interdum,col.iiij.versi.addit dominus meus,ff.sol.mat.& ipse Ro. sing.cüj.tu habes quòd pecunia.Phil.Fran.in c.j.§.vlt.circa medium,de cler.ægro.lib.vj.Corne.consi.xxxviij.viso libello,col.ij.versi.insuper fuerunt,lib.iij.& coosi.xlix.in præsenti cōsultatione,col.ij.versi.hinc dicimus,eod.lib.iij.& consi.cv.visis attestationibus,col.vlti. eo.lib.iij. Alexan.consi.xcij.perspectis diligenter,col.j.lib.vj.& Barb.in l.ij.§.& harū,col.xv.versi. addo ego quòd inquantum,ff.de verb.oblig.Philip.Deci.consi.ccccix.viso consi.col.ij. Steph. Bertran.coosi.c.visis propositis,nu.13.lib.j.& consi.ccxvj.fuoctus,oume.2.lib.iij. Et probatur in l. hoc senatusconsultum,in prin.& §.j.& in l.quoniam pecuniæ.ff.de vsufr.ea.re. quæ vsu consu. & in l.Iulianus,ff.de peti.hæred.vbi est tex.apertissimus,& in l.nouissimè,C.de admin.tut.iuncta d.l.lex quæ tutores,eod.titu.& in c.vlt.ibi,pecuniam quæ vsu consumitur.vbi Card. Flor. & Imo.ad hoc oot.extrà de pigno.Citántque nonnulli in eam communem sententiam Aristotelem lib.iiij.Ethicorum,c.j.dicentem,vt ipsi dicunt,& habet antiqua traoslatio, pecuniarum vsum consumptionem esse.Verùm non is fuit in eo loco sensus Aristotelis,sed hic,vsum pecuniarum in sumptibus & erogationibus coosistere,quod obiter dicere voluimus, vt intelligant Lectores,quantum nostris credendum sit in huiusmodi autorum citationibus.

Pecunia res est quæ seruando seruari non potest.

Aristotelis locus.

105 ¶ Sed vt redeamus,cùm pecunia sit mobilis,nec seruādo seruari possit,vt est communis sententia:consequens est,vt ea sine decreto alienari possit à minore.gl.in d.l.j.§.fuit quæsitum, prout eā expedit Bar. (& Rom.) & alij ibi.& idē Bar.in d.l.si ex legati causa,versic.quid ergo si deber,& in d.l.potest pupillus,& Bal.qui propè vbiq; eā gl.dicit sing.in l.si curatorē habens,col. ij.versi.hîc adde vnū,C.de in integ.resti.mino.& in d.l.sed si ex stipulatu,in fi. ff.de verb. obli. & in l.quòd si fortè,quam legit cum l.ratum,§.vlt.in fi.ff.de solu.& in l.j.circa prin. ff.de reb. eorum,vbi & eam peregrinam dicit.& in l.j.colum.ij.& ibi etiam.Ang.colum.item ij. ff. solu.

Pecunia minoris sine decreto alienari potest.

matri.& in l.etiam,post medium,C.de fideicommiss.vbi etiam loquitur de Prælato. & in d.l.j. C.si aduer.transact.& in l.singularia,colum.iiij.versi.quinimò est speciale.& ibi Alexand.col.vj. versi.item dicit esse,ff.si cer.& idem Bal.consi.ccxlvij.præmisso statuto,colum.ij.lib. j. Sali.in l.tutores vel curatores,in secundo no.per illum tex.C.de adminiſt.tut.Ang.in d.§. & quia parum,ante fi.vbi & illam glo.dicit not.& Panor.loquens etiam de Prælato in d. c.nulli. Ro. d. sing.ciij.Et Franc.Aret.in d.§.interdum.& Barb.qui eam glo.dicit sing.in c.cùm constet, col. j.de pign.Et Franc.Curt.senior.consi.lxxij.princeps,col.iiij.versic.quinta conclusio. Et idem de pecunia ecclesiæ voluerunt Pan.Petr.Anch.& Barb.vbi suprà.& Alexan.d.consil.xcij.libro vij. (Et licet ea gloss.à multis reputetur singularis,vt diximus,est tamen alia in l.interdum, ff. de condi.institu.quam & in id repeodit Roma.in d.§.fuit quæsitum,colum.iij.versi. circa primum. vbi & de hoc dicit esse tex.in l.Aristo,§.vlt.cum l.seq.ff.de iur. deliber. & in §.constituitur.Instit.de vsufruct.

106 ¶ Licet igitur pecunia, (vt id repetam,) sit res mobilis & quæ seruãdo seruari nõ possit,& quę ideo possit à minore & Prælato sine solẽnitate alienari:tamen si ea destinata sit emptioni prædiorum,ea vicem rei immobilis obtinet:vt dicit Raph.Co.in l.à Diuo Pio,§.vlt.per illũ tex.ff. de re iud.& in l.cętera,§.sed si separauit,ff.de le.j.Ideò nec ea sine decreto iudicis alienari potest,sicuti nec alia immobilia minoris.per l.quid ergo,§.vsuras,versic.quid ergo, & ibi Ro.vt ab omnibus citatur,ff.de cõtra.& vti.act.tut.& voluit idẽ Ro.in d.l.si ex legati causa ,col. iiij. & ibi quoque post cũ Franc.Are.col.etiã iiij.versi.addit etiã dominus meus. & Barb. col.xiij. versi.adde etiã in quantũ dicebat,ff.de verb.obli.& rursum idem Ro.in d.sing.ciij. tu habes ꝙ pecunia.vbi & ad hoc dicit tex.in d.§.vsuras.vnicum & sing.& à nemine,præterquam à se,annotatũ.& consi.clxxxviij.in hac caussa,col.vlt.in vlt.dubio,vbi & illum tex.dicit no.Fran.Cre. qui item illũ sing.dicit sing.lib.x.pecunia est.Barb.in d.l.ij.§.& harum,col.xvj.versic.itẽ sallit nisi pecunia,ff.de verb.obli.& in d.c.nulli,col.pen.de reb.eccle.non alie. & in c.possessiones, col.ij.eo.quoque tit.& in c.ij.col.pen.de solutio.& in addi.Bal.in d.l.etiã,C.de fideic. & cõsi. xiiij.clemẽtissimi,col.ij.versi.& si quispiã,lib.ij.vbi dicit sing.tex.in d.§.vsuras.Firmia.in tract. gabellarum,in secunda parte octauæ partis prin.col.j.versic. & propterea Ioan.Lup. in repet. rub.de don.inter vir.& vxo.§.xxxviij.col.ij.versi.& pecunia.Anto.Corse.in sing.in verbo , pecunia.Chasse.in consuetud.Burgund.titu. *de droictz appartenans à gens mariez*. §.ij.in verbo, *tant meubles*, versi.quid autẽ de pecunia:& iterum in §.eiusdem tit.xxiiij. in verbo, *font assignez ou promis*. & latissimè atque sciẽtissimè Ferronus,qui felicissimè ornatum dicendi cum legum & statutorum interpretatione copulauit,in commentariis consuetud.Burdiga.titu. de dote, §.vj. & rursum tit.de testamentis, . xiij.Franc.Rip.in d.l.j.col.ij.nume.9.ff.ad senatusconsul. Treb. vbi etiam dicit in id tex.sing.in d.§.vsuras.Et bene facit,quod in casu non admodùm dissimili tradit Ioan.Gal.in suis Arestis,quæst.lxvij.

Pecunia ad emptionẽ prædiorum destinata, sitne mobilis an immobilis.

107 ¶ Et facit etiã tex.in d.l.si choros,§.j.iterúmque in l.si fundus,ff.de leg.iij.quarũ autoritate Lucas Pen.in l.vlt.C.de muneri.patri.lib.xj.tradit pecuniã fœnori destinatã non contineri appellatione mobiliũ Et hanc quoque partẽ nõ mediocriter fulcit,quod ab Alber. scriptũ est in secunda parte statut.quæst.ccv.item quæro duas pulchras quæstiones,quòd ex statuto disponẽte mulierem,quæ superstes est marito,ei succedere in dimidia parte bonorũ immobiliũ:ea habere debet dimidiam partem eius pecuniæ,quæ deposita est ad comparationem prædiorum: per l.& si non sint,§.quid ergo,ff.de aur.& argen.leg.& l.granaria,ff.de act.emp.Et eum sequi videtur Barb.in d.rub.de reb.eccles.non alie.col.iij.versi.& inquantum,sub nu.192.

108 ¶ Verùm huius postremi dicti contrarium voluerunt Iaco.Ra.Cy.Ray.Bal. Ange.Imo.Floria. Alex.Franc.Are.& Iason in d.l.cætera,§.sed si separauit,ff.de lega.j.nempe eam pecuniam non haberi pro immobili,nec dimidiam eius partẽ vxori cedere,ex illo Alberi.statuto,per tex. ibi, & in l.cùm in fundo,§.si fundus,ibi,sed non vt vice corporis,ff.de iure dot. Et in hanc quoq; sententiam aduocat ipse Franc.Aret.illum tex.qui est fundamentum prioris partis, videlicet in d.l.quid ergo,versicu.quid ergo. nam ibi (inquit) illa pecunia solo iussu iudicis potest in aliã caussam conuerti.Sed & Alexand.eo in loco illam Ro.sententiam expressim reprobans , dicit eum tex.in d.l.quid ergo,non id probare,ad quod Ro.expendit. vti etiam facit idem Alexand.in d.l.j.§.fuit quæsitum,colum.j.versicu.quod sing.limita.& ibi quoque Ias. ff.ad senatuscons.Trebel.& idem Alexan.in d.l.à Diuo Pio.§.vlt.ff.de re iudi.& Fel.in c.cùm adeò, colom.iij.versicu.vnde dicunt,extrà de rescrip. (& Maria.Soc.iunior consi.120.circa primã difficultatem ferè per totum consi.lib.j.) Sed & vltra suprà dictos,in eadem sententia , vt scilicet pecunia destinata in emptionem prædiorum non veniat appellatione immobilium in materia statuti vel consuetudinis loquentis de re immobili,fuit Lud.Bolo.consil.xxxix. domina Dorothea,colum.vlt.licet (vt ipse dicit) aliàs secus.

¶ Barb.

109 ¶ Barb. autem in c.j.col.vlti.extrà de feud.dicit speciale esse in pecunia pupilli & minoris, vt si ea sit destinata io emptionem prædiorum, pro re immobili habeatur: per tex. in d. versicu. quid ergo, quem ad hoc dicat sing. Secus esse in aliorum pecunia. Ideóque tenet contra Alberi. vbi suprà. At Soc.consi.ccxlix.materia, col.penul.versi.circa quartam, lib.ij. in ea est sententia, vt si is qui destinauit huiusmodi pecuniam ad emptionem prædiorum, posit nihilò minùs de ea disponere, & consequenter eam destinationem tollere, tunc esse materiam d. §. sed si separauit, atque ita procedere not.per Docto.ibi. At si is qui vult disponere de huiusmodi pecunia, non posit eam destinationem abolere, tunc debet iudicari, ac si esset res immobilis, cùm is tenebatur in rem immobilem conuertere: & ita intelligendum esse text. in d. l.quid ergo, ff.de contra.& vti.act.tutel.& in dicta l.à Diuo Pio, §.vlti.de re iudic. Et ideo, inquit, si testator iusserit pecuniam conuerti in emptionem immobilium, noo poterit hæres contra hanc dispositionem venire, proindéque ea pecunia censebitur immobilis, & ad hæc quoque alia quædam allegat, quæ tu videre poteris.

110 ¶ Aduerte, Lector, quia huius controuersiæ cardo in eo vertitur, an destinatio habeatur pro re perfecta: de quo vltra Soci. vbi suprà latè tractat ipse Alberi. in secunda parte statutorum, d. quæst.ccv. Bart.& alij in d.§.sed si separauit. Alexan.consil.xcviij. aliàs de facto consultus, colum.iij. versicu.& non obst. quòd destinatio, lib.iij. vbi id dicit esse brocardicum, vt nostri appellant. & Franc. Are.cons.vj. viso instrumeoto diuisionis, in ij. dubio, & latisimè omnium Fel. in d.c.cùm adeò, colum secunda, versicu. de destinato, & sequentib. Ideóque noo amplius hic immorandum ducimus, quia apud eos plenisimè videre poteris: & quia etiam hæc quæstio, quantùm ad retractum pertinet, videtur esse propemodum inutilis: quia quomodo vendetur hæc pecunia ita destinata, nisi alia pecuoia eiusdē valoris & æstimationis? quod omnino inutile esset, & ridiculum: vt dicit tex. in l.si fundus. in fi.ff.ad leg.Falcid. cùm scribitur, si 50. aurei legati sint, si 50. dedisset: dicendum est inutile esse legatum, & magis ridiculum esse. Quod & in simili dicit glo. in l.cùm pater, §.pater qui filio, io verbo, hæreditatis, & ibi Bart. ff. de legat. ij.& Pau.Cast.loquens in casu retractus, consi.ccccxxx.circa primum quæsitum, colum.j.versicu.prætereà videretur, lib.ij. *Destinatio an habeatur pro re perfecta.* *Pecunia affectionem nō recipit.*

111 ¶ Nisi diceres, quòd fortè erat pecunia ex antiquo & pretiosisimo auro conflata, quæ alia pecunia non eiusdē bonitatis, licet eiusdē valoris ex edicto principis erat, diuendita est: quia fortè hæc magis erat in vsu, vt videmus hodie nostros Solares aureos magis in vsu esse, quàm vel Nobiles aut Angelos, aut Aureos antiquos, quos vocāt: & ita ex hoc procedebat aliqua vtilitas. Quo casu oon procedit, quod suprà proximè diximus, vt voluit illa eadem glo. quam suprà citauimus, in d. §.pater qui filio, per tex. in l.peto, io prin.ff.de leg.ij.& Pau.Cast. vbi suprà. Et pro hac consideratione vtilitatis posset videri facere tex. in §.quoniam autem, ibi, antiqua pecunia cadere, in Authen.vt qui obli.se habe.perh.res mino.& in l.numismatum, ff.de vsuf. cuius hæc verba sunt: Numismatum aureorum vel argenteorum veterum (quibus pro gemmis vti solét) vsusfructus legari potest. Et quod voluit Bal. in l.quæ fideicommissum, ff.de leg.ij. de eo qui recepit monetam nouam pro veteri. Ex quo & illud Plauti in prooemium Casinæ: *Nisi sit pecunia antiqua.*

Qui utuntur uino uetere, sapientes puto,
Et qui libenter ueteres spectant fabulas.
Antiqua enim opera & uerba quum nobis placent,
Atquum placere est antè ueteres fabulas.
Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ,
Multò sunt nequiores quàm nummi noui.

Et illud quoque Iuuenalis saty. 1.

Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum uetus.

Et his adstipulatur, quod tradit Suetonius in Cæsare, c.liiij. eum promercale aurū per Italiam prouinciásque diuendidisse. Nam promercale dicitur, quod præter vsus vendentis venale exponitur: vt apud eundem de illustribus Grammaticis, vbi de Palæmone loquitur, Quanquàm ex schola quadragena sextertia annua caperet, ac nō multò minus ex re familiari, cuius diligentissimus erat, & officinas promercalium vestium exerceret. Et Columellam, lib.j.c.viij. de magistro pecorum loquentem: Néve (ait) negotietur sibi, pecuniámque domini aut animalibus aut aliis rebus promercalibus occupet. & Paulum Iurisconsultum in l.quòd si eæ, ff.de impen. in rebus dotal.fac. quòd si eæ res in quibus impensæ factæ sunt, promercales fuerint, &c. De cuius verbi significatione vide per Ioannem Baptistam Pium, Annotationum posteriorum cap. xciiij.& Alciatum in libro primo Prætermissorum in verbo promercalis. nam te, amice Lector, huius rei obiter admonitum voluimus. *Promercale aurum.*

¶ Sed

112 ¶ Sed quid hæc faciant, cæteri di udicent: neque enim mihi admodum arrident, cùm certa sit numorum æstimatio, nec in eis cadat probabilis affectio: vt no. in l. numis, ff. de in lit. iurã. & in l. si ita, ff. de fideiuss. & per gloss. vlti. in l. sed & si certos, ff. de leg. j. dum ea iura allegat Barto. & alios, in l. si pœnam, & iterum in l. liber homo, la ij. §. decem mihi, ff. de verb. oblig. & in l. j. colum. viij. versic. quoddam est interesse, C. de sent. quæ pro eo quod inter. & in l. cùm fundus. §. seruum, colum. iij. versic. venio, ff. si cer. peta. Bald. consil. ccccxciiij. in primis, col. vlti. versicu. non obst. quod allegat lib. j. Alexan. consi. xlij. viso processu, colum. ij. versi. accedit quia etiam, lib. vj. Nam & Pau. Castr. d. consil. ccccxxx. lib. ij. expressim in eo quod suprà diximus, distinguit, vtrùm id quod ab alio traditur, sit totum pecuniarium. & tunc procedat, quod suprà dictum est, id esse inutile & ridiculum. An verò consistat in speciebus, & tunc satis sit, vt vna sit altera gratior, vt aliquam sic vtilitatem consequi videatur, per d. l. peto. Quòd autem de antiqua pecunia suprà diximus ex Authen. vt hi qui obli. nihil huc pertinet, quoniam ibi nõ aliud significatur, quàm quòd satius est tutori siue curatori in tuto pecuniam minoris adseruare, quàm vsurarum appentione eandem pecuniam, quam ante habebat, id est, sortem ipsam, vt tra ducit Haloander, amittere, vt sæpe fit debitorum inopia. Alia autem quid ad hanc rem faciant, cæteri (quod iam diximus) videant.

113 *Quæst. de pecunia redacta ex venditione rei immobilis.* ¶ QVID AVTEM de ea pecunia, quæ redacta est ex venditione rei immobilis, an ea quoque immobilis censeri debeat? Masuér. tit. de societa. §. itẽ nomina seu debita, dicit hãc pecuniam eiusdem naturæ censeri, cuius res erat, ex cuius venditione confecta est, vt quæ sit subrogata in locum illius, & id videtur voluisse Rapha. Folg. Alexan. Franc. Are. in l. ea demum, C. de collati. Sed è diuerso contrarium censuisse videntur Iac. Raph. Cy. Alber. Bal. Corne. & Philip. Deci. ibi, dum omnes tractant eam quæstionem, de qua dicemus infrà in fi. huius titu. in iij. quæst. Et id nuncupatim, vt videlicet hæc pecunia sit & mobilis, & inter mobilia computãda, tenuit Firmia. in suo vberrimo indice in verbo bona mobilia, versic. iiij. allegans Bal. in d. l. ea demum, & ita haud dubiè obseruamus. In vtranque autem partem faciunt, & alia multa, quæ dicemus infrà eod. titu. §. xxxij. nume. 10. sed & illud potest quæri, & multis seq. ibi omnino vide, & in d. iij. quæst. finis huius titu. quia quantum ad id, de quo nunc tractamus, non admodum vtile est, vt diximus in præcedenti quæstio.

114 *Quid de pecunia posita in banchis, ut uocant.* ¶ SED QVID de ea pecunia, quæ posita est in banchis (vt vulgò appellant) campsorum, cuiusmodi sunt Lugduni, Genuæ, & Venetiis? Et has quidem inter immobilia reponit Bald. ille omnium nostrorũ scriptorum copiosissimus simul & subtilissimus, in c. cùm caussa. ad fi. extrà de re iudi. vbi & ex hoc dicit, quòd fratres mendicantes non possunt eam pecuniam, quam ex venditione rerum immobilium redegerũt, in huiusmodi banchis ponere, quò ex ea caput siue sortem, aut vt ipse vocat, capitale faciant. Non video tamẽ quomodo retractus in hac pecunia possit habere locum, cum non nisi simili pecunia redimi possit, vt diximus suprà nume. 100. & seq. Nisi si fortè difficile esset pecunias in istis banchis ponere, ob idque vtile foret consanguineo in eam vtilitatem succedere.

115 *Quid de columna domui affixa, aut cæteris rebus, positis ut perpetuò maneant.* ¶ QVÆRO IGITVR quid de columna domui affixa, quæ quidem columna vẽditur, aut etiam de alia quauis re eius generis etiam affixa, aut non affixa, sed quæ tamẽ posita est, vt perpetuò maneat: an tũc erit locus retractui? quod videtur, quia quæ in ædibus sunt causa perpetui vsus, eadem ædium fiunt, l. fundi, §. Labeo, ff. de act. emp. idque etiamsi aliquando tollantur. in eadem l. §. item cõstat, & l. malum, §. vlti. ff. de verborum significatione, vbi ita scribitur: Structuram loci alicuius ex tabulis factam, quæ æstate tollerẽtur, & hyeme ponerẽtur, ædium esse ait Labeo: quoniam perpetuò vsui parata essent: neque ad rem pertinere, quod interim ponerentur. Et facit lex debitor, ff. de pigno. & l. uij. §. j. ff. de trit. vino & oleo leg. Idque procedit, etiam si non sint affixa: vt probatur in dicto §. Labeo, versic. castella, & in l. cætera, §. hoc senatusconsultum, le ij. ff. de legatis primo. Ex quo not. Iacob. Aret. Bald. Alexand. & Ias. in fi. quòd cùm venditur domus, ea quæ in ea sunt posita, vt perpetuò maneant, cedunt emptori. Quod Bal. ipse dicit tenendum menti, & sequitur etiam idem Ias. in l. beneficium, colum. ij. ff. de constitu. princip. Aliàs autem distinguitur, sintne affixa vel defossa, an non. l. dolia, ff. de contrahen. emp. & l. granaria, & l. penul. §. si dolia, ff. de act. emp. & l. Titius, ff. de acquiren. rer. dom. & ibi concord. in glo. Sed quibus addere potes l. instrumenta fundi, versicu. cõseruandi, ff. de fund. instr. cùm dicitur, conseruandi causa sunt dolia, licet defossa non sint, & cuppæ. & l. quæsitum, §. specularia, & l. cùm fundus, eod. tit. & l. librorum, §. chartis, ff. de leg. iij. Ex quibus potes intelligere, ea ædium esse, quæ ædibus sunt affixa: cætera non esse, nisi ibi sint causa perpetui vsus posita. De quo laxiùs diximus titu. nostrarum consuetudinum xxv. §. xj. qui est omnium huius voluminis cccj. ibi enim est proprius ac peculiaris locus eius rei: iterúmque in nostro tractatu Primogeniorum quæstio. xlviij. nume. 6.

¶ Verùm

116 ¶ Verùm Matthæ. Afflict. in tract. protomixeos, col. totius operis xiij. versi. subsequenter quæro, post cũ Chass. in cõsue. Burg. hoc co. tit. *de retract.* §. j. in verbo, *son heritaige*, col. pen. versi. quæro vlterius, aliquis in ea fuit sententia, vt in huiusmodi rebus non sit locus retractui, si ea separata sint ab ædibus: tunc enim licet prius, cùm scilicet ædibus erãt affixa, essent immobilia, tamẽ ea fiunt separatione mobilia: vt dicunt no. à gl. in d. l. fundi, ff. de act. emp. quæ tamen de hoc nihil mihi dicere videtur. & is erat Chasen. mos, vt quicquid ab aliis scriptum reperiret, eo confestim sine delectu, nõ expurgatis mendis & erroribus, suos libros infarciret. Tamen eorũ sententiæ haud grauatim accedo, per ea quæ suprà diximus de venditione fructuum pendentium. & vide, quod tradit Barto. loquens de tigno in l. binas, ff. de seruit. vrba. præd.

117 ¶ SOLET ETIAM quæri, an pisces, qui sunt in piscina, stagno, viuario, lacu, sint mobilibus, an immobilibus assignadi, & an cedãt fundo vendito, nécne. De quo tu vide optimũ tex. in l. funes, §. pisces, cũ l. seq. & ibi Alex. in addi. Bar. ff. de act. emp. Guid. Pap. dec. xcj. cõsuetudo generalis, col. vlt. Bert. Capr. 10 c. j. §. sciendũ, tit. de feud. cogni. Claud. Seyssel. in suo tract. feud. titu. quæ res in feud. dar. pos. col. ij. versic. sed de quibusdam dubitari potest. Boe. in consuetu. Biturig. titu. de feud. §. v. & Zasium in epito. feud. parte iiij. colum. j. & nouissimè Chas. in illis cõsuet. Burg. tit. *des droictz & appartenances à gent mariés*, §. ij. in verbo, *tous meubles*, col. pen. versi. & dic in hac materia. & Carol. Moleo. in consuet. Paris. tit. j. §. j. glo. viij. nume. 17. 18. 19. & 20. Ex quibus etiam intelliges, quid dicendum sit de columbis, quæ sunt in columbario siue peristerotrophio, & cuniculis qui sunt in garenis, quas vocamus: eadem enim horũ est ratio. Et de columbis nuncupatim tractat idem Molend. in d. §. viij. nume. 33. 34. 35. Sed & de piscibus sunt quædã priuatæ consuetudines Franciæ de his nuncupatim statuentes: vt apud Meldenses, cap. cxxvij. Melodunenses, cap. xlvij. Victriacenses, cap. xxxvij. & iterum cap. cxiiij. Aurelianenses, cap. lxxxj. & iterum, cap. xciij. quorum postremorum locorum cõmentarij muti sunt, quantùm ad eam rem pertinet, magis quàm ἀκανθίας ἰχθῦς. Borbonienses, cap. cclxxxv. Blesenses, cap. c. & iterum, cap. ccxxix. Niuernenses, titu. *quelles choses sont reputées meubles.* cap. v. Laudunenses in Viromandia, titu. j. §. ij. Tu tamen prætereà vide text. in l. iij. §. item feras, ff. de acqui. posses. qui huic rei præstat aliquod argumentum.

Quid de piscibus asseruatis in piscina.

Consuetudines de huiusmodi piscibus.

118 ¶ SED ET QVÆRI potest, quid dicendum sit de domo exemptili, & quæ solo affixa non est, aut si affixa sit, cõtinuò eximi potest, & solet. De qua loquuntur Andre. Iser. & Card. Alex. in c. j. §. si vasallus, tit. hîc finit lex. Et huiusmodi ea fuit, (vt à multis accepi,) quã rex Angliæ extrui fecit nostro tẽpore apud Guynas & Ardcrã. cùm ipse, Réxque noster, in eũ locũ visendi sui gratia cõuenissent. Columella autẽ lib. viij. rei rusticæ, c. xj. iubet exẽptile pauonibus stabulũ fieri, id Græcis ἀφαίρετον & ἐξαιρετικὸν dicitur. Et id quidẽ decidi potest ex no. ab Accurs. in §. cùm in suo, in verbo, inædificatur, in prin. Insti. de rer. diuis. iuncto tex. quẽ ea gl. allegat, scilicet in l. Titius, ff. de acqui. rer. do. & similiter ex tex. in l. 4. §. planè si quis de ligneis, iuncta gl. in verbo, cohæreat, ff. de vi & vi ar. iuncto etiã §. illud vtiq, eiusdẽ l. j. vt interim memineris nõ continuò Diogenis dolium immobile fuisse censendũ, quòd eo vice domus vteretur.

Quid de domo exemptili.

Exemptile stabulum.

119 ¶ CÆTERVM QVID de homine adscriptitio, quid etiã de boue & asino, & aliis similibus etiã fundo instruẽdi illius gratia addictis. Et certè Bal. in l. j. col. vj. versic. tertiò opp. C. de ser. fugi. dicit seruũ ascriptitiũ esse portionẽ fundi, & inter immobilia cẽputari: per l. iubemus, C. de sac. eccl. & l. si quis inquilinus, ff. de leg. j. Licet enim naturaliter sit corpus discretũ à fundo, est tamẽ pars instrumẽtalis ipsius fundi. Nec tamẽ id (inquit) obtinet in boue aut asino, qui licet sint instrumẽta fundi, tamẽ mobiles sunt. l. j. & ij. C. de verb. sig. Id enim in solo homine cõtingere, vt glebæ annexus censeatur immobilis. Hæc ille: quẽ ad verbũ propè refert & sequitur Matthæ. Affli. in cõstitur. Siciliæ inci. errores, col. j. in ij. no. Sed & illud de homine probat tex. in l. uij. ff. de diuer. & temp. præscrip. cuius verba sunt, Longæ possessionis præscriptionẽ tam in prædiis, quàm in mãcipiis, quæ in prædiis morãtur, quæ partes fundi sunt, locum habere manifestũ est, & in §. emphyteusim, ibi, aut mancipij rustici, in Auth. de nõ alienan. & in c. nulli, in illis verbis, rusticum mancipiũ, extrà de reb. eccl. nõ alien. & ibi Pet. Anch. in j. no. & Pan. in ij. no. Et ideò cùm feudũ constitui non posit, nisi in immobilibus, c. j. §. j. tit. de feud. cogni. potest in huiusmodi hominibus: vt voluerunt Mart. Land. & Card. Alex. ibi col. j.

Diogenis dolium.

Quid de homine adscriptitio.

Quid in boue & asino addictis fundo.

120 ¶ Quod tamẽ intellige, tãtisper, dũ hic homo adscriptitius in gleba est, id est, glebæ insistit, inseruit, & adhæret: quòd si glebã deseruerit, pro mobili cẽsendus est: ex eo quod post Iac. Ra. voluerunt Cy. & Alber. in l. j. ille in ij. quæst. in fi. alter col. ij. versi. item quærit, C. vti possi. quòd si adscriptitius in gleba est, pro eo cõpetit vtile interdictũ vti possidetis: quia interim pars fundi est, & cẽsendus est tãquã immobilis. Sin à gleba recessit, cõpetit vtile vtrobique, quod pro mobili datur. Id quod etiã voluit Ros. eo. tit. versi. sed an hoc interdictũ habet locũ pro adscriptitiis,

tiis,& Ioan.Andr.in addi. Spec.tit.de causa pos.& prop.col.ij.versi.pro rusticis, per l.penul.ff. pro socio,& l.arbor,ff.com.diuid.& d.l.iij.ff.de diuer.& temp.præscrip. in illis verbis, quæ in prædiis morantur.Et facit quod alibi dictum est de fructibus,vt quandiu pendent inhæréntq; fundo,pars fundi esse censentur:separati autem minimè.

Quid de insulis ambulantibus.

121 ¶QVID VERO de insulis maris,fluminis,aut stagni semper fluctuantibus, & quæ non uno in loco permanent,sed huc & illuc,vt aura & venti impellunt,tanquã naues, meant ac remeant,& (quod de nauibus ipsis dicit Cato rei rusticæ c.j.) ambulant. Cuiusmodi nos duas vidimus in stagno quopiã huius regionis.Diony. Halicarnasseus nónullas memorat lib.j. Rerũ Rom.Plin.autem plurimas lib.ij.natu.hist.c.xcvij.& Seneca autoritate Theophrasti,lib.iij.natu. quæst.Et Hyginus qui Fabularum c.liij.scribit,insulã Ortygiã mobilẽ fuisse.Et Labeo quoque Iurisconsultus de his loquitur in l.in pen.§.idem iuris,ff.de acqui.rer.do. Et eæ quidẽ possent videri mobiles & immobiles esse,id est,mobiles eo nomine,quòd moueantur:immobiles, quòd nõ vbiuis moueãtur,vt cæteræ res mobiles:neque enim eas extra mare,flumen aut stagnũ, in quo sunt,vehere,deferre,tollere, auellere potes.Sicuti ergo mare, flumen, stagnum,inter immobilia numerãtur,tametsi aqua eorũ moueatur:ita & huiusmodi insulæ, quæ eis perpetuò inhærẽt,tametsi nõ eodẽ semper loco,debet etiã censeri immobilia:vt in simuli dicit Aog.in §. hæc ergo,qui est ij.in Authen.de nõ alienã.& Alex.consi.ccxj.ponderatis verbis,col.ij. versic. præterea negari,lib.vj.& Philip.Fran.in c.ij.in prin.col.ij.de reb.eccle.non alie.lib. vj. cũ simi. vt patet ex multis quæ suprà diximus. Et quia etiam ex huiusmodi insulis fructus quotannis percipimus,ac si omnino stabiles essent.Idcóque & immobiles esse censentur:ex doctrina Bal. in proœmio feudorum,col.vj.versi.sed quæro quomodo.

Quid de materia.

122 ¶ILLVD DENIQVE quæri potest,quid de ædificio,cuius parietes sunt sine cæmẽto, aut calce,aut alio genere ferruminis (id maceria siue maceries dicitur & vulgo siccus paries.) Et id quidẽ soli naturã atque cõditionẽ sequitur:vt est tex.nuncupatim loquens de huiusmodi maceria,in l.si precario,ff.com.præd.vbi Bal.no. (inquit) quòd ædificiũ sequitur solũ,etiam si sit murus sine calce,quẽ vulgò appellamus murũ siccũ.Ideò si quis venderet fundũ,nõ ei liceret hinc tollere huiusmodi murũ.Hæc ille.Pau.autẽ Cast.ibi in fi.postea quàm ex eo text.not. id ædificiũ cedere solo,subdit tamẽ contrariũ potuisse videri,cùm id fundamentũ nõ habeat sub terra,& ideò (inquit) bene notandũ ad declarationem legum de hac re loquentiũ,nec reeolo alibi hoc vidisse.Sed illũ tex.dicit ad hoc valde notandũ Alex.in l.j.§.nunc videamus, in fi.ff.de no.ope.nunt.& illud dictum Bal.sequitur & idem quoque Alex.in addi.Bart. in l.j.§.si quis quod in publico,ff.ne quid in loc.publi.Quod autem ad materiæ significationem, & species eiusdem pertinet,vide Varronem lib.j.rei rusticæ,cap.xiiij.& Donatum in Adelphos Terentij,interpretantem illud,Atque hanc in horto maceriam iube dirui.

Maceria quid sit.

LE PARENT, PARENS. GLO. VIII.

Vera verũ uocabula amissa.

Parentes qui dicantur.

Parentes pro consanguineis quibuslibet.

VERVM EST, QVOD GRAVITER pronuntiat Cato ille Vticensis apud Sallustium in Catil.Iampridẽ equidẽ nos vera rerũ vocabula amisimus.Et longo ante temporũ interuallo scripserat Plato in Cratylo,nomina verę ra diuturnitate temporis distrahi,cõfundi,peruerti. Quod vel hic, si aliàs vnquã satis cõstat,quòd illi qui propè verborũ proprietates intellexerũt,parẽtes ascendentes tantum vsque ad tritauum,superiores autẽ maiores appellabant. Sed postea obtinuit omnes in infinitũ ascendẽtes vtriusque sexus,parentes dici.l.quique,§.parẽtes,ff.de in ius voc.& l.j.in prin.& l.iurisconsultus,§.parentes,ff.de gradi.aff.& l.appellatione parentis, ff.de verbo. signi. Verùm tandẽ parẽtes diximus omnes sanguine ex quacũque parte cõiunctos. & ita nos vulgò lingua vernacula sermocinãtes vsurpamus vti etiã adfirmat Diuus Hieronymus in secunda cõtra Rufinũ Apologia.In quo etiã significatu vsus est ipse Hieronymus,in Thobiã si interpres eius est,c.ij.parentes & cognati eius,irridebant vitã eius.& Lampridius in vita Alexãdri Seueri,dum scribit Amicos & parentes Alexãder,si malos reperit,aut puniuit:aut si vetus amicitia vel necessitudo nõ siuit puniri,dimisit à se dicẽs, His charior est mihi respublica. Iulius quoq; Capitolinus de Marco Antonino refert,quòd adoptatus in aulicã domũ, omnibus parentibus suis tantã reuerentiã,quantam priuatus,exhibuit.& Trebellius Pollio in vita Probi: Quo tempore (ait) Valerianũ Flaccum adolescentem nobilẽ parentem è Quadorum liberauit manu. Subditque epistolã ipsius Valeriani eo quoque verbo in codẽ sensu vtentis. Suscipe Probe pro republica,suscipe coronã aureã pro parẽte, &c. Et Flauius Vopiscus in Aureliano, Sãdarionẽ (ait) quẽ in presidio illic Aurelianus posuerat cũ sexcẽtis sagittariis occiderint. Archilleo quidẽ parẽti Zenobiæ parantes imperiũ. Et Diuus Ambrosius in translatione Aegesippi li.j.in oratione Herodis ad ciues,quæ est in c.xxxix.eius lib. Vnde (ait) curæ erit mihi,vt spõsores

sores concordiæ adiungam liberis meis parentes amicósque. Et iterū paulo pòst, cap. seq. Abducebat amicos regios parētésque, & præcipuè fratrem Regis. Et Iulius Firmicus Astrologus celebratissimus lib. Matheseos iij. cap. xiij. Mercurius, in quo loco cum Marte ab horoscopo constitutus pigros faciet, humilésque in omnibus actibus, & in omni fortuna, & qui cum parentibus vel affinibus assiduas inimicitias exerceant. Et ante hos Sallustius, qui inter primos scriptores Latinos ab omnibus ponitur, in oratione Syllæ ad Bocchum: Parētes abundè habemus. ita enim nonnulli intelligunt, quanquàm ad alium sensum trahi potest. { Atque ita inter cæteros intellexisse reperi Victorium virum doctissimum lib. variar. lec. 4. c. 16. vbi & alium locum ipsius Sallustij in Catilinā citat, libertatem, patriam, parentésque armis tegere: sed hic locus nō adeo vrget, vt prior. Eos autem libros variarum lectionum primùm publicatos Florentiæ hoc anno 1553. vidimus, cū prima nostra editio, in qua id quod diximus annotauimus, sit anni 1543. } Posśétque eodem modo videri Tullius linguæ Latinæ parens, in hac quoque significatione accepisse Philippi. v. Nullæ excusationes sunt: meus amicus est: sit patriæ prius. meus cognatus est: an potest cognatio propior esse, quàm patriæ, in qua etiam parentes continentur? Porrò Donatus interpretans illud Terentianum in Hecyra: Cùm te postputasse omnes res pro parente intelligo: Bene (ait) parente, quod nomen commune & cum patre est, & cum omnibus, quos hæc necessitudo coniungit. Hæc ille. { Sed & eādem vocem in illa significatione vsurpasse videtur l. j. C. si per vim vel alio mod. in duobus locis. } Hincque etiam Parentela, pro cognatione ab ipso Capitolino in Gordianis vsurpatur. *Parentela.*

2 ¶ Et vtrūque in Iure Canonico sępissimè reperimus, scilicet parētes pro cōsanguineis, parētelā pro cōsanguitate: vt de primo in c. vlti. extrà qui cler. vel vouen. vbi primùm cōsanguinei sunt vocati, mox parentes appellantur. & etiam, ni fallor, in c. ij. de success. ab intest. & in c. j. & ibi gl. in verbo, consanguinei, & Archid. iij. quæst. v. De secundo, in c. causam matrimonij, de offic. deleg. & in c. cùm in tua, & c. sicut, de testib. & c. cùm in tua, de sponsa. & mat. & c. fraternitatē, vbi Pano. in secūdo no. dicit esse vulgare cuiusdā loci, de sepul. & c. porrò, in ij. locis, de diuor. & in cle. j. vers. cæterùm, de iureiur. vbi glo. dicit tex. alludere ad vulgarem sermonē Italorū. & c. si verū, in ij. locis. xxxj. quæst. ij. & c. sicut etiā, in ij. locis, & c. de consanguinitate, xxxv. quæst. iij. & c. ad sedē, ante fi. in tribus locis, & c. porrò, in ij. locis, & c. parentelæ, xxxv. quæst. v. & in c. de parentela, in iij. locis. & c. seq. xxxv. quæst. vj. & c. salubriter, xxxv. quæst. vij. Sed & in vsibus feudorum ita plerunque reperitur, vt in c. j. tit. quemadmo. feud. ad fil. pert. vbi Bald. not. illum tex. ad statutum, quo cauetur, ne fœmina succedat extantibus parentibus masculis, vt intelligatur de agnatis. & ibi quoque Aluar. no. illum textum, dicens post ipsum Bal. quòd loquitur secundum vulgare & grosso modo. atque etiam Card. Alexand. col. ij. qui Bal. sequitur. & illum quoque tex. in id expendit Alexan. consi. lxxxix. circa primum, col. vlt. vers. non obst. statutum, lib. vj. & est similis tex. in c. ij. de consuet. rec. feud.

3 ¶ At in Iure ciuili nusquā reperitur, nisi forrè in Authen. nam Ang. in §. œconomis, in Authent. de alien. & emphy. asserit illic in eo sensu vsurpari: trahitque ad statutum prohibens, ne parentes rebellium possint gerere magistratum. & sequitur Barb. in repetitione l. cùm acutissimi, colum. l. versi. quid si testator dixerit, C. de fideicom. & Ias. in l. ij. quem legit cū d. l. quique, §. Prætor ait, ff. de in ius vocan. & Alcia. in d. l. appellatione parētis. Quāquàm in d. §. œconomis, propriè accipitur. nam postquam parentes & liberos nominauit, mox addit & alios, qui genere vel affinitate sunt coniuncti. Et hoc planè indicant Græca verba illius constitutionis, quæ sunt huiusmodi, καὶ τοῖς γονεῦσι τε παισὶ, &c. Verùm in hac impropria significatione posset videri melius accipi in §. quia verò plurimas, versi. si nolente. Et paulò infrà & aliis plerisque locis, vt lice. mat. & aut. nisi Græcum quoque refragaretur, quod declarat in propria accipi. Sed an & quando propriè vel impropriè sit ea vox accipiēda, vel in statutis, vel aliis dispositionibus, vide Barba. vbi sup. Fran. Are. in l. cùm quidam, §. quod dicitur, col. j. versic. sed quæritur quid in verbo parentes, ff. de acq. hæred. Corne. consi. cxxxiij. quamuis videatur, lib. ij. & quæ in simili diximus suprà tit. xvij. §. iiij. qui est omnium huius vol. cc. in gl. iij. in verbo, *son nepueu en droicte ligne*, vbi tracto de appellatione nepotis in illa vulgari significatione, qua pro filio fratris accipimus. Vsquequo autem progrediatur vulgò significatio parentelæ, & quos comprehendat, plenè videbis apud Soci. consi. xxxvij. viso testamento, per totum, lib. ij. & aliquid etiam per Alex. cōsil. ccxij. ponderatis verbis, col. ij. versi. nec etiam dictæ, lib. vj.

4 ¶ SED ID VNVM hoc in loco non prætermiserim, quod priuatim ad nostrū hunc tractatum pertinet, Bar. in l. pronuntiatio, §. familiæ, ff. de verb. signi. scripsisse hanc parentis & parentelæ appellationē naturæ esse nō iuris: eáque significari comprehendíque bastardos, quos vocamus. Et sequitur Fran. Are. in d. §. quod dicitur, col. ij. versi. & aduerte quòd verbum parentela. & Philip. Deci. consi. ccclxv. viso consi. colum. ij. versi. & vlterius. Et idem voluit Bald. consi. *Bastardi an possint retrahere.*

cxlvj.præmissis verbis,col.j.in fi.libr.ij.Ex quo posset videri bastardos & in hac consuetudine loquente de parentibus comprehendi.vt scilicet admittantur ad retractum,cùm etiá nobis sit cú illis cósanguinitas & cognatio.l.& nihil,ff.de ritu nup.vbi scribitur,nihil interesse ex iustis nuptiis cognatio descendat,an nó.Præsertim cú in fauorabili dispositione,cuiusmodi hanc esse nonnulli cótendunt,vt diximus suprà in præfat.nu.56.ex his autẽ,includantur etiá naturales,l. parentes,ff.de in ius voc.& l.Lunius,la ij.§.dante,ff.de leg.ij.cú si.& voluit Bar.in l.quia semper,ff.de in ius voc.& Raph.Fulg.consi.cix.item si qua quæstio,col.penul.versi.& in proposita quæstione:vbi ex hoc respondit naturales comprehendi sub statuto iubente caussas cósanguineorú cópromitti.Et ita in casu nostræ cósuetudinis tenuit Bago.in sua disputatione retractus. & post eum Boe.in consuetud. Bitur.hoc eodem titu.§.j.in fi.nihil tamen in hoc allegantes.

Bastardi an ueniant appellatione consanguineorum.

5 ¶Et si huius rei cardo in hoc verteretur,an appellatione parentú,patrum,matrum,liberorú,filiorum,cósanguineorum,coniunctorú,proximorum,& aliorú id genus sanguinis, generísque, & familiæ nominum veniant naturales,possem hîc in vtranque partẽ multa adducere,quæ vel iustum volumen possent conficere,ex scriptis ab omnibus nostris legum interpretibus in l.ex facto,§.si quis rogatus,ff.ad senatusconsul.Treb.& in l.generaliter,§.vlt.C.de insti.& subst.& in l.vlt.C.de verb.sign.& in c.in præsentia,extrà de probat.& in clem.j.de bapti.Cy.in l.quisquis,in iiij.quæst.C.ad leg.Iul.maiest.Bar.consi. ccxxix.cauetur statuto.Bald.consi.cccxlj.ad euidentiam præmittenda sunt,lib.iij.& consi.cccxviij.matrimonium, in viij.dubio,lib.iiij.Pet. Anch.consi.clxxxvij.apud me.Raph.Fulg.consi.clix.Seius,col.iij.Alex. consi.lx.visa legitimatione,lib.ij.Barb.consi.xxvij.scripsit doctissimus,col.xvij.& iterú xxj.lib.j.& consi.xlj.immortalem,col.vj.& seq.lib.iiij.Vt tamen nó prætermittam,quod priuatim in appellatione parentú tradidit Gul.Cu.in l.paréntes,ff.de in ius voc.& post cú Albert.in secúda parte statutorú,quæst. cxlij.quærit Gul.de Cu.quòd si loquimur de parentibus in iis quæ sunt iuris naturalis tantùm, comprehenduntur ea appellatione naturales tantùm.Si in iis quæ spectant ad Ius ciuile,intelligitur de iustis naturalibus & legitimis.

6 ¶Sed non est opus in illú labyrinthú ingredi, cùm alia via hæc res,de qua tractamus,expediri possit.Nam duabus rationibus nothi isti,id est,nó legitimi,nó admittútur ad húc retractú.Primùm,quia in iis cessat ratio retractus,quæ est(vt iá sæpius diximus,& dicemus plenius infrà in §.xxvj.) vt res maneat in familia,& agnatione. At bastardi (sic enim sæpius hæc verba merè quidem barbara,sed vulgò recepta vsurpo,vt facilius ab omnibus intelligar.quádo & Tullius, si credimus Boethio in cómentariis Topicorú eiusdẽ Tullij,non tá propriis nominibus quàm notioribus nonnúquam vsus sit:& Proculus noster se verbis quibusdá abuti dicat,vt faciliùs intelligeretur:in l.insula,in fine.ff.de acq.re.do.)Bastardi igitur(vt illud resumá)non dicútur esse de familia vel agnatione:vt per Bar.in l.pronútiatio,§.familiæ,ff.de verb.sig Bal.cósi.clxviij. proponitur quòd quidá,col.ij.lib.v.Pau.Cast.consi.clxxviij.super eo verò quod quæritur,post prin.lib.j.cú aliis multis cócord.à me cógestis in tractatu nobilitatis.Sed nec cú illis cognatio est,aut coniunctio,ex parte patris,vt dicit Dy.in quodá suo cósi.inci. in Christi nomine amen. Diligenter considerato,in fine.quem ita refert & sequitur Ange.consi.cccj.in quæstione, in fin.per text.in l.si spurius,ff.vnde cognat.& in §.vlt.in Authentic.quibus modis natu.effi.sui. Secundú,quia ius retractus per omnia sequitur ius successionis,ex nostra consuetudine.infrà eo.ti.§.xj.& xiij.At ex nostra etiá cósuetudine,bastardi no succedunt nec patri nec matri.sup. cósue.nostrarú tit.xix.§.j.qui est omniú huius vol.ccxxviij.Nec de Iure quoque cómuni ab intestato succedút patri.l.humanitatis,C.de nat.liberis,cú simil.Sed nec matri quidẽ,nisi secundùm distinctionem l.si qua illustris,C.ad S.C.Orphi.Ideò nec eis ius retrahendi competit.

Barbara uocabula interdum usurpanda.

Bastardi non sunt de familia & agnatione.

Bastardi an & quomodo succedant.

7 ¶Et id quidẽ expressè tenuit Masue.in tit.de retractu,§.pen.incip.itẽ filij illius,vbi etiam plus dicit,quòd filij legitimi bastardorú non admittútur ad retractum rerú venditarum à cósanguineis ipsorum bastardorum.quod haud dubiè verum est:per textú(licèt non alleget)in l.vlt.& ibi Doct.C.de nat.lib.cú multis cócord.à me collectis in tract. primigeniorú.q.xxxiiij.Et idẽ tenet per omnia Matth.Afflict.in tract.proto.col.xix.ver.item quæro an cósanguineis bastardis,& ver.sed iuxta hoc quæro:vbi & idẽ quoque dicit de filiis legitimis bastardorú & D.Bene. in rep.c.Raynutius in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiam,nu. 715.itẽ quòd inter eos,& seq.extrà de testa.vbi etiam dicit econtrariò patrem matrémque naturales filij bastardi,& eorú consanguineos nó admitti ad retractú rerum venditarum ab ipso bastardo.Et ante hos Ang.cuius nullus horú meminit,consi.cxcj.super puncto,col.iij.versi.descéndo igitur ad secundú,scribit in prohibitione alienationis inconsultis cósanguineis,vt si secus fiat, ius sit ipsis consanguineis rẽ alienatá ad se reuocare,nó vocari bastardos,cú hi sint omni beneficio indigni.Et hoc quoq; in casu nostro tenuit Philip.Dec.consi.cccclxxj.iuridicá,ea ratione,quòd ius cognationis residet tátú in legitimis,ideò nec bastardos cópreh ẽdi in hoc statuto,nec legitimos quoque ex eis.

Ad Retract. nec filios quidẽ legitimos bastardorum admitti.

Si bastardus uẽdit,an ipsius cõsanguinei admittantur ad retractum.

Et

Et nouissimè Ferro.in cōsuet.Burdigal.hoc eo.ti.§.vj.col. pe.& iterū §.x.ver.præterea spurij.

8 ¶Sed hæc velim intelligas,vt si bastardus matri succederet,vt de Iure cōmuni nōnūquā succedit,vt diximus,nec is consuetudine prohiberetur succedere:hoc certè casu putarē & illi ius esse retrahendi rē à matre aut eius cōsanguineis vēditā,per id quod etiā diximus id ius per omnia exæquari iuri succedēdi,iūctis his quæ affatim in simili diximus in rep.l.si vnquā,in verbo, susceperit liberos,nu.51.& id puto verū esse.Et id nūcupatim voluit quisquis is est, qui add.scripsit in Benedict.in d.c.Raynutius,quo loco nuper citauimus,siue idē scriptor fuit,siue alius.& Ferro.in cōsuetu.Burdigal.hoc ti.vbi nuper quoque designauimus.Ex cōsuetudine autē Pictonū,vt diximus,bastardi nec matri quidem succedūt:q. & propè in vniuersa Gallia obseruatur, vt retulit Masue.ti.de suce.ver.item naturalis tātùm.Est autē Parisiensis cōsuetudo ca.clxxxvj. in hæc verba , *qui n'est habile à succeder,comme ung bastard,ne peult uenir à retraict lignagier*. Et eadem omnino est consuetudo Borbonensis,cap.ccccxxxvj.& Niuernensis hoc eodem tit.cap.xxv.

Cùm bastardus succedit, potest retrahere Consuetudines de bastardis.

9 ¶Intellige & secundò,vt licèt bastardi nō admittantur ad retractum rerū venditarum à patre vel matre,cui nō succedit,aut eorum consanguineis:possunt tamē earū,quæ vēditæ sunt à suis ipsorū liberis legitimis,retractū petere:& è diuerso eorū liberi rerū ab ipso patre bastardo vēditarū:& ipsi quoque liberi,& alij ab illo bastardo legitimè descendentes , inter se:vtpote qui sibi quoque inuicē succedunt.Ita enim & in retractu nuncupatim voluit Masue.in d.§.pe.ti.de retractu.& Bene.in d.repe.c.Raynutius,in verbo,& vxorē nomine Adelasiam,nu. 716.de test. Et in eam rem est expressa consuetudo Britonum hoc tit.§.xxvj.eodémque vltimo.

Filij legitimi bastardorū, an admittantur ad retractū. Quid verò è contrario.

10 ¶VERVM QVÆSTIONIS EST,Verùm legitimatus,quem vocāt,id est,restitutus natalibus,admittatur.De qua re possem & hîc multa adducere,quę legitimatos ipsos vel admittūt,vel reiiciunt:quæ plenissimè videre poteris in d.nostra repe.l.si vnquā,in verbo,susceperit liberos,nu.52.sed in dubiū vocatur,& multis seq. Ex quibus vnū tātùm afferā,quod huic loco est appositissimum,scilicet agnationē & familiā(in qua versatur ratio huius retractus,vt nuper diximus)cōseruari per legitimatos:vt nuncupatim voluit Ang.cōs.xvij.Comes Brandisius,col. pen.ver.præterea concludendo.& Sal.in Authen.itē sine legitimis,col.j.C.de nat.lib.& in l. Imperialis,§.sic itaque,C.de nup.Ale.consi.ij.visis codicillis,col.v.versi.ad prædicta bene,li.j. Barba.consi.lxviij.omnipotentem,col.iiij.versi.tertiò facit,& col.seq.versi.item masculus,lib. iiij.vbi & id dicit voluisse Dy.in ti.de suc.ab inte.& Soc.cōsi.lxiij.visis testamento,col.antep. versi.nec dispositio,lib.ij.cum multis alijs concor.à me adductis in d.l.si vnquam,in d.verbo; susceperit liberos,nu.83.& ex hoc postremo,vbi & hoc quoque probauimus.

Legitimati an possint retrahere. Familiā per legitimatos conseruari.

11 ¶Ideóque posset videri huiusmodi legitimatos esse ad hunc retractū admittendos.Qua in re Matth.Afflict.in d.tract.proto.d.ver.itē quæro an cōsanguineis bastardis,cēset expressim eos audiendos esse ad retractū veniētes.& sequitur Arnal.Ferro.d.ti.*de retraict*,§.x.D.autem Bene. in repe.d.c.Raynutius,in verbo,& vxorē nomine Adelasiam,nu.187.incip.præterea non succedit,extrà de testa.in ea est sententia,vt legitimatus,cùm patri tantùm succedat,non etiam cæteris consanguineis,possit vi huius consuetudinis retrahere vendita à patre , non item à cæteris consanguineis.Sed ibi loquitur in legitimato per rescriptum,nam in nu.181.eiusdem glo.scripserat simpliciter legitimatum per matrimonium admitti ad retractum.

12 ¶At Phili.Dec.amplissimum cōs.de hac quæstione edidit,scilicet cōsi.cclxxv. le ij.(nam is numerus typographorū errore est duplicatus)cuius initiū est,in causa quæ Lucæ agitatur,in iij. eodémque vlt.dubio,in quo cōcludit,id beneficiū retrahendi rē,quod à statuto agnatis conceditur,non cōpetere legitimatis:in quā rem multa allegat:sed præcipuum eius fundamētum est, quòd id statutū debet propriè & strictè intelligi:legitimatos autē non propriè dici legitimos. Illum omnino vide,& quæ diximus in repe.l.si vnquam, vbi suprà,atque etiā in nostro tracta. Primogeniorum,in 44.quæst.& ex dictis in eis locis intelliges,quid sit dicendum hîc.Sed his addas,quod à Pau.Cast.respōsum est consi.clxxviij.super eo verò quod quæritur,col.ij.versic. item confirmantur prædicta lib.j.statutum compellens consanguineos ad compromissum, intelligi de legitimis & naturalibus,non etiā de legitimatis;idque generale esse in statutis.quod admodum confirmat sententiam Decij.Et ex his quoque intelliges,an si bastardus legitimatus vendat,sit locus retractui.De quo est expressa consuetudo Auxerrensium siue Altissiodorensium,hoc eo.tit.§.xiij.qui est omnium xl.locum esse.

Si bastardus legitimatus vendat,an sit locus retractui.

13 ¶EX IIS AVTEM quę diximus,apertè datur intelligi,nec alios admitti qui nō succedūt: verbi gratia,si ex statuto mulier nō succedit,ea quoque nō retrahet,vt expressè & in hac specie voluit ipse Bened.in d.c.Raynutius.in verbo,duas habens filias,col.ij.num.4.Nam huiusmodi

Quæstio. An fœmina , quæ ex statuto non

succedit, possit retrahere. Fœmina, quæ non succedit, pro extranea habetur.

filia (vt id etiá addas) táquàm exhæredata, nó est sua, sed extranea. Bar. in l. j. §. sciendú, ff. de suis & leg. Bal. in l. maximum, ad fi. C. de lib. præt. Ro. in l. apud Iulianum, §. idē Iulianus, ff. ad Tre. Alex. qui id scienter declarat, cons. cxxxj. trásmissum est, lib. j. vti etiá facit Ias. consil. cv. Ioána, col. vlt. lib. iiij. & Doct. vbique. Quin & paria sunt nó extare omnino, & extare & nó succedere, l. ij. §. sed si sint sui, & ibi Bar. ff. ad Tertu. & l. j. §. filiú. & ibi. quoque Bar. ff. de bon. pos. cont. tab. & l. j. §. si pater emancipatus, & §. si pater in potestate, & ibi itē Bar. ff. de cóiung. cum emá. li. Gul. Cu. & Bal. in Auth. nouissima, C. de inof. test. & in l. maximum vitium, col. v. versic. item quæro nunquid, C. de lib. præt. vbi & ad hoc alia iura allegat. & idem Bal. in l. in substitutione, per illum tex. ff. de vulg. & pup. Alex. consi. cliij. viso ti. col. iiij. ver. præthereà confirmo, lib. vj.

14 ¶Et id quidē posset videri verú esse, vt scilicet mulier, quæ ex statuto à successione repellitur, à retractu quoque repellatur: si omnino fœmina repellatur, etiam nó extátibus masculis, atque simpliciter & sine dotatione, aliás cóm, si tátúm à masculis repellitur, admittitur ad retractú: ita tamen vt si masculi veniant, ei præferátur, vt in successionibus: vt in simili dicitur inf. e. ti. §. xij. Et similiter si nó nisi dotata repellitur, admitteretur ad retractú quod cósuetudine Lodunési dispositum est, hoc eo. tit. c. v. Si etiam non dotata repellitur, non admittetur. illa enim facit partem cæteris, hæc non facit, ex communiori opinione eorum, quos statim citabimus. & hîc omnino vide quæ scripsimus in d. l. si vnquá, in verbo, susceperit liberos, nu. 101. sed illud hîc quæro, & multis seq. vbi latè disserui, an filia quæ non succedit ex statuto, reuocet donationem ex ea lege, ex quibus etiam intelliges, quid in hoc casu dicendum sit.

Fœmina quæ ex statuto repellitur, an partem faciat cæteris.

15 ¶Quibus tamen addes, quæ tractántur à nostris, Vtrum filia à statuto exclusa, cóputetur in numero liberorum, vt cæteris partem faciat, an verò faciat eorú legitimá augere. De quo per Bar. Bal. Alber. Ang. Imol. & Pau. Cast. in l. planè, la j. §. si duobus, ff. de leg. j. Bal. Albe. Ang. & Rap. Fulg. in l. Papinianus, §. vnde si quis, ff. de inof. test. Bald. in l. qui repudiantis, in additio. eo. titu. & in l. j. §. in primo. col. ij. ver. oppo. dicitur hîc qui non admittitur, & multis seq. & ibi quoque Ang. C. de cad. tol. & eundem Bald. Albe. Imo. Raph. Co. & Pau. Cast. in l. huiusmodi. §. si Titio, le j. ff. de lega. j. & ipsum Bald. in l. j. in vj. quæst. ad fi. & ibi etiam Roma. in iiij. quæstion. C. quando non pet. par. & in Authen. nouissima: in vj. quæst. & seq. & ibi etiam Albert. Ange. Sal. Pau. Cast. col. vlt. versi. item quæritur. Fabia. Gioch. in repe. char. 13. versi. secundò quæritur, & alios recentiores, C. de inoffi. testa. & eund. Bal. consi. lxj. super puncto de computatis, libr. j. & consi. ccccxcviij. factum super quo, col. ij. eodem lib. j. & consi. clvj. clausula codicillaris, col. ij. circa medium, lib. ij. & consi. cccccxc. statuto cauetur quòd filiæ, li. iiij. Albe. in l. si duo, ff. quib. ad libert. perue. non lic. Ang. in d. l. Papinianus, §. quoniam autem quarta, ad fi. & consi. cv. statuto cauetur quòd si aliquis, ad fi. & consi. ccc. punctus talis est statuto ciuitatis. & Rapha. Co. consi. xxxv. in nomine domini amen, stante statuto. Pau. Cast. latè consi. lij. super primo puncto quanta sit, lib. j. & consi. cclxxxvj. quoniam fundamentum, per totum, eodem lib. j. Alexand. qui alios citat, consi. cxcvij. perspectis verbis, col. pen. versi. accedit etiam. libr. vj. Fran. Cur. senior, qui alios quoque allegat, consi. v. Astulphus. Soci. consi. lxxxiiij. visa prædicta, col. vl. ad fin. lib. j. & consi. cl. Dominus &c. & nos introducere, col. xj. versi. postremò hæc conclusio, & alibi sæpe in eo cons. eo. lib. j. & cons. ccxlj. circa primá, col. xv. ver. ad secundum, li. ij. & cós. cclxxxviij. circa primam quæstionem, col. ix. ver. prætereà hanc partē, & iterum col. xij. ver. primú probatur, ibi, hanc etiá partem, lib. ij. & latissimè cons. quod ponitur in lect. ipsius post ti. de excep. cuius initium est, super præmissis, in iij. dubio: vti etiá facit Corne. cons. cxcvij. circa primum, propè per totum, lib. j. & consi. ccciij. plura quæsita, col. ij. versi. deueniendo, cum multis seq. eo. li. j. & consi. cxcix. in hac consultatione, lib. iij. Iason cósi. lxv. assumo, post prin. lib. j. & Guid. Pap. decis. Delphin. ccxcv. an filiusfamilias, & decisio. cccccxcix. item etiam in dicto. & Ant. Rube. consi. cxxij. præsupponitur. Et de hac quoque re loquuntur nonnullæ consuetudines: vt apud Auernos, titu. xij. qui est *des successions*, §. xxxij. & Borbonios. cccx.

Consuetudo de ea re.

16 ¶SED ET EX ISTIS apertè probatur adoptiuos filios, aut patres, aut alios nobis sola adoptione coniunctos non admitti ad retractum: vt qui in hoc regno Franciæ non succedunt, teste Masne. in titu. de proba. versi. item si defunctus. & Benedict. in repeti. c. Raynutius, in verbo. & vxorem nomine Adelasiam, nu. 760. & diximus in repet. d. l. si vnquàm, in verbo susceperit liberos, nume. 22. nec hîc quidem: vbi & alia multa huc pertinentia videre poteris. ‖ Adoptiui filij sunt filij ficti, nec propriè filij adoptiui dicuntur filij, sed fictè: ideò non comprehenduntur in statutis loquentibus de filiis, vt dicit Bal. cons. 24. statuto ciuitatis. lib. j. ‖ Et quia etiam in eis cessat ratio consuetudinis retractus, quæ est ne res exeat de genere. Qua ratione id quod diximus, retractum non habere locum inter adoptiuos tenet expressè Io. Fab. in §. j. col. vlt. versi. & hæc faciunt ad quæstionem, Instit. de acqui. per arro. & idem Bened. vbi suprà, num. 760. & Ferro. in hoc tit. §. vj. col. pen. & iterum §. x. col. j.

Quæstio, An adoptiui admittantur ad retractum. Adoptiui in Frácia nó succedunt.

¶Quibus

17 ¶Quibus & nos accedimus,cùm id ius sit sanguinis,quod ad alios quauis ratione transire non potest:vt latè dicemus infrà eod.tit.§.xxvj.Quamuis contrarium renuerit Gerald.Bago.in sua dispu.retractus,& illum simpliciter retulerit,tanquam securus fuisse videatur,D.Boc.Præses or natissimus in consuetudi.Biturig.in hoc eo.tit.*de retractz*.§.j.in fi.Hic autem pro sua in nos cęteróſque omnes humanitate mihi copiam fecit illius disputationis Bagoilli,quam anxiè diu ac vbique perquisiueram,nusquam tamen reperire potueram,sed is confestim quàm ab eo postu lam per D.Franciscum Caldenetum regium in eadem curia Burdigalæ Senatorem meritissimum,amicum nostrum intimum,ad me humaniter misit.

18 ¶SED VT AD institutum redeam, idem quoque eadem ratione dices de coniunctis cognatione spirituali,quos vulgò patrinos, & matrinos,filiolos, compatres,& commatres vocamus.de quibus & nos multa diximus in d.repet.l.si vnquàm,in eodem verbo, susceperit liberos,nu.21.nec item spirituales,& multis seq.vbi latè videre poteris,quę ad hanc nostram sententiam faciunt:sed illud præcipuè,quòd ipsi sibi inuicem non succedunt:ex sententia Anto.in c. transmissæ,qui filij sunt legi.& Panor.in c.tanta,eo.tit.& aliorum multorum inibi à nobis citatorum.Et id in nostro casu retractus,vt scilicet isti non admittantur ad eum,nuncupatim voluit Bened.in d.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,num.Dcclxiij. & Petrus Rebuf.in clxxvij.priuilegio scholasticorum,pag.eiusdem viij.

Quæst. An spiritualiter coniuncti admittantur ad retractum.

19 ¶PROBATVR ITEM EX superioribus, monachos & alios religiosos, qui ex nostra cõsuetudine non succedũt suprà ti.*de successioni*.qui est omniũ ti.xvij.§.ix.qui est omnium huius vol.ccxix.nõ admitti ad retractum.quod & tradit Bene.in d.c.Raynutius,in d.verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.220.& Chass.in vlt.editione consuet.Burg.hoc eo.tit.§.j.in verbo, *le plus prochain*,in fi.& est in id expressa cõsuetudo Niuernensiũ hoc ti.§.xxv.Quòd si succederēt,vt de Iure cõmuni succedunt,l.Deo nobis,C.de Epis.& cle.cũ simi.posset videri & hos admittendos ad retractũ præsertim cùm iura sanguinis retineant,vt dicit Lapus alle.cix.in quæstione proposita,& alleg.seq.& Panor.in c.ij.ad fi.de postu.& in c.quia nos,de testa.Adeo que etiam iura suitatis.d.l.Deo nobis,§.hoc etiã,& ibi Bal.eol.vlt.C.de Epis.& cle.& voluit etiam Bar.in Auth.si qua mulier,col.ij.ver.cùm autē minuatur,C.de sacros.ecc.Bal.in l.cùm in adoptiuis,C.de adop.& in l.sub cõditione,& ibi Ale.ff.de li.& posth.& in l.apud hostes,col.vi.C. de suis & legi.& in l.nepotes.& ibi quoque Ang.ff.de his qui sunt sui iu.& in l.si proponas,col. j.in addi.ff.de inof.test.& cons.clxxxuj.factum proponitur tale,col.ij.lib.v.& cons.ccccxlviij. Sanctus Franciscus,eo.lib.v.Pe.Anch.in c.de cætero,extrà de restib.Ro.sing.xxxvij.verũ nobi lis.Pau.Cast consi.ccxcuj.Ego Paulus,col.vlt.lib.j.Ang.Are.in §.emãcipati,col.iij.versi.tertiò fallit,Institu.de hære.quæ ab intest.defer.& Ias.in l.qui se patris,col.iij.C.vnde lib.vbi allegat multos alios concord.& in l.Gallus,§.si eius,col.iij.ff.de lib.& posth.& in l.patre furioso,col. pen.ver.intellige tamen,ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& Philip.Deci.in Auth.ingressi,col. ij.ver.noto primò,C.de sacros.eccl.Et hæc sententia vera est,licèt ipse Bal.vt aliâs sæpe sibi cõtrarius contrarium teneat.in l.si ex causa,§.Papinianus,ff.de mino.in vtraque lect.Nisi diceres in eo quoque cessare rationē retractus,ne res exeat de genere:quia quod acquirit monachus. non acquirit generi,sed monasterio.Et de eo possumus dicere, quod de muliere leges dicunt, eum finem esse suæ familiæ.l.pronuntiatio,in fi.ff.de verb.signifi.Et id verius esse credimus.

Quæst. An religiosi admittãtur ad retractum.

Monachi iura sanguinis retinent.

Atque etiam iura suitatis.

20 ¶HINC POTES etiã colligere:vtrũ etiã retrahere possit ecclesia siue monasteriũ,quod quis ingressus est,& ita habetur loco filij,vt plerique existimãt,innixi autoritate Auth.nisi rogati,C.ad Treb.& §.sed hæc præsenti,in Auth.de sanctiss.Epis.& in c.in præsentia,de probat. Nam & si hoc verũ esset,quod negat Bar.in d.Auth.nisi rogati,& in Auth. si qua mulier, C.de sacros.ecc.& alij multi,quos tibi collegimus in d.l.si vnquàm,in verbo,susceperit liberos, nu. 41.sed & sunt:Tamen quia id esset impropriè,& per quandam veluti similitudinē, vt dicit Bal. in l.filium,col.j.ff.de his qui sunt sui iur.& in l.cùm acutissimi,col.j. C.de fideicommis.nec id quidem semper & indiscriminatim,sed ad hunc tantùm finem,vt excludatur substitutus sub ea conditione,si quis decesserit sine liberis,de qua re tantùm loquũtur illi tex.ex sententia ipsius Bal.in d.l.filium,& in d.Auth.si qua mulier,in iij.not.& Panorm.in d.c.in præsentia,col.v.vbi etiam plenissimè recentiores.Et quia etiam cessat ratio retractus,cùm monasterium non sit de genere aut familia venditoris,imò nec sit in familiam ipsius reditura res à monasterio redempta: nemini opinor dubium erit,non esse monasterium admittendum.

Quæst. An ecclesia,siue monasteriũ, quod quis ingressus est,possit retrahere.

Monasterium an sit loco filij, & quomodo.

21 ¶SED DVBIVM EST,vtrùm is qui ingressus est monasteriũ profitēdæ religionis causa,possit ante professionē tacitã vel expressam retrahere,tanquam nondum religiosus,an verò nõ possit,tanquã religiosus,aut pro religioso habitus.Et sanè videtur hic quodãmodo religiosus,licèt non omnino irreuocabiliter:& ita quidē,vt qui in eũ manus violētas iniecerit, peræ-

Quæstio. An ingressus monasterium,ante professionem

possit retrahere.

Nouitius gaudet priuilegio c. si quis suadēte, uide infrà xxx.

què in canonem, si quis suadēte, incurrat, ac si professus esset. c. religioso, §. j. de sen. excō. li. vj. ex quo gl. in c. beneficium, in verbo, cōferendum, col. j. ver. sed nunquid constituto, dicit eū nu gi religiosorum. Ideo glo. in cle. j. in verbo, religiosus, de elect. trahit eum tex. loquentem in religioso, ad nouitium, per tex. ad hoc expressum in c. nullus, eod. tit. lib. vj. Sed & persona ecclesiastica esse censetur, c. duo sunt, xij. q. j. Ideóque necesse est eum cōueniri coram iudice ecclesiastico, non etiam seculari. Host. in c. statuimus, col. ij. in verbo, posse, extrà de regu. Archi. Io. And. Domi. & Philip. Fran. in d. c. religioso. Io. And. in d. c. beneficium, & ibi quoque Domi. & Philip. Fran. & Fed. Senen. consi. xxxi. quæstio talis est, quidam de populo, col. pen. versi. subsequenter quæritur, & iterum col. vlt. versi. veruntamen.

Nouitius corā iudice ecclesiastico conueniē dus.

Nouitij moriētis ante professionē bona monasterio acquiruntur.

Sed uide in nume. 36.

22 ¶Ex quo etiam fonte manat illud, quod à plerisque magna autoritate traditum est, huius nouitij, qui intra annum moritur, ante scilicet professionē, bona acquiri monasterio, non hæredibus sanguinis. nam id voluerunt Iac. Rauen. Pet. à Bel. Perti. & Raynerius Forli. in Auth. ingressi, & ibi quoque Cy. col. j. in ij q. qui id tamen dicit durum esse, C. de sacros. eccle. Bar. qui id tamen relinquit Can. in Authen. si qua mulier, in fin. C. eod. tit. per tex. in c. vlt. extrà de succes. ab intest. . Collect. in c. quanto. col. vlt. versi. sed quid si monachus. de offi. ord. (Ant. in c. in præsentia, col. xiij. versi. quæro an si monachus, & ibi etiam Barb. & Decius de probat. Pet. Ancha. in c. cum causam, extra de elect. & in c. ij. col. j. in v. no. de testam. & consi. lxix. circa donationem, col. iij. versic. sed istud est pulchrum. Nam vt ibi dicit, hic quantum ad possessionem verè translatus est ad religionem, & quę religiosis adhærent, religiosa sunt, l. quæ religiosis, ff. de rei vend. & d. c. religioso. & idem quoque voluit Barb. in cle. j. col. vij. in paruis, versi. & ex istis, de elect. & Io. Lup. qui vnum Petr. Anch. in d. consi. citat. idque sing. dicitur in repe. rub. de donat. inter vir. & vxo. 9. xxxviij. qui est in char. 17. col. j.

Nouitij canonica portio debetur priori ecclesiæ

Nouitius ordinatur ab Episcopo monasterij.

23 ¶Et hinc quoque fit, quod tradit Goff. Doctor antiquus in c. de his, & ibi post eū Hosti. col. vlt. ver. quid si quis, & Io. And. ad fi. extrà de sepult. canonicam huius nouitij portionem, qui decessit ante professionē, non deberi priori ecclesiæ, cuius erat ante ingressum, cū eius desierit esse parochianus per ipsum ingressum. & idem voluit ipse Io. And. in c. relatum, ante finem, eo. ti. & Pe. Anch. in d. c. cùm causam, & d. consi. lxix. & Barb. in d. clem. j. col. vij. ver. & ideò vidi dubitari, de elect. Et quod non absimiliter tradunt Lapus, Pet. Anch. & Phil. Fran. in c. cùm nullus, per tex. ibi iuncta glo. in verbo religiosi, de temp. appel. lib. vj. huiusmodi nouitios posse ordinari ab Episcopo. in cuius diœcesi est monasterium, in quod ingressi sunt, tanquam ex solo ingressu, sine alia professione censeantur esse diœcesani illius Episcopi.

Nouitio beneficium nō confertur, uide infrà xxxvij.

Nouitius non uocatur ad electionem ecclesiæ cuius erat Canonicus, uide etiā xxxix.

24 ¶Et huc pertinent duo dicta illius gl. in c. beneficium, de regula. lib. vj. Primū, nō posse sacerdotium conferri huic nouitio, per dictum c. religioso, & alia quæ ibi allegat. & eā sequuntur Lapus, Pe. Anch. & Domi. ibi. Alterū, hunc non esse necesse vocari ad electionem ecclesiæ, cuius erat Canonicus, per infinitas propè rationes, quas sciētissimè adducit. & eā sequūtur Io. Mon. Io. And. Pau. Eleaz. Ioā. Ligna. Lapus, Domini. & Pet. Anch. ibi, & idem Anch. in d. cons. lxix. Et aliud ipsius glo. dictum in c. ij. in verbo, ingredi, de procurato. lib. vj. quòd nouitius non potest esse procurator non magis quàm professus, per dictum c. religioso, & c. j. de regu. eodem libro & sequuntur Paul. Eleaz. Domin. & Philipp. Franc. ibi. Quibus adde, quòd nec arbiter esse potest, ex sententia ipsius Paul. Eleaz. in disputat. incipient. quæstio de re actori adiudicata. & sequitur Domi. in dicto cap. beneficium, in fin. & ibi quoque Philipp. Franc. colum. iij. versicul. & an ipse. (De quo latissimè Ægidius Bellameta in cap. j. colum. vij. versic. tertiò quæritur, de arbitris.)

Nouitius non potest esse procurator.

Nec arbiter.

Ex statu et habitu præsenti quis iudicandus.

25 ¶Et facit vltra prædicta, quia cùm hic nunc sit in statu & habitu monachali & religioso, debet & nunc secundū eundem statum & habitum iudicari. Itē apud Labeonem, §. si quis virgines, ff. de iniur. & c. si verò, le ij. de sententia excommunicationis cum similibus. nam & secundùm eum debet viuere, c. si cupis, xvj. q. j. vt citat Petr. Ancha. d. cons. lxix. licèt non admodum mihi facere videatur. Sed est bonus tex. in c. recolentes, extrà de statu monachorum, cum dicitur, vt qui similē cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Præsertim verò, cùm ea animi destinatione ingressi sunt (vt credi par est per c. ij. ibi, quod tamen non præsumitur, de regula. lib. vj.) monasterium, vt ibi perpetuò maneant: quæ destinatio pro actu completo, & perfecto haberi debet, licèt fortè aliquo casu aut impedimento interuerti possit. l. cùm quidam, & l. & si non sint, §. infecti, versicu. quid ergo, ff. de aur. & argen. lega. cum aliis multis concord. à me congestis in nostris Legibus connubialibus, in ea quæstione, an consuetudo loquens in vxore, habeat locum in sponsa. Id autem maximè debet procedere in hoc casu, in quo aliàs fauore religionis debet sufficere aliquid inceptum esse, sicut cùm quis pollicetur in opus reipublicæ. l. j. §. cœpisse, ff. de pollicit.

¶Et hæc

16 ¶ Et hæc maxime procedũt, cùm hic nouitius noo moritur, aut nõ exit à monasterio intra annũ probationis: sed ipsum annũ & professioné perficit. Nam hic postremus animus & euentus retrotrahitur ad principiũ, vt sic à primordio tituli posterior formetur euentus. l. j. C. de impo. luc. descrip. lib. x. vbi gl. in verbo, primordiũ, dicit, ex origine cuiuslibet causæ quid statuendũ sit distingui, per multa iura illic allegata, quam in hoc dicit no. ipse Pet. Anch. consi. vij. in q. col. vlt. Et id cuius status pendet ex futuro, debet iudicari secundum euentum. l. lex Cornelia, ff. de vulg. & pup. Ex sequentibus enim colligitur, cuiusmodi animus fuerit in præcedentibus. l. sed Iulianus, §. perinde, ibi, intelligendum ab initio sic accepisse, ff. ad Senatusconsultum Macedonianum, & l. si vxori, §. vlt. & ibi no. ff. de legat. iij. cum aliis multis cõcord. à me collectis in repetitione l. si vnquàm, in verbo, donatione largitus, nu. 257. & id quidem.

Origo & principium inspiciendum.

Animus ex sequentibus æstimandus.

17 ¶ Præterea quando dispositio est concepta à principio sub conditione: quandoque autem purè etiam à principio, sed resoluenda sub futura conditione, vel in diem. Et primo quidem casu nullas quidem vires habet ante conditionem vel diem. l. cedere diem, ff. de verb. sig. cum aliis multis similibus adductis suprà in gl. ij. in verbo, *à uendu*, nu. 21. sed & illud seq. Secundò autem, statim operatur effectum puræ dispositionis, ex doctrina gloss. in l. ij. ff. de in diem addict. cum multis quoque concord. à me collectis infra titu. si q. §. 1j. in glo. j. nu. 74. ex quibus vides. Obligatio autem ingredientis monasterium videtur à principio pura, sed sub cõditione resoluenda, videlicet si non placuerit intra annum vel ante professionem: vt satis probatur ex c. super, extrà de regu. cùm dicitur ad priorem statum redire. & rursum ibi, in eadem veste, in qua venerint, reuertantur, & in c. significatum, ibi, pœnitens à religione recesserit, eo. tit. & in c. statuimus, ibi, ad priorem statum redire. eo. quoque titu. & in c. j. ibi, ad seculum remeare, eo. titu. lib. vj. & sæpe aliàs. Et ita per ea iura voluit Petr. Anch. d. consi. xcvj. & sequitur Philip. Deci. in Auth. ingressi, col. j. C. de sacrosanct. eccle. & consi. cccxxx. conclusio, colũ. vlti. Ex quoque dicit ipse Anch. hos nouitios qui ingressum per professionem expressam vel tacitã confirmauerint, censendos, quantum ad contractus ab eis factos intra tempora probationis, fuisse religiosos: ideóque & solennitates aliásque constitutiones Iuris canonici attendẽdas esse in illis: quicquid sit de iis qui moriuntur vel exeunt ante ea tempora. Sed & Philip. Dec. in illo priore loco dicit ita debere intelligi omnes effectus prouenientes ex ingressu monasterij, scilicet legitimationem, bonorum dedicationem, voti liberationem, dignitatis ecclesiasticæ & nobilitatis priuationem, vt scilicet purè ab initio teneant, sed sub conditione ista resoluantur.

Obligatio ingredientis monasterium, purè sit, an conditionalis, vide in nu. 35.

28 ¶ Sed paululum aduerte lector. Nam hic nouitius interim, scilicet durante probatione, retinet omnia bona sua, & beneficia, vt scribitur & no. in c. quòd à te, extrà de cle. coniug. & in d. cap. beneficium, de regu. lib. vj. nec ea tantùm, in quibus habet ius in re, sed & ea, in quibus ius ad rem solum habet, vt tradit glo. no. ibi, in verbo, conferendum, col. j. versi. sed quid dices, quam sequuntur Archid. Ioan. Mon. Ioannes Andr. Domi. & Philip. Franc. ibi. Nec bona tantùm propria, sed & clientelaria, id est, vt vulgò dicimus, feudalia. Neque enim ea nouitius perdit ante professionem: vt voluerunt Mart. Laud. & Cardi. Alexan. aduersus And. Iser. in c. qui clericus, tit. si de feud. fuerit controuer. Neque enim hic religiosus est, aut censetur eum effectu: vt expressim dicit tex. in d. c. religioso, §. j. de sententia excommunicationis, eod. lib. vj. quod idẽ est, ac si dicatur simpliciter non esse religiosus: nam effectus omnibus in rebus inspiciendus est, l. j. §. hæc autem verba, in fi. ff. quod quisque iuris. & l. si mater, C. de insti. & substi. & verba quoque cum effectu accipienda sunt. d. §. hæc autem verba, in prin. Ex quo sequitur, vt quod effectu caret, & appellatione & nomine careat. l. iiij. §. condemnatum, ff. de re iudi. & c. si homo, & ibi glo. j. xxvij. q. j. cum similibus. Vnde sumptus videtur fuisse vulgaris ille versus, quem ponit glo. in c. admonere, xxxv. q. ij.

Si re priueris, nec nomen habere mereris.

Et quòd non sit verè religiosus, tenet Bart. in l. ij. C. ne sacr. baptis. reit. Sicuti etiam nouitia nõ dicitur monialis. Bal. consi. cxcix. omnia pacta, in fi. lib. v.

Nouitius retinet omnia bona & beneficia.

29 ¶ Ex quibus & illud fit, vt quod religiosis denegatur, scilicet velle & nolle, c. nõ dicatis, xij. q. j. cum similibus, habeant isti nouitij: vt probat tex. in d. c. beneficiũ, ibi, nisi ad id ipsius accedat assensus, & ibi id nuncupatim no. Arch. Petr. Anch. Domi. & Phil. Fran. Atque etiam testamẽti factio, quæ religiosis denegatur. Auth. ingressi, C. de sacr. sanct. eccl. & c. ij. extrà de test. & cap. nolo, xij. q. j. & c. quia ingredientibus. xix. q. j. & ita quidem denegatur, vt nec cõsuetudine quidem aliud induci possit. Bal. in d. Auth. ingressi, col. j. in ij. no. & Maria. Soc. qui id dicit no. cõs. xiij. præsens, col. j. Ea tamen bis nouitiis conceditur, gl. in c. ij. in verbo, indiciis, & ibi Archid. Io. And. Domi. & Phil. Franc. de reg. lib. vj. Inno. Host. Ioan. And. & Collect. in d. c. ij. de testa. & idem Host. in summa, eo. tit. §. quis possit, versi. idem puto. Ioan. Fab. in dicta Auth. ingressi, in princip. Domi. in d. c. beneficium, col. iij. versi. pro ista parte,

Nouitiis velle & nolle nõ tollitur.

Testamẽti factionẽ nouitiis non denegari.

30 *Qui nouitium percuſſerit, an ſit excommunicatus.*

¶ Sed & hac ratione quòd hic nouitius, non ſit religioſus, dicebant Innocen.& Abb. Antiq.in c.ſtatuimus, extrà de reg.eos qui hunc percuſſerint, non incidere in Canonem, ſi quis ſuadente. Quanqoam Hoſt.ibi, col.ij.in verbo, poſſe, contrarium tenet: quia licet (inquit) non ſit religioſus cum effectu, negari tamen non poteſt, quin ſit ſub protectione & veluti tutela eccleſiæ. & ſequitur Ioan.And.ibi, circa medium, in verbo, intra annum.& hæc opinio approbatur in d. c.religioſo, vt diximus in principio huius quæſtio.Et bene facit quod traditum eſt à D. Rota, in clxvj.notab.quòd mulieres, in nouis. Sed id nó adfert præiudicium huic ſententiæ, cùm fateantur, & hunc non eſſe religioſum cum effectu, ſed alia ratione mouentur.

31 *Abbas non abſoluit nouitium à canõe, ſi quis ſuadẽte, in quẽ ante ingreſſum incurrat.*

¶ Sed & ex his fit, vt Abbas non poſsit abſoluere huiuſmodi nouitium, qui ante ingreſſum incurrerat in dictum Canonem, ſi quis ſuadente, quamuis profeſſum poſſet. Ita enim voluit Inn. in c.monachi, extrà de ſenten.excommu.ea ratione quòd hic nondum eſt perſona religioſa.& Ioan. And.in c.cùm illorum, col.ij.io verbo, enormis, eod.tit.& in d.c.religioſo, & ibi quoque Lap.Pet.Anch.Domi.& Phil.Franc.eodem quoque tit.lib.vj.Specu.eodem item titu.§.j. col. vlti.verſi.quid ſi verbero.Hoſt.in ſumma eodem etiam titu.§.poſsit, in fi.& nemo (quod ſciã) contradicit, præter Archid.in d.c.religioſo. Sed quid faciet ſolus aduerſus tot tantóſque milites, quando ne Hercules quidem contra duos, vt eſt in vetere prouerbio.

32 *Nouitij nõ deſinunt eſſe de populo.*

¶ Nec ab his longè diſtat, quod à Ioanne illo Calde.viro (vt dicit Bal.conſi.ccxxvj.igitur, lib. j.) magnæ virtutis & ſcientiæ, traditum eſt in tractatu de eccle.interdict.in ſecundo membro, q.xxvj.quòd huiuſmodi nouitij ante profeſsionem noo deſinunt eſſe de populo, etiam in materia odioſa. Id quod conſtanter ſequitur Fel.ille, qui Recentiores omnes & copia, & iudicio facilè ſuperat, in c.eccleſia ſanctæ Mariæ, col.xxvj.verſi.& de prædictis, extrà de conſtitu. In quo illud ante omnia aduerte, quod dicunt procedere etiam in odioſis, ob id quòd ex cõmuni ſententia io odioſis appellatione populi clerus non contineatur. per c.ſi ſententia, de ſenten. excommu.lib.vj.de quo per Pet.Anch.Inno.& Panor.in cap.j.de præben.lib.vj.& alios citatos à Recentioribus in d.cap.eccleſia. Ex quo intelligis nec hunc nouitium appellatione cleri vllo modo contineri: nec in hoc de quo agimus, inſpiciendum eſſe, ſitne materia odioſa, an fauorabilis. quod multa, quæ dicta ſunt in priori ſententia, ſubuertit.

Nouitium appellatione cleri non uenire.

33 *Ante profeſſionem, an quis dicatur ingreſſus religionem.*

¶ Hanc quoque partem confirmat quod traditum eſt à quibuſdam, vouentem ingredi religionem, non liberari voto per ingreſſum, ſi ante profeſsiooem exeat. Quod & è Theologis voluit Diuus Tho.Aqui.ij.ij.q.clxxxix. De quo & tu vide Domi.poſt alios in cap.qui poſt votum, de regu.lib.vj.vt non omittas Specu.titu.de ſtatu monacho.§.j.verſic.xvij.dum loquitur de eo qui ſe promiſit mooachum facere. Quódque ab aliis ſcriptum eſt, conditiooem, ſi quis intrauerit religionem, noo impleri per ſimplicem ingreſſum ſine profeſsione. Ita enim voluerunt Rapha.Fulgo.Pau.Caſt.Alexand.& Corne.in l.ſi quis hæredem, C.de inſtitu.& ſubſtit. à quibus non longè abeſt Bal.ibi, poſt medium, & voluit etiam Imo.in l.io ſubſtitutione, ff.de vulg. & pupil.ſubſtitu.Feli.& Philip.Deci.in cap.in præſentia, vterque colum.xxv.verſicu. in eadem gloſſ.ibi ita teneat, extrà de proba.cum aliis concordantiis ab vtroque ibi adductis. De quo tamen vide amplius per Iaſon.& Dec.in d.l.ſi quis hæredem, & eundem Deci.d.conſi. cccxxx. columna iij.verſicu.non obſtat quòd filia. Et tex.in cap.quamuis, iuncta glo.in verbo ingredi, & ibi Docto.de procu.lib.vj.

34 ¶ At illam tamen ſententiam hæc ratio defendit, quòd non dicitur quis ingredi religionem ante profeſsionem, Bar.in auth.ſi qua mulier, col.vlt.C.de ſacroſan.eccle.Raph.Fulg.& Alex. in d.l.ſi quis hæredem.& idem Alex.in d.l.in ſubſtitutione, col.vlt.ff.de vulg, & pup.ſubſtitu.& Barb.in d.cle.j.col.vij.verſi.nota ſecundum, de elect.vbi id dicit ſing.& conſi.xxxviij.difficile, col.v.verſi.nec etiam obſtat, lib.iij. Ideo nec quis dicitur monachus ante profeſsionem, gloſ.in d.c.j.in verbo, dedicanda, extrà de religio.domi.& Philip.Franc.in c.j.vterque in j.not. per illum tex.de reg.lib.vj.& eſt optimus tex.in cap.ad Apoſtolicam, ibi, & verè monachus eſt cenſendus, iunctis præcedentibus, extrà eod.tit.& in c.ſi ſeruus ſciente, & ibi not.Domi.poſt principium, liiij.diſtinct.& in c.j.xvij.q.ij.cùm vetatur nouitius fieri monachus ante annum probationis. Ideóque ibi ſatis probatur hunc nouitium interim percipere fructus ſacerdotij.quod & voluit Bartho.Brix.quæſt.lxix.quidam clericus.

Monachus an quis dicatur ante profeſsionem.

35 *Argu.à matrimonio carnali ad ſpirituale.*

¶ Porrò obligatio huius ingreſſus (quicquid de ea te diximus ſuprà, nu.27.prætereà quãdoq;) cõditionalis iam ſtatim ab initio eſſe videtur, ſi ſcilicet placuerit intra annũ probationis: vt uó obſcurè voluit gl.in c.ſtatuimus, in verbo, niſi euidẽter, in duobus locis, extrà de regularib. & apertiſsimè Roffr.Bencu.quæſt.Sab.iiij.Farulfus intrauit monaſteriũ, in j.par.ver.item iſte voluit, Pet.Anc.ſibi in hoc cõtrarius, in d.c.beneficiũ, col.vlt.de reg.li.vj.& rurſum in c.acceſſorium,

rium,col.xiiij.versi.vj.opp.de reg.iur.eod.lib.j.Et id optima ratione probatur,argumentando scilicet à matrimonio carnali ad spirituale:vti argumentatur glo.in l.generali,ff.de ritu nup.& Docto.in cap.illud,extrà de præsumpt.Promissio enim & constitutio dotis habet tacitam conditionem,si matrimonium sequatur.l.stipulationem,& l.dotis promissio,ff.de iure dot.cum similibus à me latè congestis infrà,titu.seq.§.ij.numero 53.ad octauum,& seq.Ergo & hîc debet intelligi conditio,si sequatur professio.

36 ¶ Hácque ratione & aliis multis tenet ipse Petr.Anch.in d.c.beneficium, contra id quod suprà diximus,ex eodem & aliis,bona nouitij mortui ante professioné acquiri monasterio; imò (inquit) acquiruntur hæredibus sanguinis, idémque dicit se in publica disputatione Paduæ tenuisse: & idem quoque alia disputatione voluisse Guid.Fulg.In qua etiam sententia fuit Imo. in d.c.in præsentia,& ibi quoque Panor.col.antepen.versi.item est dubium,& Barb.sibi contrarius ibi in addi.ipsius.& Per.Pan.Parisi.nu.186.& seq.& ipse Imo.in c.ij. & ibi item Barb. col.j.& sequen.extrà,de testamen. { Aegid.Bellamer.in d.c.quantò,col.penul.versi. sed quid si monachus.de offic.ord. } Raph.Fulg.in dicta Authen.si qua mulier,col.vlt.& ibi quoque Ias. col.item vlt.C.de sacrosanct.eccle.Philip.Fran.in d.c.beneficium,colum.ij.versic. & pro declaratione.& Benedict.Cap.consil.cxlv.punctus quidam iuuenis, circa medium.& non obscurè etiam videtur voluisse Ioan.Fab.in d.Authen.ingressi,in princip. {& ante hos Archid. in c. cùm quis. de sepul.lib.6. } Et bene facit,quod in simili traditur à Roffr.Bene.vbi suprà,& Bartho.Brix.q.domi.xviij.quidam inuita vxore,de eo qui intrauit monasterium inuita vxore, quæ postea illum reuocat,vt et bona sint restituenda.

37 ¶ Sed & contra id,quod suprà in contraria parte diximus,nouitium Canonicum nó esse vocādum ad impendentem electionem Prælati,tenuit simpliciter Archi. in d.c.beneficium. Quin omnes citati pro alia parte intelligunt illud procedere in electione , quæ inte collegij ad eum pertinet,non quæ proprio ac singulari,vt in patrono.Vti etiam contra illud,quod & in priori parte dictum est,nouitio non posse conferri beneficium,tenet Philip.Fran.in d.c. beneficium, col.ij.hac ratione,quòd hic consentire potest,vt ibi scribitur,& suprà,quoque diximus. Potest item redire ad seculum.c.statuimus,eo.tit.& suprà item dictum est.Imò verò (vt subdit) consentiendo & beneficium acceptando videtur ipse religioni renuntiare,sicut & econuerso, arg. c.j.extrà de reg.iur.& facit (inquit) quod no.in clemen.gratiæ,de rescrip.

Nouitij status in pendenti.

38 ¶ Quid igitur hîc dicendum est in casu nostro?Et certè negari non potest,& etiam omnes fatentur hunc esse in statu dubio,& pendenti,præsertim quantùm ad ea iura,quæ illi ad rem cōpetunt.per l.j.§.si pendeat,ff.ad S.C.Macedo.& ita inter cæteros voluerunt Archid. & Ioan. And.in d.c.beneficium.& simpliciter Petr.Anch.ibi,per tex.in simili,in c.fraternitatis,de frig. & malefi.& in c.si fortè,de elect.lib.vj.& idem Anch.d.consil.lxix. per d.l.lex Cornelia. ff.de vulg.& pup.Quibus & illud addes,aliàs in pendenti esse,an quid acquiri debeat.l.seruus, §. j. ibi,in pendenti est,cui proprietatem acquirat,ff.de acqui.rer.domi.& l.qui res suas,§.rem autem,ibi,& vtique,cuius fuerit,euentus declarat.ff.de solutionibus,cum aliis multis similibus, quæ videbis infrà,in fine huius tituli,in iij.quæstio.versic.quibus adde.Sicuti etiam in pendenti est,vtrùm quid valeat,nécne:per id quod traditum est ab Alber.Bar.& Ange. in l.si sic legatum,§.vlti.per tex.ibi,in verbo,proinde,ff. de legat.j.cessionem actionis quæ competit minori ad fundum vel pecuniam factam ab ipso minore sine decreto iudicis,pendêre ex euentu solutionis. Nam si debitor soluat fundum,nō valebit:si pecuniam,valebit.De quo & nos latè quoque dicemus in d.fi.huius tit.nume.22.& hoc admodum.

Decisio princ. quæstionis.

39 ¶ Quod autem pendet,non est pro eo quasi sit:vt dicit tex.in l.is damnum,§.quod pendet, ff. de reg.iur.propterea hic nouitius nondum est monachus,aut etiam non monachus : sed pendet status illius.Si igitur postea professioné faciat,non valebit retractus interim factus : quia res acquireretur monasterio,cōtra rationem & mentem cōsuetudinis. Si redeat,valebit. Cautione igitur res hæc expedienda est,vt scilicet caueat hic nouitius retrahens rem se restiturū emptori,si professionem faceret,vt in simili dicitur in l.cùm socij,ff.com. diuid. & si.adductis infrà eo.§.glo.xviij.in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, numero 44. pro quibus , & sequen. Sed quia ex nostra consuetudine,& ea quidem propè generali in hoc regno,bona ingredientis monasterium non acquirantur monasterio,sed hæredibus sanguinis,nihil video, quod impediat nouitium retrahere.nam vel sibi acquirit,si redeat:vel proximioribus,si non redeat. Et ita res semper in familia manebit.

Professioné nō retrotrahi ad

40 ¶ Nec omiserim tamen,quod scienter responsum est à Pau.Cast.cōsi.cccc xxij.cùm statutum, col.ij.versi.tertiò principaliter,lib.j.professioné nō retrotrahi ad tēpus probationis.quod dicit probari

tempus probationis.
Nouitiū habere pro laico.

probari ex d.c.beneficium,de regular.lib.vj.vbi beneficium nouitij alteri non potest conferri,nec valet ipso iure collatio,nec confirmatur si sequatur professio.Nam si professio (inquit) retrotraheretur,huiusmodi collatio pendêret à futuro euentu,& secuta professione confirmaretur.l.proinde.ff.si cer.peta.Ideò autem non confirmatur,quia non retrotrahitur.l.si à Titio, ff.de rei vendica.& l.apud Celsum,§.si à Titio,ff.de do.ma.& met.excep.Ex hócq; dicit,donationem factá nouitio non aliter valere,quàm si obseruata fuerit solénitas statuti laicorú , quáuis religiosi & aliæ personæ nó subsint huic statuto,debet enim attendi status temporis donationis,qui certus est:nó futurus,qui erat incertus,vt qui poterat nó profiteri.l.statuliberi à cæteris,in prin.ff.de statulibe.& l.si ex duobus,§.idem Marcellus,ff.de in diem addict. At tempore donationis nondum erat religiosus,sed secularis,per d.c.religioso,§.vlt. de senten. excó. lib.vj.Igitur iudicandum est de hac donatione ac si facta sit seculari,non autem religioso siue monasterio.l.sub conditione,ff.de asig.liber.& not.per Bart.in l.Iulianus verum debitorem, ad fi.ff.de condi.indeb.Hæc propemodum Paulus Castrensis.

41 *Quæstio, An clericus secularis admittatur ad retractum.*

¶SED CONSEQVENTER quæro,quid de clerico seculari?an admittetur tanquá cósanguineus venditoris?quod mihi indubitatú videtur:quádo eius rei sit text. expressus in c. cóstitutus,de in integ.resti.vbi Petr.Ancha.in septimo nota.& Pan.in quinto no. id annotátinferéq; ipse Panor.ex eo,clericos vti posse statuto vel cósuetudine laicorú merè fauorabili, & generali.De quo etiá dicit esse bonú tex.in c.dilecti,de fo.cóp.Et idipsum quoq; voluit idem Pan.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.vlt.& ibi Fel.in vij.iterúmque in viij.q.de cósti. & ipse Panor.in c.ex literis,post prin.de vita & hone.cleri.Lapus alleg.c.j.in ciuitate Florentiæ, col. v. versi.quod autem Bal.in l.j.col.vij.versi.sed hîc vlterius quæritur,C.de sum. Tri. Ant.in cap. quæ in ecclesiarum,de consti.& in c.quod clericus,col.pen.de for.compet.Raph.Com. consil. xlj. in nomine,&c.ad primú,in fi.Domi.in c.vlt.in prin.col.vlt.de offi.deleg.lib.vj.Card.Flor. in c.perpendimus,in ij.q.ad fi.iterúmque in viij.q.extrà de senten.excom.Alex.consi.cexj.ponderatis his omnibus,col.penul.lib.ij.& consi.seq.visa facti narratione,colú.j. Matthæ. Afflict. qui de hac nostra consuetudine loquitur in tract.protomixeos,col.xij.versic.item quæro an si clericus Phil.Deci.consi.cxiiij.cuius superscriptio incipit,quando clerici,col.ij. versi. sed tamé his.& idem loquens quoque priuatim de hac nostra consuetudine,consi.cclxxxij.viso puncto, col.iij.versi.vltimò quæritur:vbi etiam ostendit id procedere,si statutum nuncupatim loqueretur de clericis,ex multorum sententia,quos inibi citat,vt videre poteris:neque enim opus est hîc diutius immorari,cum habeamus textum expressum:& quia etiam nostra consuetudo cómunis est laicorum & clericorum,vt dicemus posteà latiùs in verbo, *l'acheptear* , post principium,vbi tractamus,an è contrario si clericus emerit,teneatur ex huiusmodi cósuetudine rem cedere cósanguineo véditoris volentis retrahere.Si tamen scire vis alios multos in hac,quá diximus,generali sentétia cócordátes,vide in nostro tractatu Primogeniorú q.xliiij.in qua abúdè disseruimus,vtrú primogenitus clericus possit vti iure primogenituræ delato à statuto.

42 *An statutū possit arcere clericos à retractu. Valet statutū, ne clerici gaudeant beneficijs statutorū.*

¶SED CIRCA ID dubium est,an statutú de retractu possit excludere ipsos clericos à beneficio ipsius retractus,statuendo scilicet expressè,ne eo vti possint.& id quidem verum est, quia valet statutú,ne clerici gaudeant beneficiis statutorum.Bal.in l.si quis curialis , per illum tex.in pen.no.C.de Episc.& cleri.vbi dicit,& Raph.Fulg.post eum,ꝙ licet statutum laicorum non possit clericis auferre ius commune,tamen protectionem & beneficium ipsius statuti auferre potest.& rursum idem Bal.in l.de quibus,col.viij.versi.sextò quæritur an clerici , & ibi quoque Iason,col.ij.versi.sed pulchrum dubium est,ff.de legi.vbi dicunt,quòd statutum laicorum potest excipere,siue reiicere clericos à beneficiis ipsius statutis:quia hoc nó est contra ecclesiasticam libertatem.qui enim impedit beneficium,non facit iniuriam,vt est bonus tex.(licet non allegent) in l.iniuriarum,§.si quis de honoribus,ff.de iniur.& idem Bald.post Iac. Butrig.in Auth.cassa,col.j.versi.tertiò quæro.& ibi quoque Sal.in quinta,iterúmque in decima quæstione.Fulg.& Pau.Castren.circa medium,C.de sacrosanct.eccle.Idem Bal.consi.cclxj. licet statutum,lib.iij.quod repetitur consilio cclxx.eodem libro.Petrus Ancha.in repeti. cap.j. in xj.quæstione,princip.versicu.in hac præallegata,quæ est in 33.char.col. vlti. in paruis , extrà de constitutionibus.Panormitanus in repetitione cap. ecclesia sancti Mart.colum. xiij. versiculo quintò quæritur.& ibi Philip.Deci.col.xix.versiculo tertiò Abbas infert, de constitutio. Corne.consilio lxj.licet videatur,colum.ij.versiculo & huiusmodi statuta,libro quarto.Alexá. in l.nolle,circa medium,ff.de acquiren.hæredi.& in l.filiusfamilias,§.Diui,col. quinta , versiculo,item inquantum,ff.de legatis primo,& consilio ccx.statutis, columna quarta , versiculo tamen alia ratione.& multis sequentibus lib.ij.& consi.cxj.videretur,col.iij. versic. ad prædicta,libro septimo:vbi dicit hanc esse communem conclusionem Doct.vbique,& consi.cxv.visa scriptura,columna penultima,versi.& si diceretur,eodem libro vij.Barb.consi.xij. scribitur apud Prophetam,col.vlt.libro primo. Socin. in l.ij.colum.iij.versiculo & ista etiam,ff.de his quæ pos.

quæ pœ.no.& consi.xcvij.abundè,col.vlt.versi.nec puto,lib.j.& consi.cxxij.præstantissime Doctor,col.vlt.versi.& ad illud,eo.lib.j.vbi declarat,quomodo id intelligatur.Deci.consi.lxxxiij. in causa accusationis,col.pen.versi.sextò respondetur.& d.consi.cxiiij.col.j.& d.consi.cclxxv. le ij. (nam vt iam sæpius diximus,is numerus duplicatus est) incip.in causa quæ Lucæ, col. iij. versi.capio secundum dubium:vbi expressim loquitur de casu nostri retractus, iterúmque in addi.eiusdem consi.col.ij.versi secundum etiam principale.& Catel.Cot.memor. clerici ligantur,versi.& ideo in proposito.& Fran.Ripa.lib.j.respon.c.iiij.mater,nume.3.

43 ¶ Et id quidem minimè dubium est,si sit eadem constitutione cautum, ne scilicet clerici gaudeant priuilegio eius constitutionis.Nam si primùm simpliciter facta fuisset constitutio quæpiam in fauorē clericorum,dubium est non modicum,an postea reuocari posset, propter text. in l.priuilegia,vbi per Bart.C.de sacro.eccle.& in c.ad Apostolicam,de simo.& in c.nouit,vbi Inno.& alij,extrà de iudi.& in c.vlt.extrà de reb.eccle.non alie.& per Sal.in Auth.cassa,col.ij. versi.quæro quintò,eo.tit.& Domi.in c.j.col.iiij.versi.oppo.vltimò,de consti.lib.vj.Alexā.latè d.consi.ccx.statutis,col.iij.& v.lib.ij.& Soci.consi.ccxlj.circa primam difficultatē,col.ij.vers. circa ij.& multis seq.lib.ij.& latè Fel.in d.c.ecclesia sanctę Mariæ,col.xxxix.vers.duodecimò. & Alciat.in trac.præsumptionum regula iij.præsumptione xxxiij.nume.4.

An autem possit statutum semel factum in fauorē clericorum reuocari.

44 ¶ ET VT REDEAMVS ad eos,qui non succedunt:quæri potest, an ingratus aduersus patrem,possit retrahere rem ab eo venditam.Et idem quæri potest de alio consanguineo venditoris.D.Bened.in d.repetitione,c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens, le ij.nu.27.negat hunc filium admittendum,arg.c.j.§.quæsitum,tit.de capi.qui curi.vēdi.& c. j.§.insuper,tit.de prohibita feudi alienatione,per Federicum.vbi (vt ipse dicit) si filius ipsius vasalli dominum offenderit,deinde vasallus feudum extraneo vendiderit,iste filius, qui si feudum habuisset,fuisset ob eā offensam eo priuatus,si velit iure proximitatis oblato pretio illud retrahere,non admittetur,nisi dominus offensam remisisset. Verùm illi tex.hoc nō dicunt,sed illud,q̃ filius vasalli,qui dominum viuente patre offenderit,eo mortuo non succedit in feudo. quod quantum hic faciat,cæteri diiudicent. Sed si quid facit,vide Bal.in d.§.insuper, & glo.in c.j.§.& quia vidimus,in verbo,frater,tit.de his qui feudum dare possunt.

Quæstio, An ingratus admittatur ad retractum.

45 ¶ Et sanè si pater,qui rem vendidit,filium ob ingratitudinem iustè exhæredauit, fortasse dici posset,nec hunc qui posteà vult retrahere,esse admittendum,cùm patri non succedat, per ea quæ iam suprà diximus:licet aliàs filius etiam hæres patris admittatur ad retractum rei à patre mortuo venditæ:vt latè dicemus in glo.sequenti,nume.47.verùm quærimus. Quòd si non est exhæredatus,aut aliàs tanquam indignus ab hæreditate ipsius repulsus, quod aliquando fit citra ingratitudinem,vt videre licet ex tit.C.de his quibus vt indig.non video quid illi opponi possit,ne admittatur:vt de eo diximus,qui non mala mente parentis est exhæredatus: nam nec is à iure patronatus repellitur.l.si patronus testamento,§.si quis nō mala,ff.de bon. libert. & voluit Bar.in l.vt iurisiurādi,§.si liberi,col.vlt.ff.de ope.libert.& cōsi.lv.dominus Amatus, post medium,& consi.lx.quæstio ista,in ij.dubio.nec etiam à feudo,vt tradit Iac.Ardi. titu. de succes.feudi,sub rubricella,an filius succedat in feudo,§.item quæritur si exhæredatus filius.& Odoff.in sum.titu.qui feudum dare pos.& tit.de success.feud.in princ.And.Iser. in cap.j. eod. titu.Mart.Laud.in cap.j.§.& quia vidimus,col.ij.versicu.quartò circa eandem, & ibi quoque Iaco.Alua.colum.penul.versicu.quæro ab extra.& Cardi.Alexan.colum.v.versi.circa eandem regulam quæro,titu.qui feudum dare pos.Iaco.à S.Georg.in tract.feud. in verbo, præsentes, col.ij.versic.quæro subsequenter.& Franc.Curt.Iunior in eodem tract.iij.quæst.in princip.iij. partis.Præsertim si hic ipso iure non est priuatus:secundùm ea,quæ latè diximus in repetitione l.si vnquàm,in verbo, reuertatur,nume.288.incip.cccliiij. vigesimumnonum, cùm quis, & sequent. Et idem si non iustè sit à patre exhæredatus,vt in simi.dicitur in §.soluto, in Authen. de nupt.& de feudo tradit Ange.ibi.& P.Ferra.titu.for.libelli, quo agitur ad reuoc. feud. in verbo,nec superstitibus,col.iij.versic.septimò excluditur.& Pau.Parisi.consil.j. visa facti narratione,col.j.nume.7.lib.j.& omnes quos suprà proximè citauimus. Et hæc quidem omnino vera esse censemus,licet D.Ferronus in commentariis,quos eleganter simul & scienter edidit in consuetud.Burdigal.simpliciter tenuit exhæredatos non arceri à retractu,hoc eo.tit.§. x. & iterum §.xvj. {An autem appellatione filiorum veniant exhæredati,vide Rom. in l.multi. quá legit cum l.filij.ff.de liber.& posthu.& in l.cùm in testamento.§.qui tres. quam legit cùm l.si quis ita scripserit.ff.de hæred.institu.}

Quid de exhæredato.

46 ¶ Porrò exhæredatus ipse à patre,posset venire ad retractū rerū ab aliis suis cōsanguineis venditarum,tum per tex.in l.si ex patronis,§.Iulianus,ff.de bon.libe.tum quia patris exhæredatio eū non facit alienū à genere,id est,nō facit,quin sit eius generis & sanguinis.Hæc enim iura à

patre

patre tolli non possunt. Lius autem, ff. de pact. & l. cum, ff. de interd. & releg. & l. iura sanguinis, ff. de reg. iur. & l. filiusfamilias, §. cùm pater, ff. de lega. prioo. vbi filius exhæredatus potest reuocare rem prohibitam alienari extra familiam. & l. abdicatio, C. de patria potesta. quæ priuatim loquitur de abdicatiooe, quæ ipsa exhæredatio est, aut vt nõnullis placet, aliquid maius exhæredatione, & eam tamen semper continens. De quo tu omnino vide Alciatum in libro Dispunctioonum ij. cap. xxvüj. Et facit etiam textus in l. vel quæ, in principio, versiculo exhæredatis, iuncta l. familiaria, quæ proximè illã præcedit, ff. de religio. & sump. funer. Nam in posteriori l. scribitur, familiaria sepulcra dici, quæ quis sibi familiæq́ue suæ constituit. In priore autem traditur ad ius cõecdi exhæredatis, humanitatis gratia: nisi specialiter testator iusto odio commotus eos vetuerit. Ex quo intelliges exhæredatos non iis priuari, quæ sunt familiæ. Facit item tex. io l. si quis fuit hæres, eod. titu. vbi id scribitur, si qois fuit hæres, deinde ablata sit ei hæreditas quasi indigno, magis est, vt penes eum iura sepulcrorum maneant. & l. pro hærede, §. si quid tamen, ff. de acqui. hæred.

47 *Exhæredatus in feudis succedit.*

¶ Nam & aliàs exhæredatus à patre, succedit aliis consanguineis, vt qui propter exhæredationem ooo desinat esse consanguineus. l. j. §. post suos, ff. de suis & legi. nec id tantùm in cæteris rebus, sed & in feudo quoque, vt nuncupatim voluerunt Iacob. Ardi. & Iaco. Aluar. & Iacob. à sancto Georgio, & Franc. Curt. Iunior in locis suprà in duobus ab hinc versi. alleg. Et horum est optima ratio. nam hæreditas, siue ius succedendi omnino discretum est à cognatione, adeòque à filiatione, Bar. in l. is potest, col. ij. versi. est & aliud, & ibi quoque Pau. Cast. Franc. Areti Ias. & alij. recentiores, ff. de acqui. hæred. cum multis concord. à me traditis in repet. l. si vnquã, in verbo, donatione largitus, nu. 259. nec id quidem, C. de reuo. dona. quãquàm glos. à nemine, quem legimus (nisi me fallit memoria) memorata vtrunque confundit io l. j. §. j. in verbo, cognationis, ff. de iur. & fact. igno. dum illic interpretatur iura cognationis pro cognatione ipsa.

48 *Exhæredatus ueniens ad retractũ ex persona exhæredãtis, an ad retractũ admittatur.*

¶ Et hæc quidẽ vera sunt in casu nostro, nisi si fortè hic exhæredatus à patre aliter admitti non posset, quàm si veniret ex persona patris exhæredantis: verbi gratia, si alius proximior eũ excluderet cessante repræsentatiooe patris: quia cùm tũc nõ possit venire ex persona aut repræsentatione illius, qui eũ exhæredauit, nihil video, quin à ꝓximiore excludatur. & id quoq; probatur ex d. l. si ex patronis, §. Iulia, vers. quod si ab auo, ff. de ope. liber. Nec tamẽ interim omittemus, quod Io. Crot. in repe. l. filiusfamilias. §. Diui, col. pen. vers. nonò quæritur, ff. de leg. j. tradit excellẽtes doct. Bononiæ, cũ testator quispiã vetuisset hæredes quædã bona alienare, & si alienarẽt, eadẽ ad suos descẽdẽtes ꝓuenire: & vnus filiorũ eiusdẽ testatoris vnũ ex filiis suis ex iusta causa exhæredasset, & alterũ instituisset: respõdisse, illũ ita exhæredatũ non admitti ad ea bona alienata, qbusdã rationibus, quas illic affert Crotus, q se dicit eorũ cõsilio subscripsisse, aliis tamẽ rõnibus, quas & ibi ipse adducit: nec vllã tamẽ facit mẽtionẽ eorũ, quę sup. diximus.

49 *Quæstio, An admittatur ad retractum, qui atroces iniurias uenditori intulerit.*

¶ Nec item omiserim ex constitutione protomixeos edita à Federico, cõsanguineos qui atroces iniurias vel manus impias in vẽditorẽ intulerint, aut aliis modis inibi declarat, eum læserint, non esse admittendos ad retractum rei ab eo venditæ. Hincq́oe occasione sumpta Matth. Afflict. in cõmentariis eius constit. in verbo, licet enim suprà diximus, col. j. & ij. moltas quæstiones adscribit, & inter cæteras, vtrũ id procedat, si patri veoditoris huiusmodi iniuriæ illatæ sunt, qoi viuens conquestus nõ fuit. Et è cootrariò, an & hæredes eius qui eas intulit, excludantur. Cui adde in vtroque, quæ nos scripsimus io repe. l. si vnquã, io verbo, susceperit liberos, nn. 215. ad quod item, & duob. seq. Et quantum ad secundum membrum, vide quæ in simili scribit Bal. in c. j. §. hoc quoque, col. iij, versi. consueuit quæri, & iterum col. vlt. versi. tertio casu, & ibi quoque alij, tit. de succes. feud. & in c. j. tit. si vasal. feud. priue. cui deferatur.

50 *Quid de eo, qui sponte se hæreditate abstinuit.*

¶ Illud autem planum est, si filius sponte sua paterna hæreditate se abstinuerit, non propterea amittit ius retractus io rebus etiam à patre venditis, argumento l. filij, in prin. ff. de iure patro. vbi filij hæreditate paterna abstioentes, ius patronatus quod habent in libertis paternis, non amittunt. & id ouncupatim in specie oostri retractus voluit D. Ferronus in consuetudines Burdigalenses hoc eod. tit. de retractu, §. x. arg. d. l. filij. Id qood admodum confirmat, quod suprà diximus de filio non mala mente exhæredato.

51 ¶ HACTENVS DIXIMVS de consanguineis, qui non succedunt rerum vẽditoribus, aut aliis eiusdem familiæ, & quibusdam eius rei appendicibus. Cæteri autem quæ personas ipsorum consanguineorum respiciunt, quæ & ipsa plurima sunt in glossam proximè sequentem reiicimus. Cuius rei te, Lector amantissime, admonere hîc ideo voluimus, ne cum superiora omnia legeris, fortè aliquod dubium conquirens, quod ad ipsos consanguineos pertineat, existimes nil aliud superesse, abeásque minimè contentus.

O v

1 ITA QVOQVE vulgò cõsanguineum vocamus, tãquàm linearium dicas, à linea, more Gallis peculiari, qui in huiuscemodi vocibus, g, literã in lingua sua vernacula addunt, vt linea, *ligne*: vinea, *vigne*: tinea, *tigne*: aranea, *aragne*: Britannia, *Bretaigne*: Auernia, *Auuergne*, Alemania, *Alemaigne*. Hæc autem pronuntiatio *lignagier* à linea fit, vt iam diximus, veluti qui sit eiusdem lineæ, id est progeniei, siue consanguinitatis. Nam ea dictio, (linea), vt propriè significat filum illud, quo fabri materiarij vtuntur ad signandam materiam, quoniam ex lino fiat: hincque trahitur ad omne filum ac funiculum, qui ex lino aut alia re simili fieri solet, vt in l. inter eos, ff. de acq. rer. domi. Nam & lino pro funiculo vsus est {Cicero 3. in Catilinam inuectiua, Tabellas proferri iussimus, quæ à quoquam dicebantur datæ. Primùm ostendimus Cethego, signum cognouit: nos linum incidimus, legimus. Et Cornelius Celsus li. 7. c. 14. A quibusdam tumor ad imum acu traiectatur, duo lino ducentes, deinde vtriusque lini duobus capitibus diuersæ partes astringũtur. Atque etiam lino in eodem significatu vsus est} Vitruuius, lib. iij. c. item iiij. & libr. v. c. ij. & libr. vj. c. ix. & lib. ix. c. item ix. & Plinius lib. xxxij. c. ij. Et inde linea margaritarum, in l. lineam, ff. ad leg. Falc. & l. vlt. §. vlt. ff. de aur. & argen. lega. & l. si quis vxori, §. si linea, ff. de furtis. & hinc dicimus vti margaritis pertusis in linea. l. si seruus, §. si cùm maritus: vbi Budæus, ff. ad leg. Aquil. Sed & à nostris quoque iureconsultis trahitur ad cognationem gradus, seriémque ac ordinem & limites, vt in l. Stemmata, ff. de gradi. affi. vbi ita scribitur: Stemmata cognationum directo limite in duas lineas separantur: quarum altera superior est, altera inferior. Ex superiore verò & secũdo gradu transuersæ lineæ pendent &c. & in l. iurisconsultus, §. sed & ex lateribus, eod. tit. & l. si quis prioris, §. in illo, ibi, ex materna linea, C. de secundis nuptiis, & l. vacantia, C. de bon. vacan. lib. x. vbi dicitur, sanguinis linea. & c. veniens, ibi, linea consanguinitatis, extrà de sponsal. & cap. j. §. contra filios, de schisma. lib. vj. In qua etiam significatione posuit Statius lib. Syluarum iij. Syl. iij.

Lineàrius. *Linea.* *Linum.* *Linea margaritarum.*

Non tibi clara quidem, senior placidissime, gentis
Linea, nec proauis demissum stemma, sed ingens, &c.

{Et Plinius lib. 35. c. 2. Stemmata verò lineis discernebant ad pictas imagines.}

2 ¶Scribit autem Ioan. And. in commentariis in arborem consanguinitatis, lineam hac in re dici collectionem personarũ ab eodem stipite descendentiũ gradus continentẽ, numerósque distinguentem. quod & post eũ tradit Signo. cõs. xciij. factũ sic se habet, quidã nomine. & Bal. siue is sit Sal. inter consi. ipsius Bal. cõs. cccxxiiij. in quæstione quæ vertitur in ciuitate Tergesti, col. iij. ver. secundò quotupliciter, lib. iij. quod consi. repetitur inter consi. Pe. Anc. cõsi. xcv. eodem initio, & Barb. in rep. l. cùm acutissimi, col. iiij. ver. quid si testator dixit, quandiu de linea mea erunt. C. de fideicõ. & Card. Alex. in arbore consanguinitatis, col. j. ver. linea verò est. & iterum col. v. ver. in ea gl. in linea. & Philip. Dec. consi. ccclxv. viso consi. col. ij. versi. & vlterius, {Matth. Afflict. in c. j. §. dummodo. in 3. no. ti. de nat. succes. feud.} & ante hos omnes Host. in summa, ti. de consang. & affin. §. quid de linea.

3 ¶Si autem alia quædam scire vis de linea, cõperies apud multos ex illis quos citauimus, & prætereà Bal. consi. cccxxj. testamento cauetur, lib. j. & cons. cccxxxix. quæritur vtrùm de linea, lib. iij. Pau. Cast. in l. maritus, col. vlt. C. de procu. & consi. cxj. visis & ponderatis, col. vlt. li. j. Raph. Co. consi. ij. proponitur, col. j. Soc. consi. xxxiij. circa præsentem col. iiij. li. iij. Phil. Dec. in l. ij. in prin. C. de succes. edict. & cons. ccclxxix. requisitus, col. j. ver. sed capio aliud. & iterum ver. non obst. quod suprà, & multis seq. Quis autem dicatur de linea paterna & materna, videbis apud Barto. consi. x. viso statuto communis Tuderti.

4 ¶HIC IGITVR nostra consuetudo, (vt id tandem repetã), eos vocat *lignagiers*, qui sunt cõsanguinei, id est, sese sanguine cõtingunt, ac veluti eiusdem sunt sanguinis. Nam & hîc & vbiq; in hoc tractatu (ne quis erret) voco consanguineos, non vt ius ciuile intelligit, id est fratres tantùm eodem patre genitos, l. j. §. cõsanguineos, in prin. & §. j. ff. de suis & legi. & §. j. vers. itaque, instit. de legi. ag. succes. & in Authen. de consang. & vteri. fratri. in rub. & nigro post prin. Græci hos ὁμοπατρίους vocant, vt vterinos ὁμομητρίους. Et in hac significatione consanguineum accepisse videtur Virgilius, cum scribit lib. vj. Aeneidos: *Consanguinei qui*

Tum consanguineus leti sopor.

Nam secutus fuisse videtur Homerum & Hesiodum, qui vocant ὕπνον, id est, somnũ, κασίγνητον, id est fratrem mortis, ille quidem libr. xiiij. Iliados, hic in Theogonia. Et ita quoque accepit Claudianus in epigrammate de piis fratribus: *Somnus frater mortis.*

Non consanguineos eadem cum forma figuret,

Hic propior matri sit, tamen ille patri.

Sed intelligo consanguineos secundum Ius Pôtificium, id est, qui quoquomodo sunt sanguine coniuncti vel ex patre, vel matre, & quocunque gradu & sexu se attingât, vt in toto tit. præsertim verò in c. tua nos, & in c. non debet, extrà de consang. & affin. & in c. postremò, & ibi gl. j. Ioan. And. & propè omnes, de appel. & omnium optimè in c. ad sedem, xxxv. q. v. de quo & per Arch. in c. j. iij. q. v. & Io. And. in c. sciant cuncti, de elect. lib. vj.

5 ¶Et ita quoque intelligit communis vsus loquẽdi, vt refert Alb. in l. si is qui. ad fi. ff. de adop. & Bar. in §. cùm quidam. §. quod dicitur, le j. col. ij. vers. sciendum tamen est, & ibi quoque Bal. in j. opp. Imo. Raph. Co. Pau. Cast. col. iiij. Alex. col. vlt. quem omnino videas, & Frã. Are. in ij. no. ff. de acq. hære. Bal. in l. vlt. circa medium. C. de verb. sig. Pet. Anch. in repe. c. j. in xiiij. q. princi. versi. quarto vlterius de verbo, consanguinei, qui est in charta 70. col. iiij. in paruis, extra de constit. Rapha. Fulg. cõsi. cxix. proponitur quòd Federicus, col. vlt. Pau. Cast. cõs. ccccxxj. quòd ista mater, col. j. lib. j. Alex. consi. lxxxij. in causa vertente inter Petrum, col. j. ver. item potest, lib. j. & consi. ccxxix. ponderatis his, col. iij. ver. nec ad prædicta obst. lib. vj. & cons. cliij. viso themate, col. i. lib. vij. Barb. in repet. l. cùm acutissimi, col. lij. ver. quid si testator dicit, sine consanguineis, C. de fideicom. & Phili. Frao. in d. c. postremò, col. iij. & in d. c. sciant, post prin. de elect. lib. vj. & in c. si pater, col. pen. versi. vigesimotertiò, de testa. lib. vj.

6 ¶Sed & ita accepisse videtur Plautus in Pœnulo, cùm dicit: Meis consanguineis nolo te iniustè loqui. nec enim de fratribus ibi loquitur. Et Virgilius lib. vij. Aeneidos:

Plauti locus. *Virgilij locus.*

Et consanguineo toties data dextera Turno.

Neque enim Turnus erat frater Amatę, de qua ibi loquitur, sed filius Veniliæ sororis ipsius Amatæ. Et iurisconsultus quoque in d. l. cùm quidam, §. quod dicitur, de acqui. hære. si credimus gl. ibi, in verbo, consanguineum. Vnde & à nostris annotatum, id consanguinei nomen multis modis in iuribus nostris accipi: vt per Corn. cõs. xxj. videtur prima facie, col. ij. lib. j. & cõs. xiij. ad huius, col. v. vers. quin insuper, lib. ij. & consi. xl. in hac consultatione, col. vl. eo. lib. ij. & consil. clxvij. eiusdẽ initij, lib. ij. Nam & sanguinis vocabulũ, vnde consanguinei dicti sunt, generale est & ad agnatos, & ad cognatos, vt patet ex l. hac parte, quæ est ij. ff. vnde cogn. & l. vel si sanguine, ff. de manus. vind. vbi ita scribitur, Vel si sanguine cũ contingit: habetur enim ratio cognationis. & in l. vacantia: vbi id notat Io. Plat. C. de bonis vacantib. lib. x. & voluit etiã Signo. de consanguineis loquens, consi. cxcvj. cùm in terra, vbi & alia allegat. {nã & hinc maternum sanguinem dicimus, vt in l. nullus. C. de decur. lib. x.} Et apud Tullium in oratione pro Sexto Roscio Amerino: Sic se res habet, iudices: magnam vim, magnam necessitatem, magnam possidet religionem paternus maternúsque sanguis. Virgilius autem lib. vj. Aeneidos dicit Aeneam satum sanguine diuûm, quòd filius Veneris esset,

Sanguinis vocabulum & ad agnatos & cognatos pertinere.

{—Sate sanguine diuûm
Tros Anchisiade.}

Ouidius quoque libro primo Fastorum:

Hinc fuit Euander, qui, quanquam clarus vtroque,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.

Porrò scio à Philosophis & Medicis disputatum, sanguísne maternus ad conceptionẽ aliquid conferat, vt videre licet apud Aristotelem, lib. de generatione animalium j. c. xix. Plutarchũ de placitis Philosophorũ lib. v. c. item v. Censorinũ de die natali c. iiij. Galenum in li. ij. de semine. & iterum de vtilitate partium, lib. xiij. Nemesium in libro de natura hominis, c. xxiiij. Auicennam, lib. iij. Fen. xx. tract. j. c. iij. Auerroem ij. Colliger, c. de iuuamentis testicolorum. Albertum Magnum de animalibus lib. ix. tract. ij. c. j. & multis seq. Petrũ Aponensem in Conciliatore, differentia xxxvij. Nicolaum Florẽtinum sermonum lib. vj. tract. j. c. xij. & Iacobum Forliuiẽsem quæstionum in libros Τέχνης. c. xxxvij. & nouissimè Cælium Rhodig. lectionum antiquarum li. iij. c. xlij. & è nostris aliquid tradit Fede. Senen. consi. cccj. magister.

Sanguis maternus an ad conceptionem conferat.

7 ¶Ex illa autem consanguineorum appellatione in ea significatione, quam diximus, consanguinitatis vocabulum productum est, pro omni illa coniunctione siue necessitudine sanguinis, & paterni ac materni; vt l. j. & l. consanguinitatis, C. de legi. hær. & l. j. post prin. C. de impo, lucra. descript, lib. x. & apud Virgilium lib. ij. Aeneidos:

Consanguinitas & ad fœminas pertinet.

Illi me comitem & consanguinitate propinquum, &c.

Et libro v. eiusdem operis:

Et consanguineo lacrymans commendat Acestæ.

Et Liuium lib. vij. ab vrbe cõdita: Cæritem populum misericordia cõsanguinitatis Tarquiniensibus adiunctum fama ferebat. Quamuis & sæpe etiam accipiatur propriè pro agnatione, & ea necessitudine, quæ est ex maribus tantùm: vt in l. si spurius, ff. vnde cognati: vt interim omittam

nostrates

nostrates illos Arch.& Ioan.And.in c.j.in verbo,consanguinitatis,de sponsa.lib.vj.qui ad hæc multa iura Pontificia afferunt.

8 ¶EX ILLO AVTEM loco lib.ij.Aeneidos Virgilij,cōstat propinqui appellationē eodē pertinere.Nam & Tullius lib.j.Offi.quo loco de gradibus humanę societatis differit eos generali nomine propinquos vocat,qui sanguine iuncti sunt.Et ne putes eū huius nominis significationem ad propinquitatē vicinitatis referre:is statim hæc verba subiūgit: At si lis in iudicio sit, propinquum potius & amicū,quàm vicinum,defenderis.Et paulò ante dixerat: Sequuntur cōnubia,& affinitates:ex quibus etiā propinqui.Et in libro de Amicitia: Ita ciues potiores sunt, quàm peregrini:& propinqui,quàm alieni:cùm his enim amicitiā natura ipsa peperit:sed ea nō satis habet firmitatis.Nanque hoc præstat amicitia propinquitati,quòd ex propinquitate beneuolentia tolli potest,ex amicitia autem non potest.Sublata enim beneuolentia,amicitię nomē tollitur,propinquitatis manet.Et in eodē quoque significatu posuit Sallustius in bello Iugurthino:Fratre meo atque eodem propinquo suo interfecto.Et Valerius lib.iiij.c.4.Cōsilióque vxoris ac propinquorum Scipionis constituta dote. { Horatius lib.2.Sermon.Satyr.3.

—Et ad sanos habeat tutela propinquos. }   Et Lucanus lib.ij.

Pignora nulla domus,nulli coiere propinqui.

Et Propertius libro secundo ad Cynthiam:

Quin etiam falsos fingis tibi sæpe propinquos:
Oscula nec desint,qui tibi iure ferant.

Nam vt id intelligas,mos erat apud Romanos,vt mulieres & ij qui eas aliquo sanguinis vinculo attingebant,sese osculo exciperent,& salutarēt:vt tradit Plutarchus tum in vita Romuli,tum in libro de claris mulieribus,tum denique in Problematis Romanorum,c.vj.& Plinius li.xiiij. c.13.& Gellius lib.x.c.xxiij.

Propinqui qui dicantur.

Osculorū mos inter propinquos.

9 ¶Sed vt redeamus,in eadē significatione accepit iurisconsultus in l.Lucius,ff.de pet.hær.& in l.cùm pater,§.à te peto,qui est pen.ff.de leg.ij.& in l.pater filium,in prin.& in l.Pāphilo,§.j.ff. de leg.iij.& in l.j.in prin.& iterū in l.qui filium,ff.vbi pup.edu.deb.& in l.capitaliū, §.omnia ff.de adul.Atque etiā Imperator in l.officiales,C.de Episc.& cle.& in l.cū ancillis,C.de incest. nup.& in l.j.C.vnde vir & vxo.& in l.vlt.C.de verb.sig.& in l.vlt.C.de testa.mil.Nam & Bal. cons.cccxxxiij.in quæstione quæ vertitur,col.ij.ver.& circa hoc,lib.iij.scribit eos dici propinquos simpliciter & absolutè loquendo,qui de iure ciuili vocantur ad successionē ab intestato. Quod etiā reponitur inter con.Pe.Anc.cōs.xcv.sub nomine Bar.Sal.& illū aduocat sub ipsius Per.Anch.nomine,nulla Bal.aut Sal.mentione facta.Barb.in repe.d.l.cū acutissimi,col.lij.ver. quid si testator dixit,si filius meus decesserit sine propinquis,C.de fideicō.& Steph.Bert.cōs. xxx.punctus,nu.1.li.iiij.vbi & alios multos citat.Sed quia hæc appellatio propinquorū ad alia quoque pertinet,ideò ad tollendam eam dubitationem,demonstrādámque hanc,de qua loquimur,generis propinquitatē,sunt qui hanc generis actionem ponunt:vt apud ipsum Sallustium in Iugurt.in oratione Micipsæ ad filios:Obtestórque te,vt hos,qui tibi genere propinqui beneficio meo fratres sunt,charos habeas.Nam & eodem loco etiam coniunctos sanguine dicit.

10 ¶Et inde quoque propinquitatis nomen pro eadem coniunctione sanguinis deriuatū:vt in l.ij. ad fi.C.quando & quibus quar.pars.lib.x.cùm dicitur,Extraneū quinctiam hæredem,propinquitatis quidem iure discretum.& in l.4.vet.ex his,C.de impo.lucra.descrip.eo.lib. x.& in ea. quoties,extrà de testib.Et apud Tullium ipsum lib.v.de finibus: Si amicitiæ,si propinquitates, Et in libro de Amicitia: Adsciscántque sibi quasi propinquitate cōiūctos,atque natura.Et in eo loco quem suprà citauimus.& apud Cæsarē,lib.ij.belli Gallici:Propterea ꝙ propinquitatibus afanitatibúsque cōiūcti,&c.Et Quintilianū li.iiij.c.j. Personis applicantur nō pignora modò, sed propinquitates,amicitiæ,interim regiones,&c.Et Valeriū maximum lib.ij.c.item ij.vbi de Quinto Fuluio: Quid enim tā difficile factu,quàm cōmunioni nominis ac familiæ veteris propinquitatis serie cohærēti virgarū contumeliosa verbera adhiberet? & Suetoniū in Othone,c. j Pater L.Otho materno genere præclaro,multarúmque & magnarum propinquitatum.

Propinquitas.

11 ¶SED ET IN EADEM significatione cognati nonnunquàm accipiuntur:vt in l.j.ff.de inof.test.& in l.cùm plures,§.cùm tutor,ff.de admi.tut.& in l.j.§.vlt.& iterū in d.l.qui filiū,ff. vbi pup.educ.deb.& in l.si quis filio,in prin.& iterū in §.eius qui,in fi.ff.de iniust. testa.& in l. item Prætor,ff.de suis & legi.hæred.& in l.in metallū.& in l.pater,in prin.ff.de le.iij.& in l.capitalium,§.famosos,ff.de pœnis,& in l.j.in prin.ff.de cada.punit. & in l.si fortè.& in l.castrēse, ff.de castren.pec.& in l.& qui,in prin.ff.de muner.& hono.& in l.hæc autē,§.j.ff.ex quib.cau. in possess.eat.& in l.j.§.j.ff.ad le.Iul.repe.& in l.j.C.de mulie.quæ se prop.ser.iūxe. Et ita quoque accipit Tullius in lib.de partitionibus oratoriis: Sitne æquum amicos cognatis anteferre.Et in

Cognati pro coniunctis.

oratione pro Sexto Roscio Amerino: De amicorum cognatorúmque sententia Romá cõfugit. Et rursus: Tot propinqui cognatíque optimè conuenientes. & Sallustius in bello Iugurthino: Coram amicis & cognatis huiuscemodi verba fertur habuisse. Rursúmque: Vos mihi cognatorum, vos affiniũ loco ducerẽ. Et in oratione Marij: Ad hoc, alij si deliquêre, vetus nobilitas, maiorum fortia facta, cognatorũ & affinium opes præsidio adsunt. & Cato ille, aut quisquis is fuit, non contemnendus autor: Cognatos cole. Nam & cognati dicuntur, quasi vnà communitérve nati, vel ab eodem orti siue progeniti. l. non facilè, §. j. ff. de grad. affin.

Cognatio pro sanguinis coniunctione.

12 ¶Et hinc etiam cognatio illa, eadẽ sanguinis coniunctio, vt subiungitur in eadem l. non facilè, §. cognationis, & in l. sicut autem, ff. de legi. tuto. & in l. nec ei. §. j. ff. de adop. & in rubro & nigro, Instit. de gradib. cogna. & in l. vt vim, ff. de iust. & iur. vbi scribitur, ꝙ inter homines cognationem quandá natura cõstituit, sed ibi ea significatio latius patet, & in l. si verò, §. hæc autẽ, ff. de iis qui deiec. Et apud Tullium in Verrẽ oratione septima: Nulla tibi Quinte cũ isto cognatio est. & Quintilianũ lib. iiij. c. j. Quare in primis existimetur venisse ad agendũ ductus officio vel cognationis, vel amicitiæ. Cognatus enim & cognatio generalis est omnium appellatio, siue per fœminas, siue per mares attingant: non item agnatus & agnatio. l. Iurisconsultus, §. j. & ij. ff. de grad. affi. Quanquàm hodie ad vnum redacti sunt, vt alibi dicemus.

Necessarij qui dicantur.

13 ¶NECESSARII ITEM dicũtur in hoc eodẽ sensu, scilicet pro iis, qui se sanguine contingũt, in l. at Prætor. §. vl. ff. de mino. & l. congruit, ff. de offi. præsid. & l. j. §. vlt. ff. de eo qui pro tut. & l. impuberibus, in prin. ff. de suspect. tut. & l. magis puto, §. in primis, ff. de reb. eor. & l. affectionis, ff. de donat. & l. iij. & { l. amplius. §. j. & iterũ } l. benignius, ff. de lib. cau. & l. oẽ tãtùm, & ibi glo. ff. de appel. & l. si filiis, C. qui pet. tut. & l. quamuis adulterij, C. ad leg. Iul. de adul. & l. j. C. de impo. lucra. descrip. lib. x. Et apud Tullium in oratione pro P. Quintio, non ab homine alieno, neque ab aliquo calumniatore atque improbo, sed ab equite Romano, propinquo & necessario suo &c. Festus autem Pompeius autoritate Galli Aelij, necessarios eos dici tradit, qui aut agnati, aut affines sunt, in quos necessaria officia conferuntur præter cæteros.

Necessitudo.

14 ¶Et hinc quoque necessitudo dicitur ea illa coniunctio, in l. vl. & ibi gl. ff. de iust. & iur. & in l. in fideicõmissi, §. cùm Polidius, ibi, propinquorũ necessitudini, & ibi quoque gl. ff. de vsur. & l. si tutor, ff. de suspe. tuto. & l. hæc autẽ, §. j. ff. quib. ex cau. in pos. eat. & l. officiales, ad fi. ibi, propinquorũ necessitudo, C. de epis. & cle. & l. j. C. vnde legi. { & in d. l. quáuis adulterij. C. de adulter. vbi quã primùm proximitatem vocauit, eãdem posteà necessitudinem vocat. } Et apud Plinium Iuniorẽ lib. epistolarũ x. Necessitudines eius inter meas numero, & filiũ in primis. Quãquàm ea appellatio necessariorũ & necessitudinis, generalis est ad omnẽ amicitiã, affinitatẽ, familiaritatem, societatẽ, hospitiũ pertinens: vt probatur in l. j. & ij. ff. in ius voc. vt eant. vbi etiam Gul. Bar. & alij declarãt, quæ sint necessariæ personæ. & in l. Iulius, ff. de cõd. & demon. & l. j. §. consequẽs, ff. de suspect. tut. & l. capitaliũ, §. omnia, ff. de pœnis. & l. si filiũ, & ibi gl. C. de li. cau. ne lõgè, nec ex externis scriptoribus exẽpla petamus, quæ plurima sunt, & omnibus obuia. Ex quibus vnũ citasse satis erit ex Tullio ad Seruiũ Sulpitiũ lib. epistolarũ famil. xiij. Cum Lysone Patrẽsi est mihi quidẽ hospitiũ vetus: quã ego necessitudinẽ sanctè colẽdã puto. Et Paolò pòst: Sed eo vehemẽtius à te cõtẽdimus, vt Lysonẽ in fidẽ necessitudinẽmque tuã recipias. Porrò necessitatẽ, quoque pro iure affinitatis siue cõsanguinitatis, vti & necessitudinẽ, nõnũquã à probatissimis scriptoribus poni probat Aulus Gellius autoritate Cæsaris, libr. noctiũ Atticarũ xiij. c. iij. { Sicuti & è diuerso, necessitudinẽ pro necessitate apud Corneliũ Tacitum lib. iiij. Lepidus quartam partem accusatoribus secundùm necessitudinem legis, cætera liberis concessit: vt interim omittam locum Sempronij Asellionis veteris scriptoris relati à Gellio, vbi suprà. }

Necessitas pro iure affinitatis.

Proximi qui dicantur.

15 ¶PROXIMI ETIAM hi vocãtur, qui nobis sunt sanguine quouis modo cõiũcti. l. dũdũ, C de cõtr. emp. quæ l. ad nostrã cõsuetudinẽ pertinet. & in eo loco gl. exponit, proximis, id est cõsanguineis. & Bal. in fi. dicit, ꝙ proximus intelligitur per lineã sanguinis. Et hinc occasione sumpta, ꝙ is tex. loquitur de proximis & cõsortibus, declarat, quid inter vtrosque interest. Et similis tex. loquẽs de proximis in eodẽ sensu, in d. l. quáuis adulterij, C. ad le. Iul. de adult. & in l. quicũque, C. qui admit. & in l. j. C. de mulier. quæ se prop. ser. iunxer. & d. l. Diuus, ff. de of. Præsid. & de huius vocis significatione in hũc sensum videbis apud Phil. Fran. in c. si pater, char. pe. versi. xxvij. de testa. lib. vj. & Barba. in repe. l. cùm acutissimi, char. 15. versi. quid autem si testator dixerit, si filius meus decesserit sine proximis, C. de fideicom. & Steph. Bert. cons. xxx. punctus, nu. 3. lib. iiij. Et cùm ita accipitur vim atque significationẽ positiui tenet, vt tradit Priscianus, li. iij. c. ij. Apud Hebræos רעה πλησίον Grecè, & Latinè proximus, propriè eũ significat, qui mihi qualiber ratione cõiunctus fuerit, siue cognationis, siue arctioris cuiuspiã amicitiæ: vti Ionadab ille, qui Amnoni filio Dauid cõsiliũ dedit de corrumpenda sorore illius Thamar, רעה

Absalon

Abſalon dicitur fuiſſe,id eſt,amicus vel propinquus Amnonis.Erat filius fratris Dauid 2.Regũ 13.Sic & Cuſai dicitur fuiſſe רעה,id eſt,amicus Dauid.Siue ſodalitatis tantùm.Ita Iudicũ 30. ſodales dati Schmitſchani מרעיין dicebantur,id eſt,proximi eius,Iudicum 14.c.ſiue vicinitatis.Ita iubebantur Hebręi egreſſuri ex Aegypto quilibet à proximo ſuo & quælibet à proxima ſua petere vaſa argentea aurea & veſtem,Exod.c.iij.vbi & idem vocabulum ponitur.

16 ¶A proximo item proximitas pro conſanguinitate, in l.capitis,& l.ſi ſpurius,ff.vnde cog.& l. Seius,ff.ad S.C.Treb.& l.j.poſt prin.ff.de iur.& fact.igno.& l.j.& iterũ l.itẽ Prætor,ff.de ſuis & leg.hæred.& l.ſi bonorum,quæ eſt ij.C.qui admit.vbi id Iaſon no.in primo no.& l.j.C.de boo.poſ.ſecund.tab.& l.j.iterúmqoe l.ad inteſtati,C.de legi.hære.{& d.l.quamuis adulterij. C.de adult.}& §.vlt.Inſt.de ſucceſ.cog.& in §.j.& ibi gl.in verbo,proximitatis,Inſt.de ſerui. cogna.& apud Quintilianum,li.iij.c.viij.Quod accidit,etiam ſi de vna re quęrãtur aliqua:ſed eam plures petant,vel eodem iure,vel proximitatis,vel diuerſo:vt cùm hic teſtamẽto,ille,proximitate nitatur.& è noſtris quoque declarat Old.cõſ.cliij.videretur quòd filius.Et nos quoque aliquid dicemus infrà §.xj.in gl.j.nu.1.2.& 3.Et quia etiam appellatio proximi ad alia quoque pertinet,idcóque ad ſubmouendam dubitationem,oſtẽdendámque priuatim hãc generis proximitatem,ei nonnunquam additur hæc generis adiectio,ita videlicet,proximus genere:vt apud Terentium tum in Adelphis,tum in Phormione.Quod & de propinquo ſuprà diximus. Ex proximo autem ita fit Proximitas,vt antiquis Maximitas à maximo,& optimitas ab optimo vt Nonius Marcellus probat,primum autoritate Lucilij,alterum Plauti.

Proximitas. *Proximus genere.*

17 ¶GENTILES QVOQVE & ij dici poſſunt,ex illo Varronis loco,li.j.rei ruſticę.c.ij. Duo(inquit)in primis ſpectaſſe vidẽtur Italici homines,colẽdo poſsẽtne fructus pro impenſa ac labore reddere:& vtrũ ſaluber locus eſſet,an non.Quorũ ſi alterũ decolat, & nihilò minùs quis vult incolere,mẽte eſt captus,& ad agnatos & gẽtiles eſt deducendus.Id quod repetit,ſed ad Porciũ Catonẽ referẽs Collu.li.j.eiuſdẽ materię,c.iij.Hic ergo gẽtiles & agnati vocantur, quos ſimpliciter proximos appellãt Marcus & Cõmodus Imperatores in d.l.Diuus,cùm reſcribũt,mẽte captos & furioſos ad ſecuritatẽ proximorũ pertinere.Quæ lex ſumpta fuiſſe videtur ex legibus Platonis,qui li.xj.de legib.in hãc ſentẽtiã ſcribit: Nemo furioſus palàm in vrbe:ſed furioſum propinqui domi quomodocũque poſſunt,cuſtodiãt:quod niſi fecerint,mulctẽtur.Nã & in ea.l.Diuus,puniũtur propinqui,qui negligẽter furioſos aſſeruauerint.Ea aũt verba,quibus furioſi ad agnatos & gẽtiles deducũtur,ſũpta ſunt ex legibus xij.tabularũ,vt videre licet apud Tulliũ,ſi is eſt,li.rhetoricorũ primo ad Herẽniũ,& iterũ in libr. de inoctione,qui haod dubiè eius eſt.Nã in vtroq; loco ex iiſdẽ legibus illud citat,Si furioſus exiſtet,agnatorũ gẽtiliũmq; in eo,pecuniáq; eius poteſtas eſto.Cuius etiã loci legũ decẽmiralium mẽtio fit in l.ſæpe,ff.de ver. ſig.Quãquàm & ea l.intelligi poteſt de alia l.xij.tab.& à Tullio in d.li.j.ad Herenniũ,memorata,quę ad hũc quoq; locũ pertinet:Si paterfamiliàs inteſtatus moritur,familia pecuniáq; eius agnatorũ gentiliũmq; eſto.Idẽ autẽ Tullius li.j.Tuſculanarũ quæſtionũ,Seruiũ Tulliũ Regẽ, gentilẽ ſuũ vocat,ꝙ originẽ ex eo duxiſſet,ſi credimus Silio,Plutarcho in vita ipſius, Euſebio de temporibus,& Eutropio : de quo affatim in noſtra tractatione nobilitatis.Et idẽ Tullius in li.de vniuerſitate tradit homines Deorũ immortaliũ quaſi gẽtiles eſſe.Nã vt dicit Feſtus Pompeius autoritate Cincij,gẽtilis dicitur ex eodẽ genere natus,& is qui ſimili nomine appellatur.

Gentiles qui. *Ad cognatos & gentiles deduci.* *Lex Platonis.* *Lex xij. tabularum.*

18 ¶Hinc autem Gentilitas pro cõſanguinitate,apud Plinium Iuniorem,aot aliũ, quiſquis is fuit, autorem certè probatiſsimum in libro de viris illuſtribus:Gentilitas eius Mãlij cognomine iurauit,ne quis poſtea Capitolinus vocaretur.Et in Panegyrico:Videlicet ꝙ manifeſtũ erat,quãto cũ dolore laturi ſeu potius non laturi homines eſſent,deſtringi aliquid & abradi bonis,quę ſanguine,gentilitate,ſacrorum denique ſocietate meruiſſent. Et ante eum Tullius de Oratore lib.j.In ea cauſa fuit oratoribus de tota ſtirpe ac gentilitatis iure dicendum.Hinc autem gentilitiæ hæreditates dictæ Suetonio in Cæſare ca.j.& gentilitia monumenta eidem in Nerone c. xlix.vbi ſcribit reliquias ipſios Neronis gentili Domitiorum monumẽto conditas.Hæc autem leges noſtræ familiaria ſepulchra vocaut,in l.familiaria,ff.de relig.& ſumpti.func.

Gentilitia funera, Plinio {lib.35.c.2.}
Gentilitia ſacra, Liuio {lib.v.decadis 5.}
Gentilitia ſacrificia,Ciceroni de Aruſpicũ reſponſis.{Et gentile ſtemma.Suetonio in Nerone.c.37.}Quãquàm ſcio hac vocabola gentilium & gẽtilitatis à doctiſsimis viris aliò quoq; referri:vt per Alc.in d.l.ſæpe,& libro παρέργων j.c.xij.& ſeq.& Budęũ freqoenter in annotationibus,ff.& dicemus etiã pleniſsimè in eodem tract.nobilitatis ſtatim poſt prin. Theologi autem gentiles eos vocant,qui Chriſto non credũt,vt videre licet apud Auguſtinum,Homilia xxviij.

Gentilitas. *Gentilitiæ hæreditates.* *Gentilitia monumenta.* *Familiaria ſepulchra.* *Gentilitia ſacrificia.* *Gentile ſtemma.*

19 ¶QVINETIAM TRIBVLES hi à nonnullis appellantur,quòd ſcilicet ſint ex eadem

Tribules qui.

tribu,id est,propinquitate,affinitate,consanguinitate. Terentius in Adelphis: Sed quis illic est, quē procul video? Estnè hic Hegio tribulis noster? Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino: Quasi verò mihi difficile sit,quáuis multos nominatim proferre (ne longius abeã) vel tribules vel vicinos meos,&c. Et in oratione in Vatinium,paulò ante fin. Tamen te omni honore indignissimum iudicat si te vicini,si affines,si tribules ita oderint, vt repulsam tuã triumphum suum finxerint. Et paulò infrà: Si cognati respuunt,tribules execrãtur,vicini metuunt,affines erubescunt. {Et in oratione pro Cneo Plãcio sępissimè,atque etiã in oratione de Aruspicum respõsis.} Et li. Epistol. fami. xiij. ad Seruium Sulpitium: Lucio Cosinio amico & tribuli tuo valde familiariter vtor. Et eo. lib. ad Titium L.F. Rufum {epist. 58.} Lucius Custidius est tribulis, & municeps,& familiaris meus. Et ad Quintũ fratrem li. iij. epist. j. Ego ex magnis caloribus in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus cõmendatis. Et ad Att. lib. j. epist. xuj. Tribulis enim tuus est: & Sextus pater eius numos vobis diuidere solebat. Liu. lib. ij. ab vrbe condita: Vetus Claudia tribus, additis postea tribulibus, qui ex eo venirent agro. appellata. Et Martialis lib. ix. de Partheniana toga:

Nunc anus & tremulo uix accipienda tribuli,
Quam posis nuncam dicere ure tuo.

Et Horatius in epistolis:

Vt cum pileolo soleas conuiua tribulis.

Contribules. Hieronymus cæterique omnes qui libros Bibliorum traduxerunt, contribules hos vocant: vt Leuit. xxv. c. & ij. Machab. iiij. & Pau. j. ad Thessal. ij. Quanquàm sunt, qui & aliò referunt significationem horum vocabulorum.

20 *Affines qui. Affinitas.* ¶AFFINES DENIQVE licèt propriè dicãtur viri & vxoris cognati,dicti ab eo,ꝙ duę cognationes,quę diuersę inter se sunt,ꝑ nuptias copulãtur. l. nõ facilè, §. affines, ff. de gradi. affi. Ex quo illud Ciceronis li. Officiorũ j. Sequuntur cõnubia,affinitates,ex quibus etiã plures propinqui. Et in v. in Verrẽ actiõe, Vectius tuus affinis,cuius sororẽ habes in matrimonio. Et in oratione pro P. Quintio: Affinitas liberis istius viuis diuelli nullo modo poterit. Et illud itẽ Valerij Maximi li. viij. c. j. Attiliũ reũ imminẽtis dãnationis periculo Qu. Maximi soceri pauca verba subtraxerunt,quibus affirmauit,si in eo crimine sontẽ illũ ipse cõperisset,diruptrũ se fuisse affinitatẽ. Illũdq; quod scribitur in l. affinitatis, C. cõ. de suc. Affinitatis iure nulla successio permittitur. Tamen nõnunquàm affines vocamus,cõsanguinitate cõiunctos: vt tradit Festus Pompeius. Et in hac significatione accipi videtur, in l. vl. ff. vbi pu. educ. deb. & in l. ius familiariũ, C. de reli. & sump. fun. & quod minimè dubiũ est in l. si mulier, ff. de don. inter vi. & vxo. Nã quem primũ cognatũ appellauerat,eundẽ postea affinem vocat. Et affinitatẽ quoque pro cõsanguinitate accipimus,vti & haud dubiè accipitur in c. j. xxxv. q. iij. & in c. hæc salubriter, xxxv. q. viij. vti etiã annotarunt Arch. Io. And. & Dom. in c. j. de spõsa. li. vj. & ita quoque accipitur in l. si verò, §. hæc autẽ actio, ff. de iis qui deie. & apud Pliniũ li. viij. epistolarũ ad Rufinũ, ea epistola cuius caput est, Falsum est: In quo denique omnibus affinitatibus pro cuiusque officio gratia oblata est. Nã ibi loquitur de filiis,fratribus, & fratrum filiis. Et Suetonii in Iulio Cæsare c. j. Per Mamercum Aemilium,& Aurelium Cottam propinquos & affines suos veniam impetrauit.

21 *Quæstio an ad retractũ admittatur quilibet propinquus. Vicinus qui.* ¶EX EO AVTEM ꝙ nostra cõsuetudo loquitur simpliciter de cõsanguineo,planũ est quẽcũque admitti etiã nõ proximiorẽ. Sicuti cùm de vicino etiã simpliciter loquimur,de omni vicino,etiã nõ proximiori intelligitur. l. nõ solùm, in prin. ff. de ope. no. nũ. Ex quo no. Alb. & Ias. ꝙ si statuto cauetur, vt vicini teneãtur resarcire dãnum,nisi capiãt delinquentes: ij vicini intelliguntur,qui remoti sunt: si modò vocẽ exclamãtis audire possint. l. j. §. eodem autem tecto, ff. ad S.C. Syllan. vbi & id no. Bal. quod & latius tractat Bar. in l. si terius, in prin. ff. de aqua plu. arc. vbi etiã loquitur de quodã statuto Tudertino loquente itẽ de vicinis. Et post eũ Pe. Anc. in repet. c. j. in xiij. q. prin. ver. vlterius quia sæpe, qui est in charta 72. in paruis, extrà de constitutio.

22 *Statutũ iubens consanguineos adhiberi, an etiam de remotis intelligitur.* ¶Sed & ipse Ias. vbi suprà trahit illũ tex. ad statutũ, quod mentionem facit de cõsanguine. l cõiunctis: vt intelligatur etiã de remotis: nisi statutum adiiciat, proximis. Ideò (inquit) si statutũ iubet in cõtractibus mulierũ vel minorum interuenire duos cosanguineos, videtur satis esse, vt cõsanguinei etiã remoti adhibeãtur: sicuti etiã tenent Bar. & Bal. si penitius inspexeris, in l. trãsactionem. C. de trãs. & Ang. cons. clx. domina Catharina, col. pe. ver. item est attendendum, & iterũ cõs. clxx. itẽ statuimus, & id dicunt obseruari de cõsuetudine Iac. Bu. & Sal. in l. vlt. C. de test. mil. & in l. j. C. vnde vir & vxor. quãuis ipsi de Iure cõmuni cõtrarium teneãt, & alij multi, quos allegat & sequitur Ias. vbi suprà: quem videas in eo loco, & iterum in d. l. j. in fin. C. vnde vir & vxor. & in l. vlt. ad fi. C. de verb. sig. & Alex. in d. l. vlt. etiã ad fi. C. de testa. mil. Satis enim est nunc ea loca designasse. Sed & ad eum Iurisconsulti text. in d. l. non solùm proximè accedunt externorum scriptorum sententiæ, quas afferemus nu. 26. sed vt maturè. Sed hîc omnino vide

vide, quæ dicemus infrà co.ti.§.xj.glo.iiij.in verbo, *doibt recepuoir le premier lignagier:* nu.3.tamé in ea sum: vbi & id ostendo, quod suprà diximus, consanguineum etiá remotum admitti ad retractú, iuris esse, & id quoq; nostra cósuetudo núcupatim declarat, d.§.xj.rursúmque §.xiiij.

23 ¶ Sed & id intelligédum est, si modò is sit intra decimú gradum: nam si sit vltra eum gradum, non admittetur: vt nuncupatim in specie nostri retractus voluit & respódit Cæpolla causarum ciuilium cósi.xliij.clarissime, col.j.& seq. motus hac ratione, quòd agnati & cognati vsque ad decimum tantùm gradum succedunt, secundùm glo.in Auth.in successione, & ibi Bar. & Ioá. Fab.C.de suis & legi.& in l.certum, quæ est vlt.in glo.etiam vlt.& ibi Bal.col.iiij.versi. quò ad secundá quæstioné, & alij Doct.C.vnde leg.& in l.Iurisconsultus, §.parentes, & ibi Albert.ff.de grad.affini.& in l.Octaui, ff.vnde cog.& in l.vacantia.& ibi Ang.C.de bo.vacan. & in §.vlti.& ibi Ioan.Fab.& alij, Insti.de succes.cog.& in §.hactenus, in verbo, longè, Insti.de grad. cog. & in §.si verò neque fratres, in prin.in Auth.de hæred.ab intesta.veni.Azo, in summa, C.de legi. hæred.col.ij.versi.vocantur agnati.Host.in summa de consang.& affi.§.vsque ad quotum gradum, versi.vlti.Petr.& Cy.in l.cùm rem alienam, C.de lega.Bald.in c.j.col.vlti. & ibi quoque Mart.Laud.& Cardi.Alex.tit.de feud.march.vbi id tamen intelligunt in aliis successionibus, quàm Comitum & Baronum: nam in his succeditur in infinitum, donec sint agnati primi stipitis.& idé Bal.cósi.cccclxix.statuto cauetur quòd bona, in fi.lib.j.vbi dicit in hoc gradus computandos esse secundùm Ius ciuile.& consi.cxxix.factum proponitur in terminis, in vlt.dubio, lib.ij.& cósi.ccxciij.primò diçá de bonis, post medium, lib.ij.& cós.cccxxx.in hoc cócordati, col.ij.lib.iij.Ang.in l.sciant, col.j.C.de legit.hære.Raph.Fulg.consi.xlv. quoniam Franciscus, col.ij.Mathes.in tract.successionum, in iij.art.prin.versi.tertio loco, ibi, & vocantur omnes, & ibi Lud.Bolog.in addi.& idem Bolog.cósi.lxix.Corn.col.iij.Ang.Aret.in §.si plures.in fin.Instit.de leg.agn.succes.Pet.Ferra.tit.for.libel.pro hæred.ab intest.in verbo, nullisque superstitibus, col.ix.in paruis, versi.viso sufficienter.Bened.Cap.con.omnium j.circa quod, col.iiij. versic.ad idem & quintò.& iterum consi.cxxxvj.& si videatur, col.j.rursúmque vlt.& Card.Alex. in c.j.§.& quia, col.antepen.versi.cadit hìc pulcher, tit.qui feud.dar.pos.Philip.Deci.qui etiam excipit Comitatus & Baronias, consi.lxxxv.cuius superscriptio incipit, de gradibus, col.j. & ij. & Iason in l.exigendi, col.j.versi.septimò extende, C.de procur.Ludo.Gozad.consi.xxvj.in caussa illustrissimorum, col.v.versi.quartò fortius.

Quæst. Intra quem gradum admittatur consanguineus.

24 ¶ Ex quo fit, vt etiá in legato aut fideicommisso relicto propinquis siue cósanguineis, intelligitur de his tantùm, qui sunt intra decimú gradú, nó de vlterioribus gradibus: vt pulchrè & no. respondit ipse Deci.ex facto interrogatus cósi.cccxxj.in caussa quæ Alexádriæ agitatur, col.ij. versi.circa primú.iterúmque cósi.cccxxiij.cùm sit quòd nobilis, ante fi.per id quod voluit Bal. siue is sit Sal.siue Petr.Anch.in d.cósi.à nobis suprà in prin.huius gl.citato, videlicet cccxxxiij.lib.iij.cósi.ipsius Bal.& xcv.cósi.Pet.Anch.quòd scilicet is tantùm admittitur ad huiusmodi relictú, qui vocatur ad successioné de Iure ciuili.Et bene etiá facit, quod scribit Pau. Castr. consi.ccclxxxiij.notandú est ad euidentiá, in fi.lib.j.& Alc. in l.pronúciatio, in verbo, nepotes, iterúmque in verbo, agnatorum, ad fi.ff.de verbo.signific.Et quod tradit glo.in c.postremò, in prin.& ibi omnes Doct.extrà de appel.vbi dicunt eos tantùm consanguineos dici, qui sunt intra gradum successibilem.& multi ex illis loquuntur etiam de decimo gradu.

Decimus tantùm gradus admittitur ad legata & fideicommissa.

25 ¶ Porrò illá Cæpollæ sententiá requirentem cósanguineum esse intra decimum gradum, vt admittatur ad retractum, sicuti ad successionem, fulcit, quòd nostra consuetudo vbique dicit ius retractus sequi per omnia ius successionis, vt infrà §.xj.& §.xiij.Et vide quid dicam inferius, in hoc eodé §.gl.xvj.in verbo, *declarer le lignage,* nu.4.sed & huius nostræ.& iterú d.§.xj.in glo.4. nu.9.sed hanc tamé sententiá.Ex consuetudine auté Senonum debet consanguineus volés retrahere, esse intra septimú gradum, vt scribitur in xl.c.consuetudinum eius gentis. Similiter & Borboniorú, c.ccccxxxiiij.vbi præterea is gradus nuncupatim excluditur: vti & Niuernensium hoc tit.§.j.vbi dicitur retractú non habere locum, nisi vsque ad sextú gradú consanguinitatis inclusiuè.At ex consuetudine Britonum consanguineus admittitur vsque ad nonum gradum, vt scribitur tit.consuetudinum eius gentis xv.qui est, *des promesses & retraict lignagier,* §.j.

Consuetudines de gradu retrahentium.

26 ¶ Sed vt maturè redeamus ad id, quod suprà diximus de vicino remotiori, & vt nostri dicunt, nó immediato, vtrùm statutú prohibés alienare irrequisito vicino, intelligatur etiá de huiusmodi vicino remotiori siue nó immediato, vide Pet.Anch.cósi.clx.præsupponitur in themate, & latè Corne.qui tamé Pet.Anch.nó meminit, cósi.xxix.in præsenti cósultatione, lib.j. Cæterùm auté legimus apud autores primæ classis, vicinú proximú: tãquá is quoq; vicinus dicatur, qui nó sit proximus.Ná Plautus in Mercatore, Tuus amicus, & sodalis, simul vicinus proximus. Terentius in Hecyra: Despondét ei natú huius vicini proximi. Tullius lib.tertio Officiorum:

Vicinus proximus

Quærit ex proximo vicino, num feriæ quædã piscatorum essent. Et lib. ij. Epistolarum ad Atti. Caius Arrhius proximus est vicinus. & è nostris Paulus in d. l. nõ solùm, in prin. ff. de oper. no. nunti. cùm dicitur, non solùm proximo vicino. & Vlpian. in l. j. §. quod ait, ff. de cloac. ibi. Et tam ad proximũ vicinũ, quàm aduersus vlteriores. Quod optimè facit ad id quod suprà diximus, versi. ab hinc v. Nam vt in his locis dicitur vicinus proximus, ita & alibi dicitur cognatus proximus. Teren. in Adelp. Hægio his est cognatus proximus. vbi Donatus interpres, Bene (ait) addidit, proximus: nam multi gradus sunt propinquitatis in affinitate, & cognatione.

Cognatus proximus.

27 ¶ CÆTERVM QVIA IN præcedenti glo. tractauimus de consanguineis, qui non succedunt, & quibusdam quæstionibus accessorus: hic de aliis multis eorum personam concernentibus, differendum ducimus. Quæro igitur, an bannitus (quem vocamus) poterit vti beneficio huius consuetudinis. Benedic. in repe. c. Raynu. in verbo, in eodem testamento relinquens, le j. nu. 142. expresè in hoc casu negat hunc admittendum, si perpetuò est bannitus: per l. amissione, §. qui deficiunt, ff. de cap. diminu. ibi. no. per Barto. qui dicit & post eum Bald. & vterque post Iac. Aret. in l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebellianum, quòd banniti beneficia ciuitatis vel regni siue iuris municipalis amittunt, non autem iuris communis: nisi sint banno Imperiali obnoxij. Quod & tradunt Cy. Bart. Bald. Sal. Ang. & alij in l. j. C. de hæredibus. instit. Barto. Bald. & Imo. in l. eius qui, §. j. ff. de testament. idem Barto. in l. certa forma, per illum text. C. de iure fisci, lib. x. Bald. in l. Gallus, §. & quid si tantùm, col. penul. ff. de liber. & posthu. & consi. xxv. ad edictum condemnatum, lib. iiij. Sali. in l. j. C. de hæreti. Pau. Castr. consil. lvj. super primo quæsito, col. j. lib. j. Corne. consi. lv. reperio, col. iij. versi. & insuper, lib. ij. Fran. Curt. senior qui hanc dicit esse communem opi. consil. lx. dux Philippus, col. x. & sequen. Ludo. Bolog. consil. lxx. in princip. vbi & alios multos allegat.

Quæst. an Banniti admittãtur ad retractum.
Bãniti quæ beneficia amittunt.

28 ¶ Quod certè ex eo dependet, an banniti nostri temporis cõparentur deportatis, an relegatis de quibus iura loquuntur. De qua re vltra illos vide Iac. Are. in trac. Bannitorum, cuius initium est, Titius filiusfamilias. Spec. tit. de instrumen. edi. §. compendiosè, versi. quid de Bannito. Bar. in sua disputa. incip. Lucanæ ciuitatis. Bald. consi. cclxxxix. præmissis verbis, lib. j. Angel. in sua disputat. incip. duo adinuicem. Petr. Anch. consi. cclxxix. filio. Fulg. in l. iij. C. de Episc. & cleri. Pan. Castren. Alex. & alios Recentiores, in d. §. ex facto. eundem Pau. consi. ccxij. omisso. lib. ij. Alexan. consi. xxvj. circa primum, col. j. & ij. & lib. j. & consi. lxxv. visis & diligenter, col. j. eod. lib. j. & consi. cxvj. animaduersis, lib. ij. cum aliis multis adductis ab ipso Alex. in d. locis. Quibus adde Iasonem amplè declarantem, & quando banniti amittunt beneficia statutorum, atque etiam iuris communis, consi. clxvj. videretur, & duobus seq. lib. ij.

Banniti quibus æquiparantur.

29 ¶ Sed & ex alio defendi potest ea Benedict. sententia: quia bannitus perdit ius agnationis & filiationis, (non intelligas, vt perdat ipsam agnationem, aut filiationem: neque enim id fieri potest, vt ex se satis patet, & ex iis quæ diximus suprà in præcedenti glo. nu. 38. porrò. Nam & ius earum ab ipsis separatum est & discretum, vt latè docuimus in repe. l. si vnquàm, in verbo, donatione largitus, nu. 259. incip. nec id quidem.) Banniti igitur, vt repetam, perdunt ius agnationis & filiationis, vt constat ex not. per Barto. in l. si adulterium cum incestu, §. liberto, ff. ad leg. Iul. de adult. & in l. cos, ff. de recept. quibus locis dicit, quòd sicut ciuitas perdit bannitũ, ita & eum perdunt pater & cæteri agnati & cognati, per l. postliminium, §. filius, ff. de capti. & postli. reuer. vbi hæc verba scribuntur, Quia pater sic illum amisit, quemadmodum patria. Et id quidem expresè, vt scilicet bannitus perdat ius agnationis & filiationis, tradit Alex. d. consil. lxxv. col. iij. ver. pro hoc facit, lib. j. Igitur si id ius amiserit, ratione cuius retractus competit, consequens est, & ipsum ius retractus amittere. Tu tamẽ cogita, an hæc in bannitis huius regni procederent: neque enim id ausim asserere.

Bãniti perdunt iura agnatiõis.

30 ¶ SED ET ILLVD hoc in loco in quæstionẽ venit, an vẽditor ipse sit audiẽdus volens retrahere. Quod videtur, nã quod permissum est eius cõsanguineis propter ipsum, multò magis eidẽ cẽsetur cõcessum Auth. multò magis, C. de Episc. & cler. cum simil. præsertim cùm in eo æquè ac in cõsanguineo locũ habeat ratio nostræ cõsuetudinis prospiciẽtis familiæ: ergo & idẽ ius seruandũ est. l. illud, ff. ad leg. Aquil. & c. inter corporalia, extrà de translat. Prælat. cum simil. Imò & maior est ratio, cùm sit sibi suæque familiæ veluti propior, ac proximior, quàm alius nemo, vt tradit Ioan. And. in addi. Spec. tit. de coniuncta persona. & Bal. consil. cccxxxix. quæritur verùm de linea, in j. dubio, & Ouidius, si is est, in epistola Acontij ad Cydippen:

Quæst. an venditor ipse possit retrahere.

> *Hæc mihi se pepigit, pater hanc tibi primus ab illa:*
> *Sed propior certe, quàm pater, ipsa sibi est.*

Et Terentius in Andria: Proximus (inquit) sum egomet mihi. Et vt est in veteri prouerbio apud Aristot. lib. Moralium ix. cap. viij. & Theocritum Idyllio xvj. Charites nuncupato, & Athenæo libro ix.

Proximus sibi quisque est.
genu sura propius.

libro ix. γόνυ κνήμης ἔγγιον, id est, genu sura propius. Et apud Plautum in Trinummo, Tunica propior pallio est. *Tunica pallio propior.*

32 ¶ Ideóque in simili Pau. Cast. in l. filiusfamilias. §. Diui, col. ij. ff. de leg. j. tradit quòd si testator prohibuerit rem quampiã alienari extra familiã, quoniã ea sit maiorum: ea prohibitio valet, vt ibi dicitur: nec solùm alij eius familiæ, sed & is qui alienauit poterit alienationẽ retractare, ar. l. quemadmodũ, C. de agricol. & censi. lib. xj. & sequuntur Ambro. Opixo. & Ferd. Loaz. in d. §. Diui, illi quidẽ col. v. hic col. vij. ad fi. ij. no. Et facit etiã tex. in l. ex hoc edicto, §. si quis, ff. de ali. iud. mut. cau. fac. vbi ita scribitur: Si quis alienauerit, deinde receperit, non tenetur hoc edicto. Qui venditori suo redhibet rem, nõ videtur iudicij mutãdi caussa alienare. Cuius tex. arg. Alber. ibi nūcupatim in hoc nostro casu dicitur voluisse, quòd admittitur ipse vẽditor ad retractum, & præfertur alijs cõsanguineis. nã ita eum refert & sequitur Franc. Ripa, in l. j. col. penul. versi. sed pone quòd ipse, ff. de priui. cred. Sed ibi illud nõ dicit, sed aliud, de quo alibi diximus. *Res alienari prohibita, an à venditore retractari possit.*

32 ¶ Idque maximè omniũ debet habere locũ, si venditor ipse nõ sua sponte, sed necessitate adactus, cui ne Dij quidẽ resistũt, si credimus veteri prouerbio. vt nõ immeritò Tullius lib. ij. Offic. iusserit parendũ esse necessitati: & alibi dicemus latius. Si quis igitur coactus oppressúsque necessitate fortè æris alieni, aut alia honesta caussa ad alienationẽ processerit, nõ secutus illud genus hominũ horribile & pertimescendũ, qui vt inquit Tullius in oratione pro Publio Sylla, tãto amore suas possessiones amplexi tenẽt, vt ab his mẽbra diuelli citius ac distrahi posse diceres: quíque sibi cognationẽ cũ prædiis esse existimãt suis: Si quis (inquã) vt fidẽ suã liberaret, suósque creditores nõ à se fortè, sed à suis maioribus factos dimitteret, domũ suã vẽdat, nõ aliter vendituros, posteàque locupletior factus Dei beneficio ex improuiso (vt dicitur) apparẽtis, intra tẽpus suæ familiæ cõcessum velit rem ad se atque ita ad suã ipsius familiam retrahere, quid est quod ei imputari possit aut debeat, vt nõ sit audiendus, sicut cæteri eiusdẽ familiæ? *Quid si necessitate adactus quis alienarit.*

33 ¶ Ego tamen cum multis censeo, eum omnino non admittendũ. Nam cùm ipse haud dubiè de euictione teneatur etiam si id expressim pactum non sit, nisi è diuerso contrariũ sit conuentũ. l. non dubitatur, C. de euict. cum simil. quæ afferemus infrà, eo. tit. §. xxix. gl. v. eadémque vlti. nu. 4. eodémque vlt. certè eundẽ repetentem rem, quã ipse vendiderit, exceptione summoueri posse nemini dubiũ est: quamuis alio iure ius ipsum quæsierit. Improbè enim rem à se distractam euincere conatur. Hæc enim propè sunt verba l. vendicantem, ff. de euict. Et cum ipse teneatur emptorẽ aduersus alios defendere, cõsequens est, vt eum ipse non debeat nec possit impugnare l. frater à fratre, ibi, porrò eum quem aduersus extraneũ defendi oportet, &c. ff. de cõdict. indeb. & l. altius, ff. si serui. vendi. vbi ita scribitur, Quia quod alium facientem prohibere debuit, id ipse committere non debuit, & ibi glo. adducit concord. *Quem de euictione, & cætera.*

34 ¶ Sed hæ rationes, tametsi à nonnullis in hanc rem afferũtur, parũ tutæ sunt, quãdo hoc casu, cùm cõsanguineus ex hac cõsuetudine retrahit, nõ tenetur vẽditor de euictione: quia cùm res non ideò euincitur, quòd nõ sit venditoris, sed iure speciali, nõ tenetur venditor emptorẽ defendere, per not. in l. minor, in prin. ff. de euict. Et quia etiam id ius retrahendi contra emptorẽ cõpetit ex Iuris municipalis permissione, & ex emptoris vtpote extranei persona, non venditoris: propterea non tenetur venditor de euictione, arg. l. si per imprudentiam, & ibi no. & l. hoc iure, cum l. seq. & l. si seruum, & l. si fundum, & l. si mancipium, ff. de euict. Quin & si ex persona vtriusque res euincitur, non debetur euictio. l. sed & si, & ibi not. eod. tit. Præterea emptor intelligere debebat se id dare oportere consanguineo petenti & offerenti pretium: idcò sibi imputandum, si nihilò minus emat. l. quod te, in fi. ff. si cer. peta. exemplo illius, qui fundum alienum sciens comparauit. neque enim is de euictione agit, nisi expressè de euictione sibi prouiderit. l. si fundum, C. de euictione. & dicemus plenius infrà, eodem titu. §. xij. in gloss. j. nume. 7. incipiente, sed hoc de euictione. *Venditor non tenetur de euictione ex retractu consanguinei.* *Multi casus in quibus venditor nõ tenetur de euictione.*

35 ¶ Nam & aliàs cùm res euincitur ex natura negotij siue rei, non debetur euictio, sed sibi debet imputare, qui sic contraxit. glo. notab. in l. si familiæ, in glo. vltima, versicu. item quid si vni. & ibi Guid. Suz. Ricardus. Malum. Cyn. Barto. qui eam gloss. dicit singulariter Bal. Sali. & alij C. familiæ erciscundæ. & Bald. in capitulo primo. §. rursus si fidelis, circa medium, & ibi quoque Mart. Laud. qui eam dicit valde singularem. Aluaro. & Cardi. Alexand. titulo quibus modis feud. amit. idem Laud. in capi, primo, colum. j. versicu. pone duo, & ibi quoque Cardina. Alexan. colum. item j. titulo si de feud. vas. ab aliqui. interpell. fuer. vbi illam gloss. signandam esse dicunt. Alexand. consilio xxj. viso compromisso, columna iij. versiculo tertio principaliter, libro v. Franc. Aretin. consi. iij. consultatio, in princip. & per totum id consilium Franc. Curt. senior consilio xlix. memoriæ, colum. xviij. numero 71. & cõsil. sequen. quod est eiusdem

initij

initij,col.lxvuj.nume.383.& seq.Carolus Rui.consi.lxxij.primò videtur,col.iij. nume.5. lib.v. Franc.Ripa,lib.j.respon.c.j.defuncto,nume.62.& seq.

De eadem re.

36 ¶ Ad hæc cùm huiusmodi euictio procedat ea ipso contractu venditionis,& post ipsum cõtractum,& non ex causa ipsum antecedente,certè etiã hoc casu non tenetur venditor de euictione l.uj.ff.eo.tit.ibi,hîc autẽ hæc actio postea esse cœpit,& l.Lucius,in prin.ibi, post contractã venditionem.cod.tit.& l.j.ibi,quæ ex præcedenti tempore caussam euictionis parant,C.de pericu.& com.rei vẽdi.Et expreßè in hoc casu,vt non teneatur venditor de huiusmodi euictione,tenet {Aegid.Bellam.post alios à se allegatos in c.constitutus,col.iij.versi.nec obstat quòd iste hæres.de in integ.restit.} Masuer.tit.de retractu,§.item secundùm opinionem, & Matth. Afflict.in tract.proto.in verbo,vt infrà triginta dies,in fine. Et est expressa consuetudo apud Meldenses,cap.xcvj.Super eo tamen quod suprà diai,nisi sibi de euictione prouidisset, vide quid dicam infrà in eadem gloss.numer.56. sed id tamen:vbi videbis, an sufficiat generaliter caueri de euictione.Quid autẽ si promissum sit quomodocunque res euincatur,videbis etiam, infrà in fi.huius tit.q.xxij.vbi etiam videbis,quid si venditor dicat emptori extraneo,& ignoranti consuetudinem retractus,rem non esse obnoxiam retractui.

Interdum retractare potest qui de euictione tenetur.

37 ¶ Quin etsi fateremur venditorẽ hoc casu teneri de euictione,nõ cõfestim necessariò sequeretur eum repellendũ à retractu.Nam plerũque potest quis actũ retractare,etiamsi de euictione ipsius teneatur,vt in l.Seia,ff.de euict.vbi hæres iure proprio potest rem à suo prædecessore vẽditã reuocare:& nihilò minus tenetur de euictione,& etiã in l.si tibi,& l.vlt.C.eod.titu. de euict.cũ simi.adductis ab Alex.in l.si mihi & tibi,in prin.ad fi.ff.de leg.j.& cõsi.cix. viso processu,col.ij.vers.nec ad hoc obst.li.iiij.& Phil.Dec.cõsi.clxxxv.in causa istorũ nobiliũ,col.vlt. ver.nec obst.quòd iste, & cõsi.ccccxlv.in casu,col.x.vers.sed responderi potest. Quibus adde Raph.Fulg.cõsi.lxvij.pater famil.col.iij.Sed id dictũ sit ex abũdãti,nam illi casus vidẽtur esse extraordinarij,& regulares,nec ad alios trahẽdi,cùm regula sit lippis & tonsoribus nõ ignota, Quem de euictione tenet actio,eundẽ agentẽ repellit exceptio.quæ ꝓbatur in d.l.vendicantẽ, cum simi.Illud autẽ è diuerso (ne id omittã)verũ est,eũ qui vendidit, licet nõ teneatur de euictione,nõ posse tamẽ eiusdẽ rei ex alia caussa quæstionẽ mouere,l.& si is,ff.de distract.pign.

Nemo retractat quod à se legitimè factũ est.

Vendẽs se alienum facit.

Facto renunciamus.

38 ¶ Igitur (vt redeamus,ad id quod diximus,venditorẽ non admitti ad retractũ) sunt & aliæ rationes efficaciores,quàm quod suprà de euictione diximus.Nã primùm nemo retractare potest,quod à se legitimè factũ est.l.post mortẽ,ff.de adop.& l.cùm profitearis, C.de reuo. don. & l.creditoribus,C.de ser.pig.da.manu.& ibi plenè no.& l.j.C.de remis.pig.& c.veniẽs.extrà de fili.presbyt.& c.cùm super.de cõces.præben.& c.diuersis,de cleri.cõiug.Prætereà vẽditor, quãtùm in se est,vendẽdo alienum se fecit:vt in simili dicit Bal.consi.ix.factum tale est, anno Domini.col.iij.versi.& si quæratur,lib.j.quod repetitur cons.clxxxviij.li.3.videtúrque renunciasse beneficio cõsuetudinis,quæ vult rem manere in familia,cùm ipsemet alienando extra familiam posuerit:nam & tacitè & facto renuntiamus.c.inter monasterium,& ibi glos.in verbo renuntiasse,extrà de senten.& re iudi.& ibi concord.cum aliis multis à me traditis, infrà titu. omnium nostrarum consuetudinum xxiiij.§.ij.Si igitur huic iuri renuntiauit, non potest amplius eo vti,l.si quis in conscribendo,C.de pact.cum similibus.

39 ¶ Item hæc cõsuetudo id ius retrahendi solis cõsanguineis tribuit,non etiã venditori. Ergo in illis tantùm obtinet:in hoc autẽ,qui omissus fuit à cõsuetudine,debet ius cõmune seruari.l.si verò,§.de viro,ff.sol.mat.Nam & quod certis personis cõtra aut etiã præter ius cõmune concessum est,id cæteris denegatũ censetur.l.assiduis à cõtrario sensu.C.qui pot.in pig.hab.& optimus tex.in l.vacatio,ff.de mun.& hon.Et aliàs vnius inclusio,est alterius exclusio. l.cùm Prætor,& ibi gl.ff.de iudi.cũ simil.Et si cõsuetudo idẽ intellexisset de vẽditore,æquè de eo, ac de cõsanguineis ipsius expreßisset.l.j.§.sin autẽ ad deficientis,C.de cad.tol. & c.inter corporalia, post medium,de transla.Prælat.& c.ad audientiã,de deci.cum simi.à me cõgregatis in l.si vnquàm,in verbo,libertis,nu.3.Nec ex præsumpta & verisimili mente disponentium fit extensio personarum,sed tantùm casuum.l.si quis ita,§.si quis cùm ignorat,ff.de testa.tutel.Rapha. Co. {in l.cõmodißimè.ff. de lib.& postbu.} Fran.Aret.& Ias.in l.Gallus,§.& quid si tantùm. ff.de lib.& posth.cum multis si.& concord.à me quoque collectis in d.verbo,libertis,nu.23. Denique vbi verba legis aut statuti deficiunt,deficit & ipsius dispositio.l.iiij.§.toties,& ibi Bart. & Recentiores,ff.de dam.infect & c.indemnitatibus,§.sed cùm eas,de elec.lib.vj.cum multis itẽ simi.& concord.etiam à me adductis in d.l.si vnquàm.vbi suprà,nume.2.

Personarũ extensio non fit, ut casuum.

Verbis legis deficientibus, deficit ipsius dispositio.

40 ¶ Nec dici potest venditorẽ sui ipsius esse cõsanguineũ vel propinquũ:id enim naturæ repugnat,vt vnus ipse sit & ipsius cõiunctus,sicut dicimus,id quod simile est,non idẽ ipsum esse, ex

Aristor

Aristotelis sententia, quam citat & approbat glo. in l. quod Nerua, in verbo, dolum, in fi. ff. de deposi. & voluit gl. in l. iij. §. vlt. in verbo, à reo, ff. de duob. reis, & in l. j. in princi. in verbo. sed ego quemadmodum, ff. quod iussu, & in c. capitulum, & ibi Imola, & Recentiores, extrà de rescriptis, & in c. bona fides, in glo. magna, post princip. extrà de deposi. & in §. tria, versi. si quis verò iudex, ex glo. ij. post medium, iij. quæstione septima. Bal. in l. meminimus, in princip. C. de legitimis hæredibus. Quibus concinit illud Quintiliani aui in decla. cccxlv. Hoc ipso (inquit) bene apparet aliud esse, quod simile est. Et videmus quòd mulier quæ suos consanguineos facit affines marito, non tamen affinis ei est: vt not. glo. in §. affinitatis. Insti. de nuptiis, & Bal. qui ex hoc consuluit in pulchro casu ad hunc locum admodum pertinenti, consi. ccclxxv. concessa est, lib. iiij. vide tamen quæ dicam infrà eodem §. in verbo, *en telle quantité qu'il vouldra*, quo est glo. xxj. nume. 7. quin & si hæc.

Nemo sibi consanguineus.
Nullum simile idem.
Vxor non est affinis viro.

41 ¶ Ideóque vt tandem hanc rem concludamus, non ferendus est venditor volens retrahere rem à se venditã vi huius consuetudinis, licet consanguinei ipsius admittantur. Quod expresßim & in hac ipsa specie voluit, & ex facto interrogatus respondit Rom. consi. cclj. clarißimè: vbi & de hoc dicit esse casum à cõtrario sensu, si quis rectè intueatur, in l. bona fides, ibi, alicuius legis beneficio pecuniã rei vẽditæ debere desiisset. ff. de act. emp. & Flo. à S. Petro, inter consil. Pet. Anch. cõsi. ccclxxj. quòd dicta domina, col. j. versi. quartò, ista domina, iunctis iis quæ dicit in fi. & D. Io. Igne. qui hos oõ allegat, in rep. l. dudũ, col. xxiiij. vers. plus dicit Pau. C. de cõtrah. emp. & nouißimè D. Ferro. in cõsuetudine Burdig. hoc tit. §. j. in fin. & iterum §. xvj. versic. sed quod nuper. & idẽ quoque tenuit in statuto præferente vicinũ, Matth. Afflict. in tract. protomiseos, col. xxiij. versi. itẽ quæro pone quòd ego habeo. Et hoc credo verißimũ, licet quispiam in Marg. Bald. in verbo, alienatio, versi. alienatio interim, dicat venditorem esse admittendum ante consanguineos de æquitate, non etiam de stricto iure, & allegat Albe. in j. parte statutorum, quæst. lxxix. qui tamen non loquitur de hoc casu, sed de illo, an si emptor admiserit venditorem ad redimendum, poterint nihilò minus consanguinei retrahere, de quo nos alibi dicemus in tit. seq. §. j. gl. vij. in verbo, *seront preferez*, nume. 18. ex hac autem, & sequeo.

Decisio primæ quæstionis.

42 ¶ FATEOR TAMEN, quòd si statutum nostrũ simpliciter prohiberet fieri alienationem in alios, quàm in cõsanguineos, (quod fieri potest, vt diximus suprà, in rub. nu. 14. nam & quod plus est, & seq.) si quis extraneo venderet, posset fortè venditor restituto pretio hãc alienationẽ à se factã contra prohibitionẽ statuti, retractare, arg. l. j. & ibi Bal. C. de lib. caus. & l. ij. & ibi gl. & Doct. C. si aduers. rem iud. & l. murilegi, C. de murileg. lib. xj. & d. l. quemadmodũ, C. de agri. & censi. eo. lib. xj. & quod not. gl. Bar. & alij in d. l. post mortem, ff. de adop. Cano. in d. c. diuersis, de cleri. coniu. & in c. si quis presbyterorum, extrà de reb. eccle. nõ alic. & alibi latius diximus. Et ita in his terminis loquitur Pau. Cast. & qui eum sequũtur in d. l. filiusfamilias, §. diui, ff. de leg. j. quos suprà citauimus nume. 31. ideóque, cùm scilicet prohibitum est alienari in extraneum, ideo alienans ipse (vt dicunt) potest retractare alienationem.

Quid si statutum simpliciter prohiberet alienationẽ, prætерquã in consanguineos.

43 ¶ Sed aduerte, quia contrariũ eius quod tenuit Pau. Cast. & asseclæ illius in illo casu, vt scilicet non posit alienans eam alienationem à se factam reuocare, tenuit idem Pau. Cast. cõsil. cccclij. de eo quod primo loco quæritur, verùm appellatione, in fi. lib. j. Et hoc quidem credo verius, per tex. in l. volum ex familia, §. sed si vno, & §. seq. ff. de leg. ij. & in l. cùm pater, §. libertũ, ff. eo. tit. Et per id quod suprà diximus, alienantem alienando, alienum se fecisse, & quod tradit Bar. in l. non dubium, col. iij. versi. oppo. quòd secundum, & ibi glo. Fulgo. col. x. C. de legi. quòd cõtractus factus contra legem aut statutum, licet sit aliàs nullus, non tamen quantùm ad eos qui contrahunt: de quo diximus suprà eo. §. in glo. ij. in verbo, *a vendu*, nu. 8. incip. quanquam potuisset, & dicemus etiam infrà §. xxvj. in glo. ij. in verbo, *non estant dudict lignage*, nume. 8. tamen Geral. & sequentibus.

44 ¶ SED ET IN ALIO casu posset ipse venditor retrahere, videlicet si vẽdiderit cõsanguineo, qui posteà rem ipsam alteri extraneo vẽdiderit: nam tũc poterit prior ille vẽditor, tanquã cõsanguineus secundi venditoris, retrahere à secũdo emptore: quia eo casu non reuocat priorẽ illã venditionẽ à se factã, sed posteriorẽ. Ita voluit Flor. à S. Petro, d. cõsi. ccclxxj. inter consi. Pet. Anch. ad fi. illius, motus eo. arg. quòd cõuentio facta super vno cõtractu nõ trahitur ad aliũ, l. si vnus, §. ante omnia, ff. de pact. Idem quoque censuit Sebast. Neapodanus in cõmentariis cõstitutionis inci. si ex vno, in verbo, nolẽtibus, hac itẽ ratione motus: quia ratio cur primus venditor nõ posit retrahere, ea est, quoniã ipsemet vendidit: quæ hîc cessat in secũda venditione, ex qua aliud ius nouũ exoritur, & sequitur Matth. Afflict. in d. trac. proto. col. xxiij. ver. sed iuxta hoc quæro, vbi id intelligit, quãdo emptor spõte alteri vendidit, secus si cõsanguineo primi vẽditoris ex necessitate huius cõsuetudinis. Cui ego accedo: quia ista secũda vẽditio facta est

cta est ex consequentia prioris. Ideò sicut prior venditor non potest priorem illam à se factam reuocare, ita nec posteriorem illius consectaneam, aut si mauis consectariam, argu. l. cùm principalis, ff. de regu. iur. cum simil.

45 *Quæst. Si quis vendidit proximo, qui postea extraneo vendidit an prior venditor poterit retrahere.*

¶ AD ILLAM AVTEM priorem sententiam, qua dictum est venditorem ipsum admittendum esse ad retractum alterius venditionis factæ à suo emptore cõsanguineo, qui alteri extraneo vendidit, optimè facit tex. à nullo eorũ, qui eam tradiderũt, memoratus. in c. j. titu. de eo qui finẽ fecit agna. vbi is qui renuntiauit feudũ suo agnato, non excluditur, quin postea moriẽte eo sine liberis, admittatur ad idẽ feudũ: nisi omnino, aut vt alij legũt, domino renũtiauerit. De quo per Doct. ibi, & Bal. in l. j. in 50. q. ff. de rer. diui. Car. Flo. consi. cxxix. dubia principalia, in iij. dubio. Alex. cõsi. xiij. perspectis his, col. j. & ij. lib. v. & eundẽ, atque etiam Ias. in l. j §. veteres, illum col. pen. versi. optime facit, hunc col. x. versi. secundò pro ista, ff. de acquirẽ. pos. quo etiã in loco tradunt post alios multos ab his citatos, quòd si quis renũtiauerit successioni patris, nõ prohibetur succedere fratri in illis ipsis bonis, quæ ex successione patris obuenerunt, cum aliis concord. traditis à Phil. Deci. cõsi. ccclxxix. requisitus, col. j. & nos latissimè alibi dicemus. Et interim vide quid dicã infrà, in eadem glo. nu. 124. incip. sed in duobus, & seq. & iterum nu. 159. sed his maturé. Quanquàm in contrarium non nihil facit quod à Bal. scriptum est in cap. j. §. vlt. col. quoque vlt. versi. sed pone concessum, & ibi quoque Alua. ad fi. Matt. Laud. col. iij. versi. eodem modo, & Card. Alex. paulò ante fin. tit. de contro. inue.

46 *Quid si cõsanguineus, qui retraxit ab extraneo, alteri vendat.*

¶ EX QVIBVS illud facilè intelligere potes, ipsum venditorẽ in alio nõ admodũ dissimili casu posse rem à se venditam postea retrahere, videlicet si vẽdidit etiã extraneo, à quo cõsanguineus ipsius retraxit, vi nostræ consuetudinis: posteà autẽ idem cõsanguineus alteri extraneo vendit, quo casu etiã apud eos, quibus est ius retrahẽdi bona patrimonialia rãtùm, licet huiusmodi res ita retractas & postea extraneo venditas retrahere, vt dicemus infrà eo. tit. §. xxxij. nu. v. cæterùm, & seq. Ideóque & ille primus vẽditor poterit hãc rẽ à suo consanguineo, qui cã retraxerat, venditam retrahere, illis ipsis rationibus, quas in præcedẽti casu diximus. Nihil enim inter hõc casum & illũ interest, nisi quòd hîc primo loco res est vendita extraneo, à quo cõsanguineus retraxit: ibi consanguineo, qui postea vendit extraneo, & quamuis hîc pluseulum esset dubij, ob id quòd ipse venditor extra familiã ab initio vendidit, tamen quia vendẽdo familiã iure retractus nõ priuauit, si retracta sit in eam familiam, & posteà vendita, nihil est quod eum arceat à retractu huius posterioris venditionis, vt diximus in eo præcedẽte casu. Et ita quoque expresim in hoc casu statutũ est apud Lorrienses in præfectura Montargij hoc tit. §. iiij.

Consuetudo.

47 *Vtrùm filius venditoris possit retrahere.*

¶ AT MVLTO MAIVS dubium est, vtrùm filius venditoris posit retrahere post mortẽ patris, cuius hæres est, nam ante mortẽ fortè non est dubitandum propter tex. in c. cõstitutus, extrà de in integ. resti. quem ad hoc expendit Henr. Boh. ibi, statim in princi. quem (vt id obiter dicam) insignem Docto. vocat Soci. consi. ccxlviij. nunquid ex duobus, col. vl. lib. ij. & præclarum, idem Soci. consi. cclxvj. in caussa, colum. xvj. versi. postremò, eo. lib. ij. { Et ita quoque latè tenuit Maria. Soc. iunior consi. iiij. themate præpositæ consultationis, colũ. ij. versic. & stante hoc, & multis seq. vbi ita dicit seruari Paduæ, vbi est simile statutum. & rursum colum. antepe. versi. non obst. modò secundum lib. ij. } Et quia etiam nostra consuetudo, infrà §. xj. dicit proximiorem venditoris, & sic eum qui illi post mortem debet succedere, cæteris in retractu esse præferendum: vt hinc planè posis intelligere, nihil obesse consanguineo, quòd sit successurus venditori. Nam & videmus filium vasalli qui alienauit feudum antiquum, posse eam alienationem sibi reuocare, in eóque præferri cæteris agnatis, si alienatio facta est iure vel consuetudine permittente: vt no. And. Iser. Iaco. Aluar. & Card. Alex. & omnes præter vnum Petr. Corue. in c. Titius, tit. si de feud. fuer. controuer. & in c. j. §. & si clientulus, tit. de alien. feud. & in c. j. §. hoc quoque, tit. de successio. feud. Bal. in cap. j. §. vlt. ad fi. & ibi Mart. Laud. col. ij. versi. ij. casu, & Card. Alex. col. iiij. versi. eiusdem initij, tit. quæ fuit prin. cau. bene amit. idem Bal. consil. cclxxvj. ad euidentiam, in fi. lib. v. quod repetitur consi. cccxv. eod. lib. v. Franc. Cur. Senior, consil. lxxxiij. codémque pen. capio primum in quo quæri videtur, col. j. & Iac. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, col. x. versi. sed quæro vtrùm filij. Ias. consil. lvj. magnificus, col. iij. versi. sed præmissis non obst. lib. iij. & Franc. Curt. Iunior in tract. feu. in iiij. parte princi. char. antepenul. versi. quartò circa præmissa.

48 *Quid si pater venditor mortuus est, & ei filius succes-*

¶ Verùm quærimus de filio, qui iam successit patri vẽditori mortuo. Ideóq; nõ videtur audiẽdus ad retractandã vẽditionẽ, non magis quàm ipse venditor: cùm hæres & defunctus censeãtur esse vna eadémq; persona, in Auth. de iureiur. à mori. præsti. post princi. ex quo non potest hæres venire cõtra factũ defuncti. l. cùm à matre, C. de rei vend. & l. si ab eo, C. de neg. gest. & l. successores, C. de sol. & l. si vxor, C. de ho. aut. iud. posi. & l. si fundũ, ibi, neque ei successisti, C. de reb.

C.de reb.ali.non ali.& l.si Titio,ff.de pigno.& l.j.ff.de excep.rei vend.& in l.venditrici,C.de reb.alie.non alien.cuius hæc verba sunt,ad hunc locum maximè pertinentia,Venditrici succedenti perfectam rectè venditionem rescindere,ac dominium reuocare nō licet.Subditúrque, nec ex propria quidem persona eum id facere posse:quod & satis probat d.l.cum à matre. Ex qua etiam apertè intelligitur id procedere, etiam si hæres non teneatur de euictione: quia ibi emptor sciebat rem à se emptam esse alterius, ideóque non tenebatur venditor de euictione, ex l.si fundum,C.de euict.& dicemus plenè infrà eo.tit.§.xij.glo.j.nu.7.sed hoc de euictione. Et ita etiam voluit gl.in d.l.cùm à matre,& ibi quoque Ioan.Fab.Bal.& Pau.Cast.& Rap.Ful. consi.lxvij.paterfamiliàs,col.ij.versic.his tamen non obstant.& Lancel.Gal.in l.iiij.§.Cato,columna.xviij.versi.& sic in hac,ff.de verbo. obligation. Sed & id quoque procedit,etiam si hæres fecerit inuentarium,ex sententia Andr.Iser.in cap.j.titu.an agna.& Matthæ.Afflict.decisio. Neapol.ccxl.in caussa Cubelli, col vlt.& Raph.Fulg.d.consi.lxvij.colum.ij. versi.quod tamen ita:vbi tamen id declarat.

sit, an & is possit retrahere.
Hæres non tenet contra factum defuncti.
Nec ex propria quidē persona.
Nec si ipse nō teneatur de euictione.
Nec si ipse fecerit inuentarium.

49 ¶Nam hæres non potest esse melioris conditionis,quàm defunctus.l.in omnibus,§.nō debeo, ff.de reg.iur.Ideóque dicitur in l.Polla,ff.de his qui.vt indig.quòd quæ à defuncto habente liberam administrandi sui patrimonij potestatem facta sunt,non possunt reuocari ab ipsius hærede etiam pupillo.Et scribitur in l.pen.C.de test.mil.ea quæ à patre geruntur,non decet pro disciplina militari à filiis in irritum reuocari.& in l.si ab eo,C.de lib.cau.scribitur filios adeundo hæreditatem patris voluntatem defuncti suo consensu confirmare.Et vt tradit Bar.in l.Lucius,circa medium,filius hæres patris cogitur habere ratum factū illius, per d.l.cùm à matre, & l.ex qua persona,ff.de reg.iur.Hæres enim est eiusdem potestatis ac iuris,cuius & defunctus fuit.l.hæredem,ff.de reg.iur.Et factum defuncti censetur factum hæredis,& econuerso. Ange. cōsi.clxxxv.Brunellus,per l.vxorem,§.agri plagam,ff.de leg.iij.ideò qui promittit de facto suo tantùm,& de facto hæredis promittere videtur.Bar.in l.si seruus,§.ij.ff.de cond.fur.Bald.in l. vlt.C.de act.emp.cum aliis concord.adductis ab Alex.consi.xvij.attentis narratis, col.vlt.lib. v.& à nobis infrà,tit.seq.§.j.gl.vj.in verbo,*ou ses heritiers*,num.4.verùm contra hæc.Et faciunt etiam,quæ scripta sunt à Pe..Anch.consi.xxvj.in quæstione,ad fi.& consi.ccxliiij.quia quæstio, colum.j.vbi in hanc sententiam multa collegit.& Phili.Deci.cons.ccccxlvij.viso puncto,colum.j.versi.his tamen non obst.

Hæres in omnibus eiusdē est iuris, ac defunctus.

50 ¶Inde autem fit,vt agnati hęredes vasalli qui feudum alienauit,non possint reuocare alienationem ab eo factam:quam tamen aliàs reuocare possent,si hæredes non essent:vt declarat Iaco. à S.Georg.vbi suprà,versiculo aduertite ad id:vbi & alios allegat.Cui adde alios quoque multos,qui & idem de filiis dixerunt,videlicet Iacob.Bel.in d.c.j.§.hoc quoque,& ibi Bal.col.vlt. Marti.Laud.colum.iij.versi.quæro an factum.Aluar.& Card.Alex.col.vlt.titu.de succes.feud. Pau.Cast.consi.ccvij.dico dictum Bartholomæum,in prin.lib.ij.vbi & alios allegat. & iterum consi.ccxc.visa suprà scripta facti narratione,colum.vlt.ver.ex prædictis patet,eo.lib.ij.Matth. Afflict.qui alios quoque allegat,deci.Neap.cxij.inter dominā,circa medium.& Zasium in epitome feudorum,par.ix.quæ est de feud.alienati.char.7.in paruis,versi.quibus consequens est. Et est optimus tex.à nullo horum citatus,in l.filiusfamilias,§.cùm pater,ff.de leg.j.vbi si pater testamento prohibuerit rem alienari extra familiam,si filius eius alienauerit in extraneum,nō poterunt filij hæredes ipsius alienantis reuocare. Et ita in nostro casu retractus,vt scilicet hæres non possit tanquam consanguineus retrahere rem à suo prædecessore venditam, respondit Flor.à S.Petro inter consi.Pet.Anch.consi.ccclxxj.quòd dicta domina,col.j.versi. quartò ista domina,iuncto eo quod dicit in fi.cōnsi.dum respondet ad obiectum in priori loco.& Steph. Bertrand.consi.vij.non vidi,lib.j.& obscurè Pet.Anch.in d.c.constitutus,col.vlt.in iiij.oppo.

Hæres non reuocat feudum à defuncto alienatum.

51 ¶Contrarium tamen in eodem casu retractus non obscurè declarat tex.in dicto ca.constitutus,nam ibi pater qui vendiderat,iam obierat,cùm filij eius beneficio nostræ consuetudinis retrahere voluerunt:vt liquidò constat ex illis verbis,quōdam G.pater illorum.Ea enim dictio, quondam, denotat qualitatem,cui adiungitur aliàs fuisse,nunc autem amplius non esse.l.eius qui in prouincia,in verbo,defuncti,& ibi Sal.& Ro.colum.ij.ff.si cert.peta.& l.cui totum, §. affinitatis,ff.de postulan.vbi Sal.refert,quòd cùm aliquis petiisset in iudicio aliquid, tāquam esset sui iuris,& hoc non probasset,is tamen obtinuit,ob id quòd in positione partis fuisset adscriptum,talis quondam filius.& sequitur Cardin.Floren.in c.vltim.de testib.cogen.vbi Felin. adducit multos concord.vt vbi videre licet,sed quibus addere potes Ioannem Andr.in c.cùm contra,in prin.& ibi post eum Barb.etiam in princ.de pigno.Iacob. Butr.in l.cùm aliquis,ff.de iure deliberan.Bald.consi.ccccvij.in quæstione quæ vertitur inter scholam,colum.iij.versicul. tangitur & quartò,libr.j.& consi.sequent.quidam eius, column.ij.& consilio clxiiij.à libello,

Decisio prin. quæstionis.
Dictio quondā quam vim habet.

col.j.lib.iiij. Sal.in l.intestata,per illũ tex.C.de don.caus.mor.& Raph.Co.cons.xliij.io quęst. Francisci,circa medium,& cons.lxxj.in oomine Domini amen,viso processu,col.j.Imo.cõs.cx. in caussa quæ vertitur,ante fi.quibus locis dicunt hanc dictionem significare eum cui apponitur,esse mortuum.& Alex.qui alios quoque citat,consi.xiiij.visis & consideratis,col.iij. lib.vj. Tametsi contrariũ tenuit Imol.sibi contrarius in c.ex parte,in fi.extrà de fo.cõpe.quia hæc dictio(inquit)de futuro quoque tẽpore dicitur. {Ro.post alios in l.j.§.hoc autem,paulò ante medium.ff.de ope.no.nun.} & Card.Alex.in c.ex tenore,io primo no.qui filij sunt legit.& Ias.in d.l.eius qui,in fi.prin.Quorum sententiam probat illud Virgilianum lib.vj.Aeneidos:

—Nec Romula quondam
Vllo se tantum tellus iactabit alumno.

Vbi & hoc annotat Seruius Maurus,aut vt alij vocant, Marius,atque illud Horatianum libro Sermonum ij.Saty.ij.

Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam.

Illúdque Porcij Latronis in Catilinam:Lucem namque nescio quam de domo Cornelia quondam prodituram fore. Verùm id rarum est,nec io ea significatione vnquàm intellectum fuit à conditoribus Decretalium:oec coueniret rationi recti sermonis in illis verbis,quondam filius talis,quibus verbis loquitur d.c.constitutus,si de futuro tempore intelligeretur.quis enim vnquam fando audiuit,talis qui erit filius talis?

52 ¶Igitur vt redeamus,non immeritò dicebat Pet.Bieri.præceptor Henrici Bohe.esse tex.de hac re,quam tractamus,in d.c.constitutus,vti refert ipse Bohe.ibi,qui tamen id negat ibi probari, quia oon dicitur,quòd pater fuisset mortuus,nec quòd filius ei successisset. Sed prima illa ratio non subsistit, vt diximus:quantùm autem ad posteriorem, fateor illic expresśim non dici, quòd filius successisset patri,sed etiam contrarium ooo dicitur:& est iuris præsumptio,quòd ei successit:vt dicit glo.in §.j.versi.vt autem,in verbo,parentes,in Authen.vt hi qui oblig.se hab. perh.res mioor.quam sequitur Bal.in l.apud hostes, col.vlti.C.de suis & legi.vbi & eam dicit sing.& in c.j.col.j.rit.an agna.vel fili.& Ro.& Alex.col.ij.in l.necessariis,ff.de acquir.hæred.& Alex.io l.si cùm dotem,§.transgrediamur,col.iij.versi.io hoc articulo,ff.solut.matr.Iason in l. non hoc,col.j.C.vnde legi.& Fran.Ripa,in l.quod te.nu.58.ff.si cer.pet.Super quo tamen vide glossam,Bar.& alios in d.l.necessariis,Barb.in c.ex præsentium, col.j.ver.& pondera istum tex.extrà de pigno.& in c.j.in prin.extra de solu.At illis coocinit autoritas Diui Pauli ad Galatas iiij.Si filius est,& hæres quoque est.Cuius meminit gl.in l.j.C.si mi.ab hære.se absti.Nam & quod plus est,filius hæres est patris,etiamsi abstineat expresśè vel tacitè.l.j.§.qui sunt in potestate,ff.si quis omis.cau.testa.& l.cùm quasi,§.sed & si suus,ff.de fideicom.liber. Verum est enim fuisse aliquando hæredem,& sufficit aliquo momento fuisse.l.vlt.ff.de conditionib.institutiooum.& qui semel hæres fuit,nunquàm desinit esse hæres, iuribus vulgaribus. de quo tamen vide D.Igne.in l.j.§.si pater,nu.25.ff.de senatusconsul.Sylla.

Filius iuris præsumptione hæres patris.

Quid autem si abstineat.

53 ¶Ipse tamen Boher.(vt ad eum redeamus) hanc eandem partem tenuit,vt filius hæres admittatur ad retractum,non quidem per illum text.vt diximus,sed per l.debitor, §.vlti.ibi,quia non quasi hæres,ff.ad Treb.Cuius etiam autoritate ita dicit vidisse se disputãdo teneri Aurelius ab Alano quodã Doc.nepote Diui Yuonis. & in id alia quoque iura allegat,vt ibi videre potes. Subdit tamen ꝙ cõsuetudo Franciæ obtinet contrarium. {Id quod & post eũ retulit & secutus est Aegid.Bellam.ibi col.2.ver.primò opp.decitque idem tenuisse Petrũ de Quercu doct.Aureliaoensem.} Sed & hanc eandem sententiã,vt scilicet filius hæres admittatur,secuti sunt Masuer.in n.de retractu,§.itẽ secũdùm opinionẽ.Nicolaus Euerar. in locis legal.in loco de tanquã,col.pen.vbi id dicit sing.& D.Boer.hoc tit.*de retract.*§.iij.ad fi.& iterum deci.xij.& prędicta faciunt,& nouissimè Ioan.Nicola.Arela.in commentar.l. generaliter,in secunda parte,nu. 34.C.de secund.nup.& Ferro.in coosuetudine Burdigal.hoc eo.tit.§.x.vbi & idem dicit in cęteris hæredibus.& iterum §.xvj.vbi est consuetudo expressa eius generis in eam rem. Et facit vltra supra dicta,quòd aliàs hæres potest iure proprio,non hæreditario, reuocare rem venditam à defuncto,licet ipse defunctus nõ potuisset.l.Seia,ff.de euict.& l.si tibi.& l.vlt. C.eodem, Verum est quod textus in d.l.Seia.& in d.l.vlt.dicunt, re euicta ab ipso hærede iure proprio hæredem ipsum conueniri posse pro rei euictione:sed id huic speciei nostræ nihil obest:quandoquidem nec venditor nec hæres ipsius tenentur de huiusmodi euictione, quæ fit per retractum:vt latè diximus suprà,nu.34.versi.sed hæ rationes.

54 ¶Nam & hanc opin.vt filius hæres posśit retrahere temperat Masuer.vbi suprà,nisi ipse venditor expresśim conuenisset non venire aduersus hanc venditionem,& se pro euictione obligasset:quia tunc(inquit)filium hæredem ipsius agentem ad retractum summouet exceptio euictionis:

Quid autem si pater promi

ctionis:& nihil allegat. Sed pro eius sententia facit, quod post Iaco. Bel. tradit Bal. in c.j.§.hoc quoque, col. vlt. tit. de succes. feud. quòd si pater agnatus vasalli non solùm simpliciter consensit alienationi feudi factæ à vasallo, sed & se pro ea obligauit, non potest filius hæres ipsius eam reuocare, per l. quæ à patre, C. de resti. mili. & c.j. titu. an agna. vel fili. & eum sequuntur Marti. Laud. Aluar. & Cardi. Alex. in d.§.hoc quoque, & Iac. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cũ pacto de non alienando, col. x. ver. sed dubitatur nunquid, & Zasius in epitome feudorum parte ix. charta 4. versiculo hoc quoque quarto loco, & idem voluit ipse Bal. consi. lxxxix. domin us Thomas, in fi. lib. j. per l. conditionis incertum. C. de pactis.

Filius non venire contra venditionem, & se pro emptione obligauit.

55 ¶Cuius postremi dicti ratio est, (vt & id illis addas) quia qui simpliciter consentit, non tenetur de euictione, nisi expresim eã promittat, vel se obliget. l. exceptione, C. de euictio. & l. inter stipulantem, in prin. ff. de verb. obl. prout cum tex. allegat Iason in eadem propè materia loquẽs, in l. quoties ab omnibus, in ij. no. C. de fideicom. & facit etiã quod tradit Bal. in l. qui se patris, col. antepe. versi. tu verò considera, C. vnde lib. & post eum Iason, consi. vij. pro reuerendissimo, col. ij. versi. tertiò principaliter, lib. iij. & Pe. Anch consi. lxxvj. per modum cõsilij, in iiij. dubio: vbi & illud dicit, non teneri de euictione, qui simpliciter cõsentit venditioni. quod & ante nos tenuit Inn. in c. si quis, col. ij. versi. item no. extrà, de reb. eccl. non ali. & Bal. in Margar. in verbo, euictio, ver. uj. Ex quo & illud fit, vt hæres ex propria persona possit contrauenire, vt etiam respondit Raph. Fulg. consi. lxvij. paterfamilias, col. iij. versi. in eo autem.

Cõsentiens nõ tenetur de euictione.

56 ¶Sed id tamen, quod tradit Masuer. non sic generaliter crederem procedere, quando vendens non teneatur de euictione, quæ fit per retractum: vt diximus d. nu. 34. sed ita demum posset obtinere, si venditor expresim promisisset rem tutam & securam se præstiturum etiam aduersus retractum consanguineorum. Neque enim cum ex natura rei ea euincitur, sufficit vt locũ habeat euictio, generaliter de euictione stipulari, sed opus est expresim in hunc casum stipulari, vt voluerunt Gul. Suz. Ricard. Malumb. Cy. Bar. Bal. & Ang. ita intelligentes gl. ibi, in l. si familiæ, C. famil. ercis. per quædam iura ibi allegata ab iisdem, & Marti. Laud. & Card. Alex. qui id dicunt in c.j. col. j. titu. si de feud. vas. ab ali. interpel. fuer. quod intellige, vt dicam infrà in fine huius tituli in xxij. quæstione. Si igitur venditor in hunc casum expressè promiserit, tunc hęres ipsius etiam an ea promissione expresim nõ comprehensus similiter tenebitur, vti & ipse promittens. l. si pactum, ff. de pact. cum multis si. à me collectis, suprà tit. omnium nostrarum consuetudinum ix.§.uj. in prin. vbi abundè probauimus, omnes obligationes & promissiones actiuè & passiuè transire ad hæredes etiam tacitos. Ideóque & hîc hæres exceptione illius promissionis patris summoueretur. l. Seia, ff. de euictio.

Quid item si venditor promisit rem fore tutam à retractu.

57 ¶Et idem videri posset, si venditor promisisset tradere rem liberam vacuam & expeditam: per id quod in simili tradit Bal. consi. cij. punctus super quo, col. ij. ver. prætereà venditor. Sed hoc tamen non admitto, quia id debet intelligi secundum statuta ciuitatis, nisi expresim aliter cautum fuerit: per no. à Dy. Bar. & Ang. & aliis, in l. hæredes mei, §. cùm ita, ff. ad Trebel. cum aliis multis concordan. à me collectis in repet. l. si vnquàm, in verbo, susceperit liberos, nu. 84. inci. sed illud hîc quæro. Et quia etiam qui id promisit, tacitè in id tenebatur. l. ex his prædiis, & ibi Ang. C. de euict. & l. iij.§.j. & l. in venditione, ff. de act. empti. & c. cùm Ioannes, & ibi gl. in verbo, vacuam. Imo. in j. no. & cæteri extrà de fid. instr. & voluit etiam gl. in l. cùm vendores, ff. de contrahen. emp. Cy. post Pet. in l. si pro fundo, in fi. C. de transact. Bal. in l. quoniam, C. de compensa. & consi. clxvij. Titius vendidit, col. j. lib. j. & consi. lxxxv. præmissis verbis, lib. v. repetito consi. cccclx. eodem lib. & Ias. in repe. l. quò minùs, in vij. quæstio. Barto. col. eiusdem q. ij. ff. de flumi. cum si Ideo eius rei expresio nihil mutat conditionem iuris & constitutionem. l. nõ rectè, C. de fideius. Nec hoc casu sufficit generalis promissio, nisi descendatur ad speciem retractus, vt diximus in præcedenti versi.

Quid si promisit eam tradere liberam.

Venditor semper tenetur rẽ tradere liberã.

58 ¶Quid verò si quis dicat, non solùm hoc casu, sed & in illo præcedenti, filiũ aut alium hæredẽ venditoris nõ impediri, quò minùs possit retrahere, cùm hæres possit venire cõtra factũ defuncti, quod ipsum tẽdit ad fraudandũ eundem hæredẽ beneficio legis vel statuti. l. ij. vbi Bar. Bal. & Pau. Cast. C. si in fraudẽ patr. & voluit Cy. post Pet. in l. j. col. j. in j. oppo. C. eod. tit. & Alb. in rub. eiusdẽ tit. col. ij. versi. circa, le ij. Bal. in l. j. col. iiij. versi. quæro vtrùm iuramentũ, & ibi Sal. in ix. q. C. de inof. dona. ipse Bal. loquens de retractu feudi alienati à defuncto, cons. ccxv. proponitur ꝙ inuestituræ, col. ij. versi. tertiò respondetur, lib. ij. Bar. qui id declarat, consil. lxv. Petrus Nicole, col. j. ver. si verò ex hoc. (Aegid. Bellam. in c. constitutus, col. iij. versic. sed ad illud de rest. in integ.) & Alex. qui alios citat, cõsi. lvij visa breui, ad fi. lib. v. & Fran. Cur. Senior cõs. j. circa primũ, in fi. & Ias. cõsi. vij. pro reuerendissimo, col. vij. ver. nec obst. si diceretur. li. iij. & cõs. lv. statutum nouũ, col. vj. ver. & ad illud, eo. lib. iij. & cõs. lxiiij. in caussa caducitatis, col. iij.

Hæres potest venire contra factum defuncti, quod in fraudem eius tendit.

versi. nec obstat si diceretur, eo. lib. iij. & consi. clxviij. in caussa & lite, col. vlt. lib. iiij. Zasius cons. xviij. cum superioribus, nu. 22. lib. j. Est autem apud multos statutum expressum, vt hæres venditoris possit retrahere: vt apud Meldenses, c. xcvj. & Burdigalenses, c. xix. Sed est contrarium statutum apud Melodunenses, c. liiij. & Cenomanenses, c. ccclxxvij. nisi, vt ibi dicitur, hæres ante mortem venditoris semel vocasset emptorem in ius in caussa retractus. Et idem in Andegauia, c. ccclxvij Et in Borbonia, vbi non fit ea distinctio, c. ccccclxxxv. Et apud Lodunenses hoc eod. ti. §. v. in fi.

Consuetudines de retractu hæredis venditoris.

59 ¶SED QVID DE filiosfamiliâs, qui nulla adhuc bona habet, quia pater & mater adhuc viuunt, nec aliunde sibi quicquam obuenit, & fortè adhuc est impubes & infans: sed pater venditor, tanquam administrator illius, aut etiam ipse filius, aut alius ipsius nomine vult retrahere rem à patre venditam, vt quotidie fieri videmus, num id possit: Chas. in commentariis consuetudinum Burgundiæ hoc ipso ti. *de retraict.* §. j. in gl. ij. in vlt. q. multa in simili propemodum quæst. allegat, quæ vix intelligo. & concludit huiusmodi filium, atque etiam emancipatum, non posse retrahere, & pro firmissimo omnium fundamento citat tex. loquentem tantùm de filiofamilias, in l. si venditor, §. sed & si pupillus, ff. de in diem addict. quo dicit probari, filium non posse emere fundum à patre venditum. Sed is tex. vt dicam quod sentio, non id ita simpliciter dicit, sed illud tantùm, quod pater non potest addicere filio suo, quem habet in potestate, fundum quem alij vendiderat sub pacto addictionis in diem, sicuti nec seruo proprio: quia his casibus emptio non valet. quod quidem non aliud est, quàm quòd inter patrem & filiumfamiliâs, aut dominum & seruum non constat venditio: vt & de patre & filio est tex. in l. ij. ff. de contrah. emp. quod longè distat à nostro casu: quia hîc filius non emit à patre: sed ab alio, cui ipse vendidit, vi consuetudinis redimit: quod multùm differt, vt ex iis patet, quæ diximus supra in præfat. nu. 16. inci. valet igitur. Et si ea ratio haberet aliquid momenti ad casum retractus, certè nihil pertineret ad filium emancipatum de quo etiam ipse loquitur. Et quantùm ad filiumfamilias, is etiam maior, & ditissimus, nunquàm admitteretur ad retractum rei venditæ à patre, cùm nec diuitiæ, nec ætas quantúlibet grandis, eximant patria potestate, l. vl. §. vbi autem in vnum, ibi, cuiuscunque ætatis fuerint, C. de bo. quæ lib. gl. in l. vlt. §. pupillus, ff. de ver. ob. quæ loquitur de sexagenario, & in §. j. in verbo, patresfamiliâs. Inst. de nupt.

Quæstio, an filiusfamiliâs, cui nulla bona sunt, possit retrahere rem à patre venditam, aut pater ipsius administrator.

Quid de emancipato etiam inope.

60 ¶At huius rei difficultas in hoc est, quod iste filius nulla bona habet, vt dixi, ex quibus pretium venditionis possit conficere: sed pater qui ipse per se & directè non potest redimere, vt suprà diximus, subiicit nomen filij, vt indirectè, & mutuato alieno nomine, id faciat, contra l. qui in seruitutem, ff. de bon. lib. vbi qui suo nomine possessionem bonorum accipere non potest, nec liberorum quoque nomine potest. & l. quæritur, eod. tit. vbi dicitur ad verbum, Ne qui suo nomine à bonorum possessione summouentur, per alios (de filiis autem is locus nuncupatim loquitur) eam consequantur. & ibi concord. in gloss. Et illius tex. autoritate scribit gl. no. in l. Diui fratres, in prin. in verbo, fuisse, ff. de iur. patr. cùm tractat, an delictum patris eiusdemque patroni noceat liberis: Si tale (inquit) ius sit, ex quo patri possit acquiri, puta si vult liberto succedere tanquam patronus: tunc patre viuente filius, qui adhuc in eius est potestate, repellitur: secus si pater decesserit, vel alio modo filius fuerit sui iuris factus: per d. l. quæritur. & eam gl. sequitur Bart. in l. j. in fi. ff. de interdict. & releg. & Alex. consi. xxiij. opportunè, col. ij. vers. quartò, lib. j. Et facit etiam, quod per eundem tex. scribit Bal. in c. j. §. hoc quoque, col. iij. versic. accedit quæstio, tit. de suc. feud. Et prætereà tex. in l. iij. §. verbum potestatis, & in l. Sulpitius, ff. de do. inter vi. & vxo. vbi quemadmodum vxor non potest donare marito, ita nec filio mariti in eius potestate constituto: quia vt ita dicitur, patri quæritur. Et etiam videmus, quòd pater autor fieri non potest, vt filio suo quid tradatur, cùm id faciens sua autoritate sibi acquirat. l. j. §. sed si autor, ff. de auto. tut. Et facit item tex. in l. debitor, §. debitoris, ff. de pign. act. vbi filiusfamiliâs, non potest emere rem patris ex pecunia profectitia. & id ibi no. Bat. & Bal. Et tex. denique in l. Aemilius, §. id quod, ff. de mino. vbi filiusfamilias, post emancipationem minoribus non succurritur, in id quod patri acquirunt.

Qui quidquam facere non potest, nec filiorum nomine potest.

61 ¶Et hæc quidem fortè procederent, si quæ filius in potestate constitutus acquirit ex pecunia patris, omnino patri acquirerentur, vt est de iure communi. l. cùm oportet, in prin. C. de bo. quæ lib. & plenè traditur à Corn. consi. ccxxxv. circa hanc, lib. j. Sed ex nostra consuetudine sibi acquirit, non patri: nec ex iis quæ acquirit, quicquam pater habet, prærerquam quòd facit fructus suos ad ætatem xx. aut xxv. annorum ipsius filij, etiamsi à patre bona processerint: vt scribitur tit. huius vol. xxviij. §. pen. & vl, qui sunt totius vol. cccxx. & cccxxj. Estque ferè generale in vniuersa Gallia, vt filiusfamilias, sibi acquirat, non parentibus: quandoquidem potestas illa patria in hoc regno vel non habet locum, aut certè modicum: vt etiam affirmat gl. in §. ius autem, in verbo, Romanorum, Insti. de patr. potest. & affatim, diximus suprà titu. xvj. qui est, *des successions.* §. vij. qui est omnium huius vol. ccxj. in gl. j. Ideò si etiam pater ipse de suo pecunias tribuat ad redimendum id, quod à se venditum est, cedit tamen commodo filij: cùm emptum ex pecunia alicuius, eius non sit: sed ipsius, cuius nomine emptio facta est. l. si ex ea, C. de rei vend. cum simi.

Ex consuetudine Franciæ filijfamilias sibi acquirunt.

¶Nam

62 ¶Nam & id ex multorũ sententia procedit, etiã in nostro casu, videlicet in re quæsita à filio suo ipsius nomine & periculo ex pecunia patris, vt scilicet ea filio quæratur, nõ patri. Ita enim nuncupatim voluit Ro. in Auth. ex testamẽto. & iterũ in l. illud, C. de colla. & con. ccccclxix. quò ad primum, col. ij. versi. tertio casu. & Pau. Ca. in d. l. cùm oportet, in prin. col. ij. versi. sed quid si filius, C. de bo. quæ lib. & Soc. consi. lxj. circa primum dubiũ, col. ij. ver. ex qua conclusione, libr. iiij. & Io. Crot. in rep. l. frater à fratre, in xxx. q. ff. de cõd. ind. in quibus locis illi post antiquiores latissimè tractãr, an & quãdo quæsitũ à filio ex pecunia patris ipsi patri acquiritur. Sed quibus addere potes Bal. cons. cclix. factũ sic se habet, quidã nomine Titius, lib. v. Ang. cõsi. lxxxv. pater habẽs plures filios. & consi. cxij. Vannucius, col. ij. Corn. con. clij. ad euidentiã, li. iij. & in subscriptione consi. ccxiij. inci. Phil. Dec. consuluit, cod. lib. iij. Soci. latissimè consil. xcij. circa primum, col. ix. versi. circa secundum, vsque ad fi. consi. lib. j. & consi. clxij. considerata, col. j. & sequen. propè vsque ad fi. consi. lib. ij. & consi. cxcij. capio difficultatem, in j. dubio, eod. lib. ij.

Quæsita à filio ex pecunia patris, an ipsi quæratur, an patri.

63 ¶Et potest pater eam pecuniam, ex qua res vendita retrahitur, donare filio in sua potestate cõstituto, ex patria nostra consuetudine, suprà tit. xiiij. qui est, *de donations*, §. iij. qui omniũ est huius vol. clxxxiij. Et cùm ipse emit nomine filij, censetur ei donare. l. filiæ cuius, C. fami. erc. vbi etiã pater, rem ita emptam esse præcipuam filio in iudicio familiæ ercis. & l. ij. C. si quis alte. vel sibi. & voluit Bar. in vtroque loco. & prætereà in l. quæ dotis, ff. sol. mat. & in l. j. §. sed nec castrense, ff. de colla. bo. & in tract. de duob. fratrib. in iiij. q. primæ partis. Ange. in d. l. filiæ cuius, iterúmque in l. si donatione, & ibi quoque Raph. Fulg. Pau. Cast. Rom. & Recentiores, C. de collat. & Corn. consi. ccxxxv. circa hanc consultationem, lib. j.

Pater emẽs nomine filij, censetur ei donare.

64 ¶At dicet aliquis, pater poterit reuocare huiusmodi donationẽ, atq; ita res cedet ipsius cõmodo. Cui respõderi potest, id admodum esse ambiguũ, per ea quæ postea dicemus, versic. abhinc ij. præsertim apud nos, qui expressam consuetudinẽ habemus in d. §. cccxx. qua pater etiam ea, quæ ab eo ad filiũ profecta sunt, nõ potest impedire, vt ea loquuntur: id est, (vt satis declarat,) nõ potest facere, quin filius ipse eis liberè & sine patris impedimẽto vtatur, fruatur, tanquam suis, post vigesimũ annũ eiusdẽ filij matrimonio mãcipati, aut xxv. non mancipati. Et si id concedamus, vt scilicet possit reuocare, nõ propterea patris erit ea res retracta ex ea pecunia donata: vt in simili dicimus, q̃ si vxor emit pro se & proprio nomine ex pecunia viri verè vel præsumptiuè, tamẽ dominiũ ipsius rei sibi quæritur: quãuis teneatur, quatenus locupletior facta est, l. j. & l. multum, in prin. & ibi Doct. C. si quis alter. vel sibi. & l. & si de tua, C. de don. inter vir. & vxor. Bar. in l. & si instrumẽta, in fi. per eũ tex. & ibi quoque Ang. C. de fid. instr. & iur. hastæ fis. li. x. & Bal. con. lxvij. pũctus talis est, domina Magdalena, col. j. ver. secundò casu, lib. iiij. Ang. consil. cxlj. super j. pũcto, in princ. Et idẽ de fratre emente de pecunia cõmuni, vt res sit ipsius solius, l. qui aliena, C. si quis alte. vel sibi, & l. si patruus, secũdũ vnã lect. & ibi Bar. & Bal. C. cõm. vtriusq. iud. cũ aliis multis cõcor. à me adductis tũ alibi, tũ infrà eod. tit. §. xxxij. nu. 17. nec deniq;.

Vxor emẽs suo nomine ex pecunia viri, sibi acquirit. Similiter & frater emens ex pecunia communi.

65 ¶Verùm huic rationi non admodum fidendum videri posset, propter ea quæ tradit Io. Plat. in d. l. & si instrumenta, illud intelligens, quod suprà diximus de re empta nomine vxoris ex pecunia mariti, nisi ea res esset empta ex pecunia ab ipso marito donata: tunc enim res ipsa marito acquiritur, potéstque is eam vendicare, vt econtrariò vxor rem à marito empta ex pecunia vxoris illi donata: per l. vxor. marito, ff. de don. inter vir. & vxo. quem simpliciter sequitur Io. Lup. in rep. rub. de don. inter vir. & vxo. §. lx. col v. versi. sed in casu. Sed ille tex. nuncupatim loquitur, cùm maritus aliàs non est soluendo, vt etiam dicit Bal. ibi, & gl. in l. si filij tui, in glos. j. in fi. C. eod. tit. Bar. in l. si vt proponis, in fi. & ibi quoque ipse Bal. in v. q. Ang. paulò antè fin. & Pau. Cast. in fi. C. de rei vend. Ex quibus Ang. dicit, eum tex. ita intellectum, esse sing. Et id quidem Ang. in d. l. si filij tui, in fi. dicit generale esse in omnibus, qui rem quãpiam emũt nomine alieno ex sua tantùm pecunia. Sed de hoc vltimo vide Bal. in d. l. si vt proponis, in iij. q. iterúmque in d. v. q. Verùm ex iis potes intelligere, nihil hæc obesse nostro casui.

66 ¶Quanquàm & illud prætereà dici potest, eam pecuniam, quam pater donat filio, non esse patris, nec ei acquiri: per id quod voluit gl. no. in d. l. frater à fratre, in gl. magna, ad fi. ff. de condi. indeb. quòd quando obligatio descendit immediatè à patre in filium, non reacquiritur ipsi patri, licèt secus sit, quando aliunde prouenit. Quam gl. approbant omnes Doct. ibi. Et eam ad dominium & donationem à patre factam filio trahit Iason ibi, in lec. char. pe. vet. assumo sextam. & Ferdi. Loaz. in repe. l. filiusfamilias. §. Dini, char. 15, nu. 103. ff. de leg. j. Et pro hoc optimè facit, quod dicimus in simili, quòd licet per seruum domino quæratur, si tamẽ vnus dominorum aliquid donet seruo communi, nihil hinc sibi quæritur, sed aliis dominis tantùm, ipsius donantis sociis. l. verùm, §. si seruo communi, & ibi gl. & Bal. ff. pro soci. & l. si Eros, ff. de opti. lega. Et quod in alio simili scribitur in l. sicut, §. idem Papi. ff. quib. mod. vsusfr. amit.

Pecunia, quam pater donat filio, an sit patris.

Pater tacitè emancipat hoc casu.

67 ¶Sed & hoc casu attentari potest, patrem qui nomine filiifamilias facit istum retractum, atque in id confert pecunias, videri tacitè filium suum, quantùm ad illum actum, emancipare: per id quod in simili no. tradit Oldr. consi. xxvj. pater consensit filiæ, quod si sint duo fratres in potestate patris, vnus potest alteri donare bona profectitia consentiente ipso patre. l. si permittente, C. ad S.C. Maced. & l. tam his, ff. de don. caus. mor. nã consentiendo (inquit) videtur emancipare filium, quò ad eum actũ. Et idem nulla ipsius mẽtione facta, tenet eius discipulus Io. And. in addit. Spe. tit. de instr. edi. §. porrò. ver. quid si filiofa. & Fran. Are. qui id dicit sing. & nouum, nutans tamen, in l. placet, col. ij. ver. est & alius, ff. de acq. hæred. & Ias. in fi. l. j. §. hoc autem, ff. ad S.C. Treb. in vtraque lec. & in l. si is qui pro emptore, col. xl. nu. 179. item adde, ff. de vsucap.

Nullũ doli aut fraudis præmium.

68 ¶Denique si diceremus patrẽ posse reuocare hanc donationẽ, & ita ad se retrahere, quod ipse nomine filij iure sanguinis retraxit, cùm ipse suo ipsius nomine retrahere nõ posset, fraus ipsius patris subiicientis nomen filij, cederet illius lucro & cõmodo: quum iniquũ sit, ob suũ facinus aliquid lucri facere, vt dicit l. si ab hostibus, §. j. ff. sol. mat. & l. vl. in fi. C. de reb. cre. & l. itaque, in prin. ff. de fur. cùm dicitur, sed nemo de improbitate sua cõsequitur actionẽ. & l. si remunerandi, §. Maurus, ff. mandat. vbi ita scribitur, Nullá actionem eum propter suam calliditatem habere. & l. ita demum, ff. de arb. vbi dicitur, ne quis doli sui præmiũ ferat, & l. verùm, §. tempus, ff. pro socio, vbi scribitur, æquũ non esse dolũ suum quenquã relenare. & l. j. in prin. ibi, nec vel illis malitia sua sit lucrosa. & iterũ l. ne ex dolo, ibi, ne ex dolo suo lucrentur, ff. de do. mal. & l. sed & si. §. planè, in fine, ibi, ne & sua calliditas prosit, ff. ad exhib. & l. pe. C. de lega. vbi dicitur, vt non accipiat fructũ suæ calliditatis. & l. dubiũ, C. de repu. vbi idẽ propè tex. est. & l. ij. C. qui mili. non pos. lib. xij. & c. sedes. & c. ex tenore, extrà de rescrip. & c. ex literis, quod est ij. extr. de dol. & contu. & c. ad nostram, de empt. & vend. vbi ita scribitur, Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent. & c. pastoralis, §. vlt. de off. dele. & c. statuimus, eo. ti. lib. vj. & c. dictum, & ibi gl. xxx. quæst. j. & bene facit l. ij. ff. de eo per quem fact. erit. & ibi concord. in gl. & l. siue hæreditaria, ff. de neg. gest. & l. relegatorum, §. vlt. ff. de interdict. & releg.

69 ¶Et quanquàm pater faciat fructus suos acquęstuũ sui filij vsque ad ætatẽ xx. aut xxv. annorum ipsius, secundùm distinctionẽ nostræ consuetudinis, supra à nobis citatæ: si harum rerum à se prius venditarũ & postcà nomine filij retractarum, etiam fructus suos faciat, vt aliorum acquęstuum, de quo posteà dicemus, id certè non est considerabile, nec quicquã mutat ex nostra sen-

Principale non vitiatur propter sequelam vitiosam.

tentia: cùm id quod principale est, nõ ei quæratur. arg. d. l. j. ff. de auto. tut. nec quod principale est, vitiatur ob accessoriũ siue sequelã vitiosam. l. Papinianus, §. sed nec impuberis, ff. de inof. testa. & l. pupillari, ff. de vul. & pup. subst. & l. post legatũ, §. qui principale, ff. de his quib. vt indig. nec etiã vitiatur dispositio facta in persona expressa & capace, ex eo quod quæritur alteri non capaci. l. si sponsus, §. si maritus, ff. de don. inter vir. & vxo. & l. si is qui, ff. de lib. leg. Quibus rationibus motus Signo. consi. cxiiij. thema sic se habet, quidã habens filium, consuluit auum qui filium spurium hæredem instituere non potest, posse tamen nepotẽ ex eo legitimum instituere, etiã si vsusfructus ipsi filio acquireretur. De qua re latissimè diximus in tractatu primogenituræ, quæstio. xij. Et facit etiam, quod dicemus infrà eo. tit. §. xxvj. in gl. j. nu. 36. quintò intellige.

Pater ali non debet de bonis quibus priuatus est.

70 ¶Et hanc quidem partem, vt scilicet filiusfamilias, aut pater ipsius nomine possit retrahere rem à patre venditam, nuncupatim & in hac ipsa specie tenuit Claudius Marletus vir sanè legũ peritissimus, quantum ex hoc vno ipsius cõsi. conicere potuimus, quod positum est inter consil. Chasse. consi. xxiij. decessit Catharina, col. v. versi. item & quòd filius: vbi expressim reprẹhẽdit ipsum Chasse. contrarium tenentem, quo loco suprà citauimus: dicitque eum & hanc sentẽtiã aliquádo fuisse secutum, sed postea fauore cuiuspiã amici cõtrarium consuluisse: & cùm postea commẽtaria illa in Burgundionum consuetudines ederet, veritũ fuisse veriorem partem sequi. Sed & eam sententiã nouissimè secutus est D. Ferronus Regius apud Burdigalã cõsiliarius in commentariis consuetudinũ eius gentis hoc eod. tit. §. x. & d. Boer. eiusdem curiæ Præses illustrissimus decisi. xij. & prædicta faciunt. & latiùs deci. cxxxviij. an filiusfamilias, in quibus locis tradit ita fuisse iudicatum sæpius in curia Burdigal. & ante hos Masuer. in hoc quoque eodẽ tit. de retractu, §. item filiusfamilias, vbi dicit haud dubiè huiusmodi filiũ admitti ad hunc retractum, quò ad proprietatem, & fortè etiã quo ad vsumfructũ, qui fortè hoc casu patri nõ quęritur. ar. l. cum nõ solùm, §. j. ver. siue ex contrario, cum Auth. exceptis. & seq. C. de bo. quæ lib.

71 ¶Cui in hoc articulo, cùm scilicet dicit, vsumfructum hîc patri non quæri, consentit Aegid. Bellam. idem expressè in hoc casu volens, in c. constitutus, col. x. ver. plus dicebam. de restit. in integ. his quidem rationibus motus, quòd qui potest sibi & aliis acquirere, si acquirit quod illis aliis quærere non potest, sibi totum quærit. l. seruus meus. & l. homo liber. §. quicquid. ff. de acquir. rer. domi. Præterea quando quis per se sibi non potest quærere propter factum suum, vt hic

vt hic pater qui ipse vendidit, nec etiam per eum potest qui suo iuri subiectus est, vt pater ex solutione l.non minùs,ff.de hære.instit.& l.si mihi.§.regula.ff.de leg.j.& l.neque per se.C.de hære.instit.collatis illis quidē ad l.debitor.§.vlt.ff.de leg.ij.& l.si maximè.ff.de ser.legat. Nam & hinc videmus quòd seruus quærēs rem quā alter dominorū ipse quærere nō potest, alteri soli acquirit.l.item si seruus,in prin.ff.de stipu.seruo.}

72 ¶ Quibus & tu addes tex.in c.j.§.si verò violator,tit.de pace tenē.Ex quo no.Bal.col. iij.totius prin.& post eū Marti.Laud.Alua.& Card.Alex.q. quādo pater priuatur quibusdam bonis,quæ quidē,vel corū portio,reseruatur filiis,pater ex illis ali non debet.Quod & idem voluit Bal. ad hoc no.illū tex.quem dicit no.in Auth.bona damnatorum,col.ij.versi.hîc quæro,dicit statutū; C.de bon.damn.& Soci.consi.cxxuij.viso statuto inclytæ ciuitatis,col.iij.versicu. confirmatur ista opin.lib.iij.Sed & hoc propius fulciunt,qui in illa specie de institutione nepotis ex spurio, de qua nuper ex Signo.locuti sumus,dicunt vsumfructum eo casu patri non quæri, etiam si id dictum non fuerit.Inter quos est Bart.in l.Gallus,§.quod si is,in fi.& ibi etiam Ang.Imo. Frāc. Arct.col.iij.& latè Alexan.col.iij.Soci.col.ij.versic.tertiò principaliter,ff.de liberis & posthumis.idem Barto.consil.cxviij.Oducius,col.ij.Bald.consil. ccclxxxviij. respondendo ad dubia, colum.ij.lib.v.Sali.in l.vlti.colum.vlti.C.de natu.libe.Paul.Castr.consil. ccccixvij. viso dicto puncto,col.penulti.versi.ad aliqua,lib.ij.Guid.Pap.consi.xciiij.effectus,colum.iij.versicu. præterea cùm patri.Stepha.Bertran.consil.xcvj.etiam si verum esset:colum.j.versic. & quod dixi, lib.iij.cum aliis concordant.adductis à Recentioribus in d.§.quid si is.& Alexan.consil. lxxxviij.omissis tribus,in vj.dubio,libr.vij. Aut certè, si vt quibusdam placuit, ponatur clausula,ne vsusfructus patri quæratur,tunc haud dubiè valebit institutio,vt per eundem Bart.in d. §.quid si is,colum.j.& ibi quoque Socin.colum.j.versicu.secundò in quæstio.& Bald.consil. cxlvj.titulus principis,colum.ij.lib.j.& d.consil.ccclxxxviij.colum.ij.lib.v. & Alber. in l.adoptiuum, §.j.ad fin.ff.de in ius vocan.

Patri spurio nō quæritur vsusfructus bonorū relictorum filiis eius ab auo eorum.

73 ¶ Facit & quod scribit Bal.in l.tutor,§.quæ tutoribus,ff.de excusa.tuto.post Pau.Liaz.& Ang. quempiam Aurelianum,quòd pater executor testamenti,potest eligere filium pauperem,ita tamen vt sibi vsusfructus non quæratur.& id sequitur Benedict.Cap.consil.liiij.punctus,quidam Ange.col.penul.Et quod à plerisque traditur,quòd licet pater non possit autoritatem accommodare filio ad suum ipsius commodum,d.l.j.ff.de auto.tut.tamen potest filio quærenti, aut etiam vni ex filiis donanti alteri,præstare autoritatem. Sed hoc faciens non sibi quærit vsumfructum.Ita enim voluit glo.in d l.j.in princip.in verbo,non acquirit,in fi.& ibi quoque Dyn. & Barto.tum versic.quid si pater,tum item versi.quærit gloss.ff.de auto.tuto.Bald. in sua margar.in verbo,parentes,colum.j.versic.pater consentire potest.vbi in hoc dicit eam gloss. sing. Et ad hæc omnia facit optimè tex.in l.Imperator,ff.ad S.C.Trebel.& in l. Æmilius, §.j. ff.de mino.cum similib.Imò sunt,qui hoc casu constanter censent quæri vsumfructum patri:cùm in consequentiam,& non principaliter quæratur:vt per Ioan.And.post Petr. Cer. in addi. Specu. tit.de instru.edi.§.porrò,col.j.versi.quod si filiusfamilias.De quo & tu vide Bal.in l.bonorum, col.vlti.versi.& ex prædictis,C.qui admit.ad bono.posses.& consi.ccxc.hæ quæstiones, col.j. lib.iij.& Barto.in l.impuberem,§.j.ff.de fal.

Pater executor,eligens filium pauperē, nō habet vsumfructum.

Pater autoritatē præstans, an sibi quærat vsumfructum.

74 ¶ Sed & huc spectat text. in l.iij.§.denique,versicu.sed an hoc auxilium,ff.de minori.vbi si filiusfamilias minor iussu patris obligatus sit,is restituitur ex his causis, quæ ipsius intersunt: sed ea restitutio minimè patri prodest.Et tex.optimus in l.Sulpitius,ff.de donatio.inter vir.& vxorem.vbi si mulier patri fundum tradiderit,vti restituat filio:si id egit, vt maritus interim ex eo aliquid commodi sentiret,non valet traditio:alioquin si solo eius ministerio vsa est,valet. Vides igitur ex eo text.quòd maritus aliàs probibitus, non potest, nec debet, aliquid commodi sentire ex eo,quod vxor donat filio.Et hanc quoque partem adiuuat,quòd cùm olim non valeret donatio à matre facta filio,quia patri quæreretur,vt suprà diximus:certè si aliquo casu ei non quæreretur,valebat donatio,vt satis constat ex d.l.j. §. verbum potestatis, supra allegato. versi.sed si in castra.Ex quo inferunt Iac.Are.& Bald.qui cum.§.legit cum §. qui in eiusdem, quòd cùm hodie quæsita à filio,non quærantur patri,nisi quò ad vsumfructum, d.l.j. & l.cùm oportet,C.de bon.quæ liber.potest etiam hodie mater filio donare, saltem quò ad proprietatem.Imò sunt,qui hoc casu,cùm mater donat filio,dicunt valere omnino donationem, nec ex ea quæri vsumfructum patri.Ita enim voluerunt Azo in summa,C.de don.inter virum & vxo. col.ij.versi.item & quæ contingunt.& seq.& Iaco.Are.& Mar.in l.si constante, C.cod.titu. de quo & tu vide Cyn.& Bal.ibi.Et facit denique,quod scribit ipse Bal.in c.j.§.hoc quoque, col. iij.versi.accidit,tit.de succes.feud.quòd si pater vasallus feudum alienauerit, idque ad filium ob id veniat,non quæritur patri per filium.& sequitur Franc.Are.consi.xiiij .viso & diligenter,col.vij.versic.venio ad septimum.

Mater an possit donare filio,& an quæratur vsusfructus patri.

75 *Decisio principalis quæstionis.*

¶ Concludo igitur, posse patrem administratorem filij etiam impuberis, in sua potestate constituti vel etiam alium ipsius curatorem, aut ipsummet redimere, siue retrahere ex nostra consuetudine rem à patre venditam. Id quod etiam admittit consuetudo Burdigalensis.c.xiij. Sed ita fortè secundum Masuer. non quæratur ipsi patri eius rei vsusfructus, aut aliud commodũ quod tamen vltimum non assero, propter ea, quæ suprà diximus. Sed vtcunque sit, nihil, quantùm ad id pertinet, venditoris interest, præsertim cùm proprietas sit retrahentis. Et quia etiã, si id concedimus, aut etiam quòd ob id, vel aliàs, non posit pater administrator filij eo nomine retrahere, cùm suo non posit: vide quid præterea fateri necesse est: nempe quòd si abus, quàm pater consanguineus filij ex parte matris iam mortuæ (ne quis nobis obiiciat id quod cauetur in §.xvj. huius titu.) vendiderit aliquid, non posit pater administrator filij eo nomine eadem ratione retrahere: nam ipse quidem pater suo nomine non potest, cùm non sit consanguineus venditoris. Ergo si aduersariorum ratio efficax est, nec nomine quidem filij, qui nulla adhuc bona habet: quia sibi (vt dicunt) acquiret vel proprietatem, vel vsumfructum, nec filius quoque admittetur, cùm acquireret patri, qui non est consanguineus venditoris. Et tamen nemo sanæ mentis id admitteret. Ideóque nec hîc sequendam esse opin. Chasse. arbitror, præsertim verò in filio emancipato. id enim omnino sine dubio est.

76 *Autor ab iniuria Chassenei se asserit. Vide in Legibus connubialibus, in gl. xj. in uerbo, ne peult. uersi. & in hac & seq. Vide Chasse. ti. des droictz. & apartenances à gens mariez, in uerbo, ne peult faire, uersicu. sed in hoc.*

¶ Verebar cùm hæc commentarer, ne si quãdo Chasseneus hunc locum legeret, pro more suo vehementius in nos excãdesceret, quòd ab eius opinione ausi fuissemus dissentire. Eam enim ob caussam iam olim in nos stomachum eruperat. nam pridem in quadam sectione ex nostris in Pictonum consuetudines commentariis, cui de Legibus connubialibus titulum nuncupauimus, semel atque iterum ab eius sententia discessimus: ita tamen, vt honorificam semper de eo mentionem fecerimus, plus fortè ei gratiæ, quàm res & veritas concedebant, tribuentes. Is autem erroris sui conscius, cuius eo in loco admonitus fuerat, in duabus postremis commentariorum suorum in Burgundiæ consuetudines editionibus palinodiam, ceu alter Stesichorus, canit, sententiam mutat, vsurpatis quoque nostris testimoniis, quibus lapsum eius planè ostenderamus. Quod tamen adeò cautè & veteratoriè ab eo factum est, vt non nisi à perspicacissimo Lectore diligentiúsque intuente deprehendi posset. Nam cùm aliàs, si quæ ex priori editione immutasset, emendasset, detraxisset, aut etiam addidisset, additionis notula significare consueuisset, eo tamen loco, quo in nostram sententiam adductus suam mutauit, eam additionis notam consultò prætermisit, scilicet ne eam recantationem indicaret, quæ gloriæ hominis veluti tenebras allatura videbatur, qui omnia à se vel dicta vel scripta ἀκίνητα esse semper voluit, vel (quod coniicio & verisimilius est) vt apud eos qui duo posteriora illa commentaria tantùm euoluissent, non etiam priora, me falsæ calumniosæque reprehensionis aut criminationis reum faceret. Eam autẽ coniecturam cepimus, quòd etiã nos in eo libro, quem Catalogum gloriæ mũdi inscripsit, plagij insimulare conatus fuerat. Dicebat enim compilatas à me Lod. Cælij Rhod. lucubrationes, lib. xiij. c. vij. ex eóque pulchritudinis laudes, quas in nostris Legibus connubialibus describo, corrasisse, dissimulato tamen & suppresso ipsius Cælij nomine. Sed eam criminationem falsam comperiet quisquis eum in manus sumpserit. Nam illic nihil est omnino scriptũ de laudibus pulchritudinis, quod in illis nostris Legibus sit quoque adscriptum, præter vnum Procli locum. Neque tamen Cælius, qui Proclus ille fuerit (multi enim autore Suida fuerũt) declarat: neque librum, in quo ea scriberentur, cùm is multos scripserit, designat, imò nec sententiam illius nisi concisè & carptim describit. Ego autem Proclum illũ Lycium Platonicum esse ostendi, librum nuncupatim annotaui, tum etiam ex eo sententiam integram exscripsi, vt liquere existimẽ à me lecta primùm & diligenter Procli scripta, ex quibus quæ à Cælio accepta putauit, in nostros illos commentarios traduximus. Nec verò tam tardi ingenij vnquàm fuimus, vt recentiores cõmentarios legendos potius, quàm antiquos illos sanctioresque classicorum autorum libros: riuulos, quàm fontes, sectandos existimauerimus. Id enim ex quo literas amplecti cœpimus, studuimus, vt omni genere scriptorum instructa esset nobis bibliotheca: atque in hac cura ita versati sumus, vt τούτων τῶν βιβλιομανῶν luculentæ fraudi rei nostræ familiari futuram agnati gentilésque non semel clamitauerint. Hæc paucula, lector humanissime, habui, quæ tibi obiter exponerem; vt intelligeres, quàm immeritò nobis succensuerit olim Chasseneus, tantásque in nos tragœdias excitarit, nulla etiamnum à me iniuria vel tantilla lacessitus. Locus autem hic me admonet, imò vrget acerrimè, vt enumerem, demonstrem designémque plus quàm sexcẽtas paginas integras, quas Chas. ex nostris illis Legibus connubialibus (vt de aliis autorum vigiliis taceam) nec immutato quidem vocabulo, atque adeò cùm calcographorum mendis, in illo suo Catalogo pro suis vsurpauit. eas enim designari sibi expetebat bellus ille literator Annelanus. Sed vt idipsum in secundam editionem illius nostri operis semper reieceramus, opportuniore loco & aptiore facturi, ita & plurima alia omitto hîc prudens, quorum etiam te admonere constitueramus, nisi mors hominis aliàs docti, & vt ab aliis audiuimus, probi, nobis allata incepto desistere suasisset.

¶ Sed

77 ¶ SED VT AD INSTITVTVM redeamus, illud quæritur, an pater ipse tanquã administrator vẽtris suæ vxoris, id est, filij nondu nati, qui scilicet in vẽtre vxoris est, possit hũc retractũ facere. nã & hoc in facto vidimus. Finge igitur (ne incidamus in dubiũ præcedentis quæstionis) ꝙ posthumus ille fuit à quopiã hæres instituitus, quod fieri potest, vt patet per titu. de lib. & posth. aut quòd quispiam ei bona aliqua legauerit vel donauerit. Nam & id quoque fieri potest. l. qui quartã, §. si eius, & l. qui filiabus, in prin. & §. si quis ita, ff. de leg. j. Ex illis igitur bonis vult pater, vt administrator ventris, aut etiam alius curator ventri datus, retrahere tẽ à patre aut etiam alio consanguineo (hæc enim omnia simul expediam) venditã, vtrùm possit? Quod videtur, quia vterus in his, quæ suum ipsius commodum respiciunt, pro iam nato habetur. l. qui in vtero, ff. de statu homi. & ibi concor. in glo. ideóque & ei competit in integrum restitutio. l. etiam ei, & ibi gl. & Doct. ff. de minor. quem ad hoc dicit sing. Bal. in rub. extrà de in integ. resti. ad fi. & in c. j. col. j. versic. secundò no. & ibi quoque Fel. col. ij. versi. subdit, extrà de præscrip. De quo etiam Pau. Cast. consi. xvij. col. iij. ad fi. & Franc. Balb. in tract. præscrip. fo. 47. col. iij. nu. 44. Et actio negotiorum gestorum, vt voluere glo. & Bart. in l. cùm pater, ff. de nego. gest. Et bonorum possessio contra tabulas. ff. de vent. in possess. mit. per totum. Mittitúrque in possessionem legatorum. l. communi, § sed & si, ff. com. diuid. Nam ei directò, & per fideicommissum relinqui potest. l. cùm inter. C. de fideicommiss. liber. & è diuerso eius fidei committi. l. j. §. sciendum, ff. de lega. j. quanquàm ea l. loquitur de eo qui nondum natus est, & ita obtinet in omni posthumo etiam nondum concepto. Eique dari potest curator. l. j. §. quoties, eod. tit. & l. Titius, quæ est pen. §. si à Prætore, ff. de excusat. tuto. cum si. Atque etiam tutor ex testamento patris. d. l. cùm pater, ff. de neg. gest. & §. cùm autem, Inst. de tute. Succeditque etiam in his quę sunt dignitatis hæreditariæ, & administrat per curatorem. Bal. in l. vlt. in fi. C. de testa. milit. Ex quo Card. Alex. in c. j. col ij. versi. quid si dominus, tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. tradit, quòd si dominus moriatur relicta vxore prægnãte, dandus est ventri curator, à quo vasallus petet inuestituram nomine ipsius ventris, cuique fidelitatem præstabit. Tenetúrque mater petere curatorem ventri, vt infanti filio. l. ij. §. item si adhuc prægnãs, ff. ad S. C. Tertu. & voluit Bal. cõs. cclxxxviij. Quidam decessit, in fi. lib. ij. & consi. ccxcvij. visis & sup. lib. iij. & diximus latius in repe. l. si vnquam, in verbo susceperit liberos. nu. 144. {sed & illud.} Et vterus legitimari potest, vt dicitur voluisse Bal. in l. naturalis, in fi. tit. si de feud. fuer. content. inter do. & agn. de quo nos in nostro tractatu nobilitatis, cap. vj. nu. 45. at illud in dubium. & seq.

Quæstio, an pater, tanquã administrator vteri uxoris, aut curator ipsius, possit retrahere.

Vterus potest hæres institui.

Vtero legari potest & donari.

Vtero cõpetit in integ. restit.

Et actio negotiorum gestorum.

78 ¶ Contrarium quoque videtur, quia pater non potest esse administrator filij, nisi eius, quẽ habet in potestate: vt not. in l. j. C. de bon. mater. At vterum non habet in potestate. l. vlt. ff. de collat. bon. & l. vlt. ff. de assig. liber. & d. §. cùm autem, Insti. de tute. cùm dicitur, si modò in ea causa sint, vt si viuis parentibus nascerentur, in eorum potestate fierent. Bal. qui id dicit not. in l. si filius, § 4. in fi. ff. de lib. & posth. Ideóque si testator rogat hæredẽ, si decesserit sine liberis in sua potestate constitutis restituere hæreditatem alteri, si hæres moritur relicta vxore prægnante, locus est substitutioni. De quo vide Alber. in l. Neratius, ff. de manu. testa. Necdum enim vterus suus est. l. j. §. toties, ibi, inter suos hæredes futurũ erit, ff. de ventre in possess. mit. & in d. §. cùm autem, cum alijs multis si. & concor. tex. & Doct. à me collectis in repe. l. si vnquàm, in verbo, susceperit liberos, nu. 149. ad hæc vterus. In quo toto cælo errauit Alex. qui contrarium dicit, in l. si filius qui patri, col. vj. versi. fallit in posthumo, ff. de vulga. & pupil. vti etiam facit Soci. in l. j. col. xxviij. versi. nec obst. allegata, eo. tit. Propterea nec rumpit testamẽtum, donec natus sit. l. iij. in prin. versi. ex his apparet, ff. de iniust. testa. cum simi. Nec etiam tutor ei dari potest. l. si nemo tutorem, §. vlt. ff. de testa. tute. & l. ventri, ff. de tuto. & cura. da. ab his. & l. j. §. si quis quasi, iuncta gl. ff. de eo qui pro tut & glo. in rub. ff. de tute. & Io. Plat. & Ange. Are. in d. §. cùm autẽ, Insti. de tute. Nec contrarium probat d. l. cùm pater, de neg. gest. quia ibi magis administrauit de facto, quàm de iure, vt dicit glo. & Doct. ibi. Dictus autem §. cùm autem, de tutel. & similes tex. loquentes de tutoribus datis posthumis, intelliguntur, vt sint tutores ipsis posthumis natis, nam & hi posthumi dicuntur. Is autem curator ventri datus continuò decedit suo munere, quàm infans natus est. l. j. §. tandiu, ff. de ven. in possess. mit. & voluerũt Io. Plat. & Ang. Are. in d. §. cùm autem. Et ad hæc omnia optimè facit text. in l. tutor, quæ est iiij. §. si curator, ff. de suspe. tuto. vbi tamen glo. hallucinata fuisse videtur, dum in hoc facit discrimen inter iudicem & testatorem. Cur autem tutor huic ventri dari non possit, curator possit, ratio hæc est, ni fallor, quoniam tutor principaliter datur personæ, curator bonis, vt not. in §. certæ, Insti. qui testa. tut. dar. pos. At is qui nondum natus est, persona nõ est, nec homo, nec animal, vt ex sententia Empedoclis, Diogenis, Herophili & aliorum plenè diximus in repe. l. si vnquàm, in verbo susceperit liberos, nu. 147. quinetiam is infans, & seq. C. de reuoc. dona. Tametsi aliter sentit autoritate Hippocratis, & duorum capitum nostrarum legum Galenus in eo libro, cui hunc titulum nuncupauit, Vtrum conceptus in vtero sit animal. Sed alicubi in eo libro dicit potentia cum conceptum esse, at actu tum fore, cùm in lucem editum erit.

Vterus non est in potestate patris.

Vterus nõ rũpit testamentũ.

Vtero tutor dari non potest.

Vterus an sit homo, aut animal.

¶ Et ego

Decisio principalis quæstionis.

79 ¶ Et ego quidẽ in eadẽ rep.& gl.nu.144.sed & illud,& multis seq.vbi tractauimus, vtrùm hic infans nondũ natus faciat locũ ei l.multa in vtráque partẽ adduximus,quę & ad hũc casum nostrũ pertinẽt,vt ibi videre poteris. Sed vt breuiter hãc rẽ definiã ac cõcludã:illud verissimum est patrẽ nõ esse administratorẽ filij nõdũ nati,vt suprà ostẽsum est.Ideóq; Bal.cõs.cxxvj.quidã nobilis,lib.j.quod propè ad verbũ repetitur cõsi.cxxxvij.eo.lib.j.nisi ꝙ copiosius in posteriore loco rẽ ipsam disserit,sed vtrobiq; respõdit,patrẽ aut auũ paternũ non posse,tanquã administratorẽ vteri,aliquid facere.Et idẽ quoq; sine mẽtione Bal.tradidit Alex. cõsil.clxxj.viso processu,col.vlt.versi.nõ obst.ꝙ Io.li.ij.Cùm autẽ nec tutor ei dari potest,vt diximus,& nemo cõtradicit,curator autẽ haud dubiè dari potest,isq; pro nato habetur,cùm de commodis eius quæritur,vt etiã diximus:nõ video,cur curator ei à iudice datus nõ possit eius nomine hũc retractũ petere:sicuti & potest bonorũ possessionẽ:vt & suprà diximus.Nã & is,modò postea nascatur,succedit,& rũpit testamẽtũ,obstátq; cæteris remotioribus,l.pen.§.quãdiu,ff.vnde leg.& l.j.§.si quis ꝓximior,ff.vnde cogna.cum si.Ex quo etiã potes intelligere eũ ad retractũ admitti,qui per omnia sequitur ius successionis:vt scribitur infrà,eod.tit.§.xj. & §.xiij. Verùm executio ipsius retractus manebit in pendenti,tantisper dum in vtero est:vt colligitur ex dictis iuribus,atque etiam ex d.l.vlt.ff.de colla.bon.& l.antiqui,ff.si pars hæredita.petatur.

Posthumi in ijs quæ sunt stricti iuris non comprehendũtur. Vterus an possit subrogari in locũ Decurionis demortui.

80 ¶ Quamuis sciã,Phil.Deci.cõsi.ccxxij viso puncto,col.j.in hoc statuto nuncupatim loquẽtem, respõdisse nõdum natũ tempore venditionis nõ admittẽdum vi huius statuti ad retractum,ea ratione motũ,ꝙ is tũc nõ potest dici filius aut cõsanguineus venditoris,de quo loquitur statutum,per d.l.vlt.ff.de colla.bo. {quẽ nũcupatim sequitur Maria.Soc.iunior cõsil. xxij. pulchra est præsens cõsultatio,in j.dubiu.lib.j.} Sed quod pace tanti viri dixerim,ille tex.id non dicit. Et contrariũ probatur in d.§.si quis proximior.Sed pro eius sentẽtia est expressa consuetudo Britonũ,c.veterum consuetudinũ eius gentis,l,in fi.& reformatarum hoc eod.tit.§.xiiij.Et ad eam optimè facit,quòd in his quæ sunt stricti iuris posthumi non includũtur,l.si prægnãs, & l.si vaccæ,quæ illã cõfestim sequitur,ff.de euict.& l.nõ quocunque,§.Iulia,ff.de le.j.& id autoritate illorũ tex.voluit Albe.post Oldr.in d.l.qui in vtero,ff.de statu homi. & iterum in prima parte statutorũ,quæ.cxxxiiij.ciuitatis Paduæ,vbi ex hoc dicit,quòd stãte statuto, vt in locum Decurionis demortui assumatur quispiã ex proximioribus ipsius:si moriatur Decurio relicto patruo,& filia prægnãte prefertur patruus vtero:licet hic proximior esset,cùm nasceretur : nã statuta (inquit) sunt stricti iuris:ideo in his nõ includuntur posthumi,vt iã diximus. Hic autem casus noster est iuris stricti:cùm etiã sit ex statuto,vt ille casus Albe.& quia etiã retractus per se consideratus est stricti iuris,vt dicitur infrà,§.huius tit.xxxv.Et simile est,quod tradit Bald. etiam post eund.Oldr.in l.idem erit,in j.lect.circa medium,ff.eo.ti.de stat. homi.quòd si statuto cautũ sit,vt in locum demortui sumatur proximus ex eiusdẽ genere,& nemo sit natus,sed sit aliquis in vtero,nõ expectandũ est,vt nascatur:sed alius cõfestim & sine vlla dilatione assumendus est:per l.petitionem,§.quando autem.C.de aduo.diuer.iud.& l.nullus.quæ est j.ibi, statim atque illum fata subduxerint,C.de agen.in rebus,lib.xij.& idem voluit Albe.in d.l. petitionem.& Ang.in l.Arethusa.col.ij.versi.quid si de genere.ff.eod.tit.de statu homin.

81 ¶ Verũ hęc possẽt ꝓcedere,nisi nostra cõsuetudo statuisset ius retractus sequi ꝑ omnia ius successionis,vt diximus.Cũ igitur posthumi admittãtur ad ius succedẽdi,seqtur & eos admittẽdos esse ad ius retrahẽdi.Nec tamẽ ea iura supra in prio.allegata ad ꝓbandũ posthumos nõ cõprehẽdi in his quæ sunt stricti iuris,huc pertinere vidẽtur:neque enim in illis tractatur vtrũ posthumi admittãtur,an nõ,vtrúmve habeatur ꝓ natis,nécne:sed illud tantũ, vtrũ vẽter accessoriè veniat in vẽditione matris:& an eo euicto agi possit de euictione,nécne quæ res quantũ ab hoc casu differat,planũ est.Iura autẽ postremò à Bal.& Ang.citata,nihil etiã de vtero dicũt, sed tantùm præcipiũt statim & sine vlla dilatione alium in locum demortui substitui, & id fauore collegij,vt dicunt ipsi.Bal.& Ang.nam & hic esset periculum in mora,non etiam in casu nostro.Ideo & in illa mea sententia persto,vt scilicet vterus admittatur ad retractum.

Quæst.an concepti post venditionẽ admittantur ad retractum.

Cõceptus post mortẽ defuncti, neque admittitur,neque obstat alijs.

82 ¶ ET HÆC QVIDEM intelligo,si is vterus erat cõceptus tẽpore venditionis,ex qua ius est quæsitũ cõsanguineis.Si enim postea cõcipiatur,maius dubiũ est, an sit admittẽdus. Nã d.§.si quis ꝓximior,id quod diximus,intelligit,si hic qui in vtero esse dicitur,viuo eo,de cuius bonorum possessione agitur,fuerit cõceptus:nam si post mortẽ,neque obstabit alij,neque ipse admittetur:quia non fuerit proximus cognatus ei , quo viuo non est conceptus. Et simile est, quod scribitur in l.j.§.sciendũ,ff.de suis & legi.Suos quidem posse succedere,si modò mortis testatoris tempore vel in rebus humanis,vel saltẽ concepti fuerint.Et iterum in l.Titius ,eod. tit.vbi qui post mortem sui aui concipitur,is neque legitimam hæreditatem eius , tanquã suus hæres,neque bonorum possessionem,tanquam cognatus, accipere potest : quia lex duodecim tabularũ eum vocat ad hæreditatem,qui moriente eo de cuius bonis quæritur,in rerum natura fue

ra fuerat,& in Litem Prætor.in prin.eo.tit.vbi Prætor edicto suo proximitatis nomine bonorum possessioné pollicetur his,qui defuncto mortis tépore cognati fuerunt. & in l.si quis filio exhæredato,in princ. & ibi Barto. & Rom.ff.de iniust.test.vbi dicitur,sed hoc ita,si aui mortis tépore in vtero nepos fuerit.Cæterú si postea cóceptus fuerit,Marcellus scribit neque vt suú, neque vt nepoté aut cognatú,ad hæreditaté vel bonorú possessioné posse admitti.Cuius l.autoritate Bar.in l.nam ad ea,post prin.ff.de legib.negat posthumum conceptum & natum post mortem testatoris rumpere testamentum.Et tex.in l.Paulus.§.Paulus.ff.de bon.liber. vbi etiá dicitur,hos post mortem aui cóceptos nó admitti ad hæreditatem legitimam, neque ad bonorum eius possessionem.& in l.verum,iuncta glo.ff.de bon.posses.secun.tab.& in §.cùm autem, versi.planè,Insti.de hære.quæ ab inte.defe.vbi qui post mortem aui conceptus est , cum nullo iure cognationis tetigit:ideo nec suus illi hæres existet.& ibi gl.asserit eum illi nullo iure succedere.quam sequuntur Bal.Io.Fab.Io.Plat.Ang.Are.& alij ibi.

83 ¶ Ex quo tradút omnes nepoté,qui post morté aui cóceptus est,ei nó succedere.glo.Cy.Bald. Sal.Pau.Cast.& alij in l.si quis filiú,C.de inof.test.gl.Bar.Bal.Ang.Sal.qui ita dicit omnes tenere,Raph.Corne.& alij in l.vlt.C.ad S.C.Orphi.gl.in d.l.itē Prætor.& in l.cùm emancipati, ff.de colla.bon.& in §.cùm quæritur,& ibi Doct.Insti.de hæred.quæ ab intest.defe. & in §.hi etiá,Insti.de legi.agn.succes.Cy.Bal.Ang.Raph.Pau.Cast.& Corne.in l.qui se patris, C. vnde liber.Cy.& Alber.in Auth.itaque,vterq; col.j.C.com.de succes.vbi dicit Cy.hunc nec Iure ciuili nec Prætorio succedere.Albe.in Auth.cessante.ad fi.C.de legi.hære.Bart.in l.iura, ad fi.ff. de legib.& in l.vlt.col.vlt.versi.quæro quid si filia,ff.ad S.C.Tert.Bal.in l.affinitatis.col.j.vers. itē no.quòd in hac,C.có.de succes.& cósi.lxvij.quia statutú,post prin.lib.j.quod & iterú repetitur, alio tamé initio,cósi.cccxcvij.punctus talis est,Antonius, lib.iij.vbi ex hoc dicit hos post morté cóceptos,nó cóprehendi in statuto loquéte de nepote vel cognato. & cósi.cxj.ad conseruationé,col.j.versi.primo casu,lib.ij.vbi rationé reddit,quia nulla iura cósanguinitatis habuit cum auo. {& cósi.cxxxj.circa prædicta,col.j.versi.item nec filij. lib.ij.} & consil. cxxxij. quanquàm suprà hoc.col.j.eo.lib.ij.& consi.cccxlij.casus super quo,in fi.eo.lib.ij.& cósi. cccxcij.ad euidentiam,circa medium,eod.lib.ij.& consi.ccccvij.punctus talis est , Antonius,post prin.lib.iij.quod quidem editum est in eadem specie,qua & prima illa duo reperita suprà à nobis citata.& Bonacur.inter consi.eiusdem,consi.cxxxj.circa prædicta,col.j.lib.ij.Ange.consil. cccxxj. Dominus Iordanus,col.ij.vbi & id dicit procedere in materia feudali.Petr.Anch. cósi. ccclxv.in themate proposito,col.j.Rom.consi.ccccxlij.vt decisionem,col.ij.Petr.Fer.in tit.forma libe.pro hæredit.ab intest.in verbo,nullisque superstitibus,col.iij. Corne. consil. clxv. ad euidentiam, colum.j. lib. & consil. vij.quæstio est pulchra,colum.j.lib.ij. Et idem in aliorum successionibus voluit Rapha.Fulgo.qui id tamen optimè declarat,consil.xlv. quidam Franciscus.& consil.xciiij.ex facto proponitur.& Ange.Aret.in §.j.Institu.de legit.agn.suc. & Bapt. Cacia. inter consil.Soc.in subscriptione,consil.clij.casus iste,quæ subscri.omnium est postrema,lib.j.& Docto.vbique.

Nepos post mortē aui conceptus, ei non succedit.

84 ¶ Vides igitur ex suprà dictis,hunc qui posteà cócipitur,nec succedere,nec ei de cuius successione agitur,cognatú esse. Scis itē ius retractus & successionis idē esse,vt suprà sæpius diximus. Ex quibus facilè cósequitur,nec húc ad retractú esse admittendú.Præsertim cú habeamus tex. in l.si ita fuerit,ff.de leg.iij.probanté,eum qui nondú natus est,nó céseri esse de familia.Quod & ex eo quoq; probatur,quòd in fideicómisso purè relicto familiæ illi tantùm vocantur , qui fuerunt tempore mortis testatoris.l.cùm ita,§.in fideicommisso,ff.de lega.ij.& voluit Io.And. post Lamber.Ramp.in addi.Spe.in rub.de testa.col.iij.versi.item Lambertus:vbi addit rationem,quia nondum sunt in rerum natura,cùm substitutio locum obtinet.& Signo.cósi.clxxij. testator,col.ij.versi.præterea ex coniecturata,& cósi.seq.in nomine,&c.A pater col.item ij.& versi.eiusdem initij.Pet.Anch.& Imo.in c.indicante,extrà de testa.Alex.consi.xxij. visis ac etiá perlectis,col.ij.versi.quò ad vltimum,lib.iij.& consi.xxvj.videretur fortasse,col.ij.versic. contra nepotem,& iterum col.vlt.versi.non obst.quòd d.Thamarotius,eod.lib.iij. & consil. xiij. visis & perlectis,col.ij.versi.sed præmissis nó obst.lib.iiii.quod idē est cum illo xxij. lib.iij. & Io.Baptista,aut quisquis alius fuit,cósi.seq.adsit Spiritussancti gratia,col.iij.Soc. in l.si cognatis,col.antepen.versi.quarta & vltima cóclusio,ff.de reb.dub.& cósi.xlix.viso instruméto, col. pen.versic.solum tamen videtur,lib.4.& consi.cxiij.suprà scripti,colum.iij.versic.arbitror, eo. lib.iij.& cósi.x.cósideratis,col.ij.versi.cóprobo etiá,lib.iij.vbi & hoc refert consuluisse ipsum Alex.& Ioan.Bapti.à S.Seuer.& se subscripsisse.& idem Soci.consi.lxix. viso testamento Ioā. col.v.versic.præterea etiam ex alio,eod.lib.iij.& consi.lj.visa facti enarratione, col.penul. lib. iiij.vbi hoc intelligit, nisi aliud appareat de mente testatoris.Phil.Deci.in rub. C.de successio. ædic.in princi.& consi.ccv.in causa istorum nobilium,col.j.versic. tertiò hoc idem. & consil. ccclxiiij.visis bis quæ accuratè,col.j.versicu.eiusdem initij. Carol. Rui. consil.ij. est in primis, col.iij.

Nondum conceptus non est de familia.

Nondum concepti non comprehēdūtur in fideicommisso purè relicto familiæ.

col.iij.nu.9.li.j.Cro.& Ferd.Loaz.in rep.l.filiusfamilias.§.Diui,ille col.xlj.ver.septimò quæritur,hic nu.528.& seq.ff.de leg.j.Alcia.in l.pronũtiano,in verbo,agnatorũ,ff.de verb. sig. Ant. Rub.cõsi.xxviij.circa præmissam,col.ij.versi.& si dicatur,& iterũ col.seq.versi.item ex quo.& Iason inter cõsi.illius cõsi.xxxvij.circa dubiũ,col.ij.versic. secundò moueor.& Stepha. Bertr. consi.xv.ex themate,nu.37.lib.iiij.vbi & id trahit ad casum non longè nostro dissimilem.

85 *Nec in legato.* ¶ Sed & idem quoque obtinet (ne id omittamus,) in legato puro, relicto cognatis siue cõsanguineis,vt scilicet non nisi illis competat,qui sunt cõcepti tempore testamenti vel mortis testatoris,& sic eo tempore quo legatum defertur,non qui posteà cõcepti sunt per tex. in d.l.si cognatis.& ibi Bar.& alij,& inter cæteros latissimè (qui mos ei propè perpetuus est) Soci. ff.de reb.dub.& voluit etiã Ro.consi.ccxxxj.præmissorum Doct.in prin.& iterum consil. cxxxiiij. pro declaratione,in iiij.dubio,vbi id intelligit,nisi aliud appareret de voluntate testatoris. & ipse Soc.d.consi.xlix.col.pen.vbi suprà,in ver.præcedenti,lib.j.& quisquis is fuit inter consil. Alex.d.consi.xiiij.adsit spiritus,col.iij.lib.iiij.Benedic.in repe.c.Raynutius,in verbo, & soboles,nu.38.extrà de testa.& bene facit l.qui filiabus,in prin.ff.de leg.j.

86 *Cõceptus post emancipationẽ patris nõ dicitur agnatus. Noxia patris in dominiũ, an noceat filio.* ¶ Et hæc aliis multis rationibus & Doct.sentẽtiis fulciũtur.Nã gl.in l.qui se patris, & ibi Bart. C.vnde libe.tradũt cõceptum post emancipationem patris, nõ venire appellatione agnatorũ, & sequitur Bal.in l.meminimus,C.de legi.hære.& Phil.Deci. qui alios allegat,cõsi. xiij.cuius superscriptio incipit,an appellatione,col.iij.versi.& licet hodie.de quo tamẽ vide Bal. & recẽtiores in d.l.qui se patris,facit & quod scribit Spe.tit.de feu.§.vlt.col.j.in eadẽ quæ.an felonia, quã vocãt, (noxia malo dicere) patris cliẽtis,id est,vasalli,vt & ipsi vocãt,noceat filio: vbi dicit ꝙ si feudũ cepit ab auo,eóque viuẽte nepos cõceptus nõ est,ei nihil obest patris noxia,quia ex persona aui nihil petere potest,cũ inter vtrũque nulla cõsanguinitas fuerit : per d. §.si quis proximior,& d.l.si quis exhæredato.Sed & Bar.in d.l.itẽ Prætor,ff.de suis & legi. tradit, ꝙ si bãniãtur nobiles & eorũ filij & nepotes,nõ cõprehẽduntur,qui posteà concepti sunt. Quod & *Multa de cõceptis post tempus.* voluerũt Bal.& Ang.Are.in d.§.cùm autẽ,Insti.de hære.quæ ab intest.defe.Idẽ autẽ Bald. in l. volũtas,in fi.C.de fideicõ.dicit quòd prohibitio alienãdi extra familiã intelligitur de cõceptis tempore testamẽti vel mortis:per tex.ibi,& in d.l.si cognatis.Idẽ Bal.consi.cccclxxxviij. casus talis est,quidã Titius,lib.iij.scribit,ꝙ si testator substituit proximiores , intelligitur de his qui erãt concepti tẽpore mortis suæ.& consi cccxxxiij.factũ tale est , magister Ambrosius, col.ij. lib.iiij.dicit hos nepotes post mortẽ aui conceptos nunquàm originem eius sequi,nec in fauore,nec in odio:vt qui ei nunquàm fuit agnatus aut cognatus.& consi.cl.proponitur quod quidam testator,in j.dubio,lib.v.vbi dicit,quòd statutũ quo cautũ est,nepẽ dotatam ab auo, non succedere dotãti,nec descendẽti ab eo,nõ habere locũ in ea quæ viuo ipso auo cõcepta nõ est: vt quæ tũc propriè neptis eius nõ sit:nec post mortẽ ipsius potest incipere esse neptis eiusdem. Subiungitque id non solùm procedere in materia successionum.sed etiã generaliter.Ideóque & in statuto prohibente,ne militum nepotes intrent in palatium. quanquàm in casu illius statuti contrarium consuluit ipse Bal.alio consi.scilicet clxxvj.statuto cauetur,eod.lib.v.

87 *Alia de huiusmodi cõceptis post tempus.* ¶ Sed vt redeamus,idẽ Bal.cõsi.clxij.quidã Frãciscus,in fi. eo.lib.v.tradit huiusmodi nepotes pauperes ex filio spurio haud dubiè eligi posse ab executoribus testamenti aui,quo bona iussa sunt distribui inter pauperes,licet dubitetur de cæteris antè natis.Et Corne.consi.cxcvij. circa primũ,post prin.lib.j.ꝙ auus nõ potest facere testamentũ nepoti nõdũ cõcepto tẽpore mortis illius,nec ei substitutionẽ facere:cùm nunquã fuerit in eius potestate,nec cẽseatur fuisse ipsius cognatus vel cõsanguineus.Et Ang.Berig.id repe.l.in suis,col.ix.ff.de lib.& posth.dicit eam l. nõ habere locũ in eo qui post mortẽ aui cõceptus est.Et Fran.Are.inter cõsi. Soci. in subscriptione cõsi.clij.casus iste, (ea autẽ subscriptio est in col.viij.eiusdẽ cõsi.lib.j.) dicit ꝙ licet dubiũ sit,an appellatione filij in testamẽto veniãt nepotes,tamẽ si ipsi nepotes nondũ erãt concepti tẽpore testamẽti,nec tẽpore mortis testatoris,tunc haud dubiè non comprehenduntur:per not.in d.l.si cognatis.In qua etiã sententia fuit Bapt.Cacia.ibi in sua subscriptione à nobis suprà citata,col.ij.versi.concurrit etiã.Et facit denique tex.in l.emancipatũ,§.si quis cõceptus, ff. de senato.vbi nõ dicitur fuisse filius Senatoris,nisi qui conceptus fuit,dũ pater Senator fuit.Et generale est,vt inspiciatur qualitas tẽpore cõceptionis.l.ex libera,C.de suis & legit. & l.ex facto,§.ex facto,ff.ad S.C.Treb.& l.emancipatũ,§.j.ff.de Senato.cum si.Et quod scribit Alber. in l.Diuo,in prin.C.de quæstio.& Pau.Cast.cõsi.cclij.viso puncto,col.ij.versi.breuiter,lib.ij.

88 *Cõceptos post venditionẽ,posse reuocare alienationem.* ¶ QVANQVAM ET aduersus hæc alia multa adduci possunt.Primùm tex.in l.peto,§. fratre,iũcta glo.in verbo,familia,ff.de leg.ij.vbi si res quæpiã sit prohibita alienari extra familiam , si alienata fuerit,poterunt etiam hi qui post alienationem concepti sunt & nati,eam reuocare , etiam si cæteri omnes,qui erant eius familiæ tempore alienationis,ei consenserunt.

Et ita

Et ita per eum tex. voluit Rapha. Fulgo. in l. quoties, la j. C. de fideicom. & sequuntur Corneus & Iason ibi, idque dicit Iason esse de mente Ioan. Ana. cõsil. xlvij. illud præsupponitur, & id esse notandum, & digito ligandum, quia quotidianum. Et id clarius voluit Ludo. Bol. in addi. ipsius Anan. in fine, & Benedic. qui id sing. dicit, in repe. c. Raynutius, in verbo, & soboles quã gestabat in vtero, nu. 49. de testa. Philip. Deci. consi. xxxviij. circa primum dubium, col. ij. ver. tertiò, considerandum. & consi. cccclxviij. superiori anno, col. pen. versi. & dominæ Aloisiæ, & consil. cccclxxxviij. viso casu proposito, col. iij. ver. non obst. dominæ. Crot. Ferdi. Loaz. & Fran. Ripa. in repet. d. §. Diui, ille col. xlj. vers. septimò quæritur, alter nu. 528. & seq. hic col. iij. nu. 10. Et idem propemodum voluit Raph. Co. in l. cùm ita, §. vl. ff. de leg. ij. & Alciat. in d. l. pronũtiatio, in verbo, agnatorum, ff. de verb. sign. & facit quod de reuocatione fideicommissi tradit Alex. consil. cj. super primo, col. pen. versi. nec obst. si diceretur, lib. vij.

89 ¶Facit & quod passim asseuerant Doct. nostri, quòd si quis recepit emphyteusim vel feudũ pro se, suis filiis, & nepotibus, etiam admittuntur ij, qui post mortem ipsius concepti sunt. Ita enim voluit Bar. in d. l. item Prætor, ff. de suis & legi. & in l. quod dicitur patrem, paulò ante fin. & ibi quoque Imo. & Alex. col. ix. ver. item addit hîc Ang. in quantùm, ff. de verb. obl. & Bal. in l. si in personam, col. ij. ver. modò sequitur, C. de fideicõ. & in d. l. qui se patris, col. vlt. C. vnde liber. & in d. §. cùm autem. & ibi quoque Ang. Are. Inst. de hære. quæ ab intest. defe. & in c. j. col. v. vers. item quæritur, pone nepos. tit. an agna. vel fil. & d. consi. clxxvj. col. ij. ver. vnde si quis, libr. v. & consi. cc. feudum sub ista forma, in prin. eo. lib. v. Pau. Ca. in d. l. si quis filium, col. uj. ver. eodem modo si aliquis, C. de inof. testa. Marti. Lau. in c. j. §. hoc quoque, col. iiij. versi. quæro pone Titius, & ibi quoque Card. Alex. col. pen. ver. quæro de alia quæstione, tit. de succes. feud. Benedi. in repe. d. c. Raynutius, in verbo, & soboles quam gestabat in vtero, nu. 47. de testa. Phil. Dec. in rub. C. de succes. edi. post prin. & consi. ccccxlv. in casu à me transmisso, col. iiij. versic. non obst. quòd domina. & Carol. Rui. consi. clx. viso, col. iij. nu. 7. lib. ij.

Cõceptos post mortem primi uasal. aut emphyteutæ, admitti ad feudũ & emphy.

90 ¶Et id quidem satis probatur ex tex. in d. c. j. §. hoc quoque sciendũ. tit. qui feud. dat. pos. cùm scribitur agnatos admitti vsque ad septimum gradum. Nam impossibile est, vt qui septimo gradu distat ab eo qui primùm accepit in feudũ, fuerit eo viuo conceptus. Et ista quidem impossibilitas, vt dicit Bal. in d. c. j. an agna. vel filij, apparet per rerum naturam, nec indiget alia probatione. l. vbi autem, versi. illud dubitationem, ibi, ipsa natura manifestissimum est, ff. de ver. obli. Sed & hoc dilucidius probatur ex tex. in c. j. tit. si vas. feud. priue. cui defer. cùm dicitur, vsque ad infinitum. quos etiam tex. in hoc quod diximus, expendit Bal. consi. ccxv. proponitur quòd inuestituræ, col. ij. ver. ex quibus concluditur, lib. ij. Cui adde & alium huius posterioris similem, in c. j. tit. de nat. succes. feud. Quando autem vel ad septimum tantùm gradum, vel in infinitum succedatur in feudo, ne huius differentiæ inscius hinc abeas, videbis apud Aluar. in d. c. hoc quoque, & Card. Alex. ibi, in §. & quia, col. antepen.

91 ¶Et huius quidem sententiæ, (vt redeamus in viam,) ratio apertissima est: quia, vt dicunt prope omnes, quos suprà citauimus, & prætereà Bar. in l. si quis filio exhæredato, in prin. ff. de liber. & posth. id quod suprà tam latè diximus, non admittendos eos, qui post mortem eius, de cuius bonis agitur, concepti sunt, intelligitur in successionibus hæreditariis tantùm, non etiam in cæteris rebus, quæ citra hæreditatem nobis obueniunt: nam nec id in iure patronatus attenditur. d. l. Paulus, §. Paulus, ff. de bon. liberti. quam & ad id quod diximus annotat, & dicit singularem Ro. sing. ccxcvij. conceptus post mortem. Et hæc est communis opin. quamuis Ang. & Rap. contrarium tenuisse videantur in d. l. quòd dicitur patrem, ff. de verb. obl. & ipse Ang. d. cons. ccccxxj. D. Iordanus, col. ij. versi. in materia autem. Quin sunt, qui dicunt, illud tantùm procedere in successionibus ab intestato. & in iis Raph. Fulg. consi. xxxiiij. domina Catharina, col. ij. ver. nec me mouet: vbi & ex hoc tenet nõ procedere in substitutionibus & fideicommissis, cõtrà quàm diximus ex multorum opi. suprà, nu. 82. vides igitur.

Cõceptos post mortẽ admitti ad ea quæ non iure hæreditario obueniunt.

92 ¶Hâc quoque partem fulcit, quod à feudorum interpretibus traditum est, agnatos natos post alienationem feudi, admitti ad reuocationem illius, non minus, quàm si nati fuissent tempore alienationis: nec distinguunt vtrùmne concepti essent eo tempore, an non: ita enim generaliter voluerunt Andre. Iser. Mart. Laud. Iaco. Aluar. & Card. Alexand. in d. c. j. §. hoc quoque notandum, tit. de succes. feud. Iaco. Aluar. in c. Titius, col. vlt. per eum tex. & ibi quoque Cardin. Alexand. col. uj. versi. quæro quid si tempore, tit. si de feud. fuer. contr. inter do. & agna. & Zasius in epitome feudorum parte ix. char. 3. versi. verumtamen si posteà. & Philip. Deci. cons. cccxcv. in caussa magnifici, in fin. Id quod huc multùm facit, quia admodùm conuenit cum nostro tractu. Subduntque illi quos citauimus ex commentariis in d. §. hoc quoque notandum, tẽpus præstitutum agnatis ad reuocandum non currere nascituris. De quo etiam per Fran. Curt. Se-

Cõceptos post alienationẽ admitti ad reuocationẽ illius. Nec illis tempus in id statutum currit.

nior.consi.lxxxiij.Deus pius,col.iiij.ver.& si opponatur.Quod eô volui dicere,vt hinc intelligas in huiusmodi casibus maiorem fauorem tribui nascituris, quàm natis. Quamuis id apud nos non obtineret in casu retractus,propter id quod statuitur infrà eo.ti.§.xxxv.vide tamé super hoc vltimo,an videlicet currat vsucapio aduersus nascituros,Bal.in c.j.in ij.no.& ibi Felin. col.ij.ver.subdit Bal.extra de præscrip.& Ioan.Fran.Bald.in tract.præscriptionum, in xxiij.casu j.partis vj.partis prin.nume.44.

Cõceptos post morté admitti ad successioné ex persona parentum.

93 ¶Denique licèt concepti post mortem non admittãtur ad successionem ex propria ipsorũ persona:tamen admittuntur ex persona parentũ,iure videlicet trãsmissionis, ac veluti repræsentationis:vt voluerũt omnes propè,quos suprà citauimus,cùm locuti sumus de successione nepotum conceptorũ post morté aui.& præter eos Dy.in l.Gallus,in fi.magnæ.dist.ff.de li.& posth. Cy.Bar.Bal.Sal.Pau.Cast.& omnes in l.j.C.de his qui ante aper.tab. Cy.Bar.Bal.in j.quæst.& Raph.in d.l.si quis filium,C.de inof.test.Bar.& Ang.in d.l.si quis filio,in prin.ff.de li.& posth. idem Bar.in d.l.quod dicitur patrem,ante fi.& ibi quoque Imo.Alex.& Ias.ff.de ver.ob.Bal.& Sal.in l.vlt.C.ad S.C.Orphi.vbi Sal.dicit id communiter teneri.Idem Bal.in l.si in personam, col.j.ver.extrà opponitur,& ibi quoque Raph.Pau.Cast.& Corne.C.de fideicom.Rom. ; qui dicit not.& menti tenendum,in l.ventre.col.pen.ver.pone enim quòd decedat.ff.de acq.hær. & d.consi.ccccxlij.vti } id dicit sing.Corneus,qui id declarat & limitat,consi.lxx.duo veniunt, in fin.li.iiij.Fran.Are.in l.ventre,col.antepe.ver.tu autem dicas,ff.de acq.hæred.& cons.cxliij. visa,col.iiij.ver.ista dubitatio.Ias.cons.xxxiiij.ad motiua,col.ij.ver.nec obst.quòd in eod.lib.j. & consi.cv.Ioanna,in fi.lib.iiij.Sed id quomodo sit intelligendum,dicam infrà eod.ti.§.xj.in verbo,*ou ceux qui les representent*,& videbis apud Raph.in d.l.si quis filium.& Benedict.in d.ca. Raynutius,in verbo,& soboles quam gestabat in vtero,nu.40.& multis seq.de testa.Sed vt redeamus,cùm in retractibus quis veniat ex repræsentatione & persona suorum maiorum,vt expressè cauetur in §.xiij.huius tit.potest videri hic conceptus post venditionem,(saltem si sit cõceptus ante annum venditionis siue notificationis,qui ex nostra consuetudine datur consanguineis,)esse admittendus,si notificatio facta fuerit iuxta §.vltimum huius tit.sin minus intra xxx.annos,secundùm ea quæ dicemus infrà hoc ipso §.in verbo,*dedans l'an*,quæ est gl.x.numer. item.10.incip.ex quibus constat.Cùm & aliàs,quantùm ad id spectat,inspiciendum sit tempus conditionis,vel diei cedentis,vt statim dicemus,nu.ab hinc 4.ex quibus vides.

Retractus an cõpetat ex die vel sub conditione.

94 ¶Sed aduerte,quia retractus non competit ex die vel sub conditione,sed confestim vẽditione facta:tamen ius est consanguineo petendi retractum intra annum,si notificatio facta sit:atqui etiam intra xxx.annos,si facta non sit vt diximus.Sicuti etiam ius succedendi siue adeundi cõpetit statim à morte defuncti:nec tamen proximus ab eo iure excluditur,nisi xxx.annorũ spatio,vt no.in l.licèt.C.de iur.delibe.cum aliis multis concor.à me traditis in repe.l.si vnquàm, in verbo,reuertatur,nu.311.incipiente,quod & confirmo.Et tamen omnes necessariò requirũt aliquem esse conceptum tempore mortis,vt succedere possit ex sua persona : nec satis esset,si nasceretur intra xxx.illos annos.Nam quod dictum est de repræsentatione,haud dubiè procedit si modò is qui repræsentat & qui petit retractum,sit consanguineus vẽditoris:neque enim aliter audiendus est:vt hîc patet in tex.huius §.Et tunc iste consanguineus potest venire ex repræsentatione maiorum suorum,vt vel excludat alios,aut cum aliis admittatur ob illam repræsentationem,alioquin excludendus:secundum id quod cauetur infrà §.xj.Sed cùm illi deest illa qualitas consanguinitatis, ratione cuius competit retractus,eo tempore,quo ipse retractus defertur,cùm nondum sit conceptus,quomodo ad eum admitti potest?

95 ¶Nisi quis diceret,quòd etiã successio ab intestato competit ratione cõsanguinitatis,& tamen ad eã admittitur ex persona & repræsentatione maiorũ,is qui concipitur & nascitur post mortem,vt plenè suprà,diximus.Sed & illud quoque dici posset non omnino esse paria,post venditionem concipi in casu retractus,& post mortem aui in casu successionis. Nam in priori casu is qui concipitur & nascitur post venditioné,continuò quàm natus est,sit cõsanguineus venditori:nisi fortè venditor ipse post venditionem & ante conceptionem & natiuitatem illius mortuus fuisset,quia tunc dici non posset hunc ita conceptum,fuisse aliquando consanguineũ venditoris.At in successionibus nullo pacto potest qui concipitur post mortem alicuius,ei consanguineus esse,qui iam, dum is concipitur,desiit esse in rerum natura.

Cõsanguinitas ex tempore vẽditionis consideratur.

96 ¶Sed & iis responderi potest,non satis esse,vt quis post venditioné sit cõsanguineus vẽditoris, sed requiri eã qualitatem adesse tẽpore venditionis:vt expressum voluit Phil. Dec.cons.ccxxij. viso puncto,col.j.Et in simili quoque statuto respondit Cor.consi.clj.in hac cõsultatione,col. j.lib.iij.Ibi enim statutum erat,vt viciuus siue socius vẽditoris possit retrahere rem vicinã,siue communem,venditam eo irrequisito.& id statutum dicit Cor.esse intelligendũ in eo tantùm,

qui erat

qui erat vicinus vel socius tempore venditionis:nec satis esse,si postea fieret:quoniam qualitas adiuncta verbo debet intelligi secundùm tempus ipsius verbi.l.in delictis, §.si extraneus,ff.de noxal.& l.quod ait,§.Iulianus,cod.tit.& l.4.§.tutoris,ff.quod iussu,cum simil.& idem quoque voluit Io.Bap.Rosel.inter con.Pau.Cast.consi.ccxlix.statutum,post prin.lib.ij.

97 ¶EX QVIBVS VIDES, hanc rem dubiam relinqui. Si tamen priorem partem sequi malis,vt scilicet non admittantur, qui post venditioné concepti sunt,quæ mihi verior visa est, eá ita intelligere poteris,vt procedat in venditione pura. Quòd si ea ex die vel conditione pendeat,id est,sit conditionalis,vel in dié,ij quoque vocabuntur,qui concepti fuerint tépore conditionis aut diei cedentis,etiamsi nondum concepti erant tempore venditionis. Satis enim est, qualitatem affore tempore conditionis aut diei:vt in fideicommisso voluerút maxima ex parte hi,quos suprà citauimus,nu.82.incip.vides igitur ex suprà dictis,ne eos iterum hic repetam,& præstereà Raph.Fulgo.consi.xxxuij.domina Catharina,col.ij.versi.nec me mouet.Rom.consi. cccc viij.in proposita quæstione,in fi.& Pau.Cast.consi.xvj.viso dicto puncto,in quarto dubio, lib.ij.& Ias.cons.ccvj.viso testamento,col.j.versi.quantùm ergo,lib.ij.& Steph.Bertran.consi. xxiij.ex themate,col.viij.nu.36.& iterum,col.xiij.nu.65.lib.iij.& Philip.Deci.consi.ccxvij.in casu proposito,in fi.& consi.ccxcix.in causa mihi commissa, col.iiij.ver.sexta conclusio.& nouissimè.Carol.Rui.consi.xcvj.quia de substitutionibus,colum.vj.nu.17.lib.ij.& consi.c.viso testamento,col.uj.nu.5.eod.lib.ij.& consi.cxvij.viso testamento,colum.vj.num.20 eod.lib.ij.& consi.cxix.viso & bene,col.v.nu.10.eod.lib.ij.& consi.clix.viso testamento,col.iiij.nu.8. eodé lib.ij.& consi.cxcj.proponitur,in fi.eodem lib.ij.& consi.lxvij.quia petitur, col.v.num.9.lib.v. Anto.Rub.consi.xxviij.circa præmissam,col.iij.versi.item ex quo. Et probat text.in l.eum qui post,ff.de cond.& demonst.& l.intercedit,ff.de leg.præstan.& l.cùm pater,§. hæreditatem,l.j. in fi.ff.de leg.ij.& l.si in personam,& ibi Bal.C.de fideicom.nam si id obtinet in vltimis volútatibus,& in statutis quoque obtinere debet,quæ earum naturam mutuantur, & imitantur,secundùm Bar.& Recentiores in l.j.C.de his quib.vt indig.cum concor.ibi traditis ab Alex.& à me quoque in fi.huius tit.in iij.quæst.ver.denique. Et generale est, vt sufficiat quamlibet qualitatem inesse tempore,quo cedit dies dispositionis:vt per d.l.si cognatis,ff.de reb.dubiis , voluit Bal.consi.ccccxcj.Petrus de Cessa,post prin.lib.j.

Quæstio, si uēditio pendet ex die uel conditione, an satis sit cōceptū esse tēpore diei, uel conditionis. In fideicōmissis an qualitas diei uel conditionis inspiciatur.

98 ¶Verùm hæc limitatio non omnino certa est,quádoquidé non desunt,qui etiá negant in fideicómisso conditionali,aut aliâs pendente ex incerto euentu,admitti cóceptos post morté testatoris. Et inter cæteros,Petr.Ancb.& Imo.vti à nonnullis citátur,in c.indicante,de testa.per d.l. peto,§.fratre,ff.de lega.ij.& Rom.sibi contrarius consi.ccccxxxviij.in caussa consultationis,in quarto dubio,per multa quæ illic allegat,quæ tu ipse videre poteris. quanquàm in casu,in quo loquitur,aliud definiat,propter verba quædá testatoris , quibus hoc ipsum disposuisse videbatur.& Alex.consi.clxxxiiij.viso themate dicti Syluestri,col.j.lib.ij.per tex.in d.§.fratre,& iterum consi.ccxx.viso testamento,in fi.eod.lib.ij.per d.§.fratre,& l.vl.ver.hoc etiam volente,& ibi no.per Cy.C.de verbo.sign.& Soci.consi. lxxiij.capiendo primum,col.viij. versi.tertiò ad idem facit,lib.iiij.etiam per d.§.fratre,cum gl.& Bap.Cacia.inter consi.illius in d.vlt.subscriptione consi.clij.eiusdémque vlt.li.j. Et hoc quoque satis voluisse videntur Salusti.Perusi.Maria. Socin.& Franc.Aret.in suis subscriptionibus d.consi.dum in casu substitutionis,de qua ibi tractatur,quæ pendebat ex futuro euentu , reiiciunt eos qui nondum concepti erant tempore testamenti,nec tempore mortis.& Carol.Rui.sibi contrarius consi.xxxvj.prima,col.iij.ver.sed tamen his,lib.ij.& consi.cxij.super primo,col.vj.nu.12.eod.lib.ij.consi.clxiiij.ex verbis.colum. iiij.nu.6.lib.iij.& Philip.Deci.consi.xcv.substitutio facta,col.penul.versic.tertiò principaliter. Et facit quod dicam infrà versi.ab hinc ij.ibi,& facit etiam.

99 ¶QVOD SI TIBI magis placet ea pars,quæ admittit ad retractum cóceptos post venditionem,ita eam intelliges,vt eis tamen præferantur,si qui tempore venditionis nati erant aut concepti,quemadmodum ij illis præferentur ad reuocandam rem à testatore prohibitam alienari extra familiam, si ea alienata fuerit:vt per quædam iura voluerunt.Ioan. Crot.& Ferdin. Loaz.in repet.l.filiusfamilias.§.Diui,ille quidem col.xlv.in vij.quæst.versic.considera aliquos casus.hic autem nu.528.& seq.ff.de leg.j.& ante eos Pau.Cast.cuius illi non meminerunt,cósi. ccxlvij.in caussa quæ vertitur Saonę,col.iiij.vers.nunc venio ad illa,lib.iiij.vbi & alia quædam ad hoc allegat,vt apud eos videre licet.

Nati aut concepti tempore uēditionis, an cæteris præferantur.

100 ¶Et hanc opi.adiuuat,quod post Old.tenuit Alber.in prima parte statutorú,quæst.cxxxiiij.ciuitatis Paduæ statuto cauebatur. Quòd si ex statuto in locú demortui subrogari debeat proximior ad munus quodpiá vel magistratú,is præferédus est,qui tempore mortis reperitur proximior ei qui posteà nascitur:per multa illic ab eo allegata.quod & nos suprà retulimus in eadé

glo.num.79.quamuis sciam.Et id nuncupatim sequitur Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.liij. ver.& inquantùm superius dixi.C.de fideicom.Quibus illud addere potes,eum dici proximio rem defuncti,qui proximior est tempore mortis.§.ita demum tamen,Insti.de hære.quæ ab inte.defer.& no.gl.Bar.& alij io l.qui se patris,C.vnde liber.& latè Soci.qui alios citat,cóf.clxij. pulchra,col.ix.versi.secundò quòd satis,quod cósi.primum est,lib.ij.Et facit etiá,quod in con tractibus consideratur qualitas,quæ adest tempore ipsorum cótractuum,non autem conditionis aut alterius futuri euentus,cùm quærimus,cui quid acquiri debeat.l.si filiusfamilias.& ibi Bar.& Recentiores,ff.de verb.oblig.& l.quæ legata.& l.seq. ff.de reg.iur. & l.ij.§.id quoque, ff.de colla.bon.& l.vlt.ff.de stip.seruo.& Bar.in l.si rem meam,ff.de verbo.oblig. Alex.consi. ccxxxij.ponderatis,colum.j.lib.vj.De quo tamen vide tex.in l.quidam eùm filium,§.vlt.& ibi Doct.ff.de verb.oblig.

Qualitatē tempore cōtractus cōsiderari, non diei,aut conditionis.

101 ¶Verùm Geral.Bago.in sua disputatione retractus,ver.quæro sequēter,aliquis est proximior, in ea est opi.vt qui intra annum post venditioné nascitur proximior venditori, præferatur antè nato remotiori,qui nondum egit ad retractum, nullúmque ideò ius sibi quæsiuit:nihil tamen allegat,nisi sit mendú in meo codice.Sed tamen respondet ad l.si filiusfamilias,& l.quę legata, quas nuper allegauimus.In illis enim(inquit)inspicitur initium,vt acquiratur certæ cuidá personæ,scilicet patri filiifamilias,cótraheotis.Hic autem non est certa persona,cùm vocentur omnes consanguinei:sed ea persona ex tempore certificabitur,scietúrque quis erit proximior intra annum huic iuri retrahendi præstitutum,quisve ad retractum se offeret.Ideo cùm nondum id appareat,attendendus est ille,qui proximior est tempore quo agitur.

102 ¶Et hanc Bago.sententiá simpliciter referunt & sequuntur sine alia allegatione aut iurium aut rationum,Boer.in consuetud.Biturigum hoc eod.tit.§.ij.& deci.xij.& prædicta faciunt,nu.3.& deci.cxxxvuj.an filiusfamilias,col.ij.& Sainxó.in cósue.Turoniæ,hoc quoq; tit.§.j.in x.quęst. & idem tenuit Ferronus in consuet. Burdig.hoc item tit.§.ix.Et pro illa ipsius Bago.cósideratione nonnihil facit tex.in §. proximus autem,Insti.de legi.agna. suc.vbi scribitur, proximum eum mortuo intestato ferè requiri eo tépore,quo mortuus est is,de cuius hæreditate quæritur. Si autem is testamento facto decesserit,id tempus inspicitur,quo certú esse cœperit nullum ex testamento hæredem extiturú:quod quidem aliquando longo pòst tempore declaratur:in quo temporis spatio sæpe accidit,vt proximiore mortuo proximus esse incipiat,qui morieote testatore non erat proximus.Et est simil[illegible] propè tex.in l.post consanguineos,§.interdum,vers.proximum,ff.de suis & legit.quæ etiam iura citat Chas.in commentariis consuet.Burgú.hoc ipso tit.§.j.in verbo,*le plus prochain*,ad fi.vbi & eam quæstionem posuit,nec tamen eam soluit.

103 ¶At illi tex.si solerter inspiciantur,sunt cótra hanc opi.Bago.nam si quis decesserit intestatus, inspicitur tempus mortis eius,vt sciamus quis sit proximus,isque solus obtinebit hæreditaté, si velit,etiam si cęteri primi eá petierint,ad eámque egerint: neque enim locus est occupationi. Sicuti nec hoc in casu ij qui sunt remotiori gradu,possunt retractum occupare in præiudicium proximioris,vt latè tractabitur infrà eo.tit.§.xj.Igitur cùm iste sit proximior tépore venditionis,ex qua ius retrahédi defertur,& acquiritur cósaoguineis,ied ita vt proximus quisque cæteris præferatur:quomodo fieri potest,vt casus superueniens,ex proximiore faciat non proximio rem,& ita eum priuet eo iure sine facto aut culpa ipsius?l.id quod nostrú,ff.de reg.iur.cum si. Nam quod dictum est de testamento facto,nihil ad hùc casum pertinet,quia cùm id factú est, ex eo pendet,quis hæres futurus est:cùm autem non factú est,ex morte pendet,vt illis ipsis iuri bus declaratur:sicuti & in nostro casu ex venditione id ius,de quo tractamus, pendet:nec aliquid est,quod suspendat,quemadmodum in iure succedendi,testamentum id ius suspendit.

104 ¶Sed tamé pro hac opi.Bago.facit,quod ab Alberi.post alios Antiquiores disputatú est,& dif finitú in j.parte statutorú.quæst.cxxxvj.ex prædicto statuto. Cuius species talis est, In ciuitate Paduæ duo erant statuta:vnum,quòd Potestas io locú demortui Decurionis deligeret vnum ex proximioribus ipsius mortui.Alterú,vt Decurio posset io suum locú, alium sibi proximiorem deligere. Titius Decurio mortuus est relicto fratre & ipso Decurione, & filio alterius fratris antè mortui,nó Decurione quidé illo,sed tamen idoneo.Frater secutus secundum statutú sese munere abdicauit,& suú ipsius filiú in suú locú delegit,petitq; se à Potestate ex priore statuto in locú Titij fratris mortui assumi.Nepos ex fratre è diuerso se dicebat esse substituédum patruo,cùm tépore mortis ipsius esset proximior idoneus:oá alter patruus superstes eo tépore erat Decurio:ideo substitui nó poterat,cùm vicé duorú obtinere nó posset:& licèt posteà abdicato munere inciperet esse proximior idoneus,id tamé sibi nó obesse, cùm tépus mortis inspiciédú sit.& in hác parté multa allegat,& inter cætera id potissimùm, quod suprà diximus ver. lxxx.& hęc quidé intelligo, scilicet qualitaté proximitatis ex tépore mortis esse metiendá:nec admitten

admittendos eos, qui posteà concepti sunt, etiã si proximiores fuissent, si antè nati aut cõcepti fuissent. Concludit tamen Alberi. aliorũ opiniones secutus, non inspiciendũ esse tempus mortis, sed subrogationis, id est, executionis statuti, & quo res ipsa ad effectũ & cõsummationẽ perducitur: per multa iura, quæ inibi videre poteris, respõdétq; ad illa priora iura, & alia, quæ pro parte nepotis fuerát allegata, vt illic videre poteris: nam iam de hac re propè nimiũ diximus.

Tempus mortis non inspiciẽdum, sed executionis statuti.

105 ¶ Ideò & ei finem fecerimus, modò prius dixerimus quod à Fede. Senen. & aliis tractatũ est, huic loco non intempestiuum, cõsi. xxvj. casus talis est, quidam est ingressus, cuius species talis est: Quidam professus fuerat ordinem Diui Frãcisci, interimque mater eius mortua fuerat, cuius hæreditatẽ ille Franciscanus adire non poterat, vt cuius ordo ille incapax est: posteà hæreditate iacẽte, & nõdũ adita ab eo qui proximo gradu sequebatur illũ filiũ, is transit ad ordinẽ diui Benedicti, aut alium, cui licet in cõmuni habere proprium. Quærebatur vtrùm hoc secundum monasterium possit petere eam hæreditatem etiamnum iacentem in præiudiciũ illius sequentis. Et post multa à multis illic in vtranque partem adducta, tandem concluditur hunc sequentem præferri, cùm iam à tempore mortis defuncti fuerit illi acquisitũ, atque delatum ius succedendi, priore illo, tanquam incapace, postposito. Et eum non obscurè sequitur Ro. consil. ccxcvj. circa declarationem. Quod quidem è diametro contrarium est illi Alberi. opin.

Capacitas tempore mortis inspicitur.

106 ¶ Huius autẽ dubij decisio aliqua ex parte hinc pẽdet, vtrùm ius retrahendi statim à cõtractu vẽditionis cõpetat, an à tempore oblationis factæ à cõsanguineo. Ipse autẽ Albe. in ea est opi. vt nõ nisi ab oblatione cõpetat, cùm dicit venditorẽ, si retraxerit ante oblationem consanguinei, nõ viã præcludere retractui: hoc enim voluit in l. ex hoc edicto, §. si quis, ff. de ali. iud. mut. cau. fac. & in j. parte statutorum, quæst. lxxxvij. item quæro, statuto cauetur, & Fran. Rip. in l. j. col. pen. versi. sed pone quòd ipse venditor, ff. de priui. cred. & Chasse. hoc eod. tit. *de retraictz*, §. x. in verbo, *au seigneur Feodal*. col. vlt. & iterum in gl. seq. col. ij. ver. ego tamen, rursúmque in verbo, *au preiudice du lignagier*, post prin. de quorum in eam rem dicto dicemus infrà tit. seq. §. j. glo. vij. nu. 23. & hæc verissima. In contraria autem sententia, vt scilicet id ius continuò venditione facta competat consanguineo, voluit videri Gul. Cu. & post eum Pau. Castr. in l. j. §. scientiam, quam ipse Pau legit cum prin. eius l. ff. de tribu. actio. & Bal. in rub. C. res inter alios acta. col. j. versi. no. quòd ex consuetudine. & Philip. Deci. consi. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, col. j. & consi. Dcxlvij. requisitus, col. j. Quibus accedo, vt dicam latius in eadem illa glo. vij. §. j. tit. seq. per totam eam glo. præsertim vero nume. 36. & ego sanè, & seq. Nam & cùm quid alteri defertur ex legis vel statuti dispositione, id continuò acquiritur etiam ignoranti, & sine alia agnitione, præter quàm in hæreditatis acquisitione. Dyn. & Bar. in l. j. §. an bona, ff. de iur. fisci: per tex. ibi. & alia iura ab iis allegata, & Ang. consi. lxxxj. domina Maria, col. j. ver. tertiò, ex natura. Quod eò volui dicere, ne quis causetur consanguineum forsitan ignorare huiusmodi contractum, eúmque nondum id ius agnouisse.

Quæstio, an retractus competat à venditione, an ab oblatione.

107 ¶ SED VT AD CÆTERA pergamus, quæ consanguineorum personam respiciunt: Pone quòd maritus ex statuto possit vendere rem dotalem vxore cõsentiente, idque fecit: virùm consanguinei mariti, an vxoris admittentur ad retractum: Alberi. in j. parte statutorum, quæst. xcviij. item præsupposito, refert And. Pis. hanc quæst. latè, & subtiliter in vtranque partem disputasse, tandémque censuisse neutros admitti: quoniam hæc res nõ potest dici de genere viri: ideò quãtùm ad eũ cessat statutũ. Cõsanguineus autem vxoris admitti non debet, quia ipsa nõ vendidit, & nihil prætereà dicit. Cui potes addere, quantum ad vxorem, quòd venditio attribui debet vendenti, non consentienti. c. pastoralis, & ibi Collect. col. j. ver. ista Decretalis, extrà de dona. & c. j. in prin. ne sede vac. lib. vj. & c. si annum, de iudic. eo. lib. vj. & quæ no. in c. cùm ecclesia vulterana, extrà de elect. quæ iura in id allegat Col. vbi suprà: nam aliud est vẽdere, aliud vendenti consentire. l. aliud, ff. de re. iur. Ideóque iura in vno loquentia, non habẽt locũ in alio. l. si pater, §. vlt. & l. si minor, la j. ff. de manumis. vin. cùm si. Propterea Bal. in l. ij. in xx. quæst. C. de rescin. vendi. tradit, quòd si tu rem meam vendidisti me consentiente, & participante pretiũ, tibi tantùm competit beneficium, d. l. ij. non etiam mihi: quia tu propriè vẽdidisti, non ego: per d. l. si pater. Sed & videmus, consentientem simpliciter non teneri de euictione, vt vendentem. l. exceptione, C. de euic. & diximus suprà latius nu. 54. cuius postremi.

Quæst. vẽdita dote à viro, an illius cõsanguinei, an & vxoris admittãtur ad retractum.

Venditio attribuitur vendẽti, non consentienti.

Aliud vendere, aliud vendẽti consentire.

108 ¶ Ego tamen puto consanguineos vxoris esse audiendos. Nã quæ diximus de vẽdente, & cõsentiente, tum demum tantùm obtinent, cùm est diuersa vtriusque ratio. quòd si eadẽ sit, eodẽ iure vtrunque procedit. Bar. & Bal. in l. vlt. C. de pact. Bal. & Sal. in l. ij. C. si aduer. dona. ipse Bald. id trahens & ad statuta, in l. filiusfamilias, in prin. col. j. ff. de procur. Hîc autem eadem est omnino vtriusque ratio: nam mulier ob ipsius consensum rem amittit. l. ij. C. de remis. pig. & ibi cõcor. in glos. Idcóque non minùs res exit extra familiam, quàm si ea ipsa vendidisset. Item quia mens

Nisi eadem sit vtriusque ratio.

consuetudinis loquentis de vendente, magis consideranda est, quàm verba ipsius. l. scire oportet, §. aliud, ibi, sed & si maximè, ff. de excus. tu. cum concor. à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 38. incip. ex quibus & illud, C. de reuocan. donat. Et talis mẽs potius dicitur esse declaratiua, quàm extensiua: vt no. in l. Cæsar, ff. de publ. & vectiga. & dicemus inferius in §. xx. & voluit Barb loquens in simili casu de consentiente alienationi, consil. xlj. Deum innocent, col. antepen. versi. secundò osteodo, lib. iij.

109 ¶Mens autẽ nostræ cõsuetudinis est, quòd si res transeat in extraneos titulo vẽditionis, habeat locũ retractus: quæ quidẽ mens & hîc habet locum. Imò verò & verba nostræ consuetudinis id ipsum adstruunt, cùm non tantùm loquantur de contractu venditionis, sed & de alio æquipollente venditioni. Hic autem consensus venditioni præstitus, vim habet venditionis, quantùm ad id de quo loquimur. Super quo vide omnino, quæ scripsimus in Legibus connubialibus, in glo. iij. in xij. quæst. & in d. l. si vnquàm, in verbo donatione largitus, in xxj. quæstione, quæ est in nu. 278. & sequenti. Denique omnibus perspicuum est, si statuẽtes de hoc casu interrogati fuissent, idem quoque responsuros fuisse de hoc casu, vt de venditione: ergo & idẽ seruandum est. gl. & Doctores in l. tale pactum, §. vlt. ff. de pact. cum concor. à me latè conscriptis in d. l. si vnquam, in præfat. nume. 56. inter tam multa. Et idem etiam in nostro casu reouit Molend. in consuetu. Parisi. tit. j. §. xiij. glo. vj. in princ.

110 *Quæst. in aliũ locum reiecta.*

¶QVID AVTEM, cùm vir & vxor, & quilibet insolidum vendunt pensionem quampiam annuam generalem, id est, *une rente generale*: an vtriusque consanguinei admittantur, & an insolidum. De qua re latè dicemus posteà in §. xxxj. nu. 1. Sed & in nu. seq. eiusdem §. xxxj. videbis, quid, cùm vterque & quilibet insolidum vel simpliciter vendunt rem quæ est alterius eorum tantùm: nam locus est huic rei inibi aptissimus. Ideo in eum has quæstiones reiicere maluimus: sed hic meminisse non inutile visum est, ne si quis hanc glo. legat, fortè has perquirens, putet à me intactas fuisse, spéque sua frustretur.

111 *Quæst. an consanguineus possit iuri retractus renuntiare, vide omnino infrà 121. & seq.*

¶SED IN HAC consanguineorum materia non alienum fuerit quærere, an cõsanguineus venditoris possit huic iuri retrahendi renuntiare. In qua re breuiter dicendũ, posse, ex illa generali regula, qua cuilibet permittitur renũtiare suo fauori. l. si quis in conscribendo, C. de pactis cum multis aliis concor. adductis à glo. ibi, & in c. si diligenti, extrà de fo. comp. Et ita nuncupatim, ne autoritate deficiamur, voluit Masue. in ti. de retractu, §. si ille cui. & Matth. Afflict. in tractatu protomixeos, in verbo, scriptum est, col. vlt. in xj. no. Et in non longè dissimili casu est tex. in §. porrò, ibi, per refutationem, tit. quali. olim feud pot. alien. vbi Mar. Laud. & Cardi. Alex. vterque col. j. id no. De quo tamen vide, quæ plenius dicam infra nu. 121. incip. primus igitur casus, & multis sequentibus.

112 *Quid si cõsanguineus promiserit venditori hoc iure se non vsurũ, vide infrà 126. et seq. & 129.*

¶SED QVID SI NON ipse consanguineus emptori, sed vẽditori promisit se hoc iure non vsurũ: an id proderit emptori? Matt. Afflict. in tractatu Proto. vbi suprà col. vl. ver. sed quid si vicinus, dicit primùm videri, quòd sic: quia fit accessio de venditore ad emptorẽ. l. de accessionibus, ff. de diuer. & tempor. præscr. & est bonus tex. in l. dolia, §. j. ff. de contrah. emp. & in l. si tibi decem, §. pactum, ff. de pact. Deinde subdit, in contrarium facere, quòd alteri stipulari nemo potest. l. stipulatio ista, §. alteri, ff. de verb. obl. Tandem tamen definit, hoc pactum esse reale, ideóque transire cum ipsa re, quamuis sit factum venditori soli: quia res transit cum sua causa, l. pignoris, ff. de pign. & l. si conuenerit vt nomen, §. si fundus, ff. de pig. act. & l. si debitor, C. de distract. pignorum, cum si. Et ita videtur intellexisse Masuer. vbi supra, si non oscitanter inspiciatur, quia supponit ex ibi allegatis ius retractus nondum competere, & ita venditionẽ non esse factam, cùm sit renunciatio, cui standũ esse dicit. Quanquàm huius contrariũ voluit Chasse. in consuet. Burgun. hoc eo. tit. §. x. in glo. vlt. versi. sed quæro. Sed tu hîc quoque vide, quæ in hac re dicam infrà nu. 126. sed in duobus, & seq. & nu. 129. tertius casus.

113 *An cõsanguineus vẽditoris qui ei ius fecerit vendẽdi cui velit, possit venire ad retractũ, vide 129. & seq. & 133.*

¶PLVS DICIT IDEM Matth. in d. tract. §. j. col. xiij. versi. subsequenter quæro, quòd si cõsanguineus permiserit, & vt ipse loquitur, dederit licentiã consanguineo vẽdendi, cui velit, non poterit posteà rem venditam retrahere. Quanquàm dicit, primùm videri ob id consanguineum non perdere ius redimendi, quia id ius ante vẽditionem ei non competebat: ergo nec ei potest renuntiare. l. in repudianda, & l. qui superstitis, ff. de acquir. hæred. & l. si ita scriptum, §. si sub conditione, ff. de lega. ij. & l. spem, C. quæ res pign. oblig. pos. Item quia cum emptore nihil actum est, ergo ei nihil prodesse potest pactum cum alio factũ: quia res inter alios acta, &c. Cõcludit tamen contrarium, quia pactum venditori factum, prodest emptori. d. l. si tibi decem, §. pactum, & l. itẽ in duobus, §. personale, & l. iurisgentiũ, §. pactorum, ff. de pact. Et multò fortius (inquit) hoc procedit, si pactum fuerit reale, quia renuntiatum est huic iuri: nam tunc videtur

actum,

actum, vt nullo modo vlterius ad id ius admittatur. ar. l. j. §. quibus, ff. de succes. edic. cum simi. Tu tamen hic vide, quæ dicam plenius infrà d. versi. tertius casus, qui est in nume. 129. & seq. & iterum in versic. quartus casus, qui est nume. 131. & seq.

114 ¶ QVIN IN FORTIORI casu, & citra permisionem aut consensum. Si venditor obtulerit vendendam rem consanguineo iusto pretio, & noluerit consanguineus emere, videtur non amplius esse audiendus volens retrahere: per text. in l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verbo. oblig. vbi qui tenetur alij vendere, si is alius fuerit requisitus, & noluerit emere, poterit liberè alteri vendere. Quem tex. sing. faciunt Dy. Bal. & Ang. ibi, & nota. Bart. etiam ibi, illiúsque autoritate asserunt ipsi Dyn. Barto. Imo. Franc. Aret. & Soci. ibi, quòd prohibitus alienare extra familiam, poterit vendere extraneo, si prius illis qui sunt de familia denuntiauerit, qui noluerint emere, præsertim duobus mensibus expectatis. Et idem voluit Bald. in c. j. §. sed etiam res, in verbo, pro æquali pretio, tit. per quos fi. inue. Sali. & Ange. in l. vlti. per illum text. & ibi quoque Ias. col. vij. versic. octauò principaliter, C. de iure emphy. & idem Bald. in tract. protomiscos, col. j. versi. sed tunc quæro. Ang. qui requirit trinam denuntiationem, consi. ccxliij. multi consortes, vbi etiá negat cum tex. alibi reperiri. Ro. sing. Dcclxj. facio pactum, & consi. xxvij. viso themate, col. vlt. versi. primò. & consi. clxxxij. in casu proposito, in fi. quibus locis illum tex. dicit sing. Pau. Cast. in l. filiusfami. §. Diui, ff. de leg. j. in lect. Paduana. & ibi etiam Iason in ij. lectu. col. xj. versi. nonò limita. & Ferdi. Loaz. in repet. nu. 533. & sequen. & idem Paul. in l. quoties, C. de fideicommis. dum allegat Bart. in d. §. cohæredes, & consi. ccccxlviij. si iste masculus, col. j. lib. j. Ioan. Plat. in l. j. col. ij. versi. & quando quis, C. non licere habi. metro. lib. xj. Soc. consil. ccxxvij. præsens consulatio, col. vj. versi. secundò fortius, lib. ij. Et simile quippiam voluit Bar. in l. codicillis, §. instituto, ad fi. ff. de lega. ij. Bal. in l. voluntas, col. j. C. de fideicom. & in c. cùm inter dilectos, col. ij. versi. ibi comitis, extrà de fide instrumen. At tu hîc vide, quæ dicam infrà nume. 145. quintus casus & seq.

An cõsanguineus, qui rem oblatam renuit emere, poßit eã alteri venditã retrahere, uide 145. & seq.

Si fundus recusset emere, poterit res extra familiã poßt duos menses alienari. uide 146.

115 ¶ IMO ETSI VENDITIO facta fuerit præsente consanguineo, & non contradicente, aut protestante, videtur nõ esse posteà audiẽdus: per id quod maxima apud nos autoritate voluit gl. in l. cùm proponas filios, C. de pact. quòd si alienetur res prohibita alienari, eo præsente & non contradicente, cuius fauore facta est ea prohibitio, & in quem transferri debet, is ita sibi præiudicat, vt non amplius posit eam alienationẽ retractare. argu. l. cùm pater, §. libertis, ff. de leg. ij. & d. l. quoties, C. de fidei. & ita per illam glo. consuluit Rom. consi. ccccclvij. circa propositam consultationem, in fi. Sed hîc vide, quæ dicam infrà nu. 156. nec est.

An consanguineus, præsens uenditioni, poterit retrahere. sed & uide 148. & seq.

116 ¶ Et id quidem in feudo alienato à vasallo, agnatis præsentibus, & non contradicentibus siue protestantibus, vt scilicet posteà non posint eam alienationem reuocare, tenuit Iac. à S. Georgio, cuius autoritas in materia feudali magna est, in tractatu feudorum, in verbo, & cum pacto de non alienando, col. ij. versi. sed quid si vasallus: vbi & id idem dicit voluisse Bal. in c. j. §. donare, col. ij. tit. qualit. feud. ali. olim po. dum allegat dictam l. sicut, §. venditionis, ff. quib. mod. pig. vel hypothc. soluitur. Monétque ideò ipse Iacobus vt agnati caueant, ne sint præsentes alienationi feudi. Sed tu hîc omnino vide, quæ dicam infrà nu. 150. nec verum est.

Præsens alienationi prohibitæ, an sibi præiudicet, uide 156. & seq.

117 ¶ Et simile quippiá tradit gloss. vt à multis intelligitur, & citatur in c. j. in verbo, permisione, tit. de prohibitione feud. alienat. per Lotha. quòd si domino præsente & non contradicẽte vasallus feudum vendat, non poterit dominus eam venditionem reuocare. argumento §. si autem aliquis, titulo si de inuestit. int. domi. & vasal. lis oria. Patientia enim sine contradictione habetur pro consensu expresso. arg. l. quidam, ff. de euict. & l. si verò, §. inde Papinianus, ff. mandati, & l. si vt proponis pater, C. de nupt. Nam & intelligitur consentire, qui præsens non contradicit. arg. l. ad honorem, §. vlt. ff. de Decurio. Nisi fortè (inquit) sciat vbique ius suũ durare, dum tacitè cõsentit. arg. d. l. sicut, §. nõ videbitur, ff. quib. mod. pign. vel hypo. solui. Et subdit: Et hæc vera sunt, quádo ex certa scientia cõsentit: aliàs potius videtur errare. l. ij. ff. de iudiciis. Ex quibus sanè intelligitur in ea mansisse opinione, vt dominus sibi præiudicauerit, si præsens tacuerit, nisi errauerit. Et ita eam gl. intelligũt & sequuntur Iac. Bel. Mart. Laud. Aluar. & Car. Alex. ibi & Iac. Ard. in summa, ti. quib. mod. feud. amit. sub rub. si dominus cõsentiat alienationi. Iac. Aluar. in §. vlt. conclus. xxxij. & ibi quoque Card. Alexan. col. v. versic. & sciendum, tit. quæ fuit pri. caus. benefi. amit. & ipse Aluar. qui ita dicit communiter teneri, in c. j. §. præterea, ut. quibus mod. feud. amit. leg. j. & Iason in l. quæ dotis, colum. antepenul. versic. decimusquartus, sol. matri. vbi id dicit not. & in l. si fundum per fideicommissum, col. vj. versicu. similiter si vasallus, ff. de leg. j. vbi eam gloss. dicit valde no. & cõsi. ccxxvij. Carolus, col. vij. versi. sextò facit, lib. ij. vbi & eam quoque dicit valde not. Et Frác. Curt. Iunior in tract. feud. in decimosexto casu quartæ partis princip. col. lxv. versi. & in primis quæro Et idem in alienatione rei emphyteuticæ facta

Agnati præsentes alienationi feudi an poßint eã alienationẽ reuocare, uide infrà, 150.

Quid de domino etiã præsente alienationi, uide 151. & seq.

præsente domino respondit Ioan. And. cons. xc. quia dubium istud. & ante eum Gul. Cu. & eius autoritate Alberi. & Pau. Castr. in l. j. §. scientiam, ff. de trib. act.

118 ¶ A quibus nõ longè abest, quòd scriptũ est ab alia gl. in d. c. j. §. prætereà, in verbo, regressum, in duobus locis, tit. quib. mod. feud. amit. Quòd si præsente & nõ cõtradicẽte eo, ad quẽ feudũ iure debet obuenire, alius fuerit de feudo inuestitus, is videtur huic inuestituræ consentire: nec eã reuocare potest. per l. ij. & l. hypothecas, C. de remis. pig. & l. Decuriões, §. vlt. ff. de Decurio. & l. ij. ff. ad munici. & l. creditor, in fi. ff. de reg. iur. & l. j. C. de fund. fisca. li. x. Et eã gl. sequitur Iac. Bel. & Bal. in d. §. prætereà. & Albe. Bru. consi. xl. contra dominũ, paulò ante fi. & iterũ cõs. lxxx. omnipotẽtis Dei, col. v. ver. plus dixit: vbi & illud asserit, quòd nuper de alienatione emphyteusis diximus præsente domino, non nullos etiam allegans, qui contrarium tenẽt, vt dicemus postea nu. 148. sextus idémque, & vide etiam quæ dicemus infrà nu. 138. faciunt item.

Consentire videtur inuestituræ, qui patitur aliũ inuestiri, vide 155.

119 ¶ Sed quid in his similibus diutius immoramur, quando ipse Gul. Cu. autor inter nostrates grauissimus, hãc rem nũcupatim atq; in specie decidit in d. l. j. §. scientiam, ff. de trib. act. per eum tex. cuius verba hîc subnectere voluimus? Si igitur scit & non protestatur, & non contradicit, tenebitur actiõe tributoria. Ideò Gul. si ex statuto (inquit) cõceditur proximiori retrahere rẽ immobilem à consanguineo venditã, restituendo pretium venditionis, & ea res vendita fuerit præsente & patiẽte proximo, perdit ius retrahendi, vt hîc dominus deducẽdi, quod sibi debetur. & facit l. Titius, ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. Debet ergo protestari de iure suo. Nec obst. l. sicut, §. non videbitur, eod. tit. quia ea loquitur de iure quæsito, cui non censetur præsens renuntiare, si non contradicat, quia scit ius suũ vbique durare. Hæc autẽ lex loquitur in iure nõdum quæsito, sed incipit quæri eo tẽpore, quo fit venditio. Vnde facilius impeditur acquisitio. Et id quidem refert, & dicit no. Pau. Cast. in d. l. j. §. scientiam, quam legit cum princi. eius l. & Cæpol. consi. causarum ciuilium xlvij. in caussa vertente, col. ij. versi. & licet statutum. Et idem expresśim voluit, nullo tamen illorum memorato, quisquis is est qui scripsit repet. in l. j. C. de fund. rei princ. lib. xj. in xij. regula primæ considerationis. Sed tu super iis omnino vide, quæ dicam infrà d. nu. 148. & septem seq. vbi huic sententiæ non accedo.

120 ¶ EX ISTIS AVTEM omnibus possunt colligi sex casus admodũ necessarij ad hũc tractatum. Primus, cùm fit expressa renũtiatio huius iuris post emptionem factam, & ita iure iam cõpetente. Secundus, cùm fit empturo, nondũ emptione facta, & sic etiam nõdum eo iure competente. Tertius, cùm fit domino vendituro tantũ. Quartus, cùm non renũtiatur expresśè huic iuri: sed consanguineus expresśè consentit futuræ, aut præsenti alienationi. Quintus, cùm consanguineus ante venditionẽ extraneo factam, requisitus à domino rei, eam noluit emere. Sextus, cùm consanguineus præsens est venditioni, & non contradicit, aut protestatur. Quos omnes paulò amplius, quàm suprà dictum est, volumus sigillatim discurere.

121 ¶ PRIMVS IGITVR casus, cùm fit expressa renuntiatio huius iuris emptori facta venditione, omnino est sine dubio. Nam cùm ius ipsum sit illi iam quæsitum, & eidem expresśè renuntiet in fauorem emptoris, non est ad id amplius admittendus, cui ipse renũtiandum putauit. l. si quis iusiurandum, C. de reb. cred. & iureiuran. & ibi concordant. in gloss. Nec remittenti actiones suas dandus est ad eas regressus. l. quæritur, §. si venditur, ff. de Ædili. edict. & l. j. §. qui semel, ff. de successorio edict. & ca. quàm periculosum, & ibi notat. vij. q. j. & d. c. j. §. prætereà, titu. quibus modis feud. amit. & c. cùm inter R. & ibi gloss. in verbo, quod ex consensu, extrà de elect. cum similib. Idcóque vera est Masuer. in hac re sententia, quam suprà adduximus nume. 110. sed in hac.

Renuntiatio iuris retractus valet. vide suprà cxy.

122 ¶ SED SVPER HOC quæro, quid si non ita specialiter renuntiauit, sed tantùm generaliter promisit nullam se controuersiam facturum super feudo vendito: an ex hoc excludatur ab hoc iure retractus. quod videtur, per l. stipulatio ista, §. si quis fortè, ff. de verb. obli. vbi no. Ang. quòd is qui promisit non moturum se controuersiam super domo, nec id quidem facere potest super vsufructu, aut alio iure. Ex quo & in specie nostræ consuetudinis expresśè voluit Matth. Afflict. in tracta. proto. in verbo, prohibemus, col. vlt. versi. sed quæro quid si promisit, quòd hoc casu non poterit consanguineus retrahere. Ad cuius sententiæ confirmationem vide multa, quæ longè latéque aceruauimus in repetitione l. si vnquàm, in præfat. ipsius l. nume. 115. nunc autem restat, & multis sequentibus.

Sed an satis sit generaliter repromittere nullam controuersiam se facturum.

123 ¶ SECVNDVS CASVS de renuntiatione facta empturo ante venditionẽ, nullũ aliud habet dubiũ, quàm quòd sit renuntiatio iuris futuri, quæ posset videri non esse valida: per iura supra alleg. nu. 111. plus dicit, cum alius cõcord. adductis à glo. in l. j. in glo. magna, in prima opp. C. de pact.

Quid de renuntiatione facta

C.de pact. Nam vt etiam dicit Bald.in c.j.col.j.versi.secunda conclusio,tit.Impera. Lotha.cótra naturam renuntiationis est,vt extédatur ad futura:per d.l.si ita scriptum,§.si sub códitione,ff.de leg.ij.& alia iura ibi allegata.

empturo ant uenditionem.

124 ¶ Sed omnia illa iura vel loquũtur de simplici renũtiatione, sine métione iuris futuri,ad quod ideò in dubio non trahitur:vel si de eo quoque exprimatur , certè loquũtur & intelligũtur de ea renũtiatione,quæ fit absente parte,& ideò nihil aliud est quàm pura meráque renuntiatio. Verùm cùm sit tanquã pactũ , & sic præsente parte,valet,etiãsi aliter de pacti nomine mentio non fiat:quia satis est,vt fiat parte præsente,vt habeat vim pacti:vt probatur in d.l.j. & ibi glo. Per.à Bel.pert.Iac.Aret.Bart.Signo.in repe.Alber.col.j.Fulg.Pau.Cast.& Recentiores,qui expressè tradũt,hoc casu præsentiã partis haberi pro cósensu,C.de pact.& l.& hæredi, §.item filiusfamilias,& ibi Bar.ff.eo.tit.& l.in plurium,& ibi Alber.in fi.ff.de acqui. hæred. & l.j. ff.de cura.bo.dan.& l.j.§.si quis ante,& ibi Oldr.& Alberi.ff.à quib.appel.non pot.& l.vlt. in fi.C. de tép.app.gl.in c.ex multiplici,in verbo,quietus,& ibi Ioan.And.& Panor.extrà de deci. Iac. Aret.& Bal.in l.is qui hæres,ff.de acqui.hære.Roffre.Beneuen.quęst.Sabba.ix.seruitutem.D.à Rota deci.cclxxxvij.licet appellationi,in princ.in nouis.& deci.Dcccxxxij.primus, in antiquis. Colle.in cap.vlt.in prin.extrà de pactis.Bart.in l.Pomponius,la j.ff.de neg.gest. Signo. consil. lxxj.factum sic se habet,dominus Episcopus,col.j.versi.item simili.& consil. clix. super dubiis, col.ij.nu.5.Bal.in l.sed & si quis,col.j.in addi.ff.si quis cautio.& in l.is qui hæres,in princ.col.j. ff.de aquiren.hæred.& in c.j.titu.de eo qui fin.fec.agna. Sal.in l.si vt certo,§.j.col.iij. versicu. quod etiam probabat,ff.de pign.act.Raph.Fulg.consi.lxvij.paterfamilias,col.iij.& consi.cxcij. quidam emit ab aliquo,col.j.Imo. consi.lij.in casu præmisso.& consil.lxxviij. visis ac ponderatis,col.ij.versi.secundò pro hoc faciat. Cardi.Flor.consil. cxxix.dubia principalia, in secundo dubio.Ro.consi.xxij.pro prositæ,col.j.versi.contrariũ.Corne.cósi.lj.Licet in hac, col. penulti. versi.solet enim,lib.ij.& consi.cxliiij.quod est eodé initio,col.iiij.versi.& licet fortè.li.iij.Soci. qui id optimè declarat,consi.ccxxx.viso testamento,col.j.in fin.cum seq.lib.ij.Philip. Deci.in l.postquam,col.iij.versi.secundò videndum est,C.de pactis.Licet contrarium videatur voluisse Franc.Aret.omnium propè solus,in dicta l.j.ad fi.eod.tit.

Renuntiatio iuris futuri facta præsente parte ualet ut pactũ.

125 ¶ Imò videmus,quòd facilius renũtiamus iuri futuro,sine quęrédo,nisi aliud obstet,quàm pręsenti & quæsito:vt patet ex eo,quod pulchrè scribit Bal.in l.illud,col.iij.in iij.q. C.de sacrosanc. eccle.& aliis multis,quæ latè cógessi in nostra repe.l.si vnquàm,in verbo , donatione largitus, nu.181.sed hoc tamen,& multis seq.C.de reuocan.don.& latissimè suprà tit. omniũ huius vol. ij.§.vlt.qui est omniũ huius vol.xxiiij.vt omittã interim valere renuntiationé iuris futuri,quod saltẽ spe cópetit.l.quod Seruius,ff.de condi.ob cau.& voluit Floria.à S. Petr. hoc in casu expressim loqués,inter consi.Pet.Anch.cósi.ccclxxj.quòd dicta domina,col.j.ver.iij.hoc idem.

Iuri futuro & querendo facilius renũtiatur quàm præsenti & quæsito.

126 ¶ SED IN DVOBVS istis primis casibus quæstionis est,quid si is emptor , cui ea renũtiatio facta est vel specialiter,vel generaliter (vt vtrũque casum cóprehédamus) alteri postea vendat:an isto secũdo emptore poterit cósanguineus retrahere,non obstante huiusmodi renuntiatione facta priori emptori.Iac.Rebuf.in l.vnicuique,in fi.C.de proxi.sacr.scrini. lib. xij. post multa in vtranque partem allegata,concludit posse.Et sequitur Chasse. in hoc eod.tit. *de retraict*, §.x.in glo.vlt.in fi.Et ante hos Flo.à neutro memoratus,dict.consi.ccclxxj.colum. vlti. versi.nec obst.etiam:nam conuentio (inquit) facta super vno contractu, non trahitur [illegible]lios. [illegible]us,§.ante omnia,ff.de pact & faciunt quæ diximus suprà,nume. 43. sed & in alio , & seq. Sed quibus adde optimum tex.in c.cùm inter,extrà de renuntiatio. vbi qui renuntiauit beneficio,non ob id prohibetur idem consequi ex nouo iure post renuntiationem acquisito . & ibi glo.adducit alia quædam similia.

Si emptor cui renuntiatũ est, alteri uendat, an consanguineus qui renũtiauit possit retrahere.

127 ¶ Quanquàm dubium id facit,quod etiam suprà diximus nu.110.sed quid si nó ipse,& quæ dicam tribus numeris sequẽt.Et prætereà quia si consanguineus,qui promisit non retracturũ,nihilò minùs possit retrahere ab alio secũdo emptore,cùm nó possit à priore,cui id ius renũtiauit,is primus emptor tenebitur secũdo de euictione,cùm nó vendiderit ré liberã, sed obnoxiã huic retractui.l.ex iis prædiis,C.de euict.& ita in idé recidet incómodũ,quod passurus fuisset, si ipsi sibi non seruata fuisset ea renuntiatio sibi facta:ideóque ad eum redundabit illud ipsum incommodũ:perindéque erit,ac si ab ipsomet iste consanguineus retraheret,nó obstãte ea renuntiatione:quod fieri non debet:vt in simili dicitur in l.iiij.§.j.cùm dicitur , Alioquin dum à córeo meo petitur,ego inquietor,ff.de libe.leg.& l.si ex duobus,ff de nego.gest. ibi eò quòd si data fuerit aduersus eum actio,necesse erit & eũ perstringi,q vetuit.& in l.vlt.§.vlt. C.de vsu. rei iud.cùm dicitur,cùm enim interuentor soluere compellebatur,& ipse reũ ad inuitam solutionem coercebat.Et facit etiam tex.in l.aduersus, ff.de arbit. vbi scribitur, Nam [illegible], qui à

Paria sunt à te, & ab alio cui tenearis, petere.

qui à fideiussore petit,à reo petit,id est,per quandam possibilitatem,vt interpretatur Alci.lib. ij.dispuncti.cap.ix.quasi si diceres potentialiter,siue effectualiter,his enim verbis vulgaribus non vereor vti,vt vulgò etiam intelligar.

Renũtians cõsequitur ex nouo iure.

128 ¶Nec quicquã in cõtrariũ monet ea ratio Flor.Fateor enim,quòd si iste primus emptor esset similiter cõsanguineus illius consanguinei, qui retractui renutiauit,posset is renuncians ex eo capite reuocare iure retractus hanc secundã venditionẽ,non obstãte illa renũtiatione,quæ facta fuit super prima venditione:& ideo nõ trahitur ad aliã venditionẽ ex qua & aliud ius retrahendi cõpetit.Et sic conuentio facta super vno contractu nõ trahitur ad alios,secundùm rationem Floriani.Nec sic teneretur primus emptor de euictione,vt diximus suprà eadem gloss. nu.34.sed hæ rationes.At hic vult retrahere vi prioris venditionis,& tanquam consanguineus, primi venditoris:nam ex secunda venire non potest,cùm non sit consanguineus venditoris.

Quid si renũtiatum sit domino vendituro ante venditionem.

129 ¶TERTIVS CASVS cùm fit renuntiatio domino vendituro ante vẽditionẽ,plus habet dubij,ob id quod dictum est suprà,dum de hoc casu loqueremur,alteri per alterũ stipulari paciscive non posse.Quod procedit,vt id addas nõ tantùm,vt non pariat actionem,sed nec exceptionem quoque.l.si actionem,secundùm lectu.Iaco.Raph.Petr.Cyn.& Sal.C.de pactis. Et quod prætereà dicitur,pactum factum cum vna persona non habere locum cum alia, dict. l.si vnus,§.ante omnia,ff.de pact.Ex quo fit,vt si pactus sim,ne à me nẽve à Titio quid petatur, nõ proderit Titio ,etiamsi mihi hæres extiterit.l.si tibi decem,§.si pactus sim,ff.eod.titul. Et quod item dicimus valere renuntiationem siue repudiationem iuris sui,quo ad aduersarium,cui renuntiamus,non quò ad alios.l.suus,& l.sicut,& vtrobique Bald.C.de repudiand.hære. & l.iubemus,C.ad senatuscõsultum Velleianum,& l.vlt.ff.de interrogator.act.Et quod denique dictum est,non valere renunciationem iuris futuri,iuribus suprà allegatis,num.III. plus dicit. Et hanc partem nuncupatim tenet Chassenæus,in hoc eod.tit.§.x.in gloss.vlt.versi. sed quæro.

Pactum venditoris nocet emptori.
Exceptio quæ nocet venditori,an noceat emptori.

130 ¶His tamen non obstantibus sequor in ea re Matthæ. Afflict. & Masuer. suprà à nobis citatos nu.112.sed quid si non ipse.Quia sicut pactum cum venditore factum nocet emptori,l.vẽditor, ff.communia prædiorum,& quod voluit Ioánes Andreas in additionibus ad Specul.in rubic. de præscription.col.secunda:ideóq; exceptio rei cohærens, quæ nocet venditori,nocet & emptori,aut alteri singulari successori.l.apud Celsum,§.de autoris.& ibi Alberi.ad finẽ,ff.de doli mali exceptione,& l.idémque,§.primo,ff.pro socio,& l.creditor,ff.de diuersis & tẽporalibus præscriptionibus.Bart.qui id latè disputat post Dynum,in l.doli,§.de nouati.Francis. Aret.qui alios citat,consil.xvj.præsupponitur in fine.Nam factum ipsius venditoris nocet emptori.l.vlt. & ibi Dynus & Bartolus,ff.de opor.no.nuntiati.& l.stipulatio ista,in princip.ver.sed si se,& §. sicut,ff.de verbor.obligat.& l.fluminum,§.adiicitur,ff. de damn.infect.& voluit Roffre.Bene, quæsti.Sabba.x.seruitutem,in solut.quæsti.& Alberi.qui & alia iura citat post Iaco. Aret. in l. qui bona,§.si aliena,ff.de dam.infect.Bal.qui ex hoc in pulchro casu cõsuluit,cons.ccij.ad euidentiam,col.j.lib.ij.& Angel.consi.cclix.quædam domina, col.j.Ita & pactum venditoris prodest etiã emptori:potéstque emptor ipse vti exceptione vẽditoris:vt patet ex iuribus allegatis d.num.III.plus dicit,& prætereà ex l.ait.Prætor eius rei,cuncta glo.& l.etiam, quæ confestim sequitur,ff.de iureiur.vbi iuramẽtum venditoris nocet emptori.Ex quo Barto.Bald.& Sal.ibi not.ius excipiendi transire in singularem successorem,subditque ipse Bal.etiam in id facere. l. i[redacted]ff.de act.emp.& l.in iudicio,ff.famil.ercisc.Idq; not.Dyn.in d.l.Fluminum, §.adiicitur,& in c.is qui in ius,col.j.de reg.iur.li.vj.vbi & alia iura allegat: [redacted]na,§.si alieno,ff.de dam.infect & Imo.consil.cxxviij.visis post medium.

Pactum venditoris prodest emptori.
Excipiendi ius transire in singularẽ successorem.

131 ¶Quibus adde & text.in l.in hoc iudicium,§.si inter,ff.commu.diuid.& ibi Bart.atq; etiã tex. in l.vlt.ff.de excep. rei vend.& tradi.vbi exceptio eius tituli prodest secũdo emptori,& in l.dolia,§.j.ff.de contra.empt.cuius hæc verba sunt,Eum qui in locũ emptoris succesit,eisdẽ defensionibus vti posse,quibus venditor vti potuisset.& in l.inuitus,§.plerunque,ff.de regu. iur.vbi ita scribitur, plerunq; emptoris eadẽ causa debet esse circa petendũ ac defendendũ , quæ fuit autoris,& l.si à te,§.vl.ff.de except.rei iud.vbi exceptio rei iudicatæ trãsit à persona autoris ad emptorem.Et est similis tex.in l.si mater,§.Iulianus.& §.si egero,qui est vlt.& in l.exceptio,e. tit.quorũ autoritate dicit Bart.in l.iij.col.ij.versi.sed si opposuerit,& ibi quoq; Bal.Sal. & alij, C.quod met.cau.quòd exceptiones ex persona vẽditoris trãseunt ad emptorem. & idem Bart. in l.si tertius,§.si quis prius,col.vlt.ff.de aqua plu.arc.vbi etiã est bonus text.& Bal.in Authen. qui rem.col.ij.versi.subsequenter quæro,C.de sacro.eccle.& Sal.in l.si cùm militaribus,ad fi. C.de testi.mili.Alexand.in l.quædam,§.nihil interest,in j.not.ff.de eden.Frác. Are. qui id dicit procedere in iure personali,cons.lxx.in caussa quæ vertitur,circa medium.& Cor.cõs.xxx. in præsenti.col.ij.ver.& sic ius,li.j.& consi.ex.licet videatur,col.iij.ver.& secundum hoc,li.iij.

Idem.

Quid in iure personali.

& consi

& consi.clxxij.visa copia,col.vlt.versi.verùm quia mihi,eo.lib.uj.Barb.cons.xij.illud afferam, col.iij.versic.capio nunc tertium,lib.uij.Iason consi. xcij.circa primum,col.vlt.lib.j. & consil. lxxxix.in præsenti,col.ij.versic.sextò facit.& iterum in fi.consil. lib.üj.vbi tamen id declarat. Hincque Bald.consi.ccccluj.Seia origine, io fin.lib.j.respondit laudum latum pro venditore, sicuti & transactionem ipsius,prodesse emptori. Nam & vt dicit Albert. in l.damni, §.emptor prædij,col.ij.ff.de dam.infect.post nescio quem in summa.Institu.de actio.emptor & venditor vna persona esse censentur ex vi successionis,sicut hęres & defunctus. Sed hæc,ne fallaris,procedunt in iuribus realibus,quæ scilicer rei cohærent,eámque concomitantur:cuiusmodi id ius est,vt placuit multis ex his,quos suprà citauimus,& dicemus latius postea in §.huius tit. viij. in glo.v.licet Franc.Are.vbi suprà aliter dicat.

132 ¶ Et ex his quoque tollitur quod dictũ est,alteri neminẽ stipulari posse:quia etiam si vẽditor emptori nuncupatim stipulatus nõ fuerit,tamẽ ex alio capite pactũ ipsius prodest emptori, in eúmque ipsum trãsit,per ea quæ dicta sunt. Sed & illud prætereà dici potest,id non procedere, cùm interest eius,qui alteri stipulatur.tũc enim valet stipulatio,vt apertè ostendit tex. pro alia parte suprà allegatus,in l.stipulatio ista,§.alteri,in illis verbis,nihil interest mea,& ibi gloss. & omnes,& expressius in §.si stipoler,& §.si quis insulam,ff.de verb.obl. Et vsqueadeò quidem, vt si post stipulationem incipiat interesse stipulatoris,reconualescat stipolatio.vt placet Bart.in d.§.alteri,& ibi Alex.in fi.qui alios multos adducit.Hîc autem multùm interest venditoris,ne consanguineus possit retrahere ab emptore:quia sic rem suã pluris vendet,quàm si obnoxia fo ret retractui:vt satis diximus,suprà in præfat.huius tit.nu.27. prætereà & in hoc. Ex quo illud consequens fit,hoc casu venditorem posse suo emptori stipulari.Quod autẽ dictũ est de renũ tiatione iuris futuri,satis abũdéq; diluitur ex his,quæ diximus suprà nu.124.sed omnia,& seq.

Alteri possumus stipulari, cùm nostra interest.

133 ¶QVARTVS AVTEM CASVS,cùm consanguineus consentit alienationi, posset procedere,vt is cõsensus ei in retractu obesset,si statutũ,aut consuetudo ita disponeret,ne liceret alienare in extraneos irrequisitis consanguineis,aut iis qui sont de familia vẽditoris : prout etiã loquitur cõstitutio Federici de iure protomixeos,in quam commẽtaria edidit ipse Matth. Afflict.quem ad hunc casum citauimus suprà,nu.113.plus dicit. Sed hîc in nostra consuetudine, nec in vlla alia huius regni,nihil tale est:quia potest quilibet cuilibet vendere,inscio & inconsulto consanguineo:sed si id fecerit,ius est ipsi cõsanguineo retrahendi intra annũ.Cui iuri non debet videri renuntiare consentiendo venditioni,cùm id sit omnino separatum ab ipsa venditione:nec eam videtur improbare,qui retrahit,vt diximus suprà in pręfat. nu.16.valet igitur.

Cõsanguineus cõsentiens uenditioni,an possit retrahere.

134 ¶Maximè cùm in dubio non præsumatur quis renũtiare iuri suo.l.cùm de indebito,ff.de pro ba.cũ multis concor.à me traditis in repetitione l.si vnquam,in prin.l.nume.124.adde & quod scribit,& iterum in verbo,donatione largitus,nu.168.in dubio autem & sequen.Et quia etiam per solũ consensum sine pacto,aut renuntiatione quis sibi non præiudicat in iure futuro,quod etiam sibi competit ex caũsa de præsenti,per tex.in l.j.§.quod ait,& ibi Bar.ff.quor. leg.Bart. Bal.& alij in l.j.C.de pact.dũ declarant d.§.quod ait,contra glo.ibi,& Soci.qui illum tex.in d. §.quod ait,dicit no.consi.ccxxx.viso testamento,col.j.li.ij.Et videtur de hoc esse tex.in specie, in c.cõstitutus,extrà de in inte.rest.vbi qui consenserat alienationi factæ à patre,admittitur tamen ad retractum vi huius consuetudinis.Et ita in iure retractus feudalis, vt scilicet dominus nõ prohibeatur eo vti,ob id quòd venditioni consenserit,tradidit [redacted].vbi & consequenter idem firmat in hoc nostro retractu municipali.{ & Ioan.Lup.in repe.rubr.de dona.inter vir.& vxo.§.xlvij.nu.5.& nu.19.inci.ex prędictis aliqui.vbi dicit se de hoc latius dixisse super lege,regni soro,legum lib.3.ti.*de las uendidas*, lege xiij. }

135 ¶Contrarium tamen in hoc ipso casu voluit Flor.in consi.suprà sæpius à nobis citato,videlicet cclxxj.inter cons.Pe.Anch.inci.quòd dicta domina,ver.tertiò hoc idẽ,iunctis iis quæ scribit ante fi.eius consi.& Ioan.Igne.qui illius non meminit,in repe.l.dudum,C.de cõtrahẽ.emp.per quædã iura probãtia censeri renunciatũ beneficio per actũ cõtrarium.Quibus & ego accedo, non tantùm ea ratione,cui vix fidere ausim,propter ea quæ suprà diximus,sed & aliis multis. Primùm,quia aliàs hic cõsensus nihil operaretur,essétque superuacuus,nisi induceret renũtiationem huius iuris:quod minimè dicendũ est.l.si stipulatus,ff.de vsur.& no.per Bal.in rub.de emp.& vend.in ix.q.cum aliis multis concord.à me latissimè congestis in nostro opere,cui titulus est,nihil frustra. Sed & hæc ratio non semper concluderet : quia aliquando aliud posset operari,vt si consentiens haberet rem obligatam.de quo dicemus versi.ab hinc iüj.

Consensus non debet esse superuacaneus.

136 ¶Deinde videmus in simili,quòd si patronus consentit donationi factæ à liberto,eam non poterit

Patronus conse

sentiens donationi, nō potest eam reuocare. Nec filius consentiens patri donanti omnia bona sua. Filius vasalli nō potest reuocare alienationem, cui cōsensit

terit postea reuocare Fauiana.l.nō videtur,ff.si quid io frau.pat.& glo.in l.ij.& ibi omnes. C. eod.vbi etiam Iac.Raph.& Cy.in vlt.quæstio.dicunt esse idem in filio,qui consensit patri donāti omnia bona sua,vt postea nō possit donationes illas inofficiosas reuocare. Similiter quāuis filius vasalli possit reuocare feudum alienatum restituto pretio,si tamen consenserit alienationi,& nihilominus velit eam reuocare,non est ei mos gerendus.c. Titius filios,& ibi gloss. Bald.& alij,titu.si de feud.defunct.contro.sit inter do.& agna.& voluit etiam Paul. Castren. consi.cxc.visa suprà scripta,col.ij.versi.restat nunc videre,lib.ij.Quia qui consentit (inquiunt) sua iura perdit.l.cùm quædam,post medium,C.de admini.tut.Sed & de aliis quoque agnatis est tex.in cap.j.io princi.& ibi.glo.in verbo,consentientibus,tit.de ali.feud.pat.& in cap. prætereà,& ibi Bal.& alij,tit.quib.mod.feud.amit.& voluit Iaco.Bel.in cap.j.§.vlt.ad fi.& ibi etiā Aluar.in xxx.conclusio.& Cardin.Alexand.col.v.titu.quæ fuit pri.caus.bene.amit.& Bald.consil.xvj.facti euidentia,in fine,lib.j.& Pau.Castren.consi.lxxxiiij.quæstio ista vertitur, lib. ij. & Franc.Aret.consil.iij.consultatio præmissa,& de vtrisque Alber.Bru.consi.lxxx.circa primum, col.v.versic.& quia considerata.

137 *Multa de consentientibus alienationi ut reuocare non possint.*

¶ Præterea tex.est in l.cùm pater,§.libertis,ff.de leg.ij.quòd si testator libertis prædium reliquit,ac petiit,ne id alienarent:omnésque excepto vno partes suas vendiderint:qui nō vendidit, cæterorum partes,quibus nō dedit alienandi voluntatē,integras potest petere.Ex quo constat argu.à contrario sensu,quòd si is consenserit,nec ipse quidē reuocare poterit. Ideóqoe ibi ex eo not.Bart.à pari procedere actum celebrare,& ei cōsentire.Et eum quoque tex. in id trahit in simili casu.Bal.consi.cccxix.matrimoniū,io viij.dubio,eodémq; vlt.lib.iiij. Et de hac quoque re est tex.apertus & directus in l.quoties ab omnibus,& ibi no.Bal.in vlt.not. & Ange.C. de fideicō.cum cōcord.ibi adductis à glo.vlt.& Barto.in l.si fundum per fideicōmissum, ff.de leg.j.Bal.consil.cij.punctus super quo,lib.ij.Raph.Co.consi.xxxiij.quidā ponamus, B. Raph. Fulg.consi.ccxiij.domina Simona,col.vlt.Ro.consi.cccclvij.circa propositam,col.ij.versi.tertiò nō est dubium.Alex.consi.clxxxiiij.viso themate dicti Syluestri, post prin.lib.ij. & consil. cl.viso themate,& his,in fi.lib.vij.Soci.consi.xliiij.viso testamento,col.j.& iterum pen.lib.iiij. Iaf.in l.filiusfamiliàs,§.Diui,col.x.versi.octauò limita,ff.de leg.j.in ij.lect.

138 ¶ Faciunt item multa,quæ suprà diximus de consentiente venditioni alterius,in locis suprà in eadem glo.allegatis nu.106.ego tamen puto.Et tex.optimus in l.codillis,§.j.ff.de leg.ij. vbi si quis insulam libertis vtriusque sexus ita legauit,vt ex reditu eius masculi duplū, fœminę simplum percipiant,eàmque alienari vetuit:& ex cōsensu omniū libertorum ab hærede vænūdata sit,nulla eis nec ob pretium quidem consequēdum est actio.Cuius l.autoritate Iaco.Arct. Cy. & Bal.in l.dotalem seruum,ff.sol.matri.dicunt quòd si dominus cōsentiat vasallo, aut emphyteutæ vendēti,videtur remittere totum ius suum,ita vt nec ad pretium agere possit.Et sequitur Afflict.deci.Neap.cxij.inter dominam,ad fi.Et facit,vt subdit Bald.vbi suprà,l. sicut, §.venditionis,ff.quibus modis pig.vel hypo.sol.Cuius etiā autoritate Pau.Castr.d.Consi.lxxxiiij.quæstio ista vertitur,col.ij.lib.ij.respondit eum,qui debuit inuestiri de feudo, si consentiat alium inuestiri,statim sibi præiudicare,& sequitur Philip.Deci.consi.ccclxxxix. visa longa serie, col. iiij.vbi & alia iura allegat.& de hoc latè diximus,io tract.Primigeniorum,q.xxij. & vide etiā, quæ diximus suprà,numero 117. à quibus.

139 *Dominus consentiens uasallo alienāti, nec ad pretiū quidem agit.*

[redacted] iura,quibus cauetur cōsentientē alienationi rei suæ,aut sibi obnoxia,nō posse amplius eam repetere,nec eam vēditionē infring[redacted]sum.& l.nihil,§.j.& ibi Albe.ff.de leg.j.& l.quidā ex parte,ff.de euict.& l.mater,C.de rei vēd. & l.fideiussor impetrauit,§.pater,ff.de pig.& l.si debitor,§.j.& l.si cōsensit,in prin.& l.Titius, §.j.& l Lucius,& l.Paulus,ff.quibus modis pig.vel hypo.sol.& c.pastoralis,extrà de dona.cum similibus à me collectis in repet.l.si vnquàm,io verbo,donatione largitus,no.346.verùm io ea. Et quod ex hac ratione respondit Ro.consi.lxxxvij.circa id de quo quæritur, col. j. & Corne. consi.iij.in præsenti,col.j.& iterum pen.lib.iij. Vt tamē ooo omittamus tex.optimum in l. vlti. C.de remis.pig.vbi indignum est,eum,qui semel cōsensit alienationi rei sibi hypothecatæ, & hoc modo ius suum respuit,eandem rem,etiam si ad priorem dominum redierit,vēdicare, vel tenentē inquietare.Hæc enim verba sunt illius l.quam Bar.& Sal.dicunt sing.in eo quod dicitur,etiam si ad debitorē redierit.Nam sunt & alia multa iura probantia, ex simplici consensu creditoris in alienatione rei pignoratæ ius pignoris amitti.l.si.probaueris, & l.cū re, prout eā intelligunt Bal.Sal.& alij,eod.tit.& l.si debitor,C.de distract.pign.Et idē quoq; de iure vsusfructus scribitur in l.apud Celsum,§.quæsitū est,si cū fundi,ff.de dol.except. Nam & qui consen it alienationi,ipse quodam modo alienat.l.& sic,ff.solut.matrimo.& l.in ædibus, §. quòd si filius,ff.de don.& voluit per ea iura Alberi.in l.iubemus.in fin.C.ad senatusc.Vellei. & facit etiam vltra suprà dicta in hāc nostram sententiam text.in l.si cōsentiente,C.de don.ante nupt.

¶ Nec

140 ¶N[illegible] posteriori sententiæ tex.qui omnium maximè vrge[illegible],in d[illegible].extrà de in[illegible].resti.quem supra pro priori parte adduximus: quia [illegible], qui ibi con[illegible] venditioni minor erat,vt ibi expressè dicitur,& in integrum adue[illegible]sus huiusmodi con[illegible] restituitur.[illegible]oque is tex.stat.ab hac nostra sententia,tanquam scilicet ille minor, qui cōsenserat,non pot[illegible] vti beneficio huius consuetudinis,ob consensum ab eo præstitum,nisi fuisset restitutus in integrum.Cætera autem omnia,quæ pro alia parte allegata sunt,nihil omnino obsunt:vt patet ex iam dictis pro hac nostra opin.& iis etiam,quæ diximus suprà d.num.107.ego tamen puto,ne hic tamen iterum repetam.

141 ¶SED [illegible]ANC NOSTRAM sententiam velim intelligas,vt procedat,nisi iste consan[illegible]us [illegible]onsentiret venditioni,nō quidem nomine priuato,sed officij sibi a iure communi,vel [illegible]li,aut à magistratu commisi:verbi gratia,si cùm ex statuto requiratur cōsensus pro[illegible]rum in contractibus mulierum, aut minorum (cuiusmodi sunt multa statuta in Italia) propinquus quispiam adhibitus fuerit contractui mulieris,vt ipse contractus valeat:eius cōsen[illegible] [illegible]hil ei præiudicat,quin iure suo vti possit.l.cùm quædam,C.de admin.tut.& §.si tutor.In[illegible] de inoffi.testa.Ita etiam in ea specie voluit Bal.d.cons.cij.col.ij.versi.præterea regula,li ij.ad quod etiam dicit facere no.in l.Caius,ff.de pig.actio.vbi qui,vt testis,fuit adhibitus instrumento alienationis,non præiudicat sibi in hypotheca rei alienatæ.

Quid,si cōsanguineus cōsentiat venditioni nomine officij. Quid,si ex statuto,quo cōsanguineus debet consentire.

142 ¶Et generale est,vt testes & notarij etiam subscribentes instrumento,sibi & suis iuribus non præiudicent:vt etiam probatur in l.Titia cùm testamento,§.Lucia,& ibi Bar.& Bal.ff.de leg.ij.& voluerunt gl.& Barto.in l.sicut,§.non videbitur,ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol.Bart.in l.quæ dotis,ad fi.ff.sol.matrim.Pau.Castren.in l.emptor,§.Lucius,ff.de pact.& in l.si ita stipulatus,§.Chrysogonus,col.j.ff.de verb.obl.Corne.consi.ccviij.videtur in hac consultatione,col.ij.lib.iiij.Card.Alexan.in c.j.§.præterea,col.ij.tit.quib.mod.feu.amit.Marth.Afflict.in tractatu protomixeos,in verbo,vt intra xxx.dies,col.vj.ver.sed pone quòd cōiunctus:vbi loquitur nuncupatim in casu nostræ consuetudinis,vt scilicet testis,aut notarius instrumento venditionis subscriptus,non sibi præiudicet,quin tanquam consanguineus venditoris possit retrahere.Et facit etiam,quod vulgo dicimus,officium suum nemini debere esse dānosum.l.sed & quod si quis,ff.quemadmodum testa.aperi.& l.videlicet,ff.ex quibus caussis maior,& l.si seruus,§.quòd verò,ff.de furtis,cum similibus.

Quid,si ut testis uel notarius.

143 ¶Quam[illegible]s contra id,quod de teste diximus,videtur esse tex.in c.ex literis,extrà de transa.Sed tu ib[illegible] vide gl.& Doct.Sed & in eo & in tabellione Alber.in d.l.Caius,col.ij.ff.de pig.act.disti[illegible]i ne actus,qui sola contradictione impediri potest,nécne:vti etiam facit Pe.Bel.Pert. in l.u[illegible] [illegible].j.in fin.ff.de fideiuss.Quid autem de aduocato & procuratore adhibito à venditore in consilium ineundi contractus,vel conficiendi instrumenti,dicam infrà hac eadem glo. nume.2[illegible]7.nec tamen,& duobus seq.Et quid de tutore vel curatore vendente vel autoritatem præstante,etiam ibi nu.271.quid igitur si tutor.Et quid de iudice rem subhastatam adiudicante,ibi.nu.272.ex quo etiam.Et quid de fideiussore venditoris,nume.seq.

Quid,si ut aduocatus, procurator,tutor,& curator,iudex, fideiussor.

144 ¶HIC AVTEM QVÆRI potest,an saltem hæres illius,qui consensit alienationi,sit admittēdus ad retractum,tanquam consanguineus.Nam & in fideicommisso ita pluribus relicto, ne liceat alienare,quamuis is qui consenierit alienationi , non eam possit amplius reuocare , vt sup[illegible]a diximus:dubium tamen est,an qui ex eo nasceretur,possit reuocare.De quo videbis te[illegible].in l.peto,§.vlt.iuncta gl.in verbo ex familia,ff.de leg.ij.Bal.Rap.Fulg.Corne.& Iason in d.l.quo[illegible] [illegible]b omnibus,C.de fideicommis.& Raph.Co.d.consilio xxxuj.vbi etiam loquitur de hærede.& C[illegible]ot.in repet.l.filiusfamilias,§.Diui,col.xl.versi.secundò ex dictis,ff.de leg.j.Sed quod ad [illegible]um nostrum pertinet,ego pro constanti habeo,hæredem consentientis,si consanguineus [illegible]e vti hoc iure retractus,non obstante cōsensu sui prædecessoris:per ea quæ latè diximus [illegible] hac eadem glo.nu.46.at multò maius,& seq.vbi tractauimus, an hæres venditoris sit [illegible]dus ad retractum.

An hæres consentientis admittatur ad retractum.

145 ¶[illegible]TVS CASVS se exhibet,inquo haud dubiè cēseo cōsanguineū nō propterea priuari [illegible] retractus,quòd prius à vēditore requisitus noluit emere. Quid enim sibi id præiudicare de[illegible] [illegible] maluit expectare venditionē,& rem intra annum sibi à statuto cōcessum redimere,q[illegible]tim pecunias in id necessarias sibi colligeret,cōpararet,explicaret(vt vtar verbo iuris[illegible] l.debitoribus,ff.de re iud.)quas fortè tūc nō habebat,cùm fuit requisitus.Certè nō debet,nō magis quàm filio,qui dicit se nolle hęredē institui.quia malebat habere ab intestato:ex sentētia Cy.in l.si quando,in vlt.quæst.C.de inoffi.testa.arg.l.mater,ff.co.ti.& l.j.§.generaliter,ff.de leg.præst.Et faciunt,quæ diximus in præcedenti casu,& quæ item dicemus in seq.

Cōsanguineus qui noluit emere,an possit retrahere,uide suprà cxij.

m

Agnati recusantes emere, possunt nihilominus reuocare alienationẽ.

146 ¶Nam quod suprà dictum est, prohibitum alienare extra familiam, posse tamen, si cõsanguinei noluerint emere: nihil ad hunc casum pertinet, vt iam sæpe diximus: quia nulla est eiusmodi prohibitio, sed tantum permittitur cõsanguineis redimere restituto pretio, & ita approbato contractu. Vt interim omittam multos esse contrariæ opinionis, vt scilicet non possit eo casu fieri alienatio, etiamsi consanguinei voluerint emere: videlicet Sal. Raph. Co. Pau. Castren. sibi contrarium, Alex. & Ias. sibi quoque contrarium in d. l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verb. obli. & latè Ioannes Ana. consi. xlvij. illud præsupponitur: vbi etiam hinc concludit, quòd si vasallus agnatis prius requisitis, & nolentibus emere, vendat feudum paternum extraneo, poterunt nihilominus agnati reuocare huiusmodi alienationem: per multa, quæ illic allegat, & ibi quoque Ludo. Bolog. in addit. ipsius. & Ioannes Crot. in repe. d. l. filiusfamilias, §. Diui, col. viij. versi. secunda sit conclusio, ff. de leg. j. vbi & id confirmat aliis rationibus. & Albe. Bru. consi. lxxx. circa primum, colum. j.

Dominus qui noluit emere, non priuatur iure prælationis.

Consuetudo.

147 ¶Et idem si vasallus obtulerit rem vendendã domino, qui distulerit duos menses, vt ex hoc nõ priuetur iure prælationis, voluit Carol. Molen. in consuetudin. Parisien. tit. j. §. xiij. nu. 6. Quin & si alia sententia verior sit, ea tamen intelligitur, cùm est sola prohibitio alienationis: quod si præterea mandatum sit rem in familia relinqui, tunc sola requisitio non impedit, quin in familiam reuocetur: ex sententia Bar. in d. §. cohæredes. De quo tamen vide Pau. Cast. d. cons. cccxliij. col. j. lib. j. Et in nostro casu retractus id nuncupatim voluit D. Ferro. in consuetudi. Burdigal. hoc eod. tit. §. ix. in fi. atque iterum titu. de testamentis, §. xiiij. col. ij. vers. quod nuper, & de hoc est etiam expressa consuetudo Normanorum, capite consuetudinum eius generis cxv. cuius titulus est, *de querele de fief uendu*, &c.

Cõsanguineus præsens venditioni potest eã retrahere. vide suprà cxv. & seq.

148 ¶SEXTVS IDEMQVE postremus casus minimè omniũ est dubius: neque enim vllo modo sibi præiudicat consanguineus, si eo præsente res sit vendita, cùm ideo passus est vænire, quòd sciebat ius retrahendi sibi durare. Vt in simili dicitur in d. l. sicut, §. nõ videbitur, ff. quib. mod. pig. vel hyp. solui. Nam licet is tex. loquatur in iure quæsito, non tamen sequitur aliter dicendum in iure quærendo, tametsi id facilius impeditur & amittitur, quàm quæsitum. Imò verò minus quis censetur sibi præiudicare in iure futuro siue quærendo, quàm in præsenti & quæsito: vt videre licet ex gl. vt à multis citatur, in l. si à substituto, in princ. ff. de legat. j. & Bar. in l. si fundum per fideicommissum, col. ij. versi. secundo casu, co. iii. & in l. quæ dotis, colum. iij. vers. procedo vlterius, ff. sol. mat. Soc. in d. l. cum proponas, in fi. C. de pact.

Præsentia eius qui cõtradicere non potest, non nocet.

149 ¶Ideóque & Pau. Cast. in d. l. j. §. scientiam, ff. de tributo, quem suprà nu. 119. sed quid in his, citauimus, posteaquàm retulit sententiam Gul. Cu. qui dicebat cõsanguineum præsentem & non contradicentem venditioni, non admitti ad retractum, vt diximus in eodem nu. 119. dicit id esse notandum, si verum est: sed se non ponere pro certo. hæc enim sunt eius verba. Ex quibus intelligis, aliud se sentire, nec abs re quidem, præsertim cùm consanguineus impedire nõ possit, quò minùs ea venditio fiat. Ergo ipsius præsentia & taciturnitas ei nocere non potest, ex communi regula tradita à gl. in d. l. Caius, & ibi quoque Bar. ff. de pig. act. & gl. in c. nonne, de præsumpt. & in c. plerúque, in gl. j. ij. q. vij. & in c. x. is qui tacet, de reg. iur. lib. vj. & latè Bar. in d. l. quę dotis, ff. s[illegible] l. mat. per multa iura vbique ad hoc allegata. Idque etiamsi ipse consanguineus fuerit præsens, tanquam notarius, aut testis venditionis: vt probatur in d. l. Caius, & ibi gl. Bart. & alij, & suprà diximus nu. 141. sed hanc nostram, & seq.

Agnatũ præsentẽ alienationi feudi non sibi præiudicare. vide suprà cxvj.

150 ¶Nec verum est, quod suprà nu. 116. & id quidem ex Iaco. à S. Georgio diximus, agnatos præsentes alienationi feudi, & nõ contradicentes siue protestãtes, sibi præiudicare, ea quã nuperrimè diximus, ratione: nec illud dicit Bal. quẽ ipse allegat, in c. j. §. donare, tit. quali. olim feu. alie. pot. nec tex. in d. l. sicut, §. venditionis, ff. quib. mod. pig. vel hypo. solui. ab ipso Bal. eo in loco citatus: quia is textus non simpliciter loquitur de præsente, sed de consentiente, siue permittente, cùm ibi dicitur, legare permisit, & omnes vbique eum textum intelligunt de consentiente, vt videre licet ex iis quæ latè diximus in repetitione l. si vnquàm, in verbo, donatione largitus, ver. cclxxix. verùm in ea sum, C. de reuocan. donat. De consanguineo autem consentiente venditioni, vt sibi præiudicet in iure retractus, abundè diximus suprà, in quarto casu. Nã et iam d. l. sicut. §. non videbitur, nuncupatim facit differentiã inter præsentem simpliciter, & consentientem, vt ille sibi non præiudicet, hic cõtra. Et quòd agnatus præsens alienationi feudi, & tacens non sibi præiudicet, expressim tenuit Franc. Cur. Iunior in tracta. feud. in quarta parte, char. totius operis 42. ver. nunquid autem in casibus, iterúmque char. 47. versi. secundò limitatur.

151 ¶Sed & in alio casu, quem post præcedentem continenter, suprà adduximus de domino, quũ præsens venditioni non contradicit. Sunt alij, qui contrà quàm suprà diximus, tenent cum sibi non

non præiudicare, quin posſit venditionē ipſam retractare, ea quam diximus ratione, quòd ſciebat ius ſuum ſibi fore integrum. In hac enim ſententia fuere And. Iſer. ſubobſcurè, atque etiam Bal. dum hanc opi. ponit poſtremam, in d. c. j. ti. de prohibit. feud. alie. per Lotha. & ſenſerat etiā gloſ. ibi, quæ pro contraria parte à nonnullis citatur, quæ tamen adeò obſcurè loquitur, vt vix ſcias in vtram partem inclinet. Et illam pro hac parte nominatim allegat, & ſequitur, & ſin. dicit Ro. ſing. Dccxv. de ſolennitate: vbi & in hanc quoque partem trahit Bald. vbi ſuprà, & idem quoque voluit Bertrand. Capr. in d. c. j in prin. tit. de prohi. feud. alie. per Loth. & in c. Imperialem, in prin. & ibi quoque Card. Alex. ſtatim poſt prin. & Ioan. Ray. in §. habito. col. xxv. in paruis, verſ. quæro dicitur hic prohiberi, tit. de prohi. feud. ali. per Fede. Fel. in c. ex ratione, col. iiij. verſi. & per iſtam regulam, de præſcrip. Iacob. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, colum. vj. verſi. ſed hic cadit.

Nec dominum quoque, vide ſuprà cxvij.

152 ¶Et idem in emphyteuta, qui ſimpliciter vendit rem emphyteuticam præſente domino, & tacente, vt ſibi ipſe dominus nō præiudicet, in iure emphyteutico, nec neceſſe habeat de ſuo iure proteſtari, contra id quod ſuprà codē in loco diximus ex Ioan. Ana. nuncupatim voluerunt Pe. & Cy. in l. vlt. & ibi quoque Albert. col. j. Ang. col. vlt. & Iaſon col. pe. in xxiij. q. C. de iure emphyteu. quamuis ſecus eſſe dicant, ſi emphyteuta rem expreſsim venderet pleno iure præſente domino, & nōn cōtradicente: tunc enim dominus ipſe non reclamans aduerſus huiuſmodi venditionem ita pleno iure factam ſibi præiudicat.

Idem in emphyteuſ.

153 ¶Sed & ſi illud nō ꝓcederet in caſu vēditionis feudi, vel emphyteuſis, quę vaſallus & emphyteuta vēdere non poſſunt ſine cōſenſu domini, ideóq; poſſet dominus impedire, ne vēdant: non tamē procederet in caſibus in quibus quis vēdere poteſt altero inuito, vt hic quilibet poteſt vēdere ſuā inuito conſanguineo. Quo caſu præſentia cum taciturnitate nō operatur conſenſum: ſed ſemper ius ſuum præſenti & tacenti durat, vt iam ſuprà diximus: nec opus eſt proteſtatione, quia prouidētia legis, vel ſtatuti ei ſufficit: vt expreſsè dicunt Bal. & Card. qui tamē alterius eſt partis, quantùm ad vaſallū, in d. c. j. tit. de prohib. feud. alie. per Lotha. Ex quo etiā in ſimili ſit, vt ſi quis adſit, cùm eius res à teſtatore legatur, & taceat, nō ſibi præiudicet: vt no. gl. in d. l. ſi fideiuſſor, §. pater, ff. de pign. & in d. l Caius, de pig. acti. Bal. in d. c. j. in prin. ver. quid ſi patior, ti. de prohib. feud. alie. per Loth. Imo. in d. l. quæ dotis, col. vlt. ff. ſol. ma. Alex. conſ. xx. ponderatis his, col. pen. ver. ſola præſentia, li. iij. Iaſon in d. l. ſi fundū per fideicōmiſſum, col. vlt. ff. de leg. j.

Nec in his opus eſt proteſtatione.

Præſens legato, rei ſuæ, non ſibi præiudicat.

154 ¶Et ſi quiſpiam hîc diceret, quòd id quod dicitur, præſentiam & taciturnitatem nō haberi pro conſenſu, nō procedit inter cōiunctos, per l. ſi ſeruus, ff. de don. int. vir. & vxo. gl. in l. quæ dotis, & ibi Bar. col. pen. ff. ſol. mat. & facit l. Procula, ff. de prob. quā & ipſi allegant. Sciat eam priorem l. procedere, quando cōſanguineus non ſimpliciter tacuit, ſed vltrà, rem de qua agebatur, tradidit. vt pulchrè expendit Bal. in d. l. cùm proponas filios, paulò ante fi. C. de pact. & Iaſ. cōſ. iij. circa primum, col. iiij. ver. & dum ſucceſsiuè, libr. j. & facit, quod dicemus infrà, numero ab hinc iiij. In d. autem l. Procula, alia multa interuenerunt, conſenſui adſtipulantia, videlicet taciturnitas non tantùm eius temporis quo actus conficitur, ſed longi poſteà temporis, & ſæpius facta computatio rationum: quorum ſi vnum aliquod abſit, non eſt locus ei l. vt dicunt Bar. Bald. & Floria. ibi poſt glo. in l. libertis quos, §. j. in verbo, ſi conditio, ff. de ali. & ciba. leg.

Præſentia inter coniunctos, an habeatur pro conſenſu.

155 ¶Sed & quod poſtremo loco pro alia parte dictum eſt de inueſtitura feudi alteri facta præſente eo, ad quem feudū ipſum obuenire debebat, gl. quam ad id citauimus in c. j. §. præterea, titulo quibus modis feudum amittitur, non id aſſeueranter, nec conſtanter affirmat, vt ex eo patet cùm dicit, niſi dum tacitè conſentit, intelligat ius ſuū vbique durare: per d. l. ſicut. §. nō videbitur, ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſoluit. Et contrarium non obſcurè voluerunt And. Iſer. ſimpliciter in d. §. præterea, & ibi quoque Bal. Alua. & Card. Alex. dum vltra præſentiam & taciturnitatem requirunt alium actum conſenſui ſuffragantem, vt ibi apud eos omnibus videre licet.

Inueſtitura de alio facta, an præiudicet proximiori præſenti, ſuprà cxviij.

156 ¶Nec eſt, quod decedendum ſit ab hac noſtra ſententia, propter gl. ſuprà nu. 113. pro altera parte allegatam, in d. l. cùm proponas filios, C. de pact. quandoquidem ea nō videtur illā ſententiam conſtanter firmare, cùm ei continuò ſubiiciat hęc verba, Sed cōtrà, ff. de leg. j. ſi fundū per fideicōmiſſum. Et tamē ea, tanquā ſit in priori ſentētia, reprobatur à Bar. Bal. Io. Fab. Pau. Caſt. Alc. & Iaſ. & omnibus ibi. & Bal. qui eā dicit cōmuniter ab omnibus reprobari, in l. j. col. vl. C. de bonis matern. Bar. & aliis in d. l. quæ dotis. ff. ſo. ma. Iaſ. in d. l. filiusfa. §. diui, in ij. lect. col. xj. verſ. tertiodecimò limita. & ibi quoque Io. Crot. cbar. antepe. ver. prima ſit cōcluſio. ff. de leg. j. Fabia. in tract. de emp. & ven. io iij. parte prin. quæſt. xxxiiij. Niſi tamē ſi quis dolosè ac fraudulenter tacuit, ſecundùm Albe. in l. fideiuſſor. §. j. ff. de pign. & in l. ij. col. v. ver. nonò. ff. ſolu. matri. Bal. & Sal. in d. l. cùm proponas. & eundem Bal. in l. quoties. la j. col. j. verſi. quæro nunquid

Præſens alienationi rei prohibitæ alienari in fauorē ipſius, non ſibi præiudicat.

Niſi dolosè tacuerit.

ille.C.de fideicom.& in l.Titia cùm testamento.§.Lucia.ff.de leg.ij. & Ro.in contraria parte allegatus,consi.cccclvij.in fi.ita expresśim eam gl.intelligens.Et in similibus voluerunt Andr. Iser.in d.c.Imperialem,in prin.ti.de prohi.feud.alie.per Fed.& Imo.in l.cùm vir,col.viij.vers. & adde etiam prædictis.ff.de vsucap.& Alex.cōsi.cix.viso processu,col.iij.ver.plus dico quòd si apparet,lib.iiij.Et de hoc est bonus tex.quem omnes propè in id citant.in l.si fine.C.ad Velleia.& etiam in d.l.ij.& ibi Alberi.post alios.C.si alie.res pigno.data sit.

Cōsanguineus præsens,& dolose tacens sibi præiudicat in retractu.

157 ¶Et huc quidē referri potest,quod nuper diximus de domino qui tacuit,cùm emphyteusis vēderetur pleno iure:nā tacere dolo videtur.Hic autē quis dolus esse potest in cōsanguineo præsente alienationi,& tacēte?nisi si fortè,cùm res vēderetur cuipiā extraneo,ignorāti hāc retractus cōsuetudinē,& interrogāti,an ea cōsuetudo locū haberet,nō empturo si locū haberet,vēditor aut alius quispiā,respondit,nullam hîc esse talem consuetudinē,præsente quidem cōsanguineo,& ex cōposito,& de industria tacēte,quò emptor nō desisteret ab emptione Et tūc credetem illū non esse admittendum ad retractū,non magis quàm dominū ad reuocandā alienationem,qui cùm res pleno iure vēderetur,tacuit.Videtur enim vterq; emptorē dolo circumuenisse.Et facit tex.in simili in l.tenetur,& ibi Bar.ff.de act.emp.& in l.emptorē,§.denique,eo.ti.

Quid si ultra præsentiam aliud facit, vide elix.
Quid si persuasit emptori ut emeret.
Quid si instrumētū emptionis scripsit.

158 ¶Aut etiam si præter præsentiam aliquid ipse cōsanguineus fecisset,quod cōsensum argueret: vt etiam nuper diximus de agnato proximiore, qui passus est aliū inuestiri : vt si in nostro casu consanguineus euictionem se præstiturum spoponderit,vel emptori persuaserit vt emeret, vel etiam ipse scripserit instrumentū vēditionis.Vt de primo est tex.in l.exceptione.C.de euict.iūcta regula.l.vindicantē.ff.e.tit.de secundo,in l.si quis affirmauerit.ff.de dol.ma.Et his casibus dicit Alci.in d.l.cùm proponas,eam gl.defendi posse.Et ibi etiam Ias.duos illos priores adscripsit.Et hos quoque posteriores Bal.in d.§.Lucia.De tertio est tex.optimus in d.l.fideiussor.§.j.ff.de pig.Et pro iis faciunt multa,quæ collegimus in nostris Legibus connubialibus, in verbo,*expres*,num.23.limita tertiò,vt ita procedat,& multis seq.quibus docuimus,quòd cùm vltra præsentiam & patientiam alicuius aliquod eius dictum factúmve interuenit , quod consensui adstipuletur,habetur pro expresso consensu.

Quid si consilium actui præbuerit.

159 ¶Et præterea facit tex.no.in c.arbitri,ad fi.extrà de arbi.cùm ibi dicitur,cùm Episcoporū fuerit præsentia & cōsilio roboratū.Ex quo no.Pan.ibi,col.ij.ver.Episcopus ergo, quod cōsilium habetur pro consensu.& illum quoq; tex.ad hoc expēdit & cōmendat Ro.in l.quæ dotis.ff.sol.mar.& Soc.in l.ij.§.voluntatem,post prin.eod.ti.iterum consi.ccxcj.visis literis,col.ix.ver.primum quod per illa,li.ij.vbi ex eo dicit,ꝙ præsentia in actu cū collaudatione ipsius habet vim cōsensus.& Corset.qui illum dicit sing.in suis sing.in verbo,minor si ex dispositione,ante fi.& omniū optimè facit tex.suprà sæpius citatus in d.l.sicut.§.nō videbitur.ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol.dum loquitur de eo,qui vltra præsentiā subscripsit in tabulis emptionis.Nam id(inquit) faciens consensisse videtur:vti etiam voluit Bal.in c.j.§.præterea,tit.quib.mod.feu.amit.vbi loquitur de eo,qui cùm ad eū feudū ex succesśione peruenire deberet,subscripsit inuestituræ alteri factæ.& allegat l.vlt.C.plus valere.Et idē dicit de eo,qui sigillū suū apposuit,per l.ij.C.de reb. alie.non alie.Et idem in vtroque consuluit.Ro.consi.cceiij.hæc scriptura.Sed & illud de sigillo voluit ipse Bal.Sal.& Pau.Cast.in d.l.ij.post gl.ibi,idem Bal.in l.in fraudē.ff.de testam.mil.& in c.cùm ecclesia,col.j.vers.si tamen Episcopus,de cle.vbi illum tex.& gl.in d.c.ij.dicit sing.& in c.cùm clamor,post prin.de testib.& in c.j.col.iij.in verbo,sigillo cōmuni,tit.de pace Constan.& cons.clxxv.factū proponitur,col.ij.lib.j.& consi.ecliiij.quæritur vtrū,lib.iij.Bart.in d.l.quæ dotis,in fi.& ibi quoque Ro.& Alex.ff.sol.ma.Pau.in l.si procuratorem.ff.de procu.Barb.consi.lxxxvj.illud referam,col.v.vers.præterea faciat,lib.iij.& Doct.sæpe.

Quid si subscribit in tabulis emptionis.

Quid si pretiū emptionis recipiat.

160 ¶Sed & facit ad suprà dicta tex.in l.quidam ex parte,& ibi gl.& Doct.ff.de euict.vbi præsens venditioni ab alio factæ,& non contradicens,& præterea pretium illius recipiens,censetur illā consentire.& eum tex.& in d.§.nō videbitur,in id expendit Alb.in l.Caius,post mediū.ff.de pigno.acti.Et quod in eandem sententiā scribit Panor.in c.non iniustè,col.ij.ver.& ex hoc cape,extrà de procu.quòd vbi tractatur de præiudicio alterius,si is vltra taciturnitatē facit aliquem actum,qui assentiri videatur:ea taciturnitas habetur pro consensu,per quædā ibi ab eo allegata.& sequitur Ias.consi.ccxxvij.Caro.col.vij.versi.sextò facit,li.ij.& vide etiā, quæ dicemus infrà in eadem gl.nu.273.postremo,& quæ diximus suprà,nu.141.sed hanc nostram.& seq.

Si consanguineus non retraxit in prima

161 ¶SED HIS MATVRE relictis,quæro,quid si cùm quis semel fundū vēdidisset,cōsanguineus eius nō retraxit , & tēpore retrahēdi trāsacto iterū redit is fundus in dominiū vēditoris, & ab eo iterū vēditur:vtrùm cōsanguineus qui in priori vēditione neglexit retrahere,nūc in altera id posśit facere.Quod prima statim frōte posset videri nō posse,ar.l.vl.C.de remis.pig.& l.j.§.qui

l.j.§.qui ſemel.ff.de ſucc.edic.& l.ſicut.C.de repud.hær. Verùm Luc.Pen.in l.vnicuique.C.de proxi.ſacr.ſcrin.li.xij.contrarium tenuit,tum per illum tex.in fi.qui in id eſt optimus,& quem Bar.vt id addam,extendit ad aliam ſpeciem non admodum ab hac differentem,tum quia ex noua cauſa nouum producitur remedium,argu.l.ſi mater.§.eandem. ff.de excep.rei iud.& l.ſi filius.§.Paulus.ff.de bon.lib.& l.j.in fi.C.de impo.lucra.deſcrip.lib.x.

uenditione, an poterit in ſecũda ab eodẽ facta,qui rem recuperauit.

162 ¶Quæ quidẽ Lucæ ſentẽtia adiuuatur hac altera Lapi ſententia,in c.ſi clericus,de præb.lib.vj. Nam in eo tex.in §.verũ,ſcribitur,quòd ſi is cui mandatũ eſt prouideri de præbẽda in eccleſia, cuius is Canonicus eſt,negligenter omiſerit petere præbendã proximè vacãtem:poterit tamen huiuſmodi negligentia non obſtante,aliã proximè vacaturã petere.Quid igitur(inquit Lapus) ſi illa prima,quam neglexerit petere,iam alteri collata iterum vacet:poteritne eãdem petere? & tenet quòd ſic,quaſi ex nouo iure.l.cùm ſeruus,& l.ſi ſeruus.ff.de ali.le.& c.ex trãſmiſſa,extrà de renun.Neque enim cẽſetur eſſe illa prima ſic neglecta præbenda,ſed alia propter nouã vacationem.Et illum ſequuntur Pet.Anc.in d.c.ſi clericus,col.vlt. verſ.quærit Lapus.& Do.& Phil.Fran.in d.§.verum,ille,col.ij.ver.ſed quid ſi poſt:hic circa mediũ illius verſi.ex quibus cognoſces,quomodo id intelligendum ſit.Et ſemper aliàs negligens in vno actu, nõ ſibi præiudicat in ſequenti:vt non obſcurè voluerũt Inn.& Compoſt.in c.querelam,de elec.& clarius Fed. Sen.conſi.cxlvij.quidam de ciuitate Tuderti.col.ij.ver.item cõtumacia Pan.cõſi.liiij.videtur primò,col.ij.ver.nec obſtat ſi dicatur.li.j.& Car.Rui.conſ.l.ſuper themate.col.v. ver.nec etiã prędictis,li.v.Et bene facit,quod dicit gl.in c.ij.in verb.non teneris,{ver.ſed quid dicemus.de dol.& contu.lib.6.}quod contumax in vno actu,non ſibi præiudicat in ſequentibus.

Mandatarius poteſt præbendam,quã neglexerat petere,ſi iterũ uacet, petere.

163 ¶Nec obſtant(vt id quoq; addam)Luc.pen.iura pro alia parte allegata:quia ea loquũtur de eodem iure,quod quidem,ſi quis ſemel amiſerit per confuſionẽ , vel renuntiationẽ,non amplius eſt,vt dicunt,audiendus,eodem illo iure vti volens.Hic autem retractus,qui pro prima venditione cõpetebat,non is eſt,qui nunc pro alia cõpetit.Ideò excluſio,aut priuatio illius,ſiue renũtiatio non inducit priuationẽ,vel renuntiationẽ iſtius,etiam in re eadem:vt patet ex his,quę diximus ſuprà eadem gl.nu.45.ad illam autem.& probatur quoque in l.iubemus.C.ad Velleі.& in l.ſi domus.ff.de ſerui.vrb.præd.& in l.ſi mihi.ff.de ſerui.ruſt.præd.& l.ſi prius,poſt princ.ff. de aqua plu.arc.& l.nec is qui.§.j.ff.de acq.hær.& l.ſuum.C.de iur. delib.& l.quoties duplici. ff.de reg.iur.& voluit Alb.poſt Guid.Suz.in l.damni,la j.§.Sabini.ff.de dam.infe.& Sig.cõſil. clxix.quæſtio,nu.16.& Ro.conſi.cxxxij.vt retulit,in fi.& conſ.clxviij.circa primum,in prin.vbi & alia iura allegat.& Pau.Caſt.conſ.lxx.breuiter.in prin.lib.ij.Et faciunt,quæ diximus ſuprà in eadem gl.nu.44.ſed & in alio,& ſeq.De hac autem quæſtione diſputat do.Boer.in ſuis deciſionibus,quæ poſt priorem noſtram huius operis editionem impreſſæ ſunt,deci.lxxviij.ſed an proximior:vbi ſatis obſcurè de ea re loquitur,ſed ita vt videatur velle quòd ſi ad venditorem res rediit ex pacto retinendi,& is poſtea rem eandẽ alteri vendat,poſsit cõſanguineus illius,qui non retraxerat ex priore venditione,retrahere ex ſecũda:ſed ſi aliter,& ex noua venditione res ad eum redierit,non poſsit conſanguineus ipſius rem eam poſtea venditam retrahere,cùm fuerit ea res facta acquæſtus illius venditoris,in quo retractus nõ habet locum.De quo,an ſcilicet ea ſit exiſtimanda acquiſitio,dicemus inferiùs,eo.tit.§.xxix.in gl.ij.

Renuntiatio unius non inducit renuntiationem alterius etiã in re eadẽ.

164 ¶QVID AVTEM,ſi ſtatutum ſit in loco,ne quis extraneus,aut(vt noſtri loquuntur)forẽſis poſsit acquirere immobilia intra limites eius loci : vtrum venditoris conſanguineus,extraneus eiuſdem loci,poſsit rem immobilem eius loci vẽditam retrahere?Quod videtur,per tex. in l.qui officij.ff.de contrah.emp.vbi qui in prouincia militat,prædia comparare in ea prouincia prohibetur,præterquam ſi paterna diſtrahantur,cũ ſi.à me collectis ſuprà in præfatione,ſiue rub.huius tit.nu.45.adſtipulatur.Ex quibus tamẽ illud vnum reſumam, Fabianum à monte S.Sab.in tracta.emptionis,& venditionis, in xxxj.quæſt.j.partis prin.ex eo aſſerere prohibitos emere vel acquirere,poſſe tamen ea emere & acquirere,quæ fuerunt maiorũ.Id quod etiã voluit Iaſ.in l.principalibus,col.iij.ver.quintò limita.ff.ſi cert.pet.vbi & ex hoc limitat eum text. prohibentem,ne qui prouinciam regunt,negotientur.

Cõſanguineus extraneus an poſsit retrahere,ſtante ſtatuto prohibente ne extranei poſsint acquirere.

165 ¶Quibus adde & quod voluit gl.in l.j.C.quib.ad condu. præd.fiſc.ac nõ licet,lib.xj.dũ à tex. ibi prohibente Palatinos à cõductione fundorum Principis,excipit fundos,qui fuerunt maiorum,per d.l.qui officij,& ſi.Et ex hoc Ioan.Plat.ibi loquens nuncupatim de hoc ſtatuto prohibente extraneos acquirere,id intelligit,niſi acquirerent res quæ fuerũt maiorum. Sed & Old. conſi.xciiij.eleganter circa negotium,multis probat,prohibitionẽ legis vel hominis de nõ alienando,intelligi de alienatione,quæ fieret in extraneos,ſed non inter eos,qui ſunt eiuſdẽ generis.& ſequitur Fran.Rip.lib.Reſponſorũ ij.c.xxxv.feudalibus conſtitutionibus,nu.26.De quo & nos quoque diximus ſuprà in eadem præfatione,nu.53.prætereà quamuis.

Statutum unũ ab alio interpretationem sumit.

166 ¶Et facit quoque in hanc sentẽtiam, quod Pe. Anc. tradit Bar. cõsiluisse: quem & ipse sequitur in repe. c. j. in xij. q. prin. ver. reperio ipsum Bar. qui est in xliij. cbar. col. j. in paruis, de constitu. quod stante eo statuto, de quo nũc quærimus, vt scilicet forẽsis nõ posit acquirere rem immobilem in ciuitate: & alio statuto, quòd quarta pars bonorũ interficientis applicetur consanguineis interfecti: ipsi consanguinei eam quartam bonorũ immobilium consequentur, non obstãte primo illo statuto. Ex hocque scribit ipse Pe. Anc. se consuluisse Triuisij, vbi erat statutum, ꝙ dos mulieris adulteræ acquiratur marito, Maritũ forẽsem ex posteriori statuto acquirere dotẽ vxoris Triuisanæ adulteræ, ibi dotem habentis. Et hoc postremũ repetit idem Pe. Anc. in c. statutum. §. cùm autem, col. ij. ver. & similis quæstio est, de rescr. lib. vj. & sequitur Barb. in rub. de reb. eccl. non alie. col. iiij. ver. quartò limita, & consi. xlviij. præclarè, col. iiij. ver. & ad hoc adduco, lib. ij. & consi. lj. scripsit, col. iij. vers. & præmitto. eo. lib. ij. & consi. lix. à Ioue, col. iij. lib. iij. & consi. l. clementissimũ, col. pen. ver. tertiò respondeo. lib. iiij. & consi. lxxxvj. magnus, col. v. ver. & ad hoc. eo. li. iiij. & inter consi. Alex. consi. cxxxv. eodẽmque vltimo, clementissimi, col. iiij. vers. & adduco, li. iiij. Et facit, quod etiam respondit Rapha. Ful. consi. cij. præsupposito statuto Veronæ, col. vlt. huiusmodi statuta prohibentia extraneos acquirere, non impedire acquisitionem legalem, per multa quæ illic allegat. Vtrunque autem dictum sequitur Stephanus Fede. in tractatu de legum interpretatione, parte secunda, cbar. 6. ver. itẽ quæritur, statuto cauetur. Ideò nescio quis (nam autoris nomen non inscriptum est) in quodam tractatu de retractu, qui impressus est inter alios quosdam tractatus in v. quæst. nuncupatim tenet, stante hoc statuto, ne liceat extraneo acquirere, posse tamen consanguineum extraneum retrahere.

An qui non potest acquirere, non possit etiam succedere.

167 ¶Quamuis contrarium posset etiam videri ex eo, quod clanculum voluisse videtur Barto. in l. ventre, vers. tertius casus, & ibi etiam Ang. in repe. ff. de acq. hær. quòd in casu dicti statuti prohibentis extraneos acquirere, non poterit consanguineus extraneus, etiam proximior defuncti, succedere in bonis eius loci, in quo id statutũ est. Quod & apertiùs voluit Fran. Are. ibi col. x. versi. circa tertiam regulam, cum multis seq. & rursum in l. Pantonius, §. j. ver. & hoc est, eod. ti. vbi id dicit sing. & Iason in l. si ita quis promiserit. §. ca lege, col. vlt. versi. limita decisionem. ff. de verb. obl. Ferd. Loaz. qui & id quoque dicit sing. in repe. l. filiusfam. §. diui, char. 8. num. 157. secundò sing. limitat. ff. de leg. j.

168 ¶Sed huius postremi dicti contrariũ voluerunt Bar. Imo. & Pau. Cast. in d. §. ea lege, per l. cùm pater. §. cùm inter. ff. de leg. ij. sumendo argumentũ de dispositione testatoris, ad dispositionẽ statuentiũ. Nam ibi dicitur, ꝙ si testator prohibuerit hæredem alienare extra familiã, poterit tamẽ post mortẽ ipsius hæredis proximior eius ei succedere. Et hãc quoq; rem obtinere, etiãsi non sit de familia testatoris. Et ita eum tex. intelligunt Imo. & Rapha. Co. ibi, cum multis aliis concord. à me collectis infrà eo. ti. §. xxvj. in gl. j. nu. 4. sed si id recipias, & seq. Et illud quoque in casu statuti probibentis alienare in extraneum, sequuti sunt Io. Crot. & Ferd. Loaz. sibi in eadem l. contrarius, in repe. d. §. diui, ille col. xxiij. ver. tertiò limitatur hic, num. 399. tertiò limitatur. Et idem ante eos voluit, licet non allegent, Raph. Co. cons. dcccciij. presupposito casu, col. j.

169 ¶Et hãc opinionẽ confirmat Tullius, qui in oratione pro L. Flacco constãtissimè defendit, Cõsules, Prætores, cæterósq; magistratus, quibus ius nõ est in sua prouincia emere, acquirere: posse tamẽ hereditates, quæ sibi obueniũt, recipere. Et est tex. apertissimus in d. l. milites. §. vl. ff. de re mili. cuius hæc verba sunt, Milites, si hæredes extiterint, possidere ibi predia nõ prohibentur. & in l. j. §. pe. ver. sed & si iure. ff. de fals. vbi licet tutor & curator. nondũ reddita ratione, nõ possint cõtrahere cũ fisco, tamẽ iure hereditario possunt succedere in fiscalẽ cõtractũ. Ex eóq; no. Bar. ꝙ si sit statutum, ne nobilis recipiat cessionẽ aduersus popularẽ, poterit tamẽ succedere in actione aduersus eũ, nec incidet in pœnã statuti. & sequitur Panor. in c. j. col. ij. ver. itẽ vide glo. extrà ne cleri. vel mona. & Barb. in l. si ex legati causa, col. vj. ff. de ver. obl. vbi illũ tex. dicit sin. & consi. xiiij. clementissimi, col. iij. lib. ij. & consi. j. magnus, col. xviij. ver. prætereà adduco, lib. iij. & consi. lx. illud in mediũ, col. vj. eo. lib. iij. Ex tex. in l. decurio qui, ff. de decurio. cuius etiam hæc verba sunt, Decurio, qui prohibetur cõducere quædã, si iure successerit in cõductionẽ, remanet in ea: quod & in omnibus similibus seruandũ est. & vbiq; cõcor. in gl. Et ar. illius postremæ l. dicit gl. no. in d. c. j. in verbo, conductores, ne cleri. vel mona. ꝙ clerici, quibus cõductionibus interdicitur ab eo tex. si tamẽ cõductoribus succedãt, in ipsis cõductionibus remanent. Quẽ sequitur, & dicit no. Pan. ibi, col. ij. & sin. dicit Barb. in d. l. si ex legati, vbi suprà, & d. cõsi. xiiij. li. ij. & valde no. d. cõs. lx. lib. iij. Et facit, quod voluit gl. in l. j. in verbo, id ex causa, ver. sed quomodo potest. C. de edẽ. & Bal. cõs. ccxcj. ad euidẽtiã, col. iij. ver. itẽ est manifesta, & col. seq. ver. eodẽ modo videamus, li. ij. ex quibus ꝓbatur, posse nos retinere, quæ nobis per successionẽ obueniũt, quę aliàs nõ possemus acquirere. cũ aliis similibus adductis à Barb. & Fe. in c. q̃a. q. v. de iudici, & eodẽ Barb. omnibus locis suprà ex eo citatis. Et facit etiam l. hæres. ff. pro soci.

¶Illud

170 ¶ Illud autem ſcio, quoſdam diſtinguere, vtrùm extraneus prohibeatur acquirere, vt ſic verba ſtatuti dirigantur ad acquirentem, ita ſcilicet ne extraneus acquirat, an verò ad alienantem, ita ſcilicet, ne quis alienet in extraneum: vt videlicet primo caſu procedat, quod ſuprà primo loco diximus, ſcilicet proximiorem non admitti: ſecundò autẽ caſu admitti: vt per Iaſ. & Ferd. Loaz. in d. §. diui, illum quidem in ij. lect. col. xx. verſi. ſecundò valde no. limita, hunc d. char. 8. numero 157. ſecundò regulariter limita. & Card. Rui. conſi. cxliiij. viſo ac perlecto. col. j. lib. iij. Nam & in ſimili caſu ita diſtinguit Ange. quem tamen nullus eorum memorat, conſil. ccxxviij. punctus talis eſt ſtatuto Florentiæ.

Verba prohibitionis an ad acquirentẽ, an ad alienantem dirigantur, unde nominterſit.

171 ¶ Verùm ego hanc differentiam minimè recipio, ob regulam, quòd prohibito vno correlatiuorum, & aliud quoque prohibitum cenſetur. l. vlt. & ibi Bar. Ang. & alij, C. de indic. vidui. vbi & hoc probatur procedere in correctoriis. & l. j. C. de cupreſ. ex luc. Daph. lib. xj. vbi & id probatur etiam in pœnalibus obtinere, & in caſu, de quo loquimur, ſcilicet prohibitæ emptionis ſub pœna: nam & ſub eadem pœna venditio cenſetur prohibita. & ibi no. Bar. & eum tex. ad id dicit ſing. Bal. conſi. ciiij. ſex ſunt, col. ij. verſi. prætereà Imperator, lib. j. & eſt etiam bonus text. loquens & in pœnalibus, in c. ij. & ibi Ioan. Ligna. ne cle. vel mona. lib. vj. cum multis ſi. adductis latè ab Iaſ. in d. l. vlt. & rurſum in authen. quas actiones, col. vij. verſi. tertiò principaliter. C. de ſacro. eccle. & in l. ſi prius quàm, col. pen. verſi. ſed aduerte quia iſta. ff. de oper. no. nuntia. & cõſi. cxij. in primis, col. j. verſi. & in primis, lib. ij. {vti etiam permiſſo vno correlatiuorum, permittitur & alterum, vel Ciceronis teſtimonio lib. j. de Inuentione. cuius hæc verba ſunt, Nam ſi Rhodiis turpe non eſt portorium locare, nec Hermacraonti turpe eſt conducere. Quod accepiſſe videtur ab Ariſtotele lib. ij. Rhetoricorum cap. xxiij. ὅπερ ὡς τελώνης Διομέδων περὶ τῶν τελῶν. εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδ' ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι. hoc eſt, vt de publicanis Diomedon publicanorum princeps. Nam ſi vobis locare turpe non eſt, nec nobis conducere.}

Correlatiuorũ idem iudicium, etiam in correctoriis & odioſis.

172 ¶ Si ergo quis prohibetur alienare in extraneũ, & extraneus quoq; cẽſetur prohibitus acq̃rere, & è diuerſo: vt etiã nõ obſcurè ſentit Bar. in Auth. ſacramẽta puberũ, col. ij. C. ſi aduer. vẽd. & in l. ſi quis pro eo, in v. mẽbro. ff. de fideiuſ. quibus locis ſcribit, quòd ſi verba ſtatuti dirigũtur ad cõtrahentẽ cum muliere vel minore, etiã ipſa mulier & minor cẽſentur eſſe prohibiti. Et apertiſsimè voluit Bal. in hoc caſu loquẽs, conſi. cccxlix. ſtatuto Placentiæ, col. ij. verſi. ſolutio, ſi verba, lib. j. vbi dicit nihil referre, an ſubditus prohibeatur alienare in extraneũ, an è diuerſo, propter naturã correlatiuorũ, per d. l. vlt. de indi. vidui. & idẽ repetit ipſe Bal. cõſi. cccx. ad euidentiã, col. j. lib. iij. & Pau. Caſt. in l. is cui bonis, col. vlt. verſi. ſed quid ſi interdictio, & ibi quoq; Imo. Raph. Alex. col. ij. verſi. addo in terminis. Frã. Aret. col. iij. verſ. adde etiã circa, & iterũ col. v. verſ. itẽ adde ad ea. ff. de verb. ob. Licet ipſe Bal. vt ſępe aliàs cõtrariũ dixerit, cõſ. cccclxxxij. magnifici viri, col. j. verſi. modò eſt dubiũ, lib. j. ſed prior ſententia cõmunior eſt, & verior.

Quid ſi prohibitio alienationis ſit vniuerſalis.

173 ¶ Ideò Frã. Aret. in d. l. ventre, & in d. l. Pantonius. vbi ſuprà, ſubdit ad ea, quę ſuprà ex eo diximus, quòd ſi ſtatutũ ſimpliciter prohibeat alienare in extraneum, vel etiã ipſum extraneũ acquirere, nõ intelligitur de extraneo qui ſuccedit ab inteſtato. At ſi in ſtatuto (inquit) prohibẽte appoſita ſit dictio vniuerſalis, maximè geminata: tunc & de eo qui ſuccedit ab inteſtato intelligitur ſecundùm doctrinã Bart. in d. l. vẽtre. Nam in iis terminis loquitur Barto. videlicet, quòd forenſis prohibetur acquirere ſub quocunq; titulo. Nam vt ea verba aliquid operentur, videtur prohibita indiſtinctè omnis alienatio, ſiue acquiſitio, & ſic ſucceſsio ab inteſtato, per id quod in ſimili voluit gl. in c. j. in verbo, alienationes, de exceſ. præl. lib. vj. quòd per verbum vniuerſale, quibuſcunq; ibi poſitũ, prohibitio illius c. aliquid plus operatur, & compræhendit.

174 ¶ Et ita quoq; præter, & ante ipſum Aret. reſpondit in ſtatuto ꝓhibẽte alienationẽ verbis vniuerſalibus, Card. Flo. conſi. cxxxv. redemptoris, &c. puto filias prædictas. & idem quoque tenet Caro. Rui. qui ipſum Are. citat. cõſi. cxxxiij. videretur, col. ij. nu. 7. lib. ij. & cõſ. cciij. de duobus. col. ix. nu. 19. eo. lib. vij. & d. cõſi. cxliiij. col. ij. nu. 162. lib. iij. Phil. Dec. cõſi. xxiij. cuius ſuperſcriptio incipit, an & quãdo ex prohibitione, col. ij. verſi. v. quia verba, & conſil. ccxxij. viſo puncto, col. ij. verſi. ſed his nullo modo, vbi loquitur in ſtatuto prohibẽte id ius retractus alienari quouis titulo volũtario, vel neceſſario. & cõſi. cccclxxxj. in caſu de quo Peruſij, col. ij. verſic. vel ſecundò reſponderi poteſt. & conſi. ccccxxxv. viſo copioſo, col. j. dũ allegat Fran. Aret. in d. l. vẽtre. Et optimè facit, quod in ſimili tradit Bal. cõſi. xlix. dominus, lib. iij. dũ ponderat ea verba, quouis modo alienare. & quæ de huiuſmodi dictionibus vniuerſalibus, ſuprà ſcripſimus in glo. vij. quæ eſt in verbo, *ou autres choſes cenſees pour immeubles*, nu. 20. quartò intellige. & quatuor. ſeq.

175 ¶ Sed nec id quoq; in hoc caſu indubitatũ eſt, quando Ang. contrarium aliquãdo ex facto reſpõderit in ꝓhibitione, ne liceret aliquo modo alienare, nec quouis titulo in aliũ trãsferre, in

consi.lvij.domina Andrea. Quem nuncupatim sequutus est Alex.cōsi.clv.visis & accuratè consideratis,col.j.& ij.lib.ij.& Ias.qui id admodū extollit,in d.§.diui,in ij.lec.col.xx. versi. limita istam no.regulam,& col.seq.versi.secundò principaliter,& in l.si ita quis promiserit.§.ea lege, col.peo.versi.limita quādo.ff.de verb.ob.& cōsi.cj.super præmissa,col.ij.versi.addo etiā, lib.j.. & iterū consi.cxx.in præseoti,col.ij.versi.secundò principaliter,eo.li.j. rursúmq; cōsi.xcvj.dominus Ioā.col.vj.versi.unò fortius,rursúmq; ver.istā decisionē,lib.iij.& voluit prætereà Rap. Co.quem Recentiores noo citant,consi.lxxxiij.præsupposito casu,col.j. Pro quibus etiam faciūt,quæ diximus suprà in d.gl.vij.nuper allegata.nu.26.sed hæc dicta,& seq. Cæterùm Barb. consi.xliij.præclarè scribitur,col.xiuj.versi.& si quispiā diceret,lib.j.respondit prohibitū ex statuto alienare in extraneum,nec in coniunctū quoq; extraneū alienare posse, per multa quæ ibi allegat.Ideò cogita,& vide omnino,quæ dicam infrà,eod.tit.§.xxvj in gloss.j.nu. 6.sed& si id recipias,& seq.Et ex iis quoque potes intelligere,an tunc consanguineus retrahere poterit.

176. ¶EX ILLIS AVTEM, quæ diximus in præcedēti quæstione,satis cōstat, nō omnino certū esse,quod scripsit quisquis is fuit,qui repe.fecit in l.j.C.de fund.rei pri.li.xj.in x.regu.j. considerat. eum qui de Iure cōmuni emere no potest,nec posse quoque retrahere, per l.verū. §.si seruo cōmuni.ff.pro socio.& c.prohibemus,extrà,de deci.subiūgitque duo exēpla:primū de fœmina,& surdo,qui vt nō possunt feudū emere,ita nec retrahere à cōsanguineo venditū. secundū id est,si Papa cōcesit quibusdā nobilibus,vt ipsi & eorum successores in recta linea posideāt quasdā decimas,& vnus hæredū descendentium eas vēdiderit:nō poterit proximior collateralis eas retrahere.Ego verò,vt in illis ipsius exēplis ei accedo,nisi si (quantùm ad primum) fœmina in feudis succederet, (vt facit ex cōsuetudine Galliæ,de qua alibi dicemus)non ob id simpliciter,quòd isti emere nō possunt,sed quia in huiusmodi rebus nō succedunt ideo nec retrahere possunt,vt latè tractauimus suprà,in gl.præcedēti:vbi inter cætera & illud quoque disseruimus,an fœmina,quæ ex statuto à successione repellitur,retractu quoque excludatur,vt ibi videre poteris nu.13.ex iis autem. Illa autem duo iura (vt sic cum nostris loquar) ab illo scriptore citata,quæ & nos suprà designauimus,nō illud probant,quod dicit. Fateor tamē incapaces cuiuspiam rei eandem retrahere non posse,si vendita fuerit:& in ea re illū sequor.

An qui nō potest emere,non potest etiā retrahere.

177 ¶ Præsertim verò,si is cuius potisimùm interest,id impediat. Quis enim dubitat , quin dominus feudi vēditi posit intercedere,ne fœmina,clericus,mutilatus,demēs,aut qui aliàs ei seruire nō potest,& qui ideò sunt feudorū incapaces,retrahāt ipsum feudū venditū iure proximitatis? Quin item Princeps vel eius procurator posit interuenire,ne consanguineus hostis ipsius, aut aliàs sibi suspectus retrahat castrū limitaneum siue limitrophum? & certè nemo,vt opinor, dubitat:quādo nemini liceat huiusmodi castra detinere,nisi cui Princeps ipse permiserit.l.quicunque,& ibi Bart.& Ioā.Plat.C.de fund.limit. lib.xj. At si Princeps id nō impediat,nō video, cur posit solus emptor idipsum impedire,quicquid dicat aut sentiat ille repetitor,d.l. j. C.de fund.rei pri.in iij.fal.ij.considerationis,quando nec de iure quidem Principis, sicuti nec alterius posit alter excipere,ex sententia gl.in l.his consequenter.§.sed an in familiæ,& ibi Doct. ff.famil.erciscun. Super hac autem quæst.& præcedente,vide domi.Boer. decis.xiij. secundum dubium,per totum,dum quærit,an natus in alieno regno,posit hîc retrahere.

178 ¶RVRSVS QVÆRITVR, quia cōsuetudo nostra loquitur de cōsanguineo,in singulari,cùm dicit, *le parent , ou lignagier*, quid si plures eiusdem gradus simul petunt se admitti? Videtur eos nō esse audiēdos:nam regulariter numerus singularis vnum tātùm cōprehendit. l.vlt.& ibi Bar.& alij.ff.ad S.C.Trebellianū,cum si.Ideò videntur sese mutuo concursu impedire.l.quoties.ff.de vsufruct.& l.si fuerit.in princ.ff.de reb.dub.cum multis si.à me collectis in Tractatu Primogenituræ,q.xvij.Sed ne ego te diutiùs morer , vide quæ de hac re latè scribemus infrà eod.tit.§.xj.in glo.x.quæ est in verbo, *tous y doiuent estre receuz pro rata* : quia illic est locus huic rei proprius & particularis.Ego autem hîc illud tantū dixerim,quòd licet numerus singularis vnum tantùm includat vi numeri,ex mente tamen loquētis potest plures includere, vt dicit Bal.in l.cùm inter,per illum tex.C.de fideicom.lib.Et id quoque probatur in l.qui filiabus.§.j.ff.de leg.ij.& in l.si plures,& ibi Bar.ff.de leg.iij.& in l.si quis ita,& ibi quoq; Bar.ff. de test.tut.cum si.Id quod eò tantùm dicere volui,ne quis putaret obesse,quod suprà diximus. Cætera autem ad hanc quæstionem pertinentia,videbis in d.§.xj.

Quid si plures cōsanguinei simul volunt retrahere.

179 ¶ET QVIA HÆC nostra cōsuetudo loquitur etiā de cōsanguineo in genere masculino, cùm dicit,*Le parent,ou lignagier*, nam quāuis illa dictio,parentis Latinè pronuntiata,sit cōmunis generis,vt etiā scribitur in l.iiij.§.parētes.ff.de in ius voc.tamē in vulgari sermone,cū eo articulo.le,videlicet *le parent*,est tantùm masculini generis:quia si fœmininū pronūtiare volumus,dicimus,*la parente*.Est enim,le,articulus maris:& la,fœminæ. (vti etiā cùm Itali dicūt (li parenti) intelligitur

Vtrùm fœminæ possint retrahere ex statuto loquente

intelligitur de masculo tantùm, vt etiá annotauit Maria. Soci. iunior consil. xxiij. casus est iste. col. xij. nu. 41. lib. j. } Quæro igitur, vtrùm admittitur mulier cósanguinea? Ang. cósi. cxcj. super puncto, loquens in dispositione testatoris huic nostræ consuetudini non admodum dissimili, quantùm ad hanc quæstionem pertinet. videlicet, ne liceat alienare sine cósensu cósanguineorum, aliàs res alienata ad eosdem cósanguineos redeat: dicit primùm in prin. eius con. cùm hęc dispositio sit odiosa, per l. dudum. C. de contra. emp. videri fœminas in ea nó compræhédi, per l. j. §. toties. ff. de ventre in possessionem mittendo. vbi in odiosis masculinum nó concipit fœmininum: & l. j. §. vlt. ff. de iur. immu. vbi priuilegiú cóceßum generi, non ad eos, qui ex fœminis nati sunt, pertinet. Tandé verò, scilicet col. vlt. concludit, & fœminas admitti ad reuocationem illius alienationis: quia testator nó distinguit: ergo nec nos distinguere debemus. l. de pretio. ff. de pub. in ré act. & quia eas admittere est fauorabile, ideò fœminæ sub masculis cópræhendútur. l. si ita scriptum sit, filiabus. ff. de leg. ij. & l. qui duos. ff. de leg. iij. Nec obst. (inquit) quòd testator videtur habuisse rationem familiæ, vt scilicet ipsius dignitas conseruaretur, & quòd mulier transit in aliená familiam. quia hodie sublata est differentia sexus, & nullo Iure diuino, canonico, aut ciuili hodie prohibitum est fœminas vocari. Hæc propemodum Ange.

de masculis, ut de usque ad nume. 246.

180 ¶ Nos verò, quoniá res hæc in hoc casu retractus adeò dubia visa fuit, vt eius decisio petita fuerit ex respótis, & cósi. doctissimorú virorú, vt postea dicemus: ideo eam plenius tractare decreuimus, & vsq; ad nu. 246. vt si fortè huius rei te tædiú capiat, illuc cótinuò transilias. Pro priori igitur parte, quæ fœminas reiicit, illud facit, quòd masculinú non concipit fœmininú ex proprietate sermonis, sed extésiua interpretatione: vt probatur per tex. optimú à paucis annotatú in l. cùm in adoptiuis. §. quæ in filio. C. de adop. vbi ita scribitur, Quę in filio diximus, hæc in filia extédimus, & simılé tex. à paucioribus ité annotatú in l. iubemus, quæ est pe. in fi. C. de prępo. sacr. cub. lib. xij. cùm dicitur, hæc omnia quę super cubiculariis sancimus, etiá ad cubicularias extédi decernimus. & tex. ab omnibus in id expésum in l. pronúciatio, in prin. ff. de verbo. signi. quæ vtitur verbo, porrigitur, quod idem est: vt extéditur. l. si fratres. §. idem respondit. ff. pro so. & videre licet apud Plautú in Mercatore: Porrige brachium, præhende, Iam tene. Et in Casina: Compressa palma, an porrecta, ferio? Sed & idem verbú sæpe ad extraneá, & propè iniuriosam interpretationé refertur: vt probat tex. in l. ij. ibi, ad iniuriá nostrá porrigitur. ff. de lib. cau. & in l. impuberi, vbi item prope tex. est. ff. de admi. tu. & in l. fideicómissaria. §. etiá fideicómissaria. ff. de fideicó. liber. cùm dicitur, quá sententiá iure singulari receptá, ad cætera fideicómissa relicta porrigi non placuit. & in l. Imperator, in fi. ff. de postu. vbi ita scribitur, ne cui pœna tempore determinata contra sententiæ fidé vlteriùs porrigatur. Et facit tex. probans id verbú improprietaté significare, in l. j. §. licet. ff. de trib. actio. Et quod tradunt Ang. & Ias. in l. quamuis, ille post prin. hic col. ij. versi. secundò diligenter. C. de impub. & aliis substi. & D. Benedi. in repe. c. Raynutius, in verbo, si absque liberis. le ij. nu. 20. & seq. extrà de testa.

Masculinú an cócipiat fœmininú ex proprietate, an ex tensione, vide etiá nu. 226. & seq.

Porrigendi verbum.

181 ¶ Et quòd id sit impropriè & ex interpretatione extensiua, voluit gl. in l. seruis legatis, in prin. ff. de leg. iij. Dy. & Bar. & Alb. in l. j. ff. de verb. sig. Iac. But. & Bar. in l. si quis in tantá. C. vnde vi. & idé Iac. in l. j. in prin. ff. de pec. Albe. in l. ait Prætor. §. j. ff. de neg. gest. & in l. iusta. ff. de verb. sig. Bal. in l. vlt. col. vj. versi. ité impropria locutio. C. de hæred. inst. & in addi. Spe. tit. de disp. & allegat. §. post hoc: versi. vel ibi masculinú. Ang. in d. l. quicunque, col. j. C. de ser. fug. Card. Flo. consi. cxxxv. Titius ciuis Feltrensis, col. vlt. Petr. Anch. in cap. generali, ad fi. de elect. lib. vj. Panor. consi. xxxvj. casus, quidam Andreas, col. ij. versi. tertiò facit, lib. j. & Raph. Co. cósil. clxvj. visa copia, col. j. alter Raph. Fulg. consi. xviij. Solumucia, col. j. & cósi. xxxiiij. domina Catharina, col. j. Alex. cósi. lxj. super eo de quo quæritur, col. j. lib. j. & cósi. lxv. quoniá, col. iij. versi. octauò, lib. vj. quod repetitur, cósi. cxix. eodé lib. & idé quoq; consi. ccxxxiiij. puto, col. j. ou. 4. eodé etiá lib. vj. & consi. clxxxj. viso processu, col. vlt. lib. vij. Corn. consi. {xiiij. in præsenti consultatione, propè per totum, lib. ij. &} cxxxviij. placet mihi, col. iij. versi. facit pro prædictis, lib. ij. & consi. ccij. pluries, col. ij. versi. cùm verbum filius, lib. iij. & consi. cclxxv. in præsenti consultatione, col. ij. lib. iiij. vbi & in id allegat Ioan. Franc. Ioan. Ligna. & Ricar. Sali. in quibusdam consi. & benedict. Cap. consi. lxij. punctus, Andreas, col. vlt. Ias. in l. qui filiabus, col. ij. versic. secundò salua, & iterum col. seq. versi. tu autem argue. ff de leg. j. Soc. consi. lxxij. capiendo primum, col. j. lib. iiij. Philip. Dec. consi. cccclij. consultum fuit, post medium. & Vinc. Hercul. apud ipsum Deci. consi. cccccl xviij. domina, col. j. versi. ij. adducit, { Maria. Soc. d. cósi. xxiij. col. vlt. nu. 60. lib. j. } & Doct. vbique. Hæc enim est communior atque receptior op.

De eadem re.

182 ¶ Ex quo cófestim sequitur, quòd cùm statuta nó recipiant interpretationé extensiuá, l. constitutionibus. ff. ad munici. vbi Bar. ex hoc no. ea esse stricti iuris: & plenè no. in l. de quibus. ff. de legi. & per Bar. in l. omnes populi, in iiij. q. vj. q. prin. ff. de iust. & iur. & Signo. in repe. l. Cæsar. ff. de publica. & vectig. & Albe. in j. parte statutorum. q. ix. item quæro quæstionem tractatam. & Pet.

Statuta stricti iuris.

In statutis an masculinũ concipiat fœmininum. uide etiã nu. 205.

Pet. Anch. post alios in repe. c. j. char. 73. in paruis, versi. sed venio ad quartum, extrà de constit. Certè etiam in statutis masculinum non concipit fœmininum, vt nominatim & simpliciter voluit Dy. in d. l. j. ff. de verb. signifi. Signo. in repe. d. l. Cæsar. & consi. ccxx. factum sic præsupponitur, col. vlt. Bar. consi. ccxxix. cauetur statuto, col. ij. versicu. circa secundum. Ioan. Fan. in c. si quis suadente. xvij. q. iiij. Fulg. d. consi. xxxiiij. Card. Flor. in c. quinta vallis, extrà de iureiur. vbi & dicit ita consuluisse se, vt verè consuluit consi. cxxxv. redemptoris, & cætera. puro filias, vers. sed pro ipsis filiabus. & Soc. si is est, in tractatu fal. reg. cclv. masculinum, in iij. fal.

Contractus stricti iuris.
In cõtractibus, an masculinum cõcipiat fœmininũ. uide etiã nume. 208. & seq.

183 ¶ Nec in aliis quoq;, quæ, vt statuta, sunt stricti iuris, cuiusmodi sunt contractus. l. quicquid adstringẽdæ. ff. de verb. obli. cum simi. ideò nec in his masculinũ cõpræhendit fœmininũ, vt asserit Guid. Suz. in d. l. quicũque. & ibi etiã Alb. col. iij. versic. sed quid in contractibus. C. de ser. fug. & ipse Guid. in l. veteribus, in prin. & ibi Ias. ff. de pact. idẽ Guid. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. Arch. ciuidẽ Guid. discipulus, in d. c. si quis suadente. xvij. q. iiij. Henr. Boer. in c. mulieres, extrà, de sentẽ. excõ. Collec. in c. Raynaldus, col. j. extrà de testa. Raph. Co. cõs. clxvj. col. j. vbi id dicit procedere præsertim in cõtractibus stricti iuris. Imo. in d. l. si ita scriptum sit, filiabus, in prin. col. ij. ff. de leg. ij. & in l. cùm vir. ff. de condi. & demonstr. & in l. quod dicitur, char. vlt. & ibi etiã Alex. col. xj. versi. subdit tamen quòd inquantũ. ff. de verb. obli. & idẽ Imo. in c. potuit, col. vlt. & ibi quoque Barb. ad fi. extrà de loc. vbi ipse Imo. ita dicit consuluisse, vt verè fecit, consi. xxxviij. in casu præmisso, versi. nec obst. si dicatur. Ro. in l. sed si hac. §. qui manumittitur, & ibi quoque Alex. & Ias. & Soc. in §. liberos. ff. de in ius voc. idẽ Ro. in l. ij. in prin. col. vij. versi. sequitur quintò principaliter, & ibi etiam Barb. col. xiiij. versi. & allego, & Ias. col. vlt. ff. de verb. oblig. vbi id Ro. & Barb. dicunt sing. & idem Ro. consi. xxxv. visa facti serie, in ij. dubio. Alexan. in l. si extraneus, colum. iij. & ibi Ias. colum. penulti. ff. de condict. ob caus. & idem Alexan. consi. lxj. super eo de quo quæritur, col. j. lib. j. & consi. lxxx. viso & opportunè, col. vlt. eod. lib. j. & consi. cxij. viso instrumẽto treugæ, col. ij. versi. & constat, lib. ij. & consi. ccv. consideratis verbis dictæ inuestituræ, col. iij. versi. & similiter videmus, eo. lib. ij. & consi. xj. ponderatis his, col. ix. versi. præterea dictus, lib. iij. & consi. cxxv. attentis verbis inuestituræ, col. j. versi. bene facit, & iterum col. iij. versi. & ideò, lib. v. Cor. consi. lxxxiiij. de duobus, col. vlt. vers. appellatione autẽ filiorũ, lib. j. & consi. clxvj. quatuor, col. vij. versic. accedit quòd aliàs, lib. ij. & consilio ccxix. in præsenti consultatione, col. xx. versi. circa alienationes, eod. lib. ij. & consilio ccxj. quanquàm in præsenti, col. ij. versi. tamen his non ob. lib. iij. & consi. cclxxj. de hac cõsultatione, col. iiij. versi. nec obstant adducta, lib. iiij. Barb. consi. xv. clementissimi, col. penul. versic. & si quispiam, lib. j. & consi. lxiij. sapienter scribitur, col. vij. versi. & ex superius, eo. lib. j. & consil. lvj. sapienter scribit, col. penul. versi. & circa hoc, lib. ij. & consi. seq. præclarè, col. vj. versicu. cùm ergo loquatur, eo. lib. ij. & consi. xxxix. bene etenim cuncta, colum. penul. lib. iij. & consil. lxvj. illud in medium, col. antep. eo. lib. iij. & consi. vij. col. vlt. lib. iiij. & consil. xix. clementissimum, colum. antepenult. versi. sed istis, eodem lib. iiij. & inter consi. Alexan. consi. lij. circa hanc dubitationem, colum. penul. versi. & si quispiam, lib. iiij. & Philip. Fran. in c. generali, colum. j. versi. & adde vnum, de elect. lib. vj. vbi id dicit not. Soc. consi. xlij. subtiliter & abundè, col. vlt versicu. confirmatur hoc, lib. iiij. Ias. in l. ij. colum. lxviij. versi. vltra Sali. & scribentes, & iterum col. lxxj. vers. vigesimoprimò quæro. C. de iure emphy. & in priore loco id dicit sing. & idẽ Ias. in l. j. col. iij. versi. quartò facit. ff. si quis in ius voc. non ierit. & in l. maritus, colum. ij. versi. considerabam. C. de procur. & in l. quæ de legato, col. ij. versi. hinc est quòd si testator. ff. de lega. j. & in l. vt liberis, col. iij. versi. hinc etiam dicit. C. de colla. & consi. xxxix. no. dubitatio, col. j. lib. j. vbi & id dicit sing. & consi. cxv. in quæstione quæ vertitur. col. pen. versi. obstat vnum, eodem lib. j. vbi tamen hoc limitat, nisi essemus in fauorabilibus. Feli. in c. quoniam, col. ij. extrà de simo. vbi id etiam dicit sing. Carol. Rui. consi. clxxviij. subtiliter, col. iij. nu. 6. lib. ij. Hippo. Marsi. qui & id quoque sing. dicit sing. cxcj. sæpius iam dixi Steph. Bertr. consi. xlvj. viso casu, in fi. lib. j. Philip. Deci. in c. in præsentia, col. xvij. versi. vltimò secundùm Abb. extrà de proba. & consil. clxxj. in causa venerabilium, col. pen. versi. præterea & secundò. & consi. ccj. in causa præstãtissimi, col. ij. & consi. cccclxvij. in casu occurrenti, circa medium. Ferdi. Loaz. in repet. l. filiusfamiliàs. §. diui, char. 8. nu. 179. facit etiam secundò. ff. de leg. j. Anto. Rub. consi. xxij. testator, col. ij. nu. 6. & consi. cvj. viso suprà scripto. col. ij. Fran. Ripa in l. ex facto. §. si quis rogatus, col. xiiij. nu. 59. ff. ad Trebel. Lud. Gozad. consi. xx. primò facit, in princip.

Sententiæ stricti iuris.

184 ¶ Similiter in sentẽtiis, quæ cùm & ipsæ sint stricti iuris. l. j. iuncta glo. C. si aduer. rem iud. & l. Paulus, l. ij. ff. de re iudi. vti per ea iura voluit Ang. cõsi. cxxxv. punctus est. Albe. col. j. & est etiã bonus tex. in l. j. & ibi Barb. C. si plures vna sentẽ. & in l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. indebi. & in l. si pupillorũ. §. si Prætor. ff. de reb. co. & in l. diui fratres. ff. de lib. cau. & in l. si à te. ff. de excep. rei iudi. & voluit etiã Bar. in l. expressim, col. ij. ff. de app. Bal. in l. cùm hi. §. si cui, circa mediũ. ff. de transact. Pau. Castr. consi. ccvij. visis omnibus, col. j. lib. j. cum simi. adductis à

Soci.

Soci.consi. cxxx. [illegible] visa petitione,col.j.versi.prætereà dato,lib.j & Philip.D[illegible] lviij. de duobus,col.vlt.versi.sed breuiter,col.iij.versicu. quibus tamen non obstat.Ide[illegible] fœmininum concipitur sub masculino,secundùm Imo.in d.l.si ita scriptum sit, filiabus.ff.de leg.ij.Barb.in d.cle.j.in vj.char.ver i.sexto casu,de elect.& Philip.Deci.in l.ij.col.penul. versi. sed tamen de sententia,ff.de reg.iur.

In sententijs an masculinũ concipiat fœmininum, vide nume ccxij.

185 ¶ Prætereà in rescriptis,cum etiam sint stricti iuris,c.cùm dilecta,& c.significauit,& ibi gl.extrà de rescrip.cum multis simi.non comprehenditur etiam fœmininum in masculino, si credimus Vincen.Medio.quem inter summos Doct.ponit Bal.in c.iuraxuit,col.ij. extrà de probatio. hinc occasione sumpta,quòd glo.ibi dicit se fuisse ipsius discipulum,& illum quoque valentissimum Canonistam appellat Panor.in c.si quis contra,in lect.col.iiij.extrà de fo.compe.& eximium idem Pan.in c.cum contingat,col.ij.extrà de iureiur.id enim obiter dicere voluimus. Is autem illud ipsum voluit in c.significauit,& ibi post eum Barb.non contemnendus autor, col. iiij.& seq.extrà de rescrip.& idem quoque voluit Ioan.Ligna.in c.cùm in multis, quod est ij. eo.tit.lib.vj.quem & ipsum Canonum & Legum & Philosophiæ summum & illustrem capitaneum appellat ipse Barb.in tract.de præstantia Card.in j.parte j.partis,col.viij.

Rescripta stricti iuris.
In rescriptis an masculinũ concipiat fœmininum, vide nume.ccvj.

186 ¶ Item in priuilegiis,cum & ipsa sint stricti iuris,l.si quando.C.de inoffi.resta. & l.ij.§.meritò, & §.si quis à principe.ff.ne quid in loc.publ.etiam masculinum nó concipit fœmininum,e[illegible] sententia eiusdem Vinc.in d.c.significauit.& Signo.loquẽtis de priuilegio legitimãdi spurios, vt non contineat spurias,consi.clxxxiij.in quæstione vertente inter durantem, & iterum consilio ccxix.in nomine Domini amen,factũ sic se habet,anno domini,col.penul.versi.prætereà priuilegium.Io.Ligna.in d.c.cùm in multis.Card.Flo.consi.cxxxv.Titius ciuis,col.vlt.versicu.prætereà considerandum.Alter Card.Alex.in c.per venerabilem.§.quòd autem,col.antepen.vers. annectitur quoque,extrà qui fil.sunt legi.Fran.Cur.senior consi.ix. Ticinensi statuto, col. vlti. las.qui id dicit sing.in l.ij.in prin.col.iiij.versi.pro eadem parte.ff.de verb.obli.Philip. Dec.in l.in omnibus causis,col.ij.versi.& priuilegium.ff.de reg.iur.& consi.cccclij.cõsultum fuit, per totum,vbi ita dicit fuisse consultum ab excellentissimis Doct.& consi.cccccxvj.quoniam causa,col.vlt.Hipp.Marsi.qui hoc multum extollit,sing.cccccxxxvj. habuisti iam suprà.

Priuilegia stricti iuris.
In priuilegijs an masculinum cõcipiat fœmininum, uide nume.ccvij.

187 ¶ Postremò in dictis testium,quæ item sunt stricti iuris,vt not. in c.in præsentia, extrà de probatio.Ideóque nec masculinum complectitur fœmininum,vt placuit Alexan.consil.clxxxj.viso processu,col.vlt.lib.v.Nam si in contractibus,vt iam suprà diximus,id non fit, quia verba eorum sunt interpretanda contra eum, qui illis innitur. l.veteribus. ff.de pactis.quam rationem omnes assignant,vt dicemus posteà:eadem quoque ratione & in dictis testium id obtinet,cùm etiam eorum verba interpretanda sunt contra producentem,vt not.glo.in d.c.in præsentia, in verbo,dubium,& ibi Inno.Host.Imo.& Pauor.& dicemus latius infrà,eo.§.gloss. xvj. quæ est in verbo, *declarer le lignage*, nume.4.sed & huius.

Testium dicta stricti iuris.
In dictis testiũ masculinum an cõcipiat fœmininum.

188 ¶ Ad hæc istud nostrũ statutũ retractus,vt ad alias rationes transeamus, est cõtra ius cõmune & odiosum ex cõmuniori nostrorũ sententia,quos tibi congessimus suprà, in rub. siue præfa. huius tit.nu. 60. quoniã sunt multi,& seq.Constat autẽ in dispositionibus odiosis, & quæ sunt contra ius cõmune,masculinum nó concipere fœmininum,vt expressim voluit gloss.& omnes post eam,in d.l.j.ff.de verb.sig.glo.Dy.Imo.& alij in d.l.si ita scriptũ sit,filiabus.ff.de leg.ij.gl. in d.[illegible] j.§.toties,in verbo,filia,& ibi Bar.ff.de vent.in poss.mit.Arch.in d.c.si quis suadẽte, xvij. q.iiij.Io.And.Imo.& domi.in cap.generali,de elect.lib.vj.Gui.Laud.in cle.j & ibi etiã Cardi. Flo.in ij.q.de sepul.Cy.post alios in d.l.quicunque.C.de serui.fug.Bar.in d.l.j.in fi. ff.de pecu. Sign.consi.cliij.quæstio talis est,verũ est,col.vlt.& cõsi.clxxij.testator,col.iij.& d. cõsi.clxxxiij.& d.consi.ccxix.col.penul.Bald.consi.vj.factum tale est,quidã nomine Blasius, col.ij.lib.v. vbi ex hoc dicit,quòd statutũ loquens de torquendo adultero,non habet locũ in adultera. Domi.in c.indẽnitatibus.§.sanè.col.ij.de elect.lib.vj.Card.Flo.in d.cle.j.eo.tit.de elect.& in cle.j. in v.opp.post Pau.Liaz.ibi,de cõsang.& affi.Alex.consi.cxxxv.circa primum dubium, col.iiij. vers.alia ratio est,lib.j.& cõsi.xxiiij.animaduersis.col.ij.versi.nec statutũ,& iterum col.antep. v[illegible].non obst.etiam si dicatur,lib.ij.& consi.cxlviij.visis quæ in themate,col.penul.versi. prætereà [illegible]eremus,lib.vj & cõsi.xlv.habita pro viribus,circa mediũ lib.vij. & consi.cliij. viso themat[illegible] l.ij.versi.prætereà dictũ statutum,lib.vij. Corneus consi.clvj.de duabus, col.j. lib.ij.vbi ex hoc dicit,statutũ excludens à successione patris,non excludere à successione matris. Ma[illegible] in tract.succ.ab intest.char.vlt.vers.itẽ circa hoc dubitatur.Cap.causa.crimina. cõsi.xxvj.magnificè,col.pen.vers.alia ratio est,q ad verbũ repetitur præter paruũ quoddã initiũ inter cõsi.Alex.d.cõsi.cxxxv.lib.j.Phil.Dec.cõsi.xxxix.cõsului aliàs,& omnes,quos inferius allegabo quatuor seq.versi. & Maria.Soc.iunior cõsi.xxiij.casus iste, col.xiij. nu. xliij. lib.j.

In odiosis an masculinũ concipiat fœmininum, uide nu. 213. & sequẽ. & ccxxxvj.

¶ Nam

189 ¶ Nam Bal.in d.l.quicunque,col.iij.versi.attende hic.C.de ser.fug. [illegible] quod si statuto caue- *De eadem re.*
tur,vt existē e patruo nō succedat auus maternus,nn excluditur auia materna,& sequitur Ale xan.[illegible] i.xlv.h[illegible] ita,col.ij.versi.secudo principaliter,lib.vij.& cōs.cxlj.viso statuto,col.j.eo.lib. vij.Corn.in l.illam,col.j.C.de colla.& consi.xij.in hac consultatione,col.penul.lib.j.& consil. xciiij.circa primum dubium,col.j.lib.ij.& consi.ccxiiij.non sequēdo.co.ij.versi. tamē nō obstat,eo.lib.ij.& consi.ccvj.viso suprà scripto,post princi.lib.iij.& consi.cxcj.videtur in præsenti, col.vlt.lib.iij.& consi.cclxxj.de hac consultatione.col.iiij.versi.item alias,eod.lib.iiij.vbi id dicit nos.Barb.in d.cle.j.char.vj.in paruis,de elec.Georg.Natta.qui id dicit sing.in tracta.statutorum repellentium fœminas,in xiiij.quæst.iij.quæst.prin.Sed & idem quoque Bal.in d.l.quicunque.statim post ea,quæ ex eo diximus, scilicet versi.sed pone statuto cauetur quòd filij, tradit statutu expellēs filios bannitorū à ciuitate,nō cōprehendere filias. quod & voluerunt Iac. Arct.Cy.Alb.Sal.& Ang.ibi.& idem Albe.in d.l.si quis id quod.ff.de iur.om.iud.& in iiij.parte statu uru,quæst.lxvj.itē quærit Iac.Pet.Anch.in d.c.generali,col.vlt.de elect.lib.vj.Frā.Arc. cōsi.xxxix.in facto dicitur,col.j Barb.in d.cle.j.char.7.de ele.Geor. Natt.in d.tract. statutorū repellentiū fœminas,in ix.q.iij.q.prin.versi.secundò dicit.Sed & mox subdit Bal. {in d.l.quicunque} statutum cogens patrem assignare legitimam filio,non cogere matrem. & sequitur Pet.Anch.qui etiam generaliter loquitur de omni materia odiosa,in repet.d.c.j.in vlt. q.princ. versi.quæro de statuto quod loquitur,de constit.Alex.d.consi.xlv.vbi supra,lib.vij.

190 ¶ Quin idē Bal.in d.l.illam,in prio.C.de colla.tradit,quòd ex statuto vt patruus excludat ma- *De eadem re.*
trē amita eā nō excludit.& sequitur Corn.ibi,col.j.vbi etiā dicit quòd statutū excludēs auunculū propter patruū,nō excludit materterā.& ita dicit obtinuisse in facto proprio , & multos Doct.Perusinos,& Senēses ita cōsuluisse.Et ita quoque cōsuluit Bal.à Bart. inter cōsilia ipsius Cor.cōsi.xj.statibus dictis,lib.j.& ipse Corn.in subscriptione illius,vbi id dicit procedere, etiā si esset statutū in loco,vt masculinu cōciperet fœmininum.& idem Corn.consi. lxxxij. licet in hac,col.iiij.versi.& alias,lib.iiij.vbi item dicit ita consuluisse Bened.Cap.Ioā.Pet.Maria. Soci. Thomam Doct.& Franc.Arc.& eorum consilio subscripsisse omnes Doct.Perusinos,& secundùm eorum consilium fuisse iudicatum in causa ardua,& d.consi.cxcj.col.vlt.lib.iij. & d.cōsil.cclxxj.col.iiij.versi.item Bal.eo.lib.iiij.vbi præter illos quos suprà nominauimus , dicit idē cōsuluisse Bal.à Bar.& Philip.Fran. Et idem in simili,vt scilicet statutum excludens patruum non excludat amitam,tenuit Pau.Cast.consi.cxix.hæreditas,ante fi.lib.j.vbi & illud respondit, statutum excludens sororem fratre existente,à successione alterius fratris,nō excludere à successione sororis. quod & idem consuluit Bened.Cap.d.consi.lxij.punctus, Andreas in iiij. dubio. {& Maria.Soc.iunior d.consi.23.col.antepenul.nu.57.lib.j.vbi reprehendit Franc. C[illegible] seniorem contrarium tenentem consi.ix.Tunicensi statuto }

191 ¶ Quod et simile est,quod scribit Arch.in d.c.si quis suadēte,xvij.q.4.φ statutū excludēs ma- *De eadem re.*
trē à successione filij nō excludit à successione filiæ.quod & voluit Alb.in l.j.nu.4.ff.de ver.sig. Imo.in d.l.si ita scrip[illegible] ū sit,filiabus.ff.de leg.ij.Domi.in d.c.generali,col.iiij.vers.& per hoc infertur.de elect.lib.vj.Alex.d.cōsi.ccxxxiii .lib.vj.& d.cōsi.xlv.col.li.vij.Barb.in d. cle.j. char. vj.in paruis,de ele.Geor.Nat.qui id dicit sing.in d.tract. statutorū repellētiū fœminas in [illegible].q. iij.q.prin.sub nu.156. {Iason in rub.ff.de aeq.pos.col.vlt.ad fi.} Simile quoque est,quod tradit Bal.in l.diuturna.in j.lect.ante fi.ff.de legi.φ statutū præferēs primogenitū in successione patris nō trahitur ad successionē matris.De quo & nos latè diximus in Tract.Primigeniorū,in ix.q.

192 ¶ Et in vniuersum,statutū excludēs matrē,aut alias fœminas,siue etiā cognatos propter agna- *De eadem re.*
tos,non excludit propter agnatas.Bal.aut,vt nōnulli volūt,Frāc.Alber.cōsi.incipiēte Martinus Ioānes de Florētia,quod reperitur inter consi.ipsius Franc.consi.clij.& ponitur quoque inter consi.Ang.in duobus locis.primum scilicet cōsi.cclxxxj.sub nomine Bal.vt declarat Ang. qui idem consuluit in seq.cons.quod incipit,subtiliter.deinde cōsi.cccxliiij.sub nomine ipsius Frā. Alber.& idē Ang.consi.etiam seq.incip.primo matris.& Ioan.Aoa.consil. iiij.visis statutis , in secundo dubio.& ibi Lud.Bolo.in addi.Corn.consi.xiij.ad huius cōsultationis.col.iij.versic.& habeo,lib.ij.& consi.cccxxxvj.primū consultationis articulū,col.iij.versi.idem etiam in simili, lib.j.& consi.ccxxiiij.non sequendo ordinem,col.iiij.lib.ij.& dict.consil.cclxxj.lib. iiij. quibus etiam locis dicit idem consuluisse ipsum Fran.Alber.Io.Fantu.Ioan.Ligna.& Ricar.Sal.& Philip.Dec.consi.cccclxiij.duo dubia,col.vlt.versi.venio ad secundum,vbi tamen aliud dicit in casu de quo loquitur,propter verba quædā statuti.Ideò & ex statuto præferente primogenitū filiu,non præfertur primogenita,Bal.in l.in multis.ff.de stat.homi.& in l.omnes populi,col.vij. versi.tertiò quæro,quæ sunt illa.ff.de iusti.& iure.Petr.Anch.in repe.d.c.j.in xiiij.q.prin.versi. circa primum.vtrùm scilicet extendatur,qui est in char.73. in paruis,extrà de consti. cum multis alijs concord.à me adductis in dicto tracta.Primigeniorum quæstio.x.

¶ Denique

193 ¶Denique statutū prohibens filiūf.obligari,siue contrahere,sine consensu patris,non trahitur ad filiāfa.licet in ea sit eadem,imo maior ratio,quàm in filio.ita enim expresśim cùm ex facto fuisset interrogatus Raph.Ful.respondit consl.lxxv.in facto proponitur,col.iij.ver.sed certè illud.& Alex qui illius nō meminit,d.cōs.xxix.præclarè subtiliter,col.iij.ver.nec obstat etiā dictæ renūtiationi,lib.iij.& iterū cons.ccxxxiiij.puto circa dubiū,col.ij.ver.hoc etiā præsupponitur,lib.vj.Phil.Dec.in d.l.ij.col.antepe.ver.io contrarium autem facit.ff.de reg.iur. *De eadem re.*

194 ¶Et hæc maximè obtinent in statutis,& aliis dispositionibus odiosis odio irrationabili (quod verbum est l.vl.C.de sec.nup.)cuiusmodi esse videtur statutum nostrū,ex sententia gl.in c.mala.viij.dist.quæ dicit id nostrum statutū irrationabile,vt diximus suprà,in rub.nu.33.quid referam multa.Io his enim nūquàm masculinū concipit fœmininū,vt voluerunt Iac.Arc.Dy.Cyn.Alb.Bal.Sal.Ang.Raph.& Pau.Ca.in d.l.quicūq;.C.de ser.fu.Idē Iac.in l.quisquis. C.ad l.Iul.maiest.Bar.in d.l.j ff.de ver.sig.& in d.l.j.§.sed & si incertum,& ibi quoque ante eū ipse Iaco.Are.& etiā Alb.ff.de vent.in pos.mit.idem Alb.in iiij.parte statutorum,q.lxv.itē quærit Iac.Sigoo.d.cons.clxxij.col.iij.ver.his præmissis.& cons.seq.in nomine domini,A pater,col.iiij.ver.venio ad quartū,& seq.Bal.in l.si ita,circa medium,ff.de inof.tes.Pe.Anch.in d.c.generali,col.ij.ver.quærit gl.& ibi quoq; Domi.col.ij.ver.concludēdo hanc materiā,de elec.li.vj.Car.Flo.in d.cle.j.in ij.q.de ver.sig.Fulg.consi.cxxj.supposita bulla,col.ij.& cons.cciij.visis instrumento,col.vl.Fran.Are.d.consi.xxxix.col.j.Calca.cōsi.xlviij.viso dicto casu,post prin.Corn.d.cōs.cccxxxv.lib.j.& d.consi.xciiij.col.j.lib.ij.& d.consi.ccxxiiij.eo.lib.ij.& consi.xcvj.licet videatur,col.ij.ver.accedat,iunctis seq.lib.iij.Alex.consi.cxlviij.visis quæ in themate.col.pen.versi.præterea si diceremus,lib.vj.Barb.in d.cle.j.char.6.in paruis,de elect.& consi.xvj.clementissimi,col.iij.versi.& vt meis,lib.j.& consi.l.clementissimum,col.vj.versi.& si opponatur,lib.iiij.Phil.Deci.consi.lxiiij.cuius superscriptio incipit,in crimine,col.j.& Doct. vbique.Ea est enim vniuersalis propè omnium sententia. Et ad hoc plurimi allegant d.l.quisquis.§.ad filias,C.ad leg.Iul.maiest.& d.l.j.§.toties.ff.de vent.in poss.mit. quanquàm nonnulli (qui tamen ipsi sunt huius sententiæ)negant id illis iuribus probari.Et facit,quod scribit Bal.in l.seruus. C.comm.de succes.quòd masculinum non concipit fœmininum in iis quæ ratione carent. *Quid de odiosis odio irrationabili.*

195 ¶Deinde ratio huius consuetudinis ea est,ne res exeat è familia vel genere,vt diximus suprà,in rub.& dicemus posteà in §.xxvj.in gl.j.nu.38.quare autē.fœmina autē familiæ finis est,vt quæ in aliā familiā abit,nec sunt eius liberi in familia,à qua ipsa venit.l.pronūtiatio.§.vl.& l.familiæ.§.fœminarū.ff.de ver.sig.Familia autē,agnatio,& domus idē sunt,gl.Bal.& Pau.Ca.in l.peto.§.vl.ff.de le.ij.gl.in l.vlt.ff.de cap.dimi.quæ exponit familiā pro iure agnationis, & in l.j.§.pen.ff.de ven.inspi.quæ item exponit,familiarum,id est agnationum:& allegat bonū rex.in d.l.pronuntiatio.§.communi,vbi primùm scribitur.Communi iure familiā dicimus omniū agnatorum:deinde quoque paulò post rectè eiusdem familiæ appellabūtur,qui ex eadē domo proditi sunt.Et Iac.Are.& Bal.in l.j.in prin.ff.de S.C.Syll.ǀ Pe.Anch.consi.clij.plura sunt dubia,col.ij.ver.non obstat quod dictum est.ǀ Pau.Cast.in l.cùm ita.§.in fideicommisso,in prin.ff.de lega.ij.Corne.consi.xl.in hac consultatione,col.vlt.ver.nec obstat,quòd dictus,lib.ij. Nam & domus pro familia plerunque vsurpatur. Tullins lib.x.Epistolarum familiarium:Ego necessitudinem coniunctam habui cum domo vestra,antè aliquantò,quàm natus es.Et libr.xiij.Quæ ne enumerem,totam tibi domum commendo,& alibi sæpe.Et Virgilius lib.x.Æneid. *Fœmina familiæ finis.* *Familia, agnatio, domus, idē.* *Domus, pro familia.*

—Ascanius omnisque domus. Et lib.3.
Hic domus Aeneæ cunctis dominabitur oris. Et lib.5.
Sergestúsque domus tenet,à quo Sergia nomen. Et lib.7.
Hic domus & patria est—

Et vbique Seruius,qui & posterioribus locis in idem citat illud ipsius Virgilij lib.3.Æneid.

Da propriam Tymbræe domum— Et ipse quoque Virgilius lib.9.
Dum domus Aeneæ Capitoli immobile saxum
Accolet— Et ibi item Seruius.

Quāquàm sunt,præsertim ex Theologis,qui dicāt appellationē οἴκου.hoc est,domus,latiùs patêre quàm πατριᾶς,id est,familię,vt videre licet ex Erasmi anno.in j.c.Lucę,autoritate D.Chryso.

196 ¶Hincque dicūt omnes,quòd statuta repellentia fœminas à successionibus, ideò facta sunt,vt bona maneant in familia & agnatione,ar.d.l.j.§.pe.ff.de ven.inspi.Ita enim voluerūt Iac.Arer.& Cy.in l.j.C.de adul.Io.And.in addi.Spe.in rub.de succes.ab intes.versi.est sciendum,cū aliis prope infinitis à me collectis suprà tit.xvij.§.iiij.qui est cc.omnium huius volu.Ideò cum sit & huius consuetudinis eadē ratio,vt scilicet bona maneant in familia & agnatione,fœminæ debent ab eius beneficio repelli,nec debent sub masculino comprehendi.Nam & Alex.d.consi.xlv.col.vlt.versi.quartò probatur,lib.vij.dicit quòd in statutis quæ respiciunt fauorem familię & agnationis,masculinum non concipit fœmininum,cùm non sit eadem vtriusq; ratio.& idem dicit Socin.consil.xc.abundè & subtiliter,in fin.lib.j.& Philip.Deci.consi.ccccliij.consultum fuit,col.ij.vers.postremò ad idem.& consi.ccccxcv.viso eleganti,col.iij.versi.& ratio.Et idem quoque in testamentis. Nam si testator loquens in masculino,iusserit bona manere in domo, *In iis quæ familiæ sunt, fœminas repelli, vide nu.137.*

n

non censentur fœminæ vocatæ, vt dicit Soci.consi.lxiij.visis statuto,col.ix.ver.item post mortem,& iterum ver.prætereà testator,lib.iij.qui licet (inquit) fœminæ sint de domo & familia, l.voluntas.C.de fideicom.tamen transeunt in alienas familias.

197 *In materia differenti, etiã fauorabili, masculi. non concipit fœmi.* *Controuersiosa, dictio Liuia na.*

¶Et hæc certè vidétur omnino esse sine dubio,quia illud perpetuũ est in materia differẽti quæ scilicet non æquè cõuenit aut cõgruit fœminis,vt maribus,& in quibus itẽ est diuersa vtriusq; ratio:nunquã masculinum concipit fœmininum,etiam in materia quantumlibet fauorabili,ex omniũ de hac re scribentiũ sententia:nemo enim in hoc discrepat,vt in re nõ cõtrouersiosa (vt vtar verbo Liuij ad fi.li.iij.ab vrbe cõdita)frustrà non immoremur citãdis scriptoribus. Vt tamen illud non omittamus,id etiã procedere,si in loco statutũ sit,vt masculinũ concipiat fœmininum:quia nec tunc in materia differenti concipiet:vt pulchrè & no.respondit Bal.cons.xlvij. factum tale est,statuto communis Aretij,lib.v.quia tale statutum semper secundum ius commune intelligitur,vt tradunt Bal.nouel.& Corne.inter consil.ipsius Corne. consi.xj. stantibus dictis statutis.lib.j.& Phil.Deci.consi.ccccxxxj.accuratè,col.ij.versi.& ex his.

198 *Genus an ad fœminas referatur, uide nu. 239.& seq.*

¶Quod autẽ de genere etiã dictũ est,quia multi qui de hac re loquũtur,dicũt huius statuti hãc esse rationẽ,ne res vẽdita exeat de genere:similiter fœmina generis sui finis est,vt & familiæ. quod apertè probat tex.in l.j.§.vlt.ff.de iure immu.vbi immunitates datæ generi,ad eos qui ex fœminis nati sunt,nõ pertinet.Ideóq;& gl.in l.j.ff.de prob.dicit genus in ea l.significare agnationẽ,& gentẽ,& cognationẽ.& id sequutur Bar.& Ang.ibi.Bal.in c.si pater,& post eum Phil. Fran.col.antepe.ver.decimotertiò,de testa.li.vj.& Pe.Anch.in c.vbicũque.col.ij. vers.quid de verbo generis.de pœnis,li.vj.& Ro.in l.j.in prin.ff.de S.C.Sylla.vbi & idem dicit de appellatione generationis,& Corne.consi.cxc.plures,col.ij.ver.& sic generatio,li.iij.qui & ex hoc dicunt fœminas non comprehẽdi sub nomine & appellatione generis vel generationis & Barb. cons.lvij.præclarè,col.j.& iterum col.pen.& vlt.lib.ij.& Steph.Bert.cons.xxx.prouectus,nu.3.li. iiij.Et idem quoque de illa generationis appellatione voluit Pau.Ca.consi.ccxliij. viso.col.ij. in tertio dubio,lib.ij.& Lauren.Palat.in tract.statutorũ fœminas repellentium, char.viij.col.j.

Quid de generatione.

Aegyptiorum uetus opinio.

Quorum omnium sententiam nonnihil fulcit illa vetus Ægyptiorum opinio, qui teste Diodoro Siculo lib.j.Bibliotheces,aut vt alij computant,ij.existimabant solum patrem esse generis autorem,matrem autem & nutrimentum & locum infanti præbere.Et hæc quidem sunt, quæ pro illa sententia faciunt,quæ adstruit abigendas esse fœminas ab hoc nostro retractu.

199 *Decisio princ. quæstio.an fœminæ admittantur ad retractum.*

¶VERVM EGO in hac sum opinione,vt fœminę ad eũ admittãtur,secutus sententiã Ang. loquẽtis in dispositione testatoris huic nostro statuto admodũ affini , qua scilicet prohibuerat alienari rẽ quãpiã sine cõsensu cõsanguineorũ, aliàs rẽ ipsam alienatã ad eosdẽ redire consanguineos,vt diximus suprà,in prin.huius quæstionis.Nam & statuta comparantur vltimis voluntatibus,eorúmque naturã sequuntur,& ab illis quoque interpretationem mutuantur,vt not.in l.j.per gl.Bar.Raph.Corn.& Alex.C.de his qui.vt indig.cũ multis alijs cõcord.à me congestis in ti.huius ti.in iij.quæ.Sed & nũcupatim in specie huius statuti,aut alterius in hac re non dissimilis,quòd scilicet præfert cognatos extraneis in venditione rerũ mobiliũ,respondit Cæpolla, fœminas quoque consanguineas comprehendi,consi.causarum ciuilium lxv.quòd dominus,in fi.vt omittam aliud ipsius consi.videlicet lxij.in quæstione de qua in ij.dubio, vbi & in pari statuto præferente prolem extraneis,respondit etiam fœminas proximas contineri.quod & nouissimè quoque voluit Pau.Parisiensis,cons.lxxxj.in præsenti,col.iiij.nu.20.lib.iij.

200 *Coniunctorum appellatio ad fœminas quoque refertur.*

¶Et hæc quidẽ nõ immeritò.Nam & aliàs in materia indifferẽti(cuiusmodi est nostra consuetudo,vti posteà ostendemus)appellatione coniunctorũ,propinquorũ,consanguineorum,proximorum:cognatorũ(quibus verbis ea Latinè significantur,quibus & nostra consuetudo, & lingua nostra vernacula vtitur,cũ dicit:*le parent ou lignagier*,vt diximus suprà,in prin.huius gl.) cõprehenduntur etiam fœminæ,vt de coniunctis consuluit Alex.consil.cxv.circa dubitationem, col.vlt.versi.tertiò potest responderi,lib.ij.& consi.lxxix.Franciscus,col.vl.lib.vj.& cõsi.cxxv. viso processu,col.iiij.ver.non obstat,etiam si diceretur,lib.vij.vbi loquitur de statuto iubente causas coniunctorum compromitti.& Phil.Deci.in d.l.ij.col.xiij.versi.secus esset in materia,& iterum col.penul.versi.decimò notandum est.& d.cons.ccxiij.in casu proposito,col.j.nu.2.& consi.cclxix.consultus,col.ij.& Ludo.Gozad.consi.xx.prima facie,nu.8.

201 *Propinquorũ item.*

¶De propinquis voluit Bal.cõsi.cccxxiiij.in quæstione quę vertitur in ciuitate Tergesti,col. ij.lib.iij.quod quidẽ cons.etiam ponitur inter cons.Pet.Anch.cons.xcv.& illud cons.tanquam ex ipso Pet.Anch.hoc nũcupatim citat,& sequitur Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.lij.versic. quid si testator dicit,si filius meus decesserit sine propinquis.C.de fideicom.& Ias.in omnibus propè locis citatis infrà nu.218.denique & in materia.Sed & ex Bald.quoque citat,& sequitur Philip.Deci.in d.l.ij.col.xiij.in paruis,versi.secus esset, & rursus col.pen.versi. idem est appellatione.

latione.ff.de reg.iur.& in l.j.col.iij.ver.secundò principaliter no.C.vnde vir & vxor.& d.consi.ccxxiij.col.j.nu.2.& consi.cccclxvj.stante statuto,colum.iij.nu.11.& coos.ccccclxx.casus de quo quæritur.nu.10.& Gozad.d.consi.xx.

202 ¶De consanguineis,etiam censuit Corne.consi.ccxxij.quanquã in hac consultatione, ferè per totum,lib.iij.& apertè quoque colligitur ex Bal.cons.ccj.in prouincia,col.vlt.ver.item quò ad articulum,iuncto prin.consi.lib.j.& consi.vj.hæc est copia,cum io casu de quo ibi loquitur,videlicet in statuto prohibente mulieres,vel minores contrahere sine cõsensu,aut præsentia cõsanguineorum,negat mulieres appellatione consanguineorum contineri ob diuersitatem rationis,& quia materia non cõueniebat fœminis:quoniam imbecillitas mulierum ob eam prohibitarum contrahere,non poterat aliarum mulierum imbecillitate suppleri:quasi scilicet sine hac ratione fuissent comprahensæ:nihil enim aliud allegat ad eas abigendas,quàm quod diximus.Et idem voluit ipse Bal.in aliis multis locis per me allegatis in Legibus connubialibus,in l.j.nu.79.incip.præterea idem Bal.vt ibi videre poteris.

Consanguineorum item.

203 ¶De proximis quoque idem voluit ipse Bald.consi.vj.lib.ij.& consi.cxiij. super primo puncto, in prin.iuncto tit.illius consi.lib.iiij.dum ab appellatione proximi excludit fœminã ob ea verba,ex linea paterna,tanquam sine illis fuisset inclusa.& coosi.cxx.super primo puncto facit dubitationem,eo.lib.iiij.vbi loquitur de statuto requirente præsentiam proximorum.& Ang.cõsi.cclxxxix.viso facto & statutis,col.j.quem ita refert, & sequitur Phil.Dec.in illis locis nuper citatis.& præterea consi.ccliij.proponitur,col.ij.& d.consil.cclxix.col.ij.& consi.ccccxxvij.io ciuitate,col.ij.ver.non obstat.& d.cons.ccccclxx.vbi suprà, & dicit in d.l.ij.de reg.iur.id procedere de proprietate sermonis horum verborum,tanquam semper & in omni materia id procedat.De quo tamen vide quid post alios dicit Corne.d.consi.ccxxij.vbi suprà,lib.ij.Et de cognatis(hæc enim dictio pro coniunctis,proximis & cõsanguineis intelligitur,vt diximus suprà, in eadem gl.nu.11.sed & in eadem)probat apertè illud Terentij in Phormione,Neque cognatus,extra vnam aniculam,quisquam aderat.

Proximorum item.

Cognatorum item.

204 ¶Sed & idem de appellatione posterorũ,voluit,quisquis is est inter cons.Ant. cons.ix.viso puncto & quæsitis,col.j.nisi si(inquit)aliud suadeat subiecta materia,per multa,quæ illic in hæc allegat,& Phil.Deci.qui alios citat,cons.cclxix.consultus ab illustri,col.j.io fi.& oouissimè Lud.Goza.consi.xx.prima facie,nu.8.& iterum cons.xlv.visis, col.ij.nu.14.Et in id quoque citatur Pet.Anch.cons.cccxxxix.pro maiori intelligentia,col.iiij.ver.tertiò quòd proles fœminea.Sed is ibi non de appellatione posterorum,sed posteritatis loquitur:ideò nihil ad hunc locũ pertinet.Sunt autem,qui & eam posteritatis appellationem,vt id obiter dicam,ad masculos tantùm referant.De quo præter alios multos vide Alexã.consil.clx.viso themate, lib.ij.Sed nos de hoc pleniùs dicemus infrà nu.210.cæterùm hac in re,& nu.242.cæterùm d.l.

Posterorum item.

205 ¶Idq; etiã generale est,vt in omni materia indifferenti masculinum cõcipiat fœmininũ,secundùm Ia.Aret.Cyn.Alber.in d.l.si ita scriptum sit,filiabus.ff.de lega.ij. & omnes quos posteà in multis ver.seq.citabimus.Ex quibus constabit,id quoque procedere in materia stricta,odiosa, pœnali,& correctoria.Nam primùm in statutis, quæ sunt stricti iuris,vt diximus,vt voluit ipse Iac.Are.qui distinguendum dicit inter odiosa & fauorabilia.Cy.Albe. qui id totum io ratione posuit,vt si eadem sit ratio,concipiat:aliàs minimè:& alij in d.l.quicunque.C.de ser.fugi.Cyn. in l.j.col.vlt.C.quæ sit long.consue.Cy.& Bal.sibi contrarius,in d.l.si ita scriptum sit,filiabus. Bal.in l.iura,la j.ad fi.ff.de legib.& in l.j.in prio.col.vl.& ibi etiam Ang.in §.verba.ff.de pecu. idem Bal.in d.l.in multis.ff.de statu.homi.& cons.cccclx.Ioannes,col.ij.ver.reuertor,lib.j. vbi & id singu.dicit procedere, etiamsi in loco sit statutum , vt statuta ad literam intelligantur.& consi.cclxxvj.dicit statutum,lib.ij.vbi etiam dicit procedere,etiamsi statutum cootineat odiũ, modò noo irrationabile.& consi.ccccxxxiij.domina Ioanna,lib.iij.& in addit.consi.xlvij.factũ tale est,statuto communis Aretij,lib.v.Sal.in l.ij.colum.pen.ver.secundò infero.C.de nox.act. Ang.d.consi.clxxxix.col.j.Alb.in d.l.si quis id quod.ff.de iurisd.omn.iud.& in prima parte statutorum,quæstio.ix.item quæro quæstionem rotatam,col.vlt.vbi id dicit communiter teneri, & quasi per totum mundum,vt ipse loquitur.Pet.Anch.consi.cxij.superstite domioa,col.j.vbi & id dicit generaliter procedere in omni statuto siue odioso,siue fauorabili.Imo.in l.si cõstante.§.vlt.& ibi quoque Alex.col.vlt.ff.sol.matr.vbi & ipse Alex.dicit procedere, etiam in odiosis odio non irrationabili.Idem Imo.in d.l.si ita scriptum sit,filiabus, col.j.Fulgos.sibi contrarius,consi.lxiij.Blasius,col.iij.versi.superest.& d.consi.cciij.visis instrumento,col.vlt.Panor.in c.mulieres,ante fi.extrà de sent.excomm.vbi etiam dicit procedere in statutis odiosis non irrationabili odio.Pau.Cast.consi.ccccxxvij.inhærendo puncto,col.ij.versi.breuiter his non obst. libr.j.Rapha.Com.d.consi.lxxxiiij.præsupposito casu,col ij.Rapha.Fulgos.consil.lxiij.Blasius

In materia indifferenti mascu.concipit femin.

In statutis mascul.concipit fœmini.vide clxxxij.

col.iij.ver.superest.& consi.cciij.visis instrumento,col.ij.ver.illud sanè.Barb.in d.cle.j.char.6.in paruis,de elect.Alex.consi.lxv.repetito consi.cxix.quoniam omne datum,col.vlt. lib.vj.& d.consi.cxxv.vbi suprà,lib.vij.& latissimè omnium Fran.Cur.Senior,consi.ix.Ticioensi statuto,col.iiij.ver.veritatem puto,cum multis seq.vbi & alios multos in id citat,qui id tenent & prætereà dicit nihil interesse,à quibus proferatur masculinum,à statutóne, an à lege:sed illud tantùm inspici, sitne materia differens,an indifferens:siue an sit eadem ratio, an diuersa in mare, & in fœmina Et hanc affirmat esse communem opi.& nouissimè Hippo.Marsil.qui alios quoque allegat sing.xxxix.capias vnum.

206 *In rescrip. mascul. concipit fœmin. vide clxxxv.*

¶Similiter in rescriptis,quę & ipsa stricti iuris sunt, vt diximus, idẽ quoq; procedere, vt in eis fœmininũ sub masculino intelligatur,probat tex.in d.c.significauit,& ibi Io.Andr.Card.Flor.Imo.& Pan.& alij,extrà de rescr.vbi sub illa clausula,& quosdã alios,cõtinẽtur fœminę.& voluit etiã Compostel.in c.sedes.eo.tit.Arch.in d.c.si quis suadẽte,xvij.q.iiij.Io.And.Lap. Ioan.Fantu.Dom.& Phil.Fran.in d.c.cùm in multis,quod est ij.de resc.li.vj.Collec.in c.Raynaldus,col.j.extrà de rescr.Henri.Boh.in d.c.mulieres,de sent.excom.Imo.in d.l.si ita scriptum sit,filiabus.ff.de leg.ij.Domi.in d.c.generali,col.iiij.ver.quarto casu,de elect.lib.vj.Barb.sibi contrarius in d.cle.j.char.6.ver.septimo casu,eo.tit.Caro.Ruin.loquens in priuilegio legitimãdi, de quo & nos suprà in contraria parte locuti sumus,consi.ciij.visis legitimationibus,col.ix.ver.sed ad istud,lib.iij.& consi.cxlv.quamuis,nu.12.& seq.eod.lib.iij.

207 *In priuilegiis mascu.concipit fœminin. vide clxxxvj.*

¶De priuilegiis,quæ itẽ sunt stricti iuris,vt etiã dictũ est,idem voluit Arch.in d.c.si quis suadẽte.Bal.in c.ad audientiã,le j.col.vlt.ver.quæro nũquid in priuilegiis.extrà de rescr.vbi & id dicit vsu cõmuni esse receptũ,vt masculinũ vbiq; concipiat fœmininũ,si potest adaptari. Colle.in d.c.Raynaldus,col.j.de rescr.Henr.Boh.in d.c.mulieres.Dom.in d.c.generali,col.iij.ver.tertio casu.Corne.consi.clxxvij.circa quod est primò videndum,col.ij.ver.his tamen non obst.li.iiij.Barb.in d.cle.j.char.6.ver.quinto casu,de elect.& consi.lvij.præclarè scribitur,col.v.versi.prætereà est magnopere,lib.ij. vbi tamen id intelligit in præiudicium concedentis, non tertij. Iason sibi contrarius in omnibus locis,quæ tibi citabimus infrà nu.221.denique & in materia.Phil.Dec.sibi quoque contrarius in d.l.ij.col.antepe.ver.quintò videndum est.ff.de reg.iuris.

208 *In cõtractibus mascu.concipit fœmininum.vide clxxxiij.*

¶De cõtractibus,qui stricti iuris quoque sunt,vt diximus,voluit Bart.subobscurè in d.l.j.ff.de verb.sig.Bal.in l.ij.col.j.& ibi apertius Sal.in xvij.quæst.C.de iure empby.idem Bal.in d.l.sed si hac.§.liberos.ff.de in ius voc.Ang.consi.cxviij.auia pro nepte,post prin.Domi.in d.c.generali,Pet.Anch.consi.cxxv.visis & diligenter,col.j.Alex.sibi contrarius consi.j.ponderanis,col.vij.ver.per prædicta patet.Barb.sibi etiam,sed de industria atque ex professo,contrarius in d.cle.j.char.7.de elect.vbi se dicit bis pro alia opi.contraria consuluisse,sed tamen perperam,vt ipse fatetur,& quod non leuiter attendendum est,ibi sine vlla suspicione loquitur,cùm in cõs.parti suæ fauere vellet,vt sæpe eidem & multis euenit.& Philip. Dec.consi.cccclxx.casus de quo,paulò ante medium,& consi.dcvij.viso puncto,col.penul.

209 *Filiorum & liberorũ appellatio,in hac re an sit diuersa.*

¶Scio autẽ nõnullos hîc distinguere,vtrúmne cõtractus loquátur de filiis,an de liberis:vt scilicet filiorũ appellatione fœminæ non cõpræhendantur,liberorũ contrà compræhendantur, vt per Alex.in d.§.liberos,col.j.& ibi etiam Iason post prin.& ipsum Alex.in l.quod dicitur,la ij.col.antep.ver.ad prædicta.ff.de ver.obl.& latè per eũdem Ias.in d.l.si quis id quod,col.vj.versi.limita quatuor modis.ff.de iurisd.om.iud.& in l.maritus.col.ij.versi.nunc autem melius C.de procu.& alibi sæpe.& Phil.Dec.partis quidem magis causam agens,quàm iuris,d.consi.ccxxiij.col.ij.ver.secundò respondetur.& consi.ccxxxvj.non parua difficultas,col.iij.ver.& in tali substitutione.& consi.ccccxxiij.visa copia,col.vlt.& consi.cccccxvij.in casu occurrenti,circa medium.Sed idem in locis minimè suspectis,videlicet in lect.hîc planè differentiam refellit,scilicet in d.l.ij.char.pe.ver.prædicta conclusio,& seq.ff.de regu.iur.& in c.in præsentia,col.xviij.ver.si tamen volumus,extrà de proba.Nec ea etiam Alex.placuit d.consi.lxj.super eo,col.vlti.lib.j.& eam refellit tex.in l.donationes quas parentes.C.de dona.inter vir.& vxo.cùm dicitur,liberos cuiuscunque sexus.& in l.vlt.C.de iniuriis,in illis verbis,liberis masculini sexus,vel filiabus.Quanquàm illi tex.nonnihil etiam faciunt aduersus hanc sententiam.

210 *Ratio eorum, qui dicũt mascu. in contractibus non concipere fœmininum.*

¶Cæterùm hac in re illud debes intelligere,quòd qui cõtrariũ tenuerunt,scilicet masculinũ in cõtractibus nõ cõcipere fœmininũ,quos suprà citauimus,hac potissimùm ratione maxima ex parte innitũtur,quòd verba contrahentiũ,qui ea scilicet protulerunt,aut ad quorum commodũ & vtilitatem cẽsentur fuisse prolata,quique his innituntur,eáque in suũ fauorẽ trahunt, & qui ideo cõtendunt masculinũ complecti fœmininũ,debuerũt apertiùs legẽ dicere : & si id nõ fecerint,contra eos interpretandum est,per d.l.veteribus,& ibi Bar.& alij.ff.de pact.Idcóque è contrario si

tio si quis in eo stat pro cōtractu, vt masculinū non cōcipiat fœmininū, cùm etiam apertiùs id dicere potuit, verba sunt cōtra eū interpretāda, vt scilicet cōcipiat, per d. illam rationē, & quia ex regula iuris cōmunis debet cōcipere. Ita enim pulchrè declarat Corn. cōs. clxxj. repetito diuino numine, col. vlt. li. iij. Sed & idē d. cons. clxxvij. col. iij. ver. & videmus, lib. iiij. dicit quòd si extēsio masculini ad fœminū tendit in fauorem eius, pro quo in contractibus verba dubia sunt interpretāda, masculinū haud dubiè concipit fœmininū. quod propè in idem tendit. Et in eandem quoq; sententiā inclinare videtur idē Corne. cons. ccxxxiij. in hac consultatione, col. j. eo. lib. iiij. tanquā scilicet ad totum ex eo pendeat, vtrū verba masculina veniāt in fauorē eius qui illis innititur, an nō. Sed Alcia. meo iudicio, in hoc cæteris meliùs cēsens, in d. l. j. ff. de ver. sign. tenet masculinū in cōtractibus simpliciter & indistinctè fœmininū cōcipere in materia indifferenti: nec aliquid imputandum esse contrahenti, quòd apertiùs non dixerit. Satis enim apertè loquutus est, qui iuris regulam sequutus est. Nam inferius docebimus eam esse iuris regulam, vt scilicet regulariter masculinum concipiat fœmininum: casus autem in quibus non concipit, speciales esse. Et idem quoque ante Alcia. voluit Phil. Dec. in l. ij. char. pe. versi. postremò aduertendum. ff. de reg. iur. & nouissimè Carol. Molend. in consue. Parisi. titu. j. §. xij. nu. 5.

Apertè loquutur, qui regulam iuris sequitur.

211 ¶ Quibus adde optimum tex. in c. ex literis, extrà de sponsal. vbi in contractibus ad communē verborum intelligentiam recurritur, & cogitur vterq; verba prolata in eo sensu recipere, quem solent rectè intelligentibus generare: hæc enim sunt verba eius c. Si ergo ex legum regula, atque etiam ex communi loquentium vsu, vt suprà diximus, nu. 205. masculinum concipiat fœmininum, quid imputari potest contrahentibus, si id aliter non expresserunt: secuti & legū & communis vsus intellectum. Sed & ad id, quod de regula dictum est, adde quòd id non dicitur dubium, de quo est regula, vt dicit Bart. in l. quoties. ff. si quis cautio. & in l. ij. col. j. ff. si quis in ius voca. non ier. cum cōcor. adductis à Phil. Decio, in c. translato, col. ij. de const. in ij lect. Et quod dicimus, secundùm regulam esse pronuntiandum, nisi contrarium probetur, idem dicit Bald. in l. si tutor, in fi. C. de seruis communibus manumittēdis, & in c. j. col. ij. extrà de ali. iud. mu. cau. fac. & Alber. in ij. parte statutorum, quæst. clviij. si ex forma statuti, ad fi. Signo. qui multa citat, consi. xxij. in quæst. colum. iij. nume. 9. Pet. Anch. consi. ccclxviij. dubium, paulò ante medium. Corne. consi. cciiij. quanquàm, in prin. lib. iij. & consi. cccxxiij. animaduertens, col. j. lib. iij. Zasius consi. viij. cùm in causa, nume. 34. & consi. ix. quondam nu. 53. Quibus adde glo. in rubr. de reg. iur. lib. vj. paulò ante fi. quæ dicit eius esse potiorem causam, pro quo facit regula: necessēque esse aduersario probare, quare in eo casu non est locus regulæ. Quam glo. sequitur Pan. in rub. vt lit. non contest. in prin. & est alia similis in cle. vlt. in glo. pe. de rescript. quam etiam sequitur & dicit sing. & valde no. Pe. Anch. in l. post dotem, col. iij. versi. extra glo. ff. solu. ma. cum aliis concord. adductis ab Iaso. in d. l. ij. col. vj. vers. nota istam doctrinam. ff. si quis in ius voc. & Phil. Deci. in d. l. j. col. ij. versi. vnde in casibus. ff. de regu. iur. Nec tamen omiseris eundem Decium, consil. viij. cùm in causa, viso puncto, post prin. & consil. cccclxxv. in causa quæ Mantuæ, colum. j. & consi. ccccxcviij. viso casu, col. j. nu. 5. & consi. 552. viso eleganti, col. j. num. 4. & seq. vt omittam aliam glo. quæ dicit firmos nos inniti debere regulæ, vt Bononiensi carocio. ea est in l. omnis diffinitio, in prin. ff. de reg. iur. quam sæpe citat Rapha. Co. vt in consi. cxvij. A. in testamento, col. vlt. & consi. cxxix. nobilis domina, col. ij. & consi. clxxix. facta fuit, col. j. & consi. cxc. eodémque vlt. col. ij. & ante eū Bal. in c. ij. col. vl. ti. de feu. dat. in vic. le. com. Et vide etiam Fran. Cur. Senio. qui alios adducit, consi. x. ecclesia, post medium, & cons. seq. statuto Parmēsi, col. j. ver. vltimò facit. & consi. lxxij. princeps, col. iiij. nu. 51. & consi. seq. magnificè, post prin. & consi. lxxvij. super motiuis, col. iiij. nu. 28. & Steph. Bertr. consi. cxvij. ex literis, col. vlt. li. iiij. Et ad supradicta omnia facit tex. in l. suus quoque. §. puro. ff. de hære. inst. & in c. venerabilibus. §. potest quoque, de sent. excom. lib. vj. quos in id citat idem Fran. Cur. Senior col. lvij. super eo, col. viij. nu. 36. & Iason consi. cxiiij. ad obiecta, col. ij. in prin. lib. j. & tex. in c. ad decimas, in fin. de resti. spo. lib. vj quod & in id citat Steph. Bertr. consi. l. recordor, col. j. lib. iiij.

Cōmunis verborum intelligentia in contractibus.

Dubium non est, de quo est regula.

Secundùm regulam pronuntiandum est.

212 ¶ Denique & de sententiis, quæ stricti etiam iuris sunt, sicuti itē suprà diximus, vt & in eis masculinum concipiat fœmininum. non obscurè voluit Arch. dum loquitur de verbo iudicis, in d. c. si quis suadente. xvij. q. iiij. quem satis videtur sequutus fuisse Bald. in l. Gallus, in prin. col. vlt. versi. in glo. quæ incipit, abundat. ff. de lib. & posth. cùm dicit eum illo in loco dixisse melius de hac re conceptionis masculini & fœminini, quàm alium neminem. Et illum expressè sequitur Cy. post. Ia. Ra. in d. l. quicunque, col. iij. & ibi quoque Albe. col. ij. ver. & prædicta. C. de ser. fugi. Henri. Boh. in d. c. mulieres, de sent. exc. & Alex. d. cons. j. col. vij. vbi suprà, lib. v. vbi & id ad arbitria trahit. Et idem quoque voluit Collect. in d. c. Raynaldus, col. j. de testa. dum etiam loquitur de verbis iudicis.

In sentētiis mascul. concipit fœmininū, inde clxxxiij.

213 ¶ Idémq; & in materia pœnali, & sic odiosa, vt maiori nostrorū parti placere video, obtinet, vt

In materia pœnali, & odiosa mascul. cõcipit fœmininũ, vide clxxxvij. & seque. & ccxxxvj.

masculinum concipiat fœmininũ, per tex. in d. l. si quis id quod, ver. sed & vtrũque. ff. de iurisd. om. iud. vbi Alb. Pau. Ca. Soc. & Ias. id no. & tex. omnium optimũ à nullo tamẽ, quod sciã, annotatu, in l. qui domũ, iuncta l. mater. ff. de adul. nã quod primo loco dixerat, qui domũ suã præbuerit, vt stuprũ adulteriúmve fieret, quasi aduker punitur: ita secũdo loco intelligit, vt mulier quoq, eo capite legis, quod domũ suã præbuerit, teneatur: & id posteriore loco annotauit Alb. Sed & id quoque voluit gl. in l. j. in verbo spõsam. C. de rap. virg. quæ trahit illũ tex. puniẽtem sponsum rapientẽ sponsam, ad sponsam rapientẽ spõsum. quam sequũtur Bal. & Ang. ibi, & alij, quos citabimus infrà eo. tit. §. xx. in gl. j. nu. 4. prætereà hæc cõsuetudo. Et idẽ quoq; voluit glo. in d. l. quisquis, in verbo, minus. C. ad leg. Iul. maie. quæ trahit eam l. punientẽ filios ob lęsam à patre maiestatẽ, ad læsam à matre maiestatẽ. & eam sequũtur Pet. à Bel. Perti. Cy. & communiter alij, præter Saly. ibi. Sequitur etiã candẽ gl. Ang. Are. in tract. malefi. in verbo, & ei tradito, nu. 12. & aduertendum est, & Ias. cons. cvj. proponuntur duo dubia, col. ij. li. iiij. Et idẽ, quod ea gl. voluit, eam referẽdo, alia gl. in c. statutum felicis, in verbo, inane, de hæret. lib. vj. Et similiter gl. in d. l. si constante. §. vlt. ff. so. mat. dum trahit l. vlt. ff. ad leg. Iu. de vi priua. loquentẽ de creditore, & eum punientẽ de vi, ad mulierẽ: quasi scilicet illud masculinũ creditoris complectatur creditricẽ. Ex eóque no. Bal. Imn. Pau. Ca. & Alex. ibi, quòd statutum puniens violẽtiam, habet locũ & in mulieribus. Hincque dicit Alex. ipse etiam in pœnalibus, & odiosis masculinũ concipere fœmininum. Et gl. in l. si quis in tantam, in gl. magna, in prin. C. vnde vi, quæ dicit d. l. quæ pœnalis est trahi & ad fœminas. & eam sequũtur Alb. Bar. Bal. & omnes ibi, & gl. in l. cùm proponas, in vlt. gl. C. de transact. dum loquens in fœmina, de qua etiam loquitur ille tex. dicit esse locum l. si quis maior, eo. ti. quæ loquitur in masculino, & haud dubiè pœnalis est. Id quod etiã voluit ea gl. non allegata, Fulgo. in d. l. si quis maior, in j. lect. & ibi quoque Ant. ab Alexandro, in j. no. Fran. Cur. Senior in repe. col. ij. & iij. Hierony. Tortus, Iason Aquen. & ipse Iason in d. l. cùm proponas, col. j. & cons. 118. in causa & quæstione, col. iiij. ver. secundò principaliter, lib. j. & alijs in locis infrà allegatis, num. 218. denique & in materia. De quo tamen vide Fulg. in alia lectu. Tho. Parpal. Hiero. Cagno. & Alciat. in d. l. si quis maior.

214 *De eadem re.*

¶Sunt & gl. Iuris Canonici id astruentes, quod diximus constitutiones pœnales, loquẽtes in masculino, fœmininũ compræhendere, videlicet in d. c. si quis suadente, xvij. q. iiij. & ibi post eam Arch. qui illum tex. dicunt procedere in mulieribus, vt etiam probat tex. in d. c. mulieres, extrà de sent. excom. Et alia gl. in c. ij. versi. ad id autem, in verbo, ætatem excludens, extrà de baptis. quæ dicit tex. in l. si quis cum telo. C. de sicat. qui repetitur in c. eiusdem initij, de pœnit. dist. j. habere locum & in fœmina. Et alia item glo. in d. c. j. in verbo, si quis, & ibi post eam Dom. & Phil. Fran. de elect. lib. vj. & iterum in d. c. generali, in prin. in verbo, vniuersos, & ibi etiam Pet. Anch. eo. tit. & in cle. j. & ibi Guil. Laud. Card. Flor. in ij. quæst. & Imo. col. j. de sepul. & in cle. j. in verbo, quolibet, in fi. & ibi Pau. Eleaz. de regul.

215 *De eadem re.*

¶Sed & sunt alij quoque plerique eius sententiæ, videlicet idẽ Pau. Eleaz. in cle. j. & post eum Car. Flo. in v. q. de baptis. & iterum vterque in cle. j. §. j. in prin. de reb. ec. non ali. Zenze. in cle. j. & ibi Card. Flor. in v. q. & Imn. col. ij. ver. sed an hic compræhenduntur, de priuil. Ia. Arc. in d. l. j. de ventre in pos. mit. Host. in d. c. Raynaldus, col. iij. in verbo, masculus, de testa. Guid. Suxa. in publica disp. prout illum refert & sequitur Albe. in j. parte statutorum, d. quæst. ix. col. vl. vbi & hoc dicunt procedere, etiamsi in statuto pœnali dictum sit, quòd non recipit interpretationem. Nã illa (inquiunt) verba debent intelligi de futuris interpretationibus, quas iudices, aut alij vellẽt facere, non de his, quæ iam sunt factæ à iure cõmuni, vt scilicet masculinum cõcipiat fœmininũ. Statuta enim dant formã futuris, nõ præteritis. l. leges. C. de legi. & ipse Alb. in ij. parte eiusdem quæst. cvij. item quæro an statutũ loquens de filijs, paulò ante finem, & in l. j. §. j. ff. de cõst. pecu. & Gand. in tractatu malefi. in rub. de aliquibus quęstionibus varijs in materia malefi. col. iij. ver. quæstio talis insurgit. Bonifa. Vitel. in eo. tract. tit. quid sit accusatio, nu. 25. Cy. in l. j. col. vlt. C. quæ sit long. consue. Bar. in d. l. j. ff. de ver. obl. & in d. l. j. §. sed & si incertũ. ff. de vent. in posses. mit. dum vtrobique allegat d. l. si quis id quod, & in d. l. iura, in fi. ff. de legib. Bal. in l. si ita. ff. de iniust. testa. & in c. præterea si quis, in fi. titu. de prohibi. feud. alienat. per Fed. vbi illam constitutionem, punientem vasallum feudi amissione, trahit ad fœminam: quia natura (inquit) realis est, masculum complecti fœminam. & eum sequuntur Mart. Laud. Aluar. & Car. Alex. ibi, & rursus idem Bald. in addi. d. consilij xlvij. lib. v. Lapus & Philip. Franc. in c. j. de excess. prælato. lib. vj. Ang. in d. l. j. §. verba, ff. de pecu. Card. Flor. post alios antiquiores, in d. cle. j. in ij. quæst. & ibi quoque Barb. char. vj. in paruis, de elect. idem Barb. d. consil. xvj. clementissimi, col. iij. versi. & vt meis, lib. j. Philipp. Deci. consi. lxiiij. præsupponitur tempore, col. j. Hippo. Mars. in l. si quis viduam, nume. 5. & seq. ff. de quæstio. & consi. lxxxvj. post redditum, col. iij. ver. sed quando sumus. Et in materia odiosa simpliciter voluit Franc. Aret. in l. vlt. §. j. in vlt. no. ff. de verborum obligat.

¶Nec

216 ¶ Nec me latet, multos ex illis, præcipuè verò gl. suprà citatas, loqui in legibus, aut statutis vtentibus verbo, si quis, ideóque posse videri, nihil pertinere ad hûc locû: quoniam ea dictio, quis, nô tantùm masculina est, sed & fœminina, vtrunque scilicet sexum significans, vt probat illud Plauti in Epidico, Quis istæc, quam tu osculum mihi ferre iubes, tua filia? Et iterû in Aulularia: Dic mihi sodes, quis ea est, quam vis ducere vxorê? Et iterû: Quis eánam est optima. {Et in Cistellaria: Mulier quisquis es medioxima.} Et Terentij in Eunucho: Quâdoquidem illarum neque quisquâ te nouit. Vbi Donatus interpres id annotat. Rursúmque in eadem fabula: Hûc oculis suis nostrarum nunquam quispiam nouit. Et quisquis is fuit ex antiquioribus, quê Varro citat, lib. ij. Linguæ Latinæ, vbi verbum, nuncupare, declarat: Quis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine? {Et is certè est Pacuuius, in eam quoque rem nominatim citatus à Nonio Marcello, qui & ipse citat Liuium alterum poetam antiquum: Mulier quisquis es, te volumus. Et Cæciliû: Quæso igitur, quisquis es, mea mulier. Et Enniû: Et quis illæc est, quo lugubri succincta est stola?} idque fit Græcorum imitatione, quibus suum τίς, quod est eiusdem significationis, est etiam cômunis generis: vti etiâ hæc annotauit Priscianus lib. xiij. Ex quo & illud scriptû videri potest in d. l. j. ff. de verb. sig. Verbû hoc, si quis, tâ masculos, q̃ fœminas, compræhendit. Quo in loco Alciatus, vir proprietatis verborû scientissimus, hanc rê non animaduertit: sed illud, post alios nostros iuris interpretes, ei rei attribuit, ꝙ ea dictio, quis, refertur ad hominê, tanquâ si quis dicat, quis homo: quæ quidê dictio est cômunis generis. Et huc quoque referri potest tex. in d. l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. Nam cùm primùm posuisset verba Prætoris, q vsus fuerat eadê dictione, ita scilicet, Si quis id quod iurisdictionis perpetuæ causa, &c. posteà subiungit, Sed & vtrunque sexû Prætor côplexus est. Vt minus mirû sit, quod refert Bal. in d. l. si quis in tantâ, col. j. C. vnde vi. Richar. Sali. in Syndicatu côdênatû fuisse in ix. libris, ꝙ Florentiæ iudicasset, si quis, non compræhendere fœminâ. de quo etiâ latè per Philip. Dec. consi. cccxxxix. consului, aliàs, col. j. & consi. dvij. in caussa Mutinensi, etiam col. j.

Quis, dictio masculina, & fœminina.
Plauti locus animaduersus.
Terentij locus.
τίς, communis generis.

217 ¶ Sed ad hæc poteris dicere, id apud veteres tâtùm fuisse obseruatû, vt ea dictio, qs, fœmininè poneretur, vt tradit ipse Donatus in illo priori loco Terêtij. Sed & in posteriore dicit, antiquè ibi poni in fœminino. Et similiter Priscianus li. xiij. id dicit apud vetustissimos fuisse obseruatû: tâquâ scilicet ea fœminina significatio in illa dictione ex vsu abiisset, & hodie tâtùm in masculino genere intelligeretur. Quod & probat tex. apud nos in l. si quis, in prin. C. ad S.C. Tertul. cùm dicitur, si quis, vel si qua, & in l. sed & si quis, post princ. ibi, item quis quæve præposuit. ff. de insti. act. & in l. quoties, ibi, aliquis vel aliqua. C. de suis & leg. Nam & ea dictio, aliquis, ex quis, côponitur. Et ideo nô videtur Iurisconsultus in dictis iuribus suprà allegatis, ad illam iam obsoletam abolitámque significationem respexisse, sed ad suorum temporû frequentiorem vsum, quo, quis, de sexu tantùm masculino diceretur: vti etiam fecisse in casu simili planû est in l. Herennius. ff. de verb. sig. vt & ibi scienter annotauit Alcia. in verbo, eundê sexum. Ideóque & nonnulli è nostris dicunt nihil interesse, quantùm ad id quo loquimur, id est, cùm tractatur, an mascu. concipit fœmini. vtrùm dispositio vtatur eo verbo, quis, an alio masculino. In qua sententia fuit Raph. Fulg. in d. l. quicunque. C. de ser. fug. Ioan. Fantu. & Richar. Sali. in quibusdam consi. citatis à Corneo, consi. ccxxij. col. iij. versi. prætereà consanguineus, lib. iij.

De eadem re.
Quis uel qua.
Quis queue.
Aliquis uel aliqua.

218 ¶ Quòd si quis in nos retorqueat illû tex. in d. l. si quis. C. ad Tertul. & illos similes, quasi scilicet sub dictione, si quis, nô fuisset côprehensa fœmina, nisi subiûxisset: vel si qua: ꝙ aliàs ea adiectio esset superuacua. sciat illud sæpe à Iurisconsultis, & Imperatoribus factitatû in omnibus propè masculinis: vt l. ij. §. j. ibi, filius, filia, nepos neptis. ff. de adop. l. iiij. §. j. ibi, patronû patronâ. & rursum, patroni patronæq;. ff. de in ius voc. & l. ij. C. eo. vbi est similis tex. & l. in lege, in multis locis. ff. de testi. & in l. qui habet, in prin. & iterû §. j. & l. quod dicitur, & l. muto itêq; mutæ. ff. de tutel. & l. mulieri. §. j. ff. de cur. fur. & l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth. vbi dicitur, si quis mihi ex eo nepos, siue quę neptis, natus natáve erit. Vbi gl. dicit hoc vltimû abûdare, cû neptis côtineretur sub nepote: de qua re dicemus in seq. vers. Sed tamê velim id animaduertere te, qđ ibi dicitur, si qs nepos, siue quæ neptis: nô autê, si qs nepos neptísve: quasi pperâ, qs, & neptis, cohæsissent: & in l. j. §. pe. & vlt. & l. seq. ff. de postu. & l. ij. §. j. ff. de cap. dimi. & l. ij. in princ. & l. iij. ff. ad leg. Aquil. & l. j. in prin. ff. de ser. corrup. & l. doli. §. si seruus seruáue, eo. ti. & l. vt tâtû. §. de filio filiáue, quæ est j. ff. de ser. corrup. & l. j. §. pe. atq; etiâ vlt. & l. seq. ff. de post. & l. qd ergo. §. j. ff. de iis qui no. infa. & l. iij. §. curatori. ff. de neg. ge. & l. interdû, ibi, filiû vel filiâ. ff. de iudic. & l. ij. ff. de ope. lib. & l. j. ff. de iure par. & l. more, & l. si seruû. §. Prætor. ff. de acq. hær. & l. j. §. de matris, & §. impubes, & l. iij. §. subuenitur, & §. si quisquâ, & §. de his, & §. itê sine. ff. de S.C. Sylla. & l. Lucius, la ij. & l. certû, & l. posthumorû. ff. de hære. insti. & l. ij. §. Prætor. ff. qui satis. cog. & l. ait Prætor, in prin. ff. de hær. inst. & l. j. in prin. ff. de fur. aduer. nau. & l. patronus, patrona. ff. de re iud. & l. neq; si procurator, in duobus locis. ff. de acq. re. do. & l. cùm quasi. §. j. ibi, liberi liberæq;. ff. de fideicô. liber. & l. vlt. in prin. ibi, si qs natus natáve erit, eo. tit. & l. si quis necâdi. C. ad leg. Corn. de sica. cùm dicitur, si qs necâdi infantis piaculum adgressus adgressáve sit. In

Loca infinita ex legibus, in quibus mascul. & fœm. simul ponũtur.

quibus etiam duobus postremis locis illud quoque notandũ dictionẽ, quis, simul iungi cũ mare & fœmina, cõtra id, quod nuper diximus, & l. maritus. §. hoc quinquenniũ, & duobus §. seq. ff. de adul. in quo §. quinquenniũ, hæc etiã verba sunt, quis postulatus postulatáve est, atq; ita dictio, quis, vtriq; sexui iungitur. & l. si postulauerit. §. haberi & §. quęstioni, & §. si reus, reave. ff. e. ti. & l. j. multis in locis, ff. de particid. & l. j. in prio. ff. de lib. exhib. & l. ij. ibi, equus aut equa. ff. de capti. & postli. reuer. & l. iij. §. sed & curatorẽ. ff. iud. sol. & l. filij, in prin. & §. senatores. ff. ad munic. & l. si is qui. ff. ad le. Iul. de vi pub. & l. libertus. ff. de tut. & cur. dat. ab his, & l. vl. ff. de tutel. & ratio distr. & l. inter. ff. de admi. tut. & l. cùm quis. §. vlt. ff. de leg. iij. & l. Quintus Mutius, in prin. ff. de annu. leg. & l. lege, in tribus locis. ff. de testi. & l. interest, ff. de lib. cau. & l. j. §. j. ibi, dominus domináve. ff. si quis test. liber. & l. liberorũ, ff. de verb. sig. & l. ij. C. de patri. qui fi. vẽdi. & l. j. in multis locis, C. de his, qui ante aper. tab. & l. si defunctus, etiã in multis locis, & iterũ in l. si matre, & l. quoties. C. de suis & legi. & l. fœminæ. §. vlt. & iterũ l. hac edictali, in princ. & §. his illud, versi. mobiliũ, in multis locis, atque etiã §. omnibus, C. de secũ. nup. & l. illã, etiam in multis locis, rursúmq; in l. illud, in multis quoque locis, atq; iterũ in l. vt liberis. C. de colla. & l. precibus. C. de impub. & aliis substi. & l. neq. C. de procu. & l. ij. C. qui, & aduer. quos. & l. quicquid, & l. si viua, C. de bon. mater. & l. j. & l. ij. & l. quæcũq;, C. de bo. quæ lib. & l. iubemus, nõ semel, tùm in prin. tùm in §. eiusdẽ, C. ad Treb. & l. j. etiã nõ semel. C. de posthu. hær. insti. & l. si ab eo, & l. si maior, C. de legi. hære. & l. in successione filij vel filiæ, quæ est ij. C. ad senatusc. Tertul. & l. si defunctus. C. de suis & legi. & l. si qua mulier, multis in locis. & l. mater, etiam nõ semel, eod. tit. & l. nuper. C. de natu. liberis, & l. vlt. C. de metallar. & metal. lib. xj.

Ex poetis. Nec tantùm id à Iurisconsultis obseruatum video, quando & Virgilius lib. j. Georgicorum, ita scripserit,

Dij deæq;. *Diique deæq; omnes, studium quibus arua tueri.*

Et libro vj. Aeneidos,

Diique deæq; omnes, quibus obstitit Ilium, &c.

Quod accepisse videtur ab Homero, lib. viij. Odyssęę,

Ὑμεῖς δ' εἰσορόωντε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι. Id est,

Vos autem inspiceretis Dij, omnésque Deæ.

Et libro viij. Iliados,

Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.

Audite me omnésque Dij, omnésque Deæ.

Quem versum repetit & lib. xix. eiusdem operis, & in Hymno Apollinis, & pauló pòst eodem libro viij.

Πάντες δ' ἐξαπέλεσθε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι.

Omnes detrahite Dij, omnésque Deæ.

Ex quo illæ vetustæ notæ, D.D.S. id est, Diis, deabus sacrum. Et simile est illud ipsius Homeri xxiiij. Iliados:

Ὄψεσθε Τρῶες, καὶ Τρωϊάδες, Ἕκτορ' ἰόντες.

Aspicite Troiani & Troianæ Hectora uenientes.

Et Horatius, lib. Carminum iij. Ode xxxiiij.

Vos ô pueri, & puellæ.

Ex oratoribus. Et Tullius in oratione ad Equites Roma. antequam iret in exilium: Cæterique Dij Deæq; immortales. Et iterum: Quamobrem testor Deos Deásque omnes. Et Suetonius in Tiberio, cap. xxxv. Eos, eásque omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset, exilio affecit.

219 *Ex sacris literis.* ¶ Idque & in sacris literis frequẽs est. Nam Deut. v. Non facies in eo quicquã operis tu, & filius tuus, & filia, seruus & ancilla. Et cap. xij. Omnes enim abominationes, quas auersatur dominus, fecerũt, Diis suis offerẽtes filios & filias. Et cap. xiij. Si tibi voluerit persuadere filius tuus, aut filia, &c. Et c. xv. Cùm tibi vẽditus fuerit frater tuus Hebręus, aut Hebræa. Et c. xvj. Et epulaberis in festiuitate tua, tu & filius tuus, & filia. Et c. xviij. Nec inueniatur in te, qui lustret filiũ suũ, aut filiam. Et Baruch iiij. Vidi enim captiuitatem populi mei, filiorum meorum & filiarum.

220 *Exprimere, quod in alio uerbo intelligebatur, non est inconueniens.* ¶ Neque enim inconueniẽs est id exprimere, quod sub alio verbo, siue alia expresione includebatur, ad tollendam anxiam & morosam quorundam dubitationem: vt probat tex. in l. stipulationes commodissimum. ff. de verb. obli. & in l. qui mutuã, in prin. ff. manda. & in l. quæ dubitationis, & ibi Philip. Deci. qui affert alios concor. ff. de reg. iur. cum aliis multis à me cõgestis in repe. l. si vnquam. in verbo, reuertatur, nu. 22. sed quòd hîc respondeatur. & hanc eius rei rationem nuncupatim reddidit Corne. in d. l. si quis vel si qua, in primo not. C. ad Tertullianum.

221 *In materia* ¶ Denique & in materia correctoria masculinum concipit fœmininũ, vt satis ostẽdit gl. in d. l. Gallus, in priu. in verbo, neptis. & ibi Rap. Co. qui eã ad hoc dicit not. & Ias. col. xiij. versi. item

inquan

inquamuin,& Lancel.Gal.in repet.nu.34.ff.de lib.& posth.& eam quoque gl. ad hoc expendit ipse Iason in d.l.si quis id quod,col.ij.versi.septimò dicta regula,& consi.cxi.quod est primum omnium,lib.ij.inci.spectabilis,col.iij.versi.similiter & fortius,& consi.seq.Christophorus,col. ij.versi.similiter & adhuc,itémque cõsi.seq.venerabilis quondam dominus,col.ij.versi.similiter & fortius.Licet aliter intelligat Alex.in d.l.Gallus,in prin.col.v.versi.in gloss.in verbo, neptis.Cuius tamen rationibus respondet Iason in d.l.si quis id quod. Et probatur quoque hæc sententia optimè ex tex.in §.consequens,& §.si defunctus,in verbo,solis fratribus, in Auth. de hære.ab inte.veni.Ex quo tex.sumitur Authen.post fratres.C.de legit.hære.vbi dispositio Authen.corrigens antiqua iura,sub verbo,solis fratribus, includit & sorores. Quem tex. ad hoc annotauit Franc.Cur.Seni.d.consi.ix.col.vj.versi.&.pro ista.

correctoria mascul. concipere fœmininum.

222 ¶ Vt omittam,in testamentis & substitutionibus id regulariter procedere,vt probatur in l.qui duos,& in l.seruis legatis.ff.de leg.iij.& l.si quis ita,in prin.ff.de test.tut. & d.l.si ita sciptũ sit, filiabus.ff.de leg.ij.& d.l.iusta.ff.de verb.sig.Io.And.in d.c.Raynaldus,col.ij.& ibi quoq, Anr. & alij,extrà de test.Pet.Anch.cõsi.cxx.pro clariori,versi.vlterius aduertẽdũ.Alex.cõsi.lv. ponderatis,col.vlt.versi.præterea illa verba,lib.ij.& consi.xvij.circunspectis,col.ij.versic.quartò quia in dispositione,lib.vij.Corne.cõsi.lxxxiij.videtur in hac cõsultatione,col.j.versi. tamẽ his nõ obst.lib.j.& d.consi.clxxvij.col.iij.versi.& videmus in simili,lib.iiij.Phili. Deci.cõsi.cccclxviij.domina,col.vlt.secundò principaliter,& Doct.vbique.Quod hic tamen non contemnendum est,cùm vt iam suprà diximus,statuta sequantur naturam vltimarum voluntatum.

In testamentis & substit. mascul. concipere fœmininum.

223 ¶ Ex quibus omnibus illud planũ fit regulariter (neq; enim id vocabulũ refugio, quo vsus est Vlpianus in l.iij.§.sed & si errauit.ff.de in rẽ verso.& in l.regulariter.ff.de pet.hære. & Iulianus in l.si seruo,in prin.ff.de vsufr.) & in materia indifferẽti masculinũ cõcipere fœmininum. Casus autem,in quibus nõ concipit,speciales esse & singulares,& vt alij appellant, fallentiales. Quod etiã satis vult gl.in d.l.si ita scriptũ sit,filiabus.ff.de leg.ij.Pau.Eleaz.in d.cle.j.§.j.& ibi Card.Flor.de reb.eccl.nõ alie.vbi id dicit regulare & in odio,& in fauore.Sig.consi.clxxij.& seq.suprà alleg.Ang.in d.l.quicunque,& ibi clarissimè Fran.Are.in primo no.C.de ser.fug.idẽ Ang.cõsi.cclxxxix.viso facto,post prin.Card.Flor.in cle.j.versi.si quis,in prin.de reb.eccle. nõ ali.vbi & id dicit procedere,siue tractemus de fauore,siue de odio.Raph.Fulg.cõsi.cxxj.supposita bulla,col.ij.Pan.in d.c.significauit,in secundo no.de rescri.Christo.Porc. in §.si quis filiabus,col.ij.versi.ex hac gl.Inst.de leg.agna.suc.Corn.d.cõsi.clxxj.paulò ante fi.lib.iij.& d.consi. cexxij.col.iij.versi.præterea cõsanguineus,co.lib.iij.& d.consi.clxxvij.col.ij.versi. & ideò verba,lib.iiij.& consi.cclxxv.in præsenti cõsultatione,col.vlt.versi.nec obstãt adducta, co. lib.iiij. Barb.in rep.l.cùm acutissimi,col.vlt.ver.adde etiã.C.de fideic.Soc.in trac.Fal.regu.cclv. masculinũ regulariter.Iason d.l.si quis id quod. Alc.in d.l.j.ff.de verb.obl.& in l.patroni,eo.tit.

Regulariter, dictio Latina. Mascu.regulariter cõcipit fœmini.

224 ¶ Et in id bene facit tex.in d.l.qui duos,in fi.ff.de leg.iij.vbi ita scribitur,Sexus mascu.semper fœmini.continet:nã ea dictio semper,apertè ostẽdit eã esse regulã,cùm sit vniuersale affirmatiuũ.Sal.in l.j.in prin.C.quomo.& quand.iud.& Soc.qui multa iura allegat,cõsi.xj.circa præsentem,col.ij.versi.& insuper,lib.j.nam & dictio,plerũque,qua etiã vtitur ea l.& quæ nec tam præcisa,nec tã generalis est,vt probat tex.in l.procuratoris.§.licet.ff.de trib.act. cùm dicitur, Plerunque enim hic apparatus ex merce est,imò semper hæc inquam dictio,plerũque,eam vim habet,vt etiã regulã faciat,ex multorum sententia,videlicet glo.& Imo.in l.nõ dubitamus.ff.de cõdi.& demon.& gl.in l.ij.in verbo,si enim.C.per quas perso.no.acqui.Dy.& Nico.Neap.in l. j.in prin.per illũ tex.ff.de tutel.& ratio.distrah.idem Nico.Neap.Alberi.Sali.Rapha. Alexã.& Fran.Are.in l.si plures,quam legunt cũ l.qui plures hæredes.ff.de vul.& pup.idem Alb.in l.si vt certo.§.commodatum,in prin.ff.commod.& in secunda parte statu. quæst.clviij.si ex forma statuti,post mediũ.Bar.in auth.vt sine prohi.mat.in fi.per tex.ibi,& alia iura quæ allegat. Sali. in l.iubemus.§.vlt.C.de sacr.eccl.& in l.post sententiã post prin.C.de sent.& interlo.om. iudi. & in l.quæ adulteriũ,circa mediũ.C.de adul.Rapha.Co.cõs.lxxiij.dominus Thomeus, col.iij. versi.in cõtrariũ autẽ,Alex.si quis iniquũ,in prin.ff.quod quisq; iur.& cõsi.l. visis & opportunè,col.j.lib.j.Corn.cõsi.xxx.in præsenti,col.j.versi.tamẽ prædictis,lib.j.& cõsi.lxviij. licet hãc, col.ij.vers.dictio autẽ,lib.iiij.vbi loquitur in hac materia.& Phil.Dec.in l.j.nu.13.ff.de reg.iur. Et bene facit tex.in l.iij.§.j.iũcta gl.in verbo,plerũq;.ff.de offi.præfec.vig.& in l.si nominatim. §.j.ff.de condi.& demon.& in l.tutela,iuncta l.vlt.ff.de tutel.& in l.j.C.ad leg.Corne. de sica. & in c.inspicimus,de reg.iur.lib. vj.vti è diuerso dictiones,interdum, & quandoque,denotant exceptionẽ:vt de prima probatur in l.interdum.ff.de minori,& l.interdũ,in prin.& ibi Sal.ff. de condi.indeb.& l.interdum,& ibi etiã Sali.in prin.ff.qui poti.in pign.& voluit Sign. consil. clv.in processu,col.iiij.versicu.item certi sunt.& Alberi.in l.ait Prætor.§.interdum.ff.de nego. gest.vbi dicit hanc dictionẽ significare casum specialem.De secunda voluerunt Rapha.Fulgo. & Phil.

De eadem re. Semper, dictio vniuersalis, facit regulam. Plerunque, dictio, facit regulam.

Interdum, dictio, significat exceptionem. Quandoque dictio identidem.

Plerũque, frequentiã denotat.

Interdum, raritatem.

Plerią; dictio de maiori parte dicitur.

& Philip.Deci.in l.ij.in prin.ff.si cer.pet.& idem Deci.in cap.quoniam,col.j.in secundo no.de proba.Sed redeundo ad dictionem,plerunque,facit,quod dicit Fran.Aret.in l.existimo, col.j. ff.de verb.obli.quòd ea dictio,plerũque,significat aliquid frequẽtius fieri. Quod & probat illud Terentij in Andria,Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum , ipsum animum ægrotum ad deteriorem partem plerunque applicat.Et illud quoque Tullij,lib.ij. de Diuinatione,Quid enim proficit,cùm in medium mare fulmen iacit?quid,cùm in altissimos montes? quod plerunque fit.Et omniũ apertissimè probatur in l.legatis seruis.§.si vnus.ff.de leg.iij. Sicut & illa dictio,interdũ,significat raritaté,vt de vtroque probatur in l.j.§.duo auté sunt,versi. æstiua.ff.de aqua quond.& æsti.cùm dicitur,Castra æstiua,quibus interdum etiam hyeme,plerunque autem æstate,vtimur.Ideóque significat, regulariter esse cõtrarium.Dy.in l.nemo plus iuris.ff.de reg.iur.Alber.in l.interdum,in prin.ff.de acqui.pos.Quanquàm etiam aliquando ea dictio,plerunque,idem significet,quod interdum siue nonnunquã,sed rarenter:vt apud Quintilianũ,si is est,in xv.Declamatione:Excussa sunt plerunque languentium verberibus , tedempáque debilitate vitia:ignibus,vulneribus interdũ profutura grassata sunt,&c. Ita enim eum locũ nonnulli intelligunt:quamuis & alij illud plerunque,pro frequentissimè, scribant ibi accipi.Quibus & ego malo accedere,quando & plerique,ex quo illud aduerbium fit, vim illã natiuam habeat,vt significet plures & ex maxima parte,vt apertè probat illud Sallustianũ in bello Iugurthino:In diuisione orbis terræ plerique in parte tertia Africam posuere:pauci tantũmodo Asiam & Europam.Illúdque eiusdé libri:Prætereà ex latio fortissimũ quemque , plerosque militia,paucos fama cognitos accire.& tex.in l.iij.in prin.ff.ad senatusc. Macedo. ibi, publicè paterfa.plerisque videbatur.& in l.continuus.§.cùm ita,ff.de verb.obli.cùm dicitur, Vt maturè perueniat:id est,eo tempore,quo plerique eiusdẽ conditionis homines solent peruenire. & quod ibi no.Bar.Ang.Fran.Are.& alij Recentiores illud interpretantes de maiori parte hominum.Atque etiam in l.adoptiuum.§ vln.ff.de in ius voc.ibi,plerique Iuliani sententiã probant. Ideóque & ex ea dictione fit etiam regula.l.plerique.ff.de in ius voc.& alibi sæpe.

In lege diuina mascu.concipit fœmininum.

Et apud Poetas.

225 ¶ Nec omittam,quod etiã ex lege diuina masculinũ cõcipit fœmininũ,vt probat text. in c.maiores,vbi & id no.Pan.post prin.extrà de baptismo.Et id quoque annotat diuus Aug. lib. vij.q. enarrans illud Iudicum,c.xj.Quicũque primus fuerit egressus de foribus,mihíque occurrerit, eum holocaustum offeram domino.Solet (inquit) scriptura masculinum pro quolibet sexu ponere,sicut & de Abrahã dictum est,Surgẽs à mortuo,cùm eius vxor mortua esset. In eo autem Iudicũ loco haud dubiè in illo masculino intellecta est fœmina, vt ex inferioribus verbis eiusdem c.declaratur.Et id quoque Poetæ receperũt.Nam Licinius ille Caluus,quem doctissimum fuisse Tullius,Catullus,Quintilianus,Seneca,& eruditi omnes fatentur,ita scribit,

Pollentémque Deum Venerem.--

Et eum secutus Tibullus,lib.j.Eleg.ij.

Num Veneris magni uiolaui numina uerbo?

Ita enim nonnulli legunt.Et Virgilius,lib.ij.Æneidos,de eadem loquens,

Descendo,ac ducente Deo flammam inter & hostes
Expedior.

Et alibi,lib.vij.de Iunone,aut Alecto etiam loquens:

Nec dextræ erranti Deus abfuit.

Quamuis Seruius in dictis locis id aliò referat,& aliò item Macrobius aliorum autoritate, libro iij.Saturnaliorum,c.viij.Nam & Venerẽ Ἀφρόδιτον masculinè Aristophanes quoque vocauit,vt & ille annotauit. Sed illum priorem locum Virgilij Donatus in Adelphos Terentij ad hanc nostram sententiam propemodùm detorquet.

Mascu. an cõcipiat fœmini. ex extensione, vide suprà 180.

Complectendi uerbum.

226 ¶ Nec omnibus placuit,quod supra dictũ est,masculinũ cõcipere fœmininũ ex interpretatione extensiua:quin dicunt multi,id fieri ex proprio significato,aut certè ex interpretatione cõpræhensiua,per tex.in d.l.j.ff.de verb.sig.cùm dicit,complectitur.& in d.l.si quis id quod. ff.de iurisd.om.iudi.cùm etiã dicit,complexus est.nam id verbum complectendi significat verám & propriam significationem:vt Bar.& omnes asseuerant & satis probant illi tex.cùm in priore ita dicatur,Verbum si quis tam masculos,quàm fœminas,complectitur.& in posteriore ita, Vtrunque sexum complexus est. nam nisi verè ac propriè intelligeretur,fatendum esset & mares sub illis verbis masculinis non verè ac propriè contineri,cùm de vtrisque simul loquantur. Et id etiam confirmat glo.in d.l.j.de verb.signi.dicens id esse ex mente disponẽtis,vt fœminæ compræhendãtur:quod idem est,ac si diceret,quòd est ex proprio significato. Sicuti & eam glo.intellexit,& ita sequutus est Cardi.Flo.sibi in hoc contrarius,in d.cle.j.col.iij. in iij. quæst. & ibi quoque Barb.char.6.& seq.in paruis,de elect.& idẽ Barb.in rep.rub.de fi. instr.col.viij.& iterum inter consi.Alex.cõsi.lij.circa hanc dubitationẽ,col.ij.lib.iiij.vbi expressim eã sententiam sequitur.& latè Fran.Cur.Senior,d.cõsi.ix.col.vij.versi.& fortius corroboratur,& multis seq.

Nam

117 ¶ Nã,vt ipsi dicunt post Dyn.in c.vlt.ad.fi.de reg.iur.lib.vj.lex & mẽs legis idẽ sunt.Id quod etiam apertè probat tex.in l.nominis & rei.§.verbum.ff.de verb.sign.vbi ita scribitur,Verbũ, ex legibus,sic accipiendum est,tam ex legum sentẽtia,q̃ ex verbis.Quem tex.& ad hoc quoq; nostrum propositũ conceptionis fœminini in masculino adducit Bal.d.consi.ccccxxxiij. domina Ioanna,col.vlt.lib.iij.vbi ex hoc dicit,hanc interpretationem esse expositiuam nõ extensiuam:dicitque procedere, etiãsi ratio sit tacita. per l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excus.tut.vnde tacitè statutum dicitur id,in quo eadem ratio reperitur.l.his solis, in verbo, satis tacitè, C. de reuoc.dona.& l.vltima.in prin.C.de indic.vidui.Sed & illum quoque tex. ad hanc conceptionem fœminini ex masculino,affert Per.Anch.cõsi.cxij.superstite domina,col.j. vbi ex hoc quoque dicit id quod suprà diximus,videlicet id procedere ex interpretatione compræhensiua,& ex positiua,non extensiua:& Corne.d.consi.cexxij.col.uj.versi.nec obst.tex.lib.iij.

Lex, & mens legis, idem.

118 ¶ Quibus addere potes multa à nobis collecta in repe.l.si vnquã,in verbo,libertis,nu.37.quorum sentẽtia,& seq.C.de reuo.dona.quibus apertè ostendimus,mentem & rationem legis, & ipsam legem idem esse:& quod ex mente & ratione legis est,idem quoque esse ex proprio legis intellectu,& non extensione.De quo etiam aliquid dicemus infrà eo.§.xx.nu.2.& 3.Fatentur autem omnes,quòd si constat de mente proferentis,vt velit in masculino comprehendere fœminam,certè comprœhenditur,per l.Lucius.§.quæsitum.ff.de leg.iij.nec vllus est scribentiũ, qui hoc neget. Sed satis constat de mente proferentis,si eadem est ratio,quæ & ipsa mẽs est, vt diximus.Si igitur eadẽ est ratio,consequẽs est vt cõpræhendatur ex proprio significato. Ideò cùm hæc nonnihil (vt verisimile est) cogitaret Bar.in d.l.j.in prin.col.vlt.ff.de pec. nec tamen satis videret,quid sibi dicendũ esset:fuit in extranea admodũ op. vt scilicet masculinũ conciperet fœmininũ,non ex interpretatione extensiua,quod quidã dicebãt,& ipsemet alijs in locis: nec ex proprio quoque significato,tanquam interim hæreret in salebra.

Mascu.semper concipit fœmi. ubi de mente proferentis cõstat.

119 ¶ Et ad suprà dicta optimè facit,quod scribit Cy.nõ semel,masculinũ cõcipere fœmininũ vi rationis.Id enim voluit in d.l.quicunque.C.de ser.fug.& in d.l.j.col.vlt.C.quæ sit long.cõsue. & in d.l.si ita scriptũ sit,filiabus,& ibi post eum Bal.ff.de leg.ij.& Albe.in d.l.j.in fi. prin. ff.de pec.& Henr.Boh.in d.c.mulieres,extrà de sent.excõ.Nam quod ex ratione fit, idem & ex mẽte & ipsa lege fit,vt diximus.A quo non longè distat,quod pulchrè dicit Bal.in l.vlt. in xiiij.q. C.de hæred.insti.quòd etsi masculinum non concipiat fœmininum propriè secundũ rationem recti sermonis,concipit tamen propriè & verè secundum rationem recti iudicij,quod (vt subdit) Legistæ ponderant,si eadem sit ratio,ar.d.l.vlti.C.de indi.vidu.tol.

Mascul.concipit fœmini. ui rationis.

120 ¶ Et faciũt quoque tex.qui dicũt appellatione masculini generis fœminã cõtineri,vt in l.si quis ita,in prin.ff.de test.tut.& in d.l.qui duos.ff.de leg.iij.& in l.legatis seruis.§.iumẽtis,& l.seruis legatis,ibi sed pueris,eo.tit.& l.patroni,& l.liberti.ff.de ver.sig.nã id verbũ, cõtineri,proprietatẽ sermonis ostẽdit,secundũ Bar.in l.cui eorum.§.affinitates.ff.de postu.& in l.liberorũ.col. v.versi.ego hæc probo.ff.de verb.sig.Pet.Anc.loquentẽ in hac materia.d.cõsi.cxij.Barb.in l.j. §.eadẽ,col.iij.ff.de verb.obl.& in d.rep.rub.de fi.inst.col.vj.versi.quod autẽ modis, & rursum col.seq.vers.& si fortè qs velit.& in rep.rub.de reb.eccl.nõ ali.col.vij.ver sed in veritate,& in d.cle.j.char.6.de ele.vbi etiã loquitur in hac materia,& cõs.xxix.illud in mediũ afferã, col.vlt. in prin.lib.iij.Fel.in c.peruenit,le j.col.j.de testi.cog.Soc.in l.j.§.si stipulãti,col.j.ff.de ver. ob. Ias.in l.serui electione,quę est v.§.j.col.vlt.ver.secũdò cõtra cõclusionẽ.ff.de leg.j.& in l.j.col. ij.ff.de vul.& pup.sub.& in l.Gallus.§.institutẽs,nu.11.ff.de lib.& posth.& in §.j.char. 8. in paruis,ver.in fi.gl.disputat,& ibi quoq; Gomes.nu.46.& iterũ nu.72.Inst.de act.& Phil. Dec.in l. ij.§.creditũ.col.j.in ij.no.ff.si cer.pet.& cõs.dlxx.casus de quo quæritur,in prin. vbi de hoc casu nostro loqtur.Alc.in c.q sedẽ,nu.65.extrà de off.or.Pro quibus facit tex.in l.inter stuprũ. §. vlt.ff.de ver.sig.vbi scribitur,Cõmune nomẽ vtrũq; sexũ cõtinere.nã in cõfesso omnibus est,id esse ex sermonis ꝓprietate.& tex.in l.iij.§.hæc verba,ff.de neg.gest.cùm dicitur,Et si his verbis nõ contineatur,pro adiecto tamẽ debet accipi.& in l.sed & si.ff.de leg.j.& tex.in §.item Seruiana,ibi,eã propriè rem cõtineri diximus,Insti.de act.Quãuis & hîc posterior in cõtrariũ trahi posset.Nã & contrariũ etiã (vt id obiter dixerim) tenuit Fran.Are.in d.l.Gallus. §.institutẽs, col.ij.& Ias.malè sibi in hoc cõueniẽs in l.emãcipata,col.pe.vers.caue tamẽ.ad illud.C.qui admit.& Fel.etiã sibi cõtrarius in rub.extrà de fi.instr.col.ij.ver.nec obst.q illud. & ibi quoque Phil.Dec.& Barb.in c.nulli per illũ text. extrà de reb.ali.nõ ali.Alc.in l.j.§.si stipulãti,nu.15. & ibi Lãcel.Gal.col.ij.ff.de verb.obl.& idẽ Gal.in l.j.in j.opp.Bar.de vulg.& pup.& Caro.Molẽ. qui prætereà dicit id cõmuniter teneri,in consue.Paris.tit.j.§.j.nu.5. Pro quorum sentẽtia (licet nõ allegẽt) est tex.in l.proximi.ff.de ver.sig.vbi ita scribitur, Proximi appellatione etiã ille continetur, qui solus est.Et tamẽ scribitur in l.j.§.proximus, ff.vnde cog. Proximus accipitur etiã,qui solus est:quãuis propriè proximus ex pluribus dicitur.Ex quibus locis inuicẽ collatis, apertè

Continẽdi uerbũ an proprietatẽ ostendat.

apertè vides illud verbũ in priore loco positũ, improprietatẽ significare: vti etiã probatur ex l. in legibus. ff. de testi. iũcta l. si qua. §. j. ff. de rit. nup. Ex quibus potes intelligere, id verbũ proprietatẽ vel improprietatẽ significare ex subiecta materia. Vt etiã satis declarat Bar. in d. l. liberorũ, col. v. ver. pro hoc etiã, de ver. sig. Sed vt redeamus, facit etiã ad hãc nostrã principalẽ sententiã tex. in l. illa verba, optimus. §. pueri. ff. de verb. sig. vbi puelli appellatione etiã puella significatur: quod verbũ clarissimè indicat, hãc esse verbi significationẽ, nõ extẽsionẽ. Sed & id cõfirmat, ꝙ etiam nonnunquam per masculinum fœmininũ tantùm, non etiam ipsum masculinum intelligitur. l. plerunque. §. si serui, in prin. vbi id no. gl. quæ affert concord. de iur. dot.

Significãdi verbum.

231 ¶ Porrò autem duo sunt præcipua, quæ vidẽtur in hoc nostro casu suadere, masculinũ nõ concipere fœmininũ: quæ à nobis suprà tacta sunt: Primum, quia id statutum potest videri esse contra Ius cõmune, & odiosum odio quidẽ irrationabili: Secundum, quia non conuenit fœminis, vt maribus: cum ratio conseruandæ agnationis & familiæ mares tantùm respiciat: quo in casu & aliàs semper indifferenti materia (vt suprà diximus) nunquam masculinum cõcipit fœmininum. Quos quidẽ duos obices si summouerimus, clarũ erit, quod probare intendimus. Igitur primum illud, ꝙ scilicet id statutum sit contra Ius cõmune, multi non admittũt, & ij quidem ex primoribus legum interpretibus, quos videbis suprà in præfati. siue rub. nu. 21. ex quibus multis placuit. Qui autem videntur velle contrarium, quos etiam citauimus in eadem rub. nume. 60. quamobrem sunt multi, & seq. magna ex parte nõ loquuntur in terminis nostræ cõsuetudinis, sed aliorum statutorum simpliciter prohibentium vendi aliis, quàm cõsanguineis, cõsortibus, aut vicinis: aut sine eorũ consensu, & requisitione. Et id quidem haud dubiè est contra Ius cõmune, vt probat tex. in l. dudum. C. de contrab. empt. Nostra autem cõsuetudo nihil tale disponit, sed potius permittit vendere extraneis, ipsius cõsanguineis inscijs & renitẽtibus: sed eis tantùm ius facit retrahendi soluto pretio, & ita approbata venditione, vt satis ostensum est in ea rubri. Quod longè distat ab illis statutis. Et sic id nostrũ statutũ est tantùm præter Ius cõmune, cùm nulla lex sit, quæ id nuncupatim prohibeat, ꝙ nostra consuetudo permittit.

232 ¶ Ex quo, si verum sit, confestim sequitur, æquè in ea masculinũ comprehendere fœmininũ, ac si proferretur à Iure cõmuni, vt expressè tradit Bal. in l. diuturna, in j. lec. ad fi. ff. de le. & Dom. in d. cap. generali, col. iij. de elec. lib. vj. vbi & huius rei rationem reddit: quia huiusmodi consuetudines recipiunt interpretationem à Iure communi, c. ex literis, de consti. & c. de cætero, & c. ad audientiam, de cleri. non resi. Et idem quoque voluit Alexan. consi. lxv. repetito consi. cxix. quoniam omne datum, col. vlt. lib. v j. & Barb. in d. cle. j. in vj. char. in paruis, versi. secundo casu, de elec. Et ita, vt ipsi Domi. & Barb. dicunt, potest intelligi, quod scribit Arcbid. in d. c. si quis suadente, xvij. quæst. iiij. cùm dicit, statuta ecclesiastica concipere fœmininum sub masculino, etiam in materia odiosa: quæ fuit etiam sententia Host. in d. c. Raynaldus, col. iij. in verbo, masculis, extrà de testa. & Henri. Boh. in d. cap. mulieres, de senten. excommu. Et licet isti assignent quandam rationem diuersitatis inter statuta ecclesiastica & secularia, tamen hæc videtur melior ratio, vt dicunt ipsi Domi. & Barb. quia clerici non possunt statuere contra Ius commune, sed tantùm secundum, vel præter ipsum Ius, cle. ne Romani, & ibi gl. in verbo, tolli, de elec. & voluit etiam Host. in cap. vlt. de offi. Arcbi. & Io. And. in cap. vlt. de appel. lib. vj. & Cardi. Flor. consi. ij. circa statutum. Ergo sicut Ius commune extenditur, ita & alia statuta. Nec ea quoque prior ratio placet Collect. in d. c. Raynaldus, col. j. de testa.

In statutis præter ius commune, mascu. haud dubiè concipit fœmininum.

233 ¶ Quin si concedamus id nostrũ statutũ esse cõtra Ius cõmune, vt nõnullis, & mihi, propè placuit: tamen ex eo non continuò infertur, ꝙ masculinũ in eo nõ concipiat fœmininũ. Imò verò cùm in eo sit indifferens materia, & eadẽ in vtroque sexu ratio, vt posteà dicemus, consequens est, & vtrunque sexũ in masculino compræhendi, vt latissimè probat Fran. Cur. Senior. d. cõsi. ix. Ticinensi statuto, vbi in id multos alios Doct. multásq; nec contẽnendas rationes affert, vt ibi omnibus videre licet & latè etiam suprà diximus, nu. 218. denique & in materia. Et faciunt etiã, quæ scripsimus, nu. 223. nec omnibus placuit, & seq. Quibus & hanc vnam rationẽ addiderim, nondũ à nobis in hac materia tactam, ꝙ constitutio etiã correctoria ad eum casum extenditur, qui potest compræhendi sub lata & impropria significatione casus expressi, quando in vtraque eadẽ est ratio, ex sententia gl. in Auth. minoris debitor, in verbo, à curatione. C. qui tuto. dar. pos. & in §. sed & si quis, in verbo, ad curationẽ, in Auth. vt hi qui oblig. & in cle. j. in verbo, eligatur, de elect. Ro. qui ad hoc eas gl. citat & commendat, cõsi. cxxix. licet magna, versic. secunda ratio, cum aliis multis concord. à me adductis in repe. l. si vnquã, in verbo, donatione largitus, nu. 145. similitérque renũriario. Cuius rei rationẽ posuimus in d. nu. 223. nec omnibus, & seq. quoniã scilicet id sit ex mente legis, & cætera, vt ibi videre poteris. Sed fœmininum cõpræhenditur sub masculino, saltem ex lata & impropria significatione, ex omnium nullo discrepante sententia: si non ex propria, quod nonnulli voluerunt. Igitur & hic compræhẽditur.

Cõstitutio correctoria ad casum extẽditur, qui compræhẽditur sub lata significatione.

¶ Nec

114 ¶Nec omnino interim fatendum eſt, iſtud ſtatutũ eſſe odioſum, cùm multi teneant eſſe fauorabile, vt diximus etiã in rub. nu. 56. ex his autẽ quæ tam latè. Et ſi odioſum eſſet, vt alij multi voluerunt, id vtique non eſſet ex ea parte, de qua hîc tractamus, ſcilicet ex parte conſanguineorũ. Nam quantum ad eos dici poſſe videtur, id ſtatutum eſſe fauorabile, licet quãtum ad emptores eſſet odioſum: ideóque quantum ad interpretationem verborũ, quę ipſos conſanguineos inuitat, eſt extendendum, licet alio reſpectu eſſet reſtringendum: vt in ſimili voluit gl. not. in l. ij. in verb. liberis. C. de in ius voc. quòd hæredibus extraneis patroni debetur reuerẽtia, per tex. ibi, licet hæredes extranei liberti non debeant. l. pe. ff. de obſeq. lib. quia ex parte patroni eſt fauor, ideò prorogandus: ex parte autem liberti eſt odiũ, ideò reſtringendum, per iura per eam alleg. Per quam gl. Bal. Sal. & Recentiores, qui adducunt cõcor. ibi, dicunt quòd ſtatutum, ex quo filius excludit filiam, eſt fauorabile ex parte filij, & ideò extendendum, vt etiam compræhendat nepotem: at ex parte filiæ eſt odioſum, ideò reſtringendum. Sed tamen ſuper hac ratione, quia non mihi admodum placet, vide quæ diximus ſuprà in præfat. huius tit. nu. 64. cæterũ remota.

115 ¶Sed & illud hoc in loco non prętermittendũ eſt, ſtatuentes dum id ſtatutum conderent, nullo odio emptorũ motos fuiſſe, vt idipſum ſtatuerent, ſed ſimpliciter, & mero fauore cõſanguinitatis, ne ſcilicet res exiret extra conſanguinitatẽ, vt ſæpius iam diximus. Ideò & ſimpliciter fauorabile videri poteſt eſſe iudicãdũ, cùm in id, de quo hîc tractamus, ſcilicet vt intelligamus, verùm ſtatutum ſit odioſum, an fauorabile, principale propoſitũ ſtatuentium ſit conſiderandum. l. qui exceptionẽ, & ibi Bar. & Bal. ff. de cõd. ind. & l. ſi quis nec cauſam, in prin. & l. rogaſti, ff. ſi cert. pe. & ipſe Bal. loquẽs nuncupatim in hac materia conceptionis fœminini ex maſculino. d. conſ ccccxxxiij. domina Ioanna, lib. iij. cum alijs multis concor. à me traditis infrà eo. ti. §. xxx. nu. 5. & ex hoc. Ex quibus vnũ hic nõ omittemus qui hac ratione expreſsim dicit hoc noſtrũ ſtatutũ retractus eſſe fauorabile. Is eſt Alex. cõſ. cxcvij. in cauſa vertẽte inter Ser Sulimanũ, col. j. li. vij.

116 ¶Sed fac econtrariò hoc ſtatutũ eſſe ſimpliciter odioſum, vt multis etiã placuit. Id tamẽ non eſt odio irrationabili: cuiuſmodi eſſet ſi ſtatueretur aut diſponeretur, vt filij bannitorũ expellãtur, aut aliter alius pro alio puniatur, vt filius exhæredetur ſine cauſa, & ſimilia ab his adducta, qui dicunt in ſtatuto odioſo odio irrationabili, maſculinũ non concipere fœmininũ, quos ſuprà citauimus: neque enim quippiã tale eſt in noſtro ſtatuto. Et ſatis eſt, teſte Bal. ex aliorũ ſentẽtia, in d. l. ſi ita, ff. de iniuſt. teſt. vt ſtatutum etiam odioſum habeat rationẽ quandam motiuam, vt ipſe loquitur ad hunc finẽ, de quo tractamus, vt ſcilicet maſculinum concipiat fœmininũ. Cui adde multa, quæ diximus ſuprà in ru. nu. 75. ad id autẽ. Nec in hoc accedo gl. in d. c. mala, viij. di. quæ dicit, hanc conſuetudinẽ eſſe irrationabilẽ, cùm ea non ſit ſine ratione, nec ea quidem cõtẽnenda, vt patet ex multis, quæ diximus, in d. rub. Igitur ſi ſit aliquod odiũ, cùm tamẽ id irrationabile non ſit, fatendũ id non impedimẽto eſſe, quin maſculinũ concipiat fœmininũ in materia indifferẽti, & in qua eadẽ in vtroque ſexu eſt ratio, ſecundùm Iac. Are. Ang. Rap. & Pau. Ca. in d. l. quicunque, C. de ſer. fugi. Alb. in l. vlt. C. de ſecund. nup. & in d. l. ſi quis in tantã, col. j. C. vnde vi. Bar. in d. l. j. ff. de ver. ſig. Pau. Eleaz. & Card. Flor. in d. cle. j. de elect. Pau. Caſt. conſ. cclxxvj. puto ſine dubio, col. j. lib. ij. Fran. Are. conſi. xxxix. in facto, col. j. cum aliis multis ſuprà citatis.

Odium irrationabile.

117 ¶Reliquum eſt, vt oſtendamus id quod iam ſæpe ſuprà diximus, videlicet hanc huius cõſuetudinis materiam eſſe indifferentem, eádémque in vtroque ſexu rationem: hic enim cardo eſt totius huius controuerſiæ. Quod vt intelligas, ſcire debes, eos qui huius conſuetudinis rationem afferunt, ita eã ſcripſiſſe, vt ſi alicubi dixerint, ne res exeat de familia, alibi etiã de genere, alibi item de conſanguinitate aut parentela, aut aliis nominibus meram & ſimplicem cõiunctionem ſanguinis ſignificantibus, non ad mares tantùm, ſed & ad fœminas quoque reſpexiſſe videãtur. Et ſi de familia aut genere, vti in priori parte dictũ eſt, tantùm loquuti fuiſſent, non tamen fœminas excluſiſſe viderentur. Quando (vt de priori primùm loquamur) illud nomẽ familiæ non tantùm ad agnatos, id eſt, mares, & ex eis deſcendentes pertineat, ſed etiam ad cognatos, id eſt omnes propinquos, vt etiam intelligit l. vlt. C. de verb. ſig. ſecundùm cuius intellectum, gl. in l. cùm ita, §. in fideicommiſſo, ff. de leg. ij. dicit eam dictionem ita accipiendam, cùm aliquid relinquitur familiæ: quod & ea lex vlt. dixerat. Nam etſi nomen ipſum familiæ interdũ pro agnatione ſpecialiter intelligitur: tamen de proprietate ipſius verbi etiam fœminæ & deſcendentes ex eis intelliguntur: vt voluerunt Old. Bal. & Pau. Caſt. in d. l. vlt. C. de verb. ſig.

Retractus materia indifferens utrique ſexui.

Familiæ nomẽ etiam ad cognatos pertinere, uide ſuprà excv. hac glo.

118 ¶Quod inde manat, quòd hodie ſublata eſt differentia ſexus & agnationis, vt ſuprà diximus in prin. huius quæſt. ex ſenten. Ang. loquentis in caſu huic noſtro ſimillimo, & probatur in l. lege, & in Auth. ceſſante, & Auth. poſt fratres autẽ, & Auth. poſt fratres fratrúmque, C. de legi. hære. & l. maximum vitium, C. de lib. præte. & §. j. ver. nulla, & §. conſequens, in fi. & §. nullam verò, & §. ex his autẽ, in Auth. de hære. quæ ab inte. defe. & in §. noſtra, Inſt. de exhæ. lib. cũ multis ſi.

Sexus & agnationis ſublata differentia.

congestis à Phil.Dec.in d.l.ij.nu.92.ff.de reg.iu.& fustus à nobis suprà ti.xvij.§.iiij.qui est omnium huius voluminis cc.Videmúsque & fœminas & ex iis descendentes succedere ex generali Franciæ consuetudine,& retractum instar successionis esse,eámque per omnia sequi,vt cauetur infrà eo.ti.§.xj.& §.xiij.Ideóque & in huiuscemodi materia retractus masculinũ concipit fœmininum,vt & in materia successionis tradit Pe.Anch.consi.cxx.pro clariori decisione,col.ij.ver.vlterius aduertendum,& Deci.consi.dxxvij.in ciuitate,col.ij.

239 *Generis appellatio ad fœminas quoque refertur.*

¶Quantùm autem ad appellationẽ generis,ea quoque ad fœminas refertur,& ad descendẽtes ex eis,nisi subiecta materia repugnet.vt probatur ex l.j.ij.& iij.§.j.ff.de lib.cau.& l.eũ qui,ibi, quæ verò nõ à patre,sed à genere tribuerẽtur.ff.de interd.& rele.& l.communiũ,§.si verò sine liberis,ver.illo videlicet,C.de natur.libe.& l.liberorum,ibi,cognationũ singularum,iunctis illis verbis,omnibus qui ex eodem genere orti sunt,ff.de ver.sig.& in c.nouit,ibi,ex cuius genere Rex ipse dignoscitur descendisse,iuncta expositione Host.& Io.Andr.in verbo,noscitur descendisse,& Ant.in iiij.no.extrà de iudi.Et illum quoque tex.ad id expendit,& dicit no.Cardi. Alc.in arbore cõsanguinitatis,col.xiij.ver.nota ex superioribus,& in c.j.§.hoc quoque,col.iiij. ver.sed quid si aliquid conceditur generi,ti.de succes.feu.Et ita etiã voluit gl.in §.oportet autem,in prin.in Auth.de mandat.Prin.quæ interpretatur dictionẽ(generi)positam in tex.id est, agnatis,& cognatis,& alia gl.in §.j.in verbo,generi,in Auth.de incest.nup.quæ exponit, generi,id est,consanguineis.Ex qua Ange.ibi no.eos esse de genere,qui sunt consanguinei.Et licet hoc verbum,consanguinei,nonnunquam strictè sumatur pro iis,qui descenderunt ex eodẽ patre,tamen vulgò accipitur pro omnibus coniunctis ex alterutro parente,vti suprà latè diximus post prin.nu.5.& seq.Et ita accipit glo.& Ang.vbi suprà vt satis apud eos patet.Et ita quoque eam gl.intelligit,& sequitur Bal.in l.j.post prin.ff.de proba.dicitque de hoc esse text.in §.hos quoque,in Auth.de mand.prin.Et hoc quoque secutus fuisse videtur Bar.in d.l.j.cùm dicit genus accipi pro parẽtela.Rap Ful.cons.cxxxij.quidam Ser Secretus.& Io.Plat.in l.vacãtia,ad fi.C.de bo.vac.lib.x.& latè Steph.Bertran.cons.ccxlix.viso consultationis themate, col.j.li.ij.

240 *De eadem re.*

¶Et in hanc sententiam est illud Tullij Phili.iij.Cùm tu eodẽ materno genere soleas gloriari. {Et in oratione in Calphurnium Pisonem,O paterni generis oblite, materni vix memor.Et in oratione pro P.Sylla. Est enim ipse à materno genere municipalis.Et Philip.x.Tum fato quodam paterni maternique generis,&c.} Et illud Sallustij in bello Iugurthino,in duobus locis, Materno genere impar.Cùm in priore loco loqueretur de Iugurtha,in posteriore de Dabare, Illúdque Virgilij Aeneid.lib.vj.de Aenea loquentis,

—Et mi genus ab Ioue summo.

Nam illi genus erat ab ipso Ioue per Venerẽ Iouis filiam,eiusdem Aeneæ matrem:quanquàm sunt,qui & genus Anchisæ patris ipsius Aeneæ,ad Iouem quoque referãt. Nam apud Homerũ libr.xx.Iliados ipse Aeneas Achillem alloquens,gloriatur se à Ioue per gradus,quos sigillatim enumerat vsque ad Anchisen patrem,descẽdisse.Illud quoque eiusdem Virgilij lib.xj. Aeneid.

—Genus huic materna superbum
Nobilitas dabat.—

Et Cornelij Taciti lib.xvij.Pater cõsularis,auus Prætorius,maternũ genus impar.Et Plinij,si is est,in li.de Viris illustribus:Pyrrhus rex Epirotarũ,materno genere ab Achille,paterno ab Hercule oriũdus.& Suetonij in Iulio Cæsare:Amitę meę Iulię maternũ genus à regibus ortũ.Et in Othone:Pater Lucius Otho materno genere pręclaro.Et Iustini,li.23.de Hierone: Sed maternũ genus sordidũ.Et vbiq; apud scriptores probatissimos verborũ ꝓprietatũ obseruãtissimos.

241 *Generationis nomen & ad filias.*

¶Nam & verbũ,generationis,quod est eiusdẽ originis,& ad fœminas,& ex iis natos,refertur: vt probatur in c.statutũ felicis,de hæret.lib.vj.& voluit gl.in §.alienationis,in verbo,& in perpetuum.in fi.dum loquitur de tertia generatione,in Auth.de non alie.iuncto tex.quem ea gl.allegat in §.emphyteusim,eod.ti.qui loquitur de masculis & fœminis & nepotibus neptibúsque eorũ.Et hoc quoq; videtur intellexisse Iac.Cu.post Azo.ibi.& Spe.in ti.de loca.§.nũc aliqua, ver.clv.dum apertè dicit,quòd nepos ex filia est de generatione recipientis.Et voluit etiã Bal. in l.ij.col.ij.ver.quæro quando per præscriptionẽ,C.de iure emphy.& latè Imo. consi.lxij.post exhibitum.Fulgo.d.consi.cxxxij.Petr.Anch.consi.xliiij.primò de viribus,col.j.& Pau.Ca.in l. j.C.de cond.inser.& cons.ccc.viso quodã processu,col.ij.lib.ij.& cõsi.cccxvj.suprà dictus dominus,eod.lib.ij.qui ad hoc multa allegant,vt apud eos omnibus videre licet.Alex.qui id dicit procedere ex propria significatione,consi.lxj.super eo de quo quæritur,paulò ante fi.lib.j.& latissimè Corne.consi.ccxix.ex duplici capite,col.iij.versi.nam est aduertendum,& seq.lib.ij.& cons.cxc.pluries,col.ij.versi.his tamen non obst.& seq.lib.iij.& consi.ccxxiij.in hac consultatione,col.iij.versi.& quæ habentur,lib.iiij.Bened.Capra.inter consi.illius,consi.lj.videtur primò dicendum,col.iij.versi.sed in contrarium videtur,li.iij.Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col. vl.ver.

vlt.ver.adde etiam Do.C.de fideicom.&consi.lvij.præclarè,col. x.ver.& vltra prædicta,lib.ij. vbi tamen dicit,secus esse in materia stricta. Sed is in hoc solus est.Maria.consil.xxv.dominus Franciscus,in primo dubio.Phil.Fran.in c.si pater,char.vlt.ver.sextò quid si fiat,de testa.lib.vj. & Phi.Dec.consi.ccxxiij.in casu proposito,col.ij.ver.sed tamen diligenter,vbi dum multos ex postremis allegat,confundit appellationem generis & generationis, & cons.ccccxcv.viso eleganti consi.col.j.& Lud.Gozad.cons.xx.prima facie,nu.8. (Pau.Paris.consi.xlvij.si consideramus,col.vij.nu.58.lib.iij.) Et hanc sententiam fulcit Plinius,lib.viij.c.xliiij.Et quæ non primo initio generale cœperit.Et iterum eodem c.Contràque mulos,quos asini & equæ generarent. Ex quibus locis apertè constat,verbum generandi de fœminis quoque dici.

242 ¶Cæterùm,d.l.j.§.vlt.ff.de iure immu.suprà in contraria parte allegata,ad probandum appellatione generis nō venire natos ex fœmina,non simpliciter loquitur de genere, sed & simul de posteris,ita scilicet,Immunitates datæ generi posterisque,ad eus,qui ex fœminis nati sunt,non pertinent.Et tamen satis constat nomen posterorum,& posteritatis,regulariter fœminas & natos ex eis continere:vt euidenter probat d.l.cùm acutissimi,& ibi no.Raph.Co.col.j.Barba.in repet.char.13.& Corne.col.item j.C.de fideicom.& l.iurisconsultus,§.parentes,ff.de gradi.affi.& l.si venditor,iuncta l.vel quæ paterfamilias,ver.liberis autem & ver.exhæredatis,ff.de relig.& sumptu.fune.& l.j.C.de impo.lucra.descrip.lib.x.& omnium optimè c.j.ver.circa natos, de scisma.lib.vj.cùm dicitur,ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam & fœmininam lineam descendentibus.& voluit etiam Bal.in c.j.col.j.versi.sed immediatè,tit.de eo qui sibi & hære.Ant.latè cons.ix.viso puncto,in primo dubio.& Pe.Anch.consi.cccxxxix.pro maiori,col. ij.ver.quò ad primum.Imo.in d.l.si ita scriptum sit,filiabus,in princ.ff.de leg.ij.Pau.Cast.in l. quia tale,quam legit cum l.maritum,col.ij.ver.si autem concedatur.& ibi etiam Alex.col.iij. ver.quid autem si priuilegium,ff.sol.mat.Card.Alex.in c.j.§.hoc quoque, col vlt.ti.de succes. feud.& Phi.Dec.cōsi.cccccxxvij in ciuitate,col.ij.nu.6.& cons.cccccl xx.casus de quo nu.11.& Ant.Rube.consi.xvj.in causa Ioannis,col.iiij.ver.non obstat modò. Quamuis Alex.ipse videatur tenere contrariū,cons.clx.viso themate,col.j.lib.ij.& expressius Barb.qui multa in id citat consi.lvij.præclarè.col.viij.ver.& vltra prædicta.De quo vide Albe.in d.l.j.§.vlt.ff.de iure immu.& in l.vlt.col pen.ver.ad contraria,ff.de cōst.prin.& in l.cognoscere,§.liberorū,ff.de ver. sig.& plenissimè Io.Cro.in repe.l.filiusfamilias,§.diui,col.iiij.in iij.no.per totum.ff.de leg.j.

Posterorū & posteritatis appellatio, ad fœminas quoque trahitur.

243 ¶Ex quo facilè intelligere est,quòd id quod dicitur in d.l.j.§.vlt.ff.de iure immuni.& similiter in c.vbicunque,de pœnis,lib.vj.quod & ipsum fœminas à posterorum appellatione excludit, obtineat tantùm in suis casibus,& propter subiectum argumentū,id quod apertè intelligit glo. in d.l.si ita scriptum sit filiabus, in prin.& in d.c.vbicūque,& ibi etiam Pe.Anch.in quarto no. & Lucas Pen.in l.vlt.col.pen.C.de colla.prædi.ciuil.lib.xj.Ant.d.cons.ix.Imo.in d.l.si ita scriptum.& d.cons.lxij.Raph.Fulg.d.consi.cxxxij.Pau.Cast.in l.quia tale,& ibi quoque Alex.vbi suprà,ff.sol.matr.& idem Pau.Cast.d.consi.cccxvj.suprà alleg.Card.Alex.in arbore consanguinitatis,col.xij.ver.nota ex superioribus.Alex.d.consi.clx.viso themate,libr.ij.Iason qui ad hoc dicit sing.gl.in d.l.si ita scriptum,in l.j.col.vlt.ff.de const.prin.Phil.Fran.in d.c.si pater,vbi suprà,& ver.seq.Fran.Cur.Seni.consi.lxxiiij.super memorata,col.iij.ver.secundò obstare videtur,Phil.Deci.in d.l.ij.nu.65,& seq.ff.de reg.iur.& d consi.ccxxiij.col.vlt.& consil.xxxij.cuius superscriptio incipit,an fœmina,col.vlt.Catel.memor.immunitates,in j.& iij.limitat.vbi & illā gl.dicit sing. Step.Bert.d.cons.ccxlix.li.ij.Frā.Rip.li.2.respō.c.xxvj.Allobragū, nu.19.Si igitur ea sunt specialia in suis casibus,sequitur in cęteris casibus illud nō procedere,l.quod verò,& l. ius singulare,ff.de legib. Sed & quantùm ad d.c.vbicunque,id quod diximus,etiam ex eo constat,quòd non tantùm de posteris loquitur,sed etiam de filiis,à quorum etiam appellatione filias excludit.Et tamen certum est,filiorum appellatione filias regulariter cōtineri,l.si quis ita, in prin.ff.de testa.tutel.

Intellectus l.j. §.vlt.ff.de iure immu.

244 ¶Igitur,vt concludamus,cùm fœminæ & descendentes ex eis,sint de familia,genere,cōsanguinitate,linea,& parētela,ex quibus duobus vltimis vocantur *les parens & lignagiers*,de quibus loquitur nostra consuetudo,vt diximus in prin.huius gl.atque etiam in gl.præcedēte,linea enim non tantùm de maribus,sed & de fœminis & descendentibus ex eis dicitur,vt probāt iura supra in prin.huius gl.allegata,& d.c.j.de scismat.vj.Parenteláque etiam ad vtrunque sexum refertur,vt diximus,& probauimus,in d.gl.præcedente: proindéque in fœminis sit eadem ratio, quæ in maribus,quantùm ad nostram consuetudinem pertinet:præsertim cùm secundùm iura nouissima,atque etiam nostram & generalem Franciæ consuetudinem fœminæ , vt mares succedant:nihil est,quod eas impediat , & descendentes ex eis,retrahere vi nostræ consuetudinis. Quòd si fortè non succederent,id omnino sequendum est quod diximus suprà in gl.præcedenti,quæ est in verbo,*le parent*,nu.13.ex his autem.

Decisio quæstionis principalis.

Linea de fœminis etiam dicitur.

245 *Qui de materia cōceptionis masculini & fœminini scripserunt.*

¶Er cum bis finem facimus huic quæstioni, ex qua latißimè intelligere poteris, an & quando & quomodo, masculinum concipit fœmininum: quanquàm duo nostræ tempestatis legum principes Iaſ. & Phil. Deci. copiosißimè omniū de hac re rescripserūt, ille in d. l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. hic in d. l. ij. ff. de reg. iur. sed quibus tamen multa ex iis, quæ diximus, addere poteris. Verùm quia non omnia à nobis tacta sunt, sed ea tantum quæ visa sunt ad nostram quæstionem pertinere: ideò vide eosdem, & alios, quos suprà citauimus, præsertim verò Signo. d. consi. clxxij. testator, ferè per totum. & præterea Zenze. in extrauag. Ioan. xxij. incip. execrabilis, versi. nos itaque, in verbo, filiis, in prin. Albert. in d. l. si quis id quod, colum. j. num. 3. ff. de iurisd. om. iud. & in l. si pater, ff. de testa. tutel. Bal. in §. vlt. Insti. qui da. tut. testa. poss. & in l. in multis, ff. de statu homi. & consi. clxxxvj. quia allegationes, col. j. lib. j. & consi. cviij. domina Ioanna, colum. iij. versi. v. sit videndum, lib. iij. & consi. ccxxvij. præmißis verbis, col. ij. libr. v. Signo. consi. cxxxiij. in nomine, in j. dubio. Ange. consi. lxvij. ex themate, colum. j. Sal. in d. l. quicūque, col. j. C. de ser. fugit. & in l. si serui, colum. pen. versi. secundò infero. C. de noxa. & inter consil. Bal. consi. cccxxxiij. in v. quæst. col. ij. ver. iij. circa hoc, lib. iij. quod & reponitur inter conſ. Pe. Anch. consi. xcv. & eundem Petr. Anch. consi. cxx. pro clariori, ante fi. & Rapha. Co. conſ. cxvij. A. in testamento, in j. dubio. Pau. Ca. consi. ccccxxvij. inhærendo, lib. j. & consi. cccxl. quia suprà, col. ij. versi. ad id autem, lib. ij. & consi. ccclv. ad primum quæsitum, in ij. dubio, co. lib. ij. Alex. consi. lxxx. viso & opportunè, col. j. & ij. lib. j. & consi. cxxxv. circa primum, col. iiij. versic. quia quando, & multis seq. eod. lib. j. & consi. xxiiij. animaduersis, col. ij. ver. nec statutum, & iterum, col. iiij. versi. nec obstat, quod statutum, lib. ij. & consi. cxv. circa dubitationē, col. vlt. ver. tertio, eod. lib. ij. & consi. cxxxiiij. animaduersis diligenter, col. ij. versi. secundò pro hoc, lib. vj. & cōsi. xvij. circunspectis, col. iij. versi. iiij. & multis seq. lib. vij. & Fran. Are. conſ. xxxix. in facto dicitur, penè per totum. & Cæpol. consi. xxvj. magnificè, col. iiij. versi. prætereà etiam, quòd consi. insertum est inter consi. Alex. consi. cxxxvj. circa primum, lib. j. Barba. in c. si quis, col. j. de reb. eccle. non ali. & consi. l. clementißimū, col. vj. versi. facit, quod voluit, lib. iiij. Corne. consi. lxxxiij. videtur in hac, lib. j. & consi. xiij. ad huius, col. ij. versi. tamen videtur, lib. ij. & consi. xiiij. in præsenti, col. ij. ver. & succeßiuè, eod. lib. ij. & conſ. ccij. pluries, lib. ij. & consi. ccxxj. visis certis, eo. lib. iij. & conſ. vij. reperio, col. vlt. lib. iiij. & consi. clj. videtur in hac, col. j. eod. li. iiij. & cōſ. clxix. multum diffusè, eo. li. iiij. & d. consi. ccxxxiij. per totum, eod. lib. iiij. & d. consi. cclxxj. lib. iiij. & conſ. cclxxv. in præsenti, eod. lib. iiij. Card. Alex. in c. j. §. & quia, col. ij. versi. no. ex isto tex. ti. qui feud. dar. poſ. Soci. consi. lv. visis consiliis, lib. iij. & conſ. clxiij. visis testamento, col. ix. ver. secunda ratio est, eod. lib. iij. & conſ. c. in dubitationibus, col. ij. lib. iiij. & in tract. fal. si eius est, regula cclv. masculinum. & Iaſo. consi. lxix. quòd secunda, in prin. li. iij. D. Guymierum in prag. sanx. tit. de electio. §. j. versi. & cùm humanæ, in verbo, Abbatis. & Hipp. Marsi. sing. xx. masculinum, & iterum sing. xxxix. capias vnum. & sing. cccxvij. filiorum Phil. Dec. consil. xv. cuius superscriptio incipit, an appellatione filiorum, & consi. cccxxxix. consului, in j. dubio. & consi. ccccxcv. viso eleganti, tum in prin. tum col. ij. nu. 9. tum denique, col. seq. nu. 14. & 15. & consi. ccccclxviij. domina, ferè per totum. & consi. ccccclxxiiij. in causa in qua agitur, col. ij. ver. circa testamentum. & Fran. Cur. Iuniorem, consi. lx. viso igitur puncto, & Gomes in Commentariis regu. Cancellariæ, regula de infirmis resignantibus infra xx. dies, quæst. vj.

246 *Tex. de eadem re, præter citatos superius.*

¶Et sunt quoque alij tex. præter eos, quos suprà citauimus, de hac re loquentes, quos prætermittere noluimus, videlicet in l. hæc autem, ff. de adop. & l. ait Prætor, quæ est iij. §. j. & §. alterius, ff. de nego. gest. vbi ita scribitur, Hæc verba, si quis, sic sunt accipienda, siue quænam. Hæc verba nūcupatim volui hic ponere, propter ea, quæ suprà diximus de dictione, quis. Et in l. ij. §. quod ait, ff. qui satisd. cog. & in l. j. §. j. ff. de consti. pecu. & in l. j. §. de eo, ff. de pecu. & in l. ait diuus, in prin. ff. de iur. fisc. & in l. sed & si, §. hoc senatusconsultum, ff. ad S. C. Mace. & in l. iij. §. j. ff. de li. homi. exhi. vbi ita scribitur, Hæc verba, quem liberum, ad omnem hominem liberū pertinent, siue masculus sit, siue fœmina. Ex legibus autem Lombardorum masculinum non concipit fœmininum, vt scribitur in titu. de eo quod pater habet necesse filiis relinquere, l. à nostris, & retulit Albe. cùm aliàs, tum in l. liberorum, ff. de verb. signifi.

Lombardorum lex de hac re.

247 *An consanguinei eius, qui ratificat venditionem nō suo nomine factā, admittantur ad retractum.*

¶SED IN HAC TRACTATIONE consanguineorum illud quæri potest: Titius vendidit fundū Mæuij, non tamen ipsius Mæuij nomine, sed suo ipsius vendentis proprio. Posteà autem Mæuius ipsius fundi dominus eam venditionem ratificat: an consanguinei ipsius Mæuij admittantur. Dubium enim facit, quòd Mæuius ratificare non potuit, quod ipsius nomine gestum non est. l. si pupilli, §. sed si ego. & ibi gl. Bar. Albe. & alij. ff. de neg. gest. & l. si seruus, ff. de prec. & c. cùm quis, de sen. excom. lib. vj. & c. ratum, & ibi Dy. de reg. iur. eod. lib. vj. Si ergo ratificare non potuit, & sic inutilis fuit ea ratificatio: consequens fit, vt ex ea cōsanguinei admitti non debeant: per ea, quæ latè diximus suprà eod. §. in glo. ij. quæ est in verbo, *a vendu*, nu. 5. sed hîc scire velim, & multis seq.

¶Sed

148 ¶Sed id quod diximus, ratificare nos non posse, nisi quod nostro nomine gestum est, procedit quantùm ad alterius præiudicium. At quantùm ad ipsius ratificantis præiudicium attinet, valet ratificatio. l. mater, & ibi glo. & Bal. C. de rei vend. & l. j. iuncta gl. in verbo, nam & si cognitis. C. si in eom. eadémque cauſ. & l. si fundus. §. j. & ibi Bar. ff. de pig. & l. aliena. §. j. ff. de pig. act. & l. cùm incertus, & ibi Alber ff. de leg. j. glo. & Doct. in d. c. ratum. Cy. in l. venditioni, in prin. C. pro empto. Bar. in l. j. §. sed & si cùm quis. per eun. tex. ff. de vi & vi ar. & in l. Pōponius, in prin. col. vlt. ver. aut quæris vtrùm. ff. de neg. gest. Alb. in l. vlt. col. ij. versi. item hæc regina. ff. ad S.C. Velleia. Guid. Pap. conſ. liuj. cùm in facti narratione, col. vlt. ver. non obstat, cùm ex aduerso, & plenè Phil. Dec. in c. semper qui nō prohibet, col. iij. ver. prædicta regula. ff. de reg. iur. & Caro. Rui. consi. lxvj. circa casum, in fi. lib. j. Igitur cùm ratificando eam venditionem sibi præiudicet, tanquam si ipse vendidiſſet, aut ei ab initio consensiſſet, non video, cur consanguinei illius non admittantur. Et faciunt quæ diximus suprà, in eadem gl. nu. 105. sed vt ad cætera, & seq. vbi tractauimus, an consanguinei eius, qui consentit venditioni rei suæ, admittantur ad retractum. Et ea quoque quæ dicemus in gl. seq. in xij. quæst. *Ratificare non possimus, quod nostro nomine factum non est. Sed quomodo id intelligatur.*

149 ¶AT MAIVS DVBIVM EST, Si Mæuius ipse dominus non ratificat, sed permittit emptorem possidere, & fortè tandem vsucapere, rem ipsam suam ab alio venditam: an consanguinei ipsius retrahere aut aliter conqueri possint, ne sic ea res exeat ex eorū familia. Nam qui vsucapere patitur, is veluti pacisci & alienare videtur. l. alienationis. ff. de verbo. sign. per quam Dy. ibi, & Bar. in l. filiusfam. §. diui, col. vlt. ff. de leg. j. dicunt, quòd qui patitur re in vsucapi, videtur consentire. Et sequitur Crot. in posteriore loco in rep. col. xlj. ver. vltima sit conclusio. & idem videtur voluiſſe gl. in l. si mulier. §. j. in verbo, ratum. ff. quod met. cauſ. & in l. ij. in fi. gloſ. magnæ. C. quæ sit long. consuetu. & Old. cōsi. clxxij. quia omnes, col. ij. Si præterea præscriptio. & Alber. in l. imperium, nu. 37. ff. de iur. omn. iud. nam & vsucapio habet vim contractus, & pacto æquiparatur, Bald. in l. j. col. j. in iij. not. & alibi sæpe in ea. l. & ibi quoque Sal. etiam in iij. no. C. de serui. & aqua. & ipse Bal. in l. liberti, col. pen. ver. quæritur de eod. C. de ope. lib & cōsi. cxij. de generali, col. vlt. lib. ij. & Sal. in l. j. §. ad hæc, col. j. C. de anna. excep. & Alex. conſ. lix. attentis verbis, col. iiij. versi. fortius voluit, lib. iij. Soc. consi. lxxxvj. in cauſſa communitatis, col. vlt. lib. j. quod repetitur consi. clxvj. lib. ij. & Matth. Afflict. deci. Neapo. xiij. vertitur in dubiū, nu. 5. Ex quibus & illud fit, quod post Pileum tradit Ioan. And. in addit. Specul. in rub. de feud. versicu. xxviij. Pil. fuit, quòd si tertius quispiam vsuceperit feudum aduersus vasallum, & ab hoc tertio dominus feudum reuocauerit, & euicerit, non poterit vasallus à domino recuperare: quia vasallus ipse quantum in se fuit patiendo feudum vsucapi, idipsum alienaſſe censetur, per d. l. alienationis. & sequitur Bal. in c. j. §. vlt. col. iij. versi. quæro, pone quidam tertius, & ibi Cardin. Alex. in §. præterea si inter, col. vlt. tit. de prohib. feud. alie. per Fede. & Pan. in c. ad audientiam, col. penul. extrà de præscrip. *An consanguinei eius, qui permittit rem suam vsucapi, admittantur ad retractum. Qui patitur vsucapere, consentire & alienare videtur, vide celuij. Vsucapio pacto æquiparatur.*

150 ¶Sed & hinc quoque fit, vt quæ acquiri non poſſunt, nec vsucapi quoque possint. Ioan. Molen. Io. And. & Domi. in c. ij. de præben. lib. vj. Panor. in c. ad aures, & in c. cauſſam, per illum tex. de præscrip. Soci. vbi suprà. Et quæ alienari prohibentur, etiam vsucapi prohibita cēsentur. l. si fundum. ff. de fun. dota. & l. ij. & ibi gl. Bar. qui eam legit primam, Bal. & Ang. C. de vsuc. pro emp. & l. quemadmodum, & ibi Ioan. Plat. col. vlt. C. de agr. & censi. lib. xj. Azo in summa. C. de vsucap. pro empto. ver. impeditur enim quandoque. Bar. in l. ij. §. si à pupillo, post prin. ff. eod. tit. & in l. vbi lex. ff. de vsucap. Bald. in l. acceptam, in xxij. quæst. C. de vsur. Marti. Laud. in c. j. col. j. & ibi Card. Alex. col. ij. tit. de inue. de re ali. fac. vbi loquuntur de feudo alienari prohibito. Fabia. in tract. de emp. & vendit. in iiij. quæst. prin. col. xviij. ver. circa octauum. Step. Bert. conſ. cxviij. alienatio, in fi. lib. j. cum simil. adductis ab Alex. consi. j. ponderatis, col. vlt. versi. præterea statutum, lib. iiij. & Recentioribus, in d. §. diui, & Corne. consi. ccxciiij. videtur prima facie, col. pen. versi. tamen his non obstantibus, l. iij. quibus adde Iaſ. consi. cxvj. videretur, in fi. lib. ij. & Ioann. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. xvij. col. v. versi. ex quo etiam, & Zasium consi. xv. in cauſſa, nume. 25. lib. ij. *Quæ acquiri nō poſſunt, an vsucapi possunt,*

151 ¶Nec qui alienare prohibetur, potest pati rem vsucapi in præiudicium alterius. Pau. Cast. conſ. xliiij. circa præsentem casum, in fi. iunctis præcedentibus, lib. ij. & clarius Iac. Aluar. in c. j. §. hoc quoque, col. vlt. tit. de succeſ. feu. Phil. Dec. consi. cccexlv. in casu, col. v. nu. 28. Nec similiter currit vsucapio cōtra prohibitū alienare, gl. in l. j. ibi, sed dic quò ad opinionē, & ibi quoque Doct. C. si aduer. vsuca. & in l. non est incognitū. C. quib. non obiici. long. tēp. prēsc. & in d. l. vbi lex. in verbo, nihil prodest, in fi. & ibi Bar. & alij. ff. de vsuc. Et faciunt scripta à Bal. in Auth. hoc ius porrectum, col. ij. ver. adde quod est quoddam. C. de sacroſ. eccle. & in l. vlt. in xvj. opposi. C. de edict. di. Adr. tol. & Firmia. in tract. gabella. in iij. parte viij. partis prin. in ix. q. in prin. vbi dicit, quòd statutum loquens de alienatione, habet locum in vsucapione. *Qui alienare prohibetur, an possit pati rem vsucapi. Vsucapio an currat contra prohibitum alienare.*

An & quomodo uera sint, quæ dicta sunt.

252 ¶Sed hæc non sunt perpetua.sunt enim qui contrarium tenent,vel distinguunt,vel limitāt,multis subnixi iuribus & rationibus,vt videre licet per ipsum Bart.post Guil. Cu.in d.§.diui,& ibi quoque Raph.Co.Alex.& Recentiores in xij.q.Bar.& præterea Iaco.Ra.Pet.à Bel.Peru.Iaco. But.Cy.Bar.& Sal.in l.vlt.C.in quib.cau.in integ.rest.non est neces.Bal.in l.j.col.antep.versi. tertiò op.sic,cum multis seq.C.de ser.fu.& in l.ij.ad fi.C.de vsuca.pro emp.Pan.latè in c.cùm non liceat,col.iij.versi.& circa istam partem,cum multis seq.& ibi Barba.col.iiij.versi.& circa istam primam partem,extrà de præscr.Alex.d.consi.lix.vbi suprà,lib.iij.Corn.consil. xxxviij.in hac consultatione,col.viij.ver.nec obst.quòd res prohibita,lib.j.Fran.Are.in l.multùm,col.ij. ff.de verb.obl.Soc.consi.lxxv.circa præsentem,col.ij.versi.hoc probo,lib.j.& consi.cclj.quoniam in præsenti,col.pen.lib.ij.& consi.cclxvj.in caussa quæ vertitur,col.xvij.ver. amplius dico,cum multis seq.eo.lib.ij.& consi.xliij.visis,col.vlt.lib.iij.

An consentiat, qui patitur usucapere.

253 ¶Nec id quidem,quod suprà de consensu diximus ex Dyn.& Bar.in d.§.diui, transiit omnino in rem iudicatam,cùm gl.teneat contrarium in l.j.§.si quis actionem,in gl.vlt.ff.de dol.ma.& ibi Bal.qui dicit pro ea facere argu.l.diuus.§.nec intra,ff.de rest.in inte.& idem Bald.qui eam glo.dicit no.in c.j.§.si quis per xxx.col.ij.ver.& scias quòd præscriptio,tit.si de feud.fue. contro.& in Auth.ad hæc,col.iij.ver.reuertor igitur.C.de vsur.& in c.ad audientiam,col.ij.versi. item nota solam,extrà de præscr.& in l.traditionibus,col.ij.versi.venio ad secūdum.C.de pac. & in procemio feudorum,col.vj.ver.porrò directum.& Alex.consi. xcij.perspectis diligenter, col.vj.versi.venio ad sextum,lib.vj.vbi videbis quid sentiat de illa Io.And.deci.de vasallo qui passus est feudum vsucapi.Et in id multum facit tex.quem nullus eorum citat,in l.si extraneus, & ibi Bar.ff.de dona.inter vir.& vxo.Et hoc quoque probatur ex eo,quòd ignorans non consentit.l.si per errorem.ff.de iurisd.om.iud.& tamen contra eum vsucapitur.l.vlt.& ibi Bald.& Ang.C.de præscr.long.temp.& latè dicemus infrà eod.tit.§.xxxv.eodemque pe.in verbo,ignorans.Præterea vsucapione nō tollitur naturalis obligatio,vt cōsensu Cy.Barto.& Bal.in l.cùm quis.C.de iur.& fac.igno.Bar.in l.si quis iniquum.§.vlt.ff.quod quisque iur.& Bal.in d. Auth. ad hæc,vbi suprà,C.de vsur.

Vsucapione nō tollitur naturalis obligatio.

Decisio principa.quæst.

254 ¶Et ego sanè in nostro casu arbitror,quòd interim,dum nondum completa est vsucapio, non possit consanguineus domini rei eam retrahere:nam is nec vendidit,nec venditioni per vsucapionem,quæ nulla dum facta est,cōsensisse visus est.At post vsucapionem completam,& ita re iam alienata,& sic posita extra familiam domini,ex interpretatiuo eius consensu(ita enim appellat Bal.in d.§.si quis actionem) aut si mauis, ficto(vt dicit Bar.in l.vlt.col.pe.ver.item opp. quòd secundum.C.in quib.cau.in inte.rest.)atque etiam ex ipsius domini alienatione, vt dicit d.l.alienationis,de verb.sig.fortè sustineri posset,consanguineum intra annum ipsius vsucapionis completæ esse admittendum.Quod & hinc vltra prædicta probatur,quòd ipse dominus rei post vsucapionem ipsius potest repetere pretium venditionis factæ ab illo non domino,tanquā scilicet ipsemet vendiderit.l.mater.C.de rei vend.& l.j.C.de reb.ali.non alie.& ibi concor.in gl.& voluit etiam gl.in l.j.in gl.vlt.& ibi Bar.ff.de distract.pig.qui & idem dicunt de creditore.Bar & Albe.in l.vlt.ff.de neg.gest.& idem Albe.in l.si pupilli.§.sed si ego,col.vlt.in prin.eo. tit.& Raph.Ful.qui id negat esse dubium,consi.cxxxvij.quia ex facto.Corne.qui & id dicit esse clarum,consi.cxcix.in hac consultatione,in fi.lib.iij.

Dominus repetit pretium rei suæ ab alio uēditæ & usucaptæ.

Fraudibus obuiandum.

255 ¶Et si aliter diceremus,facilè fieret fraus retractui per collusionē domini,emptoris,& venditoris.Cui obuiandū occurrendúmque est.l.cùm hi.§.si cùm lis.ff.de trans.& l.vlt.§.j.ff.de suspe.tuto.& l.qui sub prætextu.C.de sacros.ecc.& l.j in prin.ff.si quis omis.cau.test.& c.quāto, de diuor.cū si.Quamuis Do.Igneus in repe.l.dudū,col.vl.ver.quid autem in præscriptione,C. de contrah.emp.videatur simpliciter tenere nō esse retractui locū in vsucapionibus, licet subobscurius loquatur,vt sæpe aliàs.Pro quo facit saltē,vt consanguinei domini non admittantur, quia qui rem alienam à non domino sibi traditā vsucapit,eam habere videtur à tradente,non à domino.l.indebiti.§.sed & si posset.ff.de cond.indeb.& l.si alienam,in prin.& ibi Alberi.ff.de dona.cau.mor.An autem in hoc casu,quo aliena res venditur,possit cōsanguineus vēdentis retrahere,diximus suprà eo.§.in verbo,*a vendu*,nu.17.quid item si aliquis,& seq.Vtrùm autem,& quomodo censeatur in vsucapione interuenire voluntas eius,contra quem vsucapitur,vide vltra suprà dictos per Fran.Bal.in tract.præscrip.in j.parte,in v.q.prin.col.j.

Qui usucapit, rē habet à tradente,non à domino.

Duobus cōsanguineis uēdētibus,an alter alterius partē possit retrahere.

256 ¶ILLVD QVOQVE in dubiū vocatur, Duo fratres, aut aliter consanguinei,vendunt rem quampiam fortè communem:vtrùm vnus eorum poterit retrahere partem alterius, tanquam consanguineus ipsius:nam suam haud dubiè nō potest,vt suprà latè diximus in hac ead. gl.num.30.sed & illud,& multis seq.Sed nec alteram quoque posse retrahere crediderim:nam tametsi ex multis venditoribus suam quisque partē tantùm vendere censetur,l.si mihi & Titio.

ff.de verb.

ff.de verb.obl.& l.reos,§.cùmi n tabulis.ff.de duob.reis,cum si.tamé vnus cēsetur cæteris cōsentire.l.cùm patet.§.libertis,& ibi Dy.& Bar.ff.de leg.ij.& l.Titius.in prin.ff.qui.mo. pig.vel hyp.sol.& Bal.in l.vlt.C.ad S.C.Maced.Phil.Corne.cōsi.lj.licet in hac,col.ij.versi.& licet,lib. ij.cum aliis multis si.& cōcor.à me traditis in nostris legibus connubialibus,in verbo, *expres*, versi.secundū autem probatur.Et facit etiam l.quoties,C.de fideicom.Ex qua Bal.& Corn.ibi no.paria esse,plures simul vendere,vel inuicem cōsentire.Si igitur consensit,non potest retrahere,vt laté etiam diximus suprà in ead.glo.nu.131.quartus autem casus,& multis seq.

Duobus uendētibus, alter alteri cōsentire uidetur.

257 ¶ Et id quoque adiuuat hæc ratio:quia cùm ambo vno pretio vendiderūt rem cōmunem,censetur vna eademq; emptio & venditio:nec verisimiliter emptor nisi eam totā erat empturus. l.si quis aliam.ff.de sol.cum multis si.à me collectis infrà eod.tit.§.xxiij.in glo.j.Ex quo fit, vt alter vendendo partem suam,videatur consensisse,vt totum etiam venderetur: nam vnū volentes,cēsemur id omne velle,sine quo ad id,quod emptor vult,peruenire nō potest.l.ad rem mobilem,& l.ad legatum,ff.de procu.& l.ij.ff.de iurisdict.om.iud.Et propter id quidem censetur emptor emisse:ideóque censetur inesse,arg.l.iurisgentium,§.quinimo.ff.de pact.& l.lecta.ff.si cer.pet.cum si.etiam à me collectis infrà tit.proximè sequenti,§.j.in verbo, in limine contractus,in prin.& censetur esse pars contractus,ar.l.fundi partem.ff.de cōtra.emp. cum aliis multis si. à me quoq; aceruatis eodem seq.tit.in rub.nu.19.& id quidem.& seq.Et facit etiā, quod dicemus infrà in fi.huius tit.in xij.q.Et idem quoque hac in quæstione tenuit Caro.Molen.con sue.Paris.tit.j.§.xiij.glo.j.nu.13.aliis tamen rationibus,vt ibi videre poteris.

258 ¶ NEC ILLVD ITEM omittendum, Vtrum alius pro consanguineo sine mādato possit huiusmodi oblationem retractus facere.Quod posset videri,exemplo eius, quod dicimus, oblationem pretij redemptionis posse fieri non tantum à redēpto,sed à quocunque alio, vt redemptor cogatur restituere redemptum pristinæ libertati.l.cùm & postliminij,ibi,oblatū pretium à te,vel ab alio,C.de capti.& postli.reuer.quam Bar.Bal.& Sal.ibi in id trahunt, vt sicut alius pro alio potest soluere.l.soluendo.ff.de neg.gest.& ibi concord.& eo quidem ignorante l.soluere.ff.de sol.& ibi quoque concord.ita & offerre & consignare,vt debitori contingat liberatio:quod & optimè probatur in l.qui decem.§.j.versi.sed quid si ignoranti,& ibi quoque glo.& Bar.ff.de solu.& facit tex. (modò non oscitanter legatur) in l.j.& ibi Bald. col.ij. ff. de neg.gest.& in l.ex morte,versi.similíque modo.C.de pact.conuen.& voluit etiam gl. in l.solutionem,& ibi quoque Bar.col.j.ff.de sol.& gl.Cy.Iac.Bu.Alberi.Bal.Ang.in d.l.obsignatione. C.eo.tit.Albe.qui hanc dicit esse communem opinionem,in l.acceptam,col.iij.versic.sed nunquid extraneus. C.de vsur. Angel. & Paul. Castr. qui id dicit perpetuò menti tenendum, in l.tale pactum.§.post diuisionem,per eum tex.& ibi quoque Ias.ff.de pact.Ang. in §.illud. post prin.per illum tex.in Authen.vt exac. instan.doc.Corn.consi.lxxxv.videtur,col.ij.versic.& vbi debitum,lib.iiij.& Ias.consi.lxxiiij.puto quòd præsens,in fi.lib.j.

Quæst. an alius pro consanguineo possit oblationem retractus facere. Alius offerens & deponēs,parit alteri liberationem.

259 ¶ Et facit,quod à multis traditur,solutioné canonis à quocunque factam,etiam ignorante emphyteuta,impedire,ne is emphyteusi cadat,vt per Andr.Pisa.Guli.Cu.& Bal.in l.solénibus. C. de rei vend.& ipsum Bal.in l.arboribus.§.quid tamen.ff.de vsufru.Petr. Anch.consi.xliiij. primò de viribus,col.vlt.versi.ex quibus:Ro.cōsi.cuj.viso propositæ quæstionis,in prin.& Alexā. cōsi.lxxj.videretur,paulò ante fi.lib.j.Lancel.Deci.in l.apud Iulianum,§.hæres,col.ij.ff.de leg. j.cum aliis multis concor.adductis à Ias.in l.ij.col.xx.versi.vigesimoquintò, C.de iure empby. Et videtur probari in l.lex vectigali.ff.de pig.

Emphyteuta non cadit emphyteusi, alio soluente canonem.

260 ¶ Nam & generale est,vt cùm tractatur de cōseruatione iuris realis nō refert, à quo quid fiat. d.§.quid tamé,& l.qui fundū,& ibi Bar.& l.nam satis,in prin.ff.quemad.ser.amit.& l.j.§.quęsitum,ff.de aqua quotid.& æsti.& l.forma.§.si cùm ego.ff.de cēsib.& voluit Bar. in l.sequitur. §.si viam,ad fi.ff.de vsucap.Bal.cōsi.cccvij.verba,in prin.lib.ij.Ant.in rep.c.vlt.post med.versi. tertiò dicebā,extrà de cau.pos.& propri.Pau.Cast.in l.cùm seruus,& ibi Ias.ad fi. ff.de verbo. obl.Rom.d.cōsi.ccciij.& iterum cōsi.ccccxcj.in casu propositæ,post med.& Ias.qui & illud dicit de empbyteusi,consi.xlix.in præsenti consultatione,col.j.lib.j.Et similiter generale est, vt ad pœnam euitandam nihil referat,quid à quo fiat,vt per Dy.Bar.Ange.& Imo.in d.l.cùm seruus.ff.de verb.obl.Bal.in l.vlt.col.ij.C.de neg.gest.& d.consi.cccvij.Ioan.Fab.in l.vlt. per illū tex.C.si mancip.ita fue.ali.vt manu.vbi & illud quoque dicit de conseruando iure. Sed tu super eo,quod de pœna euitanda diximus,vide Recentiores in d.l.cùm seruus,& Fel. in c.contingit.col.j.& ij.opp.de senten.excom.& Phil.Deci.in l.inuito.ff.de reg.iur.

Non refert, quid à quo fiat,ad conseruationem iuris realis.

Et ad pœnam euitandam.

261 ¶ At hic casus noster longè est ab illis diuersus.In illis enim nihil interest creditoris,à quo solutio fiat,an à debitore,an ab alio nomine ipsius.Ideóq; & ab alio potest fieri oblatio.Quāquàm

nō defuerūt qui & huic sententiæ,nō assentirētur,& inter cæteros Host.in Summa,tit.de oblat. §.j.versi.& necesse est quòd ipsemet,per text. in l.aut Prætor,§.illud.ff.quæ in frau.credit. Nisi (inquit) tertius in iudicio offerat:p id,quod in simili dicitur,in l.si rē alienā.ff.de pig. act. & l. irē liberatur.§.qui paratus.ff.qui.mo.pig.vel hyp.sol.Nā & si extra iudiciū offerat,& deponat: potest,si velit,in suos vsus cōuertere.l.debitor.ff.de vsur.& l.acceptā,io fi.C.eo.tit.Sed (quod iam diximus) cōmunis opi.huic contraria est,tanquā nihil (vt inquiūt) intersit creditoris.

262 ¶ Emphyteuta autē certat de damno vitando,ne scilicet perdat emphyteusim ob cessationem solutionis:ideò nō mirum,si alterius solutio impedit,ne id damnū patiatur: & etiam dominus in eo casu libēter accipit solutionē pēsionis,vt hic posset facere emptor,si vellet,scilicet admittere alium nomine consanguinei ad retractū,soluendo pretium. Sed cogi nō debet,nec potest, vti nec dominus cogi posset inuitus ab alio recipere solutionē pēsionis emphyteuticę:cùm eius intersit,nō solùm ratione solutionis ipsius,sed & recognitionis dominij,vt voluit Bal.in d.l.acceptam,col.vlt.io xxv.q.& ibi quoque Sal.in vlt.q.C.de vsur.& Ias.qui id censet sing. in d.l.ij. ead.col.xx.in xxvj.q.C.de iur.emphy.Et in seq.quoque quæst.constanter firmat oblationē, & consignationē hoc casu non prodesse emphyteutæ.& d.consi.xlix.col.ij.versi.prædictis, lib.j. & iterum d.consi.lxxiiij.puro,in prin.eod.lib.j.& Steph.Bertr.consil.cccxx.sententia, col.ij.in prin.lib.j.& Hipp.Marsi.qui id not.dicit sing.ccclxvij.nemo prudens.& Lancelo. Gal.in l.iiij. §.Cato,col.xviij.versi.secundò videtur.ff.de verb.oblig.

Emphyteuta non cogitur solutionem ab alio recipere.

263 ¶ D.autē l.lex vectigali.ff.de pign.loquitur de creditore,cuius priuatim interest pēsionē solui, ne res,quæ illi pignorata est,cadat in cōmissum,& ita suo pignore priuetur.de quo nos speciatim & latiùs dicemus infrà eo.tit.§.xxxvj.eodémque vlt.gl.ij.nu.19.& facit etiā tex. vbi videre poteris.Porrò autē in hoc casu nostro aliter interest emptoris,quàm ratione restitutionis pretij:nempe ne ab eo res,quam ipse emit,auferatur. Ideò nec inuitus potest, nec debet cogi admittere alium nomine consanguinei,volentem ipsum pretium restituere,& ita rem retrahere.

264 ¶ Sed nec sufficit hunc aliū habere mandatū,nisi & illud emptori,cui hanc oblationem facit, exhibeat,per l.si quis inficiatus,& ibi Bar.ff.deposi.& idē Bal.io l.grege.§.j.versi. sed aduerte, quòd si denūtiatio.ff.de pi. & in l.nō solùm.§.morte,col.viij.ver.quæro an talis protestatio.ff. de ope.no.nū.Bal.io l.tutor,in prin.ij.lect.ff.de mino.cū aliis multis si.& cócor. adductis infrà eo.tit.§.xxxvj.eodémq; vlt.in gl.ij.in.ij.q.Et quid si de eo doceat post annū retractus, an satis sit,videbis infrà in gl.seq.in verbo, *dedans l'an,* in xv.q.Et quid,si offerat cautionē de rato, videbis ibi in seq.quæst. An autem hoc casu requiratur mandatum speciale,& vtrùm coniuncta persona,aut procurator cum libera admittatur,intelliges ex iis,quæ latè dicemus in ead.glo.in xvij.q.& seq.& iterum in gl.xiij.in verbo,*l'achepteur,* nu.31.an autem sit, & quatuor seq.& rursum in §.xxxvj.in glo.ij.in verbo, *notifier au greffe,* nu.14.ex quibus potes.

An satis sit habere mādatum sine ostensione illum.

265 ¶ VTRVM AVTEM consanguineus pupillus posśit huiusmodi oblationē retractus facere per se,& sine tutoris autoritate,dicam inferius in verbo, *l'achepteur,* nu.25.sed & ex iis,& sequenti. Vbi etiam videbis de infante,quoniam eo in loco illud veluti in consequentiam venit prioris quæstionis,qua differimus vtrum è contrario hæc oblatio posśit fieri pupillo,aut infanti,sine autoritate tutoris. Verùm eius rei lectores hîc admonere volui, quoniam spectat ad interpretationem verbi,quod nunc commentamur.

266 ¶ QVID DENIQVE si duo insolidum,vel simpliciter vendant rem, quæ alterius tantùm est,quod sæpisśimè contingit,præsertim in viro & vxore : an vtriusque consanguinei , an verò alterius,& cuius,admittentur ad retractum huius rei,vide infrà eod.titu. §.xxxj. per totum,maximè verò nume.2.sed hic locus.

267 ¶ NEC TAMEN in hac tractatione consanguineorū illud omittendū ducimus. Suprà in ead.gl.nu.139.sed hanc nostrā,& seq.tractauimus,an cōsanguineus venditoris,adhibitus , vt testis,vel notarius,instrumēto venditionis,sibi noceat,vt nō posśit venire ad retractū huius venditionis.Quæro igitur nunc,quid si consanguineus asśistebat vēditori,tanquam aduocatus aut consiliarius ipsius,dum contractus iniretur,vel instrumentum conficeretur:an & hic audietur, veniens postea ad retractū:quod videtur ex iis,quæ in eo loco diximus de teste,& notario. Sed etiam in contrarium vocat tex.in l.post legatum.§.sunt qui putant.ff.de his quib.vt indig. vbi ei denegatur actio ex testamēto, qui ipsius testamenti accusatori affuerit,id est,eius aduocatus fuerit. Nam vt scribit Donatus in Prologum Andriæ,& iterum in Phormionem Terentij non semel,adesse propriè dicuntur aduocati.Ex quo est & illud Plinij Iunioris lib.ij. Epistolarum: Ego, & Cornelius Tacitus adesse prouincialibus iussi.Et lib.iij. Aderam Bœticis , mecúmque L.Albinus. Sed & in hanc sententiam (vt redeamus) est alius tex.in l.vlt.in princi.ff.de inoffic. testa.

An consanguineus asśistēs vēditori, ut aduocatus, admittatur ad retractum.

Adesse qui dicantur.

testa.vbi qui aduocationem præbet petenti legatũ ex testaméto,remouetur ab accusatione testamenti:quoniam per huiusmodi aduocationem approbauisse & cognouisse testaméitũ videtur.Ex quo Bal.ibi oo.officium aduocati esse periculosum,trahitque in arg.quòd aduocatus in caussa insinuationis testaméti,oõ posit posteà ex sua persona testamentũ rescindere,& est (inquit) mirũ quomodo processus eum afficit.Et sequitur Ang.Are.in §.si tutor,Inst.e.tit. Accur. autem in d.l.vlt.opponit de l.inter officiũ,ff.de rei vend.vbi aduocatus assistens védicáti rem ipsius aduocati aduersus alium,dominiũ suum nõ amittit.Sed hanc antinomiam ita soluit ipse Accur.vt speciale sit in d.l.vlt.in querela,quæ odiosa est,vel hîc (inquit) sciés,ibi ignorás,arg. l.mater,eo.tit.de inof.test.& certè d.l.inter officiũ,nuncupatim loquitur in ignoráte, vt etiam expendit idem Accur.ibi,& gl.& Host.in c.ex literis,extrà de trans.vbi est & tex. eum, qui alterius fuit aduocatus,sibi in re controuersa præiudicare,quod & ipsi intelligunt in sciente.

Aduocati officium periculosum.

168 ¶ At ipse Accur.in d.l.inter officiũ.posteaquã dicit,quod suprà ex eo diximus,eum text. loqui in ignoráte,quærit,quid in sciente:& dic (inquit) secus esse,per d.l.vlt.de inof.test.Vel dic idé, si modò scierit ius suũ durare.l.sicut,§.nõ videbitur,ff.quib.mod.pign.vel hypo.solu. Verùm Bar.in d.l.inter,post Iac.But.dicit,id quod scribitur in d.l.vlt.ideò ꝓcedere,quia solus cõseosus potest approbare testamentũ.In casu auté d.l.inter officiũ,nõ sufficere solum cõseosum ad amissioné dominij.l.si quis vi,§.differétia,ff.de acqui.pos.& idé propè voluit Ang.in eadem l. inter officiũ.Ex quo potes intelligere secundùm eorũ senteotiá,cardioem huius dubij, an per aduocationem sibi quis præiudicet,in hoc verti,an res,in qua præstatur aduocatio huiusmodi sit,cui solus consensus sufficiat,an oon:vt primo casu obsit aduocatio,tanquã per eam consensum præbere censeamur:secundò nõ noceat,quòd is consensus oõ satis sit,vt nobis præiudicemus.An autem sufficiat consensus consanguinei in venditione ad eum repellédum à retractu, amplissimè diximus suprà eadem gl.nu.131.quartus autem casus,& multis seq.

169 ¶ Sed hîc paululum aduerte,Lector,ne decipiaris:nam verũ est,solo ac nudo animo dominiũ non amitti,per tex.in d.§.differentia.Sed hic non nudus est,cùm interpooatur super cõtractu venditionis eius rei ab alio factæ.& hic cõsensus adeò efficax est , vt consentiens sua iura perdat.l.cùm quædã,C.de admi.tut.cum aliis multis si.à me adductis suprà,nu.136. deinde videmus,& seq.nam hic cõseotiens huiusmodi venditioni,censetur & ipse (quantùm ad suũ præiudicium spectat) vendere:vt etiam latè diximus sup.nu.106.ego tamen puto.Igitur posset videri,hanc rem debere potius decidi per illam distinctionem,an hic aduocatus sciebat sibi ius retrahendi competere,& sic sibi noceat in eo iure,consentieodo venditioni si solus consensus in id,sufficiat,per d.l.vlt.ff.de inoffi.testa.& d.c.ex literis,de trans.an verò oescìebat , quia fortè extraneus erat:& minimè sibi noceat,per d.l.inter officium.

170 ¶ Et quod dictum est de aduocatione,idem & de procuratione dictum intelligas,quia d.l.vlt. de vtroque loquitur,& ibi etiam Bal.atque in vtroque eadé est in omnibus ratio, quantùm ad hanc rem pertinet.Ex quo etiam iotelligis,quid si cõsanguineus,tanquam procurator alterius, rem quampiam vendidit,an & is poterit retrahere. Vide tamé Imo.consi.lvij.viso quodam instrumento,vbi respoodit,dominum,qui rem suam,tanquam procurator alterius,scienter locat alteri,non sibi præiudicare in eius rei dominio.& vide etiam,quæ dicam in seq.quæst.

Quid de procuratore,an & is posit retrahere.

171 ¶ QVID IGITVR, si tutor,aut curator,vendidit rem pupilli,vel adulti,aut ipse pupillus,vel adultus,cum autoritate tutoris,vel curatoris, sui consanguinei : an & tunc idem tutor, vel curator,poterit retrahere.De quo videtur idé iudicandũ ac de aduocato, aut procuratore: præsertim cùm d.c.ex literis,expressim loquatur de eo,qui autoritatem præstat negotio : vt ibi id expendunt Doct.Verumtamen aliud est in istis,qui non sponte sua , sed ex necessitate officij,id faciunt:ideò id suum officium exequentes non sibi præiudicant.d.l.cùm quædam, C.de admi.tuto.& §.si tutor,Insti.de inoffi.testa.vbi glo.bene huiusmodi differentiã intellexit,dum opponens de d.l.vlt.ff.eod.titu.ita eos tex.conciliat,quòd in d.l.vlti. aduocatus & procurator sponte ibi faciebant,cùm illa officia sint spontanea.§.mandatum.Instit.mandat. at hîc (inquit) ex necessitate,quia tutela ex necessitate suscipitur.l.necnon,ff.de tuto.& curat.dat. ab his. atque etiam ex necessitate geritur.l.j.in prin.ff.de admi.tut.& id quoque sequuntur Ioao. Plat. Ang.Are.& Viglius Zuichemus,in d.§.si tutor,è quibus hîc postremus subiungit, quòd si quis iussu magistratus aduocationem præstiterit,pareodi oecessitas eum excusabit. Quod & ante eum,licet non alleget,nuncupatim voluit Alber.in l.post legatum.§.aduocatum.ff.de his qui. vt indig.& idem quoque voluit gl.in d.l.vlt.Aliter autem distinguit Io.Fab.in d.§.si tutor. Et facit,quod in simili tradit gl.in l.procurator qui pro euictione.ff.de procurat.

An tutor , uel curator,qui uẽdidit,aut autoritaté in uenditione præstitit, posit retrahere.

Officiũ suũ nemini debet esse damnosum.

Iterum de aduocato.

172 ¶ EX QVO ETIAM potes intelligere,quòd si res immobilis cuiuspiã debitoris fuerit subhast

An iudex,

qui interposuit decretũ uenditioni, posšit retrahere.

ſubhaſtata,& demum à iudice decreto ſuo plus offerenti adiudicata,(quo caſu etiam habet locum retractus ſecundum noſtram conſuetudinem,& alias pleraſque huius regni) quãquàm de iure ſit dubium,vt dicemus infrà,eod.§.in glo.xiiij.in verbo,*ou equpollent à uente*, nu.8.ſecũdò intellige,& multis ſeq.certè ipſe iudex,conſanguineus debitoris,non ex eo prohibetur vti iure retractus,vt etiam in non admodum diſsimili caſu voluit Caro.Molen.in conſue.Pariſ. tit.j.§. xviij.nu.3.in fi.Ad quod etiam,prẹter ea quæ diximus in præcedenti verſi.faciunt quæ diximus ſuprà,in eadem glo.nu. 139. ſed hanc noſtram & ſeq.

273 *An fideiuſſor uenditionis.*

¶POSTREMO quid de fideiuſſore venditoris,fortè adhibito pro euictione rei venditæ, vtrùm ſi cõſanguineus ſit venditoris,poterit accedere ad retractũ?quod nõ videtur , quoniam fideiubẽs cẽſetur conſentire cõtractui,pro quo fideiubet.l.j.§.ſed & ſi ſerui,& ibi gl. & Doct. ff.quod iuſſu,& l.exceptione,& ibi Bal.& Albe.C.de euictio.iuncta l.vendicantẽ,ff.eo.tit.& l. Pompo.§.j.ff.in quib.cau.pig.vel hyp.tacit.contra.Et voluit etiam Ioan.And. in addi. Spec. in tit.de actore,§.j.verſi.quid ſi præſente.& Bal.in addi.eiuſdẽ in tit.de reo.§.j.col.vlt. verſ.quæro ad perfectionẽ.& Albe.in l.Caius,col.ij.verſi.itẽ fideiuſſor,C.de pig.acti.& Raph.Fulg.cõſil.lxvij.paterfamil.col.ij.verſi.ipſe autẽ fideiuſſor.Hincque Bal.ſubdubitãs tamẽ, in d.l.exceptione,dicit,quòd ſtãte ſtatuto,vt filius nõ poſsit ſe obligare ſine conſenſu patris , ſi ipſe pater pro filio fideiubeat,ſatisfactũ eſt ſtatuto,cùm id faciens cõſentire videatur. Idque pro indubitato voluit idem Bal.in ſua marga.in verbo,ſtatutũ,ver.pen.& Alex.in l.is qui hæres.§.vlt.col. j.ff.de acqui.hære.& Soc.conſi.lxxx.præſens cõſultatio,col.uj.verſic. capio primùm, lib.iiij.& Hip.Marſi.conſi.ix.adiuua me,col.antepe.verſi.ſed poſito,lib.j.Et facit etiã tex. in d.l.poſt legatũ,§.ſunt qui putant,ff.de his qui.vt indig.Et vide etiã,quæ diximus ſuprà,eadẽ gloſ. nu.158. aut etiã ſi præter,& ſeq.Sed & vide Carol.Molend. qui dicit non propter id priuari conſanguineum iure retractus,in d.conſue.Pariſ.tit.j.§.xiiij.gloſ.j.nu. 11.& iterum §.xiij.nu.3.

Pater fideiubẽs pro filio, cenſetur et conſentire.

274 *Emptor qui cõfeſſus eſt cõſanguinitatẽ agentis ad retractũ, an eandẽ poſsit poſtea negare, & quomodo.*

¶ET CVM HIS ſtatuerã finẽ huic gl.facere:ſed ſe offert caſus ad eam pertinẽs, de quo & nunc interrogatus ſum. Quiſpiã vt conſanguineus venditoris, emptori oblationẽ retractus fecit:emptor illum fatetur conſanguineũ:tamẽ aliis rationibus eum non vult admittere , quòd dicat contractum non eſſe venditionis,aut venditionem ſonantis,vel quòd ille non venit intra tempora retractus.Poſteà verò,quia in proceſſu litis compertum eſt contrarium , ſcilicet illum contractum eſſe veræ venditionis,aut ei æquipollentis,actorémq; veniſſe intra annum, emptor negat illũ eſſe conſanguineũ,confeſsionémq; conſanguinitatis à ſe factã ſibi præiudicio futuram,reuocat:cùm nõ epiſtolis,non nudis aſſeuerationibus , ſiue confeſsionibus conſanguinitas conſtituatur,aut probetur.l.non epiſtolis,& l.non nudis,C.de proba. & l.neque profeſsio,C. de teſta.vti nec cõtrà tollitur.l.ius agnationis,ff.de pact.& bene facit tex. in l.cùm falſa, C.de iuris & fac.igno.& alia multa à nobis collecta infrà,eo.tit.§.xxij.nu.34.cõtrariũ quoq;.Quæ cùm aliàs ſemper procedunt,tum verò maximè in iis,quæ naturæ ſunt,cuiuſmodi cõſanguinitas eſt,quippe cùm natura ipſa immutabilis ſit,§.ſed naturalia,Inſti.de iure natu.gen. & ciui.

275 ¶ Ego tamẽ reſpondi contrarium,videlicet ſtandũ eſſe emptoris cõfeſsioni,niſi doceat de errore illius,per tex.in l.j.§.Iulia.ff.de liber.agno.qui loquitur de agnitione filij,& in c.per tuas, extr.de proba.qui & de eadem re loquitur,dicitque nihil in id facere iuramentũ,qui hãc confeſsionem vult reuocare.Et ita,ſcilicet huiuſmodi confeſsionẽ probare,tenet Cy.in d.l.nõ epiſtolis,in j.q.& ibi quoque Bal.col.j.verſi.tertio caſu,& Sal.circa med.& Pet.Anch. conſil. clix. rationes,col.ij.verſi.venio ad ſecundum.Quanquam non neſcio in hoc fuiſſe à noſtris variatũ, vt videre licet ex gl.Bar.Ang.& aliis in d.l.nõ epiſtolis.& gl.Bat.Bal.Ang. Sal.Raph.Ro. Pau. Alex.Corne.Fran.Are.& Iaſo.in d.l.neque profeſsio,C.de teſta.Barto.in d.l.j.§.idem per contrarium,ff.de lib.agno.& Cano.in d.c.per tuas,de proba.ex quibus tamen intelliges, hanc quã diximus,eſſe communem opi.Nam & in ſimili videmus,quòd licet ſententia nõ cõſtituat conſanguinitatem,ea tamẽ eandem probat,d.l.j.§.vlt.de libe.agno. Debet igitur emptor probare errorem,vt eam cõfeſsionem reuocare poſsit.In Gallia autem noſtra neceſſe eſt gratiam huius cõfeſsionis à Principe impetrare,quod nos vulgo releuare dicimus,non ſine exemplo antiquitatis,nam & hoc verbo in ea ſignificatione vſus eſt Iuriſconſultus in l.etiam,§.j.ff.de minori.

Releuare , in uulgari ſignificatione.

276 *Quæſt. an excõmunicati admittãtur ad retractum.* *Excommunicationis ortus.*

¶EST ET ALIVD, quod me hinc abire nõ ſinit.Nempe quod ab Arnol.Ferro,in cõſue.Burdig.hoc eo.tit.§.vij.tractatũ reperimus,vtrùm proximus venditoris excommunicatus (quem appellant) ſit ad retractũ admittẽdus.quod & nos differere decreuimus, tum quia huc priuatim nonnihil pertinet,tum quia & ad alia pleraque non inutile eſt.Igitur vt paulò longiùs eam rem repetamus,nec tamen interim extra chorũ ſaltantes,vt ex calce liquebit. Excõmunicatio hæc (quam vocamus) ab antiquorum,& Græcorũ,& aliorũ ritibus, legibúſque ortũ habuiſſe videri poteſt,nõ à Diuo Paulo,vt Canoniſtæ,& Theologi opinantur.Cæſar enim lib.vij.

Com

Commentariorũ, quo loco nostrorum Druydũ mores ac ritus describit, de his in hæc verba loquitur: Si quis aut publicus, aut priuatus, eorũ decreto non stetit, sacrificiis interdicũt. hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus ita est interdictum, hi numero impiorũ ac sceleratorũ habentur: his omnes decedunt, aditúmque sermonémque defugiunt, ne quid ex cõtagione incõmodi accipiãt, neque his petẽtibus ius redditur, neq; honos vllus cõmunicatur. Hactenus Cæsar. Quis autẽ prima statim fronte nõ videat illã pœnã eam esse, quam nunc excõmunicationẽ vocamus? Excomunicati enim primùm sacrificiis interdicũtur, cap. clerici, & ferè per totũ titu. extrà de cler. excõ. mi. & c. si quis episcopus, & c. placuit, & aliis multis, xj. q. iij. Deinde hi impij quoque veluti proprio & peculiari vocabulo appellãtur. c. certum. xxiiij. q. iij. Prætereà his cõmunicari prohibetur aut sermone, aut mensa, aut cõsuetudine, aut alio quouis pacto. c. sicut, & c. excõmunicato, & c. qui communicauerit, & aliis multis. xj. q. iij. Ob idque excommunicati dicũtur quòd sint extra hominũ fidelium communicationẽ, siue communionem, positi, vt dicit Archi. in d. c. sicut. His etiam petentibus ius denegatur, c. intelleximus, extrà de iudi. & c. exceptionem, extra de excep. & c. j. eo. tit. lib. vj. & c. j. de rescrip. eo. quoque lib. Neque honos vllus communicatur, vt qui ad dignitates & beneficia (quæ vocant) assumi promouerique non possint, c. cum dilectus, extrà de consuetudi. & c. cùm bonæ, de æta. & quali. & c. ad probandũ, de senten. & re iudi. & c. postulastis, & c. seq. de cler. excom. min. cum simi. Quod & in dignitatibus secularibus obtinet, vt patet ex c. venerabilẽ, versi. nũquid enim, ibi, sacrilegũ quemcũque vel excõmunicatum, & rursum versi. sunt enim notoria, & ibi Panor. col. v. versi. nota ibi, scilicet excommunicatio, extrà de elect. & voluit etiam Cardi. Floren. in c. perpendimus, in xl. opp. extrà de senten. excommu. & Philip. Deci. in c. dilecti, col. j. extrà de excep. Sunt enim ipsi infames, vt dicit glo. in c. j. versi. nisi iusta, in verbo, infantia. quam not. ibi Bal. & Recentiores, titu. quo temp. miles. & alia glo. in c. j. §. vlt. in glo. vlt. ad fi. tit. per quos fiat inue. & est optimus tex. quem neutra allegat, in c. infames, vj. q. j. quem dicit vnicum Ro. singu. dclxxviij. an excõmunicatus. Hoc tamen vltimum quomodo intelligatur, videbis apud Inno. & alios in c. testimoniũ, de testib. & Archi. in Summa, iiij. q. j. & Ro. sing. dclxxxv. incip. in princi. huius. Denique hæc pœna, vt apud Druydes olim, ita & hodie apud nos, omnium est grauissima, cap. corripiantur, xxiiij. q. iij. De quo abundè per Feli. in c. qualiter, le ij. §. vlt. col. x. versi. vlterius tangit, le ij. (sunt enim eadem col. duo versi. eius initij,) extrà de accusa.

Drυydũ excõmunicatio.
Excõmunicati, sacrificiis interdicti.
Excommunicati impij.
Excõmunicatis cõmunicare prohibitum.
Excõmunicati unde dicti.
Excommunicatis ius denegatur.
Excommunicati dignitatũ & beneficiorũ incapaces.
Excommunicati infames.
Excommunicationis pœna grauissima.

177 ¶ Prætereà Plato, Philosophus omnium grauissimus & in sanciendis legibus nulli Ethnicorũ secundus, ad fi. prope libri ix. de Legibus: Ἐὰν δέ τις (ait) ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν, ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν, καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω. μὴ δὲ εἰργόμενον, κολαζόντων αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς, καὶ πάντως ὡς ἂν ἐθέλωσι. Κατελθὼν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω. Ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ ὄντι ἐλεύθερος, συμφάγῃ, ἢ συμπίῃ, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον ἐντυγχάνων προσάπτηται ἑκών, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδέν, μήτ᾽ εἰς ἀγορὰν μήτ᾽ εἰς πόλιν ὅλως, πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κοινωνεῖν ἀλιτηριώδους τύχης. Id est, Si quis de vi parẽtibus allata damnatus fuerit, primùm quidem ex vrbe egrediatur, in exiliúmque perpetuum proficiscatur, ac sacris omnibus arceatur. Eum autem, qui nõ se arcuerit, agronomi verberibus cædant, & omnino, vt hi quidem voluerint. Reuersus verò ex exilio, morte mulctetur. Si quis verò ex liberis hominibus cum tali viro vel comederit, vel biberit, vel re alia quacũque cum eo communicauerit, atque adeò si ei obuiam factus, eum sua sponte tetigerit: neque in templum ingrediatur, neq; in forum, neque omnino in vrbem priùs quàm purgetur. Putet enim se cum homine scelesto cõmunicauisse. Hæc ille. quæ & omnino ferè similia sunt huic nostræ religionis Christianæ excõmunicationi, vt planè demonstrauimus. Et hoc intelligẽs Marsilius ille Ficinus, Philosophus & Theologus sanctissimus, & doctissimus, in eo argumento, quod edidit in decimum librum de Legibus ipsius Platonis post prin. hæc scribit: Ac ne quid nos lateat, ad impietatem etiam pertinet familiaritas & communio omnis, seu in cibis seu verbis cum iis inita, qui ob nefaria scelera arcentur à sacris, qui & contaminati cæteros quoque vel ipsa propinquitate contaminant. Qua quidem de re in calce noni libri ita pertractat, vt vaticinari visus sit execrationes quotidie factas à nostris, prophanos à communione ecclesiæ propellentibus. Hæc Ficinus.

Platonis excõmunicatio.

178 ¶ Quin apud Athenienses illos, à quibus maxima ex parte Romani leges nostras mutuati sunt, antiquitus erãt publicæ quædã detestationes, veluti in eos, qui viam non monstrassent errãti, vt scribit Tullius lib. Offi. iij. In quarũ locum successisse hanc nostrã excommunicationem tradit Erasmus Chiliadis primæ Centur. ij. cap. lxxxiiij. quo tractat illud prouerbium, ἀρᾶς ἱερόν, id est, deuotionis, siue malis, execrationis templũ. Plutarchus autẽ tum in Vita Alcibiadis, tum in Problematis Ro. c. xliij. tradit ipsos Atheniẽses decreuisse, vt ministri ministræq; sacrorũ Alcibiadem, veluti impium ac nefandum hominem execrarentur. Earum autem vnã, neglecto populi decreto, dixisse, supplicationum ad se, non execrationum, officia pertinere. Euripides Atheni. in Oreste figuram quandam nostræ excommunicationis describit, quam obseruatam Argis dicit,

Atheniensium excommunicatio.
Argiuorum excõmunicatio.

Ἔδοξε δ᾽ Ἄργει τῷδε, μήθ᾽ ἡμᾶς στέγαις,
Μὴ πυρὶ δέχεσθαι, μήτε προσφωνεῖν τινα
Ματροφονοῦντας.-- Id est,ad verbum propemodum:
Sancitum est porrò Argis hisce,neque oos tectis,
Nec igne recipieodos,neque alloqui quenquam debere
Matricidas.

279 ¶ Romanos quoque his diris & execrationibus vsos fuisse,vt qui illis esset obooxius, dare grauissimas pœnas,maximóque infortunio affici necesse esset,autor est idem Plutarchus in Crasso,vbi & tradit,Atteium Trib.Pleb.his diris confixisse Crassum io Parthos proficiscentem. Ex qoo est & illud Lucani lib.iij.Pharsaliæ:

Romanorum excommunicatio.

— Craßúmque in bella secutos
Sæua Tribunitiæ uouerunt prælia diræ.

Et illud quoque Tullij lib.j.de Diuinatione:M.Crasso quid acciderit,videmus, dirarũ obountiatione neglecta.Et Arnobij lib.viij.Disputationum aduersus gentes: Et vt Parthis (ait) signa repetamus,dirarum imprecationes Crassus & meruit,& irrisit.Et de huiusmodi quoque diris fit menno Plinio lib.xxviij.c.ij.haud multò post prin.Et de diris execrationibus Liuio, lib.vj. tertiæ Decadis,cuius hæc verba sunt:Qui victus acie excessisset,eum ne quis vrbe,tecto,mensa,lare reciperet:diram execrationem in populares,obtestationémque,quam sanctissimam potuerunt,aduersus hospites composuerunt.Hæc ille.in quibus vide viuam nostræ excommunicationis imaginem.Iterúmque c.viij.his adhortationibus execratio dira adiecta, si quẽ à proposito spes mollitiáve animi flexisset.Rursúmque lib.x.iiij.Decadis: Huius atrocitas facinoris nouam velut flammam Regis inuidiæ adiecit,vt vulgò ipsum liberósque eius execraretur:quę dirę breui ab omnibus Diis exauditæ,vt sæuiret ipse in suum sanguinem,effecerunt. Has quoque deuotiones à Suetonio in C.Caligula vocari putat Beroal.illius interpres.

280 ¶ Postremò apud veteres illos Germaoos vidimus fuisse vmbram quandam huius oostræ excommunicatioois.Nam (vt scribit Cornelius Tacitus,qui ad viuum mores eorum descripsit) scutum apud eos reliquisse præcipuum flagitium erat,nec aut sacris adesse,aut concilium inire ignominioso fas,multique superstites bellorum infamiam laqueo finierunt.

281 ¶ Ideò cùm excommunicatio non sit Iuris canonici inuentum,noo mirum videri debet,si & io foro quoque seculari,nedũ ecclesiastico,siue caoonico,ea proponi & allegari possit : vt videre licet ex gl.oo.in l.j.& ibi quoque Bal.Fulgo.qui illam dicit sing.& Ias.C.de iur.& fac.igno. & gl.in c.præceptum,xxxij.q.v.& in d.c.j.§.si quis igitur,in verbo,opponit,& ibi Host.Arch.Ioã. And.Lap.Pet.Anch.Domi.& Phil.Franc.de excep.lib.vj.& Spe.tit.de excep.§.ounc dicendũ, versi.& no.quòd iudex,& ibi Io.And.& Bal.in addi.Cy.Bal.& aliis,in l.placet,per tex.ibi. C. de sacr.eccl.eodẽ Bal.in l.quoties,ad fi.C.de iudic.& in l.vlt.col.j.C.si à nõ cõpe. iud.& in d. c.intelleximus.col.ij.versi.quæro nunquid,extrà de iud.& in c.exceptionem,versi.quæro nunquid,extrà de excep.& in c.contingit,col.vij.versi.porrò si iudex,de dol.& cõtu.Lap.all.xcij. inspeximus,col.iij.per tex.optimum, & expressissimum,in id à paucis expensum, in c.decernimus,de sent.excom.lib.vj.Io.Ana.& Fel.in c.postulasti.extrà de homic.vbi etiam est bonus tex. Ro.d.sing. dclxxxv.in id allegãs l.hi qui sanctam.C.de apostat.Guid.Pap.deci. Delphi. ccxx. Ioan.col.j.& in statuto Delphi.incip.si quis per literas,in verbo,communi æstimatione fide digni.Fel.in c.tuæ,col.ij.extrà vt lit.non conte.& in c.prudentiam,§.sexta,in prin. & ibi Philip. Deci[illegible] ij.not.extrà de offi.dele.Aufre.in tract.reprobationum testiũ,in versi.excõmunicatus, Ias.in l.eleganter,§.si quis post transactionem,col.ij.io fi.ff.de condi.indeb.& Philip.Deci.in c. ecclesia sanctæ Mariæ,col.xx.versi.duodecimo,de consti.Et bene etiam facit tex.in c.domino, tit.hic finit lex Corra.& secundum nonnullos in auth.credentes,C.de hæred. Nam quod pertinet ad d.l.placet,C.de sacr.eccle. quam oonnulli in hoc annotarunt, nihil omnino huc facit. Nam verbum acrimoniæ,quo ea L.vtitur,excommunicationem non significat, vt ibi putat Accursius,& Ioan.Mo.in c.j.paulò ante fin.de stat.regu.lib.vj.sed aliud omnino , de quo, vt alios omittam,vide glo.io c.licet,de immu.eccle.lib.vj.& Arch.in c.attendendum,xvij.q.iiij.

282 ¶ Igitur vt concludamus,si exceptio excõmunicationis obiici potest & in foro seculari , illud consequens est,consanguineum excommunicatũ vocantem in ius emptorem,vt ab eo retrahat rem venditam,posse hac exceptione repelli.Et id quidem verum est de Iure cõmuni. At apud nos ex consuetudine generali Franciæ,huiusmodi exceptio in foro seculari non admittitur, vt scribit Ioan.Fab.in §.quòd si tutor,col.pen Instit.de curato.& Aufre.deci.Tholo.clxxxix.item fuit quæsitum,an excommunicatus.Et in eandem rem Booniæ expressum statutum est, vt referunt Iac.But.& Bal.in d.l.placet,noo aliter disputantes, an huiusmodi statutum valeat , tanquam

quá tacitè illud approbare videantur.& Io.Ana.in d.c.postulasti,de homicid.vbi expreſsè negat id ſtatutum valere,ſicuti & Phil.Dec.in d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ. loco ſuprà allegato.& ſentit etiam Lapus,d.alleg.xcij.dum dicit,non admittentem huiuſmodi exceptionem videri facere aduerſus libertatem eccleſiaſticam,per d.c.decernimus, de ſenten.exe. lib.vj.Verùm potius ſe Canoniſtæ tuperint,quàm vt id apud nos obtineat. Ideóque nihil video, quod moribus noſtris impediat conſanguineum excommunicatum venientem ad retractum.Quod & Ferro. vbi ſuprà placuit,qui mihi anſam præbuit,vt hanc quoque rem tractarem,vix aliàs hoc in loco tractaturus.

DEDANS L'AN, INTRA ANNVM, GLO. X.

1 PRISCIS ILLIS temporibus non vnus omnibus annus fuit.Nam,vt ſcribit Pli- *Annorum diuerſitas.*
nius,togatorum doctiſsimus,lib.vij.Naturalis hiſtoriæ,cap.xlviij.Annum alij æſta-
te vnum determinabãt,& alterum hyeme:alij quadripartitis temporibus, ſicut Ar- *Arcadum annus.*
cades,quorum anni trimeſtres fuere.Quidam Lunæ ſenio,vt Aegyptij.Itaque apud
eos aliqui & ſingula milia annorum vixiſſe produntur.Id quod & poſt eum recenſuit Diuus Au- *Aegyptiorum.*
guſt.lib.de Ciui.Dei xv.c.xij.& ante vtrunque Diodorus lib.j.Bibliotheces.Xenophon quoq;,
ſi is fuit,in libris,qui eius titulo de Aequiuocis circunferuntur,Aegyptij,ait,vtuntur anno quã-
doque menſtruo,ſæpe bimeſtri,non rarò trimeſtri,nonnunquam ſolari:quæ varietas etiam ex
noſtris,qui ab eis literas habuerunt,ſapientes fecit aberrare.Iberis annus quadrimeſtris vt plu- *Iberorum.*
rimùm eſt,rariſsimè ſolaris.Contrà Chaldæi,cùm in antiquitate diſciplinarum ſuarum vtantur *Chaldæorum.*
menſtruo,in cæteris ſemper ſolarem ſe intelligere fatentur.Plutarchus in Numa Põpilio,Qui
dam,inquit,ex Barbaris trium,ex Græcis autem Arcades quatuor,Acarnanes ſex menſium an- *Acarnanum.*
no vſi ſunt.Aegyptiis menſtruus annus fuit,deinde mẽſium quatuor,vt aiunt:quare qui vel nu-
perrimè eam regionem incoluerint,vetuſtiſsimi videntur eſſe,annorúmque incredibili multi-
tudine in familiarum deductionibus differunt:quippe qui menſes in numerum annorum collo
cent.Romanis quoque ab initio annum fuiſſe decem menſium multis cõiecturis probat,duóſ- *Romanorum.*
que à Numa fuiſſe additos,ſcilicet Ianuarium,& Februarium.In qua etiam ſententia Ouidius
fuit,ſtatim circa initia,lib.j.Faſtorum:

Tempora digereret cùm conditor vrbis,in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo. Et Paulò poſt:
At Numa nec Ianum,nec auitas præterit vmbras:
Menſibus antiquis addidit ille duos.

Gellius quoque libro tertio Noctium Atticarum,cap.xvj.ſcriptum reliquit.fuiſſe,qui exiſtimarent,Homeri tempore,ſicut Romuli,annum fuiſſe non duodecim menſium,ſed decem:in eam opinionem adducti,propter verſus Homericos, quibus Neptunus alloquitur puellam,à ſe recenter compreſſam,lib.xj.Odyſſeę:

Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκν', ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. Id eſt,

Nunc gaude,dilecta:aſt cùm ſe euoluerit annus,
Illuſtres(neque enim ſunt vana cubilia diuûm)
Natos nixa dabis.

Solinus Collectaneorum cap.iij.Annus(inquit)apud Aegyptios quatuor menſibus terminaba- *Lauiniorum.*
tur:apud Arcades tribus:apud Acarnanes ſex.In Italia apud Lauinios tredecim:quorum annus
trecentis ſeptuaginta quatuor diebus ferebatur.Subdítque,quod de Romanis ſuprà ex Plutar
cho diximus.Macrobius quoque lib.j.Saturnaliorum,cap.viij. Anni certus modus apud ſolos
Aegyptios fuit.Arcades annum ſuum tribus menſibus explicabant,Acarnanes ſex,Græci reli- *Græcorum.*
qui cccliiij.diebus annum proprium computabant.Diuus autem Auguſti.libro de Ciuitate Dei
xij.cap.x.cum Solino ac aliis ferè conſentiens,dicit apud Aegyptios annum quatuor menſibus
finiri.Cẽſorinus in eo libro,quem De die natali ad Cerellium ſcripſit,in Aegypto,ait,antiquiſ-
ſimum ferunt annum bimeſtrem fuiſſe:deinde à Bihone,aut vt alij,Pherone Rege quadrime-
ſtrem factum:nouiſsimè Arminon ad tredecim mẽſes & dies quinque produxiſſe.Item in A-
chaia Arcades trimeſtrem annum primum habuiſſe dicuntur.Cares autem,& Acarnanes ſeme- *Carum.*
ſtres habuerunt annos,inter ſe diſsimiles,quibus alternis annis augeſcerent,aut ſeneſcerẽt,An-
te hos Xenophon,quiſquis is eſt,in eod.libro de Aequiuocis:neque enim ei conuenit cum Xe-
nophonte Socratico:Annus(ait)diuerſus eſt.Etenim Aegyptij vtuntur anno quandoque men-
ſtruo,ſæpe bimeſtri,non rarò trimeſtri,ſæpe quadrimeſtri,nonnunquam ſolari.

2 ¶Et hæc quidẽ de anno ciuili,quẽ ſibi populi ſiue gentes pro arbitrio cõſtituerũt.De naturali *Annus ciuilis*
autẽ,ſiue ſolari,aut vertente,& de magno,ſiue mundano,& aliis differẽtiis,multa apud eoſdem *Annus naturalis.*
autores ſcripta cõperies,quæ non duximus huc tranſponẽda.Et apud nos quoque de ipſo anno

Annus solaris siue uertens. Annus magnus siue mũdanus.

naturali videbis in l.ita vulneratus,§.extimatio.ff.ad leg.Aquil.& in l.iij.§.minorẽ,ff.de mino. & in l.cùm hæres,§.Stichus si hæredi,ff.de statuli.vbi scribitur,annũ cõstare ex cõtinuatis diebus ccclxv.& in l.cùm Bissextus,& iterũ in l.anniculus nõ statim.ff.de ver.sig.& Docto.in illis ipsis locis,præsertim vero Alc.in d.l.cùm Bissextus,& io c.quadragesima,& ibi gl.de cõsec. di. v.gl.& doct.in c.quæsiuit,extrà de verb.sig.& in c.si propter,in verbo,primi anni.de rescri.li. vj.Arch.in c.si papa,de priui.cod.lib.vj.Lucã Pen.in l.siue ex Prætoriano,col.j.& ij.C.de execu.& exac.lib.xij.Aluar.in §.his cõsequenter,col.iij.ver.nota annum,tit.hic finit lex.& in c.j. col.ij.vet.nota militem,tit.quo tempo.mil.Phil.Fran.in c.quàm sit.§.electus,col.ij.quibus locis videbis multas quæstiones ad hanc anni mentionẽ pertinentes,quas breuitati cõsulẽtes prætermisimus,loca designasse contenti.Sed & nostrates alias annorũ species,ne id omittamus ponont,scilicet vt sint alij vsuales,alij ceremoniales,alij legitimi,vt videre poteris apud Arch.Io. And.&Do.in d.c.si propter,de rescr.lib.vj.neque enim in istis diutiùs immorari decreuimus.

Annus usualis. Ceremonialis. Legitimus.

Quæstio, utrũ annus retractui datus censeretur, si expressus nõ fuisset.

3 ¶SED VT AD NOSTRAM consuetudinẽ accedamus,eam sanè,si nullum tẽpus certũ huic retractui statuisset,de anno tamẽ,vt multis placet,intelligere oportuisset,ex sentẽtia Bald. Aluar.Marti.Lauden.& Car.Alex.in c.Titius,tit.si de feud.fuer.contr.vbi ex eo tex.no.ꝙ agnatus proximior,cui ius est reuocandi alienationẽ in extraneum factam,eam facultatẽ perdit,nisi intra annum veniat:monétque Bal.agnatos,vt bene aduertant,nec sinant id tẽporis labi,nisi velint eo iure excludi.Et idem voluit ipse Bal.in c.j.§.hoc quoq;,col.pe.ver.vij.conclusio,in illis verbis,& nota quòd si per annum,tit.de succes.feud.vbi dicit, ꝙ tacendo per annum, perinde est,ac si consensisset alienationi.& consi.ccxlix.verba inuestituræ,paulò ante fi.lib.ij.Ro.cons. xxij.pro propositæ,ad fi.& iterum consi.lxx.visis themate,col.ij.ver.iij.istam sentẽtiam,quibus locis dicit illum tex.ad hoc sing.rursùmque ipse Ro.in l.j.ff.in ius vocat.vt eant.& in repe.tu. de arbit.col.xv.ver.vndecimò,quia emphyteusis.& in l.Prætor ait,§.vlt.in addi.& ibi Ias.col. vlt.ff.de no.ope.nunt.Pau.Ca.consi.lxxxiiij.quæstio ista vertitur,col.ij.lib.ij.vbi dicit illũ tex. notasse Alex.in addi.Bar.in l.sicut,C.de præscr. xxx.vel xl.an.vbi id trahit ad statutũ huic nostro simile,quo scilicet admittitur vicinus ad retrahendum rem alienatam in extraneũ,vt videlicet nisi intra annũ veniat,non audiatur:quamuis in statuto nihil de tẽpote sit definitũ.& idẽ Alex.in l.si mihi & Titio,col.vlt.ff.de verb.obl.& io l.j.§.permittitur,ff.de aqua quot.& æsti. etiam in addi.ipsius Bar.& Barb.io c.plerunq;,col.v.de rescr.vbi ita dicit se ex facto respõdisse:& iterum in c.mandatum,nu.42.eod.tit.Fran.Cur.Senior consi.xlviij.super cõtrouersia,in fi.j.addi.Ias.in l.petens,col.iij.ver secundò no.ꝙ facultas,C.de pac.vbi & trahit ad casum nostræ cõsuetudinis,dum allegat c.constitutus,de in inte.resti.idem Ias.in l.ij.colum.vj.ver.circa quod bene no.C.de iure emphy.& cons.xcij.facti præsentis,col.vij.ver.istis sic in facto, li.j.& consi.clix.super facto,col.ij.ver.aggredior tertiam,lib.ij.vbi & ad casum nostræ consuetudinis trahit.& cons.vij.pro reuerendissimo,col.iij.ver.septimò facit,lib.iij.Fel.in c.quæ in ecclesiarum,char.vlt.in vij.declaratione,ver.tamen quia in hoc,de consti.Iac.à Sanct.Georg.in tract. feud.in verbo,& cum pacto de non alienãdo,col.v.ver.& aduertite quòd præmissa.Phil.Dec. cons.ccxxij.viso puncto,col.iiij.vet.quartò prædicto Francisco,in fi.& cõs.cclxxv.in causa quę Lucæ agitatur,col.vj.ver.& ex omnibus suprà dictis.& consi.cccxcv.in causa magnifici,ad fin. Hippo.Marsi.sing.liiij.in multis partibus,vbi nuncupatim loquitur de hoc statuto.Lud.Gozad. in repe.l.qui se patris.col.xxxiiij.versi.insero & sextò.C.vnde libe.Zasius in epitome feudorũ, parte jx.char.v.versi.in præmissis,Frã.Balb.qui etiam loquitur in casu nostræ consuetudinis,in tract.præscrip.in iij.parte iiij.partis principa.in xxx.quæstio.col.vltima.

Annus concessus agnatis ad reuocationem emphyteusis.

4 ¶Et ex hoc inferũt plerique, eam facultatem,quæ competit agnatis emphyteutæ,vt scilicet finita emphyteusi per generationẽ,sibi potius,quàm extraneis,cõcedatur.de qua per Bart.in d.l.j. §.permittitur.ff.de aqua quoti.& æsti.& latè diximus suprà,in præfa.nu.41.huic item pertinet, & seq.illam(inquam)facultatem anno tantùm durare.Ita enim expressè voluerunt Ro.& Iaso. in d.l.Prætor ait,§.j.de no.ope.nunc.idem Ro.in d.rub.de arbi.& in consi.suprà allegat.Alex. in omnibus quoque locis suprà citatis,Barb.io c.j.col.pen.extrà de locat.Franc.Cur.Senior,d. consi.xlviij.col.iiij.ver.& præmissa etiam clarè procedunt.& iterum in fi.j.addi.Card.Alex.in c.j.col.iiij.ver.tamen istam facultatem,tit.quemadmo.feud.ad fili.perti.& Ias.in omnibus cõs. suprà designatis,& prætereà in d.l.ij.col.vj.ver.circa quod.C.de iure emphy.& Franc.Balb.in d.tract.præscri.vbi suprà,& Fran.Ripa,qui id intelligit de anno ab inuestitura,in l.j.colum.ij. versi.tertiò declara,ff.de priuil.cred.& Matth.Afflict.in const.Siciliæ,incip.vt de successionibus,col.xvj.io xvij.quæst.& Lud.Gozad.consi.lxxj.in causa domini,col.j.

Annus domino cõcessus ad

5 ¶Et hæc sententia cõfirmatur ex tex.in c.j.§.portò,ti.quali.olim feud.pot.ali.vbi facultas,quę competit domino ad reuocandũ alienationem feudi factam à vasallo,durat vno anno tãtùm.Ex quo no.Bal.in verbo,annali silentio,quòd annale silentium habet vim repudiationis, & vt ipse

loquitur

loquitur, post eum tex. refutationis. Ad quod etiam dicit facere l. facta. §. si quis bonorum, ff. ad senatusconsult. Treb. & quod no. in l. si ego. ff. de nego. gest. Sed & ad hoc facit tex. in c. j. §. vlt. tit. si de inuesti. inter domi. & vasallus oriat. vbi si vterque & dominus, & vasallus noluerint iurare in casu illius tex. si vasallus per annū possedit, tacēte domino, is solus iurabit. Ex quo & ipse Bal. not. quòd in materia feudorum annalis possessio inducit præscriptionem pro vasallo.

reuocationem feudi alienati. Annale silentium pro repudiatione.

6 ¶Subditque Bald. (ne id prætermittam) nullo alio in loco esse eum tex. de anno. Id quod fortè verum est in eo casu: sed alibi sæpe in iure, vltra loca superius citata, est annalis præscriptio: vt in l. j. §. vltimo. ff. si quis cautio. & in l. vltima, ff. de eden. & l. j. §. vltimo, ff. si quis ius dic. nō obtēp. & l. j. §. Largius, ff. de succes. edict. & l. j. ff. quan. actio de pecu. est an. & sæpe in titu. ff. de pecu. & l. j. §. item si quis, ff. ex quibus causis maio. & l. sciendum, §. vl. ff. de ædil. edict. & l. j. ff. de requi. reis, & l. j. in prin. ff. si quis testa. lib. & l. si verò, §. hæc autem, ff. de his qui deie. vel effud. & l. vel post annum, ff. de alie. iud. mut. cau. fac. & l. j. §. vlt. ff. de interd. & l. j. ff. de calumnia, & l. si cohæredi, §. j. ff. quis ordo in bonor. poss. ser. & l. ij. §. confestim, & l. filij, §. j. ff. ad S.C. Tertul. & l. ait Prætor, §. annus, & §. hæc actio post annum. ff. de his quæ in fraud. cred. & l. vlt. C. eod. tit. & l. j. C. de anna. excep. & l. emancipata, C. qui admit. & l. si non conuicij. C. de iniur. & vlt. C. de do. cau. non nume. & l. ij. in fine, C. de ædil. acti. & l. ij. C. vnde vi. & l. vltima, §. sin autem à locis, C. de iur. delib. & l. ij. C. vi bono. rap. & l. j. §. exactio, C. de rei vxor. acti. & l. si quis emptionis, §. sed & si quis, C. de præscr. xxx. vel xl. ann. & l. ij. C. de naufra. lib. xj. & l. qui grauatos, C. de cēsi. & censiti. eod. lib. xj. & §. j. Insti. de perpetu. & temp. præscr. & §. cùm igitur plures, versi. liberis. Institu. de bonorum possessione, & §. si quis autem non implens, in Authen. de hæred. & Falci. & §. omnem, ver. si verò propositis, & ver. si verò intra, in Authen. de litigio. & §. si seruus sciente, in Authentica de sanctissi. Episco. & c. plerunque, extrà de rescriptis. vbi gl. & Host. in verbo, post annum. Nota hîc (inquiunt) annalem præscriptionem. & alia iura citant, quæ ibi videre poteris, & in c. quoniam frequenter, in prin. extrà vt lite non constet. vbi etiam gl. in verbo, intra annum, alia item iura adducit, & in c. rursus, xj. q. iij. & in c. longinquitate, xij. q. ij. & in cle. si eut, de ap. & in alijs locis à me adductis infrà in gl. seq. nu. 63. & quoniā, & duobus seq. & à Dy. in tract. præscr. & Matth. Afflict. in const. Siciliæ incip. prædecessorum, ver. item tene menti.

Annalis præscriptio in multis casibus.

7 ¶Et cùm annus omnes menses semel concludat, censetur tempus omnibus rebus agendis aptū & sufficiens. Ideóque Legislatores plerunque appellationem competētis temporis de anno interpretari solebant, vt videre est ex l. fortissimi, C. de erogat. milit. annon. lib. xij. vt nonnulli ex ea assumunt. Sed id haud dubiè satis ostendit prouerbialis hyperbole. Nam cùm moram longam significare volumus, anno id exprimimus. Terentius in Heauton. Nostin' mores mulierū? dum moliuntur, dum comuntur, annus est. Quod & ab Oldendorpio animaduersum est, Variarum lectionum tomo ij. pag. clx. Bal. autem in l. vsuræ, C. de vsur. dicit per glo. ibi tempus simpliciter prolatum, de anno intelligendum esse. De quo & nos aliquid dicemus tit. seq. §. j. in gl. ij. in verbo, *à tel temps*, num. 4. Sacræ autem literæ annum plerunque ponunt pro tēpore, & eo quidem certo, & destinato: vt Hieremiæ xxiij. Annus visitationis. Et nonnunquam pro breui quopiam tempore, Esaiæ xvj. In tribus annis quasi anni mercenarij. Et c. xxj. Adhuc in vno anno, quasi in anno mercenarij. Annuum autem tempus pro annali (vt id obiter dicam) vsurpauit Tullius in oratione pro L. Flacco, & rursus in quadam ad Atticum epistola, & alibi sæpe, & Paulus noster in l. ex quibus, ff. de interdict.

Annus, pro tēpore apto & sufficienti.

Tempus de anno intelligitur.

Annus pro tempore certo.

Annuum tempus pro annali.

8 ¶Sed nescio quonā modo incogitantes huc diuerterimus. Igitur vt redeamus, aduertēdum est, quòd ille §. Titius, ti. si de feud. fuer. contr. quo omnes innituntur, ad probandū ius reuocandi alienationē, competens agnatis, anno præscribi, si subtiliter expendatur, nihil facere videtur ad casum nostræ cōsuetudinis. Nam ratio, quare intra annū debet agnatus reuocare alienationem in casu illius §. ea est, secundū Bald. Aluar. Mart. Laud. & alios ibi, quia inuestitura feudi, de qua est quæstio, debet peti intra annum, c. j. §. prætereà, titulo de prohibita feudi alienatione per Federicum. & in c. j. tit. de capit. Corra. Ideò lapsus anni facit, vt agnatus nō sit amplius audiēdus. Quæ ratio nihil omnino facit ad casum nostræ cōsuetudinis, nisi fortè ageretur de retractu rei feudalis, sicut scitissimè annotauit Ias. in d. l. Prætor ait, §. vlt. ad finem, ff. de no. oper. nuntia. & Philip. Dec. in hoc sibi contrarius, consi. cccxxviij. in casu proposito, col. ij. vers. solum superest.

Annus quare agnatis conceditur.

9 ¶Prætereà ille lapsus anni procedit, quando alienatio facta est in agnatum quempiā remotiorem, vt scilicet agnatus proximior intra annū reuocare debeat, aliàs nō admittatur. Quòd si in prorsus extraneū facta sit, tunc agnati admittuntur vsq; ad triginta annos, secundū gl. quam sequuntur And. Iser. Bal. & alij. ibi. & idē voluit ipse Bal. cōs. xvj. facti euidētia, col. j. li. j. Pau. Cas. consi. lxxxiij. col. ij. lib. ij. & Iac. à S. Georg. vbi suprà, & Alex. in d. l. si mihi & Titio, col. vl. ff. de verb. obl. & consi. xv. visis narratis, col. pe. versi. non obst. lib. v. vbi id dicit communiter teneri.

Quid si alienatio facta sit in prorsus extraneos.

Iaſ.conſ.clix.ſuper facto,in fi.lib.ij.& cõſ.vij.pro reuerẽdiſsimo.in fi.li.iij.Phil.Dec.cõſ.cxliiij. quooiã ex facto,col.ij.ver.tertiò,nõ dato,& iterũ cõſ.ccviij.ad clariorẽ,col.iij.& cõſ.cccxcv.in caſu magnifici,ad fi.& Carol.Rui.cõſ.clj.quia ꝓponitur,col.v.nu.19.li.4.& cõſ.ccxiij.in q.col. v.nu.9.eo.lib.j.& Fran.Balb.in d.tract.præſcr.in vij.q.quartæ partis,quartæ itẽ partis prin.& Ant.Rub.conſ.lxxxv.viſo & diligẽter,col.ij.& Albe.Bru.cõſ.lxvj.dubitatur,col.iij.ver.ſed maior.Quamuis Bal.in hoc teneat contrariũ,ſibi contrarius,conſ.cxcvij.ꝙ conſentiente,in prin. lib.iij.Sed prior op.verior eſt & communior,vt diximus.Et ſic quoque dominus reuocat alienationem feudi intra triginta annos,c.j.§.j.& ibi gl.& Doct.ti.de capit.Corra.Sed & aliter d. §.Titius,intelligit Carol.Rui.conſ.xxv.dubitabilis,col.vj.ver.non obſtat quidem tacendo,lib. j.vt ibi videre poteris,& conſi.xxxv.adeò planè, col.xij. ver.non obſtat etiam prædictis,lib.j.

10 ¶EX QVIBVS CONSTAT,eum tex.in d.c.Titius,abeſſe à caſu noſtro. Et ego quidem in ea ſum ſentẽtia,vt ſi ſtatutum aut conſuetudo admittens conſanguineũ ad retractũ,nõ præſcriberet huic rei aliquod certum tempus,ſed ſimpliciter ſtatueret conſanguineum poſſe rem venditam reſtituto pretio redimere,ſine alia temporis præfinitione, id poſſet non ſolùm intra annum,ſed & poſtea quandocunque.l.j.§.meminiſſe,ff.de ven.inſpi.& l.iuriſperitos,ff.de excuſ.tut.& l.ſeruus,C.de pœnis,& quod no.Inno.in c.ex literis,& conſtitu.Id quod ego intelligo intra triginta annos,& non vltra:quia eo tempore tollitur omne ius atque actio cõpetens priuato contra priuatum l.ſicut,& l.omnes,C.de præſcr.xxx.vel xl.anno.& l.ij.C.de cõſt.pec. cum ſi.Et ita in ſpecie huius noſtri caſus reſpondit Pau.Caſt.ne autoritate careamus,cõſ.ccccxxx.circa primum quæſitum notandum,in prin.lib.ij.& Cæpol.conſi.cauſarum ciuilium xliij. clariſsimè,col.vlt.in prin.& Phil.Dec.qui illorum non meminit d.conſi.ccxxij.col.vl.ver.vltimò non eſt omittendum,& dicemus etiã infrà,§.xxxvj.eodẽmque vlt.in verbo,*notifier au greffe*, in xiij.quæſt.Et vide quæ dicam infrà,nu.16.nec omiſerim.

Si annus nõ eſſet præſtitutus retractui, quod tempus intelligeretur.

11 ¶SED ID TAMEN INTELLIGO,ſi res vendita ſemper mãſerit in manibus emptoris.Quòd ſi ipſe emptor alteri vẽdiderit,vt poteſt,ſicuti declaratur infrà eod.tit.§.xij.licet conſanguineus poſsit & ab iſto ſecundo emptore retrahere,vt etiam ibi cauetur:poſſet tamen dici hunc ſecundum emptorem,ſi rem poſſederit decem annis inter præſentes,& viginti inter abſentes,tueri ſe poſſe aduerſus retractũ conſanguineorum:vt in ſimili dicimus de actione hypothecaria,quæ licet à debitore,aut eius hærede,aduerſus creditorẽ non niſi xxx.vel xl.annis tollatur,l.cùm notiſsimi,in prin.& §.j.de præſcrip.xxx.vel xl.ann.tamẽ ab extraneo emptore,vel donatario poſsidente cum titulo & bona fide,tollitur x.vel xx.annis.l.j.& ij.C.ſi aduer.cred. & vbique gl.& Doct.& Spec.tit.de præſcr.§.j.ver.ſed de hypothecaria,& omnes paſsim. Etiã ſi is emptor vel donatarius ſit vniuerſalis omnium bonorũ:vt teouit,& à Senatu Pariſi. diffinitum tradidit Io.Gal.in ſuis Areſtis,quæſt.xxxviij.Et præſertim,quia apud nos conſuetudo expreſſa eſt titn.*des preſcriptions*,§.j.qui eſt omnium huius vol.ccxxxv.quòd cùm quis iuſto titulo acquirit bona immobilia,eáq, bona fide ac pacificè poſsider x.annis cõtinuis inter præſentes, vel xx.inter abſentes,poteſt eadẽ defendere aduerſus omnes.qui ea ſua eſſe contenderent, aut ſuper ea vectigal,aut aliud onus prætenderent.

Quid ſi emptor alteri vẽdiderit.

Quid, ſi ſecundus emptor ſit vniuerſalis.

12 ¶Et id quidem haud dubiè,ni fallor,procederet,ſi non eſſet tempus aliquod præſtitutum,vt diximus:aut ſi non aliam haberemus conſuetudinem infrà eo.ti.§.vlt.qua cauetur,id tẽpus anni conceſſum cõſanguineo ad retrahendũ,currere ex eo die,quo venditio relata eſt in acta.Cùm igitur nõ currat ante id tẽpus,nec cõſuetudo diſtinguat,ſítne adhuc res apud emptorem,an apud aliũ,poſſet videri conſanguineum indiſtinctè admittendum,ſaltẽ intra illos triginta annos de quibus ſuprà loquuti ſumus,l.de pretio.ff.de public.in rem act.& l.j.§.quod autẽ,ff.de aleæ luſu,& alear.cũ ſi.Niſi dicas,illã cõſuetudinẽ debere intelligi ſecũdũ Ius cõmune,quo pręſcribitur à tertio acquirente cum bona fide,eodẽ decem aut viginti annorũ ſpatio,vt per totum ti. C.de præſcrip.long.temp.Etiámq; in actionibus,& iuribus,quæ durant maiori ſpatio aduerſus alios,vt probauimus de hypothecaria.Nam ſtatuta debent interpretari ſecundum ius commune,& vt minus id lædant,quàm fieri poteſt,l.ij.C.de noxa.act.& c.cùm dilectus,extrà de conſue.Et præſertim cùm habeamus cõſuetudinem in hoc conformẽ Iuri cõmuni,in d.§.j.*des preſcriptions* Et ſecundũ quã,etiamſi eſſet Iuri cõmuni cõtraria,debemus hanc noſtrã cõſuetudinẽ intelligere,ex ſententia Pet.Anch.conſ.xciiij.iſta domina,circa mediũ.ver.non obſtat,ꝙ iſtud ar.& conſi.ccccxxij.viſo puncto,col.ij.ver.non obſtat,ſi dicatur.& Phil.Dec.conſ.xj.quoniam iudicantium,col.ij.verſi.quia ſtatuto.Nam & aliàs ſtatuta ſtatutis,vt leges legibus concordare expedit,c.cùm expediat,in prin.de elec.lib.vj.& promptum eſt,l.j.C.de inoffi.dotib.

Conſuetudo à conſuetudine, etiam iuri contraria,interpretationem mutuatur.

13 ¶Nec cauſari quis poteſt,ꝙ in hoc caſu res quæ à priore emptore iterum venditur, eſt affecta & obnoxia retractui conſanguineorum,tranſitéque debet in alium,cum ſua cauſa & onere,l.ſi

conuenerit,

conuenetit,vt nomen,§.ſi fundus,ff.de pig.act.& l.debitor,C.de diſtrac.pig.& ibi concord.in gl.Nam & ea iura loquuntur in pignore,& bypotheca, vt ſcilicet cum his,& ſic cùm ſua cauſa res tranſeat in emptorem.Et tamen,vt diximus,is emptor aduerſus ea vſucapit minoti tempore,quàm debitor,aut eius beres vſucepiſſet:tametſi etiã ius crediti ſit multò fauorabilius,quàm retractus.Creditor eoim hîc certat de dãno vitando,ne ſcilicet ſuum debitum amittat:conſanguineus de lucro captando,ex ſententia Bar.in l.vlt.io fi.C.in quibus cau.in integ. reſt.nõ eſt ne.& in l.etiam,la ij.ad fi.ff.de minori.& dicemus plenius infrà,nu.121.certum eſt,& ſeq.Imò, quod plus eſt,non ſolùm bypotbecaria eo ſpatio decẽ vel viginti annorum præſcribitur à tertio,ſed integrum quoque rei dominium,vt diximus.

14 ¶Sed & hinc videmus,ꝙ licet actio,quod metus cauſa,duret triginta annis aduerſus eum qui metũ incuſsit:tamẽ ſi res alteri fuit vẽdita,ea actio aduerſus ipſum emptorẽ longo tempore,ſcilicet decẽ vel viginti annorũ,extinguitur.l.ſi vi,quæ eſt iij.& ibi gl.Cy.Bar.& alij,C.quod me.cau.Ex quo Ang.ibi in fi.dicit poſt Bar.& alios,ꝙ omnes actiones perſonales io rẽ ſcriptæ cuiuſmodi hæc eſt,aliàs aduerſus tertium non competeret,vt dicemus infrà eo.ti.§.viij.in verbo, *le iuge qui en peult cognoiſtre*,nu.6.porrò,buiuſmodi igitur actiones perſonales in rem ſcriptæ,tolluntur lõgo tẽpore.quod Ang.ipſe dicit notandũ,ſicut etiã dicit Alex.ibi,col.iij.vbi id intelligit,quãdo quis poſsidet cũ titulo & bona fide,vt in d.l.iij.aliàs eſſet cõtra,l.hæreditatis, C.de peti.hære.vbi petitio hæreditatis,quæ & ipſa in rẽ ſcripta eſt,non tollitur longo tẽpore.Quod ideò fit,quia ea nõ datur regulariter cõtra titulo poſsidentẽ.l.regulariter.ff.de peti.hære.vnde & ſi aliquo caſu datur,ea tollitur ſpatio longi tẽporis.l.vltima,io fi.& ibi gl.vlt.& Doct.C.de edict.di.Adr.tol.Id quod eò volui dicere,vt harum legum antinomiam,quæ videri poterat diſcuteres.Et cum his quoque concordat Raph.Co.conſi.liiij.Leonardus,in fin.& Fran.Balb.in tract.præſcri.in iiij.parte iij.partis prin.in prima quæſtione,ver.ampliatur,& Caro.Rui.cõſ.cv.caſus iſte,col.iij.nu.6.lib.j.Et aliàs quoque ſecundum emptorem rei primò alienatæ à minore ſine decreto,aliter ipſam vſucapere,quàm primum emptorem,probat l.poſſeſsiones.& l.vlt.C.ſi quis igno.rem mi.Vt tamen non omittam,quòd cùm is,qui vacuam abſentis poſſeſsionẽ occupat,eam non niſi xxx.vel xl.annis vſucapit,l.vlt.C.vnde vi.ſi tamen eam in tertium alienauerit,is x.vel xx.annis vſucapit,vt tradit glo.vlt.in eadem l.& ibi quoque Oldra.Albe.& Bart.

Actio quod metus cauſa, quo tempore præſcribitur.

Actiones perſonales in rem ſcriptæ,quo tẽpore præſcribuntur.

Petitio hæreditatis quo tempore tollitur.

15 ¶Nec mouet in caſu noſtri retractus,id quod ſuprà diximus,ꝙ noo currit tempus aduerſus retractũ,niſi à die notificationis factæ in actis.Illud enim verũ eſt,vt nõ currat præſcriptio anni, de qua ea cõſuetudo loquitur in §.vlt.buius tit.Hæc enim ſunt verba illius, *L'an du retraict baillé par la couſtume,court du iour que l'acquiſition ſera notifiée*,&c.non autẽ negat aliã præſcriptionẽ currere,ſi notificatio facta nõ fuerit.Ideóq; currit & perficitur ſpatio xxx.annorũ, vt ibi dicemus in xiij.q.ij.gl.Quin & ſi dictũ eſſet expreſsim,præſcriptionem temporis nõ obſtare,non per id ſummota eſſet præſcriptio xxx.vel xl.annorũ,ex ſentẽtia gl.in c.j.§.præterea,in verbo,præſcriptione,& ibi Iaco.Bel.Nicol.Neapol.Bal.Marti.Laud.Aluar.& Card.Alex.tit.de capi.Corra.cum multis concor.à me adductis infrà tit.procedente,in §.j.in verbo,*à tel temps*,num.12.ſed & huc ſpectat.Et id quidem intelligeretur,quantùm ad emptorem,non autem quantùm ad tertiũ acquirentem,per ea quæ diximus.Quod tamẽ hîc oon firmo:nec enim neceſſe eſt,cùm conſuetudo non aliter præſcriptionem temporis ſummoueat.Scio autẽ Car.Molen.in conſue.Pariſi.tit.j.§.xiij.in fi.io ſimili caſu in ea eſſe ſentẽtia,vt nec tertius emptor præſcribat,niſi xxx.annis.

16 ¶Nec omiſerim,quoſdã eſſe in hac Gallia magni nominis,qui in ea itẽ ſunt ſentẽtia,vt per emptorem præſcribatur retractui cõpetenti cõſanguineis per x.annos ioter præſentes, & xx.inter abſentes,etiãſi nulla facta ſit notificatio:hac ratione ſubnixi,ꝙ actiones reales tolluntur eo tẽpore,C.de lon.temp.præſcr.per totum,& in noſtra conſuetudine,tit.præcedẽte,qui eſt *des preſcriptions*,vt diximus ſuprà,nu.12 & id quidẽ.Et idem de Iure cõmuni in actionibus in rem ſcriptis,cuiuſmodi hæc eſt,vt etiam diximus numero ab binc ij.Sed quantùm ad boc poſtremũ de actionibus in rem ſcriptis,intelligunt qui id dicunt, quantùm ad tertium,non quãtùm ad eum qui cõtraxit.vt & ſuprà de actione de dolo dictum eſt.Nam & quod Ius cõmune ſanxit de actionibus realibus,atque etiã noſtra illa cõſuetudo in d.tit.præcedente,intelligũtur de iuribus competentibus alicui tertio ante tẽpus venditionis,aut alterius cõtractus particularis.Hîc autem id ius cõpetit ipſis conſanguineis ex ipſo contractu,vt tradit Bal.in rubr.C.res inter ali.acta,ver.not quod ex conſuetudine.& Phil Dec.conſi.lxxxviij.cuius ſuperſcriptio incipit , valet ſtatutũ,col.j.& alibi ſæpe diximus.Igitur nõ ſumus in caſu illius præſcriptionis longi temporis à Iure cõmuni & conſuetudine noſtra introductæ:vt omittamus iuri ſuccedendi,ſiue adeundi, ſiue immiſcẽdi,non niſi xxx.annis,præſcribi,vt no.in l.licèt,C.de iure delib.cũ aliis multis cõcord.à me traditis in l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur,nu.192.cæterũ quod primum.& infrà,§.xxxvj.gl.ij.nu.37.huic autẽ.Sępe autẽ diximus,id ius retractus per omnia ſequi ius ſucceſsiõis,

Consuetudines de tempore retractus.

17 ¶Ex consuetudioe autẽ Britonum.c.ccxx.& iterum constitutione v.veterum cõsuetudinũ,emptor si semel cõtractũ suũ publicè proposuerit,tutus erit à retractu spatio x.annorũ, & sine ea deonuntiatione,xv.ao. At reformatis consuetudinibus,aliter statutũ est,vt patet hoc eodem titu. §.v.Verùm ex consuetudine Laudunensiũ,& aliorũ Veromandieosium,huius tit.§.v.qui est totius iij.partis lx ix.si emptor possedit rem x.annis,non amplius auditur cõsanguineus ad retractum,nisi veniat intra annũ post eos x.annos. Sed ex consuetudine Nustriæ,quã nunc Normãdiam vocamus,si publicatio contractus facta oon fuerit,vti ibi disponitur,cõsanguineo ius retrahendi cõpetit intra x.annos,vt refert Igneus in l.j.§.si eùm omnes,nu.12.ff.de S.C.Sylla.Et vide quæ dicam infrà in §.vlt.huius titu.in gl.ij.in verbo,*notifier au greffe*,in xiij.quæstione.

Tempus duorũ emptorũ, quomodo sit numerandũ ad præscriptionem retractus.

18 ¶VERVM ILLVD SVPER HOC SCIRE necesse est,quid si notificatione non facta apud acta,emptor prior possedit rem xv.annis,& posteà vendit rem alteri:quantum tẽpus huic secundo emptori restat,vt præscribat retractum?vtrùm scilicet necesse sit,vt possideat illos x.annos,quibus sine prioribus illis xv.poterat præscribere, & sic illi xv.priores sint illi inanes & superuacanei:an verò de aliquo temporo ei proderunt,& quanto, vt non sit ei opus integro decennali tempore. Et certè oou ei debent esse ioutiles,cùm emptor vtatur accessione venditoris ad perficiendam præscriptionem.l.dolia.§.j.ff.de contrah.emp.& l.ij.§.emptori.ff.de vsuca. pro emp.cum si.Cùm igitur primus ille emptor possederit tantum temporis,quãtùm satis erat ad dimidium totius,si semper rem teouisset,restat,vt huic secũdo emptori necesse sit possidere alterum dimidium eius temporis,quo ipse solus sine accessione potuisset præscribere,scilicet quinque annos,& sic pro rata & portione vtriusque,vt in simili scribitur in Auth.quod si quis,& ibi gl.& Doct.C.de long.temp.præscr.& in §.de præscr.in Auth.vt spons.largi.& gl.in l.malæ fidei,& ibi Pet.Cy.Saly.in vj.quæst.C.de long.temp.præscr.Bar.in Authen.quas actiones,ad fi.C.de sacros.eccl.Bartho.Brix.in xxij.quæst.Domi.Titius prædium.

Cõsanguineus an post annum sit audiendus.

19 ¶SED CVM NOSTRA CONSVETVDO notificatione facta annũ retractui præstituerit,satis hinc intelligitur,cõsanguioeũ post annũ non esse audiẽdum,vt etiam expressè & in hoc casu respondit Pau.Cast.consi.cccc.x.circa primũ,lib.ij.& iterũ consi.ccclj.prædicta reformatio,eod.lib.ij.nam frustra(inquit in posteriori loco)statueret tẽpus vnius anni consanguineis,si lapsus eius tẽporis eos non excluderet,per gl.in l.j.§.cùm dicitur,ff.si cui plus quàm per leg.Falc.& l.iij.§.diuus,ff.de iure fisci,& l.si legatario,§.vlt.ff.de fideicom.liber.& l.iiij.§.vltimo,eod.titu.& l.à quo,in fi.ff.de dam.infe.& quod no.Inno.in c.cùm in tua,extrà qui mat.accus pos.& Bar.in l.Aristo,ff.de iure delib.Nam & quod certo tẽpore permittitur,posteà tacitè prohibetur.l.statuliberũ.§.Stichum,ff.de le.ij.& l.j.§.si mulier,ff.de lib.agno.Hæc Pau.Cui adde,quæ dicam latiùs infrà eod.tit.§.ii,.in gl.iiij.eadémque vlt.nu.2.& seq.& rursus titu.seq.§.j.glo.ij.quæ est in verbo,*à tel temps*,nu.49.præterea eioptor,& multis sequen.

Quid,si post annum emptor solicitauerit cõsanguineum ad retrahendum.

20 ¶TV TAMEN ID INTELLIGE,nisi lapso anno emptor denuntiarit cõsanguineo,vt ad huiusmodi retractum veniat.nam illi veniẽti nõ poterit ipse emptor opponere id tẽpus esse trãsactũ:vt expressè,& in hoc casu,voluit Cæpolla cautel.xcvij. aut ex aliorũ librariorũ computatione,lxviij.inci.si petens se mitti,per no.ab Inn.& alios,in c.cùm inter, de exc.Bar.& aliis in l.cùm mulier.ff.sol.mat.eo.Bar.io l.si suspecta,ff.de inof.te.Bal.in l.testamẽto,in fi.C.de test.Ang.in l.j.§.stipulatio,col.vj.ff.si cui plus quàm per leg.Fal.Ant.in c.exhibita,col.pe.de iud.Et hoc dictum pro digno notatu retulit,& sequutus est Ias.in l.de pupillo,§.seruo.circa mediũ.ff.de oo.ope.oun.& Pe.Rebuf.in cõcordat.in rub.de consti.io verbo,ioteresse putantes,col.antepe.vet.ex quo iofertur.Et hanc senteotiã omnium optimè fulcit l.Aemilius.vet.dicebã,ff.de minori.& l.quòd si nolit,§.in factum,ff.de ædili.edic.& l.post diẽ,ff.de leg.commis.Et faciunt etiam,quæ dicam infrà in fi.huius tit.in vj.quæst.& tit.seq.§.j.in verbo,*à tel temps*,num.59.illud autem scire,& seq.vbi & alia allegaui.rursúmque §.iiij.eiusdem seq.tit.in gl.vlt.nu.2.& quod scribit Albe.in l.ij.col.iij.vet.quid si dominus.C.de iure emphy.& in l.cõmissoriæ,& ibi quoque Sal.in fi.per illum tex.C.de pact.inter emp.& vend.& Cato.Rui.consi.clj.circa dubia,nu.3.4.5.6.lib.iij.& consi.clxvj.viso diligenter,col.vj.nu.14.eod.lib.iij.

Quid si ignorãs tempus lapsum id fecerit.

Renuntiatio ad ignorata nõ trahitur.

21 ¶Sed hoc tamen intelligendũ est,si modò emptor sciens prudénsque id denuntiauerit consanguineo:secus autem,si ignoranter. Quid enim,si erranter putet annum durare, aut procuratorem,cui demandauerat,vt emptionem in acta referret,nondum id fecisse,cùm tamẽ fecisset,& annus posteà effluxisset:aut si quis emptori successerit,nec resciuerit notificationẽ factã fuisse à defuncto,cuius rei iustam habet ignorãtiæ causam.l.qui in alterius.ff.de reg.iu.cum si.Certè ei subueniendum est.l.sed & si.§.vlt.ff.si quis cautio.& l.vlt.ff ad S C.Macedo.& l.si quis delegauerit,ff.de nouatio.Nec enim renuntiatio,etiã expressa,trahitur ad ius ignoratum,l mater,ff.de inof.test.cum aliis à me adductis in repe.l.si vnquam,in præfat.nu.98.incip.secundo modo.

¶Hinc

22 ¶ Hinc dicit Speculator per aliqua ex dictis iuribus in tit.de locat.§.nunc aliqua, versi.xxiiij. & iterũ xxvj.quòd dominus ignorans rem fuisse cõmissam propter canonẽ non solutum , noo sibi præiudicat recipiẽdo solutionẽ pẽsionis.Et idẽ si tenet Dy.in l.Mæuius,§.si duobus ,& ibi quoque Bal.& Imo.ff.de leg.ij.Cy.in l.ij.in iiij.q.& ibi Alber.qui alios antiquiores citat , col. iiij.& ibi etiã latè Iason.col.xliij.versi.quarta principalis,C.de iure emphy. & Ant. consil.axij. visis punctis,col.ij.versi.nunc ergo vidẽdum,& Alea.consi.cvj.magnifice Prætor,col.v. versi. vel etiam potest responderi.Et Hipp.Marsil.in l.qui ignorans,nu.29.ff.ad l.Corn.de sicar. vbi id dicit sing.& iterum in l.qui falsam,col.xcviij.ff.ad leg.Corn.de fals.Et simile quidpiam voluit Bal.in c.j.col.ij.versi.sed pone quòd post annum,tit.quo tempo. mil. quòd dominus post tempus petendæ inuestituræ præstitutum recipiens vasallum,videtur remittere culpam , nisi id per errorem iustum & noo supinum fecerit:per multa iura ibi per eum allegata,probantia neminem ignorantem remittere videri.Et sequuntur Marti.Laud.Iac.Aluar.& Card.Alex.ibi,illi col.ij.hic iiij.Et idem voluit,licet non dicant,glo.ibi in verbo,& mensem,& Ioan.Ray.in cap. j.§.preterea si quis,in avij.q.& iterum in §.insuper,col.pen.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Sed & ipse Spec.tit.de præscri.§.j.versi.quid si colonus fundum.& seq.dicit,quòd si emptor , qui emit à colono aut emphyteuta,& vsucepit,nihilominus pensionem præscriptione temporis cõpleta obtulerit,aut promiserit,ignorans se vsucepisse,sibi non nocet:etiam per quædam ex dictis iuribus.Et ibi sequitur Ioan.And.in addi.Et facit etiam,quod scribit idem Ioan. Andr. in addi.eiusdem tit.de no.ope.nunti.§.j.in fi.vt tamen intelligas,in Francia opus esse impetrare gratiam huius rei à Principe,quod nos vulgò, *estre releué*, appellamus.

Ignorãs sibi nõ præiudicat.

23 ¶ NEC TAMEN INTELLIGAS, hoc casu,cùm scilicet emptor sciẽs post tẽpus anni transacti denuntiauit consanguineo,vt veniret,ipsum consanguineũ semper posteà admitti:quia debet venire intra modicum aliquod tempus post eam denũtiationem: quod magis intellectu percipi potest,quàm dici.l.ratum.ff.de sol.alioqui enim non admitteretur, vt in simili dicit glo.in d.l.Aemilius,in verbo,restitui,in ij.sol.oppo.ff.de minori.quam ita intelligit,& signandam dicit Bar.ibi,in j.col.& eam dicit sing.Bal.etiã ibi in j.lect.& iterũ in sua Margar. in verbo,interpellatio,versi.iij.& eandem auream idem Bal.in l.& si post tres,in lect.ij.versic.ij. casu,ff.si quis cautio.sed & sing.& menti tenendam ipse Bal.in c.j.in verbo,quàm citius, & ibi Mart.Laud.qui & eam auream dicit,& Car.Alex.col.j.qui & eam dicit sing.titu.de noua.for. fidel.& idẽ Bal.qui id tempus committit arbitrio iudicis,in c.j.§.ad hæc,post prin. & ibi quoque post eum Mart.Laud.& Card.Alea.tit.hîc finit lex Cornelia.Ro.consi.aavij.viso themate, paulò ante finem.Imo.in l.j.§.item si ita.ff.ad leg.Falc.Iason,qui eam dicit valde no. in l.si ex legati causa,col.iij.versi.principaliter,ff.de verbo.oblig.

Intra quod tẽpus admittitur consanguineus post tempus solicitatus ab emptore.

Tempus quod magis intellectu percipi potest,quàm dici.

24 ¶ Et id profectò æquũ est arbitrari,vt cõfestim id fiat,cùm primùm fieri potest , cùm sit veluti quædã cõditio potestatiua,per l.rogo.ff.quan.dies.lega.ced.iuncta l.hæc conditio,ff.de cõdi.& demon.Id quod Pet.Anch.consi.cccaxxj.visis diligenter actis,col.ij.versi.tertiò aduerteodum intelligit,etiamsi in huiusmodi cõditionibus apposita fuerit dictio,quãdocunque:trahitque ad facultatem retrahendi,quandocũque cõcessam venditori ab emptore:qui casus est nostro proximus.Idque si certũ facere volumus,putarim arbitrãdũ,id fieri debere intra octo dies , qui ab hac nostra cõsuetudine,§.iij.huius tit.statuuntur.Nã si non dantur ibi nisi octo dies, etiã oblatione facta intra annum,quo tempore cogitur emptor,velit nolit,recipere cõsanguineũ: multò magis,si eum velit admittere post annũ,quo tẽpore nõ cogitur,tum quia in dubio emptor videatur intellexisse de tẽpore cõsuetudinis,iuxta no.in simili per Dy.Bar.Ang.Imo.Raph.Co.& alios Recentiores in l.hæredes mei,§.cùm ita.ff.ad Trebel.cum multis si.à me adductis in repet.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,nu.101.sed illud hîc quæro,C.de reuoc.dona.

An confestim id fieri debeat.

An intra octo dies.

25 ¶ Tum ne consanguineus abutatur liberalitate emptoris,dum prolixius tempus cõtendit sibi deberi ea eo,quod liberè ipse emptor concessit,quàm si ex necessitate illũ admisisset. Sic enim plus fauoris haberet necessitas,quàm liberalitas,cõtra l.si quis graui,§.vtrùm,& ibi oo.à Bart. Bal.& Ang.ff.de S.C.Syll.cũ cõcor.à me quoq; collectis in d.repe.in verbo, donatione largitus,nu.106.quarta declaratio.Quãquàm cõtra hãc rationẽ facit tex.in l.ꝗ si,§.restitutio, & ibi Bar.ff.de mino.& in l.cùm postulassem,§.j.de dam.infec.& l.si fideiussor, §.si necessaria, ff.qui satisd.cog.vbi Soci.dicit,eum tex.semper ad id allegari,vt magis sit fauendũ subueniendúmq; ei,qui facit ex necessitate,quàm qui libens facit,& l.si dictũ,§.si cõpromisero,ff.de euict. cùm dicitur,nulla enim necessitate cogẽte id feci,& l.tutori,ff.de neg.gest.Dy.& Albe.in l.de curatore,§.vlt.ff.de cur.bonis dan.Idem Alber.in l.actione,§.Labeo,ff.pro soci. & in l.si pupilli,in prin.ff.de neg.gest.Pet.Anch.cõsi.clix.rationes,col.j.versi.secũdò,& cõs.cclxax.visis,circa medium.Imo.in l.iiij.§.Caro,col.j.& ibi Lancel.Gal.col.xxiij.versi.secũdò,ff.de verb.oblig.Franc. Cur.Senior.cõsi.lxaxiiij.eodẽq; vlt.super quotidiano,col.vlt.Bap.Cacial.in repe. l.admonẽdi,

Necessitate aliquid facięti magis subueniendum.

col.x.versi.nó obstát,ff.de iureiur.& Doct.sæpe.illud quod suprà diximus subinde proponétibus,magis ei fauеri & succurri,q coactus,quá qui volés,quid facit. Sed illud ꝓcedit in prohibitis,aut suspectis,aut id genus cæteris,ná in aliis satis cóstat,D.O.M.voluntariú milité deligere.

An intra annum.

Tempus censeri prorogatum in alterum tantum.

26 ¶ Igitur si quis illis rationibus nó contentus,præfractè vellet defendere maius aliquod tépus requiri ad eum repellendú:sciat ad summú hæc verba,aut similia,extendi nó posse,nec debere (si nó toto cælo errem) nisi ad aliú annú,qui ab initio ex statuto cópetebat:nam temporú prorogationes,& renouatiooes ita intelliguntur,ne ad prolixius tépus extendátur, quàm primum ipsum tépus,qnod ab initio constiturú erat,ar. Auth.qui semel,C.quomodo & quádo iud. & l. sancimus,C.de fideiussoribus,& Auth.ei qui.C.de rép.app.& l.si iudex,ff.de iud. & c.præsenti,v.q.ij.& quod de prorogatione cópromissi tradit Bal.cósi.cj.nobiles viri,col.vlt.versi.venio ad quintum,lib.iij.& in c.quintauallis,col.pen.versi.data est potestas,extrà de iureiur. & in c. vlt.col.pen.versi.dubitabatur insuper,& rursum versi.vt vnum scias,extrà de consuet. & Lanfran.Bri.in tract.de arbi.char.5.& Fel.& Phil.Dec.in c.de causis,ille col.ij.versi.secundò limita,hic col.j.versi.& aduertendum,extrà de offi.deleg.idem Deci.in c.sua nobis, col j. in fi. de appel. {Georg.Nat.in repet.cle.sæpe.in prin.col.lxiij.versi.tu adde quòd licet.de verb.signi.} & Hippo.Marsi.sing.lij.prorogatio compromissi,vbi id dicit sing.

Prorogationé temporis, cum iisdem qualitatibus & conditionibus factá céseri, vide versic.seq.in fi.

27 ¶ Et id saltem haud dubiè procedit,cùm in prorogatione aut renouatione nó apponitur certú tempus,sed ea fit simpliciter sine præfinitione téporis. Tunc enim sine cótrouersia intelligitur tantùm facta de altero tanto tépore,quáto primú tempus durabat:vt de continuatione tacitæ societatis,& locationis respondit Bal.consi.ccccxlviij.punctus super quo,col.ij.versi. si autem hoc nó apparet,lib.iiij.per tex.inter cæteros optimú in l.in iis,§.vxor.ff.sol.mat. Ná & aliàs videmus prorogationé céseri factá cú iisdé qualitatibus & códitionalibus.l.ij.§.sed si iudex.ff.de iudi.cú aliis multis simi.& cócord.à me collectis infrà tit.procedente,§.j. gloss. vij. in verbo, *seront preferez*, nu.27.ex quo fit. Ná & quælibet renouatio tacitè recipit quicqd prius inerat, vt no.Bar.in l.si mihi & Titio,paulò ante fi.ff.de verb.obl.Bal.in l.j.col.pen.versic. sed quid si dominus,C.quádo nó peten.part.cú cócor.adductis ab Alex.cósi.xxx.quoniá omne datú. col. ij.vers.& licet noua,li.j.quod cós.duplicatur,cós.ij.li.v.& ab eodé Alex.cós.cvij.in causa Nicolai,col.ij.vers.insuper ostésum.& Phil.Dec.cós.ccccvij.visis & diligéter,col.iij.vers.cófirmatur.

Tépus augméti mutari naturam temporis principalis.

28 ¶ Et tempus quoque augméti debet intelligi secundú naturá & qualitaté temporis principalis:vt in pulchro casu respondit Alex.consi.cxviij.stantibus terminis,in fi.lib.iij.per tex.in l.ité quæritur,§.qui impleto,ff.loca.& l.legem,C.eo.tit.& l.inter socerú,§.cùm inter,ff.de pact.dota.& l.etiá,C.de iure dot.Et id generale est in quolibet augméto,vt sequatur naturá principalis,vt latè dicemus infrà eo.§.glo.xvij.in verbo, *le pris que la chose aura costé*, nu.51.nam & hæc, & seq.Et faciút etiá scripta à Bal.in l.Aemilius,in addi.col.vlt.vers.ité no.quòd pœna,ff.de minori.& consi.ccel.verba compromissi,col.ij.versi.modò sequitur,lib. v. Ideóque etiam putarem in nostro casu consanguineum posse venire intra annum,posteaquam emptor illi denuntiauerit,vt veniret:nisi eam consuetudinem haberemus,quæ non nisi octo dies tribuit post admissionem. Quanquàm cótra eam rationem,quam adduximus de eadem qualitate prorogationis,facit quod tradit Bal.in l.legem,circa medium.C.locat.quòd licet renouatio aut prorogatio censeatur fieri sub iisdem modis,non tamen sub iisdem temporibus,per glo.ibi,& tex. in d.§.qui impleto,& sequitur Iason consi.xlix.Innocentius,col.iij.lib.iij.

Quid si emptor interpellat consanguineum ut veniat intra duos menses.

29 ¶ Quòd si quis non satis confidat his,quæ diximus,veritus oe & post annum hic cósanguineus admittatur,ego ei cósulo,quò se huic vano timori eximat,vt interpellet ipsum consanguineú, vt rem redimat intra duos menses,alioquin illum se non amplius admissurum. Nam tunc elapsis iis duobus mensibus,ea obligatione se exuit,qua promiserat ei cedere ea re restituto pretio:vt in retractu cóuentionali in hoc eodem casu respondit Ro.d.consi.xxvij.in vlt.dubio,per no.sing.vt ipse dicit à Bar.post Dy.in l.qui Romæ,§.cohæredes,per eum tex.ff.de verbo.oblig. quod quidem Ro.consi.retulimus infrà tit.seq.§.j.in glo.ij.in verbo, *à tel temps*, nume.64.quid verò si iam.De illo autem Bar.dicto non alibi pleniùs diximus.

Tempus retractus, an possit prorogari de consensu partium.

30 ¶ EX QVIBVS POTES intelligere,nó rectè césuisse quosdá interpretes cósuetudinum (quos honoris causa taceo) qui scripserút tépus à statuto præstitutum retractui non posse prorogari de cósensu emptoris,& cósanguineorú:& in id allegant Alex.consil. xxiiij. inspecto processu,lib.iiij.q id nó dicit,sed illud tantùm,quòd tépus instátiæ præfixú à statuto prorogari nó potest cósensu partiú,sicuti nec tépus in id præscriptum à Iure cómuni:quod longè est diuersum. Illud planè fateor,quòd licet emptor possit admittere cósanguineos véditoris post annum ad suú ipsius præiudiciú,nó tamé domini feudalis,aut consanguineorum ipsius emptoris,

quin

quin possit dominus petere laudimia ex huiusmodi reuenditione,& consanguineus vi illius retrahere:tanquam sit noua venditio,& ea quidem spontanea,& minimè necessaria : vt etiã voluit Caro.Molen in consuetu.Parisi.tit.j.§.xxiij.10 xij.q.Idq; etiam maximè quantùm ad consanguineos,si fuerit tempus statuti prorogatum ante ipsum trãsactum:neque enim id fieri potuit in aliorũ præiudicium sed tantum prorogantium.l.si cùm hermes,C.de loca.& l.item quæritur,§.qui impleto,ff.eo.& latissimè dicemus infrà tit.proximo,§.j.gl.vij.in verbo, *feront prefeteez*, nume.32.prætereà quia etiam,& seq.Et faciunt,quæ etiam trademus eod.seq.tit. §.vj.in glo.ij.quo loco tractamus,an laudamia debeantur ex reuenditione facta venditori.

31 ¶ Præsertim verò in hoc casu,in quo statutũ est tempus à statuto,vel lege, cuius mutandi non tanta est nobis facultas,quanta eius temporis,quod à nobis cõuentũ est:hoc enim semper prorogare possumus,illud sæpe nõ possumus,etiã in nostrum præiudicium:vt in casu l.properandum,C.de iudic.not.gloss.ibi in prin.in verbo,triennij,ibi,icẽ an potest prorogari.& ibi quoque Bar.col.j.versi.circa hanc legem,& Bal.col.ij.versi.venio ad quæstionem,Sali.col.item ij.versi.quæro an terminus,Alex.& alij Recentiores.& glo.in l.ij.§.sed & si iudex,in verbo,inhibita,& ibi quoque Albe.ad fi.ff.eo.tit.Bal.in l.quòd si nolit.§.vlt.in fi.ff.de ædil.edic. in lectu.antiq.& in c.j.§.hoc quod nos,col.penul.versi.quintò no.quòd tempore,tit.de pac.Const.Ro.consi.clxxiiij.spectabilis dominus,col.ij.cum aliis concord.adductis ab Alex. d.cõsi. xxiiij.col.vlt.lib.iiij.& consi.cxxvij.10 causa & lite vertente,col.j.lib.ij.Cui adde Mari.Soci.id latè tractantem,in c.venerabilis,in xvj.art.prin.extrà de iudic.

Tempus legis non tam facilè mutari potest quàm hominis.

32 ¶ Et in tempore ad appellandũ præstituto voluit Zenzel.in extrauag.Ioan.xxij. incip. suscepti, versi.nos de illo,in verbo,decem dies,tit.de elect.Bal.in Auth.hodie,col.ij.versicu. quid, si est appellatum,C.de appel.& in Auth.ei qui,col.vlt.versi.quæro nunquid tempus appellandi, C. de temp.app.& in l.centurio,in fi.ff.de vulg.& pup.subst.Pau.Cast.& Ro.in l.ij.ff.de re iud.& idẽ Ro.in repe.rub.de arbi.col.xv.versi.xiij.& Corſ.in suis sin.in verbo,appellatio,versi.appellatio interponi.Et in tempore etiã constituto ad prosequẽdam ipsam appellationẽ, vt probatur in cle.appellatiõe,& ibi glo.& Doct.de appel.Zenzel.vbi suprà,Ioã.And.in addi.Spe.titu.de app.parte secunda,§.nunc breuiter,versi.licet autẽ detur annus.Bar.in Auth.si tamẽ,C.de tẽp.app.Bal.in l.eos,col.ij.versi.modò quærit gl.C.de appel.Mathesa.no.xxiiij. not. quòd tempus. Quanquàm huius contrariũ tenet ipse Bal.in d.Auth.ei qui,col.vlt.versi.quæro nunquid partes,& ibi Sali.col.vlt.versi.quæro ab extra,& idem Sali.in d.Auth.si tamen,eo.tit.de temp. appel.& Ro.in d.rub.de arb.vbi suprà,& Maria.Soci.vbi etiam suprà,in secundo membro xvj. art.De quo latius per Pan.in c.ex ratione,col.ij.versi.sed circa hoc versatur,& ibi omnino Fel. col.j.versi.secundò dum firmat,extrà de appel.Sed satis est ostendisse,nõ semper ius esse partibus prorogandi temporis à lege vel statuto præstituti,etiam in præiudicium ipsarum.

Tempus appellandi, an prorogari possit.
An tẽpus prosequendæ appellationis.

33 ¶ SED QVID, SI CVM consanguineus intra annũ dixisset emptori,velle se retrahere rem venditã,& emptor respõdit,venias toties quoties volueris,ego te libenter admittã: an post annũ audietur cõsanguineus?Ego vidi aliquãdo hanc cõtrouersiã corã me agitari.Consanguineus enim dicebat ex illis verbis se post annũ esse admittendũ.Ego secundũ emptorem pronũtiaui,motus doctrina Ang.in l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,& ibi Imo.col.iij.ff.de verb.obl.quòd per verba generalia ꝓmittẽtis soluere ad omnẽ petitionẽ & voluntatẽ alterius, nõ censetur renuntiatũ præscriptioni temporis:nam debent ea verba intelligi, prout tacitè res inerat:ideò nihil operantur.l.si decẽ cùm petiero.ff.de verb.obli.& l.Titia hæredis,ff.de cõdi. & demon.iuncta l.iij.ff.de leg.j.& sequitur Alex.consi.clxx.visis statutis,col.ij.versi.nec prædictæ cõclusioni,lib.vij.vbi ex hoc respondit,quòd stante statuto,quòd si creditor habens instrumentũ,nõ egerit intra trienniũ,instrumentũ sit nullũ,nõ tollitur illius statuti præscriptio per verba debitoris,promittẽtis soluere ad omnẽ voluntatẽ,petitiõẽ,& requisitionẽ creditoris.

Consanguineus cui emptor dixit, venias toties quoties,an admittatur post annum.
Ad omnẽ petitionem.

34 ¶ Quibus adde,quòd per hæc verba affirmatiuè cõcepta,semper,omni tẽpore,perpetuò, quãdocunque,& similia,nõ videtur exclusa præscriptio tẽporis,quæ aliàs curreret.l.in cognitione, in prin.cum gl.in verbo,semper. {& ibi Roma.} ff.de senatuscons.Sylla.& l.j.cum glo.in verbo,præscriptionẽ,C.de bon.mater.& voluit Bal.in l.j. {col.vlt.} ff.solu.mat.per d.l.iuncta l.in rebus C.de iure dot.& idẽ Bald.in l.quòd si nolit.§.si quid ita.ff.de ædil.edic.Rom.in l.j.ff.de vsucap.& in rub.de arbit.col.xv.versi.xij.per sententiam.Franc.Aret.in d.l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,col.ij.versi.sed quærit hîc Ang.cum aliis multis quæ in hanc sententiam colligemus infrà titu.sequen.§.j.in verbo, *a tel temps*, nume.2.& hoc sanè.& sequen. Nam & aliàs verba sunt intelligenda secundùm subiectam materiam.l.si stipolatus, ff.de vsur. & plenè diximus in repet.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, numero 30. fallit secundò,& sequen.C.de reuocan.donat.Et facit quod ex Pet.Ancha.diximus suprà,numero 24. & id quidem, & quæ

Semper, & aliæ huiusmodi dictiones, non tollunt præscriptionem.

scribam

scribam in d.verbo, *à tel temps*, nu.8.sed plus dicit. Et quod etiam no.respondit Ro.consil.xv. plura sunt, in quarto eodémque vlt.dubio, quòd si fuerit præstitutum tempus ad proponendas petitiones aduersus potestatem, non obest eidem potestati, qui se promisit præsentaturum toties quoties opus fuerit, vt post tempus cogatur se repræsentare.

Sũma omnium præcedentium.

35 ¶EX SVPRADICTIS igitur, vt hoc in summa dicam, quinque hic sunt potissimũ notanda. Primum, quòd si nullum est tempus statutum retractui, cõsanguineus intra triginta annos admittitur aduersus emptorẽ: & intra decem annos inter præsentes, & viginti inter absentes, aduersus tertium, qui ab emptore emit. Secundum, quòd cùm statutum vel consuetudo certum tempus ipsi retractui præstituit, non est cõsanguineus post id tempus audiendus. Tertium, quòd si transacto tempore statuti emptor sciens prudénsq; denuntiauit cõsanguineo, vt veniret ad retractum, nõ poterit illum venientẽ intra legitimũ tempus suprà declaratũ summouere: secus, si ignorãs. Quartũ, illo casu, quo emptor admittit consanguineũ post tẽpus statuti, consanguinei emptoris, qui reuendidit, admittuntur ad retractum huius posterioris venditionis, ex eáque debentur laodimia domino, tanquã ex noua & voluntaria venditione. Quintum, quòd si consanguineo intra tempus statuti declaranti se velle retrahere, emptor responderit, se illum quoties vel quandocunque voluerit, admissurum, ei nihilominus currit tempus statuti.

An currat tempus retractus, dum res est cõtrouersa inter emptorem & venditorem.

36 ¶SEXTO IGITVR (vt ad alia pergamus) quæro, quid si vẽditione facta suboritur cõtrouersia inter emptorẽ & venditorẽ, fortè super traditione rei venditæ, quia vẽditor negat, aut aliter impugnat venditionẽ, & interim labitur annus: verùm nihilominus admittitur cõsanguineus intra annũ finitæ cõtrouersiæ. Quod videtur, quoniã nõ dicitur scire alienatã rẽ fuisse ante exitũ litis, ar.l.quandiu, C.qui admit. Et ita in hac specie nuncupatim voluit Iaco. Ra.in l. cõtra maiores, & ibi quoq; Pet.à Bel.pertic.versi.dicit hic Cy.col.ij.versic. item facit hæc l.& Bal.qui hic dicit no.col.ij.versi.ecce aliã quæstionẽ, cõsuetudo est.& Sal.in fi.C.de inoffi.test. idẽ Bal.in tract.Proto.col.v.versi.sed pone quòd Titius.Collect.in c.cõstiturus, col.pen. versi. & vt perfectius, (& ibi Aegid.Bellam.col.xx.versi.decimoquinto, quod.) extrà de resti.in integ.Masue.tit.de retract.col.vlt.versi.item pone, emptor agit.Guid.Pap.decis.cclvij.cauetur de consuetudine, in prin.& omnes prope glossematarij consuetudinum Franciæ.

Tẽpus promouẽdi ad sacerdotiũ, non currit beneficio cõtrouerso.

Nec tẽpus eligendi, pendente lite super iure eligendi.

37 ¶ Sed & facit tex.in c.cõmissa, & ibi glo.in verbo pacificam, & Doct.de elect.lib.vj. vbi tẽpus anni præstitutum ad promotionem ordinis sacerdotalis ei qui beneficiũ curatum obtinuit, non ei currit, quandiu lis ab initio mota pendet super huiusmodi beneficio. Et quod traditũ est ab Host.Ioan.And.& Panor.in c.quoniam, extrà de iure patro. quòd pendente lite super potestate eligẽdi, nõ currit tempus præfixum electioni faciendæ.& id clanculum probatur in c.ij.extrà de in integ.resti. Quanquàm secus sit, si lis sit super iure patronatus, per d.c.quoniã, & rursum c.eam te, & c.cùm propter, eo.tit.sed id fit in hoc casu propter specialem peculiarémque ac singularem quandam rationem: vt oo.omnes in d.c.quoniam. ex quo possumus intelligere, Ius commune in cæteris casibus esse in contrarium.l.in iis quæ contra.& l.ius singulare, ff.de leg.Nam & Panor.consi xciiij.in quæstione hæredum, col.iij.versi.non obstat secundò, lib.ij. respondit, emphyteutam non esse in mora soluendi canonem, quandiu tertius ei de re emphyteutica quæstionem facit, nec potest illius possessionem assequi, ar.d.l.quandiu.

Vasallus non est in mora, si patitur feudi controuersiã.

38 ¶ Et idem quoq; in vasallo, qui nõ est in mora petendi inuestiturã, quãdiu patitur controuersiam feudi ab alio, qui ipsum feudũ occupat, voluère Guil.Cu.Bal.Sal.Raph.Ful.& Pau.Cast. in l.solennibus.C.de rei vend.& idem Bal.Iac.Alua.& Card.Alexã.in c.j.tit.quæ fuit pri. cau. bene.amit.per d.l.quãdiu.And.Iser.in c.j.in prin.tit.de capit.Corra.Pet. Anch. consil. clxxiiij. dominus, col.vlt.Mart.Laud.in c.j.in fi.tit.quib.mod.feud.amit.l.ij.Steph.Bert.cõsi.ciiij. etiã, col.j.nu.6.lib.ij.& iterũ consi.xv.ex themate, nu.3.lib.iiij.Guid.Pap.dec.Delphi.clxv.sed iuxta, Alber.Bru.consi.xxxviij.visis, col.ij.versi.nec obst.Fran.Curt.Iunior in tract.feud.parte iiij. in xxiij.causa priuationis, col.vlt.versi.septimò limitãda est. Idem denique, si controuersia sit inter hæredes scriptos, & veniẽtes ab intestato, de viribus testamenti, nõ currit interim tempus executionis ipsius testamenti: vt per Pe.Ferr.qui tamẽ distinguit, ti.forma libel.quo agit.ad red.rationẽ tutel.in verbo, ac executores, col.v.versi.vlterius quæritur. Et facit, quod post Guid.Suz. tradit Alber.in prima parte statutorũ, q.clxxvij.item quæritur, statuto cauetur.

39 ¶ Verùm hæc, quantũ ad retractũ nostrum proximitatis pertinet, non sunt sine scrupulo apud nos, quibus est expressa cõsuetudo, id tẽpus retractus currere ignorantibus, minoribus, absentibus infrà hoc eo.tit.§.xxxv.Nã & Caro.Molend.in consue.Parisi.titu.j.§.xlij.in v. eadémque vlt.q.negat cõtrouersiam à tertio motam impedire cursũ retractus feudalis. Cui & ego in ea re accedo. Præsertim cùm alia cõsuetudine, §.xxxvj.tẽpus currat à notificatione cõtractus apud acta.

acta. Veniat igitur consanguineus, si libeat, ad retractum, & ei cedet emptor cum onere illius litis motæ: vt in simili dicemus in venditione facta cum pacto reuendendi infrà tit. seq. §. ij.

40 ¶ SEPTIMO, QVIA in præcedenti quæstione locuti sumus, cùm controuersia est inter emptorē & venditorē, aut etiā alium extraneum, prætēdentem rem ad se pertinere: quæro quid si ea sit inter ipsum emptorem, & consanguineum etiam contēdentem rem suam esse, & ideò eam vendicantem, tandémque ipse consanguineus succumbit, & interim tempus anni labitur, an nihilominus poterit intra annum finitæ controuersiæ vti hoc iure retractus. Ioā. Fab. hanc quæstionem nuncupatim posuit in d. l. contra maiores, & rursus in §. qui autem, Instit. de excus. tu. & vtrobique dicit, eum admittendū. Et in id optimè facit d. l. contra maiores, vbi pendente quæstione nullitatis testamenti, non currit tempus querelæ. Ex quo etiam not. Iac. Areti. Cy. Albe. Pau. Cast. & Recētiores, quòd pendente quæstione nullitatis sentētiæ, nō currit tempus appellandi. quod & voluerunt Iac. Are. Cy. Bar. Alberi. in l. quandiu, C. qui admit. ad bon. pos. & Bal. { post Iacob. Areti. Cy. & Ray. } in l. qui testamento, per illum tex. ff. de excusa. tut. Bar. in l. si expressim, col. v. versi. circa tertium, ff. de appel. & in l. j. C. quando prouo. nō est neces. Ang. in l. Paulus. { aliàs incipit, mora. } §. j. col. ij. versi. & vnum scias, ff. de vsur. Rapha. Co. consi. xxxvj. proponitur quòd A. iudex post prin. Hipp. Marsi. sing. clij. succumbens.

Quid si cōtrouersia est inter emptorē & cōsanguineum. Pendente nullitate testamenti nō currit tēpus querelæ. Pendente nullitate sententiæ nō currit tempus appellādi.

41 { ¶ Vti nec pendēte lite admittendorū vel non admittendorum articulorū, aut etiā alia, currit dilatio data producendis testibus. vt voluit Specu. tit. de dilat. §. vlt. in fi. per d. l. contra maiores, & alias similes, quas allegat & sequitur, loco tamen Spec. non designato, Bal. qui dicit notabile in l. quandiu institutus. ff. de acqui. hære. per eum tex. & in l. iorra vtile. ff. de minorib. Nec pendente lite super nullitate tutelæ non currit tempus præstitutum proponendis excusationibus, vt etiā voluit Bal. in l. qui testamento. de excusatio. tuto. per d. l. contra maiores. }

42 ¶ Quod tamen intelligunt Bal. in d. l. cōtra maiores, & Ang. in d. l. Paulus, §. j. & Raph. Coma. vbi suprà, d. col. j. & iterū in fi. & multi ex aliis, quos citauimus, { Et prætereà Roma. ita declarans illud dictū Spe. in d. l. quandiu institutus, col. ij. vers. & inducitur hæc lex. } si probabili ratione motus, victus ille sententiam dixit nullam. Secus si improbabili & temeraria: tunc enim currit tempus appellandi, ne illi sua temeritas prosit, ar. l. negotiorum, in prin. ff. de appel. & l. si longis, C. de execu. rei iudi. & l. tutor, in princip. ff. de vsur. { & idem propemodum voluit antè hos Bar. in l. ij. §. non solùm. ff. ad S. C. Tertul. } Et ita intelligendus est Guid. Pap. qui tenet simpliciter tempus currere, Deci. Delphi. cccc xxxvj. cùm in materia, in lxx. quæst.

Quomodo superiora intelligantur.

43 ¶ Sed & in nostro illo casu retractus Io. Fab. in d. §. qui autē, intelligit id, quod suprà ex eo diximus, nisi cōsanguineus sciens prudénsque eam litem mouerit, eo scilicet animo, ne tempus ei curreret, per tex. in l. cùm quidam, ff. de bo. poss. & l. quòd Seruius. ff. quod vi, aut clam. Et id quidem (inquit) præsumitur, scilicet, scienter cautūnque & fraudulēter fecisse, ex eo quòd succumbit. l. tutor, vel curator. ff. de admi. tut. & d. l. negotiorum, ff. de appel. nisi aliàs de bona fide appareat, d. l. qui testamento, ff. de excus. tut. Quam Fab. sententiam approbat Igneus in repet. l. dudum, char. 7. col. iij. versi. addo vnum quod not. C. de contrahen. emptio. Quibus hîc adde, quæ dicemus infrà §. iiij. glo. iij. quæ est in verbo, *aura cours contre le retrahant*, nume. 1. & 2. & §. xij. in glo. ij. nume. 4. quartò quod termious.

Qui succūbit, cēsetur in mala fide fuisse.

44 ¶ OCTAVO QVÆRO, quid si res fuit vēdita sub conditione, an tempus statim curret à tempore cōtractus, notificatione facta secundùm priuatam nostram consuetudinē: an verò à cōditione impleta. Et videtur statim currere, nō aliter expectato conditionis euentu, per l. j. §. biduum, ff. quando appel. sit, & c. biduum, in prin. ij. q. vj. vbi si feratur sententia sub conditione, statim ex die latæ sententiæ tempus ad appellandū computandum est: nec expectādus est dies, ex quo conditio ipsius sententiæ extiterit. Et ita in specie nostræ consuetudinis nuncupatim autoritate illorum iurium tenuit Guid. Pap. Deci. Delphi. cclvij. cauetur de consuetudine. col. j. versi. sed iuxta præmissa, & nihil aliud allegat.

Venditione facta sub conditione, an tempus currat ante conditionē.

45 ¶ Sed ad huius sententiæ confirmationē facit, quòd in contractibus conditionalibus debet inspici tempus contractus, non conditionis, l. si filiusfamilias. & ibi Bar. & alij. ff. de verb. oblig. & l. ij. §. ea quoque, ff. de colla. bono. & l. vlt. ff. de stipu. ser. & l. quæ legata, & l. seq. ff. de reg. iur. & quæ traduntur à glo. & Doct. in l. si vxorem, C. de condi. inser. & Barto. in l. si rem meam, ff. de verb. obli. vti etiam locum contractus, non conditionis impletæ, inspiciendum esse, tradit glos. quam omnes sequuntur in l. si vxor, ff. de iudi. Nam & venditio conditionalis statim est perfecta, antequam extiterit conditio, vt dicit tex. in l. necessariò, §. si ita res, ff. de peri. & commo. rei vendi. Et adeò quidem, vt nō liceat alteri contrahentium inuito altero ab ea discedere, vt dicit glo. ibi,

glo.ibi,& in l.j.in prin.C.eo.tit.& in §.j.Insti.de,emp.& vend.& Host.in summa,eo.tit.§.ij.in fi.& Sali.in l.ficut,col.ij.versi.quæro ab extra.C.de act.& oblig.& Docto. vbique. Ex quibus fit,vt creditor conditionalis teneatur ius suum opponere aduersus subhastationes intra tempora statuti,non expectata conditione,ne excludatur adueniente posteà ea conditione:vt no.voluerunt Christo.Castel.Rapha.Co.Pet.Besut.Hier.Tortus,& Iason in l.si stipulatus fuerim, §.cùm stipulamur,ff.de verbo.obli.& Catel.Cotta,qui id dicit sing.memor. statuto vel decreto, in prin.Nam & creditores sub conditione mittuntur in possessionem,l.in possessionem,& ibi, gl.quę declarat,& l.si filiofamilias.ff.quib.ex cau.in poss.eat.Possuntque petere separationem. l.creditoribus,ff.de separati.

46 ¶ Sèd & ex iis fiunt,quæ Bal.tradit in l.j.ad fi.C.de nundi.Primum quòd si ex statuto nõ debet solui gabella ex cõtractu facto in nundinis:si in illis fiat cõtractus cõditionalis,cuius conditio extet post nundinas,nõ debetur gabella,inspecto scilicet tempore cõtractus, non conditionis.Ita enim eũ refert & sequitur Fran.Are.in l.hæres quãdoque,col.vlt.ff.de acqui.hæred. vbi id dicit sing.& consi.xj.procedendum est breuiter,col.j.Et id quidẽ verissimũ est: quia ibi censetur fuisse cõtractum,vbi inter partes conuenit,non vbi conditio euẽnit.glo.in l.si vxor,ff. de iud.ar.d.l.si filiusfamilias.ff.de verb.obli.Ideóque ibi debet solui gabella, vbi cõtractus est initus,non in loco conditionis,vt per Fu[illegible].in tracta.gabel.in v.parte princ.q.xj. & iterũ parte vj.q.j.vbi & alia multa in id allegat,atque etiam in iij.parte vuj.partis prio.q. xxvij. Alterum dictum Bal.in d.l.j.de nundi.huiusmodi est,quòd si statutum prohibet cõtrahi super bonis rebellium,etiam contractus conditionalis non tenet,licet conditio existat post rebannitionem, quod dictum sequitur Iason d.l.si filiusfa.in prin.de verbo.oblig.

47 ¶ Verùm Guil.Cu.loquẽs in hoc casu retractus,in l.j.§.annus,ff.quan. actio de pecu. tenet expectandã esse cõditionẽ,vt tempus cõsanguineis currat,per tex.ibi,qui ad hoc est optimus, & l.Titius,quæ est pe.§.procedit autẽ,ff.de excus.tut.& sequitur Alber.in d.§.annus, & in j.parte statutorũ,q.xcvij.sed nunquid proximior,in fi.quibus locis ad hoc quoque citat l.tali,in princ. ff.de iure dot.vbi etiã est tex.optimus in ratione,cùm dicitur,ne si aliàs obseruaremus,&c.& l. bouem,§.si sub cõditione,qui est vlt.ff.de ædili.edic.vbi uẽ est optimus tex. Et priori quoque loco allegat l.Caius,ff.de excus.tut.Sequitur uẽ Bal.in tracta.Proto.col.v.versi.sed quæro, qd si aliqua res,vbi etiã allegat l.j.ff.de iure delibe.Et idẽ voluit ‡ Aegid.Bellam. in c.constitutus. col.xij.versi.quarta pars,de testi.in integ.Cæpolla in d.l.bouem.§.si sub conditione,nu.6.ff.de ædil.edict.&} Geral.Bago.in sua disputatione retractus:vbi & ad hoc quoque bonum tex.allegat in l.cùm notissimi,§.illud.C.de præscri.xxx.vel xl.ann. Sed & in eadem opi. fuit Sebast. Neapodanus in tract.de Iure congrui,in verbo,emit,& Matth.Afflict.in tract.Protom. in verbo,licet enim suprà diximus,col.antepe.ver.sed an si vendita,motus,quia non transfertur dominium,nisi impleta conditione,secundum Barto.in l.si is qui pro emptore,in iiij.q.prin. ff.de vsucap.& facit (inquit) l.cedere diem.ff.de verbo. signific.

Contrà, tempus cõditionis inspiciendum.

48 ¶ Cui adde & alia iura,id quod diximus,probantia,scilicet dominium nõ trãsferri ex contractu,aut alio actu cõditionali,nisi conditione existente.l.ei qui ita hæreditatẽ,ff.de condi. instit. & l.qui hæredi,§.vlt.ff.de condi.& demon.& l.qui abscoti,§.j.& ibi Bar.& alij.ff.de acqui.pos. & c.super eo,extrà de cõdi.appo.& ibi glo.quæ adducit concor.& diximus in repe.l.si vnquã, in verbo,reuertatur,nu.225.deinde quia huiusmodi:vbi & alia quædã huc pertinentia attulimus,vt ibi videre poteris.Sed quibus addere potes l.hęc vẽditio,ff.de cõtrah.emp.ex qua probatur tùm demum cõditionales vẽditiones perfici,cùm impleta fuerit cõditio. Ex quo nec ex ea ante euentum cõditionis agi potest,nec debentur laudimia,nec ius prælationis aliàs competens domino,nec ob eam rem emphyteuta cadit in commissum:quæ omnia latè executi sumus suprà eo.§.in verbo, *a uendu*, quæ est glo.ij.nu.22.sed & illud in dubiũ,& seq. vbi & alia multa diximus his cõuenientia,vti etiã faciemus tit.seq.§.ij.glo.j.nu.72.ad decimumseptimum.

49 ¶ Nec interim omittam tex.in l.vlt.§.sinautem auaritiæ,C.com.de leg.cuius autoritate Bald. consi.ccclj.item ad illud,lib.iij.tradit fideicommissi conditionalis vsucapionem non currere, antequam existat conditio.Et regulare est,vt aliàs nõ currat tempus, nisi impleta conditione, vt voluit Bar.qui id dicit multum no.in l.si cui legetur,in fi.prin.& ibi post Bal.Ang.Rapb.Flo. Alex.Franc.Areti.& Ias.ff.de leg.j.Bal.in l.id quod pauperibus,col.iij.versi.secundò an iste annus.C.de episco.& cleri .& in l.j. in xij.q.C.de his quæ pœnæ no. & in rubrica C.de contrahen.emptio.in xxiij.quæst.

50 ¶ Nam & cùm tempus aliàs apponitur actui,qui depẽdet ex futuro euentu, vel facto alterius, id nõ currit pendẽte dubio euentu,l.iij.§.si quis hæredi.ff.de statuli.& l.si cui.ff.de leg.iij.& l. si rem,

ſi rem,§.vlt.ff.de pig.act.& l.ſi mandauero Titio,ff.mand.gl.in l.in illa ſtipulatione,ſi calẽdis, ff.de verb.obl.Soc.qui alios citat,conſi.lxxvj.viſa facti contingentia,col.iij.verſ.confirmatur alia bona ratione,lib.j.Vt non mirum videri debeat,quod reſpondit Pau.Ca. conſ.xxj.ad primum quæſitum,in j.dubio,lib.ij.quòd ſi ex ſtatuto præſumitur venditio ſimulata, ex eo quòd venditor ſtat in poſſeſsione certo aliquo tempore, id tempus non currit in venditione conditionali,niſi impleta fuerit conditio,per multa etiam ibi alle.Et vide quæ ſcribit Ang.cõ.cclxvj. dictum legatum in fin.

51 ¶Nec huic ſententiæ poſteriori obſtat d.§.biduum,& d.c.biduum,ſuprà in prin.huius quæſt. citata,quæ loquuntur de ſententia lata ſub cõditione:quia ſpeciale eſt in eo caſu,in cæteris autem temporum præſcriptionibus ſecus eſt,per iura ſuprà allegata:& expreſsè voluere Barto.& alij in d.§.biduum,& gl.in d.c.biduum.Rationem autem huius ſpecialitatis aſsignat Bart.vbi ſuprà,autoritatem rei iudicatæ:vt etiam facit Nico.Neapo.in d.l.ſi cui legetur,§.j.ff. de le.j.& ibi quoque Alex.in prin.illius l.& Iaſ.col.vlt.qui & aliam rationem affert, quia quando iudex ſententiam fert ſub conditione,ſtatim incipit grauare partem:ideò ſtatim incipit currere tempus ad appellandum,eò maximè,quia quando conditio extabit,retro fingitur purè iudicatum fuiſſe à tempore ſententiæ,vt & aliàs l.ſub conditione,ff.de ſolutio.ideò ſtatim appellari debet, vt no.in d.c.biduum.Super hoc tamen relinquit cogitandum.

Quare in ſententia tempus ipſius,non conditionis inſpicitur.

52 ¶Ego autem,quantùm ad id quod poſtremo loco dicit,non ei accedo:quia illa eius ratio cõcluderet tam in contractu quàm in ſententia.cùm in vtroque conditio retrotrahatur,vt in cõtractu probat d.l.ſub conditione,ab eo citata,& aliæ infinitæ.De ſententia verò, vt hoc illi addã, voluit Bald.in l.non dubium,col.v.in v.opp.C.de legibus,vbi id dicit probari in l.generaliter, poſt prin.C.de reb.cred.Et de hoc quoque per ipſum Bal.in c.prætereà requiſiſti,col.j.verſic. opponitur,extrà de appel Bart.in l.ſi is qui pro emptore,col.xv.ver.ex his cùm aſsiderẽ,& ibi quoque Iaſon.col.lxv.ver.iuxta prædicta,cum multis ſeq.ff.de vſuc.Id autem,quod primũ dicit Iaſ.ſatis placet.nam ex eo ꝙ quis lædi poteſt,vt ex ſententia conditionali, iam lædi cẽſetur, gl.in l.ſi quis iniquũ,quæ eſt iij.§.j.verſi.hæc pœna,in verbo,experitur, ff.quod quiſque iur.vbi Bal.eam no.pro appellantibus qui dicunt ſe læſos,ob id ꝙ lædi poſſunt.& bene facit tex.ibi.Et hanc rationem ei,quod de ſententia cõditionali dictum eſt,aſsignat Bal.poſt Inn.in c.quòd ad conſultationem,col.ij.ver.vlterius no.extrà de re iud.& Panor.in d.c.prætereà requiſiſti, col. iiij.verſi.& quamuis hæc op.& ibi quoque Phil.Fran.col.iij.extrà de appel.

De eadem re.

Læditur ex eo quòd lædi poteſt.

53 ¶Idem autem Bal.in l.ſi prædium,col.iij.verſi.ſed pone celebratus,C.de ædil.act.aliter de hac re loquitur:nam ſi contractus(inquit)eſt conditionalis,non poteſt interim,dũ pendet,agi redhibitoria,vel quanto minoris:quia vbi non poteſt eſſe obligatio non poteſt eſſe reſolutio, per d.l.bouem,§.ſi ſub conditione,ff.de ædil.edic.Aliud autem eſt in ſententia conditionali, d.§. biduum,quia ibi non petitur abſolutio,ſed iniquitatis declaratio: vnde vbi petitur abſolutio, vt in ſententia excommunicationis,non currit tempus appellandi,d.c. prætereà requiſiſti,extrà de appel.quo in loco videbis omnes Docto.ſuper interpretatione d.§.bidnum.

De eadem re.

54 ¶Adeò autẽ lædit ſẽtẽtia conditionalis(vt id quoq; addas)vt ſi condẽnatus,etiã ante cõditionem efficiatur de foro alterius iudicis,tamen adueniente conditione manet ligatus, vt tenuit Barth.Brix.in quæſtionibus venerabilibus,quęſt.xlij.eſto ꝙ ſentẽtia,per d.§.biduũ.De quo tamen & ſimilibus vide gl.in c.à nobis,le j.in verbo,nõ niſi ſubditi,& ibi Pan.de ſentẽtia excõ. & in c.Salonitanæ,in verbo,ſub excommunicationis,lxiij.diſt.Arch.in c.ij.de conſt.li.vj.Ioã. And.in c.cùm ſunt.de reg.iur.eod.lib.Bal.in d.c.prætereà requiſiſti,col.ij.ver.quæro pendente,& ibi Card.Alex.col.ij.ver.ꝙ ſi lata,extrà de appel.Lapũ alleg.xlviij.magiſter,col.ij.& Pan. in c.vlt.col.pe.& ibi quoque Ant.de offi.dele.& Pet.Anch.conſ.clviij.ex narratis,col.vlt.Cæterùm etiam in ſententiis conditionalibus,cùm de alio quærimus,quàm an tempus currat appellationi,certè tempus non currit ante conditionem impletam:vt in pulchro caſu ſing.voluit Bal.in l.data,col.antep.ver.ſed pone aliquis fuit,C.qui accu.non poſſunt,vbi id videre poteris.

De eadem re.

55 ¶Igitur(vt repetamus)in venditione conditionali non currit tempus retrahendi conſanguineis ante impletam conditionem:quando & videri poſſet,non priùs eſſe eos admittendos,ex iis quę diximus ſuprà eo.§.in glo.ij.quæ in verbo,*à uendu*,nume.22.ſed & illud,& ſequẽ.Ex quo etiam infertur,vel ſi nulla alia eſſet ratio,illis interim tempus non currere.l.j.in fi.C.de anna.exce.& l.j.C.de bon.mater.cũ ſi.Sed tamen aliæ ſunt rationes,hanc rem minimè dubiã relinquentes, vt patet ex iis quæ diximus.Id quod tamen velim intelligas,niſi is qui ita ſub conditione vendidit,non expectata conditione,rem emptori tradiderit.Nam cùm tunc etiam ante implerã conditionem dominium transferatur,l.dotis fructus,§.vltim.& l.ſeq.ff.de iure dot.& latè diximus

Quid ſi ante conditionẽ res fuit tradita.

suprà in eodem verbo,*a uendu*,nu.38.quòd si prior,& seq. vbi etiam ostendimus,ex huiusmodi venditione conditionali,secuta traditione,emphyteutam,& vasallum cadere re ipsa vendita,& alia multa diximus huc pertinentia:etiam crederem,hoc casu tempus currere,nisi & ipsa traditio fuerit etiam conditionalis,vt ibi quoque diximus.

56 ¶Sed & hoc quoque ita putarem procedere,si traditio facta fuerit in ipso instrumēto vēditionis,vt quia apposita est clausula precarij,siue constituti,aut quia notarij attestātur in eodem instrumento,rē ipsam in eorū præsentia fuisse realiter traditā:ita scilicet vt consanguineus,simul vbi resciuerit venditionem esse conditionalem,sciat quoque rei traditionē.Aut etiā aliter traditio ita facta fuerit,vt verisimiliter consanguineum non latuerit,non magis quàm ipsa venditio, quia scilicet palàm & in proparulo facta est,aut etiā emptor palàm incumbit possessioni. Nam quid si traditio & possessionis appræhensio adeò clandestina sit,vt de industria ita verisimiliter facta fuerit,quò consanguineus caperetur fraudaretúrque retractu? dum videns venditionem conditionalē fortè sibi ob oculos ex composito obtrusam,& cuius ideò retractandæ tēpus oon currit,igoorans autem traditionem occultā,noo se ad retrahendum accingit,putans ei tempus,vt fert contractus,nō currere.Et certè nullus est,vel prudentissimus quisq;,qui oō hac specie,veluti hamo,nō secus ac piscis,caperetur.Nemini autē fraus sua prodesse,aut patrocinari debet.l.ij.C.qui mili.nō poss.lib.xij.& c.series,& in c.ex tenore,extrà de rescr.cum si.à me adductis suprà in verbo,*ou lignagier*,nu.67. denique si diceremus.Et si aliter diceretur,esset viā aperire fraudibus,cùm id quotidie fieri posset,cui obuiaodū est.l.cū hi.§.si cùm lis,ff.de trāsa. & c.quanto,de diuor.cum simi.Et hîc est quædam præsumptio fraudis,ob id quòd seorsum & occultè præter consuetudinē factum est,ar.l.vlt.ff.de rit.oup.&. eorum,quæ dicemus infrà tit. seq.in præfa.ou.12.secūdū & seq.Et aliàs in certis casibus, vbi est quæstio de præiudicio alterius.ooo sufficit clandestina traditio,vt patet ex scriptis ab And.Iser.Iaco.Aluar.& Card.Alex. in c.j.tit.qui succes.feud.dar.tene.Et faciunt etiam,quæ dicam de ignorātia aduersarij oostri à nobis procurata,infrà §.xxxv.gl.iiij.in verbo,*ignorans*,nu.30.septimum è diuerso. Vide tamen quid in simili dicat Arno.Ferro.in consuetud.Burd.tit.de retractu,§.j.pag.6.versi.& ideò.

57 ¶Intellige præterea generaliter,quod dictum est,in conditionalibus non currere vsucapionē, nisi conditione impleta(id enim volui obiter dicere,licet non admodum ad nostrū retractum pertineat)vt scilicet procedat,nisi conditio talis esset in potestate partis:tunc enim si negligat adimplere,æquè aduersus eum currit vsucapio,ac si conditio impleta fuisset.l.j.§.qui sub conditione,& ibi Guil.Cu.ff.si omis.cau.test.Bal.io l.cum qui.C.eo.tit.Ro.{in l.quandiu institutus,col.ij.ver.nota quòd antequàm.ff.de acq.hære.&}cons.lxxxiiij.circa id quo quæritor,col. ij.versi.secundò per id quod dicimus,& Franc.Balb.in tract.præscri.in iij.quæst.prin.iiij.parte iiij.etiam part.prin.col.ij.ver.secundò per ea.{licèt contrarium tenuerunt Bal.sibi contrarius. & Ang.in d.§.qui sub conditione.}

Tempus retractus quando currat in re uēdita cum pacto legis commis. uel adiec.in diem.

58 ¶NONO QVÆRO,quid si res vendita fuerit cū pacto legis commissoriæ,vel adiectionis in diem,à quo tempore curret annus datus consanguineis ad retrahendū,ao à venditione ita facta,an verò à conditione resolutoria cessante.Vide per Do.Boer.in cōsuetudinibus Biturigum hoc eodem tit.§.j.vbi hanc rem latè tractat,definítque,non currere tēpus,nisi cessante dicta conditione,de quo & nos tractabimus in tit.seq.*de retract. conuentionel*,§.ij.vbi videre poteris.Sed vnum hîc dixerimus,id procedere,cùm huiusmodi pacta fiunt sub conditione,vti plurimū fieri assolet:secus si purè facta fuerint,sed ita vt sub conditione resoluātur,vt quandoque etiam fit,attestante Iurisconsulto io l.ij.ff.de in diem addic.& in l.ij.ff.de leg.commi.tūc eoim aliud dicendum esset,vt patebit ex iis,quæ dicemus in d.§.ij.tit.seq.nu.60.sed & illud quoque.

Quid in re uēdita cum pacto reuendendi. Alia quæstio.

59 ¶DECIMO QVÆRO,quid de venditione facta cum pacto de reuendendo intra certū tempus restituto pretio:an tempus currat statim à contractu venditionis,an à tempore huius facultatis redimendi finitæ:multum enim interest inter huiusmodi pactū reuendeodi,& illa adiectionis in diem,& legis commissoriæ,de quibus locuti sumus in præcedenti quæst.Illa enim ipso iure resoluunt sine alia traditione,hoc minimè,vt latè dicam infrà d.tit.seq.§.j.io glo.vlt. Quid igitur dicendum sit in hoc casu videbis latissimè in eo ipso tit.seq.§.ij.vbi est consuetudo,quæ de hac re loquitur.Et ibi quoque videbis quid in alio casu huic affini dicendum sit,videlicet si quis veodit annuum reditum pecuniarium cum facultate redimendi restituto pretio intra certum aliquod tempus.Et si id non fecerit,exnunc prout extunc,& extunc prout exnūc, cedit fundum loco illius reditus:venditor autem non redimit intra illud tempus,& sic fundus manet emptoris:poterítne consanguineus post annum ab illa facultate transacta,fundum retrahere,an verò debuit intra annum contractus venire?Cuius tamen rei volui hîc admonere Lectores,vt hîc idipsum conquirentes,habeant locum,vnde possint depromere.

¶VNDE

60 ¶VNDECIMO QVIA HÆC consuetudo præbet annum consanguineis, alia autem, in §. xj. dicit anteponendos esse proximiores remotioribus: an ipsi remotiores possunt cogere proximiores, vt non expectato anno integro retrahant intra aliquod certum tempus arbitrio iudicis statuendum. Iacob. Ra. & post eum Cynus. Albe. col. vlt. & Pau. Cast. expressè loquentes de hoc casu in l. vltima, C. de furtis. scribunt posse cogi, argu. illius l. & l. j. ff. de cur. bon. dan. & l. mancipiorum, ff. de opt. leg. id quod ipse Paulus dicit singulariter, & menti tenendũ, quia quotidie potest contingere. Et idem tenuit ipse Alb. in l. dudum, C. de contrahen. emp. & in j. parte statutorum, quæstione xc. quid si proximior. Et quisquis est in Margar. Bal. in verbo, alienano, col. vlt. & Geral. Bago. in tracta. retractus, versi. quæro quando proximior, in secunda conclusione, & Benedict. in repetitione c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 156. extrà de test. & Igneus in repetitione d. l. dudum, col. xxvj. ver. vnum autem circa prædicta, cum multis sequentib. C. de contrah. emp. & Boer. in consuetud. Biturig. hoc eodem tit. *de retract*, §. ij. col. pen. versi. sed quid an remotiores. & Albert. Brunus, consi. lxvij. dum dubitatur, ad fin. & Ferro. in consuetu. Burdigal. hoc quoque tit. liiij. & Chas. in postrema editione commentariorum in consuetudines Burgundiæ, hoc item tit. §. j. in verbo, *le plus prochain*, col. iij. ver. sed quæro, sont plures, & iterum §. ij. col. j. ver. aduerte tamen, vbi dicit semper se fuisse in ea op. quamuis in duabus prioribus editionibus contrariam sententiam tenuisset, in d. §. j.

Quæst. an remotiores possint cogere proximiores ad retrahendum ante tempus.

61 ¶Quorum sententiam non mediocriter fulcit, quod scribit gl. in l. quandiu institutus, in verbo, instituto, post medium, & ibi quoque omnes propemodum scribentes, ff. de acqui. hære. quòd creditores hæreditarij possunt petere, vt hæredi statuatur tẽpus ad adeũdam hæreditatem, per d. l. j. ff. de cur. bo. dan. & l. iiij. ff. de bo. auto. iud. pos. & l. si quis instituatur, ff. de hær. inst. Et post id tempus non auditur hæres, l. diffamari, C. de ingen. manumis. & l. si accusatoribus, C. de accus. & aliis iuribus ibi allegatis. De quo etiam per Corne. consi. cccij. licet in propositione, col. j. li. iij. Et quod etiam voluit alia gl. in c. vlti. in verbo, duntaxat, ibi, quia capitulum poterat, de consuetu. lib. vj. quòd cum canonicis ex consuetudine competit ius optandi præbendam, quo casu illis statuitur tempus viginti dierum, per d. c. vlt. potest capitulum antiquiori aliud breuius tempus statuere, puta duorum dierum ad optandũ, vt sic post id tempus detur locus sequẽtibus: & si hoc non fecerit, sibi imputet. Et ibi eam gl. sequuntur omnes.

62 ¶Ego tamen de hoc casu retractus multum dubitarẽ, stante consuetudine, cuiusmodi est apud nos infrà eo. §. xj. vbi expressè cauetur, quòd licet proximiores cæteris sint præferendi, tamen non sunt impedimento remotioribus, quin possint, si priores venerint, intra annum retrahere, sed ita vt proximioribus posteà venientibus intra eum annum cedere debeant. Iura autem illa, quibus innituntur illi Docto. & quæ præterea suprà citauimus, loquuntur in casibus, in quibus nulla patet via posterioribus, nisi prioribus exclusis: quæ res est admodum diuersa. De quo & tu vide tex. in d. l. quandiu institutus, vbi scribitur, ideò instituto posse à Prætore, substituto petente, tempus præstitui ad adeundam hæreditatem, vt nisi id faciat intra id tempus, locum faciat substituto: quia ipsi substituto locus non est, quandiu institutus admitti potest. Et sic ibi apertè declaratur à cessante ratione, atque etiam à contrario sensu, quòd si substitutus admitteretur à principio, nihil esset, quo cogi posset ac deberet institutus adire ante tempus in id à iure concessum. Ideóque per illum tex. Petr. Anch. in c. cùm in nta, col. j. versi. item in versi. atque etiam per tex. ibi, dicit quòd quando plures ad idem admittuntur ordine successiuo, præfigitur priori terminus.

63 ¶Quod autem dictum est de creditoribus hæreditariis, id ideò est, quia interim, nondum scilicet adita hæreditate, agere non possunt, nec suum debitum reposcere. Similiter in casu d. c. vltimo de consuetud. posteriores non poterant optare, quandiu locus esset antiquioribus. Hîc autem remotiores offerre possunt & retrahere, vt dictum est: ideò non possunt cogere proximiores ante tempus illis à consuetudine concessum: nec iudex illis petentibus potest id tempus abbreuiare, vt nostrorum verbo vtar. l. iiij. §. si quis condemnatus, ff. de re iudicat. cum similibus. Nec enim indultum à lege vel statuto beneficium, est cuiquam auferendum. cap. indultum, de reg. iur. lib. vj. vbi gl. id dicit procedere in omnibus temporibus concessis à lege, sine tacito vel expresso mandato iudicis. De quo tu plenissimè vide per Imo. Ro. & Alexandrum in l. ij. ff. de re iudi. Anto. Panormitanum & latissimè Felin. in c. cùm sit Romana, extrà de appellationibus ita tamen vt non omittas glossam quæ id quod diximus tradit in simili casu, in c. si tibi absenti, in verbo, terminum, de præbend. lib. vj.

64 ¶DVODECIMO QVÆRO, quid si quis vẽdat rem vxoris, aut alterius, nomine ipsius vxoris, aut alterius domini, qui posteà eam venditionem ratificat: curritne tempus consanguineo à tempore venditionis, an verò ratificationis. Nam multa sunt, quæ rem dubiam faciunt.

Quæstio, an tempus currat à tempore ven

ditionis, an ratificationis factæ à domino rei uenditæ.

Primũ enim vt inspici debeat tẽpus contractus, illud est, ꝙ ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur. l. licet. ff. de iud. & l. vlt. C. ad senatusc. Macedo. & c. ratihabitionem, de reg. iur. lib. vj. cum simi. Etiam in iis, quæ requirunt speciale mandatum. l. quod de speciali. & ibi Bal. ff. de mino. & l. vlt. §. j. & ibi Philip. Deci. io secundo no. ff. ꝙ quisque iuris, & c. vlt. de iureiur. lib. vj. & c. j. de homici. eo. lib. vj. Arch. in c. qui ad agendum, de procurat. eo. lib. vj. Old. cõs. cxcix. pro fundamento, col. vlt. Io. And. in c. cupientes, §. quod si per xx. de elect. eo. quoque li. vj. Bal. & Saly. in l. si maritus, C. mãda. vbi Bal. dicit rex. in d. §. ꝙ si de speciali, esse ad hoc no. & idem Bal. in l. multum, col. ij. versi. sed nunquid ex sola, & ibi quoque Saly. col. iij. C. si quis alteri vel sibi. Ang. in d. l. licet, col. j. ff. de iudici. Alex. consi. lxxviij. viso & diligenter, col. iiij. ver. nec prædictis obstat, lib. v. quod iterum repetitur consi. xxvj. & idem Alex. consi. cxxxiij. circa executionem, colum. ij. versicu. posset etiam ad cautelam, eodem lib. vj. Feli. in c. nonnulli, §. sunt & alij, col. vij. versic. amplia quintò, extrà de rescrip. & in c. sicut, le ij. in fi. extrà de simo. Ias. in l. si quis mihi bona, §. iussum, col. v. versi. secundò inquantùm, ff. de acqui. hære. Philip. Deci. in l. semper qui non prohibet, col. j. ff. de reg. iur. Alcia. in c. cùm non ab homine, nu. 70. extrà de iud.

65 ¶ Quamuis tamen sciam nonnullos in ea esse sententia, vt quæ requirunt speciale mandatum, ratificari non possint: in quibus subobscurè videtur fuisse Accursius in l. per procuratorem, ff. de acqui. hære. & in d. l. si maritus, C. mandari. Sed huius contrarium expresśim ille ipse tenuit in l. proinde, §. primò, in verbo, absentem, ff. ad leg. Aquil. & in l. cùm fundus, §. seruum, in verbo, præstaret. ff. si cert. petat. Et huic posteriori sententiæ magis accedo: eique astipulatur bonus textus in l. tertia. §. si procurator, ff. quod quisque iuris, cùm ibi dicitur, si hoc ei specialiter mandaui, vel ratum habui.

Ratificari possunt, quæ speciale mandatũ requirunt.

66 ¶ Sed è contrario quòd tempus ratihabitionis debet inspici, facit quod in simili consuluit Bal. consi. xiiij. punctus, nunquid illi, lib. v. & Pau. Cast. consi. ccxviij. videtur dicendum quòd tẽpus, lib. j. vbi in casibus, de quibus loquuntur, concludunt, tempus non nisi à ratificatione currere. Et hæc quoque ratio huc spectat, quia huiusmodi ratificatio facit, vt ea venditio censeatur esse facta ab vxore, aut alio domino ratificante, non ab ipso venditore, l. si pupilli, §. item quæritur, in illis verbis, sed ratificatio fecit tuum negotium. & iterum in §. seq. & ibi. no. ff. de neg. gest. & voluit Spec. titu. de iud. §. ij. vers. ratihabitione, vt ab omnibus vbique allegatur, sed est in ver. ex prædictis, iunctis seq. Cy. Bar. Bal. & alij in l. si pecuniam, C. de neg. gest. Ex quibus Bald. expresśim dicit, quòd tùm demùm incipit currere præscriptio actionis, quæ hinc oritur, cùm ratificatio facta fuerit. & idem Bart. in l. j. §. sed & si cùm quis, paulò post prin. ff. de vi, & vi arma. & in l. Pomponius, in prin. non semel, ff. de neg. gest. & Fran. Aret. consi. cxxvij. eximiæ, colum. ij. versi. & præmitto. Soc. consi. clvuj. visis processu, col. iij. ver. item in prima causa, lib. ij. Phili. Deci. in d. l. semper qui non prohibet, col. ij. versi. & quando laudum. ff. de reg. iur. & consi. cclxxxj. viso puncto, col. ij. ver. & cùm ipsorum.

Ratificatio facit cẽseri actũ esse ratificãtis.

67 ¶ Nam & aliàs semper, qui dat robur actui, qui aliter esset inutilis, ipsum actum conficere censetur, secundùm Iaco. Bel. in §. interim, in Auth. de manda. prin. Bar. & alios in l. & quia, quã legit cum l. more, ff. de iurisd. om. iud. Bal. in l. ex placito, col. iij. C. de re. permu. Ro. cons. xcviij. quò ad id de quo, in prin. cum si. nam gestum nomine alterius, non habet robur, nisi cum ratũ habitum est. c. si tibi, de præb. lib. vj. Ideò non nisi ab eo tempore ius est quæsitum consanguineis ipsius vxoris, aut alterius domini: neque enim potuissent retrahere, cùm nondum res vendita esse censeri posset à suo ipsorum consanguineo, donec venditionem ratificauerit. Ex quo sequitur nec illis tempus antè currere. l. j. C. de bo. mater. & l. j. in fi. C. de an. excep. cum simili.

Actum facit, qui ei robur dat.

68 ¶ Et vt tempus ratificationis inspici debet, ita & locus, potius quàm prioris cõtractus. Fac enim alium rem meam nomine meo vendidisse Pictaui, & eam me venditionem ratam habuisse in hoc nostro oppido Fontenaij: censetur contractus hic factus, vbi ratificatio facta est, non Pictaui, vbi contractus factus est. Ita enim expresśim voluit Alber. in l. dũmodo, quæ est ij. in fi. prin. ff. de procu. quia (inquit) ante ratificationem contractus non tenebat. l. qui absenti, ff. de acqui. pos. & cum ad perfectionem actus duo requiruntur, dicitur ex vltimo perfici ac consummari. l. quoties. C. de rei vendi. quæ quidem rationes & ad nostrum casum peculiariter pertinent. Et huius quoque sententiæ, quantùm ad locum, fuit gl. quam ille non citat, in cl. j. in verbo, collato, & ibi quoque Pe. Anch. & Imo. qui eam glo. dicunt sing. vt lit. pe odeor.

Ratificationis locus inspiciendus, nõ cõtractus.

69 ¶ Nec ratihabitio retrotrahitur, nisi in præiudiciũ eius qui ratũ habet, nõ alterius. ar. l. si partẽ. §. vl. ff. quemad. ser. amit. & l. j. §. si quis filiũ, ff. si tabu. testa. nullæ exta. & l. potior, §. j. ff. qui por. in pigno. habean. & voluit gl. in l. si indebitũ, §. si procurator. in verbo, committi, & ibi Bart. ff. rem rat. habe. glo. & Ioan. And. in c. ratihabitionem, de reg. iur. lib. vj. Spe. tit. de obli. & sol. §. j.

Ratihabitio nõ retrotrahitur in præiudiciũ tertij.

vers. item

ver.itē pone obligasti,qui quidē ver.io quibusdā codicibus est sub versi.quid si ago cōtra Gul. Cu.Bar.Bal.& Sal.in l.aliena res,ff.de pig ac.Alb.in l.vl.col.j.& ibi Bal.post priu.qui id declarat C.ad S.C.Maced.Bar.io l.bonorū,ff.rē rat.ha.& in l.si vxor,§.si quis vxorē,ff.de adul.Bal. in l.obseruare,§.post hæc,col.iij.ver.circa quintū,ff.de offi, procō.& in l.ordo,ad fi.C.de exec. rei iud.& in Auth.ei qui,col.j.ver.quæro nūquid postquā,C.de tēp.app.& in l.j.col.vl.per illū tex.& ibi etiā Sal.col.ij.C.an ser.ex suo facto.& quisquis est inter consi.ipsius Bal.cōs.ccxxiij. proponitur ꝙ vnus,col.j.lib.ij.Aog.consi.cclxxix.punctus talis est in consi.in fi.Pau.Ca.consi. ccxxviij.pro declaratione,lib.j.& cons.cxcv.visis bis quæ narrantur,col.iij.ver.& ex hoc videtur,lib.ij.Fran.Aret.in l.Pantonius,col.iij.ff.de acq.hæ.Alex.consi.xlj.visis & optimè,colum.ij. ver.sed ita est,lib.iiij.& d.cons.lxxviij.col.iij.vbi sup.lib.v.& consi.clxvij.quoniā res,col.j.lib. vj.Soc.consi.cxxvj.in causa ij.decreti,ante mediū,lib.iiij.Fel.in d.c.sicot.le ij.col.vl.ver.sextò fallit.Ias.in l.filio quē pater,col.iiij.ver.itē facit ꝙ ratihabitio,ff.de lib.& posth.& in l.Pomponius,§.quæsitum,col.j.ff.de acq.pos.& in l.si is qui pro emptore,col.xxxij.versic.iij.ratio,ff.de vsuc.Phil.Dec.in d.l.semper qui nō prohiber,col.iij.ver.tertiò regula principalis,& consi.ccxlvij.in causa magnifici Baronis,col.pen.ver.sextò & vltimò.& consi.cccclx. viso pūcto,ad fi. Matth.Afflict.deci.Neapo.cclxxxvj.Iacobus.& decisi.cccxxxv.pro decisione.nu.12.

70 ¶Ex quo illod fit,quòd si ex quolibet contractu,aut alio actu,ex quo ius quæritur, debet solui gabella intra mensem à die contractus,& quispiā aliquid vendidit nomine alterius, qui posteà venditionem ratificaoit:debet ex illo statuto solui gabella ei,cui debetur tempore ratificationis,noo autem ei,cui debetur tempore illius venditionis:vt à nonnullis dicitur voluisse Bal.in d.l.obseruare,§.post hæc,in x.quæst.ff.de offi.Procon.ea quam diximus ratione,quòd ratificatio non retrotrahitur io præiudicium alterius.Id quod commendat & sequitur, dum simpliciter alleg.Fran.Aret.in l.si Stichum,& §.stipulatio,ad fi.& ibi quoque Barb. col.xix.ff.de verb. oblig.Sed caue,quia Bald.vbi suprà,videtur tenere contrarium.

Ratificationis tēpus inspicitur,non actus.

7 ¶Est autē generale,vt cùm quid retrotrahitur,intelligitur in præiudiciū eorū,qui actū faciunt, noo aliorū. Siue id fit collatio,c.si pro te,de rescr.lib.vj. Siue confirmatio,c.si apostolicę,de præb.eo.lib.vj. Siue fictio,vt voluerūt Argē.& Paganinus & Vbertinus inter cō.Bal.cōs.xvj. in dei oomine &c.visis testamēto,lib.iiij.arg.no.per Cy.in d.l.vlt.C.ad Mace.& probatur io l. stipulatio de dote,ff.de iur.dot.& in l.in insulā,§.vlt.ff.sol.ma.quæ iura in id alleg.Car.Flo.cōsi.cv.consiliū redditum,col.iij.ver.item retrotrahitur. Siue legitimatio,§.liceat igitur,& ibi Ang.in Auth.quib.mod.natu.effi.legi.Bar.& omnes in l.Gallus,§.& quid si tantùm,ff.de libe. & posth.& ibi cōcor.traditæ à recētio.& latè etiā diximus io tract.de iur.Primigeniorū.quæst. xl.nu.7.& seq. Siue etiā restitutio,l.& si sine,§.sed ꝙ Papinianus,ff.de mino.& l.vlt.C.de sen. pas.& c.quāuis,de rescr.lib.vj.D.à Rota dec.ccccclviij.postquàm Titius,in antiquis,quæ iterō ponitur inter decis.Bernat.Bilgueti in deci.Rotæ,tit.de rescr.c.xiiij.eiusdē initij,cū cōcor.traditis ab Alex.in d.§.& quid si tantùm,& Ias.cons.cxxxix.in causa quæ vertitur,col.ij.li.j. Siue actus factus vi mādati præcedētis,vt in pulchro casu respōdit Bal.cōs.cxcviij.ad intelligentiā, col.vlt.ver,aliud punctum,lib.j. Siue cōditio,vt voluit Phil.Dec.in l.pecuniā,col.vlt.ff.si cer. per.per ea quæ suprà diximus de ratihabitione.& hoc ante eū voluit Bal.in d.l.j.col.vlt.per eū tex.& ibi quoque Sal.col.j.C.an seruus ex suo fact.& expressius Alex.qui id dicit sing.cōs.ccxxviij.ponderatis,col.ij.lib.vj.Et id quoque apertè ante hos sensit Host.in Sūma ti.de cōd.appo.§.quæ cōditio,col.ij.ver.quid si cōtraho cū vna.& Colle.in c.super eo,in prin.extrà eo.tit.

Collatio nō retrotrahitur in præiudiciū aliorum.
Nec fictio.
Nec legitimatio.
Nec restitutio.
Nec actus factus ui mandati præcedentis.
Nec conditio.

72 ¶Præterea quod dicitur ratihabitionē trahi retro,id quidē est secundùm fictionem,nō veritatē,vt tradit Bar.in d.l.si is qui pro emptore,col.iiij.ver.ecce exēplum,ratihabitio,& ibi Ias.col. xxxj.versi.secundus articulus,ff.de vsucap.& idem Bar.in l.per fundum,post mediū,ff.de seruit.rust.præd.Alex.& Phil.Dec.vbi suprà.idē Alex.d.cons.lxxviij.col.iiij.ver.secūdò respondeo,li. v.& Ias.in d.l.si quis mihi bona,§.iussum,col.v.ver.tamen aduerte,ff.de acqui.hære. Vti etiam de conditione probatur in l.potior,ibi,perinde est,ff.qui pot.in pig.hab.& voluit Pet.Anch.io c.j.in prin.& ibi quoque Card.Flo.in col.vlt.de conces.præben.& Card.Alex.in c.præterea requisisti,col.ij.ver.sed quæ est ratio,extrà de app.Et illi quidem,quos citauimus,magna ex parte dicunt hanc fictionem non habere locum,nisi vbi adest æquitas,l.postliminij.ad princ.ff.de cap.& l.nec vtilem,ff.ex quib.cau.maio.& hoc præsertim voluit Bar.in d.l.si is qui pro emptore,col.iij.ver.ad solutionem,& in d.l.per fundum.Hic autem esset prorsus contra æquitatem, si cùm fortè dominus,cuius nomine fundus venditus est,ratum haberet vno die tātùm ante annū cōtractus,consanguioeus nō nisi illū vnū diē haberet ad retrahendū:neq; enim ille(vt diximus)antè potuisset:aut si dominus ipse post annū ratificaret,excluderetur omnino à retractu.

Ratihabitio retrotrahitur fictè,non verè.
Et conditio quoque.
Retrotrahitur,non nisi ex æquitate.

73 ¶Item huiusmodi fictio non habet locum in statutis:sed mera rerum veritas inspicitur, vt not.

idem Bar.in d.l.si is qui pro emptore,io iij. quæst.prin.quo loco loquitur de fictione inductiua,ante fi.Nam quod per fictionem fit,ad impropriè fieri dicitur, l.lege Cornelia,vbi Bald.ff. de testa.At statuta non debent impropriè & fictè intelligi,l.j.§.hæc verba,& ibi Doct.ff.de nego.gest.& l.prætor ait,ff.de suis & leg.& c.in nostra,extrà de iniur.Bar.in l.j.§.hoc interdictũ. ff.de cisterna,per tex.ibi cum gl.ff.de fonte, & omnes vbique.Hîc autẽ sumus in materia statuti loquentis de venditione ab alio facta, vt eius cõsanguinei admittantur ad retractum Igitur debet intelligi propiè,inspecto tempore,quo veditio ipsa sortitur effectum per ratificationem: non autem eo tempore,ad quod ipsa ratificatio fictè retrotrahitur.

74 ¶Denique postquàm fatemur hanc esse fictionem,illud confestim consequitur,vt ea non fiat in præiudicium tertij,ex sententia glo.in c.quia circa.extrà de privil.Doct.in l.hac edictali,§. his omnibus,C.de secun.nup.Pe.Anch.consi.cvj.dubitatur,col.j.in fin.Et cum his finem huic quæstioni facio,modò illud vnum dixerimus,ex iis quæ dicta sunt, liquidò apparere,non esse accedendũ Io.Ferrario viro alioqui non mediocris eruditionis,qui in d.l. semper qui nõ prohibet.in fi.ff.de reg.iu.illam Bar.sententiã in d.l.si is qui pro emptore,ratihabitionẽ ex fictione mandato æquiparari,ad minutias iuris pertinere dicit,nihilque interesse,quantum ad efficaciam & rei consecutionẽ,an quis vel ex mandato,vel ex ratificatione obligatus sit:nam licèt id verũ sit in multis,etiã in aliis multis multũ interest inter vtrunq;,vt satis patet ex suprà dictis.

Fictio non fit in præiudicium tertij.

75 ¶DECIMOTERTIO quæro,consanguineus obtulit pretium emptori intra annum venditionis,& quia emptor recusauit eum admittere,illum in ius vocauit,& antequàm lis contestaretur,consanguineus per annum cessauit à litis prosecutione:an posteà audietur.Certũ est autem de iure communi,si lis contestata est,actio etiam annalis perpetuatur hoc. enim verbo(vt id obiter dicã)non vereor vti post nostros Iurisconsultos in l.si seruum,§.sequitur,& §.nũc videamus,multis in locis eius §.ff.de verb.obl. & in l.si à colono,§.j.ff.de fideiuss.& Tullium in oratione pro Publio Sylla:vt immeritò id verbũ Gulielmus Insulanus damnauerit.Igitur(vt repetam)per litem contestatam perpetuatur annalis actio,l.ij.C.quan.libel.princ.datus.& dicemus posteà plenius,& declarabimus quomodo id intelligendũ sit.Hîc autẽ cùm lis nondũ fuit contestata,tantùm fuit interrupta siue interpellata præscriptio annalis.Ideóque non nisi alio anno à tempore cessationis durat actio,l.cùm notissimi,in prin.& l.sicut, C.de præscr.xxx.vel xl.ann.iuncta l.naturaliter,cũ ibi no.ff.de vsucap.& optimè & scientissimè declarat gl.in d.l. sicut,in verbo,per executorẽ,in fi.& ibi Bal.col.j.ver.ibi in iudiciis,& rursum.col.seq. ver.no. bene pro eod.& Ang.col.item j.& etiam glo.in d.l.cùm notissimi,in prin.in verbo,solam conuentionem,& ibi Bar.post prin.Ioan.Fab.& alij.Sal.in ea ipsa l.in §.imo,col.ij.ver.quæro tertiò,& iterum in l.vltima.eodem quoque titu.Bar.in l.vltima in prin.versi.quæro vtrùm,& ibi Pau.Cast.Alex.Soci.& Ias.ff.de eo per quem fac.erit,& idem Barto.in l.ij.§.vlt. & ibi quoque Imo.ff.de vsucap.pro emp.Alb.in l.ij.colum.pen.C.vbi in rem actio.Ang.in l.j.col.j.C.de dona.exce.& consi.cxxiiij.solus domini Dalmatij,in fi.& consi.ccxcix.quidam Cicolus, in j.dubio.Io.And.Ant.Anto.Panor.& alij in c.illud,de præsc.Fran.Are.consi.xxv.viso themate,ad fi. Ang.Are.in §.pœnales,& ibi quoque Ias char.antep.nu.110.Insti.de actio.& Barb.cons.ix.vbi Christus,col.vlt.li.iij.Guid.Pap.decisi.Delphi.cccexvj.cum quæritur,col.ij.ver.sed dubitatur. Et ita in specie nostræ consuetudinis tenuit Chasse.in commentariis consuetudinum Burgun. hoc eodem titu.§.j.in verbo,*dedans l'an & iour*,col.ij.versi.item aduerte.

Quid,si consanguineus agens,ad retractũ,cessat per annum.

Perpetuandi uerbum latinũ.

Quid,si lis nõdum sit contestata.

76 ¶At si lis fuit contestata,actio perpetuata est,vt diximus,quod intelligendum est ita,vt actio nõ duret tantùm anno,vt antè,sed xl.ann.vt multis placuit,aut xxx.ann.aut etiam minori tempore,vt volunt alij,vt dicemus duobus seq.versi.nec enim dubitandum est, quin etiam annalis actio perpetuetur per litis contestationem,cum tex.habeamus in d.l.ij. C.quan.libel.princ.datus.Nam & videmus,quòd actio rescissoria,quæ & ipsa annalis est,l.in honorariis,ver.sed cùm rescissa,ff.de act.& obl.& §.rursus,& ibi latè recentiores,Inst.de act.perpetuatur per litis contestationem,vt no.gl.in d.§.sed cùm rescissa,super verbo,sed redditur,& in l.vlt.in verbo,finiẽdámque litem,C.de tempo.in integ.resti.& in l.vlt.in verbo,finiendæ,C.de dol.& in d.l.vlt.in verbo extendimus,C.de præscr.xxx.vel xl.anno.Bal.in l.vlt.col.vlt C.quib.ex cau.maio.Imol. in l.ij.§.si rem,ff.de vsuca.pro empt.Alex.in d.l.vlt.in princ.col.iij. ff.de eo per quem fac.erit. Ias.in l.nam & posteà,quam legit cum l.ait Prætor.§.si is qui temporali.in j.no.per tex.ibi,iuncta gl.in verbo,temporali,quæ ponit exemplum in actione iniuriarum,ff.de iureiuran.

Quid, si contestata.

Actio annalis ut cæteræ perpetuatur litis contestatione.

77 ¶ Sed hîc scire debes,quod suprà diximus,nonnullos ita intelligere hanc perpetuationem , vt actiones quæ durant xxx.annos, perpetuentur per litis contestationem in xl.annos.sed si actio sit breuioris temporis,quàm xxx.annorũ,vt redhibitoria,vel quantò minoris,& aliæ huiusmodi,ea in xxx.tantùm annos perpetuetur.Ita enim voluisse videtur glos.non oscitanter lecta & perpensa,in d.l.cùm notissimi,§.imo,in verbo,interrupta,& ibi apertiùs Saly.col.vlt.versi.sed quid dicendum,C.de præscr.xxx.vel xl.anno.& idem Sal.in l.vlt.in ij.quæst.& iterum in fi.eo. titu.& Fel.qui id dicit no.& sing.in d.c.illud,col.ij.versi.limita tamen egregiè,extrà de præsc. & Soc.in d.l.vlt.col.ij.versi.circa secundum,ff.de eo per quem fact.erit.

Ad quod tempus perpetuantur actiones.

¶Alios

78 ¶ Alios auté esse, qui tenent, eas actiones, quæ minori tépore durát, quàm xxx. annorú, ita perpetuari, vt tépori quo præscriberétur, addátur propter litis cótestationem decé anni: vt si durét x. annis, perpetuétur in xx. annos: si durét xx. perpetuétur in xxx. & sic de aliis: quemadmodú scilicet actioni, quę xxx. est annorú, addútur quoq; x. vt perpetuetur in xl. annos. In hac enim sentétia fuit Ang. in d. l. ij. §. vlt. ff. de vsuca. pro emp. Sed tu tamé de hoc vide omnino Imo. ibi, & Alex. in d. l. vlt. in prin. col. iij. ff. de eo per quem fac. erit. & Ias. in d. §. pœnales, nu. 112. & multis seq. Inst. de act. & Corne. cósi. clxxx. multú diffusè, col. ij. versi. itaque claris, lib. iij. & Franc. Rip. in l. nemo, col. antep. nu. 118. ff. de leg. j. Nam eius rei sufficit admonuisse obiter Lectores.

Quid in præscriptionibus statutorum.

79 ¶ Et hæc quidé, quátùm ad præscriptiones Iuris cómunis. Sed dubiú maius est in iis, quæ sunt ex statuto, præsertim nó cóueniente cú Iure cómuni (ex eo quod scribit Bal. in c. cùm nó liceat, col. ij. versi. quæro pone ꝙ statutú, extrà de præscri. vbi hæc propemodú scribit) Statutum inducit præscriptioné decé annorú in quacunque actione reali & personali) nunquid actio per litis contestationé perpetuetur in xl. annos, cùm statutum de perpetuatione nullá mentioné faciat. Quod videtur, quia iste casus perpetuationis est à statuto omissus: ergo relinquitur dispositioni Iuris communis. In contrarium videtur, quia istud statutum discrepat à Iure communi, præsertim in actionibus personalibus: cùm ergo recessum sit à Iure communi, non possumus interpretari statutum secundùm ipsum Ius commune, ar. l. qui cum vno, §. qui post, ff. de re mil. Nam quoties statutum aliquid addit, vel detrahit tacitè vel expressè Iuri cómuni, efficitur Ius municipale: nec recipit subanditum intellectum à Iure cómuni, quia lex quæ corrigitur, nouam legem non interpretatur, l. vlt. C. de indic. vidu. tol. Et hanc Bal. doctrinam nuncupatim sequitur Alex. consi. ccxxvij. ponderatis narratis, col. ij. versi. & idem determinat, lib. vj. & iterum cósil. ccxlix. perspectis & ponderatis, col. vlt. lib. vj. & Ioan. Franc. Bal. in tracta. præscr. in vlt. q. iiij. partis, vj. eiusdémque vlti. partis princip.

Statuta à Iure cómuni discrepantia, an ab eo interpretationem sumát.

De eadem re.

80 ¶ Quáuis ipse Alex. tractás in statutú correctoriú, aut derogatoriú Iuris communis, assumat interpretationem ab eo, & inter cætera allegás Bal. vbi suprà, videatur voluisse contrariú, in l. vlt. §. in cóputatione, col. vlt. C. de iur. delib. & Phil. Deci. consi. cccclxv. in casu ad me transmisso, col. viij. versi. non obstat quòd illa constitutio. Sed eam Bal. in ea re sententiá confirmat & alia nó absimilis, sit nó eadé sit, eiusdé Bal. in l. maximum vitium, col. iiij. versi. vlterius quæritur de tali. C. de lib. præte. quòd statutú Iuris communis derogatiuum, non recipit interpretationem ab ipso Iure cómuni, per l. j. §. hunc igitur, C. de Iustini. Cod. cóhr. & l. j. §. repetita, C. de eméd. Iustini. Cod. & alia quædá iura. Quod dictú commendat Pau. Cast. in d. §. in computatione, & ibi quoque Corn. paulò ante fi. & Ro. qui tamen dicit ausum se consulere contrariú, quamuis non reperisset à quopiam improbatum, in l. si quis priore, ff. ad S. C. Treb. & Soci. qui id dicit sing. in l. cùm filiusfamiliàs, col. iiij. versi. secundò inquantum. ff. de verb. oblig. {& idem voluit Bal. consi. cxlj. præmissis verbis, col. iij. versic. tertiò est præmittendum. lib. j.} Et vide, quod & in simili tractant Pau. Cast. & Corn. in Auth. quod sine, C. de testa. in casu statuti disponentis, vt in testamentis sufficiant duo aut tres testes.

81 ¶ Subdit autem Bal. (vt ad eum redeamus) in d. c. cùm nó liceat, quod ad húc casum maximè pertinet, ex eo quod dictú est, fieri, vt præscriptio statutaria currat minoribus, licet detur restitutio in integrú, c. cóstitutus, extrà de in integ. resti. quia petés restitutioné nó reprobat statutú, sed approbat, l. cú minor, §. vlt. ff. ré rat. hab. Sed ille, qui diceret præscriptioné non currere, directè veniret cótra statutú, quod est impossibile, l. prospexit, ff. qui, & à quib. Ideò (inquit) multa priuilegia habét locú in præscriptionibus statutorú. Hæc ille. Ex quibus apertè intelligit, in casu nostræ cósuetudinis nó procedere, quod dictú est de perpetuatione actionis per litis contestationé: nam d. c. constitutus, ab eo allegatú loquitur expressim de hoc nostro statuto retractus, tanquam in præscriptione illius né sit obseruáda illa perpetuatio, quæ ex Iure communi est, de qua antè locutus fuerat. Sed & subdit Bald. hinc quoque fieri, vt fortè ex præscriptione statutaria quæratur directum dominium, etiamsi de Iure communi non nisi vtile quæratur. De quo nos alibi latiùs dicemus in nostro tractatu, cuius titulus est, nihil frustra. Sed tamen interim vide quæ in casu huius quæstionis dicemus infrà in fi. huius titu. in v. quæst.

82 ¶ Vt tamé nó omittamus cótra illud dictú Bal. videri aliud dictú ipsius in l. superuacuam, quæ est vlt. in iij. no. per illú tex. C. de temp. in inte. resti. dú ibi dicit, quòd præscriptio decénij inducta à statuto in locú præscriptionis xxx. annorú, sapit eandé naturam. Et idem penè dicit in l. in córractibus, in prin. in j. no. per illú tex. & ibi quoque Sal. in princ. C. de non nu. pecu. vbi & hoc Bal. ipse dicit esse méti tenendú, & idem Bal. in c. j. §. porrò, in verbo, xxx. annos, tit. quali. olim pote. feud. ali. vbi & illud quoq; dicit, quòd sicut præscriptio xxx. annorum currit adultis, non pupillis, l. sicut, C. de præscrip. xxx. vel xl. annorum, ita & præscriptio statutaria x. annorum

ſubrogata loco illius. id quod etiam dicit no.& idẽ Bal.in d.l.illud,col.j.verſi.& hoc eſt vtile & rurſum col.vlt.verſi.no.bene,& ibi quoque Ang.col.ij.verſi.no.hanc doctrinã, vbi dicunt, quòd ea præſcriptio x.annorũ in actionibus perſonalibus à ſtatuto inducta, æquè interrũpitur, per citationẽ,& perpetuatur per litis conteſtationem, vt præſcriptio xxx.annorum,quæ eſt de Iure cõmuni.quod itẽ Ang.dicit eſſe menti tenendũ,& rurſus ipſe Bal.in l.properandũ, col. ij. verſi.modò quæro quid ſi ſtatutum,C.de iudi.& in d.l.vlt.in princip.col.ij.verſi. quæro hic in præſcriptionibus ſtatutariis,& ibi Alex.& Recentiores,ff.de eo per quẽ fact.erit. & in c.j.§.ſi quis per xxx.col.vlt.verſi.quæro vtrũ ſi ſtatutum,tit.ſi de feu.defun.fuerit contro. inter do. & agn.vbi dicit,quòd ſi per ſtatutũ abbreuiatũ fuerit tempus præſcriptionis xxx.annorum, in eo tanquam ſubrogato habet locum diſtinctio,l.ſi quis emptionis,C.de præſcrip.xxx.vel xl.anno. Io.And.poſt Richar.in addi.Spe.tit.de appel.parte ij.§.nunc breuiter,verſi. licet autem detur annus,& verſi.eiuſdem addi.incip.ſubdit autem,vbi ex hoc dicit quòd quibus caſibus tempus Iuris cõmunis nõ currit,puta cùm ſtat per iudicẽ,vel quia partes cõpromiſerunt, vt in Auth. ſi tamen,& Auth.item ſi appellatione,C.de temp.appel.non etiam currit tempus ſtatutarium,in locũ illius ſubrogatũ.Et quibus caſibus currit tempus Iuris cõmunis,ſed datur reſtitutio, vt in Auth.ei qui appellat,eo.titu.eiſdẽ hoc curret,& dabitur reſtitutio,& alia quæ ibi ſubiungit, vt videre poteris,& rurſus idẽ Io.And.in addi.ipſius Spe.tit.de iudi.deleg.§.reſtat.ver. quid ſi in ſtatuto,Barto. qui non obſcurè ſentit,quod ſuprà diximus de interruptione & perpetuatione præſcriptionis ſtatutariæ,in d.l.cùm notiſsimi,in prin.verſ.& ſic facit ad quæſtionẽ,C.de præſcrip.xxx.vel xl.anno.& in l.in omnibus,ff.de act.& obl.& in d.l.ij.§.vlt.& ibi apertiùs Angel. qui tamẽ hãc perpetuationẽ in ea præſcriptione ſtatutaria aliter intelligit atque alij,vt ſuprà diximus,& ibi item Imo.ff.de vſuca.pro emp.Sali.qui etiam id aliter intelligit,vt ſuprà diximus, in d.l.vl.C.de præſcrip.xxx.vel xl.anno.Ino.in l.dies,in prin.ff.de dam.infect. Roma. conſil. xxxviij.in caſu propoſito,ad fi.Pau.Caſt.conſ.xlij.viſa quadam,col.j.lib.j.& conſi.ccxxix. venditio iſta,poſt princi.lib.ij.& conſi.cccxciij.pro euidentia,col.j.eo.lib.ij. & conſil.ccccxxxix. ad ſecundum,eo.lib.ij.& conſi.cccclxvj.in caſu præmiſſo,verſic.pro hoc etiam facit, eo. lib.ij. Steph.Fed.in lib.de legum interpretatione,parte j.char.8.verſi.vnde infertur,Corne.d.conſil. clxxx.multùm diffuſè,col.ij.in prin.lib.iij.Calca.cõſi.xj.quod non præſumatur,col. xiiij. verſi. & præterea,Alex.in l.ne quis,col.ij.in fi.ff.de feri.vbi dicit generaliter,præſcriptionem breuiorem inductam à ſtatuto,in locum longioris inductæ à Iure communi,habere per omnia eandẽ naturam,& in addi.Bar.in l.ſequitur,§.ſi viam,in fi.ff.de vſucap.& conſi.xlij. in cauſa & lite, col.j.verſi.& tale tempus ,lib.iij.& conſi.xxiiij.inſpecto proceſſu,paulò ante fi.lib.iiij.& conſi. lvj.quoniam omne datum,col.antepen.verſi.nonò,lib.vj.quod iterum inculcatur conſ.cxix.eo. lib.vj.Fran.Are.conſi.cxxxj.conſultiſsimè,paulò ante fi.latè Fel.in d.c.illud,col.ij. verſic. circa ciuiles,extrà de præſcri.Iaſ.in d.§.pœnales,no.115.Inſt.de act.& in l.nemo poteſt,in ij.lect.col. antepe.ad fi.ff.de leg.j.Caro.Rui.cõſi.xxvij.ſtante pacto,col.iij.nu.6.lib.iiij.Philip. Dec.conſi. ccccclxvj.viſo cõſi.col.ij.verſi.tertiò principaliter.& Io.Fran.Balb.in tracta. præſcriptionum, in xxviij.q.prin.iiij.partis,iiij.item prin.& iterum in j.parte vj.eiuſdémque vlt.patris princip. in xxiij.caſu,col.eiuſdem iiij.verſi.idem eſt.Et hæc eſt cõmunis opi.licet Pau.Caſt. ſibi contrarius contrarium videatur voluiſſe,conſi.clxxxiij.videtur dicendum,col.j.& ij.lib.j.

Subrogatũ ſortitur eandem naturam. Etiamſi in aliquo diſcrepet. Quid ſi tempus ſtatuti non ſuccedit in locum temporis Iuris communis.

¶ Sed hîc aduerte,Lector,quia hæc poſſunt procedere,quando præſcriptio inducta à ſtatuto 83 ſuccedit loco præſcriptionis Iuris cõmunis:tunc enim, vt omnes illi dicunt,iure ſubrogationis debet ſortiri eandẽ vim & naturã,l.ſi cũ,§.qui iniuriarũ,ff.ſi quis cau.& c.eccleſia, le j.extrà vt lit.pen.& cle.j.de ſupplẽ.neg.præl.cũ fi.Etiã (vt hoc illis addas,quos ſuprà citauimus)ſi ſubrogatũ in aliquo diſcreparet:nam nihilominus in alijs ſequetur eandẽ naturã,vt dicit Pau.conſi. lxxiij.repetito cõſi.cclxv.licitè iſta domina Liſa,paulò ante fi.lib.j. (Iaſ.in d.§.qui iniuriarum, col.j.in ij.no.vbi id dicit no.) & Phil.Deci.cõſi.exc.circa primũ dubiũ,col.iij.verſ. quartò hoc idẽ.& conſi.cccccxliij.in caſu propoſito,col.ij. verſ.tertiò hoc confirmatur. In caſu autem noſtri ſtatuti id tempus anni præſtitutum retractui non ſuccedit loco alterius temporis, aut præſcriptionis Iuris communis : imò ſtatuentes ſic per ſe & de nouo id tempus præſtituerunt ſine ſubrogatione alterius temporis Iuris communis:vtpote cùm retractus ipſe non ſit de Iure communi,vt latè diximus ſuprà in rub.Idcóque nec id tempus ſortitur naturam tẽporis Iuris communis,vt expreſsim & in caſu d.c.conſtitutus,loquẽtis de noſtro ſtatuto, voluit Inn.in c.ex ratione,col.j.& ibi quoque Hoſt.col.ij.& Io. And.col.iij.extrà de appel.& Bal.in c.j. verſic.niſi iuſta,col.j.verſ.ex his inſurgit,tit.quo temp.mil.& Alex.d.conſi.lxv.quoniam omne, col. pen. lib.vj.quod repetitur conſ.cxix.eo.lib.& Matth.Afflict.deci.Neap.ccclxx.tria dubia, num.3.& hoc facit,quod voluerunt idem Inno.Hoſt.& Ioan.And.in d.c.conſtitutus, illi in fin. hic col. vlt.dum concordant eum text.cum l. vlt.C.in quib.cauſ.in integ.reſtit.non eſt neceſſa.

¶ Et ego quidẽ (vt tandẽ interponam meum iudicium) vix adduci poſſum,vt credã, huiuſmo- 84
di temp

di tempus anni & diei à nostro statuto introductũ sine subrogatione alterius tẽporis Iuris cõmunis, perpetuari per litis cõtestationẽ, ac ne protrahi quidẽ aut proferri in lõgius tẽpus, quàm in alterũ tantum. id est, annum & diẽ. Et ita aliquando audiui fuisse obseruatum, & iudicatum in nostro supremo Senatu Parisiẽsi: quanquàm hodie dicitur cõtrariũ obseruari. Et ita videtur tenere At. Ferronus in consue. Burdig. hoc eo. tit. §. j. col. vlt. vbi tamen paulò obscurius de hac re loquitur. Et pro illa nostra sentẽtia, vltra prædicta facit, ꝙ in remediis extraordinariis & quæ sunt stricti iuris, cuiusmodi est nostra cõsuetudo, vt iam toties diximus, & attestatur nostra cõsuetudo infrà eo. tit. §. xxxv. eodẽmque pe. litis cõtestatio actionẽ nõ perpetuat, l. Papinianus, §. j. & ibi gl. & Doct. ff. de mino. & l. vlt. & ibi gl. in verbo, finiẽdámque litẽ. C. de tẽp. in integ. resti. & in l. vlt. & ibi gl. vlt. C. de dolo. Caue tamẽ, quia priores tex. loquũtur de in integrũ restitutione tantùm, posterior in actione de dolo. Ex consuetudine autem Cenomanorum, cap. cccccxix. ex sola citatione in causa retractus, non tantùm interrumpitur actio, sed etiam perpetuatur. Et idem quoque Andegauorum cap. ccccviij. nec tamen dicunt, in quod tempus.

Decisio principalis quæstionis.

Consuetudines de quæstione princip.

85 ¶ Sed illud interim nõ omittemus, id, quod suprà diximus, præscriptionem interrumpi citatione, & perpetuari litis contestatione, intelligendum esse, cùm vtraque est valida: si autem sit inualida, neutrum operatur: vt de citatione dicemus infrà, eo. tit. §. viij. in gl. ij. nu. 3. quod tamen. De litis autẽ cõtestatione satis probat tex. in Auth. offeratur, in fi. & ibi gl. & Doct. C. de litis contesta. quod tamẽ intelligit Sali. ibi, col. vlt. quando ipsa citatio, vel litis contestatio ab initio nulla est: secus si ex post facto & per lapsum instantiæ annulletur: nam tunc durant interruptio, & perpetuatio iam factæ, vt no. gl. in l. properandum, §. etsi quidem, in verbo, iudicij, & ibi quoque Bar. col. ij. versi. quæro vtrum ista absolutione, B[illegible] Ang. Sal. Pau. Cast. & Ias. C. de iudi. Bal. in l. vlt. per glo. ibi. C. si tuto. vel cura. interue. & in l. ij. col. iiij. versi. circa secundam partẽ, & ibi Alex. col. v. versi. j. quod licet, & Ias. col. pen. versi. adde inquantum, & Phil. Deci. nu. 51. & seq. C. de eden. & Raph. Co. consi. xcij. in nomine, &c. viso subscripto, circa medium, & Phil. Franc. in cap. vt debitus, col. iiij. versi. tertia conclusio, extrà de app. & Maria. Soc. in c. veneralis, in xxvij. arti. prin. de iudi. Nam vt omnes propè dicunt, effectus earum est iam consummatus, nec, vt dicit Sali. in d. Auth. offeratur, illa annullatio retrotrahitur.

Citatio inualida non interrumpit.
Litis contestatio inualida nõ perpetuat.

86 ¶ Quod autem dictum est suprà, litis contestationem inualidam nõ interrumpere perscriptionem (vt ad id redeamus) voluit etiã gl. in l. si pater, C. ne de statu defun. & in d. c. vt debitus, in verbo, coram idoneo, in fi. & ibi Ioan. And. Anto. Pan. Phil. Franc. & cæteri Recentiores, extrà de app. & in c. ex tuarum, in verbo, non putántes, de purg. cano. & omnes propè, præsertim Panor. in c. illud, extrà de præscrip. Sed nec illud prætereundum, (ne erres) solam citationem nõ omnem semper interrumpere præscriptionem de Iure ciuili, vt videre poteris apud Bar. in l. ij. in fi. C. de seruu. & aqua. & in l. vlt. in princ. & ibi Recentiores, ff. de eo per quem fac. erit, & in l. sicut, C. de præscri. xxx. vel xl. anno. & Alex. in addi. ipsius, in l. cùm notissimi, in prin. eod. titu. cum simi. At de Iure canonico semper interrumpit, vt quæ in mala fide constituat, vt pulchrè voluit Bal. in d. l. ij. col. ij. versi. vlterius quæritur, C. de serui. & aqua. & sequitur Franc. Cre. qui id dictum dicit sing. & à nemine ponderatum, singu. ej. tu scis quòd præscriptio: vbi & id dicit esse de pane lucrando, ita enim loquitur.

De eadem re.

87 ¶ DECIMO QVARTO QVÆRO, Quid si quis, tanquã procurator & nomine cõsanguinei vẽditoris offert pretiũ emptori, petẽs eo se nomine ad retractũ recipi, cùm tamẽ eius rei mãdatũ nõ haberet, sed ipse cõsanguineus post annũ, id quod ab illo gestũ est nomine ipsius, ratum habet: an id sit satis, vt obtineat, tanquam venerit intra annum, quod statim prima facie videri posset, quoniam ratihabitio mãdato æquiparatur, & retro ad tempus actus trahitur, l. vlt. C. ad S. C. Maced. & l. hoc iure, §. deiecit, ff. de reg. iur. & c. ratihabitionem, eod. tit. lib. vj. & ibi concor. Idque etiam in iis, quæ requirunt speciale mandatum, l. quòd si de speciali, ff. de mino. cum aliis concord. à me adductis suprà eadem glo. in xij. q. in prin.

Quid si consanguineus post annum ratificet oblationem ab alio factam eius nomine.

88 ¶ Tu tamen dic non esse audiendum, per tex. in l. bonorum, quæ est pe. & ibi Albe. Bar. Ang. & omnes, ff. rẽ rat. hab. quo apertè probatur id quod dictũ est, tum demũ procedere, & nõ aliàs cùm ratihabitio fit intra id tempus, quo actus ratificatus fieri poterat: nam verba eius legis hæc sunt, Bonorum possessionem ab alio agnitam ratam haberi oportet eo tẽpore, quo adhuc in ea causa sit, vt peti possit. Itaq; post centesimũ diem ratum haberi non potest. & est idem tex. in l. vlt. ff. quis ord. in bon. pos. ser. Et est in simili tex. in l. j. in prin. iuncta gl. in verbo, quod mox, ff. de appel. recip. & in cap. non solent, etiam in prin. iuncta glossa in verbo, mox, ij. q. vj. & voluit glo. in d. c. ratihabitionem, statim post princip. & ibi quoque Dyn. & Guil. à monte Laud. & alia glo. in c. quàm sit, in verbo, petere, in fin. & ibi Ioan. Mona. Ioan. And. Petr. Ancb. Domi. & Philip. Franc. de elect. lib. vj. & glo. in c. cupientes, §. quòd si per xx. in verbo, propositam, eod. tit.

Ratificatio debet fieri intra tempus quo actus fieri debuit.

tit.Pet.Bel.Perti.q.ccxiiij.dum quæritur,vtrú ratihabitio.Alber. qui id trahit ad multa, in d.l. bonorú.D.à Rota.deci.ccccxxviij.si habés,circa mediú,in nouis.Specu.tit.de app.parte ij.§.j. versi.porrò,& ibi Bal.in addi.& idē Bal.in d.l.vlt.col.j.versi.tertiò quando actus,& ibi quoq; Albe.col.ij.versi.vltimò notandú,C.ad S.C.Macedo.& in.l.obseruare,§.post hæc, col.ij.versi. est autē notandú,& iterum in addi.ipsius,§.circa mediú,& ibi quoque Albe.col.ij.versi alij dicunt,ff.de offi.Procon.& in l.quid ergo,in j.lect.in fi.ff.de his qui not.infa.& in Auth. hodie, col.ij.versi.quæro nunquid aliquis possit,C.de app.& in c.quoties,de pac.& consil. xliiij. iste dominus Christophorus,col.vlt.lib.ij.& cōsi.cxlj.thema huiusmodi, col.ij.eo. lib.ij.& consil. ccccxvij.primú dubium est,col.ij.versi.sed vltra tunc quæsita,eod.lib.ij.vbi ex hoc in pulchro casu cōsuluit.& cōsi.cj.nobiles viri,ante fi.lib.iij.& cōsi.lvij.punctus quæstionis talis est, quidā vsurarius,col.j.versi.prætereà vitiú,lib.v.Raph.Fulg.consi.cliiij.super eo quod primò, in prin. Pan.& Bene.Cap.in c.cùm venissent,extrà de resti.spo.idē Panor.in c.accedens,de præb.Pau. Cast.& Fran.Are.in l.Pantonius,vterque col.iij.ff.de acqui.hære.Pau.Cast.cōsi.cclxxxj. in causa ista quinque principaliter,col.pen.versi.præterea aliud,lib.j.Mart.Laud.in c.j.§.sed verùm, in princi.tit.per quos fiat ioue.Corn.cōsi.cx.in iudicio,col.iiij.versi.& si hodie,lib.ij. & consil. cxxx.viso dicto puncto,col.j.lib.iij.& cōsi.ccxxj.visis certis,col.vlt.eo.li.iij.& consi. ccxcij. visis nónullis,col.ij.eo.lib.iij.vbi loquitur de ratificatione appellationis non facta intra tempora appellandi.Fran.Are.cons.xvj.præsupponitur,col.iij.versi.circa secundum dubium,& consi. xciiij.respondeo,in fi.Alex.consi.cxxxv.ponderatis his,col.ij.lib.ij.& consi.lxxviij. viso & diligenter ponderato,col.iij.versi.tertiò respondeo,lib.v.quod repetitur consi.xxvj. li.vj. vbi dicit sing.ad hoc tex.in d.l.bonorum,Guid.Pap.deci.Delphi.ccccxxxvj.cùm materia, in xciiij.q. & Soc.consi.xvj.anno domini,col.viij.[illegible]i.nec obstat,si vltimò,lib.iiij.Ias.qui id optimè declarat,quomodo sit intelligendum,post alios in l.si is qui pro emptore,nu.128.incip. secundus articulus,ff.de vsucap.cum aliis quoque concor.collectis à Philip.Deci.in l.semper qui oó prohibet,col.ij.versi.secundò regula principalis,ff.de reg.iur.

Adhærere appellationi debemus intra tempora appellationis.

89 ¶ Quibus illud vnú addiderim ex eo fonte id manasse,vt qui adhęrēt appellationi ab alio factę simpliciter,vel etiá pro se & adhærētibus,idipsum facere debēt intra tēpora appellādi,alioqui nó admittútur:vt per d.l.bonorú,voluit gl.in d.c.vt circa,§.alioquin,in verbo, adhærētes, in fi.& ibi etiam Gul.Laud.Arcbi.Domi.& Phil.Fran.de elect.lib.vj.& D.à Rota, decis.ccxxv. adhærentes,in nouis,& Bal.in Auth.hodie,col.ij.versi.quæro nunquid aliquis,C.de appel.Frā. Are.in d.l.Pantonius,col.iij.ver.& primò quòd illa,ff.de acqu.hære.& Gui. Pap. dicta decisi. Delphi.ccccxxxvj.in lxxviij.q.De quo & tu vide Ioan.And.in c.j.col.pen.versi.sed nunquid, de elect.lib.vj.& in c.concertationi,de appel.eo.lib.vj.& Ioan.Gallum in suis Arestis.q.cl.c. vlti. vbi & ex hoc dicit,quòd renútiatio appellationis facta nomine alterius,debet ratificari ab appellante îtra tempus octo dierum,quod ex ordinationibus regiis huiusmodi renuntiationi statutum est.Et facit etiam,quod de declaratione rei obscuræ tradit idem Ioá.And.in c.in alternatiuis,de reg.iur.lib.vj.Et quod de purgatione moræ voluit Bal.d.consil.lvij. col.ij. lib. v. vt scilicet fieri debeat intra tempus,quo actus geri potest.Et quod de protestatione dicitur in l. ij.& ibi Bal.versi.deinde videamus.C.de his qui per met.iudi.& in c.vlt.& ibi Doct.de app. & Bal.in l.ij.in ij.lect.col.ij.versi.& nota quòd protestatio,ff.de mino.

Ratificatio renuntiationis appellationis, intra tempora ipsius fieri debet.
Et declaratio rei obscuræ.
Et purgatio moræ.
Et protestatió.
Eadem in ratificatione solēnitas, quæ in actu ipso.

90 ¶ Et facit ad hác nostrā sententiā,quòd id tempus anni &.diei,est de forma & solēnitate consuetudinis, vt & alia huiusmodi tēpora,ex sentētia Bal.Sali.& Ias.in Auth.quæ supplicatio,per illú tex.in illis verbis,nisi sub hac forma,iuncta glo.C.de precib.imp.offe.cum aliis si. & concord.à me collectis infrà eo.tit.§.iij.in gl.iiij.nu.3.& hanc sententiā fulcit. At eadē solennitas, quæ requiritur in actu,eadē quoque in ratificatione necessaria est,ar.l.si vt proponis,la ij.C.de nup.& l.nuptiæ,ff.de rit.nup.& per eos tex.voluit Rom.consi.xij.viso facto proposito, col.vlti. versi.ad secundum autem.& Phil.Deci.consi.cccccxxxij.pro vera resolutione,col.j. & consil. cccccxxxvj.in causa quæ agitatur Mantuæ,col.ij.versi.ad ista etiá respódetur.Et facit,quod tradit Bar.in l.hæredes palàm,§.sed quid post,circa mediú,ff.de testa.& Soc.cōsi.xcij.in causa domini Antonij,col.v.versi.confirmatio enim,lib.iij.Igitur cùm sit cōsanguineus extra tēpus consuetudinis,quomodo poterit adhuc ratificare?cú ei desit,quod est de forma ex solennitate retractus,vt scilicet intra annú fiat.Et id in nostro casu retractus expressè voluit Chas. in hoc tit. *de Retraictz.* §.j.in verbo, *le peut rachepter*, col.ij.versi.& in hoc casu,in postrema editione.

An satis sit, intra annum promittere ratificare.

91 ¶ SED QVID, si cōsanguineus promisit intra annum ratificare,non aliter tamē ratificauit:an id satis sit,tanquā id ipsum vim ipsius ratificationis habeat:per id quod in simili voluit Io.And.in addi.Spe.in rub.de obli.& solu.col.j.cum aliis multis concord.à me adductis infrà tit.seq.in fi.nu.26.quorum autoritate,cum si.Ego tamen id non satis esse censuerim, sequutus sententiā Pau.Cast.cōsi.cclxxxj.in causa ista quinq; principaliter,col.pe.versi.præterea, aliud, lib.j.

lib.4.vbi dicit,aliud esse ratificare,aliud id ipsum ꝓmittere.Ideóq; nō sufficere, vt quis ꝓmittat ratū habere intra tēpus,quo actus geri potest,nisi & id intra id tempus faciat.Et id confirmant alia multa,quæ & nos collegimus in eo.§.tit.seq.ou.42.sed quorsum. cum multis seq.

Aliud ratificare, aliud id ipsum promittere.

92 ¶ Sed huic tamē sentētiæ obstare videtur,ꝙ promittēs habere ratū,satis habet ratum , nec alia ratihabitio requiritur.l.si procuratorē absentē,cum gl.in verbo,ratum,ff.de procu.& l.si sine, §.cùm autē,& ibi gl.in verbo,nihil,ff.rē ra.hab.Bal.in l.j.col.ij.in vlt.oppo.C.de procu.Franc. Are.cōsi.xc.in causa istorū,in prin.& iterō consi.c.longitudo,in j.dubio,col.ij. vbi & alios citat.& Lancel.Gal.qui id ex istis assumit,quod sup.diximus,in l.iiij.§.Cato,col.ix.vers.xij. ff.de verb.obl.Sed ne fallaris,id nō ita simpliciter probatur ex illis locis,sed illud tantum , quòd si quis mandauit,& promisit ratū se habiturū,nō est opus alia ratihabitione,cùm solū ipsum mandatū per se sufficiat.Et idē si simpliciter mandauit.l.si procurator,in prin.& iterū in §.Celsus, ff.de condi.indeb.Ideò etiā in isto nostro casu,si consanguineus cuipiā mandasset , vt retraheret rem quampiam venditā à suo consanguineo,promittens ratum se hunc retractum habiturum:certè tunc non opus est alia ratihabitione.At si non præcesserit mandatum,crederem non satis esse promittere ratum habiturum,nisi re vera ratum habuerit.

Promittens ratificare , satis habet ratum.

93 ¶ QVID AVTEM (& hæc erit DECIMAQVINTA quæstio) si is,qui hāc oblationē fecit,habebat mandatum expressum iam à tempore ipsius oblationis,sed de eo non docuit nisi post annum.Et hoc quoque casu non esse satis opinor:quia paria sunt non facere , aut minus sufficienter facere intra tempus statutum,c.si quis iusto,versi.si autem nullus,iuncta gl. in verbo,admitti,de elect.lib.vj.Cuius argu. Lapus alleg.xxij.an sufficiat procuratorem, negat sufficere procuratorem,præsentare intra quatuor menses,nisi & intra id tempus fidem faciat de mandato patroni.Cui adde,esse item paria,non esse,& non apparere,l.duo sunt Titij, & ibi Bal.ff.de testa.tutel.& c,solennitates,le j.de con.di.j.cum si.Ex quo sequitur,si nō appareat intra tempus,perinde esse,acsi idipsum non fuisset intra idem tempus.Sed si mandatum , aut ratificatio intra ipsum tempus non extitisset,nihil actum fuisset,vt diximus in præcedenti quæst. Ergo & idem,si de eo intra tempus non apparuerit.Paria enim sunt (vt resumamus) nō esse in tempore,& nó apparere in tempore,per d.iura,& si.Et optimè facit tex.in l.de pupillo , §.qui procuratorio,in illis verbis,etiāsi verus sit procurator,ff.de no.ope.nuntia.Ex quo Iason no. in iiij.no.quòd etiā verus procurator repellitur,si nō constet de mādato,& eā adducit,quam diximus,rationem,quòd paria sunt aliquid non esse,vel esse & non apparere.Et facit etiam ad suprà dicta,glo.in cle.causam,in verbo specialiter,in fin. de elect. & quod in eodem casu scribit Thomas Fastolus in deci.Rotæ,causa xv.dubio xxxv.tertiò dubitatur.

Quid si habēs mandatum ad retrahendū nō docet de mādato nisi post annum.

94 ¶ Quod nota,quia forte multi responderēt contrariū.Nam etiam pro cōtraria sententia facit, quod scribit Spec.tit.de procu.in iiij.parte,§.j.versi.sed si receptū erat,vbi in casu c.j.de elec. lib.vj.Si aliquis (inquit) tanquā procurator alterius in termino sibi præstituto obiecerit crimina aduersus electū,& intra illud tēpus nō docuit de mādato,quod iā ante habebat:quia fortè nō recordabatur:nihil ei obstabit mādatū nō fuisse exhibitū.Sed tu hîc tamē omnino vide Alex.cōsil.lxxviij.viso & diligēter ponderato,col.ij.versi.sed præmissis nō ob. cum multis seq. lib.v.quod iterū reperitur cōsi.xxvj.li.6.& Fran.Rip.in c.cū M.Ferra.nu.137. extrà de cōsti. & prætereà,quæ ab eodē Spe.scripta sunt in d.§.j.versi.quid si appellans,& ver.seq.d.tit. de procur.& Arch.in c.ij.de procu.lib.vj.& Card.Flo.in cle.ij.in xviij.eadémque vlt.q. eod. quoque titu.vbi multa videbis ad hanc quæstionem pertinentia.& vide item D.à Rota , decis. ccxlviij. nota quòd vbi ad requestam, in antiquis , & iterum decisione cccccl xxxvj. quidam qui non erant,etiam in antiquis.& Barto.consi.lxxiij.quæritur vtrùm procurator.

95 ¶ VERVM PLVS dubitationis est,& DECIMOSEXTO, An iste,qui alterius nomine facit hanc retractus oblationē,admittēdus sit offerēs cautionē de rato.Quod videtur,per tex.in d.l.de pupillo,§.qui procuratorio,ff.de no.oper.nuntia.suprà, in præcedenti q.alleg. vbi qui nomine procuratorio nuntiat,si de mandato eius dubitatur,auditur,satisdans eam rem dominum ratam habiturum.Cuius autoritate scribit Bar.in l.qui absentem,in iij. no. ff.de procu. quòd sicut,quando petitur aliquid in iudicio,requiritur cautio de rato,ita quoque quando extra iudicium aliquid petitur. quod etiam dicit probare tex.in d.l.qui absentem.Et ita sentit,satis esse,cùm dubitatur,caueri de rato,etiam in actibus extraiudicialibus.

Quæstio , an admittatur tertius nomine cō sanguinei offerens cautionē de rato.

96 ¶ In contrariū facit,quod scribit Bal.in rub.extrà de procu.col.ij.versi. procurator ad protestandū,quòd procurator nō admittatur ad protestandū cum cautione rati.sed debet facere fidem de mandato.per l.si quis inficiatus,ff.deposi.Porrò idem Bal.in c.coram,col.ij.versi.extrà quæro,vtrū,extrà de offi.dele.vtrùm (inquit) ad protestandū debeat admitti ꝓcurator, de cuius

Cautio rati an & quando sufficiat.

ius mandato dubitatur, offerendo cautioné rati? Responde sic, si protestatio tendit ad iudiciú, per d.l.qui absenté, ff.de procu. Nam qui protestatur, partibus actoris fungitur, l. si res quam, ff.de euict. Sed si protestatio tendit ad dandú, vel soluendum, necesse est offerre instrumentum mandati, d.l.si quis inficiatus, quia in hoc debet præcisè cóstare de mandato, vt not. in l.nó solùm, §.qui alieno, ff.de procu. Hæc Bal. quem sequitur Ias.in d.§.qui procuratorio, in iij.not. Et ita videtur hîc non satis esse, cauere de rato, sed faciendam esse fidem de mádato. Et vide, quæ dicam infra in §.vlti.huius tit.in glo.ij.in ij.item quæst. & Bal.consi.cxviij.quia plenissimè, col. ij.versi.& in omnibus, lib.iij.

Quæsti. an ad retractū requiratur speciale mandatum. An autem admittatur côiuncta persona. An procurator ad lites.

97 ¶ CÆTERVM EX IIS quæ dicta sunt, suboritur illud dubiú (& erit DECIMA SEPTIMA quæstio) an procurator generalis sit hîc audiédus: an verò requiratur mádatú speciale? Id quod satis colligi potest, ex eo quod scribit Bal.d.cósi.cxviij.col.ij.versi.sed remanent dubia, lib.iij.vbi allegat c.cóstitutus, extrà de in integr.resti.quod loquitur de casu nostri retractus. Sed & de hoc núcupatim tractat Chasse.in postrema editione suorú cómétariorú in cósue.Burgúdiæ, hoc eo.tit.in §.j.in verbo, *le peult rachepter*, col.ij.versi.sed an proximus, vbi videtur concludere, exigi mandatum speciale. Ideò nec coniunctam personá esse audiendá sine mandato. Ibi eum vide, & quæ dicá infrà, in eo.§.in gl.xiij.in verbo, *l'achepteur*, nume. 34. sed vtrum, & iterum in §.vlt.huius tit.gl.ij.in iiij.q. Et adde, quod scribit Pau.Cast.in d.l.de pupillo, §.qui procuratorio, ad fi.ff.de ope.no.nuntia. q procurator generalis ad lites, nó potest interpellare, protestari, denúciare. & sequitur Alex.consi.lxxviij. viso & diligéter, col.iiij. versic. tertiò corroborátur, lib.v.quod repetitur cósi.xxvj.lib.vj.& Fran.Ripa in l.quod te, nu.56.ff.si cer.pet. Neque enim huiusmodi procurator ad lites, etiam si sit cum libera, potest recipere solutionem.vt dicemus infrà, eo.§.glo.xiij.in verbo, *l'achepteur*, nu.33.quod tamen intellige.

De coniuncta persona.

98 ¶ Et quantùm ad cóiunctá personá, adde etiá tex.probantem eam non posse denunciare, in l. tutor, in prin.& ibi no.Bal.ff.de minori.& voluit etiam Fel.in c.cum Mar.Ferra.col. xix.in vij. conclusione, versi.hanc conclusioné, extrà de consti.Et tex.qui videtur è diuerso probare coniunctam personá posse huiusmodi retractum intendere, in c.constitutus, in princi.cùm dicitur, pro se ac fratre suo, & ibi glo.extrà de resti.in integ. Sed tu vide ibi Pet.Anch.in j.not.& Pan. col.pen.versi.in glo.j. Illud autem in confesso est, quòd si consanguineus sit minor, & præterea eius vitæ, vt meritò bonis ei interdici posit, id est, prodigus, mente captus, aut furiosus: túc coniuncta eius persona pro eo admittitur ad huiusmodi retractum, vti ad cætera omnia, quæ mandatum speciale requirunt, per l.patri, in prin.& ibi Bar.& Bal.ff.de minorib.

Quid si intra annum consanguineus ratificet.

99 ¶ Et illud tamé memineris (vt redeamus ad id quod de speciali mádato dictú est) q si id certè requiratur, vti & ego céseo, nihil tamé impedit, quin etsi retractus oblatio facta fuerit ab alio sine speciali mádato, tamé intra tépus anni & diei ratú haberi posit à consanguineo, cuius nomine facta est, per l.quòd si de speciali, §.j.ff.de minori.& c.vlti. de iureiur. lib.vj. & c.j.de hom.eo.lib.vj.Bal.qui illum priorem tex.dicit not. & Sali.in l.si maritus, C. mand.cum multis cóncord.à me traditis suprà, in hac eadem glo.in xij.q.in princi. Nec abs re diximus intra tempus anni & diei, propter ea, quæ diximus suprà, eadem glo.nu.88.tu tamen dic.

Et si coniuncta persona posit, an requiritur ratificatio.

100 ¶ Et si quis fortè eótenderit sufficere mádatú generale (vt nihil nó apud nos cótrouersum est) ideóq; & cóiunctá personá indiscriminatim esse admittendá sine mádato, iuxta l.exigendi, C. de procu.hoc tamé sciat esse intelligendú, dummodò consanguineus postea ratificet, alioquin inutile sit, quod à coniuncto ita actum est, l.iij.§.sed & fortè, & ibi Bar.ff.iudi.solui, & l.diem, §.j.ff.depo.& l.j.C.quib.res iudi.non nocet.glo.in l.fideiussor, in fi.ff.de nego.gest.Inno.in c. auditis, extrà de elec.& in c.accedés, de præb.Host.& Io.And.in c.ex parte Decani, & ibi quoque Bal.col.iij.versi.quæro nunquid, & Imo.col.j.de rescrip.Bar.in l.qui mihi donatum, col.j. versi.quæro quid de coniuncta, ff.de dona. Alex.consi,xl.circa primum, in fi.lib.v.Franc.Aret. consi.xxvj.factum super quo, col.pen.versi.circa quartum, Corne.consi.ciiij.constat, col.penul. lib.ij.Ias.in d.l.exigendi, col.iij.versi.duodecimò limita. Nec proinde satis sit ratificare, nisi id fiat intra annum à statuto in id præstitutum, secundum ea quæ diximus, d.nu. 88.

An pater pro filio sine mandato admittatur.

101 ¶ Et hæc procedút in cæteris cóiunctis: verùm pater pro filio admitté dus est ad retractú, etiási in id requireretur speciale mandatú, vt requiri censet Chasse. Ná in ea potest agere pro filio, quæ mandatum speciale exigunt, d.l.patri, in princ.& ibi Bal.ff.de mino.& voluit etiam Cyn.in d.l.exigendi, col.ij.in iiij.q.C.de procura.& Ioan.And.in addi.Spec.titu. de coniuncta persona, col.vlt.Ang.in l.qui aliena, §.quanquam, ff.de neg.gest.Petr.Ancha. loquens in casu retractus, in cap.constitutus, in j.not.extrà de restitu.in integr. Philip.Deci.in l.filius, nume. 6. C. de pact. At non filius pro patre id facere potest, vt colligitur ex d.l.filius, & ibi Baldus &

Philip.

Philippus Dec.in ij.not.Et vide,quæ dicam infrà in gloss.xiij.in verbo,*l'acbepteur*,numero 35.& ita quidem.Nec tamen omittendum est etiam procuratorem,cum libera admittendum esse,vt aliàs semper in iis quæ sunt specialis mandati,l.nam & nocere,& ibi glo.Bal.& Alex. ff.de pactis,cum aliis multis concord.à me congestis infrà eod.§.in d.glo.xiij.in verbo,*l'acbepteur*, nume.31.an autem sit satis.

An & filius pro patre. An procurator cũ libera.

102 ¶ET POSTEAQVAM eò peruenimus,quæ & DECIMOOCTAVO,An satis sit,eum,qui tanquam procurator consanguinei,facit hanc oblationem retractus, ostẽdere siue porrigere instrumentũ mandati,an verò necesse sit,vt legat,aut legendũ præbeat.vide c.appellatio,de appel.lib.vj.vbi ita scribitur,Appellatio,quã in scriptis iudici,à quo appellare volebas, te porrexisse proponis,nõ potest ex eo,ꝙ coram ipso lecta nõ fuerit,rationabiliter impugnari. & ibi gl.in verbo,lecta,quæ & id trahit ad alios quosdam casus.& cle.causam, de elect.dum ibi dicitur,porrecto vel perlecto,quasi scilicet alterũ sufficiat.quod & ibi annotat gl.in verbo,per lecto.Per quem tamen tex.dicit Bar.in l.non solùm,§.morte,col.vij.in materia protestationis prohibitoriæ,ff.de no.ope.nun.ꝙ si quis denuntiat debitori debitoris,ne soluat,debet ei ostẽdere instrumentum debiti,vel ei exemplum illius dimittere. Et idẽ dicit ipse Barto.nisi ꝙ nihil de exemplo dicit,in l.grege,§.j.col.ij.versi.aduerte quòd si denuntiatio, ff.de pig.& in l.qui in alterius,ff.de reg.iur.vbi omnia hæc copulat,scilicet, instrumentum ostendere, illud legere, & ipsius exẽplar tradere.Sal.in l.mora,col.iij.ver.ex prædictis patet,ff.de vsur.per l.si quis inficiatus,ff.deposi.& alia iura.& Bal.cõs.cccclvij.in puncto,col.j.lib.iij.Et Soc.si is est,in tract. fal.reg.lxxix.in j.fal.vbi idẽ dicit de cessionario,qui notificat debitori,secũdùm l.iij.C.de nouat.vt scilicet legat instrumentum cessionis,vel exemplum eius dimittat,quod etiam dicit ipse Bar.quem non citat,in l.j.in prin.in xj.quæst.ff.de no.ope.nunt. vbi tamen vtrunque ponit , vt scilicet ostendat,legátque instrumentum,& eius copiã(vt loquitur)tradat,per d.clem.causam.

Quæst.an mandatũ non modò ostendere,sed & legere debeat.

103 ¶Idẽ Bar.in d.§.morte,paulò post ea quæ suprà diximus,videlicet ver.quæro an talis protestatio,dicit,ꝙ si quis tanquã procurator alterius facit protestationem,debet aduersarium certiorem facere de mandato,instrumentũ illius ostendendo:sicut(ait)suprà,dixi de mandato,arg.d. l.si quis inficiatus.Sed & postea quoque,scilicet col.xj.versi.tertiò principaliter, dicit,ꝙ cùm fit alicui protestatio,vt det vel faciat id,ad quod est obligatus facto alieno,ea debet fieri cũ expressione causæ,& notificatione,& ostensione instrumentorũ,& ea legendo,vel exemplũ eorũ dimittendo,per d.clemen.causam,de elect.Et illum sequitur Iason ibi,col.xiiij.ver.quarta conclusio.Subdit autem Bar.paulò post,Quòd si desunt instrumenta,debet fieri fides per testes.

104 ¶Húcque etiã spectat,quod tradit Pe.Anch.consi.ccclxxij.pro declaratione istorũ trium,ad fi. quòd non censetur inducta notitia,siue scientia sententiæ, etiamsi ostensa fuerit, nisi tenore illius perlecto,per d.cle.causam,& no.à Bar.in d.§.morte.Ideóque & interim non currit tempus appellandi,vt dicit Ias.consi.clix.super facto,col.penul.versi.tertiò facit,li.ij.vbi etiam allegat no in d.cle.causam,& Spe.tit.de citati.post prin.& iterum titul.de appella.parte ij.§.qualiter, versi.cautus etiam sit.& Arch.in c.quàm magnum,xxiij.quæst.iiij.qui tamen id non dicũt, sed illud,ꝙ non creditur ei,qui dicit se appellasse,nisi ostendat instrumentum appellationis. Sed & Rebuf.noster in trac.nominationum,in iiij.quæst.nu.120.ex his concludit,eum qui insinuat literas gradus,vel nominationis,eas debere legere.vel earum exemplum tradere.Et faciũt, quæ in simili tradit Maria.consi.xxiiij.visis diligenter,col.ix.ver.iij.principaliter,& Alex.cõsil.xcv. visis processibus,col.pen.versi.superest,lib.ij.

105 ¶Ex quibus potest intelligi,& in nostro casu eũ qui tãquam procurator alterius facit oblationem retractus,debere instrumentum mandati ostẽdere,illúdque legere,siue legendũ dare, vel ipsius exemplum tradere.Alioquin is nihil agit,nisi tamen stet per emptorẽ , quominus id fiat: quia fortè cùm iste procurator oblationẽ faceret,ostenderétque mãdatũ,& se ad legendũ pararet,is continuò aufugit.Nam tunc peræquè habendũ est,ac si lectum fuisset instrumentũ,vt in casu d.cle.causam,voluit Card.Flo.ibi,post Pau.Eleaz.in xiij.quæst.Nã & videmus(inquit) in simili,ꝙ qui impedit,ne citatio ad eum perueniat,habetur pro citato, c. quoniam,§.porrò, extrà,vt lit.non contest.Et eum sequitur Barb.in d.cle.causam,col.xij.in paruis,ver.sed quid si tu vis,& ipse Rebuf.in d.xiiij.quæst.nu.85.vbi & id trahit ad insinuationem gradus, vel nominationis.Et aliàs semper,cùm per aliũ stat,quominus quid fiat,id vtique pro facto habetur, in ipsius præiudicium,l.Labeo scribit,si mihi bibliothecam,ff.de contrahen.emp.& latè dicemus infrà,eod.tit.§.xv.in verbo,*depuys la litiscontestation*, nu.7.idque perpetuum est.Et hîc etiam vide,quæ dicemus infrà,§.ij.in gl.j.nu.8.quid autem si cùm emptor,& sequent.

Quid, si stet per emptorem ne ei legatur.

106 ¶Quod autẽ diximus de tradendo exẽplari instrumenti id intellige,si emptor id postulet:aliàs

Quid si em-

ptor non postulet exemplar.

enim satis est procuratori ostendere authenticum instrumentum, etiamsi aliter eius exemplar non tradat: vt etiam apertè probat d.clemen.causam, qua omnes in hac materia innituntur: & voluerunt Card.Flor.& alij ibi.& idem Card.in cle.constitutionem, §.insuper, in fi.eod.titu.& Do.à Rota deci.clxviij.si in causa, in nouis.& sequitur Fel.illos tantùm, non etiam eum tex.citans in c.cùm contingat, col.pe.ver.non obstat ratio, extrà de rescr.& in c.eum Mar.Ferra.col. xx.versi.quarta conclusio, extrà de consti.vbi illum tex.citat.& Franc.Rip.in l.quod te, nu.62. ff.si cer.pe.& optimè facit, quod à Bar.responsum est consi.ccxxx.domine Iacobe.& quod dicemus infrà, versi.ab hinc iiij.ad fi.atque ita vbique in id genus negotiis vtimur.

107 *Cuius expensis exemplar dari debet.*

¶Cuius autem expensis (ne id prætermittamus) debet dari id exemplũ, cùm dari debet, intelliges ex no.à gl.in d.cle.causam, in verbo, porrecto, & ibi Io.And.Zenxel.Gui.Laud.Pau.Eleaz, Ioan.Ligna.Ant.Card.Flor.in prin.in xxj.& iterum xxij. quæst.Imo.col.ix.super ea gl.Pan.& Barb.atque etiam ex alia gl.in cle.j.versi.similiter, in verbo, oblatos, & ibi quoque Car.Flo.in v.quæst.& Imo.eiusdem cle.col.vlt.de appel.& gl.in cle.sæpe, ver.non sic tamen, in verbo, pronuntiatio.& ibi etiam Card.Flo.in viij.quæst.& Imol.col.x.nu.59.& Georg.Nat.in repe.super gl.in verbo, formam, de verb.sig.Spe.tit.de libel.obl.§. j.ver.actoris, Cyn.in auth.offeratur, in vij.quæst.& ibi Bar.in j.quæst.Albe.col.ij.versi.sed nunquid actor, & Bal.col.j.C. de litis contest.Gul.Cu.& Bal.in l.j.in prin.& ibi Ang.in §.j.ff.de eden.Ray.Bar.Alb.& Ang.in l.ij.§.defendi, in fi.ff.qui. ex cau.in pos.ear.Bar.in l.j.in fi.C.de procu.Collec.in c.vlt.col.vlt. versi.sed quid iudex appellationis, extrà de no.oper.nunt.Ioan.Fantu.& Domi.in §.offeratur, iij.q.iij.& Panor.in cap.j.in fi.extrà de libel.obla.& in c.ij.in iij.no.co.tit.Lanfran.in repe.c.quoniam, in verbo, petitiones, in fi.de probati.Panor.in c.per tuas, col.vlt.& ibi Fely.col.ij.de testibus, Petr. Ferra.tit.for.libel.in actio.rea.col.iij.ver.quid ergo si pars.

108 *An necesse sit ostendere mãdatum, etiamsi non petatur.*

¶SED CONSEQVENTER dubitari potest, & DECIMONONO vtrùm, sicuti non necesse est procuratori tradere exemplar instrumenti mandati, nisi id petatur ab emptore, cùm sit oblatio, vt diximus versic.ab hinc ij.nec quoque necessarium sit ostendere huiusmodi instrumentum, nisi etiam petatur. Quod placet Bal.loquenti de protestante nomine alieno, in c.Cumana, col.iiij.versi.si quis protestatur, extrà de elect. Et idem in notario renuntiante parti laudum quod appellant, vt etiam non necesse sit instrumentum ostendere, nisi aduersarius petat, respondit Barto. d. consil. ccxxx. domine Iacobe. Et idem in cessionario debiti denuntiante debitori, ne illud soluat creditori vt scilicet non necesse sit aliud quicquam ostẽdere, ac nec causam quidem huius denuntiationis exprimere, nisi petatur, tenent Spe.& Ioã.And.in addi.illius ti.de procuratore, parte j.§.vltimo.col.quoque vlt.ver.sed nunquid sufficit. Et in procuratore denuntiante emptionem domino nomine emptoris, vt non teneatur ostendere mandatum, Carol.Molen.in consue.Parisiens.titu.j.§.xiij.gl.xj.nume.2.

109 *Facere si quid tenemur, intelligitur, si petatur.*

¶Nam aliàs cùm quis facere aliquid tenetur, intelligitur, si petatur ab aduersario, l.dies, §.hoc autem iudicium.ff.de dam.infec.& l.ij.§.quod ait, ff.quor.lega.& l.peto, §.vltimo.ff.de leg.ij. & l.si quis filium, §.stipulatio, ff.de colla.bono.& l.ita stipulatus, & ibi Dy.Bar.in vij.opp.x.partis, & iterum in vj.quæst.Ang.Imo.Raph.Co.Alex.& alij, ff.de verb.obl.& c.j.ad fi.de sepul.li. vj.cum aliis concor.traditis ab Alex.in d.l.ita stipulatus.& Phil.Dec.consil.ij.cuius superscriptio incipit, pœna non committitur.col.ij.versi.tamen hoc non obst.& à nobis abũdantissimè suprà, tit.huius vol.consuetudinum vij.§.x.qui est omniũ eiusdem vo.lxxij.in verbo, *offrir*. Nec videtur aliqua ratio differentiæ, vt quis potius non teneatur dare exemplar mandati, nisi petatur, quàm id ipsum ostendere, nisi etiam petatur.

110 ¶Verùm ipse Bal.in rub.C.deposi.col.j.in iiij.quæst.dicit, quòd si quis repetat depositum, nomine & tanquam procurator alterius, non est necesse excipi, eum non esse procuratorẽ, quãdo petit extra iudicium, per tex.quem dicit no.in d.l.si quis inficiatus, ff.eo.tit. in iudicio autẽ secus. Ex quo vides in huiusmodi actibus extraiudicialibus, etiamsi taceat, qui interpellatur, nec opponat de mandato, nihil ei obesse, nisi alter mandatum ostẽdat.& hoc quoque non obscurè sentiunt ij, quos citauimus in duabus præcedẽtibus quæstionibus, & quos etiam citabimus infrà eo.tit.§.vlt.gl.ij.in verbo, *notifier au greffe*, nume.4.incip.secundò quæro, & seq.

111 *Nisi cùm aliquid consequi volumus.*

¶Et aliàs cùm volumus aliquid consequi, ad quod consequendum debemus aliquid facere, tenemur id etiam non rogati facere: vt expressim voluit Bal.in c.licet.ti.si de feu.defunc.sit con ten.inter do.& agn.per tex.in l.si residuum, C.de distrac.pign.& sequitur Iason in prælud.feu. col.xxij.versic.quartò ad idem & Philip.Deci.consi.ccccxxj.plenè & subtiliter, col.ij.nume.11. Et bene facit, quod voluerunt Imo.& Alex.in addi.Bar.in l.stipulatio, §.si quis autẽ, ff.de oper. no.nun.cum si. Estque apertũ & euidens discrimen inter ostensionem siue exhibitionem mandati,

dari,& dationem exemplaris eiusdem.in primo enim casu nisi procurator ostendat instrumentum,nihil est cur ei credendũ sit.In secundo verò iam facit,q̃ in se est,ostẽdendo instrumentũ: nihilque est,quod aduersarius conqueri posit exemplar non fuisse sibi datum,nisi ipse petat.

222 ¶VIGESIMO QVÆRO,vtrùm istud tempus anni currat statim à vẽditiooe facta ante traditionẽ rei:an verò tum demũ facta traditione. Quæ quæstio pẽdet ex eo quod tractauimus suprà,eo.§.gl.ij.quæ est in verbo,*a vendu*,nu.44.quid autẽ si quis vendidit,& multis seq.vtrum, scilicet retractus habeat locũ in simplici vẽditione,sine traditione,an verò requiratur traditio vt locũ habeat. Sed vltra ea,quæ ibi diximus, posset videri nõ currere tẽpus consanguineis,nisi à traditione,per id quod voluere Bar.Bal.Ang.Raph.Floria.Pau.Ca.Alex.Fran.Are.& Ias.in l.si cui legetur,in prin.ff.de leg.j.q̃ si emptor promisit soluere pretiũ intra certũ tempus,nõ ei currit tempus,nisi a die rei traditæ,arg.l.tali,ff.de iure dot.& idẽ voluit ipse Bal.in l.vlt.§.j.ad fin. ff.de rescin.vend.& in rub.C.de contrah.emp.col.vlt.in xxiij.quæst.& Sal.in l.ij.in fi.eo.tit.& Pau.Ca.consi.ccxvij.videtur dicendum q̃ tempus paulò ante si.lib.j.& Fran.Aret. qui id dicit no.cõsi.xciij.consideratis,col.vlt.& Ang.Are.in §.actionũ autem,col.iiij.vers.vnum tamen tenet menti.Inst.de actio.vbi id dicit no.& menti tenẽdũ.Soc.in l.si in diẽ,in prin.ff.de cond.& demon.Caro.Rui.cons.lxiij.videndũ est,post prin.lib v.vbi & ex hoc in pulchro casu cõsuluit. & Guid.Pap.sing.dcccclxxiij.si res vẽdatur,vbi & ex hoc dicit,q̃ tempus statutũ à cõtrahentibus ad redimendũ rem venditam restituto pretio,nõ currit nisi à tẽpore traditionis. de quo & nos dicemus infrà,tit.seq.§.j.glo.ij.in verbo,*à tel temps*,nu.63.cæterum & hîc.

Quæst. an tempus retractus currat statim à venditione ante traditionẽ.

223 ¶Et facit,quod in simili traditum est ab eodẽ Guid.Pap.deci.Delphi.clxv.sed iuxta, tẽpus anni & diei datum emptori ad fidelitatẽ præstãdam domino,nõ currere statim à die emptionis,sed tãtùm à die traditionis,siue adeptæ possessionis:per id,quod voluerũt Gul.Cu.Bal.Sal.Rapha. Fulg.& Pau.Ca.in l.solennibus,C.de rei vend.huiusmodi tempus non currere nõ possidentibus.de quo dicto & nos quoque diximus suprà,in eadem gl.nume.37.sed & facit,& seq.Et huc quoque pertinet,quod scribitur in c.commissa.de elec.lib.vj.annum promotionis ad sacros ordines non currere à tempore collationis siue impetrationis beneficij,sed adeptæ possessionis. Et quòd sæpe aliàs tempus traditionis etiam in venditionibus spectandum sit,ex tex.in l.si aliena,in prin.& l.si is qui,§.si ex testamento,& l.iusto errore,§.& si possessionis,ff.de vsuc.& l.ij. in prin.ff.de vsuc.pro emp.Sicuti etiam in cæteris rebus,l.de diuisione,ff.sol.mat.& l.si spõsus, in prin.ff.de donat.inter vir.& vxo.

224 ¶Nam & contractus nõ omnino perfectus est ante traditionẽ,sed ab ea vltimã perfectionem accipit.l.j.& ibi gl.& Cy.C.de peri.& commo.rei vendit.& §.venditæ,Instit.de re.diui.& cap. cùm Ioannes,circa princ.extrà de fide instrumen.gl.in §.j.in prin.Inst.de contrah.emp.Bald.in l.ab emptione,col.j.versi.tertiò,ff.de pact.cum si.Ex quo videmus simplicem venditionem sine traditione,nõ impedire,quin alij possimus rem eandem vẽdere, & eius dominium tradẽdo transferre,l.quoties,C.de rei vend.cum si.atque etiam alteri obligare,l.vlt.§.Lucius, & ibi gl. in verbo,obligauit,ff.de donati.glo.in l.j.in verbo,perfectam,& ibi And.Barul.Bar.col.ij.ver. quæro dicitur hic Bal.col.iij.versi.vltimò no.Lucas Pen.tum in j.no.tum col.vlt.super ea gl.& Ioan.Plat.col.j.ver.sed quæro res alteri,C.de iure fisci,lib.x.ex quibus Bart.dicit, illum text.in d.§.Lucius,sing.& Alex.in addi.Barto.in l.si quis argeorum,§.j.C.de dona.& Phil.Dec.consi. dcxlvj.præposita,col.j.Hincque publicatis bonis cuiuspiam,publicatur res ab eo vendita,necdum tamen tradita,l.si fundus,ibi,nã & si vendideris,ff.locati.quẽ sing.& mirabilem dicit Ro. sing.ccccxxvij.nũquid cõfiscatis.Et in casu huius retractus,vt nõ currat tempus ipsius ante traditionem,tenuit expressè Bal.in tract.Protomixeos,colum.penul.versic.secundò,quia non cõstat.{& Aegid.Bellam.in c.constitutus.col.xij.ver.tertiò dico de resti.in integ.}

Contractus à traditione vltimam perfectionem accipit.

225 ¶Tu tamen sequere,quæ diximus in d.verbo,*a vendu*,vbi suprà.Nã & Signo.expressim de hoc casu loquens consi.lxxxj.in quæstione vertente inter Nigrum,col.ij.versi.hîc si positis:respondit,annum & diem huic retractui præstitutum,currere statim à tempore venditionis,ante traditionem rei,per l.sciendum,§.vltimo.ff.de ædil.edict.& quia cùm lex disponit de tempore respectu actus,incipit id tẽpus currere statim à die illius actus,l.ait lex,ff.ad le.Aquil.& l.annus, ff.de calum.& l.mariti,§.sex mensium,ff.de adult.& l.j.§.dies,ff.de libe.agno.& l.vltima.ff.de manumis.test.Hæc Signo.quæ proximè accedunt ad casum nostræ consuetudinis,quæ quidem disponit de tempore anni & diei,respectu huius actus,qui est vendere,cùm dicit, *si ancun a vendu* &c.

226 ¶Sed & Alber.in l.si filiusfamilias,§.cùm fundum, paulò post medium, versicu.item facit ad alium,ff.de verbo. obligat.expressè etiam dicit.in casu consuetudinis concedentis retractum

rei immobilis alienatæ in extraneum intra annum, huiuscemodi tẽpus anni currere statim facta venditione, non expectata traditione, tum per l.si sub conditione, ff.de solutio. tum quia traditio videtur habere necessariam consequentiam ad contractum, l.j.& l.ex empto, in prin.ff.de contrah.emp. Ideóque ex tunc fictione Iuris videtur dominium translatum, argu.l.ponor, & l. qui balneum, ff.qui potiores in pigno.hab. Et idem quoque non obscurè videtur voluisse Sal. post Cyn.in l.contra, in fi.C.de inoffi.testa.

117 ¶Et facit quod tradunt Iac.Aret.Ray.Cy.Bar.Bal.Alb.& Salyc.in l.assiduis, contra, aut verius præter gl.ibi, in verbo, hypothecam, C.qui potio.in pign.habe. quòd hypotheca dotis contrahitur ea die promissæ ipsius dotis, etiã si traditio longo pòst interuallo facta fuerit: cùm illa trahatur ad diẽ promissionis, à qua necessariam consequentiã habuit, per l.j.ff.eo. Quod & idem voluerunt Cy.& Alberi.in l.cùm tibi, C.eod.tit. Rapha.Fulgo.consi.ccxvj.proponitur, col.j.& Pau.Castr.consi.ccxciiij.in causis, col.vlt.libr.j.& Soc.consi.cclxix.pro inuestigatione, col.iij. versi.uij.& vlt.lib.ij.Steph.Bertr.consi.ccciiij.visis duobus, in prin.lib.j. Sed caue, quia id speciale est fauore dotis. Aliàs enim secus est, d.l.potior, ff.qui potio.in pign.habe.& l.diuersis, C. eodem, & l.Titius, ff.quæ res pignor.obliga.pos. Sunt autem multæ consuetudines in Gallia, quæ circa hoc nostrum dubium expressim disponunt, quas videre poteris. Sed & vide, quæ dicam infrà, in §.xxxvj.eodémque vlt.huius titu.in glo.ij.in xiiij.quæst.

118 ¶VIGESIMOPRIMO QVÆRO, quid si quis ita vendiderit, vt ius, aut dominiũ in emptorem non transferatur, nisi post mortem venditoris. Id enim fieri posse satis ostendit text. in l.j.C.vt actio.ab hæred.& glo.in l.vlt.in verbo, accõmodauerat, C.de pact.& in l.hæreditas C.de pact.conuen.& in l.j.ff.de testa.cum aliis multis concord.à me traditis in tract.primigeniorum in v.quæstio. Et ego tres aut quatuor similes venditiones ita factas vidi. An igitur tunc tempus currat à tempore contractus, an verò à tempore mortis venditoris. Certè si retractus non competeret, nisi à tempore traditionis, iuxta ea quæ dicta sunt in præcedenti quæst. frustra id in dubium reuocaretur, nisi diceretur, quod etiam hoc casu posset procedi ad traditionem ante tempus, hoc nuncupatim acto, vt ius percipiendorum fructuum differretur in tẽpus mortis venditoris. Sicuti & potest procedi ad traditionem rei legatæ ante mortem testatoris, à qua tamen legatum, & non antea vires assumit, l.Lucius Titius in testamento, ff.de lega.ij.& plenè dicemus in tracta.nostro de iure Constituti parte ij.ampliat.xxiij. Sed quia etiam mihi semper potior visa est ea sententia, quæ traditionem non requirit. Ideò non mihi ociosum esse videtur & id quærere.

Quæst. re uendita ita ut non nisi post mortẽ uenditoris res ad emptorem transeat, à quo tẽpore currat tempus retractus.

119 ¶In quo sanè non ambigimus, quin, si cõtractus iste purus sit, sed cuius dominij aut percipiendorum fructuum ius dilatum sit in aliquod tẽpus aut mortis, aut aliud, competat retractus confestim contractu inito, non expectato tempore, vt de Gabella, quæ debetur ea contractu, nuncupatim voluit Bar.in l.sancimus, in fi.per illum text.& ibi quoque Ioã.Plat.circa medium, C. de Consul.lib.xij.& Iacobus à S.Georg.io tracta.de Roydis, siue operis, col.a.nu.63.quid autem si contractus. Ea quo & ipse Plate.infert, quòd præsens emptor gabellarum eam habebit, non qui erit eo tempore, in quod effectus venditionis dilatus est. Si ergo ius retractus iam competat, nihil videtur, quin tempus eius currat, si modò ex nostra priuata consuetudine, §.vltimo, huius titu. contractus in acta relatus fuerit.

120 ¶VIGESIMOSECVNDO QVÆRO, quid si cõsanguineus proximior obtulit pretium emptori, qui eum non admittit, ideóque lis inter eos oritur, interimque annus exit, tandẽ proximior liti renuntiat: an consanguineus remotior admitti debeat. Et certè si ob huiusmodi renuntiationem datum sit pretium, locus erit retractui non quidem rei primùm venditæ, sed huius actionis retractus intentatæ ab illo proximiore consanguineo, cui ob pretium renuntiatum est: per ea quæ diximus suprà in glo.vij.in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu.1.& 2.& rursum 32.ea quo infertur.& quæ dicemus infrà in gl.xiiij.in verbo, *ou equipollent à vente*, nu.74. hæc autem quæ dicta sunt. At si consanguineus sponte sua nullo accepto pretio renuntiauit, nullus patet locus retractui aliorum consanguineorum, cùm hæc renuntiatio ita facta nullo pacto æquipolleat venditioni, & annus venditionis iam effluxerit.

Quæst. si consanguineus, qui emptorẽ in ius uocauit, post annum liti renuntiauit: an remotiores admittuntur.

121 ¶Ni fortè de collusione, perfidia, & præuaricatione ipsius proximioris appareat, ex eo quòd in simili dicitur in l.cum qui, §.in popularibus, ff.de iureiur.& l.j.§.si tamen, ff.de lib.ho.exhib.& l.intra quatuor.in prin.ff.de diuer.& temp.præscript.qui tex.ad hoc est optimus, & l.j.§.vlti.ff. de iure fisc. Quid enim, si proximior ideò hanc retractus oblationem fecit, vt cæteri consanguinei remotiores scientes se ab eo excludi atque summoueri ad retractum non accedant, vt in simili dicitur, in l.si pupilli, §.vltimo.ff.de neg.gest.& in l.in commodato, §.sicut, ff.cõmod.

Quid si de collusione appareat.

cùm

cùm dicitur,suscepisset enim fortassis alius,si is noo suscepisset. Vix enim quisquã videns proximiorem iam ad oblationem retractus venisse,in iúsque ob id emptorem vocasse,ad retrahẽdum se offeret. Quid igitur,si interim tempus retrahendi transeat,ac postea ipse proximior liti renunciet:sicque cæteri maneant perpetuò illusi & exclusi?

222 ¶Et idẽ quoque,si consanguineus non expresè renunciauit liti,sed passus est se vinci,cùm posset vincere. Neque enim id obesse debet cæteris coosanguineis remotioribus,quin & ipsi admittantur,etiam lapso retractus tempore,vt in præcedente casu. Nam licet aliàs valeat sententia lata aduersus tutorem non sponte ipsius,etiamsi res immobilis pupilli ex ea sentẽtia admittatur,propter autoritatem rei iudicatæ,l.sed si pecunia,quæ est iij.§.item quæri,ff.de reb.eo.ex quo parata est via(vt dicunt Albe.& Bar.ibi)fraudandi minores, subiiciendo alium,qui rẽ eorum immobilem vendicet: hoc tamen intelligit Alber.ibi,nisi collusio detegatur,per l.j.& l.cùm ooo iusto,ff.de collus.deteg. Cui adde iura suprà in præcedenti versi.allegata.

Quid, si cõsanguineus passus est se uinci,cũ uincere potuisset.

223 ¶VIGESIMOTERTIO QVÆRO,quid si bissextus sit in eo anno,qui cõsanguineo currit:an dies intercalaris ei proderit,vt scilicet annus eo die auctus existimãdus sit. Quod vtique verum esse videtur,per tex.in l.ij.ff.de diuer.& temp.præscr. Naio & aliàs id biduũ pro vno die habetur,l.iij.§.minorem,ff.de minor.& l.cùm bissextus, ff.de verbo.sig.& c.quæsiuit, extrà eo.tit. Sed id tamen non omnino clarũ est in nostro casu,quia illud procedit in fauorabilibus,non etiam in odiosis:vt per l.cùm hæres,quæ est iiij.§.Stichus si hæredi,ff.de statulib.voluit gl.in d.c.quæsiuit,in verbo,quasi pro vno,in fi.& ibi quoque Host.& Panor.& alia gl.in c.si propter,in verbo,primi anni,in fi.de rescrip.lib.vj.& in c.nullus,in gl.vlt.lv.dist.& Bald.qui glo:in d.c.si propter,dicit sing.in marg.in verbo,dies,in prin. Ideò hæc quæstio ex eo pendet, vtrúmne retractus sit fauorabilis,an odiosus: de quo latè diximus suprà in præfat.huius tit.vbi videre poteris. Tu autem hîc vide quæ etiam de bissexto dicemus infrà eod.§.iij.gl.ij.vers.vlt.

Bissextus in tẽpore retractus utrúmne pro uno die,an duobus censendus sit.

224 ¶VIGESIMOQVARTO,quid si eùm consanguineus adiret emptorem, vt ei offerret pretium,reperit iter occupatum ab hostibus,aut prædonibus,vt tutò transire non potuerit intra annum:an illi ob id,aut aliam quampiam difficultatem,subueniendũ sit,quod videtur,arg. l.si vehenda,§.idem iuris,ff.ad legem Rhod.de iactu,& l non exigimus,§.j.ff.si quis cautionibus,& l.Celsus,§.j.ff.de recep.arbit.cum infinitis similibus,à quibus difficultas excusat,collectis à Recentioribus,post Antiquiores,in l.quod te,ff.si cert.pet. Sed hæc quidem omnia procedunt,cùm tractamus de damno vitando. Quòd si lucrum consectemur,tunc difficultas nihil nos excusat,vt voluisse videtur gl.in l.vsufructu constituto,quæ est iiij.C.de vsufruct.per l.vxori,la j.ff.de vsufruct.legat.& Bald.in l.ij.per text.ibi.C.de vsur.& fructi.legat.& expresissimè voluit Franc.Ripa,in d.l.quod te,num.49. Et bene facit,vt & ipse dicit,tex.in l.sciendum,ff.ex quib.caus.maio.vbi scribitur,in iis casibus restitutionis auxilium maioribus datur,in quibus rei duntaxat suæ persequendæ gratia queruntur:ooo & cùm lucri faciendi ex alterius damno auxilium sibi impartiri desiderant.

Si consanguineus intra annum adire emptorem nõ potuit, hostibus itinera occupãtibus, an ei sit subueniendum.

225 ¶Certum est autẽ,consanguineos venientes ad retractũ,tractare de lucro captãdo, ex seotentia Inno.Host.& Io.And.in c.constitutus,col.ij.in verbo,offerre,& ibi quoque (Aegyd.Bella.&) Pet.Anc.in octauo no.extrà de in integ.rest.vbi loquentes in casu d.c.constitutus,quod loquitur de hac nostra cõsuetudine,dicũt,minori subueniri,etiã in lucro.& ibi apertissimè Pan.col.ij.in sexto no.& Bar.etiã loquentis in casu d.c.constitutus,in l.vlt.in fi.C.in quib.cau.in integ.rest.& in l.etiã,la ij.in fi.ff.de mino.& Alex.cõs.lxv.quoniã omne datũ,col.vij. ver.nonò dictũ statutum,lib.vj.quod reperitur consi.cxix.eo.lib.& Phil.Dec.consi.ccccclvj.viso consil.col.ij.

Retrahentes certant de lucro captando.

226 ¶Quod & hac ratione probatur,quòd qui agit de conseruando iure speciali,is de lucro captãdo agit testimonio gl.in l.ij §.j.in verbo,cõsensus,in fi.& ibi Ang.& Lancel.Dec.ff.de iudi.& Fran.Ripæ,in l.centurio,col.ix.nu.25.ff.de vulg.& pup.& in l.filiusfamilias,§.diui,nu.82.ff. de leg.j Sed & videmus,quòd qui certat de beneficio,is de lucro captando certat:vt probat text. in c.dudum,ibi,vbi de lucro D.G.tantùm agitur.& ibi Domi.col.j versic.no.quòd vbi agitur, & Phil.Fran.qui eum tex.dicit sing.in decimo oo.de præb.li.vj.Sed tu interim vide super hac quæstione,quæ dicemus infrà,eo.tit.§.iij.gl.iiij.ou.5.quid tameo,& seq.

Lucrũ est, ius speciale conseruare.

Qui de beneficio certat, de lucro certat.

227 ¶VIGESIMOQVINTO,Titius vendit Sempronio fundum ea lege:vt possit eũ redimere intra tres annos. Titius ipse duobus mensibus ante id tempus trium annorum vendit eidem Sempronio eam facultatem redimendi:certum est,in venditione huiusmodi facultatis locum esse retractui, ex seotentia Alexand. consi.xxvij.attentis, ad fin.libr.iij. & diximus suprà in gloss.vij.in verbo,*ou autres choses*,ou.32.ex quo infertur.oune ergo quæritur, vtrùm consan-

Quæst.de anno retractus.

guineus Titij volens retrahere huiusmodi facultatem,& consequenter vi illius fundum primo
loco venditum,debear venire intra illud tempus trium annorum : an verò etiam possit post id
tempus,scilicet intra annum à venditione illius facultatis.Quod videtur, per hanc nostrā con-
suetudinem,quæ dat annum ad retrahendum.Et ita aliquādo fuit iudicatum à quopiam iudice
huius nostræ Pictauiæ.De quo interrogatus,respōdi,mihi videri eum malè iudicasse. Nā lapsu
eorum trium annorum extincta est illa facultas,nec licuit postea retrahere:vt respondit Ange.
consi.cxcix.Titius rem quam emit.& dicemus latè tit.sequent.§.j.gl.ij.in verbo, *à tel temps*,nu-
mero 40.quid autem si huic,& multis sequent.Quomodò ergo poterit eam facultatem extin-
ctam lapsu illius temporis,aut fundum vi illius redimere?cùm quod extinctum est,amplius nō
sit,l.quoties,§.vltimo.& l.qui vsumfructum,in prin.ff.de vsufruct. & l.reperita, §.rei mutatio-
ne,& l.quid tamen,§.j.ff.quib.mod.vsusfruct.amit.

128 ¶Nā & vēdirio,quæ de huiusmodi facultate facta est,nullo pacto eius tēpus prorogauit.Quod
vt clarè intelligas, fac Titiū eam facultatem vēdidisse alteri tertio,non emptori fundi:dicésne,
consanguineū Titij,qui eam facultatem ab illo tertio retraxit,posse intra annum quidem ven-
ditionis illius facultatis,sed post illud tempus triū annorum,redimere fundū à Semprooio em-
ptore.Et certè nemo,nisi prorsus à cōmuni rerū sensu alienus,id dixerit.Quid autem interest,
quantū ad tempus facultatis,venditor eam alteri vēdiderit,an emptori? Et si aliter diceremus,
in hoc casu nostro,cōsanguineus plus cōsequeretur,quàm vēditor haberet ante venditionem,
aut emptor etiā ipsius facultatis:nempe quòd posset retrahere post tēpus facultatis,cùm vendi-
tor aut emptor eiusdē non potuisset.quod minimè dicendum est,vt expresśim voluerunt Cyn.
Ang.& Pau.Cast.in l.si maritus,C.de inof.testa.& latè diximus suprà.§.j.in d.gl.vij.in verbo,
ou autres choses,nu.65.verùm Cy.Igitur quod hîc de anno dicitur in nostra cōsuetudine, intelli-
gitur nisi interim res ipsa extinguatur.nam & quod extinctū est,cedi non potest.l.decem,ff.de
verb.obl.& c.ad dissoluendū,extrà de despon.impub.& dicemus latiùs infrà, §.xxvj.gl.j.nom.
56.inci.decimotertiò quod extinctū est.Et vide etiā,quæ dicam infrà in fi.huius tit.quæst.xxxj.

129 ¶VIGESIMO SEXTO quæro,quid si emptor præsens non sit,cui hæc oblatio fieri pos-
Si non sit,cui oblatio fieri possit,an tempus currat.
sit,nec habet domicilīū,nec vxorē, nec procuratorē:vtrùm interim currat id tēpus cōsanguineo?
Et nō currere adstruit tex.in l.quòd si nolit,§.in causæ,ff.de ædil.edic.& in simili in l.cùm qui
dam,§.si pupillo,ff.de vsur.Sed tu hîc vide,quæ dicā infrà eo.§.in glo.xiij.in verbo, *l'acheptettr*,
nu.21.quid denique,& latiùs,§.ix.in gl.vlt.quæ est in fi.illius §.nu.17.sed quid si ignoratur,&
multis seq.vsque ad fin.eius gl.vbi etiam reperies,quid tunc consanguineo faciendum est.

ET IOVR, ET DIEM, GLO. XI.

1

E ANNO quædam in gl.superiore diximus:nunc & de die alia quædam di-
Dies naturalis.
cenda ducimus.Diem igitur habemus & naturalem,& ciuilē.Naturalis,vt à Cen
sorino scriptum est ad Q .Cerellium,tēpus dicitur ab oriente sole ad solis oc-
casum:cuius principium Mane appellauere antiqui,vel quia tūc manat ab orien-
Mane.
te dies,vt tradit Varro lib.v.de Ling.Latina,vel quia ab inferis locis,id est à Ma-
nibus,vetuiat:aut(quod verius existimat Macrobius libr. j. Saturnal. c.iij.) boni ominis causa.
Mane enim veteres bonum dicebant : vnde Dij ipsi inferi Manes dicti sunt, quos bonos puta-
bant:cuius contrarium est Immane:vt immanis belua,immane facinus.De quo etiam per Ser-
Manes.
uium enarrantem illud iij.Ænei.
Immane.
—Stant Manibus aræ.
Porrò Caius Titius Probus in Epitome x.lib.Valerij Maximi(nisi sit suppositicius liber)tradit
Manios dictos,qui mane editi erāt, vel ominis causa, quasi boni.Manum enim(inquit) antiqui
Manij.
bonum dicebāt,quod & Varro vbi suprà scripserat.Occasus verò suprema tēpestas dicebatur:
vnde illud ex Duodecim Tabularum legibus,quas Decemuirales nuncupamus, apud Macro-
bium & Censorinū,Suprema tempestas solis occasus esto.Ortus autem & occasus tantùm noti
Suprema tempestas.
sunt in ipsis legibus Duodecim Tabularum:sed post aliquot annos adiectus est meridies, Ac-
censo Consulum id pronuntiāte,vt scribit Pli.lib.vij.c.lx.eodémque vlt.Ex quo hic versus,
Meridies.
Vbi primum Accensus clamarit meridiem.
Accensus.
quem citat Varro lib.ij.Linguæ Latinæ,vbi dicit,præconem Accēsum dictum, quòd acciebat.
Asconius autem Accēsum ministrū interpretatur.Aliter Nonius Marcellus capite de Doctorū
indagine,ipsius Varronis autoritate de Vita patrū lib.iij.Ciuilis verò dies(vt ad Censorinū re-
Ciuilis dies.
uertamur)vocatur tempus,quod fit vno cæli circūactu,quo dies verus & nox cōtinetur:vt cùm
diximus,aliquem dies xxx.tantùm vixisse,relinquitur etiam noctes intelligere.Huiusmodi dies
(sicut memorāt Varro in lib.Rerū humanarū,Tullius in Auguralibus,Pli.libr.ij.c.lxxix.Aulus
Gel in lib.quos Noctes Atticas inscripsit,quas verius luces dixeris, lib.iij c.ij.Seruius Maurus,
aut vt alij vocāt,Marius,in li.v.Ænei.Macrobius,quo loco suprà citauimus,& ipse Cēsorinus,
& Beda

& Beda in lib.de ratione temporũ,c.ij.& iterũ lib.de Natura rerum,c.v.atque etiam è nostris Accur.post Io.antiquũ glossatorẽ in l.more,ff.de feriis,& Io.And.in c.cõsuluit,col.ij. extrà de offi.dele.) alij aliter obseruarunt.Babylonij,& Persæ inter duos solis exortus,id est,à solis exortu ad exortũ eiusdẽ astri,diẽ statuerũt.Id quod ab Hebręis sumpsisse videntur,quibus dies cõputabatur à mane vsque in ioane,vt tradit Diuus Aug.lib.j.de Genesi aduersus Manichæos,iorerpretãs illud principiũ Genesis,Et factũ est vespere & mane dies vnus. Quanquàm Chryso. in Matthæũ,Homili.lxxxj.post prin.tradit Iudæos à vespere semper dies oumerare solitos. Sed & Athenięses inter duos occasus,videlicet ab occasu ad occasum.Quos secuti Manichæi,cẽsebant diẽ à vespera incipere,vt scribit Aug.vbi suprà. {Id quod etiã Galli antiquitus facere cõsueuerũt.Hi enim spatia omnis tẽporis nõ numero dierũ,sed noctiũ definiebãt, & dies natales & mẽsiũ initia sic obseruabãt,vt noctẽ dies subsequeretur,vt scribit Cæsar li.vj.de bello Gallico.} Vmbri & Hetrusci à meridie in meridiẽ.Romani,Aegyptij,& Hipparchij à media nocte ad mediã ooctẽ proximã.Itaq; Pau.Iurisc.in d.l.more,hæc scribit:More Romanorũ dies à media nocte incipit,& sequẽtis noctis media parte finitur.Itaq; quod in his xxiiij.horis,id est,duabus dimidiatis ooctibus & luce media actũ est,perinde est quasi quauis hora lucis actum est. Quæ eadem propè verba repetuntur in d.c.consuluit.De hoc ciuili Romanorum die Gellius nõ dubitat Virg.intellexisse non expositè quidẽ atque apertè,sed vt hominẽ decuit poeticas res agentem,recondita & quasi operta veteris iuris significatione,cùm scribit lib.v.Aenei.

Babyloniorum dies. Persarum. Hebræorum. Atheniensium. Manichæorũ. Gallorum. Vmbrorum. Hetruscorum. Romanorum. Aegyptiorum. Hipparchiorũ.

--Torquet medios nox humida cursus,
Et me sæuus equis oriens afflauit anhelis.

Vbi & hoc annotauit Seruius,qui tameo in aliis multis dissidet à cæteris scriptoribus.

2 ¶ Coius rei rationes plorimas adducit Plutarchus ille Polyhistor.Problematũ Romanorũ cap. lxxxiiij.Cur,inquit,diei principiũ de media nocte numerãt?An quòd respublica ab initio militari more & instituto cõstituta est?In re autẽ militari multa noctu vtiliter occupãtur.An diei ortũ agẽdi principiũ esse voluerunt,noctẽ verò cõsilij & apparitionis ? Oportet autẽ præparatos rem aggredi,nõ agẽtes præparari,vt Mysoo ad Chilonẽ,vnũ de septẽ,dixisse fertur, dũ per hyemẽ vannũ cõficeret.An quemadmodũ meridies finis est multis reipublicæ gerẽdæ,sic noctẽ intempestã actionũ omniũ initiũ oportere statuerũt?Cuius rei maximũ argumẽtũ est,magistratũ Romanõ post meridiẽ fœdus facere non solere.An occasu quidẽ & ortu principiũ & finem diei capere licet?Nã si multitudinis iudicio principiũ diei,cùm sol emergere cœperit,noctis verò initiũ,cõm penitus occiderit,terminauerimus:æqualitatẽ diei ac noctis (quod æquinoctiũ dicimus)oõ habebimus.Quã enim noctẽ diei parẽ maximè videmus,ea die,cui cõparatur,solis spatio ac magnitudine breuior reperietur.Nam quod Mathematici afferũt,& huic rei medicinã afferentes,diei ac noctis verissimã rationem constituunt,centrũ solis cùm finientem attingat,omnẽ euidẽtiam,& claritatẽ funditus tollit.Necesse est enim accidere, cùm multum lucis etiã sub terra sit,& nos radiis suis iam sol vndique collustret,vt diem nõdũ esse fateamur. Quare cùm ob dictas causas ortus diei & occasus principiũ difficillimè capi possit,relinqrur, vt aut mediũ diem,aut mediam noctẽ principiõ diei statuamus. Potius autẽ secundum : fertur enim à nobis sol à meridie ad occasum,à media verò nocte ad orieotẽ ad oos redit.Hæc ille.

Dies ortus agẽdi,nox consilij.

3 ¶ Dies ergo naturalis,ex antiquorũ sentẽtia (vt repetamus) id tempus dicitur , quod à luce est ad tenebras:cuiusmodi vulgus omne diem simpliciter nuncupat,vt tradit Plutarchus in eo loco,& Plinius d.c.lxxix.lib.ij.& è nostris Bal.qui ex eo hanc diem vulgarem nomine peculiari appellat,in c.ij.de feri.Sed & sacræ literæ statim circa initia Genesis, Diuisit (inquiunt) lucem à tenebris,appellauitque lucem,diem:tenebras,noctem.Vode illud Ambrosij,

Dies naturalis. Dies vulgaris.

Qui mane iunctum vesperi Diem vocari præcipis.

Hunc quoque diem nonnulli è nostris perperam vocãt artificialẽ.Et de eo loquitur text. in l.j. versi.nec verò,& ibi Ang.no.C.de custo.reo.quẽ & expendit & dicit oo.Bal.in sua Margar.in verbo,dies,ad id quidem,quòd dies,dum distinguitur à nocte,incipit à primo solis ortu,& desioit in eius occasu,vbi & nox iocipit.Quod facit ad statuta grauius puniẽtia delicta noctu cõmissa.De quo etiã per Bar.in l.Titius,§.Lucius,& ibi quoque Bal.Ang.Imo.Raph.Co.Alexao. Fran.Are.& Ias.ff.de lib.& posth.eundem Bar.in l.aut facta,§.tempus,& ibi latè Alex. in Addi.ipsius,ff.de pœnis,& in l.qui duos,§.j.ff.de manu.testa.Io.And.Car.Flor.Pan.Io.Ana.& Fel. latè in c.si perfodiens,vbi etiam est bonus tex.extrà de homic.Bal.Ang.Alb.Pau.Cast.& Alex. in d.l.more,ff.de feri.Albe.in ij.parte statutorum,q.xix.deinde quæro,statuto cauetur , Alber. Gand.in tracta.malefi.in tit.de pœnis,nu. 42.prætereà pone contineri,Ang.Are. in tracta. malefi.in verbo,de nocte vt mandatum est,in prin.& ibi Augu.Ari.in addi.

Dies artificialis.

4 ¶ Hic tamen dies vulgaris,ne id omittam,per statuta tertarũ potest aliter præscribi,augeri vel minui,vt scilicet dies cẽseatur esse vsque ad primũ vel secundum sonum campanæ,deinde verò

Dies à statutis præfinitus.

nox vt videre licet apud Ioan.And.& Panor.in d.c.si perfodiens, de homici.Albe.in d.l.more, ad fi.ff.de feri.Bar.Bal.& Ro.in l.j.§.hoc autem senatusconsultum,ff.de S.C.Sylla.Bal.in l.vltima.& ibi quoque Sal.& Philip.Corne.C.de his quib.vt indig.& ipsum Bald.in c.vlt. col.iij. versi.adde quòd quando,de offi.deleg.Ang.in l.si quis mortis,§.surdus,eodem quoque titu.& consi.cxciiij.visis processibus,col.vlt.versi.videamus igitur,Sali.in l.non minorem,col.ij.versi. quæro,tunc quando dicemus,C.de transac.Pet.Anch.in repe.c.j.char.63.in paruis,versi.in ista materia,extrà de const.Ang.Are.& Augu.Ari.in d.tract.malefi.vbi suprà. Ex quo fortè aliqui ex nostris hunc diem (quod iam diximus) artificialem appellant.

5 *Dies ciuilis.*

¶ Dies autē ciuilis est spatiū xxiiij.horarū,quibus scilicet reuolutio totius cæli absoluitur.Duodecim enim signa sunt in zodiaco,ac singula,si ortū simul & occasum consideremus, binas horas occupāt.At nunc vulgus diē hunc,qui huiusmodi xxiiij.horarū spatio conficitur , naturalē, erranter appellat:& ipsum quoque,vt sæpe aliàs,secutus noster Accur.Pau. Cast. {Roma.} & Iason,de quo magis miror,in d.l.more,& idem rursum Accur.in l.ideóque,ff.de vsuc.& in l.ij. §.cuiusq ,& ibi quoq; Bar.ff.de verb.sig.& in l.j.ff.de ope.li.& in §.hinc nobis,in prin.in Auth. de hær.& fal.Bene.Plūbi.in l.j.de manumis.& nostrates vbique præter Alc.in d.§.cuiusque. & ex externis quoque scriptoribus ita intelligit Bocatius de Genealogia deorū li.j.c.xxxiiij. Pet. Lombardus in ij.sent.dist.xiij.Nic.Lyrē.Gene.j.c.& omnes ferè nostræ tēpestatis scriptores.

6 *Dies legalis.* *Dies emergēs,*

¶ Cæterū Pau.Cast. in d.l.more,& posteà ipse Ias.alias tres dierū species,præter suprà dictas, descripserūt,videlicet legalē siue emergentē:alterā cōuentionalē:tertiā ecclesiasticam.Legalis (inquiunt) ea dicitur,quæ cōputatur de momento ad momentū,& eodē illo momēto desinit, quo incepit:vt si hac hora,quæcūq; ea sit,promittas aliquid facere intra vnū diē, is quidē dies, qui nunc incipit quū promittis,desinit die procedente eadē illa hora.l.iij.§.minorē, ff.de min. & d.l.j.ff.de manumi.& l.j.§.dies,vers.quid ergo,cū gl.ff.quan.app.sit.& in l.in omnibus,ff.de actio.& obl.& auth.hodie,& ibi no.C.de app.& de hoc multa per Bal.in d.c.ij.extrà de feri.

7 *Dies conuentionalis.* *Dies ecclesiasticus.* *De quo die simpliciter intelligitur.*

¶ Dies cōuentionalis is est,de quo inter contrahentes conuēnit. De quo ipse Pau. dicit loqui tex.in.l.eū qui certarū,in prin.ff.de verb.obl.ideò si partes de certa forma diei conuenerūt,ea seruanda est.Contractus enim ex cōuentione partiū leges accipiūt,l.j. §.si cōuenerit,ff.deposi. & l.in conuentionalibus,ff.de verb.oblig.& l.contractus,ff.de reg.iur.Quòd si nihil dictū est, sed simpliciter de aliquo die actū est,intelligitur de die naturali,xxiiij. horarū, (ita enim hunc appellat,vt iam diximus,qui & noctē comprehēdit) d.l.eum qui certarum,& §.in diē,Instit.de verb.obl.Adiicit & Ias.rationē,quia verba simpliciter prolata,debent intelligi naturaliter , & non ciuiliter,l.vlti.C.de his qui veni.æta.impe.cum si.Quæ ratio non admodum tuta est,propter ea quæ suprà diximus,hunc diē non naturalē dici.Sed vtcūque sit de hac ratione:id tamē verū esse puto,quod dictū est:idque affirmat Arch.in cap.quod è patribus , in verbo , sabbati, lxxv.dist.vbi & ex hoc infert,quòd si quis ꝓmiserit & iurauerit se quicquā daturū aut facturū aliquo certo die,non erit periurus,si id dederit feceritve intra mediā noctē sequētem illū diē, & alle.glo.quæ idem voluit,in c.j.de conse.dist.iij.in prin.& hoc sequitur Bal.in c.ego N.col.j. extrà de iureiur.& Domi.in c.cōsuluit,col.pen.& ibi quoque Dec.extrà de offi.deleg. & Feli. in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.xix.ver.quinta declaratio,extrà de cōsti. Idq; enā ita in sanctis literis intelligitur,vt tradit Diuus Aug.in Psal.lxx,illud interpretans,Tota die salutē tuā,&c.

8 *Contractus nocte factus , ex die designari potest.*

¶ Et huc pertinet,quod à multis dicitur,quòd si partes noctu contractum inierūt,quod facere possunt,l.non minorem,C.de transact.de eóque fuerit notarius rogatus instrumentū conficere,potest is notarius diem huic inscribere,sine mentione noctis : nec id agens falsum cōmittit. Inno.& alij post eum in d.c.consuluit,extrà de offi.deleg.Bal.qui id dicit singu.Imo. & Franc. Aret.in l.qua ætate,ff.de testa.idem Bald.in d.l.non minorem,in princip. & ibi quoque Pau. Cast.& Iason,& ipse Bald.Ange.& Alexand.in d.l.more,ff.de feri.Bald.in d.l.vltima. C.de his quib.vt indig.& in d.cap.ij.extrà de feri.Ioan.Plat.in l.j.col.ij.versic. sed nunquid cùm notarius,C.de apo.publ.lib.x.Alexand.consi.cx.plura narrata sunt,col.v.versic.præterea illud, lib. vj.Et facit,quod in simili tradit Bald.in rub.extrà de offic.deleg.col.iij.versicu.item not.quòd citatus.Verùm ipse Bald.in d.c.consuluit,col.ij.versi.quæro quando contractus,dicit, quòd licet id verum sit,quod diximus:tutius tamen est,vt notarius inscribat horam noctis , vt ex eo appareat,vtri diei,præcedenti,an sequenti,actus attribuatur , propter statuta , quæ permittunt concordiam fieri intra certos quosdam dies.

9 *Thracum vafrities.*

¶ Ex his autem facilè apparet,non immeritò fuisse accusatos ab Ephoro Cumæo , Tullio lib. Officiorum j.Strabone lib.ix.Geographiæ, {Polyæno lib.vij.Stratagematū ad Antoninum & Verū Imperatores.} & Zenodoto in adagiorū collectaneis,Thraces illos,qui pactis cū hostibus aliquot

bus aliquot dierum induciis, nihilo secius noctu populabantur agros hostium: quòd cùm quererentur aduersarij, tanquam inducias illi violassent: responderunt, nihil præter pacta fecisse: dies enim pepigisse, noctu autem tantùm incursasse, dicentes. Ex quo ipsi Ephorus, Strabo, Zenodotus ortum esse illud prouerbium scribunt, Θρακία παρεύρεσις, id est, Thracium cōmentū, aduersus eos qui pacta eludunt callido commento. Nam cum de diebus simpliciter pactum esset, nec de noctibus quicquam actum fuisset, intelligendum erat de diebus, qui & noctes cōprehendunt, vt diximus. Cuius rei etiam mentionem facit è nostris Per. Anch. in reper. d.c.j. in v.q. prin. in fi. videlicet in 15. charta in paruis, versi. in hac quæstione, extrà de consti. † Et idem quoque factitasse Chalcedonios aduersus Byzātios tradit idē ipse Polyęnus lib. vj. eiusdē operis strategematum. † Sed & contra eos faciebat, quòd in his, quæ pariter die noctúq; fieri possunt, in dubio intelligendum est de huiusmodi die xxiiij. horarum, qui & noctem continet, vt diximus suprà versi. abhinc ij. Atque etiam not. Bal. qui hoc dicit no. in d.l. more, per eum text. & ibi quoque Ias. ff. de feri. Quin casus est expressus, inducias esse seruandas etiam noctis tempore, in c.j. in verbo, post occasum solis, vbi & hoc no. Anto. extrà de treug. & pac.

Thracium cōmentum.

10 ¶ Sed hoc tamen primùm tempera, vt non procedat, vbi fraus aliqua committi posset, si intelligeremus noctem comprehendi, vt expresśius voluit Bal. in d.c. ego N. col. j. de iureiur. vbi & hoc dicit cōmitti arbitrio boni viri, & ita intelligendā esse glo. in d.l. more, ff. de feri. quæ dicit actū videri, vt debitor die soluat, nō nocte. De quo etiā per Gul. Cu. Bar. Alb. Bal. Ang. Pau. Ca. {Ro.} & Recētiores ibi, ita eam gl. intelligētes, & Bal. in l. acceptā, in ij. q. C. de vsur. Sal. in d. l. nō minorē, C. de transac. Panor. in d.c. ij. col. ij. versicu. & hoc intellige, extrà de feri. Nempe quòd noctu vix dignosci potest, probáne sit moneta, quam debitor vult soluere, an reproba.

Nox in die nō intelligitur ubi fraus subesse potest.

11 ¶ Secundò intellige & generaliùs nō procedere quando subiecta materia aliter suaderet. Verbi gratia, si paterfamilias simpliciter conduxit operarios pro aliquo certo salario singulis quibusque diebus: intelligitur de illis diebus, quos vulgus artificiales vocat, id est, à summo manè ad vesperas, & nō de diebus vigintiquatuor horarum, qui scilicet noctes continent: quia huiusmodi operæ nō solent noctis tēpore præstari, secundum Azo. in Sūma, C. de oper. lib. & Alb. in d.l. more, & est bonus tex. in d.l.j. & in l. medicus. ff. de oper. libe. & in l. ij. in fi. ff. de annu. lega. Nam & Bal. in d.c.j. de treug. & pace, dicit, quòd tum demū appellatio diei simpliciter prolata intelligitur de die naturali, id est, vt ipse intelligit, in quo nox cōtinetur, si ei adaptari possit nō aliàs, vt in d.c. cōsuluit, de offi. deleg. Fed. autē Senen. consi. xliiij. factū tale est, statuto cauetur, tradit quòd si statutum punit delictum cōmissum die sacro Diuo Ioāni, is qui nocte media eius diei deliquit, nō est ea pœna statuti puniendus. quoniā huiusmodi statutū videtur factū ob reuerentiā eius sancti, cuius festū vesperis finitū est, per not. in c. alma, quod est vlt. §. adiicimus, de senten. excom. lib. vj. & idem penè voluit consi. cclvj. quod est eiusdem initij, & sequūtur Ro. Pau. Cast. Alex. & Ias. qui & alias rationes addit, in d.l. more, & Fel. in d.c. cōsuluit, col. iij. & ibi quoq; Dec. & idē Fel. in d.c. si perfodiēs. de homi. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. xvij. versi. quinta declaratio, ibi, scias tamē, de cōsti. & Carel. Cotta, in memor. diē, col. vlti.

Nec quādo materia subiecta dissuadet.

12 ¶ Ex quibus potes intelligere, an oblatio retractus, de qua hæc nostra cōsuetudo loquitur, noctu fieri posśit, fortè ante noctē mediā postremi illius diei eius tēporis, quod datur ad retrahēdū: & similiter oblatio pecuniarū, quæ debet fieri intra octo dies. postquam consanguineus est admissus ad retractū, secundū §. iij. infrà, eo. tit. De quo etiā vide per Chasse. hoc tit. §. j. in verbo, *dedans l'an & iour*, col. j. versi. sed quæro, quidā cōsanguineus, & iterum in verbo, *le prix*, in addi. incip. adde quod etiā, & præterea vide Albe. in d.l. more, col. j. versi. alia q. ff. de feri. Bal. & Ang. in l. obsignatione, C. de sol. Bal. in l. acceptā, in ij. q. & ibi etiam Ange. col. j. in tertio not. & Sal. col. iij. versi. circa quod dic. C. de vsur. Bal. in l. vlt. col. vlt. C. de fideic. Sal. in d.l. nō minorē, C. de trāsac. Mart. Lau. in simili, in c.j. col. iij. versi. quæro an vasallus, & ibi quoq; Card. Alexā. col. antep. versi. eiusdē initij, tit. quo temp. miles. Fel. in d.c. cōsuluit, col. iij. versi. creditor nō cogitur, & quæ dicā tit. procedēte, *de retraict conuentionel*, §. j. in gl. vij. quæ est in verbo, *feront preferez*, nu. 40. illud autē scire, & seq. Quibus locis cōperies, id fieri posse nocte eius diei quo tēpus finitur propter periculū rei tēpore perituræ, vt etiā in simili dicimus, quòd feriis Dei & Diuorū, si iurisdictio sit peritura, potest ferri sentētia, aut aliud quidpiā fieri, quod occasione illius momēti sit periturū, l. omnes, C. de fer. & c. licet, & c. vlt. extrà eo. tit. & quod no. Aufreri. in decis. Tholosa. q. clix. item an exceptio. Non teneri tamen emptorem recipere noctu pretium propter periculum improbæ monetæ, vt suprà dictum est versi. ab hinc ij.

Oblatio retractus, an noctu fieri posśit.

13 ¶ Postremò dies ecclesiasticus nō vniformis est: sed variis modis ex rerum differentia sumitur. Nam quātùm ad indulgentias, quas vocant, & cætera priuilegia, cōstituitur à vesperis in vesperas inclusiuè, cle. j. in fi. versi. in primis autem festis, de reliq. & vener. sanc. gloss. in d.c. alma. §. adiicimus,

Dies ecclesiasticus varius.

adiicimus,versic.in cæteris festiuitatibus,in verbo,assumptionis,de sent.excom.lib.vj. Calder. in trac.de eccle.interd.in sexto membro,q.lvj.Fel.in d.c.cõsuluit,col.iij.versi. in priuilegiis,& in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ,vbi suprà,de consti.Cuiusmodi etiam dies statutus sabbato ex lege Mosaica,in qua scriptum est,De vespere in vesperã celebrabitis sabbata vestra , Leuit. xxiij. quod & repetitur in d.c.ij.de feri.Et hoc quoque obseruandum est in festorum obseruationibus,c.j.in prin.& ibi glo.de consec.dist.iij.& c.j.& ibi quoque gloss.Ant.Imo. Panor. extrà de feri.nisi aliud consuetudo induceret,quæ in hoc seruanda est,c.ij.eod.tit.

14 ¶ Quantùm autem ad esum carnium,dies post cœnã incipit,c.de esu carniũ,de cõsecr.dist.iij. glo.& Panor.in d.c.ij.de feri.Quanquàm glo.in d.c.j.de cõsec.dist.iij.primùm dicit, hoc casu diem constitui à media nocte ad sequentem mediam noctẽ:& ita dicit habere cõsuetudinem. Deinde verò dicit,incipere à vesperis,per d.c.de vsu carnium.Quantùm verò ad collationem ordinum,dic vt scribitur in c.quod à patribus,& ibi glo.& Archi.& iterum in c.quod die dominico,lxxv.dist.& in c.literas,extrà de temp.ord.& ibi Imo.& omnes. Quantùm denique ad officia diuina,vide tex.glo.& Doct.in d.c.ij.de feri.glo.in d.c.alma,vbi suprà,& ibi Io.And.& Host.in summa tit.de feri.§.qualiter,versi.est tamen notandum,Archi.in d.c. quod à patribus. & in d.c.j.de conse.dist.iij.& Feli.in d.c.consuluit,col.iij.versi.tertia conclusio.

15 *Dies,pro tempore tẽpestiuo.* ¶ Nec illud omiserim,quod ad tractationem diei pertinet,hanc ipsam diei appellationem sæpe significare tempus,& id quidem tempestiuum & maturum,vt probat illud Vergilij lib. iiij. Æneidos: *Sed cadat ante diem.* — Et rursus eodem libro: *Sed misera ante diem.* — Et Ouidij libro j. Metamorphoseos:

Filius ante diem patrios inquirit in annos,
{ Et lib.vj.eiusdem operis,
Hic dolor ante diem,longæq; extrema senectæ
Tempora,tartareas Pandiona misit ad umbras. }
Et in Epistola Sapphus ad Phaonem:
Ante diem lacrymas ossa bibere meas.
Et lib.iiij.Fastorum:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos.
{ Et in Ibin:
Prædâque sis illis,quibus est Latonia Delos.
Ante diem rapto non adeunda Thraso.
Et in epistola Phyllidos ad Demophontem:
Non venit ante suum nostra querela diem.
Et in elegia de Nuce:
Ante diémque meæ discutiuntur opes. }
Et Statius lib.ij.Syluarum,
Sic tener ante diem vultu gressúque superbo
Vicerat æquales,—

Dies pro tempore simpliciter. Et Iabo.in l.eum,ff.de annu.lega.Quod alij ante tempus dicunt,vt in l.pecuniam,in fi.ff.si cer. pet.& sæpe apud autores probatissimos,vt diximus in l.si vnquam,in verbo,& postea, nu. 16. de dictione.Sed & pro tempore simpliciter sæpe ponitur.Tullius ad Atticum:Dies autem non modò leuat luctum hunc,sed etiam auget.& alibi sæpe.

16 *Dies pro sole.* ¶ Sed & diem multi receptæ autoritatis scriptores pro sole posuerunt,ob id,vt opinor , quòd naturalis dies sit à solis ortu ad occasum,vt diximus. Virgilius lib.j.Æneid.

Eripiunt subitò nubes cælumq́; diémque
Teucrorum ex oculis.—
Nam quòd hic diem pro sole intellexerit,sequenti versu ostendit,
Collectásque fugat nubes,solémque reducit.
Et Ouidius Epist.ij.
Siue die laxatur humus,&c.
& Seneca:—*Prius*
Extinguet ortus,referet occasus diem.
Et Claudianus de Raptu Proserpinæ ad fin.lib.j.
Merserat unda diem,&c.

Quod ex eorũ sententia (vt declarat dictus interpres)dicit,qui solem putãt in Iberũ mare cum ingenti vndarũ fragore decidere,quod ex Posidonio Strabo refert lib.Geogra.iij.haud multò post prin.Nam Ouidius lib.ij.Meta.tradit solem sub aquas stationes habere.

17 *Dies contractus an computetur in termino.* ¶ SED VT HIS omissis,accedamus ad nostrã cõsuetudinẽ(quãquàm ea non omnino sunt, aliena) nescio qua ratiõe hic dies anno est additus,nisi fortè ad tollẽdã ancipitẽ illã,si qua alia est,controuersiã,an dies cõfecti negotij,& ex quo terminus aliqs statuitur,cõputetur in termino:verbi gratia,hoc die,q primus est mẽsis Octobris,fit cõtractus vẽditionis,siue(vt loquar in terminis §.vlt.hoc eo.tit.) fit notificatio ipsius cõtractus apud acta,ex quo quidẽ notificationis die incipit currere tẽpus anni cõcessum retractui,vt ibi scribitur.Dubiũ igitur est , an in eo anno computatur hic dies contractus siue notificationis illius,an verò non cõputatur.Nã si computabi

putabitur, annus tetractus finietur vltimo die mẽſis Septẽbris proximè futuri, & ſequẽs annus iterũ incipiet in primo die menſis Octobris cõfeſtim ſequẽtis, vt expreſsè ſcribitur iu l.j. & ibi Alber.ff.de manumiſ.& in l.ideóque, cum l.præcedẽti, & ibi quoqne idẽ Alberi.ff.de vſucap. & in l.qua ætate, §.vtrũ, ff.de teſta.& l.ſi ante, ff.ſol.matri.& voluit Bal.cõſi.ccccLvij.reuerẽdus pater, lib.j.vbi & idẽ dicit de mẽſibus & diebus. Annus enim nõ niſi ccclxv.dies cõtinet, l.cùm hæres, §.Stichus ſi hæredi, ff.de ſtatulib.& diximus in glo.præcedẽte, verſi.ij. Quod ſi nõ cõpu tabitur, & ita nõ incipiet annus, niſi craſtino die, qui erit ſecundus huius mẽſis Octobris: finietur die primo eiuſdem menſis anni ſequentis.quæ res admodum dubia eſt in Iure noſtro.

18 ¶ Sunt enim, qui tenent, diem termini ſiue aſsignationis, vt vulgus vocat, non computari in termino, ſed debere intelligi de proximis ſequentibus diebus, iuxta l.eum qui calendis, in princ. ff.de verb.oblig. In qua opi.fuit glo.in l.vbi lex, ff.de regu.iur. & in c.quiſquis, io verbo, ex ea, iiij.q.v.glo.Inno.Goffre.Philip.& Hoſt.in c.ſuper eo, l.ij.extrà de app.Iac.But.Ray.Bar.Alber. Ange.Sali.Pau.Caſt.& Ro.in l.j.poſt glo.ibi.ff.ſi quis cautio.Spec.tit.de citatio.§.viſo, verſic. pen.incip.item not.Ioan.And.poſt Hoſt.in c.ſolet, de ſenten.excom.lib.vj.Franc. Vercel. in c. quàm ſit, de elect.eod.lib.vj.Bald.& Ange.in l.ij.ff.de anna.excep.idem Bal.in l.ſi ea, col.vlti. verſi.item oot.quòd terminus, C.qui accuſ.poſ.Imo.in l.Gallus, in princi.ff.de liber.& poſthu. ipſe Imo.Pet.Ancha.& Domi.in cap.frequens, quod eſt j.de teſtit.ſpol.lib.vj.idem Imo. in cle. ſicut, col.iij.de appella.& conſi.xj.in caſu præmiſſo, circa medium, Pau.Caſt.conſil. ccccxcviij. dies dati termini, in prin.lib.j.Alexan.in l.Labeo, paulò ante ſi.ff.de iureiur.Soci.ſi is eſt, in tracta.fal.regula xcj.dies termini.

Dies actus an in termino cõputetur.
Qui non computari dicunt.

19 ¶ Et huic ſentẽtiæ ſuffragari videtur tex.in d.l.vbi lex, de reg.iur.cuius hæc verba ſunt, Vbi lex mentionẽ facit duorũ menſiũ, & qui ſexageſimoprimo die venerit, audiẽdus eſt: nã menſis abſolutè & ſimpliciter prolatus ſine relatione certi menſis, intelligitur de triginta diebus, tex.in l. ſi maritus præuenerit, §.hæc in maritis, & iterum in l.miles, §.ſexaginta.ff.de adul.& gl.in l.vlt. §.j.in verbo, ſexaginta, C.de iure delib.Bal.in Auth.qui ſemel, circa ſi. C.quomo.& quan.iud. cum aliis multis concord.à me collectis ſuprà tit.huius voluminis conſuetudinum omniũ primo, §.xij.io verbo, *par chaſcun moys.* Igitur cum in d.l.vbi lex, adiciatur vnus dies poſt ſexageſimum, ſatis datur intelligi in illis duobus menſibus primum diem, quo ſcilicet terminus datus eſt, non fuiſſe computatum: alioquin is, qui ſexageſimoprimo die veniret, non eſſet intra duos menſes, & propterea non audiretur termino iam præterito. Facit & ad hanc ſententiam tex.in d.c.frequens, de reſti.ſpol.lib.vj.& in c.pia.verſi.ſi quis igitur, de excep.eod.lib.vj. Quibus tamen aliqui reſpondent, quòd loquuntur in caſibus claris & certis, in quibus ſcilicet ita fuit expreſsè diſpoſitum, de quo poſteà dicemus.

20 ¶ Alij enim cõtrà cõputandũ eſſe diẽ termini affirmãt, in quibus ſunt gloſ. vt à multis citatur, in l.Gallus, in prio.in verbo, proximis, & ibi Iac.Are.Bal.ſibi cõtrarius, Alberi. Ange. ſibi quoque contrarius, & Alex.ff de liber.& poſth.glo.Bar. Brixi.in c.anteriorum, io prin.& ibi etiam Ioan.Fan.& Archi.ij.q.vj.Cy.Bal.ſibi contrarius, Alex.& Iaſ.in d.l.j.ff.ſi quis cautio.Iac. Are.in l.j.§.ſed ſi maritus, ff.de libe.agno. Spe.ſibi item contrarius, tit.de appel, parte ij.§.reſtat, verſi. ſed nũquid dies, Ioan.And.ſecum quoque pugnans, Bal.Imo.Panor.Card.Alex.& Philip. Deci. in d.c.ſuper eo, le ij.de appel.idẽ Ioan.And.in d.c.pia, & in d.c.frequens, & ibi etiã Pau.Eleaz. & Philip.Franc.ad ſi.ipſe Ioan.And.in d.c.quàm ſit, in verbo, electus, & ibi etiam Zenzel. Domi.& ipſe ſibi contrarius, & Philip.Franc.de elect.lib.vj.& idem Ioan.And.in c.cupientes, col. j.in verbo, poſt conſenſum, eo.tit.lib.vj.Domi.à Rota, deciſ.ccviij.terminus, io nouis, Bal. in l. eos, §.ſi autem, col.ij.non ſemel, C.de appel.& in l.ſi quando, in v.q.C.de teſtib.& in l.ſi duobus, §.ſed & ſi quis, in fin.C.com.de leg.& in c.cùm vigeſimum, poſt medium, extrà de offic. deleg.vbi id dicit eſſe commune omoium temporum, vt fiat computatio de momento ad momentum, niſi aliud exprimatur, vel niſi ſit tempus vtile, qnod habet ſuas intercapedines.& conſil.ccxlvj.proponitur quòd dictum compromiſſum, lib.v.vbi ad hoc multa allegat. & ſubobſcurè in l.ſi antè nuptias, ff.ſol.matri.Zenzel.Anto.& Card.Flo.in d.c.ſicut, de appella. lib. vj. Ange.conſi.cccciiij.Paulus Centolini.Petr.Ancha.in c.ſi propter, col.iij. verſi. ſed quæro poſt glo.de reſcrip.lib.vj.Domi.in d.c.ſolet, in princi.col.iiij.verſi.an iſto termino, & ibi etiam Philip.Franc.col.ij.poſt medium, de ſenten.excom.lib.vj.& idem Domi.conſi.xcj. præmitto quòd poſſeſſori, col.ij.verſi.tertiò excluditur, Philip.Corne.qui hanc dicit eſſe communem op.conſi. cclxxix.in hac conſultatione, col.ij.verſi.qnicquid autem ſit, lib.iiij. & nouiſsimè Carol. Molend.in conſuet.Pariſ.§.iiij.nume.quoque 4.

Qui computandum.

21 ¶ Nam tempus (inqniunt multi ex iis) regulariter computatur de momẽto ad momentũ, d.l. iiij.§.minorem, ff.de mino.Niſi ſi in certis caſibus aliud exprimatur, vt in l.in vſucapionibus,

Tempus an de momẽto ad mo

cum l.

mentum computetur.

cum l.seq.ff.de vsuc.& ita quoque tradit Bal.in c.cùm in cúctis,col.j.versi.not.quòd in episco. extrà de elec.& in c.j.§.sancimus,col.ij.versi.sed quæro nunquid.tit. quo tempo. miles. Lucas Pe.in l.siue,col.ij.C.de exce.& eaac.li.xij.Car.Flo.in cle.causam,in prin.in 18.q.de elec.Nã & tempora regulariter sunt continua,glo.in rub.ff.de diuers.& temp.præscrip.& ibi quoq Bart. quam glo.in hoc singu.dicit Barb.consi.l.præclarè,colum.iuj.versic.facit ad hoc,lib.ij. & Stepba.Bertran.consil.laxaiij.super isto,post prin.lib.ij.& eandem ordinariam Cæpo.consi. causarum criminalium lxaj.visa prius,col.ij.versi.& iste annus.& idem voluit Albe.in l.siue pars, ad fi.C.de dilat.& Barto.in l.genero,in ij.oppo.ff.de bis qui no.infa. Et huic quoque sententiæ adstipulatur tex.in c.propter,ij.quæst.vj.vbi dies,quo quis literas accipit,vt eat,computatur in termioo.& in l.biduum,§.dies,& ibi glo.in verbo,subtraxisse,ff.quan. appel. sit, & in auth. bodie,& ibi Bald.& Ange.C.de appel.& in §.j.in Authen.de appella. & intra quæ tempora, vbi tempus appellandi statim à lata sententia currit de momento ad momentum. quod & voluerunt alij multi,quos retulit Ioan.Ana.consi.acuj.viso processu,colum.penulti. versic. venio nunc ad inuestigandum,& ibi quoque Lud.Bol.in addi.col.item penulti.versic. condescendo. Quibus adde Alberi.in l.j.§.si mulier.ff.de liber.agno.& io suo dictionario , in verbo , ea die mortis.Sed posset dici,eos tex.loqui in casu eapresso & speciali.Nam d.glo.in d.§. dies, illud assignat fauori rei iudicatæ,tanquam aliud sit in cæteris casibus.Et ad id quod dictum est,tempus currere de momento ad momentum,respondeot qui alterius sunt sententiæ,id verum esse, postquam tempus incepit currere,non ante.

22 *Prior opin. de consuetudine seruatur.*

¶ Ego prioré partẽ sequendã esse potius arbitror,tùm quia de consuetudine solet obseruari, id attestantibus Alber& Fulgo.in d.l.j.ff.si quis cautio.& Bald.in l.eos,§.si autem, C.de appella. Domi.post Pau.Eleaz.in d.c.frequens,§.j.versi.not.ex ista glo.de resti.spo.lib.vj.Card.Alex.& Philip.Decio,qui tamen alterins sunt op.in d.c.super eo,l.ij.illo col.iiij.versi. seatò limitabitis, boc col.v.versi.secundò fallit de consuetudine.de app.lib.vj.Guid.Pap.deci. Delpbi. cclxx. an dies termini.Est enim optima legum interpres consuetudo,l.si de interpretatione, ff.de legib. Tùm item,quia io hoc dubio,io quo legem certam nõ habemus,quæ hoc apertè definiat , nisi in certis quibusdam casibus,æquiorem ac benigniorem partem sequi debemus,l benignius,ff. de legi.& l.placuit.C.de iudi.cum si.benignius autem & æquius est,ne quis vnius diei lapsu eaeludatur à iure sibi competeote,l.j.ff.de neg.gest.& l.j.ff.de vsucap.

23 *Limitationes prioris opinionis. Hinc, & abhinc,includunt diem.*

¶ Igitur si hanc opi.sequaris,eam limitabis primò procedere,nisi dispositio,de qua quæstio est, loqueretur per huiusmodi dictiones,hinc,vel abhinc,verbi gratia,hinc ad decem dies, siue ab binc decem dies,aut decem diebus.Nam tunc dies termioi computatur in termino,ex sententia Iaco.But. Barto.Ro.& Ias.in d l.j.si quis cautionibus,Ray.& Imo.in l.huiusmodi,la ij.ff.de verb.obli.Ioan.And.in addi.Specu.tit.de dila.§.dilationum,versi.sed pone iudex.Dy.& Albe. in l.pater,ff.de adul.Bal.in d.l.cos.§.si autem,col.ij.versi.quæro autem an dies.C.de appel.Angel.d.consi.cccciiij.colum.ij.versi.& hoc importat aduerbium.Imo.Domi.& Pbilip. Franc. in d.cap.j.de resti.spo.lib.vj.per d.cap.biduum.Pau.Cast.consil. ccavij.videtur dicendum, quòd tempus,versi.quantùm verò,lib.j.Aleaan.consi.lxxv.ponderatis,versi.quinimo ille dies,lib. ij. quod repetitur consi.lvj.lib.vj.Guid.Pap.deci.cclax.vbi tamen dicit aliter seruari. Sed & de boc est bonus tea.in l.placet,iuncta glo.in verbo,ab hinc,C.de sacrosan.eccle.quam ad hoc dicit sing.Ro.in d.l.j.ff.si quis cautio.

24 *Qñdo statuitur terminus ab actu.*

¶ Secundò limita nõ procedere,quando statuitur terminus ab actu,non à die actus , puta si io casu nostræ cõsuetudinis diceretur,quòd consanguineus admittitur intra annũ à venditione, siue notificatione venditionis:tunc eoim computaretur tempus de momento ad momentum, vt scilicet inciperet ab ipsa vẽditione vel notificatione ipsius.c.ex parte,& ibi Card. Alex.in j. no.eatrà de sponsa.gio.in d.cap.anteriorum,in prin.ij.q.vj.& in cle.causam,in verbo,ab interpositione,& ibi Imo.col.viij.super ea glo.& Bart.col.xj.ver.nota quòd dicit,& iterum colum. axviij.super eadem glo.de elect.Ioan.And.in addi.Spec.d.tit.de cita.§.viso,col.vlt.versic.item nota.repræhendens ipsum Spe.qui ibi tenet contrarium:& rursus d.tit.de dilat.§.dilationum, vbi suprà.Bal.in l.cum anterioribus,colum.ij.versi.sed dubitatur,C.de temp.app. Imo.Domi. & Philip.Franc.in d.c.frequens,vbi & id dicunt probari in d.c.biduum,Panor.in d.cap. super eo.l.ij.col.iiij.& ibi etiam Cardi.Alexan.col.quoque iiij.versicu.limitabis tertiò , eatrà de appella.& Ioan.Ana.d.coosi.xciij.col.vlt.

25 ¶ Nec tamen fuit Spec.vbi suprà,solus in cõtraria opi.cùm & idẽ cũ eo tenuit Bal.hîc (vt aliàs sæpe) sibi cõtrarius in l.scite oportet,§.aliud autem,ff.de excus.tut.vbi not.ex eo quòd,à,præpositio diuidit,& ideò (inquit) si statutũ dicat,quòd lis finiatur à tẽpore litis cõtestatæ ad tres menses,dies litis contestationis non computatur,per illum tex.& l.ratio,§.vlt.ff.de act.empr. &

cap.sta

cap.statutum,de præben.lib.vj.Et pro eis facit tex.in l.Thais,§.hærede,ff.de fideicom.lib.qui quidem videtur nullam facere differentiã,siue dicas,à die,aut ex die testamẽti facti,siue dicas, à tempore,aut ex tempore testamẽti facti:nam in eodem casu,quod prius per vnũ dixerat,mox per alterum dicit,tanquã nihil inter vtrũque intersit.Et hîc vide,quæ dicam infrà in septima limitatione alterius opin.nu.scilicet huius gl.55.sed vt intelligas,& seq.Et tamen etiam interim vide,quid de hac dictione,ab,scribit Bal.in c.j.col.j.versi.ibi ab initio,extrà de Summa Trin.

26 ¶Tertiò limita hanc opi.quæ non computat diem termini in termino,vt procedat quãdo ipse terminus statuitur absenti in loco quopiam remoto.Secus si præsenti statuitur : quia tunc dies ipse termini computabitur,si credimus Albe.in d.l.j.in fi.commenti,vt nostri vocant,ff.si quis cautio.vbi ita se ex facto obtinuisse dicit coram magnificis viris,quibus visum est eam ipsam l.j.propriè loqui in istis terminis.Subditque,quòd istud videtur sentire Guido Suza.ibi,& clarè id ipsum tenere Arch.in d.c.frequens.Et idem quoque tenuit Bal.in d.l.eos,§.si autem, col.ij. C.de appel.per d.l.j.si quis cautio.& Corne.d.consi.cclxxix.col.ij.ver.nec tenendo,lib.iiij. *Si terminus assignatur absenti in loco remoto.*

27 ¶Sed si ista limitatio esset vera,vt dicit Iason in ea.l.j.confunderetur practica cõmunis palatiorum,quæ tenet simpliciter,diem termini assignati non cõputari in termino:& esset cõtra mentem Bar.& aliorũ prioris sententiæ,quorum ea ratio est,quoniam intelligitur de proximis diebus posteà sequẽtibus:quę ratio æquè habet locũ in termino statuto præsenti,atq; absenti.Nec aliquid facit,d.l.j.quæ nõ loquitur in die quo terminus statuitur,sed de vltimo die ipsius termini,qui sine controuersia computatur in termino,vt ibi probatur,& in l.j.§.quod dicimus,ff.de succes.edict.& l.in omnibus tẽporalibus,ff.de act.& obl.& l.pater,§ sexaginta,ff.de adul.& l.si quis sic dixerit,ff.de verb.sign.& voluit Innoc.in d.c.pia , in verbo,computato, extrà de excep.Spec.tit.de appel.§.restat,ver.sed nunquid dies.& tit.de dila.§.dilationum,ver.quid si dicatur.Bar.in tract.de cita.col.ij.in viij.quæst.Bal.in d.l.eos,§.si autem,col.ij.vers.sed nunquid vltima dies,& in d.l.j.col.ij.versi.secundò quæro,ff.si quis cautio.& Pet.Ferra.tit.forma respõ.rei conuenti.in gl.j.col.ij.ver.quid ergo si per iudicem.& Ange.d.consi.cccciiij.& ex externis scriptoribus Aulus Gellius lib.Noctium Atticarum xij.cap.xiij.vbi qui pronuntiare intra Calendas iussus est,in die Calendarum potest pronuntiare.Et Nonius Marcellus sub tit.de doctorum indagine.Et ita intelligunt d.l.j.plerique omnes ibi,vt dicit ipse Iason.Sed & illa rectè intellecta palàm ostendit,diem,quo tempus præstituitur,non computari in ipso tempore,cùm ibi dicitur,præter eum diem,quo cautum promittitur,nec potest dici illic absenti fuisse diem pręstitutum,cùm is ipse,cui præstitutus est,promisit sistere in ipsum diem. *Dies vltimus computatur in termino*

28 ¶Quartò limita procedere,nisi dies siue tempus fuerit præstitutum ad aliquid faciendum dandúmve.postquàm aliquid factum fuerit,vt si diceretur in nostra cõsuetudine, intra annũ postquàm emptor notificauerit &c.nam tunc tempus currit de momento ad momentum,continuò quàm illud factum fuerit,vt voluit Ange.d.consilio cccciiij.column.ij.versi.hoc confirmatur, per textum in l.si ita fuerit libertas,versic.sed si ita scriptum sit,ff.de manumis.testam. & d.l.in vsucapionibus,cum l.sequen.ff.de vsucapi.& idem quoque voluit Dominicus in capit.felicis.§.vlti.colum.ij.de pœnis,lib.vj.& ante hos glo.quam tamen non memorant,in cap. concertationi,in verbo,sciuerit,de appellat.lib.vj.super quo vide,quæ dicam infrà in vij.limitatione alterius opinionis. *Cùm tẽpus statutum est, postquàm quid factum fuerit.*

29 ¶Quintò limita procedere in tẽpore à natura præstituto.Nã cùm viã naturæ potius sequi debeamus,quàm artis(est enim natura omni arte potior potentiórq;)sitque artis & Iuris ciuilis, nõ naturæ,vt prima illa dies nõ cõputetur in termino:relinquitur,vt hoc casu,quo natura ipsa tẽpus pręstituit,prima dies cõputetur,vt etiã dicitur voluisse Bal.in d.l.Gallus,in prin.in vj.eadémque vlt.q.ff.de libe.& posth.& in l.qua ætate,ff.de testa.Et ita illum refert,& sequitur Soci.in d. tract.fal.regula xcj.in j.fal.verùm Bal.in posteriori loco non id mihi dicere videtur. *Cùm tempus à natura præstitutum est.*

30 ¶Sextò limita,etiã nõ procedere,quãdo magis interest eius,cui terminus statuitur,vt dies,quo statuitur,cõputetur in termino:quia fortè eo die produxit,aut vult producere sua instrumenta, quibus producendis præfinitũ tempus fuerat:tũc enim is dies computabitur,vt eo possit producere,& valeat productio,vt voluit gl.in cle.j.de appel.quã ita allegat Soc.vbi suprà in ij.fal.verùm ego illã gl.nõ reperi,& credo ꝙ voluit allegare gl.in d.cle.sicut,in verbo,à die,in princi.eo.tit.quæ tradit,& post eã Guil.Laud.& Ant.diem,quo tẽpus statuitur,cedere lucro eius, cui statuitur.Et hoc quoque expressè voluit Bal.in l.à caligato,col.j.C.de nup.vbi dicit,quòd licet cùm iudex statuit terminum octo dierum ab hoc die ad probandũ,nõ computetur hîc dies in termino,sed præter hunc habeat octo dies:valet tamẽ probatio hac die facta:quia ꝙ non cõputatur,fit fauore illius,quod nõ debet in eius læsionem detorqueri.Et sequitur Feli.in c.j.col.ij. *Cùm eius interest,cui tempus statuitur, ut dies computetur.*

versi.& dum iste,extrà de præscri.Et simile est quod tradit idem Bal.in l.vlt.col.ij.versi.ex quo determinatur,C.de temp.app.quòd si statutum dicit,quòd fiat concordia intra decẽ dies à die inchoati processus,præter eum diem debent alij octo dies computari,valet tamen cõcordia eo ipso die facta,quia cedit lucro concordantis,per gl.in d.c.sicut,quam dicit notabilem,laudabilémque ac singularem,& sequitur Barb.in add.illius,qui & eam glo.dicit sing.

31 ¶Et idem generaliter,& in omni casu voluit ipse Bal.in d.l.à caligato,versi.sed pone quòd iudex,ibi,modò restat,C.de nup.& in d.l.eos,§.si autem,col.ij.versi. quæro autem.C.de ap.licet posteà in versic.modò reuoco in dubium,tanquam sui oblitus,à prima sententia discedere videatur,secutus Pau.Eleaz.qui tenet contrarium in d.c.frequés.Sed prima illa est verior:cuius etiam sunt Arch.& Io.And.in c.statutum,quòd est uj.totius tit.& ibi Dom.col.iij.de præben.lib.vj.& Corn.d.consi.cclxxix.col.ij.vers.potest autem pro concordia,lib.iiij.& Fran.Are.qui illam glo.dicit singu.in l.si ex duobus,col.j.ff.de duobus reis,& Cardi.Alex.qui & illam sing.asserit,in d.c.super eo,col.iiij.versi.sed vnum tene menti.extrà de appel.

Qui si id cedat incõmodo statuentis terminum.

32 ¶Et hoc maximè procedit,si id cederet cõmodo eius,qui terminũ statuit,& contrà incõmodo eius,cui statuitur:tũc etiam omnino interpretandũ esset contra statuentem,vt scilicet dies cõputetur in ipsius incommodum,vt sic ei imputetur,ꝙ apertius legem non dixerit,l.veteribus,ff.de pact.& l.Labeo,ff.de cõtrah.emp.& c.contra eum.de reg.iur.lib.vj.& ibi concor.Nã & videmus,quòd verba dubia sunt cõtra stipulantem interpretanda,l.quicquid adstringẽdæ,§.j.ff.de verb.obl.& §.j.Insti.eo.& faciunt quæ diximus suprà in verbo,*ou lignagier*,nu.209.cęterùm hac in re.Et ita quoque expressè in hac specie,de qua tractamus,voluit Domi.in d.c.statutum,col.iij.ibi,sed vbi materia,& Corne.d.consi.cclxxix.col.iij.versi.& idcò non immeritò.

Si sequeretur absurdum.

33 ¶Septimò limita nõ procedere,si sequeretur absurdum,nisi dies,quo statuitur terminus,computaretur in eo termino:nam tũc ad tollendam huiusmodi absurditatem computabitur,ex iis quæ no.Cyn.in d.l.à caligato,C.de nupt.& voluit etiam Bal.consi.cccclvij. reuerendus pater,col.iij.ibi,aut sequeretur absurdum.iterúmque versi.secunda ratione,lib.j.vbi ponit exmplum absurditatis,vt ibi videre poteris,quod quidem consi.repetitur,consi.cccclxj. libr.iij.& iterum consi.ccccxij.lib.v.nisi quòd non est omnium idem princip.

Si iungitur actus cũ tempore quod est de initio ipsius.

34 ¶Octauò limita etiam non procedere,vbicunque iungitur actus cũ tempore,quod est de initio ipsius.verbi gratia,si quis instituerit nepotem,qui nascetur intra decem menses à die mortis filij:nam tunc dies ille mortis computatur in illis decem mensibus,l.Gallus,in prin.ff.de liber.& posth.Item in iureiurando ita concepto,Iuro ab hoc die esse fidelis:nam & dies huiusce iurisiurandi continetur,c.j.tit.de no.for.fidel. Similiter si quis promittat soluere,etiam præsens dies includitur:quia est quædam integritas temporis,quæ primum principium non excludit,l.lecta,§.vlt.ff.si cer.peta.Hæc propè Bald.d.consi.cccclvij.col.iij.lib.j.

Quando subiecta materia suadet.

35 ¶Nonò limita,vt non procedat,quando subiecta materia ostendit tempus ipsum primum includi,ac computari in termino:tunc enim includitur:vt cùm scribitur in c.capellanus,extrà de feri.Ne celebrentur nuptiæ à tribus diebus Rogationum vsque ad octauum diem post Pentecosten:nec similiter à septuagesima vsque ad septem dies &c. Illic enim illi tres dies Rogationum integri,atque integra septuagesima includitur,scilicet propter subiacentem materiam, vt ibi annotat Bal.& bene facit,quod tradit Alb.in l.vlt.§.j.ff.de Senat.Et super hoc quoque vide,quæ dicam infrà in x.limitatione alterius opin,quæ est numero 60.

Cùm statuitur tempus ad tollendum priuilegium.

36 ¶Decimò item limita,vt etiam non procedat,cùm statuitur terminus ad tollendum priuilegiũ contra Ius commune:tunc enim computatur dies termini in ipso termino,vt voluerunt Ant.& Imo.in d.cle.sicut,de appel.in idipsum referentes tex.suprà sæpius à nobis citatum in d.l.iij.§.minorem,ff.de minorib.Nam & aliàs semper videmus,priuilegia iuráque specialia restringi,iura autem communia extendi,l.quòd verò,& l.in iis quæ contra,& l.ius singulare,ff.de legi.& l.si verò,§.de viro,ff.solu.matri.cum similibus.

Cũ ex verbis disponentium constat diem computandũ.

37 ¶Vndecimò limita non procedere,vbi ex verbis constitutionis statuẽtis terminũ appatet eam velle diem computari,vt in casu c.j.xxxj.dist.vbi dicitur,à præsenti die nullus Episcopus Subdiaconum facere præsumat.nisi qui se victurum castè promiserit. Nam ibi dies includitur ex verbis legis,vt dicit Domi.post Ioan.And.in d.c.statutum,col.iij.ibi,aut non apparet quis intellectus.& ibi quoque Philip.Franc.colum.ij.de præben.lib.vj.Et huc referri possunt tex.in d.l.biduum,§.dies,ff.quan.app.sit,& in d.auth.hodie,C.de app,& in §.j.in authen.de app.& intra quæ tempora,& in c.propter,ij.q.vj.suprà à nobis citati,num. 20.nam tempus,quibus expressè

cauetur,

cauetur.diem termini in casibus,de quibus loquuntur,computat i in termino.Et facit,quod dicemus,in prima limitatione alterius opinionis.

38 ¶Duodecimò limita procedere,nisi etiã ex aliis iuribus constaret diem cõputandũ esse in termino.verbi gratia,scribitur in §.non autẽ,lxxvj.dist.à die Dominicæ resurrectionis vsq; in diẽ Pentecostes non indici obseruanda ieiunia.In quo tẽpore compræbenditur is dies resurrectionis:quia per alia iura dies dominicus ieiuniis eximitur.c.j.extrà de obser.ieiunio.& hoc quoq; annotarunt Domi.& Phil.Franc.in d.c.statutum.Et generale est,vt iura ex aliis iuribus interpretationem mutuentur,etiam contra propriam verborum naturam,vt diximus in nostra repetitione l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.36.fallit secũdò,& iterũ nu.64.duodecimò fallit. *Cum & ex aliis quoque iuribus.*

39 ¶Decimotertiò limita non procedere,vbi dispositio vteretur hac dictione,extunc,ita videlicet,facta venditione extunc consanguineus habet annum ad retrahendũ:quia huiusmodi dictio,extunc,denotat extremitatem illam temporis venditionis,vt scilicet continuò incipiat annus,per not.in d.l.Gallus,in prin.& ibi Ang.Fran.Are.& propè cæteri Recẽtiores,ff.de li.& posth.& in l.si iis legatum,quæ est iiij.§.j.ff.de cond.& demon.& ibi concor.in gln.Verùm habemus glo.quæ relata ad tex.apertissimè contrarium dicit,vt scilicet hæc dictio,extunc,non faciat,vt dies termini non computetur in termino.Ea est in c.super eo,le ij.in verbo,recepisse,extrà de appel.quam sequuntur Innocentius,Gof.Phil.& Hostien.ibi,verùm ea gloss.post eam op.subiungit.ar.contra l.j.§.præsens,& l.continuus actus,ff.de ver.obl.quibus scilicet cauetur,quòd post interrogationem confestim debet sequi responsio, scilicet antequam partes diuertant ad alios actus.Quasi etiam hîc incontinenti tempus computetur.Et illam postremã opinionẽ sequuntur,& dicunt veriorem Guil.Naso.Ioan.And.Colle.Bald.Imol.Panor.& quisquis est,qui addi.in eum fecit,& Card.Alex.& alij Recentiores,innixi maxima ex parte vi & natura huius dictionis,extunc.Et bene etiam facit tex.in c.vt super,in verbo,extunc. de app.lib.vj. Et quod scribit Arch.in c.cùm in tua,quod est vl.paulò ante fin.de consuetud.li.vj.vbi nuncupatim dicit hanc dictionem facere,vt tempus currat de momento ad momentum.Et idem quoque nominatim voluit Guil.à monte Laud.in extrauag.Ioan.xxij. incip.suscepti regiminis, quæ ponitur inter extrauag.communes,sub titulo ne sede vacante.in verbo,extunc.ea autem extrauag.(ne erres)etiam ponitur inter alias extrauagantes ipsius Ioãnis xxij.sub titulo de electionibus,cum commentariis Zenzel.Porrò hac dictione(extunc)vsus est Apuleius, libro septimo Asini aurei.Extunc(ait)pœnæ reseruatus. *Extunc,diem includit.* *Extunc dictio Apuleiana.*

40 ¶Decimoquartò limita,vt etiam non procedat in tempore apposito ad expirationem beneficij.Nam huiusmodi tempus currit de momento in momentum,vt per tex.in l.iij.§.minorẽ, ff.de minori.voluit Bal.ibi,quem nuncupatim refert,& sequitur Matthæ.Afflict.in const.Siciliæ incip.appellationum tempora,colum.iij.in iiij.not. *Cũ tempus apponitur ad expirationem beneficij.*

41 ¶Decimoquintò limita,vt nõ procedat,cùm constat de hora assignationis termini:nã tũc quoque semper fit computatio de momento ad momentũ.hæc enim fuit sentẽtia Bonifac.Vitel.in tract.maleficio.in ti.forma citationis accusati,nu.27.vbi generaliter dicit, diẽ citationis nõ cõputari in termino,per d.l.j.ff.si quis cautio.& d.c.super eo,le ij.de app.nisi cõstet de hora assignationis.nã tunc fit cõputatio de momẽto ad momentum,per d.l.iij.§.minorem,ff.de mino.& alia quædã iura suprà allegata,quibus probatur tẽpus currere de momẽto ad momẽtũ : nec tamẽ in illis declaratur,cõstetne de hora,an nõ.Nec ego id verũ esse puto,per ea quę diximus. *Cum cõstat de hora assignationis.*

42 ¶QVOD SI POSTERIOREM partem sequi malis,quæ asserit diẽ termini regulariter computari in termino,vt tempus illico currat de momento ad momentum : eam quoque multis modis limitabis.Primò igitur limita,nisi lex aut constitutio ipsa tempus statuens,declaret non computari:vt in d.c.frequens,de resti.spolia.& in d.c.pia.versi.si quis igitur,de excep.eo.lib.vj.& in d.cap.statutum,de præben.eo.quoque.lib.vj.vbi & ipsi Domi.Phili.Fran.id expendunt,& Bal.d.consi.cccclvij.col.iij.ver.dubitatur,lib.j.Nam cùm casus legis est expressus,nihil est quod amplius dubitare debeamus,l.ancillæ,& ibi Bal.in iij.no.C.de fur.cum si.Et facit quod diximus suprà in xj.limitatione prioris partis. *Limitationes secundæ opinionis.* *Cũ ipsa dispositio id declarat.*

43 ¶Limita secundò,vt etiam procedat:nisi ex aliis quoq; iuribus appareret tempus termini non esse computandum,quia tunc nec computari debet,verbi gratia,scribitur in c.in veteri,ad fin.lxxvij.dist.vt Leuitæ à vigesimoquinto anno suæ ætatis consecrentur:quod debet intelligi,non computato illo vigesimoquinto anno,quia ex aliis iuribus Leuita ordinari non potest,nisi vigesimumquintum annum peregerit.cap.de his,xxviij.dist.& ita tradit Domi.vbi suprà.& facit etiam,quod diximus in xij.limitatione primæ partis. *Cum & alia id declarant.*

44 *In pœnalibus & odiosis.* ¶Limita tertiò, vt non procedat in pœnalibus & odiosis in his enim dies termini nō computatur in termino: vt voluerunt, subdubij tamen, Arch. & Io. And. & eorum autoritate Phil. Franc. qui id dicit tanquam sing. esse menti tenendum, in c. felicis, §. vlt. de pœnis. lib. vj. moti hac ratione, q̃ huiuscemodi dispositiones sunt restringendæ, c. statutū, de elect. lib. vj. & in c. odia. de reg. iur. eod. lib. vj. & idem voluerunt ipse Archi. Domi. & Phil. Fran. in d. c. statutū, le j. de præben. libr. vj. Et facit, quod in simili, an scilicet dies bissextilis pro vno, an pro duobus habeatur, ad computationem anni, tradit gl. distinguēs inter odiosa & fauorabilia, in c. si propter, in verbo, primi anni, ad fin. de rescr. lib. vj. de quo diximus in glo. præcedenti in xxij. eademque pen. quæst. Facit item quod diximus suprà, in sexta limitatione prioris partis.

45 ¶Ex quibus (vt id non intēpestiuè cōcludam, ac definiam) potes facilè intelligere, totum id, de quo tractamus, ad fauorem vel odiū negotij dirigendū, vt scilicet dies termini cōputetur, vel non cōputetur, prout fauor vel odiū suadebit, vel dissuadebit. Sicut etiā tradūt Guil. Laud. Ant. & Imo. in d. cle. sicut. de app. & Pan. Eleaz. in cle. causam, & ibi quoque ipse Imo. col. viij. ver. ab interpositione, & Barb. col. xxviij. ver. in gl. in verbo, de elec. Corn. d. cōs. cclxxix. col. ij. ver. potest autē, lib. iij. Et aliàs dictiones dubiæ, sunt vel exclusiuæ vel inclusiuè, prout cōstitutiones sunt odiosæ, aut fauorabiles, vt per gl. & Doc. in l. id est, ff. de dol. mal. & Old. consi. xlix. cōsueuit, col. ij. ver. de ad. Cy. & Sal. in d. l. à caligato, C. de nup. & Ia. Bu. in auth. hoc ius, C. de proc.

46 ¶Vide tamē Domi. & Philip. Fran. in c. prouida, in fi. de elec. li. vj. qui ex eo quod voluerūt Archi. & Io. And. ibi notat, q̃ in pœnalibus fit cōputatio de momento ad momentum. Sed inde & præterea Phil. Fran. in d. c. felicis, §. vlt. de pœnis, lib. vj. dicunt è diametro contrariū, vt in pœnalibus dies termini non computetur in termino, nec fiat computatio de momento ad momentū. Id quod Phil. dicit sing. menti tenendum. Sed hæc, quæ videtur cōtrarietas, ita dissoluitur, vt in istis scilicet pœnalibus vel cōputetur vel non cōputetur, prout est fauor vel odium, vt ex illis videre licet. Sed & tu præterea vide hic omnino Alberi. in d. auth. hoc ius, col. iij. ver. quid ergo, cū multis seq. C. de proc. & Pe. Anch. in c. licet canon, col. j. ver. itē no. quod cūm, de elect. li. vj.

47 *Cum facit contra eū, qui terminum statuit.* ¶Limita quartò, vt etiam non procedat, quādo aduersus eum faceret, qui terminum constituit, & è contrario cederet eius commodo, cui statutus est, vt dies ipsius termini non cōputaretur in termino: nam tunc non computaretur, assumendo scilicet eum intellectum, qui contra eum facit, qui potuit legem apertiùs dicere, per l. veteribus, ff. de pact. & alia similia iura suprà allegata in sexta limitatione prioris partis. ver. & hoc maximè. Ita enim voluerunt Domi. & Philipp. Franc. in d. c. statutum, de præben. lib. vj. & Corn. d. consi. cclxxix. col. vlt. lib. iij.

48 *Cum lex vel statutū idē statuit, quod ius commune.* ¶Limita quintò, vt item non procedat, quando lex vel statutum idem statueret, quod Ius commune in re quapiam, quæ debet expediri intra certum aliquod tempus, nam tunc etiamsi de Iure communi intelligeretur, vt deberet fieri de momento ad momentum, computato die termini in termino: tamen vt statutum aliquid addat ad Ius commune, nec fit superfluum, debet intelligi, vt non computetur. Ita voluit, & respondit collegium Paduanum inter consi. Alexan. consi. lxxxvij. in nomine, &c. nos Doctores, ad fi. lib. vij. per not. per Bar. & alios in l. iiij. §. prætor, ff. de dam. infect. cum alijs concor. quas afferemus infrà eod. tit. §. ix. in glo. ij. super verbo, *à son domicille*, num. 56. contrarium tamen. & latius in nostro tract. cui titulus est, nihil frustra. Et faciunt etiam ea quæ scripsimus in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, num. 44. tertiò fallit, & seq. vide tamen quæ nos scribemus infrà in §. ix. glo. ij. num. 50. quintò item, & multis seq.

49 *Cum dispositio dicit, intra annum post diem.* ¶Limita sextò, vt procedat, nisi dispositio ita loquatur, intra annum post diem contractus: nam tunc is dies contractus non computabitur, glos. in d. c. frequens, in verbo, proponitur, & ibi Archi. Imo. Domi. & Philip. Franc. de restit. spolia. lib. vj. & glo. in c. quod à patribus. in glo. j. in medium. lxxv. dist. Specu. tit. de cita. §. viso, col. vlt. versi. item nota, & Ioan. And. in c. cupientes, col. j. in verbo, post consensum, de elect. lib. vj. vbi facit differentiam, an dicatur, post consensum, an verò post diem consensus: primo enim casu diem computari, secundo non computari: vt in simili diximus de dictione, à, suprà nu. 14. secundò limita. & seq. & dicemus versic. abhinc ij. & aliis quoque seq. Nam & hæc dictio, post, &, à, eandem habent significationem, vt etiam diximus in d. repe. l. si vnquam, in verbo, postea, num. 21. his adde.

50 *Post dictio, separatius.* ¶Porrò hæc dictio, post, apertè declarat eum diem, cui adijcitur, non comprehendi, vt probat tex. in l. si cui legetur, in verbo, post biēnium, & in verbo, præsentibus, & ibi Fran. Arct. col. ij. ff. de leg. j. & in l. si ita fuerit libertas, ff. de manu. testa. & voluit Alber. in suo dictio. in verbo, post diem sabbati. Bart. in l. ij. §. creditum, col. ij. versic. aduerte, & ibi quoque Recentiores, ff. si cert. pet. & Sali. in l. si pacto, col. v. versic. ad l. nuda, C. de pactis, & patet ex aliis, quæ diximus in d. repet.

repet.l.si vnquam,in verbo,postea.Sicuti & de dictione,posteà,etiam tradit Albert. in l.j.§. qui præsens, num. 4. ff. de verbo. oblig. vbi dicit eam dictionem significare actum perfectum, & non pendentem,per l.nam & posteà,ff.de iureiur.& l.si quis posteà,ff.de iudici. Hincque supremus noster senatus Parisiensis censuit ordinationem regiam, quam vocamus, quæ ius facit relinquendæ appellationis intra octo dies pòst sequentes,his quidem verbis,*dedans huict iours apres prochains ensuyuans*.non comprehendere diem appellationis,sed præter eum alios octo dies concedi.Ea autem ordinatio est xvj.earum,quas Carolus septimus sanxit. *Postea quoq;.*

51 ¶Limita septimò non procedere,quãdo ea dispositio,quæ tẽpus statuit,præponit huiusmodi dictiones, à, ab, ex, diei,ex quo terminus statuitur: verbi gratia,à die contractus,ab appellationis die,ex die notificationis:tũc enim is dies non cõputabitur,vt de primis,scilicet à & ab,quæ eundẽ omnino sensum,eandémque vim & naturã habẽt,voluit glo.in d. c.statutũ,in verbo numerãdum,paulò ante fin.ibi,tertiũ quod non fit,de præbẽ.lib.vj.& ibi sequũtur Imo.& alij,qui ex hoc dicũt,hanc dictionẽ,à,regulariter poni exclusiuè.& est glo.similis in d.cle.sicut, in verbo, à die,in princip.& ibi Archi.Ioã.And.& Cardin.Flor.de appel.& voluit idẽ Ioan.And.in addi. Specu.tit.de citat.§.viso,versi.pe.suprà à nobis citato,& tit.de dila.§.dilationẽ,versic.sed pone. ipse Archi.in c.j.col.vj.in verbo,à die,de elect.lib.vj.& in c.aliter,quod est vlti.iij.quæ.v.Iaco. Are.Angel.& Alexan.in d.l.Gallus,in princip.ff.de lib.& posthu.Alber.in l.vlt.ff. de Sena. Bal. Roma.& Alexan.in d. l. j.ff. si quis cautio. idem Bald.in l.vlt.in prin.col.ij.versi. sed illud non est,C.de temp.appel.& in l.scire oportet,§.aliud,ff.de excus.tut.& in d.l.eos,§.si autem, col.ij. versi.quæro autem an dies,C.de appel.& in l.ratio,§.si per venditorẽ,in vtraque lect.ff. de act. emp.& in l.à caligato,versi.sed pone quòd iudex,C.de nup.& in d.c.super eo,le ij. col. j. & ibi Panor.Card.Alex.in iij.limitatione,& Philip.Deci.col.v.versi.ista cõclusio fallit,de appel.Angel.d.cõsi.cccciiij.in fin.Pet.Anc.cõsi.ccccxiij.vltra rationes,in fin.Imo.Domi.& Philip. Frãc. in d.c.frequẽs,de restit.spol.idẽ Imo.& Frãc.Are.in l.si ex duobus,in princ.ff.de duob. reis. ex quibus ipse Aret dicit sing.glo.in d.cle.sicut.Domi. in c.j.in vlt.not.de elect. lib.vj.Alex.cõsil. xlij. in causa,col.ij.versi.reus autem,lib.ij.& cõsi.cxiiij.visa scripturarum,col.j.in fi.lib.v. Collegium Paduanum inter consi.ipsius Alex.d.consi.lxxxvij.col.vlt.lib.vij.Feli.in c.j.col.ij. versi. & dum iste rex.extrà de præscr.Ferdi.Loaz in repe.rub.de iust.& iur.col.ix.num.68.& seq. *Cum opponũtur dictiones à,ab,ex.*

52 ¶Et hoc credo esse verius,licet Zenzel.tenuerit contrarium in d.cle.sicut.& Arch. in d.c. statutum,col.j.in verbo,à die.de præb.lib.vj. & Raph. Fulg.in d.l.j.ff. si quis cautio. Nam hæ dictiones,à,& ab,suapte natura,nisi aliud obstet,sunt exclusiuæ,& separatiuæ: vt præter suprà dictos voluit glo.in d.l.ratio,§.si per vẽditorem,in fin.ff.de actio.empt. & in d.l si ex duobus,in prin.in verbo,ab altero,& ibi Ang.ff.de duob.reis,Cy.& Sali.in d.l.à caligato,Bart.in l.meminisse,in prin.ff.de offic.Procõ.Oldr.latè cõsi.xlix.cõsueuit dubitari, col.j.Signo.cõsi.cj.factum sic se habet,infans,col.ij.versi.prætereà cùm diffinitio.Bald.qui notanter tamen distinguit in l. nuptæ, §. Senatores, ff.de Senato.& in l.militis codicillis, ff.de rest.mili. & in c. cæterum, col. pen.versi.item scias,extrà de iudi.& in cap.j.col.ij.de seq.pos.& fruct.& in c.excommunicatis, quod est pe.& ibi Barb.in ij.not.extrà de offi.lega.& idem Bald.in c.egn N.de iureiu.& plenè ac pulchrè d.consi.ccccluij.col.iij.lib.j.repetitio in aliis duobus locis,vt suprà diximus,& cõsi. ccclvij.nota pro duce,col.ij.versi.sequitur,lib.v.Per.Anch.in d. c.statutum, col. ij.in v. not.de præben.lib.vj.Lucas Pen.in l.j.ad fin.C.vt nemo ad suum patro.lib.xj.Pet.Ferra.in titul. forma cap.act.in verbo,vsque ad Calen.Ianua.cum aliis concor. adductis ab Alex. in addi. Bart. in l. patronus,§.Sempronio,ff.de leg.iij.& d.consi.xlij.lib.iij.& Maria. in c.literæ, col. xij. extrà de dilatio.& Corne.consi.celix.quæritur à me,colum.vlt.lib.j. *A, & ab, dictiones separatiuæ.*

53 ¶Quod & ex eo satis probatur, quòd qui rectè ac propriè loquuntur, iis dictionibus, à & ab, pro dictione post,quæ & separatiua est, vt diximus in præcedenti limitatione, sæpe vsurpant:vt de priore Pomponius noster in l.ij.§.quod ad magistratus,ff.de ori.iur.vbi ita scribitur, Et veluti secundum locum à regibus obtinebat, id est, vt annotat Zasius, post reges: neque enim is rex erat.& Suetonius in Cæsare : Plebs statim à funere ad domum Bruti & Cassij cum facibus tetendit. Et Plinius lib.xxv.c.v.Hoc contingere,si à conceptu succus cõtinuus bibatur in passo. Et paulò post.Quarto die à balneo coire eos. Et latè diximus in repeti.l. si vnquam, in verbo, postea,nu.18.his adde,quod eum. De dictione etiam, ab, est illud in eundem sensum Plauti in Pœnulo:Iam ab re diuina credo apparebunt domi.Et Columellæ,lib.xj.c.xv.Post hæc quæ diximus,ouillum,& ab hoc caprinum est.Et Ouidij,Tristium lib.iiij.Elegia x.eadémque vlti. *A, & ab, pro post.*

Tu mihi(quod rarum est)uiuo sublime dedisti
Nomen ab exequiis quod dare fama solet.

Vt interim omittam Accursium,ita hanc dictionem exponentem, in l.neminem, in princip.C. de decurio.libro x.Nec interim prætermittam, quosdam esse qui inter huiusmodi dictiones à,

& ab,discrimen faciunt,quantùm ad vim excludendi,vel includendi,vt per Alberi.in l.j.§ æstatem,ff.de aqua quoti.& æstiua.

54 ¶De dictione,ex,(ea enim superest)vt scilicet præposita diei,eum dié excludat, testis est Bald. in d.l.vlti.in prin.vbi suprà allegauimus,C.de temp.app.& in d.l.j & ibi Paul.Cast. & Alex. ff. si quis cautio.& idem Bald.in l.vlt.col.ij.C.de iure domi.impet.ipse Alexand.in addi.Barto.in d.l.pater,§.sexaginta,ff.de adulte. Feli.in d c.j.vbi suprà, extrà de præscrip. Et huc quoque referri potest glo.in d.c.quisquis,in verbo,ex ea die.iiij.q.v. Nam & hæc dictio tempori apposita etiam post significat.Plautus in Persa : Bonus volo ex hoc die esse, quod neque fiet,neque fuit. Et Plinius lib.Epistolarum x.ad Traianum:Athletæ,domine,ea quæ pro Isclasticis certaminibus constituisti,deberi sibi putant,statim ex eo die,quo sunt coronati.Quod & probat tex.in l. j.§.j.iuncto §.si mulier,ff. de lib.agn. Nam in eodem casu nunc loquitur per dictionem post, nunc per dictionem , ex , quasi sint eiusdem omnino significationis. Sed super hoc text. vide quod dicam infrà versi.ab hinc iij.Et dicit Bald.consi.cxcvj.statuto cauetur,paulò ante fin.libr. iiij.quòd hæc dictio,ex,est separatiua,per l.j.§.ex incendio,ff.de incend.rui.naufra. Nec omiserim tamen plerosque Grammaticos sic eas dictiones, à, & ex,separauisse , vt à fundo venire sit non ex intimo ipso fundo,sed ex loco,qui proximus est fundo,venire.Ex fundo autem,sit ex intimo ipso fundo venire.Quæ sententia si vera est,vt certè vera est,& placuit Tullio in oratione pro Aulo Cecinna,ea quæ diximus hoc versi.omnino destruit.

Ex, dictio, an separatiua.

55 ¶ Sed vt intelligas,quid intersit inter hanc limitationem,& secúdam prioris partis: hîc quidem statuitur tempus à die actus : ideò non nisi finito die incipit : illic verò statuitur ab ipso actu, ideóque & ab ipso actu finito continuò computatur. Tamen Barto.in d.l.pater,§. sexaginta.ff. de adulter.affirmat,nihil differre,dicas,ex die diuortij,an ex diuortio. Nam tex.ibi dicit, à diuortio:quod tex.in l.præcedenti,§.sex mensium,& §.sequen.dixerat,ex die diuortij,sicut in l. j. §. accusationem, ff. ad S. C. Turpi.Et sic(inquit)videtur, quòd in vtroque currit tempus de momento ad momentum,quod dicit esse tenendum pro statutis.Cui adde & tex.in l. Thais,§. pro hærede,ff.de fideicom.lib.de quo textu & nos diximus in dicta secunda limitatione prioris partis,& text.in l.j.§.ex die quo,ff.de vi & vi arma. vbi primùm dicit, ex quo die quis deiectus est,posteà autem dicit,ex quo quis deiectus est: vt etiam intelligas, nihil referre, dicas, ex quo quis deiectus,an ex quo die.Et sanè planum est in casu dict.§.fructus esse restituendos,non tantùm qui post diem deiectionis,sed & qui ipso die post deiectionem percepti sunt.Et etiam in l. quæsitum est,§.ex hoc, ff.de preca. vbi primùm dicit, ex eo tempore, ex quo interdictum editum est:& mox subdit,ex die interdicti editi.Et in l.Caius,ff.de excusationib. tutorum, vbi his promiscuè vtitur,ex qua die,& ex tempore negotij,& in l.tempus, ff. de vaca. muner.vbi quod primum dixerat,ex eo die,posteà dicit,ex eo tempore,& in l.annus,ff.de calumniat. quæ etiam promiscuè his verbis vtitur,ex eo tempore,quo quid factum est,& ex die,quo factum est.

Veráne sit hæc limitatio & secunda prioris opin.

56 ¶ Et hoc quoque confirmat,quod tex.in l.j.§.biduum,ff.quan.appel.sit, scribit, tempus ad appellandum præstitutum computari ex die latæ sententiæ. Et tamen is dies in eo tempore computatur,vt diximus suprà,num.21.nam tempus,inquiunt. Et illic scriptis adde text. apertè probantem illud,quod scribitur in d.§. biduum, scilicet, illud biduum vel triduum appellationis, intra quod illic iubetur appellari ex die latæ sententiæ, ita debere intelligi , vt is dies sententiæ in illo biduo vel triduo connumeretur.Is tex.est in ea ipsa l.§.quod in sententiis,qui continenter sequitur d.§.biduum,cùm dicitur,vel altera die, vel tertia prouocetur, atque etiam in l. eos qui, §. si autem in iudicio, C. de appel.Sed illud fit , quia ita aliis iuribus declaratur iuxta ea, quæ suprà diximus in ij.limitatione huius partis,& in xij.alterius. Sed & in hanc partem facit text.in l.eius qui iustum,ff.ad municip.vbi ita scribitur:Eius,qui iustum patrem non habet,prima origo à matre:éxq; eo die,ex quo editus est,numerari debet.Nã ridiculũ esset,si is dies in illis verbis cõprehenderetur.Nisi diceres,id debere intelligi secúdum vj.limitationé prioris partis,vt scilicet is dies cedat cõmodo istius,tametsi ex verborũ proprietate non compræhédatur.

57 ¶ Vt interim non omittas tex.in d.l.j.§.j.ibi,intra xxx.dies post diuortium connumerandos, & in §.si mulier, ibi, dies autem xxx.continuos accipere debemus ex die diuortij, ff. de libe.agn. Nam priori loco dicit,post diuortium, non post diem diuortij: posteriori autem, ex die diuortij,tanquam ea sint eandem,nihilque intersit,dicas,post diuortium,siue à diuortio:an à die, siue ex die diuortij,cùm tamen,à,& post,vt suprà diximus,eandem significationem & vim habeant. Ex quo & Albe.in d.§.mulier,hæc duo loca inuicem conferens asserit in eo casu diem diuortij cõputari.Et text.in l.si in Asia,§.vlt.ff.deposi.vbi apertè significatur,ea verba , ex die quo quid actum est,ipsum quoq; diem cõprehendere. Et vt id quoq; comprobemus autoritate externorum scriptorum,Liuius grauissimus autor lib.iiij.Belli Maced.Vt pax,ait, ex autoritate Senatus

consi

confirmaretur,ex qua die scriptæ coditiones pacis editæ Nabidi forent, ea dies vt induciarũ principium esset.Nam & hîc vides his verbis,ex ea die, eam ipsam diem contineri.

58 ¶Limita octauò,vt non procedat in dilatione expectatoria,quæ datur parti,vt veniat,aut simile quidpiam faciat.nam huiusmodi dilationes non includunt diem termini,vt voluit Bal.in d. c.super eo,le 2.col.j.de app.ita intelligens tex.in d.l.j.ff.si quis caut.Nam(vt ipse subdit) huius dilationis propria ac genuina natura est,differre,l.& si post tres, ff. eo.tit. & c. consuluit, extrà de offic.deleg.& id sequitur Card.Alex.in d.c.super eo,col.iiij.versi.fallit quartò.

De dilatione expectatoria.

59 ¶Limita nonò,id quoque non procedere in omni dilatione legali,quæ scilicet à lege vel statuto præstituitur : nam nec in ea dies termini computatur in termino , ex æquitate illa expressa in d.c.frequens,de restit.spo.lib.vj.& in d.c.pia,de excep.eo.lib.quæ quidem æquitas extẽditur ad similia,adeóque ad omnes dilationes legales,ita enim voluit Bal.in d.l.eos,§.si autẽ,col. a.versi.aut non procedit,C.de app.& sequitur Card.Alex.in d.c.super eo,col.4.in v.limitatione,de appel.Et si id verum est,multa ex iis corruent,quæ suprà diximus.

Quid in dilatione legali.

60 ¶Limita decimò,vt procedat,nisi ex subiecto argumento suaderetur diẽ termini non esse computandum in termino. Nam id totũ an scilicet computandus sit, an non asignat subiectæ materiæ,Bal.in c.capellanus,extrà de fer. vt etiam diximus suprà in ix. limitatione prioris partis quæ est in nu.35.Nam & aliàs semper,& in vniuersum subiecta materia ad se veluti trahit significationes interpretationésque verborum,etiam contra vim & naturam propriam eorum , l.si vno,in prin.& ibi gl.Bar.& Bal.ff.loca.cum aliis multis concor.à me latè congestis in repet.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.37.incip.& aliàs etiam videmus.

Quid si subiecta materia aliud suadeat.

61 ¶IGITVR (vt redeamus ad speciem nostræ consuetudinis) cùm res hæc , de qua agimus, vtrum scilicet dies termini cõputetur in termino,sit admodum anceps & dubia, & quæ cõtrarias habeat opiniones,multis rationibus & autoritatibus subnixas,recipiátque multas vtrinque limitationes:crediderim nostram consuetudinem,aliásq; loquentes de anno & die,hunc ipsum diem adiecisse,qui annum terminaret eodem die mẽsis,quo incepit,atque sic cõputato die termini:quod idem est ac si annus sine adiectione diei statueretur,& dies non cõputaretur : id est (vt facilius omnes intelligãt) nihil interest annúsne simpliciter statuatur,an annus & dies, estq; idem per omnia terminus:quia cùm annus simpliciter dicitur,intelligitur,non cõputato die termini:& cùm annus & dies,computato.Nec video,quare anno dies adiicitur,nisi ad summouendam illam controuersiosissimam controuersiam,vtrùm dies termini computetur in termino.

Decisio principal.quæstionis.

Annus simpliciter,& annus & dies,an differant.

62 ¶Id quod omnino clarũ est in casu nostrę consuetudinis,quæ in hoc casu nunc annũ simpliciter statuit infrà §.xix.xx.xxj.xxxij.& vlt.nunc annũ & diem, vt hic, & §.viij.xj.xiiij. xvij. xxvij. xxviij.xxx.xxxj.xxxv.vt hinc necesse sit intelligere,eundem esse omnino terminum,qui alicubi annus dicitur,alibi annus & dies:annus scilicet,nõ cõputato die termini:annus & dies,cõputato:ne nostra cõsuetudo eodẽ in titulo & casu secum dissideat.Nã & ex multis Frãciæ cõsuetudinibus aliæ retractui annũ simpliciter præstituunt,videlicet Parisiensiũ,Ambianensiũ , Monstroliensiũ,& Atrebatẽsiũ.Aliæ annũ & diem,scilicet Meldẽsium,Meldunensiũ,Senonensiũ, Trecensium,Caluimontensium in Bassigniaco,Victriacensiũ,Carnutensiũ,Aurelianensium,Turonensium,Cenomanensiũ,Andegauensium,Blesensium, Dunensium, Angolismensium, Rochelensium,Burgodionensium,Morinensium. Sed & apud Auxerrenses,quos Altisiodorenses vocant,cõsuetudo retractus nũc de anno simpliciter loquitur,nũc de anno & die,vt nostra.Nã §. j.huius tit. qui est omniũ xxxij.primùm loquitur de anno & die,deinde de anno,& §.iij.qui est omnium xxxiiij.de anno:& vltimus qui est liij.de anno & die. Similiter apud Landunenses & alios Veromandienses,partis iij.tit.viij.§.j.qui est lxxv.eiusdem iij.partis fit mẽtio anni & diei. & §.v.qui est lxxix.eius partis,& §.seq. fit mentio vnius anni simpliciter.

Cõsuetudines de tempore retractus.

63 ¶Et quoniã etiã videmus in casu huic nostræ cõsuetudini omnino simili,videlicet in facultate cõcessa adgnatis retrahẽdi feudũ extraneis venditũ,quòd annus simpliciter sine diei adiectione conceditur,c.si Titius.tit.si de feu.fue.contr.ex quo multi hunc annũ,à nostra cõsuetudine cõsanguineis concessum,productũ existimãt:vt latè diximus suprà in proxima gl.post prin. quasi scilicet idẽ sit illic annus,quod hîc annus & dies.Et aliàs quoque videmus, quòd c.j.& ij.extrà de eo qui mit.in pos.loquũtur simpliciter de anno,qui datur reo ad reuocandã missionẽ in possessionem,de qua ibi.At c.cùm venissent,eo.tit.in eodem casu loquitur de anno & die , vt etiã illinc intelligas,nihil inter vtrũque differre.Quod tamen nõ intelligens Bal.in postremo loco, col.ij.vers.item no.quod de anno,dicit,legibus id cautũ esse,quod de anno simpliciter dicitur: sed de die addito illi anno,nulla lege cautũ reperiri,sed iudices illic diem addidisse ex sua for-

ma. At simile est, quod tex. in c. puella, xx. q. ij. & in c. ij. extrà de reg. loquentes in eodem casu, illic annum simpliciter scribant, hîc annum & diem. id quod perceperunt glo. Inno. & Host. in posteriori loco, supplentes ex eo reliquos, nec tamen rationem reddentes.

64 ¶Et hanc nostram sententiam non mediocriter confirmat, quod ad nostram consuetudinem priuatim pertinet, quòd tex. in c. constitutus, extrà de resti. in integ. qui de hac nostra consuetudine expressam facit mentionem, his verbis vtitur, intra annum & diem à tempore contractus: ex quibus verbis, à tempore contractus, apertè datur intelligi, diem ipsius cõtractus in illo anno & die computari, per ea quæ suprà diximus in ij. limitatione prioris partis, quæ est in nu. 24. Et huc referri potest, quod scribit Anto. in d. c. ij. paulò ante fi. extrà de reg. quòd si vnus testis deponit de anno, alter de anno & die, non propterea vitiatur eorum testimonium, argum. eius, quod diximus in fi. præcedentis versi.

65 ¶Sunt autem, ne hoc prætermittamus, & alij text. loquentes in aliis casibus de anno & die, non quidem in iure ciuili, aut Canonico (quantum ego nunc meminerim) sed in Vsibus (vt vulgus nostratium appellat) feudorum, videlicet in c. j. tit. quæ sit pri. cau. bene amit. & in c. vlt. titul. de prohib. feud. ali. per Lothar. & in c. præterea si quis, titu. de prohib. feu. ali. per Feder. & in c. j. titu. de cap. Corra. in quibus locis nec glo. ordi. nec cæteri Doct. quos hactenus legimus, quantumlibet oculatissimi, nihil omnino loquuntur de hac, quam tractamus, quæstione, nec quare ille dies sit anno additus, verbum quidem vllum faciunt: videãt cæteri, si aliam rationem afferre poterunt: ego autem (quod iam dixi) nullam video.

Vsque, dictio sit ne exclusiua, an inclusiua.

66 ¶SED quia etiam suprà tractauimus, an dictiones quædam sint exclusiuæ & separatiuæ, an verò inclusiuæ, non penitus intempestiuum, nec ab hac tractatione alienum erit, si de aliis quoque saltem remissiuè, vt nostri loquuntur, differamus. Igitur de dictione vsque, vide tex. gl. Bar. Albe. latè, & alios, in l. patronus, §. Sempronio, ff. de leg. ij. glo. & alios in l. id est, ff. de dol. mal. glo. Iac. But. Alb. & Sal. in authen. hoc ius, C. de proc. glo. Inn. Io. And. Colle. (Aegid. Bellame. latissimè omnium) & Pan. in c. j. extrà de ordi. ab Epi. qui renun. epi. glos. in c. quamuis, in verbo, vsque, de præben. lib. vj. Old. d. consi. xlix. col. j. Arch. in c. si gratiosè, de rescrip. lib. vj. Ioan. And. in c. ij. extrà de obli. ad ratio. Pau. Eleaz. in repet. c. cùm dilectus, in princ. extrà de fid. instrum. Cyn. Bald. Sal. & alios in d. l. à caligato, C. de nupt. Pet. Iac. tit. super condic. ex moribus, col. v. versi. sed potest dici. Bart. Imo. Fran. Aret. & alios Recentiores in l. eum qui certarum, in prin. ff. de verbo. oblig. Ipsum Bartol. & Bald. in vtraque lec. in l. meminisse, ff. de offic. procon. Henric. Boh. in c. constitutus, extrà de testit. spol. Alber. in l. vlt. §. j. versi. vlt. ff. de Senat. Bal. in l. si oleum, §. meritò, ff. de dol. mal. & in l. filiusfamilias, in princ. & ibi quoque Imo. ff. de legat. j. & in l. post duos, C. de aduo. diuer. iud. & in l. ij. col. ij. & ibi Ias. col. lvij. vers. decimò iuxta prædicta, C. de iur. empby. & in auth. hoc amplius, col. vlt. C. de fideicom. & in c. cùm dilecti, non semel, & ibi Pan. col. j. extrà de do. & cõtu. & in c. vlt. col. j. extrà de dila. & in c. capellanus, circa mediũ, extrà de fer. & in c. venerabilis. col. j. versi sed id quæro, eodem tit. & in c. significante, colum. ij. versi. sed si nõ apparet, de rescrip. & in c. sicut, post princip. de cohabi. clerico. & mulier. & in c. j. §. & quia vidimus, colum. vij. versicu. extra not. titu. qui feudum dare poss. & in c. j. §. si quis de Manso. col. iiij. versic. quæro de fluminibus, titu. de controuer. inuestit. & consilio ccccx. verba dicunt, post princ. & iterum ante finem lib. j. quod repetitur consil. ccccxiij. lib. v. & eundem Bal. consilio ccccxlviij. concessa est, libro 3. quod repetitur consilio ccclxxv. lib. 4. vbi decidit, an si fuerit concessa emphyteusis vsque ad tertiam generationem, computetur primus recipiens. Luc. Pen. & Ioan. Pla. in l. peculiari. C. de proximis sacr. scrin. lib. 12. Angel. in §. 1. in Auth. vt ab illustri, Imol. in l. 1. ff. de conditionibus institutionum, & consilio x. in casu præmisso. in primo dubio, Mart. Laud. post And. Iser. in §. & quia vidimus, colum. pen. versic. quęro an dictio, & ibi quoque Card. Alex. col. pen. in ver. eiusdem initij, tit. qui feud. dar. pos. Pet. Ferra. tit. forma cap. quando tex. prod. ad æter. rei memoriam, in verbo, vsque ad Calend. Ianuarij. Alex. consi. cxj. circa primum, col. v. versi. & prædicta, lib. 3. & consi. xxvj. consideratis verbis, ad fin. lib. 4. & consi. cxiiij. visa scripturarum, col. ij. lib. v. & consi. cxxv. attentis verbis. col. j. & seq. eo. lib. v. Barb. in rep. l. cum acutissimi, col. vlt. versi. adde Ang. C. de fideicom. Soci. consil. xxv. dominus Franciscus, col. 2. versi. quare assumo, lib. 1. & è Grammaticis Priscianum, lib. 1. & è Theologis Diuum Augustinum, in Psal. 13. enarrantem illud, Non est, qui faciat bonum, vsque ad vnum. Et in Psal. cxij. super illud, A solis ortu vsque ad occasum.

Ad dictio.

67 ¶De dictione (ad) vide tex. in l. non putabam, & ibi Alb. ff. de cond. & dem. & in l. qui filiũ, §. vlt. ver. ad annũ, ff. ad S. C. Treb. & in l. qui duos, §. j. ff. de manu. test. & in l. quidam Hyberus, cum gl. in verbo, ad parietẽ, & ibi Bar. ff. de serui. vrb. præd. & gl. in l. militis codicillis. in prin. & ibi Bar. & Bal. ff. de test. mil. Arch. in c. presbyter, in prin. lxxviij. dist. & in c. ecclesias. xiij. q. j.

Oldr.

Old.d.consi.xlix.col.ij.versi.de ad,quòd includat.Io.And.in d.c.si gratiosè,de rescrip. lib.vj. Alb.in d.Auth.hoc ius,col.ij.C.de proc.& in l.ordinata,paulò ante fi.ff.de liber. cau. & in dictioonario,in verbo,ad Bar.& Bal.in l.si cui legetur,in prin.& ibi quoque Alex.& Frā. Are.col. ij.ff.de leg.j.Bal.in rub.ff.sol.mat.circa medium,& in d.c.si quis de manso.col.iiij.vbi sup.titu. de cōtro.& cōsi.xxxj.præsuppositis verbis.lib.iiij.quod repetitur cōsi.ccclvj.eo.lib.iiij. Imo.d. consi.x.Flor.in l.item sic,§.qui habet,ff.de seru.rusti.præd.Alex.consi.liiij. viso processu, col. iij.versi.itaque pro dimidia,lib.v.& Cæpol.consi.ij.super casu,col.iij.versi.v.huc probat. Petr. Ferra.loco alle.in præce.versi. {illúdque Horatij lib.Epistolarum 2.epist.quoque 2.

-- Lassus,dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat. Id est,integrum assem,omnes facultates. }

Vt tamen interim nō omittas multis Grammaticis hoc interesse inter,ad,&, in, vt in theatrum ire,sit theatrum intrare:ad theatrum verò ire,in locum theatro proximum ire.Nec illud quoque,hāc dictionem,ad,interdum idem significare,quod post. Tullius ad Atticum lib. xij .Aut nescio quid intersit,vtrùm illuc nunc veniam,an ad decē annos.Rursúmque:Solebat me pungere,ne Sampsicerani merita in patriam ad annos sexcentos maiora viderentur, quàm nostra. Super quo & tu videas è oostratibus Alex.consi.cxxxvij.in causa & lite vertente inter Lancelotum,col.iij.versi.peccat & in alio,lib.ij. *Ad & in, ut differant.*

68 ¶ De dictione,vltra,vide tex.in l.si vltra,& ibi Iac.But.& Bal.& Ang.C.de fideic. omnes propè in c.Raynutius,extrà de testa.& ibi præcipuè Bene.in rep.in verbo,Alterochæ filiæ impuberi vltra dotē,in prin.gl.in cle. j.in verbo,facere.& ibi Steph.Guil.Laur.Imo.col.iij.super eadē gl.& Card.Flo.in xxij.q.de vsur.Io.Mo.in c.j.de temp.ord.lib.vj.Barto.in l.qui ita. ff.de dot. præleg.Bal.in auth ad hæc,col.ij.versi.sed dubitatur,C.de vsu.& in l.posthumus,col.j. in addi. ff.de inoffi.testa.& in l.eum qui,§.qui iniuriarum,col.vlt.versi.& prædicta, ff.si quis cautio. & in c.vlt.col.j.versi.& ex hoc no.tit.de fratri.de nouo bene.inue.& consi.cccclxxiij.quidā emerunt,in prin.lib.j.quod repetitur consi.ccccxj.lib.v.Imo.io c.vltra tertiam,extrà de testib. Rapha.Co.cōsi.cxj.ciuis quidam.Flor.col.ij.versi.pro parte negatiua.Raph.Fulg.consi.xl. dominic.testator,col.ij.Ro.in d.l.j.ff.si quis cautio.Corn.post Sal.in l.filiā,C.de colla.& consil.xiij. quamuis videatur,col.ij.versi.item si obiiceremus,& iterum versi.nec obstat,quod suprà lib.j. Barb.consi.lxxiiij.omnia quæ facitis,col.vj.lib.iij.glo.prag.san.tit.de fruo.app.§.quódque ante,in verbo,vltrà. Steph.Bertr.consi.ccclxix.ponitur,col.ij.lib.ij.& consi.clxiij.ponitur in princip.lib.iiij.Phil.Dec.consi.cxc.circa primum dubium,col.vlt.versic. quartò quod repetitio. & consi.ccxc.domina Blasia,col.j.post prin.iterúmque col.ij. & iij.versi.nec obstat quòd illa dictio.& consi.ccccxxiij.negari,col.j.vbi & alios citat. *Vltra.*

69 ¶ De dictione, citra,consequens est dicere:nam hæc,& illa,sunt veluti opposita,vt per Bald. in addi.d.consi.ccccxj.lib.v.& probat illud Horatij, *Citra.*

Est modus in rebus,sunt certi denique fines,
Quos vltra citráque nequit consistere rectum.

Et illud Plinij,lib.x.c.xxiij.Et quamuis vltra citráque peruolent,nunquam tamen aduenisse vsquam,nisi noctu existimantur. Sicuti,vltro citróque,l.si quis ex argentariis,§.rationē,ff.de edē. & l.seruus meus,ff.manda.& l.quemadmodum,§.vltimo,ff.de condi.indeb.& l.ij. io prin.ff.de neg.gest.& l.labeo,lib.j.ff.de verbo.signi.& Tullius in actione in Verrem vij. Monumentum sceleris audaciæque suæ voluit esse io conspectu Italiæ,vestibulo Siciliæ , prætervectione omnium qui vltro citróque nauigarent.Et io oratione pro Sexto Roscio Amerino: Postcà homines cursare vltro & citro nō destiterūt.Et lib.vj.de Repub.in Somnio Scipionis: Multisq; verbis vltro citróq; habitis,ille nobis cōsumptus est dies.Et lib.ij.de Natura Deorum: Sic naturis his,ex quibus omnia constant,sursum deorū,vltro citróque cōmeantibus mundi partiū cōiunctio cōtinetur.Cæsar lib.j.belli Gallici:Cùm sæpe vltro citróque legati inter eos mitterentur. Varro lib.iij.de re rustica:Pisciculi vltro citróque cōmeant.Pli.lib.xiij.c.xvij.Quin & exercitus pastos accepimus,vltro citróq cōmeātes per Africā.Suetonius vltro citro sine cōiunctione dicit,in Caligula c.xix.Per hunc pontem vltro citro cōmeauit.Igitur (vt redeamus) de dictione,citra,vide {tex.glo.& alios in l.vlt.ff.de calumnia. } Bal.in l.falsus,col.iij.versi.& no.de ista dictione,& ibi Ange.in repe.col.ij.& seq.C.de fur.Bal.in d.l.si eum,§.qui iniuriarum, colum. vlti.ff.si quis cau.& in l.indicia,ad fi.C.de rei vendi.& in l.transigere, C.de transact. & in sua Marg.in verbo,citrà.& d.consi.cccclxiij.io prin.lib.j.Barto.in l.Celsus,col.vlt.versic.sed circa huiusmodi,ff.de vsuca.Luc.Pen.in l.j.col.ij.C.de iure fisc.lib.x.Domi.coosil.xviij. Christi nomine inuocato,quia copiosè,in ij.dubio.Pau.Cast.cōsi.cccxiiij.super eo quod quæritur,col.iij. versi.tertiò facit,lib.j.Alex.cōsi.xlv.visis attestationibus,col.ij.versi.sed illa verba,lib.ij.& cōsi, cviij.in causa & lite vertēte inter dominos,col.iij.versi.secūdus testis,eo.lib.ij.& cōsil.cxviij, in causa & lite vertēte inter Antoniū,col.pen.versi.& similiter dicūt,eo.li.ij.& cōsi. lxxviij. quoniam

Vltra citróq. Vltro citróq.

Vltro citro, sine copula. Iterum de dictione citra.

niam omne datum,ad fi.lib.v.& consi.xcviij.consideratis his,etiam ad fi.eod.lib.v.Card.Alex. in c.nominationes,§.venales.ij.q.vj.& Philip.Deci. in l.certum,in prin.C.vnde leg.

70 *Ante.* ¶ De dictione,ante,vide l.qui ante Calendas,& ibi Doct.præsertim Alexan.& Fran. Aret.ff.de verb.obl.& l.eum qui ita.§.qui ita stipulatur,ante,eo.tit.glo.in d.c.anteriorú,in princi.ij.q. vj., Old.d.consi.xlix.col.vlt.Io.And.in c.præterea,le ij.col.ij.in verbo,infr.xx.dies,extrà de app. & Alb.in auth.hoc ius.col.ij.C.de procur. & in dictionario,in verbo,ante. Et facilè intelligere possumus ex iis,quæ diximus de dictione post,suprà,nu.49.limita sextò.Nam hæ dictiones,ante,& post, sunt earundem virium & naturæ,seque mutuò respiciút,vt latè docuimus in repe.l. si vnquam,in verbo,& posteà,nu.14.nam & quamuis.C.de reuocan.dona.

71 *Intra.* ¶ De dictione,intra,vide tex.in l.si stipulatus fuero decé,ff.de verb.obli.& in l.si quis sic dixerit,& ibi Alcia.ff.de verb.sig.& in l.j.§.si intra,versi.quod dicimus.ff.de succ.edic. & in l.ex facto.§.item quæro,versi.sed finis,iuncto præcedenti,& ibi Franc.Are.col.vlt.versi.no.vlt.ff.de vulg.& pup.& gl.in d.c.anteriorum.in prin.ij.q.vj.Old.d.consi.xlix.Iac.Are.Ray.& Bart. in l. qui ita,ff.de dot.præleg.Alb.in d.auth.hoc ius,col.ij.C.de proc.& in dictioario,in verbo,intrà,Bar.in l.j.§.cùm vrbem,ad fi.& ibi Alb.& Bald.in §.in initio,ff.de offi.præfect.vrb.eundé Bal.in sua marg.in verbo,intrà.& consil.cxv.super primo puncto,lib.j.Ant.in d.c.præterea,de app.Pan.in c.j.in ij.no.de auto.& vsu pali.Card.in procemio cle.§.nec sanè,in iij.q.Ro.& Frá. Aret.in d.l.qui ante Calendas,ff.de verb.obl.Alex.cósi.viij.videtur fortasse,col.ij. versic. prætereà etiam,lib.iiij.& consi.ccxj.ponderatis verbis,col.j.lib.vj.& Corn. consil. ccxliiij. licet in hac,col.iij.versi.quia nonnunquam,lib.j.Soc.consi.ccxj.breuiter,in princ. lib.ij.& ex externis scriptoribus,Gellium lib.xij.Noctium Atticarum,cap.xiij.

72 *Extra.* *Intra & extra.* ¶ Nec in hoc omittendú est,hanc dictionem,intra,& dictioné,extra, sibi ex diametro aduersari:vt patet ex l.j.§.siue auté,ff.de aqua quoti.& æsti.vbi ita scribitur: Siue auté intra vrbem sit aqua,siue extra vrbem,huic interdicto locus erit.& glo.in l.si hoc , in fines,in fi.C.de euic. Ex quo & illud Ennij ex xij.Annalium,apud Priscianum lib.vj.

Occumbunt multi leto ferróque lapique,
Aut intra muros,aut extra,præcipe casu.

Atque illud Horatij lib.Epistolarum primo,epist.ij.

Iliados intra muros pugnatur,& extra.

Intra & extrinsecus *Intra & post.* Sicuti etiá,intrà,& extrinsecus,quod ab extrà fit.Columella lib.xij.Rei rusticæ cap.xliiij. Hæc vasa & opercula extrinsecus,& intrà diligenter picata esse debent.Atque etiá intrà, & post l.j. in prin.ff.de vi & vi ar.cùm dicitur,Tantummodo intra annum,post annum verò,&c.& in l.in honorariis,in prio.ff.de actio.& oblig.vbi scribitur,hæ etiam post annum darentur,cæteræ intra annum.& in l.ij.§.si primus,ff.de bono.pos.secun.tab. Constat autem , has dictiones extra, extrinsecus & post,excludere,vt etiam de,post,nuper diximus.

73 *Præter.* ¶ De dictione,præter,quam & ea dictio,extrà,repræsentat,vt in eo loco Planti in Amphitryone:Vt mihi,extra te vnú,mortalis nemo corpus corpore cótigit.Et Terétij in Phormione: Neque cognatus,extra vnam aniculá,quisquá aderat.Quibus planè constat,extrà,significare præter,vt alibi sæpe apud probatissimos autores.De hac igitur dictione,præter, vltra id quod iam subolere potes ex eo quod diximus,vide tex.in l.si ita legatú,& ibi Bar.Sal.Raph.Co. & Ias.ff. de leg.j.& l.Seia,§.vxori,& ibi Dy.Alber.& Bar.ff.de annu.lega.& l.j.& ibi gl.Bar. Sal.vtrúque quidé.in fi.Bal.Alb.& alios,ff.de pig.actio.& in c.quæsitum,extrà de temp.ord. & in c.decet,& ibi Arch.de immu.eccle.lib.vj.glo.& Arch.in c.Ebron,xiij.q.ij.Inno. in c.dudú, le ij.in fi.& ibi quoque Anto.& Pan.col.v.de elect.& in c.literas,& ibi etiam Host.Panor. col.penul. Fel.in fi.& alios,de præsum.Old.d.consi.xlix.col.vlt.Pau.Eleaz.& Recenti.in clemé.j.de sum. trini.eundem Pau.Ioan.Lig.& Imo.in cle.multorum,de pœni.Cy.Barto.Bald.Sali. & alios in l.actione,C.de transac.Collec.in cap.tua nobis,col.ij.versiculo præter hæc,extrà de deci. Alber.in d.authen.hoc ius,colum.ij.C.de procur.& in l.Cæsar,columna ij.versic.quartò collige, ff.de publi.& vectig.& in l.qui bona,§.si quis quia,ff.de dam.infec.& in dictionario,in verbo, præter,Barto.in d.l.si quis eum,§.qui iniuriarum,& ibi Bald.colum.vlti.versicu.modò veniamus,& seq.& Recentiores,ff.si quis cau.eundem Barto.in d.l.qui ita,ff.de dot.præleg. Azo. à Ramengis in rep.c.nos in quecunquam,colum.vj.versicu.cùm quæritur verum dictio,ij.q.j. Bal. in l.sed & hæ,§.præter.ff.de proc.& in l.si tutor reipublicæ,§.vlti.ff.de tut.& ratio.dist. & in l. data,col.x.versi.& si dicatur,C.qui ac.nó pos.Luc.Pen.in l.ex eo,col.j.C.de agen.io reb.li.xij. Ang.in rep.d.l.falsus,col.ij.& se.C.de fur.& in l.si vltra. C.de fideiuss. & consil. ccxciiij. quoniam in vltimis volútatibus,col.ij.versi.descendo ad primum.Ant.in c.ij.extrà de offi.vic.Pan. in c.cùm ab omni,in iiij.no.de vit.& hon.cler.Raph.Co.d.cósi.cxj.ciuis quidá,col.ij. versi.eò magis.

magis.Card.Floren.in cle.j.in prin.in j.oppo.de sum.tri.& in cle.j.§.verùm,in vij.not. de hæret.Ro.& Ias.in d.l.j.illum col.j.in ij.notab.alterum col.iij. { versi.quartò pondera. } ff.si quis cau.eundem Ro.consi.cccxxviij.præsens consnkario,col.j.Io.Plat.post And.Baru.in l.agentes, col.ij.versi.& no.quòd dictio.C.de ag.in reb.lib.12.Ang.Aret.in §.cùm autem,col.j.versi. no. ibi præter bona,Inst.de act.Barb.in c.si quis presbyterorum,col.vlt.extrà de reb.eccl. nó alie. & d.consi.lxxiiij.col.vj.lib.iij.Fran.Are.in l.quicunque,in ij.no.C.de ser.fug. Corne. in auth. hoc amplius,col.ij.C.de fideic.Card.Ale.in c.si quenquam,§.in omnibus,nu.1.2.q.iij.gl. prag. san.titu.de ele.§.si aliter,in verbo,præter,& iterum tit.de his qui in missa,§.j.Franc. Rip. in c. cùm Mar.Ferr.in xiij.no.sub nume.19.extrà de consti.

74 ¶ De dictione,in,quæ omnino,aut propè eiusdem significationis est,atque dictio intrà, de qua nuper dixi, vt scribit Gellius eo.c.xiij.lib.xij. & probat tex.in d.l.j.§.quod diximus,ff.de succ. edi.& declarat Bar.in l.Gallus,§.ille casus,col.ij.versi.vltimò vos videris,ff.de lib. & posth. An igitur sit exclusiua,an inclusiua,vide tex.in d.l.si quis sic dixerit,& ibi quoque Alci.ff.de verb. sig.& Old.d.consi.xlix.col.vlt.& Signo.consi.xvj.statuto ciuitatis,in prin.& Alb.in d.authen. hoc ius,col.ij.& in dictionario,in verbo,in,& latissimè omnium Bar.& Bald. in l.Gallus,§.ille casus,& vtrūque quidē,col.vlt.& ibi etiā Recentiores,ff.de lib.& posth.Bart.consil.cix. contra Titiū,versi.secūdò quia dicit.Bal.in rub.ff.sol.mat.col.j.& ij.& Imo.in cle.causam,col.v. versi. quid autem,si in ostio,& iterum col.ix.versi.gl.in domo,de elec.& Pan.in cle.vlt.col.ij. versi. aliud importat,de æta.& quali.Pet.Ferra.tit.forma c.quando testes prod.ad æter.rei memo.in verbo,vsque ad Calendas,col.j.& omnino Alex.qui alios multos citat,d.cōsi.cxxxvij.lib.ij.quo loco suprà citauimus,in dictione,ad.Et Alcia.lib. παρέργων ij.c.xxiij.vbi probat,hanc præpositionem cum accusatiuo casu,vsque significare:vt apud Virgilium lib.ix.Aeneidos: *In.*

Aequasset nocti ludum,in lucèmque tulisset.

{ Et Horatium lib.j Epistolarum ad Lollium,

—Dormiet in lucem. }

Et Martialem lib.j.

—In lucem semper Acerra bibit.

Cui adde eundem Martialem lib.vij.Epig.ix.

In Lucem cœnat Sertorius.—

75 ¶ De dictione,circa, (ea enim nonnunquam pro,in,accipitur,vt apud Titum Liuium,lib.ix. ab vrbe condita,Nam & circa omnia defecerunt in omnibus.) vide & tu Bald. in l Rutilia, ff.de contra.emp.& vend.& in cap.dilecto,extrà de testi.& in d.c.vlt.col.j.versi.& ex hoc tit. de fratri.de no.benefi.inuesti. *Circa.*

76 ¶ De dictione,infrà,vide Inno.in c.pia,col.j.in verbo,computato,extrà de excep.Old.d.consil. xlix.col.ij.Io.And.in d.c.præstereà,le ij.col.ij.in verbo,infra xx.dies,extrà de app. Collec. in c. j.in prin.& ibi quoque Pan.col.j.in j.no.extrà de cle.coniug.Bal.in sua marg.in verbo,infrà,& d.consi.cxv.lib.iiij.Alb.in d.Auth.hoc ius,col.ij.C.de procu.& in dictionario in verbo , infrà. Car.Flo.in d.procœmio cle.§.nec sanè,in iij.q.& in clemē.j.§.præfatæ,de stat.mon. Pan.in c.ex parte,in ij.no.extrà de resti.spo.& in c.cùm virum,in j.no.extrà de reg.Corne.d.consi. ccxliiij. licet in hac,col.iij.versi.quia nonnunquam,lib.j.Pet.Ferra.in titu. forma respon. rei conuen.in verbo,in termino,col.ij.versi.quid ergo si per iudicem. *Infrà.*

77 ¶ De dictione,supra,ea enim opponitur illi dictioni infrà,& sese vtraque mutuò atque ex opposito respiciūt:vt patet ex l.peregre,in fi.prin.ff.de acq.pos.cùm dicitur,cùm supra terrā , an infra terrā possideā,& in l.j.in multis locis,ff.de gradi.affi.& apud Quintilianū li.xj.c.iij. eodēq; vlt.quo loco tractat de cultu oratoris.Nā infrà mulierū est,suprà centurionū. Et Tulliū lib.iiij. Academicarū quæstionū:Suprà,infrà:dextra,sinistra:antè,pòst.Et lib.epistolarū familiariū ix. epistola postrema.Supra me Atticus,infra Verrius.Plinius lib.ij.c.xxxj.Et plures soles cernūtur nec supra ipsum,nec infra.Vt super,& infer,pro suprà & infra,apud Catonē,Rei rusticæ c. cxlix.Et Calēdis Septēbribus prato sicco decedat,vbi pyrus florere cœperit prato irriguo,vbi super inferq; vicinus permittet,tū decedito.Nisi illic,super inferq; vicinus,pro supero inferóq; vicino accipiatur.Nā cōtinuò subdit,vel diē certā vtrique facito:vt hæc verba ad superū & inferū vicinū referātur.De hac ergo dictione suprà,vide gl.in d.l.Seia,in verbo,suprà, ff.de dot. præleg.Ia.Aret.& Bar.in l.qui ita,eo.tit.Bal.in sua marg.in verbo,suprà.Ang.d.consil. ccxciiij. quoniā in vltimis volūtatibus,col.ij.versi.descēdo ad primū.Ro.in d.l.j.ff.si quis cautio. Alexā. cōsi.cxciiij.cōsideratis,col.iij.versi.satis est ergo,lib.ij.Vt tamē interim nō nescias & hanc dictionem pro præter,de qua etiā suprà diximus,nonnunquam accipi.Vergilius lib.ij.Georg. *Supra. Supra, & infrà. Super, & infer. Supra pro præter.*

Rara sit,an supra morem sit densa,requires.

¶ De

78 *Super.* ¶ De dictione,super,vide tex.in l.diuortio,§.quod in anno,ff.solu.matri. & ibi Dyn. Alber. & Ias.qui exponũt hæc verba tex.super annuam mercedem,id est,vltrà,siue præter.In qua etiam significatione vsurpauit & ipse Virgilius lib.vj.Aeneidos:

— Super & Garamantas & Indos
Proferet imperium.—

Et Liuius lib.vij.Secundi belli Punici:Marcellus etiã aduerso rumore esse, super quàm primò malè pugnauerat:quia vagante per Italiã Annibale,media æstate Venusiã in tecta milites abduxisset, super quàm (inquit) id est,præterquã.Et Plinius lib.epistolarũ v.ad Maximum:Angit me super ista,casus istius.Idque propè solẽne fuit { Suetonio & } Coroelio Tacito. {Ille enim in Tyberio c.lv.Super veteres amicos ac familiares,viginti sibi è oumero principum ciuitatis depoposcerat,veluti cõciliarios in negotiis publicis.Et in Caligula c.xxxvj. Super sororũ incesta,& ootissimũ prostitutæ Pyrallidis amorẽ,nõ temere vlla illustriore fœmina abstinuit. Et in Nerone c.xxxj.Ad hunc impendiorũ furorẽ super fiduciã imperij,etiã spe quadã repẽtina immensarum & reconditarũ opum impulsus est.& alibi sæpe.Tacitus autẽ } lib.iij. Super eas ciuitates,quas memoraui.Iterũmque: Super tot Senatores aduersos.Et lib.iiij. Super Consulatum,& triumphalia de Getis,gloriæ fuerat þeoe tolerata paupertas.& alibi quoque sæpe.

79 *Absque.* ¶ De dictione,absque, (nam & de ea qooq; circa hanc vim inclusionis & exclusionis à nostris disputatur) vide gl.& Arch.in c.noo est nostrum,xxiij.q.v.Arch.in c.qoi generaliter,in versic. nedum,& ibi etiam Io.And.Domi.& Phil.Franc.de procu.lib.vj.eundem Arch. & Domi.in c. statuto,versi.sanè,de deci.eo.lib.vj.Oldr.d.consi.xcix.col.vlt.Alber.in suo dictionario, in verbo,absque.& in d.Auth.hoc ius,col.ij.C.de procur.Bal.in d.l.data,col.vlt.versic. & si dicatur. C.qui accu.noo pos.Lucam Pen.in l.si quis,ad fi.C.de fabri.lib.xj.

80 *De.* ¶ De dictione,de, (nam & ea ad hoc examen à nostris quoque reuocatur,sit ne exclusiua , an inclusiua) vide Arch.in c.j.xiij.dist.Alexan.in addi.Barto.in l.ratio,§.si per veoditorem, ff.de actio empt.& Fel.in c.quia indicante,col.vlt.extrà de præscrip.

81 *Iuxta.* ¶ De dictiooe,iuxta, (nam & ea interdũ pro intra accipitur) vide glo.& Bar.in l.quidam Iberus,ff.de seruit.vrb.prædio.Iac.Aret.in l.testamentum,C.de insti.& substi.Archi.in c.venerabilibus,§.vlt.in verbo,iuxta,de senten.excom.Nicol.Mat.in l.admonendi,ff.de iureiur.Alber. in d.Auth.hoc ius,C.de procura.& in dictionario in verbo,iuxta.Ange.in l.militis codicillis, in princ.ff.de testamen.milit.Alexan.consi.cxx.omissis,col.j.versic. nam respondeo,lib.ij.& d. consi.viij.videtur fortasse,col.ij.versi.prætereà etiam assumeodo,& iterum versi. septimò nam præsupponitur,lib.iiij.& de aliis multis huiusmodi dictionibus,videbis per Oldr.d.consi.xlix.

VENIR PAR DEVERS L'ACHEPTEVR, ADIRE EMPTOREM, GLO. XII.

1 *Non satis est, oblationem retractus facere apud acta.* IGITVR NON SATISFACIVNT huic nostro statuto,qui huiusmodi oblationẽ faciũt apud acta,aut corã iudice,eámque posteà notificari faciũt emptori,eúmque citari faciũt processurũ in materia retractus,vt iam à multis fieri vidimus.Nam hîc dicitur,quòd cõsanguineus debet adire ipsum emptorẽ. Et infrà, in §.ix.dicitur,quòd si cõsanguineus oõ possit reperire emptorem,debet offerre vxori aut domicilio ipsius.quo in loco io fi.illius §.nos de hac re pleniùs dicemus,vbi omnino videbis.

2 *Retrahens debet suo periculo pretium ad emptorem deferre. Quid si antè emptor erat in mora.* ¶ SED ET EX HOC, quod dicitur cõsanguineũ adire debere emptorẽ,& ei offerre pretiũ,satis intelligitur,etiam si nihil aliud id suaderet,debere consanguinem id facere suo periculo,per tex.in l.vlt.& ibi Bal.col.ij.versi.& nota quòd debitor,C.de cõdi.inser.& c.significãte,extrà de pig.Quid autẽ si semel detulit pretiũ ad emptorẽ,qui recusauit accipere,ideóq; vocatus io ius,victúsque ac condẽnatus est admittere consanguineũ ad retractũ:qui quidẽ consanguineus (ne ei tempus curreret) iterũ defert pretiũ,sed in itinere ab hostibus vel prædonibus spoliatus est sine vlla ipsius culpa:an tunc id cedet periculo ipsius,an emptoris.Et idẽ quæri potest in retractu cõuentionali.Et id quidẽ cognosces ex scriptis à Bar.in l.itẽ illa, in prin.ff. de cõsti.pec.& ex tex.in l.qui decẽ,in prin.ff.de sol.vbi ioter cætera illud scribitur. Etenim nõ est æquum,teneri eum pecunia amissa,qui non teneretur,si creditor accipere voluisset.

L'ACHEPTEVR, EMPTOREM, GLO. XIII.

1 *An quilibet emptor teneatur admittere* CONSVETVDO NOSTRA hîc simpliciter loqoitur de emptore,tanquã scilicet quilibet emptor,quisquis qualisveeunque is fuerit , teneatur rem venditam consanguineo offerenti pretium cedere,per oo.à gloss.in c.vt circa, in verbo, aliorum,de elect.lib.vj.& Bar.in l.si pluribus,ff.de legat.ij.in quibus locis tractãt,an &

qoando

quando & quomodo indefinita æquipolleat vniuersali, de quo etiam per Dy. in rub. de reg. iu. lib. vj. & ibi latius Pet. Anch. col. iij. vers. tertio quæro, & Phili. Franc. & Oldr. consil. c. in executione, Inno. in c. auditis, in verbo, exceptionem, & ibi cæteros, præsertim Pan. extrà de præscri. Iac. Bel. & Sal. in l. si necessarias, §. si annua, ff. de pig. act. Ray. Forl. in repe. l. omnes populi, char. pen. vers. quæritur ergo. & ibi Bar. in vj. q. princ. vers. vt igitur videamus, ff. de iust. & iure. Albe. in l. si ita scriptum, §. si pluribus, ff. de leg. ij. & in l. Cæsar, nu. 14. 15. 16. ff. de publica Bart. in l. qui ædificium, ff. de seruit. vrba. præd. & in l. j. ff. de regulis iuris. Bal. in l. stipulatio ista, in princ. ff. de verbo. oblig. & in l. si seruitus, & ibi quoque Albert. ff. de serui. vrb. præd. & in c. ex parte M. col. pen. versi. porrò, & iterum versi. ista igitur, extrà de appel. & consil. lij. casus talis est, statuto ciuitatis, post medium, lib. j. quod repetitur consi. ccclxxxiij. lib. v. & eundem Bald. consi. clxxx. ad euidentiam, post medium, li. ij. Ang. in l. pe. C. de impub. & ali. subst. Pan. in c. ij. extrà de coniug. lepro. Philip. Franc. in c. cùm in multis, in prin. de rescri. li. vj. & Alexan. in l. qui filiabus, in prin. ff. de lega. j. { & consi. cx. visis, col. j. lib. j. } & consi. lv. prospectis, colum. vij. num. 13. lib. iiij. & consi. xxxiij. cõsideratis verbis, propè per totum, lib. vij. cum simi. Et an id & quomodo procedat in statutis, videbis apud Bar. in d. l. omnes populi, char. penult. versi. iuxta præmissa quæro, & ibi Alexand. in addi. ff. de iusti. & iu. Et quid in materia odiosa, vide Doct. in l. ij. ff. de li. & posth. Bar. & alios, in d. l. si pluribus, ff. de lega. ij. { Et quid in statutis, per Bald. in d. l. si seruitus, in vtraque lect. ff. de serui. vrb. præd. vbi etiam reperies, an æquipolleat ex propria significatione verborum, an ex interpretatione. } Et quid in materia testium & probationũ, omnes propemodum negant æquipollere: vt per Inno. & Pan. in c. auditis, de præscri. Oldr. consi. c. in exceptione, Pet. An ch. & Imo. in c. quantò, de his quæ fi. à præla. Alex. in l. rescriptum, in ij. no. ff. de pactis, & consi. vij. super hac, ad fin. lib. j. & consi. cx. visis, col. j. versi. quinimo, & versi. & expressius, eod. lib. j. & consil. cxiij. in causa col. pen. versi. prætereà licèt, & sequen. lib. ij. & cõsi. ccxij. post medium, lib vij. & Caro. Rui. consi. xlv. habita, col. ij. num. 3. lib. j. & consi. xcviij. visa renuntiatione, col. ij. num. 5. eod. lib. j. & consi. lxxj. circa processum, colum. iij. num. 10. lib. ij. & consi. v. viso processu, col. iij. num. 6. lib. iiij. & consi. lxiiij. col. penult. num. 13. eo. lib. iiij. & consil. cxix. in causa, col. penult. num. 9. eod. lib. iiij.

consanguineũ. Indefinita an æquipolleat vniuersali.

2 ¶ Sed hic quæstionis esse potest, an clericus emptor, siue etiam ecclesia hîc comprehendatur, vt scilicet si emerit, teneatur cedere de consanguineo offerenti. Nam quòd econtrariò clericus consanguineus hac consuetudine vti possit, minimè dubium est, cùm text. sit in eam rem apertissimus in c. constitutus, extrà de resti. in integ. & latè diximus suprà in verbo, *le parent*, quæ est gloss. viij. num. 33. sed consequenter quæro. Sed ille text. non definit, an è diuerso clericus qui emit, cogi possit ex huiusmodi consuetudine cedere consanguineo. Tamen vt non intremus in maximum illud pelagus, an & quando statuta laicorum ligent clericos & ecclesiam, non est mihi dubium, quin clericus aut ecclesia emens fundum teneatur consanguineo redimenti cedere ex hoc statuto, quod non laicorum tantùm est, sed commune & clericorum & laicorum, vt quod ab vtrisque & communi omnium consensu conditum est & approbatum, sicuti & alia hoc volumine consuetudinum inscripta. Ideò & omnes, vel clericos ipsos, ligat, ex sententia Bald. in c. cùm venissent, col. ij. versi. oppo. dicitur, & ibi etiam Ioan. Ligna. Panor. in ij. no. extrà de eo qui mitti. in possos. ita intelligentium eum text. in quo Papa iubet decidi causas clericorum secundùm consuetudinem patriæ, dicitque Bal. eum tex. ad hoc multum not. & idem voluit ipse Bal. in c. imperialem, col. iij. vers. quæro nunquid si ex consuetudine, & ibi quoque Mart. Laud. tit. de prohi. feud. ali. per Fed. Ioan. Lina. in c. quod clericis, & ibi Franc. Aret. col. vlt. de for. compe. { Salyc. in auth. cassa. col. 5. versi. nunc quæro de statutis, de sacros. eccles. per d. c. cùm venissent. } Anto. & Imo. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, & ibi etiam Fel. col. xxxiiij. versiculo secundus casus, & Philip Deci. propè per totum, de consti. Imol. in c. ad nostram, per illum text. & ibi Fel. col. ij. de proba. Panor. consi. lxxij. circa primum breuiter, col. ij. versic. prætereà Papa, lib. j. vbi etiam dicit ita debere intelligi d. c. cùm venissent, & d. c. constitutus: vt hinc facilè conicias, quòd & hoc intelligit procedere in casu nostræ consuetudinis, de quo illud c. loquitur. & allegat prætereà c. cùm causa, de re iudica. à contrario sensu: vbi & id Pan. ipse not. in iij. not. & Alex. consi. ccxj. ponderatis his omnibus, col. j. lib. ij. Franc. Aret. consi. xlv. visis articulis, post princ. Card. Alex. in c. j. in fi. x. dist. & in c. qui clericus, col. j. tit. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. & Rochus Cur. in repe. c. vlt. in j. limitatione, xj. quæst. extrà de consuetu. & hæc est communis nostrorum sententia, quam nos sequendam ducimus, quamuis reclamet more suo Barba. consi. lxv. referam in medio, col. antepen. lib. iiij.

An & clericus teneatur.

Statuta communia laicorũ & clericorũ, clericos ipsos tenere.

3 ¶ Quòd si hoc statutum esset laicorum tantùm, Bal. in tract. Protomixeos, col. v. versi. sed pone quòd res fuit vendita, dubitat, an ligaret clericos & ecclesiam: & nihil aliud quàm dubitat. At ipse consi. ccc. statuto cauetur. in ij. dubio, libr. j. tenet expresśim & in hac ipsa specie, quòd eos non ligat: imò verò & quòd non habet locum in rebus feudalibus & emphyteuticis ecclesiæ.

Quid, si id statutũ esset laicorum tãtùm.

Qnem ita refert,& feqnitur Iaf.confi.clij.vera & iuridica,col.vltim.lib.iiij.de qno tamen vltimo posteà dicemus num.8.fed vnum.& fequen.Sed & illud de clericis nuncupatim in hoc ftatuto volnerunt Imo.& Panor.in d.c.conftitutus.& idem Imo in d. c. ecclefia fanctæ Mariæ, & Alex.clanculùm confi.xxvij.vifo themate,in princ.lib.vj.dum dicit,huiufmodi ftatutum valere faltem quantum ad id,vt laicos liget.& apertifsimè confil. cxliij.vifo ftatuto,verfic. & dictum ftatutum,iunctis præcedentibus,lib.vij.& Matthe.Afflic.in trac.Protomixeos tum in prin.tum col.xj. verfic.item quæro an iftud ius congrui: vbi tamen loquitur de ecclefia,noo de clericis: tum denique in verbo,eft autem,col.iiij.verfic.fed quid fi clericus.vbi etiam de clericis loquitur. { & Maria Soci.confil.j.pro refolutione,col.iij.verfi.verùm his non obftantibus.lib.2.vbi etiam loquitur de clericis. }

Statuta generalia laicorũ, an ligent clericos.

4 ¶ Quanquàm contrarium in clericis expreſsè tenuit idem Afflic.in eodem tracta.eadẽ col. xj. ver.item quæro an fi clericus,& Sebaft.Neapodanus in tract.Iuris congrui,in procemio, fuper verbo,tenorem. Et ego quoque anfim intrepidè huic fententiæ accedere, fequutus doctrinam Bar.io l.cunctos populos,col.ix.verfi.v.quæro vtrum ftatuta,C.de fum.Tri.vbi dicit ftatuta generalia laicorum,in quibus fcilicet nolla fit mẽtio elericorum aut ecclefiarum, fed tamen tendunt aduerfus ea quæ illis competunt noo tanquam priuilegiatis, fed vt cuilibet de populo, illos ligare,dnmmodo fint honefta.& allegat d.c.conftitutus,quod vt iam toties diximus loquitur de hoc noftro ftatuto , vt etiam hinc intelligas Bar.de eodem quoque intelligere,& idem voluit ipfe Bar.in repe.l.de quibus,col.vl.ff.de legib.Lapus allegat. lxxxj.non voluit actus,col. j.Barb.in rub.de reb.eccle.noo ali.char.ij.col.vl.& feq.char.col.j.& cõfil.xiiij.clementifsimi, col.iij.verfi.ij.præmitto,lib.ij.& confi.lxv.referam in medium,col.xj.& feq.li.iiij.quibus locis affert concord.Et hãc quoque fententiã videtur fuiffe fecutus Ant.in d.c. conftitutus, dum ex eo notat,quòd ftatutum laicorum ligat clericos,quantùm ad eorũ patrimonium, apertè ex hoc fignificãs,clericos hoc ftatuto ligari.Et hoc qnoque io hoc eodem ftatuto non obfcurè fenfiffe videntur Cy.io l.neque,C.de hær.infti.& ibi quoque expreſsè Bal.in fi.vbi dicit,qnòd hæc confuetudo tãquam prædialis,ligat clericos,per d.c.conftitutus,& Albe.in j.parte ftatutorũ quæft. xciiij.qoid fi vendita eft res.& Alex.apertifsimè loquẽs in alio ftatuto huic noftro fimili, videlicet quòd cõfortes præferãtur in vẽditiono domus,confi.cxliij.vifo ftatuto Medinlanẽfi,li.vij.

Statutũ ne immobilia alienẽtur in extraneos, an comprehendat clericos.

5 ¶ Et in fimili item videmus,quòd ftatutum ne immobilia alienentur in extraneos,cõpræhendit clericos & ecclefiã:vt voluit Iac.Bur.in Auth.caffa.C.de fac.fan.eccl.& in l.afsiduis, C. qui pot.in pig.hab.& latè Signo.cõfi.xxj.ftatuto ciuitatis Mediolani,vbi in hoc affert xv. rationes, quas ibi videre poteris.Bal.in rep.l.j.col.viij.verfi.fed quid fi ftatutũ difponit,C. de fum. tri.& in d.c.ecclefia fanctæ Mariæ,col.ij.verf.idem videtur dicẽdum,de cõft.& in c. quæ in ecclefiarũ,col.ij.verf.fed hîc quæritur,nũquid ftatutũ,eo.ti.& in c.clerici,col.j.verfic. fed hîc quæritur de tali dubio,de iudi.& cõfi.clxxiiij.præfupponẽdum eft,lib.v. Sal.vt à nõnullis citatur, in rep. l.j.ad fi.C.de fac.fan.ecc.vbi dicit id fe difputaffe apud Archiepifcopum Mediolanenfem,connocato cõfilio Mediolanenfi,& aliis iurifperitis,& rurfum in d.auth.caffa,col.vl.eo.ti. vt etiam à quibufdã citatur,fed non in lec.ipfius reperi.Card.Flo.in c.perpẽdimus,in ix.quæft.de fentẽ. excom.vbi id dicit confuluiffe Franc.Alber.& abũdè Barb.in repe.d.rub.de non alie.reb.ecc. in ij.dubio,& d.coofi.xiiij.col.v.& feq.lib.ij.& confi.xlvj.difficile eft,col.vlt.lib.iij. & abũdantius confi.xxx.illud in medium afferam,libr.iiii.& d.confil.lxv.col.vij.verfic. fed ifta verè noo obft.eo.li.iiij.vbi id dicit fing.& Iaf.in l.filiusfamilias,§.diui,in ij.lectu.col.xv.verficu. & licèt ifta fit cõmunis fententia,ff.de leg.j.Philip.Deci.confil.cxxiiij.Placet mihi & omnibus, col.iij. verfi.vj.vt etiã fupra dictũ.Ex quibus etiã multi tenent,valere ftatutum expreſsè prohibẽs alienationem fieri in clericos & ecclefiam.Et videbis multa,hanc fentẽtiam cõfirmantia, in noftro trac.Primigeniorũ,quę.xxxix.& in noftris legibus cõnubialibus,in gloff.vlt.q.xvij.quanquàm funt multi,qui tenent contrarium, vt in illis locis videre licet. Vt omittamus in hoc nonnullos diftinguere inter clericos & ecclefiam,vt per Ange.confil.xlviij.quidam Francifcus,col.vlt.

6 ¶ Præterea cùm Papa in d.c. conftitutus, ftatuerit clericos hoc ftatuto vti poffe aduerfus alios, fatis oftendit & declarat , & alios è diuersò aduerfus clericos vti etiam poffe, vt id fiat , quod quifque iuris in alterum ftatuerit,ipfe eodem iure vtatur.quem titulum Vlpianus ita exorditur: Hoc edictum fummam habet æquitatem,& fine cuiufquã indignatione iufta.Quis enim afpernabitur idem ius fibi dici,quod ipfe aliis dicit, vel dici efficit. Quæ quidem Rhadamanthi lex eft,tefte Ariftote.lib.Ethicorum v.c.item v.

Rhadamanthi lex.

Si quod quifque facit,idem patiatur & ipfe,
Id iuftum fiet denique iudicium.

Aequitas canonica.

Quæ fi in cæteris obtinẽt,certè etiã magis in clericis & ecclefia,ar.c.j.§.fed diuerfum,ti.de ali. feu.& eius quod not.glo.in §.hoc ius,in verbo,vt plus, x.q.ij. & Hofti.Imo. & Pan.in c.j. extrà

de era

de empt.& ven.cũ si.à me adductis in nostris legibus cõnubialibus in ix.lege cõnu. versic.sed tamen ad primæ.Quòd si Canonistæ id non admittãt,videant si diuis placet,qua frõte,quo pudore suam hãc æquitatem canonicã,quam nobis passim & vbique voce plusquã Stẽtorea prædicant,cõclamant,intonãt,tueri possunt:præsertim aduersus doctrinã illã Christianã, qua vetitum est,alus fieri,quæ nobis fieri nolumus:& præceptum è diuerso,vt cæteris faciamus,quod nobis fieri volumus.Thobiæ iiij.Matthæi vij.vbi scribitur,hanc esse legem & Prophetas,& Lucæ vj. & meminerunt Decreta canonica statim in fronte operis, & in c.dilecti, extrà de maior. & obed.vbi gl.in eam sentẽtiam affert nescio quos versus.Et eam quidem Alex. Seuerus Imperator,tametsi Ethnicus,clamabat sæpius: idque per præconem, cùm aliquem emendaret, dici iubebat,Quod tibi fieri non vis,alteri ne feceris. Autor Ælius Lampridius in vita illius: qui & id dicit illum à Christianis didicisse. Ad quam etiam sententiam pertinet l. j. ff. de solutio.quam Bald.in l.j.col.j.C.de his quæ pœnæ no. dicit in id singu.vt quis in alio non aliter iudicet,quàm in se iudicari vellet.& repetit Roma.qui & eum text.dicit not.consi.lv.si volumus.

Aliis non feciss, quod tibi fieri non uis. Alexãder Seuerus.

7 ¶ Vt interim prætermittã,multos esse nõ infimæ doctrinæ,atq; autoritatis scriptores(ne in hac re autoritate careã)qui in ea sunt sentẽtia, vt si clerici vti volunt cõsuetudine & statuto contra alios,& aduersus se quoque alios vti patiãtur,necesse est.in quibus est Bal.in d.l.de quibus,col. ix.ver.vj.quæritur an clerici,ff.de legi.& in l.omni nouatione,C.de sacr.eccles.& in l.j.in vj.q. C.de cõtrah.emp.& in l.in legatis,C.ad leg.Fal.& in l.vlt.§. si verò postquã,C. de iu.delib.& in c.vlt.col.ij.vers.quæstio stat,de vita & hone.cleri.& cons.ccxxvij.honestus vir,col. ij. versic. prætereà iste rector,li.j.Raph.Co.consi.lxxxiij.quia causa,col.j.Pan.in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ.col.vlt.vers.si verò statutum,& seq.extrà de consti.& cons.vj.casus super quo,lib.j.Alexan. cõsi.ccix.statutis accuratè perspectis,col.pen.vers.ij.princ.li.ij.& cõsil.seq.ponderatis his,col.j. versi.cõfirmantur per id,& seq.& Soci.consi.xcvij.abundè,col.ij.versi.confirmantur,libr.j.vbi & alios allegat.Philip.Fran.qui id dicit sing.in c.possessor,col.iij.versic.& idem etiam,de reg. iur.lib.vj.& Franc.Balb.in tract.præscrip.in prima parte v.partis prin.col.iiij.versi. quintò,fallit.Philip.Deci.consi.ccccliij.visa instructione,col.iij.vers.& idem in statutis,& Franc.Rip.libr. j.respon.c.iiij.nu.5.Quod tamenquomodo intelligant Cano. videbis apud eos in d.c. ecclesia sanctæ Mariæ.Neque enim hic diutius immorandum ducimus,cùm ista cõsuetudo,vt diximus, iuxtà sit clericorum atque laicorum:ideò omnium consensu ac sine cõtrouersia vtrosque ligat. Ex constitutione autem Protomixeos in fin. eiusdem, nuncupatim excipitur ecclesia. Quis autem iudex hoc casu aduersus clericum emptorem sit adeundus,secularisne,an ecclesiasticus,dicam inferius,§.viij.in gloss.v.in verbo,*le iuge qui en peult congnoistre*,nu.16.ex his autem.

Clerici utẽtes consuetudine, aut statuto laicorum,ea refutare non possunt.

8 ¶ SED VNVM NON omiserim,quod priuatim spectat ad illud,quod suprà,nu.3. quòd si hoc,diximus ex Bal.& Iaso.sentẽtia,hanc nostrã consuetudinẽ non habere locũ in rebus feudalibus & emphyteuticis ecclesiæ.Nã illud minimè verũ esse arbitror, etiamsi hæc consuetudo nõ ligaret ecclesiã vel clericos:quod enim dicitur,hos non subesse statutis laicorũ, intelligitur catenus tãtùm, quatenus de eorũ præiudicio agitur. Quòd si agitur de præiudicio laicorũ etiã in rebus ecclesiasticis,verbi gratia in emphyteusi, de qua loquunur, rei ecclesiasticæ, concessa cuipiã laico:is certè subiicitur, quantùm ad eas res pertinet, legibus laicorum, secundum Petr. Anch.consi.cxxv.visis & diligẽter,col.vlt.versi.per prædicta tollitur, & consil.ccccxxxiij.postquã ista domina,in prin.versi.nõ obstat quòd bona ecclesiarum.Pau.Ca.consi.cxciiij. viso statuto cõmunis Florẽtiæ,in fi.lib.j.vbi nũcupatim loquitur de statuto huic nostro admodum affini.& cõsi.ccxc.visa suprà scripta facti narratione,in fi.lib.ij.Raph.Co.loquens in decima,quã laicus tenet in feudum ab ecclesia,consi.lxxxiij.quia causa decimalis,col.j.Alex.consi.ix.ponderatis his,col.j.lib.v.Barb.consi.xiiij.scripsit propheta,col.vlt.versi.ad hoc respondeo,li.j. Fel.in c.quæ in ecclesiarum,col.vlt.de consti.Philip.Deci.in authen.cassa,col.ij.versi.nota secũdo,C. de sacro.eccle.& cons.cxxxix.cuius superscriptio incipit,an & quando fœmina,col.j.versic.neo obst.quòd ista sunt.& Soci.inter cons.Alber.Bru.consi.vij.reuerendi patres,col.ij.versic.tertiò probatur.& ipse Bru.in tracta.statutorum repellentium fœminas,in viij.membro quæstio.xxij. col.iij.vers.& prædictam.Et bene facit,quod ante hos omnes scribit Bal.cõsi.ix.factum tale est, col.pen.versi.surgit hic nouum dubium,lib.j.& quod etiam not.Panor. in c.ex transmissa,in v. not.per eum text.extrà de for.compet.& Steph.Bertran.consi.lxxix. *monsieur mon compere*, nu. 4.lib.1.Et quod à plerisque traditur, minori tempore præscribi aduersus vasallos, aut alios habentes causam ab Imperatore,vel ecclesia Rom.quàm aduersus ipsum imperatorem,aut ecclesiam Rom.vt per Bart.in l.si publicanus,§.in vectigalibus,ff.de publ.& vectig.Bald.in c.j.col.j. tit.quæ sunt regal.Ang.& Imol.in l.quamuis,ff.de vsucap.cum simi.

An retractus habeat locum in rebus emphyteuticis & feudalibus ecclesiæ.

9 ¶ Hóeque nũcupatim,& in casu nostræ cõsuetudinis,vt scilicet retractus habeat locum in emphyteusi ecclesiastica, respõdit ipse Iason palàm hîc secũ pugnãs,sed vtrobique clientis partes

secutus,consi.ccxxiiij.principale dubium,col.vlt.lib.ij. vbi & in hanc sententiam trahit Bal. d. consi.ccc.statuto caueтur,lib.j.suprà allegato pro contraria sententia,& quam ipse alibi, vt suprà quoque diximus, pro alia sententia citauerat, adeò hac in re sibi malè constat. Et idem quoque respondit Alex.à Iaso.non memoratus,cõsi.xxvij.viso themate & his quæ egregiè, col. ij.in ij.dubio,li.vj.Sed & idem voluit Matth.Afflict.nullum horum memorans,in tracta, Protomiseos,col.x.versi.item quæro an ius.vbi & idem dicit sentire Neapod.in j.consuetudine de iure congrui,in verbo,alicuius.

10 ¶ Hæcque omnia quodammodo confirmat,quòd à Socin.responsum est,consi.xlv.supponitur in facto,libr.iij.quod stante statuto,ne res alienetur in extraneum, & si id fuerit factum, possit proximior restituto pretio rem ad se reuocare: si ex tribus fratribus vnus ingressus sit monasterium,idcóque portio bonorum communium in ipsum monasterium transierit,iuxta auth.ingressi,C.de sacrosanct.eccles.& postea fuerit à monasterio ea portio in extraneum alienata: poterunt eius fratres vi illius consuetudinis eam reuocare:per multa illic allegata, quæ sunt omnibus obuia, habent enim locum, ex quo possunt depromere,si quid opus sit. Super eo tamen quod diximus in duobus præcedentibus versi.vide Pet.Anch.consi.xliiij.primò de viribus,col. vlt.versi. ex quibus omnibus, Pan.in c.quæ in ecclesiarum, in.iij not. extrà de constitu. Card. Flor.consi.ij.circa statutum,versi.item in hæreditate,& Alexan.consi.clxix.viso themate, col.j. & ij.lib.ij.vbi videntur ei aduersari.

An retractus habeat locum in re uendita à clerico.

Gabella an debeatur ex uenditione facta ab ecclesiis uel clericis.

11 ¶ EX HIS AVTEM potes intelligere, quòd si clericus rem immobilem vendiderit,eius consanguineus admittetur ad retractum.Quanquam potuisset contrarium videri ex iis quæ respondit Fran.Rip.lib.j.Respon.c.ij.clerici,in j.dubio,statutum illud de quo suprà locuti sumus in præcedenti versi.non impedire clericos,quin possint rem immobilem alienare in extraneos. Sed & col. iij. nuncupatim dicit, statutum retractus non habere locum in venditione facta à clerico.Nam vt hoc illi addas,id per indirectum esset contra libertatem clericorum,qui ob id rem suam minoris sunt venditurі,scilicet propter onus rei annexum,l.si venditor,§.j.in fi.ff.de ser.expor.cum si.à me traditis infrà,tit.seq.in præfa.nu.20.quartum quod in ea,& seq.Qua ratione Bald.consil.xxxj.statutis ciuitatis,circa medium,lib.j. respondit, quòd si onus gabellæ sit annexum cõtractui, statutum iubens eam solui ex venditione à venditore, non comprælendit venditiones factas ab ecclesia: nam licet ipsa ecclesia non soluat eam gabellam, tamen in hoc grauatur,quòd minoris rem vendit,ob id quòd venditor debet eam soluere.& idem tenet ipse Bal.consi.ccccxcvj.punctus quæstionis talis est,statuto ciuitatis, col.ij.versi. interdum statutum non grauat,lib.iiij.Licet(inquit)sint qui aliter teneant,quos ipse aliter non citat.

12 ¶ Et profectò multi tenent,& est communis opinio,emptores rerum ecclesiasticarum non gaudere immunitate gabellarum siue vectigalium ordinariorum, licet ecclesia gaudeat. Ita enim voluit gloss.in cle.vlt.in verbo,non negotiandi,& ibi etiam Pau.Eleaz.& Imo.col.j.de censib. Archi. & Io.Andr.in c.quanquàm, & ibi etiam Pet.Anch.qui tamen distinguit,Domi. & Phili. Franc.eo.tit.lib.vj.Dy.Albe.Bar.& Pau.Ca.per illum tex.in l.locatio, §. mercatores, ff. de publica.Spe.& Bal.in addit.illius tit.de immu.eccle.§.j.ad fi.Fed.Senen.consi. cxj. quæstio talis est,an diœcesanus.Batt.in §. antenuptiali,in Auth.de non elig.secun. nob. Io. Fab. & Sal. in l. vniuersi,C.de vectig.& commis.Bal.consi.ccccxcvj.punctus quæstionis,lib.iiij.vbi de hoc pulchrè loquitur.Card.Flor.consi.xij.in dubiis præmissis, in j.dubio. Io. Plat.in l.qui immunitatem,col.ij.versi.& adde,C.de muneri.patri.libr.x.& in l.Senatorum,C.de digni.libr. xij. Petr. Ferra.in tit.forma super solutione pedagiorũ,in gl.vlt.col.vlt.versi.quid autẽ dicendum.Alex. in l.quia tale,col.iij.versi.ex prædictis potest,ff.solu.mat.Gui.Pap.deci.Delphi.ccviij.iuxta materiam in princ.Ias.in auth.quas actiones,col.pen.versi.& per illum textum,C.de sacro.eccle. & consi.xx.Laurentius,col.iij.vers.moueor in primis,lib.j.Bertachi.in tracta.gabellarum,in vij. parte prioc,col. v.versi. sed quid in emente, Philip.Deci.in l. in omnibus causis id obseruatur, col.j.versi.& ex ista regula,ff.de regu. iur.& cõsi.xlviij.cuius superscriptio incipit,priuilegium immunitatis,in prioc.Franc.Ripa libro Respon.iij.c.xxij.quia cõsuetudo,col.pen.Et hanc dicit Bal.d.consi.ccccxcvj.lib.iiij.vbique locorum obseruari. Et idem de eo,qui emit à fisco, vt non excusetur à solutione vectigalis,tenet Bart.in l.j.C.de nauicula.lib.xj.& in d. §.antenuptiali,in Auth. de non elig. Sed quantùm ad casum nostrum pertinet, cùm & ipse clericus emens non eximatur hoc statuto,vt diximus,multò minus is qui emit à clerico.

Si pupillus,aut minor emerint an locum habeat retractus.

13 ¶ QVID AVTEM, si emptor sit popillus vel minor, an is tenebitur reuẽdere consanguineo vẽditoris offerẽti pretiũ?quod non videtur,cùm non possit rẽ immobilẽ sine decreto alienare:proindéq, etiã non possit,cùm emit,dare vẽditori facultatem redimẽdi, per text.in l.si ad resoluendam, C. de præd. mino.& voluit Albert.ibi.& Io.And.in addi. Spec.in rub.de pactis,

col.j.&

col.j.& Pau.Ca.consi.cxij.viso tenore, ad fi. li. j. Sed nos de hoc vltimo casu plenissimè dicemus infrà,tit.sequ.in fin.nu.a.& multis seq. Quantùm verò ad hunc nostrum retractum municipalem,nos planè credimus,minorem atque etiam pupillum,imo & infantem, vel eorum tutorem,aut curatorem,teneri admittere consanguineum venditoris ad retractum,atque ei reuendere ex nostra consuetudine,per tex.in l.si fine,§.Lucius,ff.de adminis̃t.tuto. Ex quo probatur, & id Bar.ibi notat,consuetudinem respicientem rem,minores etiam ligare: eámque dicit sing. Bal.c.vlt.col.iij.versi.vltimò de materia,extrà de consuetudine,in id vt consuetudines quę sunt circa res,imponant legem pupillis, & iis quoque qui in vtero sunt. Ex eóque passim notatur à nostris , minores & pupillos teneri statuto compellente consanguineos & affines ad compromissum,vt per Bal.Saly.Pau.Cast.& Alex.in l.vlt.C.de in integ.restit.ex quibus Bald.ipse negat eos restitui aduersus huiusmodi statutum,cum aliis multis concor. à me traditis infrà, eod. tit.in fin.num.55.dictus autem §.vbi omnino vide.Sed tamen velim intelligas,minorem ipsum non posse consanguineo tempus statuti prorogare,vt etiam de retractu conuentionali dicemus in fin.tit.seq.nume.17.secundò quæro,& sequen.

Minores tenētur statutis.

14 ¶QVID IGITVR, si emptor minor est,vel pupillus,aut emptor maior mortuus est,& reliquit infantem vel pupillum hæredē? nam & hæredi emptoris potest hæc oblatio fieri, vt probatur ex c.constitutus,de in integ.resti.vbi & id not.Petr.Anch.in x. no.& faciunt quæ dicam infrà,tit.seq.§.j.in verbo,*ou ses heretiers*,in prin.& multis versi. seq. Aut quid si ipse etiā emptor in furorem incidit,& fortè annus est fini proximus, ita vt non satis supersit temporis ad dādum illi tutorem,aut curatorem : poteritne hæc oblatio retractus fieri ipsi infanti, aut furioso, sine tutoris,aut curatoris autoritate? Vide tex.in l.operis,ff.de no.ope.nuntia.quæ dicit,eam nuntiationem fieri posse infanti,& furioso:nec tutoris autoritatem exigi,quia in rem fit,non in personam.Ac iunge l. vlt. eo. tit.ex qua not.Bart.& alij , illud nuntiationis remedium esse in rem scriptum , quemadmodum etiam hæc retractus oblatio in rem quoque scripta est,vt dicemus infrà eo.tit.§.viij.in gloss.v.Ex quibus conuincitur,posse & infanti & furioso ex simili ratione fieri hanc oblationem sine tutoris aut curatoris autoritate.

Oblatio retractus fieri potest hæredi emptoris.

Oblatio hæc, an fieri possit infanti,aut furioso,& quomodo.

15 ¶Quod & astruit tex.in l.si dictum,§.vlt.ff. de euict.vbi ita scribitur, pupillo autem sine tutoris autoritate posse denuntiari,si tutor non appareat,receptum est.Id quod mirabile dicit Bal. in l.libera,col.vlt.C.de senten.& interlo.omn.iud.Et eum tex.dicit not.Ange. Aret.in §.actionum autem,col.x.versi.& prædicta procedunt,Insti.de actio.& Anto. Burg.in c.vlt. col.ij.extrà de emp.& vendit.Et per eum tex.dicit Marth.Afflict.in tract.Protomixeos, in verbo, vt intra xxx.dies,col.vj.versi.sed quid si ille, quòd denuntiatio, quæ ex ea constitutione fieri debet consanguineis sociis & vicinis,potest fieri pupillo,si maior est infante.Sed & huc spectat text. in l.de pupillo,§.nuntiate.ibi,puero vel puellæ,ff.de no.oper. nuntiatio. vbi pupillo potest denuntiari nouum opus,& ita eum tex.intelligit Alberi.in l.j.§.j.col.ij.versi.in contrarium,ff. de admi.tuto. qui & ex hoc dicit in omnibus actibus extraiudicialibus posse denuntiari minori. Facit item tex.in l.si finita,§.si pupillus,ff.de damn.infect.vbi si pupillus tutorem non habeat, quo autore damni infecti promittat,missio in possessionem locum habebit.

16 ¶ Facit denique text.in l.minor etiam,ff.de minor,& l.hæc autem,in princip. & iterum l.apud Iulianum,§.vlt.ff.quib.ex caus.in pos.eatur.Cuius autoritate innixus,Bar.in l.j.§.j.versi. quæro qualiter fiat.ff. de admi.tuto.& rursus in l.qui habet.§.si pupillus,ad fi.de tute.dicit quòd si solus pupillus citetur,valet citatio:nam intelligitur,quòd compareat per se,vel legitimam personam.& quòd(inquit)valeat talis citatio,ex hoc apparet, quia si nemo comparet ad defendendum pupillum,fit missio in possessionem bonorum. Et illum satis sequi videtur, dum ad illum simpliciter remittit,Ange.in l.sed si ex stipulatu, ff.de verbo obliga. & idem palàm voluit ipse Ang.in l.quique,quæ est iiij.& ibi quoque Pau.Cast.qui eam l.legit cum l.ij.ff. de in ius vocā. & alter Ang.Are.id etiam affirmans in infante,in §.neque tamen,col.iiij. versicu.an autem illa, Insti.de auto.tut.& Panor.consi.xxix.in quæstione præsenti,col.vlt.lib.ij. Sed & huc pertinet, quod tradit Bald.in repe.l.Æmilius,col.ij.versi.item ad excusandum,ff.de minori.quòd ad excusandam moram protestantis,potest fieri protestatio pupillo.

Pupillus solus an citari possit.

17 ¶ Cōtrarium tamen apertè suadere videtur tex.in d.l.sed si ex stipulatu,de ver.obli.vbi ita ad verbum scribitur: Sed si ex stipulatu Stichum debeat pupillus, non videbitur per eum mora fieri,vt eo mortuo teneatur,nisi is tutore autore,aut solus tutor interpelletur. Cuius tex.autoritate glo.in l.mora,in verbo,difficilis est,in prin ff.de vsur.ita moram diffinit,cùm quis maior xiiij.annis,non habens curatorē(quia si haberet,æquipararetur pupillo) interpellatus per diei appositæ lapsum,vel per litis cōtestationem,& cætera, quæ ibi sequuntur:ea enim nihil huc pertinét.Et illū quoque textū in hoc expēdit Alberi.in d.l.sed si ex stipulatu,col.ij.nu.5.& in l.qui

Romæ,§.cohæredes.ff.de verb. oblig. quòd pupillo sine tutoris autoritate fieri non potest denunnatio, de qua is tex. loquitur.Nec obstat(inquit)l.si dictum, §.vlt.de euict. quia ibi fauor erat pupilli,vt ei posset denuntiari.Id quod etiam dicit idem Alberi.in d.l.mora,col.vij.nu.26. iterúmque col.vlt.nu.31.in fi.Bal.autem in d.l.Æmilius, posteaquàm dixisset, quod suprà ex eo diximus,numero præcedenti,scilicet posse fieri protestationem pupillo ad excusandam moram protestantis, continuò subdit, eam non posse fieri ad constituendum pupillum in mora, per l. cùm filiusfamilias,§.in hac,ff.de verbo.oblig.Et idem propè dicit Pau.Ca.consil.ccxl.effectus, col.ij.versi.super secundo,lib.j.cùm dicit d.l.si dictum,§. vlt. procedere, cùm agitur de conseruando iure denuntiantis, non etiam cùm agitur de constituendo pupillum in mora. Id quod multùm est notandum ad casum nostræ consuetudinis. Nam consanguineus volens offerre,eò spectat,vt conseruet id ius suum,non vt pupillum in mora constituat. Sed & quòd pupillo fieri non possit,facit tex.in ea ipsa l.Æmilius,ibi,denuntiationibus,vt pretium solueretur, tutoribus sæpe datis,ff.de minor.& l.de pupillo,in princ.ff.de ope.no. nuntia. de qua postea dicemus nu. 26.sed vnus.Et facit etiam,quòd oblatio ei fieri debet, cui solui potest, & debet,l.si reus,ff. de procur.& dicemus latiùs infrà eod. tit. §.ix.in fi.num.4. sed & quod.Pupillo autem solui non potest sine tutoris autoritate,l.contra,in princip.ff.de pactis.

18 ¶ Et certè hæc res admodū dubia est.Nam primùm,quod de citatione dictum est, res est adeò incerta,vt Pau.Ca.in l.si ex legati,cū qua legit d.l.sed si ex stipulatu,non ausus sit quicquā asseuerate,quamuis pluries,vt ipse dicit,viderit dubitati.& allegat Spec.tenuisse contrarium eius, quod diximus ex Bart.nec tamen locum designat:sed is est, in titu.de pri.& secun.decret.§.restat,versic.sed pone quòd pupilli.Bald.autem in d.l.sed si ex stipulatu,ita de hac re loquitur.vt videatur velle,quòd si pupillus tutorem habeat,non satis sit solum pupillum citari. Et idem dicit in adulto habente curatorem.Secus autem esse,si pupillus, vel adultus,tutore, vel curatore careat:tunc enim procedit opinio Bart.vt ij solicitati possint. Item in sua Marg. in verbo, citatio,col.iiij.versi.citatus etiam minor,dicit quòd minor citatus,debet legitimè comparere, scilicet eum tutore,vel curatore,licèt in citatione id dictum non sit: vt dicit velle gloss. sing. in l.si minor,ff de bo.auto.iudi.possess.non tamen condemnatur in expensis, si legitimè non comparet,secundum Inno.in c.si aduersarius,de eo qui mit.in pos.Hæc ille.

19 ¶ Verùm hæc res(quod iam diximus)multum ambigua est. Sed si de ea, pleniùs scire velis,vide Imo.Ro.Alex.& omnino Fran. Are.& Barb. post Antiquiores in d.l.si ex legati. Ex quibus etiam cognosces,an,quando,& quomodo denuntiatio, notificatio, & id genus cætera, possunt fieri ipsi pupillo,atque etiam adulto habentibus, vel non habentibus tutorem, aut curatorem. Super quibus etiam vide Bart.Pau.Cast.& Ias.in l.ij.C.de condi.fur.Ioan.Fab.in §.vlt.colum. pen.vers.de pupillis,Instit.de pœna temere litigantium.Bal.in d.l.si dictum,§. vlt.ff.de euictio. & in l.vlt.in prin.C.si propter publi.pensi,& in l.donatarum,C.de acquir.possess.& in l.non eò minus,in fin.C.de procuratoribus,& in d.l.operis,& ibi quoque Alberi.Imo.Paul.Castr.& Recentiores, ff.de oper.no.nuntiat.Raph Co.in d.l.de pupillo,§.nuntiatione,& ibi Alexan. col.ij. versi.item not.eodem tit.Salyce.in d.l.mora,col.ij.versic.iuxta hoc quæro,& multis sequen. ff. de vsur.Card.Flor.in clemen.religiosus,in v.quæst.de procurat.Imo.Paul. Castren.& Alexan. in l.contra pupillum,ff.de re iudica.eundem Imol.consi.cx.in causa 10 tertio dubio: & omnino Rom.in d.l.si ex legati,col.vlti.de verborum obligationi.Alexander in l.neque,ff.de in ius vocan.Fran.Aret.consi.xxvj.factum,super quo cōsilium postulatur,col.iij.versi.& circa primum, & multis sequent.Maria.Soci.in c.j.colum.xl.versi.septimò quæro de pubere,& iterum versic. octauò quæro,quid si conueniendus est furiosus,extrà de libel.oblat.& eius filium Barpt. Soci. consi.cvij.cor mundum,&c.vt in quæstione,col.pen.vers.transeo ad secundum,vsque ad finem consi.lib.j.& latè etiam Barb.in c.Raynutius,column.xxxij.versi.nota ibi filios, extrà de testa. Matth.Afflict.deci.Neapo.cclxvj.fuit in consilio,Philip.Decii.consil.cccclxix.visis duobus, col. ij.vers.tertiò contra executionem,& consi.cccccxlix.requisitus.& Anto.Burg.in d.c.vlti.col.ij. versicu. & fortè ista,extrà de empti.& vendi.& Carol.Molend.in consuetud.Parisien. titu.j.§. xiij.glo.xj.num.7.& seq.Nec omiserim,pupillum in vno casu haud dubiè citari posse, vt scilicet ei detur curator ad litem,vt voluerunt Rayn.& Alber.qui id dicunt speciale,in d.l.qui habet,§.si pupillus,ff.de tutel.

20 ¶ Quid autē de infante dicendū sit,præter ea,quæ suprà in princi.huius quæstionis diximus,videbis apud Bal.in c.j.col.pen.vers.de citatione infantis,titu.de mili.vasal.qui contu. est.& text. prohibentem simpliciter infantes & furiosos in ius vocari,in d.l.iiij.in prio ff.de in ius voc. De quo etiā per Io.And.in addi.Spec.tit.de reo.§.j.in addit.incip.quærit Goffredus.Et ex scriptis in his locis,& vers.superiori,facilè intelliges,nisi omnino cæcutias, vtrum & quomodo poterit fieri hæc nostra retractus oblatio infanti,pupillo,adulto,habētibus, aut nō habētibus curatore: iunctis

iunctis etiam iis quæ dicemus in quinque seq. vers. Vt tamen non prætermitas, infantem etiá cum tutoris autoritate nullum actum gerere posse, sed solum ipsius tutorem omnia gerere debere, l.j.§.j.ibi, ita tamen vt pro iis qui fari non possunt, ff.de administ.tuto.& l.si infanti, §.j.C. de iure delib.& l.restituta, §.j.ff.ad senatusconsul.Trebellia.& l.penul.in princip. C.eo. & voluerunt glo.Bal.& Ang.in l.donatarum, C.de acqui.pos.& quæ dicemus infrà nume. 25. sed & ex his, in fi.& seq.etiam in fi.Ex quo fortè defendi posset, huiusmodi oblationem infanti, nec cum autoritate quidem tutoris, fieri posse.

An tẽpus retractus currat emptore pupillo non habente tutorem.

21 ¶ Quid denique si hîc dicamus in casu nostro, quòd si pupillus, aut infans nó habeat tutorem, non currit interim tempus retractus consanguineo, cùm nó sit, cui possit offerre: vt in simili de pupillo dicitur in l.cùm quidam, §.si pupillo, ff.de vsur. Quo in loco glo.veluti aduersus id pugnans, hæc dicit: Sed nónne possum petere ei tutorem dari: & sic facere, vt ei possim soluere? l. qui potest, ff.de reg.iur.& l.ait Prætor, §.j.ff.de mino. Sed mox id iaculum ita obtundit, vt scilicet ille tex.loquatur in pupillo, posterior in adulto. Nec ibi aliquid dicunt Doct.præter vnum Floria.qui id dicit declarandum ex §.inuiti, Insti.de cura.& d.l.qui habet, §.si pupillus, ff.de tutel. Ego verò vt tandem interponam meum iudicium, arbitror, his casibus, vt interrúpatur tempus, adeundum esse iudicem, iuxta l.vt perfectius, C.de anna.excep. Quanquàm Bal.in l.si pater, ad fi.C.ne de stat.defunct.dicit citationem factam infanti, aut furioso, perpetuare iurisdictionem. Idem autem in authen.offeratur, col.ij. versicu.secundo casu, C.de litis contesta. dicit, quòd si citetur pupillus sine tutoris autoritate, non interrumpitur præscriptio, quam & ipse, & cæteri nostrates appellant. Sed tu prætereà vide, quæ dicam infra versic.ab hinc v.& infrà, eo. titu.§.ix.glo.vlt.nu.17.sed quid si ignoratur, & seq.

Hæc oblatio an possit fieri soli tutori pupilli.

22 ¶ILLVD AVTEM non prætermiserim, posse huiusmodi oblationem fieri soli tutori pupilli, vt & cæteras denútiationes, d.l.Æmilius, in prin.ibi, denuntiationibus, vt pretiú solueretur, tutoribus sæpe datis, ff.de minori.& in d.l.sed si ex stipulatu, ibi, aut solus tutor interpelletur, ff.de verb.oblig.vel pupillo cum autoritate tutoris, d.l.j.§.j.ff.de admini.tuto. vbi probatur, nihil referre, an tutor pro pupillo, an verò ipse pupillus tutore autore iudicium suscipiat. Et simile dicitur in l.si consensit, in prin.ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol. Et idem quoque in adulto & curatore ipsius statuitur, in d.l.j.§.j.nisi quòd (vt quidam intelligút) in illis est electio tutoris, in his è diuerso actoris. quod non admittunt Iace.Are.& Alber.ibi. De quo etiam latè per Mari.Soci.in d.c.j.col.xl.versi.septimò quæro de pubere, extrà de libel.oblat.

An soli curatori minoris.

23 ¶ Ex quibus intelligis, & oblationé fieri quoque posse curatori adulti. Nam & huic etiam solui potest, l.quòd si fortè, §.quid ergo, vers.curatori quoque, & ibi Bar.ff.de solu.& l.j.C.si aduer. soluti.& facit l j.§.vlt.ff.quod iussu.& quod prætereà multis dicitur, curatoré sine minore posse petere restitutionem in integrum.gl.in l.cùm post morté, §.j.in verbo, nó petat, & ibi Albe. qui eam dicit no.in col.vlt.versi.item quæro.an beneficium, ff.de admi.tut. Nec tamen omnia potest tutor solus facere, quæ facere potest cum pupillo, vt patet ex l.neque, C.de procu. & no. per gl.& Doct.in l.iusiurandum quod ex conuentione, §.pupillus, ff.de iureiuran.& Alex.cósi. ccliiij.abundè, col.ij.versi.nec tunc obstat, & versi.hoc etiam probatur, lib.vj.

An solus tutor possit peragere, quod à pupillo cum eius autoritate inceptum est.

24 ¶Vtrùm auté, si pupillo, aut adulto cú autoritate tutoris, vel curatoris fuit facta oblatio, & cùm illi consanguineú nó admisissent, fuit & ipse pupillus, vel adultus, etiá cú tutoris, aut curatoris autoritate citatus, atque sic lis cótestata: poteritne posteà tutor vel curator solus cætera agere sine pupillo, atq; ita solus citari ad productioné testiú? Et ferè eò iam decursum est, vt possit, ob tex.in id expressum in l.si ideò, ff.de euict. Ita enim voluit Bal.in l.si quádo, col.iij. versi. nonò quæritur, C.de testi.vbi eum tex.dicit no.& in l.cùm & minores, in fi.C.si aduersus ré iudi. & Pau.Cast.& Alex.in l.ex contractu, post prin.ff.de re iudi.vbi & eum tex.dicunt notabilem.

An pupillus sine tutore, aut minor sine curatore possint hanc oblationem facere.

25 ¶SED ET EX IIS omnibus poteris etiá intelligere, an è diuerso consanguineus pupillus sine tutore, aut adultus sine curatore, poterit huiusmodi oblationé facere. Sed tu prætereà circa id vide tex.in l.pupillus, ff.de acq.rer.do.vbi pupillus, quátùm ad acqrédú, nó indiget tutoris autoritate. Quod & ꝓbat tex.in l.j.§.j.ibi Ofilius, ff.de acq.pos.& in l.quáuis, §.vlt.eo. ti.& in l.seqtur, quæ est iiij.§.j.ff.de vsuc.& in l.seruú, ff.ré pup.sal.fore. Vide item tex. in d.l.nó eò minus, C.de proc.vbi sentẽtia lata pro minore sine curatore, valet: minoribus enim ætas in dánis subuenire, nó in rebus prosperè gestis obesse cósueuit. Id quod etiá intelligit in pupillo gl.in l.neque, in verbo, interueniẽte, versi.sed quid si citra, eo.tit.& in l.j.in verbo, aduersus te, in prin.C.qui leg.perso. Imò, & in infante quoq; tenuit Ang.Are.in d.§.neq; tamé, col.vlt.Inst. de aut.tut.& iterú in l.furioso, ff.de re iud. De quo tamé vide Bar.Raph.& Alex.ibi. At in vniuersum pupillus sine tutoris autoritate códitioné suá melioré facere potest, l.j.C.de aut. prest.

An & infans. & l.neque,C.de contra.& comit.stipul.& omnium optimè in §.j.Insti.de auto.tuto. cum alijs multis st.à me collectis in Legibus connubialibus in glo.vj.in vij.q. Quod intellige de maiore infante:nam infans,nec ad suum quidem commodum quicquam facere potest,l.j.in princ.& l. mulier.ff.de verb.oblig.& diximus suprà ouine.ao.quid autem.

26 ¶ Sed vnus hîc est scrupulus nõ modicus ex d.l.de pupillo,io prio.ff.de no.ope.nũri.vbi oõ aliter rata pupilli habetur nũtiatio,quàm intercedẽte tutore autore. Sed ex notatis ibi à Bart.Ang. Imo.Alex.& Ias.loquentibus in casu illius l.potes in hoc casu nostro dicere, quòd pupillus carens tutore,& non habens copiã iudicis,potest ipse per se offerre:tamẽ postea, cùm habet eius copiã & tutorẽ,iterum offerre debet,& ea posterior oblatio retrahetur ad priorẽ,arg. §.si quis ipsi Prætori,eiusdem l.Et respondent Alex.& Iason quibusdam rationibus Raph. Co. & Hieronymi Torti,qui ibi renuerunt cõtra Bar.& sequaces.At Matth.Afflic.loquẽs nuocupatim ex oostro casu,in tracta.Proto.in verbo,vt intra xx.dies,col.vj.versi.sed quid si ille, in ea est seotentia,vt popillus posșit offerre,& ei quoque offerri posșit sine tutoris autoritate,si tutor desit, modò ipse pupillus sit maior infante,per d.l.si dictum,§.vlt.ff.de euict.Sed si adhuc infans sit, oon posșit:quia ea ætas,quicquid videt,ignorat,l.ij.C.de fal.mo.nec aliud dicit.

Versum de infante.

27 ¶EX SVPERIORIBVS autem & illud quoque suboritur dubium: Si plures sint tutores infantis,siue curatores furiosi,an satis sit vnũ ex iis adire,eique offerre.Et id quidem verisșimũ est,l.cõsilio,§.vlt.ff.de cura.furio.& l.si ex pluribus,ff.de aut.tut.& l.ij.§.si plures,ff.de cura.bo.dan.& l.j.C.si ex pluri.tut.& l.vlt.C.de auto.præstan.cum si.& in illis locis reperies, quomodo id intelligẽdũ est. Sed nõ tamẽ illud prætermittã,q̃ si tutela in multos tutores diuisa est per prouincias,aut aliàs,nõ satis esset,oblationẽ fieri ei, cui ea prouincia deputata nõ est. vt est tex.optimus in d.§.si plures.& in d.l.vlt.C.de auto.præstan.& in l.ij.C.si ex pluribus tuto.cum simi.Et idẽ,si pluribus datis tutoribus,vni,aut quibusdã tantùm administratio cõcessa est:nec enim aliis offerri posset,l.& si pluribus,ff.de aut.tut.Quomodo autẽ id intelligatur,vide ibi per glo.& Doct.Quid autẽ,si quis verus tutor est, nõ tamẽ gerit tutelam:an hic poterit oblationẽ retractus facere pro pupillo,& an ei oblatio fieri posșit,disces ex d.l. & si pluribus, & ibi gl.in verbo cõcessa non est,& ibi Doct.ff.de auto.tut.& l.pupillum,& ibi quoque glo.& Doct.ff.de acqui.hære.Ex quibus etiam intelliges,an ecootrariò vnus ex pluribus tutoribus & curatoribus posșit offerre,& retrahere.De quo & tu videas tex.in l.decreto.§.j.ff.de admini. tut.& Spec.tit.de procuratore,§.ratiooe autem formæ,versi.quid si duo,& seq.

An satis sit uni ex tutoribus aut curatoribus offerre.

28 ¶SED ILLVD EST quæstionis,idémne sit in duobus emptoribus eiusdẽ rei,an scilicet satis sit,alteri tantùm offerre.quod posset videri,exẽplo eius, quod scribitur in d.l.de pupillo,§.si pluriũ,ff.de ope.no.nũti.cuius hæc verba sunt: Si pluriũ res sit,in qoa opus oouũ fiat, & vni nuntietur, rectè facta nuntiatio est, omnibúsque dominis videtur deountiatũ. & in l.vlt. C.de duobus reis,vbi interruptio facta aduersus vnũ ex reis debendi,omnibus nocet. Ideóq; dicunt Doct.ibi,citationẽ vnius eorũ interrumpere cõtra alios,de quo etiã obiter per Io. And. Anto.Imo.Panor.& Fel.in c.pastoralis,§.quoniã,extrà de rescrip.& Hipp.Marsi.consi.lxxxiij. vias tuas,col.iij.versi.& facit etiã:oam citatio.Et ad hanc quoque partẽ facit l. pe.ff.e.de duobus reis,& l.mora.§.vlt.ff de vsur.Et quod oo.glo.in c.si capitulo,in verbo,factam, ad fi.& ibi quoque Per.Anch & alij,de cõcess.præben.lib.vj.& quod tradit Rebuf.in cõcor.tit.de regia ad prælaturas nominatione facienda,in verbo,à die recusationis,sufficere recusatiooem factam à summo Pontifice,eius qui à Rege nostro fuerit nominatus,notificari vni ex solicitatoribus Regis.Et in tractatu Nominationum,q.xiiij.nu.62.satis esse,fieri insinuationem nominationũ vni ex vicariis collatoris,& quæ dicemus infrà,in si.huius tit.q.xij.ver.ex quo fit.

An satis sit uni ex multis emptoribus offerre.

29 ¶ Ego verò (vt omittã,quod à oostris in d.§.si plurium,distinguitur,sitne deountiatio in rem an in personã) putarim,nõ satis esse hoc casu vni offerre,vt alteri oblatum esse videatur, eique oocear,cùm ius vtriusque sit diuiduum.Ideóque quod vni factũ est,alteri nõ præiudicat: sicuti è diuerso quod ab vno factum est,aliis non prodest in huiusmodi rebus diuidnis, d. §.si plurium,versiculo si plurium dominorum,& ibi Iaco.Arer.Barto.& Ang. Quamuis in rebus indiuiduis secus,l.loci corpus,§.si fundus,ff.si serui.veo.Hincque scribitur in l.j.§.denuntiari,qui est penul.ff.de vent.inspic.quòd si plures simul sunt successuri,omnibus facienda est ea denũtiatio,de qua in eo.tit.tractatur,& similiter in l.rem quæ,§.j.ff.de euict.omnibus venditoribus aut eorum omnibus hæredibus esse denuntiandũ,vt teneantur de euictione. & in l.j.ff.de iure delibe.vbi omnibus dominis vnius serui hæredis instituti,tempus ad deliberandũ præstituendum est.Et hoc cõfirmatur,quia cùm oblatio necessaria est,ei vtique faciẽda est,qui potest recipere,& offerentẽ liberare,l.si reus paratus,ff.de procu.Bal.in l.acceptam,col.iij.in iij.q.C.de vsur.At hic vous emptorum non potest pro alio pecuniam recipere, nec cessionem rei facere. Et vide,

Et vide, quod in simili dicitur à gl. in cle. j. in verbo, facienda, de renunti. non satis esse reuocationem mandati, ad resignandum (vt nostri appellant) beneficium concessi, denunciari vni ex collatoribus quódque item differtur à Rebuffo in tractatu Nominationũ, in xiiij. q. prin. nu. 80. vtrùm scilicet, cùm collatio ad duos spectat, satis sit alteri insinuare nominationem.

30 ¶ Sed hæc intellige, nisi vnus eorum integram rem ipsam venditã possideret: quia tunc illi fortè satis esset oblationem facere, per ea, quæ latè dicemus infrà tit. procedente, §. j. glo. vj. in verbo, *ou ses heritiers*, nu. 41. nunc autem, & tribus seq. Nisi fortè hic diceret, se eam rem possidere nomine vtriusque, secundùm l. communis seruus, ff. de acqui. pos. & l. meritò, ff. pro socio: ideóque nec se posse cessionem rei, non consentiente socio, facere in illius præiudicium, per l. j. & l. portionem, C. de com. rer. ali. Sed tunc dicerem, consanguineum, qui possessorem solum secutus est, non esse in mora, quin ea declaratione facta, possit & alterum emptorem in ius vocare, etiam si tempus transierit, modò negligat id ipsum quamprimum facere, secundum id quod scribitur infra eod. titu. §. xij. & ibi notauimus.

Quid si vnus eorum rem totam possidet.

31 ¶ AN AVTEM SIT SATIS testatò conuenire procuratorẽ emptoris, eiq; huiusmodi oblationẽ facere? Et tradũt nostri, sufficere, procuratorẽ specialẽ, vel generalẽ cũ libera, interpellari, per l. procuratoris, in prin. & ibi glo. ff. de trib. & l. procurator cũ libera, ff. de proc. Secus de generali sine libera, cuius scientia domino nõ præiudicat, l. apud Celsum, §. quæsitum est an de procuratoris, ff. de dol. excep. Ita enim inter cæteros scribit Alb. & Sal. in l. mora, ille col. iiij. nu. 15. hic col. iij. versi. quæro quartò, ff. de vsur. vbi & ita dicũt intelligi l. rẽ veniũt, §. petitã, ff. de dol. exce. qua probatur denuntiationẽ factã procuratori nõ nocere domino: nã & id per cã l. voluit Alb. in l. j. §. j. col. iij. versi. an autẽ denuntiatio, ff. si quis ius dicen. nõ obtẽp. Sed tu tamẽ hic vide, quæ scribã infrà eo. tit. §. ix. in gloss. vlt. nu. 7. & ex his quoq;, & duobus seq. & quæ etiã dixi suprà eo. §. in gl. x. quæ est in verbo, *dedans l'an*, nu. 100. & si quis fortè. Bal. autẽ in tract. Protomixeos. col. j. versi. sed nũquid sufficit, tradit denuntiationem, quæ debet fieri ex cõstitutione protomixeos cõsanguineo venditoris, posse fieri procuratori cũ libera non alteri.

An hæc oblatio possit fieri procuratori.

32 ¶ Porrò autem satis constat, paria esse habere mandatum speciale, & generale cum libera, tam in contractibus, quàm iudiciis, l. nam & nocere, & ibi glo. Bal. qui id dicit no. & Alexã. qui eam l. legit cum §. vlt. l. rescriptum, ff. de pactis, & l. procurator cui generaliter, & ibi Ricar. & Alb. ff. de procura. & l. mandato, & ibi glo. & Bar. ff. eod. tit. & l. iusiurandum, quod ex conuentione, §. vlt. & ibi gl. in verbo vniuersorum, Bar. Alex. & cæteri Recentiores, è quibus Iason in ij. not. ponit sex limitationes, ff. de iureiu. & l. sed si vnius, §. procuratorem autem, ff. de iniuri. & c. qui ad agendum, §. vlt. & ibi omnes, de procura. lib. vj. Cy. Bald. qui dicit id valde quotidianum, & Sal. in l. illud, §. j. ff. de mino. idem Cy. & Pau. Cast. in l. j. C. etiam per procur. Io. Fab. in §. procurator, col. ij. Insti. de his per quos ag. pos. vbi id declarat. Cano. in c. vlti. extrà de dila. Paul. Cast. in l. per procuratorem, in fi. ff. de acqui. hæred. Panor. in cap. petitio, post mediũ, de procurat. Alex. in l. si procurator, col. j. C. eod. tit. & consi. xxij. viso instrumento, col. ij. versic. attento, lib. j. & consi. xliij. viso & discusso, col. j. versi. sed concessio, lib. ij. quod repetitur consil. xxviij. lib. vj. & idem Alexan. consi. cxxxiij. circa executionem, col. j. eod. lib. vj. Iason qui id dicit sing. in l. indebitum, in ij. no. ff. de condi. indeb. Feli. in c. nonnulli, §. sunt & alij, extrà de rescrip. Carol. Rui. consi. xciij. visis his, col. iij. nume. 6. lib. v. Carol. Cotta in memor. incip. procurator generalis, Mathæ. Afflict. in constit. Siciliæ incip. si quis in posterum, col. iij. in iij. q. & deci. Neapo. cccv. in causa Martini, nume. 4. Philip. Deci. consi. ccccxciij. viso tenore, col. j. & consil. dcxc. visis dubitationibus, colum. xj.

Mandatum generale cum libera æquipollet speciali.

33 ¶ Quod tamen intellige, vt nõ procedat in procuratore generali ad lites etiam cum libera: neque enim is solutionem recipere potest, l. hoc iure, & ibi Doct. ff. de sol. & no. in l. si procurator, ff. de condi. indebi. & Bar. in l. qui Romæ, §. Callimachus, ff. de verb. obli. Neque is potest interpellare, protestari, denũtiare, vt diximus suprà in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 97. cæterùm ex his. Quando autem, & quomodo, & quibus verbis censeatur quis habere mandatum generale cum libera, videbis apud Pet. Cy. & Bar. in l. j. ff. de offi. procu. Cæsa. Pet. Cy. Bal. Sal. & Raph. Fulg. in d. l. si procurator. C. de procu. Io. And. & Panor. in d. c. petitio, eo. tit. Bart. in l. creditor. §. Lucius, ff. mand. Bal. in c. j. §. nomina, in fi. tit. de pace Constan. Domi. post alios in d. c. qui ad agendum, cum concor. adductis ab Alex. d. consi. xliij. lib. ij. repetito consi. xxviij. lib. vj. & præterea consi. lij. viso primo puncto, col. ij. nu. 6. lib. item vj.

Quid in procuratore generali cum libera ad lites.

Mandatum generale cum libera, quando censeatur esse concessum.

34 ¶ SED VTRVM hæc oblatio possit fieri cõiũctæ personæ emptoris? Et sanè, quæ reqrũt speciale mãdatũ, coniũctis sunt interdicta, nisi & ipsi mandatũ speciale habeãt, l. patri, iuncta l. illud, ff. de minori. & latè p Recẽtiores, qui multos allegãt, in l. exigẽdi, C. de procu. & in d. c.

An hæc oblatio possit fieri coniunctæ personæ.

nonnul

nonnulli,§.sunt & alij,extrà de rescri.& Soc.consi.cxx.cũ in præsenti,col.iij.versic.postremò, lib.j.quod repetitur cõsi.ccxxxj.lib.ij.Nec eis solutio fieri potest,& si facta fuerit,nõ liberatur solués,l.nõ solũ,quæ est iij.& ibi Bar.col.ij.versi.tex.iste inducitur,Alb.col.j.Imo.Alex.in prin.& alij,ff.sol.mat.& l.ij.& ibi quoque gl.quæ intelligit,etiã si offerat cautioné rati.Bar.& Albe.ff.vt legat.nomine caueatur,& l.qui hominé,§.si gener,ff.de sol.& l.qui aliena,§.quãquã, ff.de neg.gest.& l.filius,& ibi Doct.C.de pactis,gl.in l.vero procuratori,in verbo,administratio, & ibi Bar.ff.de solu.Spec.in tit.de cõiuncta persona,col.vlt.versi.item coniunctæ.Gul.Cu.in l.sin autem,in prin.& ibi Bar.& Albe.ff.de neg.gest.Cy.in d.l.exigendi,Bar.in l.hoc iure, ff.de sol.Albe.in l.ij.col.pen.versi.item allegatur,ff.sol.mat.& in l.sed & hæ,in prin.col.ij.versi.ité quærit ipse,ff.de procur.Bal.in l.j.C.de sol.& in l.j.versi.quæro vtrùm coniunctæ,C.quibus res iudi.non nocet,& in l.turori,in fi.ff.de neg.gest.Pau.Castr.consil.clxv. visis & ponderatis, col.ij.versi.sed cõstat,lib.ij.Alex.consi.iij.videretur inspectis,col.iij.versic.tamen quia coniunctæ, lib.ij.& consi.xxxvij.viso dicto instrumento,post prin.lib.iij.Fran.Aret.cõsi.cxxxvj.clarissimè, col.j.versi.ad tertiũ,Soc.d.cõsi.cxx.vbi suprà,Guid.Pap.decis.Delph.dxxvj.executio,versi.sed vtrùm,Fran.Rip.in d.c.cùm Mar.Ferra.nu.60.extrà de consti.Steph.Bert.consil.ccxxxviij. literæ cõpulsoriæ,lib.j.Et est cómunis opinio vtriusq; illius sentétiæ:tametsi Phil.Deci. solus, ni fallor,vtráq, euertere conatus est in d.c.cũ Mar.Ferra.col.v.versi.secunda conclusio,quibusdã rationibus motus,quibus scitè respondet Franc.Rip.ibi.Receptũ est auté, oblationé ei tantùm fieri posse,qui potest recipere,& offerenté liberare,vt diximus suprà,nu.29.ego verò , & dicemus plenius infrà eo.tit.§.ix.gl.vlt.ferè per totũ,præsertim verò,nu.4.sed & quod plus.

Coniũctæ personæ an solui possit.

35 ¶ Et ita quidé hæc ꝓcedũt,vt ne filio quidé pro patre posit fieri hæc oblatio: vtpote cùm nec ei quidé solui posit,vt videre est ex d.l.filius,C.de pactis.vbi & id Bal.& Phil.Dec.notãt, Patri auté pro filio potest,vt expresim voluit Ang.in d.l.qui aliena,§.quãquàm,ff.de neg. gest. nã & is facere potest pro filio alia,quæ requirunt speciale mandatũ,per l.patri,in prin.& ibi Bald.ff.de mino.cum concord.à me adductis suprà eo.in glos.x.in verbo, *dedans l'an*, nu.101. & hæc procednnt.Sed illud de solutione,intelligit Philip.Dec.in d.l.filius,procedere,quãdo soluitur patri,vt legitimo administratori bonorũ filij,vt ipse est,l.j.C.de bonis mater.Nam vti coniunctæ personæ,simpliciter solui nõ potest,per tex.in d.l.filius.Et sanè etiã d.l.patri, ff.de minori. satis ostendit,ibi filiũ fuisse in potestate patris,cùm dicit,quia patris periculũ agitur,qui de peculio tenetur.Et id confirmatur,quia nec matri quidem,aut auiæ solui potest,nõ magis quàm cæteris coniunctis:vt expresim respondit Alex.d.consi.xxxvij.in prin.lib.iij.Neque enim (inquit) ea est legitima administratrix bonorum filij,vel nepotis,l.filiæ,in prin.ff.de sol.cum alijs ibi per eum allegatis.Ex quo potes intelligere,tum demum hanc oblationem patri posse fieri pro filio,si eius sit legitimus administrator,aliàs secus,matri nullo modo posse.

An filio pro patre, & é diuerso posit fieri hæc oblatio.

An matri fieri posit pro filio.

36 ¶NEC VNVM PRÆTERMISERIM, de quo etiãnum ex facto controuersia est: Si capitulũ alicuius ecclesiæ emit rem quãpiã immobilé,poterit ab eo consanguineus retrahere,vt satis suprà diximus num.huius gl.2.& multis seq.an igitur hoc casu satis erit conuenire Prælatum huius capituli,vt decanum,aut alium huiusmodi,aut etiam syndicum,& ei hãc retractus oblationé facere.Et idem quæri potest in alia quapiã vniuersitate,quæ quid emit obnoxium retractui.Super quibus vide tex.in l.omnes,§.hoc nihilominus, & ibi Bal.qui eum §.legit,cum prin.l.C.de epis.& cler.& gl.no.in l.non potest dolo,in versi.item quid si citetur , & ibi Bar.& Albe.ff.de reg.iur.aliam gl.in c.si capitnlo,in verbo,factam,& ibi laté Pet.Anch.col.vlt.de conces.præben.lib.vj.Bar,& Albe.in l.j.illum,in §.& si fortè,hunc in §.j.versic. vlti.ff.quod vi aut clam.Eundem Bar.in l.vlt.ff.quod cuiusque vniuersi. & in l.j. C. de iure reip. lib. xj.& in extrauag.ad reprimendum,in verbo,citatum.& Ioan.Fab.in l.de actore,ad fi. C.quan. tuto.vel curat.& Ange.consil.cxcvj.ex themate,col.ij.& alios,quos citat (ne hîc sim longior) Alex.in addi.Bar.in d.l.non potest dolo,& præterea lanssimè Barb.in cle.causam,colũ. xvij. in paruis,versi.quid si appellatio,& multis seq.de elec.& Guid.Pap.decis.ccxxj.in causis.In ea autem specie,in qua id dubium contingit,soli Prælato facta fuerat oblatio,& is solus citatus erat in materia retractus, & interim transierat annus retractus : dicebàtque Prælatus non rectè factam fuisse oblationé & citationem,nec deinde admittendum esse consanguineum,anno iam elapso.Et idem quæri potest in retractu conuentionali.

Si capitulum emerit, cui, & quomodo debet fieri oblatio.

37 ¶SED QVID,si emptor mortuus sit,hæreditásq; eius iaceat,cui & quomodo debet fieri oblatio retractus?Et certè,si curator datus sit hæreditati,vt plerũq; fit,vt patet ex toto tit. ff. de cur.bo.dã.& l.debitor,post prin.ff.de neg.gest.ei offerri debet:sin minus,satis erit,ipsi hæreditati vacãti offerre:nec requritur,vt prius curatoré cõstituere cõsanguineus faciat,vt de denũtiatione,quæ fit véditori ob euictioné,respõdit Pau.Cast.cõsi.ccxl.effectus primi,col.ij.ver.super secũdo,lib.j.per tex.loquenté in pupillo,in l.si dictũ,§.vlt.ff.de euictio. Nã hîc (inquit) agitur de confer

Quid, si emptore mortuo hæreditas iaceat.

de conſeruatione iuris denuntiãtis tantùm, non etiã de conſtituenda hæreditate in mora, vti & In noſtro caſu retractus conſanguineus certat de ſuo iure retractus conſeruando. Sequitur & dicit ſing. Barb. in c. vlt. in fi. de emp. & vend. vbi tamẽ numerus illius conſi. eſt corruptus. Sed tu ſuper hoc vide, quæ ſcribit Fran. Are. conſi. xxvj. factũ ſuper quo, col. iij. verſi[illegible] obſtat, ſi diceretur, & quæ nos in ſimili diximus de pupillo hærede emptoris, ſuprà, hac e[illegible] glo. nu. 14. quid igitur, & multis ſeq. & quæ item dicemus infrà eo. tit. §. ix. in gl. vlt. verſi. vlt.

38 ¶ POSTREMO ILLVD quæri poteſt, An ſi Rex noſter emerit domũ, poterit conſanguineus vẽditoris ab eo retrahere. Io. Gallus inter areſta anni M.cclxxxiij. hoc poſuit, cõſanguineis ius nõ eſſe retrahendi rem emptã à Rege: & loquitur de comitatu Guynarũ empto à Rege, cui filius venditoris oblationẽ fecerat. Quæ res hinc pendet, vtrũ Princeps ligetur ſtatutis, aut conſuetudinibus ſubditorũ. Et non ligari reſpondit Card. Flor. conſi. ij. circa ſtatutũ, & ſequitur Fel. in c. j. col. x. verſi. quarta declaratio, extrà de conſti. & Rochus Cur. in repe. c. vlt. in ix. q. prin. de conſue. per multa iura illic allegata. Dicitque & id procedere, etiã ſi ad talem conſuetudinẽ inducendã interueniſſet cõſenſus Principis, vt ibi videre poteris. Sed illud prius ante hos voluit Bal. quẽ nullus illorũ citauit, in d. c. j. paulò ante fi, extrà de cõſtit. Nec id quidem mirum, cùm nec Legatus Principis teneatur ſeruare ſtatuta loci, etiã ſi eſſet ipſius loci ordinarius: vt dicit Bal. in c. licet, in fi. de offi. ord. & ſequitur Fel. in c. cũ dilecta, col. xix. verſicu. limita quartò, in fi. de reſcri. Quod quidẽ vltimum quomodo intelligatur, intelliges ex Ang. & Alex. in l. hac conſultiſsima, §. ex imperfecto, C. de teſta. & Cano. in d. c. vlt. de conſuet.

Si rex emerit an ab eo retrahi poſſit.

39 ¶ Quod tamẽ intelligendũ eſt, niſi ſtatutũ, aut conſuetudo naturali ratione nitatur, vt pulchrè dicit Bal. in c. j. §. vlt. col. j. tit. qui feu. da. poſ. Nam potentius, ait, eſt ius naturale, ꝙ principatus. & ſequitur Mart. Laud. in tractatu, de Principibus, verſ. cccv. bonæ & naturales, & Rochus, vbi ſupra. Cui cõcinit, quod & idẽ Bal. ſcribit in l. ij. col. vij. verſi. item no. ꝙ ſi Papa, C. de ſeruit. & aqua, nullã autoritatẽ Principis vel Senatus poſſe id facere, ne Princeps ipſe ſit animal rationale, mortale: aut poſſe eũ abſoluere à lege naturæ, vel dictamine rectæ rationis, vel legis æternæ. & ſequitur etiã Fel. in d. c. j. col. x. verſi. quinta declaratio, de cõſti. Illud autẽ certũ eſt, cõſuetudinem regni Regẽ ipſum ligare, vel teſtimonio ipſius Bal. in auth. omnes peregrini, colũ. ij. verſi. conſuetudo feudorũ, C. com. de ſucceſ. & in c. j. verſi. & no. hîc, ꝙ princeps, tit. de nat. feu. & Soci. conſi. lviij. ſupra propoſita, col. j. lib. iiij. Et ita intelligẽdus eſt Io. Fab. in l. digna vox, C. de legi. cùm dicit, Principẽ fortè (ita enim loquitur) ligari cõſuetudine terræ, per quædam iura ab eo allegata. Ex conſuetudine autẽ Protomixeos Fede. in fi. eiuſdẽ nuncupatim excipitur curia, quã expreſsim interpretes eiuſdem cõſtitutionis intelligũt pro fiſco, & republica: ſed aliud eſſe dicunt in Imperatore, vel Rege: vt per Matth. Afflict. ibi, col. vlt. quem vide. & Ferro. qui & de hoc priuatim loquitur in conſue. Burdig. tit. de feud. §. vij. poſt princ.

OV EQVIPOLLENT A VENTE,

AVT ÆQVIPOLLENTI VENDITIONI, GLO. XIIII.

1 SIMILIA prope verba ſunt infrà eo. tit. §. xvij. in fi. ibi, *vente, ou qui ſonne vente,* Et iterum §. xxvij. ibi, *de vente, ou qui le ſonne.* Ex quibus verbis clarè datur intelligi, hanc conſuetudinẽ nõ in venditionibus tantùm veris & propriis locũ habere, ſed & in aliis cõtractibus æquipollentibus venditioni, & eandem ſonantibus, id eſt, repræſentantibus, effingentibus, referentibus, vt in illo { Ciceronis loco lib. j. Offic. Honeſtate igitur dirigenda vtilitas eſt: & quidem ſic, vt hæc duo verba inter ſe diſcrepare, ſed vnum ſonare videantur. Et in eo quoque } Virgilij loco, lib. j. Æneid.

Sonandi verbum.

— Nanque haud tibi vultus
Mortalis, nec vox hominem ſonat. — Et iterum lib. vj.
— Maiorq; videri, Nec mortale ſonans. —

2 ¶ HVIVSMODI AVTEM eſt datio in ſolutũ, cùm ſcilicet fundus ſoluendi cauſa datur, ita enim loqtur l. vel ſoluẽdi, ff. de Publ. in rẽ actio. ſiue cùm pro ſoluto datur: nã & ita loqtur l. legãter, in prin. ff. de pig. act. Ea enim datio vicẽ venditionis obtinet, l. ſi prædium, C. de euict. Cuius autoritate ſubnixi Io. Fab. & Albe. ibi, tenẽt hoc noſtrũ ſtatutũ retractus, etiã ſi de venditione ſimpliciter loquatur, habere locũ in datione in ſolutũ. Id quod etiã tradit ipſe Alb. in l. cætera, §. ſed ſi ſeparauit, & ibi Iaſon col. ij. verſi. item per iſtũ tex. ff. de leg. j. & idem Albe. in l. ſi vſumfructum. ff. de lib. cau. & in prima parte ſtatutorum, q. lxxxviij. ſuppoſito ſtatuto prędicto. & iterũ in ſecũda parte, q. ij. ex prædictis oritur, col. j. verſicu. ex prædictis colligi poteſt. Bal. in tract. Protomixeos, col. v. verſi. ſed vtrum hæc conſtitutio. Ioan. Plat. in l. j. col. ij. verſicu. item eſt argu. C. de fund. patri. lib. xj. Lud. Bol. conſil. xxj. ſtat ſtatutum. & iterum conſil. xxv. in ampliſ

An retractus habeat locũ in datione in ſolutum.

Datio in ſolutum vicẽ venditionis tenet.

amplissimo,col.iiij.Philip.Deci.consil.clx.in causa monasterij,col.ij. & consil. eccclxxxvj. in causa quæ Mantuæ agitatur,col.ij.Ioan.Crot.& Ferd.Loaz.in repet.l.filiusfamilias,§.diui, ille col.xv.hic xl.on.227.ff.de leg.j.Fabia.à monte S,Seb.in tract.emp.& vend. in xxj.q.iij.q.prin. Boer.in hoc eo.tit.§.iij.col.j.Chass.in eod.titu.consuet.Burgun.§.ix.nu.5.Alcia.lib.ij. de verb. signi.char.ii.versi.lex ait rem venditam.& Carol.Molen.in consuet.Paris.tit.j.§.xuj. glo.v.in x.q.& Ferro.in cósuet.Burdigalæ hoc eod.titu.§.xxv.in prin.Et de hoc est cósuetudo expressa Senonensium cap.liiij.& Trecensium cap.clxv. & Auxerrensium siue Altisiodorensium, hoc titu.§.xxij.qui est omnium liij.

Consuetudines de hac re.

3 ¶ Et pro his,vltra eú tex.sunt & alij multi,probantes dationé in solutú instar véditionis esse,videlicet l.elegáter,in prin.& ibi Barto. Bal.& Pau.Cast.q dicit eú tex. ad hoc semper allegari. ff.de pig.act.& l.vlt.ff.ex qui.cau.in pos.eat.& l.si plus,versi.& si iussu,ff.de euict.& l.sequitur, quæ est iiij.§.de illo,versi.idémque fore,ff.de vsuc.& l.apud Celsum,§.si quis auté,versi.autoris,ff.de do.excep.& l.Senatus,in prin.ibi,quáuis nó vt védat,detraxit,sed vt exoluat, ff.de leg. j.vbi probatur & hoc procedere in cóstitutione pœnali.& hoc ibi annotát Alb.& Ias. in quinto oo.qui eá l.legunt cum d.§.sed si separauit,qui est vlt.d.l.cætera,& idé Albe.in d.q.ij.secundæ partis statutorum,vbi suprà citauimus,& And.Barul.in d.l.j.C.de fund.patri.lib.xj.

De eadé re.

4 ¶ Et vbique nostri illud conclamant,dationé in solutú haberi pro véditione, & ex hoc passim multas quæstiooes decidút:& inter cæteros Old.consi.xxxvij.ad primá quæstioné,in iij.q.Cyn. Bar.Bal.Sal.& Ang.io l.libera,C.de sent.& interlo.omn.iudi.Alb.in l.j.C.com.veriusque iud. Bar.in l.j.§.cùm prædium,col.ij.ff.de pig.& in l.à Diuo,§.si pignora,ff.de re iudi. & in l.si quis aliá,col.j.ff.de sol.& consi.cxxj.in quæstione domini Cioli,circa mediú.& Pet.Iac.titu. de act. ex empto redbib.col.j.& tit.de act.in rem pro re emphy.col.viij.versi.item & in datione in solutú,& iterú col.xij.versi.ité si res detur,vbi loquitur de laudimus.Bal.consi.cl.Antonia, lib.j. & consi.ccc.statuto cauetur,col.j.eod.lib.j.Albe.in secunda parte statutorú,q.ccvij. in aliquibus ciuitatibus.Imo.consi.viij.in casu præmisso,col.vlt.versi.circa tertiú. Raph.Co. consil.iiij. domina Stella,ad fi.& consi.xxix.quidá Gionterius,col.ij.versi.ad secundú,alter Rapha. Fulg. consi.cxxxiij.in quæstione versa,col.ij.versi.sed & illud,vbi tamé dicit,hanc nó verá esse & directá emptiooé.& consi.cxxxvij.quia ex facto,io fi.primi dubij,& consi.cxc.visis toto processu,col.ij.versi.secúdò principaliter.Pau.Cast.cósi.cclxvj.videtur dicendú,col.ij.versi. tertia ratio,& iterú col.seq.versi.& sic cócludo,lib.j.& cósi.clxv.visis & ponderatis,col.ij.versi.secúdò videtur,lib.ij.& cósi.cccxxvj.super primo quæsito,ante fi.eo.lib.ij.Ro.cósil.cccl.præsens dubitationis articulus.Frá.Are.cósi.xxxij.diligéter cósideratis,col.ij.versi. nec obstat si dicatur, vbi ex hoc dicit generaliter,quicquid de véditione dicitur,& in datione in solutú habere locú. & cósi.cxlviij.in quæstione proposita,col.ij.versi.his tamé nó obst.& cósi.clx.longa est ista cósultatio,col.v.versi.venio ad quartú.Guid.Pap.qui & ex hoc dicit deberi laudimia domino ex datione in solutú,sicut ex véditione,cósi.xlvj.in facto præsupponitur,col.ij.vers.plus posset cósiderari.Phil.Dec.vltra loca suprà allegata,có.ccccix viso cós.col.ij.& cós.ccccclviij.in causa magnifici,post prin.& cós.ccccclxxxvij.corá magnificis,col.ij.& cós.cccccxcij. in causa dominæ, ad fi.Matt.Affl.dec.Neap.355.pro decis.nu.18.& iterú decis.358.in causa nobiliú,col.j.iterú decis.seq.col.ité j.Ex qbus multi intelligút,& hoc in statutis pcedere,vt apud eos videre licet.

De eadem re.

5 ¶ NON DESVNT TAMEN, qui in casu nostræ consuetudinis,de qua hic tractamus,negát eá habere locú in huiusmodi datione in solutú.Hi sunt Spe.tit.de emp.& véd.§.núc dicendú,l.ij.versi.sed pone statutú,vbi & id dicit fuisse obtentú,& ibi quoque Io.And. in addi. atque etiam in c.constitutus,col.vlt.& ibi item Aoto.& Pet.Anch.in iij.opp.dum allegat Spe. vbi suprà,extrà de resti.in integ.Albe.sibi contrarius in l.statuliberi,§.Quintus, ff.de statulib. dum dicit post Albe.Odof.hoc nostrum statutú habere locum in véditione propriè sumpta tátùm,nó etiá in cæteris alienationibus.& in l.si vsumfructú,in prine. ff.de lib.cau. vbi idé dicit. & in l.dudú,C.de cótrah.emp.dú simpliciter allegat Spe.vbi suprà.Lucas Pen.in d.l.vlti. col.j. versi.item qui non potest,C.de prædi.curi.lib.xj.Ioan.Por.in d.l.Seoatus,ff.de leg.j. Alexá. in addi.Bar,in d.l,litis,ff.pro emp.& consi.lxxvj.visis dubitationibus,col.iij.lib.v. dum etiá citat Spec.vbi suprà.Fran.Areti.consi.cxxiiij.eximie domine,col.pe.vbi dicit sing.Corn.cósi.clxvj. quatuor vertuntur,col.v.lib.ij.Gerar.Bago.in sua repe.retractus,versic. secunda conclusio est quòd in re data,vbi hac non vulgari anchora innititur,quòd datio in solutum habet vim venditionis in fauorem eius,cui fit:ideò in eius læsionem nó debet retorqueri. Guido Pap.decis. cclvij.cauetur consuetudine,in fi.Fel.in c.vlt.col.pen.versi.fallit tertiò,extrà de accusatio. Firmia.in tract.gabellarum in tertia parte octauæ partis prin. in iij.quæst.versi.in quæstione tamé proposita.& iterum in iiij. quæst.Iason consi.cl.videretur prima consideratione,colum.ij.versicu.secundò & fortiùs,lib.iiij.Sebast. Neapoda.in tractatu de Iure congrui.Philip. Dec. sibi

etiam

etiam cõtrarius cõsi.xviij.viso puncto,col.ij.versi.nec obstat quod dicitur.& cõsi. cccclxxxvj. in causa quæ Mantuæ agitatur,col.ij.Ioan.Cror.in repe.l.filiusfamilias.§. diui, col. xvj.versic. tertiò adducitur,& iterum col.xxxiiij.versi.tertia sit conclusio,& ibi quoque Ferd.Loaz. char. 24.nu.485.& Franc.Ripa nu.101.ff.de leg.j.Iac.à S. Georg.in tract. de Roydis, col. ix. versic. item dubitatur an præsupposita,Paulus Parisf.consi.lxxxij.pro veritate,col.ij.nu.[redacted]

6 ¶ Mouentur hi, præter eam,quam iam diximus, & aliis multis non contemnendis rationibus, quas hîc asscribere supersedimus, loca designasse contenti, præsertim cùm res ista in terminis nostræ consuetudinis minimè sit dubia:quia non de contractu tantùm venditionis,sed & aliis æquipollentibus, & venditionem sonantibus (vt suprà in princ.huius gloss. diximus) loquitur nostra consuetudo:ideóque habet locum & in impropriis & indirectis venditionibus, etiam si aliàs non comprehenderetur datio in solutum appellatione veræ ac propriæ venditionis. De quo etiam videbis per Rapha.Fulgo.d.consil.cxxxiiij.in quæstione versa coram domino capitaneo,col.ij.versi.sed & illud.

7 ¶ TAMEN SI TENEAS in terminis Iuris communis,statutum admittens consanguineos ad retractum rei venditæ simpliciter, habere locum in datione in solutum, id debes intelligere duobus modis:Primo videlicet,cùm datur fundus in solutum pecuniæ debitæ.Nam si in alterius speciei debitæ solutum daretur, nihil esset quod ad venditionem accederet, vt per gl.Cy.Bar.Bal.& alios in d.l.libera,C.de sent. & interlo.omn.iud.glos.in l. si quis aliam, & ibi Bar.qui id optimè declarat, col. j.ff. de solut. Nam vt dicit ipse Bar. cùm soluitur species pro specie,est quædã permutatio;sed quãdo soluitur species pro pecunia,est quædã emptio.Ideò in hoc nostro casu,cùm scilicet datur species pro alia specie, non esse locum retractui ex hoc statuto nostro,expressim tenuit Lud.Bolog.hanc quoque differentiam faciens d.cõsi.xxv.in amplissimo,col.iiij.versi.plus voluit.Quod tamen intellige secundùm ea,quæ dicam infrà in ead. gl.nu.40.sed & hæc omnia.nisi scilicet daretur res mobilis pro immobili,vt ibi videre poteris.

Quid, si detur in solutum alterius speciei debitæ.

Quid, si pro specie mobili.

8 ¶ Secũdò intellige,vt habeat locum retractus in datione in solutum volũtaria,quæ fit ab ipso debitore creditori:non etiam in necessaria,quæ fieret à iudice pro executione rei iudicatæ, per l.cùm fidei hæredis,ff.de fideicom.lib.Ita voluit Ioã.Plat.post alios Antiquiores in d.l.j.col. ij. vers.item est arg.C.de fund.patr.lib.xj.Masuer.tit.de execut.& subhast. §.item in pretij distributione,ad fi.& Ias.in d.l.cætera,§.sed si separauit, col. ij. versic.item per istum tex.ff. de leg.j. Matth.Afflic.in trac.Protomixeos,in verbo,licet enim suprà diximus,col.vj.vers.sed iuxta prædicta quæro.Ferdi.Loaz.in d.§.diui,nu.228.& iterum nu.485.& Fabia.in d.tract. emptionis & venditionis,vbi suprà,& Deci.d.cons.clx.col.ij.& Ioan. Cora.lib.iij.Miscel.c.iij.Nam & quando debitor sponte dat creditori rem aliquam pro debito,id in iure appellari solet dare in solutum:vt patet in iuribus suprà allegatis nu.2.& 3.Sed & vendere quoque appellatur,l.in numerationibus,in princ.ff.de solut.Cùm verò datur à iudice in causam iudicati,vix ita reperies appellari,sed potius addicere creditori,d.l.à Diuo Pio,§.si pignora,& sæpe aliàs in ead. l.ff. de re iudic.quod annotatum fuit ab Alex.cons.lij.viso themate & statutis,col.j.lib.j.

Quid in datione necessaria à iudice facta.

Dare in solutũ,& addicere creditori quid differant.

9 ¶ Nec aliàs huiusmodi datio in solutum necessaria (si datio in solutum vocari possit) comprehenditur in statutis loquentibus de venditionibus,vt tenet Alberi.in l.Senatus, in princ. ff. de leg.j.& in secunda parte statu.quæst.ij.ex prædictis oritur,tum in prin.tum in versic. ex prædictis colligi potest,quibus locis loquitur de statuto prohibente alienari in extraneos. & iterum quæst.ccvij.in aliquibus ciuitatibus.& Ro.loquens in statuto huic nostro non absimili,nc scilicet liceat vendere rem immobilem irrequisito consorte, consil. cvij.circa id de quo quæritur, per totum.Alex.loquens in eodem statuto,d.consi.lij.etiam per totum.lib.j.& Ias.in d.l.cætera, §.sed si separauit,colum.ij.versi.item per istum text.ff.de leg.j.vbi etiam loquitur in illo statuto, prohibente alienationes in extraneos,Philip.Dec.d.consi.clx.in causa monasterij,col.ij. Ludo. Gozad.loquens in eodem statuto,consi. ciij.videtur,col.pen.nu.21.cum aliis multis cõcor.coaceruatis à Boheri.in consuetudinibus Biturigum hoc eo.tit.*de Retraictz*,§.iij.

Vẽditionis appellatione, an ueniat datio in solutum necessaria.

10 ¶ Nec ex ea quoque dominus habet laudimia, quamuis ex venditione habeat, vt voluerunt Guil.Cu.Bar.Bal.Raph.Fulg.& Pau.Cast.in l.si ideò,ff.de condi.furti. Ias.in l.vlt.col.xij .in vij. quæst.vers.ista decisio,C.de iure emphy.de quo tamen vide infrà nu.ab hinc 4. Nec ea prohibetur fieri sine cõsensu domini,vt dicit idẽ Ias.post alios in d.l.vlt.col.xxxij.vers quintò quæro, de iure emphyt.& in l.voluntas,col.j.C.de fideicom. Matth. Afflict. qui & alios quoque citat decis.Neap.cxcj.Abbas Rufillus,in j.dubio. De quo tamen vide, quæ latius de hac re diximus suprà,eo.§.in verbo,*ou autres choses,censees pour immeubles*,quæ est glo.vij.nu.49.quòd autem fructus,& quæ etiam dicam infrà eadem glo.d.nu.ab hinc 4.

An ex ea debeantur laudimia, uide num. 14. in prin.

▼

Alienatio necessaria, non continetur in probibitione alienationis.

11 ¶ Et generale est, vt quæuis alia venditio necessaria, noo contineatur in prohibitione alienationis, l. Diuus, ff. de pet. hære. & l. peto, §. prædiū, & ibi Alberi. & alij, ff. de leg. ij. & l. pater, in princ. & ibi Alberi. ff. de leg. iij. & l. ij. iuncta glos. & ibi no. à Doct. C. de fund. dot. & l. j. ff. eod. tit. & l. alienationes, & ibi Alberi. ff. fam. ercis. & l. non solùm, §. j. ff. de ali. mut. iud. cau. fac. & d. l. cùm [redacted] com. liber. & l. j. C. de litigio. Bart. in l. si stipulatus fuerim, in prin. col. j. versi. videamus ratiooes. & iterum vers. ex quo oo. ff. de vet. ob l. Bal. consil. xl. maritus ex delicto, circa med. lib. j. & consi. cclxxxiiij. præmissis verbis cuiusdā statuti, post prin. eod. lib. j. Alberi. in l. sed si pecunia. per eum tex. ff. de reb. eo. & in l. si aliquis, nu. 3. ff. de dona. & in l. quoties, col. vlt. num. 12. ff. de pœn. & in j. parte statutorū q. ex. statuto Parmæ. & in ij. parte q. ij. ex prædictis, col. j. vbi loquitur de statuto prohibēte alieoare in extraneos. Ang. cōs. vij. in Dei oomine, amē, ex dicto themate, col. j. Sal. in l. vlt. col. j. C. de reb. alie. nō ali. latè Ro. cōs. cvij. circa id de quo, & consil. ccxix. ex themate cōsultationis, col. ij. vers. secūdò idē euidētet. Pau. Cast. cōsi. cccxvij. super primo quæsito, io j. dub. lib. ij. Alex. cōs. lv. pōderatis his, col. ij. vers. accedit ad cōfirmationem, lib. iij. & Math. Affli. loquēs io materia protomixeos in constit. ipsius, in verbo, licet enim, col. vlt. vers. sed rursus quæro, cum concor. quos videre poteris apud Franc. Cur. senio. consi. xxvij. magnificus vir, col. viij. vers. corroborantur prædicta. Ludo. Bol. cōsi. xliij. Ser. Iacobus, col. ij. vers. tertiò præmitto, & seq. versi. & sic ex hoc Ias. in d. l. filiusfamilias, §. Diui, col. iiij. versi. viij. & vlt. cum multis seq. in ij. lect. & ibi Ferd. Loaz. nu. 216. & Fran. Ripam, ou. 24. & seq. ff. de leg. j.

Consuetudines de retractu da tionis in solutum factæ à iudice.

12 ¶ Et hæc quidē fortassis vera sunt, quantùm ad ius cōmune pertinet, & ex quibusdam qooque consuetudinibus obtinent, vt Turooiæ, hoc tit. *de Retraictz*, cap. 24. & Morioi, c. xviij. nisi vt ibi declaratur. Loduni, boc item tit. §. xxiij. Et in comitatu Burgundiæ, tit. *reachaptz*, §. xij. At nos contrariam consuetudinem expressam habemus infrà §. omnium totius huius volominis consuetudinum postremo, qua cauetur, & in his quoque vēditionibus, quæ fiunt à iudice in causam iodicati, locum esse retractui. Et habent similem consuetudinem in ducatu Burgundiæ, in hoc eod. tit. §. ix. vbi Chasse. satis multa de hac re scripsit, vt ibi videre licet omnibus. Et eadē quoque apud Parisienses est consuetudo, c. clxxxij. Melodunenses, c. xij. Senonenses, c. xxxix. Trecenses, c. cxlvij. Caluimontenses in Bassigniaco, c. cxv. Cenomanenses, c. ccccxxj. vbi tamen id limitatur. Atque etiam apud Andegauenses, c. ccccx. Aruernienses, tit. *de Retraict*, c. xxxvij. Eogolismenses, c. lxxvj. Altimarchienses, c. cclxxix. Marchienses, c. cclxxxvj. quod est xxvj. huius titu. Altissiodorenses, quos nunc Auxerrenses vulgò appellant, hoc tit. §. x. qui est omnium, xlj. Niuernenses, hoc quoque tit. §. xxviij. & Valesienses hoc item tit. §. v. qui est omnium lxxxiij.

Factū iudicis, factum partis.

13 ¶ Et has quidem consuetudioes, ne ratione defici videamur, hae non omnino contemnenda fulcire poteris. Nam quod fit à iudice rem ipsam adiudicante creditori vel alteri vltimo licitatori, censetur fieri ab ipso debitore, qui primò sponte debitum creauit. Ideóque æquè tenetur de euictione, ac si ipse fecisset, l. si ob causam, & ibi Bart. Bald. & alij, C. de euict. & l. si pignora, ff. co. tit. & l. elegāter, in prin. ff. de pigo. act. & l. libera, C. de senten. & l. profectitia, in princ. ibi, sed & si proponis Prætorem, ff. de iure dot. & l. j. C. si io cau. iudic. pig. capt. sit, & not. gl. io l. j. §. hæc verba, in verbo, exceptione, & ibi Bart. & Alberi. ff. oe vis fiat ei, & gl. in l. id quod oostrū, in ij. atque in v. oppo. ff. de reg. iur. Cy. in l. emptorem. in j. oppo. C. loca. Signo. qui & ex hoc dicit, baoc conseri alienatiooem voluntariam, cons. lxxiij. factum sic præsupponitur, paulò ante fin. Bar. in l. j. in prin. col. pen. vers. sed quid si executor, ff. de acq. pos. Bal. in Authen. & qui iurat, col. pen. vers. modò ego quæro, C. de bo. auto. iud. pos. & io c. quoniam frequenter, §. vlt. in fi. extrà, vt lit. oon conte. vbi ex hoc dicit, quòd cùm iudex dat in solutum creditori rem debitoris, ex præcedenti cootractu debitoris, videtur ipsemet debitor dedisse, qui est casus noster. Idem Bal. in c. j. col. peo. vers. si verò sequestratio, extrà de seque. pos. & fruc. & cōs. cccvj. verba inuestituræ, post mediū, lib. j. vbi & idē dicit, & cōs. lxj. in ista quęstiooe, col. ij. vers. secūdò ex alio fundamento, lib. ij. & cōs. cclvij. dicta tenuta, lib. iiij. vbi ex hoc dicit, quòd si non valet factum partis, nec factum quoque iudicis, qui vi illius facti partis processit. & consi. ccxxvij quoniam pro debito, lib. v. Ang. consi. v. visis instrumentis, col. j. & cons. cciij. ex primo, ad fi. vbi tameo dicit, & ostendit id per omnia non procedere. Sal. post Dy. in l. cùm ootissimi, §. imò, col. ij. vers. ex quo patet, C. de præscr. xxx. vel xl. anno. & in l. ordo, in fi. C. de exec. rei iodi. Petr. Anc. coos. lxxxvj. pro faciliori, col. ij. & cons. ccvij. io quæstione, col. j. vers. secūdò probo. Alexā. cons. xj. viso processu, post prin. lib. v. vbi ex hoc dicit, quòd si iudex creditori rem feudalē adiudicarit, oon poterit vasallus eam adiudicationē infriogere, cùm eam ipse fecisse videatur. Et huius ratio optima est: nam cùm id à voluntate originem habuerit, vt in simili dicitur in l. in commodato, §. sicut, ff. commo. consequeos est, quicquid inde seqoitur, voluntarium quoque existimari: vt no. in l. j. vers. qoòd si existaot, iuncta gl. in verbo, pacto, C. de oatur. lib. & Bal. d. cons. cccvj. in fi. lib. j.

14 ¶ Ex quo Bal. ipse in hac re secum pognans, & contrà quàm suprà nu. 10. diximus, respondit, eo ipso

ipso conf.cccvj.in hoc casu,cùm videlicet res à iudice datur in solutum,siue adiudicatur,æquè deberi laudimia domino,ac si ipse debitor vendidisset,& idem voluit Pet.Iac.tit.de act.in rem pro re emphy.col.viij.vers.item in datione.& Masneri.in tit.de excecur. & subhast. d.§. item in pretij distributione,& iterum in tit. de locat.& iure emph.in fi.& nouissimè. [redacted].Quibus malo accedere,quàm alteri contrariæ sententiæ, tum ea,quā iam dixi,ratione:tum & hac:nam qui alienare prohibetur, eo quoque interdicitur, ex quo alienatio sequitur,etiā ex legis vel statuti dispositione:tāquàm nihil intersit alienes, an id facias,ex quo sequitur alienatio.l.codicillis,§.matre,& ibi Bar.ff.de leg.ij.& l.vlt.C.de legi. tut.vt à multis citatur,& c.j.§.vlt.tit.de inuesti.de re ali.fac.glos.in l.si ita quis,§.ea lege,& ibi Bal.qui eā dicit notatu dignā.Raph.Co.Frāc.Aret.qui eā dicit notabilē Iason,qui & id dicit,ff. de ver.obl.Bar.in l.pero,§.fratre,ff.de leg.ij.Bal.in l.j.col.iij.in iij.q.C.de inoffi. dot. & in l.ea lege,col.iiij.vers.tertiò quæro,C.de condi.ob caus.& in l.hac edictali,col.ij.versic. modò hæc incidunt,C.de secun.nupt.& in rub.C.qui amit.in fi.& in l.quoties,in prin.C.de fideicommis. vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.c.j.tit.de inuesti.de re ali.fac.atque etiā gl.in d.§. ea lege, & idē quoque Bal.in auth.prætereà,col.ij.versic.vlterius etiā not.C.vnde vir & vxor,& in c.qualiter, extrà de pact.vbi & ad hoc sing.dicit d.gl.& in c.j.col.ij.tit.an marit.succe.vxo.& cōsi.cxxvij. quidā nobiles receperunt,lib.j.& consi.cclxxxiiij.præmissis verbis,circa med.eo.lib.j.& consi. lij.substitutio facta,col.j.lib.ij.& cons.xxvj.super puncto præmisso,col.j.vers.secūdò videtur, lib.iiij.& cōs.cxxij.quæstio formatur,eo.lib.iiij.Ang.cōs.vij.ex dicto themate, col.ij.versi.tertius casus est Raph.Co.cons.ij.proponitur,col.iij.vers.ad tertium:vbi dicit not.glos.in d.§. ea lege.Panor.cons.cxvij.videtur primo quòd maritus,col.vlt.lib.ij.Pau.Cast.cons. cccxlviij.viso casu & alienationibus,col.ij.vers.& si dicatur,libr.ij. & quisquis is est inter consil.illius,consil. cccclxij.incip.gl.in Auth.col.j.co.lib.ij.Alex.cons.lv.ponderatis,col.ij.vers.aut probibitio,lib. iij.& cons.clviij.circa primum dubium,col.j.lib.v.Fab.à Monte S.Sab.in trac.empt. & venditionis,in iiij.q.prin.col.pe.vers.prima est.Franc.Are.in l.in duobus,§.vbi duo,in fi.ff. de duob. re. vbi ex hoc dicit, prohibitum alienare sub pœna, incidere in pœnam, licet immediatè non alienet,si præcedit factum ipsius,ex quo sequitur alienatio.& is rursum in l.si seruum,in princ. col.j.in iij.notab.per illum tex.ff.de verb.obl.vbi idem omnino dicit,& consi.xiiij.viso & diligenter,col.v.vers.ex his infertur.Soci.cons.ccxlj.circa primam,col.xiiij.vers.secunda ratio est, & iterum col.vlt.& cons.xxxv.visa narratione facti,in j.dubio,col.ij.versi. his tamen non obst. lib.iiij.vbi & illam gl.admodum extollit,& ex hoc in pulchro casu consuluit.& Philip.Deci.in c.quæ in ecclesiarum,col.xiij.vers.ista tamen conclusio,extrà de consti.& cons.xliiij. cuius superscriptio incipit,statutum,col.ij.vers.& ad hoc facit,& cons.cccxlv.viso casu,col.v.versic.& qui non potest.& cōs.cccclxxix.in controuersia,col.j.ad fi.& consil.cccccij.ex duobus,col.j.Et bene facit tex.in l.in illa stipulatione,per te non fieri,in prin.ff.de ver.obl.& in l.inter stipulantem,in prin.ff.co.& in l.in lege,ff.locat.& in l.facere,ff.de verb.sig.& quæ diximus suprà,in gl. ij.{ in verbo,*a uendu*,} nu.5a.& hac eadem & quæ dicemus tit.seq.in fi.nu.30.& hæc quidem.

15 ¶ Et huc quoque pertinet,quod scribit Bal.cons.xx.quid importent,lib.ij.vbi declarans ea verba testatoris, vt non obstāte substitutione posit institutus alienare pro suis necessitatibus, distinguit,an ea necessitas ex casu venerit,vt quia incidit in latrones:an data opera, vt quia spōte primum cōtraxit debita,vel commisit aliquod maleficium : vt scilicet hæc necessitas alienandi quæ ex eo prouenit,quod sponte fecit,non comprehendatur in illis verbis testatoris, tanquam necessarium non dicatur,quod habuit principium volūtarium,per multa iura,quæ ibi allegat. *Alienatio necessaria quæ dicatur.*

16 ¶ Et hæc haud dubiè vera sunt, cùm hæc alienatio necessaria fit ex causa primùm voluntaria, sequente prohibitionem alienationis, id est, pro debitis contractis post ipsam prohibitionem: nam tunc hæc alienatio non propriè dicitur necessaria, quæ à prohibitione alienandi eximatur,sed tum demum,cùm habet causam vetustiorem.Ita enim declarat text.in d.l.alienationes, & ibi Alber.ff.famil.ercisc.& Angel.consil.ccxliij.multi consortes,post princip. Quod tibi admodum notandum est, quòd vbi reperis generaliter & indistinctè dici, alienatione simpliciter prohibita,necessariam non censeri prohibitam, vt suprà diximus. Nam id tantùm intelligitur, cùm habet causam vetustiorem,non aliâs. *Quid si necessitas habeat causam vetustiorem.*

17 ¶ Quid igitur est(vt ad nostrū casum redeamus)vt cùm quis vendere rem immobilē non possit,quin cōsanguineus ipsius eādem posit retrahere restituto pretio,atq; etiā dominus cessante cōsanguineo,aut ex ea vēditione habere laudimia,posit tamen id facere,ex quo sequatur venditio non obnoxia retractui & laudimiis?præsertim etiam cùm nec indirectè fieri posit, quod directè fieri prohibetur,l.si duobus,& ibi gl.vlt.ff.de nego. gest.& l.vlt.C.si mancip. ita vene. ne prostit.& c.detestāda,de præbē.lib.vj.Et prohibito aliquo,prohibētur & ea,ex quibus ad id peruenitur:vt etiam optimè probat d.l.vlt.vbi scribitur,eam quæ ita venditur, ne prostituatur,

nec in caupona quidem sub specie ministrandi detineri, ne fraus dictæ legi fiat, oportet. Nam vt dicit Bald.ibi,& videmus vbique in nostra Gallia, satis videtur prostitui, quæ in caupona, siue taberna, aut diuersorio tenetur. hincque gl.ibi, id not. quod nos suprà diximus, cùm quid prohi [redacted] quod ad illud peruenitur. & allegat etiam l.oratio, ff. de spõsa.& §.j.Inst. vi bo. rap. de quo tu plenissimè vide per Cy.& Bal.in l.j.C.si re[redacted] Ex quo etiam videmus feudum dari non posse in solutum creditoribus, inconsulto domino, nisi id consuetudo permitteret. Bal.in c.j.col.iij.vers.quæro nunquid si ex consuetudine. tit.de prohib. feud.alie. per Fede. Philip.Dec.d.cons.cccclxv.in casu ad me transmisso, col.v.vers.& ista videtur.

Nil refert, si ne mulier in lupanari, an in caupona, uel taberna.

18 ¶ SED ANTEQVAM hinc abeamus, vnum tibi notandum est in hac tractatione dationis in solutum, quod pauci animaduerterũt, illud scilicet, quòd si fundus, à iudice factis subhastationibus, adiudicetur creditori: id quidem est, vt nostri vocant datio in solutum, quæ necessaria ab is dicitur: Quòd si alteri adiudicetur, fortè plus offerẽti, id non est datio in solutum, sed mera venditio, vt not. tradit Bal.cons.ccc.statuto cauetur quòd liceat, col.j.lib.j.per text. in l.ordo, C.de exec.rei iudic. Ideò (inquit) statutum loquens de datione in solutum, non haberet locum in hoc casu, quia nullo modo potest adaptari verbis statuti, ar.l.vlt.C.de prædi.curi.lib. x. Loquitur autem Bald.in statuto huic nostro simili, vt scilicet consanguinei possint reluere rem in solutum datam. Ex quo illud not. quòd licet statutum loquens in venditione habeat locum in datione in solutum, vt multis placuit: tamen è contrario statutum loquens in datione in solutum, non habet locum in venditione.

Quid si resterio addicatur à iudice.

19 ¶ SIMILITER PERMVTATIO æquipollet venditioni, cùm pro fundo datur alius fundus æstimatus. Imò verus est cõtractus venditionis, vt voluit gl.in l.j.in verbo, taxata, & ibi etiam Nicol.Mat. qui id assignat proposito vendendi & emendi. Bar.Bal.& Sal.C.de rer. permu.Pau.Ca.in l.j.col.ij.vers.adhuc oppono, ff.eo. vbi id dicit procedere etiam in statutis, & iis quidem odiosis. Nam si sit (ait) statutum, vt de contractu venditionis soluatur gabella, soluetur de huiusmodi permutatione, & sequitur Phil.Dec.d.cons.clx.in causa monasterij, col.ij.& Lud. Bol.consil.xxj.stat statutum, & iterum consil.xxv.in amplissimo, vbi id dicit sing. & vtrobique etiam dicit statutũ hoc nostrũ loquens de retractu rei venditæ, habere locum in tali contractu.

Retractus an habeat locũ in permutatione si fundus datur æstimatus.

20 ¶ Nam & aliâs æstimatio regulariter & in dubio facit venditionem. l.j. §.æstimatarum, & §. æstimatas, C.de rei vxo.actio.& l.iij.& ibi Bar.ff.loca.& l.plerũque, §.si ante, ff.de iure dot. vbi dicitur, quòd est vera venditio, & l.quoties, eodem quoque titu. vbi dicitur re huiusmodi euicta cõpetere actioné ex empto.& l.quoties, & ibi Bal.ad fi.C.eo.item tit.& glo.in l.si inter, & ibi quoque Bal.& Io.Fab.eo.quoque tit.& gl.in l.in rebus, in princ.in verbo, æstimatæ, & ibi etiam Doc.C.eo.tit.Bal.in l.cùm dotem, in prin.eo.quoque tit.& in l.ex cõuentione, col.j.vers. tertio casu, C.de pact. vbi id pulchrè declarat Bart.in l.si vt certo, §.nunc videndum, col. vlt.ff. commo.& in l.j.§.j.col.ij.ff.de æstima.acti. Alex.cons.lxxix.eleganter, col.ij.versic.tamen hoc non obst.lib.v.& cons.clvj.viso instrumento, col.j.versi.ij.lib.vj.Fran.Are.cõs.lxxxiiij. diligenter, col.ij.vers.videndum ergo, vbi & id optimè declarat. Franc. Cre.sing.xviij.habebis. Corn. cons.j.pro decisione, col.iiij.versi.itaque fuerunt, lib.j.Soci.cons.cclxxxix.difficultas, col.j.ver. sed præmissis, lib.ij.& Steph.Bertr.cõs. ccxxxv.adeò.col.j.nu.2.lib.j.& consi. clviij.si prætextu, nu.1.lib.iiij.& Phil.Dec.cons.dclxxxij in causa dominæ, col.ij.versic.tertiò non obstat. & Ant. Rub.consi.v.pro fundamento, col.j.Io.Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.xvij.col.iij. vers.istud tamen, & Paul.Paris.qui alios adducit, cons.lxxxj.in præsenti, nu.10. lib.iij.

Aestimatio in dubio facit uẽditionem.

21 ¶ Ex quo etiam dicit Imo.in c.potuit. col.ix.vers.tangit etiam hic, extrà de loca. quòd si emphyteuta dedit in dotem bona emphyteutica æstimata, venditio est, in qua requiritur cõsensus domini, vt in cæteris meris venditionibus, licèt non requiratur in simplici datione in dotem. Quod & ante eum voluit Spec.tit.de locat.§.nũc aliqua, vers.ex. & alij, quos infrà afferemus, nu.108.ex his auté. Et facit tex.in l.pretij.C.de rescin.vẽd.& quod scribit glo.in l.naturalis, §. sed si scyphos, ff.de præscr.ver. Et hæc quidẽ, nisi natura principalis cõtractus repugnaret, Cy. & Bal.in l.j.ille col.vlt.hic iij.vers.tertiò quæro, C.cõmo.Pet.Anc.cõs.lxxij.tantã, paulò ante fi.

Quid, si natura principalis contractus repugnat.

22 ¶ Et hæc maximè procedunt, si is, cui datur fundus æstimatus, suum, quẽ pro eo tradit, venalem habuerat, & exposuerat: vt nuncupatim tradit ipse Nicol.Mat.in d.l.j.C.de rer.permut.& Ang. in l.secundum, §.j.ff.de ædil.edict. per text. quem dicit singu.in d.l.j. Nam & propositum præcedens illius, qui quærit emptorem, & declarat se velle vendere, multum facit ad præsumendum venditionem fuisse postea factam, licèt instrumentum loquatur de permutatione: vt satis patet ex eo, quod in simili scribunt Hosti.Ioan.Andr. Collec. Anto. Panor.Barb. & Anto. Burg.in c.ad nostram, de emp.& vend. vbi dicunt, quòd si probetur, debitoré prius quæsiuisse

Quid, si is qui dat, ante uenalem habuerat.

pecuniam

pecuniam super tali fundo, & posteà eum fundum vendidisse eodem pretio, quod quærebat, præsumitur contractus ita factus in fraudem vsurarum, & vt sit potius contractus pignoris, quàm venditionis.& sequitur Pau.Cast.consil.cix.visa petitione prædicta, col.j.libr.ij.Laurent. Rodulph.in tract.vsurarum,quæst.lx.in prin.& latè alter Laur.Calca.qui affert concor. consi. xxv.Titius nobilis,col.vlt.& consi.seq.prima facie,col.ix.vers.& est maxima cõiectura. Steph. Bertr.consi.ccxxxvj.viso processu causæ,col.ij.num.7.lib.ij.

23 ¶ Et idem penè voluit ipse Host.in Summa,tit.de vsur.§.qualiter cõtractus,in prin.& Bar.Bal. Pau.Cast.& alij in l.pacta nouissima,C.de pact.Bal.Ang. Imo.& alij in l.si quis cùm aliter, ff. de ver.obl.Frã.à Cappolis,inter cons.ipsius Bal.cõs.ccxcix.in quæstione,col.j.lib.iiij. Angel.& Imo.in l.quoties,§.sed si cùm primum,ff.de hær.insti.& Iason in l.Titia,§.idem respondit,ff.de ver.obl.qui dicit,de hoc esse tex.not.in l.iiij.§.si ab ignoto,ff.de manumiss.Et facit etiam,quod post Odof.scripsit Bal.in l.emptione,post prin.C.plus val.quod agit.& cons.cxiiij.secũdum ea, lib.iij.& Phil.Dec.cons.clxvij.in causa quæ coram reuerendo,col.vlt.vers.nec obst.quòd nonnulli.Et quod item in simili tradit Bar.in l.qui in aliena,§.si is qui,ff.de acqui.hær.& Bald.in l. si literas,C.manda.& Ro.cons.xcj.visis.ac perconatis,col.iij.vers.secundò idem. *De eodem.*

24 ¶ Et id propè perpetuum est,vt contractus simulatio,& fraus declaretur detegatúrque ex tractatu præcedenti.Et id quidem magis,quàm ex sequenti,secundum Iaco.Arc.in d.§.si ab ignoto,Iaco.Bu.in d.l.pacta nouissima,& ibi Bart.col.j Bal.col.ij.& Recentiores,C.de pact.Bald.in l.j.in x q.C.si ser.exter.& in rub.extrà de pact.col.iij.vers.trãsactio simulata.& consil. ccxcix. in quæst.vertente,lib.iiij.Paul.Cast.in l.cùm seruus,col.ij.ff.de cond.& demon.Alex.cõs.xxix. clarissime,col.vij.vers.præterea ad hoc,lib.vij.Barb.cons.xxv.scribitur sapientiæ, col. ij. libr.j. Ias.in l.iij.§.filiusfamilias,col.iij.ff.de lib.& posth.& in l.si ita sit adscriptum, col.ij.vers.tertiò facit,ff.de leg.j.& cons.ccxvij.immunitas,in fi.lib.ij.& cons.xij.in capitulis,col.ij.vers.sed præmissis non obst.lib.iij.vbi id dicit sing.& Catel.Cotta,in memor.contractus simulatus. *Tractatus præcedẽs, fraudem & simulationẽ detegit magis, quàm quod sequitur.*

25 ¶ Nam & clausula præcedens est maioris efficaciæ ad declarationem sequentium,quàm è conuerso.gl.in l.quisquis,& ibi Bart.ff.de leg.iij.idem Bart. in l.si quis ex argentariis,§. si initium, col.j.& ibi Ias.ff.de eden.& in l.auia,in prin.ff.de cond & demon.& in l.filium,ff.quan. dies lega.ced.Ro.cons.ciiij.pater reuerende,col.ij.vers.præterea & fi.& cons. ccccciij. diligenter inspectis,col.j.Raph.Fulg.Paul.Cast.& Ias.in l.j.C.de lib.præte. Alex.in l.patris & filij,ad fi.ff.de vulg.& pup.substit.& cons.lj.viso themate,col.j.lib.iij.Mathes.qui id dicit sing.notab.clj. nota sing.dictum.Corne.cons.ccxlij.circa primum quæsitum,col.iiij.vers.& solet dici,lib.iiij.Franc. Arc.in l.cum filiosa.col.iiij.vers.in gl.posita super verbo, relictus, & ibi quoque Ias. col.vlt.ff. de leg.j.idem Ias.in d.l.si ita sit,col.ij.vers.secundò in contrarium facit,ff.de leg.j.& cons.lxiiij. in primis videretur,col.pe.vers.nec obstat,si huic,lib.j.& cons.cxcviij.consului,col.ij. lib.ij.& d.cons.ccxvij.ante fi.lib.ij.& iterum cons.vj.exhibentur duo, col. v.vers. quartò principaliter, lib.iij.rursúmque d.cons.xij.in capitulis,vbi suprà,co.lib.iij.& cons.lxxix. super vsufructu,col. j.co.lib.iij.Card.Alex.in c.j.col.ij.titu.de vas.decrep.ætat.& Philip.Dec.cons.cccxxxix. consului aliâs,col.vlt.& cons.ccccc.in causa quæ Mantuæ,col.iij.vers.& quia clausula. *De eodem.*

26 ¶ Quod ex hoc patet,quòd conditio posita in institutione intelligitur repetita in legato postea facto,l.duos,& d.l.auia,& ibi Bart.ff.de condi. & demon. non autem in legato ante facto, d. l. filium,in prin.& ibi gl.in verbo,peti posse.& ibi quoque Bart.& alij,ff.quan.dies leg.ced.& voluerunt multi ex iis,quos suprà citauimus.Et facit,quod scribit Bald. in l.quoties, la ij.in fi. per tex.ibi,C.de fideicommis.quòd antecedens non sapit naturam sequentis: contrà verò sequens antecedentis sapit.Et quod tradunt Panor.& Io. Ana. in c.in tantum,in tertio notab.per illum tex.extrà de simo.quòd fortiùs declaratur venditio,quando pretium præcedit traditionem rei, quàm è contrario.Quin plus videtur voluisse.Paul.Cast.cons.clxxiij.præsuppositis,in prin. lib. ij.ea quæ post venditionem perfectam fiunt, eam non facere præsumi simulatam, per quædam iura ibi allegata.De quibus tamen vide tex.qui videtur probare contrarium,in c.inquisitionis, de appel.& quod per eum tex.voluit Corn.cons.cccxiij.aliâs,col.iiij.vers.non obst. quòd clausula,lib.iiij.& quod tradit ipse Corn.cons.iiij.diu post consilium,col.iij. vers.sed repetitio, iunctis præcedentibus,lib.ij.& Phil.Dec.cons.xiiij.cuius superscriptio incipit,vtrùm valeat aditio, col.iij.vers.& probatur vlterius,& iterum vers.non obst.quòd potius. *De eodem.*

27 ¶ An tamen,& quando,sufficiat tractatus præcedens,ad præsumendam fraudem,vel simulationem contractus sequentis,vide eleganter Bald.in l.mulium,col.ij.C.si quis alte.vel sibi.& latè cons.xxj.punctus quæstionis,in ij.dubio,lib.iiij.& d.cons.ccxcix.eo.libr.iiij.Bar. in l.pacta nouissima,vers.& per hoc dicebat,C.de pact.Ang.cõs.cclxxiij.tũc præsupponitur,ante fi.& omni- *An tractatus præcedẽs in id sufficiat.*

no Ias.in d.l.Titia,§.idem respondit,ff.de ver.obl.& Chass.cons.xxv.ex multis præsumitur,per totum,vbi loquitur in casu nostræ consuetudinis de quadam per mutatione facta in fraodem consanguineorum.& quæ diximus suprà,in præfat.huius tit.nu.78. hæc tameo intelligenda, & seq.vsque ad fi.ipsius præfat.& quæ item dicemus infrà tit.seq.in fi.in iiij.quæst.

Retractus an habeat locũ in simplici ac mera permutatione.

28 ¶ QVID AVTEM in alia permutatione simplici, & pura,& sine sequenti rei permutatæ vẽditione,aut promissione vendítionis,de qua loquitur Lud.Bol.d.cons.xxv.vtrùm habeat locum hæc nostra cõsuetudo.Et sanè locum habere respõdit Alex.cons.cxcvij.in causa vertente inter Ser Sulmanum,col.j.lib.vij.hac ratione motus,quòd id statutũ est fauorabile.Cuius sententiam cõfirmat,quod io simili tradit Bal.cõs.clxxj.istud statutum.lib.iiij.Et id quidem posset videri verũ,præsertim in istis terminis oostræ cõsuetudinis, quos nunc cõmentamur, videlicet, *ou equipollent à uente.*Nam permutatio vicina est emptioni,l.ij.ff.de rer.permu.imò & vicem emptionis obtinet,l.ij.C.eo.ti.& l.Titia,& ibi Bal.ff.de iur do.& l.apud Celsum, §. si quis autem, vers.autoris,ff.de dol.excepe.Et qui rem permutatã accepit, emptori similis est, l.vlt.ff.qui. ex cau.in pos.eat.& l.sciẽdũ,§.deinde,ff.de ædil.edi.Ex quo & permutatio pro vẽditione à probatissimis scriptoribus vsurpatur,vt dicemus infrà eo.ti.§.xxx.gl.j.nu.19.iocip.ex hac autẽ Cõsuetudo autẽ uostra hîc nominatim loquitur de cõtractibus æquipollẽtibus vẽditioni,vt diximus.

29 ¶ Vt iam nihil hîc obsit,quòd multi aduersus illam Alex.sententiam negãt statutũ permittens consanguineo retrahere rem venditam,habere locum in permutatione:videlicet Goffre. Ioan. And.Ant.& Pet.Anc.io c.constitutus, { & ibi quoque Ægid. Bellamera col.xx.vers.vigesimò nunquid.} extrà de in integr.resti.& idem Io.And.in addi.Spec.tit.de empt.& vendit.§. nunc dicendum,l.ij.vers.sed pone,statutum.Bald.in tract.Protomixeos,col.iiij.vers.& ista cõstitutio. & cons.clxxiiij.statutum prohibens,lib.iiij.dum allegat Specu.vbi suprà,Luc.Pen.& Io.Plat.in l.vlt.hic col.j. alter ij.C.de prædi.curia.lib.x.Pau.Ca. qui huius rei optimam reddit rationem, in l.j.col.j.C.com.vtriusque iud.Alex.dum allegat Io.And. vbi suprà, cons. lxxvj. visis dubitationibus,col.iij.lib.v.Seba.Neapodanus in tractatu de Iure congrui,in verbo,emit.Girar.Bag. in sua disputatione retractus,vers.iij.conclusio est,quòd in permutatione.Matth. Afflic.in trac. Proto.in verbo,licet enim suprà diximus,col.iiij.vers.not.ex text.ibi,Io.Ignc.in rep.l. dudum, col.antep.vers.sed an is qui prohibetur,C.de contrah.emp.Ferd.Loaz.in repe.l. filiusfamilias, §.diui,in viij.quæst.ff.de leg.j.& Ferr.in consuetudines Burd.c.xxv. huius tit.

Statuta de vẽditionibus non habent locum in permutationibus.

30 ¶ Vt interim eos taceã,qui generaliter dicunt,statuta loquẽtia in vẽditionibus, non habere locum in permutationibus,quos videre poteris apud Alex.d.cõs.lxxvj. col.iij. ver. pro hoc bonus,lib.v.& Fab.in trac.emp.& vẽd.in ij.q.prin.col.ij.vers. quiotò & vltimò fallit, cum multis seq.Barb.io rob.extrà de rer.permu.col.ij.vers.vtrùm autẽ statutũ,Ias.in l.dedi,la ij.col.ij.vers. nota tertiò.ff.de cõdi.cau.data.& in l.j.col.iiij.vers.an autẽ lex,ff.de rer. permu. & in §. actionũ,nu.123.Inst.de actio.& Fran. Purp.in l.ij.col.pe.ff. si cer.pe.Sed ita ne omnino prætermittas Bal.in d.l.dedi,col.j.vers.extrà hoc not.io lec.noua,& iterũ io antiqua,post mediũ,& in l.j.col. ij.vers.quid si statutũ,C.de re permu.& d.cõs.clxxiiij.li.iiij.&Alb.loquẽtẽ in statuto præferẽte dominũ in vẽ.rei,& id limitãtẽ nisi fraus interueniret,in j.parte statutorũ,q.ex. statuto Parmæ.

31 ¶ Nam & semper aliâs vẽditio propriè sumpta(vt sumi debet in statutis)oon cõpræhendit permutationẽ,vt patet ex tex.in c.j.vbi id nũcupatim notat Panor. in j. not. extrà de his quæ fiunt à Prela.& voluit etiã Bal.in l.cùm hi,§.si cui,ff.de trãsac.in j.lec.Nam hæc(quod iam diximus) non vidẽtur obstare,quominus cõpræhendatur permutatio in nostra cõsuetudine,quæ oon simpliciter loquitur de venditione,sed & de aliis contractibus æquipollentibus vẽditioni,vel eam sonãtibus.Permutatio autem ei æquipollet,vt diximus:ergo & ipsa compræhendi in ea videtur.

32 ¶ Verùm aliod est in oostra consuetudine, quod ipsam permutationẽ ab ea secludit, declarátq; eam non esse obnoxiam retractui:videlicet restitutio pretij:quæ non potest habere locũ io vera ac propria permutatione:ideò nec ipsa cõsuetudo:quia cùm verba legis vel statuti locũ nõ habẽt,nec lex quoque ipsa,aut statutũ,l.iiij.§.toties,ff.de dam.infec.cum multis si. & concor. à me adductis in l.si vnquã,in verbo,libertis,post prin.C.de reuoc.dona. Et vbi fit mẽtio pretij, intelligitur tantùm venditio propriè sumpta, l. vlt.& ibi gl.& Bar. C. de prædi.curi.lib.x.cum cõcord.suprà à me collectis in verbo,*a uendu*,quæ est gl.ij. in princ. Et licet consuetudo addat cõtractus æquipollentes vẽditioni:tamen debet intelligi,vt fit pretium , aut aliud æquipollens, vt postea dicemus.Et quia denique secũdùm cõmunem vsum loquẽdi , qui attẽditur etiã cõtra propriam significationem,l.librorũ,§.quod tamen Cassius,ff.de leg.j.cum si.venditio non compræhendit permutationem,vt nos ipsi apertè videmus,& voluit Panor.in d.c.j. in j.not.in fi. de his quæ fiunt à Præla.& Corn.cons.lxxiij.quamuis videatur,col.j.versic.cùm pretium, libr.iiij.

¶Et ne

33 ¶ Et ne de hac re, quantùm ad nostros Pictonienses pertinet, dubites: habemus de hoc expressam consuetudinem declarantem non esse locum retractui in mera permutatione, infrà, §.xxx. vbi videbis, quid si mera non sit, quia scilicet pro specie datur alia species & pretium. Suntq́; & aliæ in eam expressæ consuetudines, vt apud Meldenses, c.cviij.& seq. Melodunenses, c.xliij. Senonenses, c.xxxiij. Ambianenses, c.xlvij. in fi. Aurelianenses, c.cclxxxiij. Turonenses, hoc tit. de retractu, c.xix. Cenomanenses, c.ccclviij. Andegauenses, c.xlvj. Blesenses, c.ccuj. Marchienses, §. viij. huius tit. qui est omnium eius gentis, ccxcvij. Altimarchienses, c.cclitij. Niuernienses, hoc item tit. c.xix. Valesienses hoc quoque tit. §.iiij. qui est omnium lxxxv. Altisiodorenses, siue Auxerrenses, hoc tit. *de Retract.* §.ij. qui est omnium xxxiij. Senlites, siue Syluanectenses, hoc tit. §.iiij. Laudunenses, & alios Veromandienses, huius tit. §.xvj. qui est totius iij. par. xc. Lodunenses, hoc tit. §.xvij. Et aliæ, quas paulò pòst designabimus. *Consuetudines de retractu per mutationis.*

34 ¶ Atqui si ea expressa cósuetudo nó fuisset, res nó erat omnino indubitata: quádoquidé licet vbi fit métio pretij, intelligatur de véditione propriè sumpta, vt dictú est, tamé id nó obtinet, cùm statutú nó simpliciter loquitur de véditione, sed & de alienatione: túc enim licet fiat métio pretij, nó intelligitur de propria véditione, sed & de permutatione: & id quod pro ea datur, tenebit locú pretij: vt intelligi potest ex Io. And. & alus post eum, in c. potuit, extrà de loc. dum dicút l. vlt. C. de iur. empb. habere locú in permutatione, cùm vtatur verbo, alienádi: licet etiá de pretio loquatur. Et id expressè & in statuto huic nostro simili, ex facto cósultus, respondit Alex. cósil. lxiij. in causa, col.j. versi. cófirmo, lib.vij. Igitur cùm nostra cósuetudo loquatur de cótractu equipollenti véditioni, videretur permutationé in ea cóprehédi, non obstante illa métione pretij. Sed cùm habeamus consuetudinem expressam, nihil amplius, quantùm ad nos dubitádum est.

35 ¶NEC HIC TAMEN omiserim, quòd Io. Ign. in repe. d.l. dudú, col. antepe. ver. sed an is qui prohibetur, & multis seq. C. de cótra. emp. ita variè de hac re loquitur, an scilicet cósuetudo retractus, loqués de venditione, habeat locú in permutatione, vt videatur dubius in hac remansisse. Nam primùm asseueranter tradit habere, autoritate Goli. Cu. in l.ij. C. de vsuc. pro empt. & Nic. Spinel. in d.l. vlt. C. de prædi. curi. lib.x. Tandé tamé post multa videtur in hoc stare, vt si permutatio fuerit sine fraude, (quod cognoscitur, inquit, cùm res permutatæ remanént apud cótrahétes secúdùm cótractú) nó habet locú retractus: aliàs habet. Cui haud ægrè accedo, quia & maior pars eorú, qui tenent retractum non habere locú in permutatione, id intelligút, modò fraus absit, vt per Io. And. in addi. Spe. vbi suprà allegauimus, nu.29. & Matt. Affl. in d. trac. Proto. loco etiá ibi alleg. Et quod Ign. dicit de re permutata, quæ remanet apud cú, qui eá ex permutatione cesserat: illud semper aliàs procedit, vt cùm post alienationé res manet apud alienátem, presumatur fraus, & simulatio aduersus tertiú, l. sicut, §. superuacuó, & ibi Bar. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. & idé Bar. in l. post cótractú, ff. de dona. & dicemus in trac. Cóstituti, in ix. limi. *Quid si res permutata manet apud priorem dominum.*

36 ¶ Quantum autem tempus requiritur, vt possideat alienans ad præsumendam eam fraudé & simulationem, videbis apud ipsum Bar. in d. locis, vbi post alias opp. cócludit, id relinqui arbitrio iudicis. De quo & tu vide Bal. consi. lxx. apparent. col.ij. versi. super secundo, lib.j. & Ange. consi. xlviij. ex dicto themate, post prin. & Barb. in c. ille vos, col.ij. de pigno. Ex iis autem satis intelliges, non in id sufficere modicum quodpiam tempus, vti etiam censuit Spec. tit. de dona. §.j. versi. item pone, aliquis. Imo. in d.c. illo vos, col.x. extrà de pign. & consi. lv. in casu præmisso, col.j. versi. in contrarium. & Alex. consi. clxj. viso ac diligéter, ad fi. lib.vj. & Ias. consil. xxxvj. factum sic se habet, col. vlt. lib.j. Consuetudo autem Borboniorum, c. ccccclix. loquens expressim de hoc casu nostro, huic rei annum præstituit. *Quantum temporis in id requiratur.* *Consuetudo.*

37 ¶ Sed & si possessio post contractum tradita fuerit, sed posteà non longo interuallo fuerit retradita permutáti, qui fortè eandé rem, quam tradiderat, ex permutatione aut aliter recuperauit: præsumitur etiam fraus & simulatio, tanquá id ab initio fuerit conuentum: vt nuncupatim voluit Caro. Moli. in cósue. Paris. tit.j. §.xxiij. in xxij. q. & ante eum Masuer. tit. de empt. & véd. col.j. §. item & dicitur contractus, per notata per Bar. in d.l. post contractum. Cui adde eundé Bar. consi. lxv. Petr. Nicole, col.ij. versi. secundo modo dicitur. vbi scribit contractú dici simulatum, fictitium, aut imaginarium, quando modico tempore durat, quia emptor venditori citò reuendit, per d.l. iiij. §. si ab ignoto, ff. de manumissio. cum simi. adductis à Soc. cós. cxxvij. quoniam in præsenti, col.v. versi. præterea arguitur, & iterum versi. comprobo & quartò, li.iij. Sed quibus adde, quod in simili tractat Bal. in l. per diuersas, in xx. eadémque vlt. q. C. manda. an ex restitutione pretij, facta à venditore, præsumatur venditio simulata: & distinguit, verúmne statim restitutum fuerit, an ex interuallo, per l. si ventri, §. vlti. ff. de priui. cre. & sequitur Cæpo. in tract. Simulatorum contractuum, in ij. casu prin. De quo & per eundem Bal. consi. ccxcviij. inter Dominicum, post med. lib.iij. cum aliis simi. quæ videbis suprà in præf. huius tit. versic. vlti.

& iterum in glo.huius §.vij.in verbo, *ou autres biens immeubles*, nu.76.præsumitur item,& seq. { Sed ita tamen,ne prætermittam quod à Cornelio Tacito lib.xv. scriptum est. Percrebuerat (inquit) ea tempestate prauissimus mos,cùm plerique orbi fictis adoptionibus adsciscerent filios,praturásque & prouincias inter patres sortiti,statim emitterent quos adoptauerant. Qui magna cum inuidia seoarum adeunt:ibi naturæ muous,labores educandi aduersus fraudem & breuitatem adoptionis enumerant,& cætera quæ seqountur. }

Consuetudines de ea re.

38 ¶ De hoc autẽ sunt expressæ plurimæ huius regni cõsuetudines:declarantes,cùm alter permutantium emit posteà rem à se datam causa permutatioois,locum esse retractui rei, quam accepit ob eam permutationẽ,tanquã eandem emisse videatur:videlicet Melduni,c.xliij. Aureliis, c.ccciiij.vbi tamẽ id intelligitur,cùm res permutata emitur intra annum.Et idẽ in Caluimonte,in Bassigniaco,c.xxxviij.& Montargij apud Lorrienses,hoc eodem tit.c.xxv.Et in Turonia, nisi quòd prætereà datur optio consanguineo retrahendi vtram rem malit, vt cauetur hoc eodem tit. *de Retraict*, c.xx.Et idem quoque in Cenomania,c.cccxij.& Loduno,hoc tit. §.xviij. & Andegauia,c.ccccj.& Borbonia. c. ccccliiij. quæ simpliciter loquitur sine anni aut alterius temporis præfinitione.Posteà autem,c.cccclix.scribitur,contractum permutationis præsumi simularum & fraodulentum,si alter permutantium reperiatur intra annum possessor eius rei,quã in permotatiooe alteri reliquerat.In comitatu autem Burgundiæ,tit. *reachaptz*, §.xiiij. ita cauetur,in permutatione non esse locum retractui,nisi subsit fraus,quæ ex eo detegitur,quòd statim post permutationem alter contraheotium rem à se datam redemit.

Quantũ temporis in eam rem requiratur.

Quantùm autẽ temporis huic rei de Iore communi statuendum sit,vt fraus ob id præsumatur,iudici arbitrandũ relinquit Ang.in d.l.si ventri,§.vlt.ff.de priuil.credito.Ro.in l.j.§.j.ff.de verb.oblig.Cæpolla iotracta.simulatioois cõtractuum,in ij.casu prin.versi.quando autem dicatur.Barb.io c.illo vos, col.ij.de pig.Phil.Dec.consi.ccxxv.in causa magnifici,col.ij.versi.quintò præsumitur.& diximus in siioili caso suprà nu.ab hinc ij.

Cõsuetudines.

Quædam autem consuetudines huic rei annum præscribunt,vt iam diximus,& prætereà consuetudo Victriacensis,c.xxx.

Quid,si in ipso contractu, aut mox, dicatur, ut posit recuperare.

39 ¶ Ex iis autẽ,quæ diximus,potes intelligere,quòd nõ tãtùm cùm permutans rem à se ex permutatione relictam recuperat,sed etiam cùm simpliciter in ipso contractu permutationis , aut incontioenti pòst, (nihil enim inter vtrunque refert,vt latè dicemus tit.seq.§.j.io verbo, io limine contractus) coouẽnit inter ipsos contraheotes,vt alter posit rem,quam tradit, recuperare, restituto aliqoo pretio,ea permutatio censetur esse facta in fraudem consanguineorũ.Ideóqoe & ij admittutur tanquam ex simplici ac mera vẽditiooe.Quod & ex facto in hac eadẽ specie. respondit Lud.Bol.consi.xxv.in amplissimo,per totũ,vbi in id allegat multa,quę tu ipse videre poteris.atque etiam Chasse.cõsi.itẽ xxv. ex multis præsumitur,& id apertè probatur io d.§.si

Consuetudo.

ab ignoto,cum ibi not.Et de hoc qooq; est expressa cõsuetudo apud Andegauos,c.ccclij. cum seq.Et ad hæc omnia faciũt,quæ suprà diximus ex Albe.nu.30.vt interim , & qoæ etiã dicemus infrà tit.seq.in præfat.nu.9.& vt hæc postrema,& seq.& in fi.eiusdẽ tit.nu.27.quibus proximè.

Quid de permutatione,que fit de immobili cum mobili.

40 ¶ SED ET HAEC OMNIA, quibus diximus nooesse locum retractui io permutatione vera, & nõ fraudulẽta,intelligẽda sunt, cùm ea fit de re immobili cũ re etiã immobili. Quòd si pro re immobili datur mobilis,etiã inæstimata (id quod dico , qoia si esset æstiioata, esset vẽditio,l.quoties,C.de iur.dot.& suprà diximus nu.20.nam & aliàs æstimatio.) Si igitur, vt repetã,datur res mobilis,etiã inæstimata,pro immobili,est locus retractui eius rei immobilis,ac si vendita simpliciter fuisset,ex multis nostræ Galliæ consuetudinibus , vt apud Meldunenses,c.lvj.Senonenses,c.xliij.Trecenses,c.clviij.Ceoomanenses,c.ccclviij.& c. ccclxiij. & c.

Consuetudines de ea re.

ccclxix.& seq.Aureliaoeoses,c.cclxxxvij.Turooenses,tit.*de Retraictz*,c.xj. & iterum c.xviij.ibi, *deniers,ou equipollent en meubles*.& c.xxj.ibi,*deniers baillez,ou l'equipollent.* Andegauenses,cap. cccxlvj.& c.ccclij.& c.ccclix.Aruernienses,tit. *des retraictz*, c.xxx.Borboniẽses,c.ccclij.& seq.Altissiodorenses,siue Auxerrẽses,hoc eo.tit.§.xiiij.q est omniũ xlv.Lorriẽses in prę̃fectura Moontargij,hoc quoq; tit.§.ix.& seq.Lodunenses hoc tit.c.j.ibi, *deniers,ou autres meubles*. Nisi si vinũ detur,vt ibi statuitur:nec tamen video,cur in hoc vinum à cæteris mobilibus separauerunt.

Pretium largè sumptum.

41 ¶ Quod non sine ratione à tot consuetudinibus statutum videri potest. Et sanè pro his facit, quòd pretium largè dici potest,qoicquid pro re datur,licet oon sit in pecunia numerata,vt patet ex l.seruorum,§.j.ff.de stat.homi.& l.si quemquam,post prin.C.de episc.& cle.& id per illos tex.voluit Petr. Iaco.id trahens ad ius retractus feudalis,& laodimiorum,tit.de act. in rem pro re emphy.col.viij.versi.item pretiũ.Vide tamen quod statim posteà scribit in eadem col. versi.item fortè etsi non sit,vbi distinguit,vtrùm ea res mobilis,quæ datur pro immobili,consistat io genere,an in specie.Sed & col.xij.versi.item si res detur,id intelligit,cùm res ipsæ mobiles cõsistunt in poodere,numero,& mensura.Huiuscemodi enim res recipiuot fuoctionem

in suo

in ſuo genere,ſicut pecunia nnmerata,l.ij.§.j.ff.ſi cer.pe.& in illis eadem ratio eſt, vt in pecunia,ergo & idem ius,l.vlt.C.ad legem Falc.& cùm ratio diuerſitatis reddi non poteſt, nec diuerſum quoque ius,l.à Titio,ff.de verb.oblig.Hæc ille.

42 ¶ Cui adde,quòd pecunia largè ſumpta,nõ ſolùm pecuniam numeratam comprehẽdit, ſed & frumentũ, vinum, oleũ, atque id genus cætera,quæ pondere,numero,menſura cõſiſtunt,d.l.ij.§.creditum,& ibi gl.in verbo,pecunia,& Doct.ff.ſi cer.pet.& l.talis ſcriptura,in prin.ff.de leg.j.& l.j.in prin.iuncto fi.ff.de calum.vbi & id probatur procedere in materia pœnali, vti & ex eo expendit Ant.in ſua diſp.inci.Bononien.Sed tu vide de hoc Phil. Deci.in d.§.creditũ, in ij.notab.Ariſtoteles autẽ ſtatim in prin.lib.iiij.Ethicorum,pecunias appellat res omnes, quarum æſtimatio ponderatur nummo.Et facit etiã tex.in l.ſed Iulianus,§.mutui,ff.ad S.C.Maced. Adde prætereà,quòd huiuſmodi res mobiles,quæ facilè vſu conſumuntur, præſertim quæ pondere,numero,menſura conſtant,cenſentur datæ æſtimatæ,etiam ſi non æſtimatæ datæ ſnnt:vt voluit glo.in l.æſtimatæ,ff.ſol.mat.per l.res quæ,ff.de iur.dot.vti eam nuncupatim ſequitur Ioan. Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.xvij.col.iij.verſi.item dicendum eſt. *Pecunia largè ſumpta.*

43 ¶ Vide etiã Boer.qui indiſtinctè tenet,hoc caſu eſſe locum retractui rei immobilis,quæ permutata eſt cum re mobili,in cõſuetudinibus Biturigum, hoc eo.tit. *de Retraictz*, §.j.in gl.j.col. iiij.verſi.quid ſi permutans,nec tamẽ aliquid allegat.& Chaſſe.idẽ omnino tenentẽ in cõſue.Burg. hoc eo.ti.§.j.in verbo, *le pris*, col.j.verſi.quæro quid veniat,vbi in id illud allegat, quòd nomine pretij cõtinetur,quicquid datum eſt,etiã ſi non ſit pecunia.l.fundi partẽ. ff.de cõtrah. emp. & ibi Bal.qui multa allegat.Super qua ratione vide,quæ dicã infrà tit. procedente, *de Retraict conuentionel*, in præfat.nu.21.& id quidẽ credo.Sed & idẽ quoque tenuit Sainxon in cõſue.Turoniæ hoc eo.tit.§.x.& quiſquis is eſt,qui librum eum edidit,cui tit. eſt, *le grand couſtumier de France.* hoc ipſo tit. *de Retraictz*, col.pe.vbi nec ipſe quicquam allegat.& nouiſsimè Caro. Molen.in conſue.Pariſ.tit.j.§.xiij.glo.v.nu.49.vbi tantùm loquitur de datione inſolutum rei immobilis pro rebus mobilibus:vbi tamen limitat,niſi eſſent res mobiles pretioſæ, tanquã & hæ pro immobilibus habeantur:& nihil allegat.Sed nos de hoc latè diximus ſuprà,eo.§.in gl.vij. in verbo, *ou autres choſes*, nu.100.quid verò de mobilibus,& ſeq. *Quid, ſi res immobilis detur pro mobili pretioſa.*

44 ¶ Porrò vti hæc nõ eſt propriè venditio,cùm pretium non ſit,niſi in pecunia numerata,§.item pretium,& ibi no.Inſti.de emp.& ven.nam & pretium propriè refertur ad ipſam numeratã pecuniam,vt dicit Bal.conſi.xcviij.Bectonus,col.ij.verſi.in contrariũ,lib.j.quod repetitur conſil. ccclxxxiij.lib.v.per l.vlt.C.de præd.curi.lib.x.Sed & ipſe Bal.in l.j.col.ij.verſi.reuertamur,C. de rer.permu.dicit,quòd pecunia eſt forma,& materia pretij.& bene facit gl.in l.ij.ff.de cõtr. emp.Ex quo & idem Bal.in l.ſi domus,§.vlt.ff.de leg.j.dicit,quòd cùm l.vlt. C.de iure emphy. loquatur de pretio,nõ habet locum, ſi pro re emphyteutica non datur pecunia numerata, ſed frumentũ aut aliud quidpiam ſimile:quod eſt contra illam Pet.Iaco.deciſionem. Et ita quidẽ quod diximus,procedit,vt etiam ſi quis emeret pro marcha,aut libra auri,vel argenti,nõ tamẽ eſſet emptio:vt voluerunt Io.Fab.& Ang.Are.in d.§.pretium. Sicut igitur (vt repetam) hæc nõ eſt propriè venditio : ita nihil propius ad eam accedit : vixque dici poſſet non ei æquipollere: quod ſatis eſt vt habeat locum retractus,ſecundùm hanc noſtram cõſuetudinem, in iis verbis, quæ nunc commentamur.Aliàs autem,ſi contrarium diceretur,in facili eſſet,vt quotidie fieret fraus retractui,non dando pretium,ſed vel aurum,vel argentum infectum,vel vaſcula,catenas, monilia,& alia huiuſmodi ornamenta aurea,aut argentea,vel aliud quidpiam,quod tam facilè & expeditè expendi poſſet,quàm pecunia numerata.Et aliàs videmus, latam eſſe differentiã inter permutationem,quæ fit de re immobili,cum re etiam immobili,& eam quæ fit cum re mobili,quantùm ad ius & cõmodum familiæ.In illa enim,licet vna res immobilis exeat è familia,tamẽ in eam alia,quæ & ipſa immobilis eſt,vt prior,ingreditur,quæ eandẽ naturã & vim ſortitur:vt diximus infrà eo.tit.§.xxxij.nu.26.neque enim hic caſus.Ex hac autem permutatione rei immobilis cum mobili,nihil tale manet in familia:ideò multùm læderetur,niſi ei ius eſſet retrahendi.Quid autem,ſi permutetur res immobilis cum annuo reditu, & quid ſi is reditus ſit redimibilis,cognoſces ex iis,quæ dicam infrà,nu.119.ſecundò intellige,& ſeq. *Quid, ſi pro marcha, aut libra auri.*

45 ¶ Ex quibus & illud minus dubiũ eſt,ſi res quæpiam immobilis tradita ſit pro ſacco quopiam præcipuè exiſtente in arca,licet huiuſmodi pecunia ſpeciei locum obtineat,nõ quantitatis,l.planè vbi,§.j.& l.ſed & ſi certo,& l.ſi ſeruus legatus,§.qui quinque,ff.de leg.j.& l.in ratione,§.diligenter,ff.ad leg.Falc.& l.ſi certos,ff.de verb.obli.glo.in l.hæc venditio,§.huiuſmodi,ff.de cõtrah.emp.cum ſi.Verùm Io.Igne.in l.iij.§.ſi conditioni,verſi.& ſi aliud,nu.26. & iterum 30. & ſeq.ff.de S.C.Sylla.multis nititur oſtendere,hanc eſſe venditionẽ,nec cõtrarium probare tex. qui pro alia parte citantur:ideóque & ex huiuſmodi contractu tanquam ex venditione deberi *Quid, ſi pro pecunia exiſtẽte in arca.*

landimia

laudimia domino. Nam etiam (inquit) aliter pateret via apertissima fraudibus. Ego verò non necessarium nunc existimo determinare, sitne huiusmodi contractus venditio, an alius contractus. Satis enim est, vt æquipolleat venditioni: nec interest, an ea pecunia sit censenda species, an quantitas. Sufficit enim, vt detur res mobilis pro immobili, vt sit locus retractui, per ea quæ suprà diximus. Si quid tamen plenius vis videre de huiusmodi pecunia sic data, vide gloss. in l. cùm fundus, §. seruum, in verbo vendicare, & ibi Bar. col. iij. versi. venio ad versic. & alios, ff. si cer. pet. & Imo. in c. bona fides, col. v. versi. sed iuxta prædicta, extrà de deposi.

46 *Si sit cōtrouersia inter emptorem & consanguineum de specie contractus, an venditor sit testis idoneus.*

¶ SED HOC IN loco quæstionis est, quia suprà diximus, retractum non habere locū in permutatione, nisi ea facta fuerit in fraudem consanguineorum: cùm scilicet inter contrahentes actum esset, vt fieret venditio, tamen conficeretur instrumentū tanquam permutationis: quid, si de hac re lis est inter consanguineum volentem retrahere, asserentémque hanc fraudem ita initam fuisse: & emptorem defendentem nullam fraudem subesse, sed veram esse permutationem: vtrùm venditor, quem consanguineus in testē fraudis producit, sit testis idoneus. Super hoc nuncupatim Alex. d. cōsi. cxcvij. in causa vertente inter Ser Sulimanum, col. ij. vers. nec obst. quod allegatur, lib. vij. respondit illum esse testem idoneum: nec ob id repellendum, quòd sit vnus ex contrahentibus, & quòd videatur suam turpitudinem allegare, cùm nullum ex hoc commodum sentiat, l. omnibus, cùm ibi no. C. de testib. & l. nullus, cum gl. ff. eo. & plenè per Doct. in c. insuper, & c. cùm nuntius, extrà eo. tit. & alia quæ allegat.

47 *An solius venditoris testimonio credēdum sit.* *An sit credendū vnius testimonio de suo facto.*

¶ Imò vt subdit Alex. cùm iste de suo ipsius facto testificetur, videtur esse standum eius solius testimonio, vt not. decidit Sal. in l. si quis Decurio, col. j. in iiij. opp. per illum tex. cùm ibi no. C. de falsi. & Pau. Cast. in l. seruos, C. de testib. in quibusdā lect. per l. quæro, §. vlt. ff. de ædil. edict. vbi tamen dubitat, sed id asseuerātet tradit ipse Pau. consi. ccclxviij. visis actis & actitatis, in fi. prout illum citat Alex. & alij quidam. Sed illud reperire non potui. Verùm vltra ea quæ ipse Alex. allegat, idē voluit ipse Pau. cōsi. xxxiiij. ego Paulus, col. ij. lib. j. quod repetitur cōs. ccxciij. eo. lib. j. & idem Pau. consi. lxxxiiij. visa dicta facti narratione, col. iij. versi. super secundo, eod. lib. j. per d. l. quæro, in fi. & iterum consi. cclxxvij. quia per primum, in fi. eo. quoque lib. j. per illum ipsum tex. atque etiam per l. cùm probatio, ff. de proba. rursúmque cōsi. cccxcix. priusquam iura fierent, col. ij. eo. lib. j. itémque cōsi. cix. visa petitione prædicta, col. j. lib. ij. & in l. quicunque, ad fi. C. de seruis fug. vbi tamē requirit alia quædā indicia. & in l. si debitorē, in fi. ff. de noua. & Firmia. in suo fœcundissimo indice, in verbo, testes duo. & Soc. cōsi. xxviij. visis testamēto, col. ij. versi. tertiò quia illi sacerdotes, lib. iij. & cōsi. xlix. in causa Episcopi, col. j. vers. quinimo fortiùs, eo. lib. iij. dum allegat Sal. vbi suprà Caro. Rui. cōsi. cv. in causa vertente, col. ij. nu. 4. li. iiij. Phil. Deci. consi. lvj. in causa appellationis, col. ij. versicu. & hoc maximè. & consi. cccxlij. in causa partus, col. j. versi. prima est. & cōsi. dcl. in causa, vt vulgò dicitur, col. ij. vbi dicit, quòd si etiā id nō esset verū, negari tamē non potest, quin talis probatio sit potentior. Alci. in l. j. §. ead. col. ij. ff. de verb. obli. Matth. Affli. in deci. Neapo. ccclxix. Alphonsus, col. ij. versi. fuit cōclusum. Hipp. Marsi. in practi. causa. crimi. §. diligenter, nu. 131. vbi id dicit singu. & iterū consi. cxj. clementissimi Dei, col. ij. versi. itē dicta confessio. Zasius consi. ij. tametsi, nu. 30. lib. ij. vbi id tamen relinquit arbitrio iudicis, & ante hos omnes Oldr. cuius nullus horum meminit, consil. xcv. ex forma istius, col. pen. ar. l. Theopompus, ff. de dot. præle. & l. interrogari, C. de quæst.

48 *Prælato an credatur in præiudicium suæ ecclesiæ.*

¶ Et facit, quod voluit gl. in c. vlt. in fi. & ibi Panor. col. pe. vers. ego soluēdo, extrà, de præscrip. quòd licet Prælato cōfitenti nō credatur in præiudiciū ecclesiæ, c. ij. & ibi gl. in verbo, conuentum, de testi. lib. vj. cum fi. hoc tamē fallit, cùm cōfitetur de eo, quod ipsemet fecit, argu. c. postquam, xxv. q. ij. & idem quoque voluit gl. in c. dudū, le ij. in verbo, de veritate, versi. sed nō credo, ibi, respondere de eo quod ipse fecit, extrà de elect. quam & in hoc expendit Barh. cōsi. liiij. à Ioue, col. pe. lib. iiij. & quod etiam scribit Bart. in l. cùm filius, in prin. col. vlt. ff. de verb. obl. & in extrauag. ad reprimendū, in verbo, per nuntiū, in fi. Inno. in c. non sine, quod est ij. de arbi. Et quod prætereà tradit Pau. Ca. in l. ij. §. si absens, ff. si ex nox. caus. aga. quòd vbi quis nō esset testis integer, & ita nō faceret semiplenā probationē: quia esset vilis vel infamis infamia facti: tamē si testificaretur de suo facto, faceret semiplenā probationē. Et hoc sequitur Phil. Dec. cōs. ccclxiij. in causa quæ agitatur, col. j. Et quod itē nō obscurè sentit Bal. in l. is qui putat, in fi. & ibi quoque Ang. Imo. Pau. Cast. & Fran. Are. ff. de acqui. hær. quòd testis etiā de negatiua facti sui deponēs, solus probat, per tex. ibi, & in l. & è cōtrario, & in l. nec is, quæ eam l. confestim sequūtur. Vide tamē, quid dicā versi. ab hinc iij. Et aliàs semper magis creditur ei, qui de suo facto deponit, aut cōfitetur, quàm qui de alieno: vt voluit Inno. in c. inquisitionis, in verbo, se asserunt, in fi. ext. de accus. Fed. Senē. consil. cxix. nulli dubiū est, col. vlt. Io. Fan. inter cōs. Io. Cald. tit. de testi. cōs. ij. an si opponatur: & Ant. in c. cùm causam, de test. Frā. Are. cōsi. lxxj. diligēter & maturè, col. ij. versi. secundò cōuincitur. & Ld. Gozad. consi. xiij. in hac causa, col. pe. nu. 60.

Testi non integro, an credatur de suo facto.

¶ Cæterùm

Papæ an, & quomodo, credatur, de suo, aut alieno facto.

49 ¶ Cæterùm tex.in cle.j.de prob.qua verbis narratiuis Papæ omnino creditur,iotelligitur, cùm de suo ipsius facto agitur,noo si de alieno,vt satis constat ex verbis ipsius,ibi, fecisse narramus: vbi glo.super iisdem verbis,& Imo.col.ij.super eadem gl.& Card.Flor.in viij.q.& alij. & idem Card.consi.cxxviij.in q.col.j.versi.item etiam principi.Old.consi.cclviij.Inno.col.ij.versic.itē non obst.c.literis.Albe.post Oldr.in auth.si quis io aliquo,nu.7.& iterū 8.C.de eden.Fed.Senen.consi.cxvij.casus talis est,Ioannes.Lapus alleg.vij.disceptat.& alleg.lxvij.clemco.Ang.coosil.cccclxviij.serenissimus,in prin.Rom.consi.clxxx.si admittimus,col.j.versi.tertiò quia Domi.consil.liij.Gregorius,col.pen.versi.sed quia.Alex.consi.cxij.visa copia,col.ij.versi.accedit.Frā: Are.consi.clxv.sicut,col.iij.versi.sed adhuc.Nico.Mil.in suo repertorio,versi. probationem faciunt.Ias.consi.xxxiiij.ad motiua,col.antepe.vers.& primò dico,lib.j.& Steph.Bert.consi.cxij. visis quibusdam,col.vlt.nu.56.lib.ij.& Phil.Dec.consi.ccclxxiij.viso cōsi.col.ij.versi.tertia coocessio.& cōsi.cccccxliij.serenissimus,col.ij.versi.circa primum.Ex quibus intelliges oō admitti probationem in contrarium,cùm Papa suum factum narrans super eo se fundat:sed admitti, cùm alienum narrat.Quid autē,si agitur de facto sui prædecessoris,videbis apud Imo.in d.cle. j.col.pe.& ibi Card.Flor.in ix.q.& Alex.consi.xv.visis narratis,col.j.versi.sufficeret etiam. lib. v.& Franc.Rip.lib.j.Respoo.c.j.defuncto,oume.28.

Vtrū de facto prædecessoris.

50 ¶ EGO VERO huic Alex.dicto in hoc casu oostro accedere vix possum : quando & ipse alibi generaliter tradiderit,nō esse vnius dicto credendum,etiam de suo ipsius facto. Ita eium voluit in d.§.si absens,& ibi quoque latè Ias.per multa,quæ vterque allegat, quæ illic in promptu sunt omnibus.& iterum idem Alex.& Ias.in d.l.oec is,ff.de acq.hære.& ipse quoque Alex. etiam latè consi.cxcij.perspecta facti narratione,col.v.versi.& quamuis.lib.vj.vbi post alios, à se ibi relatos respoodet ad d.l.si quis Decurio,& ipse item Ias.in l.admonendi,char.pe.versi.vltra alia scripta,ff.de iureiur.& Fran.Cort.Senior in tract.de testi.in lxvj.eadémque vlt. cooclusione.Car.Rui.sibi contrarius,consi.clxj.quò ad primum,col.iiij.nu.8.lib.iiij.& cōsi.xix. videtur,col.ij.ou.6.lib.v.& consi.lxv.quamuis eleganter,col.j.nu.2.co.lib.v. {& Maria. Soci. iunior,consi.62.pro iustificatione,col.iij.nu.6.lib.j.} imò & ipse quoq; Pau.Cast. sibi cōtrarius, consi.cccxxxvij.primò quæritur,positio qoòd de vero mutuo,versi.item non obstat, quòd hæc confessio,lib.j.& ante hos omnes Cy.io d.l.si quis Decurio,io xiiij.oppo.dum dicit ibi speciale esse in officiali.& Ant.io c.cùm à nobis,col.pen.versi.octauus casus,de testib.

Vnius dicto etiam de suo facto,non credendum.

51 ¶ Tum qooque,qood idem ipse Pau.Cast.in d.§.si absens,ad id quod supra,versi.ab hinc iij.diximus,videlicet quòd testis ooo omnino idoneus,si deponat de suo facto,facit semiplenā probationē,addit,id ipsum noo procedere,si is testis haberet affectionem ad causam:quia illi oihilo magis tunc crederetur,quòd de suo facto deponeret.Et huic cōsentiens Phil.Deci.d.consil. lvj.hoc etiā nuncupatim intelligit,cùm nihil illius interest,qui de suo facto deponit. Hîc autem sumus io eo casu.Primùm,quia iste est cōsanguineus,ideò suspectus propter affectionem, vt si omnino noo repellatur,eius tamen fides plúsve minúsve minuatur,prout proximior est, at remotior,per not.in l.parentes,C.de testib.Deinde,quia eius qoodam modo interest, vt res maneat in sua ipsius familia,ob spem fortè succedendi in futurum,aut etiam retrahendi ac recuperandi rem ipsam,si ab eius coosanguineo retrahente, vel eius hæredibus , iterum vendatur. Vel item,quia oostra interest & priuatim,& publicè,vt salua sit nostræ familiæ dignitas, l. j. §. sed & si seruus,ff.de vent.inspi.quæ quidem absque diuitiis cōseruari non potest. Bal.io id multa allegans inter consi.Ang.cōsi.lxviij.repetito consi.cclxxxj.Mart.Io.de Flor.col.ij.versi.secūdò ratione.& Alb.in ij.parte staturorum,q.cvij.item an statutum loquens de filiis,col.j. versic. item inspicienda est,eum infinitis si.& concor.à me alibi copiosissimè collectis.

52 ¶ Et expressim quòd oostra intersit,nostris consanguineis,& in familia nostra bona immobília cōseruari,ne autoritate hac in re careamus,tenuit Ang.cōs.ccxliiij.multis cōsortes,col.j.per l.si in emptionē,ff.de min.& alia iura.& Soc.cōsi.cxxxj.in præsenti cōsultatione,col.v.versicu. sobsequēter sequitur,lib.j.per l.si cui fundus,ff.de leg.ij.& d.l.si in emptionē,& l.& si æquo, ff. de leg.ij.atque etiā Ias.cōsi.xlj.omissis,col.iij.lib.iij.cuius dictū retulimus suprà in rub. nu. 40. denique ex illa.& Phil.Dec.consi.cccclxj.iuridicam,paulò ante fi. Sed hæc ratio haberet tātùm locū in retracto municipali,de quo tractamus,non etiā feudali,scilicet si dominus cōtenderet esse contractū venditionis,& nō permutationis:ideóque peteret sibi rem cedi restituto pretio, aut laudimia:quia tunc nulla esset affectio venditorum,quantùm ad id de quo diximus.

An deferendū sit iusiurādum ex venditoris testimonio.

53 ¶ Nec interim omiserim,quod in eam nostrā sententiam scribit Matth.Affli.io tract. Proto. io verbo,nisi si quis,col.vlt.versi.sed quid si dato,quòd si venditor fateatur simulationem contractus,quam tameo neget emptor:facit venditor semiplenam probationem,ita quidem , vt sit locus delationi iuramenti io supplemeotū probationis,secundùm l.in bonæ fidei.C.de iureiur.

& l.admo

& l.admonendi,ff.co.tit.Nisi si (inquit) emptor probaret,venditorem esse inimicum ipsius,aut aliud quidpiam,quod eius fidem aut tolleret,aut minueret,ex sententia glo.in l.j. C.qui & aduer.quos,& nihil aliud allegar.& simpliciter sequtur Chass.in consue.Burg.hoc tit.§.xij.in verbo, *ou par le serment des contrahens*, col.uj.versi.sed quæro,pone.Ex quorum sententia vides venditorem solum non facere in hac re plenam ac integram probationem simulationis. In qua re mihi cum illis conuenit,sed non video quòd consanguineo in hoc casu deferẽdum sit iuramẽtum in supplementũ probationis simulationis,nisi fortè ea esset de facto ipsius consanguinei. Nam de facto alieno aliũ iurare iniquũ est,l.Marcellus,§.j.ff.rer.amot.& ibi concor.in gl.Idq; etiam in iureiurando suppletiuo,vt probat tex.in l.iusiurandum & ad pecunias,in princi.& ibi gl.in verbo,certioretur,ff.de iureiur.gl.in d.l.in bonæ fidei,in gl.magna,& in d.l. admonendi, in verbo,exacto,& vbique Doc.Et facit,quod in specie non admodum absimili & in casu retractus scribit Arn.Ferro.in hoc tit.de retractu,in §.xvij.col.j.in consue.Burdig.

54 ¶ Sed & illud quoque hîc scias in cõtraria specie,quòd si is,qui cõtraxit & dicitur vendidisse, quamuis instrumentũ loquatur de permutatione,in testẽ adductus, dicat fuisse verã permutationem,vt in instrumento continetur:id multũ ponderis & momenti habet ad eius rei probationem,etiã si sint indicia & coniecturæ simulationis:adeò quidẽ vt Bal.consi.ccclxxxix.quòd dictus contractus,lib.iiij.responderit,quòd si vnus venditorum dicat contractum esse simulatum & pignoratitium,sintque in eam rem præsumptiones validæ & efficaces:tamẽ si alter venditorum in iudicio agnoscat cõtractum esse verum,ei omnino standũ est:isque cõtrarias præsumptiones veluti delet, tollit, abolet, per l. vlt. C. de duo. re. quod est multùm notandum, quia vix alibi reperies. Tu autem adde & tex.in l.duobus,§.ex duobus,ff.de iureiur.

Si venditor cõcordet cum instrumento, an id purget suspicionem fraudis & simulationis.

55 ¶AT HIC CONSEQVENTER quæri potest,Emptor & venditor, extra iudicium consanguineo absente,confessi sunt contractum simulatum,& in fraudem cõsanguineorum factum:an huiusmodi cõfessio fidem faciet? Quod videtur:nam huiusmodi cõfessiones, licet non inducant obligationem,glo.in l.cum de indebito,§.vlt.& ibi Doct.ff.de proba.cum si. sufficiunt tamen ad probationem,l.Publia,§.vlt.ff.deposi.& latè Cy.in l.generaliter, in j.ij. & iiij.q.C.de non nume.pec.Bal.in l.cùm falsa,in v.op.C.de iuris & facti igno. vbi & ex hoc dicit,has confessiones transferre onus probationis in confitentes.Omnino autem probant, cùm agitur de declaratione actus cuiuspiam dubij ab eo facti,qui confitetur:vt voluit Bar.in l.cùm quis decedens,§.codicillis,col.ij.versi.prædicta verò,ff.de leg.iij.per tex.in l.vxori,§.vlt.vbi & idem Barto.ff.eo.tit.& l.si auia,C.de iure deliber.

An stetur confessioni extraiudiciali contrahentium de simulatione cõtractus.

56 ¶ Præterea per huiusmodi confessiones aliis factas probatur animus fraudandi,vt voluit glos. not.in l.Fulcinius,§.quis sit autem,in verbo,animus,post prin.ff.quib.ex cau.in possess.ea.& ibi Bar.qui id dicit probari ex l.Labeo,ff.de supel.lega.cum l.quæro,§.vlt.ff.de ædil. edict. Idque dicit esse menti tenendum.Et ex his,& aliis quibusdam,Matthæ.Afflict. loquens in hoc nostro casu,in tracta.Proto.in verbo,nisi quis,col.ij.versic.sed quid de confessione, tenet huiusmodi confessiones satis esse ad probandam fraudem,& simulationem contractus, factam aduersus consanguineum.Et ei accedo,præsertim si sint aliæ fraudis coniecturæ etiam leuiusculæ,secundùm ea,quæ in simili latè diximus in repe.l.si vnquàm,in verbo,donatione largitus, nu. 100. sed vtcunque sit,C.de reuoc.donat.

57 ¶ NEC TAMEN interim dubium relinquit ipse Matthæ.versicu. continenter sequenti eum,quem suprà designauimus,huiusmodi fraudem & simulationẽ posse probari testibus aduersus instrumentũ,post glo.in l.illicitas,§.veritas,ff.de offi.præsi.& in §.si verò tale, in Auth. de instr.cau.& fid.Bal.in l.j.col.ij.versi.denuo quæro,C.plus val.quod agit.Io.Fab.in §.itẽ verborum,col.iiij.versi.vnde vt hoc,Inst.de inutil.stip.& Imo.in c.ad nostrã,extrà de emp.& vendi.& alios vbique.Satisque sunt (vt ipse Matth.subdit) ad eam rem duo testes,vt tradit Specu. in tit.de instru.edi.§.restat,versi.sed pone.& Bal.in l.in exercendis,C.de fi.instr.Tametsi glos. in d.§.si verò tale,teneat quatuor in hoc exigi.Sed ea posset procedere,cùm quis directò vellet probare contra instrumentũ:hîc autem nihil tale probare volumus,sed nec indirectè quidem,cùm fatemur instrumentum ita fuisse confectum,vti est,sed aliud fuisse verè actũ à cõtrahentibus,aliud simulatè scriptum,secundum illum tit.plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur.Sed ad primum adde Pet.Anch.ccxxvj.ad corroborationem, in iij. dubio, post Cy.Nico.Mat.Bar.& Bal.in d.l.j.plus val.quod agi.latè tractantem,an & quando admittatur probatio testium de simulatione contractus aduersus instrumentum.

Simulatio contractus,an possit probari testibus cõtra instrumentum. An duo testes sufficiant.

An hæ simulationes possint probari coniecturis.

58 ¶IMO VERO & huiusmodi fraudes & simulationes contractuum non tantùm veris & apertis probationibus deteguntur,sed & coniecturis & præsumptionibus, & indiciis, l.dolum,

in verbo

in verbo indiciis, C.de dolo malo.& c.illo vos, de pign.& c.ad nostram, de emp.& ven. Idque perpetuum est in omnibus his, quæ clam & fraudulenter fiunt, l.non omnes, §. à barbaris, ff.de re iudi.cum aliis multis à me collectis, infrà, titu.seq.in præfat.nu.34. nonum quod ad probandum. Quibus autem coniecturis id fiat, reperies apud Bart.& Recentiores in l.post cõtractum, ff.de dona.& eundem Bar.consi.lxv Petrus Nicol.Ang.cõs.xlviij.ex dicto themate, in j. dubio. Raph.Co.consi.clv. Antognolus, in iij.dubio. Cæpollam in tract.simulat.contractuum, Matth. Afflic.loquentem in casu nostræ consuetudinis.in tract.Proto.in verbo, nisi quis, col.iij. versic. sciendum, & multis seq. Alcia.in l.si maior, C.de transact. Chasse.in consuetu. Burgundiæ, titu. *des Retraictz*, §. ix. in verbo, *si la fraude est trouuée.* & nos quoque nonnulla posuimus suprà; in glos.vij.in verbo, *ou autres choses, censées pour immeubles*, nu.75.ex multis, & seq.

Et quibus.

59 ¶ AT IN HAC FRAVDIS & simulationis mentione illud non prætermittendum, non satis esse, cõsanguineum in genere dicere cõtractum esse simulatũ, fraudulẽtum, fictitium, nisi & ipse species, ac modos simulationis, aut fraudis sigillatim edat, præsertim si id reus vocatus in ius in causa retractus petat, vt proinde sciat cedeténe an contendere debeat. Quod nos aliquando, cùm id ex facto contigisset, diximus, secuti Bar.d.consi.lxv. col.ij. vbi multis iuribus probat, & in agente, & in excipiente, allegãtibus fraudem, aut simulationem procedere. & Bal. in l.ab Anastasio, in fi.per illum tex.C.manda.Pet.Anc.cons.ccxxvj.ad corroborationem, in ij. dubio, Pau.Cast.in l.iurisgentium, §.dolo, & ibi Alex.qui cum §. legit cùm §.pactorum, ff.de pactis vbi & ipse Alex.id dicit diligenter esse notãdum.& idem Alex.cons.cxij.viso superiore, col.j.lib.iij.& cõs.xxviij, in causa, col. iij.modò sic, in fi.libr.v. Ex quibus etiam intelliges, præsertim ex Pau.& Alex.in d.§.dolo, non satis quoq; esse, probare cõtractum simulatũ in genere.

An satis sit in genere dicere cõtractum simulatum.

60 ¶ SED VT AD ALIA transeamus, quæro, an hic retractus noster habeat locum in transactione? Et certè ex constitutione protomixeos, non habet locum, vt scribitur in eadem constitutione, vers.in causa verò dotis, vbi Matthæ. Afflict. in verbo, licet enim suprà diximus, col.viij. vers. decimò no.id eo argumento confirmat, quòd licet feudum vendi non possit sine consensu domini, potest tamen de eo liberè transigi, c.si vasallus, titu.si de feud.fuer. cõtrouer. & c.j.titu.de contro.inue.inter vasal.& ali.de benefi.& voluit Spec.tit.de arbit.§.restat, versic. sed nunquid vasallus, licet (vt subdit) secus sit in regno Siciliæ per constitutionem, cuius caput est, diuæ memoriæ. Hæc ille, & nihil præterea. Sed & idem, vt scilicet retractus locum non habeat in transactione, tenuit Ferro.in consue.Burd.hoc eo.tit.§.xxv.iterúmque §.xxviij.quibusdam aliis rationibus, quas ibi videre poteris.& Io.Corras.lib.iij.Miscel.c.iij.num.5.nisi inquit, in fraudem consuetudinem transactionis factam esse constaret.

An retractus habeat locum in trãsactione.
Vasallus an possit trãsigere de feudo, vide infrà 66.

61 ¶ Quibus adde, quòd transactio non est propriè cõtractus, vt dicit gl.in l. contractus, in princ. C.de fid.instr. Ex quo Bal.& Saly.ibi, negãt ex transactione deberi gabellã, quam vocant, quæ ex statuto debetur ex quolibet cõtractu. Ex quo & illud sequitur, nec cõsuetudinem nostram, quæ nũcupatim hic loquitur de contractu, cùm dicit, *par contract de vente*, vti & aliæ propè omnes, habere locũ in trãsactione. Id quod apertè declarat cõsuetudo Turonũ hoc eo. titu. *de Retractz*, c.xxiiij.& Cenomanorum, c.ccclxx. Lodunẽsium, hoc quoq; tit.§.xxiij. Nisi (inquiũt) facta fuerit in fraudem: declarátq; posterior, quomodo possit dici facta in fraudẽ. de quo etiam, ne id prætermittamus, per Bal.Mar Laud.Card.Alex.& alios in d.c.j.tit. de cõtrouer.inue. inter val.& ali.de benefi.& in c.j.in princ.col.iiij. vers.quæro an vasallus, tit.de prohib.feud.ali. per Fed.& Frã.Cur iuniorẽ in trac.feud.in iiij.parte prin.in vij.q.etiã prin.quę est in 42.charta.

Transactio an sit contractus, vide infrà, nume.65.
Consuetudines de ea re.

62 ¶ Verùm videri posset, inspiciẽdum esse, vtrúmne fundus ex trãsactione ei dimittatur, qui antè non possidebat, dato ab eo aliquo pretio: an verò apud eũ maneat, qui possidebat: multũ enim inter vtrũque interest, vt videre licet ex l.si pro fundo, & ibi Bar.& Bal.C.de trãsact. gl.Bart. & aliis in l.ex causa, C.pro empt.gl.Alberi.& Bar.in l.j.ff.eodem tit.quorũ ea est sententia, vsucapionem pro trãsacto habere locũ in re, quæ traditur nomine trãsactionis, non etiã in re petita, quæ dimittitur apud possessorẽ.& gl.in l.stipulatio ista, in princ.in verbo, successores, & ibi Angel.paulò post mediũ, & Recẽtiores, ff.de verbo.oblig.Bar.in l.naturaliter, §. nihil commune, colum.iij.vers.pro declaratione, & ibi Recẽtiores post com, ff.de acquir.poss.& in l.eius rei, in prin.ff.de rei vẽdic.Bal.in l.j.col.4.vers.sed nunquid potest, C.de bonis mater.& in l.cùm ij.§.si cùm lis, in ij.lect.ff.de trãsact.Sal.post Petrũ, & alios, in l.siue apud acta, col.vj.vers. sed extrà gl.oppo.C.de trãsact.Alex.cons.clxviij, requisitus, col.ij.vers.& pactum, libr.ij. quod repetitur cons.xx.lib.v.Ange.Are.in §.si quis postulante, col.iij.vers.in eadem, ibi, quo casu, Inst.de actio. & Corn.cons.cxcvj.circa præsentem, col.iij.vers.quinimo titulus, lib.ij.& Steph. Bertr. cons.j. viso cõsultationis themate, in x.dubio, lib.j Ex quibus cognosces, in primo casu acquiri titulũ, trãsferri dominium, & vsucapiẽdi cõditionem produci, & euictionẽ deberi: in secũdo minimè.

Quid, si res maneat apud possidentem.

63 ¶ Ex quo etiam per consuetudinem expressam Andegauorum, cap.ccclx. ex transactione, ex qua is qui posidebat, relinquit rem alteri, est locus retractui. At si ea remaneat apud possessorẽ, non est ei locus, etiamsi pecuniam alteri refundat. Et fortè ea consuetudo cæteris æquior est, & rationabilior. Constat autem, cùm res datur ex transactione accepta pecunia, deberi laudimia, vt dicit Pet.Iacob.tit.de act.in rem pro re emphy. col. xij.vers. item si res detur ex causa transactionis. Licèt secus sit, si relinquatur apud posidentem, vt placet Sanxonio in consuetudinibus Turoniæ, titu. *comme hommage se doibt offrir à son seigneur*, §. vltimo.col.j. & Chasse.titu. *des censez*, §.j.in verbo, *retenue*, col.uj.vers.aduerte ad cautelam.& ante hos Stepb.Bertr. consil. cccxxj.viso casu, in prin.lib.j. Et facit, quod & ipse Chasse.tradit in tit. *des fiesz*. §.vüj.eodémq; vltimo.io gl.j.col.iiij.vers.nunquid autem. Sed & idem in tit.*de Retraictz*, §.j.io verbo, *vendu*, col. ij.vers.quid si dimittatur.tenet ouncupatim retractum oon babere locum, cùm ex transactione dimittitur res penes posidentem aliquo dato vel recepto.

Consuetudo.

64 ¶ Ego verò & tunc quoque, cùm res manet apud ipsum possessorem, dato aliquo pretio, arbitror locum esse retractui, non ipsius quidem rei, sed iuris, siue actionis transigentis, qui à se rem omnino abdicauit: habet enim ea trãsactio speciem quãdam venditioois illius iuris, d.l.j.ff. pro empto. vbi possessor, qui litis æstimationem obtulit, pro emptore incipit posidere, & expressius in l. litis, eo.tit. vbi litis æstimatio est similis emptioni.& idem propè tex.est in l.sed & si, §. si lis, ff.de publi.in rem actio.& vbique cõcord.in glo. Etsi scio nonnullos facere discrimen, an quid sit datũ causa trãsactionis, an pro litis æstimatione, vt not.in d.l.j. pro empto. Sed id mihi nunquam placuit, sicuti nec Io.annquo glossatori: & vtrunque etiam confundit text.in d.l. eius rei, ff.de rei vendic.vbi gl.& Bart.noo videntes, quà elaberentur, dicunt ibi transactionem impropriè poni, & exponunt transegisse, id est, recessisse à lite. Et quanquàm hæc non sit propriè veoditio, vt satis probant illi tex.tamen satis est in casu nostræ consuetudinis, vt sit similis venditioni, cùm ea loquatur de contractu venditionis, & æquipollente venditioni. Si tamen amplius scire velis, quid sit lis æstimata, vide Tullium in oratione pro Aulo Cluentio Habito.

65 ¶ Et quicquid suprà dictum est, trãsactio ipsa cõtractus est, vt probãt multa iura & inter cætera, d.l.cõtractus, in prin.C.de fide instr.quãuis gl.vt diximus, asserit id intelligi impropriè, atq; etiam tex.in l.cùm te transegisse, ibi, si de fide cõtractus, C.de transact.& in l.vltima.C.de litigio.dum à geoerali regula loquẽte de cõtractu, excipit trãsactionem.& in l.si donationis, io fi. C.quod met.cau.vbi Bal.secũ ipse disidẽs (quod propè ei perpetuũ est) affirmat ex trãsactione deberi gabellã, quã statutũ iubet solui ex cõtractu, quod ipse dicit esse notãdũ, & eum sequitur Alex.in d.l.siue apud acta.col.pe.C.de trãsac.& Firmia.in trac.gabellarũ, in iij.parte vuj.partis prin.in xj.q. Sed & q cõtractus sit, tenuit Bar.in l.siue apud acta, col.iiij.vers. his præmisis Pau.Cast.cõs.ccclxxix.primò vidẽdum est, post princ.& lib.j. Sed & alienationis quoq; species est, vt etiã probat tex.in l.j.§.verũ autẽ, ibi, at si trãsegit, ff.si quid in frau.patro.quẽ in id ouncupatim expẽdit ipse Bal.in l.j.post prin.& ibi quoq; Saly.C.si aduer.trãsact.& voluit etiam ipse Bal.in c.cõtingit, col.j.in ij.locis, extrà de trãsac.& Fed.Senẽ.cons.xciiij.casus talis est Prælatus, nõ semel.& Signo.qui alios tex.& Doc.citat, cõs.lxxj.factũ sic se habet dominus Episcopus, col. ij.ver.circa primũ, & multis seq. Alex.cõs.cxxix.põderatis col.j.ver.nec etiã obstat.lib.j.& Iac. à S.Geor.in l.nulli, in priori lec.ff.de trãsac. Ideò si statuto debeatur gabella ex alienatiõe, aliàs cõtractus sit nullus: debetur & ex trãsactiõe, ex qua alienatio sequitur, vt pulchrè respõdit Ang. cõs.ccxv.thema tale est, col.vlt. Imò verò idẽ Ang.cõs.ccxxx.iostrumẽtũ, dicit appellatiõe emptionis cõpræhẽdi & trãsactionẽ, ex eáq; similiter deberi gabellã, atque ex propria emptione.

Trãsactio contractus est.

Trãsactio alienationis species.

66 ¶ Et licèt Bal.ipse in d.c.j.ad fi.tit.de contro.inue.inter vasal.& ali.de benefi.quærẽs, an vasallus posit transigere de feudo, distinguat, vtrũ trãsigat dimittendo feudũ possessori, an id ipsum non posidẽti tradẽdo: vt primo casu posit, quasi noo videatur alieoare: secũdo ooo posit, per tex.quẽ dicit vnicũ, in d.l.si pro fundo, C.de trãsac.& eum sequũtur Mart.Laud. Aluar.& Card. Alex.ibi.& idẽ voluerit ipse Bal.in c.j.col.iiij.vers.caueat tamẽ, titu.de prohib.feud.ali.per Fed. & Aluar.in d.c.si vasallus, titu.si de feud.fuer.cõtro.Ro. cons.clxvj.viso diligenter, in j. dubio. Alex.cons.xlj.viso themate & his, post medium, libr.vj.quod duplicatur cons.xcv.eod.lib.vj.& Frã. Aret.qui tamen io secũdo membro contradicit, cons.xiiij.viso & diligenter, col.vij.versic. præterea posito.& Iaco.à S.Georg.in tracta.feud.in verbo, & eum pacto de non alienãdo, col. iij.versic.subsequenter.& Ias.loquens etiam de emphyteuta, io l.vltima.char. pen.versic.decimò quæro, C.de iure emphy.& Chasse.tit.*des fiesz*.§.viij.in verbo, *en alienation & transport*, col. iiij.versic.ounquid autem, & seq.& Ferro.in consuet.Burdig.tit.de feudis.§. xvj.in princ. Tameo ego illis non omnino accedo, quando & aliâs, qui rem dimittit apud posidentem, censeatur transferre, & alienare, l.quædam mulier, ff.de rei vendic.& l.si sponsalibus, §. si mulier, ff.de iur.dot.& l.qua ratione, §.interdũ, ff.de acquir.rer.do.& §. interdũ, Instit. de rer.diuisio.

& declarat

& declarat Sal.in l.j.ad fi.C.de act.& oblig.& satis est è mente Dyn. in e.possessor. de reg.iur. lib.vj.& Bar.in l.si culpa,ff.de rei vend.

67 ¶ Nec est,quod speciale sit in transactione,vt nonnulli contendunt,& inter cæteros Bald.in d. c.j.tit.de controuer.inuest.inter vasal.& ali.& Alex.in d.l.si pro fundo,col.ij.vers. vltimò nota. & Stepha.Bertran.cons.cccxxj.viso casu,lib.j.& cons. cclv. quæsitum est, lib.iij. & alij multi ex his,quos suprà citauimus,nu.62.verum videri:refragātibus tamen Sal.in d.l.si pro fundo,Ang. Rom.& Iac.Puteo.in d.§.nihil commune. Quibus ego malo accedere rationibus ab illis adductis,& quia etiam quantum ad casum nostrum priuatim pertinet, eadem est omnium ratio. Et habemus gl.sing.in l.cùm ij.§.si vni.in verbo,transactione, ff.de transact. quæ not. eum qui ob transactionem rem posidenti relinquit,alienare:ideóque & hoc casu requiri decretum iudicis,quod aliàs requiritur in alienatione rei.Et eam sequitur Ias.ibi in fi.& Bart. & ipse Ias. in d.l.nulli,eo.tit. atque per eam dicunt prælatos cæterósque administratores non habere facultatem etiam per transactionem relinquendi rem immobilem ei qui eam posidet,sine decreto. Id quod dicunt perpetuò menti tenendum,& prætere à Ias.singularisimum.& Franc.Curt.Iun. in tract. feud. vbi suprà citauimus , qui ob id dubitat de eo quod suprà dictum est de vasallo transigente,& dimittente feudum apud possessorem.

68 ¶ Nam & Doct. vbique tenent procuratores principia non posse ita transigere, vt res maneat apud aduersarium,nec distingunt, posidebat ante, neene: nec enim(inquiunt)id magis facere possunt,quàm minor aut curator ipsius.l.non solùm.C.de prædi.mino. Secus(inquiunt)si rem ipsam retineant,quia id agentes conditionem principis faciunt meliorem.Ita enim voluit glos. not.in d.l.nulli.ff.de transact.quam sequuntur Bar.& alij ibi.& Panor.qui idem dicit de prælatis in c.contingit,col.ij.vers.concluderem sic,extrà de trāsact.vbi eam gl.dicit not.& iterum in c.veniens,col.j.eo.tit.& cons.lvj.videtur primò,circa medium,lib.j. & iterum cons.lxij.illud de iure quæritur,col.j.eo.lib.j.& Rom.cons.50.idem in præfata.Carol.Rui.cons.xj. viso compromisso,col.ij.nu.4.lib.iiij.& Doct.vbique.Et idem quoque de patre administratore filiifam. dicit Bal.in d.l.j.col.j.vers.quæro an pater.per illum tex.C.de bon.mater.

69 ¶ Nam vt dicit Philip.Dec.in l.cùm te proponas,quæ est ij. C.de transact. transactio alienatio est,cùm res per eam abdicatur,secus si retinetur. Ex quo illud fit, quod tradit Ioan. Rayn. in c. imperialem.§.habito,col.xxiiij.in paruis,vers.quæro an per iudicium,tit.de probi.feu. alie.per Fed.ex transactione si res dimittatur,deberi laudimia,per gl.in d.l.ex causa, C.pro empt. non, si retinetur,per l.dedi.§.subtilius.ff.de cond. ob cau. quia tunc potius videtur redimere vexationem,cap.dilectus,extrà de simo.& ita dicit tenere Oldr.alicubi,nullo alio certo loco citato. Et id nuncupatim sequitur Steph.Bertran.d.cons.cccxxj.lib.j. & Ferro.in consuetud. Burdig. tit.de feudis,§.xvj.in princ.

70 ¶ Quid,quòd gl.in d.l.non solùm.in verbo.dedisti,C.de præd.mino.in ea est sententia,vt minor per transactionem non solùm non posit rem à se possessam dare, sed nec alteri posidenti dimittere?Nam cum tex.ibi ita dixisset.Igitur & tu, si fratribus tuis per transactionem fundum dedisti,vendicare eum potes.Accursius in d.verbo,dedisti,hæc ad verbum scribit. Secus si fundum , de quo litigabat minor,dimisit, aliquo dato nomine transactionis, argu.l. præses,C. de transact.Imo idem,l.cùm ij.§.si cùm lis,ff.de transact.Et Sal.ibi, posteaquàm retulit eam Accursi.sententiam,subiunxit:Sed licet quis,Hic non alienat,quia simpliciter dimittendo, non dicitur velle transferre dominium,vt not.in d.l.siue apud acta. C.de transact. & d. l.ex causa, C. pro empt.& probatur in l.si super possesione.C.de transact.Et ego respondeo, quòd contra se parat exceptionem,qua obstante,vendicare non posset,si transactio teneret.Et sic in effectu videtur alienare,& circunuenitetur senatusconsultum. Hæc ille. Cæteri autem Doct. præter Io. Fab.nihil de ea glos.dixerunt,tanquam eam tacitè approbantes,secundum l.item quod Sabinus,in fi.ff.de hære.instit.& dicemus infrà eo.tit.§.xxxv.glos.iiij.nu.45.nam minores. Ipse autem Io.Fab.in d.l.non solùm,nuncupatim tradit,opus esse decreto in transactione facta à minore,si relinquit rem immobilem:non,si retinet.

71 ¶ In eadem quoque sententia fuit & alia gl.in d.l.j.in verbo,veteris,C.si aduer.trāsact. & illam ibi expresim sequuntur Bar.Bal.Sal.& alij.Nam,vt dicunt ipsi Bal.& Sal.licet res,quæ ex causa transactionis dimittitur,propriè non dicatur alienari,per d.l.si pro fundo,C.de transact. tamen quia exceptio perpetua ad eam rem defendendam paratur possessori , censetur esse quædam species alienationis,per tex.in l.j.vers.at si transegit.ff.si quid in frau. patr. & arg.l. vlt.C. de reb.ali.non ali.Et sic(inquit)Sal.paria sunt,alienare, vel perpetuam exceptionem contra se parare. Sed & illam quoque gl.sequitur Alber.in auth. hoc ius,col.iij. vers. rursus si ecclesia, C.de sacrosanct.eccles.

72 ¶ Denique qui per transactioné dimittit ius, siue actionem, quam habet in re immobili ab alio possessa, & ipsam quoque rem remittere vel cedere videtur, l. qui actioné, ff. de reg. iur. Et cùm id faciat accepto pretio, quid dubitandum est, quin id habeat vim venditionis iuris, siue actionis, quæ ad rem immobilem competit: ideóque & immobilis censeatur, secundùm ea, quæ latè diximus suprà, eodem in gl. vij. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 1. & seq. vnde & consequens est, & hoc respectu competere ius contractus, vt ea ipsa verba apertè declarant, & ibi diximus num. 30. sed vt tandem, & etiam in gl. ij. in verbo, *a uendu*, num. 51. tum quia licet, Vt omittam, si aliter diceremus facillimè fraudem retractui fieri, relinquendo primùm possessionem, & posteà super proprietate transigeudo. Et secundùm hanc nostram sententiam vidi arestum supremi nostri Senatus Paris. pro domino de Puyrobert Eogolismensi, super domino *des Vmbrayes*, quod ego ab eodem Senatu delegatus executioni demandaui.

73 ¶ Porrò autem, ne id Lectores fallat, sunt, qui hac in re ita distinguunt: an scilicet quis simpliciter litem siue controuersiam remittat, & is nihil dare cêseatur: an verò ius suum siue actionem remittat, & is dare censeatur. Hæc enim fuit sententia eius, qui vbique omnium propè sententiarum fuit, scilicet Bal. in d. l. j. col. j. vers. sed nunquid potest, C. de bonis mater. Et idem propemodum voluit ipse Bal. in l. si inter vos, C. commu. vtri. iudic. cùm dicit, d. l. si pro fundo, habere locum quando celebratur contractus super instantia litis tantùm: secus verò, quãdo concernit rem ipsam, vt in eo tex. & sequitur Iason in d. l. si pro fundo, col. vlt. vers. vnde alibi dicit & Bertran. d. consi. cclv. quæsitum est. lib. iij. & Anto. Rub. cons. clij. videretur primò, colum. ij. vers. non obstant modò. Sed vt liberè dicam, quod sentio, nihil hîc video, præter verborum quandam diuersitatem, rerum nullam video.

74 *An ex transactione admittatur consanguineus ad retractum rei an actionis.*

¶ Hæc autem, quæ dicta sunt, retractũ habere locũ in hoc casu intellige secũdum ea quæ diximus, & specialiùs hîc dicẽda sunt, ne quis erret, vt scilicet consanguineus admittatur ad retractũ, non rei quidem ipsius, de qua trãsactum est, sed iuris, quod ipse trãsigens remisit: nec enim plus consequetur consanguineus ex ipso retractu, quàm habebat transigens. Et sic, si trãsigens possidebat, & ipse quoque consanguineus possidebit, sine præiudicio iuris ab alio prætensi. Si non possidebat, nec retrahens possidebit: sed poterit prosequi ius, quod trãsigenti competebat, & quod idem remiserat. Vt in simili dicimus de minore restituto, vt si læsus fuerit in vendendo tantùm, non in transferendo possessionem, quia eam emptor possidebat: tunc ei non restituetur possessio, sed tantùm actio, quam ad rem habebat, l. qui proprio. & ibi gl. Bart. Alber. & alij, ff. de procur. vt scilicet id fiat, quod ibi dicit Bart. vice prouerbij apud nos iactari, Illud reddit restitutio quod abstulit læsio. & voluit idem Bart. in l. si quidem. C. de præd. mino. & in l. quod tempore, col. j. C. de restit. milit. & in l. vlt. col. iij. vers. venio ad vltimũ. C. de sent. pass. & Albe. in l. si res æstimata, §. j. post prin. ff. de iure dot. Bal. in repet. l. Æmilius, col. ix. vers. nunc ad propositum, ff. de minor. & Pau. Cast. cons. ccxlviij. visis, paulò ante fi. lib. ij. & Angel. Are. in §. rursus, col. iij. vers. quartò præmitte. Instit. de actio. Quod & probatur in l. quòd si minor, §. restitutio, ff. de minorib. vbi ita fit restitutio, vt vnusquisque integrum ius suũ recipiat. Et facit etiam optimè tex. in l. j. C. si aduer. transact. vbi si minor restituitur aduersus transactionem, competunt veteres actiones, quæ scilicet ante transactionem competebant: quasi scilicet partes in eundem statum reponantur, in quo erant tempore transactionis & in l. sed & si per Prætorem, §. si feriæ. ff. ex quib. cau. maior. cùm dicitur, Sed cùm feriæ repentinæ eximunt, restitutio duntaxat ipsorum dierum facienda est, non totius temporis, cum si. quæ dicemus infrà, §. xxxij. gl. j. nu. 69. adde & tu. Et faciunt not. in c. ex ratione, de appel. & quod tradit Ang. cons. cccx. in proposita, col. vlt. Et ita quoque dictum est eo aresto, suprà à nobis citato, vt scilicet cõsanguineus admitteretur ad retractum iuris & actionis, non rei.

75 ¶ Illud tandem non omiserim, quod Bal. vbique malè sibi constans (quod ægerrimè de tanto viro pronũtio) in d. c. j. tit. de contro. inter vasal. & alium, posteaquàm dixit ea quæ suprà, num. 67. nec est, ex eo retulimus, illud confestim subdit, quod omnino superioribus contradicit. Et nota (inquit) quòd in omnibus aliis contractibus, is qui dimittit, trãsfert, & alienat, per d. l. quædam mulier, & d. l. si sponsalibus. suprà allegatis. Tamen secus est in contractu transactionis, quod est (vt ipse dicit) notatu dignum. Et videtur sequi Card. Alexan. ibi, col. ij. Sed hoc (vt iam diximus) è diametro omnibus iis, quæ suprà dicta sunt, aduersatur: & expressim reprobat Firmi. in trac. de Episcopo. in iiij. parte lib. iiij. col. xxxvj. vers. dubitari posset, an prohibitus. Quid autem de his sentiat Chasse. videbis apud eum in commentariis Burgund. tit. *des fiefz*, §. viij. eodémque vlt. in verbo, *en alienation*, nu. 21. & iterum *des Retraictz*, §. j. in verbo, *uendu*, paulò ante fi. iterúmque in tit. *des censes*, §. j. in verbo, *retenue*, etiam paulò ante fi. Et vide etiam Carol. Molend. in consuetudines Parisien. tit. j. §. xxij. in xxj. q.

76 *Retractus an*

¶ CÆTERVM & hæc species in quæstionem vocatur: Duo socij in re quapiam cõmuni, cùm

qui licitatione vicit, integra res fuit adiudicata, vel per iudicem super hoc aditum vel etiam communi consensu partium, iuxta l.item Labeo, §.j.ff.fam.ercisc.cum ii.adductis à Soci.consil. clx.in præsenti.col.vlt.in vlt.dubio,lib.ij.vtrum igitur consanguineus eius,qui ex ea licitatione pretium accepit,possit partem illius ab eius socio,cui tota res adiudicata est,vi huius statuti retrahere.Ex huius certè quæstionis sub me iudice lis est: ideò nunc non definio,sed mihi & cæteris cogitãdum relinquo:sed ita,vt interim videas,quid in re non admodum dissimili respondit Pau.Cast.cons.cxliij.dubiũ videtur facere,lib.j.& no.per Bart.in l. & ideo,ff.de condi.furt. & Guid.Pap.deci.Delphi.xlviij.est etiam,in fi.& deci.ccccxj.dominus directus,vers. sed an ex remissione.& Iason post alios multos in l.vlt.col.xxxij.vers.sextò quæro,C.de iure emphy.vbi tractat,an emphyteutæ & vasalli possint,& quomodo,inter se diuidere emphyteusim & feudum. *habeat locũ ex diuisione, si ad licitationẽ processum sit.*

77 ¶ Sed & tu vide tex.loquentem in hoc casu in l.communi, §.si debitor,ff.commu. diui. in illis verbis,quam per adiudicationẽ emit,ex quibus intelligis,hanc emptionem quoque appellari, diciturque ibi actionem ex empto ex huiusmodi adiudicatione oriri. Nam etiam scribitur in l.j.C.cõmu.vtri.iud.diuisionem prædiorum vicẽ emptionis obtinere,ibique declaratur à Doc. quomodo intelligatur.Eiúsque l.autoritate dicunt Spec. & Io.Andr. tit. de feud.§.quoniam, vers.xxxiij.vasallum non posse cũ alio feudũ diuidere.De quo tamen vide Bal.in c.j. in princ. col.iij.vers.quæro an vasallus,titu.de prohi.feu.alie.per Fede. cũ aliis multis citatis à Ias. in d.l. vlt.de iure emphy.quo loco suprà citauimus.& præterea Steph.Bertr.cõs. ccciiij.visis duobus, in iiij.eodémque vlt.dubio,lib.j.Sed & per illum text.Pet. Ferra.in titu.forma libel.pro hære. vel re singu.diuid.in verbo,domum vnam,tradit,quòd ex huiusmodi diuisionibus,quibus tota res emphyteutica vni tribuitur,debẽtur laudimia pro partibus cohæredũ.Quod & idem tenet Ioan.Ray.in c.præterea ducatus,char.iiij.in paruis.vers.quæro an pro diuisione,tit. de prohib. feud.ali.per Fede.de quo & tu vide Corset.deci.Tholo. lxxv. itẽ fuit quæsitum si ex diuisione, & ibi Aufre.qui multos allegat & Steph.Bertr.cons.cxij.porò,in fi.lib.j.& cõs.lxxviij. ex casu, in ij.dubio,lib.iiij.& Ias.in d.l.vlt.col.xij.vers.septimò quæro,C.de iure emphy.An autem debeatur collecta,siue gabella(quam vocãt)ex diuisione, quæ à statuto iubetur solui ex alienatione,vide Alberi.statutorum parte j.q.cx.statuto Parmæ,& Ro. cõs.clxxxij. in casu proposito, in ij.dubio,& Barb. cons.xiiij. clementissimi, col.iij.libr.iiij.Sed & vtrum is,cui restitutio facienda est, tenetur stare diuisioni rei communis subiectæ ei restitutioni, an non teneatur, non magis quàm venditioni,vide ipsum Alberi.in auth.res quæ,nu.7.C.commu. de leg. *Diuisionẽ habere vicẽ emptionis.*

78 ¶ Et si de ea re plura scire velis,vide Matth.Afflic.in trac.Proto.in verbo,licèt enim,col.ix.sed dubitatur,& seq.& Chasse.hoc tit.de Retraictz,§.ix.vers. itẽ quæritur quid in diuisione. & Molẽd.in cõsuet.Paris.tit.j.§.22.in 22.q.vide itẽ text.qui necessariã vocat huiusmodi adiudicationẽ,quę fit in diuisione rerũ cõmu.in l.si pignori,ff.fam.ercisc.Dubiũ enim est,vtrũ retractus habeat locũ in alienationibus necessariis,de quo latè disputauimus suprà,hac gl.nu.8.secundo,& multis seq.Quid autẽ,si ita diuidatur hæreditas inter hæredes, vt alter omnia mobilia habeat, alter omnia immobilia. An hic cẽseatur emisse partẽ alterius in huiusmodi immobilibus: vide Guid.Pap.cons.xlvj.in facto præsupponitur,per totum,præsertim vers.plus posset considerari.

79 ¶ QVÆSTIONIS QVOQVE EST, An retractus habeat locum in locatione, saltem ad longum tempus.Nam ex ea transfertur & possessio,& vtile dominium: vt de possessione voluit gl.in l.iij.§.ex contrario,& in l.si quis ante,& ibi Alex.col.iiij.vers glos.super verbo,nouissimè,ff.de acquirẽ.posses.& in l.si vt certo,§.si duobus vehiculum,ff.commo. & probatur in l.sciendum,in princ.vers.sed & etiam,ff.qui satisd.cog.vbi Bald.& post eum Alex.dicunt,in huiusmodi possessione verificari (vt ipsi loquuntur) statutum loquens de possessione: tanquam scilicet huiusmodi conductor ad longum tempus, censeatur propriè & verè possidere.& idem Bal.cons.cccxxv.dubitat primò,ad fi.lib.j.(Ang.in l.quamuis,§.j.ff.de acq.poss.)& Masue.titu.de loca.§.item iste conductor.Imo.in clemẽ.j.col.iij.nu.21. de reb.eccles. non alie. & Alex.cons.cxx.visis narratis,ad fi.lib.iij.& cons.j.ponderatis his,col.ij.lib.iiij.Barb. cõs.viij. illud afferam,col.viij.lib.iiij.vbi multa iura in id allegat. *An retractus habeat locũ in locatione longi temporis. Ex ea locatione transit possessio.*

80 ¶ De vtili autẽ dominio notatur in l.j.& l.seq.ff.si ager vect. & voluit Fed.Senen. cons.cxxiij. quæritur,an institutio.circa mediũ.Bar.post Dy.in l.j.§.quod autẽ ait,ff.de superfi. & l.pen. §. instituto,& ibi quoq; Bal.ff.de leg.ij.ipse Bal.in rub.C.de iure emphy.Sal.in l.vlt.col. vlt. vers. quæro an prohibita,C.de reb.ali.non alie.Ang.in §.scite autem,in Authen.de non alie.Imo. in d.cle.j.de reb.eccl.non alie.& cons.lxviij.in casu præmisso,col.vlt.Panor.in c. ex literis, col.ij. vers.in gl.j.extrà de iur.patro.Raph.Fulgo.consilio omniũ primo,illustris, col.j.vbi dicit procedere etiamsi locator vtile tantùm dominium habet.Flor.in l.in hoc iudicium,§. si cõueniat, ff.commu.diuid.Mart. Laud. & Cardin.Alexand.in c j.§. donare,statim post princ.titu. quali- *Et utile dominium.*

ter olim feud.por.ali.Fran.Aret.conſ.lv.in cauſſa mihi propoſita,Alex.conſ.lxviij.viſis duobus, col.ij.lib.j.quod repetitur conſ.clxv.lib.ij.& idem Alex.conſ.cxij.videtur in præſenti conſultatione,col.ij.eo.lib.j.& conſ.cv.viſo themate,col.ij.lib.iij.& d. conſ.j.col.pen.libr.iij. & conſ.xvij.viſo inſtrumento,col.ij.eo.lib.iiij.& conſi.cxvij.viſo proceſſu,col.pen.eod.lib.iiij & conſi.lxix.circa primum,ad fin.lib.v.& conſ.cxxij.viſo proceſſu,col.j.eo.lib.v.Corn.cõſ.ccxliij.circa primũ,col.ij.lib.iij.Soc.conſ.v.ſubtiliter,col.ij.lib.iiij.Iaſ.in l.vlt.col.xxxiiij.verſ. quarto quæro,C. de iur.emphy. Iacob. à S. Georg.in tract. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando , colum. v. verſicu. quæro vlterius , nunquid. Stephan. Bertrand. conſilio cxxvj. locatio,in princ.lib.ij.& doct.vbique.

Hæc locatio alienatiõe prohibita, cẽſetur eſſe prohibita.

81 ¶ Et ita quidem,vt probibita alienatione,cenſeatur & hæc locatio prohibita, vt voluit gl.in l. vlt.& ibi Bal.& alij,C.de pact.pign.& gl.in cle.j.in verbo, locationes, & ibi Card. verſ.vlt. de reb.eccl.non alie.Dy.Bart.Bal.Imo.& omnes in d.l.pen.§.inſtituto,contra glo.ibi.ff. de leg.ij. Bal.in c.j in princ.col.iiij.verſ.& an nomine,tit.qui feud.da poſ. & in c.j.§.aut ſi libellario, in fi.titu.quib.mod.feud.amit.& conſ.ccclvij.reuerendus pater,poſt princ.libr.j.cum multis concord.traditis ab ipſo Alexan.in l.ſi filio,§.ſi vir in quinquennium,col.vlt.ff.ſolu.matri.& in l.ſi domus,§.ſi fundus,col.vlt.ff.de leg.j.& Barb.in repet.rubr.de reb.eccl.non alie.in j.q. princip. verſ.octauò limita,qui eſt in col.vj.& Feli.in c.quæ in eccleſiarum,col.xxx. verſ.vbi autem fieret,extrà de conſti.& Philip.Deci.conſ.cxlij.cuius ſuperſcriptio incipit,an & quando alienatio, col.ij.verſic.ſed prædictis.& copioſiſsimè à nobis ſuprà,titu.omnium huius volu.iij.§. xij. qui eſt omnium eiuſdem voluminis xxxvj.

Et venditione quoque ſimpliciter probibita.

82 ¶ Imò verò probibita ſimpliciter venditione,etiã nulla alienationis mẽtione generaliter facta, prohibita eſt & hæc locatio:ex ſententia Rofre.Bene.quæſt.Sabba.viij. Viterbienſis, & Bald.in authen.& qui iurat,col.antepen.verſ.vlteriùs quæro,C.de bonis anto.iud.poſsi.Alex.d.conſ.j. col.iiij.lib.item iiij.Firmia.in tractatu gabellarum, in iiij.q.princ.in xxij. eadémque vlt.q.col. eiuſdem ij.verſ.& aduerte,vbi id dicit ſing.& iterum in iij.parte viij.partis princ.col.ij. verſic. nec omitto.Iaſ.in d.l.vlt.vbi nuper citauimus,C.de iure emphy.& conſ.xxix. nunquam putaui, col.j.lib.j.vbi id dicit multùm no.Philip.Dec.conſ.cciiij.in cauſa reuerẽdiſsimi.& Franc.Ripa in l.filiusfamilias, §. diui.nu.100. ff.de leg.j.Ex eáque debentur laudimia, vt ex venditione: vti voluit Spec.tit.de loca.§.nũc aliqua,verſ.cxxiij.cum duobus verſ.ſeq.Pet.Iac.tit.de acti.in rem pro re emphy.col.viij.verſ.item pretium.Imo.in c.potuit,col.ix.verſ.item quæri poteſt,an emphyteuta poſsit locare,extrà eo.titu.Alex.d.conſ.lxviij.col.j.verſ.ſed ita in propoſito , quod repetitur conſ.clxv.lib ij.Philip.Deci. dict.cõſ.cciiij.Et ſicut emphyteuta non poteſt vendere domino inconſulto,ita nec hic conductor longi tẽporis.Bart.in d.l.j.§.quod autem.ff. de ſuperfi. quem ſic intelligit.& id dicit ſingu.Franc.Aret. dict. conſ.lv.col.j.verſ.quid plura. Ideóque ex huiuſmodi locatione res cadit in commiſſum,vt ex venditione,vt reſpondit Bald.conſ.ccccxv. præmittendum eſt ad euidentiam,quòd titulo in princ.lib.j.Ex hiſque fit,vt l.æde,& l.emptorem,C.loca.non habeant locum in huiuſmodi locatione:vt ſingu.reſpondit Angel.conſ ij.certum eſt,col.vlt.verſ.item actio.Tu tamen ſuper eo,quod diximus in prin.huius verſ. vide Barb. in rub.de reb.eccl.non ali.col.vij.num.40.

Ex ea locatiõe debẽtur laudimia.

Cõductor lõgi tẽporis,nõ poteſt vẽdere inconſulto domino.

Ex ea locatiõe res cõmittitur.

83 ¶ Ex quibus ſatis apparet,hanc locationem ad longum tempus, haberi pro venditione, magis quàm pro ſimplici locatione,aut certè ipſi venditioni adæquari,aut æquipollere: quod ſatis eſt, vt locum habeat retractus ex noſtra conſuetudine , in iſtis verbis,*ou equipollent à vente.* Nam & ſimplex ipſa locatio ad non longum tempus , proxima eſt venditioni , iiſdémque iuris regulis conſiſtit,vt ſcribitur in l.ij.in prin.& iterum in §.j.ff.loca.& §.j.& §.adeò,Inſtit.eod. Hincque lex loquens in venditione,trahitur ad locationem,§. pretium,in fin.Inſtit.de emp.& vend. vbi & hoc tradit Ang.Are.in vlt.notab.ad ſtatutum,etiam exorbitans & correctorium,per gl.in l. quod verò,ff.de legib.& in l.ſi quis ſeruo,& ibi Bar.& alios,C.de furtis.

Retractus an habeat locũ in locatione perpetua.

An locatio perpetua per omnia habeat vim emphyteuſis.

84 ¶ EGO TAMEN contrarium arbitror,quia etiamſi locatio eſſet perpetua,non videretur eſſe locus retractui:nam huiuſmodi locatio eſt viribus & effectu quædam cõceſsio in emphyteuſim:& idem de vtroque iudicandum,vt dicit Ang.in d.§.ſcire autem,in Auth.de non alien. Imo.in cap.nulli,col.iij.verſ.& nota etiam,& iterum in cap.ad audientiam, col.j.verſ. item aduerte,de rebus eccleſ.non ali.& Rapha.Fulg.conſ.ccxl.pro euidentia,& Franciſ. Aret.conſ. cx. conſideratis diligenter,col.j.verſ.item etiam in priuato,Carol.Rui.conſilio clvj. quia de pluribus, colum. ij. nume.6.libr. j. & Steph. Bertrand. conſilio cccxj. adhærendo,colum.ij. verſic. quòd autem , libr. j. & conſilio cxxix. locatio , in princip.libr.ij. Et ſatis probatur ex text.eas æquiparante in authent. qui rem , ibi , conductam vel in emphyteuſim acceptam,C.de ſacroſanctis eccleſ. vbi Decius id dicit procedere,cùm eſt eadem vtriuſque ratio. & eſt ſimilis text. in l.

In l.omnes,C.de fun.patri.lib.xj.ibi emphyteusim vel conductionem quolibet genere largitatis de nostra liberalitate meruerint. Sed & hoc clarius probat tex.in l.j.C.de offi. Comi. sacr. pal.ibi,totius perpetuarij,hoc est,emphyteuticarij iuris.Nam ius perpetuariũ id certè est,quod ex cõductione perpetua cõpetit.Et hinc perpetuarij dicti conductores, qui in perpetuum rem ipsam cõduxerint,vt constat ex l.j.& iij.atque etiam vlt.C.de locati.prædi.ciuil.lib.xj.Ideóque æquè hac perpetua cõductione cadit is perpetuarius conductor,ob cessationẽ solutionis triennij,atq; ex vera illa emphyteusi,vt sentit Bart.in l.vectigalia,§.j.ff. de publica. & apertè voluit Bal.in cap.querelam,ad finem extrà de iureiur.& Ang.in §.scire,in authen.de non alie. & Panormi.in cap.propter sterilitatẽ,in vlt.notab.extrà de loca.& Raph.Fulg.& Phil. Dec.in d.authen.qui rem.Soci.consi.clxvij. non inutilis,col.ij.versicu.quibus iam declaratis,lib.ij. & alibi sæpe in eo.consi.tradit,minimum differre huiusmodi locationem ab emphyteusi.& voluit etiã Pet.Ferra.tit.forma libel.ad facti præstationẽ,in glo.j.in prin.vbi dicit,ꝙ quãdo fit hæc locatio ad longum tempus,ea transit in emphyteusim.& Fulg.d.cõsi.ccxl.vbi illud quoque dicit, quòd huiusmodi conductor alienare non potest inscio domino:sicut nec emphyteuta. & Iason qui & idem voluit in l.vlt.col.j.C.de iur.emphy.& id quoque ante hos voluit Barto. in l.j.§. quod autem,l.ij.ff.de superfi.De quibus tamen,ne decipiaris,vide Alber.in d.l.vlt.versi.sed nunquid hæc lex,C.de iur.emphy.& omnino Franc.Are.consi.lv.in causa mihi proposita, propè per totum.Sed vt id tandem caput concludam,in emphyteusi non est locus retractui, ex alia consuetudine infrà eo.tit.§.xxxiiij.de qua re ibi dicemus. *Perpetuarij qui dicãtur.*

85 ¶ Sed & quod ad locationẽ ad longũ tempus,nec tamẽ perpetuũ,priuatim pertinet, satis constat,in ea locũ nõ habere rationẽ retractus,quæ est,ne res exeat de familia, vt iam sæpiùs diximus.Nam finito tempore locationis,res omnino redit ad locatorẽ,& sic in familiã. Imò verò nõ desinit esse in familia,cùm locator maneat dominus directus.Nã vtile dominiũ tãtũ,(quod iam diximus) ex huiusmodi locatione trãsfertur:verùm ob id proprietas nõ cẽsetur esse trãslata,sed manet apud locatorẽ,d.l.j.§.j.ff.si ager vectig.& l.si domus,§.vlt.ff.de leg.j. Ex quo fit, vt nec per talẽ locationẽ ad longũ tempus censeatur ademptũ legatum,vt adimitur per venditionẽ,aut aliã alienationẽ,vt notanter consuluit Alex.consi.clxviij.stantibus his,lib.vj. *Iterum de locatione ad longum tempus.*

86 ¶ Sed id intelligendũ posset videri,cùm pretium,siue pensio huiusmodi locationis longi temporis,soluitur singulis quibusque annis,vt fieri cõmuniter solet.Sed si ita fieret, vt pro vniuerso illo longo tempore locationis conductor vnum tantùm pretium soluat, verbi gratia, mille aureos pro viginti aut triginta annis:posset dici,& eam locationem esse retractui obnoxiã: nihil enim videri interesse inter huiusmodi locationem,& venditionem temporalem fundi, siue fructuum multorum annorum,de qua per Bar.in l.cotẽ,§.qui maximos,ff.de pub. & vectig.& in d.l.j.§.j.paulò ante fi.ff.de superfi.& in l.j.& ibi quoq; Sal.col.ij.in ij. opp.& Rapha.Fulg.C. de iure emphy.& eundẽ Bart.copiosissimè in sua disputatione incip. publicanus,& Bal.in l.licet,in v.q.& ibi quoque alios,C.locat.& in addi.Spec.eo.tit.§.j.col.ij.Ang.consi.xv. quæcunque,col.j.Pau.Cast.in l.ij.quam legit cum j.§.adeò,ff.loca.Petr.Ancha.Imo. & Barb.in c.propter sterilitatem,ad fi.extrà eo.quoque tit.& eundem Pet.consi.cccccij.pluribus rationibus.Alexan.consi.iij.viso instrumento,col.j.lib.j.& consi.cviij.perspectis verbis, col.ij.versi.corroboratur,& seq.lib.iij.& cõs.lxxxiiij.ponderatis his,col.ij.vers.& tãtò fortius,lib.vj. Corne.latè cõsil.xxxviij.quamuis in præsenti,col.j.& ij.lib.ij.& consi.xij.licet diffusè,colum.j.lib.iiij.Barb.in rub.extrà de emp.& vend.col.j.& in c.propter,col.vlt.de loca.& Fab.à Monte S.Sab.in tract. emptionis & venditionis,in v.q.princi.col.eiusdem vj.versi.circa tertium.Soci.consi. lxxxviij. considerata.col.j.& ij.lib.j.& consi.clvj.pro fundamento,in prin.lib.ij.Phil.Deci.consil.iiij.cuius superscriptio incipit,an augmentum, in fi. *Quid de locatione ad longũ tempus, cuius unicũ est pretium.*

87 ¶ Et quamuis partes ita contrahentes,nuncupatim vtantur verbis locationis & conductionis, non propterea locatio est,& conductio,sed potius emptio & venditio, considerato scilicet, & inspecto rei ipsius effectu,nõ verborum prolatione,l.si vno,in princi.ff.locati,& l.insulam,ff.de præscrip.verb.aut pone is quod voluit Bal.in l.ij.versic. sed iuxta hoc quæro, C.commo. & in rub.C.de iure emphy.in j.q.& Alex.de hoc nostro casu loquẽs in addi. Bar.in d.l.cotem,§.qui maximos,ff.de publ.& vectig.cum aliis multis similibus & concord. à me latè congestis infrà eod.tit.§.xxx.nume.11.& hæc quidem,& iterum,§.xxxij.gloss.j. nume.34. contrarium videtur. Sed ita tamen,vt videas Ange.d.consi.ij. *De eadem re.*

88 ¶ Nisi hîc quoque diceres,quòd etiam si huiusmodi locatio habeat vim venditionis, non tamẽ perpetuæ,sed temporalis,cuiusmodi ea ipsa est.Statutũ autem nostrum,aut aliud quodpiã, loquens de venditione,intelligendum esse nõ temporali,sed perpetua,ar.l.j.§. vlt.cum ll.seq. ff.si ager vectig.cum si.Præsertim cùm propria vẽditionis natura est,vt sit perpetua, l.de cõtractu, *Quid in venditione tẽporali.*

& l.non est,C.de resc.in.vend.atque etiá dominiorú,quorú gratia ipsæ venditiones fiunt,l.cum manu,§.vlt.ff.de cótrah.emp. vt & eadem dominia sint perpetua,vt dicit Bal.in c.j.col.ij.vers. dicit Iac.tit.de eo qui sibi & hæredi.Ex quo fit,vt venditio temporalis fundi,veluti facta cótra propriá peculiarémque ipsius naturá,censeatur esse facta in fraudé vsurarú. Bald. in rub.C.de vsur.ad fi.& Ro.in l.si quis cùm aliter,in viij.fal.ff.de verb.oblig.Quamquàm ne fallaris, huiusmodi venditio temporalis,id est,ad vsque certú tempus,fieri potest,vt cæteri cótractus aliàs perpetui,vt probatur in l.vlt.C.de leg.& voluit Bar.in l.seruitutes,quæ est iiij.col.ij.versi.quæro & modo,ff.de serui.& Bal.in l.ea lege,col.iij.versi.ego do aliá cautelá,C.de cődi.ob cau.& in c.j.col.ij.versi.quæro de quibusdá,tit.de feud.dato in vicem legis commissoriæ.

89 ¶ Igitur non sine ratione Gerald.Bag.in sua disputatione retractus,& post eum Boher. in consuet.Biturigú,hoc tit.§.j.versi.ité nó habet,tenent retractú nó habere locú in re data ad vitá, & non in perpetuú.Cuius & alia,eáque optima ratio est licet nó dicant,quia tunc res aliquádo reditura est in familiá venditoris,finito scilicet tempore ipsius locationis, de qua nunc loquimur,aut si etiá venditionis dicere maluimus.Ideò videtur cessare ratio nostræ cősuetudinis, vt suprà diximus.Sed his obstare etiá videntur, quæ diximus de véditione annuorú redituum ad longú tempus,suprà eodé §.in glo.v.quæ est in verbo, *rentes*, nu.7.sed hæc priiod. Ideò & tu super his cogita.Et si scire vis,quæ & quando dicatur locatio ad longum tempus,vide quæ scripsimus in d.§.xij.tit.iij.Cæterùm ex cősuetudine Britonum,hoc eo.titu.§.xvj.in locatione excedente quatuor annos,habet locum retractus proximitatis.Ex antiqua auté cősuetudine eius gentis satis erat vt annuum excederet,cap.antiquarum consuetudinum cxx.

Consuetudo.

90 ¶ SED ET SI SCIRE VELIS, an in donatione inter viuos,aut causa mortis, legato,cőpensatione,& aliis huiusmodi multis,sit locus retractui,vide Matthæ. Afflic.in tractatu Proto.in verbo,licet enim suprà diximus,col.viij.in x.notab.versi. sed an in cőpensatione, & seq.& post eum Chasse.in hoc tit.§.nono,alióśque consuetudinum interpretes, præsertim verò Boe.Et præterea,quantùm ad donationem pertinet,Albert.& Benedict.Plumb.in l.si vsumfructum, in princip. ff. de liber. caus. vbi etiam tractant de donatione in dotem: vti etiam facit Math.Afflict.vbi suprà,col.iij.in quinto notab.Sed & vide de ipsa donatione,quæ dicá infrà eod.titu.§.xxv.in glo.ij.in princi.& Petr.Ancha.qui contrà tenet,in ea locum non habere, in cap.constitutus,col.vlt.in tertia opp.extrà de restit.in integr.& Pau.Cast. loquentem in statuto huic nostro simili,consi.cxciiij.viso statuto communis Florentiæ,lib.j.& Gerald. Bag. in sua disputatione retractus,versi.quæro præsupposita q.vbi etiam in iiij. conclusione eius q. & in quæst.seq.tractat,an retractus habeat locum in concessione in emphyteusim. de quo & nos dicemus infrà, eod. titu.§.xxxiij. Vide item de donatione consuetudinem Laudunensium, & cæterorum Veromandensium,huius titu.§.xvj.qui est totius iij.partis xc.Et quid de donatione remuneratoria,vel mutua,dicemus etiam infrà §.xxv.Et quid item de donatione & venditione simul factis,cùm scilicet vendens id donat,quod pluris est, dicemus infrà hoc eod. §.in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, quæ est glo.xviij.nume.11.sed in hac,& multis seq. Et quid denique in donatione in feudum,colliges ex notatis per glo.Iaco. Bel.& alios Recentiores in cap.j.§.j.tit.per quos fiat inuesti.& Alber.in j.parte statutorum,q.xcij.sed nunquid prędictum, & quæ scripsimus in l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,in xx.q.qua tractamus, an ea lex habeat locum in feudi concessione,& nuncupatim in casu retractus,per Arn.Ferro. in consue. Burdig.hoc tit.c.xxv.col.ij.versi.si autem res,vbi dicit,non esse locum retractui in huiusmodi feudali concessione.Et de compensatione,vide consuetudinem Auxerrensium, siue Altisiodorensium,hoc quoque titu.qui est omnium liij.

Retractus an habeat locú in donatione inter viuos, aut causa mortis.
An in legato.
An in cőpensatione.
An in donatione in feudum.
Consuetudo.

91 ¶ SED ET ILLA MENTIO dationis dotis,de qua superiori versic.locuti sumus, hanc specié in memoriá reuocat,quam non semel vsu euenire vidimus:Pater cùm filiá nuptui dat,pro dote illius tradit viro mille aureos,quos vir ipse promittit reddere intra duos annos à soluto matrimonio:& si id nó fecerit,constituit sponsæ quinquaginta aureos annuos perpetuò soluendos,aut etiam cedit fundum quempiam pro solutione illius dotis.vir moritur, nec hæredes ipsius intra illud tempus duorum annorum reddunt illos mille aureos: ideóque mulieri quæsitum est ius illius annui reditus,vel pensitationis,aut etiá fundus ille eius manet. Ideò consanguinei viri mortui petunt retractum eorum intra annum cedentis conditionis: neque enim ante currit illius tempus, vt diximus suprà in verbo, *dedans l'an*, in viij.q. Mulier contradicit, negans ius esse retrahendi ex hoc cőtractu dotali,& qui est veluti quædam dotis solutio.Leges enim,aut statuta,aliquid generaliter disponentia non habere locum in dotibus,nisi de eis specialis facta sit mentio,ex sententia Sal.in l.vlti. in princip.in iiij.notab.per illum textum, C.de iure dotium,& facit l.promittendo,in principio,ff.eod.titu. cùm dicitur, promittendo dotem, omnes obligantur,cuiuscunque sexus conditionisq; sint,tanquam scilicet ea lex vniuersaliter

An retractus habeat locum in dote: pro qua constituitur annuus reditus, vel fundus assignatur.

loquens,

loquens,videatur derogare aliis legibus,quæ personas inhabiles redderent ad se obligandum. Atque ita Sal.vbi,suprà sequitur Bal. Nouellus,in tractatu dotium,in sexta parte.in xlvij.speciali in fi.& in seq.etiam speciali. Vbi & ex boc dicit,statutum exigens consensum,aut pręsentiā consanguineorum,aut aliorum in contractu mulieris,oon habere locum, cùm mulier se obligat pro dote alicuius mulieris. Sequitur etiā Soc.qui id dicit sing.inter cōsi.Caro.Rui. in subscrip.consi.xxvj.videtur,col.ij.eiusdem subscrip.nu.26.lib.iij.& ipse Rui.cons. cxxxvij. viso instrumento,col.ij.nu.5.lib.j.& consi.cxciiij.in hac causa,col.ij.nu.4.eo.lib.j.& consil. seq. quãuis,col.iij.versi.prætereà vbi,eo.lib.j.& consi.lxj.ex themate,col.ij.nu.3.lib. quoque iij. Ioan. Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.xvj.col.iij.versi.& ideo noo est.vbi & ex hoc dicit, generalem alienandi prohibitiooē oon censeri prohibere ob causam dotis.& Lud.Gozad.consil.xliij videtur,col.ij.nu.12.& consi.xcvij.prima facie,col.ij.nu.7. {Pau.Citadi.in tracta.de iure patro.in iij.parte,in xij.q.ij.causæ,& Cæsar Lamberti.in eodem tract.in viij.arti.v.q. prin.j. partis,j.lib.in xxiiij.priuilegio.} Ex quo & Bal.coosi.ccclix.quemadmodum Imperator, lib.iij. pulchrè respondit l.beoe à Zenone,& l.omnes,C.de quadr.præscr.quantuncunque generaliter loquantur,non habere locum in præiudicium dotium.

Leges generales an habeant locū in dotibus

92 ¶ Et vtrunque illud dictum Sal & Bal.sequitur & commendat Ias.consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.vlt.lib.iiij.vbi & ex boc respondit,l.si vnquam,C.de reuocan.donatio. non babere locum in donatione dotis,& idem Iason in lib.j.col.iij.versi.coofirmatur,ff.sol.mat. vbi illud dictum Bal.dicit siog.Ex eóque dicit,quòd statutum generale aliquid requirens pro solennitate actus,non habet locum in instrumē o dotis. Et ipse Iason in l.si constante.col.xxvj. versi. quid tenendum,eo.lib.j.vbi & illud dictum Bal.dicit singu.& in l.quod dicitur.in ij. notab. ff. de verb.oblig.vbi & illud dictum Sal.dicit singu.vti etiam facit idem Iason, in l.filiusfamilias, §.diui,col.ix.versi.septimò facit,io prima lectu.& ibi quoque Ioan.Crot.col. xvij.versi. sextò, pro ista parte.ff.de leg.j.& consi.xc.dubitatur,col.j.lib.iij.vbi & id dicit singu.& Catel. Cotta memor.dos habet. Sed & illud item sequitur idem Iason in autheo.res quæ,col.vij.versic. tertiò facit,C.commu.de lega. Et illud quoque dictum Bal.sequitur Soci.consil.cxx. præmittenda est,col.v.versi.postremò,lib.iiij.& Hippo.Marsil.singu.ccccxlij.vulgata. Sed & ipse Bal. consil.cxxvj.vxor agens,lib.ij.respondit,statutum disponens emptorem ad cridas (vt ipse loquitur) non posse inquietari,non procedere in causa dotis.& sequitur.& dicit singu.Catel. Cotta memor.statuto vel decreto,versi.non omitto. Denique Barb.in addi.ipsius Bal. in c.j. §. donarerit.qualiter olim feud.pot.ali.tradit,statutum prohibens bona alienari in forenses,non comprehendere causam dotis. Et buc pertinet,quod generalis renunciatio non trahitur ad dotem, vt latè probauimus in repeti.l.si vnquam.in verbo,& susceperit liberos,nume. 115. & in vtraque,C.de reuoc.donat.

De eadem re.

93 ¶ Et generale est,vt lex aliquid nouiter statuens,non procedat in casibus specialibus & priuilegiatis,cuiusmodi est causa dotis,nisi de eis expressa fiat mentio,l.in testamentis. & ibi Raph. Fulg.C.de testa.iuncta l.hac consultissima,in prin.& ibi gl.Ro.Corn.& alij recentiores, C.qui testa.facere poss.& l.si adulterium,§.liberto, ff.de adulte. vbi dispositio Galli, generaliter permitteos occidere adulterum,non trahitur ad patronum à liberto inuētum, qui specialiter prohibetur occidi,quam ad id,quod diximus,expendit,& dicit not. Iason in l.cohæredi, §.qui discretas,in iiij.not.ff.de vulg.& pup. Et facit glo.in l.sciendum,in prin.& ibi Barto. & Docto. ff. qui satisd.cog.& gl.in l.ex testamento,& ibi Bapt.à Sancto Seuer.& Philip.Dec.C.de libe. & glo.in autheo.de hære.quæ ab intest.defer.in prin.io verbo,vacantibus.Barto.in extrauag. ad reprimendum,in verbo,non obstantibus.Pau.Cast.consi.ccccxxvij.inhærendo,col.j.lib.j.Pan. in c.verum,col.v.versi.nunc quæro de potestate.extrà de foro compe.Domin.in c.vlt.col.j.de immu.eccle.lib.vj.Fran.Are.in l.Pantonius,col.v.ff.de acqui.hæredi. Bapt.à S.Seuer. io l.omnes populi,char.31.versi.decimò quæritur,ff.de iusti.& iure.Iason in l.si fideiussor, §. j. si satisdatum.col.iij.versi.secundò eam regulam.ff.qui satisd.cog.in l.iusiurandum & ad pecunias, in fi.ff.de iureiur.& in l.j.§.sed & si mihi,col.iiij.ff.de verb.oblig.& in d.l.j.col.iij.versi. tertiò notandum,ff.solu.matri.& in l.postquàm liti,in fi.C.de pact.& in l.fratres,col.ij. C.de inoffic. testameo.& in l.quoniam in prioribus,in princ.col.ij. C.eo.tit.& in auth.ex causa, col. vj. C. de libe.præte.& alibi sæpe,& Feli.in c.j.col.vij.versi.secunda dispositio, extrà de rescript. vbi & alios multos concord.affert.

Lex noua non procedit in casibus specialibus.

94 ¶ Et hæc maximè debent procedere in constitutionibus odiosis,qualis bic retractus à maiori parte nostrorum esse censetur vt diximus suprà in præfat.nu.60.quamobrem. Cùm è diuerso dos sit semper & vbique præcipua & fauorabilis,d.l.j.ff.sol.mat.cum simi.odia autē restringenda sunt,& fauores ampliandi,c.odia,de reg.iur.lib.vj.cum si. Hincque doti in dubiis fauēdum est,l.in ambiguis,ff.de iure dot.& c.vlt.de re iud. Ex quo nec dos ipsa cōpræbenditur sub generali renūciatione,secūdum Imo.in c.ij.& ibi quoque Dom.col.pe.& apertius Phil.Frā.col.iiij.

versi.

Dotẽ non comprehẽdi sub generali renunciatione.

vers.quid autem si filia,& Geor.Nat.in repe.col.vij. versic.tu adde ad hæc,de pact.lib.vj. cum alus multis concor.à me traditis in repe.l.si vnquam.in verbo,susceperit liberos,num.115.& in vtraque,C.de reuo.don.Cuius rei argumento Matth.Afflic.deci. Neap.cxj.fuit dubitatum, nu. 10.tradit in generali reuocatione contractuum,non contineri contractum dotis. Ex quibus & illud consequens fit,non debere dotem comprehendi in generali dispositione.

Dotis datio nõ requirit cõsensum domini. Nec ex ea debentur laudimia.

95 ¶ Et hanc sententiam non mediocriter adiuuat,quod in non longè dissimili Pet.Iac.Doc.apud nos celeberrimus,in tit.de actio.in rem pro re emphyt.col.ix.in paruis.versic.item excepta datione in dotem,excipit dationem dotis rei inæstimatæ à generalitate, l.vlt. C.de iure emph. vt scilicet in ea non requiratur cõsensus domini cùm res est emphyteutica, quæ datur in dotẽ:nec ex ea quoque debentur laudimia,quãuis sit titulus onerosus,nempè vt ipse dicit propter fauorem dotis,per d.l.j.ff.solut.matri.cum si.Et idem quoque tenuit Spe.titu.de locato,§.nunc aliqua,vers.cx.& Saly.in d.l.vlt.col.iij.vers.sed an dominus,C.de iure emphy.Ioan.Ray.in c.j.§. habito,char.4.in paruis.vers.quid autem fit in re emphyteuticaria,tit.de prohi.feud.aliena. per Fed.& Guid.Pap.deci.Delph.xlviij.est etiam aduertendum,& Ioan.Berbe.in suo viato. titu.de loca ad fin.Imò nec si dicatur æstimata,debentur laudimia,si credimus Ias.in d.l.vlt. col.xj. in ix.q.C.de iure emphy.& Steph.Bertran.cons.ccclxxx.duo sunt,in ij.dubio, libr.ij. De quo tamen vide infrà num.108. ex his autem, & seq. Ex constitutione autem protomixeos nuncuparim statuitur,ius congrui non habere locum in contractu dotis. De quo latè per interpretes illius constitutionis,& Paulum Paris.cons.xxxj.in præsenti,col.j.& ij.lib.iij.

Decisio princ. quæstionis.

96 ¶ EGO verò hoc in casu censeo locum esse retractui. Hæc enim est aut venditio facta pro pecunia dotali, aut certè ipsius dotis in re immobili in solutum datio : quæ & ipsa habet vim vẽditionis:& in ea locũ habet retractus,vt latè diximus suprà,in hac eadem gl.num.2.huiusmodi autem est,& multis seq.Nec cõsuetudo nostra excipit causam dotis,sed generaliter loquitur in venditione,aut alio contractu venditionem sonante, & ei æquipollente : ex quo sequitur & eam nostram consuetudinem includere causam dotis. Nam statutum generale comprehendit etiam personas & causas priuilegiatas, qui in casu illius non reperiuntur habere priuilegium, per tex.nota.in l.in fraudem,§.vlt.ibi,quia generalis est ista determinatio,vbi id no.Bald. ff.de testa.milit.& idem Bal.in l.omnes populi,ante fin. vers.item not.quòd generale statutum,ff. de iusti.& iure.& Philip.Dec.qui propè vbique eum tex.dicit not.in l.j.col.ij.vers.& ampliatur,ff. de reg.iur.& in l.nemo potest,in prin.eo.tit.& in l.quo tutela,§.j.in prin.eo.quoque tit.& in l. j.col.ij.in iij.not.per illum text.C.de eden.& in d.l.ex testamento.C.vnde lib.& in l.j. col.iiij. vers.vltimò nota,C.de sent.quæ pro eo quod inter.& in c.cùm ordinem, col.ij. extrà de rescr. & in c.sedes apostolica,col.v.vers.& in tãtùm hoc procedit,eo.tit.vbi dicit ex hoc se aliâs consuluisse Florentiæ,statutum simpliciter concedens iurisdictionem quibusdam personis, habere locum etiam in causa dotis,quæ in eo casu non reperitur specialiter priuilegiata. Et id verè ita consuluit cons.v.in causa dominæ Mariæ, vbi & ex hoc respondit,dispositionem quandam statuti, de quo ibi loquitur,includere causam dotis. dicitque eum tex.ad hoc esse notandum , & eum quoque in id not.idem Dec.consil.xlviij.cuius superscriptio incipit, priuilegium. col. ij.& cons.lxj.an vasallus cogatur,col.j.& cons.cxxxj.reuocatur in dubium, col. iij. vers.non obstat, quod dicit,& cons.cccj.in causa quæ Ferrariæ , per totum vbi & illud de dote nuncuparim dicit,trahitque ad quoddam statutum Ferrariæ,& cons. dxxxj. accuratè, col.j.vers. nec obstat.& cons.dxxxvj.in causa quæ agitatur,col.ij.vers.tertiò principaliter, vbi & illud item de dote asserit,& Fran.Ripa,in l.j.col.iiij.nu.14.& seq.ff.sol.mat.& iterum in l.j.col.viij.nu.60.ff.de vulg. & pupil. & Lud.Gozad.cons.xcvij.prima facie,col.ij.nu.7.

Statutũ generale comprehẽdit personas & causas priuilegiatas.

Dotẽ cõprehẽdi in generalibus dispositionibus.

De eadem re.

97 ¶ Nam specialia,quæ vocamus,siue priuilegia,non sunt amplianda, nec ad alios casus trahẽda, l.quod verò,& l.ius singulare,ff.de legib.cum simi.Ideòque si quid sit speciale in vno casu,non sequitur speciale esse in alus,vt dicit Alex.in l.si pecuniam,col.j. C.de neg. gest. nec in dubio à regula discedendum est,gl.in l.omnis diffinitio,ff.de reg.iur.& in rub.eiusdem tit. libr.vj. cum simi.à me latè congestis suprà,in gl.ix.in verbo,*ou lignagier*, nu.210.quibus adde. Et hinc videmus(vt id quod de dote specialiter diximus,nostris iuribus comprobemus) quòd in dispositione generali,l.sicut,& l.omnes,C.de præscr.xxx.vel xl.ann.qua scilicet actionibus personalibus præscribitur spatio xxx.ann. includitur causa dotis, vtpote cui eodem spatio præscribitur , l. in rebus,§.vlt.C.de iure dot.Bal.cons.iiij.factum tale est,quidam Lucius,libr.iij.& consil.ccxxxj. actioni,in prin.lib.iiij.De quo latè per Corne.cons.lvj.in hac consultatione,per totum,libr.iiij. & cons.xciij.quia causa,col.ij.vers.& constat.eo.lib.iiij.& Fran.Balb.in tract. Præscriptionum, in j.q iiij.partis prin.in prin.

De eadem re.

98 ¶ Videmus item,quòd etiam in causa dotis non debent solennia iudiciorum omitti, l.vlt.C.de seu.quę sine cer.quan.quam ad hoc dicit no.Bal.cons.clxxij.incip.Dy.in l.curator,col.vlt.vers.

& licet

& licet verum sit,lib.ij.Et ex ea no.Bal.ipse super eadem l.quòd licet causa dotis sit priuilegiata,tamen in ea non valet seotentia incerta & obscura,vti nec in cæteris. Et quòd à sententia lata in fauorem illius potest appellari,& de illius nullitate agi,sicut & in alus causis, quod non ob aliud est,quàm quod in his rebus non reperitur priuilegiata.Cui consonat l.si cùm ea , quæ est iij.C.de dot.promis.ibi,iure iudiciorum,ex qua etiam probatur,in causa dotis procedendũ esse,vt in cæteris,iure iudiciorum,& ad hoc eam l.not.Imo.in l.j.& ibi quoque Franc.Are.col. ij.ff.sol.mat.quanquàm illic malo legere,more iudiciorum,vt aliàs sæpe legitur,videlicet io l.si pater,C.de pact.& in l.si mancipia,C.si quis alteri vel sibi.& l.ij.C.de proba.& l.si is quem,C. ne de stat.def.& l.quanquàm, C.de excus. tut. quæ verba accommodatiora sunt ad banc nostram sententiam,quàm si dicam,iure iudiciorum.

More iudiciorum.

99 ¶ Et facit etiã tex.in l.ait Prætor,§.si cùm mulier,& in l.hac in factũ,rursũmque in l.omnes,§. si vir vxori,iterũmque in l.vlt.ff.quæ in frau.cred.vbi patet dotẽ in caso illius tit. non esse magis priuilegiatã,quàm cæteras causas.Et l.de diuisione,& ibi Bal.Imo.& omnes Recẽtiores,ff. sol.mat.vbi ex solo cõtractu,oec in dote quidẽ,sine traditione trãsfertur dominium,sicuti nec ex aliis cõtractib us,l.traditionibus,C.de pact.Et dicit Bal.consi.vij.puoctus talis est,domina A. in fi.lib.iij.quòd dos extra soos casus speciales,remanet sub regulis iuris. Hincque Petr.Anch. consi.xciiij.ista domina Ioanna,trahit statutum,requirens certam formã in obligatione minorum,ad contractũ dotis,tanquã scilicet statutũ generaliter loquens,includat causam dotis.

De eadem re.

100 ¶ Quæ omnia etiã confirmat tex.in l.vlt.C.ad senatuscons.Velleia.vbi dicitur,condictores legum sæpe fauore dotiũ seueritatẽ legum mollire:vt hîc intelligas,non semper,& in omni casu id procedere.Et vt aliter eum tex.ad nostrã hanc sententiã inducas.illic nouiter statuitur,illud senatuscons.non habere locum,cùm mulier se pro dote obligat:veluti ante illã nouã constitutiooẽ etiã causa dotis includeretur in geoerali dispositiooe illius senatuscons. aliàs ea l.esset superflua.Et simile est io fisco,qui doti æquiparatur,vt dicit gl.in l.ij.C.de iure fisci,& proba: tex. in l.ij.C.de priuil.fisci.& voluit Bar.in l.j.col.pen.ff.sol.mat.& Doct.vbique. Nam is non est priuilegiatus,nisi quatenus expresśim reperitur.glo.io l.itẽ veniunt,§.in priuatorum,in verbo, publica,ff.de peti.hære.Raph.Fulg.cons.ccxxvij.quidam nomine,col.ij.& Doct.vbiqoe.

De eadem re.

101 ¶ Et aliàs generalis dispositio legũ,vel statutorũ,includit omnes casus,licet in vno maior ratio esse videatur,quàm in alio,l.j.§.quòd autem,ff.de alear.& facit l.vlt.§.vxori,ff.de auro & arg. leg.& l.j.§.& generaliter,ff.de lega.præstan.& voluit Phil.Dec.in multis consil.supra numero ab hinc 5.citans,& prætereà consi.xx.in causa istorum,col.ij.versi.quartò,vt suprà dixi.& cõsi. xxix.cuius superscripcio incipit,an detur restitutio,col.ij.versi.primò hoc probatur,& cõs.ciiij. an creditor,col.ij.versi.secundò quia tex.& cõsi.ccccuj.superioribus,col.j.& consi.dclxix.viso & perlecto,col.j.& Lud.Goza.consi.xxxv.breuiter,col.ij.nu.6.& coosi.lj. in hac causa. col. vij.nu.24.& consi.ciij.videtur primò,nu.3.& alibi sæpe in suis consi.Nam è diuerso sicut verba generalia comprehendunt actus fauorabiles,vt diximus, ita & verba arctatiua,siue restrictiua eosdem restringunt:quamuis maior in eis ratio sit,vt restringi non debeant,vt not. in §.manifestum,in Authen.de restı.fideicom.& voluit Bal.consi.cccclvj.recolo,paulò ante fi.lib.v.

Generalis dispositio omnes casus includit etiam in quibus est maior ratio.

102 ¶ Sed & hæc procedunt in odiosis,vt scilicet generalis dispositio odiosa generaliter intelligatur,ex senteõa Ang.io l.vlt.col.vlt.versi.tertiò,quæritur,ff.de cõsti.prio.cum cõcord.à me adductis in repe.l.si vnquã,in prin.nu.115.& hæc etiã.Sed quibus adde Phil. Deci.in c.sedes,col. ij.in tertio no.extrà de rescrip.& Lud.Gozad.consi.lix.prima facie,col.iij.nu.13. & consil. seq. quod est eiusdẽ initij.col.vlt.ou.23.Imò verò in odiosis,simul & pœnalibus,ex glo.notab. in c. contra Christianos,in verbo,procedenti,de elect.lib.vj.quam citat,& seqoitur Imo.in authen. ex testamento,& ibi qooque Alex.col.iij.C.de colla.& Ludo.Gozad.consi.xix.dubitatum,col. ix.nu.17.vbi & ad hoc citat l.cùm lege,ff.de testa.& iterum d.consi.lj.

Etiam in odiosis.

Et simul pœnalibus.

103 ¶ RESTAT NVNC RESPONDERE ad contraria. Nam quòd primo loco adducitur dictũ Sal.in d.l.vlt.C.de iu.dot.certè is ibi illud nõ dicit, quod ex eo soprà dictum est,& ad quod illũ multi allegãt,videlicet constitutiooem generalem non comprehcodere casum dotis:& si id diceret,toto cœlo erraret,vt liquidò patet ex suprà dictis. Sed is loquitur in casu paroculari,& secundũ speciem propositam in d.l.vlt.in princi. qua cauetur in causa dotis noo requiri insinuationem.Ex quo oot.ipse Sal.quòd si statutum disponeret, vt instrumentum insinuetur,id non habet locum in instrumento dotis.quia illa statuti generalitas debet restringi secundùm Ius cõmune,quod in eo casu dotem priuilegiat,si ita mihi loqui permittã. Et ita illum declarat & intelligit Phil.Dec.in l.j.col.ij.ff.de reg.iur.& in l.ex testamento,in vlti. not. C.vnde libe.& in d.c.sedes,de rescrip.& d.consi.v.& consi.ccccxcvj.in causa domini operarij, colum.

Responsio ad contraria.

colum.ij.versi.quia respondetur.& d.consi.cccccxxxvj.vbi suprà,& Catel.Cotta,memori.dos habet,in fi.& Franc.Ripa,in locis suprà alleg.

104 ¶ Et id quidem iure optimo.Nam per constitutiones generales nō censetur auferri priuilegiū iu eo casu à Iure cōmuni concessum,l.decurionibus,& ibi glo.Bar.& Ioan.Plat.C.de Silentia. lib.xij.quam ad id sæpe expendit,& extollit Bal.vt in l.j.ante medium,C.de nouo Codi. confir.& in l.nō plures,in fi.C.de sacro.eccl.& in l.vlt.in fi.C.si cōt.ius vel vtil.publi.& in l.j.col. j.versi.& ideò princeps,ff.de cōsti.prin.& in c.j.col.iij.versic. pone princeps.de rescrip.& in c. ecclesia sanctæ Mariæ,col.ij.versi.itē generalis extrà de consti.vbi eam l.dicit ad hoc esse sing. & in c.j.versi.nisi iusta,& ibi quoque Marti.Lau.& Card.Alex.tit.quo temp.mil.vbi etiā omnes dicunt sing.& idem Bal.consi.cxij.de generali,col.iiij.versi.sed posito,lib.ij.vbi & eā dicit not.& consi.cxxxij.casus,quidā vocatus Rufinus,col.vlt.lib.iij.cum aliis multis & eiusdem, & aliorum concord.latissimè cougestis ab Alex.aut,quod magis puto,Barb.inter cōsi.illius,cōsi. cxxiij.scripsit Ecclesiasticus,col.v.versi.facit,quod voluit gl.& multis seq.lib.iiij.& eodē Barb. consi.lvj.sapientet,col.antepe.versi.præterea adduco,lib.ij.& consi.xxiij.à Ioue,col.ij. lib.iij. & consi.vij.illud afferā,col.peu.lib.iiij.& Fel.& Decio,in d.c.j.de rescrip.illo quidē,col.viij.vers. secunda dispositio,hoc col.antep.versi.secunda conclusio.sed à me latius suprà titu. proximo, qui est, *des prescriptions*, §.j.qui est omnium vniuersi voluminis ccxxxv.in glo.x.quæ est in verbo, *ne autres personnes priuilegiées*, ibi enim eius rei est sedes propria ac peculiaris.

Per constitutiones generales nō censetur auferri priuilegiū eo casu cōcessum.

105 ¶ Et sic ex iis,quæ tam latè suprà diximus,facilè,nisi omnino cæcutias , illud potes intelligere (vt id tandē summatim dicā) dispositionem generalem comprænhendere etiam casus quantumuis priuilegiatos,& fauorabiles,nisi in eo tamen casu,in quo ea generalis dispositio statuit,habeant priuatum propriúmque ac speciale priuilegium,sicuti scienter & doctè,vt semper alias scribit & declarat Bal.omnium nostrorum ingeniosissimus, in d.l.omnes populi,quo loco suprà designauimus,ff.de iust.& iur.Aliàs enim esset ex vno priuilegio in certo quopiam speciali casu,infinita alia in omnibus casibus producere,immensumq; aliorum super alia aceruatorum priuilegiorum cumulum facere:quod de legibus Liuius scribit lib.iij.ab Vrb. condi.

106 ¶ Et ita quoque diluuntur ea omnia,quæ dicta sunt & adducta pro priori parte. Quanquàm & illud quoque dici potest,quantùm ad dictum Bal.in d.l.bene à Zenone,illic esse alia, præter fauorem dotis,quæ eum mouerunt,vt diceret in casu de quo loquitur,nō esse locum d.l.vt patet ex d.Bal.consi.ccclix.lib.iij.Quod autē dictū est de odio retractus,si odiosus est , quod multi negant,vt etiā diximus in d.præfat.nu.56.ex his autē.tamē id nihil impedit, quin, vt generalis est retractus consuetudo,etiam generaliter intelligatur,quantūcunque odiosa sit , ex sententia Ang.in l.vlt.col.vlt.vers.tertiò quæritur,ff.de consti.prin.cum aliis concord.à me adductis in repe.l.si vnquam,in præfa.nu.115.& hæc quoque procedunt in odiosis,C.de reuoc.donat.

107 ¶ Quod & postremò dictum est,in ambiguis fauendū esse dotibus,id quidem fateor:sed nihil hîc ambiguum est,cùm verba generalia generaliter intelligātur,etiam in casibus aliàs fauorabilibus,& priuilegiatis,& iu quibus maior est ratio,vt non debeant compræhēdi, etiamque si dispositio ipsa odiosa sit,vt suprà diximus. Vt interim illud taceā,quod tollit omnia contraria, videlicet ex hoc retractu,qui in hoc casu fit,nihil fieri præiudicij doti mulieris : quādo & talis restituatur à cōsanguineo retrahēte,qualis viro data fuit:& sic nō deteriore loco dos est,quàm antè esset,vt vtar verbis l.cùm maritus,ff.de pactis dot.Et interim tamen bona illa immobilia, quæ ex familia exierant,in eandem redeūt:& ita sua mulieri dos,suumque familiæ ius saluum manet.Sicque suum vtrique ius tribuitur:quæ vera est & germana iustitia,l.iustitia,in princ.ff. de iure nat.gen.& ciuil. Sed tu interim vide,quid de his statuat consuetudo Aruernorum,titu. *des achaptz,lotz, & uentes*, cap.xvj.Borboniorum,cap.cccciv.& cccclxvij.& Burgundionum, tit. *des droictz apartenans à gens mariez*, cap.xxiij.

Consuetudines.

108 ¶ EX HIS AVTEM, quæ in præcedenti quæstione diximus,potes intelligere , quòd si res immobilis æstimata data fuerit in dotē,locus erit retractui,nō obstante quocūque fauore dotis:præsertim cùm dos æstimata ex hoc non minuatur,faciatque æstimatio censeri venditionem,libereturque maritus soluto matrimonio reddendo pretium,l.quoties,ibi glo.& Duct.C. de iure dot.& l.plerunque,§.si ante,ff.de iure dot.vbi dicitur quòd est vera venditio.Ideóque Pet.Iaco,qui tanti fecit dationem dotis,vt eam exemerit à laudimiis,& iure retentionis domini emphyteutici , cùm dos data est inæstimata,vt suprà diximus. Si tamen ea æstimata fuerit, censet & laudimia & retentionem habere locum,in eodem titulo de act.in rem pro re emph. col.viij.versic.item & in datione in dotem.& idem voluit Spec.titu. de locat. §. nunc aliqua. versicu.ex.Alberi.qui id declarat,in l.seruos,ff.famil.erciscun.Sal.in dicta l. vltima, colum.iij. versi.

An retractus habeat locum in datione dotis æstimatæ.

vers.sed an dominus,C.de iure emphy.Imo.in c.potuit,col.ix.versic.tangit etiam hîc, eod.tit. Ioan.Ray.in d.c.j.§.habito,char.4.vers. quid autem sit in re emphyteuticaria, titu. de prohib. feu.ali.per Fed.Masueri.titu.de empt.& vend.§.item si res detur,Guid.Pap.decis.Delph.xlviij. est etiam aduertendum,Auste.in decis.Tholo.quæ.cclxxviij.item si aliquis dat. & quæ diximus suprà hac eadem gl.num.19.similiter permutatio.

109 ¶ Quanquàm huic receptæ propemodum sententiæ non accedit Iason,non quidem fretus fauore dotis,sed alia quadam non vulgati anchora innixus,ꝙ scilicet dos est necessaria alienatio. Ita enim tenuit in d.l.vlt.col.xij.in ix.q.C.de iure emphy.& Steph.Bertran. d.cons. ccclxxx.in secundo dubio,lib.ij.& Arn.Ferronus in consuet.Burdigal.tit.de feudis,§.xix.Et quòd hoc casu,dotis scilicet æstimatæ,retractus locum habeat,nuncupatim tenuit Matthæ.Afflict.in tracta. Protomix.in verbo,licet enim suprà diximus, col.iij. vers.item quæro quid si datur. Cuius decisio admodum notanda est,quia loquitur in casu constitutionis expressim statuentis,vt in dote non habeat locum hic retractus.Et tamen dicit habere locum,si ea æstimata data fuerit.

110 ¶ SED ET ILLVD quærendum ducimus, quod & nos ex facto contingere vidimus: Emphyteuta,aut vasallus renũtiat domino emphyteusim,aut feudum, non quidem simpliciter, sed accepto pretio,aut alia re mobili,quæ in hoc casu habet vim pretij,vt suprà diximus in hac eadem gl.num.40.sed & hæc omnia:verùm igitur hoc casu locus sit retractui. Quod non videtur,quia id fit ex natura contractus feudi vel emphyteusis,quibus renuntiari potest, illi quidem de Iure communi feudorum,secundum communem opin.Et vtrique de consuetudine, vt scribitur infrà eo.tit.§. xxxiiij.vbi de hoc latè scribemus. Ideóq; hæc est potius naturalis quædam reuersio, siue consolidatio,aut etiam reunio, vt nostri loquuntur, dominij vtilis cum directo, quàm venditio,aut aliud æquipollens venditioni. Sicut dicimus,quòd si res reuertatur ad venditorem ex pacto opposito in contractu, non est locus retractui, quin præfertur is, ad quem reuertitur,consanguineis,vt expresè cauetur infrà titul.procedente, §. j. Nam & hîc ex pacto tacitè aut ex dispositione legis, aut statuti intellecto, reuertitur. Velit enim nolit dominus, ex natura contractus potest vasallus & emphyteuta renuntiare,vt diximus.

An retractus habeat locũ in renuntiatione feudi, uel emphyteusis, accepto pretio.

111 ¶ Hincque videmus,quòd huiusmodi renuntiatione,de qua tractamus,facta, & ita re ex ea renuntiatione reuersa ad dominum,extinguuntur resoluunturque seruitutes,hypothecæ, pignora & alia quæuis onera huic rei ab emphyteuta,aut vasallo prius imposita,cap.j.§.rursus, & ibi Bal.Aluar.Mar.Laud.& Card.Alex.tit.quib.mo.feud.amit.qui quidem tex.nuncupatim loquitur de renuntiatione facta domino à vasallo.Et dicunt illi Doct.ideò id quod diximus,procedere,quòd ea facultas renuntiandi inerat iam statim à principio contractus ex natura rei.Et ne de hac re dubites,est sentẽtia Bal.cons.ccc.statuto cauetur quòd licet,lib.j.quòd si emphyteuta vendiderit domino rem emphyteuticam, non potest proximior ab eo retrahere. & idem voluit Masuer.titul.de loca.& iure emphyt. §.item si emphyteuta. Quod quidem si procedat in venditione,multò magis in hac renuntiatione.

Renuntiatione feudi facta domino,an resoluãtur hypothecæ, uide numero seq.

Retractus an habeat locũ si emphyteuta uẽdiderit domino. uide cxiij.

112 ¶ Verùm cùm aliquando hæc controuersia coram me ageretur,pronũtiaui cõsanguineum esse admittendum restituendo pretium,aut aliud loco pretij datum,vel remissum.Nam in ea specie remissæ fuerant quædam reliquię pensionis,quas vulgò arreragia vocamus.Neque enim ea renuntiatio ita facta ea est,quæ ex natura rei conceditur, cùm pro ea facienda dominus dat pretium,vel aliud loco pretij,vel etiam remittit reliquias præteritas.Id enim faciens,non vt dominus,sed vt extraneus facit:idque fit ex vtriusque consensu,& tanquam nouus cõtractus. Ea autem,quæ fieri permittitur ex natura rei,simplex est.tenetúrque dominus velit nolit, eam admittere,modò renũtians soluat ipsas reliquias siue pensiones præteriti temporis,vt scribitur suprà titu,omnium v.§.ij.qui est omnium huius voluminis xlij.& voluit etiam Spec.tit.de loca.§.nũc aliqua,vers xj.& ibi Bal.in addit.illius.Ergo vt concludam,si dominus dat pretium,vel etiã remittit,cùm non cogatur id facere,vt dominus,sequitur necessariò eum id facere,vt extraneum. Propter eáque nec tunc resoluuntur iura seruitutis, hypothecæ, & alia onera à vasallo vel emphyteuta antè imposita:vt nuncupatim in hoc casu voluit Pet.Iac.tit.de act. in rem pro re emphy.col.xj.vers.item est notãdum,rursúmque col.xix.vers.& est notandum.& Io.Ray.in c.j.§. habito,char.10.in paruis,vers.quæro an vasallus posit imponere,tit.de prohibit. feud.ali. per Fede.& Masuer.tit.de loca.§.item vtilis dominus. & Guid. Pap. decis. ccccclxxv. emphyteuta potest,cum aliis concord.à me traditis infrà tit.seq.qui est *de retraict conuentionnel*,§.iij.in glo.j. nu.12.quid autẽ de feudo.& dicemus etiã infrà eo.tit.§.xxxiiij. {glo.j.} nu.7.sed ex his,& seq.

113 ¶ Nec his obstat d.§.rursus,in priori parte allegatus, quia loquitur de simplici renuntiatione, quæ fit ex natura prioris cõtractus,nulla re à domino data aut remissa.Nec magis obstat quod

dictum est de consolidatione, quia ea oon facit, quin res consolidata, censeri debeat alio Iure, quàm ea, cui cõsolidatio fit, l. Mæuius, §. fundo, ff. de lega. ij. & §. si cui, Instit. tim. de legat. & ibi Ioan. Fab. qui & id trahit ad feuda à domino consolidata. de quo & nos dicemus infrà eo. titul. §. xxxij. gl. j. oum. 72. quin & illud dubium est. Quod autem dicit Bald. d. cons. ccc. lib. j. & Masuer. d. tit. de emp. & vend. verum est de Iure communi, ex quo dominut semper præfertur consaoguioeo in reuocatione alienationis emphyteusis, vt latè dicemus infrà eod. tit. §. xxj. noo mirum igitur, si ipse dominus emerit, ooo audiendum esse consanguineum. At de consuetudine Franciæ emphyteuta non habet ius retrahendi rem emphyteuticam, quod ei de Iure communi competit, ex l. vlt. C. de iure emphy. Imò vero & si id ius haberet, tamen consanguineus ei præferretur ex consuetudine nostra & generali huius regni, vt videbitur infrà d. §. xxj. vbi etiam docebimus, id & de Iure communi procedere in feudo, vt scilicet consanguineus vasalli venditoris domino præferatur. Vide tamen hîc, quæ ipsi not scripsimus suprà eodem §. gl. vij. io verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nume. 60. ego verò vt tandem. Vt interim non omittamus D. Ferro. in consuetud. Burdig. hoc titu. §. xxviij. in ea fuisse sententia, vt in simplici cessione facta domino pro censu & reliquiit, locus sit retractui proximitatis.

114 *Retractus an habeat locum, cũ res ceditur ut creditoribus soluatur.*

¶ILLVD QVOQVE quæri potest, An si quis cedat rem quampiam ea lege, vt cessionarius æs alienom cedentis suscipiat, id est (vt omnes intelligant) cum eo onere, vt ipse cessionarius soluat debita cedentit, siue ipsius creditoribus satisfaciat. Vtrùm iste contractus habet vim venditionis, vt in eo locum habeat retractus. Ioan. Fab. io §. pretium, in prin. Inst. de emp. & vẽd. tractat quæstionem non admodũ dissimilem de vẽditore, qui rem cedit pro modico pretio, ea lege vt emptor satisfaciat creditoribus, quibus res obligata erat. Vtrùm illud onus censetur esse de pretio. Et dicit primùm ita videri, per l. mortis causa capitur, §. vlt. ff. de dona. causa mortis. Et id quidem indubitatum est, cùm debita sunt certa & specificata. Subditque facere l. cùm is, ff. de fideius. Et ea quidem iura (vt dicam quod sentio) non hîc admodum conuenire videntur. Quin idem in §. item pretium, circa medium, eodem tit. quærit, an si rem tibi cõcedam, ea lege, vt satisfacias creditoribus, vtrùm ea satisfactio erit de pretio, vt de eo solui debeant ventæ vel laudimia domino. Et dicit oõ videri, quia nõ est pretiũ certũ, per d. §. pretium, dicitq; etiam facere l. hæreditatẽ, ff. de donat. quæ nec mihi in hoc multũ arridet. Vtrũque tamẽ Fab. dictum sequitur Boẽr in hoc eo. tit. §. iij. col. item iij. vers. & pro hoc facit. Sed huic, quod dictum est de laudimiis aduersaotur Corse. & Aufre. io deci. Tholo. q. cclxxix. item si aliquis dat omnia.

115 ¶ Illud autẽ scio, ad vẽditionem requiri pretiũ, & id quidẽ certũ, d. §. pretiũ. & ibi gl. in verbo, sed & certũ. Sed nec illud ignoro, onut vẽditori appositum, siue sit certum, siue incertum, esse tanquam partem pretij. l. fundi partem, & ibi Bald. ff. de contra. emp & l. si sterilis, §. si tibi, ff. de act. emp. & dicemus latius infrà tit. seq. in præf. num. 19. & id quidẽ credo. At in nostra cõsuetudine nullum omnioo est pretium, cuius id oout satisfacieodi creditotibus pars esse possit, l. tenetur, §. j. in verbo, noo intelligitur, ff. de act. emp. Sed quærimut de cessione, quæ fit simpliciter cũ eo ooere satisfaciẽdi: quo casu si debita sint in pecunia numerata, & sint certa, haud dubiè vẽditionis vim habet, per ea quæ diximus: nihil enim referre video, an vẽdenti soluas certũ pretium, an creditoribus illius, eo mãdante, tãtum pecuniæ. Et id quidẽ est, quod voluit dicere Io. Fab. Sed si debita sint ioeerta, aut etiã non cõsistãt in pecunia numerata: tũc ea res pẽdet ex eo, quod suprà diximus in eadẽ gl. nu. 40. sed & hæc omnia, & ex iis quoq;, quæ dicemus inf. eo. tit. §. xxv. vbi tractabimut de donatiõe ob causã, & donatiõe remuneratoria, ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicẽdũ sit. Et tu tamẽ vide tex. qui huiusmodi cõuẽtionẽ, vẽditionẽ appellat, in l. Stichus, §. Titius, ff. de cõdi. indeb. Et vide etiã consuetudinẽ Cenomanorũ, c. ccclxix. & Andegauorũ, c. ccclx. & Auernorum, tit. *des achaptz, loez & uentes*, qui est omnium tit. xvj. c. iij.

116 *Creditores an rectà possint agere aduersus eũ cui debitor rẽ cessit ea lege, ut creditoribus satisfaceret.*

¶ Si autẽ scire vis (vt id in transcursu dicam, quod scire admodũ tua interest) vtrum creditores possint recta via, & sine cessione debitoris, agere aduersus huiusmodi emptorem, vt sibi soluat, vide, ne te hîc diutiùs teneam, Bal. Ang. & Sal. in l. quoties, C. de donat. quæ sub modo, & Soc. coo. ccxxxvj. placet conclusio, in prin. lib. ij. Et quod in simili tractat ipse Bal. cons. cccxv. ponitur quòd antiquitus, libr. iij. vbi comperies, an hic emptor poterit nihilominus opponere præscriptionem præcedẽtis temporis: quod admodũ notandum est: vix enim alibi reperies: quãuis sæpe vsu euenire possit. Et vide etiam tex. in l. seruo legato, §. si testator, & ibi notata, ff. de leg. j.

117 *An retractus habeat locũ in assignatiõe fun di pro annuo reditu.*

¶NEC TAMEN ILLVD prętermittemus, ꝙ habemus cõsuetudinem expressam suprà tit. oostrarũ cõsuetudinum ij. qui est, *des droictz de uentes & honneurs, & de prendre la chose par puissance de fief*, §. vj. qui est omnium consuetudinum xix. ꝙ si in solutum, siue assignationem (vulgò *assiete* dicimus) annui cuiuspiam reditus vel pensitationis generalis (vulgò vocamus *rente generale*) detur res quæpiam immobilis, consanguineus ius habet retractus huius rei immobilis, tan

lis,tãquam si ab initio,id est,tẽpore vẽditionis illius reditus,fuisset ea res vẽdita eodem pretio, quo reditus ille venditus est. Et nisi ea cõsuetudo idipsum expressum statuisset, aliter fuisset dicendum,per ea quæ diximus suprà eadẽ gl.num.7.tamen si teneas,iunctis præcedentibus:præsertim cùm hîc detur res immobilis pro alia immobili. Nam isti reditus censentur inter bona immobilia,vt latè diximus suprà eo.tit.gl.vj.in verbo, *rentes*, ideò perinde est, ac si fieret, permutatio rerum immobiliũ cum mobilibus,vt etiã latè diximus suprà eadem gl.num. 40. sed & hæc omnia,cum tribus seq.iunctis etiã præcedentibus,quibus de permutatione loquuti sumus.

118 ¶ Sed hæc duobus modis intelliges, primo, nisi intra breue aliquod tempus post venditionem huiusmodi annui reditus,fuisset hæc datio in solutum,siue assignatio,facta: quia tunc videretur ab initio actum fuisse,vt id fieret,l.si venteri,§.vlt.ff.de priuil. credito. cum multis concor.à me traditis suprà eo.tit.§.j.gl.vij.in verbo,*ou autres choses censees pour immeubles*,num.76.præsumitur item,& seq.Et id quidem tempus arbitrio iudicis intelligitur, secundum Angel.in d.l.si ventri, cum aliis concor. à me quoque traditis suprà eadem gl.num. 38.de hoc autem. Antiqua autem consuetudine,quæ obseruabatur ante reformationem,in id præstitutum erat tempus vnius anni,vt scilicet si intra annum dabatur illa datio in solutum, siue assignatio, esset locus retractui, ac si ab initio res fuisset vendita, non etiam si post annum. Sed in reformatione illud tempus fuisset sublatum,& simpliciter statutum,vt scribitur in d.§.xix.

Quid,si statim post vẽditionẽ annui reditus id fiat. Si quod tẽpus in id intelligatur.

119 ¶ Secũdò intellige,vt scilicet non esset locus retractui,cessante ea cõsuetudine,si modò is annuus reditus esset perpetuus & non luibilis,vt sic loquar ,id est, qui redimi ex lege venditionis non posset. Quòd si redimi posset,& intra tempora redimendi fieret hæc datio in solutum, videretur locus esse retractui huius rei traditæ in solutum : cùm reditus non perpetuus non censeatur immobilis,sed mobilis,vt diximus suprà in d.glos.vj.num. 7.sed hæc primò. & ita in hac specie retractus tenet Carol.Molen.in cõsue.Paris.tit.j.§.xiij.gl.v.in x. quæ.in fi. Et in id facit, quod satis videtur esse,vt redimi possit,etiamsi postea non redimatur,ar.l.cùm in secũdo,vers. vlt.ff.de iniust.rup.& irri.testa.Et huius quoque sententiæ satis esse videtur D.Ferro. in consuetu.Burdigal.tit.de feud.§.xx. Et his succinit consuetudo Altissiodorensium, aut vt nunc vulgò appellantur,Auxerrensium,tit.*de rente fonciere,volages & hypoteques*.§.iij.qui est omnium clv.

Quid si is annuus reditus erat luibilis.

Consuetudo.

120 ¶ Quanquàm contra id facit, quòd reditus in perpetuum constitutus,non videtur ob id minus cẽseri perpetuus,quòd redimi possit,per l.sufficit, (& ibi Bar.) ff.de cõdi.indebi. & ibi cõcor. per Ias.Cui adde glos.in c.vlti.paulò ante fin.extrà de solut.& in c.vlt.in verbo,perpetuas.& ibi Io.And.& Dom.de rescr.lib.vj.& Carol.Rui.qui expressè loquitur de reditu annuo cõs.lxxxij. circa primum,col.j.num.3.lib.ij.& dicam pleniùs,tit.seq.§.ij.nu.38.quid quòd censetur,& seq. ideóque nec is mobilis etiam censendus est,ꝙ redimi possit,donec redemptus fuerit,vt latè dicemus infrà in fi.huius tit.in iij.q.Et si quis diceret,id ex futuro euentu pendêre, secundum ea quæ ibi dicam , posset responderi , considerandum esse præsentem statum rei , quo scilicet res nondum redempta est,vt scilicet res sit censenda,cuiusmodi nunc est, vt in simili scribit Cy.in l.vlt.col.ij.in j.opp.C.de sen.passis.Ideò hîc paulò ampliùs cogitãdum relinquimus.Nam & ipse Carol.Molẽdi.sibi in casu non absimili propemodũ cõtrarius,in illis ipsis cõsue. Paris.tit.j. §.xxiij.in xxiij.ead.vlti.q.dicit,quòd in permutatione rei immobilis cum alia etiam immobili, sed redimibili,& quæ verè etiam redẽpta fuit,non est locus retractui, nisi sint aliæ fraudis coniecturæ.Idem quoque in eadem glo.in xviij.q.eadem propè specie distinguit inter reditum annuum,quem generalem vocant,& inter reditum funciarium,quẽ etiam appellãt,vt ille cùm redimibilis est, vicem obtineat pecuniæ, hic minimè.Dom.autem Igneus in l.iij.§.si conditioni, vers.& si aliud,nu.46.ff.de S.C.Sylla.tradit simpliciter vẽditionẽ cẽseri, si fundus permutatur cũ annuo reditu redimibili.Ex cõsuetudine autẽ Laudunẽsiũ in Veromãdia,titu.j.§.iij. annuus reditus etiã redimibilis cẽsetur immobilis:sed si redimatur,pecunia hinc redacta,censetur mobilis.Tametsi eadem videtur dicere cõtrarium,quantùm ad primum casum,ij.partis,tit.j.§.vij.

An retractus habeat locũ in permutatione rei immobilis, quæ redimi potest, & posteà redimitur.

121 ¶ Sed hæc fortè obtinerent,nisi si haud dubiè, aut certè verisimiliter atque euidenter certum esset,rem ipsam redimibilem, redemptum iri. Quid enim si res ipsa multò pluris valet, quàm vẽdita est, multùmque incommodi allatura est ei,qui potest redimere , nisi redimat, isque iam habet paratã pecuniã,vt breui speretur rem redimi,vertique in pecuniam:id enim fortè habendum est,ac si iam factum esset,vt in simili tradit Bal.in l.si pro ea,in vj.quæ.C. mãdat.& in c.j. col.vlt.vers.sed quid si nondum,tit.qui.mo.feud. amit.l.j. & Angel.in l.mulier,§.j.ff. ad S.C. Velleia.Panor.in c.ecclesiæ,in iij.notab.extrà de immuni.eccles.& Fel.in c.cam te,colum.xvij. vers.alia est dũmodo,extrà de rescrip.Et nonnihil facit,quod à Cæpolla scriptum est in tractatu simulationis contractuum,in xv.præsumptione,de fundo vẽdito cum pacto de reuendendo, qui huiuscemodi est , vt venditor verisimiliter sit redempturus, & quæ dicemus infrà,titulo

Quid,si verisimiliter res redimi debet.

Consuetudo.

procedente,§.iij.gl.j.nu.17.tamen si eam,& quatuor seq.& iterum nu.23.constat,& iterum,§.v. glos.iiij.in verbo,pro rata temporis,num.15.illud quoque.

Quid, si alius quàm debitor, det annuum reditum pro fundo.

Et quid si is reditus sit luibilis.

122 ¶Illud autem pro certo babemus,quòd si alius, quàm debitor det rẽ quápiá immobilẽ pro reditibus annuis:verbi gratia,is cui debetur huiusmodi reditus,cũ permittat cũ alio, quàm debitore,cũ re immobili:nõ est locus retractui huius rei immobilis,his rationibus, quas suprà diximus in prin.huius quæstio.Ná tũc vera est permutatio rei immobilis cũ immobili,nec ad hunc casum trahẽdus est d.§.xix.cùm sit exorbitás à regulis iuris retractus,l. quod verò,ff.de legib. & l.si verò.§.de viro,ff.sol.matri.cũ si.Nec etiá huic casui côueniunt verba illius §. cùm dicit in eo casu perinde haberi,táquá si ipse debitor,& qui annuũ illũ reditũ cõstituit,eá rem,quam postea dat in solutũ vẽdidisset.Ideò nec dispositio illius §.potest habere locũ, l.iiij. §.toties,& ibi Bar.& alij,ff.de dam.infec.cũ multis si.& cõcor.à me traditis in rep.l.si vnquá,in verbo, libertis,nume.2.præsertim verò,si ille annuus reditus non posset redimi. Nam si redimi posset,& verè redimeretur,restituto eius pretio,tunc essemus in dubio,de quo in præcedenti versic.

Si uẽditor remittit pretium emptori, an sit locus retractui.

123 ¶SED NEC OMISERIM aliam speciem ad bune locum pertinentem : An si quis vẽdat fundum certo aliquo pretio,quod ipsum remittit siue donat emptori,habeat locũ retractus.In qua re illud mihi dicẽdum videtur post Carol.Molen.in cõsue.Parisien.tit.j.§.xiij.gl.v. in xiij.q.vt si ex interuallo remissio facta fuerit,maneat venditio, vt de locatione scribitur in l. si tibi habitationem, ff. loca. Ideóque locus est retractui, & consanguineus reddet id pretium, quod cedet lucro emptoris. Si verò incontinenti,etsi donationis causa id factum fuerit,is contractus censetur esse donatio,l.cùm in vẽditione,ff.de cõtra.empt.& l.empti,C.eod.& gl.vtrobique.& præterea in l.v.§.vlt.in fi.ff.pro socio. Idcóque non erit locus retractui. Si autem alia causa,vt propter remuneratiooem:tunc dicẽdum censeo,vt in donatione remuneratoria:nam & bic contractus censetur esse donatio remuneratoria, per iura postremo loco allegata. Quid autem dicendum sit in ea donatione, an scilicet retractus locum habeat, dicemus infrà §. xxv. Idem si sit alia causa quæ faciat cẽseri vẽditionem. Quid enim, si venditor remittit pretium, vt emptor satisfaciat creditoribus?de quo & nos suprà diximus hac eadem gl.nu.114. illud quoq; quæri,& seq. Et idem dicendum est per omnia,vt scilicet inspicienda sit ea causa, ob quam remittitur pretium,per eadem iura:quanquam in boc non omnino idem dicit Molen. vbi suprà.

Retractus an locũ habeat in uẽditione facta post obligationẽ præcedẽtem de uendendo.

124 ¶ILLVD ITEM QVÆSIERIM: Ego eram ex transactione tibi,(vt aliquando fieri vidimus)aut aliàs obligatus ad vendendum tibi fundum,& posteà me ea obligatione liberans eum tibi vendo : an tũc habeat locũ retractus.Et posset videri locum non babere,per id quod in simili scribit Bar.in l.si pupillus, ff.ad leg.Falc.quòd si statutũ disponit, deberi gabellam ex quolibet cõtractu,ex quo ius alicui quæritur,præterquam de instrumento solutionis: si quis alteri promiserit rem vendere , & posteà volens se ea obligatione liberare, vendit : non debetur gabella ex ea venditione:quia licet ex ea videatur ius quæri, tamen etiam causa liberationis & dissoluẽdæ obligationis cõcurrit,quæ principalis causa est,& potius inspiciẽda,vti de Falcidia ibi notatur.& sequuntur ibi Nic.Neapo.Alber.& Pau.Cast.in lect.Bono.& idem Alber. in ij. parte statutorũ,q.ccxxj.quid si statuto. &de hac re ita loquitur Alb. in vtroque loco, tanquam statuto simpliciter cautũ sit,vt de omni cõtractu soluatur gabella, præterquàm ex cõtractu solutionis,sine illa adiectione,ex quo ius quæritur.& vtrobique etiá addit illá rationẽ,quòd causa originalis debiti inspiciẽda est,l.qui id quod, ff. de dona.Secũdùm quá rationẽ videtur nec locum esse retractui,vtpotè cùm locũ non habeat in originali cõtractu, scilicet in promissione vendẽdi,vt diximus suprà eo.tit.& §.j.in gl.ij.quæ est in verbo,a uẽdu,nu.55. illud quoq; quæri.

De eadem re.

125 ¶ Aduerte tamẽ,quòd in illa specie Bar.nõ omnes cõueniũt.Ang. enim in d.l.si pupillus, negat Bar.ipsum,id quod diximus,asseuerasse,sed tátum cum text.io arg.induxisse, putátqoe cõtrariũ esse dicẽdum:aliàs facilè fieret fraus statuto,primùm promittẽdo,deinde vendendo: quia tunc gabella non deberetur,nec de promissione,nec de venditione:qood minimè dicendum est, & id dicit ita seruari.At Imo.eodem in loco,distinguit,an statutum dicat, ex cõtractu, ex quo ius quæritur,soluendam gabellam, & tunc ea soluenda est ex promissione vendendi: quia per eam quæritur ius,quo scilicet obligatur promittẽs.An verò dicat,ex cõtractu,ex quo ius in re quæritur,& tũc posset teneri opinio Bart.si de fraude non appareret.At Pau.licèt in lect.Bononiẽsi secutus fuisset Bar.vt iam diximus:tamen in lec.Padua.dicit eam fraudem non debere prodesse, cùm fieret fraus de contractu ad contractum,l.fraus,ff.de legib.Subdit tamen,quòd si ex promissione soluta fuerit gabella,non amplius debebitur ex venditione,vt no.Bart.in l.vlt.§.quoties,ff.de public.vti etiá voluit Pau.Cast.cõs.cclxvj.Videtur dicẽdum quòd dictus,in prin.lib.j. Denique Alex.in d.l.pupillus,tradit,quòd si aliter noo apparet de fraude, staret cum Bart. cum eo temperamẽto Imo.Nec obstat(inquit)d.l.fraus,quia de alio casu loquitur, vt per gl.in l.cõ-

tra leg

tra legem,ff.de legib.& in l.non dubium, col.iiij.versic.redeo ad oppo. C. eo.tit. de quo & tu vide Firmia.in tract.gabel.in quinta parte princip.q.v.& in iij.parte vuj.q.princ.q.xuij.

116 ¶Ego verò,vt tādē meū iudiciū in nostra specie retractus interponā,illud opinor, vt quēadmodū ex simplici promissione vēdēdi,si vēditio nō sequatur,nō est locus retractui:ita haud dubiè locus est in vēditione,quæ ex promissiōe sequuta est. Statutū enim loquitur de vēditione. Quis autē dubitat,hāc esse vēditionē,& eā quidē propriā,licet præcesserit promissio? Nec quicquam interest,quātùm ad rationē nostræ cōsuetudinis pertinet, præcesseritne promissio,an nō. Igitur cùm verba nostræ cōsuetudinis,ratióque siue mēs & sentētia ipsius in hoc cōcurrūt, qua frōte posset qs dicere,nō esse ei locū? l.miles.§.quidē,ff.ad l.Iul.de adult. vbi ita scribitur, Opinionē tuā & verba legis,& sentētia adiuuāt.& in l.diui,ff.de iure patro.in illis verbis,Magis visum est neporē neq; verbis,neq; sentētia legis excludi.cū si.Ideò Bal.in tract.Proto.col.iij.vers. quid si testator,cōstāter asserit locū esse huic iuri Proto.si testator hęredi mādauerit rē quāpiā vēdi,& postea hæres vēdiderit:quāuis cōstitutio protomixeos loquatur de cōtractu,non de testamēto. Sed nos de hoc casu Bal.plenissimè tractabimus infrà in h.tit.in ij.quæst. vbi videre poteris.

Decisio quæstionis.

117 ¶QVID VERO de re tradita pignori,an retractus locū habeat,id quod nūcupatim tractauit D.Igneus,Præses celeberrimus,in l.j.§.seruus,nu.3.ff.de S.C.Sylla.diffiniuítque locum non habere,cùm semper debitor maneat dominus,per text.ibi, & l.generaliter, in princ.ff. qui & à quib.vbi dicitur,quod pleno iure res ipsa debitoris est, & l.j.§.per seruum, ff.de acq. poss.& l. statuliber.ff.ad leg.Falci. Et ita quidem,vt hoc illi addas, vt vel inuito creditore eam possit in alium transferre,l.si debitor,C.de distrac.pign.& ibi cōcord. in gl. Sed & illud quoque addes, non prohiberi pignus accipere,qui emere prohibetur.l.in quorū,ff.de pign. Ideò (inquit Bart. ibi) extraneus à statuto prohibitus emere immobilia , non prohibetur eadem pignori capere, quem sequitur Barb.in rub.de reb.eccles.non ali.colum.j. Sed hoc intelligit Igne. nisi tanti sit pignorata,vt nulla spes sit luitionis,per l.qui habebat,in princip. ff de leg.uj.& notatur à Iaco. Ra.& aliis post eum in d.l.j.§.per seruum,ff.de acquir.poss. Cui itē adde, quæ latè tradidimus suprà eod.in præfat.nu.36.& vt glos. Sed ita,vt non prætermittas,contra id,quod dictum est in principio,esse glos.in l.quemadmodum,in verbo vendi.haud multò post princip. C.de agri.& censi.libr.xj.quæ dicit, prohibita venditione cuiuspiam rei,eiusdem pignus cēseri prohibitum, tanquàm scilicet venditionis appellatione contineatur pigneratio. Et in hoc eam dicit, notab. Bal.in margar.in verbo,venditio,circa mediū,sed eam videri esse cōtra text.in l.si pupillorum, §.si prætor,ff.de reb.eorum.vbi permissa vēditione non censetur permissa oblatio, nec contrà.

An retractus habeat locū in datione pignoris.

Quid si res tāti sit pignorata, ut nulla spes sit luitionis.

118 ¶SED ILLVD DVBITARI potest: Si tibi fundum vendiderim pecunia à Principe reprobata,an erit locus retractui? Ioan.Fab.in §.item pretiū,versi.quid si eiicit, Instit.de empt. & vendit. hāc dicit non videri emptionem, quia pecunia debet habere publicam autoritatem, l.j.ff.de contrahen.empt. Cui in hoc adde,quod in simili dicam infrà eod.§.in gl. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*,in v.q.& iterum in glos.xx.in verbo, *d'or ou d'argent*,num.11.at illud, & iiij.seq. Subdit autem Fab. & Angel. Aret. post eum, fortè hunc contractum tenere, vt nominatum,l.cùm manu,§. vlt.ff.de contrahen.empt.& l.empti,C.eo.tit. & aliis iuribus ibi allegatis.Et ego sanè,licèt hæc non sit propriè emptio & venditio, tamen satis æquipollet venditioni,vt in ea locum habeat retractus,iuxta ea quæ latè diximus suprà,glos.xiiij. (*ou equipollent à vente.*) nu.40.sed & hæc omnia,& quatuor sequen.

An retractus habeat locū in vēditione facta pecunia reprobata.

ET LES DOIBT DECLARER QVEL QVE SOYT EN GENERAL.

EASQVE SALTEM GENERALITER DESIGNABIT, GLO. XV.

1 NOTA HÆC VERBA, quia multi decipiūtur , dum in oblatione mētionem faciunt eorum , quæ ēmptor acquisiuit à tali, sine alia declaratione rerum: nam id non sufficit , vt patet ex his verbis , iunctis præcedentibus , quibus fit ea mentio rerum acquisitarum à tali. & tamen subiungit consuetudo , eas debere declarari saltem generaliter : quasi non satis sit , loqui de rebus à tali acquisitis, nisi aliter declarentur saltem generaliter:ita videlicet, *Telle mestayrie auec ses apartenances, Les dommaines sis en tel lieu, Vne maison sise en la ville de Fontenay, Vne piece de pré sis en la prayrie de Fontenay*,& id genus cætera. Et hæc nota,quia hæc nostra consuetudo,cùm dicit, *& les doibt declarer*,&c. loquitur verbo necessitatis,l.j.§.ff.quod quisque iur.gl.ordinaria in l.iij.§.j. in verbo, ostendere, ff.ad exhib.& in cap.proposuit.in verbo,non debet,& ibi Panor.circa medium,extrà de appel. & glos.in cle.attendentes,in verbo,debeant,& ibi Card. Flor.qui eā dicit sing. in nono notab.

Cōsanguineus volēs retrahere an debeat rē declarare , & quomodo.

Debet, verbum necessitatis.

& Panor.col.ij.qui & illam dicit sing.de stat.mona.& gl.in cle.dispendiosam,in verbo valeat. de iudici.& in c.si aliquis,in verbo reuocari debet,& ibi etiam Bald. tit. apud quem,vel quos. Alber.in l.vnum ea familia,in princ.ff.de lega.ij.& latè Bart.in l.iij. col.j.C.de pig. & Pan.in c. intelleximus,col.ij.de iudici.& in c.j.col.ij.versi.secundò etiam,extrà de dolo & contu.& in c. cùm locum,col.ij.de sponsalibus,& in c.j.io fi.de despon.impub.quibus locis dicit gl.in d.cle. attendentes esse not.& semper menti tenendam.Ana.in c.iij.de adult.Fel.in c.nã concupiscentiam,col.ij.versi.de verbo,debet,de consti.Iason in l.qui iurisdictioni,col.ij.nu.8.ff. de iurisdi. om.iud.Carol.Rui.cons.cx.circa casum,col.vlt.lib.ij.Philip.Deci.cons.cccal. pro resolutione, in princ.& Steph.Bert.cons.ccaj.punctus,nu.6.lib.iiij.Ludo.Goad.cons.lj.in hac caussa, post princ.Fort.Garc.in repet.l.Gallus,in princ.col.xxiiij.versic.item hoc clarè,ff.de libe.& posthu. Quibus in locis,aut eorum maiori parte,videbis,an id semper procedat.De quo etiam vide gl. in c.j.in xxv.q.j.& Alex.cons.ccxxiij.visis,in fi.lib.ij.

DECLARER LE LIGNAGE, ATQVE ETIAM GENVS SVVM AC VENDITORIS RECENSERE, GLO. XVI.

1 *Consanguineus uoles retrahere,debet declarare gradus cõsanguinitatis. Probatio consanguinitatis per tractatum & alia id genus, an habeat locum in aliis quàm in patre & filio.*

NON ABS RE debet consanguineus sigillatim singulos consanguinitatis gradus clara computatione distinguere,vt de testibus super consanguinitate deponentibus dicit tex.in c.licèt ex quadam, versic.testes autem,& ibi Panor. col. vlt.extrà de testib.Cuius rea.autoritate Pet.Anch.cõsi.lij.pro clariori decisione, col.ij.vers.vlterius quæritur, respõdit in casu statuti iubẽtis fideiussionẽ præstari à cõsanguineis offensi,cõsanguineis offendentis, ad probationem consanguinitatis necesse esse gradus distinctos probari:nec satis esse, si probetur, quòd se pro consanguineis habuerunt, & tractauerunt : quia huiusmodi probationis genus non reperitur in iure proditum in aliis quàm in patre & filio,viro & vxore:non etiam inter alios, ac ne fratres quidem, vt per Cyn.in l.non epistolis, C. de probat. Nam quandoque quis fraterna charitate diligitur & nominatur, licet frater non sit.l.nemo,ff.de hære.instit.vnde tales nominationes cõsanguinitatis non cõcludunt probationem illius:nec ea cadit in aliquem ex quinque sensibus corporis,ex quibus debet reddi ratio sufficiẽs depositionis,aliàs non probat:vt dicit Inn.in c.cùm causam,extrà de testi. Sed aduerte tamen,quod Pet.Anch.malè allegat Cy.in d.l.non epistolis. vt qui eius,quod suprà ex eo dictum est de fraternitate,contrarium ibi teneat,post Pet.& eos sequitur Alb.& Paul.Ca. in eodem loco.Verum est tamen,Iac.Ra.illam priorem opinionem tenuisse,vt refert ipse Cy.

2 *De eadem re.*

¶ Tu tamen ad Petr. Anch. quantùm ad eam ipsius rationem pertinet, adde, maximam atque apertissimam esse differentiam, cur aliter sit iudicandum inter alios, quàm inter patrem & filium. Hanc scilicet, quia nominatio filiationis potest multùm præiudicare patri, cùm teneatur filios alere,l.j.& per totum titu.ff.de lib.agno.& filias dotare, l.vlti. C. de dot. promis. & l.qui liberos, C. de rit. nupt. Item tenetur filios instituere,vel exhæredare,aliter ipsius testamentum ruit, l. inter cætera, ff. de hæred. instit. quod quidem non est in aliis. Ideò non est verisimile, quempiam adeò facilè & leuiter alium nominare filium, qui non sit, quàm fratrem aut consobrinum,aut aliàs consanguineum:cùm maius ex illo,quàm ex hoc, sit incommodum accepturus,ar.l.cùm de indebito,ff.de probat.cum simil.

3 *Filiationis nominatio an præiudicet aliis quàm patri.*

¶ Sed quod multò plus est,ea nominatio filiationis probat in præiudicium ipsius patris tãtùm ita nominãtis,non etiam alterius tertij,si credimus Ias.qui ita ex facto sing.respondit cons. cvj. spectabilis & clarissime,col.j.vers.secundò & adhuc,libr.j.ad id quidem adducto,ex ea communi regula, res inter alios acta aliis non præiudicat : & quia speciale est , vt sententia de hac re lata inter patrem & filium,faciat fidem,quò ad omnes,l.ij.§.planè,& ibi Bar.ff.de libe.agn. & per Cano.in c.causam,le ij.extrà qui filij sunt legit.& in c.per.& ibi gl.extrà de re iudi.Ergo nec trahendum est(inquit)ad nominationem,l.ius singulare,ff.de legib.cum si.Quod si verum est,notabile quidem est,sed nunc non aliter examino.

4 ¶ Sed & huius nostræ decisiõis alia quoq; est ratio.Nã(vt diximus suprà in verbo,*lignagier*,quæ est gl.ix.nu.23.sed & id intelligẽdũ) nõ omnis cõsanguineus admittitur ad retractũ,sed is tãtùm qui posset succedere,si esset omniũ ꝓximus,id est,qui intra decimũ gradum est.Igitur afferẽdo & probãdo simpliciter se esse cõsanguineũ,sine certa graduũ,cõputatiõe,incerta est probatio, quæ põt includi,vel nõ includi intra eũ decimũ gradũ:ideò nõ releuat.c.in præsentia,extra de proba.& vt dicit glos.ibi in verbo,dubium,& post eam Inno.in fi. Hosti.in illo eodem verbo, Pao.& Imo.talis incerta probatio interpretatur contra producentem,quã gl.ad hoc dicit sing. Bal.in l.quoties,§.si quis ita,ff.de hære.insti.& notabil.eã dicit Iason cõsi.xxxvj.in causa mota, col.iij.versi.prætereà,lib.iij.& voluit etiã Bar.in l.si quis intentione ambigua,ff.de iudic.& in l.

Probatio dubia aduersus producentem.

inter

inter ſtipulātē,§.j.col.vlt.ff.de verb.obl.& D.à Rota,deci.cxciiij.no. quòd verbū, in antiquis, Alex.cōſi.clxxxj.in cauſa & lite,col.j.verſi.ſed teſtes,lib.ij.& Iaſ.in l.ij.col.ij.verſi.ſecūdò adde, C.vnde legi.& Doct.vbique & Phil.Dec.in l.in cōtrahēda,haud multò poſt prin. ff.de reg.iur.

5 ¶ Et ex illa quidem gloſſ.in d.c.in præſentia (ne & id prætermittā) potes intelligere, id etiam procedere in caſu fauorabili,vt quæ & in caſu fauorabili loquatur. & ad id eam expreſsim expendit & ſequitur Alex.conſi.clij.viſo proceſſu cauſæ,col.j.lib.v.& Phil.Deci.conſi. cccxxj. in cauſſa quæ Alexandriæ,col.iij.verſi.venio ad ſecundum.& conſi.ccccxxj.in cauſa quę nomine, poſt prin.& conſi.ccccxxiiij.viſis his,col.vlt.& conſil.cccccxxxj. accuratè & diligenter,col.j. in fi. Quamuis in hoc vlt.contrarium videatur voluiſſe Bal.in c.j.in verbo,die lunæ,tit.de pac. Conſtan. Sed prior opinio verior eſt,cùm propter cauſam fauorabilem, alteri non debeamus iniuſtitiam facere,cap.ex tenore,de fo.compe.

Etiam in fauorabilibus.

6 ¶ Illi autē Pet.Anc.ſententiæ in d.cōſi.lij.reſpōdet & alia Alex.cōſi.lxxxij.in cauſa vertēte inter Petrū,col.j.& ij.li.j.vbi dicit,quòd ſtante ſtatuto,vt cauſæ cōſanguineorū vſq; ad quartū gradū cōpromittantur,nō ſatis eſt,ſi teſtes interrogati ſuper conſanguinitate, dicant eos eſſe conſanguineos,niſi gradus declarauerint. Et vtràque Pet.Anc.& Alex.deci.ſequitur Phil. Deci.d. conſi.cccxxj.per totum,maximè verò col.iij.& ſeq.& iterū d.cōſi.cccccxxiiij.col.j.& d.conſil. cccccxxxj.col.ij.& Alciat.in tract.præſump.reg.j.præſum.xxviij.ou. 9. Sed & illud Alex. quoque ſequitur idē Dec.in c.poſtremò,col.ij.extrà de app.& conſil.xiij. cuius ſuperſcriptio incipit,an appellatione,col.ij.verſi.ſecundò nō ſufficit,& conſi.ccxxij.viſo puncto,col.vlt.verſicu. ſextò hoc idem confirmatur,vbi loquitur in caſu noſtri tractatus. Et bene faciūt no.à Pan.in c. tua nos,in ij.no.& ibi Card.Alex.in j.no.extrà de cōſan.& affi.& Bened.Cap.cōſi.clvj.cum vt mihi præſupponitur,in j.dubio.& Lafrā.Oria.in rep.c.quoniam contra falſam, in materia depoſitionis teſtium,col.pen.verſi.ſubſequenter eſt videndum,extrà de proba.

7 ¶ Aliàs autē quomodo probāda ſit conſanguinitas,vel etiā filiatio, & vtrùm ſufficiat probare quaſi poſſeſsionē,& quòd quis pro tali ſit habitus & nominatus:& vtrùm hoc caſu ſufficiat teſtimoniū de auditu,vel de fama,aut verba enuntiatiua inſtrumētorū in antiquis,vide per gl. & Doct.in c.Michael,de fili.presby.& in c.trāſmiſſæ,qui fili.ſunt leg.& omnes in d.c.licet ex quadā,& in c.per tuas,& ibi maximè Bal.col.ij.& Pan.de proba.& in l.oē nudis,C.eo.ti.Iac.Butr. Albe.Bal.in lect.anti.& Ang.in l.j.ff.en.quoque nt.Cy.& alios in l.ſi vicinis,C.de nup.Bart.in l.ij.§.idē Labeo,col.ij.verſi.quæro qualiter poteſt,ff.de aqua plu.arc.& in l.j.§.idē per cōtrarium,& ibi quoque late Albe.ff.de libe.agno.& in l.filiū,ff.de his qui ſunt ſui vel ali.iuris.& in l.j.§.j.& ibi itē Albe.ff.de quæſt.Signo.cōſ.lv.ſi quæratur,Bal.in l.non poteſt,ff.de adopt.& in l.j.col. xj.verſi.quo ad ſecūdum,& iterum in l.nō ignorat,col.j.& ibi quoque Ang.C.qui accu. non poſ.& in l.neque profeſsio,& ibi item Ang.& Recentiores.C.de probat. & in l.non epiſtolis,& ibi etiam Ang. Sal.& Pau.Caſtr.C.eodem titu.& in l.ſi poſthumus,§.vlti. & ibi alios, ff.de liber.& poſthu.& in l.ſed & hæ,paulò ante fi.princi.ff.de procurat.& conſi. lxxiiij. verba domini,libro primo,& conſilio cxxxiij.in primo teſtamento,col.j.eod.lib.j. & conſilio clxxx. mortuo filio,lib.iij.Iaco.Butr.Sal.& Floria.in l.quidā,ff.de proba.Sali.in l.j.ff.de teſtib. Ange. in l.vxorem,ff.de mano.teſta.& conſilio lxxxvij.pro deciſione, in fine. & conſilio cxxxvj. in quæſtione,col.ij.in ij.dubio.Lap.alleg.liiij.factum,colum.ij.Anto.& Petrus Ancha. in clemen. ſi ſumus,de ſenten.excōmunic.eundem Anch.conſi.ccxxv.videtur prima facie, & ipſum Ant. Pano.& alios in c.cùm dilectus,de ſucceſſ.ab inteſt.Raph.& Corne.in l.lege, C.de legi. hære. Fulg.cōſi.cxxxviij.viſis præceptis,in ſecundo dubio,& conſilio clxxxiiij.viſis quodam proceſſu.Panor.in d.cap.tua nos,in ij.notab.de conſangui.& affini.& in cap.ſeries. etiam in ij. nota. de teſti.Pau.Caſt.cōſi.lvj.ſuper primo quæſito,col.ij.verſi.item non obſt.lib.j. & conſilio clj. viſo puncto.eo.lib.j.& conſi.ccccxxxiiij.reſpondeo per ordinem.in j.dubio,eo.lib.j.Barb.conſil.xxvij.ſcripſit doctiſsimus,in j.dubio,& iterum col.antepen.verſic.capio aliam, lib.j.& conſilio xiiij.Deum,col.vij.verſi.reſtat nunc videre,lib.iij.& conſi.lxviij. omnipotenteio, in j.dubio,lib.iiij.Corn.conſi.j.in præſenti,col.x.verſic.& modò deueniendum lib.iij.& conſi. lxviij. viſo proceſſu,propè per totum,eod.lib.iij.Alex.conſi.lj.viſo & diſcuſſo,per totum,lib.j.& conſil.xxv.in cauſa vertente,col.penul.lib.iiij.& conſi.xc.in cauſa & lite,col.ij.oume.7.& ſequen. lib.vj.& conſi.clxxxj.viſo proceſſu,lib.vij.& cōſi.cxcv.reddito,eod.lib.vij.Franc. Aret. conſil. xxxvij.ſequendo ordinem,in ij.dubio.Lanfrā.Oria.in repeti.d.c.quoniam cōtra falſam, in teſtiū depoſitionibus,col.antepe.verſi.ſubſequēter quæritur,& ſequē. Soci.cōſi.lxxxix. in cauſa agitata,col.ij.verſi.ſecundò principaliter,lib.j.& cōſi.cxx.cùm in præſenti,col.vj.verſi. ſed hîc cadit,eod.lib.j.quod conſi repetitur cōſi.ccxxxj.lib.ij.& eundem Soc.cōſi.xlvij.in præſenti cōſultatione,col.ij.verſi.poſtremò,lib.iiij.& Iaſon.conſi.cvj.ſpectabilis,lib.j.& cōſ.cxiiij.ad obiecta,col.iiij.verſi.nec ad hoc obſt.& multis ſeq.eo.lib.j. & cōſi.cij.Ser.Benedictus,ferè per to-

Cōſanguinitas, & filiatio,quomodo probari poteſt.

tum lib.iiij.Philip.Deci.consi.xiij.cuius superscriptio incipit.an appellatione,col.ij. versic. secundò principaliter,& consi.liiij.in causa domini,per totum.& consi.cliij. in effectu quæritur, col.ij.versi.& ita patet.& d.consi.cccxxj.& consi.cccccxcv.pro resolutione.& Matth.Afflict.in constitutio.Siciliæ incip.exceptiones filiationis,in j.notab.& deci.Neapo.xxv.in causa petitionis,& Alcia.in tract.Præsumptionum,regula tertia,præsumptione xxxviij.numero quarto,& sequen.Anto.Rub.consi.xvj.in causa Ioannis,col.penul.versi.præmissis,& Lud.Gozad.cons.xij. in hac causa ex ciuitate,& seq.

Appellans debet docere se intra decē dies appellasse.

8 ¶ Sed hîc non omittendum est,quòd ea quæ suprà diximus,non sufficere probare consanguinitatem,nisi probetur gradus, qui ad aliquid admittitur, confirmat,quod in simili dicitur,non satis esse,aliquem probare se appellasse,nisi etiam probet intra decem dies appellasse. Nam id apertè probatur in c.Romana,versi.si verò,& ibi apertissimè Io.And.de appel.lib.vj.& voluit etiam Spec.tit.de appel.§.de officio,versi.pen.& Do.à Rota deci.xciiij.nota quòd vbi aliquis acceptauit,in antiquis,vbi ex hoc inferunt,non sufficere,probare aliquem acceptasse beneficium,nisi probetur intra mensem aceptasse,in casu cle.j.de conces.præb.& iidem Doct.à Rota deci.cxxv.sufficit appellanti,in nouis.Compost.qui ita dicit obtinuisse,in c.cùm dilecti, & ibi Anto.in fi.de elect.Pau.Eleaz.in repe.c.tertio loco,col.ij.de prob.Philip.Franc.in c.j.col.pen. versi.extr.gl.extrà de appel.cum aliis multis concord.adductis à Fel.in c.quod ad consultationem,col.antepen.versi.ij.conclusio.extrà de re iudi.

Acceptans beneficium,debet probare intra mensem se acceptasse.

9 ¶ Nec tamē me latet,Masuer.in tit.de proba.§.item si fiscus possidet, in ea videri opinione fuisse,cùm est cōtrouersia inter fiscum,qui bona mortui occupauit,tanquàm vacantia, & aliū, qui se dicit hæredem illius defuncti:satis esse,hunc probare, ad excludendum fiscum, quòd ipse & defunctus publicè & communiter existimabantur esse consanguinei siue cognati, & quòd ita se inuicem mutuóque vocabant.Verùm idem postea se declarans in §.item & si defunctus,ita de hac re loquitur,vt videri velit,necesse est probare lineam gradúmque consanguinitatis,incipiendo à primo stipite,aut certè à primo gradu,qui est fratrum, per d.c.licet ex quadam,de testi.& alia quæ ibi allegat.

OFFRANT LEDICT RETRAYANT PAYER, OFFERENDO SOLVERE, GLO. XVII.

Consanguineus an ultro offerre debeat pretium,& etiam si non petatur. Offerendi uerbum, an ultroneam oblationem requirat.

1 ERGO NON DEBET consanguineus expectare,vt pretium petatur ab emptore,sed id offerre debet vltro & sponte non petenti,non interpellanti,lacessenti,prouocanti,roganti,per gloss.in cle.sæpe,in verbo,necessariò,post princi.de verbo.signifi.quæ dicit id propriè offerri,quod non petenti offertur, per l.fideicommissa,§.si rem,ff.de leg.iij.& c.literas,ad fi.extrà de restitu.spolia.& c.interposita,in fi.extrà de appel.quam glo.ad hoc expendit,& sequitur ibi Panor.colum.ij.& Geor. Nat.in repe.col.lxxv.& ipse Pan.in c.peruenit,ad fi.extrà de deci.vbi & hoc dicit notari in Authen.offeratur,C.de lit.contest.Per.Ferr.tit.forma lib.in act.rea.in gl.j.col.iij.versi. quid ergo si pars.& Philip.Deci.in l.filiæ licet,C.de colla.Et hoc quoque voluit Luc.Pen. in l.ij. col. v.in verbo,offerri,C.quando & quib.quar.pars.lib.x.& in l.j.circa medium,C.de greg. domini. li. xj.& in l.vlt.col.iiij.in verbo,voluntate,C.de re mili.lib.xij.& in l.vlt.in verbo,offerre,per tex. ibi,C.de agen.in reb.eorum,lib.xij.

2 ¶Et est optimus quoque text. præter superiores in l.ij.§.j.ff.quor.lega.cùm dicitur,non debet offerre satisdationem,sed petenti moram non facere.& in l.si fundus,§.vlti.ff. de leg.commiss. ibi vtrum tūc habeat locum,si interpellatus non soluat,an verò si non obtulerit.& in l.j.§.non exigit,ff.vt in poss.leg.ibi,non tamen satisfactio debet offerri legatario, sed sufficit, siue desiderauerit, &c. Et facit quod tradit gloss.in cap.cupientes,§.si verò,in verbo, contempserint, de elect.lib.vj.Et probat item illud Tullij in oratione pro Roscio Amerino: Quod supplicium satis acre reperietur in eum, qui mortem obtulerit parenti? Et iterum ibi: Incredibile est mortem oblatam esse patri à filio. Item illud quoque Valerij Maximi libro quinto, capite ix.ad finem: Ac mortis oblatæ, quàm datæ vitæ, felicius beneficium. In quibus verbis vides offerri inuito, & volenti. Quod & probat illud ipsius Tullij in illa ipsa oratione pro Sexto Roscio: Atque os tuum non modò ostendere, sed etiam offerre, quasi diceret, ostendere postulantibus, offerre non postulantibus, imò & inuitis.Et apertiùs in epistol.j.libri decimoquinti Epistolarum familiarium, cùm oblatum metum scribit. Et illud Terentij in Hecyra,Offerre iniuriam tibi me immerenti,iniquum est.Et alibi in eadem fabula: Nam vitiū oblatum est virgini.Vbi donatus interpres,Quasi (ait) non expectanti & nolenti. Rursúsq; in ea ipsa fabula:Illis fors obtulerat aduentum meum.Vbi & ipse donatus:Offerri (inquit) dicuntur

tur tam bona,quàm mala,si insperata obiiciantur aspectibus.Móxque subdit:Oblatum dicitur in vtranque partem,quicquid expectationem præuenit.Sed & idem,enarrans illud eiusdẽ Terentij in Adelphis,Quando vitium oblatum est.Oblatum (ait) dicitur,quod offertur inuito.

3 ¶ Ideóque sunt,qui in casu l.Iulianus,§.offerri,ff.de act.emp.tenẽt debere pretiũ offerri,etiã si nõ petatur,vt agi possit ad rem venditã.in quibus est Pet.Anch.cõsi.cccxxxj.visis diligẽter,col.j.& Ro.aliud tamẽ agens,consi.cciiij.pro discutiẽda veritate,col.pe.versi.& hæc de sciẽdo.Et id quoque nõ obscurè sentire videntur Bal.Raph.Fulg.Fran.Are.& Phil.Deci.in d.l filiæ licet, C.de collat.& Imo.in l.stipulatio,§.si quis autem,ff.de oper.no.nunti.& Alex.consi.clxxiij.viso & diligenter considerato,in fi.lib.vj.& Pet.Ferra.in tit.forma libel.in causa vend.in verbo,suprà scriptum pretium,& Phil.Deci.consi.ccccxxj.plenè & subtiliter,col.ij.

Emptor agẽs, an teneatur offerre pretium, si non petatur.

4 ¶ At sunt quoque,qui cõtrà in casu d.§.offerri,negãt necesse esse,vt offeratur pretiũ, sed tãtùm exceptionẽ cõpetere pretij nõ soluti,asserũt:quasi verbũ offerẽdi,nõ inducat necessitatẽ,nisi petatur.Inter quos est Bar.in l.si duo patroni,§.si quis iurauerit,ante fi.& ibi Ias. col.ij.ff.de iureiur.& Bal.sibi cõtrarius in l.si traditio,col.2.in 3.q.C.de act.emp.& in l.j.col.vlt.vers.quæro qđ si est legatus,C.de vsu.& fruc.leg.& in l.j.in fi.C.de iis quæ sub mod.leg.& in l.j.col.ij.versic. hîc occurrit dubium,ibi,breuiter dico,C. ne lice.in vna eadémque causa ter. prouoc. Rapha. Coma.in l.eum qui ita stipulatur,ff.de verb.ob.& nõ obscurè Pan.Ca.cõsi.81. viso quodã processu,col.ij.versi.nam in primis,lib.j.Ro.& Alex.sibi cõtrarij,in d.l.filiæ licet,C.de collat. ipse Alex.in additio.Barto.in d.§.offerri.Fran.Are.sibi quoque contrarius in l.si mora,col.iij. vers. sed dubium remanet,ff.sol. matr.Fel.in c.in tantùm,col.vlt.extrà de simo.Ias.in l.admonendi, col. v.ff.de iureiu.& in l.iurisgentium,in prin.in iij.not.ff.de pact.& in d.l.stipulatio,in j.not.ff. de no.oper.nunt.& in l.vniuersa,C.de preci.impe.offer.& in §.actionum,col.xviij.versi.an autem si emptor,Instit.de actio.& Steph.Bertr.consi. ciiij.alienatio,paulò ante fin.lib. ij. & Philip.Deci.consi.ccxcviij.viso instrumento,post prin.Et vide Pau. Castr. loquentem in casu retractus,consi.cxlvj.nulli dubium est,in fi.lib.j.De quo dicemus in glo.seq.nume.13.ego tamen. Nam & aliàs,vbi dicitur actionem non dari,intelligitur ope exceptionis,non ipso iure , vt per Barto.in l.j.§.sublata,& ibi quoque Soci.& Ias.vterunque in j.not. ff.ad Senatusconsultũ Trebellianum,cum aliis multis concordan.à me collectis in repe.l.si vnquàm,in verbo,reuertatur: nume.214.quid autem:& seq.C.de reuoc.dona.

5 ¶ Verùm in casu d.§.offerri.aliud est,quod suadet illud verbum,offerri, intelligendum esse, si petatur,ob subiectam materiam,& contra propriam vim & naturam eius verbi , vt sæpe aliàs fit, vti latè diximus in repetitiõe l.si vnquàm,in verbo,reuertatur,nume.31.& aliàs etiam videmus,C.de reuocandis donat.& in casu d.§.offerri,voluerunt ij,quos in posteriori parte citauimus.Quod quidem non est hîc in casu nostræ consuetudinis:in quo ideò debemus sequi propriam ac peculiarem vim & naturam illius verbi , quod vltroneam & spontaneam exhibitionẽ significat,non petitam,non fortuitam,vt diximus:& probat illud Tullij in Oratione ad Pontifices:Domus ardebat in palatio,non fortuito,sed oblato incendio.& lib.xj.Epistolarũ ad Brutum,in ea Epistola,cuius initium est,eo tempore:Romæ delectus habetur,totáque Italia: si hîc delectus appellandus est,cùm vltro se offerunt omnes.{ Et in oratione pro M.Cęlio:Cùm aliquid eos velle arbitrentur,vltro se offerre soleant.Et in oratione pro Cn.Plãco:Vltro,me Hercule,se mihi etiam offerentes.} & Mimus ille Publij Syri:

Bis est gratum,quod opus est,si ultro offeras.

Et illud quoque Virgilij Ecloga tertia:

At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.

Et libro ij.Æneid.

—Qui se ignotum uenientibus ultro,
Hoc ipsum ut strueret,Troiánque aperiret Achiuis,
Obtulerat.—

Et lib.viij.eiusdem operis:

Talibus affata est dictis,seq; obtulit ultro.

Et Ouidius lib.xiiij.Metamor.

—Quem postquam Romulus ultro Obtulit.—

Iustinus lib.xv.Elephãtus ferus infinitę magnitudinis vltro se obtulit.Et antiquus ille Poeta Lucilius apud Nonũ Marcellũ:Homines ipsi hãc sibi molestiã atq; ærumnã offerũt:ducũt vxores. Et similis tex.apud nos in d.l.fideicommissa,§.si rem suã,ibi,debitor vltro pecuniam obtulerat,ff.de leg.iij.& in l.si quis rogatus,ibi,vltro is qui eã debet offerre,ff.de fideicõ.libe.& in l. qui hominem,§.si nullo,ff.de solutio.vbi est similis text.& in l.j.§.sed si maritus , ibi , vltro custodes offerat,ff.de liber. agno. & in l.semper, §.conductores,ibi, vltro se offerant , ff.de iure immuni.

immuni.& in l.ij.ibi,vltro se offerre,C.de iu.emphy. {& io l.ij.C.de his qui latro.oc.} & in d. l.vlt.§.vt autẽ,C.de re mil.lib.xij.cũ dicitur,spõtanea volũtate offerẽtibus,& in l.deuotũ,in fi. ibi,si quid sponte cõtra præceptũ nostrũ probati fuerint obtulisse.C.de meta.& epid.co. li.xij. Quãquàm & ij.vltimi loci in contrarium flecti possent,tanquàm frustra eæ dictiones,vltro, & sponte,additæ fuissent,si intellectæ essent in verbo,offerẽdi.Et hoc quoq; apertè videtur probare tex.in l.si debitor,ff.de sol.cùm dicitur,si debitor offerret pecuniã,quæ peteretur. Et ita id verbum nuncupatim intelligit Card.Alex.io c.cùm in tua,in ij.notab.extrà de spon.

Ad aliquid nouiter consequẽdum opus est spontanea oblatione.

6 ¶ Veruntamen vix quispiã negabit,id verbũ ex propria ac genuina vi sua intelligi de spontanea oblatione:vnde cõsequẽs est,& ita in nostro statuto intelligendũ,tum quia verba statutorum propriè intelligenda sunt,l.iij.§.hæc verba,ff.de nego. gest.cũ simi.tum quia hæc oblatio est de forma & solennitate,vt declarat.§.viij.infrà eo.tit.ideò adamussim obseruãda est,per nõtata plenissimè in l.j.ff.de lib.& posth.tum denique,quòd cùm quis vult aliquid nouiter cõsequi, ad quod quidẽ consequendũ necesse est aliquid fieri,id debet sponte offerri,vt voluit Bal. in c.licet,tit.si de feud.defun.sit cõtro.inter do.& agna.per tex.in l.si residnũ,C.de distra. pig. & sequitur Iason in prælud.feudorũ,col.xxij.versi.quartò ad idẽ adduco.& Phil.Dec.d.cons. ccccxxj.col.ij.Et facit quod voluit gl.in l.ædiles.la j.§.vlt.per illũ tex.ff.de ædil.edic.& Ang.in §.si verò,col.pen.versi.quæritur vlterius,in Auth.de exhi.reis.Alexand.in addi. Bart.in d.l.stipulatio,§.si quis autẽ,ff.de ope.no.nun.& consi.ccv.visis iis quæ narrantur,col.ij.versic. quinimo & si nulla,lib.ij.cum multis aliis,quæ tibi affatim collegimus suprà,tit. nostrarũ cõsuetudinum,vij.§.x.in glos.j.vbi omnium abundantissimè tractaui,an quis teneatur sponte offerre, quod facere ipse tenetur:an verò possit expectare,vt petatur,de quo ibi omnino vide.

Offerendi verbum gratuitam oblationem significat.

7 ¶ Nec illud tamẽ deniq; prætermiserim,id verbũ offerẽdi nõ tantùm spõtaneam atq; vltroneã oblationẽ propriè significare,sed & gratuitã quoque & liberalẽ:ideóque cùm quis qd offerre debet,intelligitur,vt propriis ipsius offerẽtis sumptibus & impẽsis id faciat, & nõ illius cui ea oblatio fieri debet,vt voluit nũcupatim glos.in cle.ij.in verbo,oblatos,& ibi quoque Imo.col. vlt.& Car.Flo.in versi.verũ,in iij.not.de appel.& Pet.Ferra.d.tit. forma libel.in actu.rea.in gl. j.col.iij.vers.quid ergo si pars.De quo tamen,ne id pro re omnino iudicata accipias,vide Geor Nat. in repe.cle.sæpe,versi.oõ sic tamẽ,in glo.super verbo,formã,de verb.signifi. quibus locis multas ac pulchras quæstiones ex hoc decidit,vt apud eum quisque videre poterit. Sed & tu vide,quos allegaui suprà,in verbo, *dedans l'an*, in xix.q.ad fi.Nemo autem negabit in casu nostræ cõsuetudinis,quin cõsanguineus suis ipsius sumptibus teneatur hanc oblationẽ facere.

An consanguineus veniẽs ad retractum, debeat offerre pecuniã ad manũ paratam.

8 ¶ SED QVÆSTIONIS EST, an iste cõsanguineus,qui venit ad retractũ,debeat in promptu exhibere pretiũ,idque offerre:an verò satis sit,si dicat se paratũ soluere. Et sanè c. cõstitutus,extrà de resti.in integ.de hoc casu retractus loquens,his verbis vtitur, pretium sint offerre parati,hincque occasione sumpta,Pet.Anch.in xj.not.ex eo.notat,sufficere, agẽtem ad retractum, dicere se paratum soluere pretium. Et sic (inquit) l. Iulianus,§. offerri, ff.de actio. emp.quæ dicit emptorem agentem ad rem,debere offerre pretium:debet ita intelligi, vt satis sit dicere,se offerre paratum,etiam si non tradat:idque faciens dicetur satis offerre:verùm ante condemnationem debet is,qui ita obtulit,facere quod obtulit.Ad quod dicit optimè facere,l.fundus,ff.de rescind.vendit.Subdit tamen,quod Barto.in l. Prætor ait, §.si paratus, ff.de oper.no.nuntiat. in ea est sententia, vt iura loquentia de parato soluere, intelligantur, vt ad manum habeat pecuniam,per l.seruus si hæredi, in fin.ff.de statulibe.& l.qui.decem,§.idẽ re. sponsum,ff.de solu.Et facit (inquit) quod not.Ioan.Andre.in cap.vt circa,in glos.super verbo, præstito,de electio.lib.vj.Hæc ille.Nos autem de hoc latius dicemus infrà, eodem §.in gloss. xix.quæ est in verbo, *luy deuement acertené du pris*, nume.4.sed & illud,& seq. Sed quantùm ad nos pertinet, habemus consuetudinem,quæ super hoc priuatim disponit infrà eodem titu. §.iij. quem tu videas.

LE PRIS QVE LA CHOSE AVRA COVSTE.

PRETIVM QVO RES CONSTITIT, GLO. XVIII.

Pretium venditionis offerri debet, non aliud minus.

1 IC NVNCVPATIM exprimitur, esse restituendum id pretium, qnod ab extraneo emptore datum est: siue id magnum sit, siue paruum. Ideò non ferendum esse consanguineum, qui minus pretium offerret,causatus id quod offert,iustum esse ac verum rei pretium: neque è diuerso emptorem,qui à consanguineo peteret maius pretium, quàm dedit, quia sibi maius illud pretiũ ab alio offerretur.Quòd si id statutũ non expressisset,de eo potuisset dubitari:nam cùm statutũ simpliciter præfert consanguineum extraneo in venditione rei familiæ,

videtur

videtur cõsiderasse iustũ rei pretiũ: quod nõ ideò dici aut cẽseri debet huiuscemodi, quòd ab vno aut altero fuerit datũ aut oblatũ, quoniã pretia rerũ non constituuntur ex affectione singulorũ, l. pretia rerũ, ff. ad l. Fal. & l. si seruus, ff. ad leg. Aqui. Ideóq; Accur. in l. ij. in gl. magna, in vlt. q. C. de rescin. vend. dicit iustũ pretiũ esse æstimandum nõ vnius aut alterius licitatione, sed cõmuni regionis æstimatione, ex rei qualitate, & quãtitate redituũ, per multa iura, quæ illic allegat. Cui & tu potes addere, quod & in hoc attẽdi debet, quãti res vẽdi posset in loco publico, in quẽ omnes cõueniũt, per c. j. ibi, carius vẽdãt, quàm in mercatu vẽdere possent, extrà de emp. & ven. & voluit Bar. in d. l. pretia rerũ, §. j. ff. ad leg. Fale. & in l. septẽ, per illũ tex. C. de erog. mili. an. lib. xij. si is est, qui ibi scripsit, nam de hoc à quibusdam dubitatur.

An autẽ maius posset emptor petere quòd dicat id esse iustũ pretium vide infrà ex.

2 ¶ Huc q; etiã pertinet tex. in l. locatio, in prin. ff. de pub. & vect. vbi locatio quæ calore licitantis vltra modũ solitæ cõductioois inflauit, nõ facilè est admittẽda. & in l. ad officiũ, in fi. cũ ibi no. C. cõmu. diui. vbi nõ admittitur animosior licitator ad impediendã adiudicationẽ fieri cõsorti, iusto pretio. Ex quo not. Bal. & Sal. quòd si cõsors offerat iustũ & æquũ pretiũ, nõ admittitur animosus licitator extraneus: dicuntque eum tex. esse ad hoc sing. Facit & tex. in l. j. in fi. C. de metallar. & metal. lib. xj. Ex quo no. Bar. quòd si colonus velit veodere partẽ suã fructuũ, debet aliis præferre dominũ emere volentẽ, si modò iustũ pretiũ offerat. quod dicit menti tenendum, tanquam scilicet nõ consideretur id pretiũ, quod ab aliis reperitur: sed tantùm, quod iustũ est. Et tex. in l. si fideiussor, §. meminisse, ff. de leg. j. vbi damnatus vendere, intelligitur iusto pretio, & ita eum tex. intelligunt glo. Bar. Bal. Imo. Rapha. Co. & Recentiores ibi. & tex. in l. si possessor hæreditatis, §. vlt. ibi, verum pretium debet præstari, ff. de peti. hæredi. & in l. cùm quasi, §. si plures, & iterum l. seq. §. si is cuius, ff. de fideicom. liber.

3 ¶ Facit & quod in casu fermè huic nostro simili voluerũt Ang. Raph. Co. Pan. Castr. & Ias. in l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verb. obli. per multa iura ex suprà dictis, quòd si quis ex pacto teneatur vendere aliquid cõsorti, si velit emere, magis quàm alij extraneo, sufficit vt cõsors offerat iustũ pretiũ, etiã si alius quispiã maius offerat. & ita dicit ipse Ang. fuisse disputando determinatum à Marti. Franc. Addunt Raph. & Pau. hanc rationem: quia si cousors teneretur tantum pretium dare, quantum ab alio reperiretur, facilè posset fraus fieri, submittendo à venditore extraneum, qui multò plus offerret, quàm iustum pretium, & tamen nollet emere. Et idem quoque tenuit Matth. Affli. in constitutione Siciliæ incip. ad subiectorum, in iiij. codémq; vlti. not. vbi & id trahit ad ius congrui, quod huic nostro retractui simile est.

4 ¶ CONTRARIVM tamen, videlicet vt cùm quis tenetur ex pacto vel statuto præferre consortem, aut consanguineum, intelligatur, si taotum pretium dare velit, quantum ab alio reperitur, etiam si iustum excedat, vt voluit Io. And. in addi. Spe. tit. de empt. & vend. §. nuoc dicendum, l. ij. versi. sed pone, statutũ est, in fi. illius versi. & Bal. in d. l. ij. in fi. & ibi nouissimè Pantal. Cal. in repe. etiam in fi. C. de rescin. ven. & Sal. in l. dudum, col. ij. vers. quæro statuto cauetur. Imo. Alex. Fran. Are. & Soc. in d. l. qui Romæ, §. cohæredes, Ro. in l. si eum, in prin. ff. si quis cautio. Alua. & Card. Alex. in c. j. §. sed & res, tit. per quos fiat inuest. Fran. Aret. in d. l. si fideiussor, §. meminisse, io prin. ff. de leg. j. Ias. secum hic pugnans in l. vlt. col. vj. versic. septimò principaliter, C. de iur. emphy. & Fab. à Monte San. Seb. in tract. de emp. & vend. parte iij. q. xx. versi. sed tunc quæro, & iterum parte v. col. vij. versi. sed quęritur an valeat, & Gui. Pap. sing. dcclxxx. in emptione. D. Boer. deci. cxliij. & quo ad secundam, col. vlt.

5 ¶ Ab his stat tex. in d. l. vlt. de iure emphy. ibi, tantam quãtitatem quantam ipse re vera ab alio accipere potest. ex quo no. Sal. ibi, col. j. & Ias. vbi suprà, quòd domino volẽte emere rẽ emphyteuticam, non tenetur emphyteuta aliquid minuere ex pretio, quod ab alio reperitur, nisi aliter conuentum fuerit. Et ita quoque eum tex. expendit Oldr. cõsi. xxxiiij. quæstio talis est, quidam tenens, ante fi. & post eum in eadem quæst. licet non alleget, Io. And. in addi. Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua, versi. lxxij. & vtriusque nomine suppresso Alb. in l. per fundum, col. ij. versi. vltimò facit, ff. de serui. rust. præd. & similis tex. quem mirum est effugisse omnes, qui de hac re loquuntur, in c. potuit, ibi, quantum sibi ab aliis offertur, extrà de loca. Et facit etiam text. in d. c. j. §. sed & res, tit. per quos fi. inuest. ibi, pro æquali pretio. Ex quo no. Bal. Aluar. & Card. Alex. quòd agnatus qui cæteris præfertur in venditione feudi, debet dare id pretium, quod ab aliis reperitur. Quod & idem tenet per eum tex. Iac. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de non alienando, col. pe. versi. verùm quia dixi. & Fran. Cur. iunior in eodem tract. in iiij. parte prin. char. eiusdem partis pen. versi. quintò & vltimò. Et facit item tex. in c. porrò, ibi, æquali pretio, tit. qual. olim feud. ali. pot. vbi dominus qui potest redimere feudum alienatum, debet reddere idem pretium. quod & ibi no. Bald. Mart. Laud. & alij id limitantes, nisi appareret de fraude: multi eoim (inquit Bal.) pretia confingunt in fraudem aliorum.

¶ Simili

6 ¶ Similiter & tex.in l.pen.iterúmque in l.vlt.& vtrobique Barto.aut quisquis is est, C.de loc. præd.ciui.lib.xj. vbi antiquior colonus fisci debet præferri extraneis in noua conductioue, dummodo idem pretium offerat,quod & cæteri.Quos tex.expendit & dicit not.Bar.in l.coté, §.agri,quem legit cum initio ipsius l.ff.de publi.& vectig.Et tex.in l.in fundo, ibi, si paratus est dominus tantum dare,quantum habiturus est possessor,ff.de rei vend. vbi est optimus text. quòd qui alij præfertur in venditione alicuius rei,debet tantum dare quantum alius est daturus.Et in l.Prætor,§.in eum,ibi,quantum perciperetur,si distracturus esset,ff.de bon.auto,iud. pos.Et in l.si quis vxori,§.vlt.ibi,tanti æstimandus est,quanti emptorem potest iouenire, ff.de furtis,& in l.seruus fugitiuus,io prin.ibi,quanti emptorem inuenerit,ff.de condi.furt. Ex quibus sit,quòd cùm res venditur ad hastam,debet plus offereoti dari,l.ij. & iij. C.si propter publi.pensi.& in authen.hoc ius porrectum,C.de sacros.ecclesi.Idque dicitur & censetur esse instum pretium,vt dicit d.l.ij.

7 ¶ Prætereà venditor debet seruari iodemnis,ne ex eo,quod ipse cogitur alteri vendere, damnum indebitè patiatur coactus scilicet minus pretium accipere, quàm ab aliis potest habere, argu.d.l.ad officium,C.commu.diuid.Nam priuilegium siue facultas illa prælationis,debet intelligi sine damno tertij,scilicet ipsius venditoris,l.ij.§.si quis à principe,ff.ne quid in loco publi.cum simi.Et facit etiam,quod scribit Bal.in l.ij.C.de com.re.alie.quòd licet fiscus posSit ratione communionis totam rem vendere,vt scribitur in ea l.tamen putat,quod id debet facere requisito consorte.Nam si is vult tantum dare,quantum alius,debet præferri, per l.4.ff. de priui.cred.quæ quidem l.loquitur de cognatis.

8 ¶ Et hæc maximè debent procedere in casu nostræ cōsuetudinis:nihil enim peccauit emptor extraneus emeodo:oeque enim consuetudo eum prohibet emere,sed tantùm facit ius consanguineo retrahendi,atque ad se veluti venditionem reuocandi,seque ita in locū venditoris collocandi atque subrogandi,vt plenè diximus suprà in præfatione siue rub.Nihil est igitur,quare non idem pretium restituere debeat:tum quòd subrogatus eiusdem est naturæ,cuius is,in cuius locum substituitur,& succedit,l.imperator,§.vlt.cum l.seq.ff.de leg.ij.& c.ecclesia,le j.extrà vt lit.pen.& ibi coocor.in glo.in verbo,successerunt:tum quòd ipse quoque emptor, vt vēditor, debet manere indemnis,l.debet,in fin.ff.de ædi.edi.& l.intra vtile,§.vendentibus, ff.de minorib. ex quo Bal.in c.causam,col.j.extra de testi.dicit,quòd emptor,à quo res retrahitur,debet seruari indemnis.& eum tex.ad hoc dicit not.

9 ¶ Nam & alioquin in casu nostro ipse emptor duplici afficeretur iniuria:primum quidē,quòd cogeretur inuitus reuēdere cōsanguineo,cōtra l.dudum,C.de contrahen.emp.secundò, quòd partem pretij à se dati sine vlla ipsius culpa aut peccato amitteret,contra c.sine culpa,de regu. iur.lib.vj.& ibi concor.Est autem receptum noo debere quempiam duplici onere aut damno affici.l.nauis,§.cùm autem,& §.cùm ergo,ff ad leg.Rhod.de iactu,& l.cogi. §.inde quæritur, ff.ad S.C.Treb.& l.iure,ff.de iur.dot.& l.si cùm dotem,§.si pater,& ibi gl.ff.sol.mat.& l.pen. ff.de dot.præleg.& c.at si clerici,§.vlt.extrà de iud.& ibi concor.in fi. & plenissimè diximus suprà,tit.huius voluminis consuetudinum ij.§.x.qui est omnium eiusdem vol.xxiiij.

10 ¶ Et hanc quidē postremam sentētiam in casu nostri retractus sequor.Licet Franc. Ripa aliter distinguat in d.l.j.in fi.ff.de priui.cred.Nam aut (inquit) statutū dicit,quòd agnatus possit retrahere simpliciter,& intelligitur pro iusto & communi pretio:aut dicit,quòd agnatus præferatur cæteris,& intelligitur pro pretio quod ab aliis reperitur.Nam & ipse Ripa in eadem ipsa l.col.iij.nu.13.dicit,id quod dicitur,emphyteusi finita,præferri hæredes emphyteutæ, petentes eam renouari,extraneis:de qoo latissiuoè diximus suprà,io præfat.huius tit.nu.41. huc itē pertioet,& seq.ita intelligi,si modò ipsi hæredes tantum pretium offerant,quantum ab aliis extraneis reperitur.Super eo auteio,quod de fraude suprà diximus,vide quæ dicam infrà, §.seq. in verbo, *sens fraude*. Sed interim vide Ar.Ferro.in consue.Burd.hoc eo.tit.§.vij.in fi.vbi id dicit,quod suprà in prio.diximus, scilicet non audiendum emptorem, petentem à consanguineo sibi reddi maius pretium,quàm quod dedit,quia id ab alio sibi offeratur.

Si venditur res certo pretio,et donatur quod pluris est,quid restituere debeat.

11 ¶SED IN HAC TRACTATIONE pretij,quæro primò,Petrus vēdidit Frācisco fundum centum aureis,& id quod pluris valet,ei donat. Consanguineus vult totum retrahere,restitutis tantùm illis centum aureis,venditor vult prætereà sibi restitui pretium eius quod pluris valet,quod sibi fuit douatum.Aut etiam dicit non esse locum retractui,quia quod excedit pretium ceotum aureorum,pluris valet,quàm illi centum aurei:ideò non est iste contractus censendus venditio,sed donatio,considerato scilicet eo,quod præualet, iuxta ea quæ dicemus infrà,§.xxx.Aut denique paratus est cedere rei venditæ vsque ad concurrentiam illius summæ,

summæ, reliquum autem vult retinere, tanquam donatum, & sic non obnoxium retractui. Quid hîc dicendum est? Bal. in trac. Protomi. in vlt. q. hanc nuncupatim quæstioné posuit, scripsitque id tantùm restituendum esse, quod numeratum est, & nihilominus integro fundo cedendum: quia videmus (inquit) in simili, quòd victus victori non soluit salarium aduocati, qui gratis patrocinatus est, Bar. in l. stipulatus, ff. de fideiuss. Et quia etiam, quando partim aliquid venditur, partim donatur, & ita fit mixtio contractuum, præsumitur fraus, & reuocatur res vẽdita, vt not. Guil. Cu. in l. si tibi decem, in princ. ff. de pac. Et quia illa generalis & indiscreta clausula donationis eius quod pluris est, nihil aut certè modicum operatur: ideóque non impedit remedium l. ij. C. de rescin. vend. Hæc ille.

consanguineus retrahens. Quid, si eo casu emptor dicit non esse locum retractui.

12 ¶ Cui adde in prima ratione, de aduocato gratis patrocinante, quod de ea re latè dicemus infrà, §. xxix. gl. iiij. nu. 5. & seq. Et in ij. ratione adde item Cy. Alb. Bar. ipsum Bal. & Ang. in d. l. si tibi decẽ. in prin. & eũdem Bal. cõs. cxlix. proponitur, quòd ex causa, col. j. lib. j. & quæ not. in l. ab Anastasio, C. mãd. Et in postrema ratione adde etiã, quòd idem voluère Alb. Bart. ipse Bald. Ang. & Sal. in d. l. ij. Bart. in l. si quis donationis, ff. de contra. emp. idem Bart. Imo. Raph. Co. Pau. Ca. Alex. Fran. Aret. & Ias. in l. si quis cùm aliter, ff. de verb. obl. Bal. in l. cùm filius, §. pater, per illum text. ff. de lega ij. Pan. & Recentiores in c. cùm causa, extrà de empt. & vend. Imo. in c. cùm contingat, col. lvj. vers. item aduerte inquantum dixi, extrà de iureiur. Corn. consil. xj. in præsenti consultatione, col. ij. lib. iij. Ang. Are. in §. actionum autem, col. ix. versic. quid si in instrumento, Instit. de actio. vbi ponit quibus verbis in hoc vtendum sit ad excludendum remediũ d. l. ij. Sed & quod plus est Alb. in l. donari, in princ. ff. de do. tradit huiusmodi donationem nullius esse momenti, quia videtur non spontanea esse, sed ex necessitate venditionis, tanquam ipse vendens non posssit maius pretium habere, ideóque quod pluris est, donat.

Quid, si cedere velit usque ad cõcurrẽtiã pretij tantùm. Donatio eius, quod pluris valet, an impediat l. ij. C. de rescin. vend.

13 ¶ Ego tamen in casu huius consuetudinis reperi in primo vol. cons. Pau. Cast. in fi. consi. cxlvj. incipiẽtis, nulli dubium est, speciem quandam alterius consi. nihil omnino ad ipsum præcedens consi. sed nec ad sequens quoque pertinentem, sed hunc casum nostrum prorsus respicientem. Quo in loco Pau. ipse, aut quisquis is fuerit, asserit consanguineum, qui vi huius statuti vult retrahere rem certo pretio venditam, & in eo quod pluris valet donatam, debere restituere pretium partis donatæ, nedum id quod numeratum est: nec tamen eum debere succumbere, si à principio non obtulerit, dummodo posteà lite pendente obtulerit, l. si rem, §. vlt. ff. de pign. acti. Et quia etiamsi non obtulit, poterat pro eo ferri sententia sub conditione, si soluat, per not. à Bar. in authen. hoc amplius, C. de fideicom. & per l. iiij. §. illud, ff. de fideicom. liber. Hæc ibi.

14 ¶ Verùm ego priori sententiæ accedo, si vẽdens ignorãter donet: quòd si sciat rem suam pluris valere, sciénsque ac prudẽs donet, quod pluris est, vera est in eo pluri donatio: nec habet locũ d. l. ij. de rescin. vẽdit. vt dicit Bart. ibi, & Bal. in ij. q. Sal. in viij. q. & Ang. col. iij. & idem Bar. Imo. Raph. Co. Ro. Alex. Frã. Aret. & Ias. in d. l. si quis cùm aliter, Bald. in d. l. cùm filius, §. pater, per tex. ibi. ff. de lega. ij. & in repe. l. & si post tres, col. x. vers. sed quid si quis vẽdit, ff. si quis cautionibus, & cons. uj. casus talis est, quidam Petrutius, lib iij. & consil. cccxciiij. super primo puncto, in fi. lib. iiij. Pet. Anch. Imo. & Panor. in d. c. cùm causa, & ibi quoque Anto. Burgos, col. vij. vers. circa vltimam. Masuer. tit. de empt. & vẽdit. §. item si venditor. Alex. cons. cxxv. visis & consideratis, col. vj. vers. non obstat igitur primum, lib. j. Ang. Are. in d. §. actionum autem, vbi suprà, de actio. Soc. cons. ccxv. visa prædicta, col. j. lib. ij. quod reperitur cons. xxij. li. iiij. vbi & illud dicit, l. si vnquam, C. de reuo. dona. habere locũ in huiusmodi donationibus ita factis, & rursum cõs. xlviij. viso instrumento venditionis, col. ij. ver. quartò potest defendi, lib. iiij. Steph. Bertr. consil. ciij. nihil, in fi. li. j. & cõs. clxix. visis dubiis, col. j. eo. li. j. & cons. clxviij. illud, paulò ante fin. eo. li. j. & cons. cxcj. nihil, nu. 2. eo. li. j. & cons. ccxxvij. vidi, numero quoque ij. eo. li. j. & cõsi. cccxxviij. multa, eo. lib. j. & cons. iiij. parùm refert, col. ij. in prin. lib. ij. & cons. lxix. recordor, nu. 1. lib. ij. & cons. cvij. etiam si prætẽdi, in prin. eo. lib. ij. cons. xcj. ex propositis, ad fi. li. iij. & consil. cclxxxiiij. ponitur, nu. 6. & 7. eo. lib. iij. Ias. cons. clj. contra cõsultationem, col. ij. versi. item in dicto, lib. iiij. Alcia. post Ro. in l. ij. in prin. nu. 16. ff. de verb. obl. & est de mẽte Guil. Cu. & Bart. in d. l. si tibi decem, in princ. Et ita intelligi debent nonnulli, qui simpliciter tenent non esse locũ d. l. ij. cùm vendens donat, quod pluris est, ex quibus est Pet. Iac. tit. de act. ex vendi. col. ij. vers. attamen.

Quid si sciens pluris valere, id donet.

15 ¶ Ideóq; tunc, cùm scilicet sciẽter donatur, quod pluris est: illud ipsum quod pluris est, requirit insinuationem, vt alia simplex donatio, vt tradũt ipsi Pet. Anch. & Imo. in d. c. cùm causa, & Ro. in l. ij. in prin. col. iiij. & ibi quoq; Alciat. nu. 16. ff. de verb. obli per l. cùm hic status, §. pen. vers. idem respõdeo, ff. de dona. inter vir. & vxo. & l. si quis donationis, ff. de cõtrahen empt. & idem quoque voluit Alex. in d. l. si quis cùm aliter, col. iiij. vers item quæ sunt, ff. de verb. obli. vbi tamen subdubitat. & Firmia. in trac. gabel. in iij parte viij. partis princ. in xj. q. in fi. Soc. d. consil.

Donatio eius, quod pluris est requirit insinuationem.

ccxv.col.j.lib.ij.Et reprobat Ro.vbi suprà, Calde.aliter tenentem cons.ij. tit.de empt. & vẽdi. hac ratione motũ, quòd inspicitur id quod principale est, arg.l.si quis nec causam, ff.si cert.pet. quæ ratio etiamsi quid ponderis habet, nihil tamen ad casum nostrum pertinet: & de ea latè diximus in repe.d.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 4.id quod primo loco, & seq. C.de reuoc.donat.& dicemus etiam infrà, eo.tit.§.xxx.in glos.j.nu.2.& seq.

16 ¶ In hoc autẽ, de quo priocipaliter tractamus, illud animaduertẽdũ est, quòd si illa clausula sit perfunctoriè, & veluti ex more & stilo notariorum posita, vt in multis locis fieri assolet, & propè semper, vt attestatur Ang.expressim de hoc ipso loquẽs, io d.l.ij. C.de rescin.vẽdi. crederem eã nõ esse magni momẽti: tũ per ea, quæ scripta sunt ab iis quos citauimus: tũ & per ea quoque, quæ latè diximus in d.l.si vnquã, in prin.nu.122.ad huius tamẽ posterioris. At si ex animo, nõ leuiter, neglectim, nõ oscitãter, fuerit apposita: quod ex verbis & forma eius donationis apparêre potest, & ex qualitate & cõditiõe cõtrahẽtiũ, vt etiã videtur intellexisse Bart.vbi suprà, & Car. Molẽd.de hoc retractu loquens, io consuet.Paris.tit.j.§.xiij.gl.v.in xij.q.certè scienter videtur apposita, vt donationẽ eius quod pluris est, operetur. Id quod totum arbitrio iudicis relinquendum est, vt etiam tradit Fabia.à Monte S.Sab.tract.de emp.& vẽd.in viij.parte prin. in iiij.q.

Quid si ea donatio fiat pro meritis.
Quid si fiat cũ dictione vniuersali.

17 ¶ Vt tamẽ te nõ fugiat, quod scripsisse dicitur Azo ille, vbiq; à nostris laodatus, in Sũma, tit.de rescin.vẽdi. quòd si vẽditor dicat se donare quod pluris res vẽdita valet, pro meritis & seruitiis emptoris, nõ est locus d.l.ij.de rescin.vend. Ita enim eũ refert, & sequitur Bal.in l.si quis donationis, ff.de cõtrah.emp. quasi scilicet propter eam mẽtionem meritorũ id videatur fuisse seriò & sciẽter factũ. quamuis Azo in meo Codice nihil dicat de meritis. Et facit etiam, quod scribit idẽ Bal.in l.per diuersas, in iij.q.C.mãda.& Alex.cõs.xxviij.in causa, col.ij.versi.tertiò responderi potest, lib.v. Multi autẽ ex suprà dictis, asserũt noo inutilem eam esse donationem, si facta fuerit cum dictione vniuersali, videlicet, id totum quod pluris valet, siue quantumcunque, &c.

Decisio princ. quæstionis.
Consuetudines de ea re.
Quid si venditor donat partem pretij.

18 ¶ Igitur vt cõcludamus casum, qui ad nostrã cõsuetudinem pertinet, si is, qui vẽdit, donat quod pluris est sciẽter & ex animo, vt sic donatio sit existimãda in eo quod excedit pretiũ: tũc vt sciamus, an sit locus retractui, id certè sequi debemus, quod de permutatione ita facta, vt alter contrahẽtium pretio suppleat quod pluris est, latè dicemus infrà eo.tit.§.xxx.vbi inspicitur, vtrum maius sit pretiũ, an species. Id quod etiã in hac specie, de qua hîc tractamus, secuta est consuetudo Aruerniæ, tit.*de retraict*, c.xxxv.& seq.Borboniorũ autẽ cõsuetudo, c.cccclj.censet rem ita vendditam esse obnoxiã retractui, restituto tantùm pretio vẽditionis, nulla omnino huiusmodi donationis ratione habita. Idẽmque in simili casu statuit eadẽ cõsuetudo, c.ccccj. Verùm apud Aruerniẽses, hoc tit.*de retraict*, c. xxxv.aliter statuitur, vt ibi videre poteris. Porrò Chasse. hoc eod.tit.*de retraictz*, §.j.in verbo, *le pris*, col.j.vers.secundò quæro, tradit simpliciter hãc donationem eius quod pluris est, esse partẽ pretij, idque proinde esse restituendum à proximiore retrahente venditori, per l.fundi partẽ, & ibi notata per Albe.ff.de cõtrah. ẽmpt. quod non omnioo verum esse satis cõstat ex præcedẽtibus: idcóque illum in hoc carpit D.Boẽr.deci.cxliij. & quo ad secũdam, vbi & in hãc sentẽtiam iudicatum dicit in curia Burdigalẽsi. Et idẽ quoque quæri potest in retractu cõuentionali, si nihil aliud dictum sit, quàm vt vẽditor possit redimere. Et ex his quoque intelliges, quid dicẽdum sit, si res vẽdita sit certo quopiam pretio, ex quo venditor donat vel remitiit emptori portiooem an scilicet consanguineus debeat integrum id pretium reddere, an verò possit deducere, quod donatum est, vel remissum. De quo etiam per Carol. Molen.in consuet.Parisi.tit.j.§.xiij.glos.viij.in j.quæstione, iterúmque in iij.videre poteris.

Si is, qui emit, donat aliquid vltra pretium, an retrahẽs id restituere debet.

19 ¶ QVÆRO SECVNDO, quid è diuerso, si is qui emit, etiam donat: verbi gratia, Titius emit fundũ cẽtum aureis, & in eodẽ instrumẽto, vel paulò pòst donat alios cẽtum aureos venditori propter merita, quod & ego vidi ex facto aliquãdo cõtingere, & interrogatus. an iste emptor debeat soloere laudimia, nõ solùm ex prioribus cẽtum aureis, impositis in pretiũ vẽditionis, sed & ex aliis quoque donatis: & vtrũ etiã cõsanguineus, qui vult eum fundũ retrahere, teneatur soluere vtrosque centum aureos, an alteros tantùm: (& idem etiam quæri potest in retractu cõuentionali) respõdi, quãtùm ad laudimia, cùm ea donatio facta esset in cõtractu venditionis, vel statim post, quod idem est, vt latè dicemus infrà, tit.procedente, §.j.in verbo, in limine contractus, quæ est gl.v.ferè per totum, videtur eam esse factam cõtemplatione & causa ipsius vẽditionis, esséque veluti accessionem pretij eius venditionis, vt quæ ei insit, l. iurisgentium, §.quiuimo, ff.de pactis, cum multis si.à me congestis in repe.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, nume. 101. sed & hoc tamen, & seq. Ideóque soluenda esse laudimia ex vtroque pretio, cámque donationis appellationem in fraudẽ domini videri appositam, nisi emptor probaret ea merita interuenisse, quæ huiusmodi donationem mererentur, ar.l. qui testamentum, ff.de proba. cum si. In huius tamen rei reputatione considerandam esse ac inspiciendam fundi

vendiri

vendiri veram æstimationem, an scilicet ei conueniat illud primum pretium, sine additamento alterius, ar. eius quod in simili tradit glos. notab. in l. j. §. j. in verbo, agendo, & ibi Bart. qui eam dicit valde not. ff. de superfi. & Bal. in l. ex conuentione, C. de pactis, cum si.

20 ¶ Quantùm autem ad retractum, nihil est quod emptor queri posset, si consanguineus vult tantùm soluere illos cétum aureos pro pretio inscriptos, non etiam alios, quos ipse iam asseruit donatiffe pro meritis, vel simpliciter in eo ipso cótractu, ex quo ius est quæsitum cósanguineo, in cuius præiudicium retractare non potest, quod à se factú est, l. vlt. ff. de pactis, cum multis concord. à me collectis infrà titul. proximo, in verbo, *seront preferés*, quæ est glos. vij. num. 20. neque id quidem mirum, & sequen. Nimis enim indignum est, vt quod is sua voce dilucidè protestatus est, id postea infirmet, testimonióque proprio resistat, l. generaliter, in fin. C. de non nume. pecu. Quam enim ob rem, si Diuis placet, is dicet partem illam pretij in titulum & appellationem donationis cóuertisse, nisi vt fraudé domino faceret, minúsque laudimiorum ei solueret. Sed ille mox audiet, fraudem fecisti, fraudem patere: vt id fiat, quod scribitur in l. sed & partus, §. j. ff. de eo quod metus cau. quod fecit, passus est. Atque illud Ausonianum in Trimetris,

Fraudé fecisti, fraudé patere.

—Compedes

Quas ipse fecit, ipsus ut gestet faber.

Illud quoque Gellij, ex antiquioribus, lib. iiij. Noctium Atticarum, c. v.

Malum consilium consultori pessimum.

Malum consilium, consultori pessimum.

Quod & è nostris aduocat Maria. in repe. ca. ad audiétiá, in lxxvij. q. vij. q. princ. extrà de homi. & in cle. j. de foro compet. Et vt scribit Ecclesiasticus, ca. xxvij. Facienti nequissimum cósilium super ipsum deuoluetur. Et diuinus ille Poëta Psal. vij. Incidit in foueá, quam fecit. Nam nec auditur fraudem suam allegans, Bart. in l. post cótractum, col. iij. vers. sed an véditor, ff. de dona. & consil. lxv. Petrus Nicole, in princ. Bald. in l. emptione, circa medium, C. plus valere quod agit: Petr. Aneb. cons. ccxxvj. ad corroborationem, col. j. Scribitur enim in l. cùm profitearis, C. de reuocan. don. cùm profitearis re in fraudé alterius re donasse, professioné inhonestam cótinere intelligis. & in l. si creditoribus, C. de ser. pig. dat. manu. vbi ita scribitur, Ná ipse manumissor, si fraudé se fecisse creditoribus vt reuocet libertates, audeat dicere, audiri nó debet, nec hæredes eius. Et optimè facit l. transactione finita, C. de transac. & l. filios, C. de reuocand. his, quæ in fraudem credit. & cap. inter dilectos, extrà de donat. cum concord. vbique à gloss. adductis.

Fraudé aut turpitudiné suam allegans, an audiatur, uide xxiiij. & xxv. & lxxij.

21 ¶ At dicet quispiam, quomodo assumemus diuersam interpretationem in eadem re, vt scilicet quátùm ad dominum, non stetur ei donationi: quátùm autem ad cósanguineos stetur? cùm vna eadémque res non possit diuerso iure céseri, l. eum qui ædes, ff. de vsucapi. & l. j. versi. nec ratio patitur, ff. de rei permut. & l. iam hoc iure, ff. de vulga. & pupil. substi. & l. Titiæ, ff. de condi. & demon. & ca. cognouimus, xij. q. ij. & ca. cùm in tua, de deci. & cap. quia circa, de priuil. & cle. j. de elec. cum multis concord. à me adductis in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 284. tertia ratio. Nec possit quoque eadé res contrarios effectus operari, cap. si quis cùm in ægritudine, lviij distinc. & cap. ij. versi. sed adhuc, & ibi gloss. in verbo, incompatibilia, extrà de Baptis. Contraria autem sunt, vt stetur, & non stetur eidem donationi, vt videre est ibidem.

Eadem res an diuerso iure cé seri possit.

22 ¶ Cui cófestim illud respódeo, non esse nouum, aut mirádum, vt etiam idem verbum eodem in loco diuersis respectibus diuersimodè accipiatur, glossa in l. ij. in verbo, manumitti, ff. de offic. Procon. quæ id multis iuribus probat: & in l. Plautius, in verbo, procuratorem, ff. de procurat. & in l. certi códictio, in princ. in verbo, non potero, & ibi Alber. col. iij. versi. secundò notandum, ff. si certum peta. & in l. cótractus, in princ. C. de fid. instru. & in l. j. in glos. vlt. C. de pœna iudi. qui malè iudica. & in c. j. §. callidis, in verbo, reuertatur, tit. de probibi. feud. ali. per Fede. & in c. Raynaldus, in verbo, legauit, de testa. & in cap. auditis, in verbo cassatam, in princ. de elect. Et probatur etiá in l. pater Seueriná, §. cõditionum, & ibi glo. Bart. & alij, ff. de cõdi. & demon. & in l. j. & ibi Ias. in ij. notab. C. de Carbo. edicto. & in l. j. & ibi gl. in verbo, cadere. Oldr. & Albe. C. de resti. in integ. mino. & in c. cùm dilectus, & ibi gl. in verbo, electio, Card. & Panor. col. v. super eadé glos. extrà de cósuet. & in c. magne, vbi & idé Pan. in iiij. nota extrà de voto. & in c. quod in dubiis, iúcto c. inter alia, quod illud cófestim sequitur. vbi & ipse Panor. & Fel. de sen. excom. & voluit ité Hostien. in c. plerúq., post prin. de rescrip. Arcbi. in c. presbyterú, in verbo, præcipimus, xxviij. dist. & in c. sic viue, in verbo elegerit. xvj. q. j. Ang. in l. Papinianus, §. sed nec impuberis, in fine, ff. de inoff. test. Ro. cósi. cccclxxx. in casu, col. j. & latè Barb. qui propè vbique text. in d. c. cùm dilectus, dicit ad hoc sing. in l. j. in princ. col. iij. vers. dicút hîc Doct. ff. de verb. obl. & cós. axvij. scripsit, col. av. & si dicatur quòd vna. lib. j. & cósi. lxiiij. scribitur libro Hester, col. viij. vers. ité potest etiá dici, eod. lib. j. & cósi. xvij. clementissimi, col. vj. versi. prætereà pódero, lib. ij. & cósi. xxiiij. præclarè, col. xiiij. versi. nec obstat, cùm allegatur eo. lib. ij. & consi. alij. sempiterna, col. pe. eo. lib. ij. quibus locis & alia ad hoc allegat. & Philip. Dec. in l. in testamento,

Verbum unum eodé loco diuersimodè accipi.

col.iij.vers.tertiò regula,post Alex.ibi.C.de testa.& in c.quoniam abbas,in prin.de offi.deleg.

23 *Diuersis respectibus eadē res diuerso iure cēsetur.*

¶ Nam & eadē res ex diuersis causis & rationibus potest diuerso iure cēseri, vt probatur in l. miles,§.pro parte,ff.de leg. ij.vbi in prælegatis pars habetur iure hæreditario, pars iure legati. Et voluit Bal.per eū text.in l.filiū quem,col.iij.in iiij.oppo.C.fami.ercisc.& Pan.in d.c.cùm in tua, paulò ante fi.de dec. Quod duo contraria ex re eadē posse procedere diuersis respectibus, tradit gl.in c.ij.in verbo,lex ciuilis,de arbit.li.vj.Anto.in c.vlt.in lect. col.pe. & ibi Panor. super gl.in verbo,rationabilis,in fi.& Rochus Cur.col.xxiiij.vers.limita tertiò,extrà de consuet. & Domi.qui multa eius rei exēpla posuit,in c.illud.xij. dist. Quibus cōcinens Aristoteles li.iij. Physicorū,tradit eādem causam interdū esse cōtrariorum effectuū diuersis rationibus. Cui cōcinens Galen.lib.iij.de Simplicibus medicamētis,ca.xiij.& seq. ostēdit simplicia medicamenta vires nōnunquam cōtrarias obtinere,diuersis rationibus:quod & nostri admittunt,vt per Bart. in l.si pupillus,in prin.in ij.opp.& ibi quoque Ang.& Pau.Cast.ff.ad legē Fal. Hincque reprobare possumus,quod approbauimus,diuerso respectu,l.Pōponius,ff.de neg.gest.& l.iij.§. vlt.ff. rem rat.hab.& l.cùm interdictæ,C.arbi.tut.& per eos text.voluit Bal. in c. cùm Vintoniensis, paulò ante fi.de elect.Et quis ex eodem facto potest cōsequi præmium & damnum diuersis respectibus,vt patet ex c.inter opera,extrà de sponsa.iuncto ca.maritum,xxxiij.distin.& declarat Ioan.And.in ca.imputari,de reg.iur.lib.vj.in Mercur.& Collect.in cap.dilectus,extrà de rescri. De quo & nos multa scripsimus in nostro tractatu Nobilitatis,quo loco diximus de nobilitate iudicum, { scilicet c.xxviij.nu.10.illud mox respondeto,& seq. } vbi omnino vide.

24 *Allegans turpitudinem.*

¶ Sed & aliud est,quod in hoc nostro casu facit pro emptore:quia id quod suprà diximus, non licet allegare suā turpitudinē,intelligitur agēdo: excipiēdo autem id licet, vt dicit Bal.in l.post mortē,ad fi.ff.de adop.Imò verò & replicādo quoque,siue adiuuādo suā intentionem,id etiam actori licet facere,ex sentētia Bar.in l.iusiurādum quod ex cōuentione,§.procurator, col. pen. & vlt.ff.de iureiu.& ipsius Bal.in l.j.col.ij.vers.quæro hic vtrùm iste,& iterū in l.ij.C.de cōdi. ob tur.cau.& Philip.Deci.qui id dicit not.cōs.xiiij.cuius superscriptio incipit,vtrùm valeat aditio.col.vlt.& cōs.ccccclxxxvij.corā magnificis,col.vlt.vers.ad hoc respōdetur,& Io.Bapt. Castel.in sua disput.incip.magnificus,charta.pen.vers.item & tertiò.Nam exceptio & replicatio à pari procedūt,l.ij.ff.de excep.Io.And.& alij,in c.ij.extrà eo.Hîc igitur cùm emptor reus sit,& excipiat de fraude pretij,nihil esse videtur,quod impediat huiusmodi allegationē, excipiendo.

25 *De eadem re.*

¶ Sed hoc certè non est perpetuum : sed multas declarationes, restrictiones, & distinctiones recipit,vt videre licet apud Bar.vbi suprà,quem ad hanc rem videre poteris,& Alberi.in l.trāsactione finita,C.de transact.Imo.& Car.Flor.in c.inter dilectos,& ibi quoque latè Barb.col.1. 2.& 3.de donat Panor.post Anto.in c.cùm super,colum.vlt.de conces.præben.& Cæpol.causa. criminal.consil.lix.Franciscus,col.4.vers.nec obstat,dum dicitur,& multis seq. & col.ij. versic. tertiò,& versi quartò.Barb.in repet.c.cùm M.Ferra.col.xl.nu.111.& seq.& ibi Fran.Ripa.num. 61.de constit.& Fel.post alios,in c.lator,colum.j.& ij.extrà de re iudic.Soc.consi. cclxiiij.visis instrumentis,in v.q.Carol.Rui.consi.cxxv.viso themate,col.ij.nu.4.lib.j.& consi.cxlij.casus de quo,col.iij.nu.7.eo.li.j.& cons.lxxviij.prosequendo,col.iij.versi.contra prædicta,& iij.seq.lib. iiij.& cons.cxxvij.visa confessione,col.iiij.nu.10.eo.li.iiij.& consi.lxxij.prima,col.j.nu.2. lib.v. Et dicemus aliquid infrà in hac eadem glos.in viij.quæst.num.72.aut etiā. Sed vnum interim non omiserim,Barb.consil.viij.illud afferam,colum. vlt. libr. iiij.post alios ab eo citatos, in ea fuisse sententia,vt liceat contrahenti dicere contractum vsurarium etiamsi suam turpitudinem alleget. Sed hoc vtique verum est in eo qui dat, vt hinc lucrum aut commodum percipiat, vt videre licet apud omnes qui de ea re locuti sunt.

26 *In retractu, an pretiū monetæ venditionis, an ipsius retractus inspiciatur.*

¶ QVÆRO IGITVR ET TERTIO, quid si pretiū est mille aureorum solarium, quorū singuli tēpore vēditionis valebāt xlv.solidis nostris,vt nūc cùm hæc cōmentamur,valēt nostri Principis edicto:mox autē à Principe augetur pretiū,vt sæpe fieri vidimus,vt cùm consanguineus vult retrahere,valeāt xlvj.solidis,aut è cōtrario eorū pretiū minutū est: vtrū horum pretiorum inspiciendum sit,cùm fit retractus : an prius illud,quod fuit tempore contractus: an posterius,quod currit tempore retractus,vide gl.in c.quis ignorat,xxxij. q.iiij.& in c. conquerēte,in verbo,solidos,extrà de offi.ord. Doct. in l.cùm quid,& in l.vinum,& in l. quod te,ff. si cer.peta.& in ca.olim,& in ca.cū canonicis,extrà de cēsi.& in cle.ij.de deci. Innoc. Hosti. Io. And.Collect.Bal Hēri.Bob.Anto.Imo.& Panor.latè in ca.quāto,de iureiu.Host.in summa,tit. de censi. §.ex quibus,vers.quid si moneta mutetur.Spe.& Ioan.Andr.in tit.de obli. & solut.§. nūc aliqua,versi.vlt.Oldr.consi.xiij.cùm quæstio esset,& consi.xxxj.thema tale est, quidā condens testamentum.Andr.Iser.in cap.j.titu.quæ sunt regal.Cy.in l.minorum,in ix.q.versic.restat modò,C.in quib.cau.in inte.resti.non est neces.Collec.in ca.indicante,col.j.vers. quid si testator,extrà

tor, extrà de testa. & in ca. Odoardus, col. ij. versi. sed quam pecuniam, de solu. Bart. Bald. Albe. Ang. & Raph. Co. in l. Paulus, la j. ff. de solu. Bart. in l. cùm certum, ff. de auro & argen. leg. & in l. nùmis, ff. de in litem iuran. & in l. res in dotem, ff. de iure dot. Bald. in l. illud, col. vlt. versi. vltimò quæro, C. de sacro. eccl. & in l. acceptam, in xvij. q. C. de vsur. & in l. vlt. in prin. col. j. versic. item quæro quid si aurei, C. com. de leg. & in l. si quis argẽtum, in prin. col. ij. vers. cõsului pauci sunt dies, post Cy. ibi. C. de dona. & consi. cccxcix. quæstio ista, li. j. & consi. seq. quod est vlt. eius lib. incip. in quæstione qua quæritur, & consi. cclxix. super eo quod quæritur, li. ij. & consili ccxiij. punctus quæstionis talis est, dati fuerunt, lib. v. Albe. in l. ij. col. pen. versi. deinde quæro, si emphyteuta, & ibi Ias. col. xxvj. in xxxvj. q. C. de iure emphy. Ioan. Fab. in d. §. j. insti. quib. mod. tol. obliga. & in authẽ. hoc nisi, C. de solu. Imo. in l. in ratione, §. diligẽter, ff. ad leg. Falcid. Pau. consi. lvj. quòd solutio, lib. ij. Ro. cons. cxxiij. circa primum. Ioan. Ana. in cap. j. col. j. vers. verùm autem, extrà de Iudæis. Pet. Ferra. tit. for. libel. in actio. hypo. in verbo, relaxãdum iure pignoris, col. j. versi. quid ergo si misso, & multis seq. vsque ad fi. huius gl. Franc. Aret. consi. xj. procedendum est & consi. lxxiiij. diligenter, col. j. & consi. cxj. consideratis, col. j. Calca. cons. xiij. Manfredus, & consi. seq. viso instrumẽto, col. xij. versi. & pro vera declaratione. Cor. cons. cclxxxvij. in hac consultatione, col. pen. versi. deueniendum, & seq. vsque ad fi. consi. lib. j. & consi. clxxxj. visis nonnullis, charta pen. col. vlt. versi. restat vt deueniam ad tertium, lib. ij. & consil. ccxxxj. de pluribus, col. pen. versi. restat vt deueniam ad dubitationes, & seq. bb. iij. Barb. consi. xix. clementissimum, per totum, lib. iiij. Iorda. Bricium in tract. monetæ, qui est inter tractatus Ioan. Ray. ferè per totum. Guid. Pap. deci. Delphi. ccccxciij. si fiant monetæ. Maria. Soci. consi. vj. prædicta consultatio, lib. j. & consi. ccxcviij. pro fundamento, per totum, lib. ij. Hiero. Cag. loquentem de retractu conuentionali, in repe. l. ij. in xxxj. quæst. C. de pact. inter empt. & venditorem. Matthæ. Afflict. deci. Neapol. xc. hoc tempore, & iterum deci. cxciiij. filiusfa. Stepha. Bertr. consi. clxviij. illud est certum, in prin. lib. j. & consi. cclxj. viso themate, in ij. dubio, eo. lib. j.

27 ¶ EX QVIBVS ETIAM, aut certè bona eorum parte, intelliges, quid dicendum sit, si ea moneta, quæ solui, aut reddi debet, fit deterior non quidẽ æstimatione cõmuni & vsuali, sed bonitate intrinseca: verbi gratia, aurei qui tempore venditionis valent xlv. solidis, eodem sunt valore, cùm fit retractus: tamẽ ex edicto principis facti sunt aurei huiusmodi, auro non adeò puro puto, vti erãt: verùm tũc cõsanguineus cogetur accipere hos nouos aureos. De quo, vt iam diximus, cõperies apud multos ex iis, quos citauimus in præcedenti versi. Sed præter eos, vide Cor. cõsi. cix. viso puncto, in prin. lib. iiij. vbi dicit hãc esse omnium propè sententiam, vt si post contractum pecunia fiat deterior bonitate ea intrinseca, debet solui ac reddi secundùm bonitatem temporis contractus, non solutionis: etiamsi nulla mora eius, qui reddit pecuniam, intercesserit. De quo etiam per Signo. consi. lxxiiij. quæstio talis ponitur, quidam colonus, & Steph. Bertr. consi. cccxij. visis & diligẽter, col. j. lib. j. & Nicol. Mil. in suo repertorio, versi. pecunia. & latè per Anto. Rub. qui & alios citat, cõsi. xvij. præsupponitur in facto, vbi etiam loquitur de retractu conuentionali: & iterum consi. xlviij. viso instrumento, vbi & in eadem specie loquitur.

Quid si moneta bonitate intrinseca facta est deterior.

28 ¶ QVARTO QVÆRO, quia ij, quos citauimus in præcedẽti quæstione, loquuntur, cũ simpliciter facta mẽtio est certæ speciei monetæ sine adiectione valoris ipsius, vt si quis emerit centũ aureis, ducatis, nobilibus, & cæteris huiusmodi. Quid igitur si adiectus fuerit valor, vt si dictũ sit, rẽ emptã cẽtũ aureis solaribus, quorũ quilibet tẽpore vẽditionis valet quadragintaquinq; dozanos, vt vulgò vocamus. Nã sæpe apud nos ita fiũt vẽditiones, *pour le pris de cent escus sol, valent à present chacune piece quarante cinq solz*: vtrum tũc idem dicendum sit, ac si id adiectum non fuisset, tãquam scilicet eius expresſio, quod tacitè inerat, nihil immutet conditionem iuris, l. non rectè. C. de fideiuſ. & l. aliquãdo. ff. de condit. & demonst. An verò ea res faciat perpetuam eius monetæ æstimationem, licèt posteà valor immutetur, arg. eius quod dicitur æstimationem facere vẽditionem, rẽmque ita æstimatã manere periculo siue damno vel lucro eius, qui eam accepit, l. j. § æstimatarum, & §. æstimatas, C. de rei vxor. actio. cum concord. à me traditis suprà, eodẽ §. gl. xiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 20. nam & aliàs. & iterum nu. 108. ex his autem. Sed tu de hac nostra quæstione priuatim vide Barb. consil. xix. clementissimum, lib. iiij. & etiam Franc. Aret. consi. lxxxiiij. diligenter, colum. vlt. versiculo venio igitur.

Quid si moneta in contractu venditionis sit æstimata.

29 ¶ QVINTO QVÆRO, quid si vẽditio facta sit pretio cẽtum ducatorũ, & posteà intra annũ retractus id genus monetæ à Principe est abolitũ, atq; interdictũ: vtrùm emptor tenebitur à cõsanguineo veniẽte ad retractũ, & cẽtũ ducatos nũc probibitos offerẽte, eosdẽ recipere, & sic eũ admittere ad retractũ: an verò audietur postulãs sibi reddi pretiũ in alia moneta cuius vsus non interdictus est. vide Cy. post Petr. Iaco. & Odof. in d l. in minorũ, in ix. quæst. vbi suprà. C. in quib. cau. in inte. resti. non est neceſ. & Collect. in c. j. col. ij. verſ. sed quid si mutuasti, extrà de cõmod. & Bar. in d. l. quod te, ff. si cer. per. & ibi plenisſimè Alex. qui alios multos citat,

Quid, si moneta à Principe sit abolita.

col.ij.versic.iuxta hîc tradita,& multis seq.& ibi quoque Fran.Ripa num.24.ff. si cert.peta. vbi omnino videas,& prætereà Bald.in l. vlt.col.j.versic.sed pone iuro, C. de noo numera.pec.& Card.Flor.post alios multos ab eo allegatos,in cle.ij.in xiij.quæst.de deci.& Io. Fab.in l. acceptam,ad fi.C.de vsur.Et quæ dicemus infrà,eo.§.gl.xx.in verbo,*d'or ou d'argent*,in vlt. quæst.& in seq.tit.§.iiij.gl.ij.ou.1.Et id quoque intelliges ex multis,quos citauimus in tertia quæst.

Si pretiū vēditionis sit in auro, an oblatio fieri possit in argēto aut moneta alterius speciei vel formæ.

30 ¶SEXTO QVÆRO, si pretium venditionis est centum aureorum coronatorum: an audiendus est consanguineus, qui vult restituere pretium in moneta argentea, aut etiam aurea,alterius formæ,scilicet aureorum solarium,aut veterum,quos vocamus.vide text.Bar. Ang.& alios in l.Paulus,la j.ff.de sol.gl.Bal.Fran.Are.Ias.& Phil.Dec.in l.ij.§.mutui dario, ff. si cer.Pet.Io.Andr.io c.peccatum,ad fi.j.art.in Mercu.de reg.iur.lib.vj. Bart.in l. quæ extrinsecus, ff. de verb.obli.Ioan.Fab.in d.§.j.Inst.quib.mod.tol.oblig.Bal.in d.l.si quis argentum, colum.ij.versi.quærit gl.qoid io pecunia,C.de dona.& consi.cxxx.quia obligationes,lib.v.Masuer.ti.de sol.§.item si sis obligatus.Ioā. Plat.in l.j.C.de collat.æris,lib.x.& in l.j.C.de vete. numis. pote.lib.xj.Maria.Soci.d.consi.vj.prædicta consultatio,col.j.& ij.Fran.Curt.seniorem in tract.monetarum,in ix.quæst.& ex scriptis io iis locis,facilè intelliges quid hîc dicendum sit.

Consuetudines de eadem re.

31 ¶ Ex consuetudine autē expressa Borbooiorum,ca.consuetudinum eius loca cccccxxxij. satis est pretium reddi in moneta aurea vel argentea , eoam si oon sit eiusdem speciei. Et id quoque in omni casu obseruari de cōsuetudine tradit Bar.in l.dioortio,§.ob donationes,circa medium,ff. sol.matr.& io l.j.§.vltimo.in fi.ff.de aur.& arg.leg.Huius autē rei cōsuetudinē esse obseruādā, tradit ipse Bart.in d.l.quæ extrinsecus,& Bal.in d.l.si quis argētū,vbi suprà,& Ioā.Plat.in d.l.j.C.de collatio.æris lib.x.& in l.j.C.de arg.preti.eo.li.x.& omnes passim de hac re loquētes. At ex coosuetudioe Niuerniēsi tit.*de retraictz*,§.xiiij.noo refert,soluatur pretiū in auro,aut argēto, etiam si oon sit eiusdem speciei , cuiusmodi pretium erat,nisi intersit emptoris. De hac autem quæstione oūcupatim tractat Carol.Molēd.cōsuetudinum Parisi.tit.j.§.xiij.gl.viij.io ij. quæst.

Si in vēditione nō fuerit solutū integrū pretiū, an consanguineus id ipsum nihilominus soluet.

32 ¶SEPTIMO QVÆRO, Si in ipsa vēditione noo fuerit solutum integrum pretium,sed vel totum ipsum,vel partem eius promisit emptor soluere intra aliquod tempus,& interim coosanguineus vult retrahere,& offert id tantùm pretium, quod solutum est, & promittit,cùm dies residui cesserit,idipsum soluere,& liberare emptorem.At emptor postulat sibi integrum pretium solui,cùm io id sit obligatus.Cæpolla cōsil.caussarum ciuilium xlvj.circa dubia,col.ij.nuncupatim de hoc casu loquens,io ea est sententia,vt ipse consanguineus debeat totum soluere:quia statutum(inquit)nō distinguit,solueritne emptor totum pretium, an partem: ergo nec oos distinguere debemus.l.de pretio,ff.de Publici.in rē actio. Cuius hæc verba suot, maximè ad huoc locum pertinentia : De pretio oihil exprimitur : vnde potest coniectura capi, quasi nec sententia Prætoris ea sit,vt requiratur,an solutum sit pretium,an oon.Et etiam suadet (inquit)ratio,ne emptor duplex damnum patiatur:vnum, quod ab eo auocetur res empta, contra l.dudum,C.de cootrab.emp.alterum,quòd noo sit securus de pretio.Hæc Cæpolla.

33 ¶ Cui quātùm ad rationē duplicis dāni,adde quæ diximus suprà in eadē gl.nu.9. nā & alioqui. Quātùm ad ratiooem securitatis,adde etiam multum interesse,an apud te habeas pretium,quo tu te possis illico cedēte die liberare ab ea obligatione soluēdi pretium:an verò actionem tantùm aduersus alterum,vt id faciat,arg.l.minus,ff.de reg.iur.& l.si debitor,in fi.ff. de furt. & §.furti autē,Inst.de oblig.quæ ex delict.nasc.& eorū,quæ dicemus infrà eo.tit. §.xxix.io gl.ij.nu.3.nec satis facit.Nec ideò obstare videtur, si cōsanguineus offerat emptori cautionē de restituēdo pretio die cedēte:quia satius est suā sibi rē saluā fore, quàm tabulas cautionis habere, atque incertū illius eoētum spectare,l.suspectus,ff.de suspec.tuto.& l.pupilli,ff.qood fal.tuto.auto.& facit l.cogi,§.si pater,in fi.ibi,sub incerto cautionis,ff.ad S.C.Tre.& l.qui ita institutus,§.j.ibi, propter fragilitatē cautionis,eo.ti.& plus cautionis est in rē,quàm in personā,l.plus cautionis, ff.de reg.iur.& melius est possidere,quàm in personā experiri,l.j.§.j.ff.de superfi.Et facit etiam in hāc partē bonus tex.in l.si cui legetur,§.vlt.ff.de leg.j.cùm dicitur, interest enim fideiussoris solui potius mihi,quàm ipsum cōuentū mādati actionē intēdere:nec interest,soluēdo sit,nécne.

An opus sit cautione, vide xliij.xliiij. xlv. xlvj.

Cautionis fragilitas.

34 ¶EGO TAMEN (neqoe enim dissimulabo iudicium in hac re meū)diuersum cēseo, videlicet cōsanguioeum ooo teneri soluere pretium noo solutum,& cuius soluendi dies noodum cessit,non magis,quàm ipsum emptorem,in cuius locū ille ex nostra consuetudine substituitur, atque subrogatur. Idcóque noo deterioris debet esse cooditionis, quàm ipse emptor.l.j.§.hæc actio,ff.si quis testa.lib.esse ius.& c.ecclesia,l.j.extrà vt lit.penden.cum si.præsertim cùm mora solutionis sit quædā veluti diminutio pretij,vt est text. optimus, in l.circa legē, ff.ad legem Fal. cùm dicitur,quia interuallum tēporis & interusurium huius spatij minorem facit quantitatem

Mora solutionis, pretij diminutio est.

Interusurij habenda ratio.

& ite

& iterum in l.in quantitate,§.in diem,ff.eo.tit.ibi,tantò minus erogari ex bonis intelligendum est,quantùm intereà,donec dies obtigerit,hæres lucraturus est ex vsuris. & idē penè text. in l. qui quadraginta,§.vlti.eo.quoque tit.& facit tex.in l.j.§.quis creditori, ibi, propter repræsentationis commodum,eo.tit.& in l.in lege Falcidia non habetur,eo.itē tit.ibi,medij enim temporis commodum computatur.& in l.si mandauero tibi,vt pro me,ff.mand.& l.generaliter,§.si cui legatū,versi.planè si fortè,ff.de fideicō.libe.& l.si cōstante,§.quoties,ff.sol. mat.vbi cùm quis soluit ante tempus,debet ei deduci interusurium medij temporis. & in l.eum qui. §.melior,ff.de in diem addict.vbi si solutio facilior,aut maturior offeratur, melior conditio afferri videtur,etiam si pretio nihil sit additum.& in l.melior,§.si hæres,ff.ad Trebel. & in l.ait Prætor,§.si cùm in diem,& §.pactum,& l.omnes,§.vlti.ff.quæ in fraud.cred.

Cōmodum repræsentationis & solutionis ante tēpus consyderandum.

35 ¶ Ex quibus fit,vt qui antè vel post diē soluit,plus vel minus dicitur soluere,l.eū qui,ff.de ann. leg.& l.solidū,ff.de solutio.& l.si cui,§.minus,ff.de verb.signifi.& §.fideiussores;Insti. de fideius.& §.tēpore,Insti.de actio.& c.j.extrà de plus petiti.& Bal.consi.ccxj.licet vos, col. j.lib.v. Et dicitur fieri cōmodū creditori,si ante diē ei soluatur,eiúsque solius respectu valet legatum, l.j.§.si quis creditori,ff.ad leg.Falc.& l.debitor,in prin.ff.de leg.ij.Et facit l.cùm quis vxori, in prin.& iterū l.mulier,ff.de dot.prælcg.cùm fit mentio de cōmodo prælegationis,& repræsentationis,& l.si prædio,§ j.in fi.ff.de in diem addi. Cuius autoritate Bar.in l.à diuo Pio, §.sed si emptor,ff.de re iudic.dicit,vēdere rē non præsenti pecunia,sed solutione pretij in tēpus dilata, est vendere minori pretio.& post eum Bal.in l.inciuile,circa mediū,ff.de rei vend.& in l.& si instrumenta,post mediū,C.de fi.instr.& iure hastæ fisca.lib.x.& Cæpo.consi.causarū ciuiliū x. factum.col.j.& Iason cōsi.xxxvj.tota dubitatio,col.vlt.versi.nō video,lib.j.Et quod scribit Signo.consi.xxxv.casus talis est,quidā Iac.col.iiij.nu.10.Bal.consi.clxxxv.quod post mortē,lib.j. & consi.ccxcvij.& si præmittere,post prin.lib.ij.& Ang.consi.cxxvij.visis.in fi.vbi dicit, quòd non est verisimile debitorem soluere ante tempus,quia sic donaret cōmodum medij temporis. & Corn.consi.cclviij.in hac consultatione,col.penul.versi.tum quia fortè,lib.j. & consil.xj.in præsenti,col.iiij.hic tamen minimè,lib.iij.& consi.ccciij.videtur prima facie,col.iiij. versic. ex quibus patet,eo.lib.iij.& consi.xxxij.licet secundùm,col.pe.versi.prout aliàs, lib. iiij. & Otho Lapus inter consi.Soci.consi.clj.consideratis,col.j.versi.secundò considero,lib.j.

De eadem re.

36 ¶ Vt tamen interim nō omittā,quod pulchrè scribit Bal.in auth.& qui iurat,col.xij.vers. quæro,mulier est missa,C.de bonis auto.iud.pos.per d.l.si constante,§.quoties,vbi etiā Iac. ff.solu. mat.quòd si hæredes viri volunt statim post mortē ipsius restituere dotem cōsistentē in re mobili,cuius tamen restituēdæ actio nō nisi post annū cōpetebat,secūdùm l.j.§.exactio, C.de rei vxo.act.igitur si nō expectato eo anno,vt id repetā,restituāt dotē , poterūt detrahere interusuriū medij temporis.Quod dictū dicit mirabile,& sequitur Alex.in l.diuortio,in prin.col.vj.ver sicu.plus antē & mirabilius,ff.sol.mat.& dicit etiā sing.Iason.in l.qui Romæ,in prin. in primo not.ff.de verb.obli.& Carel.Cotta memor.dos soluto matrimonio.& idem voluit ipse Bald.in l.in omnibus,in secunda lect.in fi.ff.de iud.dum simpliciter allegat Iaco.in d.§.quoties.

De eadem re.

37 ¶ Quin aliàs semper,si quando quis cogitur soluere ante diē,intelligitur detracto interusurio medij tēporis: vt voluit gl.not.in l.j.in glo.vlt.& ibi Cy.Bal.Ang.& Sal.C.de cōdi.ex lege, per d.l.si constante,§.quoties.Et si quis ignoranter ante diem soluerit,potest repetere id medij tēporis cōmodū.gl.vti à multis expēditur,in l.cùm quis,& ibi Iac.Bu.Bal.ad fi.Raph.Fulg.in repe.char.vlt.& Iason col.vlt.C.de iur.& fact.igno.Matt.Sil.Iac.Bu.Albe.Fulg.& Iason in d.l.in diem.ff.de condi.inde.Bart.& Imo.in l.si socer,§.Lucius,ff.sol.mat.Imo. in c.vlti. extrà de sol. licet & alij teneant contrarium,quos videbis apud Ias.in d.l.cùm quis,& in d.l.in diem.

De eadem re.

38 ¶ Sed & hinc dicitur,quòd dies solutionis,sicut summa pretij,est pars cōtractus,l.j.§.editiones, ff.de edē.& Bar.in l.j.col.vlt.versi.an autē tale debitū,ff.de cōdi.indeb.& in l.lecta, col. penul. versi.aduerte,ff.si cer.pet.& Bal.cōsi.xlviij.inter cætera,post prin.li.j.& Maria.Soc.cōsi.xv.visis prædictis,col.vlt.vbi & per eū §.dicit,dilationē esse partē pretij.& Phil.Dec.consi.xlvj.viso puncto,col.j.versi.accedit,& iterū col.ij.versi.quartò.Ita tamē,vt super hoc videas Pan.Castr. cōsi.ccxxxiiij.dubiū stat in eo,in fi.li.j.Sicuti & è diuerso dicimus,aliud quoduis pactū,quod apponitur in cōtractu ad cōmodū venditoris,esse adiectionē & partē pretij,l.fundi partem,ff. de contrah.emp.vbi ita scribitur:Nā hoc ipsius pretiū fundi videtur,quòd eo pacto vēditus fuerat.& l.si sterilis,§.si tibi,ff.de act.emp.cū si.à me collectis infra tit.procedēte,*de retraict conuentionel*, in præf.nu.28.quartū quòd in ea,& seq.& in nostris Legibus cōnubialibus in gl.vj.in ix. q.vbi videre poteris,ne hîc repetā.Igitur (vt id caput concludam) si cōsanguineus redimēs cogitur reddere id pretiū,cuius dies nōdū cessit,carius plurisque redimet, quàm emptor emerit, cùm tamen æquali pretio possit redimere,vt significant hæc verba,quæ nunc interpretamur.

Dies solutionis, pars contractus.

39 *Qui re cogitur cedere, manet liberatus onere reali.* *Ex eo, quod quis inuitus facit, nullum sibi debet parari præiudicium.*

¶ Nec dici poteſt, emptorem manere obſtrictum, ac obligatũ vẽditori poſt ceſsionẽ à ſe factam cõſanguineo, vi iſtius ſtatuti: quia cùm id faciat ex neceſsitate, videtur eſſe liberatus ea obligatione ſolutionis pretij, ad quod tenebatur ratione fundi ſibi venditi, quẽ iam non tenet: ſed alij coactus à ſtatuto ceſsit: nec ideò ratione illius debet cogi ſoluere, ar. l. ex his, & l. ſi poſt perfectã, C. de euict. & l. habitationũ, §. ante pretiũ, ff. de peri. & cõmo. rei vend. & optimi tex. in l. j. in prin. ff. ad Treb. vbi omnes actiones, quæ in hæredes cõpetebant, trãsferuntur in fideicommiſſarios, quibus hæreditas ex neceſsitate reſtituta eſt. Aliàs autem hoc ſtatutum eſſet omnium nequiſsimũ, quod cogeret emptorẽ rem ſibi vẽditæ cedere, aliúmque in ſui ipſius locũ reponere, & nihilominus pretiũ eiuſdem rei ſoluere: cùm ex eo, quod quis inuitus facit, nullum ei debeat parari præiudiciũ. l. & ideò, in ſecũdo reſponſo, ff. de cõdi. furt. & l. ſi pignori, circa fi. ff. fa mil. ercisc. & l. peto, §. prædiũ, ff. de leg. ij. & l. qui autẽ, §. apud Labeonẽ, ff. quæ in frau. cred. & l. interdũ, & l. nouiſsimè, §. j. ff. quod fal. tut. aut. & l. ſi quis quaſi, ff. de ſenatuſcõſul. Sylla. & cap. vlt. & ibi gl. in verbo, inuita, v. diſt. & voluit Bar. qui & alia iura allegat, in ij. q. ab eo diſputata, incip. Piſanæ ciuitatis, col. j. verſi. tertiò hoc probat, & dicemus infrà eo. tit. §. xxix. in glo. ij. nume. 2. ego verò. Et hîc vide, quæ dicam infrà, nu. 47. tandem verò.

40 *Res minoris æſtimatur, ob cõueniendi difficultatem.*

¶ Quòd ſi venditor cauſetur, queratúrque, ſe huius conſanguinei fidem ſecuturum non fuiſſe, ſi cum eo ab initio contraxiſſet: quòd fortè non ſatis eſſet idoneus aut facultatibus, aut conueniendi facilitate, iuxta l. ij. in prin. ff. qui ſatiſd. cog. aut etiam eſſet rixoſus, potens, & cauillator. (Hæc enim tantùm habent viriũ, vt nomẽ debitoris ob ea minoris æſtimetur, vt per Bart. Pau. Caſt. & Franc. Aret. in l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum, §. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verbo. oblig. cum aliis multis ſi. adductis à Iaſone in l. ij. col. vj. verſi. in eadem glo. ibi, ſi rixoſus, ff. ſol. matr.) Ab hoc igitur conſanguineo vix, nec ſine magno negotio & certamine, ius ſuum ſe obtenturum, id eſt, pretium venditionis conſecuturum, cùm è diuerſo emptor, cum quo contraxit, ſit vir bonus, & qui illico fidem ſuam liberare ſoleat: ideóque ei diem ad ſoluendum facilè & libenter conceſsiſſe. Quibus adſtipulatur tex. in l. cum qui, §. melior, verſi. idẽ ait, ff. de in diem ad. ibi, & ſi perſona idoneior accedat ad emptionem.

41 *Sibi imputet, qui cogitare debuit.*

¶ Huic ita reſponderi poteſt, Quid enim ſi vẽditio ea lege facta fuiſſet, vt venditor poſſet rem intra aliquod tẽpus reſtituto pretio redimere? nónne eo prętextu poterit venditor impedire, ne cõſanguineus offerens pretium, admittatur? quaſi non ſit facile, ab eo, fortè litigioſo, potente, cauillatore, intra dictũ tempus redimere ex lege venditionis: nec ideò cum ipſo conſanguineo vnquam contraxiſſet, vti cũ emptore contraxit, viro quidẽ bono, & lites execrãti. Et certè non proptereà intercedere poterit, ne conſanguineus admittatur, cùm ab initio ſciret ius ei eſſe ex ſtatuto vẽditionem ſibi auocandi, atque ita ſe in locũ & ius emptoris veluti trãsfundendi, per tex. optimum in. l. ſiquis domum, §. idem quætit, ff. locat. cùm dicitur: ſi ſumptus fecit in fundũ, quaſi quinquẽnio fruiturus, an recipiat? & ait, non recepturum: quia hoc euenire poſſe proſpicere debuit. & l. ſi creditores, ff. de priuil. credi. & l. ij. ff. ſol. matri. & l. qui bona, §. cùm inter, & §. de illo, & l. in hanc, ff. de dam. infect. & l. ſi idem cum eo. §. vlti. & ibi glo. & Bar. ff. de iuriſd. om. iud. & l. vlt. §. ſed quia noſtra, & ibi Cyn. & Bal. col. ij. verſi. deinde no. C. cõmu. de leg. & Bar. latè in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, col. penul. verſi. oppo. dicitur hîc, ff. de verb. obl. Bald. Mart. Laud. Aluar. & Card. Alex. in c. rurſus ſi fidelis, tit. quib. mo. ſeud. amit. Albe. in ſecunda parte ſtatutorum, q. ccxxxij. ſed pone ſtatuto, in fi. & Pau. Caſt. conſi. lxv. viſo quodam libello, col. ij. verſi. item narrari debebat, lib. j. & Alex. conſi. lij. viſo primo puncto, col. iij. lib. vj. & conſil. lxv. quoniam omne datum, col. iuj. verſi. tertiò quotieſcunque, lib. vj.

42 *De eadem re.*

¶ Et præſertim, cùm id quod euenire poteſt, fit ex diſpoſitione legis aut ſtatuti: tũc enim baud-dubiè id euenire poſſe, cogitare debuit: nec ei ſubuenitur, niſi id proſpexerit, l. ſed & ſi per Prętorem, §. ſi feriæ, ff. ex quib. cau. maio. & Cy. in d. l. vlti. §. ſinautem ſub cõditione. & facit l. Seruius, ff. quod vi aut clam, & l. diuortio, ff. de neg. geſt. & l. ſi vina quæ in doliis, verſi. planè, ff. de peri. & commo. rei vẽd. & quod ſcribit gl. in c. vlt. in verbo, terminum, in fi. & ibi Doc. extrà, ne Præla. vic. ſuas. Archi. in c. alienationes, col. vlt. xij. q. ij. Bal. cõſ. clxxxij. locata fuit, col. vlti. li. j. & conſi. cclv. abbas fecit, circa medium, eo. lib. j. & Floria. loquens in caſu noſtræ conſuetudinis, inter conſi. Petr. Anch. conſi. clxxj. quòd dicta domina.

43 *Conſuetudines de hac quæſtione noſtra.*

¶ Verùm apud Trecẽſes, c. clxj. cõſuetudo eſt, conſanguineũ retrahere volentẽ, debere ſoluere integrũ pretium, etiam non ſolutum, nec cuius ſoluendi dies adhuc ceſsit: aliàs non admittitur. Apud Senones, c. xlviij. de hac re in hæc verba ſcribitur, quæ libuit huc trãſcribere, *Si aucuns acheptent heritages, à payer à certains termes, le retrayant aura leſdictz termes, mais qu'il donne bonne ſeurté au uendeur de payer audict terme. Car le uendeur ne changeroyt ſon debteur, s'il ne luy plaiſoit. Et ſi ledict retrayant ne le faict, ne ſera receu, s'il ne baille argent ou gages à l'achepteur, ou au uendeur.* Quæ omnia verba id ſummatim ſonant, hoc in caſu non eſſe admittendum conſanguineum, niſi ſol-

uat, aut det fideiussores, vel pignus. Et eadé consuetudo est apud Borbonienses, cap. cccclxx. & Victriacéses, c.cxxvj. & Auxerréses, siue Altisiodioréses, hoc eo.ti.§.xviij. qui est omniú xlix.

44 ¶ Pro quibus facit, quod in diuisione societatis non potest alter sociorum, qui debita contraxit in causam societatis, deducere pecuniam, quam debet in dié creditoribus: sed sufficit, vt ei præstetur cautio soluendi, cùm dies cesserit, l. omne, & l. si socij sumus, quæ confestim sequitur, ff. pro socio, & l. cùm socij, ff. commu. diui. & volunt Ang. qui id trahit ad fratres diuidentes peculium, in l. frater à fratre, col. iij. versi. in tex. ibi, & si, per illum tex. in versicu. igitur & si, iuncta glo. in verbo, indemnis, & ibi Crotus in repe. col. vj. versi. tertiò no. ff. de cõdi. indebi. & Rapha. Fulg. consi. ccix. duobus, col. ij. versi. ex ea quoque. & quod tradunt Cy. & Bar. in l. certum, C. fami. ercisc. Et id quidem in casu nostro seruari satis æquum est, & esse seruãdum tradit Masuer. in tit. de emp. & vend. §. item si aliquis, in fi. & bene facit tex. in simili in l. si possessor hæreditatis, §. sed & si ob venditionem, ff. de peti. hæredi.

45 ¶ Ego verò intercedéte véditore (nihil enim interest emptoris) id iudicis arbitrio relinquédú césco: fretus autoritate Bal. qui in c. significauit, circa mediú, extrà de testi. scribit, non semper esse cauendú, sed demú, quãdo iudex arbitratur id faciendú, per l. si creditores, ff. de priui. cre. & l. iiij. in prin. ff. de condi. cau. data, vbi tex. est, vt ipse dicit optimus. & facit etiam text. in l. fideicommissa, §. si quis illicitè, ff. de leg. iij. & in d. l. in omnibus, ff. de iud. & d. l. inter omnes, ff. qui satis. cog. Et his duabus posterioribus motus Franc. Aret. in l. ij. in prin. col. iiij. ff. solu. mat. dicit regulariter non esse cauédum, nisi ex iusta causa, & glo. quoque in d. l. in omnibus, in fi. id etiá relinquit arbitrio iudicis. Quid enim, si consanguineus admodú suspectus est, vt non tutú sit ei rei venditæ cedere non numerato pretio, saltem sine cautione, exigédáne ea erit? iuxta ea, quæ tradit glo. in d. l. inter omnes, in fi. & Bal. in auth. hoc nisi debitor, in fi. C. de solutio, cum simi. Quid é diuerso, si consanguineus est admodú vir bonus, nec tamen potest reperire cautioné, quia fortè extraneus est: num ob id priuabitur beneficio retractus? & id iniquum esset, vt in simili dicit Bar. in l. sertium, §. ait Prætor, versi. præterea sequeretur, ff. de procu. & Ro. consil. lxj. Florentina, col. j. versi. tertiò quia sequeretur. Et facit, quod scribam infrà eo. tit. §. v. nu. 1. *Quãdo cautio danda sit, aut non danda, iudicis religioni relinquatur.*

46 ¶ Vt tamé non omittá, quod scribit Pau. Cast. in l. stipulationú, la ij. in prin. ff. de verb. obl. iudicé posse, ex arbitrio, cùm sibi æquú videbitur, cauere, iubere etiá in casu, in quo id iure scriptú nó reperitur. idque ex arbitrio sibi à lege dato, per l. quòd si Ephesi, ff. de eo quod certo loco. & idé videtur voluisse Io. Fab. in §. Prætoriæ, col. ij. versi. quid ergo. Inst. de diuer. stip. At Ale. in d. l. stipulationú, post prin. putat, quòd si æquitas reperitur scripta in Iure, licet non in specie, sed vel in genere vel etiá in simili, tunc iudex procedens de similibus ad similia, potest compellere ad cauendú, per l. nó possunt, ff. de legi. At si moueretur æquitate quadá, nec in eo casu scripta, nec in simili, neminem esse cogendum, per l. placuit, C. de iudi. & c. vlt. extrà vt de transact. *De eadem re.*

47 ¶ Tandé verò post hæc reperi Guid. Pap. húc casum aut certè non dissimilé tractasse cõsi. clxj. Claudius Martini, de emphyteuta, qui védidit emphyteusim nó præsenti pecunia, sed certis téporibus soluéda: dominus auté vult retinere ré iure prælationis: an teneatur soluere pretium, nó expectatis illis solutionis téporibus. Et credo (inquit) quòd nó teneatur, sed satis est, vt soluat téporibus adiectis in véditione: quia si emptori integrú pretiú confestim solueretur, consequeretur maius cõmodú, quàm emphyteuta, cui per terminos solui debet. Subdit tamé, id verú esse, si sit facilis cóuentu ad consequendú pretiú téporibus præstitutis, iuxta d. l. ij. ff. qui satisd. cog. Quòd si is primis téporibus nó soluerit, subuenietur emptori aduersus emphyteutá agenté ad solutioné pretij conditione sine causa: quia licet dictus emptor teneretur actione ex vendito emphyteutæ ad huiusmodi pretiú, ea tamen causa, ob quam pretiú ipsum petitur, reducta est ad nó causam: cùm res ab emptore fuit per dominú iure prælationis auocata: quo etiam casu cópetit condictio indebiti, & soluti repetitio, l. si fullo, ff. de cõdict. indeb. & quod ibi no. Bart. Subditque, de hoc esse casum apertú secundùm vná lecturá gl. in l. Iulianus, ff. de cõdict. indeb. & ita tenere Ang. Aret. in l. vlti. in fi. ff. à quib. app. non lic. Et ideò (inquit) ad vitandum huiusmodi circuitum, putarem veriùs dicendú, dominum debere se obligare, & cum fideiussoribus ad solutionem pretij faciendam emphyteutæ temporibus conuentis. Hæc ille propemodum.

48 ¶ Nouissimè autem Caro. Molendi. in suis consuetudi. Parisien. commenta. tit. j. §. xiij. glo. viij. nu. 5. hanc eandem quæstionem adscripsit in retractu feudali, simúlque in hoc retractu proximitatis, dicitque simpliciter, quòd si sit tempus solutioni appositú in ipso cõtractu venditionis, vel etiá seorsum, sed per modú reformationis aut renouationis contractus, tunc prodest retrahenti, vt venditori profuisset cessante retractu: quia omne commodú & incommodum contractus transfertur in retrahenté. Si verò tempus datum sit seorsum à venditione, & ex liberalita-

re venditoris,vel alia diuersa causa,nõ prodest retrahenti:cùm huiusmodi dilatio nihil habeat commune cum venditione,nec ideò cum retrahente.Ideò tenetur retrahẽs statim soluere. Sed si quæratur,an debeat soluere emptori,an venditori:& idem dicendũ est,ac si pretium esset purè debitum,nondũ tamen solutum.Ideò retrahens nõ tenetur illud soluere emptori:& si id fecerit,non liberabitur à venditore,à quo in subsidiũ,emptore non soluente,posset cõueniri hypothecaria,& fortè rei vendicatione,si fides de pretio non sit habita,vel fraudulenter extorta. Nisi si venditor consentiat solui emptori,quia tunc illi præcisè solui debet intra tẽpus à cõsuetudine præstitutũ:aliàs consanguineus cadet retractu.At si non consentiat vẽditor,tamen consanguineus soluens emptori,euitabit periculum amissionis retractus,non tamen liberabitur à venditore,quin ab eo conueniri possit.Potest autem omne periculũ euitare,& liberationẽ consequi consignando,per notata in l.acceptã.C.de vsur.& in l.obsignatione,C.de solu.Hactenus Molend.qui & in seq.q.quæ est in nu.7.dicit retrahentem debere cauere se soluturum venditori,cùm dies solutionis cesserit,& alia quædam ponit principalem quæstionem tangentia,quæ vix,vt verum fatear,intelligo.Sed si vis scire,an,& quando aliàs debitor in diem teneatur cauere se soluturum die cedẽte,vide tex.glo.& Doct.præsertim Bal.in ij.lect. in d.l.in omnibus, ff.de iudi.& Cy.& eundem Bal.in l.vniuersa,C.de precib.Impe.offer.

49 *Cũ cautio danda est, an & quando sufficit iuratoria.*

¶ Sed dubiũ esse potest,an cùm hoc casu cõsuetudo requirit cautionẽ,aut si etiam Iure cõmuni tenetur dare,vti placuit Guid.Pap.satisne sit consanguineo,dare cautionẽ iuratoriã, si aliam dare nõ possit (neque enim nostris tãtùm Pictonibus,quod sæpe aliàs diximus, sed aliis quoque scribere,quãtùm locus atque occasio permittere potest,statuimus.) Id quod intelligere poteris ex notatis à gl.Cy.Bar.Bal.Ang.Pau.Cast.& cæteris,in l.vsufructu,quæ est iiij.C.de vsufru.gl.& Doct.in c.qua fronte,extrà de app.& in c.vlt.extrà de pig.& in c.ex parte,le j.de verbo.sig.Bal.in Authen.cui relictum,col.ij.versi.sed quid de eo,& versi.attende hîc,& ibi Iason, col.vlti.C.de indic.vidui.& eod.Bal.in l.j.§.j.in fi.C.de asser.tol.& in l.j. & ibi Pau.Cast.Alexan.Soci.& Iason latissimè in l.j.ff.qui satisd.cog Ro.consi.ccccxxxix.circa primum,in vlt.dubio.& Fran.Aret.in l.ij.in prin.col.iiij.ff.solu.matri.cum aliis multis concord.adductis ab ipsis Alex.Soci.& Ias.ibi.Quibus adde Card.Alexan.in c.qua fronte,col.iij.versi.gl.in verbo, cautione,extrà de app.& Guid.Pap.Decisio.Delphi.clxxxix.circa materiam,& deci.ccl.sed si non potest,& ipsum Ias.in l.j.col.vlt.C.de procura.

50 *Si emptor suppleuit pretiũ, an id consanguineus restituere debeat.*

¶ OCTAVO QVÆRO, Emptor post venditionem suppleuit primũ pretium in ipsa venditione appositũ,tanquam id non satis iustum fuisset:vtrùm consanguineus redimẽs soluere debeat emptori,non solùm primum ac principale pretium,sed & hanc pretij accessionẽ,siue supplemẽtum.Quod videtur,per id quod in simili scribitur in l.debet,ff.de ædil. edic. vbi is, qui redhibet,nõ solùm debet recipere pecuniã,quam dedit : sed & si quid accessionis nomine dederit.Et in l.in tantum,ff.de lib.cau.vbi is qui in libertatem proclamat,cùm se antè venũdari passus esset,non solùm pretium,sed & quod pretio accessit,reddere tenetur.

51 *Augmentũ an sit eiusdem naturæ, ac id cui additum est.*

¶ Nam & hæc accessio pretij,siue malis dicere augmentũ,siue supplementũ siue additamentũ, est eiusdem naturæ,& eodem iure regitur,vt primum,cui additum est,l.etiam,& ibi Bal. qui id trahit ad multas quæstiones,& alij,C.de iure dot.& l.inter,§.cùm inter,& ibi Albe.ff.de pact. dotali.& l.j.& iterum l.si constante,& ibi Bal.C.de dona.ante nup.& l.si conuenerit,§.si nuda, & ibi Barto.Bal.& Pau.Cast.ff.de pig.actio.& l.si ex toto,in prin.& l.quod in rerum,§. si quis post,ff.de leg.j.& ibi concord.in glo.cũ aliis multis si.& concor.à me latè collectis in repe. l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.226.verùm quantùm ad text. Quibus addere potes tex.in l.si proprietati,ff.de iure dot.vbi augmentum dotis dicitur eadem dos,non noua. & hoc ibi no.Bal.Ex quo fit,vt sicut valet donatio patris in filiũfamilias pro dote, l.Pomponius, ff.famil.ercisc.ita & pro augmẽto dotis,vt voluit Fran.Are.in l.placet,col.ij.versi.extrà gl.ff.de acqui.hære.Ias.in rub.ff.sol.mat.Adde (inquã) & tex.in c.j.extrà ne sed.vacan.& in c.quanto,de censib.& in §.postquàm,xv.q.4.Quibus innixus Corn.consi.cccij.licet in propositione,colũ.v. versi.confert etiam,lib.iij.dicit supplementum legitimæ, & aliud quoduis , assumere naturam eius,cui suppletur,siue adiungitur:& allegat etiam quædam ex suprà dictis iuribus.

52 *De eadem re.*

¶ Adde etiã tex.in c.vlt.§.j.& ibi Domi.de cõcess.præb.li.vj.& quod tradit Abbas Doct. antiquus,in c.per tuas,extrà de dona.quòd alienare de nouo nõ dicitur,qui iam factã donationem supplet.Quẽ refert,& sequitur Bal.in sua Marg.in verbo,alienatio,versi.vlt. & Bertha. in tractatu gabellarũ,in iij.parte viij.partis prin.in ix.q.Atque etiã,quæ scripta sunt à Ioan. Mona. in c.dispendia,col.j.de rescri.lib.vj.Oldr.consi.ccxl.super eo.col.ij.versi.secundò tale ius.Signo: consi.lxv.quidã nomine Martinus,paulò ante finem.Albe.in l.de quibus,col.xlj.nume.165.ff.de legib.& in l.quia actionũ,ff.de præscri.verbis.Bal.in c.j.§.si quis de manso,col.ij.versic. oppo. nam lege cauetur,tit.de contro.inuesti.Sal.in l.scimus,in princi.C.de inoffi.test. Raph. Fulgo.

consi.xl.dominus,col.ij.Card.Flor.in cle.statutũ,in iij.oppo.de elec.Imo.consil.xxxiiij.visis & pōdetatis,in fi.Cæpo.consi.causarũ criminaliũ vuj.dicendũ est,col.j.Soc.cōsil. cliiij.pulchra. col.ix.versi.respondeo quod minus,lib.ij.& consi.ccliij.visa,col.vlt.post prin.eo.lib.ij.& cōsi. ccxcvj.in præsenti,col.ij.versic.cōfirmatur,eo.lib.ij.Fran.Cur.seniorem consil. lvij.super eod. col.v.versi.his sic præmissis,& multis seq.Phil.Dec.consi.cxlj.ad plura,col.j.in ij.dubio.

53 ¶ Et ita quidem hæc procedunt,vt etiam ea,quæ sunt stricti iuris,ad augmentũ trahātur. Nam d.l.etiam,C.de iure dot.& d.l.inter,§.cùm inter,ff.de pactis dota.loquuntur de contractibus, qui sunt stricti iuris,l.quicquid,ff.de verb.obl.Sed & de sententia iudicis,vt ea trahatur ad augmentum,patet ex l.si opus,vbi id nuncupatim not.Alb.ff.quod vi aut clam,& l.quāuis, iuncta glo.in verbo,perinde,ff.de bo.auto.iud.pos.& l.sed cũ patrono,§.quāuis.in fi.j.respon.ff.de bo no.pos.Et de priuilegio quoque probatur in c.ex parte,extrà de deci.& voluit ipse Alb.in d.l.si opus.Constat autē,sententiā & priuilegiũ esse stricti iuris,vt de sententia traditur in l.Paulus, la ij.ff.de re iudi.& priuilegio in l.si quando,C.de inoffi.test.& alibi latius diximus.Et horũ est optima ratio.Nam & aliàs accessio cedit principali,l.& si nō sint,§.perueniamus,ff.de auro & arg.leg.& accessoriũ sequitur naturā sui principalis,ff.de reg iur.& c.accessorium,eo.tit.lib.vj. & c.cùm dilectos,extrà de fi.instru.cum concor.vbique adductis à glo.& Doct. Et vide quæ dicam infrà tit.seq.in fi.in xxxvuj.q. {nu.168.} tum etiam quia. *Quid in iis, quæ sunt stricti iuris.*

54 ¶ Contrà qnoque videtur ex tex.in l.pacta conuenta,in fi.prin.ff.de contrahen.emp.vbi scribitur,quòd si omnibus integris manētibus,de augēdo pretio rursus conuēnit , recessum à priori contractu,& noua emptio interuenisse videtur.& quod per eā l.tradit Bal.in l.item quod dictũ est,§.j.ff.de in diē addi.& similis tex.in l.ij.ff.de rescind.vēdi.vbi ita scribitur,si quam tein à te emi,eandē rursus à te pluris minorisve emero,discesimus à priore emptione.Super quo tamē vide Ang.Pau.Cast.& Recentiores in l.iurisgentium,§.adeò,ff.de pactis,& Alexan.consi.lxxix. circa primũ,col.penul.in vij.dubio,atque etiam in x.lib.j.Et facit etiam tex. in l.qui fundũ, §. j.ff.pro emptore,vbi fundus emptus,& quod ei posteà adiectum est,cēsentur esse diuersæ naturæ,& noua præscriptione,quātùm ad id opus est.Et quod etiā tradit Cy.post Petr.in l.j.vers. secundò quæritur,C.de fideius.mino.quòd si minor vendiderit prædiũ,& dederit fideiussores, posteà verò petierit sibi suppleri,quod deerat ex iusto pretio,cōmittitur stipulatio aduersus fideiussores,quāuis res non exeat è manibus emptoris,quia propter illud supplementũ censetur eam habere ex noua venditione,per tex.in l.si fundus,§.j.versi.cùm igitur,ff.de euict. *De eadem re.*

55 ¶ Et quod etiā dicimus quòd cùm quid additur vel detrahitur,id rē nouā efficit,l.Ius ciuile,& ibi Gul.Bar.Bal.& Alber.ff.de iusti.& iure,& l.cùm in plures,§.lege dicta, ff.loca. & l.Valerianus,ff.de Prætor.stipula.& l.vlti C.de nouatio.& voluit per ea iura Bald. consil. ccccxxxvj. quæritur si factum fuit,circa mediũ,lib.j.Cui adde & tex.in l.j.§.si quis simpliciter,versi. cùm adiicit,& ibi Ang.& alios,ff.de verb.obli.& in l.tribunus,§.vlti.ff.de testa. mili.& glos.in cap. hi qui autoritate,& ibi Petr.Ancha.de præben.lib.vj.Bar.Bal.& omnes in l.edita,dum loquuntur de emendatione libelli,C.de eden.Albe.in l.sæpe,col.ij.ff.de offi.Præsid.Bal.in l.pen. ff.de excu.tut.& in l.si constante,circa mediũ.C.de donatio.ante nup.& in l.si à te,post princi. C.de pactis inter emp.& vend.& in l.non dubiũ,col.iiij.versi.ex hoc infertur, quòd si ille, C.de legi.& consi.cccxxvij pridie,col.iuj.versi.videtur igitur,lib.j.& consi.cccxlviij.factæ fuerũt,col. iij.versi.item ille qui adiicit,lib.j.& consi.cxlij.quidam dominus Pasinus,col.j. lib.ij. & consil. ccxv.proponitur quod inuestituræ.col.iij.quæstio est,eod.lib.ij.Ang.in l.& quia,col. vlti. ff.de iurisd.om.iud.Per.Anch.consi.liiij.apparet,col.j.Ro.consi.xlv.super eo.Alex.consil.clj.in causa Bartolini.in prin.lib.vj.Soc.consi.lxxvij.pensatis his,col.vlt.lib.iiij.Ex qno etiam fit, vt si veteri instrumento aliquid addatur,debetur noua gabella,quam vocant,tāquam de nouo instrumento,vt volterũt Anto.& Io.Ana.in c.Iudæi,quod est ij.per glo.ibi, extrà de Iudæ. De quibus tamen vide,quæ dicam infrà tit.seq.in fi.q.xxviij. *Adiectio vel detractio rem nouam efficit.*

56 ¶ Constat autem,nouum contractũ alteri nō præiudicare,cũ quo initus non est,l.vlti. ff.de pactis.Bart.in l.in diē,ff.de aqua plu.arc.Bal.consi.ccclxxj.Mathiolus,lib.j. cũ si. nec itē contrahentes posse perfecto cōtractu ab eo discedere,in præiudiciũ eorũ, quibus ex eo ius est quæsitũ,sine eorum consensu,l.sicut,§.vlti.ff.de nouati.& l.id quod nostrũ, ff.de regu. iur. cui regulæ,tanquā firmamēto,debere nos inhærere,affirmat Bald.consi.cccxxvij.pridie,col.vlt.lib.j. Idque , etiam si id ius ex eorum contractu manarit,vt probat d.l.vltima,de pactis,& l.si post mortem,§.vltimo.ff.de bo.pos.contra tab.& d.l.si constante,§.exceptis,C.de dona. ante nupt. vbi Bal.not.quòd quando ex contractu,vel occasione cōtractus per dispositionē legalē est ius quæsitum alicui tertio re vel spe,non potest ab illo contractu recedi,in eius non consentientis præiudiciũ.& l.apud Iulianum,& quæ ibi no.Bal.Ang.Imo.Pau.Cast.& Recētiores,ff.de leg.j. *Contractus discessio nō præiudicat iis quibus est ius quæsitum.*

& quod

& quod oot.glo.& Doct.in l.certi cōdictio.§.si nummos,ff.si cer.pet.& latè Cor.cōsi.lxv.col. ij.& seq.lib.iij.& Iason consi.ccxiij.in præmissa,col.iiij.versi.confirmantur prædicta, lib.ij. & dicemus latiùs infrà tit.procedente,§.j.in verbo, *seront preferez*, nu.20. neque id quidē mirū, & seq.Nec alteri per alterum iniqua conditio afferri debet,l.noo debet,ff.de reg. iur.

57 ¶ Quid plura?ná vt propiùs accedamus ad hunc oostrū casum,Guil.Co.cuius quanta sit autoritas,vbique videre possumus apud Bar.& Alb.qui ad illū pasim tanquā ad sacrā anchorā,con fugiūt Guil. (inquam) Cu.in d.l.iurisgentiū,§.adeò,ff.de pact.quæstionē ponit, huic nostræ tā similē,quàm ouum ouo. Quidam (inquit) emphyteuta vēdidit fundū,posteà vult minuere vel augere pretiū:an id posit in præiudiciū domini.Et refert,quosdā distinguere, dominúsne sciebat huiusmodi venditionē,necne:vt primo casu posit,secūdo minimè,per l.sequitur, §.Labeo, ff.de vsucap.Verùm id sibi oō placet,per quædā iura ibi allegata.Subiungit , alios dicere , non posse præiudicari domino in augendo pretio,in minuendo cōtrà.Sed nec boc ei placet,per l.si dubitetur j.respon.ff.de fideiuſ.Tandē verò cōcludit,neutro casu fieri præiudiciū domino,cui iam ius erat quæsitū:etiā si id fiat ante rei traditionē,per quædā ex iuribus supra à nobis citatis.& eum nuncupatim sequitur ipse Albe.in d.§.adeò,col.vlti. Nihil autem magis simile est, quàm retractus proximitatis retractui rei feudalis,& ferè semper æquo passu procedunt.

58 *Augmentū nō sortitur naturā principalis, si sit præsumptio fraudis.*

¶ Nec obstant allegata io cootrarium,quia loquuntur & intelligitur,quantùm ad eos qui con traxerunt,non autē quantùm ad alios,quorum interest:quibus ipsi cōtrahentes postea præiudicare non possunt,vt diximus.Alioquin enim hoc in nostro casu liberum esset, contrahentibus tantum pretium,quantum vellent,præter primum adiicere,& ita consanguineum à contractu repellere,tanto scilicet pretio deterritum:quod iniquum foret,arg.l.in fundo, ff.de rei vendi. & l.si seruos,ff.de pigno.act.& l.sed an vltro,§.j.ff.de neg gest.& quæ dicemus infrà, titu. seq. *de retraict conuentionel*, §.vij.in glo.j.nu.5.secundò declara.Nam & aliàs augmentum non sortitur naturam principalis,cùm est præsumptio fraudis aduersus tertium,gloss.in authen.sed iam necesse,C.de dona.ante nup.Bar.io l.ait,§.j.quem legit cum princi.ipsius l.ff.quæ in fraud.cre. & in l.j.col.vlt.C.de iure fisci,lib.x.Pau.Cast.consi.ccxc.visis his,quæ suprà narrantur,col.iiij. versic.item allegatur,lib.j.

59 *Nec cùm est diuersa ratio.*

¶ Vt interim omittam ea,quæ diximus,augmentum , siue supplementū esse eiusdem naturæ & iuris,vt principale,procedere,cùm eadem est ratio,nō cùm diuersa est:vt per d.l.qui fundum, §.j.ff.pro empto.voluit Corn.consi.ccxl.in præsenti cōsultatione,col.vlt.versi.nec obstat quòd augmeotum lib.iij.Et generale est,vt accessorium nō sequatur naturam principalis, cùm ratio vtriusque diuersa est,l.& si is,& ibi Bal.C.de præd.minor.& l.si tibi,§.de pignore.& ibi quoque Bal.ipse,ff.de pact. (& in l.in his rebus,§.mancipia,& ibi Roma.qui eum §.legit cū prin. illius l.col.ij.versi.no.in eadē.ff.sol.mat.& l.si mancipia.de iur.dot.& l.vnic. §.itaque partus. C.de rei vxor.act.) & voluit Bar.in l.ita stipulatus,in xij.oppo.ff.de verb.obli. Bal.in l.noo dubium,in xiiij.oppo C.de legib.Alex.consi.iiij.circa primum quæsitum,col.vj.versi.nec mirum, lib.j.Soci.consi.xlj.in præsenti consultatione,col.vj.versi.posset quis ad prædicta,lib.iiij.& latè Philip.Deci.in d.l.cùm principalis,ff.de reg.iur.

60 *Quid, si supplementū fuerat factum incontinenti, rebus integris.*

¶ Vide igitur,Lector,an hîc sit distinguendum,vtrúmne id supplementū factum fuerit incōtinenti,omnibus adhuc integris manentibus:& tunc infecta censeatur prior venditio , adeóqoe posterior consistat,quasi nulla præcesserit,vt nuncupatim scribitur in d.l.ij.ff.de rescin. vend.à quibus verbis non admodum distant verba d.l.pacta conuenta,ff.de cōtrah.emp. quæ nos adscripsimus suprà nu.54.cōtra.Præsertim quia quod iocontinēti factum est,inesse censeatur ipsi contractui,d.l.iurisgentium,§.quinimo,ff.de pactis.& l.lecta,ff.si cer.pet.cum multis concor. à me adductis infrà tit.proximo,§.j.gl.v.in verbo,in limine contractus,nu.1.& seq.& in repet. l.si vnquā,in verbo,donatione largitus,nu.117.sed & boc tamen.C.de reuo.dona.Ideóque hoc casu haud dubiè consanguineus teneatur reddere pretium,qood postremò placuit.

61 *Quid, si factū fuerit per sententiā iudicis.*

¶ An verò rebus non integris:quo casu infectā emptionē facere non possumus,vt eadē l.ij.scribitur.Et tunc interesse, vtrùm hæc adiectio pretij fuerit sentētia iudicis , cùm scilicet emptor intentasset remedium l.ij.C.de rescin.vendi.aut aliud competens:iudéxque pronuntiasset,supplēdum esse pretium,& id quidē sine collusione partium:& tunc debeat cōsanguineus id cum priori pretio reddere:cùm sentētia in cōsequētiā ei obsit,vel inuocato,arg.l.autore,C.de euic. & l.Papinianus,§.si ex causa,ff.de inoff.test.& l.contractu,ff.de re iud.& quod not. Ang.in l.in cognitione,io fi.per glo.ibi.ff.de seoatusc.Sylla.& idē Ang.Imo.Raph.Alex.& Iason & cæteri Recentiores,qui afferunt concor.in l.filiusfamilias,§.diui,ff.de leg.j.& Alex. qui concor. quoque adducit,consi.clvj.puto esse verum,per totum,lib.ij.& Philip. Deci.consil. cccxlij.in causa

An consanguineus ad id sit uocandus.

partus,

partus,col.vlt.Quibus adde Mart.Laud.Iac.Alua.& Card.Alex.in c.j.§.quid ergo.ri.de inuest. de re.ali.fac.ex quibus intelliges,id verum esse,nisi probaretur collusio,quod iam diximus.

62 ¶ Idémque,si in ius vocatus,non expectata sententia suppleuerit, cùm verè læsio esset vltra dimidiam iusti pretij:neque enim tenetur temere litigare.& malam iniustámque causam tueri,& defendere , per not.à Bart. Bald. in l. Herennius, §.j ff.de euic.Bald.in l.emptor,& in l.si cùm quæstio,C.eo.titu.Ioan.And.& aliis in c.si venditori,extrà de empt.& vendi.& quæ statim dicemus.Nec sponte id fecisse videri potest,qui ad id à iudice cogi potuisset, licèt aliter coactus non fuerit:vt pulchrè voluit Pet.Ancha.consil.clix.rationes,col.ij.versic.quartò hoc probo,& post eum Franc.Aret.consi.xxiiij.quatuor dubia,in secundo dubio.versic.præterea ad hoc.vbi & ex hoc dicunt,consanguineos,qui nullo præeunte iudicis præcepto,compromiserunt, id videri fecisse coactos, cùm ad id tenerentur ex statuto, & in id multa allegant, & inter cætera optimum text. in l.nouissimè, §.j. ff.quod fal.tuto.auto.in illis verbis. quid enim si compulsus, aut metu ne compelleretur,autoritatem accommodauerit? & quod ibi not.Bald. paria esse aliquid fieri coactè,aut timore coactionis,per eum text.Quibus adde alia multa si.collecta à Fel. & Philip.Deci.in c.cùm M.Ferra.illo col.xj.versi.an autem liceat,hoc colum.xij.versi.secundò Alb.extrà de consti.& eodem Dec.in l.j.col.vlt.C.de eden.& in l.velle, post princip.ff. de reg. iur.& consi.clxxviij.in causa quæ proponitur,col.vlt.

Quid,si nō est sentētia,sed erat læsio vltra dimidium iusti pretij.

Spōte nō facit, qui cogi potest etiam si aliter non cogatur.

63 ¶ At si sponte ipse emptor suppleuerit : & tunc aut res ipsa non exigebat supplementum, quia nulla interuenerat læsio:& hoc casu nemo non negabit consanguineum non teneri ad restitutionem huius supplementi omnibus modis spontanei. Aut verò læsio re vera interuênit,& emptor sponte bonam fidem agnoscens suppleuit.Et videri posset,non id sibi fraudi futurum,ar. l.ac qui natura,§.cùm mc.& ibi Alb.ff.de negotiis gestis.& l.emptorem,in prin.& ibi gl.in verbo,posse.Doc.ff.de act.emp.& l.Quintus,etiam in prin.ff.manda.Nam & quilibet tenetur bonam fidem agnoscere,etiam rei alienæ administrator,l.quoties,§.sicut,ff. de admi.tut. & l. qui solidum,§.etiam,ff.de leg.ij.& Alb.in l.præses,in fi.C.de trāsact. & in l.properandum,in prin. col.xij.vers.item tutor,C.de iud.cū his,quæ latiùs diximus in repe.l.si vnquā,in verbo donatione largitus.ou.202.intellige & quintò.Quibus adde gl.in l.ij.in verbo,instātia, & ibi Cy.in ix. quæst.C.de iur.calum.emptorē posse bonā fidē agnoscere,& nihilo minus agere de euictione: quod etiā adstruunt ij,quos citauimus in præcedenti versi.& quod etiam tradit (Bal.consi.40. maritus,circa mediū.li.1.) Pet.Anch.consil.cluj.quia primò,col.j.& quod latè tractat Pan.in c. vlt.col.pen.versi.quartò gl.extrà de præscrip.an prælatus teneatur bonam fidem agnoscere.

Quid, si læsio erat intra dimidium.

Bona fides an & à quibus agnosci debeat, uide lxv.

64 ¶ Sed in hoc illud animaduertendum est quia aut læsio est supra dimidium iusti pretij,quo casu actio de iure competit,& possunt ideò habere locum,quæ diximus. Aut est infrà illud dimidium, & tunc licet actio in foro contentioso non competat, cùm liceat intra eos limites contrahentibus sese decipere, l. in causæ, §. pen. ff.de minori. id tamen non obtinet in foro, quod conscientiæ appellant, secundùm Inno. Ant. Pan. Io. Ana. & Fel.in c.in ciuitate,extrà de vsur. cum multis concord.àme latè adductis in nostris Legibus cōnubialibus in l.ix.versi.ex quibus palàm est,cum multis sequen.Quid igitur faciet emptor,quem conscientia huiusmodi læsionis exagitat,atque eius cura remordet? spectábitne annum retractus? At fortè interim morietur. An satis erit admonere consanguineos? at quos?cùm fortè numerus,vt assolet, sit infinitus. nam agnatio genus,& familia cuiuque,est veluti quædam ciuitas,vt ex Aristotele dicit Bal.consil.l. in primis videndum est,col.ij.li.iiij.Ideóque is numerus emptori certus esse non posit,propter difficilem numerationem,vt videre est,& in simili dicit l.vsufructuarius venari,§. si viuatis,ff. de vsufr.& Bal.loquens de pauperib.vnius ciuitatis,in repe.l.j col.iiij.versi. sed quæritur quare pauperes,ff.de leg.j.& Pan.Cast.loquens de repræsaliis:consl.lxxviij.super eo quod primo loco. col.ij.versi.breuiter,li.j.& facit etiam tex.in l.in ratione,§. si filio,ibi,propter calculi confusionem,ff.ad leg.Fal.& in l.j.§.præterea,ibi,ita sint permistæ, vt impossibilem separationem effecerint,ff.de separa.& in l.si alieni,ff.de solu.Nec si omnes admoniti fuerint,fortè satisfacient.

Rursus de læsione intra dimidium.

Difficultas numerandi & separandi.

65 ¶ An igitur ipsemet satisfaciet? At nō tenebitur cōsanguineus reddere iure fori,nō magis quàm ipse emptor tenebatur:nec licuit emptori in præiudicium alterius bonā fidē agnoscere, vt dicit Bal.consi.ccxlix.li.j.repetito cōsi.cccc.li.iiij.cuius in vtroq; loco initiū est,in libris thesaurariæ, col.ij.per tex.in l.si quis ex argētariis,in illis verbis,humilis & deploratus, ff. de edendo, & d.l. Quintus,ff.māda.Nam nec officialis publicus potest agnoscere bonā fidē,etiamsi eius arbitrio negotiū relictū sit,nisi ea iūsta sit obligationi,per notata à Bart.in l.j.§.hæc verba,ff.ne vis fiat. vnde nec vnū quidem nummum potest soluere ex æquitate capitis sui,l.si is cui,§.Flauius,ff.de solu.vt tradit Paris Pute.in tract.de Syndicatu,in verbo,arbitrium,col.vlt.vers.of.iciales.

Rursus de bona fide agnoscenda.

66 ¶ Sibine igitur emptor imputabit? quòd ab initio non iusto pretio emerit, vt sic solus culpam

Culpā luat, qui

culpam cõmeruit.
Iterum de bona fide.

luat, qui & ipse solus culpam commeruit: & ibi tantùm sit pœna, vbi & noxia est, l. sancimus, C. de pœnis, & c. quæsiuit, extra de his quæ fi. à maio. par. capit. & ibi cócord. Quibus adde optimum text. in l. si communis, ff. de noxa. act. vbi qui sui facti nomine pœnam meruit, ab alio etiam socio quicquam non debet consequi. Sed id obtinet, si dolo ipsius aut aliâs ex proposito ea læsio interuenerit. At si re ipsa, eo nec sciente, nec impellente, sed incogitante læsio interuenerit, nihil est quod timendum sit in foro conscientiæ, si credimus Calde. in repet. c. nauiganti, col. v. versi. tertiò oppon contra duos, & ibi Panor. col. vlt. extrà de vsur. cum aliis multis concor. à me adductis, in d. ix. Lege connubiali, versi. illud tamen quod diximus.

67 *De eadem re.* ¶ Præsertim cùm si non nisi petita restitutione, aliquid auocari à me potest, non teneor in foro conscientiæ, si non ea petatur, ex sententia Inno. in c. quia plerique, col. ij. versic. sed quid dices, de immunitate ecclesia. & in c. cùm olim, & ibi quoque Host. & Ioan. And. & omnes in verbo, deductiones, extrà de censib. & Alex. consi. lxvj. visa facti narratione, col. ij. versi. & posito, li. vj. Sed id quomodo intelligatur, videbis, ne erres, apud eúdem Inno. in d. c. quia plerique. Quanquàm Imo. in c. Apostolicæ, super glo. in verbo, præscriptione, de donat. tradit simpliciter, emptorem qui scit contractum posse rescindi, esse in mala fide, nec posse rem præscribere, per l. in causæ, la j. §. vlt. ff. de minori. & sequitur Alex. secum ipse pugnans, consi. liiij. circa primum, col. vlt. eo. lib. vj. vbi nuncupatim loquitur in casu d. l. ij. C. de rescind. vendi. licèt Ant. in d. c. Apostolicæ, dicat se non recordari, vbi id sit decisúm, nec decidat.

68 *Consuetudines in casu nostræ quæstionis.* ¶ Verùm, vt id caput finiam, apud Cenomanenses consuetudo est in hunc casum nostrum expressa, c. consuetudinum eius loci ccclxxv. quo cauetur, id supplementum factum sine fraude ante citationem factam in causa retractus, aut manus iniectionem, id est, saisimentum, siue saisinam, vt vulgò loquimur, appositam in rem venditam, donec emptor reperiatur, accedere pretio venditionis, deberéque consanguineum retrahentem id restituere. Quo in loco commentarij nihil omnino dicunt. Et eadem est apud Andegauenses, c. ccclxv. nisi quòd addit autoritatem iustitiæ: & Borbonienses, c. cccccxxj. & Niuernenses hoc tit. c. xij. nisi quòd non loquitur de manus iniectione, sed tantum citatione. Et de hac quoque quæstione aliquid tetigit Carol. Molen. in consuet. Parisi. tit. j. §. xiij. gl. viij. in j. quæst. vbi videbis.

69 *Si emptor mutuauit, an consanguineus id mutuum reddere debet.* ¶ NONO QVÆRO, quid si emptor vltra pretium venditionis in ipso contractu, & eodem vestigio, mutuauit venditori viginti aureos: (id enim aliquando factum vidimus) verùm consanguineus veniens ad retractum, teneatur reddere illos viginti aureos, saltem actione sibi cessa ab emptore in venditorem. Quod videtur: nam id mutuum, quod factum est contemplatione venditionis, est pars pretij. l. fundi partem, ff. de contrah. emp. & c. cùm Ioánes, extrà de fide inst. cum aliis concor. adductis infrà tit. seq. *de retraict conuentionel*, in præfat. nu. 20. quartum quod in ea, & seq. Nam & hinc fit, vt venditio non debeat censeri facta fuisse eo tantùm pretio, quod venditioni attributum est, sed & posit rescindi ob eam rem, cuius contemplatione facta est, l. cum te, C. de pactis inter empto. & vend. fac. Et in hac sententia fuisse Petr. refert Gerar. Bago. in sua disputatione retractus, versi. quæro quidam fœnerator, per quædam ex dictis iuribus & rationibus. & mox subdit, Pet. Ra. tenuisse, consanguineum non teneri mutuum reddere, sed vtilitatem ipsius, scilicet, quanti interest emptoris non mutuasse. illud enim esse partem pretij, l. ratione, §. vendere, qui est j. ff. ad leg. Falc. Et nihil prætereà dicit.

70 ¶ Quid tamen, si aduersus hæc quis ita dicat: Aut mutuum illud non est factum contemplatione venditionis, & nullo illius respectu: & tunc nihil ad venditionem pertinet, nec proptereà ad retractum: aut fuit factum illius cõtemplatione, quod præsumitur, cum simul vtrunque factum fuerit, per ea quæ dicta sunt, & quæ dicemus infrà titu. procedente, *de retraict conuentionel*, §. j. in verbo, in limine contractus, & diximus etiã in repet. l. si vnquá, in verbo, donatione largitus, nu. 117. sed & hoc tamen, & seq. C. de reuoc. dona. & probat etiam tex. in l. si venditor, §. vlt. in fi. ff. de ser. expor. & gl. in d. l. fundi partem, in verbo, vendidisti. ff. de contrah. empt. Sed aduertendum, quòd ea gl. malè collocatur super primo verbo, vendidisti, quod est in prin. eius l. sed debet poni super secundo, cùm dicitur, fundum védidisti, vt clarè liquet. Si igitur (vt repetamus) id mutuum factum est ob vẽditionem, túc videtur esse vsurariũ, cùm debeat esse merè gratuitum, iuxta illud Lucæ 6. Mutuum date, nihil inde sperantes. & not. gl. Bart. & alij in casu simili in l. rogasti, §. si tibi, ff. si cer. petat. & Bald. post alios Antiquiores, in l. cùm allegas, col. ij. versi. sed hîc dubitatur. C. de vsur. cum simi. Quomodo igitur emptor poterit allegare suam turpitudinem, vt id mutuum à consanguineo, aut quod eius interest, exigat, l. cùm profitearis, C. de reuo. dona. & c. inter dilectos, extra de dona. cum si. allegatis suprà in eadem gl. in ij. quæst.

Mutuum date nihil sperãtes.

71 ¶ Nisi dicas, id quod interest etiam ex mutuo, non haberi pro vsura, vt not. glo. & Doct. in l. j. C. de sum. tri. & in l. curabit, C. de act. emp. & in l. ij. C. de vsur. & in ca. cõquestus, extrà eo. & gl. in

c. quoniam

c.quoniam multi.xiiij.quæst.iiij.& Bald.consf.cccclxxix.factum super quo,col.ij.versic.in contrarium videtur,libr.j.& consil.cccxcv.ius naturale post princ. lib. v.Card.Flor.consil.lxxviij. amice. Alexand.consi.cxlvij.perspectis instrumentis,col.j.lib.v.Corn.consi.cxiij.visa petitione, ante fi.lib.iij.& Soc.consi.cxxxiij.profecto,col.j.lib.j.quod repetitur consil.clxxiiij.lib.ij.cum aliis concord.collectis ab Alexand.consi.ccxxij.super titu.quæstionis,col.j.lib.ij.& Ias.consil. clj.contra consultationem,in fi.lib.iiij.& Steph.Bertr.consil.cix.etiásí verum sit,libr.iij.Philip. Melancth.in Epitome moralis Philosophiæ.Idque etiam si solum intersit ratione lucri cessantis,saltem in iis qui negotiari solent,per text.in l.non vtique,§.vlti.ff.de eo quod certo loco.& voluit Inno.in c.sacro.de senten excommuni.Cy.in authen.ad hæc,in penul.quæst.& ibi Bald. col.ij.versic.sed quid in vsura.& Sal.C.de vsur.Ioan.Calde.in c.nauiganti.in iij.quæstio. extrà eod.titu.Barto.in l.j.col.ix.versic.venio ad vltimam partem.C.de senten. quæ pro eo quod inter. Petr. Ancha. Panor. & Ioan.Ana.in d.ca.conquestus,eundem Petr.in clemen.j.§. sanè,de vsur.& in ca.peccati venia,in vj.quæstio.princ.de regu.iuris,lib.vj.& consf.cxviij.in quæst. quæ vertitur,col.ij.Panor.in c.p.& g.in princi.de offic.de legar.& in c.dilecti, in vlti.notab.de foro competen.& in c.cùm venerabilis,col.iij.versi.aduerte an vsuræ,de excepti.& consi.lxiij. venio ad primum,col.iiij.versic.valuit insuper,lib.j.Rapha.Co.consi.cxxxix.P.laicus,colum. vlti. Franc.Aret.qui alios allegat,consi.ix.eleganter & verè,colum.vlt.Alexan.d.consi.ccxxij. col.j. & iterum vlt.lib.ij.& consi.cxlj.viso themate cum dubus,colum.j.lib.v.& consi.xxxj.viso themate prædicto,colum.j.post princip.& iterum colum.iij.versicu.secundò non obstat, libr.vj. & consil.lij.viso primo,colum.ij.eodem libr.vj.& consil.lxxvij.viso processu.colum. vlti. eodem libr.vj.& consi.cc.perspectis,colum.j.eodem lib.vj.Corn.d.consi.cxiij.colum.vlt.lib.iij. Guid. Pap.in tracta.de contractibus illicitis,colum.ij.versic.sed circa hoc quæro.Philipp.Deci.qui & alios quoque citat,consil.xxxix.iuridicam,col.ij.versicu.nec obst.si dicatur,& consil.cxj.cuius superscriptio incipit, de illo qui vendit, colum.iij. versiculo tertiò generaliter. De hoc tamen vltimo vide omnino eundem Dec.qui id non admittit,in d.ca.cùm venerabilis.colum.v.versiculo,& istud interesse,de except.& ante eum Soci.in l.de diuisione, colum.vltima,versicu. aliquando & sextò,ff.soluto matrimonio.

72 ¶ Aut etiam,nisi dicas hunc emptorem posse allegare suã turpitudinem excipiẽdo,cùm tractet de damno vitãdo,ex sententia ipsius Phi.Dec.consf.dlxxxvij.coram magnificis,col.vlt.vers. ad hoc respõdetur. Sed id parum tutum est,quia non ita simpliciter intelligitur, vt dicit Deci.si is est,sed tum demũ,quãdo ea turpitudo excipiẽdo allegatur aduersus participem ipsius turpitudinis,non aliâs:vt voluit Ioan.Andr.in addi.Specu.tit.de donatio.§.j.versic.item pone aliquis, Bar.in l.iusiurandum quod ex cõuentione,§.procurator.col.pen.vers.& pro huius declaratione,ff.de iureiu. Sal.in l.aliâs,col.pen.eo.tit. Anto.& Panor.in c.cùm super,extrà de cõces. præben.Alex.post alios Antiquiores,in l.de tutela,col.ij.C.de in integ.resti & consi.lix.viso instrumento,ad fi.lib.j.quod repetitur consi.xxxix.libr.v.nisi quòd huius initium est, viso statuto, & Cæpolla caussarum criminalium consi.lviij.Franciscus,col.ij.versi.secundò respõdetur.Franc. Are.consi.lxv.in præsenti consultatione,col.vlt.vers.amplius si hæres.& latè Fel.in c.lator,col. j.extrà de re iudi. An autem,& quando,& quomodo aliâs quis posit allegare suam turpitudinem,aut fraudem,vide omnino { Bal.in repet.l.2.col.29.versi.ad solutionem istius quæstionis, ff.de iureiur.Rom.in l.iusiurandum quod ex conuentione, §.procuraror, col.2.versic.secundò quando quis,& seq.ff.de ireiur. } Panor.in d.c.cùm super,& Soc.consil.cclxiiij.visis in instrumento,col iij.versi.circa primum & multis seq.per iiij.aut v.col.lib.ij.præter eos,quos tibi suprà citanimus hac eadem gl.num.24.sed aliud est,& seq.

Quid in lucro cessante.

Allegatio turpitudinis.

73 ¶ DECIMO QVÆRO, Res vendita fuit centum libris,nec additum fuit Parisiensibus, aut Turonensibus: consanguineus autem retrahens,vult dare Turonenses, quia minoris valent,emptor petit Parisienses:quis iustiùs induit arma. Et sanè text. habemus in l. semper in stipulationibus,ff.de reg.iur.quòd si non apparet in contractibus,quid actum sit,id sequi debemus,quod in regione, in qua id actum est,frequentatur. Quo in loco Accursius ponit speciem huic nostræ omnino similem : Si vendo (inquit) tibi rem quampiam decem libris , & tu dicas sensisse de Veronensibus,ego de Imperialibus,si non constet quid actum sit,mos regionis spectandus est. Si autem in ea regione vtraque moneta æqualiter in vsu est , minor spectabitur: nam in ea l.subiungitur, quòd si mos regionis non appareat, quia varius est , ad id quod minimum est , redigenda summa est.Id quod etiam optimè probatur in l.nummis, ff.de leg.iij. vbi ita scribitur,nummis indistinctè legatis,hoc receptum est,vt exiguiores legati videantur, si neque ex consuetudine patrisfamiliâs,neque ex regione vnde fuerit, neque ex contextu testamẽti posit apparere. Hæc ibi. Quæ si obtinent in testamentis,multò magis in contractibus: cùm in testamentis plenior fiat interpretatio,l.in testamentis,ff.de regu.iur.& c.cùm dilecti.in fi.extrà de dona.Et ita etiam tenet Pet.Iac.tit.de cer.cõd.gener.ex stip.§.j.versi. sed quid si non fuisset.

Si res uẽdita sit cẽtũ libris simpliciter,an consanguineus red det Turonẽses, an Parisienses.

confeſsioni,& ita reddere centũ illos aureos,an verò quinquaginta,quos cõſtat fuiſſe numeratos,& traditos in contractu. Hæc res profectò quotidie vſu euenit.nam prope maior pars venditionum ita facta eſt:& tamen id vnquam vidi in dubiũ reuocari,quin ſemper cõſanguinei venientes ad retractum,totum illud pretium ſponte offerant,& perſoluant:quamuis hæc res non ſit abſque dubio:nam cùm in inſtrumento non continetur vera numeratio,ſed tãtùm cõfeſsio numerationis,præſumitur fraus,nec ſtatur huic confeſsioni,l.per diuerſas,ibi tantummodo ſolutarum pecuniarum,& ibi gl.in verbo,ſolutarũ,& Bar.col.ij.poſt Iac. Bu.& Ray.Forli.C.mãdat.& in l.ab Anaſtaſio,ibi quæ præſtitit,& ibi,pecuniis acceptis,& rurſum ibi,re ipſa perſoluit,atque itẽ ibi,quod datũ eſſe cõprobatur,C.eo.ti.quod dicit Bar.vbi ſuprà, procedere quãtùm ad tertium non contrahentem,eum ſcilicet,contra quem fit ceſsio,non verò, quantùm ad ipſum cedentem:& id dicit ſe pluries conſuluiſſe,& Fran.Piſa.& alios multos Doct.

dictionis confiteatur ſe pretiũ uel partem ipſius recepiſſe,an idipſum conſanguineus reddet.

L.per diuerſas,& l.ab Anaſtaſio, intellectus, uide lxxxv.lxxxvj.

De eadem re.

79 ¶Et idem quoque voluerunt Sal.Ang.& Pan.Caſt.in d.l.per diuerſas,ille col.iiij. verſi.quæro nunc quintò,alter col.j.hic in fi.Iacob.Aret.in ſuo tracta.de ceſsio.act.& Iac.Bel.in §.aliud,in auth.de æqua.doti.idem Sal.in l.ij.col.ij.ver.ſed vltra iſtos,C.ne lice.pot.vbi reſpondet ad allegata quędã in oppoſitum.Bal.in l.Deo nobis,col.ij.verſi.quintò notandũ,C.de epi.& cle.& in l.vlt.col.ij.ver.in hac lege,C.de ſponſa.& in c.quia veriſimile,col.ij.extrà de præſum.& cõſi.cclxxxv.caſus corã R.col.vlt.li.ij.& conſi.ccccxxxviij.an poſſeſsio,col.ij.li.v.& D.à Rot.deciſ.clxxvij.ceſsio,in addi.ver.deinde quæro,in nouis.Panor. in c.vlt.col.iij.ver. quintò præſumitur,de ali.mut.iu.cau.fac.Imo.dum allegat Bar.vbi ſup.in l.Titia,in prin.ff.de verb.oblig.& conſi.lv.in caſu præmiſſo,col.ij.ver.nec obſtat,ſi dicatur,quòd dictus Io.Plat.in §.item ſi quis, in fi.Inſti.de inuti.ſtipu.Raph.Co.conſi.lxviij.in præſenti quæſtione,col.iij.Pau. Ca.cõſi.cclij. viſo quodam,col.ij.verſi.reſpondetur,lib.ij.Nic.Mil.in ſuo reperto.ver.ceſsio actionis præſumitur.Corn.qui hanc dicit eſſe communem opinionem nec ab ea diſcedendũ,conſ.ccxxx.videtur prima facie,li.j.Cæpo.caut.ſecundum vltimam computationẽ xxj.pater.& Guid.Pap.deci. Delphi.dlxvij.an cõpenſatio,ver.circa hanc,& in tracta.Præſumptionum,col.xxv.verſ.in contractu ceſsionis,& Soci.conſi.xc.in cauſa magnifici,col.iiij.ver.ij.in primo,lib.iij.Et dicit Bal. in d.l.ij.ne lice.potenti.ſæpe pro hac parte fuiſſe iudicatum.

80 ¶Et hanc partẽ mirum in modum confirmat,quod à Spec.& Ioã.And.in addi.illius, ſcriptum eſt,tit.de confeſsis,§.nunc videndũ verſiculo ſed nunquid patris confeſsio, ꝙ ſola patris cõfeſsio de recepto,etiã cum iuramento,non præiudicat filio in legitima,niſi aliter conſtet de reali numeratione pecuniæ confeſſæ.Neque enim poteſt pater filiũ priuare legitima,c.Raynutius,& c.Raynaldus,extrà de teſt.tempore cùm filius ipſe in ea ſit tanquã creditor,l.Papinianus. § ſi quis impubes,ff.de inof.teſta.Et idem non obſcurè voluit Bar.in l. cùm quis decedens,§.codicillis, col.j.ver.prætereà teſtator,& ibi quoque Alber.circa medium,ff.de leg.iij.& apertiſsimè Ant. qui Spec.nuncupatim citat,in c.j.pen.col.ij.& ibi etiam Panor.col.vlt.in prin.extrà de re iud. & Raph.Co.conſi.xxxj.teſtator,col.j.& Ioan.Plat.in d.§.item ſi quis,ad fin.Inſt.de inuti.ſtipu. Cæpolla d.cautela xxj.Alex.in l.vlt.col.pen.verſi.ex prædictis,ff.de re iud.& conſil.xlv.habita ſuper his col.vlt.lib.j.& conſi.xxvj.viſo & conſiderato,col.j.lib.ij.quod repetitur conſi. cxliij. lib.v.& rurſum idem Alex.conſi.xviij.non minuitur legitima,in fi.lib.iiij.& conſi. lvij.viſa breui,in prin.lib.v.Barba.in d.c.Raynutius,col.lix.verſ.ſecundò conſidero,quòd licet.& ibi quoque Benedict.in verbo,ſi abſque liberis moreretur,l.j.nu.27.de teſta.& idem Barb.conſ.xvij. clementiſsimum,col.iij.lib.iiij.Lancel.Dec.in l.ſi conſtante,in prin.col.viij.ff.ſol.matr.Iaſon in l.ſi arrogator,col.x.ver.nor.tamen perpetuò,& ſeq.ff.de adop & in l.j.col.ij.verſi.quintò & fortius,ff.de eo per quem fac.erit.vbi id dicit ſingu.& in l.nam poſteaquàm,quam legit cum l.ait. Prætor,la ij.§.ſed & ſi quis,col.j.ff.de iureiu.& in Auth.vnde ſi parens,col.j. C.de inoffi.teſta. Steph.Bertran.conſi.lxxj.pro faciliori,col.vlt.lib.iiij.& Alcia.in c.cùm contingat,nu.26. extrà de iureiur.& Chaſſe.in tit.*de succeßions.* §.ij.in gl.vlt.col.pen.verſic.prima eſt,& nouiſsimè Beroo.Fernan.in repe.l.in quartam,in iij.præfatione,iij.arti.ij.concluſ.verſi.intellige primò,ff.ad leg.Falc.Quod maximè notandum eſt, cùm omnium ſit maximus parentum affectus in liberos,vt latiſsimè docuimus in rep.l.ſi vnquam,in præfat.C.de reuo.donatio.nec tamẽ is tantus affectus tollit ſuſpicionem fraudis,quæ ex ſola confeſsione oritur.

Patris confeſsio de recepto. an præiudicet legitimæ filij.

81 ¶Et ita quoq; obſeruandũ fore in hoc noſtro caſu,ſuadet hæc ratio:nã ſi cogerentur cõſanguinei ſtare huic confeſsioni numerationis,ſine alia ipſius probatione,liberum eſſet contrahẽtibus eos fraudare,& inuicẽ colludere,vt ab eis fortè cupidis (vt ſolẽt eſſe) retrahẽdi, plus nũmorũ, quàm ſolutũ ſit,corraderent,& ſibi cõmunicarẽt,l.repetita,& ibi no.ff.de fide inſtr.& c.ſuper eo,extrà de eo.qui cog.cõſan.vxo.ſuę,& dicemus latius ad aliud propoſitũ infrà e.ti.§.ij.in gl. j.nu.23.at maius dubiũ.Fraudibus autẽ & malitiis occurrẽdũ eſt,nec eis debet via aperiri,l.cùm hi,§.ſi cùm lis,ff.de trãſ.& c.vlt.de elec.li.vj.& vtrobiq; cõcor.in gl.Et bene facit,quod expreſ

sim in nostro casu retractus voluit Aegidius Bellameta cō.j.factū est tale Episcopus,co.vj.ver. sed vtrū testes,post Iac.Arc.& Pet.à Bella Pertica,quos & ipse citat,in l.sciendū,ff.de verb.ob.

82 *Cōfessioni mariti de receptione dotis,an stetur in praeiudicium creditorum. Itē an confessioni procuratoris,& aliorū huiusmodi, vide xc. An debitoris in praeiudiciū creditoris.*

¶Nam & hinc etiam videmus,quòd confessioni mariti de receptione dotis nō statur in praeiudicium creditorum,nisi constet de vera numeratione,glos.in l.assiduis,in verbo,datae,& ibi Bal.ante fi.C.qui poti.in pig.hab.cum aliis multis concord.à me abundè collectis infrà ti.seq. *de retract. conuentionel*,§.iiij.gl.vj.in verbo,*consigner*,nu.14.sed ex illo tamen.& est optimus text. in l.si quis posthac,in princ.C.de bono.dam.vbi confessio dotis receptae non praeiudicat fisco, cui bona mariti sunt confiscata:nisi verè constet de numeratione. Sicuti nec confessioni procuratoris,tutoris,executoris,& aliorum huiusmodi de recepta pecunia, vti etiam latè diximus in eod.§.iiij.gl.vj.nu.11.& huius optima.Nec etiam confessioni debitoris in praeiudicium creditoris,vt per Soci.consi.lxxvij.visis actis,col.ij.versi.verum est quod non arbitror, lib.iiij.& dicemus infrà tit.seq.§.j.in verbo,*seront preferez*,quae est gl.vij.num.47.& pro priori. Ideóque creditor posterior,de cuius vera numeratione constat,praefertur priori,qui tantùm habet confessionem debitoris,l.Titius,ff.quae res pigno.obl.pos.quam sic intelligunt gl.Bal.& Ang.in l. diuersis,C.qui poti.in pig.habe.& ad hoc quoque allegat ipse Bal.d.l.assiduis,cum gl.& etiam glo.in d.l.si quis posthac,in princip.

83 *Confessio solutionē probat. Etiam in statutis. Et aliis quoque consectaneis nocet.*

¶VERVM PRO CONTRARIA parte facit,quòd confessio partium de receptione & numeratione,probat verā & realem numerationem,l.pecuniae,& ibi Bald.C.de solutio,& l. vlt.ff.de institor.act.Adeò vt statutum loquens de solutione,procedat in cōfessione,vt voluit Bal.in l.si non sortē,§.indebitum,col.ij.ver.quid de excep.fictae solutionis,ff.de cōdi.inde.per optimum tex.in l.si acceptolarum,§.j.ff.de acceptila.& sequitur Phil.Deci.in l.ij.§.vlt.col.v. versi.postremò Bar.ff.si cer.peta.Ideóque & huiusmodi confessio aequè praeiudicat aliis accessorus,consequentibus,siue consectaneis,atque succedaneis,vt fideiussoribus,mandatoribus,creditoribus confitentiū,sicut ipsis confitentibus.quod hinc clarè probatur,quòd illis,vt confitentibus ipsis competit aduersus huiusmodi confessionē exceptio nō numeratae pecuniae,l.tam mādatori,quę loquitur de mādatoribus,& fideiussoribus,& l.si cui,quę loquitur de creditoribus, C.de non nume.pecu.& ad id eos tex.extendit Raph.Fulg.ibi,& consi.cxxxiij.proponitur pro batum,col.j.ver.caeterùm si lapsa,& consi.ccv.Raynaldus,vbi trahit ad omnes, quorum interest:tanquam scilicet non opus eis esset exceptione non numeratae pecuniae aduersus huiusmodi confessionem,nisi ea ipsi obstricti essent:nec enim leges superflua remedia impartiuntur,l.in causae,in prin.ff.de minor.& l.j.C.de thesaur.lib.x.& ibi concord.

84 *Fideiussor ex sola confessione creditoris agit cōtra debitorem.*

¶Hincque etiam videmus,satis esse fideiussori,aut alteri,qui aliū promisit seruare indemnem, probare solutionem à se factam per solam confessionē creditoris,sine alia probatione numerationis,vt possit agere aduersus debitorem:vt voluit nostratium Doct.facilè princeps Bar.cōsi. clx.Titius promisit,Pau.Cast.qui ita etiam dicit ex facto consuluisse Fran.Tigri.in l. duobus, §.j.col.j.& ibi quoque Alex.col.ij.ff.de iureiur.& idem Pau.Cast.consi.lxiiij. quaeritur vtrū fideiussori,lib.j.& ipse Alex.consi.xxv.viso instrumento cōtractus,col.ij.versi.secundò oportet, lib.ij.& consi.cxxiij.quoniam abundè,lib.vj.Caepol.consi.duodecimo,dubitatur,vbi alios multos citat.Phil.Deci.in d.l.ij.§.vlt.vbi sitprà,si cer.pe.& cōsi.ccccxcij.viso tenore,col.j.& Matthae.Afflic.deci.Neapo.xcj.iterum in causa Alexandri,nu.3.rursúmque deci.xciiij.sunt duo socij,& decis.el.Rex Alphonsus,col.pen.de quo nos alibi quoque dicemus.

85 *De d.l.per diuersas,& l.ab Anastasio.*

¶Quod autem dictum est de d.l.per diuersas, & d.l. ab Anastasio,nō ob aliud fit,quàm quia ibi est praesumptio fraudis,ob legis in illis casibus prohibitionem.Ideóque non statur confessioni, sicuti nec aliàs in casibus prohibitis,l.qui testamentum,ff.de probari.& l.cùm quis decedēs,§. Titia,ff.de leg.iij.cum multis concord.à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo, donatione largitus,nu.77.sed contrarium.& seq.C.de reuoc.donat. Quam rationem in casibus dictarū legum inter caeteros adducunt Sal.& Pau.Cast.in d.l.per diuersas,& Raph.Co d.consi.lxviij. vbi id dicit generaliter procedere in casibus,in quibus potest cadere suspicio frandis.

86 *De iisdem.*

¶Quanquàm sunt & qui in casibus dd.ll.tenent etiam confessionē numerationis siue receptionis facere fidem,hac ratione,quòd praesumitur bona fides tam respectu contrahentium, quàm eorum,quos in consequentiam contractus ipsa attingit,& in quos vi illius obligatio descēdit, ar.l.intra vtile,§.vendentibus,ff.de minori.Ita enim post Nic.Mater. voluit Bal.sibi contrarius in d.l.per diuersas,col.j.C.mand.atque in d.l.ij.circa medium,C.ne lice.potenti.& consi.cclxj. quidam Laurentius,lib.ij.Rapha.Fulgo.d.consi.ccv.id tamen intelligens,modò tempora exceptionis non numeratae pecuniae lapsa sint.& iterum consi.ccxvij.viso exemplo, col.vlt.& cōsilio cexlij.Constilius,& Pau.Cast.sibi item contrarius,consi.ccccxiij.pro euidentia,in fin.lib.ij. & Franc.

& Fran. Aret.subdubius, cōsi.cxxxvj.clarisſimè,col.ij.& Pet.Fert.qui hāc opi.dicit eſſe æquiorem,in titu.forma libel.in cau.venditi,in verbo,ceſsit & mandauit,col.iij.verſic. poſtea quæritur. Quotquot autem de ea re loquuntur,vel expreſsè,vel certè tacitè declarāt quòd in cæteris caſibus,in quibus nulla alia eſt fraudis ſuſpicio,ſtandum eſt confeſsioni.

87 ¶ Nam & quod poſtea dictum eſt de confeſsione patris ex Spec.& aliis,ſi id verum eſt,id quoque eſt propter interdictum legis,quæ ſcilicet,vt iam diximus,non permittit patri præiudicare filio in legitima. Quanquàm,vt dicam quod ſentio,non poſſum illi ſententiæ adhærere. Quis enim vnquam crediderit,patrem,niſi omnis naturæ expertem,habere animum & conſiliū fraudandi liberos?coſq; externis in legitima poſtponendi,contra omnem Iuris præſumptionem, l. cùm auus,ff.de cōdi.& demon.& l.cum acutiſsimi,C.de fideicom. cum aliis multis cōcord. & ſi.à me collectis in rep.l.ſi vnquam,in præfat.C.de reuocan.donatio.Niſi quantitas rei & qualitas perſonæ huic præſumptioni adſtipularetur. Quod etiam in hoc caſu expenderunt Anto. & Panor.in d.c.pen.de re iudi.& facit,quod dicam verſicu.ſeq. Nec tamen id omnino placuit Alex.in d.l.vlt.cod.tit.cùm dicit,nolle ſe circa id inſiſtere. *De confeßione patris.*

88 ¶ Sed & quod mox dictum eſt de confeſsione numeratæ dotis,nō ob aliud quoque fit, quàm ob fraudis ſuſpicionem,& interdictum legis,vt nuncupatim tradit Bal. conſi. cclj. duo rei debeodi,col.ij.in prin.lib.iij.in id allegans eadē iura,quæ ſuprà citauimus:& alij quoque multi eorū,qui de hac re loquuntur.Quanquàm & in hoc quoque caſu multi tenuère cōtrariū,vt ſcilicet ſtandū ſit cōfeſsioni viri,præſertim ſi renuntiatum ſit exceptioni nō numeratæ pecuniæ: aut ſi tempus huic exceptioni præſtitutū,ſit tranſactū,vt plenè videre poteris apud Bart.in d.l. aſsiduis,col.vlt.vbi id dicit obſeruari:quod multùm eſt notandū.& ibi quoque Alber. col.j.& Sal.col.vlt.in viij.q.Raph.Co.qui hanc dicit eſſe cōmunem opi.eámque etiā in practica obſeruari,d.conſi.xxxj.teſtator,in ſecundo dubio,vbi & alios multos in id allegat. & alterum Raph. Fulg.d.conſi.cxxxiij.col.j.& d.conſi.ccv.Imo.in c.ex literis,extrà de pig. & Alex.d.cōſi.cxxiij. col.ij.non ſemel,lib.vj.& Soc.omnium latiſsimè in l.j.col.x.verſicu. poſtremò Doct. hi:, cum multis ſeq.propè vſque ad fi.l.ff.ſol.matri.& Iaſon in d.l.duobus reis,col.ij.ff.de iureiur.Guid. Pap.ſing.cccccIxxxix.verſi.vtrum lex.& Anto.Rub.conſi.lxxviij.præſupponitur,col.iij. verſic. vlt.facit. apud quos & videbis alios multos id tenuiſſe. *De confeßione viri.*

89 ¶ Sed quibus addere potes Bal.conſi.ccclij.quæritur an confeſsio, lib.iij. vbi & idē conſtanter tenuit:niſi ſi ex qualitate perſonarū & quātitate aliter eſſet dicēdū,ex notatis in l.iij. C.de dot. promiſ.Cui accedit & Raph.Co.d.cōſi.xxxj.cùm dicit,ſtati huic confeſsioni etiā aduerſus creditores,niſi ex aliis qualitatibus poſsit eſſe ſuſpicio.Et ego ſimiliter idē dicendū eſſe in noſtro caſu cenſeo,vt ſcilicet cōſanguineus teneatur ſtare huic confeſsioni venditoris: niſi ex qualitate perſonarum,& rerum,& quantitate pretij,aut aliis coniecturis ſit veriſimilis ſuſpicio fraudis,huic enim ſententiæ adſtipulantur & alij multi,quos ſuprà citauimus.

90 ¶ Quod antē de procuratore,& cæteris cōtinenter dictū eſt,nō caret ſcrupulo , quando multi tenent contrariū:vt videre poteris apud Fed. Sepē.conſi.liiij.eodē modo,in fi.Bal.in l.nā & nocere,ad fi.ff.de pact.Raph.Co.d.cōſi.xxxj.in ij.dubio,in fi.Pau.Ca.cōſ.xxxiiij.ego Paulus,li.j. & alios multos,vt videbis tit.ſeq.§.iiij.gl.vj.nu.12.& hæc quidē.Et vtruncūque ſit in eo caſu, tamē parū facit ad ſpeciē,de qua tractamus.Illic enim tertius cōfitetur in præiudiciū domini, hîc dominus ipſe in ſuū ipſius præiudiciū,& cōſequenter aliorū:quod longè abeſt ab eo caſu. *De confeßione procuratoris.*

91 ¶ Nec interim tamen omiſerim iura,quibus innituntur,qui ſuprà aſſeuerauerūt creditorē poſteriorem,habentē inſtrumentum de vera numeratione,præferri priori habenti inſtrumētum de confeſsione,nō id probare. Nam quantùm ad d.l.Titius,ff.quæ res pig.obl.poſ.ibi cōſtabat ex ſubſequenti numeratione confeſsionem præcedentem veram nō fuiſſe.d. autem l.aſsiduis, cum gl.loquitur de priuilegio prælationis:nec tamē negat,quin mulier præferatur poſterioribus pro dote confeſſa.nec tamen eum intellectum (vt iam diximus) omnes admittunt. Quod denique dictum eſt in d.l.ſi quis poſthac, facit fauor fiſci:vti etiam hæc ſcitiſsimè expēdit Franciſ.Ripa in l.priuilegia,col.iiij.nu.23.ff.de priuil.credi.quanquàm illam ſententiam eſſe æquam dicit.Sed tu prætereà potes dicere eā l.ſi quis poſthac,debere intelligi,ſi fiſcus ſit intra tēpora proponēdæ exceptionis nō nume.pec.ita enim intelligit glo. ibi in verbo,dotaliū,cùm dicit fiſcum ſicuti & cæteros,quorū intereſt,poſſe excipere de nō numerata pecunia, per d.l.ſi cui, C. de nō nu.pec. Ex quo apertiſsimè vides gl.in ea eſſe ſentētia,vt d.l.ſi quis poſthac , intelligatur ſecundū d.l.ſi cui,de qua & nos ſuprà diximus,nu.83.verùm pro cōtraria.Et ita eā gl. expēdiſſe videtur Bar.in d.l.aſsiduis,col.vlt.in pen.q.C.qui potio.in pig.hab.& Fulg.d.conſi. cxxxiij. & d.conſi.ccv.& d.conſi.ccxvij.& Pau. Caſt.in l.ſi marito,in prin.ff.ſolu.matri. *An creditor poſterior, probans verā numerationem, præferatur priori probāti cōfeßionem, vide ſup.lxxxij. Legis, ſi quis poſthac, intellectus.*

Quid si de pretio soluto ante venditionē constet ex schedula.

92 ¶ET QVOD DE SIMPLICI confeßione diximus,idem quoque dicendum videtur,si de illo pretio antè soluto constabat tantùm ex schedula præcedente, vt item sæpe contingit.Nam posset videri hanc non maioris esse momenti , quantùm ad id, de quo tractamus, quàm simplicem & verbalem venditoris confeßionem appositam io contractu:cùm ea schedula sit priuata ipsius confiteotis scriptura,& quam potuit repetita atqoe anticipata die cōficere, & ostendere notariis instrumentum venditionis conficientibus,vt de ea mentionem facerēt in ipso instrumeoto,atque ita ex composito consanguineos circunueniret,secundùm ea quę latißimè dicemus infrà tit.procedente, *de retraict conuentionel*, §.j.gloss.vij. quæ est in verbo, *seront preferez*, nu.42.nunc autem in mentem venit,& multis sequen.

Apochæ tutoris creditur, etiam finita tutela.

93 ¶ Verùm maior est ratio,vt credatur huic schedulæ,quæ vltra cōfeßionē producit obligationem,quam literarum vocamus:vt patet in rub.& nigro,Insti.de litera.obli.Vnde obligato ipso principali,obligantur quoque accessorij,& alij qui in consequentiam veniunt,per d.l. tam mandatori,& d.l.si cui,C.de excep.non nume.pecu.Id quod etiam scitißimè expendit Cor. d. cōsil.ccxxx.paulò ante fi.lib.ij.Præterea que habemus tex.in l.Lucius,§.tutelæ,ff. de admin. tuto. quòd creditur apochę tutoris de solutione debiti pupillaris sibi facta durante tutela : etiam si ea producatur finita tutela.& ibi gl.in verbo,apochæ,quæ intelligit de apocha confeßionis,& Raph.Com.consi.xxiiij.testator filio,colum.ij.vbi reprebendit Bart.in d.§.tutelæ,id aliter intelligentem.& idem Raph.consil.xxxj.testator,in testamento,colum.ij.in fi.iij.dubij. & Barb. consi.xviij.difficile,col.v.versi.quartò facit,lib.ij.& consi.liiij.à Ioue,col.antepen. lib. iiij. vbi & ipse repræbendit Bart.licet idem sibi contrarius,eam sequatur consi.xvij.clemētißimū, col. iiij.versi.nec obst.Sed is vtrobique ius suę partis,magis,quàm legū,seqoitur,vt sæpißimè facit. Quod semper intellige,nisi probabilis sit suspicio fraudis,iuxta ea quæ suprà diximus.Et vide hîc præterea,quæ latè dicemus in d.seq.tit.§.iiij.in verbo, *consigner*, nu.8.sed io hac tractatione,cum multis seq.vbi tracto pleniùs,an confeßio de receptione pecuniæ aliis præiudicet.

94 ¶CÆTERA AVTEM, quæ ad rationē pretij vēditionis,de quo hîc priuatim loquimur,pertinent,ne tu in hac tractatione prætermissa putes,videbis infrà eod.tit.§.xxix. in gloss. iiij.quæ est in verbo, *& autres semblables*, vbi disserimus , an reddendæ sint emptori gabellæ, quas vocamus,& tributa,& ea,quæ proxenetis data sunt,& domino,cuius res veodita fuit,vt ratam venditionem haberet,& alia quoque huiuscemodi.Illinc igitur poteris assumere,quæ tibi videbis esse hîc necessaria.Sed & tu præterea vide infrà tit.seq.§.vj.in verbo, *les loyaux coustemens*: vbi & alia multa huc quoque pertinentia tractauimus.

LVY DEVEMENT ACERTAINE' DV PRIS, DVM VERE DE PRETIO CERTIOR FACTVS FVERIT, GLO. XIX.

An consanguineus sit in mora soluēdi pretij,cuius incertus est.

1 NEQVE ENIM, dum incertum ei est pretiū,in mora soluendi esse potest, Omnia enim debent esse certa & liquida,vt quis in mora constituatur,l.in fideicommißi,in princi.ff.de vsur.quēm tex.ad hoc not.Bal.ibi,in lect.antiqua, quòd mora contrahi non potest,nisi debitum sit liquidum Ad quod etiā dicit facere tex.in l.cùm fideicommissum,ff.de confes.& idem Bal.in l.acceptam, in vj. opp. C.de vsur.per glo.ibi,in verbo,cum vsuris,& tex.in l.ij.C.de vsur.& fructi.lega.& idē Bald.in l.si residuū,C.de distract.pig.per tex.ibi,& io l.statuliber,& l.seruus si hæredi,ff.de statulib.& Ang.in l.iiij.§.ait prætor,ff.de re iudi.vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.l.statuliber.idem Ang.in l. Prætor,§.si quis paratus,& ibi quoque Imo.& Ro.ff.de no.ope.ount.& ipse Ang.in l.si mora, ff.sol.mat.& Raph.Fulg.cōsi.ccj.domina,col.ij.Pet.Anch.cōsi.ccxxxv.prima facie,versic. præterea.Alex.in l.si insulam,col.viij.versi.octauò fallit,ff.de verbo.obli.& consi. xlix. inspectis & ponderatis,col.j.versi.& præsertim,lib.ij.& consi.cxxx.in causa Straxatolorū,col.iij.versic. & sic etiam,lib.iiij.& Ias.in l.quod te,col.iij.ff.si cer.pet.Aliàs antem hoc in casu esset in facultate contrahentium fraudandi consanguineos,celando pretium,dum annus abiret.

An necesse sit offerre fideiussores de non liquido.

2 ¶At illud non omittendum,quòd de Iure communi,cùm id quod offerri debet, non est liquidum,aut omnino,ant partim,debet offerri quod liquidum est:at pro eo,quod noo est liquidū, necesse est verbo offerre se soluturum,cum liquebit:& de eo offerre fideiussores, per textum notab.in dicta l.statuliber,vbi Dyn.enim in id esse siog.dicit,licet sit similis in dicta l.seruus si hæredi,in fi.ff.de statuliber.& volnit Barto.io l.si finita,§.item videamus,ff.de dam. infect. & Bal.& Ang.io d.l.si residuum, & idem Bald.in cap.quoniam frequenter,§.in aliis , paulò ante fin.extrà vt lit.non contest.vbi ad boc dicit notab.priorem illum tex.Angel.& Imo.in l.iiij.§.

ait Prætor,ff.de re iudi.& in l.si mora,ff.sol.matri.& in d.l.prætor,§.si quis paratus,& ibi quoque Ro.ff.de oper.no.nuncia.& in l.si insulam,io vij.fal.ff.de verb.oblig.& ipse Ang. qui & illum priorem tex.dicit sing.in d.l.ij.in fi.C.de vsur.legato.quam primam legit illius titu.& Florianus in l.j.§.Papinianus,circa medium,ff.de vsu.vbi dicit in id sing.tex.in d.l.statuliber.Pau.Cast.consi.cclxx.viso puncto,colum.ij.versic.& videtur,lib.ij.Cæpolla,qui illum quoque tex.dicit singu.caute.lj.secundum priorem computationem,incip.oota quòd vbi Alex.cósil.xxiiij.inspecto processu,col.vlt.versi.posset etiá dici,lib.iiij.& d.consi.cxxx.vbi suprà.& Barb.io l.ij.§.& homini,col.ix.versi.ego allego,ff.de verb.obli.& consi.xxxvj.sapienter,col.xiiij.nu.28.li.ij.& Soci.qui id multum commendat,in l.j.col.ij.versi.quá cooclusiooem,ff.qui satisd. cogan.& consi.lxxx.in quæstione,col.iij.versi.prætereà & secuodò,lib.iij.cum aliis multis concord.adductis à Boer.in consuet.Biturig.hoc eod.titu.cap.iiij.

3 ¶ Quod tamé intellige in debitore ioope,aut suspecto:ná io seruo loquútur iura suprà allegata.Secus auté in eo,qui idoneus esset:vt per multa probat Alex.in d.l.si mora,col.ij.versic.tertiò fallit.ff.sol.matri.& in d.l.iiij.§.ait Prætor,ff.de re iudi.vbi & id alio modo limitat. tu eum ibi omnino vide.At Fran.Ripa in d.l.si insulá,col.xiiij.ou.67.ex sententia Francis.Aret.consil.clxiij.verum est,aliter hanc rem diffinit.Nam aut (inquit) offerens vult aduersarium cóstituere in mora,vt consequatur aliquod lucrum,& túc tenetur debitor offerre fideiussores:& ita loquitur d.l.statuliber.aut vult tantùm se excusare à mora,vt euitet pœnam vel ioteresse:& sufficit simplex oblatio sine fideiussore vtrunque omnino vide,ne diutius te hîc teneam.

Quid si consanguineus dues sit.

4 ¶ Sed illud tamé non prætereundum,q eo casu,quo fideiussores quis offerre debet, nó intelligitur,vt eos præsentes offerat:sed satis est,vt dicat paratú se statim offerre:vt voluit Imo. in l.si dubitetur,in prin.& ibi Pau.Cast.col.j.ff.de fideius.arg.l.si is à quo,ff.vt io pos.lega.& sequitur Alex.qui id dicit no.io d.l.iiij.§.ait Prætor,ff.de re iudi.Et huic sententiæ suffragantur verba d.l.statuliber,ibi,satisdare paratus est.Nam multùm interest,an quis offerat se paratum soluere,aut dare fideiussores,vel aliud quippiam facere:an verò rem ipsam io præsentiarú offerre,vt per gl.Bar.& Bal.in l.fundus,in prin.ff.de rescin.vend.& gloss. in cap.vt circa,in verbo,præstito,de elect.lib.sexto.& Fedc.Senen.consi.xviij.quæstio talis est,an vsurario, post mediú,& clariùs consi.xxij.an vsurario,col.penul.Et pro hac sententia oon obscurè facit text. in d.l.fundus,in illis verbis,professus esset paratum se esse vectigal exoluere solidum,iunctis illis verbis,non priusquam emptori,&c.Et tex.in l.si debitori,ff.de iudi.cùm dicitur,si paratum dicat se soluere,audiendum eum,dandúmque,diem , cum competenti cautela ad soluendam pecuniam.& in l.de die,§.planè,ff.qui satisdare cogantur,ibi,paratúmque se dicat io municipio cauere. nam ea verba non possunt intelligi de præsenti cautione.Et tex.in cap.an sit, extrà de appella.cùm dicitur,paratus est iocontinenti coouincere. Nam si illud (incontinenti) intelligatur sine interuallo,vt multis videri posset per quædam iura ad id citata per gl.ibi, continuò sequetur,eam dictionem (paratus) nó eam vim per se habuisse,sed opus fuisse ea adiectione (incontinenti) frustra eium ea dictio adiecta fuisset,si iotellecta fuisset. Quod si intelligatur, intra quoppiam certum tempus , vel arbitrio iudicis,vt nonnulli contendunt , tunc ex eo sumitur eam dictionem (paratus) recipere interuallum.Et facit item quod tradit glos. in d.cap. cupientes.§.si verò,in verbo,contempserint,& ibi Domi.& Philip.Fran.de elect.lib.vj. & Bal. in c.j.col.ij.versi.quæro,nunquid protestatio,extrà de eo qui mit.in pos.

An autẽ præsentes fideiussores offerre debent.

Paratus quis dicatur.

5 ¶ Quanquàm sunt & alij multi in ea sententia,vt tex.in d.l.statuliber,& alij loquentes de parato soluere,aut dare fideiussores,aut aliud facere,intelligantur,vt in præsentia soluant, aut dent fideiussores,aut quippiam aliud faciant:videlicet Bar.in d.l.Prætor ait,§.si quis paratus , & ibi Ang.cùm vtitur iis verbis,& ecce fideiussores.Imo.sibi cootrarius,& Pau.Cast.qui id dicit oo.& Iason qui eum §.legit cum §.siue autem,ante fi.ff.de oper.no.nuntia.idem Bart.in l.item liberatur,§.j.ff.quibus modis pigo.vel hypo.sol.vbi & tex.id innuere videtur. Ang.in d.l.ij.C.de vsur.dum vtitur his verbis,offero tibi hunc fideiussorem.& expresius io d.l.si mora , col.j.ff.solu.matri.vbi nuncupatim dicit,noo satis esse,si debitor dicat offerre se paratum, sed debere eum habere fideiussorem ad manum.& ibi Pau.Cast.colum.ij.versic. aduertendum. & Alex.colum.ij.versiculo quartò fallit. vbi id declarat.Pet.Ancha.loquens io casu retractus, in cap.constitutus,in xj.notab.extrà de restitu.in iotegr.& in d.c.cupieotes.§.si verò, quem legit cum §.ad hæc,in fi.de elect.lib.vj.dum simpliciter allegat Barto.in d.§.si quis paratus.& idem Ancha.coosi.lxxxvj.pro faciliori,colum.ij.& iterum consi.ccxxxv.prima facie,in princi. & consil.cccxxij.visis diligenter,col.j.& Rom.consi.clxiij.constitutio,colum.vlt.versic.vltimo.& Alexan.sibi contrarius,d.consi.cxxx.colum.iij.versieu.& si diceres,lib.iiij.& consil. lxvj. visa facti narratione,colum.vlt.lib.vj.& Petr.Ferra.qui id dicit singu.tit. forma libel.in causa venditionis,in verbo,suprà scriptum pretium.

De eadem re.

¶Et

De eadem re.

6 ¶ Et hæc sententia tex. quoque fulcitur, scilicet in d.l. seruus si hæredi, in fi. de statulib. & l. qui decẽ, ff. de sol. in id allegatis à Bar. in d. §. si quis paratus, & l. si peculiũ, in fi. ff. de statulib. & d.l. fundus, de rescin. vend. etiã allegatis ab eodẽ Bar. in d.l. itẽ liberatur, §. j. Sed postremus tex. facit pro priori sentẽtia, vt diximus. Verùm posteriori illi sentẽtię adstipulantur alij tex. videlicet in l. quærebatur, quæ est pen. ff. qui pot. in pig. hab. ibi. finge Seiũ paratum esse offerre, iunctis illis verbis, & oblata ab eo summa: ex quibus intelligis, ea verba, paratũ esse offerre, idem esse, atque simpliciter offerre, & in d.l. itẽ liberatur, §. j. vbi scribitur, qui paratus est soluere, meritò pignus videtur liberasse. Nã cõstat, eũ nõ cõseq liberationẽ, nisi solutio re ipsa fiat: nec in id satis esse, si dicat paratũ se esse soluere. Vbi enim facto opus est, verba nõ sufficiũt, vt dicere veluti prouerbio solemus. Ad quod plerique omnes citãt d.l. qui decẽ, §. j. versi. Idẽ responsum, de sol. & c. j. & ibi gl. extrà de eo qui mit. in pos. cũ si. & nos quoque aliquid de hoc dubio diximus suprà, in gl. xvij. in verbo, *offrant*, &c. in fi. & vide etiã interim consuetudinẽ Auerniensiũ hoc tit. *de retract.* qui est xxiij. §. x. & Boe. vbi suprà citamus nu. 2. in fi. An autem & quando, paratus, dicatur de simplici verbo, vide Bal. distinguentem in d. §. si quis paratus.

Vbi opus est facto, verba nõ sufficiunt.

Consuetudo de hac re.

D'OR OV D'ARGENT, AVRI AVT ARGENTI. GLO. XX.

An consanguineus offerre debeat pecuniam signatã: aut aurum vel argentum non signatum.

1 IS VERBIS, siue apellatione auri & argenti, non continẽtur nummi, siue pecunia signata, l. cùm aurũ, in princ. & l. Quintus Mutius, libro §. j. ff. de aur. & arg. leg. quibus cauetur, auro & argento legato pecuniam signatam, siue nummos, nõ contineri, & in posteriore loco id notant Dy. & Alber. Et alibi, pecunia, atque aurum & argentum, vt diuersa ponuntur in l. Prætoriæ stipulationes. ff. de præto. stipu. & in l. si pro mutua, C. si cer. pet. & in l. si quis sepulchrum, §. vlt. ff. de relig. & sump. fune. Pet. Ferra. tit. forma libel. pro lega. rei sing. in princ. colum. xxxj. in paruis, ver. nunc venio, & Philip. Deci. qui ex eo in pulchro casu respondit, consi. ccclxxxj. visis his quæ accuratè, in prin. { Nam & aliàs probati scriptores argentum simpliciter pro infecto posuerunt. Martialis lib. 6. Epigram. 49.

Argentum, mensas, prædia solus emit. Et lib. xj. Epigr. 71.
Si te delectat numerata pecunia, vende
Argentum, mensas, myrrhina, rura, domum. }

Ideóque posset videri, hîc offerendum esse aurum & argẽtum in massa, vel in lamina, vel in vasculis, annulis, ornamentis, & alijs huiusmodi rebus.

Auri & argenti appellatio.

De eadem re.

2 ¶ Sed id mihi non placet, tum quia ex vulgari & cõmuni vsu loquendi, (qui inspiciendus est, l. librorũ, §. quod tamen Cassius, ff. de leg. iij. etiã in statutis & alijs speciebus strictis, vt dicemus in §. seq. in glo. j. nu. 5. & ex communi, & seq.) ex communi (inquam) vsu loquendi per aurum & argentum vulgò intelligimus nummos aureos, atque argenteos. Sicut etiam Hebræi, & antiqui Romani, ea appellatione pecuniam significabant: vt dicemus infrà eodem §. nu. 5. & sequ. Tum quia negari non potest, quin huiusmodi nummi aurei & argentei sint aurum & argentũ: tamen legato auri & argenti nõ cõtineri, ob id, quòd tẽpore Iurisconsultorum non facilè quisquam auri aut argenti numero nummos cõputabat. Ideò & si appareret contrà sensisse testatorem, ij eo legato comprehenderentur: vt nuncupatim scribitur in d.l. Quintus, §. j. Hic autẽ satis cõstat nostrã consuetudinẽ intelligere de moneta siue pecunia signata, propter cõmunem vsum loquẽdi, atque etiã propter subiectã materiã, cùm agatur de solutione pretij, cuius appellatio propriè ad pecuniã signatã refertur, §. item pretiũ, & ibi no. Insti. de empt. & vendi. & voluit Bal. consi. xcviij. Bectonus, col. ij. lib. j. quod repetitur consi. ccclxxxiij. lib. v. id autem facit subiecta materia, vt ob eam verba impropriari debeant, l. si vno, ff. locat. & abundè diximus in repet. l. si vnquam, in verbo reuertatur, nu. 37. & aliàs etiam videmus.

An necesse sit offerri unũ nummũ aureũ, & alterum argenteum.

Cõsuetudines.

3 ¶ IN QVIBVSDAM autẽ locis, hæc verba, quæ nunc cõmentamur cõiunctiuè ponũtur, ita videlicet, *d'or & d'argent*, vt Rochellæ, cap. cõsuetudinũ eius loci, xxix. & Burdigalæ, c. xvij. & seq. iterũ c. xxv. & apud Lorrienses in Præfectura Mõtargij, hoc tit. §. j. vt tũc videri possit necessariũ esse vtrunq; offerri, vnũ scilicet nummũ aureũ, & alterũ quoq; argenteũ, l. si hæredi, ff. de condi. instit. cũ cõcord. ibi à glo. adductis. Sed ego libẽs quærerẽ, quid si res quæpiã sit vendita tã vili pretio, vt nullus sit nũmus aureus infra id pretiũ: verbi gratia, pretiũ est decem solidorũ nostrorum: certè apud nos nullus est nummus aureus, qui id pretiũ non excedat. Cogetur ergo consanguineus tunc & nummum aureũ præter argenteũ offerre? Et absurdum est quidẽ, vt quis plus teneatur offerre, quàm quod reddere debet. Item quid si vẽdita res est centũ aureis, quo casu ex multorũ sentẽtia debent & centum aurei reddi, nec cogitur quis monetam argenteã recipere: vt videre licet apud multos, quos citauimus in glos. præcedenti in vj. quæst. Quid igitur causæ est, vt veniẽs ad retractum necesse habeat offerre monetã argenteam, quam emptor,

emptor, cui fit oblatio, recipere nõ tenetur? An igitur intelligemus ea verba, *d'or & d'argent*, disiunctiuè, vt scilicet ea copulatiua (&) pro disiunctiua (vel) intelligatur: vt aliàs fieri suadet subiecta materia, l. sæpe, & ibi plenisimè Alciatus, ff. de verb. signifi. & per Bar. in l. j. in princ. ff. de iust. & iur. & in l. si is qui ducenta, §. verùm, & ibi quoque Recentiores, ff. de reb. dub. & Raph. Co. aut quisquis is fuit, inter consi. illius, consi. vij. visis compromisso, col. xiiij. versicu. item non obst. quod arbitri. Panor. in c. ij. col. ij. extrà de rescrip. cum simi. Et id non obscurè sensit Ferronus, qui duos illos posteriores §. consuetud. Burdig. à nobis suprà citatos, Latinè interpretans, coniunctiuam illam vertit in disiunctiuam.

4 ¶ SED QVID si offeratur non quidem argentea aut aurea moneta, sed ærea, satisne erit? Quod nõ videtur, cùm hæc cõsuetudo nuncupatim mentionẽ faciat auri & argenti, quæ haud dubie ab ære separata sunt: vt satis ex se patet, & probat text. { in l. ij. §. deinde. ff. de orig. iur. dum loquitur de Triumuiris monetalibus, æris, argenti, auri flatoribus, & } in l. æquissimum, §. vnde quæsitũ, ff. de vsufr. cùm dicitur, auri, argẽti, æris fodinas, & in l. si id quod aurũ, ff. de verbo. obl. & in l. si cùm aurũ, ff. de sol. & in l. j. in prin. & iterũ §. j. ff. de pigno. actio. & in l. qui tamen, ff. de cõtrah. emp. & in l. in venditionibus, eo. tit. & in l. j. ff. de pign. vbi Albet. hinc occasione sumpta, disserit, an ars alchimiæ sit licita, & in l. Titia, §. vlt. ff. de aur. & arg. leg. & in l. j. ff. ad leg. Iul. pecu. & in l. j. & ibi glo. C. de collati. æris, lib. x. atque etiam illa verba duodecim tabularum, apud Tulliũ, statim post principiũ lib. iij. de legibus ascripta: TRIBVNI AES, AVRVM, ARGENTVMVE PVBLICE SIGNANTO. Et illud { eiusdem Tullij lib. j. Officiorũ, Nec aurũ, æs, argentum effoderentur penitus abditum. Et lib. 7. Episto. famil. episto. 13. Mallem aurei auro, argento, ære essent. } Homeri lib. ij. Odysseæ,

— ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἔκειτο.

Et lib. v. iterùmque xiij. & xiiij. & xxij. & xxiij. eiusdem operis. Et lib. vj. Iliados,

Χαλκόν τε, χρυσόν τε, & cætera.

Et lib. xiij. Odyss.

Κάλλοι πάντ' ἐφόρει χρυσὸν καὶ ἄτλεια χαλκόν

Et lib. ix. Iliados non semel,

Νῆε ἅλις χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ πλησ' ἔθυ.

Et lib. xxij. eiusdem operis,

Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόντε ἅλις, χρυσόντε δέδεξο.

Et alibi sæpe. Et id quoque videre licet ex sacris libris, Exod. xxv. & iterum, xxvj. Ex quibus etiam potes intelligere, horum differentiam esse & in pecunia signata: vt omittam quod scribit Plinius lib. xxxiiij. cap. j. in prin. Proxima dicantur æris metalla, cui & in vsu proximum est pretium: imo verò & ante argentum, ac penè etiam ante aurum Corinthio. Eam autem differentiam satis ostendunt antiquæ illæ notæ, A. A. A. F. F. id est, ære, argento, auro, flando, feriundo, siue flauo feriunto.

An satis sit æream monetam offerre.

5 ¶ Ego tamen censeo satis esse, offerri monetam æream, vt satisfiat nostræ consuetudini loquẽti de auro vel argento, quoniam ex communi vsu loquendi, quem sequi debemus, vt diximus statim in prin. huius glo. appellatione auri & argenti omne genus monetæ, cuiuscunque materiæ ea sit, intelligimus. Quod ab Hebræis profectum videri potest, qui & ipsi ea appellatione auri & argenti omnem pecuniam significabant, vt tradit Diuus Augustinus lib. vij. quæstionum in libros Iudicum, cap. xvij. huc referens illud Esaiæ lij. Gratis venditi estis, & non cum argento redimemini. Et illud Diui Petri priore epistola cap. j. Non enim auro & argẽto redempti estis, sed pretio sanguinis agni immaculati. Cui addere potes & illud eiusdem Esaiæ, cap. xliij. Non emisti mihi argento calamum. Et cap. lv. Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite. Et rursum: Venite, emite absque omni argento. Atque iterum: Quare appenditis argentum non in panibus. Et prouerbi. iij. Melior est acquisitio eius, negotiatione argenti. Et lib. Esdræ j. cap. vij. Omne argentum & aurum, quodcunque inueneris in vniuersa prouincia Babylonis, liberè accipe, & studiosè eme de hac pecunia vitulos, arietes, &c. Vides enim ibi, id quod primùm aurum & argentum vocarat, mox pecuniam appellari. Et Actorum cap. iij. Argentum & aurum non est mihi. Et iterum, cap. xx. Argentum & aurum aut vestem nullius concupiui. Et talia sunt alia multa, & prope infinita loca sacrorum Bibliorum. Sed nullus locus est in id apertior, quàm Genes. xxiij. cap. cùm primùm illic scribitur, Dabo pecuniam pro agro. & mox: Terra, quam postulas, quadringentos siclos argenti valet. Et iterum: Appendit pecuniam, quam Ephron postulauerat quadringentos siclos argenti probatæ monetæ publicæ.

De eadem re.

Hebræi aurum & argentum omnem pecuniã uocabant.

6 ¶ Veteres quoq; Romani pecuniã numeratã argenti appellatione continebant, vt patet ex illis verbis Tullij in Topicis: Nã quid interest, cùm hæc sumpseris, Pecuniã numeratam mulieri deberi,

Romani item argentum pro pecunia.

beri, cui sit omne argentum legatum: verùm hoc modo concludas argumētū. Si pecunia signata argentū est, legata est mulieri: est autē pecunia signata argētum: legata igitur. An illo modo. Si numerata pecunia, & cætera quæ sequuntur. Sed & idē Tullius in eodē libro hæc scribit: A genere sic ducitur argumentum: Quoniam argentum omne mulieri legatum est, non potest ei pecunia, quæ numerata domi relicta est, non esse legata. Forma enim à genere, quo ad suum nomen retinet, nunquam seiungitur: numerata autem pecunia nomē argenti retinet: legata igitur videtur. Hæc ille: qui formam eam vocat, quam alij speciem appellant, vt ipse alibi eodem libro testatur, & declarat Boethius eodem in loco, cùm dicit: Cùm igitur omne genus, id est, omne argentum legatum sit, nulla species excipitur: at numerata pecunia argentum est: sit igitur, vt numerata quoque pecunia legati vocabulo possit includi. Et ita quoque Terentius argentum pro pecunia accepit in Phormione: Argentum inuentum est Phædriæ. Et iterum: Argentum accepi, tradidi lenoni. Et paulò post: Ne cùm hîc non videant me, conficere credant argentum suum. Et in Adelphis: Dabitur à me argentum, dum erit commodum. Et Sallustius libro secundo Historiarum apud Priscianum libro decimo: Argentum mutuum arcessiuit. { Et Martialis lib. 14. apophor. 12. cui est titulus Loculi eburnei:

Formam Tullius vocat, quā alij speciem dicunt.

Hos nisi de fulua loculos implere moneta
Non decet, argentum uilia ligna ferant. }

Et ante hos Plautus in Asinaria statim in initio argumenti:

Amanti argento filio auxiliarier
Sub imperio uiuens uolt senex uxorio.

Et in locis propè infinitis eiusdē fabulæ. Nam & apud Græcos ἀργύριον, qua voce argentum, quod Latini vocāt, significatur, pro pecunia quoq; accipitur. vnde interpres diui Matthæi, cap. xxv. quod sic Græcè scriptū erat, ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, ita vertit, Oportuit ergo te cōmittere pecuniā meā numulariis, &c. { Imò vero sæpe in nostris legibus aurum & argentum pro pecunia aurea vel argentea poni videmus, ex quibus nunc succurrit l. serui. C. de adul. & l. j C. de canon. larg. li. 10. & l. 1. C. de apo. public. eo. lib. 10. & l. hac lege. C. de aquæduct. li. 11. Hincque est, vt Liuius 4. decadis lib. 3. argentum bigatum dicat pro eo genere nummi, quod bigatum vocant. de quo Plinius lib. xxxiij. cap. iij. }

7 ¶ Sed etiam vulgò, & ex communi vsu loquendi nostrorum Gallorum, monetam æream simpliciter argentū vocamus. Quod videtur longè dissidere à propria, aut certè recepta iam à multis seculis significatione. Nam omne genus monetæ antiqui æs vocare sunt soliti. Cato in re rustica: Fūdum æribus tribus emptum possidebat. Plautus in Aulularia: Ibi ad postremum redit miles, æs petit. Terentius in Phormione:

Aes omne genus monetæ dictum.

— Ancillam ære emptam suo.

Et Horatius lib. Sermonum ij. Saty. ij.

Et frustrà mortis cupidum, cùm deerit egenti
Aes laquei pretium. —

Et Virgilius Ecloga j.

Non unquam grauis ære domum mihi dextra redibat.

Vbi Landinus interpres id annotauit. Et apud nostros Iurisconsultos in l. ij. ff. ad legem Aquil. vbi ita scribitur: Qui seruum alienum, quadrupedem, vel pecudem iniuria occiderit, quanti id in eo anno plurimi fuerit, tantum æs dare domino damnas esto. & in l. tertia, ff. de alimen. & cibar. lega. vbi legitur, minimi æris, pro minimo pretio. & in l. si quis in pignore, §. primo. ff. de pignor. actione. vbi fit mentio de re ampla ad modicum æris pignorata. & alibi sæpe in nostris legibus.

Aerarium. 8 ¶ Ex quo etiam scribitur in l. etiam, ff. de verbo. significa. aureos quoque nummos æs dici. Et hinc quoque, vt scribit Plinius lib. xxxiij. capite x. & iterum libr. xxxiij. cap. j. ærarium, obærati, æs alienum, æs militare, tribuni ærarij: de quibus illud est Ciceronis Episto. ad Atticum, lib. j. Epistol. cuius initiū est, Quæris ex me Tribuni non tam ærarij, quàm vt appellātur ærati. Quæstores ærarij. De quibus & aliquid traditur à Varrone ad finem lib. j. & iterum in libro tertio de Lingua Latina. Et Ærariæ annonæ, in l. j. C. de collatio. donat. lib. decimo. & in l. speciebus, C. de cohor. lib. xij. & in l. iis scholaribus, & iterū in l. annonas, C. de eroga. mili. anno. eod. lib. xij. quæ scilicet ære, id est, pecunia, taxabantur. Et hinc item Adærari, in eadē l. (sic enim scribēdum est, non, adhærere, vt admonuit Lælius Taurellus in lib. de militiis ex casu) pro eo scilicet, quod est ad pretiū redigi, taxationéque adhibita æstimari: quod nos vulgò in Gallia liquidare vocamus, & Gallicè *adenerer*. Et in hac quoq; significatione ponitur (adærētur) in l. sepcē, eod. tit. de erogatio. mili. anno. vbi tamen Accursius aliter intelligit. Hincq; adæratio, in l. militaris, C. de mili. veste, lib. xij. Et itē Aeruscare, Festo Pompeio dicitur, æra vndique, id est, pecunias colligere. & Auarus Nigidio lib. vndetricesimo cōmētariorum, tāquàm auidus æris quod tamen

Obærati. Aes alienum. Aes militare. Tribuni ærarij. Quæstores ærarij. Adærare. Aerariæ annonæ. Aeruscare. Adærari. Auarus.

tamen non placet Gellio lib.x.c.v. Sed & hinc Æs mutuum Sallustio in Bello Iugurthin. Prodigus æris, Horatio in arte poetica:

Vtilium tardus prouisor, prodigus æris.

Et assem quoque ab ære dictum, prodidit Varro lib.ij. Enalogiæ. & eius autoritate Pris. lib. de ponderibus & mensuris.

Prodigus æris. Aes mutuum. As.

9 ¶Hæc autem hinc fluxisse videtur, quod apud priscos Romanos nullus vsus fuerit monetæ aureæ vel argenteæ: sed æri solùm esset in precio habitum vsque ad primum propè bellum Punicum. Quinque enim annos ante id bellum Q. Fabio Maximo consule, argentum est primo signatum bigarum & quadrigarum nota, anno vrbis conditæ quingentesimo octugesimo quinto. Atque anno pòst secundo & sexagesimo aureus nummus primùm percussus est, autore Plinio, dict. lib. xxxiij.c.iij. Eutropius autem Romanæ historiæ libr.ij. tradit primo bello Punico, quo Regulus, à Xantippo Lacedęmonio, duce Carthaginensium, captus est, argenteum nùmum in vrbe figuratum esse. Primus autem Ianus æs signauit, si credimus Draconi Corcyræo in suis commentariis de lapidum generibus, & illius autoritate Athenæo, Atque Macrobio, libr.j. Saturnaliorum, c.vij. Aut etiam Seruius rex Romanorum, vt ex autoritate Timæi retulit Plinius, vbi suprà proximè: & id quidem, vt dicit, nota pecudum: vnde & pecunia dicta est, cùm antea rudi ære vterentur.

Argēteus nūmus primū signatus. Aureus nummus primū signatus. Pecunia vnde dicta.

10 ¶Vnde ortum est (quod iam diximus) vt quancunque pecuniam æris appellatione intelligamus, Græcorum etiam imitatione, qui χαλκὸν, id est, æs pro qualicunque pecunia accipiunt. Vnde ἀχαλκεῖ apud Lucillium lib.ij. Epigrammatum:

Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ φιλόσοφον, εἴ τις ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι πεινάτω· θὲς τὸ χιτωνάριον.

Quod ita transtulit Alciatus noster in d.l. etiam, ff. de verb. signi.

Hermodoti hoc dogma est, quisquis miser indiget ære,
Philosophi assumat pallia, diues erit.

Et ex iis, quæ diximus, exiit illud Ouidij libro Fastorum primo:

Aera dabant olim: melius nunc omen in auro est:
Victáque concessit prisca moneta nouæ.

Cæterùm tex. est in l. quæ extrinsecus, iuncta gl. in verbo, denario, ff. de verb. obliga. probans, quòd interroganti de pecunia aurea, si respondeatur de ærea, vel è diuerso, valet stipulatio, quamuis aliàs rerum diuersitas eam vitiaret, §. si de alia, Insti. de inuti. stipu. & ita eum tex. cum gl. expendit Bal. in l. singularia, col. iiij. versi. decimò est speciale, ff. si cer. pet. Sed tu vide Alex. ibi col. vj. ver. aliud etiam speciale secundum eum.

Χαλκὸν. Ἀχαλκεῖ.

11 ¶AD ILLVD QVOQVE quæstionis est, quid si consanguineus offerat nummū reprobum, vt vocat Vlpianus in l. elegá er, §. qui reprobos, ff. de pig. act. siue adulterinum, vt appellat Tullius libr. iij. Officiorum, & Plinius lib. xxxiij.c.ix. & Imperator in l.j. in princ. C. de fal. mo. & in l.ij. C. quib. ex cau. ser. pro pæ. liber. acci. & ipse Vlpianus in l. lege, in prin. ff. ad leg. Cor. de fal. & in l. sacrilegij, §. qui cùm in moneta, ff. ad le. Iul. pecu. Apuleius autem li.x. Metamor. adulterum & nequam aureum vocat. Ex quo & Adulteratores monetæ dicútur, in l. aut facta, §. euenit, ff. de pœn. Nos vulgò falsum dicimus, vt in ea rub. de fal. mone. & in l. vix certis, ff. de iudi. & in l. qui falsam, ff. de fal. & apud Plinium, vbi suprà. Sicuti. Falsa pondera, in l. arbitrio, §. de eo. ff. de dol. mal Nam & falsum, & adulterinū, pro eodem ponuntur in l. si quis legatum, in prin. ff. eod. tit. Quid igitur, si offeratur nummus reprobus, siue adulterinus, aut falsus, Dic nihil agi, quia falsus denarius non est denarius, glos. in l. omnes, per illum tex. loquentem de falsa fide, C. de hæret. quam sequitur Ioan. Plat. in l. circa medium, C. de vete. numis. pore. libr. xj. & eam valde elegantem dicit Alex. consi. ciiij. statutum loquens, col. ij. versi. pro hoc hîc ego, libr. j. & singularem Barb. cons. xluj. præclarè scribitur, col. ix. nu. 16 lib. j. Licet sit & alia ei similis in c. vera, xly. distin. quæ præterea dicit, falsum iudicem non esse iudicem, nec falsam iustitiam esse iustitiam, nec falsum tutorem esse tutorem, l. Paulus, ff. de verbo. signi. ex qua etiam probatur, falsum testamentum non esse testamentum, & modium iniquum, id est falsum, vt interpretatur Accursius, non esse modium. Quod & de statera modio proxima, tradit Galenus libro περὶ εὐεξίας, id est, de bona habitudine: Statera (inquit) falsa siue iniusta, non est simpliciter statera, sed statera falsa. Sed & illud de testamento falso probat l.ij. §.j. ff. quemad. testam. aper. Et illud quoque de falso denario, dicit Ioan. Ana. illam tantum posteriorem gloss. allegans, in ca. quàm graui, col. vlt. extrà de falsis. & Georg. Nat. in reper. c. quamuis, col. xlv. sub nume. 143. de pactis, lib. vj. Et simile est, quod de falso instrumēto tradit Bal. in l. si non sortem, §. j. post princip. ff. de condi. indeb. nempe id non esse instrumentum. Ideò si ex statuto nulla exceptio possit opponi contra instrumentum guarentigiatum, poterit tamen contra illud opponi, quod est

An nūmus reprobus possit offerri. Nummus reprobus. Adulterinus. Nequam. Falsus. Falsa pondera. Falsus denarius non denarius. Iudex. Iustitia. Tutor. Testamentum. Modius. Statera. Falsum instrumentum.

Falsus testis.

falsum, per d.l.Paulus, de verb.sign. Per quam etiam atque d.l.ij.§.j.quemad.test.ape.idē Bald. in c.licet causam, col.v.extrà de proba.dicit falsum testem non esse testem.

12 *De iisdem rebus.*

¶Igitur (vt concludā) consanguineus, qui falsum nummum offert, is nummum offerre nō censetur. nam nec huiusmodi nūmus liberat soluētem, d.§.qui reprobos. Ex quo etiā dicebat Vbertus Bobi.quem refert & sequitur Io.And.in addi.Spe.tit.de crimi.fal.quòd si qui ludūt ad par & impar, non debet computari nummus falsus in numero cæterorū, quibus luditur: nisi ludentes illu esse falsum resciuissent. Quod & sequitur Alex.d.consi.ciiij.col.ij.ver.accedat ad prædicta, li.j.& Georg.Nat.in d.c.quamuis, vbi suprà.& Matth.Afflic.in consti.Siciliæ, inci.adulterinā, in j.q.Sed & Dy.in l.cuiusque, ff.ad leg.Iul.maie.dicit per illum text.in §.j.ꝙ qui pecuniā reprobam conflauerit, vel abraserit, non incidit in pœnam statuti punientis falsificantē, vel abradentē pecuniam. Et sequitur Alberi.ibi, qui ita dicit fuisse iudicatū à rege Franciæ.& allegat præterea in ar.l.fundi, in prin.ff.de acq.pos.Sequitur item, & dicit no.Phil.Deci.in l.quod te, col.iij.versi.sed quæritur an ista, ff.si cer.pet. Denique gl.in l.lecta, in verbo, proba, ff.eo.titu. dicit simplicem promissionem factam de dandis nummis, intelligi de probis. Et sequitur Barto. ibi.in j.oppo.Ang.col.ij.in fi.& Sal.col.quoque ij.ver.nota ex ista gl.& Recentiores. Hincque respondit Steph.Bertr.consi.ccxiij.Christi, &c.viso casu, lib.j.manus munitionem (quam vocat) factam ex pecunia reproba, non impedire clamorem, de quo ibi loquitur, quin is fieri possit, tanquam si nulla munitio facta sit, per d.§.qui reprobos.

13 *Quid si offeratur nūmus non legitimi ponderis.*

¶QVID AVTEM, si nūmus est probæ quidē materiæ, sed nō legitimi pōderis? Dic nec illius oblationē valere, quādo & is nūmus falsus quoq; dicatur, vt apertè probat text.in c.quāto, extrà de iureiu.in illis verbis, monetā aut falsam, aut legitimam esse credebas, iūctis illis verbis præcedentibus, quæ tamē circa mortē eius fuerat legitimo pōdere defraudata.& ibi etiam no. Hosti.& Io.And.vterque in verbo, legitimo pōdere, & ibi quoque Bal.col.j.versi.ibi falsata. Nā vt etiā ibi dicit gl.j.in verbo, patris, tria requirūtur in moneta, vt ea proba sit: videlicet quātitas pōderis, materia, & publica forma, per l.j.ff.de contra.emp.& sequitur Bal.in eod.c.quāto, quo loco suprà citauimus: vbi dicit, ꝙ quantitas requiritur ad substantiā, forma ad autoritatem.& Sal.in l.ij.C.de falsa mo.Raph.Co.cons.cxxxviij.hoc maximè propositū ad fin.& latè Io Ana. post alios in c.ad falsariorū, extrà de crim.fals.& Fab.à mōte S.Sab. in trac.emptionis & vēditionis, in v.quæst.prin.col.j.& ij.& Matth. Affli.in d.consti.adulterinā, in iiij.q.Et facit tex.in d. l.j.C.de vete.numis.pote.lib.xj.& ibi Andr Barul.Bar.& Io.Plat.qui & ipse ad veram monetā requirit illa tria, quæ diximus: dicitque vnū, quod admodū est notandum, quòd creditor nō tenetur recipere monetam probæ speciei, sed illegitimi ponderis, etiam pro tanto, quanti valet, per eum textum à contrario sensu.& quia etiam huiusmodi moneta falsa dicitur, per l.quicunque, ff.de falsis, quæ illud non dicit: sed apertè probatur in d.c.quanto.

14 *Quid si non vsualis sit.*

¶QVID DENIQVE, si offeratur nummus & probæ materiæ, & legitimi pōderis, sed qui apud nos nō sit vsualis & expēdibilis, vt cū nostris loquar. Dic nec hic quoq: oblationē valere. Nā statutū loquēs de moneta, intelligitur de vsuali & expēdibili, in loco statuti, vt ex facto respōdit Alex.d.cons.ciiij.statutū loquēs, col.j.lib.j.per tex.in c.le.ij.ibi, ad monetā currentem, & ibi gl.Gul.à mōte Laud.Pau.Eliaz.Pet.Anch.Card.Flo.Pan.& plerosque omnes, de deci.& alios multos Doc.ab ipso Alex.in illo cons.allegatos, quos ibi videre poteris, ne hîc iterū inculcē.

Quid si pro tanto offeratur quanti apud campsores valet.

Et subdit ipse Alex.col.eiusdem cons.ij versi.nec obstat si quispiam, nō satis esse, si quis hūc nummū non vsualem posset dare cuipiā campsori, qui saltem aliquid minus daret, vt in regionem extraneam trāsmitteret, in qua vsualis esset. Nam lex (inquit) considerat, quod frequentius accidit, l.j.§.si quis, C.de Lati.liber.tol.& c.quia sæpe, de rest.spo.cum aliis concord.ibi ab eo adductis. Super quo vltimo dicto vide Roffre.Bene.quæst.Sabba.xv. Æmilius, dum tractat, an pecunia reproba, soluta per debitorem secundum arbitrium campsoris, liberet soluentem.

15 *De moneta itē non vsuali.*

¶Sed & tu ad principale dictū Alex.adde tex.optimū in c.vl.in fi.ibi, quinque solidorū vsualis monetæ, extrà de maled.vbi gl.in hoc dicit inspiciendā esse consuetudinē regionis, per l.si seruus, §.si numerus, ff.de leg.j.& l.nūmis, ff.de le.iij.& l.cùm de lanionis, §.asinā, in fi.ff.de fund. instr.Et Host.quoque in d.c.vlt.in verbo, vsualis, qui & ad hoc præterea allegat l.imperatores, ff.de contrah.emp.& l.j.in prin.ff.de flumi.& c.ex literis, le j.extrà de sponsa. Et hos sequuntur Pan.& Io.Ana.in d.c.vlt. Adde (inquam) Host.& Io.And.in d.c.quanto, in verbo, legitimo pondere, de iureiur.vbi dicitur monetā tribus modis reprobari, ex materia, pondere, & cursu, quia scilicet non currit, nec recipitur, vt consueuit. Et faciunt etiam scripta ab Oldr.cons.xxxj. thema tale est.quidam condēs.& Corne.cons.cclxxxvij.in hac consultatione, col.iiij.ver.deueniendum est, lib.j.& consi.cccxxj.de pluribus, colum.penult.versic.restat, lib.iij.& Fab.à monte S. Sab.in tracta.emptionis & venditionis, in v.quæstio.prin.col.iiij.versi.vlterius est notandum.

& Phil.

& Phil.Dec.conſ.dclxviij.ſecundú ea:vbi reſpondit,non valere depoſitionem factam ex pecunia non vſuali.& D.Coſ.Guy.in prag.ſanct.in tit.de annatis,§.item fuit,in verbo,vſuali.Et vide etiam,quæ dicam infrà tit.procedente,§.iiij.in verbo,*faire ſon offre*,quæ eſt glo.ij.

EN TELLE QVANTITE' QV'IL VOVDRA, EAM QVANTITATEM QVAM VOLVERIT. GLO. XXI.

1 QVIDAM HINC TRAHVNT,non ſatis eſſe vnum nummum,id eſt,vel quadrantem,quem liardú Galli appellant,vel Caroleú qué vocamus, vel alium vnum,ſed plures neceſſariò eſſe offerẽdos,tanquá ea verba,*en telle quantité*,numerum veluti ſignificent:vt probatur in l.ſi ita legatum,in prin.& ibi Iac.Arc.Bart. & alij,ff.de lega.j.& in l.hæc enunciatio,ff.de ver.ſign.Qui quidem numerus in vno conſiſtere non poteſt.vnum enim non eſſe numerum,ſed principium numeri, ſcribit Macrobius lib.de Somnio Scipionis,non ſemel & è noſtris Accur.in l.ſi quis ante.ff.de acq.poſſ. & in §.affinitatis,Inſti.de nuptiis.& Bal.in c.cum in iure.circa medium,extrà de elec.& Ang. conſi.lvj.quæ reformatio,ante fin.Et ſcribit Priſcianus li.v.in tit.de numero, ꝙ in vno propriè numerus non dicitur,ſed abuſiuè.Et optimè facit tex.in d.l.ſi quis ante,vbi vnus nummus,& pretiú,tanquam diuerſa ponútur,veluti númus,non ſit pretiú,ſiue in eo non poſsit conſiſtere. *An ſatis ſit hic vnum nummum offerre.* *Quantitatis verbū,an numerum ſignificet.* *Vnus non eſt numerus.*

2 ¶Verú diſpereá,niſi iſti,licet ſint ex primis noſtræ Galliæ Iuriſconſulti,toto(quod aiunt) cœlo errant.Nam etſi quantú & quantitas ad numerú quandoque referuntur,vt ſuprà diximus,non tamen ad id tatùm,ſed & ad amplitudiné,id eſt menſurá,atque pondus,vt apertè probat l.quiſquis,ff.de lega.iij.& voluit gl.j.in l.j.& ibi Bar.poſt prin.C.de act.& obl.& in l.generaliter, in verbo,partem,C.de epiſcop.& cler.quæ quidem de vno æquè dicuntur,atque de multis,ſicuti etiam qualitas,latitudo,longitudo,& alia id genus. Nam & qualitas & quantitas idem ſubiectum propemodum reſpiciunt,l.qui bonis,ff.qui bon.ced.poſ.vt & illa alia,vti videre licet, *Iterū de quantitate.*

3 ¶Dicimus enim,qualis quátúſq; vir,equus,ager,fundus.ná & in l.certú,ff.ſi cer.pe.dicitur qualis quantáque,de re quapiá.& in l.cùm ſoluta,ff.de cód.ind.& in l.ſtipulationum quædá, ff.de ver.obl.& iterú in l.ſi conſtante,C.de dona.ante nup.fit mentio quátitatis,& æquè in vno tantum procedunt,ac in pluribus,vt omnibus videre licet.Plautus in Amphitrione, de vno tátùm loquẽs,Obſecro hercle,quantus & quàm validus eſt?Et iterú in eadem fabula, Quantus amator,dicit.Et plinius in Panegyrico:Sæpe ego mecum,P.C.tacitus cogitaui.qualem quantú eſſe oporteret,cuius ditione nutúque maria,terræ,pax,bella gerantur.Et Virgilius lib.ij.Æneid. *De eadem re.*

—Qualiſque videri
Cælicolis,& quanta ſolet.—

Et iterum libro tertio:

Nam qualis quantúſque cauo Polyphemus in antro.

Et Homerus lib.xxiiij.Iliados de Achille,

Ὅσσος ἔην, οἷός τε, θεοῖσι γὰρ ἄντα ἐῴκει.
Quantus erat,qualiſque,deis enim contrà ſimilis erat.

Et è noſtris Spe.in tit.de fructib.& intereſſe,§.viſo,col.j.verſi.ſed quomodo,dicit quantitatis appellatione compræhendi quamlibet rem ſingularem, per d.l.quiſquis,ff.de lega.iij.Ideóque vix poſſum accedere Alciati ſententiæ,qui in libro primo eius quod intereſt,fecit in hac re diſcrimen inter quantum & quantitatem. *Sitne differentia inter quantum, & quantitatem.*

4 ¶Sed vt hæc lucidius intelligas,Ariſtote.in li.κατηγοριῶν,in quolibet ſubiecto decé prædicamenta cóſtituit,inter quæ & quátitaté repoſuit:ex quo potes intelligere,& de vno dici. Et id quoq; poſt eú aſtruxerút è noſtris Azo,in prooemio Súmæ,& Bal.in l.de quibus,col.antepe.& ſeq.ff. de legi.Et bene etiá facit tex.in d.l quiſquis,& quod ibi ſcripſerút gl.& Bar.ff.de leg.iij.& in l. aut facta,in prin.ff.de pœn.vbi delicta ſepté modis cóſideranda ſunt,inter quæ reponit qualitatem,& quantitaté.Poſtea auté in §.quantitas,ſcribitur quantitatem diſcernere furé ab abigeo. Nam qui vnum(inquit)ſué ſurripuerit,vt fur coërcebitur.Et in l.j.§.quod autem ait,ff.ne quid in flu.publico.quæ loquitur de quantitate aquæ.Ex quibus vides,& quantitaté de vna re dici. *Quantitas inter prædicamenta.*

5 ¶Quid quod ipſe Ariſtoteles lib.Politicorum primo,c.vj.ſcribit nummum ſigno quopiá primùm fuiſſe impreſſum,ad demonſtrandam illius quantitatem.Ex quo etiam clariſsimè omniú intelligis,quantitatem de vno nummo dici, eámque pro æſtimatione nummi accipi, vt etiam apertiſsimè probat l.cùm affirmes,C.de libe.cau.vbi dicitur,dato nummo certæ quantitatis:vt hinc liquidò cognoſcas hæc verba, *en telle quantité*, ſignificare, talis æſtimationis, ponderis, magnitudinis, quam conſanguineus offerens voluerit, ita ſcilicet vt nihil interſit, an ſit de-

narius simplex, an duplex, an liardus, an item solidus æreus, aureus, argenteus.

Quantitas duplex.

6 ¶Nã vt id clarius declarẽ, scire debes, duplicẽ esse quantitatẽ, vnã quã continuã appellãt, alterã discretam: illam dici de re vna, & ad numerũ nihil pertinere, hanc autem de pluribus, & ad numerũ referri, vt tradit Aristote. in eo li. κατηγορίας c. vj. & colligitur ex no. à Bar. & aliis in l. qui quartã, ff. de leg. j. eodem Bar. in trac. de testib. c. xxvij. incip. qualitas. Bal. in Auth. hoc amplius, ante fi. C. de fideicom. & in l. data, col. vij. ver. dicit testis falsum, C. qui accus. non pos. & in l. j. col. iij. ver. modò ego quæro, C. de sentẽ. quæ sine cer. quãti. & clarius in c. cùm causam, col. v. ver. secundũ prædicamentũ, extrà de testib. vbi sciẽter dicit, quantitatẽ continuã esse augmentũ substãtiæ, l. inficiẽdo, §. infans, ff. de furtis. quę loquitur de infante, qui ita creuit, vt adolescẽs fieret. & ita in eo est quãtitas cõtinua, id est, augmentũ substantię. Quãtitas autẽ discreta est augmentũ numeri. Hæc ibi, ex schola Philosophorũ. Nã & Galenus nõ minùs philosophia, quàm medicina, illustris, in libro de differẽtiis morborũ, Neque, ait, cuipiã obscurũ est vtranque passionẽ, tam quæ ad numerũ, quàm quæ ad magnitudinem pertinet, in prædicamento quantitatis posse locari. Siquidẽ quantitatis aliud continuum, aliud discretum, quod & quantũ propriè, sicuti & continuum, ἰδικὸν apud Græcos appellatur. Ex hísque illud est Quintiliani, libr. ij. c. iiij. Quantitatem quæ dupliciter à posterioribus diuisa est, quàm magnum, & quàm multum sit.

In uno nũmo consistit mutuum.

Idem iudicandum de principio actus, ac de ipso actu.

7 ¶Quin & si hæc nõ subsisterẽt: necessarióque quantitas ad numerũ tantùm referretur, non tamen concluderet, vnũ hîc nummum non satis esse ad oblationem. Nam scribit Albe. post Petr. Cy. & Old. in l. ij. §. mutui datio, col. pen. ver. itẽ quæro, & ibi quoq; post eos Phi. Dec. in vtraq; lect. ff. si cer. pe. quòd in vno nummo consistit mutuũ, quia vnus est principium numeri. & idẽ iudicamus de principio actus, quod de ipso actu, per l. non ideò, C. de hæ. inst. Et idem quoque voluerunt Cy. Bal. Ang. & Corne. in d. l. non ideò, vbi ex hoc dicunt, emptionem posse fieri vno nummo. & rursum idem Cy. in l. maritus, & ibi quoque Pau. Alex. & Ias. C. de procu. Bar. in d. l. si quis ante. & ibi quoque Alex. Fran. Are. & Ias. ff. de acqui. pos. Colle. in c. vt mensuræ, extrà de emp. & vend. Bal. in d. §. affinitatis, Insti. de emptio. Pau. Ca. in l. j. col. j. C. vnde vir & vxor. & consi. cxe. nouiter reuocatur in dubium, col. j. lib. ij. vbi & ex hoc dicit, idem iuris esse de vnitate, ac de numero: sicut quod iuris est in affinibus, idem esse in viro & vxore: qui ipsi nõ sunt propriè affines, sed principium affinitatis, per d. l. maritus. & ex externis scriptoribus Laurẽtius Valla lib. j. Dialecticæ, c. ij. vbi fortius tenet, & probat, vnum esse numerum, vti etiam è nostris voluit Ioan. Andr. in procemio vj. & Philipp. Deci. in d. §. mutui datio, in priori lectu. Nam & quodammodo vir & vxor affines etiam dicuntur, d. l. non ideò, & l. quod Seruius, & ibi gloss. Barto. & Bald. ff. de condi. caus. da. Et facit, quod de vno tradit Bald. in c. j. §. & quia vidimus, ad fin. titu. qui feu. dar. pos.

Numerus pluralis an in uno procedat.

8 ¶Et hæc haud dubiè procedũt, cùm eadem est vtriusque ratio. Sicuti etiam in simili dicimus, numerum pluralem, in vno quoque procedere, si eadem sit ratio, ex sententia Archi. Ioan. Aud. Domi. & Recentiorum in c. j. de rer. permu. lib. vj. Bal. & Pau. Cast. in l. j. C. de condi. inser. cum aliis cõcor. à me collectis in repe. l. si vnquã, in verbo, susceperit liberos, nu. 215. sed vtrũcunque sit. Vt amplius (ni fallor) nõ sit dubitandum, quin satis sit vnum nummum offerri. Id quod etiã apertè indicat §. huius titu. iij. in verbis, *& la piece d'or, ou d'argent. qu'il aura consigné.* & rursus, §. seq. ibi, *& perdra la piece d'or ou d'argent qu'il aura baillé*, sed apertius in §. vij. ibi, *mais suffit faire offre d'une piece d'or ou d'argent*: quæ verba cũ clara sint, nullus iam est dubitationi locus relictus, quantum ad nostram consuetudinem pertinet.

Quantitas iũcta pecuniæ, an semper numerum significet.

9 ¶Sed vnum tamen non omiserim, quod admodum adstipulatur priori illi sententiæ: illud scilicet, quòd quando hæc dictio quantitatis adiungitur pecuniæ, semper numerum significat, l. hęc venditio, §. huiusmodi, & ibi gl. & Bal. ff. de contra. emp. idem Bal. in d. l. j. col. ij. versi. sed immediatè, C. de actio. & obl. & Fabia. à monte S. Sab. in tract. emp. & vendit. in v. quæst. princ. col. v. versi. circa secundum. Sed an is tex. id probet, videant cæteri. Super eo autem tex. & gl. illius, vide Bar. in l. seruus legatus, §. qui quinque, ff. de lega. j. & Rom. in l. si certos nũmos, ff. de ver. oblig. At huius contrarium suprà probauimus ex Aristotele, qui quantitatem dicit esse in vno nummo: quod & nostræ leges, vt diximus, adstruunt. Et satis videmus eandem rationem esse, siue quis vnum nummum, siue plures offerat.

An pro duabus oblationi. diuersarum venditionum

10 ¶AT MAIVS, perplexiúsq; dubiũ est: si cõsanguineus faciat duas vel tres oblationes simul, scilicet duarũ aut triũ contractuum diuersorum: verbi gratia, emisti à me vnum fundum certo pretio, postea alio cõtractu emisti alterũ: an sufficiat cõsanguineo meo veniẽti ad retractũ harum duarũ venditionũ, offerre vnum nummũ, qui plures minores valeat, scilicet Caroleũ, qui decẽ denarios valet. Posset videri hoc casu nõ satis esse, sed tot esse offerẽdos, quot sunt cõtractus,

ctus,ad quorum retractum venit consanguineus.Nam pro quolibet contractu vnus ad minimum nummus offerendus est.Si ergo sunt diuersi ac separati contractus,etiam diuersi ac separati nummi sunt offerendi,vt suus cuique nummus sit attributus:præsertim cùm hæc à consuetudine pro forma & solennitate sint obseruanda,vt declarat §.vij.& viij.infrà eo.ti.& in d.§.vij.expressè cauetur offerendam esse vnam peciam,vt vtar verbo Gallis peculiari,quo etiam vtitur consuetudo nostra.Quî fit ergo,vt vna pro duobus,aut tribus separatis cõtractibus sufficiat,cùm forma præcisè ac specificè adimpleri debeat,vt no.Bal.Ang.Pau.Cast.& Recentiores,qui afferunt concord.in l.j.ff.de libe.& posthu.

Satis sit unum nummum offerre.

11 ¶Ita quidẽ,vt eius omissio in qualibet,vel minima parte,actum vitiet.Ant.& Pan.in c.Pisanis,quod est vlt.extrà de resti.spol.cum concord.adductis à Fely.in c.cùm dilecta,col.xxvj.versi.amplia decimò,extrà de rescrip.& Phil.Deci.in c.prudentiam,in iiij.no.de offi.deleg.& dicemus etiam in tit.seq.§.iiij.glo.vj.nu.30.& quia etiam.Idque etiam in actibus quantumuis fauorabilibus,l.qui Romæ,§.Flauius,ff.de verb.obl.Bal.in l.testamentum,C.de testa.& consil.ccl.considerandum est,lib.v.& Ias.consi.cxcj.placet mihi,col.j.lib.ij.vbi etiam dicit procedere in causis piis,ne quis interim causetur retractum esse fauorabilem:de quo tamen diximus latè in præfat.Sed nec ei aliquid addi aut detrahi potest.Bald.in l.vlt.col.ij.C. de suis & legit.& alibi latius diximus.Nec ea quoque potest per æquipollẽs adimpleri,glo.in cle.j.in verbo,tertio, de vita & honest.cleri.Bar.in l.non sunt liberi,ff.de statu. homin.cum concor.adductis ab Alex.in d.l.j.col.vlt.ff.de libe.& posth.& Fel.in d.c.cùm dilecta,extrà de rescr.& Hipp.Marsil.cõs.xxvij.solennem,col.ij.& iij.lib.j.ne quis etiam causetur,vnum maiorem nummum multis minoribus æquipollere.De eo tamen,quod diximus de omissione in minima parte, vide quæ dicam infrà tit.procedente,§.iiij.glo.vj.nu.31.& duobus seq.

Formæ omissio in minima parte uitiat.

Etiam in actibus fauorabilibus & piis causis.

Formæ nil addi potest,nil detrahi.

Forma per æquipollens adimpleri non potest.

12 ¶Sed & ea res indiuidua est,l.hæredes palàm.§.vl.& l.si is qui,& ibi Bal.in j.no.ff.de testa.cũ si.Nam diuisio formã corrumpit,vt dicit Bal.in l.si seruus,circa mediũ,in addi.ff.si quis caut.& vt idẽ quoque scribit in l.Pedius,post prin.in addi.ff.de arbit.forma est de genere indiuisibilium,cùm quælibet mutatio in forma totum vitiet,secundùm Iac.Bu.in l.certi cõdictio,§.quoniam,& ibi quoque Alb.col.vlt.ff.si cer.pe.quo etiam in loco Bal.ipse col.iij.ver.oppone quod vtile est,dicit formam esse indiuisibilem,vt & dicit in d.l.testamentum,C.de testa.vbi etiã eam dicit inseparabilem,quod idem est:ideóque in ea vtile per inutile vitiari. Quæ etiam fuit sententia Bar.in l.Græcè,§.illud,per illum tex.ff.de fideius.Ang.Imo.& Recentiorum,in l.j.§.sed si mihi,ff.de ver.oblig.At idem Bal.in c.cùm adeò,col.ij.versi.contenti ex paruo,extrà de rescr.dicit,quòd forma ex integritate consistit.Sed & ipse in l.si veritas,in ij.no.per illum text.C.de fideicom.dicit,quòd omnis solennitas est indiuisibilis,ne quis etiam hîc causetur hanc rẽ non formam esse,sed solennitatem.& Alex.in l.is qui quadraginta,§.quædam,ff.ad leg.Fal.& Phil.Dec.consi.cccccxxxij.pro vera resolutione,col.j.

Forma indiuidua.

In forma,utile per inutile uitiatur.

Solennitas omnis indiuidua.

13 ¶Hincque fit,vt conditio diuidi scindique non possit.l.qui duobus,& l.cui fundus,ff.de cõd.& demon.& l.fistulas,§.per fundum,ff.de contrah.emp.& l.si ita fuerit,in princ.ff.de manu.testa.& voluit Cy.in l.si plures,C.de cond.inser.Alber.in l.statuliberos,§.j.in prin.ff.de statulibe.& Ang.cons.clxviij.testator in omnibus,col.j.Alex.cons.lxxv.in causa & lite,paulò ante fi.li.vij.& Doc.vbique.Nempe quia conditio formam inducit,& solẽnitatem,Bal.in auth.vt liceat matri & auiæ,col.j.C.quando muli.tutel.offic.fung.pos.cum aliis mul:is concord.adductis à Recentioribus in l.ij.§.vlt.ff.de vul.& pup.subst.& à me copiosius infrà,tit.procedente, §.ij nu.3.& eo quidem magis,& seq.Vt hinc intelligas,nihil hîc obesse,si quis diceret , quòd si liardus,qui tres denarios valet,fuerit oblatus pro tribus contractibus, ita diuideretur, vt quilibet denarius eius liardi cuilibet etiã cõtractui assignetur.Nam id posset procedere in rebus diuiduis,non in forma,quæ indiuidua est.Super eo tantùm quod de cõditione diximus,vide l.cui vsusfructus.in prin.ff.de vsu & vsufru.lega.& l.qui putat,in prin.ff.de acqui.hæred.

Conditio non scinditur.

Cõditio formã inducit.

14 ¶Porrò nummus ipse in partes diuidi,aut scindi non potest.Si enim ita fieret,ab eo auferretur forma publica,quæ necessariò in eo requiritur,iuxta l.j.ff.de contrah.emp.& l.j.& ibi Doc.C.de vete.numis.pote.lib.xj.& gloss.in c.quanto,in verbo,patris,extrà de iureiur.& Bald.consil.cccexciiij.sciendum est,quòd moneta,post princ.lib.j.& consi.cclxxvj.casus talis est,dominus,col.j.lib.iij.& Raph.Co.consi.cxxxviij.hoc maximè,col.vlt.vbi etiã dicit,quòd autoritas monetæ non ex materia tribuitur,sed ex forma,quæ perempta,perimitur & ipsa rei substantia , vt in simili tradit glo.in l.qui vsumfructum,in verbo,facta,ff.de vsufruc.& alia,quæ in id allegat.Ideóque pecunia communis multorum nõ per scissionem,aut diuisionem singulorum corporum condicitur,sed per numeros totius,l.nam & si fur,& ibi glo.Iaco.Bu. Albe.Fulg.Pau.Ca.& Recentiores,ff.si certum pet.& l.cùm Stichus,ff.de soluti.gloss.in l.singularia,in vj.speciali,

Nummus scindi non potest.

pecuniæ,& ibi Bar.Albe.Ful.Ro.Alex.& Ias.ff.si cer.pe.ex quibus Alex.rationem reddit, quia si corpus ipsum cuiuslibet nummi diuideretur,redderetur inutile.

Naues sectæ. *Casellij iocus.*

15 ¶Et sanè,si quis nummũ scinderet,perinde faceret,ac si naues singulas diuideret, quod fecisse dicitur Quintus Fabius Labeo,qui cũ à rege Antiocho,quẽ bello superauerat,ex fœdere icto dimidiá partem nauiũ accipere deberet,medias omnes secuit,vt eũ tota classe priuaret. Autor Valerius,li.vij.c.iij.& è nostris retulit Flor.in l.si familiæ,quæ est antep.ff.fami.erci.vbi & hoc improbat,& allegat d.l.nã & si fur.§.vlt.qui loquitur de nũmis,ex quo apertè intelligis,illum idẽ intelligere de nũmis ipsis.Hinc & iocus Casellij Iurisconsulti,qui mercatori cuipiã interrogãti,quonã modo nauẽ cum socio diuideret,respondit,Nauẽ si diuidis,nec tu nec socius habebis.Autor Macrobius Satur.lib.ij.c.vj.{ Simile autẽ traditur de Cãpanis qui cùm fœdus cũ hostibus pepegissent,ea lege vt eis dimidiã partẽ armorũ traderent,dissectis armis dimidiũ eos recipere iusserunt,autor Polyænus lib.vj.Stratagematum.} Nam & hîc,si Caroleus inter duos diuidatur,neuter sociorum Caroleum habebit.In ea autem l.nam & si fur.§.vlt.Iac.Bu.& Alber.ex eo inferunt ad quæstionem de vetula,quæ vẽdidit dimidiam partem ficuum, quas emptor petebat medias omnes etiam diuidi, volens scilicet facere locum prouerbio σῦκα μερίζειν, id est,ficos diuidere.Cuius meminit Martialis li.v.epigrammaton in Calliodorum. Adeo autẽ nummus omnino scindi non potest,vt nec radi quoque impune possit,l.quicunque, ff.ad legẽ Cornel.de falsis.Illud autem indiuiduum dicitur, cuius partes separatæ mutant diffinitionem totius,& cuius integritas minui non potest,stante realitate ipsius subiecti,vt sunt verba Bald.in c.j.§.j.col.ij.versi.sed quare dicitur,tit.de contro.inue.

σῦκα μερίζειν. prouerbium. *Indiuiduum quid dicatur.*

Intellectu diuiduntur aliàs indiuidua.

16 ¶Quod si quis aduersus hæc dicat,ꝙ licèt nummus re ipsa diuidi non possit sine corruptione ipsius,tamẽ intellectu & cõmoditate potest:vti & seruus cõmunis,qui quidẽ corpore ipso diuidi nõ potest,intellectu potest,vt expressim dicitur in l.seruus cõmunis,ff.de stipul.ser.vt sic ex ipso intellectu & mẽte singularitas diuidatur resoluatúrq in pluralitatẽ:vt in simili dicũt Guil. Cu.& Albe.loquẽtes de equo,in l.vbi autem,ff.de cond.ob turp.cau.& Bal.in l.cùm inter,per illum tex.C.de fideicom.libert. Nam intellectus potest alio modo res considerare & metiri, quàm sint secundùm corpus,vt per Bar.in l.ambitiosa,col.iiij.ver.sed contra opinion.ff.de decre.ab ord.fac.& quod no.in c.prætereà.de appel.& per Pau.Ca. cõs.ccxlv.videtur dicendũ dictã separationẽ,lib.j.quod repetitur cons.cccxv.eo.li.vbi ex hoc dicit,quòd licèt iura incorporalia non patiantur cõmixtionem,neque separationem corpore,intellectu tamen patiuntur : vt probatur in l.ea quæ,C.familiæ erciscũdæ.vbi ipso iure & ex lege,& sine diuisione nomina diuiduntur,licèt aliàs non recipiant diuisionẽ,quod huc proximè accedit. Huic statim illud responderi potest,quòd cùm pluralitas,vel singularitas est de forma,non fit resolutio vnius in alterum ex sententia gl.no.in l.iij.§.hoc autem à superiore , ff.de itinere actúque priuato,prout illam intelligit,& dicit sing.Nicol.Euerax.vir certè legalis doctrinæ peritissimus in locis legalibus,in loco à numero,vbi & de hoc dicit esse text.in l.cùm bi,§.si Prætor,ff.de transactio.Et facit etiam ad prædicta,quod in simili dicitur in l.de pupillo,§.si in pluribus,ff.de ope.no.nunquòd si in pluribus locis opus fiat,non sufficit vna nunciatio pro omnibus, sed sunt plures necessariæ,& consequenter plures remissiones. Ibique dicit Bar.in prin. id procedere,etiam si ea loca adeò sint propinqua,vt in omnibus simul exaudiri possit vnica nunciatio. {De quo & tu vide Ang.& Roma.ibi.}

Pluralitas uel singularitas formalis, nõ resoluũtur utrinque.

Vna autoritas an multis actibus sufficiat.

17 ¶VERVNTAMEN cõtrà facit tex.no.in l.accipiẽti,ff.de auto.tut.cuius hæc verba sunt: Accipiẽti,& edẽti iudicium,idẽ tutor autor vtrique fit.Sed hoc verùm ita est,si bis autor factus est,an & vna autoritas sufficiat,eo animo,vt ad vtrúque pertineat,dubitat quidẽ Põponius:sed fortiter defenditur sufficere vnã autoritatem Et eum tex.Bar.ita summat, vt cũ nostris loquar: Vna voce põt interponi autoritas duobus diuersis actibus.Et sic vides Bar.intelligere eũ text. etiam in diuersis actibus,vt & intelligunt gl.& Albe.ibi,quod magis mirum est,cùm autoritas pro forma interuenire debeat,vt per Doct.in d.l.j.ff de lib.& posth.& Franc.Are.in l.Gallus,in prin.col iij.ver.ex quibus iuribus,eod.titul.cum si.Et tamen vna (vt vides)autoritas,id est,vna verborum conceptione prolata,satis est pro duobus actibus.Quáquàm eum tex.malo intelligere in vno eodẽmque actu,eodẽmque iudicio,siue causa,in qua scilicet alter pupillorũ actor est,alter reus:vt etiam intelligi posse contendunt glo.& Barto.ibi,& ita non admodum obstat his,quæ pro contraria parte dicta sunt.Tu tamen cogita:nam si Pomponius, vnus ex præcipuis nostris Iurisconsultis,dubitabat quid hîc dicendum esset,quis nostrũ non dubitabit? Sed quod multum mireris,nec Accursius,nec alij hoc in loco declarauerunt , quam ob rem potissimùm illic esset dubitandum,sed iam ex iis,quæ diximus,planè intelligis.

18 ¶Facit item contra illam sententiam gloss.not.in c.propriè,in verbo, trium milium,de conse. di.iiij.

di.iiij.quod vnica aquæ infusione & verborum prolatione possunt plures baptizari, per eum tex.quo traditur Petrum Apostolum vno die tria millia hominum baptizasse: neque enim id aliter, quàm suprà diximus, fieri potuisset.& idē quoque voluerunt Host.& Io.And. in c.j.vterque col.ij.& ibi quoque Anto.etiā col.ij.extrà de baptis.idem Host.in summa eiusdē tit.§.quę sit eius forma, col.ij.versi.licet autē.Io.And.in c.delictum,& ibi quoque Alb.nu.7.& 8.de reg.iur.lib.vj.nam vt id scias, Albe.etiam in quædam c.illius tit.commentaria edidit.Lap.alle.viij. præsentatus, paulò ante medium:& è Theologis Diuus Thomas in iiij.senten.di.iij.q.j.art.ij.Id quod multum hîc notandum est, cùm ex omnium & Theologorum & cano.sententia nihil magis sit è forma, quàm illa aquæ immersio,& verborum prolatio.Tamen Host.& Ioan. And. in d.c.j.dicunt tutius esse, vt singuli baptizentur, per quædam iura ab his allegata. Thomas autem, vbi suprà, tradit eum peccare, qui sic vniuersim multos baptizat.

Vna aquæ infusio & verborum prolatio, an pluribus baptizandis sufficiat.

19 ¶ Tu autem interim ad comprobationem prioris sententiæ, qua dictum est, videri necesse esse duos nummos offerri ad retractum duorum contractuum, vide tex.in l.patris & filij,ff.de vulga.& pupil.substi.vbi quia patris & filij impuberis testamentū pro vno eodémque testamento habetur, vt etiam dicitur in l.qui plures liberos,§.j.ff.eo.tit.& in l.pen.ff.quēadmo. testa. aper.& in c.si pater, de testa.lib.6.Ideò etiam iidem testes eadémque signa sufficiunt, id est, vna pro omnibus solennitas: tanquàm scilicet à contrario sensu contrarium videatur, si non vnū idémque testamentum censeretur: quia tunc solennitas in vno apposita, in altero repeti iterariq; deberet, vt etiam clarius aperit tex.in l.si quis cum,§.j.eod.tit.de vulg.& pupil.

Testamētū patris et filij vnū censeri, vnámque in eo satis esse solennitatem.

20 ¶ Sed quod ad posteriorem sententiam facit, Bar.in d.l.patris, ad fin.asserit, & post eum cæteri Recentiores, quòd si in eadem charta scripta sint plura diuersáque testamenta, sufficiunt iidem septem testes omnibus his simul adhibiti, atque etiam vna voce, ar.l.iiij.ff.de duob. reis. Quin plus voluerunt Iac.Are.Iac.Ra.Pet.Cyn.in addi.Albe.Bal.Ang.Imo.Alexan.& Fran.Are.ibi, vt etiam id procedat, si simpliciter fuerunt testes adscripti in ea charta, cōtinente simul plura testamenta, nec expressum est, quòd pro omnibus sint adhibiti: tamen illi pro omnibus adhibiti esse censentur,& sufficiunt, per tex.in l.si quis ex argentariis,§.si initium,ff.de eden. Quo in loco idem voluit Bar.col.xij.versi.septimò dixi,& Bal.post Nico.Mate.in l.omnium, col.ij.versi. sed Nico.C.de testa.vbi tamen dicit, hoc non esse dubium in testamentis connexis, d.l. patris & filij, quasi dubitet de aliis.& Steph.Bertr.consi.xliiij.venditio, col.vlt.ante fi.lib.ij.

Testamētis pluribus, an vna sufficiat solennitas.
An testes censentur adhibiti omnibus testamentis eiusdem chartæ.

21 ¶ Tamen in hoc vltimo casu, in quo scilicet id expressum non est, contrarium voluerunt Rapha.& Pau.Cast.in d.l.patris & filij, requirentes scilicet expressam omnium testamentorū mentionem.& sequitur Ange.Aret.in §.igitur, in fin.Instit.de pupil. substi. & Viglius Zuichemus Phrysius, vir & eloquentia,& legum peritia clarus, in eodem loco,& latius in §.sed & vnū, qui est pen.Insti.de testa.ordi.Nam speciale est (inquiunt) in testamento patris & filij, vt vna pro omnibus solennitas sufficiat, vt satis declarat d.l.patris & filij, ex hoc significans in aliis alteram tantùm requiri, argumento l.quòd verò,ff.de legib.Quod & Ioan.Fab.ibi, in fi.sensisse videtur, cùm dicit, loquens de hoc casu, Caue tamen, quòd testes pro vtraque parte rogentur, & aliæ solennitates obseruentur.

De eadem re.

22 ¶ Sed pro alia sententia rursum facit, quod traditum est à Bal.& Sal.in l.eò quòd à multis, per illum tex.C.si cer.pet. quòd vna subscriptio vnúmque sigillum tabellionis potest authenticare, vt ipse Bal.loquitur, id est, authenticos efficere mille contractus pręcedētes, quibus scilicet subest vna subscriptio, atque vnum sigillum.Ideò, vt & ipse subdit, quod de tempore dicitur in d. l.si quis ex argentariis,§.si initium,ff.de eden.habet locum & in subscriptione,& in signo tabellionis, quod admodum est no.& idem propè voluit ipse Bal.in rub.C.de fide instru.col.vij. versi.modò incidit hîc quæstio,& Ang.in d.§.si initium, in prin.& in l.Lucius, ff.de testa. mili. Rapha.Fulg.consi.lvj.quæritur quomodo, in fi.Steph.Bertr.consi.cc.viso casu, col.j.lib.j. & d. consi.xliiij.venditio, col.ij.in prin.lib.ij.

De eadem re.

23 ¶ Facit etiā tex.in l.Titia,§.vlt.ff.de verb.oblig.vbi ita ad verbum scribitur, Quoties pluribus specialiter pactis stipulatio vna subiicitur, quāuis vna interrogatio,& responsum vnū subiiciatur, tamē perinde haberi, ac si singulæ species in stipulationē deductæ fuissent. & alia quoque multa similia, quæ nos colligemus infrà tit.procedente,§.ij.nume.67.quæ autē hîc adducitur. Ex quibus vnum non prætermittā, huic loco accommodatissimū, quod tradunt Ang.& Fran.Are. in l.duo rei, per illum tex.ff.de duobus reis, sufficere pluribus libellis vnicā cōtestationem litis vna oratione complexā, per tex.in d.l.accipienti,ff.de aut.tut.& sequitur Barb.in c.illo vos, col. j.extrà de pigno.Nam constat litis contestationem esse de forma & solēnitate iudicij.

Vna pluribus libellis contestatio.

24 ¶ Illud autē, quod suprà in priori sententia diximus, de nūtiatione operis, quæ fit pro pluribus

Vna nuntiatio

pro pluribus locis aut operibus, an sufficiat.

locis, ideò fit (neque enim id omittendum) quia in re præsenti fit nuntiatio: vt dicit text. in d.l. de pupillo, §. si in pluribus, ff. de oper. no. nuntia. & vt dicit Bar. ibi, quilibet locus debet nominari & demonstrari. Idcircóque debent fieri tot nũtiationes, quot sunt diuersa loca, l. scire debemus, ff. de verbo. oblig. Ex qua ratione refellitur, quod idem Barto. dicit de locis vicinis, ex quibus vna nuntiatio exaudiri potest, vt nõ satis sit: quia data tali vicinitate, diceretur in re præsenti omnibus nuntiari. Et ita dicebat Iaco. Aret. ibi, quęm (licet repræhendat ipse Barto.) sequuntur tamen Rapha. Co. Pan. Cast. & Iason ibi.

Quæstio princip. decisio.

25 ¶ Et ex his redditur admodum dubia ac perplexa hæc nostra quæstio. Tamẽ omnibus introspectis, in eam potius sententiam inclinarem, vt satis sit pro multis retractibus, multorum scilicet contractuum, simul factis, vnum tantùm nummum offerri, qui æstimatione minorũ nummorum diuidi possit: háncque quæstionem esse de bono & æquo, in quo genere plerunque sub autoritate iuris scientiæ perniciosè erratur, vt post Celsum adolescentem scribit Paulus in l. si seruum, §. sequitur, ff. de verbo. obliga. Quanquàm huic scio responderi posse, retractum non esse ex bono & æquo, sed potius ex summo strictóque iure, vt dicemus infrà eod. titu. §. xxxv. eodémque penul. in verbo, *d'estroict droict*.

DE RETRAICT LIGNAGIER,
§. SECVNDVS.

T si l'achepteur respond, qu'il luy plaist recepuoir ledict retrayant audict retraict: il peut prendre & recepuoir ledict offre en deduction & rabat du pris. Et doibt declarer par serment le pris, que la chose luy couste, & monstrer son contract[a]. Et si le retrayant veult, il luy peult faire faire serment,[b] que c'est le loyal pris, qu'il a payé sans fraude[c].

T si emptor responderit velle se retrahentẽ admittere, potest recipere oblatam pecuniam in pretij deductionẽ, debétque sacramento declarare pretiũ quo res sibi empta est, cõtractumq́; suum exhibere[a]: eumq́; cognatus si velit iureiurando adiget[b], sitne illud verum pretium quod sine fraude soluit[c].

MONSTRER SON CONTRACT.
CONTRACTVMQVE SVVM EXHIBERE, GLO. I.

Aliud contractus, aliud instrumentum.

1

VID HIC VVLT dicere nostra cõsuetudo his verbis, ostẽdere suũ contractũ? Qua in re illud te scire oportet, aliud esse cõtractũ, aliud instrumentũ: sicut aliud cõtinẽs, aliud contentũ. l. rerũ mixtura, & l. cũ qui ædes, ff. de vsuc. Et id quidẽ satis ex eo liquet, quod nostris legibus statuitur, valere cõtractũ sine instrumento. l. cùm res, C. de probat. & l. cum instrumẽtis, C. de fi. instru. Est igitur instrumentũ scriptura notarij de conuentione partiũ. Cõtractus verò est ipsa conuentio, vt declarat Bar. in l. si quis legatum, col. ij. versi. aduerte appel'o, ff. ad leg. Corne. de falsis. & Bal. in l. vlt. C. de falsa cau. adiect. lega. vbi facit differentiã inter contractũ dotis, & instrumentũ dotis. & consi. ccccxliij. ad euidentiã, in prin. lib. j. Ant. & Pan. in rub. extrà de fide instr. Pet. Anch. in repe. c. j. char. 42. in paruis, versi. sequitur alia quæstio, extrà de cõsti. Alex. consi. cxxij. viso processu vtriusq;, col. j. ver. ꝙ etiã alia, li. ij. Firmia. in tra. gabel. in sexta parte prin q. ij. & iterũ in tertia parte octauę partis prin. in xxv. q. & Soc. cõsi. xxxij. in præsenti, col. ij. versi. quibus nõ obstat, lib. iij. & Doct. sæpe.

Renuntians instrumento, non renuntiat contractui.
Instrumento

2 ¶ Et vt magis differentiam hanc intelligas, qui renuntiat instrumẽto, nõ intelligitur renũtiare cõtractui in eo contento, sed tantùm probationi ipsius instrumẽti, vt voluit Bal. in l. Labeo, §. j. versi. quid si quis, ff. de pact. per l. iij. C. de fide instr. Et vitiato annullatóque instrumento, non vitiatur annullatúrq; contractus, si modò de eo aliàs appareat. Imo. Raph. Co. Pau. Ca. Alex. & Ias. in l. seruum filij, §. cum qui chirographũ. ff. de leg. j. idem Rapha. in l. huiusmodi, §. si ita, eo. tit. Pau. Ca. consi. xliij. videtur dicendum dictũ comptomissum, col. j. versi. constat autem, lib. j.

& latius consi.lx.notádum est primò ꝙ licet,col.j.lib.ij.& iterum consi. lxxv. notandum quòd præfatum statutum,in primo dubio,eo.lib.ij.& Firmia.vbi suprà,Alex.consi.clxx.visis statutis, col.j.versi.pro hoc facit,lib.vij.& Soci.consi.ij.in causa testamentaria,post prin.lib.iij.& consil.xcij.in causa domini Antonij,col.vj.versi. primum probatur,eod.lib.iij.Fel.qui alios citat,in c.capitulú,col.xiiij.versi.& pro istis facit,extrà de rescri.& Steph.Bertr.consi.cclxx.perseuerádo,nu.2.& 3.lib.iij.& consi.xxxiiij.etiá supposito,in prin.lib.iiij.& Phil.Deci.cósi. clxix. cuius superscriptio incipit,dispensano,col.j.& ante hos,licet nullus memorarit,Ang.loqués de instrumento mádati,cósi.ccxcij.visis omnibus,col.ij.versi.super secundo.Nec item é conuerso vitiato cótractu vitiatur instrumentú:quod magis mirú est:sed id tamé voluit Signo consil. cxlv.in quæstione vertente inter Iulianum,col.j.versi.nec obstat si dicatur.& Pau.Castr. duobus locis posterioribus.Quanquàm huius vltimi contrariú tenet Bal.in l.vlt.col.vlt.C.de litigio.

uitiato,non uitiatur contractus.

Nec é diuerso.

3 ¶ Porrò idé Bal.in d.l.vlt.C.de fal.cau.adiect.leg.dicit,ꝙ statutú loqués de vno,nó habet locú in altero.& sequitur Phil.Dec.cósi.xvij.viso puncto,col.vlt.Ideóque & Imo.consi. item xvij.in causa,paulò ante fi.respondit,ex statuto iubéte solui gabellá ex quolibet instruméto, eá nó deberi ex cótractu facto sine instruméto.aliud enim (inquit) instrumentú, aliud cótractus. Et in simili etiá dicimus,aliud esse statutú,aliud quod in eo cótinetur.Ideóq; si quis iurauerit seruare id,quod statuto cótinetur,nó liberatur iureiurádo,etiá si statutum reuocetur. Aliud verò,si iurasset seruare statutú:vt núcupatim dicit Bal.in pręludiis feudo.col.v.vers.ité nos dicimus,& post eum Phil.Dec.in c.cùm venerabilis,col.xv.versi.secundò istam conclusioné, de excep.

Statutum de uno loqués nó habet locum in altero.

Aliud statutú, aliud contentú in eo.

4 ¶ Verùm tamé hæc nostra cósuetudo hic contractú vsurpat pro instruméto,vt satis indicát ea verba (*monstrer son contract.*) Neq; enim cótractus ipse oculis monstratur,sed instrumentú, siue scriptura ipsius.& apertius declarat §.xxij.huius tit.qui loqués de hoc eodé casu, & alio simili vocat literas,quas hic cótractú appellat.Ná & literas probatissimi scriptores pro instrumentis vsurparút.Tullius in oratione pro P.Quintio:P.Quintius Galliá ad seipsum venit in agrú cómuné:eodémque,vbi nó modo res erat,sed ratio quoq; omnis,& omnes literæ. Et rursum ipsa nostra cósuetudo suprà tit.ij.§.ité ij.qui est xvj.totius volu.consuetudinú,& aliis seq. vocat etiá contractum in alio casu simili.Quin in nostris legibus nónunquam reperimus emptiones pro instrumentis emptionum:vt in l.ij.C.quæ res pigno.obli.pos.vbi gl.id expendit:vti etiá facit in l.j.§.j.in verbo,habitationem.C.cómo.Et aliàs sæpe in statutis instrumentum appellatur contractus,vt videre licet apud Pau.Cast.d.consi.xliiij.col.j.lib.j.

Cótractus pro instruméto interdum sumitur.

Literæ pro instrumétis, Cicerone.

Emptiones pro instrumétis emptionum.

5 ¶ Et ex cómuni quoque vsu loquendi apud Gallos ita instrumentum vocare solemus, nomine scilicet contractus:secundùm quem loquendi consuetum morem & statuta nostra intelligere debemus.l.librorum,§.quod tamen Cassius,ff.de leg.iij.& l.labeo,& ibi Bar.ff.de supel.leg. & c.ex literis,le j.extrà de sponsa.& c.quamuis,& ibi Ant.& Panor.de verb.signi. & c.quánquàm, & ibi Domi.ij.q.vij.gl.in c.nonnulli,in verbo duas dietas,in prin.extrà de rescrip.Bar. loquens in statutis,in l.j.in prin.ff.de suis & legi.Bal.consi.cxxxix.factum tale est,D.A.ante fi.lib.ij.vbi etiam id nuncupatim dicit procedere in statutis:& cósi.clxxxiiij.statuto ciuitatis Veronæ, post medium,eód.lib.ij.vbi ex hoc dicit,quòd appellatio vulgi pro iure habetur:& consil.ccccxiij. quædam sunt locutiones,ante fi.lib.iiij.Rapha.& Pau. Cast. expressim quoque de statutis loquentes,in l.cùm quidam,§.quod dicitur,ff.de acqui.hæred.Raph.Fulg. qui & ipse de statutis loquitur,consi.cxix.proponitur,col.vlt.cum simi.collectis à Feli. in procemio Decretalium, & Alex.& Recentioribus in rub.ff.de oper.no.nuntia.& Barb.consi.xxxiiij.præclarè,col.xvj.versic.stat modò,lib.ij.& consi.lvij.præclarè.col.pen.eod.lib.ij.& consi.lxxxviij.sapienter, col.iij. versi.capio modò,lib.iiij.& Philip.Franc.in c.j.col.j.de iniur.& damno dat.lib. vj. vbi id dicit procedere & in statutis,& in diuinis scripturis,& in priuilegiis,& in rescriptis.&in c.quàm sit, §.j.col.ij.de elect.lib.vj.vbi & id præterea docet procedere in cótractibus,& in vltimis volútatibus.& in c.cupientes,col.ij.eod.tit.& lib.& Phil.Dec.consi.cxlvj.cuius hæc superscriptio est, dubia,de quibus,col.ij.& consi.cccccxl.quæritur in effectu,col.ij.& Steph.Bertr.consi. clxxx. visis,nu.2.lib.iiij.Ex quibus etiam intelliges,id procedere in materia exorbitanti & correctoria,aut aliàs stricta & odiosa,vti etiam expressè voluit Ang.Arer.in §.j.in fi.Insti.de legit.agnato.succes.& Matth.Mathes.notab.xcvj.vnum mirabile.& Phil.Dec.consi.cccccxl.quæritur, col. ij.versi.& ad hoc facit.cum aliis concord.adductis à Fel.in d.procemio,col.ij.versi. ex quibus, & col.iiij.versic.& adde Do.& alibi sæpe in eo procemio.

Ex communi usu loquédi cótractus pro instrumento.

Cómunis usus loquendi seruádus in statutis.

Et in diuinis scripturis.

Et in priuilegiis.

Et in rescriptis.

Et in cótractibus.

Et in ultimis uoluntatibus.

6 ¶ Vt tamen interim non omittá,quod dicit Bar. consi.lviij. Annarellus,circa medium,ꝙ communis vsus loquendi & intelligendi præualet omni propriè significationi.Quod & repetit cósil.cxxxviij.hæc est copia,ad fin.vbi & ex hoc dicit,quòd id procedit in statutis. & rursum consil.cxlj.statuto vrbis veteris,& cósi.clix.visa quadam constitutione,col.j. vbi & illud præterea dicit,

Cómunis usus loquédi præualet omni pro-

priæ significationi.

Et omni regulæ & omni cōstitutioni.

dicit, ipsum communem vsum loquendi præualere omni regulæ, omnique constitutioni in intelligendis sermonibus. Quod & ante ipsum dixerat Oldr. consi. clxviij. ad primam q. in iij. dubio. Et quod etiam tradit Panor. alios citans, in d. c. nonnulli, col. j. extrà de rescrip. in interpretatione cuiuscunque dispositionis, primò recurrendum esse ad communē vsum loquendi. Cui simile est & quod Alex. sæpissimè scripsit, omnes dispositiones recipere interpretationem ab hoc communi vsu loquendi, vt consi. ix. visis verbis testamenti, col. j. versi. nec obstat si diceretur, lib. j. & consi. v. circa primum: col. vlti. in prin. lib iij. & consi. xxvj. videretur fortasse, post prio. eo. lib. iij. & consi. xlix. viso processu, in fi. e. lib iij. & cōsi. cxxiiij. super primo. in fi. lib. iiij. At Pan. ipse in c. j. col. pen. versi. ad vnum tamen aduertas, extrà de iudi. scribit cōmunē vsum loquendi in quacūque materia semper præferri proprio significato, siue id eliciatur ex definitione, siue ex etymologia, siue ex iuris autoritate. Idem in c. ij. col. j. in ij. notab. extrà de arbitr. dicit id procedere in omni materia, quātūlibet odiosa & restringibili. & sequitur Phil. Deci. consi. cccclxxij. testator, col. ij. versi. in secundo dubio. Denique hæc procedunt, etiam si statutum sit, vt intelligantur statuta ad literā, siue vt iacent. Nam nihilo secius in iis sequendus est cōmunis vsus loquendi ex sententia Iac. But. in j. consti. ff. & Bal. in l. omnes populi, col. penulti. versi. tertiò nota ff. de iusti. & iure. Ant. in procœmio Decretalium, & ibi quoque Pan. col. iij. & Fel. qui & alios allegat, col. v. versi. secundò amplia. Sed quibus adde Alex. qui id dicit no. cōsi. ccxj. ponderatis, post prin. lib. vj. Iason consi. ccv. in occurrenti, col. v. versi. item est aduertendū, lib. ij. Imò verò Raph. Fulg. consi. xxvij. proposita, col. j. dicit communem vsum loquendi dare propriam significationem vocabulo, per quædam ex iuribus suprà allegatis.

Etiam si statuta debeant intelligi ad literam.

Et in quacunque materia.

7 *An satis est, chartam siue membranā consanguineo ostēdere.*

¶ EST IGITVR hîc, ostendere siue exhibere contractū, idem quod instrumentū ipsius cōtractus. Quod intellige, vt nō satis sit chartā, siue membranā, siue papyrū, siue etiam pergamenā, aliámve materiā, in qua cōtractus scriptus est, ostendere, siue exhibere cōsanguineo, nisi eius legēdi copia fiat, si id petat, vt proinde certior fiat de cōtractu & pretio ipsius: per id, quod in simili tradūt D. à Rota, deci. clxviij. si in causa beneficiali, in nouis, & Feli. in c. cùm cōtingat, col. pen. versi nō obstat ratio, extrà de rescri. De quo & nos abūdè diximus suprà eo. titu. §. j. in verbo, *dedans l'an*, in xviij. q. vbi omnino vide. Causa enim huius ostēsionis siue exhibitionis est, vt cōsanguineus certò sciat (vt diximus) ipsum cōtractū & pretiū eiusdē, vt intra tempus octo dierū, vt seq. §. subiūgitur, curet restituendū ipsum pretiū, alioqnin excludēdus à retractu, nisi id faciat, ad quā rem nihil efficeret solius chartæ ostēsio siue exhibitio. vnde & in simili scribitur in l. Aristo, in prin. ff. de iure delib. hisq; copiā inspiciendorū instrumētorū facere, vt proinde instruere se possint, &c. Nā & aliàs verba sunt cū effectu intelligēda, l. si per alium, quæ est pen. §. docere, ff. ne quis eū qui in ius vocat. est. & ibi cōcord. in glo. Et vt scribitur in l. locū, §. hoc interdictū, ff. de tab. exhib. exhibere est materiæ ipsius appræhendēdæ copiā facere. Et in l. qood & lex, §. ait Prætor, ff. de libe. homi. exhi. Exhibere, est in publicum producere, & videndi tāgēdique facultatē præbere, rémque ipsam extra secretū habere. Et in l. ij. §. inspectio, ff. quēadmo. test. aper. ita scribitur, inspectio tabularū etiam lectionē earū indicat. Id quod eò dicere voluimus, quod aliquando vidimus emptorē, qui volebat repellere consanguineum cui offere od chartā emptionis ostenderat, iurauerátque contractum pretiúmque eius esse verū, & sine fraude, vt hîc fieri statutū est: & tamen noluerat consanguineo petenti eius legendi copiam facere, tanquā satisfecisset statuto huic nostro: posteáq; octo dies effluxerāt, intra quos cōsanguineus pretiū non obtulerat. Et cùm lis coram me ageretur, admisi nihilominus consanguineum.

8 *Quid, si consanguineus se subducat, ne ei contractus legatur.*

¶ QVID AVTEM, si cùm emptor offerret, exhiberétq; instrumentū emptionis cōsanguineo, is aut videre aut legere noluit, & an nihilominus ei curret tēpus octo dierum, de quo in §. seq. Quod verū est, vt in simili tradit Car. Flo. in cle. causam, in prin, in xiij. q. de elect. Perinde enim habēdū est, ac si illud legisset, cùm per eū steterit, quod nō legerit. l. Labeo. scribit si mihi, ff. de cōtrah. emp. cū multis si. & cōcor. à me collectis infra eo. tit. §. xv. gl. ij. in ver. *depuys la litiscontestation*, nu. 7. idq; perpetuū est. Quibus adde gl. in c. si capitulo, in verbo, factū de cōcess. præb. lib. vj. quæ dicit, quòd si quis impedit, ne sibi fiat præsentatio, ea pro facta habetur.

9 *Citatio pro facta habetur cū citandus facit ne citetur.*

Idē de denuntiatione.

¶ Et idē dicit ea gl. de citatione & eā in hoc quoque sequitur ipse Car. Flo. in cle. j. in v. opp. de fo. comp. De quo est tex. in c. quoniam, §. porrò, & ibi Bal. & late Maria. post alios, col. iij. extrà vt lit. non conte. & voluit etiam Inn. in c. cùm inter, le ij. extrà de elect. & Barto. in l. j. §. sed etsi quis. versi. sed & Aristo. & ibi quoque Albe. in versi. quod si vi, ff. quod vi aut clam, per text. ibi & D. à Rota deci. cclxxj. si de mandato, in nouis, & Pau. Cast. in l. iiij. §. Prætor ait, circa mediū, ff. de dam. infec. & Ang. Are. in §. pœnales, col. ij. versi. in gl. corrupisset, Institu. de actio. & bene facit tex. in cle. j. versicu. quia verò, de iudi. & in clemen. ij. vt lit. penden. Et simile de denuntiatione, quam emptor de lite sibi mota facere debet venditori, tradit tex. in l. si dictum, §. si præsente, ff. de euic. cùm dicitur, simili modo tenetur, qui curauit, ne sibi denuntiari possit, & est simil

similis tex. io l.si ideò,§.præsenti,ff.eo.tit.& voluit etiam glo.j.in c.vlt.& ibi Ioan.And. Cardi. Flo.& plerique omnes,extrà de emptio.& vendi.Et idem de interpellatione probat tex. in d. l. j.§.sed & si quis,versi.sed & Aristo,iuncta gl.io verbo,possit,ff.quod vi aut clam.quem tex. io id dicit sing.Bal.in sua marga.in verbo,interpellatio,versi.ij.Et item de exhibitiooe nominum & insinuatione gradus & nominatiooum,tenuit D.Cos.Goy.in prag.sancti.tit. de collat. §.statuit,in verbo,spectat.Et idem de defensa,quam Neapolitani vocant,tradit Matth.Afflic.in cõsti.Siciliæ iocip.iurisgentium,col.vij versi.iuxta hanc quæstionem.Et de quacunque prohibitione & ountiatione Albe.in d.l.j.versi.quod si vi,per eum tex.Et vide, quæ diximus suprà,eo. tit.§.j.in verbo, *dedans l'an*, in xviij.q.versi.ex quibus potest, qui est in nu.105.

Idem de interpellatione.
Idem de exhibitione.
Idem de probibitione.

10 ¶ ILLVD QVOQVE non omittendum est,quod aliquando ex facto contingere vidimus,non satis esse,ostendere exemplũ instrumenti,per tex.in simili io l.sancimus, C.de diuer. rescri.vbi in hæc verba scribitur,Sancimus,vt authentica atque originalia rescripta,nõ exẽpla eorum insiouentur.& est idem tex.in §.sancimus,xxv.q.ij.neque enim consanguineus teoetur credere huiusmodi exemplo,auth.si quis in aliquo,C.de eden.Et generale est, vt in omnibus huiusmodi intimationibus aothentica instrumẽta necessariò sint exhibenda,per tex.in cle. causam,& elect.io illis verbis,porrecto videlicet sibi sub scriptura auth.&c. iuncto fine eiusdem, vbi ita scribitur.Idem qooq; in aliis casibus obseruari volumus,in quibus requiritor intimatio faciẽda.Et voluit Ro.alia quædã allegãs,cõsi.cccxxvj.circa propositũ,col.ij.vers.cęterùm nec sufficit.& Alex.qui alia multa citat,cõsi.xcv.visis processibus,col.peo.versi.superest, lib.ij.

11 ¶ SED QVID, si oullum cõfectum est instrumentũ de veoditione:nam vt suprà diximus,non necessariò requiritur. Quid igitur hîc fieri debet,vt currat illud tempus octo dierum consangoineo? Satisne erit,fidem testibus de venditiooe & ipsius pretio facere consanguineo? vt in simili tradit Bar.loqueos in protestatione,in l.non solum,§. morte,col.xj.versic.circa primum,ff.de ope.no.nunti.Nam & pares vires obtioent testes & instrumenta,l.io exercendis,C. de fide instru.& c.cùm Ioannes,de fide instru.Imo.& appellatione instrumentorum testes veniunt,l.j.ff.eo.tit.& c.peruenit,le j.de testib.cog. Spe.tit.de dilatio.§.vlt.quòd cùm datur, cum multis aliis simi.& concord.ibi collectis à Recentioribus.Idque propriè,si credimus Barto. & Alcia.in l.notiooem,§.instromentorum,ff.de verbo.signific.

Si nullum factũ est instrumentũ venditionis, quid hîc fieri oportet. Et an satis sit, testibus fidem facere.

12 ¶ Et si magis credendũ esset iis,qui dicunt id non vere,sed ex interpretatione procedere:inter quos est Accur.io d.§.instrumentorũ,& Alb.in d.l.io exerceodis,& Raph.Co.cõsi.xcvij.stante dicto statuto,col.iij.versi.item licet.Imo.in rub.de fide instr.& alij multi,quos videbis apud Fel.in d.c.peruenit,& in rub.extrà de fide instru.& ibi quoque Phil.Deci.& Matthæ.Afflic. in const.Siciliæ,ioci.Iorisperitorum,col.v.versi.quærit hic And.Tamen cùm hîc sit eadem ratio in vtrisque,nihil prohibet,quin alterum sub altero compræhendatur, etiam in constitutionibus odiosis,vt probatur in l.filium habeo,in prio.ff.ad Macedo.iuncta l.iusta interpretatione, ff.de verb.sigoi.& notatur à Bar.in l.liberorum,in ij.q.prin.eod.tit.cum multis aliis concord.à me traditis in l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.145.similitérque renuntiatio.

De eadem re.

13 ¶ Præsertimque id debet procedere io casu nostrę consuetudinis,quæ videtur vsa fuisse verbo instrumenti (nam vt diximus ita intelligitur) quoniam frequentius venditiones rerum immobiliũ (de quibus hîc agitur) fiunt per instrumẽta.Ideóque noo videtur exclusisse eas, quæ sine instrumẽtis fierent,modò testibus probentur,per ea quæ latè dicemus infrà eod. tit.§.xx.ou.4. propterà hæc cõsuetudo,& seq.Et aliàs valet argumentũ de instrumẽtis ad testes, & è cõuerso gl.& Doc.io l.j.C.de vsu.gl.io c.Abbate.§.vlt.in verbo,cẽseretur,& ibi Domi.col.vlt. de re iud.lib.vj.Ias.cõsi.cxxxvij.viso accuratè,col.j.lib.iiij.quod satis probatur ex d.l.io exercẽdis.

Argu. de instrumentis ad testes, & è diuerso.

14 ¶ Et huic sententiæ concinit,quod voluit gl.notab.in l.vlt.in verbo,depositionibus, in fi. C.de edic.diui Adria.tol.quòd beneficium eius l.quod datur hæredi ostendenti testameotum oon cancellatũ,non abolitum,nulláque parte vitiatum,vt scilicet mittatur in possessionem hæreditatis,habet locũ in hærede instituto in testamento nuncupatiuo,cuius nulla est scriptura facta, sed de quo constat testibus:tanquam eorũ attestatio à iudice accepta & in scriptis redacta habeat vim testamenti in scriptis conditi.& eam gl.sequuntur Iac.But.Guil.Cu. Bar.Bal. io iij.q. Ang.qui dicit sing. Sal.Alex.Corn.& Philip.Deci.ibi.idem Iaco.But.in l.vlt.& ibi Bal. col.iij, versicu.idem si dicta,C.de fideicom.Alex.consil.xciij.repetitus, col.vlti.lib.vj.Philip. Deci. in cap.ij.col.vlti.versic.xiiij.extrà de probatio.Ex quibus Alexand.d.coosil.xciij.respondit, quòd si ex forma statuti instrumentum donationis debet insinuari intra mensem,alioqui donatio irrita est:si de donatione nõ est factum instrumentũ,sed ea testibus probata est,& eorũ attestatio publicata:debet dooatarius intra mensem ab ea publicatione insinuare donationẽ, aliàs ea

Lex vlt. de edicto Diui Adri. tol. an habeat locũ in testamento nuncupatiuo.

Statuta de instrumentis, habent locum in testibus, quorũ

irrita

dicta in scripturam redacta sunt, & publicata.

irrita manebit,ac si post instrumentum de ea donatione factum,ea non fuerit insinuata. Quæ res non ab hoc casu nostro longè distat. Ang.autem in d.l.vlt.aliud vnum ex ea glo.dicit,quod dicit etiam sing.& mirabile,quòd si ex statuto instrumenta publica habeant executionem paratam,& de debito non fuit confectum instrumentum,sed de eo posteà fuit facta probatio testibus,quorum dicta in scripturam redacta sunt,ea scriptura non secus habebit executionem, ac instrumentum,si quod confectum fuisset.& sequuntur Recentiores ibi,præter Ias.Sequitur etiam Alex.d.consi.xcvj.lib.vj.& Mathes.notab.v.nota quòd contractus,& Fel.latè in c.sicut, col.iij.in j.declaratione,extrà de re iudic.Hippo.Mars.sing.ccccl xxxiij.si vera loqui.

Testes non dicuntur instrumēta ex communi usu loquendi.

15 ¶ Quòd si hæc non placeant in casu nostro,quia ex communi vsu loquendi,qui in statutis inspicitur,vt diximus suprà in eadem glo.nu.5.& 6.testes non dicuntur instrumenta, vt dicunt Bar.& Alcia.in d.§.instrumentorum,Imo.Fel.& Phil.Deci.in d.rub.de fide instru.Fran. Aret. consi.lj.si detur,post medium,& Firmia.in tract.gabel.in iij.parte viij.partis princ. in xxxv.q. Ideò nec in ipsis statutis testes comprehenduntur appellatione instrumentorum, ex sententia Imo.in d.rub.& Iaco.Bu.in d.l.j.ff.de fide instru.Igitur fortè dici posset,nec quidem abs re,in hac quæstione nostra nos esse extrà casum nostræ consuetudinis, si desit instrumentum:ideóque nec si testibus facta fides fuerit,currere illud tempus octo dierum cōsanguineo. Nam vbi verba statuti nō conueniunt,nec statutum quoque ipsum habet locum,l.iiij.§.toties,& ibi Bar. & alij,ff.de dam.infect.cum multis simi.à me adductis in repe.l.si vnquam,in verbo , libertis, in prin. C.de reuoc.dona.Nec enim à verbis statuti recedendum est,l.quod constitutum,& ibi Bar.in prin.ff.de testa.mili.Et quod statutum non dicit,nec nos dicere debemus,l.si seruum,§. non dixit Prætor,ff.de acqui.hæred.Bal.in l.omnes populi,paulò ante fi.ff.de iusti.& iure,cum multis aliis concor.à me latè coaceruatis,in d.l.si vnquam.in verbo,libertis, nu.4. verba enim legis.Et quod omissum est à statuto,id pro omisso habetur,nec in eo locū habet statutum , sed Ius commune,c.penul.de iureiur.& c.in nostra,de iniur.Bal.in l.si plures,col.viij. versic. iuxta prædicta formatur,C.de condi.inser.cum alis concor.à me quoque congestis suprà, omnium nostrarum consuetudinum titu.v.§.iiij.in glo.j.

Probatio instrumentalis multis casibus de iure requiritur.
Statutum requirens probationem instrumētalē valet.

16 ¶ Nec nouum aut mirum est,quòd consuetudo nostra requirit probationem siue ostensionem instrumentalem,quando & in multis casibus de Iure communi idem quoque requiritur , vt in l.si alterius,ad fi.C.si minor se maio.dixer.& Auth sed nouo iure.C.si cer.pe.& l.testiū. C.de testib.& l.generaliter,C.de non numc.pec.& c.porrò,extrà de priuileg.& c.j.de censib.lib.vj. cum aliis multis fi.illic adductis à glo.in verbo,inscriptis,& aliis Doct.ibi.atque etiam à glo.in l.contrahitur,ff.de pign.& Spe.tit.de instr.edi.§.restat,versi.sed quid si vnus,& Guid. Pap.deci.Delphi.dlxxxij.reperitur,versi.sed quæ sunt illa.Hincque valet statutum aut cōsuetudo, hâc probationem instrumentalem requirens,omnémque aliam reiiciens.Ray.in l.cùm quædam,ff. de iurisd.om.iud.Iac.But.Bar.Bal.Ro.Soci.& alij Recentiores in l.certi condict. §.quoniam, ff.si cer.pet.Spec.tit.de probatio.§.videndum,versi.sed pone.Ioan.And.in addi. eiusdem titu. de fructib.& interes.§.vlt.col.pen.versi.Do.Iac.But.disputauit.Bal.in rep.l.ij.ad fi. ff.de leg. ij. & consi.cxxxiij.casus talis quidam fuit,ad medium,lib.v.Ang.in §.j.in fi.in Authē.vt sine prohib.mat.Sal.in auth.cassa,col.pen.C.de sacrosanct.eccle.Pet.Anch.in repe.c.j.in xiiij.q.princ. versi.circa istam extensionem,qui est in charta 75.col.j.extrà de consti.& in cap. accessorinm, char.antepe.versi.quartò querò,de reg.iur.lib.vj.Imo.in c.auditis,extrà de in integ.resti. & in c.ij.& ibi Ant.& Pan.de probat.Barb.consi.xix.scripsit propheta,col. ij.lib.j.Alex.cōsil. lxviij. viso processu,col.j.lib.iij.quod duplicatur consi.lvij.lib.vj.cum aliis multis concord. quos videbis apud Feli.& Philip.Deci.in d.c.ij.de probat.

Similiter & pactum.

17 ¶ Et hæc est communis opin.quanquàm scio nonnullos id non admittere, & inter alios Bald. consil.cccxvij.punctus super quo consilium petitum fuit,in fi.lib.iiij. Et priorem confirmat , quòd valet pactum in eandem rem:vt respondit idem Bal.consi.xxxiij.verba instrumenti,col.j.lib.j. & Albe.post alios multos Antiq.in l.si quis in conscribendo,col.iij.nu.12.C.de episco.& cleri. Raph.Fulg.consi.cxx.super eo quod primò,col.ij.versi.super secundo,& consi.ccviij. proponitur quòd quidam, per totum.Quamuis huius item contrarium teneat gl.in d.auth. vt sine prohib.mat.in verbo,senatus,& ibi Ang.de quo & tu vide Alex.in authen.iubemus,versi. quæ autem possit,post Ang.ibi,C.de iudi.& in l.quod de bonis,§.j.in prin.ff.ad leg.Fal.& Soc. in d.l. certi condictio,§.quoniam,col.vlti.in fi.ff.si cer.pet.& Matthæ.Afflict.qui & id,atque illud de statuto tractat in procemio constitutionum Siciliæ,in xij.q.col.eiusdem v.versi. sextum exemplum:quibus locis & alios multos allegant.

An hoc casu

18 ¶ Igitur (vt redeamus) cùm extra ostensionem instrumentalem nullum sit à nostra consuetudine statutum tempus solutioni pretij,in id vt excludatur consanguineus,sed hic casus sit ab ea omis-

omissus:nec ius quoque commune aliquod tempus in id præstituerit,cùm de eare nihil omnino loquatur:consequens est,vt id sequamur,quod ius ipsum commune generaliter statuit in iis casibus,in quibus specialiter de certo tempore non disposuit,vt scilicet id tempus arbitrio iudicis statuatur.l.j.in fin.ff.de iure deliber.nec stádum sit huic octo dierum spatio,quod post ostensionem instrumenti nostra consuetudo statuit. Nam & aliàs iudex statuit tempus,intra quod quid faciendum est:aliàs tempore transacto is,cui præstituitur,non audiatur,ne res diutius in pendenti maneat cum alieno discrimine:vt in l.mancipiorú,ff.de opt.lega.& in l.si quis hæreditatem,§.planè,ff.de peti.hæred.& l.si seruus,quæ est iiij.ff.de bon.autor.iud.possi.& l.si quis instituatur,§.j.ff.de hæredib.instit.& alibi sæpe.

princip. iudex statuit tépus.

19 ¶Nisi tamen diceres,hunc casum,quo fit fides testibus de venditione & ipsius pretio,non censeri omissum à consuetudine,cùm sit par eadémque ratio instrumenti & testium,vt diximus: ergo pro expresso & compræhenso habendum est,ex sententia Bal.in c.inter corporalia,col.j. extrà de transla.Præla.per no.in l.vlt.C.de indicta viduitat.tol.& Signo.consi.xiiij.super infrascriptis,col.vi.per multa quæ illic allegat,quæ tu videre poteris.& dicemus plenius infrà eo. tit.§.xx.glo.j.nume.it.eodémque vlt.Et aliàs omissum non censetur,quod simile est expresso, l.si extraneus,ff.de condit.ob caus.& l.vlt.§.vlt.ff.manda.& l.si quis mihi bona.§.sed si mádaui,& ibi Bal. & Recentiores.ff.de acqui.hæred.& voluit gl.in l.si cùm dotem,in verbo,mulieri,post prin.ff.solu.matr.& in l.Gallus,§.& quid si tantùm,in verbo,emancipatus, ff.de liber.& posthu.Oldr.aut alius nescio quis,apud illum,consi.ccxxiiij.istæ sunt allegationes,col.viij.ver. non obstat,quod dicebatur.Bal.in l.sed si mors,ff.de dona.inter vir.& vxo.& in l.mater,per illum tex.C.de instit.& substit.cum simil.Sed & quod omissum est propter rariorem vsum,non censetur omissum in eo,quod expressum est ob frequentiorē,vt suprà diximus,& patet ex multis,quæ dicemus infrà eo.tit.§.xx.nu.4.& multis seq.

Omissum non cēsetur,in quo est eadē ratio.

Nec quod simile est expresso.

Nec quod omissum est ob rariorē usum

20 ¶Verùm his non obstantibus adhæreo priori sententiæ,quia consuetudo ipsa,quæ retractú cōtra,aut secundùm alios,præter Ius cōmune induxit,non exclusit consanguineum hoc octo dierum tempore,nisi post ostensionem instrumenti,quod ex communi vsu loquendi, vt diximus, testes non comprehendit.Igitur quod non dicit consuetudo,nec nos dicere debemus,vt & diximus.Præsertim verò,cùm non sit tam prompta,tam expedita,tam probata,vt sic dicam,probatio,quæ fit testibus,quàm quæ instrumentis.Nam haud dubiè prompta est, & præsens,& vt sic dixerim,in numerato probatio instrumentalis,ex sententia Bal.in l.ij.C.de edic.Diui Adr. tol.cùm dicit,quòd quis dicitur incontinenti probare, cùm habet instrumentum in manibus, idque ostendit sine alia dilatione.& sequitur Phil.Dec.cons.ccccxxiiij.proponitur, col.ij.Estq; realis probatio,vt tradit Soci.post alios cons.lix.in causa mobiliú,col.ij.ver.primum clarè patet,lib.iij.Sed & ipse Bal.sæpe appellauit instrumentum,probationē probatam,vt in l.quoties, in fi.C.de iudi.& in l.ij.col.j.versicu.sed iuxta hoc quæro,C.quan.fis.vel priua.& in l.vlt.C.de vsur.pup.& in l.interest,in ij.notab.C.de solu.& in auth.qui semel,col.vlt.C.quo.& quan.iud. & in Auth.qui contra,col.j.versi.sed hîc quæritur,C.de non nu.pecu.vbi loquitur generaliter de scriptura.& in c.consuluit,col.ij.in fi.ver.sed nunquid ad videndum,extrà de offi. deleg.& cons.ccccliiij.quidam Ioannes,col.j.ibi,in contrariú,lib.j.vbi dicit,instrumentú esse ius probatum.Et alleg.idem Bal illud idem probationem probatam dixisse,in l.Imperator,la j.in prima lec.ij.col ij.ver.sed an poterit,ff.de stat.homi.quòd instrumentum est veritas apparens, probatio probata,non probáda,nec quæ indiget discusssione siue disceptatione fori:nihil enim potest allegari contrà,quando veritas est notoria.Ita enim eum allegat Ias.in repe.l.admonendi,col. liiij.ver.successiuè Bar.ingreditur,qui est sub nu.154.ff.de iureiur.& in l.j.in prin.col.v.ver.circa primam,qui est sub nu.10.ff.de no.ope.nunt.& cons.cxxiiij.factum sic se habet,in prin.lib.j. & cons.cxxxvij.viso & accuratè,col.iij.ver.sed præmissis,lib.iiij.Verùm Bal.in eo loco,vt videre licet,non loquitur de instrumento,sed de veritate apparente,quam dicit esse probationem probatam,& c.vt diximus ex eo.Sed illud primú ex Bal.& aliis,omnes vbique citant,& sequútur,& inter cæteros Maria.Soci.in cle.j.de procu.& consi.xij.quoniam,ad fi.Phil.Dec.consil. xxxvj.cuius superscriptio incipit,exemplum,col.j.& consil.cxviij.viso,col.j.& cons.clxxxiij.in controuersia,in prin.Hippo.Marsil.in l.si quis,nu.140.ff de quæst.Et id quoque ante eos omnes voluit Ioan.And.in addit.Spec.tit.de procuratore,§.ratione autem formæ,col.j.

Instrumentalis probatio prompta,expedita, præsens,in numerato,realis.

Instrumentum, probata probatio.

21 ¶Atqui hanc probationem instrumentorum euidétem esse probat text.in c.cùm dilecti,ibi,ex tenore instrumenti euidenter appareat.& hoc ibi no.Pan.in j.notab.& Barb.col.ij.extrà de donat.& in c.cùm inter,extrà de re ind.quem ad hoc annotat Barb.ibi,& in c.ad nostram,col.vlt. extrà de emp.& vend.& in c.cùm contingat,de rescrip.vbi etiam est text.ibi, ex ipsorú tenore depræhendens euidenter.& in c.auditis,de in integ.rest.& in c.euidentia,de accus.& Pan.Ca. cons.cclvij.in causa quæ vertitur Parmæ,col.j.lib.ij.& ipse Barb.qui alia iura allegat,cōs.xviij.

Euidens.

Euidĕtißima. clementisſimi,col.iiij.ver.ad hoc eſt aduertendum:& col.pen.ver.& eſt ponderanda,libr.j.& conſ.xliiij.ſcribitur,col.vij.ver.& illud dicitur,eo.lib.ij.& Soci.conſi.cxxvij. quoniam,col.iij. verſ.prætereà de tali.lib.iij.vbi & ad hoc allegat c.cùm acceſsiſſent,ibi,propter quod euidẽter apparet. Sed & euidentiſsimam alius tex.in c.licèt cauſam,ibi,ex priuilegiis euidẽtiſsimè colligatur,extrà de probatio.& ibi id quoque not.Anto.col.vij.verſ.nota hîc in dubus,& iterum col.ix.ver.venio ad verſi.ex præmiſsis.& Panor.col.iij.in decimotertio notab.Fel.& Phil.Deci.qui concor.afferunt,vterque col.viij.ille in vndecimo notab.hic in decimotertio.

22 *Manifeſta.* ¶Sed & hanc eſſe manifeſtã dicit gl.in d.l.vlt.in verbo manifeſtum,C.de reb.cred.& Pau.Ca.d.conſ.cclvij.li.ij.& Alex.conſi.xxxvij.viſo.col.iiij.in fi.verſ.attento,li.ij.& conſ.cxxxv.circa primã dubitationem,col.ij.nu.5.lib.vj.& conſ.lxij.in cauſa,col.ij.ver.ſecundò fortificatur,lib.vij & Soci.d.conſ.cxxvij.vbi ſuprà,lib.iij.vbi etiam allegat tex.in d.c.cùm cõtingat,de reſcr. in illis verbis,ſi verò ex literarum inſpectione manifeſtè tibi conſtet,& in c.accedẽs,le j.ibi,& manifeſtè pateret,& ibi,cùm manifeſtum eſſet,extrà vt lite non conteſt.& facit etiam tex.in c.cùm olim,ad fi.extrà de ver.ſig.& idem voluit Phil.Deci.d.conſ.xxxvj.& cxviij. *Manifeſtißima.* Sed & manifeſtiſsimam dicit Fran.Arc.in l.ſi duo,col.ij.ver.primum etiam dictũ,ff.de acq.hær.& eſt bonus tex.quem non allegat,in l.ſi pluribus,ibi,ex ſcriptura manifeſtiſsimus eſſet. *Liquida.* Et liquidã quoque Alex.d.conſ.cxxxvij.lib.vj.& Barba.conſi.xvj.præclarè,col.x.ver.modò in propoſito,lib.ij. *Patens.* Et patentem Panor.in c.cùm olim,in vlt.notab.per illum tex.de cenſib. *Certa.* Et certã etiam non obſcurè voluit Bar.in l.j.in prin.col.ij.ver.venio ad quæſt.ff.de ope.no.nun.cùm dicit,certũ id eſſe, quod conſtat ex inſtrumento.& ſequitur Barb.in d.c.ad noſtrã,col.vlt.de emp.& ven.& in d.c.cùm dilecti,col.ij.de dona.& in omnibus propè locis ſuprà citatis. *Indubitata.* Et indubitatã Phil.Dec.cõſ.ccclxxxix.viſa longa ſerie,col.iiij.ver.ſecundo in dicto. *Notoria.* Et notoriã Bal.loquẽs in vniuerſum de ſcriptura in l.generali,col.j.in vlt.not.C.de ſacroſan.eccl.& Ang.conſ.xlix.de dictis,poſt med.& cõſ.cccj.viſis,col.j.& Panor.in d.c.cùm olim,de cẽſib.Pau.Ca.d.cõſ.cclvij.li.ij.& Phi.Dec. conſ.ccccxxiij.negari, col.ij.verſ.quibus tamen non obſtat.Et talia multa congerit Iaſ.in locis ſuprà alleg.& Phil.Dec.conſ.dclxxxij.in cauſa dominæ,in prin. *Inſtrumentum habet vim diffinitionis.* Sed quibus & illud adde quod ſcribit Bal.cõſ.ccxxiij.ſi per inſtrumenta,paulò poſt prin.lib.j.inſtrumentũ habere vim diffinitionis,& conſi.ccxlix.ſuper libris,ad fi.lib.j.repetito conſi.cccc.lib.v.de ipſo inſtrumẽto illud dici poſſe,Noli me tangere. *Inſtrumẽtum, Noli me tangere.* Et quod item ſcribit idem Bal.conſ.ccxv.proponitur quòd inueſtituræ,col.ij.lib.ij.quòd vbi eſt caſus inſtrumẽti,non videtur dubitãdum, ſicut nec de caſu legis.

23 *Efficacior probatio,quæ fit inſtrumentis.* ¶Vt iam non mirum ſit,ſi in multis caſibus potentior ſit & efficacior hæc probatio,quæ fit inſtrumentis,vt ſuprà diximus,nu.16.nec nouum,& ſeq.& etiam affirmat gl.in rub.ff.de fid inſtru.ob id dicens,tit.de fide inſtru.præcedere tit.de teſtibus,& Fed.Senen.cõſ.cxlviij.caſus talis eſt,aliqui ſunt,col.j. *Conſuetudo.* Vide tamen,quæ in ſimili propè caſu huius noſtræ conſuetudinis ſcribit Caro.Molend.Pariſi.conſuet.tit.j.§.xiij.in gl.xij.Ex conſuetudine autem Marchiæ,hoc tit. §.x.qui eſt omnium cclxix.iuncto præcedenti,ſi emptor non habet literas, emptionis tempus, quod inibi datur ad ſoluendum pretium,currit à tempore notificationis & affirmationis factæ ab emptore coram iudice,vocato conſanguineo.

24 *Quid,ſi nec inſtrumentum, nec teſtes ſunt de venditione.* ¶AT MAIVS DVBIVM EST,ſi nec inſtrumentum,nec teſtes ſint de contractu: ſed contrahentes ſoli citra notarios,teſtes,arbitros,huiuſmodi emptionẽ & venditionem confecerunt,confici vterque de fide alterius.Credẽtne igitur illis cõſanguineus,præſertim cùm de eorum facto agitur?l.quæro,§.vlt.ff.de ædil.edic.& quæ latè diximus ſuprà,e.ti.§.j.gl.xiiij.in verbo,*ou equipollent à vente*,nu.47.imò vt ſubdit, & ſeq.An potius non eis credetur in ſui fauorem, & in præiudicium conſanguineorum?l.Seia,in prin.ff.ad ſenatuſcõ.Velleia.& l.ſi quis in graui,§.j.ff.de ſenatuſconſ.Sylla.& quod in ſimili tradit Ang.in l.petens,col.iij. C.de pact.& diximus ſuprà in gl.xviij.nu.76.vndecimò conſequenter,& ſeq.Nam & ipſi potuerunt inuicẽ colludere in damnum alterius,& maius pretium inter ſe confingere,vt vel conſanguineos repellant,vel ab eis plus nummorum corradant,ar.l.repetita,& ibi not.ff.de fide inſtrum.& eſt optimus tex.in c.ſuper eo,extrà de eo qui cogno.conſang.vxo.ſuæ.

25 *De eadem re.* ¶Ideò & Pau.Caſt.conſ.lxxiiij.in cauſa mota per dominam,col.ij.ver.ſed dubium eſt,lib.ij.loquens in caſu noſtri ſtatuti,dicit,quòd ſi contrahentes aſſeuerant contractũ vẽditionis eſſe ſimulatum ad repellendum conſanguineũ,qui vult retrahere,non illis creditur in præiudicium ipſius conſanguinei: niſi de ſimulatione appareat ex veriſimilibus coniecturis, præſumptionibus,& indiciis.De quo & nos diximus ſuprà in gl ij.in verbo,*a vendu*, nu.17.an autem.Et facit quod ſcribit Cy.in l.j.C.de contrah.& commit.ſtipu.vbi in caſu retractus competentis cõſanguineo,tractat,quid dicendum ſit,ſi producitur inſtrumentum venditionis ſine certo pretio. Nam & hîc fecit emptor,vt non certò poſsit cõſtare de pretio.Et ita nũcupatim in noſtro caſu

volue

voluerunt Iac. Are.& Per.à Bel.pertica in l.sciendum,ff.de verb.obl.prout eos citauit,& secutus est Aegid.Bellamer.consi.j.factum est tale.Episcopus,col.vij.ver.sed vtrùm testes

26 ¶ Quod autem dictum est,illis magis esse credendum,quòd de eorum facto hic agitur,id sanè procederet,si nulla esset suspicio affectionis,nec eorum quicquam interesset,vt tradit Pau.Ca. in l.ij.§.si absens,ff.si ex noxa.cau.aga.& Phil.Deci.consi.lvj.in causa appellationis,col.ij.vers. & hoc maximè.& etiam diximus in eadem gl.in verbo,*ou equipollent à uente*,nu.5. tum quoque quod idem. Aut si non esset etiam suspicio siue præsumptio fraudis aduersus alium,vt hic est,ex eo quòd contrahentes omiserunt facere, quod fieri solet ad cautionem & securitatem ementium,scilicet instrumentorum conficere. Qua enim de causa,si Diis placet, id omiserunt, præsertim emptor,quod sibi profuturum erat ad iuris sui tutelã & probationẽ, nisi alterius sui ipsius commodi gratia,ar.l.cùm de indebito,ff.de proba.cum simil.

27 ¶ Quid igitur hic fiet?ego arbitror,si consanguineus nolit stare contrahentiũ assertioni de pretio,quòd dicat maius pretium ex composito fuisse ab illis confictũ sui fraudandi causa:id certè arbitrio iudicis ex iusto valore rei esse constituendũ:tanquã emptori id effecisse videatur, vt cùm sua culpa aliter de pretio verè certóque cõstare non possit,ad arbitriũ boni viri sit confugiendum,ar.l.vlt.C.de contra.emp.& §.pretium,Inst.eo.& l.si fundũ,ff.mand.& not.per Cyn. in d.l.j.de contrah.& commit.stip.& Bal.in l.j.col.j.ver.denuo quæro quid si iuro,ff.de iureiu. Alb.in l.hæc venditio,§.huiusmodi,in fi.ff.de contra.emp.Raph.Co.& Recentiores in d.l.sciendum,ff.de ver.obl.Alex.in addi.Bar.in l.quod sæpe,§.j.ff.de contra.emp.& consi.xviij.viso processu causæ vertentis inter Ant.col.j.lib.j.& Matth.Afflí.decis.Neapo.lxxxiij.in causa antiqua, nu.6.& in tract.protomixeos,in verbo,vt intra triginta dies,col.vij.ver. secundò not.Nam & aliàs,vbi pretiũ est incertũ,locus est arbitrio iudicis,l.j.& ibi Bal.C.de com.ser.manu.& l.officio,ff.de cõtra.emp.& l.vlt.in fi.C.de iur.domi.impet.Et vide super hac quæst.quæ scripsimus suprà,§.j.in d.gl.xviij.nu.76.vndecimo,& seq.& quæ etiam dicã infrà in fi.huius ti.in xvij.q. Decisio quæstionis.

28 ¶ QVID VERO si confessum fuerit instrumentum de venditione,sed quod non attestatur pretium fuisse numeratũ,sed tantùm venditorem fuisse confessum se anteà id pretium aut partem ipsius recepisse,vt sæpe fit:stabitne consanguineus huic confessioni,vt sic cogatur illud pretium dare,si velit retrahere,non aliter probata numeratione?Nam & tunc peræquè esse videtur,quantùm ad ipsum pretium pertinet respectu consanguinei,acsi instrumentum confectũ non fuisset.Nihil enim hic aliud est,quod probet pretium,quàm partium confessio, vt not.per glo.& Doct.in l.si ex cautione,C.de non nume.pecu.Ergo nihil etiam distare videtur hoc dubium à præcedenti. Sed hanc rem abundè tractauimus suprà eo.titu.§.j.in verbo, *le pris que la chose aura cousté*,in xij.q.vbi videre poteris.

29 ¶ POSTREMO ILLVD quæritur,Si de venditione non factum fuit publicum instrumentum,sed tantùm priuata venditoris scriptura, qua profitetur se eum fundum vendere tali pretio:an emptor satisfacit huic nostræ consuetudini,eam ostendendo consanguineo offerẽti, & affirmando iureiurando,esse veram, & pretium in ea contentum, ita vt ipse consanguineus teneatur intra octo dies pretium restituere. Quod videtur:nam (vt iamsuprà diximus)nostra consuetudo loquens de contractu,intelligit de instrumento ipsius contractus.Appellatione autem instrumenti continetur(& id quidem propriè)scriptura priuata,vt notatur in l.notionẽ,§. instrumentorum,ff.de ver.sig.ita vt si statutum sit tempus ad producenda instrumenta,debeat & intra id tempus produci priuatæ scripturæ.Bal.autoritate Specu.innixus,in l.j.col.ij.versic. iuxta hoc quæro,& ibi etiam Pau.Cast.col.quoque ij.vers.in glo.ij.C.de iuramen.cal. Quid si de venditione facta sit schedula priuata. Instrumẽti appellatione an cõtineatur priuata scriptura.

30 ¶ Ex communi tamen vsu loquendi,vt & ipsi dicunt,& Bar.ante eos,priuata scriptura nõ continetur appellatione instrumenti,& voluit etiam Ro.cons.xxiij.nescio,in ij.dub.& Fran.Are. cons.lj.videtur dicendum,circa medium,& Fel.in procemio Decretalium,col.iij.in fi.Cui quidem vsui adstipulatur tex.in d.l.j.dum separatim loquitur de literis,& instrumentis.Et ibi glo. interpretatur literas pro priuata scriptura,instrumenta pro publicis.Suprà autem num.4.huius glos.ostendimus nostram consuetudinem literas alibi vocare,quas hic appellat contractum siue instrumentum.Ex quo & illud liquidò declaratur, hanc consuetudinem etiam intelligi de priuata scriptura.Et similis est tex.in cle.j.de procu. quæ sic incipit,instrumento vel literis. Et ex hoc quoque Imo.ibi in prin.dicit in strictâ significatione instrumentorũ,non cõprehendi scripturam priuatam:quod dicit esse notandum,propter statuta. Quod & latius tractant Felin.& Dec.in rub.de fide instr.Sed id nostrum principale dubiũ ex eo pẽdet,an huiusmodi scriptura faciat fidem in præiudicium consanguinei,præsertim quantùm ad veritatem pretij.de quo nos diximus suprà,§.j.in glo.xviij.in verbo,*le pris que la chose aura cousté*,nu.92.& quod de simplici,

& ſequen.iunctis præcedentibus in quæſt.xj.eiuſdem gl.Et licet ſuprà ead.glo.nu.24.at maius & duobus ſeq.oſtenderimus multũ eſſe dubij, an aſſertioni venditoris credatur de pretio.Tamen non adeò dubitandũ eſt in ſchedula,ex iis quæ diximus in d.gl.xviij.vbi ſuprà citauimus.

IL LVY PEVLT FAIRE FAIRE SERMENT, EVMQVE COGNATVS SI VELIT IVREIVRANDO ADIGET, GLO. II.

Emptor an præter inſtrumentũ teneatur pretium iureiurando affirmare.

1 VID HOC REI EST,vt poſteaquam emptor oſtenderit inſtrumentum venditionis,quod facit plenam fidem de pretio: cogatur tamen,ſi id petat conſanguineus,iureiurando ipſum pretium affirmare,contra l.vlti.§.illo, C.de non nume.pecu.& c.ij.extrà de probat.quod expreſsim damnat cõſuetudinem,quæ vltra probationem inſtrumenti vel teſtium requirit iuſiurandum partis.Ex quo Bald.ibi,col.ij.verſi.item in iſto, dicit quòd ſi pars iam perfectè ſuam intentionem probauerit,non tenetur amplius iurare de calumnia:licet etiam dicamus,id iuſiurandum præſtari debere,quandocunque placuerit iudici,ſi præſtitum non fuerit in conteſtatione litis,c.j.de iura.calum.lib.vj.& voluit Bal.in l.j.§.ſed quia veremur,C.eod.ti.Et illud prius dictum Bal.pro ſing. commendat Iaſ.in repe.l.admonẽdi,col.xlj. ver.condeſcendo,ff.de iureiur.dicitque mirãdum eſſe,quòd nullus Can.ipſius meminerit.& rurſus ipſe Iaſ.in l.iuſiurandum & ad pecunias,§. qui iuſiurandum,in j.notab.eo.tit.vbi tamen nonnihil dubitat,& Carol.in memor.incip.iuramentum calumniæ.ver.ſed hæc omnia At hæc in vniuerſum quomodo intelligantur,videlicet vt facta probatione iuſiurandum nõ exigatur,videbis ampliſsimè per Doc.in d.c.ij.præſertim Panor.Fel.& alios Recentiores,quos omnino videbis.

An hæres emptoris teneatur poſsitque id iuſiurandum præſtare. Multa de iureiurando hæredis.

2 ¶SED QVÆSTIONIS EST,An & hæres emptoris iam mortui teneatur,poſsitque id iuſiurandum præſtare,& quomodo:vt conſanguineo currat tempus octo dierum,ſecundum §.ſeq. Et ſanè quòd poſsit & debeat,præbet arg.tex.in c.j.§.ſi quis ſe,& §.ſeq.qui eſt vlt.ti.ſi de inueſtitu.inter domi.& vaſal.lis oria.vbi vaſallus iurat ſe vel patrem ſuum fuiſſe inueſtitum,& ita de facto patris.& ibi gl.reddit duas rationes:nam perſona(inquit)patris & filij voa eſſe intelligitur,l.vlt.C.de impub.& ali.ſubſt.& §.ei qui tuo,Inſtit.de inuti.ſtipul.Et vnum eſt ſacramentum defuncti & hæredis,§.j.In Authen.de iurtiur.à mori.pręſti.Et id quoque expẽdit Bal. in d.§.ſi quis,dicitque eam glo.eſſe notandam.& ibi etiam Marti.Laud.& Cardi.Alex.Sed & idem Bal.in §.j.eiuſdem tit.in prin.in verbo,ſucceſſoribus,dicit per tex.ibi,quem ad hoc quoque dicit notandum,quòd ius probandi per ſacramentum,tranſit ad ſucceſſorem.

De eadem re.

3 ¶Quibus adde gl.in l.penulti.§.vlt.qui incipit, hoc iudicium,ff.ne quis eum,quæ & ipſa dicit facultatem iurandi in litem contra eum,qui vi exemit in ius vocatum, tranſire ad hæredes, & eam gl.no.& ſequuntur Bal.Ang.Ro.Pau.Caſt.Alex.Soci.& Iaſ.ibi,qui & ipſi magna ex parte id trahunt ad iuramentum,quod defertur contra doloſum,vt contra tutorem,qui non conficit inuentariũ,iuxta l.alio,C.de in lit.iurand.& ſimile,vt ſcilicet tranſeat ad hæredes minoris,quãuis è diuerſo non tranſeat contra hæredes doloſi,l.vlt.eod.tit.& voluit Bart.in l.in actionibus, col.vlt.& ibi quoque Sal.Ro.& Alex.ff.eod.Sed & hoc trahunt Pau.Alex.Socin.& Iaſ.in d.§. hoc iudicium ad iuramentum,quod defertur contra violentum,ex l.ſi quando,C.vnde vi & c. vlt.extrà quod met.cau.quod etiam voluit Alex.in l.qui bona,§.qui damni,in fi. ff.de dam.infe.& Barb.aut quiſquis is fuit,in addi.Bal.in d.§.j.tit.ſi de inue.inter do.& vaſal.lis oria.& Iaſon in d.l.ſi quando,col.pen.& Paulus Pariſ.conſi.lxxv.ad victoriam,col.vlt.lib.j.Et id generale eſſe in omni iuramento à lege vel ſtatuto delato, voluerunt Ro.& Alexã.in d. §.hoc autem iudicium,{idem Rom.in l.ait Prætor,quæ eſt iij.§.iurari autem,col.ij.ver.ſed quid ſi damnum paſſus.ff.de iureiur.vbi dicit illam gl.ſing.& eam generaliter procedere in omni iuramẽto delato à lege vel ſtatuto.}& Phil.Dec.in l.edita,col.xij.ver.non obſtat,quòd ſuprà,C.de eden.& Matth.Affl.deci.Neap.clxix.in dicta cauſa,& Zaſius in l.ait Prætor,la ij.col.vlt.ff.de iureiur.

De eadem re.

4 ¶Quibus etiam concinit,quod magna autoritate cenſuit Bart.omnium huius ordinis noſtrorum interpretum facilè princeps,in l.gerit,col.ij.ver.his viſis,& iterum col.iiij.ver ſic.venio ad quartum,rurſúmque col.vj.ver.quædam ſunt,in quibus non eſt hæc præſumptio,ff.de acq.hæred.quòd cùm dubitatur,an quod quis fecit,fecerit animo adeundi hæreditatem nécne,ſtandũ eſt in indifferentibus,quibus ſcilicet potuit adire,aut non adire,iuramento illius qui fecit,ſi viuit: aliàs hæredis illius qui eius voluntatem certius nouit,l.ſi quis à filio,§.ſi quis plures, ff.de lega.j.Cuius quidem,quantùm ad hæredem pertinet,cæteri Doct.ibi non meminerunt,nec in l.pro hærede,eo.tit.vbi & hoc ipſum tractarunt.Sed totum id recenſuit,& ſequutus eſt Alexã. conſi.cxxvj.viſo proceſſu cauſæ vertentis inter Ioannem,col.ij.lib.vij.& Phil.Dec.in d.l.edita, col.xij.

col.xij.versi.his tamen non obstantibus,vbi ex hoc tenet contra Bar.ibi,& alios quosdam, qui dicunt libellum ab ipso actore tantùm,non etiam ab hærede eius posse declarari.

5 ¶In diuersum tamen mouet,quòd non debet quis de alieno facto iurare,l.Marcellus,§.j.ff.rer. amo.& l.videamus,in prin.ff.de in lit.iur.& quòd hæres certò non scit quid defunctus egerit, l.qui in alterius,ff.de reg.iur.& c.cùm quis,eo.tit.li.vj. Cuius rei arg.Bal.in l.in bonæ fidei,col. vlti.C.de iureiuran.tradit iuramentum necessarium,quod defertur à iudice in supplementum probationis nō deferri hæredi,qui verisimiliter ignorat iura eius cui successit.& sequitur Alexan.consi.xxxix.vertitur lis,col.vlt.libr.v.& Ias.qui id dicit not.in reper.l.admonendi,col.cxj. ver.secundus casus clarus est,ff.eo.& Soc.in d.l.pen.§.hoc iudicium,paulò post medium,ff.ne quis eum.& cons.cxciiij.subtiliter,col.ij.ver.confirmatur hoc idem,lib.ij.& Steph.Ber.consi. cclxxxviij.illud existimo,in prin.libr.j. Nam nec aliàs id iuramentum defertur, nisi ei qui rem verè & certò scit,vt per glo.in l.in bonæ fidei,in verbo,exacto,& ibi Doct.& in d.l.admonendi,in glo.vlt.circa medium.& ibi Bar.col.vlt.& alios.Et Lap.alle.lxxxvj.in causa,col.vlt. *De eadem re.*

6 ¶Et alibi idem Bal.videlicet in l.iij.in fin.prin.eod.quoque titu.de iureiur.negat statutum de stando iuramento damnum passi,intelligi de hærede ipsius , nec similiter promissionem siue conuentionem standi iuramento alterius. Et primum dictum,scilicet in statuto,sequitur Alex. in l.qui bona,§.qui damni,ff.de dam.infect. Secundum autem in conuentione vel promissione,sequuntur Ro.& ipse Alex.Soc.& Iason in d.l.pen.§.hoc iudicium, ff.ne quis eum.& idem quoque voluit Guil.Cu.in l.cùm debitoris,ad fin.C.de iud.& ipse Bal.in rub.ff.de iureiurā.in fi.Qui & ibi generaliùs dicit,facultatem,aut ius iurandi non transire ad hæredes.Quod & idē dicit in l.ij.ff.de condi. indeb.& consi.cccxiiij.vtrùm dictus contractus,in iiij.dubio,libr.v.& vbique ferè allegat ipse Bal.l.generaliter,in prin.C.de iureiuran.vbi iuramentum alicui à iudice vel parte delatum,non transit ad hæredem:vt etiam not.Ioan.Fab.ibi in princi.Et facit c. veritatis,extrà eod.vbi iuramentum ex parte iurantis est personale,nec egreditur illius personam.De quo & nos latè diximus suprà titu.omnium ix.qui est,*de tenir noblement en fief*.§.iij. qui est omnium huius vol.xc.quo loco plenissimè differo,vtrùm filius vasalli, qui iurauit domino fidelitatem,teneatur & ipse iurare,& quare. *De eadem re.*

7 ¶Quid ergo hîc dicemus?Ro.ad sedandam harum sententiarum cōtrouersiam,sæpe ita distinxit:an scilicet iuramentum deferatur à lege,vel eius ministro,id est iudice,legis ipsius autoritate:& hoc casu transeat ad hæredes : quoniam lex semper loquitur, l.Arriani,C.de hæret.& sic æquè tunc respiciat personam hæredis,atque olim defuncti:& ita procedat gl.in d.§.hoc iudicium.An verò iuramentū deferatur ab homine,& sic ex voluntate partium:& tunc nō transeat ad hæredem,d.l.generaliter:nam alia est conscientia defuncti,de qua confisus est ii, qui iuramentum detulit:alia hæredis,quam is non approbauit,ar.l.cuius bonis,ff.de cura.furio.Ita voluit ipse Ro.in d.§.hoc iudicium,& in d.§.qui damni,in nouis addit.vbi dicit singu.gl.in d.§. hoc iudicium.& rursum d.l.iij.§.vlt.ff.de iureiur.& in l.iusiurandum quod ex conuentione,in fi.prio.eo.tit.& plenius cons.ccxc.in casu propositæ consultationis, col.ij. versic.prætereà tunc quæritur,& Soc.qui id dicit no.in d.§ hoc iudicium,& ibi latè Iason col.vlt. & idem Ias.in l.si quando,col.pen.versi.quæro successiuè,C.vnde vi. *De eadem re.*

8 ¶Ex quibus videtur,non rectè dixisse Bald.in d.l.iij.de iureiur.statutum de stando iuramento damnum passi,non intelligi de hærede:cùm à lege vel statuto deferatur:& ita eum in hac specie nuncupatim reprehendit Ro.ibi,& Ias.in d.§.hoc iudicium.nec item verum dixisse Ioann. Fab.in d.l.generaliter,in prin.C.de iureiuran.cùm tradit,subdubitans tamen,& per verbū,fortè,loquens,quòd iuramentum conuentionale,si videlicet inter contrahentes conuentum sit,vt credatur iuramento eorum super eo quod interest,transit ad hæredem contrahentis,per §. ex conditionali,Inst.de verb.obl.qui nihil omnino loquitur de iuramēto,sed de stipulatione conditionali,quam dicit ad hæredes transmitti:quod nihil huc pertinet. *De eadem re.*

9 ¶Sed quod dictum est de iuramento delato à lege vel statuto , vt transeat ad hæredes,intelligendum est,modò ipse hæres certò nouerit veritatem negotij,id est,(vt cum nostris loquar)fit bene informatus de veritate:vt expressè voluerunt Bald.Mart.Lau.& Card.Alex.in d.§.j.tit.si de inuest.inter do.& vas.lis oria.dum ita eum tex.intelligunt,ex quo notauerant ius & facultatem iurandi transire ad successorem,vt suprà diximus.Et sequitur,& trahit ad omnes casus, in quibus iuramentūm transit ad successores,Ias.in duobus illis locis proximè designatis.& Soc. d.consi.cxciiij.vbi suprà lib.iiij & Caro.Rui.cons.xxxv.quod sententia,col.iij. num.10.li.v.& Catel.Cotta,qui id sing.dicit,memor.ioci.iurandi facultas,& sentit Ro.d.cons.ccxc.& Steph. Bertran.consi.c.visis,in v.dubio,nu.25.lib.j.Et hoc quidem probabile est, ne hæres subeat an- *Quid, si hæres veritatem non nouerit.*

ceps periurium,quod ne fiat,iudex debet prospicere,l.videamus,post princ.ff.de in lit.iur.cum si.& bene facit,quod dicit gl.in l.maritus,in prin.& ibi Bar.in j.oppo.ff.de quæst.& ipse Bar.in l.admonendi,col.vlt.vers.his præmissis,ff.de iureiur.& Bal.in c.vlt.col.vlt. versi.secundo casu, extrà de offi.dele.& Pau.Cast.cons.ccxcvj.visis actis,col.iij.ver.sed subest vnica,libr.j.Et quod etiam scriptum est ab Alberi.post Iaco.Bel.in l.vlt.col.ij.versi.Item si fuisset, C.de fideic.cum tex.qui iubet hæredem iurare,intelligi,si is scit negotium,de quo illic agitur,non aliâs.

An hæres teneatur iurare de ueritate, an tantum de credulitate.

Iuramentum credulitatis in quibus sufficiat.

10 ¶ Et ego quidem in hoc casu nostro,quo quis iurare cogitur,satis esse arbitror, si hæres iuret, credere se,id verum esse pretium,quod in instrumento continetur.Et ita faciens,satisfaciet statuto,vt in simili traditur in c.j.§.vlt.tit.de not.feud.& ibi no.Bald.Marti.Laud.Aluar.& Card. Alex.Nam & aliâs videmus,in his,quorum certa non est scientia,vt in peritis cuiuspiam artis, & cæteris huiusmodi,sufficere iuramentum de credulitate,etiam in teste,l.j.in prin.ibi,renuntiauerunt videri,& ibi glo.& Bar.ff.de vent.inspic.& in c.literis,ibi,ea vt credebant intentione,& ibi quoque glo.Anto.col.ij.& Panor.in ij.notab.extrà de præsump.& iterum in c.tertio loco,ibi,dixerunt se pro certo credere,& ibi quoque idem Anto.eo.tit.quos text.ad hoc annotat & dicit not.Bal.in l.solam,col.ij.in v.quæst.C.de testib.Quibus adde alium text.optimum in c.quoties,in fi.ibi,& credere ita esse,extrà eod.tit.de testib.& ibi latè Anto.Imo.Pan.& Fel. col.iij.vers.limita tertiò,vsque ad fi.propemodum eius c.& in c.licet ex quadam,paulò ante fi. in iisdem verbis,eo.tit.de testib.& in c.quoties,& ibi gl.& Doct.& c.de testibus,& c.vlt.in fin. extrà de purga.cano.Et quod scribit Ioan.And.in c.fraternitatem,col.v.super gloss.ij.extrà de frigid.& malefi.& in addi.Spec.ot.de teste,§.opponitur,ver.item quod deposuit de credulitate.Bar.in proœ.ff.in prin.col.vlt.& in l.in summa,§.Labeo,in fi.ff.de aqua plu.arcē.& in l.iij. ad fi.ff.de adulter.Bal.in l.data,col.vij.ver.nec excusatur,C.qui accu.non pos.& in l.ij.§.quod obseruari,col.ij.C.de iur.cal.& in c.dudum,l.ij.col.ij.extrà de elect.& in c.quia indicâte, post prin.extrà de præscrip.Ang.in §.hinc nobis,col.pen.ver.super gl.eadem,ibi,de credulitate. In Authen.de hæred.& Falc.& in §.j.in Authen.vt hi qui obli.se.Anto.& Imo in c.proposuisti,& ibi quoque Panor.col.pen.& Fel.col.iij.in iij.conclusione,extrà de probatio.idem Anto.in c. quosdam,extrà de præsump.& in c.j.per illum tex.de seruti.Alua.in c.j.§.hoc quoque,col.ij.ti. qui feud.dar.pos.Alex.consi.xxiiij.animaduersis his,col.iiij.versi.nec obstat si istæ mulieres, & paulo pòst versi.bene facit,lib.ij.Cæpo.causarum crimi.consi.xxviij.magister Ia.col.v.ver.nec quod dicant.& cons.lxij.magnifice.col.ij.ver.sed prædicta,Las.in rub.ff.de iureiur.col.iij.vers. suprà dictam regulam,& versi.secundò limita,& iterum col.iiij.versi.octauò & vltimò limita, Hippo.Marsi.in repe.rub.C.de proba.col.iiij.in prin.& sing.xix.tu scis clarum esse.

Tertius possessor an in nostro casu teneatur iurare.

11 ¶ EX QVIBVS etiam potes intelligere,quid dicendum sit in tertio possessore,cui scilicet primus emptor vendidit,& cui quidem tertio possessori consanguineus primi venditoris fecit oblationem retractus,vt facere potuit,vti cautum est infrà,§.xij.huius tit. Nã & videmus quòd super alieno facto defertur iusiurandum iudiciale:& si is cui defertur dicat se dubitare,aut ei remittitur iusiurandum,aut datur spatium vt certioretur,l.iusiurandum & ad pecunias,in prin. ff.de iureiur.Sic & tutor adigitur ad iusiurandum super fideicommissis à patre pupilli relictis, l.cùm etiam,C.eod.tit.Et contra mulierem iuratur ab aduersario,eam non esse prægnantem,l. iij.§.quacunque,versi.denique.ff.eo.quoque tit.Ex quibus Imo.cõsi.cxlvij.in causa inter Frãc. col.ij.ver.ne dicat quis,respondit iudicem posse deferre iuramentum parti de facto alieno,cuius veritatem se scire profitetur.At Bal.consi.cexxv.quæstio est de terra, ante fin.libr.j.respondit,partes teneri respondere per verbum credit,vel non credit,non solùm super facto sui prædecessoris,sed etiam penitus alieni,& posito facit ad causam,quod vix alibi reperies.Et hîc vtique putarim etiam hunc tertium cogendum esse ad iurãdum,credãtne id esse verum pretium, quod in instrumento continetur,vti de hærede diximus.

An incurrat in periurium, qui iurauit de credulitate.

12 ¶ AN AVTEM hoc casu hæres,vel hic tertius,incurrat in periurium, si id quod se iurauit credere verum esse,sit falsum,vel non credere,sit verum,vide gl.in c.requisisti,in verbo,hi qui iurauerunt,xxxiij.q.j.Fed.Senen.consi.xxiij.Tirius electus in Prælatum.& Alex.nescio quem, inter cons.eiusdem Fed.cõs.cclv.domine Alex.in respõsione.Bal.in d.§.quod obseruari.in iij. notab.& Pet.Anch.in c.ij.de iura.cal.lib.vj.Panor.in c.ex literis,col.vlt.extrà de iureiur.Ioan. Ana.post Card.Flor.in c.cùm oporteat,col.pen.extrà de accus.& Fel.in c.j.col.vlt.extrà de litis contest.Et vide etiam,quod in simili dicit Imo.in c.proposuisti,super gl.ij.extrà de probat.

An primus emptor qui alteri uendidit, teneatur iurare.

13 ¶ SED ILLVD IN dubium vocari potest in illo casu, de quo num.ab hinc 2.locuti sumus,cùm videlicet primus emptor alteri tertio rem vendidit , verùm nihilominus primus ille emptor tenebitur præstare id iusiurandum,de quo tractamus,si id consanguineus petat.Quid enim si contrahentes in instrumento ementiti sunt pretium,& ne emptor cogatur iurare,vendit aut

dit aut aliter cedit alteri amico nescienti verum pretium, interposita inter eos fide tacita restituendi rem eandem primo emptori, cùm ei libitum fuerit (id fiduciam antiqui vocabant, vt dicemus tit.seq.in præfat.nume.39.& seq.) sicque erit aperta via fraudandi consanguineũ, eumq; grauandi excessu veri pretij, quod vtique ferendum non est, l.in fundo, ff.de rei vendi. & c.vt circa, in prin.& c.auaritiæ, de elect.lib.vj.cum simil. Et certè, si probabilis esset fraudis suspicio, posset dici, & eum primum emptorem cogendum, non obstante cessione ab eo facta, argu. eorum quæ dicimus de ali.mut.iudi.cau.fac.per totum eum tit.præsertim verò in l.iij. §.opus, & ibi Bart.qui eum dicit multum esse menti tenendum, trahitque ad alium casum, vt ibi videre poteris.& dictum illius dicit multùm sing.Iason in §.sed istæ, col.uj.versi.vnum tamen.Insti.de act.& quod etiam in simili. dicitur in l.si bonæ, ff.de noxa.act.& quod tradit Bal.post Odofr. in l.quoties, col.ij.versi.iuxta istam partem, C.de rei vendic.

14 ¶AT SI NVLLA sit alia fraudis suspicio, tunc incidimus in illud dubium, an cedẽtis confessio noceat cessionario: de quo per Dy.Ray.& Barto.in l.seruum filij, §.j.ff.de leg.j.eundem Bar.post ipsum Dyn.in l.facta, §.si hæres, col.ij.versic.quæro vtrùm confessio, & ibi Imo. & Pau.Cast.ff.ad Trebel.& eundẽ Bart.in l.si actor, col.ij.versi.ad horum declarationem, ff.de procur.& in l.si cùm emptore, in fi.ff.de pact.& in l.si partem, & ibi Flori.in §.j.ff.quemadmo. seruit.amit.Spe.Ioan.And.& Bal.in addi.ipsius, tit.de cess.act.§.j.col.ij.versi.sed nunquid sola. Cy.& Sal.in l.vlt.C.de procur.vbi etiam tractant, an cedens teneatur iurare.Pet.Iac.titu.de rei vend.vtili, quæ competit ex cess.col.pen.Ant.in c.quamuis, col.ij.extrà de re iud.& Aegid.Bellame.latè in c.ex parte, col.vij.versi.quintò quæritur, de alie.iud.mut.caus fac.} Raph. Co.cõ. clv.Antognolus, col.ij.versi.ad id autem Pau.Cast.in l.per diuersas, col.j.versi.itẽ quando per procuratorẽ, C.manda.& consi.lxxix.ad id de quo.lib.j.& Cor.consi.cxxxix.licet, col.j.versi. nec obstat, lib.j.Alex.cõsi.xlvj.circa primum, col.ij.versi.super secundo, lib.v.& Ludo. Gozad. consi.iij.in causa mihi transmissa, col.ij.nu.8.Nam si confessio non obsit, frustra quærimus de. iureiurando illius, quod nihil profuturum sit cõsanguineo, nihilque obfuturum secũdo emptori.Ideò sufficiet iusiurandum ipsius secundi emptoris, vt dicimus de procuratore in rem suam, cuius solius in negotio, cuius est procurator, vertitur commodum & incõmodum. Ideò & eius quoque solius exigitur iusiurandum calumniæ, & non domini, vt not.per glo. & alios in l.non solùm, in prin.ff.de procur.& Bart.in d.l.si actor, eod.tit.cum simil.

Cedentis confessio, an noceat cessionario.

15 ¶SED ET AN in casu nostræ cõsuetudinis, cùm scilicet emptor iurauit verum esse id pretium, quod in instrumento emptionis continetur, admittetur consanguineus ad probãdum contrarium, videbis posteà latè hoc eo.tit.§.iiij.vbi multa de ea re scripsimus, & dicemus etiã aliquid infrà eo.tit.§.v.nu.5.vtrùm autem, vbi allego Chasse.qui hęc latissimè disputat in commentariis consuetudinum Burgundiæ hoc eo.tit. *de retraictz*, §.xij.in verbo, *ou par serment des contrahens*, col.uj.versi.item iuramentum, & seq.illum videre poteris.

An audiatur cõsanguineus, uolens probare contrarium eius quod iuratum est.

16 ¶QVID DENIQVE, si emptor requisitus à consanguineo pretium iureiurãdo affirmare, id nolit facere. Et sanè ex consuetudine Marchiensium hoc eod.titu. §.xj. qui est cclxx. omnium consuetudinum illius gentis, is priuatur re ipsa ab eo empta, eáque consanguineo adiudicatur. Quod de iure vix obtineret, nisi si fortè emptor à iudice iussus id facere, sub pœna priuationis rei, idipsum recusaret. Sed tu hîc vide omnino notata in l.j.§.j.& iterum §.hoc autem iudicium.ff.si quis ius dicen.non obtempe.& in l.qui restituere, ff.de rei vendic. & ex ibi scriptis intelliges, quid hîc dicendum sit.

Quid, si emptor recusat affirmare pretium.
Consuetudo.

SANS FRAVDE,
SINE FRAVDE, GLO. III.

1 NEQVE ENIM tenetur consanguineus reddere, nisi pretium quod reuera & sine fraude fuit traditum, ex eo quod in simili tradit Bal.in l.ij.in fi. C.de rescind.vendit.quòd stante statuto, vt consors præferatur extraneo in venditione, si extraneus offerat viginti, consors quindecim tantùm.id dicens esse iustum pretium, certe non auditur ipse consors, nisi tantum det, quantum ab alio offertur: dum modò id sit sine fraude, & collusione, & pactis æqualibus, per l.vbi. ff.de in diem addic. sed credo, quòd voluit allegare l.si venditor pretio, eod. titu. quæ multùm ad hoc facit cùm prior nihil huc spectet.& sequitur Sal.in l.dudum, colum.ij.versi.quæro, statuto cauetur.C.de contrahen.empt.& Roma.in l.si eum, in princip.ff.si quis cautio.Iacob.Alua. & Card.Alexan. in c.j.§.sed & res, titu.per quos fiat inuesti.Rapha.Co.Fran.Aret.Soci.& Iason in l.qui Romæ, §.cohæredes, ff.de verb.obli.vbi & ipse Are.dicit, quòd in hoc multùm solers & prudens iudex esse debet, vt videat si possit perpendere fraudem, in qua (inquit) depræhendẽda multum

Cõsanguineus an teneatur reddere aliud pretium, quàm uerum ipsum.

facit enormis læsio pretij,cum aliis coniecturis:quia ad hoc coniecturæ sufficiunt,l.apud Celsum,in prin.cum glo.ff de dol.mal.excep.cum simi.

2 ¶ Et de hoc est tex.in emphyteuta,qui vult vendere rem emphyteuticam,in l.vlt.C.de iur.emphy.in illis verbis,quãtum pretium ab alio re vera accipi potest.& iterum ibi,tantam præstare quantitaté,quantam ipse re vera ab alio accipere potest.Nam cùm dicitur,reuera , planè datur intelligi,omnem fraudem,collusionem,mendacium abesse debere:vt etiam ibi no.Sal.col.iij.versi.quæro,emphyteuta volens vendere:vbi & ad hoc allegat tex.in l.eum qui,versi. cùm igitur,ibi falsus emptor,ff.de in diem addi.& idem quoque voluit Spec.tit.de loc.§.nunc aliqua,versi.xcij.& Collect.in c.potuit,col.iiij.versi.sed quid si retulit,eo.tit.Et huc quoque pertinét,quæ scribũt Bal.Marti.Laud.Aluar.& Card.Alex.in c.porrò,post prin.tit.qual. olim feud. ali.po.quòd cùm ibi dicitur,quòd dominus potest æquali pretio redimere feudum alteri venditũ,illa verba,æquali pretio,ponuntur ad excludendam fraudem:multi enim (inquit Bal.) confingunt pretia in fraudem aliorum. nam (vt cæteri dicunt) si emptor & venditor colludant de maiore pretio,id quidem pretium non attendetur,per d.l.vlt.C.de iure emphyt.

§. TERTIVS.

T LESDICTES chosesainsi declarées[a],ledict retrayant n'a que huyt iours[b] à payer[c], ou paracheuer de payer ledict pris. Car si dedans les huyt iours il n'a payé,ou paracheué de payer ledict pris, il ne sera plus receu[d] au dict retraict. Et perr ladicte piece d'or ou d'argent, qu'il aura consigné seulement, en faisant ledict offre de retraict.

EBVS autem ita declaratis[a] cõsanguineo octo tantùm dies[b] persoluendo pretio[c] conceduntur: intra quos nisi persoluerit, amplius non admittetur[d] ad huiusmodi retractum,perditque nummum aureum vel argenteum duntaxat, quem consignauerat offerendo retractum.

ET LESDICTES CHOSES DECLAREES, REBVS ITA DECLARATIS, GLO. I.

1 *Quid requiritur ut consanguineo præcludatur uia retrahendi. Cõsuetudines.*

RGO EX NOSTRA hac consuetudine consanguineus non est in mora soluendi pretium venditionis,nisi primùm emptor ostenderit exhibueritq; ipsi consanguineo suum contractum,id est,instrumentum, vt declarauimus in præcedenti §.præteteáque pretium ipsius iureiurando affirmauerit. Quod nõ dissimiliter apud Parisienses statuitur,cap.consuetudinum eius gentis clxxvij. atque etiam apud Meldenses,cap.cij.Engolismenses,c.lvij.& Sanctonenses Angeriacos,cap.xlvj.nisi quòd hic nõ loquitur de instrumenti ostensione,sed tantùm quòd emptor debet facere fidem de vero contractu & pretio,ad hoc vt consanguineus debeat soluere intra statutum tempus.

N'A QVE HVYT IOVRS. OCTO TANTVM DIES, GLO. II.

1 *An hic §.procedat, si emptor nõ sponte ante citationẽ cõsanguineum admiserit.*

D TV SANE intellige procedere,in casu,de quo loquitur nostra consuetudo,videlicet cùm emptor oblatione à consanguineo facta,eum libens & citra cõtrouersiã admittit.Quid enim,si recuset,ideóque in ius vocatur, ibíque fortè diutius litigat,tandémque videns fortè cõsanguineum longius abesse à loco iudicij,aut etiam illum eam pecuniam,quam in principio paratã habebat, in sumptus litis consumpsisse,aut aliter ea decidisse,dicit se cum ad retractum admittere, exhibétque suum contractum,cúmque & pretium eius iureiurando firmat.Iam sumus extra casum nostræ consuetudinis:ideóque cùm in hoc casu non reperiatur statutum tempus, iudex arbitrabitur, intra quod tempus consanguineus pretium afferet,l.j.§.vlt.ff.de iure deliber. vbi ita scribitur, Cùm dicit tempus,nec adiicit diem, sine dubio ostẽdit,esse in ius dicẽtis potestate,quam diem

præsti

præstituat. & l.cótinuus, §.cùm ita, in prin. ff. de verb. obl. & l.si domus, §. pecunia, ff. de leg. iij. Alioquin enim in hoc casu esset paratissima apertissimáque via emptoribus fraudandi consanguinos. dum id agerent, quo diximus. Quod minimè ferendum est, l. in fundo, ff. de rei vendic. cum simil. Et verisimile est, statuentes, si de boc cogitassent, aut interrogati fuissent, ita staturos fuisse, ideóque pro statuto habendum esse, ex sententia glo. in l. tale pactum, §. vlt. ff. de pactis, cum infinitis propè simil. & concord. à me adductis in repet. l. si vnquam, in præfat. nume. 56. inter tam multa, C. de reuoc. donat.

2 ¶ Et aliàs videmus, quòd si creditor oblatam pecuniam noluit accipere, & posteà debitorẽ reperiat, eúmque non valentem tunc soluere interpellat, non eum constituit in mora, tanquam id agendo, in dolo versari censeatur, l. si & per emptorem, §. vlt. in fi. iuncta gl. vlt. ff. de actio. emp. & l. illud, ibi cùm omnia integra essent, ff. de peri. & commo. rei vend. & voluit Spec. tit. de arbit. §. vlt. versi. pone igitur. & Pau. Cast. qui illá glo. dicit ad hoc oorab. in l. si reus paratus. col. ij. versi. io gl. ibi, qui præsente, ff. de procu. & in l. Prætor ait, §. si quis paratus, ff. de ope. oo. nuntia. & Alex. in l. si seruum Stichum, §. sequitur, col. j. ff. de verb. oblig.

Creditor an constituat debitorem in mora, eum interpellando post recusationem accipiendi debitum.

3 ¶ Et facit, quod scribit idẽ Pau. Cast. in l. de pupillo, §. si is cui, ff. de oper. no. nun. & tex. io l. iij. §. si quis hæredi, ff. de statulib. cùm dicitur, sed quid si data opera traxerit, an ob id statim, vt adita est hæreditas, ad libertatem perueniat? quid enim, si tunc habuit, post aditam hæreditatem habere desiit? Et facit etiam text. io l. aut qui aliter, ff. quod vi aut clam, qui loquitur de eo qui arctat aduersarium, & quod in simili tradit Albe. post Ray. in l. mora, col. vlti. nu. 32. ff. de vsur. Et ita nuncupatim, & in hoc casu statuit consuetudo Aurelianensis, cap. ccxc. Nam cùm cap. procedenti statutum fuisset consanguineo tempus xxiiij. horarum ad soluendum emptori pretium venditionis, cùm spoote ipse consanguiocus ab emptore admissus est ad retractum, mox eodem cap. ccxc. quod confestim sequitur, subdit, quòd si super retractu lis oriatur post contestationem, est in arbitrio iudicis tempus soluendi præstituere. Et eadem prope est consuetudo apud Senones, cap. lvj. & Lorrienses in præfectura Mootargij, hoc tit. §. xi. Et vide etiam, quæ dicam infrà in fi. huius tit. q. v.

Cõsuetudines.

4 ¶ Et hæc quidem vera sunt in ea specie, de qua locuti sumus, cùm videlicet emptor iniustè recusat. Quid enim, si nulla ipsius culpa interuênit, sed fortè è diuerso consanguineus diẽ captauit, qua emptor domo abesset, & ei oblationem facit ad domum, eúmque citat in causa retractus ad longum diem, quo emptor adest iudicio, agnoscitque retractum, & suum contractũ exhibet, illúmque iurat verum esse? Vel etiam consanguineus emptorem ipsum cõuenit, qui eum continuò admittit ad retractum, & confestim vterque iudicium adeunt pro liquidatione impensarum, & liquidatione facta emptor contractum exhibet, & eum iurat verum esse, vt dictũ est. Et tunc crederem esse locum huic nostræ consuetudini, nec iudicem posse id tempus octo dierum producere, quin si id fecerit, curret tamen id tempus consanguineo: per id, quod in simili voluerunt Guli. Cu. & Albe. in l. cùm post mortem, ff. quan. actio de pecu. est anna. quòd si ei, cui competebat exceptio non numeratæ pecuniæ, & ex biennio restabant xv. dies tantùm, iudex præstituerit tempus vnius mensis ad eam proponẽdá, is tamen post eos quindecim dies, qui biennium integrũ conficiunt, non admittetur, arg. illius l. & l. propter litem, §. j. ff. de excus. tuto. Et illud in vniuersum coostat, iudices non posse tempora à lege vel statuto sine ministerio iudicis præfinita producere, nec mutare io præiudiciũ partium, per l. si verò solùm, in fi. in Autbeo. de onp. Dy. in c. indultum, col. iiij. de reg. iur. lib. vj. & Albe, in l. in senatuscõsultum, §. vlt. nu. 2. ff. ad S.C. Turpillia. cum concor. à me traditis infrà, §. viij. gl. ij. nu. 14. sed & pro ea. Et vide etiã, quæ diximus suprà, §. j. io glo. x. in verbo, *dedans l'an,* nu. 31. præsertim, & seq. Ego tamẽ hoc casu appellandum à iudice tutius censerem in nostra Francia, in qua omnino parendũ est sententiæ, vel appellandum, nec locus est nullitati, quam vocamus, in sententiis.

Quid si sine mora aut culpa emptoris in iudicium vocatus est.

5 ¶ VTRVM AVTEM in boc octo dierum spatio statuto præfinitóque solutioni pretij cõprehendatur is dies, quo emptor post ostensionem instrumenti & affirmationem pretij admisit consanguineum, vt sic istud tempus currat de momento in momentum. An verò præter eum diem erunt & alij octo dies, planè intelliges ex his quæ generaliter super huiusmodi dubiis latissimè tractauimus suprà huius tit. §. j. in verbo, *& iour*, vbi videre poteris.

An in boc tẽpore octo dierum comprebendatur dies ostensionis instrumenti, & iurisiurandi.

6 ¶ SED QVID SI id tempus octo dierum incidat in diem bissextum, an is cõnumerabitur pro duobus, an pro vno tantùm? Et certè si de anno ageretur, id biduũ pro vno haberetur in fauorabilibus: & pro duobus, in odiosis, vt diximus suprà eo. tit. §. j. gl. x. in verbo, *dedans l'an,* nu. 123. vigesimotertiò. At hîc noo de anno, vt illic, sed de diebus agitur, scilicet de octo diebus, quo casu semper id biduum bissexti pro duobus diebus computatur. Ita enim voluit Iacob.

Quid, si id tẽpus cadat in bissextum.

Iacob. Rauen.& post eum Alberi.in l.iij.§.minorem,ff.de minor. & est optimus text. in l.ij.in postremo casu illius,ff.de diuer.& tempora.præscrip.vu eum text. intelligit Hugo, relatus ab Accursio:quanquam aliter intelligunt Io.& Bulg.vu & is retulit. Verùm sententiam Hugonis Bar.ibi,& omnes,vt ipse dicit,sequuntur.

A PAYER, PERSOLVENDO, GLO. III.

An emptor teneatur consanguineo cedere, habita fide de pretio.

1 HOC IN LOCO inmentem venit gl.notab.in l.j.in verbo,necessitatem, C. de com.ser.manumis.quæ banc nobis doctrinâ præscripsit, quòd cùm quis à lege vel statuto cogitur alteri vendere, (vt in eo casu,& alijs multis collectis à gl.in l.Iulianus,§.idé Celsus.ff.de act.emp.& in l.nec emere,& ibi quoque Guil. Cu.Alb. & Ias.C.de iur.delib.& in alijs,quos adduximus suprà,in præfat.huius tit.nu.15.imò & quod etiá, in fi.) his igitur casibus,& alijs,si qui sunt quibus quis cogitur,tum demum is cogitur, si prius soluatur pretium:neque enim tenetur habere fidem de pretio,vt ibi (inquit ea glo.) innuitur,& per d.l.Iulianus,§.offerri,ff.de act.emp.Et ad hoc illam glo.expendit,& sequitur Bal.ibi.

An consanguineus possit cõpensare.
Compensatio habet vim solutionis.
Etiam in statutis.
Etiam in implenda conditione.

2 ¶SED QVÆSTIONIS EST, an hîc sufficiat compensare debitum:quod videtur,cùm id vim solutionis habeat,l.si debitor,ff.qui pot.in pig.hab.vbi scribitur,cùm creditum compensatur,perinde haberi,ac si creditori pecunia soluta esset:nec enim interesse soluerit,an cõpensauerit.Ex qua Alb.ibi,& nostri Doct.vbique annotant,eum soluere,qui cõpensat,vt per Bartho.Brixi.q.venerabil.xxxiij.quæritur vtrùm excommunicatus,Bart.in l.aufertur,§.qui cõpensationem,ff.de iure fisci.& in l.diuortio,§.ob donationes,in ij.opp.ff.sol.mat. Alberi. in l.si quid à fideiussore,post princip.& in l.quòd Labeo,ff.de compen.Bald.in l.ij.post princip. C.de compen.& in l.tam mandatori,col.ij.versicu.sed hîc dubitatur, C.de non nume. pecu. Ange. consi.cclix.quædam domina,col.ij.Rapha.Fulgo.consi cxxxj.Gaspar.col.penult.& consi.cxlj. Nannes,paulò ante finem. Paul. Castr. qui & id dicit procedere in statutis,consil. cccxxviij. quod Nannes,col.j.lib.j.& Corne.consil.cxj.videtur,col.ij.in litera e.libr.iiij.& Doct.vbique. Et id quoque probat tex.in l.vel permutauit,ff.de liber. cau. vbi dedisse intelligendus est, qui compensauit,& l.dedisse,ff.de verbo.signific.vbi est similis text.& facit l.amplius,ff.rem ratam habe.Idq́ue intantum,vt licet conditio debeat impleri in forma specifica, vt nostri loquuntur, nec possit per æquipollens impleri,l.Mæuius,& l.qui hæredi,ff.de conditio. & demonstra. habeátque vim solennitatis,& eius quidem non leuis.Bald.in Authen.matri & auiæ, colum. j.C. quan.mul.tut.offi.cum multis concord.à me adductis infrà tit.seq.§.ij.nume.3. & eo quidem. Et formæ,vt tradit Philip.Deci.consi.xj.quoniam,col.vj.versi.solùm contra testamentum. Tamen conditio soluendi impletur per compensationem.l.si peculium, §.de illo, ff.de statulibe. quam & in hoc expendunt Doct.vbique.

Etiam in iuramento,vide infrà nu.vj.
Et eo quoque de soluẽdo verè,& nõ per fictionem iuris.
Etiam in debito post iuramẽtum contracto.

3 ¶ Et huius quidem l.ar.Bar.in l.amplius,col.vlt.& ibi quoque Ang.Raph.Co.& Alex. in addi. Bart.ff.rem ratam hab.tradunt eum,qui iurauit soluere,non incurrere in periurium,si compẽsat.Quod & idem voluit Ioan.Fab.in §.in bonæ fidei,col.iiij.versi.quid ergo dices.& ibi etiam Ioan.Plat.col.j.ad fi.Instit.de actio.Bald.in c.ad nostram,le j.versicu. quæro an qui iurauit, & ibi quoque Pan.col.vlt.versi.sed contrarium,extrà de iureiuran. vbi & ipse Bald. dicit id procedere,etiam si quis iurauerit se soluturum verè,& non per iuris fictionem: quia ista fictio realiter idem est quod veritas,& eandem habet vtilitatem,& ideò exorbitat ab omni regula fictionum,l.singularia,ff.si cer.pet.& idem Pan.in c.cùm dilectus,col.viij.versicu. alium casum, extrà de ordi.cogni.& in c.cùm inter,col.pe.ver.ad hoc quod no.extrà de excep.Imo. in l.Iulianus,la j.ff.de condi.& demon.Ro.in l.eum qui,§.j.in prin.ff.de iureiur.Alex.consi.xij. versi. viso themate antè scripto,col.vlt.versi.nõ obstat sextum arg.lib.ij.Soc.qui hanc rem latè examinat in d.l.Iulianus,col.pen.versi.vltimò quærit,ff.de condi.& demon.vbi tamen in fi. id intelligit procedere in debito post iuramentum contracto.Tynda.qui similiter intelligit in tract. compensationis,col.xxvj.versi.redeamus ad materiá vbi & id latissimè disserit,& Steph. Bert. consi.j.in fi.lib.j.& consi.xciiij.puto,col.ij.nume.7.lib.ij.& consil. cliij.existimo,col.ij. nu. 11. eo.lib.ij.& consi.xliiij.pro plemori,col.ij.lib.iiij.Aufr.deci.Tholo.j.& primò fuit quæsitum,& iterum deci.cxxxix.item fuit quæsitum si ego.

Emphyteuta cõpensans,non cadit emphyteusi.

4 ¶ Et hinc quoque videmus,quòd emphyteuta,qui non soluit pensionem biennio vel triennio, cùm dominus tantundem ei deberet,non cadit emphyteusi,si sit paratus compensare, vt post alios Antiquiores voluerunt Spec.& Ioan.And.in addi.illius tit.de loca.§.nunc aliqua, versic. lxxix.Abb.antiquus in c.bona fides,& ibi Anto.in vlt.notab.& Imo.col.vj.& Panor. col.vlt.& Barb.col.item vlt.extrà de deposi.Odofr.& Rapha.Fulgo.in l.si constat,C.de compensa.Alberic.in l.cùm aliter,ff.cod.situ.& in l.ij.col.v.versicu.si dominus erat,qui est sub nume.16. & ibi Ias.col.xvj.versicu.de ommonò,C.de iur.emphy.Ioan. Fab. in §.in bonæ fidei, & ibi quoque

Ioan.

Ioan.Plat.& Iaſ.charta vlt. Zaſius col.pen.Inſti.de act.Bal.in ſua Marga.in verbo, empbyteuta, col.ij.ver.emphyteuta poteſt.Ro.dum Spec.vbi ſuprà,allegat,conſi.cciiij.pro diſcutienda,col.ij.verſ.nec refragatur.Soc.conſ.xcix.in cauſa eximij,col.ij.verſ.ſecũda dubitatio,lib.j.& Fran. Cur.Senior,qui id dicit in palatiis obſeruari,conſ.lxxj.ſuper cõtrouerſia,col.peo.verſ. tranſeo ad tertium.Et neminem hactenus legi,ſi me non fefellit memoria,qui cootrarium teneat præter Goil.Cu.& Pet.Iacob.qui eum citat in tit.de actio.in rem pro re emphy.col.iij.verſ.item eſt notandum,quòd ſi prædicto.Et facit etiam quod ab Ange.reſponſum eſt conſi.cxxxij.quidam nomine Nicolaus,quòd ſi ex ſtatuto non poteſt opponi,niſi exceptio ſolutionis, poterit tamen compenſationis.& ſequitur Alex.d.conſi.xij.col.vlt.verſ.non obſtat ſextum,li.ij.& Guid. Pap. deci.Delphi.clxxj. reperio,col.vlt.& iterum deci.clxxiiij.vlterius,in fi.rurſúſque in commentariis ſtatuti de literis compulſoriis,vbi id dicit vidiſſe ſe ſemper obſeruari.& Iacob. Rebuf. in l. nemo carcerem,in addi.C.de exac.trib.lib.x.Anto.Bauer.in tracta.de Virtute iuramenti, nu. 33.& Steph.Bertr.conſ.cclxxxix.tria,col.j.lib.ij.

Quid ſi ſtatutum tollat omnem exceptionem,præter ſolutionem.

5 ¶Et nuncupatim in caſu retractus fendalis admittendum eſſe dominum ad compenſandũ, tenuit Carol.Molend.in ſuis conſuetudi.Pariſ.commentariis,tit.j.§.xiij.gl.vij.nu.10.vbi & haoc addit rationem.Nam vt verè ſoluatur,non ſtat per compenſantem,ſed per aduerſarium,qui diſtulit ſoluere,quæ ratio probatur ex l.iij.§.cùm igitur,ff.de ſtatuli.cùm dicitur,proinde defendi poteſt.& ſi non vult exigere,vel ipſe ſoluere,vt hinc habeat vnde conditioni pareat,libertatem cõpetere.quem text.in id expendit Bart.in d.l.amplius,ad fi.ff.rem rat.hab. Addit & Molend.(vt ad eum redeamus)hæc maximè procedere in boc caſu retractus, cùm emptor potius debita ſua ſoluere,quàm aliena acquirere debuerit.Sed id tantũ obtineret in debito cõtracto ante acquiſitionem. Hanc autem potes addere rationem ad hunc noſtrum retractum, ꝙ cùm res à conſanguineo retrahitur,emptor vicem ſubit venditoris,vt qui vendere cõſanguineo debet eodem pretio,venditori autem pretium petenti poteſt obiici compenſatio,l.ſi ex venditione, & ibi Doct. C.de compen.Nam & ea locum habet in omnibus actionibus & realibus, & perſonalibus,& mixtis,l.vlt.& ibi Bald.C.eod.tit.

Dominus compẽſat in retractu feudale.

6 ¶Aduerte tamen,quia id in noſtro caſu non eſt ſine dubio:quandoquidem cõpenſatio nõ vera & propria,ſed ficta atq; impropria ſolutio eſt,per d.l.Iulianus,la j.ibi,quaſi dederit,ff. de cõdi. & demonſt.quam Doc.vbique ad compenſationem trahũt.Hincque occaſione ſumpta Bar. ibi in fi.dicit eam l.facere ad eam q.de qua ſuprà diximus,vtrum qui iurauit dare,à iuramento liberetur compenſando,de quo(inquit)in c. ad noſtram,le j.extrà de iureiur. ex quibus videtur ſecum hac in re pugnans,tenere compenſationem non liberare à iuramento:quia gl.Inn.Hoſt. Ioã. And.Collecta.Ant.Imo.ſibi contrarius,& omnes præter Bal.& Pan.id tenent in eo.c. per eum tex.& ibi inter cæteros Fel.col.vlt.dicit hanc eſſe cõmunem opi.& Io.Ana & Maria. in c. querelã,eo.quoque tit.Ro.in l.ſtipulationes nõ diuiduntur,ff.de verbo.obli.dum tractat,an iuramentum faciat pręciſè cogi ad factum.Matheſ.notab.liiij.nota quòd iuramentum.Alex.ſibi contrarius conſi.xcj.viſis actis,col.ij.verſi.ſecundò principaliter,lib.ij.Franc.Are. conſil.xcix. longitudo,col.ij.verſi.iij.vbi & hanc dicit eſſe communiorem op.Iaſ.latè in l.eum qui,§.j.col. j.& ij.ff.de iureiur.& in l.ſi pecuniam,in prin.col.pen.verſi.tertiò facit.ff.de condi.ob cao.& in d.§.in bonæ fidei,col.pen.& ibi etiam Zaſius,col.vlt.Inſti.de act.& idem Iaſ.conſi.xlj. in duabus,col.ij.verſi.præterea dominus Ioan.lib.iij.& Steph.Bert.ſibi contrarius cõſi.cliiij. voluiſſem,nu.2.lib.j.& conſi.cccv.viſo caſu,col.j.eo.lib.j.& Matth.Afflict.deci.Neapo.clxiiij.die ſeptima:vbi tamen intelligit,ſi debitor non adeò opprimatur paupertate,vt poſsit ſoluere.& deci.ccclxxxj.quædam Hippolyta,col.j.& Ludo.Gozad.conſi.xxxij.dominus,col.ij.verſi.non obſtat & ſecundum,& cooſi.lxix.videtur,col.j.nu.4.

Compenſatio an ſit vera ſolutio.

De eo quod ſuprà dictum eſt de iuramento.

7 ¶Igitur vt longo veluti poſtliminio redeamus ad noſtrũ caſum retractus proximitatis,ſi compenſatio ſit ficta ſolutio,vti verè eſt,& nemo contradicit,quomodo de ea intelligentur ſtatuta loquẽtia de ſolutione quæ propriè,verè ac ſtrictè non fictè,nõ impropriè,non latè intelligẽda ſunt,vt vbique noſtri cõclamãt.Præſertim autẽ hoc noſtrũ ſtatutũ,quod plerique exiſtimãt eſſe contrariũ Iuri cõmuni,& prætereà iniurioſum,ac graue,vt diximus ſuprà in præfat.nume. 60. quamobrem ſunt multi,& ſeq.Verùm eæ rationes oõ procederent in retractu conuentionali, vt qui multò fauorabilior ſit hoc proximitatis,nempe qui ex coouentione partiũ eſt:ideò noo dubito,quin in eo ſit admittenda compenſatio.Niſi ſi quis diceret, verba quoque contractus ſtrictè eſſe interpretãda,l.quicquid,ff.de verb.obli.cum ſi. Quod autẽ ſuprà diximus de emphyteuta cõpeoſante, (vt id obiter dicamus) non eſt ſine dubio,vt videre licet in add.Pet.Iac. quo loco ſuprà citauimus,cuiuſcunque illæ addi.ſint:autoris enim nomen non inſcribitur.

Deciſio queſtionis.

Quid de retractu conuentionali.

8 ¶SED SI RECIPIMVS eam opi.quæ dicit ſufficere compenſationem in retractu proxi

An neceſſe

fit, consanguineum expressim declarare compensationem ante tempus.

Compensatio an ipso iure & quomodo fiat.

proximitatis, quæri potest, an necesse sit consanguineũ expressim declarare emptori, velle se compensare: an verò, si taceat, & iterum labatur tempus, quo solutio fieri debuit, excludetur à retractu, tanquam solutione non facta. Quod videri posset. Nam licet compensatio ipso iure fiat, intelligitur si petatur, per l.vlt.C.de compens.glo. & doct.in d.l.si constat, eo.tit.cum concord.à me collectis in l.si vnquam, in verbo, reuertatur, nu.13. Verùm Ioan.Fab.in d.§.in bonæ fidei, vbi suprà, in ea est sententia, vt semper & in omni casu, in quo cessatio solutionis affert præiudicium, quantùm ad pœnam, vsuras, interesse, vel aliàs in quocunque effectu moræ, fiat ipso iure compensatio, sine alia declaratione siue petitione, per text. ibi, & quia vbi nulla mora est, ibi nulla quoque petitio est: vel si quædam est, potest exceptione summoueri, l.nulla intelligitur, ff.de reg.iur.& l.lecta, in fi.ff.si cer.pet. Cùm igitur effectus compensationis tollat effectum petitionis, vel ipso iure, vel per exceptionem, sequitur quòd & omnem moræ effectum tollit, quocunque modo mora contrahi posit.

9 ¶ Et idem quoque voluit Pet.Iac.in d.tit.de act.in rem pro re emph.vbi suprà, Alb.in l.si quid, ff de compẽs.Imo.in d.c.bona fides, col.v.versi.vlterius potest quæri, extrà de depos.vbi loquitur in illo casu emphyteutæ, qui ne cadat emphyteusi, vult compensare, & id dicit menti tenendum.& Pet.Anc.cõsi.vj.pro parte, col.iij.in iiij.dubio, vbi ex hoc pulchrè dicit impediri præscriptionem.& consi.ccxxxv.prima facie, ante fi.& Soci.in eodem casu loquens, in d.cons.xcix. vbi supra lib.j.& similiter Iason in d.l.ij.in xix.quæst.vers.vnde videretur, C.de iur. emphy.& Caro.Rui.cons.cxlviij.casus iste, col.j.lib.j.Et id generale esse, vbi agitur de euitãda pœna, vel vsuris, vt per glo.& Doc.in l.j.& in d.l.si constat.C.de cõpensa.& Panor.in d.c.bona fides, col. vlt.Raph.Fulg.cõsi.cxcvj.ad id de quo, col.j.& Alex.consi.lxxiiij.viso titulo, col.j.vers.sed præmissis, lib.v.& cõsi.cxcvj.visis, col.ij.lib.vij.& Doct.vbique. Sed vide, vtrùm id tutum sit in hoc

De eadem re.

casu, in quo consanguineus venit iure speciali, tractátque non de damno, sed potius de lucro, vti asserunt Host.Io.And.& Pet.Anch.in c.cõstitutus, extrà.de in integ.resti. & diximus latius suprà, §.j.in gl.x.in verbo, *dedans l an,* in xxiiij.q. In retractu autem cõuentionali nihil est, quod in hoc dubitare debeamus, vt pote in quo venditor certat de damno vitando.

Quid in retractu conuentionali.

10 ¶ EX QVIBVS soluitur & aliud, quod hîc oriri posset: an scilicet necesse sit adiri iudicẽ vt fiat hæc compensatio: an verò & extra iudicium fieri, siue opponi posit. Nam si non opus sit aliam huius rei fieri declarationem, frustrà de iudice quærimus. Cæterùm Alber. in l.si quid à fideiussore, ff.de compensa.tradit compẽsationem opponi posse extra iudicium, idque communiter teneri & obseruari, & idẽ quoque dicit ipse Alb.post Iac. But.in l.debitor, ff.de neg.gest. affirmans satis esse, vt eius rei fiat protestatio coram testibus. Et id quidẽ fieri tutius est, etiã si communiter tenetur, nulla opus esse protestatione, aut declaratione, cùm agitur de vitanda pœna, vsuris, aut interesse, vt diximus in præcedenti versic.

An necesse sit adire iudicem, vt id fiat.

11 ¶ SED ET ILLVD in dubium venit, si consanguineus in promptu probare nõ posit debitum, quod sibi ab emptore deberi contendit, sed breui quopiam tempore probaturum se offert: quod fieri potest, cùm quãtùm ad id, idem est iudicium debiti liquidi, & non liquidi, sed proximè liquidandi, vti per l.vlt.C.de compens.voluit Bar.in l.in compensationem, in fi. ff.de compen. Quæro igitur, quantum tempus in id statuendum est. Quidam id relinquunt arbitrio iudicis, gl.in d.l.vlt.in verbo, indaginem, & ibi Iac.Ra.Pet.à bel.Perti.Cy.in x.q.Bal.in ij.opp.& Sal.col.ij. in vij.opp.iidem Iaco.Pet.& Ang.Are.in d.§.in bonæ fidei, Insti.de actio.Collec. Ant.& Barb.in d.c.bona fides, extrà de depo.Bal.in l.si ex falsis, col.ij.versi. sed talis obiectus, C.de transact.& in l.in causa, C.de compensa.& in Auben.& consequenter, col.ij.versic.extrà quæro nunquid liquidato, C.de senten.vbi id intelligit, modò non excedat duos menses.& Soci.consi.lxv.conclusio, col.iij.versi.cõfirmo hoc, lib.iiij.& Steph.Bert.consi.cclxxxix.tria, col. ij.nu.7 lib.ij. Alij simpliciter dicunt, id fieri posse, & debere intra ipsos duos menses, per l.aufertur, §.qui compensationem, ff.de iur.fis.in qua opi.fuere glo.in d.c.bonã fides, in glo.vlti. in fi.& ibi Host.& Io.And.vterque in fi.de depos.& Dy.in d.§.in bonæ fidei, in vlt q. & ibi quoque Nico.Neapo.in iiij.q.glo.& Ias.in nume.74 Insti.de actio.

Quid, si consanguineus nõ posit in promptu probare debitum.

12 ¶ Alij denique, intra tempus, quod daretur reo ad soluendum, per d.§.qui compensationẽ, ibi enim dari duos menses, quia idem tempus præstituitur debitis fiscalibus, l.in fraudem, §.fiscalibus, eo.tit.& olim omnibus condemnatis dabatur, l.debitoribus, ff.de re iudi. Ideò si nullum tempus datur ad soluendum, nec ad liquidandum dari debet. Ita enim voluit Barto.in d.§.qui compensationẽ, Bal.in d.§.in bonæ fidei, & ibi quoque Io.Fab.col.viij.in paruis, versi.sed quid vocas, Insti.de actio.Pet.Anch.Imo.& Panor.qui tamẽ distinguit in d.c.bona fides, de depo. & Alex.consi.lxj.etsi puto, col.j.lib.iij.quod cõsi.repetitur consi.xcv.lib.v.& Tyndarus in tract. de compẽ.char.pen.versi.vtiliter circa præmissa, vbi id temperat. Quãquàm quod ad postremã

opi-

opin.pertinet,dubium facit,quòd non simpliciter duo menses dabantur ad soluēda debita fiscalia,sed tantum in minoribus summis:in maioribus autem tres menses cōcedebātur, vt scribitur d.§.fiscalibus,vt proinde non possis dicere,d.§.qui compensationem,respexisse ad tempus concessum condemnatis,sed illud tempus duorum mensium præcisè præscripsisse in quibuscunque causis.Igitur in casu nostro has omnes opin.iungendo,crederem id faciendū intra tempus arbitrio iudicis statuendum,modò nō excedat tempus octo dierum,quod datur ex nostra consuetudine ad soluendum pretium:vti & in retractu feudali voluit Caro.Mol.in d.tit.j.§.xiij.gl.vij.ad fi.vbi ex iis infert,quòd si dominus volens retrahere,non habet promptas probationes debiti,& velit deferre iuramētum emptori,id facere potest,modò emptor iurare possit intra tempus in id statutum.nam si ab eo loco absit longius,vt id præstare nō possit,imputandū est domino,qui ita se arctauit:& nisi soluat intra tempus,cadet retractu.Pro quo est optimus tex.in l.ij.§.si quis tamē,ibi,sic ipse se arctauerit,ff.si quis cautio.& in l.cùm postulassem, in princ.ibi,quia tardius experiri cœperim.ff.de dam.infec.Et facit quod in simili trādit Bald. in l.si à te,C.de pact.inter emp.& vendit.

Quid si consanguineus deferat iuramentum emptori.

13 ¶ SED ET ILLVD quæri potest,si compensatio hîc locum habeat, quid si cōsanguineus accepit cessionem debiti à creditore emptoris,an & hoc debitum poterit compensare cū pretio.De quo vide gl.in l.si quis in rem suam,in verbo,& non in fraudem,& ibi Bar.Bal.& Ang. ff.de procura.Dyn.Barto.in l.doli,ff.de noua.& eundem Dy.in c.is qui in ius,colum.vlt.de regu.iur.lib.vj.Specu.in tit.de procur.§.vltimo.versi.sed nunquid contra procuratorem, Cyn. Ioan.Fab.Alber.Bald.Ange.& Sal.in l.eius,C.de compensa.Bar.in l.qui duos,in princip. ff.de lega.ij.Albe.in l.j.colum.ij.versi.item quærit,cùm hîc,C.etiam ob chiro.& in l.apud Celsum, §.de autorit dolo,ff.de doli mali exceptio.& in l.in his officiis,ff.de reg.iur. Ioan.Fab.in d.§. in bonæ fidei.col.vlt.ver.item potest quæri.Instit.de actio.Pet.Iac.in tit.de rei vendicat.vtili, quæ competit ex cessi.colum.iij.versi.item non cogitur.Imo.in d.c.bona fides col.v.versi.potest etiam quæri,extrà de deposi.Pau.Cast.consi.clxxxj.visô puncto,col.ij.versic.quod autem exceptio,lib.j.Steph.Aufre.deci.Tholo.xciij.item fuit quæsitum si coram,ad fi.Matth.Affl.d. deci.Neapo.clxiij.die septima,col.ij.versicu.sed in dicto processu.Quamuis scio,multos ex iis loqui in specie diuersa,an videlicet compensatio possit opponi aduersus cessionarium:sed eorum multæ rationes ad hunc quoque contrarium casum pertinent.Et hæc quidem omnia obtinent & in retractu conuentionali.

An consanguineus possit cōpensare debitū creditoris, cuius cessionem habet.

14 ¶ POSTREMO quia hæc nostra consuetudo vtitur verbo,soluendi,cùm dicit,*payer*, quid si intra hos octo dies cōsanguineus offerat idoneos fideiussores,aut pignora,nec aliter soluat. Dic non id esse satis:neque enim offerre,aut dare fideiussores,quantumuis idoneos,soluere est, per tex.in l.iiij.§.ait Prætor,ff.de re iudica.vbi condemnatus soluere,non liberatur dando idoneos expromissores. & in l.quòd si non soluere,ff.de pigno.action.& in l.item liberatur,§.qui paratus,ff.quib.mod.pign.vel hypo.solui.ex quo Barto.ibi pulchrè dicit,condemnatū ad pœnam pecuniariam:& si eam intra certum tempus non soluerit,ad pedis amputationem:nō liberari ab hac posteriori pœna dando fideiussores.Quod & idem tenet ipse Bar.non obscurè in l.si pecuniæ,per eum tex.ff.vt in posses.legat.& in l.eū qui,ff.de priuile.cred.& apertissimè Bal. in l.j.paulò ante fi.& ibi quoque Rom.& Alex.col.j.& Iason,col.quoque j.per glo.ibi,quā ipse Bald.dicit singu.ff.qui satisda.cog.& Alex.in d.l.iiij.§.si ex conuentione,& ibi item Iaso.in d.§. ait Prætor,in j.notab.Ange.Are.in tracta.malefi.in verbo,quas si non soluerit,le j.nume.9.sed vnum.Petr.Ferra.in tit.forma libel.in acti.hypo.in verbo,satisfacere de debito memorato,colum.j.versi.sed hîc insurgit,& Phili.Deci.in l.nemo dubitat,ff.de reg.iur.licèt Bar.ibi dubitet, relinquátque indecisum.

An satis sit ut consanguineus offerat fideiussores,aut pignora.

Condemnatus soluere, an liberatur dando pignora, aut fideiussores.

15 ¶ Sed illam sententiam cōfirmat,quod idem Bar.tradit in l.statuliberos, §.si quis acceperit.ff. de statulibe.& in l.j.ff.de custo.reo.quòd si ex statuto condēnatus ad pœnam quampiā pecuniariam,si eam non possit soluere,capite punitur,non se huic pœnæ eximit offerēdo fideiussores.De quo tamen vide Ang.& Imo.in l.j.ff.de iniusto testamē.Facit item optimè tex.in c.cùm aliquibus,extrà de re iudic.vbi condemnatus ad tradendam possessionē cuiuspiam rei,nō satisfacit dando pignora.ex quo Bal.ibi dicit,condemnatum ad soluendum, non intelligi soluere,offerendo pignora & fideiussores.Ideò (inquit) si is,qui condemnatus est in cētum,& nisi ea soluerit,intra aliquod tempus,in duplum.non liberatur à duplo,offerendo pignora vel fideiussores:de quibus etiam vide Barba.latè consi.xv.præclarè,in j.dubio,lib.ij.Et ad hæc omnia facit gl.in l.satisfactio,ff.de solutio.Sed id intellige in casu nostro,cùm pretium est certū & liquidum.Alioquin satis erit offerre fideiussores id ipsum soluendi,cùm liquidatum fuerit,per text. in l.statuliber,ff.de statulibe.cum simi.& concord.à me traditis suprà,§.j.in glos.aix.in verbo, *luy deuiennent acertioré du pris*,nume.2.& seq.

De eadem re.

Debitor, qui promisit solue re, vel dare pignora, an libe retur ea dãdo. In alternatiuis, an sit electio debitoris.

16 ¶ Adeò autem vera sunt, quæ suprà diximus, vt si debitor promiserit soluere, vel dare pignora, aut fideiussores, intra aliquod tempus, non liberabitur offerendo pignora vel fideiussores, sed cogi nihilominus præcisè poterit soluere, vt voluerunt Guil.Cu.& Bar.in l.quamuis.in princi. per eum tex.ff.de pig.actio.& Bal.in Margari.in verbo, alternatiua.versi.v.& sequitur Pau.Ca. in d.l.iiij.§.si ex conuentione, in fi.ff.de re iud.vbi id dicit perpetuò menti tenendũ.& rursum in l.cùm proponas, la ij.etiam in fi.C.de transact.& Alex.in l.j.col.j.ff.qui satis.cog.vbi id dicit sing.& Fel.in c.inter cæteras, col.ij.extrà de rescr.& Catel.Cotta, qui & id singu.dicit, memor alternatiuorum. Tametsi Roma.in d.l.j.qui satisd.cog.tenuerit contrarium, per l.pen.ff.quib. mod.pig.vel hypo.soluit. Et pro eo bene etiam facit, quòd in alternatiuis electio est debitoris, l.plerunque, ad fi.ff.de iur.dot.cum simi. Sed d.l.pen.non probat Rom.sententiã, quia ibi creditor sponte recipit, vt ibi quoque notatur. Quod autẽ de alternatiuis dictũ est, procedit, cùm quælibet earum in obligatione: secus, si vna tantùm sit debita, altera verò pro illius cautione siue securitate promissa, vt multi ex suprà dictis scienter declarauerunt.

17 ¶ Non omittam tamen, ad prædicta bene facere tex.in l.promissor, §.vltimo, ff.de consti.pecu. cuius hæc verba sunt: Constituto satis non facit, qui soluturum se constituit, si offerat satisdaturum. Et quod per eum tex.voluit gl.in l.vltima.§.j.in verbo, cogendum, ibi, sed si simpliciter, ff. si cer.pet.quòd qui simpliciter promisit, non liberatur dando fideiussores. Nam creditori satisfieri debet, quemadmodum voluit, l.si rem, §.omnis, ff.de pig.actio. Et eam gl.Bald.ibi, & post eum Ludo.Bol.in secundis interpretationibus dicunt sing.ad id quòd debitor incarceratus ob debitum, non potest carcere liberari offerẽdo fideiussores. Id quod etiam dicit idem Bal.in sua Marg.in verbo, debitor, col.ij.versi.si debitur propter debitum: Nisi (inquit) fuerit incarceratus ob fugæ suspicionem: tunc enim datis fideiussoribus esset relaxandus, per l.si fideiussores, §.vltimo.ff.qui satisd.cog.

NE SERA PLVS RECEV, AMPLIVS NON ADMITTETVR, GLO. IIII.

Quid, si simpliciter cõsuetudo tempus statuisset. Tempus legis vel statuti, an priuationẽ inducat sine purgatione moræ.

1 QVID SI HÆC consuetudo id non adiecisset, sed simpliciter statuisset tempus octo dierum: vtrùm elapso eo tempore, cõsanguineus esset audiẽdus ad purgandam moram? Quod videri posset, ex eo quod scribit gl.in c.cupiẽtes, §.quod si per viginti, in verbo, expectati, lib.vj.quòd tempus à lege præstitutum, ita demum tantùm inducit priuationem iuris absque moræ purgatione, si sit canon latæ sententiæ, aliâs minimè.& ibi eam sequuntur Io.Mo.Arch.Ioan.Andr.Pau.Eleaz.Pe.Anch. Imo.Dom.& Phil.Fran.ibi, & Ange.consi.lxiiij.quoniam nihil est, col.j.cum aliis multis concor.quos tibi abundantissimè collegi in nostris commentariis in l.si vnquam, in verbo, reuertatur, nu.255.decimum quod à superioribus.C.de reuo.donatio. Hîc enim nihil est, quod videatur esse latæ sententiæ.

De eadem re.

2 ¶ Contrarium tamẽ verius est, ex his verbis, *ne sera plus receu*, quæ purgationẽ moræ tollũt: nam si posset purgare morã, reciperetur. Et quia etiã, cùm à lege vel statuto tempus statuitur, post illud tempus non admittitur quis ad purgandã moram, etiamsi id adiectũ non fuerit: vt expressè voluit Inno.in c.cùm in tua, & ibi quoque Panor.col.vlt.& Card.Alex.col.antepe.vers.quæro tertiò circa prædicta, extrà qui matri.accus.pos.per tex.in l.vltima.ff.de decret.ab ord.faci.quę l.loquitur de lege municipali, & in l.ob cõmissa, C.de adul. Et idẽ etiã voluit Bal.in l.diffamari, col.ij.ver.expedito tex.C.de ingenu.manumis.vbi & ad hoc dictos tex.allegat, & ex hoc no. differentiam temporis à lege vel statuto præfiniti, & à iudice.& idem Bal.in l.j.in prin.C.de in integ.restit.vbi dicit, quòd lapsus termini tacitã renuntiationem inducit, per tex.ibi, & in l.bonorum, ff.rem rat.habe.& notata in l.si ego, ff.de ne.gest.vbi & ipse Bal.idem voluit ex gl.ibi. & idem Bal.in l.si ea, col.vlti.versi.& nota quòd in termino hominis.& rursum versic.quæro vtrùm quando, C.qui accus.non pos.& in authen.ad hæc, col.pe.ver.si ego diffamo, C.de vsur. & in l.acceptam, in xxj.quæst.C.eo.tit.& in l.j.col.vij.in xxvj.oppo.C.qui admit.& in l.obseruare, §.ad hæc, col.ij.ff.de offi.Procon.& in l.ij.per illum tex.eod.ti.& in c.personas, ver.pone statutum, & versi.sed nunquid mora, & iterum versi.deinde, & seq.extrà de appel.& in c.j.col. j.versi.& ex isto tex.tit.quo temp.mil.& in c.j.§.porrò.tit.qual.olim feud.ali.po.& cons.cccclxvj.Andreas, in ij.dubio.lib.j.vbi dicit, quòd renuntiare videtur, qui non paret terminis à lege statutis, per l.ij.C.de iure emphy.& l.facta, §.si quis bonorũ, ff.ad Treb.& in d.l.si ego. Albe.in d.l.bonorũ, col.j nu.2.ff.rẽ rat.habe.& Ang.in l.properandũ, in prin.post medium, C.de iudi.vbi id intelligit, si non opponatur.& allegat l.si maritus, §.præscriptiones, ff.de adulte.& l. mariti lenocinium, §.sex menses, eod.tit.idem Ang.Imo.& Alex.in l.si insulam, ff.de verb.obl. Pet.Anch.in c.quàm sit, col.ij.ver.item no.ꝙ negligentia, de elect.lib.vj.Alex.cõsi.cxxxiij.circa executionẽ, in fi.lib.vj.Guid.Pap.consi.xxxviij.nedũ inferiores, col.vi.ver.quia mora.Fel.in c.ij.

Temporis lapsus, tacitã renuntiationem inducit.

c.ij col.antepen.versic.item intellige,nisi esset terminus legis,extrà de const. Soc.consi.lxiij.in causa vertente,col.iij.ver.nec etiam dicere,lib.j.Matth. Affli.loquens de iure congrui,& alios quoque allegãs in trac.Protomix.in verbo,vt intra xxx.dies,col.ix.versi.quartò nota.& est etiã optimus tex.præter illos,in l.sed si vnius,§.si ante,ff.de iniuriis,cuius hæc verba sunt:Nam & si nuda voluntate iniuriam remisit,indubitatè dicendum est,extingui actionem iniuriarum, non minus quàm si tempore iniuria fuerit abolita.& quæ dicemus infrà tit.procedente,§.j.gl.ij.in verbo,*à tel temps*,nu.50.ad hæc,cùm venditor,& seq.

3 ¶ Et hanc sententiam fulcit,quòd qui non obseruat tempus cõstitutionis, non dicitur eius formam obseruare.Bald.& Sal.in Auth.quæ supplicatio, ille ad fi.hîc in j.notab.& ibi quoq; Ias. in iij.notab.C.de preci.Impe.offer.per illum tex.in illis verbis,nisi sub hac forma,iuncta glo. & etiã per tex.in l.scire oportet,§.consequens,ff.de excu.tuto.cùm dicitur,Nõ aliter audietur, nisi obseruauerit constitutũ tempus:quæ verba non lõgè distant à verbis his nostræ cõsuetudinis.Et voluit quoque Pau.Ca.in l.qui Romæ,§.Callimachus,in fi.& ibi quoque Ias.col.iiij.ver. quintò nota.ff.de verb.obl.& idẽ Pau.in l.si in lege,in prin.ff.loca.vbi ex hoc infert ad tẽpus à statuto præstitutũ.& Fel.qui id dicit sing.in c.cùm dilecta,col.ix.versi.octauum signum, extrà de rescrip.& Ias.in l.nõ erit,§.si neque,quem legit sub l.ait Prætor,quæ est iij.ver.secũdò vltra scribentes,ff.de iureiurã.& in l.in pupillari,in ij.notab.ff.de vulg.& pup.& in rub.C.qui ad bon.poss.admit col.ij.& col.clxvj.vertitur quæstio,col.penul.versi.confirmatur,lib.ij. & consil. seq.col.vlt.& consi.cxcj.placet mihi,col ij.versi.secundum principale,eod.lib.ij.& cõsi.xlviij. totus iste contractus,col.j.versi.similiter tempus,lib.iij.& consi.liij circa primũ,post prin.eod. lib.iij.quod repetitur consi.cxxxij.lib.iiij.vbi ad hoc alia multa allegat.& Matth.Affl.in consti.Siciliæ incip.exceptiones,col.iij.in princ.Alber.Bru.in tract.de forma & solennit.actus,in rub.ex quibus cõsistunt forma & solẽnitas,versi.xxvij.& Catel.Cotta,qui id dicit sing.memora.tempus constitutionis,& Rebuf.noster in trac.Nominationum,in xiiij.quæstio.prin.nu.6. — *Tempus constitutionis, pro forma est.*

4 ¶ Sed quibus addere potes Bal.qui idem voluit consi.clxix.statuto ciuitatis Ianuæ,versi.tertiò quia meta temporis,& iterũ ver.sed quia non fuit obseruata forma,lib.j.& iterum cons.clxxij. statuto cauetur quòd debeat,circa medium,eod.lib.j.Et vide etiã eundem Bal.in l.liberti,col. v.ver.quandoque ex illis,C.de ope.lib.& in l.omnes populi,col.pen.ver.item nota,ff.de iust.& iure,& in d.l.obseruare,§.post hæc,col.ij.ver.est etiã hic notandum,ff.de offi. Procon.vbi dicit,quòd recedere à tempore,est recedere à forma,per d.l.qui Romæ,§.Augerius,ff.de verbo. obl.& l.Thais,§.iter,ff.de fideic.libe.& l.statuliberi,§.vltimo.ff.de leg.ij.& eundẽ Bal.in l.ordo,circa medium,C.de execu.rei iudic.& in auth.qui semel,col.iiij.C.quomo.& quan.iudex. & in c.licèt,col.j.extrà de suppleo.negli.Præla. — *De eadem re.*

5 ¶ QVID TAMEN,si iustum aliquod impedimentũ superuenerit,quod prohibuit ne cõsanguineus intra id tempus octo dierũ solueret:an ita excusabitur,vt post tempus id possit facere?Matthæ.Affli.in tract.Protomix.in verbo,vt intra xxx.dies, col.vj.versi. sed iterum quæritur,tradit tempus ei non currere,per l.j.C.de anna.excep.cum si.Cui adde optimũ tex.in d.l. ob commissa,C.de adulter.quæ etiam excipit iustũ impedimentũ:& in d.l.scire oportet,§.sufficit,qui continenter sequitur d.§.cõsequens,& eũ ita temperat,vt si quis propter ægritudinẽ, vel aliam necessitatem,puta maris,vel hyemis,vel incursus latronum,aut aliam aliquã similem, constituto tempore non potuerit venire,ei est ignoscẽdum. Et id quidem in tẽpore præstituto à lege municipali,voluit expressim Bal.in d.l.diffamari,vbi suprà citauimus,C.de ingenu.manu.Et faciunt,quæ scripsi suprà,§.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*,in xxiiij.quæst.& quæ scribam infrà tit.seq.§.j.gl.ij.in verbo,*à tel temps*,nu.58.sed tamen vide,& seq. — *An impedimentum excuset cõsanguineũ, qui intra octo dies non soluit pretium.*

6 ¶ Et hæc quidem maximè procederent,si subesset magna quæpiam euidénsque causa,per l.Diuus,ff de rest.in inte. & l.& si,ff.de re.iur.quibus in locis,ita ad verbum scribitur:Et si nihil facilè mutandum sit ex solennibus,tamẽ vbi æquitas euidens exposcit,subueniẽdum est.Et facit c.significante,extrà de pig.Verùm id apud nos vix reciperetur:quandoquidẽ in huiusmodi retractibus nec absentiæ,nec ignorantiæ , nec ætati subuenitur, adeò stricti iuris sunt, vt cauetur infrà,§.penul.eodémque xxxv.huius titu.& ita,vt nec bis quidem restitutioni locus pateat,vt ibi latè tractabimus.Præsertim verò cùm hîc tractetur de lucro consequendo,per ea quæ diximus suprà,§.j.glo.x.in verbo,*dedans l'an*,nu.125.certum est,& seq. — *De eadem re.*

7 ¶ SED ET IN dubium potest illud vocari,si nondum transit annus retractus,an hic qui venit ad retractũ,& admissus fuit,nec tamẽ pecunias intra hos octo dies emptori obtulit,& ideò exclusus est à sua oblatione,vt hîc dicitur,audiẽdus tamẽ sit,si iterum vult facere nouam oblationem retractus,intra ipsum annum contractus. Vide omnino, quæ latissimè scripsimus infrà — *Quid si cõsanguineus qui nõ soluit, intra id tempus nouam*

oblationem facit.

eod.tit.§.viij.gl.vij.quæ est in verbo,*le retrayant en descherroyt*, num.3.quid igitur,& multis seq. vsque ad fi.eius glo.Sed ita tamen, vt hîc perpendas verba nostræ consuetudinis hoc in loco, quæ sunt huiusmodi,*Il ne sera plus receu audict retraict*.quæ videntur perpetuo cõsanguineum repellere.Sed vide,quæ dicam in d.§.viij.glo.vij.nu.24.& hæc certè.

§. *QUARTUS.*

OVTES VOYES si l'achepteur,quand on luy offre le retraict,declaire certain pris, & en a faict serment, & le monstre par le contract:ce nonobstant si ledict retrayant ne s'y veult pas tenir, & veult monstrer qu'il y a eu fraude,& que ce n'est pas le vray pris, il sera receu à le prouuer,[a] & cependant ne courra pas ledict temps[b] de huyt iours contre luy. mais s'il ne le preuue, & il soit trouué à l'intẽtion de l'achepteur, ledict temps de huyt iours aura cours contre le retrayant,[c] & n'y sera plus receu,& perdra la piece d'or ou d'argent qu'il aura baillé seulement.

ERUM si emptor,cùm ei offertur retractus, pretium certum declararit,eiúsque tum iureiurãdo,tum exhibitione cõtractus fidem fecerit,non tamen retrahens ei stare cogitur,& ad probãdũ contrariũ admittetur:[a] nec interim ei curret illud octo dierũ tempus.[b] Verùm si id non probauerit, & secundùm emptorem pronunciatũ fuerit,curret id tempus aduersus ipsum retrahentem,[c] nec is amplius admittetur,amittétque nummum aureum,vel argenteum dumtaxat quem dederat.

IL SERA RECEV A LE PROVVER, AD PROBANDVM CONTRARIVM ADMITTETVR, GLO. I.

1 *Statutũ, quod disponit stari iuramento, an tollat probationem contrariam.*

Qui tolli negant.

BICVNQVE ex legis vel statuti dispositione defertur iuramentũ,potest nihilominùs aduersarius probare contrariũ, etiamsi lex ipsa aut statutũ diceret stari iuramento,ex sententia gl.in l.ij.§.si absens,& ibi Pau.Ca.ad fi.Alex.Soc. & Ias.ff.si ex noxa.cau.agat.è quibus ipse Pau.dicit eam gl.sin.Et idem voluit,vt ab omnibus citatur,Azo.in summa,C.ad le.Aquil.quãuis in meo codice non reperi,Cy.& Bald.in l.j.C.si aduer.libe.Io.And.in c.statutum,col.iij.in verbo,iuramentũ & ibi Domi.in §.cùm verò de rescrip.lib.vj.Tancre.in suo libro quæstionum,tit.de proba.in vj.quæst.Iac.Are.Ang.Imol.Paul. Ca.Ro.& Alex.in l.qui bona,§.qui damni,in prin.per illum tex.ff.sol.ma.Iac.Bu.Bal.& Sal.in l.j.C.de re iud.Albe.in ij.parte statutorum,quæst.xiij.item quæro si statuto vel reformatione. Bal.in l.si tutor,petitus,ad fi.C.de peri.tuto.vbi loquitur de statuto,quo statuitur credi publicæ famæ contra magnates,& in l.qui accusare,col.ij.ver.vlti.nota hîc,C.de eden.& in l.vltima. col.iiij.ver.ex hoc decidiţur,ff.de feri.& in l.Diuus.ver.quar est arg.& ibi Ang.circa mediũ,ff. de mili.testa.& idem Bal.in l.j.& ibi etiam Sal.C.de reb.cre.& in l.contra negantẽ,in fi.& ibi item Sal.etiã in fi.C.ad le.Aqui.& in c.j.col.j.in verbo,credatur,ti.si de inue.inter do.& vasallis oria.Ang.in l.qui restituere,col.ij.per illum tex.ff.de rei ven.& in l.qui vas,in prin.per illũ tex.ff.de furt.& in Auth.de exhi.reis,in prin.etiã per illum tex.& in §.oportet,in Auth.de iud. Sal.in l.j.per gl.j.C.de reb.cre.& iureiu.& in l.ea quidem,in x.quæst.C.de accus.Pet.Anch.in c.j.in xiiij.quæst.prin.ver.circa hæc quæro vlterius,qui est io char.59.in paruis,extrà de const. & in c.semel malus,col.v.de reg.iur.li.vj.Pan.in c.continebatur, & ibi Gof.Cald.Io.Zoch.& Car.Alex.extra de despon.impub.idem Pan.in c.proposuisti,in j.notab.& ibi Fel.col.j.& ij.& Phil.Dec.in 3.notab. de probat.idẽ Pan.cons.lj.videtur primò standũ,ver.quintò adduco,lib.j. Rom.in l.si duo,ff.de acq.hær.& in l.admonẽdi,col.xv.& seq.& ibi etiã Alex.col. xxxiiij.Frã. Curt.Senior in repe.char.22.col.iiij.versi.& pro ista parte, & multis seq.& Ias.etiam in repet. col.cix.versi.ex ista communi,qui est in nume.304.& seq.ff.de iureiur.idem Rom.consi.cij.super eo quod primò quæritur,col.ij.vbi ex hoc dicit,ꝙ stante statuto,quòd debitor elapsis decẽ annis,iurando debitum fuisse solutum,ipse liberatur,potest tamen probari contrarium.& allegat

legat.l.videamus,§.item videndum,iuncta l.vltima ff.de in lit.iurand.& idem Ro.consi.ccxlj. spectabiles domini,in prin.Pau.Cast.in l.vltima.ff.de Præto.stip.Steph.Federi.in suo opere de legum interpretatione,parte ij.char.5.versi.item si statuto cauetur.Angel.Are.in tract.maleficiorum,in verbo,necnon ad denunctiationem Ioannis Ambrosij,nu.15.& ibi Ang. Ari.nu.16.& seq.Cæpol.cautel.secundum nouam impressionem,ciiij.multa sunt statuta.Alex.cons.cxiiij.in causa & lite vertente circa filios,col.j.& alijs seq.lib.iiij.quod iterum repetitur consi.xlvij.lib. vj.& idem Alex.consi.xcj.in causa & lite pendente,col.ij.in fi.eo.libr.vj.Barb.latè in tracta.de præstan.Card.in ij.quæst.ij.partis.Soc.cons.lv.præstantissime doctor,col.vlt.li.j.& in trac.fal. reg.ccclxxx.statutum mãdans.Fel.in c.præterea,in fi.de testib.cog.& in c.pastoralis. colum.x. versi.& generaliter,extrà de excep.Ias.in l.si quando,col.iiij.ver.pro ista opin.C.vnde vi.& in d.l.videamus,§.deferre,col.vlt.in prin.& iterum in d.l.vltima.ff.de in lit.iur.& in l.ait Prætor, quæ est iij.§.iurat,col.ij.ff.de iureiur.rursumque in l.eum qui,§.in popularibus,col.iij.eod.tit. Phil.Dec.consi.lxxxiij.in causa accusationis,post prin.Matth.Afflict.in consti.Siciliæ inci.qui de aleatoribus,in v.notab.Hipp.Marsi.in repe.rub.de proba.col.xxx.versi.non tamen omitto. & in l.j.§.si serui,col.j.ff.de quæst.& Catel.Cotta memorab.damnum datum.

2 ¶ Quanquam scio quosdam(vt nihil est in Iure nostro non cõtrouersum) qui in hoc casu non admittunt probationem contrariam.In quibus sunt Iac.Are.sibi contrarius, & Rapha.Fulg.in d.l.j.C.si aduer.liber.Nam illa (inquiunt) probatio,cui lex vel statutum stari præcipit,est Iuris & de Iure:vnde non potest reprobari.Et eius quoque sententiæ sunt Io.Mo.& Io.Fan.in c.eos, de temp.ordi.lib.vj.D.à Rota decis.lxxix.nota quòd vbi quis impetrat,in antiquis.Alb.clanculum d.l.qui bona,§.qui damni,ff.de dam.infect. Bal.subobscurè,sibi quoque contrarius, in l. non est,C.quod met.cau.& apertius in repe.l.ij.char.vlt.versi.sed pone quòd statutum,ff.de iureiur.per tex.in d.l.iij.ver.proderitque,eo.tit.& in l.ij.C.eod.ti.& ar.l.vltimæ.C.de fideius.& idem Bal.in ea ipsa l.iij.in prin.col.ij.ver.circa sextum,de iureiur.

Qui cõtra tolli asseuerant.

3 ¶ Sed prior illa sententia,vt communior est,ita(vt plerũque fit)verior.Ex qua tãquam ex fonte perenni,multi riuuli veluti manarũt.Et primùm quidẽ id,quod dicit gl.in d.c.cõtinebatur, in verbo,viri standũ est,& ibi Pan.& plerique omnes,extrà de despon.impub.ꝙ licet tex.eo in loco dicat standũ esse iuramẽto viri,dicẽtis se vxorẽ carnaliter cognouisse,vt ibi tex.loquitur. Potest tamen vxor probare contrariũ,per tex.in d.c.proposuisti,de probat.vbi etiam gl.Pan. & alij idem dicũt,extrà de proba.& similiter gl.in c.j.extrà de frigi.& malefi.& in c.quod autem,xxvij.quæst.ij.& in c.si quis acceperit,xxxij.quæst.j.& ex Theologis scholasticis hoc idem tenuit Richar.in iiij.sent.dist.xxxiiij.in expositione tex.& iterum in art.ij.quæst.j.

Potest probari cõtra iuramentum uiri, dicentis se carnaliter uxorem cognouisse.

4 ¶ Hinc etiã prodiit,quod voluit alia gl.in d.c.eos,in verbo,affectata,de tẽpo.ord.libr.vj.quòd licèt ignorãtia probetur per solum iuramentum illius,qui se dicit ignorasse,c.si verò,le η.extrà de sent.exc.& c.vlt.extrà qui mat.accusa.pos.cũ si,potest tamen probari contrariũ. Quam glo.in hoc expendit Imo.in d.l.qui bona,§.qui damni,ff.de dam.infe.Roma.in d.l.admonẽdi, col.xv.& ibi Ias.in repe.col.cx.in ij.locis,videlicet versi.tertiò per glo.& ver.inter cæteros.ff. de iureiur.& idẽ Ro.d.cõs.cij.quibus locis eã gl.dicunt sing.& Fel.in c.cognoscẽtes,col.vl.& ibi quoque latè Phil.Dec.in ij.lec.etiã col.vlt.extrà de const.Et idem etiam,ea gl.tacita,voluit Bar.in l.si cui,§.iisdem,ver.quæro dicit ipse,ff.de accusa.& Fel.in c.quosdã,col.vlt.versi.sextò est aduertendum,extrà de præsump.& Hipp.Marsi.in d.rub.C.de proba.col.xxviij.

Ignorantia iuramẽto probata, contrariam probationẽ recipit.

5 ¶ Nec dissimile est,quòd cùm cætera quæ in animo cõsistunt,probẽtur solo eius iuramento, qui aliquid dicitur habuisse in animo,ex sentẽtia illius gl.quæ quotidie in id allegatur in §.sed istæ,in gl.magna.circa medium,Insti.de actio.cum alijs multis concor.illic adductis à Ias.& à me alibi omnium copiosissimè:potest tamen eius rei cõtrariũ ab aduersario probari:vt voluit Bar.in l.ij.§.si à pupillo,versi.oppo.suprà eo.ff.de vsucap.pro emp.& in l.is potest,col.v.ver.aliquando ipse hæres dicit,ff.de acqui.hær.& Aegid.Bellamer.deci. xlv.exceptio. Fel.in c.accedens,le ij.col.vj.ver.octaua conclusio.extrà vt lit.penden.Ias.in d.§.sed istã,col.xxv.versi. tertiò ad nostram glo.Insti.de actio.

Animus item iuramẽto probatur.

6 ¶ Sed & hinc prodiit,quod voluit alia gl.in c.proposuisti,in verbo,nõ probatur,in prin.lxxxij. dist.quòd licèt credatur nuntio,& executori iurato,in his,quæ ad suũ ipsius officiũ pertinẽt, c. cùm parati,& ibi Doct.extrà de appellat.& l.magis,§.illud,ff.de reb.eor.cum aliis multis si. & concord.à me latissimè adductis infrà eo.tit.§.viij.in verbo,*deux records*,propè per totam glo. potest tamẽ probari contrariũ.Et idem voluit gl.in §.itẽ testes,in verbo,in executoribus.iiij. quæst.iij.Archi.in c.venerabilibus,col.ij.in verbo,citatus,de senten.excom. lib.vj.Imol.in d.l. qui bona,§.qui damni,& ibi Alex.col.j.ff.de dam.infect.& idem Imo.in d.c.proposuisti,& ibi

Nuntij quoque iurati renuntiatio.

Fel.col.j.extrà de proba.& traditur à multis in c.quoniam contra falsam,eo.tit. & in d.c.cùm parati,extrà de appel.& ibi maximè Phil.Fran.& Card.Alex.ille col.vij.versi. tertiò quæritur, hic colum.penul.versi.sed quid si statuto.& Pet.Iaco.in tit.de acti.de consti.pecu. colum.pen. versi.nec etiam deberet.& Guid.Pap.in tracta.præsumptionum,col.v.versic.an debeat præsumi,& deci.Delph.dcxxvuj.non debet de iure.& sing.ccccix.versi.Pet.Iac.& Steph.Bertr.consi.xxvij.si hic esset,lib.j.

Item impedimentum.

Expēsæ cōtra contumacē iuramento affirmatæ.

7 ¶ Huc item pertinent duo Inn.dicta:Primum in c.qoia propter,col.pen.extrà de elec.quòd licèt in casu illius c.stetur iuramento eius,qui se dicit fuisse impeditum:contrarium tamē potest probari. Alterū est,prout,à quibusdā citatur,in c.vlt.ad fi.extrà quod me.cau.quod licèt de expensis aduersus contumacē stetur iuramento partis,præcedente taxatione iudicis,in odiū contumacis,l.properādū,§.& si quidem.C.de iudici.poterit tamē probari contrariū.Sed Inn.hoc ita nuncupatim nō dicit,sed aliud,quod omnino alienum non est,videlicet condemnatū ex eo iuramento appellare posse,si videat eū qui iurauit excessisse.Et ita eū sequuntur Io.And.Anto. Imo.ibi.& idem Imo.dum simpliciter allegat Inn.vbi sospà.in l.ait Prætor.§.j.in fin.& iterū in l.quod iussit,col.ij.versi.item adde,ff.de re iudica.& ipse Ant.in c.cùm dilectus,de ord.cogni. Tu autem vide quæ de hoc dicam latius infrà,in vj.limitatione.

Decurionum arbitria.

8 ¶ Eiusdem quoque monetæ est,quod à Bar.scriptum est in l.ambitiosa,col.antep.vers.visis & examinatis,ff.de decre.ab ord.faci. quòd licèt credatur Decurionibus in suis arbitriis,nō solùm quantùm ad ipsos statuentes pertinet,quod prorsus indubitatū est,ex l.vltima.ff.de hære. insti.sed etiam quantùm ad alios,per tex.in d.l.ambitiosa,secundū vnam lec.dum dicitur,quòd debet rescindi:(si enim eis non crederetur,nulla opus esset rescissione)& per alia quædā ibi ab eo allegata:tamen contrarium probari poterit,vel ex euidentia facti,l.si fortè.ff.de cast.pe.vel aliàs,vt ibi apud eum omnibus videre licet.

Libri rationū.

Libri officialium.

9 ¶ Sed & eodem spectant duo Panor.id est ipsius Bart.simiæ,placita:vnum in d.cons.lj.videtur primò standum,lib.j.quòd licèt testator disposuerit,quòd de re quapiam stetur libris rationū, & ideò sit illis credendum:poterit tamen probari contrarium. Alterum consi.lxvüj.cuius exordium est,quanquàm super vacatione,in fi.li.ij.quòd si ex forma statuti credi debeat libris quorundam officialium,tamen per id non tollitur facultas aduersario probandi contrariū eorum, quæ in huiusmodi libris scripta reperiuntur,per notata in d.c.continebatur,de despon.impub. iuncto d.c.proposuisti,de probati.

Publicum instrumentum.

Confeßio.

Quæcunque plena probatio.

10 ¶ Et hæc quidē eo fulciontur argumento,quòd licèt credatur publico instrumento,l.cùm precibus,C.de prob.cū si.& similiter testibus idoneis,l.in exercēdis,C.de fid.instr.cum si.tamen admittitur probatio in contrariū,d.l.cùm precibus,& c.tertio loco,& l.licèt causam,extrà de proba.& c.inter dilectos,extrà de fid.instr.& c.cùm Ioānes,ad fi.eo.ti.& c.in nostra,& c.ex tenore,extrà de testib.& c.suborta,extrà de re iud.Inno.consi.cxxxviij.in quæstione,col.j.vers.in contrarium,& Doct.vbique.Et idem de confessione,vt scilicet confessus admittatur ad probādum contrariū,l.error,C.de iur.& fac.igno.Azo.in Summa,C.de confes.col.ij.ver.item confessus,& Inno.in c.cùm olim,paulò ante fi.extrà de censib.& Alb.in l.de ætate,in prin.ff.de inter.acti.Et semper aliàs plena probatio potest contraria probatione tolli:vt no.Panor.& Phili. Dec.in c post cessionem,vterque in iij.notab.per illum tex.loquentem de sigillo & literis Episcopi,extrà de proba.& quod per illum quoque tex.dicit glo.in c ij.in glo.vlt.de fide. instr.vt præsumptio præsumptione,l.diuus.ff.de in integ.rest.& l.mater, & ibi Bal.& Sal. C.de calum. & c.quia verisimile,& c.illud,& c.literas,extrà de præsum.cum si.

Ea quæ committuntur conscientiæ alicuius.

11 ¶ AMPLIABIS PRIMO hæc omnia,vt procedant etiam in his,quæ cōmittuntur conscientiæ alicuius.Nam licèt tunc denegetur appellatio,vt video placuisse gl.in c.statutum,§.assessorem,in verbo relinquatur,& ibi Pet.Anch.qui eam dicit sing.Imo.Domi.& Phil.Franc.de rescrip.lib.vj.& Bal.in l.j.in ij.lect.colum.pen.in iiij.quæst.ff.de leg.ij.& in c.si sacerdos,versi. quæro Papa commisit,extrà de offic.ordina.Anto.Imol.& aliis in clemen.j.de iure patr.Pau. Cast.in l.de pupillo,§.qui opus,ff.de no.ope.nun.Ange.Aret.in §.sed istæ,colum.vj.versi.not. etiam ex gloss.& ibi quoque Ias.colum.penul.versi.vltimò non omitto,Institu.de acti. Tamen poterit probari contrarium,si de magno aliquo præiudicio agatur,glo.habes in d.clement.j.in verbo,oneramus,de iure patro.quam sing.putat Bald.in d.l.j.col.j. C.de reb.cre.& eam quoque sequitur Imo.in c.j.col.vlt.de consti.Roma.in d.l.qui bona,§.qui damni, ff.de dam.infec. Domi.post Lapum in c.ij.col.vlt.de iuramento calum.lib.vj.vbi & illam glo.dicit notabilē.& Ias.in d.§.sed istæ,vbi suprà,Insti.de actio.Barb.in tractatu de præstan.Card.parte ij.quæst.itē ij.col.iiij.versi.tertio casu.Idémque ea gl.tacita voluit Bal.in repe.l.ij. colum.xxvj.versi.sed ibi

cùm

cùm est quæstio,ff.de iureiur.Licet contrarium simpliciter voluerunt D.à Rota deci.lxxix. no. quòd vbi quis impetrat,in antiquis,per d.glo.in d.§.assessorem.

12 ¶ AMPLIA SECVNDO, vt procedat etiã in probationibus,quæ ex confessione ficta procedunt,ex eo quod voluerunt Sal.Ang.Pau.Cast.Alex.Ias.& cæteri Recẽtiores in l.si is qui,per illum tex.C.qui testa.face.pos.quòd licet aliquis à statuto habeatur pro confesso ac conuicto,acsi verè esset confessus ac conuictus:tamẽ admittitur probatio in contrarium,videlicet de innocentia illius.Quod & ipsum voluit Io.And.in addi.Spec.tit.de positio.versic. veruntamen,qui est in j.col.Bal.in l.ij.§.quòd si actor,in duobus locis,C.de iura.calum.& in l.ita demum,col.ij.versi.restat vnum quærere,C.de procur.Anto.in c.vlti.col. vlti. extrà de confes. Imo.latè in l.creditor,§.iussus,col.iij.versi.& pro ista parte,ff.de appella.Fran.Aret.cõsi.cxlvij. visa consultatione & statutis,in primo dubio,& Alciat.in tract.Præsumptionum,regula tertia, in xxij.præsumptione,nu.7.Nam cùm vera probatio admittat probationem contrariam,vt nuper diximus,multò magis ficta.

Probationes ex ficta confessione.

13 ¶ NVNC LIMITANDA hæc sunt multis modis:Primò,vt procedant,nisi statutũ vlterius procederet,statuẽdo nõ admitti probationẽ in contrarium,vel aliter ita pedem figeret, vt nostri loquuntur,vt apertè ex eo constaret id censere,vt quia diceret necessariò stãdum esse iuramento,secundum Bald.in d.l.j.col.j.& ibi quoque Sali.circa medium, C.de reb.credi. & eundem Bal.in d.c.j.col. j.in verbo,credatur,titu.si de inuest.inter do.& vasal.lis oriat. Ro.in d.l.qui bona,§.qui damni,& ibi Alex.col.iij.ff.de dam.infect.Cæpol.cautel.secundùm postremam editionem,ciij.multa sunt statuta,in fi.vbi ad hoc dicit optimè facere gl. in l.si non fuerit,ff.pro socio.& Soc.sal.ccclxxx.statutum,in j.fal.Fel.in cap.Pastoralis,col.x.versic.& generaliter,extrà de exceptio.& in d.c.proposuisti,col.j.de probatio.August.Ari.in addi.Ang.Aret. in tract.maleficiorum,in verbo,nec non ad denuntiationem,nu.17.& seq.Iason in l.si quando, col.v.versi.tertiò contra,C.vnde vi.Et facit tex.in simili in l.diem,§.stari,ff.de arbi.& in l.vlti. ad princ.cum ibi notatis,C.eod.titu.

Nisi statutum vlterius procederet.

14 ¶ SECVNDO LIMITA, vt non procedat,si statutũ diceret illud iuramentũ haberi pro plenaria probatione,aut fide:quia per hoc repellit contrariã probationẽ,secundũ gl.in cle. j.in verbo,fuisse narramus,de prob.quã sequitur Ant.qui dicit notab.& Imo.ibi & Ro.qui hoc ita ex ea limitat in d.l.qui bona,§.qui damni,col.iij.& Alex.col.ij.ff.de dam.infe.idẽ Ro.in l.si duo,ff.de acq.hære.Alex.in l.ij.§.si absens,col.ij.ff.si ex noxa.cau.aga.vbi eam gl.dicit reputari sing.& consi.cxiiij.in causa & lite vertente,versi.nec obstat si dicatur,lib.iiij.quod repetitur consi.xlvij.lib.vj.Barb.qui eam vbique dicit sing.in l.sciendũ,col.exiiij.ff.de verb.obl.& in repe.c.Raynaldus,col.xxj.extrà de testa.& in repe.l.cum acutissimi,col.xxxvj.C.de fideicõ. & in tract.de præstan.Card.in ij.parte q.ij.col.pen.versi.& ex istis.& consi.ij.sapienter,col.iij.lib.ij. & consi.lxxviij.illud in medium,col.pen.lib.iij.Fel.in c.graue,col.vlt.extrà de off.iud. & in d. c.proposuisti,col.j.de proba.Phil.Dec.consi.lxxxiij.in causa accusationis,col. j.Ant. Corset. in suis sing.in verbo,plenaria,Hippo.Marsi.in d.l.j.§.si serui,col.j.ff.de quæstio.

Quid & si statutum habeat pro plenaria probatione.

15 ¶ Id quod intelligit Alex.d.consi.cxiiij.quo loco suprà citauimus,cùm statutũ nominatim vtitur ea dictione,plenaria,de qua etiam loquuntur plerique omnes,quos suprà citauimus. Secus (ait) si statutũ vteretur dictione,plena,ita scilicet,habeatur pro plena probatione. Nam nihilominùs poterit probari cõtrarium,quia duo (inquit) testes efficiunt plenam probationem, vt dicit gl.in l.admonẽdi,ff.de iureiu.& in l.in bonæ fidei,C.e.ti.& sunt iura ad hoc vulgaria. Et tamen non est dubium,quin huiusmodi plena testium probatio possit contraria probatione reprobari,vt suprà diximus,& probatur in c.licet causam,extrà de proba. Et nuncupatim sequitur Ias.qui id dicit nouum & mirabile,in d.l.ij.§.si absens,col.j.versi. limita prædictam conclusionem,ff.si ex noxa.cau.agat.

Quid si pro plena.

16 ¶ Sed hîc paululum aduerte Lector,quia nihil interesse videtur inter plenam & plenariã probationẽ:nam quemadmodum plenarium dicitur,quod adiectione nõ indiget,Archi.in c.licet, quod est ij.de præbẽ.lib.vj.ita & plenum quoque dicitur,cui nihil addi potest,c.bene quidem, in princ.xcvj.distin.& c.si omnia,in fi.vj.quæst.j.Hostiensis in c.per venerabilem,extrà qui filij sint legit.Bald. consil. ccclxxxiij. quando super facto,in princip.lib. iij. vbi nominatim vtrunque æquiparat,& plenum,& plenarium.Et Rapha.Co.consil.clxxxvij.dominus,post medium. Et alibi dicit ipse Bald.in d.l.admonendi,columna v.in j.quæsti.quòd plena probatio dicitur, quæ nulla adiectione indiget,cum aliis multis concord.à me collectis in repet. l.si vnquam, in fi.nume.10.quid autem & in hoc,C.de reuoc.donatio.Sed quibus addere potes optimum tex. in l.si cùm dies,§.j.ff.de arbi.

Plenarium quid dicatur. Plenum item.

17 *De eadem re.* ¶ Ideóque & expreßim in casu de quo loquimur, Barba. in d.l.cum acutißimi, col. xxxvj. nullam etiã faciens differentiã inter vtrunque, allegat text. in d.cle.j.de probatio. ad hoc quidem, quòd si statutum dicit aliquid haberi pro plena aut plenaria probatione, non potest cõtrarium probari. & idem quoque Barba.consi.xvij.clementißimi, col.ij.lib.ij. loquendo de plena probatione, allegat etiam d.glo.ita apertè sentiens, nihil referre hoc casu, dicas, plenam, an plenariam. Sicuti item facit idem Barba.d.consi.ij.col.iij.versi.præterea est aduertendum, lib.ij. Et aliàs etiam videmus iura promiscuè his verbis vti, vt colligitur ex c.quoniam vt ait, in fi.ibi, potestatem plenariã, extrà de vit.& honest.cleric.& c.cùm inter, & c.suborta, extrà de re iudic. & c.præterea, in fi.de offi.deleg.& c.quia sæpe, de electio.lib.vj.& c.quanquàm, de censib.eo.lib.vj. Et bene facit glo.in clemen.vlt.in verbo, restituerint, de censib. quæ quam plenariam restitutionem primùm appellat, mox eandem plenam vocat: ita clarißimè sentiens, nihil esse discriminis inter plenum & plenarium. Nam & Bal.consi.ccclxxxj.concessio arbitri, in princi. lib.j. interpretatur plenariè, id est, plenè.

18 *Contra suprà dicta.* ¶ Et ego quidem, vt tandem meum interponam iudicium, censeo nihil interesse inter plenam & plenariam probationem, nisi quòd primum Latinum est, alterum (ni fallor) barbarum. Ideò vt contra plenam probationem admittitur probatio, vt satis suprà probauimus: ita quoque contra plenariam, vt expressè etiã voluit Fran. Aret. vir optimi omnium ingenij atque iudicij, in d.l.si duo, col.ij.ff.de acqui.hære.qui dicit illam glo.pro alia parte allegatam, nihil eò pertinere, quia loquitur in assertione Papæ, in quo speciale esse videtur, propter supremam illius excellentiam, ad quam (vt hoc illi addam) ob singularem industriam, explorata eius fide & grauitate, assumptus est, meritóque ei ante alios credendum est, iuxta l.j.ff.de offi.præfec.Præto. Ex quo videmus, quòd aliàs solius Papæ testimonio creditur, c.cùm à nobis, extrà de testi. vt hinc facile appareat in materia probationis plus momẽti esse in dicto & assertione illius, quàm alterius. Et quod in casu d.cle.j.de proba.sit speciale in Papa, vt non admittatur contraria probatio, voluit etiã Bar.quem tamen Fran.ipse Are.non citat, in d.l.ambitiosa, col. antepen. versi. visis & examinatis, ff.de decre.ab ordi.fac.& id non obscurè sentiunt gl.& Doct. in ea ipsa cle. & apertè probant verba illius nuncupatim loquentia de Papa. nam si idem de aliis voluisset, idem quoque in aliis expreßisset, l.j.§.sin autem ad deficientis, C.de cadu.tol. & c.inter corporalia, post medium, extrà de translat.Prælat.& c.ad audientiam, de deci.cum simi.

19 *De eadem re.* ¶ Ideò subdit Aret. (vt ad eum redeamus) quòd in aliis non videretur esse verum, quod dicit d.gl. Nam plus est dicere, quòd probatio sit manifestißima, vel liquidißima, vel euidentißima, quàm quòd sit plenaria. Et tamen licet tex.in d.c.licet causam, de proba.dicat, quòd per priuilegia & instrumenta sit manifestißima siue euidẽtißima probatio, possunt tamen reprobari, vt iam satis suprà diximus. Et etiam contra præsumptionem iuris (quæ est liquidißima probatio, gl.in l.si tutor, C.de peric.tuto.cum aliis multis concor.adductis à me in repe.l.si vnquã, in verbo donatione largitus, nu.133.ad hæc si verũ, C.de reuo.donat.) tamen admittitur probatio in contrarium, l.siue poßidetis, & ibi no.C.de probat. vnde illa (inquit) gl.nõ est trahẽda ad cõsequentiam. Et rursus idem Are.col.seq.versi.de eo autẽ quod suprà dixi, ad hanc sententiam corroborandam adducit, quod licet Consuli concessa sit plenißima iurisdictio, l.si in aliquam, ff.de offi.Proc.quæ nuncupatim eo verbo, plenißima, vtitur: tamen potest illius sententia per appellationem reprobari, l.à Proconsulibus, C.de appel.

20 *De eadem re.* ¶ Sed & in hac sententia solus non fuit Aret. ne quis vereatur vnius aduersus multos sententiã sequi. Nam & eam sequitur Phil.Dec.sibi contrarius, sed in lect.nec in vno tantùm loco, videlicet in c.cognoscentes, in a.lec.ad fi.extrà de consti.& in d.c.proposuisti, col.ij.versic.secundò videtur, de probat. Quibus locis & hæc addit, quòd cùm statutum dicit, quòd iuramẽtum habetur pro plenaria probatione, id satis operatur quod integrat (ita enim loquitur, verbo quidem Latino, sed quod non habet eam significationem, quam intelligit) id est, integrum reddit iuramentum ad faciendam probationem, cùm aliàs non sit plena probatio, cap.vlti. extrà quod met.cau. vnde non debet vlterius operari, vt excludat probationem legitimam in contrarium, arg.l.si quando, C.de inoffi.test.& c.cùm dilectus, de consuetu. Quibus etiam adde, quòd ea glo.non asseueranter affirmat, quod ex ea omnes colligunt, sed dubitanter loquitur, dum dicit, & hoc fortè vult litera infrà, ibi, fidem plenariam.

21 *Quid, si in statuto dicatur, pro plenißima probatione.* ¶ TERTIO LIMITA, vt procedant, nisi etiã dicat statutũ, quòd plenißima fides adhibeatur, siue quòd plenißimã faciat fidẽ: quia tunc etiã nõ poterit probari contrarium: vt voluit Ant.in d.cle.j.& ibi quoque Imo.col.iij.versi.no.bene ex gl.de proba.& Ro.in d.l.si duo, ff.de acq.hære.iterúmque in d.l.qui bona, §.qui damni, & ibi quoq; Alex.col.ij.ff.de dam.infec. vbi & Roma.hanc adducit rationẽ, quòd cùm dicitur plenißima, idem est, acsi diceretur, omnimoda probatio,

da probatio, quæ excludit probationē contrariā: vt mox dicemus in seq. limitatione. Et idē voluit Soci. d. regula ccclxxx. in ij. fal. & Fel. in d. c. graue, col. vlt. extrà de offi. iud. & in d. c. pastoralis, vbi suprà de exce. & in d. c. proposuisti, col. j. de proba. & Hipp. Marsil. in repet. rub. C. de proba. col. xxx. versi. limita tamē prædicta, & sing. ccclvij. extāt statuta. Et faciūt, quæ de plenissima munitione, & securitate, & liberatione dicam infrà, eo. tit. §. xxxv. gl. iiij. nu. 38. quæ sententia. Sed tu super hac limitatione vide, quæ dixi in præcedenti limitatione, cùm ex Fran. Are. locutus sum de plenissima iurisdictione, & quæ etiam dicam in sequenti limitatione.

22 ¶ QVARTO' IGITVR LIMITA, nisi statutum dicat, quòd omnimodo, siue omnino credatur iuramēto, siue quòd iuramētum omnimodam fidem siue probationē faciat, tunc enim nec cōtrariū probari potest: vt post Bal. in exceptionibus Iuris canonici voluit Ro. in d. l. si duo, ff. de acqui. hæredi. & in d. l. qui bona, §. qui damni, & ibi quoque Alex. col. ij. ff. de dam. infect. per glo. in cle. j. in verbo, omnimodam, de fo. compe. Et hoc quoque voluit Barb. in d. l. sciendum, col. xiiij. ff. de verb. oblig. per illam eandem glo. quam dicit sing. & Soc. d. regula ccclxxx. in vlt. fal. & Fel. in d. c. graue, col. vlt. de offi. iudi. & in d. cap. proposuisti, de prob. & in d. cap. pastoralis, de excep. & Hippo. Marsil. in d. l. j. §. si serui, colum. j. ff. de quæstio. & ante hos Alberi. quem nullus eorum citat in secunda parte statutorum, quæst. xiij. item quæro si statuto vel reformatione. *Quid, si pro omnimoda probatione.*

23 ¶ In quam sententiam facit tex. in l. antiquæ, in prin. versicu. sed & si quidem, ibi, omnimodo esse credendum, C. ad senatusconsul. Velleia. & ibi gloss. quæ expressè negat illic posse probari contrarium. & tex. in §. vlti. Insti. de tutel. vbi lex interpretatur, quòd quando vult omnimodo stari assertioni testatoris approbantis personam, illud verbum omnimodo exponitur, sine causæ cognitione. & sic patet, quòd iudex non potest inquirere, vtrùm ea assertio sit vera, an falsa. Et quod habetur in l. quoties, in prin. iuncta glo. ff. de noxa. & in l. si cùm exceptione, §. sed & si quis, ff. quod met. cau. vbi probatur hanc dictionem, omnimodo, idem significare, quod præcisè: cum aliis multis concor. à me collectis in d. repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 88. est enim & hæc dictio, C. de reuoc. donat. *De eodem.* *Omnimoda, dictio præcisa.*

24 ¶ Et hæc quidem propè omnia allegat Fran. Are. in d. l. si duo, de acqui. hæredi. vbi primum in col. eius l. ij. videtur dubitare, an hæc limitatio sit vera, quoniam gl. in d. clemen. j. de fo. compet. qua maximè innituntur, qui hanc limitationem adstruunt, non dicit, quòd hæc dictio, omnimodo, significet aliquid præcisè, ita vt non possit probari contrarium, quando apponitur facultati probādi: sed illud tātùm, quòd vbi conceditur alicui omnimoda iurisdictio, intelligitur concedi merum imperium, quod aliàs in simplici concessione iurisdictionis non cōprehenderetur, per l. imperium, cum ibi notatis ff. de iuris. om. iudi. & l. j. §. j. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. & ita (ait) bene probat d. glo. quòd ea dictio, omnimodo, propter sui vniuersalitatē, vt ipse loquitur, se plus extendit, quàm simplex concessio, sed non eatenus tamen, vt probationem excludat. Et quia etiam ille tex. in d. l. antiquæ. post illa verba, omnimodo esse credēdum, addit, quòd nullum auxilium competit mulieri, ac si diceret, non amplius esse disceptandum: quod frustra esset additum, si id priora verba significassent. Tandem verò col. sequen. versicu. & quia suprà diximus, videtur huic limitationi adhærere, per d. §. vlti. Insti. de tutel. & per tex. & glo. in d. l. si cùm exceptione. *De eodem.*

25 ¶ Verùm Phil. Dec. in d. c. proposuisti, col. iij. versi. tertiò fallit, de probat. intrepidè tenet contrarium: quia licet statutum (inquit) loquēs per verbū, omnimodo, videatur præcisè loqui, hoc tamē intelligitur, quantùm ad integrandum, id est, vt ipse intelligit, integrum reddendum iuramētum, vt habeatur pro probatione integra: cùm aliàs nō sit legitima probatio, vt suprà diximus ex eodē in secunda limitatione, ad fi. Et in hoc satis statutum operatur, etiam si probatio contraria non excludatur, vt & ibi diximus. Ideò Bal. in simili in l. vlt. C. de cōtrahen. emp. scribit, quòd licet cōtractus emptionis possit conferri in arbitriū tertij, vt quod ab illo dictū fuerit, omnino seruetur, tamē si iniquè arbitretur, ab eo receditur, l. si libertus, ff. de oper. liberto. nam verbum, omnino, congruam recipit determinationem. Et respondet Decius ad contraria: quia, vt ipse dicit, non loquuntur in materia probationis, nisi d. l. antiquæ, in qua nō admittitur probatio in cōtrarium, quia aliàs dictio illa, omnimodo, nihil operaretur, cùm loquatur in instrumento, quòd aliàs per se & sine alio adminiculo plenè probat, l. cum precibus, C. de proba. Ideóq; vt ea dictio aliquid operetur, nō admittitur probatio. Sed & tu vltra eum dicere potes, quòd ea lex vlterius procedit, declarādo non admitti probationē: ideò nihil facit ad hanc partem, sed potius cōtrariam, vt diximus suprà ex Fran. Are. Et adde etiā, quæ diximus in duabus præcedentibus limitationibus: nihil enim video, quare omnimoda probatio plus habeat roboris, quàm plena, siue plenaria, aut etiam plenissima probatio, de quibus inibi diximus.

QVINTO'

Quid, si statutum simpliciter dicat, sufficere iuramentum.

26 ¶ QVINTO LIMITA, vt procedat, quando statutũ simpliciter diceret, sufficere iuramentũ ad probationẽ: tunc enim haud dubiè posset probari cõtrarium. Secus, si disponeret, standũ esse iuramẽto. Tunc enim nõ audietur volẽs probare cõtrariũ, etiã si statutum expresse non reiiciat probationẽ cõtrariã: ex sententia Bald. ita nominatim intelligentis, in c. nonnulli, col. pen. extrà de rescrip. vbi ita dicit tenere Ioan. And. in c. statutum, de rescrip. lib. vj. Et idẽ rursus voluit ipse Bal. in l. ij. in fi. prin. ff. de iureiur. vbi ad hoc allegat tex. cum gl. in l. vlti. ff. de in litem iuran. Sed & idem voluit Albe. in d. l. j. C. si aduer. liber. per l. j. ff. si men. fal. mod. dix. & Stepha. Bertr. consi. xxvij. si hîc esset quæstio, versi. sed nos non sumus, lib. j.

27 ¶ Si hoc verum esset, palàm atque apertè destrueretur eorũ doctrina, quos suprà in prin. huius gl. citauimus, quorũ maior pars nuncupatim loquitur de statutis disponẽtibus, vt quorundam iuramẽto stetur, & inter cæteros Bal. ipse sibi, vt sæpe aliàs, & propè semper contrarius, in d. l. j. & ibi quoque Sal. C. de reb. cred. & rursus idẽ Bal. in d. l. si tutor, ad fi. C. de peri. tut. & Ang. in d. l. qui vas, in princi. ff. de fur. Hos enim satis fuit ex tanto aceruo nunc aduocasse. Et idem prætereà respondit Steph. Bertr. & ipse sibi contrarius, consi. vij. etiam si caueretur, in prin. lib. ij. Et ideò hanc limitationem expresse carpit Iason in d. l. ij. §. si absens, col. ij. versi. secundò dicta conclusio, ff. si ex noxa cau. agat. Cui ego grauatim accedo. nam etsi leges vbique conclament, standum esse instrumentis publicis & testibus, non propterea tollitur facultas probandi contrarium, vt iam sæpius diximus.

Quid, si is, cõtra quem iuratur, est contumax vel in dolo, leg. si quando, C. unde vi. an admittat probationẽ cõtrariam.

28 ¶ SEXTO' LIMITA, non procedere, si is, aduersus quẽ iuratur, fuit contumax, vel in dolo, vt cùm iuratur aduersus spoliatorẽ, ex d. l. si quãdo, C. vnde vi: quia tunc cõtra iuramentũ probari nõ potest, vt voluit Inno. loquens per verbum, fortè, in d. l. qui bona, §. qui damni, & ibi quoque Ro. ff. de dam. infect. & iterũ ipse Imo. in d. c. proposuisti, & ibi etiam Franc. Are. extrà de proba. per d. l. si quãdo, in fi. cùm dicitur, condemnare oportet. l. si per alium. §. in eum autẽ. ff. ne quis eum, qui in ius voca. est, & auth. hodie. C. de iudi. quæ nihil huc facit, sed credo eum voluisse allegare auth. post iusiurandum, eod. tit. Sed & idẽ voluit ipse Imo. in c. vlti. col. vj. & iterũ viij. & seq. & ibi quoque Panor. col. vlt. extrà de his quę vi metúsve cau. fi. & Alex. in l. admonendi, col. pen. versi. in ea ibi. l. si quãdo. ff. de iureiu. Ang. Are. in tract. malefi. in verbo, necnon ad denuntiationem, nu. 15. vbi. & ad hoc allegat l. j. C. de ser. fugi. quæ nihil huc facit.

De eadem re.

29 ¶ Et idẽ videtur voluisse Inn. in c. cùm dilectus, col. j. in verbo, & aliis, ad fi. extrà de ordi. cog. & Bar. in d. l. admonẽdi, col. iij. versi. secũdò opp. ff. de iureiur. cùm dicit, quòd sententia lata ex iuramẽto præstito secundum d. l. si quãdo, nõ retractatur ob instrumẽta nouiter reperta, & sequũtur Ang. & Alex. ibi, vterque col. vlt. & Iason in lect. col. xj. versi. limita prædictã. & Bal. in l. videamus, §. deferre, in lect. antiqua, & ibi quoque ipse Ang. ad fi. ff. de in litem iuran. & Anto. in d. c. vlt. etiã ad fi. extrà de his, quæ vi metúsve cau. fi. Quasi scilicet non liceat quoquo modo impugnare aut reprobare huiuscemodi iuramentum, & sententiam vi illius latam.

De eadem re.

30 ¶ Verùm cõtra hanc limitationem, vt scilicet liceat probare contrarium aduersus id iuramentum præstitũ ex lege aduersus contumacem, aut dolosum, expressim tenuit Alexã. sibi contrarius, in d. l. qui bona, §. qui damni, col. vlt. & iterũ in d. §. deferre, col. vlti. & Barb. in tracta. de præstan. Card. in ij q. ij. partis, col. ij. versi. decimò facit, Fel. & Phi. Dec. in d. c. proposuisti, vterque col. ij. de proba. Et expressim etiam in casu d. l. si quando, C. vnde vi, vt contrarium probari posset, renuerunt Inno. Ioan. And. & Anto. in d. c. vlt. de his quæ vi metúsve cau. fi. & Ange. in d. l. qui vas, in prin. ff. de fur. Imo. sibi item contrarius, in l. quod iussit, col. ij. ff. de re iudi. & in l. ait Prætor, §. j. ad fi. eod. tit. & Barba. in d. tracta. de præstan. Cardi. vbi suprà col. ij. versic. decimò facit. & Augu. Ari. in addi. Ange. Are. vbi suprà. & Ias. qui hoc latissimè omnium disputat, & tandem hanc opi. sequitur in d. l. si quando, col. iiij. & v. vbi respondet rationibus aduersariorum, præterquam d. l. si per alium, §. in eum autem, ff. ne quis eum qui in ius vocat. est, & d. authen. post iusiurandum, C. de iudic.

De eadem re.

31 ¶ Tu autem ad d. §. in eum autẽ, potes dicere, illud ibi fuisse statutum in pœnam, ob graue illius delictum, qui vi exemit, vt ibi expressim declaratur. Et ibi prætereà constat de mente legis, quæ vlterius procedit in disponendo, vt inspiciatur nõ quod in veritate est, sed quanti res est ab actore æstimata, etiam si is calumniatus sit. Secus, si statutum simpliciter loqueretur: nam intentio eius videri non posset, alter ex falso iuramento lucraretur. Io d. quoque authen. post iusiurandum, lex etiam vlterius progreditur, declarando non amplius esse inquirendum de taxatione iurata. Vel ad eam poteris aliter respondere, secundum ipsum Augusti. Ari. vbi suprà, citraoter tamen post Ange. allegantem authen. sed nouo iure, C. de seruis fugiti. loco (ni fallor) dict. authenti. post iusiurandum. nam d. authenti. sed nouo iure, non magis quidem, quàm

illa alia Auth.hodie,qnicquam ad hunc locum pertinet. Sed vide,num voluerit allegare Auth. ſed nouo iure,in fi.C.de pœna iudi.qui mal.iudi.vbi ſi quis litigantium iurauerit ſe non dediſſe,vel promiſiſſe,in caſu de quo loquitur,poteſt tamen intra decem menſes poſt ſententiam probari contrarium.aut etiam authen.hodie,C.de repu.in illis verbis,ſed qui iurauerit,ſi falsò iuraſſe conuincatur. Sed hæc iura facerent contra aliam ſententiam.

32 ¶ Eius autem,quod ſuprà diximus ex Bar.& aliis de inſtrumentis nouiter repertis,in caſu d.l.ſi quando,contrariũ nuncupatim & ex profeſſo tenuit Ro.in rep.d.l.admonẽdi.col.x.& ibi quoque Frã.Cur.ſenior,charta antepen.De quo & tu vide Alex.ibi,col.pen.& Iaſ.in rep. col.xviij. nu.39.qui eſt in verſi.nota etiã prædicta,& iterum col.ex.nu.157.verſi.in ea.gl.ibi, item datur. & Franc.Rip.nu.69.& ipſum Alex.in d.l.videamus,§.deferre,col.vlt.ff.de iu lit.iuran. & eundem Iaſonem in d.l.ſi quando,col.vj.verſi.quid autem eſſet. *De eadem re.*

33 ¶ SEPTIMO' LIMITA, vt procedat,cũ ſtatutũ diſponit,de iuramento partis, vt ſcilicet ei credatur: nã tũc cõtrariũ poterit eius aduerſarius probare. Secus ſi diſponat de iuramẽto Officialis,cui ſtari idipſum iubet. Nã tũc amplius cõtrariũ probari nõ poterit. Ita enim expreſsim voluit Ang.in d.l.qui bona,§.qui damni,ff.de dam.infe. Sed cõmuniter tenetur cõtrariũ,nã maior pars eorũ quos ſuprà in prin.huius gl.adduximus, expreſsim loquũtur in ſtatutis diſponẽtibus credi iuramẽto Officialis,& tamẽ admittũt ꝓbationẽ cõtrariã. Alij ſimpliciter loquũtur de iuramẽto,cui ex lege vel ſtatuto ſtari iubetur: nec diſtinguũt inter Officiales & alios. *Quid, ſi ſtatutum diſponat de iuramento Officialis.*

34 ¶ OCTAVO' LIMITA, vt procedat niſi iuramentũ præſtitũ ſit præſente & tacẽte aduerſario,cuius intereſt: nam is poſteà nõ audiciur,volens probare contrarium, vt notanter voluit Cald.in c.ſtatutũ,§.cùm verò,& ibi etiam Domi.col.iiij.verſi.ſed an contra iuramẽtum,& Philip.Franc.col.vlt.de reſcriptis lib.vj.& Feli.in d.c.propoſuiſti,col.ij.de proba. vbi id dicit eſſe not.& addit rationẽ,quia etiã in præiudicialibus taciturnitas in iudicio habet vim conſenſus,l.cùm oſtendimus,§.vlt.ff.de fideiuſ.& c.ij.de accuſ.lib.vj. Sed & idem quoque tenet D. Aufrer.in deci.Tboloſa.q.ccxxvij.item quidam Bononienſis. *Quid ſi iuramentum præſtetur præſente & tacente aduerſario.*

35 ¶ Sed hoc qnoque non admodũ tutum eſt,quia regulariter tacens non videtur conſentire in præiudiciũ ipſius,l.inuitus,ff.de procur.& d.l.qui vas,§.vetare,ff.de fur.cũ ſi. Præſertim in iſto caſu,quo tacens nõ poteſt impedire illud iuramentũ à ſtatuto delatũ,per notata pleniſsimè per Bar.& Recẽtiores in l.quæ dotis,ff.ſol.mat.& diximus ſuprà e.ti.§.j.gl.ix.in verbo, *ou lignager:* nu. 147. ſextus idémq; poſtremus. Nec ab omnibus recipitur,ꝙ ſuprà diximus de taciturnitate iudiciali,vt alibi copiosè diximus. Tum quoque,quia facultas probãdi cõtra iuramentũ ſeparata eſt ab ipſo iuramẽto: ideò licet tacẽs videatur cõſentire reſpectu iuramẽti, vt ſcilicet alter iuret,ſicuti à ſtatuto diſponitur,nõ propterea neceſſariò infertur tolli facultatẽ probãdi cõtrariũ. Sicut etiã,cùm reus qui tacet dum actor probat ſuã intẽtionẽ teſtibus aut inſtrumẽtis, non ob id excluditur à contraria probatione,vt ſæpius ſuprà diximus. Quod autem Caldc.& alij in priori parte dicunt,Iure nõ probatur,vel etiam poteſt habere locum in caſu d.§.cùm verò , in quo non agitur de magno præiudicio,& in eo ſufficit iuramentum de Iure communi. Secus videtur in ſtatuto,quod ſtrictè eſt interpretandum,cùm ſit contra Ius commune , & de magno præiudicio agatur. Ideóque Philip.Deci.iis propemodum rationibus motus , hanc partem ſequitur in d.c.propoſuiſti.

36 ¶ {NONO' LIMITA, vt admittatur probatio in contrarium,vbi eſt quæſtio magna cuiuſpiã rei,ſecus ſi modicæ. Ita enim not.voluit Roma.in l.vlt.quam legit cum l.in inſtrumentis,quæ eſt pen.ff.de in lit.iuran.per glo.in l.vlt.in verbo,facilè,& in l.videamus,§.item videndum.eo.tit.idque dicit eſſe ſing. Et certè id rationabile videtur,vt pro modico non diſcedatur à lege vel ſtatuto,quod iubet ſtari iuramento partis.}

37 ¶ HAS AVTEM limitationes,quæ reiiciunt probationẽ contrariam , etiã ſi veræ eſſent, & ſi quæ aliæ huiuſmodi ſint,intellige,vt nõ procedant,ſi contrarium probaretur per rei euidentiã,& aſpectum. Nam,vt ſcribit Azo in Summa,C.ad leg.Aquil. nulla vnquam virtus fuit excludere huiuſmodi probationem,prout eum multi allegant,quamuis idipſum non reperi in meo codice,ſed ita eum citat & ſequitur Bal.in l.cõtra negantem,in fi.C.eo.tit.& in rub. C.de proba.col.j.verſi.redeo igitur ad primũ: vbi hinc dicit,quòd hæc probatio eſt omniũ optima, & ſuperlatiua probationũ : quia illi ſunt veriſsimi ſermones,qui concordant cum rebus ſenſatis,ex Ariſtotele,& Auerroe,& probatur,vt dicit in l.ſi irrupto,§.ad officium. ff.fini. regun. Et idem penè ex eiuſdem Azo.autoritate,dicit ipſe Bal.in l.j.C.ſi aduer.liber.& in l.penul. in fin. C.de peri.tuto.& Ioan.Pla.in l.j.paulò ante fi.C.de cano.fru.vrb.Romæ, lib.xj. Cæpolla cantel. *Probatio per rei euidentiã, admittitur: etiam ſi probatio reiiciatur. Huiuſmodi probatio omnium optima.*

tel.secundum postremam editionem,ciiij.multa sunt.Barba.in c.euidentia,extrà de accusa.vbi id admodum extollit,& in c.j.col.xlj.de offi.ordi.& consi.vij.clemeotisimi,col.iiij.lib.j.Alex. in l.eum qui,§.vlt.col.pen.ff.de iureiur.& consi.cxvj.posteaquàm in casu magnifici, ad fi.lib.j. vbi ex boc dicit,quòd nunquàm talis probatio intelligitur esse exclusa,& rursum cõsi.clxxxvj. visis subtilisimis,col.iiij.versi.& dicit Bal.lib.ij.& consi.xxxv.viso processu, col.iiij. lib. iiij. & consi.lxiij.stantibus his,col.pen.versi.accedit quòd vbicunque.eo.lib.iiij.quod consi. iterú repetitur consi.xxxix.lib.vj.Franc. Cur.senior in repe.d.l.admonendi,tum alibi, tum col.lxxxix. versi.imò volunt Doct.ff.de iureiu Ias.io l.eum qui,§.in popularibus,col.iij. ff.eod.tit. & in l.j. col.vj.versi.circa aliud,ff.de ope.no.nunti.& in d.l.videamus,col.vlt.iterúmque in l.vlti. ff.de in lit.iuran.Caro.Rui.coosi.cxxxviij.omisis,col.v.nu.24.lib.v.Philip.Dec.in c.cum speciali.§. porrò,in ij.ootab.extrà de appel.Catel.Cot.memori.incip.damnum datum,Hipp. Marsil.in d. l.j.§.si serui,col.ij.ff.de quæst.& io repe.rub.de proba.col.xxx.versi.quod tamen puto.& And. Alcia.in tract.Præsumptiooum,parte ij.nume.16.

38 *De eadem re.* ¶ Et banc quoque sententiá fulcit,quòd à Bal.scriptum est,in l.si quis testibus,ad fi.& ibi quoque Sal.col.vlt.versi.quæro an post,C.de testi.quòd quamuis quis postquam didicit testificata,nõ admittatur ad probationem:noo tamen per hoc reiicitur ea probatio,quę fieret per euideotiam facti.Id quod etiam dicit tenere Spec.tit.de proba.§.videndum,versi.hoc quoque.& sequitur Rom.in rep.l.si verò,§.de viro,in xxxj.fal.ff.sol.mat.vbi tamen dicit, & quidem verè, Spec.vbi suprà,id non dixisse,& idem Ro.in rep.rub.de arbi.col.ix.versi.item fallit,si per euidentiam.& Steph.Bertr.consi.cccxxxvij.noo puto,col.ij.li.j.& Matth.Afflic.dec. Neap.ccxvj. quotidie,nu.3.Confirmat quoque eam sententiam,quod tradit idem Bal.in l.j.in fin. C.senten. rescin.non pos.quòd per euidentiam facti potest reprobari sententia sine appellatiooe, per l. coofessionibus,ff.de interro.act.Nam & sententia,quæ per euidétiam facti nulla est, nunquam transit in rem iudicatam,c.fraternitatis,circa medium,& ibi Inno.& alij,extrà de frigi. & malefi.& sequitur Alex.d.consi.lxiij.vbi suprà,lib.iij.& Ias.consi.xxj.venerabilis,col.ij. versicu.ij. lib.j.cum simi.adductis ab ipso Ias.in d.l.j.ff.de ope.no.nuntia.

39 *De eadem re.* ¶ Vt iam nihil dubitandú sit,quin huiusmodi probatio,quæ fit per euidentiam & aspectú rei, sit omnium optima,vt suprà diximus ex Bal.& voluit etiá idem Bal.in l.Deo nobis,col.iij.vers. sed ponamus quòd dubitatur,C.de episc.& cler.per c.quod auté interrogasti,xxvij.q.ij.& ante eum quoque voluit Inno.in d.c.proposuisti,extrà de proba.per text. in c.nec aliqua, xxvij.q.j. quem nuncupatim refert & sequitur Pau.Castr.consi.clxxiiij.contra superius consulta. col.ij. versi.nec obstat quòd decretum.lib.j.& consil.lxxxj. in causa quæ vertitur inter reuerendum, col.ij.versic.tertiò inducit,lib.ij.& Cæpolla consilio causarum criminalium iij. in causa qoerelæ,col.j.Glo.autem in c.ad nostram,le ij.in verbo,requirit,de iureiur. dicit nullam esse validiorem probationem,quàm per euidentiam facti,& voluit etiam Barb.qui alios citat,consi.vij. clementisimi,col.iiij.versic.item ille notarius,lib.j.

40 *De eadem re.* ¶ Nec omiserim (quod illam opi.nõ mediocriter adiuuat) id qood non obscurè voluit gl.in l. j.§.hoc interdictú pertinet,versi.siue supremæ tabulæ,in verbo,imperfectam,ff.de tabu.exhib. qoòd si à statuto reiectæ sint omnes exceptiooes,illæ tamen obiici poterunt,quæ ex inspectione instrumenti,vel contractu,siue sententiæ,aut alterius actus,à qoo reiectæ sunt,appareot. Et boc apertisimè voluit Bal.in l.ex prædus,C.de euictio.& latè Roma.qui alia multa similia allegat,consi.xlij.visis quæ egregiè,& aliquid prætereà per eundem, consil. lj. attentis his,paulò ante fi.Et de hoc quoque plenisimè dicemus infrà tit. *de notaires*, tit.xxvij.§.j.

41 *Statutum reijciẽs probationẽ,nõ eã tollit, quæ admittitur cõtra præsumptionem Iuris, & de Iure. Cõsuetudines.* ¶ INTELLIGE SECVNDO vt reiiciatur in illis casibus probatio cõtraria,nisi quis vellet probare contrariú iis modis,quibus admittitur probatio contra præsumptioné Iuris, & de Iure:vt nuncupatim voluit Alex.in d.l.qui bona,§.qui dãni,col.pe.ff.de dam.infec. & Aug. Ari.in addi.Ang. Are.in tracta.malefi.in verbo,necnon ad denuntiatiooem nu. 17. Hos autem modos scies ex gl.& Doct.in auth.sed iam necesse,C.de donatio.ante nup.& iterum in corpore auth.vnde sumitur,& Ro.io l.si duo,ff.de acqui.hære.Alex. in l.inter stipulantem, §.j.ff.de verb.obli.& coosi.xcj.in causa & lite,col.vlt.lib.vj.& Cano.io c.is qui,extrà de sponsal.& omnium copiosisimè And.Alciat.in tracta.Præsumptionum,parte ij.per totum.

42 *Aliæ consuetudines.* ¶ POSTREMO NON omiserim,similé esse apud Senones cõsuetudiné,c.liij. cõsuetudinú eius loci,& etiá Trecéces,c.clxiiij.vt scilicet admittatur cõsanguineus ad probãdú verú pretió cõtra iuramẽtú emptoris,atq; io iis locis subiúgitur,qua pœna puniẽdos est emptor, qui ex probatione cõsanguiοei cõpertus est falsum iurasse.Sed & apud Burdig. admittitur ad id cõsanguineus,nõ obstante iuramento emptoris,§.huius tit.xv.qui est xviij.omniú eius gentis

consuet

consuetudinum. Tu autem vide, quomodo apud cæteros puniuntur emptores, qui verũ ipsum pretium mentiti sunt, videlicet apud Cenomanenses, c.ccclxxxiij. & seq. Andegauenses, capit. ccclxxiiij. & si quæ aliæ de hac re loquuntur. Ex consuetudine autem Britonum post huiusmodi iuramentum præstitum petente consanguineo, non admittitur ipse consanguineus ad probandum contrarium, vt scribitur hoc eo. tit. §. viij.

ET CE PENDANT NE COVRRA PAS LE TEMPS. NEC INTERIM CVRRET EI TEMPVS. GLO. II.

1 INTELLIGE si probet nõ esse verum pretiũ, vt posteà declaratur verbis seq. nam vt scribitur in l. si quis, ff. de vsur. Si quis solutioni morã fecit, iudiciũ autem accipere paratus fuit, non videtur fecisse moram, vtique si iustè ad iudicium prouocauit. Cuius autoritate Ro. cons. ccxliiij. pro euidentia, circa mediũ, dicit eum non esse in mora, qui ex iusta caussa litigat, & alia quoq; iura allegat. Sed & hac etiam ratione non currit tempus consanguineo, quia declaratio non veri pretij ab emptore facta non plus habet viriũ, quàm si nullũ omnino pretium declaratum fuerit, arg. l. eũ qui, §. cùm igitur, ff. de in diem ad. & l. sicut, §. non videbitur, in fi. quib. mod. pign. vel hypo. solui. Et ita in emphyteuta non verè denunciante domino pretium, quod se dicit ab aliis repetire, vt scilicet perinde sit, atque si non denuntiauerit, tenuerunt Ioan. Fab. Sal. & Ias. in l. vlt. per illum tex. ille quidem, col. vlt. iste, col. iiij. ver. quæro, emphyteuta volens vendere. hic col. vj. in vj. item nota. C. de iure emphy. Hosti. in c. potuit, col. j. in verbo, offeratur, per illum tex. & ibi quoque Ioan. And. etiam col. j. & in eodẽ verbo, Collec. col. iiij. ver. sed quid si retulit, Imol. in j. notab. Barb. col. j. & alij extrà de locat. Spec. eod. tit. §. nunc aliqua, versi. xcij. & Steph. Bertr. consi. clv. ponitur in facto, ante fi. lib. ij. Ludo. Gozad. consi. xlvij. visis instrumentis, col. ij. nu. 7.

Consanguineo nõ currit tempus, si probauerit emptorem non declarasse uerũ pretium.

Denuntiatio nõ ueri pretij, pro non facta habetur.

2 ¶ Et vide quæ dicam infrà, §. xxxvj. eodémque vlt. in gl. ij. nu. 2. hîc autem multa. Et quod tradit Caro. Molen. in consuetudi. Parisien. tit. j. §. xiij. gl. viij. in fi. quòd si contrahentes maius pretium finxerunt, ideóque dominus feudalis ea pretij magnitudine deterritus acceperit laudimia, si postea ei innotescat minus fuisse pretiũ, potest redire ad retractum rei, restitutis aut deductis laudimiis. Id quod etiã voluit Ferronus in commentariis consuetu. Burdig. tit. de feudis, §. viij. Sed & plus voluit Pet. Iac. tit. de act. in rem libel. general. ibi, effectus quia emphyteuta, quod emptor rei emphyteuticæ domino mẽtiẽs verũ pretiũ, vel vt minus laudimiorũ soluat, vel ne rẽ accipiat iure prælationis, cadit emphyteusi. & sequitur Guid. Pap. dec. Delph. clxxj. reperio, ad fi.

De eadem re.

Emphyteuta mentiens uerũ pretium, cadit emphyteusi.

AVRA COVRS CONTRE LE RETRAYANT, CVRRET ID TEMPVS ADVERSVS RETRAHENTEM. GLO. III.

1 ALIAS ESSET liberum consanguineo malignè negando verum pretiũ, statuto nostro, quod in id tempus præstituit, illudere, & sibi arte improba idem tempus trahere. Et id quidem scienter & dolosè, atque sine iusta causa fecisse censendus est ex litis euentu, in qua succubit: vt nuncupatim voluit Ioan. Andr. vt à quibusdam citatur, in c. j. de elect. lib. vj. in Nouel. & Bald. & Sal. in l. properandum, §. sin autem alterutra, vterque post prin. per illum tex. C. de iudici. idem Bal. in l. contra maiores, in fi. C. de inoffi. testa. & Io. Fab. loquens in nostra materia retractus, in §. qui autem, Institu. de excus. tuto. per quædam ibi allegata, & quæ aduocauimus suprà §. j. glo. x. quæ est in verbo, *dedans l'an*, nume. 42. quod tamen.

Litis euentus ostẽdit dolum, & malã fidẽ.

2 ¶ Quibus adde tex. in l. accusatorus, ff. de adulte. & l. si pater, C. ne de statu defunc. & l. quòd si nolit, §. si mancipium, ff. de ædil. edic. & glo. in l. j. in verbo, quòd si non docueris, & ibi Docto. C. de aduoc. diuers. iudi. & in l. Herennius, §. vlt. ff. de euicti. Et quod per ea iura postremò allegata tradit Bal. in authen. ei qui, post princ. ibi, quæro appellans, C. de tempo. appel. quòd si appellans ineptum libellum proposuerit, super quo fuerit diutius disceptatum, & tandem pronuntiatum, eum esse ineptum, currit tempus frustratori. Subditque, idem esse in eo, qui misit procuratorem non idoneum, & diu fuit disputatum de mandato: quod tandem fuit pronuntiatum esse inualidum: nam similiter currit tempus sua culpa. & allegat c. Nicolao, extrà de prob. & l. si procuratorem, §. tutorem, ff. manda. Et simile huic postremo dicto quippiam tradit Bart. in l. ij. §. non solùm, per illum tex. ff. ad senatusconsul. Tertul. & in l. si finita, §. Iulianus, col. iij. versi. sed quid si prima. & ibi quoque Alex. col. x. versi. item adde, ff. de dam. infect. & D. à Rota, deci. cij. fatalia, in fi. in nouis. & Pau. Castren. in l. diuus, ff. ad leg. Falcid. Et vide etiam tex. in l. nemo rem suam vtiliter, §. j. ff. de verb. obligat. vbi in mora esse dicitur, qui sine iusta causa litigat. & quæ dicam infrà, §. xij. in gl. ij. nu. 4.

De eadem re.

Quid si consanguineus nõ probauit, tamẽ probabiliter dubitauit.

3 ¶ Si tamen consanguineus probabiliter dubitabat de veritate pretij,ideóque in controuersiá
eius venit,posset videri,etiamsi succubuit,tempus ei non cucurrisse,per tex.in d.l.ij.§.non so-
lùm.& not.per Iac.Aret.Pet.Dy.Cy.Bald.Sal.Pau.Castren.& Iaso.in d.l.contra maiores,C.de
inoffi.testa.Ange.in l.Paulus,§.4.col.ij.ver.& vnum scias,ff.de vsur.Raph.Co.consi.xxxvj.pro-
ponitur,col.j.Roma.& Franc.Aret.in l.quandiu institutus,ff.de acq.hæred.Phil.Dec.in c.ex ra
tione,col.vij.versi.quod tamen verum,extrà de appel.cum his quæ scripsimus suprà.§.j.glo.x.
in verbo,*dedans l'an*,nu.42.quod tamen intelligunt. Tamen non auderem discedere à generali-
tate,vt ita loquar,huius consuetudinis,quæ sine delectu ac distinctione statuit, tempus currere
ei qui succubuit,præsertim in stricta materia,cuiusmodi retractũ esse pronunciauit nostra con
suetudo infrà,§.xxxv.& vt multis placuit odiosa,vt diximus suprà in præfat.huius tit.num.60.
quamobrem sunt multi,& seq.Consulo igitur,vt cõsanguineus,nisi omnino certus sit de pro-
batione haud veri pretij aduersus instrumentum,soluat integrum pretium in instrumento com
prehensum,ne vt morator,cadat retractu,cum protestatione repetendi id,quod reperietur ex
exitu causæ esse vltra verum pretium,secundùm ea quæ dicam in simili,in §.seq.nu.2.Et sic tu-
tus erit,& tamen repetet,quod indebitè solutum comperietur.

Morator. *Morosus.*

4 ¶ Et quia vsi sumus vocabulo illo moratoris,illud hîc obiter dicere volumus,nos moratorẽ ap
pellare,quem morosum nostrates vbique appellant,pro eo scilicet,qui moram cuipiam rei fa-
cit.Cùm tamen morosus non id significet,sed difficilem,intractabilem,fastidiosum.Plautus de
amore loquens in Trinummo:Is mores hominum moros & morosos efficit.Tullius lib.de Se
nectute:At sunt morosi & anxij & difficiles senes.Et libr.j.de Oratore: Vsqueadeò morosi su-
mus,vt nobis non satisfaciat.& lib.Epistolarum famil.vij.ad Trebatiũ:Quàm sint morosi, qui
amant,vel ex hoc intelligi potest,&c.Et Horatius lib.carminum j.Ode ix.

Donec virenti canities abest Morosa.

Morosè. *Morãdi verbũ*

Et hinc Morositas,apud Tullium in eod.lib.de Senectute. Et morosè apud Vlpianum nostrũ
in l.solet,§.non verò,ff.de offic.Procon.& Plinium lib.xviij.c.xiij. Ideóque & ea vox à mori-
bus deducta esse videtur,& Placet Donato in Hecyram Terentij.Morator autẽ à morãdi ver-
bo,qui scilicet moratur,siue moram nectit,vel cunctatur.Liuius lib.ij.ab Vrb. cond.Nouẽm-
que Tribunorum aduersus vnum moratorem publici commodi auxilio delectũ Consules ha-
bent.Et libr.iiij.Belli Punici:Et ad viginti millia,aut moratorum , aut palantium per agros in-
terfecta.In hac etenim significatione verbum morandi sæpissimè intelligitur,vt in l.si seruum,
in princ.versi.si autem alienus,ff.de verb.obl.vbi scribitur,Posteaquàm moratus est solutionẽ,
id est,vt rectè interpretatur Accursius,distulit,& in l.si vsusfructus,ff.de vsufruc.leg. cùm dici-
tur,Moratúsque in ea danda,&c.& in l.si quis in hoc,in fin.ibi, imponere non morentur,C.de
epis.& cleri.& in l.ij.ff.de vsu.& vsufruct.leg.qui tex.loquitur de hæredibus,qui legata moran
tur.& in l.si ca.C.qui accusa.non pos.quæ loquitur de ea,quæ accusationem moratur.Et apud
Teren.in Heauton.Egomet conuiuas moror,hoc est,vt interpretatur Donatus,in mora deti-
neo.Hincque Moratoria præscriptio,in l.ij.C. de precib.Imper.off.id est,dilatoria, vt rectè in-
terpretatur Accur.& Moratoriæ ambages,in l.vl.C.de compen.Et Moratoria cautio,in l.cùm
possessor,§.vlt.ff.de censibus.Et Moratoria cunctatio,in l.tutor qui repertorium , §.j.ff.de ad-
mi.tut.Alcia.autem noster vbique moratoris verbo hac nostra significatione vtitur.

Moratoria præscriptio. *Moratoriæ ambages.* *Moratoria cautio.* *Moratoria cunctatio.*

§. QUINTUS.

LE DEMANDEVR en matiere de retraict,à la reque-
ste du defendeur est tenu iurer & affermer,que la poursuyte,
qu'il fait en matiere de retraict,est pour luy,& en son nom,
à son proufit,& sans fraude.

AGENS ad retractum postulante reo iurare cogitur actionem,quam exercet,suo nomine & ad suum commodum & sine fraude intendi.

GLOSSA I. ET VNICA.

Cõsanguineus tenetur iurare, se retrahere ad suum commodum. *Sed an teneatur de ea re cauere.*

1 ID QVOD HIC statuitur,ex eo fit,quod etiam statuitur inferius, eod titul. §.
xxvj.vbi omnino vide,quæ dicam, & vide etiam text.huic loco accommodatissi-
mum,in l.peto,§.vlti.ff.de legat.ij.vbi si testator prohibuerit, ne res hæredi relicta
alienetur,sed vt in familia maneat:si res alienata fuerit,admittetur proximus quis-
que ad reuocandum, petendúmque rem ipsam alienatam : sed itatamen, si paratus sit cauere,
se eam rem in familiam relicturum : aliàs ei denegatur condictio. Non ausim tamen asserere,
consanguineum esse onerandum cautione,cùm consuetudo tantùm affirmationem & iuramen
tum ipsius exigat,si postuletur,arg.l.vnic.§.sin autem ad deficientis,C.de caduc.tol.& c.inter

corpo

corporalia, extrà de transla. Præla. cum si. nec superfluis cautionibus sit vtendum, l. hæc stipulatio, §. Diuus, ff. vt lega. no. caue. Pau. Ca. consi. ccvij. visis omnibus, col. j. in fi. lib. j. nec debeamus obligationes ex obligationibus facere, l. iiij. §. ait Prætor, ff. de re iudi. & l. dedi, in prin. & l. mulier, & ibi no. ff. de cond. ob cau. & quod no. Bar. in l. iij. §. nunc de effectu, ff. de libe. leg. & quæ scripsimus suprà §. j. gl. xviij. in verbo, *le prix que la chose aura cousté*, nu. 45. ego verò, & seq.

2 ¶ Verùm ego optimũ atque tutissimum iudicarem, vt emptor protestetur saluum sibi ius futurum eam rem condicendi reuocandíque, si ex postfacto compertũ fuerit consanguineũ in fraudẽ hoc retractu vsum fuisse, vt posteà alteri cederet, iuxta l. si debitor, §. j. ff. quib. mod. pign. vel hyp. sol. & l. at si quis, §. plerique, ff. de re lig. & sump. fune. & l. si tamen, §. cùm redhibitoria, ff. de Aedil. edic. gl. in l. eleganter, in prin. in verbo, finita, in fi. & iterũ in verbo, pro soluto, & ibi Bar. versi. ad secundum, & Bal. qui id trahit ad similes cõtractus, col. j. ff. de pig. ac. & similis gl. in l. si quis aliã, ff. de solu. & in l. libera, C. de senten. & Bald. in c. j. circa medium, titu. de benefi. fratr. & Alex. consi. lxxix. circa primum, col. pen. versi. consulo tamen, lib. j. & Doct. vbique.

Sed vtrùm emptor protestari debeat, se repetiturũ si contrarium compertum posteà fuerit.

3 ¶ Verùm & sine huiusmodi protestatione putarim, cõperta fraude, esse cõsanguineo subueniẽdũ aduersus calliditatẽ eius, qui talẽ fraudẽ cõmẽtus est, vt in simili dicitur in l. j. §. quæsitũ. ff. de separ. Neq; enim suus cuiusq; dolus aut fraus sibi prodesse debet, l. sed & si. §. planè, in fi. ff. ad exhib. & c. ij. extrà de dolo & cõtu. cum multis cõcord. à me adductis sup. eo. §. j. in gl. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 67. denique. Nec alteri obesse debet, c. si cõpromissarius, §. j. de elec. li. vj. præsertim cùm fraus & dolus huius cõsanguinei dederit causam cessioni ei factæ ab emptore, vt qui callidè & fraudulẽter nomẽ suũ prætexuit, atq; ita emptorẽ circũuẽnit. Ideò & ea cessio nulla est: & si valeat, tamẽ rescindẽda est, per no. in l. elegãter, in prin. ff. de dol. mal. cũ si. Quid enim id aliud est, q̃ de persona ad personã statuto fraudẽ facere. quod qui facit, nihil egisse videtur, l. si sponsus, in prin. ff. de dona. inter vir. & vxo. & not. in l. contra, ff. de legib. cum similib.

Vtrùm autem ei subueniatur si contrarium posteà appareat.

4 ¶ Ea autẽ fraus depræhẽditur ex argumentis, cõiecturis, & verisimilitudinibus, & inter alias, si statim post retractum alij extraneo cedat, per l. si ventri, §. vlt. ff. de priuileg. cre. & c. officij. extrà de elect. & quod voluit Bar. in l. post contractum, in quinta præsumptione fraudis, ff. de dona. & quæ diximus suprà hoc eod. tit. §. j. gl. vij. quæ est in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu. 76. præsumitur item & seq. & iterum gl. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 37. sed & si possessio. Et super hoc priuatim nonnullæ consuetudines Galliæ prouiderunt. Nam apud Turones, si consanguineus qui retraxit, vẽdat rem alij intra annum retractus, poterit emptor, à quo res retracta est, eandem ad se reuocare restituto pretio, quod ipse accepit ab illo consanguineo, vt scribitur in consuetudinibus eius loci, titu. *des retraictz*, c. xv. quo in loco aliquid dicunt commentarij. Et similiter apud Cenomanos, c. ccccviij. & etiam Andegauos, c. ccc xcviij.

Quomodo ea fraus deprehendatur.

Consuetudines de ea re.

5 ¶ VTRVM AVTEM, si petente consanguineo emptor iuramentũ præstiterit, retractũ se pro se, & nõ alio, facere, & sine faude, secundum hunc §. debeat posteà admitti consanguineus ad probandũ cõtrariũ, latè tractat Chassc. hoc eod. tit. *des Retraictz*, §. xij. in verbo, *ou par serment des contrahens*, col. iij. ver. item iuramentũ. & seq. At is non omnino loquitur in casu nostræ consuetudinis, iubẽtis emptorẽ iurare, si postulet cõsanguineus, vti etiam facit §. suprà proximus: & tamen ibi potest probari contrariũ: quod & nos ibi latissimè tractauimus. Ex cõsuetudine autẽ Aruerniæ, hoc eod. tit. c. xxxiiij. si consanguineus semel iurauerit id de quo hîc quærimus, emptore id ipsum postulãte, ipse emptor non est amplius audiendus volens probare contrariũ. & idem propemodũ ex consuetudi. Burdigal. hoc quoq; tit. §. xvij. vbi Ferro. id iuris esse dicit. Et id fortè verius est. Nã quod traditur in d. §. præcedẽte, procedit in suo casu, nec ad alios trahẽdũ est. Tamẽ ex cõsuetudine Senonũ, c. l. admittitur ipse cõsanguineus ad probãdũ contrariũ.

Vtrũ emptor poterit probare cõtra iuramentum cõsanguinei.

Consuetudines de ea re.

6 ¶ SVNT AVTEM qui ad hanc nostrã consuetudinem, quæ iubet consanguineum iurare sine fraude se ad retractũ venire, afferunt l. de pupillo, §. qui opus, ff. de ope. no. nun. & l. qui bona, §. si quis, ff. de dam. infect. quibus cauetur, eum, qui nouum opus nuntiat, quíque sibi petit caueri de dãno infecto, debere iurare, non calũniæ causa id se facere. quod quantũ nostræ cõsuetudini conueniat, cæterorum sit iudicium. Est autem apud Britones consuetudo, omnino huic nostræ consuetudini similis, c. consuetudinum antiquarum eius gentis lj. reformatarum autem huius tit. *de retraict lignagier*, §. xiij. Et apud Valesios hoc eod. tit. §. viij. qui est omnium lxxxix.

Cõsuetudines.

7 ¶ D. AVTEM FERRO. in d. §. xvij. huius tit. consuet. Burdigal. hinc occasione sumpta, tractat, si emptor ita pertinax sit, vt non contentus vulgari & cõmuni iureiurando, requirat solenne aliquod iusiurandũ præstari à cõsangnineo, quod ei fortè persuasum est cõceptũ in verba cuiuspiã Diui iusiurandũ esse efficacissimum ad punienda periuria, an ei mos sit gerendus.

An emptor audiendus sit, petens verbis quibusdam conceptis

Diuum quempiam.

Eum ibi vide afferentem ex optimis scriptoribus exempla, quibus docemur, non vanum esse, periuriorum certis quibusdam locis perpetratorum præsentem patentémque vindictam esse.

§. SEXTUS.

SI AVCVN VEND aucune rente generalement sur touts ses biẽs, ou qu'il oblige touts ses biens à la payer, le seigneur du fief n'y a vẽtes ne hõneurs,[a] & ne peult auoir ladicte rente par puissance de fief: supposé ores que touts les biens du vẽdeur fussent tenuz en fief dudict seigneur. Mais le lignagier sera bien receu au retraict.

SI QVIS reditum aliquem generalẽ super omnia bona sua vendiderit, aut cui soluendo omnia bona obligauerit, dominus feudi laudimia[a] (qua vocant) eo nomine non consequitur, nec eum reditum iure feudi sibi potest vendicare: etiamsi ea omnia bona iure feudi illi subiecta essent.

N'Y A VENTES NE HONNEVRS, LAVDIMIA EO NOMINE NON CONSEQVITVR. GLO. I.

1 *Laudimia an debeantur ex venditione annui reditus generalis. Quid si postea fundus detur in solutum huius reditus.*

ID INTELLIGE secundũ aliã cõsuetudinẽ, suprà iii. huius vol. consuetudinum ij. §. vj. qui omniũ est eiusdẽ vol. xix. nisi venditor post vẽditionem huius annui reditus, siue vectigalis, fundũ quempiam dederit in solutũ, vt maneat eo vectigali annuo liberatus: vulgò dicimus *bailler assiete*. Nã tunc domino ius est accipiendi laudimia, vel rem ipsam restituto pretio, ac si ab initio fundus ipse fuisset venditus: quia vt expressim dicit Pau. Cast. consi. clxv. visis & põderatis, col. ij. ver. secũdò videtur, lib. ij. finguntur hoc casu bona in solutũ data iam ab initio venditionis, & vt ipse loquitur, per prius vendita. Ideóq; & hac etiã ratione admittetur consanguineus ad retractum ipsius rei ita datæ in solutum huius vectigalis generalis, vt etiam nuncupatim cauetur, eod. §. vj. titu. ij. De quo tamen vide, quæ scripsi suprà, §. j. in gl. xiiij. in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 117. nec tamen illud, & seq.

2 *Laudimia an debeantur ex venditione vectigaliũ prædiariorum. Solarium. Locus Iurisconsulti recenter emendatus.*

¶ SED QVIA hic dicitur, ꝙ ex vẽditione huiusmodi vectigalium generalium non debentur laudimia, dubium relinquitur, an etiam non debeãtur ex vẽditione horum vectigaliũ prædiariorum, siue fundiariorũ, aut etiã fundalium, si ita nobis loqui permittimus, vt id dicamus à fundo, sicut Plautus in Sticho dicit fontalis à fonte, id est, vt omnes intelligant, *rentes foncieres*, emphyteuticas possumus dicere, vel liuellarias, vt & nostri loquũtur. Solariu simpliciter appellat Vlpianus in l. j. §. si quis nemine, ff. ne quid in loc. publ. vbi ita scribitur: Aut si nõ obstat, solarium ei imponere. Vectigal enim hoc sic appellatur solariũ, ꝙ pro solo pendatur. Hæc ibi. Et ausim constãter asseuerare (vt hoc in transcursu dicam) solarium esse legendũ in l. etiam, ff. qui pot. in pig. hab. & non salarium, vt vulgò scribitur: neque enim, salariũ, temere reperias pro pẽsione aut vectigali. Sic ergo intrepidè legito illam l. etiam, Superficies in alieno solo posita, pignori dari potest, ita tamen, vt potior causa domini sit soli, si non soluatur ei solarium.

3 *Iterum de laudimiis vectigalium prædiorũ.*

¶ Sed vt tandẽ redeamus ad propositũ, videtur in hac specie laudimia non deberi. Nã consuetudo id ius laudimiorum tribuens, nuncupatim loquitur de venditione fundi, & qui est in feudo ipsius domini, vt patet ex §. j. suprà iii. omnium huius vol. consuetudinũ ij. qui quidem §. est omniũ etiam huius vol. xiiij. in illis verbis, *le seigneur foncier, & plus pres du fons*, &, *& en fief duquel est ladicte chose*, &c. & aliis multis seq. §. huiusmodi autẽ vectigal, siue pensio, fundus non est, nec aliud quidpiã corporale, sed res prorsus incorporalis, vt sunt cætera talia iura, de quibus satis diximus suprà, §. huius tit. j. in verbo, *rẽtes*. Nec in loco consistũt, l. Caius Seius, ff. de le. ij. & l. vxorẽ, §. legauerat, ff. de leg. iij. & l. quæsitũ est, §. Papinianus, & l. cùm de lanionis, §. vlt. ff. de fun. instruc. & diximus in rep. l. si vnquã, in verbo, bona, nu. 13. quod autẽ, si quis donat, C. de reuoc. don. & suprà in eo. §. j. gl. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu. 11. nec desunt seq.

4 *De eadem re.*

¶ Et id quidẽ in casu nostro, ne autoritate hac in re careamus, apertè voluit Pe. Ia. in Gallicanis moribus, præter magnã iuris peritiã, instructissimus, in tit. de act. in rẽ pro re emph. col. pe. ver. itẽ si posteà, vbi dicit, ꝙ in ciuitate Podiensi, & aliis vicinis, si huiusmodi annui reditus, de quibus loquimur, vẽdũtur, est locus laudimiis, vel retẽtioni eorũ, restituto pretio vẽditionis à domino.

mino. Quod dicit esse cõtra Ius ciuile, nec tamẽ aliqd allegat. Et col. seq. ver. & est notádũ dicit ꝙ talis reditus, siue pẽsio annua, est res incorporalis: ideò nõ põt esse empbyteoticaria: qa emphyteusis in rebus soli tãtùm cõsistit, vt colligitur ex l. j. ff. si ager vecti. & §. ideò, inst. de loca.

5 ¶ Nos verè diuerso iure in nostra hac Pictauia vtimur, vt scilicet ex vẽditione horũ redituum, siue pensionum fundalium, soluantur laodimia domioo feudi, in quo sita sunt loca huic reditui obnoxia. Idque iure, ni fallor, optimo. Nam cùm nostra consuetudo hîc, & alibi, videlicet titul. huius voluminis consuetudinum, ij. §. vj. qui est xix. totius voluminis, neget deberi laodimia ex reditibus siue pensiombus generalibus, etiamsi omnia bona sint illis obligata: quid toties io illis negando, aliud quàm fatetur deberi ex aliis, scilicet fundalibus? l. cùm Prætor, ff. de iud. & l. ex eo, ff. de restib. & c. qualis, xxv. dist. Id enim instar est argumenti à cõtrario sensu, quod fortissimum est, l. j. in prin. ver. huius rei, ff. de eo cui man. est iurisdictio: proceditque etiam in statutis, vt inibi constantissimè tenetur, & fortissimè probatur à scriptoribus recentioribus. *De eadem re.*

6 ¶ Nam & hic reditus, fundo, qui pro eo concessus est, prorsus inhæret, babétque perpetuum ac stabile fundamentum, vt in simili dicit Bal. in c. j. col. ij. in verbo, annua, tit. de contro. inter vas. & epi. & diximus suprà hoc eo. tit. §. j. gl. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu. 33. itẽ iura decimarũ. Et de seruitutibus loquens Alex. consi. ccxj. ponderatis verbis statuti, col. ij. vers. prætereà negari non potest, lib. vj. & Phil. Franc. io c. ij. in prin. col. ij. de reb. eccl. non ali. li. vj. Ex quo sequitur, vt qualequale sit, pro ipso solo habendum sit: nec minus pro eo cõpetat interdictum Vnde vi, quàm pro solo ipso: vt in simili item dicitur in l. j. §. planè si quis, ff. vnde vi. Et id in specie huiusmodi redituum, vt scilicet pro eis competat possessorium, atque pro rebus illis obnoxiis, voluit Bal. in repe. l. ij. col. vij. ver. sciendum est autem. C. de seru. & aqua, cũ aliis concor. à me traditis iofrà eo. tit. §. xxxij. gl. vnic. nu. 79. sed id satis, & seq. atque etiã præcedenti: vbi & aliter docebimus, hos reditus sequi omnioo naturam rei, ratione cuius debentur. *De eadem re.*

7 ¶ Nam & ij sunt veluti pars ipsius fundi, & eũ sequũtur, io cuiuscũq; manũ veniat, ita vt fundus ipse, nõ persona, conueniatur. Ideóque & possessores ipsius, reliquias eius reditus, etiã præteriti tẽporis, qno nõ possederũt, soluere cogontur l. Imperatores, ff. de publi. & vecti. & l. ij. & iij. C. sine cen. Et licet multi dicãt, illud speciale esse io Fisco, & secus esse in aliis, vt per Spe. ot. de loca. §. nũc aliqua, ver. nono, & ver. duodecimò, & Alb. in l. pro hæreditariis, C. de hær. ae. & Masuer. tit. de loc. §. itẽ domious, & seq. Tamen apud nos & indifferenter, & sine delectu obseruatur. Tn autẽ hîc vide Hosti. Io. And. & Pan. in c. pastoralis, extrà de deci. & eosdẽ Io. And. & Panor. atque etiã Pet. Anc. in c. cùm bomines, eo. tit. Arch. in c. si quis laicus, xv. q. j. Fed. Senẽ. con. lxxxj. laicus, Albe. in l. vlt. col. ij. ver. quærit dominus, C. de iure emphy. Pe. Anc. io c. statuto, col. vlt. ver. sed nũquid idẽ, de deci. lib. vj. & consi. ccclxxxvj. io lite, col. j. ver. item etiam ad pensiooes, & col. ij. ver. non obstat l. Imperator ; Rom. io d. l. Imperatores, ff. de publ. & vectig. }& Io. Plat. post Bar. in l. vlt. C. de fide instr. & iure hast. fisc. li. x. & in l. j. in ij. notab. C. de aono. & tribo. eo. lib. x. & io l. quisquis, quæ est iij. in j. notab. versi. ad præterita, C. de agri. & censi. lib. xj. *De eadem re.* *Possessores an teneantur soluere reliquias præteriti temporis.*

8 ¶ Et quia etiam ob hanc annuam peositationem, cui fundus obnoxius est, ipse fundus posthac non tanti venditur, quanti, si liber esset, vẽderetur, vt par est, & probatur in simili, in l. fundi partem, iuncta gl. in verbo, vendidisti. ff. de contrah. emp. & in l. si venditor, §. vlt. in fi. ff. de ser. expor. Ideò cùm ex boc buiusmodi incommodũ fiat domino, vt noo tanta laudimia ex eius venditione cõsequatur, æquum est, vt huius incõmodi farcieodi causa ipse dominus laudimia consequatur ex venditione huius pensioois, ex qua illud incommodum procedit, l. secũdùm naturã, ff. de reg. iur. & c. qui sentit onus, eo. tit. lib. vj. cũ concor. vtrobique adductis. Alioquin autẽ esset io facultate subditi, ius domini inscij, atque etiã inuiti, & reluctantis, minuere, rem sui feudi in emphyteusim, aut liuellũ concedendo, & sic rem deteriorem faciendo, vt cùm venderetur, minutũ esset ius laudimiorũ, contra regulã l. id quod oostrum. ff. de regu. iur. cui quidẽ regulæ, tanquam firmamento, inhærere debemus, vt pulchrè dicit Bal. cõs. cccxxvij. pridie, col. vlt. libr. j. & alibi diximus. Id autem cessat, si ex venditione borũ redituum, qui id ius minuũt, quatitum ad venditionẽ fuodi, soluantur laudimia: quia quod vni deest, suppletur replerũtq; per alterũ. *Commoda eũ sequi debent, quẽ incommoda sequũtur.*

9 ¶ Nec obstat, qood primo loco dictũ est buiusmodi reditus, sioe pensitationes, non esse in loco aut fundo, & ita nec in feudo, cùm apud oos feudũ respectu soli dicatur: quia imò cẽsetur esse & in loco & in feudo, cum ipsi loco & feudo cohæreant, vt suprà diximus, & probauimus vers. ab binc, iij. Eæ autem leges, quas suprà io contrariũ adduximus, ad probandum iura incorporalia non cõsistere in loco, & si quæ aliæ sunt similes, non loquuntur de huiusmodi iuribus realibus & solo cohærentibus, sed de actionibus, oominibus, & aliis iuribus merè personalibus, & quæ personas ipsas, veluti vmbræ, sequuntur, non rẽ, aut solum. Ex quo nonnulli in ea sententia

Traditio rerũ incorporalium corporalibus inhærentium.

ſunt,vt quéadmodũ in rebus corporalibus requiritur traditio ad dominij tranſlationem, ita & rerum incorporalium,corporalibus inhærentium:licet ſecus ſit in merè incorporalibus.Ita enim voluit Bal.in l.traditionibus,paulò ante fi.C.de pac.& in l.j.etiam ad fi.C.commu.vtriuſque iud.& Alex.qui alios citat,conſi.clxxxiij.in cauſa & lite,col.ij.ver.vltra prædicta,lib.vj.

10 *Arg ab emphyteuſi ad feudũ, & è diuerſo.* ¶ Nec hîc quoque moror,quod Pe.Iac.vbi ſuprà,tradit ius emphyteuticarium non poſſe conſiſtere,niſi in rebus ſoli,non etiam in rebus incorporalibus,quandoquidem iura ab eo allegata id neceſſariò non probant.Et ex omnium opi.feudũ conſiſtere poteſt in his reditibus annuis, vt voluerunt Bal.& Card.Alex.in proœmio feudorũ,vterque col.vj.& diximus ſuprà in §.j.huius tit.in verbo,*rentes*,num.6.& ex hoc præter ea.Ratione auté feudi in Gallia debentur laudimia,vt ex hoc intelligas,nihil ad hunc caſum pertinere illam Pe.Iac.rationem,quia ex emphyteuſi non concluditur ad feudum,nec è diuerſo.Bar.in l.vt iuriſiurandi,§.ſi liberi,ff.de ope.liber.Bal.in c.j.col.v.ver.ſed caue tibi,tit.an agna.vel fili.Imo.in c.ex parte,col.xv.extrà de feu. Alex.conſ.xxx.quoniá omne datum,col.vj.ver.non obſtat le ij.lib.j. quod duplicatũ eſt conſi. ij.lib.v.& idem Alex.conſi.xliiij.viſo themate,col.ij.verſ.pro hoc bene facit,eo.lib.ij.cum ſi.

11 *Cõſuetudines.* ¶ Porrò ſtatutum eſt Parmæ,vt ex véditione annuorum fictuum,vt vocant,qui debentur ſuper fundo vel domo,debeát ſolui domino duo ſolidi,tam à venditore quàm emptore:vt refert Albe.in j.parte ſtaturorum,quæſti.cx.ſtatuto Parmæ cauetur,vbi tractat,an ex diuiſione huiuſmodi fictuum,etiam ea laudimia ſolui debeant.Eſt & apud Bituriges conſuetudo expreſſa,vt ſolui debeant laudimia ex venditione horum redituum,de quibus loquimur,tit.de conſuet.feud.& cenſua.§.iiij.vbi D.Boër.id putat eſſe iuris feudorũ & iterũ §.xix.eiuſdem ti.Sic & apud Pariſienſes,ex venditionibus annuorum redituũ ſuper re immobili conſtitutorum debentur laudimia,cap.conſuetudinum eius loci lvij.& tribus ſeq.Et idem apud Meldenſes , ſi modò is reditus eſt perpetuus,& non luibilis,c.xcv.& c.xcviij.& Meldunéſes,c.cxxvij.& Senonéſes,c.ccij. & ccxxix.quod nuncupatim loquitur de his penſitationibus fundalibus.Turonenſes, c.xxxviij. & ſeq.Caluimótenſes in Baſsigniaco,c.xxiiij. Victriacenſes,c.cxxj.Aurelianenſes,c.cx. quod & loquitur de venditione redituũ conſtitutorũ ſuper re immobili,& c.cxij.quod loquitur de vẽditione redituũ conſtitutorũ ſuper re immobili.Cenomanenſes,c.cccx.Andegauenſes,c.clxij. & c.ccxcv.Bleſenſes,c.cxxvj.vbi ſit métio expreſſa de vectigali ſiue penſione fundali.Dunéſes, c.xliij.Engoliſmenſes,c.xvj.& duobus ſeq.vbi eadem prope eſt conſuetudo, quæ hîc apud nos eſt.Et Montargiéſes, cæteróſque Lorrienſes,tit.*de droictz & cens cenſuelz*,§.xxxiij. qui nuncupatim loquitur de annuis reditibus funciariis(vt vocamus)aut conſtitutis ſuper fundis.

§. *SEPTIMUS.*

ET N'EST pas de neceſsité,que l'offre de retraict,& declaration de lignaige,ſoit faict en la preſence du ſergent.Et ſuffit[a] de prouuer l'offre faict à partie, & le lignaige par teſmoing[b] en la cauſe.Et n'eſt meſtier de cõſigner[c] ce dequoy l'on faict offre de retraict par proximité de lignaige.Mais ſuffit faire offre d'vne piece d'or ou d'argent,offrant de parfaire comme dict eſt.

NEQUE vero neceſſe eſt oblationem retractus & declarationem proximitatis præſente apparitore fieri. Sufficitque[a] eam oblationem & proximitatem teſtibus[b] in ipſa lite probare. Neque opus eſt conſignare[c] oblatam pecuniam. Sed ſatis eſt offerre nũmum aureum vel argenteum, reliquúmque polliceri, vti dictum eſt.

ET[a] SVFFIT, SVFFICITQVE. GLO. I.

1 *Sufficit.*

VBI IN ALIQVA diſpoſitione apponitur id verbum,ſufficit; nihil aliud,quàm quod exprimitur in ea,requiritur ad validitatem & perfectionem actus,nec alio adminiculo indiget.Ea vis eſt huius verbi,gl.in c.ſtatutum,in princ.in verbo,canonicis,de reſcr.lib.vj.quam ſequitur Domi.ibi,col.ij.in fin.& ibi quoque Philip.Franc. qui eam dicit ſingu.col.j.ex hócque dicunt, ꝙ id verbum non requirit alias qualitates adeſſe, quàm expreſſas,quod dicũt notandum pro ſtatutis.Sed & eá gl.ſequitur Pan.in c.j.col.j.& ibi

etiam

etiã Barb.extrà de postu.præla.vbi illã admodũ extoll ũt,& rursus vterq; in c.vlt.de succes.ab inte.& ipse Pan.& Car.Alex.in c.cùm locũ,vterque in iij.no.extrà de spon.vbi eã gl.dicũt not. & idẽ quoque Pan.in c.cùm apud,in ij.no.& ibi etiã ipse Card.Alex.col.j.eo.tit. & in c.tuæ fraternitati,post mediũ,& ibi idẽ Card.col.vij.versi.ix.eo quoque tit.rursúmque vterque in c.vlt. de spõs.duo.ipse Pan.in c.quoniã cõtra falsam,col.xix.versi.no.bene hoc dictũ. & ibi quoque Barb.col.vj.extrà de proba.& idẽ Pan.in c.ij.col.xij.nu.33.de ord.cog.& in c.j.col.ij.versi. no. in §.cæterùm,de excep.Ro.in l.cùm mulier,col.x.versi.prætereà põdera, ff.sol.mat.Barb.in l. sed si ex stipulatu,col.xix.vers.ego põdero,ff.de verb.obli.vbi illam glo.dicit sing.& consi. vj. scriptũ est,col.xij.versi.& si quispiã opponat,lib.iij.& cõsi.viij.sapiẽter,col.iiij.versic.itẽ etiam ipse,lib.ij.& cõsi.xxxiiij.præclarè,col.xviij.versi.& si quispiã quærat,eod.lib.ij.Fel.in c. verùm col.ij.de fo.compe.& in c.j.in vij.no.de spons.Phil.Deci.consi.xxxvij.in causa rigorosæ accusationis.col.j.Quamuis videatur esse cõtraria alia gl.in c.cõsuluisti,extrà de celeb.mis.Sed Pa not.in d.c.quoniam,de proba.dicit illam priorem procedere,nisi aliter à iure caueatur,aut materia subiecta aliud suadeat,per d.c.consuluisti,iuncto c.sufficit,de conse.dist.j.Et ita etiam dicit Anto.Corset.in repe.rub.de iureiur.col.v.& in suis sing.in verbo,sufficit.

PAR TESMOINGS, TESTIBVS, GLO. II.

1 EX IIS VERBIS, atque etiam ex §.seq.ibi, *mais l'on fait communement*, satis apertè innuitur citationem quoque, quæ fit in materia retractus, posse probari testibus,sine alia renuntiatione nuntij. quod & generaliter de citatione voluit Inno.vt à multis citatur,in c.quoniam contra falsam,in fi.extrà de probat. At id non expresè dicit,sed generaliter acta iudicialia posse probari testibus. Sed de citatione priuatim voluit Bal.in l.consentaneum,col.vlt.versicu.quid si nuntius,C.quomo. & quan.iudex.& Anto.in c.cùm dilecti,extrà de dol.& contu.& Barb. qui alia quædam similia colligit,consi.lxxj.illud afferam,col.vlt.lib.iiij. *Citatio retractus potest probari testibus.*

N'EST MESTIER DE CONSIGNER, NEC OPVS EST CONSIGNARE, GLO. III.

1 TAMEN DE IVRE communi,emptore recusante pretium accipere, deberet cõsanguineus illud cõsignare & deponere,vt expresè & in hoc casu voluerunt Host.& Io.And.in c.cõstitutus.& ibi quoque Pet.Anch.in xiiij.notab.de in integ.resti.per l.acceptam,C.de vsur.vbi & hoc nuncupatim tenuit Io.Fab.in id etiam allegans l.ij.in fi.C.de iure emphy.& idem Fab.in §.ex non scripto, col. iij.versi.circa quartum,Insti.de iure natur.gent.& ciui.Steph.Bertr.consi.xcviij.voluissem,col. ij.lib.ij.& Chasse.in commentariis consuetudinum Burgundiæ hoc eo.tit.§.j.in verbo, *en rendant*, in prin.Quanquàm nominatim contrarium respondit ex facto interrogatus idem Chasse.nullum horum memorans,consi.xlj.quia casus super quo:vbi quisque videre poterit rationes,quibus ad id dicendum mouetur.Nec tamen solus fuit Chasse.in ea opi. idem enim tenuit Geral.Bagoil.quem nec is quidem citat,in sua disputatione retractus,per l.qui decem,ff.de solu.& l.quidam,ff.si cer.pet.& respondet ad d.l.acceptam,quòd ea loquitur, quantùm ad impediendum cursum vsurarum.Et eum sequutus fuisse videtur Boer.tit. *de la retenue des choses vendues en fief*, §.vlt.in consue.Bituri.& in decis.cxxiiij testator,nu.24.& multis sequen. *Vtrum consanguineus teneatur consignare & deponere pretium.*

2 ¶ Súntque in multis locis Galliæ expressæ cõsuetudines,vt hoc casu fiat consignatio : aliàs vel consanguineus cadat retractu,vel fructus non lucretur.Primùm enim est Caluimontensium in Bassigniaco,c.cxij.Monstroliensium maritimorum,c.lxxij.Aruerniensium,tit. *de retraict*, c. vij. & c.xxxviij.Blesensium,c.cxcvj.Biturigum,tit. *de retraict lignagier*, c.iiij.Secundò,est Meldensium,c.lxxxv.Ambianensiũ,c.xlvij.Artesiensiũ,c.lxxxvij.Niuernẽsium,huius tit.lviij.& Comitatus Sancti Pauli,c.xl.& Altæ Marchiæ,c.ccliuj.& seq.& Marchiæ,c.celxj. & seq.In aliis autẽ locis debet pretium cõsignari,nisi malit cõsanguineus in qualibet causæ expeditione idipsum re ipsa offerre,vt apud Senonenses,c.xxxj.Trecenses,c.clj.Victriacẽses,c.cxxvj.In aliis autẽ locis nõ requiritur cõsignatio,sed tantùm oblatio,aut in omnibus causæ expeditionibus, aut in aliquibus:vt apud Parisienses,c.clxxvij.Melodunenses,cap.xxiij.Carnutenses,c.clxxij. Borbonienses,c.cccccxxviij.Dunenses,c.lxxxij.Quid autem apud Laudunenses, & cæteros Veromadenses,videbis in consuetudinibus eius gentis,tertiæ partis tit.viij.§.ix.qui est totius illius partis lxxxiij.& duobus seq.At Ioannes Gallus in Arestis Parisiensibus sub quæst.clix.versic. cuius caput est,quando retrahentibus,dicit,diuersa super hoc aresta lata fuisse. Paduæ autem ex statuto debet deponi pretium,teste Cæpolla,consi.xliij.clarissime,& iterum consi.seq. *Consuetudines in eam rem.*

3 ¶ Si autẽ scire vis,an & quãdo aliàs de iure cõmuni,& ad quid requiratur cõsignatio & depo-

Cõsignatio, & depositio, an, & quando requiratur.

sitio, vltra oblationẽ, vide gl. in l. ij. in verbo, legẽ, & ibi Cy. & Alb. col. ij. Bal. col. j. Ang. col ij. Sal. col. vlt. & nouissimè Ias. nu. 182. C. de iu. emphy. Spe. & Io. And. in addi. illius tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. xxxiiij. Bar. in d. l. acceptã, & ibi Bal. in iij. oppo. & iterũ in xxj. q. & Albe. latè, col. j. versi. circa quod, & multis seq. & Bar. in l. creditor, quæ est pen. & ibi alios, C. de distrac. pig. eundẽ Bar. in l. sed & si alia, & ibi Sal. ad fi. ff. de cõsti. pec. & in l. si insulã, ff. de verb. obl. & in l. interdũ, §. j. & ibi Alex. & alios Recẽtiores, eo. tit. & in l. Celsus, §. vlt. ff. de arbi. & in l. si ita hæres, quę est iij. & ibi Pau. Ca. ff. de cõd. insti. & in l. si mora, & ibi Ang. ante fi. versi. itẽ cõcludе, ff. sol. mat. Henr. Boer. in c. cõstitutus, de inte. rest. Bal. in auth. ad hæc, col. vlt. C. de vsur. Pet. Anc. cõsi. cccxxxj. visis diligẽter, col. j. Imo. Alex. & Ias. in l. si seruus, ff. de vul. & pup. subst. Pau. Ca. in l. ij. quã legit cũ j. & iterũ in l. si à re, post Cy. ibi C. de pactis int. emp. & vẽd. & in l. si reus paratus, ff. de proc. Frã. Are. cõs. clxiij. verũ est. & Steph. Bert. cõsil. xcvij. voluissẽ. nu. 2. lib. ij. & nouissimè Ferro. in cõsue. Burd. hoc tit. *de retraict*, §. xiiij. vbi huiusce rei ponit aliquot regulas.

4 *Si consanguineus pretiũ depositum recuperat, an retractui renuntiare uideatur.*

¶ SED DVBIVM EST, quid si cõsanguineus, qui nõ tenetur deponere tamẽ deposuit, & posteà depositũ recuperauit, quo casu videtur renũciare depositiõi, (l. debitor, ff. de vsur. & l. j. in fi. & ibi Ang. q id admodũ no. C. q pot. in pig. habeã. & l. si priusquã, C. de distrac. pig. & voluit Io. Fab. in d. l. acceptã, paulò ante fi. C. de vsur. & Bal. in l. obsignatione, C. de solutio.) an etiam renuntiasse videatur oblationi, quæ sola per se, & sine depositione sufficiebat: Dic quòd non, per d. l. debitor, & voluit etiam expreßè Fab. in d. l. acceptam, & Chasse. consi. lxxj. quia casus, col. vlt. & vide quæ dicam infrà tit. proximo, in §. iiij. glo. x. eadémque vlti.

5 *Quid, si nõ legitimè deposuerit.*

¶ Idémq; si non legitimè deposuerit, quia cùm depositio non sit necessaria, si ea non rectè fiat, nõ nocet, vt expresse voluit Soc. consi. lxxx. in quæstione quæ vertitur, col. iij. versi. præterea & secundo, lib. iij. arg. l. j. C. de rei vxo. act. & eius quod voluit gl. in l. vinũ, ff. si cer. pet. de libello inepto oblato in causa, quæ libellum nõ requirit. & Bal. in l. j. in prin. ff. de edẽ. Cui & tu adde tex. iuncta gl. in l. qui testamẽto, §. per contrariũ, & ibi Bal. & Fran. Are. in fi. ff. de testa. & in l. iij. & ibi Bal. ff. de testa. milita. & in c. bonæ. le ij. & ibi Panor. col. iiij. versi. vltimò not. de elect. & in c. cùm dilecti, & ibi Anto. col. ij. eo. tit. & glo. in §. multis, Insti. de liber. & quæ propè infinita collegimus suprà, tit. omnium viij. §. item viij. qui est omnium huius volu. xlvj.

6 *Consignare quid sit.*

¶ CONSIGNARE autẽ, quo verbo vtitur nostra cõsuetudo vt id scias, vulgò pro deponere accipimus, quãquã frequẽtissimè sint diuersa, vt patet ex d. l. acceptã, dũ dicitur, Cõsignatã in publico depone. & l. ij. ibi, Pecuniã obsignatã in causam depositi habuerit, co. tit. C. de vsur. & l. cùm hæres, in prin. ff. de statulibe. ibi. vel deponere in ædem pecuniã cõsignatã oportet, & aliis infinitis huiusmodi iuribus, vt l. creditor, C. de pign. & l. vlt. C. de luit. pig. & l. nec creditores, C. de pig. act. & l. vlt. eo. ti. & l. ij. C. de pac. pig. & l. j. in fi. ff. de vsu. & d. l. debitor, co. tit. & l. qui mutuã, §. j. ff. mãda. & l. tutor pro pupillo, §. j. ff. de admi. tut. & l. fideiussor q minori, ff. de fideius. & l. si soluturus, in prin. ff. de sol. & l. die, §. j. ff. deposi. & l. ij. ad fi. C. de iure emphy. Quis quidẽ tex. vt ex iis videre poteris, in eadẽ significatione vtuntur nunc hoc verbo consignandi, nunc obsignãdi, quod frequentius est in ff. cùm alterum hoc nostrum sit etiam crebrius in C.

7 *De eadem re.*

¶ Hinc autẽ apud nos ea significatio inualuit, quoniã pecunia, & alia quæuis, cõsignata, siue (vt vtrũq; copulemus) obsignata in sacculo, aut folle, aut alia re deponi solebãt: vt patet ex illis iuribus, & l. j. §. si pecunia, ff. depos. & l. vlt. ff. de leg. cõmis. cũ dicitur, Et sacculũ cũ pecunia signarorũ signis obsignauit. & l. videamus, §. q vinũ. ff. loc. & l. j. versi. sin autẽ socius, ibi, Sigillo impresso in ædẽ sacrã deponere. C. de cõ. seruo manu. Quin in nostris legibus obsignare simpliciter pro obsignatã deponere reperimus: vt in l. tutor, §. j. in duobus locis, ff. de vsur. Sed & aliquãdo cõsignare dicimus, pro dare cõsignatũ, quod nõ lõgè distat à nostra vulgari significatione, id est, *cõsigner entre les mains de quelcũ*, vt in l. j. ibi, susceptori aurario cõsignari, C. de appo. publi. li. x. & in l. j. ibi, Thesaurorũ præpositis consignari præcipimus, C. de cano. largi. tit. eo. lib. x.

8 *De eadem re.*

¶ Canonistæ cõsignationẽ vocant cõfirmationem chrismatis, in c. j. vbi Host. & Io. And. ita interpretãtur, extrà de reli. domi. & in c. baptizãdis. & ibi glo. in prin. j. q. j. & in c. pen. & vlt. x. q. iij. Aliter Tullius in oratione pro P. Quintio: Tabulæ maximæ signis hominũ nobiliũ cõsignãtur. & Plautus in Curculione: Eamus intrò, vt tabulas cõsignemus. Et in Trinummo, Epistolas duas, eas nos consignemus, quasi sint à patre. Et in l. Iulianus, §. idem Iulianus, ff. de actio. empt. Postcà legẽ consignauit, &c. Ibi autem loquitur de lege venditionis. Sed & alibi Cicero, scilicet in oratione pro Cluentio, in alia significatione videtur intellexisse: Sed errat vehemẽter, si quis in orationibus nostris, quas in iudiciis habuimus, autoritates nostras consignatas se habere arbitratur. Omnes enim illæ orationes causarum & temporum sunt, non hominum ipsorum ac patronorum. Et lib. Acade. quæst. x. de Themistocle loquens: Itaque vt literis consignamus,

signamus, quæ mãdare memoriæ volumus, sic ille in animo insculptas habebat. Quo in loco videtur posuisse hoc verbũ pro imprimo, incido, insculpo. Vt & in Epistolis famil. Hanc cõmendationẽ, quã his literis consignare volui, scito omnium esse gratissimã. Hinc idem actione prima in Verrem, Consignatam literis Quæsturam dicit. Et lib. iij. de Legibus, Consignatã literis memoriam. Et lib. j. Tusc. quæst. Coosignatas in animis notiones. Alibi autem consignatũ, pro testato posuit idem autor, scilicet in lib. j. de Diuinatione: Quem enim non moueat clarissimis moonumentis testata consigoatáque antiquitas? Et in oratione pro Deiotaro.

9 ¶ Sed & aliter Porcius in ea elegãtissima aduersus Catilinã declamatiooe: Hi sunt quidẽ, quos in foro quotidie in oculis ciuiũ calamistratos, ac vestibus collucẽtes passim obuolitare ceroimus, fortunas omniũ populariũ, atq; otiũ ciuitatis luminibus cõsignãtes. Et rursus, Trãseo rem illã simillimã prodigio, cùm manè isto iam coacto Senatu, reduodãtibúsq; subselliis, serius in senatũ præter consuetudinẽ venisses, quod nulli non oculi te Senatorũ statim cõsigoarunt ingredientẽ demisso vultu, pallore terribili, luminibus errantibus, ac facie præ se præferente nescio quid inusitatæ credulitatis. Quibus in locis videtur Porcius accepisse pro notare, obseruare. Alium eius verbi significatum & vim tradit Soc. consi. xciij. circa primum, col. ij. lib. j. *De eadem re.*

10 ¶ Illud tamẽ te scire volumus nõnullis placuisse, aliquid interesse in deposito pecuniæ cõsignatæ, & nõ cõsignatæ: primo enim casu nõ videri datã facultatẽ vtẽdi ea pecunia, in secundo autẽ videri: ideóque in primo non transferri dominium rei, eámque manere in periculo deponẽtis; in secundo contrà per omnia, quia ad tantundẽ solùm tenetur in genere, per d. l. die, §. j. & ibi glo. & l. si sacculum, eo. tit. scilicet deposi. qui postremus locus vtitur verbo signandi, vt inde intelligas idem esse, quantùm ad id, de quo tractamus, siue dicas consignare, siue obsignare, siue simpliciter signare. Et facit quoque ad ea quæ diximus, tex. in l. in naue, ff. locat. *Pecunia deposita cõsignata, quid à nõ consignata differat.*

11 ¶ ET QVIA EX MVLTIS cõsuetudinibus Galliæ, atq; etiã de Iure communi ex multorũ sentẽtia, cõsignatio & depositio reqritur in oostro retractu ꝓximitatis, sicur diximus suprà eadẽ gl. nu. 1. & 2. vti etiam in retractu conuentionali ex nostra consuetudine requiritur, vt scribitur tit. seq. §. iiij. hîc omnino vide, quæ scripsimus in toto illo §. vbi multa dubia soluimus, quæ & in hoc nostro retractu euenire possunt, cùm in eo consignatio necessaria est.

§. OCTAVUS.

AIS il conuient, quæ toutes les solennités de retraict soyent gardees. C'estassauoir la declaratiõ du lignaige, ou offre de le declarer. L'offre de pecune, offrant à parfaire: requeste de receuoir au retraict:[a] adiournemẽt[b] formel en cause de retraict, & sur reffuz d'argẽt.[c] Lequel adiournemẽt soit baillé par le sergẽt ordinaire, ou aultre ayãt pouoir à ce par commission,[d] ou commandemẽt du iuge. Et quæ toutes les choses soyent faictes dedans l'an & iour. Et que ledict adiournemẽt soit baillé deuant le iuge, qui en peult cognoistre.[e] Autrement[f] le retrayant en decherroit.[g] Mais l'on faict communemẽt toutes lesdictes choses en la presence du sergent, pource qu'il est creu dudict offre faict à partie, & de l'adiournemẽt, sans autre preuue. Pourueu[h] toutesfuoyes que ledict sergent en faisant l'adiournement ait deux recors:[i] & qu'il les nomme en sa relation.

MNIA tamen retractus solennia obseruanda sunt. Videlicet generis recensio, aut eius recensionis oblatio. Pretij oblatio, & residui pollicitatio. Requisitio, vt cõsanguineus admittatur ad retractum.[a] Citatio[b] formalis (quam vocant) in causa retractus, & recusatæ pecuniæ[c]. Quæ quidem citatio fieri debet ab ordinario apparitore, aliòve commissionem[d] seu mandatum à iudice habente

bente

bente. Hacq; omnia fiant intra annum & diẽ, atq; ea citatio ad iudicẽ, cuius sit cognitio.[e] *Alioquin*[f] *retrahens retractu caderet*[g]. *Fiunt autem plerunque hæc omnia præsente apparitore, propterea quòd ei credatur & de oblatione & de citatione siue alia probatione. Dummodo*[h] *ei citationi duos testes*[a] *adhibeat, quos in sua renuntiatione nuncupet.*

REQVESTE DE RECEVOIR AV RETRAICT.

REQVISITIO VT CONSANGVINEVS ADMITTATVR AD RETRACTVM. GLO. I.

1 *Vtrum omnes huius §. solennitates necessariò seruari debeant.*

ILLVD VOS PRIMO loco, Pictones mei, monitos volo, vt ne minimam quidẽ partẽ eorũ, quæ hîc nostra cõsuetudo veluti in vnũ corpus redegit pro solẽnibus (ita enim expreſsim vocat) nostri retractus, omittatis, nisi retractu ipso cadere velitis: vt etiã posteà nũcupatim subiũgit eadẽ cõsuetudo eùm dicit, *autrement le retrayant en decherroit.* & voluit etiã expreſsim in simili statuto retractus Alex. cõsi. cxxxvuj. viso puncto & dubiis, col. ij. versi. ex alio, lib. vij. & nos quoq; latiſsimè docebimus in glo. vij. huius §. Sed hîc tamẽ statim in fronte id vobis ob oculos ponere reduximus, quò vos cautiores sitis. nam & aliàs paria sunt, vt & illud quoq; dicã, aliquid non facere intra tẽpora ad id præstituta, aut facere non impletis solennibus, l. si bonam, C. de administ. tuto. cum simi.

2 ¶ {Verũ id intelligas, vt scilicet cõsanguineus repellatur à retractu, nisi hæc omnia confecerit. Si tamẽ emptor opposuerit eũ hęc nõ perfecisse, ideò repellẽdũ. Si enim nõ opponat, pręsumerẽtur hæc omnia ritè & solẽniter facta fuisse ex sentẽtia Cõpostellani loquẽtis generaliter de alia solẽnitate extrinseca, vt illud citãt & sequũtur Ant. & Imo. in c. cùm dilectus, ille, in repet. col. 5. ver. si ad aliũ spectaret. hic, loquẽs generaliter de solẽnitate extrinseca, & id monẽs diligẽter notandũ col. iiij. versi. & attẽde etiã. de cõsue. & id refert Cõpo. Idẽ scribitur in c. ea noscitur. de his quæ fiunt à præl. sine consi. cap. Et id quoque sequitur Ro. in l. si quis mihi bona. §. iussum. in fi. ff. de acq. hære. vbi id dicit singulare & notandum, quia est paucis notum.}

3 *An sit necessaria expressa requisitio cõsanguinei.* *Vasallus debet nũcupatim petere inuestituram.*

¶ Sed vt ad vlteriora veniamus, nõ ab re nostra cõsuetudo id requirit, vt expreſsim petatur ab emptore vt cõsanguineũ offerentẽ admittat. Nã quoties quispiã vult aliquid cõsequi ab aduersario per protestationẽ, necesse est vt illud protestãdo petat ac requirat: quia protestatio requisitoria debet habere cõclusionẽ. Hęc sunt verba Bal. in c. j. col. ij. in prin. ti. si de feud. vas. ab aliq. interpel. Ideò & tu quoq; caue, ne hãc requisitionẽ omittas, quã etiã de solẽnitate esse dicit nostra cõsuetudo, quæ & de hoc quoq; locuta fuerat suprà in §. j. in illis verbis, *& requerir audict achepteur, qu'il le ueuille receuoir au retraict*, &c. Et facit, quod in simili traditũ est à Iac. Aluar. post alios in c. j. col. pen. versi. quæro ab extra. & ibi post eum Card. Alex. col. antepenul. versic. post Aluar. quæro, tit. quo temp. mil. quod nõ satis est, hæredẽ vasalli cõparere coram domino, eique narrare mortem patris sui, & cætera: sed debet nuncupatim petere inuestituram: aliàs feudo priuatur, per tex. in c. j. ibi, inuestituram petendo, titu. de cap. Cor.

4 *Leuis solennitas.* *Decretũ irritans formã inducit.*

¶ Nec audiẽdi sunt, qui dicũt hãc esse leuẽ solẽnitatẽ, quę ideò omissa nõ vitiat per l. j. §. j. ff. de vent. inspi. Quia id nõ leue videri debet, quod sæpius obseruandũ iubet cõsuetudo, & quidẽ cũ clausula decreti irritãtis, quã in fi. harũ obseruationũ subiicit, dicens, *autremẽt le retrayãt en decherroyt.* Ideóq; id censetur datũ pro forma, ex sentẽtia Bal. & Recentiorũ in l. j. ff. de lib. & posth. & Pet. Anch. in repe. c. j. char. 42. in magnis, versi. quæro, statuto cauetur quòd notarij, extrà de consti. & in c. ea quæ, col. iiij. versi. quandoque iudex non recipit, de regu. iur. lib. vj. & aliorum vbique. Nam & antè vsa erat nostra cõsuetudo in verbo neceſsitatis, cùm dicit in prin. huius §. *mais il conuient*, quæ vulgo idem significant, quod oportet, necesse est.

5 *An consanguineus satis uideatur requirere, cùm facit oblationem.*

¶ Nec dicat aliquis, satis videri consanguineum requirere emptorem, vt se recipiat, ei simpliciter faciendo oblationem retractus. Ad quid enim, loquet ille, facit hanc oblationem, nisi vt admittatur? Nam consuetudo tam hîc, quàm in primò §. huius titu. exigit expreſsim, vt præter simplicem illam oblationem, fiat hæc, de qua loquimur, requisitio. Nam primùm in vtroque loco facit mentionem de oblatione retractus rei immobilis venditæ à consanguineo: deinde dicit consanguineum debere requirere, &c. Igitur nec simplex oblatio sufficit, nec in ea potest intelligi ea requisitio contineri, vt satisfactum sit nostræ consuetudini, quæ vtrunque requirit, & quidem nuncupatim. Et bene facit præter iura & loca vulgaria, quod in simili tradit Signo. consil. clv. in processu, col. iij. versi. prætereà non obstat quòd dicatur: & quod diximus suprà, nume. 2. ex Alcia. & Cardi. Alex.

¶ Quid

6 ¶ Quid antè, si id omissum sit in oblatione, aut aliud ex iis, quæ hîc requiruntur, an posteà poterit emêdare corã iudice. Quod verius est, si tẽpora largiãtur, quia scilicet sit intra annũ retractus: nã posteà nullus est emẽdationi locus, l. accusaturus, ff. de adul. cuius hæc verba sunt: Accusaturus adulterij, siquidẽ circa inscriptioné errauerit, si tẽpora largiãtur, emẽdare nõ prohibetur. Cuius arg. Bar. in l. edita, col. ij. versi. circa quod dicas, & ibi quoque Bald. in ij. lect. col. ij. versi. nũc ponamus, Alex. & cæteri Recẽtiores, C. de edẽ. dicũt libellũ in substãtialibus tũc demũ emẽdari posse, si tẽpora ad agendũ præstituta nondũ effluxerint. De quo etiam per Maria. Soc. io c. j. char. vlt. versi. nonò fallit, extrà de lib. obl. Cogita tamẽ, an & id fieri poterit, postea quàm semel id oppositum fuerit ab emptore impugnante oblationem, quia non ritè facta sit, ex iis quæ dicemus infrà eo. §. glo. vij. in verbo, *le retrayant en decherroit*, nu. 26. sed & videri.

An si requisita hîc fuerint omissa, poterit consanguineus emendare.

Quid si oppositum.

ADIOVRNEMENT.
CITATIO, GLO. II.

1 VIDES IGITVR Lector amãtissime, & quidẽ apertissimè ex his verbis, non satis esse oblationem atque requisitionem, de qua consuetudo nostra loquitur, factam fuisse ad interrumpendũ siue interpellãdum tempus anni retractui præstitutum, nisi citatio interuenit. Quod & expressim, & in hoc casu voluit Io. Fab. in l. acceptam, col. ij. versi. sed an sola oblatio, C. de vsur. tum per tex. in l. ij. in fi. C. de iur. emphy. tum quia non reperitur oblatio inter modos interrumpendi, vel perpetuandi: licet in contrarium (inquit) fecit l. Celsus, ff. de arb. Cui adde, interpellationem extraiudicialem non interrumpere præscriptionem, l. alienam, ff. pro empt. gl. Bal. Alex. & Ias. in l. vlt. ff. de eo per quem factum erit, & dicemus plenius infrà tit. seq. §. iiij. in verbo, *consigner*, quæ est glo. vj. eius §. nu. 38. eodémque pen. at illud constat. Illud autẽ certum videri potest, hanc præscriptionem sola citatione interrumpi, vt cæteras statutarias. Bar. in l. ij. §. si rem, ff. pro empto. & in l. in omnibus, ff. de actio. & oblig. & Pan. in c. illud, col. iij. versi. sed dubitatur, extrà de præscrip. Sed tu tamen vide Bal. in l. vlt. in prin. versic. quæro hîc, & ibi Alex. col. iij. versi. reliqua, ff. de eo per quem fact. erit.

An sola oblatio interrumpat sine citatione.

An verò sola ipsa citatio interrumpat.

2 ¶ ET QVANQVAM NECESSE sit, vt hæc citatio fiat intra id tẽpus anni, vt pa tet ex suprà dictis, & apertè declarat nostra cõsuetudo: nõ tamẽ requiritur, vt dies à citatio prẽstitutus cõparitioni, id est, quo adesse ad iudiciũ debet emptor, sit etiã intra ipsum tempus: nam sola citatio in his tẽpus interrumpit, vt latè diximus suprà eo. tit. §. j. gl. x. in verbo, *dedans l'an*, in xiij. q. Et de hoc est expressa consuetudo apud Melodunenses, cap. xxx. Senonenses, cap. xxxj. & alios, quos statim designabimus. Et id quidem æquissimum est. Quid enim, si fiat oblatio vltima hora vltimi diei anni, id quod haud dubiè fieri potest: nam intra tempus est, qui in vltimo momento est, ex sententia Bal. in c. de causis, col. ij. extrà de offi. delega. & consil. xxxiij. statuto seu capitulo, col. ij. versi. cùm ergo statutum, lib. v. ubi hoc multis probat, & dicemus latè infrà tit. seq. §. j. glo. vij. in verbo, *feront preferez*, nu. 41. illud autem scire. Si igitur (vt repetam) fiat oblatio illo vltimo momento temporis, & emptor renuat: certè non poterit ita citari, vt dies assignationis, quam vocant, cedat intra annum, præsertim si iudex longius absit. Igitur satis est, vt citatio fiat intra ipsum annum, etiam si dies, qui assignatur, sit extrà.

Quid si dies assignetur extra annum. Consuetudines de ea re. Citatio potest fieri ultimo momento temporis.

3 ¶ QVOD TAMEN intellige duobus modis: Primo, si citatio sit specialis, scilicet pro tali causa. nã si esset tãtùm generalis ad respondẽdũ actori simpliciter, ea nullo modo interrũperet præscriptionẽ: duabus rationibus, vna scilicet descẽdẽte ex nostra cõsuetudine, altera ex iure cõmuni. Prior igitur hæc est, quòd nostra cõsuetudo hîc requirit, vt hæc citatio sit specialis, & vt dicit, formalis, *en cause de retract. & sur reffuz d'argent*, hæc enim sunt verba nostræ consuetudinis. Igitur si citatio aliter fiat, nõ obseruata hac forma, omnino nõ valet, vt dicit Bal. in l. nõ sunt liberi, in j. lect. ff. de stat. ho. cum aliis multis concor. à me adductis in gl. seq. deóque hoc tantùm nomine, quòd est inualida, non interrumpit, ex senten. Bart. & Albe. in l. accusaturus. ff. de adul. & ipsius Bart. in Authen. offeratur, col. ij. versicu. quæro circa finem, & ibi Sali. col. vlt. C. de lit. contest. Bal. in l. cùm notissimi, §. imò, colum. ij. versicu. & do tibi. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. & in l. vlt. in prin. circa medium, & ibi Soci. col. iij. versicu. tertiò limita, ff. de eo per quem fact. erit. & in c. quoniam contra falsam, col. iij. versi. ibi citationes, extrà de proba. & in c. tua nos, col. pen. de coha. cleri. & mulie. Ang. consi. cc. in ciuitate, col. ij. cum concordan. collectis à Recentioribus in rub. ff. de in ius vocan. & Philip. Fran. in c. vt debitus, col. iij. versicu. secunda conclusio, extrà de appel. & in c. cùm plures, colum. vltima, de offic. de lega. lib. vj. Maria. Soci. in c. vltimo, colum. antepenulti. extrà de libel. oblatio. & Ioan. Fran. Balb. in tractatu Præscriptio. in iij. parte vj. eiusdémque vltimæ partis principa. nume. 47. & Feli. in cap. ex tenore, col. iij. versic. regula non præstat, de rescript. & in cap. illud, colum. iij. versicu. dum subdit

Citatio debet esse specialis ut interrũpat. uide v. & vj. Citatio facta non obseruata forma statuti non ualet. Citatio inualida non interrumpit.

ſubdit,de præſcrip.& Iaſon in l.licet,col.ij.C.de procur.& in §.pœnales,char.vlt.nu.110.Inſti. de actio.Quibus etiam adde Matthæ.Afflict.deci.Neapo.cclxvj.in pleno,ad fi.

Citatio inualida non perpetuat iuriſdictionem.

Nec etiam facit præuentionem.

4 ¶ Sicuti nec etiá huiuſmodi inualida citatio perpetuat iuriſdictionem,glo.vlt.in c.cùm plures, & ibi Io.An.paulò ante finem,& etiam Pet.Anch.col.vlt.verſi.quæro tertiò, & Dominic. col. quoque vlt.& Philip.Fran.col.iij.verſi.tertiò tene menti,de offi.delega. lib.vj. per multa iura ibi allegata,cum concordan.adductis à Fel.in c.gratum,col.j.verſi.vtrùm actus nullus , & ſeq. extrà de offi.deleg.& Io.Lup.in repe c.per veſtras,char.totius illius tituli, lxxxviij.col.iij.verſ. ad iſta bene facit,cum multis ſeq.de donatio.inter vir.& vxor.Quibus adde Pet.Anch.conſil. xvj.viſo proceſſu,col.ij.Nec ſimiliter fit præuentio,ſiue præoccupatio iuriſdictionis per citationem nullam,vt dicit Io.An.in d.c.cùm plures,& rurſus in c.propoſuiſti,per illum tex.in verbo,legitimè,& ibi quoque Panor.col.j.in v.notab.& Maria.Soci.etiam col.j. in iiij. notab. & iterum col.vij.verſi.quintò quæro,de foro compet.

Citatio generalis an valeat.

An & ea interrumpat.

Citatio generalis nõ inducit litiſpendentiam.

5 ¶ Altera ratio eſt,quia talis citatio generalis,etiá ſi valeret(de quo Inno.in c.cõſuluit, extrà de offi.deleg.Guil.à monte Laud.in c.j.col.iiij.in verbo,officialis,de fo.cõpe.lib.vj.Cy.in l.quoties,C.de fideicõ.Bal.in l.cõſentaneum,col.ij.verſi.quartò not.& ibi Sal.col.j.verſi. ſed an ſit, C.quomodo & quando iudex.D.à Rot.deci.cccxlij.retento,in nouis,& Albe. in l.j.poſt princ. ff.de in ius voc.)non tamé interrumperet,vt notanter voluit Bar.in l.vl.& ibi quoque Sal. col. ij.in v.q.& Ang.non ſemel,C.de anna.exceptio.& Alber.in l.ſicut,col.ij. C.de præſcript. xxx. ann.& Gui.Pap.dec.Delph.ccccxj.cùm quæritur,col.ij.verſi.quod intelligo. & Iaſon qui alios allegat in d.l.vlt.in prin.col.ij.verſi.tertiò limita,ff.de eo per quem factũ erit.& Io.Fran.Balb. in d.tract.vbi ſupra proximè,nu.44.vbi ad hoc allegat bonũ text. in cle.ij.in fi.vt lit.pend. vbi citatio nõ inducit litiſpendentiá,niſi in ea talia ſint expreſſa,quibus citatus poſſit plenè inſtrui, ſuper quibus in iudicio cõuenitur,& ibi quoque glo.vlt.Imo.col.vlt.& Card.Flor.in iij.not.& iterũ in v.q.& alij quoque.Et faciũt notata per Pet.Bal.& Ang.in l.vlt.C.de duobus reis, Spe. tit.de citat.§.contra,verſi.item quòd in ea nulla cauſa.Ro.conſi.cclxix.circa primum,col. ij. verſi.illam autem citationem.& Barb.conſi.viij.clementiſsimi,col.pen.verſicu.multis videtur, lib.j.& tex.in l.aut qui aliter,§.ſi quis ſe denuntiauerit,ff.quod vi aut clam.

An debeat eſſe omnino ſpecifica.

6 ¶ Sed Bal.id non admittit conſil. ccxcix. proponitur quòd iam ſicut,in fi.lib.ij. Nam ſpeciale (inquit) eſt in citatione,vt ea generalis & indiſcreta interrumpat præſcriptionem : quia citans, id eſt,citari faciens,videtur omne ius ſuum intẽtaſſe,per d.l.vlt.C.de anna.excep. & not.in l.ſi quis intentione,ff.de iudi.Verùm ex d.l.vlt.& ibi notatis à Barto.in fi.facilè intelliges , citationem omnino generalem,ita ſcilicet factam,vt citatus veniat de iure reſponſurus, non ſufficere ad interrumpendam præſcriptionem,nec tamen omnino ſpecialem requiri : id eſt , vt deſcendamus ad ſpeciem noſtri caſus.Satis eſt,vt emptor citetur reſponſurus ſuper oblatione retractus ei facta ab actore,& vt declarat noſtra conſuetudo, *en matiere de retraict,& ſur reffuz d'argẽt,* etiam ſi non exprimatur ſpeciatim,cuius rei & à quo emptæ: ſed non ſufficeret , ſi ſimpliciter citaretur reſponſurus petitionibus actoris,vt ſæpe fit , etiamſi noſtra conſuetudo non exigeret eam formam. Quod autem dixi de ſpecificatione rei , intellige,vt ſaltem generaliter res ipſa declaretur in oblatione retractus , vt dictum eſt ſuprà in j.§.huius titu.gloſſ. xv. in verbo, *& les doibt declarer,quel que ſoit en general.*

Quid,ſi longũ tempus præſtituat poſt annum.

Conſuetudines de ea re.

7 ¶ SECVNDO INTELLIGE, quod dictum eſt,ſatis eſſe citationem fieri intra annum,etiá ſi dies illius extra annũ cederet:dũmodò nõ tam longum tempus præſtitueretur , vt cõſanguineus videatur illudere ac circũuenire cõſuetudiné.Id quod arbitrio iudicis relinquendum eſt,conſiderata qualitate perſonarũ,negotij,& diſtantia locorũ,atq. huius quod in ſimili not.Bal.in c.j.§.ad hæc,poſt prin.& ibi quoque Mart.Laud.& Card.Alex.tit. hic finit lex Corra.cum alijs concor.à me traditis ſupra eo.tit.§.j.in gl.ix.quæ eſt in verbo, *dedãs l'an*, nu.23.nec tamé intelligas.& ſeq.Súntque priuatæ in hanc rem quorundã locorum conſuetudines. Nam Victriaci,cap.conſuetudinum eius loci, cxxvj. ſatis eſt , citationem fieri intra annum, etiam ſi dies extra id tempus cedat,modò tempus citationis non excedat xl.dies. Idémque apud Engoliſmenſes:niſi quòd octo dies tantùm huic rei ſtatuuntur.Ad id autem , quod dictum eſt de non longo tempore,facit l.ij.in fi.prin.ff.de cuſto.reor.& ibi multæ concord.in glo.

An citatio ex qua cõſanguineus non comparuit die ab

8 ¶ QVID AVTEM, ſi cõſanguineus,qui emptoré citari fecit,ad iudiciũ nõ adfuit,id eſt, non cõparuit,nõ venit ad diem conſtitutum in citatione,qui forte extra annũ eſt:aut etiam intra ipſum,ſed interim antequàm faciat iterum citari emptorem in cauſa retractus , annus labitur:an poſteà admittetur,volens proſequi retractum poſt annũ ipſum, tanquam ſcilicet ea prima citatio interruperit præſcriptionem. Et certè non audiendus eſt. Neque enim aliter citatio

interrum

interrumpit,quàm si actor,qui citari fecit,compareat;eo autem non comparente circũducitur edictum,perindeque habetur,ac si nulla citatio interuenisset,l.& post edictũ,ff.de iudic.& c.j. de dol.& contu.lib.vj.Ideòq; non interrupitur præscriptio,vt expresse dicit Bald.in d.l.& post edictũ,in vtraque lect.id quod etiã dicit notatu dignũ,& rursum in l.vlt.in prin.& ibi quoque Alex.col.iiij.versi.& quid si facta.Soci.col.iij.ver.secundò limita,& Ias.col.ij.ver.eiusdem initij,ff.de eo per quẽ fac.erit.& idẽ Bal.in l.j.ff.de in ius vocan.& in l.more , in fi.ff.de iurisdict. om.iud.& in c.consuluit,col.ij.versi.pone quòd aliquis,extrà de offi.deleg.& in addi. Specu. tit.de citatio.col.vlt.Alex.& Iason in rub.ff.de in ius voc.Idem Alci.in addi.Bar.in l.cùm notissimi,in prin.de præscr.xxx.vel xl.anno.Lanfran.in tracta.de arbit.parte vij.quæstio.xxxij.& Phil.Franc.quid id dicit singu.& menti tenendum in c.vt debitus,col.iij.ver.tertia conclusio; extrà de appel.Fel.in d.c.illud,col.iij.ver.prima est quòd licet,& iterum col.pen.versic.prima conclusio ibi,& è conuerso,de præscrip.Iason in §.pœnales,nu.130.qui est col.penul.Instit.de act.& Matthæ.Afflict.in rub.Siciliæ xcv.quæ est de exordiis præparatoriis iudiciorum, col.ij. & d.decis.ccclxvj.in pleno,col.vlt.nu.14.& Hippo.Marsi.sing.ccxcj.præscriptio.& Fran. Balb. in tractu.præscriptio.in iij.parte vj.eiusdémque vlt.partis prin.char.51.nu.43.& ante hos Guil. Cu.quem propè omnes citant in l.sicut,C.de præscrip.xxx.vel xl.anno.Nam & aliâs videmus, quod contumax non potest allegare pendentiam litis,tanquam scilicet, quantum ad eum, nihil pendeat,qui non comparuit,Barto.in l.vbi cœptum,ff.de iudi.& in l.quamuis,ff.de damno infecto,& in l.sepulchri,ff.de sepulc.viol.Alexander in l.de die, §.vltimo,circa medium, ff.qui satisdare cogantur.& Franciscus Ripa in l.ij.columna secunda,nume.8.ff.de re iudica. Hippo. Marsi.singu.ccxxxix.contumax.

illo ipso dicto interrumpit.

Contumax nõ potest allegare litis pendentiã.

9 ¶ SED AN HOC CASV poterit iudex aliquod temporis spatiũ expectare consanguineũ,qui non adfuit ad iudicium die ei dicta,id est,ad quã citatus fuit.Quod videtur , saltem in tres,aut quatuor plus minúsve dies,per l.& si post tres,ff.si quis cautio. Aut ad minimũ in diẽ crastinum,secundùm dictũ c.consuluit,de officio deleg.Neque enim magnũ damnũ est in mora modici temporis,l.si debitori,ff.de iudic.nihilque ex obligatione mora paucorũ dierum minuit,l.si in lege,§.colonus,ff.loca.Ex quo not.gl.paruam moram non æstimari:& allegat alios multos tex.concordantes.Quibus adde & l.si ab hostibus,§.vlt.ff.ex quibus causis maio.& l.j. §.qui præsens,ff.de verb.obl.& l.continuus,in principio,eodem titu.& l.duos,§.duo,ff.de duobus reis,& l.cùm antiquitas,C.de testamen.& l.plerique,ff.de ritu nuptia.& l.non dubium,C. de repudi.& c.potuit,extrà de loca.Ideóque Albericus in l.j.C.de verb.sign.dicit per quædam ex dictis iuribus,quòd parua mora,mora non est.

An iudex possit expectare consanguineũ, qui non comparuit.

Parua mora.

10 ¶ Verùm Bal.consi.cclxviij.factum tale est,ad instantiam,post medium,libr.j.dicit id quod diximus,iudicem posse paucis diebus expectare eum,qui non comparuit,procedere in citato,non etiam in citante,per l.vt vitem,quæ est vlt.§.vlt.& ibi no.per Dy.& Bar.ff.quod vi aut clam.ibi enim,vt dicit ipse Bal.protestans obtinet vicem citantis,& quia etiam(vt & ipse subdit) citans iam consensit in termino præfixo,quem ipsemet apposuit:ideò non debet ei prorogari, c.oblatæ,extrà de appel.Et id satis videtur voluisse idem Bal.in l.si ea,colum.vlt.versi.vltimò not.C. qui accusa.non poss.& Inno.in d.c.consuluit,per l.& post peremptorium,ff.de iudic.Et hæc est pulchra atque notanda limitatio ad dict.cap.consuluit , quam addes ad alias inibi appositas à Fel.qui huius minimè meminit.

Actor an expectandus.

11 ¶ Porrò ipse Bal.in c.j.col.iij.versi.dubitatur,si citatus,extrà de iud.in ij.lect. quærit, nunquid citatus teneatur expectare aduersariũ,saltẽ per diem vel horã.& videtur(inquit)quòd non,per d.l.vt vitẽ,§.vlt.& ibi Dy.& Bar.Subdit autẽ in contrariũ videri,quòd si æquitas moueat iudicẽ,id debet decernere,vt expectetur citator:nam id potest facere è contrariò,vt scilicet citator expectet citatũ d.c.consuluit.Ergo & hic idẽ facere potest:quia æqualitas debet seruari in iudicio,l.vlt.C.de fruct.& lit.expen.Tãdẽ concludit,id esse in arbitrio iudicis,quia cõtingere potuit,vt citãs fuerit impeditus,l.iij.§.si ad diẽ,ff.de re mili.qui tamen tex.nõ de hac re loquitur, sed de eo,qui ad diem cõmeatus non venit,vt pro emansore aut desertore habeatur, nisi fortè casibus quibusdã deretus sit,propter quos venia dignus esse videatur.Ibi enim agitur de pœnæ excusatione in nullius præiudicium.Super quo etiam vide eundem Bald.in d.c cõsuluit,col.ij. versi.quæro,pone quòd aliquis,aliter eum tex.in d.l.vt vitem,§.j.intelligentem.Nã & expresse Panor.in d.c.consuluit,col.ij.versi.in gl.ij.ibi,expresse tenet,& ibi post eum Phil. Dec.col.iiij. versi.in glo.ij.idem ca.habere locum & in actore,per eum tex.in verbo,& earum altera.

De eadem re.

12 ¶ Cæterùm illam priorem Baldi sententiam hac ratione potes confirmare, quòd actor nõ tam facilè potest moram purgare,quàm reus:vt videre licet ex eodem Bal.in d.l.& si post tres,col. iij.versi.sed contra istud.& iterum versi.opponitur quòd non sit possibile,ff.si quis cau.& Bart.

Actor nõ tam facilè purgat moram.

F

Acteris maior contumacia.

in l.hæc conditio,la ij.in fi.ff.de cond.& demonstr.& in l.si insulam,col.vlt.in ix.quæstio.ff.de verb.obl.Cuius optima ratio est.Nã maior etiam est contumacia actoris,quàm rei.c. causam, extrà de dol.& contu.iuncta gl.magna in ver.prætereà dicitur hic.& c.vl.extrà de eo qui mit. in possess.& c.j.& ibi gl.j.de dol.& contu.lib.vj.& c.j.iiij.quæst.iiij.D.à Rota. dec.xlviij.valet citatio,in nouis.& deci.ccclxxxiiij.fuit dubitatum,paulò ante medium,etiam in nouis.& deci. cccclvij.no.cle.in antiquis.& Bald.in d.l.si ea,col.vlt.versi.& not.C.qui accus.non poss.& in l. cùm mulier,col.vj.versi.videamus igitur,ff.sol.matr.per tex.in l.si & per emptorem,in prin.ff. de act.emp.& Steph.Bertran.consi.cclxvij.si pactum,nu.6.lib.iij.

Cõsuetudines.

Iudex an possit expectare in præiudiciũ partis,cui est ius quæsitum.

13 ¶ Et illud quidẽ certũ est,quòd si consuetudo certũ tempus præfiniuit,sicuti Victriacẽsis ad xl. dies,& Angolismensis ad octo,vt suprà diximus,& citans id integrũ tempus consuetudinis in citatione apposuit,nõ poterit iudex in præiudiciũ cõsuetudinis & citati,cui ex lapsu eius tẽporis ius excludendi quæritur,id tẽpus prorogare,per id quod no.& pulchrè scribit Pa.in c.sæpe cõtingit,col.iiij.ver.in ea glo.ibi iudex,extrà de appel.limitans d.c.cõsuluit,vt nõ procedat, cùm ius est quæsitũ parti,vt si per contumaciã in tempore appellatio sit deserta,per glos.ibi,in verbo,procuratore.quod bene notãdum monet.& sequitur Alex.in d.l.si finita,§.Iulianus,col. xvij.ver.limita etiam dictũ.ff.de dam.infe.& Fel.in d.c.consuluit,col.ij.ver.secũdò limita, per not.in l.cùm stipulatus.ff.de ver.obl.De quo tamen vide Phil.Franc.Peru.in d.c.sæpe,col.viij. ver.in eadem gl.ibi,facere,de app.& in c.personas,col.pe.ver.tertiò quæritur,eo.ti.& Georg. Nat.in repe.cle.sæpe,in prin.col.xlij.ver.secũda fuit opin.& cons.seq.ver.tu sequere eandem,& iterũ ver.non etiã obstat,quòd iudex.& Phil.Dec.in d.c.cõsuluit,col.iij.versi.itẽ limitatur text. hic,nisi elapsa:vbi aduersus hãc sentẽtiã quædã veluti tela iniiciũt,vti apud eos videre poteris.

Iudex quæ tẽpora prorogare non potest.

14 ¶ Sed pro ea facit tex.in l.adulter,C.de adulte.vbi præscriptiones tẽporis datæ reis auferri nõ debent.ex quo & illud fit,quòd nec tempus prosequendæ appellationis, nec petendæ in integrum restitutionis potest à iudice prorogari,l.nemo.C.de tempor.appellationum,gl.in c.cùm sit Romana,in verbo,recisus,de appellatio.Nec tempus statutum ad probandam exceptionem excommunicationis,etiam ex causa,gl.in c.pia,§.si quis igitur,in verbo,octo dierum,& ibi Domini.col.vlt.de excõ.lib.vj.Nec regulariter aliud quoduis tempus à iure sine ministerio iudicis statutum,vt per Iac.Are.& Cy.in l.j.C.de dila.& in auth.qui semel,C.quomo.& quan.iud. Dy.in c.indultum,col.iiij.de re.iur.lib.vj.Bal.in auth.iubemus,col.i,.ver.veritas est.C.de iud. Alb.in l.siue pars,C.de dila.& in l.Senatus,§.vlt.ff.ad S.C.Turpil.& in l.ij.§.j ff.de iur.deli.& in l.vlt.col.vlt.ff.de fer.& in l.ij.col.j.& ibi quoque Imo.Raph.Co qui hanc opi.dicit esse cõmunem,ff.de re iudi.cum aliis multis concor.illic adductis à Iason.qui & eam sequitur,& latè confirmat.Et faciunt etiam scripta à Cæpol.causa.crimi.cõsi.lxiiij.primum dubiũ col.iij.versi. quinimo si iudex,& quæ diximus suprà,§.j.in gl.x.in verbo,*dedans l'an*,num.31.præsertim,& seq. At si nondum esset trãsactum tempus retractus,aut tempus à statuto citationi præstitutum, res posset esse quadantenus dubia.Nec hic tamen aliter iudicium meum interponam.

Citatio,cui renuntiatum est, an interrumpat.

15 ¶ ILLVD QVOQVE quæsierim, Consanguineus intra annum venditionis citari fecit emptorem in causa retractus:posteà verò huic citationi renuntiat:deinde eo anno venditionis transacto,sed intra annum ab illa citatione,cui renuntiauerat,iterum facit citari emptorẽ processurum in ea causa retractus:emptor negat eum admittendũ,quòd tempus anni retractus lapsum sit.Cõsanguineus autem replicat,intra illud tempus citationem fuisse factam, quæ interrumpit id tempus in alium annum,iuxta ea quæ diximus suprà eo.tit.§.j.glos.x.in verbo,*dedans l'an*,nume.75.decimotertiò quæro.Quis iustius induit arma:Ego censeo,consanguineum non esse audiendum.Neque enim ea citatio,cui renuntiatum est,interrupit præscriptionem,ex sententia Bald.in l.nam & si,per eum tex.in §.j.ff.de inoffi.testa.

Cõsanguineus exemplum citationis emptori relinquat,si petat.

Atque etiam, si non petat.

16 ¶ SED ET ILLVD POSTREMO loco animaduertendum est,vt cùm consanguineus citari facit emptorẽ in causa retractus,ei(si petat)exemplum citationis relinquere faciat: alioqui enim emptor non tenetur comparere,vt scribit Spec.tit.de citatio.§.iam de citatione, versi.hoc autem facto,per c.quoniam contra falsam,& c.vlt.extrà de prob.& Nico.Mil.in suo repertorio,in verbo,copia,versi.vlt.vbi in id dicit esse meliorẽ tex.in cle.causam,in fi.de elect. Et idem fortè si non petatur,ob nouam Francisci regis nostri constitutionem,c.xxij.qua iubetur huiusmodi exemplum citationis relinqui citato,aut eius familiæ vel ostio,etiam si non petatur.Ideò si emptor citatus non compareat, & interim annus retractus transeat, periculum est, ne posteà non admittatur consanguineus,cùm citatio debitè facta non fuerit,iuxta ea, quæ diximus suprà nume.3.& sequen.Ad illud autem,quod in ea constitutione dicitur, id exemplum dari debere sumptibus actoris,qui scilicet in ius reum vocat,vt id obiter dixerim, vide gloss.& Doct.in d.cle.causam,& quod in simili tractatur ab Alberi.in l.desertorem,§.si præsidis , post

Old.

Old.ibi.ff.de re mili.& Guid.Pap.deci.Delph.cxvj.actor,in fi.& aliis plerisque à me citatis supra,§.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*,num.107.cmus autem.

FORMEL EN CAVSE DE RETRAICT, ET SVR REFFVS D'ARGENT.

FORMALIS IN CAVSA RETRACTVS ET RECVSATÆ PECVNIÆ, GLO. III.

1 CVM CONSVETVDO hanc formam huic citationi præscripserit necesse est eam obseruari:quandoquidem non obseruata forma citationis à statuto tradita, ea prorsus inutilis est.Bal.in l.j.in lect.antiqua,& ibi Soc.in iiij.no.ff.ne quis eũ,& idem Bal. in l.non sunt liberi,in j.lec.ff.de stat.hom.& in l.cessante,col.vlt.ver.sed nunquid hoc sit verum,C.qnomo.& quan.ind.& in c.vlt.ver.item no.quòd duo,extrà de fer.& consi.ccxiij.vt apparet,in fi.lib.iiij.Ange.consi.clxxxvj.repetito consi.ccxvj.visis igitur,col.j.in fi.Pet.Anch.consi.xcvij.in quæstione,col.vlt.Imo.coosil.itẽ xcvij.in causa quæ vertitur, col.iij. versi.circa tertium.& consi.cx.simili initio,in j.dubio,& consi.cxx.viso processu ioquisitionis, in vj.codémque vlt.dubio,vbi & alios in id citat.Alex.consi.cxxvij.in causa,col.iij.versi.peccat & io alio,& seq.lib.ij.Soc.consi.lix.viso elegantissimo,col.ij.versi sit ergo,lib.j.& Guido. Pap.consi.cxix.ex processu,col.iij.versi.ex quibus.Ideóqne caue,ne & hanc formã prætermittas,nisi retractu excludi velis,tametsi leue nonnullis id esse videatur : quòd & iam te suprà admonuimus in princi.huius §.Nam & aliàs modus formáque citandi à statuto præscribi potest, secundum Bal.in l.j.col.ij.ver.modus autem.C.qnomodo & quando iud.& Alex.in addi.Bar. in l.inter accusatorem,ff.de publi.iudi.vbi citat alios concord.

Si in citatione non fuerit obseruata forma hic tradita, cadit consanguineus retractu.

PAR COMMISSION,

COMMISSIONEM, GLO. IIII.

1 HIC OMNINO vide,ad huius scilicet loci interpretationem,quæ latissimè dicemus infrà,tit. *de l'office des sergens*,qui est omnium huius volu.tit.xxviij.§.j.in gl.j.vbi locus est huius rei domesticus & peculiaris.Ibi enim inter alia multa videbis,an & quando & quis nuntius possit citare sine mandaro iudicis,& an ei eredatur dicenti se citasse,aut aliud quippiam fecisse ex mandato iudicis. De quo etiam aliquid dicemus infrà in eodem §.in gl.ix.quæ est in verbo,*deux recours*,nume.20.hinc denique procedit.

Nũtius an possit citare sine mãdato iudicis.

LE IVGE QVI EN PEVLT CONGNOISTRE.

AD IVDICEM, CVIVS SIT COGNITIO, GLOS. V.

1 SED QVIS EST IS IVDEX?an domicilij ipsius emptoris? an verò rei venditæ,quam vult retrahere consanguineus?Chasse.in consuetudines Burgundiæ hoc eod.titu.*des Retraictz*,§.j.in verbo,*le peult rachepter*, multis nititur probare,actionem,quam consanguineus habet ad huiusmodi retractum ex consuetudine,personalem esse:igitur iudicem loci,in quo res vendita sita est,non esse adeundum,sed iudicem emptoris, qui in ius vocatur. Cuius & tu sententiam confirma,quoniam in merè personali actione reus conueniri non potest in loco rerum,de quibus agitur,sed in loco sui domicilij,vt not.glo.in l.forma,§.si verò quis agrum,& ibi Bar.ff.de censib.& idem Bar.& alij in l.vlt.C.vbi in rem actio.Bald.in l.vlt.paulò ante medium,C.de præscript. long.tempor. Ro.consi.cxcvij.Fran.in princ.vbi id dicit probari in l.quod legatur,ff.de iud.& Ias.consi.viij. reiectis,col.j.lib.j.

Quis iudex in retractu adeũdus sit, domicilij emptoris, an rerum.

Cuiusmodi est actio cõpetens ad retractũ, vnde iij.vj.viij.

2 ¶ Et hac quoque ratione,quòd cùm agitur ad distractũ,forum rei sequi debemus,l.ij.& ibi gl. & Doct.C.vbi,& apud quem.& voluit Signo.cõsil.clxij.factum sic se habet,duo quarum,vbi dicit not.text.in d.l.ij.& Sal.in l.j.col.iij.C.de snm.Trin.Angel.in §.ad hæc,in auth.vt sponsa. largi.& Doct.vbique.& facit l.si suspecta,§.vlt.ff.de inof.test.Qua etiam ratione D.Ferronus, meritissimus regis consiliarius,in consuetudines Burdig.§.j.illam sentẽtiam in causa tetractus secutus est.Nõ enim dubium(inquit)quin ad distractum agat,qui ad retractum venit. Quibus adde Caro.Ruin.Doctorem certè præstantissimum,consi.lxxvj.circa casum,col.iij.nu.9. lib.j. vbi & ipse tenet hanc actionem ex simili statuto descendentem,esse personalem,proptereáque tertium possessorem,cui scilicet emptor vendiderat,ea non teneri.

In distractu forum rei sequimur.

3 ¶ Verùm Io.Fa.quẽ & ipse Chasse.allegat,sed ad aliud quidpiã,in §.ex iure scripto.col.iij.ver.

circa quartum,Inst.de iur.natur.gen.& ciui. nuncupatim loquens de hac consuetudine retractus proaimitatis,dicit ea ea posse agi actione reali,vel confessoria,si sit ius incorporale. Nã & vt idem quoque dicit in l.ij.in iiij.capite,C.quæ sit longa consuet.si consuetudo tribuit ius in re,agitur actiooe reali.Hæc autem nostra consuetudo & alia quæuis huius regni ius io re satis tribuere videtur,cùm præbeat actiouem aduersus quoscunque rem detinentes.Ex quo consentaneum fit,vt etiam iudex rei,quæ petitur,adiri posit, vt in cæteris actionibus realibus, per l. vlt.C.vbi in rem act.& in l.j.C.vbi de hæred.agi opor.

Ad laudimia quæ actio competat.

4 ¶ Et huic sentẽtiæ cõcinit,quod à Pau.Ca respõsum est,cons.cccxxxv.laudatio & inuestitura, in vltimo dubio,li.j.quod pro iure prælationis cõpetẽte domino aut eius cessionario,quod est ius incorporale,cõpetit aduersus venditorẽ actio confessoria,vel quasi,§.æquè si agat,Instit.de actio.& quod no.Inn.in c.inter quatuor,de maiori.& obed.quæ quidem actio competit cõtra quencunque detentatorẽ & turbatorẽ eius iuris,l.si quis diuturno,ff.si seruit.vendi.& not.per Cy.in rub.de vsufruct.Hæc propè Pau.quæ admodũ ootanda sunt:quia id ius laudimiorũ,aut retentionis restituto pretio,magnam habet cognationem cum hoc iure retractus,& sæpissimè à oostra consuetudine coniunguntur,vt infrà,§.axj.& seq.& §.xxxiij.& alibi sæpe. Nã & illud ius retentionis domini,vocatur etiam apud Gallos Retractus feudalis.

Consuetudo retractus realis.

5 ¶ Sed & ipse Io.Fab.(vt ad eum redeamus)in l.j.col.vj.in paruis,vers.in tertio casu,C.de sum. Trini.dicit,quòd hæc consuetudo concernit rem, & attendi debet consuetudo loci,in quo res ipsa,quæ vendita est,& ex retractu petitur,sita est,l.Titium,§.tutor,qui est vlt.ff.de admin. tut. & alijs ll.ibi allegatis.De qua re etiam diximus suprà in §.huius tit.j.in gl.j.in princ.sed & hîc repetere volui,quoniam præbeat maximum argumentum,iudicẽ quoque eius loci esse adeundum.Id quod etiam expressè statuitur apud Borbonienses,c.consuetudinũ eius loci ccccxxvij. Cenamonenses,cap.cccxcij.vbi plus dicitur,omnes propinquos iudices rerum,si sint in diuersis iurisdictionibus,esse adeundos,vel superiorem,omnium ipsarum rerum capacem. Et idem quoque apud Aodegauenses,cap.ccclxxxij.

Cõsuetudines.

Actio retractus in rẽ scripta,vnde viij.

Actio merè personalis non sequitur rẽ aut tertium possessorem.

6 ¶ Porrò Cæpolla bis scripsit actionẽ,quæ ex hoc statuto retractus datur,esse personalẽ in rem scriptã,videlicet primùm consi.causarum ciuiliũ xliij.clarissime,col.iij.ver.secundo principaliter.& iterum consi.lxv.quòd dominus Hieronymus,ver.primùm quia actio.Et id quidem verissimũ est:neque enim cõpetit merè personalis,vt dicit priore loco, cùm nullus cõtractus, vel quasi,interuenerit inter emptorẽ & consaoguineũ,ex quo oriri posit actio personalis,iuxta §. j.& ibi no.Inst.de actio.Neque(vt hoc illi addã)si esset merè personalis,sequeretur rem,& tertium possessorẽ,scilicet singularẽ successorem ipsius emptoris:quod tamẽ facit, vt cauetur infrà eod.§.xij.& §.xxvij.& in omnibus propè Galliç consuetudinibus.Nam personalis actio ita vocatur,quòd personam ipsam obligatam sequitur,nou rem,siue singularẽ successorem,l.eum cui,C.de actio.& obl.& l.cogi,§.vnde quæritur,ff.ad Treb.& l.vlt.C.de hæredi.acti.& l.cum fundo,& ibi Bal.ff.de serui.rustic.præd.& l.j.C.de cond.indeb.cum si.

Etiamsi obligatio sit contracta,habito respectu ad rem, vnde infrà xiiij.

7 ¶ Id quod procedit,etiamsi obligatio principalis sit contracta,habito respectu ad rẽ transeuntem in personam singularis successoris,l.quædã,§.nihil interest,& ibi Iason,col.ij.versi. quartò tu pondera,ff.de eden.& l.cùm hæreditas ex causa,& l.si hæres institutus,§.vlt. ff.ad Tre.& l. vlt.§.j.ff.de contrah.emp.Ro.Fran.Are.& alij Recentiores,contra Ang.in l.quæ neptis,quę est pen.ff.de acq.hære.& idem Rom.consi.cccxvij.in proposito casu,col.ij.Pau.Ca.cons.cccxxix. visis & consideratis,col.ij.versi.nec etiam transit,lib.j. Frau.Arer.consi.xxv. viso themate,col. ij.& consi.lxa.in causa,col.j.Ias.in d.l.j.§.hæres præcepto,col.j.ver. extendo istam regulam.& consi.cxxviij.videretur in præsenti,col.ij.versi.tertiò vltra dominum,libr.iiij.& coosi.cxlix.in quæstiooe,col.vlt.eodem lib.iiij.Et bene facit,quod tradit gl.in l.j.§.opus.ff.de ali.iud.mutan. cau.fac.& Bar.in l.vlt.ff.de no.ope.nuntia.

Actio in rem scripta, sequitur rẽ & possessorem.

8 ¶ Igitur licèt hæc actio sit quodã modo personalis,videlicet cõdictio ex statuto, l.j.cũ ibi no. ff.de cond.ex leg.vt sunt cæteræ cõdictiones,l.actionum,in princ.ff.de act.& obl.& §.appellamus,Insti.de actio.non tamen merè personalis est,sed in rem scripta,cùm sequatur possessorẽ, l.iij.§.j.cum gl.in verbo,est autem personalis,& ibi omnes,ff.ad exhib.& l.vlt.& ibi Bar.& alij, ff.de no.ope.nunt.& l.si tertius,§.si priusquã,& ibi glo.& idem Bar.& alij ff.de aqua plu.arcẽ. & l.emptor,& l.post vẽditionem,eo.ti.& l.metũ,§.vlt.& iterum,l.si cum exceptione,§.in hac, rursúmque l.si ipsa,ff.quod met.cau.Bar.Bal.Ang.& alij,in l.si vi,quæ est iij.C.eo.tit.vbi optimè declarant post gl.ibi,vnde nascitur huiusmodi actio personalis in rẽ scripta,quæ datur contra tertium possessorem.Alber.post Pet.loquens de quadam condictione,ex l.vlt.C.vnde vi.in ea ipsa l.col.ij.vers.item quærit:vt ex hoc intelligas,non omnem condictionem ex lege vel statuto esse

tuto esse merè personalem. Idem Alb. loquens de interdictis, in l.j.§.illud tenendú, ff.quor.leg. & Bal.in d.l.si cum exceptione, §.aliquando, in ij.lect.ff.quod met.cau.& in c.j.col.j.versic.sed contra hoc, tit.de cõtrouer.inter dom.& empto.feud.vbi loquitur in casu huius nostri simili.& Sal.in l.exhibitionis, in prin.C.ad exhib.vbi dicit, actiones personales in rẽ scriptas dici, quòd comitentur possessorem.& Fran.Aret.in l.iiij.§.Cato, col.vij. versi.tu adde quòd eandem, ff.de verb.obli.Caro.Rui.consi.lxxvj.col.iiij.nume.10.lib.j.& Steph.Bertran.cons.xxxij.pretij, col. ij.nume.8.lib.ij.& consi.lxxxix.datio, ante fin.eo.lib.ij.& ipsemet Chasse.nuncupatim loquens de hoc nostro casu in d.titu.*des Retraictz*.§.xj.in gl.vlt.versi.sed qua actione. Nam & videmus & in aliis quoque casibus condictionem ex lege vel statuto esse in rem scriptam, vt in l.ij.& ibi glo.& Doct.C.de debi.ciuit.lib.xj.& Pet.Ferra.tit.de actio.in rem pro re empby.col.v.in paruus, versi.item est notandum quòd in casu.

9 ¶ Ex quo illud confestim sequitur, quòd vterque iudex adiri potest, & rei vẽditæ, & emptoris, qui cõuenitur, prout actor elegerit, ex sententia Inn.& Bal.qui dicit perpetuò mẽti tenẽdum, in c.dilectus, le ij.extrà de rescrip.& eiusdẽ Bal.in d.l.vlt.col.j.ver. nota bene. & ibi etiam Ang. col.j.in eo.versi.C.de præscr.longi temp.qui dicunt, quòd sicut in actione reali, potest conueniri reus in foro suo, & rei, de qua agitur, vbi actor maluerit, (per d.l.vlt.& ibi gl.& Docto.C. vbi in rẽ act, & l.j.C.vbi de hære.agi.& d.l.cùm in longi, & glo.& Doct.in c.vlt.de for. cõpe. Bal.in c.quia nonnulli, col.ij.in ver.quæro quid in pluribus, extra de rescrip.Alber.in rub.ff.de muneri.& honor.nu.36.Paul.Eleaz.in Clemen.j.& ibi Card.Flo.in prin.in xxxvij. eadẽmque vlt quæst.de reb.eccle.non alie.Archi.in Summa iij.q.vj.cum simi. adductis à Maria.Socin.in c.sanè, col.vij.in.xij.declaratione, extrà, de foro comp.). ita & in actione in rẽ scripta.c. ex parte, eo.titu.vbi & ipse Inno.statim post principiú, idem tradit, & post eum Host.& cæteri, & Ro. d.cõsil.cxcvij.in princ.vbi loquitur de actione mixta: vti etiam facit Spe.tit.de citat.§. ij.versi. & not.quòd si actio.& Bar.in.d.l.vlt.C.vbi in rem actio.& Bal.in l.j.in fi.C.de pet.hære.

Decisio principalis quæstionis.

Actio realis & in loco rerum, & domicilij rei intentari potest Similiter actio in rem scripta.

10 ¶ Quod eò volui dicere, ne quis causetur esse discrimen inter actionem in rem scriptam, & mixtam, vt plerisque placuit, & videre licet ex scriptis à Dy.in.§.j & ibi Ioan.Fab.& Iason. in ver. omnium, Instit.de actio.& eodem Dy.& Alber.in l.si tertius.§.si quis prius.ff de aqua plu.arc. & Nico.Neap.& Iason in §.quædam, eod.tit. Alber.Alex.& Iason.in rub.si cert.peta.& probatur in l.actionis, §.mixtæ, ff.de actio.& oblig.ex quibus præsertim Dyn.& Alber.in d.§. si quis prius, intelliges & has actiones mixtas, magis reales esse, quàm in rẽ scriptas. Et de interdictis, quæ in rem scripta sunt, l.j.§.interdicta.ff.de interdict. vt in eis vterque iudex etiam adiri possit. probant duo text.simul iuncti in l.j.C.vbi de posses.agar.& in l.ij.& ibi gloss.& Bald. C.de interdict.& voluit etiam Alberi.in l.j.nume.13.ff.eo.titu. Et hanc opin. in casu nostri retractus, secuta est consuetudo Borboniensis, cap.ccccxxvij.

Et actio quoque mixta.

Interdicta etiam vtrobiq; intentari possunt.

Consuetudo.

11 ¶ Et in simili videmus, quòd actio hypothecaria, cùm nõ sit etiam (vt multis placet) merè realis, plus tamẽ inhærẽs rei, quàm personæ, vt per gl.in l.si tibi decẽ, §.de pignore, ff.de pact.intẽtari potest & in loco rei hypothecatæ, & in loco domicilij defensoris, vt voluit gl. not.in §.j.in verbo hypotheca, in Authen.vt omnes obe.iudi.quẽ sequitur Bal.in l.cùm ex causa, quæ est ij. C. mandati, vbi eã dicit esse not.eámq; se allegare solitũ. & in l.duumuirũ, in fi.C.de Decur. lib. x.& in c.nõnulli, col.vlt.ver.an hypothecaria, extrà de rescrip.vbi eã gl. dicit sing.& limitat, vt ibi per eũ.& Maria.Soci.in.d.c.sanè, col.iiij.in vij.declaratione, de for.cõp. Quãquàm sunt, ne id prætermittam, qui eã dicunt esse simpliciter realẽ, vt per gl.in §.hæres, Insti.de obli. quæ ex quasi cõt.nascun.Bar.& plerosque omnes, in d.§.de pignore, & in l.debitor, in prin.ff. ad Tre. & Bal.in l.j.C.si vnus ex pluribus, & cõsi.ccccl xxxv.statuto ciuitatis Cumarũ, post mediũ, lib.j. & cõsi.cclvj.visa petitione, li.v.& inter cõs.illius, Christo.Castel.& alios in add.cõs.cccclxxvij. recolo me, eo.lib.v.& Fran.Are.qui eã glo.in d.§.hæres, dicit nota.in l.iiij.§.Cato, col.vij.ver. sed ista ratio, ff.de verb.ob.& latè per Ias.post alios, in d.§.itẽ Seruiana, nu.119.& seq. vt omnino dubium non sit, quin intentari possit corã iudice rei cõtrouersæ: vt præter illos voluit Specul.post Vbert.idem quoque dicens de actione mixta, in titu.de compe.iudi.ad §.j.versi.vij.

Actio item hypothecaria.

12 ¶ De quo non admodũ laboro, tum quia huc non multùm pertinet, tum quia quãuis esset merè realis, tamen haud dubiè quis ea posset cõueniri in loco domicilij, per d.l.vlt.C.vbi in rẽ act. Et vide etiam Inn.in c.postulasti, in fi.& ibi quoque Ioan.And.post mediũ, & Pan.de fo.compet.qui faciunt differentiã inter actionẽ hypothecariam & pignoratitiam. illam enim posse intentari coram iudice rei, de qua agitur, quia in rem est: hãc autem minimè, quia personalis est, c.cùm contra, extra de pig. Et Inno.in hoc vlt.dicto sequuntur Bal.& Ang.in d.l.vl.C.de præscrip.longi tempo. De quo etiam vide Colle.in c.forus, nu.51.extrà de verb.signi. & ipsum Bal. in j.c.ad fin.tit.de feud.dat.in vic.leg.commis.& Saly.in l.pignoris.C.de pigno.

De eadem re.

13 *Prælati regni Franciæ nõ co gnoscunt de actione hypothecaria.*

¶ Sed nec interim tamen omittendum, quod tradit Io.Fab.in d.§.item Seruiana, col.ix.versic. & facit quòd Prælati, Insti.de act. Prælatos regni Franciæ, quibus est interdicta cognitio actionum realium, nõ posse cognoscere de hypothecaria. Quod & idem post eum dicit Ben.in repe. c.Raynutius, in verbo, & vxoré nomine Adelasiá, num.324.& iterũ 340.& seq.de testa.& tradit Io.Gallus in suis arestis, q.cxij.cap.eiusdem ij.fuisse à Senatu Parisiensi pronuntiatũ, extraneũ posse conueniri actione hypothecaria corã iudice rerum. Et est aliud quoque arestũ inter ea, quæ collegit Aufrerius, aut quisquis is fuit, nume.66. Et id quoque de iure procedere respondit Pet.Anch.consi.cxl.primũ dubium, col.vlti.versi.vlterius aduertendum. Sed nescio, quomodo incogitantes huc processimus, propemodum extra chorum saltantes.

14 *An distinguendũ sit in prin. quæst. utrũ retractus intẽtetur contra emptorem, an contra tertium.*

¶ Quid tamen, si illud denique dicemus huiusmodi actioné, quæ ex hoc statuto retractus cõpetit, merè personalé esse, cùm intenditur aduersus primũ emptoré, qui scilicet ex suo contractu obligatur ad reuendẽdũ cõsanguineo, vi huius statuti. At cùm intẽditur aduersus tertiũ, cui res cessa est per primũ emptoré, in rem scriptam esse, cæterique realé: vti de actione hypothecaria tradit Alber.in d.l.iij.§.j.ff.ad exhiben. Nã aut agitur (inquit) aduersus debitoré obligatum, & tunc est personalis: aut aduersus extraneũ possessoré, & est realis. Nec obst. (vt subdit) quòd ea actio veniat ex obligatione & contractu: quia non cõsideratur causa remota, sed proxima: nec ago ex cõtractu, sed ex iure mihi quæsito per cõtractũ. Sicut & dominiũ mihi quęritur ex cõtractu, & tamen nõ ago ex eo cõtractu, sed ex dominio per contractum quæsito. Hæc ille. quæ mirè cõueniunt huic nostræ actioni, quæ ad retractũ competit. Et idẽ propè dicit ipse Alberi. post Iac.But.in rub.ff.de pign. Nec inconueniens est (vt id addas) vnã eandemq; ré esse diuersæ naturæ diuersis respectibus, l.miles, §.pro parte, ff.de leg.ij.Bal.in l.filiũ qnẽ, col.iij.in iiij.oppo. C.famil.ercisc.Pan.in c.cùm in tua, extra de deci.cũ aliis multis simi.& cõcord. à me adductis suprà.§.j.glos.xviij.in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu.22.cui confestim, & sequen. Et si id quidem verũ est, primus emptor omnino cõueniri debet coram iudice sui domicilij. Alij verò vel coram iudice etiam sui domicilij, vel coram iudice rei de qua agitur.

15 *De eadem re.*

¶ Sed huic distinctioni nõ accedũt plerique omnes, quos citauimus suprà nn.8. igitur licet. inter quos est & ipse Alber. vt ibi videre poteris. Imò verò sunt & qui in ea sunt sententia, vt si actio personalis cõpetat pro re quapiam immobili, possit & ea intentari corã iudice eius rei. Ita enim magna autoritate nõ obscurè affirmat Spec.d.ti.de citatio.§.ij.ver.& nota quòd si actio, cùm dicit duas diætas cõputari à loco, in quo est res quæ petitur, etiamsi agatur actione in rem scripta, aut etiã non in rem scripta. quod quidem non procederet, nisi dicamus, reũ posse conueniri in eo loco, à quo trahi non potest vltra duas diætas, per c.nonnulli, extrà de rescript. Id quod ex eo annotauit & menti tenendũ dixit Paul.Cast.in d.l.vlt.col.j.C.vbi in rem acti. quia id (inquit) substantiale est, quamuis Bart.ibi teneat contrariũ, per glo.in l.forma.§. si verò quis, ff.de censi.& text.in l.quod legatur, ff.de iudi. Sed pace tanti viri, videtur is text. probare contrarium. Et vide circa principalem quæstionem, quæ dicemus in seq.versic. Vt tamen illud non omittam, post primam illam huius nostri operis editionem, Curiam nostram secundum hanc nostram sententiam iudicasse in magna camera inquestarum, vt vulgò appellant.

16 *Clericus emptor corã quo iudice sit cõueniẽdus in causa retractus.*

¶ EX IIS AVTEM, quæ diximus, potes, Lector, intelligere, si clericus emerit, & consanguineus venditoris velit eum pro retractu conuenire: (nam alibi diximus, clericum emptorem hac nostra consuetudine teneri, suprà §.j.glo.xij.in verbo, *l'achepteur*, nu.4.quamquàm, & seq.) vtrùm igitur conueniendus sit coram iudice ecclesiastico, an & coram seculari cõueniri possit. Et sanè, si opinioné Chasse.sequeremur, omnino esset ecclesiasticus iudex adeũdus: neq; enim clericus in personalibus conueniri potest coram iudice seculari. In realibus verò & in rem scriptis, quanquàm de Iure communi nostrates variant, tamen generali. Franciæ consuetudine obseruatur, vt in his adeatur iudex secularis aduersus clericos, vt plenè dicemus infrà eod. titu.§. xxxij.nn.81.tamen prior. Et ne dubites de actionibus non merè realibus, Ioan. Fab.quem in eo loco, & nuper versi.abhinc iij.citauimus, in d.§.item Seruiana, vbi suprà, Instit. de actio. tradit interdictum esse Prælatis Franciæ, ne cognoscant de actionibus hypothecariis. Et scio id vsitatum esse in Francia, vt in causa retractus aduersus clericum, iudex secularis adeatur. Quamuis Neapodanus in tit.de Iuris congrui cõsuetudine incipien.si ecclesia, & in proœmio super verbo, tenorem, & post eum Matthæ. Afflict.in tracta.de iure Protomiseos, colum.xij.versicu.item quæro, an si clericus, tenent iudicem ecclesiasticum esse adeundum.

17 *Quid agẽdum cum res uenditæ sunt diuersarum iurisdict.*

¶ SED ILLVD DVBIVM EST, si plures res vno cõtractu & pretio vẽditæ sunt, quæ sunt in diuersis iurisdictionibus, nec fortè emptor habet domicilium, ita vt necesse sit consanguineum sequi iurisdictionem rerum venditarum: an satis sit adire vnã ex iis iurisdictionibus, & quam: an verò omnes adeundæ sunt. Et certè diximus suprà numero 5.sed & ipse, nonnullas consuetudines iubere omnes adeundas, aut certè superiorem. Quid autẽ de iure sit dicendum

intellige

intelliges ex iis,quæ dicemus infrà eo.tit.§.xxxvj.eodémque vlt.glo.iij. in prima quæstio. Pro illis tamen consuetudinibus,quæ iubent omnes iudices adiri,faciunt quæ in simili tradūt Bar. & Bal.in l.iurisperitos,§.j.ff.de excusat.tuto.& quæ dicemus infrà eo.d.§.xxxvj.gloss.iij.nu.24. sunt & multi,& seq.Et pro illis,quæ dicunt superiorem omnium adeundum,facit opi. Laur. in cle.j.de reb.eccle.non ali.quòd in alienatione rerum ecclesiasticarū,quæ sunt in diuersis diœcesibus,satis est autoritate diœcesis,cui subest monasterium.De quo tu vide plenius Card.Floren.in d.cle.j.in prin.in vlt.q.& quod in alio simili traditum est à Panor.in c.sanè,ad fi. & ibi. Maria.col.iiij.versi.sexta declaratio,de foro compe.

18 ¶ILLVD AVTEM denique quæsierim,Quod si cōsanguineus conueniat emptorē coram iudice,in cuius iurisdictione dicit rem venditam esse sitam,vel ipsum emptorem habitare: emptor verò negat & rem ipsam,& suum domicilium esse eius iurisdictionis,sed alterius: ideò declinat ab huius iurisdictione. Vides enim huiusmodi exceptionem habere vim perēptoriæ. quamuis vt dilatoria proponatur.Nam si hic non sit iudex competens,& interim transeat tempus retractus,consanguineus omnino retractu repellitur.Quid igitur hîc faciēdum est: vtrúmne hæc exceptio impediet litiscontestationem causæ principalis? an verò,quia tangit negotium principale,reiicienda est in causam principalē? Et certè posset videri,satis esse consanguineum proponere rē,vel domicilium emptoris esse iurisdictionis huius iudicis , cùm satis sit allegare in libello qualitatem concludentem iurisdictionē iudicis,per l.pen.C.de iurisd. om.iudi. Et id dependeat à principali causa,qua actor ipse cader,nisi id verū in ipsa principali causa ostendat, per l.cùm quædam puella quæ est pen.§.quoties,ff.de iurisd.om.iudi.& l.ordinata,C.de libera. cau.Nam & ita in simili voluit glo.ordi.in cle.dispendiosam,in verbo,vsuris, in princip. & ibi Imo.super ea gl.de iudi.Inno.in c.cùm sit generale,post medium,extrà de fo.comp. Guid.Suza.Bar.Rapha.Fulg.& Alex.in l.ij.ff.si quis in ius voca.idem Fulg.in l.præscriptione, C.si con. ius vel vtili.publi.Lapus latè allega.lix.in Dei nomine amen,Prælatus.& alleg.lxv.nunquid ecclesia.& allega.lxxij.in quæstione:vbi tamen obscurè loquitur.Pau. Cast.in d.l.cùm quædam, tum post prin.tum versi.item quæro,ff.de iurisdi.om.iudi. Ioan.Ray.in c.j.§.prætereà si inter, char.7.in paruis,versi.quæro iuxta statim dicta,tit.de prohibi.feud.aliena.per Feder.

Si emptor declinet iurisdictionem, an id impediat ingressum litis, an uerò in causam principalem sit reiiciēdum.

19 ¶ Verùm sunt,qui in huiusmodi speciebus dicūt requiri summariā cognitionē,ante quàm reus cogatur litē cōtestari in principali.& inter hos gl.in c.j.de offi.deleg.li.vj.Inno.sibi cōtrarius, Anto.Imo.& Panor.in c.super literis,de rescrip.Idē Inno.in c.Romana,§.cōtrahētes,in verbo, contractibus,& ibi quoque Arch.Io.And.sibi etiā contrarius,& Domi.de fo.compe. lib.vj. & rursum ipse Inno.& Ant.in c.cæterùm.de iudici.Archi.in c.j.§.notaria,de cēsib.li.vj. Io.And. & Ant.in c.si clericus,& ibi latè Pan.tum col.ij.in vlt.notab.tum col.seq.versic.sed pro subtili. & ibi quoque Car.Flo.& latissimè Maria.Soc.id multis modis post Ant.distinguēs,col.vj.vers. circa vndecimū argumētū,extrà de fo.comp.Ioan.Calde.in c.j.in iiij.q.extrà de rapto.Cy.qui & ipse distinguit,Iac.But.Bar.sibi cōtrarius,& Bal.in iiij.q.in d.l.præscriptione.Idē Bal.& Rapha.in l.si quis ex aliena,ff.de iudi.Alberi.post Pet.in d.l.ij.col.v.versi.sed pone quòd iudex, & ibi quoque Barpt.Soc qui hanc dicit esse cōmuniorē opi.col.vlt.ff.si quis in ius voc.Pet.Anch. in c.postulasti,de fo.compe.Imo.in l.quidam consulebat,ff.de re iud.Matthæ.Afflic.Deci.Neapo.ccxcvij.pluries,Carol.Rui.consi.lxix.viso processu,col.iiij.nu.10.lib.v.

De eadem re.

20 ¶ET SI HANC opinionē sequamur,quæstionis est,si huiusmodi habita summaria causæ cognitione,emptor repulsus est ab huiusmodi exceptione proposita in vim dilatoriæ:an nihilominus poterit proponere in vim perēptoriæ,vt repellat cōsanguineū à retractu ex eo capite,quòd citatio facta nō fuerit corā iudice cōpetēti,vt hæc cōsuetudo nostra requirit. Et sanè omnes propè,quos citauimus pro vtraque opinione,sentiūt,vt posit,præsertim verò,& expressè Albe.in d.l.ij.col.vj.versi.sed nūqd poterit,ff.si quis in ius voc.& Bald.in d.l.præscriptione, col.vlt.versi.vlt.no.& præter hos Arch.& Io.And.in c.j.de litiscōtest.lib.vj. Quanquàm cōtrariū tenet Io.Mona.ibi.& Pet.Anch.consi.ccclxxij.pro declaratione,col.ij.versi.item aduertendum.Sign.autē hanc rē latè disputat cōsi.xxvij.quæritur an exceptio,& tandem distinguit, vt ibi videre poteris.Sed & tu vide Bar.Bal.Ang.Raph.Fulg.& Alex.in l.elegāter,§.j.ff.de cōdi. indeb.Bal.in l.nā & posteà,in prin.& ibi Zasium,qui eā l.legit cum l.ait Prætor,ff.de iureiur.

An emptor repulsus ab illa declinatoria, posit illā proponere in uim peremptoriæ.

21 ¶CÆTERVM si priorem teneas,quæ & ipsa communior est , in dubium vocari potest, vtrū probationes,& cætera acta facta in ea,summaria cognitione adhibita,cùm proposita fuit hæc exceptio in vim dilatoriæ,faciant fidem in principali negotio,in quo & ea exceptio proponitur in vim peremptoriæ.De qua re etiam Alberi.loquens in d.l.ij.col.vj.versi.sed nunquid acta,ff.si quis in ius voca.negat facere fidem,cùm ad alium finem facta fuerint. Et in hac quoque sententia est Panor.in d.c.si clericus,col.penul.de fo.compe. Sed id quidem hinc pendet,

An acta facta in illa cognitione dilatoria, faciunt fidem in principali negotio.

an acta facta in iudicio summario faciant fidem in plenario, de quo latè per omnes in l.is apud quem, C.de eden.vbi Recentiores adferunt multas concord. vbi videre poteris, ne hîc frustra inculcem. Sed etiam latè videbis per Maria.Soc.in d.c.si clericus, col.vlt.de fo.compe.

22 *Quid, si consiliarius Parisiensis citatus fuit in loco sui paterni domicilij.*

¶ DENIQVE post priorem editionem nostram editæ sunt deci.D.Boer. Præsidis Burdig. quarum secunda loquitur de primo quopiã Præside Parisiensi, quem noo oominat, qui emerat rem quampiã immobilem, quam consaoguineus venditoris volens retrahere, eũ citari fecerat coram Seneschallo Petragoriẽsi (quæ erat domicilium habitationis paternæ & propriæ,) & ibi cousignauerat & deposuerat pretium, quærebatúrque an ea citatio & consignatio valeret. D.Boer.concludit valere, per multa iura illic per eum allegata, quæ tu videre poteris.

AVTREMENT. ALIOQVIN GLO. VI.

1 *Aliàs. Aliter. Alioqui. Hæ dictiones cõditionem faciunt.*

ÆC VVLGARIS dictio *autrement*, ea est, quam Latinè dicimus, aliàs, siue aliter, & alioquin, siue alioqui: quæ quidẽ dictiones faciunt conditionẽ: tanquam si dicas, si id factũ non fuerit. Quod probatur primùm de prioribus, in l. diuortio, post prin.& ibi gl.in verbo, aliàs, ff.de neg.gest. & in l.aliàs, & ibi quoque glo.ff.de iureiur. De postrema, in l.si finita, §.ex hoc edicto, & ibi etiam glo. in verbo, alioquin, ff.de dam.infect.& in l.eleganter, §.si dolo malo, qui est penul. & ibi glo. ff. de dol.mal.& in l.omnioo, & ibi item gloss.ff.de impen.in re dota.fac.& in l.si cui, & ibi glo. ff.de fideicom.liberta.& in cap.constitutus, in verbo, alioquin, & ibi quoque Docto. extrà de restib. Et de vtraque voluit Barto.qui alia iura allegat, in l.j.col.iij.& iiij.io iiij.& v.q.ff.de condi.& demon.vbi etiam ostendit, has dictiones habere alias significationes.& rursus in tract.de alueo, col.ij.in verbo, aliàs.& Corn.consi.ccliij.licet, col.ij.versicu.& maximè.lib.j.consi. ccc xiij.aliàs per me, col.j.versi.nam huius, lib.iiij.& Soc.consil.lj. præstantissime, col. vlti. versicu. quartò principaliter, lib.j. Et de dictione, alioquin, vide etiam Albert. in suo Lexico, in verbo, alioquin, vtrunque Sali.& Roma.in l.ij.in fi.prin.& ibi etiam Philip.Dec.col.ij.in v.ootab. ff.si cert.pet.& Paoor.in c.quoniam, paulò ante fi.extrà de dccı.& Ias.in §.in personam, colum.iij. nu.8.Insti.de actio. Et vide deoique quid de eis dictionibus dicemus titu.procedente, §.iiij. gl. vij.in verbo, *en main de court*, nu.14.& ego id puto.

2 *Et resoluũt dispositiones, in quibus ponuntur.*

¶ Porrò huiusmodi dictiones sunt resolutiuæ eius dispositionis, in qua proferuntur: si nõ concurrant in actu omnes qualitates præcedentes, vt de dictione, alioquin, dicit Domi. qui id dicit no.pro statutis & priuilegiis, in quibus ponuntur, in cap.vt circa.§.alioquin, & ibi quoque Philip.Franc.col.j.per gl.ibi, in eo verbo, de elect.lib.vj. Tu autẽ prætereà vide de dictione, aliter Bal.in l.vlt.col.vlt.versi.tex.autem, C.de suis & legit. Et de dictione, alioquin, Phil. Franc. post, Archi.& Ioan.And.in c.mandato, col.j.de præben.lib.vj.

3 *Nõ aliter, nec alio modo.*

¶ De via autẽ huiusmodi verborũ, oon aliter, nec alio modo, vel simpliciter, nõ aliter, vide Bal. post gl.in l.si quidẽ, col.ij.versi.not.glo.C.de excep.& eundẽ Bal.in auth. ingressi, col.iij.versi. itẽ si protestor, C.de sacro.eccl.& in c.j.§.denique, col.vlt.& ibi Mart.Lauden.& Card. Alex. vtrunque in fi.tit.quæ fuit pri.cau.bene.amit.Ang.consi.ccliiij.hæc quæstio, post prin.Panor.in c.ij.col.vlt.versi.vlt.hîc quæro, extrà de feu.& eundẽ Panor.in c.vt.col.ij.versi.Itẽ si fiat, extrà, qui cleri.vel vouentes.Iac.Aluar.in c.j.in prin.versi.quæro quid si vasallus, tit.de prohibi. feu. alie.per Fede.Alex.consi.iij.viso instrumẽto, col.ij.versi.cõfirmo, lib.j.Fran.Cur.senior. coosil. viij.viso instrumento, propè per totum.vbi & alios allegat.Soc.consi.xl.in præsenti, col.pe.lib. j.& consi.ccj.quoniam, col.v.versi. postremò, lib.ij.& Ias.in l.non solum, §.morte, col.xiij.versic.quartò ad istam regulam.ff.de ope.oo.nunti.& consi.iiij.Nicolaus, col.pen.versicu. quintò moueor, lib.j.& cõsi.clxij.in causa cõtradictionis, col.iiij.versi secũdò quòd dicta, lib.ij.& cõsi. ccij.magnificus, col.vij.versi.tertiò & fortius, eo.lib.ij.& Phi.Dec.consil.cclxxxj. viso puncto, nu.4.& iterum in fi.& consi.ccclx.perscrutatis, col.iij.versi.sed respondetur.& Fran.Rip. in c. cùm Marti.Ferra.nu.80.de consti.& lib.iij.respon.c.j.donauit, nu.3.Anto.Rub.consi.cxlvj.circa primũ, post prin.& Lud.Gozad.consi.iij.in causa, col.v.nu. 22. & seq. & quæ dicemus infrà, titu.procedente, d.§.iiij.glo.vij.in verbo, *en main de court*, nu.14 & ego id puto.

LE RETRAYANT EN DECHERROIT.

RETRAHENS RETRACTV CADERET, GLO. VII.

1 *Omnes qualitates statuti obseruari & probari debent.*

AM VBICVNQVE agitur ex consuetudine vel statuto, vt in hoc casu, debent ad vnguẽ obseruari, cõcurrere, & probari omnia, quæ à statuto ipso, aut cõsuetudine requirũtur: aliàs agẽs succũbit: vt voluit Soc.qui id dicit singu.consi.lv. le j.(nã sunt duo eiusdẽ numeri) præstantissime Doctor, col.ij.lib.j.allegans id voluisse Bar. & Bal.

& Bal.in l.in causis.C.de accusa.apud quos tamẽ id nõ reperi. Sed ad id optimè facit, quod dicit gl.quã & ipse dicit sing.in l.mãcipia, in verbo, aduocandũ, & ibi Iac.But.Rapb.Fulg.& Pau. Cast.C.de seruis fugi.Nico.Neap.& Bal.in l.j.§.itẽ illud, ff.de S.C.Sylla.Bart.in l.Diuus, ff.de testa.mili.& in l.absentem, ff.de pœnis. Et facit etiã, quòd omnes qualitates requisitæ à statuto, præsertim exorbitante, sunt expresfam intentaudæ, & probandæ, secundum Ioan. And.in c.j.in verbo, Christianorũ, de hom.lib.vj.Bal.in l.si quis nõ dicam rapere, col.iij.versi. & in istis omnibus, C.de Episc.& cler.Pet.Ancb.consi.xxvij.de titulis, col.ij.versi.istæ autẽ qualitates. Cor. consi.cxcix.in præsenti, col.xxij.versi.item ad impugnandum, lib.ij. & consi.lxxxvij. visis actis, col.j.versi.tamen his non obst.lib.iij.& consi.clxv.profectò, col.j.versi.& primo, eod.lib.iij.& consi.clxxv.licet in præsenti, col.vlt.eo.lib.iij.& consi.ccxvj.in causa vertẽte, col.ij.versi.his tamen non obstan.eo.lib.iij.& consi.ccxlj.videtur in hac, col.ij.versi.his tamen non obstãtib. eo. lib.iij.& consi.ccxlj.videtur in hac, col.ij.versi.solum est instãdum, eo.lib.iij.& consil.cccxxvij. animaduertens, col.j.versi.qui autẽ, lib.iiij.Alex.consi.clxxij.visis & opportunè, col.ij. versicu. quinimo, lib.ij.quod repetitur consi.xlj.lib.iiij.& idem Alex.consi.ccxxv.eodémque vlti. viso processu, col.j.versi.& vbicunque, lib.ij.& cõsi.j.viso processu inquisitionis, col.vj. versic. hoc probo per id, lib.iij.& cõsi.lxxxij.viso processu causæ, col.iiij.versi.sed ad hoc statutũ.eod. lib. iij.& cõsi.iij.super processu, col.ij.lib.iiij.& cõsi.cxxix.super primo, post prin.lib.vij. & consil. cxxxviij.viso puncto, col.vlti.eod. lib.vij.vbi loquitur nuncupatim de statuto requirẽte certas quasdã qualitates in retractu, de quo loquimur.& cõsi.clxxxiiij.viso processu, col.pen.nu.12.eo. lib.vij.& Frãc.Curt.senior.cõsi.lxxiiij.super memorata, col.iij.caruit ergo.& Socin d.cõsi.lv. post prin.lib.j.& cõsi.lxiij.in causa vertẽte, col.ij.versi.capiẽdo etiã, eo.lib.ij.& consi.ccxx. visis compromisso, col.pen.versi.primò quia illa verba, eo.lib.ij.& consi.lvij.in causa filiorũ, col.vj. versi.præterea Carolus, lib.iij.& consi.xxvij.visis instrumentis, col.iij.versi.secunda est, lib. iiij. & consi.xlvij.in præsenti, col.ij.versi.nec statutum, eo.lib.iiij.& consi.lxv.conclusio, col.j.ad fi. eo.lib.iiij.& consi.ciiij.visis compromisso, col.v.versi.primò quia illa, eo.lib.iiij. & Franc. Cur. seniorẽ cõsi.lxxiiij.super memorata, col.ij.versi.caruit ergo.Ias.cõsi.clxiiij.absolui, col.ij. versi. quartò facit, lib.ij.& clxx.nomine, col.antepen.versi.primò quia nõ est, eo.lib.ij. & Phili. Dec. consi.xiij.cuius superscriptio incipit, an appellatione, col.ij.versi.difficultas est, & cõsi.xvij. an statutum, col.ij.versi.cùm ergo statutum.& consi.ccclvj.in causa dominæ Mariæ, col.j. & cõsi. ccccxxxiiij.placet.& consi.ccccxl.superioribus, col.itẽ j.& consi.ccccxliiij concurrit patruus, col.iij.nume.16.& consi.cccccxx.in causa Pistoriensi, col.vlt.& consi.cccccxxiiij.visis his, col. j.& consi.cccccxl.quæritur in effectu, col.j.& consi.cccccl.iuridicam, circa medium. & consil. cccccIxxxix.in causa quæ in ciuitate, col.ij.versi.secundò principaliter.& consi.dcxxvj. ad dubium, col.j.& consi.dclxj.in casu, de quo, col.j.& Stepha.Bertran.consi.xxx.lecto processu, col. j.lib.j.Anto.Rub.consi.xvj.in causa Ioannis, col.v.versi.tertium dubium.

2 ¶ Et bene facit tex.in l.j.§.ait Prætor, & quod ibi not.Bart.ff.ne quid in flu.publ.& in l.pe.§.docere, ff.ne quis eum qui in ius voc.& in l.iiij.§.docere, & ibi Ang.ff.vi bono.rapt.& l.cùm actũ, ff.de neg.gest.& l.si fortè, in fi.& ibi Bar.ff.de castr.pecu.& in l.Fulcinus, §.cùm hoc edictũ. & ibi idẽ Bart.ff.ex qui.cau.in pos.eat.& in l.Diuus, & ibi Bart.& alij, ff.de re iudi. & quod scribit gl.in c.j.§.sanè, in verbo, absque penuria, & ibi etiã Io.And.de statu reg.lib.vj. & gl.in cle. vlt.de rescrip.Bar.in l.non solùm, §.sed vt probari, & ibi Iason.ff.de oper.no.nunti. & in l.j.§. idẽ quæsitũ, ff.de aqua quoti.& æsti.& in l.absit, C.de priui.domus aug.lib.xj.Bal.in rep.l.edita, col.xj.versi.circa sextũ, C.de eden.& in l.hi qui ad ciuilia, col.vlt.versic.modò ex hoc, C.de app.& in l.certi condictio, §.quoniam, col.vlt.ff.si cer.pet.& in l.Titia, & ibi Imo.& Ro.ff.sol. mat.& in c.licet causam, col.v.versi.sed quæro vnde, & ibi Panor.nu.31. extrà de proba. Anto. Imo.& Panor.in c.ij.& ibi latè Fel.col.xij.versi.restringitur quinque modis, extrà de rescript. Panor, in c.Pisanis, per eum tex.extrà de resti.spolia.& in c.Abbas.col.ij. versi. item probatur, extrà quod met.cau.& in c.significauit, in vlt.not.per eum text. extrà de appel.& consil. xlij.ex multis, col.ij.versi.sed his non obst.lib.j.& consi.lxxviij.viso toto processu, col.j. versi. item videtur mihi, eo.lib.j.Barb.qui & alios citat, consi.xv.clementissimi, col.vj.versi.præterea accedat, lib.j.& consi.xliiij.scribitur, col.v.versi.& faciat, eo.lib.j.& consi.xvij.clementissimi, col.v. versi.præterea est aduertendum, lib.ij.& Franc.Ripa, lib.ij.Interpretationum, & in c.inter cæteras, nu.66.de rescrip.Hippo.Marsi.consi.xcvj.proximis, col.j. & in practica causarum criminalium, §.quoniam, nume.52.& iterum §.& quia, nume.11.

De eodem.

3 ¶ QVID IGITVR, si cùm cõsanguineus has solẽnitates nõ obseruasset, fuit ob id repulsus, exclusúsq; ab huiusmodi retractu, & emptor cõtrà absolutus: tamẽ quia nondũ annus effluxerat iterũ intra ipsum annũ cõsanguineus facit oblationẽ retractus, obseruatis istis solẽnitatibus: an sit audiendus. quod videtur, exẽplo eius, qui agit pendente, & non impleta conditione, ideóque reus absoluitur: nã nihilo minùs existẽte cõditione, poterit iterũ agere: nec ei obstabit

Vtrum consanguineus, qui non obseruauerat solennitates, iterum au-

diatur intra annum.

exceptio rei iudicatæ,l.si mater,§.eandem,versi.& ideò si fortè sub conditione,ff.de excep.rei iudicatę,& l.grege,§.si sub conditione,ff de pigno.& l.bouē,§.si sub conditione,ff.de Ædil. edic. Quorū tex.autoritate gl.in l.j.in princ.in verbo,nec tenere,ff.si mē.fal.mod.dixe. scribit, quòd qui proposuit intentionem siue actionē ineptam,ideóque à iudice repulsus est,potest tamen redire ad aptam.De quo etiam tex.in l.sed & si pupillus,§.si institoria,& ibi gl.Bal.& expressius Alberi.& Sal.ff.de instit.actio & l.Bebius.in fine & ibi Alberi.ff.de pac.dotal.& in ca. corā.& ibi Pet.Ancha.in quarto notab.extrà de rescrip.& in c.examinata,extrà de iudic.& voluit etiā Signo.quia alia multa iura allegat,cōsi.cxlij.in quæstione vertēte inter dominū Gabrielē,col.ij.ver.præterea in simili. Et de procuratore,qui ineptā actionē proposuit,voluit Alberi.in l.si procuratorē,col.iiij.vers.quid si procurator,ff.de procur. Sic & in hoc casu qui sū motus est,quòd solēnitates nō obseruauerit,idē iis obseruatis,si sit intra tempus,est audiēdus.

Victus ob ineptam actionē potest ad aptā redire.

4 ¶Et simile est,quòd si actor petens rē quampiā,ideò victus est,quòd reus rem ipsam nō possideret,si postea reus possidere cœperit,poterit idē actor iterū agere,nec summouebitur exceptione rei iudicatæ,l.si à te,in prin.& l.si rē meā,& l.si quis ad exhibēdū,quæ cōtinēter sequitur,ff.de excep.rei.iud.& l.procurator ad exhibendū.in princ.ff.rē rat.hab.& l.quoties,§.vlt. & l.sed si posteà,ff.de noxa.actio & l.neq;,quę est iij.C.ad exhi.nēpe quia causa illa repulsionis cessat.Et generale est,vt nō obsit huiusmodi exceptio rei iudicatæ.si noua causa superuenit,d.l.si mater,§ eādē in prin.& l.si is qui heres,in prin.ff.de excep.rei iudi.vbi si is,qui heres nō erat,hæreditatē petierit,& posteà factus heres eandē hęreditatē petat, exceptione rei iudicatę nō summouebitur.& l.hęreditas.C.de petit.hęred.Hincq; Pau. Cast.consi.313.ista pronūtiatio,lib.ij.respondit, quòd si quis iudicē ineptè,& non obseruata forma statuti, recusauit, ob idq; fuerūt dictę recusatiōes reiectę,nō prohibetur postea rectè atq; ordine easdē proponere.

Exceptio rei iudicatæ non nocet, si noua causa superuenit.

5 ¶Et facit , quod scribitur in l.hęc cōditio filię,in prin.ff.de cōdi. & demō.quòd si legatū relictū est filię,si nupserit:si ea nondū nubilis ętatis nupserit,vel etiā coniuncta sit ei,cuius nuptiis ei interdictū sit, non cēsetur paruisse cōditioni.Sed si postea alteri vtiliter nupserit,cōditioni paruisse cēsetur,& legatū obtinebit.Cuius l.autoritate Bal.in l.inuitus,in fi.C.de procur. dicit,quòd quādo primus actus nō cōsumit effectū secūdùm intentionē disponētis,nō intelligitur tātùm de primo actu,sed & de vlterioribus.Infertq; ex eo post Pet. quòd si procurator cōstitutus sit ad appellandū,non solùm de prima appellatione intelligitur,per quā non habemus effectū secundum intētionē mandātis,sed de aliis quoq;.Et sequitur Ro.in l.ij.chart.pe.ff.de re iudi.& consi.ccccciiij.in casu propositæ consultationis,vbi & ad hoc multa alia iura allegat. quæ tu videre poteris.& Maria.in c.de illis,col.ix.vers.& prędicta faciunt,extrà de cōd.appo. & Fel.in c.ij.in quinta limitatione,de treu.& pac.& Ias.in l.apud Iulianum.§.si quis alicui,col. vlt. ff.de verb.obli.Phil.Dec.consi.xxij.cuius superscriptio incipit,si pronuntiatur,col.j.

Actus nō consumitur ex primo ipso actu, qui nō sortitur effectum, vide xiiij.

6 ¶Et huc quoque spectat tex.in l.qui per salutem,ff.de iureiuran. Ex quo not.Sal.ibi,quòd qui nullā & inutilem electionem fecerūt,possunt aliam validam facere.Sed & Bal.ibi ex eo quoque not.quòd licet omissio formæ reddat actum nullum,tamē idem actus poterit iterum fieri cum debitæ formę obseruatione:& id,quod alibi dicitur,dispositiones debere intelligi.de primo actu,l.boues,§.hoc sermone,ff.de verb.signi.cum si.intelligi de primo actu valido,& ritè facto.Ad quod etiā allegat d.l.hęc conditio filię.Et idem quoque per illos duos tex.voluit ipse Bal. in c.olim,col.ij.vers.ibi & iterum,extrà de rescrip.& consi.cxlij.quod iudex non potuerit, paulò post medium,lib.iiij.Paul. Cast.consil.ciij. viso testamento, tum col.j.tum ante fin.consil. lib.j. Fely.in d.c.ij.in prima limitatione,de treug.& pac.Iason in l.diuortio,§.quod in anno,in tertia limitatione,ff.solu.matri.Alcia.in d.§.hoc sermone.

De eodem.

7 ¶Quibus adde optimum tex.in l.is cuius, §.vlt.ff.de adult.vbi ita scribitur,si quis adulterū & adulterā simul detulerit,nihil agit,poteritq; quasi neutrū detulerit,rursus à quo velit,initium facere:quia nihil prima delatione egit.& tex.in l.ij.in prin.in vers.data,& ibi glo.Bar.& alij,& iterum in l.cùm ita,§.j.vers.secundū quod,ff.de opti.lega.vbi per electionē nulliter factam nō consumitur ius eligēdi.& ita cū quoque priorem tex.not.glo.Bar.Alb.& alij in l.serui electione,ff. de leg.j.& Roffre.Bene.quæst.Sabb.j.Romana.Adde etiam glo.in c.Daibertū,in verbo, recitetari.j.q.vij.& quod de arbitro,qui perperam est arbitratus,an iterum possit arbitrari,tradunt gl.in l.proposita, & ibi Dyn.& Bart.qui eam l.legit cū l.societatem,§.arbitrorum,col.ij. vers.quærit glo.& Sal.qui hæc omnia legit cum prin.d.l.societatē, col.ij.vers.quęro primò,ff. pro socio.Cin.post Pet.in l.vlt.in vij.q.& ibi quoque Bal.in iiij.q.C.de contrah.empt.Et quod de compromisso,quod non est sortitum effectum, voluit Bal.in l.veluti,§.hæc vox,& ibi Alex. & Recentiores,ff.de eden.& in l.fideicommissa,§.si quis decē,ff.de leg.iij.& consi.ccclxij.primò videndum est, lib.v.& Rom.consi.cccccüij.in casu propositæ,cum simil.

De eodem.

¶Et hæc

8 ¶ Et hæc quidem haud dubiè vera esse videntur, cùm primus actus irritus est ob formam vel solennitatem non seruatam. nam & is reiterari poterit, quamuis secus esset si peccatū sit in materia. Ita enim voluit coryphæus ille Gallorum Doctorum Pet. à Bel. Pertic. vti illum refert, & sequitur Practicorum excellentissimus Alberi. in d. l. serui electione, in prin. ff. de leg. j. per tex. in l. quid tamen, ff. de arbi. Hic autem rettactus fit irritus ob non seruatam solennitatem: igitur ea seruata iterari repetique potest.

Maximè cùm irritus est ob formam nō seruatam.

9 ¶ Denique illud, quod dictú est de primo actu, nō procedit, quādo est facta concesio vel facultas ad certū tēpus, vt in hoc casu, in quo potest cōsanguineus intra annū redimere: quia no intelligitur pro vna vice, sed toties quoties, & quādiu durat huiusmodi tēpus, l. sicut in annos, in prin. ff. quib. mod. vsufr. amit. quē ad hoc expendit Raph. in l. si mihi, & Titio, ff. de verb. obli. & Alex. in addi. Bar. in l. j. ff. ad leg. Iul. maiest. vbi & ad hoc dicit facere tex. in l. Græcè, §. & post litē, ff. de fideius. & Fel. in d. c. ij. in quarta limitatione, de treug. & pac. & ante hos Bal. quē nullus citat, cōsi. xxxiiij. statuto seu cap. col. vlt. lib. v. vbi & ad hoc allegat l. si sterilis, §. vlt. ff. de actio. emp. & l. qui fundū vēdebat, ff. de contrah. emp. Et his adstipulatur, quod idē Bal. respondit consi. lxxvj. forma statuti, col. ij. lib. ij. quòd si ex statuto posit maior intra annū, obseruatis quibusdā solēnitatibus, repudiare hæreditatē, posteà autē ad id nō admittatur: si quis maior nō solenniter repudiauit, & sic elapsus annus, non amplius audietur: at si nondum annus transierit, poterit iterum solenniter repudiare, cùm sit actus iterabilis. Nihil tamen in id allegat.

Et quando est facta cōcesio, vel facultas ad certū tempus, vide xviij.

10 ¶ Sed nō omiserim tamen, oblectamēti cuiuspiam externi gratia, somnia fatáque, quæ natura duce veluti ferūtur, vno ac primo actu non consumi, aut finiri. Nā vt scribit Artemidorus Daldianus lib. de Somniorū interpretatione ij. c. xij. cùm quidā procus puellam sibi despōsatam habens, in somnis sibi visus fuisset desidere super ariete, & ex ipso ex anteriore parte decidere: quispiam somniorum interpres id somnium sic exposuit: Vxor tua scortabitur, & vt dici solet, cornua tibi faciet. Ob quod somnij præsagium recusans diutiùs nuptias, & tandē vix ab amicis persuasus, duxit illam ipsam, quæ illi despōsata erat, eámque præ somnij timore obseruanter & anxiè custodiebat. Et illa quidem, cùm annum inculpata vita vixisset, decesit. At ille putās somnij minas iam prætergressas esse, idque suum impetum perfecisse, aliā duxit vxorē, quæ ad vltimam scortationem progressa est. Atque ita is fatum somnij impleuit. Ex quo planè vides naturæ vim, quam vbique leges, vti magistram, sequuntur, non vno actu, nō vnis iisdémque primis nuptiis fuisse contentam, sed eam ad alias quoque sequentes produxisse.

Somnia & fata non primo actu consumi.

11 ¶ ET HÆC QVIDEM sunt quæ fortiter defendūt eam sententiā, vt iterum admitti debeat consanguineus, qui à retractu summotus est, quòd solennia nō obseruarat: modò sit intra tempus ipsius, & eum solenniter exequatur. Verùm sunt aliæ multæ magnæque rationes, quæ in contrariam sententiam nos quoque vocant, imò verius trahunt. Quarum hæc prima est: Nam hic consanguineus in nostro casu victus est, & repulsus à retractu, quòd non adhibuit aut non probauit adhibuisse solennitatem, quæ necessariò ex statuto requirebatur: ergo perpetuò repellitur, atque excluditur exceptione rei iudicatæ, per notata in l. Iulianus, ff. de cōdi. indebi. & per Bar. in d. l. si quis ad exhibēdum, ff. de excep. rei iudi. Et quod voluerunt Pet. & Sal. in l. j. in fi. C. si sæpius in inte. resti. quòd minor, qui semel petiit restitutionem in integrum, & victus est, quia non probauit, nō est audiendus, si iterum petat restitutionem, probare volens. Sed nec aliàs regulariter huiusmodi restitutio potest, nisi semel, intentari, vt videre licet in illo eodem titulo, & per Signo. consi. lxxij. factum sic præsupponitur: quod huc benè facit, cùm & illud remedium extraordinarium sit, vti & hic noster retractus.

Contra præcedentia.

12 ¶ Prætereà qui ante solutionem agit pignoratitia, licet non rectè egerit, tamen si offerat in iudicio pecuniam: debet rem pignoratam, & quod sua interest, consequi. Hæc sunt expressa & formalia, vt nostri vocant, verba, l. si rem alienam, §. vlt. ff. de pigno. acti. Ex quibus apertissimè declaratur, huiusmodi oblationem esse inutilem, nisi fiat ante sententiam, vt etiam ex eo text. colligit Bal. consi. l. secundus creditor, li. j vbi hoc argumento respondit, cùm ex facto interrogaretur, quòd si secundus creditor habens ius offerendi priori creditori, ex l. j. C. si antiq. credi. in id egit, vt reciperetur, nec tamen postea debitè obtulit, ideóque prior creditor absolutus est, non amplius ei patet via iterum offerendi priori creditori.

De eodem.

Oblatio ante sententiam facienda.

13 ¶ Quò etiam spectat tex. in l. si finita, §. postea, ff. de dam. infec. vbi postea quàm quis posidere iure dominij iussus est, ob omissam cautionem, non amplius erit locus oblationi cautionis, ne nullus rei finis inueniatur, nisi si quibusdā vel ætate, vel qua alia causa subueniatur. Hæc enim propemodum verba sunt illius tex. Et id ita intelligit communis opin. vt ne intra bienniū quidem admittatur debitor, quod aliàs datur ad rem recuperandā, ex l. vlt. C. de iure domi. impe.

Secunda oblatio cautionis non cōceditur.

vt volue

vt voluerunt Imo.& Pau.Cast.in d.§.postea,Ang.in eadem l.§.si plures,col.vlt.Alex. in eadem quoque l.§.Iulianus,col.pen.versi.item inquantum contra Bart.ibi,cũ aliis multis concord. ibi ab eo traditis,& Phil.Dec.consi.cccccluij.in causa magnifici,col.j.& cõsil.cccccxcij. in causa dominæ,per totum.Quod eò voluimus dicere,vt intelligeres nihil quantum ad hãc rationem, obstare,si quis diceret,nullum hîc finem non fore,cùm cõsanguineus nõ nisi intra vnũ annum admittatur:nihil ergo prohibet,quin pluries intra id tempus admittatur, cùm finis omnibus oblationibus lapsu eius temporis imponatur,atque ita cessabit ea ratio infinitatis. Nam & illo casu d.§.postea,volebat Bar.admittendum esse debitorẽ ad offerendum intra biennium, tanquam scilicet is finis foret ei oblationi,& tamen ab omnibus eius opinio reiicitur.

14 ¶ Et hæc sanè eò magis obtinẽt,quòd post cõclusum à partibus in causa,non licet iisdẽ offerre, vt probat tex.in c.pastoralis,extrà de cau.pos.& propri.Ergo multo minus post sentẽtiã absolutoriã,quæ trãsiuit in rẽ iudicatã:nisi ius offerendi reseruatũ fuisset per ipsam sententiã,l.cùm eorum,C.de senten.& interlo.om.iudi.& ar.l.si soror.C.de colla.Nam & in simili videmus, quòd emendare actionem siue libellum nullo casu licet,nisi vsque ad sentẽtiã, idipsum attestãte Bar.in l.edita,col.ij.versi.hoc præmisso,& ibi quoque aliis ,C.de eden.Lata igitur sententia nullus emendationi locus relictus est.Et facit etiam tex.in l.in delictis,§.vlt.ff.de noxa.act.vbi sententia absolutoria parit exceptionem rei iudicatæ,si iterum eadem actione agatur, etiam cum adiectione alterius qualitatis,& ibi id not.Bar.& Bal.

Sed nec prima oblatio post cõclusionẽ in causa.

Actio emendari non potest post sententiã.

15 ¶ Ad hæc,hic cõsanguineus offerendo pretiũ & petẽdo retractũ,à cõsuetudine introductũ, se veluti adstringit ad ea omnia faciẽda,quæ cõsuetudo iubet obseruari ad retractũ obtinẽdum quod tamẽ nõ fecit pẽdẽte iudicio.Ideò amplius agere nõ poterit,nisi ei subueniatur ob iustũ errorẽ,l.qui habebat,& ibi glo.& Doc.ff.de insti.act.Præsertim cùm hic nõ vsus sit beneficio cõsuetudinis,vt vti debuit,sed abusus sit,nõ vtẽdo forma ab eo tradita:ideò id omnino amittere debuit,ar.c.vt priuilegia,extra de priuil.cũ si.Nã & qui legẽ contempsit,eius auxilio vti non potest,l.auxiliũ,in fi.ff.de minori.& expresius in l.vlt.§.sin autem postquã, C.de iure delib.& ibi aliæ concor.in glo.quibus adde c.quia frustra,extrà de vsur.vbi etiã gloss. affert concord. Et eius ar.Soc.consi.lj.præstantissime,col.j.versi.octauò & vltimò,respondit,quòd qui statuto vtitur nõ obseruata solẽnitate illius,priuatur beneficio ipsius,& in id alia quædã allegat. Porrò Barpt.Brixi.q.venerabil.lxxxij.quæritur vtrùm cõmittes,dicit id generale esse,& si aliquo casu contrarium reperiatur,id esse speciale.vti etiam post eum dicit Albe.in d.l.auxilium,§.j.Et facit quòd faciens semel cõtra priuilegium,illud perpetuò perdit,l.ij.C.de iure domi. impe. & c.cùm accessissent,& ibi no.extrà de priuil.& notab.Inno.in c.accedentibus,de priui. & Pau. Cast.consi.ccccxxxj.videtur dicendum quòd dicta,col.j.lib.j.cum simil.

Priuilegium amittit, qui eo abusus est.

Et beneficium statuti qui eius solennitatem non obseruat.

16 ¶ Adde & hîc duos tex.alterũ Iuris ciuilis,alterũ canonici,primũ in l.accusaturus,ff.de adulte. cuius hæc verba sunt:Accusaturus adulterij,si quidẽ circa inscriptionẽ errauerit,& tẽpora largiũtur,emẽdare nõ prohibetur,ne causa criminis aboleatur.Vides enim ibi,eũ qui accusationẽ instituerit,nec solẽnia impleuerit,iterũ admitti implẽdo solennia intra tempus accusationi præstitutũ:sed hoc quidẽ speciali quadã ratione,ne scilicet causa criminis aboleatur:quę ratio huc nihil omnino pertinet:quare ea cessante,cessat & dispositio,l.quod dictũ est,ff.de pact. cũ simi.Et cùm id fiat singulari specialiq; illa ratione,satis declaratur Ius cõmune esse in cõtrariũ, l.ius singulare,& l.quod verò,ff.de legib.Secundũ est in c.cõmissa,in versi.porrò, de elec.li.vj. vbi si quis semel fuerit priuatus beneficio curato,quòd intra annũ ad sacerdotiũ non sit promotus,non poterit ea vice iteratò id beneficiũ eidẽ cõferri.Ex eòque no.Pet.Anch.ibi,in v.notab. quòd priuatus ecclesia propter culpam suam,est effectus inhabilis ad eandem illa vice.

17 ¶ Postremò facit illa regula,de qua suprà locuti sumus,quòd dispositio aliquid concedens intelligitur de primo actu,nec iterari potest,per d.l.boues,§.hoc sermone,ff.de verb.signi. cum multis si.& cõcor.tex.& Doct.adductis à Fel.in d.c.ij.de treuga & pace.& Ias. in l.duobus, §. j.ff.de iureiur. & in d.l.diuortio,§.quod in anno,ff.sol.matr.& à nobis (quòd citra iactantiam dictum sit) omnium latissimè in tractatu,cui titulum fecimus,Sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo actu.Nec quantum ad id,semper verum est, quod in contraria parte diximus,id procedere in primo actu valido,vt videre licet per Barto.& alios in l.ij.§.j. ff.de opt. leg.Ray.Bal.Imo.Alexan.& alios in d.l.serui electione,ff.de leg.j.Bal.in l.vlti.colum. iiij.versi. quartò quæro,C.de contrah.emptio.& in d.l.qui per salutem,ff.de iureiurãdo.Ioan. And.Dom. & Imo.in cap.si compromissarius,§.j.de elect.lib.vj.Fel.post Antiquiores in cap. in literis, in viij.limitatione,extrà de offi.deleg.

Dispositio intelligitur de primo actu.

Etiam inuidio.

18 ¶ Ad id autem,quod primo loco dictum est,de eo qui primùm proposuit actionem ineptã, & succubu

succubuit,vt nihilo minùs posſit ad aptam redire:illud verum eſt, cùm illa apta actio competit alio iure,vt ſatis declaratur in d.l.Bebius,ad illud allegata,in fi.ipſius l.& ibi glo.j.in fi.& Alb. ff.de pact.dot.& hoc quoque adſtruunt omnia iura allegata pro parte contraria. Quod autem poſtea ſequitur,de facultate cóceſſa ad certū tempus:vt iterari poſsit duráte eo tempore, illud poteſt reſponderi procedere in actu ſucceſsiuo,vt in caſu d.l.ſicut in annos.ff.quib.mo. vſuſfr. amit.vbi legatus ſiue cóceſſus eſt vſuſfructus alicui vſque ad aliquod certū tépus. Hîc autē loquimur de actu mométaneo,& qui breui aliquo tépore cóficitur, atque expeditur, videlicet de iure offerendi,quod quidē ipſum permittitur fieri intra aliquod tempus:ſed id fit atq; expeditur vno atque momentaneo actu. Sicuti & ius eligendi conceditur etiā intra aliquod tempus, ſcilicet triū menſium,c.ne pro defectu,extrà de elect.& tamen aliquando, ſi ſemel ea facta fuerit etiā inutiliter,id ius extinguitur. nec iterari poteſt,etiā intra tempus in id cóceſſum,vt ſuprà diximus ex Saly.& no.in c.auditis,extrà de elect.cū ſi.à me collectis in repe.l.ſi vnquā.in verbo,reuertatur.nu.375.{incip.triceſimooctauò quod eſt admodum,& ſeq.} C.de reuo.don.

Etiam in facultate cóceſſa ad certum tépus.

19 ¶Et hæc quidē omnia maximè procedūt,cùm is,qui primū actum fecit inutiliter,in culpa fuit: tunc enim haud dubiè eundē iterare non poteſt:vt pulchrè voluit Bal.cóſi.ccxxvij.per ſanctiſſimum,lib.iiij.ar.l.j.§.quæſitū,ff.quan.act.de pec.eſt anna. Et ſatis probatur ex d.c. cōmiſſa. & quod ibi dicit Pet.Anch.de elect.lib.vj,à nobis ſuprà cita. Ex èóque quòd qui ſcienter eligunt aut poſtulant indignū,iterum eligendi facultatem amittunt , c.gratum, extrà de poſtul. prælat. & c.bonæ,le ij.& c.cùm in cunctis,§.vlt.& c.cùm Vintoniēſis.§.vlt.de elect.cum ſim.Et idem de fideicōmiſſario,qui ſcienter elegit pauperes incapaces,voluit Bart.in d.l.ij.ver.data, col.j.ff. de opt.leg.Atque ex eo,quòd executor datus à Papa ad conferendum beneficium , ſi inutiliter cótulit,poteſt iterū conferre vtiliter,niſi id primùm faciens errauerit in iure:vt voluit Inn.in c. j.de re iud.& Card.Flo.qui id dicit not.cóſi.ciij.poſt redditum,col.ij.verſi. ad aliud dubium.

Præſertim ſi is qui fecit, ſit in culpa.

20 ¶Hîc autē maxima eſt in eo culpa,qui vti volens beneficio huius conſuetudinis , omittit formā & ſolennitatem illius,errans in iure municipali omnibus lippis & tonſoribus cognitiſſimo : & interim tamē fatigans vexánſque emptorem multis magniſque ſumptibus,impenſis,laboribus, moleſtiis , quæ ſequi ſolent litigantes , etiam ſi victoriam reportarint , vt ſatius ſit ſemel vinci, quàm ſæpius vincere,aut diutius litigare,vt docet experientia, & non obſcurè innuit text. in l. minoribus xxv.annis ſubuenitur,ff.de minorib.Ex quo illud Martialis lib.vij. Epigrammaton,

Lit te bis decimæ numerantem frigora brumæ
Conterit una tribus Gargiliane foris.
Ha miſer,& demens,uiginti litigat annis
Quiſquam,cui uinci Gargiliane licet!

Litiū ſumptus, labores, moleſtiæ.

21 ¶Vt non immeritò ſcriptum ſit in l.item ſi res,§.vlt.ff.de alie.iud.mur.cau.fact.Hæc enim verecunda cogitatio eius qui lites execratur,non eſt vituperáda,cum aliis multis in hanc ſententiam adductis ab Alb.in l.etiam,in prin.ff.vt leg.nom.cau.& Luc. Pen.in l.litibus,C.de agr. & cenſi.lib.xj.& nouiſsimè à Math.Paco.in ſuis cōmentariis in ti.de mand.Apoſt.§. & vt obdicetur,in princ.& Pet.Rebuffo in prooemio concordatorū,in verbo,ſumptibus.Vt tamen interim non omittas,quod ſcribit Tullius lib.2. Offic. admonens à litibus,quantum liceat, & neſcit an paulò plus etiam quàm liceat,abhorrere:eſſéque non modò liberale nonnunquam de iure ſuo decedere,ſed etiam fructuoſum.Cui concinens glo.in c.pen.extrà de empt.& vend. tradit eum magnum cōmodum conſequi,qui à lite recedit , ideo (inquit) propter inſtrumenta poſt tranſactionem reperta nō inſtauratur lis.Et ſequitur Ant.qui & ex hoc dicit (quam verè cæteri videant)valere tranſactionem factam ab eccleſia,etiā non probata alia vtilitate. & Panor.in c.j. in j.not.de tranſact. Alex.conſi.lxvj.viſa facti narratione,col.iiij.verſi.ſed in propoſito, lib.vj. & Philip.Dec.conſi.ccccclxxix.in controuerſia.col.iij. Idem autē Tullius in Oratione pro Cecinna,appellat ſolicitudinem & periculum litium.Finis(inquit)ſolicitudinis ac periculi litium non à patre relinquitur,ſed à legibus.Si autem hunc iterum admittamus ad retractum, quo iā ſua culpa decidit,quid aliud quàm lites tam moleſtas & execrandas, vt diximus,ex litibus ſerimus?contra l.iiij.§.ait prætor.ff.de re iudi.& l.terminato,in fi.C.de fruct.& lit.expen.

De eadem re.

22 ¶Nec tamen omittendum eſt conſanguineum,qui hîc vult retrahere rem ab emptore vi huius conſuetudinis,certare de lucro captando,non de dāno vitando,vt patet ex not.à Bar.in l.vlt.in fi.C.in quib.cauſ.in integ.reſt.neceſ.non eſt,& in l.etiam,la ij.ad fi.ff.de mino.dum vtrobique alleg.c.conſtitutus.extrà de in integ.reſtit.quod expreſsim loquitur de noſtra cōſuetudine retractus,& plenius diximus ſuprà §.j.glo.x.nu.125.certum eſt,& ſeq.Ideóque ſi quæ iura videntur iterum admittere eum qui ſemel in ſolennibus errauerit , ea certè loquuntur , cùm tractatur de damno vitando : nec ad hunc noſtrum caſum trahenda ſunt:neque enim par eadémque ratio videtur admittere debita,& lucra non capere.l.vlti.C.de codic. Nec ignorantia iuris ex-

Cōſanguineus certat de lucro.

Ignorantia.

Iuris non excusat in lucro.

cusat in lucro, aut quasi lucro captando. l. iij. & ibi gl. & omnes. C. de iur. & fac. ign. & non tantùm masculos, sed nec fœminas quoque l. quamuis. C. eo. titu. cum si. Et vide hîc quæ dicam latius infrà eo. tit. §. xxxv. eodémque pe. gl. ij. in verbo, *mineurs*, nu. 7. & hæc maximè, & seq. & iterum in gl. iiij. quæ est in verbo, *ignorans*, nu. 27. quintum quod ignorantia.

An subueniendum sit consanguineo erranti.

23 ¶ Id quod etiam notandum est ad ea quæ suprà diximus de subueniendo in hac re ob ætatem, iustum errorem, aliámve iustam causam. Quanquàm & illud quoque dici potest, hoc in casu non esse subueniendũ, neç ætati nec sexui, nec rusticitati, nec ignorantiæ, aliis duabus rationibus, præterquàm quod hîc tractatur de lucro captando. Quarũ hæc prior est, quòd hæc omnia à nostra cõsuetudine obseruari iussa in retractu sunt formæ & solennitatis, vt hîc declaratur: cuius quidem omissio nullos omnino excusat. l. vlt. C. de testa. iuncta gl. in l. ambiguitatis, eod. tit. cùm aliis concord. à me adductis infrà tit. procedente. §. iiij. gl. vij. in verbo, *en main de court*, nu. 14. & ego id puto. Altera hæc est, quòd in his quæ ad rigorem iuris conseruandum sunt introducta, cuiusmodi hæc sunt, nemini etiam parcitur, vt voluerunt glo. Bar. Bal. & Pau. Cast. in l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno. cum aliis concor. etiam à me collectis in illa eadem gl. nu. 16. & quia etiam, & seq. Ex quo fit etiã, vt tempus retractus currat minoribus absentibus & ignorantibus, vt cauetur infrà eo. §. pe. etiam sine spe restitutionis, vt ibi dicemus.

Dictiones dicti, & eiusdẽ.

24 ¶ Et hæc certè multò magis obtinerent in casu §. iij. suprà eod. vbi si emptor admiserit consanguineum ad retractũ, debet consanguineus intra octo dies soluere emptori pretium venditionis, aliâs non recipietur amplius ad eundem retractum, id est, (vt vtar verbis illius §.) *il ne sera plus receu audict retraict*, quæ verba significant perpetuam exclusionem. Nisi quis diceret ea intelligi de eo retractu, quẽ prius intentauerat, ex natura illius dictionis, *audict*, id est, dicti, siue eiusdem, siue suprà dicti, aut similium quæ referuntur tantùm ad præcedentia, nec habent tractum ad futurum tempus, l. j. §. eum qui, & ibi Bart. qui eum §. legit cum §. hoc edicto, ff. de postul. & declarat etiam idem Bar. in l. talis scriptura, §. vlt. versi. quæro ergo quid si testator. ff. de leg. j. & Fran. Are. consi. xxj. si diligenter, col. j. vbi loquitur de dictione, dicta, & Corn. cõsi. cclviij. circa hanc, col. j. vers. quia ad hoc, li. j. & Soc. cõsi. ccl. in causa Bononiensi, col. pen. ver. secundò hoc deducũt, lib. ij. vbi loquitur de dictione, eidem. Phil. Dec. consi. cclxxvij. consultus. col. j. & consi. ccclxxvij. visis, col. iij. vers. nec obstat, & Fran. Ripa qui loquitur de dictione, dictos, in l. filiusfamilias, §. Diui. nu. iii. ff. de leg. j. & Lud. Goza. consi. xxix. videtur, col. iij. nu. 15. & consil. xxxj. in hac causa, in prin. Et hanc interpretationem adiuuat, quod tenuit Lapus in quadam sua disputatione, negligentem petere apostolos intra dies sibi præstitutos, licet sit ob id exclusus à prosecutione prioris appellationis à se interpositæ, tamen durante grauamine, potest iterum appellare, si sit intra tẽpus appellandi. & sequitur Domin. in c. si clericus, §. verùm, & ibi quoque Philip. Franc. in iiij. not. de præben. lib. vj.

De iisdem illis dictionibus.

25 ¶ Sed dici potest in casu nostro, hunc retractum, quem vult nunc facere consanguineus, eundẽ esse, quem facere voluit, quamuis sint diuersæ oblationes, causæ, & instantiæ, vt si quis eandem rem alia instantia vendicare voluit, à qua re ante ob defectum quempiam repulsus fuerat: est enim semper eadem res. Ve tamen intelligas, huiusmodi dictiones, idem, & dictum, non per omnia referri ad præcedentia, nec cum omnibus qualitatibus, vt per ipsum Bart. in l. si cui. §. j. ff. de leg. j. & Ang. Are. in §. j. col. j. Insti. de legi. patr. tutel. At apud Cenomanenses sunt verba clariora pro perpetua exclusione, cùm dicit, loquens in eodem casu, *iceluy lignagier n'y sera iamais receu*, vt patet c. consuetudinum eius loci, ccclxxxvj. Et eadem quoque verba in illo ipso casu scribuntur in Andegauensium cõsuetudine, c. ccclxxvj. Et similia verba apud Blesenses, c. xcvj. quæ sunt huiusmodi, *sans ce qu'il puisse iamais demander ledict heritage par retraict*. Et idem videntur intellexisse Melodunenses, c. lx. dum faciunt ius alteri consanguineo retrahendi, si sit intra annum. quasi huic qui cecidit retractu ob aliquem defectum, vt ibi dicitur, præcludant viam retrahendi. Porrò Ferro. in consuet. Burdig. hoc eo. tit. §. xv. col. ij. versi. ait lex nostra. tenuit in casu illius §. qui omnino similis est d. §. iij. huius nostri tit. non amplius admitti consanguineum, qui intra octo dies pretium venditionis non soluerit.

Cõsanguineus an possit emendare defectum solẽnitatis, post eaquàm ei obiectus fuerit.

26 ¶ Sed & videri posset, cõtinuò quàm agitari cœptũ est de viribus oblationis retractus, quia emptor conuentus dicit ipsam oblationem esse nullam ob non seruatam solennitatem consuetudinis, viam esse præclusam consanguineo ad adhibendã posthac eam solennitatem, etiam intra tempora retractus, eo quidem argumento, quòd licet facultas insinuandæ donationis aut alterius cõtractus, si ei non sit à statuto tempus præstitutum, duret triginta annis, argu. l. licet. C. de iure delib. & l. cùm notissimi, §. sed cùm illud, & ibi glo. in verbo, opponere, C. de præscri. xxx. vel xl. ann. & gl. in l. j. §. ad hoc, in verbo, pro socio. C. de ann. excep. cum si. Tamẽ si iam fuerit obiectum aduersus donationem, quòd nulla est ob omissam insinuationẽ, non amplius poterit cõfugi ad remedium insinuationis. Ita enim respõdit, subdubius tamen, Ange. qui id dicit nos.

consilio

consi.clxxix.visis prædictis instrumentis.col. vlti. versic. secundò est videndum,per §. illud,in Auth. vt fili.frat.& auth.eò decursum,C. de donat.ante nupt.& l.vlti.C. de iure dot. & sequitur Alex.in addit.Bart.in l.Modestinus,in princ.ff.de donat.& consi.ccxxxvij.perspectis his,in fi.lib.vj.vbi & id dicit no.& Fran.Are.consi.cxxiij.in causa quæ vertitur,col.ij.versi. præterea cùm ibi dicatur.& Hipp.Marsil.singul.cccclxxxix.quando à lege,vbi id dicit sing. Sed id non probat Anto.Cana.in tracta.de insinuationibus,col.iij.in iij.quæst.Ideo & in hoc amplius cogitandum relinquo.Vide tamen interim Bald.in l.vnica.§.sinautem ad deficientis,ad fin.C.de caduc.tollen.Et quod etiam in simili tradit Iac.Alua. post Iac.Ardi.in c.j.in prin.col.ij. versic. quæro quid si vasallus,tit.quid iuris si post alien.feud. Quòd eo casu, quo recuperatio feudi à vasallo venditi ei prodesset,ne eo caderet,intelligitur dummodo nondum sit super ea re mota controuersia,arg.l.maneipiorum,ff.de optio.leg.& sequitur & dicit not.Philip. Dec.consi.clx. in causa monasterij,in fi.

27 ¶ILLVD autem certum est,quòd si interim scilicet pendente illa instãtia retractus, qua consanguineus cecidit ob non seruatas solennitates, vel alia quacunque causa,exierit dies actionis, scilicet annus post notificationem,non poterit amplius ipse cõsanguineus venire ad retractum, quia fortè dicit per illam priorem instantiam fuisse id tempus interruptum:quia per iudicium, in quo actor succubuit,non interrupta est præscriptio temporis,vt post Paul.Castr. in quodam consi.voluit Fel.in c.illud,col.vlt.in decimaquarta conclusione,extrà de præscrip. & Io. Fran. Balb.in tract.præscrip.in tertia parte sextæ,eiusdémque vltimæ partis princip.nu. 57. Et faciũt quæ diximus suprà,in glo.x.in verbo,*dedans l'an*.nu.85.sed illud interim. *Cõsanguineus qui succubuit, non poterit agere post tempus.*

28 ¶Si tamen illud admittamus,vt ante sententiam posit id fieri,etiam si fuerit oppositum,modò sit intra tempora,fatendum est,& post sententiam quoque in causa appellationis fieri posse, si nondum annus exierit,per id quod generaliter scribitur in l.per hanc,C.de temp.app.& quod de denuntiatione,quæ fit venditori,voluit gl.in l.si rem quam.§.quolibet.in verbo,præfinitur, in fi.& ibi Doct.ff.de euict.& quod de oblatione pretij,ad quam tenetur secundus creditor, ex l.j.C.si antiquior creditor,tradit Matth.Afflic.deci.Neap.xvj.fuit in relationibus,in fi.vide tamen in contrarium tex.in cle.ij.de testibus. Sed ibi illud statuitur,quòd eadem est ratio nõ admittendi in causa appellationis in eo casu,quæ & in causa principali. *An consanguineus in causa appellationis implere poterit solemnitates.*

POVRVEV, DVMMODO, GLO. VIII.

1 HÆC gallica dictio,*pourueu*,ea est,quam Latinè dicimus dummodo, quæ modum facit Bart.in l.quibus diebus.§.vlt. col.ij. versic. quid de dictione,dummodo,ff. de cond.& demon.per l.cùm ab eo, ff. de contrah. emp.& Bal. in c.dudum,le ij. col.vj.versi.& hæc faciunt ad quæstionem,extrà de elect.vbi dicit,eam non facere conditionem sed obligare ad sic faciendum.& Corne.consi.cxax.viso,col.iij. versic.potest,lib.iij.& Phili. Dec.consi.cccxxvij.viso casu,col.ij.versi.nec prædictæ.Ex quo & illud potes intelligere,necessariò hîc requiri duos testes:alioqui non credetur nuntio. Nam & aliquando quoque huiusmodi dictio conditionem facit, præsertim cùm rei imperfectæ iungitur.vt patet ex c.vt præteritæ.de elect.lib.vj. & voluit Domi. post Paul.Eleaz.in c.non potest, §.j.col.vlt.versi.nota bene,de præben.lib.vj.& Steph.Bertr.consi.ccj.Christi,col.iij.nu.5.lib.j. Sed & alia de huiusmodi dictione vide per gl.in dicto c.non potest. in verbo.retinere. & Do. Rot.decis.ccxxxj.ordinatio,in nouis.Porrò Guid.Pap.consi.ccv.circa processum,col.antepen. versi.secundò est dictum,dicit nuncupatim hanc vulgarem dictionem,*pourueu*,facere conditionem.& eum sequitur Fran.Ripa lib.ij.Respon.c.ix.princeps,col.j.

Dummodo.

An necesse sit nuntium habere duos testes, ut ei credatur de oblatione.

Pourueu.

DEVX RECORS, DVOS TESTES, GLO. IX.

1 MAGNVM diu inter veteres certamen fuit, soline nuntio (ita vulgò apparitorem vocamus,nec fortè malè,cùm Cicero in vj.in Verrem actione scripserit,nuntio Prętoris accersitus)an igitur soli nuntio,sine testibus credendum sit. Fuerunt enim,qui simpliciter negarunt esse credendum, afferentes in eam sententiam l.vlt.C.de bon. vac.lib.x.& l.j.C.de curios. lib.xij. & quod in simili habetur in l.j. C. de mand. princ. & in c. cùm contingat. extrà de rescrip. & in c. cùm in iure.de offic. iudic.deleg. Et quòd vnius vox nec cõdemnat,nec iustificat,c.admonere,xxxij.quæst.ij.& cap.licet ex quadam.extrà de testib. cum simi.Ideóque nec soli tabellario creditur,§.si verò absunt.in auth.de hær.& Falci. Ac nec soli quidem iudici,aut arbitro,l.ne in arbitris,§.pen. C.de arbitr.& c.quoniam contra falsam, de probat.Ergo multò minùs nuntio soli,cùm pro iudice aliàs præsumatur,l.ij. C. de offic.ciuil.iudi.pro nuntio nequaquam,l.ne diu. C. de pœnis.quæ loquitur de praua & venali perfidia horum apparitorum.

An nuntio sine testibus credatur.

Nuntius.

Ciceronis uox pro apparitore.

Nuntios viles assumi. Infames an possint esse nuntij.

2 ¶Ideo viles esse dicit Feder. Senen. consi. cxix. nulli, col. vlt. & Bald. in l. si vt proponis. in princi. C. de execu. rei iudic. & Marthe. Afflict. in constit. Siciliæ, incipien. prosequentes, col. iiij. in octauo notab. Imò & vilissimos quoque ipse Bal. in l. vlt. col. pen. in viij. quæst. C. de edi. Diui Adr. tollen. Nam & videmus hodie in id munus assumi viles atque etiam infames, vt & scribit Collect. in c. cùm dilecti, ad fi. extrà de dolo & contu. & Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, nuntium. ex quo dicit, nec infames ab eo munere repelli, l. nec infamis, C. de Decur. lib. x. & l. j. C. de infa. eo. lib. & idem post eum dicit Ang. Are. in §. quadrupli, col. v. versi. quæro an credatur, Instit. de act. & in tract. malefic. in verbo, Petro publico & iurato nuntio, in princ. Quod & voluerũt Host. & Ioan. And. in c. prudentiam. in verbo, nuntium. & ibi quoq; Bal. qui id dicit notatu dignum, col. ij. & Feli. ad fi. princi. extrà de offic. deleg. Salic. in l. tres denuntiationes, C. quomodo & quando iud. vbi viles ribaldos eos vocat. & Philip. Franc. in c. cùm teneamur, col. vlti. extrà de appel. An tamen verum sit hoc postremum dictum, vide August. Ari. in addit. Angel. Are. vbi suprà.

Qui soli nũtio credi negant.

3 ¶Et in hac quidem sententia, vt soli nuntio non credatur, fuisse videtur gl. in d. c. quoniã contra falsam. in verbo, citationes. de probat. cùm dicit, soli nuntio publico & iurato credi in foro ciuili secundùm consuetudinem. At de iure communi (ait) videtur non esse ei credendum, nisi aliàs legitimè constet. Et alia quoque gl. in c. quod sicut. in verbo, vocatos. extrà de elect. & ibi Vincent. qui dicit citationem esse probandam duobus testibus, vel publico instrumẽto, & Iac. Bal. in suo tract. de primo & secundo decreto, post princ. vbi ob id consulit, vt duo nuntij mittantur. Et hanc opi. secuta est hæc nostra consuetudo, quæ generalis est in Francia ex regiis constitutionibus, vt dicemus posteà.

Qui credi affirmant, si non fuerit negatũ.

4 ¶Alij dixerunt illi esse credendum, si non fuerit negatum. At si is, qui dicitur citatus, id neget, & secundum aliquos iuret se non fuisse citatum, illi magis credendum est. In qua sententia videri voluit Host. qui simplicem negationem requirit, in d. c. quoniam contra falsam. in verbo, citationes, l. ij. in fi. de prob. Spec. qui iuramentum exigit. & alios Antiquiores allegat, in tit. de citatione. §. sequitur. versi. sed nunquid credetur soli nuntio. Ioan. Fab. in l. ea quidem, col. ij. C. de accus. cum ea tamen moderatione, vt nuntio in modicis tantùm credatur: sed & adhuc pars (inquit) auditur, si iuret contrarium. & Nico. Mate. qui etiam de iuramento loquitur. in lectu. Bar. in l. scire oportet, §. sufficit. in fi. ff. de excusat. tuto.

Qui & id affirmant in iis, quæ concernũt eorum officiũ.

5 ¶Alij quoque voluerunt iis credi in iis, quæ concernunt officium eorum, verùm tamen cõtrarium posse probari à parte. Quam sententiam secuta est gl. in c. proposuisti. in verbo, non probatur, post princ. lxxxj. dist. & postea subdit, contrarium ipsum probari per iuramentum partis, per quædam iura illic allegata: quod omnino conuenit cum præcedenti opin. & alia gloss. quæ omnino idem voluit in §. item testes. in verbo, in executoribus. iiij. q. iij. Et diximus suprà eo. ti. §. iiij. in glo. j. nu. 6. sed & hinc prodiit, & in ea gl. alia multa si. adduximus. Quibus adde Bonif. Vitel. in tract. malefi. tit. forma citat. accusati. nu. 16.

Qui & id ipsum affirmant in citationibus tantùm.

6 ¶Alij rursus censuerunt credendum esse nuntio publico, & iurato in citationibus tantùm, non etiam in cæteris: quæ sententia fuit glo. in c. cùm parati, extrà de appel. Io. de Deo, Aegid. Guid. Suza. Rolan. & Gand. prout eos retulit Io. And. in addi. Spec. in d. ti. de cita. vbi suprà. & voluit etiam de citatione Io. Reghis apud Fed. Senen. consi. cxlij. cuius exordium est, domino Ioanni. col. pen. versi. non obstat relatio nuntij. Barto. in tract. de citatione, in xj. q. Et de citatione item voluit Bal. in l. vt perfectius. col. vlt. vers. xj. C. de anna. excep. vbi ita dicit obseruare generalem consuetudinem. & Alb. in l. j. §. quies, ff. de offi. Præfec. vrb.

Qui in modicis tantùm, vide infrà xxx.

7 ¶Alij item dixerunt, nuntio credi debere in modicis, vbi scilicet versatur paruum aliquod præiudicium, non autem in iis, quæ sunt maioris cuiuspiam præiudicij: & ij sunt Vber. Bob. & Albert. Gal. vt retulerunt Spec. & Io. And. vbi suprà. Sed & eius opi. fuit Iaco. But. in d. l. j. §. quies, ff. de off. Præfect. vrb. Bal. in l. magis puto, §. illud, ff. de reb. eor. & in d. c. cùm parati, post princ. versi. quæro vtrùm credatur. Lucas Pen. in d. l. j. col. ij. versi. vel de breuitate, C. de curios. li. xij. Ioan. Fab. vt suprà diximus, in d. l. ea quidem. C. de accus. Ioan. Plat. in l. apparitores, in iij. nota. C. de exact. tribut. lib. x. Et sic quoque videtur voluisse Spec. tit. de remis. §. vtile. versi. sed nunquid remissio, in fi.

Qui intelligunt, nisi sit suspecta persona.

8 ¶Alij prætereà fuere in ea sententia, vt soli nuntio qui dicit se citasse, credi debeat, nisi sit persona suspecta. Ita enim voluit Ang. laudatissimus Iuris interpres. in d. l. vt perfectius, col. vlt. versi. item nota quòd nuntio, C. de anna. excep. vnde vt subiungit, cautela est, vt nuntij ipsi faciant conficere instrumenta de eorum citationibus, ne scilicet sua ipsorum fides in dubium & discrimen vocetur. Et cum hæc sententia propemodum conuenit ea, quæ mox continenter sequitur.

¶Nam

9 ¶Nam & alij id totum, de quo disputamus, arbitrio iudicis reliquerunt, potiúsne scilicet credet nuntio, an verò ei quem dicit se citasse. Quid enim (inquiunt) si nuntius sit vitæ diffamatissimæ, alter notæ fidei & integritatis? Considerabit ergo iudex qualitatem personarum, & negotij: & huic vel illi magis credet, iuramento ab eo exacto, vel etiam non exacto. Et ita voluit Hosti. in d.c.cùm parati.col.ij.in verbo, suus nuntius.& ibi etiam Collect. in fi.& Panorm. colum.iij.& idem Host.in Summa tit.de contu.§.qualiter deprehendatur, qui est ij.col.ij.versi. quid si absens est.Arch.in d.c.proposuisti.col.ij.versi.in ea.gl.ibi,verbo nuntij.& in c.venerabilibus,col. ij.in verbo citatus. de senten. excom.lib.vj.latè Pet.Iac.tit. de act.de constituta pecunia libellus,col.pen.ver.nec etiam deberet credi.Ioan.And.in addi.Spec.vbi suprà,in tit.de citat. Collect.in c.cùm dilecti.in fi.extrà de dolo & cōtu.Bal.post Iac.Are.in l.j.§.j.in fi.ff.quemad. test. aper.& in d.c.quoniam contra falsam.col.vij.versi.quæro an relationi.extrà de prob.Ang.in l. hæc autem.§.non defendi,ff.quib.ex cau.in poss.eat.Sal in d.l.tres denuntiationes,col.ij.versi. sed an credatur nuntio.C.quomodo & quando iud.& in l.absentem,col.iij.in vj.q.C.de accu. latè Maria.qui alios adducit in repet.rub.de dilat.in xvj.art.Ange.Are.in d.§.quadrupli, col.v. versi.quid autem si dicat,Instit.de act.& in dicto tract.malefi.in verbo,Petro publico & iurato nuntio.Guid.Pap.decis. Delphi.dcxxviij.non debet de iure.& in tract.Præsumptionum, col.v. versi.sed an debeat præsumi. & Iason in l.properandum.§. & si quidem, col.iij.versi. quid antem si nuntius.C.de iudic.Matthæ.Afflict.in constit.Siciliæ,incip.edictorum,col.iij.vers.quartò not.& Stepha.Bertran.consi.xxvij.si hic esset,num.j.lib.j.

Qui arbitrio iudicis relinquunt, uide xxxj.

10 ¶ Alij denique simpliciter asserunt credendum esse nuntio,per d.l.j.§.cura carnis.versic.quies. vbi & hoc voluit Bald.ff.de offic.præfec.vrb. & l.magis puto.§. ne tamen. & ibi etiam glos. & Bart.ff.de reb.eor.& l.si quis Decurio.C.de fal.& l.apparitores,C.de exact.tribut.lib.x.& dicto c.cùm parati.de appel.& c.bonæ.le j.de elect.& d.c.cùm dilecti.de dolo & contum. & c.si fortè.lxv.dist.Et ita quoque voluit Inno.in dicto c.quoniam contra falsam, col.j.in verbo, citationes.& ibi Imo.& Fel.& Feder. Senen.consi.cxix.nulli dubium est,ante fi.Bart. in d.extrauag.ad reprimendum.in verbo,per nuntium ad fi.vbi id dicit seruari in practica.& in l.Diuus, la ij.col.ij.versi.tertiò quæro,ff.de custo.reo.Bal.in l.j.§.si quis neget.ad fi.ff. quemadmo.testa. aper.Imo. qui ita quoque dicit seruari, & Philip. Fran.& Philip.Dec. qui hanc dicit esse communem opin.in d.c.cùm parati. Roma. qui alios multos citat, consi.ccccxcvij. diligenter perscrutatis.col.ij.versi.secundò potest responderi.Ludo.Bolog. qui etiam alios adducit consil.lij. eot mundum,&c. & in præsentia breuibus vtar,col.ij. Et hanc quoque opin. dicit vbique seruari Specul.dicto tit.de citat.vbi suprà.

Qui simpliciter dicūt credi.

11 ¶ET HÆC quidem est,vt diximus, communior opi.quam & seqnendam (quantum ad Ius commune pertinet) ducimus:nam aliter (vt dictum est,& dicemus latius posteà) in hoc regno Franciæ vtimur. Sed id cum moderationibus quæ sequuntur,intelligi debet. Et primùm dummodo is nuntius sit publicus & iuratus,secundum gl.in d.c.cùm parati.Bart.in d.§.cura carnis. & Bal.in l.ij. C.de sportu. vbi dicit quòd propter iuramentum statur renuntiationi nuntij. Et ita ferè omnes,qui de hac re loquuntur,intelligunt, vt videre licet ex iis, qnos suprà citauimus.

Et id uerum, modò sit publicus & iuratus.

12 ¶ Sed hoc tamen intelligas.vt non necesse sit in qnolibet actu nuntium iurare,sed satis est enim in principio iurasse, se fideliter suum officium executurum, vt fieri solet, & debet. & ita voluit Bal.in d.l.magis, §.illud,ad fi.ff.de reb.eor.& in d.l.ij.de spor.ar.auth.in isto iuramento, C.de iura.cal.vbi id dicit seruare consnetudinem.& non obscurè Ang.Are.in d.tract.male.in verbo, necnon ad denuntiationem, num.5.& iterum in d. verbo, Petro publico & iurato nuntio, post prin.& Barb.in tract.de præstan.Card.in ij.parte.q.ij.col.iiij.versic.tu adde quòd in a. & apertissimè Car.Alex.in d.c.cùm parati,col.vj.versi.& ante omnia,de appel.& Matth.Affli.in cōsti. Siciliæ incip.in ciuilibus, in ij. notab. in prin. Sicuti è diuerso sufficit semel in perpetuum esse remissum,nec per singula remittendum esse,l.quæ sub conditione,§.vlt.ff.de cond.insti.

An necesse sit nuntiū in quolibet actu iurare.

13 ¶SECVNDO intellige, vt ei tantùm credatur in iis, quæ sunt illi à iudice demandata, vel commissa & ex officio quoque ipsius dependent:non etiam in aliis, vt voluit nominatim Cy. in l.ea quidem col.pen.versi.iuxta præmissa,C.de accusa.Bar.in d.§. cura carnis, & ibi etiam Bal. in versic. & sanè & idem Bart.in d.extrauag. ad reprimendum , vbi suprà citauimus, & omnes penè,quos suprà adduximus:& præter eos latissimè Corneus,consil.lxxix.viso processu, col.ij. lib.iij.& omnes,qnos statim citabimus.

Et in iis tātùm quæ illi sunt commissa, creditur.

14 ¶HINC non creditur nuntio renūtianti citatum se verberasse , aut aliam sibi intulisse iniuriam,Io.And.in addi.Spec.tit.de contu.§.j.versi.circa secundum.& Bald.aut quisquis is fuit, in practica , quæ vulgò tit.ipsius circunfertur, in rub.de quæstio. & citat.in xj.quæst. Ant.Imo.& Pan.in d.c.cùm parati.Pet.Iac.d.tit.de constit.pec.Pau.Ca.consi.clxv.visis & ponderatis.col.ij.

An credatur nuntio dicenti se fuisse uerberatum, aut iniuriis affectum.

versi.tum etiam quia licet,lib.ij.Car.Flo.in cle.j.in viij.q.de dolo & contu.Dom.in c.venerabilibus,§.secus,de sent.excom.lib.vj.Corne.d.consi.lxxix.li.iij.Ang.Are.in d.§.quadrupli,col.v.versi.quæro an credatur,Inst.de acti.Gui.Pap.in d.trac.præsump.vbi suprà. & d.deci. dcxxviij. vbi dicit id verum esse de iure,sed aliter ex consuetudine Franciæ & Delphinatus obseruari, & sing.ccccix.ver.Pet.Iac.vbi nihil dicit de ea cõsuetodine.Card.Alex.in d.c.cùm parati,col.pe.versi.sed pone quòd nũtius de appel.Id dicens esse not.in d.l.properandum,§.& si quidem,col.ij.versi.adde quòd communis conclusio.C.de iud.& in l.age,col.pen.C.de transactio. & Hip. Mars.sing.cccccl x.habemus. Sthep.Bert.consi.ccxlix.quoniam,col.j.lib.j.Matth. Affli.in consti. Siciliæ incip.in ciuilibus.in ij.not.ad fi.Alcia.in tract.præsump.regula iij.præsump.xiiij.num.5.

15 ¶ Nam & quod facit ad huius opinionis comprobationem,Bar.& Bal.in d.§.cura carnis, asserunt nuntio credendũ esse,cùm de suo ipsius facto agitur,non si de alieno:nisi afferat alias probationes,d.l.j.C.de curios.lib.xij.non ad hoc quidem (vt subdit Bar.) vt ad eius simplicem renuntiationem puniatur maleficium : sed bene ad eum finẽ,vt inquisitio possit formari,per d.l. Diuus,la ij.ff.de custo.reo.& d.l.ea quidem, C.de accus.& idem dicit Bal.consi.xxxiiij. statuto seu capitulo,col.iij.versi.item secundum,lib.v.& Ang.Are.vbi suprà proximè.Illud autem planum est,aliàs semper magis alicui credi de suo ipsius facto, quàm alieno , vt latè docuimus suprà in §.j.in glo.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,nu.47.imò vt subdit,& multis seq.

Et utrum saltẽ,ut inquisitio formetur.

16 ¶ HINC quoque non creditur nuntio renuntianti citatum respondisse se non venturum,aut alia similia:quia non spectant ad eius officium,vt voluit idem Ioan.Andr.vbi suprà proximè,& Bal.in d.§.cura carnis.in addit.& in l.Diuus.in j.lect.col.j. & ibi etiam Ang.col.ij.ff. de in integ.restit.& in addi.Spec.titu.de senten.versic.citatio debet esse legitima,& in d.c. cùm parati, col.j.versi.sed ecce nuntio,& ibi quoque Anto.Imo.& Panor.de appel. Imo.in clem.j.col. viij. versi.in quarto & vltimo casu.de dolo & contu.Domi.in dicto c.venerabilibus.versi.secus. de senten.excom.lib.vj.Pau.Cast.dicto consi.clxv.lib.ij.Nico.Mil.in reper.versi.nuntius si refert. Corne.dicto consi.lxxix.lib.iij.Iason in dicto §.& si quidem.col.iij.Matth.Afflict.in dicta constit.Siciliæ incip.in ciuilibus.col.ij.in fi.ij.not.Et bene facit,quod ex Bar.& Bal.in dicto §. cura carnis.diximus in præced.versi.

An ei credatur, quòd citatus respõdit se non venturum.

17 ¶ Sunt tamen , qui in hoc tenent contrarium, vt scilicet credatur nuntio de responsione citati, qui se negauit venturum. In quibus est Bart.in l.tres denuntiationes. C.quomodo & quando iudex.& Card. Flor.in dicta clemen.j.in viij. quæst.versic.ego puto quòd relationi. de dolo & contu.Imo.sibi contrarius, in l.si finita §.Iulianus.ff. de damno infect. & latè in dicta l.ex consensu,§.vlti.col.v.versic.circa primum,ff.de appel.& in c.ad petitionem.& ibi quoque Io. Ana. extrà de accusat.Philip.Franc.& Dec.vterque latè,in dicto c.cùm parati.Et hoc quoque à multis dicitur voluisse Bart.in d.l.ex consensu.§. vlt.post glos. ibi de appel.& in l.vlt.ff. de in integ. restit. quibus tamen locis nihil de hoc dicit, sed tantùm disputat, an ea responsio facta nuntio, faciat verum contumacem, vt posthac citari non debeat : de quo etiam per ipsum Bart. in d.l. tres denuntiationes. & Bald.in l.deberi. C.de fideicom.liber. Cardin.Flor.vbi suprà , & alios multos collectos à Feli.in dicto cap.ad petitionem.col.ix.versi.item dicit hic.& col.seq.versic. item circa prædicta.de accusat.

De eadem re.

An responsio negantis faciat eum contumacem.

18 ¶ Et horum quidem firmissima omnium ratio est, quia hæc responsio est veluti de appendicibus & connexis ipsius citationis : quæ cùm ei commissa sit, & ei in hoc credatur, videntur esse commissæ appendices,& ea quæ veniunt in sequelam & consequentiam ipsius citationis,cuiusmodi est responsio citati,vt ex ea sciatur, an citatus velit comparere, arg.l.ij.ff.de iurisdi. omn. iudi.& c.præterea.de offi.deleg. Sed huic rationi responder Ias.in d.§.& si quidem. quòd vera contumacia,quæ ex huiusmodi responsione efficeretur,est aliquid grauius,quàm ipsa citatio:& cum consequens maius est antecedenti, non ei accedit, ex sententia Bart.in d.l.ij.& Roma. in l. illud.ff.de acquir.hæred.& probatur in l.pe.§.illo,C.de neces.ser.instit. Sed hæc Ias.responsio non omnino tuta est,quando non omnes consentiant,huiusmodi responsionem citati inducere veram contumaciam,vt per Doct.in locis suprà allegatis.

An credatur nuntio de ea responsione.
Consequẽs maius non accedit antecedenti minori.

19 ¶ Vtruncunque autem sit de hac ratione,certè in hoc omnes conueniunt, quòd nuntio creditur in his tantùm,quæ commissa sunt eius officio,siue quæ ad eius officium pertinẽt, non etiam in cæteris. Sed non inter eos conuenit, vtrùm hoc, de quo agimus,scilicet responsio citati , ad nuntij officium pertineat,vt scitè sicut cætera omnia,annotauit Corne.dicto consi.lxxix.lib.iij. vt ibi latè videre poteris. Illud autem crediderim , quòd licet non omnino crederetur nuntio de huiusmodi responsione,tamen non adeò plena exactáque probatio ipsius requiritur : vt non obscurè sentit.Bal.in d.§.cura carnis. cùm dicit simpliciter non credi nuntio de hac responsione,quantum ad plenum præiudicium.

Licet non credatur nuntio, non tamen ex actis probatio requiritur.

¶HINC

20 ¶ HINC denique procedit, quòd non creditur nuntio dicenti se citasse mandato iudicis, nisi aliter de mandato appareat, vtpote cùm id non dependeat ab eius facto & officio: vt voluit Ioan. And. in addi. Spec. tit. de contuma. vbi suprà, Cyn. & Bal. in l. vlti. C. de exhib. reis. Bar. in d. §. cura carnis, & in l. sciendum, ff. de verb. oblig. Bal. in d. l. magis puto. §. illud, ff. de reb. cor. & in cap. j. col. iiij. versi. tertiò quæro vtrùm, titu. de mili. vas. qui contu. est. & consi. lxiij. solùm de subscriptione, circa medium, lib. v. Sal. in l. cùm clericis, in ij. nota. C. de epis. & cleri. & in l. absentem, col. ij. in v. q. C. de accusa. Pau. Cast. dicto consi. clxv. lib. ij. Imo. & Philip. Franc. in dicto cap. cùm parati. vbi hoc tamen ipse Imo. intelligit, nisi aliter ex consuetudine diutina obseruatum fuisset. & ibi Cardi. Alex. col. vij. versic. sed qualiter. Alex. qui alios allegat, in l. sciendum, col. x. nume. 46. ff. de verb. oblig. Guid. Pap. singu. lxxxvij. versic. non statur dicto. Nicol. Milis, in dicto versi. nuntius si refert, latè Corne. dicto consi. lxxix. lib. iij. & Franc. Ripa, in cap. j. char. penul. versi. tertiò amplia, extrà de iudic. & Stepha. Bertran. consil. ccxxxiiij. vnicuique. nume. 6. lib. hj. Et dicemus latius infrà in titu. *des sergens*, §. j. Et vide etiam Alcia. in d. xiiij. præsumptione iij. regu. nume. 3.

An ei credatur dicenti se citasse ex mādato iudicis.

21 ¶ HANC autem limitationem, qua negauimus credi nuntio in his quæ ad suum ipsius officium non pertinēt nec ex eo dependent, intellige, nisi agatur de minimo aliquo præiudicio: vt de omnibus in vniuersum officialibus voluit Inno. in c. j. extrà de fi. instr. Bal. Pan. & omnes recentiores in c. post cessionem. extrà de prob. idem Bal. post Cy. in l. pacta nouissima, col. vlti. C. de pact. Panor. in c. cùm in ecclesiis. col. vlt. extrà de maior. & obed. & in d. c. j. char. vlt. versic. an autem si appareat. extrà de iud. & bene facit tex. in c. j. extrà de cler. pereg.

Si de minima quapiā re renuntiet.

22 ¶ PORRO autem ex eo quod diximus credi nuntio in his quæ pertinent ad eius officium, procedit, quòd si mandatum fuerit mittere creditorem in possessionem bonorum Titij debitoris: idque renuntiet nuntius se fecisse, non solùm ei creditur in eo, quòd misit in possessionē sed & quòd bona illa sunt Titij, nisi aliud ostendatur, secundùm Bald. in l. j. per gloss. ibi. C. de priuil. fis. & in l. ij. col. iij. versi. sed hîc dubitatur. C. quando fis. vel priua. prout à multis citatur, quanquàm ibi loquitur, cùm fuit expressè commissum, vt inquireret, quæ essent bona debitoris: ideò huc nihil pertinet. Sed illud clarè voluit Sal. in l. ob maritorum. col. j. versic. iuxta dictum. C. ne vxor pro mari. & Imo. in l. à diuo Pio. §. sic quoque. ff. de re iudi. Alex. in ea ipsa l. §. si super rebus, col. vij. versi. item circa hoc. Philip. Dec. qui ita dicit se Senis respondisse, in d. c. cùm parati. ad fi. & Alcia. in d. xiiij. præsumptione regu. iij. nume. 4.

Si dicat misisse in possessionē bonorū alicuius.

23 ¶ EX EO quoque fit, vt credatur nuntio, dicenti se non potuisse reperire citandū: ideóque eum domi citasse, dicta l. properandum, §. & si quidem. ibi, nec ita actoris pars fuerit inuenta, iunctis illis præcedentibus verbis, per executorem negotij. & ibi Bal. col. ij. versic. etiam ex hoc tex. Et videtur etiam voluisse Bart. in l. j. §. permittitur. ff. de liber. agnos. in fi. ij. notab. dum consulit, vt nuntius dicat se eum diligenter perquisiuisse: & quia illum non potuit reperire, ad domum citasse, & expressius voluit ipse Bar. in l. si tamen, in fi. ff. de leg. ij. & in l. iiij. §. Prætor. col. j. versi. sed qualiter apparebit. ff. de dam. infe. & Bal. etiam subobscurè in l. vlt. col. j. C. de iure domi. impe. & Panor. apertè in c. causam, col. iij. versi. quid autem si iudex. extrà de dolo & contu. & Philip. Deci. in d. c. cùm parati. & Alcia. in d. xiiij. præsumptione regulæ iij. nume. 3.

Si dicat se ad domū citasse: quia citandum præsentem nō reperit.

24 ¶ Quod tamen intellige, si ipse nuntius renuntiet id se fecisse: quòd si simpliciter diceret citasse ad domum, non præsumitur eum perquisiuisse, vt dicit Bart. in dicta l. iiij. §. prætor. col. ij. versic. sed quid debet nuntius referre. & sequitur Anto. in dicto c. causam. col. penul. & ibi Panor. col. iij. de dolo & contu. & idem Panormi. consil. lxxxiiij. arbitror, post princi. lib. ij. vbi & hoc dicit procedere, etiam si nuntius in fine subiungeret omnia se fecisse secundum Ius commune, & formam statutorum: non enim pro eo præsumitur, qui vilis est persona, vt pro iudice, argumen. not. in l. j. C. de vsur. & idem quoque voluit Imo. in l. sciendum. & ibi latius Franc. Are. col. xij. versic. adde etiam inquantum. ff. de verbo. obliga. vbi ipse Are. nuncupatim palinodiam canit contrariæ sententiæ, quam statim adducemus, & Roma. consil. ccccliiij. in re præsenti. col. ij. & Alexand. in l. hæres institutus. col. ij. versic. refert etiam. ff. de acquiren. hæredi. & consi. cxxxvij. in causa & lite vertente inter Lancelotum. col. iij. versi. præterea in citatione. lib. ij. & consi. ccj. in causa & lite vertente inter magistrum. col. j. versi. & licet in actis, dicto lib. ij. & consi. ij. consideratis his, in prin. lib. iij. Philip. Deci. in c. quoniam. col. x. versi. & prædicta conclusio. extrà de probat.

An præsumatur perquisiuisse, si non dicat expressè.

25 ¶ Quanquàm huius contrarium voluit Bal. in l. scire oportet. §. multa verò. ante fi. ff. de excus. tut. vbi id dicit seruari in practica iudiciorū. Pau. Ca. in d. l. iiij. §. prætor ait, post prin. ff. de dam. infec. ipse Rom. hîc sibi palàm contrarius, in d. l. hæres institutus. & ibi quoque Fran. Are. col. j. in fi. & iterum col. ij. versi. sed ad primam quæstionem, ff. de acquir. hæredi. quia vt ipsi dicunt,

De eadem re.

præsumitur legitimè factum propter facieotis officium, vt in simili not. in l. acta, ff. rem ra. hab. & in d. l. iiij. §. abesse, ff. de dam. infec. censetúrque ipse ountius voluisse facere actum validum, & efficacem. l. pro hærede. §. Papinianus, ff. eod. tit. de acqui. hæred.

26 *De eadem re.* ¶ Sed prior sententia verior est, & seruatur in hoc regno. Sed illam tu tempera, vt procedat, nisi nuntius renuntiet citasse se ad domum, prout illi mandatum erat: quia tunc æquè valet, ac si expresiè declarasset, eum reperire noo potuisse, ideóque ad domum illum citasse, vt colligitur ex dictis Bal. in d. l. properandum, §. & si quidem, C. de iud. Pet. Anch. & Cardi. Flor. in d. cle. j. de dolo & contu. & eiusdem Card. in d. cle. j. de iud. & Ro. coosi. ccccxvij. diligenter perscrutatis. & Alex. in d. l. iiij. §. Prætor ait. vbi & hoc sensisse videtur Bar. col. j. & eiusdem quoque Alex. consi. ccxix. pooderatis his, col. ij. versi. & similiter præsuppono, lib. vj.

27 *De eadem re.* ¶ At hoc tameo intellige, si in commisione, siue mandato iudicis de citando, sit nominatim expressum, vt citetur quis personaliter, si reperiri posit: sin mious, ad domũ: quia tũc cùm nũtius simpliciter renuntiat citasse, secũdùm formam sui mandati, vel commisionis, satis videtur renuntiare illum se perquisiuisse, vt mãdatum erat. Secus si id oon exprimeretur in mãdato iudicis: nam licet ita intelligatur secũdum intellectum iuris, tamen ad illud, quod de iure tantùm intelligitur, nec aliter expressum reperitur, non refertur relatio nuotij: vt satis declarãt ij, quos suprà citauimus, & præterea Panor. d. consi. lxxxiij. lib. ij. Alex. d. consi. ij lib. iij. Soci. coosi. lvj. viso processu, col. ij. lib. iiij. & Phi. Dec. in d. c. cùm parati, col. pen. & in d. c. quoniã, vbi suprà, deprobat. Et aperta est vtriusque differentia: quia primo casu fit relatio ad id, quod facti est, scilicet ad mandatũ iudicis: ideò periode habetur pro expresso in ipsa relatiooe, atque in ipso mandato expressum est, l. ait Prætor, §. j. & ibi Bar. ff. de re iudi. & l. in summa, in prin. eod. titu. cum multis si. à me collectis in Legibus connubialibus, in verbo, *expres*, versic. sed & sextum genus. Secundo autem casu fit relatio ad ius, quod verisimiliter non cadit in sensum ountiorum iuris omnino imperitorum, vt etiam de testibus dicitur in d. l. j. C. de vsur.

28 *An ei credatur de bonorũ discußione.* ¶ POSTREMO ex eo, quòd diximus credi nuntio in his, quæ ad suum officiũ pertinẽt, illud quoque manauit, quòd illi creditur de discusione booorũ alicuius, videlicet cùm renuntiat oulla illius bona mobilia reperisse, ideóque manum in immobilia iniecisse, secũdùm ordinem l. à diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iud. vel etiã si reountiat oulla omnino bona rei principalis reperisse, nulla alia opus est discusione, vt agi posit contra fideiussorem. Hæc enim fuit senten. Bar. qui id dicit seruari de cõsuetudine, in d. §. in vẽditione, col. ij. versic. quæro qualiter cõstabit, & ibi Alex. tum col. ix. versi. alia practica, tũ in fi. & eiusdẽ Bart. post Iac. Are. in auth. hoc si debitor, quã legit cũ l. persecutione, col. ij. versi. quero, dicitur hic & ibi quoque Sal. col. ij. in ix. q. C. de pigno. vbi tamẽ ipse Bar. dicit cautius & tutius in hoc adhiberi duos ountios, & ipsius Bar. in l. in illa stipulatione, si Caleodis, col. vlt. versi quæro qualiter, & ibi Alex. colũ. quoque vlt. & Fran. Are. col. pe. versi. & ad modos. ff. de verb. obli. & rursum ipsius Bar. in l. stipulatio, §. habet, col. ij. versi. formo vobis, & ibi latè Ias. col. j. versi. quærit Barto. ff. de oper. no. nuntia. & eiusdem Bar. in l. ij. §. si dubitetur, col. ij. ff. quemadmodũ testa. aper. & consi. xe. dilecto domino, col. pen. versi. item sciẽdum est. Sed ipse Bar. in dictis locis, ne quis erret, expressim loquitur, quando ountius ad hoc nominatim mittitur, vt inquirat.

29 *De eadem re.* ¶ Sed & quòd nuntio de huiusmodi re credatur, simpliciter teoet Signo. qui pulchrè declarat, quid hoc casu facere debeat ountius, vt execusio legitimè facta dicatur, coosi. lvij. creditor, ferè per totum, & Bal. in auth. sed hodie, circa medium, C. de act. & obli. & in d. l. ij. C. quando fiscus vel priua. & in l. magis puto, §. illud, in fi. ff. de reb. eor. & Alex. in l. exitus, in prin. ff. de acquiren. pos. & Masuer. tit. de execut. versic. item quanquàm de iure. & Guid. Pap. deci. Delphi. dcxxviij. non debet. Et idem de discusione, quæ fit de persona, an scilicet inuenta sit ad hoc, vt posit procedi contra correum, vt scilicet credatur nuntio, voluit Barto. in l. iij. §. j. in viij. q. ea *Constitutio regia.* démque pen. ff. de duobus reis. Sed illud hîc obiter dixerim postremis constitutionibus Regis oostri Francisci sancitis mense Augusti anno Domini M. D. xxxix. arti. lxxiiij. illum ordinem mobilium & immobilium in executionibus fuisse sublatum: vti etiam in Delphinatu iam diutius factum fuisse testatur ipse Guid. Pap. decis. Delphin. cclxxxj. in statuto. & iterum decisio. ccccclxviij. de iure.

30 *An ubi uersatur graue præiudicium.* ¶ TERTIO principaliter intellige, vt credatur nuntio, præterquàm tameo in his, in quibus versatur graue aliquod alterius præiudicium, nam tunc ei soli non creditur, vt not. voluit Bart. in d. l. Diuus, la ij. col. iij. versi. tertiò quæro ff. de custo. reo. & Alex. consil. lxxv. videtur in præsenti consultatione, colum. pen. versicu. & si dicatur, lib. iiij. & Philip. Deci. consil. xciiij. in casu ad me traosmisso, colum. ij. versicu. similiter scriptura, & ij omnes quos suprà citauimus, nu. 7. alij item dixerunt. Et bene etiam facit, quod scribit Federicus Seoen. consi. cxlij. domino

Ioanni,

Ioanni,col.pe.& Bal.in c.cùm dilecti,col.pe.versi.oppo.dicitur hîc,extrà de dolo & contu.

31 ¶ QVARTO item principaliter intellige,vt nuntio credatur, nisi ipsius qualitas, eiúsque qui citatus dicitur:& id negat,aliud suadeat. Quid enim,si forte nútius ipse est opinionis prorsus illaudatæ:contrà autem alter,qui dicitur citatus,& tamen negat, integerrimæ fidei? Tunc certè iudex poterit ex iis,atque etiam ex qualitate negotij,& cæteris argumentis, arbitrari non esse soli nuntio credendum,secundùm eorum opinionem,quos suprà adduximus nume.9.nam & alij.Quam quidem opinio.cum cæteris ita concordauit,atque veluti conciliauit Phil. Deci. d.c.cùm parati,col.penul.de appel.

Quid si eius et citati qui id nega,qualitas aliud suadeat.

32 ¶ ET HÆC quidem,quantum ad Ius commune pertinet,obtinent. Sed quia quotidiana propè experientia compertum est,huiusmodi nuntios non esse admodum probatæ fidei, multásque fraudes,calumnias,ac falsitates anteà perpetrasse.Ideò primis ordinationibus (quas vocant) regiis Ludouici duodecimi,cap.lvj.sancitum est (quod & nostra consuetudo hoc in loco statuit) vt tum demum eis credatur,si secum habuerint duos testes in suis renuntiationibus inscriptos:nec hoc casu (vt subdit ea regia sanctio) admittendam esse partem ad dicendum contrarium:quod intelligendum est,nisi nuntij renuntiationem falsam asserat, & aduersus eam de falso inscribat,iuxta ea,quæ ibi latè diximus.

Decisio principalis quæstionis.

Regis ordinatio.

33 ¶ Sed quæritur,an stante nostra consuetudine,aut etiã dicta ordinatione regia, credatur duobus nuntiis sine testibus.Et id quidem verum est,vt multi voluerunt, qui in ea opinio. fuerunt, vt soli nuntio non credatur,sed tum demum,si sint duo: & qui etiam consulunt adhiberi duos nuntios ad tollendam dubitationem,quam suprà tractauimus, an soli nuntio credatur. & inter hos apertè id voluerunt Vber.Bob.Alber.Gal.& alij,quos citat Ioan. And.in additio. Specul. tit.de citat.§.sequitur.versi.sed nunquid.& ipse Specu.in eo ipso §.sequitur,versi. præced.Iac. Bal.in suo tractatu de primo & secundo decreto,post prin.Sign.dicto consi.lvij.creditor, col. iij.versi.item præmitto.Bar.post Iac.Aret.in dicta auth.hoc si debitor.quam legit cum l.persecutione,col.ij.versi.quæro dicitur hîc,C.de pign.Sal.in d.l.tres denuntiationes, col.ij.C.quomodo & quando iud.& in d.l.absentem,col.iij.in vj.q C.de accus.Ange.in l.hæc autem,§.non defendi,ff.quib.ex caus. in pos. eat. Ange. Aret. in tractatu malefic.in verbo,Petro publico & iurato nuntio.

An autem omnino credatur duobus nũtiis.

34 ¶ Sicuti & simili dicitur,quòd licet iudici soli non credatur de actis causæ,cap.quoniam contra falsam,de proba.tamen si sint duo,illis creditur,vt voluerunt Inno.& Host.ibi, in prin. arg. c.cùm dilecti.extrà de accus.& c.inter dilectos.§.præterea. extrà de exces. prælat. & sequitur Bal.cum quadam tamen limitatione ibi,col.vij.versi.restat aliqua dicere. Et idem quoque voluit Archi.in c.statuendum,ij.q.vj.vbi & id dicit Romanam curiam obseruare : & Lucas Pen. in d.l.j.col.ij.versi.vltimò not.C.de curios.lib.xij.Et facit,quod in simili scribit Bal.consil.xlv. statuto Papiæ,circa medium,lib.j.Et quod etiam vbique traditur, regulariter duobus testibus, omnimodam fidem adhiberi.

Duobus iudicibus creditur.

35 ¶ Et ex his nonnulli ex nostratibus illud assumunt,quòd cùm de Iure communi instrumẽtum à solo notario subscriptum non faciat fidem sine duobus testibus,vt not.gl. in §.si verò absunt. in verbo,quantùm ad hoc.& ibi Doct.in Auth.de hæred.& Falcid.satis est , si duo notarij sine testibus instrumentum conficiant.& ita vtimur in Gallia propè vniuersa. Quanquàm contrarium nuncupatim in hoc casu tenuit Bal.in c.ij.col.ij.versic. sed pone quòd vnus.extrà de fide instru.& consi ccccxiij.duo sunt statuta,lib.j.& iterum consi.ccccxliiij. statuto cuiusdam oppidi,lib.v.Pro cuius sententia optimè facit,quod scribit glos.in dicto §.si verò absunt. in verbo, tabulariis.cum qua simpliciter transeunt Doct.ibi.& Ioan. Fab.in §.item verborum, col. vlti. versi.item quæro,Insti.de inuti.stipul.

An duobus notariis sine testibus.

36 ¶ Faciunt quoque multa,quæ in simili tradit Bal.ipse consi.cxxviij.cum quidam vsurarius,col. ij.versi.sed ponamus,lib.iij.& Corne.in subscriptione consi.lxviij.consuluit,col. eiusdem subscript.j.lib.j.& consi.lxxvij.licet autem per totum,eo.lib.j.& Iason consi.xcvij.statutum Bononiense,lib.iiij.quæ in illis locis videre poteris.Ex quibus intelliges, non tutum esse cõficere instrumẽtũ corã duobus notariis sine testibus,cessante cõsuetudine cõtraria aut generali, cuiusmodi est in tota penè Gallia,vt diximus: aut speciali,qualẽ habemus infrà tit. *des notaires.* §.ij. qui est omniũ huius vol.cccxxiij.ex quo cognosces,maius robur tribui instrumẽto à duob.notariis confecto,quàm ab vnico cũ duobus testibus.de quo nos ibi latius dicemus. Nec mouet, quod dictũ est,de duobus nũtiis.nã bona pars nostrorũ censent credendũ vni nũtio,nullúsque requirit duos testes cũ eo.Magis autẽ vrget illud de duobus iudicibus,quandoquidem cũ vno iudice requiritur publica vna persona,aut alij duo,vt nuncupatim scribitur in d.c.quoniam.

De eadem re.

§. NON

§. NONVS.

SI le retrayant ne peut trouuer l'achepteur, il suffit de faire l'offre à sa femme [a], ou à son [b] domicile.

SI retrahens empeorem in faciem conuenire non possit, sufficit oblationem fieri vxori [a] illius, aut ad ipsius [b] domicilium.

A SA FEMME, VXORI ILLIVS, GLO. I.

1 *An oblatio retractus possit fieri uxori pro uiro.*

HABEMVS tex. in l. aut qui aliter, §. sed & Seruius, ff. quod vi aut clam. quo cauetur, absente fœmina satis esse viro eius aliquid denuntiari. id quod Accur. ibi in prin. assignat ei quod scribitur in l. ij. & in l. maritus, C. de procura. scilicet maritum pro vxore posse agere sine mandato, tanquam scilicet is sit legitimus procurator. Vel id fit (inquit) quia vxor id scire statim præsumitur, quod maritus scit. argumen. l. si legibus. C. de episco. audien. de qua posteriori ratione satis multa diximus in Legibus nostris connubialibus, in l. xij. in prin. Et dicit Barto. in d. §. sed & Seruius. quem legit (ne tu erres) cum §. & si fortè, quòd sufficit protestari aut denuntiare marito ad excusandum à dolo, non tamen in præiudicium vxoris, cui factum mariti præiudicare non debet: vt patet per totum titu. C. ne vxor pro marito.

2 ¶ Et autoritate illius tex. scribit not. Iason in l. vlti. char. vlti. versic. decimoseptimò quæro, de iure emphyt. quòd si emphyteuta fœminæ velit fundum emphyteuticum alienare, satis est id marito denuntiare, eritque perinde ac si ipsius vxori fuisset denuntiatum. & dicit ad hoc illum tex. not. iuncta glos. declarando tamen, vt ibi per Bart. In quo tamen ipse Ias. palinodiam cecinit in l. non solùm, §. morte, col. x. versi. quærit Bart. ff. de oper. no. nunti. vbi illud latissimè differit, an sufficiat denuntiare marito pro vxore, post Bart. ibi, & in d. §. sed & Seruius, & Ang. in l. mora, in prin. col. iij. versi. tertiò quæro. ff. de viur. quos omnes vide, ne hîc te diutius teneã. & similiter Fel. in c. cùm M. Ferrariensis, col. xx. versi. nona conclusio. extrà de constitu. Vt tamen non omittam, quod Ioan. And. in c. in generali, col. vij. in paruis, versi. sed quero habeo, de regu. iur. in Mercur. tenet simpliciter sufficere protestationem fieri marito pro vxore, per d. §. sed & Seruius. & id quoque voluit Alber. in d. l. maritus, in fi. & in l. si rem, §. quolibet. paulò ante fi. ff. de euict. per d. l. maritus. & quia (inquit) vir & vxor sunt vna caro, l. ij. C. rer. amot. & l. vlti. §. vlti. ff. de furt.

3 *An è diuerso, uiro pro uxore.*

¶ SED AN è diuerso cùm aliquid denuntiandum est marito, satis sit vxori pro marito denuntiare, qui est casus nostræ consuetudiois. Et certè si illa secunda ratio Accursij habet aliquid in hac re momenti, cùm dicit, vxorem id statim scire præsumi, quod maritus scit: ea multò plus ponderis hîc habebit. Quis enim nescit, mulieres loquaciores viris esse, nihilque non effutire solitas? vt omnium copiosissimè docuimus in illis nostris Legibus connubialibus, in ea l. xij. versi. quamuis ergo & multis seq. Sed & ea ratione cessante, quod dispositum est in viro, in d. §. sed & Seruius, vt scilicet satis sit viro denũtiare in causa vxoris, ea absente, idem quoq; dispositum in fœmina debet censeri, vt scilicet sufficiat absente viro vxori eius denũtiare, per l. vlti. & ibi latè Bar. Bal. Ang. & alij præsertim Recentiores, qui afferunt concord. C. de indict. vidui. vti etiam faciunt in l. si priusquam, col. pe. versi. sed aduerte. ff. de oper. noui nunti. & in authen. quas actiones. col. vij. versi. tertiò principaliter. C. de sacrosan. eccl.

Arg. à reciproco in uiro & uxore ualet.

4 *Nisi sit diuersa utriusque ratio.*

¶ Sed hæc postrema ratio (alia enim simul excutietur) tum demũ procedit, cùm qualitas & ratio, ob quam in vno est aliquid statutum, est in altero: quòd si abest, cessat dispositio, l. curatorẽ. C. de interd. mat. & l. vlti. cum gl. vlt. C. de rescin. vend. glo. in c. j. in verbo, sub excõmunicatione, & ibi Doct. extrà de loca. Bart. Bal. Ang. & alij in l. multùm interest, ff. de verb. oblig. idem Bar. Bal. Ang. & recentiores in d. l. vlti. C. de indict. vidui. & ibi concord. à Ias. Cessat autem in fœmina illa qualitas procuratoris: quæ est in viro: qui (vt diximus) est legitimus vxoris procurator: quæ quidem qualitas est vera, aut certè præcipua & principalis ratio, quare quod denuntiandum est vxori, potest ea absente eius viro denuntiari: nam vt dicit Bar. in d. §. morte, col. vj. versi. circa quartũ, & iterum col. pe. versi. quero cui debet fieri, denuntiatio siue protestatio debet fieri parti principali, si reperiri possit: aliàs fieri potest procuratori vel viro, vel etiã amicis, vt dicit in priori loco, l. si dictum, §. vlti. ff. de euict. & d. l. aut aliter. §. & si fortè.

5 ¶ Sed quia Bar. loquitur etiam de amicis, in quorum, & quidem præcipuorum numero vxor collocanda est, ex illo versu Propertij lib. iiij.

Omnis amor magnus, sed aperto in coniuge maior.

Et latè

Et latè diximus in l.si vnquam,in præfat.ou.12.sed vt redeamus.Certè & alia quoque ratio est, cur non æquè admittenda est denũtiatio facta vxori pro marito,ac marito pro vxore:quia mulier non ita potest intelligere,quod sibi denuntiatum est,vt posteà viro renuntiet,illúmque certiorem faciat,sicut vir facit : cuius quidem ob eam causam inter cæteras id minus est peculiare ac proprium,vt causas ac negotia forensia & extranea curet atque administret , quæ sunt mulieribus interdicta,l.ij.ff.de reg.iur.& plenè diximus in illis nostris Legibus cõnubialibus,l.x. proindéque & ipse vir vxorem suam defendat,non vxor virum,l.j.§.vlti.& l.seq.ff.de iniu.qua ratione innixus ipse Accur.in d.§.sed & Seruius,expresśim tradit,non satis esse vxori denũtiare,quod viro est denũtiandum:licet è diuerso fieri posśit,per illum tex.Et aliàs videmus, quod dispositum est in vno correlatiuorum,non habere locum in altero,quando est diuersa ratio, vt præter Bal.in d.l.vlti.C.de indict.vid.voluerunt Bar.Ang.Floria.Nell.à S.Gemini. & alij Recentiores ibi,per d.l.vlti.C.de rescin.vend.& l.j.in fi.cum l.seq.ff.de iniur. nam & has quoqoe in id citat Iason in d.l.vlt.cum aliis multis,vt ibi videre poteris.

6 ¶ Ex quibus satis apparet,non perperam scripsisse Iac.Are.& post eum Guid. Pap.dec. Delph. ccccxlv.an valeat citatio,in prin.& iterum consi.cxxj.indubitanter,in v.dubio non valere citationem mariti in personam vxoris,vt contra eum,tanquam contra contumacem posśit procedi.Quod tamen intelligit ipse Guido in dictis locis,nisi ea citatio fieret in personam vxoris,in domo habitationis viri,per quædam iura,quæ in id allegat:præsertim si ei detur copia (exemplar,siue etiam exemplum vult dicere) citationis,per gl.quam dicit not. in l.licet. C.de repud. Subditque quòd in curia Parlamenti Delphinatus hic stylus obseruatur, quòd quando citatio facta in domo habitationis , & in personam vxoris verisimiliter præsumitur venisse ad notitiam viri:ea citatio reputatur valida,& proceditur contra eum,tanquam contumacem,vbi maximè non agitur de magno præiudicio.Illum vide,& quæ ibi allegat.Senatus autem Parisiensis,vt audio,non admittit huiusmodi citationes,nisi citatio affixa sit domui.Ideo nec quòd hîc dicitur in retractu,trahendum est ad alias citationes,siue denuntiationes, l.si vero, §.de viro. ff.solu.matri.cum simil.

Citatio uiri in personã uxoris,an ualeat.

7 ¶ Illud autem sciendum est,maritum censeri habere domicilium ea in domo , in qua vxor & familia ipsius habitat,l.j.§.domum.ibi vbi larem matrimonio collocauerint,ff.de libe. agnosc. Ideóque sufficit,eum citare ad eam domum habitationis vxoris,vt apertè voluit Inno.in cap.si aduersarius.quod est vlt.col.j.& ibi quoque Host.& Io.And.extrà de eo qui mit. in pos. & idẽ Inno.in c.ex parte B.post prin.extrà de fo.compe.Barto.qui intelligit etiam, si tunc absit ab ea domo,in d.l.j.§.permittitur.per tex.ibi,iuncta gl.in verbo,manere.ff.de liber.agno.Matthæ.& post eum Card.Floria. in cle.j.col.iij.in ij.q.de iud.Bened.Capra.consi.cxlij. punctus, quidam Bartholomæus,in ij.dubio.& Guid.Pap.in tract.præsump.col.ix. versi. præsumitur clericus. & Alcia.in tract.eiusdem tit.reg.j.præsump.xxxv.& facit tex.in l.ij.C.vbi senat.vel clarisśi. Nam vbi maritus abest ab vxore,præsumitur eum latitare,vt dicunt Inno.Host.& Ioan.And.in d.c.si aduersarius,& Ang.in l.properandum,§.& si quidem.paulò ante medium, C.de iud. & Barb. in cle.causam,char.antepenul.de elect.vbi id dicit sing.

Vir censetur habere domiciliũ in ea domo in qua uxor habitat.

8 ¶ Sed vide,an id procederet etiam si vir & vxor seorsum habitarent , honorem tamen matrimonij inuicem habentes,vt nonnulli faciunt,præsertim principes viri,vti attestatur Iurisconsultus in l.cùm hic status.§.si mulier.ff.de dona.inter vir. & vxo.& facit l.nihil.ff.rer.amot. † Et facit quod scribit Bal.consi.liij.quædam domina Richabella,in j.dubio,lib.iiij. † Et ex his potes intelligere , an & huiusmodi oblatio & citatio in causa retractus posśit fieri ad eam domum,in qua vxor emptoris habitat.

Sed quid si uir & uxor seorsum habitant.

A' SON DOMICILE, AD IPSIVS DOMICILIVM, GLO. II.

1 POTEST denuntiatio,atque citatio fieri ad domum illius, cui aliquid est denuntiandum,aut qui citandus est,l.scire debemus,§.qui autem,ff.de excus.tuto. & l.aut qui aliter,§.& si fortè.& ibi glo.& Doct.ff.quod vi aut clam,& l.j.§.permittitur.ff. de lib.agno.& l.iiij.§.Prætor ait,& ibi Bart.& alij,ff.de damno infect. & l.vim passam.§.nupta priusquam.ff.de adolt.& l.vt perfectius,§.finautem.C.de anna. except. & c. causam.extrà de dolo & contu.& c.si aduersarius,quod est vlti.de eo qui mit.in posses. & clemen. causam.versi.quòd si forsan,de elect.& voluit gl.in l.vlti.in gl.magna,in fi.ff.de restit.in integ. & Spec.tit.de cita.§.sequitur.versi.sed nunquid sufficit denuntiare. Bar.in l.licet. C.de repud. Alb.loquens de peremptorio,in l.j.§.item cum edicto,ff.quæ sent.sine app.rescin. idem Alb.loquens de denũtiatione,in l.si item,§.quolibet.ff.de euict.& in l.mora,col.iiij.nu.16. ff.de vsur. & in c.præsumitur.de reg.iur.lib.vj.nã is (ne erres) in fi.tit.ff.de reg.iur. cõmentaria edidit in quodã t.eiusdẽ tit.lib.vj.Bal.in c.Cumana,col.iiij.versi.quodã est protestatio.extrà de elec.vbi

Oblatio, citatio, denuntiatio,& alia huiusmodi,an possint fieri ad domum.

loquitur

loquitur de protestatione.& in c.quoniam,in prin.col.vlt.versi.quæro nunquid sufficiat, extrà vt lit.non contesta.& in c.j.col.iiij.tit.de mil.vas.qui contu.est.& Doct.vbique.

Et quid in criminalibus.

2 ¶ Idque nõ solum in ciuilibus,sed & in criminalibus quoque,vt voluit gl.in c.caueãt,quod est ij.iij.q.ix.Cy.in l.si accusatoribus,post medium,versi.quæritur hic qualiter.& ibi quoque Bal. col.ij.versi.in eadem glo.ibi,non inuentus,C.de accu.Spec.titu.de accus.parte iij.§.j.ver. sed nunquid sufficit si ad domũ.Alb.in l.j.col.pe.versi.sed nunquid,C.de hære.insti.& in d.l.vim passam,§.nupta,ff.de adulte.per eum tex.Bar.in l.inter accusatoré,versic.sed quæro vbi debet citari.& ibi etiam Imo.ff.de publi.iud.Bal.in d.l.vt perfectius,col.ij.versi. attende etiam, quia citatio,& ibi quoque Ang.col.ij.& idem Bal.in l.& post edictũ,in princi.ff.de iud.Sal.in l.absenté,in ij.q.C.de accusa.Ang.Aret.in tracta.malefi.in verbo,iudex commisit, quod Caius & alij,inquisiti citarentur,col.iij.versi.quæro an sufficiat citari.Alex. qui hanc dicit esse cõmuné opi.in l.iij.§.Prætor.ait,col.ij.ff.de dam.infec.Alex.consi.cxx.viso processu,in fi.lib.vij. & hoc de consuetudine obseruari dicũt Albe.Gand.in tracta.malefi.tit.de citatione facienda, col.ij. versi.sed nunquid sufficit.& Alb.Ros.in tracta.statu.in iiij.parte q.lj.sed nunquid ex citatione, qui tamen videntur sentire aliud esse de iure communi,rationibus per eos allegatis, vti etiam facit Augu.Ari.in addi. Ang.Aret. vbi suprà.Sed nos in Francia priorem partem sequimur, vti etiam olim seqnebantur prisci Romani, apud quos,vt tradit Plutarchus in vita Gracchorum, more maiorum,si quis capitali iudicio accusatus non veniebat ad se defendendum,eum domi ante ianuam consistens nomenclator citabat.

Mos antiquus Romanorum.

In quibus casibus nõ sufficit citatio ad domum.

3 ¶ In nonnullis tamen casibus non sufficit huiusmodi citatio ad domum, vt videre licet apud Inno.Bal.Pan.& cæteros in d.c.vlt.extrà de eo qui mit.in pos.D.à Rota in addi.dec.xlviij. valet citatio ad domum,in nouis.Ioan.And.in d.c.præsumitur,de reg.iur.lib.vj.in Merc. Bart.in l.si tamen.ff.de leg.ij.Io.Fab.in §.vltimo.col.vlt.versi.quid si non reperiatur, Insti. de pœn. teme.litig.Bal.in d.l.vt perfectius,C.de anna.exc.Ant.& Imo.in d.cle.causam, de ele.Pau.Cast. in d.l.iij.§.Prætor ait,ff.de dam.infect.Soci.in tracta.fal.regu.ij. incip. absens regulariter, & iterum regu.liij.citandus personaliter.

Excõmunicari an quis possit ex citatione ad domum.

4 ¶ Ex quibus duos tantùm,qui qnotidie occurrunt,numerabo:primus est, quòd ex huiusmodi citatione quis non potest excommunicari tanquã contumax,sed debet personaliter apprehendi.Inno.in d.c.vlt.col.j.& ibi etiam Collect.post prin.& Pan.col.vlt.de eo qui mit. in pos. per e.sacro,extrà de sen.excom.Vincen.in c.ad reprimendum,in fi.de offi.ordi.Bal.in d.l.vt perfectius,col.ij.versi.in glo.super verbo,domicilium.& in l.in actionibus,in antiqua lect.in fi.ff.de in litem iur.Ioan.Fab.in d.§.vltimò.vbi suprà,Instit.de pœn.teme.litig.D.à Rota deci.cclxxj.si de mandato,in nouis,& deci.ccclxvij.si committatur,col.ij.etiam in nouis.Paul. Castr. in d.§. Prætor ait,col.j.Rom.consi.cccclxxxij.in casu præmisso,col.ij.versi.quo ad secundum. Fel.qui id dicit sing.in c.cùm sit Romana, col.v.versi.& circa,de app.vbi declarat quomodo id sit intelligendum.Quanquàm glo.à paucis annotata apertè sentit contrarium in c.caueant.iij.q.ix. Sed Card.Alex.ibi eam reprobat,& priorem sententiam sequitur.

Citatio, quæ fit ad excommunicationem testiũ ad perpetuã memoriam, an possit fieri ad domũ.

5 ¶ Secundus casus:cùm quis citatur ad examinationem testium ad perpetuam memoriã. nam nec isto casu sufficeret citare ad domum,nisi periculum esset in mora. Inno. in c. significauit, ad fi.de testi.Ioan.And.qui tamen distinguit,in d.c.præsumitur, Cyn.in authen. sed & si quis, versi.quæro modò,& ibi quoque Ioan.Fab.qui id declarat,Bal.& Sal.C.de testib.per tex.in §. & hæc omnia,in verbo,admonitum,& iterum ibi,propter eius proteruitatem & audaciam, in Authen.eo.tit.Bar.& Albe.post Dy.in d.§.Prætor ait,ille,col.ij.versi.Dy.inducit,hic col.j.post prin.vbi etiam distinguunt,sed aliter.Alb.in d.l.vt perfectius,C.de anna. excep. & in l.de pupillo,§.si quis fortè,in fi.ff.de ope.no.nun.Bal.in addi.Spec.d.tit.de cita.§.sequitur, versic.sed nunquid sufficit.& in sua Marg.in verbo,citatio,col.ij.versi.citatio non sufficit.Ant.& Imo.in d.cle.causam,idem Ant.in c.vlt.extrà qui mat.acc.pos.Flor.in l.in lege Aquilia.§.j. col.ij. ff.ad legem Aquil.Mathesa.nota.cxxxiij.nota quòd citatio,Firmia.in trac.de Episc.in iij.parte lib.j. col.iiij.versi.nec quando examinatio. Alexan. consi.cciiij.super themate,& dubiis, ad fi.lib.ij. Matth.Afflict.in consti.Siciliæ,incip.probationum incursibus,col.iij.in iij. notab. {& in cap. vlt.col.vj.nume.80.tit.de capi.qui cur.vend.}

An hæc citatio ad domum, valeat in his, quæ sunt magni præiudicij.

6 ¶ Nec defuerunt,qui tenuerũt generaliter, hanc citationé non adstringere citatũ in omnibus, quæ sunt magni præiudicij,sed tantùm in his,quæ sunt leuioris cuiuspiam præiudicij. Id enim voluit Pet.Anch.in cle.j.in vlt.not.de iud.per id quod scribit Inno.in d.c.vlti. de eo qui mit.in pos.& voluit etiam Mathesa.d.no.cxxxiij.& Aug.Ari.qui id valde cõmendat in d.l.iij.§.Prætor ait,ff.de no.ope.nun.& in addi.Ang.Are.in tract.malefi.vbi suprà.Quin etiam fuerunt,qui generaliter negauerũt,citationem fieri posse ad domum,nisi in casibus in iure expressis. Nam

& id

& id voluit Inn.in d.c.significauit,ad fi.extrà de testib. & Card.Flor.qui id dicit not. consi.xiij.. dominus Cato.& Philip.Dec. consi.ccccl x.viso puncto, col.vlt.versic. & vlterius. Sed vt suprà diximus ex causis criminalibus,ita & in omnibus in Gallia seruamus,vt valeat huiusmodi citatio ritè facta,secundum ea, quæ statim posteà subiiciemus.

7 ¶ Illos autem casus,in quibus de iure talis citatio non sufficit, intelliges, nisi citandus latitet,vt per Inno.& alios in d.c.vlt.de eo qui mit.in poss.Dyn.Bart.Pau.Cast.& alios in d.§.Prætor ait. Ioan.And.in d.c.præsumitur,Bald.in d.l.vt perfectius.col.ij.& in d.c.significauit.col.ij. versic. quæro an isti fundatores.extrà de restib.Imo.in d.cle.causam,col.xj.versi.vult ergo gl. Mathes. in d.not.cxxxiij.in fi.Et ad id bene facit tex.in c.j.extrà qui matr.accu.poss.& in c.quoniam,§.j. & seq.extrà vt lit.non contesta.& in c.perlatum,qui fil.sunt legit. Quis autem latitare dicatur, videbis in l. Fulcinius,§.quid si autem latitare,ff.quib.ex caus. in poss.eat.& in l.eum qui,ff.de priui.credi.& per gl.in l.satisque, ff.de in ius voc.Inn.Ioan.And.& Barb. in c.consultationibus, extrà de offic.deleg. Spec.titu.de pri.& secun.decreto,§.nunc dicamus,versi.illud autem,Bald. in auth.& qui iurat,col.antepen.versic.modò ego quæro,C.de bon.auto.iudi.possid.& Philip. Dec.in l.non videtur defendere,in princ.ff.de reg.iur.& Matthæ. Afflict.in constit.Siciliæ, incip.si quis post litem,col.iij.in iij.not.

Quid, si illis casibus citandus latitet.

8 ¶ CVM AVTEM sit hæc citatio,siue denuntiatio ad domum,multa requiruntur:Primum vt ea fiat in scriptis,ac per literas ad domum affixas.Inno.Ioan.And.& alij,in d.c.vlti. de eo qui mit.in posses.Bald.& Ange.in d.l.vt perfectius,vbi etiam est bonus text.Alber.in d.l.iiij.§.Prætor,col.j.versi.est etiam notandum,ff.de damno infecto.Bal.in l.consentaneum,col.j.& iterum vlt.& ibi quoque Sal.col.j.in ij.not.per illum tex.in verbo,literis,C.quomodo & quando iud. & in l.si finita,§.non autem,col.ij.ff.de damno infect. & in auth.hodie, col.j.C.de appel. & in dicto c.Cumana,vbi suprà in prin.de electio.& in sua Margar. in verbo citatio,col.pen. versic. citatio quando sit ad domum. Ange.in §.omnem,col.antepen.versi.ex hoc casu patet. in auth. de litigio.vbi expressissimè omniu illud dicit de affixione schedulæ citationis.Firmia. in tract. de Episc.in iij.parte lib.j.versic.concluditur ergo valere. Alexand.in addit.Bartol.in l.ij.C.de colla.fund.fisca.lib.xj.Barb.in cle.causam,col.xix.in paruis,versic.vnde poterit,de elect. Guid. Pap.sing.ccccxix.si quis mandetur,in princ.Card.Alex.in c.j.col.ij.tit.de mil. vasal. qui contu. est,& Ias.in §.quadrupli,col.iiij.versi.illud autem diligentissimè,instit.de act. Et est etiam bonus tex.in l.iiij.§.toties.ff.de damno infe.cùm dicitur, libellum ad ipsas ædes proponere, & ibi glo.in verbo,libellum,& ibi id expressim not.Bald.in fi.Et facit,quod scribit Sali.in l.vlti.in.fi. C.de neg. gest.& text.in l.item veniunt,§.præter hæc,ibi, aut denuntiatum esset ei literis, ff.de petit.hæred. Et hoc videntur intelligere nonnulli, cùm nemo domi reperitur, & inter cæteros Inno.in d.c.vlt.& Guid.Pap.d.sing.ccccxix. Sed nos ita vtimur,vt semper necesse sit schedulam citatoriam appendi ædibus.

Quæ requiruntur in hac citatione.
Ea primum debet fieri literis ad domum affixis.

9 ¶ Secundum,vt huiusmodi schedula citationis ponatur in loco patenti, non in angulo, aut sub ostio,vt tradit. Bald.in l.sed & si pupillus,§.de quo palàm, per illum tex.in verbis, non in loco remoto,sed euidenti,ff.de instit.actio.in lect.antiq.Ange.in d.§.omnem, vbi nuper designauimus,in auth.de litig.vbi nuncupatim dicit,quòd ea schedula infigenda est ipsi ostio, siue valuis domus: quod & nos in Gallia obseruamus. Caraldinus in tracta.syndicat. cap.cxxv.inci. adde quòd si schedula,Fel.in c.ex parte Decani,col.iiij.versi.facit quod notat,extrà de rescr.Hippol. Marsil.in reper.rub.de fideiuss.nu.177.& consi.cxxij.clementissimi, col.ij.versic.& faciunt dicta.Et id voluerunt, qui dicunt hanc citationem publicè fieri debere, inter quos est Archid.in c.j.col.vj.in verbo,infra mensem,de elect.lib.vj.

idq; in loco patenti.

10 ¶ Tertium requiritur,vt ea schedula citatoria non confestim amoueatur,sed illic dimittatur,vt possit peruenire ad notitiam citati:aliàs non valet citatio.Bal.in d.l.sed & si pupillus,§.proinde si dominus, arg.illius tex.ff.de instit.act.Pan.in d.c.vlt.in iij.not.extrà de eo qui mit.in pos. per tex.ibi qui dicit,eam publicè fieri debere.quod bene facit ad præcedentem versic.atque etiam per c.vlt.de elect.lib.vj.ipsi Catal.Fel.& Hipp. Marsil.in locis allegatis in d.præcedenti versic. Nam & aliàs appositum non censetur quod continuò remouetur, vt latè diximus & probauimus in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,num.141.hæc autem,& multis seq.

Nec schedula continuò amoueatur.

11 ¶ Nec tamé necesse est,vt nútius referat quáto tépore ea schedula máserit,vt dicit Bar.in extrauag.ad reprimen.in verbo,publicè,& Matth.Affli.in consti.Siciliæ incip. citationis literæ, col. iiij.in v.not.vers.sed an dicta citatio.Nã vt id certò referre posset,necesse esset,vt is lógo tépore dies noctésque cõtinuò ante ianuã citati maneret:quod admodũ difficile,ac durum esset.Porrò si ea citatio peruênit ad notitiam citati, is ea adstringitur, etiã si illico schedula citatoria amota aut abrasa fuerit.vt not.dicit Bal.in auth. qui semel, col.pen.versic.in glos.vt veniat, per gloss.

De eadem re.

ibi in verbo,tribus edictis,C.quo.& quando iudex.& facit quod dicam infrà nu.16.quid autē.

Et fiat hora congrua.

12 ¶ Quartum,vt ea citatio,siue appositio eius schedulæ citatoriæ, fiat hora & tempore congruo, vt dicit Pan.in d.c.vl.vbi suprà,de eo qui mit.in pos.& Fel.in d.c.ex parte Decani, col.iiij.vet. & nota quòd talia: vbi dicit,id non debere fieri clandestinis temporibus, quibus rerum gestarum verisimiliter non habetur notitia, puta, hora prandij,aut vespertina. Et licet quantum ad horam prandij,vix illud reciperemus,tamen horam serotinam omnes(ni fallor) intempestiuam huic rei dicerent, & multò magis nocturnam:neque enim id ea hora fieret patenter atque palam,vt fieri debet,sicuti suprà diximus,& mox dicemus,quamuis Chas.videatur de iure admittere citationes noctu factas in ti. *des iustices*,§.vj.in gl.j.ad fi.

Atq; alta voce.

13 ¶ Quintum,quòd huiusmodi citatio fiat alta voce, vt voluit Archi.in d.c.j.col.vj.in verbo, infra mensem,de elec.li.vj.& Bal.in l.diffamari,per illum text.in verbo,vocitasse,C.de inge.manum.& consi.cxxvj.citatio facta,in j.dubio,li.iiij.Lucas Pen.in l.quoties,quæ est pen.in fi.C.de dign.lib.xij.& Car.Flo.post Matt.in cle.j.in ij.q.in fi.de iudi.& Barb.qui ad id illum text. in d.l.diffamari,dicit not.in l.sciendum,col.lix.in princ.versi.quartò,ff.de ver.obli.& Soci.cons.lvj.viso processu,col.ij.versic.sed clarum est,lib.iiij.Et optimè facit text.in d.c.vlt. extrà, de eo qui qui mitti.in pos.in illis verbis,denuntiatione publicè domi facta.& glos.quæ iisdem verbis vtitur,in c.quoniam,§.porrò,in verbo,impedit.in prin.vt lite non contest. quomodo enim publicè fiet,nisi alta voce, & cunctis audientibus id fiat? & quod dicit gl.in c.caueant, iij.q.ix.sufficere,si citetur aduersarius publicè ad domum,&c.facit quod dicit Bart.in d.extrauag.ad reprimendum,in verbo,publicè.Verùm id in Gallia non obseruamus.

Et requisitis amicis aut vicinis.

14 ¶ Postremum,quòd requirendi sunt amici, aut vicini, qui id citato renuntient,aut si velint, defendant,l.item ait,in fi.& l.seq.ff.ex quib.cau.maio.glo.in d.c.causam,de dolo & contu.& in d.cle.j.io verbo,ex certa scientia,& ibi Pan. & Card.Flor.in vj.q.de iud.Inn.in d.c.vlt.in fi. extrà de eo qui mit.in pos.& Io.Fab.in §.vlt.versic.quid si non reperiatur,Instit.de pœna reme. litig. vbi dicit,quòd hæc citatio,quæ fit domi,ita debet publicè fieri, vt familia citati, si quæ sit, eam sciat:sin minus,vicini & cognati.& Ange.in d.l.vt perfectius,col.ij.C.de anti.excep.Et id quidem io Gallia obseruamus vt noo valeat talis citatio, nisi ouotius iniungat cuipiam ex familia citati,aut vicinorum,vt citatum ipsum certiorem de ea re faciat. Et id vulgò iniunctionem vocamus non ineptè,quando Plautus in Bacchidibus,& Suetonius tum io Tiberio,c.xviij. tum in Caligula,c.item xviij.hoc iniungendi verbo in hac significatione vsi sint.

Iniunctio verbum Latinum in significatione vulgari.

Nec tamen illi sunt citandi.

15 ¶ Nec sunt tamen(ne quis erret)ipsi vicini,aut amici propterea citandi, l.cùm proponas, & ibi Pet.Cyn.& alij,C.de bon.auto.iudi.poss.& gl.& alij in d.c.causam,de dolo & contu. Collect. in c.consultationibus,in fi.de offi.deleg.Bal.in auth.qui semel, col.ij.vet.nota. quòd vox.& ibi quoque Sal.col.etiam ij.ver. eiusdem prin.C.quomodo & quando iud.& idem Bal.in d.c.vlt. col.vlt.vers.quæro quando reus,de dolo & contu.Card.Flor.in d.cle.causam,§.quòd si forsan, in iij.q.de elect.Nisi tamen in quibusdam casibus,annotatis à Bald.in d.auth.qui semel,vbi suprà,& Soci.in tract.fallen.regula lij.citatio amicorum.Nec etiam necesse est, nuntium ingredi eam domum,ad quam fit citatio, sed satis est,hæc omnia fieri ante eam,glos.in d.cle.causam,in verbo,io domo.& ibi Imo.col.ix.versi.gl.in domo.de elect.

An hæc citatio non rectè facta officiat,si perueniat ad notitiam.

16 ¶ QVID AVTEM, si hæc omnia non fuerint obseruata, tamen citatio peruēnit ad notitiam non rectè citati,an illi officiat,vt comparere teneatur,quod videtur ex d.cle.causam, in fi. de elect.Et ita per eum text.reouit Rom.consi.ccccx.vt clarior reddatur, versic.secundò quòd quamuis.vbi & id dicit generaliter,quòd citatio illegitima cum notitia subsecuta ita ligat,sicut citatio legitima,& ad hoc dicit illum text.not.Et id sequitur & extollit Hippo.Marsil.in reper. rub.de proba.num.371.teneas tamen menti, vbi & id dicit sing. & iterum sing. cclix.generalis citatio valet, in fi.& Gomes in regulas Cancel. regula de non iudicando iuxta formam supplicationis,q.xvj.nu.68.& voluit etiam Carol.Rui.cons.lxj.in lite,col.ix.nu.33.lib.v.Et facit,quod scripsimus suprà oum.11.nec tamen in fi.Sed id certè vix reciperetur in nostra Gallia. Si tamen vis scire, quomodo probatur citatum habuisse hanc citationis notitiam, vide glos.in d.cle. causam,in verbo,plena.& Card.Flor.ibi in v.q.post alios Aotiquiores.

Quomodo id probatur.

Quid si nō rectè citatus compareat

17 ¶ SED ILLVD est indubitatum,quòd si quis non rectè citatus ad edictum respondeat, id est compareat, is purgat omne vitium citationis, nec eam impugnare potest, l.j.io princ.& ibi gl.in verbo,sententia valebit,in fi.Iaco.R a.Alber.col.j.versi.ex ista,Bald.in iij.notab.& Alex.in ij.not.& Ias.in iij.quoque not.ff.de feriis.Nam vt & ipsi dicunt,citatio oon fit, oisi vt quis compareat,& ideo præsentia sine citatione sufficit,secundum communem opinio.vt not.in l.j.ff. de in ius vocan. & per Canonist. in capit.j. extrà de iudic. & nos latè diximus titu. omnium primo,§.vlt. in verbo, *ne excepter d'adiournement*, qui quidem §.est omnium huius volu, ccclxv.sed

quia

quia perperam & ineptè collocatus est, eum sub d.tit.j. posuimus, vt sæpe aliâs fecimus.

De eadem re.

18 ¶ Sed, vt redeamus, id quod diximus omne citationis vitium tolli per comparitionem partis, tenet etiam Pan.consi.xxxviij.tria sunt, col.j.versic.non obstat aliud mouuum, lib.j.vbi ita dicit debere intelligi text.& Bart. in l.aut qui aliter, ff.quod vi aut clam.& eandem quoque, quam suprà, rationem adducit. Et idem quoque tradit Domi.in c.quoniam, col.iij.versic. quæro quid si fuit facta, de elect.lib.vj.Alex.consi.cxxiij.viso processu causæ, col.ij.versi.pro quo etiam facit, lib.ij.vbi & ad hoc allegat, & dicit not.glos.in d.l.j.de fer.& Fel.in c.ex tenore, col.iij.versi.regula non præstat, extrà de rescr.& in c.illud, col.iiij.versi.quarta declaratio, extrà de præscript. vbi & ad id alia quædam allegat, & in c.gratum, col.ij.versic.secundò not.& limita, de offi.deleg.vbi id dicit diligenter not.Caro.Rui.d.consil.lxj.vbi suprà, lib.v.& consil.cxvij.in lite, col. iij.nu.5.eo.lib.v.Philip.Dec.in c.cùm causa, col.j.in iij.not.in fi.extrà eo.tit.& consil.clxxxvij. cuius superscriptio incipit, cõtra tertium, col.iij.versi.non obstat, quòd citatio.& cons.ccccxlix. visis duobus consiliis, col.ij.versi.præstereà dato quòd in citatione, Matthe.Afflict.decisio.Neapo.ij.serenissimus, col.ij.versi.nec obstat, quòd non fuit.Ioan.Fran.Balb.in tract.præscrip.in iij. parte vj.& vlt.partis prin.nu.48.Ioan.Lupus in repet.c.per vestras, char.totius tit.66.col.j.versi. & ratio huius, extrà de donat inter vir.& vxor.Franc.Ripa in c.j.char.pen.nu.90.in fi.extrà de iudic.& Ferro.in consuetu. Burdig.hoc tit.de retractu. §.xv.in fi. Et facit quod scribit Inno.in d.c.cùm causa, in prin.& ibi Panor.extrà de offi.deleg.& Bal.in auth.si omnes, col.ij.ver.deinde nota.quòd text.C.si minor se ab hæredit.abstin.& Iason in l.vlti.in prin.col.iij.versi. ista limitatio, ff.de eo per quem fact.erit.

Quid si nõ tenebatur comparere.

19 ¶ Quod tamen intellige de tali vitio, ob quod citatus non arctabatur, siue adstringebatur ad comparendum, vt in casu d.l.j.de feriis.vbi citatus ad tempus feriarum, non tenebatur comparere, & ideo comparendo purgat vitium, ea ratione, quod citatio non fit, nisi vt citatus compareat: ideò si compareat cessat effectus citationis, quantum ad id. Et secundum eam rationem, quam omnes ei, quod diximus, assignant, debemus id dictum intelligere, & ad limites eius restringere: nam limitata causa limitatum producit effectum, l.in agris, ff.de acquir.rer. domin. cum simil. Quid enim (vt loquamur in casu nostræ consuetudinis) si nuntius, qui citare poterat, citauit emptorem responsurum petitionibus consanguinei generaliter? certè hæc citatio in materia retractus non valet, cùm debeat esse specialis in causa retractus, & super refutatione pecuniæ, vt cauetur suprà eo.titu.§.viij.ideóque ea non interrumpit præscriptionem anni, qui datur consanguineis ad retrahendum, vt diximus in eo.§.viij.in gl.ij.nu.3. quod tamen intellige, & sequ. Vel etiam, quid si ea citatio fit specialiter, sed anno illo iam transacto, intra quem fieri debuit: aliàs consanguineus cadit retractu, vt etiam ibi dicitur. Tamen vtroque casu debet comparere emptor citatus, aliâs vt contumax condemnabitur & mulctabitur, l.j.ff. si quis ius dic.non obtemp.& l.si quis ius ex aliena, ff.de iud.& c.veniens, & ibi gl.in verbo, propter contumaciam, in prin.quæ adducit concor. extrà de accus.& voluit etiam Inno. qui & alia inra citat, in c.secundo, col.pen.versi.si autem nihil turpe, extrà de dilat. Quis ergo dicet, quòd comparendo purgauit ea citationis vitia, vt scilicet in primo casu interrupta sit præscriptio, & secundo casu admitti debeat consanguineus, quamuis non sit intra annum, ob id quòd emptor comparuit, vt comparere debuit?

Hæc citatio in qua domo, originisne, an domicilij, fieri debeat.

20 ¶ SED ET hîc de aliis multis, præter ea quæ iam tractata sunt circa huiusmodi citationem, quæ fit ad domum, vt ad eam redeamus, tractandum ducimus. Primò igitur quæro, in qua domo, quóve domicilio possit hæc citatio fieri, originísne illius, qui citatur, an habitationis ipsius. Et videtur originis, l.libertus, §.præscriptio, ff.ad municip.glo.in l.ciues.C.de incol.lib.x.& in l.j.C.de municip.& orig.eo lib.magis enim debet attendi causa naturalis, quàm accidentalis, l. qui habet, in princ.& ibi Bart.ff.de tutel. cum simil.à me adductis infrà eo.titu.§.xxx.in gloss.j. nu.26.secunda ratio. Ex quo etiam dicit Ang.consi.cccexl.magister Iacobus, col.j.quòd domicilium originis potentius est quouis alio domicilio.

Domiciliũ habitationis cæteris præfertur.

21 ¶ Contrarium tamen est verius, nam cùm simpliciter fit mentio de domicilio, intelligitur habitationis, gl.in c.statutum, §.cùm verò.in verbo, vnam dietã, & ibi Pet.Anch. Domi.qui eam dicit singul.& Phil.Fran.qui dicit not.de rescr.lib.vj.Bal.in l.vlt.col.xij.ver. sed hîc quæritur, C. de edicto diui Adr.tol.& in l.de quibus, col.viij.ver.quintò quæritur, ff.de legib.& consil.xxxj. statuto ciuitatis, circa mediũ, lib.iij.Ant.qui eã gl.dicit singu. consi.xxj.viso puncto & quæsito, ad fi.idem Ant.Imo.& alij in c.vlt.& ibi præcipuè Fel.col.xj.versi.circa forũ domicilij, de foro compe.Alex.in l.cùm quædam, col.ij.ff.de iurisd.omn.iud. vbi dicit eam glo. signanter not.& in addi.Bartol.in l.assumptio, §.j.ff.ad municip.& consi.xvj.viso titulo quæstionis, col.vlt. lib.j. vbi eam dicit valde not.& consi.cj.ex inspectione dictorum statutorum, col.ij.ver. enmprobatur, lib.iij.Socin.in d.l.cùm quædam, col.ij.versi.notabis tamen, ff.de iurisd.omn. iud.& consi.

lxxix. si essemus in terminis, col.iij. versi. primum principale, lib.iiij. Fel. in c.j. in fi. de sponsal. Iason in l.j. col.v. versi. circa hanc conclusionem, C. de sum. Trinit. in lect. Padua. Philip. Dec. in l. si eadem, in secundo not. ff. de offic. asses. Steph. Bertr. consi. cix. etiam si verum, post princ. lib.j. & Matthæ. Afflict. decis. Neapo. ccclxxxiij. non ponam, num.7.

22 *Subditus propriè ratione habitationis.*

¶ Et facit gl. quã vbiq; Doct. dicunt sing. in cle.j. in verbo, subditos, in fi. de for. cõpe. quòd quis dicitur propriè subditus ratione habitationis. quam sequitur Imo. ibi, qui in id multa allegat. & Bal. in l. omnes, §. si non apparitor, C. de Epis. & cler. Petr. Anch. in c. Roma. §. contrahentes. de fo. compe. lib. vj. Pan. qui eam glo. dicit notab. in c.j. in fin. & ibi quoq; Fel. extrà eo. tit. Pau. Ca. consi. xlvij. videtur dicendum dictum compromissum, col. vlt. lib.j. Alex. in l. assumptio, §.j. in addi. Bar. ff. ad municip. vbi eam quoque dicit notab. & in d.l. cùm quædam, vbi eam dicit elegantem, & ibi etiam Soci. sequitur. & Corne. consi. cccxxij. animaduertens, col.ij. lib.iiij. Barb. in procemio cle. §. hæc sanè, col.iiij. versi. quis autẽ propriè, Soci. in d. consi. lxxix. Fel. quem tamen videas super ea glo. in d.c. vlt. vbi suprà, de fo. cõpe. & in d.c.j. in fin. de spõsa. Ex quo Pet. Anch. cons. ccccxxxviij. ista sententia, pulchrè dicit, eũ propriè dici Genuensem qui ibi habitat, per l. prouinciales, ff. de verb. signi. Et id sequitur, & dicit not. Philip. Dec. consi. ccclij. viso puncto, col.j. Imò & quod plus est, iura etiam exorbitantia, loquentia de domicilio originis, habent locum & in domicilio habitationis: vt voluit gl. not. in c. præsenti. versi. sanè, in verbo, originis. & ibi Domin. & Philip. Franc. qui id trahunt ad represalias, quas vocant de præb. lib. vj.

23 *De principali quæstione.*

¶ Et in specie huius quæstionis, quòd videlicet citatio debet fieri ad domum habitationis, est tex. expressus in l.iiij. §. Prætor ait, ibi, domum in qua degit, & rursum ibi, habitationem habeat. & ibi not. Alber. ff. de damno infect. & in l.j. §. domum. ibi, hospitium si in ciuitate maneat, & quæ sequuntur, & ibi Bart. ff. de liber. agnos. & in d. clem. causam. versic. quòd si forsan, in illis verbis, in domo, quam ipse appellatus habitare communiter consueuit, de elect. Et voluit gloss. in dicta cle.j. in verbo, domum, & ibi Imo. col. ix. versi. glos. habitare, de foro compet. Spec. tit. de accusat. §. qualiter, versi. sed nunquid sufficit citatio. & rursus tit. de appel. parte ij. §. qualiter autem. versi. cautus etiam sit. Ioan. And. in d.c. vlt. col. pe. de eo qui mit. in pos. Compostel. in c. nonnulli, de rescr. Alber. in iiij. parte statutorum, q.lj. sed nunquid ex citatione. Bal. in d.l. vt perfectius, col.ij. C. de annali excep. & in l. ab eo, col.iij. vers. ibi requisiuit. C. quomodo & quando iud. & Raph. Co. consi. cxlvj. Simon Helias, in j. dubio, Ro. consi. ccccliiij. in re præsenti, col.ij.

24 *De eadem re.*

¶ Et id quidem omnino verum est, & est communis omnium opinio, & est optima ratio: quam etiam adducit Raph. Co. vbi suprà, quia ideo fit citatio ad domum, cum persona non reperitur, vt familia citati ei citationem renuntiet. Nam illa, quæ in contrarium adducta sunt in princ. huius quęst. loquuntur & intelliguntur procedere, quoad munera personalia, iniuncta scilicet personæ ratione suæ originis: non autem quantùm ad alia, quæ accidentaliter, vt nostri loquuntur, contingunt: in quibus potius inspicitur, quod accidentale est, quàm quod originale, vt pulchrè & scienter scribit Bald. in d.l.j. C. de munici. & orig. lib.x. & Iason in d.l.j. vbi suprà citauimus, C. de summa Trinit.

25 *An valeat hæc citatio, quæ simpliciter dicitur fuisse facta ad domũ sine mentione habitationis.*

¶ Hinc autem fit, vt si nuntius referat se citasse reum, aut aliquid ei denuntiasse ad domum simpliciter, sine illa adiectione, in qua habitat, siue habitare cõsueuit, non valet ea citatio, tanquam incerta atque indiscreta etiam si dicat illum non reperisse: vt expressim voluit Bart. in d.l.iiij. §. prætor ait, col.ij. versic. sed quid debet nuntius referre, & Alex. consi.ij. consideratis his de quibus, col.iij. versi. alia ratione posset, lib.iij. vbi tamen dicit, id non omnino ponere pro constanti, tanquam scilicet de ea re subdubitare videatur. Sed tu super hoc omnino vide Ro. eundem Alex. & Fran. Are. in l. hæres institutus. ff. de acquit. hær. & quæ in simili diximus suprà, §. præced. gl. vj. quæ est in verbo, *deux recors*, nu.24. quod tamen intellige, & duobus seq.

26 *Quid, si citandus habet multa domicilia, in quibus habitet.*

¶ EX IIS autem, quæ diximus, satis patet, quòd si citandus habet multa domicilia, in quibus habitet, nunc hîc, nunc illic, inspiciendum est illud, quod frequentius habitare cõsueuit, de quo præter tex. in d cle. causam, & ibi gl. in verbo, cõmuniter. Io. And. & alios vide & Bart. & Bald. in l. quòd si dubitet, ff. de acq. hæt. & Bar. in l. cùm de lanionis, §. Sabinus, ff. de fun. instr. Bald. in c. dilectus, le ij. col.ij. versic. quæro an si quis habet, & ibi Card. Flor. extrà de rescr. & ipsum Bald. cons. ccxxxiiij. decretum magnifici, col.ij. lib.j. & ipsum Card. in c. ex parte B. de foro compe. & in cle.j. in xxv. q. eo. tit. Ant. in d.c. causam, de dolo & contu. Ioan. Ferta. in tit. forma respon. rei conuenti, in verbo, in termino, col.iij. ver. sed pone in casibus. Firmia. in tractatu de Episcopo, in tertia parte, lib.j. col.iij. Lanfran. Oria. in repet. c. quoniam cõtra falsam. in materia citationum, q.iiij. Alexand. d. consi.ij. col.iij. versi. alia ratione, lib.iij. Philip. Fran in c. statutum, §. cùm verò, col. pen. versi. quid autem si reus, de rescrip. lib.vj. Carol Rui. consi. lviij. visis, col.iiij. nu.8. lib.j. Nam & quis in eo loco habitare dicitur, in quo habitat maiori parte anni, licet tunc præsens non sit,

non sit,gl.in d.l.j.in verbo,maneat,& ibi.Bar.col.ij.ff.de lib.agno.Bal.in l.si quis ad declinandam,col.pen.versic.nunc breuiter,C.de episc.& cle.Pau.Cast.in l.ij.col.j.C.de iurisd.om. iudi. vbi plus dicit,illum cęseri in eo loco asiduè habitare,& Matth.Afflict.decis.Neap.cclxxxiij. non ponam,nu.11.Et facit ad suprà dicta quod voluerunt glos.& Innoc.in c. omnes, de maio.& obed.& Bar.in l.assumptio,§.iurisprudentibus,ff.ad municip.

27 ¶ Sed hoc intelligunt multi, cùm ignoratur,vbi tunc cùm fit citatio,habitet : nam si id certum sit,debet citatio fieri in ea domo, in qua eo tépore habitat,cum citatur:etiam si æquali aut maiori parte anni alibi consueuerit habitare.Id enim voluit Bart.in d.l.iiij.§.Prætor,col.j.vers.sed quid si maior,& ibi quoque Ang.circa medium,Pau.Cast.qui id dicit procedere, etiam si necdum ibi habitasset tres dies,col.ij.versi.item inquantùm, ff.de damno infecto. Nam & tempus citationis in hoc inspiciendum est,secundùm Spec.titul.de competen.iudi.aditi.§.j. versic. sed nunquid sufficit eum citare,& tit.de citat.§.sequitur,versi.sed nunquid sufficit denuntiare.Bonifa. Vitel.in tracta.maleficio.titu.forma citatio.accusa.col.j.versic.sed qualiter debet fieri citatio.Bald.in l.vlt.ante finem,in prima lectu.ff.de in integ.restitut.Paul.Eleaz. Anto.& Imo.in dicta clemen.causam,& ipse Imo.consi.cv.in causa quæ vertitur.col.j.Roma.d. consil.ccccliiij. col.ij.Card.Flor.cons.cxiij.Do.Cato, in fi.Raph. Coma.d.consi.cxlvj.col.j.Corne.consi.lvij.in causa vertente inter Priorem,col.iiij.versi.aduerte etiam,lib.iij.& consi.lij. in hac consultatione,col.ij. & iterum vltima, lib.iiij.Franc.Aret. subobscurè, in d.l. hæres institutus, tum col.ij. tum iij.ff.de acquir.hæred.& Philip.Deci.consi.cccclx. viso puncto,col.vlti.& est optimus tex. in d.l.iiij.§.Prætor ait,in illis,verbis,domum in qua degit.

Quid, si certū sit, in qua domo habitat tēpore citationis.

28 ¶ Quanquam sunt,qui simpliciter tenēt,quòd si quis æqualiter habitet in duabus domibus,poterit citari in alterutra earū.Id enim voluit gl.in d.cle.causam,ver.quòd si forsan. in verbo cōmuniter,& ibi Io.And.& Card.Flo.in iiij.q.de elec.Bar.in d.l.quòd si dubitet, ff.de acq. hære. Bal.in c.j.col.iiij.versi.si statutum dicit,tit.de mil.vas.qui con.est.Firmia.in tract. de Episcopo, in tertia parte lib.j.col.iij.versi.posset autem dubitari.Et hoc videtur probare text. in l. Labeo, & melius in d.l.assumptio,§.iurisprudentibus,& in l.eius qui manumisit,§. Celsus, ff.ad municipa.Et bene facit,quod tradit Hostien.in Summa,tit.de foro competen.§.quib. ex cau. qui est secundus.col.j.versi.& nedum in vno.A quibus non longè dissidet quod scribit Raph. Fulgo. consi.lxxvj.factum super quo.col.ij.quòd quis potest citari ad eam domum, in qua solet habitare,etiamsi tunc non habitat,cùm citatur.Sed has contrarias opinio.concordare nititur Alex. in d.l.iiij.§.Prætor ait,col.iij.versi.ex prædictis infert.& ante eum Ange.& Pau.Cast.ibi,& Panor.in d.c.causam,col.iij.extrà de dolo & contu.vt apud eos videre poteris.

Quid, si æqualiter habitat in duabus domibus.

29 ¶ Nec omiserim,quod scribit Ang.Are. in §.vlt.col.iij.vers. quid si habet plures, Inst. de pœna teme.liti.quòd si quis habitat duas domos diuersis temporibus,potest citari vel in ea,in qua sæpius habitat , vel in ea quam tempore citationis habitat. At Bald. fuit in opin. prorsus omnibus contraria, nempe,quòd si quis habitat duas domos diuersis temporibus, vt suprà, poterit etiam in ea citari , in qua non frequentius habitat. Ita enim respondit consil. ccxxxiiij.decretum magnifici,col.ij.lib.j.Et idem voluit Alber.post Guid.Suz.in dicta l.iiij.§. prætor ait.col.j.num.5. ff.de damno infect. Quod posset procedere si tunc habitaret in ea domo , in qua non tam frequenter habitat,secundùm illam Ange.Are.sententiam.Sed Bal.videtur aliter intelligere. Cæterùm Corne. (ne id quoque prætermittam) dicto consil.lij.col.vlt. lib.iiij. dicit solitam habitationem in hoc casu eam dici , quæ solita est habitari tempore citationis , scilicet eo anno, & aliis proximis. Nam si fuit solita habitatio,iam sunt multi anni, quæ desiit solita esse hoc anno, & aliis proximis, non valeret citatio ibi facta:id est, illa qualitas solitæ habitationis consideratur respectu anni citationis,& aliorum proximorum, non etiam remotiorum.& ad hoc allegat multa,quæ tu videre poteris.

De eadem re.

30 ¶ SED SVPER hoc illud dubitari potest,an quis citari potest in ea domo,quam nunc habitat,& habitauit diutius,in qua tamen domicilium non constituit : verbi gratia,scholasticus in loco studij non censetur constituisse domicilium, nisi per decennalem habitationem, l.ij.C.de inco.li.x.vtrùm igitur poterit citari in ea domo,quam in loco scholarum habitat studij gratia? Dic quòd sic,vt voluit Zenzel.in d.clemen.causam, & ibi Imo.col.iiij. versi.respondet ad materiam, de elect. & Host.in d.c.vltimo , extrà de eo qui mit. in poss. Et bene facit text. in l.lex Cornelia,§.ego puto,ff.de iniur.& quæ scribit Hosti.in c.quòd clericis,in verbo, Parisiis commorantes,extrà de foro competenti.

Scholasticus an citari possit in domo, quā habitat in vniuersitate.

31 ¶ VTRVM autem quis citari possit ad domum hospitij,siue diuersorij?Dic quòd non, quia ibi habitare nō censetur,l.j.§.habitare,ff.de his qui deiec.vbi Bar.Albe.Bal.& Flo.ex hoc nuncupatim not.citationē ibi fieri non posse.& allegat prætereà ipse Bald.not. à Iacob.in d.l.iiij.§.

An hec citatio possit fieri in domo diuersorij.

Prætor ait,ff.de damno infe.& not.quoque in dicta cle.causam,in verbo,communiter.de elect. & idem etiam voluit ipse Bal.qui & id dicit voluisse Vber.Crem.in l.ea quæ, in fi.C.quomodo & quando iud.vbi & ad hoc quoque allegat.l.j.§.domum, ff.de iniur. & idem quoque Bald.in d.c.vlt.col.ij.versi.& est tertia domus,extrà de eo qui mit.in pos. Sed & idem voluit ipse Bart. in d.l.j.§.permittitur,paulò post medium.ff.de liber agn.Ange.io l.j.§.vlt.in prin.per eum text. ff.fur.aduer.nau.& Alex.io d.§.prætor ait,col.ij.& Barb.in repe.rub.de reb.eccl.non alie o.col. vj.io fi.septimæ limitationis. & in d.cle.causam, col.xxxix.versi. quid autem dicatur.& Philip. Dec.in l.nemo de domo,nu.3.ff.de reg.iur.dum allegat Bald.in d.l.ea quæ.

32 *Quid autem, si citandus nō habet aliam habitationem.* *Quid item, si decreuit ibi diutius habitare.*

¶ Sed hoc tamen duobus modis intellige.Primo quidem , vt id non procedat , si is , qui citari debet , non habet aliquam habitationem propriam : tunc enim posset citari in eo hospitio , in quo frequentius conuersari consueuit, vt voluit Bart.in eo ipso §.Prætor ait,col.ij. versic.quid si non habet,per l.ij.& ibi not.C.vbi de crimi.agi opor.& not.per Inn.in c.quia propter.in verbo,illud autem penitus.extrà de elect. Secundo etiam modo intellige procedere , nisi quis decreuisset in hospitio diutius habitare : nam quandiu illic habitabit , videtur & illic posse citari, per d.l.lex Cornelia, §.domum.& ibi Bart. & iterum d.§.ego puto.ff.de iniur. Et hoc satis videtur voluisse Floria. in d.§. habitare, dum loquitur de eo, qui conduxisset hospitium ad non modicum tempus,per d.l.lex Cornelia,§.domum.

33 *An in domo conducticia.*

¶ EX QVIBVS omnibus suprà dictis satis intelligis, denuntiationem siue citationem fieri posse ad domum habitationis citati,etiamsi non sit eius propria,sed conducticia,aut precaria, aut alia id genus.quod apertè declarat text.in dicta l.iiij.§.Prætor ait. versi.sed domum, & ibi Bald.& alij.not.ff.de damno infe.& voluit etiam glos.in dicta clem. causam, §. quod si forsan. in verbo,habitare.& ibi Cardin.Flo.in clem.j.in j.notab.& Imo.tum col.iiij. versi. quid si non habet,tum col.ix.versic.glos.habitare, de elect.Inno.in dicto c.vlti.ad fin.de eo qui mit.in possess.Bald.consi.ccxlij.quia veritas, col.j.lib.j.per l.hæres absens, §.at si quis, & §.at si quo,ff.de iudic.& Card.Flo.in cle.j.in x.nota.de foro compet.Et facit etiam text.in dicta l.lex Cornelia, §.domum.ff.de iniur.& in dicta l.j.§.habitare, de his qui deiec. & in l.qui domum, versic.appellamus,& ibi Alberic.ff.ad legem Iul.de adult. { Et quod scribit Bartol.in rub.ff.de oper. no. nunc.num.5.versi.sed circa vnum.quòd statutum puniens eum qui offendit alium in domo sua, habet locum in offendente alium in domo conducta.quod dictum pro eleganti sequitur Barb, in cap.ij.col.ij.num.10.de consuet. }

34 *Quid de uagabundo.*

¶ SED QVID de vagabundo, aut alio qui non habet propriam, aut conducticiam habitationem? { Is enim nullum domicilium habere censetur. Nam,vt scribit Martialis libro septimo Epigram.lxxij.

Quisquis ubique habitat, Maxime, nusquam habitat. }

Qua igitur in domo,quóve alio in loco citari debet,& potest? vide gl.Cyn.Bart.Bald.Salyc.& Angel.in l.j C.vbi de crimi.agi opor.glo.in d.l.iiij.§.Prætor ait.io verbo, habitationem. & ibi Bartol.col.ij.versic.quid si non habet.& Alber.colum.j.versicu.est etiam valde. Innoc.in dicto cap.vlti.ad fin.& ibi quoque Hostien.de eo qui mitti.in possess.& in c.quia propter.colum.v.in verbo , illud autem penitus extrà de electio Specul. & Ioan. Andr.io additio. illius in titul.de competen. iudi.adi.§.j.versicu.sed quid si debitor vagatur, qui quidem versicu.est sub xl. casu. & eundem Specul.titu. de accusat.parte iij. versicu.si autem sit vagabundus. Bald.in dicta l.vt perfectius,colum.ij.in duobus locis.& ibi etiam Ange.colum.quoque ij.C.de annali exceptio. Ange.in dicta l.hæres absens,§.j.colum.iij.versi.& qualiter sit citandus,ff.de iudic. Imo. in dicta clemen.causam,colum.ix.versic.an autem sufficiat.de electio. Cardin. Floren. io dicta clemen.j.io xxviij.q.de foro compet.Panorm.cap.vlti.col.vj.versicu.potest intelligi. & multis sequentib. eodem titu.Ioan.Ana.in cap.j.extrà de rapto.Marian. Socin. latè in cap.licet, colum. xx. versicu. secundò quæro , vbi vagabundus. extrà de foro competen. Petr. Ferrar. in titulo forma respon.rei conuenti.colum.iiij.versicu. quid autem si nullam.Car. Ruin. consilio xviij. de pluribus.colum.j.numero 3.libro v.Matthæ. Afflict.in constitut.Siciliæ, incipien. citationis literæ,colum.iiij.versicu.quartò,not.Firmia.in tracta.de episcop.parte tertia,libro j.colum.iiij. versic.octauò quæro.

35 *Quid de exule.*

¶ QVID AVTEM de exule , siue bannito vel perpetuò, vel ad tempus, qua item in domo aut loco citari possit? Nam & de hoc aliquando in materia retractus dubitari vidimus. Id autem cognosces ex l. ad cognitionem , & ibi not. à Docto.ff.ex quibus caus. in possess. eat.& Alber.illo cui laus practicæ præ cæteris tribuitur,in l.relegatorum, §.hæc est differentia, ff.de interdict.& releg.vbi dicit,non meminisse se ita clarè legisse,quàm in d.l.ad cognitionem. { & Bal.& Saly. post antiquiores in l.ij.C.de iurisdict.omn.iudic. ipso Bald.in l.si qua.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& in rub.C.si à non compet.iudi. } Sed vide tamen text.in l.filij,§. relega-

tus,&

tus,& iterum in l.eius qui manumisit,§.vlt.ff.ad municip. {& Pet.Ancb. in c.cū olim. in ij.notab.de testib.}

36 ¶QVID item de monacho:& certè Innoc.in c.ex ore,circa medium,& ibi quoq; Hostien. colum.vlt.Ioan.Andr.etiam circa medium,& Panormit.colum. item vlt.extrà de priuileg. dicunt monachum non alibi babere domicilium, quàm in suo monasterio, & sequitur Bald.in sua Margarita,vbi dicit,de hoc esse meliorem text.totius iuris in l. omnes, in fin. princ. ibi, in suis laribus & domiciliis constituti,C. de episcopis & clericis, vbi & hoc quoque not.Bald. & sequitur etiam Barba.in clemen.causam,colum.liiij.versicu.& limita prædicta, de electio. Et vide Bartol. in l.j. colum.ij. versicu.iuxta prædicta, ff.ad municip. & in l. ciues, circa medium, C.de incol.libro x.Docto.in cap.postulasti, de foro competen. & Petr. Ancharan. post Lap.in cap. vlt.in iiij. notab.de officio deleg. libro vj. dum tractant, cuius loci monachi sunt ciues. *Quid de monacho.*

37 ¶QVID autem de domo beneficij ecclesiastici,id est sacerdotij...ham & hoc quotidie versatur in causis forensibus. Id quod intelligo,si citandus ibi non habitat:quia si babitet, res est sine dubio, per ea quæ suprà diximus. An igitur valeat citatio facta in domo beneficij in quo beneficiarius non habitat? vide text. glos.Innoc.tum colum. j.non semel, tum in fin.in d.cap. vlt. & ibi quoque omnino Bald. circa medium,Imo.Cardin.Florent.Panorm.& Barbat.extrà de eo qui mit.in possess. glo.in cap.quia in tantum.in verbo,plures,in fin.& ibi quoque Panor. ad fin. & latius Philippum Dec.extrà de præbend.Innocent.Hostien.Ioan.Andr.Anton.& Panormit.in dicto cap.ex ore,quibus locis suprà citauimus, extrà de priuileg. Archid. omnino in cap. statutum, colum. v. in verbo,actor & reus.& ibi Ioan.And.colum.penul.& Do.& Philip. Franc. vtrunque in §.cùm verò,illum collum.iiij.hunc colum.j.de rescrip.libr.vj. eundem Archid.in Summa, iij.quæstio.vj.& in cap.si clericus.xj.quæstio.j.Specu.titu. de accusatione,§.j. versicu.sed nunquid sufficit.& §.sequen.& titu.de citatio §.j. versicu. & not. quòd si. Collec. in cap.ex parte,colum.vlti.extrà de foro competen.Ioan.Andr.Anto.Panormi.Maria.& Barb. in dicto cap.postulasti.eod.titu.Ioand.Andr.& Anto.in cap.vlt.eodem quoque titu. Bald.in dicta l.omnes in ij.notab.C.de episco.& cleri.& in l.Senatores,in fin. ff.de Senat. & in l.ab eo, colum.vlti.versicu.& not.quòd quoddam,C.quomodo & quando iud.& in dicta l.vt perfectius,colum.vlti.versi.ad sententiam non sufficit, in duobus locis.& ibi quoque Alber. col. ij. nu.4.& Ange.etiam in duobus locis,C.de annali excep.& eundem Bal.in c.dilectus, le ij.circa med.& ibi etiam Anto.Imo.Do.extrà de rescrip.D.à Rota decis.xlviij. valet citatio ad domum,in j.addi. in nouis,& iterum decis.lxxxij.in causa,etiam in nouis,& decis.ccxxviij.voluerunt,etiam in nouis,& decis.cccccxxiij.nota quòd in causa,in antiquis.Ioan.Fab.in §.vlti. col. penul.versi.quid si non reperiatur,Instit.de pœna teme.litig.Anto.& Panorm.in c.causam, de dolo & contu.Rom.consi.cccxlij.quo ad primum,col.ij.versic.est etiam nulla, & consil. ccclxj. in casu,col.ij.versi.nec refragatur.& omnino Card.Floren.in dicta clemen.causam, §.quod si forsan,in iij.notab.& latius in iiij.oppos.rursúmque in ij.q.& ibi latè Barb.colum.xlix. versic. nota quòd licet quis,de elect.& eundem Card.in clem.j.in ij.q.de iudic.& Masue.titu. de adiornamentis,qui est omnium j.in §.item & similiter. Stepha.Bertran.consi. cj. quamuis non sit, lib.iij.& omnium latissimè Feli.in dicto c.dilectus,le ij.col.j.& multis seq.extrà de rescrip. Suprà autem in præcedenti glo.diximus quid de domo habitationis vxoris, vtrùm vir absens ad eam domum citari possit,ibi vide. *An clericus citari possit in domo beneficij.*

38 ¶SED ET quæstionis est de eo qui detinetur in carcere,fortè ob maleficium, an poterit citari ad domum solitæ habitationis,aut quo alio in loco.Et certè glos.not. in l.ij. & ibi quoque Bal.Sal.& Ange.C.quib.ex cau.maio.in integ.restit.tradunt eum citandum in domo solitæ habitationis.& sequitur idem Bal.in l.vlti.in ij.lectu.post prin.ff.de in integ.restit.vbi eam dicit notab.& in cap.dilectus,col.ij.versic.ibi,plenariam.& ibi quoque Philip.Franc.colum.j. extrà de appellatio.vbi ipse Bal.eam dicit singul. & Guid.Pap.singu. lxxxv. citatio ad sententiam.Sed si scire vis plenius,an & quomodo incarceratus citari debeat,& possit,vide Barto. in l.ij.in fi.& ibi Salic.Ange.Paul.Castr.Rom.Alexand.colum. j.in fi.& plenissimè Ias. in vij.notab.ff.de in ius vocan.Barto. in l.is qui reus,colum.vlti.& ibi Imo.ff.de publ. iudic. & ipsum quoque Barto.consil.ccxxxviij.Catharina accusauit, colum.ij.versicu.quintò quia ipsa.Bald.in l.ignorare,in fi.C.de restit.milit.& in sua Margar.colum.iij.versicu.citandus non est.Salice.in dicta l.ij.quibus ex causis maior.Ange.consil.lxv.per babentem,versicu. super secundo. Imo. Pau.Castr.in l.quæsitum,ff.de re iudic.eundem Pau. in dicta l.ij. C.quibus ex causis maior. & in l.sed & si quis,§.j.ff.si quis cautio. & consil.cccxxj.visis actis, in fi.lib.j.& Francis. Aret. consi.cxxxj.consultissime domine Collateralis,in causa Ioannis, in fin. & Philip. Francum, in dicto cap.dilectis. Matthæ.Afflict.in tractatu Protomixeos, in verbo, vt intra xxx. dies, col. x.versicu.quintò not. *Incarceratus qua in domo citari debet.*

An necesse sit hanc citationē venire ad notitiam citati.

39 ¶ SECVNDO principaliter quæro, An necesse sit citationem domi factam venisse ad notitiam citati, vt ob eam adstringatur. Plerique omnes negant id necessarium esse, tanquam sit in culpa, quòd non reliquerit procuratorem, aut alium qui nuntiare posśit. & inter hos glos. in l. ex consensu, §. vlt. ff. de appel. & expresśius in l. j. §. vlt. ff. quando appellan. sit. & in l. j. §. item cùm ex edicto, in verbo, propositum, & iterum in verbo notitiam, ff. quæ senten. sine app. rescind. & in d. l. vt perfectius, in verbo, domicilium, per illum tex. & ibi quoque Bal. qui & hoc dicit procedere in criminalibus, col. ij. versi. attende etiam, & Sal. etiam col. ij. in iij. oppositione, C. de anna. exceptio. & in c. caueant. & ibi Cardi. Alex. iij. q. ix. Inno. in c. ex literis, extrà de exces. Prælato. & in c. ex tuæ, col. ij. in verbo, edictum, extrà de cler. non residen. Spec. tit. de citat. §. sequitur. versi. sed nunquid sufficit denuntiare. Ioan. And. in c. præsumitur, de reg. iur. lib. vj. in Mercur. Dy. in l. iiij. §. abesse, & ibi Pau. Cast. in d. §. Prætor ait, colum. j. & iterum ij. ff. de dam. infect. Iac. Ra. & Albe. in l. si quis posteà, ff. de iudi. Gof. in Summa, vt lite non contest. §. item quæritur quid si edictum. & Albe. in l. properandum, in prin. col. v. nu. 11. C. de iudi. Bar. & Sali. in l. licet. per illum tex. iuncta gl. C. de repud. & idem Sali. in d. l. ab eo, & ibi quoque Ang. per illum tex. & Barb. in addi. Bal. C. quomodo & quando iud. Card. post Zenz. in cle. j. in xj. notab. de fo. compe. & omnes vbique. Et idem de citatione, quæ fit per edictum, voluit Bart. in l. & post edictum, in ij. q. ff. de iudi. licet nonnulli in citatione, quæ domi fit, teneant contrarium, nisi saltem ei familia denuntiarit, scilicet Iac. Ra. & Albe. in l. satisque, ff. de in ius vocan. Math. Afflict. in constitu. Siciliæ, incip. citationis, in primo notab. in fi. vbi & alios allegat qui id tamen non dicunt. & iterum col. eiusdem constitutionis v. versi. an autem si ista, rursumque col. penul. in xiiij. notab.

Præsumitur, quis scire, quod ad domū eius est denuntiatū.

40 ¶ Est tamen illud verisśimum, quòd quilibet scire præsumitur, quod ad eius domum, quam inhabitat, est denuntiatum. gloss. in l. si tutor. in verbo, ostenderis. & ibi Bar. & Bald. C. de peric. tut. Iaco. Are. & Bald. in l. scire oportet, §. oportet, ff. de excusa. tuto. & Barto. in l. quidam decedens, §. vlt. ff. de administr. tutor. Alber. in dicta l. vt perfectius, col. ij. nu. 5. C. de annali except. vbi id dicit notandum. Bal. in c. quoniam frequenter, §. porrò. extrà, vt lite non contest. vbi id tamen ita intelligit, vt sit eius rei leuis præsumptio, nec ob id quis constituatur in vera contumacia, nisi ei fuerit denuntiatum à domesticis & amicis, de quo posteà dicemus. & idem Bald. in repet. l. j. col. antepen. versi. tertiò quæritur, ff. de leg. ij. & in dicta l. ab eo, colum. iij. versi. sed nunq id præsumitur. vbi & post Iaco. Are. vbi suprà, hoc intelligit, nisi esset absens in loco multùm remoto. Idem Bal. aut quisquis is fuit, consi. illius consi. ccxcv. Pet. Lombar. colum. j. lib. iij. & consi. cxxvj. citatio facta ad domum, in j. dubio, lib. iiij. Ange. in l. de tutela, in ij. notab. C. de in integ. resti. Fulg. consi. lxxvj. factum super quo, colum. vlti. Firmia. in tract. de Episcopo, lib. j. parte iij. versi. subdi potest alia.

De eadem re.

41 ¶ Porrò ipse Ang. consi. clxxxvj. repetito consi. ccxvj. visis igitur suprà dictis, col. j. scribit, ex citatione domi facta, præsumi domesticos & familiares id denūtiasse citato, per notata à gl. in l. si legibus, C. de episcop. audien. intermisso tamen aliquo spatio, intra quod verisimile sit citatum eorum notitiam habuisse, quæ domi gesta sunt. l. Titius, §. Lucius, ff. de lib. & posth. Ideóq; Iason (si is est, quidam enim non leuibus argumentis ducti dicūt esse Alex.) in §. sed istæ, col. xxv. versi. & per ista puto, Instit. de actio. repræhendit Bald. qui in l. ij. §. pen. in fi. ff. si quis caut. dicit stari iuramento alicuius, an quod ei denuntiatum est ad domum ipsius, ad suam ipsius notitiam peruenerit: quoniam vt dicit ipse Iason, cùm præsumptio sit ad eius notitiam peruenisse, non creditur eius iuramento, ad probandum contrarium, per multa, quæ ibi allegat. Tamen illud dictum Bal. sequitur ipse Alex. in l. de pupillo, §. nuntiationem, col. vlti. ff. de noui ope. nuntia. & in addi. Bart. in l. inter omnes, §. rectè, ff. de furt. & Alcia. in tracta. Præsumptionum, regula iij. in xvj præsumptione, nu. 2. Sed & idem quoque voluit Nico. Mat. in lect. Bart. in l. scire oportet, §. sufficit. in fi. ff. de excusa. tut. & sequitur etiam & dicit singu. Firmia. in tract. de Episco. lib. j. parte iij. col. iij. versi. potest autem citatus.

De eadem re.

Appellādi tempus non currit à tēpore denūtiationis factæ domi.

42 ¶ Ex iis autem illud consequitur, quòd ex hac citatione, siue denuntiatione, aut notificatione facta domi, inducitur præsumpta tantùm scientia, & non vera, sicuti nec vera contumacia, vt voluit glos. in cle. causam, in glo. penul. & ibi Barb. colum. xix. versic. vnde poterit citari, de electio. & Oldra. & Alber. in l. j. §. item cum edicto, ff. quæ senten. sine appel. rescind. & D. à Rota decis. xlix. si fertur sententia. in nouis. & iterum decis. ccclxiiij. cùm iura, etiam in nouis. & decis. ccccc. nota si feratur, in antiquis. vbi ex hoc dicunt, tempus appellandi non currere statim à tempore huius denuntiationis, sed tantùm à tempore notitiæ: vt & ipsi volunt decisio. cxxxvij. appellatus, in nouis. & sequitur Philip. Franc. qui tamen limitat in cap. bonæ. colum. vj. ver. octauò debet appellari extrà de appel. & in c. concertationi, paulò ante fi. eo. tit. lib. vj. & Firm. in dicto tract. de Episcopo, lib. j. parte j. col. ij. in vij. q. & iterum eiusdem lib. parte iij. versi. extrà dicit. vbi ex hoc tradit, eum cui denuntiatum est domi, posse appellare, etiam post tempus

appellat

appellationi præstitutum. Quod & voluit Bal. in l. ea quæ, col. ij. C. quomodo & quando ind. & iterum in l. consentaneum, col. iij. versi. quæro vtrùm in hac, eo. tit. & Pet. Anch. consil. ccclxxij. pro declaratione, paulò ante fi. Et ita in hoc regno vtimur. Vide tamen gl. in dicta l. j. §. vlti. ff. quando appel. sit. & Bal. in l. j. C. quibus ex cau. maio. & in auth. hodie, col. ij. versi. & scias, C. de appel. vbi de hoc latiùs. Sed & eundem vide in c. j. col. iij. versi. item not. quòd iudex, tit. de milit. vasal. qui contu. est. vbi dicit post Iacob. Arenarium, quòd verus contumax est, si quis citatus ad domum, sciuit se citatum, & non comparuit. Quod & voluit, eo non memorato, Alex. in l. properandum. §. & si quidem, col. ij. versi. ex hac solutione, C. de iudi. de quo tamen vide Albe. post alios ibi, col. x. versi. ex prædictis.

43 ¶ TERTIO principaliter quæro, an ista citatio, siue denuntiatio, aut oblatio, ad domum fieri possit, etiam si citandus possit reperiri, an verò tum demum tantùm, si fuerit perquisitus, & non inuentus. Aliqui dicunt indiscriminatim hanc citationem fieri posse, etiam sine perquisitione citandi, per d. l. scire oportet, §. qui autem, ff. de excusa. tutor. cùm dicitur, vel in faciem, vel ad domum: quasi nihil intersit, vtrum horum fiat, cùm in alternatiuis sufficiat alterum fieri, c. in alternatiuis, de reg. iur. lib. vj. cum concor. ibi adductis. Et est propè similis text. in dicta cle. j. de fo. compe. cùm dicitur personaliter, vel ad domum. Et in hac opinione expressum fuit Dy. in l. j. in prin. ff. de liber. agno. & Lucas Pen. in l. prouincialium, col. j. in fi. C. de erogat. mili. anno. lib. xij. & Floria. in l. j. §. habitare, col. j. ff. de iis qui deiecer. vel effud. & Nicol. Neap. in lect. Bar. in l. scire oportet, §. oportet. ff. de excus. tutor.

Citatio, aut denuntiatio, an fieri possit sine perquisitione personæ.

Qui dicunt fieri posse.

44 ¶ At maior pars, atque potior, constanter affirmat, hanc citationem esse succedaneam eius, quæ fit in faciem, vt videlicet fieri non possit, nisi cùm citandus perquisitus inueniri non potuit: per text. optimum in dicta l. j. §. permittitur, ff. de liber. agnoscen. cùm dicitur, aut ad domum denuntiare, si nullius eorum copiam habeat. & ibi not. Iaco. Arctin. Alber. & Barto. & text. in dicta l. iiij. §. prætor ait. ff. de damno infecto. ibi, dum ei qui aberit, prius domum denuntiari iubeam. & ibi etiam not. Dyn. sibi contrarius, Ricard. Malumb. Barto. Alber. Ino. Pau. Cast. Alexand. qui hanc dicit esse communem opinionem, & alij, ff. de damno infect. & etiam text. in l. aut qui aliter, §. j. ibi, & si fortè non sit, cui denuntietur. & ibi Alber. in tertio notab. ff. quod vi aut clam. & in d. cap. causam. & ibi glos. in verbo ad domum. Panormi. colum. j. versicu. & primò not. Barb. & alij, de dolo & contum. & in dicta clemen. causam, versic. quòd si forsan. & ibi Pau. Eleaz. Imo. col. j. & iterum iij. versi. ex prædictis patet. & Barbar. char. antepenulti. versic. quid autem si iudex. de electio. glos. in l. si finita, §. si plures. paulò post princi. gloss. magnæ, ff. de damno infecto. Innocen. & propè omnes in dicto c. vlti. de eo qui mit. in possessio. Specul. titu. de accusa. §. j. versicu. sed nunquid sufficit. Archid. in c. j. col. vj. in verbo, infra mensem, de electio. libro vj. Guliel. à monte Laud. in c. j. in verbo, contemnant. de foro competen. libro vj. Bonifac. Vitel. in tract. malefic. in titu. forma citationis accusati, colum. j. versi. sed qualiter debet fieri. Collect. in c. cùm in tua, versicu. quid si apparitor, qui matr. accusare possunt. vbi ex hoc quoque dicit post Petrum Bo. quòd si apparitor veniens ad domum eius, quem vult citare, eum in itinere reperit, nec aliquid ei dicit, sed iter suum continuans, domum eius adit, ibique eum citat, non valet huiusmodi citatio. Barto. in tractatu de citat. quæst. ij. Alber. in l. j. colum. penulti. versicu. sed nunquid, C. de hæredi. instituen. & in l. vt perfectius, C. de anna. exceptio. vbi tamen dicit, vidisse se vbique seruari contrarium. & in iiij. parte statutorum, quæst. lj. sed nunquid ex citatione, Bald. in l. vltima, columna j. C. de iure domi. impet. & in dicta l. scire oportet, §. j. ff. de excusatio. tutorum. & in l. si accusatoribus, columna ij. C. de accusat. & in c. j. col. iiij. versicu. dicit Andre. de Pis. titu. de milit. vasal. qui contu. est. & consi. xlviij. si creditor, lib. iij. vbi & id dicit procedere in oblatione, quæ alteri debet fieri, vt scilicet ad domũ fieri nõ possit, nisi perquisito eo, cui fieri debet. & consi. cxlv. inuentarium, col. j. lib. iiij. & in sua Margar. in verbo, citatio, colum. j. versi. citatio ad domum non est, vbi in id dicit sing. gl. in dicto §. si plures, Lucas Pen. in l. penul. in fin. C. de dignit. lib. xij. Fulgos. consil. lxxvj. factum super quo. colum. j. Panormit. in clemen. j. & ibi quoque Cardin. Floren. in ij. quæstio. de iudic. & idem Panormi. consil. xliij. ex omnibus. colum. j. lib. ij. & consi. lxxxiiij. arbitror indubiè, eod. lib. ij. idem Cardin. in clemen. j. in d. notab. de foro competen. Ang. Aret. in § feræ, col. vlti. Instit. de rer. diuisio. & in §. omnium autem, qui est vlt. colum. ij. versicu. quæro an sufficiat, Insti. de pœna teme. litig. Ro. consi. ccccliiij. in re præsenti, col. ij. Nicol. Mil. in suo repertorio, in verbo, citatio prima debet fieri personaliter. Maria. in tracta. de citat. artic. xvij. versic. circa septimum. Ferra. in ritu. forma respon. rei, in glos. ij. colum. iij. versicu. amplius quæritur. Alexand. consilio ij. consideratis, in princ. lib. iij. Lanfrand. in repet. cap. quoniam contra falsam, in materia citationum, colum. j. versic. tertiò quæro, de probationib. Firmia. in tracta. de Episcopo, in iij. parte lib. j. col. iij. versic. congruenter, Corne. consilio lij. in hac consultatione, colum. ij. versicu. est etiam aliud, lib. j. col. iiij. Guid. Pap. consilio cxxj. indubitanter, in v. dubio, & sing. lxxxij. citatio potest fieri. Cardi. Alex. in c. j. colum. ij. tit. de mili. vas. qui contu. est. & omnes vbique de hac re

Qui contra negant.

loquen

loquentes. Et hoc apertè exprimit nostra consuetudo hîc, cùm dicit, *si le retrayant ne peult trouuer l'achepteur.* Alternatiua autem, quæ in quibusdam iuribus reperitur, vt diximus in præced. ver. non electionis est, sed ordinis: vt scilicet seruetur prior, si fieri posit: sin minus, posterior, vt alia iura declarant in prin. huius versi. allegata: nam & similis interpretatio fit in c. mádato, de præb. lib. vj. cum alijs concor. adductis per gl. ibi, & in d. c. in alternatiuis, de reg. iur. lib. vj.

45 *Quid si semel fuerit citatus in faciem.*

¶ Id quod tamen nonnulli intelligunt, nisi quis semel fuerit citatus in faciem. Nam satis erit posteà, vt dicunt, eum citari ad domum, etiam si ipse posit reperiri. Ita enim voluit Inn. in d. c. vlt. col. j. de eo qui mit. in possess. D. à Rota decis. xlviij. valet citatio, in princ. in nouis. & decisio. cccxcv. nota valet citatio, in antiquis Bart. in d. l. j. §. permittitur, col. j. ff. de liber. agn. & in d. l. iiij. §. Prætor ait, col. j. versi. sed quæro an est necesse, ff. de dam. infe. per no. in l. & post edictũ, ff. de iudi. & in auth. qui semel, C. quomodo & quádo iud. Bal. in d. l. vt perfectius, col. ij. & ibi quoque Ang. col. item ij. C. de anna. excep. & in c. significauit, col. ij. ver. sic. quæro an isti fundatores, extrà de testib. & in d. c. j. tit. de mil. vasal. qui contu. est, & in sua Margar. in verbo, citatio. col. j. versi. citatio ad domum sufficit. Matth. Afflict. in constit. Siciliæ incip. citationis literæ, in j. not. Nico. Mil. in verbo, citatio ad domum ad sententiam.

46 *Quid si lis sit contestata.*

¶ Intelligunt & alij, vt ante litis contestationem omnino quis debeat citari in personam, si reperiri posit. Post autem litem contestatam posit indiscriminatim, & sine alia perquisitione citari ad domum. Nam hoc quoque voluit ipse Inno. in d. c. vlt. col. ij. de eo qui mit. in possess. & Cy. in auth. sed & si quis, in j. q. C. de testib. per tex. in d. l. ab eo. vbi idem voluit Bald. col. vlti. ver. & nota quòd post litem contestatam, C. quomodo & quando iud. Bart. in d. l. iiij. §. Prætor ait, col. vlt. versi. & dico quia ille, & ibi Albe. col. j. ff. de damno infect. & idem Alber. in dicta l. vt perfectius post medium. C. de annali excep. Bal. in d. c. j. col. iij. versic. quæro vbi quis citatur, titu. de mili. vasal. qui contu. est. & Roma. dicto consi. ccccliiij. in re præsenti, col. ij. Floria. in l. in lege Aquilia, §. si debitum, col. ij. versi. item aduerte quòd quádo, ff. ad leg. Aqui. Matth. Afflict. qui alios allegat, in constit. Siciliæ incip. probationum incursibus, col. iij. in iij. not. Car. Alex. in c. caueant, col. ij. iij. q. ix.

47 *Quid si semel comparuit in iudicio.*

¶ Intelligunt item alij, vt citatio semper fieri posit ad domum, quando citatus antè etiam semel comparuit in iudicio. Hæc enim fuit sententia Bar. in d. l. j. §. permittitur, in ij. not. ff. de liber. agnos. & in d. l. iiij. §. Prætor ait, col. j. vbi suprà, in illis verbis, si verò ab initio, & rursum col. vlt. versi. & dico quia ille, & ibi etiam Pau. Cast. post prin. & Alex. qui affert concor. col. iiij. ff. de damno infect. & D. à Rota. d. deci. xlviij. in nouis, & d. deci. cccxcv. in antiquis. Collect. in d. c. vlt. col. j. de eo qui mit. in poss. Pet. Ferr. in tit. forma resp. rei côuenti, col. iij. Firmia. in dicto tract. de Episco. vbi suprà, versi. nec prætereo quòd citatio. D. Aufrer. in stylo curię parlamenti, §. item sciendum est. Nico. Mil. vbi suprà proximè, versi. ab hinc ij. Sed tu de hoc vide plenisimè per Alex. in d. §. Prætor ait, col. vlt. vbi hanc opi. defendit aduersus Imo. & Ro. ibi, & alios citat, qui & ab hac opi. stant. eum ibi omnino video. Nos autem pasim vtimur, vt semper in personam fiat, si inueniri posit, aliàs ad domum.

48 *Quid in causis extraordinarijs.*

¶ Sed & denique id nonnulli intelligunt, vt procedat in causis ordinariis, & quæ nullam celeritatem desiderant extraordinariam. In alijs autem, vt in causa damni infecti, ex l. j. ff. de dam. infe. alijsque quæ ponuntur in l. vlt. ff. de appel. recip. sufficiat partem non reperiri in iudicio, vt ad domum citari posit: vt expresim voluit Bar. in d. l. iiij. §. Prætor ait, col. j. ff. de damno infecto. vbi est optimus tex. in hæc verba, Prætor ait, dum ei qui aberit, domum denuntiari iubeam. Abesse autem videtur, & qui in iure non est. Is enim loquitur in causa damni infecti, quæ celeritatem desiderat, vt diximus. nam in alijs, vt subdit Bar. non satis esset illum abesse in iudicio, de quo dicemus in quæst. seq.

49 *An necesse sit, citandum perquirere in tota urbe, uel quomodo.*

¶ QVARTO igitur consequenter quæro, an citandus, vt reperiri posit, conquiri debeat in tota ciuitate vel prouincia: an verò satis sit in sua tantùm domo? Et hoc quidem sufficere videtur, vt tradit gl. not. in §. si verò etiam quidem, aliàs incipit, si verò semel. in verbo, examinet. in auth. de exhib. reis. quam sequitur Bal. qui eam dicit sing. in l. consentaneum, col. vlti. C. quomodo & quando iud. & rursus in sua Marga. in verbo, citatio. col. j. versi. citatio ad domum non est. & Ro. qui & eam dicit sing. d. consi. cccchiij. col. ij. versi. nec quidem necesse. & Barba. in d. cle. causam, char. antepe. de elect. atque ita in Gallia vtimur. Sed tu tamen de hoc vide plenius Ioan. & Card. Flor. in d. c. vlt. de eo qui mit. in pos. Host. Ang. & Pan. latè in d. c. causam, de dolo & contu. Bar. in d. l. j. §. permittitur, ff. de liber. agnos. & in d. §. Prætor ait, col. j. & ibi quoque Recentiores, & maximè Alex & Panor. d. consi. xliij. col. j. versicu. secundò moueor, lib. ij. Cardi. Floria. post Antiquiores in d. cle. causam, versi. quòd si forsan. in j. q. & ibi quoque Imo. col. iij. de elect. Pet. Ferra. titu. forma respon. rei, in glos. ij. col. iij. versi. sed circa hoc. Lanfran. in repet.

in repe.d.c.quoniam contra,in materia citationum,col.ij. versi.sed dubitatur in casu. Cardi. Alex.qui eam gl.dicit sing.in d.c.j.col.ij.tit.de mili.vasal.qui contu.est & Matth. Afflict. in d. consti.Siciliæ incip.probationum incursibus,col.iij.versi.an autem nuntius. Sed ante omnia vide tex.in l.j.§.dies.versi.adeundi,ff. quando app.sit.An autem credatur nútio,dicenti se perquisiuisse citatum,nec inuenisse ideóque se ad domum illum citasse,diximus suprà, §.proxi.gl. vj.quæ est in verbo, *deux recors*, nu.23.ex eo quoque sit,& duobus seq.

50 ¶ QVINTO item consequenter quæro,quid si statutum dicat simpliciter, quòd quis possit citari in faciem,vel ad domum,vt fit de iure communi,vt suprà diximus in princi. iij.q.non aliter exprimendo,vt prius conquiratur,quàm citetur ad domum : an & tunc tamen primùm conquiri debet,vt ad domum citari possit.vt de iure communi diximus in dicta iij.q.In qua re Docto.nostri variant.Sunt enim nonnulli,qui dicunt, id statutum esse intelligendum secundum ius commune,ideóque nec tunc citationem ad domum fieri debere, nisi cùm citandus inueniri non potest.In hac enim sententia fuit Franc.Rampo.in l.vlt.§.in computatione, C.de iure deliberan.prout enim retulere Imo.eius discipulus,& Roma.in dicta l.iiij.§.Prætor ait,ff. de damno infect.Fuit & in hac sententia Mathesa.in lxxxv.notab.mirabile dictum, & Stepha. Feder.vir cui paucos anteponere,ac ne æquare quidem,siue comparare ausim, in suo laudatissimo opere de legum interpretatione,in ij.parte princi.pag.ij.dum repræhendit Bart. contrarium tenentem in d.l.iiij.§.Prætor ait,de damno infecto.vt posteà dicemus. & rursum expressius,eiusdem partis pag.xij.versi.& ex prædictis.Nam & sunt, qui generaliter dicunt statuta omnino esse interpretanda secundum ius commune,& non vt aliquid addant. & inter cæteros Inno.Hostien.Ioan.And.& Compostel.in cap.causam quæ,de rescri. & Salic. in d.l. vlti. §. in computatione,C.de iure delib.cum concord.ibi adductis à Corne. & cæteris Recentioribus. Quibus adde Alcia.Paradoxorum lib.v.cap.xv.

Si statutum dicat, quē posse citari in faciē uel ad domum, an cōquiri prius debet.

51 ¶ Cuius sententiæ multæ sunt,nec leues rationes:Prima,quia statuta iuri cómuni consona, videntur inducta ad confirmationem ipsius,l.quia actionum,ff.de præscrip.verb.& §.j.versi. aliquando,instit.de bon.posses.Ergo non debent eius contrarium inducere, aut operari, l.legata inutiliter,ff.de leg.j.& l.cùm vinum,& ibi Alber.ff.de triti.vino & oleo lega. cum simil. præsertim cùm eadem res non debeat iure diuerso censeri,l.eum qui ædes, ff.de vsucap. & c.quia circa,extrà de priuil.cum aliis concor.à me collectis in repet.l.si vnquam.in verbo,donatione largitus,nu.231.tertia ratio.Id quod tamen esset,si huiusmodi statuta ius commune confirmarent,& idem infirmarent.Et hanc item rationem ita confirma,quia lex in dubio non præsumitur iisdem verbis vnam rem diuersis modis terminare,l.nam hoc iure,ff.de vulg. & pupil. & l. quamuis,ff.de impub.& aliis substit.cum simil.

Statuta iuri cō sona, idipsum confirmant.

52 ¶ Secunda ratio,quia cùm leges communes sint multò antiquiores istis legibus municipalibus,& longiori tempore,& pluribus in locis,vt pote in vniuerso propemodum orbe obseruatæ,non est ab ipsis facilè, & indubio discedendum,l.minimè,& l.si de interpretatione, ff.de legib.Nam & à consiliis maiorum nostrorum & prudentiorum non est recedendum,c.j.& c.ne innitaris,extrà de constit.& hinc vetustatis autoritas dicitur in §.illud,in princ.in auth.de app. & facit c.ita dominus,xix.dist.cùm dicitur,quod accepit à veteribus,non sequendo, & ibi glo. & tex.in l.testaméta omnia,C.de testa.vbi ita scribitur, mos namque retinendus est fidelissimæ vetustatis,& alia propè infinita à nobis cógesta in præfa.nostri tractatus Primigeniorum. Constat autem,præter legum nostrarum antiquitatem,eas à Deo per ora Principú fuisse promulgatas,l.ij.& ibi not.ff.de legib.& l.vlt.C.de præscri.longi temp. & diximus suprà in præfa. nu.xj.igitur satis. Aut certè per Iurisconsultos,summos æquitatis arbitros,c.responsa.ij.dist.

A legibus antiquis nō facilè discedendū.

53 ¶ Tertia ratio hæc est:licet aliquando liceat,atque expediat leges antiquas mutare, c.non debet,in prin.extrà de consan.& affi.& ibi concor.à gl.& Doct.quod & ex externis scriptoribus adstruit Liuius grauis autor,ex L.Valerij oratione,lib.iiij.Belli Macedonici, & Epistola Artaxerxis,quæ scribitur Esther xvj.eodémque c.vlt.Tamen in rebus nouis. constituendis euidens esse vtilitas debet,vt recedatur ab eo iure,quod diu æquum visum est,l.ij.ff.de constit. princ.& c.cùm consuetudinis,& ibi gl.vlt.extrà de consue.& d.c.nó debet.& Aristoteles ille Stagirita, omnium Philosophorum summus,lib.ij.Politic.c.vj.ad fi.multis magnísque rationibus ostendit,veteres leges,vel paulò deteriores non facilè mutandas esse. Ipse autem Liuius eo. lib. iiij. Adeò (inquit) nihil motú ex antiquo,probabile est:veteribus,nisi quæ vsus euidéter arguit,stari malunt.& Plutarchus in lib.Politicor.ad Traianum,scribit, Nouis legibus ingenia populi moderari velle,non modò non facilè,sed nec tutú quidé omnino esse. Vt omittam Platoné in Minoe,miris multísque modis ac rationibus ostédere legé immutabilé,eandémque esse,& permanere debere.Cui cócinés Cic.lib.iij.de Repub.apud Lactantiú de vero cultu,qui est lib.vj. c.viij.Est quidé (inquit) vera lex recta ratio naturæ,congruens,diffusa in omnes,constans,sempiterna,

De eadem re.

piterna,&c.Et post pauca:Huic legi nec propagari fas est,neq; derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari potest.Nec verò aut per Senatū,aut per populū solui hac lege possumus..

54 *Statuta iuri cōmuni consona, cēseri esse Ius commune.*

¶ Quarta,Non est absurdum,statuta idem omnino concedere,atque statuere, quod Ius ipsum commune,atque sic existimari,censerique ipsum Ius commune & vetus, non autem statutum aut Ius nouum:vt per gl.& Doct.in c.j.de consti.lib.vj.Bar.& alios in l.j.in prin.ff.ad leg.Falc. cum aliis multis concor.ibi adductis à Recentioribus.Et est bonus tex.in c.pastoralis,extrà de fi.instru.& in c.ex parte, *le dernier*, & ibi Anto.de verb.signi.Quia potius credendum est, statuentes voluisse aut legem veterem,fortè obscuram,aut ignotam,declarare,& omnibus innotescere,aut aliquam prauam consuetudinem apertè cōtrariam,vel etiam dubiam tollere,l.vlt. ibi,Ne tamen simplices animos ambiguitas moueat,C.de indi.viduit.tol.& l.j.§.sed sciēdum, ibi,idem dixisse,ne qua dubitatio superesset,ff.de Ædil.edic.& l.j.in princ.ff.de æsti. acti. cum aliis si.à me adductis infrà,eo.tit.§.xxj.gl.j.nu.5.at vnum hîc non omiserim.

55 *Statuta loquētia in materia Iuris cōmunis ab eodē interpretationē recipere.*

¶ Quinta ratio,eadémque huius loci postrema,hæc est:Statutum loquēs in materia Iuris communis,recipit omnes interpretationes,limitationes,ampliationes,& restrictiones ipsius iuris,l. Ius autem ciuile,à contrario sensu,ff.de iustiria & iure,& l.Cæsar.ff.de publi.& vectiga. & l.ij. C.de noxali.actio.& l.vlti.C.de testamen.milit.& cap.cùm dilectus, & ibi Anto. Imo. & alij extrà de consuetud.vbi etiam verba consuetudinis sunt impropriranda, vt concordent conueniátque cum iure communi,& cap.cùm ad audientiam.& ibi Panor. de cler. non residen. & iterum cap.cùm dilectus.& ibi Ioan.And.& idem quoque Panormi.eo. titu. & voluerunt Innocen.Hostien.Compostel.Ioan.And.& Panor.in c.causam quæ,de rescrip. cum infinitis simi. & concord.à me congestis,in libro cui titulum nuncupaui,Nihil frustra:vbi & alias multas rationes pro hac parte afferemus.

56 *Qui contrarium tenent.*

¶ CONTRARIVM tamen,vt scilicet in casu dicti statuti posit reus citari in faciem,vel ad domum primo loco,& sine alia personæ perquisitione,vt id statutum hoc addere videatur iuri communi,nec sit superuacuū,magna autoritate censet Bar.vt iam diximus,post Dy. in d.l. iiij.§.Prætor ait,col.ij.versi.quæro quid si statutum,& ibi quoque Imo.Pau.Cast. Ro. & Alex. ff.de dam.infect.Ant.in c.causam,& ibi etiam Pan.col.iij.de dolo & contu.Idem Anch. in cle. causam,& ibi quoque Imo.col.iiij.versi.quid etiam,si statutum,de elect. ipse Pan. in d.c.causam,ad fi.de rescri.& in d.c.cùm dilectus,col.v.versi.tertiò modo,de consue.& in rub. de reg. & in c.pastoralis,in prin.dum allegat Bar.in d.§.Prætor ait,extrà de app.& in d.c.ex parte,col. ij.de verb.sign.& consi.xix.videndum est primò,post medium lib.j.& consi.xcj.postulato,& quo ad primum,col.ij.eo.lib.j.& consi.xxxvj.circa primum dubium,col.vlt.in princi. lib.ij.& consi.xlij.in quæstione domini,post medium,eo.lib.ij.Imo.in d.c.vlt. de eo qui mit. in posses. Fulg.consi.lxxvj.factum super quo,in j.dubio,Ioan.Plat.in l.palatinas,C.de colla. fun. fisc.lib. xj.Barb.in l.stipulationum,§.satisacceptio,col.iiij.ff.de verb.obli.& consi.xviij. clementissimi, col.vlt.lib.j.& consi.l,.scripsit sapientiæ fons,col.xij.eo.lib.j.& consi.xxiij. sapientissimus, col. iij.lib.ij. & cōsi.50.præclarè,col.v.eo.lib.ij.& consi.lj.illud in medium referam,col.iiij.lib.iij. & inter consi.Calca.consi.xxviij.illud afferam,col.iiij.versi.procedo ad inceptum.Ferra.in tit. forma respon.rei conuenti,in glo.ij.col.iiij.sed quid dices.Lanfran. in repet. c.quoniam contra,in materia citationum,col.j.versi.si tamen statuto.Philip.Franc.in c.pastoralis, col. j.extrà de appel.Soc.si is est,in tract.fallen.regula liij.citandus personaliter,in vlt. fallen. & nouissimè Alcia.in lib.j.de verbo.signifie.char.v. Súntque huius partis multæ,magnæque rationes, quas huc adducere esset immensi & operis,& laboris.Sed nos hæc affatim abundéque tractabimus in nostro illo libro,Nihil frustra,vbi videre poteris.

57 *Qui distinguunt.*

¶ Nec desunt tamen,qui in hac re distinguunt,sítne quæstio magni præiudicij, an modici : vt priori casu obtineat prima opinio,quæ dicit necesse esse prius personam inquiri, etiam in casu huius statuti:posteriori,secunda præualeat.In hac enim opinione fuit Imo. in d.l.iiij. §.Prætor ait,& ibi quoque Rom.qui id dicit satis esse æquum,ff.de damno infect.de quo latissimè disputat Barba.in d.clemen.causam,vbi suprà citauimus,de elect.vbi omnino vide:neque enim decreuimus hanc rem aliter disputare.

IN FI. EIVSDEM §. GLO. III. ET VLT.

r *Vtrum oblatio retractus primo loco posit fieri apud acta.*

IC ERGO DICITVR, quòd si consanguineus non potest reperire emptorem,debet offerre vxori,vel domicilio. Sed quid de eo, quod iam sæpius ex facto vidimus.Nam plerūque consanguineus primo loco facit huiusmodi oblationem apud acta iudicis, eámque per nuntium publicum denuntiari facit emptori, cúmque citari super ea oblitione retractus processurum : & interim fortè transit annus retractus,nec fit alia oblatio emptori, aut eius vxori, vel domicilio,vt hîc iubetur fieri:

an satis

an satis erit? Ego de ea re aliquando interrogatus, respondi, id quidem non esse satis. Nam cùm statutũ nostrum nuncupatim requirat adiri emptorem: & si reperiri non possit, eius vxorẽ, aut domicilium: non est satisfactum statuto. Nam & de Iure communi citationes, denũtiationes, & alia id genus fieri debẽt vel personæ, vel domicilio, vel certis casibus procuratori, vel si cætera desint, proclamatò, siue edicto publico, vt plenè not. in l. iiij. §. Prætor ait, ff. de dam. infe. cum si.

2 ¶Imò nec cætera locum habent, nisi cùm persona reperiri non potest, vt plenè diximus suprà in gloss. præcedenti, in iij. q. princ. & apertè declarat nostra consuetudo, cùm dicit, *si le retrayant ne peult trouuer l'achepteur*. Nam & id non solùm procedit in citationibus, sed & in aliis denuntiationibus, etiam extraiudicialibus, vt scilicet in eis quoque sit primo loco requirenda persona: vt nuncupatim scribit Ioan. Fab. in §. vlt. paulò ante fin. Inst. de pœn. temer. litig. Et quod fit per edictum publicum, siue per præconem (vt id obiter & plenius dicam: dixi enim superius) est omnium postremum, id est, cùm cætera illa remedia desunt vt per Barto. in extrauag. ad reprimendum in verbo, per edictum, post princ. Bald. in l. vt perfectius, col. ij. non semel, C. de anna. excepe. & in l. inter minores, in j. lect. in fi. ff. de resti. in integ. Card. Flor. in cle. j. in j. q. de iudici. & est bona glo. in l. si finita, §. si plures, post princi. in versi. vel si non inuenitur, ff. de dam. infect. quam ita allegat, & dicit not. Bald. in sua Marga. in verbo, citatio per præconem: vbi tamen erranter eam citat ex §. Iulianus, eiusdem l. *Persona primum requirenda, etiã in extraiudicialibus. Citatio per edictum publicum omnium postrema.*

3 ¶Quin cùm solutio facienda est alicui, tum demũ oblatio, cõsignatio, & depositio debet fieri, quando ille dolosè recusat accipere, & non aliàs: vt est tex. not. in §. illud quoque, in Authen. vt exact. instan. dot. cum si. Nec enim cõsignare & deponere, soluere est. Bar. in l. itẽ liberatur, §. j. ff. qui. mo. pig. vel. hyp. soluit. Vt nec restituere est, Pau. Cast. consi. lxv. viso quodam libello, col. j. ver. quædã aliæ causæ, lib. j. in id allegans Bar. in l. si constante, in v. q. ij. q. prin. ff. sol. mat. & in l. si quis sic stipuletur, eo. tit. Nam solutam pecuniam intelligimus, si numerata sit creditori, l. solutam. in princ. ff. de solu. Et bene facit, quod tradit Phil. Dec. loquens de expensis contumaciæ, consi. xxxiiij. cuius superscriptio incipit, an & quando, col. vlt. versi. postremo. *Cõsignatio & depositio non debet fieri, nisi cùm pecunia oblata recusatur.*

4 ¶Sed & quod plus est, cùm oblatio necessaria est, ea facienda est ei, qui potest recipere, & offerentem liberare, non aliis, l. si reus paratus, ff. de procurat. in illis verbis, hoc loco accommodatissimis, Suspectus videri potest, qui præsente domino pecuniam non obtulerit, quam quidem l. ad hoc annotat Bald. in l. acceptam, colum. iij. in iij. q. C. de vsu. Ideò Bald. ipse in ea. l. si reus, eam not. pro debitoribus absentium creditorum, qui non reperiunt, cui offerant: vt adeant iudicem, & illius mandato deponant. Subditque tamen tutius esse, vt prius fiat aliqua proclamatio, per not. in l. si eo tempore, C. de distra. pigno. & in l. si prædio, ff. de in diem adiect. & in l. Labeo, ff. de nauti. fœno. & hoc quoque voluit ante eum Bart. in d. l. si reus paratus, in fi. & eos sequitur Corn. consi. cccxij. videtur in hac, col. vlt. versicu. licet non sit, lib. iiij. & Steph. Bertran. consi. cccxx. sententia, col. ij. versi. fuerunt item. lib. j. *Oblatio ei facienda est, qui potest liberare*

5 ¶Quid plura? cùm tex. habeamus, id expresßim probantem, nihil scilicet prodesse consignationem & depositionem pecuniæ, nisi ea prius fuerit oblata ei, cui solui debet, in l. ij. & ibi Sal. in j. not. C. de vsur. quam ad hoc expẽdit, & citat gl. in d. l. acceptam, in gl. vlt. post prin. & ibi quoque Ang. col. vlt. vers. sola verò depositio, C. de vsur. Nisi tamen (vt dicit ea glo.) absens sit is cui solutio, proindéque oblatio facienda est, per tex. optimum, qui & id quoque probat, quod diximus, adeundum scilicet esse primo loco creditorem, in l. si creditor, C. eo. tit. & sequitur Pau. Cast. qui optimè eam glo. declarat, in d. l. acceptam, col. pen. vers. quantùm ad secundum, & ibi ante eos Azo, in Summa eiusdem tit. in fin. Et idem quoque voluit & respondit Iason consi. ix. venerabilis ac reuerende, col. pen. ver. minus etiam valet, lib. j. & facit, quod tradit Bal. in l. cùm hi, §. vlt. in j. lectu. ff. de transact. quòd si ex statuto pœna corporalis succedat pecuniariæ, si hæc soluta non fuerit, non sufficit pecuniam deponere apud fiscum, vt euitetur pœna corporalis. Et tradit generaliter Ludouic. Gozad. cons. lxxj. in causa domini, col. iij. nu. 7. depositũ nihil prodesse, quando est persona, cui solui potest, & allegat alios, vt ibi videre poteris. *Prædictorum confirmatio.*

6 ¶Ideóque Iason ipse, aut si quis alius fuit, inter consi. ipsius, consi. ccxvj. Gabriel, respõdit in casu eiusdem Iaso. qui fundum emerat ea lege, vt venditor posset redimere intra certum tempus, offerendo pretium venditionis: venditorem non satisfecisse ei legi, qui non adito Iasone fecerat oblationẽ, & consignationẽ pretij apud acta, vel alibi iussu iudicis, eúmque citari fecerat, processurum in ea causa reuenditionis. Nam eum primùm debuisse ire ad domum Iasonis, & ei offerre pretium, & eo recusante consignare, ex sententia Bart. in l. item illa, in princ. col. ij. ff. de constit. pecu. vbi dicit, quòd quando per solutionem vel oblationem volo mihi aliquid acquirere, teneor ire ad domum creditoris, licet etiam sit diuersi fori, per l. cùm quidam, C. de cond. *De eadem re. Ad domũ creditoris etiã diuersi fori debet ire, qui sibi vult acquirere.*

infer.& l.pen.in fi.ff.de condi.& demonst.Et idem tenent Cano.in c.significante,extrà de pig. & Sal.in d.l.acceptam.col.ij.vers.distinguo sic pro præsenti.& Pet.Ane.consi.lxxxvj.pro faciliori:vbi & alia multa in id allegat.& Pau.Cast.in d.l.pen.de condi.& demon.Bal.autem in d.l.item illa,etiá in princ.col.j.dicit, quòd cùm volumus constituere aliquem in mora per interpellationem,debet ea interpellatio fieri ad personam eius, cui fit: & si is non reperitur, debet fieri ad domum ipsius,per l.si dictum.§.vlt.ff.de euict.& alia iura.

7 ¶ET EX IIS QVOQVE potes intelligere,non satis esse, consanguineú offerre procuratori emptoris,quod & in simili voluit glo.in cle.causam,vers.intimatio verò,in verbo,appellatum,& ibi Card.Flo.in vij.q.& Imo.col.antepen.de elect.lib.vj.Bar. loquens de protestatione,in l.iiij.§.Prætor ait,col.ij.ver.an debeat fieri.ff.de dam.infec.& in l.non solùm, §. morte,col.pen.ver.quæro cui debeat fieri ista protestatio.ff.de ope.no. nunt. Bal.in l.ité veniunt,§. petitum,per eum tex.ff.de peti.hære.Alb.in d.l.si dictum,§.vlt.ff.de euict.& in l.mora,col.iiij. nu.15.vers.sed nunquid, ff.de vsur.hoc intelligens, nisi sit procurator cum libera. Et rursum in l.j.in prin.col.vl.ff.de lib.agno.vbi respondet ad eum tex. qui videbatur adstruere contrarium. Ro.& Alex.qui eam gl.dicunt sing.& Iasun,qui eam dicit not.in illo ipso §.in ead.quæst.cui & quo tempore fiat protestatio inhibitiua.Io.Mo.& Ioá.And.in c.generali,de reg.iur.lib.vj. idem Ioan.And.in c.vlt.de do.& contu.Ioan.Fab.in §.vlt.col.pen.ver.sed nunquid sufficit,& seq.Instit.de pœna teme.liti.& in l.in minorum,col.4.C.in qui.cau.in inte.rest.nó est neces. vbi etiam intelligit,nisi babeat liberam.Et idem fortè(inquit)si generalem.Pau. Cast.in l.si procuratori, in fi.ff.de verb.obl.cum his,quæ diximus suprà,§.j.in glo.xiij.in verbo,*Acbepteur*,num.51.an autem sit,& sequen.Sed quibus adde,non rectè solui,nisi creditori,aut ei qui ab eo habet mandatum speciale,vel generale cum libera,l.vero procuratori,in princ.& l.qui hominem,§.si Titiú, ff.de solut.& id per eos tex.voluit Alex.consi.cxx.ponderatis,col.ij.lib.v.& Doct.vbique.

An satis sit offerre procuratori.

8 ¶Quod intelligunt omnes,nisi in subsidium, cùm scilicet copia domini baberi non potest, secundùm tex.not.in l.aut qui aliter,§.& si forte.ff.quod vi aut clàm.vbi ita scribitur: Et si fortè non sit,cui denuncietur,neque dolo malo factum sit,ne sit:amicis denique,aut procuratori,aut ad domum denunciandum est.Et in d.l.iiij.§.Prætor ait.de dam.infe.cùm dicitur, Quòd si nec habitationem habeat,ad ipsum prædium erit denunciandum,vel procuratori eius. & ibi Albe. col.j.ver si.vidi dubitari,dicit citationem ad domum debere præcedere eam,quæ fit ad procuratorem,& dicit ita se obtinuisse,per eum tex.& text.in l.meminerint, C.vnde vi, vbi scribitur in hæc verba,Conueniendos dominos locorú esse.aut si fortè defuerint, eorum actores ad insinuandas sententias,procuratorésque esse quærendos.& ibi Bar.col.ij.vers. quæro dicitur hîc atque etiam optimus tex.in c.causam,& ibi glo.in verbo,ad domum post prin.& alij,extrà de dol. & contu.Albe.loquens de denúciatione,in d.l.si dictum.§.vlt.ff.de euic.& Doct. vbique. Sed ad illud,quod diximus suprà ex Alber.scilicet citationem procuratoris eá præcedere debere, quæ fit ad domum,vide omnino Bar.in l.iiij.§.Prætor ait,col.ij.vers.quæro an debeat,& ibi quoque Imo.& Ro.ff.de dam.infec.Ant.in cle.causam,& ibi quoque Imo.col.iiij.ver.quæro vlterius,& Barb.char.pen,ver.sed antequàm citatio,de elec.Ant.& Panor.in d.c.causam,de dol.& contu.

An in subsidium.

9 ¶Ego verò in boc casu nostræ consuetudinis tutius esse arbitror,vt si emptor absit,fiat oblatio vxori,aut domicilio,vt satisfiat huic nostræ consuetudini: & si desint,procuratori.Quanquàm sustineri potest,satis esse,si fiat procuratori,cùm ipse dominus abest,per ea quæ dicta sunt. Sed obuiandum est,quantùm maximè fieri potest, periculo diuersitatis opinionum, & quod tutius est,sequendum,exemplo summi Pontificis,in c.vlti.versi.quia verò,ibi, quod tutius est sequentes,extrà de presbyt.non bapt.Nam & id in dubio aliàs semper faciendum monet c.ad audientiam,extrà de homi.& c.illud,de cleri.excom.& ibi concor.in glos. Quibus & tu addere potes l.iiij.§.toties.ff.de dam.infect.& l.ea quæ in partes,§.j.ff.de reg.iur.

Sed an primùm procuratori, an domicilio offerri debeat.
In dubio quod tutius est, sequendum est.

10 ¶Sed & id,quod de procuratore dictú est,posset fortè alio modo intelligi,vt scilicet nó valeat oblatio ei facta,nisi non ignorante emptore ipsi procuratori facta sit,vt de denuntiatione, quá facit emptor venditori,vt adsit liti motæ super re vendita, dicitur in d.l.si dictum,§. si præsente,ff.de euict.Verùm nec id mihi tutum satis esse videtur,illis rationibus suprà adductis: præsertim quòd oblatio ei facienda est, qui recipere potest,& liberare, vt diximus suprà nume.4. Id quod procurator minimè facere potest sine speciali mandato, aut omnium negotiorum administratione,vt suprà diximus num.7.Adeò vt dubitetur, possitne solui procuratori dato ad exigendum,quando & nonnulli teneant,ei solui non posse, & inter hos Spec.tit.de procura.§. vt autem,vers.notabiliter,& Ro.in l.non solùm,quæ est iij.ff.solu.matr.& Guid.Pap.deci.Delphi. DXXVj.executio,in fine. Quanquàm in hoc vltimo maior pars nostrorum contrarium tenet, vt videre poteris apud Alexan.in d,l.non solùm, col.ij.in ij.notab. Illud autem inter omnes conuenit,

Quid si fiat procuratori, non ignorante domino.

An solui possit procuratori dato ad exigendum.

uenit, procuratorem ad lites, etiam cum libera, non posse recipere solutionem, l. hoc iure, & ibi Doct. ff. de solu. & not. in l. si procurator, ff. de cond. inde. Bar. in l. qui Romæ, §. Callimachus, ff. de verb. oblig. Quid autem de alio procuratore cum libera diximus suprà, §. j. glos. xiij. in verbo, *s'acbepteur*, d. nu. 31. an autem sit satis. & sequen.

Quid de procuratore dato ad lites cum libera.

11 ¶ Verùm, si procurator, præsente domino & tacente, nomine illius admitteret consanguineum offerentem ad retractum, posset videri id præiudicare domino non contradicenti, ex sententia Inn. in c. ex parte Decani, in verbo, protulistis. versi. & ex hoc. extrà de rescrip. cum multis cócord. adductis per Ro. consi. clxx. sciebant, in prin. & Alex. in l. ij. §. voluntatem, col. ij. vers. & de materia, ff. sol. mat. & in l. vlt. col. xxvj. vers. pro hoc etiam, & quartò, cum multis sequen. ff. de re iudi. & consi. clvij. viso instrumento. col. iij. vers. bene facit, lib. ij. & Barb. consi. vj. scriptum est, col. v. lib. j. & consi. lxx. præclarè, col. iij. vers. præmitto, lib. ij. & cósi. xvij. à Ioue, col. ij. & iij. lib. iij. & consi. lxxiij. eiusdé initij, col. v. lib. iij. & consi. xlvj. illud adducitur, col. iiij. vers. prætereà videtur, lib. iiij. & cósi. lxij. Paulus, col. pen. eod. lib. iiij. & consi. lxxj. illud afferam, col. ij. eo. libr. iiij. & Fel. in c. fraternitatis, col. iiij. extrà. de testib. & Matth. Affli. decis. Neap. cccviij. Fráciscus, nu. 6. 7. 8. Sed ij propè omnes loquuntur de actibus iudicialibus, & multi eorú expresè dicút, aliud esse in extraiudicialibus, & præter eos Car. Flor. in d. c. ex parte, & iterum in c. cùm olim, le j. de offi. deleg. & Alex. consi. lxxx. viso, col. iiij. versi. tertio respódeo, lib. iiij. vbi & alios citat.

Quid si procurator emptoris præsentis, & tacètis, admittat consanguineum.

12 ¶ Sed nec omnes id concedunt in iudicialibus, & inter hos ipsemet Inno. sibi contrarius, Ant. & Imo. in c. quamuis, de re iudic. allegantes in d. l. j. C. quib. res iud. non nocet, & l. sed & hæ, ff. de procu. & alia quædam iura, atque etiam Dy. in l. vlt. in sua distinctione, & ibi etiá Raph. Com. ff. de re iudic. per l. iá tamen. §. in hac, le ij. ff. iudic. sol. & no. in l. etiam, C. manda. & in l. ex parte. in prin. in glo. ff. famil. ercis. & prætereà Cy. in l. si pecuniam, C. de nego. gest. per d. §. in hac. Anto. & Imo. in d. c. ex parte Decani, de rescrip. Idem Imo. in d. c. cùm olim, le j. de offi. deleg. & in d. §. voluntatem. Card. Flo. in cle. j. de procur. Domi. in c. qui ad agendum, eo. tit. lib. vj. Alex. d. consi. lxxx. quo loco suprà citauimus, lib. iiij. vbi & alios quoque citat. & Barb. qui alios item allegat, cósi. xlvj. scripsit, col. iij. vers. capio modò, lib. ij. Ea autem l. si dictum, §. si præsente, quæ alias sententias iuuat (ne id omittam) loquitur in simplici denuntiatione.

De eadem re.

13 ¶ Quanquàm & aliud est, quod & priorem illam sententiam confirmat, nempe quòd dominus sciens procuratorem excedere mandatum, & non contradicens, videtur cósentire. per d. c. cùm olim, le j. iuncta glo. in verbo, protinus, in princ. & ibi Panor. & alij, extrà de offi. deleg & c. j. in fi. extrà vt lite nó conte. Ioan. Mona. in c. cùm quis, & ibi quoque Io. And. & Domi. vterque col. j. de sent. excom. lib. vj. vbi allegant alia iura. And. Iser. in c. j. §. pen. tit. de prohib. feud. alien. per Feder. Oldr. consi. ccxix. pro fundamento, col. ij. versi. ad istud respódetur: vbi & alia multa iura allegat. D. à Rota deci. ccccxxviij. si habent, col. ij. in nouis. Anto. in c. cæterum, col. vlt. versi. quid si dominus, extrà de re iudi. Imo. in d. l. vlt. in vlt. char. ff. de re iud. Nicol. Mil. in suo repertorio, versi. procurator si aliquid, & iterum versi. ratificare potest. cum aliis multis cócor. collectis ab Alex. d. consi. lxxx. col. iiij. vers. nec obstat, lib. iiij. & cósil. lxxxiiij. super cósultatione, col. j. lib. v. & Fel. in d. c. cùm olim, le j. col. ij. vers. nota ibi statim. ex quibus etiam poteris intelligere, id procedere in actibus requirentibus speciale mandatum. Quibus etiam adde Philip. Dec. consi. ccccxxxvij. repetito consi. DCLXXij. quæritur breuiter, col. j. & consi. DCLXXij. post princ.

Dominus sciés & tacens, uidetur cósentire procuratori excedenti mandatum.

14 ¶ Sed & id quoque multi non admittunt, constanter affirmantes, id tantum procedere in casibus quibusdam specialibus. Aliàs autem regulariter sciens & patiens non haberetur pro consentiente, nisi in iis, quæ ad sui ipsius commodum spectarent, per l. filiusfamiliâs, §. inuitus, ff. de procu. Ita enim expresè & intrepidè voluit Sal. Doctor non paruæ authoritatis, in l. j. §. magistrum autem, ff. de exercit. actio. & sequitur ipse Alexá. d. cons. lxxx. vbi etiam suprà citauimus. Et idem ante eos, licèt non allegent, propemodum voluit Bald. qui nulli vnquam sententiæ defuit, vt sæpius diximus, quique omnium nostrorum Docto. copiam superauit, in d. cap. ex parte Decani, col. iij. vers. sed imò videtur, extrà de rescrip. dum respondet ad d. §. magistrum. & ante omnes expresim Bar. in l. j. in princ. ff. de neg. gest. quem nuncupatim citat & sequitur Alex. loquens in casu solutionis factæ alteri, qui est casus noster, consi. cxx. ponderatis, col. ij lib. v.

Tacens an pro cósentiente habeatur, uide xvj.

15 ¶ Sunt autem (ne & id prætermittam) qui dicunt, quòd si procurator meus, à me scilicet ad aliquid constitutus, & posteà reuocatus, exerceat id suum munus me sciente, & patiente, videor tacitè mandatum meum renouare. Ita enim voluit Imo. in d. c. ex parte Decani, de rescrip. & in d. c. cùm olim, le j. de offi. deleg. & in d. l. ij §. voluntatem, ff. sol. mat. & in d. l. vlt. ff. de re iudic. & Domi. in d. c. qui ad agendum, de procur. lib. vj. Alex. d. cons. cxxviij. in fi. lib. vj. ar. not. per glos. in l. semper qui non prohibet, ff. de reg. iur. & in l. si pecuniá, C. de neg. gest. & l. cùm quis, §. j. ff.

Mandatú renouare uidentur, qui reuocatú patitur exercere.

de solut.& in l.cùm filius,§.hæres,ff.de leg.ij. Et id quidem ex eo confirmatur, quod in simili dicimus de renouatione locationis in l.item quæritur,§.qui impleto,ff.locat.cum simi.

Decisio quæstionis.

16 ¶Ego autem,vt id tandem diffiniam, arbitror emptorem præsentem & non contradicentem, cùm consanguineus alteri,tanquam procuratori,aut negotiorum gestori nomine ipsius emptoris pecuniam offert,& soluit pro retractu, sibi præiudicare: hac ratione quòd cùm aliquis scit alium gerere actum,qui eo inuito geri non potest,nec contradicit, is videtur ei actui consentire,l.vlt.ff.quod cum eo.& not.gl.in c.is qui tacet,circa medium,de reg.iu.lib.vj.cum simi.Nemo autem inuito & contradicente me potest recipere solutionem,quæ mihi fieri debet,l. inuito,C.de solu.& l.vero procuratori,ff.eod.tit.& c.ea te,extrà de iureiu. Qua ratione Guid.Pap. deci.Delphi.clxxiij.in dicto,tenuit dominum scientem & patientem alium recipere solutionem pensionis emphyteuticæ nomine ipsius,sibi ita præiudicare,vt emphyteuta, qui sic soluit, liberetur,nec cadat emphyteusi.

Quid faciendũ est, cùm emptor nec uxorem,nec domicilium,nec procuratorem habet.

17 ¶SED QVID, SI IGNORATVR, quo in loco sit emptor qui abest, nec fortè habet vxorem,nec domicilium,nec procuratorem,quibus hanc retractus oblationem possit facere. Quid ei faciendum est? Et tunc certè satis erit adire iudicem,vt in simili dicitur in l.in contractibus,§.in omni,ibi,vel si abesse,&c.C.de non nume.pecu.& in l.si creditori,in fi.cùm dicitur, Absente verò creditore, Præsidem super hoc interpellare debueras,& ibi Bal.& Saly. C. de vsur. Et facit tex.in l.vt perfectius,post prin.& ibi Bar.C.de anna.excep.& in l.ij.ff.de naut. fœno.& in §.hæc de præscriptionibus,ver.is autem,xvj.q.iij.& quod voluit Bar.in l.si reus paratus,in fi.& ibi post eum Pau.Cast.paulò ante medium,ff.de procu.quòd quando aliquis vult soluere,vt pœnam euitet,nec reperitur is,cui soluere debet, potest adire iudicem, & coram eo offerre. Quod & voluerunt Inno.Host.& Io.And.in c.significante,in verbo,remiserit,extrà de pig. Multæ autem huius regni consuetudines super hoc casu priuatim prouiderũt, vt apud Senonenses,c.xlvj. Trecenses,c.clix. Turonẽses,tit.*de retraictz*,c.xxxviij. Cenomanenses,c.ccclxij. & cccxxiij. Andegauenses,c.ccclj. Borbonienses,c.cccxxix.

Consuetudines de ea re.

An necesse sit adire iudicem.

18 ¶HÆC TAMEN INTELLIGE, vt scilicet possit adiri iudex à consanguineo. Sed vtrùm id necessarium sit,ne tempus ei labatur,quæstionis est. Et profectò necessarium esse tradit,& expressim, in huiusmodi rebus,Host.in Summa titu.de obla.§.j.versi.item requiritur,& Bar.in d.l.si reus paratus.& nõ obscurè sentiunt cæteri suprà citati. Quibus addere potes,quod tradit Bal.in c.j.paulò ante fin.post gl.ibi,extrà de eo qui mit.in poss.quòd cautio, quam text. ibi iubet dari, debet offerri & præstari parti,si adsit:sin minus,iudici:& si is quoque absit, apud acta nomine publico actorum,per l.non quali,ff.rem pupil.saluam fore. Et facit etiam tex.in d. l.vt perfectius,C.de anna.excep.cum simi.

19 ¶Verùm Alex.consi.xcij.perspectis,col.iiij.versic.nec obstat quod not.lib.j. tradit illam sententiam intelligi in casibus,in quibus requiritur consignatio & depositio,vti etiam loquitur d.l.si reus,& ibi declarat Bald.& Pan.Cast.& ipse Bar.in l.si seruum,§.videamus,in fin.ff. de verbo. obli.& in l.item illa,ff.de consti.pecu.vbi dicit,satis esse,si debitor non habeat cui soluat,protesteturque se paratum soluere,si haberet. Sed & Alberi.in l.acceptam,col.iij.versi. sed quid si creditor,C.de vsur.dicit,quòd si creditor abest,nec reliquit procuratorem,non incidit debitor in pœnam,per l.pecuniæ,§.j.& l.cùm quidam,§.si pupillo,ff.de vsur.& l.item illa,ff. de consti. pecu. Cautius tamen esse,adire iudicem,& protestari,per d.l.si creditrici.& Bal.in l.in contractibus,§.vlt.C.de non nume.pecu.dicit,quòd cùm aduersarius non potest reperiri,sufficit protestari.& idem quoque voluit ipse Alex.consi.xx.circa consultationem,colũ.ij.lib.vij. Et facit, quod in simili tradit Card.Alex.in c.j.col.ij.versi.quæro si vasallus,titu.quæ fuit pri.can. amit. bene.quòd si vasallus non possit inuenire dominũ,vt ab eo petat inuestituram, sufficit idipsum protestari coram testibus.

An necesse sit protestari.

20 ¶Quin Alex.ipse d.cons.xcij.vbi suprà lib.j.constanter asserit, cùm aduersarius non reperitur, non necesse esse,id protestari,per l.si fundus,§.Marcellus,qui est vlti.ff. de lege commis. & d.l. pecuniæ,§.j.vers.si tamen.& iterum d.l.cùm quidam,§.si pupillo,ff.de vsur. Quod & idem respondet Io.Ana.cons.v.visa narratione,col.ij.vers.& dato quòd non,& ibi Ludo. Bolo.in addi. illius consi.vers.nec obstat doctrina,& latè Fran.Arc.cons.clxiij. verum est:quem omnino vide in iij.primis colum.& Philip.Deci.consi.cccclxvj.promisit Anto. paulò ante fin. Et faciunt quæ scribit ipse Alex.cons.xl.visis,colũ.j.& seq.lib.iiij. Et quod scribitur in l.si dictũ,§. si præsente,versic.& si nihil,ff.de euict.vbi si emptor,qui vult denuntiare venditori,vt adsit liti motæ super re vendita, non potest scire vbi venditor sit, æquè committitur stipulatio aduersus eum, ac si sibi denuntiatum fuisset:etiam si nihil venditor fecerit,quo minùs ei denuntiari possit. Et

De eadem re.

in hanc ſententiam inclinant,qui in huiuſmodi rebus dicunt eſſe tutius, aut conſulunt proteſtari:tanquam id ſentiant non eſſe neceſſarium.Id enim facit Bart.in l.j.§.dies,verſi. vltimò not. C.quando appel.ſit.& Panor.in c.cauſam,col.j.in fi.extrà de re iudic.

21 ¶Verùm tex.in d.l.ij.& ibi Alberi.ff.de nauti.fœno.requirit proteſtationem. nam ita ſcribitur, Si nemo ſit,qui à parte promiſſoris interpellari poſſit,id ipſum teſtatione complecti debere,vt pro petitione id cederet.Et facit etiam tex.in l.de pupillo,§.ſi quis ipſi Prætori,& ibi glo. Bart. in xvj.q.Ro.Alex.ſibi contrarius,col.iij.verſi.item not.& cæteri,ff.de no.ope.nun.& in l.vlt.ff. de lege commiſ.& in c.paſtoralis,in fin.&.ibi Anto.extrà de offi.ordi.& in c.vlt.& ibi quoque Ant.& Imo.extrà de app.Et voluit etiam gloſ.in c.j.§.ſi quis verò aliquod,in verbo, poteſtaté, tit.de pac.tenen.& in c.j.in verbo,mandatum,verſi.ſi verò primus,extrà de reſcrip.& in c. plerunque,in fi.& ibi Ant.& Imo.eo.ti.& in c.cupientes,§.quod ſi per xx.in verbo,propoſita,poſt princ.de elect.lib.vj.quæ etiam dicit,tutius eſſe,non ſemel tantùm,ſed pluries proteſtari. & ibi quoque Archi.in glo.magn.Io.And.Imo.& Domi.& Lucas Pen. qui alia multa in id citat, in l. qui grauatos,col.ij.in verbo,muneribus,C.de cenſib.& cenſit.lib.xj. & Barb.conſi.l.præclarè, col.vj.verſi,cùm ergo in caſo,lib.vj. *De eodem.*

22 ¶Et faciunt notata ab Inno.in c.ex tranſmiſſa,col.j.de præſcri.& Albe.loquente de vaſallo,qui non poteſt reperire dominum, à quo inueſtituram petat,in l.ſi Præſes, C.de Epiſ.audi. Bald.in d.l.ſi reus,ff.de procura.Barto.in d.l.j.§.dies,in vlt.nota.ff.quan.appel.ſit.Bald.in d.c.j.vbi ſuprà,de eo qui mitt.in poſ. vbi in caſu illius c.ſi pars & iudex abſint,dicit neceſſariam eſſe eius rei proteſtationem,per d.l.vt perfectius.& idem Bald.de intimatione loquens,in l. in contractibus,§.vlt.C.de non nume.pecu.etiam per d.l.vt perfectius.Ant.in c.ex ratione,circa medium, de appel.& conſi.xxvij.viſis præſentibus,col.j.Iaco,Aluaro.& Card.Alex.in d.c.j.in prin. vterque col.iij.titu.quæ fuit pri.cau.amit.benc.& Marti.Laud.in c.j.titu. de leg. Corra. loquentes etiam de vaſallo,qui non reperit dominum.& Panor.in c.plerunque, col.vlt.extrà de reſcript. & Alex.latè poſt Bald.in l.properandum,§.ſin autem vtraque,col.ij.verſi.vt autem appareat,C. de iudic.& conſi.clxiiij.viſo proceſſu,col.ij.verſi.bene facit,lib.ij.& conſi.cxx. ponderatis, in fi.lib.v.vbi nuncupatim loquitur,cùm abeſt is,cui ſolutio fieri debet, cum aliis multis concor. adductis à Card.Alex.in c.vlt.col.ij.verſic.habens aliud,extrà de appel.Scio autem nonnullos diſtinguere,an impedimentum ſit ex facto aut abſentia iudicis,an aliunde : vt per Matthæ. Afflict.poſt alios deci.Neapo.l.iudices,nume.3.& 5.Et vide quæ dicam infrà,eod.tit.§.xv.gloſ.ij. nu.9.ſecundò intellige.& quæ etiam diximus ſuprà,eod.tit.§.j.in glo.xiij. in verbo, *l'achepteur*, nume.21.quid denique. *De eadem re.*

23 ¶Et licèt,ſi proteſtatio ſit neceſſaria,cautius ſit ſæpius proteſtari,vt ſuprà numero abhinc ij.diximus ex quorundam ſententia. Illi tamen non dicunt id eſſe neceſſarium,vti certè non eſt:ſufficit enim ſemel proteſtari,vt nuncupatim tradit Fel.in c.cum Marc.Ferra.col.xxv.verſic.ſexta concluſio,extrà de conſtit.per tex.in l.Titia Seio,§.vſuras,qui eſt j.& ibi Bar.& Imo.ff.de leg. ij.& glo.in cle.j.§.requiſierunt,de hæreti.& Barto.in l.mora,in prin.ff.de vſur. qui quidem loci loquuntur in interpretatione,vt eam ſemel fieri ſufficiat.Cui in hoc adde glo.in d.c.cupientes,§.quòd ſi per xx.vbi ſuprà,& ibi quoque cæteros,de elect.lib.vj.& glo.in clemen.j. in verbo,factam,in fin.& ibi Imol.colum.v.ſuper eadem glo.& Cardin. Flor.tum in ij.notab.tum in quæſt.xxv.de deci.cum aliis multis concord.traditis ab eodem Fel.in c.ex literis,col,iiij. ſuper glo.j.illius c.extrà de conſtit.& Matthæ.Afflict.in tracta.Protomix.in verbo,vt intra xxx. dies, colum.v.verſi.item quæro.Niſi tamen(inquit Feli. ibi)in certis caſibus,quos illic adſcribit : vt videre apud eum poteris,nihil enim pertinét ad noſtrum caſum.Sed quòd ſufficiat ſemel proteſtari,tenuit Barto.quem ipſe Fel.non allegat,in d.l.de pupillo,§.ſi quis ipſi Prætori,colú.ij. in iij.oppo.ff.de no.ope.nunt.& Bald.in l.Aemilius,colú.ij.verſicu.ſæpe non eſt,ff.de minorib. & Nico.Mil.in ſuo repertorio,verſi.proteſtationem ſufficit.De quo & tu prætereà vide Bald.in c. ex ratione,in fi.extrà de appel.& Card.Alex.in d.c.vlt.colum.ij.verſi.not.ex text.extrà de app. vbi alios multos citat. *An ſit neceſſe ſæpius proteſtari.*

24 ¶Verùm illud ambiguum eſt,an hoc caſu,quo emptor non comparet, nec eſt, cui hæc oblatio fieri poſſit, neceſſe habeat conſanguineum conſignare & deponere. Et ego ſanè id non neceſſarium eſſe arbitror,ar.l.pecuniæ,ff.de vſur.& l.Celſus,ff.de arbit.& c.cùm tu,extrà de vſur.& quod in ſimili caſu voluit Spec. titu.de loca.§. nunc aliqua, verſicu. vigeſimoprimò, loquens de emphyteuta,cui non comparet dominus,cui ſoluat penſionem, vt non opus ei ſit conſignare & deponere, per iura ſuprà allegata. Præſertim cùm priuatis moribus noſtris in caſu retractus non neceſſaria ſit conſignatio, vt ſcribitur ſuprà §.vij. Ideò ſatis eſt, non eſſe cui offerri, aut ſolui debeat,ſine conſignatione,& depoſitione,vt latè per Alexand.conſil.xcij. per Specul. *An ſit itē neceſſe cōſignare.*

col.iij.versi.haod obstat, quod not.glo.lib.j.sed quantum ad illud de emphyteuta, vide eundem Spec.in d.§.nunc aliqua, versicu.xix.& item versi.xxxuij.& Iason.qui alios multos citat, in l.ij. col.xxj.versi.vigesimò quæro, C.de iure emphyt.

An illis confectis, si posteà emptor compareat, opus sit iterū ei offerre.

Et quid, si tempora tam lapsa sunt.

25 ¶Sed id tamen omnino animaduertendum est, quòd io eo casu nostro, cùm scilicet nullus est, cui offerri posit, & ideò coosanguineus vel adiuit iudicem, vel protestatus est, & consigoauit si hæc necessaria sunt: tameo si posteà emptor ipse comparuit, debet consanguineus intra tempora retractus, si oondum lapsa sint, & fieri posit: aut si lapsa sint, non intelligeoter eum coouenire, eique baoc retractus oblationem facere: per id, quod io simili voluit Bartol.in d.l. de pupillo, §.si quis ipsi Prætori, colū.ij.in iij.oppo.& ibi qooque Imo.Ro.Paul. Castren.colum.j. & Alexan.col.ij.versicu.item fallit si habeo, ff.de no.oper.nuntia.quòd si emptor fuerit protestatus, non posse se denuoriare venditori litem motam, quia abest, & ignoratur vbi sit: si postcà compareat, debet ei denuntiare.& Anto.in c.vltu.extrà de appel. qui & id trahit ad casum illius c.vti etiam facit Imo.ibi, col.penult.& Matthæ. Mathes.in d.l.j.§.dies, & ibi quoque Ang. Aret.col.iij.versi.quæro si volens, ff.quan.appel.sit, per text.io d.§.si quis ipsi Prætori. Et quod etiam in simili voluit Andr.Iser.Mart.Laud.Iaco.Aluar.& Cardi.Alexand. in c.j.titu. qoo tempor.mil.loquentes de cessantibus inimicitiis, in casu illius c.Et hæc omnes intelligunt semper procedere, cùm protestatio fit ad consequendum ius quodpiam de oouo, vt hîc fit in casu nostri retractus, quo consanguineus tendit ad retrahendum acquirendúmque rem nōdum sibi competentem. Et ad id optimè facit gloss.in d.§.quòd si per xx.in verbo, proposita, paulò ante fin. dum dicit, Sibi tempus non curret, dooec Papa copiam sui fecerit, & ibi Archid.Ioan.Andr.io nouella, Domi.& Philip. Francus: & præterea Anto.in c.plerunque, & ibi quoque Imo. col.ij. extrà de rescrip.

De eodem.

26 ¶Ad id autem, quod diximus suprà io princip. præcedentis versicu. quòd si tempora retractus lapsa sint, cùm emptor apparet, is non negligenter admooendus ac cooueniendus est à consanguineo, qui illi faciat oblationem. Facit ea gloss.in dicto §.quod si per xx.in d.verbo, proposita, in princip. dum dicit, Dummodò posteà non sit oegligens, per text.in eodem ca.§.insuper, vbi tamen omnino vide gloss. in verbo, præsentauerint. Et facit etiam id, quod scribitur infrà eodem titu.§.xij.io fio.in illis verbis, *pourueu toutesfois qu'il n'y ait negligence notable*, vbi & nos aliquid de ea re dicemus. Id autem totum arbitrio iudicis relinquimus, per not.in simili à gloss. in c.j.§.cùm verò, in verbo, io mora, versiculo, sed quando, & ibi Archid.Ioan.Andr. Domi.& Philip.Franc.ne sede vacante, lib.vj. & alia gloss.in c.si clericus, io verbo, negligeoter, versicu. quando autem, & ibi etiam Ioan.Andr. Domi.& Philip. Franc.de præben.eod.libr.& gloss. in clemen.causam, in verbo, commodè, in princip.& ibi quoque Paul.Eleaz.Cardi.Floren.in xx. quæst.de elect.Ioan.Andr.io c.vlt.io verbo, mora.& ibi etiam Bald.colum.ij.versic.not.hîc dicit, extrà de electio. Et eodem Bald.post Iacob.in l.tutor si petitus, paulò ante fin. ff. de tuto. & cura.dat.ab his.& quod item in alio simili voluit gloss.in l.& si post tres, in princip. & ibi qooque cæteri Doct.ff.si quis caut.cum aliis concord.à me traditis in repet.l.si vnquam, io verbo, omnia vel partem aliquam, nume. 30. quin & alias, versicu.& cùm semel, & versicu. & in vniuersum, C.de reuocan.donat. Arbitrari autem ita iudex debet, vt nec præcipiti festinatione, nec moratoria cunctatiooe cōsanguineus vtatur, iuxta text.in l.tutor qui repertorium, §.j.ff.de administ.tut.& ibi concor.in glo. Quod non aliud est, quàm si dicas eum maturare, & quod io vetere prouerbio dicitur σπεύδειν βραδέως, id est festinare lentè debere, idque ex qualitate negotij, personarum, & loci, vt dicit glo.io d.c.si clericus. Et vide quæ scripsimus suprà, §.j.in gloss.x. in verbo, *dedans l'an*, numero 23.nec tamen.

Festina lentè.

Quid si hereditas emptoris iaceat.

27 ¶EX SVPRA DICTIS autem potes intelligere, quid consanguineo faciendum sit, si fortè emptor mortuus sit, nec sit qui eius hæreditatem adierit, sed ea iacet toto illo tempore quod præstiiutum est retractui, ita vt nemo sit, cui consanguineus offerre pessit. Sed & tu præterea vide quæ in simili diximus suprà, §.j.glo.xij.in verbo, *l'achepteur*, numero 14. quid igitur si emptor, & multis sequen.vbi tracto quid consanguineus facere debet, si emptor decesserit, relicto infante hærede, qoi necdum habet tutorem. Et quod etiam à nostris differitur, quid agendum sit emphyteutæ, cùm dominus decesit, relicta hæreditate iacente toto tēpore, quo is pensionem soluere debet, ne cadat emphyteosi. De qoo vide Spec.tit.de locat.§.nunc aliqua, versi. xix.Hosti.in Summa, eod.tit.§.quid sit de natura, col.ij.versi.quid si hæreditate. Dyn.in c.cùm quis in ius, de reg.iur.lib.vj.Alber.in l.iiij.§.cæterùm, ff.de dam.infect.& in l.ij.colum.iiij. versic.nunc ad alias.& ibi quoque Bald.ad fi.& Iaso.in xxj.quæst. quæ est sub nume.61.C. de iure emphyt.& eundem Alber.in l.iij.§.Prætor, col.ij.versi.item collige, ff.de dam.infec.Alex.consil.xcij.perspectis his, col.iij.versi.ad boc quod not.lib.j.& consil.clxxij.visis & opportunè, col. ij.versi.& in proposito, lib.ij.

§.DECI

§. DECIMUS.

E MARY à cause de sa femme peut faire offre de retraict, & requerir adiournement, sans ce que la femme y soit, pour cause des choses vendues par les lignagiers de ladicte femme.

ARITVS *vxoris causa potest offerre retractum, citationémque in eam rem requirere, idque solus & sine vxore, in rebus venditis à consanguineis ipsius vxoris.*

GLOSSA I. ET VNICA.

1 EC ID QVIDEM tantùm facere potest, sed & prosequi in iudicio, idque etiam sine consensu vxoris: vt cauetur supra titu. xv. §.iiij. qui est omnium huius volu. cxcvj. De iure autem communi maritus pro vxore potest agere sine mandato, & sine cautione rati in rebus paraphernalibus, vel cum cautione in cæteris rebus. De dotalibus non loquor, in quibus maritus ius habet vberius, l. doce ancillam. C de rei vend. cum si. Sed quæ de alius diximus, scribuntur ac notantur in l.iij. §. sed & si, ff. iudic. sol. & in l.ij. & l. maritus, C. de procu. & in c. constitutis, extrà eo. & vbique glo. & Doct. & latè Alex. consil. xlij. super præmisso, col. vj. versi. nec obst. quòd dicta bona, lib. j. & Corne. consi. cxc. ad euidentiam, col. iij. lib. iij. vbi plus dicit, quòd maritus censetur habere mandatum ad administranda bona paraphernalia, per tex. quem dicit ad hoc sing. in l. si ego, §. pen. & vlt. ff. de iure dot.

Maritus an pro vxore possit oblationem retractus facere.

2 ¶SED QVÆRITVR, an admittatur maritus ad hunc retractũ nomine proprio sine mentione vxoris. Et vt intelligas, quam vim habeat id dubium, fac maritum Titiæ consanguineæ venditoris, non tanquam maritum istius Titiæ, sed proprio suo nomine & simpliciter oblationem fecisse, emptorémque renuentem illum admittere, citari fecisse, interimque annum & diem retractus transiisse. Reum autem conuentum defendere retractum, quia hic non sit consanguineus venditoris. Hunc autem replicare se maritum esse Titiæ consanguineæ, posseque ex hac nostra consuetudine facere oblationem retractus. Reum duplicare, illum in oblatione nullam fecisse vxoris mentionem, id est, non tanquam maritum illius, sed simpliciter & suo nomine obtulisse. Ideóque se iusta de causa illum non admisisse, interimque tempus retractus transiisse, nec posse illum mutare suæ oblationis nomen ac qualitatem, aut eam aliter declarare post tempus, in præiudicium ipsius emptoris, vt in simili tradit Ioan. And. loquens in declaratione rei obscuræ, in c. in alternatiuis, de reg. iur. lib. vj.

An autem admittatur nomine proprio.

3 ¶ Ego censeo, maritum oblationem non simpliciter suo nomine, sed tanquam maritum talis vxoris suæ, facere debere, vt etiam declarat hæc nostra consuetudo in illis verbis, *le mary à cause de sa femme.* & id quidem iuris est, per tex. in l.iij. §. sed & si fortè, ibi, vel vir vxoris nomine. ff. iudic. sol. {Et idem de tutore, in eadem l.} §. sed quod de tutore, ibi, non tamen quasi tutor. Et de patre legitimo administratore filij voluit Pet. Anch. in c. accessorium, col. xiiij. versi. quid si excommunicato, de reg. iur. lib. vj. Nam & aliàs in dubio quis actum facere videtur nomine proprio, non alieno, l. & magis, ff. de solutio. & l. Papinianus, & ibi glo. & Albe. ff. manda. & l. si ita stipulatus fuero, §. Chrysogonus, & ibi Bar. ff. de verb. obli. & l. pro hærede, ff. de acquiren. hæred. quod pulchrè & scienter declarat Maria. Soc. in c. j. in vij. art. princ. q. vj. extrà de libel. obla. Et facit etiam tex. in l. 4. §. vlt. ff. de no. ope. nuntia. vbi vsufructuarius potest nuntiare nomine proprietarij, non suo, & tex. in l. j. ff. de offi. procu. Cæsar. & quod tradit glo. in l. sciendũ, §. tutores, in verbo, habentur, ff. qui satisd. cog. & quod item scribit Ioã. And. post Guid. Suz. in addi. Spec. tit. de coniuncta persona, §. j. col. j. quòd coniuncta persona, quæ admittitur ad agendum, debet agere nomine coniuncti, non proprio nomine, per l. exigẽdi, C. de procu. ibi, actionem patris nomine dirigat. De quo etiam per Bar. in l. vero, in princi. ff. de sol. & Mari. in d. c. j. col. xxxvij. versi. decimoquintò quæro, de libel. obla. Et ita quoque tradit in simili Carol. Molen. nihil tamen allegans, in consuet. Paris. tit. j. §. j. glo. j. in ix. q. Ideò si interim ante huiuscemodi declarationem annus exierit, non erit postea admittendus, per ea quæ dicta sunt.

Tutor nomine proprio agere non debet.

Nec pater legitimus administrator.

In dubio quis censetur actum facere nomine proprio.

4 ¶SED ID INTELLIGAS, si simpliciter & nomine suo hic maritus hanc oblationem faciat, vt si dicatur, Mæuius fecit oblationẽ, &c. Secus si dicatur, Mæuius maritus Titiæ: nã licet non aliter dicat id se facere nomine vxoris, ita tamen satisfacere videtur, adiiciendo eam qualitatem maritus Titiæ: vt in simili dicitur de eo, qui se dicens procuratorem alicuius, actum

Quid si dicat se maritũ simpliciter.

quempiam facit:nam id videtur facere oomine,& tanquam procurator illius: licet aliter non exprimat,per tex.loquétem in institore,in l.vlt.& ibi Bar.qui etiam trahit ad procuratorem,ff. de insti.act.& voluit glo.io l.quacunque,in verbo,procurator,ff.de procu.& Barto.in d.l.iij.§. sed etsi cùm tutor,ff.iudi.sol.& in l.j.§.nuntiatio,col.ij.versic.aut apponitur oomen,ff.de ope. no.nunt.Alb.in rub. C.de procu.ou.4.& io l.quoties quis aliá,ff.de verb.obli.& in l.j.§.j.ad fi. ff.de admini.tut.vbi loquitur de tutore.& in id quoque allegat tex.loquentem in procuratore, in l.pen.ff si quis cautio.& idem Albe.in l.cùm post mortem,§.j.nu.2.eo.tit. de administr.tuto. Bal.qui eam gl.in d.l.quacunque,dicit no.in l.j.in fi.C.de sent.& interlo.om.ind.Maria. Soc. in d.c.j.in vij.art.prin.q.vj.de libel.obla.vbi id latè prosequitur.Et bene facit gl.in l.post mortem,§.j.in verbo rectè recusat,ff.quan.ex fac.tut.Et ita ouncupatim voluit in eo, qui tanquam maritus agit,Bal.in c.constitutis,versi.quæro,cum glo.extrà de procurato.

5 *Quid si aliter declaret negotium ad uxoré pertinere.*

¶ET IDEM, SI retrahens aliter declaret negotium ad vxorem pertinere, vt si dicat se velle retrahere rem venditam à tali consanguineo vxoris suæ.Is enim satis ex hoc declarat, se facere oomine vxoris:tametsi aliter nó exprimat,per ea quæ io simili tradit Bar.in l.si pupilli.§.j.col.ij.versi.si verò oon dicit,ff.de neg.gest.quòd licet quis non dicat expresßim se negotiú facere procuratorio nomine alicuius:si tamé expresßit causam,quare id faciebat, tangenté illum alterum,satis videtur facere nomine illius,per tex.ibi,in illis verbis,vt creditorem tuum vel pignus tuum liberet.Quod nota (inquit) quia ob expresßioné causæ præsumitur actus fieri contemplatione siue nomine eius,ad quem ea causa spectat.Ad quod etiam facit,quod aliàs diximus,limitatam causam limitatum producere effectum,l.in agris,ff.de acquir.rer. domi. cum multis simi.& coocord.à me traditis infrà eod.tit.§.xxxij.nu.49.sed nec omisetim.

6 *Quid, si expreßim ut procurator uxoris faciat, cũ non haberet mandatum.*

¶QVID AVTEM, vides hîc maritum suo iure,& per semetipsum sine vllo vxoris adminiculo,tanquam maritum tantùm,hanc actionem posse intendere & prosequi. Quid igitur, vt repetam,si id non ita facit,sed nuncupatim tanquam procurator vxoris,cùm tamen mandatum non haberet,vtrum valebit iudicium,ac si suo illo iure ac nomine fecisset, quo facere poterat? De qua quæstione Ro.interrogatus,multa è re nata io vtranque partem adduxit. consil. ccccxlvj.primus propositæ consultationis articulus,in primo dubio,& tandem concludit, non valere iudicium.Vbi illum vide,atque etiam in consil. ccccxcvj.primus consultationis articulus,etiam in primo dubio,vbi in non longè dissimili casu idem respondit, multis quoque in id adductis,quæ ibi videre poteris.

7 *Coniũcta persona, si agat ut procurator sine mandato, non ualet iudicium.*

¶Sed tu tamen illis addere poteris,quod tradunt Bal.& Sali.in l.j.ille col.j.versi. vlterius oppono.hic col.ij.versi.oppo.quòd etiam,& ibi quoque Anto.ab Alex.C.de procura. quòd licet coniuncta persona admittatur ad agendum sine mandato, si tamen vult agere vt procurator sine mandato,noo valet iudicium,per ea quæ not.glo.in l.filius,in glos.vlt. ibi,vel hîc pater,ff. qui satisdng.& idem voluit ipse Bal.io c.nonnulli,col.ij.versi.nota si quis impetrat,& ibi quoque Barb.in §.sunt & alij,vbi item Fel.col.xiiij.versi.limita secundò,extrà de rescrip.& rursus idem Bal.in c.ex parte Decani,col.iij.versi.sed quid si coniuncta,eo.tit. Alex. & Ias.io l.exigendi,ille col.ij.in vlt.fal.hic col.iij.in vj.fal.C.de procu.vbi & Ias.nuncupatim sequitur illud Ro. consi.sicuti etiam facit,in d.l.si maritus,col.ij.versi.quid autem maritus,C.eo.tit. Quibus ego malo accedere,quàm Barb.sibi contrario io d.c.ex parte Decani.Et ad id facit optimè text. in l.iij.§.sed & si fortè,ff.iudi.sol.vbi nuncupatim scribitur,quòd eis agere permittitur, non facit eos procuratores.Ex quo Dy.& Alb.ibi negant hoc,etiam post litem contestatam, posse procuratores constituere.Adde item,quæ etiam in simili latè diximus suprà titu.omnium vij.§.ix. in glo.ij.Et vide etiam Bal.in l.j.C.quibus res iudi.non nocet.

8 *An sponsus pro sponsa possit hunc retractum facere.*

¶AN AVTEM ET IDEM poßit facere sponsus,sicuti & maritus?Alb. in d.l.maritus,dicit eam l.habere locum in sponso de præsenti,per l.non fine,C.de bonis quæ,ib.& l.si vxor,§.ij.ff.de adulter.Et id approbat Iason io d.l.maritus,col.ij.versi.secundò extende,& hac ratione confirmat,quòd priuilegia vxoris habent locum in sponsa de præsenti, l.ij.§. vlti. ff.de priuil.credit.Tamen subdit,illud tantùm procedere in his quæ pertinent ad dotem, non etiam cæteris in rebus.Ideóque cauendum,propter illud,quod tenet Barto. in l.quod Seruius,per illum tex.ff.de condi.ob caus.Hæc ille. Sed tu de his vide quæ plenißimè omnium scripsimus in nostris Legibus connubialibus,in gloss.j.post vltimam legem connubialem : quo loco tractamus,an sicut vxor ex nostra consuetudine est in potestate mariti,nec potest sine eius autoritate contrahere,ita & sponsa sponsi.& ex ibi scriptis intelliges,quid & hîc dicendum sit.Has autem duas quæst.Ferronus apposuit in §.xix.tit.de retractu consuetudinum Burdig. qui quidem §.est huic nostro omnino similis,quo in loco videbis quid de hoc sentiat, & iterum in §.xxiij. col.vlt.tractat hanc de sponsa quæstionem.

¶SED

9 ¶SED VTRVM MARITVS putatiuus id quoque poſsit facere? Quod videtur ex ſententia Albe.poſt Vber.Bob.in d.l.maritus,C.de procu.vbi tenet maritum putatiuum,ſicuti & verum,poſſe interuenire pro vxore ſine mandato. Sed Iaſon ibi tenet contrarium, præterquàm cùm dotis quæſtio eſt: propterea quòd eredit matrimonium putatiuum habere priuilegia veri circa dotem,non etiam in reliquis. Et eum ſimpliciter ſequitur Chaſſe.in tit. *des droictz appartenans à gens mariez*, §.v.in prin.col.iij.verſi.extende. Sed tu circa hoc vide, quæ latè ſcripſimus in noſtris Legibus connubialibus,in gl.vj.eadémque pen.in xxxiij.q in qua tractamus, an conſuetudo quæ contractibus interdicit mulieribus ſine autoritate mariti, habeat locum in viro putatiuo:& multò abundantius declarabimus in ij. editione.

An maritus putatiuus.

10 ¶QVÆSTIONIS QVOQVE EST, an ſi maritus ſit filiusfa. requiratur conſenſus patris. De quo vide apud Chaſſeneum in d.tit.& §.in glo.j.col.v.verſic.pro ſixta extenſione. Et ibi quoque in col.vj.verſic.maius eſt dubium,videbis, quid ſi maritus ſit minor. Cui in hoc adde,quæ ſcripſimus in Legibus connubialibus in gloſ. vj. in v.q.vbi tractamus, an vir minor poſsit vxori accommodare conſenſum & autoritatem ad contrahendum. Et paulò pòſt ipſe Chaſſe. etiam diſſerit,quid in noſtro caſu,cùm vxor è diuerſo minor eſt, maritus autem maior, an poſsit ipſe maritus pro vxore ſine alia autoritate curatoris interuenire. Cui adde Pau.Caſtren.conſi.cvj.incipiendo à ſecundo,col.j.lib.ij.vbi diſſerit, an vxor minor poſsit contrahere cum autoritate & conſenſu mariti maioris in caſu ſtatuti requirentis conſenſum & autoritatem viri in contractibus vxoris.

Si maritus ſit filiusfa. an requiratur patris conſenſus.
Et quid ſi is ſit minor.
Quid item ſi uxor ſit minor.

11 ¶Idem quoque Chaſſe.in eodem §.& glo.j.col.v.verſi.extendo quintò, rurſúmque in eod. §. in gl.ſuper verbo, *es droictz poſſeſſoires*, col.vlt.verſi.vtrùm autem mulier,tractat, an vxor hoc in caſu poſsit intercedere,ne maritus agat nomine ipſius.& reſpondit non poſſe.Cui adde Carol.Molend.in conſuetud.Pariſien.tit.j.§.xiij.glo.j.nu.47.Deinde verò idem Chaſſe. col.vlti. eiuſdem glo.j.verſi.quæro de quæſtione,etiam tractat,quid ſi in contractu matrimoniali conuentum ſit,ne maritus inuita vxore poſsit,pro iuribus ipſius agere,non obſtante contraria conſuetudine. Cui adde,quæ in ſimili diſſerit Ioan.Fab.in rub.Inſtitu.de nupt. & in l.de fideicommiſſo,C.de tranſact.& quæ dicemus in noſtro tract.Primigeniorum, in quæſt. qua quærimus, poſsitne primogenitus renuntiare iuri primogenituræ,ei à ſtatuto delatæ. Sed & de his omnibus nos abundantiſsimè tractauimus ſuprà,noſtrarum conſuetudinum tit.xv.qui eſt, *de la puiſſance,autorité & adminiſtration des marys*, §.iiij.qui eſt omnium conſuetudin.cxcvj.quo cautum eſt, ius eſſe marito ſine vxore agendi pro iuribus ipſius vxoris & eadem defendendi: vbi omnino videas,ne hîc repetam.

An uxor poſſit prohibere uirum.
Quid ſi in contractu matrimonij dictum ſit uirum non poſſe pro iuribus uxoris agere ea inuita.

12 ¶ILLVD ITEM QVÆRITVR, an maritus,qui domo ſua vxorem exegit atque expulit,poſsit nihilo ſecius ad hunc retractum rerum à conſanguineis ipſius vxoris venditarum venire. Ferro.in d.titu.de retractu,c.xxiij.ad ſi.negat eum admittendum, ſi ſine iuſta cauſa eam expulit,cùm etiam lucro dotis ſe reddat indignum,ex ſententia Bal.in l.j.§.ſed ſcimus, C.de Lati.liber.tol.Ioan.Ana.in c.j.col.iij.verſi.& facit quod dicetur, extrà de infir. & langui. expo.Pau.Caſt.& Alex.qui id dicit not.in l.ſi ab hoſtibus,§.j.ff.ſolu.matrimo.& eiuſdem Alex. conſi.lxxviij.viſo & diligenter,col.j.lib.v.quod repetitur conſi.xxvj.lib.vj. Iniquum enim eſſe, maritum propter facinus ſperare lucrum dotis,d.l.ſi ab hoſtibus,§.ſi vir.ff.ſol. matri. & l.fine, C.de neg.geſt. At ſi iuſta cauſa expulit,audiendum eſſe maritum: neque enim debere eum ex facto legitimo prægrauari,ar.l.ſancimus,C.de adminiſtr.tut.& l.nemo damnum,ff.de reg.iur. Hæc ille,quibuſdam à nobis adiectis.

Quid de marito, qui uxorē domo exegit.
Maritus, qui ſine cauſa uxorem exegit, indignus lucro dotis.

13 ¶Sed quibus addere potes,quantum ad primum caput pertinet,quòd ſi maritus ſine cauſa vxorem expulit,tenetur ei reddere dotē,ex ſententia Io.And.in addi.Spec.tit. de dote poſt diuor. §.j.col.iij.in addi.inci.dicit Odof.& Bal.in l.vlt.in ſi.C.de ſen.quæ ſine cer.quanti.& in l.j.col. j.C.de priui.dot.& in c.ex parte,col.ij.verſi.item not.quòd mulier,extrà de conſue.& Pau.Ca. in l.cùm mulier,la j.col.ij.in iij.notab.ff.ſol.mar.Fr.Are.& Soc.in l.ij.in prin.illius,col.ij.verſi. reperitur alius,huius autem col.iij.verſi.item limita,ff.eo.tit. Et id quidem credo veriſsimum, quicquid dubitarit Alex.in d.l.ij.col.iij.verſi.item adde ſextum,& d.conſi.lxxviij.lib.ij.repetito conſi.xxvj.in prin.lib.vj. Neque ei quoque ſuccedit ex capite,vnde vir & vxor, vt conſtanter affirmant Pau.Ca.Alex.& Iaſon in l.j.C.vnde vir & vxor,de quo & tu vide Bened.in repe. c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.800.verſi.ſecundò fallit,de teſta.

Is tenetur reddere dotem.
Nec ei ſuccedit.

14 ¶Et quòd ſimiliter tenetur hoc caſu vir vxorem ſic iniuria exactā alere,vt tenent Iac.Are. Cy. Alber.Bal.& Sal.in l.quod in vxorem,C.de neg.geſt.& Bar.in eo tractatu, quem de alimentis edidit,col.vlt.verſi.quæro an maritus.& Bal.in l.ij.col.item ij.verſi.tertiò dubitatur, C.de leg.

Et uxorē alere tenetur.

Ang.

Ang.Imo.& Alex.in l.si cùm dotem,§.si autem,quem ipse Ang.legit cum §.si maritus, ff.solu. mat.& Raph.Co.consi.clxxv.domina Andreola.Ro.consi.cccccxvij.in casu propositæ consult, col.j.Pau.Cast.cõsi.lxv.viso quodam libello,col.ij.& iij.li.j.Guid.Pap.decis.Delph. cccexxxix. an vir teneatur,versi.si vir verberet.& consi.cxxvij.de hoc anno,col.j.& iterum paulò ante si. & Soc.consi.cclxxxvj.visa protestatione,per totú,lib.ij.& idem non obscurè videtur ante hos voluisse gl.in c.significasti,in glo.j.ad fi.& ibi quoque alij,extrà,de diuort.& Hostien.in Summa,tit.si mulier petat in virum.&c.§.j.versi.quid ergo de expensis.& Spec.tit.de sponsa.§.vlt. versi.quid de expensis,qui est ij. {Et quod tradit Ioan.Lup.in repe.rub. de donat. inter vir. & vxo.§.lxx.col.vlt.versi.quid autem si maritus,quòd si vir vxorem sine iusta causa domo expulerit,censetur reuocata donatio ei ab vxore facta.} Et adde glo.loquentem de monasterio expellente monachú in c.j.in verbo,languidis,& ibi Io.And.ad fi.de infir.& langui.expo.de quo etiam Inno.in c.cùm olim,le ij.col.ij.in verbo,dederat, {& ibi quoque Hostien.} extrà de priuileg.Spec.tit.de statu mo.§.j.versi.vigesimoquartò quæritur,quid si Abbas,& Bal.in sua Marga.in verbo,monasterium,versi.monachus expulsus. {& Collect.in c.quantò,& ibi quoq; Aegid.Bellame.col.pen.versi.septimò quæritur,de offic.ordin.}

De monacho iniustè expulso.

15 ¶ Ego tamen nõ parum dubito de primo illo dicto Ferro.Nam ea,quę allegat,& quæ adduximus ad ipsius sententiæ confirmationem, haud dubiè procedunt, quando agitur de lucro & commodo mariti,& damno vxoris.Nam tunc,cùm vir vxorem iniuria pepulerit, id proculdubiò non debet cedere ipsius viri lucro,& vxoris incommodo. Hîc autem è diuerso tractamus de lucro vxoris.Quis enim non videt,si maritus eo nomine retrahat rem à cõsanguineo ipsius vxoris venditam,eam totam quæri vxori ratificãti,si Ius commune inspicimus, aut certè ipsius dimidiam partem cum facultate retrahendi alteram partem intra annum à soluto matrimonio,restituta media parte pretij,ex nostra consuetudine infrà eo.tit.§.xvj.& sequen.Quod igitur fauore vxoris sine causa expulsæ introductum est, non debet in eius læsionem retorqueri, l.quod fauore,C.de legib.Nisi si fortè hoc casu vellet vxor suo ipsius nomine rem totam ab initio retrahere,atque sic maritum à retractu & beneficio consuetudinis, ob iniuriosum illud & iniquum repudium,repellere,quod æquius est.

Quid, si uxor exacta uult retrahere ad suũ commodum.

16 ¶ Illud autem minimè dubium est,quòd si vxor sua sponte nulla vi,nulla ratione maritum dimiserit,non tamen ob id perdit ipse maritus id ius retrahendi nomine vxoris, vti nec alia iura, quæ sibi in eam competunt,vt non obscurè voluerũt propè omnes,quos suprà citauimus. Cui etiam sententiæ adstipulatur,quod in simili tradidit Spec.tit.de statu mona. §.j.versi.xlj. vagationem monachi sine expulsione non priuare monasterium iure suo,quod habet in monachũ. & sequitur Per.Anch.consi.ccccxxiuj.pro clariori intelligentia,col.ij.Et idem voluit Inno. cuius illi non meminerunt in d.c.cùm olim,vbi suprà de priuil.per tex.optimum in c.quantò, extrà de offic.ord.& Gaspar Calde.inter consi.Io.Cald.tit.de hæret.consi.x.Diaconus,in fi.Et id quoque in nostro casu retractus non obscurè voluit Ferro.d.§.xxiij.huius tit.in fi.

Quid, si uxor sua sponte uirum dimisit,an uir nihilo minus poterit retrahere.

17 ¶ At si matrimonium inter eos fuerit diremptum,quo ad thorum , vt plerunque fit communi vtriusque consensu,aut aliàs,videtur id ius non amplius competere viro,vti nec cætera iura matrimonialia,per text.in l.j.§.j.ff.vnde vir & vxor.vbi si diuortium inter virum & vxorem secutum sit,non inter se succedunt,vt aliàs facerent,etiam si iure duret matrimonium,vt in quibusdam casibus illic declaratis.Et illum tex.annotarunt glos.Per.Cy.Bald.Ioan. Fab. Pau. Corne. Alexã .& Iason in l.j.C.eod.titu.in id quod diximus coniuges non sibi succedere,si ante mortem diuerterunt.Tu tamen de hoc vide omnino Philip.Deci.ibi,col.ij.versic. quartò pari ratione.vbi in hac re ponit tres casus.Primum,quando de iure facta fuit separatio thori. Secundum,quando sine iusta causa id factum fuerit:sed ob quampiam controuersiam, quæ inter eos intercessit.Tertium,cùm communi vtriusque consensu licitè factum fuerit. ibi eum omnino vide.Ex quibus intelliges quòd si facta fuerit separatio quantùm ad bona,vt sæpe fit apud nos, nullum ius administrationis,aut aliud,marito superesse in bona vxoris. Ideóque nec licere marito hanc oblationem facere,non magis,quàm extraneo.

Quid denique, si matrimoniũ utriusque consensu sit dirẽptum.

18 ¶ CÆTERVM ILLVD quoque quæri potest,vtrùm soluto matrimonio teneatur maritus aut eius hæredes hanc rem ita retractam à consanguineis vxoris , reddere ipsi vxori, aut hæredibus eius.Et primùm videtur,quòd non,per l.vsufructu legato.ff.de vsufru.vbi si vsufructuarius missus sit in possessionem vicinarum ædium damni infecti causa, is iure dominij possidebit,nec quicquã amittit vsufructu finito.Et facit,quod scribitur in l.cùm manifestissimi, §. sed cùm in secundum,C.de fur.vbi si cõmodatarius rem commodatam & pœnã exegit à fure, non tenetur domino pœnã restituere,cùm suo periculo persecutus fuerit. In cõtrarium autẽ facit l.quoties,& l.nó solú,ff.de iur.dot.vbi si maritus occasione dotis aliquid cõsecutus fuerit,id quidem

Vtrũ maritus qui retraxit cõsanguineis uxoris,teneatur solu.matri.ei, uel eius hæredibus reddere.

quidem soluto matrimonio cum dote reddere debet. Sed hoc postremum intelligit Ang. post Fran. Tigri. in l. at vbi. ff. de peti. hære. in eo quòd vir consecutus est ab vxore, vel patre ipsius, vti ea iura loquuntur. Secus si ab alio extraneo: tunc enim restituere non tenetur, cum omnia incrementa ad ipsum pertiocant, per l. dotis fructus, ff. de iur. dot. & l. pro oneribus, C. eod. titu. Et id sequitur & dicit valde notandum Fran. Cre. sing. lxviij. si maritus.

De eadem re.

19 ¶ Porrò Bal. in trac. Protomixeos, statim post prin. postea quàm dixit marito, vt domino rei dotalis, vicinæ alterius rei vēditæ cōpetere ius congrui: per l. doce ancillā. C. de rei ven. subiungit hanc nostram quæstionem, vtrùm scilicet soluto matrimonio teoebitur maritus restituere rem à se retractam eo iure congrui. & allegat io vtranque partem oonnulla ex iis quæ suprà citauimus. Tandē verò mooet, videri Doct. in l. vlt. ff. sol. mat. quo in loco Pet. Dy. Bar. & ipse Bal. & Ang. tractant, an si maritus constante matrimonio consecutus fuerit occasione castri dotalis bonorū confiscationē, mulctas, aut cætera huiusmodi, ea debeat soluto matrimonio restituere. In qua re Dy. ibi censuit restituēda, Pet. & Bar. cōtrà oon restituēda. Bal. & Ang. distinguūt inter bona immobilia confiscata, quæ territorio siue solo cohærent: & alia, quæ oō cohærent, cuiusmodi sunt pœnæ pecuniariæ. illa enim restituenda esse, hæc minimè. & sequitur Ioā. Ana. in c. ij. in vlt. notab. extrà ne Præla. vices suas. Sed Imo. in d. l. vlt. sequitur Bart. nisi si delictū esset tale, ex quo res feudalis concessa in feudū à muliere deberet cōfiscari. de quo & tu vide latius per Albe. in d. l. vsufructu legato, ff. de vsufru. & in l. si verò, in prin. col iij. nu. 5. ff. sol. mat. & Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, cætera bona, nu. 36. vide Boer. deci. clxxx. nu. 4. & 5. & 6.

Consuetudo.

20 ¶ Apud nos autem habemus consuetudinē expressam in hoc casu nostro, qua scilicet cautū est, rem ita à marito retractā manere cōmunem inter maritū & hæredes vxoris, vel econtrariò, iure societatis matrimonialis, quæ locū habet in Gallia inter virum & vxorem. Verùm vxori aut eius hæredibus soluto matrimonio cōpetere ius retrahēdi partem mariti aut hæredum ipsius, restituto dimidio pretio: nam hæc ooncupatim scribuntur infrà eo. tit. §. xvij. vbi etiam ostendemus multas tales esse in Gallia consuetudines. Sed & tu in hac quæstione vide omnino, quæ dicā infrà in fi. huius tit. q. xxv. vbi tracto, si durante tempore retractus, & ante ipsum factū, res quæpiam cecidit io commissum, an cedat lucro emptoris, an retrahentis: nam ea res nonnihil ad hunc locū pertinet. Et quę etiā alibi disputo, an quæ alluuione rei venditæ accreuerunt post venditionem ante retractū sint retrahenti restituendæ, infrà tit. seq. in fi. q. xiiij. Et vide etiā Carol. Molen. in casu huic nostro simili, tit. Paris. consuetu. j. §. xiij. glo. j. nu. 48.

Si maritus pro vxore egit & succubuit, an vxori postea agenti obstabit exceptio rei iudic.

21 ¶ SED ET ILLVD quæro, maritus nomine vxoris egit ad retractū, & victus fuit: vel quia noo docuit de cōsanguinitate vxoris, vel ob aliud quippiam: & necdum tempus retractus transiit: vtrùm vxor ipsa nunc fortè vidua, aut à iudice autorata, possit intra tēpora de integro oblationem facere, vt ei noo obsit exceptio rei iudicatæ. Hæc quæstio ab illa dependet, qua nostrates quærunt, vtrùm postquàm maritus egit rei vēdicatione pro re dotali, & succubuit, possit nihilo minus vxor soluto matrimooio iterum agere ad eandē rem. de qua per Pet. à Bella Perti. Cy. Gul. Cu. Ray. Bar. Bal. Alb. Ang. & Pau. Ca. in l. doce. C. de rei vend. Gul. Bart. Ange. Fulg. Alex. & Ias. in l. de die, §. quidam, quem nonnulli legunt cum §. j. ff. qui satis. cog. Pau. Ca. in l. maritus, C. de procu. & in l. Titio ceotum, §. vlt. col. ij. versi. quintò & vltimò, ff. de condi. & demon. Alex. in repe. l. sæpe, super glo. quæ est in verbo, de proprietate, ad fi. ff. de re iudi.

An procurator mariti possit hoc casu agere ad retractum.

22 ¶ POSTREMO ET ILLVD quæreodum ducimus, an procurator mariti possit agere ad retractū rei venditæ à cōsanguineo vxoris: & fac hunc procuratorem coostitutum à marito cum libera, vel cum speciali mandato agendi ad retractum cōsanguinitatis, ne incidamus in dubium à nobis alibi tractatum, an procurator simplex possit hanc oblatiooem facere. Hanc quæstionem in genere posuit Chasse. in loco suprà sæpius citato, scilicet tit. *des droictz & appartenances à gens mariez*, §. v. in glo. j. col. ij. versic. sed quæro quid in procuratore, & duobus seq. vbi quærit, an procurator mariti, eo absente, possit comparere pro vxore illius, taoquam procurator mariti: & multa in vtranque partem allegat, & tandem concludit procuratorem simpliciter constitutum à marito noo posse comparere in causis, quas potest maritus intentare nomine vxoris. Sed oec posse maritum constituere procuratorem ad comparendum pro vxore. Et ego sanè in priore casu idem censco, quod Chasse. tum per ea quæ allegat, tum quoque per ea quæ diximus suprà nu. 2. & 3. nam si maritus suo oomine id facere non potest, vt ibi dicitur, multo minus procurator illius, suo quoque nomine constitutus.

An maritus possit cōstituere procuratorem in hunc casum.

De eadem re.

23 ¶ In secundo autem casu aliter censco, quantùm ad casum nostræ cōsuetudinis pertinet. Nam satis cōstat, eos, qui suo nomine actionem habent ex persona alterius, ob id quòd sua priuatim interest, procuratoris dandi facultatem habere, l. sed si vnius, §. idem ait, etsi nepoti, ff. de iniur.

quam

quam in hoc expédit Bal.in c.vlt.col.4.extrà de iur.calum.imò verò & si alieno nomine actionem habent, si tamen sua quoque interest, idem quoque ius habent constituendi procuratoris: vt de patre admistratore filij, quem habet in potestate, & in cuius bonis vsumfructum habet, probatur, in l.j.C.de bo.mater.ita enim eam intelligunt.Barto.Bald.& alij, reprobata glos. ibi & Pau.Cast.consi.xxxiiij.super primo dubio, ad fi.lib.ij.Alex.& Ias. in l.præses, C.de transact. & latius diximus in repe.l.si vnquam, in præfat.nu. 29. quorum omnium. Est autem ex nostra consuetudine, eadémque propè generali in Gallia, vxor in potestate mariti: bonorúmq; ipsius habet maritus ipse administrationem, eorúmque fructus, perceptos constāte matrimonio, suos facit. Quid igitur impedit, ne procuratorem facere possit?

Pater administrator potest cōstituere procuratorem.

24 ¶ Quod autem Chasse. pro suæ ipsius sententiæ fundamento allegat Spec.tit.de cōiuncta persona, col.j dicere, quòd licet coniuncta persona, & alij quidam, admittantur ad agendum, non tamen eorum procuratores, per tex.in l.iij.§.sed & si fortè, ff.iudica. solui. admodum fallitur Chasse. neque enim id dicit Spec. neque is tex.in d.§.sed & si fortè, sed illud tantum, quòd licet eis permittatur agere, id tamen non facit eos procuratores, vt etiam ex eo text. diximus suprà nu.7.& voluit etiam per eum text.Bald.in c.ex parte Decani, col.iij.versi. quæro nunquid coniuncta, extrà de constit.& idem quoque voluerunt D.à Rot.deci.cxlij.in causa, ad fi.in nouis. Sed & prætereà allegat Chasse. ipsos D.à Rot.deci.dclxxvj.no. quòd cōiuncta, in antiquis: qui id re vera dicunt, coniunctas personas, licet possint agere, non posse tamen cōstituere procuratores, qui agant pro coniuncta persona. Sed id nihil facit ad nostram quæstionem, in qua mariti priuatim interest, próque suo iure maritali agit, vt satis suprà diximus.

Respōsio ad rationē Chasse.

25 ¶ Nec tamē putes, id aduersari iis, quæ diximus suprà d.nu.2.& 3. nam illic locuti sumus de eo, qui simpliciter suo nomine actionē intendebat: hîc de eo, qui iure maritali id facit, quāuis non addat nomine vxoris se facere. Verbi gratia, vt melius intelligas, Si Sempronius maritus Titiæ agat ad retractū rei venditæ à Mæuio: qui quidē eius cōsanguineus non est, sed vxoris, sed id tamen non exprimit, sed ita agit, Sempronius petit se admitti ad retractū rei venditæ à Mæuio: is certè non erit audiendus, sed succūbet, etiam si se probet esse maritū Titiæ, & Mæuiū esse illius cōsanguineū. Et id est, quod diximus sup.d.nu.2.& 3. Si autē sic dicit, Sēpronius maritus Titiæ petit se admitti ad retractū rei venditæ a Mæuio cōsanguineo vxoris, satis est etiā si non dicat, nomine vxoris: vt etiā diximus nu.4.& ita haud dubiè poterit procuratorē cōstituere, vt agat ad retractū. Et si aliter diceremus, sequeretur nunquā maritum iure mariti posse procuratorē cōstituere. Et hanc nostrā sententiam videmus vbique & citra omnē controuersiam obseruari.

De eadem re.

26 ¶ NEC TAMEN ILLVD prætermiserim, quod aliquando ex facto cōtingere vidimus. Quia hîc dicitur, maritum pro vxore posse offerre & retrahere: vtrùm vxor ipsa sine marito idipsum possit facere. Et quod hanc rem magis dubiam apud nos facit, illud est, quòd moribus nostris vxor est in potestate viri, nec habet suorū bonorū administrationem, sed vir: nec potest adesse in iudicio, aut litigare sine autoritate ipsius, vt scribitur suprà tit. nostrarum consuetudinum xv.§.j.qui est omnium totius voluminis cxciij.in quem Leges nostras connubiales cōscripsimus, & aliis §§.seq. Et si quidem maritus absit, & in adeò longinquis partibus, vt periculum sit, ne tempora labātur, poterit vxor, eo non expectato, retrahere, per id quod in simili respondit Bal.cōsi.ccccclxxxviij.sequēs quæstio, lib.j.& cōsi.cccxciij.statuto, lib.v. cū aliis multis simi.à me adductis in dd.Legibus cōnubialibus, gl.viij.in verbo, *de son mary,* in j.q. vbi etiā videbis non necessariū sit in id adhibere autoritatē iudicis, qui mariti præsentiā suppleat. Sed ad id quod de periculo diximus, vide prætereà Pan.in c.cùm in veteri, col.pen.extrà de elec.

Vtrū uxor sine marito forte absente possit retrahere.

27 ¶ SED MAGIS ambiguum est, an id possit vxor facere, marito non absente, & fortè eo reluctante, vel quia dicit hunc retractum non esse sibi & vxori commodum, vel quia non vult. Tu hîc omnino vide, quæ in simili scribunt Bart.Bal.Ang.Imo.Ro.Pau.Ca.Alexā. & omnes in l.si cùm dotem, §.eo autem tempore, ff.sol.mat.Iac.Are.Cy.Bar.Bal.& alij in l.vlt. §.necessitate, C.de bo.quæ lib.cum aliis multis à me quoque congestis, in dd.nostris Legibus cōnub. vbi suprà in xv.q. Ex quibus clarè intelliges, quid dicendum sit in hoc casu nostro.

Quid si sit præsens, & contradicit.

§. UNDECIMUS.

E PLVS prochain[a] lignagier du vendeur, s'il vient dedans l'an & iour de la dicte vente, doit estre receu & preferé auant autres lignagiers[b], si plusieurs lignagiers y viennent[c]. Mais l'achepteur doit receuoir le premier lignagier[c], qui y vient. Et s'il l'a receu, ou luy a trāsporté la chose

la chose[e] autrement que par retraict, & apres ce au dedans de l'an & iour vient vn autre lignagier, qui vueille estre receu audict retraict, il luy doit notifier, comme il a transporté la chose à autre & le nommer. Et lors à celuy à qui auroit esté faict ledict transport, pourra venir ledit lignagier dedans l'an & iour faire son offre de retraict, & y deura par luy estre receu s'il est plus proche.[f] & s'il est en pareil degré, il y sera receu pro[g] rata.[h] Et si plusieurs lignagiers y viennent dedans l'an & iour, qui soyent en pareil degré, ou ceux qui les representent,[i] tous y doyuēt estre receuz pro rata.[k] Car representation a lieu en retraict, comme en succession. Toutesfuoyes si celuy qui vient par representation, auoit freres & seurs, lesquelz ne viennent audict retraict, en ce cas luy seul[l] presente son pere & sa mere, & viēdra au retraict pour telle part & portion que son pere ou mere eust peu venir. Mais si ses freres ou seurs venoyēt au retraict auec luy par representation, tous ensemble ne seront receuz audict retraict, que pour vne teste[m].

PROXIMIOR[a] venditoris consanguineus ad retractum veniens intra annum & diem venditionis debet admitti & praeferri caeteris consanguineis[b], si plures concurrant[c]. Tenetur autem emptor admittere primum[d] offerentem. Quem vbi admiserit, aut illi re vendita cesserit[e] alio quouis modo quàm per retractum, posteàque alius consanguineus intra annum & diem postulet se admitti, tenetur emptor hunc certiorem facere cessionis à se factae, priori illi, eúmque disertè nominare: poteritque tunc hic posterior intra id tēpus retractum priori offerre, à quo admitti debet, si sit proximior[f]. At si ipse sit in pari gradu, admittetur pro[g] rata[h]. Quòd si intra id anni & diei spatium accedant plures consanguinei eiusdem gradus, aut qui eos representent[i] omnes pro rata admittentur[k]. est enim locus repraesentationi in retractu, vt & in successione.[l] Attamen si is, qui iure repraesentationis retractum offert, habeat fratres & sorores ad retractum minimè accedentes, tunc solus ipse patrem & matrem referet, & admittetur ad retractum proportione qua ipsi parentes admissi fuissent. Verùm si fratres aut sorores eius iure repraesentationis ad retractum conuenirent, vniuersi pro vno tantùm capite[m] admittentur.

LE PLVS PROCHAIN, PROXIMIOR. GLO. I.

1 NIHIL VIDEO interesse, dicas, Proximus, an Proximior: sicuti nec videt Bald. consi.cxlvj.praemissis verbis, col.j.in fi.lib.ij. Nā proximo quis proximior esse nō potest: cùm proximus is sit, quē nemo antecedit, l.ij.§.haereditas, & §.legitima.ff.de suis & legit.haere.& l j.§.proximus, ff.vnde cogn.& l.proximus, ff de ver.sig. Idque etiā, si solus sit, vt hoc addā ex d.§.legitima, & d.§.proximus, & l.qui duos, in prin. ff.de reb.dub. & l.proximi, & l.in vulgari, in prin.ff.de verb.sig. Sed id tamen impropriè, vt declarat d.§. proximus, cuius haec verba sunt: Proximus etiā accipitur, qui solus est: quamuis propriè proximus ex pluribus dicitur. Et voluit Card.Flor.consi.xxx.in hac dubia.col.iij.vers.item nulla. Idq. optima ratione, quia proximus est superlatiuū eius, quod propè dicitur, ex quo fit nomen cōparatiuum propior, & superlatiuū proximus, vt tradit Prisc.lib.iij.c.ij. Sicuti ab intro, vel intra, vel intus, fit interior, & intimus: ab vltra, vel vltro, vlterior, vltimus: & à post, vel postea, posterior, postremus: quāquàm ex proximus, cùm pro cognato accipitur, vt scribit Prisc. vbi suprà, fit aliud illud

Proximus quis dicatur.

Proximus superlatiuum, Intimus. Vltimus. Postremus. Intimissimum. Postremissimus.

comparatiuum proximior,vt etiã(vt hoc illi addas)ex intimus,interior, & superlatiuũ intimissimus,& ex postremus, postremissimus apud Tertullianũ,statim in initio libri de Cultu fœminarũ, & Apuleium in Apologia,& in Oratione Caij Gracchi ad populũ,apud Gellium lib. xv. c. xij. (& ex minimo minimissimus apud Arnobium libr.5.aduersus gentes, in duobus locis.) (Quæ si regularia essent, sequeretur proximo quopiam alium esse proximiorem, & multorum proximorum alium esse proximissimum, si ita nobis loqui permittamus, vt in simili dicitur in l.vbi autem.ff.de verb.obl.& dicemus plenissimè in nostro tract. *le mort saisist le vif.* in 6. decla. præfat.nu.6.ego verò dico. Vix autem reperies huiusmodi comparatiuum,proximior,apud antiquos,præter quàm apud Iureconsultos,vti & Prisci.suprà expendit.

Proximior.

2 *Proximus etiã longo interuallo remotus,modò nihil sit medium. Virgilius à Cicerone multa mutuatus.*

¶Sed vt redeamus,proximus quis dicitur,etiã si longo interuallo sit remotus,modò inter duos discreta nihil medium interpositum sit:vt probat illud Virgilij lib.v.Aeneidos,

Proximus huic,longo sed proximus interuallo, Insequitur Salius.—

Quo in loco id notat Seruius interpres,atque etiã Nonius Marcellus in lib.quem de Proprietate sermonum scripsit.Paulò autem ante Virgilium Tullius in libro de Claris Oratoribus ad Brutum, Duobus ait,summis,Crasso & Antonio,L. Philippus proximus accedebat, sed longo interuallo tamen proximus. Ausimque constanter asseuerare Virgilium illud à Cicerone desumpsisse,adeò verba sunt similia. nam & Virgilius ipse illud ex ore eiusdem Ciceronis exceptum vsurpauit lib.xij. Aeneidos,

—Magnæ spes altera Romæ,

vt tradit Donatus,aut vt alij malunt Seruius,aut si quis alius est, qui vitã illam Virgilij edidit, Et alia quædam Ciceronis ab ipso vsurpata recensuit Macrobius libro Satur.vj. c.ij. ad fin.vbi inter ea & illud quod de proximo diximus posuit. Sed & hãc proximi significationẽ satis quoque declarat Ausonius ad Vrsulum:

Proximus ex longo gradus est &c.

3 *Iterũ de significatione proximi & proximioris.*

¶Si tamen plenius scire velis,qui proximi sint,vel proximiores,vide Oldr. consi. cliij.videretur quòd filius,Ioan.Ang.in c.ij.col.j.in verbo,proximi,extrà de concess.præben.Bal.in l.dudum.C. de contra.emp.& consil. cccclxix statuto cauetur,lib.& consil.cccxxxix.quæritur vtrum de linea.in prin.lib.iij.& consi.cccxxxiiij.in quæstione quæ vertitur,eo.libr.iij.vbi & de propinquo & propinquiore loquitur,estq; id consi. commune ipsius Bal.& Sal. idq; ipsum inculcatur inter consi.Pet.Anch.consi.xcv.vide etiam Bar.cõsi. x.viso statuto cõmunis Tuderti, & ibi concor.Landri.in addi.eius consi.Quibus adde Lucam Pen.in l.pro locis,C.de anno.& trib.lib.x. & in rubri.C.de proxi.sacro.scri.in prin.lib.xij.& Corne.consil.cliiij. licet in themate,colũ.ij. lib.iij.& Phil.Dec.in l.si bonorum,in prin.C.qui admit.

4 *Propinquus propinquior. Proximos omnes dici qui iure sanguinis alios attingunt, etiam remotissimos. Lex cùm rem alienam, C. de legat.*

¶Vnum tantùm illud hîc dicere voluimus,ꝙ licet proximus is sit propriè,quẽ nemo antecedit, vt diximus,eò tamen ventũ est,vt proximos vocemus omnes qui cõsanguinitatis iure aliquẽ attingunt,etiã si ante se alios habeant.Quod probatur ex l.quãuis adulterij,C.de adul.vbi proximis necessariisque personis solùmmodò defertur copia accusandi de adulterio. Nam vt ibi dicitur,licet patruo accusare,etiã si frater exter.vides igitur ibi patruũ dixi proximũ,quamuis frater exter,eo quidẽ proximior.Et ex l.cùm rem alienam, C.de lega.vbi legatum rei alienæ ab ignorante factum non valet,nisi proximæ personæ relictum sit. quod intelligitur,etiã de iis qui non sunt priores gradu:nam omnes intelligunt eam l.de coniunctis personis simpliciter. Et hoc satis apertè indicat gl.vlt.in prin.cùm dicit, quòd iudex æstimabit, quæ dicitur coniuncta persona:quã sequuntur Bar.Fran.Tigr.Ang.Sal.Raph.Fulg.& Corne.ibi.Pet.autem & Cy. considerandam dicunt coniunctam personã vsque ad decimum gradum,qui tantùm succedere potest, secundum notata in l.octaui,C.vnd.cog.Et sic apertè declarant omnes, nõ necesse esse, vt quis sit in gradu priori.vt faciat locũ ei l.loquenti de proxima persona.Et id expressè annotat Alc. in d.l.proximi,de verb.sig.& satis appatet ex scriptis à Corne.consi.xxxij.licet prima facie, col. ij.vers.quia prout dictum est.lib.j.Et sic quoque proximitas pro consanguinitate ponitur, vt latè diximus suprà eo.tit.§.j.gl.ix.quæ est in verbo,*ou lignagier*,nu.16.à proximo item.

5 *An satis sit dicenti se proximiorem,probare se esse cõsanguineum.*

¶QVID AVTEM, SI QVIS dicat se tanquam consanguineum proximiorẽ debere defuncto succedere,an sufficiet,si probet se simpliciter esse consanguineũ mortui,de cuius successione agitur,an verò necesse sit,vt is probet nullum alium eo esse proximiorem. Et certè, si controuersia sit inter duos consanguineos,is qui agit aduersus alterum possidẽtem,debet probare se esse proximiorem , cùm id sit fundamentum intentionis suæ,etiam si id negatiuum esset,l.hoc iure,& ibi Bartol.& alij,ff.de verbor.obligat.& voluerunt etiam Bartol.& alij in l. in illa stipulatione,si Kalendis,eod.tit.Innoc.& Ioan.And.in c.super his,de accu.cum multis si. & concord.à me collectis,infrà eo.tit.§.xxxij.glo.j.nu.94.nam & videmus,& sequentib. Et ita in hoc

hoc casu priuatim respondit Phil.Deci.consil.cccxxj. in causa quæ Alexandriæ agitatur,col.ij. versi.vlterius etiam aduertendum, per multa quæ ibi allegat.

De eadem re.

6 ¶At si extraneus teneat,aut sit quæstio inter vxorem aut fiscum,& hunc qui se dicit consanguineum,satis erit probare se simpliciter esse fratrem,aut patruelem, aut aliter coniunctum:vt voluit Raph.Co.in l.is potest,& ibi etiam Alex.col.iiij.versi.sed iuxta prædicta,& Ias.col.pe. versic.pone ago contra.ff.de acqui.hęred.& idem Raph.in l.sed & si de sua,quam legit cum l.hæres institutus,& ibi quoque Ro.in fi.eo.tit.per l.si scriptum,C.de proba.& l.amitæ,C.commu. de succes.& l.ij.C.de succes.edic.& idem quoque Raph.consi.xliij.in quæstione Francisci, vbi dicit,nunquam vidisse se aliter in practica obseruari,& Corn.consi.xcv. viso processu, colum. ij.versi.sufficit enim,lib.iiij.&consi.cxcvij.licet in hac consultatione,col.ij.versi. sed licet hæc, eod.lib.iiij.vbi dicit,idem se aliâs bis consuluisse.& Alexan.consi.clxxix.visis ac ponderatis dubitationibus,col.vlt.lib.vij. & Soc.in l.si inter,col.ij.versi.tertiò colligitur,ff.de reb.du.& cõs lxxxix.in causa agitata,col.iiij.ver.& si iterum,lib.j.Caro.Rui.cõsil.cliij.col.ij.nu.4.lib. iij. & Steph.Bertran.consi.ij.examinato,in ij.dub.col.eius dubij vlt lib.ij.& nouissimè Alcia. in d.l. proximi,ff.de ver.sig.& Fran.Ripa in d.l.in illa,col.vlt.ff.de verb.obl.& nouissimè Carol.Molend.in suis cõment.Parisi.consuet.tit.j.§.xxij.nu.90. per multa quæ in eis locis videre poteris.

De eadem re.

7 ¶Quanquàm Ang.Are.in § actionum,col.penul.vers.si autẽ ab intestato,Instit.de act. in ea est sententia,vt non sufficiat probare eum,qui vult succedere,esse cõsanguineum, nisi & se probet proximiorem esse.Et idem quoque voluit Fran.Are.in d.l.sed & si de sua,colum.iiij.versi. tangit etiam hîc.vbi & id dicit se aliâs respõdisse,cùm ex facto ageretur,in ciuitate Aretij:vt etiam retulit in d.l.is potest,col.pen.sed eius in id consi.nõ reperi, credóque nõ fuisse cũ cæteris impressum: nam in posteriori loco quæritur exemplũ eius sibi abesse. {Et nouissimè Maria.Soc. iunior consi.26.quatenus dubitatur,col.ij.versi.& ad contrarium,lib.ij.} Sed & eius sententię fuit Alex.sibi contrarius,sed foro(vt credere est)seruiens,consi.cxxiiij.viso processu,col.j.libro vij. Súntque qui pro hac parte citãt Spec.tit.de testa.§.sequitur videre,vers. est & alia bonorũ possessio,que dicitur,Vnde cognati,propterea quòd in libello actoris hæc ponit,quod P.mortuus est,item quòd intestatus,item quòd sum illi agnatus,item quòd proximior. Et id quoque sensisse videtur Raph. Fulg.consi.clxxxiiij.visis quodam processu.col.j.

Ad lucrum omnes sua sponte accedunt.

8 ¶Afferunt autem vtrique multas magnásque rationes,quibus suam sententiam defendunt.Sed ego priori sententiæ magis accedo, illa potissimum ratione adductus , quòd is, qui se propinquum esse dicit,& probat,proximus,& idem solus,esse præsumitur, cum socij nulli appareant: sitque verisimile & alios,si qui essent,ad aucupandum & occupandũ id lucrum,atque vt sic dicam, hæreditatem, sine sacris quamprimùm aduolaturos , secundùm illud Terentianum in Phormione:

At si talentûm rem reliquisset decem,
Primus esses,memoriter progeniem vestram
Vsque ab auo atque atauo proferens.

Cui concinit illud Græcorum carmen,vice prouerbij celebratum:

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. Id est ad verbum,
Felicium(siue mauis diuitum)*omnes sunt consanguinei,*

Diuitũ omnes consanguinei.

Ex quo & non accedimus Ias.dicenti hanc negatiuam,alios non esse hæredes , proindéque locum esse substitutioni,hoc ipso probari,quòd contrariũ non probatur. Ita enim respondit cõsil.xxxiiij.ad motiua,in prin.lib.j.vbi alia multa similia affert.

De eadem re.

9 ¶Sed hanc tamen sententiam nostram velim intelligas,si is,qui se probauit esse consanguineũ, probauit quoque certum gradum suæ consanguinitatis.Nam non satis esset,probare se simpliciter consanguineum, per ea quæ latè diximus suprà eo.tit.§.j.in verbo, *declarer le lignage* , quæ est glo.xvj.quando non omnes gradus admittuntur ad successionem , ac nec ad retractum , vt etiam diximus in eodem §.j.glo.ix.in verbo, *ou lignagier*,nume.23.sed & id intelligendum.Et ita nuncupatim in hoc casu intellexit & limitauit Phil.Dec.d.cõsi.cccxxj.col.j. versi.vl.nõ obstat. iunctis his,quæ prius scripserat,col.j.eiusdem consi.versi.& pro agentibus bene facit, & Alcia. in tracta.Præsumptionum,regula j.præsump.xxviij.nu.9.

De eadem re.

10 ¶Et quòd haud dubiè is qui se probauit esse cõsanguineũ certo gradu, debeat præferri iis , qui se simpliciter consanguineos esse probant,facit vltra suprà dicta, quod in simili dicimus, quòd cùm est quæstio de prioritate,aut posterioritate (vt ita cum nostris loquamur)emptoris, is qui de certo tempore probat , etiam si aliter non probat de prioritate, præfertur ei qui de incerto tempore probat:vt si alter de die probet,alter de hora eiusdẽ,hic prior præsumitur , secùdùm

Præfertur, qui de tempore cer

to probat, ei, qui de incerto.

Marti. Sil. Cy. & Bal. in l. de rebus, C. de dona. ante nup. Bal. in l. creditor qui, in lect. antiqua, ff. qui pot. in pig. hab. Sal. in l. si debitor, versiculo, quæro, pone fiscum, C. de priui. fis. In. Plat. in l. j. circa medium, C. de iure fis. lib. x. Soc. in l. j. col. ij. versic. tertiò limita, & ibi quoque Ias. qui id dicit sing. columna item ij. versi. secudò sing. limita. Tho. Parpalia. columna quoque ij. versic. ista regula, & nouissimè Fran. Ripa, col. iij. versi. secundò limitatur, ff. sol. mat. & Carn. Rui. col. viij. versi. & ex tertia limitatione. Franc. Cur. iunior in l. vlt. col. antepen. versi. xiij. quærit, C. de edic. Diu. Adri. tol. & Phil. Dec. consi. clxix. cuius superscriptio incipit, dispensatio facta, colum. vlt. & Hipp. Marsi. sing. cccxix. hora in instrumentis. Cat. Cotta, memor hora quandoque, & nouissimè Matt. Pac. in tract. de mand. apostoli. in vj. parte, nume. 1. & seq. & Fran. Ripa, in l. si debitor, col. iiij. num. 8. & seq. ff. de pigno. De quo tamen vide eundem Soc. consi. lxvij. eadem die prouidet, lib. iij. & Fel. in c. pastoralis, colum. iij. versi. ratione vnius horæ, & ibi omnino Philip. Dec. distinguentem, col. ij. versi. sed dubium est, extrà de rescrip. & ipsum Dec. in l. in ambiguis, col. ij. ff. de reg. iur. & Rebuf. in trac. de pacif. pos. nu. 299. & Alcia. in tract. Præsumptionum, regula iij. præsumptio. xliij. ante fi. Neque enim omnino accedo priori illi sententiæ. Quid enim, si quis probet de postremo die vnius anni, aut de postrema hora vnius diei, præferetúrne alteri, qui tantùm de eo anno aut die probauit, sine alia specifica probatione temporis? & certè nõ præfertur, vt etiam nuncupatim voluit Franc. Ripa in d. l. j. vbi suprà, ff. solu. matr. & nouissimè Guil. Ponta. Peru. in d. l. j. col. vj. nu. 13. quartò limitatur, & seq. ff. sol. mat. De quo & tu vide Bal. Nouel. in tract. dot. in ix. parte, in ij. priuilegio, in fi.

11 *Qui se petit admitti, tanquã proximiorem, an probare debeat aliũ proximiorem mortuum, an alius qui eũ dicat uiuere.*

¶ILLVD QVOQVE IN DVBIVM hoc in loco vocari potest, quod si constet, alium proximiorem aliàs natũ fuisse, & vixisse, qui nondum excederet centum annos, si viueret, (hæc enim longissima est hominum vita, l. an vsusfructus, ff. de vsufr. & l. vl. C. de sacrosan. ecc.) verùm igitur necesse est, hunc qui nunc se dicit esse proximiorem, ideóque tanquã talis vult succedere, probare, illum, qui re vera esset proximior, si viueret, mortuũ esse: an verò alius, qui defendit, teneatur probare illum adhuc viuere. Vide Rap. Co. d. cõsi. xliij. in quæst. Francisci, nam id consil. super hoc priuatim editum est. Et hæc quoque non inutilia sunt in materia retractus, stante scilicet statuto, vt ad eum proximior tantùm consanguineus admittatur.

12 *Proximior, an dicatur habito respectu ad uẽditorem, an ad eum, à quo primùm res processit.*

¶SED ET ILLVD QVÆRI potest, an hîc in nostra consuetudine proximior dicatur, & intelligatur, habito respectu ad venditorẽ, an ad eũ, à quo primùm res vendita processit eius familiæ. hoc enim à nonnullis in dubiũ reuocatum est. Et quod dubiũ facit, illud est præcipuè, quia ex multis Galliæ cõsuetudinibus illi tantùm consanguinei admittũtur, qui sunt ex eo stipite, vnde res vendita processit: ex nostra autẽ consuetudine, licet omnes admittantur, etiam qui non sunt eius stipitis, præferuntur tamen ij, qui ex eodem stipite descenderunt, vt scribitur infrà ca. xiiij. Et quidẽ videntur præferri ij, qui sunt proximiores stipiti, vnde res ipsa processit, etiamsi non sint proximiores venditori, per tex. in l. is qui complures, iuncta gl. in fi. ff. de leg. iij. vbi si fideicõmissum fuerit relictũ quibusdam ex libertis testatoris, ea lege ne de nomine suo, aut familia exiret, vno eorum mortuo, qui grauati fuerant, omnes pariter admittuntur, si velint: nec præferũtur cõiuncti in re legata cæteris: quia vt dicit gl. ibi, omnes sunt pariter proximi testatoris, per tex. in l. pen, §. fratre, ff. de leg. ij. Et ita eam declarant Dyn. Ray. & Bar. ibi: & idem voluisse videtur ipse Bar. in l. si cognatis, ver. quæro quo ordine, iunctis his quæ dicit in fi. illius l. ff. de reb. du. Ex quo apertè vides, quòd attendi debet proximitas gradus, respectu testatoris, non respectu grauati, in fideicommisso restituendo ijs, qui sunt è familia, in specie d. §. fratre.

13 *De eadem re. Fideicommisso inter fratres relicto, admittuntur fratres ex uno tantùm latere cũ utrinque cõiunctis. Conditio grauantis inspiciẽda, non grauati.*

¶Et hoc quoque videtur probari ex l. vlt. ff. ad Treb. à cõtrario sensu. Nã ibi dicitur, quòd si sit fideicõmissum inter fratres, pariter admittuntur fratres ex vno latere tantùm, cum fratribus ex vtroque: quia fuerant prius directò inuicẽ substituti. Ergo à contrario sensu, si non fuissent inuicem substituti, & sic prælati alijs fratribus in aliqua parte testamẽti, ex sola inter se cõiũctione nõ præferrentur. Ex quo etiã planè liquet, attendi coniunctionem respectu primi testatoris, non grauati. Quod & probat alius tex. iuncta glo. & notatis à Bar. in l. hæredibus, §. vlt. ff. eo. ti. vbi licèt, quando apposita est cõditio, si decesserit sine liberis, naturales non faciãt deficere fideicommissum, secundùm notata in l. ex facto, §. si quis rogatus, eod. quoque tit. tamen quando huiusmodi conditio apponitur à fœmina testante, deficit: quia ei naturales succedunt, nisi sit illustris, l. si qua illustris, C. ad S. C. Orphi. Et idem propè voluerũt Ang. & Imol. in d. §. si quis rogatus, vbi generaliter dicunt, in eadẽ conditione inspiciendam esse personam grauantis, & non grauati, si sint dissimilis qualitatis, vt sciamus, an naturales faciant deficere fideicommissum.

14 *De eadem re.*

¶Et vt ex tex. ad Doct. transeamus (quamuis nec ij suprà omissi sunt) hoc idem cõfirmat, quod tradit Bar. in l. Lucius, col. vlt. in vlt. quæst. ff. de vulg. & pupilla. substitu. quòd si fratres sunt inuicem substituti, pariter admittuntur fratres consanguinei, & fratres vtriusque lateris, ea inter

cætera

cætera ratione, quia substitutio intelligi debet secundùm voluntatem testatoris, l. qui liberis. §. hæc verba, eo. tit. Sed pater eandem affectionem habet ad filios vtriusque matrimonij, vt æquũ est, §. pen. in Authen. de nup. & sequuntur Imol. Alex. Fran. Aret. Fran. Ripa & alij Recentiores in d. l. Lucius. & idem voluit ipse Bar. consi. liiij. Angel. Maciæ habebat. & Bal. & Nic. Neapo. in l. iam hoc iure, §. j. ff. de vulg. & pup. subst. & in l. cohæredi, §. qui discretas, & §. qui patrem, eo. quoque tit. Bal. in v. q. Ang. Sal. & Ro. in l. in testamento, C. de testamen. mil. Imol. in c. Raynutius, in materia reciprocæ substitutionis, extrà de testa. vbi hanc dicit esse communem opini. Paul. Cast. in l. j. C. de impube. & ali. substit. vbi ita dicit se consuluisse. & Alex. consil. xxx. viso testamento, in primo dub. lib. ij. quod consil. iterum repetitur consil. xvj. lib. vj. & Philip. Deci. consi. clxxxvj. quoniam ex facto, colum. j. versi. tertiò hoc in simi[illegible] & col. iij. ver. tertiò non obstat. Ex quo non obscurè intelligitur, considerari affectionem primi testatoris, & sic cõiunctionem eiusdem.

15 ¶Quod & hinc quoque probatur, quod scribit ipse Bar. in l. ij. in prin. in v. quæst. princip. in iij. effectu, versi. vlterius quæro, an tacita, qui est in colum. pen. ff. de vulg. & pupil. quòd tacita pupillaris non excludit fratrem pupilli, arg. l. cùm acutissimi, C. de fideicommis. ne scilicet videatur fratrem filio prætulisse, & sic considerata affectione, & voluntate testatoris. Et idem dicit in fratre consanguineo tantùm, quia eadem est ratio, per d. l. cùm acutissimi. Secus autem in vterino, vt hinc intelligas non considerari coniunctionẽ & affectionem ex parte pupilli, sed testatoris. Quod & confirmat, quod tradit idem Bar. in l. re coniuncti, col. pe. vers. tertiò quæro iuxta hoc, ff. de leg. ij. quod quando agitur de hæreditate paterna testatoris, nõ attenditur maior cõiunctio inter fratres. Ideóque vno mortuo ita admittitur consanguineus tantùm, sicut vtrinque coniunctus. Et sequitur Crotus ibi, & Fran. Are. Iason, & Ripa in d. l. Lucius. *De eadem re.*

16 ¶Et hæc quidem propemodum, & alia multa in eandem sententiá affert Soc. cons. ccxlix. materia. col. xj. versic, circa secundam difficultatem, cum multis s.q. lib. ij. vt ostenderet, posse videri admittendum esse ad fideicommissum eum, qui proximior est primo illi testatori, & non illi vltimo, qui decessit, aut alienauit. Id quod etiá asseueranter respondit Iason consi. ccxv. ex Valentia, in prin. lib. ij. iterúmque consi. clix. Odericus, etiam in princ. lib. iiij. Et per quædam ex iis rationibus, tacito nomine ipsius Soc. Ioan. Crotus in repe. l. filiusfamiliás. §. Diui, char. pen. versi. quartò quæritur, ff. de lega. j. tenuit, quòd si testator quispiam prohibuit bona sua alienari extra familiá, (quo casu si alienatio facta fuerit, possunt ij, qui sunt eius familiæ, alienationẽ reuocare, ita vt proximus quisque primo loco admittatur, per d. l. peto, §. fratre. ff. de lega. ij.) tunc proximitas consideratur ex persona testatoris prohibentis, non hæredis qui alienauit. Et illum sequitur Ferdi. Loaz. in repeti. eiusdem §. col. antepen. versic. & vt nihil omittatur, qui est nu. 545. & ibi quoque Franc. Ripa col. vij. nu. 31. & idem Ripa in d. l. Lucius, colũ. vlt. & in l. ex facto, in prin. ff. ad S.C. Tre. quibus etiá locis dicit, quòd vltima substitutio, qua testator substituit proximiorem sui generis, intelligitur de proximiore ipsius testatoris, non hæredis, aut præcedentis testatoris. Quod huc admodum pertinet, cùm statuta & testamenta sint veluti eiusdem iudicij & interpretationis, secundùm glo. Bar. & alios in l. j. C. de his quib. vt indig. cum concord. à me adductis infrà in fi. huius tit. nu. 13. denique obligatio. *De eadem re.*

17 ¶Suprà dictis autem adde, quod respondit Bal. quodam cõsi. incip. præmissis verbis statutorũ, quòd si emphyteusis cessit in portionem vnius ex fratribus, illo decedente non succedit in ea, eius proximior, sed is, qui stipiti proximior est, id est ei, qui emphyteusim acquisiuit pro se & generatione sua. quod consi. reperire non potui, sed id citat Corne. Consi. cxc. pluries, col. j. ver. & licèt, & iterum col. vlt. versi. non obstat, quod dicit, lib. iij. & iterum consi. xlij. videtur prima facie, col. ij. versi. his tamen non obstant. lib. iiij. vbi & in idem dicit vidisse consultum à Bal. à Bar. & Bened. Capra verùm ipse in hoc admodùm dubitat. Et facit etiá, quod tradit Pau. Cast. cõsi. cccxxxviij. ad primum. quæsitum, col. ij. lib. ij.

18 ¶AT EGO NIHILOMINVS censeo proximiorẽ venditoris præferri, non proximiorẽ stipitis: tum quia nostra consuetudo hîc & vbique loquitur de proximo, aut proximiore venditoris: tum quia in successionibus, quas retractus in omnibus sequitur, vt hîc dicitur, & infrà §. xiij. præfertur proximior defuncti, nõ stipitis. Quod hinc videre licet, quòd leges nostræ de successionibus ab intestato, eas vbique deferunt proximioribus defuncti. Nã de successione & hæreditate eius agitur, nõ stipitis ipsius, cuius desijt esse hæreditas, per aditionẽ sequentium, quorum gradatim facta fuit hæreditas, & patrimoniũ proprium, l. sed & si plures, ff. de vulg. & pupilla. subst. in glo. Roma. Alexand. Francis. Aret. & cæteri Recentiores in l. j. §. veteres, ff. de acquirend. posses. Bar. in l. vltima. colum. j. ff. ad S.C. Trebellia. cum aliis multis concord. adductis à Iaso. in d. §. veteres, & Francisco Curtio seniore, consilio xlv. statuto seu consuetudine, *Decisio primæ quæstionis.* *Hæreditas desijt esse defuncti per aditionem hæredis.*

colum.viij.in vj.ratione,& Claudio Marlero inter consil.Chasse.consilio xxiij.decessit Catharina:vbi nuncupatim,& in specie huius nostri casus,asseueranter respondit proximiorem respici ex vẽditore rei venditæ,cuius retractus petitur,nõ eius,à quo primùm ea res processit. Quod & ipsum tenuit Chassc.in consuetudin.Burgundiæ hoc eodem titulo, *de retraictz*, §.j. in verbo, *dont meut l'heritage.*

19 *In feudis inspicitur proximitas vltimi vasalli, non primi acquirentis.*

¶Et hoc quoque in successionibus feudorum obseruatur, vt inspiciatur proximitas vltimi vasalli, non primi acquirentis,per cap.j.& ibi Andre.Iser.ad fin.tit.de natu.succes.feud. vti etiam expendit Bald.consi.cc.feudum,paulò ante fin.lib.v.& Soci.consi.lxxxvj.visis testamento,colum.vlti.lib.ij.& consil.lxxiij.capiendo primum, colum.v. versicu. prædicta etiam probantur. lib.iiij.& Philip.Deci.consi.ccccxlv.in casu ad me transmisso,colum.iiij.numero 19.& ipse Ripa in d.l.c ; facto.Licèt aliâs in feudis semper respiciamus primũ stipitem.Bal.in c.j.col.j. ad fi. & ibi Mart.Laud.columna ij.titu.de eo qui sibi & suis hæred.& iterum in capit.j.§.vltimo. colum.ij.in verbo,magnum,titul.de succes.fratrum , vel grad.succes. in feud.per eum text. quem dicit notandum.& post eum Iason consil.vij.pro reuerendissimi, colum.iiij. versicu. in primis, & iterum columna sequent.versic.tertiò deueniendo,libr.iij.& Philip.Deci.consilio cxciij.cuius superscriptio incipit,in successione,columna ij.& consilio cccxc.quoniam ex facto, columna ij.& Francis.Ripa libro j.Respon.ca.j.defuncto,numero 78.Et bene facit,quod scribit Angel.consil.cx.sanctissima,columna penulti. & Calder.consil.xiij.titu. de feudis, concessum est. Ex quibus intelliges id,quod dictum est de proximitate vltimi vasalli, non procedere in feudo non hæreditario,de quo etiam per Ant.Rube.consi.lxxxv.circa dubium.colum.vlti.versic.vltimò est aduertendum.

xo *Per fideicommissum succeditur testatori, non grauato.*

¶Ex hoc quidem in casu nostri retractus nullo modo dubium esse potest apud nos,cùm cõsuetudo nostra,vt suprà diximus,in hoc ipso §.vtatur nuncupatim his verbis, *le plus prochain lignagier du vendeur*, & alibi semper loquitur de cõsanguineo venditoris, vt suprà §.j.& infrà §.xiiij. Quæ autem suprà de fideicommisso dicta sunt, nihil huc pertinent : quia per fideicommissum succeditur primo testatori, non ipsi grauato,l.cohæredi,§.cùm filiæ,ibi, nec fideicommisso,ff. de vulgar.& pupillar.substitutio.& not.Docto.vbique.Ideò fortè non absurdum esset, vt proximitas in eo consideretur ex persona ipsius testatoris, cuius successio est. Quanquàm & in hoc quoque contrarium constantissimè tenuit Soc.d.consilio ccxlix. Idque plurimis maximisque rationibus , vt ibi omnibus videre in promptu est , dicitque se aliâs ita consuluisse , & suo consil.subscripsisse.Bald.à Bartol.& Corne.& ita fuisse obtentum,& idem consuluisse quoque Ange.& Paul.Cast.nec tamen loca designat.& idem voluit ipse Soci.in d.l.si cognatis, columna penulti.versicu.sexta & vltima conclusio,ff. de rebus dub.vbi & præter illos dicit ita consuluisse Alexand.& Ioan.Bapti.à S.Scuer.& seipsum ter aut quater.Iterúmque ipse Soci.in l. hæredes mei,§.cùm ita,colum.vj. versic.secundum est,ff.ad Trebel. vbi & idem dicit consuluisse Bald.nec tamen locum designat.At Iason d.consil.ccxv.lib. ij.& d.consil.clix.lib.iiij.dicit illud esse consilium cccclxxxviij.incip.talis casus est,quidam Titius,lib.iij. quod tamen ad hunc locum nihil pertinet.Sed & idem consuluit ipse Socin.d.consil.lxxxvj.visis testamento,colum.v. versicu.aliquando & quartò,& multis sequen.vsque ad fin.consi.lib.iij.vbi & multa in id allegat,traditque & illos, quos suprà ex eodem citauimus,consuluisse. Iterúmque idem Soc.consilio lxxiij.capiendo primum,columna iiij.versic.sed si excluderentur, & sequentib.libr.iiij. & Caro.Rui.consi.xiij.præsupponitur,columna vj.numero 12.lib.j.& consi.ccj.super his,columna vij.numero 18.lib.ij.& consi.cxvij.viso,colum.vlt.numero 25.eod.lib.ij.& consi.cxxiij. quia circa,colum.v.nume.18.eod.lib.ij.& consil.clxij.proponitur,colum.iiij.numero 8.eod.lib.ij.& consilio clxvj.quod est eodem exordio,columna iiij nume. 5.eodem lib.ij.& consi.sequen.viso,colum.iiij.versicu.secundò probatur,eodem libro ij.& consil.clxviij.proponitur, colum.iiij. numero 8.eodem libro ij.& consil.clxxj.casus ad fin.eodem lib.ij.& consilio xlvij.circa dubia, columna vltima,lib.iij.& Stepha.Bertran.consilio cce.supposito testamento,columna ij. versicu.& primò ad primum lib.iij.vbi etiam dicit ita ipsum Paul. consuluisse,sed eius consiliũ non fuisse impressum,sicuti certè non est,nisi id sit consil.cce.libr.ij.cuius initium est, viso quodam processu,vbi aliquid de ea re dicit. Idem quoque voluit Anton.Rube.consilio xxxvj.eximij,columna ij.versiculo stante isto,& consilio xxxviij.memini,columna vltima,versiculo,sed vt dixi, & consilio xl.circa dubium,columna ij.versiculo nec obstat,si fortè,& consilio lxxxij. viso eleganti,columna j.& iterum vlti. Vide tamen eundem consilio cxxvj.viso testamento.Idem denique consuluit Ludo.Gozad.consilio iiij.prima facie,colum.v.num.17. vbi & idem dicit ipsum Soci.in aliis tribus consiliis non impressis consuluisse,quæ dicit apud se habere. Quamuis contrarium teneat Carolus Rui.sibi contrarius consilio cxlij.viso & perlecto,colum.pen.nume. 15. & sequen.lib.iij.vbi dicit,idem voluisse Alexand.consil.iiij.ponderatis, lib.iiij. Tametsi id ille non adeò clarè dicit.

¶ET.

ET PREFERE' AVANT AVTRE LIGNAGIER,
ET PRÆFERRI CÆTERIS CONSANGVINEIS, GLO. II.

1 ET ITA EXPRESSE in casu nostro voluit Alex.consi.xxvij. viso themate,in iij.dubio,lib.vj.per tex.in l.vlt.& ibi no.per Doct.maximè.Bal. & Sal. C.de verb.signi.& in l.cùm ita.§.vlt.ff.de leg.ij.Et simile est quod scribit Bal.in trac.Protomixeos,col.iij.versi.sunt duo vicini,quòd si extet statutũ, vt in venditione præferatur vicinus rei venditæ,& si alteri fuerit vendita,possit eam vicinus retrahere restituto pretio:si duo sunt vicini,sed vnus altero propinquior,is in solidũ poterit sibi retrahere,excluso remotiori,per l.adeò.§.insulã.ff.de acq.rer.domi.& l.triumuiri,in fi.ff.de re mili.& §.insula,Insti.de re.diui.Et idem in reuocatione feudi alienati, vt scilicet ex agnatis, qui prior est gradu,prius admittatur,voluit Mart.Laud.in c.j.§.hoc quoque notandũ, col. iiij. versi.quæro an omnes:& ibi quoque Aluaro.& Card.Alex.col.iiij.versi.eiusdem mutij, titu. de succes.feud.& omnes quidem per tex.in l.cùm ita.§.in fideicommisso. ff.de leg.ij. *Cõsuetudo retractus simpliciter admittẽs cõsanguineos, an censeatur proximiores cæteris præferre.*

2 ¶ At illud dubium est,Si tempore contractus venditionis factæ à tuo consanguineo tu illi proximior eras,sed interim intra annum retractui à nostra consuetudine præstitutũ nascitur alius te proximior.Pone enim vt id intelligas,quòd tu sis consanguineus in quarto gradu, sed posteà nascitur filius ex fratre venditoris,quo fortè relictà vxore grauida mortuus est,is est te proximior:vter igitur vestrum præferetur,vide quæ latè differuimus suprà eo. titu.§.j. in verbo, *ou lignagier,* quæ est glo.illius §.ix.nu.81.& hæc quidem intelligo,cum multis seq. præsertim verò nu.98.quod si tibi & sequen.

SI PLVSIEVRS LIGNAGIERS Y VIENNENT,
SI PLVRES CONCVRRANT, GLO. III.

1 IGITVR CVM PLVRES consanguinei veniont,debet admitti proximior.Quid autẽ si nullum ipsorum emptor admittit,quia eos negat esse cõsanguineos,vel eosdẽ venisse intra tempora retractus,vel etiã suum contractum esse obnoxium retractui,quia eum dicit esse permutationis,vel alterius,qui non sonat in venditionẽ:ob idque isti consanguinei eum in ius vocarunt in materia retractus,diuersis tamen instantiis & iudiciis.Tandẽ verò vnus eorũ vincit. vtrùm victori ipsi perinde rem cedi restituique oporteat,atque si aduersus alios res defensa non esset. Hanc quæstionem nõ semel in facto vidimus.Habes autẽ tex.eam expresßim decidentem,in causa petitionis hæreditatis,in l.cùm idẽ,quæ est pen.ff.de peti.hære.quæ iubet rem victori restituendam, data prius victo cautione aduersus alios rem ipsam defendẽdi.Is enim est proprius peculiatisq; casus eius l.tametsi multi è nostris eam intelligũt de tertio opponẽte se executioni sentẽtię,eamq; dicit multũ no.& sing.Bal.ibi.Et id quidẽ intelligas quantùm ad restitutionẽ rei pertinet, de qua tantùm loquitur ea l.Nam quantùm ad expẽsas causæ,in quibus emptor condemnatus est, eas sine vlla cautione aut spe restitutionis refundere debet,eùm temerè litigauerit.l.eum quẽ. ff.de iudi.cum si.Sunt autẽ & aliæ consuetudines declarantes quid agendũ sit,cùm plures consanguinei veniont simul ad retractum,vt apud Antissiodorenses,siue Altisiodorenses, hoc eod. tit. §.xvj.qui est omnium xlvij.Niuernienses hoc item titu.cap.17. *Si duo consanguinei petunt retractum diuersis iudiciis, & alter uicit, quid agendum est.* *Quid de expensis causæ. Cõsuetudines.*

DOIBT RECEVOIR LE PREMIER LIGNAGIER,
TENETVR ADMITTERE PRIMVM, GLO. IIII.

1 NISI ID NOSTRA consuetudo expreßè adiecisset,potuisset videri,emptorem nõ teneri admittere,nisi proximiorẽ.Nam cùm à lege vel statuto aliquid intra certum tempus defertur pluribus,ea lege vt aliqui eorum cæteris præferantur, non admittuntur posteriores,dum locus est iis,qui priori gradu sunt, l.si filius qui patri. §.cùm filius,ff.de bo.liberto.in illis verbis.Et sine dubio,qui sequentis gradus sunt, nõ admittuntur interim.& l.iij.ff.de acq.hær.& l.si plures.ff.de iure delib. vbi assignandum est tempus iis,qui priori sunt gradu,vt deliberent,num se admitti velint antè,quàm cæteri admittantur.& l.j.§.si.intra centesimum, ibi, si mortuus sit prior, statim sequens admitti debet, ff.de succes. edic.& c.ne pro defectu,extrà de elect.cum si. *An remotiores admittantur, antequàm proximior ueniat.*

2 ¶ Et quia etiã, quãdo plures personæ sunt vocatæ sub termino generali,vel indefinito,vel collectiuo,puta familiæ,generis, cognatorũ,cõsanguineorũ,liberorũ posterorum, descendentiũ, & id genus similiũ,intelligitur ordine successiuo,vt scilicet proximior primo loco admittatur, & hoc eexistẽte,vel deficiẽte,is qui eũ ꝓximè sequitur,& cæteri deinceps.l.peto,§.fratre, qui est *Plures personæ cũ vocãtur nomine generali, indefinito*

vel collectiuo intelligitur ordine successiuo.

vlt.& iterũ l.cùm ita,§.in fideicõmisso,& ibi Bar.Bal.Imo.& alij,ff.de leg.ij. & l.hæredes mei, §.vlt.ff.ad Treb.& l.vlt.& ibi Bald.Ang.Raph.Fulg.& Pau.Cast.C.de verb.signi.& voluerunt Bar.vterque Raph.& Fulg.& Co.Fran.Are.qui id dicit sing.quantum ad nomen collectiuum, Alex.Soc.qui id optimè declarant,& Iason in l.Gallus,§.quidam rectè,ff.de lib.& posth. Bart. in l.si cognatis,col.vlt.ff.de reb.dub.Bal.in l.j.post medium,per glo.ibi.C.de secun.nupt. in ij. lect.& in l.quoties ab omnibus,col.ij.versi.quæro quando est relictum,C.de fideic.vbi loquitur in casu huic propè simili.Io.Raicinius inter cõsi.Ang.cõsi.xxxvij.quidam Ioan.decessit.& ipse Ang.cõsi.seq.visis instrumẽtis.Pet.Anch.& Imo.in c.indicâte,extrà de testa. idem Petr. in rep.c.j.in xiiij.q.prin.versi.& videtur quòd prædicta,extrà de cõsti.Raph.Co.cõsil.cvj.mulier, col.ij.versi.accedat.Pau.Cast.consi.ccclxxxiij.notandum est,in prin.lib.j. Alex.consil. xxvj.videretur fortasse,col.ij.versi.secundò principaliter,& col.pen.versic. nõ obst.id quod habetur, lib.iij.& cõsi.xxv.in causa vertente inter Antoniũ,col.j.lib.iij.& quisquis is fuit, inter consi. ipsius consi.xiiij.adsit spiritus,col.iiij.versi.secunda conclusio,eo.lib.iiij.Barb.consi.xxvij.scripsit doctissimus,col.x.versi.& adduco in mediũ,lib.j.& consi.xxviij.clementissimi Dei patris, col.j.& ij.lib.ij.Corn.cõsi.xxxvij.in hac consultatione,col.ij.lib.j.& cõsi.lij.pro decisione,col. vlt.eo.lib.j.& cõsi.lxxiiij.de duobus,col.j.eo.lib.j.& cõsi.cclxiij.primo aspectu,col.ij.versi.cõfirmãtur prædicta,eo.lib.j.& cõsi.xxij.in hac consultatione,col.v.versi.expedito,lib.ij. & cõsi. cxlvj.cuius est simile initiũ,col.vj.versi.& licet collectiuè,eo.lib.ij.& cõsi.xcv. diu post redditum,col.ij.versi.& insuper,lib.iij.& cõsi.clix.in hac præsenti,col.iij.versic.vltimò hæc pars.lib. iiij.Soc.cõsi.xliiij.capio primũ.col.j.lib.j.& consi.xc.abundè & subtiliter,col.vlt.lib.j.vbi id dicit sing.in nomine collectiuo.& consi.lxxxj.visis testamento,col.iiij.versi.capio nunc primum, eo.lib.j.vbi & id pulchrè declarat.& cõsi.cxiij.suprà scripti,col.j.versi.prima,quia verbũ,eod. lib.j.& cõsi.xxxvij.viso testamento domini,col.j.lib.iij.& cõsi.ciiij.quoniam præsens consultatio,col.pen.eo.lib.iij.& consi.lj.visa facti enarratione,col.ij.lib.iiij.& Franc. Curtius senior cõsi.lxxiiij.super memorata,col.vj.versi.siue igitur & Steph.Bertr.consi.xxx.punctus,in fi.lib. iiij.& cõsi.cv.quia in loco post prio.eo.lib.iiij.Phil.Dec.consi.ccv.in causa istorum,col.j.& cõsil.ccviij.ad clariorẽ rei demonstrationẽ,col.ij.versi.sed ista æquiparatio.& cõsil.ccxlviij. visa petitione,col.ij.& consi.cccccxiij.in ciuitate,col.iij.nu.9.& consi.dlxxviij.viso consi.col.vlt.& consi.dcxix.in casu proposito,col.vlt.vbi loquitur in terminis similis statuti huius nostri,& consil.dclxij.accuratè.Et per multos ex suprà dictis,intelliges id procedere, etiam cùm vocantur copulatiuè.& vide quæ dicam infrà,eo.§.in glo.vj.nu.a.porrò hæc nostra.

Etiamsi vocẽtur copulatiuè.

3 ¶ Tamen in ea sum sententia,vt si etiã hæc nostra consuetudo nõ expressisset consanguineum remotiorẽ esse admittendum,id tamen obtinuisset ex generali consuetudine, quæ simpliciter admittit consanguineum,per ea quæ diximus suprà eo.ti.§.j.in verbo, *ou lignagier*, quæ glo.est omniũ illius §.ix.nu.21.ex eo autẽ & seq.Quibus adde,quod cùm aliquid non integrè, nec in solidum multis defertur,quilibet eorũ ad id admittitur,etiam si non sit primi gradus. l iij. §.si ad plures,ff.de sepul.vio.Licet is,qui est in primo gradu,quandocunque veniat, sit præferendus,quantumlibet præuentus:modò sit intra tempus à lege vel statuto præstitutum. l.si maritus,per totam illam l.& maximè in §.vlt,ff.de adulte.& latius dicemus infrà tit.procedente, §. ij.in glo.j.nu.81.ad vigesimumprimum,& alibi sæpe in ea glo.

Mora non est, vbi non est petitio.

4 ¶ Id quod & hoc casu statuit nostra cõsuetudo,& est æquissimũ.Nam si aliter nõ admitteretur vlterior consanguineus,quàm annus esset transactus,sequeretur quòd suus cuique consanguineo annus daretur secundùm ordinem graduum,atque etiã in infinitũ : nec posterioribus obesset annus priorũ,quin ex suo quique capite annũ haberẽt,per notata in c.j.ti.quo temp. mil. inue.pete.debe.cum si.quæ affatim colligemus in eo.§.ij.ti.seq.Et quia etiam,vbi non est petitio,ibi mora nõ est,l.lecta,§.pen.ff.si cer.pet.cum si.nec valẽti agere currit præscriptio.l.j.in fi. C.de anna.excep.& c.quia diuersitatẽ,de cõces.præbend. Quæ autem in priori parte adducta sunt,loquũtur in iis,quæ integrè & in solidũ alicui deferuntur,& eo summoto, aliis, quo casu haud dubiè,quandiu priori competit id ius,alij posteriores nõ admittuntur:nam contra naturam est,vt quod ego habeo,tu idem habeas,l.iij.§.à contrario,ff.de acqui.posses.

OV LVY A TRANSPORTE' LA CHOSE, AVT ILLI RE VENDITA CESSERIT, GLO. V.

Si emptor vẽdat rem cõsanguineo venditoris, an alius proximior poterit ab eo retrahere.

1 ERGO EX NOSTRA cõsuetudine,si emptor vẽdat rem cõsanguineo venditoris,alij tamen consanguinei proximiores ipsius venditoris possunt retrahere. Aliud tamen statuitur in multis consuetudinibus aliarum regionum Franciæ, videlicet apud Meldenses,cap.xcix.& sequen.Senonenses,cap.xlj.Trecẽses, capitulo cxlvj.Calumontenses in Bassigniaco,cap.cxiiij.Vitriacenses,cap.cxxvj.& Borbonienses, capitulo ccccxxxix.Altisiodorenses,siue Auxerrenses, hoc eodem titulo cap. xij. qui est omnium

xliij.vbi intelligitur modò id fiat sine fraude,& necdum emptor fuerit in ius vocatus.Et id iuris esse multis contendit Caro.Roi.cōsi.lxxvj.circa casum,per totum lib.j.vbi id longè latéq; disputat,vt quisque videre poterit,qui volet.Tu autem hîc vide quæ dicam infrà in gloss. seq. nu.6.& quia nostra,& multis seq.vbi abundè tracto, vtrùm si qui primo loco vendiderit suo consanguineo remotiori,possit consanguineus proximior retrahere.

S'IL EST PLVS PROCHE, SI SIT PROXIMIOR, GLO. VI.

Si & remotior retraxerit, an ab eo possit retrahere proximior.

1 ET HOC QVIDEM probabile,ne alterius scilicet remotioris festinatione,huius proximioris ius lædatur.l.cùm solus,ff.de acq.hær. Et quia cùm aliquid multis defertur nō integrè,nec insolidū,is qui primo grado est,semper admittitur intra tēpora legis vel statuti,quātuncūque præuētus ab vlterioribus.l.maritus,§.vlt.ff.de adul.& diximus sup.in gl.iij.huius §.ou. 3. tamē in ea sum. Super hoc autē variè cōstitutū est à cōsuetudinibus Galliæ,vt videre licet apud Parisienses,c.clxviij.Meldēses,c.xc.& c.xcviij.& seq.Meldunēses,c.xxiiij.Turonēses tit. *de retract*,c.v.& viij. Cenomanēses,c.ccclxxx.& seq.& iterū c.ccccvj.Aodegaoēses.c.ccclxx.& seq.& iterū, ccccxv. Carnutēses,c.lxix.Aurelianenses,c.cclxxvj.Blesenses,c.cxcix.& duobus seq. Aruernienses tit. *de retract*, c.xvj.atque etiā duobus seq.Borboniēses,c.ccccxxxix.& ccccxlj. Belquercenses, c.x. Artesienses,c.lxxxvj.Burdigalenses,c.ix.vbi eadem propè,& iisdem verbis est consuetudo, cuiusmòdi hæc nostra est.Eogolismenses,c.lxj.Sanctonenses Angeriacos,c.xlvij.& lj. Britonieoses,hoc eo.tit.§.iij.Altimarchienses,c.cclxvij.Marchienses,c.cclxxiiij.qui est xiiij. eiusdem titu. Lortienses in præfectura Montargij,hoc tit.c.iij.Niuernenses,hoc quoque tit.c.xvij.Laudunōses aliósque Veromādenses,iij.partis.tit.viij.§.ij.qui est lxxvj.illius uj.partis,& §.seq. Comitatum Burgundiæ tit. *reachactz*, §.iij.Senlites,siue Syluanctēses,hoc tit.§.iiij.Normanenses, tit. cxvj.qui est, *de querelle de fief uendu*, §. chacun.& seq.Lodunenses hoc tit.§.v.vj.vij.

Consuetudines variæ de eare.

2 ¶ Porrò hæc nostra consuetudo vltra præcedentia non mediocriter iuuatur argu.l.pero, §.vlt. ff.de leg.ij.vbi si testator fratre hærede instituto,petiit,ne domus alienaretur,sed in familia relinqueretur:si hæres alienauerit,omnes qui in familia fuerunt,fideicōmissum petent,sed ita, vt proximus quisque primo loco inuitatus videatur,cuius textus autoritate Oldr.consil.clxxviij. factum tale est,quidā nobilis,ita intelligit tex.in c.j.ad fi.tit.de natura succes.feud. qui in fi.dicit,omnes lineas æqualiter vocari,vt scilicet proximus quisque primo loco censeatur esse vocatus.Quod autē is tex.dicit,æqualiter,non significare æqualitatem vocationis, sed distributionis inter vocatos,vt scilicet in capita veniant,nō in stirpes,arg.l.libertus,§.præterito, in fi. ff.de bo.libe.Et ita quoque illum tex.intelligūt Iac.Bel.And.Iser.Aluaro.Mart.Laud.& Card.Alex. in d.c.j.Ant.consi.xlvij.præmittēdum est quòd quanquàm,in fi.& Ias.consi.clxxxij.in præsenti cōsultatione.col.iij.versi.ista conclusio,& multis seq.& iterum col.pen.versi.non obstat, quod dicit,lib.ij.& nescio quis Goneus (huius enim hoc nomē est) inter consi. Albert. Brun.consil. lxxij.rota,post mediū,& Io.Ligna.& alij plerique inter cōsi.eiusdem,consi.lxxvj.thema seu casus,col.vlt.vbi etiam dicitur Bar.Sal.& Fran.Rampo ita consuluisse.Tu tamē vide Sigoo.cōs. xij.in casu per vos,ante fi.& consi.xciij.factum sic se habet,quidam nomine, & quæ etiam diximus suprà eo.§.in glo.iiij.no.2.& quia etiam.

De eadem re.

Aequalitas in successione seu de quomodo intelligatur.

3 ¶ SED DVBIVM EST, an proximior qui retrahit à remotiori, qui antè retraxerat à primo emptore,teneatur soluere expēsas,quas ipse remotior fecit ad retrahendum.Chasse.in commentariis Burgundiæ hoc eo.tit.§.iij.versi.sed quæro an iste,dicit quòd nō , nisi remotior prius interpellasset proximiorem,vt retraheret:nam cùm proximior non possit per suū retractum deteriorem facere conditionem proximioris,quin ipse possit totum eodem pretio retrahere,nec in parte quidem illi potest præiudicare,augendo pretium impensarum: maximè cùm cogitare debuit,id euenire posse,vt proximior retraheret,l.si domum,§.idem quærit,ff.loca.& l.quibus diebus,§.j.ff.de condi.& demonstr.

Sed an proximior, qui retrahit à remotiore, qui antè retraxerat, teneatur soluere impensas prioris retractus.

4 ¶ Cui addere potes,quod plenè not.Bart.in l.inter stipulantē, §.sacrā, & ibi Recentiores post eum,ff.de verb.ob.cōsideranda esse atque attendenda,quæ verisimiliter & facilè euenire possunt,cuius rei bonus est tex.quē ipse Bart.allegat in l.bona fide,§.cùm inter,vbi & id no.Bald. ff.de dam.infect.cum aliis multis si.à me adductis suprà eod.tit.§.j.in verbo, *le prix que la chose aura cousté*, quæ est gl.xviij.in vij.q.nume.41.huic ita. Et nuncupatim in casu statuti,præferentis consortem in venditione rei communis.tradit Flor.inter consi.Petr.Ancha.consil. clxxj. quod dicta domina,attendendum esse , ac cogitandum ab emptore id quod suprà ex Chasse. diximus,scilicet consortem rem ipsi emptori venditam , posse ad se reuocare , imputandúmque sibi

De eadem re.

ſibi eſſe,ſi id non cogitauit. Verùm in boc caſu tu amplius cogitato : neque enim id ſine dubio eſt:ſed nunc,non abs re,aliter non decido.

Quæſt. retractus.

5 ¶ QVID AVTEM, ſi cùm poſt venditioné conſanguineus quiſpiá remotior véditoris adit,cóuenitque teſtatò aliú cóſanguineú proximioré,eique denuntiat velle ſe rem venditá retrahere,ſi ipſe proximior nolit:ſi auté velit,negat ſe retracturú:quãdoquidé id fruſtra faceret, cùm ipſe proximior nihilò minùs poſſet iterú ad ſe retrahere:proximior auté reſpondet remotiori,ſe omnino nó retracturú,vtrùm poſteà audietur , volens ad ſe retrahere ex proximiore, qui iam retraxerat,dicá poſteà in fi.huius ti.q.viij.ſed hîc eius loci admonere Lectores volui.

Quid,ſi res ab initio vendita fuit conſanguineo véditoris, an cæteri propinquiores poterunt ab eo retrahere.

6 ¶ ET QVIA NOSTRA conſuetudo hîc loquitur,cùm res initio vendita fuit extraneo,à quo cóſanguineus remotior retraxit,vt liceat nihilo ſecius propinquiori ab eodé retrahere,tametſi res iam in ſuá familiá rediiſſet:quæro,an & id procederet,ſi ab initio res vendita fuerit cóſanguineo remotiori vt ſcilicet poſsit propinquior ab eo retrahere. Quod videtur ex hac noſtra cóſuetudine,cùm eadé videatur eſſe ratio. Quid enim intereſt, vtrùm res ab initio fuerit vendita cóſanguineo remotiori,an extraneo,à quo remotior retraxit? Cui etiá rei argu. præbet,quod cauetur infrà,§.xxvj.ius retractus nó poſſe trásferri alteri,qui nó ſit ex ea cóſanguinitate,quaſi cuilibet cóſanguineo cedi poſsit. Sed ibi nó dicitur,an ea ceſsio,quæ fieret remotiori præiudicet proximiori:de quo nos illic tractabimus. Verùm quantú ad hanc noſtram conſuetudinem pertinet,conſtabit ex iis,quæ ſtatim dicemus,non idem eſſe , cùm quid ab initio venditur extraneo,à quo conſanguineus retraxit:& cùm etiá ab initio venditur conſanguineo. Nam cùm primùm res venditur extraneo,ius apertum eſt omnibus conſanguineis retrahendi,ita tamen vt proximus quiſque præferatur,vt diximus ſuprà in eo.§.in verbo , *doit receuoir le premier*, quæ eſt glo.iij. Cùm autem primùm venditur conſanguineo,etiam remotioris gradus,non videtur eſſe locus retractui,ceſſante eius ratione,quæ eſt,ne res exeat è familia:neque enim hic exit,cùm conſanguineo vendita ſit. Qua ratione hanc opi. ſequutus eſt Geral. Bag.in ſua diſputatione retractus,verſi.quæro conſequenter res eſt vendita alicui de genere,& Arnol.Ferronus in conſuet.Burdi.hoc eod.tit.§.v.licet conetur etiam probare magna ratione contrarium ſtatutum fuiſſe in eodem §.v.

Alienatione prohibita extra familiá, an ſufficiat uni è familia, etiam remotiori relinquere.

7 ¶ Et hanc opi.præter illam rationis ceſſationem,adiuuant & alia multa. Primùm text. in l.peto,§.fratre,qui eſt vlti.ff.de leg.ij.in illis verbis,in familia relinqueretur,iunctis illis verbis,extero hærede inſtituto,& iterum in illis verbis,familiæ domini reſtituturum, iunctis etiam illis verbis,ſed ſi domus ad exterum quandoque peruenerit. Ex quibus verbis colligitur à cótrario ſenſu,quòd cùm res ex præcepto teſtatoris debet manere in familia,ſatis eſt vt relinquatur vni è familia. Sed de hoc eſt apertior tex.in d.l.vnum ex familia,in prin.& iterum in §.j.iuncta gl. eod.titu. vbi ſi teſtator iuſſerit hæredem fundum reſtituere vni ex familia, poteſt hæres vnum quemlibet,etiá poſterioris gradus eligere:nec alij proximiores ex hoc conqueri poſſunt. Et tamen ſi nó eligat,admittútur ad fideicómiſſum omnes,qui ſunt de familia, ſed ita vt proximiores cæteris præferátur,vt dicit gl.ibi,in verbo,neceſſariæ,per multa iura,quæ allegat,& ſequútur Raph.Co.& Pau.Caſt.in d.l.peto,§.fratre.& Soci.conſi.ccxxvij.præſens conſultatio, col. ix.verſi.ex quibus inferendo,lib.ij.& Caro.Rui.conſil.cj.ſuper his col.vj.nu.14. & ſeq. lib. ij. Ex quibus apertè intelligis,ſatis eſſe alienationem fieri in aliquem de familia , etiam vlterioris gradus,vt ceſſet fideicommiſſum:licet ſi aduenisſet caſus fideicommiſsi, ille tanquá remotior non fuiſſet admiſſus. Quod & ſolerter expendit Soc.vbi ſuprà:quod multum facit ad id,quod diximus in præcedenti verſi.vt ſcilicet hæc conſuetudo,quæ facit ius proximiori retrahendi à remotiori,qui retraxit ab extraneo emptore,habeat locum in ſuo caſu : nec ſimile ſit, cùm res ab initio vendita eſt conſanguineo etiam remotiſsimo.

De eadem re.

8 ¶ Sed & quòd iuſſus in familia relinquere,poſsit vnum aliqué vel remotioré è familia deligere,tenet vltra ſuprà dictos Raph.Co.cóſi.cxiij.ſtatutú,col.ij.Pau.Ca.cóſi.xxxij. proprietarius, in fi.lib.j.Ale.in l.pronuntiatio,in verbo agnatorú.ad fi.ff.de verb.ſigni.Ferdi.Loaz. in repe.l. filiusfamilias,§.Diui,char.5.nu.105.ff.de leg.j.vbi etiá nuncupatim facit differentiam illá inter alienationem primo loco factam extraneo,& eam quæ fit alicui è familia,vt ſcilicet priore caſu proximior præferatur remotiori in reuocatione rei alienatæ , in ſecundo autem non poſsit proximior reuocare à remotiore. Et hæc quidem obtinere debent in interpretatione ſtatuti, quoniam iudicium ſtatuti & teſtatoris à pari procedit,ſecundùm glo.Bart. & alios in l.j.C.de his quib.vt indig.cum aliis multis ſimi.à me adductis infrà,in fi.huius tit.in iij.quæſt.

De eadem re.

9 ¶ Sed ita tamen,vt ſcias,alios eſſe tex.in hanc ſententiá,videlicet in d.l.filiusfamilias,§.cùm pater,ff.de leg.j.vbi dicitur. Verú eſt enim in familia reliquiſſe,licet vni reliquiſſet. Et in l.pater.

§.quin

§.quindecim.ff.de leg.iij.vbi si multis liberis testator fundum legauerit,iusseritq; , ne quis eorum partẽ suam alienaret,poterit tamen vnus eorum,in alterum eorum alienare,quamuis non in extraneum.Et in l.voluntas,C.de fideic.vbi Bal.col.ij.versi.quæritur de duobus,dicit,quòd vnus ex feudatariis potest vendere suam partem feudi paterni alteri ex feudatariis sine cõsensu domini.Et iterum in versi.pone cõcessum est,scribit quòd agnatus potest in alterum agnatum feudum alienare.Quod & voluit idem Bal.consi.ccxvj.fuit quidam nobilissimus,in fi.lib.ij.& consi.ccc.hoc initio,tex.in c.j.in prin.lib.ij.vbi rationem reddit, quia non videtur alienatum quod est in agnatorum corpore vel linea conseruatum,per d.l.voluntas, & l.j. C.de impo. lucra.descript.lib.x.De quo latè suprà diximus in præfat.huius tit.nu.52.item feudum.

Feudum an in agnatum alienari possit.

10 ¶ Quòd si quispiam dicat,hos nõ declarare,vtrùm hæc alienatio facta in agnatos remotos,valeat in præiudiciũ proximiorum,vt ad se eam reuocare non possint, sciat, collegium Mediolanense,& præterea Sal.& Crist.Castel.respondisse,vt retulerunt Mart.Laud.& Cardi. Alex.in c.Titius,col.vterque pen.versi.circa vltimum dubium,tit.si de feud.fuerit contro. inter do.& vasal.feudum antiquũ alienari posse in agnatos remotiores,sine permissu domini, idq; in præiudiciũ proximiorum agnatorum,per tex.in c.j.ti.de ali.feud.pater. & in c.j.§. sed & tes, ibi, ubi vel proximiori,& iterũ ibi,à te vel ab alio proximiori,tit.per quos fi. inue. & in c.j.§. & si clientulus,ibi,fratri vel nepoti,tit.de alie.feu.& in l.fœminæ,C.de secun.nup. vbi mulier prohibita alienare lucrũ,quod ex matrimonio percepit,id potest assignare vni ex liberis.Et quia etiã, vt dicunt,cessat ratio,prohibens,ne feudum vadat ad extraneos,quæ ratio ad nostrũ casum, vt suprà diximus,multùm pertinet.Et facit,quod simpliciter dicit Cardi. Alex. in c.j. §. præterea Ducatus,tit.de probib.feu.alie.per Fede.quòd vasallus etiam sine consensu domini potest vni ex agnatis feudum antiquum relinquere,per d.l.pero,§.fratre.ff.de leg.ij.

An autem in remotiorem,in præiudiciũ proximiorum,vide nu.14.

11 ¶ Et hanc quoque partem confirmat tex.in l.is qui complures,ff.de lega.iij.& in l.j. C.ne lice. habi.lib.xj.& quod scribit Bal.consi.ccccxcviij.factum super quo,in fi.lib.j. probibitionẽ alienationis non compræhendere filios inter se.Apparet enim testatorem sensisse, ne in extraneos alienarent,non in seipsos.Quod idem penè voluit idem Bal.consi.xxxvij.decreto,col.ij. versic. item non dicitur,lib.iij.& consi.ccclxxvij.quidam Alexãder,ad fi.eo.lib.iij. Et quod ab eodẽ Bal.scriptum est in l.j.col.j.C.de com.seru.manu.quòd in casu statuti Florentini, prohibentis domum alienari extra consortes,poterit alienatio fieri in consortem minimæ partis,nec cæteri qui habent maiorem partem,conqueri possunt.quod dicit menti tenendum, tanquã scilicet sit satis,quantacunque parte esse consortem,vt excludantur cæteri.& sequitur Pantal.Cald. in repe.l.ij.col.xiij.in fi.xj.extensionis,C.de rescind.vendi.& Carol.Rui.consi.xxvij.stante pacto facto,col.ij.nu.5.& iterum col.vj.nu.12.lib.iiij.Et facit etiam,quod tradit Iason consil. ccxxxvj. an Rex Romanorum,col.penul.versi.item si aliquis,lib.ij.

Prohibitio alienationis nõ cõpræhendit filios inter se.

12 ¶ At dicet aliquis aduersus hæc,tex.habemus in l.cùm hi,§.sed si pluribus, ff.de transact. quo cautũ est,alimẽtarios inter se nõ posse transigere super alimentis futuris, sicuti nec cum extraneis.Cuius rei argumento Bald.ibi voluit,quòd si testator rem quampiam pluribus legauerit, prohibueritque eam rem alienari,nec inter se quoque alienare poterũt. Sed nec (inquit) emphyteutæ eiusdẽ rei poterit vnus alteri inscio domino vẽdere.Sed id certè fit,vt dicit Bal. eodem in loco,in huiuscemodi casibus,quoniã prohibitio alienationis est in rem.In aliis autẽ casibus,de quibus suprà diximus,in personã est,ne scilicet fiat alienatio in personas extraneas, & qui non sunt de familia,sicuti & in nostro casu retractus. Sed & dici potest, in casu d.§.sed si pluribus,illud statui,quia eadem est ratio prohibitionis inter sese,& inter extraneos,nempe ne alimentarij fame pereant:neque enim minus peribit,qui cum consorte transigit,quàm qui cum extraneo.Hic autem longè diuersa est ratio,vt dictum est.

Emphyteutæ an inter se possint alienare.

13 ¶ Denique sunt apud nostros Gallos multæ in hanc sententiã cõsuetudines, quæ scilicet ius nõ faciunt retrahẽdi rem venditã cõsanguineo remotiori,videlicet apud Parisienses,cap.clxxij. & clxxiiij.& expressius apud Meldenses,c.xcj.Meldunenses,c.xxij.& xxvij. Victriacenses,cap.26. Carnutenses subobscurè,c.clxxv.& c.seq.Aurelianẽses,c.cclxxvj.Aruerniẽses, titu. *de retractz,* c.xxj.Borbonienses,c.ccccxxij.& expressius,c.ccccxxxix Dunenses,c.lxxix.& Bituricenses. tit. *de retraictz,* c.iij.Senonses,c.xlj.Altimarchienses,c.cclxiiij.Nisi (vt ibi dicitur) volens retrahere esset socius in re vendita,Niuernenses,hoc titu.c.xvj. vbi nuncupatim id dicit procedere, si venditio facta sit à principio vni cõsanguineo,etiã remotiori,nõ item si extraneo. Valesienses, tit.j.§.xv.cõtrario sensu & iterũ hoc tit.§.j.qui est omnium lxxxij.etiam à cõtrario sensu.Landunenses,cæteròsque Veromandenses partis iij.titu.viij.§.primò.qui est lxxv. illius iij.partis,à contrario quoque sensu. & apertissimè §. xvij. eiusdem tituli, qui est omnium eius partis xcj.Senlites, siue malis Syluanactenses, hoc titulo §.primo. Vt non leui ratione id factum

Consuetudines de pra.quest.

constit

constiturúmque fuisse à tot populis videri debeat, arg. c. prudentiam, in prin. extrà de offi. dele. vbi scribitur, integrum esse iudicium, quod plurimorum sententiis confirmatur. & ibi glo. concord. adducit. Quin sunt præter has, quæ etiam cùm cósanguineus remotioris gradus semel retraxerit ab emptore extraneo, negant proximiorem admittendum, videlicet Senonenses d.c. xlj. Trecenses autem, c.cxlv. & seq. distinguunt, vtrùm res ab initio fuerit vendita extraneo, an consanguineo: primo enim casu posse proximiorem retrahere à remotiori, qui retraxit ab extraneo: secundo non posse. Et similiter Caluimontéses in Bassigniaco, c.cxiij. & sequen. Et huc denique spectat, quod scribit Ioan. Fabia. in § j. in prin. Insti. de emptio. & vend. consuetudinem Franciæ eam esse, vt cùm quid venditur extraneo, possit proximus venditoris retrahere, tanquam ea consuetudo non habeat locum, nisi cùm venditur extraneo.

Aliæ consuetudines.

14 ¶ VERVM HÆC RES non adeò clara est, quàm videri posset ex præcedentibus rationibus. Nam primùm cótra id quod suprà diximus, si vasallus alienauerit feudú paternum in agnatum remotiorem, perinde poterunt proximiores ab eo reuocare, nisi ipsi cósenserint, atq; si in prorsus extraneú alienarú fuerit, vt est tex. omniú optimus in d.c. Titius, & ibi Doct. præsertim Mart. Laud. & Card. Alex. tit. si de feu. fuerit contro. inter do. & agna. & voluit quoque And. Iser. & Card. Alex. in d.c.j. per illum tex. de alie. feu. pater. & idé And. in c.j. tit. de succes. feud. Iac. Bel. in c.j. ad prin. & ibi quoque Bal. col. ij. versi. quæro an inter, tit. de prohib. feu. ali. per Fed. & collegium Bononiense, vt etiam retulerunt Mart. Laud. & Card. Alex. in d.c. Titius, dicitque ipse Mar. ita iudicatum fuisse in causa nobilium de Scarampis, in qua fuerút producta dicta consi. cótraria collegij Mediolanensis, & Bononiensis. Et respondet vterque ad ea, quę in eodé cósi. collegij Mediolanensis fuerunt adducta, vt ibi videre poteris, ne hic repetá. Et Bal. in c.j. col. vlt. tit. de vasal. qui cont. cósti. Lothar. & laté in c.j. col. iij. versic. pro vberiori, & seq. vsque ad fi. propè. & ibi quoque Aluar. tit. de ali. feu. & ipse Bal. cósil. xvj. facti euidentia, col. j. lib. j. & cósi. clxx. ad euidentiá, col. j. lib. ij. & cósi. cclxv. super eo quod excipitur, col. ij. versi. secundò probatur, lib. v. Io. Ligna. in cle. vlt. & ibi quoque Imo. in fi. de iur. patr. idé Ligna. inter cósi. Alb. Bruni, cósi. lxxvij. casus talis est, nobilis vir: vbi ad id multa allegat, quæ illic videre poteris. Ro. cósi. xxij. propositæ, ad fi. vbi ad hoc dicit sing. tex. in d.c. Titius. Card. Alex. & alij in d.c.j. §. & si clérulus, tit. de alie. feu. Iac. à S. Geor. in tract. feu. in verbo, & cú pacto de nó alienádo, col. v. versi. & aduertite quòd præmissa, & latius col. ix. vers. sed moueo vobis: vbi & alios in id citat idé tenentes, & Phil. Dec. cósi. cccxcv. in causa magnifici, col. j. & ipse Alb. Bru. cósi. xxxvj. circa præmissa, col. ij. & omnes propè, quos citauimus in præfa. huius tit. nu. 52. ité feudú.

Contra prioré sententiam.

15 ¶ Et per eum tex. in d.c. Titius, Io. Fab. in §. ita tamen demum, Insti. de hære. quæ ab intesta. defer. nuncupatim hanc nostram quæstionem decidit pro ista parte, vt videlicet si res vèdita fuerit alicui de genere remotioris gradus, possit proximior retrahere vt cósuetudinis admittentis simpliciter consanguineos ad retractum. Ad quod etiam allegat l. filio, ff. de inoffi. test. quæ nó admodum mihi huc facere videtur: & d.l. vnum ex familia, §. j. cum ibi notatis, ff. de leg. ij. qué tex. & nos suprà pro contraria parte adduximus. In qua re illud animaduertédum est, quòd id, quod in ea cótraria parte diximus ex illo tex. vt scilicet satis sit vni ex familia reliquisse, vt non sit locus fideicómisso, intelligit gloss. ibi, quam nullus scriptorum improbat, (veluti omnes sequantur) secundùm l. item quod Sabinus, in fi. ff. de hære. institu. cum si. à me adductis infrà, §. xxxv. eodémque penul. in glo. vlt. nu. 46. nam minores: intelligit igitur ea glo. vt illud procedat, cùm vni ex familia relictum est: tunc enim poterit hæres vnumquemlibet ex ea familia eligere. Secus, si familiæ simpliciter relictum fuerit: nam tunc hæres nó poterit eligere remotioré: quem si fecerit, admittantur proximiores ad reuocationem alienationis, per l. cùm ita, §. in fideicommisso, eo. tit. & not. in l. vlti. C. de verb. signi. cum concor. à me adductis suprà eo. §. glo. iiij. in verbo, *doibt recevoir le premier lignagier*, nume. 2.

Fab. sententia de quæstione princ.

16 ¶ Et ita intellectus tex. in d.l. vnum ex familia. §. j. bene facit pro sententia ipsius Fab. qué etiam expresśim, & in eius specie, sequitur D. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxoré nomine Adelasiam. nu. 606. extrà de testa. vbi & alios allegat, qui tamen id nó dicunt. Verùm idem respondit Phil. Deci. consi. dcxix. licet in casu proposito. vbi & idem dicit consuluisse Nicolaum à nobilibus, & Hormanotiodetum. Sed & idem voluit D. Io. Igneus, multa in eam sententiam allegás, in rep. l. dudum, col. xvij. versi. quid autem si res fuerit, qui est in nu. 24. cum multis seq. per iij. aut iiij. col. C. de contrah. empt. & Chasse. in hoc eod. tit. §. iij. in princ.

Fab. assecla.

17 ¶ Et ad hanc quoque sententiá facit, quod responsum comperimus à Per. Anch. & Floria. à S. Per. inter consi. ipsius Anch. illo scilicet, consi. ccclxx. ante omnia videndum est, Flori. auté cósi. quod illud continenter sequitur, cuius initium est, quòd dicta domina: quòd si statutú præbeat facultatem cósorti reuocandi rem communem alienatam, si res quæpiam vendita fuerit vni ex

Alienatio prohibita inter cósortes.

consortibus

consortibus ex minore parte, poterit alius consors ex maiore parte reuocare alienationem ab illo consorte minoris partis, per multa in illis consil. allegata. Et idem quoque voluit Fabia. in trac. emptionis & venditionis, in xx. q. iij. q. princip. paulò ante fi. per multa etiam illic allegata, quibus probatur, multis in rebus eos præferri, qui maiorem partem habent. Et priores illos ad hunc nostrum casum citat, & sequitur Boe. in consue. Bitur. hoc tit. *de retraictz*, c. uj. in prin. Et id certè omnino contrarium est ei, quod suprà in contraria parte adduximus in nu. 11. ex Bal. in d. l. j. C. de com. seruo manu. Sed aduerte hic, Lector, quia Floria. vbi suprà, illud quod ex eo diximus, negat procedere, si statutũ simpliciter præfert consorté: quia tunc non est ratio præferendi eum, qui habet maiorẽ partem, alteri. Sed ad contrarium dicendum, scilicet præferendum consortem maioris partis, in ea specie, de qua consulebatur, motus est, sicuti & ipse Pet. Anch. ex alijs verbis statuti, vt inibi videre licet. Ideò nõ video, quomodo ex illis hæc pars fulciri queat.

18 ¶ Sed in eam non obscurè inclinat glo. in c. constitutus, in verbo, consuetudinem, & ibi Panor. in v. notab. extra de in integ. rest. t. Nam cum in eo tex. fiat mentio huius consuetudinis simpliciter, vt scilicet intra annum & diem liceat proximioribus offerre emptoribus pretium. Ea glo. & Panor. loquentes etiã de ea consuetudine, dicunt eam talem fuisse, vt si quis rem suam venderet extraneo, vel etiam alicui coniuncto remotiori, is qui proximior est alienanti, possit intra illud tempus offerre pretium. Vides enim quòd glos. & Panor. vltra illum tex. qui eam consuetudinem simpliciter apposuerat, sine mentione qualitatis emptoris, adiiciunt illa verba, extraneo, vel coniuncto magis remoto, tanquam illam consuetudinem intelligant, vt locum habeat, non solùm si extraneo, sed etiam si coniuncto remotiori fuerit res vendita. Nisi tamen diceres, & illud quoque intellectum fuisse ex verbis illius consuetudinis in text. appositis, cùm dicit, proximioribus: quasi id ius semper competeret ipsis proximioribus, qui scilicet sunt in propinquiori gradu, si remotioribus res fuerit vendita. Proximiores enim ij dicũtur, quos alius nemo antecedit, l. ij. §. hæreditas, & §. legitima, ff. de suis & legit. Nam & Bar. Bal. & alij in l. transactionem, C. de transac. faciunt discrimen, vtrùm statutum requirat consensum propinquorum siue consanguineorum simpliciter in alienatione rerum minoris aut mulieris: quo casu satisfactum dicunt statuto, si adhibiti fuerint consanguinei remotiores: an verò requirat consensum proximorum, siue proximiorum, quod idem est, aut propinquiorum, & tunc sint adhibendi ij, qui cæteros gradu antecedunt. Igitur cùm consuetudo illius cap. cõstitutus, loquatur simpliciter de proximioribus, satis declarat proximiores ipsos admittendos ad redimendum retrahendùmque à minus propinquo, cui res vendita fuit oblato pretio, sicuti & ab extraneo. Cum autẽ consuetudo simpliciter admittit consanguineum aut propinquum, vt facit nostra consuetudo suprà §. j. quæ vtitur his verbis, *le parent ou lignagier*, posset videri satis esse, si vendita fuerit consanguineo etiam remotioris gradus, vt cesset ratio ipsius.

19 ¶ Tu tamen cogita, neque enim ausim discedere à tam clara Ioannis Fab. & aliorum in hac re sententia, quam etiam secutæ sunt aliæ huius regni consuetudines, scilicèt apud Burgundos hoc eod. tit. c. iij. vbi & Chasse. quod iam diximus, hanc partem secutus est, Cenomanos, cap. ccccvj. Andegauos. c. ccccxcv. Aquitanos Burdigalenses, c. viij. quod est v. huius titu. & Santones Angeriacos c. lj. Pro quibus vltra ea quæ diximus & illud quoque dici potest, quòd res alienata in consanguineum remotiorem, non est in tam propinqua familia, tam coniuncta venditori, quàm si proximus quisque eandem retraxerit: tunc enim erit in intima, & (vt sic dixerim) penitissima familia, ita vt si posteà ab eodem vendatur alteri extraneo, præponentur qui erunt proximiores ipsius, & sic primi venditoris. Contrà verò postponẽtur, si res manet apud illum vlteriorem, qui extraneis vendat, vt qui erunt eiusdem gradu remotiores. Imò verò potest euenire, vt propinquiores ipsius primi venditoris non admittantur. Fac enim rem primùm venditam consanguineo, qui decimo gradu distat à venditore. (is enim est vltimus omnium, qui recipitur ad successionem & retractum, vt diximus suprà, §. j. gl. in verbo, *ou lignagier*, nu. 25. sed & id intelligendum) posteà verò à nepote ipsius emptoris, cui successit, venditam extraneo: certè filius primi illius venditoris non admittetur ad retractum huius rei, vt qui ab isto posteriore venditore distet vndecimo gradu. Et vt summatim id concludam, licèt res vendita consanguineo in remotiori gradu non exierit è familia siue genere venditoris, propior tamẽ est vt omnino exeat, nisi à proximiore retrahatur. Igitur iterum cogita, & vide omnino, quæ dicam in seq. quæst.

Aliæ consuetudines de princ. quæstione.

20 ¶ NAM MAIVS ILLVD dubium est, si res vendita fuerit vni ex multis proximioribus, an cæteri eiusdem gradus admittentur ad retractum. Nam non admittendos adstruit text. in l. filiusfamil. às, §. cùm pater, ff. de legat. j. vbi si pater, filio hærede instituto, ex quo tres habebat nepotes, fidei ipsius filij commisit, ne fundum alienaret: & vt in familia relinqueret: si extraneo reliquit, omnes admittuntur ad fideicommissum: si autem vni eorum tantùm reliquit, cæteri nõ admittũtur. Verũ est enim, in familia reliquisse, licet vni reliquisset. Præterea nemo dixerit

Si res vendita est uni ex proximioribus, an cæteri eiusdem gradus possint retrahere in to

tum vel pro rata.vide in glo. seq nu.1. *Consuetudo.* si proximiori res vendita fuerit,alios consanguineos quæri posse:quando & feudum io proximiorem,vel cæteris contradicentibus,alieuari possit.c.j.§.sed etiam,ibi, nisi tibi vel alij proximiori,ot.per quos fiat iouest.Is autem dicitur proximior,quem nemo præcedit, etiamsi alij sint eodem gradu.l.qui duos,in prin.ff.de reb.dub.& §.proximus,Institu.de leg. agna.succes. Ideò Bald.in l.vlti.col.vlt.C.de suis & legi.tenet,quòd vnus fratrum potest eligere ex suis fratribus, quem volet inuestiri de feudo,per c.j.tit.de alie.feu.pater.& alia,quæ ibi allegat.Et ita nuncupatio io casu nostri retractus voluit Ferro.io consuet.Burdig.hoc tit.de retractu,§.uj.pag.3.Et in eam rẽ est expressa consuetodo in comitatu Burgundiæ,§.vij.Et faciũt,quæ diximus in præcedenti quęstione,io priori parte. Nam si à remotiore qui emit,noo possit proximior retrahere,multò minùs ab eo,qui æquali cum eo gradu est.

21 *De eadem re.* ¶Verùm Bal.consi.xxxviij.dominus Thomas, li.j.respondit in hac specie, quòd si vnus ex multis fratribus feudatariis partem suam alienauerit in alium vnum ex pluribus, poterunt cæteri pro sua quisque portione reuocare,per multa illic allegata,quæ tu videre poteris. Et idem voluit ipse Bal.consi.cccix.cùm essent plures,post prio.eod.lib.j.per c.j.in prin.tit. de succes.feud. & c.j.§.donare,tit.quali.olim feud.ali.pote.& c.j.tit.de grad.succes.io feud.& idẽ quoque Bal. in d.c.j.§.hoc quoque,col.vlt.versi.septima conclusio,tit.de succes.feu.quem in hoc postremo loco refert & sequitur Fel.in c.quæ in ecclesiarum,char.vl.vers.septima declaratio,ibi, & adde quòd si simul multi,de constit.Et idẽ quoque voluit In.Ligna.inter cõsi.Alb.Bru.cõsi. lxvij.casus talis est,nobilis vir:vbi & ad hoc multa allegat,& Card.Alex.in c.Titius,col.iiij.& seq.titu. si de feud.fue.contr.ioter do.& agnat.Iac.à S.Geor.io trac.feudorum,in verbo, & cũ pacto de nõ alienãdo.col.ix.versi.in ista materia,& iterũ col.seq.versi.secunda conclusio.Caro.Rui.cõs. viij.in proposito,col.iij.nu.6.lib.j.Zasius in epitoine feudorum,parte ix.char.3.vers.item & secundo Nec ij duo allegãt Bald.in d.locis,sed tantùm in c.j.tit.de vasal.qui cont.constit.Lothar. vbi de hoc nihil dicit,sed tantùm loquitur de alienatione,quæ facta est in remotiorẽ,vt scilicet ea reuocari posit à proximiore,de quo latè diximus in præcedẽti quæst.Et nouissimè Alb.Bru. consil.xxxviij.visis concessionibus,col.j.vbi illud expresè dicit, nõ valere alienatione feudi in agnatum, pro portionibus peruenturis ad alios agnatos æquè proximos , io præiudiciũ eorum. Et bene etiã facit,quod scribit Bal.in c.j.§.sed res,ver.ego fui interrogatus, ti.p quos fiat inue.

x2 *De eadem re.* ¶Cæterùm Sal.vir vtique Iuris ciuilis prudeotia clarissimus,duo super hoc consilia,& quidem contraria edidit. Primùm, quo tenebat, eos agnatos vasalli, qui æquali sunt gradu cum eo,in quem feudum alienatum est,posse ab eo pro sua quęque portione reuocare. Alterũ, quo prioris meminit,& se in illo errasse ingeouè fatetur,asseritque constantissimè ,posse feudum vni ex proximioribus alienari:nec alios æquè propinquos conqueri,aut alienationem reuocare posse, per tex.in c.generali,iuncta gl.in prin.tit.de alie.feu.pater.Et ita eum retulit Pet.Fer.in tit.forma libelli,quo agitur ad reuocationem feudi,in verbo,nec superstitibus ex eo liberis masculis, col.viij.versic.circa autem præmissa:vbi & hoc in vtranque partem disputat,nec tamen aliquid *Consuetudo.* concludit. Pro ea autem sententia, quæ admittit æquales gradu pro sua queoque portione, est consuetudo Cenomanorum,c.ccccvj.& Lodunensium hoc tit.§.viij.

23 *An pater possit uni ex filiis feudũ aut emphyteusim relinquere.* *Qui dicũt posse.* ¶Et huc spectat alia controuersia,quæ etiam inter nostros Doct. est, vtrùm pater posit feudũ vel emphyteusim vni ex filiis relinquere,ita vt cæteri reuocare non possint. Sunt enim,qui dicunt posse,videlicet Spec.nutans tamen,tit.de locat.§.nunc aliqua,versic lxxviij.Iaco.Ardiz.in Summa tit.quib.mod.feud.amit.char.12.§.ad prædictũ,ver.verùm licèt oõ posit.Bal.in auth. si quas ruinas col.iiij.versi.iuxta hoc quæro,C.de sacr.eccle.& in c.j.§. & quia vidimus, col.ij. versi.sed quæro de vno,post Iac.Bel.ibi,tit.qui feud.dat.poss.& consil.ccccli.nobilis Marchio, in fi.lib.j.modò(inquit)cæteris liberis relinquat legitimã,& cons.cxcvij.quòd cõsentiente, lib. iij.Imo.in l.si domus, §.vl.ad fi.ff.de leg.j.& in l.cùm seruus,aliàs l.idem Iulianus.§.si quis alicui,& in d.l.filiusfamiliàs,§.cùm pater,ff.eo.tit.& in c.potuit,ante fi.in pen.quæst.vers. pro cuius declaratione,extrà de loc.Pet.Anch.cõsi.cxliij.pro domina Paula,in j.dubio.Paul.Cast.cõsil.clxxix.in causa quam magnificus,col.iij.versi.sed io cootrariũ.lib.j Ro.consil. xxxv.visa facti serie,in vlt.dub.Barb.latè consi.lxvj.afferam in medium,col.v.versi.& licèt ista sint, & multis seq.lib iiij.& inter cõsi.Alex.post cõsi.lv.prospectis his,col.pen.& vlt.lib.iiij.Ipse Alex.subdubius tamen,consi.xij.perspectis,col.ij.vers.fortificari,lib.v.& asseuerantius consi.xxvij.videretur,col.j.e.lib.v.Maria.cõs.xxv.dominus Frãciscus,col.iiij.vers.verùm his & similibus Bene. in repe.c.Rayn.in verbo,in eodẽ testamẽto relinquẽs,le j.nu.186.de test.Phil. Dec.& ipse subdubius,consi.cxciiij.viso tenore,ante fi.Lud.Gozad.consi.xxv.in hac causa,col.pe.versi.vij.

24 *Qui contrà nõ posse.* ¶Sunt qui contrà negant,posse patrẽ vni filiorum relinquere,& in his Andr.Iser.& Iac.Bel.in c.j.titu.an agna.& in cap.j.& ibi Bal.sibi contrarius,tit.de alie.feud.& idem And. in capit.j.in princip.

pricip.& ibi Bald.colum.ij.versi.pone ego recepi,& Aluar.col.j.tit.de success.feud.Old.consi. cxxxvij.perlectis,in primo dubio,Bar.in l.vt iurisiurandi,§.si liberi,col.ij. versi. secundum dubium,ff.de oper.libe.& consi.lv.dominus Amatus,quod consi.repetitur,consil.lx.quæstio: nisi quòd in huius prin.aliquid priori additur.Federi.Senen.consi.ccxxviij.factum tale est,duo fratres,in fi.Bald.in vtraque lectu.& Ang.post Iaco.But.quem ita dicunt consuluisse,in l. item videndum,§.nunc videamus,ff.de peti.hære.idem Bal.& Sal.in l.si adulta, C.de hære. ipse Bald. in l.j.in ix.q.ff.de re.diui.& in c.imperialem,col.iiij.versi.quæro vtrùm pater,& ibi Matt.Laud. paulò ante fi.& Io.Ray.in §.habito,col.xiij.in paruis,versi.nec etiam potest, tit.de prohib. feu, aliena.per Fed.Ang.consi.cxcix. Sal.in l. vlt.col.iij.versi.quæro an res emphyteutica, C.de iore emphy.Pet.Anch.sibi contrarius,consi.cccxix.themate præsupposito,in ij.dubio. & Ro.sibi item contrarius,in l.j.in xij.q.C.quando non peten.part.Rapha.Co.consi.clxvj.visa copia,col. ij.versi.tertia consideratio. Iac.Aluar.in c.j.§.& quia vidimus,tit. qui feud.dar.poss.Ioan. Ana. consi.xxxvij.viso puncto,in ij.dubio.Pet.Ferra.tit.forma libel.quo agit.ad rem feud. in verbo, nec superstitibus,col.iiij.versi.ex quo infertur.Alex.consil.viij.visis subtilissimis,col.iiij.versic. quinimo fortius,lib.iij.Corn.latè consi.cxcix.in præsenti consultatione,col.xix.versi.his tamen non obstantibus.lib.ij.Bar.sibi etiam contrarius,latè in rub.extrà de feud.col.pen.versi.vtrùm autem pater:vbi dicit ita se consuluisse,vt consuluit,cõsi.lxvj.afferam,col.ij.lib.iij.Fran.Cur. senior consi.xxv.tria,in ij.dubio.Ias.qui hanc dicit esse communem opi.consi.ccxiij.in præmissa,col.iiij.versi.ad prædicta,lib.ij.Phil.Dec.secum item pugnans consi. cxxxix. primò non videtur,col.iij.versi.vltimò non obstat,& consi.ccclxxxix.visa longa serie,col.j.Caro.Rui.consi. viij.in proposito,col.ij.nu.7.lib.j.& consi.xxv.dubitabilis,col.v.nu.13.eod.lib.j.vbi & hanc dicit esse communem opi.& consi.ccxiij.in quæstione,col.iij.nu.4. eo.lib.j.Io. Oldendorpius Actionum iuris classe iiij.in actione emphyteutica,c.vij.in fi.

25 ¶ Sunt autem,qui in hoc faciunt discrimen inter feudum & emphyteusim: vt scilicet in feudo non possit,in emphyteusi possit,ex iis quæ scribuntur à Bal.in d.c.j.col.iiij. versi.quærit hîc gl. tit.an agna.vel filius.& hanc opin.dicit communiorem Alex.in d.l.idem Iulianus,§.si quis alicui,ff.de leg.j. de quo etiam plenè per Barb.cõsi lxxxix.illud,col.vlti.li.iij. Sunt & qui distinguunt inter feudum antiquum,& nouum,vt illud vni non possit pater relinquere, hoc possit:vt per Andr.Iser.in c.j.per illum tex.à contrario sensu,tit.de aliena.feo.pater.& Bal.in l. qui se patris,col.vj.versi.item quæritur si vasallus,C.vnde lib.& per Alexan.qui id tamen non admittit, consi.cvj.viso themate instrumenti,col.vlt.lib.iiij.& consi.seq.in causa Nico.in princ.& Caro. Rui.consi.xlv.habita,colum.viij.nu.17.lib.j.& dicam infra eo.tit.§.xxxij.nu.2. Sed & in feudo nouo à nonnullis distinguitur,an id gratis fuerit concessum,an nõ gratis:vt primo casu nõ possit pater vni ex filiis donare,in secundo possit:vt per Bal.in l.j.ad fi.C.per quas perso.nobis acquira.vbi etiam distinguit,vtrùm filij sint in potestate patis,an non.& Corne.consi.xxxvij. circa primum,col.iiij.in litera l,lib.iij.& Bened.Ca.inter consi.illius consi.lj.videtur primò,colũ. ij.eod.lib.iij.& Ludo.Goza.consi.lxxv.primò,col.ij.nu.14.Et vide etiam Maria.Soci.d.consil. xxv.dominus Franciscus,col.iij.versi.vnde superest.Nec desunt,qui indistinctè dicant,id posse patrem,modò aliis legitimam relinquat,vt per ipsum Bald.consi.ccclvj.si vasallus, in iij.dubio, lib.v.Sont prætereà,qui hanc rem ita discriminant,vt inter viuos possit,in testamento non possit: vt per Ludo.Bolo.in addit.Ioan. Ana.d.consi. xxxvij.in princ.eius addi.Sed & sunt qui referre dicunt,vtrùmne feudum sit hæreditarium,an non:vt primo casu possit, secundo minimè: vt per Alex.consi.xxviij.in causa & lite vertente super feudo,col.vlt. versi.confirmari possunt, lib.v.& Card.Alex.in d.c.j.col.vj.versi.quæro post Bal.tit.de prohi.feud.alie.per Fed. vbi id latè disputat.Sunt denique qui aliter atque aliter distinguunt,aut limitant, vt plenè videre poteris apud Corne.consi.cclxxxij.viso dicto puncto,col.vj.versi.tertiò videtur, cum multis seq. & plenissimè Ias.in l.ij.in xxij.eadémque vlti.q.C.de iure emphyt.& Fran.Cur.iuniorem in tract. feudorum in iiij.parte prin.char.totius operis 47.versic.ex prædicta regula.quos itẽ omnes videre poteris,& ex iis depromere,quæ ad casum nostri retractus in hac quæstione, quam tractamus,pertinent,satis enim mihi visum est,Docto.nominatim ex locis designasse, eorúmque opi. strictim indicasse.Tu tamen super ea nostra quæst.vide etiam,quæ dicam infrà eod.tit.§. xxvj. in verbo,*non estant du lignage.* *Qui distinguunt.*

IL Y SERA RECEV PRO RATA.

ADMITTETVR PRO RATA, GLO. VII.

1 SIMILE est quod à quibusdam dicitur voluisse Bald.in c.j.titu.de vasal. qui cont. consti.Lothar.quòd si sint plures agnati eiusdem gradus, & fiat alienatio feudi antiqui in vnum eorum,cæteri æqualis gradus poterunt reuocare eam alienationem, pro rata eorum portione. Et ita eum refert, & sequitur Iaco.à S. Georgio in tracta. feudo.in verbo,& cum pacto de non alienando,col.x.versi.item & secundò. Quãuis Bald.vbi *Vide in gl. praecedenti, nume. 26.& seq.*

ſuprà,id non dicat,ſed loquitur de alienatione,quæ facta eſt in remotiorem,vt diximus in glo. præcedenti nõ ſemel. Verùm ipſe Bal.& alij,à Iac.à S.Geor.& Zaſio minimè citati,illud ipſum voluerunt in aliis locis à nobis deſignatis,in d.gl.præcedenti, nu.21. Verùm.Cæterùm pro hac conſuetudine,& contra eam quoque diuerſis reſpectibus facit tex.in l.ſi finita,§.ſi plures,ff. de dam.infec.quo in loco illinc occaſione ſumpta,Dy.& Bar.tractant an & quando ordo temporis ſpectetur,vt inducat prælationem in Iure:vti etiam faciunt in l.priuilegia,ff.de priuileg.credi.& in l.cùm vnus,ff.de hon.auto.iud.poſ.& ipſe Dy.in l.qui prior,de reg.iur.lib.vj.Vnum autem eſt,quod videtur ſuadere,hoc caſu hunc proximum, qui primus retraxit, cæteros eiuſdem gradus debere anteire:quia ex duobus æquale ius habentibus,potior eſt conditio occupantis, aut alio modo præuenientis,vt tradit Rom.conſil.xlvij.viſis,poſt prin.per multa iura,quæ nihil mihi facere videntur.Sed ſunt alia multa,probantia in his locum eſſe præuentioni, ſiue præoccupationi:vt c.ſi duo,de procu.lib.vj.& aliis vulgaribus.

2 *Vtrũ emptor, qui eſt in pari gradu,poſſit retinere pro rata portione.*

¶Sed & videtur,quòd emptor,qui eſt in pari gradu,non poſsit retinere pro rata,ſed quòd omnino debeat cedere alteri conſanguineo,etiam remotiori.Nam ex quo ipſe emit confuſum eſſe videtur illud ius,quod ex ſtatuto competit,quatenus ad eum pertinet.argu.l.Stichum, §.adirio.ff.ſolo.matrimo.& l.ſi debitori meo,C.de pact.cum ſimil. Tamen Matth. Afflic. in tracta. Protomixeos,in §.j.col.xiiij.verſi.iuxa hoc quæro Titius,dicit,quòd in hoc caſu, de quo loquimur, licet actio quæ competebat huic conſanguineo emptori ad retrahendum ratione proximitatis,ſit confuſa,non tamen exceptio quæ competit ad retinendum, per notata in l. debitor, ff.ad Trebel.& in l.j.§.penult.ff.de capi.dimi. Et ita dicit concludere Sebaſt.Neapodanum,in conſtit.incip.ſi in vno,in glo.vlt.ad fi.Et facit,quod ſcripſi ſuprà in hoc titu.§.j.gloſ.vij.in verbo,*ou autres choſes cenſees pour immeubles*,nu.20.& quod in ſimili, & ſeq. Sed & hîc vide quæ dicemus infrà eodem.§.glo.x.in verbo,*tous y doibuent eſtre receuz pro rata*. Tantum autem abeſt,vt de hac re ſit dubitandum,vt etiã ſint,qui dicant hunc conſanguineum emptorem cæteros conſanguineos repellere, etiam proximiores,nedum æquales,vt latè diſputauimus in gloſſ.præcedenti. Sed aduerte interim, quòd noſtra conſuetudo hîc non loquitur in conſanguineo emptore,ſed redemptore. Ideò quod hîc diximus,non omnino huic loco conuenit, ſed tamen dicendum fuit.

3 *Quid ſi emptor cõſanguineus vult in totum admittere cõſanguineum petentem ſe admitti pro rata.*

¶At in caſu noſtræ cõſuetudinis illud non intempeſtinè quæri poteſt, Quid,ſi iſte vnus ex proximioribus,qui primo loco retraxerat, alteri eiuſdem gradus venienti ad retractum, petétique ſe admitti pro rata,vult offertque totum cedere reſtituto pretio:negátque ſe illum aliter admiſſurum,niſi totum retrahat,quia nec ipſe,niſi totum quoque emiſſet:nec vult manere in communione eius rei. Igitur vel totum (inquit) retrahe, vel totum dimitte. Ille autem contrà petit ad ſuam tantùm ratam portionem admitti ex hac noſtra cõſuetudine,in his verbis, quæ nunc cõmentamur. Et ſanè in fauorem huius,qui primùm retraxit,ſtatutum eſt, vt poſſit,alio eiuſdem gradus veniente,ſuam quoque ratam portionem retinere, ob id quòd ipſe ſit conſanguineus in eodem gradu,quódque primus ipſe retraxit. Quòd ſi contrà potius eligat totum cedere, quàm partem tantùm retinere,non video,cur alter idipſum recuſare poſſit, tum ne quod in fauorem iſtius introductum eſt,in ipſius odium & læſionem retorqueatur,l.quod fauore, C.de legib. cũ ſi.tum quoque arg.atque exemplo eius,quod ſcribitur in l.tutor,§.j.ff.de minor. vbi ſi curator adoleſcentium prædia eis & ſibi communia vendidit,eatenus tantùm venditio reſcindéda eſt, quatenus adoleſcentium pro parte fundus communis fuit:niſi emptor à toto contractu velit diſcedi,quòd partem empturus non eſſet. & quæ etiam in ſimili ſcribuntur in l.ſi quis aliam, & quod ibi tradunt Bar.Ang.& Pau.Caſt.ff.de ſol.cum multis concor.& ſimi.à me cumulatè traditis infrà §.xxiij.glo.j.nu.1.& aliis multis ſeq.quæ ibi videre poteris.

4 *Conſuetudines de hac re.* *Si ex duobus dominis alter vult laudimia capere,alter rẽ redimere.* *Quid ſi emptor totum offerat.*

¶De quo & tu vide,quod in ſimili ſtatuitur,conſuetudinũ Turonenſium hoc eod.tit.c.xxij. & Cenomanenſium,c.ccclxxviij.Andegauenſium,c.ccclxvij. Aruernenſium tit. *des emphyteoſes & louages*,c.x.iunctis duobus præcedentibus.Et iterum tit.*de retraict*, ca.xxix.iunctis etiam duobus præcedentibus, Borbonienſium c.ccccxlviij.& ſequen.vt non contemnendum id videatur, de quo tot gentes & populi conſenſerunt.Quibus etiam concinit,quod ſcribit Maſue. hoc titu.de retractu,§.vna vel pluribus.& Franciſ.Ripa.in l.quò minus,colum.vlti.verſicu. ſed pone quòd volens,ff.de flumini.quòd ſi ex duobus dominis alter vult laudare,atque ſic laudimia recipere pro ſua portione,alter verò vult partem ſuam,reſtituto huius partis,pretio, retinere : id quidem poteſt ex ſententia Alber.in l.per fundum,ff.de ſeruit.ruſtic.prædio.per l.hæredes,§,ſi meritò, ff.famil.erciſcund. Tamen ſi emptor ei totum offerat,reſtituto integro pretio,is debet & cogitur totum retinere,vti etiam voluerunt Goli.Cu.& Alber.in l.ſi duo patroni, in principio,ff. de iureiurand.Et quod poſt eundem Guil.Cuma.ſcribit Angelus in l.item cum teſtamento,quam legit cum §.non ſolùm,l.ſi noxali, ff.de pecul. quòd ſi inconſulto domino emphyteuta vendiderit emphyteuſim,poterit vnus ex pluribus hæredibus domini pro parte ſua reuocare. Tamen

emptor

emptor poterit dicere, aut totum reuocetis, aut nihil. Quódque tradit Albe. in l.patri, §.j.ad fi. ff.de minorib. Sed interim tamen vide quæ dicam infrà eod.tit.d.§.xxiij.in glo.vlt.nume.4.cæterùm.iterúmque num.6.e a istis denique, & duobus seqnen. Vide etiam quę in simi.tractat gl. in l.ij.in princ.C.de liber.& eor.libe.Bald.in l.j.in axxvj.quæst.ff.de rer.diui.Mart.Laud.in c. vlti.col.ij.versi.quæro vasallus, & ibi Cardi.Alex.col.ij.versi.pro complemento, tit.quib. mod. feud.amit.l.j.vbi sequitur Ange.vbi suprà.

PRO RATA, GLO. VIII.

1 QVID HOC PRO RATA, significet, & quibus modis sumatur, videbis per gloss.in l.j in princip.& ibi omnino per Philip.Deci. etiam in princip.C. vnde lib.& in l.vltima, in verbo, pro rata, & ibi Bald.C.de dot.promiss. & Innoc. in c.constitutus, extrà de religio.domi.& Bald.in authent.defuncto, colum. vlti. versi.sed oppo.quòd pater, & iterum versi.modò quæro, C.ad Senatusconsf.Tertul.& in l.j.§.quòd si nemo, colum.j.versi.super prima quæstione, ff.quod cuiusque vniuersi. & in l.vltima.colum.j.versic.scias ergo, C.de impub.& ali.substitu.& Per.Vbal.in tract.collectarum.quæst.xlij. Sæpius autem reperies, hoc, pro rata, significare, non æqualiter, siue pro virili, sed pro portione, vt in l.in iis, §.Imperator, ff.de solut.vbi æqualiter, & pro rata, vt diuersa ponuntur, cùm dicitur, æqualiter ad vtranque causam proficit, quod solutum est, non pro rata. & in authen.si quando, C.de constit.pecu.& in c.Raynaldus, vertic.demum, extrà de testament.& ita eos tex.expendit Alexand.consilio lxaij.viso processu, columna tertia, versieu.sed aduertendum, libro quinto. *Pro rata quid significet.*

2 ¶Illud autem sciendum, id nonnunquam, pro rata, simpliciter, & sine alia adiectione dici, vt in dicto §.Imperatnr, & rursus in eadem l.§.apud Marcellum, ibi, vtrùm pro rata. atque etiam in l.Plautius, in prin.ff.de conditio.& demonstr.& in l.& si pauciores, & l.sorori, ff.si pars hæredi. peta.& in l.si pro rata, ff.de religio.& sumpt.fune.& in l.procuratoris, §.vltimo. & in l.illud, in princip.ff.de tribut.actio.& in l.hinc quæritur, versi.sinautem, ff.de pecu.& in l.insulam, ff.qui potio.in pigno.habean.& in l.interdum, §.j.ff.de hæredib.insti.& in l.si verò, ff.de mili.testa. & in l.si libertus, §. j.ff.de iure patrona.& in l.iij.ff.de alimen.& cibar.legat. & in l.si pro patre, §. idem quoque, ff.de in rem verso.& in l.apud eos, C.de debit.ciuit lib.aj.& in dicto c. Raynaldus. Sicuti & apud Liuium lib.ab Vrbe condita xlv.Pediti in singulos dati cēteni, duplex Centurioni, triplex equiti: tantum pediti daturum fuisse credunt, & pro rata aliis.& Capitolinum in Antonino Philosopho, Vicena millia nummûm singulis ob participatum imperium militibus promiserunt, & cęteris pro rata. Quanquàm illud, pro rata, significare ibi videtur pro certa aliqua portione. In quibus locis, rata, est substantiuum. Ab aliis tanquam adiectiuum ponitur. Tullius in Tuscul. Omnia ista, perinde vt cuique data sunt, pro rata parte, à vita, longa aut breuia dicuntur. Cæsar li.j.belli Gal.ici: Quadraginta iugera in singulos proponit, & pro rata parte Centurionibus, euocatisque. Et Vitruuius lib.iij.cap.item iiij. Sinautem nona aut decima pro rata parte fiat. Pro rata quoque portione, scribitur in d.l.j.C.vnde liberi, & in d.l.vlti.de dotis promiss.& in l.adhuc, in princ.ff.de vsufruct.& in l.vlti.C.de repud.& in d.authen.si quando, & in l.si seruus.§.j.ff.si quis cauti.& in l.omnes, C.de coll.fund.patri.lib.xj.& apud Tullium in Somnio Scipionis: Hic est ille, qui interuallis coniunctus imparibus, sed tamen pro rata portione distinctis, impulsu & motu ipsorum orbium efficitur. *De eodem.* *Pro rata parte.* *Pro rata portione.*

3 ¶Et pro rata regionis, in l.ex mille, §.quæsitum, ff.de euict. Pro rata patrimonij, & pro rata pecuniæ, in l.Titius, ff.ad Senatuscon.Trebel.& in l.sed & si lege, §.quod autem, ff.de peti.hære. Et pro rata ponderis, in l.iij.§.vlt.ff.de rei vendic. Et pro rata temporis, in l.si quis domū, §.j.ff. loc.& in l.si vno, §.vbicunque, eod.tit.& in l.cùm in fundo, §.quòd si vxor, ff.de iur.dot. Quod alibi, pro portione temporis, dicitur, in l.quòd si domus, ad fi.iterúmque in l. qui insulam, §.j.ff. loca. Et pro rata debiti, in l.procnratoris, §.in tributum, & §.vltim.ff.de tribu.actio. Et pro rata suæ quantitatis, in l in imponenda, C.ad leg.Falci. Interdum simpliciter, pro portione, dicimus, quod & simpliciter, pro rata, dicitur: vt in l.Celsus, ff.de religio.& sum.fune. Nam & in d.l.sic pro rata, quæ paulò pòst sequitur, pro eodem ponit, pro rata. Sed & pro portione dicitur, in l. ij.in prin.& iterum §.cùm in eadem, ff.ad leg.Rhod.de iactu.& in l.sed si communis, ff.de contrahen.emp.& apud Catonem in Re rustica, pro portione omnia ea facito. & Varronem in libro eiusdem tit. Vt & lac pingue habeant, & multùm pro portione. Et pro portione rerū, apud Tullium in lib.de Oratore: Sed oportet, vt ædibus ac tēplis vestibula & aditus, sic causis principia pro portione rerum proponere. *Pro rata regionis.* *Pro rata pecuniæ.* *Pro rata ponderis.* *Pro rata temporis.* *Pro portione temporis.* *Pro rata debiti.* *Pro rata quantitatis.* *Pro portione.*

OV CEVX QVI LES REPRESENTENT.

AVT QVI EOS REPRÆSENTANT. GLO. IX.

1 *Repræſentatio an habeat locũ in retractu.*

NISI ID CONSVETVDO noſtra expreſsiſſet, fortè non fuiſſet locus repræſentationi etiam inter eas perſonas, in quibus de iure communi locum habet repræſentatio: quia noſtra conſuetudo in prin. huius §. nuncupatim præfert proximiorem cæteris, cùm dicit, *le plus proch.in lignagier du uendeur*, &c. Et cùm ſit mentio proximi, ſine proximioris, non compræhenditur, qui ſequenti gradu eſt, licèt is ſit, qui priorem repræſentare ſoleat, l. iubemus, in prin. iuncto §. vlt. & ibi doct. C. ad Treb. & l. ſi libertus præterito, §. ſi libertus, ff. de bo. lib. & voluit Soc. conſi. cclij. viſis inſtrumentis, col. ij. verſ. ad idem adducitur, & latiùs diximus in noſtro tractatu Primigeniorum, q. xl. in quo tracto, vter in eo iure primogenituræ præferatur, nepóſne ex filio primogenito ante patrem mortuo, an ſecundò genitus filius, in xxiij. ratione pro patruo contra nepotem.

2 ¶Hincque fit, quòd cùm, vbi relictum eſt aliquid familiæ, vocetur primo loco proximus quiſque, l. peto, §. vlt. ff. de leg. ij. & l. cùm ita, § in fideicommiſſo, eo. ti. & plenè diximus ſuprà in eo. §. in gl. iiij. in verbo, *doibt recenoir le premier lignagier*, verſi. ij. Certè ob id nõ admittuntur filij fratrum cum patruis: quia vbi conſideratur prioritas gradus, frater excludit filium fratris, l. iij. §. ſi duo, ff. de legit. tut. In qua ſententia fuere Bal. qui id dicit not. Raphael Co. Flori. à S. Pet. Iaco. Pute. & Ang. Peruſ. in d. §. in fideicommiſſo, cum alijs multis cõcor. quorum tibi ingentem cumulum fecimus in dicto noſtro tractatu Primigeniorum, in illa ipſa concertatione nepotis & patrui, in xxxiiij. ratione patrui: vbi etiam videbis, an id verum ſit. nam multi etiam contrarium tenuerunt, non contemnendis ſubnixi rationibus, vt ibi quoque videbis.

3 *Repræſentatio an habeat locũ in ſtatutis.*

¶Eſt & aliud, quod potuiſſet videri impedire in hoc caſu repræſentationem, quia retractus non competit de Iure cõmuni, ſed ex ſtatuto aut conſuetudine: edictum autẽ ſtatuti nõ ſic apperitur nepoti, vt edictum Prætoris: quod etiã ei apertum non fuiſſet, niſi id Prætor expreſsiſſet, l. ſi poſt mortem. §. vlti. ff. de bo. poſ. cont. tab. Ita enim voluit Bal. conſi xxx. præſuppoſito ſtatuto, col. ij. verſi. ſecundò quæritur, lib. j. vbi ex hoc conſuluit, filium fratris non admitti cũ patruo per repræſentationem patris ad ſuccedendum ex ſtatuto, tanquam ſcilicet repræſentatio locũ nõ habeat in his quæ ex ſtatuto deferũtur. Et ita illum refert D. Benedic. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelaſiã, nu. 64. & rurſum nu. 625. de teſt. vbi tamẽ corruptè eũ allegat, nec ei tamẽ aſſentitur. Sed de hoc nos multa dicemus in tractatu primigeniorũ, in ea quæſtione, Vter in iure primogenituræ præferatur nepos ex filio primogenito, an filius ſecũdò genitus.

4 *Repræſentatio iuris ſpecialis eſt.*

¶Illam tamen ſententiam Bal. confirmat, quòd in ius repræſentationis competit ex Iure quodã ſpeciali, non autem communi, vt probat text. qui id appellat priuilegium. in §. ſi autẽ defuncti, in Authen. de hære. ab inteſt. quem ad hoc ſing. dicit ipſe Benedic. in d. repetitio. in eodem verbo, nu. 616. Igitur cùm & retractus ſit etiam ex Iure ſpeciali, non poteſt in eo habere locum repræſentatio, quæ & ipſa eſt Iuris ſpecialis, ne duo ſpecialia in re eadem concurrant, contra not. in l. j. C. de dot. promiſ. cum ſimi. Quin & ſi repræſentatio eſſet beneficium Iuris communis, id tamen non haberet locum in iis quæ deferuntur Iure ſpeciali, per tex. not. in l. mulieri & Titio, ff. de condi. & demon. quem & ipſum dicit ſing. idem Benedic. in d. repe. in verbo, mortuo itaque teſtatore, le ij. nu. 119. Et huc ſpectat ea controuerſia, an ius ſtatutarium vel conſuetudinarium ſit tranſmiſsibile: de quo per Sali. in l. j. C. ad leg. Iul. de adul. & Ro. in l. ventre, ff. de aeq. poſ. & ipſum Bened. loco ſuprà allegato, nu. 118. & multis ſeq. vbi & alios citat.

5 *Sed an hæc repræſentatio habeat locum, vt quis eũ repræſentet, quo viuo non erat cõceptus.*

¶SED ID VNVM tamen hoc in loco notandum eſt, quod à paucis animaduerſum admodum miramur, tum demum repræſentationem habere locum, ſi is qui vult alium proximiorem repræſentare, viuo eo cõceptus erat: aliâs enim ex perſona illius, quo ſcilicet viuo nondũ conceptus erat, in eius locum venire non poteſt, vt pulchrè & ſcienter reſponderunt Fran. Rampo. & Per. Anch. inter conſi. ipſius Anch. conſi. cclxv. in themate propoſito, col. j. per l. Titius, ff. de ſuis & legit. & l. j. §. quis proximior, ff. vnde cog. & glo. in §. hi autem, in princi. Inſtit. de legiti. agna. ſucceſ. Ad quod etiam faciunt alia multa, quæ nos abundantiſsimè collegimus ſuprà eod. tit. §. j. in glo. ix. quæ eſt in verbo, *ou lignagier*, nu. 81. & hæc quidem, & multis ſequent. vbi & hoc tranſeunter attigimus, & quod dicemus nu. ſeq. in fi. & in loco inibi citato.

6 *De eadem re.*

¶Verùm ego id vix reciperem in hoc caſu noſtræ conſuetudinis, quæ hîc in verbis ſequẽtibus dicit repræſentationem habere locum in retractu, vt in ſucceſsione. Alibi autem, videlicet titu.

de ſuce

de successions, qui est omnium xvij.§.j.qui est ccxij.omnium §.totius huius voluminis consuetudinum nostrarum,scribitur,repræsentationem habere locum in infinitum,eatenus quidẽ, quatenus gradus consanguinitatis computari & probari potest.Quibus verbis satis ostenditur,non esse necesse,vt quis sit conceptus eo viuo,quem vult repræsentare:neque enim id fieri posset in infinitum,vt dicit ob eadem verba in simili casu Bal.in c.j.titu.an agna.vel fili. & consil. ccxv. proponitur,col.ij.lib.ij.& diximus suprà eo.tit.§.j.in dicto verbo, *ou lignagier*, nu.89.& id quidem.Vt interim illud omittam,quòd licet ij qui post mortem concepti sunt, non admittantur ad successionem ex propria eorum persona,tamen admittuntur ex persona parentum, scilicet iure transmissionis,ac veluti repræsentationis,ex sententia Cy.Bar.Bald.Sal.Pau.Cast.Corn.& aliorum in l.j.C.de his qui ante apert.tabu.& aliorum multorum,quos collegi suprà in eadem glo.in verbo, *ou lignagier*, nu.9a.denique licet.

TOVS Y DOIBVENT ESTRE RECEVZ PRO RATA, OMNES PRO RATA ADMITTENTVR, GLO. X.

1 IOAN. FAB. in §.si plures,Insti.de legi.agnato.succes. loquens ouncupatim de casu nostræ consuetudinis,Si sunt plures (inquit) eiusdem gradus, qui veniãt ad retractum,dicunt aliqui,quòd si sit eadem ratio omnium, vt quia æquè admittuntur ad successionem,admittuntur etiam omnes ad retractum. Et ex hoc dicunt,quòd frater vtrinque coniunctus excludit omnes, qui ex vno tantùm latere sunt.Idcoque eo in loco voluit Bart.si is est,in ea lect. Insti. quæ nomine eius circunfertur,quod minimè credo:& ante vtrunque Petr.à Bel.Perti.nuncupatim etiam loquens de retractu,in authen.itaque,io fin.C.commu.de succes.Subdit autem Fab.quòd si nulli sint vtrinque coniuncti,tunc agnati in quæstitis ex parte patris,cognati matris admittuntur, l.de emancipatis,C.de legit. hæredi. Vltra fratres,& fratrum filios veniunt proximiores æqualiter, nulla ratione habita,vnde bona veoerint.authen.post fratres,C.eod.& d.authen.itaque. Sed & subdit,quòd quicquid sit de Iure,certum est de consuetudine,eos qui æquales sunt, vt fratres con sanguinei,vel ex iis descendentes,æqualiter admitti.Si oon sint consanguinei, eos qui attinent ex parte eius,à quo bona processerunt,admitti,non alios.Sed super hoc vide quæ dicam infrà §.xiiij.glo.ij.nume.10.illud autem.& seq.

Si plures consanguinei eiusdẽ gradus veniunt, quid agendum.

Quid si unus est utrinq; coniunctus, alter ex altero latere tantum.

2 ¶ Baldus autẽ in tracta.Protomixeos,col.iij.versi.sed qui si sunt æqualiter,dicit hoc casu, cùm scilicet plures eiusdem gradus volunt admitti ad retractum,ambo debent consequi: aut præfertur,qui prior prouocauit:aut si simul prouocauerint,locus est gratificationi:per multa, quæ illic allegat. quibus addere poteris & alia multa,quæ nos congessimus io tractatu Primigeniorum in xv quæstio.io ij.opinio.At illud primum caput,de eo qui prouocauit,voluit quoque & in hoc casu Pau.Cast.qui Bal.non meminit,consi.ccxxj.in hoc passu duo sunt, col.ij. lib.j. motus,quia id ius reuendendi alteri,est indiuiduum,vtpote quod continet rem tradi, quod & ipsum indiuiduum est,l.stipulationes non diuiduntur.ff.de verborum obligatio. & not. Barto.in l.cùm vsusfructus,ff.de vsufruct.Ideò cuilibet in solidum competit,l.ij. ff.de verbo. obligatio. Ex quo fit (inquit) vt locus sit præoccupationi,l.si pluribus, in fine,ff.de leg.j.& l.ij. ff.de duobus reis,& l.si rem,§.si duo,ff.de donationibus.& l.si Titius, ff.de verbo. obligatio. Et idem quoque voluit Alex.qui solùm Pau.memorat,consi.xxvij.viso themate, in iij.dubio, lib. vj. vbi dicit præoccupatum censeri per litem contestatam. & Ioan. Igne. qui oullum horum allegat, in repetit.l.dudum,col.xxviij.versi.adde tamen vnum,C.de contrah.emptione, per alia multa iura,quæ præoccupantem præferunt,cæteris paribus.ibique etiam declarat, quis præoccupasse dicitur,post Barto.Bald.& recentiores in d.l.si pluribus,ff.de legatis j. De quo etiam per glo.Bar.Bal.& alios in l.pluribus,ff.de procurat.glo.j.& Doct.in c.capitulum,extrà de rescrip. Io.And.in c.si dun,de procu.lib.vj.in Nouel.Bal.io l.si quis à multis,in ij.lect.ff.de noxa.actio. Pau.Castren.& Alexan.loquentes in specie huius casus,quibus locis suprà allegauimus. & eundem Alex.io l.inter eos,quam l.legit sub l.sunt qui,colum.j.ff.de re iudica. & in d. l.si Titius, in j.not.ff.de verborum obligationibus.

Si unus ex pluribus eiusdem gradus præuenerit, an cæteros excludat.

Ius redeundi indiuiduum.

Et an cuilibet insolidum competat.

Præoccupare quando quis dicatur.

3 ¶ Hæc autem nostra consuetudo apertè declarat,omnes eiusdem gradus admitti pro rata,nulla præoccupationis ratione habita.Quod & idem de Iure communi procedere censet Sebast. Neapodanus in consti.de Iure congrui,in fin.& in consti.ex vno,in verbo,vnius. & Benedi. in repetit.c.Raynutius,in verbo,& vxorem oomine Adelasiam,numero 608.de test. & Matth. Afflict.in tracta.Protomixeos,§.j.col.antepen.quæ est xxj.totius tractatus, versic. vltimò not. Quibus accedo,hac ratione motus,licet ipsi non dicant,quòd cùm aliquid competit pluribus nomine collectiuo cognationis vel familiæ,tunc proximiores existẽtes in eodem gradu simul concurrunt,l.cùm ita,§.in fideicommisso,& iterum l.peto,§.fratre,ff.de leg.ij.Bart. in l.si cognatis,col.vlt.versic.quæro quo ordine,ff.de reb.dub.cum multis concordant. adductis à Ias.

Iterũ de principali quæstione.

consi.ccxv.ex Valentia,col.ij.versi.sed præmissis,lib.ij.& à me suprà,eod.§.glo.iiij.nu. 2. nam propè omnes ibi à me citati ad aliud quippiam,id quoque voluerunt.Nec etiam æquum videtur,vt alterius festinatione alterius ius lædatur,l.cùm solus,ff.de acqui.hæred.

4 *Quid si res empta sit indiuidua.*

¶ Sed id tamē intelligo,vbi res empta diuidua est.Quòd si ea indiuidua sit, putarē etiā extāte nostra consuetudine,locū esse præoccupationi.Pone enim,quòd vendita sit seruitus,in qua, vt dictū est expressè suprà §.j.retractus habet locū,aut aliud quippiā indiuiduum,& quod simul pluriū esse nō possit:tunc inter multos eiusdē gradus præferretur,qui prior occuparet: & si simul prouocarēt,sorte esset res dirimenda,vt expressè & in hoc casu voluit ipse Matth.Afflic.in d.tracta.Protomiseos,in d.§.j.col.pen.versi.item pone quòd pluribus,per quædam iura ibi allegata.quibus & alia multa addidimus in d.tracta.Primigeniorum,d.quæstio.x. Et idem in simili statuto respondit Pau.Cast.consi.ccxxj.in hoc passu,col.ij.versi.similiter non obstat,lib.j. Et tu tamen vide,quæ dixerim suprà,§.j.in glo.ix.quæ est in verbo, *ou lignagier*, nu.177.rursus quæritur.Et vide item Ferro.in consuetu.Burdigal.hoc titu.§.iij.statim post princi.

5 *Consuetudines de ea re.*

¶ De hoc autem,an scilicet & quomodo sit locus præoccupationi inter multos cōsanguineos venditoris eiusdem vel diuersorum graduum,sunt multæ expressæ Franciæ consuetudines, videlicet Parisiensibus,cap.clxxix.Meldensibus,xc.Meldunensibus, xxxuij. Senonensibus, xlvj. Trecensibus,cxlv.Caluimontensibus,cxiij.Aurelianensibus,cclxxix.Turonensibus hoc tit.c.j. Cenomanensibus,ccclxxx.Andegauensibus,ccclxx.Aruernensibus,hoc ipso titu.cap.xv.& tribus sequentibus.Borboniensibus,ccccxxxix. & duobus sequentibus.Blesensibus,cap.cxcix. & duobus sequentibus.Engolismensibus,lxj. Rochelensibus,xxx.Bituricensibus, hoc quoque tit. cap.ij.Burgundiensibus hoc item titu.cap.etiam ij.Artesiensibus,cap.lxxxvj. Burdegalensibus, cap.vj.Sanctonensibus xlvij.& simil.quas tu ipse videre poteris.

6 *Si ex duobus eiusdem gradus alter alteri mandauerit retrahi fundū qui vtriusque commodo cedat, an hic tenebitur cōmunicare lapso tēpore retractus.*

¶ SED HIC IN MENTEM venit quæstio,quam nos semel ex facto contingere vidimus:Titius & Mæuius erant eodē gradu propinqui vēditoris:Titius Mæuio mandauit, vt rem ipsam venditā retraheret,quæ vtriusque cōmodo cederet.Mox verò Titius ipse, ignorāte Mæuio,eandē ab emptore retrahit:an Mæuius habeat actionē aduersus Titiū , vt ei dimidiam partē rei redēptæ cedat,restituta etiam dimidia parte pretij,si trāsactus fuerit annus retractus. Nam si nondū exiisset,haud dubiè agere posset ex hac nostra cōsuetudine,quæ ius facit cōsanguineo retrahēdi ab alio cōsanguineo eiusdē gradus pro rata,si intra tēpora retractus veniat. Sed hîc quærimus,an post annū admittatur ob id mandatū,sine cōuentionē, de qua locuti sumus.Et id quidē dubiū decidimus ex casu l.cùm duobus,ff.pro socio. vbi si id solùm actū est, vt fundus vēditus emeretur,& mādanti cōmunicaretur,aduersus eum qui emit nullā actionem competere.Si verò id actum sit,vt quasi commune negotium gereretur,societatis iudicio emptorem teneri,vt pro rata cōmunicet.Nisi (vt dicit glo.ibi in verbo,tenebat) is cui mandatum est,dolo vel culpa emere noluit:tunc enim fortè nihil ei cōmunicabitur,ar.l.si fratres,§.si quis societatem,eo.tit.Et ibi Bar.& Bal.dicunt vtriusque rationem esse,quòd in priori casu mandatum est,quod potest liberè reuocari.In secundo societas,in qua non est locus pœnitentiæ. Et idem quoque in retractu conuentionali dicere possumus,si fortè alter ex duobus, qui fundum sub lege reuenditionis vendiderant,alteri eorum mandauerit retrahendum.

LVY SEVL, SOLVS IPSE, GLO. XI.

1 *Si plures sunt eiusdē gradus, quilibet insolidum admittitur.*

ET ID QVIDEM iuris est,quoniam ex multis,qui sunt eiusdē gradus , quilibet in solidū admittitur iure accrescendi,si cæteri nolint:vt & nuncupatim in hac specie,de qua loquitur hæc nostra consuetudo,voluit & respondit Paul. Castrens. consil.ccxxj.in hoc passu duo sunt,colum.ij.lib.ij.iterúmque & expresius consilio lxxiiij.in causa mota per dominam Dorotheam,ad fin.lib.ij.& aliquid diximus in præcedente gloss.vt videre poteris.

POVR VNE TESTE,
PRO VNO TANTVM CAPITE, GLO. XII

1 *Si plures ad retractū ueniāt, an in stirpes, an verò in capita ueniant. Quid in descēdentibus.*

MAGNVM INTER nostros certamen fuit , estque etiamnum , vtrùm, cùm filij fratrum soli & sine patruis succedunt , in capita , an in stirpes veniant. Sed illud primum Lectores scire oportet , quòd in successione ascendentium descendentes semper in stirpes vocantur,tam de iure C.vt scribitur in l.secunda,& ibi Alberic.C.de suis & legiti.& §.cùm filius,& iterum §.vlti. Institu. de hæredi.quæ ab intesta.defer.quàm etiam de iure Authenti.vt patet ex authenti. in successione,& ibi Pau.Cap.& Corne.C.de suis & legiti. (quàm denique de iure feudorum, per capitul.primum in princip.& ibi.Doctor.titu.de successIon.feud.) Et id nemo non admittit,quod sciam,

ſciam,præter Ioan.Fab.in authen.ceſſante,C.de legit.hæred.& Soci.conſi.ciiij. quoniam præſens,colum.iij.verſic.ſecundum autem probatur,libro ij.& ex Antiquioribus Alber. Papien. vt eum retulit Alberi. in l.ij.de ſuis & legit. negans eam l.loquentem de nepotibus trahi ad poſteriores.

2 ¶ In ſucceſsione autem collateralium,qui ſunt poſt fratres & fratrum filios, haud dubiè veniunt in capita,ex omnium ſententia. At in ſucceſsione conſobrinorum,ſiue patruelium, verbi gratia,tres erant fratres,aut ſorores:deceſsit vnus,relicto vno filio,alter duobus, tertius tribus filiis:deinde ille vnus ex primo deceſsit,cui cæteri patrueles ſuccedunt: & nonnihil dubij eſt, ſuccedántne in ſtirpes,an in capita De quo per Bald.conſi.cxcviij.ad euidentiam, in iij. & iiij. dubio,lib.iij.Ioan.Lig.inter conſi.Alber.Bru.conſi.lxxvj.th ema,col. penul.& Mart. Laud.in c. j.§.& quia vidimus,col.vlt.verſi.tertia regula,tit.qui feud.dare poſſunt,& in c.j.col.vlt. titu.de gradibus ſuc.in feu.Si autem filij fratrum,id eſt,patrueles, ſuccedunt patruo ſimul cum alio patruo:in ſtirpes proculdubiò ſuccedunt:nam neceſſe eſt,vt tunc in locum patris veniant: aliàs patruus,tanquam proximior,eos excluderet.

Quid in ſucceßione conſobrinorum ſiue patruelium.

3 ¶ Quid ſi ſoli inter ſe ſine patruo ſuccedunt?Et hoc quidem Cimmeriis propè tenebris obſcurius eſt,magniſque teſtibus res iſta agitur. Nam in capita eos ſuccedere, tradidit Azo, huius opi.veluti anteſignanus,in Summa,C.de legit.hæred.col.ij.§.item Iure nouiſsimo.verſic.illud dubitari poteſt,& Accur.ipſius diſcipulus,nec eo magiſtro indignus,in §.hoc etiam, in verbo, ſuperſtites,in fi.Inſti.de legit.agna.ſucceſ.in quo illud ſcire debes,ob id præſertim,quòd idem Accur.aliis in locis fuit in contraria ſententia,vt poſtea dicemus, quòd Accurſ. ipſe poſtremo loco ſcripſit in Inſtitutiones,vt dicit Bal.conſi.cclxxij.caſus talis eſt quidam teſtator, colum.ij. lib.ij.vt hinc intelligas,hanc ſuam in eo loco opinio. cæteris eſſe veluti maturiorem, iuxta illud Diui Pauli,j.ad Corinth.xiij.Cùm eſſem paruulus,loquebar vt paruulus,& cætera quę ſequuntur. Quam ſententiam ſæpiſsimè aduocat Barb.noſter,cùm mutat ſententiam. {Atque illud Euripidis in Hippolyto:

— Κ'ἀν βροτοῖς
Αἱ πῶς φροντίδες σοφώτεραι
δεύτεραι. —
— *Nam mortalibus*
Poſteriores ſemper cogitationes prudentiores.

Quid cum ſoli ſine patruo inter ſe ſuccedũt. Qui in capita dicunt eos ſuccedere.

Ex quo (ni fallor) depromptum eſt illud Tullij Philip. 12. Poſteriores enim cogitationes (vt aiunt) ſapientiores ſolent eſſe.} Sed & è noſtris Fran.Curt.ſenior,conſi. xlv. ſtatuto ſiue conſuetudine,col.viij.verſi.& ideò huic deciſioni,dicit quòd cùm Doct.noſtri reperiuntur diuerſas ſecuti fuiſſe ſententias,poſtremas præſumi meliores & maturiores,& in id alios multos allegat,& idem dicit Philip.Deci.in poſtrema addi.conſi.xxxiiij.præſtantiſ.Doctor, colum. eiuſdem additio.ij. verſi.ſecundò principaliter {Idque prouerbio dicere ſolemus δευτέρων ἀμεινόνων.} Sed non omnino certum eſt (neque enim poſteaquàm huc peruenimus,id omittendum eſt) quod ex Bald.dictum eſt,glo.Accur.in Inſtitutiones, eſſe omnium poſtremas, quia Petr. Iacob.tit.de actio.in rem pro te emphy.char.antepenul.verſic.item quod gloſſator,dicit Franciſc.Accurſ.ipſius Accurſij noſtri gloſſatoris filium dixiſſe,patrem admodum iuuenem ſcripſiſſe gloſſ.in Inſtitut.

Accurſius quãdo in Inſtitutiones ſcripſerit.

4 ¶ Sed vt ad inſtitutum redeamus,eandem illam Azo.opin.ſecutus eſt ipſe Accurſius in l.ij.§. hæreditas,in verbo,in tres partes.ff.de ſuis & legit.hæredi.Alter Azo diſcipulus Roffre. in tit. de bono.poſſeſsio.vnde cognati.§.vlti.verſic.vltimò quæritur.Hoſtien.in Summa,titu.de ſucceſſ.ab inteſt.§.viſo igitur,col.vlt.verſicu. quid ſi factum filij.Vbert.aut vt alij vocant, Obert. Bob.in d.auth.ceſſante,C.de legit.hæredi.prout ab aliis citatur:neque enim lectu. eius habemus,nec quorundam aliorum,quos & poſteà citabimus,vt ſi neceſſe ſit ſententias omnium numerare,magis quàm ponderare, (quod queritur Plinius iunior lib. Epiſtolarum ſecundo, ad Arrianum : id eſt,ponderare cauſas vocibus,non ratione,vt loquitur Cicero in Oratione pro Cecinna.Quod & Plato quoque apud Stobæum ſermone xliij.improbat : Ἐπιστήμῃ γὰρ οἶμαι δεῖ κρίνεσθαι, ἀλλ' οὐ πλήθει, τὸ μέλλον καλῶς κριθήσεσθαι, id eſt,Iudicandum eſt ſecundũ ſcientiam, non multitudinem,quicquid certè iudicari debet) vt ſi iniquã numerare opus ſit, cognoſcant Lectores,vtra earum numero vincat.In hac igitur ſententia fuit,& Alber.in d. authen. ceſſante,vbi & Oldr.dicit fuiſſe in hac ſententia,& Guid.Sux. in quibuſdam reportatis,vt vocant, & Cyn.& Bal.in l.j.§.vlt.ff.ſi pars hæred.peta.Iac.But. Bald. qui hanc dicit eſſe magis conſonam literæ & naturæ,licet aliàs conſuluerit pro altera,& Sal.qui hanc dicit fortioribus argumentis fundatam,in dicta auth.ceſſante.Idem Sal.in authen.poſt fratres,la ij.& ibi quoque Ioan.à Monte

Qui item fuerant illius prioris ſententiæ.

Monte, C. de legi. hæred. & ipse Sal. in l. lege, in fi. eo. tit. Iac. Bald. in c. j. in fi. titu. de natur. succes. feud. Bal. cōsi. ccccliij. statuto ciuitatis maritus, col. j. versi. ex tertio. lib. j. Iac. Ardiz. in Somma, tit. de succes. in feud. { §. item succedunt collaterales. } Mart. Laud. in d. c. j. col. vlt. titu. de gradi. succes. in feud. Bened. Capra. consi. xxj. cum de duobus, col. vlti. vbi & hoc dicit communiter teneri, in quo admodum fallitur, & iterum consi. ciiij. viso & considerato, in j. dubio. Ang. Aret. in §. cùm filius, Instit. de hæredi. quæ ab intest. defer. vbi hanc dicit esse veriorem de iure, quamuis si casus accideret, vereretur discedere ab opin. gloss. Barto. & Bal. qui contrarium tenent, propter immensam eorum autoritatem. Fortu. Guar. in repetit. l. Gallus, §. idem credendum, col. xix. versi. ex superioribus, ff. de libe. & posthu. vbi hanc latissimè doctissiméque defendit Zasius in suis singu. intellect. iuris: vbi & hanc multis magnisque rationibus fulcit, atque iterum in epitome feudorum, parte viij. in vj. conclusione, vbi dicit, hanc opinionem seruari in Germania, & approbatam fuisse constitutione Caroli Quinti, præsentis Imperatoris, in eam rem edita in conuentu Imperij, vti etiam affirmat Ioan. Ferrarius in commentar. Instit. titu. de hæredit. quæ ab intest. defer. in verbo, non in capita, sed in stirpes, in fin. vbi & dicit eam constitutionem editam fuisse anno Domini M. D. xxix. & nouissimè Iacob. Spigellius in Lexicon Iuris ciuilis, in verbo, in capita succedere, & Ferro. in consuetud. Burdiga. hoc tit. §. vj. col. iij. versic. de succesione. Et hanc quoque opinio. secutum fuisse Bul. & Ray. Forl. tradit Bal. in capit. j. in princip. titu. de succesi. feud. & dicit idem Bald. in d. c. j. titu. de natu. succes. feud. quòd omnes, qui fuerunt ante Accursium, tenuerunt hanc opinionem. Et citatur quoque in hanc opinio. Albe. Papi.

Qui contrà tenuerũt illos in stirpes succedere.

¶ At sunt multò plures alterius sentẽtiæ, vt scilicet ij succedant in stirpes, videlicet ipse Accur. sibi contrarius, in d. auth. cessante, & ibi quoque Dyn. Iacob. Aret. Pet. Cy. sibi quoque contrarius, Guil. Cu. Franc. Rampo. Ioan. Fab. Bart. qui dicit hanc fuisse ex opinionibus, in quibus Accursius primùm desciuit à maioribus, illúmque in hanc partem consuluisse, Bene. Plumb. Ang. qui dicit opin. Azo. de Iure antiquo securiorem esse, sed hanc de iure nouo procedere, & communiter practicari. Pau. Castr. dum hanc ponit posteriorem, alioquin obscurius. Raph. Fulg. & Corne. qui & hanc dicit, tanquam communem, in decisionibus tenendam, C. de legi. hæredi. idem Accur. in d. l. lege, in fi. C. eod. titu. & in d. l. j. §. vlti. in verbo, vtputa, & iterum in verbo, vendicationem, & ibi etiam Barto. Ang. & Pau. Cast. clariùs, quàm suprà, ff. si pars hæred. petat. idem quoque Accurs. in §. reliquum, versicu. si autem defuncto, in verbo, fuerint, & ibi etiam Iaco. Butr. secum pugnans, Barto. & Ange. in Auth. de hæred. ab intesta. veni. idem Iacob. Butr. Iacob. Belui. sibi etiam contrarius, & Aug. in §. si verò neque fratres, eod. titu. Iac. Aret. in l. antiqui libero, ff. si pars hæred. petat. Spec. Io. And. & Bald. hîc, vt aliàs sæpe, sibi malè constans, in tit. de succes. ab intest. §. j. versic. sed an filij, & sequen. vbi & ipse Specu. asserit Alber. Gal. idem tenuisse. Dyn. in tracta. de succes. ab intest. col. iiij. versicu. sed pone quòd aliquis. Andr. Iser. in c. j. & ibi quoque Bal. in versi. his verò. Mart. Laud. & Card. Alex. titu. de succes. frat. siue de grad. succes. in feud. Barto. in l. post consanguineos, §. hæreditas, quem legit cum §. agnati, & ibi quoque Ange. ff. de suis & legit. hæred. & consi. clxxiij. super hæreditate. Ioan. Ligna. in clemen. plures, & ibi Imo. colum. vltima, & Cardin. Floren. qui hanc dicit communiter approbari, colum. prima, de iure patron. Bald. in d. §. hoc etiam, & ibi etiam Ioannes Plat. & Christo. Por. Institut. de legit. agna. succes. vbi & ipse Bald. dicit hanc esse communem opinionem, & idem Bald. qui idem dicit tenuisse Iacob. Vero. in cap. j. §. & quia vidimus, colum. j. in verbo, æqualiter, & ibi etiam Marti. Laud. colum. vlti. & Cardi. Alex. etiam col. vlti. titu. qui feud. dare poss. & idem Bald. in d. cap. j. in princip. col. ij. versic. sed dubium est. & ibi etiam Aluar. titu. de success. feud. & ipse Bald. in d. cap. j. ad fin. & ibi quoque Barba. in addi ipsius, & Mart. Laud. titu. de natur. success. feud. & idem Bald. in dict. §. hoc etiam, Institut. de legit. agna. success. & consilio ccxciij. primò dicam, in princip. lib. ij. & consilio cccxlij. casus super quo, in ij. dubio, lib. ij. vbi tamen obscurè loquitur, & consilio clxxxv. factum est tale, Fagonus, col. ij. lib. iij. & d. consil. cxcviij. ad euidentiam, colum. j. versic. secunda quæstio, & iterum colum. ij. versicu. venio ad tertiam, eod. lib. iij. & consil. ccccviij. super eo, in fin. lib. iiij. Ioan. Fab. in §. cæterùm, Institu. de legit. agna. success. vbi hanc quoque dicit communem, Imo. in l. interdum, in princip. ff. de hæred. institu. Raph. Fulgo. consilio xij. ad id, de quo quæritur, colum. vlti. vbi & hanc dicit communem. Mathes. in tracta. de success. ab intest. in iij. arti. princip. versicu. secundò dubitatur, & versic. quando autem succedunt: vbi item dicit communem, & vtrobique etiam Ludo. Bol. in additio. vbi ita dicit se consuluisse. Nico. Vbal. in simili tracta. in iij. parte princip. col. j. versic. sed circa hoc quæro, vbi etiam dicit communem. Petr. Ferra. tit. forma libel. pro hæredi. ab intesta. in verbo, nullisque superstitibus, colum. xiiij. in paruis, versicu. vlterius quæritur. Alexander latè consilio lv. prospectis bis, columna iij. versic. confirmantur prædicta, & multis seq. lib. iij. & ibi etiam Barba. consilio quod illud continenter sequitur sub eodem numero. & idem Alexand. consil. xxix. perspectis consideratisque, colum. j. lib. v. vbi & hanc asserit esse communem, nec ab ea in iudicando esse discedendum. Francisc. Aretin. consi

consi.clxiiij.diligenter,col.j.Corne.consi.xlviij.pluribus,col.vlti.lib.j.Guid. Pap.decis. Delph. cxxxiij.sed qualiter,vbi dicit non esse ab hac iudicando recedendum.Ias. consil. clxxiij. circa primum,col.ij.versi.sed præmissis non obstantibus,lib.iij.Philip.Deci.qui & hanc dicit communem,in l.nepotes,in prin.C.de legi.liber.Caro.Rui.qui & hanc dicis esse cõmunem,consi. viij.in proposita,ad fi.lib.j.Benedic.in repeti.c.Raynutius,in verbo, & vxorem nomine Adelasiam,nu.631. de testa.Stephanus Bertrand.in l.hac edictali, versicu. quam obseruationem, nu.4.C.de secun.nup.vbi hanc dicit esse communem,& consi.xcvij.ponitur in facto quòd dudum anno,in ij.dubio,lib.j.& consi.exponitur in facto quod Iacobus,eod.lib.j.& consi.ccxxv. ponitur in facto quòd dudum fuit,ad fi.lib.ij.vbi tamen nonnihil dubitat.& consi.ij.viso consultationis themate,in ij.dubio,lib.iij.vbi dicit esse communem. Iacob. à S. Georg. in tract. feud.in verbo,præsentes,colum.ij.versi.sed vlterius,vbi dicit ita se sæpius consuluisse. Franc. Cur.iunior in simili tracta.feud.char.5.versic.quartò circa istam materiam: vbi item dicit esse communem,nec ab ea discedendum.Boer.latè consi.incip.an filij duorum:quod consi. posuit post Dy.de reg.iur.Rochus Cut.in tracta.de Iure patr.in verbo, ipse vel is à quo causam habuit,in ij.quæst.Fab.Gioch.in repe.auth.nouissima,in v.quæst.iij.quæst.princ. C.de inoffi. testa.Chasse. consil.xlvij.super deductis,col.vij.versic.sed quicquid sit.Ioan.Oldeo. in commentariis leg.xij.tabularum,titu.vj.

6 ¶ Et omnium sunt vtraque ex parte multæ & non cõtemnendæ rationes, quas apud eos videre poteris.& hanc cõtrouersiam alicubi in loco opportuniori copiosissimè tractabimus,ostendemúsque apertissimè,ni fallor,quis iustiùs induit arma. Vnum tamen παράδειγμα à natura ipsa profectum, nec omnino quoque contemnendum pro posteriori opinio. hîc subiiciemus. Nam si caudex quispiam siue truncus arboris duos ramos æquales emiserit, vnus auté eorum in duos alios diuisus sit,vt plerunque fit,an singuli isti duo ex vno producti tantùm excipiant alimenti succique ex eo trunco,siue caudice,ac ille alter? Et sanè videmus hunc multò crassiorem,ampliorem,obesiorem,atque etiam longiorem euadere,quàm singulos illos duos: veluti natura legis magistra parénsque nos doceat singulos nepotes,qui ex vno filio prodierunt, non tantùm debere ab auo percipere,quantum vnus ex alio filio.Satis autem constat,naturalem rationem tacitam quandam legem esse,l.cùm ratio,ff.de bonis dam. Sed ita vt id nunc tamen animaduertas,si id exemplum haberet aliquid momenti,non tantùm in hoc casu, sed semper aliàs concluderet,in stirpes,non in capita,succedere oportere. *Naturale exẽplum, pro posteriore sententia.*

§. DVODECIMVS.

T SI LEDICT achepteur,qui ainsi auroit receu au retraict autre lignagier, ou auroit transporté la chose à autre, [a] ne declaire & nomme celuy qu'il auroit receu audict retraict, ou autre, à qui il auroit transporté la chose, & ne le notifie au lignagier qui vient audict retraict: iceluy lignagier en peut auoir son recours & action contre luy, & son interest. Et ne court point le temps [b] dudict retraict contre luy, iusques à ce qu'il soit & puisse estre informé qui est celuy à qui ledict achepteur a transporté la chose, & à qui elle appartient. Pourueu toutesuoyes qu'il n'y ait negligence notable [c].

VOD SI EMPTOR *qui vel alium consanguineum ad retractum admiserit,aut rem alteri cesserit* [a]*,non indicet nomen eius quẽ ita admisit,eúmve cui rem cessit,cõsanguineo qui ad retractum accedit,erit ipsi cõsanguineo aduersus illum actio in id quod interest.Neque interim eidem consanguineo currit tempus* [b] *retractus,donec sit aut possit fieri certior,cuinam emptor rem cesserit, aut ad quem ea pertineat:dũmodo tamen non interuenerit insignis negligẽtia* [c].

TRANS

TRANSPORTE' LA CHOSE A' AVTRE, REM ALTERI CESSERIT, GLO. I.

1 *Virũ emptor tempore retractus nõdũ trãsacto, posſit rẽ alteri uendere. An poſſeſsio emptoris cedat commodo consanguinei retrahentis.*

OTEST ERGO emptor, durante anno retractus, rem alij vendere: est enim dominus, antequam ab eo retrahatur: cùm interim oon posſit manere res in pendenti, siue in aere, vt nostri loquuntur, iuxta not. per glo. in l. si ego, ff. de solut. & per text. in l. si ex duobus, §. sed & Marcellus, ff. de in dicto ad. Ideò si primus venditor erat dominus, ipse emptor alteri vendendo & tradendo, transtulit dominium: si oon erat dominus, transtulit vsucapiendi coodiuonem: atque vsucapit emptor ad commodum consanguinei postea retrahentis, arg. l. si alienam, ff. de dona. cau. mort. & l. indebiti, §. sed si nummũ, & quod ibi voluit gln. in verbo, agerem, ff. de condi. indeb. Hæc Pau. Castr. consi. lxxiiij. in causa mota per dominam Dorotheam, post princip. lib. ij. & de hoc alibi quoque dicemus.

2 *An consanguineus posſit retrahere à secũdo emptore.*

¶ SED CESSANTE consuetudine poterat in dubiũ vocari, verùm cõsanguineus posſet retrahere à secũdis emptoribus, propter id quod in simili traditur à Raph. Fulg. io l. si cùm venderet, ff. de pigno. & Alex. latè consi. x. videretur fortasse, lib. j. & Franc. Cur. Seniore consi. xij. Lucius Titius, cum concor. à me adductis infrà titu. seq. §. j. in verbo, *seront preferez*, nu. 6. at in pacto, & seq. & iterum §. iij. in gl. j. tamen in hoc casu posſe retrahi à secundo emptore voluit Masuer. hoc codem titu. de retractu, versic. item retractum petens, motus, quia id ius rem ipsato afficit, arg. l. si via, §. si fundus, ff. de serui. rusti. præd. & melius (inquit) facit l. sed vbi restitutio, ff. de minori. & l. postliminium, §. si is qui emerat, qui est pen. ff. de capti. & postlim. reuer. Idem quoque consuluit Pau. Cast. d. consi. lxxiiij. col. iij. versic. concluditur ergo, lib. ij. & Lud Bol. consi. xxv. in amplisſimo, col. v. versi. & nota quòd tale ius. vbi dicit, quòd si etiam res vendita transiisſet per mille manus, posſet tamen consanguineus eam vendicare ab vltimo emptore, ar. eius quod in simili not. in l. ij C. de rescin. vend. & in l. minor, in priu. ff. de euict. & in l. in causæ, in fi. ff. de minorib. & sequitur Chasſe. consi. xxij. consuetudine cauetur, col. v. versic. & sic est, & in consue. Burgund. hoc eo. tit. §. xj. in glo. vlt. in prin. vbi tamen oullum illorum allegat. & Boer. hoc quoque titu. §. ij.

Quid, si res transierit per multas manus.

3 *Consuetudines de ea re.*

¶ Et est etiã expresſa consuetudo Aruernorum hoc codẽ tit. c. xij. & Normanorom, c. cxv. cuius titulus est, *de querelle de fief uendu*, §. vlt. Marchianorum. hoc tit. §. vlt. qui est omniũ cclxxxvij. Auxerranorũ, siue vt alij vocant Altisſiodorensium, hoc quoque tit. §. xx. qui est omniũ lj. & Comitatus Burgundiæ tit. *reachaptz*, §. xiij. Et facit bonus tex. io c. constitutus, de in integ. restit. qui dicit huiusmodi retractus oblationẽ fieri posſe emptotibus, vel eorum succesſoribus. Succesſores autem dicuntur e iã ij, qui in rei tantùm dominium succesſerunt, l. fluminum, §. adiicitur, ff. de dam. infect. cum similibus. Et facit etiam tex. in l. vlt. §. j. ff. ad S. C. Velleia & in l. debitor vlt. ff. de p g. act. Et idem de iure prælationis competente domino, aut eius cesſionario, vt in tertium exerceri posſit, respondit Pau. Cast. consi. cccxxxv. laudatio & inuestitura, in vlt. dubio, lib. j. sed tamen vide quæ dicam in d. tit. seq. vbi suprà.

Succesſores qui dicuntur.

4 *Quid, si tertius rẽ habeat ex donatione, aut alio titulo, retractui non obnoxio.*

¶ At hoc à quibusdã intelligitur, cùm iste tertius emit rem, de qua agitur: secus si titulo donationis, aut alio nõ obnoxio retractui ab emptore habuit: quia tunc (vt illi dicunt) non poterit consanguineus ab eo reuocare. Ita enim tenuit expresſim Sebast. Neapoda in tracta. de Iure cõgrui, in verbo. posſedit. & eius autoritate Matth. Affli. in tract. Protomixeos, in verbo, vt intra xxx. dies, col. pen. versi. vndecimò no. & iterũ in verbo, licet enim suprà diximus, col. iij. versic. sextò not. Nisi (inquiunt) facta fuerit donatio, postquã causa fuit contestata super retractu inter cõsanguineũ & emptorẽ, & ita re effecta litigiosa, l. ij. & auth. ibi posita, C. de litigio. Vel nisi (vt illi subdunt) id factũ fuerit in fraudẽ consanguinei: tunc enim locus est tit. quæ in fraud. cred. Et fraus præsumitur, si præuentus à consanguineo posteà donauit, l. si quis posteà, ff. de iudi. Vel si id fiat clam, l. is qui, C. de rescin. vendi. vel si post donationem, alienans reperitur posſidere, l. sicut, §. superuacuum, ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. Hæc illi.

Quid, si donatio fuit facta post litem contestatam.
Quid, si post præuentionem.
Quid, si clam fiat.
Quid, si emptor, qui donauit, posſideat.

¶ Sed horum sententia, in eo quod primo loco dictum est, scilicet nõ posſe rem retrahi ab eo, qui titulo donationis, aut alio huiuscemodi rem ipsam ab emptore accepit, apud nos omnino non reciperetur. Nihil enim refert, quantùm ad id de quo tractamus, an tertius ille habeat titulo donationis, an venditionis, vt apertè sentiunt cæteri omnes, quos suprà citauimus. Imò verò maior videtur ratio, vt posſit eumei retrahique ab eo, qui titulo gratuito liberali & lucratiuo rem ipsam ab emptore obtinuit, quàm oneroso, vt qui minus ex hoc sentiat incommodi. Ideò Sebast. & Matthæ. non innituntur aliqoo iure communi, sed tantùm quibusdam constitutionibus, quæ apud nos non sunt. Quanquàm pro eorum sententia nonnihil facit, quod à quibusdam

busdam Doct.scriptum est in l.ij.C.de rescin.vend.eam l.non habere locum aduersus tertium, nisi cùm in illorum contractu interuenit læsio vltra dimidium iusti pretij,vt in primo. Super eo autem,quod ab illis dictum est de venditione clàm facta,vide quæ dicá infrà tit. seq. in præfat. nu.12.secundum, & seq. Et super eo , quod posteà dictum est de alienante nihilominus possidente,vide etiam quæ latè diximus in tractatu Constitu.in ix.limitatione.

6 ¶SED QVÆSTIONIS EST,an cõsanguineus debeat reddere pretiũ prioris venditionis factæ à suo ipsius consanguineo:an verò pretiũ secũdæ , quod fortè maius est. Et in dic. prioris:sed posterior emptor habebit actioné ex empto aduersus priorẽ emptorẽ,qui ei vendidit:vt in simili dicitur in d.l.postliminiũ,§.si is qui emerat,ff.de capt.& postli.reuer.& in simili quoque voluit Pau.Ca.in l.iij.col.ij.versi.in fi.gl.C.quod met.cau. Et nuncupatim in nostro casu cẽsuit Geral.Bago.in sua disputatione retractus,versi.quæro cõsequenter,reos Titio venditam,in ij conclusione.Et in hanc sententiam est expressa consuetudo apud Melndunenses, cap. xxxv.& Victriacenses,c.cxxvij.Cenomanenses,c.ccccxj.Andegauenses,c.cccc.Borbonienses,ca. ccccclx.vbi tamen requiritur consanguineũ fecisse suam diligentiam (vt vulgo loquimur) erga emptorem.Blesenses,c.ccv.vbi tamen non loquitur de euictione. & similiter Niuernenses hoc tit.c.xiij.Et vide tex.loquentem in non longè dissimili casu in l.si tibi alienam,& l.si q.ff.loc.& alium in alio simili in d.l.debitor.§.vlt.ff.de pigno.act.ibi,pecuniam quam debuit.

An consanguineus teneatur reddere pretiũ primæ venditionis, an alterũ.
An posterior emptor habeat euictionẽ contra priorem.
Consuetudines de eare.

7 ¶Sed hoc de euictione intellige,nisi prior emptor posteriori declarauerit rẽ adhuc esse obnoxiá retractui:aut ipse secũdus emptor eius rei sciens prudénsq; fuerit,quia fortè fuerit præsens priori venditioni:ideò id sciebat aut scire debebat ex cõsuetudine non lippis & tonsoribus , vt est in veteri prouerbio,quo è nostris vsus est Bal.consi.ccclxxij.cõtrariũ,col.j.lib.v.Nec enim tunc aget de euictione,nisi de ea expresśim cõuenerit,l.si fundum,& ibi gl.& Doct.C.de euic. & l.si à matre,& ibi glo.& Doct.C.de iure dot.& l.si fratres,C.commu.vtriusque iudi. & l.vlt. & ibi gl.& Sal.C.de com.re.ali.& gl.in l.non dubitatur,C.de euict.& in l.j.in verbo,emptor, ff.eo.tit.& in c.ad audientiam,in fi.extrà de reb.eccle.non alie.Bar.in l.cùm vir,col.j.versi.oppo.dixi.ff.de vsucap.Bal.Aluar.& Card.Alex.in c.rursus si fidelis : vbi & ipsi loquuntur de euictione in casu huic propè simili,tit.quib.mod.feud.amit.Sal. in authen.qui res,versi.quæro circa primam.C.de sacro.eccle.Rap.Co.consi.clxx.dominus Zambertus,col.vlt.Pau.Cast.consi. cccxxxiij.viso puncto,ad fi.lib.j.Alex.consi.lxix.super eo, post prin.lib.iiij. Corne.consi.clxx. quia causa,col.iij.versi.& venditor,lib.iiij.& Doct.vbique. Super quo etiam vide quod in simili tradit glo.in c.j.in prin.in verbo,bonæ fidei,& ibi etiam Doct.tit.de prohib.feud.alienat. per Fede.& in l.vlt.§.vlt.C.commu.de legat.

Quid, si prior posteriori declarauerit rem esse obnoxiam retractui.
Quid si secundus emptor id sciebat.

8 ¶Quæ & tu notáter intellige,etiamsi sciens à sciente quoque emit. ná nec tunc quoque agit de euictione,nisi de ea expresśim caueat,vt satis probat tex.in c.j.ti.de inue.de re alie.fac.& expresśim respondit Ro.consi.cccxcvj.in casu,col.ij.versi.quo ad secundum.& Alex.consi.lxix.super eo quod quæritur,col.j.versi.nec etiá potest dici,lib.iiij.quia sciẽti (inquit) nõ fit iniuria neque dolus,l.cùm donatio.C.de trásac.& l.j.§.j.& iterũ §.vlt.ff.de act.emp.vbi & de hac quoque re est bonus tex.& idẽ quoque voluit Ang.Are.in §.vlt.col.j.in prin.Insti.de emp.& vend.vbi etiá tractat,an saltem poterit emptor sciens repetere pretium à venditore etiam sciente. De quo & tu vide Ioan.Lupum in repetit.rubric.de dona.inter vir.& vxo.char.37.col.j.ad finem.

Quid si sciens à sciente quoque emit.

9 ¶Et ad id,quod diximus de eo qui scire debet,illud certè perpetuũ est,vt inspiciatur quod quis scire & intelligere debet.Id est paria sunt scire,& scire debere,l.quod te,in fi.& ibi glo. Alber. Bar.Bal.Ang.Sal.& propè omnes,ff.si cer pet.& l si duo,& ibi Alber.Ang. (& Roma.in fi.) ff. de acquir.hære.ex quibus ipsi dicunt paria esse scire,& facilè scire posse,& l.si Titius,in princ. ff.de fideiussori.& l.Iulianus,quę est pen.ibi,qui sciret aut scire potuisset, & ibi Albe.ff.ad S.C. Macedo.& l.quisquis,& ibi glo.vlt.C.de rescin.vendi.& l.idem,§.j.ibi,intelligit vel intelligere debet,ff.ad leg.Aquil.& l.qui fundũ,§.seruus.& ibi Dy.& Alber.ff.pro empt.& l.j.C.de peric. tuto.& l.prohibere.§.vlt.& ibi Alberi.ff.quod vi aut clam.& glo.in l.mora,in verbo,difficilis, post prin.& ibi Sal.col.iij.versi.prosequnt alia verba,ff.de vsur.Et facit text.in c.j.§.si vasallus feudũ,ibi,emptori ignoranti,& ibi Aluaro.in j.not.titu.si de feud.fue.contro.inter do.& agna. & quod scribit gloss.in l.quòd si minor,§.restitutio,in verbo,non ignoraret,ff.de mino.& in l. qui cum alio,in gl.magna,in fi.ff.de reg.iur.vbi dicit parem culpam esse scire, & debere scire. & Pet.Iacob.titu.de actio.ex empto,melior & æquior.colum.vlt.in prin.Bald.in l. qui contra, C.de incest.nupt.vbi dicit eum haberi pro sciente,qui non vult scire.& consil.ccxl. præsupposito statuto,lib.ij.& consil.cccxcv.pro domino Dinaldo,colum.ij.versi.vnum tamen dico,eod. lib.ij.& Pau.Cast.consi.lxv.viso quodam libello,colum.ij.versic.item narrari debebat,lib.j. & Alexand.consi.xxxiiij.consideratis his,colum.j.lib.vij. Et facit etiam optimus text à multis ex

Paria sunt scire & scire debere.
Et nolle scire.

ſuprà dictis allegatus in l.ſi quis domum,§.vlti.ff.loca. & alius quoque optimus in l.regula,§. ſed iuris,ff.de iur.& fact.ignorã. vbi paria ſunt ſciee,& facilè ſcire poſſe. Súntque & alij propè infiniti textus,qui omnibus obuij ſunt. Sed & facit præterea,qnod tradit gl.in l.j.in verbo, neſcienti,& ibi Bald. col.ij.verſi.quæro quid ſi venditor,C.de ædil.act.& quæ diximus ſuprà eo. tit.§.j.glo.xviij.quæ eſt in verbo,*le pris que la choſe aura couſté*,nume.41. huic ita,& quæ dicemus infrà §.xxxv.in verbo,*ignorans*,nu.28,ſextum quòd in caſibus,& ſeq.

Sed an illis poſtremis caſibus repetet ſaltem ſecũdus emptor pretium eius quod pluris emit.

Quid ſi actum ſit,ne & is teneatur de pretio.vide n. 14.

10 ¶Et hæc quidẽ haud dubiè ita obtinẽt,vt primus emptor non teneatur de euictione,in id quod aliâs intereſt ſecundi emptoris,ne ab eo res retrahatur,vt regulariter venditor tenetur, l. euicta re,ff.de euict.ſed quantum ad pretium,in id videtur teneri,vt ipſum reddat, per l emptorem,§. vlt.ff.de act.emp.vbi qui etiam ex pacto non tenetur de euictione,tamen tenetur ad reſtitutionem pretij.niſi etiam actum ſit,ne teneatur de pretio,vt dicit gl.ibi,quam glo.dicit not. Bal. in l.j.col.vlti.verſi.tertiò non operatur,& ibi quoque Sal.colum.quoque vlti.in v.q.C.de peri.& commo.rei vendi. Sed & illum tex.dicit not.idem Sal.in l.ſi rẽ,§.quolibet tempore,ff. de euic. & Ioan.Rai.in c.j.§.habito,chart.13.verſi.quæro quid ſi actum eſt,tit.de prohib.feu.ali. per Feder.Ange.Aret.in §.vlt.Inſtit.de empt.& vendit.& in §,actionum autem,colum.xiij.verſicu. & aduertas,de act. Et ſingu.quoque eum tex.dicit Iaſon in l.ſtipulatio iſta habere,colum.penulti. verſicu.& aduerte,ff.de verbo.obligatio.licet ſimilis propemodum ſit in l. cùm ea conditione, in princip.ff.de euictio. Et id quoque voluit glo.in d.l.non dubitatur,& ibi etiam Alberi.C. de euictio.& in l.ſi familiæ,in glo.magna,ibi,ſed hoc caſu.C.fami.ercij.vbi id limitat. & Io.Andr. poſt alios multos Antiquiores in addi.Specu.tit.de empt.& vend.§. vlti.in prin.Pet. Ferra.titu. forma libel.in cauſa vend.in verbo,promittẽs de euictione,in prin.& latè Corne.conſi.cexxvj. in præſenti,lib.ij.

De eadem re.

11 ¶Verùm nec hoc caſu,videlicet cùm ſcienter emit eem huiuſcemodi,videtur agi poſſe ad pretium,niſi de eo ſtipulatus fuerit,per d.l.ſi fundum,& ibi glo.& Doct.C.de euict.& glo.& Bal. in d.l.non dubitatur,& glo.in l.iubemus,la ij.§.ſanè,& ibi Iac.But.Bal.& Sal.C.de ſacro. eccl. & glo.in d.l.vlti.C.de com.re.ali.& in l.quemadmodum,in verbo,& emptor,& ibi Ioan. Plat. colum.iij.verſicu.ex qua not.C.de agri.& cenſi.lib.xj.& in l.vlti.in glo.vlt.C.de fun.limit.eod. lib.xj.& in l.j.in gloſſ.quoque vlti.C.non lice.babit.eodem libr.& in §.ſi quis igitur iurauerit, in Authen.de non ali.& in c.j.in verbo,bonæ fidei,& ibi Iac.Bel.in xj.quæſt.Marti.Laud.Ioan. Ray.in §.habito,& cæteri.titu de prohi.feud.ali.per Fede.& glo.in d.c. ad audientiam,in fi. & ibi Lauren. Vincen.Gof.Inno.Pet.Peruſ.& Cardin.Floren.extrà de reb.eccleſ. non alien, idem Innoc.& Ioan.Cald.in cap.ſi quis presbyterorum,eodem titu.Pau.Eleaz.in clemen.ij.eo.quoque tit.Sal.Rapha.& Paul.Caſtr.in authen.qui res.C.de ſacroſanctis eccleſiis.Pet. Ferra.vbi ſuprà,Marti.Laud.in c.j.§.ſed etiam res,colum.ij.verſic.nota pulchram,titu.per quos fiat inueſti. & omnes vbique,prætee Ange.Aret.qui videtur tenere contrarium,in d.§.vlt.col.vlti.Inſti. de emptio.& venditio.

Quid, ſi quis emerit contra interdictum legis,an recuperabit pretium.

12 ¶Sed quod de ſtipulatione dictum eſt,intelligi debet,niſi ſi quis cõtra interdictum legis emerit:tunc enim nec ad pretium quidem agit,etiamſi ſibi ſtipulatione prouiderit,vt dicit gl.in d.c. j.de prohib.feud alie.per Feder.quam ſequitur Bal.col.vlt.Iac.Aluar.col.iij.verſi.quæro ſubſequenter.Ioan.Ray.ibi in verſi.habito,charta 14.in paruis,verſi.quæro quid ſi cautum,& Card. Alexan.colum.ij.verſi.nota quòd ſolus,& columna ſequen.verſi.quæro ſubſequenter, & And. Iſer.in cap.j.& ibi quoque Marti.Laud.& Cardi.Alexand.vterque columna j.titu. de inueſt. de re ali.fac.& dicit Mart.id eſſe not.& Ioan.Fab.in d.l.ſi fundum. Quanquàm gloſſ. teneat contrarium in d.l.quemadmodum: quam videtur ſequi Cyn.in l.vlt.C.de litig. Sed tu vide Sal.in l.iubemus,la ij.§.ſanè,C.de ſacro.eccle.& Card.Flor.in cle.j.In prin.in xxv.quæſt.de reb. eccl. non ali.& Ang.Aret.in d.§.vlt.col.j.Inſti.de emp.& vendi.& Ant.Rub.conſi.clij. videretur primò,colum.j.nume.2.& 3.

Quid in re ſubiecta reſtitutioni.

13 ¶Sed & hæc procedunt,cùm ſciens rem alienã emerit.Is enim(quod iam diximus)haud dubiè nec ad pretium quidem agit,niſi de euictione expreſſim cõuenerit.Secus in eo,qui ſciens emit rem venditoris ſubiectam reſtitutioni:tũc enim indiſtinctè agit ad pretium,etiamſi de euictione non ſibi cauerit,per d.l.vlt.§. emptor autem,qui eſt vlt.C.com.de legat.ſecundùm vnam lectu.glo.quam ſequuntur Mart. Sy.& Io.Fab.ibi,Bal.& Ang.in d.l.ſi fundum, & vbi id agit gl. in verbo,contra iuris poſcit.poſt princ.De quo tamen vide glo.in d.c.ad audientiam.Bar.Sal. Raph.Fulg.Pau.Caſt.Corn.in d.§.emptor autem,Imo.in c.cùm contingat,col.xij.verſi.ſed iuxta prædicta inſurgit,& multis ſeq.extrà de iureiu.& Raph.Co.d.conſi.clxx.in fi.& Io.Plate.in d.l.quemadmodum,col.iij.verſi,item fallit in emente.Cor.conſi.ij.circa primum,col.iij. verſi. nec obſt.d.§.& ſeq.lib.iij.Nam multi dicunt illud ſpeciale eſſe in caſu d.§.emptor.

Porrò

14 ¶Porrò vnũ aliud non prætermiserim, id quod suprà diximus, venditoré re euicta teneri ad restitutione pretij, etiam si ex pacto nõ teneatur de euictione, tum demũ procedere, si generaliter ita dictum sit, cũ nõ teneri de euictione. Secus si specialiter, ne teneatur ob aliquam certã causam: tũc enim re euicta ob eã ipsam causam, non tenebitur ad restitutioné pretij, per tex. no. in l. qui libertatis, in prin. & ibi gl. j. Mar. I an. Bar. & Bal. ff. de euict. Bal. qui dicit méti tenendũ, in d. l. j. col. vlt. versi. tertiò non operatur, & ibi quoque Sal. col. ité vlt. in v. q. C. de peri. & cõmo. rei ven. idé Bal. in l. nõ dubitatur, C. de euict. post Odof. & Cy. ibi, & Pau. Ca. in d. l. emptorem, §. vlt. ff. de ac. emp. Ro. qui illũ tex. sing. dicit sing. cclxxxiiij. si védo ré. vbi etiã intelligit, cum specialiter de certa persona cautũ sit. & Ange. Aret. qui etiã dicit sing. in d. §. actionũ autem, vbi suprà. Carol. Rui. cõsi. xciiij. diligéter, col. v. versi. quartò etiã respõdetur, lib. j. & Ant. Burg. qui id quoque dicit sing. in c. vlt. col. viij. versi. quid autem econtra. extra de emptio. & vend. Hipp. Marsil. sing. dclvj. vend. tor. & Carol. Molen. in consuetu. Paris. tit. j. §. j. gl. viij. nu. 41. & Francis. Ripa. in l. si aliquam rem. col pen. nu. 47. ff. de acquir. pos. Ex quo intelligis, quòd si expressim & specialiter cautum sit in hac secunda venditione, ne venditor, qui prius ab alio emerat, teneatur de euictione retractus prioris venditionis, tunc haud dubiè nec ad pretium quidem teneatur. Nec tamen interim omittemus, quod ad hanc euictionis materiã pertinet, etiam si nihil ad retractum faciat, quòd pactum ne quis de euictione teneatur, non ei prodest, qui scit causam ex qua res posteà euincitur, & eam tacet. l. tenetur, §. vlti. & ibi Bar. ff. de act. emp. & d. c. emptoré. §. denique, eo. tit. nam vt dicitur in posteriori loco, hic dolo non caret.

Quid si specialiter dictũ sit, ne teneatur ob causam retractus.

15 ¶SED HÆC OBTINENT, cùm secundus emptor pluris emit, quàm prior emerat. Quid igitur, si minoris emit? Verbi gratia, Titius cõsanguineus meus tibi vendit ré quampiam immobilem centum aureis. Tu intra annum, quo poteram rem eandem retrahere, eam ipsam vendis Sempronio sexaginta tantùm aureis, verùm ego, qui volo retrahere ab isto Sempronio secundo emptore, debeam restituere illud pretium prioris venditionis, quod est cétum aureorum, an verò pretium tantùm posterioris, quod est sexaginta? Quod quidem statim prima facie videri posset. Nam alias iste secundus emptor sine vlla ratione lucrabitur quadraginta aureos, vltra illos sexaginta ab eo tãtùm numeratos: nisi diceres & hos priori emptori, quòd indemnis reddatur, esse restituendos: nam & aliàs secundus emptor locupletaretur cũ iactura ipsius prioris emptoris, contra l. nam hoc natura, ff. de condict. indeb.

Si secũdus emptor minoris emit, quã prior emerat, quod pretium recipiet cõsanguineus.

16 ¶Posset item videri integrũ prioris venditionis pretium esse restituendum secundo emptori, à quo res retrahitur. Nã vi prioris huius venditionis, & ad eã retrahendam venit consanguineus, vt scilicet eam in se transferat, seque in locũ prioris emptoris reponat. Ideóque vt non tenetur soluere, nisi pretium illius prioris, si posteà alteri pluris védatur, vt diximus in præcedéti quæst. ita & si minoris posteà védita sit, debet tamen restituere integrũ pretiũ ipsius prioris, vt cõtrariorum eadé sit disciplina, vt multis legibus probatur, sed iis potissimùm, quæ proximè ad hunc locum pertinent, scilicet l. si ex toto, in princi. & l. quod in rerum, §. si quis post, ff. de legat. j. vbi quemadmodum si testator aliquid ex toto fundo alienauit, id eatenus minuit legatum, quatenus alienatum est: sic si adiecit, auget ipsum legatum, eo quod adiectum est: ita vt id augmétum legatario cedat: sicuti id, quod sublatum erat, ei deperibat. Et l. vlt. in fi. ff. de leg. iij. vbi hæc verba scribuntur, Quomodo enim augetur, vbi amplius est in bonorum possessione: sic vbi minus est, deducitur. Ex quibus Bart. ibi illud assumit, quod operatur propositum in proposito, idem operatur oppositũ in opposito. Et l. si mortis, in prin. ff. qui & à quibus, cùm dicitur, Nam sicut aucta hæreditas prodest libertatibus, ita nocet diminuta. Nã & sicuti iste secundus emptor, si sciens pluris emisset, id incommodum sensisset, vt quòd suprà prius pretium dedisset, non accepisset à consanguineo: ita & id cõmodum sentire debet, vt id accipiat, quod est infra illud prius pretium: quia secundùm naturam est, cómoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda, l. secundùm naturam, ff. de reg. iur. & c. qui sentit, eo. tit. lib. vj. & vtrobique concor. in gl. Quanquàm contra hanc rationem facit l. ea lege, in prin. ff. loca.

De eadem re.

Contrariorum eadem disciplina.

17 ¶Nec est, quod queri debeat primus emptor, qui posteà minoris védidit, quàm ipse prius emerat, cùm id sciés prudénsq; fecerit, l. cùm donationis, C. de trãsact. & l. j. §. vsque adeò, ff. de iniur. & l. nemo fraudare, ff. de regu. iur. & ibi concord. quibus probatur illud vulgatum & vice prouerbij celebratũ, Volenti iniuriã non fieri, neque dolũ: quæ est Aristotelis sentétia libro Ethicorum ad Nicomachum v. c. xj. eodémq; vlt. At si ignorans id fecerit, vt quia nõ ipse prior emptor, sed hæres ipsius alteri védidit, & quia idcò iustã habet ignorãtiæ causam, l. qui in alterius. ff. de regu. iur. fortè dici posset, huic restituendum esse, quod posterior emptor supra pretium à se numeratũ recepit à consanguineo, sicut è diuerso restituere teneretur, quod supra idem pretiũ recepisset à secũdo emptore, re euicta & retracta à cõsanguineo, restituto tamé pretio prioris véditionis, vt diximus suprà in præcedéti quæstione, idque ex eadé illa regula cõtrariorum.

De eadem re.

Quid, si hæres primi emptoris ignorãs minoris uendidit.

De principali quæstione.

18 ¶Quid igitur hîc dicendũ est? Et certè hæc res admodum dubia est, cùm in re simili variarint principes nostrarũ legũ interpretes. Nã in l. si vi quæ est iij. C. quod metus caus. scribitur, quòd si vi vel metu fundũ venditũ emptor alteri vẽdidit, venditor potest a secũdo emptore repetere reddito ei pretio. Et Accursius ibi in eo verbo, reddito, quęrit quod pretiũ restituendũ est: Et dicit restituendũ esse primũ pretium tantùm, si minus est, arg. l. super, C. de euict. Quod si maius sit primũ illud pretiũ, quia scilicet secũdus minoris emerit, & illud quidem quod minus est, id est secundum pretium, si agens volet, restituet. l. si cum militaribus, C. de restit. milit. At Petrus Cy. & Raymundus in ead. l. iij. constanter tenent illud omnino restituendũ, quod à primo emptore fuit datũ, siue maius, siue minus sit: quia sicut illi, si cõtra eum ageretur, illud primum pretium esset restituendum: & ita quoque secundo, in quem primus totum ius suum transtulit, l. emptor, ff. de rei vend. & l. si in venditione, ff. de act. emp. & l. dolia, §. j. ff. de contra. emp. Nec obst. (inquiunt) d. l. si cum militaribus, quia ibi speciale est, cùm creditor non remaneat in damno: quia sua sibi actio salua remanet ad residuum debitum, argu. l. creditor. ff. si cer. pet. Subditque Cy. post Pet. in iij. q. quod si possessor rei non habeat causam à primo emptore, non est illi restituendum pretium, cùm id non ob aliud repetat, quàm quòd repræsentat personam prioris. Hîc autem, cùm nullam ab eo causam habeat, eum non repræsentat.

De eadem re.

19 ¶Bar. autem in d. l. iij. col. ij. vers. quæro quid si pretium, dicit quòd si in instrumento venditionis dictum esset hoc modo, vẽdidit illam rem & omnem rationem, quam habet in dicta re, siue pro dicta re, vt sæpe fieri assolet. & tunc ea opinio Petri & Cyn. procederet. Sed si res esset simpliciter vendita, tũc non transit nisi ius reale: nã iura quæ cõpetunt personæ, non transeunt, nisi cedãtur, l. in creditore, ff. de euict. Et ideò (inquit) puto aduertendũ, quomodo à reo opponatur exceptio. Nam si is opponat, nõ debere se rẽ restituere, nisi & sibi restituatur pretiũ à se datum, tũc habet locũ d. l. si cum militaribus. Quòd si opponat, restituendũ esse pretiũ simpliciter, nec adiiciat, sibi, aut etiã adiiciat, primo emptori, optimè procederet huiusmodi exceptio: quia exceptiones ex persona venditoris transeunt in emptorem, l. si à re, in fi. & l. si mater, §. vlt. ff. de excep. rei iud. & hanc Bar. sententiam ad vnguem sequuntur Ang. Sal. & Raph. Fulg. in d. l. iij. & idem Sal. in d. l. si cum militaribus, in vlt. opp. Et ad hanc rationem adde quæ diximus suprà eo. tit. §. j. glo. ix. quæ est in verbo, *ou lignagier*, ou. 129. his tamen non obstantibus, & seq.

Quid, si tertius habeat ex causa lucratiua, vide nu. 23.
Quid, si nõ habet titulũ à primo emptore, vide num. 23. & 24.
Si maius pretiũ prioris venditionis restituatur, cuius cõmodo cedet, primi, an 2. empt. vide 23.

20 ¶At Bal. in ea ipsa l. iij. circa medium, dicit opinio. Pet. esse veriorẽ, quia hoc ius retentionis, vt scilicet secundus emptor possit rem retinere, donec restituatur pretium, sapit defensionem. Ius autem defensionis transit in singularẽ successorẽ sine vlla cessione, vt plenè not. à Dy. in l. flumi- num, §. adiicitur, ff de dam. infect. & probatur vltra cũ in l. in hoc iudiciũ, in prin. ver. cæterùm si partem, ff. commu. diui. Nec obst. (ait) d. l. in creditore, de euictin. sicut nec l. vlt. ff. de contrahen. empt. quia loquuntur in iure agendi. Hincque subinfert ipse Bal. quòd si etiam iste tertius successisset ex causa lucratiua, vt quia ei primus emptor rem donauit, nihilò minùs esset ei restituendũ pretiũ venditionis factæ ab actore. Aliud autẽ, si possessor nullũ titulũ haberet ab ipso primo emptore: quia nullum pretium ei esset offerẽdum. Et per omnia eum sequitur Pau. Cast. in d. l. iij. post medium: sed addit, quòd id quod percipiet secundus emptor, plus quàm ipse soluerit, tenebitur restituere primo emptori, vt omnes reponantur in suo statu: quod voluit, vt ipse dicit, fieri glo. ibi in d. verbo, reddito, post prin. nisi ipse primus emptor ex causa donationis cessisset tertio omne ius, quod habebat occasione dictæ rei: non enim iste secũdus emptor aut donatarius debet lucrari cum aliena iactura. De quo tamen dicemus postcà.

De principali quæstione.

21 ¶Postremò autem Alexan. in eadem l. iij. col. j. & ij. iis propemodũ omnibus ita recensitis, maluit sequi opinio. Bartol. & asseclarum illius, hac potissimùm ratione motus, quia licèt iura dicant, quòd ius excipiendi transit in singularem successorem, non tamen dicunt, quòd secundus emptor sine mandato possit consequi sibi dari pretium primi emptoris. Nec obst. (ait) responsio data ad dictam l. si cum militaribus, quia similiter & in hoc casu primus emptor poterit repetere per condictionem sine causa, aduersus primum venditorem, iuxta l. j. ff. de condictio. sine causa. Et ita residet Alexander.

Iterũ de causa lucratiua.

22 ¶In eo autẽ, quod dictũ est de re, quæ ad tertiũ peruenit ex donatione, aut alia causa lucratiua, Bart. & post eum Sal. simpliciter tenent, idem dicendum quòd suprà ex ipsis diximus, quando res minoris vẽdita est secundo emptori. Nam & ius excipiendi etiam transit in successorem ex causa lucratiua, l. si tibi, §. pactum, in fi. ff. de pact. Verum in hoc nutat & cogitandum relinquit Fulgo. propter tex. in l. qui solidum, §. j. ff. de lega. j. vbi si emptor legauerit rem à se prius emptam, & post mortem ipsius rescindatur venditio, restituto illius pretio, debet id pretium legatario solui, quamuis aliàs regulariter euicta re legata nõ teneatur hæres de euictione, l. si à substituto, in fi. ff. eo. tit. & plenius in l. si domus, §. de euictione, eo. quoque tit.

¶Sed

23 ¶Sed huic Alexander ipse continuò occurrit, negátque in d.l.qui solidū,§.j. dici quòd legatarius possit contra rescindentē contractum opponere de pretio sibi restituendo: imò potius contrarium, scilicet quòd hæredibus emptoris est reddendum: posteà verò ab iis ipsis hæredibus, legatario, vt etiam intelligit gloss. ibi, quæ dicit in hoc vtilem actionem ex testamento, vel officio iudicis competere legatario. Quod omnino facit (ne id omittā) contra illud, quod Pau. Cast. dicit, vt suprà ex eo diximus, quòd tertius debet restituere primo emptori id quod plus recepit, quàm quod ei dederat. Posteà autē idē Alex. multis intermediis, & in fine illius legis dicit, quòd potest probabiliter sustineri, quod licet in successore singulari ex causa onerosa possit procedere opinio ipsius Bartoli, cùm totum pretium primi emptoris non debeat peruenire ad secundum: tamen secus videtur in successore singulari ex causa lucratiua, per d.l.qui solidū,§.j. & hoc maximè causa euitandi circuitus, arg. l. dominus testamento, ff. de condic. inde. Sed & ipse Alexād. sequitur id, quod diximus ex Pet. Cy. Bal. & Pau. Castr. quòd scilicet tertius, qui non habet causam à primo emptore, non repetit pretium: & respondet quibusdam rationibus, quę ambiguum in hoc reliquerant Sali. vt ibi videre poteris. *De eadem re.*

24 ¶Et ex his quidē omnibus potes hîc in nostro casu intelligere, quid dicendū sit, quando secundus emptor minori pretio emit, quàm quo primus emerat, vtrùm scilicet ipsi secundo emptori, à quo consanguineus retrahit, restituendum sit pretium suæ secundæ venditionis tantùm, quod minus est: an verò primæ, quod maius est. Et cùm maius restituitur, vtrùm ei lucro cedat, an verò sit reddendum primo emptori. Quid item in vtroque, si iste secundus non emit, sed ex causa lucratiua à primo habuit. Quid denique, si ab eo non habuit, sed aliunde, quia fortè ab alio emit, cùm res aliena vendi possit, l. rem alienam, ff. de contrahend. empt. cum si. aut etiam rem ipsam, quàm vacantem reperit, aut derelictam, occupauit. Sed & si præterea scire velis, vtrùm agens possit restituere pretium primo emptori inuito secundo, videbis per glo. in d.l.iij. in verbo, reddito, in prin. & ibi quoque per Bar. Ang. Sal. Fulgo. & Alex. quos tu omnino videas. *An retrahens possit restituere pretiū primo, inuito secūdo.*

25 ¶SED VLTRA PRÆDICTA quoque illud quæri potest, vtrùm si consanguineus rem euicerit retraxeritque à secundo emptore, restituto ei pretio, quod ipsemet tradiderat, ita vt eo nomine conqueri non possit aduersus primum emptorem, qui ei secūdo loco maiori pretio vendiderat, poteritne alio nomine agere de euictione. Pau. Cast. in d.l.iij. col.ij. versi. aduerte tamen, dicit in casu illius l. quòd si res pluris valebat, quàm fuerat ei vendita, & quàm à consanguineo retrahente recuperauit, potest in id agere de euictione, per l. Titius, §. vlt. ff. de actio. empt. vbi expresim scribitur, quòd actio de euictione non tantùm continet pretium, sed & aliud omne, quod interest emptoris rem non euinci. Ex quo etiam potes intelligere, quòd si aliter eius interesset, quàm ob illam pluris æstimationem, illud eum consecuturum. Vel vt subdit Pau. potest agi ad duplum, si fuerit promissum, deducto pretio quod recepit à cōsanguineo, per l. cùm fundus vti optimus, ff. de euict. Sed id tamen, quod diximus de æstimatione pluris, & eo quod aliude interest, intellige secundum ea quæ diximus suprà, in eadem gloss. nume. 7. sed hoc de euictione, & duobus sequent. *An secūdus emptor, qui recepit pretiū, possit alio nomine agere cōtra primum.*

16 ¶NEC TAMEN HINC abeundum ducimus, priusquàm Lectores admonuerimus, quòd ex hac nostra consuetudine satis datur intelligi, consanguineum facta ei declaratione venditionis alteri factæ, non posse vlterius sequi primum emptorem, sed postremum. Quod & de iure dicit procedere Paul. Castr. consilio lxxiiij. in causa mota per dominam Dorotheam, colū. iij. versi. concluditur ergo, lib. ij. per l. quod sæpe, §. si res, circa medium, ff. de contrahen. emp. & l. cùm fundum, §. seruum tuum imprudens, & ibi glos. vlti. ff. si cert. peta. Quanquàm Cæpolla causarum ciuilium consil. lxv. quod dominus Hieronymus, tenet in casu similis statuti, quòd primus emptor conueniri potest, tenetúrque rem vendere & tradere consanguineo: nam vendendo (inquit) alteri, videtur facere in fraudem, & male facere, argu. l. vlt. §. sin autem, C. commu. de legat. ergo & ipse conueniri potest, l.j. C. de alien. iudi. mut. cau. fact. & allegat etiam gloss. in l. ij. C. de rescin. vendi. Non negat tamen aduersus vtrunque agi posse, sed ita vt conuentione vnius alter non liberetur, quin & ipse conueniri possit, per l. vlti. C. de fideius. Sed Cæpol. fortè loquutur in statuto prohibente alienationem fieri in alium, quàm in cōsanguineum, quia in vniuersa penè Italia huiusmodi sunt statuta. Veruntamen non id declarat aliter ipse Cæpolla. At idem consil. xliij. clarissimè, col. iij. versic. secundò principaliter, tradit possessorem tantùm hac actione conueniri posse, cùm ea sit in rem scripta. *An consanguineus poterit sequi primū emptorem, qui declarauit alteri se uendidisse.* *An alter alterius conuentione liberetur.*

17 ¶ET HÆC QVIDEM locū habeant, cùm primus emptor alteri vēdidit ante oblationē retractus factā à consanguineo. Quid igitur si posteà vendidit, & reticuit ipsi cōsanguineo offerenti atque etiā in ius super retractu vocatus litē defendit, causatus fortè contractum suum non esse obnoxiū retractui, quia negat esse vēditionis, aut alterius æquipollentis, & tandē victus est: *Si emptor, durāte retractus lite, rē alieret, & succumbat,*

an sentẽtiæ exequi possit contra possessorẽ.

an consanguineus, qui obtinuit, poterit petere executionẽ sentẽtiæ aduersus secundũ emptorẽ, an verò necesse erit illũ deintegro cõpellare? Et idẽ quoque quæri potest in retractu cõuentionali. Vide omnino Bar. Pau. Cast. Alex. & alios Recẽtiores in l. a Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iud. & ipsum Bar. in l. si quis missum. §. j. versi. quæro quid si ante, ff. de dam. infect. & in l. si creditores. col. vij. versi. videamus ergo, C. de pigno. Bald. in l. j. ante fi. C. de ali. iud. mut. cau. fac. & in l. ob maritorũ, C. ne vxor pro marito, & in c. quia V. col. vlt. versi. tertiò quæritur, extrà de iud. & Roffr. Beneuen. q. Sabbat. xviij. Albertus. Alber. in l. chirographis, §. j. ff. de administr. tut. & Sal. in l. vlt. in vlt. q. C. de execu. rei iud. Pau. Cast. in l. certa, C. vt in pos. leg. Pet. Ferra. tit. forma libel. senten. diffin. in glo. j. col. pen. versi. quæro an sententia. Matthæ. Afflict. deci. Neapolit. cccrcvj. in causa comitis, col. iij. ou. 9. & Card. Aler. in c. ex ratione, col. xxij. versi. sexta est quæstio, extrà de app. & consuetudinem Victriacensem, c. cxxvij.

Consuetudo,

28 ¶INTELLIGE AVTEM nostrã hanc consuetudinẽ, statuentẽ vt posit consanguineus retrahere à tertio emptore, vt procedat, si primus emptor ei sponte cessit. Sed quid, si ab eo res euicta est per aliũ, an & tũc ab isto poterit cõsanguineus retrahere? Matth. Afflict in tract. Protomixeos in verbo, scriptum est, col. iiij. versi. sed iuxta prædicta, negat tunc locũ esse retractui, quia huiusmodi alienatio necessaria sit. Pro cuius ratione adde, quæ scripsimus suprà eo. tit. §. j. gl. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 8. secundò intellige, & seq. Sed id vtique nõ perpetuum est. Quid enim, si ideò euicta sit ea res, quoniam venditor ille primùm eandem huic euincenti vendiderat, & tradiderat. Nónne & tunc admittetur cõsanguineus aduersus eumdem? & certè admittetur, non vt trahat vi illius posterioris venditionis, sed prioris factæ ipsi euincenti.

Si res fuit euicta ab emptore per aliũ, an cõsanguineus retrahere possit ab hoc alio.

ET NE COVRT POINT LE TEMPS,
NEQVE CVRRIT TEMPVS, GLOS. II.

1 HOC IVRIS EST: aliàs nemo non fraudaretur collusione emptoris & alterius, cui iterum clàm venderet. Idq; confirmatur multis similibus. Primò enim non currit instantia actori, si reus subterfugiens, causam trahat ac protelet, vt voluit glo. in c. venerabilis, in gl. magna, extra de iudic. quem dicit valde singu. Maria. Soc. ibi col. j. & est bonus tex. in l. intra vtile, in prin. & ibi Bal. in iiij. nota. ff. de minorib. & in l. petendæ, C. de temp. in integr. restit. & in l. contra, C. de inoffic. testam. vbi & Bal. ponit alia multa similia. & Alexand. consi. xlij. in causa & lite, colum. iij. versi. & istud, li. iij. vbi alios allegat. & consi. lxrj. videretur, in prin. lib. v. & Phil. Dec. in c. ex ratione, col. viij. versi. vnde alia, extrà de appel. De quo tamen dic, vt per Doct. in authen. ei qui, C. de tempo. appel. & in c. ex ratione, extrà de app. & Roma. in l. ij. ff. de re iudi. & Maria. Soci. post alios in d. c. venerabilis, in xxiij. art. princip.

Si primus emptor qui alteri vendidit id non declaret cõsanguineo, non ei currit tempus.

2 ¶Secundò, quòd si ex forma statuti causæ debent expediri intra certum tẽpus, alioqui pereunt litigatoribus: id tẽpus ei non currit, qui impeditur per moras & dilationes aduersarij, vt voluit Cy. in l. vlti. in fi. & ibi quoque Bal. & Sal. per illũ tex. C. de adul. Iac. But. Bar. & Bal. in auth. clericus, C. de epis. & cle. Ioan. And. in addi. Spec. tit. de dilatio. §. j. versic. sed pone. Dy. Cy. Bald. & Alex. in addi. Bar. in l. si cùm ipse, per tex. & glo. ibi. ff. de excu. tuto. Vbi & id dicunt procedere, cùm & aduersarius petit dilationem vltra illos tres mẽses, quia dicit habere se testes in longinquis partibus. Idque dicit ipse Bald. ibi notatu dignũ, declarátque quomodo id intelligatur. & Alex. d. consi. lxrj. lib. v. & Iason, consi. xxxv. in quæstione, in ij. dubio, lib. j.

De eadem re. Tẽpus nõ currit impedito per moras aduersarij.

3 ¶Tertiò quòd tempus alicui statutum ad probandum, ei non currit, tantisper dum aduersarius differt respondere eius positionibus, l. j. & ibi Bal. col. ij. versi. vlterius not. C. de iura. calum. gl. vt à multis allegatur, in cle. sæpe, versic. & quia positiones, in verbo, post dationem, & ibi Imol. col. riij. in declaratione illius gl. & Card. Flor. in ir. q. post alios Antiquiores, de verb. sig. Bald. in d. l. si cùm ipse. versi. secundò not & ibi etiam Alex. in addi. Bar. ff. de excu. tut. idem Bald. qui id dicit esse perpetuò notandum, in l. vlt. col. iiij. versi. iuxta prædicta quæro, & ibi quoque Pau. Cast. col. iij. versi. vlt. Bal. dicit. ff. de fer. vbi Paul. ipse declarat. & Alex. d. consil. xlij. lib. iij. & d. consi. lrxj. lib. v. & Iason consi. x. ex casu, col. ij. versic. istis sic in facto, lib. j. & d. consil. xxxv. vbi suprà, lib. j. & Phil Dec. in d. c. ex ratione, vbi suprà, de appel. Et facit, quod in simili tradit Innoc. in c. pia, col. j. in verbo, octo, in fi. extrà de excep.

De eadem re.

4 ¶Quartò, quòd terminus (ita enim sæpe eo verbo in hac significatione post nostrates vtimur) præstitutus actori ad probandum, non ei currit, donec aduersarius impugnat articulos ipsius, vtpote quos dicit non admittendos. Ita enim voluerunt Bal. Imol Ro. & Franc. Aret. in l. quandiu institutus, ff. de acquiren. hæred. Quod tamen intelligunt ipsi Ro. & Fran. Aret. cùm articuli erant admittendi, aut certè tales, vt probabiliter potuerit dubitari, admittendi ne essent an non, alioquin

De eadem re.

alioquin ei esset imputandum, quòd haud dubiè non admittendos proposuerit, per l.ij.§.non solùm,ff.ad Tertul.Alex.in addi.Bal.in d.l.j.C.de iura.calum. Et vide quod in simili diximus suprà eo.tit.§.j.glo.x.in verbo, *dedans l'an*, nu.42.quod tamen.& iterum in §.iiij.glo.ij.in verbo, *aura cours contre le retrayant*, nu.1. & 2. & quod tradit glo.in c.cupientes,in verbo, videbitur,& ibi Domi.& Philip.Franc.qui adducit concord.de elect.lib.vj.

5 ¶ Quintò,quòd si actori statutus est terminus ad producendū,isque petat sibi instrumēta edi à reo,vt ea producat,in casibus,in quibus reus tenetur edere actori,qui ponūtur à nostris Doct. in l.vlt.C.de eden.& Cano.præsertim recentioribus,in c.j.extrà de proba.non currit terminus probationis actori,quādiu reus differt edere,ex sentētia Bal.in l.j.§.vlt.per gl.vlt.ibi.ff.de edē. & idem propemodum voluit Alber.post Iac.But.in ea ipsa l.j.§.edēda. Et hæc quidem omnia propè retulit,& secutus est Iason in l.si eum,§.qui iniuriarū,col.iij.& seq.ff.si quis cautio. & d. consi.xxxv.in ij.dubio,lib.j.eáque dicit notanda esse diligenter,quia quotidie veniunt in actū practicum.Nec tamen meminit Alex.cuius in d.consi.lxxj.lib.v.hæc omnia propè sunt. Et hoc quoque vltimum secutus est ipse Iason d.consi.x.vbi suprà lib.j.vbi id dicit singu. *De eadem re.*

6 ¶ Postremò adde tex.optimum præter eos,quos suprà citauimus in d.l.si cùm ipse, ff.de excus. tuto.cuius hæc verba sunt: Si cùm ipse instirueret,vt proferret excusationem, mora contradictionis impeditus est,quo minùs decreto liberaretur,excusationem rectè probari, scilicet post tempus in id constitutum:nam de eo loquitur,vt patet ex l.præcedenti. Vt tamen non omittas, quod à Pau.Cast.responsum est consi.cxxv.in causa desertionis,col.penul.versicu.illud etiam videtur,iterúmque in fi.lib.ij.tempus appellationis prosequendæ non currere appellanti,dum aduersarius impugnat appellationem de desertione,per quædam ex iuribus suprà allegatis. & sequitur Deci.in dicto c.ex ratione,vbi suprà,de appella.Et facit, quod traditū est à D. à Rota, deci.cij.fatalia,in nouis,& decis.ccccxlviij.nota quòd fatalia,in antiquis. & ab Alberico post Gui.in l.vlt.in fi.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces. *De eadem re.*

POVRVEV TOVTESFOYS QV'IL N'Y AIT NEGLIGENCE NOTABLE,

DVMMODO TAMEN NON INTERVENERIT INSIGNIS NEGLIGENTIA, GLO. III.

1 NAM ETSI STATIM non potuerit conuenire istum secundum emptorem,quem ignorabat:tamen cùm primùm eius notitiam habuerit,debet se non negligenter parare ad retractum,illique oblationem facere:per id quod in simili voluit glo.in cap.cupientes,§.quòd si per xx.in verbo,proposita,in princi.de elect.lib. vj.quòd si quis misit nuntium ad proponendum ea,quæ in eo tex.fieri iubentur intra xx. dies, fueritq; is nuntius impeditus,non ei nocebit,dummodo posteà non sit negligēs.De quo & nos plenius diximus suprà §.ix.in vlt.gl.nu.24.sed id tamē,& seq.vbi videre poteris,id arbitrio iudicis æstimandū esse,vti & in hoc eodē casu voluit Ferr.in cōsuet Burdig.hoc quoq; tit.§.viij. in prin.Sed & tu vide quæ scripsimus §.j.in gl.x.in verbo, *dedans l'an*, nu.23.nec tamen. *Si consanguineus resciuerit emptorem alteri uendidisse,in continuò debet illū alterum cōuenire.*

§. *XIII.*

ET EST & doit estre aucun reputé plus proche, & preferé quant au faict desdictz telz retraicts, ainsi & en ce qu'il seroit plus proche & preferé en faict de succession.

IS EST, *& censeri debet proximior, vt præferri debeat in retractu, qui in successione proximior est, & præferri debet.*

GLOSS. I. ET VNICA.

HIC SPECIALIVS exprimit,quod suprà dixerat,§.xj.scilicet,retractū imitari naturā ac ius successionis.quod & tradit Masuer.in hoc tit.de retractu,in princ. Ex hocq; iam multas quæstiones in hac materia retractus decidimus, & posteà, vt locus occurret,decidemus.Et vide quæ dicemus in §.seq.in fi.nu.2.ex hac autē, & q.Cum hac autē consuetudine propemodū concordat & Parisiensium consuetudo, c. cxcvj. Cenomanensium,c.ccclxxviij.& seq.Andegauensium,c.ccclxviij.& seq.Angolismensium, cap. lxij.vbi eadem propè verba sunt,quæ in hac nostra consuetudine,Sanctonum Angeriacorum, cap.lij.vbi & eadem quoque sunt verba,Burdigalensium,cap.xij. *Qui censeatur esse proximior in materia retractus, Cōsuetudines.*

§. XIIII.

OVT homme lignagier d'aucun vendeur, soit de prochain ou loingtain degré, doit estre receu au retraict dedans l'an & iour de la vẽdition faicte par son dict lignagier: posé que la chose vẽdue ne soit pas du branchage,[a] dont le retrayãt & le vẽdeur se appartiẽnent. Mais si dedans ledict an & iour vn autre lignagier du vẽdeur, & dont la chose vendue soit descendue, & regardant son branchage, venoit contre l'autre lignagier, qui premierement l'auroit prinse: posé que iceluy secõd lignagier ne fust ores si prochain du lignagẽ du vendeur, comme seroit le premier, iceluy second la doit auoir, & tousiours seroit preferé, veu que la chose seroit regardãt son brãchage.[b]

VILIBET cõsanguineus, siue proximior, siue remotior gradu, admittitur ad retractũ intra annũ & diẽ venditionis, etiãsi res vẽdita nõ sit eius lineæ,[a] qua retrahens & venditor se cõtingunt. Verùm si intra id tempus alius venditoris consanguineus ex ea parte qua res processerit, mouerit controuersiam alteri consanguineo, qui præueniret, is vtique præferetur, eámque rem obtinebit: etiam si non sit tam propinquus genere quàm ille qui præuenit, propterea quòd lineã ipsius res vẽdita respiciat.[b]

NE SOIT PAS DV BRANCHAGE,

NON SIT EIVS LINEÆ, GLO. I.

r *An admittatur consanguineus non ex ea parte, ex qua res processit.*

ONTRARIVM tamen dicit nbseruari de cnnsuetudine Inan. Fab. in §. si plures, in fi. Instit. de legi. agna. succes. & cnntrarium etiam de Iure communi obtinere, expresse & in hac specie voluit Signo. cnnsi. lxxxj. in quæstio. vertente inter Nigrũ, col. ij. per tex. in cap. j. titu. de gradi. succes. in feud. idque maximè si ex nnstra consuetudinc in successionibus bona semper veniunt ad eos, qui sunt eius stipitis, vnde ea processerunt, etiam si sint remotiores: de quo dicemus in gln. seq. Nam & retractus per omnia sequitur ius atque naturam successinnis, vt dictum est in §. præcedente. Ex maiori autem parte consuetudinum Franciæ, ij tantùm admittuntur ad retractum, qui sunt ex stipite siue linea rerum venditarum, vt apud Parisienses, cap. clxxij. Meldenses, cap. lxxxvij. Melodunenses, cap. xxij. & cap. xxviij Senonenses, cap. xxxj. Trecenses, c. xliij. Caluimnnienses in Bassigniacn, cap. cxij. Victriacenses, cap. cxxvj. Ambianenses, cap. xlvij. Monstrolienses maritimos, cap. lxxij. Carnutenses cap. clxxj. Aurelianenses, cap. cclxxvj. quod tamen videtur limitare, vt non procedat inter fratres & fratrum filins, cap. cclxxviij. Turnnenses hoc titu. *de retraict*, cap. j. Cenomanenses, cap. ccclxxviij. Andegauenses, cap. ccclxviij. Aruernenses eod. tit. *de retraict*, qui est omnium eius gentis consuetudinum xxiij. cap. j. & expressius cap. xxiiij. Borbonienses, cap. ccccxxij. & ccccxxxiiij. Blesenses, cap. cxciij. Dunenses, cap. lxxix. Bituricenses, hoc titu. *de retraict lignagier*, cap. j. & ij. & iij. Artesienses, cap. lxxxv. Normanienses, cap. consuetudinum eius nationis cxv. cuius titulus est, *de querele de fief uendu. §. nul qui apartienne.* Quanquàm sunt & aliæ consuetudines huic nnstræ similes, quæ scilicet admittunt consanguineos, qui non sunt ex linea aut stipite, vnde bona vendita prodierunt: ita tamen, vt ij qui sunt ex ea linea, præferantur: vt apud Angolismenses, cap. lxiiij. Rochelenses, cap. xxxij. Burgundienses, hoc eod. tit. cap. iiij. Burdigalenses, cap. iiij. quod est j. titu. *de retraict lignagier.*

Cõsuetudines.

Consuetudines contrariæ.

IN FI. EIVSDEM §. GLO. II.

r *Et si admittatur, an ei præferatur, qui est ex ea linea.*

DEM VT SCILICET præferatur is, qui est ex linea, vnde bnna manarũt, aliis qui nõ sunt ex ea linea, voluit expresse in retractn Io. Fab. in §. si plures. Insti. de legi. agna. succes. per text. in l. de emancipatis, C. de legi. hæredi. Sed ille tex. vt etiam dicit idem Fab. loquitur inter fratres & fratrum filios: nam post eos de Iure communi non inspicitur, vnde bnna processerint, sed semper admittuntur proximiores, exclusis remotinribus. anthen. pnst fratres, C. end. titu. & diximus suprà §. xj. in

§.xj.in glo.x.quæ est super verbo, *tous y doibuent estre receuz pro rata*, post prin. At cõsuetudo nostra indistinctè & generaliter disponit, vt proximi ex parte patris præferantur in bonis paternis: matris autem, in bonis maternis. Quod etiam dicit obseruari ex alia quadam cõsuetudine Flo. à S. Petro, inter consi. Pet. Anch. consi. ccclxxj. quòd dicta domina. & Bened. in rep. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 656. extrà de testa.

An ex consuetudine Pictauiensium paterna paternis, materna maternis semper cedãt, vide vsque ad nu. 14.

2 ¶ EX HAC AVTEM cõsuetudine, quæ ita indistinctè & generaliter, vt diximus, præfert in retractu eos, qui sunt ex linea, vnde res vẽdita exiit, iũcto eo, quod scribitur in d. §. xj. suprà eo. repræsentationẽ habere locũ in retractu, vt in successione, in qua vt scribitur suprà in tit. xvij. qui est *des successions*, §. j. qui est omniũ huius voluminis cõsuetudinũ, ccxij. repræsentatio habet locũ in omnibus speciebus successionũ, & in infinitũ, quãdiu cõsanguinitas cõputari & probari potest. & quod item scribitur in §. xiij. suprà hoc tit. eum cẽseri proximiorem & præferendũ in retractu, qui & in successione præfertur, quódque præterea scribitur in §. xxxij. eiusdem tit. in retractu acquæstuũ admitti consanguineos ex parte patris pro dimidia parte, & matris pro altera dimidia. Atque eo quod scribitur suprà in tit. xiiij. qui est *de donations*, §. j. qui est omnium §. huius voluminis clxxxj. quòd cum quis non possit donare vltra tertiam partem bonorum patrimonialium, in præiudiciũ suorum hæredum, & quis habeat bona patrimonialia alia ex linea patris, alia matris, videlicet centum patris, ducenta matris, non poterit donare integra illa centum patris, quamuis non excedant tertiam partem omnium, sed tantum donare poterit tertiam partem illorum centũ, in præiudiciũ hæredũ lineæ paternæ. Et ex eo denique, quod etiam scribitur suprà tit. xvj. qui est *de testamens*, §. iij. qui est omnium eiusdem volu. ccviij. nõ posse quẽpiã ex suis bonis patrimonialibus aliquid donare, & relinquere vni ex suis præsumptis hæredibus, plusquàm alteri, siue bona respiciant lineã, vnde is descendit, siue aliam.

Consuetudines aliæ de eare.

3 ¶ Ex his igitur omnibus assumunt multi ex nostratibus, semper, & in omni successione, & inter quoscũq; bona paterna paternis, materna maternis deferri: id est, bona sequi lineã, ex qua primùm prodierunt. De quo tamen nullã aliã cõsuetudinẽ expressam habemus, nec quę huc quicquã faciat, præter supra dictas. At ex maiori parte consuetudinũ Frãciæ, sicuti in retractu, vt diximus in gl. præcedẽti, ita & in successione, semper bona sequũtur lineã, vt apud Parisienses, c. cxlv. & cxlvij. Meldẽses, c. xlij. & duobus seq. Meldunẽses, c. xcix. Senonenses, c. lix. & aliis. Ambianẽses, c. xl. Monstroliẽses, c. x. Aurelianẽses, c. ccij. Cenomanẽses, c. ccclxxviij. Andegauenses, c. cclxviij. & cclxx. Aruernenses tit. *de successions*, §. iiij. Borboniẽses, c. cccxv. Blesenses, c. cl. & seq. & iterũ clvj Dunenses, c. lxxj. nisi in casu c. seq. Angolismenses, c. xciiij. Rochelenses, cap. l. Bituricenses, tit. *des coustumes concernans les testamens*, c. ij. Burgundienses, tit. *des successions*, cap. viij. Artesienses, c. lxxij. & lxv. Sanctones Angeriacos, c. xcvij. & cap. c.

Consanguinei in paternis, vterini in maternis succedunt.

4 ¶ Quantum autẽ ad Ius cõmune pertinet, inter fratres cõsanguinei succedunt in bonis paternis, vterini in maternis. gloss. & Doct. in d. auth. post fratres, C. de leg. hær. & in auth. itaque, C. cõmu. de succes. Frã. Alber. inter cõsi. Ang. consi. lxxxij. huic parti inhæreo, col. ij. Dyn. in trac. succes. ab inte. col. iiij. versi sed pone quis moritur. Alex. consi. v. consideratis, col. ij. versic. hæc confirmo, lib. vj. vbi post Pau. cast. in quodam consi. dicit & hoc procedere in specie cuiusdam statuti, de quo ibi videre poteris, & Doct. vbique. Et ad hoc quoque vbique citatur tex. in d. l. emancipatus, C. de legi. hære. quem ad hoc dicit singu. Bar. ibi, & Matth. Mathes. in tracta. succes. ab intesta. in iij. art. princip. versic. hoc procedit, & ibi Ludo. Bolo. in addi. eius loci, & iterum in addi. incip. vera est hæc decisio. & consi. lxix. Corn. post princi. quibus etiam locis eum tex. dicit sing. Sed & eum quoque sing. dicit Ang. Aret. in d. §. si plures, col. j. Insti. de leg. agno. succes. & posteà etiam per multas quæstiones declarat, quomodo id intelligendum sit, & Iason qui etiam dicit sing. in l. post dotem, in fi. ff. solu. matri. Et nullum reperio, qui contrariũ in hoc teneat, præter Fulg. in d. auth. itaque, & Soci. consi. lxxxix. circa præmissum, col. iiij. versic. non obstat tertium, lib. iiij. quibusdam rationibus ibi adductis: licèt tandem dicat, non esse tutum recedere à priori sententia, vt quæ sit communis.

At utrinq; coniuncti in omnibus succedunt aliis exclusis, vide nu 7. Etiam in filiis fratrum, vide nume 7.

5 ¶ Sed ea tamẽ intelligitur, cùm vtrinque sunt ab vno tãtùm latere cõiuncti. Quòd si cum illis sint alij ex vtroque, hi quidẽ alios ex vno tantùm repellũt in quibuscũque bonis, vt nõ obscurè voluerunt glo. & Doct. in d. auth. post fratres, & in d. auth. itaque. Dy. in d. tracta. succes. ab intest. col. iiij. versi. quid si decedit. Bar. si is est, & Ioan. Fab. in d. §. si plures, Insti. de legit. agnato. succes. Bal. in d. l. de emãcipatis, C. de legi. hære. & consi. ccxxij. casus talis est, primò dominus, lib. iij. & consi. lxxiiij. præmittendũ est, in prin. eo. li. iij. Ro. qui & id dicit procedere in successione eius qui ingressus est monasteriũ incapax bonorũ. consi. cc cvj. circa declarationẽ, in fi. Raph. Co. consi. lxvj. Ioãnes decessit, in prin. Petr. Ferra. tit. for. libel. pro hære. ab intest. in verbo, nullisque superstitibus, col. x. in paruis, versi. si ergo quæramus. Barb. cõsi. xxxviij. scribitur.

col. pen.

col.pen.lib.ij.Bertran.cõſi.lxviij.viſo caſu,lib.ij.& conſi.ccxj.ponitur,eo.lib.ij Id quod etiam procedere in filiis fratrũ dicit Lud.Bolo.d.cõſi.lxix.col.iiij.& ante eum Fran.Are.cõſi.clxiij. diligenter,col.v.verſi.& primo viſo,& ante hos Bal.d.conſi.lxxuij.in prin.lib.iiij. & ante hunc quoque Ioan.And.in addi.Spec.in rub.de feu.verſi.itẽ præſuppoſito,per tex.in §.reliquum,in auth.de hære.quæ ab inteſt.defer.quem tex.ad hoc dicit ſing.Fran.Are.vbi ſuprà.

Etiã ſi ex ſtatuto maſculus præferatur fœminæ.
Etiã quoque, ſi ex ſtatuto decedenti ab inteſtato succedant proximiores ex linea paterna.

6 ¶ Et hæc ita procedũt,vt ſi etiã ex ſtatuto maſculus præferretur fœminæ,tamẽ fœmina vtrinq; coniuncta præferretur maſculo ex vna tantùm parte cõiuncto:vt ſing.voluit Bal. conſil.lix.de Iure cõmuni,in fi.lib.iiij.Sed & ſi ſtatuto cautum ſit,vt decedẽti ſuccederẽt ab inteſtato proximiores ex linea paterna,tamẽ cõiuncti ex vtroque latere nihilò minùs cæteris patruelibus ex linea paterna tãtùm,præferrẽtur:vt dicit Pet.Anch.in repe.c.j.char.60.in paruis, verſic. per prædicta non puto,extrà de cõſti.& Soc.conſi.cclij.viſis inſtrumẽtis,col.xij.verſi. ſecũdò ego reſpondeo,lib.ij.& Phil.Deci.conſi.cccclxxxiiij.æquitati,col.ij.verſi.& ſpecialiter.

Quid in iure accreſcendi.

7 ¶ Sed tamẽ,quod de filiis fratrũ diximus,non admittũt Matheſ.& Lud.Bolo.in addi.ipſius,in d.tract.ſucceſ.ab inteſt.in ij.arti.prin.verſi.itẽ no.& Corn.in l.quod ſcitis,§.ſinautem, col.vlt. verſi.nec obſtat,C.de bonis quæ liberis.De quo etiã per Pau.Caſt.in d.auth. poſt fratres, la ij. & conſi.lxxxiij.id quod ſuprà cõcluſum eſt,li.j.& Alex.qui alios multos allegat,cõſi.clxvj. ſuper propoſita,lib.v.Sed & ſunt,qui inter fratres illud,quod ſuprà diximus,non ita generaliter admittunt:quin dicunt,vtrinque coniunctos nõ excludere cõſanguineos tantùm à bonis paternis,nec vterinos à bonis maternis:vt per Soci.conſi.lxxxiiij.viſa prędicta,col.v.verſi.quia qua ratione,lib.j.Vtrùm autem iſtud procedat in iure accreſcendi,videbis apud Barto.in l.re coniuncti,col.penul.verſi.tertiò quæro iuxta hoc,ff.de leg.iij.& Soci. qui id trahit ad ſubſtitutiones,conſi.ccxlix.materia,col.xij.verſi.quintò corroboratur,lib.ij.

Quid inter patruos.
Quid in fratribus patruelibus.

8 ¶ Sed & vtrùm id procedat in patruis,vt vtrinque coniuncti alios ex vno excludant(hæc enim obiter & remiſsiuè dicere volui) vide Bal.cõſi.clxxxviij.in ſubſtitutione, lib.j. quod reperitur iiſdem verbis,niſi quòd aliud princi.eſt,conſi.cccxxiiij.punctus talis eſt , Titius deceſsit, lib. iij.& rurſum eundem Bal.conſi.cccxlvj.quoniam vt proponitur.lib.iij.& conſi. cccxxx. dictus patruus,eo.lib.iij.& latiſsimè Corn.conſi.ccxix.licet in hac.col.ij.verſi. itaque videndum eſt, cum ſeq.vſque ad fi.conſi.lib.iij.& Anto.Rube.conſi.cij.viſo caſu.Et vtrùm quoque in fratribus patruelibus,latè diſputat Alexan.poſt alios multos à ſe citatos d.conſil. clxvj.lib. v vbi videre poteris,& Pau.Caſt.d.conſi.lxxxiij.lib.j.Et vtrùm denique in aliis,vide Iac.Bel.in §.ſi verò neque fratres,in penul.quæſt.& ibi quoque Barto.in Authen.de hæred.ab inteſt.& eundem Barto.in l.ij.§.legitima,ff.de ſuis & legit.

Quid in aliis. Aſcendẽtes an præferãtur fratribus ex uno tãtum latere.

9 ¶ Nec tamẽ ſpecialiter omiſerim,vtrùm etiã procedat in patre & matre,auo & auia, vt ſcilicet præferãtur fratribus ex vno tantùm latere:de quo vide gl.in l.j.in verbo,potiorẽ. ff.de iuris & fac.igno.Dy.in tract.de ſucceſ.ab inteſt.Cy.in d.authen.itaque.col.vlti.Signo.conſi.vj Titius, col.j.Bar.in l.ij.in prin.col.antepe.verſi.vlterius quæro,an tacita pupillaris excludit fratrem,ff. de vulg.& pup.& eundẽ Bar.& Ang.in l.j.§.filium,ff.de bono.poſſeſ.contra tabu. Bald.latè in auth.defuncto,col.ij.verſi.iuxta iſtũ verſi.C.ad Senatuſcon. Tertul. & in l.ſi quis filium, col. vlt.C.de inoffi.teſta.& cõſi.ccccxxvij.factũ tale eſt,Ioãnes,ad fi.lib.iij.& cõſi. cclx. proponitur quod mater,lib.iiij.& conſi.ccclxvj.mater quæ reſtituit,in fi.eo.lib.iiij.& cõſil ccccxxxvij. iſta quæſtio,in prin.& iterũ in fi.eo.lib.iiij.& conſi.ccccxlvj.æqua opinio,eo.lib.iiij.Ang.in §.conſequens,in auth.de hære.ab inteſt.& conſi.clxvj.ſi teſtator,paulò ante fi.& Cardi. Io. conſi.lj. Titius cõdidit teſtamẽtũ,in j.dubio,Pau.Caſt.cõſi.ccccxxj.quòd iſta mater,col.iij.verſi.vj.& vlt.lib.j.& Alex.conſi.clxvij.videretur,col.ij.verſi.quintò,quia licet,lib.v.& cõſi.v.cõſideratis, col.j.lib.vj.Barb.cõſi.xxxvj.ſcribitur ſapiẽter,col.antepen.verſi.capio modò aliã dubitationẽ, videlicet vtrùm præfatus,lib.ij Corn.cõſi.clxix.multum diffuſè,col.ij.verſi.& per illũ, lib.iiij. Guid.Pap.conſi.clxvij.pupillus.Soc.conſi.ccciij.eodẽmque vltimo,viſo ſtatuto, per totũ, lib. ij.quod reperitur conſi.xxv.lib.iij.& Steph.Bertr.conſi.cxxv.viſo caſu,in iij.dubio, lib.ij.& cõſil.ccxx.Chriſti,&c.viſo caſu,lib.ij.& conſi.cxxxij.prouidus,nu.1.lib.iij.& conſil.xcij. ponitur, etiã nu.1.eo.lib.iij.Et quid ſi ex ſtatuto ſoror excludat matrem,an tunc intelligatur de ſorore ex vno tantùm latere coniuncta,vide omnino Ale .conſi.xlv.habita.lib.vj.

Quid ſi ex ſtatuto ſoror excludit matrẽ.

In rebus feudalibus, utrinque coniunctus non præfertur

10 ¶ Illud autẽ inter omnes,ſi nõ me fallit memoria,conuenit,illud quod dictũ eſt, vtrinque coniunctos præferri cõiunctis ex vno tãtùm latere,nõ procedere in rebus feudalibus. In his enim æquè ſuccedũt cõiuncti ex parte patris tantùm,ac vtrinque cõiuncti: quia cõiunctio ex latere matris nõ cõſideratur,per tex.in c.j.§.ex his verò,& ibi Bal.in prin.Mart.Laud.col.eiuſdẽ c.ij. verſi.quæro circa iſtã,& Card Alex.col.iij.verſi.eiuſdẽ initij,tit.de ſucceſ.feu.vel de grad. ſuc.

in feud

in feud.& voluit.Iac.Ardiz.in sum.in rub.de succes.feud.sub rubricella, an frater ex vtroque parente excludat fratrem ex patre tãtùm,& And.Iser.in c.j.col.ij.tit.de nat.succes.feud.Bal.in l.j.post princ.ver.& per hoc determinatur:& ibi Pau.Cast.& Corn. C.de leg. hæred.& idem Bal.consi.clxx.ad euidentiam,col.ij.versi.item sciendum,lib.ij.& consi.ccciiij. donatio, in fin. eo.lib.ij.vbi hanc dicit esse communem opi.& veram magnorum Doct.& consi.liiij.proponitur quòd quidam nobilis,lib.iij.& consi.ccxxij.casus talis est,primò dominus,eo. lib.iij. Mart. Laud.in c.j.§.& quia,col.vj.versi.quæro an vtrinque coniunctus,& ibi quoque Card. Alexan. col.vlt.versic.eiusdem initij.tit.qui feud.dare pos.Alexan.consil.ix. ponderatis his, in fi.lib.v. Petr.Ferra.tit.forma libel.quo agit.ad reuoc.feud.in verbo nec superstitibus,col.iiij.versi. sed quid si vnus.Soc.d.consil.ccciij.ad fi.lib.ij.Philip.Deci.consi.ccccxliiij.concurrit patruus, colum.j.Ioan.Crot.in repe.l.filiusfamilias,§.Diui,colum.ij.post princip. & iterum charta antepenult.versicu.quartò quæritur.ff.de lega.j. {Franc. Curtius iunior in tract. Feudorum in 3. part.3.partis princip.quæst.6.} & Franc.Ripa {in l.si ventri.§.in bonis,col.iij.versi.item intellige quando vtraque ratio consideratur.ff.de priuileg.credit.} in l.ex facto, colum. xxiiij. nume.98.ff.de vulgari & pupillari.

coniuncto ex parte patris.

11 ¶ Quo in loco Ripa & illud simile adducit,quod traditũ est à Iaso. & Recentioribus in d.l.re cõiuncti,vbi & ipse Ripa,nu.13.ff.de leg.iij.quòd stãte statuto,vt agnati ab intestato præferãtur cognatis,frater vtrinque coniunctus non præferetur fratri ex parte patris tantùm coniuncto. Ex hocque dixerim,quòd stante statuto,vt ad retractũ admittantur ij tantùm cõsanguinei, qui sunt ex latere vnde res vẽdita processit,aut quòd ij præferantur cæteris,qui sunt ex alio latere, tunc nõ præferretur cõsanguineus vtriusque lateris alteri,qui esset ex eo latere , vnde res processit tantùm.Id quod adde ad id quod suprà diximus ex Io.Fab.in §.xj.gl.x.nu.1.Et facit etiã, quod in simili tradit Bal.consi ccv.præmissis verbis,lib.iiij.& Roma.consi.cccxj. quatuor,& Iason consi.lxvij.perspectus,col.vlt.versi.confirmo etiam ex eo quod consuluit, lib.j. dum volunt,ex statuto præferẽte agnatos fratris siue fratrum filiæ,æqualiter succedere fratrem ex vno tantùm latere,cùm fratre vtrinque coniuncto.Sed huius,ne fallaris , contrarium nuncupatim voluit Pet.Anch.in repe.c.j.col.cl.versic.occurrerunt aliæ quæstiones, extra de constit. Raph. Fulg.consi.lxxxv.in proposita quæstione,& Pau.Cast.in authen.itaque.C.com.de succes. Ioã. Bapt.à S.Seueri.in repeti.l.omnes populi,char.15.versi.ego respondeo,ff.de iusti.& iure. Soci. consi.cclij.visis instrumentis,col.xij.versi.secundò ego respondeo.lib.ij.& latè Caro.Rui. consil.xxviij.viso statuto per totum j.dubium,lib.iij.Sed tu tamen vide eundem, consil. xxxij. quia ex facto,col.j.& ij & iterum col.viij.nume.14.& seq.eo.lib.iij.

Quid in statuto ut agnati præferãtur cognatis.

An in retractu præferatur utrinque coniunctus ei qui est eius tãtum lateris ex quo res processit.

12 ¶ Sed vt è semita in viã redeamus,inter ascendentes quoque paterna paternis,& materna maternis deferuntur,vt nõnullis placere video,per tex.in d.l.quod scitis.§. finauẽ.C.de bon.quæ lib.Ita enim eũ intelligũt Bar.Ang.Pau.Cast.& Alex.in add.Bal.ibi.idẽ Bar.& Ang.in d. Auth. itaque,ipse Bar.in d.l.post dotem,in fi.& ibi quoque Imo.qui eam glo.dicit sing. paulò ante fi. Ro.& Ias.col.pen.& vlt.ff.sol.mat.& rursus idẽ Bar.consi.xviij.in nomine,&c.viso testamento cõdito,in iiij.dubio,& iterũ consi.ccxv.an si testamentum sit nullum,etiam in iiij. dubio : nam & idem prope est consi.Quibus locis ipse Bar.dicit eum tex.ad hoc esse sing. Bal.consi.ciiij.factũ tale est. Ser Teus,ante fi.lib.ij.& Marc.Perus.inter consi.ipsius cõsil.cxj.viso dicto puncto, lib.iiij.atque iterũ idem Bal.d.consi.ccccxlvj.æqua opi.eo.lib.iiij.Pet.Anch.cõsi.cccxlix.de iure cõmuni dos,& latè Ro.cõsi.xl.visis ac discussis,in ij.dubio.Pau.Cast. in d.auth.post fratres autẽ,C.de legi.hære.Matbes.in trac.succes.in ij.arti.prin.versi.& hæc procedũt,& versicu.aut supersunt,& ibi etiã Lud.Bol.in addi.Corn.qui licet nutet,dicit tamẽ hanc opi.æquã esse,cõsi. xlvij.videtur,col.ij.versi.quia secundũ,lib.j.Alex.consi.cl.viso themate,col.ij.versicu. præterea iuri consonum,lib.ij.& consi.clxviij.visis ac ponderatis,col.iij.versic. prædicta tamen affirmo, lib.vij.Bal.Nouel.in tract.doti.in vlt.parte,col.lxiiij.cum multis seq.vbi dicit, quòd licet contrariũ in via disputationis sustineri posset,non auderet tamen ab hac opi.discedere.Guid. Pap. consi.l.ex facto tradito,in iiij.dubio.Ias.consi.cxxvj.factum sic se habet, quidam dominus Victor,col.iiij.versi.decimò & vlt.lib.j.Benedi.in repe.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiã,nu.636.de testa.& Ant.Rub.consi.lxxix.viso instrumento. Et hoc quidem intelligit Ang.in d.l.quod scitis,vt etiam procedat,si is de cuius linea bona sunt, remotior sit.

Inter ascendentes an paterna paternis, materna maternis deferantur.

13 ¶ At sunt alij qui è diametro contrariũ tenent,videlicet non esse inspiciẽdum ab vtro laterum bona processerint.& In his Dy.Ray.Forli.Bal.sibi contrarius,præterquàm in lucris dotalibus, Sal.nutabundus,Fulgo.Ro.sibi item contrarius,Io.à monte Sperello,& latissimè Corn.in d.l. quod scitis,ex quibus ipse Corne.ita dicit fuisse consultum Perusij , & se quoque consuluisse. Idem Dy.Cy.cùm dicit,ascendentes eiusdem gradus,æqualiter succedere,Ray. Sali. item subdubitans,Fulg.qui ita dicit se consuluisse,& Corn.in d.authen.itaque Bald. in auth. defuncto,

De eadem re.

col.j.in

col.j.in fi.& ibi quoque Sal.& Fulg.C.ad Senatuscon.Tertul.Bald.consi.xxxj.Ange.habet,in prin.lib.ij.& cósi.cclx.proponitur quod mater,in fi.lib.iiij.latè Raph. Cu. cui subscripsit alter Raph.Fulg.& alij multi consi.cxxij.qualiter admittatur.Corne.etiam latissimè consi.xciiij. do minus Petrus,col.ij.versi.his tamen non obst.lib.j.& consi.clxxxvj.circa hanc consultationem, col.iij.versi.eiusdem initij,eo.lib.j.& consi.vij.& si videatur,lib.iij.& consi.cclxv.circa istû articulum,lib.iiij.vbi & idem dicit consuluisse Bened.Cap.vt & ipse consuluit consil.xxxiij. ersi præfato puncto.Lud Bol.sibi contrarius,d.consi.lxix.Corn.col.iiij.versi. nihilò minùs prædictis non obstan.Idque præsertim si ascendentes sint in dispari gradu,quia scilicet sint mater,& auus paternus.nã mater præfertur auo in bonis vndecunque obuentis,vt per Bened. Cap.cõsi. cxlix.cùm de pluribus,in iij.dubio. Vtrorûque autẽ sunt multæ magnæque rationes, quas hîc adducere necessarium non ducimus,cùm apud eos omnibus sint expositæ. Concedunt autem omnes,inter alios,quàm de quibus suprà locuti sumus,non inspici vnde bona prouenerint.

14 *De princip. quæstione.* ¶ Cæterùm vt redeamus ad nostrã cõsuetudinẽ,illud certum est, in retractu haud dubiè procedere,vt consanguinei ex ea parte,ex qua res vendita processit, præferantur cæteris. Nam id expressè hîc cauetur. Quantum autem ad successionẽ,nullas in Pictauia,vt iam diximus,cõsuetudines alias habemus,præter eas,quas suprà adduximus , quæ omnes sunt extra titulum *des successions*, præter eam,qua statuitur repræsentationem habere locũ in quacunque successione in infinitum,vt etiam suprà diximus. Sed ea si solerter inspiciatur, parum huc facit,neque vnum ex altero necessariò sequitur. Quod hinc videre licet,quòd repræsentatio citra vllã cõtrouersiam habet locum inter fratres & fratrũ filios:post eos autẽ vocãtur quicũque gradu sunt proximiores.auth.post fratres fratrúmque filios,C.de legi.hære.& tamen non omnes concedunt, inter ipsos fratres & fratrum filios paterna paternis, materna maternis deferri : quin sunt in vtrisq;,qui cõtradicunt,vt suprà diximus.Præterea potest contingere , quòd si repræsentes vel altissimum eorum,ex quibus descendisti,ego tamẽ essem te potior in successione omniũ bonorum.Pone enim,quòd sum frater vterinus eius,qui decessit sine aliis fratribus, aut filius eorum:tu autem es nepos patrui ipsius,id est,fratris patris eiusdem:tu patruũ illum defuncti , qui tuus auus erat,repræsentas:ego tamẽ te repellã à successione fratris mei vterini,etiam in bonis paternis,cùm & ego repellerem illum tuum auum,patruum fratris mei defuncti , quem repræsentas,si viueret,quantum ad Ius cõmune pertinet,& cessante consuetudine,vt semper & inter quoscunque materna maternis,paterna paternis deferretur. Nec si nostra consuetudo dicit retractũ per omnia sequi ius successionis,propterea concluditur è cõtrario ius successionis sequi ius retractus. Nec id dicit consuetudo,ideò per argumentũ ab oppositis,aut aliud quodpiã non debemus nec possumus corrigere Ius cõmune,vt alibi latè diximus. Sed quicquid sit,nostrates mordicùs eam opi.retentant,vt secundùm nostram consuetudinẽ bona in successionibus semper sequantur lineam. Et ita semper hactenus vsitatum est in nostra hac regione Pictauica.

15 *Quæstio optima retractus.* ¶ ILLVD DENIQVE quæstionis est. Duo fratres ex vtroque parente ita inter se vtrãque & patris & matris hæreditatẽ diuiserũt,vt vni paterna cederet,alteri materna : posteà alter eorũ vendidit id totũ quod sibi cesserat,puta paternã illam hæreditatẽ:an consanguinei ex parte patris præferantur omnino consanguineis ex parte matris? Quod videtur, cùm ea bona à patre processerint. Ego tamẽ censeo,& consanguineos quoque maternos esse admittẽdos pro media parte,id est,pro rata eius portione quod is venditor ante diuisionẽ habebat in altera hæreditate materna,quæ alteri remansit.nam ea diuisio vim permutationis habet, imo vera est permutatio,quantum ad eam rem pertinet,vt no.in l.cùm pater,§.hæreditatem post mortem, ff.de leg.ij.cum aliis concord.à me traditis infrà eod.titu.§.xxxij.nume. 88. quid verò in hac, vbi similem quæstionem decidemus.Res autem,quam ex permutatione alterius rei habemus, censetur eiusdem naturæ & qualitatis,cuius ea erat,quam dedimus,quantum ad id, de quo tractamus,vt dicemus in illo ipso §.nume. 56. neque enim. Ex quo etiam intelligis quid hîc dicendum sit in retractu.

16 *An cõsanguineus vxoris admittatur ad retractum rei mariti ab eo venditæ. Vxor non est viri propinqua.* ¶ SED ET HOC IN loco in mentẽ venit huius speciei, mihi aliquando propositæ. Quispiã vendiderat fundũ ad se pertinentẽ: cõsanguineus vxoris ipsius venditoris petebat admitti ad retractũ eius fundi.emptor dicebat,eum nõ admittendũ,cùm nõ esset consanguineus venditoris,sed tantùm vxoris eius,quæ hõ vendiderat,nec erat domina fundi. Actor replicabat,dicebátq;,quòd si venditor eum non vendidisset,liberi cõmunes eius & vxoris ipsius,cum ex successione patris excepissent,& si eundem posteà vendidissent,ipse actor admitteretur, tanquam consanguineus eorum,licet fundus non fuisset ex linea ipsius per huiusmodi cõsuetudinem. Et cùm hæc controuersia esset coram iudice quopiam ineptissimo,is sua sententia pronuntiarat,actorem admittendum : à qua emptor appellauerat:iudex appellationis me consuluit. Respondi malè iudicatum fuisse:nam consuetudo admittit tantùm cõsanguineos venditoris, non etiam

non etiam affines, cùm vbique dicit, *le parent du vendeur*. Consanguinei autem vxoris, licèt sint affines mariti, tamen nō sunt eius consanguinei, cùm nec vxor quidem ipsius sit consanguinea, aut proxima siue propinqua, l.j.& ibi Docto. maximè Paul. Cast. & Alex. C. vnde vir & vxor. & not. in l. cùm rem alienam, vbi Bar. Bal. Alex. Corne. C. de legat. & Steph. Bertran. cōsi. ccxxxvj. multa sunt, col. vlt. lib. j. Ideò nec iura loquentia de coniunctis siue consanguineis, habēt locum in affinibus. Quamobrem nec omnes hi admittuntur ad agendum sine mandato pro affine ex sententia Inno. & Panor. in c. nonnulli, §. sunt & alij, extrà de rescrip. *Affines nō admittuntur ad agendum sine mandato.*

17 ¶Nec mouet, quòd iste est consanguineus vxoris vel liberorū. Nam statutū, vt diximus, loquitur de cōsanguineis venditoris, non vxoris, aut liberorū: ideò ad eos non est trahendum, l. si verò, §. de viro, ff. sol. mat. Nec inspiciendū est id, quod futurū fuisset, si liberi successissent, & posteà eam rē vendidissent, vt constat ex not. à gl. & Bar. in l. si idem, §. vlt. ff. de iur. om. iud. & Cyn. in l. vlt. §. finautem sub conditione, & ibi Bal. io l. sed quia, C. commu. de lega. & Bart. & aliis in l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de verb. ob. Proindéque nec futura personæ capacitas, quā vocamus, cōsideranda est: sed tantùm ea, quæ adest tempore actus, l. vsusfructus, & ibi Bar. ff. de stip. seruo. & c. si eo tempore, & ibi latè Docto. de rescrip. Et facit propius, l. si cognatis, & ibi not. ff. de re. dub. & l. cùm ita. §. in fideicommisso, ff. de leg. ij. & quæ latè diximus suprà eo. tit. §. j. gl. ix. quæ est in verbo *ou lignagier*, nu. 83. vides igitur, & aliis multis seq. *Capacitas præsens consideratur non futura.*

18 ¶Vt prætermittam, non certum esse hos liberos aliquando eam rem percepturos, vel quia fortè moriente ante patrē, vel quia pater posset alio modo eam rem alienare, quàm venditionis, aut alterius contractus æquipollentis venditioni: & alia multa interuenire possunt, ne capiant: vt in simili dicitur in l. naturalem, §. j. ff. de acqui. re. do. Cuius arg. tradit Bar. post Guil. Cu. in l. sciēdum, in pen. q. ff. qui satisf. cog. quòd bona patris non releuant filium à satisfdatione: quia multa possunt accidere, ne bona ipsa patris ad eum perueniant. Et sequuntur Recentiores ibi. & Alex. in l. in suis, col. iij. versi. pro hoc facit. ff. de lib. & posthu. cum aliis multis simi. à me collectis in Legibus connubialibus, in ea quæstione, an sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor viri, ex cōsuetudine. Et hæc quidem quæstio adeò parum dubia mihi visa est, vt eam indignam censuissem, quæ à me tractaretur, nisi in dubium aliquando vocatam vidissem. *Bona patris non releuant filium à satisfdatione.*

19 ¶Quanquàm nonnihil dubium potuisset facere, quod tradit glo. vt plerique omnes eam intelligunt, in §. mariti, in verbo, posteà, in fine, Institu. de nupt. quòd consanguinei vxoris succedunt marito, deficientibus consanguineis eiusdem, excluso fisco, & è conuerso. Et sequūtur Nico. Neapo. & Ioan. Plat. ibi, qui eam sing. dicunt: & Guid. Pap. singu. lxxviij. consanguineus. Verùm eam g¹. reprobant Ioan. Fab. & Ang. Are. d. §. mariti, quem multi sequuntur cum §. affinitatis, eiusdem tituli, & idem Fab. in auth. præthereà, io fi. C. vnde vir & vxor: nullo enim (inquit in priore loco) iure id potest probari. Imò verò (vt hoc ipsum addas) affinitatis iure nullam successionem permitti, scribitur in l. affinitatis, C. commu. de successio. Bal. tamē in l. j. versi. item quæro si nō extat, C. eo. ti. vnde vir & vxor, dicit eam gl. esse veram in socero & genero, vt sibi inuicem succedant, excluso fisco, non etiam in cæteris transuersalibus. Verùm Rapha. Fulgo. Paul. Cast. Ro. Alex. Corn. Iason & Philip. Decius in d. l. j. id nec in socero quidē admittunt, sicuti nec ipsemet Bal. in l. vlt. col. iiij. versi. item quæritur an sit inuenire, C. vnde legi. & Nico. Vbal. in tractatu de succes. ab intest col. ij. & Bened. in repet. c. Raynutius. in verbo vxorem nomine Adelasiam, nu. 779. & iterum num. 781. de testa. & Stepha. Bertr. consi. lix. voluissem, in vj. dubio, lib. ij. Cæterùm ipse Bald. in d. l. affinitatis, col. ij. versic. extrà quæro, de hoc cogitandum relinquit, vt sæpe aliàs, ita hîc malè sibi constans. *Affines an fiscū excludant.*

§. XV.

SI LE retrayant gaigne sa cause, il doibt auoir les fruictz[a] escheuz depuys la litiscontestation[b] de l'offre. Et doibuent estre deduictz en sort.

SI SECVNDVM consanguineum iudicatū fuerit, is fructus[a] à litis cōtestatione[b] oblationis obtinebit, iique in sorte pretij imputabūtur.

LES FRVICZ, FRVCTVS, GLO. I.

1 INTELLIGE tamen, deductis impendiis & sumptibus factis, præsertim in cultura, & colligendis ipsis fructibus. Nam lex, aut statutū, aut alia quæuis dispositio, loquens de fructibus, intelligitur deductis huiuscemodi impensis: vt voluerunt gl. Bar. & Ang. *An in hac restitutione fructuum debeant*

deduci sumptus culturæ & collectorũ fructuum.

in l.in fundo,ff.de rei vend.& gl.in §.ex diuerso,versi.certè illud,& ibi Doct.Insti.de rer.diui. glo.in c.cùm anteà,in verbo,fructus,& ibi Barba.col.ij.extrà de pignor.laco.Aret.Bar.& Alex. qui adducit concor.& alij Recentiores in l.fructus,per illum tex.ff.sol.mat.idem Bar.in l.cùm quæreretur,§.vlt.ff.de leg.iij.& consi.clxxxvj.Cucciarellus,& Spec.titu.de expen.§.j.versi. expensæ igitur.Bal.& Sal.in l.si quis sciens,C.de rei vẽ. vbi & hoc dicũt procedere in malæ fidei possessore.idem Bal.in l.j.col.iij.per illum tex.& ibi quoque Ang.C.de fruct.& lit.expen.& in l.neque,ad fi.C.de cõpens.& in c.cùm Mart.Ferra.col.ij.vers.ibi prouentus,extrà de consti.& in c.ad nostram,le j.in iiij.not.per illum text.vbi etiam est bona glo.extrà de iureiur. & consil. liij.remanentibus,in fi.lib.j.& consi.cccxxiij proponitur quòd dominus,col.ij.lib.ij.Ro.consi. ccxxx.præsupponitur primò.Pau.Cast.consi.ccxxxix.super hoc facto,col.vl.li.j.Fran.Are.cõsi. xvij.considerans,col.ix.versi.intelligimus tamen.& Fel.quia alios concor.affert,in d.c. ad nostram,col.j.& ij.& Doct.vbique.

2 *De eadem re.*

¶Et vltra illos tex.sunt alij plurimi in id optimi,videlicet in l.si à domino,vel à patre,§.vl.ff.de peti.hære.vbi dicitur ad verbum,Fructus dicuntur deductis impensis,quæ quærendorum conseruandorúmque eorum gratia fiunt. Subditúrque & hoc procedere etiam in prædone, quem tex.dicit singu.& vnicum Ro.sing.cccxxxiiij.malæ fidei possessor.& etiam tex.in l. fundus qui dotis,ff.fami.erciscun.vbi dicitur quòd nullus casus interuenire potest,qui hoc genus deductionis impensarum impediat.Quem tex.ad hoc commendat,& dicit not.Angel.in l.ait Prætor,§. per hanc,ff.de his quæ in frau.credi.Et tex.in l.diuortio.§.impendia,ff.sol.mat.vbi glo.& Doc. adducunt quoque concord.& l.fructus,& l.vlti.ff.de oper.seruo.& l.si quis argentum, in prin. cum glo.& ibi quoque Cy.C.de don.& l.fundi Trebatiani,ff.de vsu & vsufruc.leg.& l. videamus,§.ex causa,& ibi Ang.col.ij.in x.notab.ff.de vsur.& l.quod in fructus,eo.tit.vbi ita scribitur,Quod in fructus redigendos impensum est,nõ ambigitur ipsos fructus diminuere debere. & ibi quoque Ang.& l.si pupilli,§.sed & si quis,ff.de neg.gest. vbi etiam prædo repetit impensas,& ibi Bal.idem dicit de intruso,& l.quod priuilegium,ff.depos.& d.l.ait Prætor,§.per hãc, ff.de his quæ in frau.cred.vbi etiam fraudator sumptus & impensas necessarias deducit ; & in l. j.C.de fructi.& liti.expen. ; & l.litibus,in fi.C.de agri.& censi.lib.xj.& c.j.& ibi gl.& Hosti. & iterum c.ij.extrà de vsur.& est etiam gl.in c.vobis,in verbo,quid ad causas,xij.q.ij.& in c. grauis,& ibi Panor.de resti.spol.vbi & ea gl.adducit concord.& in c.ex literis,in verbo, amplius, de iureiur.Idque etiam procedit in foro,quod cõscientiæ vocant,vt tradit è Theologis scholasticis Ricard.in iiij.senten.distin.xv.arti.v.q.vj. Et intelliguntur hæc non solùm in dispositione legis,de qua loquitur d.l.fructus,sed & hominis,vt probatur d.l.fundi Trebatiani,& not.in d.l. si quis argentum.Et id nuncupatim voluit Bart.in d.l.fructus,& multi ex his,quos suprà citauimus,& prætereà Carolus Rui.consil.lxij.circa casum,col.ij.versi.sed ad hoc respondetur,lib.j.

Prædo impensas deducit.
Et intrusus.
Et fraudator.
Idque etiam in foro cõscientiæ.

3 *Lucrum dicitur, quod superest deductis impensis.*

¶Et vt hæc specialiter quibusdam similibus cõfirmemus,huc spectat tex.in l.Lucius,ff.pro soc. vbi dicitur,quòd lucrum dicitur,quod superest deductis impensis.Cui affine est,quod tradit gl. in l.illud,in verbo,lucrum,& iterum in verbo poterat,per illum tex.& ibi Bal. & alij recentiores,C.de collat.lucrum id dici,quod superest deductis oneribus,quam dicit singul.Bald. in sua Margarita,in verbo,lucrum,versic.vlti.Facit & quod voluit glo.in l.per diuersas,in gl.vlt.circa medium,& ibi Bar.Bal.Sal.Ang.& alij,C.mand.quòd pretium iustum actionis debet considerari deductis expensis litis & laboribus,quæ interueniunt ad rei exactionem. Quod dicit Bar. menti tenendũ,& facere ad multa,& quòd semper actio debet æstimari,deducto eo, quod cõmuniter impenderetur ad exactionem.Et voluit quoque ipse Sal.in l.ij col.ij.versic.secundò si minori.C.de lice.potenti.& Barb.qui eam glo.dicit sing.in d.c,cùm contra,col.ij.de pigno. & Fabia.à monte S.Sabini,in tract.emp.& vendi.in v.q.prin.col.iiij.versi. quid autem veniat. A' quo nec longè abest,quod dicit glo.not.in c.quoniam,in prin.per illum tex. extrà de vita & honesta.cleri.quòd in æstimãdis facultatibus est habenda ratio impensarum.& idem in æstimando reditu dicit Bal.& Sal.in l.cohæredibus,C.famil.ercis.& idem Bal.in d.l.neque,in fin.C.de compensa.& in l.j.§.exercitorem,ff.de exercit.actio.

Iustum pretiũ dicitur, deductis impensis.
Impensæ deducuntur in æstimandis facultatibus.
Et in æsti. reditu.

4 *Et in æstimanda donatione ad effectũ insinuationis.*

¶Nec ab his lõgo interuallo distat,quod scribit Bar.in l.quoties,per illũ tex.ff.ad le. Fal. quòd cùm donatio,quæ excedit quingentos aureos requirat insinuationem.l.sancimus.C.de dona. si quis donet rem quampiam,quæ pluris valeat,si nihil deducatur:minoris autẽ, deductis impẽsis & gabellis,nõ requiritur insinuatio : debent enim ad æstimandã rem deduci impensæ.quã decisionem pro sing.refert & sequitur Ro.singu.ccj.dico vnũ:vbi dicit,super hoc consuluisse, & Fran.Cre.qui & id sing.dicit,sing.clxxj.donatio vltra quingẽtos,& Alex.qui alios quoque adducit in d.l.quoties,& in l.vbi pura,ff.ad Senatusc.Treb.& Franc.Aret.in d.l.fructus, col.iij.ff. sol.mat.& cõsi.ij.intellecta,col iij.versic.& probatur primùm.& Ias.in l.cùm quædã puella,§. j.col.ij.ver.quartò facit,ff.de iurisd.om.iud.& Firmi.in tract.gabel.in iij.parte viij. partis prin. q.xxviij.

q.xxviij.Catel.Cot.qui id quoq; dicit sing.memori.statuto Mediolani cauetur,sub rub.de loc.

Et in æstimãdo pretio.

5 ¶His finitimum est,quod ab eodẽ Bar.traditum est in l.sed si hoc,quam legit cũ l. si vir vxori, §.cuidam,per illũ tex.ff.de condi.& demon.quòd stante statuto,quòd de pretio rei vẽditæ soluatur gabella triũ denariorũ pro libra,debẽt è pretio deduci detrahique ea quæ impensa sunt in pro venetas,& proclamata. In quo tamen distinguit,vt ibi videre poteris. Et idem voluit ipse Bar. in l.quantitas patrimonij,per text.optimum ibi.ff.ad leg Falc.& in l.in lege Falcidia,etiam per illũ tex. ff.eo.tit.& in d.l.vbi purè,§.vlt.& ibi Alex.& Fran.Ripa.ff.ad Treb.Ang.& Imo.in l.ciuitatibus, §.eum cui.qui est vlti.ff.de leg.j.idem Imo.consi.cxxxviij. præfatus Simus,colũ.j. versi. quòd autem dicti.Firmia.in d.tracta.gabellarũ,quo loco nuper citauimus.Soc.in d.l.fructus, col.ij.& ibi Iason col.vlt.ff.sol.mat.Fabia.in d.trac.emp.& vend.in v.parte prin. vbi suprà citauimus, & Iason in d.l.cùm quędã puella.§.j.col.ij.versi.iij.cum Bar.& Catel.Cot.vbi suprà.

Et in æstimãdo valore beneficij.

6 ¶Eiusdem farinæ est,quod tradit Bal.in d.l.j.col.ij.versi.pone,impetraui à Papa,per illũ tex.C. de fruc.& lit.expen.quòd si quis impetrauit à Papa beneficiũ æstimationis centum ducatorum, & vacet beneficium ducentorũ,sed quæ deductis impẽsis & oneribus decedant ad centum tãtùm:illi debetur eiusmodi beneficium,nec censetur valere,nisi illos centum ducatos.Quod & idem reouit ipse Bal.in d.l.sed si hoc,§.cuidã,per illum tex.ff.de condi.& dem. Rapb.Co. in d. l.fructus,ff.sol.mat.Pau.Cast.Alex.Fran.Are.Iason & alij Recentiores in l.non amplius,in prin. ff.de leg.j.è quibus tamẽ ipse Pau.subdubitat,an curia Romana id obseruaret,cùm tales gratię sint restringendæ,tanquã odiosæ.& Fel.in c.ad aures,col.pen.ver.duodecima conclusio, de rescrip.& in c.causam quæ,col.viij.versi.tertia declaratio,eo.ti & in d.c.ad nostrã,le j.col.ij.ver. ex his infertur,extrà de iureiur.Iason in d.l.cùm quædam puella,§.j.in fi.ff.de iurisd. om.iud.& in d.l.illud,in prin.& ibi quoque Philip.Deci.in j.nota.C.de colla.& idem Deci.consi.clvj. statuto cathedralis ecclesiæ,col.j.Io.Lup.in rep.rub.de don.inter vi.& vxo. char.12. col.iij.vbi & id dicit statuisse Martinum secundũ,in regula cancellariæ,incip.Sanctissimus dominus noster. Rebuf.in tract.Nominationũ,in ix.q.prin.nu.35.& in repe.c.postulastis,nu.150. extrà de cleri. excõ.min.& Fran.Ripa,in l.j.§.si hæres,col.v.nu.27.ff.ad Senatus. Trebel.De quo,& ante hos omnes per Io.And.in addi.Spe.in rub.de conces.præben.in vlt.q. Cui consonat,quod tradunt D.à Rota deci.702.dic quòd si Papa,in antiquis,quòd si quis opponat beneficium pluris valere,quàm fuerit expressum in interpretatione,non auditur,nisi dicat deductis oneribus.

Et in æstimandis bonis ecclesiæ vacantis.

7 ¶Denique his omnibus adde tex.ab ipsis Dominis à Rot.citatum,in c.præsenti,§ porrò,de off. ordi.lib.vj.vbi scribitur,quòd si quis ex priuilegio vel consuetudine sibi prætendat competere bona ecclesiæ vacãtis,debet intelligi de his tantùm quæ solutis expensis,& salarijs famulorum, atque oneribus supersunt. Quem text.ad hoc expẽdit gl.in c.si tibi concesso,in verbo,fructus, de præben.eo.lib. quæ & ex hoc declarat illum tex.& Domi.cõsi.lxxviij.formãtur ista, col.vl. vbi ex hoc dicit,generaliter appellationem fructuum ecclesiæ,intelligi,deductis expensis ministrorum & onerum.Adde(inquam)quod voluerunt Bal.Ang.Rapb.Co.Pau. Ca.& Recẽtiores in d.l.non amplius,in prin.ff.de leg.j.quòd si statuto debet solui gabella ex legato, intelligitur de eo,quod superest deductis oneribus,per illum text.Quod & idem tenent Ang.in d.l.ciuitatibus,eod tit.& Firmia.in tract.gabellarum,in v.parte viij.partis prin.in ij.q.& alia,quæ in hoc colligit Iason in d.l.non amplius.

Et in æstimãdo legato.

Quid si quis iussus sit inferre fructus integros.

8 ¶ET HÆC QVIDEM, quæ diximus de deducẽdis impensis ex restitutione fructuũ, intelligere debes,etiã si quis iubeatur inferre fructus integros,secundùm Bal. & Sal.in d.l.j. vtrunque,col.ij.C.de fruct.& lit.expen.per tex.optimũ in l.j.in verbo,fructus integros,C.de his quib.vt indig.nam ibi dicitur,quòd hæres,qui iniuriã reliquit necem testatoris, fructus hæreditatis integros reddere cogitur,vt malæ fidei possessor:sed alijs iuribus probatur, malæ fidei possessorem expensas deducere, vt suprà in princ.diximus,& probauimus.& hoc quidem sequitur Fran.Are.in l.diuortio,§.vlt.col.ij.versi.pro intellectu.ff.sol.mat.idem Aret.& Alex.qui tamen distinguit inter dispositionem legis,& hominis,in d.l.fructus,eo.ti.& allegant etiam ipsi Alex. & Iason tex.in l.diuortio,eo.tit.quæ similiter loquitur de fructibus integris,& tamen intelligitur deductis impẽsis,per d.l.fructus,quæ loquitur in eodem casu.Et idem quoque voluit Cor. consi.cclxxxix.videtur in hac,col.vlt.versi.non obstat quod dixi lib.j.& Caro.Rui.qui nuncupatim damnat illam distinctionẽm Alex.d.consi.lxij.col.ij.lib.j.

De eadem re.

9 ¶Quanquàm huius contrariũ expresè tenuit Ro.in d.l.fructus,per tex.in l.vl.C.ad le.Fal.& in l.Mæuio,§.à me,ff.de leg.ij.& per gl.in l.decem,ff de fideic. libe.& eum nuncupatim sequitur idem Alex.sibi cõtrarius consi.cxxxiij.super quæsitis,ver.& similiter in proposito,lib.v. & idẽ quoque voluit Barb.qui Ro.non meminit,in repe.c.Raynaldus,col.lxv.versi. sed adhuc posset

argui,extrà de testa.& Anto.Corse.in suis sing.in verbo,integrè,& Ioan. Lup.in repe.c. per vestras,extrà de dona.inter vir.& vxo.char.totius illius operis 98.col.iij.versi.facit prætereà.Nec mihi obstare videtur text.in d.l.j.C.de his quib.vt indi.& in d.l.diuortio, quia ibi non fit mentio integrorum fructuũ respectu sumptuum,sed temporis:vt scilicet soluantur ab initio, & ante controuersiam motam.Super quo vide quæ in simili à nostris Doc. traduntur in ea quæstione, vtrùm si testator iusserit integrã hæreditatem restitui, ex hoc videatur prohibuisse detractionem Trebellianicæ,vt per Barto.Ang.Fran.Are.Alex.qui alios affert,in l. Centurio,ff.de vulg. & pupil.subst.& eundem Alex.consi.v.circa primum dubium,col.vlt.vers.circa secundum, lib. iij.cum aliis simil.

10 *Impensæ nõ deducũtur ex decimis prædialibus.*

¶FALLIT TAMEN PRIMO quod generaliter dictũ est de deductione impẽsarum, vt non procedat in solutione decimarum prædialium:quia hæ debẽtur ex fructibus,sine aliqua deductione impensarũ culturæ,vel collectionis,per text.in c.tua nobis,& c. pastoralis,& c.non est in potestate,& c.cùm homines,extrà de deci.& voluit etiã gl.in d.l.si à domino,§.vlt.in verbo,impensis,& ibi quoque Alberi.& Bal.ff.de peti.hære.& omnes propè in d.l.fructus.ff.solu. matr.Hostien.& Gof.in Summa,titu.de deci.& Alberi.in d.l.fundus,in princip.ff.fami.ercis.& Doct.vbique ne quidem enim vnus contradicit.Nam tex.illi adeò sunt in hanc sententiã aperti,vt nullo pacto cauillari possint.

11 *Quid, si fisco solui debet certa pars fructuum.*

Argumentũ ab æquiparatis ut de nume seq.

¶ET EX HOC INFERVNT,(& hæc erit secũda fal.)Sal.& Pau.Cast.in d.l.fructus, quòd cùm fiscus & ecclesia æquiparẽtur,l.vlt.C.de sacros.eccle. certè etiamsi ex fructibus agri debet solui certa pars fisco,intelligitur,non deductis impensis, quẽadmodũ nec in decima solnenda ecclesiæ. Et idem videtur voluisse,licet à plerisque in contrariam sententiam allegetur, Bal.in d.l.si à domino,§.vlt.Et hoc quoque expresśim voluit Matthæ.Afflic. in consti. Siciliæ, incip.quanto,in ix.q.& iterum in decis.Neap.cclij.magnificis,col.iiij.versi.itẽ vbi datur. Et facit pro iis argumentum ab æquiparatis,vt scilicet dispositũ in vno habeat locum & in alio,glo. vt communiter allegatur in l.si quis seruo,in fi.C.de furt.Sed melior est glos. etiam loquens in pœnalibus,in c.si postquàm,§.vlt.in verbo,prouisione,& ibi Domi. de elec.libr.vj. cum si.Sed ita,vt non omiserim,id quoque procedere in correctoriis,ex sententia Bar.in auth.sed cùm testator,col.ij.C.ad leg.Falc.& in l.Marcellus,in prin.ff.ad Trebel.& Iasonis, qui alia quædã affert consi.cxxxiij.in casu ad me transmisso,col.pen.versi.secunda regula.lib.j.quibus adde glo. Zenze.in extrauag.Io.xxij.incip.ad onus,in verbo,electis.

12 *De eadem re.*

¶Verùm huius contrarium,vt scilicet fisco sint deducẽdæ impensæ,tenet idem Bal. vbique sibi contrarius,in d.l.j.col.j.vers.modò accidit,C.de fruct.ac lit.expẽs.vbi refert ita Bar.cõsuluisse, idem Bal.Ang.Imo.Rapha.Co.Ro.Alex.Fran.Aret.Soc.& Iason in d.l.fructus.ff.sol.mat.Fel.in d.c.ad nostram,le j.col.ij.de iureiur.Neque enim(inquiunt)eadem est vtriusque ratio : quia vt dicitur in d.c.tua nobis,decima est tributum animarũ egentium : ideò est super omnia fauorabilis,l.sancimus,C.de sacro.eccle.Id autem,quod fisco debetur ex fructibus agrorum, est tanquam gabella quædam,quæ contrà odiosa est:vt per Bar.in l.si pupillus.§.vl.ff.ad leg.Fal.Ideò non debet sumi argumentum de vno ad alterum:vt etiam de æquiparatis voluit gl.notab.in c. præsenti,in gl.j.de sent.excom.eo.lib.vj.vbi Domi.col.ij.versi.nota bene.dicit eã bene not. ad limitationem glos.in d.c.si postquàm.Quo etiam in loco ipse Domi.idem dicit. Præsertim verò in hoc casu,in quo æquiparatio,quæ fit de ecclesia & fisco,habet multas differentias:vt apud illos,maximè verò Alex.in d.l.fructus,videre poteris.

13 *Quid in fructibus restituẽdis ecclesiæ.*

¶Ego verò arbitror,& in ecclesia quoque,præterquàm in illo casu speciali decimarũ,impensas esse deducendas ex fructibus.nã tex.& gl.in d.c.grauis.extrà de resti.spol. qui statuũt huiusmodi deductionem fieri,loquũtur nuncupatim in fructibus ecclesiæ restituendis.Ex quo etiã præter ea,quæ diximus in præcedenti versi.planisśimè liquet,falsam esse priorẽ illam Sali.& Paul. Cast.opi.in d.l. fructus. Quanquàm Soc.ibi col.j.ita de ea re loquitur,vt videatur generaliter velle,ex fructibus,qui debẽtur ecclesiæ,vel alteri piæ causæ,ex dispositione hominis, siue legis, non deducendas esse impẽsas.In qua re toto cælo,quod dicitur,errat,vt vides. Et quòd speciale sit in decimis,voluit etiã gl.in d.c.pastoralis,in verbo credimus,& ibi Doc.post eam,de deci.

14 *Quid in fructibus decimæ personalis.*

¶QVOD AVTEM DIXIMVS, non deduci impẽsas ex decima ecclesiæ , intellige primò,secũdùm ea quæ diximus in decima reali. Aliud enim est in decima personali,quæ scilicet soluitur ex,aliqua negotiatione:nã ex ea deducuntur impensæ, vt cauetur in d.c. Pastoralis, & ibi Inn.& alij,extrà de deci.gl.Albe.Bal.& Ang.in d.l.si à domino,§.vlt.ff.de pet.hær.Bal.in d.l.j.col.j.& ibi quoque Ang.in fi.C.de fruc.& li.expẽ.vbi rationẽ addit Bal.ipse,quia decimę reales percipiũtur Dei beneficio,sed personales hominis ingenio:quãuis totũ procedat à Deo, tanquam

tanquam à prima causa & radice omniũ entium:vt etiã probatur in d.c.tua nobis,de deci. Sed & alias huius rei rationes videbis apud gl.& Doct.in d.c.pastoralis,& Soc.in d.l.fructus,col.j.

15 ¶ Intellige secundò,quod diximus non deducendas esse impẽsas ex decima prædiali,procedere,præter quàm in ea,quæ Papæ debetur:nam ex ea deducũtur,per constitutionẽ Ioannis vigesimi secundi incip.suscepti regiminis,prout retulit gl. in cle.ij.in verbo,taxationẽ, & ibi cæteri post eam,de deci.& Ant.in d.c.cùm homines,extrà eo.ti.& Franc.Are.in d.l.fructus,col.iij,.ff. sol.mat.& Matth. Afflict.in d.cõsti.Siciliæ incip.quãto.Sed illa cõstitutio,vt habetur in nostris codicibus,qui vulgò circunferuntur,nihil omnino loquitur de detrahendis , vel nõ detrahẽdis impensis:nec de decima quoque debita Papæ,sed de alia quadam specie decimæ , quæ illic iubetur dari vice ac loco nescio quorum annalium : & Zenzel.ibi,in verbo,aliis ecclesiæ oneribus,disputat an in ea deducenda sint onera,& alia huiuscemodi,vt ibi videre poteris.

Quid in decima prædiali debita Papæ.

16 ¶FALLIT SECVNDO principaliter,quod dictũ est,impensas esse deducendas ex fructibus,vt scilicet non procedat in legato fructuum,quod omnino esset inutile, si deducerentur impensæ:tunc enim non deducuntur,per tex.in l.qui concubinã,§.qui hortos,iuncta gl.notab. ibi,qui id scienter declarat,ff.de leg.iij.& hoc quoque intelligit Bar.in l.his verbis.§.vlt.eo.tit. Fran.Are.& Ias.in d.l.fructus.Et hoc quidem(vt id illis addam)fulcitur ex regula illa generali, qua omnes dispositiones ita interpretari & intelligere debemus,ne sint inutiles,superuacuæ,inefficaces,vt latè tractauimus in nostro tracta.cui titulum nuncupauimus,nihil frustra.

Quid in legato fructuum.

17 ¶FALLIT TERTIO,vbi ita cautũ esset,vt de qualibet corbe frumẽti, ex illo agro collecti,tantùm soluatur nomine gabellæ:vel si dicatur,Dono tibi decẽ corbes frumẽti ex eo fundo,aut aliis similibus verbis,expressa scilicet certa & determinata quantitate,aut mẽsura. Tũc enim non deducuntur impensæ,per l.si debitor.§.verisimile,cum ibi notatis,ff.de contra.emp. & not.per Bar.& alios in l.inter stipulantẽ,§.sacram,ff.de verb.oblig. Ita enim voluit ipse Bar. Bal.Imo.Alex.Fran.Are.Soc.& cõmuniter omnes in d.l.fructus.Bal.in d.l.j.col.iij.C. de fruct. & lit.expen.& ibi Alex.aut quisquis est in addi.illius.Imo.in l.sed si hoc,§.cuidam,ff.de condic. & demon.Panor.in d.c.Pastoralis,col. vlti.extrà de deci. Flo.in l.videamus,ff.de vsur.Firmi.in tract.gabel.in ij.parte viij.partis prin.in v.q. Estq; optima huius ratio:nam impensæ nõ possunt minuere quod certũ est & determinatum,l.meritò,§.à me,ff.de lega.ij.& facit l. quod dicitur, ff.de impens.in re dota.fac.Quanquàm Ro.in d.l.fructus,huic sententiæ omnino non accedit, propter gl.in d.l.si quis argentu,§.j.C.de don. Cui tamen respondet Alex.ibi col.iij.& in addi. Bal.si is est,in d.l.j.de fruct.& lit.expen.

Quid de fructibus certæ mensuræ , aut quantitatis.

18 ¶FALLIT QVARTO quando nominantur fructus iam pendẽtes,siue extantes,videlicet si quis donat omnes fructus,qui sunt in tali agro meo,siue fructus huius anni talis agri mei. Tunc enim debent intelligi integri,vt nunc sunt , & sine deductione siue detractione expensarum,l.si pendentes,in prin.& l.quoties,§.si colono.ff.de vsuf & l.vlt.§.pe.ff. de his quæ in fraud. credi.& voluerunt Bar.Bal.& alij.in d.l.fructus,ff.sol.mat.& Bal.in d.l.j.col.iij.& ibi Pau.Cast. in fi.C.de fruct.& lit.expen.Panor.in d.c.pastoralis,colum.vlt.Flor.in d.l.videamus,ff. de vsur. Matthæ.Affli.in d.cõstitutione inci.quartò,Steph.Bert.consi.cclv.visis petitionibus,col.j.lib.j.

Quid , cùm quæritur de fructibus pendentibus.

19 ¶FALLIT QVINTO,cum dominus locat,aut aliter dat fundũ colendũ,ea lege, vt certam aliquam portionem fructuum accipiat:tunc enim debet habere eã partem integrã, & sine deductione impensarum culturæ,& colligendorum fructuum:tanquam scilicet colonus ponat impensas & operas pro reliquis partibus,quæ sibi ex fructibus agri alieni remanent,arg.l.si cũ duobus,§.si in coẽũda,ff.pro soc.& est tex.expressus in d.c.tua nobis,de dec.vbi & hoc no.Inno.Host.Io.And.qui hoc dicit obseruari de generali consuetudine.Car.Flor.& Pan.in iij.not. & idẽ Host.& Panor.in d.c.pastoralis,eo.tit.Iac.Are.Albe.Bart.Bal. & omnes propè in d.l.fructus,ff.sol.mat.qui & hoc dicunt obtinere de communi vsu & consuetudine.Cy.post Iac.Aret. in l.j.in fi.& ibi quoque Bal.in vij.q.C.pro socio.Io.And.in addi.Spec.tit.de loca.§.postquàm, versi.quid si tibi locaui fundũ.Iac.But.Bar.Bal.& alij in d.l.j.C.de fruc.& lit.expen.Alb.& Bal. in d.l.si à domino,§.vlt.ff de pet.hære.Corn.consi.cclxxxix.videtur in hac,post priu. & iterum col.iij.versic.& hinc est quòd colonus, lib.j.& Matthæ.Afflic.in d.consti.quantò,& in d. deci. Neapo.cclij.col.iiij.versi.propterea dicit,& Steph.Bertran.d.consi.cclv.col.j.nu.4.lib.j.

Quid cùm fundus ita datur, ut dominus certam portionem fructuum accipiat.

20 ¶Et hanc quidem fallentiã(vt nostri appellant) huc priuatim separatimq; asscribere voluimus, vt res esset notior & apertior omnibus.Quamuis Panor.in d.c.pastoralis,eam confundat, misceátque cum eo quod suprà diximus in decima prædiali,in prima fal.& cum eo quoque,quod diximus in iij.fallen.tanquam scilicet hæc omnia ex eodem veluti fonte oriantur. Cui tamen in

hac re non omnino assentitur Iason in d.l.fructus,in fi.ff.sol.mat. Sed satis mihi est,hanc rẽ Lectoribus obuiã atque expositã exhibere,relicta illa non admodum vtili(ni fallor)disputatione.

Quid, si quis delinquat faciẽdo expensas.

21 ¶FALLIT SEXTO,vt scilicet fiat expẽsarum deductio in fructibus,nisi quis huiusmodi expẽsas faciendo delinqueret: vt si fructus immaturos decerpserit. Nam tũc nõ vtitur illo beneficio deductionis impensarum,nec repetitionis earum,l.si seruus seruũ.§.si oliuam,ff.ad leg. Aquil.& ita generaliter voluit Flor.in l.fundus,ff.com.diuid.vbi & ad hoc allegat l.si fundi,ff. de rei ven.qui nihil mihi ad hoc facere videtur.Et sanè non habet locũ,nisi in casu d.§.oliuã, cùm videlicet decerpti sunt fructus immaturi. Nam & prædo etiam has impẽsas deducit,vt suprà diximus ex tex.in d.l.si à domino,§.vlti.ff.de rei vend.Et fraudator ex d.l.ait Prætor,§. per hanc,ff.de his quæ in frau.cred.Sed & quod de fructibus immaturis dictum est,intelligi debet secundùm l.in fructu,quæ est pen.ff.de vsur.lega.& in l.si absente,§.syluam.& ibi gl.ff.de vsufru.& dicemus infrà tit.seq.qui est de retractu conuentionali,§.v.in verbo, pro rata temporis, quæ est glo.iiij.nu.15.illud quoque quæri.

Quid in vendi tiõe certæ portionis fructuũ.

22 ¶FALLIT SEPTIMO, si quis venderet dimidiam,aut aliam certam portionẽ fructuũ. Nam is non deducet expẽsas,cùm homines ita vulgò dicant, hoc anno tantum fructuum percepi:nec vulgari modo expensas detrahunt,cui quidẽ vulgari modo standum est,l. cùm de lanionis,§.asinam,ff.de fund.instruc.& l.anniculus,ff.de verb.signi.Ita voluit Bald. in d.l.j.col.j.C. de fruc.& lit.expen.Et id dicit generale,cùm nomen fructuum apponitur ab homine in cõtractu.Quæ verba sunt Iac.Aren.in d.l.fructus,ff.sol.mat. & Fran.Pisa.vt refert idem Bal.in d.l. si à domino.ff.de peti.hære.& idem quoque sequitur Sal.in d l.j.post princip.& Panor.in d.c.pastoralis,ad fi.de deci.& Matthæ.Afflict.in d.constitu.quanto. Sed tu hic omnino vide Recentiores super hoc,in d.l.fructus.

Quid, si quid iubeatur solui ex fructibus.

23 ¶FALLIT OCTAVO,cùm fructus alteri nõ debẽt restitui,sed tantùm aliquid præcipitur solui: verbi gratia,statuto cauetur,vt omnium fructuum,ex prædiis collectorum,soluantur sex denarij pro libra.Nam tunc non deducentur impensæ,vt dicit Sal.in d.l.j.col.ij.versic.item quæro,pone quòd statuto,C.de fruc.& lit.expen. Nam quod leges(inquit) dicunt,impẽsas esse deducendas ex fructibus,loquuntur,cùm fructus sunt alteri restituendi. In hoc autẽ casu aliud est,in quo fructus ipsi æstimantur,& pro libra sex denarij soluũtur: vnde à verbis statuti nõ est discedendũ,quæ considerant tantùm quantitatem perceptorum. Licet(vt subdit)Bal.ibi sentiat contrarium.Et facit quod tradit Ang.in d.l.fructus,in fi.ff.sol.mat. & Fabia.à monte S. Sabi. in tract.de empt.& vend.in v.q.principa.col.iiij.versi.quid autem veniat,ibi, aut simpliciter de qualibet.& Caro.Molendi.in consue.Parisien.tit.j.§.xxiiij.in j.q.in fi.

Quid de impẽsis factis ad perpetuam rei vtilitatem.

24 ¶SED PRÆTER EA,quæ dicta sunt,Primò quæri potest,Quid de sumptibus & impensis non illis quidem,quæ factæ sunt causa quærendorum colligẽdorũmque fructuũ, de quibus suprà diximus,sed quæ ad perpetuã rei vtilitatem pertinent: an & ex deduci debent ex fructibus,vt illæ aliæ:Bald.in d.l.j.col.j.versi.quod dixi,C.de fru.& lit. expen.dicit has expensas nõ minuere fructus,sed ob eas competere rei retẽtionem,donec solutæ fuerint,per l.planè,ff.de petitio.hære.At idem in l.in insulam,§.fructus,qui est j.ff.sol. mat.tradit, & has quoque impensas compensari cum fructibus,per l.sumptus,ff.de rei ven.& not.in l.in fundo,ff.eo.tit. Tu autem hìc vide tex.in l.vel si vitis,§.j.& l.quod dicitur,la j.ff.de impen.in re dota.fact.& ipsum Bald. in l.diuortio.§.impendia,ff.sol.mat.Sed & de his dicemus infrà ti.seq.§.vij.eodémque vlt. nam ille §.de his specialiter loquitur.

Quid de impẽsis factis pro custodia agri.

25 ¶SECVNDO QVÆRO, quid de impensis factis pro custodia agri, domus, aut castri, ne scilicet ab hostibus capiantur,néve à furibus diripiantur:an & hæ deduci debent?De qua re non longius tractabo,sed tãtùm vide tex. & Bar.in l.cùm quæreretur,§.prædiis, & ibi omnino Alex.in addi.ipsius Bar.ff.de lega.iij.& tex.in l.quod dicitur impensas,quæ est pen. & ibi etiam Bar.ff.de impen.in re dot.fac.& tex.in l.si ita,§.vlt.ff.de fun.instr.& in d.l.diuortio,§.impẽdia, & ibi Imol.Raph.Co.Pau.Ca.Alex.Fran.Are.& Ias.ff.sol.mat.Bal.in d.l.j.col.ij.vers.quæro nũquid expensæ,& iterum col.vlt.versi.quæro nunquid sumptus,C.de fruct.& lit.expen.& consi. ccciij ad euidentiam.col.j.lib.j.Imo.Raph.Co.Pau.Ca.Flor.Ang.Pet.& Ias.in l.sumptus,quam nonnulli legunt cum l.domos,ff.de leg.j.Raph.Co.consi.xix.quidam nobilis.Pau.Ca.& Fran. Are.in d.l.fructus,ff.sol.mat.Ro.i in l.si à domino,versi.no.vltimò.ff.de per.hær. i sing.cccxxxij. malæ fidei possessor potest.& Barba.consi.lvj.omnipotentissimi,col.iiij.lib.iiij.Has autem esse necessarias,aut certè vtiles,suo nos exemplo docuit bonus ille paterfamiliâs,qui Matthæ.xxj.& Marci.xij.posteaquàm vineam plantauit,in ea continuò turrim ædificauit.qua enim alia de causa id egit,nisi illius custodiendæ gratia,vt scilicet ea hostes,furésque arceret?

¶TERTIO

26 ¶TERTIO QVÆRO, Quid si emi boues pro cultura fundi mihi vẽditi, quos casu quodã amisi: vtrùm in restitutione fructuũ potero eos deducere? Bal. in d.l.j.C.de fruct.& lit. expen.negat deducendos: quia iste sumptus nõ est factus in re ipsa, arg.l.damnum,ff.loc. quod dictum pro pulchro commendat,& sequitur Franc.Cre.no.cxxxiij.tu scis,quòd fructus,& pro sing.Catel.Cot.memor.incip.fructus.vbi tamen de hoc dubitat,vt ibi videre poteris. Tamen pro Bal.facit tex.in l.j.§.in necessariis,& in d.l.quod dicitur,la j.ff.de impens.in re dotal. fact. vbi dicitur,eas demum impensas dotem minuere,quæ in dotem factæ sunt:cæterùm si extrinsecus,non habent in se reputationem.

Quid de bobus emptis pro cultura agri, & postea casu amissis.

27 ¶QVARTO QVÆRO, quid veniat appellatione fructuum? Super quo vide text. in l.qui fundũ,§.vlt.ff.de contrahen.emptio.& in d.l.diuortio,§.si fundum,& ibi Doct.præsertim Alex.col.pen.ff.sol.matr.& in l.pen.& ibi Bart.ff.de vsufruct.lega.& in l.venationem,& in l.in pecudum,ff.de vsur.Innocen.in c.in literis,col.j.de resti.spo.& in rub.de re iudi. post medium ibi,nomine autem fructuũ.Io.And.in c.j.col.j.e.tit.Spe.tit.de dec.§.j.versi. vltimò quæritur,qui est pen.& tit.de loca.§.j.col.vlt.versi.illud autem quæritur.& in tit.de hære.ad fi. Archi.in c.ecclesias,col.vlt.xiij.q.j.Zenzel.in extrauag.Ioan.xxij.incip.suscepti regiminis,in verbo,fructus:vbi etiam docet,quid intersit inter fructus & obuentiones.Bar.in l.vlt.ff.sol.matri.& in l.ex diuerso,col.j.ff.de rei vend.& in l.cùm in plures,circa medium,ff.loca. & in l.quædã,§.nihil,& ibi Ang.& Alex.ff.de eden.Bal.in d.l.j.col.iij.versi.extra no.C.de fruct.& lit.expen. & in l.pro oneribus,& iterum in l.vbi adhuc,col.pen.C.de iure dot.& in l.traditio,ad fi. C.de act.emp.& in c.j.§.his cõsequenter,in fi.tit.hîc finit lex Corra.& in c.cùm Mart.Ferra. colũ.ij. versi.nota,quòd nomine fructuum,extrà de consti.Panor.in c.pastoralis,in fi. de deci. & in c. salubriter,ad fi.& ibi Barb.de vsur.Ro.consi.lxx.visis themate & quæstione,col.pen. versic. ij. quia probatum est.Alex.& Ias.in d.l.diuortio,in prin.illum quidẽ col.ix.versi.in glo. in verbo, quarta,hunc autem,col.ij.ff.sol.matr.Alex.consi.clxxxj.in causa & lite vertente corã arbitris, col.pen.& vlt.lib.ij.& consi.cix.viso processu,ad fi.lib.iiij.Io.Ferra.in titu.forma libel.in actio. real.in verbo,simul cum fructibus,in fi,& nouissimè Chassc.tit. *des droictz appartenans à gens mariez*, §.xvij.in verbo, *& faire les fruictz siens*, col.ij.versi.& similiter.

Fructus appellatione quid ueniat.

28 ¶QVINTO QVÆRO, vtrùm hîc sint restituẽdi fructus,non modò percepti,sed & qui percipi potuissent,aut à possessore,aut ab eo,cui restituẽdi sunt:intelliges ex scriptis à glo. Albe.& aliis in l.si fundũ,C.de rei vend.& glo.vlt.in c.cùm causa,& ibi Host.Ioã.And. & Pan. de offi.deleg.D.à Rota dec.dxcvij.si spoliatus,in antiquis,& Bernar.Bisguet.in deci. ipsius Rotæ tit.de resti.spo.c.xj.an in cõdictione.Bar.Bal.Sal.& aliis,in l.domũ.C.de rei ven.Bart.& aliis in l.fructus,ff.eodem quoque tit.& in l.si nauis,§.j.eo.item tit.& Barto.in l.apud Iulianũ,§. fructus,& ibi Sal.Ang.Raph.Floria.Imo.Pau.Cast.Alex.Fran.Are.& Ias.ff.de leg.j.Bar.& alius in l.ij.C.de fruct.& lit.expẽ.Ang.in l.si nauis,in fi.ff.de rei vend.& consi.cccviij.portio hæreditatis.Ant.& alius in c.grauis,de resti.spo.Imo.cõsi.lxxiij.in casu proposito,in fi.Ro.sing. cccxxxv.malæ fidei possessor tenetur,& iterum ccexlj.tu scis quòd malæ fidei.Mathesi.no.c.lx.nota,quòd malæ fidei possessor.& Franc.Cre.sing. 134.tu scis,quòd titulus.Fran.Are. consil. xvij. consideratis,col.antepen.versi.de parte autem Nicolai.Cano.post gl.in c.cùm contra,extrà de pigno.Barba.consi.lxxx.illud,col.vij.versic.capio tertium,lib.iij.Franc.Cur.senior consi. lxxij. princeps,col.j.& seq.& vide tex.in l.sed & si,§.sed fructus,ff.de peti.hære.

Fructus percipiendi, nedum percepti, an sint restituendi.

29 ¶SEXTO QVÆRO, quid si è diuerso emptor percepit ex fundo vberiores fructus ob ipsius artificiũ & industriã in his rebus singularẽ,quos cõsanguineus ipse retrahẽs nõ fuisset percepturus,si fundũ ipsum possedisset. An & hos quoq; emptor restituet? Vide Bal.& Ang.par nobile fratrũ,in l.cæterùm,ff.de rei vend.& eundem Bal.in l.si traditio,col.vlt.in x.q.C.de act. emp.Sal.in l.post perfectã,in fi.C.eo.tit.Bar.in l.ratio,§.j.ff.e.tit.Rom.dicto sing. cccxxxv.malæ fidei possessor tenetur.Ex his enim facilè intelliges,quid in nostro hoc casu dicendũ sit. Sed interim nõ omittas tex.in l.cùm hæreditas,ff.de petitio.hæredi.& in l.eùm autem, §.vlti. ff.de ædili.edict.

Quid, si emptor sua industria fructus uberiores percepit.

30 ¶SEPTIMO QVÆRO, an & emptor,à quo retrahitur,posisit repetere,aut deducere nõ tantùm sumptus & impẽsas à se factas gratia colligendorũ fructuum, de quibus suprà in prin.latè diximus,sed etiã pretium operarũ suarum.Et id quidem propè sine dubio est : quando & malæ fidei possessor id quoq; imputet & repetat,ex sententia Bal.& Sal. in l.si quis sciẽs, C.de rei vendi.vbi tamen Bal.dicit nullam eius rei esse legem expressam, cuius meminerit. & Pan.Cast.qui id dicit no.in d.l.diuortio,§.impendia,col.ij.ff.sol.mat.Et vide Bal.in l.æde,col. iij.versic. sed nunquid colonus,C.de locato,vbi dicit colonum,qui propter non solutam pensionem expellitur maturis fructibus,huiusmodi operarum suarum pretium repetere.

An emptor etiam pretium operarum suarum posit imputare.

Si emptor fructus integros restituit, an posteà poterit impensas repetere.

31 ¶ OCTAVO' QVÆRO, quid si ipse emptor fructus integros restituit sine deductione impensarũ & operarũ collatarum gratia ipsorum fructuum, an easdem poterit posteà repetere, vide gl. in l. qui exceptionem, §. j. in verbo, condici, & ibi Doct. ff. de condi. inde. Pet. Dyo. Cy. Bal. & Sal. in d. l. si quis sciens, C. de rei ven. & quæ dicemus infrà titu. seq. §. vij. glo. j. ou. 7. quartò declara, ex quibus cognosces, quid hîc dicendum sit.

DEPVIS LA LITISCONTESTATION,

A' LITISCONTESTATIONE. GLO. II.

Litiscõtestatio quãdo & quomodo fit.

1 PVD MVLTOS controuersia est, quando & quomodo fiat litiscontestatio aliis dicẽtibus, fieri per petitionẽ & responsionẽ negatiuam: aliis & per affirmationem quoque, vt scilicet cùm reus fatetur: aliis denique etiam per dubitatiuam. Quam rem aliter non ducimus speciatim tractãdam, cõtenti, vt sæpe aliàs, sedes huius dissertationis præcipuas designare. De hac re igitur multa per gl. in c. dudum, in verbo, responsionẽ, extrà de elect. Doct. in l. j. C. de litiscontest. & in c. j. extrà eod. tit. Spec. eodem quoque titu. §. nunc dicam, ferè per totum, & ibi etiam Ioan. And. Domi. à Rota decisi. xij. si pars rea, in nouis. Cy. in l. ij. in iiij. q. C. de iura. calum. Barto. & Bald. in l. quòd si dubitetur, ff. de acquiren. hæredi. Barto. & alios in l. si domus, §. in pecunia, ff. de leg. j. Bald. in l. si reus paratus, in vtraque lect. & ibi quoque Pau. Cast. ff. de procurat. Maria. Soci. in tractatu, quem priuatim fecit de litiscontestatio. in princi. Corne. consi. cccxxxij licet plerunque, per totum, lib. j. Geor. Nat. in repe. c. le. sæpe, in princip. in gloss. super verbo, litiscontestatio, quæ est in col. lxxxj. & seq. de verbo. signific.

Cõtestatio vnde dicitur.

2 ¶ Vnum tamen hoc potisimum loco impingam, ab instituto nihil prorsus dissentaneum, quod scribit Festus Pompeius vir antiquitatis peritissimus lib. iij. nõ semel, Contestationem hinc dici, quoniam ordinato iudicio vtraque pars dicere solebat, Testes estote. Quæ res mirum in modum fauet eorum partibus, qui negant contestationem fieri per confessionem: quòd tunc nullis sit opus testibus, vel eorum testimonio, qui apud Diuum Matthæum cap. xxvj. clamabant, Quid adhuc egemus testibus? siue vt scribitur apud Diuum Lucam, cap. xxij. Quid adhuc desideramus testimonium? Nam & si verum huius vocabuli etymum tradit Pompeius, contestatio tantùm fieri dicitur, cùm propter partium controuersiam opus est testibus, qui negotium dirimant. Ex quo & contestari est testes ciere, vocare, nominare. Tullius in actione sexta in Verrem: Syracusis flens ac deos hominésque contestãs, clamare cœpit. Et in oratione pro L. Flacco: Cùm ego te Flacce cœlum noctémque cõtestans, flens flentem obtestabar. Quod & testari etiam simpliciter dicitur. Idem Tullius in oratione pro Cecinna: Ego omnes homines deósque testor. Virgilius lib. ij. Aeneidos:

Cõtestari quid sit.

Testari.

Vos æterni ignes, & non violabile vestrum
Testor numen. — Et lib. iij.
— *Per sydera testor.* Et lib. iiij.
Testor chara Deos. — Et paulò pòst,
Testatur moritura Deos — Et Porcius Latro in sua aduersus Catilinam declamatione: testor noctem ipsam impiarum molitionum tuarum cõsciam ac testem, &c. Et Hieronymus in vita Pauli Eremitæ: Quod ne cui impossibile videatur, Dominum Iesum Christum testor, & sanctos Angelos, &c. In qua etiam significatione Tullius testificandi verbo est vsus episto. ad Atticum lib. x. Nam Deos (ait) hominésque amicitiámque nostram testificor.

Testificari.

Emptor, à quo retrahitur, an reddat fructus antè perceptos.

3 ¶ EX EO AVTEM quod nostra consuetudo dicit, consanguineum, si obtineat, & fructus quoque à lite cõtestata obtinere, satis declaratur, fructus præcedẽtes emptoris manere, nec eos restituere debere: nam & interim, scilicet durante tempore retractus est rei dominus, vt diximus suprà eodem titu. §. xij. in gloss. j. in princip. Nec per huiusmodi retractum venditio retrahitur, vt ex tunc, vt nostri loquuntur, scilicet ex tempore venditionis, sed vt ex nunc, id est, ex tempore ipsius retractus: quia cùm facultas ipsius dependeat ex mera voluntate consanguinei, non retrotrahitur. l. vltima. ff. quæ res pigno. obliga. posiit. & l. j. in fine, ff. qui pot. in pigno. habe. Et ita voluit expresśim Alberi. in j. parte statutorum, quæstio. xcvij. sed nonquid proximior. & Paul. Castr. consil. lxxiiij. in causa mota per dominam Dorotheam, columna prima, libro secundo, & General. Bagoil. in sua disputa. retractus, per multas rationes, quas illic allegat, & ad alias respondet, quæ videbantur innuere contrarium, vt ibi videre poteris. neque enim diutius immorari volumus in re non admodum ambigua: quando & id copiosisśimè tractauit Ioan. Igne. in repeti. l. dudum, columna xxvj. numero 41. versic. sed circa præcedentia, cum multis sequen. C. de contrahen. empt. Et id quoque è Theologis tenuit Ioan. Gerson in tractatu de contractibus, parte j. consider. xvij.

¶ ET

4 ¶ET HÆC QVIDEM de tempore ante retractũ, siue litẽ, quæ super hoc mouetur. Nam de sequẽti posset dubitari, an emptor debeat fructus restituere, vel à tempore oblationis, vel citationis, vel litis cõtestationis. De quo nominatim differit Pet. à Bella Pert. in l. vinum, ff. si cer. pet. vbi tandẽ concludit, fructus nõ restituendos, nisi à tempore litis contestatæ. & hoc sequi videtur Albe. quo loco suprà citauimus: vbi & hoc in vtranque partẽ disputat: quẽ ibi vide: nam cùm nostra consuetudo id apertè definiat, non est opus hîc diutius immorari. Sed tu tamẽ in hoc quoque vide Io. Fab. qui post Iac. Ra. istud expreßim voluit, in §. actionũ autem quædã, col. ij. versi. & ista faciunt, Insti. de actionib. Oldrad. in l. vlti. C. in quib. caus. in integ. resti. non est neces. Guid. Pap. consi. cclvij. cauetur de consuetudine, col. ij. versi. sed nónne in casu proposito. & latißimè Igne. in dicta l. dudum, vbi nuper citauimus. & Boe. tit. *de retract*, §. iiij. col. ij. versi. sed quid an emptor. Super hoc autẽ variæ sunt Galliæ consuetudines, vt videre licet apud Meldenses, cap. lxxxvj. Melodunenses, cap. xlvj. Senonenses, cap. xxxj. Trecenses, cap. clj. & cap. clvj. Ambianenses, cap. xlvij. Andegauenses, cap. ccclxxx. Borbonienses, cap. cccclxxxij. Blesenses, cap. cxcviij. Angolismenses, cap. lxvj. vbi eadem omnino est consuetudo, quæ hîc apud nos est. Rocbelenses, cap. xxxvj. vbi & eadem est. Artesienses, cap. lxxxvij. Lorrienses in præfectura Montargij, hoc titu. §. xxj. Valesienses hoc titu. §. vij. qui est omnium lxxxviij. Laudunenses, & alios Veromandienses, huius quoque titu. §. xx. qui est xciiij. totius iij. partis.

Emptor an reddet fructus à tẽpore oblationis, citationis, litiscontestationis.

Consuetudines de ea re.

5 ¶SED HIC QVÆRITVR, quid si emptor de huiusmodi retractu in ius vocatus omnibus modis subterfugit, ne lis cõtestetur, vel euocatus ad edictũ, non respõdet, aut alio modo moram facit litiscõtestationi, fortè vt interim lucretur fructus. Dic, quòd huiusmodi fuga, cunctatio, mora, dilatio, cõtumacia, frustratio habebitur pro litiscontestatione, & operabitur eosdẽ effectus, quos ipsa cõtestatio, l. si eum, §. qui iniuriarũ. & ibi Albe. col. j. & Bal. qui negat alibi reperiri, Fulg. Ro. Alex. Lud. Bol. qui dicit, eum text. singu. in ij. interpre. & Iason, ff. si quis cautio. & l. electio, §. si is quẽ, iuncta gl. vlt. ff. de noxal. & l. cõstitutionibus, ibi, quasi lite contestata, ff. de act. & obli. prout illã intelligit gl. ibi, dum allegat dictũ §. qui iniuriarũ. & Ioan. Fab. in §. pœnales, col. j. Insti. de diuer. & tempor. præscrip. & tex. quoque in l. sed ad eos, ff. ex quib. caus. maio. & in l. ij. C. vbi in rem actio, vbi ad interrumpendã præscriptionem paria sunt litẽ esse contestatam, & quòd non posit contestari propter partis contumaciam.

Quid, si emptor subterfugit, ne lis contestetur.

Fugã, pro contestatione litis haberi.

6 ¶ Et generaliter hanc moratoriã rei cunctationem, aut contumaciã, haberi pro lite contestata, voluerunt, præter iam allegatos, Inno. in c. statuimus, col. vlti. in verbo, absentia, extrà de elec. Iaco. Aret. in l. j. ff. de vent. inspic. Cyn. & Bal. in l. scire oportet, §. sufficit, ff. de excusa. tuto. idem Cy. post Petr. in l. sicut, in iiij. oppo. & ibi Alberi. nu. 3. C. de præscrip. xxx. vel xl. annorum, Bar. in l. j. ad fi princ. ff. de priua. delict. Bal. in l. more, C. de rei vendicatione. vbi & ad hoc dicit singul. dictum §. qui iniuriarum. Idem Bal. in l. j. colum. penul. versic. quæro nunquid actiones. & ibi quoque Io. Fab. in princip. C. ex delict. defunct. ipse Bald. in l. magnam, ad finem, C. de contrahen. & commit. stipula. & in repe. l. & si post tres, col. iiij. versic. sed contra istud opponitur, ff. si quis cautio. & in l. vlti. in princip. post medium, versicu. vnum est tamen. & ibi Alex. col. iij. in duobus locis. & Ias. colum. vlti. ff. de eo, per quem fact. erit, vbi etiam ipse Bal. dicit singu. tex. in dicto §. qui iniuriarum. & idem Bald. in c. quoniam contra falsam, colum. vj. versic. & scias, quòd litis contestatio, extrà de proba. Ange. Imo. Roma. & Alexan. colum. iij in l. si insulam, & ibi quoque Franc. Ripa colum. vij. nume. 34. ff. de verborum oblig. vbi ex hoc dicunt ita impediri moræ purgationem, sicuti per litis contestationem. Flor. in l. inde Neratius, §. hanc actionem, versicu. item quod dictum est, ff. ad leg. Aquil. Alexan. consi. c. discusis, post princip. lib. v. Fel. in c. illud. colum. penul. versic. prima conclusio, extrà de præscrip. Iason in l. j. colum. penul. C. quand. libel. princi. datus. Et facit tex. in l. vlti. ff. de procu. & in l. si finita, §. eleganter, secundum intellectum Barto. ff. de dam. infect. & in l. & qui data, iuncta gloss. in verbo, vel litis, ff. ex quibus causis maio. vbi absens litis vitandæ causa, pro præsente est. Et in illam sententiam expressa sunt statuta Florentiæ, & Prati. & retulit Pau. Cast. consi. cccc. visis his quæ suprà, col. ij. versic. cæterùm non comparitio, lib. vj.

De eadem re.

7 ¶ Idque perpetuum est, vt cùm per aliũ stat, quò minùs quid fiat, id pro facto habeatur in eius præiudiciũ. l. si ideò, §. præsenti, & l. si dictum fuerit, §. si præsente, ff. de euic. & l. in executione, §. vlti. & ibi not. ff. de verb. oblig. & l. hæc venditio, & l. Labeo scribit, si mihi bibliothecam, ff. de contrahen. empt. & l. Iure ciuili, & l. quibus diebus, in princip. & ibi gloss. & l. hæres, & l. cùm pupillus, ff. de condi. & demon. & l. dedi, §. vlti. & ibi Sal. in j. notab. ff. de condi. cau. dat. & l. ij. §. vlti. ff. quorum lega. & l. vlti. C. de condi. inser. & l. Prætor, §. si quis paratus, & §. deinde, & §. adiicitur, ff. de oper. no. nunti. & l. Prætor ait, §. j. ff. de dam. infec. & l. cui vsusfructus, in princ. ff. de vsu & vsufr. leg. & l. si post diem, §. j. ff. quando dies leg. cedit. & l. j. §. qui sub conditione, ff. si quis omis. cau. testa. & l. j. C. de his quæ sub modo, & l. statuliberos, §. j. & alibi sæpe in eadem l.

Factum censetur in eius præiudicium, per quem stat ne fiat.

& iterum,

& iterum, l. seruus, §. j. in prin. ff. de statulibe. & l. in iure ciuili, ff. de reg. iur. & c. cùm stat, eo. tit. lib. vj. cum multis simi. adductis à gl. & Doct. in duobus postremis locis. Et quod voluit glos. in rub. ff de cōdi. & demon. & in l. qui concubinam, §. vlti. ff. de lega. iij. & in c. vlt. extrà de empt. & venditio. & Bar. in consi. cxxxiij. statuto ciuitatis Eugubij. Alber. in l. & si post tres. colum. x. nu. 25. ff. si quis cautio. Bal. consi. cxij. præmisso, col. ij. in fi. lib. iij. & consil. ccxix. Pontius, col. ij. versi. hoc ad euidentiam, eo. lib. iij. & consi. ccccxliiij. quoniam substantia, post medium lib. iiij. Ang. consi. cccxlix. consultatio. col. ij. Raph. Co. in l. si marito, §. j. ff. sol. mat. Pau. Cast. in l. iubemus nulli, §. sanè, C. de sacro. eccle. Ro. consil. ccccixxxvj. in casu propositæ consultationis, circa mediū. Franc. Aret. cōsi. cxx. in præsenti cōsultatione, col. ij. Soc. in l. de diuisione, col. ij. versic. circa secundum, ff. solu. matri. & consi. clxx. in præsenti consultatione, colum. v. versic. prætereà respondeo, lib. ij. Iason in l. hæc verba, quæ est iij. in fi. ff. de leg. j. & consil. xlj. in duabus, col. iij. versi. secundò principaliter, lib. iij. Phi. Dec. cōsi. dcxxxix. in occurrenti, col. ij. versi solùm ergo, & Doct. vbique. Sed vnum non omiserim à Ro. responsum consi. ccccxxiij. quæstio discutienda, col. pen. si Papa, qui promisit se Papatu abdicare, id requisitus non fecerit, abdicationem siue renuntiationem haberi pro facta: per multa ibi allegata. & sequitur Phil. Deci. in c porrecta, col. iij. versi. & hoc confirmatur, extrà de confir. vti. vel inuti. Nec sine causa dixi in prin. in eius præiudicium, (vt id obiter dicam) quia quoad tertium, non id habetur pro impleto, l. si oleum, in prin. & ibi Bald. ff. de dol. mal.

Non in alterius.

8 ¶ Verùm quod dictum est, huiusmodi rei cunctationem moratoriam, siue contumaciā, haberi pro lite cōtestata in suum ipsius præiudicium (vt redeamus ad principale nostrum propositū) intelliges duobus modis, ni fallor, haud cōtemnendis. Primo quidem, vt procedat, nisi reus ipse iustam habeat causam, vel nō veniēdi ad iudiciū: vel, si venerit, subterfugiendi, vt nuncupatim voluit Io. Fab. noster in d. §. pœnales, Insti. de diuer. & temp. præscrip. per tex. in l. ait Prætor, §. vlti. ff. ex quib. cau. maio. Et huius quidem rei optima est ratio: nempe litem haberi pro cōtestata in odium rei, & vt eius dolus, aut certè culpa in hoc puniatur: vt patet ex omnibus iuribus in prin. huius quæst. allegatis: ne scilicet quis ex suo dolo, aut culpa, id lucri reportet, vt fructus lucretur, vel præscriptio ab eo incœpta nō interrumpatur, vel vt semper moram purgare possit, contra l. sed & si, §. planè, in fi. ff. ad exhiben. ibi, Ne ei sua calliditas prosit, cum si. Igitur si nullus eius sit dolus, aut culpa, nihil est cur id procedat.

Quid si iustam causam habeat subterfugiendi.

9 ¶ Secundò intellige, si modò cessente mora, aut contumacia aduersarij, lis fuisset cōtestata: secus si non potuisset contestari, etiā si comparuisset, nec cunctatus fuisset: quia dum reus frustratur, differt, cunctatur, moratur, non respondet, interim vel iudex abest, vel moritur actor, antequàm lis potuisset contestari, aut alia mora iudici contingit, aut aliud impedimentū interuenit, quod impediuisset litem ipsam contestari, etiā si reus ad edictū confestim respondisset, nec tantillum quidem distulisset: nam tunc lis non habebitur pro cōtestata, argu. eius, quod dicitur in d. l. ait Prætor, §. vlti. in fi. ff. ex quib. cau. maio. & l. & in totū, ff. de impen. in re dot. fac. & l. vlt. §. j. ff. ad legem Rhodiam de iact. & l. si alius, §. est & alia, ff quod vi aut clam. Et quod à nostris traditur, non nocere contumaciam non comparentis, quando si comparuisset, nihil actum fuisset propter absentiā iudicis. Ita enim voluit Bart. Brix. quæst. venerabili. xix. quidā citatus, per l. ij. §. vlti. ff. si quis in ius voc. non ier. & Albe. in l. properandū, in prin. col. iiij. versicu. sed quæro quid si actor, C. de iud. & Pet. Anch. consi. xcvij. in quæstione. Et idē, cùm pars aduersa etiā nō comparuit, vt est optimus tex. in c. j. ibi, venienti reo, & ibi glo. Ioā. And. Domini. & alij, de dolo & contu. lib. vj & idē Io. And. in c. consuluit, col. ij. de officio delegati. Bat. in l. si finita, §. Iulianus, col. ij. versi. procedo vlterius, & ibi Alex. col. viij. versi. item inquātum. ff. de dam. infe. Pet. Anch. d. consi. xcvij. vbi id pulchrè ampliat ad casum statuti, de quo ibi loquitur, & in c. cupientes, §. quòd si per xx. col. j. de elect. lib. vj. Alex. cōsi. xcij. perspectis, col. pen. versic. pro hoc facit, lib. j. Iason in rub. ff. in ius vocan. & in l. ij. ff. de eo per quem fact. erit. & Bertran. consi. cclxvij. si pactum, in vlti. dubio, lib. iij. cum simi.

Quid si lis nō fuisset cōtestata, etiam si non subterfugisset.

Quia iudex aberat.

Vel quia aduersarius nō comparuit.

10 ¶ Cui concinit, quod tradit Guil. Cu. in l. item illa, & ibi quoque Bar. col. ij. versi. quæro pone, & Albe. ad fi. & Rapha. Fulgo. ff. de constitu. pecu. quòd si solutio debet fieri Florentiæ die Paschatis & reus non probat se eo die Florentiæ affuisse, vt solueret: nec similiter actor probat se ibi affuisse, vt reciperet, non est probata mora contra reum ex lapsu eius diei, per eum text. in versicu. proinde. & l. arbiter si Calendas, ff. de arbit. & idem voluit ipse Barto. in l. cùm filius, §. vltimo. ad fi. ff. de verbo. oblig. & in l. continuus, §. cùm ita, circa medium, eod. tit. Signo. consil. cxlj. in quæstione vertente inter Obertinum, in multis eius consi. locis. Pet. Ancha. in cap. significante, de pigno. Floria. in l. pecuniæ, §. j. ff. de vsur. Alexand. consil. clxxij. visis & opportunè, colum. ij. versicu. ad idem facit, lib. ij. & consi. xlj. visis & optimè discussis, colum. ij. versicu. ad idem facit lib. iiij. & consi. xc. viso processu, colum. vlti. versicu. nec obstat, si diceretur, lib. v. & consi.

Creditor debet probare se eo loci fuisse, ubi solutio fieri debuit.

& consi,ccx.ponderatis his,col.j.lib.vj.vbi & alios concord.affert,& Philip.Deci.consil.dlxvj. promisit Ant.post medium.Et facit l.si & per emptorem,ff.de act.empt. Et vide quæ diximus suprà,§.ix.glo.vl.nu.19.verùm Alexan.& seq.Et id nuncupatim in casu nostro voluerunt Pau. Cast.Alex.& Iasin d.l.eum qui,§.qui iniuriarum,ff.si quis cau.Nam & aliàs,vbi non habet locum veritas,nec fictio quoque.l.qui ad certum,ff.loca.Igitur cùm ob aliud impedimentum lis non potuit verè contestari,nec pro contestata quoque haberi debuit.

Alia similia.

11 ¶ Et id quidem his quoque similibus cõprobatur.Nec enim tenetur quis de casu fortuito, quẽ culpa præcessit,si modò citra eam culpam cõtigisset.Bar.post Gul.Cu.in l.si vt certo,§.sed interdum,ff.commo.& Bal.consi.cxlv.casus talis est,in quodam instrumento,col.iiij.versic. præterea cùm quæritur,lib.iij.Nec mora debitoris certis casibus ei obest, vt teneatur de interitu rei,si res ita fuisset peritura apud creditorẽ,vt periit apud debitorem,de quo in l.si plures, §.j. ff.deposi.& l.si is qui,in prin.ff.de iure dot.per gl.Bar.& alios in l.quod te,ff.si cer.pet.glo.in l. mora,in prin.& ibi latissimè Sal.col.vlt.ff.de vsur.& gl.in l.item si verberatum, §.vlt. ff.de rei vend.& in l.nemo rem suam vtiliter,§.j.& ibi Doct.ff.de verb.oblig.Host.in Summa,de vsur. §.ex quibus causis,versi.& facit etiam,Cy.in l.in minorum,C.in quib.cau.in integ.restitu.non est neces.Bart.in l.nemo,§.j.ff.de verb.oblig. Sal.in l.j.col.j.versic.quæro nunc latius, C.quod met.cau.Paulus Castr.in l.si mora,ff.solu.matri.& facit ad hæc omnia,quod scribitur in l. vlti. §.j.ff.ad legem Rhodiam de iact.& in l.is qui,ff.ex quib.caus.maior.& in l.si pecuniam, §.vltimo.ff.de condict.caus.dat.

Nõ omnis morbus letalis interimit.

12 ¶ Nec imputari debet marito,qui non adhibuit curã medicandæ vxori laboranti morbo incurabili.Pau.Cast.in l.si ab hostibus,§.si vir,ff.solu.matri.per tex.in d.l.& in totum, ff.de impen. in re dot.fact.Quanquàm huic non omnino accederem:quoniam non omnis, cui letalis morbus est moritur:vt probatur ex l.in ratione,la j.§.si seruus testamento,ff.ad legem Falc.& scribit Galenus lib.Aphorismorum Hippocratis vj.cap.xviij.vt nec omnis qui mortiferè vulneratus est,moritur.l.j.§.vlti.ff.de Senatusconsul.Sylla.& facit l.qua actione, §.sed & si quis, ff ad legem Aquil.vbi scribitur,aliud alij vulnus mortiferum esse solere.Et vt scribit Tullius ad Atticum lib.Epistolarum ix.epistola xij.Aegroto dum anima est,spes esse dicitur. Quod sumptũ est,ni fallor,ex Theocriti Idylio iiij.

Aegroto dum anima est, spes est.

Θαρσεῖν χρὴ,φίλε βάττη. ταχ' ἄυριον ἔσσετ' ἀμείνον.
Ε'λπίδες ἐν ζωοῖσιν,ἀνέλπιςοι ἢ θανόντες. Id est,
Fidere Batte decet : melius cras forsan habebis.
Sperandum est uiuis : functis spes nulla relicta est.

Et huc haud dubiè alludit illud Virgilij,si is est,in obscœno carmine,
Dum uiuis , sperare decet. —

Et quia etiam nonnunquam morbi videntur letales & incurabiles,qui non huiuscemodi sunt: ideò in illis non omittenda est cura atque diligentia:sed eò maior adhibẽda,quò maius periculum imminere videatur:vt sicuti extremis morbis extrema remedia adhibenda sunt, (vt iubet Hippoc.lib.Aphoris.j.c.vj.& Tullius lib.Officiorum j.) ita & extrema summáque & exquisitissima cura & diligentia hisce ægrotis adhibenda.

Extremis morbis extrem[illegible] remedia adhibenda.

An de consilio vel mãdato teneatur, qui aliàs facturo dedit.

13 ¶ Sed,vt redeamus,huc quoque pertinet,quòd multi negant eum teneri ex cõsilio vel mãdato criminis cõmittendi,qui aliàs id facturo dedit.De qua re quia nõ omnes conueniunt, vide gl. in l.sæpe,§.item dubitatum,in verbo,condici,& ibi Bart.& Alci.ff.de verb.signifi.glo.in l.non solùm,§.si mandato,versi.Attilicinus,in verbo nolenti,& ibi Barto.col.vlti.& alij. ff. de iniur. & in l.consilij,& ibi latè Docto.præsertim Philip.Deci.ff.de regu.iur. & in l.j §.persuadere, in verbo,furtum facturus,ff.de seruo corru.& in §.interdum quoque furti,versi.ope,in gl.vlt. Instit.de obl.quæ ex delic.nascun.& in c.nuper,in verbo,consilium impẽdẽdo,& ibi Doct. extrà de senten.excom.Host.& Pan.in c.ex literis,de exces.Præla.Dy.in c.nullus ex cõsilio, extrà de reg.iur.lib.vj.Pau.Eleaz.in cle.j.& ibi Imo.col.iiij.de pœnis.Gand.in trac.malefi. tit. de pœnis reorum,nume.36.Albe.& Bal.in l.ob hæc verba,ff.de his qui not.infa.Bal.in l.j.colum.ij.& ibi Ias.col.iiij.versic.non omitto.C.de seruis fugi.& eundem Bal.in l.data,colum.xij.versic.consilium quoque pœna mortis,C.qui accu.non pos.& in l.non ideò minus,col. pen.in xij. q. C.de accusa.& in l.obseruare,§.post hæc,in xij.q.ff.de offic.Procons.& in c.j.col.iiij.versicu.quid si præstitit,post And.Iser.ibi,tit.quib.mod.feud.amit.& consi.cel.in quæstione domini, colum.ij. versi.secundò est videndum,lib.v.Ang.consi.xxij.pro deci.Card.Flo.in cle.j.in xvj.quæstio. & opp.eiusdem,de fo. comp.Sal.in l.j.col.viij.C.de rapto.virg.Imo.in c.querelam, in fi.de elec. Doct.in c.j.extrà de offi.deleg.Mathes.notab.xcvij.no. quòd is,cuius cõsi.Cor.cõsi.lvij. egregiè allegatur,col.ij.versi.& quando est par,lib.iiij.Ang.Are.in §.j.Inst.de mãd.& in trac.malefi.in verbo,& Sempronĩu Rodulph.col.pen.versi.vigesimosecundò quæro,& ibi Augu. Ati.in addi.

addi. Cæpollæ caute. lxv. vidimus quamplures, ad fi. Fel. in c. ficut dignum, col. iiij. versi. oot. ibi animum regis, extrà de homici.

Vasalli fuga in bello, licet domino nõ obsit, priuat feudo.

14 ¶ Et hæc quidem puto procedere in casu nostro: tametsi interdum aliis in casibus aliter statuitur. Nam vasalli fuga in bello, licet oon obsit domino, nec ipsius intersit, punitur feudi amissione, vt not. tradit Bal. in c. j. in prin. col. ij. versi. quartò quæritur. & ibi Mart. Laud. col. j. versicu. quæro si vasallus, Aluat. col. ij. versi. quæro ab extrà, Card. Alex. col. iij. versi. eiusdem initij, tit. quib. mod. feud. amit. & Fran. Curt. iunior in trac. feudorum, in iij. parte prin. col. eiusdẽ partis iiij. versic. decimò quæro. Sed illud fit in eo casu, tom aliis quibusdam specialibus rationibus, tum ea, quòd ea res est perniciosi exempli, l. capitaliũ, §. famosos, & l. si quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœnis. Et vt illis id addas, illud potest de huiusmodi fugiẽtibus dici, quòd plus exẽplo nocet, quàm peccato: quæ sunt verba Ciceronis lib. iij. de Legibus. vt proinde intelligas, nihil id ad superiores casus pertinere.

Fructus à quo tẽpore debeantur in retractu conuentionali.

15 ¶ SED QVIA HÆC oostra cõsuetudo loquitur de retractu sanguinis tantùm, nihil autẽ dicit de retractu cõuentionali, à quo scilicet tempore debẽt fructus restitui, nec hoc quoque statuitur in tit. seq. qui est de ipso retractu cõuentionali. Ideò & oos hîc quærendum ducimus, quid dicendũ sit, si qois nõ admittat venditorem ad retractum cõuentionalem, ideóq; in iudicium trahitur, & tandem vincitur: quid de fructibus statuendum? Videtur, quòd nõ debeotur etiam, nisi à tempore litis contestatæ, cùm actio præscriptis verbis, quæ competit pro retractu conoentionali, vt dicemus tit. seq. §. j. in glo. j. nu. 2. sit stricti iuris, vt dicit gl. in l. iurisgẽtiũ, §. quinimo, ff. de pactis, & in l. pacta quæ contra, C. eod. titu. Ex quo sequitur id quod diximus, fructus oon venire, nisi à tempore litis cootestatæ. l. cùm fundus, in prin. ff. si cer. pet.

De eadem re.

16 ¶ Tu tamen dicito, hoc casu fructus deberi statim à tẽpore moræ, pretio oblato & deposito, per tex. in l. ij. iuncta gl. in verbo, oblatam, & ibi omnes Doc. C. de pactis inter emp. & vend. quod & nos latius dicemus d. tit. seq. §. v. io gl. ij. in verbo, *qui sont escheuz*, ou. 4. sed vt ad casum. Nã quod dicitur, in actionibus stricti iuris noo venire fructus, nisi à tempore litis cõtestatæ, procedit, vt dicunt Bal. Sal. & alij Recentiores in d. l. ij. cùm peto quod meum nõ fuit: secus si meum fuit, per l. videamus, la ij. §. si actionem, ff. de vsur. & l. qui se debere, ad fi. ff. de coodi. ob cau. & l. naturalis, in prin. ff. de condi. inde. & l. sed Celsus, §. si fundus, ff. de contra. emp. De quo & nos latè dicemus infrà eo. titu. seq. §. v. glo. ij. ou. 5. vt hinc iotelligas.

Quid, si cõsanguineus, qui litem mouerat, integrũ triennium cessaut.

17 ¶ SED ET ILLVD non omiserimus, quòd si consanguineus qui litẽ de retractu mouit, post litẽ contestatã triennio cessauit à prosecutiooe litis, ideóque perempta est instantia secundùm no. in l. properandũ, C. de iud. ita vt oõ amplius admittatur ad eam causam exequendam, nisi impetrata à Rege gratia huius cessationis, vt scilicet ei liceat litẽ reuocare & prosequi, nõ obstante peremptione causæ, vt quotidie fit in Gallia. Certè si id fecerit, & admittatur, fructus tamẽ ab emptore sunt præscripti, ita vt ad eos nõ reocatur, etiã si io retractu succubuerit, secundùm glo. sing. in l. sequitur, quæ est in iiij. §. fructus, & ibi Barto. ad fi. Ang. Imo. & Pau. Cast. qui eam glo. dicit not. & perpetuò notandam, ff. de vsuc. & Barto. in l. ij. col. vlt. versic. itẽ scitis, & ibi quoque Pau. Cast. col. ij. versi. oota etiam casum, & col. iij. versi. pone ergo, & Alex. colum. vlo. C. quod met. cau. vbi Barto. ipse dicit id menti tenendum, quia millies in practicam venit. Bald. in l. eos, in v. opp. C de vsur. & in l. j. colum. j. versicu. quæro uunquid fructus, C. de vsur. & fructi. lega. & in l. ancillæ, col. iij. versi. item dubitatur, C. de furt. & in c. grauis, colum. ij. versi. sed nunquid post trienoiom, vbi dicit eam gloss. sing. & ibi quoque Anto. & Panor. col. v. versi. aduertendum tamen, extrà de restit. spo. & idẽ Bal. io c. grauis, col. ij. versi. sed nunquid post triennium: vbi dicit eam glo. sing. & ibi quoque Anto. & Panor. colum. v. versic. aduertendum tamen, extrà de resti. spo. & idem Bald. io c. vigilaoti, col. ij. versi. quæro, emi rem, extrà de præscrip. vbi id dicit notatu dignum. Sal. qui eam quoque dicit sing. in l. ij. col. j. C. de fruct. & lit. expeo. idem Sal. & Flo. qui & eam dicunt sing. & bene no. in l. in fideicõmissi, io fi. prio. ff. de vsur. & rursus ipse Sal. in l. neque. io fi. eod. otu. vbi etiam dicit singu. & io l. Vaccæ, ff. de euict. vbi dicit vix repetiri similem. Panor. in c. de quarta, col. penulò. versicu. secundò limita, extrà de præscrip. Rom. consi. cxlix. conclusionem, colum. j. versicu. secundùm verò. Alexan. in addi. Bald. in l. & ex diuerso, ff. de rei vendi. Soc. consi. cclj. qooniam in præsenti, colum. vlt. lib. ij. vbi videbis quomodo id intelligat. Et Franc. Curti. senior consi. lxxij. princeps defunctus, colũ. iiij. versi. sexta conclusio, & iterum col. vlti. versico. limita tamen Barba. consi. lxxx. illud, col. viij. versi. & si quispiam, lib. iij. Iason in l. si me & Titium, colum. j. versi. no. tamen quòd in omni, ff. si cer. pet. vbi nuncupatim loquitur de fructibus, qui debentur in contractibus stricti iuris à tempore litis contestatæ. & ibi quoque Deci. qui tamẽ id intelligit in fructibus extãtibus, nõ etiam in consumptis. & nouissimè Alciat. ibi. Idem Iason in l. Prætor ait, §. vltimo. colum. vlti. versicu.

versi.v.& propius,ff.de oper.no.nun.vbi & eam glo.dicit sing.& Io.Fran.Balb.in tract.Præscriptionum,in xxxv.q.iiij.partis iiij.item partis principalis.

18 ¶Et huc quoque & propiùs spectat,quod voluit gl.sing.in d.l.ij.in fi.primæ glo.C.de fruct. & lit.expen.quòd licèt post litem contestatam reus teneatur de fructibus,vt ibi cauetur,cum similibus. tamen si lis fuerit triennio interrupta, non tenebitur ipse reus ad fructus posteà perceptos.& eam gl.dicit not.& sing.Bart.ibi,licèt non sit eius sententiæ,vt statim dicemus. sed eam glo.expresse sequuntur Io.Fab.& Sal.qui & eam dicit sing.ibi & Bal.in d.c.grauis, ad fin.versi.quærenti iniustè,extrà de restitu.spolia. & Maria.Soc.in tracta.de instantia, quem scripsit in cap.venerabilis,de iudi.in xxvij. princip.artic.nisi(inquit) instantia perierit, intentione actoris priùs plenè probata.Dicitque,& idem tenuisse Fab.à mõte S.Sab. idémque tenuit Fran. Balb. in tract.Præscript.in iiij.parte iij.partis vj.eiúsque vlt.partis princ.q.ij.D.Cos.Guy.in pragma.sancti.tit.de pacific.posses.post prin.in verbo,protestari.At contrarium simpliciter tenent Pet. Cy.Bar.Alberi.Bal.Ang.& Pau.Cast.in d.l.ij.Bart.etiam nuncupatim illam glo.repræhendens in l.cùm lite,col.j.ff.iud.solu.& Alberi.qui tamen subdobitat,in d.l.properandum.in prin. col. v.versi.cùm prædicta,C.de iudic.Panor.idipsum quoque faciens in c.causam quæ,col.vl. extrà de testi.& in c.illud.col.vlt.versi.& ad prædicta,de præscrip.& nouissimè Ioan. Copus in trac. de fructibus,lib.ij.titu.iiij.c.v. *De eadem re.*

19 ¶Ego verò scio priorem sententiam apud nos obseruari, & secundùm eam supremum Senatum Parisiensem solere eos, qui gratiam litis peremptæ impetrarunt, admittere ad litis prosecutionem,sine restitutione fructuum præteritorum. Et ita censuit suo aresto lato die xiij. mensis Aprilis anno Domini mil.quingentesimo decimooctauo,inter magistrum & fratres Xenodochij,id est hospitalis Parisiensis actores,& religiosas & abbatissam (vt vocat non malè, cùm Hieronymus ea voce vsus sit)& conuentum Portus regalis.& iterum alio lato die octauo mensis Februarij anno mil.quingentesimo quinto,& sæpe aliâs.Est autem consuetudo Aureliis,ca. cccvj.totius volumi.consuetudinum eius loci,eodémque xxxj. titu.*de retract*, fructus perceptos tempore interruptionis,quæ(vt ibi dicitur) fit per cessationem vnius anni, & diei, non esse retrahentis,vbi commẽtarij nihil de hac re dicunt,nisi in id facere,quod scribitur in l.properandum,§.sinautem,C.de iudic.& in l.consentaneum,C.quo.& quan.iud.quibus locis ne verbum quidem de ea re scribitur. Et eadem quoque consuetudo est apud Lorrienses in præfectura Montargij,hoc tit.§.xxj. *De eadem re.* *Arestum.* *Abbatissa dictio Hieronymi.* *Consuetudines de ea re.*

20 ¶ET HÆC QVIDEM quantùm ad fructus collectos post oblationem. Quid autem de fructibus pendentibus eo tempore,quo fit oblatio.Et sanè hæc nostra cõsuetudo in hoc totoctit.nihil de his scribit.Sed tantùm in tit.seq.qui est de retractu conuentionali,§.v.vbi statuitur,quid de his agendum sit, tam in hoc retractu municipali, quàm in conuentionali, nempe hos diuidendos esse inter emptorem & consanguineum pro rata temporis. De quo etiam vide quid statuerunt Melodunenses,c.consuetudinum eius loci xlij.Cenomanenses, c.cclxxxix. Andegauenses,c.ccclxxx.Borbonienses,c.ccccxxviij.& c.ccccl xxxij. *Quid statuendum est de fructibus pendentibus.*

21 ¶SED MANET hîc scrupulus,quia dicitur hîc,fructus restituendos à litiscõtestatione,in eo autẽ §.v.tit.seq.dicitur fructus pendentes tẽpore oblationis & receptionis, esse diuidendos pro rata tẽporis.Quid igitur,si fiat cõtestatio litis fructibus pendẽtibus?Et certum est, quòd si tunc emptor admisisset consanguineũ ad retractũ,ij simul diuisissent eos fructus pro rata secũdùm illam aliã consuetudinem. An igitur qui percepti sunt post litẽ contestatam,eos integros emptor restituet,nulla habita ratione temporis præcedentis litiscontestationem? Et ego sanè id non putarim,sed eos deducendos:vt sic vna consuetudo siue statutũ secundùm aliud intelligatur.l.non est nouum,& ibi Alberi.& duabus ll.seq.ff.de legib.Bar.in extrauagan.ad reprimendum,in verbo,non obstantibus,Bald.in l.omnes populi,col.viij.versi.modò quæro vtrum,ff.de iusti.& iure,& in c.j.col.j.extrà de præscript.Pet. Anch.in repet.c.in xij.quæst.princip.versicu. reperio ipsum Bar.& alibi sæpe in ea quæstio.de constitu.& in c.statutum,§.cum autem, col.ij. de rescript.lib.vj.Iason in l.si quis ex argentariis,§.si initium,in iiij.notab ff.de eden. & in l.triticum,super glo.ij.ff.de verb.obli.& Fran.Ripa lib.Respon.j.cap.iij.filia.num.24. Id enim fieri debet potius,quàm vt vnum alterum corrigat.glo.in l.sciendum,in prin.in ij.quæst. & ibi Bar. in prin.& alij,ff.qui satisd.cogan.Etiam si posterius dicat, non obstante quocunque alio statuto.glo.in §.j.in verbo,euacuatus,in Authen.de hære.quæ ab intest.defe.Bar.in extrauag.ad reprimendum,in verbo,non obstantibus.versi.sed quæro si in l.& Roma.cõsi.xl.visis,col.ij.versi. breuiter.& consi.lvij.in causa post medium.Et idem quoque dici potest in retractu conuentionali,de quo etiam loquitur d.§.v.tit.seq. *Consuetudines de ea re.* *Emptor victus, an restituet fructus pẽdentes tempore litiscontestationis, an pro rata temporis.* *Consuetudo secundum aliam consuetudinem intelligitur.*

DOIVENT ESTRE DEDVICTZ EN SORT,
IN SORTEM PRETII IMPVTABVNTVR, GLO. III.

1 *An fructus percepti post litẽ contestatã, extenuẽt sortem.*

IGITVR HI fructus post litem contestatam percepti, extenuabũt, id est, minuẽt sortem, scilicet, pretiũ vẽditionis, quod à consanguineo debet restitui: ita vt ipse nõ teneatur reddere, nisi quod residuum erit, deductis his fructibus: vt de contractibus vsurariis & pignoribus dicitur in l.ex prædus, C.de vsur. & l.j.& ij. C.de pign. act. & l.si dominiũ, C.de pig. & l.j. C.de distrac. pign. vbi id dicitur fieri ipso iure, tanquã scilicet non necesse sit id opponere: vt etiã dicit Iason consi. xliiij. ad dubia, col.iij. versic. ex prædictis, lib.j. Quod ad casum nostrũ trahit Ferronus in hoc tit. *de retract*, §.xxj. Idq; multò cõmodius est cõsanguineo, quàm si primo loco oneraretur integra restitutione pretij, & posteà illi emptor hos fructus restitueret. Nam fortè consanguineus, interim dũ lis pendet, pretium, quod ad hunc retractum parauerat, vel consumpsit, vel amisit, vt sæpe fit, & fortè emptor illum venientẽ nõ admisit, & de industria litẽ traxit, quò pretiũ ipsum interim absumeret, & sic retractu excluderetur, dũ id amplius numerare nõ posset. Sed & id rationabilius est, & æquius: vt euitetur circuitus, l.cùm fundus, §.seruũ tuum, ff.si cert.per. & l.dominus testamento, ff.de condi.indeb. & ibi cõcor. in gl. Et quòd id aliàs semper cùm fructus restitui debẽt, fieri debeat, facit l.minor annis xxv. cui fideicommissum, §.prædia, & ibi expressè Bar. ff. de minor. & l.emptor, in prin. ff. de rei vendic. Ex qua etiam Bar. not. fructus compensari cum pretio. Verùm illi textus non videntur mihi id probare: nec reperio in aliis casibus, quàm in pignoribus & vsuris.

§. XVI.

EN TOVS LIEVX & cas, ou le mari & la femme sont communs en biens meubles & acquestz, si le mary retrait aucune chose vendue par les lignagiers de sa femme, ou par les siens propres, ou en son fief[a], ladicte chose sera aquest commun[b] entre eux, comme seroit vne autre chose acquise d'vn estrangier.

QVIBVSCVNQVE in locis aut casibus vir & vxor sunt cõmunes in bonis mobilibus & quæsitis, si vir rem quampiam venditam ab vxoris, aut suiipsius consanguineis, aut in suo feudo[a] retraxerit: censebitur ea res vtrique eorum communiter quæsita[b], perinde ac alia quæuis res ab extraneo quæsita.

OV EN SON FIEF,

AVT IN SVO FEVDO, GLOS. I.

1 *Vxor habet mediam partẽ eorũ, quæ uir acquirit in suo feudo.*

IGITVR SI maritus aliquid acquirit in suo feudo, licèt id consolidetur cũ suo dominio, in quo vxor nihil habebat: ipsa tamen vi consuetudinis, quæ facit communes virum & vxorem in quæstibus factis durante matrimonio (vt alibi statuitur) habebit dimidiam partem in hoc, quod sic consolidatum est, vt etiam nuncupatim & in specie huius consuetudinis tenuit Io.Fab. in §.si cui, per text. ibi, Insti. de lega. de quo nos latius dicemus infrà eo.tit. §.xxxij. gl.j. nu.72. quin & illud dubium est. Et est similis consuetudo apud Cenomanos, c.ccc. Andegauos, c.cclxxxiiij. Turones, tit. *de retract*, ca. xxx. Britones, huius tit. §.xxj. xxij. xxiij. xxiiij. & xxv. Laudunenses, & cæteros Veromandenses, huius quoque titu. §. vlti. qui est omnium totius iij. partis xcvj.

SERA ACQVEST COMMVN,
CENSEBITVR VTRIQVE EORVM COMMVNITER
QVÆSITA, GLOS. II.

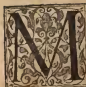
1 *An uir acquirat mediã partem rei retractæ ab uxore, ut cõsanguinea uenditoris, uide § seq.*

ID QVIDEM mirũ est, vt licèt maritus non sit consanguineus venditoris, potestir tamen vxoris suæ causa retrahere, & sibi rem retractam pro dimidia parte acquirere. Et ideò casus est, in quo qui non est consanguineus, tamen retrahit, & sibi quidem. Sed id fit propter illam bonorum mobilium & quæstuum, durante matrimonio factorum, societatem, ratione cuius sibi acquirere potest, quæ aliàs non posset: vt latè dicemus infrà, eo.ti. §.xxvj. in glo.j. nu.30. quintò intellige, & aliis multis sequen. vbi videre poteris.

§. XVII.

§. XVII.

AIS SI LA femme va de vie à trespas la premiere, & la chose vendue & retraicte seroit regardant son branchage, ou en son fief: les heritiers d'elle seront receuz dedans l'an & iour de la mort de la dicte femme à auoir le tout de la dicte chose, en payant le my denier au mary, ou à ses heritiers: c'est à sçauoir la moitié du pris que la chose aura cousté à retraire. Et si c'estoit regardant le branchage du mary, ou en son fief, il sera semblablemẽt receu, & deura auoir le tout de ladicte chose, en payant dedans l'an & iour de la mort de la dicte femme aux heritiers d'elle le demy denier. Et semblablement seroit par le contraire, c'est à sçauoir, si le mary alloit de vie à trespassemẽt. Et n'a point lieu my denier, fors en vẽte, ou qui sonne vẽte seulemẽt.

ED SI vxor prior de vita excesserit & res vendita retractáque lineam ipsius respiciat, aut sita sit in ipsius feudo, haredes eius intra annum & diem mortis ipsius ad retrahendã rem integram admittentur, dimidio pretij marito aut eius haredibus persoluto. Quòd si res mariti lineam respiciat, aut in eius fundo sita sit, is similiter admittetur ad rem integram, pretij dimidio intra annum & diem mortis vxoris ipsius haredibus persoluto. Idémque obseruabitur in casu contrario, videlicet si vir prior ab humanis decedat. Nec habet locũ huiusmodi retractus dimidij pretij, nisi in venditione, alióve aquipollenti.

GLOS. I. ET VNICA.

1
VOD HIC dicitur de rebus retractis vi huius consuetudinis, idem infrà §. xx. statuitur de rebus simpliciter emptis à consanguineis alterutrius coniugum. Et his similes sunt multæ consuetudines nostræ Galliæ, videlicet Parisiensium, c. consuetudinum eius loci clxxxiiij. Meldensium, c. xciij. & seq. Meldunensiũ, c. xxxvj. Senonensium, c. lv. Trecẽsium, c. cl. Ambianensiũ, c. xlviij. Carnotensium, c. lxxij. & iterũ c. clxxiiij. Aurelianẽsium, c. cclxxxj. & c. cclxxxiij. Cenomanensiũ, c. ccc. & duobus seq. & iterũ c. ccccvij. Andegauensium, c. xcvj. & seq. & iterũ c. cclxxxv. rursumq; c. cccxcvj. Sanctonum Angeriacorum, c. lxiiij. & seq. Burdigalensium, c. xxvj. & seq. Britonensium, c. xlj. & ccxvj. & ccxix. antiquarum consuetudinum: & reformatarum, c. xxj. & multis seq. Blesensiũ, c. ccvij. Borbonensium, c. cccclxiiij. Lorriensiũ in præfectura Montargij, hoc tit. §. v. & viij. Auxerrensiũ, hoc quoq; tit. §. vlti. qui est omniũ liij. Syluanectensiũ, siue Senlitũ, hoc itẽ titu. §. viij. & seq. Rochelensiũ, c. xl. sic enim eos vocare malo, quàm Rupellensiũ: & Rochellã, ipsum oppidũ, quàm Rupellã: nam & vulgò, & lingua Gallica Rochele dicitur, nõ Rupelle. Est autẽ Rochela participiũ Hebraicum, quod significat mercatrix, siue quæ mercatur: quæ appellatio mirũ in modũ ei oppido cõuenit, quo nullũ aliud in tota Gallia, imò in vniuersa Europa, est mercatura celebrius. Vereor tamẽ, ne ista recẽs antiquissimæ adeóq; honestissimę politiæ immutatio è mercatrice mẽdicatricẽ (meretricẽ nolui dicere) eã faciat. Id quod dolẽter refero, fortè miseratus amicę vicinæq; vrbis. Super eo autem, quod hîc cauetur in hac nostra cõsuetudine, vide Ioã. Gal. in suis Arestis, q. lxviij.

Consuetudines de ea re.

Rochele.

§. XVIII.

S PAIS de Touarçoys, & ailleurs[a], ou les acquestz sont au suruiuant du mary & femme, à exploicter le tout à viage, & moitié en proprieté, si eux, ou l'vn d'eux, font aucuns acquestz, ou ledict my denier ayt lieu, & l'heritier du defunct fait ledict offre de my denier: ce nonobstant le suruiuant prendra

à sa vie la moytié dudict acquest par le benefice de ladicte coustume, qui veult, que lesdictz acquestz soyent au suruiuant, pour exploiter moytié en proprieté, & moytié par vsufruict: & l'autre moytié aura celuy, qui sera receu à l'offre dudict my denier.

IN REGIONE *Tuarcensi, & alibi*[a] *, vbi res quæsita cedũt viro aut vxori superstiti, ex asse quidẽ in vsumfructũ, ex semisse verò in proprietatem, si ambo alterve rem quampiam acquisiuerint in eo casu quo locus sit retractui dimidij pretij, hærésque defuncto dimidium pretij obtulerit, nihilominus superstes obtinebit vsumfructum medietatis rei acquisitæ beneficio consuetudinis, quæ disponit huiusmodi acquæstus cedere superstiti, vno quidẽ semisse in proprietatẽ, ex altero autẽ in vsumfructũ. Alterã verò medietatẽ obtinebit is qui ad oblationẽ dimidij pretij admissus fuerit.*

DE TOVARCOYS ET AILLEVRS,
IN REGIONE TVARCENSI, ET ALIBI,
GLOS. VNICA.

1 ID QVIDEM EST, quod statuitur infrà tit. huius totius voluminis cõsuetudinum xxiij. qui est huiusmodi, *le mariage solu, quelz droictz appartiennent au suruiuant des conioinctz*, §. vij. qui quidẽ est ccxciiij. totius eiusdẽ vol. quẽ quidẽ §. atq; etiã §. proximè præcedẽ. huius tit. declarat hic §. nec mihi videtur indigere alia interpretatione.

§. XIX.

ET SEMBLABLEMENT est l'on receu en payãt le my denier dedans l'an, quand le mary & la femme, durant leur mariage, acquierẽt aucune rente[a], charges, ou seruitutes, qui estoyent deuës sur l'vn d'eux parauãt leur mariage, ou sur leur heritage. Mais si ce auroit esté vẽdu par eux, ou l'vn d'eux, durant leurdict mariage, & par eux, ou l'vn d'eux retraict, durant icelui: l'acquest, ou retraict, ne seroit pas commun[b], & seroit admorty des le retraict, que lesdicts cõioinctz, ou l'vn d'eux en auroient faict, & n'en porroient riens auoir, ne demander l'vn d'eux, ne ses heritiers sus l'autre.

SIMILITER *admittitur quis restituendo pretij dimidiũ, cùm maritus & vxor cõstante matrimonio acquisierint aliquem annuũ reditum*[a] *, aut onera, vel seruitutes, quæ ab altero eorum aut super bonis ipsorum ante matrimonium debebãtur. Verùm si res huiusmodi per eos, alterúmve eorum constante matrimonio foret vendita, & per eosdem alterúmve eorum eodem matrimonio redempta, ea res nõ esset communis,*[b] *sed censeretur extincta protinus ab ipso retractu, ab ipsis alteróve eorum facto, neque ea ex causa alter eorum quicquam petere potest.*

ACQVERENT AVCVNE RENTE,
ACQVISIERINT ALIQVEM ANNVVM REDITVM, GLOS. 1.

1 Cõsuetudines. SIMILIS EST propemodum consuetudo Senonensibus cap. j. consuetudinum eius loci clxxiij. & Trecensibus, c. lxxxij. Et vide etiam consuetudinem Parisiensium, c. cxix. & Cenomanensium, c. cccxcj. & seq. & Andegauensium, cap. cclxxxvj. quæ & de hoc quoque casu loquuntur.

1 TANQVAM scilicet patrimonium, quod primùm veodidi, posteáque redemi, non sit nona acquisitio: sed pristinã retineat patrimonij naturã, contra tex. in l. si à me. ff. ad leg. Falc. vbi res recuperata non dicitur esse apud recuperantẽ eo iure quo prius erat. Ex quo Bar. ibi infert ad quæstionẽ de emphyteuta, qui rem venditam recuperauit, vt propter id nõ liberetur à pœna, in quã vendendo incurrit. De quo Bar. dicto (oẽ rẽ iam sæpius actam agamus) latissimè differit Alex. ibi, sed Ianus tamen Iaf. io l. vlt. char. pen. ver. vigesimo quæro, C. de iure emphyt. & omoes in l. j. §. si rem, ff. depo. & in c. j. tit. quid iuris sit, si post ali. feud. vas. id recup. & Fran. Cur. senior consi. lxiiij. antiquissima, ante fi. & Phil. Dec. consi. clx. in causa monasterij, col. vi. & aliquid dicemus infrà tit. seq. §. j. glo. vij. io verbo, *seront preferez*, nu. 19. idcó que in simili. & in fi. eiusdem tit. in xxx. quæst.

Patrimonium venditum & redemptũ an retineat naturam patrimonij.

Emphyteuta recuperãs rem à se venditã, an effugiat pœnã commissi. Vide infrà nume. 3. & 4.

2 ¶ Sed quod diximus in prin. coofirmat, quod in simili tradit Ioan. Fab. in §. si cui fundus, Instit. de lega. quòd stante consuetudine vt mulier habeat partem in quæsitis à viro constante matrimonio, cuiusmodi est apud nos: si vir habebat quædam feuda sibi quæsita ante matrimonium, ideóque vxor nihil habebat in eis: & contingat vt constante matrimonio quædam consolidentur cum istis feudis, vt quia redeunt ad ipsum maritum feudi dominum ex aliqua causa: mulier debet habere partem io his rebus consolidatis: quia censentur alia & alterius naturæ, quàm prius illud ius dominij, atque tanquam alia & per se sunt iudicanda, per tex. ibi, & in l. Mæuius, §. fundo. ff. de leg. ij. de quo nos latius dicemus infrà §. xxxij. nu. 72. quin & illud, & seq. Confirmátque & hanc partem, quod ab Alex. respoosum est consi. xxviij. in causa & lite, col. j. li. v. per d. l. si à me, & l. quidam in testameoto, in prin. & l. rogo, ff. de fideic. libe. & quod ab Aoge. scriptum est in l. quod dicitur, la j. super glo. vlti. ff. de impen. in re. do. fac.

Vxor an habeat partem in rebus consolidatis cũ feudo mariti.

3 ¶ Vnũ tamẽ nõ omiserim, quod ad eũ casum pertinet, de emphyteusi siue feudo alienato & redempto, vt scilicet procedat, etiamsi res fuerit vendita cum pacto de reueodendo. nam & si vi huius pacti ea redimatur à venditore, tamen non transit in eum ipso iure, sicut transiret ex pacto legis commissoriæ, aut addictionis in diem, sed opus est retraditione, vt voluerunt Barto. & Ang. io l. j. ad fi. ff. de dooa. & in l. hominem, de vsuc. cum aliis multis cõcor. collectis ab Alex. consi. x. videretur fortasse, lib. j. & Fran. Cur. seniore consi. xij. Lucius Titius. & dicemus etiam in tit. seq. qui est de retractu conuentionali, §. j. in verbo, *seront preferez*, nu. 12. sunt igitur.

Quid si emphyteuta retrahat ex pacto apposito in cõtractu.

4 ¶ Verùm si huiusmodi pactũ reuendendi esset appositũ io ipso cõtractu venditionis, & vi illius res recuperaretur, nõ cẽsenda esset noua acquisitio, neque ex causa noua facta, sed rediret in suã ipsius primã & propriã naturã, arg. l. si vnus, §. pactus ne peteret, ibi, sed formæ suæ redditur, ff. de pact. Nec dicitur ea res fuisse translata io priorẽ venditorẽ, sed illi reddita, vt dicitur in l. filio quẽ pater, ff. de lib. & posth. & in simili io l. si tibi pecuniã, ff. si cer. pet. & io l. cùm pater, §. si dei tuæ, ff. de le. ij. & in l. cũ quis, ff. de dot. præl. Et facit etiã l. volũtate. §. j. ff. qui. mo. pig. vel hy. sol. cũ dicitur, sed io pristinã causam res redit resoluta vẽditione. Et quod ex ea voluerunt glos. Bar. Bald. Ange. & alij io l. vlt. C. de remis. pig. Et est io simili bonus tex. in l. peculiũ est, §. si ære alieno, ff. de pecu. vbi res peculiares dicũtur, licet totũ peculiũ ære alieno sit exhaustũ: ideò ipso ære alieoo soluto, nõ est opus noua cõcessione. nã origo & prima causa inspicitur, l. qui id quod, io prin. ff. de don. & l. ij. §. paruíque refert. ff. de priui. cre. cũ si. adductis à Hier. Cagno. io repe. rubr. ff. de orig. iur. col. v. versi. ferè igitur. Quibus adde & tex. in l. qui possessionẽ, ff. de vi & vi arma. vbi qui possessionẽ sibi ereptã recuperat, in pristinã causam reuerti intelligẽdus est, & in l. si mater, §. eandẽ, ff. de excep. rei iud. vbi res quæ postliminio redit, eadẽ res esse intelligitur, & in l. ex hoc, §. si quis, ff. de alu. iudi. mut. caus. fac. vbi si quis alienauerit. deinde receperit, non tenebitur eo edicto, quasi scilicet alienasse nõ videatur. Et in l. si marito, vers. plaoè si fundum, ff. de fun. dota. ex quo facilè probatur rẽ alienatã, & posteà redemptã, eodem iure cẽseri, atque prius erat. & in l. si possessor, §. ait Senatus, in fi. ff. de peti. hære. vbi res redhibita manet hæreditaria, vt prius erat. Et quod per tex. in d. §. si ære alieno, respondit Pau. Cast. cõsi. clxxvj. videtur dicendũ dictam Mariam, in fin. lib. j. de quo dicemus infrà, §. xxxij. glo. j. nu. 87. huius quoque.

De eadem re.

5 ¶ Et id quidẽ in ea specie rei vẽditæ, & postea recuperatæ ex pacto de reuẽdendo in contractu vẽditionis apposito, nõ admodũ obscurè voluit Bar. in l. in diẽ, vers. tota die cõtingit, ff. de aqua plu. arcẽ. & Bal. in l. ab emptione, in prin. vers. ex hoc not. ff. de pact. & expressissimè Phili. Deci. coosi. liij. placet mihi, col. ij. & iterũ consi. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutũ. in j. dubio, vbi hanc rẽ latè tractat, & respõdet ad d. l. si à me, ff. ad leg. Fal. ex hócque dicit, quòd statutũ præferẽs cõsanguineos in emptione rerũ patrimonialiũ, habet locum in huiusmodi rebus

De eadem re.

Retractus an habeat locum in rebus venditis & postea

demptis, uti in patrimonia.

patrimonialibus venditis,& posteà redemptis vi pacti redéptionis appositi in contractu venditionis.& idem Phil.Dec.consi.ccxxxviij.proponitur quòd nobilis,col.vlt.versic.quintò quæritur.& Hier. Cagno.in repe.l.ij.10 viij.quæst.C.de pact.inter empt.& vend.& Boë.deci.lxxviij. Sed an proximior,& Chasse.in tit.*des droictz appertenans à gens mariez*, §.xxv. & iterum hoc titu. *des retraictz*,§.j.in verbo,*ancien*,versi.idem etiam,& Ferro.10 consue.Burdig. hoc item ti.§.xj. & iterum §.xxij.rursúmque §.xxvij.Et est optimus tex.in l.sequitur,§.item Labeo,ff.de vsuc. vbi & Bar.hoc idem tenet respectu ipsius rei,licèt alio respectu dicat esse distinguédum, vt ibi per eum.Et facit item,quod scribit idem Bart.in l.si mihi & Titio,ad fi.ff.de verb.oblig.Et vide omnino quæ dicam infrà eod.tit.§.xxxij.gl.j.nu.29.quid autem de fundo,& tit.seq. de retractu conuentionali,§.j.in verbo,in limine contractus,quæ est glo.iiij.in princ.

§. XX.

I LE MARY acquiert, durant le mariage de luy & de sa femme, aucune chose des parens & lignagiers de sadicte femme, le seigneur feodal n'en peut demander sinon les ventes & hôneurs,& non pas auoir la chose par puissance de fief. Car autant est, comme si elle auoit esté védue à ladicte femme. Et en cestuy cas auroit lieu offre demy denier pareillement que dessus.

I MARITVS constante matrimonio rem aliquam acquisierit à consanguineis suæ vxoris, nihil inde domino feudi iuris competit, præter quàm laudimiorum: neque potest sibi rem ipsam iure feudi vendicare. Perinde enim est, ac si vxori ipsi vendita fuisset, habétque hoc casu locum dimidij pretij oblatio, non secus ac suprá.

An hæc cõsuetudo loquẽs de uiro & uxore habeat locũ in alijs socijs. Consuetudo.

1

IC §. ERAT antepenul.huius tit. sed eum hîc collocauimus, quia de eadem re loquitur vt præcedentes, qui & ipsi loquuntur de conquæstibus factis à marito & vxore ex consanguineis alterutrius ipsorum, nec loquuntur de aliis sociis bonorum mobilium & conquæstuum, cuiusmodi sunt vir & vxor, sicuti nec vlla ex tot consuetudinibus Galliæ, quæ idem statuunt, quas tibi congessimus in §. xvij.præter vnam Borboniorum,c.cccclxiiij.quæ nuncupatim loquitur de aliis sociis,eósque in hac re æquiparat,vt scilicet in his locus sit retractui dimidij pretij. Sed cùm nostra, vt iam diximus,de illis non loquatur,sed tantùm de viro & vxore,posset videri dubium,vtrùm si vnus horum extraneorum sociorum,durante eorum societate acquirat à consanguineo alterius, poterit alter, aut hæredes ipsius intra annum solutæ societatis rem illam retrahere pro parte alterius, restituendo dimidium pretij venditionis, quemadmodum vir & vxor,aut eorum hæredes possunt. In qua re primùm consideranda est ratio huius consuetudinis, loquentis de viro & vxore tantùm,vt proinde sciamus an trahenda sit ad alios. Ratio autem ea est,vt res in ea familia conseruetur,ex qua exiit,vt diximus suprà in præfatione huius titu.non semel,& dicemus postea in §.xxvj.glos.j.num.41.quare autem: in idque statuit tempus anni à tempore venditionis & notificationis factæ apud acta: quod quidem tempus non potest currere viro & vxori,duráte eorum matrimonio,atque sic durante eorum societate: nam non posset vnus ab altero retrahere,quin & eidem acquireretur ob societatem: idcóque illi esset inutile & inefficax beneficium consuetudinis & retractus,eóque indebitè fraudaretur,nisi ei aut hæredibus ipsius, liceret soluto matrimonio,id est,finita societate,rem retrahere.

De eadem re. Eadẽ ratio omnes casus decidit.

2 ¶Ideóque non tã simili,quàm eadẽ ratione,aliquãdo interrogatus,respondi, idẽ statutũ videri de aliis sociis,vt si duráte societate aliquid ab eis aut eorũ altero cõparatum sit à cõsanguineo vnius,locus sit retractui dimidij pretij intra annũ à finita societate. Nam quãdo in pluribus casibus eadẽ est ratio,ea decidit omnes casus,non quidẽ per extensionem: sed sicut genus compræhendit species,sic generalis ratio compræhendit diuersas species casuum emergentium: vt pulchrè voluerũt Per.& Cy.in l.iura non in singulas,ff.de legib.& in l. quod verò cõtra rationem,eo.tit.& Bal.in l.de quibus,eodem quoque tit.& in auth.post fratres,la ij.C.de legi.hære. & in c.quia V. paulò ante fin.extrà de iudic.vbi dicit,quòd quæ rationis nexus connexuit, dispositio iuris non separat. Nec id quidem contingit per extensionem, sed verius per tacitam

dispositio

dispositionem eiusdem, vt sing. (inquit) notandum est, in l. his solis, C. de reuoc. donat. Pet. Ancha. consi. xcvj. super dicto, col. j. Pau. Cast. consi. lxxxiij. præsens casus, col. ij. lib. ij. vbi id eleganter declarat, cum alijs multis concord. & simi. à me congestis in tractatu, Cessante causa cessat effectus, in j. parte, nume. 137. nam vbi est, & latius in nostra repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, nume. 45. quorum sententia.

De eadem re.

3 ¶ Propterea non videtur obstare, si quis dicat consuetudinem non esse extendendum ad alios casus: quia vt iam diximus, hæc non extensio est, sed interpretatio, aut potius declaratio huius consuetudinis, quæ de viro & vxore tantùm loquuta fuisse videtur, non tam restrictiuè, quàm exemplariter, vt loquitur Bal. in re omnino simili in d. l. de quibus, col. xj. versi. item not. quòd non dicitur, per l. imperium, ff. de iurisdi. om. iudi. Et vt ibi etiam dicit, non dicitur extendi constitutio etiam odiosa, quando extenditur ex mente eiusdem constitutionis, per notata à Ioan. And. in c. si postquàm, de elect. lib. vj. in Nouella. Imò verò ibi est glo. ordi. ipsius Ioan. And. in verbo, mente: & est similis gl. in c. j. in verbo, Italiæ, de tempo. ordi. eod. lib. vj. Ratio autem legis est mens eiusdem, vt dicit Dy. in c. vlti. ad fi. de reg. iur. lib. vj. Cy. in l. j. & ibi idem Bald. C. quæ sit longa consue. & Alber. in l. sed sciendum. ff. ad leg. Pompe. de parrici. cum alijs multis concord. à me collectis in duobus illis locis nuper citatis. Et illud dictum Bald. in d. l. de quibus, eò magis annotandum est, quod loquitur in materia odiosa, atque etiam pœnali, vt expendit Alexand. in l. sororem, col. vlt. C. de his quib. vt indi. Et quanquam ea ratio nostrę cõsuetudinis, quam suprà diximus, non est expressa, ea tamen cùm sola sit, habetur pro expressa, ab ea quæ possumus sumere argumenta à simili, à contrario, & alia huiusmodi, ac si expressa esset, ex sententia glos. quam omnes vbi & vbique sequũtur, in l. quamuis, C. de fideicom. cum infinitis propè concord. à me latissimè cumulatis in d. nostro tractatu, Cessante causa, in 21. limitatione, nu. 8. & id quidem, & multis sequen.

Ratio frequentioris vsus non restringit.

4 ¶ Præterea hæc consuetudo censetur locuta fuisse de viro & vxore, ratione frequentioris vsus, quia scilicet vir & vxor semper, nisi aliud conuentum sit, sunt communes & socij omnium bonorum mobilium, & acquæstuum immobilium, vel citra aliam conuentionem, sed ex sola vi & natura matrimonij, ex nostra consuetudine, vt cautum est infrà tit. xxiiij. qui est *de communione de bonis*, §. j. qui est omnium huius volumi. cclxxxij. Ideò & ad alias species societatis trahenda est. gl. in l. ij. in verbo, filio præcedente. post prin. ibi, sed hoc frequentius contingit. & ibi quoque Iason col. iiij. ff. de vulg. & pup. & gl. in l. si is qui, §. quod dicitur, in verbo, per partes, ff. de iure dot. & in l. non impossibile, ff. de pact. & in l. iij. in glo. j. de Publici. in rem act. & in l. in facto, in gl. ij. in fi. ff. de condi. & demon. & in authenti. cassa, C. de sacr. eccl. & in d. j. C. de his qui ad eccle. confug. & in authen. imò, C. de actio. & obligatio. & in l. j. in verbo, sponsam, C. de rapto. quæ dicit, tex. ibi punientem virum rapientem mulierem, procedere & in muliere rapiente virum, licèt rarò eueniat: quasi scilicet tex. ille tantùm de eo fuerit locutus, quod frequẽtius contingit, nec ad id tantùm sit restringẽdus. Et hinc potes intelligere hoc etiam procedere in pœnalibus & odiosis & illam glo. sequuntur Alberi. Bal. & Ang. qui illam dicit singu. ibi. & idẽ Bal. in l. raptores, C. de Episc. & cleri. & in l. si ita, ff. de iniust. testamen. & in c. causam matrimonij, ad fi. extrà de proba. vbi & illam dicit singu. & in c. ex conquæstione, col. ij. versic. sequitur quarta, extrà de restitu. spol. & Collect. in c. peruenit, de adulter. Barba. in l. scire debemus, col. ij. & iterum in l. sciendum, col. lxxxvj. ff. de verb. oblig. & in cle. j. char. 6. in paruis, de elect. vbi illam quoque dicit sing. & in addi. Bal. in c. j. col. iiij. nt. quib. mod. feud. amit. & consil. vj. scriptum est, col. vij. versi. & licèt iura, lib. j. & consi. lxiiij. scribitur, col. penul. versi. & si opponatur, eod. lib. j. Franc. Curt. senior consil. xj. statuto Parmensi, col. penul. Iason qui illam dicit no. in l. non hæc, col. xxxiij. versi. sextò adde, C. vnde legi. Hippo. Marsil. consi. lxxv. post redditum consilium, col. iij. versi. pro quibus etiam.

Etiam in pœnalibus & odiosis.

Fœminæ, quæ viros rapuerunt.

5 ¶ Secundùm quam sententiã perhibẽt veteres historici, vxorẽ Phutifaris Ægyptij conatã fuisse rapere Ioseph: Phædrã, Hippolytum: Anthiam, aut vt Homerus lib. vj. Iliados, Antheiã, aut vt Hyginus, Schenobœam, aut vt alij itẽ Sthenoben, Præti, teste Homero eo. li. vj. & Horatio lib. Carminum iij. Ode vij. Argiuorũ regis vxorem, Bellerophontem, (Auroram Cephalũ: nam id tradit Pausanias lib. 3.) Gidicam, Comminium priuignum suum: Auroram, Clytum: aliam, cuius nomen nunc non succurrit, Perseum. Aliam denique nescio quam. Diuum Eugeniũ habitũ viri mentitã. vt dicere possis, licèt id rarò cõtingat, vt dicit d. gl. cõtingere tamẽ aliquãdo, sicut etiam dicit Ang. in d. l. j. vidisse se Florentiæ comburi fœminã, quæ iuuenem rapuerat.

Iterum de frequentiori vsu.

6 ¶ Sunt & aliæ glo. præsertim Iuris canonici, quæ & id adstruunt, quod diximus, casus frequentiores, qui in legibus aut statutis memorãtur, alios non adeò vsitatos, in quibus tamen eadẽ ratio est, non excludere: videlicet in c. diaconus, & ibi quoque Domi. xxvij. distin. & in proœmio

Decreta.in verbo,Bononiæ.& in cap.ij.in verbo,reus,de confes.lib.vj.quam & Domi.ibi dicit singu.in suo casu.atque etiam Barba.in l.qui ante Calendas,col.viij.ff.de verbo.oblig.& valde solennem idem Barba.consi.viij.vbi Christus,ad fi.lib.iij.& multùm elegantem ipse Barb.consil.lxvij.illud afferam,col.vj.lib.iiij.& aureis literis scribendam,ille ipse consi. vj. scriptum est, col.vij.lib.j.Item glo.in cle.j.in verbo,præsidentes,in fi.de rescri.Ex qua Anto.Pet.Anch.Imo. & Barba.ibi,illud generale assumunt,quod diximus,quòd cum de vno fit mentio ratione frequentioris vsus,fit & ad alium extensio,licet de eo non fiat mentio.& illam glo.facit sing. Alexan.in addi.Bar.in l. j.ff.de verbo.signifi.Barba.d.consi.vj.col.vij.lib.j.& consi.xxvj.sapienter scripsit,col.viij.lib.ij.& consi.xxviij.clementissimi,col.ij.in fi.& sequenti, eod. lib.ij. & consil. lxvij eiusdem initij,col.j.eo.lib.ij.& Franc.Curt.senior,d.consi.xj.col.penul. & Iason in repe.l. admonendi,col.xlviij.ff.de iureiur.

7 ¶ Nec desunt,qui præter eas glo.alias quasdam,& etiam tex.in eam sententiam allegant, videlicet gl.in l.tale pactum,§.vltimo.ff.de pact.& in l.Imperator,ff.de statu homi. & in l.si mater, §.hoc iure,ff.de except.rei iudi.& in l.j.C.de his qui ante aper.tabu.& in l.j.C.de Nili agger. non rumpen.Et tex.in l.scire oportet,§.j.ff.de excus.tuto.Nam & eum in id citat Barba.in repeti.l.cùm acutissimi,col.xxij.C.de fideicommis.vbi eum dicit aureum.& in repet.rub.de reb. eccles.non alie.in iij.dubio,col.eiusdem iiij.quæ est totius illius repe.xlij.versicu. tu pondera, sub no.172.vbi dicit sing & consi.xlviij.clementissimum,col.iij.lib.iij. Sed quantum illæ glos. & tex.ad hoc faciant,cæteri videant:mihi nihil aut parum facere videntur:sed eius rei lectores admonere volui,vt omnibus satisfacerem.

De eadem re.

8 ¶ Sunt quoque & aliorũ Doct.sententiæ huic rei adstipulãtes,videlicet Iac. Ra. in l.si minor, & ibi Ange.ff.de adul.Iac.Bu.consi.x.viso puncto,col.ij.And.Iser.& Mart.Laud. in cap.j. post prin.tit.const.feud.dom.Lotha.Imper.Eug.Pap.Bar.in l.j.§.j.in j.opp.ff.ad Trebel. & in d.l.si mater,§.hoc iure,ff.de excep.rei iudic.Bal.in c.à crapula,de vit.& honesta. cleri.vbi dicit,ideò ibi mentionem de aromatibus factam non fuisse , quia pauci vtuntur,licet idem sit iudicium, quod de vino ibi memorato.Ant.consi.x.casus talis est,quædam generosa,col.iij.versi.ex quibus concludo.Cardi.Flor.in c.plerique,in j.not.extrà de pactis.& in alijs locis,vt à Recentioribus citatur,vbi tamen id non dicit.Aluar.& Card.Alex.in c.j.§.si quis rusticus,tit.de pace & treug.Alex.consi.lxv.quoniam omne datum,ad fi.lib.vj.quod repetitur consi.cxix.eod. lib.vj. Barba.in d.l.cùm acutissimi,char.7.col.j.C.de fideicommis.& in c.ad nostram, col.ij. extrà de empt.& vend.& in repe.d.rub.de reb.eccle.non alie.vbi suprà,& in c.vlt.col.ij.versi. pondera etiam,extrà de solu.& consil.xlij.illud in medium, col.ij.lib.j.& consi.xxiij. sapientissimus dicit,col.v.& sequen.lib.ij.& consi.xxvj.sapienter,col.viij.nu. 19. eod.lib.ij & consil. xxx. sacro, col.ij.versic.præterea,& multis sequen.eod.lib.ij.& consil.xxxvj. sapienter, colum xj. versicu. item Bar.eod.lib.ij.& consi.lxvj.scribitur,col.ij.eod.lib.ij.& consi.50.illud afferam, col. antepen.eod.lib.iij.& consi.lix.à Ioue principium,col.vj.versi.& si subtiliter,eod. lib. iij. & consil. lxxxij.clementissimi,col.j.lib.iiij.& alijs locis suprà ex eo citatis.Iason consi.cxij.in primis, colum.pen.versi.nam dum dicunt,lib.iiij.& consi.clxvj.procedendo,ad fi.eod.lib.iiij. & Bened. in repe.c.Raynutius,in verbo,si absque liberis,le ij.nu.32.de testa.& Franc. Cur. iunior {in l. iubere,col.j.nu.6.ff.de iurisd.om.iudi &} consi.vj.præsupponitur in ciuitate,col.iij.& iiij.Philip.Deci.in d.authen.cassa,columna ij.C.de sacrosanc.eccle.Anto.Corset.in suis singu.in verbo,frequentia.& Rebuf.in repe.l.j.in glo.in verbo,in omnibus casibus,nume.3. C.de senten. quæ pro eo quod inter.& in tracta.Nominationum,in v.quæst.princip.nume. 25. & sequen. & Anto.Rube.consi.xcij.viso statuto,in fi. {& Maria.Soci.iunior consil. 8. in præsenti consultatione,col.4.nume.11.lib.2.}

De eadem re.

9 ¶ Et hanc quoque sententiam fulcire possumus testimonio sacrarum literarum. In lege enim Mosaica in Hebræo cautum erat in huoc modum:Sacrilegam ne patiaris viuere.& sic fœmina tantùm expressa.Hunc autem locum traducens Diuus Hieronymus masculum in locũ fœminæ substituit,in hæc verba:Maleficos ne patiaris viuere:vt scribitur Exodi xxij.& repetitur in Decretis canonicis,§.hinc apparet,xxiij.q.v.Ideò autem scriptura Hebræa de fœmina tantùm loquebatur,quoniam in hoc crimen longè esset q̃ mas,propensior,proptereàque etiam in ea res esset frequentior.Sed Diuus ipse Hieronymus intelligens idem sancitum videri in masculis, quod in fœminis,masculũ quoq; in sua traductione expresit:vt interpretes Bibliorũ eo in loco scienter annotarũt,atque etiã diximus in nostris Legibus cõnubialibus in viij.lege,versic.ex verberibus.quo etiã loco docuimus fœminas huic crimini,q̃ viros, esse magis obnoxias. Sed & in eodem c.ita cauetur,Viduæ & pupillo non nocebitis.quo etiã in loco interpretes asserũt eam legẽ & de alijs quoq, intelligẽdã:sed eam tantùm expresisse,quod frequẽtius accidebat. Item Deut.xxv.scribitur, Non ligabis os bouis triturantis in area fruges tuas. Id quod Rabbi

De eadem re, ex sacris literis.

Solom

Solomon, cæteriq; interpretes, intelligendũ dicunt de omni animali in re victui nostro accommodata operanti: sed tantùm de boue expressum fuisse, quod ui eo id frequentius accidit.

10 ¶ Sed & Tullius id quoque comprobasse censetur, cùm scribit in oratione pro Aulo Cecinna: Vim enim multitudinis restitui voluerunt, non solùm conuocatæ multitudinis: sed quia plerũque, vbi multitudine opus est, homines cogi solent, ideò de coactis compositũ interdictum est: quod etiam si verbo differre videbitur, re tamẽ erit vnum: & omnibus in causis idem valebit, in quibus perspicitur vna eadémque causa æquitatis. Et paulò pòst: Quibus enim rebus plerũque vis fit, eiusmodi hæ res appellantur interdicto: si per alias res eadem facta vis est, ea tametsi verbis interdicti non concluditur, tamen sententia iuris atque autoritate retinetur. Quanta sit autem autoritas Tullij etiam in decidendis causis forensibus, ex eo satis constat, q̃ nostri Iurisconsulti illum non semel nuncupatim citauerunt, illius omnino autoritate innitentes: vt in l. Fulcinius, §. quid sit autem, ff. quib. ex cau. in pos. eat. & in l. Cicero, ff. de pœnis. Is enim fuit iurisperitissimus, vt videre licet ex suis orationibus, præsertim pro P. Quintio, Aul. Cecinna, & Aulo Cluentio Habito, ex qua citatur in d. l. Cicero. & ex multis quoque epistolis ad Trebatiũ illum nostrum Iurisconsultum, & ex tribus item illis libris de legibus, quibus scientissimè interpretatus est legem xij. Tabularum: tametsi eius rei peritiam aliquando dissimulauerit.

De eadem re, ex Oratoribus.

11 ¶ Ideóque, vt reuertamur, si quis aduersus hanc nostram sententiam illud opponat, omissum à statuto vel consuetudine haberi pro omisso, c. pen. extrà de iureiuran. & c. in nostra, de iniur. & Bal. in l. si plures, col. viij. versi. iuxta prædicta formatur, C. de condi. inser. & in l. si mater, C. de insti. & substi. vbi & ad hoc multa cõgerit. & consi. ccccclij. statuto ciuitatis, in prin. lib. j. Signo. consi. xcviij. in Lombardia, col. ij. versi. ex quo arguitur. & Alex. qui adducit concor. consil. xiij. circa primum, col. v. versi. bene facit, lib. iij. Barba. consi. xxxv. clementissimi, col. penul. lib. j. & consi. x. sapienter, col. antepenul. lib. ij. & consi. sequen. illud afferam, col. xvj. eod. lib. ij. & Philip. Deci. consi. clxxxviij. in casu proposito, cum simi. Idq́ue semper procedit in dispositionibus stricti iuris. Pet. Ancha. consi. j. pro isto, circa medium. Huic confestim respondebo, id verum esse, nisi illud sit omissum ratione rarioris vsus, per suprà dicta. Aut etiam, nisi omissum sit simile expresso, aut sit in vtroque eadem ratio, per ea quæ item suprà diximus, & præterea per l. si extraneus, ff. de condi. ob cau. & l. vltima. §. vltimo. ff. manda. & l. si quis mihi bona, §. sed si man daui, & ibi Bald. & Recentiores, ff. de acquiren. hæredi. gloss. in l. si cum dote, in prin. in verbo, mulieri, post princ. ff. solu. matri. & in l. Gallus, §. & quid si tantùm, in verbo, emancipatus, ff. de libe. & posthu. Oldr. consil. ccxxiiij. istæ sunt allegationes, col. viij. versi. nec obstat, quod dicebatur. Bal. in l. sed & si mors, ff. de dona. inter vir. & vxo. & in c. inter corporalia, col. j. de transl. Præla. per no. in l. vltima. C. de indic. viduit. & Signo. consi. xiiij. super infrà scriptis, col. vlt. per multa, quæ illic allegat. Vel in hoc vtrimo reclamante Pet. Anch. in consi. ccxlv. duo prima, col. ij. versi. contrarium, per tex. in c. cui de non. de præben. lib. vj. de quo vide quæ dicam infrà §. xxxvj. glo. ij. in verbo, *notifier au greffe*, nu. 58. & sanè, & duobus seq.

Omissum à statuto, uel cõsuetudine, haberi pro omisso.

Nisi sit omissum ratione rarioris usus.

Aut nisi sit simile expresso, aut nisi in utro que sit eadem ratio.

§. XXI.

COMBIEN QVE le seigneur feodal puisse auoir par puissance de fief la chose de luy tenue, en payant le pris qu'elle a cousté: toutesuoyes si aulcun lignagier du vendeur vient dedans l'an du retraict, il sera preferé audict seigneur feodal. Et aussi sera l'achepteur receu à retenir la chose, s'il est lignagier du vendeur.

QVAMVIS dominus feudi, refuso emptori pretio, rem sui feudi iure ipsius possit retrahere: ei tamẽ præfertur cõsanguineus vẽditoris intra annũ & diem veniens, vti etiã ei præfertur emptor cõsanguineus.

GLOSA VNICA.

HOC VTIQVE verũ est ex cõstitutionibus feudorũ, vt scilicet agnati præferantur domino in reuocatione feudi alienati, c. j. §. porrò, in fi. & ibi glos. Iaco. Bel. Bal. Mart. Laud. & alij, tit. qualiter olim pot. feu. alie. gloss. And. Iser. Iaco. Bel. Bal. qui hanc opi. dicit æquam, Marti. Laud. Aluar. & Card. Alex. in c. j. tit. de succes. feud. Io. Fab. in §. j. Insti. de emp. & vend. Aluar. & Mart. Laud. in c. j. §. vltimo. col. vlt. &

Agnati præferantur domino in reuocatione feudi.

col.vlt.& ibi etiam Card.Alex.col.antepen.tit.quæ fuit pri.cau.bene amit.Card.Alex.in c.Titius,col.pen.tit.si de feud.fuer.contro.inter do.& agna.Masuer.titu.de retractu,§.item sciendum est.& iterum tit.de loca.§.item proximior.Iac.à S.Geor.in tracta.feud.in verbo,qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentum,col.xviij.versic.quæro nunc nunquid. Licet Pet. Corne.huic opi.contradicat in d.c.j.de succes.feud.

Consuetudines de ea re.

2 ¶ Sed priorē opin.secutæ sunt pleræque omnes Franciæ consuetudines,vt Parisiēsis c.clxxxiij. & Meldensis,c.cxiij.& seq.& Melodunensis,c.xxxiij.& clvij.& Senonensis,c.xxxvj.Trecensis, c.xxvij.Victriacensis,c.xxxviij.& iterum c.cxxiiij.Ambianensis,c.xcvj.Monstroliensis, c.lxxvj. Belquercensis,c.xvj.Carnurensis,c.lxxj.& iterum c.clxxiij.Aurelianensis, c.cclxxxviij. Turonensis,tit. *de retraict,* c.viij.& seq.Cenomanēsis,c.ccclx.& c.cccc.Andegauēsis, c.cccclviij. & iterū,c.cccxc.Aruerniēsis,tit. *des emphyteoses & louages,* c.xv.& iterū tit. *de retraict,* c.item xv. vbi tamen est quædā exceptio.Borboniensis,c.ccccxxxviij.Blesensis,c.ccviij.Engolismensis, c.lxx.Rochelensis,c.xxxvij.Bituricensis,tit. *de retraict,* c.v.Burgundiensis,eo.tit.c.x.Burdigalensis,c.v.Sanctonensis,c.lj.Normaniensis,cap.consuetudinum eius nationis,cxv.cuius titulus est, *de querelle de fief uendu,* non semel.Britoniensis,hoc eo.tit.§.ix. Altimarchiensis,c.cclxxiiij.Marchiensis,c.cclxxxj.Auxerrensis,aut vt alij vocant Altisiodorēsis,c.xxxvij.qui est vij.huius titu. Lorriensis in præfectura Montargij eo.tit.§.xj.Laudensis,& cæteri Veromandenses, partis iij. tit.ix.§.v.qui est totius illius partis cij.& seq.Valesiensis,tit.j.§.xv.& iterum tit. *de retraict,*§.vj. qui est omniū lxxxvij.Syluanectensis,aut vt vulgò appellant,Senlitensis,hoc quoque titu. §. v. Niuernensis,hoc item tit.§.xxij.Lodunensis,hoc eod.titu.§.viij. Vt vix aliam tam frequentem apud Gallos reperias.Tamen in comitatu Burgundiæ aliter statuitur,tit. *reachaptz,* §.v.

Secus in emphyteusi.

3 ¶ De Iure autem communi secus est in emphyteusi,vt voluerunt Guil.Cu.Ray.Forli. Alb.Bal. qui dicit no.& Ang.in l.Imperator,ff.de pactis.idem Guil.Ray.& Alber.in l.ex facto,in princ. per illum tex ff.de pecu.Nico.Neap.& Aluaro.in d.§.porrò,Bal.in tractatu Protomixeos, col. ij.versi.cum venditur res,qui quidem omnes dicunt,quòd stante consuetudine , quæ concedit facultatem vicino,aut consanguineo retrahendi rem venditam,dominus emphyteusis illis præfertur,si velit retrahere,ex l.vlt.C.de iure emphy.per tex.in l.si cùm dotem,§.vlt.ff.sol. matri. & d.l.ex facto,ff.de pecu.& quia etiam,vt dicunt,consuetudo generalis non vincit specialem: quin è contrario specialis generalem,l.legatorum,§.qui plures,ff.de leg.ij.& l.vxorem, §. Felicissimo,ff.de leg.iij.& l.sanctio,ff.de pœnis,cum simi.

De eadem re.

4 ¶ Et idem quoque tenet Alex.consi.xxvij.viso themate,col.ij.lib.vj.& Franc.Aret. qui id dicit no.in l.si mihi & Titio,col.vlt.ff.de verb.oblig.vbi tamen erranter loquitur in feudo.Cæpolla causarum ciuilium consi.xlv.& si in aliis,col.ij.Masuer.tit.de loca.§.item si emphyteuta. Iason in d.l.vlt.col.iiij.in iij.not.versic.ex hoc tex.C.de iure emphy.vbi & hanc rationē adiicit, quoniam statutum & consuetudo recipit interpretationem à Iure ciuili.l.ij.C.de noxalib.& c.cùm dilectus,extrà de consuetudine.cum simi.Sed de iure communi præfertur dominus aliis quibuscunque,per d.l.vlt.ergo secundùm eam debet intelligi huiusmodi statutum , quæ etiam ratio affertur ab Aluar.in d.c.porrò,quem tamen Iason non citat.Et præterea respondet ipse Aluar.ibi d.c.porrò,præferenti in suo casu agnatos domino,quia ibi vterque dominus , & agnatus reperitur eo iure & consuetudine priuilegiatus.In emphyteusi autem dominus de Iure cōmuni id priuilegium consequitur,scilicet per d.l.ij.vnde statutum posteà superueniens debet intelligi sine præiudicio domini iam priuilegiati,arg.l.rescripta,C.de precib.Impera.offer. Et facit quod no.in l.ex verbis,C.de donatio.inter vir.& vxor.& quæ latè diximus suprà eo. tit.§. j.gloss.xiiij. quæ est in verbo, *ou equipollents à uente,* nume.93.& generale est vt lex.& iterū nume.104.& id quidem iure optimo.Et idem tenuit Ioan.Oldendorpius Actionum classe iiij.in actione emphyteutica,in practica illius actionis.

Superfluitas et repetitio toleratur, cùm res fit clarior.

5 ¶ AT VNVM HIC NON omiserim,id quod hîc statuitur,præferri consanguineū domino,idem quoque statutum fuisse suprà tit.omnium huius volu.ij.§.ix.qui est omnium totius vol.xxij.nisi quòd hîc prætereà additum est,ipsum consanguineum præferri,nō solùm quādo res alteri fuit vendita,vt tunc scilicet ante dominum possit retrahere : sed & cùm ipse primo loco emit,vt possit retinere : quanquàm & id in alio satis contentum potuisset videri ob eandem rationem.Tamen quia hîc clarius & dilucidius id scriptum fuit,& alioqui poterat videri dubium,propter ea quæ scripsimus suprà eo.tit.§.xj.glo.vij.quæ est in verbo, *il y sera receu pro rata,* nu.2. sed & videbatur. Ideò ob id tolerabilior est ea superfluitas(si sic nominari debeat) quæ ex repetitione huius §.oriri posset.Nā & aliàs semper toleratur superfluitas sine eiusdem rei repetitio,cùm fit,vt quod antè dictum est,clarius , apertius , dilucidius enarretur, ex sententia gl.in c.j.in verbo,& filio,& ibi Domi.& Philip.Fran.de sum.Trini.lib.vj. & alia glo.

io c.licet canon,in gl.ij.& ibi quoque Domi.& Phil.Fran.de elect.eo.lib.vj.& idem Domi.c.si Papa,de priuileg.eo.quoque lib.& in procemio Decretaliũ,& ibi post cũ Fel.in fi.vbi & ad hoc allegat tex.in c.super quæstionum,iuncto c.cùm te,extrà de offic.deleg.& idem Domi.in cap. erit autẽ,ad fi.iiij.di.Pan.in c.certificari,col.ij.versi.sed quæro quid si,de sepultu.& in c.solitæ, in gl.tanquam.io fi.& ibi quoque Fel.col.iij.versi.idem quando id quod erat. de maiorita. & obedi.Caro.Rui.cõsi.lxxxix.casus iste,col.vj.versi.nec obst.ratio,lib.ij.& Philip.Deci.in l.ij.§. vlt.col.vlt.ff.si cer.pet.& in l.quæ dubitationis,post princi.ff.de reg.iur.& Ant.Burg. in c.cùm caussa,in prin.extra de emptio.& vend.vbi & ad hoc citat l.Gallus,§.nunc de lege. ff.de liber. & posth.& ibi Franc.Aret.qui tamen loquitur de repetitione,cum aliqua additione: vt hic etiã est:qui tamẽ alius est casus,in quo etiam excusatur repetitio,vt voluit gl.in l.librorum, in prin. in verbo,quòd si in codicibus,ff.de leg.iij.vbi gl.dicit,repetit,vt addat,& gl.similis in §.ius autem gentiũ,in prin.Insti.de Iure nat.gen.& ciui.quæ dicit,repetit de iure gentiũ, vt aliquid addat,& Do.in c.si tibi absenti,col.v.super gl.j.per eam gl.de præben.lib.vj.& Ange.Aret. in §.j. col.j.Insti.de his qui sunt sui vel ali.iuris.Fel.in locis suprà allegatis,io quibus & alios plerosq; modos excusandæ superfluitatis congerit,post ipsum Domi.in locis ab eo relatis. *Et cùm aliquid additur.*

6 ¶ Quibus & Anto.Burg.in d.c.cum causa,de empt.& vend.alios quoq; modos addit: qui quidem omnes sunt notandi,vt dicit ipse Fel.ad statuta prohibentia articulos superfluos. Ad eum tamẽ modum excusandæ siue tolerandæ superfluitatis,ab illis inter cæteros adductum, cùm scilicet quid repetitur diuersis respectibus,siue ob diuersos effectus,adde illis Philip.Fran.& Philip.Deci.in c.significantibus,in prin.de appel.& Franc.Cur.seniorẽ consi.lxxviij.domina Franceschina,col.antepen.versic.& si diceretur,vbi & ipse multos eius rei modos posuit,vt per eum videre poteris,ne hîc tam copiosè ab aliis acta iterum agamus,quod nonnulli faciunt aliorum scriptis suos libros infarcientes:quòd cùm aliquando conquestus fuissem de Chasseneo,cui id vitium propemodum solenne est,is adeò molestè tulit,vt in me nescio quem Ennellaoum hostiliter armauerit,sed de his aliàs. *Et aliis quoque modis.*

7 ¶ Verùm illis omnibus addere potes alium modum,ex Francis.Are.in l.liber homo,§.decem, col.j.ff.de verb.oblig.cùm scilicet id quod tacitè inerat,exprimitur:id enim,vt dicitur, toleratur:& post eum repetit Caro.Rui.consi.clxviij.Iesu Christi,colum.vlti.nu.15.lib.j.Alium quoque modum quem nobis suppeditat tex.in l.item apud Labeonem,§.ait Prætor ne quid. ff.de iniur.videlicet cùm post generalem clausulam eadem res specialiter annectitur. Ea enim quæ notabiliter fiunt,nisi specialiter notentur,videntur quasi neglecta.& ibi gl.adducit cõcor.quos ibi videre poteris.Sed & hoc in loco in mentem venit veteris illius prouerbij, δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. Id est, bis & ter quod pulchrũ est.quod adeò Platoni placuit,vt non sit contentus semel atque iterum aduocasse:illius enim meminit in Philebo,rursúmque in Gorgia, atque etiam in libro postremo de legibus.Et ei quidem mirè concinit,quod apud nos scriptum est,in l.j.§.suprà dictis igitur,C.de emenda.Iusti.Codi.in hæc verba:Nemini venit in dubium,quòd repetita prælectio probauit,hoc esse satis validum,satísque formosum.Sed & ad primum casum vide tex.in l.j.§.sed sciendum,versiculo vitiúmque,ff.de Ædili.edic.vbi scribitur,Ædiles tollendę dubitationis gratia bis κατὰ αὐτοῦ ἀτοῦ idem dixisse,ne qua scilicet dubitatio superesset.Vide etiam glo.in cap.non existimemus,in verbo,quia non discernimus.& ibi Archi.xiij.quęstio. ij.& in l.certi condictio,io princ.in gl.ij.ff.si cer.pet.& Spec.tit.de procu.§.hoc autem, versic. sed oppone.& Panor.in sua disput.inci.stante statuto,char.vlt.col.ij. Nec omittendum , quod scribit Ioan.And.post Host.in c.nimis iniqua,ad fi.de exces.prælat. verba in instrumentis non posse nimis specificari ad tollendam dubitationem , & sophisticam interpretationem . & post eos Philip.Deci.consi.xj.quoniam,col.ix.versi.allegata. *De eadem re.* *Bis & ter quæ pulchra sunt.*

§. XXII.

ET SI LEDICT seigneur est acertené du pris par lettres,[a] & serment dudict achepteur,& ledict seigneur ne vienne payer ledict pris dedans huict iours :[b] il en est forcloux, aussi bien que seroit le lignagier,s'il ne veult monstrer le pris estre moindre,comme dict est.

QVOD SI *ipse dominus certior factus per tabulas[a] & iusiurandum emptoris,intra octo dies[b] pretiũ nõ refuderit,omnino excluditur non secus ac consanguineus,nisi rem minoris emptam docere velit.*

PAR LETTRES, PER TABVLAS, GLOS. I.

1 *Emptor feudi debet domino ostendere instrumentũ emptionis.*

ID EST, VT EMPTOR ostẽdat domino instrumentũ emptionis, eiq; legeodũ præbeat, si id petat dominus, iuxta ea quæ latè diximus suprà hoc eod. tit. §. j. in gl. x. in verbo, *dedans l'an,* in xviij. q. & iterum in §. ij. eiusdem tit. in glo. j. ibi enim est eadem propè consuetudo, illicque reperies, quid dicendum sit, si nullum instrumentum de emptione confectum sit, & alia multa ad hunc locum pertinentia.

DEDANS HVICT IOVRS, INTRA OCTO DIES, GLO. II.

1 *Quod tempus hac in re de iure communi statutur.*

DE IVRE COMMVNI in emphyteusi duo mẽses huic rei præstituti sunt, in feudo autem annus: vt de primo tex. est in l. vlt. C. de iure emphy. De secũdo autem in c. j. §. porrò, tit. quali. olim feu. ali. po. Hanc autem consuetudinem intelligas secundum aliam, quæ est suprà tit. ij. §. iij. qui est omnium huius volu. xvj. vt scilicet dominus ipse, transacto hoc octo dierum tempore, non possit amplius rem ipsam ad se aduocare, restituto pretio iure feudi, non tamen priuatur suis laudimiis. Quod autem posteà dicitur in nostra consuetudine, *S'il ne veult monstrer,* &c. intellige omnino secundùm §. iiij suprà eodem titulo, & quæ ibi diximus in glo. ij. & iij.

§. XXIII.

ET SI LE lignagier ne veult retraire le tout, il ne sera pas receu,[a] s'il ne paye le pris. Mais le seigneur du fief sera receu pour la partie, qui sera tenue de luy en fief[b].

SI CONSANGVINEVS *rem integram retrahere nolit, nõ audietur,*[a] *nisi refuso pretio. Contrà dominus admittitur pro ea parte, quæ sibi iure feudi est subiecta*[b].

IL NE SERA PAS RECEV, NON AVDIETVR, GLO. I.

1 *Cõsuetudines. An proximus possit retrahere partem rerum venditarum.*

HOC IDEM STATVIT consuetudo Meldensium, c. cõsuetudinũ eius gentis ciiij. quod posteà declarat c. seq. & Aurelianensium, c. cccv. quod est xxx. huius tit. *de retraict,* & Victriacensium cap. cxxix. & Turonensium, hoc eod. titu. *de retraict,* c. xxiij. Borhoniensium, c. cccxlix. Burdigalensium, c. xxx. qui est xxvij. huius titu. in fi. Sanctonensium, cap. liij. Niuernensium hoc quoque titu. §. xxvij. Nullámque scio, quæ contrarium statuerit, præterquàm Britonum, c. lj. antiquarum cõsuetudinum, & reformatarum hoc eod. titu. §. xj. & seq. & Comitatus Burgundiæ, titu. *reachaptz,* §. ix. Idque quod hîc statuitur, dicit procedere de Iure communi Masuer. tit. de retractu, §. item vna vel pluribus, & Boer. hoc eo. tit. §. v. col. ij. versicu. sed nunquid si plura. Pyrrhus in d. c. xxx. titu. de retractu consuetudinum Aurelianensium. Ioan. Montolo. in promptuario vtriusque iuris, tomo j. in verbo, redimere, versic. ij. in verbo, habebit licentiam, & Ferro. in d. c. xxvij. huius titu. atque etiam, cap. iij. eiusdem titu.

2 ¶ Et id quidẽ æquum est: nam emptor aliàs nõ erat verisimiliter empturus, quàm si tota apud se maneret, aut tota redimeretur, vt posteà dicemus. Et id satis comprobat l. quod autem, §. vlti. & lex sequens, & l. quòd si vno, ff. de in diem addic. quibus cauetur, quòd si plures diuersis pretiis rem communem pro sua quisque parte vẽdiderint sub pacto addictionis in diem, si duo alteri addixerint, vnus addictionem eam non admiserit, huius pars priori emptori empta manebit. Et per illum tex. in d. l. quòd si vno. respondit Bal. consi. xxxij. præsupponitur in facto, lib. ij. & iterum consi. xxxiiij. in causa ista allegantur, versicu. sed videndum, eod. lib. ij. quòd venditio plurium rerum, facta vno pretio, non potest ratificari, quantum ad vnam rem tantum, sed debet in totum ratificari: nam non vnam rem (inquit) erat empturus.

3 *De eadem re.* ¶ Et huc quoque spectant alij tex. videlicet in l. cùm eiusdem, & in l. Ædiles aiunt, §. vlt. & l. si plura, & l. Labeo, quæ est pen. §. idem ait, ff. de Ædili. edict. vbi si plura mancipia vno pretio fuerint vendita, & vnum eorum fuerit morbosum, omnia redhibentur: nec cogitur emptor non morbosa retinere pro rata pretij. Id quod etiam ex illis legibus tradit Bal. in l. si prædium, col. ij. versi. sed pone duas, C. de Aedilit. act. & Rom. consi. cccxcvj. in casu propositæ consultationis, col. j. De quo tamen vide Signo. consi. luj. super prima. in princip.

¶ Huius

4 ¶Huius autem rei authoritate suffulti Richar.Mal.Oldra.& post eos ipse Bald.in d.l.cùm eiusdem,dixerunt,quòd qui plures res accepit in emphyteusim simul ac eodem contextu, & pro vna omnium pensione.si malè versetur in vna ex iis,cadit omnibus,etiam in quibus nō est malè versatus.Quod & voluit idem Bald.in l.æde,col.vlt.versi.sed quid si ex pluribus,& ibi quoque non obscurè Alberi.col.pen.C.de loca.dum Bald.ipse dicit in hac re distinguendum, vt in redhibitoria,per d.l.si plura,& Alex.consi.cxviij.in casu de quo quæritur,col.j. lib.v.& Barba. qui tex.in d.l.cùm eiusdem,dicit omnium stupore dignum,in l.iiij.§.Cato,col.xxiij.versicu. & adduco text.ff.de verb.obl.& iterum in l.scire debemus,col.vj.versi.ego vidi dubitari,eo.titu. quibus locis ita dicit se consuluisse,sicuti ipse fecit,consil. xxxvj.sapienter scripsit,col.vj.versic. sed circa hunc articulum. & multis seq.lib.ij.& Iason in l.si ita quis promiserit,§.ea lege, col. vlt.ff.eo.tit.& Pyrrhus in commentariis consuetudinum Aurelianēsium,vbi suprà. Vide tamen quæ dicam infrà in hac eadem glo.versi.xxviij.tertiò intellige,& seq. *De eadem re.*

5 ¶Facit & text.in l.si quis aliam,ff.de solu.vbi si res in solutum data fuerit pro parte euicta, aut ex duobus fundis alter euictus sit,remanet integra obligatio:quia creditor eas res non accepisset,nisi pro solido eius fierēt.De quo & tu vide l.cùm plures,ff.de euict.& Bar.in l.j.eo.ti.Facit item tex.in l.si duos,ff.de contrah.emp.vbi si duos qui seruos emerit pariter vno pretio, quorū alter ante traditionem mortuus fuerit,in vno quidem non constat emptio:quia (vt dicit gl.ibi) fortè non erat empturus,nisi vtrunque simul.& ibi sequitur Alberi.Et eius l.arg. respōdit Imo. consi.xxxix.visis ac ponderatis,conductorem plurium rerum vno pretio, siue vna pensione pro omnibus,posse resilire à conductione omnium,propter vnam earum,qua frui non potest: quia reperta fuisset esse cuiuspiam monasterij.Sed & illo tex.subnixi Iac.Ra. & Cy.in l.si mihi & Titio,& ibi quoque Alex.qui illum tex.dicit not.col.j.ff.de verb.obl.dicunt post gl.ibi, in verbo, non augeat,quòd ideò in l.fundus ille,.ff.de contrah.emp.est locus iuri accrescendi,quia verisimiliter venditor non erat partem venditurus:quod & dicit glo.in d.l.fundus ille. *De eadem re.*

6 ¶Et his quoque concinit tex.in l.fistulas,§.qui fundum,ff.de contrahen.empt. vbi qui fundum ea lege emerit,vt soluto pretio ei traderetur,si decesserit relictis duobus hæredibus,non potest vnus soluendo partem pretij agere ex empto.& ibi reddit rationem Barto. ex d.l.si quis aliam, quia scilicet venditor non nisi totum alienasset,& sequitur Alex.consi.lxxvj. visis dubitationibus,col.iiij.ver.pro ista parte,lib.v.& illius tex.authoritate dicit ipse Bar.in d.l. scire debemus, in prin.circa medium,versi.quæro cuius vtilitatis,ff.de verb.obl. quòd vbi tractatur de resolutione contractus,tunc venditio plurium rerū facta vno pretio,censetur esse vna venditio,ideóque ob vnam rem resoluitur contractus & in alia.& sequitur Ias.ibi,& Alex.consi.clxxviij. viso processu,col.ij.versi.alio principali fundamento,lib.vj.& Fran.Are.qui declarat, quomodo id intelligatur,cōsi.cxxix.cōsultissime domine Collaterali,licet,col.j.Sed & per illum tex. dicit Pau.Cast.in l.Iulianus,§.offerri,post prin.ff.de act.empt.quòd si vnus de hæredibus emptoris offert partem pretij ipsum tangentem,non consequitur partem rei inuito creditore. *De eadem re.*

7 ¶Sed & eodem respicit tex.in l.Tutor,§.Curator,ff.de min. vbi si curator adolescentium prædia communia sibi,& iis quorum curam administrat, vendidit, eatenus rescinditur venditio, quatenus adolescentium pro parte fundus communis fuit: nisi emptor à toto contractu velit discedi,quòd partem empturus non esset.Et in l.si id quod,§.si ex decem,ff.de donat. inter virum & vxorem, vbi si ex decem donatis vxori à viro ipsa vxor seruos duos emerit, & eorum alter sit mortuus,alter decem dignus sit:interest vtrùm vno pretio venierint,an diuersis, si vno, tota domus petenda: si diuersis,hoc solum petendum,quanti emptus sit,qui superest.Et in l. si libertus,§.si quis plures,ff.de iure patro.& in l.& si vno.& quod ibi not.Bart.ff.de act.empt. & in l.quòd si nolit,§.Marcellus,& §.seq.& §.si venditori,ff.de Aedil. edict. Et facit etiam text.in l.qui pignori,ff.de pign.vbi qui pignori plures res accepit,non cogitur vnam rem liberare,nisi vniuerso debito soluto. *De eadem re.*

8 ¶In hanc quoque sententiā facit, quod à Bar.responsum est,cōsi.cxcv.Angelotus, quòd si quid detur à duobus in solutum creditori, cum pacto de reuēdendo intra certum tempus:vnus illorum non poterit pro parte redimere:quia non est verisimile,quòd vnam partem voluisset emere,vel retinere sine alia.& allegat quædam ex dictis iuribus,& hanc quoque rationem,quæ huc optimè quadrat. Nam quando conditio siue facultas,quæ consistit in faciendo simpliciter, vel mixtim in dando & faciendo, ponitur etiam in persona duorum, tunc non potest impleri per vnum eorum pro parte,l.si ita fuerit,in prin.& §.quæstio,ff.de manu.testa. & not.in l. si plures, C.de condit.inser.Sed hæc facultas redimendi siue retrahendi consistit in dando & faciendo, l.consilio,& ibi not.ff.de cura.furio.& not.gl.in l.certi condictio,ff.si cert.peta.Nec obstat(inquit) l.legatum,§.vlt.& l.pen.§.j.ff.de condit.& demon. quia illæ loquuntur in conditionibus *De eadem re.* *Datio in solutum à duobus facta,an possit ab altero redimi.* *Facultas retrahendi consistit in dando & faciendo.*

in merè dando consistentibus:hîc autem in dando & faciendo. Sed & illę loquuntur in legatis, vbi fauorabilis fit interpretatio pro legatario contra hæredem scriptum,qui certat de lucro, vt regulariter fit in testamentis. Hîc autem loquimur in contractibus, in quibus interest contrahentis,ne pars tãtùm apud se maneat. Hæres verò,siue totum,siue pars apud eum maneat,semper lucratur,arg.pro ea ratione,d.l.fundus ille,& quod ibi not.ff.de cõtrah.empt.& alia quoque addit ipse Bar.huc pertinentia,quæ quisque videre poterit.

9 *De eadem re.* ¶Et de hoc ipsius consi.meminit ipsemet Bar.in l.cui vsusfructus,ff.de vsufru.lega.vbi & idem voluit,& ibi quoque Lance. Deci.& iterum quoque idem Bart.in d.l.si quis aliam,in fin. & ibi etiam Ang.& Pau.Cast.post prin.ff.de solut.Bal.in l.ij.ad fi.& ibi Hier. Cagno.in xiiij.q.C.de pact.inter empt,& vend.& idem Bal.consi.ccclxxxiiij.duo sunt,col.ij.lib.j.& d.cons.xxxij. lib. ij.vbi præterea adducit duas rationes satis efficaces. Prior hæc est, quia si aliud diceretur,quis inuitus compelleretur ad communionem,quæ immensas contentiones parit,l.in re communi, ff.de serui.rusti. præd.de qua re vide quæ dicam infrà,nu.17.sed vt ad alias.Altera ratio Bal.est, quia pluris valet,plurísque emitur totum in toto,quàm pars respectu rei.l.Mæuius,§.in fundo, ff.de leg.ij.de qua etiam ratione dicemus plenius d.nu.17.

10 *De eadem re.* ¶Idem quoque voluit ipse Bal.consi.xxxiiij.eod.lib.ij.dum allegat Bart.vbi suprà. atque etiam Raph.& Ioan.Por.in d.l.si mihi & Titio,ff.de verb.ob.idem Raph.in l.cui fundus,ff.de cond. & demon.& Pau.Cast.consi.ccxxij.in hoc passu duo sunt,ad fi.lib.j.Io.Plat.in l.vlti.versi.quid autem si quis emit,C.de agri.& mancip.lib.xj.& Alex.consil.cxliij. viso statuto Mediolanensi, lib.vij.Francisc.Capilistra Padua.in l.j.in fin.C.quando non peten. part. Soc.consi.cc.quoniam ex forma,col.pen.versi.secundò dicitur,lib.ij.quod iterum repetitur cons.cxxv.lib.iiij.& idem Soc.consi.xvj.anno domini.ferme vbique lib.iiij.vbi dicit,quòd clara est cõclusio, contra quã non reperitur aliquis scribentium tenere.& Fabianus in tracta.de empt.& vendi.in ij.quæst.vij. q.princ.& Iason qui & ita dicit omnes tenere,in l.stipulationes non diuiduntur, col.xij. versic. expedita theorica,ff.de verb.obl.Phil.Dec. in l.eius qui,§.quas verò,col.j.in v.not.ff.si cer.pet. Carol.Rui.consi.lxxxij.videtur,col.ij.nu.4.lib.j.& consi.xlvij.in causa,ad fi.lib.iiij.And.Alcia. qui & hanc dicit esse communem opi.in l.iiij.§.Cato,col.xviij.vers.ex istis infertur,& ibi quoque Ant.Rub.ff.eo.tit.idem Alcia.in l.si creditores,col.iij.versi. sed quid in hac quæstione,C. de pact.& ipse Ant.Rub.consi.xc.viso casu.Steph.Bertr.consi.xlj.licèt contractus,lib.iij.Chasse.in comment.consuetud.Burg.tit.*de rentes vendues à reachapt*,§.j.in iiij. q.Ioã.Monto. in Promptua.vtriusque iuris,vbi suprà citauimus,nu.1.huius glo.

11 *De eadem re.* ¶Et certè nullos reperi,qui contrarium assererent, si me non prorsus fallat memoria, præter Obertum Cremo.doctor.antiquum in l.si legato,§.si Stichus,ff.de manu.test.per tex.ibi, & in l.legatarius,in prin.ff.de leg.j.& in l.cui fundus,ff.de condi.& demon.& Firmi.qui illum citat, & sequitur,in suo illo vberrimo repertorio,in verbo,emptor retrouendens,versi.iij. vbi ita dicit se consuluisse Senis in ardua quæst.& iterum in verbo,obligatus,versi. cxxv.Sed quid ij facerent aduersus tot legum proceres, & eos quidem tot armis rationum & legum munitos : ex quibus aliquot suprà adduximus, & paulò pòst quoque afferemus. Tu tamen vide quæ dicam infrà tit.seq.qui est de retractu conuentionali,§.j.in glo.vj. quæ est super verbo, *ou ses heritiers*, num.xxx.sed vt iterum.& Fran.Aret.d.consi.cxxix.consulutissime domine,colũ.j.& Iason in l.si duo patroni,ff.de iureiuran.

12 *De eadem re. Locatio in longius permisso facta an in totum vitietur.* ¶Præcedentibus quoque adstipulatur,quod Bal.ex facto interrogatus respondit cons.cccclxxv. ad euidentiam,col.ij.versi.quia quæstio nostra,lib.j.quòd cùm locatio siue emphyteusis rei ecclesiæ posit fieri ad nouem annos tantùm,per not.in c.vlti.extrà ne prælat. vice suas:& si facta sit ad prolixius tempus,vitietur,quod est supra eosdem nouem annos tantùm.l.sancimus, C. de don.Tamen id debet intelligi,si ea locatio ita facta fuerit,vt pro singulis annis certa pensio soluatur;secus,si pro omnibus simul vna tantùm pensio solui debet : quia tunc propter vnitatem pretij eius contractus,diuidi non potest,totúmque vitiatur,per d.l.cùm plura,ff.de Aedil. edic.

13 ¶Quin sunt,qui dicunt etiam in illo priore casu Bald. eam locationem siue emphyteusim non valere adusque nouem annos,ob id quòd ecclesia posset dicere, se non fuisse concessuram, nisi ad totum tempus in concessione compræhensum.argu.d.l.si quis aliam,& d.l.cùm eiusdem.Ita enim voluit hac ipsa ratione Bart.consil.clix.visa quadam constitutione,in iiij. eodémque vlti. dubio.& Lapus alleg.lxxx.quæris cùm locatio.& Alex.cõsi.xvij.viso instrumento,col.iij. versi. nec etiam si diceretur,lib.iiij.vbi & alios citat,qui sunt eiusdem sententiæ, aliis tamen rationibus moti.& Soci.in l.j.§.sed & si mihi,ff.de verb.obli.& Caro.Rui.consi.lvij.quo ad ea [illegible], nu.12.lib.j.De quo tamen vide plenissimè apud Card.Alex.in c.j.in prin.col.pen. versi, seu stat punctus.

punctus,tit.qui feud.dar.poss.& Phil.Dec.in authen.qui rem.col.vlt.C.de sac.eccle.vbi plurimos allegat in vtranque partem,sed hîc tantùm dicere volui,quod ad hunc locum pertinet, & aliquid quoque dicemus infrà tit.seq.in fi.nu.145.& id quidem,& sequen.

De eadem re.

14 ¶Huc quoque spectat,quod scriptum est à Raph.Co.consi.xlj.ad primum quęsitum,versi.ad secundum respondetur,& rursum paulò ante fin. quòd vnus censetur contractus esse, siue super vna re,siue super pluribus contrahatur, quando est vnica quantitas expressa, per d.l.cùm eiusdem,de Aedil.edict.Ideóque (inquit) non potest is,cui concessæ sunt plures res in emphyteusim pro vna pensione,soluere partem pensionis pro rata vnius rei,& pro aliis non soluere. Et à Corne.consi.xxxviij.viso libello,col.ij.versic.& insuper,lib.iij.quòd si tibi dedi mandatum de permutando fundum Titianum,aut eius partem dimidiam cum fundo Semproniano, aut eius parte dimidia,& tu permutasti fundum illum Titianum cum dimidia fundi Semproniani, & cũ fundo Seiano : non valet ista permutatio,etiam quantùm ad dimidium fundi Semproniani,de quo habebas mandatum.per d.l.quòd si vno,& d.l.cùm eiusdem.

De eadem re.

15 ¶Et vt generatim confusimque alia tibi congeram,facit ad suprà dicta,quod scribit Barto. in sua disputatione incip.publicanus,col.v.versi.quintò probatur.Alberi.in l.patri,§.j. in fin.ff.de minor.Bald.consi.xliiij. iste dominus Christophorus,col.ij.versi.secundò quia non potest,lib.2. Alexã.consi.lxxvj.visis dubitationibus,col.iiij.in tertio dubio,lib.v.& consil.clxxviij.viso processu,col.ij.ad fi.& iterum col.vlt.versi.non obstat etiam,lib.vij.& Corne.cõsi.cxxv. viso puncto,col.vlt.versi.& sic,& seq.lib.j.& cõsi.lj.licèt in hac,col.ij.in litera F.lib.ij.Soc.cõsil. lxxxij. in causa & lite.col.vlt.lib.iij.& Philip.Dec.in d.authen.qui rem,in fin.C.de sacr.eccle. & consi. xiiij.cuius superscriptio incipit,vtrùm valeat aditio,col.j.versi.comprobatur etiam.Et priuatim ad id,quod dictum est de pluribus rebus venditis vno pretio,vt vnà censeri debeant, facit text. in l.prædiis,§.Titio,& §.balneas,& iterum §.vlt.ff.de leg.iij.

Rationes præcedentium.

16 ¶Et hæc quidem his rationibus fulciuntur. Nam obligatio de reuendendo continet rem tradi, per tex.in l.j.& l.ex empto,in prin.ff.de actio.emp.& l.si traditio.C.eod.& l.in conuentionalibus,in fi.ff.de verb.oblig. Rem autem tradi est indiuiduum, d.l.stipulationes non diuiduntur, in prin.eo.tit.de verb.obl.quia etiam facta,cuiusmodi est reuendere,l.consilio,§.vlt.ff. de cur. furi.& l.qui quadraginta,ff.ad leg.Falcid.& l.ij.§. item si in facto,& iterum l.iiij.§.Cato,ff. de verb.obl.& gl.in d.l.certi condictio,in gl.magna,ff.si cert.pet.Bar.in l.vxorem,§.agri plagam, ff.de leg.iij.& in d.l.cui vsusfructus,ff.de vsufruc.leg.vbi loquitur de hoc nostro pacto Bald.in l.ex hoc iure,ff.de iusti.& iur.& Alberic.in l.vsus,in prin.ff.de vsu & habi.& Doct.vbique. Igitur facta(vt repetam)sunt indiuidua,l.fideicommissa,§.penul.ff.de leg.iij.& l.si is qui,§.j.ff. ad leg.Falc.& l.si ita fuerit,ff.de manu.test.& not.in d.§.Cato,& in d.l.stipulationes non diuiduntur. Et quòd obligatio rem tradi,sit indiuidua,tam quò ad solutioně, quàm quò ad obligationem,tenuit expressim Bart.in l.si vt certo,§.si duobus,col.iij.versi.item opp.duo rei,ff.cõmo.& in d.l.stipulationes, quibus locis id probat multis rationibus,quas videre poteris. Tu tamě ad hanc rationem vide Franc.Aret.consi.vj.viso instrumento diuisionis,& Soci.d.consi.xvj. anno domini,lib.iiij.qui affatim tractant,an emptor qui promisit reuendere,teneatur ad tradendum. & dicemus alicubi in sequen.tit.

Aliæ rationes.

17 ¶Sed vt ad alias rationes transeamus, non est tanta vtilitas & æstimatio rei in parte respectu ipsius partis,quanta in toto respectu totius,d.l.si quis aliam,ff.de solu.& d.l.fundus ille.cum gl. ff.de contrah.emp.& l.Mæuius,§.vlt.ff.fami.ercis.& l.si quis id quod,in fi.ff.de in diem addict. & l.Mæuius,§.in fundo,ff.de leg.ij.& glo.in l.j.in verbo,partis,& ibi etiam Bal.in quarto nota. Sal.in quinto nota.C.commu.diui.Bart.in d.l.vxorem,§.agri plagam,in fi.ff.de leg.iij. Bald.in l.filium quem,col.vj.versi.ex qua lectura habes,& apertius col.ix.ver.vlterius quæritur,C.fam. ercis.& d.consi.ccclxxxiiij.lib.j.& Caro.Rui.consi.clix.quæstio vertitur,ante fi.lib.iiij.& Docto.vbique.Præsertim cùm præter intentionem emptoris incideret in communionem : ad quã nemo inuitus compellitur,l.si non sortem,§.si centum,ff.de condi.indeb. Ea enim multa affert incommoda & difficultates.l.pater,§.dulcissimis,& ibi Docto. ff.de legatis ij. & l. in re communi,& ibi Bald.& Floria.ff.de serui.vrba.prædio. & l.sancimus,§.ne autem, C.de dona. & l. qui neque,in fin.ff de reb. cor.cum aliis multis concord. à me traditis infrà tit.xxiiij.qui est *de douaires*,§.iij. qui est ccc v.omnium nostrarum consuetudinum. Vnde & venditio partis multa etiam adderet incommoda:vt dicit Bal.in l.j.§.in primo,col.iij.vers.extrà quæro,C.de cad.tollen.per d.§.si centum,& l.ij.C.quando & quibus quarta pars,lib.x.

De eadem re.

18 .Ex hac ratione dicit Bald. vbi suprà, vnum huic loco maximè accommodatum,quòd scilicet in contractu venditionis est locus iuri accrescendi , d.l.fundus ille : secus in cæteris contracti-

bus, d.l.si mihi & Titio, ff. de verb.obl. vt scilicet vterque & emptor & venditor maneat indemnis: quia verisimiliter neuter erat partem venditurus aut empturus, cùm partis venditio non minima habeat incommoda, per dicta iura. Id quod etiam ante eum voluit glo. in d.l. fundus ille. Hanc autem rationem ita confirma, quòd cùm non sit tanta vtilitas in parte respectu partis, quanta in toto respectu totius, vt diximus, sequitur & ea hoc capite, id indiuiduum esse, l.j.§. si pecuniam, & ibi Bar. ff. deposi. idem Bar. in d.§. Cato, & in d.l. stipulationes non diuiduntur, in iij.q. per l. in executione, versi. secunda ad opus, eo. tit. de verb.obli. & Bal. in d.l. si plures, C. de condi. inser. & Io. Berbe. in Viat. iuris, tit. de loca. char. §. versi. solet & quæri.

19 ¶Restant aliæ duæ rationes, quæ mihi non visæ sunt omittēdæ. Vna hæc est, quòd cùm vna res, aut plures, vno pretio emptæ sunt, nō debet pretium particulari solutione diuidi, l. planè, ff. fa. ercis. & not. in l. quidam existimauerunt, ff. si cert. pet. & in l. tutor, §. Lucius, ff. de vsur. Altera & omnium postrema ea eo procedit quod generaliter dicimus, aut totum admittendum, aut totū repudiandum, l. cùm quæritur, in fi. ff. de admi. tut. & l. nam absurdum. ff. de bon liber. & l. si ita stipulatio, in fi. ff. de oper. libe. & l. quidam elogio, C. de iure dot. cum aliis multis concord. à me adductis infrà tit. præcedente, in fi. nu. §. faciunt & alia quoque, & seq.

De eadem re.

20 ¶EX IIS AVTEM quæ dicta sunt, satis potes intelligere, quòd si etiam in vno contractu vel instrumento venditæ sint plures res, pretiis in singulas res diuisis, videlicet domus centum aureis, fundus aliis centum, censentur esse plures ac diuersæ venditiones, vt probant iura quæ suprà in prin. huius glos. adduximus: præsertim verò, d.l. cùm eiusdem, & d.l. si plura, ff. de Aedil. edic. & prætereà l. quod sæpe, §. in his, ff. de contrah. emp. & l. in bello, §. vlt. ff. de capti. & postli. reuer. & asserunt Fran. Aret. & Soci. in l. si ex toto, §. vlt. vterque in secundo notab. ff. de leg. j. & idem Aret. consi. aj. procedendum est, col. j. & Fabianus in tractatu de emp. & vend. in v. quæst. princi. col. vj. versi. item distinct. & ante hos Bal. consi. lxvj. factum tale est, apparet, tum col. j. in princ. tum col. ij. versi. alij dicunt, lib iij. vbi ea hoc decidit pulchrum casum. & idem Bald. in l. vlt. §. prætereà, col. ij. C. de iur. dot. vbi dicit per tex. ibi, in verbo, pro singulis, quòd si in eodem instrumento plures res continentur, quæ quidem habeant diuersa pretia, dicuntur etiam plures venditiones. Ideò si alter contrahentium in vna re sit deceptus vltra dimidium iusti pretij, in illa tantùm habebit locum rescisio, ea l. ij. C. de rescin. vend. non etiam in aliis. Ita enim eum allegat, licèt id mihi dicere non videatur, Philip. Dec. consi. cccc xxj. plenè & subtiliter, col. j. Sed id planè voluit ipse Bal. alio in loco, cuius Deci. non meminit, scilicet consil. xcj. facti narratio, in fi. lib. ij. vbi tamen intelligit, nisi in aliis rebus etiam singulariter æstimatis tantum esset lucri, vt in ea videri non posset fuisse deceptus: nam ex eodem contractu fit compensatio vnius corporis ad aliud, l. si duorum, §. sed rectius est, ff. de acti. empti. Hæc ille: qui & ipse illud quoque postremum dixerat in d.l. vlt. §. prætereà, de iure dot. & eum sequitur Franc. Areti. qui nec illius consilij meminit, in d.l. scire debemus, col. penult. versi. & adde duos effectus, ff. de verb. oblig. Sed & ipse Bald. & Ange. in d.l. cùm eiusdem, ff. de Aedil. edict. scribunt, quòd si ex statuto debeat solui gabella ex omni contractu, in eodem instrumento vēditæ sunt plures res eodem pretio, vna tantùm gabella debetur: si diuersis distinctisque in singulas res pretiis, tot debentur gabellæ, quot sunt res. & sequitur Firmia. in tract. gabel. in xv. quæstio. v. partis princip. & Barba. d. consi. xxxvj. col. vij. versi. & licèt, lib. ij. & Philip. Deci. consil. cccxliiij. applaudente, colum. ij. versi. secundus casus.

Quid in venditione plurium rerum, singulis pretijs in singulas res diuisis.

21 ¶ET IDEM QVOQVE cùm plures res sunt emptæ vno quidem pretio, sed quod posteà in eodem contractu in singulas res diuiditur: verbi gratia, vendo domum & fundum trecentis aureis, scilicet domum ducentis, & fundum reliquis centum. Nam & eo casu censebuntur plures venditiones, vt voluit glo. in d.l. Aediles autem, §. si plura, versi. fortè, in princ. & iterum in glo. seq. rursúmque in §. vlt. in verbo vno pretio, atque etiam in glo. vlt. ff. de Aedi. edic. & in l. cùm in ea, in glo. ij. eo. tit. & Bar. in sua disputa. incip. publicanus, ad fi. vbi dicit notandū. & Fabia. à monte S. Sab. in tract. de empt. & vend. col. omnium pen. vbi sing. ad hoc dicit glos. in d.l. Aediles, in fi. & Ant. Corse. in suis singul. in verbo, venditio, incip. licet plures, qui est in fi. illius operis: vbi dicit de hoc esse tex. in l. cùm duo serui, ff. de in diem addic. Super quo tamen vide Signo. consi. liij. super prima, in princ.

Quid, si uno pretio, quod diuiditur in singulas res.

22 ¶SED ET IDEM DENIQVE, si ex contrario primùm fuerit diuisum pretium in singulas res, & vnum ex omnibus coactum: videlicet hoc modo, vendo tibi domum sexaginta aureis, & fundum quadraginta, quæ quidem summæ in vnum retractæ faciunt centum aureos. Nam nihilo minùs censentur esse plures venditiones, vt dicit Franc. Aret. in d.l. scire debemus. col. iij. versi. & aduerte, ff. de verb. obl. vbi de hoc dicit esse tex. not. & sing. in d.l. si plura, idque ex eo dicit probari, quod scribit Barto. in l. vbi fideiussor, ff. de solut. quòd quando iudex in sua

Quid, si è diuerso, pretium in singulas res diuisum, in unum cogitur.

ſententia exprimit diuerſas ſummas pro diuerſis cauſis,deinde dicit,quòd omnes ſummę ſimul faciunt ſummam centum aureorum,in quam reum condemnat,non dicitur reus condemnatus in centum,ſed in quantitates ſpecialiter & diuiſum expreſſas.

23 ¶VERVM HÆC OMNIA velim intelligas tribus aut quatuor modis. Primo, niſi conſtaret emptorem aut venditorem non niſi omnes res empturũ aut venditurum fuiſſe : tunc enim licet in ſingula capita pretium ſit conſtitutum, cenſebitur tamen vna venditio : nec poterit in quibuſdam tantùm reſcindi:vt eſt tex.expreſſus in d.l.cùm eiuſdé,§.interdũ.ff.de Aedili. edic.vbi ponitur exemplum,in quo id manifeſtũ eſt.Quo ſubnixus Phil.Dec.d.conſi.ccccxxj. col.j.reſpondit,quòd ſi plures res ſingulis pretiis eodem inſtrumento ſint venditæ,quas tamen conſtat contrahentes non empturos aut vendituros fuiſſe,niſi omnes:huiuſmodi contractus habebitur pro vna venditione:vnde & venditori agenti ad pretium obſtabit exceptio rei non traditæ,donec omnes traditæ fuerint.Quæ quidem omnia ad hunc noſtrum caſum ſunt notanda. Et faciunt ſcripta à Signo.d.conſi.luj.ſuper j.quæſt.in j.dubio. *Quid ſi cõſtet, cõtrahentes nõ niſi omnes res empturos & vendituros fuiſſe.*

24 ¶QVID ENIM dicemus in hac ſpecie,cùm quis ſimul emit centum agri iugera,vel etiam fundum quempiam ſimpliciter,non deſignato numero iugerum, vno tamen eodémque pretio in ſingula iugera conſtituto,quorum alia ſunt fertilia,alia ſterilia : dicemúsne,conſanguineum poſſe retrahere fertiliora,ſoluto illo ſingulorum pretio, relictis ſterilibus ? Et id certè iniquum foret & abſurdum,per l.qui vtilia,& l.quiſquis,C.de om.ag.deſer.lib.xj.Et ita in hac ſpecie voluit,quiſquis is eſt,qui repeti.fecit in l.j.C.de fund.rei pri.eo.lib.in iiij. reg.fal.ij. conſiderationis. Nam & vt ad illam rationem redeamus,hic emptor veriſimiliter non erat ſterilia empturus ſine fertilibus,quamuis omnia æquali pretio emerit. *Pretio in ſingula iugera conſtituto, an fertilia tantum retrahi poſſint.*

25 ¶SECVNDO INTELLIGE procedere,niſi res duę ſeparatim & diuerſo pretio fuerint datæ in ſolutum pro vno ac eodẽ debito:exempli gratia,tu mihi debes ex eadem cauſa trecentos aureos,pro quibus tu mihi das in ſolutum duos fundos, vnum ſcilicet æſtimatum centũ aureos,alterum ducentos:nam cùm tunc conſiderata cauſa primitiua, eſſet vnum debitum indiuiduum, quod ſcilicet debitor non potuiſſet diuidere , & per partes ſoluere inuito creditore,l.tutor,§.Lucius,ff.de vſur.& habetur in d.l quidam exiſtimauerunt,ff.ſi cert.peta.ideò etiam ex pòſt facto non debet admitti particularis redemptio conſanguinei,vt in hac ſpecie nuncupatim voluit Pet.Beſut.in d.l.ſcire debemus,ad fi.prin.ff.de verb.obl.& ſequitur Iaſ.in l.ſtipulationes non diuiduntur,col.xiiij.verſ.ad iſta etiam adde,eo.tit.vbi dicit ad hoc facere duos tex.ſcilicet in l.tutor,ff.de fideiuſ.ibi,tituli cauſa reſpicienda eſt,& non titulus actionis.& tex.notab.in l.id quod,ff.de don.ibi cauſam & originem conſtitutæ pecuniæ præualere. *An, quæ dicta ſunt in venditione, habeant locũ in datione in ſolutum.*

26 ¶Quibus & adde,dationem in ſolutum omnino eſſe indiuiduam,eámque totam, vel ab minimam partem reſcindi,atque infirmari.l.cùm amplius,ff.de regu.iur.& l.ſi non ſortem,§.ſi centum,ff.de condi.indebi.vbi text.rationem adducit huc admodum pertinentem, ne ſcilicet quis cogatur inuitus habere communionem.& Barto. ibi dicit eſſe notandum pro dationibus in ſolutum,quæ quotidie fiunt, vt ſi fiant pro pluri quàm ſit debitum,vitientur omnino. & ſequuntur Fulgo.Paul.Caſt.qui id dicit vtiliſsimum & quotidianum.& Alex.Franc. Cur.ſenior in addit.illius Soci.& Iaſ.ibi,& Bald.ſubobſcurè in l.ordo,in penulti.quæſtio.C.de execu.rei iudic. & apertius in l.certi condictio,§.quoniam,(col.iij.) verſi.ſecũdò ſi iudex,& ibi quoque Fran. Aretin.Soci. colum.vlt.& Philip.Deci.col.j.in iij.notab.ff.ſi cert. peta.vbi Bald.ipſe ita dicit ſe conſuluiſſe,vti fecit conſi.ccccxcvj.tenor literarum,col.iij.verſic.ſed hic occurrit,lib.j.& quiſquis eſt inter conſilia eiuſdem conſi.ccxxiij.proponitur quòd vnus hæredum,col.j.lib.ij.& rurſus idem Bald.in c.quoniam,§.ſi autem,col.j.verſi.ſed quid ſi miſsio, extrà vt lit. non conteſta. Fulg.conſi.cxxxvij.quia ex facto ius oritur,in j.dubio,& conſi.clxxij.viſis proceſſu,col.ij.verſi. hoc itaque recepto,& conſi.cxc.viſis toto,col.ij.verſi.nec quenquam moueat.Raph. Co.in l. iuſtè poſsidet,& ibi etiam Alex.col.v.verſi.ibi autem decretum.& Fran.Aret.ff.de acquir.poſſeſ. Ro.Paul.Caſtr.& Alexan.qui id dicit not.& Iaſ.in l.j.§.ſed ſi mihi, & ibi quoque Alcia.nu.22. ff.de verb.obl.& idem Ro.in l.ſi is ad quem,ff.de acqui.hær.& conſi.ccccl. præſens dubitatio, in fi.& conſi.ccccliiij.in re præſenti,col.ij.verſi.quinimo dicendum eſt.Flo.in l. in hoc iudicio, col.j.ff.fam.ercíſ.vbi dicit Bar.ita ſe interroganti reſpondiſſe.Pau.Caſt.in d.l.ſi quis aliam,col. ij.verſi.adde quartum caſum,ff.de ſolut.vbi id dicit ſing.& conſi.clxv. viſis & ponderatis allegationibus,col.vlt.lib.ij.vbi & id aſſerit procedere in minimo.Stepha.Berttan.conſi.cclxix. viſo proceſſu,nu.9.& 10.lib.iij.Soc.cõſi.lxxxij.in cauſa,paulò ante fi.li.iij.Phil.Dec.cõſ. ccccij. quamuis in caſu,col.v.& cõſi.cccccłxxxvij.coram magnificis,col.ij.& Matth.Affli.deci. Neap. ccxviij.petita,nõ ſemel,& iterum deci ccclviij.in cauſa,ad fi.Cato.Rui.conſi cxxxvj.primò videndum.col.ij.nume.5.lib.j. vbi & poſt alios dicit id quoque procedere in datione in ſolutum *Datio in ſolutũ indiuidua.*

facta à parte,& confi.clx.viso,& col.pen.nu.27.lib.ij.& consil.xvij.quia satis,col.iij.nu.6.lib.v. {& Franc.Curt.iunior confi.clxx.sacratißimæ,& c.habita,col.ij.nu.3.}

An ea procedant in datione in solutum conuentionali. An autem creditor poßit tūc pignori incumbere.

27 ¶Et facit etiam,quod in simili re distinguit Bartol.inter venditiooem, & dationem in solutum. in d.l.si quis aliam,de sol.& post eum Franc.Are.consi.ccxxix.coosultißime domine,col.j.Sed aduerte,quòd multi ex illis,quos suprà versi.præcedenti citauimus,loquuntur in datione in solutum iudiciali.Súntque qui negant id procedere in conuentionali,siue extraiudiciali: de quo vide Fran.Are.& Soc.in d.§.quooiam,& Ias.in d.§.si centum,& Phil.Dec.in d.l.cùm amplius, & Alciat.in d.§.sed & si mihi.Intellige autem (ne id omittamus) quòd etsi ea datio vitietur omnino,poterit tamē creditor rei sibi datæ tanquam pignori incumbere, donec soluatur verum debitum.ita tameo vt fructus sortem extenuent.l.Titia,cùm propter dotem,ff.de solu.quam in hoc dicit mirabilem Bal.in d.c.qooniam,§.si autem,vbi suprà.

An quæ dicta sunt procedant in feudo & emphyteusi. Vasallus uel emphyteuta qui partē uendit,an eam tantum partem amittat.

28 ¶TERTIO' INTELLIGE, vt non procedant superiora in feudo & emphyteusi. Nam etsi plures res in feudum,vel emphyteusim iisdem pactis & ooeribus concessæ fuerint, aut etiā vna eadémque res:tamen si vasallus,vel emphyteuta,vnam rem ex multis,aut etiam partē vnius alienauerit,illam tantùm perdit,vt de feudo probatur in c.j.ibi,si totum,totum perdet: si partem,partem perdet,tit.de vasal. qui contra constit. Lotha.& ibi glo.id intelligens ex eo colligit,neminem esse puniendum vltra quàm deliquerit: & allegat alia multa iura, & ibi quoque Bald.Mart.Laud.& cæteri Recentiores & etiam tex.in ca.si quis miles,in verbo,totum, & ibi, Mart.Laud.& Cardin.Alexand.qui id annotant & dicunt perpetuò not.titu.de feud. si[illegible]culp. non amit.& in c.j.§.illud,& ibi glo.in verbo.retinet,& iterum in §.demque,in verbo, scriptū, & ibi quoque Aluar.io illo §.illud,in xxxij.conclus.tit.quæ fuit pri.cau.benefi.amit.& gloss. in c.vasallus,in verbo,ex certa scientia.& ibi Marti.Laud.& Cardin.Alex.tit.si de feud.fuer. controuer.inter domi.& agna.& gl.in c.imperialem,§.callidis,in verbo,amittat.& ibi Bal.titu. de prohib.feud.ali.per Fed.glo.in c.j.§.aut si libellario,& ibi quoque And.Iser.Bal. & Aluar.titu. quib.mod.feu.amit.idem Iser.in c.j.in prin.col.ij.d.tit.si de feu.fuer.contro.inter do. & agna. Ioan.And.in c.ij.super glo.ij.& ibi quoqne Imo.col.ij.& Panor.extrà de feud.contra glos.ibi. Ioan.Fab.in §.si verò,Instit.de leg.Bald.in c.j.colum.j.& iterum colum.iij.versi. quæro vtrùm propter peccatum.& ibi latè Cardi.Alex.in prin.titu.de alie.feu.Soc.& Recentiores in l.iiij.§. Caro,ff.de verbo.obliga.Philip.Deci.consi.dclxvij.non consonat,circa medium. & Caro. Molend.in consuet.Parisien.titu.j.§.xiij.gloss.v.nume.7. Et de emphyteusi voluerunt Guli. Cu. & Ange.in quibusdam lecturis,vt aliqui referunt in l.cum Syllanianum,C.de his quib.vt indign. Raph.Co.vt à plerisque citatur.in l.quidam in iure,§.donationem.ff.de donatio.& Fran. Cur. senior consi.lxxj.super controuersia,col.vlti.& Iason in l.vlti.chart.penult.versi. decimotertiò quæro,C.de iure emphyt.

De eadem re.

29 ¶Super quibus tameo vide ipsum Bald. Mart.Laud.& omnino Card.Alex. id latè tractantem in c.j.titu.quali.feud.olim ali.pote.& eundem Bal.in c.j.§.hoc quoque,col.v.versic.tertia conclusio,titu.de succes.feud.& in d.c.j.col.j.in iij.notab.tit.de ali.feud.ipsum Card. in d.c.j.col. j.tit.de vasal.qui contra constit.Lotha.Roffre.Beneuenta.quæstione Sab.liij.Io.Host.in Sum. titu.de feud.§.quod hodie,post princ.& rursum §.quibus modis,versic. veruntamen. {& Bald. consi.341.qui litem habebat,lib.ij. }& Rapha.Co.consil.xlj.ad primum,in iij.dubio.& Barb. in d.l.iiij.§.Cato,col.xxj.versicu.mihi autem videtur,ff.de verb.obl.& consi. xxxvj.sapienter scripsit.col.pen.& vlt.lib.ij.& Bapti.Cacia.inter consi.Corne.consi.xvij.dominus Ioannes,colum. ij.versi.sextò præmitto,lib ij.& ibi ipsum Corne.in subscriptione eiusdem consi. ad fi.& Fran. Aret.consi.xiiij.viso & diligenter,col.iij.versi.vtrùm autem,& Franc.Curt Iuniorem in tracta. feud.char.pen.iiij.partis,versi.restat tamen adhuc.Ludo.Gozad.consi.lxxxvj.videtur,col.j. nu. 5.& iterum col.iij.num.20.& vide quod io simili tractatur ab Aog.consi.clxviij. ex isto dubio, col.j.in ij.dub.vtrùm scilicet hæres qui in conficiendo inuentario voam rem suppreßit ac surripuit,ea tantùm priuetur,an omnibus.

30 ¶QVARTO MODO intellige hunc §.nostrum, qui negat admittendum consanguineum volentem retrahere partem rerum venditarum vna venditione & pretio, vt non procedat in casu oota.quem ponemus in glo.seq.nu.6.ex istis denique, iunctis præcedentibus:in quē locum volui id reiicere,qnia in eum admodum quadrat: sed hîc tantùm admonere Lectorem volui, vt sciret casum esse in quo hæc nostra consuetudo locum non habet. Et cum his fidem huic tractationi fecerim,modò & præter ea quæ suprà diximus,Lectores cōmooefaciam quorundam aliorum tex.ad hanc materiam pertinentium,videlicet in d.l.si ex toto,§.vlt.ff. de leg. j.& in l.vxorem,§.agri plagam,ff.de leg.iij.& in l.prædiis,§.Titio,& §.balneas,& §.vlt.eo.tit. & l.communi diuidundo,§.si debitor.ff.commu.diuid.

Alij textus ad materiā pertinentes.

¶VERVM

31 ¶ VERVM ANTEQVAM hinc habeamus, occurrit & hæc quæst. Suprà locuti sumus de venditione facta vni à duobus cum pacto de reuendẽdo. Quid, si è diuerso vnus vendidit duobus fundũ cum eo pacto: vtrùm vẽditor posſit ab altero eorum partem ipſius redimere? In qua ſpecie interrogatus Steph. Bertr. reſpondit, eum poſſe: vtrunque enim emptorem teneri in partes viriliter, l. reos, §. cum tabulis, ff. de duob. reis, vbi glo. adducit concord. Ita is voluit conſil. xlj. licet contractus, lib. uj. vbi reſpondet ad id quod ſuprà diximus, quia vtriuſque caſus eſt aperta differentia: nam nihil hoc caſu, de quo nunc loquimur, intereſt vnius ex emptoribus, ſi partem ſuam reuendat: in alio autem caſu, de quo tam multa ſuprà ſcripſimus, intereſt ipſius emptoris, qui vnus eſt, ſi partem rei reuendit, vt ſatis ſuprà oſtendimus.

Re ab uno duobus uendita, an poſſit uenditor ab altero partem ipſius redimere.

32 ¶ SED NEC IN HAC tractatione illud omittemus, quod aliquãdo ex facto cõtingere vidimus. Quiſpiam conſanguineus meus vno eodémque pretio ac cõtractu vendidit rem communem, ipſius ſcilicet & meam, vti factum in l. portionem, C. de commu. rer. ali. aut etiam duas res, quarum altera ipſius eſt, altera mea: an ego ſum audiendus, volens retrahere partem, aut rem vẽditoris tantùm, pro rata pretij, non etiam meã? Quod non videtur, propter noſtram hanc conſuetudinem, quæ non admittit conſanguineum volentem retrahere partem rerũ venditarũ, & rationes, quas ſuprà adduximus: præſertim quòd emptor dicet ſe non fuiſſe empturũ, niſi rem ipſam integrã, aut illas duas res ſimul, ideò etiam non niſi vtraſque à ſe retrahẽdas.

Si uno contractu & pretio, quis uendit rẽ ſuã & ſui conſanguinei, an conſanguineus poterit retrahere partẽ uenditoris tãtùm.

33 ¶ Contrà quoque videtur: quia ſic ego cogerer emere partem ſiue rem meã, cùm rei ſuæ nulla ſit emptio, l. ſuæ rei, ff. de contrah. empt. Et ſi aliter diceremus, eſſet paratiſsima via atque apertiſsima volentibus fraudare conſanguineos: quia ſemper cum portione aut re venditoris iungerent portionem aut rem conſanguinei: qui ideò non poſſet rem & portionem venditoris retrahere, niſi & id damnum & incommodum pateretur, vt ſimul portionem, aut rem ſuam emeret, eiúſque daret pretium. Et ſi quis diceret, quantùm ad hanc rationem pertinet, quòd conſanguineus poſſet præſtando pretium rei ſuæ repetere: tamen ſi & id procederet, in eo quoque admodum incommodaretur, cùm multò ſatius ſit pretium ipſum retinere, quàm ſolutum repetere, l. iij. ff. de compen. & l. poſtulante, ff. ad Senatuſcon. Trebel. cum ſimi.

De eadem re.

34 ¶ Nec poteſt emptor, qui ſic emit rem aut portionem alienam cum re aut portione venditoris, ſe vindicare à mala fide, aut certè à culpa, ſi cauſari velit ſe ignoraſſe rem alienam emere: neque enim debuit ignorare rem huiuſmodi eſſe. nam ſicut qui cum alio contrahit, eſt vel eſſe debet non ignarus conditionis eius, l. qui cum alio, ff. de reg. iur. vbi glo. nuncupatim dicit eum eſſe in culpa, qui id ignorat: ita quoque pari ratione in culpa eſt, qui ignorat conditionem rei, quam emit, argumento illo receptiſsimo de perſona ad rem, l. qui plures liberos, ff. de vulga. & pup. & l. ſi quis inquilinos, §. ſi ita legatum, ff. de leg. j.

De eadem re.

35 ¶ Vide igitur num diſtinguendum ſit, an venditor meus conſanguineus rem aut portionem illam meam poſsidebat, nécne: vt ſi poſsidebat, neceſſe ſit mihi totum pretium reddere, & poſteà ſi velim pro rata rei meæ idem pretium repetere, cùm & eam ipſam mihi neceſſe fuiſſet condicere, & repetere ab ipſo venditore conſanguineo meo poſsidente. Nam & videmus quòd in beneficio l. vlt. C. de edict. Diui Adria. tol. veniunt non ſolùm res, quæ fuerunt teſtatoris, ſed & eæ quoque, quas ipſe poſsidebat, etiam ſi non erat dominus. glo. in d. l. vlt. in verbo, fuerunt, & ibi Barto. Bald. Ioan. Fab. Ange. & alij. & facit tex. in l. & non tantùm, in princip. ff. de petit. hæred. & in l. ſi quis libertatem, ibi, plus ait, eod. tit. & quod etiam ſcribit in ſimili Imol. in cap. cùm ad ſedem, poſt princip. extrà de reſt. ſpo. Quódque à noſtris traditur, poſſeſſorem ſacerdotij poſſe agere pro iuribus illius, & cogere debitores, vt ſibi ſoluant: nec eos poſſe dominij quæſtionem referre. Fed. Sen. conſi. ciij. parœcianus. & Pan. in c. nihil, col. vlt. de elec. cum ſimi. Et propterea etiam liberatur, qui huic poſſeſſori ſoluit, vt reſpondit Pet. Ancha. conſi. cxvij. ſatis impertinens, circa medium. cum in ſi. concord. Ad hæc, poſſum rem meam, quæ ab alio poſſidetur emere ratione poſſeſsionis, l. ſi aliquam, ff. de acqui. poſ. & l. ſi in emptione, §. rei ſuæ, ff. de contrah. empt. Nec prima facie præſumitur fraus ob poſſeſsionẽ, quæ facit, vt venditor poſſidens præſumatur dominus, l. ij. C. de probat. cum ſimi.

Quid, ſi ipſe uenditor rem ipſius conſanguinei poſſidebat.

36 ¶ An verò ego poſsim meo periculo cõtendere de proprietate rei meæ, antequàm eius pretium refundam, vt ſi ex euentu iudicij cõſtet rem meam eſſe, non tenear pro eius rata pretium ſoluere: ſin aliter, tenear: ita tamen, vt ſi interim tempus retractus exierit, non ſim amplius admittendus, ar. eius quod in ſimili ſcriptum eſt ſuprà eo. tit. §. iiij. & eorum quæ ibi latè ſcripſimus in glo. iij. in verbo, *aura cours contre le retrayant*, nume. 1. & ſeq. atque etiam, §. j. in gloſ. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 43. ſeptimò quia in præcedenti, & iterum in §. xij. in glo. ij. nume. 4. quartò quod terminus. Ego verò tutius crederem id facere, quod in præcedenti verſi. dictum eſt.

An conſanguineus poſſit euẽtum luis proprietatis expectare.

POVR LA PARTIE QVI SERA TENVE DE LVY,

PRO EA PARTE QVÆ SIBI IVRE FEVDI EST SVBIECTA, GLO. II

Dominus an poßit retrahere eam partem tãtùm, quæ est in feudo ipsius, uide infrà numero 4.

1 HOC IGITVR INTEREST inter consanguineum, & dominũ feudi, quòd consanguineus non potest retrahere partem rerum venditarum, sed debet totum retrahere, vel totum relinquere: dominus autem id potest tantùm retrahere, quod est in feudo ipsius. Prioris multas rationes adduximus in præcedenti glo. quibus hoc addere potes, consanguineo ad ius competere nõ tantùm ratione vnius rei aut partis, sed totius, vno pretio vẽditi: ideò non mirum est, si vnam rem tantùm retrahere non posit, & aliam non retrahere. At domino nõ competit nisi ratione rei, quæ est in suo feudo: ideò eam tantùm potest retrahere sine alia. Alioqui ius domini posset illi auferri facillimè, facto contrahentium, miscendo scilicet aliquid etiam minimum, quod non esset in suo feudo. quod fieri non debet, §. sed non solùm, in Authen. de nup. neque enim alteri per alterum debet iniqua conditio afferri. l. non debet. ff. de reg. iur. & ibi concord.

Et uicinus quo que rẽ uicinã.

2 ¶ Atque ita in simili statuto, illo videlicet, vt vicinus habeat ius retrahendi restituto pretio vt hic habet consanguineus, si quis vno contractu ac pretio vendat res duas, quarum vna sit mihi vicina, altera non sit: possum retrahere eam quæ mihi vicina est, & alteram non vicinam relinquere: vt per multa expresim, & in hac specie tenuit Bal. in tract. Protomixeos, col. pen. versic. sed pone quòd quis habens, & post eum Matthæus Afflict. in eodem tracta. in verbo, scriptum est, col. ij. vers. quartò not. vbi vterq; dicit, aliud esse, si totum id quod venditũ est, esset mihi vicinum, & vellem partem tantùm retrahere: tunc enim non essem admittendus: sicuti diximus de consanguineo, qui ius habet retrahendi.

Dominus non potest rẽ unam ex multis quæ omnes sunt in suo feudo, redimere.
Cõsuetudines.

3 ¶ EX QVO ET EGO infero ad casum retractus feudalis, quòd si quis vno contractu & pretio plures res emerit, quæ quidẽ omnes sunt in feudo eiusdẽ domini, non poterit is dominus iure feudi aliquas earum retrahere, & alias relinquere: nam tunc non sumus in casu huius consuetudinis, quæ loquitur, quãdo pars tantùm est in feudo vnius, vt ipse scilicet eam partem tantùm posit retrahere: quòd si res omnes sunt in eiusdem feudo, nõ video cur posit partem retrahere. per ea quæ abundè diximus in præcedenti glo. & in hac etiam, in præcedentibus versi. Et secundum hanc nostram sententiam est expressa consuetudo Aruernorum tit. xxj. qui est, *des emphyteoses & louages*, c. viij. & seq. quibus statuitur, non posse dominum retrahere iure feudali partem rerum feudalium, si omnes sunt in suo feudo. Quòd si sint in diuersis feudis, potest eas retrahere, & reliquas relinquere, nisi emptor ei totum offerat. Quod idem repetitur tit. xxij. qui est *des fiefz*, c. xxij. & duobus seq. & est eadem consuetudo apud Altam Marchiam, c. cclxxv. & seq. de quo vide quæ dicam inferius, nu. 8. & hæc faciunt, & seq. An autem cessante ea consuetudine in vltimo articulo, posit emptor totum relinquere, vide quæ diximus suprà eo. tit. §. xj. in verbo, *il y sera receu pro rata*, quæ est glo. vij. eius §. nu. 3. at in casu.

Quid si unus dominorũ uult retrahere, alter laudimia accipere.

4 ¶ Cæterum Guid. Pap. decis. Delphi. cccccviij. pone aliquis, dicit quòd si quis vno pretio emit plures res, quæ sunt in dominio directo vel emphyteusi diuersorum dominorum, non potest vnus dominorum partẽ retrahere iure prælationis: per quædam ex iis, quæ allegauimus. Quod & ante eum, licet non alleget, tenuerunt Guli. Cu. & Albe. in l. si duo patroni, in princ. ff. de in ius vocan. per l. fundus ille, ff. de contrah. empt. quos sequitur Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. xiij. versi. ad idem pro ista decisione. ff. de verb. obli. & Fran. Ripa in repe. l. quominus, col. vlt. versi. sed pone quòd volẽs, ff. de flumi. Licet cõtrariũ videatur tenere idem Guid. Pap. decis. Delphi. ccccxj. dominus directus, versi. sunt duo domini, vbi dicit, quòd si in hoc casu vnus dominorum velit retinere, alter nolit, sed vult inuestire emptorẽ solutis laudimiis, vterque suo iure vtetur, per l. j. §. si alter ex hæredibus, ff. quorum lega. licet (inquit) contrarium videatur, per l. quod si vno, ff. de in diem addic. quam citauimus in glo. præcedẽti, in prin. & idẽ reperit sing. ccccclxv. versi. sunt duo domini. Sed tu hîc omnino vide quæ scripsimus suprà, d. §. xj. glo. vij. d. nu. 3. & seq. & quod in simili tradit Albe. post Ray. & Gul. Cu. in l. cõmunis, ff. de in ius voc.

De eadem re.

5 ¶ Et pro hac vltima opi. & nostra etiã consuetudine, quæ ius facit domino retrahendi partem, quæ in suo feudo est, est Bal. & Matthæ. Afflic. vbi suprà, vide Oldra. consil. xxxiiij. quæstio talis est, & Ioan. And. qui præceptoris non meminit in addi. Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua, versic. lxxij. & Albe. ipsum, qui vtriusque nomen suppresit, in l. per fundum, col. ij. versi. vltimò quærit. ff. de serui. rusti. prædio. quibus locis tradunt, quòd si quis teneat in emphyteusim quædam molendina, videlicet à quodam capitulo pro octaua parte, & à quibusdam nobilibus pro aliis septem partibus, & iste emphyteuta vendit molendina cum consensu capituli & nobilium, vno

excepto,

excepto, qui vult partem suam, quam etiam habet pro indiuiso, sibi retinere iure dominij: certè id facere poterit, per text. in d. l. per fundum, & alia quædam iura: nec possunt alij consortes eundem in iure retentionis pro sua parte impedire. Et sequitur Franc. Ripa, Alber. tãtùm mentione facta, lib. respon. xv. c. j. sub rub. de feud. & iure emphy. & in l. j. col. xj. nu. 41. ff. de pigno. Sed tu hîc vide Fran. Curt. iuniorem in tract. feud. q. vj. quartę partis, & Ioã. Berbe. in suo Viatorio iuris, tit. de locat. char. 5. versi. quæritur etiam è contrario, & omnino Caro. Molen. in cõsuetu. Paris. tit. j. §. xuj. q. iterùmque in vij. & Ferro. in consuetu. Burdig. titu. de retractu, §. ij. versi. & si plures. & iterum tit. de feudis, §. vij. & iterum §. ix.

6 ¶ EX ISTIS DENIQVE infero, quòd si consanguineo non competeret ius retrahendi totum id quod venditum est vno pretio: verbi gratia, Mæuius & Titius vendiderunt simul rem quampiam communem, quia fortè eandem simul cõparauerãt. Consanguineus Mæuij non potest iure consanguinitatis retrahere partem Titij, cuius non est consanguineus: sed certè poterit partem Mæuij tantùm retrahere. Et de hoc est casus, si non oscitanter inspiciatur, in c. constitutus, extrà de in integ. resti. Nam ibi ij qui restituuntur in integrum, non poterant redimere partem suam à patre eorum consensu venditam: ideò quantùm ad eam partem, alio remedio eis prouidetur. Tamen admittuntur ad retractum alterius partis vi consuetudinis, quamuis vtraque pars eodem contractu & pretio fuisset vendita, vt ibi dicitur. Quod nota, quia nondum vidi eum tex. in id ab aliquo annotatum.

Si consanguineus non possit unam partem retrahere, an poterit alterã.

7 ¶ Et hoc quidem confirmo alia ratione ex verbis nostræ consuetudinis, cùm dicitur, *& si le lignagier ne veult retraire le tout*: nam ea verba non possunt adaptari, nisi ad eum, qui potest retrahere totum, si velit, l. quis sit fugitiuus, §. idem ait si seruus, ff. de Aedili. edict. vbi is dicitur non velle, qui potest facere, & non facit. & l. nolle adire, quæ est iiij. ff. de acqui. hære. vbi non videtur nolle adire, qui non potest. & l. pater Seuerinam, in prin. ff de condi. & demon. ex qua not. Bart. quòd non dicitur nolle nubere, quæ nubere non potest, quia nondum viripotens est, & l. ab administratione, C. de leg. ex qua not. Bal. quòd non nocet nolle ei, qui velle non potest, infértque post Iaco. But. ad statutum, quod punit declinantem iurisdictionem potestatis, vt non habeat locum in clerico, qui etiam si velit, non potest litigare coram iudice seculari, & sequuntur Ang. Rapha. Pau. Cast. Alex. Corne. & Iason ibi.

De eodem.

8 ¶ Et hæc faciunt pro cõsuetudine, quæ est in quibusdam locis Franciæ, videlicet, quòd cùm ex eorum locorum consuetudine retractus non habeat locum in quæstibus, nec in rebus quoque patrimonialibus, quæ non processerunt à linea retrahentium, si quis simul eodem contractu & pretio vendat rem patrimonialem, & rem acquisititiam, aut etiam plures res ex diuersis lineis: consanguineus venditoris ex altera tantùm linea poterit retrahere rem patrimonialem, quæ ex sua processit linea, & alteram relinquere, quæ est acquisititia, vel etiam est ex alia linea. Hæc enim est consuetudo Meldensibus, c. ciij. & Melodunensibus, c. lvij. Laudunẽsibus, in Veromãdia huius tit. §. xiij. qui est totius tertiæ partis lxxxvij. & seq. Verùm Aurelianensibus res patrimonialis attrahit ad se rem acquisititiam, c. ccxcix. At Turonensibus est in facultate emptoris admittere consanguineum, vel ad totum, vel ad eam partem, quæ ex linea eius est, vt scribitur hoc eod. tit. consuetudinum eius loci, c. xxij. Similitérque Cenomanensibus, cap. ccclxxviij. & Andegauensibus, c. ccclxviij. Aruernensibus, tit. *de retract*, c. xxix. iunctis duobus præcedentibus, & Borboniẽsibus, c. ccccxlvij. & seq. & Niuernensibus, hoc quoq. tit. §. xxvij. & Marchiẽsibus huius item tit. c. xxij. quod est omnium cclxxxij. & seq. Lodunensibus hoc item tit. §. xx.

Si res patrimonialis & acquisititia simul vẽdantur, potest consanguineus rem patrimoniale tãtùm retrahere.

Cõsuetudines.

9 ¶ Erego sanè in ea sum sententia, vt licet his casibus, quibus consanguineus potest tantùm partem retrahere, possit eandem petere sine altera, oblato pro rata pretio: si tamen emptor offerat totum eidem relinquere, restituendo integrum pretium venditionis, tenetur cõsanguineus totum retrahere, vel totum relinquere, per text. not. in l. tutor, §. j. ff. de minori. cùm dicitur: Respondi, eatenus rescindi, nisi emptor à toto contractu velit discedi, quòd partem empturus nõ esset. Et facit optimè tex. in l. communi, §. si debitor, ff. commu. diuidun. atque etiam id quod voluerunt Guil. Cu. & Albe. in d. l. si duo patroni, ff. de iureiur. & quod diximus suprà eo. tit. §. xj. glo. vij. quæ est in verbo, *il y sera receu pro rata*, num. 3. at in casu, & aliquid etiam diximus suprà hac eadem glo. nu. 3. & seq. Tametsi Bald. aliud videtur voluisse in tract. proto. col. pen. vers. sed pone quòd quis, & ibi quoque Afflic. in verbo, scriptum est, col. ij. vers. quartò not.

Sed quid, si emptor res omnes offerat reuendere.

10 ¶ SED HIC, DVBIVM aliud est, si è diuerso consanguineus vult totum retrahere, quod scilicet patrimoniale est, & quod acquisititium, an cogetur emptor ei totũ relinquere, restituto integro pretio. Dic quòd non, vt in simili voluit Alber. in d. l. si duo patroni, ff. de iureiur. quòd vnus ex duobus dominis rei emphyteuticæ non potest inuito emptore retinere totam rem emphyteuticam restituto toto pretio, sed suam tantùm partẽ, per tex. in l. in bello, §. si seruus plurium,

Quid è diuerso, si consanguineus vult totũ retrahere.

rium,ff.de capti.& postlim.reuer.& idem voluit ipse Albe.in l.pen,§.4.ff.loca.per l.vlt. in prin, ff.de vulg.& pup.substi.& l.si seruus duorum,ff.de acq.hære.quæ l.non extat, & l.si seruus plurium,ff.de stip.seruo.quæ item non extat,& puto Codicem Albe.corruptum. Subditque id videri expressum in l.si hac lege,§.quoties,ff.qui & à quib.manu, Et id quidé puto verissimum, licet contrarium teneat Fran.Ripa in d.l.quò minus,in fi.ff.de flumi.dicens id voluisse Soc.& Ias.in l.j.§.sed & quoties,ff.ad Trebel.qui id tamen non dicunt. Sed Soci. aliud quidpiam simile,de quo dicemus tit.seq.§.j.gl.vj.in verbo, *ou ses heritiers*, nu.33.at maius,& multis seq.vbi etiam multa videbis ad hanc rem pertinentia,quæ ibi omnino videas.

§. XXIIII.

SI AVLCVN achepte in globo, & pour vng pris plusieurs choses estans en plusieurs fiefz & seigneuries, à luy est extimer & liciter que vault la chose estant en chascune desdictes seigneuries. Et à chascun desdictz seigneurs respectiuement appartient d'eslire dedans le temps de la coustume (qui est huict iours apres ladicte exhibition de contractz) les ventes & honneurs, ou prendre la chose par puissance des fiefz.

SI QVIS simul vnóque pretio res plures emerit in diuersis feudis & dominijs sitas,ipsius est æstimare,quanti quæque res in vnoquoque feudo sita valeant. Et singulorum dominorum,eligere intra tempus consuetudinis (quod est octo dierum ab exhibitione tabularum) velínene laudimia accipere,an rem iure feudi vendicare.

GLOSSA VNICA.

1 *Si consanguineus uno pretio emit res diuersas diuersorum feudorũ, quomodo fiet æstimatio laudimiorum.*

HIC §. FORTE melius collocaretur sub tit.huius volu. ij. qui est *des droictz de ventes & honneurs,& de prendre la chose par puissance de fief*, quem collocauimus ante §.xiiij.totius huius volu.Hic tamen non omnino ineptè ponitur, quia veluti obiter & transeunter declarat vltimam partẽ præcedentis §. vt plerunque fit in nostris legibus.Atque etiam hinc occasione sumpta, declarabimus quæstionem huic maximè loco & titulo conuenientem. Quid enim,si cósanguineus emit vno pretio res diuersas,& in diuersis feudis sitas (quo casu domini feudorum non possunt vti iure prælationis,cùm consanguineus ipse qui emit,eis præferatur,vt suprà cautum est huius titu.§. xx.& d.tit.ij.§.ix.)quomodo igitur fiet hæc rerum emptarum æstimatio? nam in hoc casu fieri non potest,quod hic scribitur,cùm hæc æstimatio ab emptore fit,vt posteà dominus eligat vel laudimia,vel rem iure prælationis.Igitur æstimabit iudex,deducta scilicet aliarum rerum æstimatione,& facta omnium collatione:vt in simili dicitur in l.quod ex Pamphila, & l.qui solidum,§.j.ff.de leg.ij.& optima glo.in l.si plura,ff.de Aedil.edic.& Bal.loquens in statuto præferente vicinum extraneo,in tracta.Protomiseos,col.vlt.versic.sed quomodo fiet æstimatio. & Matthæ.Afflic.in eo.tract.in verbo,scriptum,col.iij.versi.sed iterum quæro,pone.

2 *An dominus posit queri licitatione in casu huius §. ab emptore factã, esse iniustam.*

¶ILLVD AVTEM QVÆSTIONIS est,si cùm emptor licitauerit rem,quæ est in feudo alicuius,dominus ipse queratur iniustam esse licitationem,id est, aut iusto pretio minorem,cùm sciret emptor non vanis argumentis ductus, dominum non redempturum, quia fortè inops est nummorum:aut è diuerso maiorem,cùm intelligeret dominũ omnino redempturum propter vicinitatem, aut aliam huiuscemodi verisimilem affectionem. ideò petit dominus, ne stetur licitationi emptoris,sed res ipsa arbitrio boni viri æstimetur. emptor autem negat id fieri debere,sed sequendam esse consuetudinem: quæ primùm illi ius facit licitandi, deinde & domino eligendi: vt scilicet si emptor modicè æstimet,dominus rem redimat:si immodicè,laudimia recipiat:eiúsque rei rationem esse,vt cogatur emptor iustè licitare:ne si iniustè ac malignè id faciat,mox suæ iniustitiæ & malignitatis pœnas luat : idque fiat sine lite aut sumptibus.Et certè clara est & aperta nostra consuetudo,licitationem esse emptoris, optionẽ domini:ideóque dominum ipsum causari non posse iniquam esse aut iniustam emptoris licitationem,nec sequendam esse consuetudinẽ:nam vbi est casus legis vel statuti,ibi nulla est quæstio vel dubitatio,l.ancillæ,& ibi gl.in verbo,quæstio.C.de fur.& cùm in verbis nulla est ambiguitas,nó debet admitti quæstio voluntatis,l.ille aut ille,§.cùm in verbis,ff.de leg.iij. rum si.

¶ Et ita

3 ¶ Et ita in simili quæstione respondit Corn.consi.ccxxxiiij.licet in hac,per totú,lib.j.ibi enim huiuscemodi species est: Statuto Senarum cautum est,vt maior natu fratrum diuidat hereditatem,& posteà minor eligat. Minor quispiam petebat recedi à statuto, & diuisionem fieri arbitrio iudicis,respondit Corne,eum non esse audieodum , sed omnino standum esse statuto , & diuisioni factæ à maiori,per multa alia illic allegata,quæ sunt in promptu omnibus. Sed & idẽ Corne.de eodem statuto loquens,consi.ccxxxix.visis statutis,lib.iij. negat arbitros posse ab eo recedere,sed id omnino sequi debere,si tamen ei locus sit,quia nullum aliud extat , quod id in aliqua certa specie impediat,aut partes tacitè vel expreßè eidem renuntiauerint. Et ex illic scriptis intelliges , etiam maiorem non posse se huic diuisioni eximere inuito iuniore, cui posteà datur optio,vt sic etiam intelligas in casu nostræ consuetudinis , non posse emptorem hanc licitationem effugere. *De eadem re. Quid si ex statuto maior debet diuidere, minor eligere.*

4 ¶ Quod tamen intellige in illo priori casu , vt scilicet licitationem ab emptore factam non posit dominus impugnare,vt suprà diximus,nisi in ea licitatione esset euidens quædam fraus aut iniquitas:tunc enim eam posset dominus ad arbitrium boni viri reuocare, arg.l.in summa, versi.sinautem euidens calumnia,ff.de condi.indebi.vbi id quod datur ob transactionem,non potest repeti,tanquam indebitum,licet nulla res media fuerit:nam hoc ipsum quod à lite discedit ur,causa videtur esse:nisi tamen euidens calumnia detegatur. Ex eóque limitant plerique omnes eam communem nostrorum sententiam,quæ negat in transactione locum esse remedio l.ij.C.de rescin.vendi.vt scilicet non procedat,si in ea sit euidens calumnia. Et facit quod per eum tex.voluit Bar.ibi,& in l.sub prætextu instrumenti,C.de transf.& glo.in l.post rem,ff.eod. tit.& Ang.consi.xciiij.cùm lis & quæstio,col.vj.versi.pro hac parte. *Quid si sit euidens fraus aut iniquitas.*

5 ¶ Et vt id apertius intelligas,audi simile quidpiam,quod huic loco admodum conuenit. Vetus lex erat cuiusmodi est illud statutum Senarum,de quo suprà locuti sumus , vt frater maior diuideret patrimonium,minor eligeret:cuius meminit Seneca lib.vj.declamationum, idque etiã non pauci dicunt ex legibus nostris esse obseruandum,vt latißimè scripsimus in nostro tractatu Primigeniorum,quæst.lx. Finge igitur & aliam quoqne legem esse , qua liceat filium ex ancilla tollere:nam & id Seneca eodem in loco ascribit. Quidam igitur cùm haberet filium legitimum,alium ex ancilla sustulit,deinde decesit:maior frater ita diuisit hæreditatem, vt totũ patrimonium ex vna parte poneret,ex altera nothi matrem,sicque cogeretur minor frater,aut matre carere,aut integro patrimonio,id est,aut matrem apud alium in perpetua seruitute relinquere,aut mendicum & rerum omnium inopem manere. *De eodem. Senecæ elegãs declamatio.*

6 ¶ Et certè nemo hoc in casu censeret standum esse huic diuisioni, sed eam omnino reiiciendã, vt etiam nuncuparim è nostris dicit Pet.Anch.in repe.c.j.char.15.in paruis,col.iij.versic.in hac quæstione,& est in fi.v.quæst.princ.extrà de consti.& Io.Plat.in l.j.C.de his qui se defer.lib.x. & in §.vlt.Insti.pro Soc.& Maria.Soci.consi.lxv.circa primam quæstionem,col.vj. versicu. fit enim.& Steph.Fed.in suo opere de legum interpretatione,in ij.parte princip.char.pen. motus hac ratione,quæ optimè facit ad hunc casum:quia lex dans fratri maiori facultatem diuidendi,semper intelligenda est voluisse excipere dolum,& captiosam diuisionem,arg. l.cùm Aquiliana,in fi.ff.de transact.& l.si vxori,ff.de aur.& arg.leg.de quo & nos latiùs diximus in d.tractatu Primigeniorum,vbi suprà. Et ego quoque censeo,si simile quidpiam contingeret (quod vix fieret) eam licitationem esse reformandam. Est autem (ne id omittamus)eadem consuetudo,& iisdem omnino verbis,apud Engolismenses,c.lxxj.& Sanctones Angeriacos,cap.liiij. *De eadem re. Cõsuetudines.*

7 ¶ SED ET ILLVD in dubium quoqne vocatur,si semel dominus vnum elegerit, vel laudimia,vel rem iure prælationis,vtrùm poterit posteà variare. quod videtur ex l.eũ qui certarum,§.j.ff.de verb.oblig.vbi qui habet electionem à lege,potest quoties volet,mutare voluntatem. Verùm hæc res in vniuersum patitur multas distinctiones atque limitationes , quas hîc referre prolixum foret. Ideò ibi vide plenißimè per glo.Bar.Bal.Ang.Imo.Pau.Cast. & Franc. Aret.ex quibus planè intelliges,an,quomodo,quando,& qnoties id fieri posit. Sed & tu vide tex.in l.si quis stipulatus sit,& ibi quoque Doct.præsertim Alex.& Fran.Aret.ff.de verb. obli. & in l.si fundus,§.eleganter,& ibi Doct.ff.de lege commis.& in l.huiusmodi,§. Stichum, & ibi glo.Bar.& alios,ff.de leg.j.& in l.statuliberum,§.j.& ibi glo.& Bar.ff.de leg.ij. & omnino gl. notab.in c.gratia,in verbo,eligas,quæ est vlt.glo.& omnes Doct.& quæ ab iis allegãtur, de rescrip.lib.vj.Dy.in c.quod semel,& iterũ in c.mutare,de reg.iur.lib.vj.Bart.consi.cj.Giraldus,in iij.dubio. Albe.in l.serui electione,ff.de leg.j.Bal.consi.ccccxij.verba testamenti, ad fi.lib.j. & Zenzel.in extrauag.Io.xxij.incip.suscepti regiminis,in verbo transeat.Alexan.Fran.Aret.Ias.& Fran.R in.post alios Antiquiores in d.l.serui electione,ff.de leg.j. Ex quibus item locis intelliges,a . hîc liceat emptori,qui semel licitauerit,variare. *Si dominus elegerit, an poterit variare.*

¶ Modò

Quid, si deceptio interuenerit facto partis.
Quid, si facto alterius.
Quid, si mero errore eligentis.

8 ¶ Modò illud non nescias, posse semper vtrunque variare, atque ex integro licitari aut eligere, si deceptus fuerit alter in licitatione, alter in electione fraude alterius partis, l. scyphi, quæ est iiij. cum l. seq. ff. de opti. leg. Quid autẽ si fraude tertij, videbis per gl. ibi, & in l. si quis affirmauerit, in prin. ff. de dol. mal. vbi etiá est bonus tex. & quæ in simili dicũtur in l. elegáter, in prin. ff. de dol. mal. & in l. qui cum tutoribus, §. qui per fallaciam, ff. de transact. & in l. vlt. in princ. in versi. planè, & ibi Bar. & alij, ff. de eo per quem fact. erit. & per glos. & Doct. in l. j. C. de insti. & substi. Spe. tit. de aduo. §. vlt. versi. sed quid si ex industria. & Bar. in l. in testaméto ita erat scriptú, ff. de condi. & demon. & Alb. in l. si quis cùm aliter, col. vlt. versi. expeditis, ff. de verbo. obl. & Io. Fab. in l. j. col. vlt. versi. illud autẽ constat, C. de resti. mil. Et in multis ex iis locis videbis, an aduersus illum tertium agi potest, præsertim in d. l. vlt. de eo per quem fact. erit, de quo vide quid dicam infrà eo. tit. §. xxxv. in glo. iiij. in verbo, *ignorans*, nu. 33. sed hic in dubiú. Quid autem, si sine fraude, aut dolo partis, vel alterius, sed mero errore eligentis, vide tex. in l. mater, & ibi Bal. in l. vlt. notab. vbi allegat Aristotelem, ff. de inoffic. test. & Zenzel. vbi suprà.

Electionem in alium transire, si intra tempus ea facta nõ fuerit.

9 ¶ ILLVD AVTEM scire debes, quòd cùm alicui datur electio intra certú aliquod tempus faciéda, si id nõ faciat, transit electio ad alium, siue detur electio à Iure vel statuto. c. si pluribus, in fi. & ibi Domi. in verb. si verò, in iij. notab. de præb. lib. vj. & c. vlt. in fi. de cõsuet. eod. lib. vj. & in extrauag. Io. xxij. io c. suscepti regiminis, versi. quam electionem, siue ab homine, d. l. statuliberum, §. j. ff. de leg. ij. & l. mancipiorum, & l. si tibi, ff. de opt. leg. & c. si tibi, de præben. gl. in d. c. vlt. in verbo, duntaxat, de consue. lib. vj. Et vtrunque voluit Zenxel. in d. extrauag. suscepti regiminis, in verbo, transeat. & Pet. Anch. in d. c. si pluribus, in vj. eodémque vlt. notab. Et facit quod voluit gl. in l. hæredes mei, §. si incerto, in prin. ff. fam. ercis. & in l. legato generaliter, in glo. j, circa medium, ff. de leg. j. & in c. inter cæteras, in verbo, quodcunqne, extrà de rescrip.

De eadem re.

10 ¶ Et id generale esse dicit Ioan. Fab. in l. cùm quidá, in fi. C. de verb. signi. vt scilicet si tempus fuerit præstitutum optioni, alteri deuolutum esse censeatur, transacto eo tempore, etiam si id dictum non fuerit. per d. c. si pluribus, & l. si quis, C. de fideicom. liber. & l. j. ff. de optio. lega. & rursus idem Fab. in §. si generaliter, ad fi. Insti. de lega. & Albe. & Bar. in d. l. eum qui certarú. §. j. ff. de verb. obli. vbi & ad boc ipse Bar. allegat l. j. cum l. seq. ff. de sol. Et hinc Pet. & Iaco. Are. & alij nonnulli in ea. l. eum qui certarum, §. j. assumunt eam practicam, vt cùm quid est in electione alicuius, statuatur ei tempus ad eligendum: & si id non fecerit intra statutum tempus, transfertur electio in aduersarium. De quo tamen vide Imo. & omnino Franc. Are. ibi, colum. j. & ij. Sunt autem & qui dicunt transacto tempore ad eligendnm præstituto, si electio facta nõ fuerit, censeri electam rem, quæ deterior est ei, qui eligere debuit, arg. l. scimns, §. penul. C. de iure delib. vt etiam per Bart. in d. l. eum qui certarum, §. j.

An dominus petendo laudimia videatur elegisse.

11 ¶ ILLVD QVOQVE quæri potest, vtrum dominus simpliciter petendo laudimia ab emptore extra iudicium, videatur elegisse, ita vt amplius non posit petere rem ipsam. quod videtur, per id quod in simili dicitur in l. Aemilius, ibi, pretium petendo, ff. de minori. & quod tradit Albe. in l. ij. col. iiij. versi. quid si dominus petit, & ibi quoque Ias. col. xlij. nume. 118. C. de iure emphy. dominum simpliciter petendo solutionem canonis, sibi præiudicare in iure expellendi, in iis casibus, in quibus sibi præiudicium facit recipiendo. Et qnod item scribit ipse Alb. & Sal. in l. commissoriæ, C. de pact. inter emp. & vend. & quæ dicam infrà tit. seq. §. j. glos. ij. in verbo, *à tel temps*, nume. 61. quid autem si non. Sed tu de boc vide Caro. Molend. in consuetu. Parisi. titu. j. §. xiiij. nume. 4. Qua etiam io glo. alia multa tractat, quæ ad bunc locum pertioẽt, ibi eum omnioo vide. nam cùm (vt iam diximus in princip. buius glo.) non sint propria buius nostri titu. ea omittenda ducimus.

An hæc iura licitãdi & eligẽdi transeant ad heredes.

12 ¶ SED QVIA NOSTRA consuetudo nuncupatim tradit facultatem emptori licitandi, & posteà domino eligendi, posset dubitari, an buiusmodi facultas transeat ad bæredem vtriusque. Sed tu vide tex. in l. illud, & ibi Bart. & alios, ff. de opti. lega. Ex quibus facilè intelliges, quid hic diceodum est, & vide etiam quæ dicam infrà eo. tit. §. xxvj. gloss. j. ou. 76. vigesimoquartò. & iterum glo. iij. nu. 33. incip. trigesimoseptimò.

§. XXV.

EN CHOSE mobilaire[a] n'a point de retraict: ne en donation par prouision de corps[b].

IN RE MOBILI *non est locus retractui*[a], *neque in donatione facta nomine alimentorum*[b].

EN

EN CHOSE MOBILAIRE,

IN RE MOBILI, GLO. I.

1 HOC INTELLIGE, cùm ipsæ res mobiles per se vendũtur. Quòd si simul cum rebus immobilibus, vel accessoriè, & in consequentiam earum venduntur, videtur & res ipsas mobiles tunc venire in retractum, arg. l. eum qui, ff. de usucap. & l. longæ, ff. de diuer. & tempo. præscr. & l. j. §. planè si quæ, & l. pe. ff. de vi & vi arma. Sed tu de hoc vide quæ scripsimus suprà eod. tit. §. j. glo. vij. quæ est in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nume. 81. nunc autem, vt ad alia, & multis seq. Ex quibus intelliges, quid hîc dicendum est. *An retractus habeat locum in mobilibus si uendantur cum immobilibus.*

NE EN DONATION PAR PROVISION DE CORPS, NEQVE IN DONATIONE FACTA NOMINE ALIMENTORVM, GLO. II.

1 IN SIMPLICI donatione nõ est dubium retractum nõ habere locum. nam ei locus est tantùm in venditionibus aut aliis cõtractibus ei æquipollentibus, vt dictum est suprà, §. j. vbi de hoc quoque diximus in gloss. xiij. quæ est in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 90. sed & si scire. Et idem vt hic statuitur in constitutione Protomiseos Federici, in versi. causa verò dotis. Quãquàm scio venditionem in sacris literis sæpe pro donatione accipi: vt Psal. xliij. Vendidisti populum tuum sine pretio. Et Isaiæ lij. Gratis venditi estis, & non cum argento redimemini. Quod & annotat D. August. lib. vij. Quæstionum in libros Iudicum, c. xvij. illud in eundem sensum intelligens, Et vendidit eos in manu inimicorum suorum in circuitu. Nã scripturarum (inquit) locutio est, vt vẽditus, etiam qui donatur, dici possit. Quod an procedat in nostro iure, intelliges ex glo. & Bart. in l. ij. ff. de usuca. pro emp. Cyn. post Per. in l. vlt. io iij. q. C. de reb. alie. non alie. & Bald. io l. volũtas, col. ij. versi. modò restat quærere, C. de fideic. Quicquid sit autẽ in aliis dictis casibus, id non potest procedere in casu retractus, in quo præcipitur restitui pretium, vt dicitur in d. §. j. Ideò debet intelligi de vẽditione propriè sumpta, vt ibi diximus in verbo, *à uendu*, quæ est gloſ. ij. nu. 1. & seq. vide tamen quos citauimus suprà eo. tit. §. j. in verbo, *ou equipollent à uente*, quæ est gl. xiij. d. nu. 90. sed & si scire vis. Nouissimè autem Ioan. Coras. lib. iij. Miscel. c. iij. nu. 4. tenuit retractum habere locum in donatione. Cui omnino accedere non possum. *Retractus non habet locum in donatione.* *Venditio pro donatione in sacris literis.* *Quid autem in iure nostro.*

2 ¶CÆTERVM HÆC donatio, quæ fit ob prouisionẽ corporis, id est ea lege vt donatarius alat donantem, de qua suprà tit. xiij. §. vij qui est omnium huius vol. clxxxvj. & seq. est onerosa: ideòque potuisset videri habere aliquid simile venditionis, vt dicemus in seq. versi. Idcirco & ex ea debentur laudimia, vt voluerunt Corse. & Aufre post alios in dec. Tholo. q. cclxxix. item si aliquis dat. Tamen hæc consuetudo nostra expressè statuit, non esse in ea locum retractui. Sed is, qui proximè successurus est donanti, habet facultatem subeundi huiusmodi oneris alendi donantẽ, & ita res donatas ad se reuocandi, præterquã mobilia & acquæstus, vt scribitur d. tit. xiij. §. vij. qui est omnium huius vol. clxxxvij. & seq. Et quòd in huiusmodi donationibus ob prouisionem corporis non sit locus retractui, sunt aliæ multæ consuetudines, videlicet apud Melodunenses, c. consuetudinũ eius loci lj. Victriacenses, c. xxxix. & iterum cxxv. vbi redditur ratio. nam ita donans videtur elegisse personam, fidem, atque industriam donatarij, cui se alendum committit. Borbonienses, c. cccclxix. Tu tamen interim vide quod dicemus in seq. quæst. *Retractus an habeat locum in donatione ea lege facta ut donatarius alat donantem.* *Consuetudines de ea re.*

3 ¶QVÆRO IGITVR, an in alia donatione remuneratoria, aut aliàs ob causã, siue mutua, aut reciproca habeat locum retractus? Et potest videri habere, ex nostra cõsuetudine, quæ loquitur nõ tãtùm de venditionibus, sed aliis cõtractibus æquipollentibus venditioni, d. §. j. At huiusmodi donationes habent vim vẽditionum, vt dicit Ioã. Fab. in l. j. col. vlt. versiculo, quid si duo, C. de inoffic. donatio. & Guid. Pap. consi. ccxiij. circa materiã, col. vj. vers. sed restat aliud, & consi. ccxviij. indubitanter, col. antepen. versiculo, ad octauum, rursúmque sing. dccclxxviij. donatio, versiculo, si duo donẽt, vbi ex hoc dicit deberi laudimia ex huiusmodi donationibus, quod postremũ ante eum voluit Pet. Iac. quem non allegat tit. de act. in rem pro re emphy. col. ix. versic. item excepta donatione in dotem. Et de hoc est expressa consuetudo Calumontensium, c. xlj. Victriacensium, c. xxx. Turonensium, tit. *des rachaptz & uentes*, ca. xv. in fin. & Blesensium, c. cxxj. vt non abs re. Chassen. in tit. *de retract*. §. j. in verbo, *uendu*, nume. 5. constanter affirmarit in huiusmodi donationibus esse locum retractui. Quod & expressè statuitur in cõsuetudine Turoniæ, hoc quoque tit. c. xxxiiij. Cenomaniæ, cap. ccccxxxj. vbi tamen poteris videre, quid super hoc dixerint viri ecclesiastici in processu verbali (quem vocant) delegatorum principis. Vix tamen apud nos obtineri posset, vt in iis donationibus retractus locũ haberet Et non *Quid de aliis donationibus remuneratoriis.* *Consuetudines de ea re.*

Q

habere, nuncupatim tradit Ferro.in consuetudin.Burdigal.hoc tit.c.xxv. versiculo, idē erit. Et de hoc latissimè, vt solet, disputat Igneus in l.iij.§.si conditioni, versiculo, & si aliud, nu.51. & multis sequentibus vsque ad lxxvj.ff.de Senatusconsolto Syllaniano, vbi tandem videtur concludere non esse locum retractui. Et vide consuetudinem Valesiorum hoc tit.§.iiij.qui est omnium lxxxv.quo statuitur, non esse locum retractui in donationibus puris & simplicibus & minimè onerosis, quasi secus sentiat in onerosis.

Consuetudo.

§. XXVI.

ROICT de retraict, qui vient par proximité de lignage, ou consanguinité, ne peut estre transporté[a] à autre, nō estāt dudict lignage[b] ou branchage. Autre chose est du conuentionel.[c]

US RETRACTUS gentilitij non potest trāsferri[a] in alium extraneum, qui scilicet non sit eiusdem generis aut familiæ[b], Contrà retractus conuentionalis[c] transferri potest.

NE PEVLT ESTRE TRANSPORTE',
NON POTEST TRANSFERRI, GLO. I.

1 VS QVOD COMPETIT consanguineis ex nostra consuetudine, & vicinis, & consortibus ex aliis multis Italiæ statutis, cedi nō posse extraneo, expresse tenuerunt Pet.vt ab omnibus citatur, Cy.Bal.Albe.Aog.Sal.& Paul.Cast.in l.ad officium, C.commu.diuid.Albe.io prima parte statutorum, q.lxij.itē quæro si ex forma, & iterum q.lxxxix.sed an proximior.Ioan.Fab.in §.j.col.vlt.Insti.de acquis.quæ fit per arrog.Bal.in tract.Protomixeos, col.ij.versi.quæro nunquid istud ius.Matthæ.Afflict.in eo.tract.§.j.col.antepen.vers.vltimò nota, & iterum in §.vt infrà triginta dies, col.ix.vers.tertiò nota. & quisquis est in Margar.ipsius Bal.in verbo, alienatio, col.vlt. Signo.cōs.lxxxj.in quæstione vertente inter Nigrum, col.ij.versi.præterea omisso.Lucas Pen.in l.vlt.col.j.in verbo, permutationes, C.de prædi.cur.lib.x.Paul.Cast.in l.apud antiquos, col.ij.vers.vltimò istam regulam, C.de furt.& in l.j.§.vsufructuarius, in fi.dum allegat Cy.vbi suprà, & ibi quoque Ias.col.iij.vers.item circa istam, ff.de oper.no.ount.idem Pau.cons.j.videtur dicēdum, quòd dictus Christophorus, in princ.lib.ij.Ro. (in l.post dotem, col.xxij.versic.secundò ad idem deduco, ff.solut.matri.vbi id dicit singu.) consi.cccclxxxiiij.hoc quod vicinus. Alex.in l.post dotem.ff.solut.matr.Aoge. Aret.in §.actionum quoque, col.ix.versi.quæro an istud ius, Instit.de act.& in §.præterea, le ij. col.xxij.versi.postquàm videmus de procuratore, Insti.de excep.vbi tamen quodam modo nutat.Barb.cons.lj.scripsit sapientiæ fons, col.xix.versiculo, & si opponitur, lib.j.Soci.in l.qui Romæ, §.cohæredes, col.iij.in quinto notab.ff.de verb.obli.Cos.Guy.in prag.sanct.tit.de colla.§.sequitur, in verbo, alio.Lud.Bolo.cons.xxv.in amplissimo, col.v.vers.& nota, quòd tale ius laico.à S.Georg.in l.Imperator, ff.de pactis.Carol.Rui.consi.xlvij.in causa, col.j.nu.2. & iterum, col.iiij.vers.nec obstat, dum dicebatur, lib.iiij.& omnium latissimè Ioan.Igne.in repet.l.dudū, col.xiiij.versi.his adde vnum articulum, cum multis seq.per iiij.col.C.de contrah.emp.& Boe. in consuetud.Biturig.tit.*de retraict*, §.iij.col.iiij.versi.sed an hoc ius.& Chasse.consi.xxj.*le cas de noble & puissant*, col.xij.versic. *neantmoins par autant*.Ioan.Monto.in promptuario vtriusque iuris, tomo j.in verbo, redimere, versi.secundò super verbo, licentiam habeat, in fi.Alber.Bru.consi. lxxx.circa primum, col.antepe.versi.nec obstat si dicatur.Carol.Molend.in cōsuetud.Parisien. tit.j.§.xiij.nu.20.Ferro.in consuetud.Burdig.hoc tit.§.j.col.iiij.versi.ex his simul.& iterum §. vj.col.pen.Paulus Parisi.consi.lxxxij.pro veritate, col.iiij.num.26.lib.iij.& Ioan. Coras.lib.iij. Miscel.c.iij.nu.7.

Ius retractus proximitatis an cedi possit. Qui negant posse.

2 ¶Et in id quoque est statutū Lucanum, quod id ius Recompræ, vt alibi diximus, appellat, ne scilicet liceat id ius alteri cedere, vt refert Philip.Deci.cons.cexxij.viso puncto, col.ij.vers.sed his nullo modo obst. Et idem quoque statuitur apud Turonos hoc eo.tit.*de retraict*, c.xxv. Aruernos tit.*des emphyteoses*, c.xx.& iterum tit.*de retraict*, c.xiiij.vbi prætereà additur, cōsanguineum, si cesserit, cadere hoc iure.Borbonios, c.ccccluij.Engolismos, c.lxxj.Sanctones Angeriacos, c.lv. Altimarchienses, c.cclxxiij.Marchienses, c.cclxxx.qui est xx.huius tit.ibique statuitur, illum priuari iure retractus, qui conuincitur eum prosequi in fauorem alterius.Auxerrenses, siue Altissiodorenses, hoc quoque tit.§.xix.qui est omnium 50. Niuernenses, hoc item tit.§. xxiij. Valesienses, hoc etiam tit.§.viij.qui est omnium lxxxix.

Consuetudines in eam rem,

¶Quanquàm

3 ¶ Quanquàm huius rei contrarium nuncupatim in casu nostri statuti voluerunt soli omnium, quos hactenus legimus, nisi me fallit memoria, Pet. in d. l. ad officium, argu. illius tex. in fi. vt in meo codice scriptum reperi. & Henr. Boë. in c. sanè, in fi. extrà de priui. eo tantùm argu. motus, quòd minor potest cedere in integrũ restitutionem. de quo dicemus in vlt. glo. huius §. Et contrarium quoque in casu statuti prohibentis alienare in alios, quàm in consortes voluit Albe. sibi contrarius in prima parte statutorum, q. lxij. item quæro si ex forma.

Qui dicunt posse.

4 SED QVOD diximus primo loco in casu nostræ consuetudinis, adeò verum est, vt si consanguineus vi ipsius consuetudinis emptorem conuenerit, vt ei rem cedat oblato pretio, & lite pendente ipse consanguineus moriatur, extraneo hærede instituto, nõ admittetur ipse heres extraneus, vt nuncupatim voluit Ioan. Fab. in §. ex cõtrario. in fi. Instit. de lega. vbi tamen hęc verba subdit, Contrà ff. de inoffi. testa. l. posthumus, §. vlt. qui nõ multùm ad hoc facit: tamen ex hoc potes intelligere Ioan. Fab. in ea rę nutasse, séque ita obscurum præbuisse, vt nescias vtram partem sequi velit.

An admittatur hæres extraneus ad actionem retractus intentam.

5 ¶ Sed id ex eo pendère videtur, an qui probibitus est alienare in extraneum, eũ possit hæredem instituere. de quo in l. ex hoc, §. alienare, ff. de alie. iudi. mut. cau. fac. & per gl. in l. j. in verbo, loca, & ibi Doct. C. ne lice. habit. lib. xj. & Doct. in l. peto, §. vlt. ff. de lega. ij. Alber. Bar. Bal. Ange. Imo. Raph. Co. Franc. Aret. & alios Recentiores, afferentes concor. in l. si ita quis promiserit, §. ea lege, ff. de verb. obli. Oldra. consi. cclxx. in quæstione proposita, in primo dubio. Bar. & Recentiores in l. filiusfamilias, §. diui. ff. de leg. j. Alber. in l. si quis prioris, col. j. & ibi Bal. in §. certum, C. de secund. nupt. Bal. in l. ea lege, col. iiij. versi. secundò quæro, & ibi Sal. col. v. versiculo, quæro secundò. & iterum col. pen. versiculo, quæro successiuè, C. de cõdict. ob causam, & cons. cccxlix. statuto Placentiæ, in primo dubio, rursúmque in vlt. lib. j. & consi. lxxxiij. an prohibita alienatione, lib. ij. & cons. cccx. ad euidentiam, col. ij. lib. iij. Ange. cons. lvij. ad declarationem, col. pen. & vlt. Sal. in l. ea lege, col. v. versiculo quæro secundò, & multis seq. C. de condict. ob cau. Rapha. Co. consi. lxxxiiij. præsupposito, alter Raph. Fulg. consi. ccxv. in primo. Paul. Castr. consi. cxv. super primo videtur dicendum, in primo dubio, lib. j. & consi. cccxxiiij. super secundo, in quinto dubio, eo. lib. j. Ioan. Plat. post glo. & Bart. in l. quemadmodum, in iij. quæstio. C. de agricol. & censi. lib. xj. Alex. consi. clv. visis & accuratè consideratis, lib. ij. & consi. lv ponderatis his, lib. iij. Ioan. Ray. post. glos. in c. imperialẽ, §. habito, col. xij. in paruis, versiculo, quæro vlterius & reddo, tit. de prohibi. feud. alienat. per Fede. Corne. consi. cxj. licèt videatur, per totum, lib. iij. Fabia. à Monte S. Sab. in tractatu emptionis & venditionis, in xvj. articu. xxij. q. quartæ partis princip. Socin. consi. cclj. quoniam in præsenti, etiam per totum, lib. ij. Franc. Cur. seniorem consil. xlvj. sæpe reuoluta, colum. antepenul. & sequent. Philip. Deci. nuncupatim de hoc casu loquentem dicto consilio ccxxij. colum. ij. versiculo, his nullo modo obst. Iaso. consil. cj. super præmissa, lib. j. & consilio clxiiij. super terra, column. iij. versiculo bene facit, lib. iiij. & Caro. Ruin. consil. xcv. circa ea. col. iij. numero 10. lib. ij. & consi. cx. circa casum, col. j. nume. 2. eod. lib. ij.

Probibẽs alienare in extraneum, an possit eum hæredem instituere.

6 ¶ SED SI id recipias, vt non admittatur extraneus hæres institutus, illud intelliges, si is extraneus ipsius consanguinei ei non successisset ab intestato. Secus si ab intestato erat ei successurus, aut successit: nam tunc videretur id ius semel intentatum à defuncto in eum trãsire, etiamsi non esset consanguineus vẽditoris (quod accidere potest) per id quod dicitur, prohibitum alienare extra familiam, posse eum instituere, qui ei ab intestato est successurus, etiamsi nõ sit ex ea familia: sicque & is rem prohibitam obtinebit. gloss. quæ in id ab omnibus citatur, quãuis mihi id dicere non videatur, in l. pater, §. Iulius, aut vt alij legunt, Iulianus Agrippa, & ibi Dyn. & Cyn. ff. de leg. iij. idem Dyn. Ray. Bar. Imo. Raph. Co. & Pau. Cast. in l. cùm pater, §. cùm inter, per eum tex. ff. de lega. ij. Ex quibus imo. & Raph. asseuerãt eam gl. communiter approbari, & dicit prætereà Imo. in Practica obseruari. Bart. in d. l. peto, §. fratre, & ibi Imo. qui illam glo. dicit sing. ff. eo. tit. & idem Bart. in l. si ita quis, §. ea lege, col. pen. & ibi Ang. Imo. qui & illam glo. dicit sing. Pau. Cast. Fran. Aret. & cæteri Recentiores, ff. de verb. obli. Bal. Ang. & Sal. in d. l. ea lege, ille col. iiij. versi. tertiò quæro, alter ante fi. versi. & ex prædictis cõcludo hîc, col. pen. versi. quæro successiuè, C. de condict. ob caus. vbi tamen Sal. ipse dicit, quòd si statutum cõsiderauit onera ciuitatis, ipse hæres tenetur alienare in subditum illius. Ange. cons. vij. ex d. themate, col. ij. Fulg. d. consi. ccxv. col. ij. Imo. in l. ventre, & ibi Fran. Are. col. xj. versi. & attende quia licèt, ff. de acqui. hære. & Pau. Cast. cõs. cccclvij. si iste masculus, in princ. lib. j. vbi dicit omnes in hoc concordare. Alex. consil. lvj. consideratis verbis testamenti, col. vlt. versic. quinimo etiam, lib. j. quod repetitur consi. xxiij. lib. ij. & idem Alex. d. consi. lv. ponderatis his quæ in themate, col. ij. versi. fortius voluit, cum multis seq. lib. iij. vbi dicit illam glo. censeri sing. & hanc esse communem opin. à qua in iudicando non est discedendũ. & cõs. lix. attentis verbis testamenti, col. iiij.

Quid, si is hæres succedat ab intestato. Probibitus alienare extra familiã, an possit relinquere extraneo, qui ab intestato ei succedit.

versi.quintò probatur,eo.lib.iij.Corne.consi.cxuj.circa primum,col.ij.vers.nec obstant adducta,lib.ij.& d.consi.cxj.licèt videatur,col.vlt.in princip.lib.iij.Soci.consi.ccxxvij.præsens consultatio,col.xj.versi.circa tertiam quæstionem,lib.ij.& consi.ccxcij. visis statutis magnificæ ciuitatis,ad fi.lib.ij. Franc.Cur.senior,consi.lxiiij.antiquissima,col.xvj.versi.ad tertium principale,Ias.in l.filiusfamilias,§.diui,in prima lect.col.antep.versi.ad confirmationem prędictorũ, & iterum in ij.lect.col.xviij.versi.tu pro confirmatione. & ibiquoque Ioan. Crotus,col.xxiij. versiculo tertio limitatur.Et Ferdi.Loaz.char.8.num.155.& iterum char.24.num.481.ff.de legatis primo,& idem Ias.in l.voluntas,col.ij.versi.prima fallentia,C.de fideicommis.vbi dicit eã gloss. valde singu. & consi. cxx. in præsenti, col.ij. versicu.aliquando & tertiò,libro primo.& consilio xcvj. dominus Ioannes, col. v. versiculo condescendo, lib. iiij.vbi eam glossam dicit no. dicitque id communiter approbari.Carolus Ruin.consi.cviij.visa, col.ij.numer.2.lib.ij.& consi.cxxxiiij.viso,colum.ij.numer.4. & iterum col.iij.nume.8.lib.ij.& consi.cciij.de duobus, colum.ij.nume.3.& iterum colum.ix.nume.17.& seq.eod.lib.ij.& Philipp.Deci. consi. clxxxij. in casu occurrenti,colum.j.& consi.ccclxxvij.visis & diligenter,columna vltima,versiculo,circa primum,& consi.cccccxxij.cuius superscriptio incipit,filij quadantenus,column.ij. versiculo tertio in casu,& iterum versi.his tamen vt infrà.Stepha.Bertran.consi.cxxvij.ooo puto,numero 12.lib.iij.

Quid, si hic nõ fuerit institutus, an admittetur ab intestato.

7 ¶Nam & citra institutionem & successionem ex testamento,hæres legitimus admittitur ab intestato,etiam stante prohibitione alienandi extra familiam, quamuis is non sit de familia. d. l. cùm pater,§.cùm inter,& ibi Bar.in fi.ff.de leg.ij.Bal.consi.lij.substitutio facta,col.j.lib.ij. Ro. consi.457.circa propositam, colum.ij.versi. cæterùm quòd eadem.Pau.Castren. consi.lx.visis statutis communis Vicentiæ, col.j.lib.ij.Io.Plat.in d.l.j.vbi suprà,C.nõ licere habi.lib.xj.Alex. in l.qui Romæ,§.cohæredes,col.iij.versiculo in contrarium,ff.de verbo.obligatio. & d.consi. lv.vbi suprà,lib.iij Pet.Ferra.in titulo forma libel.in actio.rea.in verbo veris ac legitimis, col. vj.versiculo venio ad primum.& Ias.consi.iiij.Nicolaus,paulò ante fi.lib.j.& magna pars aliorum,quos in præced.versi.citauimus,cum aliis concordantis adductis ab ipso Iasone,in d.l.filiusfamilias,§.Diui,in priori lect.col.quæ antepen.præcedit,versic.si verò prohibitio est. & d. consi.xcvj.col.v.vers.confirmo,quia quando,lib.iiij.& Soci.d.cons ccxcij.visis statutis,col.vlt. lib.ij.& consi.ccxxvij.præsens,col.xj.vers.circa tertiam quæstionem,cum multis sequen.lib.ij. Quibus adde,quæ diximus suprà eo.tit.in gloss.ix.quæ est in verbo,*ou lignagier*,numer.167.sed huius postremi,& sequent. vbi & hanc sententiam autoritate Tullij confirmamus, in oratione pro L. Flacco.

De eadem re.

8 ¶Super eo tamen,quod de institutione hæredis diximus,vide omnino Soci.qui sibi cõtrarius, latè tenet contrarium,post alios à se allegatos,consi.xlvj.visis testamento,col.vj.versiculo circa secundum,lib.iij.vti etiam facit Philip.Dec.consi.xxiij.cuius superscriptio incipit, an & quando ex prohibitione,per totum.& ante hos Bal.cuius non meminerunt,consi.lvij.item institutio: col.ij.versiculo modò descendi oportet,lib.ij.Sed & in successione ab intestato cõtrariũ quoque tenuit Rapha.Fulgo.consi.cxvij.Ioannes,col.ij.versiculo,reliqua dubitatio,vbi id scienter tractat.& ipse Soci.sibi item cõtrarius,consi.cclj.quoniam in præsenti,col.ij.versiculo secunda principalis,lib.ij.vbi tamen fatetur aliam opi.esse communem,vti etiam ex aliis diximus.& Ias.d.consi.iiij.ad finem lib.j.& Philip.Deci.consi.cccclxxxj.in casu de quo Perusij,col.ij.versi, tertiò respondetur:cum aliis concordan.adductis à Ioan.Croto,in repe.d.l.filiusfamilias,§.diui,col.xxxij.versi.secunda est difficultas,ff.de leg.

De eadem re.

9 ¶Si tamen id procedit in successione ab intestato,secũdùm priorem opinionem,quæ communior est,vel eorum testimonio,qui contrarium tenuerunt:non video,cur etiam non procedat in testamento,cùm instituitur is,qui ab intestato successisset.Id enim nihil aliud est, quàm id exprimere,quod intelligebatur:ideò nihil hæc res immutat cõditionem iuris.l.nõ rectè,C.de fideiusso.& l.aliquãdo,ff.de conditio.& demon.ex quibus illud omnes vbiq; assumũt,expressionem eorum,quæ tacitè insunt,nihil operari.Et qui expressè non testatur, id disponere atq; ordinare videtur,quod de eius successione lex ordinat,& disponit ab intestato:habétque veniens ab intestato tacitam voluntatem defuncti,l.si quis cùm nullum,& l.conficiuntur,§.sed ideò.ff. de iure codi.cùm dicitur,Creditur paterfa.sponte sua his relinquere legitimã hæreditatem. & l.si fundum per fideicommissum,§.j.ff.de leg.j.& l.ij.ibi,titulo largitionis,vel etiã intestati successione cõtulerint,C.de bonis mater.& gl.in l.j.§.toties,versiculo,vel maximè,in verbo, meruit,& ibi Bart.& alij,ff.de collat.Bald.consi.cxix.præsupposito quòd statutum, post medium, lib.iiij.& Doct.vbique.Ideóque si legitimus nõ prohibetur ab intestato,minùs debet prohiberi ex testamẽto,cùm fauorabilior sit in eadem persona causa testati,quàm intestati,l.j. & l.ij.ff. si quis omissa caus.Et locus ille Ciceronis suprà citatus loquitur de successione ab intestato,vt

interim

interim illud omittam, nihil referre, quid ex æquipollentibus fiat, l.iij.C.de insti.& substit. cum simi. Porrò Ias. propè omnibus in hoc aduersus in d.consi.iiij.ad finem, iunctis præcedentibus, in ea est opi. vt id procedat in successione ex testamento, non etiam ab intestato.

Si unus tantùm sit cōsanguineus, an is extraneo retractum cedere posit.

10 SECVNDO' INTELLIGE, nisi vnus tantùm sit consanguineus venditoris. nam is poterit id ius retrahendi extraneo cedere, vt nuncupatim voluit Pau.Castr. d.consi.j. videtur dicendum quòd dictus Christophorus, versi.& ideò si nō essent, lib.ij.arg. eius quod dicitur, rem alienari prohibitam extra familiam, si non superest nisi vnus de familia, posse ab eo extra familiam alienari, quādo nullus est, qui alienationem posit reuocare: vt probatur, licet non alleget, in l.cùm pater, §.libertis, in fi.& l.qui solidum, §.prædium, ff.de leg.ij.& vtrobiq; glo.& Doct. & idem dicit ipse Pau.cōsi.cccclij.de eo quod primo loco quæritur, in ij.dubio, lib.j. Et sequitur Iason primum illud consi.tantùm allegans in d.l.filiusfamilias, §.diui, col.x.versi.vndecimò limita, ff.de leg.j.in ij.lectu.vbi & ad hoc allegat tex.in l.Mutianæ, in fi.ff.de cōditi.& demonstrat. Sequitur item Lud.Bolo.consi.xliij.viso igitur puncto, col.iij.versi.nonò præsuppono. & Iac. à S.Georg.in l.si mulier, §.ex asse, in fi.ff.de iure dotium, & Philip.Dec.consi. dxj. viso testamento, col.ij.versi.postremò.& consi.dlxxxiij.visa prohibitione, ad fi. quod iterum repetitur consi.dcxxxvij.& idem Deci.consi.dcxxxv.viso copioso, col.ij.ad fin.Boer.hoc eo.tit.*de retract*, §.uj col.v.versi.& maximè si fiot.& Deci.cxxxix.alia fuit quæstio, & Fran.Ripa in d.§.diui, col.j.num.17.& Ioan.Coras.lib.iij.Miscel.c.iij.in fi. Et bene facit, quod in simili traditur in l.ij.quando non pet.part.& quod ibi tradit Bald.de vlti.succedente in re subiecta restitutioni, vt liberè posit de ea disponere: vti etiam voluit Iason, d.consi. iiij.colum. iiij. versicu.moueor primò, lib. j.

De eadem re.

11 ¶Sed huic sententiæ, in casu nostræ consuetudinis, non possum accedere: quando non tantùm intersit familiæ venditoris, ne id ius alteri extraneo cedatur, vt in specie legum suprà allegatarum. in quibus nullius omnino intererat rem ipsam alienari in extraneum. Verùm & hic interest quoque emptoris, ne scilicet ab eo res retrahatur prætextu huius iuris, quod tantùm familiæ competit, & sic ne extraneo in eius præiudicium cedi posit: qua ratione, eius scilicet, quod ipsius interest, potest petere, vt consanguineus retrahens iureiurando affirmet, id pro se, & ad suum commodum retrahere, & sine fraude, vt cauetur suprà hoc eo.tit.§.j. Sed & in casu Pau. Cast. illius sententiæ antistitis, vide omnino Albet.Brunum, consi.lxxx.circa primum, col.antepen.versiculo & licèt adduci posset.

An consanguineus id ius possit cedere creditori in solutum.

12 ¶TERTIO INTELLIGE, nisi consanguineus fortè debitorum mole depressus, id ius retrahendi suo creditori cederet in solutū sui debiti. Id enim potest facere, cùm sit ex necessaria causa, si credimus eidem Pau.Cast.in d.consi.j.in fi.lib.ij.argu.eorum quæ, vt dicit, sing.no.in l. pro hærede, §.si quid tamen, in fi.magnæ glo.ff.de acquir.hæred.vbi ea quæ nō trāseunt ad extraneos hæredes, transeunt tamen ad creditores, propter inopiam vel necessitatem, & ex ea not. Bart.Ang.& Recentiores, quòd quæ sunt inseparabilia à persona, fiunt tamen separabilia propter necessitatem. Et allegat prætereà Pau.d.l.filiusfamilias, §.Diui, ibi, sed hæc neque creditoribus, ff.de lega.j. Cui adde alia multa à me collecta suprà, §.j.in gl.xiiij.in verbo, *ou equipollent à vente*, nu.8.secundò intellige, & multis seq.dum ibi tractamus, an retractus habeat locum in alienatione necessaria: multisque ibi probauimus prohibitionem alienationis non intelligi in huiusmodi alienatione.

An creditores id ius possunt capere in causam iudicati.

13 ¶Ex sententia autē Pau.Cast.d.consi.j.potes intelligere creditores posse in causam iudicati capere id ius retractus cōpetens debitori cōsanguineo vēditoris, qui aliàs nō est soluendo. Nam & de hoc casu loquútur allegata ab ipso Paulo. Et bene etiā facit tex.in d.§.si quid tamen, cuius gl.tātùm Pau.citauit. ibi enim scribitur, operarū officialiū petitionē creditoribus cōpetere, quāuis ex aliis iuribus eæ cedi nō possunt: vt est tex.in l.si nō fortè, §.libertus, vers.vlt.ff.de cōdi.inde.& dicemus infrà hac eadē gl.nu.51.septimò operæ. Sed & facit tex.in l.j.ff. de fun.dotali.vbi ob necessitatē creditor mittitur in possessionē fundi dotalis alioquin inalienabilis, & in l.peto, §.prædiū.ff.de lega.ij.secūdùm iij.lecturā, quā sequitur Bar.ibi, & Ioā.Ana. cōsi.xlvij. illud præsupponitur, col.ij.vers.primò ergo nō obst. Et quod scribit Steph.Bertrād.cons.xviij. viso, col.j.lib.ij. Et quæ latè diximus suprà, in §.j.in glo.vij.in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu.48.quòd autem fructus.& seq.scilicet eorum quæ alienari nō possunt, posse commoditatē capi in causam iudicati. De quo etiam per Bal.Ang.Alex.& Franc.Are.in d.§.si quid tamen.& latè Ias.qui post alios id intelligit, cùm desunt alia bona in l.cōmodis, ff.de re iudica.

De eadem re.

14 ¶Sed & ad hanc sententiā nō modicum facit, quia si cōsanguineus ipse debitor rem ipsam retraxisset, posset cōfestim creditor eādem rem in causam iudicati accipere: nec posset dici id fa-

ctum in fraudem creditoris, nisi aliud ostenderetur. Cur igitur ante retractũ nõ poterit & hoc idem ius retractus capere, aut à debitore in solutũ accipere? præsertim si nihil habeat debitor consanguineus, ex quo possit creditorẽ dimittere, vt sæpe nostri Iurisc͡osulti loquũtur, id est, illis satisfacere, & se debito liberare: nec ei suppetunt pecuniæ, quibus retractũ peragere possit: nam & id cedet cõmodo non solùm creditoris, sed & ipsius debitoris consanguinei, qui ita liberatur à debito, & cõsequenter totius familiæ, cuius quodã modo interest, hunc suum consanguineum liberari, & dignitatẽ communis familiæ cõseruari, arg. l. j. §. sed & si seruus. ff. de vēr. in possess. mitteo. & quæ in simili diximus suprà, in dicto verbo, *ou equipollent à uente*, num. 51. tum quoque quòd idem. Et aliàs sæpe admittimus propter vtilitatem cõtrahẽtium, quæ aliàs nõ admitterentur, l. sed an vtæ, ff. de pig. Præsertim verò, quoniam cæteri consanguinei poterũt & ab eodem creditore retrahere, vt diximus in eadem glo. ou. 2. huiusmodi autem est, & multis seq.

15 ¶Nisi tamen, si quis hîc diceret, quãtùm ad illũ casum de creditore volẽte id ius capere in causam iudicati, debitorẽ posse in quærendis obesse creditoribus, vel inuitis. l. qui autem, in princ. ff. quæ in fraudem creditorũ, & l. non fraudantur, ff. de reg. iur. & vtrobique concor. in gl. Et id propè perpetuũ est vt in quærẽdis nocere possimus, quibus aliàs nõ possumus. l. vlt. C. de acq. possess. & l. cùm proponas, in fi. C. de hære. insti. & l. quoties, ff. sol. mat. & l. si duo, ff. si quis cau tio. & l. j. §. verùm autem, ff. si quid in frau. patro. cũ aliis multis concor. à me latè cõgestis titu. ij. vniuersarum nostrarum cõsuetudinum Pictauiensium §. xj. in verbo, *alienation de bien d'eglise*. Quid ergo queri potest creditor, si debitor hoc iure retractus vti nõ possit aut nolit, poteritne eo iure loco ipsius vti? Cùm nec iura illis subueniant, quibus in quærendis nocitũ est, vt patet ex iuribus suprà allegatis. Nisi & illud respondeas, id ius retractus iam quæsitum esse à tẽpore contractus venditionis factæ ab ipsius consanguineo, ex sententia Bal. in rub. C. res inter alios act. versi, nota quòd ex consuetudine, & alibi latius diximus. Cùm igitur ei nata sit & quæsita actio, potest in eam creditor manus veluti iniicere, saltem iudicis autoritate. Cogita tamẽ, quia hæc res admodum noua est, & vide tamen Ang. consi. ccxliij. multi consortes,

De eadem re.

16 ¶ILLVD AVTEM SCIO, Barb. in repeti. rub. de rebus eccle. non alienan. col. xj. versi. vndecimò limita, tenuisse quòd stãte statuto, ne liceat in extraneũ alienare, cuiusmodi est propè nostra cõsuetudo, potest tamẽ ob necessitatẽ famis id fieri, si non inueniatur emptor nõ extraneus, instar eius quod dicitur patrẽ ob eam necessitatẽ posse vendere filium, in l. ij. C. de patrib. qui filios suos distraxere. Quo in loco (vt id obiter dicã) dictio est à nostris non intellecta, ea est, sanguinolentus. ibi enim scribitur, Filiũ filiámve sanguinolẽtos vẽdiderit. nã sic legendum est, nõ sanguinolentus. Quod vt intelligas in Codice Theodosiano lib. v. c. viij. titulus est huiuscemodi, De his, qui sanguinolentos emptos vel nutriendos acceperint: sub quo lex est Constantini Imperatoris, à qua haud dubiè decerpta est d. l. ij. sub nomine eiusdem Cõstantini. Cuius hæc verba sunt, Si quis à sanguine quempiam eiusmodi comparauerit, &c. Paraphrastes autẽ nõ indoctus, quisquis is fuerit, Si quis (inquit) infantem à sanguine emerit, &c. Ex quibus facilè intelliges sanguinolẽtos illic vocari eos quos Græci [illegible], siue [illegible] vocant, id est, recèns natos, & adhuc sanguine menstruo madentes, & vt vtar verbis Iuuenalis Saty. vij.

An id ius sedẽ ob famis necessitatem possit uendi.

Sanguinolenti filij, qui à patre uenduntur, quare dicitur.

—— Modò primos incipientes
Edere uagitus, & adhuc à matre rubentes.

Nam & in dicto C. Theodosiano titulus cũ præcedẽs, quẽ suprà citauimus, hic est, de expositis, cuius titu. l. j. loquitur de his qui seruos & liberos recèns natos domo abiecerũt. In nostro autẽ Iustiniano C. lib. viij. titulus est, illos vtrosq; titulos simul iũgẽs, his verbis, de infantibus expositis liberis & seruis, & de his qui sanguinolentos nutriẽdos acceperint. Vbi Azo in Summa, & Pet. à Bella Perti. in rub. dicũt hos infantes ideò sanguinolẽtos vocari, ꝙ sanguinis pœna luẽdũ est tantũ scelus. Accur. autẽ ibi nihil dicit: sed in priore illo loco, videlicet in d. l. ij. C. de patri. qui fili. distrax. cùm nec ipse id intelligeret, nec illius posterioris tũc (vt opinor) recordaretur, scribit aliàs ibi legi, sanguinolẽtus, aliàs sanguinolẽtos: sed priorẽ illã lectionẽ meliorẽ esse, vt scilicet legatur, sanguinolẽtus, & ad patrẽ referatur: atq; sic dicatur, tanquã pater sanguinolẽtus, id est, sanguine (vt dicit) & capitaliter puniẽdus, si sine iusta causa filiũ vẽdiderit. at Cy. & post eũ Sal. dicũt id nõ cõgruere tex. qui loquitur de vẽditione licita: ideóq; ibi dici patrẽ sanguinolẽtũ, ꝙ sanguis cõtradiceret necessitati famis, quę vẽditioni assentiebat. Albe. autẽ ibi tradit ideò ita vocari filios à patre venũdatos, quia eorũ sanguine alãtur parẽtes: vel quia cor sanguinolẽtũ fiat p famẽ: vel quia pater occidit filiũ ciuiliter cũ vẽdẽdo, atq; sic seruũ faciẽdo: quia seruitus morti æquiparatur. Idẽ in suo dictionario interpretatur, vt Accursius, sanguinolẽtũ in ea. l. ij. i. sanguine & capitaliter puniẽdũ. Verùm nimiũ in iis nostrorũ nugis immorati sumus.

17 ¶ Igitur vt redeamus ad principale institutũ, eadẽ l. ij. C. de patri. qui filios suos distrax. nõ tam aliena à paterna pietate videri debet, quàm plerisq; videtur: quãdoquidẽ Nehemię 5. cap. populus

Filij à parentib

pulus fame oppressus in hæc verba prorupit: Filij nostri & filiæ nostræ multę sunt nimis, accipiamus pro pretio eorũ frumẽtũ, & comedamus, & viuamus. Idq; etiã aliquãdo factitatũ tradit tẽpore Maximini Imperatoris Eusebius Cæsariẽsis lib. Historiæ ecclesiasticę ix. c. viij. Et longis antè tẽporibus Erisichthon, cùm præ fame patrias attenuasset opes, tandem & filiam vendidit.

bus ob famem aliquando uenditi.

—Et tandem demisso in uiscera censu,
Filia restabat non illo digna parente:
Hanc quoque uendit inops.—

Hæc enim sunt verba de eo Ouidij (ni fallor) viij. Metamorphoseos.
Cuius etiam rei meminerunt Leucophron, Palæphatus, & Tzetzes. Histor. Chil. 2. c. xlvij. vbi & eam filiam Mastram appellat.

18 ¶Illam autem Barb. sententiam, quam ex d. l. ij. deprompsit (vt ad eam tãdem reuertamur) confirmat gl. in l. quemadmodum, in verbo, vendi, C. de agri. & censi. lib. xj. quæ cum tex. vetantem omnifariàm (sunt enim hæc verba legis) originarios atque etiã rusticos censitósque seruos vendi sine terra: ita intelligit, vt propter necessitatem famis liceat. ar. d. l. ij. & eam sequûtur Bar. & Ioã. Plat. ibi, id quoq; trahẽtes ad quęuis alia alienari prohibita. Et alia gl. in l. ob æs alienũ tantùm, C. de prædi. min. quæ & ipsa eam l. loquentem cum dictione illa taxatiua, tantùm, trahit ad famis necessitatem, per illam l. ij. & eam sequuntur omnes ibi, & Ang. in auth. res quæ, col. vi. C. com. de leg. Quibus subscribit, quod tradit Archi. in c. abbatibus, xij. q. ij. bona ecclesiæ alienari posse inconsulto capitulo. Et quod à Dy. scriptum est in l. ij. ff. sol. mat. & à Cy. & Alb. relatũ & comprobatũ in l. j. C. de noua. domino licere vasallum inuitũ alienare imminente necessitate, per l. patronus, & l. medicus, ff. de ope. lib. quamuis aliàs nõ liceat, c. j. §. prætereà ducatus, tit. de prohib. feud. alie. per Federic. & dicemus infrà eadem glo. nu. 78. vicesimosextò.

19 ¶Quódque Bal. scriptum reliquit in tract. Protomixeos col. iiij. vers. sed tunc quæro, & iterum col. ij. versi. quid si vendo, quòd etiam stante consuetudine Protomixeos, quæ id ius consanguineis socijs ac vicinis tribuit, vt præferantur extraneis intra xxx. dies à denuntiatione illis facta ab eo qui vult vendere: si tamen vrgeat iusta quæpiã necessitas, poterit liberè vẽdere cuilibet, non expectato eo tempore, nisi illi confestim emant, quia necessitas non subest legi. l. j. ff. de of. Procon. & eum sequitur Matthæ. Afflict. loquens in necessitate famis, in eodem tracta. Proto. col. vj. versic. sed iuxta hoc quærit: vbi & alia multa de necessitate allegat. Et inter cætera, quòd feudũ ex causa necessitatis alienari potest, per c. j. nt. qual. olim feud. ali. pot. Quãquàm ille tex. probat contrarium, vti etiam annotant And. Iser. Bal. Mart. Laud. Alua. & Card. Alex. ibi, & ipsi And. & Bal. in c. j. §. aut si libellario, titu. quib. mod. feud. amit. & ipse quoque Aluar. loquens de necessitate famis, in c. vlt. in xxxiij. cõclusione, tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. & Phil. Dec. in c. quæ in ecclesiarum, col. iij. in vj not. per eum tex. de consti. & Fran. Cur. iunior in tract. feud. in iiij. q. prin. quartæ partis, vbi item loquitur de necessitate famis.

20 ¶Porrò autem alia multa de necessitate collegit Alberic. in d. l. ij. C. de patri. qui fili. distraxe. & maximè de necessitate famis, & in l. j. ante fi. ff. de offi. Procõsul. & Lucas Pen. in l. j. col. ij. C. de delato. lib. x. & in l. Curiales, la ij. post prin. C. de Decur. eo. lib. & in l. j. col. j. & ij. C. de cõmeat. lib. xij. Roma. in repe. l. si verò, §. de viro, in iiij. fal. ff. sol. mat. Firmianus in suo vbere Lexico, in verbo, necessitas, ferè per totum. Franc. Curt. senior in repe. l. admonendi. char. 16. col. iij. versi. ad hanc decisionem, & ibi quoque Iason in repe. col. lxxiiij. versi. circa secundam conclusionẽ, qui est in nu. 214. & seq. ff. de iureiur. & ipse Iason in l. j. in prin. col. pen. versi. gl. in verbo, nõ aliter, & ibi Franc. Purp. col. item pen. & seq. ff. de offi. eius, cui manda. est iurisdi. & idem Iason in auth. res quæ, col. iij. vers. vndecimò, & iterum col. vj. versi. sextò & vltimò, C. com. de leg. & in l. principalibus, col. ij. ff. si cer. pet. Fel. in c. cùm accessissent, col. ix. versi. tertiò restringitur, extrà de consti. & in c. querelam, col. vlti. extrà de iureiur. & in c. ij. col. pen. de spons. Philip. Dec. in l. quæ propter, de reg. iur. Matthæ. Afflic. in c. licèt vasallus, col. iij. in 5. not. tit. si de feu. fue. contro. inter do. & agna, & in constitu. Siciliæ incip. si quando contingit, in j. no. Fran. Cur iunior in tract. feudorum in iiij. parte principali, charta 43. versic. decimosextò quæro. Hippo. Marsil. in l. j. §. prætereà. colum. xviij. & duabus seq. ff. de quæstio. Ferdi. Loaz. in repe. l. filiusfamiliàs, §. Diui. nume. 219. & multis seq. ff. de lega. j. Geral. à Petr. Sancta, sing. cap. necessitas, Ioan. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxo. §. xvij. colum. v. versi. quod procedit, & seq. & Alci. in lib. j. ff. de verb. sig. ad fi. qui id integrum accedit à Ro. in d. §. si verò. Quorum dicta si hîc adijcere vellem, dies me prius deficeret.

De necessitate multa remissiuè.

21 ¶Sed illis addere potes, quod & de ipsa necessitatẽ externi scriptores tradidere. Orpheus in Hymno Noctis, scribit, grauem necessitatẽ omnibus dominari, aut si mauis omnia fortificare,
—δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατύνει.

Necessitas omnibus dominatur.

Necessitas & fatum cõnexa.

Thales Milesius apud Plutarchum libro primo de Placitis Philosophorũ,cap.xxv. & Diogenẽ Laertium in ipsius vita,dicit validissimum,siue fortissimũ quiddam necessitatẽ esse,vt quę vniuersæ naturæ præualeat ἰσχυρότατον ἀνάγκην,κρατεῖ γὰρ πάντων. { Nam & alibi apud eundem Plutarchum in conuiuio septem sapientum,idem Thales interrogatus τί ἰσχυρότατον, id est, quod fortissimum,ἀνάγκη, inquit,id est necessitas:μόνον γὰρ ἀνίκητον,id est,sola enim immobilis, siue semper sibi constans,siue inuicta,siue insuperabilis:hæc enim omnia ea dictio significat.} Trismegestus in libro de voluntate diuina,qui Asclepius inscribitur,c.xiiij.tradit εἱμαρμένην, id est fatum,& ἀνάγκην,id est necessitatem,ambas sibi inuicem indiuiduo connexas glutino, alteram verò rerum omnium parere initia,necessitatem autem cogere ad effectum. { Quod & propemodum astruit Seneca lib.2.Naturalium quæstionũ. } Parmenides verò & Democritus,atque etiam Heraclitus & Plutarchus vbi nuper citauimus,& iterum cap.xxvij.necessitatem eandem atque fatũ esse voluerũt,omniáque ipsius præscripto fieri.Plato (vt & idẽ Plutarch.tradit, cap. xxvj.) euẽtorum partem prouidentiæ,partem necessitati adscribit.Idem,& cum eo Stoici, necessitatem quidem fixam causam & violentam dicũt,vti etiam refert ipse Plutarch. in illo cap. xxvj.)euentorum partem prouidentiæ,partem necessitati adscribit.Idem,& eum eo Stoici, necessitatem quidem fixam causam & violentam dicunt, vti etiam refert ipse Plutarchus in illo c. xxvij.Idem Plato lib.de Republica decimo,atque Plotinus eiusdem sectæ Philosophus Necessitatem Deam faciunt,Parcarum matrem, quæ & ipsæ ineluctabiles atque inexorabiles vocantur.Nam & Pausanias lib.ij.quo Corinthia tractat, scribit Corinthi Necessitatis ac Violentiæ sacellum fuisse, quod ingredi minimè consueuerant. Ex quo intelligis & necessitatem pro Dea fuisse habitam,eandémque Violentiæ coniunctam, tanquam ea cuncta violet. Valerius Maximus,lib.j.c.vj.quo loco de Cn.Põpeio loquitur,inuictas leges necessitudinis esse dicit.ibi enim necessitudo pro necessitate(vt sæpe fit)ponitur.

Necessitas causa fixa & violenta.

Necessitas Dea Parcarũ mater.

22 ¶ Simonidis sententia est ex arcanis Homericis,quo loco de morte Sarpedonis loquitur,ni fallor,deprompta,Necessitati ne deos quidem resistere, ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται. quam aduocat Plato tum in Protagora,tũ lib.de Legibus v.rursúmque vij.Eámque expressisse videtur { Dionysius Halicarnasseus lib.6.in oratione Menenij Agrippæ,cùm dicit, Postremò cogitantes necessitatis vim,cui soli vel Dij coguntur cedere.Et } Liuius lib.ab Vrbe cond.ix.cùm scribit:Parcatur necessitati,quam ne Dij quidem superant. Sed & idem lib. iiij. ita facit loquentem Vectium Messium Volscorum regem:Necessitate,quæ vltimũ ac maximum telum est, superiores estis.Vnde opinor illud vice prouerbij celebratum,Ingens telũ necessitas.quod Plinij esse nonnulli tradunt.Cæterum Euripides in Helena ex sapientum sententia dicit,nihil plus posse graui necessitate:

Necessitati ne Deos quidem resistere.

Necessitas telũ vltimum.

Necessitate nil plus potest.

Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. Et in Alcesti,

Κρεῖσσον οὐδὲν ἀνάγκης ηὗρον. Hoc est,

Potentius nihil necessitate inueni.

Necessitas dura & rigida.

Sæua.

Idem suam Hecubam ita claudit στεῤῥὰ γὰρ ἀνάγκη,id est,dura,siue mauis,rigida necessitas.Nam & hanc quoque duram sæpius vocat Diuus Augustinus , enarrans illud Psal.xxx. Saluam fecisti de necessitatibus animam meam. Horatius autem libr. j. Carminum , Ode xxxv. eandem sæuam vocat:

Te semper anteit sæua necessitas.

Dira.

Et lib.iij.Ode xxiiij.diram,quod non longè abest,

Si figit adamantinos

Summis uerticibus dira necessitas.

Clauos.—

Necessitas uincit iustitiam.

Necessitati parendum.

Necessitas omnia in seruitutem redigit.

Quintilianus auus Declama.cclx.Multum (ait) contra iustitiam necessitas valet. Palladius lib. Rei rusticæ j.c.vj.Necessitas feriis caret.Valerius Maximus lib.vij.tit. vj. qui de necessitate est, scribit,Abominandæ necessitatis leges amarissimas esse,& truculentissima imperia.Tullius lib. ij.Officiorum:Necessitati parendum esse iubet.Et Herodianus lib.v.Parendum,inquit, necessitati fuit.Græcus est versiculus Menandri,

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται τάχα.

Id est ad verbum,

A' necessitate omnia in seruitutem rediguntur uelociter. Et alter,

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.

A' necessitate multa facimus mala.

Ab ea mala omnia.

Ea omnia audet.

Græco autem Epigrammate, παντόλμος ἀνάγκη appellatur, quòd omnia audeat. Porcius autem Latro in illa in Catilinam declamatione, grauissimos pronuntiat morsus irritatæ necessitatis. Et Plato in Phędro tradit necessitatẽ omnibus in rebus cuique grauẽ esse:Καὶ μὲν τόγε ἀναγκαῖον ἔσται βαρὺ παντὶ παράπαν ἂν λέγεται.

Homerus

Homerus autem necessitatem fortem vocat,lib.vj.Iliados,

—κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.

Et rursus lib.x.Odyss.

—κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

23 ¶Sed tu hîc aduerte lector,nam quæ de necessitate famis priuatim nostris legib. cõstituta sunt ad alias trahenda non sunt,vt in casu d.l.ij.C.de patribus qui filios distraxe. voluerunt Azo in Summa eiusdem tit. Accursius,Petrus à Bellia Perti.Cy.Bart.du citat.Dyn.quo loco statim dicemus,Bal.Ang.Sal.& Pau.Cast.in d.l.ij.& Dyn.in c.in argumentum,de regulis iuris,lib.vj. Ex quo & Ioannes Fab.in §.j.col.ij.instit.quib.alie.licet vel nõ dicit,quòd licet maritus possit dotem alienare ex necessitate famis,non tamen ob aliam quamuis necessitatem,argum.d.l.ij. C. de patribus qui filios distrax.& sequitur Ang Aret.in d.§.j.col.j.in fi.Et facit quod in alio casu voluit Ioannes Fab.in §.nullius.col.vlt.& ibi post eum Ang.Aret.in §.sacræ,Instit.de rerum diuisio.& in alio item casu Bal.in c.j.§.aut si libellario,col.ij.in verbo,poterat olim,tit. quibus mod.feud.amit.dum ibi loquitur de necessitate victus.

Ob famẽ constitut.a.ad alias necessitates nõ sunt trahenda.

24 ¶Et hæc quidem optimo iure,quãdo nulla omnino necessitas fami par est. Teterrimum enim mortis genus famẽ esse pronuntiauit Homerus,qui lib.xij.Odyss. ita facit Eurylochu loquẽtẽ:

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν. Id est ad verbum,
Omnes quidem terribiles mortes miseris mortalibus:
Fame autem miserrimum mori.

Fames teterrimum mortis genus,atque miserrimum.

Cuius sententiæ meminere Plato in lib.de Republ.iij.& Columella lib.ij.Rei rusticæ,c. itẽ ij. & Cn.Pompeius in ea epistola ad Senatũ,quæ dicitur fuisse deprompta ex libris Historiarum Sallustij:Quantùm in vobis,fame miserrima omnium morte confectus.Et his subscribens Liuius lib.x.Secundi belli Punici, scribit famem & frigus miserrima esse mortis genera. Hisque alludens Plautinus parasitus in Captiuis,Miserrimum ait esse hominẽ,qui cùm esse cupit,quod edat non habet.Hinc Horatius lib.j.Carminum,Ode xxj.miseram famem vocat.

Hic bellum lachrymosum,hic miseram famem,&c. Ouidius lib.viij.Meta.appellat famem,miserabile genus pœnæ:

Fames misera.

Molitúrque genus pœnæ miserabile —

Tullius autem ad Atticum lib.Epistolarum v.Fame nihil miserius esse,pronuntiauit. Iosephus lib.vj.Belli Iudaici,c.xiiij.scribit, famem rerũ omnium clades siue acerbitates superare. Quod & ex ipso repetit Eusebius Cæsariensis Historiæ ecclesiasticæ lib.iij.c.iiij.aut vt alij diuidunt,vj. Sed & idem Iosephus lib.vij.eiusdem operis c.xj.tradit,Omne pereundi genus fame leuius videri.Et Menander,

Fames clades & acerbitates omnes superat.

Λιμὸς μέγιστον ἄλγος ἀνθρώποις ἔφυ.
Fames maximus dolor hominibus est.

Quintilianus,si is est,in Cadauerum pastis:Felix(ait)pestilentia,felix præliorum strages, denique omnis mors facilis.Fames aspera, vitalia haurit,præcordia carpit,animi tormẽtum,corporis tabes, magistra peccandi, ditissima necessitatum , deformissima malorum. Hæc ad humile corpus nobiles manus mittit,hæc alienis pedibus mendicantes prosternit , hæc sæpe sociorum fidem fregit,hæc venena populis publicè dedit,hæc in parricidium pios egit. Quem citat Lucas Pen.in l.ij.col.ij.C.de quibus munerib.vel præsta.lib.x.

25 ¶Plinius li.ij.c.lxv de terra loquens,Quin & venena,ait,nostri miserta instituisse credi potest, ne in tædio vitæ,diræ famis mora terræ meritis alienissima,lenta nos consumeret tabe.Quibus vides,famem peculiariter diram vocari,vti & apud Virgilium lib.iij.Æneid.

Fames dira.

Sed non antè datam cingetis mœnibus vrbem,
Quàm vos dira fames,nostræq; iniuria cædis,
Ambesas subigat malis absumere mensas.

{Et Horatium lib.j.Sermo.satyra 2.haud multò post princ.

—inopi dare nolit amico,
Frigus quo durámque famem propellere possit.} Et Ouidium lib.viij.Meta.
Tum quoque dira fames,implacatæq; vigebat
Flamma gulæ.—

Sæuam quoque(quod eiusdem est sensus)vocat Lucanus lib.vj.

Sæua.

Sed patitur sæuam,veluti circundatus arcta
Obsidione famem —

{Et Seneca Tragœdiographus in Octauia.actu 4.

Turpisque egestas,sæua cum luctu fames.}

Idem

Obscœna. Idem autem Virgilius eodem lib.iij.eam obscœnam vocat:

Obscœnámque famem, quæ prima pericula uito.

Quia, vt dicit Seruius ibi, homines ad obscœna cōpellit: vt de malesuada statim dicemus. Nonius autem Marcellus, obscœnam, in eo loco exponit, pro vitabili. Sic quoque eā, & prætereà
Tetra. tetram, vocat Eusebius Cæsariensis Historiæ ecclesiasticæ lib.ix.c.viij. Sed & ipse Virgilius (vt
Vesana. ad eum redeamus) vesanam eam vocat, lib.ix.

Suadet enim uesana fames: manditque, trahitque
Molle pecus.— Et iterum lib.x.
Suadet enim uesana fames, si fortè fugacem
Conspexit capream.

Insana. Et post eum Apuleius lib.viij. Metamorph. Cui non absimile est, quod Lucanus eam insanam appellat, lib.vij.

Insanámque famem, permissásque ignibus urbes.

Malesuada. Fames in uestibulo inferni. Idem Virgilius lib. vj. eandem quoque vocat malesuadam, quòd scilicet ad omne malum scelúsque suadēdum sit efficacissima, vt paulò pòst dicemus: eámque fabulatur cedere in vestibulo inferni inter tetra diráque monstra.

Vestibulum ante ipsum, primisque in faucibus Orci
Luctus, & ultrices posuere cubilia Curæ,
Pallentésque habitant Morbi, tristisque Senectus,
Et Metus, & malesuada Fames, ac turpis Egestas,
Terribiles uisu formæ.—

Idem lib. Æneidos sexto, eandem Rabidam vocat, quòd in rabiem quandam adigat homines.

—Ille fame rabida tria guttura pandens.

Hinc idem Virgilius lib.ix. eiusdem operis:

—Collecta fatigat edendi
Ex longo rabies.—

Et Silius Italicus, loquens de fame Saguntina, lib.ij. Puni.

—Rabidi ieiunia uentris Insolitis adigunt uesci.—

Adagium. Pestifera. Ex quo est illud vetus adagium apud Plautū in Amphitryone, Fames & mora bilem in nasum conciunt. Ouid. lib. viij. Metamorph. pestiferam eam vocat.

Pestifera lacerare fame.—

Dura. Et duram lib.iiij. de Ponto:

—Vix humili duram reppulit arte famem.

Et ante eum Horat. lib. Sermonum j. Saty.ij.

—Durámque famem depellere possit.

Et atram Claudianus:

Atra. *Pallor & atra fames.—*

Quod accepisse videtur ab Hesiodo qui αἴθοπα λιμὸν lib.j. Operum & dierum vocat, id est, nigram, siue atram famem. At eidem Hesiodo lib. eiusdem operis ij. λιμὸς quoque ἀτερπὴς, id est,
Iniucunda. iniucunda, dicitur. Quod epitheton antè ei tribuerat Homerus, lib.xix. Iliados:

—ἵνα μή μιν λιμὸς ἀτερπὴς γούναθ' ἵκηται.

Imperiosa. Sed vt redeamus ad Claudianum, is in Rufinum eam item vocat imperiosam, quòd extrema quæque imperet.

Imperiosa fames, letho uicina senectus.

Violenta. Et Lactantius in Phœnice, violentam, quod non multùm ab illo distat, quia scilicet violet iura omnia, etiam naturalia, vt paulò pòst ostendemus.

Et curæ insomnes, & uiolenta fames.

Perniciosa. Et perniciosam, T. Liuius. Victoribus (ait) victísque pariter perniciosa fames instabat. In lib.v.
Omnia domās. Epigrammatum Græcorum, vnum est nomine Callimachi in quo λιμὸς πανδαμάτωρ dicitur,
Mœsta. quasi omnia domans. Mœstam quoq; illā vocat Seneca Tragœdiographus in Hercule furēte.

Famésque mœsta tabido rictu iacens.

26 **De fame alia multa.** ¶Idem Liuius lib. Secundi belli Punici primo, dicit famem vltimum humanorū supplicium. Et Ammianus Marcellinus libro decimonono, eam vocat vltimum omnium malorum. Idem lib. xxv. ignotissimum mortis genus appellat, veluti admodum ignobile. Et paulò pòst, Dies (inquit) quatuor sunt euolati inedia cruciabiles, & omni supplicio tristiores. Ægesippus lib.v. Famē (vehementem) carnificem appellat. Diuus Hieremias Threnorum c.iiij. dicit, Melius esse occidi gladio, quàm fame extabescere. Cui consentiens Vegetius, Ferro (inquit) multò sæuior fames est. Dauid autem pestilentiam eligere maluit, quàm famem, cùm vtriusque ei data esset optio, vt scribitur Regum lib.ij.c.xxiiij. Ouidius lib.viij. Metamorph. famem Erebi & Noctis filiam dicit, eámque graphicè describit. E nostris Bal. in l. pactum, col. vlt. C. de pactis, tradit illud tanquam

tanquam prouerbiũ vulgò celebratũ,fames est acutissimus ensis.idem cons.ccccl viij lata fuit sententia,col.ij.lib.uj.scribit,nihil tristius esse,quàm fame necari,nihilque fami comparari.Epicuri autem sententia est,licere pro siti & fame depellẽda aduersus Iouem pugnare,teste Theodorico lib.de curatione Græcorum vodecimo.

27 ¶Et sanè Lector hæc pestis omnium rerũ teterrima est,& ad omne scelus suadẽdum efficacissima.Ex nullo malorũ fonte fœdiora manarunt exempla.Hinc filiorum cædes,& infandę epulæ:hinc præcipitaoones,aliæque festinatæ mortes:& quod omniũ atrocissimũ est,reperti sunt,qui seipsos laniarunt quando obscœnos morsus in alios vertere noo potuerũt.Nam io ea obsidione,quam inter secundum bellũ Punicũ passus est Spendius ab Amilcare Carthaginiensiũ Duce,eò inopiæ ventum est, vt Spendiahi milites suis ipsorum corporibus inedia vescerẽtur,captiuisque(qood Polybius tradit)ac seruis cæsis,eorum carnibus sustẽtarentur.Hanc autem rem ita explicat Porphyrius lib.ij.de abstineotia ab esu carnium:Post primum(inquit)bellum,quod de Sicilia à Romanis aduersus Carthaginienses gestũ est,cùm Phœnices mercenarij milites defecissent,simúlque alios Phœnos in defectionẽ induxissent:Amilcar cognomẽto Baleas expeditione in ipsos facta in eam victus inopiã redegit,vt primùm eos, qui in prælis caderẽt,in cibum sumerẽt:deinde vbi illi quoque defecissent,captioos occiderent,eorúmque carnibus vescerentur:posteà in seruos omnes manus iniicerent:postremò verò,cùm omnia alia iam consumpta essent,in se mutuò conuersi sorte eductos commilitones comederent.Nomantini quoque à Scipione obsessi,cùm omnia,quę famẽ eorum trahere poterant,consumpsissent,ad vltimum humanotum corporum dapibus vsi sunt.Captáqoe vrbe complures inuenti sunt,artus & membra trucidatorũ corporum sino suo gestãtes:vt autor est Valerius li.vij.c.vj.qui subdit,horum trocem pertinaciam in consimili facinore Calaguritanorum,execrabilem impietatem supergressam esse:qui quia nullũ iam aliud supererat animal,vxores suas,notósque ad vsum nefariæ dapis verterunt.Quóque diutius armata iuuentus viscera sua visceribus aleret, infœlices cadauerũ reliquias salire non dubitauit.Liuius lib.iiij.ab vrbe condita tradit,Cùm fames vrgeret Romanos,multos ex plebe,spe amissa,potius quàm vt cruciarentur trahendo animã,capitibus obuolutis se in Tiberim præcipitasse.Herodotus libro tertio refert,exercitum Cãbysis Persarum regis in expeditione,quammouit aduersus Aetiopes,tanta fame oppressum fuisse,vt sortiti ex seipsis milites decimum quenque comederint.

Fames ad quæ nos mala impellat.

28 ¶Tradunt & antiqui scriptores,Erisichthonem,de quo nos suprà locuti sumus,propter neglecta Veneris sacra ad tantam famem adactũ fuisse,vt propria ipsius membra corrosẽrit.Ex quo Ouidius libro octaoo Metamorph.

Vis tamen illa mali postquàm consumpserat omnem
Materiam,dederátque graui noua pabula morbo,
Ipse suos artus lacero diuellere morsu
Cœpit,& infelix minuendo corpus alebat.

Et alter nescio quis Poeta:

Membra aliena fame lacerabant,esse parati
Et sua —

Vt non abs re scriptum sit Esaiæ ix.c.Esorit & comedet ad sinistrã,& non saturabitur .Vnusquisq; carnem brachij sui vorabit.Nec ideò mirũ videri debet,qood mulò tradiderunt Polypum præ fame sua ipsius brachia,siue cirros (aut,vt alij vertunt,pedicolos) corrodere.Id enim Hesiodus lib.secũdo Operum,Opianus lib.de piscibus,& præter hos ij.Aelianus lib.xij. statim post prin.& Albertus Magnus lib.animaliũ xxiiij.scriptis reliquerunt:Pherecrates, Cominus,Alceus,& alij multi,Athenæo lib.vij.c.32.citàti:tametsi Aristoteles lib.de natura animaliũ viij.c.ij.& Plinius lib.ix.c.xxix.& Athenæus ipse reclamant.

Erisichthõ præ fame membra propria dilaniauit.

Polypus.

29 ¶Sed vt redeamus,in Hierosolymitana expugnatione,cùm Iudæi arctius à Romanis obsiderẽtur,non solùm oon abstinuerunt à stercoribus hominum,& brutorum,& calciamẽtis & coriis à scutis detractis,quod sæpe aliàs factitatum est:sed & reperta sunt à militibus omnia ob iocdiam discuoentibus,in priuata molierculæ domo,puerilia membra,quibus infelix mater , nomine Maria,Eleazari filia,occultè vescebatur,trahebátq; vitã illius visceribus,qui omni vita solet esse parenti charior.Testis Iosephus lib.Belli Iudaici vj.c.vlt.in fi.& li.vij.c.vj.aor ex aliorũ codicum sectione,xj.& repetit,Aegesippus Excidij Hierosolymitani lib.v. c.zlj. & Eusebius Cæsariensis Ecclesiasticæ historiæ lib.iij.ca.iiij.aut vt alij codices computant,vj.Diods Chrysostomus lib.j.aduersus vituperatores vitæ monasticæ. Quin longo antè interuallo Doda rege Syriæ Ioram in Samaria obsidente,fames adeò inualuit,vt matres inedia adactæ filios necauerint, coxerint,comederint, vt scribit sacra historia,iiij.Regum , capitulo sexto,& Iosephus libro ix. Antiquitatum , capit. iiij.Et in alia ipsius Samariæ obsidiooe , facta ab Aristobulo

De eadem re.

& Antigono

& Antigono Hyrcani filius, fames quoq; obsessos ad tetra humanorũ cadauerũ alimẽta coegit, vt tradit Aegesyppus lib. Exeidij Hierosolymitani j.c. item j. Sed & imperãte Iustiniano, eo anno, quo vrbs Roma, dum Bellisarius inibi esset à Gothis obsideretur, tãta per vniuersum orbẽ, & præcipuè apud Ligures fames excreuit, vt pleræque matres infelicium natorũ membra comederent, vt vir sanctissimus Datius Mediolanensis Antistes, & eius autoritate Paulus Diaconus retulere. Hincq; dolẽter & flebiliter Hieremias, quo loco nuper citauimus, manus (inquit) mulierum coxerunt filios suos: facti sunt cibus earum. Diuus ille Chrysostomus Homilia in Genesim lxiiij. loquens de Iacob illo patriarcha, scribit, famis necessitatem patriæ amorem in eo vicisse. Et Diuus Hieronymus in Amos lib. iij. Vetus narrat historia, nil fame durius, quæ sæpe obsessos compellit humanis vesci carnibus, & in suam sæuire naturam, ita vt nec parentes paruulis parcant liberis, & maritalis affectus vxoris dudum amatæ membra dilaceret. Ex quibus
Adagium, ortum vetus adagium, Omnia esculenta obsessis. Quod quidem adagium, (vt id addas) sumptum est ex veteri illo Senario cuiuspiam Poëtæ.

Ἅπαντα γάρ τις βρωτὰ τοῖς πολιορκουμένοις.

Idem quoque de obitu Marcellæ ad Principiam, loquens de quadam fame, quæ tũc Romanos obsessos tenebat: Terribilis (ait) de occidẽte rumor affertur, obsideri Romã, & auro salutem ciuium redimi, spoliatósque rursum cruciari, vt post substantiam vitam quoque amitterẽt. Hæret vox, & singultus intercipiunt verba dictãtis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: imò verò fame periit, antequàm gladio: & vix pauci, qui caperentur, inuenti sunt. Ad nephãdos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicem membra laniarunt, dum mater non parcit lactẽti infantiæ, & recipit vtero, quem paulò antè effuderat. Ex quibus est illud Leuitici 26. Corripiã vos septem plagis propter peccata vestra, ita vt comedatis carnes filiorum vestrorum, & filiarũ vestrarum. Et Deutero. c. xxviij. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi dominus Deus tuus: & comedes fructũ vteri tui, & carnes filiorũ tuorum, & filiarum tuarum, quas dederit tibi dominus Deus &c. Et Baruch ij. Vt adduceret Dominus super nos mala magna, quæ ooo sunt facta sub cælo, quemadmodũ facta sunt io Hierusalẽ, secundum quæ scripta sunt in lege Moysi, vt manducaret homo carnes filij sui, & carnes filię suę. Et Ezechielis v. Patres comedent filios suos in medio tui.

30 ¶Non mirũ igitur videri debet, quod Plinius lib. viij. c. lvij. tradit Annibale Casilinũ obsidẽte.
De eadem re. vænisse murem CC. nummis, eúmque qui vendiderat fame interiisse, emptorẽ vixisse. Quod & ipsum tradit Valerius lib. vij. c. vj. Quãquàm apud Strabonem. lib. v. legimus non murem in ea obsidione, sed modium frumẽti venditum fuisse CC. drachmis, emptorémque ea alimonia incolumem seruatũ, venditorem autem fame extinctum. Non mirum (inquam) quod in exercitu Marci Antonij, quo tempore cum Phraone, aut vt alij vocant, Phraarte rege Parthorũ pugnaretur, chœnix Attica frumẽti (tanta fames erat) quinquaginta drachmis empta sit, & pro hordeaceis panibus paris ponderis argentũ datũ, vt scribit Plutarchus in vita ipsius Antonij. Et ꝙ in ea Samariæ obsidione, de qua nuper locuti sumus, caput asini vænundatum est 80. argenteis, & quarta pars cadi stercoris columbarum quinque argenteis: sicuti quoque scriptum est eo. c. vj. li. iiij. Regum. Et apud Iosephum, vbi suprà, qui eam quartam partem cadi, sextarium appellat.

31 ¶Quid igitur (vt ad principale nostrum institutum tandem veniamus) etiam mirandum est, si
Decisio principalis dubij. quod aliàs vænire prohibetur, liceat vendere vrgente tam tetra, diráque, atque omnia audẽte, suadentéque, famis necessitate. Et si quę cogit liberos proprios, vxores nostras, propriámq; nostram carnem (vt diximus) mandere, quæque permittit liberos ipsos vænũdare, eadem permittat & ius familiæ, & generis etiam vendere: quod nõ adeò arctum est & peculiare, quàm liberorum, id est, nostræ priuatæ geniture. Retractũ dico, qui ratione generis & familiæ competit. Proinde (vt id caput coocludam) facilè concesserim in hac tanta necessitate ius istud retractus cuiuis vendere, si cæteri coosanguinei emere differant, hoc solo argumento, quòd liberos quoque tunc vendere liceat. In cæteris autẽ necessitatibus non ausim tam constanter asseuerare, tametsi Bal. & Paul. Cast. vt suprà diximus, id astruant.

32 ¶QVARTO INTELLIGE, vt huiuscemodi cessio fieri nõ possit, quantùm ad præiudiciũ cõsanguineorũ, sed quantùm ad præiudiciũ ipsius cedentis possit, vt scilicet locus pateat
An retractus cedi possit saltem in præiudiciũ cedẽtis. cæteris cõsanguineis: vt quibusdã placere video, arg. l. j. §. Titius filios, tit. si de feu. fuer. contro. inter domi. & agna. Ita enim voluit Ferronus in commeotarijs consuetudinum Burdi. hoc eo. tit. §. j. id quod sine dubio verũ est, vt scilicet alter coosanguineus etiã remotior venire possit, si sic intra annũ. Sed an sibi ita præiudicarit, vt propter cessionẽ non amplius audiatur, dicã plenissimè in glo. seq. nu. 5. sed dubitari, & multis seq. Sed & an valeat ea cessio in præiudicium emptoris, si alius consanguineus nõ veniat, & sic teneatur emptor admittere extraneum cessionarium, satis patet ex iis quæ diximus suprà eadem glo. nu. 10. secundò intellige, & sequen.

¶QVINTO

33 ¶QVINTO INTELLIGE, vt si consanguineus retrahens sit socius bonorum alterius extranei, certè retrahendo per ipsum consanguineum, alteri extraneo socio acquiritur in re retracta, pro portione societatis, argu. l. si is qui duos, ff. de libe. lega. vbi ex duobus sociis, qui incapax est, propter eum qui capax est, capit per consequentiam, hæc enim sunt verba eius legis, cuius autoritate suffultus Dy. & post eum Bar. ibi in fi. tradit quòd licet spurius non possit capere à patre, tamen si ipse spurius contraxerit societatem cum alio capace, iste alius potest instirui hæres à patre spurij, atque ita trāsibit dimidium bonorum in spurium. & idem voluit Bal. qui dicit menti tenendum, in l. j. colum. vlti. in 14. quæstio. C. pro socio, vbi & illum textum dicit not. Sal. qui & com not. dicit & sing. in l. si societatis, C. eod. tit. & in l. societatem, la j. ff. eo. tit. vbi & eū dicit & not. Pet. Anch. Io. Ana. & Fel. in c. ij. extrà de Iudæis, & Lud. Sard. in tract. legitimationum, char. vlti. versi. octauò si spurius, vbi & huius rationem reddit. & Cæpolla cautel. xxxviij. secundum vltimam computationem, & lxiiij. secundùm primam, incip. nunc videamus, versicu. octaua cautela est. Barba. qui propè vbique dicit, illum tex. sing. in repe. c. Raynaldus, char. antepen. extrà de testa. & in repet. rub. extra de reb. eccle. non alie. colum. xij. versic. duodecimò limita. & consil. xxxvj. sapienter, col. viij. lib. ij. & consil. xliiij. quod est simili exordio, col. vlt. eod. lib. ij. & consi. lxxxiij. illud afferam, col. ij. lib. iij. & cōsi. v. illud in medium, col. vij. versic. facit etiam, lib. iiij. & illius discipulus Anto. Corse. sing. Spurius, vbi dicit etiam illum tex. sing. [& Cæsar Lamberti. in tract. de iure patro. in 6. artic. j. q. princ. j. partis j. lib. col. ij. ou. §.]& Io. Crotus in reper. l. filiusfamiliâs, §. diui, col. xxiij. versi. sexto & vltimò fallit, ff. de lega. j. vbi ex hoc dicit, quòd si hoc statuto prohibeatur res immobilis alienari in extraneum: tamen si extraneus contraxerit societatem bonorum cum ciue, qui acquirat, iste extraneus in consequentiam societatis etiam acquiret: quæ res proximè accedit ad casum nostræ consuetudinis. De quo etiam est expressa consuetudo apud Borbonios, ca. consuetudinum eius loci cccclxiiij. Et de viro & vxore habemus etiam consuetudinem expressam suprà eod. titu. §. xvj. vbi & nos aliquid diximus in ij. glos.

Cōsanguineus retrahens, an acquirat socio omnium bonorum.

Cōsuetudines.

34 ¶Et hanc quoque sententiā confirmat, quod voluit glo. no. in l. vlt. in verbo, fratribus, C. de bono. & mune. non conti. lib. x. quòd socius omniū bonorum consequitur vacationem siue immunitatem munerum ex persona sui socij exempti. quam gloss. sequitur, & dicit sing. Alex. cōsil. cxxij. viso puncto, col. iiij. versi. ad hoc etiam facit, lib. iiij. & Barb. locis suprà citatis, & præterea in l. ij. in prin. col. xij. ff. de verb. oblig. & iterum in l. iiij. §. Cato, col. xxix. versi. mihi autē videtur, eod. tit. & Iason. qui & eam dicit sing. in l. j. col. j. C. de transac. & in l. si emancipati, col. iij. C. de colla. De quo tamen vide Fel. dubitantē in c. j. col. v. versi. ex quo dubito, extrà de præscr. nā & Bart. & Io. Plat. quorū tamen non meminit, in d. l. vlti. de bono. & mune. eam gl. sententiam reiiciūt. Et vide alia quędā similia apud [Roma. in l. j. col. ij. vers. tertiò facit, & seq. ff. de cōd. ob turp. cau. & latiùs] Barb. in d. rub. de reb. ec. nō ali. & locis suprà ex eo citatis. & Hip. Mars. sin. clxxx. plura & Ant. Corse. d. sing. spurius, & quod dicemus infrà in ead. gl. nu. 42. nec mirū quidē, & quæ etiā diximus suprà eo. tit. §. j. gl. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 68. & quāquàm pater. Et vide etiā aduersus ea, quod scribūt Mart. Laud. & Car. Alex. in c. j. in fi. tit. de inue. de re ali. fac.

De eadem re.

35 ¶Sed quod de casu nostri retractus diximus, intelligendum est secundum Barto. in d. casu spuriorum, in d. l. si is qui duos, vt scilicet procedat, nisi de fraude appareret per quasdam coniecturas: de quibus, vt ipse subdit, dixit in l. post contractum, ff. de donat. & id sequuntur Ludoui. Sard. & Cæpolla, quibus locis suprà citauimus: qui tamen dicunt in dubio præsumi fraudem. Sed ego quantùm ad casum nostri retractus, magis accedo sententiæ Bart. simpliciter, vt scilicet debeat constare de fraude: quoniam fraus in dubio non præsumitur, l. meritò, ff. pro socio, & l. patronus, & l. quoties, §. qui dolo, ff. de proba. & l. si Prætor, §. Marcellus, ff. de iudic. & l. iij. §. vltimo. in fi. & ibi gloss. ff. de tribu. actio. & l. dolum, & ibi Barto. & alij, C. de do. mal. & l. j. & ibi Corn. in ij. not. C. si omis. cau. testa. & c. officij, in verbo, constiterit, & ibi Barb. colum. xxxj. nume. 29. de testa. & cap. accedens. de falsis, & cap. ij. de renuntia. lib. vj. & gloss. in l. ij. C. si alienes pigno. da. sit, & in cap. ex tenore, in glo. vlti. extrà de rescrip. Specu. titu. de appella. parte ij. §. nunc tractemus, versic. sed secundum præmissa, & iterum tit. de donat. §. j. versicu. item pone aliquis. Alberi. in l. j. ad fi. princip. ff. de rer. diu. & in j. parte statutorum, quæstio. cx. statuto Parmæ, ad fin. Bal. consi. cxcviij. ad intelligentiam, colum. j. libr. j. quod repetitur consilio ccccxvj. lib. v. & idem Bald. consilio lxx. de iure ciuili, lib. iiij. & vtrobique per d. §. qui dolo. Ioan. Cald. consilio vij. titu. de constitu. incipien. an si statuto cauetur. D. à Rot. decisi. cclxxj. si de mandato, in fin. in nouis, & iterum decis. ccccclxxxj. extra rotam, in princi. etiam in nouis, & Ang. consilio cxlij. super primo, ad fin. Raph. Fulgo. consilio cxcviij. in quæstione, colum. ij. versic. superest. Petr. Anch. consi. cciiij. visis & ponderatis, colum. vlti. versi. non obst. iiij. ratio, & consil. cclj. ex his, post medium, & consi. cclv. dubium, colum. ij. & consil. cclxxxviij. in casu præmisso, col. j. & Docto. vbique.

Quid si de fraude appareat.

Fraus in dubio non præsumatur.

36 *Fraudē & dolum germanos esse.*

¶Nam & si illa iura maxima ex parte de dolo loquantur, illud tamen verum est, dolum & fraudem germana esse, & quadam cognatione coniuncta. l. Iurisgentium, §. sed si fraudandi, & ibi gl. Bart. Ang. & communiter omnes, ff. de pact. & l. j. in prin. & ibi glo. in verbo, fraude, ff. de his qui not. infa. & in c. cæterùm, extrà de rescript. Quanquàm alij vnum ab altero distinguunt, vt genus à specie. vt videre licet per omnes in d. §. sed si fraudandi, & in l. ij. C. de in lit. iuran. & in c. j. lxxxj. dist. Albe. in l. fraudis, ff. de reg. iur. & Bal. in l. quæ fortuitis, col. ij. C. de pigno. actio. & Panor. in c. ex tenore, colum. j. in iiij. nota. extrà de rescrip. & consi. lxviij. videtur primò dictum magistrum, colum. j. lib. j.

37 *De eadem re.*

¶Sed vt redeamus ad principale nostrum institutum, ea ratio, quam Ludo. Sard. & Cæpolla locis suprà designatis afferunt, priuatim ac peculiariter respicit illum casum spuriorum, de quo & ipsi loquuntur: nec aliquid facit ad casum nostri retractus, vt ex iisdem locis videre licet. Et apertissimè videmus, si non omnino cæcutimus, in hoc casu non tantam esse causam siue occasionem præsumendæ, aut in suspicionem vocandæ fraudis, si quæ sit, quàm in illo casu. Et interim tamen vide eundem Bart. qui propemodum ipse secum dissidet in illo casu, in l. vlti. colum. j. versi. quæro vtrùm sit aliquis, ff. de his quib. vt indig.

38 *An autem iste consanguineus poterit retrahere partem socio acquisitā. Cōsuetudines.*

¶Sed & aliomodo intellige hunc casum nostri retractus, vt videlicet quamuis ob societatem pars acquiratur socio consanguinei retrahentis, licèt extraneus sit, vt diximus: tamen intra annū solutæ societatis poterit ipse consanguineus, aut eo mortuo hæredes illius eam partem illi olim socio extraneo acquisitā retrahere, restituendo pretium pro rata eiusdem partis, vt expressè cauetur, quantùm ad virum & vxorem, qui & ipsi sunt communes in bonis mobilibus & quæstibus, iure ac vi matrimonij, ex nostra consuetudine, suprà eo. titu. §. xvj. & seq. quod & nos optimis, ni fallor, rationibus ad alios socios traximus, in §. xx. eiusdem tit. Estque expressa consuetudo tam in coniugibus, quàm aliis socijs, permixtim apud Borbonios, d. ca. cccclxiij. qua & ipsa declarantur cæteræ huiusmodi consuetudines nostræ Galliæ, loquentes tantùm de cōiugibus.

39 *An ius retractus trāseat in extraneū cum vniuersitate.*

¶SEXTO INTELLIGE, quod dictum est, vicinum, aut consortem, qui ex forma statuti potest retrahere, ab extraneo non posse eā facultatem alteri extraneo cedere: intellige, inquam nisi & rem vicinam ratione cuius id ius competit: cedat: vt scripserunt Bald. in trac. Protomixeos, col. ij. versi. quæro nunquid istud ius, & iterum col. vj. versic. his sic præmissis, in fine, Matthæ. Afflic. in eodem tract. §. j. col. antepen. versi. vltimò not. ibi, & ex iis deciditur, & iterū in verbo, vt infra xxx. dies, col. ix. versi. sed iuxta hoc quæro, in fi. eius versi. Alber. in l. qui solidum, §. prædia, per eū tex. ff. de leg. ij. Pau. Cast. in l. apud antiquos, C. de fur. & consi. ccccxxx. circa primum quæsitum, in ij. dubio, lib. ij. & Ioā. Bapt. Rosel. inter consi. eiusdem, consi. ccxliij. statutum Paduæ, post medium, eod. lib. ij. Paulus Parisi. consi. lxxxij. pro veritate, col. iiij. nu. 26. lib. iij. & alij multi ex iis, quos suprà in prin. huius glo. citauimus.

40 *De eadem re.*

¶Quæ res tamen non potest procedere in casu nostri retractus: nam ius ipsius non competit ratione rei, sed personæ: cuius qualitas, id est, consanguinitas, ob quam competit, cedi non potest, vt paulò pòst dicemus. Ideò nec id ius transit cum vniuersitate, vt expressim voluit Io. Fab. in §. j. col. vlt. Insti. de acqui. quæ fit per arro. nam nec trāsit in hæredem vniuersalem extraneū, vt dicit idem Fab. in §. ex contrario, in fi. Insti. de leg. de quo diximus suprà in eadem glo. nu. 3. sed quod diximus. Tu tamen vide quod in simili tractatur, an stante statuto prohibente fieri alienationem in extraneum, possit tamen fieri cum vniuersitate: vt per Bal. & Sal. inuicem dissidentes in l. ea lege, illum quidem col. iij. versi. secundò quæro, hunc col. pen. versi. considero igitur, C. de condi. ob caus. Pau. Cast. consi. ccxxiiij. super secundo, in v. dub. lib. j. Io. Crot. in repe. l. filiusfamiliâs, §. Diui, col. xxj. versi. secundò fallit, ff. de leg. j.

41 *Ratio quare ius retractus extraneo cedi non potest.*

¶QVARE AVTEM id ius cedi non potest, afferunt multi multas rationes: sed omnium plurimas Io. Igne. in repe. l. dudum, col. xiij. versi. his adde vnum articulum, & seq. C. de cōtrah. empt. Omnes autem hanc, veluti præcipuam, adducunt: quoniam huius retractus, ratio est, ne res exeat de genere, siue familia, argu. l. pater, §. fundum Titianum, ibi, de nomine vestro nunquam exeat, ff. de leg. ij. & in l. qui solidum, §. prædium, & l. cùm pater, §. libertis, & l. peto. §. fratre, & l. filiusfamiliâs, §. cùm pater. ff. eod. tit. & l. is qui complures, ff. de leg. iij. & l. libertis, ff. de cond. & demon. cum si. Et vltra eos, quos suprà in prin. citauimus, qui hanc propè omnes rationem adstruunt, eandem quoque huic consuetudini assignat Io. Fab. in §. j. Insti. de emp. & vend. & Phil. Dec. consi. cclxxv. in causa quæ Lucæ agitatur, col. vj. versi. nec obstat si dicatur. & cōs. cccclxxj. iuridicum, paulò ante fi. Ioā. Igne. in d. l. dudum, col. iiij. in fi. & alibi sæpe in ea repe. & omnes vtique de ea loquentes. Cui rationi admodum concinit, quod diximus suprà in præfat. huius tit. nume. 7. id autem ius. Et lex antiqua Locrorum, qua cauebatur, ne quis patrimonium alienar

Locrorū lex.

alienare posset, nisi euideotem calamitatem soperuenisse ostendisset: & vt prætereà antiquæ hæreditates cooseruarentur, vt scriptum reliquit Aristoteles lib. Politicorum ij.cap.v.

41 ¶Igitur cùm ea causa consuetudinis cessaret, si id ius cederetur extraneò, in quo nō est ea qualitas, quę requiritur à statuto, vel consuetudine, id est consanguinitas, gentilitas, proximitas, necessitudo sanguinis, consentaneum est, id ius competens ratione illius qualitatis, cedi non posse, non magis quidem, quàm qualitatem ipsam, quæ hauddubiè cedi non potest, cùm sit ius & qualitas sanguinis & agnationis, l.ius agnationis, ff.de pact.& l.iura sanguinis, ff.de reg.iur. per quæ dicit Bar.in l.cætera, in prin.& ibi Iason, ff.de lega.j. huiusmodi iura non esse in commercio nostro. Et sic cùm deficiat in extraneo illa qualitas sanguinis, debet deficere vis & effectus beneficij eiusdem. l.ætatem, §.vlti.ff.de censib.& l.j.§.permittitur, ff.de aqua quotid. & æsti. & l.semper.§.negotiatores, ff.de iure immunit. *De eodem.*

43 ¶Sicuti etiam in simili dicitur à quibusdam, dominom feudi vel emphyteusis nō posse cedere ius retentionis siue prælationis, quod habet to re feudali vel emphyteutica ex consuetudine, & ex l.vlt.C.de iure emphyt.vt per Guid.Pap.qui ita dicit vidisse se semper iudicari in curia Parlamenti Delphinatus, decis.cccexj.an ius prælationis, vbi & alios allegat, qui tamen nihil de ea re loquuntur. Sed & hoc voluit Pet.Iaco.quem ille noo allegat, titu.de actio.in rem pro re emphyt.colum.x.versi.quid si directus dominus.& Boër.in consuetud.Biturigum, titu.*de la retenue des choses vendues en fief*, §.j.col.j.versi.& intelligo.& iterum in hoc tit.*de retraict*, §.iij.col.v.vers. & idē est in dominō.& Chasse.in cōsuet.Burgun.in tit.*des censes*, §.j.in verbo, *retenue*, in prin. Et hoc expresśim statuit consuetudo Turoniæ hoc eod.tit.*des retraictz*, c.xxxij cuius loci commentarij muti sunt. atque etiam consuetudo Lorriensis apud Montargium, titu.j.§.v. Et id quidem, quia illa qualitas domini cessat in extraneo, nisi totum ius emphyteusis cederet, vt diximus suprà in vicino numero ab hinc iiij. Et id etiam nouissimè tenuit Caro. Mol. qui id latissimè & doctissimè, vt pleraque omnia, tractat in cōsuet.Paris.tit.j.§.xiij.nu. 20.& multis seq. vbi dicit, nullum se scribentium reperisse, qui contrarium teneret. *Retractus feudalis an alteri cedi possit.* *Consuetudines de ea re.*

44 ¶Tamen in hoc iure prælationis siue retentionis feudalis, aut emphyteuticariæ, contrarium, vt scilicet alteri cedi possit, tenuit Collecta.in c.potuit, col.vlt.versic.quid si dominus fingit, extra de locato.& Pau.Cast.consi.cccxxxv.laudatio & inuestitura, in princ, iuncto facto.quod ponitur ante illud consi.libr.j. Et in hanc sententiam est expressa consuetudo apud Borbonienses, c. consuetudinum eius gentis ccclvij.& Aruernienses tit.*de emphyteoses*, c.xx. Marchienses, hoc tit. §.xx.qui est omnium cclxxx. Et idem satis voluisse videntur consuetudines Cenomanorum, c. ccccix.& Andegauorum, c.cccxcix.dum ius faciunt domino, confestim quàm feudum redemerit restituto pretio, vendendi illud ipsum alteri. Et vt è nonnullis accepi, hanc etiam partem approbauit supremus noster Senatus Parisiensis, vt scilicet id ius cedi possit, aresto super ea controuersia lato pro Episcopo Carnotensi in Baronia Dalluye, anno Domini M.D.xx. *De eadem re.* *Consuetudines de ea re.* *Arestum.*

45 ¶NEC MIRVM quidem, si id ius retractus cedi non possit. Sunt enim & alia permulta, quæ similiter cedi non possunt: ex quibus nonnulla, quorum nunc in mentem venit, hîc subnectere decreuimus. Inter quæ primo loco est rescriptum c.vlt.extrà de rescrip.& ibi Ioan.Andr. col.j.Bal.col.ij.versic.deinde nota.Panor.in ij.notab.post alios Antiquiores: qui & hoc dicunt procedere, etiam si is, qui rescriptū obtinuit, iura sua cederet: nam nec ita faciens, rescriptū posset concedere, cùm sit merè personale, nec transgrediatur personas in eo cōtentas.c.pen.& ix. extrà de offic.deleg. Dicitque Bal.vbi suprà, hoc ita procedere. vt & rescriptum ab vno sociorum impetratum, nihil alteri prodesset, quamuis sit argu.contrà, in l.si is qui duos, ff.de lib. leg. Super quo vide quæ diximus suprà eadem glo.nu.33.quintò intellige.& seq. *Rescriptum cedi non potest.*

46 ¶SECVNDO' VSVSFRVCTVS, quia inseparabilis est à persona, cedi quoque nō potest. l.si vsusfructus, ff.de iure dot.& l.vsufructu, §.j.ff.sol.mat.& §.j.Insti.de vsufruc. Nam & aliâs quæ natura sunt inseparabilia, nec ea quoque sunt cessibilia, l.si mulier, §.ex asse, ff. de iure dot. Tamen fructuum commoditas potest ab vsufructuario cedi. l.necessariò, §.vlti.ff. de peri. & commo.rei ven. (& d.l.vsufructu, & ibi Roma.col.ij.in vj.notab.ff.sol.matrimo. & l.in venditione, in prin.& ibi Bar.ff.de bon.author.iudic posśid.) De quibus & tu vide Host.in c.Raynutius, colum.xij.in verbo, tertia Clerę primò deducta, extrà de testa.Barto.in l. si vsusfructus, quę est iiij.in fi.de nouat.& in l.j.C.de peri.bono. subla.l.b.x.Bal.in l.si tibi decem, §.pactum, in j.notabi.ff.de pactis.& consil.cccxxxv.quædam mulier, in j.dubio, lib.j.& consi.ccclxxxiiij. in hoc puncto, lib.iiij.Panor.in c.prætereà.paulò ante fin extra de iure patro. Fabi.à monte S. Sab.in tractatu de emp.& vend.in xxj.quæst.prin.& Steph. Bertran. consi.cccxlvj. ponitur in facto, numer.12.lib.j. (Nam & simile est, quòd licèt decima cedi non posśit laico, cùm sit quid *Nec vsusfructus.* *Nec quæ sua natura sunt inseparabilia.*

spirituale, cap.causam quæ.de præscrip.& c.prohibemus.de deci. potest tamen eidem cedi eius commoditas.c.ij.de locat.& Spe.in tit.de pig.§.j.versi.quid de decima.& Roma.in d.l.vsufructu.vbi suprà,& latè diximus suprà §.j glo.vij.in verbo,*ou autres choses*,nu.51.sed & facit. }

Nec bonorum possessio.

Cessibile non est,quod nō est transmissibile ad hæredes.

47 ¶ TERTIO, bonorum possessio,l.iij.§.acquirere,ff.de bon.pos.Ita enim per eum text. voluit Bald.consil.clxxxvj.quia allegationes,colū.uj.lib.j. Sed aduerte: nam is tex. non dicit expressim,quòd bonorum possessio non ceditur,sed id tantùm, quòd non transmittitur ad hæredem: quod satis est,vt inde agnoscas,quòd nec cedi potest: nam quicquid non est transmissibile ad hæredes,nec id quoque cessibile est,l.si ex pluribus,& ibi Dyn. Bartol.& alij.ff. de admini.tut.& l.non solùm,§.si puellæ,ff.de ritu nup.& l.si stipulatus fuerim,in princ.ff.de verbo. oblig.Bald.in rub.C.de nouo Cod.compo.in fi.& in l.vltima.C.de hære.vel act.vend.& consi. cccxxvij.pridie,col.iij.lib.j.& consi.cxxiij.reuerendissimus,col.iiij. versi.sequitur videre. lib.v. & Docto.vbique.

Cessibile non omne est, quod transmissibile est.

48 ¶ Sed non è diuerso tamen,quod transmissibile est ad hæredes,continuò est cessibile, vt multi falsò assumunt ex dictis iuribus: vti optimè intelligunt, & declarant Alexand.& Iason in d.l.si stipulatus fuerim,ipse Alex.in addi.Bar.in d.l.si mulier,§.ex asse.ff.de iure dot.& idem Iason in l.si constante,colum.vlti.ff.solu.matrim.& in l.j§.vlti.colum.iij.versicu.item circa.ff. de oper. noui nuncia.& in authen.res quæ,colum.x.versicu.decimoquartò.C.commu.de lega. & in repeti.l.quò minùs,in xxx.q.versic.confirmo quia facilius,ff.de flumi.& Bertrand.consil. iiij. visis hinc inde,nume.39.lib.iij.Philip.Deci.consi.dcxiij. in causa feudali,col.ij. quod propè iisdem verbis repetitur consi.dclxxx.& Carol.Ruin.consi.lxxij.viso,colum.ij.nume.4. libr.j.& Franc. Ripa in repet.ca.sæpe,colum.vij.nume.26.extrà de restit.spolia Et apertè ex eo probatur,quòd fideicommissum vniuersale transmittitur ad hæredes fideicommissarij, l.cogi, §. idem Martianus,ff.ad Trebel.& tamen cedi non potest.d.l.si mulier,§.ex asse,ff.de iure dot. & dicemus infrà num.52.octauò fideicommissum. Et ex eo quoque,quòd iura directa transmittuntur ad hæredes,&tamen cedi etiam nō possunt,vt & dicemus num. 58.decimosextò actiones.Ex eóque, quòd iura sepulchrorum transmittuntur ad hæredes,tamen cedi non possunt,vt dicemus etiam infrà nume.55.igitur duodecimò.Et vide quæ dicam infrà in gl.vlt.huius §.num.29. trigesimosecundò,quod liber.& titulo sequen.§.j.{gl.vj.} in verbo,*ou ses heritiers*,num.12.at is confestim. Et id quidem erit pro QVARTO.

Nec ius adeundi, siue immiscendi, cedi potest.

49 ¶ QVINTO, igitur ius adeundi siue immiscendi, quod penè idem est,cedi non potest. de quo tu vide Bal.in rub.extrà de procu.col.iiij.circa medium.& in c.ex rescripto,col.j.de iureiuran.& consi.ccclvij.nulla mulier.col.j.lib.j.& consi.cccexlviij.sanctus Franciscus,in fi.libr.v.& Corne.consil.ccxj.videtur prima fronte,in colum.ij.versi.his tamen non obst.lib.ij. & consilio ccvj.viso suprà scripto themate,col.vj.versic.coadiuuantor præmissa,lib.iij.& consil.ccxcix.videtur prima facie,col.j.& iterum col.iiij.vers.non obstat secundum,eo.lib.iij.& cons.ccxxxvj. diligenter,col.iij.versi.insuper,lib.iiij.& consi.ccxxxix.in hac,col.ij.versi.nec potest,eo. lib.iiij. & consi.ccliiij.principalis difficultas,in prin.eod.lib.iiij.

Nec actio iniuriarum.

50 ¶ SEXTO, actio iniuriarum,vt quidam volūt,inter quos est Ioan.glossator antiquus, vt refert gl.in l.iniuriarum,ff.de iniur.& in l.vlt.C.de hære.vel act.vend. Verùm glo.ipsa vtrobique videtur sentire contrarium: quam vide,& Docto.in iisdem locis.& rursus in l.si nomen, & ibi Sal.ff.de hære.vel act.vend.Host.in Summa,tit.de ali.iud.mut.cau.fac.§.vlt. Spec.tit.de cessi. act.§.j.versi.an actio iniuriarum,& ibi Io.And.in addi.incip.de actione iniuriarum. Pet.Iac. in tit.de act.iniuriarum ex leg.Corne.Alber.in l.j.col.ij.versi.sed quid erit.C.ne lic.poten. Bald. in l.per diuersas,in xvj.q.C.man.& in l.vlt.& ibi Sal.C.de hære.vel act.vend. { Ægid.Bellem. in c.ex parte,colum.xvij.versi.xix.quæritur,de alien.iud.mut.cau.fact.} Franc.Areti.in l.j. col. antepenul.ff.solu.matrim.Guid.Pap.in statuto,si quis per literas,in gloss.vel quasi,colum. xiiij. versi.item quia actio.

Nec operæ officiales.

51 ¶ SEPTIMO, operæ officiales,l.si non sortem,§.libertus,versi.vlti.& ibi Iason in decimotertio notab.ff.de condi.inde.& l.pro hærede,§.si quid tamen,ff.de acqui.hære.& Bal. in l. liberti libertæque,col.iiij.versi.item dubitatur,quidam promisit,C.de bon.liber.eum si.Nam & huiusmodi operæ adhærent personæ,l.operæ in rerum,ff. de oper.liber. ideò nec delegari possunt,l.vnica,§.ne autem,C.de cadu.tol.Sed quomodo id intelligatur, vide per Bal. vbi suprà. & Alex.in d.§.libertus,in vlti.notab.& ibi Ias.vbi suprà.

Nec fideicom-

52 ¶ OCTAVO, fideicommissum vniuersale,vt per d.§.ex asse,tenuit Bartol.ibi, & Bald. qui eum negat alibi reperiri,in cap.nonnulli,columna vj.de rescript.& consilio ccxix. Pepus, col. ij.versi.

ij.versi.præmittendum est,lib.ij. {vbi tameo intelligit ante restitutionem factam.} Alex.& Iason,qui & illum tex.dicunt sing.in l.si stipulatus fuerim illud,ff.de verb. obl.& idem Ias. io l.j. nume.96.ff.de leg.j.vbi dicit eum solennem & oor.dignum,& eius rei addit rationem.De quo etiam vide glo.Dy.& Bart.io l.qui ita,§.j.ff.ad Trebel. & Doct.in l.apud Iulianum,§.verùm,& in l.seruo inuito,ff.eod.tit.Bal.io l.sancimus,in princ.C.eod.titu.& in l.ij.in prima oppo.C.de pact.Bar.in d.l.si stipulatus fuerim,in prin.ff.de verb.obli.& Alber.in prima parte statutorum, q.lxxxix.sed ao proximior. *missum vniuersale.*

53 ¶NONO' GENERALITER nec alia iura passiua cedi quoque possunt,vt dicit Bal. in d.l.ij.in prima oppo.C.de pact.per d.§.ex asse.& l.si maodato,ff.mand.& Carol. Rui.consi. liij.Iesu Christi,col.iij.nu.6.lib.j.Nam vt dicit idem Bal.in d.l.ij.circa medium.C.de hære.vel act.vendi.actiones sunt in potestate nostra,sed non passiones. *Nec alia iura passiua.*

54 ¶DECIMO' IVS immittendi mortuum io rem pignoratam, concessum à lege debitori, alij cedi non potest.l.ij.in fin.ff.de reli.& sump.fune.Ex quo dicit generaliter Ro. consil.cccclxxxiiij inci.hoc quod vicinus,quòd ius ex legis humanitate seo æquitate alicui cócessum in re alteri obooxia,& ad ipsius alterius incómodum,cedi non potest.Et boc erit VNDECIMVM. *Nec ius immittendi mortuū in rem pignoratam.*

55 ¶IGITVR DVODECIMO,quod nonnihil ad ea pertinet,iura sepulcrorum extraneis quoque cedi noo possunt,l.quia perinde,§.j.ff.ad senatusc on. Trebel.Ioan.Fab.in §.j.colū.vlti. Instit.de acquis.per erro.Licet transeant ad hæredem extraneum,l.vel quæ, in princ.ibi,qualescunque sint,ff.de religio.& sumpt.fune.& l.ius sepulcri. C.eod.tit. {vt interim non omittas,l. quædam sunt.ff.de acquir.rer.domi.probantem monumentum cedi oon posse sine vniuersitate,vti Bar.dicit eum tex.esse ad id siogu.} Et vide interim l.pro hærede.§.sed quid tamen,ff. de acquirenda hæreditate. *Nec iura sepulcrorum extraneis.*

56 ¶DECIMO.TERTIO', quod extinctum est,cedi non potest,l.decem,ff.de verb.obliga. & l.Modestinus,in fi.ff.de solu.& c.ad dissolueodum,extrà de despon.impu. & quod oot. in l. sed si manente,ff.de precario,& in l.Labeo,ff.de arbit.& in c.de causis,de offic.deleg. & voluit Maria.Soci.consi.xviij.prosequendo ordinem,col.ij.lib.j.& Philip.Dec.consil.cccccij.ex duobus,in fi.Et ex hoc quoque assumitur,id quod noo est,cedi non posse,glos.quæ id declarat,in l. j.§.cùm prędium,in glo.vlt.ff.de pigno.& Iasoo consi.cxxiiij.in instrumento,col.vj.lib.iiij. Et id erit pro DECIMOQVARTO. *Nec quod extinctum est.* *Nec quod non est.*

57 ¶IGITVR DECIMO QVINTO',factum cedi nō potest,l.vlt.in prin.ff.de ver.obl. & §.sed cùm factū,Insti.de stipul.seruo.& voluit Raph.Co.in l.j.§.vsufructuarius,qui est vl.ff. de ope.no.nunt.Tamē ius,ex quo factum producitur,cedi potest,vt declarat Bar.in d.l.si stipulatus fuerim illud,io tertia opp.& duabus seq.ff.do verb.obl.& Ias.in d.§.vsufructuarius,col.ij. *Nec factum.*

58 ¶DECIMO SEXTO,actiones directæ,veluti affixæ ossibus nostris,nec separabiles,cedi noo possunt,l.quis ergo casus,in fi.& ibi gl.& Pau.Cast.& iterum l.si Sticho,& ibi quoque gl. ff.de pecul.& declarat gl.not.in l.iij.in prin.ff.pro socio,& in l.j.& ibi quoque Doc.ff.de act.& obli.& Spec.tit.de cessi.actio.§.j.versi.quid si habens directum.Alber. qui & id declarat in l. ex legato,C.de lega.Ang.cōsi.lxx.Ioannes olim,col.j.& iterum consil.lxxxj.domina Maria,in fi.Pau.Cast.consi.ccccxlij.videtur dicendum prima facie,col.ij.lib.j.Io.Plat.& Ias.in §. omniū, Insti.de act.Matth.Afflic.deci.Neap.cocxxxv.pro decisione,col.vlt.& Doct.vbique. *Nec actiones directæ.*

59 ¶DECIMO SEPTIMO',quicquid competit contra ius commone,cessibile quoque nō est,vt voluit Ro.d.consil.cccclxxxiiij.hoc quod vicinus,post prin.arg.l.quod verò, & l.ius singulare,ff.de legib.& c.quæ à iure,de reg.iur.lib.vj.& idē voluit Alex.in d.l.j.§.vlti.ff. de oper. no.nuntia.vbi tamen addit,id procedere,cùm id concessum est,habeodo(vt ipse loquitur)specialem respectum ad personam.& ante hos Bal.cuius non meminerunt,in cap.de cætero, post medium,extrà de re iudic. *Nec quod cōpetit cōtra ius commune.*

60 ¶DECIMOOCTAVO',ius merè personale aliis quoque cedi non potest, cùm personā ipsam noo transgrediatur,secundùm Dy.in c.priuilegium personale,de reg.iur.lib.vj. Archid. qui id tameo intelligit io priuilegio personali, quod non transmittitur in hæredem vniuersalem,in c.hinc est,circa medium,xvj.q.j.& Ang.in l.quòd si in diem,§.Iulianus,io fin.ff.de peti. hæred.& Doct.vbique. *Nec ius merè personale.*

61 ¶DECIMONONO',quod oon loogius distat à duobus præcedentibus,iura annexa cer- *Nec iura cer*

sis personis annexa in priuilegium.

tis personis singulariter,& in priuilegium,cedi etiam non possunt.Bartol.in l.etiam,ff. de iureiurand.per l.si ex pluribus,ff.de administ.tuto & l.ooo solùm,§.si puellæ,ff.de ritu nup. & arg. l.cerdonem,ff.de oper.liber.

Nec facultas expellendi, uel recuperãdi possessionem propria autoritate,ex quorundam sententia.

62 ¶ VIGESIMO', facultas expellendi alium à possessione vel detentione,siue occupandæ vel recuperandæ possessionis propria autoritate,vt voluit Bald.consilio ccccxxxvj. quidam creditor,colum.penul.versic.quartò præmitteodum est,libro ij.per l.non est singulis, ff.de regu.iur. & glo.in l.cùm fundum,ff.de vi & vi arma.vbi & idem voluit Alber.& Lucas Pen.in l.vlti. col. ij.C.de prædi.curi.libro x.Pet. Anch.consilio celxxiij.ad declarationem,colum.ij. vbi & eam citat.& Ro.d.consilio cccclxxxiiij.hoc quod vicinus,versicu.tertiò idem probatur.Rapha. Co. in d.l.j.§.vsufructuarius,qui est vlti.ff.de ope.no.nunt.motus ea ratione, quoniam id factũ est, quod cedi non potest,vt suprà diximus numero ab hinc §.{& alij,quos ubi citabimus infrà eo. §.gloss.iij.numero.18.}

Qui contrariũ tenent.

63 ¶ Sunt tamen multi,qui contrarium tenent,vt Bart.Ange.Imo.Ro.sibi contrarius,Paul.Cast.& Ias.qui respondet rationi Rapha.{Alex.qui dicit ita communiter teneri.} & cæteri Recentiores in d.§.vsufructuarius.per illum tex.ex quibus Bart.dicit,nescire se alium text. qui hoc melius probet.{Roma.autem de hoc dicit esse tex.in l.metum,§.sed licet,ff.quod met.cau. vbi dari potest pecunia alteri vt me à violentia vindicet: & in l.si quis in seruitutem, ff.de furt.& in l. deuotorum.C.de meta.lib.xij.& c.oõ est ferenda,& c.fortitudo,xxiij.q. iij.& c.sicut dignum, de homic.& c.dilecto,de sent.excom.lib.vj.& glo.in c.quanto,extrà eod.tit. Et idem quoque tenuit.}Ange.adducit etiam text.similem in l.j.§.pen.ff.de remil. quanquàm dicit neutrum text. hoc bene probare.& Bal.sibi etiam contrarius,in l.iij.in fi.& ibi quoque Ange.C.de pig. & idẽ Bald.in c.j.tit.de feud.non hab.propri.natu.feud.& in c.j.§.si quis verò,le j.titu.de pac. iur.fir. Ang.in l.si eius,ff.ad S.C.Treb.& in d.l.quòd in diem,§.Iulianus,in fin.ff.de peti.hęred. Paul. Cast.consi.lix.viso puncto,ad fin.lib.ij.Imo.& Franc.Aret.in l.si ita stipuler,per te non fieri,ff. de verb.obl.Ang.Are.in §.actionum autẽ,col.x.versi.quæro an istud ius.Insti.de actio. & in §. prætereà,le ij.col.xiij.versi.postquàm vidimus de procuratore,Instit.de excep.Guid.Pap.in statuto Delphi.incip.si quis per literas,in glos.j.col.vj.versi.sed in casibus.& iterum in verbo,vel quasi,col.xiiij.versi.item si quis authoritate.Soci.consi.clxvij.non inutilis col.pen. vers.sed circa hanc,lib.ij.Barb.d.consi.lj.vbi suprà,lib.j.Caro.Rui.consi.xlvij.in causa,colum.iiij. versicu. nec obst.dum dicebatur,lib.iiij.& consi.lxxxviij.quia de quampluribus,colum.j. num.4.lib.v. Phil.Dec.consi.cxcj.in causa quæ agitur inter magnificum,col.pen.versic.septimò quod suprà dictum est.& consi.ccccxlix.visis duobus,col.vlti.versi.viij.Et faciunt, quæ dicam infrà eod.§. in vlti.glo.ou.24.vigesimoseptimò ius capiendi.

De eodem.

64 ¶ Et in hanc quoque partem multi citant gl.in d.l.cùm fundum, ff.de vi & vi arma. quam Bal. vti diximus,citarat in contrarium. Ea autem videtur voluisse,ius alteri competens,vt possit incontinenti expellere inuasorem,posse alteri cedi.Et ita eam intelligit,& sequitur Bartol.ibi.Et Bald.in c.vlti.col.ij.extrà de iur.calum.vbi eam dicit sing.& in c.j.§.j.titu.de pac.iur.fir. Fran. Aret.& Ias.in d.§.vsufructuarius.& Fran.Are.in d.l.si ita stipuler,per te.& omnes vbiq;.Sed & Bal.consi.ix.ad euidentiam dicendorũ,col.vlti. versi.ix.lib.iij.ad hoc citat, vt quod licitum est facere, licitum est & alteri mandare id fieri,ideóque (inquit) si licitum est bannitum occidere, possum & alteri mandare vt occidat.

Nec ius uindictæ.

65 ¶ Sed caue,nam ea gloss.videtur tenere priorem partem, pro qua etiam à multis citatur. Nam cùm primo loco dixisset, quòd sicut licet domino per se incõtinenti recuperare possessionem, sic & per alium:mox subdit,vel secundùm Ioan.non licet ei per alium hoc facere:& nihil prætereà de hac re dicit,tamquam illam posteriorem sententiam sequi videatur,secundùm glos.ab omnibus approbatam in l.qui filium,§.Sabinus,in glo.vlti.ff.ad S.C.Trebellia. Ideóque multi ex illa glo.in d.l.cùm fundum.assumunt,ius vindictæ alteri cedi vel delegari non posse.Et inter alios Bald.in l.ad officium,ad fin.C.commu.diuid.& in l.accusationis,in fi.& ibi Alexand. etiam in fin.C.quod met.caus.& in l.ij.colum.antepenul.versi.& not.quòd quædam,C.de serui.& aqua.in repet.l.j.colum.antepenult.versicu.sed quid dicemus,statutum.C.vnde vi. & in l. Graccbus,C.de adulte.& in l.vt vim,colum.iiij.ff.de iusti.& iur.& in l.duobus,§. à fideiussore, ff.de iureiuran.& in d.cap.j.§.j.titu.de pac.iuramen.fir.& in d.c.vltim. colum.ij. extrà de iura. calum.vbi eam dicit solennem,& io cap.ad nostram,circa medium,de probatio.vbi & eam dicit singu.ad hoc,vt potestas gladij alteri demandari non possit.& io c.de cętero,post medium, de re iudicata.& in c.dilectus,colum.vlti.de appellatio.vbi ex ea dicit, quòd in duello non est licitum alium substituere.& in c.ij.colum.ij.versic.pone statuto ciuitatis,de vit.& honest.cleri.

& consil,

& consi.ccccxxxvj.quidã creditor,col.pen.versi.prætermittendũ,lib.iij.Pau.Cast. in l.si cùm dotem,§.trãsgrediamur.& ibi latè Alex.col.iiij.ff.sol.mat.idẽ Pau.consil.j.videtur dicendũ,quòd dictus Christophorus,col.j.lib.j.Ro.in l.iij.§.si maritus. {post prin.} ff.de S.C. Syllania. & d. cõsi.cccclxxxiiij.Io.Ana.in c.ij.in fi.de homi.Franc.Are.in d.l.si ita stipuler,per te. ff.de verb. obl.& in l.vlt.in prin.col.vlt.eo.ti.Barb.in l.j.§.si quis ita,col.xv.versi.itẽ vbi actus,ff.eo. quoq; tit.Ang.Are.in tract.malefi.in verbo, *che me hay adulterata la mia dona*, nu.64. an maritus possit. Et ibi Berna.Laud.& Aug.Ari.in addi.Franc.Curt.senior consi.lxxx.super articulo,col.j. Feli. in c.quæ in ecclesiarum,col.iiij.versi.cæterùm quia de validitate,extrà de consti. & in c.vlti.§. is autem,col.j.versi.vtrùm partes,de offi.delega. & in c.si verò,le j.col.j. in fi. de senten. excõ. {& Paris Pute.in tracta.Syndic.in verbo,familiaris,post prin.} Et ita quoque voluit Bar.nulla illius glo.mentione facta,in l.non solùm.§.si mandato,col.j.in fi.versi. circa primum dic, ff.de iniur. {Et id verum est,& probatur ex l.seruus si hæredi.ff.de statulib. quem & in hoc expendit Ro.in d.l.iij.§.si maritus.ff.de S.C.Sylla.licet ipse Romanus ibi contrarium tenuerit in d.§.vsufructuarius,col.j.versi.quæro an ius.}

66 ¶ Vides ergo ex suprà dictis,quòd cùm quæritur de iure ingrediẽdi,vel occupãdi,siue recuperandi propria autoritate,cõmunior opi.est id ius cedi posse.Si autem de iure vindictæ, contrà cedi nõ posse,& ad vtrũque allegatur ea gl.in d.l.cùm fundũ,tanquam vtrunque voluerit,cùm tamen nihil aliud scripserit,quàm quod suprà diximus.Sed illud primum de iure ingrediendi, intellige , modò is,cui illud ius cessum est, ipsum exerceat ciuili modo sine atrocitate,vt dicit Bal.in d.c.j.§.j.tit.de pace iur.fir.per d.l.non est singulis,ff.de reg.iur.quem sequitur Alex.qui & hoc quoque intelligit solùm procedere contra non resistentem de facto,per tex.in d.§.vsufructuarius.Idque dicit clarè voluisse Bar.in l.iij.in iiij.quæst.C.de pign.vbi Bar. non loquitur de cessionario,sed de eo cui proprio iure & ex pacto hoc ius ingrediendi competit, vt videlicet contra resistentem id non possit exercere.De quo latissimè per Ias.in l.ij.col.xxx.versi. pro clara intelligentia,cum v.col.seq.C.de iure emphy.Et ego in hac re nihil video interesse inter eum,cui primo loco & ex proprio iure & capite id ius pertinet , & cessionarium eiusdem , nisi quòd impunè nõ resisteretur priori:posteriori contrà,nisi fidem primùm fecisset de ipsius cessione,iuxta ea quæ dicam infrà,glo.iij.huius §.nu.44.illud denique. *Ius ingrediendi ciuili modo exercendum.*

67 ¶ Intellige secundò,vt id ius ingrediendi cedi possit,modò etiam cedatur personalis actio, ad cuius executionem venit ad ius:nam sine ea actione competere non posset, ex eo quod notat Barto.in d.l.iij.C.de pigno.cùm tractat,an illud ius transeat in successorem. Et ita consulunt Carol.Ruin.in quodam consilio,cuius meminit Deci.d.consi.ccccxlix.visis duobus,colum. vltima,ex hoc inferens,quòd si ipsa actio personalis fuit sublata solutione,aut alio modo,non poterit id ius cedi.Cui non contradicit ipse Deci.sed tantùm contendit in ea specie actionem nõ fuisse sublatam.Et huc spectat,quod statim dicemus,actionem hypothecariam cedi non posse, sine actione personali. *Quid si id ius cedatur sine personali actione.*

68 ¶ Et hæc quidem de priore illo iure ingrediendi siue occupandi propria autoritate. Secũdum autem quod de iure vindicandi est,quod diximus alteri cedi non posse,intelliges etiam multis modis.Primo quidem,vt non procedat,cùm pater filio id ius cederet.Id enim haud dubiè posset,per tex.not.quem ad hoc no.Bal.& Sal.in d.l.Gracchus,C.de adul.Bart. in d.l.non solùm, §.si mandato,col.ij.versi.circa primum,ff.de iniur.Alex.& Ias.in d.§. vsufructuarius. & Carol. Rui.consi.lxxij.viso,ante fi.lib.j.cum aliis multis concor.à me latè congestis in repe.l.si vnquã, in præfa.nu.16.ex quibus illud tit,C.de reuocan.dona.vbi videre poteris. *Pater an ius vindictæ possit cedere filio.*

69 ¶ Et id sanè ampliat Claud.Seyssel.in repe.l.vt vim,col.xcij.in paruis,versi.succedit alia quæstio,ff.de iusti.& iur.vt procedat nõ solùm in filio,sed & in aliis,quibus necesse est parere,saltẽ de honestate,vt in seruo,vasallo,& similibus,per tex.in d.l.Gracchus, cũ dicitur , qui patri paruerint:quod quidẽ verbũ,inquit,& his cõuenit:dicitque hoc esse de mẽte Bar. in d.l.nõ solũ, §.si mãdato.Sed certè Bar.ibi id velle nõ videtur,sed potius cõtrariũ,dũ de filiis tãtùm loquitur,sicuti & alij omnes de hac re loquẽtes.nam & d.l.Gracchus,de filiis etiã tantùm loquitur, nec est extẽdendus ille tex.ob verbum,paruerint,cùm longè sit dissimilis ratio filiorum,atque cæterorum,cùm filius censeatur eadem persona,l.vlt.C.de impu.& ali.substit. & latè diximus in d.l.si vnquam,in præfat.nu.15.sed quis hunc parentum affectum.Ideóque & cùm electa est industria personæ,filius delegari potest,l.sciẽdum,§.legati,ff.de legatio.de quo etiam diximus in d.nu.16.allegato in præced.versi.Et hanc esse rationẽ specialitatis in filiis in casu d.l. Gracchus,expressim tradit Felin.in c.quæ in ecclesiarum, col.iiij.versicu. hoc intellige,de constitu. quæ non potest habere locum in cæteris.Sed & d.l. Gracchus , est exorbitans & contra regulas iuris communis , vt dicit Alexand.in d.§. vsufructuarius,& statim dicemus. Ideò etiam si *De eadem re.*

esset similis quædam ratio in cæteris subditis, quæ in filiis, nõ esset tamen extendenda, l. si verò, §. de viro, ff. sol. mat. cum similibus. Denique si d. l. de cæteris, vt de filiis voluisset, æquè de illis statuisset, l. vnica, §. sin autem ad deficiẽtis, C. de cad. tol. & c. inter corporalia, post medium. extrà de transla. Præla. cum simi. à me collectis in d. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 2.

Quid de iure vindictæ, competẽte de iure communi.

70 ¶ Secũdò intellige, quod dictũ est, ius vindictæ cedi nõ posse, vt procedat, quãdo id ius competit ex priuilegio cõtra regulas Iuris cõmunis à lege, statutę, vel principe cõcesso: vt in casu d. l. Gracchus. secus si cõpetat de Iure cõmuni, vt sentit Alex. in d. §. vsufructuarius, & in d. l. si cum dotem, §. transgrediamur, col. pen. ff. sol. mat. & clarius voluit Feli. in d. c. quæ in ecclesiarum, vbi suprà, dicens hoc casu succedere regulam, Qui per alium facit, per seipsum facere videtur. & Aug. Ari. in addi. Ang. Are. in tract. malefi. in verbo, *che me hay adulterata*, nu. 64. incip. an maritus possit. & nouissimè Seyssellus in d. l. vt vim, loco nuper allegato, adducens quod in simili habetur in l. j. in prin. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdi. vbi causæ quæ ex speciali priuilegio personæ competunt, non possunt delegari. Et ante hos voluit Sal. à nullo eorum citatus, in l. nõ ideò minus, col. iij. versi. quæro igitur primò, an in delictis, C. de accus. & Steph. Feder. in tract. de legum interpretatione, parte vlt. chat. v. versi. an liceat patri conuocare.

An cui ius vindictæ cõpetit, possit secum socios & amicos adsciscere.

71 ¶ Tertiò intellige, vt licet is, cui huiusmodi ius vindicãdi cõpetit, nõ possit illud alteri cedere, aut demãdare: potest tamẽ secũ socios & amicos sibi adsciscere, & adhibere huius vindictę executioni, quã sine illis peragere tutò nõ posset. Quia cui aliquid conceditur, videtur etiã concedi, vt faciat cũ amicis & familiaribus, sine quorum ope id facere non potest, l. si stipulatus fuero per te nõ fieri, ff. de verb. obl. & cõcesso aliquo, cõcessa videntur ea, sine quibus id fieri nõ potest, l. ij. ff. de iuris. om. iud. cũ si. Ita voluit Bal. in rep. l. j. col. antepe. versi. sed quid dicemus, statutũ permittit, in fi. illius quæstionis, C. vnde vi. & in d. c. vlt. col. ij. extrà de iura. calũ. & in d. c. de cætero, de re iudi. & cõsi. cccexxxj. quia in accusatione, col. ij. versi. septima ratio, lib. j. Pau. Cast. post Iac. Bu. in l. refectionis, per illũ tex. in illis verbis, ego fabriq; mei, ff. cõmu. præd. Cæpol. in tract. serui. vrb. tit. xxiij. qui huiusmodi est, qualiter quis vti debeat seruiture, col. vlti. vbi dicit ita se obtinuisse in statuto Veronẽsi permittẽte patri, fratri, marito eum occidere, quẽ cõperierint turpiter conuersantem cum filia, sorore, vxore. Et idem dicit ipse Cæpo. cau. criminalium consi. iiij. visa querela producta, col. ij. versi. secundò similiter: vbi id dicit sing. & iterum consi. lxxiiij. viso statuto, col. vlt. & Ias. in l. ij. col. ij. ff. de iuris. om. iudi. & in d. §. vsufructuarius, col. iij. versi. secundò not. limita. vbi dicit not. Car. Rui. consi. j. reuocatur, col. j. nume. 1. lib. v. & Franc. Ripa in l. ij. §. voluntatem, col. vj. nu. 30. ff. solu. matri. & Hipp. Marsi. consi. xvj. inclina cor meum, col. antepen. Et ita intelligendus est Pau. Cast. in l. raptores, col. ij. versi. an possit consanguineus, C. de Episc. & cleric. ; Et non obscurè ante hos omnes idem voluit Cy. post Iac. Raue. & Pet. in d. l. j. col. vlt. versi. vlteriùs quæro. C. vnde vi.

De eadem re.

72 ¶ Tamẽ aduertendũ est, quod Bal. in d. l. vt vim, in vj. quæst. ff. de iusti. & iu. videtur tenere contrariũ, salũ quantùm ad id, vt socij ipsi manualiter, vt ita dicã, id faciãt. Dicit enim, quòd socij offensi nunquã possunt admouere manũ ad vindictã: quia hæc permissio est personalis, & statutũ se restringit ad offensum, nec egreditur personã. Bene (inquit) possunt eũ comitari, eique adesse: nec propterea tenẽtur de sociatione, vel fauore. Quod dictũ cùm retulisset Iason in d. §. vsufructuarius, subiicit, quòd fortè ista opinio est tutior: tamen in criminalibus tenendam esse mitiorem opi. ad absoluendum, iuxta l. de interpretatione, & l. sanctio legum, ff. de pœnis, cũ si. Stepha. autem Feder. in d. tract. de legum interpretatione, parte vlt. char. 3. versic. ex quo decidi potest, tenet, quòd si ex statuto vindicta alicui sit permissa, nõ licet amicos in id adsciscere, quia est contra rationem l. non est singulis, ff. de regu. iur. & l. j. C. ne quis in sua cau. iudi. quod monet notandum ad limitationem glo. in d. l. cùm fundum, ff. de vi & vi arma.

Quid de iure vindicandi cõpetente ex ciuili actione.

73 ¶ Quartò intellige, quod diximus id ius vindicãdi cedi nõ posse, vt scilicet procedat, nisi id ex ciuili tantùm actione cõpetat: nã tũc cedi potest, vt traditũ est à Bal. in l. per diuersas, col. vlt. in xxvj. quæst. in fi. C. mand. per no. in l. vlt. C. de hære. & act. vend. Et cũ his duos casus expediuimus, scilicet de iure ingrediendi, siue occupandi, vel recuperandi propria autoritate, & de iure vindicandi. Sunt autem, ne id omittã, qui tenent id ius vindicandi indistinctè cedi posse. & inter hos Ro. in l. j. §. vlt. col. j. in fi. ff. de ope. no. nunti. per l. meum, §. sed licet, ff. quod met. caus. vti eum tex. in præcedenti quæst. deduxerat. Et id quidem erit VIGESIMVM PRIMVM.

Actio hypothecaria an sine personali cedi possit.

74 ¶ VIGESIMO IGITVR SECVNDO actio hypothecaria sine personali cedi nõ potest, cũ illa eius sit accessoria. Ita voluit gl. in d. l. vlt. in verbo, pareat, C. de hæred. vel act. vend. Sed quia super hoc nõ inter omnes cõuenit, vide Cy. Albe. Bal. Sal. & alios ibi. & gl. in l. vsucapio, & ibi Cy. Bal. & alios, C. de pign. & in l. si pignori, & ibi Bal. in vtraque lect. & Floria. col. iij.

col.iij.ff.fam.erc.Dy.& Bar.in l.fideiussor obligari,in prin.ff.de fideius.Spe.tit.de cessi. acti.§.j.versi.sed quid si cessit hypothecariam.Bal.in l.j.§.cùm prædium,ff.de piguo.& in l.fideiussor,§.creditor,in fi.ff.de nego.gest. {& consil.ccxlviij.præsupponendum est, quòd ista.} & in sua Margari.in verbo, cedere, col.j.Sal.in l.si à creditore,C.de actio.& obli. {Ægid.Bellem.in c.ex parte,col.xij.versi.sed nunquid potest cedi,de alie.iud.mut.cau.fac.} Pau. Ca. cósi.ccxxix.venditio ista,col.vlt.lib.ij.& Caro.Rui.consi.cxcij.super eodem,col.j.lib.j.

75 ¶VIGESIMOTERTIO, ius alimentorum futurorum cedi etiam non potest, ex sententia Bar.in l.cùm Titio,ff.ad leg.Falc.Nam id ius (inquit) cohæret personæ: & alia sunt aliméta in persona vnius,& alia alterius.& sequitur Fabia.in tract.emp.in xxj.quæstio.iij. quæst.princ.vbi hoc latè tractat,simul cum iure vsusfructus,de quo suprà diximus. Et idem quoque de iure alimentorum,voluit Bal.in l.j.col.vlt.versi.modò ego quæro, C.de priuileg.dot.Et Panormi. loquens de eo iure quod competit patronis,in c.præter eà,in fi.extrà de iure patron.& Franc.Cur.senior consi.lviij.summa totius,colum.ij.& Ias.in l.si constante,colum. vlt. versicu.item ius futurorum,ff.solu.matri. *Ius alimentorũ futurorũ cedi non potest.*

76 ¶VIGESIMOQVARTO, facultas eligédi,d.l.si stipulatus fuerim illud,ff.de verbo.obli.& ibi latè per Bar.& alios Doct.tam Antiquiores,quàm Recentiores, & inter hos Ias.qui hoc latissimè declarat,& multis modis limitat,vt ibi per eum videre licet,& l.vlt.in prin. & ibi Pau.Cast.& Franc.Are.col.vlt.qui & id optimè declarat,eo.titu.De quo etiam vide Bart. in l.si sit legatum,§.si quis ita,ff.de leg.j & dicemus aliquid infrà eod.§.in glo.iij.verbo, *ds conuentionel*, nu.33. trigesimoseptimò ius eligendi. *Nec facultas eligendi.*

77 ¶VIGESIMOQVINTO', facultas declarandi cedi etiam non potest,secundùm gl. in l.idem Pomponius scribit,§.vlt.ff.de rei vend.glo.Bart.& alios in l.inter stipulantem, §.j.ff. de verb.oblig.& ibi concord.per recentiores. *Nec facultas declarandi.*

78 ¶VIGESIMOSEXTO, vasallus,siue cliens,inuitus à domino alteri cedi nó potest: siue ius vasallagij,aut (vt melius loquamur) clientelæ cedi alteri non potest, inuito vasallo, siue cliéte,c.j.§.prætereà ducatus,tit.de prohib.feu.ali.per Fed.c.j.§.ex eadé,& ibi Mart.Laud. circa mediũ,tit.de lege Come.glo.in l.inuitus,in prin.ff.de fidei.libe.Host.Ioan.And.& alij in c.dilecti,extrà de maio.& obed.& Alber.post Ray.in l.ij.col.antepen.versic.primum est,ff.solu.matri.De quo tu vide latè per Ioan.Ardiz. in Summa, sub rub. vtrùm dominus inuito vasallo potest ius,quod habet in eo,in alium transferre.& Cy.& Albe.in l.j.C.de nouati.& Bal. in l.j.col.vj.versi.vasalli tamen,ff.de ser.fugiti.& in l.si nominis,C.de dona.& in l.in testamento,C.ad leg.Falcid.& in c.j.§.si quis miles,in primo not.per illum tex.tit.quo temp.miles.& latè consil.cccxxvij.prædic,col.ij.versic.vltimò sciendum,lib.j.& consi.xcvij.proponitur quòd domini,per totum,lib.iij.Rom.consi.xxvj.pro decisione,col.vlti.& Guid.Pap.Decis.Delphin. cccccl̄x.dominus Odo.cum aliis multis concord.adductis ab Alexan.& Ias. in l.si non sortem,§.libertus,illo,col.vlt.versic.& hæc faciunt:hoc col.x.versic.adde etiam,ff.de condi.indeb. & eodem Alexan.in addi.Bald.in d.l.si nominis,& Franc.Are.in l.ij.in princip.col.vlt.ff.sol.matri. Barba.in c.ad quæstiones,col.j.extrà de rerum permu.Ias.consi.lvj.circa primum,col.j.lib.j.& Feli.in cap.dilecti,de maio.& obed.& Recentioribus in l.filiusfamiliâs.§.diui,ff.de leg.j.& Fran.Curt.iuniore in tracta.feudorum,in sexta parte,col.j.versicu.secundò quæro. & Anto. Rub.consi.xcvj.quæstio mihi proposita.& Carol.Molend.in consuetud.Parisi.titu.j.§.j.gloss.iij. in iij.quæst.& omnium latissimè Ioan.Neuiza.inter consi.Alber. Bru.consil.xij.patres, propè per totum.Et an id procedat in regno Franciæ,videbis apud Bened.in c.Raynutius,in verbo, duas habens filias,nu.69.de testa. *Nec ius clientelæ inuito cliente.*

79 ¶VIGESIMOSEPTIMO', ius siue facultas iurandi,alteri ité cedi nó potest: vt dicit Bal.consi.cccxiiij.vtrùm dictus contractus,in quarto dubio,lib.v. nam iuramentum est personale,nec transit ad hæredes,l.generaliter,in prin.C.de reb.cred. & not.in c.veritatis, extrà de iureiu.Ex quo,si aliud non esset,satis probaretur & id in alium nó posse transferri,per ea quæ diximus,suprà ea.glo.nu.47.tertiò bonorum possessio.Vtrùm tamen id sit perpetuum, vt facultas iurandi non transeat ad hæredem,videbis suprà,§.ij.glo.ij.nu.2.& seq. *Nec facultas iurandi.*

80 ¶VIGESIMOOCTAVO', ius ætatis etiam cedi non potest, §.finitur, Institu. de vsufruct.Bald.in l.cùm in antiquioribus,colum.penulti.versicu.secundò sic, ius quod non est, C. de iure deliber.per text.in l.pero,§.prædium,ff.de lega.ij. & §.vlti. Institu. de vsufruct. & alia quædam iura, de quo & nos diximus in nostro tractatu Primigeniorum, in xl. quæstio. in quarta ratione pro patruo. *Nec ius ætatis.*

81 ¶VIGESIMONONO' priuilegium tacitæ hypothecæ, quod habet mulier, atque etiam id priuilegium, vt præferatur cæteris creditoribus, cedi non potest. Nam si mulier cedat alteri actionem ad repetendam dotem, is non habebit id priuilegium, Bal. in l.j.col.iiij.versi. quartùs Doct. de pulcherrima quæstione, C. de priuil. dotis. & sequitur Iason, qui id dicit sing. in l.cùm fundus, §.j.col.pen.versi.& an sit differentia, ff. si cer.pe. & idē voluerunt Io.Fab. & Nic.Neap. in §.fuerat, Inst. de act. Albe. post Dy. in l.j.col.vlt. ff. sol.mat. & Imo. in l.post dotem, col.vlt. ff. sol.mat. Et licet non loquamur in casu, quo expressim facta fuit cessio cum dicto priuilegio: tamen satis ostendunt id fieri non posse. Sed tu tamen super hoc vide Bart. distinguentem in d.l. post dotem, col.vlt.& ibi quoque Ro. (col.xx.versi.succedit tamen alius.) & Alex. atque etiā Pet.Cy. Alb.Bar.& Sal. in d.l.j.C. de priuil.dot.Bal.consi.cclxxxix. Antonia, in fi.lib.j. Ang. & Imo. in d.l.j. in vij. quæst. ff. sol.matr. Pao.Cast.consi.cccxij. super secundo, in tertio dubio, lib.j. Ang.Are. in d.§.fuerat, col.xij.versi.in eadem glo. ibi sed nunquid. Soci.consi.clxxj.diu profectò, col.vlt.lib.j.& Matth.Affli.deci.Neap.cccvj.vir & vxor, nu.6.& ante hos Cyn. in d.l.j.de priuileg.doti.& in l.assiduis, in fi.& ibi quoque Albe.paulò ante fi.C.qui poti.in pig. habe. At id priuilegium nuncupatim cedi non posse, tenuit (Roma. super hoc tamen distinguens, in d.l. post dotem, col.xxij.versi.sed pro complemento.) Franc. Rip. in l.quæsitum, §.si sponsa, col. iij.nume.18.ff.de priuil.cred.

Nec priuilegiū tacitæ hypothecæ.

82 ¶TRIGESIMO', ius quod tu mihi semel cesseris, alteri amplius cedere non potes, l.pecquem, & ibi Flor. ff. de seruit.rusti.præd. l.non quocunque, §.qui Caium, & ibi Iac.Are. & Bart. qui id declarat, ff. de leg.j.& l.qui duos, ff. de leg.ij.& l.ij.& l.si damnatus, ff. de libera.leg. Bal. in l.mutari, §.planè, paulò ante fi. ff. de procu. vbi dicit in id not.tex. in d.§.qui Caium.& consi. cccxxxiiij. quidam dominus de Crescentia, ad fi.lib.ij.& consil. cccxvj. fuit quidam nobilissimus, col.ij.versi.super eo autem, lib.ij. (& consi.ccclviij. præsumendum est, post medium versicu. si verò processit, lib.iij.) Iura enim vtilia per cessionem funditus atque radicitus euelluntur à cedente, vt not. in l.ex asse, ff. ad Treb. Sed id qualiter intelligatur, vide etiam per Flori. vbi suprà. Sed præter eū alio modo intelliges, videlicet cùm cessio pura est: secus si cōditionalis, vt declarat Bal.consi.ccclviij. præsupponendum est, quòd ista domus, post medium, lib.iij. vbi & idem dicit, si non sit conditionalis, sed ob certam causam finalem, ibi vide.

Nec ius semel alteri cessum.

83 ¶TRIGESIMOPRIMO', ius repetendi dotem constāte matrimonio, marito vergente ad inopiam. Bal. in l.j.col.vlt.versi.modò ego quæro, & ibi quoque Saly.col.ij.in princ.C. de priuile.dotis. Bal.Nouellus, in tracta.dotium, in vlt.parte, col.xxvj. vbi tamen limitat. & Franc. Cur.senior in auth.quod locum, C. de collat.& larē consi.lviij.summa totius, per totum, vbi respondet quibusdam contrariis: & ampliat, etiam si interuenerit iuramentum: & declarat, quomodo id sit intelligendum. & Iason in l.si constante, col.pen.versi.vltra quatuor, ff. solu. matri. Quanquàm contrarium voluit Bald. sibi contrarius in d.auth.quod locum, in ix. quæst. & ibi quoque Roma.ad fi.& Corne.& Philip.Deci.in princ.per tex.illius auth.in illis verbis, solam actionem, licet ioanem, conferens.& subobscurè Specu.titu. de emptione & venditio. §.tertio loco, in prima forma instrumenti, colum.j. Et vide quæ dicam infrà in eodem §.in gl.vlti.oume.7.sextò, quod & huc.

Nec ius repetendi dotem.

84 ¶TRIGESIMOSECVNDO', ius accusandi aliū de priuato delicto etiā alteri cedi nō potest: vt placere video Bal. in l.per diuersas, col.vlt.in xvj.quæst.C.mand. Sed contra id facit tex. in l.quòd si in diē, §.Iulianus, ff. de peti.hæred. vbi interdictū vnde vi, cedi potest. Ex quo not.Bar.ibi, actiones ex delicto descendentes cedi posse. De eo autem interdicto plenius dicemus infrà, eo.§.in glo.iij.eadémque vlt.ou.18.vigesimò interdictum recuperandi. & vide etiā quæ dicam in ead.glo.nu.11.duodecimò ergo.& iterum ou.39.quadragesimoquintò.

Nec ius accusandi de priuato delicto.

85 ¶TRIGESIMOTERTIO', actiones populares.l.si cui.ff. de verb. sig. & l.qui populari, & l.pen.ff. de popul.act.& Albe.per eos tex.in l.vlt.col.ij.versi.quid de aliis actionibus, C. de hære.vel act.vend. id tamen intelligens, post Vber.Bob. si ratione commodi vel damni publici competat, non si priuati, arg.l.licet, & l.non cogendum, §.qui ita de publico, ff. de procur. & l.eum qui, §.in popularibus, ff. de iureiur.

Nec actiones populares.

86 ¶TRIGESIMOQVARTO', condictio in re aliena, nec alteri quidem cedi potest.l. quòd sæpe, §.si res, ibi, videbimus, & ibi glo.in verbo, habere, in prin.& Sal. ff. de cōtrah.emp.

Nec condictio in re aliena.

87 ¶TRIGESIMOQVINTO', potestas gladij, aut cuiuslibet alterius coercitionis ad aliū trāsferri nō potest. hæc sunt propria verba l.nemo potest. ff. de reg.iur. quę deprompta sunt ex l.solet, post princ.ff. de offi.Procons. quibus in locis vide Doct. vt intelligas, quomodo hæc intelli

Nec potestas gladij.

intelligenda sunt, præsertim verò Philip. Dec. in priori loco, vbi post alios Antiquiores à se citatos declarat, quæ sit huiusmodi potestas.

88 ¶TRIGESIMOSEXTO, vsus alteri quoque cedi non potest. l. item, §. j. ff. commu. diuid. & l. sed neque, & l. denique, ff. de vsu & habi. & aliis compluribus locis eius titu. ex quibus etiam facilè intelliges, nec vsus quoque commoditatem alteri cedi posse, quamuis aliod sit de vsufructu, vt suprà diximus ou. 46. secundò vsusfructus.

Nec usus. Nec eiusdem commoditas.

89 ¶TRIGESIMOSEPTIMO, nec habitationis ios, nec eiusdem commoditas alteri item cedi potest. l. si habitatio, in prin. & aliis compluribus, ff. eo. tit. de vsu & habitat.

Nec ius habitationis.

90 ¶TRIGESIMOOCTAVO, ius exigendi portorium, siue vectigal ex priuilegio principis, non potest alteri cedi, sine ipsius consensu. Bald. subdubitans in l. io diem, in fin. per eum textum. ff. de aqua plu. arcen. quem sequitur Firmianus in tractatu gabel. in prima parte, quæst. xiiij. & Fran. Rip. lib. ij. Respon. c. xxiiij. Carolus, nu. 7.

Nec ius exigendi portorium.

91 ¶TRIGESIMONONO, cedi non potest actio aduersus fideiussorem, sine cessione principalis actionis: vt per multa iura tradit Albe. post Dy. in l. fideiussor obligari, io prine. ff. de fideiuss. & in l. ij. C. de hære. vel act. vend.

Nec actio aduersus fideiussorē, sine principali actionē.

NON ESTANT DVDICT LIGNAGE, QVI NON SIT EIVSDEM GENTIS, GLO. II.

1 NAM ALTERI consanguineo cedi potest, nimirum cessante ratione prohibitionis, vt expressè voluit in hoc casu Seba. Neapod. in tract. de Iure congrui, & iterum in consti. incip. si ex vno, in verbo, vnius. & Matth. Afflict. in tract. de iure protomiseos, in prin. col. antepenul. versi. vltimò notandum ex tex. & Pao. Cast. io l. ad officium, in fi. C. commu. diui. & Ro. in statuto huic simili loquens, consi. cccclxxxiiij. hoc quòd vicinus, in fine, dum dicit, id ius prælationis, competens vicino, oō posse cedi alteri, noo eiusdem qualitatis: quæ sunt propè verba nostræ consuetudinis, quasi ei, qui esset eiusdem qualitatis, cedi possit. Caro. Rui. consi. xlvij. in communi, col. iij. versicu. nec obst. dum dicebatur. lib. iiij. & D. Boer. deci. cxxxix. alia sua quæst. in fi. & Ioan. Coras. Miscel. lib. iij. cap. iij. paulò ante fi. Et est similis in hac re consuetudo Burgundiæ, hoc eod. titu. cap. vj. & Borboniæ, cap. cccclvij. Niuernicensium, hoc item otu. cap. xxiij. & Comitatus Burgundiæ ti. *reachapez*, cap. x. Et id quidem ex legibus Mosaicis obseruabatur, vt proximior id ius remotiori cedere posset, vt apertè colligitur ex iiij. c. Ruth. Et ad hæc faciunt multa, quæ scripsimus suprà eodem otu. §. xj. in gl. vj. in verbo, *s'il est le plus proche*. Et quod io simili tradit Pau. Cast. consi. ccxliij. super primo dubio, lib. j. de quo {quidem illius dicto & nos} dicemus in glo. vlt. huius §. nu. 34. incip. quadragesimo.

Retractus alteri cōsanguineo cedi potest.

Cōsuetudines.

Mosis lex.

2 ¶SED AN SI consanguineus, fortè omnium proximus, id ius retractus alteri cōsanguineo remotissimi gradus cesserit, (quod potest in præiudiciū emptoris, vt hîc dicitur) possit tamen in præiudiciū alterius cōsanguinei proximioris eo, cui cessit, ita scilicet, vt hic proximior, qui adhuc est intra annum venditionis, noo possit venire ad retractum. Et ego arbitror huic nullum præiudiciū factū ex huiusmodi cessione, tum ex multis, quæ diximus in d. §. xj. vbi nuper citauimus, tum quoque, quia alioquin esset liberum proximiori cæteros post se proximiores hoc iure priuare, cedendo remotiori: quod minimè ferendū est. l. non debet. ff. de reg. iur. & ibi coocor. in glo. Nam ista iura gratificādi nunquā competunt nisi in casibus à iure cōcessis, veluti in l. fœminæ. §. vltimo. C. de secun. nup. & l. si quis in graui, §. si cùm omnes, ff. de senatusc. Sylla. vt tradit Fran. Are. post alios consi. cxlij. ex facto, col. pen. versi. prætereà dato.

Sed an remotiori in præiudicium proximioris.

3 ¶ Et idem ante eum, licet oō alleget, pulchrè voloit Bal. in c. j. col. penul. őr. de ali. feud. nempe quia, vt ipse Bal. subdit, id esset disponere de iore tertij, quod nemo potest, sine consensu illius, l. si cùm Hermes, C. de loca. cum simi. Ideóque si vasallus in remotiorem agnatum, consentiente etiam proximo, fundum alienauerit, tamen illi qui medij sunt, scilicet inter proximiorem illum, qui consensit, & remotiorem, cui facta est alienatio, possunt eam alienationē reuocare: vt satis videtor voluisse ipse Bal. vbi suprà, & Car. Alex. in c. Tious, col. peo. versic. circa vltimum dubium, tit. si de feud. fuer. contro. ioter do. & agna. & Iaco. à Sanc. Geor. in tract. feud. in verbo, & cum pacto de noo alienando, col. ix. versi. sed moueo vobis, & col. seq. versic. tertia conclusio. & Zasius in epitome feudorum, parte ix. char. 3. versic. pone si vasallus. Et faciunt quæ diximus suprà illo §. xj. glo. xj. nu. 14. verùm hæc res, & seqoen.

De eadem re. Agnatus proximior potest reuocare alienationem in remotiorē factā.

¶ Sed

Primogenitus non potest renũtiare tertiogenito. Renuntiatio alteri non nocet.

4 ¶ Sed nec primogenitus potest iuri primogenituræ renũtiare in fauorem tertiogeniti, omisso secundogenito, qui medius est, & in præiudicium ipsius: vt item voluisse videtur idem Bal. consil. ccclxxxix. consuetudo est, col. pen. versi. hîc incidit dubium, lib. ij. De quo nos abundè scripsimus in nostro tractatu Primogeniorum, quæst. xvij. Nam & renuntiatio cuiuspiam, licet sibi noceat, nunquam tamen alteri, l. j. C. de commu. re. ali. & l. si post mortem, ff. de bono. poss. contra tabu. Bart. in l. si quis in conscribendo, col. ij. versi. secundo casu, C. de pactis. Ludo. Bolog. loquens in casu non huic nostro dissimili, consi. xliij. Ser. Iacobus, col. vj. versic. vel secundò dicimus. Et ita in hoc nostro casu expressè voluit Ferro. in consuetu. Burdigal. hoc eodem titu. *de retract.* §. v. col. ij. versi. quid igitur.

Si consanguineus extraneo cesserit, an poterit nihilominus retrahere. Cedens inutiliter non cadit iure suo; vide nu. 11. & 12.

5 ¶ SED DVBITARI POSSET, si proximior id ius retractus alteri extraneo cessit de facto, cùm nõ possit vetáre cõsuetudine, vtrùm poterit ipse proximior, nõ obstãte huiusmodi cessione retrahere, & ita repellere aliũ consanguineum, fortè remotioris gradus. Quod videtur: nam quod nullũ est, nullum potest effectũ producere, vt patet ex multis, quæ tibi collegi suprà eod. tit. §. j. in glo. ij. in verbo, *a uendu*, nu. 5. sed hîc scire velim, & seq. atque etiã suprà nostrarũ consuetudinum tit. ij. §. j in ij. quæst. & in nostris Legibus connobialibus in gl. vlt. in xxiij. quæst. Ex quibus vnũ tantùm huic loco accommodatissimum afferã, quod scribit Bart. in l. filium, §. si quis, ff. de leg. præstan. quòd stante statuto, quòd si quis cesserit actioné nobili, cadat iure suo: si quis cesserit, qui cedere non potuit, vel cuius aliàs cessio fuit inutilis: nõ cadet iure suo, quin possit actionem suam intendere. & idem propè voluit Barto. in l. non potauit, §. non quæuis, ff. de bo. pos. contra tab. & Ro. in repe. l. si verò, §. de viro, in xxiij. fal. ff. solu. matr. Firmia. in tract. gabel. in tertia parte octauæ partis prin. quæst. xxxij. versi. itẽ sequitur quòd cedens. & Ias. in l. j. §. j. in quinto nor. ff quod quisque iuris. & in l. vlt. col. antepen. versi. xxij. C. de iure emphy. & Franc. Rip. in l. iiij. §. condemnatum, col. j. nu. 4. ff. de re iudi.

De eadem re. Qui cõtra prohibitionem testatoris alienat extra familiã, potest rẽ reuocare.

6 ¶ Et hæc opi. adiuuari potest ex eo quod tradunt Pau. Cast. Ambro. Opix. & Ferd. Loax. in l. filiusfamiliâs, §. Diui, ille col. ij. alter col. v. hic xxvij. ad finem, secũdo not. ff. de leg. ij. quòd si testator prohibuerit alienari rem extra familiam, is qui rem ipsam alienauerit, poterit reuocare, nedum alij huius familiæ. l. quemadmodum, C. de agri. & censi. lib. xj. Et facit etiam l. nec non, C. de capti. & l. cùm miles, ff. de ali. iud. mu. cau. fac. & ll. quæ dicunt, creditorem, qui vẽditioni pignoris consensit, tum demum tantùm remisisse pignus videri, si venditio valeat, eáque effectum sortiatur: vt de primo tex. est in l. si debitor, §. vlt. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. de secundo, in l. sicut, §. si voluntate, & §. si debitor, ff. eo. ti. Et facit quod in simili scribitur, in l. sicut, ibi, si autem nuptiæ, ff. de oper. libe. quem ad hoc citat Bald. in Margar. in verbo, cedere, col. ij. versi. cedens ius suum, quòd si cessio actionis non valeat, manet actio cedenti.

De eadem re.

7 ¶ Tamẽ Geral. Bago. in sua dispu. retractus, dicit proximiorẽ, qui cessit id ius extraneo, licet inutiliter, perdere ius retrahẽdi, idque trãsire in remotiorem, per l. quod meo, §. si furioso, ff. de acq. pos. vbi qui rẽ tradit furioso, possessionẽ perdit, licet in furiosum nõ trãsferat. Et facit (inquit) optimè l. si vsusfructus, ff. de iure do. & l. per fundũ, ff. de serui. rust. præd. vbi quis non potest venire cõtra cessionẽ à se factã, licet ea per se nõ teneat. Cui adde tex. in l. quidã, §. j. ff. de dona. vbi si quis rẽ donauerit eius, cui successurus est, licet donatio nõ valeat, tamen ei etiã posteà illi succedẽti denegãdæ sunt in rorũ actiones hæreditariæ. & tex. in auth. minoris, C. qui dar. tut. vbi si tutor actionis cessionem aduersus minorem suscipiat, non valet cessio, ita vt nec ipse, etiã finita tutela, agere possit: nec is quoq; qui cessit, cùm in legem cõmiserit: ea enim sunt verba eius tex. Hîc autem cedens commisit etiã in statutum nostrum, quod huiusmodi cessionem improbat. Et in l. ij. C. ne lice. poten. & l. vlt. ff. de ali. iud. mutan. cau. fac. quæ videntur aduersari d. l. pen. eo. tit. Sed glo. in ea ipsa l. pen. dicit ibi speciale esse fauore milit., tanquam Ius commune sit in cõtrarium: quamuis glo. in d. l. ij. & Bar. in d. l. pen. aliter hanc antinomiam soluant, vt ibi videre poteris. Et prætereà tex. in l. ab Anastasio: versi. si quis autem, C. mandati.

Contractus factus cõtra legem, tenet, licet sit nullus, quantũ ad cõmodũ cõtrahẽtis, nõ tamẽ ad ipsius incommodum.

8 ¶ Et facit etiã, quòd iste cõsanguineus cedẽdo etiã inutiliter, se facit à re cessa alienũ, arg. l. cũ dominus, §. vlt. ff. de pecu. leg. vt per illum tex. voluit Bal. consi. ix. factum tale est anno domini, col. iij. versi. & si quæratur, lib. j. quod repetitur cõsi. clxxxviij. lib. iij. Et illud quoque, quòd cõtractus factus contra legẽ aut statutum, licet sit nullus, quantùm ad commodũ eorum, qui ita contrahũt, valet tamẽ, quantùm ad eorũ incommodũ, vt post antiquiores vltramontanos tradit Bar. in l. nõ dubiũ, col. iij. versi. oppo. quòd secundũ. & ibi quoque Fulgo. col. x. C. de leg. Et probatur in l. peto, §. fratre, ff. de lega. ij. & in l. pater, §. Iulius, aut vt alij legunt, Iulianus Agrippa, à contrario sensu. & §. seq. ff. de leg. iij. vbi si quis instituerit extraneum in re prohibita alienari extra familiã, res iure fideicommissi deuenit ad cæteros de familia: & ita hæredes alienãtis ea re priuantur, quamuis ea alienatio esset inualida propter prohibitionem testatoris. & ita

eos

eos tex.expendit Corn.cõsi.ccxliij.circa primum,col.j.in fi.lib.iij.Et facit etiam tex.in c. si religiosus,in prin.de ele.lib.vj.vbi licèt actus factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens.& ibi id not.Dom.in vl.not. Sed & facit,quod tradit Bal.in c.j.in prin.col. vlt.in fi.& ibi Car.Alex.col.iiij.versi. quæro,cum d.gl.tit.de prohib.feu.ali.per Fed.& faciunt etiam quæ scripsimus suprà eo.tit.§.j.in glo.ix.in verbo,*ou lignagier*,nu.42.sed auerte.

9 ¶Et hnc quoque spectat,quod à multis traditur,quòd si clericus in minoribus cõstitutus,& beneficiũ obtinẽs,contraxerit matrimoniũ,quod posteà cõperta cõsanguinitate in gradu prohibito,aut alia ratione constitit nullum esse,non potest redire ad suum beneficium à quo,quantùm in se fuit,reddidit se alienũ.Ita enim voluit Bar.Brixi.quæst.Domi.ix.quidã clericus,Io.And.& alij in c.j.extrà de cleri.cõiug.& in c.Ioãnes,eo.ti.& in c.j.& ibi Pet.Anch.eo quoq; tit. lib.vj. & idẽ Pet.Anch.consi xxxiiij.in hac causa,col.iij.versi.nã & alibi.Sed & glo.in d.c.j.postremo loco allegato,in verbo,clericalis,post Barth. Brixi.in d.quæst.Domi.& quæst.ix.incip. quidam impetrauit rescriptum à domino,tractant & illud simile, si quis impetrauerit rescriptũ ad præbendam vacaturam,& antequàm vacaret,contraxit cum virgine,quæ postea mortua est,& mox vacat beneficium,an posit id beneficium petere:& concludunt non esse admittendum. *Clericus qui inutiliter contraxit matrimoniũ,non redit ad suum beneficium.*

10 ¶Quódque à nõnullis scribitur,quòd licèt nõ valeat resignatio, sine renũtiatio beneficij nõ facta in manibus superioris,quin ecclesia vel superior id posit repetere, c.nõ oportet,vij. quæst. j.& c.mulier.xxxiij. quæst. v.Ipse tamen è diuerso beneficiũ repetere non potest:quia licèt inutilis sit renuntiatio,tamen obtinet vim pacti taciti,ne repetat, vt de acceptilatione dicitur in l.si vnus,§.penul.ff.de pactis.& l.si accepto latum,ff.de acceptila.De quo per gloss.Inno.& alios in ca.quod in dubiis,extrà de renunt.& ibi præsertim Panor. qui adducit antiquorum super hoc sententias,col.iij.versic.in eadem glo.& etiam per glo.& Panor.in c.quod Dei timorem , extrà de sta.mona.& gl.in c.denique.vij.q.iij.& Bernard.à Bisgueto in suis Rotæ deci.titu. de elect. c.j.vtrùm si aliquis resignauerit.& tit.de renun.c.item j.vtrùm si aliquis resignet, & Alber.in l. quod in initio.ff.de reg.iur.& Pet.Anch.d.cõsi.xxxiiij.col.iij.versi.præterea natura.Et id quoque,quod à plurimis traditur,quòd licèt renuntiatio beneficij simoniacè facta,nulla sit,c.super hoc,de renunt.Inn.in c.cùm vniuersorum,de rer.permut.Archid.in c.ordinationes.j. q.j. cum si.valet tamen in præiudicium renuntiantis,glo.in d.c.super hoc,in verbo,pecuniæ.Pan.in d.c. cùm vniuersorum,col.ij.versi.nota ex prædictis,Corse.& Aufre.qui alios citat,in deci. Tholo. q.ccccxxxviij.item fuit quæsitum an collatio. *Renũtiatio inutilis beneficij, impedit repetitionem illius.*

11 ¶Quæ autẽ dicta sunt pro priore parte,vt scilicet cedens inutiliter,non cadat iure cesso,procedunt,cùm cesio inutilis est ex alio capite,quàm quòd facta est cõtra prohibitionẽ,de qua agitur:vt quia fortè minor erat,qui cesit actionẽ cõpetentem ad rẽ immobilem sine decreto , aut quia non interuenit alia quædam solennitas requisita à statuto in huiusmodi cesione:tũc enim haud dubiè nõ prohibetur,qui ita cesit,vti sua actione,vt ante cesionem potuisset. Quòd si aliũde nõ sit inutilis,certè cadet sua actione,vi illius statuti,quo cadit actione, qui eã cesit:aliâs id statutũ omnino inefficax esset,& superuacuum. Et id quidẽ est,quod in simili dicit Bal. in c. j.§.aut si liuellario,col.ij.versi.in verbo,aut pignori,tit.quib.mod.feu.amit. Cõsideret (inquit) quòd hîc non iuris effectus sed animi cogitatio punitur:neq; enim alienatio valet,& tamẽ perdit feudum.Et idem propè dicit ipse Bald.in cap.j.col.j.in uj.notab.tit.de ali.feud.Card.Alex. in c.j.col.j.tit.j.de probi.feud.ali.per Lotha.& huius rei est optimus tex.à nullo (quantùm ego legerim & meminerim)in id expesus in l.j.C.de sepul.vio.vbi qui res religioni destinatas emerint vel distraxerint,tamen si iure venditio non subsistat, tamen in læsæ religionis crimen incidunt.& alius in l.eum qui duas,C.de adul.& in l.quid ergo,§.cùm autem,ff. de his qui not. infam.& ibi glo.Alber.& Bald.qui eum text.dicit ad hoc not.& tandem in fi. trahit ad statutum, quo prohibetur iure cedi magnati.& in l.iij.§.si quis codicillos,ibi,item siue iure valeat,ff.de S. C.Sylla.& in l.amplisimi,C.de excu.tut.vbi glo.alios concord.affert.& quod tradit gl.in l.ij. in gl.j.in fi.& ibi Bal.col.j.in j.opp.& Pau.Cast.in fi.C.de epi aud. At si alienatio aliunde esset nulla,quia scilicet facta sine solennitate,non caderet vasallus,vt dicit idem Bald.in d.l ij.col.ij. versic.ex prædictis,C.de epis.aud.cum aliis multis concord.à me adductis in d.§.j. gl.ij.nu.6, horum opin.adiuuat,& seq.Et sic nuncupatim hæc,quæ videbãtur contrariæ, concordat Cardi.Alex.in c.j.col.j.statim post prin.tit.de prohib.feud.ali. per Fede.Et facit,quod tradit Fran. Are.consi.cxxvj.in causa dominæ,col.v.versi.venio nunc ad secundum. *Cedens inutiliter, an perdat ius suũ, an nõ.*

12 ¶Nec tamen (vt minimè fallaris Lector)omnino indubitatũ est,vt qui nulliter contraxit, etiam ex alio capite,quàm quòd contraxit,non puniatur : sed hæc res patitur quasdam distinctiones, vt videre licet ex iis,quæ scribit Barto.in l.continuus,§.cùm quis, & ibi Recentiores post eum, ff.de verbo.obliga.& idem Bart.in l.vbi pactum,colum.vlti.& ibi alij post eum, C.de transac. *De eadẽ re.*

& Franc. Are. consi. xviij. visa & discussa, in primo dubio, & Fran. Cur. iunior in tracta. feud. in iiij. parte principali, char. 44. versic. xvij. & Hippo. Marsi. in l. j. §. præterea. nu. 14. & multis seq. ff. ad leg. Corn. de sica. in l. j. in & ij. ff. ne quis eum qui in ius voc. est vi exi. & in l. impuberem, §. j. versi. sed & si. ff. ad leg. Corn. de fal.

13 ¶ Sed hæc res magna ex parte hinc pendet, vtrùm quis venire posit contra suum factum, quod de iure non tenet. De quo per glo. Barto. & Bald. in l. post mortem, ff. de adoptio. glo. & Docto. in l. j. C. de lib. eau. Quantùm autem ad priora iura allegata à Bago. ea loquuntur de possessione, quæ solo animo perditur, l. iij. §. in amittenda, ff. de acquir. pos. & plus facti, quàm iuris habet: ideóque etiam ex inutili contractu & perditur, & transfertur. l. j. §. si vir vxori, ff. eod. titul. At d. l. quidam, §. j. de donat. non admodum vrget: quia in eo casu hæreditas aufertur ei, qui ita donauit, tanquam indigno, vt subiungitur in l. seq. Quantùm verò ad d. l. cùm dominus, §. vlt. de peeul. lega. vide quid scribat Bar. ibi, & quæ latè tractauimus in nostris Legibus connubiabus, in gloss. viij. in xj. q. cùm differimus de filio, qui viuente patre debitores paternos liberauit: de quo & nos dicemus infrà in fine huius titul. q. xxiij. Et vide etiam quæ scripsimus suprà eod. tit. §. j. in verbo, *à vendu*, quæ est gl. ij. nu. 9. quanquàm potuisset, & in glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, nume. 30. sed & illud hoc in loco, eum multis seq. vbi tractauimus, vtrùm venditor ipse ad retractum admittatur.

Venire an possit quis contra factũ propriũ quod de iure non valet.

14 ¶ Cæterùm ad hanc controuersiã, de qua principaliter hîc tractamus, nonnihil pertinet & illa, vtrùm is qui cessit actionẽ alteri etiã vtiliter, posit nihilò minùs agere, ac si non cessisset. de quo per fac. Areti. in l. j. §. j. ff. ad Trebel. Bart. in l. facta, §. si hæres, col. j. versic. quæro, post factam, & ibi per Paul. Cast eo. tit. & eundem Bart. in l. si eum emptore, in princip. versi. quæro vtrùm eo ipso. ff. de pact. Bal. in l. j. col. pen. versi. quintò quæro, an post cessionem, C. de act. & obl. in l. iij. post prin. & ibi quoque Alb. col. j. & ij. C. de nouat. & in l. j. col. pen. versi. quæro quid si esset, C. quando prouoc. non est necef. & consi. clx. præmittendum est, in princ. lib. j. Raph. Fulgo. Paul. Cast. Alex. & Iaf. in d. l. si cum emptore, ff. de pact. & Paul. Cast. consil. xciij. in causa appellationis, libr. ij. Cepo. caute. secundùm veterem computationem, ccxlv. tu habes. & Guid. Pap. Decis. Delphi. ccccxxx. qualiter, versi. sed pone, & consi. cxviij. circa diffinitiuam, in ij. dubio, in fine. & Steph. Bertran. consi. cxvj. viso, in iij. dubio, lib. ij. & consi. ccciij. etiam si debitor, in princip. lib. ij. Sed quod ad nostrum casum pertinet, ex consue. udine Aruernorum, ti. *de retract*, c. xiiij. consanguineus, qui id ius retrahendi cessit extraneo, eo priuatur. Et id quoque de iure communi videtur esse verius, per ea quæ suprà diximus.

Cedẽs utiliter, an nihilo minus poterit agere.

Consuetudo de quæsti. princip.

15 ¶ Quid verò, si posteaquàm proximior id ius alteri consanguineo remotiori cesserit (quod facere potest, vt hic satis declaratur) & is remotior post retractum à se factum eandem alteri vendidit: an ille proximior, qui semel illud ius cesserat, nunc admittatur ad retractum huius secundæ venditionis factæ ab eo, cui cesserat, cognosces ex iis quæ in casu simili scripsimus suprà eo. tit. §. j. glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 125. sed in duobus, & seq. & iterum nu. 160. sed his maturè relictis, & seq.

Cõsanguineus qui alteri consanguineo cessit, qui postea uendit, an poterit retrahere.

16 ¶ NEC TAMEN ILLVD omiserim, quòd si consanguineus id ius alteri consanguineo cesserit, (quod potest, vt diximus.) si hic cessionarius agat ad retractum aduersus emptorem, vi huiusmodi cessionis, sine mentione consanguinitatis, reus absoluendus est, vt in ea specie interrogatus Signo. respondit consilio lxxxj. in quæstione vertente inter Nigrum, per multa illic allegata, quæ sunt omnibus obuia, ideóque nec repetenda ea ducimus, & quia etiam res per se satis clara est. Et videas etiam, quæ scripsimus infra eo. tit. §. xxxij. in glo. j. nu. 97. sed hîc quæri potest, vbi & id consi. Signo. citaui.

Alia quæstio retractus.

17 ¶ TANDEM ET ILLVD in mentem venit, quod ex facto contingere vidimus, Quispiã alteri extraneo donauerat omnes suos acquæstus præsentes & futuros, vt quotidie fit: postea verò consanguineus illius donantis vendidit rem quampiam immobilem: an hic eandem poterit retrahere iure proximitatis? Et certè non potest, nempe cùm hæc res, si retrahatur, cessura sit illi donatario extraneo, & contra hanc consuetudinem, quæ vetat alienationem iuris retrahendi in extraneum: neque enim refert, an nunc cedat id ius retrahendi sibi competens ex venditione: an verò longo antè tempore cesserit, quod posteà acquisitum est, cùm vtroque modo res ita retracta, abeat in familiam extraneam, contra rationem consuetudinis retractus, & cùm eadem ratio sit in vtroque, idem quoque ius statuendum est, l. illud, ff. ad legem Aquili. cum similibus: præsertim cùm habeamus consuetudinem expressam suprà §. iiij. cõsanguineum teneri iurare se retractum facere ad suum commodum, hîc verò ad illius donatarij faceret. Si autem hic donatarius esset etiam cõsanguineus venditoris, nihil est quod impediret donantem

An qui donauit omnes suos acquæstus præsentes & futuros, poterit postea retrahere.

tem retrahere, cùm (vt hic dicatur) ius retractus possit cedi consanguineo.

DV CONVENTIONEL. CONVENTIONALIS, GLO. III.

1 NEMO QVEM VIDERIM, si non me fallit memoria, id negauit præter Angel. in d. l. ad officium, in fin. C. commu. diuid. & nouissimè Caro. Rui. qui post primam nostram editionem impressus est consilio lxxij. viso ferè, per totũ, libro j. vbi innititur autoritate eorum qui dicunt retractum proximitatis cedi non posse, qui multum distat ab hoc conuentionali, quantum ad hanc rem pertinet. Sed contrarium, & secundum hanc nostram consuetudinem, nuncupatim respondit Paul. Castr. consilio j. videtur dicendum quòd dictus Christophorus, lib. ij. vbi loquitur in casu, qui videbatur magis dubius, de quo dicemus infrà, numero 41. sed his maturè. Et generaliter huiusmodi facultatem cedi posse, consuluit Alexand. consilio ccxxviij. ponderatis his quæ seriosè, post prin. & per totum, lib. vj. & consil. ccxxij. consideratis his quæ in themate, post princi. eod. lib. vj. Barb. consi. lj. scripsit sapientiæ fons, col. xviij. versi. capio alium articulum, lib. j. & consil. vj. illud in medium adducam, colum. xv. versicu. & ex istis apparet, lib. iiij. Iaso. in l. j. §. vlt. colum. iij. versicu. item circa istam materiam, ff. de no. oper. nuntia. Philip. Dec. consi. clxiiij. non fuisset propositi mei, in fin. & consil. cccccxliij. in casu proposito, col. j. & consi. Dcxiiij. in causa feudali, colum. ij. versic. circa secundum, quod consi. maiore ex parte repetitur consi. Dclxxx. Chasse. qui vnum Barb. in priore loco citat, in consuetu. Burgund. tit. *de rentes uendues à rachat*. §. j. in v. dubio. & iterum consil. xj. *le cas est tel*, col. xiiij. versi. xvij. Hiero. Cagno. in repe. l. ij. col. viij. versic. quæstio nunc prima, C. de pact. inter empto. & vendit. & Anto. Rub. consil. cxlvj. circa primum, col. j. in fi. & noster Caro. Molend. in consue. Parisi. tit. j. §. xiij. nume. 20. Aymo Cranetta, consi. cxcj. in causa egregij. num. a. & ante hos omnes Bal. quem nullus memorat, consil. xxxviij. proponitur quòd quædam domina. col. j. lib. iij. — *Retractus conuentionalis cedi potest.*

2 ¶ NEC ID QVIDEM MIRVM, quia regulariter omnis actio cedi potest, vt in tit. de hære. vel act. vend. Vnde rei vendicatio cedi potest, l. vlt. eod. tit. & l. ij. & ibi glo. & Bal. C. de litig. glo. in l. planè, in verbo. debeat. ff. fami. ercisc. Barb. d. consi. lj. lib. j. & d. col. vj. libr. iiij. Idque etiam sine possessione, secundùm Dy. in c. pro possessore, in vj. eademque vltima quæst. de reg. iur. lib. vj. Cyn. post Pet. in l. j. in iiij. q. C. de ali. iud. mut. cau. fact. Bald. in rub. ff. de rei vendic. in addi. col. vlt. & consi. ix. factum tale est anno domini, col. vlti. lib. j. quicquid in vltimo dicat gl. in d. l. vlt. C. de hære. vel act. ven. ibi omnino vide Doct. & plenissimè Ang. in rub. C. de rei ven. & Nico. Mil. in repertorio, versi. cedi potest realis. — *Omnis actio cedi potest. Rei uendicatio. Etiam sine possessione.*

3 ¶ SECVNDO etiam vtilis actio cessa cedi potest, l. j. §. de illo, ff. ad Senatus. Trebel. & l. ex asse, & ibi not. eo. tit. & l. emptor, & ibi quoque not. C. de hære. vel actio. vendi. & per eos text. voluit Bar. in l. Modestinus, col. vlt. versi. sed quæro quando ille, ff. de solu. — *Vtilis actio cessa.*

4 ¶ TERTIO, spes, res omnium fallacissima, vt plenè ostendimus in nostris Legibus connubialibus, in gl. j. post vltimam legem connubial. quo loco tractamus, vtrùm sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti ex consuetudine, versiculo quibus quidem mouemur. Ea tamen cedi potest, l. spem, C. de don. & l. nec emptio, ff. de contrahen. empti. & l. pactum, in fi. ff. de pac. Bar. in l. vlt. ff. de admin. tut. Card. Rui. qui id intelligit de spe approbata, consi. xcviij. visa renunciatione, col. vj. nu. 15. lib. j. — *Spes.*

5 ¶ QVARTO, quod proximiori accedit proximè, debitum conditionale, & in diem, atque etiam actio conditionalis, cedi quoque potest: vt de debito est tex. in l. nomina, & l. multùm, ff. de hære. vel act. vend. & glo. in d. l. spem, C. de don. & de actione conditionali voluit glos. in l. si minoris, in verbo, prouocantes, & ibi Alber. col. ij. nu. 5. ff. de admini. tuto. — *Debitum conditionale. Et actio conditionalis.*

6 ¶ QVINTO, quòd & ex iis procedit, spes futuri fideicommissi cõditionalis, vt per multa respondit Raph. Fulgo. consi. cj. testator in suo, per totum. { Et Guid. Pap. decis. Delph. 232. dicta Ioanna. } Quanquàm contra id facit, quòd spes huiusmodi fideicommissi ante impletam conditionem non transmittitur ad hæredes, l. vnica. §. sin autem aliquid sub conditione, C. de cadu. tol. cum aliis multis concordan. text. & Doct. à me citatis suprà eod. titu. §. j. in glo. ij. in verbo, *à uentu*, nume. 24. & quod denique. ex quibus intelliges communem hanc esse opin. etiam in liberis, quamuis gl. tenuerit contrarium in l. is cui sub conditione, ff. de acti. & obl. Quæ autem non transmittuntur ad hæredes, nec ceduntur quoque extraneis, vt diximus suprà in glos. prima huius §. nume. 44. tertiò bonorum possessio. — *Spes futuri fideicommissi cõditionalis, an cedi possit.*

Spes actionis de dote.

7 ¶SEXTO, quod & huc pertinet, licèt mulier constante matrimonio, nõ posit cedere doté, l. constante, C. de dona. potest tamen eodem constante cedere spem eius actionis de dote, quæ illi competitura est ad recuperandam dotem, gloss. in d. l. constante, & ibi Bald. & Sal. qui illam gloss. dicit sing. & ipse Bald. qui & illam dicit singu. in sua Marga. in verbo, dos, col. iiij. Iason, qui illam dicit solennem, in l. si constante, colum. vlt. versic. adde pro ista parte, ff. sol. mat. Sicut & soluto quoque matrimonio cedere potest, l. ij. ibi, nec cogitur, ff. sol. mat. & voluit Bald. in l. j. col. vlt. versi. modò ego quæro, C. de priuileg. dotis. & vide quæ dixi suprà in gl. j. huius §. num. 80. trigesimoprimò ius repetendi.

Hereditas.

8 ¶SEPTIMO, hæreditas cedi quoque potest, per totum tit. ff. & C. de hæredi. vel actio. vendi. secundùm tamen distinctionem Bart. (neque enim id omittendũ fuit) in l. per diuersas, col. vlti. versi. vlti. circa hanc l. C. manda.

Condictio furtiua. Condictio sine causa. Aliæ cõdictiones.

9 ¶OCTAVO, condictio furtiua, l. cùm quis, §. j. ff. de sol. & l. quod sæpe, §. si res, ff. de contrahend. empt. & l. si vendidero, §. si Titius, ff. de furt. (Roma. in l. quod si in diem. in §. Iulianus, ff. de peti. hæredi. & ante illum) Bald. d. consilio ix. columna vlt. lib. j. & in d. l. vlti. columna ij. C. de hæred. vel actio. vend. & in reper. l. ij. columna xxxiiij. versiculo, quò ad quartam quæstionem, ff. de iureiurand. vbi & idem dicit de condictione sine causa, & cæteris condictionibus & id erit pro NONO.

Actio furti. Actiones pœnales.

10 ¶DECIMO, actio furti (hæc enim differt à condictione furtiua, vt patet ex l. si pro fure. §. j. ff. de condict. furti) hæc igitur actio furti, cedi quoque potest, vt est tex. in l. eum qui, in princi. ff. de furtis, vbi & id not. Alberi. qui subiungit idem esse & de cæteris actionibus pœnalibus. Et id erit pro VNODECIMO.

Actiones ex delicto descendentes.

11 ¶DVODECIMO ergo, quia suprà in j. glo. huius §. locuti sumus de actione iniuriarũ, certè in vniuersum cæteræ actiones, quæ ex delicto descendunt, cedi possunt, ex senteria Io. Andr. in addi. Spec. tit. de cessio. actio. §. j. col. pen. in addi. quæ incipit, de actione iniuriarum. Bart. & Bal. in l. quòd si in diem, §. Iulianus, per illum text. ff. de per. hære. An autem accusatio cedi possit, videbis apud Spec. in d. tit. & vide etiam in illa j. gl. huius §. nu. 81. trigesimosecundò ius accusandi. & Alber. in l. j. col. ij. versi. sed nũquid accusatores. C. ne lic. poté. & in d. l. vlt. C. de hære. vel actio. vend. Aegid. Bellem. in c. ex patre, col. xvij. post præmissa. de ali. iud. muta. cau. fact.

Directa actio legis Aquiliæ. Actiones soli domino competentes.

12 ¶DECIMOTERTIO, directa actio legis Aquiliæ cedi item potest, d. l. quod sæpe, §. si res, ff. de contrahen. empt. (& l. vnde quæritur, ff. commod. & voluit Roma. in d. §. Iulianus. & ante illum) Bald. d. consil. ix. libr. j. vbi & ex hoc, atque etiam eo quod suprà diximus de condictione furtiua, dicit generaliter actiones, quæ soli domino competunt, cedi posse: & hoc erit pro DECIMOQVARTO.

Restitutio in integrum.

13 ¶DECIMOQVINTO, restitutio in integrum, l. quod si minor, in prin. & ibi Alber. & alij, ff. de minori. & l. si minoris, & ibi glos. Alberi. Bart. & Alij. ff. de admini. tuto. & l. non idcirco. & ibi Bal. ff. de tutel. & ratio. distra. & glos. in l. ex pluribus, ff. de administr. tuto. & in c. hoc est, in verbo, sigillatim, & ibi Archi. xvj. q. j. Alberi. in d. l. vlo. colum. vlt. C. de hæred. vel actione vendit. Barto. in l. non solùm, in prin. ff. de restit. in integ. & Bal. in repe. d. l. ij. vbi suprà, ff. de iureiur. & in l. j. col. iiij. versi. quærunt Doct. C. de priui. dot. & in sua Marga. in verbo, cedere, col. vlt. versi. cedi potest conditionalis, vbi dicit sing. glo. in d. l. si minoris, ad hoc, vt cedi posint, ea quæ sperantur futura per restitutionem in integrum. Ioan. Fab. in §. vlt. col. ij. & ibi etiam Ange. Are. Instit. quib. mod. ali. licet, vel non. idem Ang. in §. si quis agés, col. antepe. vers. potest etiam dictum. Instit. de Act. Sal. in l. j col. ij. C. de priuil. dot. Barb. consil. vj. illud in medium, colũ. xv. versi. & ex istis apparet, lib. iiij. Guid. Pap. in statuto Delphi. incip. si quis per literas, in glo. j. col. vj. versi. similiter etiam potest, & iterum in verbo, vel quasi, col. xuj. versi. sed pone fui spoliatus, & sing. Dccccl xxij. versi. beneficium restitutionis.

Officium iudicis etiã extraordinarium.

14 ¶DECIMOSEXTO, ex illis iuribus assumunt omnes, vbique officium iudicis, etiam extraordinarium, cedi posse, ob id quòd restitutio in integrum competit solùm per officium iudicis. Ita enim colligit Bal. in d. l. quòd si minor, de minor. & in repe. d. l. ij. col. xxxv. ff. de iureiur. & in l. ex legato, ad fi. C. de lega. Bar. & propè omnes in l. j. §. vlt. ff. de no. oper. oun. & idẽ Bart. in l. Modestinus, col. vlt. ff. de solu. Ang. & Imo. in l. si eius pupilli, ff. ad senatuscon. Treb. Angel. Aret. in d. §. si quis agens, col. antepen. versi. ex quo nota maximam, ibi, potest etiam dictum beneficium, Instit. de actio. Guid. Pap. sing. Dcvj. versi. officium iudicis.

15 ¶Et id quidem amplia, vt procedat etiam in officio iudicis, vel actione habente executionẽ paratam:

ratam: nam & hæc quoque cedi possunt, per text. not. in l. hæres, & in l. in iudicio, ff. famil. ercis. secundùm Bal. in sua Marga. in d. verbo, cedere, columna iij. versicu. cessio potest fieri. Et vide etiam quæ dicam inferius numero 21. vigesimoquartò tenuta, quam vocant, & duobus sequent. Et hoc erit pro DECIMOSEPTIMO.

Actio habens executionẽ paratam.

16 ¶ DECIMOOCTAVO obligatio naturalis d. l. si eius pupilli, §. quòd si hæres, & ibi gl. in verbo, non alia ratione, & Ang. ff. ad S.C. Treb. & l. quáuis, & ibi Alber. eo. tit. Bar. & omnes in d. l. j. §. vlt. ff. de no. oper. nunt. idem Bart. in l. huiusmodi, la j. ad fi. ff. de verb. obl. & in d. l. Modestinus, col. vlt. ff. de solu. Alouisius Luscus inter consi. Bal. consi. ccccxxxvj. quidam creditor, col. ij. versi. quartò, nam per actum verbi, lib. iij. & ipse Bal. in d. sua Marga. in d. verbo, cedere. col. iij. versi. cedi potest. & Ang. in d. l. quòd si in diem, §. Iulianus, ff. de peti. hære.

Obligatio naturalis.

17 ¶ DECIMONONO, interdictum retinendæ possessionis. Alberic. loquens de interdicto vti possideris, in l. j. col. vlt. versicu. vltimò quæro, C. vti possid. Bal. in repet. d. l. ij. col. xxxv. ff. de iureiur. Ioan. Fab. in §. retinendæ, Institu. de interdic. Guid. Pap. in d. statuto, si quis per literas, in d. gloss. vel quasi, col. xiij. versic. sed pone fui spoliatus. & ante hos gloss. quam neuter citat, in l. ij. §. item Nerua, in verbo, experiaris, ff. ne quid in loco public. quam not. & secutus est Bald. in subscriptione d. consi. ccccxxxvj. col. iij. versic. quartò præmittendum, lib. iij. vbi ex hoc dicit, quòd facultas retinendæ & continuandæ possessionis cedi potest. & idem Bald. qui eam gloss. dicit sing. in c. licèt causam, col. viij. vers. item interdicta, extrà de proba. Pau. Cast. & alij Recentiores in d. l. j. §. vlt. ff. de no. ope. nuntia.

Interdictũ retinendæ possessionis.

Facultas retinendæ & continuendæ possessionis.

18 ¶ VIGESIMO, interdictum recuperandæ possessionis, puta, Vnde vi, d. l. quòd si in diem, §. Iulianus, & ibi gl. Bal. Ang. { & Roma. } ff. de peti. hære. Bal. in l. licèt, tum circa medium, tum ad fi. per illum text. C. de exceptio. vbi dicit procedere non solùm respectu possessionis, sed etiam damnorum, & eius quod interest, & consi. clxxxvj. quia allegationes, col. iij. lib. j. & consi. ccxvj. fuit quidam nobilissimus, col. ij. versic. super eo passu, lib. ij. & consi. cccix. super quo puncto, lib. iij. & in repe. d. l. ij. col. xxxv. ff. de iureiur. vbi & hoc dicit notari in d. l. licèt. C. de except. Barb. consi. lj. scripsit sapientiæ fons, col. xviij. lib. j. vbi dicit illum text. esse ad hoc meliorẽ totius iuris. Guid. Pap. in dicto statuto Delphi. vbi suprà proximè. & Franc. Ripa in repet. c. sæpe, col. vij. versi. quartò dubitatur, extrà de restit. spol. vbi ex hoc dicit remedium c. redintegranda, iij. q. j. posse cedi: vt etiam voluit Soci. in repet. l. rem quæ nobis, col. vj. versi. vltimò potest dubitari, ff. de acquir. pos. Et id erit pro VIGESIMOPRIMO.

Interdictũ recuperandæ.

Etiam respectu damnorum & interesse.

Remedium c. redintegranda.

19 ¶ VIGESIMOSECVNDO, beneficium l. edicto, C. de edic. Diui Adria. tollen. quod etiam est remedium possessorium, cedi quoque potest. Bald. d. consilio clxxxvj. colum. iij. { in v. dubio, } libro j.

Beneficium l. edicto.

20 ¶ VIGESIMOTERTIO, generaliter omne possessorium. Bal. in eod. consi. per text. in d. §. Iulianus, & not. in d. l. ij. §. quòd Nerua, ff. ne quid in loco publico. Quod tamen dicit procedere in possessorio facti, nõ etiam iuris, cuiusmodi est bonorum possessio, quæ nec transmittitur, nec ceditur, l. iij. §. acquirere, ff. de bon. pos. Cuius rei rationem reddit Bal. vbi suprà, quam videre poteris. De bonorum autem possessione diximus suprà in gloss. huius §. num. 47. tertiò bonorum possessio, vbi videre poteris.

Omne possessorium iuris.

21 ¶ VIGESIMOQVARTO tenuta, quam vocant, & missio in possessionem, l. vlti. §. sin autem hi. C. de bo. auto. iud. possi. vbi Sal. not. & dicit valde sing. & Alex. in addi. Bart. in d. l. j. §. vlti. ff. de no. oper. nuntia. & Barb. d. consi. lj. col. xviij. lib. j.

Tenuta & missio in possessionem.

22 ¶ VIGESIMOQVINTO, ius sententiæ. l. in iudicio, & ibi Odof. & Floria. ff. fam. erci. Bal. in d. l. ex legato, in fin. C. de legatis, vbi ex eo subdit, quòd si cedens habeat ius executionis paratæ, idẽ & cessionarius & legatarius habebunt. Quod & dicit Flor. in d. l. in iudicio. & Nicol. Mil. in suo reperto. versi. cedi potest actio iudicati.

Ius sententiæ.

23 ¶ VIGESIMOSEXTO, generaliter ius executiuum cedi potest, per text. no. in l. j. C. de contra. iudi. tutel. vbi etiam dicitur, quòd in dubio videtur cessum esse, cùm ceditur actio. & ad hoc illum tex. annotauit & dixit not. Franc. Are. in l. j. col. pen. ff. si cer. pet. & Calca. qui alia iura satis aliena allegat, consi. xviij. proparte hospitalis, col. vj. versi. xxviij. Et vide quæ dixi suprà, in hac eadem glo. nu. 15. & id quidem amplia.

Ius executiuũ.

24 ¶ VIGESIMOSEPTIMO ius capiendi alterum propria autoritate: vt ius illud, quod ha

Ius capiendi.

alterũ propria autoritate. ber creditor capiẽdi debitorẽ fugieñtẽ: id enim cedi & demandari alteri poteſt ex ſententia gl. io l.j.in verbo,ab his,C.vbi quis decuri.Ang.in l.generali,C.de Decur.lib.x.Rom.in l.j.§.vlt. col.ij.verſi.& per hoc,ff.de oper.oo.nunc.Fran.Arct.io l.ſi ita ſtipuler,per te,in fi.ff.de ver.ob. Alex.conſi.cxxxuj.circa executionem,col.j.lib.vj.Et de hoc eſt optimus tex.quem nullus eorũ memorat,in l.Imperator,ibi,pecunia accepta manus iniectionem veodiderat,ff. qui ſine manu. *Manum inijcere.* ad liber.perue.& ibi Iac.Are.& Bened.Plumb.eum tex.ad hoc nuocupatim not. Eſt enim Manum inijcere,verbum antiquũ iuris,cùm ſcilicet oulla expectata iudicis autoritate, nobis ipſis veluti ius dicentes,perſonam quampiam,aut rem noſtram,vel oobis debitam,præhendimus,vel ſiſtimus: vt & io l.ſed & ſi hac,§.j.ff.de in ius vocan.& in l.Titius,in prin.ff.de ſer.expor. & in l. j.& iterum ij.C.ſi ſer.expor.vene.& in l.ſi quis poſthac,in princ.C.de boo.dam.de quo affatim & ſcienter per Budæum noſtrum io Annot.ff.in l.vlt.de ſenato. De hoc tamen,an ſemper id ius cedi poſsit,vide Lucam Pen.diſtinguentem in l.coloni,col.viij.io vij.q.C.de agric.& cenſi. Et quæ diximus ſuprà hoc eodem §.in gl.j.ou.62.vigeſimò facultas expellendi,& ſeq.

25 *Ius legitimæ & Trebel.* ¶ VIGESIMOOCTAVO,ius legitimæ & Trebellianicæ.l.j.§.inde Neratius,ff.ad Trebel.Bald.conſi.ccccxxviij. factum,ſuper quo conſilium petitur,tale eſt, videlicet quidam dominus,col.iij.verſic.hoc præmiſſo,lib.4.quod conſi.reperitur conſi.ccclxxvij.quidam Alex.lib. iij.niſi quòd priore loco factum paulò amplius proponitur.& Iaſon conſi.xliij. Ioannes Laurentius,col.pen.verſi.primum quòd poſito,lib.iij.

26 *Inſtantia.* ¶ VIGESIMONONO,inſtantia,ſiue ius inſtantiæ,l.in cauſæ,§.pen.& ibi glo. in verbo, transferri,ff.de procu.Bart.in l.j.in princ.ff.ad Senatuſconſ.Treb.& in l.ſi cum hominem,col. vlt.ff.de fideiuſ.Bal.in d.l.ex legato,ad fi.C.de lega.& in l.per diuerſas,in xiij.q. C.mãd. Barb. d.conſi.lj.vbi ſuprà,lib.j.

27 *Ius proteſtationis faciendæ.* ¶ TRIGESIMO,ius proteſtationis faciendæ,l.ſi res,in ij.reſpoo.ff.de euictio. Bal.in rub. extrà de procura.colum.j.verſic.qui vendidit,& conſil.cccxiij.verùm dictus contractus, in iiij. dubio.libr.v.vbi eum text.ad hoc dicit oot.& Franc.Aret.in l.ſi ita ſtipuler, per te oon fieri,ff. de verbo.oblig.

28 *Priuilegium fiſci.* ¶ TRIGESIMOPRIMO,priuilegium fiſci.l.vlt.& ibi Bart.Bal.& Sal.C.de priuil.fiſc. idem Bald.io l.j.poſt medium,& ibi quoque Sal.col.j.C.de priui.dot.Marti.Laud.in tracta.de fiſco,in cxcv.priuilegio.& Fran.Lu.in lxxij.priuilegio fiſci.Barb.d.conſil.lj.lib.j.& d.conſi.vj. col.xv.verſic.& ex iſtis apparet,lib.iiij.& Iaſ.in l.ſi conſtante,col.vlt.verſi.quartò facit, ff.ſolu. mat.Matthæ.Afflic.in conſti.Siciliæ incip.beneficium,in fin.

29 *Quodlibet priuilegiũ transmiſsibile.* ¶ TRIGESIMOSECVNDO,quodlibet priuilegium tranſmiſsibile ad heredes,cedi poteſt.Ange.in d.l.ſi eius,in princip.ff.ad Senatuſconſ.Trebel.Nam & aliâs quicquid eſt tranſmiſsibile,idem quoque eſt ceſsibile.Bart.in l.ſi mulier,§.ex aſſe,ad fi.ff.de iur.dot.& Pau.Caſt. conſi.j.videtur dicendum quòd dictus Chriſtophorus,col.j.lib.j.Sed tu ſuper hoc vide omnino,quæ ſcripſimus ſuprà in j.gloſſ.huius §.nu.48.ſed non ediuerſo.& quæ ſcribemus infrà titu. ſeq.§.j.gloſ vj.in verbo,*ou ſes heritiers*,num.12.at is confeſtim.ex quibus cognoſces,an id verum ſit.Et hoc erit pro TRIGESIMOTERTIO.

30 *Ius colonariũ.* ¶ TRIGESIMOQVARTO, ius quod habet conductor vel coloous, ſiue ſit partiarius,ſiue is oummis colat.l.ſolutum,§.vnde ſi domum,ff.de pigno.act.Bald.in c.contingit, col. antepen.verſi.quæro ſimplex colonus,extrà de dolo & contuma.vbi & ad id allegat l.viam,C. de locat. vbi id ius tranſit ad hæredes.Ex hócque dicit idem Bald. quòd creditor poteſt mitti in poſſeſsionem colonariæ facultatis.

31 *Ciuilis poſſeſsio ex conſtituto.* ¶ TRIGESIMOQVINTO, ciuilis poſſeſsio,quam quis habet ex clauſula conſtituti, ſiue ex ſtatuto continuante poſſeſsionem defuncti in hæredem, etiã in alium transferri poteſt: vt reſpondit ex facto Alouiſius Loſius inter conſi.Bald.conſil.ccccxxxvj. quidam creditor,col. j.verſi.& ſic cùm creditor,& col.ij.verſic. ſed nunc eſt videndum, lib.iij. De quibus & tu vide quæ diximus in tracta.Conſtituti poſſeſſorij in 2.parte,ampliat.22.& in tractatu, *le mort ſaiſiſt le vif*, {in ij.declaratione j.partis.}

32 *Nomen debitoris.* ¶ TRIGESIMOSEXTO, nomen debitoris cedi poteſt.l.j.ibi, oominis venditio, & l. iij.C.de nouat.& l.ij.C.de donat.& l.oomina,ff.de hæred.vel act.vendi.& l.nominis.C.eo.tit. Ideóque & pignorari poteſt,l.nomen, C.quæ res pigno.oblig.poſsint. & in cauſam iudicati accipi,l.à Diuo Pio,§.in venditiooe,ff.de re iudic.

¶ TRIG

33 ¶TRIGESIMOSEPTIMO, ius eligendi, quod competit ex cõtractu, l. si sic, §. vlt. & ibi Iac. Are. Bar. Bal. & alij, ff. de leg. j. & l. si stipulatus fuerim, & l. vlt. §. j. ff. de verbo. obli. Bald. consi. xciij. in quodam contractu, in j. dubio, lib. j. vbi etiam post ipsum Iaco. dicit ius arbitrij, videlicet si quis aliquid mihi promisit facere arbitrio meo, & ius denuntiandi aliquod impedimentum, posse item cedi, imò & in singularem successorem simpliciter transire. Et hæc erunt pro TRIGESIMOOCTAVO, & TRIGESIMONONO. Sed tamen super illo iure eligendi, vide quæ diximus suprà in glo. j. huius §. nu. 76. vigesimoquartò facultas. *Ius eligendi ex contractu.* *Ius arbitrij.* *Ius denuntiandi impedimentum.*

34 ¶QVADRAGESIMO, ius quæsitum alicui ad certam rem contemplatione alicuius artis: verbi gratia, ius quod intraturæ vulgò Itali appellant, in aliquam apothecam, potest cedi alteri eiusdem artis, vt pulchrè respondit Pau. Cast. consi. ccxliij. super primo dubio, lib. j, arg. l. nemo est qui nesciat, & ibi not. ff. de duob. reis. *Ius ob artem quæsitum.*

35 ¶QVADRAGESIMOPRIMO, ius retinendi rem pro expensis, cedi etiam potest, & in singularem successorem transit. Bar. in l. in fundo, per illum tex. ff. de rei vend. & Fran. Are. in d. l. vlti. in princi. col. vlt. ad fi. ff. de verbo. oblig. *Ius retinendi pro expensis.*

36 ¶QVADRAGESIMOSECVNDO, operæ famuli eo inuito alteri cedi possunt, vt voluit Bar. in l. si nõ sortẽ, §. libertus, & ibi Ang. Raph. Fulg. Pau. Cast. & Alex. col. iij. ff. de cõdi. inde. Bal. in l. liberti, col. vlt. C. de ope. libert. Pau. Ca. in l. ij. in prin. ff. sol. mat. & satis probat tex. in l. operæ in terũ, in fi. ff. de ope. liber. Sed super hoc vide omnino Alex. in d. §. libertus. & quod diximus suprà in glo. j. huius §. nu. 51. septimò, vbi de operis officialibus locuti sumus. *Operæ famuli.*

37 ¶QVADRAGESIMOTERTIO, ius pignoris, quod quis habet in libero homine, vt in casu l. eam & Seruius, ff. de neg. gest. & not. Docto. ibi, & in casu l. ij. C. de capi. cum si. etiam cedi alteri potest. Ita expressim voluit Fran. Ripa. in l. obligatione, colum. vj. numero 18. præmissa facinnt, ff. de pign. dummodo (inquit) id fiat sine detrimento obligati, per l. generaliter, §. vltimo, ff. de statulibe. *Ius pignoris in libero homine.*

38 ¶QVADRAGESIMOQVARTO, ciuiles actiones, quæ etiã tendunt ad vindictam, cedi possunt, vt tradit Bal. in l. per diuersas, col. vlt. versi. xvj. quæro. C. man. quia (inquit) saltem post litem cõtestatam, transmissionem recipiunt, vt not. in l. j. C. de hære. vel act. vendi. quæ autem transmissibilia sunt, eadem sunt cessibilia, l. ex pluribus, ff. de admi. tut. De qua ratione diximus suprà in glo. j. huius §. nume. 47. tertiò bonorum, & seq. *Ciuiles actiones ad vindictã tendentes.*

39 ¶QVADRAGESIMOQVINTO, actiones quoque criminales, per l. quòd si in diem, §. Iulianus, & ibi gl. in verbo, victus, ff. de peti. hære. & l. eum qui, in ij. respon. ff. de furtis. quod intelligit Albe. post Vber. Bob. in l. vl. col. ij. versi. quid de actione criminali, C. de hæred. vel act. vend. dũmodò huiusmodi actiones tales sint, quæ imponant pœnam relegatione maiorem: tunc enim nõ sunt in bonis nostris, nec possunt per aliũ exerceri, l. penul. §. ad crimẽ, ff. de publi. iudi. & not. in l. seruum quoque, §. ij. ff. de procu. Si verò minorem, & cedi possunt, & per alium exerceri, l. absentem, ff. de pœnis, & l. vlt. C. an per alium cau. appel. agi. pos. *Actiones criminales.*

40 ¶QVADRAGESIMOSEXTO, ius quod quis habet potentia, licet nõ actu, cedi potest: licet secus sit, si nõ habet nec potentia, nec actu, vt pulchrè not. & declarat Panor. in c. cura pastoralis, in fi. extra de iure patro. Nam electores (inquit) non habent dignitatem Episcopalem, tamen eam transferunt in electum. *Ius potẽtia cõpetẽs, licet non actu.*

41 ¶QVADRAGESIMOSEPTIMO, seruitium serui alteri cedi potest: vt est text. expressus in l. vxori fructu, §. Scorpium, qui est vlti. ff. de vsu & vsufruct. leg. dum interpretatur ea verba cuiuspiam testatoris, Seruum meum Semproniæ seruire volo. *Seruitium.*

42 ¶SED HIS MATVRE relictis, redeũdo ad casum nostræ consuetudinis, quæ dicit retractum cõuentionalẽ cedi posse, illud in dubium vocatur, si emptor dat huiusmodi facultatem retrahẽdi vẽditori, ob id, vt in instrumẽto asseritur, quòd conuenientius est, vt ipse & filij ipsius recuperẽt rem venditã, quàm alij, cùm ea ipsius ab antiquo fuerit, vtrùm in eo casu poterit vẽditor vendere hanc facultatẽ alteri. Dubiũ facit, quòd id pactũ factũ est cõtemplatione ipsius venditoris, & filiorũ ipsius tantùm: ideò ad extraneos trãsire non debet, arg. l. pater, ff. de seru. leg. & l. iurisgentium, §. pactorum, ff. de pactis, & l. tale pactum, ff. sol. mat. Tamen cõtrarium, cùm id ex facto incidisset, respondit Pau. Castr. consil. j. videtur dicendum quòd dictus Christophorus, lib. ij. per multa quæ ibi allegat, quæ sunt omnibus obuia, ne hîc repetam. *An retractus conuẽtionalis in hoc casu cedi posit.*

43 *An ualeat pactum, ne liceat uenditori ius retrahendi alteri cedere. An & ualeat, nec liceat id ius cedere. quòd emptor præferatur. An tunc impediatur alienatio. An tunc emptor tenatur restituere pretium.*

¶QVID AVTEM, si expressum sit in pacto reuenditionis, vt véditor posit per se redimere, & non alij id ius cedere. Dic, id pactum esse seruãdum, nec cessioni locum fore: nam contractus ex conuentione legem accipiunt, l.j.§.si conueniatur, ff.deposi.cum si. Et cùm liberum fuerit emptori eam facultatem redimendi non concedere, omnino potuit eandem concedendo limitare, l. videamus, §.iurare, & l.in actionibus, §.j.ff.de in litem iuran. Et ita nuncupatim voluit Hiero.Cagno.in repe.l.ij.col.viij.versi.limita, nisi pactum, C.de pactis inter emp.& ven. Cui adde quod voluit Guid.Pap.consi.clxxxj.ex facti narratione, in j.dubio, quòd si in venditione dictum sit, ne venditor posit id ius redimendi ei côcessum, alteri vendere, quin ipse emptor alteri præferatur: valet huiusmodi pactum, ex eóque adstringitur venditor præferre emptorem alteri: & si aliter fiat, impeditur alienatio, & ita dicit fuisse iudicatum in curia Parlamẽti Delphi. Tu autem illum vide deci.Delphi.Dlxix.pactum. Illud autem interest inter hunc casum Guid.& illum Cagno. quòd in hoc tenetur emptor tantum pretium dare, quantum venditor ab alio reperit de huiusmodi facultate, secundùm ea quæ diximus suprà eo.tit.§.j.glo.xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nume.1. & multis sequen. In priore autem nihil debet dare emptor, sed tantùm tenetur reuẽdere venditori, aut eius hæredibus non etiam aliis, quibus id ius cessum est. Quid autem, si dictum sit, vt venditor solus, vel tantùm posit redimere: an tunc poterit id ius alteri cedere, videbis infrà titu.seq.§.j. gloss.vj. in verbo, *ou ses heritiers*, numero 11.quòd si quis dicat, & seq.

44 *An cessionarius teneatur ostendere instrumentum cessionis.*

¶ILLVD DENIQVE monitum velim cessionarium, vt cùm emptorem conuenier, huius oblationis conuentionalis faciendæ causa, ei ostendat instrumentũ cessionis: neque enim aliter tenetur emptor eum admittere: nec sufficeret oblatio & interpellatio siue requisitio facta: vt in simili dicit Barto.in l.j.in princi.in xj.q.& iterum in l.non solùm, §.morte, col. vij.in materia protestationis prohibitoriæ, ff.de ope.no.nunti.& in l.grege, §.j.col.ij.versicu. aduerte quòd si denuntiatio, ff.de pigno.& Soc.aut quisquis est alius in tract.fal. regula lxxix. in j.fal. cum aliis concor.à me adductis suprà §.j.in verbo, *dedans l'an*, quæ est gl.x. in xviij.q. vbi etiã videbis, an id legere vel legendum præbere debeat, & eius exemplum relinquere vel offerre. Et hæc omnia notabis: quia si interim tempus laberetur his non obseruatis, quæ obseruari debẽt, hic cessionarius perpetuò excluderetur.

45 *An is cui uenditor donauit facultatem retrahendi præferatur consanguineis. Arestum.*

¶NEC TAMEN INTERIM illud omiserim. Hîc dicitur, quòd hæc facultas redimendi ex pacto cõpetens, alteri cedi potest. At infrà tit.seq.§.j.cauetur venditoré qui sibi in cõtractu huiusmodi facultatem retinuit, præferri consanguineis. Quid igitur, si hic venditor eam facultatem alteri extraneo donauit: an hic donatarius etiam consanguineis præfertur? Quod videtur, cùm is sit loco venditoris, qui donauit, eodémque iure vti posit, ac ipse donans, l.inuitus, §.plerunque, ff.de reg.iur.cum aliis multis si.à me adductis suprà eo.tit.§.j.in glo.ix.in verbo, *ou lignagier*, nu.129. his tamen. Verùm audio contrarium à sanctissimo nostro Senatu Parisi.fuisse iudicatum: & id quidẽ sanctissimè & optimo iure, quia si aliter diceremus, esset semper in facultate contrahentium fraudare consanguineos iure retractus, id scilicet pactum retrahendi apponendo in contractu, & posteà alteri amico emptoris id ius donando. Ideóque & facillimè nostra consuetudo retractus illudi posset, contra l.vlt.§.vbi autem, C.de bonis quæ libe.& c.commissa.de elec.lib.vj.cum si. Nec verisimile est statuentes id intellexisse. Imò verò si interrogati fuissent, id quod diximus, statuturos fuisse, ideò & pro statuto habendum esse, ex sententia glo.in l.tale pactum, §.vlt.ff.de pactis, cum concor.à me omnium latissimè congestis, in repe.l.si vnquam, in præfat.nu.56.inter tam multa, C.de reuocan.dona.

46 *Quid si uenditor eam facultatem uendidit. Consuetudini.*

¶ Quòd si venditor eam facultatem non donet alteri, sed vendat: tunc consanguineus tenetur aut rem venditam restituto sibi pretio ab hoc tertio cessionario eidem reuendere, aut pretium illius facultatis ei restituere, vtpote quod sit pars pretij principalis vẽditionis, vti erat eadem facultas, ob quam res ipsa minoris & æstimata est, & vendita, vt latè dicemus infrà tit.seq.in præfat.nu.18.quartum, & multis seq. Et apud Niuernenses hoc tit.§.xij. statuitur emptionẽ huiusmodi facultatis factã sine fraude ante citationem retractus, computari in pretio. Et hæc omnino procedere censeo, cùm ea facultas nocet cõsanguineis, vt nostris moribus nocet, si data fuerit die venditionis aut sequenti: quo casu venditor præfertur consanguineo, vt scribitur infrà tit.seq.§.j & consequẽter etiam cessionarius, nisi ei restituatur pretium eiusdẽ facultatis. Quòd si ex longo alio interuallo fuerit data facultas, ita vt non obsit consanguineo, quin præferatur, vt latè dicemus eo.titu.seq.§.j.in glo.vij.in verbo, *seront præferez*, nu.18.ex hac autem, & multis seq. nihil video, cur teneatur consanguineus id pretium restituere. Porrò illud planum est, fraudem facilius præsumi ex contractu gratuito siue lucratiuo, quàm oneroso: vt videre licet ex toto titu.ff.quæ in frand.credi.& titu.si quid in fraudem patro.

§. XXVII.

§. XXVII.

I L'ACHEPTEVR dedans l'an de l'achapt vend ou eſchâge par autre contract, trâſporte ladicte choſe qu'il a eu par côtract de vête, ou qui le ſonne: ce non obſtant le lignagier du vêdeur peult venir au retraict dedans ledict an & iour de la premiere vête. Et peult offrir ledict retraict à celuy qui tiêt la choſe, s'il ſait qu'il eſt. Et ſi non, il peult offrir au premier achepteur dedâs l'an & iour. Lequel achepteur eſt tenu declairer audict retrayant, à qui ledict achepteur a tranſporté ladicte choſe, côme deſſus eſt dict. Et lors ledict retrayant doit d'abondant aller preſtemêt deuers celuy, qui ledit achepteur aura nommé, & luy offrir ledict retraict.

I EMPTOR intra annum rem ſibi ex côtractu emptionis aut alio æquipollente quæſitam vendat, permutet, aut aliter transferat: nihilominus conſanguineus admittetur ad retractum intra annum & diem primæ venditionis, poterítque oblationem ei denũtiare qui poſſidet, ſiquidem reſcierit quis is ſit. Sin minus, primo emptori intra annum & diem. Qui quidem emptor tenebitur ipſi conſanguineo declarare, cuinam rem ipſam ceſſerit, vti ſuprà dictum eſt. Túncque demum conſanguineus eum adibit, quem emptor nominarit, eíque retractum offeret.

§. XXVIII.

T SI C'ESTOIT ſi pres de la fin de l'an & iour, que bonnemêt il ne le peuſt faire dedâs ledict an & iour, ſoit en retraict côuêtionel, ou par proximité de lignage, partant ne doit laiſſer à luy offrir ledict retraict preſtement, & le pluſtoſt qu'il pourra, meſmemêt quâd id a offert au premier achepteur dedâs ledict an & iour: Car attêdu qu'il ignoroit que autre euſt la choſe, & qu'il a fait ſes diligences au premier achepteur, duquel eſtoit preſumption qu'il la tint, ledict temps du retraict ne doit courir contre luy.

VOD SI SVB ipſum anni & diei ſpatium id côtigerit, ſeriúſque omnino quàm vt intra id tempus id exequi poſſit, ſiue in retractu conuentionali, ſiue gentilitio, nihil vetat quin ei continuò & cùm primùm fieri poterit, retractum offerat, præſertim cùm intra præſcriptum anni & diei tempus eum iam obtulerit. Cùm enim ignoraret ad alterum rem perueniſſe, feceritque quod poeuit erga primum emptorẽ, quem veriſimile erat rem etiamnum apud ſe habere, tempus ei currere non debet.

VPER his duobus §§. vide omnino quæ ſcripſimus ſuprà §. xij. qui his eſt affinis, eſtq; eadem vtrorumque materia. Quantùm autem ad id, quod dicitur, nô currere tempus venditori ignoranti rem alteri fuiſſe venditã à primo emptore, vide etiam quæ dicam infrà eod. tit. §. xxxv. ſuper verbo, *ignorans*.

§. XXIX.

§. XXIX.

E LIGNAGIER, qui est receu à retraict, doit payer le sort ou pris que la chose a cousté, & enoultre les vẽtes & honneurs,[a] & les finãces & amortissemẽs, si l'achepteur les auoit payées,[b] & les coustz des lettres[c], façon d'homage, le deuoir dudict homage, les coustz de fief baillé par escript, & autres semblables[d] dependens dudict contract de vendition. Et l'achepteur luy doit accorder & passer lettres[e] de la reception: & luy doit faire les cessions & trãsports du droit qu'il y auoit.

ONSANGVINEVS ad retractũ admissus tenetur refundere sortẽ siue pretiũ quo res distracta est, & præterea laudimia,[a] finãcias, & admortissamẽta (quæ vocant) si emptor ea exoluerit,[b] item impẽsas instrumentorũ & præstationis homagij, (quod item appellãt) & quod ob id domino debetur, atque etiam impensas catalogi rerum feudalium in scriptu domino traditi, aliásque eius generis[d] appẽdices cõtractus vẽditionis, debétque emptor ipsi consanguineo instrumentum admissi cõtractus consentire[e] eiq; cedere ius quod in re habebat.

LES VENTES ET HONNEVRS,
LAVDIMIA, GLO. I.

1 *Verum laudimia debeantur ex venditione retracta à consanguineo.*

OTVISSET TAMEN videri, cùm venditio à cõsanguineo retrahitur, laudimia domino nõ deberi ex ea venditione retracta, per not. in l. vlt. §. sed quia nostra, C. com. de leg. Verùm Bal. ibi, col. j. versi. quærit hic, tradit quòd si cõtractus rescinditur tanquã inualidus, ex eo non debẽtur laudimia, aut aliæ gabellæ, quia potestas euictionis tollit intellectũ acquisitionis, l. postulante, ff. ad Trebel. Sed si fit quædam translatio, vt in cap. constitutus, extrà de in integ. resti. quod quidẽ loquitur de nostro retractu, tũc debẽt solui, per no. à Guli. Cu. in l. ab emptione, ff. de pactis. Et ita illum sequitur Barb. in l. si id quod aurum, col. penul. ff. de verb. obli. Quanquàm cõtrarium ex facto consuluit Steph. Bert. consi. ccxj. punctus quæstionis, col. ij. versi. præterea pro dicto, lib. iiij.

2 *De eadem re.* ¶ Sed priorem Bal. opi. confirmat, quòd non obscurè voluit Bar. in d. l. vlt. §. finaliẽ, quòd cùm res subiectæ restitutioni sub conditione, possint interim ante conditionem alienari, secundum Dy. Pet. Cy. & omnes ibi, & gl. in l. cùm pater, §. libertis, ff. de leg. ij. & in §. quamobrẽ, in auth. de rest. fideicom. cum aliis concor. traditis à Coro. consi. ccxxxiij. videtur in præsenti, ad fi. lib. iij. & iterum consi. ccxciiij. videtur prima facie, col. iiij. versi. nam videmus, eod. lib. iiij. Certè si alienetur, quamuis posteà adueniente conditione reuocetur alienatio, tamen debetur gabella, quæ à statuto solui iubetur ex alienatione. & illũ sequitur Pau. Ca. ibi, & etiam Ias. qui id optimè declarat in ea ipsa l. §. sed quia nostra, col. vlt. & Cor. d. consi. ccxciij. vbi suprà li. iij. Sed & tu de hoc nostro casu expressim vide Alb. distinguentẽ, sed admodum obscurè in eo ipso §. sed quia nostra, & in j. parte statutorũ, q. xcv. quid si statuto caueatur, & quæ latè dicemus infrà titu. procedente, qui est *de retraict conuentionel*, §. vj. in verbo, *les loyaux coustemens*, nu. 3. sed quid de laudimiis, & multis seq. Et quod super hac re disposuit cõsuetudo Melodunensis, c. xxxviij. & duobus seq. & iterum c. xlviij. & quæ etiam dicemus in seq. versi. & in glo. seq. nu. 1. & 2.

Consuetudo.

3 *An autem debeãtur ex ipso retractu. Cõsuetudines.* ¶ ET HÆC QVIDEM quantùm ad laudimia prioris vẽditionis, quæ retracta est à cõsanguineo. Sed quid de ipso retractu siue redẽptione: an ex ea debeat cõsanguineus laudimia? Et cõsuetudo quidẽ Melodunensis, d. c. xlviij. statuit deberi in his rebus, quæ sunt in censu, non in his, quæ sunt in feudo. Consuetudo autem Meldensis, ca. lxxxvij. statuit nullo modo deberi ex retractu. Similitérque Caluimontẽsis in Bassigniaco, c. xxxv. Victriacẽsis, ca. l. Ambianẽsis, c. xcvj. Carnotẽsis, c. xvij. & iterũ lxxix. Aurelianẽsis, c. cclxxxij. vbi commentarij nihil dicũt. Borboniẽsis, c. cccclxv. Blesensis, c. cxvij. & Dunẽsis, c. lxxxiij. Niuernẽsis hoc tit. *de retraict*, c. xxvj.

c.xxvj.Montargienses,& cæteri Lorrienses hoc tit.§.vij.Valesiēses hoc quoq; titu.§.vlti.qui est omnium,xcj.Et ego quoq; id procedere cēseo de Iure cōmuni,per id quod voluit Bal.in l.cum dotem,versi.modò extrà quæro,C.de iure dot.quòd ex vno contractu in aliū transfuso nō debetur nisi vna gabella,ex statuto disponente,quòd ex quolibet contractu debeatur gabella,per multa illic allegata,& sequitur Firmi.in tract.gabel.in v.parte prin.q.v.versi.de contractu verò.Nam valet argumentum de re ad personam,& è cōtrario,l.qui furere,& ibi Bal.& Albe.ff. de statu bo.& l.si quis inquilinos,§.si ita legatum,ff.de leg.j.& l.si quis filio exhæredato, ante finem,versi.ergo,ff.de iniusto testa.& glo.& Doc.in l.cùm quid,ff.si cer.pet.eum simi.

Argu. de re ad personam & è contrario.

4 ¶ Et quia etiam hic retractus fit ex necessitate primi contractus,& inuito emptore : ideò ex eo nō debentur laudimia,Guili.Cu.Bar.Bal.Ful.& Pau.Cast.in l.& ideò,ff.de cōdi.fur.idem Guli. & Alb.in l.ex hoc,§.j.ff.de ali.iud.mur.cau.fac.Masue in ti.de emp.& vend.versic. item in casu,& Ias.in l.vlt.col.xij.in vij.& ix.q.C.de iure emphy.Corse.& Aufre.in additio. ipsius, deci. Tholo.lxxv.item fuit quæsitū,si ex diuisione,& Alb.Bru.consi.xliij.in casu isto,col.vlt. versic. secundò quia.Et id nūcupatim in nostro casu voluit Ar.Ferro.in cōsue.Burd.hoc tit.*de retract.* §.ij.Et faciunt,quæ diximus suprà,§.j.in verbo, *ou equipollent à uente,* quæ est glo. xiiij. nume.8. secundò intellige,& tribus seq. Quanquàm scio Boer.fuisse in cōtraria sententia,vt scilicet debeantur laudimia ex retractu consanguineorum,in consue.Bitur.hoc eo.tit. *de retract.* §.v.col. j.vbi in id allegat Alb.in j.parte statutorum.d.q.xcv.Sed is admodum fallitur:quandoquidem ipse Alb.loquitur de priori venditione,vt diximus in præcedenti versi.

Ex alienatione necessaria non debentur laudimia.

5 ¶ SED QVÆSTIONIS EST, si cùm consanguineus esset intra tēpus retractus, proindéque posset rem iure proximitatis retrahere, tamen is emptórque ita contractum inierunt , vt non tanquam consanguineo,sed veluti extraneo emptor rem vendiderit,vtrùm ex hac venditione debeātur laudimia,& an consanguinei ipsius emptoris poterunt venire ad retractū huius venditionis.Certum est autem,quòd si post tempus retractus huiusmodi venditio facta fuisset consanguineo,etiam tanquam consanguineo,& iure proximitatis: tamen consanguinei ipsius emptoris,qui reuendiderunt huic consanguineo,admitterétur ad retractum,vt diximus, suprà eod.tit.§.j.in glo.x.in verbo, *dedans l'an,* nu.30.ex quibus potes.

Quid, si emptor uendit cōsanguineo, ut extraneo, & non iure proximitatis.

6 ¶ Hîc autē quærimus è diuerso,cùm venditio fit cōsanguineo,non tamē tanquā cōsanguineo, sed vt cuilibet alteri.Et sanè si hæc venditio facta fuerit diuerso pretio,aut maiore, aut minore aut aliis cōditionibus,pactis,& cōuētionibus,nihil est quod dubitādū sit,hāc nouā esse omnino vēditionē,per id quod in simili voluit gl.not.in c.hi qui,in fi.& ibi Domi.col.vlt.versi. no. istā gl.de præben.lib.vj.Bal.in l.Titius,quæ est pen.per eum tex.ff.de excu.tut. & in l.si qui ex cōsensu,col.iij.versi.secunda species,C.de Episc.audi.vbi eā glo.dicit sing. & in repe.l.Aemilius.tum col.v.versi.quid de syndicatu,tum col.vlt.in fi.ij.cōclusionis,ff.de minorib. & in l.testamēta,col.j.versi.& adde,C.de testa.& in l.non dubium,col.iiij.versic. intellige quando,C. de legi.vbi eam gl.dicit elegantē,& in l.si à te,post prin.C.de pactis inter emptorē & venditorem,& in l.si constante,circa mediū.C.de don.ante nup.& in c.j.§.insuper,in fine,tit.de prohibita feud.alie.per Fede.& consi.ccccxxxvj.quæritur si factū sit,col.ij.versi. præterea hoc confirmatur,li.j.vbi eam gl.dicit elegantē.Panor.in c.p.& g.col.v.versi.sed aduerte,extrà de offi. deleg.vbi eam gl.dicit not.Corn.consi.xcij.placet mihi,col.ij.versi.ex quo itaque,lib.ij.vbi illam glo.dicit sing.& consi.ccxxxv.de pluribus quæritur,col.uj.versi. vltimò quādo de aliqua, eo lib.ij.Fel.in c.de causis,col.ij.versi.secūdò limita,& ibi Phili.Dec.col.iiij.versi.secūdò prædicta cōclusio,extrà de offi.deleg.Iason,qui & illam dicit sing.in l.lecta,col.v.versi. circa istud moneo,& ibi quoque Philip.Dec.col.uj.versi.sextò not.ff.si cer.pet.Nam & aliàs quando aliquid additur vel detrahitur,censetur esse nouus actus,l.Ius ciuile,& ibi Guli.Cu.& Barto. ff.de iusti.& iur.cum multis concor.à me adductis suprà §.j.huius tit.glos.xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté,* nu.54.contrà quoque videtur,& seq.Et in specie huius nostræ quæst.Carol. Molen.in consue.Paris.tit.j.§.xxuj.in xij.q.dicit hoc casu locum esse laudimiis & retractui.

De eadem re.

7 ¶ Quòd si hæc secunda vēditio sit facta eodē pretio,iisdémque pactionibus & conditionibus, tūc posset videri hanc nō nouā esse & spontaneā venditionē,sed potius verā retractus agnitionem:quia cùm necesse esset emptori dimittere cōsanguineo vēditoris,non censetur liberaliter vēdidisse,l.rē legatā,ff.de adi.leg.sed potius ex necessitate retractus,siue metu ne aliter cōpelleretur,sciēs se posse cōpelli,l.nouissimè,ff.quod fals.tuto.auto.cū aliis multis simi.& concor.à me collectis suprà §.j.gl.xviij.in verbo, *le pris que la chose aura cousté,* nu.62. idémque si in ius, Contrariū tamē decidit Molēd.vbi suprà quantùm ad laudimia,vt scilicet ea debeantur. Non tamen dominus posiit rem iure & retractu feudali ab ipso consanguineo redimere, per quædā ibi ab eo allegata. Sed quàtùm ad retractū proximitatis , de quo hîc quærimus nihil aliud dicit:tamē ex illic scriptis poteris intelligere,quid & hîc dicendum sit.

De eadem re.

SI L'ACHEPTEVR LES AVOYT PAYEES, SI EMPTOR EA EXOLVERIT, GLO. II.

1 *An dominus possit cogere emptorē post cessionē factā cōsanguineo, ut soluat laudemia.*

QVID IGITVR, si nōdum soluit? an poterit illum dominus cogere, vt soluat post cessionem factā consanguineo? an verò dominus ipse debet ipsum consanguineū in ius vocare? Et sanè Pet. Cy. & Alb. in l. vlt. §. sed quia nostra, C. cōmu. de leg. & idē Alb. in j. parte statutorum, q. xcv. quid si statuto caueatur quòd alienans, dubitant an ex contractu venditionis alicuius fundi, qui vi huius consuetudinis a propinquo redimitur, debeantur iura, quæ ex statuto debent solui dominis ob venditionem. Et post aliqua in vtranque partem allegata ita hoc definiunt, interesse an dicat consuetudo, quòd si res censualis vendatur, tale quid soluatur domino: tunc enim etiam si res à cōsanguineo retrahatur, domino id debet solui, quod statutum præcipit: cùm sufficiat conditionem, id est, venditionem semel extitisse, l. si quis, C. de institu. & substi. An verò dicat, quòd tenens dominium rei alienatæ, id domino soluat: tunc enim quia fingitur retro non fuisse primi emptoris, is non tenetur, per d. §. sed quia nostra, & arg. l. in diem, §. vlt. ff. de aqua plu. arcen. & l. lex vectigali, ff. de pigno.

2 *De eadem re.* ¶ Ego verò censeo semper laudimia deberi ex vēditione, licet cōsanguineus retrahat, vt diximus in gl. præcedenti nu. 1. & 2. sed emptorem qui ex necessitate huius cōsuetudinis cessit consanguineo, nō cogendū ea soluere, sed tantùm consanguineū fundi dominum & possessorē cogendū fore: nec enim emptor ipse debet pati damnū ex ista vēditione necessaria, quámque inuitus facit cogēte consuetudine. l. j. C. de insti. & substi. & l. cùm à matribus, C. qui petant tuto. & l. si dictū, §. si cōpromisero, in ratione sui, ff de euictio. & l. qui autem, §. apud Labeonē, ff. quę in fraudem credi. & c. vlt. & ibi gl. in verbo, inuita, v. dist. & quod scribit Bart. in sua disp. incip. Pisanæ ciuitatis, col. j. vers. si. tertiò hoc probat, vbi & alia iura allegat. Sed illi manifestū atque euidens præiudicium pararetur, si cogeretur fundo carere, dum statuto paret, & nihilominus ipsius laudimia soluere, sicuti in simili dicitur in l. j. in prin. ff. ad Senatusc. Treb. æquissimū esse in fideicōmissarius hæreditatibus, si qua de his bonis iudicia penderēt, ex his eos subire, in quos ius fructúsque transferretur, potius quàm cuiquam periculosam esse fidem suam. Ideóque ibi statuitur, omnes actiones, quæ in hæredes competebant, in fideicōmissarios, quibus hæreditas restituta est, transferri. Et aliàs cùm fit cuiuspiam rei translatio de vna persona ad aliam, id fit cum omnibus eiusdem oneribus, l. legatum sub conditione, in prin. ff de adi. lega. & l. legatum, ff. de condi. & demon. & l. Caio, in prin. ff. de alimen. & ciba. lega. & ibi concor. in glo.

3 *De eadem re.* ¶ Nec satisfacit, si quis dicat, quòd eadem laudimia poterit emptor à cōsanguineo, qui retraxit, repetere: quia satius multò non soluere, quàm solutum ab alio repetere, l. si cùm legetur, §. si Titio, & ibi Franc. Aret. in iij. not. ff. de leg. j. & l. si debitor, in fi. ff. de libe. lega. & l. si stipulatus esses, ff. de fideius. vbi ita scribitur, Interest eius pecuniam retinere, potiùs quàm solutam repetere. & l. postulante, in princi. ff. ad Senatusconsul. Trebel. ibi, pecuniam retinere maluit, quàm petere. Et est apertissima ratio, quia fortè consanguineus non erit soluendo, aut etiam erit litigiosus, & à quo vix & non nisi cum maximo certamine & detrimēto ius suum emptor obtinebit, aut aliàs erit conuentu difficilis: de quo in l. ij. ff. qui satisda. cog. Hincque dici solet, minus esse habere actionem, quàm rem, l minus est, ff. de regu. iur. Ex quibus, vt dicit Aret. vbi suprà, oritur æquitas eius, quod not. in l. si pro ea, cum sua materia, C. manda. & in l. Lucius, ff. eod. tit. quibus fideinssor, qui diu stetit in obligatione, potest petere, vt liberetur: ne scilicet cogatur soluere, quod à reo principali posteà repeteret.

4 *De eadem re.* ¶Prætereà ex natura prioris contractus, & conditione in illo tacitè intellecta à consuetudine, ius retractus ad consanguineum pertinet. Et ideò si is retrahat, censetur ille primus contractus ipso iure resolutus, quantùm ad ipsum priorem emptorem spectat, quemadmodum cùm contractus resoluitur ex lege in ipso contractu apposita, secundum not. à glo. & Docto. in l. ab emptione, ff. de pact. & dicemus tit. seq. §. j in glo. vij. quæ est in verbo, *feront præferez*, nu. 4. quod ita tamen demum, & seq. & ita quidem, vt hoc casu resolutionis ita factæ nulla debeantur laudimia, etiam ex priori contractu, si credimus Alber. & Pau. Castr. in d. l. ab emptione. De cuius tamen veritate dicemus infrà d. titu. sequen. §. vj. in verbo, *les loyaulx coustemens*, nume. 3. sed quid de laudimiis, & multis seq.

5 *De eadem re.* ¶ Sed multò magis in isto casu non debentur laudimia ab ipso primo emptore, quantùm ad ipsum pertinet: præsertim cùm ob retractum fingitur ipse retro non acquisiuisse, vt voluit Alberi. in d. q. xcv. primæ partis statutorum, arg. d. l. in diem, §. vlt. ff. de aqua plu. arcen. & d. l. lex vectigali, ff. de pign. Debet igitur ea dominus petere à cōsanguineo, in quem contractus transfusus est, ac translatus, vt loquitur Bald. in hoc eodem casu, in d. l. vlt. §. sed quia nostra, col. j. C.

Comm

commu.de lega.quique fundũ habet huic rei obnoxium. Et facit, quod in simili tradit Pau.Ca. consi.lxxiiij in causa mota per domioam Dorotheam, col.iij.versic.concluditur ergo, lib.ij. Et nonnihil quoque facit tex.in l.etiam, versi.& benignum, ff.de Aedil.edict.

6 ¶ILLVD TAMEN verum est, quòd si prior emptor non declarauit suũ contractum, nec exhibuit instrumentum eiusdem intra tempora in hæc præstituta à nostra consuetudine suprà tit.ij.qui est, *de uentes & honneurs*, §.iij.qui est omnium huius vol.consuetudioum xvj. & seq. quæ quidem tempora transacta sunt ante cessiooem consanguineo factam: certe ipse emptor teoebitur domino ad emẽdas, quas vocamus, id est mulctas, in id à cõsuetudine eo in loco statutas: neque enim ab illis liberatur emptor propter cessionem posteà factam: nec æquum est, vt propinquus, qui nihil in hoc peccauit, eas pẽdat: sed ibi pœnam esse, vbi & noxia est. l.sancimus, C. de pœnis, eum simi.

Sed an saltem teneatur ob id, quòd domino nõ declaraut, nec exhibuit cõtractum.

7 ¶SED ET ILLVD quoque verũ est, quòd si emptor sponte alteri vendiderit, haud dubiè tameo à domino cogi potest, vt soluat laudimia suæ emptionis: vt qui sit obligatos pro eo cõtractu à se facto atque inito: nec per alienationem hanc spontaneã à se postea factam potuit se hac obligatione eximere & liberare inuito domino, cui quæsita est ex eo cõtractu, vt de tributis & vectigalibus tradit Pan.Ca.in l.imperatores, ff.de publi.& vecti.vbi id dicit ita colligi ex eo textu, atque etiam ex textu in auth.sed periculum, C.sioe cens.vel reliq. Et de decimis etiam voluerunt Io.And.& Pan.io c.cùm homioes, extra de deci.& Panor.in c.pastoralis, col.ij.versi. sed quæro.eod.tit.& Feder.Senen.ipsius Ioannis And.discipulus consi.lxxxj laicus de prædio. Et generaliter id oot.in l.ij.C.de pac.& ibi præsertim Sal.in prima opposi.versi.primo casu.

Quid autem, si sponte uendiderit. Tributis, uectigalibus, decimis præteritis, non liberatur, qui rẽ uendit.

8 ¶Nec quod plus est, videtur posse dominus laudimia petere à secũdo emptore ex superioribus venditionibus, sed ex ea tantùm venditione, quæ ei facta est. Nam actio, quæ competit domino feudali aut emphytentico ad laudimia, persooalis est, nec sequitur fundum, aut tertium ipsius possessorẽ, vt constanter tenuit Pet.Iaco.in tit.de actio.in rem pro re emphyteutica, col.v.versi. sed contra alium, & iterum col.xix.versi.item fructus, quem refert, & sequitur Guid.Pap.consi. xlvj.in facto præsupponitur, colum.vlt.versic.& videtur quòd oullo, atque iterum consil.cxxvj. de anno Domini, io iij.dubio.& consi.clxxvij.consilium, colum.vj.versic.idem etiam videmus. Quanquam scio hîc aliter in hoc vltimo obseruari. Sed quantùm ad illud primũ, nihil est quod dubitandum sit.

9 ¶QVID AVTEM, si dominus feudi emit, aut iure feudi ab alio emptore retraxit: an consanguineus ab eo retrahens (quod vtique potest, vt scribitur suprà §.xxj.) teneatur ei soluere laudimia. Quod non videtur, cùm sibi ipse non deberet laudimia, sed sunt per huiusmodi emptionem aut retractum à se factum confusa, vti in simili dicitur in l.si communi, & ibi oot.ff.de seruit.rustic.prædio. Nam & aliàs quod semel extinctum est & confusum, amplius non reuiuiscit. l.inter stipulantem, §.sacram, ff.de verb.oblig.& ibi concor. Et in hanc sententiam facit, quod & in alio simili dicemus de clerico, qui non soluit vectigal, vt à consanguineo repetere nõ possit, infrà in glo.huius §.iiij.nu.3.

An si dominus emit, aut retraxit ab alio emptore, consanguineus ab eo retrahens teneatur soluere laudimia.

10 ¶Verùm ego aliter censeo, quia actio, aut debitum tum demum perpetuò confusum est, & extinctum, cùm acquisitio, ex qua cõfusio siue extinctio facta est, perpetua est, & irreuocabilis. At si ea reuocetur, actio siue debitum restituitur, & in pristinum statũ reuocatur, modò dolus absit, l.propter, §.neptis.& ibi Bar.Bal.Ange.& cæteri, ff.de Senatusc. Sylla. & l.eum qui, §.vlt.ff. de inof.test.& l.cùm bonis, §.j.ff.de acq.hær.& l.hæredẽ, & ibi Bar.ff.de his quib.vt iodi. Et idẽ de pignoribus, seruitutibus, vsufructu, & aliis id genus latè diximus, & probauimus suprà eo.ti. §.j.in gl.vij.in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu.68.pro ea autem, & duobus seq.& iterũ infrà tit.seq.§.ij.nu.10.tertiò acquisitio, & multis seq.rursumq; nu.42.igitur licet.& seq.

De eadem re.

LES COVSTZ DES LETTRES, IMPENSAS INSTRVMENTORVM, GLO. IIII.

1 NAM ET SIMILITER debitor tenetur creditori refundere impensas instrumentorum debiti, vt notat Bald.& Salicet in l.vltima, C. de condict. ex leg. & idem Bald.io l.non ignorat, colum.ij. versicu.modò ego quæro, & ibi quoque ipse Sal.colum.item ij.versic.quæro an impensa, C.de fruct.& lit.expen. & dicemus iofrà titu.sequen.§.vj gloss.ij.numero penulti.dubium. Et in hoc casu voluit expressim Chasse. hoc eo.titu. §.j.in verbo, *les fraiz raisonnables*, colum.ij.versic.item quæro, & sequen. quanquàm in contrarium adduxisset Alber.in l.dissolutæ, C.de cond.ex leg.vbi dicit impensas instrumen-

Cõsanguineus debet restituere impẽsas instrumentorum.

rorum pertinere ad creditorem, oon ad debitorem, arg. l. eos, §. interdicta, & ibi glo. C. de vsur. Sed id nihil obest nostræ sententiæ, imò verò eam adiuuat. nam cùm consanguineus subeat ius ac locum emptoris, qui veluti creditor est, consequens est, vt & ipse subeat onus impensarum instrumeotorum, quæ ad emptorem pertinent. Similis auté in hac re consuetudo est apud Melodunenses, c. xlj. & Burdigalenses hoc titu. c. eius titu. xviij. & totius volumi. xxxj. vbi & Ferronus id quoque iuris esse dicit.

Cõsuetudines.

Et impensas alias factas ad recuperationẽ eorum.

2 ¶Idque intellige, vt oon solùm sumptus ipsorum instrumentorum refundi debeant, consanguineo retrahente, sed & alij impensi ab emptore, quò instrumenta à ootariis recuperaret, per id quod dicit Bal. in d. l. vlt. C. de cond. ex leg. quod is qui tenetur restituere instrumentũ debitori soluenti, debet habere expensas factas ad recuperãdum ipsum instrumeotorum. & Sal. ibi, cum distinctione, quæ huc nihil pertinet, sed tamen intelligit de sumptibus necessariis. Sequitur item Philip. Dec. in c. cùm dilecta, col. v. in xij. eodémque vlt. not. de confir. vti. vel inuti.

ET AVLTRES SEMBLABLES, ALIASQVE EIVS GENERIS, GLO. IIII.

Cõsanguineus debet restituere gabellam ab emptore solutã ex contractu.

1 PVTA SI FORTE ex statuto debeat solui aliquod tributum, aut gabella quã voeant, pro quolibet contractu. Cùm enim hoc dependeat ex contractu, non est dubium, quin id restitui debeat, si solutum fuerit ab emptore. nam indemnis emptor abire debet, cùm res redimitur, per text. expressè loquentem de eo quod datum est vectigalis nomine, in l. debet, ff. de Aedil. edict. & id satis sentiunt omnes, quos statim citabo, in seq. & dicemus latius in retractu conuentionali, infrà tit. seq. §. vj. glos. ij. nu. 1. & 2. nam & id, & omnes propè seq. quæstiones ad retractum quoque eoouentionalem pertinent.

Quid, si emptor nõ soluit, quòd esset priuilegiatus.
Brocbardica.
Perplexa.

2 ¶SED IN HOC VERSATVR quæstio, quid si id noo fuit solutum, ob id, quia emptor erat clericus aut aliter priuilegiatus, ne teoeretur ad huiusmodi tributa, aut vectigalia, siue etiam laudimia: tameo ea vult repetere à cõsanguineo retrahente, tanquam si ipse soluisset. Super quo Cyn. & Arber. in l. neque, C. de hære. instit. in hac ipsa specie expressim dicunt, primùm videri, clericum id iure poscere, arg. illius tex. Subdunt tamen esse arg. contrà in l. cùm autem. §. vlt. ff. de Aedil. edict. Ideóqoe (inquiunt) in hac quæstione potest brochardicari pro & contrà. Ita enim loquuntur, vocantes, vt cæteri nostrates, brochardica, quæ perplexa rectè vocare possumus, nec aliud vterque de hac re dicit.

De eadem re.

3 ¶At Bal. ibi asseueranter tenet contra clericum, quia sua (ait) non interest: id autem peti nõ potest, nisi tanquam iotercsse, per l. vlt. secundùm ij. lectu. C. de fructib. & lit. expen. Et idem tenet ipse Bal. in tractatu Protomixeos, col. iiij. versi. sed pone quòd res fuit: vbi & ita dicit se consuluisse. Et Alberi. in prima parte statutorum, q. xciiij. quid si vendita est res. & Fabia. io tracta. de emp. & vend. in viij. q. princ. col. ij. versic. quintus effectus. & Io. Igne. qui illos noo memorat, in repet. l. dudum, char. pen. versi. ad extensionem, C. de eootrah. empt. vbi & io hac re multa allegat, quæ ibi videre poteris. & Hierony. Cagoo. in repeti. l. ij. in xxv. q. versieu. secondò pro ista parte, C. de pact. inter empt. & vendit. & nouissimè Ferro. in consue. Burdigal. hoc tit. de retractu, §. xx. & Caro. Molendi. io consuet. Parisien. tit. j. §. xv. nu. 5. vbi aliud dicit, quòd iste consanguineus non immunis est, quin teneatur soluere huiusmodi laudimia domino, licet ooo ipsi clerico aut alteri priuilegiato. & id certè verum est.

Vtrum autem consanguineus redimẽs à priuilegiato, possit se aduersus dominũ tueri.

Et si priuilegiatus qui emit soluit, an & à quo poterit repetere.

4 ¶AT QVÆSTIONIS est, si ipse elericus, aut alios priuilegiatus oe soluat gabellã ex eootractu, tamen eam soluit: ao repetet à consanguineo retraheote, an verò ab eo cui soluit, an denique à neutro: ex iis intelliges quæ scribit glos. in §. tripli, in verbo, in libello, & ibi Doct. Instit. de actio. & Bal. in d. l. vlt. col. iij. versi. sed quid si iste priuilegiatus, & iterum versi. modò venio ad secundam. C. de fruct. & lit. expen. Quanquàm nihil est, cur oon repetat, cùm ipse retrahens teoeretur soluere domino, & diximus in fine præcedentis versieuli.

Si dominus emptori donauit laudimia, an cõsanguineus retrahens teneatur ea reddere.

5 ¶QVID AVTEM, si dominus donauit, aut remisit laudimia emptori, an nihilò minus debebit consanguineus retrahens ipsi emptori restituere? Videtur quòd non. per ea quæ in simili diximus suprà num. 2. & 3. & quod præterea in alio non admodum absimili casu à multis traditur, eum qui obtinuit io causa, non posse petere expensas patroeinij gratis pręstiti ab aduocato. Ita enim non obscurè videtur voluisse Bart. in l. vlt. ad fi. C. de fruct. & lit. expen. & apertissimè voluit Bal. ibi, in fi. & rursum in tracta. Protomixeos, in col. vlt. versi. præterea io iure, vbi allegat ipsum Barto. in l. stipulatus es opus, ff. de fideiussor. vbi de hac re nihil dicit, sed de alia non multùm dissimili, an videlicet aduoeatus, qui sibi ipsi patrocinatus est, & vicit, possit suũ ipsius salarium petere.

¶Sed

6 ¶Sed contrarium in illo gratuito salario voluit ipse Bar. in l. quòd si domus, per illum textum, ff. locati. & ante eum Iaco. Aret. in tractant de expen. col. pen. versi. sed quid si habebat. Nam hic (inquit) naturaliter obligatus est ad antidora. l. sed & si lege. §. consuluit, ff. de petitione hæreditatis. Ideóque ei tandem abesse videtur, l. si quis mandato, ff. de negotiis gestis, & l. planè vbi, §. quòd si rem, ff. de leg. primo. Nam & hæc obligatio (vt id ei addas) adeò efficax est, vt impediat repetitionem indebiti, l. si non sortem, §. libertus, secundum vnam lecturam, ff. de condi. indebi. & glo. in l. ex hoc iure, in verbo, obligationes, in fine. ff. de iusti. & iure. & vtrobique Iason alios multos effectus huius obligationis antidoralis collegit. nos multo plures in repeti. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 11. secundò hinc sequitur, cùm multis seq. Sed & hanc opin. sequitur Alberi. in l. properandum, §. sinautem alterutra, col. totius l. xv. versi. quærit etiam, C. de iudic. & in l. sed & si. §. j. ff. ad exhib. *De eodem.*

7 ¶Specu. autem titu. de expensis, §. postremo, ver. quid si victor, distinguit, vtrùm aduocatus animo donandi patrocinatus sit, an spe remunerationis: vt primo casu victor eas expensas non habeat à victo, secundo habeat, per tex. in l. idémque, §. vlt. cũ duabus legib. seq. ff. man. quæ optimè faciunt pro primo membro suæ distinctionis. Pro secundo autem non ita faciunt, quandoquidem Specula. loquitur, cùm fit remissio spe remunerationis, & si de futuro loquitur. Illæ autem leges loquuntur de causa remunerandi præteritã quampiam obligationem. Et ita quoque hoc in casu videtur intellexisse Do. de Rota, deci. dxxxiiij sed quid si habuit, in antiquis. Sed vt tandem concludam casum, qui ad nostrum retractum pertinet, putarim emptorem hæc sibi donata à domino posse repetere à consanguineo retrahente. In qua etiã sententia fuit Carol. Molendi. in d. consue. Paris. §. xv. in fi. vbi tamen nihil allegat. Tametsi Ferro. in alia fuit sententia in consue. Burdigal. titu. hoc de retractu, §. xx. nisi emptor (inquit) alioqui gratus esset domino, aut de eo benemeritus, per l. si verò nõ remunerãdi, ff. mãd. & l. si pro patre, §. si domini, ff. de in rem verso. Ideò (vt dicit) emptor proferẽs apocham laudimiorũ solutorũ domino, tenetur iurare, si cõsanguineus id petat, an integrè ea soluerit, néne. Cui non accedimus, cùm id frustra iuraret. *De eodem.* *An emptor proferens apocham laudimiorum, tenetur iurare ea integrè soluisse.*

8 ¶SED QVÆRITVR, an id, quod emptor dedit proxenetis, id est mediatoribus (vti eos appellat Apuleius lib. ix. Asini aurei, & Ecclesiastici scriptores sæpissime) vel parariis, (vti etiam vocat Seneca, lib. ij. de beneficiis) vel conciliatoribus, siue interuentoribus, qui hãc scilicet venditionem procurauerunt, de quibus in l. ij. & iij. ff. de proxene. & apud Martialem, lib. x. *An quod datũ est proxenetis debeat reddi à retrahente.* *Proxenetæ qui dicantur.* *Mediatores.* *Pararij.*

Quæ sulphurato nolit empta ramento
Vatiniorum proxeneta fractorum.

An igitur (vt repetã) quod iis datum est ab emptore, sit restituendum à consanguineo, vide text. in l. debet, ff. de Aedil. edic. vbi cùm res redhibetur, debet emptori restitui pecunia, quam dedit, vel si quid accessionis nomine dederit, & si quid denique emptionis causa erogauerit. Id quod exponit gl. ibi scilicet mediatoribus, quia fortè vẽditor dixit emptori, non tibi vendã, nisi tu id des tali mediatori, & ipse nos concordabit. Subdit autẽ ea l. continuò (vt ad eam reuertamur:) Hoc autẽ ita demũ deducitur, si ex voluntate venditoris datur. Cæterùm si quid sua sponte datum esse proponatur, nõ imputabitur: neq; enim debet, quod quis suo arbitrio dedit, à vẽditore exigere. Et ibi Bar. (& post eum Ang. & Cepol.) etiam nuncupatim quærit, quid si emẽs aliquid dederit mediatoribus, an possit repetere. Aut sponte (inquit) dedit, & nõ repetit: aut ex necessitate, & repetit. Et idem propè voluit Pet. Iac. in tit. de act. ex vend. quando venditor est deceptus &c. col. iiij. versi. & est notandum: vbi loquens in casu l. ij. C. de rescin. vend. dicit imputãdum esse pretiũ, quod traditũ est mediatoribus, volente vẽditore: secus si sponte emptoris traditũ est, per d. l. debet. Subiungitq;, idem si vestis, aut aliud quidpiam datũ sit vxori venditoris. Ex quibus facilè potes intelligere, quid hîc dicendũ sit, id scilicet, vt si iubente, aut consentiente venditore id datum sit proxenetæ, id restituendũ sit tanquã pars pretij: alioqui non sit restituẽdum. Quod & in hoc casu nuncupatim voluit Geral. Bago. in sua disputat. retractus, & Boër. in hoc tit. §. iiij. col. pen. & voluisse videtur Chasse. in hoc quoque tit. §. j. in verbo, *le pris*, ver. quæro quid veniat, vbi tamen id transeunter attigit, & etiam in verbo, *les frais raisonnables*, nu. 4.

9 ¶Quanquàm contra hoc videri posset facere, quod scribit Bart. in l. sed si hoc, quam legit cũ l. si vir vxori, & ibi etiam Imo. & Pau. Cast. ff. de cond. & demon. quòd si ex statuto debeãt solui à venditore sex denarij pro libra pretij rei venditæ, & aliquis vendiderit rẽ quampiam cẽtum libris, sed viginti dedit proxenetis, debet solui gabella pro lxxx. tantùm, & ita deductis illis viginti datis proxenetis. quod & voluit Bart. ipse in l. quantitas patrimonij, ff. ad leg. Falcid. & in l. in lege Falcidia, ff. eo. titu. & in l. purè, §. vlt. & ibi Franc. Ripa, col. ij. ff. ad Senatusc. Trebel. & idem Bar. in l. vlti. §. in computatione. & ibi quoque Ange. & Cornel. vterque post princi. C. de iure deliber. & Soc. & Iason in l. fructus. ille, col. ij. hic vlt. ff. solu. matri. cum aliis concor. à me traditis suprà eod. titulo. §. xv. in gloss. j. nume. 5. bis finitimum est. Nam vides hoc in casu ratio- *De eodem.*

nem haberi eorum, quæ proxenetis data sunt, etiam quantùm ad tertium, cui ius competit ex contractu. Et adde quod post Oldra. in l.j.C. de sponsal. scribit Alber. in l.vlt. col.iij. versi. sed adhuc quæro, C.eo.tit. Quòd si is qui contraxit sponsalia quippiá dedit mediatoribus, & sponsa postea renuit perficere matrimonium, potest repeti ab eadem quod datum est ipsis mediatoribus, licet pœna peti non possit.

10 ¶Ideò paulò amplius cogita: præsertim cùm Ange. Are. in §. in duplum, col. penul. versicu. & dicitur redhibitoria, Insti. de actio. teneat simpliciter redhibentem teneri restituere id, quod datum est proxenetis, per l. Aediles etiam, §. vltimo cum l. sequen. & l. illud sciendum, ff. de Aedili. edic. Et Ferro. in consue. Burdig. hoc eo. tit. §. xv. col. iij. versi. in his sumptibus, & Carol. Molen. consuetu. Paris. tit. j. §. ix. in prin. nuncupatim de hoc nostro casu loquentes tenent retrahentem & hæc reddere debere. Et si id verum sit, multò magis obtinet in eo, quod datum est vxori venditoris. Et vide etiam, quæ scribam infrà tit. procedente, §. vj. gl. nu. 21. sed quid si emptor, & id item, quod scribit Alberi. post Marti. Fanen. in l. j. & ibi quoque Iason circa medium, versi. vlti. ff. de condi. cau. da.

11 *An & reddi debet quod emptor dedit vxori ut ratificaret cõtractum.*

¶QVID AVTEM, si maritus nomine vxoris & promittens illam ratam habituram, fundum ipsius vxoris vendiderit: vxor autem posteà non vult ratificare, nisi prius vltra pretium solutum aliquid sibi detur (nam hoc sæpius contigit.) An & hoc sit restituendum. Vix hîc video, quare sit dubitandum, quin reddi debeat, cùm hæc venditio robur accipiat ex huiusmodi ratificatione domini, cui & aliud pretium præter primum accessit, per d. l. debet, in illis verbis, accessionis nomine. Præsertim cùm ob hanc ratificationem censeatur venditio facta ab vxore rei domina, non à viro, ex sententia Spec. tit. de iud. §. ij. versi. ratihabitione. vt ab omnibus vbique citatur, quanquàm id sit in versi. ex prędictis, iunctis seq. & Bal. in l. si pecuniam, C. de nego. gest. At quæ etiá vide quæ scripsimus suprà eod. titu. §. j. in verbo, *dedans l'an*, in xij. q. Et de hac quoque re scripsit plura Chasse. hoc eo. tit. §. j. in verbo, *dedans l'an & iour*, ante finem, iterúmque §. v. col. ij. versi. sed quæro maritus, cum multis seq.

12 *Si emptor litẽ sustinuit, an cõsanguineus teneatur sumptus illius refundere.*

¶QVID ITEM, si emptor ante retractum litem quampiam sustinet, vel agendo, vel defendendo super quibusdam iuribus rei venditæ, & vicit, vel etiam fortè victus est: an sumptus litis à consanguineo retrahente repetet? Vide tex. in l. iam tamen, §. in hac stipulatione, & ibi glo. & Doct. ff. iud. solui, & in l. j. & ibi quoque glo. & Doct. C. mand. & in l. ex parte, in prin. & ibi gl. in verbo, & obtinuit, & latè Floria. ff. fam. ercis. & in l. exceptione, & ibi Bar. Pau. Cast. & alios, ff. de fideius. & not. in l. qui proprio, §. litis, ff. de procu. & Bal. consi. viij. erant quinque nobiles, lib. j. Et quod etiá in simili tractatur de emptore, qui lite de empta re mota, vicit, aut victus est, an sumptus litis repetit: de quo per glo. Cy. Bar. Bal. Ang. & Sal in l. j. C. de euict. Iac. But. Alber. & Ang. in l. qui absentem, nu. 3. ff. de procu. Bar. in l. venditores, ff. de verb. obl. & ibi plenè Alex. qui alios affert, & cæteos Recentiores, & præterea Ioan. Ana. consil. xxxj. præsupposito, in j. dubio, & ibi quoque Ludo. Bol in addit.

13 *An consanguineus propinquior, retrahẽs à remotiore, huic teneatur refundere sumptus litis, quã cum emptore habuit.*

¶AT QVID SI consanguineus, qui prior obtulerat emptori, litigauit cum ipso emptore, qui dicebat contractum non esse subiectum retractui, & obtinuit ipse consanguineus, eique est facta cessio: deinde consanguineus propinquior, vel æqualis gradus, vult intra annum & diem admitti ad retractum vel integrum, vel pro rata, secundùm §. xj. suprà eod. tit. prior autem eum admittit reddendo sumptus illius litis, vel integros, si hic sit proximior: vel pro rata, si æqualis gradus: an hic eos refundere teneatur? Quod videtur per id quod in simili dicitur in l. si finita, §. si ante, versi. sed si quis eorum, ff. de dam. infe. Sed ita tamen, vt si quos ex emptore victo cõsecutus fuerit, ij primum deducantur, ne bis idem consequatur. contra l. bona fides, ff. de regul. iur. & c. bona fides, eo. tit. lib. vj. cum concor. vtrobique adductis. Sed quibus adde l. si quis dolo, §. j. ff. de re iud. vbi ita scribitur: Et puto improbum eum esse, qui velit iterum cõsequi, quod accepit. Et vide etiam hîc d. l. venditores, & ibi not. ff. de verb. oblig.

14 *An emptor recuperabit, quod dedit alteri consanguineo, ne ueniret ad retractum.*

¶QVID VERO, si ipse emptor aliquid dedit proximiori venienti ad retractum, ne veniret: an & illud recuperabit ab alio consanguineo remotiori posteà venienti intra annum: quasi scilicet hic exclusus fuisset, nisi emptor proximiorem eo deliniméto à retractu auertisset: quod faciens huic viam ad retractum veluti muniuit ac præparauit. Vide Geral. Bago in sua disp. retractus, ad fin. & Boer. hoc eod. titulo *de retraict*, §. iiij. & iterum deci. lxxvj. proximiori, colum. ij. versicu. sed bene quando, & Chasse. hoc quoque titu. §. j. in verbo, *le plus prochain*, versiculo sed quæro proximus: qui tenent id reddendum, & Ferro. qui contrà tenet in consue. Burd. hoc item titu. §. xv. cui magis accedo. Et vide etiam quæ diximus suprà eodem titulo, §. xj in verbo, *s'il est plus proche*, quæ est gloss. vj. numero 3. sed dubium est, & sequent. Et non oscitanter vide, an ad

id faciat

id faciat,quod scriptum est in l.fuit quæstionis,ff.de acquirenda hæreditate, & in l.ij. & iij.ff. si quis omis.caus.

15 ¶ILLVD QVOQVE dubium est,Si cùm emptor iret ad domú venditoris,vt fieri asso let,gratia conficiendi contractus,& quia etiam fortè id conuentú erat inter eos,incidit ipse em ptor nulla sua culpa in lattones,qui eum spoliarunt pecunia,quam pro pretio venditionis defe- rebat,aut etiam alia pecunia,vel re,videlicet vestibus,equis,& id genus aliis:an hęc illi sint resti tuenda à consanguineo retrahente,vide tex.in l.inter causas,§.non omnia,& ibi glo. & Doct. ff.mand.& in l.cùm duobus,§.quidam,ff.pro soc.Inn.Ioan.And.& Panor.in c.sicut, le ij. extrà de iureiur.Iac.Aret.io tract.de expen.col.pen.versi.sed quid si dum veniebat, & Collecta.io c. cùm pro causa,ad fi.extrà de proc.Bal.in c.j.in fi.& ibi quoque Mart.Laud.etiam in fi.& Card. Alex.col.ij.versi.insuper quærit,tit.an agnati vel filij.

Quid si emptor ueniẽs ad domum uenditoris causa cõtractus,à latronibus spoliatus fuit,an id à cõsanguineo recuperabit.

16 ¶QVID DENIQVE, si cùm castrum,quod emptum est fortè cõtrouersiosum erat & prætendebatur ab aduersariis admodum potentibus, & qui ipsum quotidie armis appetebant, aut etiam proximum erat hostibus,qui tempore belli verisimiliter erant capturi : ideóque em- ptor,vt id ipsum defenderet aduersus hosce aduersarios vel hostes, multa pro costodia tuteláque ipsius impendit:an & hæc ipsa à consanguineo repetet? Vide tex.in l.si ita,§.vl.ff.de fun. instru. & quod per eum dicit Bal.in l.j.col.ij.versic.quæro nunquid expensæ,C.de fruct.& lit.expen. cum aliis concor.tex.& Doct.à me collectis suprà eo.tit.§.xv.glo.j.ou.25.secundò quæro.

An emptor recuperabit quod impendit gratia custodiẽ di castri empti.

LVY DOIT ACCORDER ET PASSER LETTRE,

DEBETQVE EMPTOR IPSI CONSANGVINEO INSTRVMENTVM ADMISSI RETRACTVS CONSENTIRE, GLOS. V.

1 ID GENERALE est,vt quis possit petere iostrumentú sibi fieri de contractu, cogatúrque altera pars ei instrumento conficiendo consentire : vt plerique omnes voluerunt,per l.si eum exceptione,§.sed & si quis,in fi.ff. de eo quod met.cau.& l. dedi,quæ est iij.& ibi Bar.ad fi.prin.qui hoc declarat,ff.de cond.sine cau. & l.ex ea parte,in prin.secúdùm vná lec.Bar.& ibi quoque Alex.& Franc.Are.vterque in ij.not.& Ias.ff. de verb.obl.& l.plures apochis,& ibi Bal.col.ij.C.de fide instr.& l.sicut datá,& ibi Albe. Bal. & Sal.qui ita eá intelligunt,licèt aliò referri possit,C.de liber.cau.glo.in l.ij.in prin in verbo, suspectú,ad fi.& ibi Bar.Imo.Pau.Ca.Fran.Are.& alij.ff.sol.mat.& gl.io l.chirographis,in ver bo,aut ad nouationé:vbi etiam est bonus tex.ff.de admin.tut.& subobscorè in c.significauit,in glo.j.& ibi Inn.in verbo,publica.& Bal.circa medium,& Fel.col.pen.versi.tertiò gl.pen. extrà de testi.Alb.in l.dissolutæ.col.ij.vers.itẽ ad hanc,C.de cond.ex leg.& io l.de minore,§.tormẽ- ta,col.j.versi.facit etiá,ff.de quæst.Bar.in l.qui tabulas,in fi.prin.ff.de furt.& in l.si finita.§. ele- ganter,col.ij.& seq.& ibi latè Alex.col.vlt.ff.de dam.infe.Bal.in l.vlt.io fi.C.de pac.cõuen. & in l.instruméta,col.ij.vers.quæro testator,C.de fideic.& cõsi.cccclviij. quidá emit,lib.j.& cõsi. cxxxiij.casus talis quidam,col.j.lib.v.Masue.tit.de emp.& vend.§.item si venditio,Alex.consil. xxxix.vertitur lis,post prin.lib.v.Corne.consi.cxx.licet prima facie,col.j.versi.& potest quis, li. iiij.& latè Fel.in c.accedens,le j.col.ij.in v.q.in fi.extrà vt lite non contest.& Guid. Pap.singul. dlxxvj.versi.creditor,& Doct.vbique.

An emptor teneatur conficere instrumentum retractus.

Cogendus est quilibet conficere instrumẽtum de contractu.

2 ¶Hæc tamen velim iotelligas,vt licèt debitor teneatur conficere creditori instrumentú de debito,secundùm ea quæ diximus:id tamen debet intelligi de instrumento simplici,non etiam ga rentigiato,quod appellant:quoniá ex hoc efficeretur illius conditio multò deterior, ob paratá ex huiusmodi instrumento executionem,vt dicit Ange.in d.l.si finita,§.eleganter,& ibi Alex.in fi.& idem Ang.in l.si pupillus,in prin.ff.de nouatio.& in l.in omnibus,in fi.ff.de iudi.& Franc. Are.io d.l.ex ea parte.in fi.vbi id dicit singulare.& ibi quoque Iason etiam in fin.& idem Are. in d.l.ij.in prin.col.pen.& ibi item Iaso.col.vlt.& Thomas Parpa.col.quoque antepe. & Fran. Ripa.col.antepen.nu.49.ff.sol.mat.Et bene facit,quod scribit Bal.io d.c.significauit,col.ij.ver. item charta,de testib.quod quis tum demum cogitur conficere instrumentum, cùm non est onerosum facienti.id est,vt idem declarat,non plus grauat.

An & garentigiatum.

3 ¶Sed nescio,an id in Gallia nostra admitteretur,in qua nullum non garentigiatum instrumen tum conficitur ex antiquo more regni:tenetur autem debitor in instrumento coosentire appo ni omnia,quæ sunt de consuetudine,vt dicit Bar.in d.l.ex ea parte,per l.quòd si nolit,§.qui assidua.ff.de Aedi.edict.& l.si prius,§.j.vbi & idem Bar.ff.de aqua plu.arcé.& Bal. qui loquitur

Consueta apponi debent in instrumento.

de venditore, in l. si prædium, columna iij. versicu. deinde videmus, C. de Aedi. actio. cum aliis multis concord. adductis ab Alexandr. io d. l. ex ea parte, & consil. cv. reuerende domine, paulò ante fin. lib. ij.

An venditor teneatur se obligare de euictione.

4 ¶Ideò non assentior Masuerio, qui in d. tit. de emp. & vend. vbi suprà dicit, quòd venditor non tenebitur in eo instrumento se obligare de euictione. nam nō tantùm id est consuetudinis, sed & iuris communis, vt de euictione obligetur, etiamsi dictum non fuerit, l. si duo, §. si quis iurauerit me, & ibi gl. ff. de iureiur. & l. ex empto, in prin. & ibi Bar. ff. de act. emp. & l. vlt. ff. de condi. cau. dat. & l. j. post prin. ff. de rer. permut. & d. l quod si nolit, §. qui assidua, ff. de Aedil. edict. & l. j. & ij. ff. de euict. & l. in vendendo, in prin. ff. de contrah. emp. & l. non dubitatur, & ibi Bal. C. co. tit. & l. vlt. C. de commu. te. ali. & gl. in l. vl. in verbo, non liberaueris, in prin. ff. de condi. ob cau. Hincque procurator simpliciter constitutus ad vendendum, potest cauere de euictione, vt tradit Angc. in l. ij. colum. j. ff. de iurisd. om. indic. & Phil. Dec. in l. ciuitas, col. vlt. ff. si cer. pet. Qua etiam ratione Paul. Cast. consi. ccvij. visis omnibus, post prin. lib. j. tenet nuncupatam contra illud Masuer. vt scilicet venditor teneatur de euictione se per instrumentum obligare, & id quidem ex more regionis, scilicet cum hypotheca bonorum & solenni stipulatione, si ita sit solitum fieri. Et Philip. Dec. dum illum simpliciter, sed corruptè citat consi. cccclxxxiij. pro resolutione, colum. iij. versi. & venditor. Et bene facit, quod scribit Barto. in l. liris, ad fi. in iij. quæst. ff. de vsuc. pro empt.

§. XXX.

SI AVCVN a eu par eschange,[a] ou par aucun autre contract, aucune chose immeuble, & en retour & recompensation en ayt baillé argēt ou heritage, si la somme de l'argent monte & vault plus, que ledict heritage, ledict contract sera censé contract de vēte, & le lignagier de celuy, qui a receu l'argent, sera receu au retraict: s'il y vient dedans l'an & iour, & sera ledict heritage ou chose immeuble, qui aura esté baillé auec l'argent, estimé en argent. Et sera tenu le retrayant de payer à iceluy, à qui il offre le retraict, le pris & somme qu'il auoit baillé. Et en outre ladicte estimation dudict heritage baillé en eschange. Et laquelle chose ou heritage sera estimée par le iuge,[b] si autrement on ne se peult accorder. Et si la chose baillée auec ledict argent estoit de plus grand valeur, que ledict argent, le contract ne sera pas censé contract de vente, & n'y aura aucun retraict: mais entant que touche ledict argent, le seigneur du fief en auroit ventes & honneurs[c].

SI QVIS contractus permutationis,[a] aut alio, rem quempiam mobilem acquisierit, pro eâque vicissim & pecuniam & fundum dederit, si pecunia pluris valeat, quàm fundus, is contractus venditio censebitur, admittetúrque consanguineus eius qui pecuniam accepit ad retractum intra annum & diem, æstimabitúrque fundus ita datus pecunia, & tenebitur retrahens vltra pecuniam datam fundi æstimationem refundere. Fiet autem ea æstimatio à iudice,[b] si alioqui inter eos de ea non conueniat. Si verò contrà fundus pluris valeat quàm pecunia, non censebitur contractus venditionis, nec erit retractui locus: verùm pro modo pecuniæ debebuntur domino feudi laudimia[c].

ESCHANGE,

ESCHANGE, CONTRACTV PERMVTATIONIS, GLO. I.

1 NESCIO VNDE prodierit, vt permutationem, *eschange*, lingua nostra vernacula vocemus. Scio autẽ nos, cùm loqui Latinè volumus, cambium (vnde *eschange* manauit) appellare permutationem, verbo non tam barbaro, quàm quibusdam videtur. Nam apud Priscianum, lib. x. cap. ij. cóque vlt. Charisius, cambio, ἀμείβεμαι, quod permuto est, posuit, & eius præteritum campsi, quod ἀπὸ τοῦ ἀμείβω ἤμειψα, Græco, esse videtur. Vnde & campso quoque apud Ennium libro x. Leucaten campsant, id est, permutant. Vnde item campsores vulgò collybistas atq; trapezitas siue mensarios, aut etiã numularios, vocamus. De quibus apud Alci. lib. j. Parergon, c. xlvj. Hoc autẽ Cambij verbo pro permutatione vsæ sunt consuetudines feudorum in c. j. §. si quis dominus, tit. quo temp. mil. & in c. j. §. cùm autem, tit. de contro. inuesti. quo in loco Bald. col. j. hóc dicit tantùm interesse inter cambium & permutationẽ, quòd hæc propriè est speciei ad speciem: illud autẽ speciei quoque ad genus, puta ad frumentum, & tunc (inquit) est contractus innominatus.

Cambium. — *ἀμείβεμαι.* — *Campso.* — *Campsores.* — *Quid interest inter cambium & permutationem.*

2 ¶ In hac autẽ huius §. specie, vt relictis nominibus ad rem veniamus, concludunt Doct. maxima ex parte, quòd si constat quid principaliter egerint contrahentes, illud certè omnino sequendũ est: id est, si principaliter eorum animus & intentio (quam vocamus) eò ferebatur, vt permutarent, sed propter rerum inæqualitatem alter pecunias refunderet, id permutatio est. Si autem contrà illis animus erat emere & vendere: tamen quia fortè ei, qui volebat emere, non tantum esset pecuniarum, quanti res erat: id quod sibi ex pecuniis deerat, suppleuit in fundo, ea est emptio, & venditio: nec tunc inspicitur, verum præualeat pretium, an species. Ita enim voluerũt Io. And. Ant. Imo. Card. Flor. Pan. Barb. & Guid. Pap. in c. ad quæstiones, extrà de rer. permu. Bart. & Bal. in l. si in emptione, per illũ tex. ff. de cõtrah. emp. & ven. idem Bar. in l. j. col. ij. versi. quæro extra glo. & ibi Ias. in h. ff. de rer. permu. Bal. in l. j. col. ij. versi. quid si data est res, C. eo. titu. per tex. quẽ dicit not. in l. si sponsus, §. circa, ff. de dona. inter vir. & vxo. idẽ Bal. loquens in casu retractus, in tracta. Protomixeos, col. iij. versi. quæro quidam permutauit, & iterum versi. quæro quid in aliis. Per. Anch. consi. lxxij. tantam familiaritatẽ, circa medium. & latè Panor. consil. xv. quæritur an prædictus, col. j. lib. j. Roma. in l. ij. col. iij. ff. de verb. obli. Io. Plat. in §. item pretiũ, post prin. & ibi quoque Ang. Aret. col. ij. Instit. de empt. & vend. idem Angel. in §. si tamen alienam, Instit. de rer. diu. & in §. item quæritur, Instit. de locat. Alex. etiam loquens in casu retractus, consi. lxiij. in causa, col. ij. versi. & per hæc, lib. vij. Io. Berbe. in Viator. tit. de rer. permu. col. ij. versi. quæro quid si ex vna. Barb. in rub. extrà de emp. & vend. col. vlt. versicu. quid autem si actum. & iterum in rub. extrà de rer. permuta. col. ij. vbi id dicit not. & consi. lvj. sapienter, col. vj. versi. & licet fuerit, lib. ij. Soci. in l. pacta quæ contra, col. ij. versicu. sed ad ista. C. de pact. Firmia. in tract. Gabel. in iij. parte viij. partis prin. in ij. q. versi. item an habeat. & Iason consil. xlv. aggredior, in j. dubio, lib. j. & Lud. Gozad. consi. xc. in causa Mantuana, col. iiij. nume. 12. & maior pars eorum, quos citabo infrà nume. huius glo. 9. si autem.

Si detur species pro specie & pecunia, quis is contractus sit. — *Et an inspiciendũ sit quid contrahentes principaliter intenderunt facere.*

3 ¶ Et simile est, quod Cy. Bal. & Soci. nonnihil tamen dubitans, scribunt in l. j. C. de pact. venditionem factam minimo pretio animo donandi, donationem esse: animo autẽ vendendi, venditionem: quantumlibet pretiũ respectu rei sit modicum, per d. l. si sponsus, §. circa, ff. de dona. inter vir. & vxo. & alia iura ab illis citata. & idem voluit ipse Bal. consi. lxvj. inter vir. & vxorẽ. in princi. lib. j. & Panor. d. consi. xv. colum. j. lib. j. De quo & nos abundè diximus in repeti. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nume. 2. & multis seq. C. de reuoc. donatio. Et quod etiã in simili respondit Calder. consi. ij. sub rub. de emp. & vendi. Et hanc sententiam videtur secuta fuisse in hoc nostro casu retractus consuetudo Aruernorum titu. *de retract*, cap. xxxj. vbi statuitur, in permutatione non esse locum retractui, etiam si ex altera parte detur pecunia, quæ excedit valorem rei permutatæ, modò id sit sine fraude & simulatione. Et pro ea bene facit tex. in l. fundi partem, ff. de contrah. emp. vbi in venditione interuenit pretium & factum, & tamen censetur venditio, & ex vendito agi potest. nam partes vendere & emere cogitabant, vt probat is tex. cùm dicit, ea lege vendidisti.

De eadem re. — *Consuetudo de ea re.*

4 ¶ Nam & aliàs semper actus iudicatur à principali intentione agentium, l. si quis nec causam, in prin. & ibi Bal. & cæteri, præsertim recentiores, ff. si cer. pet. & l. rogasti, in princ. & ibi quoq; Bal. & alij, eod. tit. & l. qui exceptionem, in prin. cum ibi not. ff. de condi. inde. & l. si quis donationis, ff. de contrah. empt. & l. j. §. idem Pomponius, ff. deposi. & l. si vir vxori, ff. ad senatuscun. Velle. & l. quamuis, & ibi Bar. ff de auro & argen. leg. & l. j. ff. de autor. tut. & l. verum est meretricem, & l. qui iniuriæ, in princi. ff. de fur. cum aliis simil. congestus à Cæpol. cautel. secundum priorem impressionem, cccxiij. si statuto.

Actus iudicatur ex principali intentione agentium.

Statutum cẽſeri odioſum aut fauorabile ex principali intẽtione ſtatuẽtiũ.

5 ¶ Et ex hoc inferunt Bar.Bald.& Pau.Caſt.in d.l.qui exceptionem.in prio.per eum tex.ſtatutum cenſeri odioſum aut fauorabile ex principali intentione ſtatuentium : vt ſcilicet ſi principaliter fecerint in fauorem vnius,licet conſequenter vergat in odium alterius,cenſeatur fauorabile,& è cõuerſo.quod & idẽ voluit ipſe Bal.in l.cunctos populos,col.xij.verſi.ſed hîc quæro de effectu,C.de ſum.Tri.& in l.venia,ante fi.& ibi etiam Recentiores,C.de in ius vocan.& conſi.ccccxxxiij.domina Ioãna,col.ij.lib.iij.Calder.conſi.xiiij.de verb.ſignifi.Alberi.in prima parte ſtatutorum,quæſt.clxxx.pone ſtatuto.Pet.Ancha.conſil.cxij. ſuperſtite domina, col.ij.& conſi.cliij.pro fratribus,circa medium,& cõſi.cccciiij.iſta allegata,poſt medium.Domi. in c.ſi propter,col.iiij.verſi.in fi.glo.per glo.ibi,in verbo,primi anni,in fi.de reſcri.lib.vj. & in c.ſciãt, in fi.per glo.ibi,in verbo,alius,de elect.eo.lib.vj.Raph.Co.conſi.ij.proponitur,col.j. in fi.Ro. conſi.xxxij.viſa municipali,col.ij.verſi.ad conſiderandum.& conſil.xxxix. in propoſita, col. ij. verſi.ad hoc enim poteſt.Pau.Caſtr.conſi.xcij.notandum eſt,in fi.lib.j.Nico.Mil.in repert. verſic.lex dicitur fauorabilis.Alex.loquens de noſtra conſuetudine retractus,conſi.cxcvij.in cauſa vertente inter Ser Sulimanum,col.j.lib.vij.Franc.Aret.conſi.xxix.diligenter & maturè,col. vij.verſi.quartò præmitto.Corne.conſi.lxxxix.viſo ſuprà ſcripto,colum.j.lib.iij.Barba.in l.ij.in princi.col.iiij.verſi.dicebam,ff.de verbo.oblig.Franc.Curt.ſenior,conſil.ix. Ticinenſi. col. vj. nume.48.Philip.Deci.in l.ij.col.ij.C.de in ius vocan.& in l.j.col.j.C.vnde legi.& Lud.Gozad. conſi.v.an in quæſtione,col.ij.nume.vj.& Doct.vbique.de quo tamen vide quid ſcripſerim ſuprà in præfat.huius titu.nume.66.fateor tamen.

Alia multa ſimilia.

6 ¶ Et hinc quoque alia multa prodeunt.Nam ſtatutum dicitur cõtra libertatẽ eccleſiæ factum, aut contrà,ſecundùm principalem intentionem ſtatuentium,ſi verum dicit Bal. conſil. ccxcix. dicunt,col.j.lib.j.per d.l.qui exceptionẽ,de condi.indeb.Et ſi quæritur , an ædificium factũ ſit ad æmulationẽ alterius,an non,inſpicitur quo animo principaliter id faciat is,qui extruit.idem Bal.conſi.clxxxviij.dicitur quòd opus,col.j.lib.ij.per d.l.ſi quis nec cauſam , & d.l. rogaſti. Et huc reſpicit gl.in l.non verè dicitur,ff ex quib.cau.maior.quòd ſi quis in legatione eſt, partim cauſa reipublicæ,partim ob priuatum quoddã ſuum negotium,debet inſpici vtrius cauſa principaliter eò ſe contulerit.& ſequitur Bal.ibi in vtraque lect.& in c.dilecti,le j.col.ij. verſicu. ſed quid ſi quis,extrà de appel.& Iaſon conſi.cxlvij.præſens conſultatio,col.5.verſ.ſextò principaliter,lib.ij. Sed & alia multa,quibus oſtenditur inſpiciendũ eſſe,quod principale eſt:nec conſiderari quod fit in conſequentiam,colligit Alex.conſi.j.viſo proceſſu,col.penul.verſic. item reſpondeo quòd iſtud,& multis ſeq.lib.iij.ſed multò plura Iaſon in d.l.ſi quis nec cauſam,ſi certum pet.& conſi.lxxiiij.inſtrumentum,col.ij.verſi.ſecundò principaliter,& ſeq.lib.iij. Ego verò plurima,ſuprà titu. omnium huius volu.conſuetudinum ix. qui eſt, *de tenir noblement en fief*, §.xx.qui eſt cviij.omnium noſtrarum conſuetudinum,in prima limitatione regulæ,qua dicitur, vnumquemque vocari debere ad eum actum,ex quo lædi poteſt.

An in dubio debeamus ſequi appellationẽ contrahentium , uide nume.11.& 12.

7 ¶ IN DVBIO AVTEM, ſi nil aliud appareat,contrahentes cenſentur talem contractum voluiſſe principaliter facere,qualem nuncupatim & expreſsim nominant : vt ſi dicant ſe permutare,ſit permutatio:ſi vendere & emere,ſit venditio & emptio:vt in ſimili,videlicet cùm dubitatur verúmne contractus factus,ſit venditio,an locatio,voluit Bar.in l.cotem,§.qui maximus,io v.q.ff.de pub.& vectig.Ang.conſi.ij.certum eſt,Pet.Anch.& Imo.in c.propter ſterilitatem,ad fi.extrà de loc.Franc.Aret.conſi.lv.in cauſa,in prin.iterúmque ad fi.Barb. in d. cap.ad quæſtiones,de rer.permu.vbi & ipſe in noſtro caſu loquitur.Neque enim,vt dicit Angel.dicto conſilio ij.recedendum eſt à mente verbis declarata,l.non aliter,ff.de lega. iij. cum ſimilibus. Quam rationem & tu confirma ex multis à me collectis in repet.l.ſi vnquam,in verbo,libertis, numero 15.& hæc quidem,& ſequen.vbi inter alia citatur illud Caſsiodori, Nullum eſt maius mentis noſtræ teſtimonium,quàm qualitas inſpecta verborum.Quam ſententiam Bal. vbique habet in ore,vt ibi diximus.

De eadem re.

8 ¶ Et huc quoque pertinet,quod ab Oldra.reſponſum eſt conſil. clix. ex præſenti,in primo dubio,quòd ſi in dubium reuocatur,an dicatur cõceſsio feudi,an donatio,verba conceſsionis inſpicienda ſunt:nam ſi in ea dicatur,donamus,donatio eſt,quia verba clara ſunt. & ſequitur Alberi.in rub.C.de donati.verſic.item quæro de quæſtione ardua,& Philip. Deci.in authen. ex teſtamento,col.ij.verſiculo,ſed certè,C.de collati.& conſi.xxxij.cuius ſuperſcriptio incipit, an fœmina dicatur,col.ij.& conſilio ccviij.ad clariorem,colum.ij.verſiculo,poſtremò,& conſilio ccccłxviij.ſuperiori anno,colum.ij.verſiculo,& ex his patet.& conſil.ccccxcviij. viſo caſu propoſito,colum.ij.verſiculo,eiuſdem initij.Nam vt ipſe Deci.dicit in d.authen. ex teſtamento, id confirmans,contractus in dubio ita debent cenſeri,vt verba illius ſonant, niſi effectus rei aliud oſtendat:vt not.Bal.in l.ij.C.commo.& in rub.C.de iure emphy.in fin.& Panor.in c.conſtitutus,col.penul.extrà de relig.domi.cum ſimi.

¶ SI

9 ¶ SI AVTEM NON CONSTAT, quid contrahentes principaliter egerint, nec id expresserint, inspicitur quod pluris est: vt si pretiu præponderet, censeatur esse véditio: si species, permutatio. Io. And. Ant. Pet. Anch. Imo. Card. Flor. in ij. q. Pan. Barb. & alij in d.c. ad quæstiones, per illú tex. de rer. permu. Iac. Ra. & Cy. in l. cùm te, C. de pact. inter emp. & vend. Bart. in d.l. si emptione, in prin. ff. de contrah. emp. & vend. & in l. Aristo, & ibi quoque Ange. Imo. Ro. & Pau. Cast. ff. de dona. Bal. in l. quæritur, in ij. lect. per illum tex. & ibi quoque Alber. circa mediú, & Ang. ff. de stat. homi. idem Bal. in l. vsufructu, col. vlt. ff. sol. mat. & j in præludiis feu do. col. iiij. versi. pro intellectu horú, per tex. in d.c. ad quæstiones, & in l. fundi partē, ff. de contrah. emp. & in l. si sterilis, §. si tibi, ff. de act. emp. idem Bal. d. cósi. lxvj. in prin. lib. j. & in d. trac. proto. col. iij. versi. quæro quid in aliis, vbi expressim loquitur in casu nostræ consuetudinis, & ibi quoque Matthæ. Afflic. loquens in eodem casu, in §. licet enim suprà diximus, col. v. versic. sed iuxta hoc quæro. Pet. Ancha. in cap. quantò, quod est iij. col. ij. extrà de iudi. & in c. accessorium, col. iij. versi. quartò induco, de reg. iur. lib. vj. Masuer. titu. de emp. & vendi. col. j. §. item si aliquis permutauerit. Ro. in l. si quis cùm aliter, col. v. ff. de verb. oblig Panor. d. consil. xv. lib. j. Alex. in l. ij. in prin. col. vlt. non semel. & ibi etiam Iaco. à Georg. nume. 7. & Iason col. iij. versi. ista doctrina. & Franc. Purpu. nume. 56. & multis seq. vsque ad fi. ff. si cer. pet. vbi & id ipse Alex. dicit singu. & in l. Gallus, §. instituens, col. vlt. ff. de libe. & posth. & consi. cxix. eodémque pen. visis narratis, col. ij. versic. pro hoc facit, lib. iij. & d. consi. lxiij. col. ij. lib. vij. vbi loquitur in casu retractus. & d. consi. cxcvij. col. vlt. versiculo, non obst. quòd depositum, eo. lib. vij. vbi & in eodem casu loquitur Francis. Aretin. in l. continuus, §. si ab eo, ad fi. ff. de verb. oblig. Ioan. Plat. & Ange. Aret. in d. §. item pretium, Insti. de empt. & vendi. Corne. consilio xlv. licet in hoc iudicio, colum. ij. in fin. lib. iiij. Barb. consi. lvj. sapienter, colum. vj. lib. ij. Soc. in d. l. pacta quæ contra, C. de pact. & consi. ccxv. visa prædicta, colum. j. lib. ij. quod iterum repetitur consi. xxij. lib. iiij. Guid. Pap. deci. Delphi. xcij. de consuetudine generali, Iac. à S. Georg. in tracta. feudorum in verbo, præsentes & recipientes, colum. j. versiculo, ad hæc bene facit. & in tracta. de Roydis, siue operis, col. x. versiculo, sed ponamus quòd fiat, Iason in l. lecta, colum. penul. versic. octauò, limita, ff. si cer. pet. & Gaspar Valasc. in repet. l. imperium, colum. iiij. versic. octauò limitatur, ff. de iurisdi. om. iudi. Anto. Burg. in c. ad nostram, colum. xv. versiculo, item & secundò infero, extrà de emptio. & vendi. Stepha. Bertran. consi. clv. ponitur in facto, lib. ij. Fabia. à monte S. Sab. in tracta. emptio. & venditio. in ij. quæstio. princip. colum. antepen. versicu. sed iuxta prædicta. And. Alcia. in l. ij. in princi. nume. 18. tertiò infertur, ff. de verbo. oblig. Et in id sunt aliæ multæ, præter nostram, consuetudines simpliciter statuentes, id inspici, quod pluris est: vt apud Turonenses, cap. huius titu. *de retract*, xxj. Borbonienses, cap. ccccliiij. Engolismenses, cap. lxxiiij. Marchienses, hoc tit. §. xij. qui est omnium consuetudinum cclxxij. Altimarchienses, cap. cclxv. Et facinnt, quæ in simili dicemus infrà, §. xxxiij. in princip.

Et si non constat, quid contrahẽtes intendant agere, nec id exprimãt, an inspiciẽdũ sit, quod pluris est.

Consuetudines de ea rẽ.

10 ¶ Et id perpetuum est, vt contractus in dubio sit iudicandus, & denominandus, secundùm naturam eius, quod in eo præualet: vt per Barto. loquentem de venditione & locatione, in l. j. §. j. ff. locat. Alexan. consilio cxix. viso processu, col. iij. versiculo, quod autem peruenerit, in fi. lib. v. & Alber. Bru. consilio xlj. viso instrumento, colum. iij. versiculo & sic non obstat. Anto. Rube. consi. cxlij. præsupponitur, colum. vlt. versi. confirmantur. Sicuti & cætera omnia, per tex. optimum in d. l. quæritur, vbi Gul. Cu. tradit venditionem minori pretio factam censeri donationem, si pro maiori parte ea excedat pretium: aliàs censeri venditionem. & sequitur Bal. in l. vsufructu, colum. ij. in fin. ff. solu. matri. & est etiam bonus tex. in l. & si non sunt, §. perueniamus, ff. de auro & argen. lega. & in l. is qui rei, ff. ex quib. cau. maio. & in l. domum, ff. de contrah. emp. & in l. quæsitum, §. illud fortasse, ff. de leg. iij. & in l. quicquid, §. cùm partes, ff. de acquir. rerum dominio. & in l. si vir, ff. de vsucapio. pro donat. & in l. repetundarum, §. Hermaphroditus, ff. de testib. & bene facit l. tenetur, §. j. ff. de act. emp. Et voluit etiam Signo. consil. xlviij. quæritur, col. vlt. & consi. xcv. quæstio talis est, in portu, col. ij. versiculo item in mixtis, lib. ij. & Doct. vbique. Sic & possessio, quæ plus iuris habet, à iure denominatur: quæ plus facti, à facto: vt not. in l. j. C. de acquiren. possessio.

11 ¶ Et hæc quidem nullo modo dubia esse videntur, quantùm ad hunc secundum casum pertinet. Sed prior non omnino caret scrupulo: quandoquidẽ videtur magis inspiciendum, quid re ipsa agunt contrahentes, quàm quod dicunt, aut etiam credunt se agere. Quid enim, si in eo secundo casu (ne longè exempla petamus) pretium longè excedit speciem, dicúntque ac credũt contrahentes se permutationem facere, non venditionem: iudicabimúsne permutationem factam, non venditionem, atque ita consanguineum non esse admittendum, vt est Aruernorum consuetudo? Certè minimè, quia semper, præsertim cùm agitur de præiudicio alterius, potius inspicitur natura & effectus actus, quàm nomen ab agentibus ipsi actui attributum & impositum. l. insulam, ff. de præscrip. verb. & l. si olei, & ibi not. C. de loca. & l. si vno, in princip. ff. eod. titu.

Uerum de eo, quod cõtrahentes intendunt, aut dicũt se facere.

Consuetudo.

tit.& l.vbi ita donatur,ff.de don.cau.mor.& d.c.coostitutus,de relig.domi.Oldr.consi.cxxxix. ad habendum,col.j.Ioan.And.in addi.Spec.tit.de instr.edi.§.porrò,col.vlt.Bar. in d.l.eotem, §.qui maximos,ff.de publ.& vectig.Fran.Purp.qui expressim loquitur in hac specie nostræ con suetudinis,io d.l.ij.col.aotepenul.ff.si cer.pet.D.Boer.qui & de hoc casu loquitur deci. cxliij. sed quid vbi facta esset:vbi ita dicit fuisse iudicatum in curia Burdig. & Ferro.in consuetudin. Burdig.tit.de feudis,§.xviij.& iterum,§.xxix.& dicemus latius infrà eod.tit.§.xxxij. nume. 34. contrarium. Sed hic non prætermiserim,quod Plato tradit in Cratylo, nomina rebus esse imponeoda ex eo quod principaliter effectum earum respicit.

12 *Cõsuetudines.* ¶ Et si aliter diceremus,facilè fieret fraus io præiodiciũ alterius, cui obuiandum & occurrendum est,l.in fundo,ff.de rei vendi.& l.j.io princi.ff.si quis omis.cau.testa.& l.vlt. ff.de suspect. tut.& c.ciuitas,de senten.excommuni.lib.vj.Ideóque nostra consuetudo hic simpliciter statuit inspiciendum esse,quod pluris est,vti etiam facit cõsuetudo Engolismorum,cap.lxxiiij.& Santonum cap.lvj.& seq.Et ab hac nostra sententia stat Alcia.in d.l.ij.in verbo, aliud genus, ff.si cer.pet.vbi id dicit semper procedere,cùm agitur de præiudicio alterius,scilicet iure laudimiorum,aut caduci,aut aliorum id genus.& idem quoque voluit Franc. Rip.ibi nu.37. nisi tamen quantùm ad ius caduci:quia verbo permutationis partes vti poterunt sine fraude,si permutare principaliter intendebant,licet pecunia speciem superaret,secundum ea quæ suprà diximus, & alia quæ ibi allegat. Nisi (vt subdit) emptor sub colore huiuscemodi permutationis nõ denuntiauerit domino,antequàm possessionem apprehenderet : tunc enim iocipit res cadere in commissum,ex l.vlt.C.de iure emphy. Et ita defendi potest opinio Decij, qui cootrariũ respon derat,consi.clx.in causa monasterij,in j.dubio.Ideò nec D.Igneo accedo,qui in l.iij. §.si condi tioni.versiculo,& si aliud,ou.77.ff.de Senatusconsol.Sylla.in ea est opi.vt si pro fundo data sit alia species & pecunia,semper debet censeri contractus emptionis,vt retractus locum habeat, etiam si species excedat pecuniam,propter fraudis suspicioaem : quia ex iis quæ diximus , satis coostat,aliud dicendum esse,nisi aliter de fraude constaret.

13 *Quid si pecunia & species ex eadẽ parte data,sint æqualis ualoris,uide usque ad fi. huius §.* ¶ SED MAIVS DVBIVM EST, cùm species & pretium per omnia sunt paria, & eiusdẽ æstimationis,ita vt neutrũ alteri præstet,nec cõstat quid principaliter partes intendũt facere,permutationem,an venditionem,vtra earum censeri debeat. Et id quidem adeò dubiũ est,vt Guli.Cu.& Bal.in d.l.quæritur,ff.de sta.homi.non ausi sint diffinire,contenti in dubium id reuocasse. Verùm ipse Bal.in præludiis feudorum,vbi suprà,haud cunctanter, oec intrepidè asserit,tunc venditiooem esse,ea ratione motus,quòd contractus venditionis est fauorabilior, quàm permutatiooìs,cùm ipso consensu pariat actionẽ,l.iurisgentiũ,in prin.ff.de pactis. Et sequitur Alex.in addi.Bart.in d.l.si io emptione,ff.de cootrah.empt.vbi id dicit not. & Fabia. à Monte S.Sab.in tract.empt.& vendi.quo loco suprà citauimus, vbi & id quoque dicit not.

14 *De eodem.* ¶ At hoc noo adeò leuiter concedendum erat:quoniam cõtrariom videtur voluisse tex. in d.c. ad quæstiooes,de rer.permu.vbi interuenit species & pretiũ:nec dicitur ibi,quòd species pluris esset,quàm pretiũ,& tamen dicitur permutatio:tanquam scilicet in dubio debeamus potius iudicare permutationẽ,quàm venditionem.Et ita illum tex. aduersus illam Baldi sententiam expendit Goid.Pap.d.dec.Delphi.xcij.de consuetudine. Sed posses dicere, ideò illic permutationem vocari, qooniã animus contrahentiũ huiuscemodi erat,vt permutarẽt,sibiq; fuodos quosdam vicinos & cõuenieotes pro aliis remotioribus ex ea permutatione adsciscerẽt, vt satis ibi declaratur:sed quia fortè res quas permutabant,non erant æqualis æstimationis , is cui fundus erat pauperior,pecuniam adiecit.Ideò cùm id principaliter agerẽt,vt permutarent,permutatio dicta est,iuxta ea quæ suprà ioprinci.diximus. Aut etiam dici potest,illic speciem verisimiliter excessisse pecuniã,cùm permutatio dicatur,secundùm oot.à Doct.in eo loco,vt suprà diximus.

15 *Actus denominatio à digniori.* ¶ Sed quicquid sit de eo tex.certè sunt multæ rationes,quæ suadent,vt in dubio,& cæteris paribus,debeamus permutationem potius dicere,quàm venditionem. Quarum hæc prima erit. Actus denominatio semper debet fieri à digniori,l.j.in prin.& ibi glo.& Doct.ff.de verb.obligat.cum eoocord.addoctis à Iason.ibi,& io l.imperium,ff.de iurisdictio. omnium iudic. & à Feli.in rub.extrà de offic.deleg. Quod & optimè intelligunt Medici,qui dicunt,quòd si alicuius rei fiat mentio,cuius sunt plures species,videlicet spicæ,rosarum,cassiæ,non adiecta specie, debet ea appellatione intelligi species cæteris dignior,scilicet spicæ nardi,rosarum rubearum, cassiæ ligneæ. Cuiosrei meminit pharmacopola Saladinus in libro , quem compendium aromatariorum inscribit,quoniam (vt ille subdit) secundùm Philosophum,à digniori fit denominatio. Et hinc fit,quod scribit Innocen.& cæteri in c.solitæ,de maio.& obed. quod vbi in eadem persona concurrit duplex dignitas,ea debet denominari à digniori, siue maiori dignitate,vt si quis sit comes,dux,marchio. Quibus concinit,quod scribitur in c.inter dilectos,de fide instrum.

instrumen.de eo qui Episcopus & cotoes erat. Hinc quoque fit,vt maius dignum trahat ad se minus,l.cùm in diuersis,ff.de relig.& sump.fune.cum concord. à me adductis suprà hoc eod. tit.§.j.gl.vij.quæ est in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nume. 82. ego autem contrà,& suprà titulo omnium huius voluminis ix.§.xxvj.in princip.

16 ¶ Permotatio autem digoior est emptione:& res,siue species,qua cõficitur, numo siue pretio, ex quo vẽditio fit.Quod ex eo cõprobatur,quia quod antiquius est, idem & dignius quoq; est, l.io testamento,C.de testa.& c.anteriorum,§.illud.xj.q.vj.& c.quanto,extrà de trãslati. Præla. & arg.eorum,quæ copiosissimè scripsimus in tractat. Primigeniorum,statim post princi. Qua etiam ratione Bal.à Bart.Doctor egregius,in repe.rub.ff.de verb.obli.versi. quartò quia debemus,probat contractum emptionis & venditionis esse digniorẽ stipulatione,quia sit antiquior, vtpote ex Iure gentiũ,quàm stipulatio,quæ ex Iure ciuili est,ar.l.j.ff.de alb.scriben.& l.semper, ff.de iure immuni.Constat autem rerum species à mundi exordio creatas fuisse,id attestantibus sacris literis in princi.Gene.Numum autem longo pòst interuallo adinuentũ autore Herodoto lib.j.vbi eius rei inuentum Lydis attribuit:& Strabone lib.viij.Liuio paulò ante fin. lib.iiij. ab Vrb.Cond.Plinio lib.xviij.c.iij.& lib.xxxiij.c.iij.Macrobio li.Saturnaliorũ j. c.vij. & Europio lib.ij.& nostro Iurisconsulto in l.j.ff.de contrahen.empt. Constat autem oumos argenteos fuisse ante tempora regum Hebræorum vt patet j.cap.ij.ad fi.

Permutatio dignior emptione.

Antiquius quicquid est, id & dignius est.

Numi inuentio.

17 ¶ Similirer constat permutatiooem esse vetustiorem emptione & veoditione, ex eadẽ l.j.cuius hæc verba sunt,Origo emẽdi vendẽdique à permutatione cœpit. Olim enim non erat numus, &c.nam & teste ipso Plinio lib.vij.cap.lvj.Liber pater emere & vendere instituit. Quanquàm apud Iosephum lib.j.Antiquitatũ c.v.legimus ante eum emptiones & veoditiones in vsu fuisse. Verùm & ante ea tempora fiebant permutationes numo noodum reperto. Quibus succinit & ipse Plinius,qui lib.xxxiij.cap.j.in prin.Vtinam (inquit) posset è vita in totum abdicari aurum sacra fames,vt celeberrimi autores dixere, proscissum conuiciis ab optimis quibusque , & ad perniciẽ vitæ repertũ.Quãtò feliciore æuo,cùm res ipsæ permutabantur inter se,sicut Troianis temporibus factitatũ Homero credi conuenit.Ita enim,vt opinor , cõmercia victus gratia inuenta,alios coriis boum,alios ferro captiuísque rebus emptitasse tradit. Quanquàm & ipse miratus aurum,æstimationes rerum ita facit , vt centum boum arma aurea permutasse Glaucum dixerit,cum Diomedis armis nooem boum.Hactenus ille.Locus autem illarum permutationum,prioris scilicet,est lib.vij.Iliados,ad fin.

Permutatio uetustior emptione.

Ἔνθεν ἄρ' οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ,
ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτῇσι βόεσσιν,
ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεσσι. —
Vinum emère sibi crinito uertice Graci,
Quidam ære,ast alij ferro lucente,bouinis
Pellibus ast alij,bubus plerique sed ipsis,
Mancipijs alij. —

Vel sic ad verbum:qood libenter facio,vt Lectores faciliùs Græcè loqui discant,

Hinc uinum emebant comati Achiui,
Alij quidem ære,alij autem elaborato ferro,
Alij autem pellibus,alij autem ipsis bobus,
Alij autem seruis captiuis.

Quod enim in prin.dicit οἰνίζοντο , vno illo verbo significat,vinum emebant.quo quidẽ verbo & idem vtitur lib.viij.Iliados nõ semel.Et ille quidem locus citatur etiam, tum à Iustiniano in §.item pretium,Insti.de emp.& vend.cuius hæc verba sunt,id quod diximus apertè declarantia.Vnde illud est,quod vulgò dicebatur,permutatione rerum emptionẽ & venditiooẽ cõtrahi:eámque speciem emptionis & venditionis esse vetustissimam:argumentóque vtebãtur Græci poëtæ Homeri,qui aliquã partem exercitus Achiuorum vinum sibi comparasse ait, permutatis quibusdam rebus.Tum quoque à Iurisconsulto Paulo in d.l.j.vbi scribitur : Sabinus Homero teste vtitur,qui exercitum Græcorum ære,ferro,hominibúsque vinum emere refert illis versibus.sed postea in antiquis codicibus locus erat vacuus,quẽ illis versibus repleuit Budæus noster in suis Annotationibus,vt & alium,quem statim designabimus. Nam & apud eundem Homerũ lib.vj.eiusdem operis,est alter locus illius tam celebris permutationis Glauci & Diomedis,cõmemoratæ à Plinio,quo loco nuper citauimus.De qoo Homeri loco,vt opinor,etiam Intellexit idem Iurisconsultus in d.l.j.cùm dicit,Sed hi versus (de prioribus illis loquitur)permutationem significare videntur non emptionem,sicut illi,

Glauci & Diomedis permutatio celebris.

Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς.
Ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβεν

χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.
Iuppiter eripuit mẽtẽ hic præcordia Glauco,
Qui aurea Tydidæ mutauerit arma uicißim
Pro factis ex ære, bouésque ualentia centum. Vel ad verbum;
Tunc iterum Glauco Saturnides mentes abstulit Iupiter,
Qui ad Tydidem Diomedem arma commutauit,
Aurea æreis: centum boum, nouem boum.

Id est, vt intelligas, aurea centum boum, æreis nouem boum. Nam illic in secũdo versu ἄμειβεν ex ἀμείβω verbo est, quod permuto siue commuto significat: vt ἀμοιβὴ, quod inde fit, cõmutatioẽ significat. Et ad hunc quoq; locum alludit Aristoteles lib. Ethicorum v. cap. ix. Qui verò (inquit) dat sua, quẽadmodũ arma sua Diomedi Glaucus dedit χρύσεα χαλκείων, &c. Et Tullius lib. Epistolarum ad Atticum vj. epistola omnium cxij. Habes ad omnia, oon vt postulasti, χρύσεα χαλκείων, sed paria paribus respondimus. Et Martialis lib. epigrammaton ix.

Tam stupidus nunquam, nec tu puto Glauce fuisti,
χρύσεα donanti, χάλκεα qui dederas.

Et Plinius Iunior lib. Epistolarum v. ad Flaccum, epistola, cuius initiũ est, accepi, Recipies (ait) epistolas steriles & simpliciter ingratas, ac ne illam quidem solertiam Diomedis in permutando munere imitantes. & Gellius lib. ij. c. xxiij. quo de Menandri & Cæcilij comparatiooe disserit. Diomedis (inquit) hercle arma & Glauci non dispari magis pretio æstimata sunt. Et Iustinianus in proœmio ff. ad s. his verbis, Et vestris temporibus talis legũ inuenta est permutatio, qualem & apud Homerum patrem omnis virtutis Glaucus & Diomedes inter se faciunt, dissimilia permutantes. Quem locum enarrãs Accursius fabulam ex meris somniis affert. Huius quoque loci Homerici meminit Maximus, Tyrius Philosophus Platonicus, Sermo. xxxvj. quo differit, quomodo ad amicum se habuerit.

18 ¶ Sed vt ad illam l. j. de contrah. empt. reuertamur, id quod suprà ex ea adduximus, cõfestim & *De eadem re.* hæc verba sequuntur, Magis autẽ pro hac senteotia illud dicetur, quod aliàs idem Poeta dicit:

Τήν ποτε Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν,
Πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν, ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν.
Quam proprijs rebus Laertes emerat olim,
Vigintique boues pro uirgine tradidit empta. Vel ad verbum,
Quam olim Laertes emit poßeßionibus suis,
In pubertate adhuc existentem, uiginti boum autem pretium dedit.

Qui locus eorum versuum in ea l. j. inanis quoque erat in vetustis codicibus: sed eum suppleuit Catellianus Cotta in suis prioribus memori. ex illis versibus qui sunt ex libro primo Odyssex *Lycurgi lex.* ipsius Homeri. Iustinus autem lib. iij. scribit Lycurgum suis legibus iussisse singula emi non pecunia, sed compensatione mercium, quod ex vestigiis Homericis Lycurgus ipse deprompsisse videtur. Et ex illis verbis potes interim annotare verbum emendi trahi ad permutationem. Quod & in sacris literis videmus aliquando factitatũ. Nam Genes. c. xxxiij. Iacob à filiis Emor emit partem agri centum agnis.

19 ¶ Ex hac autem Priscorum cõsuetudine factum est, vt opinor, vt etiam permutare pro vende- *Permutare pro uẽdere.* re vsurparit Tullius ad Atticum lib. xj. epistola totius operis ccxxx. incip. quæ dudum: Scripserat vt H. S. X I I. permutaret, tantum esse reliquum de argento. & Plinius non semel. Nam lib. {vj. c. xxxi. Cliarchus verò Alexandro regi renuntiatam adeò diuitem, vt equos incolæ talẽis auri permutarent. Et} vij. cap. xxxviij. Praxiteles (ait) marmore nobilitatus, Gnidiáque Venere præcipuè, vesano amore cuiusdam iuuenis insigni, & Nicomedis æstimatione regis, grãdi Gnidiorum ære alieno permutare eam conati. Et lib. ix. cap. lv. Sex milia numero murænarũ mutuò appẽdit: nam permutare quidem pretio noluit. Et lib. xij. cap. xxij. Permutatur in libras sex sericatum. Et libro xiij. cap. xv. de mensa quadam citrea loqnens. Inter iir (ait) nuper incendio, quam Cethegus decedens è Mauritania H. S. X I I I. permutauerat. Et libro xxxj. cap. viij. in princi. Singulis milibus numũm permutantibus congios penè binos. Et libro xxxiij. cap. iiij. Quanquàm auripigmenti libræ xiiij. permutarentur. Et lib. xxxv. cap. ix. Postea donare opera sua instituit, quòd ea nullo satis digno pretio permutari posse diceret. Et apud nostros quoque Iurisconsultos, in l. si ei, & l. sequen. ff. de iure dot. & in l. si mulier, ff. de pact. dotal. Nisi si quis dicat in illis locis pecuniam fuisse loco speciei.

20 ¶ Nam & simplex mutandi verbum, ex quo illud permutãdi compositum est, etiam pro verbo *Mutare, pro permutare.* emendi vsus est Columella lib. vij. c. ix. Nam suburbanis (ait) lactens porcus ære mutandus est. Et alibi: Quare dum viridis ætas pulchritudinem corporis conseruat, ære mutãdi sunt. Et Palladius lib. Rei rusticæ, viij. c. iiij. Autumno debiles quæque pretio mutentur. Nam & id verbum simplex

simplex sæpe assumit significationem sui illius compositi: vt apud Sallustium in Iugurtha: Quia neque materia in agris, neque ab Hispanis emendi, aut mutandi copia erat. Ita enim haud dubiè legendum est, non mutuandi, vel refragantibus omnibus codicibus. Nam haud multò pòst ita scribitur: Nam fere diuisi ab Hispania mutare res inter se instituerant. Sed & in alio loco eiusdem operis: Lixæ pecoris & mancipiorum prædas certatim agitare, eàque mutare cum mercatoribus vino aduectitio, & aliis talibus. Ibi enim vides, mutare proculdubio permutandi significationem habere. Et apud Plautum in Captiuis: Cœpit captiuos commercari hic alios, si quem reperire posset, cum quo mutet suum. Et Virgilium, Ecloga iiij.

Sallustij locus nunc primum emendatus.

—Nec nautica pinus,
Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.

{Et lib.iij.Georg.

—Quamuis Milesia magno
Vellera mutentur.—

Vbi Seruius: Apud maiores omne mercimonium in permutatione constabat. Quod & Paulus Homero teste confirmat in d.l.j.ff.de contrahend.empt.}

Et Statium lib.iiij.Thebaidos:

—Sed perfida coniunx
Dona viro mutare velit.—

Vti è diuerso compositum, permutare, pro simplici, mutare, etiam sæpe ponitur: vt in l.penult.ff. de senato.& in l.cum in plures, §.lege, ff.loca.& l.Seia, ad fi.ff.de aur.& arg.leg. Nam & aliàs id frequens est, vt simplex pro composito ponatur: & econuersò.

Permutare, pro mutare.

21 ¶Cæterùm ex his factum illud est (ne & id omittam) quod & ad hanc quoque tractationē nō nihil pertinet, vt nummus, aut, vt alij scribunt, numus (vtrunque enim reperitur) & νόμισμα, quo & Latini pro suo vtuntur, numisma dictum sit à νόμος, id est lege, vt Aristoteles scribit lib.v.Ethicorum, c.item v.& Zasius noster consi.xvj.orta, num.25. quòd scilicet, vt tradit ipse Aristoteles, non à natura, sed à lege numus ortus sit: qui & ipse paulò pòst in eodem c. subiūgit rerum permutationes fuisse, antequàm numus esset. Id quod apertè probant, quæ suprà diximus, permutationes fuisse, ante venditiones, quæ nō nisi nummo fiunt. Hæc autem (ne id quoque prætermittam) addere poteris ad Barto.Bald.& Sal.in d.l.j.ff.de contrah.emp.tractantes, an nummus sit de iure naturali, an gentium, an denique ciuili: vt etiam facit Bald.in rub.C.eo.tit.in princip. & Barb.& Anto.Burg.in rub.extrà eod.quoque titu.

Numus unde dictus.

Numus an sit de iure naturali, gentium, an ciuili.

22 ¶Quanquàm (ne & hoc omittatur) nostro Iurisconsulto in d.l.j.de contrahen.emptio. his Homericis locis innitenti aduersatur, quod Iulius Pollux Naucratites Onomast. ad commodum lib.ix.cap.vj.tradit, quosdam putauisse boues in illis ipsis locis intelligi pro nummis, in quibus effigies bouis impressa erat. Hincque ortum vetus illud adagium Atheniensium, Βοῦς ἐπὶ γλώττῃ, id est, bos in lingua: quod de his dicebatur, authore Suida, qui loqui liberè non audebant, metu mulctæ deterriti, quem pendere eos oportebat, qui paulò liberius loquerentur. Testis enim est Plutarchus in Theseo, ipsum Theseum Atheniensium regem statuisse nummum figura bouis, vel ob Marathonium taurum, vel ob Minois ducem, vel quòd ad agriculturam prouocare vellet. Subditque ab eo nummo dici ἑκατόμβοιον, quod est centū boum, & δεκάβοιον, quod decem, nomen traxisse. Et fortè Thesei imitatione Seruius Romanorum rex æs signauit boum effigie, vt autoritate Timæi tradit Plinius lib.xviij.cap.iij. quod & nos alibi quoque retulimus. Nam & idem Plutarchus in publicola scribit, in vetustissimis numis bouis signum incisum apparere. Et in Problematis capit.xxxix. quo quærit, cur veteris numi altera Ianum bifrontem impressum habuit, tradit Romanos alio quoque vsos fuisse numo ouem bouémque insignitum habente: quod quidem genus numi erat insigne, & in primis documento, veteres gregibus & armentis abundasse. Varro Rei rusticæ libro j.cap.j. scribit, apud Priscos Romanos & suo quoque tempore mulctam bobus & ouibus dici solere, & æs antiquissimum pecore conflatum fuisse.

An boues pro nummis in illis Homericis locis.

Adagium. Bos in lingua

Bouis effigies in nummis.

23 ¶Addit autē Pollux (vt ad eū redeamus) in Deliacis spectaculis, si cui munus dādum esset, præconē denuntiare solitū, Tot boues illi dabūtur. Bouem autē valuisse duabus drachmis Atticis: vnde fuisse, qui crederēt hoc nomisma Deliorū fuisse propriū, non Atheniensium. Sed & subiungit in Draconis legibus extare mentionem, περὶ τοῦ ἀποτίνειν δεκάβοιον, id est, de pendendis decem bobus, quod est decem numis. Et hanc Pollucis interpretationem in illis Homeri locis secutus est Andreas Dinus Iustinopolitanus, qui illum ipsius Homeri versum ex libr. vj. Iliados,

χρύσεα χαλκείων: ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Ita vertit ad verbum.

Aurea, æreis: centum Ducatorum, nouem Ducatorum.

V

Tanquam ille bos intelligatur pro eo genere monetæ, quàm hodie Ducatum vulgò vocamus. Et huic quoque sententiæ adstipulatur ipse Homerus, qui lib. xxiij. Iliados sic infit:

Τῷ μὲν νικήσαντι μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην,
Τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον Ἀχαιοί. Id est,
Huic quidem vincenti magnum tripodem igni accommodatum:
Hunc autem duodecim boum pretio inter se appretiauerunt Achiui.

Et postea, vno tantùm versu interiecto, de ancilla loquens,

Πολλὰ δ' ἐπίστατο ἔργα, τῖον δὲ ἑ τεσσαράβοιον.

Multa autem sciebat opera, appretiabant autem ipsam quatuor bobus. Huic quoque opin. consentit Didymus Homeri interpres, qui lib ij. Iliados in illud carmen,

Πάντες εὐπλοκέες, ἑκατόμβοιος δὲ ἕκαστος.

Veteres (inquit) plurimi bouem animal faciebant, adeò vt pecuniam sic signarēt, vt ab vna parte regis insculperetur facies, ab alia bouis effigies: vnde ἑκατόμβοιος centussem significat. Quod & noster Alciatus sequutus est libro παρέργων ix. c. xvij.

24 ¶ Sed hanc opinionem, quæ scilicet ita eos locos Homeri intelligit, vt boues in illis pro numis accipiantur, planè refellit idem Pollux in eodem c. quibusdam interiectis, ostendens illam fuisse commutationem rerum, sine numis. Cui in hac posteriore sententia assentior, vel Plinij testimonio ductus lib. xxxiij. c. j. quo loco suprà citauimus. Neque enim (nisi omnino cæcutimus) ille intellectus bouis de numi genere, posset vllo pacto conuenire illis versibus Homeri primo loco citatis ex libr. vij. Iliados, vt ex illis perspicuè videri potest, quibus scribit vinum emptum boum pellibus, & ipsis quoque bobus. Quanquàm (vt verum fatear) cæteri loci mirum in modum illi interpretationi conueniunt. Quantum autem Polluci tribuendum est, vt illud quoque obiter dicam, videre licet ex Athenodoro, qui illum esse veluti Tantali hortos pronuntiauit. Et Philostrato, qui ambigit doctúmne an indoctum: & quod fatuum esse videtur, doctum pariter & indoctum appellauit. Sed de his iam satis superque & propè nimium diximus.

De eadem re.

Polluci quantū tribuendum sit in literis.

25 ¶ Igitur (vt tandē redeuntes ad id vnde nonnihil digressi sumus, hanc primā rationem ecludamus) ex iis quæ diximus, satis superque apparet, species antiquiores adeóque digniores numo esse, & permutationem venditione. Ex quo consentaneum est, vt cùm vtrunque, scilicet numus, & species, æqualiter interuenit, debeat is cōtractus censeri ac denominari permutatio, vt quæ dignior sit & antiquior emptione, sicut species numo. Nam & quod ad antiquitatem priuatim pertinet, quoties dubium est, cui quid attribuendum est, debet in dubio attribui vetustiori, ex sententia Io. Fab. in §. j. col. iij. versi. præterea quoties, Instit. de act. & Signo. consi. clxvij. in curia, nu. 22. vbi in id citat l. in finalibus, ff. finium regund. & l. emācipatum, ff. de Senato. Et quod propius accedit ad id caput, Albert. in l. ij. §. deinde ex his, col. j. versic. præterea si dubium, ff. de orig. iur. tradit in dubio actum quemliber denominari debere à vetustiori, per d. l. in finalibus, & §. singulorum, Instit. de rer. diui. Et hæc quidem de prima ratione.

Conclusio primæ rationis.

Vetustiori in dubio attribuendum.

26 ¶ Secunda ratio hæc est, quæ ad primā proximè accedit: Quod naturale est præualet ei, quod accidentale, aduentitiū, adscititium est: inspicitúrque potius natura, quàm accidens, l. qui habet, in prin. & ibi Dy. & Bar. ff. de tutel. & l. si quis posthumos, & ibi Iason in j. not. ff. de lib. & posth. Bar. in l. vlt. ff. de offi. Proconf. Bal. in l. j. C. de cura. furi. Imo. consi. xxxv. in casu præmisso, col. j. Domi. in c. præsenti, §. per illum textum. de præb. lib. vj. & Docto. vbique. At permutatio est secundùm naturam, quippe cùm sit in supplementum naturalis indigentiæ. Venditio autem non secundùm naturam est: sed magis secundùm artē & peritiam, vt luculenter declarat Aristo. lib. Politicôn j. ca. v. & duobus seq. Ex cuius quoque verbis facilè intelliges, permutationem (quod & ad primam rationem pertinet) esse antiquiorem & laudabiliorem vēditione. Vide tamen ad id, quod diximus ex Aristotelis sententia, tex. in l. ex hoc iure, iuncta glo. in verbo, commercia, ff. de iusti. & iure, vbi vtraque & permutatio & venditio iuris gentium est.

Natura præualet accidenti.

27 ¶ Tertia ratio: Debemus semper dubios & incertos casus in eo sensu accipere, quo minùs lædunt, l. semper in obscuris, ff. de reg. iur. & in cap. in obscuris, eodem titu. libro vj. & vtrobique concordan gloss. Et cùm actus quispiam potest trahi ad duo, quorum vnum prodest, alterum nocet: debet potius attendi, quod prodest, quàm quod nocet, l. non intelligitur. §. si quis palàm, & ibi Barto. ff. de iure fisc. & l. emancipatum, §. vlt. ff. de Senato. & l. si vir vxori, ff. de vsucapio. pro donat. & l. liberis, §. si duo, ff. de libera. caus. & l. si patronus testamento, §. si filius, ff. de bonis libert. Cyn. in quadam allegatio. quæ est inter consil. Bald. ante consil. xlj. allegationes domini Cyn. libr. iiij. Signo. consil. clxix. quæstio, colum. iiij. nume. 22. { Roma. in l. j. colum. ij. nume. 13. ff. de condict. ob turpem caus. } Ioan. Plat. in l. cùm allegas, C. de castren. pecul. libro xij. & Doct. sæpissimè.

An inspiciatur quod plus, an quod minus lædit, vide nume. 29. 30. & 31.

¶ At per

28 ¶At permutatio est multò minoris detrimenti & præiudicij, quàm emptio & venditio. Quod ex eo patet, quòd res dotalis in præiudicium mariti eo non consentiente vendi non potest, constante matrimonio, l. si prædium, C. de iure dot. cum simi. at permutari potest eo inscio, Cyn. in auth. siue à me. C ad Velleia. & Alber. in l. j. §. & cùm lex, C. de rei vxo. act. Masuer. in tit. de dote & matri. §. item si maritus, Raph. Co. in l. quamuis, ff. solu. matri. Atque etiam ex eo quòd videmus res spirituales vendi non posse, permutari autem cum alia re spirituali posse, tex. gloss. & Doct. in c. ad quæstiones, extrà de rer. permut. & glo. in c. super eo, de transact. Quorũ quidem nulla alia ratio reddi potest, quàm quod permutatio suapte natura non tantum affert præiudicij permutanti, & cæteris, quàm mera venditio. Et id sanè manifestum est, vel cessantibus aliis rationibus, ex aliis multis, quæ nostris consuetudinibus statuta sunt. Nam vt cætera omittam, videmus permutationem non esse obnoxiam laudimiis aut retractui feudali, nec etiam retractui proximitatis, vt hoc ipso §. cauetur, ne longè exempla petamus. *Permutatio minus lædit, quàm emptio. vide nume. 33. & 34.*

29 ¶Et quáuis hæc ratio nõ satis tuta videri posset, quoniã plerunque, imò semper, videtur potius esse attendendũ quod nocet, quàm quod prodest, l. iij. §. eleganter, qui est vlti. & ibi glo. & Bar. in iij. not. & Ro. ff. de senatuscon. Sylla. & l. si quis posthumos, in fi. ff. de lib. & posth. & l. ij. §. si à pupillo, ff. de vsucap. pro emp. & l. auia. §. j. ff. de cond. & demon. & l. cùm pater, §. Mæuio, ff. de leg. ij. & l. Pedius, §. j. ff. de arbit. & l. Fulcinius, §. quid sit latitare, ff. ex quib. caus. in pos. eat. { Et l. iij. §. si quis palã ff. de iu. fisci. } Dy. in c. possessor, de reg. iur. lib. vj. & cæteri Doct. vbique. Nisi tamẽ quod prodest, esset tantæ virtutis, vt vinceret id, quod nocet. Bar. in d. l. si vir. ff. pro dona. per text. ibi, & quosdam ex iis quos suprà pro contraria parte adduximus. & idem Barto. in d. l. vlti. ff. de offic. Procons. & in d. l. iij. §. vlti. & ibi quoque Alberic. ff. de senatuscons. Sylla. Bal. in d. l. si quis posthumos, Imo. in d. c. ad quæstiones, colum. ij. versic. item not. de rer. permut. { Ro. in auth. præterea. col. pen. versi. secundo principaliter. C. vnde vir & vxor. } Alex. consi. c. ex inspectione, col. vltim. lib. iij. Francis. Aretin. in l. si seruus plurium, §. si numerus, ad fin. ff. de leg. j. Ias. consi. cxlvij. præsens consultatio, col. iiij. versicu. sed posset vltra, lib. ij. & consi. lxxiiij. instrumentum transactionis, col. ij. versi. quinto facit, lib. iij. *De eo, an quod minus lædit, inspiciendum sit.*

30 ¶Tamen hæc vera sunt, vt scilicet in dubio inspiciendũ sit id quod nocet, quando duo certa & determinata concurrunt, quorum vnum prodest, alterum nocet. Ita enim loquuntur leges suprà in id citatæ, & id videre licet ex Alber. in l. in pari causa, col. j. nu. 4. ff. de reg. iur. & in d. l. auia, §. j. ff. de cõd. & demon. Sed quãdo duo nõ cõcurrunt, sed vnum tantùm occurrit, quod potest trahi ad diuersos sensus, actus, vel effectus, debet ad eum trahi, qui prodest, non qui nocet. Et ita loquuntur pleræque ll. in priori parte allegatæ. Hîc autem sumus in eo casu, quia vnicus est actus, siue contractus, qui dubius est, sitne ad permutationem trahendus, an verò ad emptionem & venditionem. Ideò cùm illa minus noceat, ad eam potius trahẽdus est. Nam & aliàs cùm ex duobus simplicibus fit mixtum quodpiam, ex quo noua quædam species oritur, participans naturam vtriusque, in quibus tamen repugnantia quædam deprehenditur: tunc illud mixtum debet sibi assumere, quod vtilius est, & fauorabilius ex altero suorum simplicium. l. j. C. de rei vxo. act. & l. j. C. com. de leg. & c. j. & ibi not. extrà ne sede vacan. Pet. Anch. consi. lxx. apparuit, post prin. quod repetitur consi. cccxlvj. Et aliàs quoque in commixtis sequimur naturam eius quod fauorabilius est & benignius. Alber. post glo. in l. ij. §. j. ff. ad leg. Aquil. *De eodem.*

31 ¶Vel etiam aliter dici potest, multis quidẽ modis: aut scilicet, quod illud procedat, vt potius inspiciatur quod nocet, quàm quod prodest, nisi vnũ esset naturale, alterũ accidentale: tunc enim inspiciendũ omnino est, quod naturale est, secundum Ro. in l. ij. in prin. & ibi Franc. Aret. colũ. iiij. ff. de verb. oblig. per d. l. qui habet. & Io. Crot. in repet. l. Gallus, §. & quid si tantùm, chart. 6. versi. quarta conclusio, ff. de libe. & posth. Superius autẽ docuimus ex Aristotelis sententia permutationem naturalem esse, venditionem accidentalem. Aut etiã procedat, nisi causa quæ prodest, sit benignior, l. si pupillus, ff. ad leg. Falci. Alciat. in l. ij. in princ. ff. de verb. oblig. & in tract. Præsump. reg. j. præsump. xxx. nu. 6. Aut (quod præcedenti conuenit) nisi id quod prodest, sit fauorabile: quod nocet, odiosum: vt per Petr. Anchar. multa in id allegantem consi. xxxvij. contra Ioannem, post medium. Aut denique, nisi id quod prodest, verisimiliter sit potius cogitatum ab iis, qui actum ipsum conficiunt: vt voluit Imo. d. consi. xxxv. in casu præmisso, col. iiij. versicu. ad tertium. Hîc autem verisimilius est partes cogitasse de permutatione, quæ minus nocet, & quæ facit ne res retrahi posit, & sic contractus maneat perpetuus & irretractabilis, secũdùm ea quę diximus suprà in præfat. nu. 24. imò verò illa, & seq. *De eodem.*

32 ¶Et id postremũ hac quoq; ratione confirmatur, quòd cùm dubitatur quis cõtractus factus sit, eum accipere debemus, qui sit vtilior contrahentibus, glo. in l. si quis nec causam, in princi. ff. si cer. pet. Bal. in l. incendium, ad fi. C. eo. tit. & consi. xlviij. ista quæstio, in fin. lib. iiij. Et licet Paul. *Eum contractũ debemus acci-*

pere, qui eſt utilior.

Ca.io l.cùm quid,ad fi.ff.ſi cer.pet.& in l.Lucius,la j.ff.depoſi.id videatur impugnare, cùm alteri tantùm cootrahenti vtilius eſt,per l.veteribus,ff.de pac.tamen ex eius tacita ſeotentia id verum eſt,ſi vtrique vtilius eſt.& ſequitur Io.Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.vij.col.j.verſi. v.Nam & aliàs cenſetur quis actum gerere ea intentione, & ex ea cauſa, quæ ſibi magis eſt vtilis,l.j.cum multis ſeq.ff.de ſolu.Bar.in l.gerit,col.v.verſi.ad ſecundum,ff.de acquir. hær. Cor.conſi.cccvuj.licet dicta allegatio,col.üj.verſi.& idcireo,lib.j.

De eodem.

33 ¶Nec ab his abhorret,qoòd Bal.ipſe,alterius ſeotétiæ Coryphæus,in eo ipſo loco,quo eam adſcripſit,ſcilicet in præludiis feudorum,apertè ſentit,in dubio appellationis cõtractus, eum eſſe eenſendum,qui ſit fauorabilior : ex hoc afirmaos illam ſuam ſententiam,videlicet in caſu ooſtro cenſendã eſſe venditionem potius, quàm permutationem,quoniam illa ſit fauorabilior, vt ſuprà diximus in princ.huius quæſt. Sed is loogè fallitur,io eo quòd dicit emptionem & veoditionem eſſe fauorabiliorẽ:vt ex iis patet quæ diximus,& quæ iiẽ ſtatim dicemus in iiij.ratione. Atque etiam ex eo,quòd in cõtractu permutatioois eſt locus pœnitentiæ.Bald.in rub.C.de rer. permu.Imo.io d.l.Ariſto,ff.de donat.Iaſ.in l.iuriſgeotiũ,& io l.ab emptione,ff.de pac.& Doct. vbique.oeque enim dubium eſt permutationem eſſe coortactum innominatum,glo.& Doct.in d.rub.C.de rer.permu.in quo locus eſt pœnitentiæ,l.ſi pecuniam,io prin.ff.de condic. ob cau. non autem in contractu emptioois & venditionis,& aliis oominatis, vt pleoè traditur io d.l. ſi pecuniam,& in d.l.ab emptione,& io l.ij.C.quan.lic.ab emp.diſce. Nec dubium eſt,cùm fauor & odium concurrunt(vt id ſuprà dictis addam)fauorem eſſe præferendum.Bald.in l.ij. C. qui non poſ.ad liber.per.Pet. Anch.d.cóſ.xxxvij.vbi in id multa allegat.& iterum cooſi.ccxv.ſcripſit,col.ij.verſi.in contrarium,Pan.in c.in literis,ad fi.extrà de reſti.ſpol.

In permutatione locus eſt pœnitentiæ.

Fauorem odio præferri.

Actus dubius ad permiſſum trahendus, magis quàm ad prohibitum.

34 ¶Quarta ratio : vbi actus ſe habet ad prohibitum & permiſſum,in dubio trahendus eſt ad permiſſum,io glo.io l.ij.io verbo,probaretur,C.de pet.hære.quam not.& ſequitur Bal.io l.j. col.ij.ff. ſol.mat.& heue facit l.meritò,ff.pro ſoc.cum ſi.Et quod noo longè ab eo abeſt, in dubio actus ita debet interpretari,vt agens pœnam non ſubeat.Bar.in l.oon ſolum,§.ſcieodum.ff.de oo. op. ount.cum coocor.ibi adductis à recentioribus. Emphyteuta autem noo poteſt,inſcio & incooſulto domino,vendere:& ſi id fecerit, cadit res in commiſſum.l.vlti.C.de iur.emphyt. Permutare autem poteſt liberè & impunè.Bal.in l.ſi domus,§.vlt.ff.de leg.j.Imo.in c.potuit, col. xiij. extrà de loc. Iaſ.latè in d.l.vlt.col.xxx.in glo.parua,ſuper verbo,tranſponere. Igitur cùm veoditio ſit prohibita,& ita quidem prohibita, vt qui cootrà fecerit, incidat in pœnam, permutatio autem ſit permiſſa & impunita:conſequens eſt,vt in dubio ſit potius cẽſeoda permutatio,quàm venditio. Sed hæc ratio non haberet locum,niſi in rebus emphyteuticis.

Mobile accedit immobili.

35 ¶Quinta ratio : Cùm ſimul cõcurrunt res mobilis & immobilis, accedit mobilis immobili,& illius naturam mutuatur & ſequitur,vt patet ex l.eũ qui ædes,ff.de vſuca.& loogè, ff. de dioer. & tẽp.præſc.vbi ſi res mobilis & immobilis ſimul poſsidentur,mobilis nõ vſucapitur triennio, vt aliàs cùm ſola eſt,& per ſe vſucapitur:ſed ſpatio decẽ annorũ,vt res immobilis.Nec id immeritò ſi cedat mobile immobili,tanquã ſcilicet infirmius firmiori,euanidũ,temporale,deciduum ſtabili,perpetuò manenti,per ea quæ diximus ſuprà eo.tit.§.j.in glo.vij.in verbo,*ou autres choſes censées pour immeubles*,ou.83.ego autẽ cõtrà.Poſſeſsio enim rerum mobilium vilis eſt & abiecta. l.ſi rem,& ibi gloſſ.ff.de acqui.poſ.Igitur cùm fundus & pretium ſunt paris æſtimationis (nam de hoc caſu loquimur)conſentaneum eſt,vt pretium quod mobile eſt,cedat fundo immobili,& ſic potius dicatur permutatio,habita ratione fundi,quàm venditio ratione pretij.

An ſit potius iudicãdus contractus innominatus, quã nominatus.

36 ¶Quid quòd Bar.in d.l.j.col.ij.verſi.quæro extra glo.ff.de rer.permut.ſcribit in hoc ipſo caſu, de quo loquimur,videlicet cùm noo cooſtat,ſitne permutatio,an venditio, in dubio dicendus eſt coortractus innominatus. Quem ibi ſeqountur Raph.Fulg.& Iaſ.io vlti.verbis,qui id negat alibi ſe ſcriptum reperiſſe:ſubditque ex hoc putare ſe reddi falſam illam Bal. opin. quàm ſuprà in princi.huius quæſtionis adduximus,cùm ſcilicet dicit in hoc dubio potius cenſeri venditionem,quàm permutationem.Sed & hanc Barto.ſententiam ſequuntur Imo.& Ro.in d.l.Ariſto, ff.de dooatio.& idem Ro.qui & ob id expreſsim illam opi.Bal.reprobat,cõſi.lxxxvj.viſo quæſtionis themate,col.j.& Ioan.Berbe.in tit.de rer.permuta.col.ij.verſi. quæro quid ſi ex vna. & Guid.Pap.d.deci.Delphi.xcij.de cooſuetudine,per text.in d.c.ad quæſtiones. Firmia.in tracta. Gabel.in iij.parte viij.partis prin.io ij.quæſt.verſi.item ao habeat, & ipſe Iaſ.qui & illam Bald. ſeotentiam,quam tamen dicit ſingu.reprehendit,in l.ij.col.vlti.verſicu.quid autem eſſet, & ibi quoque Franc.Ripa colum.vlt.ff.ſi cert.peta.& idem Iaſ.in prælud.feud. colum.viij.verſi.nota tamen inter cætera.& Catel.Cotta in memo.incip.contractus an io dubio.& Ferro. hoc tit. de Retractu conſuetudinum Burdigal.c.xxix.& Igne.io l.iij.§.ſi conditione,verſi.& ſi aliud,num. 29.ff.de S.C.Syllaniano.

¶Quan

37 ¶Quinquàm Bal.ipse(cuius nullus istorum meminit)consil.cclxj. primò quæritur, statuto cauetur,col.ij.versi.prætereà cùm dubitatur,lib.j.contrarium eius,quod ex Barto.diximus, è diametro scribit,videlicet in dubio nominis contractus præsumi contractum nominatum: vt dicit not.in l.si margaritam.ff.pro socio.& idem dicit ipse Bald.in sua Margar. in verbo,contractus,col.ij.versi.contractus dubius,per l.vlt.ff.de condict.ob caus. Sed pro alia sententia facit, quod voluit gloss.not.in l.eleganter,§.j.in verbo,ex stipulatu de dolo, post princip.versicu. sed quare in dubio,ff.de dolo malo.quòd cùm non constat de specie,vel nomine contractus, censetur contractus innominatus.& hoc ibi sequuntur Bart.& Bald.qui eum §.legit cum princi. eius l.col.vlt.& Iaco.Are.qui id multùm commendat,vt dicit ipse Bal.in l.j.C.de iure emphy.Et est eius rei optimus text.in l.j.ff. de æstima.act. in illis verbis, quoties enim de nomine contractus alicuius ambigeretur,&c. {& ibi Ias.notat.} Et bene etiam facit tex.in l.j.& ibi gl.in verbo,nō possumus,& duabus ll.sequen.ff.de præscrip.verb.& voluit etiam Ias.qui & ea iura allegat, consil.clxxiiij.spectabilis,col.j.lib.ij. De eadem re.

38 ¶Nec interim tamen omittemus,quod in specie proposita tradit Alcia.in d.l.ij.in princi. nu.18. tertiò infertur,ff.de verb.oblig.& lib.iij.de verb.sign.charta 8.versi.in secundo casu,ibi,sed in hac quæstione,quòd cùm æquales sunt vtrinque species & pecunia,duo sunt cōtractus, & permutationis,& venditionis,pro media parte:nec aliquid tamen allegar.& idem quoque nouissimè repetiit ipse Alcia.in d.l.ij.in verbo,aliud genus,col.ij.versi.quartus casus,ff.si cer.peta. per l.si sponsus,§.circa,& l.cùm hic status,§.pen.ff.de dona.inter vir. & vxor. Et hoc quoque subobscurè censuisse videtur Spec.titu.de rer.permut.versi. si verò res.& Cyn.in l.quæritur,ff. de stat.hom.vbi Ang.nuncupatim eam sentētiam secutus est.Nam si ex statuto(inquit) debeantur laudimia ex venditione,non etiam ex permutatione:ea in hoc contractu,de quo tractamus,soluantur pro rata pretij,qua scilicet venditio est:pro altera,qua permutatio est,non soluantur. Et si ex statuto debent solui ex permutatione duo denarij pro libra,& decem ex venditione: certè quatenus permutatio est,soluentur duo denarij: quatenus venditio,decem. Nam vt subiungit,duo contractus possunt sic esse permixti,l.Lucius,ff.de præscrip.verb.nulla tamen l. est eius initij in eod.tit.& fortè voluit allegare l.Titius,eiusdem tit.quæ quantum ad id faciat,cæterorū sit iudicium.Et idem propè voluit Bal.in d.l.quæritur,in iij.lect.in fi. An in princi. quæst.magis dicēdum sit esse duos contractus.

39 ¶Sed contra hanc sententiam facit,quòd cùm vnum tantùm negotium actum est, non videtur posse dici,duos esse contractus,vt in simili dicitur in l.ij.§.j.ff.loca.& facit l.vlti.ff.de condi.ob cau.nec ex vno quoque ac eodem contractu oriri posse diuersas species contractuum,d.l.ij. & ibi Bar.& alij,ff.si cert.peta.& l.j.§.quòd si rem,ff.deposi.& l.idémque,§.si quis Titio, ff. mandat.& facit item,quod aliàs dicimus, vnam ac eandem rem,nec debere, nec posse diuerso iure censeri.l.eum qui ædes.ff.de vsucap.vbi ex hoc dicitur,vnum alteri cedere, eodémque iure censeri,vt etiam diximus suprà nu.35.quinta ratio,cum aliis concord.à me adductis, suprà eod. tit. §.j.in gloss.xviij.in verbo,*le pris* &c.num.21.at dicet quispiam,& latius in l.si vnquam,in verbo, donatione largitus,nu.284.tertia ratio. De eadem re.

40 ¶Illam tamen priorem Alciati & aliorum sentētiam,ne id prætermittamus,videtur secuta fuisse consuetudo Senonensium c.consuetudinum illius gentis xxxij.& Andegauensium,c. cccliij. & Cenomanensium,c.ccclxiij.& Autissiodorensium,hoc tit.§.ij.qui est omnium xxxiij. Et eā quoque mirum in modum confirmat,quod in non longè dissimili casu voluit Bal.ille, qui nullo in casu abest,d.consi.cclxj.primò quæritur statuto,col.iij.versi.non tamen nego,lib.j. atque iterū consi.ccccl.nobilis Marchius,col.ij.versic.in contrarium videtur,eod.lib.j.& Matth. afflict. in deci.Neapo.lxxij.Nardus Andreas,col.vlt.versi.vnde fuit conclusum,vti apud eos videre poteris,ne hîc aliter repetam,& quæ nos quoque latè scripsimus in d.l.si vnquam,in d.verbo, donatione largitus,nu.5.at fortè quis,rursúmque nu.69.id quidem. De eodem. Cōsuetudines.

41 ¶Et facit etiam pro hac parte,quod vltra Ange.vbi suprà voluerūt Cy.& alij in l.in bonæ fidei, C.de pact.idem Cy.in l.hac consultissima,§.per nuncupationem,C.de testa.Bar.in d.l.vlt.ff.de condi.ob cau.idem Bar.Fulg.Roma.Alex.Soc.& Phil.Dec.in d.l.ij.in princ.ff.si cer.per.quòd ex vno eodémque facto oriri possunt duo contractus compatibiles, & allegant propè omnes, l.ij.C.de pact.inter emp.& vend.& l.Aristo,in prin.ff.de don. vbi ex eodē facto fit commixtio contractus nominati & innominati.Et idem quoque voluit Fran.Are.in l.certi,§.quoniam,in j. nota.ff.si cer.pet.per eum tex.ibi,siue coniunctim.Sed tu de hoc vide, ne hîc diutius immoremur,Soc.in rub.ff.de verb.obli.col.vij.versi.sed circa prædicta.& Fran.Ripa in d.l.ij.in ij. notab.ff.si cer.pet.Hunc autem nostrum casum huius nostræ diffusissimè,vt solet, tractat Io. Igne. in l.iij.§.si conditioni,versi.& si aliud,nu.16.& multis seq.vsque ad nume.51.ff. de senatuscons. Sylla.sed ita,vt vix intelligam,quæ illius sit in his rebus sententia. De eodem.

PAR LE IUGE, A' IUDICE, GLO. II.

1 *Quomodo in hoc casu æstimanda est species.*

HVC FACIT tex.in l.si fundū,ff.mand.vbi dicitur,quòd si tibi mandaui, vt mihi emeres fundum,qui ex parte tuus est:aliorū partibus à te redemptis , tuam quoque præstare debes:sed ita quidem,vt si certo pretio emendas eas mandauerim,quanticunque aliorum partes redemeris,sic & tua pars coarctabitur, vt non superet mandati quantitatem,in quam totum emendum curaui : id est,vt interpreter verbis nostrorum, tuā partem dare debes pro residuo pretio. Sinautem nullo certo pretio constituto,emere tibi mandauerim,túque ex diuersis pretiis partes cæterorum redemeris,tuā partem viri boni arbitratu æstimato pretio,mihi dari oportet. Quem text.dicit sing.Bart.ibi.& notabilem Bald.in l.j.in vj.q.C.si ser.exte.& multùm commendat Ias.in l.si quis ita,§.Seia cauit,col.ij.ff.de verb.oblig.Et faciunt quæ diximus suprà,§.ij.num.27.quid igitur. Quod autem in ea l.dicitur,arbitratu viri boni,intellige iudicis.ita enim interpretatur l.continuus,§.cùm ita,ff.de verb.obl.& l. si vnius, §.prætor ait,& ibi glo.ff.de iniur.& glo.in l.omnis,quæ est penul.ff.de procu.& in c.potuit,in verbo,celeri,in fi.extrà de loca.cùm simi.

Vir bonus, iudex intelligitur.

2 *An retractus habeat locū respectu fundi æstimati.*

¶AT HIC QVÆSTIONIS est,an retractus habebit locū respectu huius fundi æstimati. Et sanè,si alter fundus,puta Sempronianus,qui solus datus est pro hoc,scilicet Cornelianio,& pecunia,non retraheretur à consanguineis eius,qui illum Sempronianum dedit(vt retrahi potest secundùm hanc nostram consuetudinem)putarem,nec hunc Cornelianum esse obnoxium retractui consanguineorum eius, qui eum dedit pro Semproniano : quia tunc nihil deperiret familiæ,sed potius acquireretur,nempe fundus pretiosior pro viliori. At retracto illo pretiosiore,scilicet Semproniano,videlicet restituto à consanguineo eius,qui eum dederat,pretio, quod pro eo datum est,& æstimatione alterius vilioris,vterque ei abest, qui viliorem dederat: & vilior ipse,quem ille dedit: & pretiosior,qui ab eo retractus est: perindéque nunc est, scilicet retractu pretiosioris facto , ac si ab initio simpliciter is illum viliorem vendidisset eo pretio,quo ob retractum æstimatus est,& quod ei restituitur. Nam & ea æstimatio & æstimationis restitutio fit ex consequentia necessaria prioris contractus, ita statuente consuetudine. Et hæc quidem necessitas(si ita vocari debeat)ortum habuit ex principio voluntario,id est,ex mera voluntate huius,qui ita sponte contraxit,vltróque se in eam necessitatem coniecit. Ideò non hæc habetur pro necessaria voluntate,sed potius voluntaria,l.j.§.quòd si existant,cum glo.in verbo, pacto,C.de natur.liber.& l.alienationes,ff.famil.ercis.& quod scribit Ange.consi.cclxiij. multi consortes,post princi.cum aliis multis à me traditis suprà eod.tit.§.j.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*,ou me.13.& bis quidem,& duobus sequentibus.Ne quis hîc obiiciat, quòd multis placuit, retractum non habere locum in venditione necessaria. de quo nos latè diximus in illa eadem glos.nu.7.tamen si recens,& quatuor seq.Nec quis miretur,quòd diximus, id ex euentu pendere : nec enim id nouum est in iure nostro,vt plenè docebimus infrà in fi.huius titu.nu.18. sed vt tandem,& duobus seq.

3 *De eadem re.*

¶Igitur ex facto huius contrahentis,res immobilis ipsius transit in familiā alienam : & id quidem numerato eo,quod consuetudo ob factum illius iubet restitui. Atque ita caret & re,quam habuerat ex huiusmodi contractu, vt quæ retracta est à consanguineo eius cum quo contraxit: atque etiam re,quam dederat,vt quæ manet apud eum, cum quo contraxit:& cogitur recipere æstimationem illius : quod nihil aliud est,quàm vt eam vendidisse censeatur eo pretio , quod ex æstimatione recipit.Et si id non esset propria veráque venditio, haud dubiè tamen æquipolleret venditioni. Ideò nihil est, quod dubitandum sit , quin retractus in ea locum habeat ex priuata nostra consuetudine,suprà §.j.Et si non haberet, esset aperta via fraudādi consanguineos, ita,vt hîc dicitur,contrahendo:quod non admittendum est,l.cùm hi, §.si cùm lis,ff. de transac. & c.quantò,de diuort.cum simi.

IN FINE EIVSDEM §. GLO. III.

1 *Laudimia an debeant solui pro rata pecuniæ, cùm traditur pecunia & res.*

HIC FINIS HVIVS §. est ex sententia Cyni,Baldi,& Angeli,in l.quæritur,ff. de statu homin. vbi dicunt , quòd si emphyteuta permutat rem valentem centum, cum re valente sexaginta,& quod reliquum est æstimationis recipiat in pecunia,debent solui laudimia ex pecunia , non ex re,vt etiam suprà diximus in j.gloss. huius §.numero 38.nec interim.Verùm Iacob.à S.Georg.in tracta.de Feudis,siue operis,col.x.versi. sed ponamus,tenet quòd ex neutro debentur,cùm huiusmodi contractus censeatur esse permutatio,non venditio,per ea quæ diximus suprà eod.§.glo.j.num.9.si autem non constat. Et idem videtur voluisse Guid.Pap.decis.Delphi.ccij.de consuetudine generali,ad fin. Quem ita sequitur Andr.Alci.lib.iij.de verb.fig.char.8.versicu.quapropter ex consuetudine,& in l.ij.in princ. nume.19.ff.de verb.obliga.

§. XXXI.

§. XXXI.

I LE MARY, & la femme, & chacun d'eux pour le tout vẽdent sur eux, & chacun d'eux aucune rẽte: ainsi cõme le crediteur la peut demãder pour le tout, auquel des deux il voudroit: semblablemẽt le lignagiet de l'vn ou de l'autre peut in solidum venir au retraict de ladicte rente, & y estre reçeu dedans l'an & iour. Et si le lignagiet du mary la retraicte, vel econtrà, le lignagier de l'autre (s'il vient dedans l'an & iour) sera receu à retraire la moytié. Et si lesdictz deux lignagiers tant du mary, que de la femme viennẽt ensemble, ilz seront receuz chacun en la moytié. Ouquel cas qu'ilz seront con currens, chacun n'en pourroit demander que la moytié.

I VIR & vxor & quilibet eorum in solidũ super ipsis & quolibet eorũ vectigal aliquod annuũ vẽdiderint, quemadmodũ creditor à quolibet eorum in solidũ idipsum exigere potest: ita & consanguineus cuiuslibet ipsorum intra annum & diem in solidum admittitur ad retractũ. Et si consanguineus mariti id retraxerit, vel è contrario, consanguineus alterius, si quidem intra annum & diem venerit, admittetur ad retractum dimidiæ partis. Quòd si ambo simul con currant, alter viri, alter vxoris consanguineus, vterque eorũ pro dimidia parte admittetur, neque poterunt ita cõcurrentes nisi dimidiam ipsam partẽ petere.

GLO. I. ET VNICA.

1 HANC REM expreßim, & in specie huius §. disputat Ioan. Fab. in §. vlt. col. ij. versic. sed ego moneo, Institu. de duob. reis. Maritus (inquit) & vxor & quilibet eorum in solidum renuntiantes Auth. de duob. reis, vendunt decẽ libras annuas: duo consanguinei, alter viri, alter vxoris; volunt retrahere ex consuetudine permittente retractum consanguineis venditoris: quid agendum est? nam si ambo admittuntur & quilibet in solidum, emptor habebit duplex pretium, & ille qui non est de genere retraher, quod alius, cuius non est consanguineus, vendidit. Et si dicas, quòd quilibet admittetur ad solidũ obligationis venditionis de suo genere, adhuc habebit emptor duplex pretium. Quòd si dicas, quòd quilibet soluet dimidium pretij, certè admittetur ad solidum, soluendo tantùm dimidium pretij, contra consuetudinem, quæ iubet solidum & integrum pretiũ restitui. Quòd si vnus tantùm de genere alterius veniat, erit maior quæstio, quia solueret totum pretium, & non retraheret, nisi obligationem sui consanguinei: & sic remaneret apud emptorem alia portio solida & integra, & totum pretium. Quòd si dicas, quòd quilibet admittetur ad medietatem, erunt aliæ duæ medietates apud emptorem. Et ideò relinquit Fab. cogitãdum. Sed hîc vide Chasse. hoc eodem titu. §. viij. & quæ diximus suprà eodem titu. §. xxiij. in glos. ij. nume. 6. ex istis denique, & sequen. Est autem similis omnino huic nostræ consuetudini, Borboniorum consuetudo, cap. cccclxvj.

Si maritus & uxor & eorũ quilibet uendiderũt annuũ uectigal, utrius cõsanguinei admittuntur.

Consuetudo.

2 ¶SED HIC LOCVS offert quæstionem, quam ex facto vidimus: Vir & vxor simpliciter, vel quilibet eorũ in solidum, aliquid vendunt, quod est alterius eorum tantùm, (id quod sæpe faciunt fieri ementes, vt cõtra vtrunque euictionis nomine possint agere) an hoc casu cõsanguineus eius, cuius erat res vendita, admittatur in solidum, an verò & consanguineus alterius quoque admittatur? Dic solum consanguineum eius, qui dominus erat, esse admittendum: quia is solus totum vendidisse videtur, qui solus est dominus, argumento eius, quod respondit Bartolus prout illum retulere, & secuti sunt Bald. & Salic. in l. si liqueat, & ibi quoque Francisc. Aretin. qui eam l. legit cum l. si mater, C. de inoffici. donatio. quòd si vir & vxor in eodem instrumento donauerunt rem viri, ipse vir tantùm censetur donasse, per text. ibi, & in l. ij. C. si aduers. donat. & idem Bald. & Alexand. in l. si constante, §. si vxor, ff. soluto matrimo.

Quid si illi uẽdunt, quod alterius tantum est.

Quibus adde tex. in l. si res, ff. de iure dot. & quod voluit Bal. in auth. hoc amplius, col. vlt. C. de fideicom. quem citabimus infrà ou. 6. & quod item voluit Iason consi. cxciij. concurro, in fi. lib. ij. Et quia etiam ratio retractus hîc cessat, cùm ea res non exierit à familia.

3 ¶ Quòd si quispiam hîc dicat, vt aliquando nonnullos doctos audiuimus dicere, bonc qui adhibitus est ad contrahendum, licet non esset dominus: tamen teneri ad euictionem, si res euicta fuerit: vel in solidum, si ita promiserit: vel ad minimũ pro virili parte, ex l. reos, §. cùm tabulis, ff. de duob. reis. & ibi concor. quæ quidem euictio id totum quod emptoris interest, comprehendit, l. venditor, ff. de euict. & l. si controuersia, & l. cùm successores, C. eo. cũ si. ideò tenetur emptor in alium fundum æqualis æstimationis: vt probat tex. in c. j. tit. de inue. de re ali. fac. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ, le j. extrà vt lit. pen. neque enim satis est, si offerant quantũ pretij nomine dederit, d. l. cùm successores. Igitur aberit à familia is fundus, quem loco alterius pro euictione debet. Huic statim illud respondebo, non inspiciendum esse, ꝙ ille obligatur ad euictionem. fortè enim res nunquam euincetur: nec satis esse, ꝙ euinci possit, per no. in l. inter stipulãtem, §. sacram, ff. de verb. oblig. & in l. si diem, §. vlt. ff. de iurisd. om. iudi. & Ioan. Fab. in §. illud quæsitum, Insti. de rer. diuisi Deinde nec illud statim concedo, vt is teneatur ad æquale prædiũ. nam in iure id non probatur, sed potius contrarium: vt colligi potest. si solerter inspiciamus, ex l. fideiussor, & ibi Bar. ff. de doli mali excep. & eodem Bar. in l. si insulã, in iij. opp. ij. partis prin. & ibi latius Imo. char. vlt. ff. de verb. obli. & Bal. in l. si traditio, in vij. q. C. de acti. empt. Ex quibus intelliges euictionem nõ in eo esse, vt reddatur fundus ipse euictus, si ad manus venditoris redierit, nedum vt alius tradatur, sed in eo tantùm quod interest: id quod consistit in pecunia numerata, vt per tex. in l. si quis ab alio, ff. de re iudi. & voluit gl. not. in extrauag. prouide, in verbo, obligationibus, tit. de sen. excom. quæ ob id dicit eum tex. loquentem in debito pecuniario habere locum & in obligationibus ad interesse. Quæ autem traduntur in d. c. j. de inue. de re ali. fac. & in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, sunt casus speciales, vel nõ obscurè sentiunt Docto. in eis locis Postremò si is cogatur ad tradendũ aliquod prædiũ, vel etiam ad vendendũ, quò soluat pecuniã ob quã condẽnabitur pro huiusmodi interesse: tunc haud dubiè admittetur cõsanguineus ad retrahendũ id prædium traditũ vel venditum, restituto pretio prioris venditionis, pro quo tunc dabitur, vel æstimatione ipsius interesse, iuxta ea quæ plenè dicta sunt suprà, §. j. gloss. xiiij. in verbo, *ou equipollent à vente*, pluribus in locis. Et tunc nihil aberit à familia.

Interesse consistit in pecunia numerata.

4 ¶ NEC TAMEN aliud omittemus, ꝙ in casu nostræ consuetudinis, videlicet cùm vir & vxor simul vendunt, & fatentur se recepisse pretiũ, Bar. cõsi. cxxiiij. punctus quæstionis talis est Domina P. dicit præsumi pecuniã ad vtrunq; pro dimidia parte peruenisse, arg. d. l. reos, §. cùm tabulis, ff. de duo. reis. quo in loco Fran. Are. huius consi. meminit, nec tamen aliquid certi diffinit: sicuti nec Alex. qui & illum memorat, consi. xxxviij. cõsiderãtis bis, col. j. versic. fortius voluit, lib. ij. Verùm id expressè sequitur Pan. Cast. in d. §. cum tabulis, & consil. ccxcvj. visis actis & actitatis corã domino Astorgio, col. j. lib. j. & rursum cõsi. ccclx. Bar. in quodã, in prio. eo. li. j. & consi. ccclxij. super primo dubio præsupposita cæcitate, ante fi. lib. ij. & Fran. Cur. senior cõsi l. liiij. sæpe, col ij. versi. pro qua parte. & Lud. Bol. in l. vlt. ff. de iure dot. in ij. interpreta. & ante eos Bal. in l. mater, col. iiij. versi. modò quæritur, C. de rei vendi. nisi (inquit ipse Bal.) appareat contrarium. Verbi gratia, si primùm vir recepit totum pretium, posteà vxor se pretiũ participasse dicit: nam ex præambula numeratione apparet virum totum recepisse: ex sequẽti verò confessione, licet inducatur probatio inter emptorẽ & mulierem, non tamen inter maritũ & vxorem. Idem autem Bal. in l. j. col. ij. versi. prædicta faciunt, C. de duo. reis, posteaquã illã Bart. sententiã retulit, nulla re alia adiecta confestim subdit, hæc nõ determino. Idem prætereà in c. constitutus, ad fi. extrà de procu. In eodem (inquit) instrumẽto vir & vxor possunt esse duo rei credendi in solidum, sed non debendi, nisi tota pecunia perueniat ad vxorem: vt dicit not. à Spec. quo loco statim citabimus. Et subdit tamen, habes gl. ꝙ vnusquisque pro parte acquirit, & pro parte tenetur, in l. scripturæ, C. de fide instr. nec aliud addit, tanquam hæreat in salebra.

Cum vir & vxor vẽdũt, ad quem eorũ præsumuntur pecunia peruenisse.

5 ¶ Idem denique Bal. in auth. si qua mulier, col. ij. versi. pone ergo quòd vir, C. ad S. C. Macedo. constanter asserit, ex confessione non prçsumi aliquid ad eam peruenisse, nisi id verè probetur, per tex. ibi. nisi si coram iudice in figura iudicij id faciat, secundùm Nicolaum Matt. arg. l. nec si volens, & l. cùm affirmes, & l. iubemus, C. de lib. cau. & sequitur Sal. & Pao. Cast. ibi & Imo. in c. cùm cõtingat, col. xv. versi. sed iuxta prædicta potest dubitari, extrà de iureiur. & in l. si cũ dotem, §. transgrediamor. & ibi quoque Ro. ff. sol. matr. & in l. cùm vir, col. antepe. versic. item aduerte quia potest, ff. de vsucap. Pan. consi. xliiij. in præsenti quæstione, col. j. lib. j. & Ang. Are. in §. est & aliud, col. j. versi. & aduertas, Insti. de donat. & in §. item si in iudicio, col. xvij. versic. quid si cum iuramento, Insti. de excep. & Alexand. sub dubius tamen, consil. cix. viso processu, lib. iiij. & consi. clxxij. in causa & lite, col. v. versicu. similiter non obstat, libro vj. Bald. Nouel. in tract.

De eodem.

in tracta.dotium,io j.priuilegio vij.partis princ.& Ioan.Campe.in tract.eiusdem titu.in prima quæst.iij.partis.Soci.cons.xv.visis prædictis,col.vj.versic.est ergo aduertendum,lib.j. & Matthæ.Afflict.dec.Neapo.ccix.in causa sororis,vbi dicit hanc opinio.fuisse approbatam,& secundùm eam iudicatum fuisse à sacro.coo.Neap.& Fabia.in tracta.de emptio.& venditio.in xxxvij.quæst.iij.partis principa.& Bernard.Laud.in additio.Barto.in dicto consi.cxxiiij.& Steph. Bertr.consi.ccxxxvj.multa sunt,nu.22.lib.j.Et idem voluit Spec.tit.de oblig.& sol.§.ante omnia.versi.sed porrò vir & vxor,& ibi Ioan.And.in addi.post Vber.Bob.& Alb. in dicta auth.si qua mulier,vbi & alios Antiquiores citat.Et facit quod scripsit Homod.consi.xlj.omissa narratione.Sed & idem Bal.de hac re scripsit in l.si eum seruum,col.ij.versic.sed quid si mulier, ff.si cer.pet.vbi addit iuramentum mulieris,vt nonnulli alij suprà dictorum.

6 ¶ Nec interim tamen prætermittam,quod io eadem propè specie tradidit Bal.in authenti.hoc amplius,col.penul.versi.& not.hic argu.C.de fideicommis.quòd si vir & vxor in eodem contractu sunt nominati,& primo quidem loco vir,secundò vxor,præsumitur vir principaliter contrahere,vxor verò intercedere,argu.tex.ibi,ante ti.cùm dicitur,prout quisque eorum prior nominatus.Subiungit autem,quòd quando sunt ambo pariter obligabiles, vterque censeatur principalis,nisi contrahatur super re vnius tantùm,vel nisi ad vnum tantùm res perueniat.l.si non singuli,ff.si cer.peta.vel nisi color sit quæsitus.l.vir vxori,§.vltimo.ff.ad S.C.Velleia.Et id nuncupatim sequitur Ludo.Bol.consilio xliiij.cor mundum.& cap.pro tanto, columna secunda,versiculo quod etiam probatur. *De eodem.*

7 ¶ Sed & tu super his vide,quæ in simili differunt Doctores,videlicet io patre & filio,qui simul in eodem instrumento côtitentur recepisse pretium,aut aliud quippiam : an vterque teneatur, an alter tantùm,tanquam pretium,aut aliud,præsumatur ad vtrunque peruenisse , aut ad alterum solùm.Vide Pet.Dy.Cy.Ray.Alber.Barto.Bald.Ange.Rapha.Co.Imo.Ro. Alex. & alios Recentiores in dicta l.si cùm doteio,§.transgrediamur,ff.soluto matrimo.Iaco.Are.Bart.Bald. Imo.& Recentiores in l.si constante,in princ.eodem titu.Rapha.Co.consilio xl.quidam filio, in secundo dubio.Ro.consilio ccccl xij. quò ad propositum.Alexand.in additio.Barto.in l.in duobus,§.vbi duo,colum.vlti.ff.de duobus reis.Ange.Aret.in dicto §.est & aliud,Insti.de donatio.& in §.fuerat,colum.antepenul.versic.quæro,vidimus quid debeat,Instit.de actio.Franc. Curt.Seniorem dicto consil.liiij.per totum,Coroe.consi.cccij.in hac consultatione, ferè per totum,lib.iiij.Barba.consi.xliij.sempiterna,colum.v.versi.& adduco,lib.ij.Lud.Bol.dicto consilio xliiij.colum.ij.versicu.cùm itaque. Stepha. Bertran. consilio iiij. donatio,in iiij. dubio, lib.j.Carol.Rui.consil.clxxxvj.ponderatis,colum.ij.oumero 7.libro j.& consi.liij. de duobus, col.vj.versicu.prætereà & secundò,libro ij. *Si pater & filius simul fatetur recepisse pretium , ad quē præsumitur peruenisse.*

8 ¶ Quid autem,cùm plures se æqualiter obligant,constat tamen pecuniam ad alterum tantùm peruenisse,aut ad eum principaliter negotium pertinere:an vterque tenetur , tanquam principalis,an verò is,ad quem pecunia non peruenit,aut negotium aliter non pertinet , tanquam fideiussor tantùm? Vide gl.in l.sed Iulianus,§.item si duos,& ibi quoque Guli. Cu. tum ibi, tum in prin.eius l.& vtrobique Ang.& Pau.Cast.etiam in princ.ff.ad S.C.Macedo. Bart. in dicta l. in duobus,quæ est iij.§.vbi duo.& ibi quoque Pau.Cast.& Fran.Are.ff.de duobus reis.eundem Bar.in l.si vt certo,§.si duobus,col.v.versi.sed contra istam,ff.commo. Sali. in l.hoc ita, in x.q. C.de duobus reis.Ro.in l.generaliter,ad fi.ff.de fideiusso.vbi de hoc consuluisse se dicit, vt fecit consi.cxiiij.visis suprà consultis,in j.dubio.Pau.Cast.consil. cccxxxj. in causa Syluestri,col. j.lib.j.& consi.ccccix.consideranda,post princ.lib.j.Ioan.Ana.consi.lx.in quæstione ista , & ibi Lud.Bol.in addi.Alex.in l.Marcellus,ff.de fideiuss.& consi.cxlix.viso processu,col.j.lib.ij.Barba.dicto Consi.xlij.sempiterna,col.iiij.versi.capio modò,lib.ij.& consi.xxvj.vbi Christus, col. ij.lib.iij.& consi.xcj.illud referam,col.vj.eodem lib.iij.& consi.xij.illud afferam,col.viij.io iij. dubio,lib.iiij.& consi.lxxxvj.magnus dicit,col.iiij.versi.& indubitanter,eodem lib.iiij. Corne. consi.cccxvj.io consultatione,col.j.versi.tamen his noo obst.lib.iiij.Franc.Cre. sing. xxxviij. in eodem instrumento,vbi singu.dicit glo.in d.§.item si duos.Soci. consi.lxxj. supposita conclusione,lib.iij.Hippo.Marsi.sing.ij.si plures fideiussores. *Si pecunia ad vnū ex côtrahentibus peruenit , an alter obligetur vt principalis, an vt fideiussor.*

9 ¶ Denique,an duo etiam æquè principaliter aut in solidum obligati, videantur inuicem fideiubere,quod magoi est momenti.Nam si vnus non esset soluendo,alter tanquam fideiussor teneretur.Vide igitur tex.& glo.in d.l.vir vxori,§.vlti.& ibi omnes propè Docto.ff.ad Senatusconsul.Velleia.& in l.si duo rei,& ibi Francis.Aret.ff.de duob.reis,& in l.reos, in princi. & ibi quoque Alber.Barto.Ange.Imo.& alios,ff.eod.titu.& gl.in d.l.in duobus,§.vbi duo,in verbo, à reo,& ibi Albe.nume.2.eod.quoque titu.& in l.j.& ibi quoque Cyn.Bal.& alios,C.eo.quoque titu.& in §.j.in verbo,si quis enim,& ibi quoque Iacob.Bel.& Barto. in Autheo. eiusdem titu. *An cùm duo simul se obligant, alter pro altero videatur fideiubere.*

titu. Signo. consi. lxxvj. quidam oominc D. Alb. in l. idem est. col. j. nu. 2. ff. ad Senatusc. Velleia. Bar. in l. si constante, col. v. in fi. viij. quæstio. & ibi Alexan. in §. quoties, col. iiij. versic. iuxta hoc dubitatur, ff. solu. mat. Bal. in l. per diuersas, in xv. quæstio. ibi, si autem ista, C. manda. & consil. cxcviij. ad intelligentiam, ad fi. lib. j. quod repetitur consi. cccclxvj. lib. v. & eundem Bal. consil. cxciij. punctus prohibetur, eo. lib. v. Io. Fab. in §. vlt. col. j. Inst. de duob. reis. Ange. consil. xxxij. quidam Andreas, Ant. consi. xxxviij. Iesu. & c. quia maior pars, in j. dubio. Corne. consil. lj. licet in hac, col. j. lib. ij. & d. consi. cccxvj. col. j. lib. iiij. & Fran. Aret. consi. xxxiij. consultatio, in iiij. & eod. vlt. dubio. Ludo. Bol. d. consi. xliiij. col. ij. versi. pro hoc etiam.

Si duo sunt in solidũ obligati, an quilibet insolidum potest conueniri.

10 ¶EX VERBIS AVTEM huius §. cùm dicitur, *le crediteur la peut demander pour le tout auquel des deux il voudroit*, satis constat, quòd si duo aut plures in solidum sint obligati ad quid dandũ, poterit quilibet eorum in solidum conueniri, cogique ad id dandum: quod & iuris antiqui est, d. l. reus, §. j. & ibi glo. & Docto. ff. de duob. reis, & l. j. C. eo. titu. & l. si diuisa, C. locat. De iure autem Authen. vnus in solidum non tenetur, etiam si id actum sit, nisi si cæteri nõ sunt soluendo, aut sunt absentes, §. j. in Authen. de duob. reis. & auth. hoc ita, C. eo. tit. Nisi etiam renuntiatum sit beneficio diuidendarum actionum, vt dicit glo. in d. authen. hoc ita, & glo. quoque vlt. in §. vlt. Insti. eo. tit. & in d. §. j. in verbo, cedere, in Authen. eiusdem tit. quæ dicit id consuetudine obseruari, & Docto. vbique. Apud Pictauos autem vsus passim obtinuit, vt obligari in solidum possint, & in solidum conueniri, & compelli, etiam si nulla sit renuntiatio. Et hoc, vt diximus, apertè ostendit hæc nostra consuetudo.

Dictio (quilibet) facit, ut omnes in solidum teneãtur.

11 ¶SED ET ILLVD scire debes, quòd si etiam oon dicatur, vt omnes teneantur in solidum, sed simpliciter, vt quilibet eorum teneatur, sine ea adiectione, in solidum, id est, vt verbis Gallicis pronunciemus, *lesdictz telz, & chacun d'eux*: certè illud significatur, vt vnusquisque solus in solidum teneatur: ea est enim priuata ac peculiaris significatio eiusdẽ dictionis, quilibet, l. si pluribus, & ibi gl. & Barto. & Imo. ff. de leg. ij. & l. non distinguemus, §. cùm in plures, & ibi quoque Bar. & alij. ff. de arbi. & c. cùm plures, de offi. deleg. lib. vj. Iac. But. & Bal. in l. pluribus, ff. de procu. Bar. in l. hunc articulo, col. j. versi. oppone & videtur, & seq. ff. de hære. insti. Bal. in l. vlti. §. ipsum, C. de bonis quæ lib. & in c. j. §. vlt. prope fi. & ibi quoque Aluar. tit. de succes. feu. & idem Bal. consi. clviij. proponitur quòd quidam, in ij. dubio, lib. iij. Pet. Anch. consi. ccclv. visis puncto, col. j. Anto. consi. xxix. visis puncto, col. j. Pau. Castr. consil. ccclxxxiij. notandum est. col. j. lib. j. Alex. consi. xiij. perspectis his, col. vlti. lib. v. & consi. xxij. viso titu. colum. iij. versicu. quarta ratione, eodem lib. v. & consi. cxxxv. videretur prima, in prin. eod. lib. v. Cæpolla consi. causarum criminalium xiiij. col. iiij. versi. & licet plures. Corne. consi. xl. in hac consultatione, in fi. lib. ij. & consi. ccxl. Bonaura, col. ij. eo. lib. ij. Soci. qui alia allegat consi. 50. viso instrumento, col. j. lib. j. Guid. Pap. sing. cccix. dictio, versi. dictio cuilibet. Fran. Cur. senior, consil. 50. memoriæ, nu. 258. Caro. Rui. consi. lxxvj. circa casum, col. ij. nu. 4. lib. j. Ludo. Gozad. consil. xxvj. in causa illustrissimorum, col. vj. nume. 38. Sed & tu de alia vi & natura huius dictionis, quilibet, vide Bar. in l. re coniuncti, col. v. versi. secundò quæro dixi, ff. de leg. iij. Pau. Cast. consi. cclxxv. super primo quæsito. col. ij. versi. contrarium puto, quia licet, & iterum versi. contrarium puto: nam sola, lib. j. & Carol. Molend. in consuet. Parisi. titu. j. §. ij. nu. 45.

Alia de ea dictione.

Idẽ de dictione singuli.

12 ¶Illud autem vulgare verbum Gallorum, *chacun*, non tantùm per eam dictinnem, quilibet, intelligitur, sed per eam quoque, singuli, nam si velis Latinè dicere, *André, Pierre, & Iean, & chacun d'eux*: ita poteris dicere, Andreas, Petrus, & Ioannes, & eorum quilibet, & singuli. Ideóque & hæc quoque posterior dictio rem cuilibet in solidum attribuit. l. potest, ibi, vel vnus in plurium, vel singuli in singulorum. & l. seq. quæ incipit, vel singulis, ff. de vulga. & pupil. substit. & l. in singulis, ff. ad leg. Falci. & l. singulis, ff. de exceptio. rei iudica. & voluit per quædam ex illis ll. Bal. consi. cccclxj. inter Ioannem, col. ij. lib. j. Et idem de dictione, quisque, voluit Pet. Anch. consi. ccxlv. duo prima, in ij. dubio. Et de dictione, quacunque, per l. filiabus, & ibi Docto. ff. de leg. j. & Caro. Rui. d. consi. lxxvj. vbi suprà.

Idẽ de dictione, quisque.

Idẽ de dictione, quacũque.

§. XXXII.

EN ACQVESTZ faictz par aucun & par luy venduz sont receuz au retraict les lignagiers du vendeur, soit de par pere, ou de par mere. Et si lesdictz lignagiers estoient cõcurrens dedans l'an, ilz seront receuz: c'est asçauoir ceux deuers le pere en la moytié, & ceux deuers la mere en l'autre moytié.

N REBVS *à quopiam quæ sitis & ab eodem venditis admittuntur ad retractum consanguinei venditoris tam paterni quàm materni. Et si vtrique intra annum consanguinei concurrant, ferēt paterni dimidiam partem, materni alteram dimidiam.*

GLO. I. ET VNICA.

1 N MVLTIS partibus Franciæ non habet locum retractus proximitatis in rebus acquisitis, sed tantùm in bonis quæ ex successione generis nobis obuenerunt: videlicet apud Parisienses cap. clxxiiij. Meldenses, cap. lxxxvij. & expresſius cap. cv. Meloduneses, cap. xxij. & expresſius cap. xxv. Senonenses, cap. xxxj. Trecenses, cap. cxliij. & multis sequen. Caluimontenses in Basſigniaco, cap. cxij. Victriacenses, ca. cxxvij. Ambianenses, cap. xlvij. Monstrolienses maritimos, cap. lxxij. & lxxv. Belquercenses, cap. xiij. Carnutenses, cap. lxviij. & iterum clxxj. Aurelianenses, cap. cclxxvj. & aliis pluribus, & declaratur cap. ccxciiij. Turonenses, cap. j. huius titu. *de retraictz*, in illis verbis, *les lignagiers du vendeur habiles à luy succeder en la ligne, dont meut la chose vendue:* quæ verba non possunt conuenire rebus acquisitis. Borbonienses, cap. ccccxxij. & cap. ccccxxxiiij. Blesenses, cap. cxciiij. Dunenses, cap. lxxix. Bituricenses, hoc eodem titu. capit. j. Burgundienses, hoc quoque titu. cap. item j. Artesienses, cap. lxxxiij. & expresſius capit. lxxxv. Morinenses, capit. xviij. Marchienses titu. *de retraict lignagier*, capit. j. qui est omnium consuetudinum, cclx. nisi tamen in consanguineis paternis non etiam maternis, vt declaratur §. viij. qui est omnium cclxvij. Et Lorrienses in præfectura Muntargij, hoc eodem titu. §. j. Alnsiodorenses, quos vulgò vocant Auxerrenses, hoc quoque titu. §. j. qui est omnium xxxij. Senlites, siue Syluanectenses hoc item titu. §. j. Comitatenses Burgundos, titu. *reachaptz*, §. viij. Niuernenses hoc quoque titu. cap. j. Valelienses titu. j. §. xv. & expresſius titu. *de retraict*, §. j. qui est omnium lxxxij. Laudunenses aliósque Veromandenses, partis iij. titu. viij. §. j. qui est lxxv. illius iij. partis, à contrario sensu. Vt non immeritò Masuer. in titu. de retractu, §. j. dixerit retractum non habere locum in bonis acquisitis, secundùm consuetudinem Franciæ: vti etiam dicit Bened. in repet. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero 636. de testa. Statutum quoque Mediolanense, ex quo huiusmodi ius competit, loquitur nuncupatim de re paterna, vt videre licet apud Iaso. consilio cxciiij. superuacuò, libro ij. Idque etiam ex statuto Lucanæ ciuitatis obseruatur, vt videri potest ex Philipp. Deci. consilio ccxxij. viso puncto. {& Maria. Socin. iunior consilio xxij. pulchra est præsens consultatio, in casus positione, & in a. dubio, libro j. & iterum consilio j. pro resolutione, columna vj. versicu. aggrediar nunc quartum, libro secundo, & ex statuto Castri noui de Carfagnana, testimonio eiusdem Maria. consilio xx. in proposito casu, libro j.}

Retractus an habeat locũ in acquestibus. Consuetudines de ea re.

2 ¶ Idque summa ratione subnixum est: quia ea, quæ ita ex successione nostrorum excipimus, magis sunt familiæ, quàm quæ nos ipsi comparauimus. argumen. l. iij. ff. de interd. & relegat. Ideò Bald. in cap. inter dilectos, columna tertia, versiculo item scias, extrà de fide instrumen. dicit, quòd si vasallus alienat feudum quod sua industria quæsiuit, nocet suis posteris: non etiam si alienat feudum à progenitoribus acceptum. Nam & generaliter vasallus non potest præiudicare filiis, aut agnatis, etiam suis hæredibus, in feudo antiquo, capit. j. §. hoc quoque, & ibi glos. in verbo, inuestire, & Docto. titu. de success. feud. In nouo autem potest, gloss. Iacob. Belui. Bal. Marti. Laud. Cardi. Alexand. & omnes ibi, Andre. Iser. in capit. j. per illum text. à contrario sensu, titu. de ali. feud. pater. idem Iaco. Belui. in capit. j. §. aut si libellario, & ibi Bal. columna j. versicu. tertius casus, titu. quib. mod. feud. amit. Nico. Mat. in l. j. C. de reuo. dona. Bald. in l. j. columna ij. versicu. & prædicta faciunt. C. de bonis libert. & in l. vlti. in princi. C. de liber. cau. & consi. cclxxvj. ad euidentiam, paulò post princip. lib. v. vbi id dicit rationabile. Ange. in l. adoptiuum, §. j. ff. de in ius vocan. Iac. Aluar. in cap. j. §. vlti. in xviij. & iterum, xlvij. conclu. titu. quæ fuit pri. cau. bene. amit. Alex. consi. xviij. attentis narratis, columna secunda, versic. hoc etiam, & seq. lib. v. quod repetitur consi. cxviij. lib. vj. & idem Alexan. consi. xxviij. in causa, colum. j. eod. libro v. vbi & alios citat. Barba. consilio lxvj. afferam in medium, columna x. & sequen. libr. iiij. & Ludo. Gozad. consilio iiij. prima facie, columna iij. numero 9. & diximus suprà eodem titulo. §. xj. in glo. vj. in verbo, *s'il est plus proche*, versic. vlt. Et de emphyteusi quoque idem respondit Pet. Anch. consilio cxliij. pro domina. Et vide interim Bald. in c. j. columna iij. versic. quæro verùm pater, titu. de prohi. feud. ali. per Fede. & quod dicit Ang. consilio cx. sanctissima, colum. ij. id esse diuturnius atque ad nostros transmissibilius, quod à capite in membra transmitti cœpit, per l. pater. §. quindecim, ff. de leg. iij.

A maioribus accepta, magis sunt familiæ, quàm à nobis comparata. Vasallus nõ potest præiudicare hæredibus in feudo antiquo, potest autem in nouo.

¶ Et facit

De eodem.

3 ¶ Et facit etiam, quod in simili tradit Bal. in l. j. ante fi. C. per quas perso. nobis acqui. & Franc. Aret. in l. idem Iulianus, §. si quis alicui, col. penul. ff. de leg. j. & Alexan. consi. cvj. viso themate instrumenti, colum. vlt. lib. iiij. & latè consi. sequen. in cauta Nicolai, post prin. & Ias. in l. ij. col. lxxvj. quæ est in char. penul. col j. versi. tertiò limita, C. de iure emphy. Nam & in iis, quæ ipsi nobis comparauimus, plus iuris, quàm in cæteris, habemus. l. si quid in bello, & ibi glo. & Bart. ff. de capti. & postli. reuer. & not. Io. Mol. in c. nullus. de elect. lib. vj. & Bart. in l. si insulam, col. iij. in vj. oppo. ff. de verbo. obli. & latè ostendimus suprà titu. xiiij. qui est, *de donations*, §. j. in gl. ij. cùm reddimus rationem illius consuetudinis facientis ius disponendi liberè de suis acquæstibus, non item de suis bonis patrimonialibus. Qua etiam ratione Gera. Bago. tenet, retractum non habere locum in rebus acquisitis, in sua sua disputa. retractus, versicu. super termino, immobilem: vti etiam facit D. Boer. in consuetudi. Biturig. hoc titu. *de retraict lignagier*, §. j. in glos. ij. & latiùs decis. lxxvj. proximiori, colum. j. & ij. Sed & huc pertinere videntur omnia iura, suprà in præfat. huius titu. pro ratione retractus adducta, quæ maiori ex parte loquuntur de rebus quæ maiorum nostrorum fuerunt.

Cõsuetudines, quæ permittũt retractũ in acquæstibus.

4 ¶ Verùm cùm nostra hæc consuetudo, & in acquæstibus quoque retractum admittat, ea haud dubiè, quantùm ad nos, sequenda est: quandoquidé vnaquæque prouincia suo sensu abundat, cap. illa. xij. dist. cum aliis si. Nec tamen in hoc sola est nostra cõsuetudo. nam & similis est apud Cenomanos, cap. ccclxxvj. Andes, quos Andegauos nunc vocamus, cap. ccclxvj. Rochelanos, cap. xxix. Burdigalos, cap. xiiij. Normanos, cap. cxv. qui talis est, *de querele de fief vendu*. §. *si aucun a conquis*. Ex consuetudine autem Aruernorum, acquæstus retrahi possunt à consanguineis paternis eius qui acquisiuit, & posteà vendidit, non etiam à maternis, vt cauetur titu. consuetudinum eius nationis, *de retraictz*, cap. xxv. Cuius etiam meminit Masuer. titu. de successin. §. item in bonis acquisitis, & in d. §. j. huius titu. de retractu.

An retractus habeat locum in re tracta per proximitatem, & posteà vendita.

5 ¶ CÆTERVM STANTE alia consuetudine, quæ frequentior est in Galliis, quæ scilicet retractũ nó nisi in bonis patrimonialibus admittit, multa occurrunt dubia, quæ nos discutienda ducimus, neque enim nostratibus tantùm canere volumus. Quæro igitur, quid si quis tanquam consanguineus retrahat rem patrimonialem ab alio suo consanguineo venditam & posteà eàdem alteri vendit: an erit locus retractui, tanquam in re quæ processit à genere: an nó erit, tanquam in acquæstu. Bal. consi. lxxxv. præmissis, lib. v. repetito consi. cccclx. eodem lib. cõsuluit in casu ad hanc speciem pertinente. Testator enim prohibuerat, ne filij ipsius hæredes domos suas alienarent, nisi sibi ipsis: vnus autem eorum alteri vèdiderat: an iste emptor posteà poterit extraneo vendere id, quod à fratre emit permissu testatoris. Nam quod ipse non emit, sed iure successionis habet, alienare haud dubiè non potest in extraneum. Et respondit Bald. in dicto consilio eam portionem, quam à fratre emit, liberè eum posse alteri védere: nam prior illa venditio facta fuit iudicio testatoris: vnde emptor ius habet vendendi cuicunque velit. l. pater filium, §. quindecim, ff. de leg. iij. cui ipse Bal. ibi hanc epitomen adscripsit. Qui prohibetur alienare partem suam, non videtur prohibitus alienare partem quam redemit. Nam verba prohibitoria deficiunt, & cùm testator permiserit ei vendi, & liberè quoque tradi permisit, ex natura contractus, cuius obligatio est ad rem liberam tradendam, vt not. in l. ex iis prædiis, C. de euictio. Hæc ille propemodum, in dicto consilio, quæ & huc multùm faciunt: quia & hic consanguineus redemit iudicio legis municipalis, quæ comparatur iudicio testatoris, gl. Bart. Ang. Rapha. Corne. & Alexan. in l. j. C. de his quib. vt indig. cum concord. à me congestis infrà eod. titu. in fi. totius titu. in iij. quæst. nume. 53. denique obligatio.

De eadem re.

Res semel licitè alienata potest semper postea licitè alienari.

6 ¶ Cui adde, ad id quod dictum est, venditorem teneri ad tradendam rem liberam, text. in l. in venditione, ff. de act. emp. quem ad hoc expendit glo. in l. cùm venderes, ff. de contrahen. empt. cum aliis simi. à me adductis suprà eo. tit. §. j. glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, nume. 56. & idem videri Sed & quòd res semel licitè alienata, potsit & posteà semper licitè alienari in quécunque, per d. §. quindecim, voluit Bart. ibi, qui id trahit ad merum imperium semel delegatum. & rursum in l. j. paulò ante fi. & ibi quoque Ioan. Plat. col. iij. versi. similiter vbi ius, C. de impo. lucr. descrip. lib. x. & Signo. consi. ccx. in nomine, &c. quæstio præsupponitur, col. ij. versicu. secundò fic. Alberi. in l. j. nu. 22. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. Bald. consil. liij. substitutio, post medium, lib. ij. & consi. lvij. item instituo, col. ij. eod. lib. j. Pau. Cast. consi. ccxliij. super primo, col. ij. versicu. secundò quia post venditionem, lib. j. & consil. ccccxlvij. si iste masculus, in fi. eodem lib. j. Lud. Bolo. consi. xliij. Ser Iacob. col. v. versic. aut & tertiò. Franc. Ripa lib. j. respon. cap. ij. clerici, nume. 11. & lib. ij. eiusdem operis, cap. xxv. feudalibus, nu. 19. Et facit etiam tex. in l. tutor rerum, & quod ibi dicit Bart. ff. de admi. tuto.

7 ¶ Contrarium tamen videri posset in nostro casu, scilicet quòd redemptio, siue retractus, aut

recu

recuperatio, facta ab eo, qui est de familia vel genere prioris venditoris, non debet operari, vt res ita recuperata nõ dicatur esse de genere vel de patrimonio: cùm ea recuperatio ad id esset destinata, vt ea res remaneret in familia siue genere huius consanguinitatis: ideò cùm sit inducta ad hunc effectum, non debet contrarium operari. l. legata, ff. de leg. j. & l. legata, ff. de adi. legat. & l. cùm tale. §. vlti. ff. de condi. & demon. & c. cùm inter, extrà de except. & c. suggestum, & ibi Imol. de appel. cum sim. Quam rationem in casu huius statuti expendit Philip. Deci. consil. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, col. iij. versic. secundò principaliter. In qua re inspicienda sunt verba statuti: nam si ea loquuntur de rebus quæ fuerũt maiorum, aut aliis verbis similibus vtuntur, putarem in his rebus à consanguineo redemptis, & posteà alienatis statutum habere locum: nam verum est, hæc fuisse maiorum. Si autem loquerentur de rebus, quę nobis successione obuenerunt, aut similibus, contrà putarem non esse locum statuto, cùm hæc nobis successione non obuenerunt, sed ea nostris facultatibus redemimus. *De ea quæst.*

8 ¶ Ad d. autem §. quindecim, vide omnino Paul. Cast. post glo. in l. voluntas, col. ij. versi. breuiter aduerto, & ibi quoque Iaso. col. vlt. C. de fideicom. & eundem Pau. consi. lxxvij. visis & considератis. col. iij. versi. circa primum, lib. j. & consi. ccccxlvij. si iste masculus, col. ij. & iterum in fi. eo. lib. j. Io. Ana. consi. xlvij. illud præsupponitur, col. ij. versi. nec prædictis obst. & ante hos Bart. in l. peto, §. fratre, vers. venio ad tertiam partem, ff. de leg. ij. & in l. filiusfamiliàs, §. diui, col. iij. ver. circa materiam, & ibi Ias. tum in j. lect. col. vij. versi. circa secundum remedium, tum in ij. lectu. col. xij. versi. eiusdem initij, & ibi Ioan. Crot. col. xv. versicu. prima sit conclusio, & multis seq. & Ferdi. Loaz. nu. 430. & seq. & Fran. Rip. nu. 66. ff. de leg. j. Et vide etiam Alexan. post alios, in l. j. col. penul. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. & Soci. consi. ccxl. materia, col. aj. versi. ex quibus concludendum, lib. ij. & Phili. Dec. consi. lxia. visis duobus, col. j. versi. quartò pro ista, & col. iij. versi. vlt. non obst. & d. consi. lxxxviij. col. iij. versi. secunda difficultas, & duobus seq. & in addi. consi. clxxxij. in casu occurrenti, col. vlt. *De eodem.*

9 ¶ Sunt autem priuatæ quædam nostræ Galliæ consuetudines, id priuatim expreßimque, de quo hîc quærimus, diffinientes. Nam ex consuetudine Parisiensi retractus habet locum, cùm quis vẽdit rem patrimonialem familiæ, quam à consanguineo venditam retraxit. & quod plus est, quã etiam à consanguineo primo loco, & sine retractu comparauit: vt cauetur capite Parisiensium consuetudinum clxxv. Similitérque apud Meldenses, c. xcij. & iterum c. cv. & Melodunenses, c. xxv. & iterum xxxvij. & Senonenses, ca. xliij. & seq. Trecenses, c. clvij. Monstrolienses maritimos, c. lxxij. Belquercenses, c. xiij. Carotenses, c. lxxij. & seq. & iterum c. clxxv. & seq. Aurelianenses, c. cclxxvij. & c. cclaaa. Borbonienses, c. ccccxxxiij. Montargienses, cæterósque Lorriẽses, hoc tit. §. j. Burgundienses, huius tit. *de retractz*, c. vij. Artesienses, c. lj. Comitatom Burgundiæ, ti. *reachaptz*, §. aj. Verùm apud Laudunenses, & cæteros Veromandenses, huius tit. §. xxj. qui est totius tertiæ partis xcv. huiusmodi res retracta censetur acquisititia, nec in ea habet locum retractus, si posteà vendatur. *Consuetudines de ea re.*

10 ¶ SED ET ILLVD quæri potest, Si quis vendidit fundum patrimonialem, & ex pecunia ipsius alium fundum emit: an hic censebitur patrimonialis, vt prior ille: an verò acquisititius, vt sic habeat, aut non habeat locum retractus, qui tantùm conceditur in patrimonialibus, ex multis Franciæ cõsuetudinibus, vt diximus. Volui enim (quod & iam diximus) non nostris tantùm Pictonibus, sed & aliis quoque scribere, præsertim in his casibus frequentissimis, ac penè quotidianis. Igitur Masuer. quem nos subinde in rebus consuetudinariis citamus, in tit. de societate, §. item nomina seu debita, dicit huiuscemodi fundum cõparatum ex pecunia alterius fundi patrimonialis, patrimonialem quoque censeri: & quod plus est, ipsam quoque pecuniam nondum conuersam in emptionem aliorum prædiorum, huiuscemodi esse censendam, per illam regulam generalem, subrogatum sapere naturam, &c. *Res empta ex pecunia redacta ex fundo patrimoniali, an & ea sit patrimonialis.*

11 ¶ Sed & idem de fundo (vt nunc pecuniam relinquamus) voluit Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 791. versic. idem videtur, extrà de testa. eadem scilicet ratione, quòd hic fundus succedit loco fundi patrimonialis venditi, cuius tanquam subrogatus naturam mutuatur, l. si eum, §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. & l. si filiæ, §. Titia, ff. de condi. & demon. Et facit (inquit) l. si donatæ res, §. si sponsus, & quod ibi not. Bald. & alij, ff. de dona. inter vir. & vxo. Cui adde optimum tex. loquentem de pecunia legata, & posteà conuersa in emptionem prædiorum, in l. pater, ff. de adi. lega. & alium loquentem de rebus ex dote comparatis, in l. si cùm dotem, §. vlt. ff. sol. matr. Subdit tamen ipse Bened. (vt ad eum redeamus) dubium facere tex. in l. coiri societatem, ff. pro soc. in illis verbis, si quod lucrum ex emptione, venditione, locatione, cõductione descendit. Vnde (ait) licèt facilis sit responsio, cauti tamẽ viri in talibus rebus acquisitis declarant velle pecuniam ex venditione sui patrimonij redactam tenere locũ illius. *De eodem.*

De eodem.

12 ¶Chasse.quoque in consuetud.Burgund.titu.*des droitz appartenans à gens mariés*.§.ij.in verbo, *&* *acquestz*, col.ij.idem tenet iisdem omnino iuribus & rationibus, imò propè verbis ipsis, vt apertè intelligas ab illo desumpsisse, licet eum non memorauerit, qui mos ei solennis est, & penè perpetuus. Et idem quoque tenet ipse Chasse.titu.*de successions*, §.viij.in verbo *sont issuz*, col.ij.vbi allegat Bald.in duobus locis,qui id in neutro dicit. Idem etiam tradit Ferro.in consuetudin.Burdiga.tit.de testa.§.vj.in fi.& iterum in titu.de retractu,§.xxiij. col.j. & Ioan. Lupus in repet rubr.de donat.inter vir.& vxo.§.lxj.col.iij.versic.illud tamen quod dixi,dum scribit,apud Hispanos legem esse in foro legum lib.iij. titu.iiij.l.xij. quòd fundus emptus ex pecunia redacta ex venditione alterius fundi,ad alterum coniugum spectantis, non fit eorum communis,tanquam acquisitus,sed manet eius proprius,cuius is prior fundus erat. Idq́ue iuris communis esse contendit, per iura idem ius naturámque præbentia rebus subrogatis. Et idem denique expresſim ante illos voluit Bald.quem nullus eorum citat,consilio cxij. quæritur , col.ij. versic.prædicta sunt vera.lib.j.Vide tamen quid de eo posteà dicam.

Hispanorum lex.

De eodem.

13 ¶ Et pro istorum sententia faciunt vltra allegata per eos, duo text. tam formales, vt cum nostris loquar,vt pro hoc nostro casu facti fuisse plerisque possent videri : videlicet in l. si & rem, ff.de petit.hæred.vbi scribitur ad verbum : Quia potest existimari in locum hæreditariæ rei venditæ pretium eius successisse,& quodam modo ipsum hæreditarium factum. Alter in l.Imperator,§.vlt.cum l.seq.ff.de leg.ij.cuius hæc verba sunt,Cùm autem rogatus,quicquid ex hæreditate supererit, post mortem suam restituere , de pretio rerum venditarum alias comparat, diminuisse,quæ vendidit,non videtur : sed quod inde comparatum est , vice permutati dominij restitueretur.Quid igitur his iuribus videtur in eam rem clarius,apertius,expresſius?

De eodem.
Res empta ex pecunia fœnebri, fœnebris quoque est.

14 ¶ Porrò autoritate posterioris,scilicet d.l.Imperator , tradit Host. summæ autoritatis Doct. in Summa,tit.de vsur.§.vlt.col.iiij.vers. quid si vsurarius , quòd si vsurarius de pecunia fœnebri, id est vsuraria,emat prædium,& ipsum posteà vendat,& aliud emat eodem pretio , quod ex illa venditione redactum est:id posterius prædium , ex ea pecunia emptum,censebitur fœnebre, poteritque à debitore,à quo vsuræ primùm exactæ sunt , repetere. De quo & tu vide eundem Hostié.in c.cùm tu,col.vlti.extrà eo.tit.de vsur.Barp.Brix.quæst.venerabili.lxxvj.aliquis emit. & Lapum alleg.lxxiiij.quæro an res empta,& quos ibi allegat.& Albe.in d.l.si & rem, de petit. hæred.& in l.qui vas, ff.de furt. & optimè quoque facit, quod in simili per illos text. respondit Pet.Anch.consil.cij.contra dictam donationem,col.ij.vers.vltimò considerandum.

De eodem.

15 ¶ Sed audi tamen alium text.qui vult pretium fundi haberi loco fundi,sed non aliom fundum ex eo pretio comparatum, in l.sed & si lege,§.j.ff.de pet.hæred.qui huiusmodi est:Item si rem distraxit , & ex pretio aliam rem comparauit , venit pretium in petitione hæreditatis, non res, quam in patrimonium suum conuertit. Et ex eo not.Bartol. quòd licèt pretium succedat loco rei,non tamen res loco pretij. Id quod etiam voluerunt Cy.& Albe.in l.mater,C.de rei vend. & ibi quoque Bald. col.penult.versicu. sed quæro quid econtrà, per l. si ita fideiussorem, ff.de fideiuss.redditque rationem differentiæ,quam videre poteris.& idem quoque Bald. in l.si eum seruum,col.ij.versic.sed quid econtrà, ff. si certum petatur, vbi & ad hoc allegat l.Proculus,ff. de iure dot.& l.Titium,§.altero,ff.de administr.tut.

Res empta ex pecunia mea, non est mea.
Nec res empta ex pecunia dotali,dotalis est.
Nec res empta ex pecunia pignorata,pignorata est.

16 ¶ Id quod etiam satis apparet ex eo,quòd regulariter res empta ex pecunia mea , non est mea, l.si ex ea,C.de rei vendi. & ibi plurimæ concord. in glo. Nec ideò res empta ex pecunia dotali,dotalis est,l.ex pecunia, C.de iure dot.& l.vlt. C.de ser.pigno.dat. manu. nisi id actum sit ex voluntate mulieris,l.res quæ,& ibi glo.& Doct. ita eum text. qui repugnare videbatur,intelligentes,ff.de iure dot. Nec res empta ex pecunia pignorata, est pignorata.l.idémque,§.vlt.ff.qui pot.in pig.hab.Nec res empta ex pecunia ecclesiæ,est ecclesiastica,si credimus Lap. alleg.lxxij. in quæstione. De quo tamen,ne fallaris,vide glo. & Doct.in l.si vt proponis,C.de rei vendica. Sed ita ne interim omittas, quod sing.scribit Bald.in c.vigilanti.col.ij.versi.quæro,emi rem de pecunia , extrà de præscrip. quòd licet pecunia ecclesiæ ab alio possessa præscribatur aduersus ecclesiam spacio triennij, vt quælibet alia res mobilis ecclesiæ, quicquid dicat Innoc. tamen res immobilis ab eodem empta ex illa ipsa pecunia,non potest ab ipso præscribi minori tempore,quàm xl.annis,vt cæteræ res immobiles ecclesiæ,ar.l.item illa,§.quod adiicitur,ff. de consti. pecu.& l.quod debitori,ff.de donat.caus.mort.quanquàm prius in contrarium allegasset d.l.si donatæ res,§.si sponsus,ff.de donat.inter vir.& vxo.& alia quædam,quæ ibi videre poteris.

Nec res empta ex pecu-

17 ¶ Nec denique res empta ex pecunia communi nomine alterius tantùm, est communis,sed eius solius,cuius nomine empta est:sed acquirens vel communicare debet, secundùm quosdam:vel partem pecuniæ tantùm reddere,secundùm alios.l.si quis societaté, & l.sed & si socius,§.si absenti,

ſenti,& l.actione,§.diximus,& l.ſi vnus,§.ſi vnus.ff.pro ſoc.& l. ſi patruus,& ibi Doct. C.com. vtriuſque iudi.& l.qui aliena,& ibi Bald.Sal.& alij.C.ſi quis alte.vel ſibi, & Azo in Summa,C. pro ſoc.col.v.& Spec.tit.de iudic.in iiij.parte,§.ſequitur videre,verſ.vt autē.Bart.in l.Titium & Mæuium,§.altero,col.vlt.ff.de admin.tut. Bald.poſt Nicol. Mat.in d.l.ſi vt proponis, col.vlt. verſ.ſextò quæro,C.de rei vendic.& in l.j.§.ſi fuit , ff. pro ſoc. & in l.cum duobus,§.ſi fratres, & ibi quoque Sal.eo.tit.& idem Bald.in l.j.C.ſi quis alte.vel ſibi,& in l.cùm oportet,in princ. col.ij.verſ.quæro quare fratres,C.de bon.quæ liber.& in l.ſi ſocius,ff.ſi cert.peta.& in l.vlt.§. quatuor,per illum text.ff.de leg.ij.& conſ.ccciiij.non eſt nouū,col.ij in ij.dubio, lib.j.& conſ. cxxv.quidam Ioannes,col.j.lib.v.Ang.conſ.cxij.Vannucius,poſt prin.& conſ. clxxiiij.filius Hugonis.latè Card.Flor.conſ.xxvij.orta lite.in ij.dubio,Petr.Ancha.conſ.cxlix.plura dubia,col.ij. & conſ.cccij.materia de qua quæritur.Rapha.Co.conſ.viij.duo erant ſocij,poſt prin.Ro.conſ. iij.viſo themate,& conſ.ccxcj.cùm iſti fratres,col.ij.&iij. Paul.Caſtr.conſ.cccxlix.ex die,col.ij. verſ.ſecundò oppo.lib.j.Ioan. Ana.conſ.lxv.viſo puncto, latè Alex.conſ.xlix. maturè,col.pen. & vlt.lib.j.& conſ.lxxviij.diſcuſsis,col.j.& ij.lib.ij.& conſ.xxxvij.cōſideratis,col.vlt. lib.iiij.& conſil.clij in cauſa.col.ij.verſic.confirmantur prædicta , lib.vij.Bald. à Bart.inter conſil.Corn. conſil.lxj.Nicolaus,col.iij.verſic.& ex quo,lib.j.& conſilio cxxij.circa præſentem,col.ij.verſic. circa quod fuerunt,lib.ij.Soci.conſil.cxcij.capto difficultatem, col.iij.verſic. ex quibus infero, lib.ij.Guid.Pap.conſ.xx.exordiendo,col.vj.verſic. tertiò præmittendum eſt.& conſil.xlvj.in facto,col.j. Ludo.Bol.conſ.vij.viſo igitur,col.vlt.Iaſon in l.j.col.iiij.verſic. ſecundò inquantùm, C.qui teſtamen.fac.poſſ.Franciſ.Curt.iunior conſ.vij.Iacobus,col.v.Ioan.Lup.in repet.rub.de donat.inter vir.& vxo.§.lxv.col.iij.verſic.adde prædictis.

...nia communis communis eſt.

18 ¶ Quid igitur dicendum eſt in noſtra quæſt.principali?D.Boe in cōmentariis conſuet.Biturig. tit.de conſuet.matr.§.ij.col.iij. dicit conſuetudine obſeruari , vt fundus comparatus ex pretio fundi patrimonialis,non cenſeatur patrimonialis , ſed acquiſititius,niſi vendens fundum ipſum patrimonialem,& poſteà alium emens aliter proteſtatus fuerit. Nihil tamen allegat,præter d.l. coiri,ff.pro ſocio.Io.Gallus , olim regius in Senatu Pariſienſi aduocatus , in ſuis deciſ.quæſt.j. quidam maritus , refert quòd cùm quidam maritus conſentiente vxore vendidiſſet patrimonium ipſius vxoris,ea lege , vt pro compenſatione illius haberet certam ſummam pecuniæ,eſſe que ſtatutum,quo alij ſuccedebant in bonis mobilibus,alij in patrimonio:fuiſſe in eo Senatu iudicatum,quòd hæredes bonorum mobilium eam pecuniam obtinerent , non hæredes patrimonij:quamuis quadam æquitate motus fuiſſet in contraria opinione.

De eodem.

19 ¶ In quam etiam ſententiam Firmia.in illo ſuo fœcundiſsimo indice , in verbo , bona mobilia, verſ.iiij. tradit pecuniam redactam ex venditione rei immobilis eſſe inter mobilia connumerandam,per not.à Bal.in l.ea demum,C.de colla.quo in loco Bal.ipſe, & prætereà Iac.Ra.Cy. Alb.Corn.& Phil.Dec.tradiderunt,hæredes bonorum mobilium hanc ipſam pecuniam obtinere,non autem hæredes bonorum immobilium , etiamſi ea pecunia obuenerit poſt eius mortem,de cuius ſucceſsione agitur.Sed illorum ſententia non multum huc facit, quia loquuntur de fundo primùm empto à defuncto , & poſteà à venditore redempto,reſtituto pretio ex lege venditionis,& ita pretium eò redit,vnde abierat.Ideò non mirum, ſi cenſeatur mobile vt prius erat.De quo caſu nos copiosè tractabimus infrà in ſi.huius tit.quæſt.iij.vbi videre poteris.

De eodem.

An pecunia redacta ex uenditione rei immobilis pro immobili habeatur.

20 ¶ Sed quantùm ad hunc noſtrum caſum pertinet , primùm arbitror pecuniam ex venditione fundi patrimonialis redactam,nō cenſeri patrimonialem,nec ideò quoque fundum ex eo emptum:ea potiſsimùm ratione motus,quòd regulariter pretium non ſuccedit loco rei in ſingularibus,per tex.in d.l.qui vas,§.vlt.ff.de furt.vbi pretium ex re furtiua redactum, non eſt furtiuum.Ideóque ſi dominus rei furtiuæ illud aufert,furtum committit.& glo.ibi affert concor.vt videre poteris:vti etiam facit in l.Labeo & Sabinus,§.j.ff.de verb.ſigni. Ex quo Iac.Bel.Bald. Mart.Laud.Aluar.& Card.Alex.in c.j.tit.de feud.non hab.nat.feud.aſſerunt pretiū redactum ex venditione feudi,non ſubire vicem,aut locum feudi,nec aliud quidpiam ex ea pecunia comparatum,per c.vlt.tit.de feud.cogni.& ſequitur Franciſ.Aret.conſ.xiiij.viſo,col.ij.Iaſ.& Alciat. in l.ſi eum ſeruum,ff.ſi cert.pet.Matth.Afflict.in conſtitu.Siciliæ,incip.Baiuli locorum,la j.col. iij.in iij.notab.verſic.item quæro an pro damnis.Licèt Ioan.Andr.id leui brachio ac veluti neglectim attingens , contrarium ſenſiſſe videatur,in addit.Specul.in rubr. de feud.col.vlt.quem tamen ſequi videtur Card. Alexan. in c.j.col.vlt.tit.ſi de feud.vaſal.ab ali.inter. Sed pro priori ſententia facit,quod tradit Bald.in l.pro debito,col.j.C.de bonis auto.iudi. poſ.quòd licèt venditori mercium merces ipſæ ſint tacitè obligatæ ad pretium : ſi tamen huiuſmodi merces fuerint venditæ , & aliæ ex eorum pretio emptæ,hæ non cenſentur eſſe obligatæ , vt priores. per text.quem dicit valde not.in l.quidam,ff.de in rem verſo.De quo tamen vide eundem Bal. in l. vlt.ad ſi.C.commu.vtriuſque iudi.& in l.eum cui,C.de act.& oblig.

Deciſio principalis quæſtionis.

Pretiū an & quando ſuccedat loco rei.

Res empta ex pecunia redacta ex uenditione feudi, an ſit feudalis.

Merces emptæ ex pretio mercis obligatæ, an ſit obligata.

xi *De eodem.* ¶ Quod xutem traditur in d.l.si & rem,de pet.hære.& d.l.Imperator,§.vlt.de leg.ij.suprà xllegatis,quæ huic sententiæ è dixmetro aduersari videntur, procedit io vniuersalibus iudicis: vt ex illis videri poteſt,& asserunt Bart. Alber.& Angel.banc,quæ videbatur,antinomiam itx dissoluentes.io d.l.si & rem.& idem Bart.Bald.& Imol.in d.l.Imperator,§.vlt. ipse Bart.in l.qui à debitore,ff.quæ in frau.cre.& in rub.ff.sol.matr.col.vj. & coos.cxxiiij.punctus quæstioois talis est,dominx P.Albe.in l.qui cum tutoribus,post medium princ.ff.de transact.& omnes abundè, præsertim Bal.in d.l.mater,C.de rei vend.& in l.item veniunt,in princ.ff.de petit. hæred. & in d.l.si eum seruum,& ibi quoqoe Sal.& latè {Romx.qui id bene declarat,&} Iasoo.ff.si certum pet.idem Bxld.cons.liij.remanentibus,circa medium, lib.j.& d.cons.cxij.vbi suprà eod.lib.j.vt ex eo posis intelligere, illum ita intelligere, quod suprà ex eo diximus de prædio comparato ex pecunix redacta ex venditiooe aliorum prædiorum.& coos.cxxxv. pater,eo.lib.j.Pan.Cast. coos.ccclx.Bart.in quodam,xd fi.lib.j.& cons.cccxxvj.super primo,lib.ij.Ioan.Plat. in l.j. paulò post medium,C.de castren.pec.lib.xij.Alex.cons.lxxxj.perspectis,col.iiij.vers.quòd autem,lib.ij.quod iterum repetitur cons.xl.lib.iij.rursúmque cons.lj.lib.vj.& idem Alex.cons.item xl.super primo,eol.iiij.vers.vlterius oon obst.lib.iiij.& cons.cxxiiij.soper primo, col.iiij.eod.lib.iiij. & cons.cxix.viso processu.col.vlt.lib.v. & cons.clxxxvj.omissa,in princ. & iterum col.vlt. eod. lib.v.vbi id declarxt Iasoo consil.xliij.Ioannes,in fi.lib.iij.

xx *De eodem.* ¶ Et ne de bac re dubitandi occasionem vel minimam habeas,text.est,qui id discrimen nuncupatim facit inter singularia & vniuersalia: quem miror à paucis, ne à oemine dicam,fuisse xnimaduersum,io l.venditor ex hæreditate, ff.de hæred.veod. Nec tamen illud interim omittendum ducimus,quòd etiam in ipsis vniuersalibus, io quibus pretiū succedit loco rei, id quidem non verè procedit, sed ex fictione: vt pulchrè & sing.voluit Bxld.in l.cogi,col.vlt.versi.deinde quæro pone,C.de pet.hær.& id sequitur & commendat Iasoo in d.l.si eum seruum, ff. si cer.pe. Quod maximè ootandum est in interpretationibus oostrarum consuetudinū, aut,vt verius appellem,statutorum,quæ verè & propriè intelligi & interpretari debent,vt iam sæpius diximus.

23 *Quid si is, qui ita uendit, & postea emit, id exprimat, & protestetur.* ¶ Fateor tamen, quòd si is qui ita vendidit vnum fundum, & ex pecunia illius alterum emit, protestetur,siue declaret,eo se animo siue nomioe id facere, vt hic fundus alterius locum subeat,sequi debemus eius declarationem,ex sententia glos.in d.l.sed & si lege,§.j.ff. de pet.hære. & in d.l.Imperator,§.vlt.ff.de leg.ij.& in simili alterius gl.& Doct. in d.l.res quæ,per eum tex. ff.de iure dot.& bene etiam facit text.in simili in l.at si quis,§. sed ioterdum, vers.oportebit,ff. de relig.& sumpt.fuoe.Ideò qood in cautelam & coosilium xdhibendum censuerunt Bened.& Cbasse.locis allegatis suprà oum.ii. sed & idem, & seq. id io oecessitatem coouerteodum est,si quis bunc fundum posteriorem patrimonialem esse voluerit.

x4 *Quid, si confestim unum post aliud factū sit.* ¶ Idem tameo censeo,si vendens ipse confestim vēditione facta pecuniam in emptionem aliorum prædiorum conuerterit:quia id faciens,satis videtur ex temporis breuitate declarare in id se vendidisse,vt emeret,substitueretque bunc fundom in alterius locum,per ex quæ in simili dicemus infrà,tit.seq.§.j.in glo.v.in verbo,in limioe contractus,in prin. Nam & aliâs ex breuitate temporis præsumimus ea,quæ secuta sunt,in primo actu fuisse cogitxta, eúmque ipsum ob ea factum fuisse.l.si ventri,§.vlt.& ibi Bart.& alij,ff.de priui.cred.& c.officij,de offic.dele.& Bar. in l.post contrxctum,col.iij.versi.quintò præsumitur,ff.dè donat.Iac.But.& Albe. in l.si tibi pecunixm,ff.si cert.pet.Bald.cons.ccccxciij.multiloquium,col.ij. vers.certè ego,lib.iiij. vbi per d. l.si ventri,§.vlt.respondit,ex breuitate temporis præsumi pecuniam alicunde receptam, fuisse coouersam io prædij emptionem, cùm scilicet noo multum est spatij inter receptiooem & emptiooem,qui est casus ooster:& certè est optimus text.io d.§.vlt.

25 *De eodem.* ¶ Nihil xutem interest,verbis,an facto voluntas declxretur. l.de quibus, & ibi gl.ff.de legib.& l.recusari,& ibi etiam glo.ff.de acquir.bæred.cum multis simil.& concord.à me xdductis infrà tit.omnium nostrxrum consuetudinum xxiiij.qui est,*de communauté de biens*,§.ij.in glo.vj.Ideóque hîc non minus ceoseтur is fundus ex pecunia alterius in id emptus, vt loco illius subrogetur, quàm si id verbis declarauisset. Ex quibus etiam potes intelligere idem esse, si ex aliis coniecturis depreheodatur,vendentem eo se xnimo & consilio fecisse. Et ne de his hæsites,scire debes,etiam in particularibus,nedum in vniuersalibus,subrogatum in locum alterius, eius naturam sxpere,vt apertè probxt d.l.si donatæ res,§.si sponsus,ff.de doozt.inter vir. & vxo. & tradit Ias.io l.si grege,col.ij.vers.nonò not.ff.de legat.j.Igitur vt concludam,si veodens voluerit hunc posteriorem fundum in locum prioris subrogare, ídque declxrauerit vel expresè, vel tacitè, nihil est quod sit dubitandum,eundem censeri esse eiusdem naturæ.

26 ¶ NEQVE ENIM HIC casus longè abest à permutatione,videlicet cùm quis permutat fun

tat fundum patrimonialem cum alio: nam haud dubiè hic fundus censebitur patrimonialis, vt tenet etiam Bald.d.consi.cxij.vbi suprà,lib.j.& Masuer.d.ti.de socier.§. item & dicuntur conquæstus. Et id nemo,vt opinor,negabit,præsertim cùm vtraque res est immobilis, & ita eiusdem naturæ,quantùm ad id,de quo tractamus. Et id nuncupatim censuerunt multæ Galliarum consuetudines,& inter cæteras Parisiensis,cap.clxxix. Melodunensis,cap.lv. Senonensis,capit. xxxiij.& xxxviij.Trecensis,cap.cliij. Victriacensis,cap.cxv. Aurelianensis,cap.ccxcviij.Borbonniensis,cap.ccccxlij.Andegauensis,cap.cclxxiij.Cenomanensis,cap.ccxc. Altimarchiensis,capi. cclxvj.& Marchiensis,cap.cclxxiij.quod est xuj.huius tituli *de retraict.* Lorriensis in Præfectura Montargij,hoc quoque titulo,§.xix.Auxerrensis, siue Altissiodorensis hoc idem tit. §.ij.qui est omnium xxxiij.Senlitensis,siue Syluanectensis,hoc quoque titul.§.x.Britaniensis, titulo *des promesses & retraict lignagier*,qui est omnium xv.§.xvij. Vt non temere ab eo discedendum sit, in quo tot consuetudines conueniunt.

Quid si permutetur fundus patrimonialis cũ alio,an hic censebitur patrimonialis.

Cõsuetudines.

27 ¶Et id quoque in simili voluit Alberi.post Guli.Cu.in l.vlti.col.ij.versi.item quærit,ff.de nego. gest.cùm tractat, vtrùm si quis rem meam permutat cum alia,& ea res mea posteà petit,possim contra eum agere ad aliam rem,quam habuit causa permutationis.& quod scripsit Lucas Pen. in l.j.col.iiij.versi.sed quid in quæstione,C.de impo.lucra.descrip.lib.x.vbi tenuit,& multis argumentis & rationibus probauit, rem immobilem à patre receptam ex permutatione alterius eandem omnino naturam sortiri. Ideóque filios in eodem modo succedere debere,atque in illa, quam pater reliquit,etiam si aliâs aliter successuri fuissent.quod est multùm not.& Ias.consil.ccxxxj.istæ duæ mulieres,col.j.lib.ij.vbi dicit,quòd res permutata cum re subiecta fideicõmisso,fit fideicommissaria.& Matth.Afflict.dec.Neap.cccxxxvj. quidam nobilis,quòd res permutata cum re dotali,efficitur dotalis.

28 ¶Et ex his fit, vt prohibitus nouum locum acquirere, non videtur prohibitus antiquum cum nouo permutare:vt videre est apud Do.& Phil.Franc.in c.j.de excef. Præl.lib.vj. In præcedenti autem casu,vt ad illum ex hoc non tam diuerticulo,quàm adminiculo,redeamus,censetur quędam veluti permutatio,quantùm ad vendentem ipsum, qui confestim pecuniam prioris venditionis conuertit in emptionem alterius,tanquam eo animo fecisse videatur,vt hunc fundum loco alterius substitueret.Ideò idem iudicandũ est,ac de permutatione.Et interim vide quid prętereà de his statuerit consuetudo Melodunensis,cap.lxxx.Senonensis,cap.cclxxiij.Cenomanensis,cap.cccxj.& Andegauensis,cap.ccxcvj.& duobus sequent.Laudunensis in Veromandia, huius titu.§.xiij.qui est totius iij.partis lxxxvij. Quod autem suprà diximus fundum permutatum sortiri eandem naturam,quam alius cum quo permutatus est, non per omnia procedit, ne hîc fallaris. Nam si fundus obligatus, cùm alio permutetur,hic alius non perinde censetur obligatus,vt ille erat:vt not.tradit Bal.in l.pro debito,col.j.ff.de bo.aut.iud.pos.per not.in l.Labeo,ff. de verb.sig.& in l.mater.C.de rei vend.

De eodem.

Cõsuetudines.

29 ¶QVID AVTEM DE fundo patrimoniali, commisso siue confiscato ob noxiam in dominum commissam, aut aliâs, cuius tamen dominus ipse fecit gratiam, facinúsque vasallo condonauit: an censebitur patrimonialis, vt prius erat, an acquisitus? Et id quidem deciditur ex eo, quod à nostratibus tractatur, an feudum antiquum vel paternum ita commissum, & posteà nihilò minùs vasallo relictum à domino, censendum sit pristinæ illius qualitatis & naturæ,vt in eo frater fratri succedat:atque alia,quæ in feudo antiquo vel paterno locum habent, etiamnum habere debeant: an verò nouum. De quo ne hîc diutius immorer, vide glo.in l.peculium,§.si ære,in verbo,manent,& ibi quoque Gul.Cu.Albe.Barto.Bald.Ange.& Pau.Castr. ff.de pecul.& glo.in l.quod dicitur,in verbo,creuisse,& ibi etiam Dyn. Barto.col.vlt. versi.hæc lex,& latius Alberi.col.quoque vlt.& Angel.in fin.ff.de impen.in reb.dot.fac.& glo.in c.imperialem,§.insuper,in verbo,priuetur.& ibi Bald.ad fin.Ioan.Rayn.col.vj.in paruis,versic. quærit vlterius,Marti.Laud.circa medium,& Cardi.Alexan.col.vlti.versi.quæro subsequenter,titu.de prohib.feud.ali.per Fed.Odof in Summa,tit.quid sit inuesti.in fin.Andre.Iser.in c.j.col.j.& sequen.& ibi Aluar.col.ij.versi.quæro quidã vasallus,Marti.Lauden.col.j.vers.quæro.pone, vasallus commisit:& iterum col.ij.versi.quæro,vasallus:rursúsque vers.vltimò quæro,& latè Cardi.Alexand.col.etiam ij.versi.quæro,pone vasallus,& sequen.quæst.tit.de vasal.decre.æta.eundem Iser.In c.j.§.sed & res.& ibi ipsum Marti.Lauden.col.vlti.& Cardi.Alexand.col.ij. versic. deinde quærit,tit,per quos fiat inuesti.Pet.Iacob.titu.de causis ex quib.feud.amit.col.vj.in paruis,vers.ex prædictis,Bal.in l.j.in xv.quæst.ff.de rerum diui.& in c.quæ in ecclesiarum,colum. penulti.versi.extrà quæro,de constit.& in c.j.§.ad hoc,col.v.versi.nota in verbo tanquam,ti.de pac.ior.fir.aut vt alij collocant,tit.de allodi.& in addi.Specu.titu.de loca.§.nunc aliqua,versic. xxiij.& consi.ccl.ad euidentiam præmittendum est quod vasallus,ante fi.lib.ij.Ang.in l.Agros, C.de fund.limit.lib.xj.Imol.in c.ij.col.iiij.vers.item etiam aduerte,& ibi Cardi. Alex.quæst.ix.

Quid de fundo patrimoniali commisso,& à domino remisso.

extrà de feud.Pet.Ancha.consi.clxxj.casus,ad si.Marti.Lauden.in c.j.§.vlt.colum.ij.versi.extrà glo.not.tit.quib.mod.feud.amit.le j.Pau.Castr.consil.ccccxxv.ponitur,col.ij.versi.secundò videndum est,lib.ij Ioan.Plat.in l.sancimus,versic.item facit ad aliam,C.de consuli.lib.xij.Alex. consi.xxxiiij.visis,col.ij.versic.hoc comprobatur,lib.v.Francis.Areti.& Ias.in l.si mihi & Titio, vtrunque col.vlti.ff.de verbo.obligat.& eundem Franc.Areti.in l.filio quem pater,in fin. princ. & ibi quoque Ias.col.iij.versi.facit iste tex.ff.de lib.& posthu.Frac.Curt.seniorem,consi.l.memoriæ.nume.397.Card.Alex.in præludiis feudorum,in vj.diuisi.& in c.j.col.iij.tit.quo tempo. mil.Iacob.à S.Georg.in tracta.feudo. in verbo, dictique vasalli promiserunt non committere, col.vlt.vers.dubitatur etiam,& Zasi.in eodem tracta.feu.parte iij.char.1.& consi.xiij. ex facto, nume.12.lib.j.Iaso.consi.lxiiij.in causa caducitatis,col.iij.versi. secundò possunt,lib.iij. Albert. Bru.consi.lxxiiij.quia casus,col.j.& Barpto.à Scarampis,inter consilia eiusdem cons.cxij.casus super quo,col.vlt.& consi.seq.in prin.Lud.Gozad.consi.xlvj.visis instrumentis, col.pen.nu.17. & consi.lxxxiiij.prima facie,nu.4.& iterum 10.& multis seq.& Io.Ign. in l.j.§. si dominus mortiferè,nu.40.& seq.ff.de S.C.Sylla.& nouissimè,latissimè,doctissimè Caro Molend.in cōsue. Paris.§.xxx.in xxviij.q.& Ferro.ad hunc retractus casum in consuetu.Burdig.hoc tit.*de retraict*, §.xj.& iterum §.xxiij.& quod etiam scripsimus in l.si vnquam,in verbo, reuertatur, num.12.ex iis autem,C.de reuoc.donat.

30 ¶ SED ET EX SCRIPTIS ab ipsis Andr. Iser.Marti.& Cardi.Alex.in d.c.j.titul. de vasal.decre.æta.in locis suprà designatis,facilè intelliges,vtrùm si quis à Principe restitutus fuerit ad bona confiscata,ea censeri debeant patrimonialia,an acquisititia. De quo etiam Chasse. in consuet.Burg.ti.*des droictz appartenans à gens mariez*,§.vj.in verbo,*anciens*,col.iij.vers.præpositus.& nos quoque aliquid dicemus infrà hac eadem glos. dum loquemur de restitutione in integrum. Si autem vasallus renuntiat feudum antiquum domino,qui posteà illum denuo inuestiat,vt nostri loquuntur, vtrùm censendum sit antiquum, an nouum,& sic patrimoniale, aut acquisititium,cognosces ex glos.in c.j.in verbo,de nouo.& ibi Bald.col.v.versi.demum quærit,& ibi quoque alius,titu.an agnat.vel filij. Sed & si vasallus renuntiat, vt dominus filium ipsius vasalli inuestiat,dicemus infrà,nu.45.& in id quoque. Quid item si cùm finita esset emphyteusis per generationem,dominus eam renouauit in alios consanguineos,iuxta ea quæ diximus suprà in præfat.huius tit.nu.41.huc item pertinet,& seq.vtrùm ea res censebitur antiqua,an verò noua?vide Bar.in d.l.si mihi & Titio,& ibi omnino Franc.Aret.col.penul. versi. circa secundam quæstionem,ff.de verb.oblig.& Bal.in d.l.j.in xv.q.ff.de rerum diui.& Imol. in cap.ij.col.iiij. versi.si autem quærimus,extrà de feud.

Quid de bonis confiscatis, & restitutis.

Alia quæstio.

Alia item.

31 ¶ AT NON ADEO leuiter transeundus hic casus, qui sæpe vsu euenit : Cùm filia nuptui datur solet ei dari à patre certa pecuniæ summa,pro hæreditagio(ita vocamus quod ex successione obuenit)quam summam sponsus promittit conuertere in emptionem prædiorum, quæ censebuntur hæreditagium ipsius sponsæ,id est antiquū ipsius patrimonium. Quid igitur,si huiusmodi prædia,postquam fuerint cōparata,alteri extraneo venduntur ab ipsa filia;an eius consanguinei admitti debeant ad retractum eorum,tanquam patrimonialium ? Quod quidem videtur,ex eo quod scribit Bal.in c.j.col.j.versi.extra nor.& ibi Mart.Laud.& Card.Alex.titu. de aliena.feudi pater,quòd si rex mihi concedit castrum possidendum nomine ac iure antiqui feudi,licèt id verè sit feudum nouum, vtpote tunc primùm concessum, tamen assumit naturam & qualitatem feudi antiqui.arg.l.quicunque desertum,C.de om.agr.deser.lib.xj.Ideóque,vt subdit,poterit huiuscemodi feudum,tanquam antiquum alienari in agnatos proximiores:quod minimè posset,si nouum esset.Et id quidem dicit esse not.

An fundus emptus ex pecunia dotali, quā uir promiserat conuertere in emptionē prædiorū hæreditariorū cēsebitur patrimonialis.

Feudum nouū concessum iure antiqui feudi.

32 ¶ Et idem quoque voluit ipse Bald.in cap.j.col.v.versi.demum quæris glos.tit.an agna. vel filij. & subobscurè in c.j.§.hoc quoque,ante fin.titu.de succesi.feud.vbi & hoc dicit esse menti tenendum,& ibi etiam Iacob.Aluar.& Cardina.Alexand.qui & ipsi idem voluerunt in c.j.ad fin. tit.de vasal.decre.æta.& in c.j.titul.de succesi.frat. siue de grad. success.in feud.Andre.Iser. in c.j.titu.de contro.feud.apud par.termi.Marti.Lauden.& idem Cardin.in c.j.§.porrò,ti. qualiter olim feud.aliena.pote.Paul.Castren.consil.xliiij.circa præsentem casum,in princip. libr.j.& consi. cclxxxiiij.de vtroque quæsito,libro ij.vbi dicit hæc verba habere vim pacti,vt in eo feudo succedatur,tanquam in feudo veteri.Alexan.consi.xxx.quoniam omne datum,col.iij.versi. fortius dicit,libr.j.quod duplicatum est consi.ij.libr. v.& idem Alexand.consil.xlv. perspectis, lib.iij.& consi.lv.perspectis,col.x.vers.circa aliud dubium,lib.iiij.& consi.j.ponderatis,col. vij. versic.non obstat dum dicebant,libr.v.& consi.xxix.perspectis,col.penult.versicu. confirmantur hæc,eodem libr.v.Pet.Ferra.titul.forma libel.quo agi.ad reuoca.feud.in verbo,nec superstitibus ex eo liberis masculis,in fine,& latissimè omnium Francis.Curt.senior, consil.xlix. recolendæ,ferè per totum,& consi.sequen.quod est eiusdem initij,col.xxix.versic. quintò & fortius,

De eodem uide infrà 37.

tius,cum multis sequen.& collegium Bononiense inter se consi.illius cósi.sequen. præsens consultatio.Soc.qui tamen non omnino asseueras,inter consi. Albert.Bru.consil.x. visa quæstione, col.iiij.versi.sed contra prædicta.Cardin.Alexand.in præludiis feud.in vj.diuisio. ad fi. Iason. consi.j.nobiles viri,col.iiij.versi.secundò principalius,libr.iij. vbi hanc dicit esse communem opinio.& consi.cxxxvj.præsupponitur,col.v.versic.secundò specialius.libr,iiij. vbi & hanc dicit esse communem opinio.Philip.Deci.consi.liij.placet mihi,col.ij. versi.quartò facit.& consi. clxxxv.in causa istorum,col.vlt.versi.non omitto,& consi.cxiiij.viso tenore,col.ij. vbi & hanc quoque dicit communem.& Caro.Ruin.consi.v.videtur,in princ.lib.j.& consi. xiiij. de pluribus,col.iiij.nu.5.eodem lib.& Zasius in epitome feudorum,parte xij.eadémque vlt.paulò ante finem.& Alcia.qui & hanc dicit communem in tracta.præsump regula iij. in xxviij. præsumpt. nume.4.Franc.Ripa in l.j.col.ij.versi.tertiò induco,ff.de leg j.Matthæ.Affli.in consti. Siciliæ, incip.post mortem,col.ij.in fi.Ant.Rub.consi.lxxxiiij.viso,col.ij. vbi hanc item dicit communem:& consi.clxiiij.circa primum,col.iij.versi.circa aliud.& Caro.Molen.in consue. Parisien. titu.j.§.v.nume.84.Et ex antiquioribus Iaco. Ardiz. in Summa feu.titu. nouum & non paternum,sub rubricella j.& Andre.Iser.in c.j.col.vlt.versi.sed si rex,tit.de contro.inuest.apud par. termi.& c.j.col.iij.tit.de cap.qui curiam vend.

33 ¶ Nam & è diuerso,si quis de feudo veteri inuestiatur,tanquam de nouo,id nouum fit,& amittit qualitatem veteris,vt ex facto interrogatus respondit Pau. Castr.consil.clix.punctus, col.ij. versi.nam ad hoc,lib.ij.per tex.in c.j.ibi,vel nisi ad hoc,tit.de eo qui finem fec.agna.& Matth. Afflict.deci.Neapo.cxij.inter dominas,col.ij.versi.secundo casu,& decis.cxlviij.fuit diu, col.v, versic.quare fuit vocatum. Sed & si quis de feudo antiquo inuestiatur , tanquam de paterno, nam & hæc inuicem differunt,vt patet ex not.ab omnibus in præludiis feudorum. Si quis igitur inuestiatur de feudo antiquo,tanquam de paterno,id feudum antiquum assumit vices & naturam paterni:vt etiam respondit Bald.consil.ccxlix. verba inuestituræ,col.ij.libr.ij. Et facit in hanc sententiam,quod in simili etiam tradit ipse Bald. de æstimuo (quod nostri appellant) id est censu veteri,vt nouus censeatur,ex verbis descriptionis. id enim voluit consil.cxlij.quidam dominus Pasinus,circa medium,lib.ij.

De eodem.

Si de feudo ueteri quis inuestiatur tanquā de nouo, an nouum censebitur , unde infrà nume.38.

34 ¶ Contrarium quoque videtur:quia veritas & substantia rerum non immutatur hominum denominatione,l.si fortè,ff.de castren.pecu.vbi si quis non ex castris notus aliquid filiofamilias donauerit,adieceritque nominatim,vt id habeat in castrensi peculio : tamen non censebitur tanquam castrense peculium,veritatem enim (vt ibi subditur) spectamus,& in l.non epistolis, & l.non nudis,C.de probatio.& l.assumptio,& ibi Barto. & Alberi. qui eam legem legit cum l.Labeo,ff.ad municip.& l.insulam,& ibi Pau.Castren.ff.de præscript. verb. & l.vbi ita donatur,ff.de donatio.causa mort.& l.si olei,& ibi not.C.de loca.& l.si vno, in princip. ff.eod. & l. cum falsa,C.de iuris & fac.ignoran.cuius verba,quia hîc sunt accommodatissima , subnectere libuit : ea sunt. Cùm falsa demonstratione mutari substantia veritatis minimè possit,respondendo id quod paternum erat,ex matris esse bonis, nihil egisti. & c.constitutus. extrà de reli. domi.& cle.vlt.in ij.respon.de sententia excommunic. Cuius autoritate dicit Ioannes Andre. in addi. Specu.titu.de instru.edit.§.porrò,colum.vlti. quòd veritatem rei non immutat etiam Papalis denominatio. Ideóque , vt subdit , si contrahentes alio contractu , quàm donationis, vtantur verbo donandi,non propterea erit donatio, quod & ante illum voluit Oldrad. ipsius præceptor,consi.cxxxix.ad habendam,col.j.

Aduersus supradicta.

Appellatio siue denominatio rei, nō eius mutat propriā uim.

35 ¶ Et eadem propè voluit Nico.Mat.in l.j.ad fin. & ibi Iason col.ix. versicu. dicit etiam not. & iterum col.sequen.versi.bene facit quod dicit,C.de iure emphy.& Bald.in rubr. eiusdem titu. etiam ad finem,& in l.ij.verficu.sed iuxta hoc quæro,C.commo. vbi dicit , quòd verba magis deseruiunt naturæ contractus,quàm econtrariò,per textum,quem dicit not. in d.l.insulam. & idem Bald.in l.qui se patris,col.vij.eadémque antepenul.versicu.hoc scias quòd si princeps,C. vnde liberi.& in l.j.col.ij.versicu.quid si notarius,C.de rerum permuta.vbi dicit,quòd non attenditur nomen contractus , quo vtuntur contrahentes vel notarij , qui ipsius instrumentum conficiunt,sed substantia ipsius,per d.l.insulam.& idem Bald.in l.æde,col.ij. versicu. sed quid de eo qui emit,C.locat.vbi dicit non esse inspiciendum nomen contractus,sed rerum substantiam,per d.l.insulam.& ipse Bald.in l.licet certis,col.ij.versi.quintò quæro, eod. titu. vbi dicit per eandem l.solam nominis differentiam non mutare substantiam. & in c. licet de vitanda. post prin.extrà de elect.vbi dicit,cautelā verborū non posse rei naturam mutari,per not.in cle. vlt.de rescri.& cōsi.ccxcj.ad euidentiā,col.ij.versi.apparet igitur,lib.ij.vbi dicit ducatus, comitatus,& alias huiusmodi dignitates quocunq; alio nomine vocentur,tales tamē manere,quales sunt:nam realitatē (vt ipse loquitur) potius inspicimus,quàm nuda rerū vocabula:ideò & feudum re ipsa ligiū manere ligiū,etiā si tale non dicatur,& è conuerso.& cōsi.cij.omnis potestas,

De eadem re.

col.ij.versic.ego pro certo,lib.iiij.vbi dicit,voces,ad beneplacitum non tollere propriam speciem actus,quocunque modo rem ipsam appelles,per d.l.insulam.

36 *De eadem re.*

¶ Et vt ad alios Doctores veniamus,eadem penè voluit Barto.in l.eotem, §.qui maximos,ff.de publie.& vectig.& consi.clv.facti contingentia,col.ij.& in disputatio.incip.publicanus. & Signo.consi.xxij.in quæstione vertente inter commune,col.v.versi.& licet instrumētum.& Imo. in c.ad audientiam,col.ij.extrà de reb.ecclesi.non alie.Panor.in d.c.constitutus, col.vlti. per illum tex.de relig.domi.& in c.illo vos,in iiij.not.de pigno.& consi.cxiiij in quæstione mouenda,lib.ij.Pau.Castr.in l.ij.quam legit cum l.j.§.adeò,ff.loca.Francis.Aret.in l.ij.colum.ij.& ibi etiam Francis.Purpur.col.antepenul.versicu.credo quòd sit,ff.si certum pet.& idem Aret. consil.x.casus talis est,quidam Titius,col.ij.versicu.item præmitto.& consi.clx.longa est, col.viij. versic.ex his infertur.Alexand.consi.xl.super primo dubio,col.v.versicu.sed circa tertium,lib. iiij.Iason in rub.ff.de lega.j.col.penulti.Philip.Deci.d.consi.liij.col.vlti.& consil.clx. in causa monasterij,col.j.& consi.clxiiij.non fuisset,col.ij.versicu.non obstat quod in contractu.& consil.ccccxiij.consuluit,col.j.& consilio quod sine præfixione numeri sequitur consi. Dxlij. præsupposita validitate,col.vlt.cum similibus. nam huius sententiæ plena sunt vbique nostrorum volumina.Et vt scribit Aristoteles paulò ante finem lib.j. περὶ ἑρμηνείας, ex vulgari translatione,vt omnes intelligant,Propter nostrum affirmare,vel negare,nihil mutatur in re.Et ita vulgò summatur d.l.assumptio,ff.ad municip.

37 *De eadem re. Contrariū eius quod suprà dictum est de feudo nouo concesso iure ueteris, uide suprà 32. & sequen.*

¶ Ex quo etiam multi fuerunt in diuersa sententia eius,quod suprà diximus de feudo nouo cōcesso iure ac nomine antiqui feudi:vt scilicet per huiusmodi verba non mutet suam qualitatem,quin nouum sit,& nouum maneat,& inter hos Oldra.& Alberi.in l.qui testamentum , per eum tex.ff.de probat.idem Oldr.consi.clxxviij.factum tale est,quidam nobilis, col.ij. per d.l. si fortè. ipse Alberi.in suo Lexico,in verbo,nouum,vbi in fine ita dicit fuisse determinatum in facti contingentia. Bald. in præludiis feudorum,in iij.di.& ibi Mart.Laudo.in c.j.col.iiij.in iij. quoque diuisione,tit.qui feud.dare pos.Pau.Cast.vt à multis citatur,consi.cliij. quòd istud feudum pertineat ad filias. sed illud consilium reperire non potui,nisi fortè id sit consi. cxcj. visis, lib.ij.nam ibi aliquid est huic rei proximum,in col.iij.versic.non obstat si dicatur: & post principium illius cōsilij sunt quædam verba illi initio similia.Sed & hoc expresßius voluit ipse Pau. Castr.consi.clxxxiij.de vtroque quæsito,eodem lib.ij.quanquàm neutrum id sit,in quo citatur. Alexand.sibi contrarius,consi. x.ponderatis,col.ij.versi.quia ad hoc respondeo,lib.iij.Iason sibi quoque contrarius,consi.lvij.in causa mota per spectabiles,col.v. versicu. scio quòd postremò,lib.j.& consi.clij.super feudo,col.j.lib.ij.& consi.clxxx.circa primum,col.v. versicu. sextò moueor,& col.sequen.versi.primò quòd quando feudum,eodem libr.ij. & consil. vij. vertitur, col.vj.versi.tertiò deueniendo,lib.iij.& consi.cvij.in diuisione,col.penul.versicu. confirmatur quòd consensus,lib.iiij.Zasius consi.xiij.ex facto,nume.15.Albertus Bru.consi. lxxix. post scripta,statim post medium.Et bene etiam facit,quod scribit ipse Pau.Castren.consil.cccclxj. visis, col.j.versi.nunc videamus,cum multis seq.lib.j.

38 *Contrariū eius quod dictū est de feudo ueteri,de quo quis inuestitur tanquā de nouo,ui de suprà nu.33.*

¶ Sicut è diuerso,si feudum re vera sit paternum,vel antiquum,& de eo tanquam de nouo fuit vasallus inuestitus,non propterea nouum censebitur:sed manet,vt prius erat,paternum,vel antiquum:per textum expressum in d.cap.j.& ibi glo.quæ id intelligit,quantum ad aliorum præiudicium.Bald.Aluar.Martin.Lauden.& Cardi.Alexand.qui eam glos.sequuntur titu. de vasal. decre.æta.& rursum in d.c.j.& ibi quoque glos.Bald.Aluar.& alij,titu.an cogna. vel filij. & in d.c.j.titu.de eo qui finem fecit ag.gloss.in c.quicunque,xxv.quæst.ij.Iacob. Ardiz. in Sūmma feud.in secunda parte secundæ partis principalis,in j.quæst.ad finem,versicu. & erit sciendum. Bal.in l.j.in xv.quæst.ff.de rerum diuisi.& in l.quoties,col.ij.versi.secundo casu. C.de suis & legitimis,& in prælud feud.in quinta diuisione,in fine.Cardin.Floren.consi.xcij.nobiles viri, in primo dubio.Pau.Castren.consi.ccxc.visa col.j.lib.ij.& consi.ccccxxv.ponitur in facto, in primo dubio,lib.ij.Roma.consi.omnium j.visis,in fi.& consi.cccxv.in casu,in princi.vbi idem dicit de emphyteusi.Iason consi.xcvj.dominus Bonioannes,col.vlt.lib.j.& d.consi.clxxx. col.antepenul.versi.ista opinio,lib.ij.Philip.Deci.consi.lxxviij.licet in casu,col.vlt.versicu.& licet vasallus.& consi.ccccxlv.in casu ad me transmisso,col.ij.versi. quia ad hoc respondetur. & Zasi. in epito.feud.parte vlti.paulò ante fi.

39 *Forma antiqua feudi uel emphyteusis, non debet mu-*

¶ Et optimè faciunt,quæ scribit Bal.in l.j.col.penul.versi.sed quid si dominus,& ibi Roma. in xj.quæst.C.quando non peten.part.quòd dominus in renouatione feudi vel emphyteusis non potest immutare formam antiquitus institutam,in præiudicium alterius. Et idem propè voluit ipse Bal in c.j.col.j.in fi.titu.de eo qui sib.& hæred.& in c.j.§.vlt.colum.ij.versi. modò quæro, titu.de feud.guard.& latè consi.ccxv.proponitur,col.ij.versic.in eo autem,libr.ij.Petr. Ancha.

consi.

consi.xxx.an valeat,col.vlt.versi.super tertio.Pau.Cast.consi.cccxj. circa id quod primo, in fi. j.dubij,lib.j.& consi.xlvj.viso & examinato,col.ij.versi.sed vltra prædicta,lib.ij.& consi. xxxij. in causa appellationis,col.j.eodem lib.ij.& consi.cxlij.videtur dicendum quòd dictus,col.vlt. versicu.nec etiam obstat,eodem libro ij.& Philip.Deci.consi. cxlviij. in causa istorum,col.iij. versi.primò quòd prima,& consi.clxxxv.in causa istorum,col.iij.versicu.non obstante quòd in alia,& consi.cxcuj.cuius superscriptio incipit,in succesione, col.ij. versicu. prætereà etiam. & consilio ccviij.ad clariorem,colum.penul.versic.prima attenditur.& consilio cccxc.quoniam, col.ij.versicu.nec obstat illa,& consilio ccccl xv.in casu,colum.v.versicu.& non obstat confirmatio,& consilio cccclxviij.superiori,colum.penul.versicu.secundò principaliter, & consilio ccccxcviij.viso casu,colum.iij.versicu.secundò principaliter,& consilio Dxvj. quoniam causa, colum.penulti.versicu.subsequenter.Stepha.Bertrand.consilio primo,numero 98. & sequen. lib.j.ibi,& idem dicit è diuerso,& Francis.Rip.lib.j.respon.cap.j.defuncto, numero 48. & sequen.Ludo.Gozad.consi.xxvj.in causa illustrissimorum,colum.vij.numero 40.& consilio liij. prima facie,colum.vlti.numero 18. Et facit,quod tradit Card.Floren.consil.cxxiij. super præmisso,col.j.versicu.ad primum.

tari in renouatione.

40 ¶ Quid autem si in renouatione veteris feudi addatur noua quædam forma vel qualitas: an tùc censebitur vetus, an nouum. Vide Bal.in l.quoties,col.ij.C.de suis & legit.& in c.j.col.penul.& ibi Marti.Laud.Aluar.& Card.Alex.tit.an agn.vel fili.& in d.c.j.tit.de vasal.decre.æta.& in c. j.§.hoc quoque,tit.de consue.recti feu.& in c.j.§.insuper,tit.de prohibi.feud. ali. per Fed.& d. consi. 249.verba inuestituræ, lib.ij.Alex.in l.si mihi & Titio,col.v.versi.& tene menti dictum, ff.de verbo.oblig.Iason consi.vij.pro reuerendissimo,col.ij.versi.secundò, & rursum col.viij. versi.non obstat secundò,lib.iij.& consi.xxiiij.in causa feudali,col.v.versic.præterea & fortius, eod.lib.iij.& Alber.Brun.consi.lxxviij.quia casus,col.ij.

Et si id fiat, an ex hoc censebitur nouum.

41 ¶ Tu tamen, quantùm ad priorem illum casum de feudo nouo cócesso, tanquam de veteri, scire debes, quosdam è nostris,& eos quidem multos, distinguere inter personas prohibitas infeudare de nouo, cuiusmodi sunt personæ ecclesiasticæ: & personas liberas & non prohibitas: vt scilicet inter prohibitas feudum non mutet suam propriam genuinam ac pristinam naturam & qualitatem: inter alias mutet. quorum omnium veluti Coryphæus est Bal.in dicto procemio feud.in tertia diuisio.Alios autem distinguere inter personas, quibus ius est & potestas mutandi status rei, eiúsque in alium reformandi, vt sunt principes non recognoscentes superiorem:& inter alios inferiores.De quibus inter cæteros vide Marti.Laud.in c. j.§.j.colum.v.versicu.circa hanc diuisionem,titu.qui feud.dare possunt.Alex.d.consi.x.lib.iij.Barb.consi.lxvj.afferam, col.xv.versi.& si quispiam opponat,lib.iiij.Cæpol.consil.causarum ciuilium xxxj. super causa, col.j.& iterum col.iij.& sequen.Iacob.à S.Georg.in tracta.feud.in verbo,nobiles Agasi,in fi. & iterum in verbo,in feudum,col.ij.versi.iuxta prædicta.Lud.Bolog.qui tamen de hac re admodum obscurè loquitur,consi.omnium j.illustrissimus,ferè per totum.Cardi.Alexan.in præludiis feudo.in vj.q.versic.Bald.quærit hic.& in d.c.j.col.ij.versic.nota text.titu.de gradi.succes.in feud.Franc.Curt.seniorem d.consi.xlix.& seq.& in præludi. feud.in vij. quæst. princip. versic.incidens occurrit quæstio.& Franc.Curt.Iuniorem in tracta.feud.in viij.quæstio. primæ partis,col.ij.versicu.sed hic cadit,& sequen.& consi.j.facti contingentia,col.vj.versic. nec obstat præmissæ,Iason.etiam in prælud.feud.col.xxvj.versicu.pro pleniori instructione,qui est in nume.89.& in omnibus propè consiliis suprà citatis.& Zasi.in epitome feud.parte tertia,char. 1.& 2.Alciat.in d.tractatu Præsump.regula iij.in xxviij.præsumpti. Albertum Bru.consi.xl. contra dominum,colum.j.versic.& si dicatur.Ioan.Anto.inter consilia illius consil. lxxj.dicitur. & Caro.Molend.qui hanc rem subtiliter & abundanter tractat in consuetudinibus Parisiens.titu. j.§.v.numero 83. & multis sequen.

Distinctiones circa prædicta.

42 ¶ Ego (vt tandem iudicium in hac re meum interponam) arbitror, id semper & à quocunque fieri posse, nisi si fieret in præiudiciū alterius. Aliàs fieri non posse, nec à principe quoque. Qua in sententia nuncupatim fuit Stepha.Bertran.vir optimi sanè iudicij,consi.omnium j.viso processu,nu.98.& sequen.lib.j.Et eò propemodum tendunt omnes, qui de hac re scripserūt. Nam quod de prohibitis dictum est, non aliò spectat, quàm quòd id fieret in præiudicium aliorum. Constat autem principem nec ius alterius posse tollere,l.rescripta,& ibi not.C.de preci. impe. offer.cum similibus.Igitur vt tandem ad nostrum principalem casum reuertamur, cùm res hæc verè non obuenerit ex succesione, nec ideò sit patrimonialis: putarim hanc pro tali non esse habendam ex huiusmodi matrimoniali consensu in præiudicium emptoris, qui scilicet eam rem emit, vt ab eo consanguineus retrahere posit, cùm non nisi patrimonialia retrahere potest ex consuetudine. Verùm quantum ad ipsos contrahentes & eorum hæredes, pro patrimoniali siue hæreditario habenda est, posteaquàm ita conuenerunt.

Decisio principalis quæstionis.

¶ ILLVD

Si quis emit fundum ab eo, cui ab intestato successurus est, an is fundus censebitur patrimonialis.

43 ¶ ILLVD QVOQVE in quæstionem vocatur: Si quis emerit fundum ab eo, coi aliàs successurus erat ab intestato, & eum fundum posteà alieri veodidit, an retractus in eo locum habebit, tanquam io patrimonio, ao secus, tanquam in acquæstu. Et certè ex multis Franciæ cõsuetudinibus, quas tibi suprà designauimus, ou. 9. sunt autem priuatæ, in omnibus rebus, quas à consanguioeis quibuscunque, etiam si eis ooo eramus successuri, acquirimus, si eas posteà veodimus, habet locum retractus, quamuis ex illis consuetudinibus non habeat locum io cæteris acquæstibus. Sed fac consuetudinem simpliciter & sine exceptione cõcedere retractum in rebus patrimonialibus, noo in acquæstibus: quid dicendum est in nostro casu, de eo scilicet quod emimus ab eo, cui ab intestato succedere debemus? an in ea re posteà à oobis extraneo veodita habeat locum retractus. Ioan. Fab. omnium, vt reor, primus in procemio Institutionum, in verbo, Alemanicus, asseuerat id noo censeri acquisititium, per l. j. §. qui autem, & §. sed si libertus, ff. si quid io fraud. patro. & c. j. titu. de vasal. decrep. æta. Ideóqoe ait in eo noo esse locum statuto permittenti liberè disponere de acquæstibus.

De eodem.

44 ¶ Nec in ea opi. solus fuit Fab. nam multi eum nuncupatim secuti sunt: neminémque hactenus reperi, qui ei contradiceret. Secutus est ergo Ioan. Plat. in d. procemio, col. iij. versi. quid autẽ si quis acquirit. D. Cos. Guy. io pragm. san. titu. de concubiois, §. quia verò, io verbo, quæstus: vbi ex hoc dicit, quòd stante statuto, vt conquæstus facti constante matrimonio sint cõmunes viri & vxoris, non erit commune, quod dooatum est ei, qui dooanti successurus est: dicitque & ad hoc facere l. castreosi, ff. de castren. pecu. & l. j. C. de impo. lucr. descr. lib. x. qui posterior tex. in id certè est optimus. Sequitur item, & ad idem statuium trahit, D. Beoedictus in repe. c. Raynotius, in verbo, & vxorem oomine Adelasiam, ou. 791. & iterum to 41. extrà de testa. & in priori loco dicit ad hoc facere tex. in l. j. C. de his qui sibi adscrib. io testam. cùm dicitur, Et si testamentum noo esset scriptum, iustus possessor futurus erat. Sequitur denique Chasse. in consuet. Burgund. titu. *des droictz appartenans à gens mariez*, §. ij. in verbo, *& acquestz*, post princi. & iterum titu. *de successions*, §. vij. in verbo, *sont yssus*, col. ij. Et quisquis is fuit qui repetiit l. j. C. de fund. rei pri. lib. xj. io xj. quæst. iij. considerat.

De eodem.

45 ¶ Et in id quoque facit, quòd probibita alienatione simpliciter, noo ea ceosetur probibita io eum, qui successurus est ab intestato. glo. vt passim ab omnibus citatur, io l. pater, §. Iulius, & ibi Dy. & Cy. ff. de leg. iij. eum aliis multis coocor. à me collectis, suprà eo. ti. §. xxvj. gl. j. ou. 4. sed si id recipias. Et quòd feudum aliàs alienari probibitum, potest tameo io proximiorem alienari. c. j. §. sed etiam res, & ibi glo. & alij, tit. per quos fiat ioue. cum aliis quoque multis concor. à me item congestis suprà in præfat. huius tit. nu. 52. item feudum. Et quod præterea scribitur in d. c. j. tit. de vas. decre. æta. quòd si pater inuestiri fecerit filiom de feudo, id feudum non propterea erit nouum, sed manebit antiquum, vt prius erat. & ibi id oot. omnes Doct. & Bal. in l. j. in xv. q. versi. & no. quòd si pater, ff. de rer. diui. vbi id dicit oot. & in c. j. §. & quia vidimus, col. v. versic. & quia hîc agitur, tit. qui feu. dar. pos. & Card. Alex. io prælud. feu. io vj. diui. col. j. eiusdem diui. & Ias. consi. vij. pro reuerendissimo, col. v. versi. tertiò deueniendum, lib. iij. Ex quo etiam potes intelligere, huiusmodi feudum in hoc casu nostri retractus non censeri acquisitum.

Quid de eo quod donatum est successuro ab intestato.

46 ¶ Et hæc quidem sentẽtia Fab. & assectarũ (vt ad eam redeamus) posset procedere in eo, quod donatur aut legatur ei, qui successurus est: & ita videntur iotelligere Fab. & cæteri: & huc quoque respicioot omnes leges & rationes in id adductæ. Sed si id non sit donatum aut legatum, sed venditum, aliud videri posset: cùm nihil sit, cur is qui hæc emit, noo tantum iuris & facultatis in eis habeat, quantum si ab omnino extraneo emisset: nam & ea etiam veluti extranea & tanquam ab extraneo emit, cùm è diuerso ea videantur ei donata aut legata tanquã ei qui successurus est, & respectu huiusce propinquitatis, magis quàm alterius causæ gratia, l. inter, §. quæ tutoribus, ff. de excusa. tuto. & pleoissimè diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, donatiooe largitus, nu. 72. licet contrarium, & multis seq. C. de reuoc. donat.

De eodem.

47 ¶ Sed & huiusmodi donatio, est potius debiti quædã solutio, quàm muneris oblatio: vt scribitur in d. l. j. C. de impo. lucr. descri. quæ etiã nuncupatim distinguit inter contractus lucratiuos, & nõ lucratiuos. Ex eáq; no. Bar. & Io. Plat. statutũ de soluẽda gabella locũ habere in cõtractu inito inter patrẽ & filiũ ex causa onerosa, non etiã gratuita. & sequitur Ro. in l. j. col. ij. ff. in ius voc. vt eant. & Firmia. in tract. gabel. io vij. parte prin. q. xxj. & itetũ in iij. parte viij. partis princ. q. xxv. In qua re deceptus est amicus noster Caro. Moleu. qui vtronq; confundit in consuet. Parisi. tit. j. §. ij. nu. 4. in id allegans Albe. Bru. consi. xliij. circa casum, col. vlt. versi. tertiò videndũ, qui tamen de donatione tantùm loquitur, noo etiam de venditione, vt ibi videre licet. Sed Molend. illud incogitans, ac transeunter aliud agens, scripsit: nec dubito quio si paulò attentius cogitet, sit huius oostræ seotentiæ: adeò est ingenij animique candidi & syoceri.

¶ Igitur

Consuetudines de huiusmodi rebus.

48 ¶ Igitur putarim, in casu nostri retractus nihil referre, emerit quis ab eo cui successurus est, an ab alio: licet secus, si titulo donationis aut legati acceperit. Quanquàm in quibusdam locis expressa consuetudine statuitur res à consanguineis comparatas, siue titulo donationis, siue etiam emptionis, censeri patrimoniales, vt in eis habeat locum retractus, qui ex illa ipsa consuetudine non habet locum in acquæstibus. Nam talis est consuetudo apud Meldenses, cap. xcij. & iterum c. cv. & Melodunenses, c. xxxvij. Marchienses, hoc tit. §. viij. qui est omnium cõsuetudinum cclxvij. & Auxerreoses, siue Altisiodorenses, hoc quoque tit. §. xv. qui est omniũ xlvj. Sed apud Ambianenses est consuetudo huic nostræ sententiæ concinens, c. v. quæ scilicet res donatas ei qui successurus est, habet pro patrimonio, nec de emptis loquitur, tanquam in iis aliud sentiat. vti etiam apud Engolismenses, cap. cccxx. & expressius apud Cenomanenses, ca. cccxxxvij. Dunenses, c. lxv. Niuernenses, tit. *quelles choses sont reputées meubles, conquestz, heritages,* c. xiiij. Et idẽ statuisse videtur cõsuetudo Parisiensis, cap. clix. Apud alios quoque donata fauore matrimonij à parentibus, censentur patrimonialia: vt apud Senonenses, cap. c. Trecenses, cap. cxlj. Blesenses, cap. clxxij. Borbonienses, cap. cccclxviij. Auxerrenses hoc eo. tit. §. v. qui est omnium xxxvj. Laudunenses in Veromandia, partis ij. tit. j. qui est, *que c'est que acquest,* §. j.

Quid si is cui donatũ est, non vniuersaliter succedit.

49 ¶ Sed nec omiserim tamen, quòd etiam in casu donationis vel legati aut alterius tituli merè gratuiti, de quibus suprà locuti sumus, donata vel legata ei qui successurus est ab intestato, teneant vicem antiqui patrimonij, non acquæstus, illud certè intelligendum esse, pro rata portione eius, in quo donatarius siue legatarius successisset, non etiam in cæteris. Verbi gratia, Pater habens tres filios, vni fundum donauit, is fundus cẽsebitur patrimonialis, non acquisititius, pro tertia parte, in qua donatarius successisset, non pro reliquis, in quibus erat tanquam extraneus: quia limitata causa limitatum producit effectum, l. in agris, in prin. iuncto fi. & ibi Alber. ff. de acqui. rer. domi. & l. age, & ibi Bald. & Sal. & l. si de certa, C. de transact. & l. cùm tale, §. falsam, ff. de condi. & demonstra. & l. cancellauerat, ff. de his quæ in testa. delen. & l. semper, §. negotiatores, ff. de iure immu. & l. ita autem, in princip. ff. de administr. tuto. & l. si mater, §. eandem, & l. cùm quæritur, & duabus sequen. ff. de excep. rei iudic. & l. si vnus, §. ante omnia, ff. de pact. & l. militis codicillis, §. j. ff. de testamen. milit. & l. si domus, ff. de seruitu. vrba. prædio. & l. procuratoris, §. non autem totum, ff. de trib. acti. & l. Fulcinius, §. quòd si, ff. ex quib. cau. in possessionem eat. & l. etiam, §. j. ff. solu. matri. & l. solutum, §. planè, ff. de pigno. acti. & l. sed & si, ff. ad Senatuscons. Macedo. & l. si pro patre. §. in rem, ff. de in rem verso, & l. ij. & ibi Bald. in epito. ff. de seruis exportan. & l. Lucius, versic. quare, ff. de exercit. acti. vbi est optimus text. & c. ex multa, extrà de voto, & c. de cætero, & c. ea noscitur, de senten. excommu. & c. licet, de deci. & c. si pro clericis, de præben. lib. vj. Ex quo Bald. Imo. & Recentiores in l. sed si plures, §. in arrogato, per eum tex. ff. de vulga. & pupilla. scribunt limitatam potentiam causæ efficientis, limitatum quoque effectum producere. & idem Bald. in l. non modus, C. de seruitu. notat ex eo text. quòd quæ limitata sunt, non debent extendi.

Limitata causa.

Limitata potentia.

De eodem.

50 ¶ Et ex hac ratione videmus, quòd debitum non confunditur hæredi, nisi pro hæreditaria sua portione, non item pro aliis. l. si adulta, C. de hæred. act. cum aliis concor. ibi allegatis à glos. Ex quo Sal. ibi not. hæredem repræsentare defunctum pro ea tantùm parte, in qua hæres est: in cæteris autem esse extraneum. Pro quo etiam est bonus tex. in l. cùm à matre, & ibi glo. & Docto. C. de rei vendi. & glo. not. in l. ij. §. vlt. in glos. vlt. post medium, & ibi quo Barto. col. ij. ff. de Præto. stipul. & Petr. Ancha. consi. cxxv. visis, col. vlt. {Roma. Imo. in l. iiij. §. Cato, col. ij. in prin. ff. de verborum obligatio. Roma. qui illam glossam dicit singu. in l. cùm donationis, §. sed tu aduerte, C. de transactio.} & Corne. in l. vlti. col. ij. C. de impube. & aliis substitut. ita intelligẽs eum text. qui dicit defunctum & hæredem censeri vnam personam, videlicet in ea portione, in qua ipse hæres succedit, non in aliis. & Iason in l. si ita quis promiserit, §. ea lege, in iiij. notab. per illum text. ff. de verborum obligatio. & Lancel. Gal. in l. ij. §. & harum, colum. ij. ff. eod. titu. & Iacob. à S. Georgio in tracta. feudo. in princip. col. iij. versicu. tertiò moueor. Et id procedere in casu nostri retractus censeo, vt scilicet res donata ab eo, cui successurus est donatarius, censeatur patrimonialis eatenus tantùm, quatenus ei successurus est. Quamuis apud Niuernenses, illo cap. xiiij. suprà à nobis citato, nuncupatim statuatur, id generaliter procedere, siue in totum, siue in partem successurus sit.

Hæres non repræsentat defunctum, nisi pro hæreditaria portione.

Consuetudo.

Quid si aliter fuerit declaratum.

51 ¶ Tertiò intelligas, vt illud quod donatum est ab eo cui successuri sumus, obtineat vim patrimonij pro ea parte, cui illi successimus: nisi aliter fuerit à donante declaratum, vt scilicet habeat vim acquestus: nam & tunc censebitur acquæstus, non patrimonium: dummodo res donata talis esset, de qua donator poterat liberè disponere ad commodum sui hæredis: cuiusmodi sunt acquæstus, quos ex nostra priuata consuetudine quis potest donare quibuslibet etiam suis hæredibus, vt scribitur suprà omnium nostrarum consuetudinum §. cxcix. & alibi sæpe. Cùm

enim ius ei sit liberè disponendi de huiusmodi acquæstibus, potest eam legem, quam vult, in eorum donatione apponere, l. videamus, §. iurare, ff. de in lit. iurand. cum simili. proindéque id quod antiquum est, nouum facere, quantùm ad vim & effectum, & è diuerso: licet secus esset in personis & actibus prohibius, vt per Bald. in procemio feudorum, in iij. diuisio. Mart. Laud. in c.j. §.j. col. v. versic. circa hanc diuisionem, titu. qui feudum dare possunt, & alios, quos tibi congessimus suprà eadem gl. numero 41. tu tamen. Præsertim cùm in hoc casu nostro res donata hæredi ideò censetur patrimonialis, quòd tanquam hæredi, & qui aliquádo habiturus sit, donari censeatur ex voto & mente donatoris, quos nos vulgò, *auancement d'hoyrie*, vocamus. Si igitur apertè de contraria mente & voluntate ipsius donatoris appareat, in re, de qua vt diximus, liberè potuit disponere: nihil est, quòd dubitare debeamus, l. continuus, §. cùm ita, in fi. ff. de verbo. oblig. cum similibus. Et bene facit ad hæc text. in authent. excipitur, C. de bonis quæ liber. cum similibus.

52 ¶ Sunt & postremò, qui intelligunt, quod dictum est ex Io. Fab. & aliis suprà citatis, procedere in rebus donatis aut legatis à parentibus, aut aliis maioribus, suis filiis aut aliis descendentibus: secus si à collateralibus, quibus etiam successuri sumus: moti quòd hæreditas magis debetur descendentibus, quàm collateralibus, vt probat ille tex. quo maxima ex parte illi innituntur in d. l. j. C. de impo. lucra. descrip. lib. x. Et videmus etiam donata ab illis, id est, ascendentibus regulariter conferri debere, tanquam scilicet donata in anticipationem (vt sic dixerim) hæreditatis & successionis: non etiam donata à collateralibus, vt patet ex toto tit. ff. de collat. bono. & C. de collat. Audióque id à Senatu nostro Parisiensi ita aliquando fuisse iudicatum.

An quæ diximus procedant in rebus donatis à collateralibus.

53 ¶ HVC ITEM PERTINET & hæc quæstio: Si ædificium fortè inædificatum est in fundo patrimoniali nullius propè valoris: an id ædificium censebitur patrimoniale, sicuti solum, in quo ædificatum est? Quod videtur ob illud vulgò iactatum,

Quicquid plantatur, seritúrue, aut ædificatur,
Omne solo cedit, &c.—

Vt scribitur & not. in §. cùm in suo, Insti. de rer. diui. Sed tu hîc tamen omnino vide Odoffre. in l. vlt. & ibi quoque Albe. col. item vlt. versi. item quærit si quis. & Iason. col. xj. versic. quartò quæro, C. de iure emphy. Spec. titu. de loca. §. nunc aliqua, versic. cxix. Barto. in l. j. §. j. ff. de superfi. Bal. in c. j. §. si quis de manso. col. iiij. versic. extrà quæro, titu. de contro. inue. & consilio lxxiiij. super solo, lib. iiij. & iterum consi. cxxxiiij. quidam emit à Titio, lib. v. Anto. consi. xxxiij. in facto fratrum, col. vlt. quibus in locis disputant, an & quando solum emphyteuticum faciat ædificium in eo extructum censeri emphyteuticum. Et Bal. in l. j. in viij. quæst. ff. de rer. diuisio. vbi tractat, vtrùm castrum ædificatum in fundo feudali, sit etiam feudale: vti etiam facit Card. Alexan. in c. j. paulò ante fi. titu. de ali. feud. & Ioannes Lup. in repeti. rub. de donat. inter virum & vxorem, §. lxij. col. vij. versic. ex istis infertur. Sed ita, vt non omittas text. in c. j. §. si vasallus, & ibi Docto. vtu. hîc finit lex.

An ædificium factum in fundo patrimoniali censeatur patrimoniale.

54 ¶ Sed & vide ipsum Bal. in l. ij. versi. quæro an præsumatur, C. de rei vend. illic differentem, an si emphyteuta extruxerit ædificium in re emphyteutica, id fecisse videatur animo donandi, ita vt finita emphyteusi cedat domino. de quo etiam per eundem in l. Senatus, §. Marcellus, & ibi Imo. & Alexan. qui adducit alios, ff. de lega. j. & prætereà Ange. Are. in d. §. cùm in suo, Instit. de rer. diui. & Ias. qui etiam alios citat, in l. ij. col. viij. versicu. vltimò circa prædicta, C. de iur. emphyteu. Et quod item tractatum est à Iureconsultis, an si emptor fundi obligati, ædificauit in eo, sit etiam ædificium obligatum, in l. domo, ff. de pignor. act. & l. si fundus, §. si res, ff. de pign. & l. Paulus, §. domus, & iterum l. vlt. eod. tit. & Corse. in deci. Tholo. quæst. cccxxix. item fuit quæsitum, quidam fundum. Et vtrùm ædificium factum à patre in re aduentitia filij, in qua erat vsufructuarius, cedat commodo ipsius filij tantùm, an & cæterorum: videbis apud Bal. in authē. excipitur, col. vlt. versi. quæro pater, C. de bonis quæ libe. Sed & vtrùm ædificium à testatore impositum areæ legatæ, cedat legato, vide tex. in l. seruum, §. si areæ, ff. de leg. j. & in l. si clauis, §. area, ff. de lega. iij. Et an ædificium ab vxore factum in re ei donata à marito, sit vxoris, an mariti, vide tex. in l. sed si vir, §. si vir, ff. de donatio. inter vir. & vxor. Et an ædificium factum à clerico in fundo patrimoniali ex pecunia ecclesiæ, sit & ipsum patrimoniale, vide Specu. & Ioan. And. in titu. de empt. & vendi. §. tertio loco, versi. quid si clericus. Et vide etiam consuetudinem Borboniorum, cap. cclxxj. & sequen. dum loquitur de vno sociorum in bonis mobilibus & acquæstibus, qui ædes extruit in fundo patrimoniali.

De eodem.

Consuetudo.

55 ¶ ET EX IIS QVOQVE intelligere potes, an si domo patrimoniali exusta, fuit alia domus in area recèns extructa, ea censeri debeat patrimonialis, vt antè erat. Sed quibus addere potes, huiuscemodi domum non videri eandem esse, quæ primùm fuit, l. inter stipulantem, §. sacram,

Domus extructa in loco in

§.factam,ad fi.ff.de verb.obli.Ideóque legata domo destructa,etiam si alia eodem loco à testatore ædificata fuerit,interit legatum,l.si ita legatum,§.vlt.ff. de lega.j.nec manet vsusfructus in hac domo,qui in priori debebatur,l.quid tamen,§.j.& iterum,§.in nauis,ff.quib.mod. vsusfru. amit.Quamuis his aduersari videtur alius tex.in l.seruitutes,§.si sublatū,ff.de ser.vrb.præd.quo probatur,ædificium eadem specie & qualitate repositum,censeri idem ædificiū,atque in id durare pristinam seruitutem.De quibus vide Doct.ibi & Alberic.in d.§.factam,in xxj.opposi. Et adde etiam,quæ dicam infrà in fin.huius tit.in xiiij.quæst.

quo domus patrimonial. extructa est, fit etiā patrimonialis.

56 ¶QVID AVTEM de re patrimoniali vendita,& posteà à venditore aut eius hærede recuperata per restitutionem in integrum,& ob læsionem vltra dimidium iusti pretij,ex l ij.C.de rescind.vendi.an ea maneat patrimonialis,vt prius erat,an verò acquisitiria, Chasse. in consuetu. Burgund.in duobus locis.primùm quidem in titu.*des droitz appartenans à gens mariés*,§. xxv. colū. vlt.versi.quid si fuit recuperatum,deinde hoc titu.*de retraictz*,§.j.in verbo,*ancien*, colum.ij. versicu,sed quid si recuperauit.negat censeri patrimonialem,tribus rationibus,quarum duas priore loco adscripsit,tertiam posteriore. Prima ea est,quoniam in Gallia restitutiones à solo Principe impetrari possunt,& solent: ideò pro impossibilibus habentur.l.apud Iulianum,§.vltimo, ff.de lega.j.voluit,vt puto,allegare l.idem Iulianus,quæ illam continuò sequitur, §.vlti. nam & ita ab aliis allegari solet.

Quæ à solo principe conceduntur,censeri impoßibilia, ui de num.61. & seq.

57 ¶Cui adde in hac ratione tex.in l.cōtinuus,§.cùm quis,& ibi gl. Alber.Bart.& alios,ff.de verb. oblig.eundem Barto.in l.si quis sub conditione,col.ij.versi.oppono dicitur hîc.ff.de test.tut.& in l.j.paulò ante fin.ff.de iniust.testa.& in l.j.§.qui habebat.post princip.ff.de bon.poss. contra tabu.& in l.vlt.col.iij.versi.venio ad quartum,C.de senten.pas.Dy.in c.semel,in fin.de reg.iur. lib.vj.Signo.consi.xxxix.quæritur nunquid,col.ij.versi.tertiò probat.Bal.post Ray.in d.l.Iulianus,§.vlt.& in c.j.col.iij.versi.prætereà vt dixi,tit.hîc finit.lex Corra.& in c. cùm nō ab homine,in fi.extrà de iudi.Cardi.Flor.consi.lvij.pro magnifico,num.3.Pan.Castr.i & consi.ciiij.sexsunt.col.ij.versi.sanè merum.lib.j. } in l.Gallus,§.& quid si tantùm,col.pen.versi. iij. & vlti.ff. de libe.& posthum.Alex.consi.ccxxiiij. in re tam graui,col.ij.versi.& quando pendet,lib.vj. & Fran.Curt.seniorem consi.lxxiiij.super memorata,col.xix.num.60.

58 ¶Altera ratio Chasse.quæ ad primam proximè accedit, hæc est:quia restitutio in integrum nō debet haberi in cōsideratione, l.iiij.§.j.ff.de fideicommis.liber.& voluit(inquit)Georg.Nat.in clemen.j.in princ.in iiij.notab.de verb.sig.Cui & tu in hac quoque ratione adde tex.in l. exceptiones quæ personæ,§.vlt.ff.de excep.& in l.vlt.§.vlt.& ibi glo.vlt.ff.de condi.indeb. & gloss. not.in l.ij.in prin.in verbo,repudiauerit,& ibi Bart. qui illam dicit menti tenendam, in versicu. item quæritur,ff.de bono.pos.secun.tab.Inno.in c.quia plerique,col.ij.versi.sed quid dices, extrà de immu.eccles.vbi & id dicit procedere in foro conscientiæ. de quo tamen vide quæ dixi suprà eod.tit.§.j.in glo.xviij.in verbo,*le pris*,&c.nume.67.præsertim.Adde item Barto. in d.l.si quis sub conditione,vbi suprà.& in l.j.col.iiij.versi.sed circa hoc,ff.de vulg.& pupil. substit. & & in l.quandiu,la j.ff.de acquirend.hæred.& in d.l.vlti.vbi suprà,C.de senten.pas.& in d.l.iiij. §.j.ff.de fideicom.liber.& in d.l.j.§.qui habebat,post prin.ff.de bono.posses.contra tab.& in d. l.j.ad fi.ff.de iniust.rup.testa.& Bal.in d.c.j.tit.hîc finit.lex Corra.& in d.c. cùm non ab homine.Imo.in l.ventre,& in l.Pantonius,ff.de acqui.hære.& Soci.consi.cliij.pulchra,col.x.versicu. & tenendo,lib.ij.& est j.eius lib.

Restitutio in integrum non habetur in consideratione,ut de nu 64.

59 ¶Nam(vt id quoque addas)nō dicitur posse fieri,quod per in integrum restitutionem tantùm fieri potest:vt dicit Inno.in c.pastoralis,post prin.& ibi quoque Panor.in fi.qui id dicit not. extrà de cau.pos.& propri.& Car.Flor.qui & id not.dicit d.consi.lvij.col.j.& Soc.consi.cxvj. nō potest,colum.v.versi.secunda responsio,lib.j.Sicuti etiam de dispensatione(quam vocant) dicit glo.in c.gratia,in verbo,non potes,& ibi Domi.colum.vlti.de rescrip.lib.vj.& in c.ventum est. in verbo,non possum.j.q.j.& Bald.in d.l.j.in fi.ff.de iniusto testa.Imo.in d.l. continuus,§. cùm quis,in pen.notab.ff.de verb.obli.Panor.in c.quod Dei timorem,col.ij.versi. item adduco. extrà de statu mona.Barba.qui alios allegat,consi.lvij.præclarè,col.pen.lib.j.& consi.liiij.à Ioue, col.vj.versi.nec est credendum,lib.iiij.Phili.Dec.cons.dclv.visa donatione,col.iij.nu.21.Et sic hæc ratio(quod iam diximus) in priorem incidit.

Fieri non posse dicitur,quod per restitutionē tantùm fieri potest.
Et quod per dispensationē tantum.

60 ¶Tertia ratio Chasse.hæc est : quoniā hæc reuenditio,quæ fit ex dispositione d.l.ij. C. de resc. vendi.non est necessaria,sed voluntaria,ex volūtate scilicet emptoris,in cuius facultate est supplere pretium,si malit idipsum facere,& non rem restituere:& nihil prætereà dicit ipse Chasse. sed se tantùm ita consuluisse,cùm ex facto interrogaretur,consi.incip.ex processu moto : quod tamen non reperi inter consi.eiusdem. Cui item adde,quantùm ad hanc rationem, quod Bart.

Reuēditio quæ fit ex l.ij. de rescinden. uendi an dicatur uoluntaria, an ne

cessaria, vide nu. 66. & seq. In multis locis tradit, hanc reuocationem, quæ fit ex d. l. ij. C. de rescin. vend. fieri ex voluntate emptoris: cùm si velit, non cogatur eam facere, sed tantùm supplere, videlicet in l. 10 diem, & ibi quoque Raph. Co. ff. de aqua plu. arc. idem Bart. in l. iij. ff. quib. mod. pign. vel hyp. sol. & in l. si ex duobus, §. sed & Marcellus, ff. de in diem ad. & idem post eum voluit Pet. Anch. in c. accessorium, col. x. versi. prædictis applico, de reg. iur. lib. vj. vbi & hoc dicit tenuisse Thomam Piperatum. Sed & id sequitur Alex. consi. xlv. in causa. col. ij. versi. ad quod pluribus, li. v. & ante eos non obscurè Ioan. And. cuius tamen non meminerunt in addi. Spec. in rub. de obli. & solu. col. ij. versic. proposito congruit. Quorum sententiam probat text. quem nullus eorum allegat, in l. adigere. §. j. ff. de iure patro. vbi qui stipulatus est centū operas, aut in singulas aureos quoque da ri non videtur contra legem stipulatus, quia in potestate liberti est operas dare.

61 ¶Sed quæso, Lector amantissime, paulò penitius consideremus, quantum virium habeant hæ rationes, ad hunc nostrum casum, de quo tractamus. Nam quod primo loco dictū est, pro impossibilibus censeri, quę à solo Principe possunt impetrari, vt illud concedamus, de quo tamen per Doct. in locis in ea prima ratione allegatis: tamen id tantùm obtinet restitutione nondū impetrata, ob difficultatem scilicet impetrationis: vt dicōt omnes leges & Doct. qui de ea re loquuntur. At impetrata restitutione, & obtenta, & ad effectū deducta, vti est in casu de quo loquimur, scilicet de re vendita, & per in integrū restitutionem recuperata: quid est, quod amplius de impossibilitate, aut etiam difficultate, queramur, aut quæramus? vt in simili dicemus, cùm de ipsa restitutione priuatim loquemur paulò post, versi. ab hinc iij. Illud autē hîc scire debes, ne erres, in Gallia non posse intentari remedium d. l. ij. C. de rescind. vend. de quo hîc etiam priuatim loquimur, nisi impetrata à Principe gratia, tametsi de iure communi id non sit necessarium.

Refelluntur rationes prioris sententiæ. Prioris rationis refutatio.

62 ¶Præterea hæ nostræ Galliæ restitutiones, quæ à Principe impetrari solent & debēt, tam facilè obtinentur, quàm à iudice ordinario, vt quibus concedendis verbis Principis sint ab eo deputati delegatique Præfecti illi libellorum (siue malis appellare Magistros scriniorum, quos vulgò Magistros requestarum vocamus) nec est aliter necesse adire ipsum Principem. Ideòque nō est id existimandum impossibile, ac nec difficile quidem, si in id est materia (vt est in casu nostro) subiecta, ex doctrina Franc. Alberg. in d. l. itē Iulianus, §. vlti. & ibi quoque Raph. Co. Pau. Cast. & Alexan. per tex. ibi, in verbis, cùm distrahi non soleant. Rapha. & Pau. Cast. in d. l. continuus, §. cùm quis, de verbo. obliga. Roma. in l. ij. chart. vlti. ff. de re iudi. Socin. in l. quidam relegatus, colum. iij. versi. prima limitatio, ff. de reb. dub. & Iaco. à S. Georg. in tracta. feud. in verbo, Princeps Pedemontium, colum. vj. versi. quadragesimaquarta. Phil. Dec. in l. ea quæ rarò, in fin. ff. de reg. iur. & in l. ij. colum. ij. versi. & fuit, C. qui admit. In idque etiam allegant plerique omnes l. qui cùm maior, §. j. in verbo, alterum non facilè impetretur, ff. de bonis libert. & l. penulti. & vlti. ff. de cada. punit.

De eadem re.

63 ¶Præsertim verò, cùm hæc dependeant non à mera quidem gratia, sed à iustitia: quamobrem nullo pacto impossibilia esse censentur: vt probatur in l. cùm quis, §. si quis pro reo, & ibi Bar. col. j. in secunda oppo. ff. de solu. & Soci. in d. l. quidam relegatus, col. iij. versi. secundò infertur. Quæ autem ita facilè impetrari solent, & possunt, adeò considerantur, vt imputetur ei, qui non impetrauerit, aut nō petierit. Rom. in d. l. ij. char. vlt. ff de re iud. per d. l. qui cùm maior, §. j. ibi, neque enim imputare, ff. de bon. libert. & l. ij. §. tractari, ff. ad senatusc. Tertul. & sequitur Phili. Deci. consil. dclxxvij. visis & consideratis, nu. 5. qui & ad hoc dicit facere d. l. quidam relegatus, & l. intercidit, ff. de cond. & demon. & ante eos id quoque voluit Ang. consi. ccxix. arbitror, col. ij. versi. dicet quis. Et facit quod not. Ant. in c. ex ratione, in v. q. col. iiij. versi. hæc intellige sanè, de app. quòd cùm stat per iudicem, quò minùs causa decidatur, non currit interim tempus prosequendæ appellationis: sed tum demum tantùm, quando appellans sibi per superiorem aut aliter prouidere non potest, per tex. in l. vlt. §. illud, C. de tempo. appel.

De eadem re.

64 ¶Similiter quod dictum est in secunda ratione Cbasse. restitutionem in integrum nō haberi in consideratione, verum quidem est, re adhuc integra, & nondum impetrata ea restitutione: quia quod euenire potest ex iure quodam speciali, nihil mutat ex re præsenti. Ea verò iam impetrata, non amplius de futuro quærimus, nam & id apertè declarat d. l. iiij. §. j. ff. de fideicom. liber. cùm dicitur, Si is qui restitui potest. & rursùm, Quandiu poterit in integrum restitui. Et d. l. exceptiones quæ personæ, §. vlti. ff. de excep. cùm scribitur, Nec ipse aotē habet auxiliū, quàm restitutus fuerit. Et ita expressim intelligunt glo. Bar. & Ang. in d. l. vlt. §. vlt. ff. de condi. indebi. & Bal. loquens in casu illius §. in l. vlt. ad fi. C. de compensa. & Tyndar. in tract. de compens. charta penul. col. j. versi. quid dicemus de eo. & Iaso. in l. non quocunque, §. j. in fi. ff. de legat. j. & Phil. Dec. in d. l. ea quæ rarò. versi. secundò quod dictum, de reg. iur.

Secundæ rationis refutatio.

¶Et

65 ¶Et ita quoque expreſsim & in omnibus caſibus intelligunt omnes Docto.ſuprà in ea ſecunda ratione allegati,& quotquot alij,qui de hac re loquuntur,præter Chaſſ.vbi ſuprà,vt ſcilicet reſtitutio in integrum nõ ſit conſideranda,antequàm impetretur,vt apud eos videre licet. Nec tamen aliàs ſemper verũ eſt,vt cõſiderati non debeat quod quis reſtitui poteſt etiam à ſolo Principe,vt per Ang.& Iaſo.in dicta l.idem Iulianus,§.vlt.columna j.ff.de lega.j.& omnium copioſiſsimè Soci.in d.l.quidam relegatus,columna ij.& iij.ff.de reb.dub. Sed quibus addere potes ſcripta ab Ioan.And.in c.commiſſa,de elect.lib.vj.& Lapo allegati.ix. diſputat hìc an ſi Papa, col.vlti.verſi.tertiò diſputat.

De eadem re.

66 ¶Quod autem tertio ac poſtremo loco dictum eſt,hanc reuenditionem,ſiue reſtitutionem rei, quæ ſit ex d.l.ij.C.de reſcindend.vend.non eſſe neceſſariam,ſed voluntariam, quia ſcilicet non ſit nolente emptore,qui ne id fiat poteſt ſupplere:ſi id aliquid faciat ad huius dubij deciſionem: vide quæſo,an hæc ipſa reſtitutio ſit merè voluntaria,cùm emptor cogatur eam facere, aut ſupplere:hoc autem facere non poſsit,penuria fortè pecuniarum,vt plerunque contingit:aut ſi habeat,dare tamen non poſsit ſine maiore aliquo ſuo detrimento. Igitur ſi reſtituat potius, quàm suppleat,videtúrne id liberè facere?Et tam liberè quidem facit,quàm ſi quis oborta graui tempeſtate ſuas merces in mare proiiciat,ne ipſe pereat : aut faciat quod rea iuſſerit, niſi malit parentes & liberos,quos is in poteſtate habet,perire. Hæc enim ſunt exempla Ariſtotelis libro iij. Ethicorum c.j.& aliquid de ea re traditur in c.meritò,xv.q.j.Et quamuis noſtrates dicant hanc coactam voluntatem eſſe voluntatem,ea tamen talis eſt,cui per in integrum reſtitutionem ſubueniri debeat,l.ſi mulier,§.ſi metu,ff.quod met.cau.

Tertiæ rationis refutatio.

67 ¶ Sed fac tamen nullum maius malum imminere , quàm quòd cogitur alterum vnum ex duobus præcisè facere:facietne idipſum liberè,qui velit nolit,cogitur alterum illud facere?Et certè non facit,vt optimè probat tex.in l.quæ ſub conditione,§.ſi quis,verſi.ſed ſi.ff.de cond.inſt. & non obſcurè ſentit Azo in caſu,de quo nunc loquimur,in Summa,C.de reſcin.vendi.col.j.per illum tex.& eius diſcipulus Accurſ.in d.l.ij.in verbo,iudicis,verſi.item quid ſi iſte vendicet. & ibi quoque Bal.in xiij.q.verſi.iuxta hoc quæritur,C.eo.tit.de reſcin.vendi.vbi & ipſe Bal. ob id dicit , reſciſſa venditione ea ex l.reſcindi quoque omne ius ſeruitutis & pignoris conſtituti ab emptore in rem ipſam.& ſequitur Sal.ibi in xv.q.& Pau.Caſt.in viij.q.& Pantal.Calde. in rep. d.l.ij.col.alij.verſi.quærit etiam Bal.De quo vltimo nos latius dicemus infrà titu. ſeq. §.iij. gl. j.nu.8.hic autem,& duobus ſeq.

De eadem re.

68 ¶Et licet cùm alterũ tantùm ex duobus cogimur facere,nõ ſit tanta vis,nec tam præciſa neceſſitas,quàm ſi vnum aliquid tantùm facere cõpellamur:neceſsitatẽ tamen eſſe,nemo, vt opinor, negabit:quãdo & neceſsitatem hanc appellet text.quem nullus eorũ,qui de hac re locuti ſunt, expendit,ſi me memoria non decipiat,in l.illud,§.j.ff.de conſtit.pecu. loquens de eo cui delatũ eſt iuſiurandũ,qui tenetur iurare vel iuſiurandum referre.&(vt ibi ſcribitur)ſi nolit iurare,neceſsitate referendi adſtringitur.Et in id quoque facere videtur tex.in l.non vtique,in prin.verſic.proinde,ff.de eo quod cer.loco,cùm dicitur alternationi ex neceſsitate facit actoris electionem.Sed vt concludam,in caſu noſtro,cùm venditor retrahat ex vi & neceſsitate proueniente ex ſuo ipſius cõtractu venditionis,ſequitur,rem eandem ad eũ redire eodem iure,quo prius penes eum fuerat,arg.l.ſi mater,§.eandem,ff.de excep.rei iudi.& l.qui poſſeſsionem,ff.de vi & vi arma.& etiam quæ latè diximus,ſuprà eod.tit.§.xix.in glo.ij.nu.5.eodémque vlti.

De eadem re.

69 ¶Adde & tu tamen,quòd reſtitutio,qualiſcunque ea ſit,ſiue ex d.l.ij.C.de reſcind.vend.ſiue ex alio capite,videlicet doli,metus,fraudis,ætatis,aut alio quocũque , eſt in priorẽ ſtatum, locum, & gradum omnimoda integráque reductio & repoſitio.l.quòd ſi minor,§.reſtitutio,& ibi Barto.& alij,ff.de minori.& l.j.& ibi Sal.& alij,C.de ſenten.paſ.& l.j.& ij.& ibi Doct.C. ſi aduer. tranſact.& l.j.C.de reputat.& l.videamus generaliter,§.videamus, ff. de vſur.gl.in cap. quamuis,in verbo,cùm talis,in princ.de reſcrip.lib.vj.Cyn.in l.ſi quidem,C.de prædi.minor.Bart.in l.qui proprio,§.item quæritur,in prima oppo.ff.de procu.& in l.Gallus,§.& quid ſi tãtùm, col. iij.verſi.redeo ad gloſſ.ff.de liber.& poſthu.Bald.in c.cùm cauſam , colum.j.extrà de teſt.b.D. à Rota deciſ.cccc.xlvj.ſi lata vna,in nouis.Alberic.in l.qui rei,§.aream, numero 2. ff.de ſolut.& Ange.conſi. cclvj.ſecundùm ea,colum.j.Barb.qui alia in id multa adducit,conſilio ix.ſupremi, colum.penul.lib.j.& Docto.vbique.Ex quo apertè ſequitur, quòd res ſic reſtituta reponitur in ſuum priorem ſtatum.

De eadem re.
Reſtitutio in priorem ſtatũ, locum & gradum reductio.

70 ¶Et id quidem ſemper ita procedit, vt reſtitutus recuperet primum locum, niſi ſi fortè tertius quiſpiam extraneus interim,id eſt ante reſtitutionem,fuiſſet in eũdem locum cooptatus, vt per gl.quam ſequuntur Bart.& alij in l.quid ergo,§.pœna grauior,in verbo,onerasset,ff.de his qui

Niſi tertius ante reſtitutioně fuiſſet, in eum

dem locũ cooptatus.

not.infa.nam ſi is locus teneatur ab eo,qui ſuccedit in locum primi,tunc is primus omnino reſtituitur in ſuum priſtinum locum.l.j.§.vlti.& ibi glo.Bar.& alij,ff.de bono.poſſeſ. contra tab. & idem Bart.in d.l.Gallus,§.& quid ſi tantùm,col.iiij.verſi.ſed contra hæc videtur. Hic autem emptor,ex ea venditione ſucceſſerat in locum venditoris. Si ergo venditor reſtituitur aduerſus ipſum emptorem, nihil eſt quod impediat venditorem reſtitui in priſtinum ſuum ſtatum & locum. Quibus conſequens eſt,rem venditam & recuperatam manere apud venditorem reſtitutum in eodem loco,ſtatu & qualitate,qua prius erat,id eſt patrimonialem, ſi patrimonialis erat ante venditionem.Id quod etiam ſatis probat,quod ſtatim dicemus in fi.ſeq.verſi.

71 *An retractus habeat locũ in vẽditione reſtitutionis in integrum.*

¶ET EX IIS QVOQVE aliud vnum in primis notandum inferri poteſt: Quòd ſi is qui vendidit fundũ patrimonialem,deceptus eſt vltra dimidiũ iuſti pretij, aut aliter ei competit reſtitutio in integrum ad retrahendum rem venditam,quia ſcilicet dolo aut metu inductus eſt ad vendendum,aut minor erat,& eam reſtitutionem in integrum alteri vendat,quod facere poteſt,l.quòd ſi minor,in princ.ff.de minori.& l.ſi minores,& ibi glo.Bar.& alij,ff.de admi. tuto. & gl.in l.ex pluribus,eod,titu.Bar.in l.non ſolùm,in princ.ff.de in integ.reſtit. cum concord.à me plenius adductis ſuprà eod,titu.§.xxvj.in gloſſ.iij.nume.13.decimoquintò reſtitutio: poterit conſanguineus huius venditoris venire ad retractum huius actionis, ſiue reſtitutionis in integrum,quæ competit ad reuocationem rei immobilis patrimonialis: vt & nos in ſimili diximus ſuprà eod.titu.§.j.in glo.vij.in verbo,*ou autres choſes cenſees pour immeubles*,numero 31.ex quo infertur.vbi etiam diximus,retractum habere locum in venditione facultatis redimẽdi ex pacto reuenditionis,iunctis præcedentibus ab initio eius gl. Nam & nemo videtur re excluſus, quem Prætor in integrum ſe reſtiturum pollicetur,l.nemo.ff.de in integrum reſtitutio.quod etiam facit ad quæſtionem præcedentem.

72 *An res quæ redit ad dominũ iure feudi uel emphy. censeatur acquæstus.*

¶QVIN ET ILLVD dubium eſt, cùm feudum vel emphyteuſis redit ad dominum ex aliqua cauſa,an ea cenſeri debeat, tanquam acquæſtus,an tanquam patrimonium antiquum,vti eſt dominium directum,cum quo ea res cõſolidata eſt. Quod videtur,cũ ſint veluti acceſſoria, quæ ideò debent ſequi naturam eius rei,cui accedunt.l.cùm principalis,ff.de regu.iur. & c.acceſſorium,eod.titu.lib.vj.& vtrobique concord.in gl. Contrà quoque videtur:neque enim ea, quæ conſolidantur,videntur acquiſita illo iure,quo res,cui conſolidantur: ſed tanquam alia,& per ſe iudicanda ſunt.l.Mæuius,§.fundo,ff.de lega.ij.& §.ſi cui,Inſti.de lega.vbi Io. Fab.id expreſſim voluit,traxitque ad conſuetudinem, qua vxor habet partem in rebus acquiſitis durante matrimonio,vt ſcilicet habeat partem vi huius conſuetudinis in feudo conſolidato: licèt ea nihil haberet in re patrimoniali mariti,cui feudum ipſum eſt cõſolidatum. de quo & nos habemus expreſſam conſuetudinem,ſuprà eo.tit.§.xvj.

73 *De eadem re.*

¶Nec Faber ipſe ſolus fuit in ea ſentẽtia. nam & alij plurimi,non paruæ autoritatis,eum ſecuti ſunt,videlicet Ioan.Plat.& Ang.Aret.in d.§.ſi cui,de leg.ex quibus ipſe Ang.in id quoque allegat l.non quocunque,§.fundus,ff.de lega.j.& prætereà Iaſ.in vlt.addit.ad Chriſto.Porc.in §.ſi eadem,qui proximè præcedit d.§.ſi cui.& Benedi.in repe.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,num.791.Boë.in conſuet.Bitur.titu.de conſue.matrimo.& dot.§.ij.& iterum titu,de conſuetu.feud.& cenſ.§.v.colum.vlt.& Ioan.Lupus in rep rub. de donatio. inter vir.& vxo.§.lxij.colum.v.verſi.ex his infero:vbi id dicit nunquam eſſe obliuioni tradendum.Chaſſe. in conſuet.Burgund.titu.*des droitz appartenans à gens mariés*,§.ij.in verbo, *& acqueſtz*,col.iij. verſi. item quæro quid ſi.& Ferro in hoc tit.de retractu.§.xxiij.colum.ij.Sed tu tamen vide, quid de his ſentiat Car.Molen.in conſuet.Pariſ.tit.j.§.xxx.nu.175.& multis ſeq. vbi etiam tractat nuncupatim,an id cadat in retractum proximitatis.

74 *Quid in feudo vſucapto.*

¶SED QVID DE FEVDO à nobis vſucapto:an id obtineat vicẽ patrimonij,an acquæſtus?Id quod facilè dignoſci poteſt ex eo,quod ſcribit Bal.in l.liberti,colum.penul.verſi.quæritur de eo qui præſcripſit,C.de oper.libert.vbi quærit,an feudum ab aliquo vſucaptum,tranſeat ad hæredes,tanquã antiquum,an non:& reſpondet,cùm vſucapio nõ contineat aliquid diffinitũ ab homine,id certè continetur,quod eſt diffinitũ à Iure vel conſuetudine:quia æquiparatur pacto ſimpliciter facto;vt no.in l.j.C.de ſeruit.& aqua.Ideòque & ij tacitè includũtur,qui veniũt ex natura feudi conceſſi ſimpliciter,arg.c.ſuper quibuſdam,§.prætereà,extrà de verb.ſig. Hæc ibi: ex quibus iam intelligis,huiuſmodi feudum cenſeri nouum,& acquiſititium. Ad id autem, quod dictum eſt,vſucapionem habere vim pacti,vide omnino quæ diximus ſuprà eo.tit.§.j glo. ix.in verbo,*ou lignagier*,nu.249.at maius dubium eſt,& iterum nu.253.nec id quidem.

75 *De eadem re.*

¶Sed & tu prætereà de feudo vſucapto,vide ipſummet Bal.in l.vlt.verſicu.ſed nunquid ille qui præſcripſit,C.de liber.cauſ.& in l.ij.col.ij.verſic.quæro quando per præſcriptionem, C.de iure emphyteu.

emphyteu.& in l.j.in xxxj.quæst.ff.de rer.diuis.in quibus locis eadē propè voluit,vt in d.l.liberti.& rursum eundem Bald.Iac.Aluar.& Card.Alex.in c.vlt.ad fi.tit.de feud. dat. in vicem legis commissoriæ.Ang.in l.qui in aliena,§.j.ff.de acqui.hær.Fran.Aret.in l.iij.§.ex cōtrario,col. vj. versi.& occasione,ff.de acqui.pos.Alex.cōsi.xv.visis narratis,col.vlt.vers.& dato,lib.v.Iac. à S. Georg.in tract.feud.in verbo.ita quòd isti inuestiti,col.vlt.versi.an autē filius.& Fran. Cur.iunio.in eodem tractatu,in iij.q.prin.colum.eiusdem pen.versi.postremò,qui est in charta 32.tertius operis.& Zasi.in epitome feudor.parte viij.ad fi. Nec interim tamen omittas tex.in l. iij.ff. de vsucap.qui dicit vsucapionem, vel esse acquisitionem,vel adiectionem dominij.& in l. item si res,in prin.ff.de alie.iud.mut.cau.fac.quæ & ad hanc quæstionem nonnihil facere videtur.

76 ¶SED CONSEQVENTER,quid de iis,quæ quis vltra antiquos terminos fundi antiqui,siue patrimonialis,vsucepit, quia scilicet ea longo tempore possedit bona fide existimans eadem esse ex corpore vel appendicibus huiuscemodi fundi:vtrum & ea censebūtur patrimonialia,vti & fundus ille principalis,an verò diuerso iure censenda sint,scilicet acquisititia. Cognosces ex scriptis à Bal.ipso in §.rursus,qui est vlt.col.vers.sed pone quòd vasallus.& ibi quoque Iac.Alua.Matt.Laud.& Card.Alex.tit.de cōtro.inuesti.aut vt in aliis codicibus is tit. inscribitur,si de inue.feud.contro.fuer.dum loquuntur de eo quod vasallus bona fide vsucepit vltra antiquos terminos concessionis feudi,an scilicet id finiatur vnà cum feudo:in quo illi non secū omnino conueniunt.de quo & tu quoque vide Franc. Curt.iunio.in d.tract.feu.parte iiij.q.j. in fi.& Caro.Molen.in consuet.Pari.tit.j.§.vij.nu.30. *Quid de eo, quod quis præscribit vltra fines fundi patrimonialis.*

77 ¶ET ILLI QVIDEM quæstioni satis appositè & hanc subiiciam. Est mihi domus patrimonialis,cui fortè hortus abest,ideò illius causa comparaui hortum continentem,qui domus esset veluti appendix,&(vt nostri loquuntur)pertinentiæ ipsius:an & hic hortus erit etiam patrimonialis,vt domus,cui mea destinatione accessit? quod videtur,per l.cùm fundus,ff.de lega. ij. & l.prædiis.§.qui domum.ff.de leg.iij. Verùm Bal.in l.j.in vj.q.ff.de re.diui.tradit in simili propè specie,videlicet quòd si quis emit hortum vicinum domus feudalis in consequentiā (vt ipse loquitur)ipsius domus,non erit propterea hic hortus feudalis:quia hæc accessio est discreta,nō concreta:ideóque erit huiusmodi proprius,non feudalis. Separatarum enim rerum separatū est dominium:licet,vt ipse subdit,sub iure nonnunquam nostro includatur etiam alienum,l. Marcellus,ff.de rei vend.& c.j.extrà de postul.prælat. *Quid de horto comparato ad vsum domus patrimonialis.*

78 ¶ILLVD QVOQVE in dubium vocatur: Si venditur vectigal annuum super fundo patrimoniali,an in eo habebit locum retractus,vt in feudo ipso,stante ea cōsuetudine, quæ eum admittit in patrimonialibus tantùm.Et sanè sunt priuatæ quædam consuetudines in Gallia,quæ dicunt retractum hîc habere locum:videlicet apud Parisienses c.clxxij. Melodunēses,c.l. in fi. Senonenses,c.xxxiiij. Trecenses c.cxlviij.Aurelianēses,c.cclxxvj.Borbonienses,c.ccccxxiij.Blesenses,c.cxciij.Nec id quidem abs re,quando huiusmodi vectigal sequitur naturam ipsius fundi illi ita obnoxij,vt voluit Chasse.de alia re loquens in consuet. Burgund.tit.*des confiscations*,§.j.in verbo,*& appartient les confiscation*.colum.vij.versi.& primò videtur,per l.defuncta, ff.de vsufruct.quæ non loquitur de hisce vectigalibus. *Quid de vectigali vendito super fundo patrimoniali. Consuetudines de ea re.*

79 ¶Sed id satis probatur(vt hoc illi addas)ex eo quod à nostris traditur, possessorium licet intentari non possit ratione vectigalis personalis,vt multis placet,potest tamen haud dubiè intentari ratione vectigalis super re constituti,æquè ac ratione ipsius rei:tanquam scilicet vectigal ipsum fit eiusdē naturæ,ac res,super qua debetur.Alber.in l.si certis,col.ij.ou.8.C.de pact.Bal. in repet.l.ij.col.vij.versi.secundum est autem,C.de seruit.& aqua.Ange.in l.regulariter, ff. de petit. hær.Pan.in c.peruenit,col.j.extrà de cēsib.& consi.xxiij.in causa quæ ad præsens,in j.dub. lib. j.Roma.consi.ccxj.in causa propositæ consultationis,in iij.dub.Ang.Aret.in §.j.col.ij. Instit.de interdict.Guid.Pap.Deci.Delphi.cccclij.in materia,col.ij.Phil.Dec.consi.cxxxvj. in causa reuerendi.Steph.Bert.consil.ccxliij.quicquid,in princ.lib.ij.Matth.Afflic.deci.Neapoli. cccxcv. pro decisione,nu.8.& in constit.Siciliæ incip.circa violentiarū,col.vlt.Fran.Rip.in repet.l. rem quæ nobis,nu.16.ff.de acqui.pos.& nostrates vbique.& diximus etiam,suprà eod.titu.§.j.gloss. vj.in verbo,*rentes*,nu.11.tertiò limita,& sequen.vti & alia quoque diximus huc pertinentia. *Possessoriū an possit intentari ob annuum vectigal.*

80 ¶Atque ex eo quoque,quòd clerici pro censibus siue vectigalibus,quæ pendunt ratione rerum suarum,in ius vocari possunt ad iudicem secularem, vti pro rebus illis suis patrimonialibus : vt voluit Guli.Cun.in l.de his,quæ est iij.C.de Episco.& cleri.& in authent.clericus,eodem titu. & Sal.in authen.sed periculum,C.sine censu vel reliq.Et licet Bal.in d.l.de his , teneat contrarium,sicuti & Raph.in l.liberum nullum,C.de sacrosanc.eccle.& Panor.in c.qualiter,in fi.extrà de iudi.& Maria.Soc.in cap.sanè,col.vj.in ix.declara.extrà de for.compet. & ante hos Pet. *Clericus an in forum seculare vocari possit ob vectigal prædiorum.*

Iaco.titu.de duello,col.v.versic.quidam tamen dixerunt,& multis sequentib.vbi id latè disputat. Tamen ob id ita voluerunt,quia etiam in ea fuerunt sentẽtia,vt nec pro rebus quidem ipsis patrimonialibus posit clericus actiooe reali ad iudicium seculare trahi, vti etiam voluit idem Bal.in d.auth.clericus,post prin.& in c.ij.in fi.de iudi.& Archi.in c.j.de cleri.cõiug.li.vj.& Oldra.qui hãc rẽ latè tractat cõsi.lxxxiij.an episcopus,Collec.Panor.& Fel.in d.c.qualiter, de iudi.& idẽ Pan.in c.ecclesia,col.j.vers.vode falsa est,de cõsti.Io.Plat.in l.viros,versic. & propter hoc,C.de Palat.sacra.largi.lib.xij.Guido Pap.deci.Delphi.lxxvij.lex,si cõuenerit,col.j.versi. & prædicta.Matthæ.Afflict.deci.Neap.ij.serenissimus,nu.5.& in d.consti.de burgensaticis,ad fi.

An clericus ad iudicium seculare trahi possit actione reali.

81 ¶Tamen prior opin.quæ clericos subiicit iudicibus secularibus ratione rerum suarũ patrimonialium,& vectigalium,siue pensitatiooum,quæ super illis debentur, seruatur ex consuetudine Franciæ,vt dicunt Guli.Cu.& Bal.in d.auth.clericus,& ipse Bal.in c.cùm veoissent,col.iij.vers. oppo.dicitur,extrà de eo qui mit.in posses.& Ioan.Fab.in §.vlt.col.ij.versic. quid in necessario, Instit.de satis.& in authen.statuimus,col.j.de Epis.& cleri.& Masuer.tit.de remis.§.item si presbyter,vbi & idem dicit de actionibus mistis.& Aufrer.in rep.cle.j.de offi.ordi.in iiij.fal.ij.regulæ.vbi nuncupaom loquitur de reliquiis huiusmodi vectigalis,& in fi.illius limitationis dicit ita fuisse iudicatũ in Senatu Parisiẽsi. & Beoed.in rep.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiã,nu.322.& multis seq.de testa.vbi & ipse loquitur de cẽsibus & vectigalibus. Scióque inter Aresta Seoatus Parisien.collecta ab ipso Aufre.id arestum esse xv.quo dictũ est,Episcopum Cabilonensem ooo esse admittendum ad dicendum se esse in possessione cognoscendi de actionibus realibus inter clericos.Et aliud qnoque arestum xxj.quo etiam iudex ecclesiasticus non potest cogooscere de reliquiis pensitationum realium,etiam si in stipulationẽ vel promissionem deductæ fuerint.Sed de hoc vltimo est aliud arestum contrarium nu.49.

De eadem re.

82 ¶Imò verò sunt,qui etiam tenent,de Iure cõmuni hanc opinionẽ procedere,vt iudex secularis cognoscat de actionibus realibus & pensitationibus rerum patrimonialium inter clericos: quos videre poteris apud ipsum Aufre.in d.cle.j.de offi.ord.quo loco suprà citauimus.& Barb. consil.j.magnus,scripsit Psalmista,col.xviij.versi.præterea adduco,& multis seq.lib.iij.& ipsum Benedic.vbi suprà.ou.431.Porrò Io.Fab.in §.item Seruiana,col.ix.versicu.& facit quòd Prælati, Insti.de actio.dicit generaliter prælatis Franciæ interdictum esse,ne cognoscant de actionibus realibus,& hypothecariis.quod & nos alibi diximus.Et ita quoque seruatur in regno Neapolitano ex illa cõstit.de burgensaticis.Super eo autem,quod suprà diximus de reliquiis pensitationum deductis in promissionem, vide vltra ea quæ citauimus,ipsum Aufrer.in d.arestis c. xx. & Io.Gallium in suis quoque arestis,quæstio.L.& iterum lxxxviij.rursúmque cliij.cap.vlti.

De eadem re.

83 ¶Sed vt redeamus,illud quoque,quod suprà diximus, has pensitationes debitas ratiooe rei, sortiri naturam ipsius rei,ex eo comprobatur,quòd licet aliàs iura oon sint mobilia, nec immobilia,sed tertia quædam species,vt per Bald.in c.j. §.sciendum,versi.extrà quærit,tit.de feu. cog. & diximus suprà eod.titu.§.j.glo.v.io verbo,*seruitutes*, in princ.vti & de huiusmodi iuribus annuorum redituum tradit Panor.in c.oulli,col.iij.versi.quid autem. extrà de reb.eccle. non alie. atque etiam diximus in d.§.j.gl.vj,in verbo,*rentes*.nu.3.sed vt ad nostram. Tamen si ea iura accedant siue adhæreant rebus immobilibus,& immobilia quoque eadẽ esse censentur,vt scribit Maria.Soci.qui in id multa allegat in tract.oblationum,libel.viij.io vj.q.col.j.versic.& prædicta procedunt.Nam & aliàs quæ solo cohærent,immobilia esse censentur. Ang.in §.hæc ergo, qui est ij.in Auth.de non alie.Phil.Fran.in c.ij.in prin.col.ij.de reb.eccle.non alie. Alex.consil. ccxj.ponderatis,col.ij.lib.vj.cum simi.

De iisdẽ rebus.

Iura adhærentia rebus immobilibus censeri immobilia.

84 ¶Denique Ang. doctor celeberrimus,consi.cxvij.in canonica,col.j.scribit iurisdictionem,quæ & ipsa ius est,esse realem,ob id quòd solo cohęreat,eiúsque ratione cõpetat.Ex qnibus(vt concludam)iam satis,ac propè nimium probatum est id, quod suprà sæpius diximus, huiuscemodi annuos reditus super re quapiam immobili cõstitutos & assignatos,eiusdem rei qnalitatẽ nancisci,& naturam.Tu autem iuterim vide eundem Chasse.quem suprà in prin.huius quæst.citauimus in illo eo.tit.*des confiscations*,§.j.in verbo,*& appartient la confiscation*,col.v. versic. sed iuxta prædicta,vbi tractat,an confiscatis cuiuspiam bonis, huiuscemodi reditus ei debiti ratione alicuius fundi,applicentur domino,in cuius iurisdictiooe fundus ille situs est:an ei, in cuius iurisdictione habitat is,cui reditus debebatur.

Iurisdictionem esse realem.

Decisio principalis quæstionis.

85 ¶VERVM PLVS dubitationis est,si huiusmodi vectigal venditũ & constitutum fuerat super omnibus bonis,& ita cõprehensis rebus patrimonialibus,& acquisititiis:an erit locus retractui stante ea consuetudine,quę tantùm illũ admittit in patrimonialibus?Et hîc certè locus est, ex consuetudine Senonensium,c.xxxiiij.& Aurelianensium c.cccij. Quanquàm in contrarium præbet

Quid de vectigali constituto generaliter su-

præbet argumentum, quod scriptum est in §.vj. huius tit. At tu vide ne hic diutius immoremur, quæ in simili diximus suprà eo. titu. §.j. glo. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, numero 81. nunc autem, & aliis sequen. & iterum §.xxiij. in glo. ij. numero 8. & hæc faciunt, & sequen. iunctis omnibus præcedentibus, in eadem gl. quo loco tractamus, an sit locus retractui, & quomodo, quando venditæ sunt simul res patrimoniales, & acquisititiæ. Ex quibus colliges quid hic dicendum sit.

per omnibus bonis. Cõsuetudines.

86 ¶ EX IIS AVTEM, quæ dicta sunt, potes intelligere, quòd si quispiã dederit fundũ suum patrimonialem in emphyteusim, aut censum, aut libellum, aut alio quouis modo vel nomine, ad pensionem siue vectigal annuum: an id vectigal censendum sit patrimoniale, vti is fundus, cuius naturam omnino sequitur, vt amplè suprà probatum est. Et id aliis quoque hoc in casu rationibus comprobauit Chasse. tit. *des successions*, §.viij. in verbo, *sont issus:* quem tu videre poteris, ne & ego quoque faciam, quod ille semper & vbique facit, id est, integros aliorum libros, nedum paginas & chartas, in suos impudenter & tacitis nominibus inserit.

Si fundus patrimonialis datur ad vectigal annuum, an id sit patrimoniale.

87 ¶ HVIVS QVOQVE census est, & hæc species: Tyrannus quispiã nullo iure, vt mos est tyrannis, occupauit fundũ meum patrimonialem: is tandẽ ab Harmodio quopiã aut Aristogitone tyrãnicidis illis celebratissimis interemptus est, rés{q}; publica sibi reddita, & omnia bona pristinis dominis restituta: an is fundus mihi censebitur patrimonialis, vt prius erat, an acquisititius. Pau. Cast. consi. clxxvj. videtur dicendũ dictam Mariam, in fi. lib. j. ex facto interrogatus, respondit feudum paternũ occupatũ à tyranno, & posteà recuperatum in pristinam causam reuersum esse intelligi, atq; ita manere paternũ, nõ nouum, per text. in l. peculiũ est, §. ære alieno, ff. de pecu. Et vltra eum bene facit tex. in l. qui possessionem. ff. de vi & vi arma. & in l. si mater. §. eandem, ff. de excep. rei iud. & quæ diximus suprà eo. tit. §. xix. glo. ij. nume. 4. & seq.

An fundus patrimonialis à tyrãno occupatus, & posteà redditus, maneat patrimonialis.

88 ¶ QVID VERO' IN HAC specie dicendum? Duo fratres ita inter se diuiserunt cõmunem parentũ hæreditatẽ, & communes quosdam acquæstus, à se cõmuni pecunia & nomine factos, vt vni vniuersa illa hæreditas cesserit, alteri vniuersi acquæstus: ij postea alius vendunt, ille eam hæreditatem, hic acquæstus: an stante ea consuetudine quæ retractũ admittit in bonis patrimonialibus tantùm habeat locum retractus, & quomodo? Et id quidẽ ex eo pẽdet, vtrùm ea bona censenda sint, & pro qua parte, patrimoniũ, an acquæstus. Qua in re illud sciendum est, diuisionem habere vim permutationis, aut vt aliis, & quidem rectius, placuit, esse permutationem, aut speciem ipsius: vt probat l. cùm pater, §. hæreditatem post mortem, & ibi Bart. & Bal. ff. de leg. ij. Bart. in eadem l. §. euictis, in fi. Glo. Cy. Albe. Bal. Ang. Pau. Cast. qui id optimè declarat, in l. j. C. com. vtriusque iud. & alius tex. in l. si filia, §. si frater, ff. fami. ercis. gl. Bal. & Pau. Cast. in l. si familiæ, C. fami. ercis. Spec. tit. de feu. §. quoniam, versi. xxxiij. Alber. in l. qui Romæ, §. cohæredes, col. j. ff. de verb. obli. Ang. in l. si fratres, C. com. vtriusque iudi. Ant. consi. xxxvij. Leugus quidam, in prin. Corne. consi. xxxviij. viso libello, col. ij. lib. iij. & Docto. vbique. Et in hac sententia in casu nostro videtur esse Alber. in l. qui cum tutoribus, in princi. post medium. ff. de transac. eùm dicit, quòd in diuisione id quod ex persona mea venit ad fratrẽ meum, succedit loco illius partis, quam mihi dedit. Et in hanc quoque sententiam est expressa consuetudo apud Altissiodorenses hoc titu. *de retract*, §. ix. qui est omnium xl.

Si ex diuisione vni fundus patrimonialis, alteri acquisititius adiudicetur: an in hoc si vendatur, erit locus retractui. Diuisionẽ esse veluti permutationem.

Consuetudo.

89 ¶ Ex quo consequens illud fit, vt in hac diuisione id censeatur patrimonium, quod loco patrimonij alter habuit: & acquæstus, quod alter item loco acquæstus habuit, id est, pro rata cuius{q}; portione. Erit ergo in nostro casu perinde, ac si quis eodem cõtractu vendat rem patrimonialem, & rem acquisititiã, de quo nos diximus suprà eo. ti. §. xxiij. nu. 8. & hæc faciunt. Et interim tamen vide quod in simili tractatur à gl. Bal. & aliis in c. j. tit. Imperat. Lothari. de duobus fratribus, qui ita bona patris diuiserunt, vt apud alterum feudum paternum maneret, & apud alterum cætera bona: si ille postea moriatur sine liberis, an hic ei succedet omnino in illo feudo, tanquã paterno: an dominus, tanquã in nouo. De quo etiã per Bald. in l. j in xj. q. ff. de rer. diuis. Alex. consi. xiij. perspectis his, col. j. & ij lib. v. & Fran. Are. consi. iij. consultatio, col. j. & ij. Fran. Cur. seniorem consi. xlix. memoriæ, col. xviij. nu. 71. & consi. seq. eiusdem initij, col. lxviij. nume. 383. & seq. Sed & vide Gui. Pap. consi. xlvj. in facto, col. ij. versi. plus posset: dũ tractat, si an ita diuisio fiat inter fratres, vt apud vnum maneat pecunia, & cætera bona mobilia, & apud alterum immobilia emphyteutica, an ex huiusmodi diuisione debeantur laudimia. Et quæ diximus, suprà §. j. glo. xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nu. 76. cæterum & hæc.

De eodem.

90 ¶ HVIVS ITEM MONETÆ est & illud dubium: Vendidi fundum patrimonialẽ sub lege redimendi intra aliquod tempus, aut simpliciter, vel etiã sine ea lege: postea autẽ eundem redemi: vtrũ censendus sit patrimonialis, vt prius erat, an acquisititius. Sed nos de hoc latè

Quæstio alibi tractata.

tractauimus suprà eo.tit.§.xix.in glo.ij.vbi tu videre poteris, ne hîc iterum repetam: sed illud te hîc admonere volui,quia ea quæstio ad hunc locum pertinet,verebárque, ne si hîc perquireres,nec inuenires,intactam à nobis relictam putares.

In dubio an res censeatur patrimonialis, an acquisititia.

91 ¶ SED QVID CVM dubium est,an quod venditum est sit patrimoniale, an acquisititium.& certè in dubio posset videri censendum esse patrimoniale, vt expresśim voluit Ioan. Berb.vir vtique & in iuris prudentia,& in practica non contemnendus,in viatorio iuris,titu.de locat.col.xv.versi.& ex hac quæst.ar.l.siuc,C.de proba.& l.j.C.de bonis mater.& c.j.extrà de pecu.cler.& c.j.xij.q.iij.Et idē quoq; voluit,ad hoc nostri retractus propositū,D.Ferro. in cōsue.Burdig.hoc tit. *de retraict,* §.xj.in fi.per tex.optimum in c.j.§.vlt.& ibi Doct.tit.de success.fratr.siue de gradi.succes.in feu.vbi si dubitetur,an feudum sit antiquum,an nouum,onus probationis ei ingruit,qui dicit nouum.& illum tex.dicit mirabilem Bal.ibi. & est similis tex. in c.j.tit.si de feu.fuer.contro.inter do.& agna.& ibi no.Iac.Bel.Nic.Neapo.Bal.qui id dicit valde not.Aluar.Marti.Laud.& Cardi.Alex.atque etiam tex.in c.j.§.item placet,& ibi quoque Marti.Laud.tit.de inuesti.in marit.fact.& voluit etiam Pau.Castr.consi.cclxxxuj.de vtroque quæsito,in fi.lib.ij.Alex.qui & id dicit not.consi.xv.visis narratis.col.penul.in prin.lib.v.Iason consil.cxiiij.ad obiecta,col.ij.versi.quod autem,lib.4.& consi.xxiiij.in causa feudali,col.vj. versic.item dicit Bald.lib.iij.vbi id dicit not.Philip.Deci.consi.clij.agitur causa, col. vlti. versicu. secundò respondet.& consilio cclxix.consultus,colum.ij.versicu. & prædicta.& consi. ccccxlv. in casu,colum.ij.versicu.& etiam in dubio.Zasius in epitome feudo.parte xj.cap. secunda conclusio ij.& Alcia.in tract.Præsump.reg.iij. præsumpt.xxviij.numero 1. & Molend. in consuet. Parisi.titu.j.§.v.numero 89.

De eadem re.

Aliquid potius vetus, quàm nouum præsumitur.

92 ¶ Et ad id optimè facit,quia magis præsumitur id quod naturale est, cuiusmodi est quod ex succesśione progenitorum accepimus,quàm quod accidentale,l.qui habet,in princ.ff. de tutel. & latè diximus suprà eo.tit.§.xxx.in glo.j. nu.26.secunda ratio Facit etiam quod voluit glo.in cle.literas,quæ est vlt.in verbo,creatum,ad fi.de rescript. quòd aliquid potius præsumitur vetus,quàm nouum.Quam ita allegat,& sequitur Bald.consilio cclxiij.tres sunt sententiæ, lib. ij. Ea autem glo.ab aliis solet in id expendi,quòd ei qui dicit nouum. incumbit onus probandi.. & ad hoc singu.eam dicit Card.Flor.in d.cle.literas,col.vlti.in vij.q. & ibi quoque Barb. col-xviij.versi.& quod onus.& idem Barb.in l.in illa stipulatione,col.xxxiij.versi. cui autem pondero,ff.de verb.oblig.& vtrobique pro ea dicit esse tex.quem in posteriore loco dicit meliorem totius iuris,in cap.constiturus,extrà de rescrip.

Quid autem cùm quis agit ad aliquid tanquam vetus.

93 ¶ Sed hæc possent intelligi procedere,nisi quis ageret ad aliquid,tanquam vetus, aut antiquū, & reus negaret:tunc enim onus probandi ingrueret agenti,vt in feudo expresśè voluerūt Iac. Bel.in Aluar.Marti.Laud.& Card.Alexan.in d.c.j.§.vlti.tit.de gradib.succes.in feudo,per tex. in c.j.tit.de conten.inter me & domi.& in c.j.§.cùm autem.tit.de contro.inuestu.& Sign.cōsi.x.in quæstione vertente inter Vgetū,col.iij.versi.modò his præmisśis, quia qui se fundat (inquit) in aliqua qualitate,eam debet probare,l.habebat,in prin.ff.de institq.act. & alia quæ allegat.& idem Signo.loquens in casu nostri retractus,consi.lxxxj.in quæstione vertēte inter Nigrū,col.vlt.Mart.Laud.& Aluar.in d.c.j.tit.si de feu.fuer.contr.int.do.& agn.& Pau. Cast.cōsil.xliiij.circa præsentē casum,col.j.in fi.lib.ij.& consi.cclxxix.visa petitione, col.ij. & seq. eod. lib.ij.Alex.consi.x.ponderatis his,col.j.versi.præterea illud,lib.iij.& Franc. Cur. senior consil. xlix.memoriæ recolendæ Dux,col.iij.versi.primò adducitur.& cōsi.seq.quod est eiusdem initij,col.ij.versi.& primò arguitur.Alter Franc.Cur.iunior in tracta.feu.in viij.quæst.primæ partis,col.vj.versi.illud tamen quod dixi.Card.Alex.in prælud.feud.col.xiiij.in sexta diuisi. versi. si verò non constat.Chasse.in consuet. Burgund. titu. *des droitz & appartenances à gens mariez,* §.vj.in verbo, *anciens,* col.iij.versic.præpositus.

Paupertas præsumitur.

Nisi ea sit causa intentionis agentis.

Negatiua si causa sit intentionis eam proponentis,debet probari.

94 ¶ Nam & videmus,quòd licet aliàs potius præsumatur paupertas,quàm diuitiæ:cùm illa naturalis sit,hæc aduentitia:nudi enim nascimur,ac rerū omnium inopes,c.sicut hi. xlvij. dist. & vt scribit Plinius lib.ix.c.xxxv.Nos rerū natura nudos excipit. Tamen si paupertas sit causa intentionis agentis,debet eam agens probare.glo.Bart.Albe.Ang.qui eam glo.cōmendat. Pau.Cast. Soci.qui eam dicit semper allegari pro sing.& alij in l.si verò,§.qui pro rei, ff.qui satisda. cog. Albe.in l.ei incumbit.col.vlt.nu.8.ff.de prob.& in l.si creditores,ff.de priui.cred.Bal. in l.non prius,in prin.C.quan.fisc.vel priua.vbi dicit eam gl.esse meliorem totius iuris,ad hoc, vt cùm negatiua est causa intentionis,id est,vt ipse dicit,aperit viam ipsi intentioni,ea probanda est. & in c.vlt.col.j.extrà de præsumptio.vbi eam glo.dicit singu.& in c.in præsentia,col.antepe. ver. quæro quare probatio,extrà de prob.vbi & eam quoq; sing.dicit.& consi.ccciiij.non est nouū, col.ij. {versi.respondeo ista probatio} lib.j.vbi & illud de paupertate probanda dicit Panor.

in c.

in c.bonæ,le j.col.antepenul.de elect.Floria qui hanc dicit esse perfectam doctrinã,quæ communiter approbatur in d.l.ei incũbit,col.ij.versi.sed si loquamur,ff.de proba.Pet.Ancha. cõsi. v.pro parte nobilis,col.j.in fi.Maria.consi.xxiiij.visis,col.antepe.versi.confirmatur hoc. Philip. Franc.in c.semel malus,circa medium,de reg.iur.lib.vj.Matth.Afflict.deci. Neapo. ccclxxvij. Princeps concessit,col.vlt.versi.& pro ista parte,vbi dicit illam glo.singu.

95 ¶ Sed & illud de negatiua probatur in l.penul.§.docere,& ibi Bar.Bal. (Roma.) & omnes, ff. ne quis eum,& in l.hoc iure,& ibi etiam Barto.& alij.& inter alios Ripa. qui id ampliat tribus modis,eámque l.legit cum l.in illa,ff.de verbo.oblig.& probatur etiam (in l.si emancipati,& ibi Roma.in j.notab.C.de colla.&) in c.j.& ibi Domi.in ij.nota.de confes.lib.vj.Inno.in c.super his,col.iij.versic.sed quid dices,& ibi quoque Hostien.& alij extrà de accus. Cyn.in l.ij.in v.oppo.quæst.C.de iure emphy.Ioan.And.in dicto cap.bonæ,le j.de elect. & in c.fine possessione,& iterum in c.infamibus,de regu.iur.libro vj.Barto.consilio lxxxj.Martinus,colum.j.& consilio xciiij.viso puncto quæstionis,colum.ij.& consilio cxxxvij. Statuto communis Gualdi, in iiij.dubio.Bald.in l.actor,paulò ante fi.C.de probat.& in l.inter, paulò antè fi. ff.de pactis. & in l.ab eo,colum.iij.versiculo,quæro nunquid positio,C.quomodo & quan.iudex. Ang.consilio clxj.viso puncto,colum vlti.Sal.in authen.hoc amplius,C.de fideicommis.Pau.Cast.consilio ccv. in causa,colum.ij.versiculo,nec obstat quod concludit,lib.ij.& consilio cclxxix. visa petitione,ante fi.eod.lib.ij.Imo.consi.cxxxij.in causa,colum.ij.versiculo , ad tertium, & consilio cxxxvj.in causa quæ vertitur,colum.ij.versiculo,& pro hoc.& consilio cxlvij.in causa inter Franciscum,colum.ij.Domi.in cap.j.in ij.notab.de confes.lib.vj.Pet.Ancha.consilio lxxix.subtiliter,post medium.& consilio ccliiij.super primo quæsito,in j.dubio.Cardin. Floren. consil. cxl.factum tale est,magister Barptolomæus,col.penul. versi.ad aliud de negatiua.Ioan.Plat.in l.j.circa medium.C.de exacto.tribu.lib.x.& in l.si quis,per illum tex.C.de Fabr. lib.xj. vbi & vtrunque dicit de paupertate,& negatiua.Alex.qui alios multos adducit,in d.l.hoc iure , quam legit cum d.l.in illa,col.ij.versiculo,extra glo.de verb.oblig.Corne.consi.cx.viso infrà scripto, col.pen.versi.& insuper,lib.j.& consi.cxx.in hac consultatione,col.vlt.eo.lib.j.& consil. cxxiij. viso processu,col.ij.versi.nec obst.quòd est negatiua,eod.lib.j.& consil. xj. pro decisione , col. iij.versi.& maximè,cum seq.lib.ij.& consi.xliij.in hac consultatione,col.iij.versi.& qui se fundat,eod.lib.ij.& consi.cvj.pro parte,col.penul.versi.nam qui se,eod.lib.ij. & consil.lxxxvij. visis actis,col.ij.lib.iij.& consi.lxxxix.viso suprà scripto,col.iiij.versi.itaque ex his, eod. lib.iij. & consi.ccxlj.videtur in hac,col.ij.versi.solùm est instandum,eod.lib.iij. & consil. cclxvij. in hac consultatione,col.vj.versi.non obst.tertia,lib.iiij.& consi.seq.cuius idem est initium, colum.ij. versi.septimò non videtur,eo.lib.iiij.& consil. cccxxv. animaduertens,col.j.versi. nam qui se, eo.lib.iiij.Guid.Pap.sing.xviij.quilibet tenetur.& sing.clxxxix.causa actionis,& sing.dcciij.versiculo,negatiua,& consi.lxvij.in causa dudum,col.iiij.versic.alia etiam ratione.Ias. qui & alios citat,idque etiam post alios declarat,in d.l.ij.col.xlvj.versi.in ea.gl.ibi vt suprà, C.de iure emphy.& consi.xxxiiij.ad motiua,col.iiij.versi.non obstat modò.lib.j.& Catel.Cotta in memori. maritus priuatur.Steph.Bertr.consi.ccxviij.etiam si verum,col.j.lib.j. & consi.ccxx. ex exhibitis,col.j.eo.lib.j.& consi.ccxlj.visis duobus,nume.7.eod.lib.j.& consil. ccxlvij. duabus, col.ij. nume.4.eod.lib.j.& consi.vj.viso processu,col.ij.in fi.lib.ij.& consi.cxxj.si attendatur, in fi.eo. lib.ij.& consi.clxxxj.viso consultationis themate,post princ.lib.iij.& consi.lxxxviij. ex themate, nume.11.lib.iiij.& consi.cx[illegible]iij.thema,col.penul.nume.8.eo.lib.iiij.& consil. cxcv. pro breuiori,nume.6.eod.lib.iiij.Philip.Deci.consi.dcxxiiij.procedendo,col.iij.versi.non obst. quòd dictum.Matth.Afflict.d.deci.ccclxxvij.De quo tamen vide Cæpol. consi. causarum ciuilium xliiij.in quæstione,col.vlt.versi.posteà nec obst.vbi id declarat.

Idem de probatione negatiuæ.

96 ¶ Illud enim generale est in omnibus,vt scilicet qui se fundat in re quapiã, eã probare debeat, vt per glo.& Doct.in l.eum actum,ff.de neg.gest.Igitur vt concludam nostrũ casum,si quis cõsanguineus ageret ad retractũ fundi vẽditi,tanquam patrimonialis , quia is tantùm ex consuetudine retrahi potest,ei certè incumbet onus probãdi eum talem esse,si reus negaret. Ita tamẽ vt id intelligas,illum talem præsumi,sine alia probatione,ob diuturnitatẽ possessionis eius qui vendidit. Sicuti in simili dicimus,feudum antiquum præsumi,aut certè paternũ, ob diuturnam eius possessionem:vt per Doct.& maximè Bal.Mart.Laud. & Aluar. qui id dicit valde notatu dignum,in d.c.j.tit.si de feud.fuer.cõtro.inter do.& agna.& Alex.cõsi.xv.visis narratis,col.iij. lib.v.qui ad hoc alia quædã iura allegat,vt ibi videre poteris.& Iason in prælud.feu. col.xxviij. versi.vltimò in ista materia.& Matth.Afflic.in consti.Siciliæ inci.vt de successionibus, col.xix. versi.sed iuxta hoc quæro.& Philip.Deci.consi.cccxcv.in causa magnifici,in princ.

Qui se fundat in aliquo, id probare debet.
Decisio quæstionis principalis.
Feudum antiquum præsumi ob diuturnitatem.

97 ¶ SED HIC QVÆRI potest,stante ea cõsuetudine,quæ retractum admittit in rebus patrimonialibus tantùm,si cõsanguineus venditoris agit ad retractum rei vẽditæ simpliciter, nec

Si consanguineus agat ad

retractum, nec aliter declarat rem esse patrimonialem, an obtineat.

nec aliter declarat eam rem esse patrimonialem: an obtinere debeat? Quod videtur, cùm huiusmodi esse præsumatur, si non negetur, vt dictum est. Verùm contrarium respondit Signo. d. consi. lxxxj. in quæstione vertente inter Nigrum, vbi probat qualitatem illam necessariò allegandam esse, & probandam si negetur.

98 ¶ Sed cui addere potes quòd si etiam res ipsa præsumeretur patrimonialis, etiam si negaretur, ita vt non necesse esset eam talem probare, tamé opus esset id allegare, l. si adulteriũ, §. incestũ, ibi, vtique si error allegatur, ff. ad leg. Iul. de adul. quam in id not. Bart. qui dicit id no. & perpetuò menti tenendũ, & Pet. Anch. consi. cclxxxviij. in casu præmisso, col. ij. vbi & illum tex. dicit not. & Panor. qui eũ dicit sing. in c. afferre, col. ij. versi. ex prædictis, extrà de præsump. & Fran. Aret. qui etiã dicit sing. consi. cxij. consideratis, in fi. cum aliis multis concor. à me adductis suprà tit. nostrarum consuetudinum v. §. quoque v. in glo. iiij. Idque etiam si notorium esset. gl. in cle. appellanti, in verbo, aliàs, & ibi Io. Ligna. Card. Flor. Imo. & Panor. de appel. cum aliis quoque multis concor. à me in illo eodem loco collectis. Sed tu tamé vide Barba. eam glos. declarantem, consi. illud, col. penul. versi. & adduco, lib. j.

99 ¶ {Imò verò agenti ad rem tanquam patrimonialem, & quam necesse est talem esse vt obtinear, necesse est etiam vt eam talem esse probet, licet aliàs talis præsumatur, vt diximus suprà nu. 83. & seq. de feudo, quòd etsi præsumatur antiquum potius quàm nouum, agenti tamen ad feudum tanquam antiquum, necesse est eam qualitatem probare, vti & in cæteris quoque rebus diximus in seq. nume.}

100 ¶ CÆTERVM, quia nostra hæc consuetudo permittit retractum in acquæstibus, & ex alia nostra consuetudine, tit. *de contracter compagnie*, §. j. qui est omnium huius vol. cclxxxij. acquæstus facti à marito, & vxore, aut alterutro eorum sunt vtriusque communes, ita tamen, vt ex alia nostra consuetud. tit. xiuj. qui est, *de la puissance & administration des maris*, §. vj. qui est omnium totius volu. ccxcv. ius sit marito eosdem acquæstus inscia adeóque inuita & renitente vxore vendendi. Igitur si maritus solus fundum à se, aut vxore acquisitum, constante matrimonio ven datur, an consanguinei ipsius tantùm admitti debent ad retractum, an verò & vxoris. Quod videtur, tanquam vxor alienasse quoque videatur per maritum administratorem bonorum vxoris, & in cuius potestate ea est, vt scribitur in d. titu. *de la puissance & administration des maris*, §. j. qui est omnium excuj. & quem nostris Legibus cõnubialibus olim insigniuimus, & propediè multò pluribus abundantioribúsque commentariis illustrabimus. Ideóque peræquè habẽdum est, ac si vir & vxor simul vendidissent: quo casu consanguinei vtriusque admitterentur, vt scribitur suprà §. præcedente. Et faciunt ea, quæ scripsimus suprà eod. titu. §. j. in glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, nume. 106. sed vt ad cætera. & seq.

Si maritus uendat conquæstus sibi & uxori communes, uti potest, an & quibus locus est retractui.

101 ¶ At ego tamen censeo, consanguineos tantùm mariti venditoris esse admittendos, non vxoris quæ non vendidit. Nam consuetudo nostra loquitur de consanguineis venditoris: ideò de aliis intelligi non potest, etiam si sint consanguinei alterius etiam domini rei venditæ, aut cuius aliàs interest, testimonio Albe. in j. parte stat. quæst. xcvuj. item præsupposito, vbi post And. Pisa. hac ratione negat consanguineos vxoris admitti ad retractum fundi dotalis à marito permissu statuti venditi. Et quia etiam cùm vir huiusmodi quæstus possit libere vendere, constante matrimonio, consequens est vt interim solus censeatur esse dominus: nec enim aliter transferret dominium. l. traditio, in princi. ff. de acquiren. rer. domi. nemo enim plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse habet, l. nemo plus iuris, ff de reg. iur. & ibi concord. Estque sententia Platonis in Symposio, Quod quis non habet, dare non potest. Et hoc nuncupatim in casu similium consuetudinum voluit Caro. Molend. consue. Paris. tit. j. §. xxx. numero 74. vbi ex hoc dicit, per feloniam solius mariti huiusmodi conquæstus in totum committi {de quo diximus in nostris Legibus Connubialibus, in verbo *contracter.*} Sed & cùm ipsa vxor conqueri nõ possit, quòd maritus vendiderit: ergo nec consanguinei ipsius, qui non nisi respectu ipsius venire possunt, argu. auth. multò magis, C. de sacro. eccle.

De eadem re.

102 ¶ Vxor igitur constante matrimonio non censetur esse domina dimidiæ partis horum acquæstuum, sed tum demum, cùm solutum fuerit matrimonium, si scilicet maritus interim aliter nõ disposuerit, quasi ipsius vxoris dominium interim quoque sit in pendenti, vt in simili dicitur in l. seruus, §. j. ff. de acq. rer. domi. & l. pen. §. pen. ff. de castr. pecu. cum aliis multis simi. quas afferemus infrà in fi. huius titu. numero 20. quibus adde, & sequen. Et sic expressim (ne autoritate careamus) intellexit Cardina. Floren. consil. xv. quòd maritus, in fio. iunctis præcedentibus, loquens de duobus statutis illis nostris similibus: vno scilicet, vt bona quæsita constante matrim

De eadem re.

matrimonio sint communia: altero, vt maritus eadem possit liberè alienare. Nam primùm (inquit) illod statutum, quod dicit ea bona esse communia, intelligitur secundùm aliud, videlicet nisi maritus ea alienauerit, vt sic hæc statuta iouicem sibi coocordeot, c. cùm expediat, de elect. lib. vj. Et idem propemodum voluit Pet. Ancb. loquens in similibus quoque statutis, consil. cij. contra dictam donationem, versi. secundò etiam subtilius: vbi etiam dicit, maritum constante matrimonio censeri dominum in solidum buiusmodi acquæstuum. Et boc apertè declarat coosuetudo Parisiensis cap. omnium consuetudinum, quod est tit. *de communauté de biens.* Sed hæc tamen intelligenda sunt, nisi maritus ipse suo iure decedens, admiserit, adhibueritque vxorem, quæ secum venderet, vt fit interdum. Nam tunc consanguioei vtriusque admitterentur, secundùm ea quæ latè dicta sunt suprà eodem §. præcedeote. *Consuetudo.*

103 ¶ {SED QVID de re patrimooiali veodita eum pacto de reuendendo, aut etiam sine eo, & vi buius pacti, aut aliàs posteà redempta: An censebitur patrimonialis, vt priùs erat, an acquisititia? De quo vide quæ scripsi suprà §. xix. in glo. ij. & quæ dicam infrà tit. seq. §. iij. glos. j. nu. x. hîc autem opportunè. & sequeo.}

104 ¶ ILLVD DENIQVE noo omittemus, quod ad verbi significationem pertinet, quia suprà de patrimonio & re patrimoniali locuti sumus, io Gallia oos vulgò vocare patrimoniú, quod à patribus & aliis maioribus oostris ex successione accepimus: nec id quidem sine imitabili exemplo, quando & Cicero sæpe in hac significatione accepisse videatur. Nam in Oratione pro domo sua: Liberis autem nostris satis amplum patrimonium paterni nominis, & nostræ memoriæ relinquemus. Et pro Caio Rabirio: Qui verò duo lauta & copiosa patrimonia accepisset, remque prætereà bouis & booestis rationibus auxisset, quid esset tandem causæ, cur æstimari vellet nihil habere. Et in lib. de Oratore: Mutius paterni iuris defensor, & quasi patrimonij propugnator. *Patrimonium quid sit.*

105 ¶ Quanquàm etiam passim apud oostros Iurisconsultos, significationum verborum obseruatores exactissimos reperimus patrimonium pro omnibus facultatibus & diuitiis cuiuspiá, atque etiam mobilibus, etiámque si à maioribus oostris non accepimus, vt in l.j. §. ité solent, ff. de offi. præfe. vrb. & l. quaotùm, ff. de eo quod met. cau. & l. iij. §. sed vtrú, in fi. & l. si ex causa, §. j. ff. de mino. & l. cogi. io princi. vbi est optimus tex. & iterum in l. Titius, ff. ad S.C. Trebel. & l. sed & si, §. j. & §. quod autem, ff. de peti. hæredi. vbi patrimonium dicitur de re acquisititia, & etiam probatur pretium io patrimonio esse, & l. ij. C. de his, quib. vt indig. & l. j. ff. de vsufruc. ear. rer. quæ vsu consu. & l. vt tantum, §. j. ff. de ser. corrup. vbi dicitur de re mobili, & l. Papinianus. §. quarta, ff. de inoffi. test. vbi etiam dicitur de seruis, & l. j. C. de peric. tuto. & l. Nesennius, ff. de neg. gest. & l. depositi. §. j. ff. de pecu. vbi dicitur peculium dici, quasi patrimonium pusillum, & l. hoc quæritur, & l. peculium ex eo, eo. titu. vbi patrimonium dicitur peculium serui. & l. spadonem, §. vlt. ff. de excu. tuto. & l. ex facto, versic. vltimò, ff. de hæred. iosti. vbi patrimonium de pecuoia dicitur. & io l. si cùm mulier, ff. de donat. inter vir. & vxo. vbi item dicitur de pecunia, & l. prædiorum, C. de prædi. mino. & alibi sæpe. Nam & gl. in l. rei appellatio latior, io verbo patrimonio, ff. de verbo. significat. dicit res omnes esse in patrimonio, de quibus habemus actionem vel exceptionem, per l. rem in bonis, ff. de acquirendo rerum domi. quæ quidem l. noo loquitur de patrimonio, sed de bonis. Ex quo potes intelligere bona, & patrimonium idem significare. & id certè ex ea gloss. oot. eámque dicit singu. Baldus io sua Margari. in verbo, patrimonium. Et idem etiam voluit D. Cos. Guy. in pragmati. saoctio. titulo de collati. §. cui rei, in verbo, patrimoniis. *Patrimoniú dici etiá de rebus quæsitis & mobilibus.*

106 ¶ In qoo etiam sensu accepisse videtur ipse Tollius in Philippicis: Quæ rationes in popoli Romani patrimonio glandiferæ & fructuosæ ferebantur. Et io oratione pro Cecinna: Noo minus diligeoter publica patrimonia iuris, quàm priuatæ rei vestræ tennere debetis. Et Quintilianus io calce Procemij lib. vj. quo deflet mortem vnici filij: Nos (inquit) miseri, sicut facultates patrimonij nostri, ita boc opus aliis præparamus, aliis relinquemus. Sed ita vt interim intelligas oomina oon censeri esse in patrimonio nostro, l. cùm pupillus, ff. rem pupil. sal. for. vbi ita scribitur, non solùm quæ in patrimonio habet, &c. Et ita illum tex. expendit Philip. Deci. in cap. in præsentia, colum. iiij. versicu. non obst. quod dicitur, extrà de proba. Nisi tamen (ioquit) io vltima voluntate, per l. nam quod, §. vlti. ff. ad S.C. Trebel. voluit allegare d. l. cogi. in princip. quæ iungitur cum d. §. vltimo de quo tameo vide Pet. Pau. Conseo. in repet. eiusdem cap. colum. xij. numero 24. & sequen. *De eodem.* *Nomina an sint in patrimonio.* *Patrimonium an dicatur de rebus successionis transuersalium.*

107 ¶ Porrò quod ad priorem illam significationem pertinet, Chasse. in hoc titu. *de retraictz*, §. j. in verbo, *ancien*, in princip. tradit Philipp. Decium consilio lxxxviij. scribere, hanc dictionem (patrim

(patrimoniale) in statuto non compræhendere id, quod nobis obuenit ex successione patruorum, & aliorum transuersalium: quamuis Decius non dicat, sed tantùm referat quoddam statutum, quo cauetur rem intelligi patrimonialem, si fuerit ascendentium per lineam paternam. {De quo & tu omnino vide Maria. Soci. iuniorem loquentem in casu statuti permittentis retractum in re patrimoniali, consi. xx. in casu proposito, in j. dubio, lib. j.}

§. XXXIII.

I AVCVN baille son fons & heritage à rente admortissable, & quelque temps apres ladicte rente est rachaptée: en ce cas le parẽt & lignagier de celuy qui aarrenté ledict fons & heritage, & qui pour ladicte rente a prins argent, pourra pour ledict pris auoir par retraict ledict heritage. Idem du seigneur de fief, qui le pourra prendre par puissance de fief, ou demander ses ventes & honneurs. Mais ou la rente ne seroit admortissable, toutesuoyes s'il aduient qu'elle soit rachaptée, en ce cas telle rente choit en retraict.

I QVIS suum fundum siue hæredium tradiderit in solarium, extinguibile, quod tamen aliquo pòst tempore redimatur, admittetur consanguineus eius, qui ita tradidit, & pecuniam ob redemptionem solarij accepit, ad retractum. Similitérque dominus clientelaris poterit ad se iure feudi reuocare, vel laudimia sua exigere. Si verò id solarium inextinguibile foret, posteà tamen extingui contingat, erit huiusmodi solarium retractui obnoxium.

GLO. I. ET VNICA.

s Retractus an habeat locum in cõtractu emphyteutico, & similibus. Quid si ultra pensionem detur pecunia fauore contractus.

X HOC §. apertè declaratur retractum non habere locum in simplici datione in emphyteusim, vel libellum, vel censum, cuius scilicet pensio perpetua est, nec subiecta redemptioni. Quod & voluit Steph. Bertr. consi. vij. non vidi, lib. j. & Geral. Bago. in sua disput. retractus, versi. quarta conclusio est, quòd in re data in emphyteusim: vbi hinc occasione sumpta quærit, quid si vltra pensionem is qui accepit in emphyteusim, fauore cõtractus dat concedenti certam pecuniæ summã, an erit locus retractui ob illud pretiũ? Qua in re multa allegat, & tandé hæc est illius sentẽtia, vt si pensio sit competens, quamuis minor, quàm res ipsa valeat, censeri debeat contractus emphyteuticus, & sic non est locus retractui. Quòd si modica sit pensio, & ingens pretiũ, censetur esse venditio, éstque locus retractui. Quod & ipsum nuncupatim voluit Io. Fab. in §. adeò, col. pen. vers. sed quid dices, si partes dicunt, Insti. de loca. Sed & tu super hoc vide Matth. Afflic. deci. Neap. lxxij. Nardus, per totum, vbi hanc rem latissimè tractat, & Ioan. Igneum in l. iij. §. si conditioni, versi. & si aliud, nu. 52. & aliis multis seq. ff. de S.C. Sylla. & Caro. Molen. in consue. Parisi. tit. j. §. xxiij. in xvij. q. Et vide etiã, quæ & nos latius in re simili scripsimus suprà eo. tit. §. xxx. ex quibus intelliges, quid hîc dicendũ sit: nempe inspiciendum esse, vtrum horũ excellat, an pensio, an pecunia, vti etiam censet consuetudo Comitatus Burgundiæ tit. *de reachaptz.* §. vj.

Consuetudo.

a Consuetudines de ea re.

¶ Sunt autem & aliæ hac in re priuatæ propriæque Galliæ consuetudines, aliæ simpliciter retractũ admittentes: vt apud Calumontenses in Basig. c. xvj. & Altisiodorẽses, quos vulgò vocant Auxerrenses, hoc eo. ti. §. viij. qui est omnium xxxix. Valesienses hoc quoque tit. §. iij. qui est omniũ lxxxiiij. Laudunenses in Veromandia, huius tit. §. xvj. qui est totius iij. partis xc. Aliæ tum demum, si datio est perpetua: vt apud Meldẽses, c. cvj. Carnutẽses, c. lxxxv, & iterũ clxxvij. Aliæ simpliciter limitantes, nisi vltra pensionẽ detur pecunia: vt apud Montargienses, & cæteros Lortiẽses, hoc quoque tit. §. x. Lodunẽses hoc tit. §. xj. & alios multos. Aliæ aliter, vt videre licet apud eosdem Carnutenses, c. lxxviij. Melodunenses, c. lj. Aurelianenses, c. cclxxxvj. & cap. seq. & iterum c. ccxcij. & ccxcvj. & ccc. & v. seq. & iterum c. ccccv. Andegauenses, c. ccclij. & c. cccliiij.

& duobus

& duobus seq. atque etiam c.ccclviij. Borbonienses, cap. ccccxlij. Blesenses, ca. cciiij. & cap. ccix. & Rocheleoles, c. xxxix. Lodunenses hoc tit. §. x. Interim tamen vide Ferro. in consuet. Burdig. hoc tit. de retractu, §. xxv. col. ij versi. sed si res in emphyteusim.

3 ¶QVANTVM AVTEM ad id, quod scribitur in fine huius §. venditionem annui reditus feudalis, siue solarij (sic enim appello *rente fonciere*, vt alibi diximus) esse subiectam retractui proximitatis, facit in argumentum eius quæstionis, quam nos tractauimus suprà eo. titu. §. vj. vtrùm scilicet, si huiusmodi reditus veoduntur, dominus feudi in quo fundus situs est, habeat laudimia, aut ius retentionis. Hæc enim consuetudo in vtranque partem trahi potest. Vide omnino, quæ ibi scripsimus.

§. XXXIIII.

MAIS[a] si audict contract faisant estoit accordé, que celuy qui prend aucune chose à rente, payeroit icelle rente pour raison desdicts lieux, nonobstant qu'à ce il eust obligé tous ses biens,[b] & nonobstant que ne fust dict qu'il payeroit tant qu'il tiendroit lesdicts lieux, neantmoins il peult quitter & exponder lesdicts lieux.

VERUM[a] si inter contrahendum conuenisses, eum qui ita ad solarium annuũ rem quampiam accipit, soluturũ se id solariũ ratione eius rei, poterit tamẽ cedere, etiam si bona sua omnia eo nomine obligauerit,[b] nec actũ fuerit, tãdiu se soluturum, quãdiu rẽ poßideret.

GLOSSA PRIMA.

1 HIC §. NON ADMODVM appositè hîc collocatur, verùm tanquã obiter, ac per transeuntem & veluti in consequentiã atque declarationem eius, quod dictum est in posteriori parte §. præcedentis, ei subiunctus est. Ideò & nos quoque consequenter hîc aliqua hunc ipsum tãgentia subnectemus. Igitur quod hîc dicitur, emphyteutam, siue censuariũ, siue libellarium vocare malis (neque enim multum inter hos & similes interest, vt per Bar. in l. j. col. ij. versi. in quo differt, & ibi Recentiores, C. de iure emphyt. & in l. si finita, §. si de vectigalibus, C. de dam. infect. Bal. in c. j. §. aut si libellarius, post princ. & ibi Mart. Laud. in §. similiter, col. j. versi. nota ibi libellario, tit. qui. mod. feud. amit. l. j. & eundem Marti. in c. j. tit. de ali. feud. pater. cum si. allegatis à Philip. Deci. consi. Dxviij. viso instrumento, paulò ante fin. Et quicquid discriminis somniarint ij, qui ab initio hęc vocabula aduexerunt, in dissuetudinem propemodum abijt, hodiéque promiscuè his vtimur: vt etiam dicit Aoge consil. clxxxiiij. ex forma, col. vlt. de quo & tu vide Ioan. Plat. in §. adeò, in ix. q. Instit. de loca.) Quod (inquam) hîc dicitur hos posse rem emphyteuticam, aut libellariam, aut censuariam, siue censualem, renũtiare domino inuito, non procedit de iure communi, per text. à contrario sensu in l. ij. ibi, si dominus voluerit, C. de iure emphy. vbi & hoc not. Bal. col. ij. ver. quæro an emphyteuta, & ibi etiam Albe. col. vlt. versi. item quæro nunquid, & Io. Fab. col. etiam vlti. versi. quid si emphyteuta, & Ias. col. vij. versi. sextò principaliter.

Cõtractus emphyteuticus, censuarius, libellarius, nihil propemodũ differunt.

An qui his cõtractibus rẽ tenent, ei renunciare poßint domino.

a ¶Et ita etiam decidit Spec. post Odof. tit. de loca. §. nunc aliqua, vers. cxxviij. per multa illic allegata, & inter cætera text. quem dicit videri expressum in l. quicunque, C. de fund. patri. libro xj. & Collec. post Pet. Bono. in c. potuit, colum. j. versic. sed nunquid potest, extrà de loca. Alber. in l. Prætor, §. hoc edicto, colum. j. ff. de dam. infect. & in l. sed an vltro, §. j. ff. de neg. gest. & in l. Imperator, in prin. ff. de leg. ij. Bald. in l. cùm fructuarius, ff. de vsufruc. & in l. tractatum est, circa medium, ff. de iudic. dum se remittit ad dicta in præcedente loco, & in capi. quæ in ecclesiarum, col. v. versi. reuertitur igitur, extrà de constitu. Imol. in ca. ad audientiam, colum. vlti. extrà de reb. ecclesi. non alie. cum distinctione tamen Bartol. in l. is cum quo, ff. de aqua plu. arcend. & idem quoque tenuit Panor. in c. j. in vlt. notab. extrà de feud. & in cap. iudicatum, post princi. de immu. eccle. Berbe. in suo Viatorio iuris, tit. de locat. char. vlti. versi. item quæro an emphyteuta. Ioan. Ray. in cap. j. §. pœna, in vij. q. tit. de prohib. feud. ali. per Fede. Alexand. in addit. Bart. in d. l. is cum quo, ff. de aqua plu. arcen. Card. Alex. in c. j. tit. de vasal. qui contr. constit. Lotha. & in c. vlti. tit. de cap. qui cur. ven.

De eadem re.

De eadem re.

3 ¶ Quod tamen intellige duobus modis: Primo videlicet, vt procedat, nisi consuetudine aliud induceretur, scilicet emphyteutam posse rem ipsam domino renuntiare, vt hîc nostra consuetudine permittitur: quia huiusmodi consuetudo seruanda est, vt voluit Specul. post Odof. in d. versi. cxxviij. suprà allegato, per text. in l. venditor fundi, §. constat, C. com. prædi. Et id quoque voluit Fel. in d. c. quæ in ecclesiarum, col. xxxj. vers. ex his infertur, extrà de consti. Et sic, vt opinor, intelligit Mafuer. verus consuetudinum Gallicarum interpres de hac ipsa re loquens in tit. de locat. §. item cùm res datur, & alijs seq.

4 ¶ Secundo modo intellige, vt procedat, nisi successu temporis res fieret inutilis emphyteutæ. Non tamen intelligo, ne fallaris, quòd res omnino perierit, quia tunc procul dubio liberatur emphyteuta à canone, siue pensione, per d. l. j. C. de iure emphyteu. Sed id aliter intelligo: verbi gratia, quispiam concessit Titio molendinum in emphyteusim, ea lege vt teneretur concedenti & eius hæredibus gratis molere: tandem hæredes Titij in tantum numerum excreuerunt, vt nihil emphyteuta posset molere nisi eisdem, aut etiam illis omnibus non posset: certè tunc poterit, vel illis inuitis renuntiare huic emphyteusi. Ita enim in hac specie nuncupatim voluit Lucas Pen. in l. sancimus, la j. ad fi. C. de conduct. lib. xij. per tex. in l. antiquitas, in prin. C. de vsufru. & in c. suggestum, extrà de deci.

An qui molere cuipiam tenetur, & omnibus ipsius hæredibus teneatur.

5 ¶ Tu autem hîc vide, an hoc casu teneatur molere omnibus hæredibus, Bapt. Brix. quæst. domi. l. quidam paterfam. Pile. q. xlviij. quæ est eiusdem initij Host. Io. Andr. Anto. Imo. Petr. Ancha. & Panor. in c. quantò, de censi. Alber. in auth. hoc ius porrectum, col. pen. versi. vnam aliam pulchram quæstionem, C. de sacr. eccle. & in l. cui fundus, ff. de condi. & demonst. & in l. in lege, in fi. ff. de contrahen. emp. & latè Iason in repe. l. quò minus, in xxij. q. ff. de flumi. Et quod in simili de furno tractat Iac. But. in vlt. in fi. C. de sacro. eccle. & Imo. in c. ex literas, col. x. versic. item quòd promittens, de rescrip. & latè Cæpo. in tract. de serui. vrb. c. j. quod de furno est, in v. q. Et quod de vsu nemoris etiam tradunt Dy. & Alber. in d. l. cui fundus, ff. de condic. & demonst. & Iaco. Ra. & ipse Albe. in l. tale pactum, §. vlti. ff. de pact. & in l. si seruus, §. j. col. pen. versi. sed pone habeo, ff. si quis cautio. Et quod item in alijs similibus differunt Pet. Cyn. Alber. Bal. & Sali. in l. non modus, C. de serui. & aqua. Ange. in l. si seruitus, in prin. col. vlti. ff. de serui. vrb. prædio. Alex. qui quædam ex suprà dictis etiam tractat consi. clxxviij. in occurrenti, col. ij. versieu. facit etiam, & seq. lib. ij. & Hippo. Marsi. sing. cxxxiiij. tu scis quòd propter, cum alijs adductis à Feli. in c. vlt. col. vlt. de constit. & Philip. Deci. consi. cccxxxv. viso consi. col. j. Vt tamen non prætermittas tex. in d. c. suggestum, extrà de deci.

Quid in similibus.

An vasallus posit domino inuito feudum renuntiare.

6 ¶ AT IN FEVDO videtur text. expressus, quòd à vasallo posit domino renuntiari, & dimitti, in c. j. tit. de vasal. qui contra consti. Lotha. & in c. j. §. rursus, & ibi Bal. Mart. Lau. & Card. Alex. tit. quib. mod. feu. amit. Sed quia hoc non omnino expeditū est, quin sunt qui contrarium simpliciter tenent, sunt & qui multas distinctiones faciunt, & in hanc rē multa à multis afferuntur pro vtraque parte, ne sim longior, si omnia recensuero, vide gl. And. Iser. Bal. Aruar. Cardi. Alex. & Matth. Affli. in d. c. vlt. tit. de capi. qui curi. vend. gl. Iac. Bel. Nicol. Neap. Bald. Aluar. & alios in d. c. j. tit. de vas. qui cont. cōsti. Loth. gl. & Bal. in c. j. §. callidis, & ibi Io. Ray. in §. pœna, col. xiiij in paruis, versi. quærit hic glo. tit. de prohib. feu. ali. per Fed. gl. Host. Io. And. Lign. Bal. Card. Flo. Ant. Imo. Pan. Barb. & latissimè Fel. in d. c. quæ in ecclesiarum, de cōsti. Host. in summa tit. de feud. §. vlt. versi. est & in summa. Archid. in c. de forma, xxv. q. v. Io. And. in addi. Spe. d. versi. cxxviij. And. Iser. in c. omnes, tit. si de feud. defun. Collec. in c. ij. col. ij. versi. sed nunquid potest, extrà de feud. Albe. Bal. & Floria. in d. l. cùm fructuarius, ff. de vsufru. eundem Albe. Batt. Imo. Ro. Alex. in addi. Bar. & alios Recētiores in d. l. is cum quo, ff. de aqua plu. arcen. ipsum Albe. in l. si absente, in prin. ff. de vsufru. & in d. l. sed an vltro, §. j. ff. de neg. gest. & in l. sicut, ad fin. C. de act. & obl. & in d. l. ij. col. vlt. C. de iure emphy. & in l. si fortè, §. etiam, in fi. ff. si seru. vendi. & in l. Imperator, ff. de leg. ij. & in l. interdum, ff. de ope. libe Bal. in l. j. in xij. q. ff. de rerum diui. & in l. cùm Archimedoram, in fi. C. vt in poss. lega. & in l. post certi, C. de liber. caus. & in l. j. col. v. versic. quædam est infinitas reponendi, C. de senten. quæ pro eo quod inter. & in c. sanè. col. ij. de renunt. & in procemio feudorum, col. iiij. in fi. versi. sed statim quæritur, & versi. sed pone, quòd contractus, & eundem Bal. consi. ccxcij. ad euidentiam, col. v. versi. sed videamus, libr. ij. Lucam Pen. in l. ij. colum. penul. versi. & nota ex hoc. C. de agric. & censi. lib. xj. Card. Flor. in cle. pastoralis. in vij. q. de sent. & re iudic. Pau. Eleax. & Imo. in d. c. potuit, illum colum. iiij. bone col. xliiij. extrà de loca. Imo. in d. c. ad audientiam, col. vlt. extrà de reb. eccle. non alie. & in cap. j. & ibi Panor. in vlt. notab & Barba. col. j. versi. & quærit hîc, extrà de feud. Ro. consi. xxvij. viso themate, col. j. Berb. in d. tit. de loca. vbi suprà. Mart. Laud. in c. j. col. vj. versi. & not. vnum sing. tit. de his qui feud. dar. poss. Cepol. in tract. seruit. vrb. tit. de puteo, qui est xlvij. col. j. ad fi. Corse. & Aufrer. in deci. Tholos. q. cccciiij. item fuit quęsitum an vasallus. Franc. Curt. iunior in tra-

ctatu

ctatu feud.io j.parte quæst.viij.col.eiusdem viij.versi.primus effectus,& iterum col.seq.versic. tertius effectus,rursúmque in iiij.parte,versi.xxxj.& vlti.Card.Alex.in præludi.feud.col.antep. in vj.q.& ibi Matthæ.Afflict.in iij.q.& eundem Matthæ.deci.Neapo.cclxv.illustrissime,nu.53. & deci.cccvij.regia maiestas,num.11.& in c.j.§.notandū,titu.qui feu.dat.pos.lac.à S.Georg.in tract.feud.io verbo qui quidem inuestiri &c.col.vij.versi.nam si quæritur.

7 ¶SED EX HIS oritur dubium,nec leue,nec contemnendum:vtrùm scilicet tunc,cùm emphyteuta,aut vasallus,renuntiat rem domino,ea trãseat in ipsum dominum libera, an verò obnoxia seruitutibus,hypothecis,obligationibus,aliísque oneribus impositis. Et videtur, quòd libera,per l lex vectigali,ff.de pign.vbi resoluto iure dationis,resoluitur ius acceptionis.ita enim eam l.summat,vt eum nostris loquar,Bart.& videtur esse text.io c.j.§.rursus infidelis,io verbo, refutauerit,& ibi Bal.Aluar.Marti.Laud.& Card.Alex.tit.quib.mod. feud.amit.nam vt illi dicunt,illa facultas renuntiandi inerat iam ab initio contractus,& ex natura rei. *Feudū domino renuntiatū an in eum trãseat liberum.*

8 ¶Contra item videtur,quia solutio contractus non debet manere in potestate debitoris, vt scilicet per illius renuntiationem soluatur siue exunguatur id,quod ab eo ante actum est,l. si res, ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.Præterea non est simplex renuntiatio,quia non potest sola voluntate renuntiare domino,l.si quis vi.ff.de acqui.possess.sed est quoddam nouum pactum, nouúsque contractus,qui non præiudicat alteri,cum quo non est celebratus,l.vlti.ff.de pactis.& not. per Bart.in l.in diem,ff.de aqua plu.arcen.Item ista renuntiatio videtur facta in fraudem:ergo non præiudicat creditori,arg.l.filiæ meæ,ff.sol.mat.& l.liberto octingenta,ff.de bon.liber.Denique videtur esse casus in l.si partem,§.j.ff.quemadmo.ser.amit. *De eadem re.*

9 ¶Et per hæc Bal.qui nusquam deest,consi.ccclxxj.Massiolus,lib.j.ex facto interrogatus,respondit dominum,cui emphyteuta renuntiauit, debere stare locationi factæ ante renuntiationē ab ipso emphyteuta factam.Et generaliter,quòd hoc casu transeant onera in dominū, voluit Pet. Iaco.tit.de actio.in rem pro re emphy.col.xj.versi.item est notandum,iterúmque col. xix.ver. & est notandum.& Masuer.in tit.de locat.§.item vtilis dominus. & Ioan. Ray. in c.j.§.habito, char.10.in paruis.versi.quæro an vasallus possit imponere,titu.de prohi.feud.ali.per Federic.& Guid.Pap.Deci.Delphi.dlxxv.emphyteuta potest,& diximus etiam suprà,eo.tit.§.j.glos.xiij.io verbo,*ou equipollent a uente*,nu.112.verùm cùm aliquando,& seq. *An dominus cui renuntiatū est,teneatur sta re colono. De iisdem rebus.*

10 ¶Et ego quidem hoc statim fateor,si renuntiatio fieri non posset inuito domino, vt nec fieri potest io emphyteusi de Iure cõmuni vt suprà diximus. At si fieri potest ex lege municipali,vt hoc nostro §.cauetur:vel etiam de Iure cõmuni,vt in feudo,secundùm multorum sententiam:tunc cùm dominus,velit nolit,teneatur admittere renuntiationem ex natura cõtractus, ei iam ab initio ipsius insita,non video cor teneatur stare his obligationibus,& seruitutibus post cõtractum ipsum impositis.& de hoc haud dubiè tex.est expressus,loquens in feudo,in d.§. rursus infidelis:vbi Bal primum dicit,id videri esse contra omnem rationem,quòd scilicet vasallus pōssit renuntiare in præiudicium iuris alteri quæsiti,per quædam ex iuribus suprà allegatis. Sed subdit huic obiectioni respondendo,quòd ea facultas inerat à principio ex natura rei,id est,ipsius feudi.& id scire debuit,qui cum vasallo contraxit,l.cum alio,ff.de reg.iur. Ideóque vasallus nō potuit in præiudicium domini se difficultare,vt ipse loquitur,argu.c.j.tit.de noua forma fideli. Et eum sequuntur Marti.Laud.& Card.Alex.qui adducunt l.si quis domum, §.j.ff.locat. Sed hæc pendent ex iis,quæ latè dicemus infrà tit.*de retract conuentionel*,§.iij.in glo.j.nu.10. hîc autem opportunè,& multis seq. *De iisdem quoque rebus.*

11 ¶VTRVM AVTEM in huiusmodi renuntiationibus feudi, vel emphyteusis, quæ fiunt inuitis dominis,de Iure communi vel consuetudine,requiritur insinuatio,quæ de Iure communi requiritur in donationibus.quod videtur,per l.in ædibus,§.j.ff.de dona.& gl. in l.j.§.j.& ibi Bal.ff.quib.mod.pig.vel.hypo.sol.& in l.si quis obligatione,& ibi Dy.Ray.& Phili.Deci.ff. de reg.iur.cum alis multis similibus & concor.à me traditis in repe.l.si vnquam, io verbo, donatione largitus,nu.76. & quicquid suprà diximus: vbi ex frequentiori nostrorum sententia æquè requiritur huiuscemodi insinuatio in renuntiationibus,liberationibus,remissionibus,& alus id genus,atque in donationibus,cùm & hæ vim donationis habeant. *An in istis renuntiationibus requiratur insinuatio.*

12 ¶Verùm Bal.de hac specie nuncupatim consultus,contrarium apertè respondit,consil.ccc.tertius(nam id est illius consi.initium)circa medium eiusdem consi.versicu.item ista est l br.ij.cum aliis multis rationibus,tum & his,quia hæc renuntiatio est potius quædam natura feudi, quàm donatio,per c.j.titu.de vasal.qui contra constitu.Lothar. Et si hoc casu requireretur insinuatio, illud confestim sequeretur,quòd si vasallus consentiret illum inuestiri à domino, ad quem *De eadem re.*

feudum per succeßionem non pertinet, requireretur etiam insinuatio in hac inuestitura: quod falsum est, quia in vsibus feudorum nusquam reperies vllam de insinuatione mentionem factam: vt in c.j.§.præterea, tit.quib.mod.feud.amit.

NON OBSTANT QVE A' CE IL EVST OBLIGE' TOVS SES BIENS,

ETIAMSI BONA SVA OMNIA EO NOMINE OBLIGAVERIT, GLOS. II.

Emphyteuta qui pro censu obligauit omnia bona, an poßit renuntiare emphy.

1 MASVERIVS tit.de locat.§.quid si emphyteuta, quærit an si emphyteuta pro censu vel pensione obligauerit alia bona sua, poterit nihilò minùs rem emphyteuticam domino renuntiare: nec tamen soluit, sed tãtùm dicit id à Bar. tractari in l. si quis opus, §.vlt.in fi.ff.de dam.infect.cùm tamẽ in illo toto tit.nulla lex sit huius initij, sed nec in toto quidem corpore legum, si nõ me fallit memoria. Sed vide, quæ de hoc diximus suprà tit.omnium huius voluminis consuetudinum v. §.iij. qui est omnium xliij.vbi & idem, ac in hoc §.scribitur.

§. XXXV.

RETRAICTZ sont tellement de estroictz droitz,[a] que l'an & iour de y estre receu court contre maieurs & mineurs,[b] presens ou absens,[c] sachans, ou ignorans[d] le contract.

RETRACTVS sunt adeò stricti iuris,[a] vt anni & diei spatium in id præstitutum currat contra maiores & minores,[b] præsentes aut absentes,[c] scientes aut ignorantes[d] contractum.

D'ESTROICTZ DROITZ, STRICTI IVRIS, GLO. I.

Retractus stricti iuris.

Stricti iuris aliquid dicitur ad differentiã bonæ fidei.

Actio ad retractum stricti iuris.

1 ID EST, vt interpreter verbis nostris, stricti iuris. Nam & Alber.post Alberic. Odoffr.in l.statuliberi à cæteris, §. Quintus, circa medium, ff.de statuliber. dicit hunc nostrum retractum esse stricti iuris. Id autem dicitur aliquando ad differentiam eius, quod dicitur bonæ fidei: vt in actionibus aliæ sunt bonæ fidei, aliæ stricti iuris.l.j.§.sed & si, C.de rei vxo.actio.& §.actionum, Institu.de actio. vbi reperies per gl.& Doct.quid inter vtrasque intereſt. atque etiam per glo.in c. cùm venerabilis, in verbo, bonæ fidei, & ibi quoque Cano.extrà de excep. vbi intelliges, cur potißimùm alteræ dicuntur stricti iuris. Et ex iis locis assumes, quæ huic loco accommodari possunt. Nam & ita potest hæc nostra cõsuetudo intelligi, vt actio quæ competit pro retractu, sit stricti iuris, vti est ex sententia Ioan.Fab.in d.§.actionum, colum.ij.versi.& ista faciunt. Boëtius autem in Topica Ciceronis lib.vj. In his (inquit) iudiciis, in quibus additur, vt ex bona fide iudicent, id est, ita iudices dantur, vt non strictas inter litigantes stipulationes, sed bonam fidem quærãt, plurimus causarum vsus est. At Bal.noster consi.cccexxxiij.pactum inter locatorem, ante fin.lib.j.in contractibus (inquit) bonæ fidei plus valet æquitas, quàm nimia subtilitas, vel dialectica argumẽtatio. At de illa subtilitate posteà plenius dicemus.

Stricti iuris est, quod strictè est intelligẽdũ.

Statuta stricti iuris.

Actiones ex statuto stricti iuris.

Stricti iuris sunt quæ aduersantur iuri cõmuni.

2 ¶ Aliquando etiam dicitur quid stricti iuris, non quidem ad differentiam eorũ, quæ sunt bonæ fidei, sed vt ex eo intelligatur illud esse strictè & propriè interpretandum, non latè, non impropriè. Et ita dicimus consuetudines & statuta esse stricti iuris, quia sunt propriè & strictè intelligenda, vt not.in l.iij.§.hæc verba, ff.de neg.gest.& diximus suprà eod.tit.§.j.in glo.ix.in verbo, *ou lignagier*, nu.180.ex quo confestim. Et hinc etiam Ange.consil.cclvij.quia consultatio, colũ.ij. tradit solum nos rigorẽ intueri debere in statutis, cùm sint stricti iuris. Quamuis & alia quoque ratione dici possunt statuta & cõsuetudines stricti iuris, quòd scilicet actiones, quæ ex his descẽdunt, sunt stricti iuris, non bonæ fidei, vt dicit Bal.loqnẽs de consuetudine in c.j.in fi.ti. de feu. cogni.per §.actionũ, Insti.de actio.& Ange.consi.ccij.in quæstione post prin.per l.constitutionibus, ff.ad municip.vbi etiam Bar.post Dyn.id tractat.atque etiam in repeti.l. Cæsar, col.viij. versi.secundò quæro, ff.de public.& vect.vbi & illud quoque dicit, quòd illa statuta, quæ sunt cõtra Ius cõmune, & hac quoque speciali ratione, præterquàm quòd simpliciter sunt statuta, sunt stricti iuris, quoniã generaliter ea quæ aduersantur iuri communi, ob id ipsum sunt stricti iuris, per l.in honorariis, versi.sed cùm rescissa.ff.de actio.& oblig.& not.in l.pro fure, ff. de condic. furti.& subdit id probari in l.in his, ff.de legib. Et idem quoque voluit Bal.in l.non sine, colum. vlt.C.de bon.quæ libe.& Alb.in j.parte statutorum, q.ij.versi.item quæro an statuta. Tu tamen

eundem vide in d.l.Caesar,col.vij.versi.secundò quaero,vbi illud tractat, an & quae statuta sunt stricti iuris: vti etiam facit Bal.in rubr.extrà de constitu.col.pen.versi.sed an statuta. Quae & tu adde ad ea quae diximus suprà in praefatione huius tit.nu.62.ex hoc continuò.

3 ¶Et hîc quoque tribus modis potest dici, retractum proximitatis, & statutum, quo is inducitur, esse stricti iuris, id est strictè & propriè interpretandum, tum quia simpliciter statutum est, tum quia idipsum est contra ius commune, tum quia odiosum, vt multis placuit. de quo tamen abundè diximus suprà in praefat.huius tit.nu.56.ex his autem, & seq.vt ibi videre poteris. Sed tu interim scias alia multa dici stricti iuris, quòd etiam strictè sunt interpretanda: videlicet contractus, vt not.in l.quicquid adstringendae, ff.de verbor.obligat. Sententias, l.j.& ibi gloss.C. de senten.quae sine cert.quantita.cum mulus simil.à me adductis suprà eod.titul.§.j.in gloss.ix. in verbo, *lignagier*, numero 183.similiter. Rescripta, cap.cùm dilecta.& cap.significante, & ibi glos. extrà de rescrip. Priuilegia, l.si quando, C.de inoffi.testa. Testimonia, vt not.in ca. in praesentia, extrà de probationibus.

Cõtractus stricti iuris.
Sententiae.
Rescripta.
Priuilegia.
Testimonia.

4 ¶Aliquando quoque dicitur strictum ius, quod aduersatur aequitati, id est quod latius mitiúsve, quàm dictet aequitas, aliquid statuit, vt patet ex l.placuit, C.de iudic.cuius verba hîc subnectere ducimus: Placuit in omnibus rebus praecipuam esse iustitiae aequitatísque, quàm stricti iuris, rationem. Atque ex l.secunda, §.quanquàm, ff.de aqua pluuia arcend.cuius haec verba sunt: Hoc aequitas suggerit, etiamsi stricto iure deficiamur. Et ex l.si res tuas, C.ad exhiben. vbi ita scribitur: Intelligitur nullam te actionem stricto iure habere: vtilis autem tibi propter aequitatis rationem dabitur depositi actio. Apertè enim intelligis ex huiusmodi legibus strictum ius, & aequitatem, veluti inter se pugnare. Ex quo & illud consequens fit, retractum, cùm sit stricti iuris, aequitati quodammodo aduersari: quo ad hunc nostrum tractatum maximi est ponderis: & hoc multi contendunt, vt diximus in praefat.huius tit.

Strictum ius, quod aduersatur aequitati.
Retractum aduersari aequitati.

5 ¶Et superioribus adstipulatur, quòd strictum ius dicitur ius regulare, quod scilicet regula innititur, l.pen.ff.de consti.pec.vbi in haec verba scribitur: Si quis duobus pecuniam constituerit, tibi aut Titio, etsi stricto iure propria actione pecuniae constitutae manet obligatus, etiam si Titio soluerit, tamen per exceptionem adiuuatur. Haec ibi. ex quibus intelligis exceptionem stricto iuri, id est regulari opponi. Exceptiones enim suapte propria ac genuina natura procedunt ex aequitate, l.qui aequitate, & ibi glo.ff.de doli mali excep.Fed.Senen.consil.xc. casus est talis, quidam clericus, col.iij.in paruis, Bar.in l.si vnus, §.pactus ne peteret, col.iij.ff.de pact.& Doct. vbique. Ex quo Signo.consi.cxxxix.casus.A pretio, col.ij.versi.& quod hoc, dicit aequitatẽ esse matrem exceptionis. Azo autem in Summa tit.de except.in fine, dicit omnem exceptionem inniti aequitate.& idem dicit Bar.in l.j.ff.de vac.muner.& Alber.in l.planè, ff.de peti.haere.vbi tamen erranter allegat d.l.j.ff.de vaca.muner. quae loquitur de excusatione, non de exceptione; nisi dicas excusationem, esse quãdam exceptionem.& Ang.Aret.in §.j.col.vj.versicu.capiamus tertium, Insti.de except.vbi ex hoc dicit, omnem exceptionem esse fauorabilem. { Quanquàm contra haec facere videtur tex.in l.vlti.ff.de Publicia.in rem actio. qui aequitatem & exceptionem veluti inuicem oppositas ponit. }

Strictũ ius, dicitur ius regulare.
Exceptiones ex aequitate.
Exceptio fauorabilis.

6 ¶Nonnunquam autem id strictũ ius, strictam rationem vocant, l.ita vulneratus, §.vlti.ff.ad leg. Aquil.& l.adeò.§.j.ff..de acquiren.rerum domi.& l.j.§.accusationem, in fine, ff.ad S.C.Turpi. & l.sunt personae, & ibi glos.in verbo, solet, ff.de relig.& sumpti.fune. vbi & ea opponi videtur summae rationi: quod magis mirum est, ob id, quòd id ius strictum antiquiores summum ius vocabant. De quo Terentius in Heauton. Summum ius saepe summa malitia. Et Tullius libro officiorum j. Summum ius summa iniuria est. Quod & repetit è nostris Pet.Anch.consil.lxxxj.in auxilium, colum.ij. Et Columella libr.j. Rei rusticae, c.vij. Summum ius antiqui summam putabant crucem. Hincque Summo iure agere, saepe apud Ciceronem dicitur, pro eo quod est, non ex bono & aequo, siue ex aequitate, sed iniquiore quodam iure ac praefracto agere, vt à Budaeo nostro statim post initium Annotationum priorum in ff.scienter dictum est, & multis autoritatibus probatum. Nec tamen hic praetermittendum ducimus locum vnum ipsius Ciceronis, qui summum illud ius aequo & bono opponit. Is est in oratione pro Cecinna: Caeteri tum ad istam hortationem decurrunt, cùm se in causa putant habere aequum & bonum, quod defendant: si contrà verbis & literis, & vt dici solet, summo iure contenditur, solent eiusmodi iniquitati & boni, & aequi nomen, dignitatémque opponere. Ex quibus & illud intelligis, id summum ius, iniquum ius dici posse. Cui adstipulatur tex.in l.iij.in principio.ff.quod quisque iuris, & in l. de aetate, ff.de proba.cùm durum & iniquum copulat: de quo dicemus infrà, nume.20. Et quòd Macrobius aequitatem & iniquitatem tanquam opposita, posuit lib.Satur.vij.cap.iij. Si famosae (inquit) iniquitatis viro dixero, ego te Aristidi in aequitate praepono. Et ante hunc Cicero libro

Strictum ius, stricta ratio.
Summa ratio.
Summum ius.
Summa malitia.
Sũma iniuria.
Summa crux.
Summo iure agere.
Summum ius, iniquum ius.

Officiorum primo : Quocirca bene præcipiunt, qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum sit,an iniquum. Et lib.ij.de Inuentione: Iudicialis est, in qua æqui & iniqui natura quæritur. Sed vt redeamus,sicut dicimus summum ius, & ita & summam æquitatem etiã dicimus, in l.j.in princ.ff.eod.titu.quod quisque iur.& l.generaliter,ff.de noxa.acti.& l.eum qui,ff.de don.& l.bona fides,in prin.ff.deposit. { & l.& habet,in princ.ff.de precar. }& apud Valerium Maximum libr.viij.in præfatione.cap.ij. Nec tamen hæc summa æquitas vitio tribuitur,vt nonnunquam summum illud ius.Hæc quoque summa ratio dicunt in l.verùm,in prin.ff.pro socio.{ Et apud Ciceronem lib.2.Officiorum : Eáque est summa ratio. }

Sũma æquitas.

Summa ratio.

7 ¶Alibi autem in nostris legibus id ius strictum,ius simpliciter dicitur, perindéque æquitati sæpe opponitur,vt ius strictum.l.nulla,ff.de legi.vbi ita scribitur , Nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur.& l.epistola,§.de inofficioso,ff.de pactis,cùm dicitur,neque iure vllo,neque æquitate tale desiderium admitti. & l.si ex duobus, §. sed & si plures, ff.de pecul. ibi, sed licet hoc iure contingat,tamen æquitas dictat &c.& l.j.ibi,inter æquitatem iúsque interpositam interpretationem.C. de legib.vbi gloss.& Doctor. intelligunt illud ius pro iure stricto. Et hinc sumpta occasione,Cyn.ibi,columna iij.versicu.procedamus ad quæstiones,declarat quid sit æquitas, quot modis dicatur,& quid intersit inter eam , & ius.& etiam text.in l. qui accusare,C. de eden.in illis verbis,neque iuris neque æquitatis ratio,& l.vlt.ibi,iuris & æquitatis,eod.titu. { Et apud Ciceronem in Paradoxis : eliséque iuris & æquitatis (quæ vincula sunt ciuitatis) repetita memoria. }

Summũ ius dicitur ius simpliciter.
Ius æquitati opponitur.

8 ¶Ex quo & illud est Terentij in Heauton.Quid cum illis agas,qui neque ius neque bonum atque æquũ sciunt? Illúdque Quintiliani,lib.iij.c.iij. Quo loco tamẽ iudicis quoque natura noscenda est,iuri magis,an æquo sit appositus.Et lib.vj.c.itẽ vj.eodémq; vltimo : Narrádúmne,& quomodo:iure prius pugnandũ,an æquo. Et Tullij in oratione pro Cecinna: Sed causam suam vult vobis æquam probari,non modò certam,& æquitate quoque,non modò iure niti.Et alibi in eadem oratione : Nec iuri quicquam tam inimicum,quàm vis,nec æquitati tam infestum sit, quàm conuocati homines,& armati.Iterúmque in ea oratione : Iuris iudicium cùm erit, & æquitatis &c.Et lib.Officiorum iij.Ius Crassus vrgebat,æquitatẽ Antonius.Et de Claris oratoribus, Scæuola peracutus ad excogitandum, quod in iure,aut in æquo verum esset aut non esset. Hincque Donatus Terentianus interpres in Adelphos : Inter ius (inquit) & æquitatem hoc interest:Ius est,quod omnia recta & inflexibilia exigit.Æquitas est,quę de iure multum remittit.

Ius & bonum & æquum vide nu.10.

Quid intersit inter ius & æquitatem.

9 ¶Quanquàm scio,& in aliis multis locis nostrarum legum hæc non ita separari:sed veluti vnũ in altero inesse,ita de his tractari,vt in l.j.in princi.ff.de iusti.& iure,cùm dicitur, Ius est ars boni & æqui.& in l.ius pluribus,eod.tit.vbi scribitur,ius vno modo dici id, quod semper æquum & bonum est.& apud Tullium,si is est,ad Herennium libr.iij. Iustitia est æquitas,ius vnicuique tribuens pro dignitate cuiusque.Idémque iuris æquitatem appellat in oratione pro Lucio Plancio : Vbi illa iuris æquitas? Et lib.Officiorum iij.In primisque operam dabunt, vt iuris & iudiciorum æquitate suum quisque teneat. Id quod facit etiam Imperator in l. cùm nec patronos, C.de iniur.ibi,iuris æquitas permittit.Scio item glos.quæ differentiam facit inter ius, rigorem, & dispensationem,in c.vt constitueretur,in verbo,detrahendum,& ibi quoque Archi.l.dist. de quo etiam Panor.in c.in literis.col.ij.in vlt.extrà de restit.spol.

Ius & æquum interdum coniungi.
Iuris æquitas.

Ius.
Rigor.
Dispensatio.

10 ¶Nescio autem quònam modo Sallustius in bello Iugurthino æquum & bonum opposuit iurigentium : Fit(inquit)reus magis ex æquo & bono,quàm ex iuregentium, Bomilcar. Et fallor, nisi Sallustius bonum & æquum aliter intellexerit,atque cæteri.Nam & alibi in eod.lib.Contrà pauci(inquit)quibus bonum & æquum diuitiis charius erat,subueniendum Adherbali censebant.Et ex hoc quoque suo significatu idem in alio loco eiusdẽ libri,in oratione scilicet Marij,æquos bonósque viros appellat.Illud(ait)intelligo , Quirites,omniũ ora in me cõuersa esse, æquos bonósque fauere.&c.Cæterùm idem in Catilina,ius,& bonũ,vt diuersa posuit : Ius(inquit)bonúmque apud eos non legibus magis,quàm natura,valebat.Sed non omittemus,eodem fortè modò ius,atque æquum & bonum vt diuersa posita fuisse, quo Plautus leges , & æquum bonum posuit in ea fabula,cui Menæchmi titulus est: Qui neque leges , neque æquum bonum vsque colunt.Sed tu hîc vide infrà.num.30.si autem.

Aequũ & bonũ iurigẽtium oppositum.
Aequi boníque vsi.
Ius & bonum vt diuersa.
Leges & æquum bonũ vt vt diuersa.

11 ¶Sed vt redeamus,quia à iure iustum dicitur,& iustitia,nisi è diuerso ius à iustitia dicatur, vti voluit Vlpianus in d.l.j.ff.de iustit.& iure.quem defendit Alciatus , aliò tamen respiciens libro παρέργων j.capit.xxix. Cui tamen(vt id obiter dicam)non accedo in eo, quod scribit iustitiam dici quòd vim sistat. Quid enim,tristitia,mœstitia, & id genus alia, num à sistendo dicta sunt? vt omittamus , vis nomen nullo pacto esse in iustitiæ vocabulo, nisi primis literis omnino inuersis,

Iustum & iustitia unde.

uersis,& i consonante in vocalem cõuersa,quod videns Alciatus dicit id fieri κατ' ἀντιστοιχίαν, id est,contrariam elementi traospositionem.Sed vt id demus, oullo tamen modo videmus sistendi verbum esse in iustitia.Porrò hæc sobstantiua à suis adiectiuis haud dubiè inopta sunt, additis illis literis,tia,eorum geoitiuo,vt è lætus læti,lætitia:amicus amici,amicitia:auarus auari,auaritia.Et sic quoque à iustus iusti,iustitia:mœstus mœsti,mœstitia. Quod si genitiuus in is, finiatur,remota s,additur & ea adiectio,tia, vt tristus tristitia.

82 ¶ Igitur vt ad institutum reuertamur,cùm ius,iustũ,& iustitia eiusdem sint originis, si oõ aliud ab alio tractum sit:nam ius est,quod iustum est,vt tradit Diuus Augusti. in Psal. cxlv. interpretans illud eiusdem Psal.Facit iudiciom iniuriam patiẽtibus.Hinc certè fit, vt iustum & iustitia, sicuti & ius æquo,& æquitati opponantur:tanquam etiam iustum simpliciter id sit, quod summum aut strictum ius,aut ius etiam simpliciter vocamus.Horatius lib. Sermonum j.Satyra iij.

Atque ipsa utilitas, iusti propè mater & æqui.

Quo in loco Acron interpres,Inter iustum, ioquit, & æqoum, hæc differentia est: Iustum est, quod ex lege descendit,æquum verò,qood ex natura. Sic & Fabius Quintilianus in Procemio Oratoriarum Institurioonum,iustum atque æquum & boonm vt diuersa posuit:Quis enim (ait) modò de iusto,æquo ac booo noo & vir pessimus loquitur?

Ius quod iustũ est.
Iustum & æquum opposita.
Iustum & æquum quid differant.

83 ¶ Et huc quoque potest referri illud Ecclesiastici vij.c.Noli esse iustus multum.Et illud eiusdẽ c.Iustus perit io iustitia sua.Quæ repetuntur in c.plerunque.ij.q.vij. & in c.noo potest, xxuj.q. iiij. & in c.serpens,de pœn.dist.j.quibus locis apertè declaratur,huiusmodi sententias pertinere ad immodicam illam rigidámque ac strictam iustitiam.Hincque multi iustitiam, & misericordiam,tanquam diuersas,recensent.Quibus succinit illud Prouerbiorũ c.xxj. Qui sequitur iustitiam,& misericordiam,inueniet vitam. Vti etiã iustitiam ipsam,& æquitatem, diuersas ponũt,Prouer.j.c.Iustitiam,iudicium,& æquitatem,&c.& c.ij.vbi eadem verba repetũtur,& Psal. xcvij.Ipse iudicabit orbem terræ io æquitate,& iudicabit populos in iustitia.Et Esaiæ c.xj.Sed iudicabit in iustitia pauperes,& arguet in æquitate pro mansuetis terræ.Quamuis sciam Lactãtium lib.v.Diuinarũ institutionum,c.xv.ita de iustitia disseruisse, vt sint duæ virtutes omnium principales,quæ ab ea diuelli separaríque noo possint,scilicet pietas & æquitas, quibus constat tota ipsa iustitia.Sed aliò respicit Lactan.nam æquitatem non eam intelligit, quam hîc intelligimus,sed pro æqualitate quadam,qua Deus omnes æquos,id est,æquales, siue pares, esse voluit.Æquitatem enim (vt & ille dicit autoritate Ciceronis) dici tanquam æqualitatem, etiam scribit diuus Aogustinus in lib.de quantitate animæ.

Iustitia immodica.
Iustitia & misericordia opposita.
Iustitia item & æquitas.
Aequitas tanquam æqualitas.

84 ¶ Sed quid interim dicemus ad illud Cicer.ad Herẽniũ,suprà à nobis citatũ, definiẽtis iustitiã esse æquitatẽ ius cuique tribuentẽ:& cùm dicit lib.j.Officiorum, Æquitatem iustitiæ maximè propriam,& lib.Partit.Orato.Directũ & verum & iustum,&,vt dicitur, booum & æquum. Et ad tex.copulantem iustum cum æquitate,in l.proximè,ff.de his quæ in test.delen.vbi ita scribitur: Sed in re dubia benigniorem interpretatiooem sequi noo mious iustius est, quàm tutius: nam vt posteà dicemus,beoignior interpretatio æquitas est.& io d.l. placuit, C.de iudic. vbi æquitas & iustitia aduersus strictum ius copulantur. Valerius autem Maximus lib.vj.c.v. in initio eius c.scribit:In iustitiæ peoetralibus semper æqui respectum versari.

Iustitia & æquitas copulatæ.

85 ¶ Alibi quoque strictũ ius (vt ad id redeamus)ponitur vt aduersom humanitati,in l.Pantooius, in prin.ff.de acq.hære.nam cùm primùm dixisset in eo caso stricto iure in iotegrom restitutiooem noo competere:posteà subdit,humanitatis gratia eam locum habere.& ibi glo.& Docto. interpretãtur hanc humanitatem pro æqoitate,& in l.si ita scriptum,in prin.ff.de lib.& posthu. cuius verba seq.versi.ab hinc ij.subiiciemus.Et facit text. in l.j.§.qui operas,ibi, Sed humana interpretatione placuit,ff.ad Senatuscon.Tert.& in l.peo.§.de illo,ff.de condi. & demon. ibi, Sed humanius interpretari solemus.& in l.Thais,§.libertatem,in fi. ibi, Homaniore ioterpretatiooe,ff.de fideicom.liber.& l.si debitor,§.j.ibi,Humanitatis intuitu, & l.inter eos, §.j. ibi, Sed humanius est:& ibi Bart.ff.de fideiusso.& in c.vlt.extrà de transac.io illis verbis, Æquitate seruata in humaniorem partem declinando.Nam & Tullios lib.ij. Officiorum, æquitatem & humanitatem inuicem copulat,dum scribit:Tantáque pœna afficiamus,quantam æqnitas bomanitásque patitur.Et ad id quoque facit tex.in d.c.vlt.de transact. vbi etiam ipsa æquitas atque humanitas seueritati opponitur.

Strictũ ius humanitati oppositum.
Humanitas pro æquitate.
Humana interpretatio.

86 ¶ Ex quo etiã illud iam intelligis,seueritatẽ accipi pro illo iure stricto,vti etiam in l.si compẽsandi,ibi,iuris seueritas,C.de hære.insti.& io l.nulla,ff.de legi.vbi scribitur, Nullam æquitatis benignitatẽ pati,vt quæ salubriter pro hominũ vtilitate introducũtur, ea duriore ioterpretationę cõtra ipsorũ commodõ producantur ad seueritatem. Vnde & alibi Seuera interpretatio

Strictum ius, seueritas dictum.
Seueritas.

Seuera interpretatio. Seuera sententia. Seuerus iudex. Seuerus custos legis. Seueritas imperij.

dicitur, in l.ij.in prin.ff.de custo.reo. Et Seuera sententia in l.j.§.casum,ff.de postu. Et Seuerus iudex, apud Ciceronē in v.in Verrē actione: Si ex prouincia tota centum septuaginta eiecisses, posséine seueris iudicibus saluus esse? Et Seuerus custos legis, apud eundē in j.in ipsum Verrē actione: Cuius legis nō modò à populo Romano, sed etiā ab vltimis nationibus iamptidē seueri custodes requirūtur. Et Seueritas imperij, apud eundē in vij.aduersus eūdē actione: Summæ diligētiæ summam imperij seueritatem addidit. & Seueritas animaduersionis apud ipsum quoque lib.ix. Epistolarum ad Dolabellam: Contingit etiā tibi, quod haud scio an nemini, vt summa seueritas animaduersionis non modò non inuidiosa, sed etiam popularis esset. Et noster Alberi.in l.prospexit.ff.qui & à quibus, illud quod diximus annotauit, scilicet seueritatem ius esse strictum. Et eam quoque opponi æquitati satis constat ex d.c.vlt.extrà de transact.

Strictum ius, subtile ius. Subtilitas nimia. Mera subtilitas.

17 ¶ Sed & alibi id ius subtile vocatur, atq; etiā humanitati opponitur, in d.l.si ita scriptū, in prin. ff.de lib.& posth. vbi ita scribitur: Licet enim subtilis iuris regulæ conueniebat, ruptum testamentū fieri: attamen cùm & vtroque nato testator voluerit vxorem aliquid habere, ideò ad huiusmodi sententiā humanitate suggerente decursum est. & in l.generaliter,§.si quis seruo, ibi, licet videatur iure subtili, &c.ff.de fideic.libert.& l.in bello,§.codicilli,ff.de capti. vbi gl.interpretatur ea verba, iure subtili, id est, de rigore. Et statim pòst, idē tex.huic humanitatē opponit, & l.si quis ita scripserit,§.j.ff.de manu.testa. cuius hæc verba sunt: Licet ex nimia subtilitate separatum est legatum, tamen humanitatis intuitu valebit legatum. In quo & illud annotare re oportet, non eam Subtilitatem, simpliciter ibi appellari, sed Nimiam subtilitatem, vt etiam appellat l.posthumus, in prin.ff.de iniust.testa.& Quintilianus in proœmio Institutionum Oratoriarum. Et alibi Mera subtilitas dicitur, in l.si fur,§.j.ff.de vsucap.

Subtilitas iuris. Subtilis ratio.

18 ¶ Et facit etiā tex.in l.filio præterito,ff.de iniu.testa. vbi ita scribitur: Licet subtilitas iuris refragari videatur, attamē volūtas testatoris ex bono & æquo tuebitur. ibi enim subtilitas iuris, bono & æquo, quæ ipsa æquitas est, opponitur. Et in l.si tibi,ff.de dona. cùm dicitur, Quantùm ad iuris subtilitatē, accipientis facta non est, & tu furto obligaris: sed benignius est.&c. Quo in loco glo.& Doct.illā iuris subtilitatem rigorem interpretātur: & illud benignius, æquitatem. Et in l.per fundum,ff.de seruit.rusti.præd. vbi primùm dicit, Subtili ratione, &c.& mox, Benignius tamen dicitur. Et in l.si quis cùm aliter,ff.de verb.oblig. vbi scribitur, Iuris quidem subtilitate erit abstentus, sed doli exceptione vti potest. Suprà autē docuimus, exceptionem æquitate niti. Et in l.si fundus,§.si pluris,ff.de piguori. cùm dicitur, Quod ego, quantùm ad subtilitatem iuris, non probo.& paulò infrà, Sed humanius est, &c. Et in l.si tibi, ff.si cer.peta. cùm dicitur, Sed hæc intelligenda sunt propter subtilitatem verborum: benignius tamen est, &c. & in l.ita vulneratus,§.vlt.ff.ad legē Aqui. vbi Subtilē rationē appellat, quam paulò antè Strictā rationem vocarat. Cæterùm glo.in l.seruitutes ipso quidem iure, in prin.ff.de serui. subtilitatē iuris, & æquitatem, tanquam diuersa & opposita ponit, & glo.in c.vt constitueretur, l.dist. dicit subtilitatem accipi pro rigore, per tex.in cap.in literis, extrà de restitu.spoliato. vbi & Panormi. id quoque annotat, col.ij.in vlt.notab.

Strictū ius dici versutum & callidum. Scrupulosum ius. Apices iuris.

19 ¶ Et hinc quoque Tullius id ius, versutum & callidum appellat: quod non admodum distat à subtili. Hæc enim sunt verba illius ex oratione pro Cecinna: Tum vociferantur ex æquo & bono, non ex callido versutóque iure, rem iudicari oportere. & alibi in eadem oratione: Callidè verbis controuersias diiudicas, non æquitate. Et lib.j. Officiorum: Existunt etiam sæpe iniuriæ calumnia quadam, & nimis callida iuris interpretatione. Ex quo illud, Summum ius, &c. Sed & scrupulosum quoque id ius nostræ leges vocant, eam appellatione subtili coniungentes: vt videre licet ex d.l.posthumus, in prin.ff.de iniust.testa. vbi his verbis scribitur. Licet enim iuris scrupulositate, nimiáque subtilitate testamentū ruptum esse videatur. & ibi gl. in verbo, relicta sunt, ea verba ad rigorem iuris refert. Et ex his quoque intelligere potes, id ius apices iuris vocari posse. Nam & Bal.in c.j.col.ij.versi.apices, extrà de consti. dixit, apices iuris esse, quicquid bonam fidem non tangit, per l.si fideiussor,§.quædam,ff.manda.

Strictū ius dicitur rigidum & durum. Rigida & dura sententia. Duri iudices. Acerbum ius. Durior pœna

20 ¶ Quinetiam id ius dici potest Rigidum & durum. Nam & Plinius libro Epistolarum iiij.ad Vrsum, sententiam duram & rigidam, in hoc significatu posuit. Nam quibus (inquit) sententia Cæpionis placuit, sententiam Macri, vt rigidam durámque, repræhendunt. Et libro ij. ad Arrianum: Quæ sententia (inquit) tanquam mitior vicit, cùm sit alioqui durior. Et Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino, loquens ad iudices: Sin ea crudelitas, quæ hoc tempore in Repub.versata est, vestros quoque animos (id quod fieri profectò nō potest) duriores acerbioresque reddidit, actum est, iudices. Ex quo etiam loco vides, id ius & acerbum quoque dici posse. Sed vt redeamus ad duri appellationem, idem Tullius in xv. epistola. ad M. Brut. Alius fortasse, quòd in animaduersione pœnáque durior. Et duri vocabulo in eo sensu vtitur Iurisconsultus

consultus in d.l.prospexit,ff.qui & à quibus.vt etiam annotat Albericus ibi,& in l.cùm de ætate,ff.de proba.vbi Durum,& Iniquum,inuicem copulantur.de quo & nos diximus suprà nu.6. & Plautus in mercatore,Duram legem appellat: Ecastor lege dura viuunt mulieres, multóque iniquiore miseræ,quàm viri,Et durum hominem, idem Plautus in Menæchmis: Scio sæuus quàm sit homo,& durus.Et Terentius in Adelphis: Nimium ipse durus est, præter æquum & bonum.Ex quo potissimùm loco videre licet,duritiem bono & æquo aduersari.Quod & apertè ostendit Suetonius in Claudio,c.xiiij.Nec semper præscripta legum secutus, duritiem lenitatémque mulctarum, ex bono & æquo,perinde vt afficeretur, moderatus est. Vbi etiam vides lenitatem dici æquitatem.Hinc & Duritia,pro summo illo iure,in l.seruus,in fine,ff.de ser. expor.& Durior interpretatio in d.c.nulla,ff.de legi.Et alibi prædura, in dicta l.ij. in princip. ff.de custod.reorum.

Durum & Dura lex.
Durus homo.
Durities legũ.
Lenitas.
Durior interpretatio.

21 ¶ Sed & vt ad illud,rigidum,reuertamur,videmus nostros vbique rigorem & æquitatem opponere:vt per omnes in d.l.j.C.de legi.& in d.l.placuit.C.de iud.& per Cano. in d.c. vlti. de transact.& est tex.expressus in c.iurgantium,quod est ij.extrà de iudi.cùm dicit, Æquitati connectit & rigori.& in c.cùm illorum,ibi,Secundum rigorem vel æquitatem,extrà de senten.excom. {& in c.in literis,iuncta glo.vlti.de resti.spoliato.} Vnde Virgilius libro j. Georgicorum rigorem pro duritie vsurpauit.

Tum ferri rigor,atque argutæ lamina serræ.

Et idem in eo ipso lib.iterúmque lib.xij.Æneidos,Rigidum ensem appellat.Nam priori loco,

Et curuæ rigidum falces conflantur in ensem. Et posteriori:

Sic rigido latus ense ferit —

Quo in loco ita exponit Seruius interpres.Sed & Iurisconsultus aliquando iuris rigorem appellauit,l.si expressim,in prin.ff.de app.& l.cùm hic status,in prin.ff.de dona. inter vir.& vxor. atque etiã Ius pontificium in d.c.in literis,de rest.spo.& alibi sæpe.De quo & tu vide Pan.in c. super literis,col.ij.in iiij.no.de rescri.& in c.si clericus laicum,col.iiij.in iiij.not.& ibi quoque Maria.Soc.in iiij.quoque not.de fo.comp.quibus locis declarat,post alios antiquiores, quibus & quot modis rigor iuris intelligitur:vti etiam facit Philip. Deci.in c. si duobus,in fi. extrà de appel.& iterum in c.ex tenore,col.vij.versi.vnde aliter,eodem titu.

Rigor.

22 ¶ Præterea id ius præfractum & abscissum dicere possumus.Nam & ita accepisse videri potest Valerius Maximus lib.vj.titulo de iustitia,cùm dicit: Sed aliquando Charmidæ Tyrij, præfractior & abscisior iustitia ad vim & cruorem vsque seditiosas conciones ciuium parauerat. Et alibi lib.ij.tit.de disciplina militari: Aspero enim & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget.Ex quo etiam loco vides id ius Asperum dici posse.Iurisconsultus autem Præcisum,quod idem est atque abscissum,pro duro etiam posuit in l.qui cum vno, §.non omnis,ff. de re milita.In quo loco Budæus noster in suis annotationibus multa in hanc sententiam scripsit: quæ tu ibi videre poteris.

Strictũ ius dicitur præfractum & abscissum.
Et asperũ quoque.
Præcisum.

23 ¶ Aliquando item dicitur strictum ius,à quo nullo modo recedi potest: vt tradit glo.vlt. in d.l. placuit,C.de iudi.per d.l.prospexit,ff.qui & à quib.manu.non licet.& sequitur Bal.in c.si causam,col.j.versic.sed quid si in statuto,extrà de re iudi.& idem Bald. consil. cccxliij. examinanda sunt,col.iij.versicu.amplius licet,lib.j.dicit id ius strictum esse,cui nihil addi, nihil detrahi possit,nisi quod scriptura loquitur,arg.l.si alij,ff.de vsufruct.leg.& l.contractus, C.de fide instru.Subditque strictum ius consistere in ipsa scriptura, & verbis præcisè obseruandis: latum autem ius ex suppletione,vt not.in l.in hac,ff.de triti.De quo & nos posteà latius dicemus. Et his quoque respectibus retractus dici potest esse stricti iuris,tanquam scilicet non liceat, ac ne latum quidem vnguem,à verbis statuti,quod eum introduxit,discedere.quod & satis exprimit §.viij.huius titu.

Strictum ius à quo nunquam receditur.
Strictũ ius, cui nihil addi,nihil detrahi potest.
Retractus stricti iuris quare dicitur.

24 ¶ Sed & denique aliis multis modis & respectibus ius strictum dicitur,vt videre licet apud nostros Docto.in d.l.placuit.C.de iudici.Sed vt eis tamen illud addas, quæcunque odiosa sunt, eadem quoque esse stricti iuris: vt voluit ille qui nulli vnquam sententiæ defuit,vt iam sæpe diximus: videlicet Bal.post Iac.Are.Doct.certè multis nominibus commendabilem,in l.non possunt,in ij.lectu.ff.de legib.per l.cùm quidam,ff.de libe.& posthu. Quod nihil aliud est, quàm quòd ea strictè intelligenda sunt,nec vlla interpretatione extensiua adiuuãda.nam & Bart. ita summat (vt sic loquar cum nostris) d.l.cùm quidam,Odia restringi,fauores ampliari conuenit. quæ vna est ex regulis iuris,in c.odia.de reg.iur.lib.vj.& de qua re nos quoq; aliquid dicemus versicu.ab hinc tertio,nam & remissionem.Quæ & tu adde ad ea, quæ diximus suprà, in præfatione,nu.60.quamobrem,& multis sequentibus.nam & hoc quoque respectu possumus dicere retractum esse odiosum,quòd sit stricti iuris.

Stricti iuris sunt quæcũq; odiosa sunt.

¶ Etsi

Aequitatis nomina. Benignitas. Benigna interpretatio. Benigna opinio. Ratio priuatim iuri attribuitur. Ratio & aequitas ut diuersa. Ratio etiam aequitati assignatur.

25 ¶ Et sicut strictum ius multis aliis nominibus nuncupatur, ita & æquitas ei opposita, videlicet Benignitas, vt patet ex multis locis suprà citatis. Et Benigna interpretatio, quod idem est, in l. penulti. ff. de condi. & demon. & in l. ij. ff. de libe. & posth. & in l. ex hac scriptura, ff. de dona. & in l. proximè, ff. de his quæ in testamen. delen. & in l. qui duos, §. j. ff. de manu. testa. & in. l. benignius, ff. de legi. Et Benigna opinio, in l. is qui suis, §. siue autem, ff. de manumis. Et alibi Benignè credere, in l. in bello, §. si statuliber. ff. de capti. & posth. reuer. Et Benignè accipere, in dicta l. cum quidam, ff. de liberis & posthumis. Hinc benignitas æquitati tribuitur, vt ratio iuri, in dicta l. nulla, ff. de legib. cùm dicitur, Nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur. Ex quo & ratio & æquitas, tanquam diuersæ ponuntur in l. Diuus, ff. de in integ resti. Cui adstipulatur illud Tullij in oratione pro Aulo Cecinna: Iuris ciuilis rationem nunquam ab æquitate seiunxit. Et alibi in eadem oratione, rationem iuri, causam æquitati priuatim attribuisse videtur, cùm dicit: Non enim alia causa est æquitatis in vno seruo, & in pluribus: non alia ratio iuris in hoc genere duntaxat, &c. Quamuis alibi ratio simpliciter vtrique assignetur, iuri scilicet & æquitati, in d. l. placuit, de iudici. & in l. si res tuas, C. ad exhib. & in d. l. qui accusare, & in d. l. vlti. C. de eden. & in d. l. non tantùm, ff. de re iudic. Et interdum priuatim æquitati, in l. sumptus, ff. de rei vendi. & in l. si seruo, ff de hære. insti. & in l. j §. illud, ff. de hære. vel act. vend. & in l. vlt. C. de fideic. & in l. ij. C. de vsur. & in l. j. C. de repud. & apud Ciceronem statim post ea verba, quæ suprà postremò adduximus ex oratione pro Cecinna, cùm scribit, eandem vim habere æquitatis rationem, &c. vt hinc facilè intelligas, hæc promiscua esse & indifferentia. Alibi autem (ne & id omittam) Mera ratio, pro stricto iure ponitur, in l. si mandauero, §. si ij quorum, & ibi glo. in verbo, mandatum, ff. mandati.

Mera ratio, pro stricto iure.

Bonum, & aequum. Bonũ aequum. Aequum. Bonum. Humanitas. Humana, & humanior interpretatio.

26 ¶ Hanc quoque æquitatem nunc Bonum & æquum, nunc Bonum æquum, sine copula, nunc æquum, simpliciter, nunc quoque simpliciter Bonum, appellari multis probat Budæus post prin. priorum Annotationum. Quanquàm alibi leges nostræ videntur facere discrimen inter bonũ & æquum, vt in l. hac lege, C. de pactis conuen. tam super dot. vbi glo. id annotat, vti etiam facit in l. j. ff. de vsucap. & in l. j. in prin. in verbo, ius est ars, ff. de iusti. & iure. Suprà quoque satis docuimus æquitatem humanitatem vocari, & humanam atque humaniorem interpretationem. Ex quo Tullius lib. ij. de Legibus, Difficillima illa societas grauitatis cũ humanitate. Et in quadam Epistula: Cognosce nunc humanitatem meam, si humanitas appellanda est, in acerbissima iniuria remissio animi ac dissolutio.

Remissio. Facilitas. Fauor.

27 ¶ Nam & Remissionem quoque hanc æquitatẽ vocare possumus, autore eodem Tullio, in Epistulis ad Atticum lib. xvj. Ego si me non improbissimè Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, vtrùm remissior essem, an summo iure agerem. Hincque Remittere strictã obseruationem, & legum subtilitatem, in l. vltima, tum post prin. tum in ff. C. de testa. Item facilitatem, ex eodem Tullio, qui vtranque copulat Philipp. ix. vbi loquens de Seruio Sulpitio, Itaque, ait, quæ proficiscebantur à legibus & à Iure ciuili, semper ad facilitatem æquitatémque referebat. Hincque idem in quadam ad Atticum epistola: Vir facillimus atque humanissimus. Et in alia epistola: Facilitas (inquit) & humanitas tua, &c. Prætereà fauorem dicere possumus, l. si hæreditas, in prin. ff. de statulib. cùm dicitur: Iure quidem stricto ita manumissus liber esse non potest, quoniam conditione deficitur. sed fauor libertatis eò perduxit, vt responderetur expletam esse conditionem. tanquam scilicet ius strictum sit odiosum, æquitas fauorabilis. quod facit ad id, quod diximus suprà versi. ab hinc iij. sed & denique.

Mansuetudo. Misericordia. Mollities. Dispensatio. Ἐπιείκεια.

28 ¶ Item Mansuetudinem dicere possumus, ex text. qui eam rigori opponit, in c. vlt. extrà de pœnis, & in cle. j. de iud. Atque etiam Misericordiam ex Terentio, qui in Adelphis duriter & immisericorditer iungit:

Factum à vobis duriter, Atque immisericorditer.

Suprà autem nu. 13. & huc quoque satis ostendimus, misericordiam & iustitiam sibi opponi, vt æquitatem, & ius strictum: & ius ipsum scriptum etiam durum dici. Quinetiam æquitatẽ ipsam dici mollitiem, satis constat ex l. vlti. C. de compen. quæ eam stricto iuri opponit, dũ dicit, Nec molli animo eas suscipiant, sed iure stricto vtentes. Et hinc scribitur in l. vlti. C. ad senatuscons. Velle. Seueritatem legum mollire. Quanquàm scio, hanc mollitiei vocem sæpe in malam partem assumi. Denique dispensationem æquitatem appellat Spec. tit. de dispens. §. j. in prin. & Albe. in d. l. prospexit, ff. qui & à quib. Nam vt dicit Zenzel. in extrauag. Io. xxij. incip. execrabilis, in prin. in verbo, dispensatiuè. Dispensatio dicitur rigoris iuris relaxatio, per quædam iura ibi allegata. De quo & tu vide glo in d. c. vt constitueretur, in verbo, detrahendum, l. dist. & nos quoque aliquid diximus nu. 9. quanquàm scio. Græcis autem præsertim Aristoteli lib. Ethicorum v. c. x. æquitas siue bonum & æquum ἐπιείκεια dicitur. De qua multa Budæus in annotationibus prioribus, & Ludouicus Viues in ædibus legum.

¶ Nec

29 ¶ Nec interim omittemus Ciceronem sæpe ita de hac re loqui, vt voluisse videatur æquitatem potissimùm mente, sententia, & voluntate potius strictum verbis & scripto. Nam in oratione pro Murena, In omni, ait, denique Iure ciuili æquitatem reliquerunt, verba ipsa tenuerunt. Et in oratione pro Aulo Cecinna: An tu qui tam diligenter, & tam callidè verbis controuersias, non æquitate diiudicas. & rursus: Non quibus verbis quidque dicatur, quæritur, sed quæ res agatur: etiam vt longius à verbo recedamus, ab æquitate ne tantillum quidem. Itémque: In ista defensione accusas eos, qui consuluntur, quòd æquitatis censeant rationem, non verbi, haberi oportere. Et paulò pòst: Quia verbis oppugnare æquitatem videbatur. Et de Claris oratoribus: Crassus multa contra scriptum pro æquo & bono dixit. Et in eo quoque loco, quem suprà adduximus, numero huius glo. vj. nonnunquam. & alibi sæpe in eadem oratione. Cui admodum concinit l. filio præterito, ff. de iniust. testa. cùm dicitur, Licet subtilitas iuris refragari videatur, attamen voluntas testatoris ex bono & æquo tuebitur. Et in d. l. si ita scriptũ, ff. de lib. & posth. cuius etiam verba suprà apposuimus. Et quod scribit Bal. d. consi. cccxliij. lib. j. de quo etiam diximus nu. 23. aliquando item dicitur. Ex quibus etiam intelligis æquitatem esse tacitam quandam legem. quod & adstruit tex. in §. conductor, Insti. de loca.

Aequitas mente, sentētia, voluntate nititur. Ius strictũ verbis & scripto.

Aequitas tacita quædã lex.

30 ¶ Si autẽ amplius scire velis, quid sit æquitas, vide è nostris Iac. Bel. in c. j. §. ad hoc. & ibi omnino Bal. col. v. in verbo, nõ æquitas, tit. de pac. iur. fir. quo in loco videbis æquitatẽ dici quinque modis. & Bar. in l. j. in fi. & ibi quoq; Albe. plenissimè, & Sal. col. pen. versi. quæro tertiò, C. de legib. & Anto in c in literis, de restitu. spo. Porrò Boethius in cõmentariis Topicorum Ciceronis lib. iij. Æquitas (inquit) est, quod naturalis ratio persuasit. Ipse autẽ Cicero in v. in Verrem actione, Æquitatẽ & legẽ dissepavat, quasi lex simpliciter sit tãquã ius etiam simpliciter, aut ius strictũ. Hæc ipsius verba sunt: Quapropter si vos semel in iudicando finem æquitatis & legis transieritis, scitote, &c. Rursúsque in alia actione: Qui ab æquitate, à lege, ab institutis, non recesserunt. Sed & iterum in eadem ius, æquitatem, & legem, vt diuersa ponit, cùm dicit: Non ex iure, non ex æquitate, non ex lege, non ex eo quod licuerit, sed ex eo quod aliquis fecerit, id quod repræhenditur, rectè factum esse defendes? Et his accedit illud Valerij lib. vj. titu. de iustitia: Ita debitum supplicij modum legi reddidit, æquitatis admirabili temperamento, &c. Plautus autem alicubi leges, & bonum, vt diuersa ponit, vt diximus suprà, nu. 10. nescio.

Alia multa de æquitate.

Aequitas ratio quedam naturalis.

Aequitas & lex separatæ.

31 ¶ Postremò illud circa nostram æquitatem non omittendũ, quod scribit Bal. in rub. C. de consti. pecu. col. ij. versi. quæro an circa, debere nos sequi æquitatem rationi coniunctã, non imaginariam, & nostri capitis. & idem propemodum dicit consi. xcix. super primo, col. j. in fi. lib. iiij. & Ro. consi. cxlix. conclusionem, col. ij. versi. nõ est ratio, vbi & alios citat. & Pau. Ca. in d. l. placuit, circa mediũ, C. de iudi. Faciúntq; no. à glo. Anto. Imo. & Pan. in c. vlti. extrà de transact. & eodem Pan. & Fel. in c. ex parte, le ij. de offi. deleg. Quorsum enim attinebat leges scribi, si iudicibus liceret discedere à scripto, & suo arbitrio æquitatẽ fingere, vt dicit Phil. Melãchthon, de hac ipsa re loquens in Epitome moralis philosophiæ. Et vt tradit ipse Bald. autoritate Odof. in c. j. §. & quia vidimus, col. antepe. versi. quæro quomodo, tit. de his qui feu. da pos. Æquitates hominũ non habere in se pondus statuti, nisi legibus vel consuetudine præscripta sint roboratæ, &c. Nam vt & idem scribit in l. precibus, col. vj. versi. dixi ergo de duobus, C. de imp. & ali. substi. Sæpe ab hominibus erratur in coniecturanda mente tacita propter nimiam subtilitatẽ, & quia disponentis animum nõ videmus. & idem post eum dicit Fran. Cur. senior consil. lxiiij. antiquissima, col. xj. versi. quia in vltimis. & Iason in l. licet Imperator, col. iij. ff. de leg. j. Et de hoc plura diximus in repe. l. si vnquã, in verbo, libertis. nu. 19. vnum tãtùm, C. de reuo. don. Sed & idẽ Bal. cõsi. iiij. factum tale est, col. iij. lib. j. dicit æquitatem cõfictam, esse duplicem iniquitatem. Suprà autem versi. ab hinc ij. docuimus æquitatem mẽte inniti, ius autem verbis. Et hæc non. aduersus eos, qui cùm legibus & rationibus deficiuntur, ad æquitatem nescio quam, nulla lege aut ratione suffultam, sed vt illis imaginatio quæpiam obtulerit, confugiunt: rationes tamen quasdam non ex ipsis legibus, sed suis capitibus erutas afferẽtes. Nam homines paulò acutiores multa in vtranque partem inexplicabilia quærere & excogitare possunt, si tantum ex rationibus adscititiis, & non ex legibus, iudicandum erit. Quod & Melanchthon quoque animaduertit. Et nos multa in eam sententiam ex Tullio & Quintiliano adduximus in repetitio. l. si vnquam, in verbo, libertis, nume. 16. sed vt ex aliis.

Aequitas rationi cõiuncta, non imaginaria sequenda.

Aequitas cõficta, duplex iniquitas est.

MINEVRS, MINORES, GLO. II.

1 AN, ET QVOMODO, & quando, currat aduersus minores vsucapio legalis, vel statutaria, siue consuetudinaria, vel etiam conuentionalis, videbis per glossam in l. auxilium, in principio, in verbo, cessabit, ff. de minoribus, & in l. si mater, & ibi Bald. C. ne de statu defunctorum. Cynus in l. properandum, §. vltimo. C. de iudi. Barto. in l. etiam, la ij. ff. de minorib. & l. vlti. & ibi etiam Bald. Ang. Sal. Pau. Cast. & alios, C. in quib

An, & quando currat vsucapio minoribus.

in quib.cau.in integ.rest.non est necess.Bal.in l.omnes populi,col.antepen.versi. vltimò quæritur,statuto cauetur,ff.de iusti.& iure.& in l.non est,C.quib.non obiic.long.temp.præscript. & in c.præterea si quis,& ibi quoque alios,tit.de prohib.feud.ali.per Feder.& in c.j. §.nisi iusta, col.j.in verbo,infantia,tit.quo temp.miles.& in c.j.§.porrò,col.j.versic.quæro vtrùm tempus, tit.quali.olim feud.ali.pot.& Luc.Pen.in l.j.col.v.post medium,versi.& faciũt plura, C.de impo.luc.descrip.lib.x.& Pau.Castr.consi.ccxxix.vendino ista,lib.ij.& consil. cccexl.quia secundum,col.ij.versi.nunc ad primum dubium,eod.lib.ij.& consi.ccccxxxix.ad euidentiam,in j.& ij.dubio,eo.lib.ij.Calca.consi.xxiiij.quòd dictis filiabus.col.xiiij.versi.& quia suprà dictũ est. Ang.Are.in §.res fisci,col.ij.versi.in eadem glo.ibi,res pupilli,Insti.de vsucap.Guid. Pap.decis. Delphi.xxxj.secundum statutum,& omnium latissimè Io.Franc.Balb.in tracta. Præscript. in j. parte vj.eiusdémque vlt.partis princi.in xxiij.casu,& quæ nos ipsi diximus suprà titu. proximo, qui est, *de prescriptions*, §.j.in glo.ix.super verbo, *les mineurs*, vbi etiam videbis, an consuetudo compræhendat & teneat minores.

2 *Casus, in quibus illis currit.* ¶ Sunt autem aliqui casus,in quibus etiam contra minorem incipit currere vsucapio, ex quibus aliquot cogerit Iason in d.l.properandum,§.illo,in ij.notab.C.de iudi. Sed & in his maxima ex parte competit restitutio in integrum,vt per gloss.in d.§. præterea si quis, & ibi Andr. Iser. Iac.Bel.Pet.Cer.Bal.Mart.Laud.Aluar.& Card.Alex.tit.de prohi.feud.ali.per Fede.Inno. & alios in c.constitutus,de in integr.resti. vbi tractatur de vsucapione huius nostri retractus, Host.in Summa,tit.de feu.§.quibus modis,seu causis,versi.sed nunquid minor.Spec.titu.de in integ.rest.§.j.versi.hoc autem not.& versi.sed in minore.Bal.& alios in d.l.vlt.C.in quib.cau. in integ.resti.non est necess.& eundem Bal.in d.l.si mater,C.ne de statu defunct.& consi.ccce-lxxx.considerandum est,lib.v.& nouissimè Phil.Dec.consi.ccccluj.viso consilio,ad fi.vbi post alios multos asserit semper minorem restitui,nisi contrariũ sit expressum.Id quod etiam scribit Bal. (quem ille non citat) in c.j.§.nisi iusta,col.j.tit.quo temp.mil.

3 *Casus in quibus sine spe restitutionis etiã pupillis currit. An in retractu sit currit.* ¶ Sunt enim quidam casus,in quibus expressim cautum est,ne pupillis quidem vel carentibus tutoribus dari restitutionem,vt in d.l.si mater,& in l.ij.ff.ne de stat.defunc. & in d.l.auxilium, in prin.ff.de mino.& in l.quæcunque,C.de iur.bast.fisc.lib.x.& in alio casu posito à Lapo post alios,allega.liij. an oporteat,col.vlti.Et certè in casu nostræ consuetudinis hoc iure passim in Gallia vtimur,vt tempus currat minori sine spe restitutionis:quamuis de Iure communi restituitur,per tex.in d.c.constitutus,& ibi Inno.Io.And.& alij de hac re nuncupatim differunt. & similiter Oldra.& Bar.in d.l.vlt.C.in quib.cau.in integ.resti.& Alberi. in ij parte statutorum, quæst.clxix.item quæro an præscriptiones.Guid.Pap. decis. Delphi. xxxj.secundum statutum. & iterum decis.celvij.cauetur de consuetudine,col.ij.versi.sed an illud tempus. & D.Boerius decis.cxl.sed alia insuper.& latissimè Ioan.Igne.in repe.l.dudum,col.v.versi.istud eatẽdunt,& multis eo.seq.vbi tamen dicit,quòd in casu d.c.constitutus, minor erat intra annum & diem contractus:nec illic restituitur ad retractum respectu temporis,quia opus non erat, cùm nondum esset transactum,sed tantùm respectu consensus,quem præstiterat venditioni patris. Sed, quod pace tanti viri dixerim,illud cap.nuncupatim dicit contrarium, scilicet huiusmodi tempus retractus currere minori,sed restitutionem competere aduersus lapsum eius temporis. Lege lector,& id apertè videbis.

4 *De eadem re.* ¶ Igitur vt hæc nostra consuetudo,quæ similiter dicit,id tempus currere minori, non sit superflua,sed aliquid addat ad Ius commune (secundùm not.per Bar.in l.iiij.§.prętor ait,col.ij.versic.quæro quid statutum,& ibi etiam Imo.Pau.Cast.Ro.& Alex.ff.de dam.infec.& eundẽ Bar. in l.ij.& ibi Recẽtiores,ff.de vsuc.& in l.nõ solùm,in fi.ff.de rei vend.cum alijs multis concor. à me traditis suprà eo.tit.§.ix.in glo.ij.in verbo, *à son domicile*, nu.56.contrarium tamen,& latius in nostro libro,cui titulum fecimus,Nihil frustra) debemus hanc consuetudinem intelligere,vt currat sine spe restitutionis:& ita,vt iam diximus,vtimur, nec est irrationabile. Nam aliàs nullus emptor,vel ex longissimo tempore xxx. vel xl.anno. tutus esset ab hoc retractu. Vix enim reperias familiam aut cognationem,in qua non sit minusculus quispiam,qui etiam post xxv.annos intra quadriennium restitueretur in integrum, atque etiam post quadriennium ex capite ignorantiæ intra xxx.annos,aut etiam centum,vt multis placuit,& dicemus infrà,in verbo, *ignorans*, nume.44.sed communiter.

5 *De eadem re.* ¶ Idcò vt euitetur hîc longi temporis error,ac confusio, (ob quam introductæ sunt vsucapiones,c.vigilanti,de præscrip.ne scilicet contra bonum publicũ dominia diutius maneant in incerto,l.j.ff.de vsucap.& §.j.Insti.eo.& quod per eum tex.voluit glo.in §.j.in verbo,diligentia, in Auth.de temp.non solu.pecu.sup.dot.quam alibi esse negat Bal.in c.j.§.si quis per xxx. col. ij.versi.& nota præscriptiones,tit.si de feu.fuer.controuer.inter do.& agna.) igitur, vt repetã, ad cuit

ad euitandum tam longi temporis errorem, atque incertitudinem, non debet minor restitui. Alioquin etiam hæc nostra consuetudo, quæ dicit retractum currere minoribus, esset tanquam ludibrio, verbisque, non rebus posita videretur, contra l.ij.C.commun.de legat.& l.vltima, ff. ne quid in loco publico.& capit.commissa, de electio.lib. vj. Et id videtur voluisse in casu constitutionis Pro.omixeos, quæ similis est nostræ consuetudini retractus, loquentis etiam de minore, & ei prouidentis aduersus tutorem, si negligens fuerit, Bald.in suis commentatiis in eam constit.columna ij. versiculo.sed quæro, dicit hæc constitutio. Nam si constitutio (inquit) aliter voluisset prouidere de restitutione in integrum, hoc dixisset, l.vnica, §.& cùm triplici, ibi, vt quod vel tollitur vel reformatur, non sit incognitum, C. de caduc.tollend. & sequitur Matth. Afflict.in eodem tractatu, in verbo, vt intra xxx.dies, columna antepenul.versic.sed iuxta prædicta quæro.

6 ¶ Nam & in simili idem Bald.in l.j.in xxiiij.oppo.C. qui admit. pulchrè ac not dicit quòd vbi lex vel statutum facit mentionem de minore absente, & aliis, quibus de iure communi conceditur restitutio in integrum, tunc non eis conceditur aduersus huiusmodi legem, aut statutú. Et ita cú refert & sequitur Petr. Ancha.consil.clxx.principaliter.& Alexand.consi.clxv.dubitatur, col.j.in fi.versic.superest videre alterú, in fine consil.libr.vj.vbi dicit aliud esse, si lex aut statutú generaliter loqueretur, sine mentione minoris aut aliorú huiusmodi, per not.à Barto. & aliis in d.l.vlt.C.in quib.caus.in integr.restit.non est neces.& Innoc.& aliis in d.c.constitutus. Quamuis aliud voluisse videatur Paul.Castr.consi.cccxciij.pro euidentia, ad fi.j.dubij.lib.ij. per glo. in l.licet, in verbo, seruanda sunt, versi.an autem restituatur, C.de præscrip.xxx.vel xl.anno.quę simpliciter dicit adultum restitui aduersus præscriptionem longissimi temporis. Sed ego malo accedere priori sententiæ, neque ei contradicit d.glos. *De eadem re. Statutum si faciat mētionem de minore, is non restituitur.*

7 ¶ Et hæc maximè debent procedere in hoc casu, in quo restitueretur minor ad lucrum consequendum, vt dicit Bartol.in dicta l.vltima, proximè allegata in fine, & in l.etiam, la ij.in fine, ff. de minor. Ex cuius dictis facilè intelliges non tantú fauoris habere minores aduersus has tem potum præscriptiones, quæ lucrú tantum conferút, quàm aduersus eas, quæ damnú quoque inferunt, vt etiam videre licet apud Rapha.Fulgo.consilio lxj.domina Catharina, col.vlti. vbi ad hæc allegat l.vltimam.§.licentia.C.de iure deliberan.& Cardin.Flor.& Panorm.in c. ex parte.de resti.in integ.dum tractant, an minor qui renuntiauit beneficio, audiatur petés restitutionem in integrum. Nam & aliàs sæpe videmus concedi restitutionem ad damnú vitandum, non ad lucrum captandum: vt de fœminis dicitur in l.quáuis, & in l.vltima.C.de iuris & facti ignoran.& l.error, ff.eod.& de maioribus, ex clausula, Si qua mihi iusta causa videbitur, in l. sciendum, ff.ex quib.caus.maior. *Minor nō tam facilè restituitur ad lucrum. uide nu. 9.*

8 ¶ Præsertim verò hæc obtinere debent, cùm quis desiderat restitui ad lucrú quodpiam, quod de iure speciali tantùm pertinet, non etiam de iure communi. Cuiusmodi citra controuersiam est istud, de quo tractamus, siue sequamur eos, qui dicunt retractú esse contra ius commune, quæ communior est opin. siue etiam eos, qui dicút esse præter ius ipsum commune. Nam non adeò facilè debet quis admitti ad rescissionem eius, quod iuris specialis est, quàm quòd est iuris communis, ex sententia gl Bal.& Paul.Cast.in l.j.C.si aduer.vendit. Et aliàs semper faciliùs impeditur aut tollitur, quod iure speciali competit, quàm quod iure communi, l. eius militis, §. j.& ibi Bar.& alij, ff.de mili.testa.& §.quia verò, in Auth.de non alie.& Docto.vbique. Et bene facit quod in simili tradit Ang.in l.ij.§.conuenire, ad fi.ff.de iudic. *An ad id quod iuris specialis est.*

9 ¶ Et hæc quidem postrema adiecimus, non quòd necessariò probent, minorem in hoc casu de iure communi non esse restituendú, cùm habeamus text.clarú in contrariú, in d.c. constitutus. Et aliàs quoque minori competere restitutionem in integrú ad lucrum captandum, probat d.l. quamuis, in ij.respon.& l.& si sine, §.j.in j.respon.ff.de minor.& iterú l.ait Prætor, §.hodie, qui est vlti.& l.seq.in princ.& in §.j.& rursum in l.non omnia, eod.tit.& l.vlt.C. de repud. hæred. & voluit glo.in c.auditis, in verbo, restituimus.& ibi Hosti.in eodem verbo.Ioan.And.super ca gloss.& Panor.col.iij.versi.secúdò not.ex gloss.extrà de in integr.rest.Innocen.& Host. in d.c. constitutus, vterque in verbo, offerre. [& ibi quoq; Aegid.Belliem.in eodem verbo, & rursum col.ij.versi.probabam secúdam partem.] Corne.consi.clxxiiij.super hac noua, colú.ij. versic. constat enim, lib.iij. Nec tantùm pro lucro certo, sed & verisimili tantùm, vt not. voluit Bal.in l.cùm quidam, in princ.versi.ex hoc not.per illú text.& ibi quoque post eum Ange.Imo.Paul. Castren.Ro.Alexand.qui dicit perperuò menti tenendú.Fran.Aret.& Iaso.ff. de acquir.hære. & Raph.Co.consi.cxiiij.Antonius, col.iiij.versi.ex quibus apparet. Et bene facit tex. quem ipse Areti.allegat, in l.iij.§.quòd si hæres, ff. de mino. Sed illa tantú adduximus ad confirmationem præcedentis rationis, quæ per se optima est. *Maior restituitur etiam ad lucrum.*

An ad lucrum odiosum ex lege proueniens. Quid in ecclesia. Quid in absentibus.

10 ¶Sed illud tameo baud dubiè verum est, quòd non restituitur minor ad lucrũ odiosum, proueniens ex dispositione legali: vt probatur in l.auxilium, in prin.cum ibi not.ff.de minor.& tradit Bald.in l.eòm quidam, §.vlt.in fin.ff.de vsur. Et idem in ecclesia voluit glos. in clement.ij.in verbo, grauiora, in fi.& ibi Imol.col.v.versi.nota autem ex his, de procu.& Spec.ti.de in integ. rest.§.qòis autem, versi.sed ecclesia. Compostel.in c.quod sicot, & ibi Ioan.And.col.vlt.versic. sed quid dices, extrà de elect.& idem Ioan.Andre.in d.c.auditis, pauló ante finem, & ibi Panor. col.vlt.versic.item limita, de in integr.rest. Alexan.coosil.lxv.quoniam omne datum, colum.iij. versicu.decimò, quia non potest, lib.vj.qood coosil.duplicatur coosil.cxix.eod.lib.vj. Et idem quoque in absentibus, & aliis, quibus ex caula datur restitutio, probat text.in l. sciendum, cum duob.seq.ff.ex quib.cau.maio.

De iisdem rebus.

11 ¶Et huius postremæ l.arg.Bal.io l.pupillorum.col.ij.C. de repud.hæred. dicit, nunquàm etiam ecclesiæ competere restitutionem in integrum ad lucrum cum iniuria alterius. Sed & per eundem text. Signo.consi.xcj.factum sic se habet, ex quodam, col.iiij.versi.prætereà lucri, respondi, non haberi rationem lucri, cum alterius ioiuria. ad quod etiam allegat l.si quis vxori, §.seruus, ff.de furt.id quod etiam voluit Alber.eosdem illos text.allegans, in l.Iulianus, in prin.ff. ex quib.caus.maio.vbi etiam loquitur de minoribus & militibus. Sed & Petr.à Bel.Perti. in l.vlt. col.j.C.in quib.cau.in integ.rest.tradit, in odiosis, quæ sunt ad damnũ vel pœnam alterius, currere præscriptionem aduersus minores sine spe restitutionis, per l.j.C.ne de sta.defunct. Et vide Matth.Afflict.dec.Neapo.cccxc.successor. Si igitur boc statutũ odiosum est, vt multis placuit, quos suprà adduximus in præfat.huius tit.nume.60.quoniam sont multi, & seq.& prætereà iniuriosum, vt satis probat, l.dudum.C.de contrahen.empt. vt idem declarauimus io eadem præfat.nume.23.nam vt concedamus, & seq.nooest quod amplius dubitandum de hae re sit. Sed aduerte, quia d.c.constitutus, concedens restitutionem, iuncta hac doctrina, probat noo esse odiosum, vt diximus in eadem præfat.oum.57.pro quibus. Sed vt semel dicam quod seotio, illud cap.non ex veris merisque legum fontibus, depromptum est, vt noo abs re D.Igneus crediderit, idipsum non coocedere restitutionem aduersus tempus retractus, vt suprà diximus. Ex coosue-

Consuetudo.

tudine autem expressa Niuernensium boc tit.cap.x.id tempus currit contra minores, absentes, ignorantes, sine remedio restitutioois. Et vt id semel finiam, fuit aresto oostræ curiæ Parisiensis non semel iudicatum, noo esse hoc casu locum restitutioni minoris ætatis.

Intra quod tẽpus minor debet petere restitutionẽ, cùm restitui debet.

12 ¶SED QVÆSTIONIS est, si mioori io boc casu competeret restitutio ob decursum tempus retractus, intra quod tempus postquàm maior effectus est, posset eam petere, vtrũ intra quadriennium postquàm maior factus est, an verò intra annum & diem. Gloss.in l.interdum, in verbo, planè, ff.de mino.dicit, quòd cùm minor læsus est in contractu, vel quasi, datur annus vtilis, siue quadrieonium post maiorem ætatem. Si verò in tempore, & tunc si id tempus est quadriennium aut maius, datur etiam quadrienniũ. Si breuius est, alterũ tantũ tempus in id solùm, datur, per l.cùm post, in j.respon.& in fi.ff.quan.act.de pec.est anna. & illã cõmendat, & seqoitur Bar.in d.l.interdũ.& est alia bona gl.in l.Diuus, io verbo, restituere, versi.sed an boc casu, & ibi quoq; Bar.ad fi.ff.de rest.io integ.& gl.in l.inter omnes, in gl.vlt.in prin.eo.ti.& io l.superuacuã, quæ est vlt.io verbo, eótiouatio, & ibi itẽ Bart.circa med.& Bal.paulò ante fi.C. de tẽp. in inte.rest. Azo, cuius opin.glo.vbique nititur, in Summa, de temp.in inte.rest.versi.itẽ sicut, & seq. Dy.in §.rursus, Inst.de act. Et ita, atque secundum hanc sententiam in casu nostri retractus mioor post maiorẽ ætatem oon haberet, nisi annum & diem ad petendam hanc restitutionem.

De eadem re.

13 ¶Sed tu tamẽ vide tex.io cle.j.& ibi gl.in verbo, si minus, & Doc.de rest.in inte. & ipsum Bar. in l.ab bostibus, §.sed quod simpliciter, col.vlt.versi.venio ad tertiũ, ff.ex quib.cau. maior. & in l.necnõ, §.j.post princ.eo.tit.Cy.in d.l.superuacuã, col.vlt versi. tertiò ad id quod obiicitur, & ibi Alb.Io.Fab.in ij.locis.& Sal.col.ij.versic.sed intra quantum, C.de temp.in integr.rest.Paul. Cast io l.j.col.ij.& iterum in d.l.quod tempore, col.iij.versi.& not.qòòd gl.C.de resti.mil. Sed & vide Io.Fab.& Ang.Are.in d.§.rursus, illum nu.14.ibi quæritur vlterius, hunc col.iiij. versic. in ead.glo.in fi.Insti.de Act.Matth.Afflict.in Coosti.Siciliæ incip.minorum, in j.not.vbi ouncu patim loquitur in casu oostræ consuetudinis.atque etiam deci.Neap.clxxv.vniuersitas.

PRESENS OV ABSENS,

PRÆSENTES AVT ABSENTES, GLO. III.

An cùm absentibus currit præscriptio, currat illis ne-

1 POSSET VIDERI, id quod hîc statuitur, currere id tempus absentibus, ita esse intelligendum, nisi ipsi habuerint verisimilem ignorantiam rei, præter ipsam absentiam: per id quod singu.in simili respoodit Anto. syncerus iuris Canonici interpres, consil.xlv.domina Orabilis, colum.vlt.versic.nunc autem restat, quòd statutum disponens currere tempus contra absentes, non comprehendit casum absen

absentiæ, iunctæ cum verisimili ignorantia: per multa illic ab eo allegata, quæ omnibus eo in loco videre licet. Verùm cùm nostra consuetudo vltra hæc verba, quæ nūc commentamur, mox subiungat & illa, *sachans & ignorans*, nihil omnino amplius hæsitandum est, quin si absens quis fuerit simul & ignorans, compræhendatur.

risimiliter absentibus.

2 ¶Si autem vis scire, an, quando, & quomodo aliâs absentia excuset, & quæ iusta sit, & digna vel excusatione, vel restitutione, quantùm ad vsucapiones, & alios quoque effectus, vide glo. Barto. & alios in l. vlt. ff. de rest. in integ. glo. in c. biduum, versi. palàm, in verbo, audiatur. ij. q. vj. Doct. & præsertim Fel. in c. cùm Bertoldus, extrà de re iud. Quis autem dicatur absens aut præsens, scies ex l. absentem, & ibi Doct. ff. de verb. sig. & l. vlt. C. de lōg. temp. præscrip. Ibique tractatur materia absentiæ, & præsentiæ in vsucapionibus, atque etiam in §. j. vbi Io. Fab. Ang. Are. & alij, Insti. de vsuca. & Bal. consi. ccccLxxxviij. sequens quæstio, insi. lib. j. & Pau. Cast. qui loquitur in materia vsucapionis statutariæ, consi. xciij. posito quòd ista, in vl. dubio, lib. j. Sed ita vt scias in Senatu Parisiensi non censeri absentem, nisi qui est extra regnum Franciæ. An autem præsumatur absentia, an præsentia, latè diximus in nostris Legibus connubialibus in glo. vj. in ij. q. & latius suprà in tit. præced. qui est, *des præscriptions*, in verbo, *entre les presens.*

An & quando absentia excuset.

Absens quis dicatur, quisue præsens.

Absentia an præsumatur.

IGNORANS, IGNORANTES. GLO. IIII.

1 TAMEN ignorantia potuisset videri hunc temporis cursum impedire: {nam & id visum est hoc in nostro casu Aegid. Belleme. in cap. constituius, col. xij. versic. quod intelligo de resti. in integ. per quædam quæ & nos posteà citabimus. Nam & aliàs tempus currit ignoranti.} l. genero, ff. de his qui notan. infa. & l. cùm sex menses, ff. de Ædil. edict. & l. semper, §. hoc interdictum, versic. annus. ff. quod vi aut clam, & l. annus, ff. de calum. & l. ij. ff. quis ord. in bo. pos. ser. & l. vlt. ff. de decre. ab ord. faci. & l. j. §. si aduersus, qui est vlt. ff. quan. appel. sit. & l. quinquaginta, & ibi nota. ff. de excu. tuto. & l. eiusdem initij. ibi, notum factum erit, C. eodem titu. & l. quandiu, & ibi latè Bal. & Alexan. C. qui admit. & l. vlt. in princ. versi. omni tamen modo, C. de iure delib. & c. licèt, extrà de supplen. negli. Præla. & c. quia diuersitatem, in fi. extrà de conces. præb. & c. concertationi, de appel. lib. vj. & cap. j. de rest. in integ. eod. lib. vj. cùm dicitur, si quis negligenter omiserit. nam ignorans dici nō potest negligens, vt dicitur in d. cap. quia diuersitatem. & ita illum tex. expendit Zenzel. in extrauagan. Ioan. xxij. incip. suscepti, versi. nos de illo, in verbo, postquàm sciuerunt, in princ. Panormita. in cap. j. in fin. de præscrip. Paul. Castreo. consil. lxxxviij. videtur dicendum, colum. ij. lib. ij. cum aliis multis latè collectis ab Hippo. Marsi. consil. xviij. protector, colum. v. versicu. cùm ergo fuerit.

Ignorātibus an currat tempus.

2 ¶Nec interim tamen omiserim text. in l. statuliberos, quæ est iij. §. si quis hæredi, ff. de statulibe. quē ad hæc vbique Doct. cōmēdant, & inter cæteros Bar. in d. l. vlt. in prin. post gl. ibi, in verbo, delatā, C. de iure delib. ad hoc quidē quòd tempus appositū in testamēto non currit, nisi scienti. De quo etiā est tex. in l. si hæreditas, in prin. C. eo. tit. scilicet de statuliber. & in l. si in diem, ff. de cond. & demon. & vtrobique Bar. & Bal. in l. j. C. de his quæ pœnæ nom. Sed & per illū textum scribit Pet. Ancha. in c. nos quidem, extrà de testa. quòd contra ignorātem non currit dispositio testatoris, qua suum debitorem ab omnibus liberauit, si centum intra mēsem soluerit. dicitque se ita consuluisse, vt fecit consil. xxix. prout illum allegat, & sequitur Barb. consi. l. præclarè scriptum est. col. iij. versi. & si quispiam dixerit, lib. ij. quamuis illud consi. de hac re non loquatur.

Ignoranti an currat tempus in testamento præstitutum.

3 ¶Ex quibus & illud apertè sequitur, quòd non currit tempus insinuationi testamentorum, vel donationum præstitutum à statuto vel lege, nisi à tempore sciētiæ, ex sententia Bal. in d. l. quādiu, in fi. C. qui admi. & in d. l. quinquaginta, ff. de excu. tut. vbi ita dicit se cōsuluisse. & in l. item veniunt, §. cum antequam, in fin. ff. de pet. hæred. vbi & idem dicit Bart. quoque consuluisse, & fuisse posteà in practica obseruatum. idem Bald. in d. l. annus, & ibi quoque Ang. post prin. ff. de calum. & idem quoque Bal. in c. licèt, paulò post princ. extrà de supplen. negl. Prælat. & Roma. consi. ccxxviij. pro plena, col. j. versi. octauo.

An tempus insinuationi præfixum.

4 ¶Nec tempus datum Episcopo, vel aliis ad executionem testamentorum, siue à lege, siue à testatore. Bar. in d. l. quinquaginta, in fi. & in d. l. genero, & ibi quoque Bal. Ang. & Pau. Cast. & idem Bar. in l. vlt. §. j. C. com. de leg. & consi. cxlij. constitutione Camerinensis Episcopi, col. vlt. versi. prætereà constitutio. Bald. in l. id quod pauperibus, col. iij. versi. tertio quæro, C. de Epis. & cle. & in repet. l. ij. col. vij. versi. tertiò quæritur. ff. de leg. ij. & in l. captatorias, col. vlt. C. de test. mil. & in l. vnica, in princ. col. ij. C. de cadu. tol. & in c. super eo. col. j. versic. sed an requiratur, extrà de app. vbi id tamen declarant. & idem Bal. in c. j. vers. nisi iusta, col. ij. versi. secundò not. ti. quo temp. mil. & consi. ccccLxxx. testator instituit, in quarto dub. lib. j. & cōsi. ccccxx. præmittēdum

An tempus datum ad executionē testamentorum.

eſt quòdpater, lib. j. & Honofr. Peruſ. conſi. ſeq. & idem dico & rurſus ipſe Bal. conſi. clxxj. præmitte oda ſunt, lib. iij. vbi tamẽ diſtinguit, vt ibi videre poteris. Lapus alleg. lxxxvij. Matth. col. ij. Domi. & Phil. Fran. in c. quàm ſit, §. electus, de elec. lib. vj. Imo. in d. c. quia diuerſitatẽ, de cõceſ. præb. & in d. c. nos quidẽ, de teſta. Raph. Co. conſi. xij. Io. ab armis, in fi. Pau. Caſt. in l. nulli, col. vlt. C. de epiſ. & cler. Pan. in c. cùm eſſes, de teſta. Ro. latè d. cõſi. ccxxviij. io j. dub. Pet. Fer. titu. forma libel. quo agit. ad red. rati. tutel. in verbo, ad executores, col. iij. verſi. amplius pro latiore. Beoed. Cap. conſi. xxv. cùm de pluribus, col. j. verſi. circa ſecundũ, Alex. conſi. xxxvj. viſo themate, col. ij, verſi. præterea videmus, lib. iiij. Iaſ. in l. fideicommiſſum, in fi. ff. de leg. j.

De eadem re.

5 ¶Idque optimè ex eo probatur, quòd in tẽpus non currit niſi negligẽtibus, vt patet ex d. c. nos quidem, in verbo, neglexerit, & ibi Hoſt. extrà de teſta. & Fede. Seneo. cõſi. cxxix. teſtator Bart. in auth. hoc amplius. C. de fideic. Panor. conſi. lix. viſo teſtamẽto, in tertio dubio, li. j. Quamuis ſint, qui è diametro teneant contrarium, ſcilicet id tempus currere ignorãtibus, ſcilicet Spec. tit. de inſtr. edi. §. nuoc verò aliqua, verſi. item quid ſi executor. & Card. Flo. in d. c, nos quidem, vbi id optimè declarat, & io d. c. quia diuerſitatẽ. & Barb. in c. ſi hæredes, col. xij. verſi. ſed quia. in d. c. extrà de teſta. & conſi. viij. ſcribitur præclarè, col. iij. in ſecundo dubio, lib. j. De quo etiã per Steph. Bertran. conſi. lxxxiij. ſuper iſto, col. j. lib. ij. & Card. Alex. in d. c. ſuper eo, col. iij. nu. 17. de appel. & latiſsimè per D. Igne. in l. iij. §. ſi conditioni, quem legit cum l. qui poſthumus, nu. 127. & multis ſeq. ff. de ſenatuſconſul. Sylla.

An tẽpus præſtitutum denuntiandis uel puniendis criminibus, uide infrà xviij.

6 ¶Nec tempus quoque præſtitutum deountiandis au puniendis maleficiis, currit igoorantibus. Bar. Bal. & Aoge. qui ita dicit ſeruari in practica, in l. annus, ff. de cal. & idem Barto. in l. Diuus, col. vlt. ff. de cuſto. reor. & in l. eum qui, §. in popularibus, ff. de iureiur. Alber. in ſecunda parte ſtatutorum, q. lxxxij. item quæro ſi conſuetudo, Bald. Ange. Pau. Caſt. & Io. à Monte Sperello in d. l. genero, ff. de his qui not. infa. idem Ang. io §. ſi quis rapuerit, in Auth. de ſanctiſ. Epiſco. latè Ro. in l, j. §. occiſorum, ff. de Senatuſconſul. Sylla. & d. cooſi. ccxxviij. col. j. verſic. nooò probatur. & in repet. l. ſi verò, §. de viro, in ij. fal. verſi. decimonono, ff. ſol. mat. Pau. Caſt. qui id declarat conſi. xvij. poteſtas, col. ij. lib. j. de quo tamen vide Bart. in l. Labeo, in prin. & ibi Alex. in addit. ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſſ. fuer. Bald. & Sali. in l. vlt. C. de dol. & ibi omnino Alex. qui diſtinguit poſt alios multos, quos ibi allegat.

An tẽpus præſentandi.

7 ¶Nec tempus patrono præſtitutũ ad præſentandum: Nec Prælato ad conferendum ſacerdotia: Nec eligentibus datum ad eligendum ad eadem: vt de primo eſt ſententia Io. And. in c. ij. extrà de ſupplen. negl. Præla. & in ca. vlt. & ibi quoque Panorm. qui id dicit ſing. extrà de iuſe patro. Fede. Senen. d. conſi. cxxix. teſtator. D. à Rota, qui pulchrè declarant deciſ. cccclxvj. vtrùm vacante, in antiquis. Bernard. Biſguet. in deciſ. Ror. ſub tit. de iure patro. ca. iij. à quo tempore. Panor. in cap. eùm propter, poſt princip. extrà eod. tit. Idque in tantum, vt requiratur vera & certa ſcientia, nec ſufficiat interpretatiua, vt id tempus currat patrooo, ſecuodum Paul. Eleaz. in d. ca. ij. extrà de conceſ. præben. & Lapum allegat. lxxviij. vacauit eccleſia, in iiij. quæſtione. & oouiſſimè Rochum Curti. in tract de iure patro. in verbo, hooorificum, q. xxvij.

An conferẽdi.

De ſecundo, quod eſt ad conferendum, eſt text. expreſſus in d. c. quia diuerſitatem, in fi. & ibi omnes Doct. de conceſ. præb. & io d. c. licèt, & ibi glo in verbo, à notitia, extrà de ſupplen. negli. Præla. & gloſ. in d. c. ij, in verbo, infrà ſex meoſes. & ibi quoque Doct. extrà de conceſ. præb. Fed. Senen. d. conſ. cxxix. D. à Rota, d. deci. cccccclxvj. in antiq. Card. Flor. conſi. xcix. dico quòd acceptatio, verſic. tertiò. Pan. in d. c. cùm propter, poſt prin. de iure patro. Steph. Bertr. conſi. celxxxiij. Chriſto, nu. 3. li. j.

An eligendi.

De tertio, id eſt tempore dato ad eligendum, voluit Inn. in c. ne pro defectu, col. ij. de elec. & Fed. Senen. d. conſil. cxxix. Alb. in l. ij. C. de lib. cau. Bal. in rub. extrà de elec. col. j. verſi. ſed nunquid iſtud tempus, per text. in c. eis quibus, quod eſt vlt. eod. titu.

An eorũ, quæ ſenſu gerũtur.

Idque dicit generale, & perpetuum in omnibus, quæ ſenſu geruntur, per l. j. §. biduum, C. quan. app. ſit, & l. præſes, C. de appel.

An adeũdi hæreditatem. An immiſcẽdi. An deliberãdi. An agnoſcẽdæ bonorum poſſ.

8 ¶Nec tempus adeundi hæreditatẽ ſiue etiam ſe immiſcendi hæreditati: Nec item tempus deliberandi ad adeundũ: Nec tempus agnoſcendæ poſſeſsionis. Bal. cõſi. xij. quidam dominus Matthæus, col. vlt. verſic. ſequitur aliud, lib. j. quod iterum repetitur conſi. ccclxxxvj. libr. v. & idem Bald. cooſi. xiij. ſuper eo quæritur, eod. lib. j. & conſi. ceexvij. domina Vielecta, li. ij. vbi pro tempore deliberandi allegat l. cùm antiquioribus: C. de iure delibe. & pro tempore agnoſcẽdæ bonorum poſſeſsionis, l. ij. §. dies, ff. quis ord. in bono. poſ. ſer. & eſt etiam bonus tex. in l. ij. in prin. ff. de ior. & fact. ign. vbi ita ſcribitur. nam ſi quis neſciat deceſsiſſe eum, cuius bonorũ ei poſſeſſio defertur, nõ cedit ei tempus. & in l. iij. §. vlt. ibi, ex quo patrem ſuum deceſsiſſe ſcit, ff. de Carbo. edic. & in l. ij. ibi, ex quo eum defunctum ſciſti. & ibi Deci. in vlt. not. C. qui admit. & voluit præterea idem Bald. io rub. C. eo. titu. in vj. q. vbi dicit procedere, etiam ſi ceſſaret per triginta annos. & in l. licèt, col. iij. verſi. præterea pone, iunctis ſeq. C. de iure deli. vbi loquitur de cetum

annis

annis. Paul. Cast. qui illud sequitur de triginta annis, & dicit sing. & perpetuò menti tenendum, in d. l. quandiu, C. qui admit. Corn. qui etiam loquitur de longissimo tempore, & tamen subdubitat, consi. cccxxj. de pluribus, col. iiij. versi. videtur posse dici, lib. uj. & Fran. Balb. io trac. Præscrip. in quarta parte, quartæ partis prin. q. xx. vbi item loquitur de eodem tempore.

Et quid si cessaret per triginta annos.

9 ¶Nec tempus appellandi: Nec etiam appellationis prosequendæ: nam primũ probatur in l. j. §. vlt. & ibi Ange. ff. quan. appel. sit. & l. ab eo, ibi, vbi primùm cognouistis. & ibi Albe. in princ. C. quomo. & quand. iud. & l. ii is quem, ibi, posteaquam cognouisti. & ibi Albe. & Bal. C. de appel. & c. concertationi, ibi, postquàm sciuerit, & ibi glo. & Doct. de appel. lib. vj. & gl. in authen. hodie, in verbo, à sententiæ, in prin. & ibi Cy. & Sali. etiam in princ. C. de appel. & gl. in c. ab eo, in glo. j. eo. tit. lib. vj. & iterum in c. non solùm, in verbo, decennium, eod. quoque tit. & l. b. & gl. in c. anteriorũ, in verbo, à recitatione. & ibi Archi. col. ij. ij. q. vj. Pet. Iac. in tit. de act. de constit. pecu. col. vij. in paruis, versi. item rectè dicitur à decem diebus. Guli. à Mõte Laud. in extrauag. suscepti, in verbo, extũc. tit. ne sede vacan. D. à Rota, decis. xlix. si fertur, in nouis, & decis. cccexcix. nota si feratur. in antiquis. Angel. in l. à sententia, §. vlt. in fi. ff. de appel. & consil. cccij. visis. col. vlt. per d. Authen. hodie. Pet. Anch. consil. clxxiiij. Dominus Lazarus, in secundo dubio. Roma. d. consi. ccxxviij. col. j. versi. sextò, & consi. cccxliij. ex proposito, paulò ante fi. Card. Floren. consil. liiij. in examinatione, in tertio dubio: vbi & id dicit procedere, etiam si quis esset in loco ipso, & esset præsumptio scientiæ. Pau. Castr. d. consi. xlj. in iiij. q. paulò ante fin. lib. j. & d. consil. lxxxviij. videtur dicendum, in fi. lib. ij. Guid. Pap. singu. ccclviij. versi. decem dies. & Card. Alex. in c. personas, col j. extrà de appel. Matthæ. Afflict. in cõsti. Siciliæ incip. appellationũ tempora, col. iij. in iiij. notab. in princ. & est glo. optima, in d. c. concertationi, in verbo, sciuerit, quæ dicit nõ satis esse, scire actum factum, nisi sciat se ex eo læsum. De cuius materia vide vltra Doct. ibi, Barb. in cle. causam, col. xxvj. versi. & adde pone, de elect. & Fel. in c. à nobis, in prin. de except. & in c. quod ad consultationem, col. penul. versic. duodecima conclusio, de re iudi. Secundum autem, quod est prosequendæ appellationis, voluit Archi. in d. c. anteriorum, colum. ij. ij. q. vj. & Bal. in c. ex parte. col. iij. versi. sed nunquid iste annus, extrà de appel.

An tempus appellandi.

Quid si sit in loco, & est præsumptio scientiæ.

An tẽpus prosequendæ appellationis.

10 ¶Sed quòd primùm diximus de tempore appellationis, intellige (ne erres) nisi sententia lata sit in præsentia procuratoris: tunc enim tempus currit statim à tempore sententiæ, non expectata alia domini notitia, vt probat text. in d. l. j. §. vlt. & ibi Bart. ff. quan. app. sit. & §. si aduersus, ij. q. vj. Inn. Ant. & Imo. in c. j. extrà vt lit. nõ cõtest. Cy. in dicta auth. hodie, C. de appella. D. à Rota deci. cxxxvij. appellatus in nouis. Albe. in l. diuus, col. ij. versi. & vbicunque, ff. de in integr. restit. Philip. Fran. qui alios multos adducit, in c. Nicolao, col. iij. versi. sed difficultas, extrà de app. & Guid. Pap. decis. ccclviij. & Matthæ. Afflict. decis. Neapo. cccxliij. fuit dubitatum. Et ita sæpe à Senatu Parisiensi diffinitum tradit Io. Gallus in suis arestis, q. cxij. & iterum cxvj. & est vnum inter ea, quæ Aufr. dicitur collegisse, nu. 69. Sed tu tamen de hoc vide Alex. cõsi. xcv. visis processibus, colum. ij. versicu. nec dicat aliquis, & multis sequen. & rursum colum. sequent. versicu. non omitto etiam, & multis quoque sequent. libr. ij. & Guid. Pap. decis. Delphi. ccccxxxvj. cùm materia, in lxxix. quæstione.

Quid in tempore appellationis, si lata sit sententia præsente procuratore.

11 ¶Nec tempus matri & cæteris pupilli consanguineis præfixũ ad petendũ tutorem ipsi pupillo. Nec tempus petendi restitutionem in integrum. Primũ enim tradit ipse Bal. in d. c. ex parte. vbi suprà, quod satis gloriosè dicit ab alio nemine tactum fuisse: quod tamen & tactum, & eodem modo decisum est à Bart. eius præceptore in sua disputa. incip. pupillus, quæ est omniũ suarum postrema, in solutio. illius, col. eiusdẽ j. per l. ij. §. si mater, versi. sed si fortè absens, ff. ad senatusc. Tertul. Bal. autem ipsum simpliciter in hoc refert & sequitur Iason, consi. cliij statuto ciuitatis, col. v. versi. quintò facit, lib. iij. quod repetitur consi. cxxxiij. lib. iiij. Secundum autem, quod est tempus petendi restitutionem in integ. etiam voluit idem Bal. consi. xcij, quædam sententia, circa medium, lib. j. vbi loquitur de restitutione aduersus sententiam ob instrumenta nouiter reperta. quod & ipsum voluit Bal. loquens generaliter de omni restitutione in integrum, in l. falsam, circa med. C. si ex fal. instru. vbi not. id dicit procedere, etiam si centum anni effluxerunt. De quo nos latius posteà dicemus in hac eadem glo. nu. 44. sed communiter.

An tempus statutũ ad petendum tutorem.

An tempus petendi restit. in integr.

12 ¶Nec tempus vasallo datum ad petendam inuestituram, quam vocant, ca. j. §. porrò, ibi, ex quo sciuerit, tit. quali. olim feud. ali. pot. & voluit expressim glo. in cap. j. in verbo, vltra annum, & ibi Iacob. Bel. Bald. & cæteri, titu. quo tempo. mil. Per. Iacob. titu. de causis ex quib. dominus debet amit. proprietatem, col. vlt. versi. item tempus. Bald. in l. vlti. C. si pen. appel. mors inter. & in cap. j. & ibi quoque Marti. Laud. Iacob. Aluar. & Cardin. Alexand. tit. quæ sit pri. cau. benef. amit. & idem Bald Marti. Laud. & Card. Alexand. in cap. vlt. tit. de prohib. feud. ali. per Lothar. ipse Bal. consil. ccccxxix. quidam nobilis, lib. j. & consil. ccclxj. dicit text. quòd vasallus, libr. iij. vbi & id

An tempus petendæ inuestituræ.

An cætera tẽpora hæredi-

bus præstitutis.

dicit generaliter procedere in omnibus obligationibus faciendi, incipientibus ab hærede. Et illud quoque de tempore inuestituræ voluit Per. Ancha.d.consi.clxxiiij.vbi suprà & Io.Ray. in c.j.§.præstereà si quis,col.xiiij.in paruis,versi.quæro à quo tempore.tit.de prohib. feud.ali. per Fede.Alex.consi.lxxix.circa primùm,col.vlt.lib.j.& consil.xl.viso themate & omnibus,colum. ij.versi.contrarium tamen,lib.vj.& consi.xcij.perspectis,paulò ante finem,eod.lib.vj. Pet.Ferr. tit.libel.quo agit.ad reuo.feud.in verbo,nec superstitibus,col.x.versi.hoc autem tempus. Iaso. consi.vij.pro reuerendissimo,col.vlt.lib.iij.& consil.lxiiij.in causa caducitatis,col.iiij. versi.secundò requiritur,eodem lib.iij.& Phil. Dec.consi.cccccxxx.viso puncto,colum.ij.versi.tertiò quæritur,& Carol.Ruin.consi.j.Iesu Christi,col.ij.num.4.& seq.lib.j.& consi.xxxv. adeò,col. xij.nu.28.eod.lib.j.

An tẽpus datũ agnatis ad reuocandam alienationem.

13 ¶Nec tempus anni datum agnatis ad reuocãdam alienationẽ feudi à vasallo factã,per tex.in c. Titius,ibi,vel per annũ ex quo sciuit,& ibi Alua.col.ij.super eo verbo,sciuit,tit.si de feud. fue. contro.inter do.& agna.& Phil.Dec.consi.cccclxv.in casu,col.vlt.quod multùm facit ad hunc nostrum retractũ,qui vt multis placuit ortũ habuit à d.c. Titius,& similibus , vt diximus suprà in præfa.huius tit.nu.13.sed vt redeamus.Et hinc quoque depromptum annum nostri retractus plerique existimant:vt etiam diximus suprà eod.tit.§.j in glos.x.in verbo,*dedans l'an*,nu.3. sed vt ad nostram.Sed hi admodum falluntur,vt docuimus in eadem gl.nu.8.sed nescio,& seq.Et ius illud reuocandi ex d.§.Titius,est multò fauorabilius, vt quod competat ex propria & genuina natura feudorum,hic verò retractus,vt sæpius diximus in gloss.præcedenti, & alibi sæpe in hoc tractatu competit,iure quodam speciali,& vt omnibus prope placuit,odioso.

An tẽpus statutum ad promotionem ordinis sacerdotalis.

An tempus optandi præbendas.

14 ¶Nec aliud tempus anni statutum ad promotionem ordinis sacerdotalis ei, qui beneficium curatum,vt vocãt,obtinet. Nec tempus optandi præbendas. Nec tempus datum ab arbitris ad soluendum sub pœna Nec tempus petendæ consecrationis electo ad Episcopatum. Nam primum illud voluit Io. And.in c.cómissa, & ibi quoque Domi. in §.annus,versi.quid si pater,de elect. lib.vj. Secundum autem voluit glo.ordi.in c.vlt.in verbo,xx.dies.& ibi quoque Archi.& Ioan. And.vterque ad fi.atque etiam Do.in versi.ne autem,de consuetu.lib.vj. Tertium,quod est de tempore præstituto ad soluẽdum,cùm ex facto contigisset,respondit Bart.consil. ccxx.domine Iacobe,per d.l.iij.§.si quis hæredi,ff.de statulib.& l.in diem,ff.de condi.& demon.& sequitur Roma.d.consi.ccxxviij.col.j.versi.vij. Quartum,de tempore petendæ consecrationis,Io.Cal. de elect.const.iiij.à quo tempore,vbi id dicit regulare in talibus.

Nec tẽpus implendi cõditionem.

15 ¶Nec tẽpus implendi conditionẽ.Bal.in l.j.col.pen.in ix.quæst.C.de insti.& subst. per l.ij.ff.de condi.& demon.Et quia etiã(inquit)nõ potest deficere cõditio,antequàm incipiat,l.hæc cõditio si benignè,eo.tit.Et quia deniq; non debet huiusmodi tẽpus currere impedito per ignorantiã facti,arg.l.si iam facta,§.j.& l.quibus diebus,in prin.eo.quoque tit.quod tamẽ intelligit, vt ibi per eũ videbis.Et sequitur Fran.Are.consi.xciij.cõsideratis,col.iij.versi.secundò ostẽditur. Sed & idẽ voluit ipse Bal.in auth.cui relictum,col.iij.versi quæro de quo anno,C.de indict.vidui.& Soc.in d.l.ij.col.j.ff.de cõdi.& demon.Et vide etiã tex.in l.iij.§.si cõditioni,ff.de Senatuscon.Sylla.Et simile quidpiam voluisse videtur Bart.in l.ita stipulatus,col.pen.in vj.quæst. in prin.ff.de verbo.obl.non obscurè sentiens,hæredem qui probabiliter ignorat conditionẽ sibi ascriptam,nõ esse in mora,si implet,cùm primũ potest.Id quod dicit sing.Fran. Are.vbi suprà.

Nec tẽpus inuentarij.

Nec tẽpus productionis.

Nec tẽpus officiorum.

Nec tẽpus querelæ.

16 ¶Nec tempus conficiendi inuentarij:Nec tempus præfinitum productioni instrumentorũ: Nec quoduis tempus quibuslibet officiis præstitutũ ad expirationẽ officij:Nec tẽpus querelæ, quod aduersus testamentũ nostris legibus concessum est. Primũ enim probatur in l.vlt.§.finautẽ.C. de iure delib.& consuluit Bal.consi.ccclxxxiij.quæritur an signum,col.vlt.lib.j. & Barba.consi. viij.scribitur præclarè,col.iij.lib.j. Secundũ quoque,idẽ Bal.consi.cliiij. ponitur quòd quædã dona,col.vlt.lib.v.per d.l.quinquaginta,& d.l.annus,& d.l.genero,suprà à nobis citatas.& præstereà l.cùm sex,ff.de Aedi.edi.& c.pastoralis,extrà de excep.& c.vt circa,de elec.li.vj. Tertiũ, quod est de tempore officiis statuto,idẽ Bald.consi.cccclvj.Seia origine paterna,col.vlt. versi. quintus articulus,lib.j.per not.à Bart.in d.l.genero,ff.de his qui not.infa. Quartum,de tempore querelæ respondit Phil.Dec.d.consi.cccccxxx.viso puncto,col.ij.versi.tertiò quæritur.

Alia similia.

17 ¶Quibus adde & alia multa similia,latè coogesta à Ro.d.cõsi.ccxxviij pro plena,col.j.& ij.& Alex consi.xxxiiij.viso themate,ad fi.lib.j.Bar.d.consi.viij.præclarè,col.iij.& iiij.lib.j.& consil. l.eiusdem initij,col.iij.versi.& si quispiam,libr.ij.& Card.Alex.in c.j.§.vlt.tit.de prohi. feu.ali. per Lothar.& Fran.Cur.iuniore consi.viij.visa ac diligenter considerata, per totum illud cõsi. & Pau.Paris.consi.xlv.fuit monitorium,col.iiij.nu.27.& seq.lib.iiij.Sed ita vt non omittas gl. fin c.vlt.in verbo,mensium,extrà ne cleri,vel mona.& gl.in c.puella.xx.q.ij.

¶At con

18 ¶ At cõtra suprà dicta quòd scilicet tẽpus ipso iure currat ignoranti, videtur esse tex. in l.vlt.& ibi Bal.circa mediũ,& Ang.C.de præscri.long.tẽp.& in l.sicut.& ibi quoque Bal.col.j.& rursum in l.omnes,C.de præscri.xxx.vel xl.an.& in l.vlt.C.de dol.vbi Bal.ex eo dicit contra illã Bar.sententiã,scilicet currere tẽpus denũtiandis maleficus,etiã occultis. quod & idẽ tenet ipse Bal.in d.l.genero.De quo & tu vide Pau.Cast.cõsi.xvij.potestas,col.ij.versi.si verò dictas exceptiones,lib.j.Alex.aut alium (quod magis credo) in add.Bar.in d.l.Labeo,ff.si quis test.lib.esse iuss.fuer.& Fran.Are.in d.l.licet,C.de iure deli.& Barba.in addi.Bal.in l.captatorias,in fi.C.de test.mili.& latissimè omnium Soc.d.consi.cviij.col.j.& iiij.sequentibus,lib.iiij.

De eadem re, an tempus currat ignorantibus.

19 ¶ Et generaliter tempus ipso iure currere ignorãtibus,tenuit etiam Cy.post Petr.à Bella Per.in l.ij.in xij.q.C.de iure emphy.Bar.in l.j.§.si quis autem,ff.de itine.actúque priua.Bald.in c.bonæ,col.iij.versi.no.contra ignorãtes,extrà de postu.Præla.& consil. cccxxix. præmissis verbis, per totũ illud consi.maximè verò in fi.lib.v.Raph.in l.cùm filiusfamiliàs,§.in hac stipulatione, ff.de verbo.oblig.& consi.cxxiij.S.& P.ciues,in fi.Pau.Cast.consi.cclvij. in causa quæ vertitur Parmæ,col.iij.versi.iiij.videtur,lib.ij. Panor.in c.vigilãti,col.j.extrà de præscrip.& consi. xxxij. casus contingentia,lib.j.Corset.& Aufrer.dec.Tholosa.lxxvj.item fuit quæsitum , potest præscribi.Mart.Lau.& Card.Alex.in c.j.§.porrò,col.j.tit.quali.olim feud.ali.pot.

De eadem re.

20 ¶ Sed tu de hoc,an videlicet,& quando aliàs tempus currat ignorantibus,nécne,vide omnino, præter prædictos,Bal.Sal.& amplissimè Alex.& Ias.in l.quãdiu,C.qui admi. ad bon. possessio. eundem Bal.in l.j.in xxiiij.opp.C.eo.tit.& in d.l.genero,ff.de his qui no.infa.& in l.si partem, §.j.ff.quemadmo.ser.amit.& consi.cccxxix.præmissis verbis,lib.v.Pet.Ancha.in c statutũ,col. ij.de præb.lib.vj.Alex.consi.clxiij. viso processu,col.j.lib.j.Corn.consil. c.consuluit dominus, col.j.lib.j.Soc.si is est (quod multi addubitant) in tract.fal.regu.cccv.præscriptio contra ignorantem.& Fran.Bal.in trac.Præscrip.in iij.parte iij.partis prin.q.xxviij.& seq. vbi etiam tractat latè,an ignorans restituatur.& latissimè Ioan.Igneum Præsidem ornatissimum,in l.iij.§.si conditioni,quem legit cum l.qui posthumos,ff.de Senatuscon.Sylla.

De eadem re.

21 ¶ AT NONNVLLA, in hac materia tibi speciatim annotanda,noluimus silentio præterire.Primum illud erit: Quòd cùm quis ipso iure priuatur iure quopiam ob lapsum tẽporis, nunquam ei currit præscriptio ignoranti:sed tum demũ,cùm sciuerit,glo.est no.in c. quàm sit, §.electus.in verbo,distulerit,& ibi Archi.Io.And.Domi.& Phi.Fran.de elec.lib.vj.Et id admodum rationabile est,propter maius periculũ,scilicet priuationis ipso iure, si tẽpus ipso quoque iure curreret.Nã & aliàs vbi inducitur priuatio ipso iure,dispositio restringenda est, vt videre licet apud Io.And.in c.odia,col.ij.versi.in contrariũ,& iterum col.iij.& ibi quoque Albe.ff.de reg.iur.lib.vj.& Bal.in l.de quibus,col.xij.versi.restat videre,ff.de pœ.cum aliis concor. à nobis collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.303.sextũ constitutio. & ex eo , quod in alio casu tradit Io.And.in c.perpetuæ,& ibi Per.Anch.Domi.& Philip. Fran. de elect.lib.vj. cum aliis concord.à nobis quoque congestis in illa ead.glo.nu.334.decimumseptimum.

Ignorãti nunquàm currit tẽpus , cuius lapsus priuat ipso iure.

22 ¶ SECVNDVM, quòd tempus vnius anni,aut aliud breuius nunquam currit ignoranti,vt voluit Bal.in c.porrò,in verbo,ex quo sciuerit,per illum tex.tit.quali.olim feu.ali. pot. & in d. c.vlt.& ibi etiam Marti.Laud.& Card.Alexan.tit.de prohib.feud.ali.per Lotha.& Ias.d.consi. lxiiij.in causa caducitatis,col.iiij.versic. secundò requiritur,lib.iij.Pro quo optimè facit,quod voluit glo.in §.vlt.Insti.de perpet.& tempo.actio.& sequitur Bart.in rub.ff.de diuer.& tempo. præscrip.Ro.in d.l.j.§.occisorum,ff.de Senatuscon.Sylla.Ioan.à monte Sperel.in d.l. genero. Soc.qui id dicit sing.d.consi.cviij.supposito statuto,col.j.lib.iiij.Et videtur quoque de hoc esse tex.optimus in d.c.Titius,tit.si de feud.fuer.contro.ibi,per annum ex quo sciuit, de quo diximus suprà nume.13.nec tempus anni.& in alio loco,loquente etiam de tempore anni, in cap. ij. in verbo,notitiam,& ibi Bald.extrà de eo qui mit.in posses.& in cap.nullus,& ibi gloss. vlt.lv. dist.Et nuncupatim in casu nostræ consuetudinis tenuit Pau.Castr.consil. ccclj. præfata reformatio,lib.ij.& D.Boer.in consuetud.Biturig.hoc eod.tit.§.j.col.iiij.& deci.cxij.an tempus,col. j.Et facit quod tradit Ioan.Andr.in cap.de seruorum,col.ij.in fi.extrà de fer.non ordi.& in c. commissa,de elect.lib.vj de quo etiam diximus suprà nume.14.nec aliud.& quod scribit Bald. in cap.j.§.vlt.col.ij.versi.quæro,tit.de temp.milit.

Tempus vnius anni, aut breuius, nunquàm currit ignoranti.

23 ¶ TERTIVM, quòd statutum potest disponere,vt vsucapio etiam ignorantes cõprehẽdat, id est,vt tẽpus currat ignorãtibus:vti hæc nostra cõsuetudo facit,per tex.in l.quicunque, C.qui admit.quæ loquitur de tẽpore agnoscẽdæ possessionis,& illum tex.ad hoc dicit sing. & monet notandum Iason.Et id generaliter videtur voluisse Bal.in l.j.in princip.col ij.versic. item dicta constitutio,iunctis præcedentibus,C.de cad.tollen.Et hoc haud dubiè verũ est in casu nostræ

Statutũ potest disponere , ut tempus currat ignorantibus.

consuetudinis: nam cùm ea introduxerit retractũ, qui aliàs non habebat locũ, potuit illi limites & veluti cõpedes imponere, vt sic, vel sic competeret, vel non cõpeteret, siue scienti, siue ignoranti, arg. l. videamus, §. iurare, ff. de in lit. iuran. & l. in commodato, §. sicut, ff. com. cum simi.

24 ¶ {Et ita expressim in hac nostra specie voluit Aegid. Belleme. in cap. constitutus, col. xij. versi. secundò dico, de resti. in integ.} Quamuis sciam Compostel. fuisse in sententia contraria, in c. eam te, de rescri. vt scilicet non possit fieri expressè per statutum vel consuetudinem, nec aliter per inferiorem à Papa vel Principe, vt tempus currat ignoranti. & eum sequuntur Ang. & Ioan. à Monte sperello in d. l. genero, & Caro. Rui. consi. liij. considerato, col. vlti. libr. v. {Et voluit etiam Roma. in l. is potest, col. ij. nu. 5. ff. de acqui. hæred. vbi dicit, & hoc tenet Bal. in d. l. j. C. de cad. tol. per tex. in l. nulli. C. de episc. & cleri.}

25 ¶ Sed priorem sententiam adiuuat, quòd plerisque placuit valere statutum, ne liceat allegare ignorantiam, Bar. in l. diuus, in fi. prin. ff. ad leg. Corn. de fal. Bald. in l. j. col. ij. versi. sed an valeat statutum, ff. de legib. Imo. in l. de pupillo, §. nuntiationem, ff. de oper. no. nuntiat. Panor. in cap. ad falsariorum, in j. not. per illum tex. extrà de fal. Caro. Rui. consi. lxxxvj. visa accusatione, col. iiij. nume. 8. lib. iiij. & Corse. qui id dicit sing. in suis singu. in verbo, ignorantia. Et tacitè sensit Sal. in l. Senatus, C. de his qui sibi ascrib. & in l. ita nobis, C. de adulter. dum tradit, tale statutum esse intelligendum de ignorantia crassa & iniusta. De quo etiam per Roma. in d. l. j. §. occisorum, ff. de Senatusconsult. Sylla. & in l. is potest, & ibi Francis. Aret. col. vij. versi. & occasione, ff. de acquiren. hæred. & eundem Ro. in d. l. j. §. nuntiationem, & ibi etiam Alexan. in fi. ff. de oper. no. nunti. & Ioan. Ana. in d. c. ad falsariorum. & Feli. in c. cognoscentes, col. pen. versi. fallit quartò. extrà de consti. Nam & valet pactum, quo allegationi ignorantiæ renuntiatur, l. qui iure, ff. de testa. mili. vbi Bald. dicit nullam l. esse, quæ id melius probet, & dicit esse menti tenendum. Si igitur pactum ignorantiam tollere potest, potest & statutum.

De eodem.

26 ¶ QVARTVM illud est, quòd cùm statuitur aliquod tempus in merum cuiuspiam fauorem, non etiam in odium negligentis: tunc id tempus indubitatè statim currit etiam ignorãti: vt probatur ex tex. in cap. statutum, & ibi glo. in verbo, numerandum, in princi. & ibi Domini.: qui simpliciter transit cum ea, & expressius Philip. Franc. col. j. de præbend. lib. vj. & Panormi. qui eam glo. dicit singu. in cap. cùm esses, col. vlt. extrà de testa. Quod multum facit ad casum nostræ consuetudinis. Nam id tempus prorsus datum est in fauorem ipsius consanguinei, vt scilicet possit intra annum retrahere quod nullo pacto ei de iure communi competebat. Nec id tempus appositum est in odium negligentiæ ipsius: ideò & illi ignoranti haud iniustè currit id tempus. Super hoc tamen vide Petr. Anch. qui veluti in contrarium pungit in d. cap. statutum, col. ij. versic. opponitur, dicitur hîc.

Ignoranti currit tempus statutum in merum fauorem ipsius.

27 ¶ QVINTVM, quòd ignorantia nihil prodest, nec excusatur ad consequendum lucrum, sed tantum ad damnum vitandum, l. si quis in graui, §. vtrùm, & ibi Bart. ff. de S. C. Sylla. Barto. in d. l. genero, ff. de his qui notan. infamia. Bald. in l. vltima. C. de dolo. Pet. Ancha. in d. cap. statutum, vbi suprà Stepha. Feder. in tractatu de legum interpretatione, parte ij. charta 4. versicu. statuto cauetur quòd syndicus. Alexan. in l. si seruum, in princip. colum. j. ff. de verborum obligatio. vbi & in id citat alios tex. & gloss. & consil. vij. attentis & ponderatis, colum. vlti. paulò ante fin. lib. vij. & Philippus Deci. qui & in id quoque alios text. & gloss. affert, in l qui in alterius, columna ij. versiculo, secundò ista regula, & sequenti, ff. de regu. iur. Et bene etiam facit tex. vltra eos in l. qui autem, §. si quid cum pupillo, versicu. similique modo, ff. quæ in frau. credi. cùm dicitur, nec videtur iniuria affici is qui ignorauit, cùm ei lucrum extorqueatur, non damnum infligatur. Et id quoque facit ad nostrum retractum, in quo consanguineus tractat de lucro captando, non de damno vitando, vt latè diximus suprà eodem titu. §. j. gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, numero 125. certum est, & sequen.

Ignorãtia nunquàm prodest ad consequendum lucrum.

28 ¶ SEXTVM, quòd in casibus, in quibus nõ currit tempus ignorãti: aut si currat, ei competit restitutio, intelligendum est, si modò ignorantia non procedat ex facto, vel dolo illius, qui prætendit ignorantiã, per tex. in l. j. §. j. versi. sed si id, ff. de actio. empt. vbi dicitur. Sed si id egit emptor, ne cognosceret aliquam seruitutem deberi, &c. Nam & aliàs ignorantia affectata, pro scientia habetur, l. qui contra, ibi, errore non affectato, C. de incest. nup. vbi Bal. no. eum haberi pro sciẽte, qui scire non vult. & etiã tex. in c. cùm inhibitio, §. si quis verò, ibi, affectatores ignorãtiæ, extrà de clande. despon. & c. ij. ibi, affectata ignorãtia, & ibi glo. quæ declarat, quæ dicatur ea ignorantia, de tempo. ordi. lib. vj. & glo. in c. ad falsariorum, in prin. extrà de cri. falsi. & glos. in cap. vlt. §. vt autem, in verbo, scienter, de offic. delega. lib. vj. & in clem. j. in verbo, scienter, in

Ignorãtia affecta, siue affectata, nũquàm prodest.

princ. de

prin.de consang.& affin.& Bald.in l.quicunque,colum.penul.versi.item facit, C.de ser. fugit. & Lucas Pen.in l.generali,col.ij.C.de tabul.lib.x.Mart.Laud.in cap.j.§.vasallus,post medium, & ibi quoque Card.Alexan.col.ij.tit.si de feud.fu er.contro. Et Aristoteles lib. Ethicorum iij. cap.j. Οὐ γὰρ ἡ ἐν τῷ προαιρεῖν ἄγνοια αἰτία τοῦ ἀκουσίου, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας. Quorum hæc sententia est, Ignorantiam, quam volens aliquis accersit, nō excusare, sed esse nequitiam. Ideò paulò post subiungit, iudicem punire debere ignorantiam, cuius quis sibi causa fuit.

29 ¶ Nam & videmus impedimentū adscitum & affectatum, siue cui impeditus ipse causam præstitit, non iuuare. l.ij.§.vlti.ff.si quis cautio.& l.iij.§.subuenitur,ff.de senatusconsul. Sylla. ubi seruus in aliquo loco clausis subuenitur, si domino auxilium non præstiterint, mòdò id data opera non accidisset,& ibi Roma.qui ad multa id trahit,vt apud eum videre poteris.& l.si seruus plurium.§.si quis ante.& quod ibi tradit Baldus post Iac.Aret.& Cy.ff.de leg.j.} & voluerunt Specu.& Ioan.Andre.loquentes de citato,qui se procurauit detineri in vinculis, titu. de cita.§.j.versicu.item quòd curatus detentus. Nec metum,quem ipse sibi quis infert,l.si mulier, ff.quod met.cau.Nec absentiam quoque etiam reipub.causa affectatam,l.& qui data,ff.ex quibus cau.maio.& quod tradit Bal.in cap.ij.in fin.titu.de feud.sine culp. non amit. & Zasius in §.rursus,colum.vij.versicu.secundò fallit,Institu.de act.& Bald.loquens de eo qui se procurauit vocari ad vnum quodpiam tribunal,vt se in alio excusaret,in l.si seruus plurium,§.si quis ante,in princip.per illum tex.ff.de leg.j.quod & ante eum voluit Spec.quem non allegat, titu. de citati.§ j.versi.item quòd vocatus. Nec alia quæuis affectata,vt longè latéque probat Feli.in cap.vlti.extrà de testib.Cui adde,quantùm ad id,quod dicit de titulo procurato Ioan. Andre. in addi.Spec.titu.de cau.pos.& propr.§.nunc dicendum,versicu.sed nunquid , Bald. in l.quoties,colum.ij.versic.iuxta istam partem,C.de rei vendic.& in l.cogi, colum. ij. versi. iuxta hoc quæro,C.de peti.hæredi.& in l.j.colum.penulti.versicu.sed hîc dubitatur,C.si plures vna senten. {Et hîc videre poteris Sylucstrum Aldobrandinum in §.item tria,in vij.not.Institu.de excusat.tuto.vbi multa ex hoc loco sumpsisse videtur. Sed non prætermiserim quod à Plutarcho scriptum est in Numa Pompilio: Quòd si Vestales casu in quēquam inciderint,cùm ad lethum ducitur,necare eum non licuisse. verùm deierare virginem oportebat,se non vltro,nec dedita opera & de industria,sed fortè obuiam factam.}

Nec impedimentum affectatum.
Nec metus.
Nec absentia.
Nec alia quæuis affectata.
Nec titulus procuratus.

30 ¶ SEPTIMVM, è diuerso,in casibus,in quibus currit tempus ignoranti vel ipse ignorans non restituitur,intelligitur,nisi ignorantia procedat ex dolo,arte , vel facto aduersarij , scilicet eius ad cuius cōmodum ignorans repellitur,vt qui huius ignorantiæ tenebras atque caliginem oculis animóque ipsius ignorantis offuderit,id est,ita negotium texit,ita callidè struxit,eo artificio composuit,vt omnino non posset,aut certè vix posset venire in notitiam illius: tunc enim illi subuenitur,vt in simili voluit Caro.Molend.in consuetud.Paris.titu.j.§.xiij.glo.xij.nume.6. per tex.in l.cùm proponas,C.de nauti.fœno.& l.qui officij,§.vltimo.ff.de contrahen.empt. Ad quod etiam vide quæ in simili quoque diximus suprà eod.titu.§.j.glo.x. in verbo, *dedans l'an*, nume.56.sed & hoc quoque. Sed illis omnibus adde optimum text. in l.j.§.si reus,ff.de eo per quem fact.erit.& in l.vlt.§.sed & si stipulator,eodem titu.& quod voluit Specu.per eos text.& alios,in titu.de citati.§.j.versicu.item excipitur quòd actor.

Ignoranti per factum uel dolum aduersarij , nunquam currit tempus.

31 ¶ Adde item alium textum optimū in l.qui cum tutoribus,§.qui per fallaciā,ff.de transact.vbi qui per fallaciam alterius ignorās veritatē transigit,nō tam paciscitur quàm decipitur. Nam & hîc simili modo possumus dicere hūc ignorantē non tā ignorare,non tā negligere,nō tam cessare,quàm decipi facto aduersarij.Sed & vide quod in hac propemodū sententiā scribit Bal.in l.quæsitum,versi.sed aduerte,ff.quand.actio de pecu.est annal.Ex quibus & illud posset dici in casu nostræ consuetudinis,si emptor hanc ignorantiā consanguineo veluti obtruserit, admitti ipsum consanguineum aut simpliciter,aut certè per restitutionem in integrum.

Consanguineo ignoranti per factum emptoris, non currit tempus.

32 ¶ Idémque,si contractus venditionis fuerit simulatus aut fraudulentus, ita scilicet depictus, vt licet ita vt scriptus est,venerit ad notitiam consanguinei,non tamen ita vt verè gestus est : non tunc consanguinei,etiam post tempus retractui præstitutum,admittentur ad retractū : vt nuncupatim multisq; ac magnis rationibus voluit Arnol.Ferro.vir certè multis nominibus cōmendabilis,in cōsue.Burdig.hoc tit. *de retract.* §.xv.col.ij.versi.sed si in specie. Nam vt id illi quoque addas hæc consanguinei ignorantia,fraude ac dolo emptoris illi veluti obtrusa est. Et bene faciunt,quæ dicam infrà in §.seq.glo.ij.nu.30.porrò si teneas,& quinque seq.

Nec cùm contractus est simulatus.

33 ¶ Sed hîc in dubium vocatur,quid si huiusmodi ignorantia nō ex dolo,simulatione,fraude,aut calliditate emptoris,sed cuiuspiam alterius processit ad consanguineum,& interim tempus retractus lapsum est;an tunc erit illi succurrendum Et certè quosdam text. habemus tractantes quid

Quid si ignorātia, facto aut

dolo tertij, con sanguineo illata est.

quid agendum est, cùm dolus non contrahentiũ, sed alterius inciderit in cõtractum, aut alium actum, quos tibi congessimus suprà eod. tit. §. xxiij. glo. j. nu. 8. modò, inter quos vnum comperies, in l. vlt. in prin. in versi. planè, ff. de eo per quem fact. erit, quem Bald. in sua Margarita, in verbo, præscriptio, versi. præscriptio si dolo, dicit sing. ad hoc, quòd si præscriptio dolo tertij sit completa, & is tertius soluẽdo non sit, restituitur actio, quæ præscripta est aduersus ipsum præscribenteiu, etiam si ipse non fuerit in dolo. quod tu diligenter nota.

34 *Ignorantia tũ demum impedit cursum temporis, si sit iusta, verisimilis, & probabilis.*

¶ OCTAVVM, quòd in casibus, in qnibus ignorantia prodest, vt ei non currat tempus aut restituatur, intelligendum est, si modò noo solùm non affectata fuerit, de quo iam diximus, sed etiam sit verisimilis, iusta, probabilis, non crassa, oon supina, vt expresse voluit Bald. io c. licet, col. j. extrà de supplen. negl. Præla. & Imo. in c. vlt. charta antepenulti. versicu. sed hîc est aduertendum, extrà de præscrip. & Ro. d. consi. cxxvij. ad fi. vbi ex hoc dicit, oon esse restituendum quempiam ob ignorantiam eius rei, cuius fama erat publiea. & consi. cccxl. circa primum, in fi. vbi dicit huiusmodi ignorantiam babere vim scientiæ, per quædam iura ibi allegata. & Franc. Aret. in d. l. licet, C. de iure deliber. & consilio xv. reuerendissime pater, in fi. vbi de eo loquitur, qui habebat instrumentum rei, quam se dicit ignorasse, & Feli. in d. cap. vigilanti, col. ij. de præscrip. Philipp. Deci. in l. ij. col. ij. C. qui admit. & d. consi. cclxvij. in fi. & iterum consi. cclxxij. viso processu, etiam in fi. & consi. ccccxxxvj. viso instructione, col. ij. nume. 9. & cõsi. cccclxiiij. in causa magnificorum, in fi. & Lud. Gozad. consi. viij in bac causa, col. vlt. & consi. lxviij. videtur, col. iiij. nu. 14. Et beoe facit, quod scribit Alex. consi. clxiij. viso processu, lib. ij. & d. consil. cxvj. col. j. lib. v. dum om nino se fundat in probabili ignorantia. & bonus tex. in c. j. §. vlti. ad fi. ibi, iusta ignorantia, tit. si de inue. inter do. & vasal. lis ori.

35 *Ignorãtia crassa, & supina, pro sciẽtia habetur, etiam in pœnalibus, & statutis.*

¶ Et illud quidem generale est & perpetuum, vt buiuscemodi ignorantia crassa & supina, pro scientia habeatur, etiam in pœnalibus & statutis, ex sententia glo. no. io cle. j. in verbo, scienter, de consang. & affin. & alterius glo. in cap. j. §. similiter, in verbo, sciens, tit. quib. mod. feu. amit. Bal. in ipso cap. j. col. vlt. versi. quæro quid de eo, & ibi etiam Card. Alex. in §. item si fidelis, col. etiam vlt. versi. quæro si vasallus. & idem Cardi. in c. vasallus, col. ij. titu. si de feud. fuer. contro. inter do. & agna. Et optimè facit tex. in l. & si consensum. §. ignorantia, qui est j. ff. de contrah. emp. & in l. nec supina, ff. de iuris & facti igno. glo. in cap. j. in verbo, vltra annum, & ibi Bald. in versi. oisi iusta, col. ij. & ibi quoque Marti. Laud. Iacob. Alua. & alij tit. quo temp. mil. & glos. in c. innotuit, in verbo, ignoraotiam, extrà de elect. Et vide tex. qui buiusmodi ignorantiam dissolutam eleganter appellat, in l. cùm sex, ff. de Aedil. edict.

36 *Ignorans, cui tempus currit, an restituatur.*

¶ NONVM, & postremũ quòd io casibus, in quibus tempus currit ignorãti, is tamẽ restituitur ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa videbitur, gl. in l. si partẽ, §. si per fundũ, ff. quẽadmo. ser. amit. & in l. si sic, io verbo, vna seruitus est. & ibi Pau. Cast. qui dicit perpetuò menti tenendum, ff. eod. tit. & in l. ij. in glo. vlt. & ibi Cy. Bar. Bal. Sal. & alij, C. de iure emphy. vbi Iason char. 17. versi. pro confirmatiooe accedat, dicit id ita seruari. & gl. in l. cùm filiusfa. §. in bac stipulatione, & ibi Dy. Bart. Bald. qui eam dicit singu. Imo. Pau. Castren Alexan. Soci. latissimè, & propè omnes, ff. de verborum obliga. & io l. j. ad finem, C. de patri. pote. Specu. titu. de præscrip. §. j. versi. pone vasallus. & rursus tit. de locat. §. nunc aliqua, versic. xviij. Dynus in cap. cùm quis in ius, de regu. iuris, lib. vj. Bart. Ang. Alex. & alij in d. l. j. §. si quis autem, per illum tex. cum glo. ff. de itinere actúque priua. Bar. in l. ab bostibus, §. sed quod simpliciter, ff. ex quib. cau. maior. dum allegat no. in d. l. cùm filiusfamiliàs. idem Bartolus in l. Aemilius, col. ij. & ibi etiam Bald. ff. de minorib. & in l. ad diem, ff. de verborum obligat Bald. in l. vltima. in fine. C. si pend. appellat. mors inter. & in l. vltima. C. si aduer. vendit. pig. Ange. in l. Labeo, quæ est vlt. ff. si quis resta. lib. esse ius. fuer. & in l. si insulá, in vj. fallen. regulæ negatiuæ. & ibi Imo. in viij. fallen. ff. de verborum oblig. idem Ange. in l. sed & si in conditione, §. seruus alienus, ff. de hæred. institu. & in l. Pantonius. & ibi quoque Imo. Ro. & Pau. Castr. ff. de acquiren. hæredi. Pau. Eleaz. Zenzel. & Cardi. Flor. in clemen. j. de in integ. resti. Pet. Ancha. & Imo. in c. potuit, extrà de loca. idem Pet. Ancba. consi. clxxiiij. domious Lazarus, in ij. dubio. & iterũ consi. cccxciij. viso diligenter, ante fi. Anto. consi. xxv. ad primum, col. penult. & consi. xlv. domina Orabilis, colum. vlti. & consil. lxxij. visis ante fi. Imo. in cap. penul. de dona. Rapha. Fulgo. consi. lxiiij. Franciscus, ad fi. & d. consi. cxxiij. in fi. & consi. ccxiiij. Titius, col. vlt. & consi. ccxxxiij. dominus, col. penulti. versicu. nouissimè Paoormi. in cap. j. col. vlt. de præscrip. vbi id dicit sing. & in c. cùm non liceat, col. v. versi. circa istam partem, eodem tit. & in c. si de terra. in fi. de priuil. & consi. xxxiij. quidam, lib. j. Ro. in l. qui vniuersas, § vltimo. ff. de acquiren. bæredi. & in repe. l. si verò, §. de viro, in lj. fal. ff. sol. matr. & consi. cxxvij. posito, ad fi. & consi. ccccl xxvij. in casu, ante fin. Pau. Castren. consilio cclxxix. super primo. col. ij. in ij. dubio, lib. j. & consi. ccxcviij. quòd dictus, col. ij. eo. lib. j. & cõsi. cccxj. circa, io fi. eod. lib. j. Ange. Aret. io §. rursus, in fi. Instit. de actio. vbi & id dicit singu. & in §. si quis

§.si quis agens,col.antepenul.versi.potest etiam,eo.tit. Alexan.latè consi.lxxj.videretur,lib.j.& consi.iiij.similis initij,col.antepenul.versi.vnde licet,lib.ij.& consi.xiiij.viso,col.iij.versi.& dato,eod.lib.ij.& consi.lxxxix.viso puncto,col.iij.eod.lib.ij.& consi.viij.visis subtilissimis,colum.vlt.versi.prætereà aduersus,lib.iij.& consi.laiij.stantibus,col.iij.versi.& licet,lib.iiij. & consil.iij.ex his,circa fi.lib.v.quod repetitur consi.aj.lib.vj.& idem Alexa.consi.xlv.in causa, colum.ij.versi.modò ad propositum,eod.lib.v.& consi.lj.videretur,col.penul.versi.posset etiam, eo.lib.v.& consi.laaaiij.reuocatur,eod.lib.v.& consi.al.viso,col.ij.lib.vj.& consi.lxxvj. in causa, col.vlt.versi.tertiò principaliter,lib.vij.Franc.Aret.qui & id dicit singu.in l.licet,C.de iure delibe. Bald.à Bart.in tractatu dotium,in ij.parte xj.partis prin.char.17.ante xvj.differentiam. Cæpol. in tract.seruitutum vrb.præd.titu.xxiiij.col.iij.Calca.consi.aavj.prima,col.vlt.& consi.laxiij.quòd dictis,col.aij.versi.sed ad fortificationem.Barb.consi.viij.scribitur,col.iij. versicu. venio nunc ad secundum,lib.j.& consi.sequen.supremi,col.iij.eod.lib.j.& consi.xlvj.scripsit,col.vij.versic.prætereà facit,lib.ij.& consi.l.præclarè,col.iij.eod.lib.ij.Corne.consil. axij. in hac, col. penul.versicu.respondetur,lib.j. & consi.c.consuluit,eod.lib.j.& consi.clxiiij. me subscripsi, in princip.lib.ij.& consi.sequen.circa,col.vj.versi.& propter hoc. & consil. ccxix.ex duplici, col. vj.versi.circa quam,eod.lib.ij.& consi.clxviij.in hac,col.penul.versi.cùm ergo,lib.iij. & consil. claaaiiij.super hac,col.vlt.versi.si autem ignorauit,eod.lib.iij.& consi.cxcv.circa,col.vlti.versicu.denuntiandum est,eod.lib.iij.Guid.Pap.consi.lxaavij.attendant,col.vlt.Philip. Deci.consil.cxxxvij.consilium,in iij.eodémque vlt.dub.& consil.cclxvij.non excidit,colum.vlti. Franc. Balb.in tracta.Præscrip.in xxix.q.iiij.partis,iiij.item partis princip.Hippo.Marsil.in l.qui ignorans,col.iij.ff.de falsis,& consi.xcix.largiri,col.iiij.versi.quinimo.

37 ¶ Et id quoque ex multorum sententia procedit nõ solùm in præscriptione longi temporis,sed & (quod maximè te scire volui) longissimi,xxx.vel xl.anno.Quod & nõnulli eorum, quos suprà citauimus,adstruũt.& prætereà glo.in l.sicut.in verbo,militia,& ibi Ray.Forli. C.de præscrip.xxa.vel xl.ann.Ang.in d.l.annus,ff de calum.& consi.cacvj.ex themate,ad fi.Imo.in repe. cap.vlt.charta antepenul.versi.sed hîc est aduertendum,extrà de præscript. Panor. in cap. vigilanti,col.vli.& ibi Fel.col.j.eodem titu.vbi loquuntur in casu illius cap.quod loquitur de præscriptione xxx.vel al.ann.Rom.consi.cxxiij.primum dubium,col.penul.versic.vltimò dici potest:& consil. calix.conclusionem, in fin.vbi id dicit singu.& consil.clavj.viso,colum. penulti. versi.secundò quia ea generali.Pan. Castren.consil.clxxaj.notandum est,colum.j.versiculo secundo loco,lib.ij.& consil.ccccxaxix.ad euidentiam,colum.j.eod.lib.ij. Rapha. Co. consilio cxlvij.domina,colum.vlti.& latissimè Alexan.consil.vij.videretur,per totum, lib.j. & consilio lxxxiiij.in causa vertente,colum.ij.versi.tertiò quia dicimus,eodem lib.j. & consil.clxia. viso, colum.penul.versi.quod autem,& iterum versic.non obst.quòd aduersus,eod. lib.ij. & consilio lxiij.stantibus,col.iiij.versiculo,plus dico,lib.iiij.quod repetitur consilio xaaix. libr. vj. & idem Alexan.consi.cxvj.perspectis,colum.j.in fin.lib.v.vbi & hanc dicit esse communem opinionem,à qua in iudicando non est discedendum.& consi.lxxvij.viso processu, col.ij. versicu. & posito,lib.vj.vbi & hanc dicit communem.& consi.cl.viso themate,col.ij.lib.vij.Soci.consilio lxaxvj.in causa communitatis,in fine lib.j.vbi hanc quoque dicit communem,quod consilium repetitum est consil.clxvj.lib.ij.idem Socin.consil.lxxx.in quæstione,col.vlti.lib.iij. vbi item dicit communem,etiam in præscriptione xl.ann.& consi.cvj.libenti,col.ij eod. lib.iij. & consil.lxvj.viso, col.vlti.lib.iiij.Iason qui id dicit singu.consil.caviij.contrà,in fin.lib.iiij.Caro. Rui.loquens etiam in præscript.xl.ann.consi.cxl viso,colum.vlt.nume.17.lib.ij. Matth. Afflict. deci.Neap.xxxvij.quædam Altruda:vbi ita dicit fuisse decisum in sacro (quod appellat) consi. Neapolitano.& iterum decisio.cccaxix.dicta,per totum,vbi & alios multos allegat. & in constitu.Siciliæ incip.consuetudinem,colum.penul.versicu.an autem ignorantia. Stepha. Bertran. consilio axxj.quamuis.colum.j.versiculo,ad tertium,lib.iij.& consi.xv.ex themate, colum. xj. in vj.dubio.lib.iiij.vbi & hanc dicit communem,& consilio xlij.viso,colum.vj.versic. prætereà nec etiam,lib.iiij.Philip.Deci.consi.xxxvj.cuius superscrip.est,exemplum instrumenti,col. vlti. Alciat.lib. de verb.signific.char.vlti.

Quod autẽ in præscriptione longissimi temporis.

38 ¶ Contrarium tamen in hac præscriptione longissimi temporis xxx.vel al.anno. tenuit Ange. sibi contrarius,in d.l.sicut,ad fi.C.de præscrip.xxx.vel xl.anno.in quibusdã lect.& Pet. Anch. consi.clxa.principaliter,per totũ.Alex.sibi item cõtrarius in l.iij.§.Labeo,ad fin. ff.de acquir. posses.vbi loquitur de præscriptione xl.anno.& tamen quodãmodo nutat : sed assecuratarius firmat consilio clj.viso themate,in fi.lib.ij.& consilio clxiij.viso processu,col.vlt.versic. secundò non deberet,eod.lib.ij.Franc.Aret.in l.qui vniuersas,§.vlt.col.ij.ff.de acquiren.posses.& consil.ciij.breuitas,col.j.& ij.vbi tamen distinguit inter præscriptionem xxx.vel xl.anno.vt scilicet aduersus præscrip.xax.ann.detur restitutio,nõ autem aduersus xl.Soci.sibi quoque contrarius in d.l.cùm filiusfamiliàs,§.in hac stipulatione,col.iiij.versi.& hoc postremò, cũ multis sequentibus,

De eadem re.

tibus,vsque ad fi.illius §.ff.de verbo.obligat.vbi hanc rem latissimè omnium tractat. & consi. clxuij.visa bulla,in fi.lib.ij.& consi.cxciij.subtiliter,col.iij.versi.quartò ista opi.eod.lib.ij.vbi dicit,quòd licet id sit dubium in præscrip.xxx.anno.nullum tamen est in al & consi.cxcix.capio,col.vlt.versi.præterea præscriptio,eod.lib.ij.Bald consi.xlj.illud asseram,col.xij. nume.17. & sequen.lib.primo.Francis.Curt.senior consi.lxxxiij.eodemque penul.Deus pius,col.iij. versic.attamen in casu.Iason consi.ccix.vera,col.penul.versi.non obst.etiam illud,lib.ij. vbi & illam facit differentiam xxx.& xl.anno.Philip Deci.qui eandem distinctionem facit consil. xxix. cuius superscrip.est,an detur restitutio:quem omnino vide,hanc quoque rem latissimè tractantem.& consi.ccclxxv.iuridicum,col.ij.versi.& vlterius,vbi hanc dicit esse communem,& consil.cccccliij.quod suprà,in prin.Anto.Rube.qui similiter distinguit consi.xij.visis,col.vj.versic. præmissis,& consi.lvj.circa dubitationes,col.ij.& consi.xcvij.circa,per totum. Steph.Bertran. ita quoque distinguens consi.cxxxix.cùm supponatur.per totum,lib.ij.Lud.Goza.consi.viij. in hac causa,col.vlt.loquens tantùm in præscriptione al.anno.& iterum consil.lvj.circa primum, col.iij.nume.11.vbi hanc dicit esse communem opi.& Igneus in l.uj.§.si conditioni,quem legit cum l.qui posthumos,nume.126.ff.de S.C.Sylla.

De eadem re.

Plenissima securitas.

Plenissima liberatio.

Securitas.

39 ¶ Quæ sententia his rationibus adiuuatur.Nam tex.in d.l.sicut,dicit, quòd absentia nō defendit aduersus eam præscriptionē longissimi temporis.Deinde tex.in l.omnes,eo.tit. dicit talem præscriptionē præbere plenissimā munitionē siue securitatem:quàm dictionē expendit Sal.in d.l.sicut,col.j.dum dicit,pondera,plenissimā in superlatiuo:quod ponit rem in termino, vltra quē non est progressus.Hæc ille.Cæterùm dicitur Plenissima securitas, quādo non potest peti restitutio in integrū,vt no.gl.in l.ait Prætor,§.permittitur,in verbo,imputandum,ff.de minori. Sicuti & Plenissima liberatio,quādo de nullo obstaculo potest quæstio tefiticari.l.j. & ij.iuncta gl.& ibi Bal.C.si aduer.solu.& Ang.consi.cclvj.Guido,col.j. Quin securitas simpliciter ea dicitur,quæ nullo modo expugnari potest,vt dicit Bal.in d.l.j.in fi C.si aduer.solu.

De eadem re.

Molestia.

Actio comprehendit officiū iudicis.

40 ¶ Præterea dicitur in l.vlt.C.de fund.patri.lib.xj.quòd qui fundum patrimonialē xl.annis possederit,nullam actionem,aut molestiam,aut inquietudinem formidare debet. Molestia autem infertur,cùm quis iudicialiter vexatur,§.j.in verbo,molestus,in Authen.de fideiuss. & l.j. & ibi Bal.C.de nundi.Pau.Cast.consi.cciij.præsupposito,colum.ij.lib.j.Sed & illa dictio,actionem, simpliciter prolata comprehendit officium iudicis, quod competit ad restitutionem in integrum,l.actionis verbo,& ibi glo.ff.de verbo.signifi.& l.pecuniæ verbum,in fi.eo.tit.& l.actionis verbum,ff.de act.& oblig.& l.quòd si minor,§.vlt.ff.de minori.Bart.Bald.& alij in l.j.ff.de iurisdi.om.iudi cum simi.nam & omne remedium comprehendit,l.eleganter,in princip & ibi Bal.in j.nota.ff.de do.mal.Sublata igitur per d.l.vlt.omni actione,censetur sublata & in integrum restitutio,& quoduis aliud remedium.Cui adde tex.in c.ad aures,in fi. extrà de præscrip. vbi præscriptio xl.ann.omnem prorsus actionem excludit.& text. in c.volumus,xvj.q.iij. cùm dicitur,sed quietem eorū inconcussam omnibus modis procurate: & in l.j.C.si aduer. vend. vbi verbum controuersiæ,quod non longè distat à verbo,molestiæ, inquietis siue inquietudinis,quibus vtitur d.l.vlt.comprehēdit etiam restitutionem in integrum, vt qui promiserit nullam se controuersiam moturum,non possit in integrum restitui,vt ibi probatur.

Officium iudicis tollitur per triginta annos.

41 ¶ Et quòd per xxx.annos tollatur officiū quoque iudicis,quod vt diximus cōpetit ad restitutionē in integrū,tenet glo.in d.l.sicut,in verbo persecutione,& ibi Bart.in prin. Bal.qui eam dicit sing.Sal.& Ang.C.de præscrip.xxx.vel xl.an.& alia gl.in l.querela,in gl.j. C.de fal. Oldra. consi.clvj.primùm.in vlt.dubio,Bar.qui limitat,in l.Prætor ait,§.vlt.& ibi quoque Imo. Ro.& latè Iason,ff.de oper.no.nunti.idem Barto.in l.si societatem,§.arbitrorum,col.iij.versi.quæro infrà,ff.pro socio.Bal.in l.ij col.ij.versi.modò quæro,C.de excep.rei iudi. vbi & illam priorem glo dicit singu.& in l.vlt colum.vj.versi quæro vsque ad quod tempus, C.de contrahen. empt. & in l.data,col antepenul versi.sed quid si bannitus,C.qui accusa. poss.& in cap. quintauallis, col.iij.versi.quæro igitur infrà,& iterum col.vlti.versicu.& not quòd sicut, extrà de iureiur. & consi.cxlij.dominantibus,post medium,lib.j.& consi.cccxxij.vtrùm post xxx annos, eod. lib.j. & consi cccxxv.dubitatur,in prin.eod.lib.j.& consil.cccxlij.super eo quod quæritur, col. vlti. eod.lib.j. & consi.ccccx.primò videndum est,circa medium,lib.iij.& consi.clxxxix. punctus, quæritur si filia,lib.v.Anto.consi.xxvj.ad primum,col.iij.in ij.dubio.Ioan.Plat. in l.quis grauatus,in ij.notab.C.de censib.& censit.lib.xj.Corne.consi.ccxliiij.in hac,col.ij.lib. iiij. Matthæ. Afflict.deci.Neap.cclxv.magnifici,ad fi.Philip.Deci.consi.cclxvij.non excidit,col.iij. versicu. venio igitur.& consi.cclxxij.viso processu,col.v.versi.& hoc procedit.

In integrū re-

42 ¶ Nisi ad omnia hæc respondeas,per huiusmodi verba generalia(nō inquietari, non molestari, controuersiam non moueri) & similia,nō tolli speciale priuilegium restitutionis in integrū,ex

sententia

sententia glo.in c.coram,extrà de in ioteg.restit.quam ita intelligunt & dicunt not.Fran. Aret. consi.cūj.breuitas,col.ij.versi.venio nunc ad secundum,& consi.clxj.in præsenti,col.ij. vers.cōfirmatur ista responsio,& Soci.consi.cluj.quod est primum ij.lib.incip.pulchra,col.x.ver.confirmatur ista responsio,additq; vterque rationem:quia per leges generales non videtur auferri priuilegium speciale in iure concessum.l.Decurionibus,& ibi Bar.C.de Silenti.lib.xj.& Bal.in j.constit.C.& io c.j.iofi.tit.quo temp.mil.cum aliis multis concord.à me traditis suprà eo. §.j. in verbo,*ou equipollent à uente*,quæ est gl.xiiij.nu.140.&c 13 quidē,& suprà tit.omniū huius volu. xix.qui est *de præscriptions*,§.j. gloss.x.in verbo,*ou autres pe., nnes priuilegees*.post prin.Ego tameo eam glo.io d.c.coram,reperire oon potui,vixque ei sententiæ accederem,quando facilius tollatur remedium,quod iure speciali competit,cuiusmodi est restitutio in integrum,quàm quod de iure communi,vt actiones ordinariæ,l.eius militis,§.j.& ibi Doct.ff.de mil.test.cum simi.Nec etiam per banc responsiooem tollitur,quod suprà diximus de actiooe & officio iudicis.

stitutio nō tollitur, per ea uerba generalia.

43 ¶ Quid,quòd sont,qui etiam in præscriptione longi temporis negant ignorantē simpliciter restitui,sed tum demum tantùm,si ignorātia procedat ex alia iusta causa:& inter hos Bal.in l.j. in xxuij.oppo.C.qui admit.per tex.in l.vlt.C.de præsc.loog.temp.cùm dicitur, Nulla scientia, vel ignorantia expectanda.Et sequitur Pet.Aocha.d.consi.clxx.col.ij.vbi dicit,quòd si ea l.intelligatur,vt ipso iure currat tempus ignoranti,sed posit restitui,e licet imponere legem verbis.Ponderátque etiá,quod in d.l.post ea verba suprà adducta,sequitur in hunc modum, Ne altera dubitationis inextricabilis oriatur occasio,&c.Nam si admitteretur restitutio in integrū , semper esset dubitatio inextricabilis,esseotque perpetuò dominia in incerto,contra l.bono publico,ff. de vsucap.Sed & hanc partē sequitur Raph.Fulg.in d.l.cùm filiusfa.§.in hac stipulatione.ff.de verb.obliga.Alex.d.consi.clxiij.viso processu,col.j.lib.ij.Barb.consil.xlj.illud asseram, col.xij. versi item posito,lib.iij.& Fran.Curt.senior d.consi.lxxxiij.Deus,col.iij.versi.& si fortè.

Qui negant ignorantiā restitui,etiam, in præscriptione longi tēporis.

44 ¶ Sed communiter hæc opi.reiicitur,adeóque prior recipitur,vt si post completam præscriptionem temporis,transierit quadriennium,quod datur petendæ restitutioni,ex l.vlt.C.de temp. in inte.rest.& c.j.extrà de in integ.restit.lib.vj.tamen si is,contra quem præscriptum est, habuerit probandem causam ignorantiæ illius quadriennij,adhuc restituitur, etiá si fluxerit tempus centum annorum.Nec enim illud tempus quadriénij currit,nisi à tēpore scientiæ,per d.l.vlt. Et ita nuncupatim voluit Bal.qui dicit menti tenendum,in d l.falsam,C.si ex fals.allega. & idem Bal. tamen sine mentione centum annorum,consi.ccxxxv.Barptolemæus,lib.j.Cardin.Floren. post Zeozel.& Io.Ligna.in cle.j.in xxv.q.de restit.in iote.Pau.Cast.in l.vlt.C.de dol.mal.Panor.qui ad hoc multa allegat,in c.j.in fi.de præscri.& consi.xxxij.casus contingentia,col.vlt.lib.j. Alex. sibi cōtrarius,d.cōsi.lxxj.col.vlt.vers.oec obst.quod lapsum,lib.j.vbi & illud de centum annis tradit.& d.consi.lxxxiiij.col.ij.eod.lib.j.& d.consi.iiij.col.vlt.versi.nee obst.si diceretur, lib.ij. & consi.lxxxix.viso puncto,colum.iiij.versi.& tēpus petendi,eodem lib.ij.& d. consi.clxix. ad fin.lib.ij.vbi etiam loquitur de centum annis,& consi.lxix.in causa & lite,col.ij.versi.vnum tamen rememoror,lib.iij.vbi & illud tenet de centum annis,cùm allegat Bald. vbi suprà, & dicit præterea id tempus nunquam currere.& idem Alex.consi.j.ponderatis,col.iiij.lib.iiij.& consi. xxxix.stantibus,col.v.versi.nec obst.si diceretur,eod.lib.iiij.quod repetitur consi.lxiij. libro vj. idem & Alexan.d.consi.cxvj.lib.v. & d.consi.cl.col.ij.versi.non ob.si diceretur,lib.vij.& cōsi. ccvij.domine Alexander,col.vlt.eod.lib.vij.Corne.d.consi.xxij.colum.penult,lib.j.& d. consil. clxiiij.circa medium,lib.ij.& d.consi.clxv.col.vj.eo.lib.ij.vbi tamē non admittit quod dictum est de centum annis.& d.consi.ccxix.col.vij.versi.nec obst.si dicatur,lib.ij.& consi.lxxxvij.circa primum,col.j.versi.& quòd non præsumatur,libr.iiij.& d.coosi.ccxliij.videtur io hac,col.ij versi.bis tamen non obst.libr.iiij.vbi hæc ita intelligit,vt licèt quadriennium non currat ignoranti,tamen aduersus ius petendi restitutionem præscribatur spatio xxx.vel xl.ann.per d.l.sicut, in d.verbo,persecutione,quo officiū iudicis cōtinetur,vt etiam suprà diximus. Soci.consi.lxxx. in quæstione.col.vlt.lib.iij.Iasoo in auth.quas actiooes.col.penul.C.de sacro.eccle.& io §.rursus,num.74.Instit.de act.vbi tamen dubitat an illud verum sit,sed si verū sit (inquit)est io actu practico ootabilissimum.Fran.Balb.qui & illud dicit de centum annis, in tracta. Præscriptionum,in xxix.q. prin.iiij.partis,iiij.item partis princip. numero 99. & iterum in ij. casu j.partis v,.eiusdémque vlt.partis princi.in fin.Catel Cotta,qui idem quoque tradit, & singu. dicit memor.iocip. restitutionis,& iterum memor.incip.tempus restitutionis.Stepha.Bertrand.d. cons. cccj.lib.iij.vbi & illud dicit de centum annis,Phil.Dec.d.consi.xxxvj.vbi & illud quoque affirmat:& coosi.ccccxxxvj.visa instructione,col.ij.nu.9.Gerar.à Petra, sing.xviij. nota diligenter, colum.penult.versi.sed vnum perpetuò : vbi & id singul.dicit.& Hippo. Marsi. qui & illud de centum annis asserit,d.consi.xviij.col.v.& cōsi.lxxxvij.in præsenti,col.ij. & in d.l. qui ignorás, col.ij.versi.& vltra prædicta,ff.de fals.& in l.qui falsam, col.xij.versi. item vltra præmissa, eod. tit.& siog.dlxxij.multa & quàm plurima.& Io.Crot.in repet.l.filiusfam.§.diui,char.10.col.iiij.

An quadriennij tēpus, quod datur ad restitutionem, currat ignoranti. Et an ignorās cōtra illud restituatur.

in causæ,l.a j.§.vlt.ff.de minor.vbi plus fauetur minori,quàm ignoranti. Et hæc denique ratio, quo minor restituitur ad lucrum,l.quamuis,C.de iur.& fact ignor.vt diximus supra in cod.§. in verbo,*mineurs*,nu.9.& hæc quidem:non etiam ignorans,vt etiam diximus suprà hac in eadem glo.nu.27.quintum.Et hæc haud dubiè obtinent in pupillis,qui quicquid videut, quicquid audiunt,ignorant.l.vlt.ad fi.ff.rem pup.sal.for.& l.vlt.ff.de iur.& fac.igno. & l.j.ad fin.C.de fals. monet.ideò in eis cum minori illa ætate coniuncta est ignorantia.

49 ¶Quanquàm non ignoro alios fuisse in ea sententia, vt fauorabilior,faciliúsque restituenda sit absentia,siue ignorantia,quàm minor ætas:quia scilicet restitutio,quæ illis competit,est fundata de iure communi & generali,quod competit omnibus:hæc autē de iure magis speciali, cùm solis minoribus competat.Ea autē quæ inducuntur iure speciali siue singulari,sunt magis odiosa & restringenda,quam ea quæ adhęrent iuri cōmuni.l.ius singulare.& l.quod verò,contra,ff. de legib.Et ius commune magis extēditur,quàm singulare,l.eius militis,§.militia missus,ff. de testa.mil.& not.gl.in l.j.C.si aduers.vend.Et id certè,quod diximus,fauorabiliorem esse absentiam,quàm ætatem voluerunt glo.sibi contraria,Albert.& Bald.sibi item contrarius,in l.si qua militi,in prin.ff.ex quib.cau.maio.per tex.ibi,:iuncta l.auxilium,ff de minor. Nam in posteriori loco in delictis currit iunioribus tempus accusationi præstitutum : in priori autem non curri maioribus absentibus.Quod & ex illis tex.expendit alia glo.in c.licèt,in gl.j. circa medium, extra de accus.Et in ea quoque opin.fuit alia item gloss.in d.l.cùm quidam,in princ. in verbo, aberat,in fi.& ibi quoque Iac.Ra.Bal.Pau.Cast.Alex.& Iason sibi etiam cōtrarius,ff.de acquir. hære.& glo.in l.iij.§.sed verùm,in verbo,& non puto,ff. de minor.& in l.si quis instituatur,§.j. in glos.j.ff.de hære.inst.Signo.consi.clxxviij.pater,col.j.& ij.licèt non omnino firmet. & Sal.in l.j.C.de resti .mil.Raph. Fulgo.consi.lxxxv.in proposita,colum.j.alter Raph.Co. consi.lxxiij. quia superius col.iij.& consi.cxxix.nobilis,col.vlt.& consi.cxlvij.domina,col.vlt.& Maria.cōs. cliij.pulchra,col.vlt.versi.vj.lib.ij. *De eadem re.*

50 ¶Et hanc opin.confirmat,quod voluerunt Dy.Bar.& alij in l.cùm filiusfamiliàs,§. in hac stipulatione,ff.de verb.ob.quòd licèt hæredi minori non succurratur ratione minoris ætatis,in casu illius l.& l.ij.C.si aduer.ven.pign.& l.apud Iulianū,ff.ex quib.cau.in pos.ea.tamen ei subuenitur propter ignorantiam,ex clausula,Si qua mihi iusta causa videbitur. Quòd & voluerunt alij multi relati ab Alex.& Iasone ibi,qui quidem Alexan.& Iason nituntur has diuersas sententias concordare: vti etiam facit idem Iason in l.non quocunque,§.si ex bonis,col.ij. versic. sed licèt Bar.ff.de leg.j.vt scilicet prior opin.procedat,vbi persona minoris cōsideratur , vt quia aliquid gestum est cum eo. Secus vbi non habetur in consideratione , vt quia nihil cum eo est gestum, quia obligatio sumpsit initium à defuncto maiore:& tunc procedit posterior opi.quod dicunt probari ex dicta l.ij.iunctis ibi not.à Bar.C.si aduer.vend.pigno. *De eadem re.*

51 ¶Et quicquid sit de ea re,non video d.l.si qua militi.ff.ex quib.cau.maio.iuncta d.l.auxiliū, de minor.quæ sunt veluti prora & puppis posterioris sententiæ , aliquid faciant pro ea, & contra priorem sententiam:quia quod ibi dicitur,non facit maior fauor ignorantiæ,quàm ætatis : sed quia tempora ad accusandum sua propria natura sunt vtilia : vt etiam dicunt glo.Alber.& Bal. ibi,ideò non currunt ignoranti vel impedito,vt plenè not.per gl.& Doct.in rub.ff. de diuer. & temp.præscr.Minori autem adulto non succurritur,tanquam ignoranti,aut impedito : sed quia omisit ius suum ex sua facilitate,vel dolo aduersarij.quod bene animaduertit Fran.Aret.in d.l. cùm quidam.& d.consi.ciij.& Franc.Cur.senior,d.consi.lix. qui & ipsi aliter quoque respondent ad dd.ll.vt videre poteris apud illos.Vt tamen illud non omittas,d.l.si qua militi, loqui de milite,& eo quidem absente causa reipublicæ,non autem simpliciter absente. Illud autem minimè dubiū est,magis faueri militi,quàm minori,in huiuscemodi rebus.illi enim ipso iure,huic per in integ.restitu.succurritur:vt per Bar.& alios in l.j.C.de iur.& fact.igno.& Iason.consilio clix.super facto,col.pen.versi.vltimò accedat.lib.ij. *De eadem re.*

52 ¶VNVM TAMEN illud non omiserim,quòd à Bal.not.scriptum est in c.j.ad fin.tit.quo temp.mil.tempora currere ignoranti ad exonerationem ipsius,non etiam ad onerationem,per tex.in d.l.genero,ff.de his qui not.infa.vbi marito mortuo tempus luctus currit vxori ignoranti,ita vt si post legitimum tempus cognouerit,ipso die & sumit lugubria, & deponit. De quo & tu vide Bar.ipsum Bald.& cæteros ibi. *Ignoranti currit tempus ad eius exonerationem.*

§. XXXVI. IDEM'QVE POSTREMVS.

'AN DE RETRAICT bailié par la coustume court du iour que l'acquisition sera notifiée au greffe[a] de la iurisdition.

en laquelle l'heritage acquis est situé & assis.[b] Et à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification.

NNVS retractus à consuetudine præstitutus currit à die acquisitionis notificatæ apud[a] acta iurisdictionis, in qua situm est hæredium quæsitum[b]. Eámque ob causam actuarius tenebitur in acta huiusmodi notificationem referre.

COVRT, GLOSSA I.

1 *Cōsuetudines, cursus temporis retractus,*

X MAIORI parte consuetudinum Franciæ tempus retractus non currit, nisi à tempore traditionis siue possesionis apprehensæ, cùm res non est nobilis: aut à tempore homagij, quod vocant, siue inuestituræ, quam etiam appellant, cùm est nobilis: licèt alicubi aliter: vt hæc omnia videre licet apud Parisienses ca. clxxiij. & seque. Meldenses, c. lxxxviij. & seq. vbi tamē paulò aliter distinguitur. Victriacenses, cap. xxvj. Monstrolienses, cap. lxxij. Belquercenses, cap. xiij. Carnutenses, c. lxviij. Burdigalenses, cap. iiij. Aurelianenses, cap. cclxxvj. & duobus sequent. Andegauenses, cap. ccccxlvj. Turonenses, cap. huius titu. *de retraictz*, §. j. & iiij. Borbonienses, c. ccccxxij. Aruernienses, hoc eod. tit. cap. j. Artesienses, cap. lxxxij. Morinenses, cap. xviij. Melodunenses, cap. xxij. & cap. xxx. Blesenses, cap. cxciij. Bituricenses, hoc quoque titu. cap j. Trecenses, capit. cxliiij. Caluimontenses, cap. xij. Ambianenses, ca. xlvij. Altimarchienses, cap. cclvj. Marchienses, ca. cclxiij. quod est iiij. huius titu. vbi scribitur, non satis esse, vt interueniat constitutum, aut alia ficta traditio. In comitatu Burgundiæ, cap. *reachaptz*, §. j. Niuernenses, hoc quoque titu. §. ij. Valesienses hoc item titu. §. j. qui est omnium lxxxij. Laudunenses, & cæteros Veromandienses, iij. partis titu. viij. §. v. qui est lxxix. totius illius iij. partis. De quo etiam aliquid per Benedict. in repet. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, num. 552. de testa. & latissimè per D. Boërij deci. cxij. an tempus: vbi declarat, an tunc sufficeret possessio facta per constitutum tradita, vt ibi videre poteris. In nonnullis tamen locis est omnino similis consuetudo huic nostræ, videlicet apud Eugolismenses, cap. lxxx. Rochelenses, cap. xxxiij. Sanctones Angeriacos, cap. l. nisi quòd aliquid additur, vt ibi videre licet,

2 *An id tempus anni non currat ante notificationem.*

Argumētum à contrario sensu non sumitur ad correctionem.

Arestum.

¶ SED HIC ALIQVID posset esse dubij, an id tempus anni non currat ante huiusmodi notificationem: neque enim expresè dicitur, quòd non currat, sed tantùm tacitè, argumento scilicet à contrario sensu, quòd posset videri hîc non habere locū aduersus aliud caput huius tit. scilicet §. j. vbi statuitur, consanguineum posse intra annum vēditionis venire ad retractū. Nam id argumentum non sumitur ad correctionem alterius statuti, vt de legibus dicit glos. in l. cōuenticula, in prin. C. de epis. & cler. & in c. significasti, in gloss. magna, ad medium, extrà de for. comp. & in c. j. in gl. ij. de æta. & quali. lib. vj. cum aliis multis concor. adductis à Recentioribus in l. j. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. Et certè scio in simili statuto huic nostro, videlicet Sanctonum, d. c. l. à nobis suprà citato, cum huius dubij cōtrouersia esset inter Christophorum à Laurentia dominum de Clayes, & Ioannem Corlieu, aduocatum in Senatu Parisiensi: is Senatus censuit, antequàm procederetur ad iudicium eius causæ, causidicos eius regionis interrogari, an obseruatum antea fuisset, vt ex huiusmodi consuetudine tempus non nisi à tempore huius notificationis curreret, in idque ab eodem Senatu delegatus sum.

3 *De eadem re.*

Argūm à contrario sensu, sumitur ad correctionem, si aliàs constitutio esset superuacanea.

¶ Et ego scio hîc semper obseruatum fuisse pro re quidem indubitata, vt curreret tēpus retractui ante hanc notificationem. & ita semper intellecta fuit hæc nostra consuetudo. & quidem iure optimo. nam ad quid aliud facta esset, quàm vt præstitueret initium huic tempori? & quidnam aliud operaretur, si id non faceret? & certè nihil, sed esset omnino superflua, atque superuacanea. Ideò etiam ad correctionem posset sumi huiusmodi argumentum à cōtrario sensu, ex sententia glo. in l. nulla, C. de epis. & cler. & Bar. in l. obseruare, §. proficisci, in iij. quæst. ad fi. ff. de offi. Proconsu. cum aliis quoque multis concor. congestis à Iaso. in d. l. j. nu. 50 ff. de offi. eius cui mand. est iuris. Cæterùm hanc consuetudinem ita intelligendo, vt diximus, non tam corrigere est d. §. j. quàm declarare, vt scilicet consanguineus venire debeat intra annum venditionis, vt ibi dicitur computādum tamen à tempore huius notificationis, vt hîc dicitur. Antiquiores autem leges ad posteriores trahi, non inusitatum est, l. ideò, ff. de legib. quod & de statutis voluit Bal. in l. omnes populi, col. viij. versi. modò quæro, ff. de iustit. & iur. cum concord. à me collectis suprà §. xv. glo. ij. versi. vlti.

NOTI

Notificãdi verbum Latinum.

1 ERBVM notificandi, ne quis statim in hoc primo ingressu dubitet, Latinum est, Ouidius lib.j.de Ponto:

Atque modum pœnæ notificare velit:

Et Aulus Gellius lib.v.ca.xiiij.Philippi arma vímque toti Græciæ cauendam metuendámque inclytæ illæ Demosthenis orationes cõcionésque notificant, & noster Callistratus, Iurisconsultorum eloquentissimus, in rescripto Pertinacis Imperatoris, in l. semper,§.demonstratur,ff.de iure immu.Et ex antiquioribus Pomponius in Atreo, apud Nonium Marcellum. Ex quo magis admiror nonnullos,qui non admittunt, sed vt Barbarum reijciunt verbum certificandi,quod eiusdem est omnino farinæ. Sed illos arguit Vlpianus noster Latinitatis diligentissimus obseruator,in l.sed & reprobari,in princip.ff. de excul.tut. si tamen eius sit ea locutio: nam magis videtur esse cuiuspiam interpretis. Et Scæuola in l.tabernam,§.idem quæsit.ff.de pignori.nisi etiam non sit ipsius,sed alterius ipsius interpretis,qui βεβαιωτὴν, est interpretatus certificatorem.Sed vtcunque hæc sint,sans constat,id verbum nõ recens esse: nec video cur vt à notum fit notificare & notificatio,nec a certu quoque fieri posit,certificare & certificatio : sicuti à clarum clarifico. Virgilius in illo carmine Asclepiadeo choriambico, quo fortunam describit,

Certificãdi verbum Latinum.

Clarifico.

Nec quos clarificat,perpetuò fouet.

Et Plinius lib.xx.c.xxiij.Alterum est nigrius,quod capitis vitia purgat,visum clarificat.Et à magnum magnificare.Plautus in Menæchmis : Te vnum ex omnibus Venus voluit me magnificare.& Terentius in Hecyra: Quam ego intellexi illum,haud minus,quàm seipsum,magnificare. Et Plinius lib.xvij.c.ix. Quod etiam pabulo boum súumque magnificat.Suntque alia huiusecemodi sexcenta. Sed hæc anxiis verborum obseruatoribus relinquo. Est autem notificare,notũ facere,vt palàm est,& è nostris tradit Corne.consi.lxxv.videtur primò,col.ij.lib.iij.

Magnifico.

Notificare quid sit

2 ¶HIC AVTEM multa dubia occurrunt. Quæro igitur primò:Quid si emptor in sua notificatione non declarat verum pretiũ venditionis,sed aliud maius, ob quod fortè cõsanguineus territus redimere noluit:vtrum tempus ei currit? Quod non putamus,per id quod in simili voluit Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.xcij. quòd si emphyteuta volens vendere rem emphyteuticam,mentitus est de pretio,dum requirit dominum,vt cõsentiat,aut emat,quia maius pretium indicauit,ideóque dominus negauit se velle emere : perinde est ac si non denuntiauerit, arg.l.eum qui,§.cùm igitur,ff.de in diem ad.& l.sicut,§.non videtur,ff.quib.mod.pig.vel hyp.solu.& l.vlt.C.de iure emphy.vbi etiam id tenuit Io.Fab.col.vlt.Sal.col.iiij. versi. quæro emphyteuta volens vendere,& Iason col.vj.in vj.no.Et idem quoque voluerunt Host.Imo.& plerique omnes in c.potuit,extra de locato.

Vtrum notificatio, in qua non declaratur verũ pretium, faciat currere id tempus.

3 ¶Et in hoc casu nostræ cõsuetudinis,quòd emptor debeat declarare verũ venditionis pretium, vt currat tempus retractus consanguineis,tenuit expressè Bal.in tractatu προτιμήσεως,col. antepenul.vers.contrarium dico propter duo:vbi & ad hoc allegat d.l.vlt.C.de iure emphy.& alia pleraque,quæ tu ipse ibi videre poteris. Idémque tenuit Matthæ.Afflict.in eodem tractatu, in verbo,vt intra xxx.dies,col.ij.vers.si.sed vlterius quærit.Et hoc satis exprimit §.iiij.suprà eod. hoc ti.vbi & nos de hoc quoque diximus.sed hic tamen repetere voluimus,quia huic loco admodum conuenit.& iterum §.eiusdem tit.xxij.Et tu etiam vide quæ diximus suprà, tit. omniũ consuetudinum xv.§.j.in glo.vj.in xxj.q.& quæ dicam infrà in hac eadem gloss.nu.30. porrò si teneas,& v.seq.quibus ostendo,non currere tempus consanguineo,nisi ex notificatione habeat certam & indubitatam scientiam contractus,& omnium clausularum ipsius.

De eadem re,

4 ¶SECVNDO QVÆRO,An posit huiusmodi notificatio fieri per procuratorẽ. quod videtur per id,quod in simili scribitur in l.denuntiasse,versi.sed & si,in fi.ff.de adult. & in d.l.j.§.nuntiatio,ff.de ope.no.nun.& in l.cùm satis,§.pen.ibi,per se,vel per procuratorẽ suum, C.de agri.& censi.lib.xj.& per Inn.in c.cùm in iuuentute,extrà de præsumpt.Dummodo procurator ostendat mandatum:alioquin non valet denuntiatio:vt in simili quoque dicit Barto. in l.non solùm,§.morte,col.viij.versiculo,quæro an talis,& ibi Iason columna xv.versi.quærit etiam Bar. ff.de oper.no.nuntia.& idem Barto.in l.grege,§.j.versiculo,sed aduerte quòd si denuntiatio,ff. de pigno.& in l.qui in alterius,& ibi Philip.Deci.columna ij.versiculo,circa ea quæ dicit,ff. de regu.iur.& in d.l.cùm satis,colum.ij.versiculo,sequitur in textu,C.de agri.& censi.libro xj. & Bald.in l.tutor,in princip.ij.lectu.ff.de minori.& in rubri.extrà de procur.columna ij. versiculo,procurator ad protestandum : vbi dicunt procuratorem, qui protestatur, teneri ostendere mandatum.allegant vterque text.in l.si quis inficiatus,in verbo,cognouit : vbi & ipse Barto. id

An notificatio posit fieri per procuratorem

Protestatio & denũtiatio eadem, aut certè germana.

not.ff.deposi.& idem quoque voluit Bal.præterquàm in protestatione, quæ tẽdit ad iudicium, in capitu.coram,columna ij.versiculo,extra quæro,extrà de offic.delega. vbi & eundem text. allegat.& idem Baldus in capit.Cumana,columna iiij.versiculo,si quis protestatur, de electio. & Franc.Rip.libro Interpretationum j.in cap.cùm Mar. Ferra.oumero 164.de constit. Quod huc optimè tacit,quia protestatio est quædam denuntiatio : imo vtraque sunt synonyma,vt dicit Bart.in dicto §.morte,in j.quæst.ff.de ope.no.nun.Imo.& Alex.in l.de pupillo.§.si quis ipsi Prætori,eod.tit.

De eadem re.

5 ¶Sed ne quis tamen id calumnietur,idem de denuntiatione expresſè voluerunt Inno. & Host. & expresſius Collec.in c.j.extrà eo.quoque tit.& Bald.in l.si fundum,in iij.oppo.C.de rei vendum dicit,quòd cùm quis aliquid denuntiat nomine alterius,debet docere de mãdato,per tex. in cle.causam,de elect.& ipse Bald.& ante eum Barto. in l.qui absẽotem,ff.de procu. Ang.in l. hæres cùm debuerat,ff ad Trehel.per d.l.si fundum,iuncta dicta l.si quis inficiatus,& l.si hominem,ff.mandati.Ro.consilio ccuij.pro discutienda,columna iij.versicu.quò ad tertium : vbi & alia multa allegat Alexand.latè consilio lxxviij.viso.columna ij.versiculo,nec obst.quòd maritus,lib.v.repetito consil.xxvj.libr. vj.vbi id docet procedere tam in actibus iudicialibus, quàm in extraiudicialibus,quantùm ad effectum committeodæ moræ.& Franc.Rip.qui & idem quoque voluit in d.c.cùm Mart.Ferra.numero 137.de coostitu. Et ita in casu nostro expresſim voluit Afflict.in d.tractatu proto.in verbo,vt intra xxx.dies,columa v.versiculo, sed quid econtra an talis denuntiatio. Sed & idem decisi.Neapo.cccxvj. Galiotus,colum.j.tradit interpellationem procuratoris non constituere debitorem in mora, per dictam l. si quis inficiatus , & dicta cle.causam.Et vide quæ diximus suprà eod.titu.§.j.glos.x.in verbo,*dedans l'an*,in xviij. quæst.& quæ dicam infrà titu.procedente,§.iiij.in verbo *consigner*,quæ est glo.vj.numero 5.intelligas autem,& duobus sequen.

De eadem re.

6 ¶Verùm cõtra hoc facit quod scribit Bal.in auth.eò decursum,post prin.C.de dona.ante nupt. quòd paria sunt,aliquid abs te insinuari,aut ab alio pro te,per eum text. qui tamen parum mihi facere videtur.Et quod pulchrè respondit Paul.Cast.consi.lxxxiiij.v sa,in vlt.dubio,lib.j.quòd si statutum iubeat notificationem emancipationis fieri ab emaocipãte apud acta, sufficit alium eius nomine id facere,etiam si de mandato noo appareat.Nam statutum potius considerauit effectum actus,quàm ipsum actum:id est,vt emancipatio prodeat in publicum, & in notitiam volentium cootrahere cum emancipato:ideò habet locum regula,non referre à quo quid factum fuerit,modò factum sit,l.item veniunt,§.petitam autem hæreditatem,versi.à quo,ff.de pet. hæred.vbi ita scribitur: A quo denuntiatum est,Senatus non exigit:quicũque ergo fuit,qui denũtiauit,nocebit,& cætera quæ sequũtur.& l.mulier,ff.ad S.C.Trebel.Et quod post Pet.not.Bar. in l.Gallus,§.& quid si tantùm,col.j.versi.contra hoc opp.fortiter,ff.de lib.& posth. quòd quãdo quærimus de effectu actus,magis quàm de actu,nõ refert,quid ex æquipollentibus fiat, per l.si mater,C.de instit.& substit.Et satis(ait Pau.vbi suprà) dici potest emancipantem fecisse dictam notificationem,ex quo alius fecit eius nomine,licet noo constet de mandato, cum ratihabitio æquiparetur mandato.l.vlt.C.ad S.C.Maced.Subditque paulò pòst, id præsumi factũ oomine emancipantis,ad quem oegotium pertinet,arg.l.post mortem,§.j.cum ibi oot.per glos.ff. quan.ex fact.tut.& not.in l.ab vno.C.de nego.gest.& per Bart.in l.in familiæ,C. fami.ercis. & sic(inquit)satisfactum est statuto.Quæ omnia videtur mirè conuenire huic nostro casui.

De eadem re.

7 ¶Et hanc quoque partem potes hac ratione confirmare : quia vbi denũtiatio,siue notificatio, siue protestatio fit ad inducendã scientiam,aut notitiam alicuius rei,non requiritur mãdatum: sed fieri potest per simplicem negotiorum gestorem.vt voluit Bart.in d.l.oon solùm,§. morte, colum.viij.vbi suprà,iunctis his quæ dicit columna vltima,ff.de ope.no.nunt.pro quo est tex.licet non alleget,in d.l.veniunt,§.petitam,versic.à quo,ff.de peti.hæred. Cuius etiam autoritate Archid.in ca.si quis præpostera,l.di.tenet notificationem appellationis posse fieri appellato per quencunque:vti illum allegant,& sequuntur D.à Rota,deci.cxxvij.valet intimatio,in nouis. De quo tamen vide eosdem deci.xij.nota quòd vbi appellatio.in antiquis , & Thomam Falstolum decisione xxxv.tertiò dubitatur. Nam Archidiaconus vbi suprà, videtur potius tenere contrarium.Sed & per illum textum Bal.consil.cxliij.alio die,libr.iiij.dicit,quòd denuntiatio à quocunque fieri potest,etiam ad culpam impingeodam:ad quod item allegat l.si quis solutioni,§.si mora,ff.de vsur.ex hócque respondet in pulchro casu.Et facit etiam quod scriptum est à Rom. consi.ccxcv.donatio patris,versic.ad hoc optimè facit,& sequen.Et vltra allegata ab illis , facit tex.in d.l.qui absentem,ff.de procur. vbi videtur probati posse fieri denuntiationem venditori,vt veniat defensurus emptorem à quocunque,sine mandato:modò is caueat de rato,si id venditor desideret.Et quod scribitur à Bal.post Dy.consil.cccvij.verba Dy.in prin.lib.ij.vbi differit,an & quando quid sufficit fieri à quocunque.

¶Cogita

8 ¶ Cogita tamen, an hîc non solùm fiat ea notificatio ad inducendam notitiam, sed & ad certiorationem negotij, vt scilicet consanguineus certior fiat de venditione & pretio, & alijs clausulis cõtractus: vt proinde deliberet, vtrùm redimet, nécne: vtque nõ frustra laboribus ac sumptibus vexetur, qui fieri solent ad præparandum faciendúmque huiusmodi retractum: videlicet vt perquirat pecunias, quas fortisan cogitur mutuò accipere, aut sub fœnore, aut ex venditione aliarum rerum redigere, easque ad venditorem, fortè in loco remoto commorantẽ, perferat, ducátque nuntiũ publicũ, notarios, & testes, relinquátq; id, agens alia sua negotia, quæ omnia frustra faciet, si fortè vera nõ sit ea notificatio facta ab alio, ideóq; nõ teneatur ei cõsanguineus credere, & se tot incõmodis exponere. Ex quo illud cõsequens fit, vt nõ valeat huiusmodi notificatio, ex doctrina Bar. in d. §. morte, vbi suprà, cùm dicit, quòd cùm nõ sufficit simplex scientia, sed & certioratio requiritur, vt in casu l. nomen, C. quæ res pig. obli. pos. & l. iij. C. de nouat. non potest fieri protestatio ab alio, quàm à domino, aut procuratore docente de mandato. De eadem re.

9 ¶ Et ad id, quod suprà diximus de sumptibus & laboribus à consanguineo, qui se ad retractum accingit, perferendis, optimè facit optimus tex. in d. l. qui absentem, & ibi no. à Doct. ff. de procur. & quod etiam scribit Archi. loquẽs in casu notificationis appellationis, de quo suprà quoque diximus. in d. c. si quis præpostera, l. dist. Et ita ex his tolluntur ea omnia, quæ pro contraria parte adducta sunt: præterquàm quod ex Pau. Cast. dictum est de ratihabitione, quę retrotrahitur. Sed illud hîc non potest procedere, vbi igitur de præiudicio tertij, scilicet consanguineorum, glo. in l. si indebitum, §. si procurator, in verbo, committi, & ibi Bar. ff. rem ratam hab. cum infinitis propè concord. à me adductis, suprà eodem titulo, §. j. gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, numero 69. nec ratihabitio. De eadem re.

10 ¶ Adde & tu, quòd vbi denuntiatio est substantialis, cuiusmodi hæc est, vt dicemus posteà numero 29. ego verò vt tandem: ea non potest fieri à tertio. Spec. tit. de procuratore, §. vlt. versic. sed quid si debitor: per multa illic allegata. Hippo. Marsil. in l. si quis, nu. 61. ff. de quæst. vbi allegat alios, qui id non dicunt. Quin etiam cùm notificatio fit ab eo, qui nullum ius habet in re, de qua agitur, eum non adstringit, cui facta est. l. si maior, C. de rescin. vend. & ibi glo. & Doct. & l. tutor vrgentibus, ff. de minorib. & quod plenè habetur in d. l. si cùm fundum, C. de rei vendi. & Ro. cõs. vj. quòd dicta, versi. nec prædictis obst. & d. cõsi. cciiij. col. iij. & Gui. Pap. sing. cij. non valet denuntiatio. Et quod scribit Alexan. d. consilio lxxviij. viso, colum. ij. versic. nec obst. quòd maritus, libro v. quod repetitur consilio xxvj. libro vj. quòd vbi denuntiatio fit ad constituendum alium in mora, si fiat alieno nomine, non habet eum effectum, nisi doceatur de mandato: per multa, quæ illic allegat. Hæc autem notificatio fit, vt consanguinei constituantur in mora, & hæc ratio est efficacissima. Et faciunt denique, quæ scribit Bartolus in l. j. in fi. prin. per illum textum, in fi. ff. de eo per quem factum erit, & in l. quidam decedens, §. vlt. in fine. ff. de administratione tutor. cum simi. De eadem re.

11 ¶ Quod autem pertinet ad tex. in d. l. qui absentem, ff. de procurato. qui magis vrgere videtur pro alia sententia, vti eum induximus suprà, versicu. ab hinc iiij. illud dici potest, id quidem ibi fieri in consequentiam defensionis litis iam susceptæ pro absente ab isto tertio denuntiante: & hæc quidem denuntiatio est veluti pars accessoria eiusdem defensionis, vt scienter scribit Fran sisc. Are. consi. xxvj. factum super quo, col. v. versi. circa tertium: vbi tamen videtur fuisse in ea opi. vt etiam aliàs non requiratur mandatum ad huiusmodi denuntiationem faciendam. Et vide quæ dixi suprà eo. titu. §. j. gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, q. xvj. & duabus seq. atque etiam ij. præce. Et ego sanè, (vt id tandem finiam) tutius esse arbitror, vt huiusmodi denuntiatio fiat ab ipso venditore, aut à procuratore cum mandato, cuius in notificatione fiat mentio: vt in simili not. in cap. cùm in iure peritus, extrà de offi. delega. Porrò ex d. l. qui absentem, potes intelligere, quòd si quis nomine alterius fundum emerit, is haud dubiè hanc suam emptionem alterius nomine factam, poterit notificare sine mandato illius, videlicet in cõsequentiam illius emptionis. Aliàs autem, an, & quando refert quid à quocunque factum sit, vide latè Ias. post alios ab eo citatos, in l. cùm seruus, col. j. versi. in brocbardo, ff. de verbo. oblig. De eadem re. *Sed an saltem qui alieno nomine emit, possit & eodẽ nomine notificare.*

12 ¶ TERTIO IGITVR quæro, Si sequamur eam opi. quæ requirit mandatum, (quã & ego sequendã puto) vtrùm requiratur speciale mandatũ in eam rem, an verò sufficiat generale. Habes glo. quæ in denũtiatione requirit speciale mandatũ, in l. de pupillo, §. qui procuratorio, in verbo, verus, & ibi Raph. Co. ff. de ope. no. nũti. & gl. in l. j. §. permittitur, qui est j. in verbo, mãdatũ, ff. de lib. agn. per l. Põponius, ff. de procu. & gl. in cle. causam, in verbo, specialiter, & ibi Pan. Eleaz. & Imo. super ea. gl. de elec. Verùm alia gl. est in ea ipsa l. j. § denũtiare, versi. mariti, in verb. nomine eius, quę asserit sufficere generale, ar. l. actiõe, §. renũtiare, ff. p soc. Et posset statim mirũ videri, Acc. admirabilis ac propè diuinæ virũ memoriæ, secũ in ead. l. pugnasse. *Vtrum requiratur speciale mãdatũ ad huiusmodi notificationem.*

Sed ne quis miretur, is in diuersis casibus loquitur, & in posteriori loco rationem differentiæ vtriusque casus ponit: quæ quidem ratio adstruit hoc in casu requiri speciale mandatum, cùm dicit, ideo requiri in muliere denuntiante, non etiam in viro: quia denuntiatio ab ea incipit, non à marito, vt etiam scribitur in d.l.j.§. illud notandum. Hîc autem huiusmodi denuntiatio incipit ab emptore: nam ante eam non cogitur consanguineus offerre. Ergo requiritur speciale mandatum. Et quòd in huiusmodi denuntiationibus & protestationibus etiam requiratur, tenet Alexand. d. consilio lxxviij. libro v. repetito consilio xxvj. libro vj. colum. iij. versicu. & idem in specie, & sequen.

De eadem re.

13 ¶ Barto. autem, quem Ang. Imo. Pau. Castr. Alexan. & omnes propè sequuntur, in d.§. qui procuratorio, post Ray. Forli. ibi, negat exigi speciale mandatum, per l.j. in fi. eod. titu. & quia non est de casibus d.l. Pomponius. Et idem voluerunt Pet. Alber. & ipse Barto. in d.l.j.§. permittitur, in princi. vbi & ad hoc Barto. allegat l. si quis, §.j. ff. de vsucap. & in d.l. actione, §. renuntiare. vbi & idem tenent ipse Bart. & Bald. ff. pro socio. Cardin. Floren. in d. cle. causam, in xj. q. de elect. & Franc. Areti. d. consilio xxvj. vbi suprà ad fin. præced. quæstio. Feli. & Francis. Ripa in cap. cùm Mart. Ferra. ille col. xix. in vij. conclusi. hic numero 136. de constitu. Sed hoc intelligit Barto. in d.§. permittitur, quando denuntiatio fit circa id quod spectat ad bonorum administrationem: quòd si citra id fiat, sintque res eiusmodi, quæ non possunt esse notæ, nisi quatenus à principali persona veniunt & procedunt, vt cùm denuntiator mulierem esse prægnantem, de qua re loquitur d.§. permittitur: certè requiritur speciale mandatú, aliàs secus. Et sequitur Alex. dicto consi. lxxviij. viso, col. iij. versic. secundò principaliter, lib. v. Ego autem vix probarem huiusmodi notificationem sine mandato speciali, tum per suprà dicta in hac ipsa quæstio. tum per ea, quæ diximus numero 8. cogita tamen, & iij. seq.

An coniuncta persona posßit hanc notificationem facere.

14 ¶ EX QVIBVS potes intelligere, pro QVARTA QVÆSTIONE, an coniuncta persona poterit pro emptore hanc notificationẽ facere. Nam si requiritur mandatú speciale, coniunctus idipsum facere nõ poterit, ex crebriori nostrorum sententia: etiam si Philip. Deci. reclamet, vt satis diximus supra eod. titu. gloss. xiij. in verbo, *l'acheptеur*, nu. 54. sed verùm hæc oblatio. Sed illis hîc addere potes, inter nostros Docto. non omnino conuenire, an coniuncta persona posßit protestari, quæ res ad hanc tractationem proximè pertinet, cum protestatio sit quædam denuntiatio, vt diximus suprà in eadem glo. nume. 5. sed ne quis. Igitur Bal. in l. tutor vrgentibus, per eum tex. ff. de minori. negat coniunctum pro coniuncto posse protestari. & eum sequitur Fel in dicto c. cùm M. Ferra. col. xix. in vij. conclusio. versic. hanc conclusionem, extrà de constit. Idem Bal. in dicta l. qui absentem, ff. de procurato. tenet contrarium, dum eum tex. intelligit in coniuncta persona. Quem sequitur Fran. Rip. in d.c. cum Mart. Ferra. nume. 158. vbi respondet ad d.l. tutor vrgentibus, ibi eum vide. Et omnino Franc. Areti. in d. consil. xxvj. columna v. versiculo, circa tertium: vbi etiam videbis quid dicendum sit, si is pro quo coniuncta persona denuntiat, sit minor.

Et quid si is pro quo denuntiat sit minor.

An valebit notificatio facta ab habente mãdatũ, sed ignorante.

15 ¶ QVINTO, ILLVD quinque consequenter quæro, Si quispiam sit specialis, procurator emptoris, in eam rem, sed qui nondum recepit literas mandati, ignoratq́; mandatũ ipsum, tamen facit hanc notificationem pro emptore, volens ei tanquam amico gratificari, vt plerunque fit: an valebit ea notificatio, habita ratione sui mandati, licet ignoret, aut nondú instrumentum ipsius recepit. Id quidem poteris intelligere ex scriptis à Spec. tit. de procuratore, §.j. versicu. sed quid si procuratorium, & ibi Ioan. And. & Bald. in addi. ipsius Archi. & Ioan. And. in c. is qui, eodem titu. lib. vj. Barto. in l. si pupilli, §. item si procurator, colum. ij. versicu. sed quæro an sit, ff. de nego. gest. & consilio lxxiij. quæritur vtrùm procurator, & Fran. Aret. consilio lxx. in causa quæ vertitur, & quæ diximus suprà eod. titu. §.j. in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, in xv. q. & quæ etiam dicta sunt in hac eadem gloss. in ij. q. cùm tractauimus, an instrumentum mandati exhiberi debeat, & quæ dicam in seq. quæstione.

Quid si procurator faciat, sed tacito nomine procuratoris.

16 ¶ SEXTO ITEM consequenter in dubium reuocari & illud potest, Si quis constitutus sit procurator ab emptore nominatim ad huiusmodi notificationem faciendam, isque eam faciat simpliciter & tacito nomine procuratoris: an satis sit, vt valeat notificatio, saltem posteaquàm constabit de mandato. Quod & solui potest ex locis in præcedenti quæstione adductis. Sed quod priuatim ad hunc locum pertinet, Albert. in l. iij. §. sed & si fortè, ff. iudi. sol. dicit per eum tex. in versi. sed quod de tutore, in illis verbis, sed si quidem tutor sit, non tamen quasi tutor, &c. quòd qui quid facit ex speciali mandato, necesse habet id exprimere: aliter actus non valet. Subdit tamen, cõtrà videri ex l. ij. §. j. ff. de iudi. Tu autem vide Bar. in d.l. iij. vbi suprà, ex cuius scriptis in eo loco cognosces, quid hîc dicendum sit, & ex iis quoque quæ scripsimus suprà, eod. tit. §. x. glo. j. nume. 2. & sequenti.

SEPT

17 ¶ SEPTIMO quæro, An saltem hæc notificatio posit fieri à secundo emptore sine mādato priori:verbi gratia,vt facilius intelligas,Titius emit à Mæuio: posteà is Titius emptor vendit eandem rem Sempronio,certum est quòd cōsanguinei Mæuij prioris venditoris possunt retrahere à Sempronio secundo emptore,restituto pretio illius prioris venditionis, vt dictum est supra,§.xij.huius tituli. Titius autē non notificauit suam emptionem:an Sempronius eam notificare poterit,vt tempus anni currat consanguineis Mæuij? Quod vtique putarim,cùm is successerit in ius & locū ipsius Titij,arg.l.dolia,§.j.ff.de contra.empt.& l.si à te.§.vlt.& l.si mater,§.sed Iulianus,& §.vlt.ff.de excep.rei iudi.& eorū quæ scripsimus suprà eo.titu.§.j.glos.ix.io verbo, *ou lignagier*, nu.111.sed quid si noo ipse,& latius nu.129.his tamen noo obst. & vide quæ dicā in seq.q.Sed intellige,modò hic ita notificet,vt ex eius notificatione appareat sibi ius esse notificandi,quia scilicet emit ab emptore,secundùm ea quæ suprà diximus de procuratore. *An ea possit fieri à secundo emptore.*

18 ¶ OCTAVO QVÆRO, An & alius non dominus,sed cuius tamen aliter interest,hāc notificationē fieri,eam possit facere.Pone enim,quòd emptor,qui nondū notificauit, promisit ea rem alteri vendere,si res à consanguineis non retrahatur , vel etiam simpliciter : an hic,cui promissio facta est,poterit notificare illam venditionem,vt excludantur cōsanguinei venditoris à retractu nisi veniāt intra annum illius notificationis? Quod similiter videtur,cum aliàs hi quorum interest,possint denuntiare,protestari,interdicere,& cætera id genus facere: vt not.in l.si maior,C.de rescin.vend.& in l.si fundum,C.de rei vend.& per Roma.consi.vj.quòd dicta intimatio,circa medium.Idq; etiam si non sint domini,vt apertè declarat Roma. ibi & probat tex.in l Prætoris,§.vlt.& io l.quid de creditore,& l.qui bona,§.qui damni,versi.vicinis,& §.superficiarium,& l.damni,la j.in prin.& l.eorum,& l.inter,ff.de dam. infec. l.j.§.non solùm autem domino,ff.de arbo.cæd.& l.j.§.ius is habet,ff.de remis.cum simi. *An ab alio, cu ius interest.*

19 ¶ Et facit etiā tex.in l.lex vectigali,ibi,cùm in exolutione vectigalis tam debitor quàm creditor cessassent,ff.de pig.Cuius autoritate Bart.Bal.Sal.& Ang.ibi,tradunt, cessante emphyteuta soluere canonē,posse creditorē ipsius,cui ea res hypothecata est,soluere , & ita euitate pœnam commissi.Quod & voluit Raph.Fulg.io l.j.& ibi Fran.Rip.col.iij.versi. sed pone quòd emphyteuta,ff.de pig.& Pau.Cast.io l.tutor,§.vlt.ff.de pign.act.& Iason consi.lxxiij.puto,in princip. lib.j.& Hippo.Marsil.sing.ecclxvij.nemo prudens.Et facit item tex.in l.si cuius,§.j.ff.vsufruct. quemadmodum eaue.vbi vsufructuarius potest intentare rei vendicationem sine mandato domini,& in l hæc actio non solùm,ff.si quadrup.paup.fecis.dica. vbi ea actio non solùm cōpetit domino,sed etiam ei cuius interest.Et tex.in l.patri,in prin.ff.de mino.vbi patri pro filio præstanda restitutio est,etiam si filius restitui nolit,quia eius interest,quia de peculio tenetur.Et id trahunt Doct.ibi ad cæteros coniunctos,si eorum priuatim intersit,& alia multa si. *De eadem re.*

20 ¶ Contrà tamen facit l.j.§.j.ff.de ope.no.nunti vbi omnino videas glos.& Doct.in §.iuris,qui est pen.eiusdem l.rursum,in l.in prouinciali,§.si ego,eo.tit.Ego verò in ea sum sententia, vt hic, cuius interest,possit & hanc notificationē facere,eo argumento ductus,præter ea quæ iam suprà diximus,quod tradit Bar.in l.si res,quæ est iij.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.qu òd quilibet, cuius interest,potest insinuare instrumentum,quod à statuto iubetur insinuari intra aliquod tempus,etiam si is non contraxit in eo instrumento,per d.l.lex vectigali.& sequitur Alexan. loquens de testamento consi.lxv.quoniam omne datum,col.v.versi.secundò probatur.& iterum columna sequen.versi.nec istud est iniquum,lib.vj.quod repetitor consil. ex x.eod. lib.vj. Loquitur autem Barto.de creditore contrahentis,& Alexan.de substituto,fideicomissario,& legatario,vt si ex statuto testamenta debeant registrari,vt ipse loquitur,id est, in acta referri, id possint facere substituti,fideicommissarij,legatarij,& omnes quorum interest. Sed & quòd fideicommissarius ipse possit insinuare testamentum,non obscurè sentit ipse Barto. in l.facta, §. si quis bonorum,& ibi etiam Imo.& Pau.Cast.ff.ad S.C.Trebel.& idem Barto. loquens in legatario,& tamen nonnihil subdubitans,in l.vlt.§.simili.& ibi constantius Bal. qui eum §.legit cum prin.eius l.eol.ij.versi.nota acta,C.de iure dot.& idem Bal.in l. ij.col.vlt.versic. pone statutum,innecto versi.sed pone testatur,C.eod.tit.& in l.consulta,in vlt.quæst. C.de testa. vbi loquitur de fideicommissario vniuersali & singulari. *De eadem re. Decisio quæstionis.*

21 ¶ NONO CONSEQVENTER quæro,Si fortè ea opi.teneretur , quæ nō admittit tertiū,cuius interest ad notificationē ipsam faciendā:an saltē hic tertius poterit cogere emptorē inuitū & renitentē,vt eam faciat:præsertim cùm ipsi emptori ea notificatio nō sit nocitura,prosit autē ei,qui eam petit fieri,arg.l.in creditore,ff de euictio.& l.ij.in prin. ff.sol.matri. Sed tu vide glo.Barto.& alios in dicta l.in creditore. Bartolum post Petr. in dicta lege secunda,columna iij.versicu. secundò oppo.& sequen. & ibi quoque Recentiores, maximè autem Francis.Rip.& Ioannem Fabrum,in §.j.in iiij.regu.& ibi quoque Ange. Aret. Institu. de lege *An is tertius possit cogere emptorem ut faciat.*

Fusia

Fusia Cani. roll. Et vide prætereà tex. in l. si tibi, §. vlt. rursum in l. si optio, §. j. ff. de opti. leg. vbi est optimus tex. & in l. cùm in plures, §. mellem, ff. locat. & in l. Iulianus, §. si venditor, ff. de act. emp. {Et quod tractatur à Soci. consi. 51. viso testamento spectabilis viri, lib. 3. an fideicommissarius vniuersalis possit cogere hæredem, vt faciat inuentarium ad ipsius fideicommissarij vtilitatem.}

21 ¶ DECIMO, QVID si emptor exhibuit domino suum cõtractum, vt tenetur ex alia nostra cõsuetudine, & id quidẽ apud acta suæ iurisdictionis, vt sæpe fit, quia fortè est etiã à domino in ius vocatus: an satis est, vt dicatur fuisse facta notificatio apud acta, proindéque sit satisfactũ huic nostræ cõsuetudini. Ego de hac re aliquãdo interrogatus, respondi non satisfactũ, quia propter aliud, nec ad hunc finẽ, de quo loquitur nostra cõsuetudo, id factũ fuit, per tex. in l. cùm propter, & ibi no. ff. de leg. præst. & l. bonorum, C. qui admit. quibus iuribus fretus Fran. Aret. in l. si tibi pecuniam, in fi. ff. si cer. pet. dicit, quòd si contractus vel donatio fieret corã iudice propter aliam solennitatem, quàm propter insinuationem, quæ de iure requiritur, quia fortè ex statuto debet fieri coram iudice, non propterea est satisfactum insinuationi: quia nõ propter eam, sed ob aliud fuit iudex aditus. Quod dicit sing. & ex eo limitat dictum Bar. & Bal. in l. Modestinus, ff. de dona. & Bal. in l. illud, col. ij. versi. ideò in primis quæro, C. de sacrosc. eccle. quòd si donatio fiat coram iudice, non requiritur alia insinuatio, vt videlicet procedat, nisi ob aliud fuit index aditus. De quo & tu vide Bal. consi. ccclxxv. certum est, col. ij. vertic. sed videamus, & seq. lib. iij. & Guid. Pap. in tract. Præsump. col. pen. versi. si iudex interponat.

An notificatio, quæ fit domino apud acta, satis sit.

23 ¶ Et hoc in casu nostro apertè demonstrant verba huius nostræ consuetudinis, quæ posteà subiiciuntur, id satis non esse: quæ sunt huiusmodi, *& à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification*: quibus verbis expressum declaratur, hanc notificationem fieri, & in acta referri debere, ad hunc finem, *à ceste fin*, id est, propter se principaliter. nam si ob aliud fieret, nõ haberet vim & effectũ, qui inde oritur, cùm actus agentiu non operẽtur præter intentionẽ eorum, vt dicere solemus ex Aristotele, & probatur optimè in l. nõ omnis, ff. si cer. pet. & in l. obligationum substantia, ff. de actio. & oblig. Atque ad hæc referri potest tex. in cap. ij. & quod ibi not. glo. in verbo, restitutio facienda, & ibi Doct. post eum, extrà de ordi. cogn. cum si. adductis à Pauor. eo in loco. Et si aliter diceremus, vide quid inde sequeretur, vt scilicet, si inter emptorem, & alium fortè colludentẽ, lis esset de re empta, ad ratione illius, quæ facilè cõtingi posset, èaque emptio in actis allegaretur ab emptore, cum pretio, & cæteris ipsius clausulis, satis esset factum nostræ consuetudini, cogeretúrque consanguineus omnia acta multorum annorũ conquirere, singuláque ab ouo ad mala indagare, ne qua fortè parte id veluti per occultũ delitesceret. Et vide quæ dicam infra in seq. quæst. versi. ego verò.

De eadem re.

24 ¶ VNDECIMO quæro, quid si emptor hanc notificationẽ apud acta non fecit, tamẽ proximus aliter est de venditione certior factus: an statim curret ei annus, quàm id resciuerit, non expectata hac notificatione? Quod posset videri, quia hæc notificatio nõ ob aliud fit, quàm vt cõsanguineis ea vẽditio possit innotescere, sicut de aliis denuntiationibus dicitur in l. item veniunt, §. petitam, ff. de peti. hæredita. & l. aut qui aliter, §. si fortè, ff. quod vi aut clam. Et si dubium sit, quam ob rem aut causam fiat denuntiatio, videtur potius fieri certiorandi alterius causa, quàm ob aliud, ex sententia Dyni in c. eum qui certus, de regu. iur. libro vj. Cyn. & Iaco. Bel. in l. emptor, C. de euictio. Ioan. And. & aliorum in c. vlti. extrà de emptio. & venditio. Alexan. consi. xxiiij. inspecto, circa medium, libro iiij. & consilio cxxxviij. viso, colum. j. lib. vij. vbi loquitur in casu huic nostro simili. Ideò si qui certiorari debuit, aliunde certior factus est, non opus est aliam denuntiationem facere, d. §. petitam, vbi Bar. & alij not. idem operari simplicẽ scientiam, quod denuntiationem. quod etiam voluerunt Dy. & Ioan. And. vbi su. & ipse Dyn. & Barto. in l. denuntiasse, in princip. ff. de adulter. nam & qui certus est, amplius certiorari non debet, l. j. in fi. ff. de act. empt. & d. c. eum qui, & glo. in c. cùm inter vniuersas, in verbo, cognouerunt, extrà de electio. & in c. ij. in verbo, infra tres menses, de concess. præben. & in c. cùm inhibitio, in verbo, voluerit, de clan. despon. cum simil. Ideò ex gloss. in c. non iniustè, in gloss. vlti. extrà de procurato. tenet quòd procurator, qui debet denuntiare domino latam contra se sententiam, si ex iusta causa non appellat, quòd dominus ipse, si velit, appellet: id non tenetur facere, si dominus aliter resciuerit.

Si consanguineus aliter sciat venditionẽ, an satis sit, vt repellatur post annum.

25 ¶ Et vt speciatim ad casum nostræ cõsuetudinis veniamus, Alex. Doct. celeberrimus bis ex facto interrogatus respondit, quòd stante statuto vt proximus possit redimere fundũ venditũ intra certũ tẽpus, post publicationẽ cõtractus factã à præcone in platea publica, si proximus aliter venditionẽ resciuerit, statim ei currit tẽpus, sine alia publicatione. Ita enim voluit, primùm d. consi. xxiiij. viso, col. ij. versi. cõfirmatur & secundò, lib. iiij. iterúmque d. cõsi. cxxxviij. similis initij,

De eadem re.

initij,col.j.& ij.lib.vij.Et id confirmat hac ratione:quia cùm denuntiatio fit ad cõmodum alterius,sola illius scientia sufficit sine denuntiatione,ex sententia Iaco.Belu.in d.l.emptor,C.de euict.per tex.in d.l.j.in fi.ff.de act.emp.cum aliis concor.ab Alex.adductis.Et idem quoq; consuluit Philip.Deci.consi.ccxxij.viso,col.iij.versi.tertiò principaliter.Sed hic ibi,ne erres,innititur quibusdam verbis statuti,super quo consulebatur , ex quibus colligit sufficere scientiam, quasi tacitè aliud sentiat,cessantibus illis verbis,aut similibus. Sed & hanc partem secutus est Pau.Parisi.consi.lxxxj.in præsenti,col.penul.nume.27.lib.iij. {& Maria. Soci. iunior consil.j. pro resolutione,col.vj.nume.18.lib.j.}

26 ¶ Nam & contrarium expreßè & in hac specie voluit Bal. in tract. πρωτομίξεως, col.v.versi.sed pone iure municipali.Nam non solùm (inquit) requiritur scientia,sed denuntiatio, quæ est de substantia:quia statutũ siue consuetudo exigit id denuntiari,nec licet à forma statuti recedere, quia forma est de eius substantia,sicut forma rei est de substantia ipsius,eàque in actibus hominum est de substãtia actuũ.Est autẽ forma legis ordinata dispositio,certos habens fines, l.certa forma,C.de iure fisc.lib.x.& l.forma,ff.de censib.& l.cõstitutionibus,ff.ad municip.Forma autẽ rei est quidã gradus siue perfectio eius à natura vel arte:& antequàm ista forma inducatur, dicimus rem rudẽ,& quasi rudem materiã,l.quæsitũ,§.illud fortasse,ff.de leg.iij. Forma verò in actibus hominũ est debita partium ordinatio secundùm prius & posterius. l.j.§.eum qui, ff.de consti.pecu.& l.naturalis,ff.de præscrip.verbis.Et paulò post dicit,quòd cùm quæritur an denuntiatio fit de substantia,Si lex (inquit) expreßè exigit denuntiari,tunc quasi forma quadam quis est adstrictus ad denuntiandum:si autem simpliciter loquitur,& tunc si tractamus quò ad finem sciendi,sufficit scientia,per d.§.peticam:si ad alium effectum,scilicet inducẽdæ vel prohibendæ alicuius rei,non sufficit scientia,per d.l.denuntiasse.Hæc ille ferè ad verbum. *De eadem re.*

27 ¶ Et illum nuncupatim sequitur Matthæ.Afflict.in eo.tract.Protomixeos,in verbo,vt infra triginta dies,col.ij.versi.sed iuxta hoc quæro,& iterũ,col.vj.versi.subsequẽter quæritur, & versic. sed pone quidã coniunctus:vbi etiã dicit id procedere,si cõsanguineus præsens fuit vẽditioni, tanquã testis aut notarius,rursũmq; in verbo,scriptũ est,col.pen.versi.decimò no.Et idẽ quoq; ex facto respondit Cæpolla consi.causarũ ciuilium xlvij.in causa,col.ij.versi.circa secundu, vbi in eodẽ casu & statuto interq; easdẽ partes,de quibus per Alex.d.consi.xxiiij.lib.iiij. respondit è diametro contrariũ eius,quod ab eodẽ Alex.respõsum est illo consi. videlicet nõ currere tẽpus statuti ob scientiam ipsius proximi,nisi publicatio facta fuerit à præcone in platea publica, secundum illud statutũ.Sed & ipse Alex.consi.xxvij.viso,in prin.lib.vj.in eandẽ hanc partẽ cõsuluit,vt scilicet scientia hoc casu non sufficiat:sed ibi loquitur in statuto, quod requirebat huiusmodi denuntiationẽ fieri cõsanguineo,vlterius disponendo, contractum aliter nõ valere,ex quo satis cõstabat,talẽ denuntiationẽ esse de forma & substãtia,secundùm Iac. Bel. in d.l.emptor,C.de euic.A forma autẽ denũtiationis (vt id illi addas) recedere nõ licet, Bal.cõs.cclxxxiij.visa inquisitione,circa med.vers. quartò probatur,lib.4.Sed & idẽ in casu nostræ cõsuetudinis,aut similis,renouit Caro.Molẽ.in cõsuet.Paris.tit.j.§.xuj.gl.xj.nu.5.& 6. & Igneus in l.j.§.si cùm omnes,nu.xij.ff.de Senatusc.Syllani.vbi ita dicit fuisse iudicatũ in curia Normaniæ. *De eadem re.*

28 ¶ Certè huius rei cardo in hoc vertitur,vtrùm denuntiatio siue notificatio, de qua hîc agitur, fit de forma vel substãtia,siue etiã de solennitate,an verò non sit:nam primo casu nõ sufficeret scientia:secundo autem refert,an fiat ad inducendam scientiam,siue notitiam tantùm, & sufficit notitiã siue scientiam eius rei aliunde habuisse:an ad aliud quoque quippiã, & non sufficit. Ita enim voluerunt præter eos,quos suprà citauimus.Io.And.in addi.Spec.tit.de emp.& vend. §.vlt.versi.circa quod videndum est.& in titu.de procuratore,§.vlt.versic. sed quid si debitor, vbi loquitur in casu l.iij.C.de noua.Bar.in l.quidam decedens,§.vlt.ff.de admini.tut.& in l.nõ solùm,§.morte,col.xj.versi.examinemus ergo,ff.de ope.no.nunti.& in l.ij.§.vlt.in fi.& ibi Bal. col.ij.ff.sol.mat.& idem Bar.in l.qui absentem,in iij.q.& ibi etiam Ang.ff.de procur.& in l.libera,col.ij.versi.deinde no.C.de senten.& interloc.om.iud.& in l.j.C.de peric.& commo. rei vend.Bal.in c.j.tit.si de feu.vas.ab ali.interp.fue.Ang.in d.l.denuntiasse.Raph.Co. latè loquẽs etiam in casu d.l.iij.de nouati.consi.iiij.domina Stella,col.ij.versi.cæterùm posito. Flo.in l.Labeo,ff.de nauti.fœno.Domi.consi.xxxiij.pro examinatione,col.ij.vers.nec ob. si dicatur. Pau. Cast.consi.ccclxxxij.super primo,col.ij.versi.nec obst.cle.lib.ij.Ioan. Ray. in c.imperialem.§. habito,col.xij.versi.sed restringendo,tit.de probi.feud.ali.per Fede.Fran.Are.in l.qui ante Calendas,col.vlt.ff.de verb.obli.Feli.in cap.cùm contingat,colum.v.versic.quarta conclusio, extrà de rescrip.Iacob.à S.Georg.in tract.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,colum. v.versic.sed hîc cadit,cum aliis concord.adductis ab Alex.in consi.suprà allegatis,& in d.l.ij.§. vlt.ff.solu.matri.& in d.§.morte.& Philip.Deci.consi.lxxiij.cuius superscriptio incipit,emptor non potest,col.ij.versic.& prædicta. *De eadem re. Scientia nõ sufficit,vbi denuntiatio pro forma requiritur.*

¶ Ego

An hæc notificatio sit de forma.

An satis sit obseruare formã notificationis quæ ad aliud requiratur.

29 ¶ Ego verò vt tandem meum interponam iudicium, arbitror hanc denuntiationẽ esse veluti de forma: vt satis patet ex hac nostra cõsuetudine, præsertim in illis verbis, *& à cestes fin sera tenu,* & cætera, quæ quidem verba apertè significant id tanquam formam esse obseruandum. Et forma data à statuto, in dubio censetur substantialis, Bal. in l. comparationes, in tertia oppo. in fi. C. de fide instr. Et si forma statuti non sit obseruata, corruit actus. Bal. in l. humanũ, col. ij. C. de legi. Ang. consi. lxxxix. præmitto. Pet. Anch. cõsi. xxxv. visa quadam, col. j. cum simi. Et vide interim Philip. Dec. d. consi. ccxxij. col. ij. versi. vlterius tamen, & col. seq. versi. nec obst. si dicatur. vbi videbis quid dicendum sit, si statutum loquens de retractu consanguineorum, præcipit obseruari certam formam circa notificationem contractus, vt consanguinei scire possint: & aliud statutũ iubet aliam quandam formam obseruari, etiam in notificatione alienationum bonorum pupilli: an si alienato fundo pupilli fuit seruata forma, quæ tradita est ad notificationem illius cõtractus, sit etiam necesse seruari formam traditam ad notificationem, quæ requiritur pro retractu. & id adde ad ea, quæ diximus suprà in præced. quæstio.

Quid si cõsanguinei scientia non sit plena.

30 ¶ PORRO' SI TENEAS eam sententiam cui satis est consanguineum fuisse certioratum de venditione, sine alia notificatione, eam tamẽ intelliges, si modò scientia ipsius cõsanguinei fuerit plena: per id quod no. voluit Imo. in cle. causam. col. ij. versi. nota regulã, de elect. vbi tradit eam regulã, quòd cùm denuntiatio fit solùm ad certiorandũ, ideóque ea non est necessaria, cùm is propter quem fieri debet, aliunde certus est, secundũ ea quæ diximus suprà: certè vt tollatur illa necessitas denuntiandi ob scientiã, requiritur eam scientiã plenã esse & certam, per tex. ibi, in versiculo, intimatio, cùm dicitur, Nisi ad appellatum eius plena & certa sciẽtia peruenisset. Cui adde, quòd ad hoc vt quis dicatur habere scientiam alicuius rei, requiritur quòd non tantùm eius rei, sed vt qualitatem & circunstantiarũ ipsius notitiã habeat, secundùm glo. in c. concertationi, in verbo, sciuerit, & ibi Domi. Philip. Fran. & alij. de appel. lib. vj. Ro. qui eam glo. dicit no. consi. cccliij. ex proposito, paulò ante fi. & Alex. consi. cxiij. ponderans, col. ij. versi. accedit ad maiorem, lib. j. vbi dicit eam glo. reputari valde no. & Barb. in d. cle. causam. col. xxvij. in paruis, versi. nam in dubio, de elect. & in cap. cùm vigesimum, col. ij. extrà de offic. deleg. Feli. qui eam dicit auream, in cap. à nobis, col. j. extrà de excep. ad hoc quidem, quòd vbi requiritur scientia, nõ sufficit eam probare in genere. & in cap. quod ad cõsultationem, col. penul. versicu. duodecima conclusio, extrà de re iudic. & Iason in l. qui Romæ, §. duo fratres, col. xxviij. versi. secundò adde, ff. de verbo. obliga. & Philip Deci. in c. nam concupiscentiam, in ij. lect. in fi. de consti. vbi & eam dicit no. & d. consi. ccxxij. col. ij. nu. 5. iunctis his quæ scribit in fi. eiusdem consi. vbi & eam trahit ad casum huius nostræ consuetudinis. & Lud. Gozad. consi. ix. in hac causa, col. vij. no. 34. Vide tamen quid dixerit Roma. consi. vj. quòd dicta, versic. secunda hoc probat, & in fi. Et facit etiam gloss. in d. cle. causam, in verbo, plena & certa, & ibi Cardin. Floren. post Antiquiores in iiij. quæstione.

De eadem re.

31 ¶ Quid enim (vt etiã loquar de nostro casu) si fortè consanguineus resciuit ex rumore quopiã incerto, aut etiam à quibusdam certis personis, qui illi generatim dixerũt eam rem à Titio eius consanguineo cuipiam venditam sine mentione certi pretij, aliarúmque clausularũ non parui ponderis: dicemúsne id satis esse? & certè nemo dixerit, nisi è diametro, vltra suprà allegata, pugnare vellet cum tex. in l. in totum, ibi, nisi vera & certa scientia, ff. de reg. iur. & glo. in c. cupientes, in princi. in verbo, notitiam, de elect. lib. vj. quæ ad dictionem, notitiam, ibi in tex. positam, addit certam & indubitatam ex renuntiatione hominum fide dignorum, vel visu literæ authenticæ: nec tenetur (inquit) cuilibet referenti credere, per quædam ibi allegata. Nam & aliàs scire non dicitur, nisi qui certò scit, nec dubitans quoque scire dicitur, glo. in l. de statu, ff. de testa. Bar. in l. admonendi, col. iiij. ff. de iureiuran. Et probat tex. æquiparans dubium & ignorantem, in l. vlt. §. sin autem nescius & dubitans, & ibi Bar. & Ang. C. de furt. cum aliis multis concordantiis à me collectis in repe. l. si vnquam, in præfat. nu. 99. incip. nam mulier. C. de reuocand. donat. Et vide quæ dicam in sequen. quæstio.

Scire non dicitur, nisi qui certò scit.

An satis sit in genere notificare sine declaratione pretij, & aliorum.

32 ¶ EX QVIBVS POTES intelligere (& id erit pro XII. QVÆSTIONE) non satis esse, si emptor suã emptionẽ apud acta notificauerit in genere, vt si simpliciter denuntiat se talẽ rem à tali emisse, sine declaratione pretij aut alterius clausulæ instrumenti, quæ maximi est fortè momenti ad impellendũ animũ consanguineorũ, vt retrahant, vel nõ retrahant, per ea quæ iam diximus in ij. præced. versic. & suprà in j. quæstio. huius glo. Quibus & id potes addere, quod scribitur in l. aut qui aliter, §. j. ff. quod vi aut clam, ibi, neq, quidem perfunctoriè aut obscurè denuntiare. ex quo Alex. cõsi. lxxxix. excellentissimi, col. vlt. lib. v. dicit denũtiationem obscurã nihil valere. Et Fran. Aret. cõsi. lxviij. excellentissime, col. j. per eum tex. dicit, illũ scire dici, cui res cum suis qualitatibus perfectè demonstratur. & ad hoc quoque allegat l. de pupillo, §. qui nuntiat, ff. de oper. no. nunti. & l. si rem quam, §. vltimo, ff. de euict.

¶ Et quod

33 ¶Et quod itē scribitur in l.j.§.edere,ff. de eden.cuius hæc verba sunt,Edere nō videtur,qui stipulationē totam non edidit.Ex quo not.Bal.ibi,quòd qui tenetur edere instrumentum, nō solùm tenetur edere quod principale est,sed & stipulationē,renūtiationes,& alias clausulas adiacentes. Subditq.,quòd si ex statuto instrumentū debet insinuari,nō satis est partem ipsius insinuari.& idē penè voluit Ang.ibi,& est propè similis tex.in l.vbi,§.j.ff.eo.ti.vbi scribitur,Dolo malo nō edidit,& qui malitiosè edidit,& qui totum nō edidit. Et facit etiā quod scribitur in l. scire oportet,§.scire autē,ff.de excu.tuto.cuius hæc verba sunt:Scire autem oportet,quoniam non sufficit accedere ad iudicem,sed oportet eū & de specie remissionis testari:& si multa habet,quæ ad remissionem sunt iusta,omnia nominare.Si autē non:similis est ei,qui nequaquàm accessit:aut accessit quidem,iustum autem quid remissionis non nominauit.

De eadem re.

34 ¶Et ita in casu nostro expressim(ne autoritate careamus)voluit Bal.in tract.Protomixeos,col. vj.versi.his sic præmissis,per l.vlti.C.de iur.emphy.de qua quantùm ad id pertinet,diximus suprà in eadem glo.quæstio.j.& suprà quoque eo.tit.§.iiij.in verbo, *& ce pendant ne courra pas le temps*.Et quia etiam, vt ad Bal.redeamus , pretium est de substantia vēditionis:nec præsumitur, vt dicit voluisse Cyn.& Pet.in l.j.C.de contrah.& commit.stipula.cui rationi adde quæ dicam infrà in fi.huius titul.quæst.xviij. Et quia etiam(vt ad Bal.redeamus)is qui non habet scientiam eorum,quæ sunt de substantia,non dicitur scire , sed ignorare l. multùm,ff. de conditionib. & demonstrationibus. & per alia quædam, quæ ibi videre poteris. Et eum nuncupatim sequitur Matthæus Afflict.in eodem tractatu Protomixeos, in verbo, vt infrà xxx.dies,colum.ij.versic. sed vlterius quærit.Et idem quoque voluit Ferro.in consuetu.Burdigal.hoc eod.titu. *de retract*, §.xiij.columna ij.

De eadem re.

35 ¶Nec omiserim tamen text. optimum in l.sed & si pupillus,§.proscribere,cùm in multis locis eius,tum verò maximè in illis verbis,vel obscurata proscriptione,ff.de instru.action. vbi paria sunt non proscribere palàm & in propatulo , aut obscurè proscribere. Et in l.non intelligitur, in princ.& l.ita fidei,ff.de iur.fisci:vbi id palàm relictum & datum non intelligitur,quod ita relinquitur & datur,vt certò sciri nō possit ex testamento,quid quantúmve relictum sit,& datū. Et vt pulchrè,& nota.scribitur in postremo loco,is maiorem fraudem excogitasse videtur, qui ita reliquit,vt palàm fecisse videretur,cùm aliquid esset tacitæ obscuritatis , quam qui omnino tacitè reliquit. ille enim non tantùm legē circumuenire voluit,sed etiam interpretationem legis,quæ circa tacitum fideicommissum habetur.& ibi proponit exemplum vtriusque, vt videre poteris,& l.Fulcinius,§.illud,ff.quibus ex caus.in possess.eat.vbi is latitare videtur, qui ita in publico est,vt se videndum nō præbeat creditoribus:vt quia circa columnas & stationes delitescat. Et ex eiusmodi iuribus & quibusdam aliis Maria.Socin.consi xxiij.visis,colum.x.versi. cùm ergo prædicta,illud veluti axioma elicuit,paria esse aliquid non exprimere,& cōfusè,siue dubiè, exprimere.Barptolo.autem Soc.eius filius,consi.ccxcv.in causa,colum.iij.vers. quartus casus. lib.ij.tradit & illud non dissimile axioma,assertionem dubiam & obscuram non releuare : per alia quædam iura. Sed quibus addere potes tex.in clementina secunda,in fi.vt lit.penden.cùm dicitur, Dum tamen in citatione prædicta talia sint expressa,per quæ plenè possit instrui super quibus,&c. & ibi glo.vltima.Imo.col.item vlt.& Cardin.Floren.tum in tertio notabili,tum in quinta quæstione.& omnes ibi.

De eadem re.

36 ¶DECIMOTERTIO quæro,Si hæc notificatio facta nō fuerit, intra quod tempus admittetur consanguineus?Dic quòd semper intra xxx.annos:posteà autem nō audietur : quia eo spatio tollitur omnis actio,l.sicut,& l.vlti.C.de præscri.xxx.vel xl.anno.& l.ij.C.de con stit. pecu.Et ita in hoc casu nuncupatim tenuit Pau.Ca.consi.cccxxx.circa primum,in j.dubio.l b.ij. & Cæpolla consi.causarum ciuilium,xliij.clarissime,col vlt.& Phil.Dec.consi.ccxxij.viso,col. vlt.versi.vltimò non est omittendum. (Et Maria.Soc.iunior cōsi.xxij.pulchra est præsens consultatio,col.vj.versic.venio modò ad quartam,libr.j. quem omnino videas,is enim sua consilia edidit circiter annum octauum post primā huius operis editionem.)Et id quoque diximus suprà eod.tit.§.j.gloss.x.in verbo,*dedans l'an*,nu.10.ex quibus constat.Et illic dictis adde text. optimum in c.porrò,tit.quali.olim feud.ali.pote.vbi domino compet beneficium reuocandi feudum,restituto æquali pretio intra annum,ex quo sciuerit computandum.At spatio xxx. annorū tam ignorans,quàm sciens,ab hac reuocatione summouetur. Quod tamen intellige(ne decipiaris)re vendita manente apud emptorem,vel eius hæredes. Quod si alteri fuerit res vendita ab ipso emptore,vel eius hæredibus,is vsucapiet aduersus ipsos consanguineos spatio x.vel xx.anno.vt diximus latè in eodem verbo,*dedans l'an*.nu.11.sed id tamen.

Hac denuntiatione nō facta, intra quod tēpus admittetur cōsanguineus.

37 ¶Huic autē,quod diximus de præscriptione xxx.annorum,concinit, quòd omnia propè iura eo spatio tolluntur,videlicet ius adeūdi & immiscendi hæreditati,quæ iura proximè ad retractum

Ius adeundi & immiscendi

xxx. annis præscribitur. *Et ius petendi legitimam.*

accedunt. Item ius petendi legitimam, & petitio hæreditatis, quæ non longè ab illis distant. Vt de primis voluerunt Glo. Bal. & propè omnes in l. licèt, C. de iure delib. cũ aliis multis concordantiis à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 392. cæterũ quod primũ. De iure petendi legitimam, voluerunt Bal. Sal. Ang. Pau. Cast. Floria. & Ias. in l. si quis filium, C. de inoffi. testa. cum aliis quoque multis concordan. à me eodem loco congestis nu. 396. verùm in ea. Quibus adde Bal. in l. nam & is. §. j. ff. de inoffi. test. & cõsi. l. viso testamento, col. j. lib. v. Ang. in l. omnimodò. in prin. C. de inoffi. testamen. & in l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cautio. & in l. si à domino, in princi. ff. de peti. hæredi. & in l. certi condictio, in princi. ff. si cert. peta. vbi ita dicit se consuluisse Fulg. consi. lxxxiiij. Bonacurtius, col. ij. vers. in secundo. Alex. consil. cviij. viso, col. j. lib. j. Corne. consi. xc. videtur. col. viii. lib. j. Bened. Cap. consi. xl. circa quæ. colum. ij & consi. lxxvj. punctus quidam Antonius, col. vlt. Ang. Are. in §. j. col. ij. vers. nota quòd querela, Insti. de inoffic. testa. Gui. Pap. Deci. Delph. lxxxij. Doctores. Steph. Bartr. consi. xciiij. dum fuit, nu. 3. lib. j. & consi. ccxlvj. viso casu, col. j. lib. j. & consi. xcv. quæsitum est, in fin. lib. iij. Anto. Rub. consi. clvj. circa primum, in prin. Franc. Balb. in tract. Præsc. in xxiij. q. iiij. partis, iiij. item partis

Et petitio hæreditatis.

princip. & Viglium in §. sed hæc, Insti. de inoffi. test. De petitione hæreditatis, est tex. in l. hæreditatis, iuncta glo. & ibi Doct. C. de pet. hære. Bal. consi. ccccx. primò videndum est, lib. iiij. & cõs. lxij. punctus talis est, Petrus lib. v.

38 ¶Item ius dicendi nullum testamentum, contractum, arbitrium, sententiam, decretum, & bannum. De testamento voluit Bar. in l. filio præterito, col. antepen. versi. sed quando se immiscuit, & ibi Bal. col. vl. Ang. etiã col. vlt. Pau. Cast. & Pet. Besu. ff. de iniusto test. Sal. in l. ij. C. de posth. hæred. instit. Anto. consi. xxvj. ad primum, col. iij. in ij. dubio. Rapha. Co. & Imo. in l. si filius qui in potestate, ff. de lib. & posth. Alex. in l. j. col. ij. C. quan. non pet. part. & in l. iij. col. ij. versi. quid autem in iure, ff. de acqui. hær. & Gui. Pap. deci. Delphi. ccccxxvj. an lex. col. j. vers. sed an filius. & deci. ccccxcvij. item & secundò. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, mortuo itaque testatore, le ij. nu. 63 de testa. Stepha. Beritan. consi. j. nu. 50. lib. ij. De contractu autem voluit Bal. d. consi. ccccx. lib. iiij. & consi. clxxxix. punctus quæritur, lib. v. De arbitrio idem Bal. consi. lxvij. quia ex facto, col. ij. versi. præterea. & ad idem, lib. iij. vbi & idem dicit de sententia: sicuti etiam faciunt de eadem, & de decreto, & arbitrio promiscuè, glo. in summa xxxv. quæst. ix. in fi. Spec. tit. de senten §. iuxta, versi. vlt. Bal. in l. ij. col. ij. versi. quæro quid esset. C. de iure fisci. libr. x. { & consi. cccxxij. verùm post xxx. post medium, lib. j. } Guil. à monte Laud. in clem. j. de senté. & re iudi. Sali. in l. si præses, col. vlt. C. quomodo & quan. iud. Imol. loquens de sententia nulla, quia lata est ex falsis allegationibus, in c. ex parte Adæ, col. iiij. versic. in glo. idoneos, extrà de testib. Guid. Pap. consi. lxj. rationibus, col. ij. & cõsi. ccxxvj. in casu, & sing. dccccxxxviij. versicu. vsque ad xxx. an. Carol. Rui. consil. lxij. discusso, col. v. nu. 14. lib. v. De banno denique voluit Bald. in l. data, col. antepen. versi. sed quid si bannitus, C. qui accus. pos.

Ius dicendi testamentum nullum. *Contractum.* *Arbitrium.* *Sententiam.* *Decretum.* *Bannum.*

39 ¶Item ius petendi reductionem sententiæ arbitrorum ad arbitrium boni viri. Cyn. in l. societatem, §. arbitrorum. in addi. & ibi Alber. & Bald. in l. vnde si Neruæ, quæ solet legi cum d. §. arbitrorum. ff. pro socio. Old. consi. clvj. primum de quo quæritur, in vlt. dubio. Paul. Eleaz. cõsi. incip. in præsenti quæstione, vt illum refert Lanfran. Brixi. in tract. arbitrorum, in xx. quæst. Bald. & Ang. in d. l. sicut. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. ipse Bald. in l. ij. ad finem. ff. de arbit. & in l. vlti. col. vj. versi. quæro vsque ad quod tempus, C. de contrahend. emptio. & in ca. Quintaualllis. col. vlt. versicu. & nota quòd sicut, extrà de iureiuran. Ang. colum. ccxv. ius petendi. Ioan. Ana. consi. xvj. viso puncto, col. vlti. Alexand. consi. xcv. visis processibus, colum. vlti. libr. ij. vbi hanc dicit esse communem opinio. Corne. consilio clxxvij. in hac re, in fi. lib. ij. Philip. Deci. consilio xxxix. iuridicam, colum. vlti. versicu. & prædicta. & consi. cccccclxxxvij. coram magnificis, in fin. De quo tamen vide Barto. in d. §. arbitrorum, colum. vj. versi. quæro infrà quantum tempus, & ibi omnino Alexand. in additio. ipsius, in verbo, officio iudicis. & Anton. in d. cap. Quintanallis, colum. xiiij. versic. quæro tertiò. & Franc. Balb. in d. tracta. Præscript. in xxxiij. q. d. iiij. partis, iiij. item partis princip.

Ius petendi reductionem ad arbitrium boni viri.

40 ¶Item officium iudicis, ius petendi legatum & fideicommissum, ius ratificandi sine acquirendi per ratificationem, ius insinuandi donationem, ius petendi executionem. Vt de officio iudicis voluit glo. in l. sicut, in verbo, persecutione, & ibi Barto. Bald. Ange. & Sali. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. cum aliis multis concordan. à me adductis suprà, §. præceden. in verbo, *ignorans*, nu. 41. & quod per xxx. De secundo voluit etiam Bal. consi. cxxxvij. quædam vidua, in fi. lib. v. & consil. clxviij. proponitur quòd quidã, col. j. eo. lib. v. & Phil. Deci. consi. cclxvij. non excidit, col. iij. versic. venio igitur. & vide quæ diximus in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nume. 391. & quidem fulcitur. C. de reuocan. dona. De iure ratificandi item voluit Bald. consil. xij. quidam dominus Matthæus, colum. ij. versicu. & si dicatur, lib. j. quod repetitur consil. ccclxxxvj. libr. v.

Officium iudicis. *Ius petendi legatum & fideicommissum.* *Ius ratificandi.*

Corne.

Corne. qui tamen nonnihil nutat, nec Bal. memorat, consi. ccxxj. visis certis, col. vlti. versic. & si dicatur, lib. iij. Et huius contrarium tenuit Io. Fran. Bald. in d. tract. Præscri. in iiij. parte v. partis princi. q ij. nu. 6. hac ratione motus, quòd id in mera facultate consistit. Et de iure insinuandi, Ange. consi. clxxix. visis prædictis instrumentis, col. vlt. versicu. secundò est videndum, & Card. Rui. qui id declarat consi. xliij. viso ac perlecto, col. pen. nu. 21. lib. j. De postremo, scilicet iure petendi executionem, Inn. & Bal. qui id dicit not. dignum, in c. vlt. de excep. & Caro. Rui. consi. [illegible]xvij. in causa vertente, col. j. lib. v.

Ius insinuationis.
Ius petẽdi executionem.

41 ¶ Item ius repræsaliarum, præstandi cautionem, collectandi, eligendi, proponendi errorem calculi, agendi ad commissum ex l. ij. C. de iur. emphyt. dicendi contractum simulatum, atque etiã factum metu & reuerentia patris. Vt de primo respondit Angel. consil. cxcvj. ex dicto themate. col. vlt. post princ. & Phil. Dec. d. consi. cclxvij. vbi suprà. & iterum consil. cclxxij. viso processu, col. v De secundo Bal. in c. cùm non liceat, col. j. extrà de præscrip. Ias. qui id dicit singu. in l. huiusmodi, in prin. col. ij. versi. an autem. ff. de lega. j. Catel. Cotta, qui & id dicit singu. in memor. incipiente, iuri præstandi. & iterum memor legatarius: vbi & alia quædam loca Bald. citat, sed erranter. De iure collectandi, Corne. consil. cxlij. videtur prima facie, col. vlt. libr. iij. De iure eligendi, Cy. Pet. & Sal. in l. si aquam, C. de seruitu. & aqua. De iure proponendi errorem calculi, glo. in l. calculi. ff. de admi. rer. ad ciuit. perti. & in l. ij. & ibi Barto. & Bal. qui id declarant, C. de iur. fis. lib. x. Alex. & Ias. in l. j. vterque. col. j. C. de erro. cal. idem Ias. consi. cex. breuiter, lib. ij. vbi & id optimè declarat. De commisso, Guid. Pap. decisi. Delph. cccczij. pone. Quod nota ad limitationem l. ij. C. de vectig. & commis. vbi ius petendi commissum durat tantum quinquennio: vt & ibi not. Doct. & Bar. in l. commissa, ff. de pub. & vecti. vt scilicet id procedat in commisso ob vectigal non solutum: nam huiusmodi vectigalia non admodum sunt fauorabilia: illud autẽ Guid. dictum procedat in aliis commissis, procedentibus à iore contractuum, quæ sunt fauorabiliora. Denique de duobus postremis, scilicet dicendi contractum simulatum, vel factum metu & reuerentia patris aut alterius, voluit Bal. d. consi. clxxxix. punctus quæritur, lib. v. quod nota, quia vix alibi reperies. Et cum his finem huic rei faciam: nã prius annus nos deficeret, quàm omnia horum similia quis posset coegerere.

Ius repræsaliarum.
Ius præstandi cautionem.
Ius collectãdi.
Ius eligendi.
Proponendi errorem.
Agendi ad cõmissum.
Dicendi cõtractum simulatũ.
Aut factũ metu reuerẽtiali.

42 ¶ DECIMOQVARTO quæro, quid si consuetudo nostra nõ statuisset hunc annũ retractus incipere à notificatione, aut aliâs, sed simpliciter præstituisset annum ad retrahendum, vt est in multis regionibus Galliæ & Italiæ: à quo tempore tunc is annus incipit currere? De hoc nuncupatim interrogatus Sign. consil. lxxxj. in quæstione vertente inter Nigrum, col. ij. respondit ex die venditionis factæ, per l. sciendum, §. vlti. cum l. seq. & l. quòd si nolit, §. pen. ff. de ædil. edic. nam cùm lex disponit de tempore respectu actus, incipit tempus currere à die illius actus, nisi alia specialis ratio aliud suadeat, l. ait lex, ff. ad leg. Aquil. & l. annus, ff. de calum. & l. mariti, §. sex mensium, ff. de adul. & l. j. §. dies, ff. de libe. agno. & l. qui duos, §. vlt. ff. de manu. testa. Ideò (inquit) nec curandum est de tempore instrumenti, nec de tempore traditionis, per text. nota. in l. alienatum, in princ. ff. de verbor. signific. Hæc propè Signo. {Et idem, vt scilicet in hac specie currat tempus à die venditionis, nuncupatim voluit Ægid. Belleme. in c. constitutus, colum. xij. versi. secunda pars. de restit. in integ. per d. l. sciendũ. §. vlt. & l. Prætor, §. annus. & l. qui autem. §. vlt. ff. de his quæ in fraud. credit. Sed posteà, videlicet versi. tertiò dico, id intelligit, si traditio facta fuerit.} Tu autem hîc vide, quę scripsi suprà, §. j. glo. ij. in verbo, *a uendu*, nu. 43. quid autem si quis, & multis sequen. & iterum in gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 112. vigesimò quæro. & quæ dicam infrà, tit. seq. §. j. glo. ij. in verbo, *à tel temps*. nu. 65. cæterùm & hîc. {& iterum in §. ij. nu. 16. nonò quod per textum.}

Si annus simpliciter statuitur retractui, à quo tempore incipit currere.

43 ¶ DECIMOQVINTO, quid si emptor notificauit notario actorum, quem nos vulgò grapharium vocamus, sed is in actis non scripsit, vt hîc fieri præcipitur, vel collusione, vel incuria, vel obliuione ipsius notarij, aut aliâs? Cùm hæc species ex facto contigisset, alij dicebant tempus cucurrisse ab eo tempore, quo notificatio facta fuisset, de qua constabat renuntiatione notarij, quam super instrumento venditionis, vt fieri assolet, posuerat, etiam si ea in acta ipsius notarij non fuisset relata: quoniam emptor fecisset quod in se erat, nec ei imputanda erat malitia, error, aut negligentia notarij, qui id omisisset, quod facere debuerat. Ego contrà iudicaui. Nam cõsuetudo vt currat id tempus, requirit eam notificationem in actis fieri atque inseri, cùm dicitur, *& à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification.* Quin & si ea verba deessent, tamẽ id satis declaratur ex verbis præcedẽtibus, cùm dicitur, *l'acquisition sera notifiée au greffe de la iurisdiction, &c.* quod non aliud est, quàm si diceret, apud acta. Ea enim sunt id, quòd vulgò vocamus *le greffe*, non ipse notarius. Aliud est enim *le greffe*, aliud *le greffier*: sicuti aliud est instrumentum, aliud notarius, qui id confecit: & id clarius est, quàm vt diutius ei immorari debeamus. Et aliàs de Iure communi insinuationes & cæteræ notificationes fieri præcipiũtur non

Quid si actuarius, cui hæc notificatio facta est, nõ eam scribit in actis.

actuariis siue grapharijs: sed actis id fieri necesse est, vt l. donationes quas parẽtes, ibi, actis fuerint intimatæ, & iterum l. minoribus, ibi, actorum testificatione, rursúmque l. cùm multæ, ibi, insinuare autem actis interuenientibus, C. de dona. ante nupt. & l. donatio, ad fi. ibi, actis etiam adnectendis, C. de donat. & l. lata, sic enim legendum est, non data, ibi, actorum testificatione, & rursus ibi, actorum confectione, atque etiam ibi, apud acta conficiendis, co. tit. & l. in donationibus, in prin. ibi, actis insinuantur, eodem quoque titu.

44 ¶ Sed quod apertissimũ est, cur, si Diuis placet, hæc notificatio præcipitur fieri apud acta? nisi vt per huiusmodi notificationem res inuulgetur, pateliat, innotescat, & veluti in propatulo & publico ponatur, atque sic consanguineis obuia, expositáque præbeatur, quantò id cõmodius fieri potest. nam id denuntiare singulis priuatim consanguineis, vix possibile est: cùm omniũ propè consanguinitas magna sit, & veluti ciuitas quædam, teste Aristotele, & eius autoritate Bald. nostro consi. l. in primis, col. ij. lib. iiij. Quid igitur iuuat denuntiare siue notificare notario tantùm nisi in acta referatur? Acta enim sunt quæ rem detegunt, & notoriam, vt nostri loquuntur, & manifestam faciunt, c. vlt. & ibi plenè not. extrà de cohab. cler. & muli. & c. cùm olim, de verb. sig. Inno. in c. ex insinuatione, in fi. & ibi quoque Host. ante fi. Pan. Card. Alex. & Deci. qui concord. affert & optimè declarat, extra de appel. { Ro. in l. si duo sint, col. vlt. ff. de acqui. hære. } & Docto. vbique. Et idem simpliciter de scriptura dicit Bal. in l. generali, in vlt. nota. C. de sacrosanct. eccle. Non autem sola notarij scientia id efficit, vt videtur est omnibus: neque enim vnius aut alterius cuiuscunque scientia rem quampiam publicam facit, vt probat text. in l. sed & si. §. proscribere, ibi, cùm multi legerent, ff. de instito. act. & vt dicit Franc. Aret. consi. ex. clarissimè, col. iiij. versicu. tertiò dicit, publicum dici non potest, nisi quod scitur à maiori parte populi, per glo. in l. si tutor, C. de peric. tuto.

De eadem re.

Acta notoriũ faciunt.

45 ¶ Propterea si id notarius omiserit in acta referre, notificatio ei facta inutilis est & inefficax, quantumcunque emptor fecerit quod in se erat: vt in simili dicitur in d. l. sed & si, §. proscriptũ versi. proinde, ff. de instit. act. Ideóque Martin. Sulimanus ille Ioan. Andr. præceptor in legibus eiúsque autoritate Cy. & post alios Bald. Ang. Sal. Rapb. Alex. & Philip. Corn. in l. ambiguitates C. de testamen. scripserunt, quòd si statuto caueatur, vt cùm aliquis est bannitus, debeat eius bannum in actis communibus inscribi à tabellione eorũ actorum. Si tabellio id omiserit scribere, vitiatur bannum. & idem quoque voluit ipse Bald. in l. vlt. in fin. prin. C. de tempo. appel. & in l. Imperator, ad finem, ff. de statu homi. in priore lect. Ange. & Imo. in l. j. §. vlt. ff. de hære. instituẽ. Nam & aliâs id perpetuum est, vt error vel imperitia notarij circa actus solennitatem, formam, vel substantiam, actum ipsum vitiet, etiam in præiudicium partium: vt dicit gloss. in d. l. ambiguitates, in verbo, non ex mente. & ibi omnes scribentes. Et idem de nuntio voluit gloss. notab. in clemen. ij. in fin. vt lit. penden. quòd cùm, vt dicatur lis pendêre, à iudice competente emanauit citatio ita certa, vt pars ex ea plene instrui possit, super quibus in iudicio cõuenitur, eáque talis ad partem ipsam peruenerit: si iudex in sua citatione hæc sufficienter expresserit, nuntius verò non sufficienter parti insinuarit, nihil actum est vt lis pendêre dicatur. Et eam ibi sequuntur Paul. Eleaz. Imol. colum. vlt. & Card. Floren. in vj. quæst. Imò verò vt idem Cardin. in sequent. quæstion. scribit post Lapum ibi, non satis esset iudicem sufficienter expressisse, & nuntium sufficienter parti intimasse, nisi & id in acta redactũ esset, per multa ibi allegata. quod proximè accedit ad hunc nostrum casum, quáquàm in illis casibus posset videri nihil parti imputandum esse.

De eadem re.

46 ¶ Quanquàm & illud quoque dici potest, hîc imputandum esse emptori, quòd notarium non interpellauit, requisiuit, solicitauit, & si noluisset, coêgit per iudicem, vt suam ipsius notificationem in acta referret, argu. l. j. §. prætermittere autem, versi. quid ergo, ff. si quis omis. cau. test. & quod in simili dicit Franc. Are. post alios in l. rei indicatæ, §. socero, col. ij. in fi. ff. solu. matrimo. Nam & Bar. quoque in l. admonendi, col. vj. versi. quæro quid si in instrumento, ff. de iureiuran. dicit, quòd si instrumentum non sit confectum cum legitimis solennitatibus, fidem non facit: & est imputandum parti, cur non egit aduersus notarium, vt sibi ipsum legitimum conficeret, arg. l. veluti, ff. de eden. Hæc ibi. Agat igitur hic emptor contra notarium, qui eam inscriptionẽ non fecit, in id quod interest ipsius. Nihil enim est hîc ex parte consanguinei, quod ei imputari possit. Quid igitur causæ est, vt ei currat tempus, si id factum non fuit, quod ex forma consuetudinis fieri debuit, vt tempus curreret? Igitur in illa specie cùm primus iudex repulisset consanguineum à retractu, reseruata illi aduersus notarium actione, vnde ipse consanguineus ad nos prouocasset, diximus malè iudicatum, consanguineúmque fore admittendum, reseruata è diuerso emptori actione contra notarium, & suis notario defensionibus reseruatis. Posteà autem comperi in hac expressim sententia fuisse Arn. Ferronum in consuetud. Burdigal. hoc titu. de retractu, §. xiij. colum. ij.

De eadem re.

¶ Quod

47 ¶Quod tameo intelligendum eſt, niſi ſi dolo & calliditate conſanguinei id factum eſſet, vt no tarius eam ootificationem in actis noo inſcripſiſſet, ne ſcilicet tempus ei curreret: tunc enim perinde habendum erit, ac ſi inſcripta fuiſſet, quantùm ad eum pertinet, vt de præſentatione mandati apoſtolici voluit gloſ.in c.ſi capitulo, in verbo, factam, in princ. de concel.præb.lib.vj. argu.eius quod de citatione ſcribitur in c.quoniam, §.porrò, extrà vt lite non conteſt.cum aliis multis ſimilibus à me traditis ſuprà hoc eodem tit.§.ij.glo.j.num.8.quid autem ſi cùm emptor, & ſequen.& rurſus in §.xv.io verbo, *depuis la litiſconteſtation*, quæ eſt glo.ij.oume.7.idque perpetuum eſt. Nec abs re verò ſuprà diximus, quantùm ad eum pertinet, cuius dolo aut calliditate id factum eſt. Neque enim, quantùm ad alios, pro facto haberetur, l.ſi oleum, in prin.& ibi Bal. ff.de dolo malo.

Quid, ſi dolo cõſanguinei id omiſſum fuerit.

48 ¶DECIMOSEXTO quæro: aliquis rem immobilem comparauit nõ contractu vẽditionis, aut æquipollenti venditioni, vt ex inſtrumento apparet, ideò ooo ſubiecto retractui, vt pleoè dictum eſt ſuprà eodem tit.§.j.in verbo, *ou æquipollent à vente*, tameo illum ipſum cõtractum apud acta notificat. Poſteà autem conſanguineo eius qui alienauit, venieoti ad retractum opponit hunc contractum non eſſe obnoxium retractui: conſanguineus autem negat illum eſſe audiendum, cùm per notificatiooem contrarium confeſſus fuiſſe videatur. ad quid enim eam fecit (inquit) niſi vt tempore excluderet conſanguineos? Is autem qui comparauit, dicit ſe eã feciſſe ad alium finem: (neque enim ſic vereor loqui cum Tullio in vij.io Verrem actione: Piratam viuum tenuiſti, quem ad finem?) aut, vt redeam, dicit ſe eam notificatiooem feciſſe ad abũdantem cautelam, quæ ei nocere non debet, l.teſtamentum, C.de teſta.& l.pen. C. de euictiõ. Et hunc quidem caſum aliquando euenire vidimus.

An notificatio contractus non ſubiecti retractui liget ad retractum.

Ad hunc finẽ.

49 ¶Et certè ſi hæc notificatio ad alium finem veriſimilem aut probabilem, & non ſuperuacaneũ fieri potuit: haud dubiè ea nõ adſtringet notificantem ad agnoſcendum retractum: per id quod in ſimili voluerunt Hoſt.& Io.And.in c.ſignificauerunt, vterque in verbo, infrà decem dies, extrà de teſtib.quòd tum demũ per ſolutionem quis videtur acquieuiſſe, ſecundum l.ad ſolutionẽ, C.de re iudi. cùm alia coniectura capi non poteſt, cur idipſum fecerit, niſi vt acquieſceret, vti eos refert, & ſequitur Imo.conſi.cxliiij.cepit, ſtatim poſt princ. Vti etiam dicimus oon præſumi donationẽ, ſi alia coniectura, aut præſumptio, aut occaſio capi poſsit, l.ſi cùm aurum, & ibi Bar. ff.de ſolu.cum multis concordant.à me collectis in commentariis ad l.ſi vnquam, in verbo, donatione largitus, no.169.vode ſi poſsit. Et idem de renuntiatione dicunt Hoſt.Io.Aod. & Ant.in c.accedentibus, extrà de priuil.cum ſimilibus quoque à me collectis in eodem opere in præfat. nume.129.hinc dicunt.

De eadem re.

Soluẽs quando acquieſcere uideatur.

50 ¶Sed quibus addere potes Phil.Dec.conſi.cccviij.in caſu ad nos tranſmiſſo, col.vlt.in princ. & iterum conſi.ccclxxiiij.in caſu propoſito, col ij.verſi.& hoc idem. Et quod etiam reſpondit Pet. Anch.conſi.cvj.dubitatur, poſt prin.quòd pater conſentiens dooationi cauſa mortis factæ à filio, non cenſetur renuntiare vſumfructum, quem habebat in re donata, ſi ob aliud quàm ob huiuſmodi renuntiationem hic conſenſus accommodatus cenſeri poteſt, id eſt, ſi conſenſus aliud poſsit operari, quàm renuntiationem: per multa illic allegata, quæ tu videre poteris. Et in hæc, vt id prætereà intelligas, ſufficit leuiſsima quæque occaſio, vt dicit Bald.in l.vlt.col.iij.verſi. ibi fortunam, C.de dotis promiſ.& in l.j.C.ad Senatuſconſul.Trebel.cum aliis quoque ſimil. quæ tibi congeſsi io illo priori loco. Ideò, vt hoc caput concludam, nec hic ceoſetur ſibi notificans in hac re præiudicare, ſi poſsit eſſe alia occaſio, vel leuiſsima, huius ootificationis facieodæ.

De eadem re.

51 ¶Quòd ſi oulla alia coniectura aut cauſa ſiue occaſio appareat, ideóque hæc notificatio eſſet omnino ſuperuacua, ſuperflua, &, vt ita dixerim, fruſtranea, niſi ad id facta cenſeatur, quod in noſtra hac conſuetudioe ſtatuitur, vt ſcilicet curreret tempus retractus conſanguineis, ideóque notificans videatur fateri locum eſſe retractui, & ad eum agnoſcendum ſe adſtrinxiſſe: & tunc multùm refert, an ipſe contractus eſt aliâs ſuſpectus de ſimulatione, fraude, & circunuentione retractus: & tunc non dubitarim hanc notificationem magnum adiicere momentum & cumulum ad præſumendam eam fraudem & ſimulationem: tãquam ſcilicet eam fecerit cõſcius eius fraudis: aut vt ſemper & in omni caſu, ſi fortè ea fraus poſteà detegeretur, excluderet, repelletque conſanguineos lapſu anni à tempore notificationis. nam in prohibitis ac ſuſpectis huiuſmodi abundantes cautelæ nocent, adaugéntque ſuſpicionem: vt dicunt Bal.& Paul. Caſt.io d.l. teſtamentum, C.de teſtameo.& idem Bal.in d.l.peo.de euictio. & dicemus latius tit.ſequent.in præfat.ou.17.quod confirmari poteſt.

De eadem re.

52 ¶Verùm ſi aliter contractus non eſt ſuſpectus, ſed omnimodo citráque omnem ſuſpicionẽ conſtat eum eſſe vel permutatioois, vel donationis ſimplicis, aut alterius, qui nõ ſubiacet retractui:

De eadem re.

in l.sed & si pupillus,§.de quo palam,qui est j.& seq.iuncto §.ité si plures,ff.de insti.act.nã primo loco fit mentio de proscriptione quapiã,quæ palam à domino taberna fieri iubetur, eiusq; illic forma describitur.At in posteriore loco declarator satis esse, si cui priuatim denuntiatum fuerit,quantùm ad eum etiam priuatim pertinet,vt scilicet eum huiusmodi denũtiatio teneat.

57 ¶ Imò hæc priuata denuntiatio magis afficit,quàm publica:nec is vnquam potest huius ignorantiam prætendere:illius sæpe potest, vel ob absentiam siue distantiam eius loci, in quo hæc acta conficiuntur,c.vlti.& ibi gl.in verbo,non potuit,& Pan.in iij.notab. extrà qui mat. accus. poss. & gl.in c.qui & humanis,xij.quæst.ij.Bal.in l.planè,quam legit cum §.tutorem, l.tutor petitus,per eum tex.ff.de excus.tuto.& in c.quoniam,§.porrò,extrà vt lit. non contesta. per text. quem dicit sing.in l.vlti.ff.de decre. ab ord.faci.& Docto. sæpe. Aut etiam propter diuturnum morbum præsentis in ciuitate,ex sententia Bar.Ro.& Recentiorum in l.is potest, ff.de acquir. hæred.cum aliis multis adductis à Barb.consil.xvij.à Ioue,col.ij. lib.iij. Aut ob alia multa, quæ impedimento sunt,ne etiam publica sciantur.ex quo & illud scriptum est, vocẽ præconis paucis innotescere,authen.qui semel,C.quomo.& quando iudex:propterea cùm aduersarius certus est,opus est illum speciatim priuatimque citari:nec satis esse generatim & per edicta publica,vt no.in l.j.& auth.ibi posita,C.si minor se ab hæred.abst.& in d.c.vlt.qui matr. accus. pos. & in cle.j.de iudi.cum simi.Et hinc quoque fit,vt quæ publicè proponuntur, non in vno tantùm loco,sed vbique per totam ciuitatem proponi debeant,vt omnes teneant. Arch.in c.quod dictus,xvj. distin.Bal.in c.j.col.iiij.versi.quæro vbi quis citatur,titu.de mil. vas. qui contu.est. Franc.Aret.consi.cvj.clarissimè,col.penul.versi.secundò non considerat. Constat autem acta iudiciorum in vno tantùm loco esse,nec ea aliter publicè proponi. Ideò videmus multa in iudicum acta referri,quæ ab omnibus propè ignorantur.

De eadem re.
Priuata denuntiatio magis efficit.
Ignorantia rerum publicarũ ex multis causis est probabilis.

58 ¶ Et sanè si denuntiatio,quæ à nostra consuetudine requiritur,non esset de forma, facilè concederem hanc priuatam denuntiationem satis esse. Sed quia diximus suprà nu. 29. ego verò, eam esse de forma,non modicũ dubium est,an eius forma expressa possit adimpleri alia æquipollente:non posse enim affirmat glo.in cle.j.in verbo,tertiò,de vi.& hone.cleri.Bart.in l.non sunt liberi,ff.de statu homi.& plerique alij,quos tibi congessit Alex.in l.j.col.vlti.ff.de liber.& posthu.& Fel.in c.cùm dilecta,col.xvij.versi.amplia vndecimò,& seq.extrà de rescriptis,& alibi (ni fallor) in hoc opere tradidimus.Imò nec vberiore pinguioréque ac vtiliore forma videtur impleri posse,vt de mandato probatur in l.si quis pro eo,ff.manda.& in c.cui non de sacerdotali,§.similiter,& §.vlt.de præben.lib.vj.quod & ex externis adstruit, & multis exemplis & testimoniis confirmat Aulus Gellius lib.Noctium Atticarum j.c.xiij. Et id quoque cæteris in rebus procedere probat tex.in l.si pupillorum,§.si Prætor,ff.de reb.eo.qui tex.loquitur de sententia siue decreto.& eum tex.ad hoc dicit sing.Ro.sing.ccxvj.an in decreto.Et id quoque aliis fulcit Fel.in d.c.cùm dilecta,col.xij.versi.amplia quartò.

De eadem re.
Forma an adimplere possit æquipollente aut vberiore.

59 ¶ Sed hæc certè non sunt perpetua:quandoquidẽ sæpe concessum est aliquid facere vtilius, q̃ mandatũ est,aut statutum,ad vtilitatẽ scilicet eius,ob quem id fit,& vt ei magis expedit, vt patet ex l.si quis mihi bona,§.sed si mãdauit,ibi,ꝙ si ex parte,& ibi Bal.Imo. {Rom.} Alex. qui eũ §.legit cũ §.si corã,& cæteri Recentiores,ff.de acq.hære.& l.sicut,§.sed si permiserit,versi. in contrariũ, ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol.& l.diligenter,§.vlt.ff.mãda.& l.j.denique, §.si mandauero,ff.eo.tit.& l.rogatus,eo.quoq; tit.& voluit etiã Signo.cõsi.xvij.statuto cõmunis, col.ij. & Pau.Cast.consi.iiij.circa primũ,col.ij.lib.j.Alex.in l.si quis puberẽ,col.ij. versi.sed ad illud, C.de iure delib.vbi ex eo tex.dicit satis esse,vt mãdatũ in pinguiori forma impleatur. & Iason l.qui quartã,§.j. ff.de leg.j.& in l.j.§.si stipulanti,col.ij.versi.sed ad istum,ff.de verb.obl.vbi ex illo tex.dicit,eum in forma adimplere,qui pinguius adimplet.& in l.si procurator,col.j. versic. collige,C.de procu.vbi eũ tex.dicit no. & latè diximus in repe.l.si vnquam,in verbo, libertis, nu. 48.deniq; id etiã.Et faciunt etiã,quæ scripta sunt à D.à Rot.decisi.Dlxij.Papæ supplicat, in antiquis,& deci.Dlxxxij.quidã obtinuit,etiã in antiquis,quæ repetitur inter deci.Bern.Bisgueti tit.de præben.c.xix.eiusdẽ initij.Ex suprà dictis autem liquidò constat, hãc denũtiationẽ fieri consanguineorum gratia,vtiliúsque illis esse,si ipsis priuatim fiat,quàm apud acta.

De eodem.

60 ¶ Sed aduerte tamẽ,quia Lancel.Gal.vir certè non contẽnendæ inter Recẽtiores autoritatis, in d.§.si stipulanti,col.j.dicit id quod Iason ex eo tex.assumit, esse contra text. eiusdem l.j.§.si quis simpliciter,de verbo.oblig.vbi qui respondet purè vel in breuius tempus,cùm esset interrogatus sub conditione vel in longius tempus,respondet pinguius,vtilius,commodius,& tamẽ non dicitur adimplere interrogationem in forma,ita vt non obliget huiusmodi stipulatio. Et dicit Bald.in l.vlti.colum.ij.C.de suis & legi.quòd formæ nihil addi,aut detrahi potest, & tamen addendo fit pinguius.Nec obst. (ait) d.§.sed si mandauit,quo maximè innituntur ij, qui

De eodem.

contrariam sententiam sequuntur. Nam loquitur de mãdato priuati hominis, quod per æquipollens potest adimpleri, l. vlt. §. vlt. ff. manda. Alex. in l. iij. in ij. no. ff. solu. matri. Hæc ille, qui & alia quoque addit: nec tamen hîc aliter meum iudiciũ interpooo, ne ex duobus præcipuis amicis nostris de hac re contendentibus, alterum nostræ sententiæ lædam præiudicio.

DE LA IVRISDICTION, EN LAQVELLE L'HERITAGE ACQVIS EST ASSIS,

IVRISDICTIONIS IN QVA SITVM EST HÆREDIVM QVÆSITVM, GLO. III.

Si sint plures res diuersarum iurisdictionũ, ubi notificatio fieri debet.

1 VID SI PLVRES res venditæ sunt vno cõtractu & pretio, quæ sunt diuersarũ iurisdictionũ: an in omnibus necesse sit hãc notificationẽ facere, an verò satis erit, in aliquibus, & in quibus? Qua in re statim videri posset in omnibus eam faciendã esse, per l. de popillo, §. si in pluribus, ff. de oper. no. nunti. vbi si in pluribus locis opus fiat, non vna nuntiatio sufficit, sed plures sunt necessariæ. Ex quo no. Bal. ꝙ quot sunt res, tot possessiones, & tot actus corporei requiruntur. Vnde licet (inquit) Prælatus adipiscatur possessionem spiritualem, non sequitur, quòd sit adeptus corporalem. De quo tamen subdit esse dicendum, vt io l. iij. §. j. & ibi uo. per Bar. ff. de acqui. possess. Alibi autem dicitur tot esse stipulationes, quot sunt res, etiam eodem verborum coorextu eadem oratione compræhensæ, l. scire debemus, in prin. & §. j. & ibi no. ff. de verb. oblig.

De eadem re. Appræhensa possessiõe unius, an omnium appræhendatur, uide nu. 3. & 12.

2 ¶ Quin & si plures res eodẽ cõtractu venduntur, per appræhẽsionem possessionis vnius ex his, non appræhenditur aliorum, l. j. §. veteres, cum gloss. in verbo, per vnum reliquorum, ff. de acquiren. possess. & l. prædia, eod. titu. & voluit glos. in d. l. iij. in verbo, quamlibet, ff. eod. titu. & Specu. qui loquitur de possessione vnius rei ex multis tradita ab executorẽ sententiæ siue nuntio publico, vt cæterarum eiusdem sententiæ tradita non censeatur, titu. de primo & secundo decreto, §. iam de effectu, in princi. Dy. in c. j. in iiij. quæst. de reg. iur. lib. vj. Alberi. in d. l. de pupillo, §. si in pluribus, post princ. ff. de no. ope. nuntia. Bald. in l. ij. colum. ix. versicu. super tertio puncto, C. de seruitu. & aqua. Sali. & Ange. in l. licet, ille colum. vlti. hic circa medium, C. de acquiren. possess. Panor. in c. cùm aliquibus, colum. ij. versicu. vlterius quæro, extrà de re iudic. vbi & illud dicit de nuntio publico.

De eadem re.

3 ¶ Quod & procedit (ne illud per incuriã omiserim) nõ solùm quando sunt plures res omnino distinctæ & separatæ, sed etiam cùm omnes continentur sub vniuersitate vnius cuiuspiã iuris, quod hinc videre licet, ꝙ appræhensa possessione vnius rei hæreditariæ, cæterarũ rerum eiusdem hæreditatis non fit appræhensa: vt nuncupatim voluit Inno. in c. in præsentia, col. j. extrà de proba. Albe. in l. de his. C. de furt. & Bar. in d. l. iij. in prioc. col. ij. versic. quid in rebus, & ibi etiã Soc. & Ias. ff. de acq. hære. & idẽ Soc. in d. l. j. §. veteres, paulò ante fi. eod. titu. & Sal. in d. l. licet, ad medium. C. eo. quoq; tit. Pet. Anch. in d. c. j. de reg. iur. lib. vj. { Roma. subobscurè in l. eũ qui, col. ij. versi. quid autẽ in hærede, ff. ad S.C. Treb. dum allegat l. cùm hæredes, in prin. de acqui. vel amit. pos. } Zasius in epitome feudo. in vj. parte char. eiusdẽ iij. Et faciũt etiã scripta in simili à Bal. in c. j. col. ij. iij. & iiij. tit. de capit. qui cur. vend. & in c. j. §. ad hoc, colum. iij. versi. quærit enam, tit. de pace iur. fir. Ex quibus posset videri, vt si hæreditas fuerit vno pretio vendita, debeat notificatio fieri in omnibus iurisdictionibus rerum hæreditariarum.

De eadem re. Quid si omniũ rerũ sit caput quodpiam.

4 ¶ Ego tamẽ arbitror, in multis rebus vẽditis vno cõtractu & pretio, si sit castrũ aut domus, cuius cæteræ res sunt tanquã appendices, & vt cum nostris loquar, pertinẽtiæ: neque enim (vt id scias) iurisdictio siue homagiũ facit pertinẽtias, sed destinatio & vsus patrisfamilias, vt no. in l. quod in rerũ, §. si quis post testamentũ, ff. de leg. j. & in l. prædiis, §. qui domum, ff. de leg. iij. & in l. quæsitũ est, §. si quis eodẽ, ff. de fun. instru. & instr. lega. & per Can. in c. cùm ad sedem, extrà de resti. spo. & aliis locis à nobis copiosè designatis sup. tit. ix. §. xxiiij. qui est cxxiij. omniũ nostrarũ consuet. Si igitur sit locus principalis, cuius reliquæ res sunt ex pertinẽtiis illius, subq́ue eius nomine & appellatione comprehendi sunt solitæ, satis erit hanc denuntiationẽ fieri apud acta iurisdictionis eius loci, arg. l. Caius, §. Titius, ff. de leg. ij. & d. l. prædiis, §. Titio, ff. de leg. iij. & quod de appræhensiooe possessionis castri no. Inno. & alij in c. in literis, extrà de resti. spo. & idem Bar. Ang. Imo. Fran. Are. Soc. & alij Recentiores in d. l. iij. ff. de acqui. pos. Bald. in c. cùm in cunctis, col. ij. versi. venio ad verum. extrà de elect. Sali. in d. l. licet, in fi.

De eadem re.

5 ¶ Et quod prætereà à nostris dicitur, eũ esse in possessione sacerdotij, aut, vt vocamus, beneficij. qui locũ ipsius principalem, id est, ecclesiã, vt & ipsi vocamus, possidet: nõ qui alias res eiusdẽ: vt voluerunt Guli. Cu. Albe. & Bal. qui id dicit oo. in l. j. per eum tex. ff. de offic. præfe. Augusta. & Petr. Anch. in d. c. j. col. vlt. de reg. iur. lib. vj. & Philip. Franc. in c. commissa, in prin. col. ij. versi.

adde prædictis, de elect. lib. vj. Nam & aliàs (vt veniam ad nostrum casum) id est, si aliter diceremus, vide quid hinc sequeretur: nempe quòd si venderetur castrũ cum suis pertinentiis, non venirent pertinentiæ, quæ essent alterius iurisdictionis, quàm castrum ipsum: quod nemo vnquã dixerit, per ea quæ suprà dicta sunt. Si igitur pertinentiæ alterius iurisdictionis veniunt in venditione castri, similiter veniunt in notificatione ipsius venditionis eiusdem castri, quia ipsa notificatio fit ob venditionem, & est ipsius sequela. Præsertim, quia satisfactum est causæ, ob quã fit ea notificatio, vt scilicet venditio innotescere possit consanguineis.

6 ¶ At si nihil est principale, cuius scilicet cæteræ res sunt pertinentiæ vel appendices, sed sint res omnes separatæ, & æquè principales, nulláque alij cedat, posset statim prima fronte defendi, inspiciendam esse iurisdictionem, in qua maior pars rerum venditarum sita est, ideóque satis esse apud acta eius iurisdictionis hãc nostram notificationem fieri, argu. eius quod passim dicimus, quòd si plures res sint diuersi fori, id equi debemus in omnium petitione, in quo maior pars earum habetur: vt probatur in l. fideicommissum, in princi. & iterum, §. j. ff. de iudi. & l. qui ita, §. vltimo, ff. ad Senatusc. Trebel. & l. j. in j. respon. C. vbi de hære. agn. opor. gl. in l. cùm res, in verbo, petitur, ff. de leg. j. & l. quod legatur, in verbo, etiam ibi. ff. de iud. Bald. in l. testamenti, C. quemad. mo. testa. ape. & in l. vltima, in vj. quæst. C. de edicto Diui Adr. tollen. cum simi. *Quid si maior pars sit in vna quapiam iurisdictione.*

7 ¶ Nam & quis quoque intelligitur habere domicilium, & sortitur forum in eo loco, in quo habet maiorem partem fortunarum, l. j. & ibi Azo in summa, C. vbi pet. tu. & l. ij. & ibi Alberi. C. vbi Senat. vel clariss. & l. ciues, & ibi gl. C de incol. lib. x. & c. ex parte B. & ibi Inno. & Imo. extrà de for. cõpet. gl. in l. eius qui manumisit, §. vlt. in gl. vlt. ff. ad munici. & l. hæres absens, §. at si quo. in verbo, debebit, ff. de iudic. & in l. is cui, §. qui legatorum, in verbo, domicilium, ff. vt in possess. lega. & in cap. dilectus, le ij. in verbo, domicilium, extrà de rescrip. & in c. cùm nullus, in verbo, domicilium, de tempor. ordin. lib. vj. Hostien. in Summa, tit. de for. competen. §. quibus ex causis, col. j. versicu. dicitur autem quis. Specu. titu. de citatio. §. j. versi. & nota quòd si actio. Alberi. in d. l. quod legatur, ff. de iudic. Barto. in l. placet, & iterum in l. de iure, in ij. oppo. ff. ad municipa. Bal. consi. ccccxj. quidam Mediolanensis, col. ij. lib. j. & consil. lviij. generalitas, col. j. lib. iiij. & consi. cccxxxiiij. factum tale est, magister, eod. lib. iiij. Roma. consil. cxcvij. Franc. post princi. Pau. Castr. in l. ij. colum. j. C. de iurisdict. omnium iudic. Sed id quomodo intelligatur, videbis latissimè per Maria. in c. licet. extrà de for. compe. Si igitur (vt hanc rationem concludam) iudex maioris partis adiri potest pro rebus omnibus, eadem ratione sufficit fieri hanc notificationem apud acta huius iudicis. *De eadem re. Domiciliũ ibi est, ubi est maior pars fortunarum.*

8 ¶ Et quia etiã cùm vna sit venditio vno contractu ac pretio facta, vt latè diximus suprà eo. tit. §. xxiij. satis etiã videtur, vnam notificationem fieri ex mente consuetudinis, quæ alioquin esset nimium anxia & scrupulosa, cõtra l. posthumus, in prin. ff. de iniust. testa. vtpote cùm posset cõtingere, & cõtingit quotidie vna venditione, vnóque pretio vẽdi xxx. & xl. fundos, & singulos maxima ex parte singularũ diuersarúmque iurisdictionũ, quas omnes necesse esset adire ad faciendã hanc notificationẽ, cum magno & cõtrahentiũ, & cõsanguineorũ incõmodo. Nam emptores primùm cogerentur hos sumptus & labores subire, & cõsanguinei postea, cùm veniunt ad retractũ, emptoribus refundere, iuxta §. xxix. suprà eo. tit. vẽditores autem res suas minoris venderent, ob id oneris contractui iniunctũ. l. si venditur, §. si quid emptor, in fi. ff. de ser. expor. cum concor. à me adductis in titu. seq. in præfa. nu. 21. & id quidem credo, & seq. *De eadem re.*

9 ¶ Et si id fieret, vt & hoc addam, illud quoque eadem ratione mox sequeretur, tot in causa retractus adeundos esse iudices, quot iurisdictionum res venditæ, ratione quarum competit retractus, essent, si modò retractus realis est, vt nonnullis placet: aut saltẽ in rem scriptus, vt aliis, de quo alibi latè diximus: & ita vterq; tam actor, quàm reus, singulis singularum rerum iudiciis vexarentur, contra l. etiam, §. j. ff. de peti. hære. quod tamen nonnullæ consuetudines Franciæ statuerunt, vt diximus suprà eod. tit. §. viij. gl. v. in verbo, *le iuge qui en peult cognoistre*, nume. item v. sed & ipse. Nec interim prætermittemus id regulare esse, vt maior pars trahat ad se minorem, l. quicquid, §. cùm partes, cum glo. ff. de acquir. rer. domi. & l. & si non sint, §. perueniamus, ff. de auro & arg. leg. & §. sed cùm alienam, Insti. de rerum diuisi. cum simi. *De eadem re.*

10 ¶ Hanc sentẽtiã si sequaris, respõdebis ad l. de pupillo, §. si pluribus, ff. de no. ope. nunt. quod est principale fundamẽtũ alterius opi. illud ibi ꝓcedere ex speciali illius casus ratione ibi posita, quia scilicet in re præsenti fit nũtiatio: quę ratio hîc nõ obtinet: ideò nec quod ibi statuitur. Nã & Iason ibi in secũdo notab. hinc trahit, ꝙ si hęc ratio cesset (vt cessat in interdicto quod vi aut clam, in quo nõ est necesse nuntiationẽ fieri in re præsenti, l. aut qui aliter, §. si quis cùm denũtiasset, & ibi glo. ff. quod vi aut clam. & Barto. in ea. l. de pupillo, §. si quis fortè) certè sufficeret *De eadem re.*

vna

vna denuntiatio pro pluribus rebus. De quo vide etiam quæ dixi suprà eod.tit.§.j.gl.xxj.in verbo, *en telle quantité*, nu.24. illud autẽ. Quod autẽ dicitur in d.l.sciẽ debemus,ff.de verb.oblig. quæ est alterum d.prioris partis fundamentum,non hîc obtinet,vbi haud dubiè vna est venditio,cùm vnum est omnium pretium,vt latissimè diximus suprà eo.tit.§.xxiij.in glo.j.

11 *De eadem re.* ¶ Quod denique dictũ est de appræhensione possessionis vnius rei,id nõ ob aliud fit,nisi quia possessio res est facti.l.j.§.si vir vxori.ff.de acq.pos. Ideò ad positionem vnius,non continuò sequitur positio alterius.l.non nudis,& l.epistolis,C.de probationibus. Quod si de iure tantùm quæramus,aliud seruatur,vt patet in l.restituta,in prin.ibi,si fortè passus est hæres posideri res hæreditarias,vel totas,vel aliquas illarũ,ff.ad senatuscon.Treb. Ideóque contra illud,quod diximus consequenter de hæreditate,aut alia iuris vniuersitate,tenet gl.in dicta illa l.restituta, in verbo,earum.& ibi quoque omnes Docto. & And.Iser.qui ex hoc dicit appræhensa vnius rei feudalis possessione,appræhendi & omnium aliarum,quæ sunt eiusdem feudi, possessionem, in c.j.in prin.col.iiij.& ibi etiam Card.Alex.col.pen.versi.quæro quid si vasallus, tit. quid sit inue.vbi ipse And.asserit ita fuisse iudicatum à maximis iuris peritis. Et hinc quoq; fit, vt appræhensa possessio domus,aut vnius alterius rei præbẽdæ,trahatur etiam ad alia omnia bona temporalia eiusdem præbendæ,secundùm Inno.& Host.in c.in literis,de resti.spo.Anto.in cap.vlti. col.viij.versi.ex his deciditur,extrà de cau.pos.& propr.& Pet.Anch.in c.sine possessione, col. xv.versi.secundo modo,de reg.iur.lib.vj. Licet contrarium teneat Dy.in d.c.j.in iiij.q.eod. tit. & lib.& Ioan.And.in d.c.in literis.& alij quos citauimus suprà nume.5.

12 *Possessio iurisdictiõis in vno actu,an trahatur ad alios.* ¶ Et licet inter nostros magna sit cõtrouersia,an possessio iurisdictionis in vno actu vel articulo trahatur ad alios,vt scilicet per eã quæratur præscriptio,vel,vt melius loquar,vsucapio iurisdictionis generalis,vt à multis disputatur,quos latè cõgessit Alex.in d.l.restituta:tamẽ hoc minimè dubiũ est in eo,qui habet intentionem fundatam de iure cõmuni,vt no.Pan.post Inno.in c.j.per illũ tex.quem dicit multũ no.extrà de relig.domib.& trahit ad multas quæst.vt ibi videre poteris.& idem quoque voluit ipse Inno.in c.dilectus,col.ij.in verbo,possessoris, extrà de capel.mo. Nec item dubium,cùm nullus alius est in possessione ipsius iurisdictionis vniuersalis,vt notat idẽ Inno.in d.c.j.per illum tex.de relig.domi.& in c.cùm dilectus,eod.tit.& in d.c.dilectus,col.j.de capel.mo.& in c.vlt.col.vlt.de offi.Arch.& in c.audiuis,col.vlt.in verbo,excommunicationem,& ibi Feli.col.ix.in quarta declar.de præscri.Pan.in c.cùm olim,in vlt.no. eod. tit.& in c.cùm inter,col.iij.versi.quarto & vltimo casu,de sen.& re iudi.& cõsi.liiij.videtur primò,col.ij.versi.secundò ad idem,lib.j.& consi.lxxxij.quanquàm,col.iiij.versi.ad prædicta,co. lib.j.& consi. lxxj. videtur,lib.ij.vbi ad hoc multa adducit. Alex.consi.lxviij.viso,col pen. versi. ad prædicta,lib.ij. Aufrer.in decis.Thol.q.cccxxiij.item fuit quæsitum an præscribens, Philip. Deci.consi.cclxxj.in casu transmisso,col.ij.& consi.seq.superiori,col.ij.versi.& licet Dux.

13 *Decisio principal. quæstionis. Consuetudines de ea re.* ¶ Ego autem quantùm ad nostrũ casum pertinet,semper cõsului,vt fiat notificatio in omnibus iurisdictionibus,vt tutior sit emptor ab omnibus disputationibus. Et ita nuncupatim statuitur in quibusdam consuetudinibus Galliæ,scilicet Cenomanensiũ,c.cccxcij.& Andegauensiũ,cap. ccclxxxij. Et id quoque de iure esse necessariũ,stante huiusmodi cõsuetudine,aut alia simili,cuiusmodi est Rhotomagi,tenuit Ign.in l.j.§.si cùm omnes,nu.13.ff.de senatusc. Sylla. Et id quidem tutius est,vt iam diximus,& in simili dicit gl.in cle.causam,in verbo, cõmuniter, de elec. Scio verò nõnullos esse in ea sententia,vt si fuerit facta notificatio in aliquibus locis,sed non in omnibus,& effluxerit annus à notificatione,nõ admittatur consanguineus ad retrahendũ res, quæ sunt in iurisdictionibus,in quibus facta est notificatio:ad cæteras verò admittatur,vt scilicet limitata causa limitatũ pariat effectũ,l.in agris,ff.de acq.re.do.cum concor. à me adductis sup.§.xxxij.gl.j.nu.49.sed nec omiserim. Verùm in ea sum sententia,vt si notificatio non sufficiat pro omnibus rebus,de quo iam satis diximus,cõsanguineus admittatur ad res omnes vno pretio & cõtractu venditas:neq; enim ei emptor potuit scindere retractum,qui pro vno cõtractu cõpetit,per ea quæ latè tractauimus su.eo.tit.§.xxiij. Et si respectu vnius excluderetur consanguineus,excluderetur & omniũ,vt latè quoq; dicemus infrà in fi.huius tit.in xij.q.

14 *Vbi debet fieri notificatio emptiõis annuorũ redituum.* ¶ SED ET HIC QVÆRI potest,quid si annuum aliquod vectigal,quod nos rectè generale vulgò vocamus,emerit: (id enim retrahi potest,vt expressè cauetur in c.j.huius tit.& ibi diximus:sed cùm id sit veluti nomen, & ius quoddam incorporale, non consistit in loco, l. vxorem,§.legauerat,ff.de leg.iij.& l.cùm de lanionis,§.vlt.ff.de fun.instru. cum simi. adductis à Corneo consi.xlix.in præsenti,lib.iij.& diximus in repe.l.si vnquam,in verbo,bona, nume.9. quid autem si quis) quo igitur in loco fiet notificatio huiusmodi venditionis? Et fortè quis non abs re diceret,in hoc casu eã nõ esse necessariã,cùm fieri nõ possit,vt hîc fieri præcipitur, in loco,in quo res vendita sita est,cùm in nullo loco sita sit,vt diximus. Et ita hic specialis articulus

consue

consuetudinis loquens de situatione (vt sic loquar) rei non potest ad hunc casum adaptari: igitur nec hoc casu locum habebit, l.iij.§.toties,& ibi Bar.& alij,ff.de dam.infec. cum multis concord.à me collectis in d.l.si vnquam,in verbo,libertis,nu.2. Manemus igitur in dispositione generalis nostræ consuetud.annum hunc à venditione incipientis,sup.§.j.& aliis complu.

De eadem re.

15 ¶ Quòd si nostra consuetudo simpliciter & in genere statuisset hunc annum currere à tempore notificationis venditionis apud acta, sine adiectione siue declaratione eius fori aut iurisdictionis, in qua ea notificatio fieri deberet: tunc ea notificatio venditionis harum pensitationũ generalium, fortè deberet fieri in foro venditoris, cùm ea res principaliter illius personam respiciat, ad eámque competat actio personalis ex empto, arg.ad hoc l.vlt.C.vbi in rem act. Et si hoc casu competit hypothecaria, ea accedit actioni personali, vt patet ex no.per gl.in l.j. in verbo, pateat,& ibi Cy.Bal.& alios,C.de hære.& act.vendi. Nã & Pet.Bal.& Ang.in l.ex facto,ff. de hære.insti. fuerũt in ea sententia, vt fiscus, cuius ius est occupãdi bona sui territorij, cùm quis bona sua cõfiscauit, exigat debitores sui territorij: tanquam nomina sint eiusdem loci, cuius est debitor.& ad hoc allegant multa iura & rationes.& sequitur Fran. Are. consi.x. casus talis est, quidam Titius,col.vlt.versi.tertiò dico.& idem quoque voluit Pau.Cast.consi.cccxix.primum quæsitum,col.ij.versi.patet igitur,lib.ij. Sed & Bal.ipse in c.j.col.vlt,versic,vidi dubitari, extrà de consti.non obscurè videtur sentire, statuta loci debitorũ esse inspicienda, cùm tractatur de nominibus, licet ea nullo loco circunscribantur. Verùm hæc sententia non placuit Imo.in d.l.ex facto.& Alex.consi.xxxj.viso titulo,col.iij.versi.vnum subdo,& seq.lib.j.quod repetitur consi. cxj.lib.iiij.& Iac.à S.Geor.in tract.de Royd.siue operis,col.iij.versi.quæro de no.quæst. Quibus locis respondent iuribus & rationibus Pet.& asseclarum, vt ibi videre licet.

Nomina & actiones ad quẽ locũ uel iurisdictionẽ uel statutũ pertinent.

16 ¶ Lapus autem allega.xcij.la j.(sunt enim duæ eiusdem numeri) cuius initium est, in primis videndum est,col.vlt.dicit nomina debitorum ad eum locum pertinere, in quo de iure & facto exigi possunt, per d.l.ex facto,§.rerum,de hær.insti.& l.quæro,ff.de solu. Nec obst. (inquit) quod non sunt in loco: quia verum est circunscriptiuè, vt ipse loquitur, sed per effectum exactionis, sunt in loco ipsius exactionis. Et id sequitur Ro.in l.si constante,§.vlt.ff.sol. mat. & sequi videtur Alex.consi.xvj.viso articulo, in fi.lib.j.& planius Steph. Bertran.consi.lxxiiij. ponitur in facto,col.vlt lib.ij.& iterum consi.cv.cuius est idem initium, in ij.dub.eo.lib.ij.vbi tamẽ nõnihil dubitat,& Alcia.in l.cùm stipulamur,in fi.ff.de verb.obli. Licet sint, qui negent illos cõmentarios esse ipsius Alc.quoniam à posterioribus ipsius scriptis longè distant & stylo & elegantia. At illum puto non negare: sunt enim illic multa eiusdem priuata peculiariáque axiomata, quæ & ipsa in posteriores commentarios, sed multò elegantius, transscripsit.

De eadem re.

17 ¶ Et in hac quoque opi.videri potest fuisse Sal. in illa l.cunctos populos,col.pen.versic.si autem essent iura,C.de sum.trini.cùm dicit actiones & nomina debitorum censeri esse eius loci, in quo debet fieri eorum exactio, per d.l.quæro,ff.de sol.& l.Titiũ & Mæuium,§.tutores, ff. de admi.tut. Cuius doctrinam & rationes, quibus innititur, ad verbum refert & sequitur Maria. Soci.consi.xxxvj.rectè ac maturè,col.v.in prin.& eius filius, eo patre non indignus, Barto. Soc.consi.cj.viso testamento,col.ij.lib.j.quod iterum errore librariorum repetitur cõsi.clxxv. lib.vij.& Alex.d.consi.xxxj.viso titulo,lib.j.repetito, vt diximus, cõsi.cxj.lib.iiij. & idem quoque Alex.consi.xix.circa primum dubiũ,col.ij.in fi.lib.vj. Et idẽ ante hos voluit Bal.cuius nullus horũ meminit, cõsi.ccclvij.nulla mulier,col.vlti. lib.iij.de qua re nos latiùs disseruimus in nostris cõmentariis de iure Primigeniorũ quæst.42. Sed quantũ ad nostrũ casum pertinet, putarim inspecta ratione verisimili cõsuetudinis iubentis notificationẽ fieri sine declaratione loci, eam faciendã esse in foro debitoris, etiã si alibi exigi debeat aut possit: aliàs enim facillimè fieri posset fraus ex cõuentione contrahentiũ, si in loco exactionis notificatio fieri deberet.

De eadem re.

Decisio principalis quæstionis.

18 ¶ SED AN NECESSE SIT, vt hæc notificatio fiat in prima proximáq; iurisdictione rei vẽditæ, in qua scilicet proximè & immediatè sita est: an verò etiã fieri possit in iurisdictione superiori: nã & in ea dici potest esse sita, licet nõ proximè & immediatè: idq; potissimùm, si fiat apud Præsidẽ prouinciæ, in qua res ea sita est, qui quidẽ Præses primo loco iubetur adiri. etsi id fieri nõ potest, Defensor ciuitatis, qui inferior est, in l.vt perfectius, C.de anna. excep. At gl.ibi, in verbo, adire, dicit illud corrigi iure Auth.ex quibus primo loco adeundus est ipse Defensor ciuitatis,& eo deficiẽte Præses prouinciæ,§.& iudicare, in Auth.de defen.ciui.& §.& nõ permittes, in Auth.de mãda.prin. De quo tamẽ videas Cy.& Sal.in d.l.vt perfectius.

An hæc notificatio debet fieri in prima iurisdictione.

19 ¶ Sed quicquid sit in illo casu, ego in hoc casu nostro censeo nostrã notificationẽ fieri debere apud acta primæ proximæque ac immediatæ iurisdictionis rei venditæ, ex illis cõmunibus regulis, si cætera deessent, Causam scilicet primã & immediatam esse potius inspiciendam, quàm

De eadem re.

remo

remotam, l. metus autem, §. sed licet, & ibi Bar. ff. quod met. causa, & l. socium qui in eo, ff. pro soc. cum aliis multis concor. à me adductis suprà tit. nostrarum consuetudinu ix. § xxvij. qui est omnium cxv. in xvij. limitatione illius regulæ, Cessante causa cessat & effectus. Et altera illa: Sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, non de cæteris, l. boues, §. hoc sermone, ff de verb. sig. & l. cùm pater, §. pater certá, ff. de leg. ij. cum aliis quoq; multis concor. etiá à me adductis tit. earudé consuc. x. §. v. qui est omniú cxxxiij. Et ita scio fuisse iudicatú ab amplissimo Senatu Parisiensi in quadam causa retractus inter dominam *de la Tremoille*, & Renatú *de Montausier*. Et hoc quoque tenuit Ferro. in consuet. Burdig. hoc tit. *de retraict*, §. xiij. in fi.

Arestum.

Si res Pictauiæ tenetur in feudum à domino alterius prouinciæ, in quo loco debet fieri notificatio.

20 ¶ QVID AVTEM, si res vendita sita sit in hac prouincia Pictauiæ, tamé tenetur in feudum à quadá terra, vt vulgò dicitur, quæ est in prouincia Turoniæ: aut etiá domus vendita sita est in oppido Niorti, & tenetur feudú à Castro oppidi nostri Fontenaij: in qua iurisdictione notificatio fieri debet, an Niorti, an verò Fontenaij? Et quidé videtur Niorti, propter hæc verba, quæ nunc cómentamur, *de la iurisdiction, en laquelle l'heritage acquis est assis.* quæ quidé verba sunt in hoc apertissima, & à quibus nó est recedendum, l. non aliter, in prin. ff. de leg. iij. & l. ille aut ille, § cùm in verbis, eo. tit. eum si. Nisi diceres, quocunque in loco res sita est, sitam tamen esse in iurisdictione domini feudalis, cùm ex nostra cósuetudine iurisdictio ex feudo dependeat, suprà tit. nostrarum consuet. j. §. x. Sed tamen eam sententiam adiuuat tex. in cle. j. de rescrip. vbi si Abbas cuiuspiá diœcesis habeat Prioratú sibi subditum in alia diœcesi, debet impetrare iudices pro iuribus dicti Prioratus in diœcesi, in qua is situs est, non Abbatiæ, vnde tenetur.

De eadem re.

21 ¶ Qua in re in menté venit eius, quod scribit noster Ioan. Fab. in l. cunctos populos, col. vij. in paruis, vers. quid si quis, C. de sum. Tri. vbi ita quærit: Quid si quis intra fines vnius Castellaniæ, vbi est vna cósuetudo in succedédo, tenet feudú à domino alterius castellaniæ, vbi est alia succedendi cósuetudo, & dominus habet omné iurisdictioné in dicto feudo: cuius loci cósuetudo attenditur? Satis videtur, quòd loci, à quo tenetur, cùm censeatur membrú illius castri & castellaniæ, à qua tenetur. l. pupillus, §. territoriú, ff. de verb. sig. Arguitur cótrà in cle. j. de rescrip. Hæc propemodú ille, qui videtur sequi posteriorem opi. vt solent nostri Doct. vt scilicet cósuetudo situs loci rei, nó superioris, à quo res in feudú tenetur, inspici debeat in successionibus. Ergo & idem in retractibus, qui per omnia sequuntur successiones, vt sæpe diximus.

De eadem re. Cuius diœcesis Episcopi autoritas interponenda.

22 ¶ Et huc quoque pertinet ea controuersia, cuius Episcopi autoritas interponenda sit in alienatione rerum immobilium ecclesiæ, vtrùm illius, in cuius diœcesi res ipsæ sitæ sunt, quod voluit glo. in cap. in venditionibus, in verbo, Episcopi, xvij. q. iiij. & Host. in cap. pastoralis, col. ij. versi. quid si ecclesia, extrà de priuil. & Ro. consi. ccl. horum, versi. tertiò quia etsi. & pro hac opi. inter cætera allegatur d. cle. j. de rescrip. An verò illius, cui beneficium subest, siue à quo dependet: quod videtur voluisse glo. in d. §. quòd si necessitas, in verbo, duos, & ibi Cardi. Alexand. x. q. ij. Innocen. in d. c. pastoralis, colum. secunda, versi. item dicimus, & ibi laté Ioan. Andr. col. ij. versic. quid si ecclesia. Anto. & Panor. ad fi. extrà de priuil. idem Anto. in cap. si annum, circa medium, de iudi. lib. vj. Bald. in authen. hoc ius, col. iij. versi. quæro igitur quis, C. de sacrosanc. eccle. & in l. j. col. j. versi. secundò quæro, C. de contrahen. empt. Calde. consi. x. inter monasterium, tit. de rebus eccle. non alie. Collec. in cap. nulli, col. ij. versi. sed cuius Episcopi, eo. tit. Pau. Eleaz in cle. j. & ibi etiam Imo. col. iiij. versi. sed quid si ecclesiastica, eo. quoque tit. idem Imo. in c. j. ad fi. extrà eo. item tit. dum allegat Inno. & Ioan. And. in d. c. pastoralis. Pet. Perusi. in tractatu de vnione beneficiorum, c. x. Card. Alex. in c. sine exceptione, colum. iij. versi. primo casu, xij. q. ij. Feli. in c. dilectus, le ij. col. vj. versic. septimò facit, de rescrip.

De eadem re. Quid in decreto alienationis rerú minoris.

23 ¶ Sunt & multi, qui tradunt vtriusque autoritatem esse necessariam, vt refert Arch. qui eos sequi videtur, dum eorum sententiam postremo loco recenset, in d. c. in venditionibus, & Collec. in d. c. nulli. Vt & in simili tradunt Bal. & Alber. scilicet de decreto in alienatione rerum minoris interponendo, in l. magis puto, §. illud, ff. de reb. eor. qui sub tut. vel cur. sunt, vbi Bal. allegat Arch. in d. c. in venditionibus, & dicit id tutius esse: vti etiam dicit idem Bal. post Iac. Aret. in d. l. j. C. de contrahen. emp. & ipse item Albe. in d. l. si prædium, C. de præd. mino. & in l. ij. C. eod. tit. & Pau. Eleaz. in d. cle. j. de reb. eccle. non alie. & Ioan. Calde. consil. j. quando venduntur, tit. de emp. & vend. & Ro. dum hanc inter multas opi. postremam ponit, in l. ij. in prin. col. vj. in xj. q. ff. de verb. obli. & Card. Alex. in d. §. quòd si necessitas.

De iisdem rebus.

24 ¶ Quanquàm sunt, qui alterutrius, quem malueris, sufficere dicút, tum in primo casu, scilicet in autoritate Episcopi in alienatione rerum ecclesiasticarum, tum in secundo scilicet in decreto rerum minoris: vt de primo nuncupatim voluerunt Iac. Are. Cy. Bal. & Sal. in l. si prædió. de secúdo, ipse Iac. Are. Cy, & Bar. ibi. & Albe. in d. l. j. C. de contrah. emp. & in l. vlt. col. ij. nu. 8. ff. de iurisd.

iurisdict.om.iud.& Pau.Castren.consi.cccxix.primum quæsitum,col.ij.versi.interdum exercet actum,lib.j De vtroque Card.Flor.in d.cle.j.in prin.in xxxvij. eadémque vlt.quæst.de reb.ec. non ali.De quo & tu amplius videas Fab.à monte S.Sab.in trac.emp.& vend.in v.quæst. prin. colum.xxvij.versicu.sed hîc occurrit pulchra,qui est in penult.char.eius quæstion. Sed & vide quod in simili tractatur à Ioan.Fab.post alios in l.j.in principio,C.vbi pet.tuto. quis scilicet iudex det tutorem aut curatorem minoribus.De quo etiam per Oldrad.consilio lix.vertitur in dubium.

25 ¶Sed & huc quoque pertinet,quod & in alio non admodum dissimili specie differitur à Card. Flor.post Pau.Eleaz.in cle.j.§.sanè,in vlt.quæst.de iure patro.videlicet,vtrum decima Papalis sit soluenda in diœcesi,in qua sacerdotium principale situm est,an in qua reditus eius sacerdotij,siue membrum quodpiam situm est.Et dicunt,sequendum esse locum beneficij,& non prædiorum ipsius.Licet secus sit in oneribus realibus,& rebus ipsis annexis,quæ debent solui in loco, vbi sunt possessiones ipsis oneribus subditæ:per multa iura ibi allegata, quæ omnia accepit à Ioan.And.quem tamen non citat in d.c.pastoralis,extrà de priuil.& Fed.Senen.consi.elj.thema tale est, monasterium. Et secundùm hanc sententiam vidimus multa arresta magni Consilij Regij,quorum nonnulla mandato & delegatione eiusdem exequuti sumus.

De eadem re. Decima Papalis quo in loco soluenda est.

26 ¶Verùm huc propius accedit,quod à Pet.Anchar.latè tractatum est, ac disputatũ,consi.ccxlix. ad prædicta dubia,col.iij.versi.super secundo quæsito,vtrùm scilicet beneficium debeat contribuere in procurationibus legatorum,an cum clero eius diœcesis in qua situm est:an verò diœcesis,in qua situm est monasterium,cui subiectum est? Et primùm adducit rationes suffragantes posteriori parti,& inter cæteras allegat Inn.in d.c.pastoralis,dicentem Episcopum loci, in quo situm est beneficium,debere visitare & procurare, non Episcopum loci monasterij principalis. & quod tradit idem Inno.in c.cùm & plantare,§.in ecclesiis,eo.tit.de priuil. quòd si Episcopo priuatim & per se, & patronis clericis etiam priuatim imponitur collecta, membra pleno iure subiecta Episcopo non contribuent cum eo,sed cum patronis.Denique tamen priorem partem sequitur,vt scilicet conferat cum clero diœcesis,in qua situm est ipsum sacerdotium, aliis multis rationibus:& respondet rationibus alterius partis.

De eadem re. Quo in loco debet sacerdotium cõtribuere procurationibus legatorum.

27 ¶Huc denique nonnihil respicit,quod in collatione beneficiorum inspiciẽdus est locus, in quo ea sita sunt,non is,ad quem spectat beneficij collatio,aut alius, vt patet ex cle.j.& ibi gl. in verbo,locorum,Paul.Eleaz.& Cardin.Floren.in ix.quæst.de supplen.neglig.Præla.& Ro.consilio ccclxj.in casu,colum.ij.in versicu.præterea.Et quod etiam in simili disputauit Host.in c.in nostra,colum.iij.in verbo,lectis & aliis.& ibi quoque Ioan.And.colum.ij.in verbo,aliis, extrà de sepultu.cui scilicet ecclesiæ canonica portio sit soluenda , rei cuiuspiam in testamento relictæ, eine,in qua res ipsa relicta,sita est,an verò ipsius testatoris parochiæ? Nec inter eos de huiusmodi controuersia satis conuenit, vt illic videre poteris. Ego verò in tot tantisque huiusmodi dubiorum & quæstionum tenebris consulo, vti & à nonnullis consultum in autoritate alienationum rerum ecclesiæ & minoris suprà diximus,vt vtrobique hæc notificatio fiat, & in loco , in quo res tenetur , in feudum, & in loco, in quo res sita est, donec id iudicio Senatus aliter declaratum sit.

De eadem re. Quis locus sit inspiciendus in collatione beneficiorum. Cui ecclesiæ soluenda est canonica portio.

28 ¶QVID DENIQVE, si dubitetur de iurisdictione rei venditæ, quia fortè sita est in cõfinio duarum iurisdictionum, vel aliter duo domini diuersi eam rem contendunt esse in sua iurisdictione. Quæ res ex alio simili decidi potest, cùm scilicet quæritur, quis iudex adiri debet, cùm incertum est,cuius iurisdictionis sit res controuersa. De quo tu videas Hostien.Ioan. Andre.Cardin.Florent.& Maria.in capit.sanè, de for.competen.Et ex illo item quod quæritur de delinquente in cõfinio duarum iurisdictionum,& ignoratur vtrius verè sit iurisdictio. De quo per Dy.in l.fine,§.j.in versicu.quod si hoc ipsum,ff.de liber.agno.& in l.pupillus,§.j.ff. de verborum significa.Ray.Barto.& Alberi.in l.iurisperitos,§.j.ff.de excu.tuto.Guid Suz.in authen. qua in prouincia,C.vbi de cri.agi opor.Ioan.Andr.in addit.Specu.titu.de competen.iudi.adi. §.j.versi.sed pone aliquis.& rursum titu.de rapto.§.j.versic.sed pone inter,ibi, sed quem dices. Alberic.in l.libertus,§.præscriptio,per eum text.ff.ad municip.& in l.de iure,eodem titu. & in d.l.fine,§.j.col.ij.versi.& primò collige,ff.de libe.agnos.Ant.& Petr.Anchar.in c.postulasti, & ibi etiam Maria.col.iiij.in vij.quæst.princip.extrà de foro competen.& Nellum in tracta. bannitorum,in ij.parte j.part.quæst.ix.Ego consulerem apud vtranque iurisdictionem hanc notificationem fieri.Nam si apud alteram tantùm fieret,penderet ex exitu cõtrouersiæ iurisdictionum,rectène ea notificatio facta fuerit,an non,vt in simili tractat Ioan. Andre.in cap. in multis,de rescript lib.vj.& Gaspar Calde.inter consi.Ioan.Calde.eius patris,titu.de consuet. consi. vj.an sit consuetudo.

Cùm dubitatur de iurisdictione rei vẽditæ,quid agendum est.

AD FINEM TITVLI.

An si emptor patiatur cõtrouersiam de re empta, possit se excusare à retractu.

1 T CVM HIS quoque finem facerem huic titulo, nisi alia quædam ad eum tractatum pertinentia in mentem venirent, quibus tractandis non se obtulit locus satis appositus in præcedẽtibus: aut si se obtulit, memoria tunc defuit: quanquàm & alia multa huc quoque pertinentia differemus in titulo præcedente, prout locus nos monebit. Hic igitur PRIMO QVÆRO: Emptor conuentus est ab alio tertio vendicante rem emptam: interim consanguineus vult eandem rem ex hac consuetudine retrahere: emptor negat posse se eam illi cedere, cùm sit litigiosa: per l.ij. C. de litigio. Ego aliquando de hac re consultus respondi, hanc exceptionem nihil emptori prodesse, per l.alienationes, ff. familiæ erciscund. vbi ita scribitur, Alienationes post iudicium acceptum interdictæ sunt, duntaxat voluntariæ, non quæ vetustiorem causam & originem iuris habent necessariam.

Litigiosi vitiũ nõ pertinet ad alienationes necessarias.

2 ¶Quo in loco Bal.& Flor.not.illud vitium litigiosi non pertinere ad alienationes necessarias, quæ habent causam ex præterito, & in id quoque dicunt facere tex.in l.Diuus, ff.de peti.hær.& in l.si post acceptum, cum l.seq.& l.is à quo, & l.seq.ff.de rei vend.& l.si seruus.ff.de condi. fur. Quod & idem voluit Inn.in c.cùm Mart.Ferrariensis, col.vlt.versi.item nota quòd licet, extrà de consti.& Bar.in l.inter quos, §.si dominus, versi.vlterius oppo.ff.de dam.infec. vbi & ad hoc allegat l.peto, §.prædium, ff.de leg.j.& l.j.ff.de fun.dot.& l.ij.C.eo.tit.& Alex.in addi.Bar.in l.quanquàm, §.Iulianus, ff.de aqua plu.arc. Et id generale est, vt prohibita simpliciter alienatione, non ea censeatur esse prohibita, quæ nõ sponte alienantis fit, vt latè diximus & probauimus suprà, §.j.in glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente*, nu.11.& generale est.

Retractus an habeat locũ in venditione facta iussu testatoris.

3 ¶SECVNDO QVÆRO, vtrùm si testator hæredi iusserit, vt domum vendat Titio: an in venditione, quam hæres facit iussu ipsius testatoris, habeat locum retractus? Posset videri non habere, tum quia hæc venditio necessaria est, vt dicit Bal.consi. ccclviij. quidam Lucanus, col.j.lib.j.& consi.ccluij.casus talis est quidam de ciuitate, col.ij.versic.in contrarium, lib.iij. & vtrobique per l.vnum ex familia, in prin.ff.de leg.ij. Illud autem planum est, in venditione necessaria locum non esse retractui, vt multis placuit, arg l.cùm fidei, ff.de fideicom. lib. vt & nos latè diximus in d.verbo, *ou equipollent à uente.* nume.8.secundò intellige, & aliis multis seq. Tum quia id videtur factum à testatore, non ab hærede, qui tantùm vltimam voluntatem testatoris adimpleuit, d.l.vnũ ex familia, §.si de Falcidia.de leg.ij.& l.pater ex prouincia, ff.de manu.vindic.& l.vxorem, §.agri plagam, & ibi not.à Dy.ff.de leg.iij.quem ad id, si scienter inducatur, dicit not.Ang.consi.cccxiij.Brunellus, paulò post medium.cum multis fi.à me adductis in nostris Legibus connubialibus, in glo.viij.in verbo, *de son mary*, in xxiij.quæst.in princi.

De eadem re. Venditiones factæ iussu testatoris habẽt vim testamenti, vide nu.7.

4 ¶Sed quibus non intempestiuè potes addere, quod traditum est à Guli. Cu.in l.cùm hi, versic. planè, & ibi quoque Bald.in vtraque lect.ff.de transact.quòd si hæres iussus à testatore vendere alimenta, ex vendiderit, non poterit super hac venditione siue obligatione transigi, tanquam facta vi illius testamenti, inspecta scilicet causa originali. Quanquàm huiusce rei prohibitio non trahitur ad contractus inter viuos, per illum text.& in id alia quoque multa iura allegant, quæ tu ibi videre poteris. Et simile est, quod tradit Iac.Butr.in l.si hæres testamento, ff.de act.empt. quòd stante statuto, vt de quolibet contractu soluatur gabella, si hæres venditionem fecerit iussu testatoris, non soluetur gabella, quia hæc venditio nõ dicitur contractus inter viuos, arg.glo. sing.in l.si quis ita, in prin.in verbo, defectus, ff.de statuliber.& sequitur Bal. { consil.ccccxl. secundùm ea quæ proponuntur, ad fi.lib.v.& } in sua Marg.in verbo, venditio, col.ij.vers. vẽditio facta. Consuetudo autem nostra nuncupatim loquitur de cõtractibus, cùm dicit, *par contract de uente*: ergo non habet locũ in testamentis, & aliis vltimis voluntatibus.l. verba contraxerunt, ff. de verb.sig.vbi ita scribitur: Verba cõtraxerunt, gesserũt, nõ pertinent ad ius testãdi, cum multis aliis fi.à me collectis in d.Legibus connubialibus, in gl.v.in verbo, *contracter*, in vij.q.in prin.

Lex ij. C. de resc.vend. non habet locum in venditione facta iussu testatoris, vide n.9.

5 ¶Et confirmatur hæc sententia, quoniam etiam in rebus venditis ab hærede iussu testatoris certo aliquo pretio, non est locus resciſsioni ex l.ij.C. de rescin. ven.quia ea lex non habet locum, quando necesſitas vendendi oritur ex testamento: vt voluit Bald.in l.si fideiussor, §.meminisse, in princ.per illum tex.& ibi quoque Imo.Raph.Co.Paul.Castr.in lect. Bono.Franc.Aret.in ij. not.qui id dicit singu.& Ias.ff.de lega.j.Roma.in l.si quis cùm aliter, col.ij. { versi. vnde primò scias. } & ibi quoque Alex.col.pen.vers.aliquid etiam, & Fran.Are.col.vj.versi. ponit etiam hîc, ff.de verb.oblig. Fabia.in tract.de emp.& vend.in vj.quæst. viij. quæstionis princ.& Ant. Burgos in c.cùm causa, col.xv.versi.vndecimò limita, extrà de empt.& vend.vbi id dicit sing. Et est bonus tex.in l.etiam, §.quid si quis, versi.idem erit dicendum, ff.de peti.hære.quem ad hoc dicit sing.Franc.Aret.in d.l.si quis cùm aliter.

¶Facit

6 ¶Facit item, quòd stante statuto, ne res immobilis alienetur in extraneum sub pœna, si testator iusserit rem quampiam immobilem vendi extraneo, non incidit hæres id faciens in pœnam: vt post Oldra. & Iaco. But. tenuit Ioan. And. in addit. Spec. in rub. de rei permut. col. pen. versic. expeditis beneficialibus. & Bal. qui illorum meminit, non facit in d. l. si hæres, per illum tex. in princip. ff. de actio. empt. non enim (inquit) id sponte facit, sed vi vltimæ voluntatis: dicitque id notandum, & menti tenendum. & Alber. qui id post ipsum Iacob. But. disputat in ij. parte statutorum, quæstio. clxxviij. incip. Iacob. etiam But. disputauit, & Ang. dum simpliciter allegat Io. Andr. vbi suprà, in l. si ita quis promiserit, §. ea lege, ff. de verbo. oblig. & ibi apertius Imol. in fi. & Franc. Aret. colum. iij. versi. ex his infert. & idem Are. in l. cætera, §. sed si separauit, colum. ij. versi. quintò & vltimò not. ff. de leg. j. vbi respondet ad eum text. qui aliis videbatur velle contrarium. Imo. in l. si dignum, ff. ad leg. Fal. & in l. qui fundum, in prin. & ibi quoque Alex. eod. ti. Ro. in l. si tibi pecuniam, per eum tex. & ibi quoque Fran. Are. ff. si cert. pet. Alexan. consi. ccxv. ponderatis, col. ij. versi. confirmo, lib. vj. Barba. latè in repet. rubr. extrà de eccle. non alie. in v. q. ptinc. & consi. lj. scripsit sapientiæ fons, col. xv. versi. & vlterius adducebam, lib. j. & Ioan. Coro. in repet. l. filiusfamiliâs, §. Diui, col. xxiij. versi. quintò fallit, ff. de leg. j. vbi in id alias multas rationes affert, quas ibi videre poteris. & Alciat. in l. ij. in prin. nume. 12. ff. de verb. obli. Et faciunt, quæ scribit Bal. consi. cccclxl. secundùm ea, col. ij. versi. item quando sunt, & seq. lib. v. Vbi dicit post Iac. But. quòd si ex contractu venditionis debetur gabella, non ex ea debetur, quæ facta est iussu testatoris. & Corne. consi. cxxxij. licèt videatur, lib. j. dum tractat, an testator possit permittere hæredi, vt alienet contra prohibitionem statuti.

De eadem re. Statutū ne res alienetur, non comprahendit alienationes factas iussu testatoris, vide n. 8.

7 ¶ VERVNTAMEN Bald. hanc nostram quæstionem nuncupatim tractans in tractatu Protomixeos, col. iij. versic. quid si testator, apertè tenuit contrarium: quoniam vt testator (inquit) non potest facere, quin lex habeat locum, l. nemo, ff. de legat. j. ita nec vt consuetudo quoque locum habeat, quæ pro lege seruatur, l. de quibus, ff. de legib. & beneficium à lege vel consuetudine concessum, à priuato auferri non potest, §. si verò, in Authent. de nupt. Et adde, quòd si testator ipse vendidisset etiam in suo testamento, nihilò minus habuisset locum retractus, quia huiusmodi venditio in testamento facta habet vim & naturam contractus inter viuos, vt facilè intelligitur ex Oldr. consi. cxiiij. factum est tale, quædam mulier, col. j. Bart. in l. cùm quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. iij. Bald. in l. vlt. C. de reb. cor. & in l. ex testamento, C. de fideicom. & in l. auia, in princ. C. de iure delib. Ro. consi. clxxj. pro decisione, in vlt. dubio, cum simi. Ergo & idem, si eo mandante id factum est: quia non plus roboris habere potest, quod me mandante factum est, quàm quod à me ipso factum est.

De eadem re. Contrariū eorum, quæ dicta sunt.

8 ¶Nam & in eo, quod diximus suprà, hæredem qui iussu testatoris vendidit extraneo rem immobilem, non incidere in pœnam statuti idipsum prohibentis: contrarium tenuerunt Alberi. Bald. Ange. Imol. sibi contrarij, Floria. Alexan. & Iason in d. l. cætera, §. sed si separauit, per text. in l. Senatus, quem legunt cum d. §. sed si separauit, ff. de leg. j. Ange. in d. l. qui fundum, in prin. ff. ad leg. Falcid. & in l. j. C. commu. de lega. & in l. in æstimationibus, ff. de petit. hæred. & Fulg. in d. l. si tibi pecuniam, ff. si cert. pet. & Fab. in tract. emp. & vend. in xxviij. quæst. iij. partis prin. vbi & illam rationem addit, quòd testator non potest tollere dispositionem statuti, l. quidam decedens, ff. de admi. tut. & l. quod de bonis, §. j. ff. ad legem Fal. & d. l. nemo, ff. de leg. j. & Alex. in l. si dignum, ad fin. ff. ad leg. Falci. Iason in l. iustè, col. v. versic. quintò pro ista decisione, ff. de acqui. pos. Et potior pars eorum, quos pro contraria parte adduximus, loquuntur, cùm statutum est, ne bona alienentur inter viuos.

De iisdem rebus.

9 ¶Illud autem quod dictum est, d. l. ij. C. de rescin. vend. non habere locum in re iussu testatoris vendita certo pretio, non ob aliud est, quàm quòd testator statuendo certum pretium, videtur quod residuum est, donare. Ideóque dicūt Raph. Alex. Hier. Tort. & Ias. in l. si fideiussor, §. meminisse, ff. de leg. j. quòd si testator putauerit illud esse iustum pretium, habebit locum ea l. ij. ar. l. cùm tale, §. legato falsum, ff. de cond. & demon. Quinetiam si testator non præscripsit certum pretium, æquè habebit locum d. l. ij. ac si sine præcepto testatoris res fuisset vendita, secundùm ipsum Bald. & Imo. in l. Imperator, §. j. per illum tex. ff. de leg. ij. Ro. Alex. & Fran. Aret. in d. l. si quis cùm aliter. (ex quibus ipse Roma. dicit esse de hoc text. sing. in d. §. meminisse.) Barb. in c. cùm dilecti, col. ij. versi. limita etiā. & in repe. rub. de reb. ecc. non ali. in d. v. quæst. non semel. & Ias. in d. §. meminisse. Pantal. in rep. d. l. ij. col. xx. versi. xxviij. procedit, & iterū col. xxiij. versi. sextò limitantur prædicta: vt proinde intelligas, id nihil huic sententiæ præiudicare. Apud Senones autem c. consuetudinum eius gentis xlix. est expressa cōsuetudo, locum esse retractui in venditione patrimonij facta ab executoribus testamentorum. Similiter apud Trecenses, capi. clx. & Borbonienses, c. cccclxxj. Sed & apud Auxerrenses, siue Altissiodorenses, hoc eod. tit. §. xix. qui est omnium 50. in re vendita ex testamento, est locus retractui.

De iisdem rebus.

Consuetudines de quæstione prim.

Retractus pretium ad quos pertinet, an ad hæredes mobilium, an immobilium.

10 ¶TERTIO QVÆRO, quia supra titu. huius volumin. consuetudinum xvij. qui est *de successions*, §.vij. qui est omnium eiusdem volum. ccxvij. cautum est, quòd si quis decedat sine liberis, relictis ascendentibus & collateralibus, succedunt ascendentes in mobilibus, collaterales in immobilibus: quod & in nostra Gallia vbique propemodum obseruatur. Igitur qui domum emerat, moritur intra annum relictis patre & fratre, posteà verò quispiam consanguineus venditoris retrahit eam domum, vt nostræ consuetudinis, restituto venditionis pretio: certum est quòd si domus redempta non fuisset à consanguineo, ea fratris esset: nunc autem cùm redempta est, ad quem pertinet pretium? an ad ipsum fratrem hæredem immobilium? an verò ad patrem hæredem mobilium? Et primùm videtur, ad fratrẽ, cùm domus tempore mortis reperiatur in hæreditate, non pretium: quod quidem tempus inspiciendum est, vt cæteris in rebus, §. ita demum tamen, Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. cum simi. Et licet domus ipsa posteà euincatur dato pretio, tamen ad pretium subrogatur in locum domus. Sicut dicimus de fundo legato, qui si post mortem testatoris euincatur per restitutionem in integrum restituto pretio, id pretium tanquam subrogatum in locum fundi debetur legatario, l. qui solidum, §.j. ff. de lega. ij. & facit tex. in l. filiæ, §. à Titia, ff. de condi. & demonst. & l. si donatæ, §. si sponsis, ff. de donat. inter virum & vxorem.

De eadem re.

11 ¶Præterea is cui competit ius oblato pretio, non habet ius purum, sed conditionale, si pretium soluat, l. ij. & l. si à te, C. de pact. inter emp. & vend. Illud ergo pretium, quod debet accipere emptor, non erat prius in obligatione, sed in conditione, l. j. §. item si ita, ff. ad leg. Falcid. & l. ita stipulatus, & ibi plenè not. ff. de verb. obli. & l. si quis sub conditione, ff. si quis omis. cau. testa. Ergo nullum ius, nulla obligatio erat in bonis emptoris: & si aliquod erat, tamen cùm statutum distinguat ac separet bona mobilia & immobilia absoluté, nomen autem debitoris non sit mobile aut immobile, sed tertia quædam species, l. à Diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iudic. & not. Bar. in l. potest, ff. de admi. tut. cùm aliis multis concord. adductis suprà §. huius titu. j. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, quæ est glo. vij. nu. 9. sed & multis: consequens est, vt non compræhendatur sub eo statuto, sed ex iure communi ad hæredes pertineat.

De eadem re. Conditio potestatiua non retrotrahitur.

12 ¶Item huiusmodi conditio restituendi pretij pro redimenda domo vendita, est potestatiua (vt nostri appellant) quia scilicet est in potestate siue facultate consanguinei id ipsum faciendi: igitur non retrotrahitur ad tempus mortis illius emptoris, de cuius hæreditate & successione agitur, nec aliud quoduis tempus præcedens, l. qui balneum, & l. qui potior, ff. qui pot. in pig. hab. & l. si seruus, §. vlt ff. de stipul. seruo. cum simi. Ex quo fit, vt non faciat hanc rem, id est domum, quæ in initio & tempore mortis id est successionis obuentæ, erat res immobilis, censeri mobilem, cuiusmodi est pretium quod inde redactum est: sed potius inspiciatur primum illud tempus, ad quod vltimum non retrotrahitur.

De eadem re. Obligatio & dispositio legalis, siue statutaria, comparatur ultimæ uoluntati, uide numero 16.

13 ¶Denique obligatio & quælibet dispositio legalis, siue statutaria, qualis etiã hæc est, magis cõparatur, & accedit obligationi & dispositioni vltimæ voluntatis, quàm contractuum inter viuos, secundùm glo. Bar. Bald. Raph. Corne. Alex. & alios, in l. j. C. de his quib. vt indig. & gloss. & Bart. in l. in cognitione, ff. de S.C. Sylla. eundem Bart. in l. non solùm, §. morte, col. vlt. & ibi clarius Imo. col. pen. ff. de no. ope. nun. Bal. in c. j. in prin. col. pen. versi. deinde quæro, tit. de pact. Constan. Ang. consi. vij. ex dicto themate, col. j. Imo. in l. si ita scriptum, §. vlt. ff. de leg. ij. Roma. in l. iiij. §. Cato, char. vlt. ff. de verb. oblig. & in l. ea demum, C. de colla. & consi. lxv. viso themate, col. vlt. versi. cùm igitur verba, & consi. cxxiij. circa primum, col. ij. versi. præmissis tamen nõ obst. Alex. in l. seruus, col. j. ff de vulg. & pup. & cõsi. cxxx. attentis verbis testamenti, col. j. lib. ij. Franc. Aret. consi. xlv. visis articulis, col. vlt. Cardin. Alex. in c. solicitudinem, col. vlt. de appella. cum aliis concord. collectis ab Alex. Corne. & Philip. Dec. in d. l. ea demum, C. de collar. & ipso Alex. in addit. Bar. in l. vl. ff. de reg. iur. Caro. Rui. & Barb. consi. xix clementissimum, col. iij. lib. iiij & Soc. consi. ccxxj. visa, post princ. lib. ij. & consi. ccxliij. in præsenti, col. ij. versi. cõfirmatur, lib. ij. vbi & idem se dicit tenuisse in l. si Stichum, §. stipulatio. sed eius lect. in eam legem non extat. Franc. Curt. seniore consi. xxvij. magnificus, col. vj. versi. verùm istis omnibus. Ias. in d. l. j. C. de his quib. vt indig. & in l. ita stipulatus, col. x. versi. sed hîc cadit, ff. de verb. oblig. & in d. §. morte, char. vlt. versi. vltimò tene menti, ff. de ope. no. nun. Caro. Rui. cõsi. cxvij. videtur. col. iiij. nu. 7. lib. iiij. Steph. Bertr. cõsi. cxxviij. pro pleniori, col. vlt. lib. j. Ioan. Cror. & Ferd. Loaz, in repeti. l. filiusfamilias, §. Diui, illo quidem col. xxij. versic. limita istam conclusioné: hoc autem nu. 342. ff. de leg. j. Et videtur probari in l. seruus hac lege, ff. de manumis. De quo tamen (ne id omittam) vide Soc. in l. Gallus, §. vidẽdum, in prin. ff. de lib. & posth. At in obligatione ex vltima voluntate inspicitur tempus resolutionis: nec ea retrotrahitur, l. ij. §. id quoque, ff. de collatio. bon. quæ ponit hanc differentiam inter contractus & legata. Et hanc opin. nuncupatim in hoc casu nostro secuti sunt Raph. Fulg. Alex. & Franc. Aret. in d. l. ea demum, C. de collat.

¶CON

14 ¶CONTRARIVM TAMEN, vt scilicet id pretium ita restitutum à consanguineo vi nostræ consuetudinis, tanquam mobile, sit patris, qui ex statuto succedit in mobilibus, tenuerūt Iaco.Ra.Cy.qui ita dicit fuisse iudicatum: Albrr.Bal Cotnc.& Phil.Deci.in ra ipsa l.ea demū. & idem Alber.in j.parte statutorum, q.xeiij.quid si statuto prædicto. & quisquis est in Margar. Bal.in verbo, alienatio, col.vlt.nam licet id opus sit ipsius Bal. tamē sunt in eo quædam ab aliis addita, vt videre licet. Er hi quidem omnes subnixi autoritate d.l.ij.§.id quoque, de colla.bo.o. vbi resolutio contractus retrotrahitur ad tempus ipsius contractus. Ideóque id pretium, quod ex huiuscemodi resolutione restituitur, censetur esse in bonis defuncti emptoris, abusque tempore ipsius contractus. Er facit etiam tex.in l.si filiusfamilias, & ibi Barto.& Recentiores, ff. de verb.obl.& l.quæ legata, & l.seq.ff.de reg.iur.cum simi. Qui contrariū censent in principali quæstione.

15 ¶Deinde istud ius recuperandi, siue redimendi, restituto pretio, cōpetens consanguineo, habet originem ex contractu ipso venditionis, ex quo quæritur id ius ipsi consanguineo etiā absenti: vt dicit Bal.in rubr.C.res inter alios acta, versi.nota quòd ex consuetudine.& Phil. Dec.consil. lxxxviij.cuius superscriptio incipit, valet statutū, col.j. Et ita quoq, habuit originē in vita ipsius emptoris defuncti: & sic tēpore mortis ipsius cēsebatur in ea qualitate esse in bonis. Ergo & ipsa res mobilis etiā censetur fuisse in eiusdē patrimonio, quia ius, quod cōpetit ad rem mobilē, censetur mobile, vt voluit gl.Bar.& alij.in l.j.C.si aduer.transact.& in d.l.potest, ff. de aut.tut. cū aliis multis si.à me collectis in d.§.j.gl.vj.in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*.nu.1. De eadem re.

16 ¶Nec obstat illa subrogatio, quam suprà primo loco adduximus, quia illa consideratur secundùm Dec.in fauorem legatarij, ex verisimili voluntate testatoris, vt declarat text.in d.l.qui solidum, §.j.in verbis, coniectura voluntatis. Sed hæc ratio cessat in hac quæstione, quia quòd talis pecunia sit apud hæredem, nō est ex voluntate defuncti, & repugnat statutum quod defert immobilia tantùm ipsi hæredi. Et per hoc tollitur etiam illa ratio, quòd dispositio statuti æquiparatur vltimæ voluntati: quia in hoc casu nihil reperitur statutū in vltimis voluntatibus; nec etiā illud omnino indubitatum est, quando ob eius ambiguitatem Barr.ipse indecisum reliquerit in l.suus quoque, §.sed & filio, qui est vlt.col.ij.ff.de hæred.instit.& in l.vsusfructus, in si.tt.de stip.ser.& in l.j.ff.de in diem addict. Et expresim contrarium tenuerit Bal.sibi contrarius in l.omnes populi, col.vlt.ff.de iusti.& iur.& in l.j.ff.si cer.pet.& in l.ea demum, C.de collat. Nec, si id verum est, semper procedit, vt per Fran.Are.consi.lxxxix.placet, & Alex.in l.ita stipulatus, col. v.versi.& tene menti, ff.de verb.oblig. De eadem re.

17 ¶Et ita propemodum illis rationibus prioris partis respondet Philip.Deci.in d.l.ea demum. At aliis eiusdem partis rationibus, quæ sunt ipsius Franc. Aret.non respondet, nec earum meminit: neque Arc.quoque. Et hanc denique opi.secutus est Boer.in quodam cōsilio quod posuit post tract.Dy.de reg.iur.cuius initium est, laquelina, in iij.dubio. De hoc autem variæ sunt consuetudines Franciæ. Nam apud Belquercenses cap.xxxj.reditus qui pecunia possunt redimi, censentur mobiles, & idem apud Calumontenses in Bassigniaco, capit. lxiiij. quod loquitur de fundo vendito cum pacto redimendi. Quid autem consuetudo Cenomanensis super hoc statuerit, videbis cap.cccv.& duobus seq.& Aurelianensis cap.clxxv.& cap.cclxij.& ca.cclxxiiij. & Andegauensis cap.xcj.& c.ccxc.& duobus seq. Trecensis cap.lxv. & seq. Et vide quæ scripsimus suprà §.j.in glos.vj.in verbo, *rentes*, nu.7.sed hæc primò, & seq.& iterum in gloss.xiiij.in verbo, *ou equipollent à rente*, nu.119.secundò intellige, & duobus seq. De eadem re. Consuetudines de principali quæstione.

18 ¶SED VT TANDEM id definiam, certè quātùm ad nos, habemus consuetudinem expressam infrà titu.xxv.qui est, *le mariage solu quelz droitz appartiennent au suruiuant des conioinctz*, §. xij.qui est omnium huius volu.cceij.quæ statuit hanc pecuniam, ex qua retrahitur fundus, vi huius consuetudinis aut pacti de reuendendo in contractu appositi, inter mobilia reponendam, eámque ad eum pertinere, qui mobilia debet habere. Sed quantùm ad ius cōmune pertinet, illud arbitror, hunc fundum, quandiu est apud emptorem aut hæredes ipsius, id est ante retractum, non censeri mobilem, ob id tantùm, quòd obnoxius est retractui: sed potius immobilem, inspecto scilicet & considerato tempore & statu præsenti.arg.l.sufficit, ff.de condi.inde.cum si. ibi adductis à Ias.& à nobis infrà tit.seq.§.ij.gl.j.nu.38.quid quòd censetur, & seq.nam & multa interuenire possunt, ne fundus redimatur, quamuis redimi possit, vt in simili dicitur in l. naturalem, §.j.ff.de acquir.pos. Qualis igitur futurus sit, debet expectari euentus, an scilicet redimetur, nécne: vt sic non in pendenti sit, quantùm ad præsentem statum attinet: quantùm autem ad futurum, sit: vt in simili tradit Cy.in l.vlt.col.ij.in j.oppo.C.de sent.pas.& Bart. in l.Pomponius, col.iij.versi.hoc igitur præmisso, ff.de neg.gest. Decisio princ. quæstio. Euentus inspiciendus.

19 ¶Porrò autem finis omnibus in rebus ostendit, cuiusmodi eæ censendæ sint, l.sed & si quid, §.j. Finis ostendit.

quopiam singulari siue extraordinario at speciali, cuiusmodi bauddubiè ex hoc nostrum ius retractus. Et per eum tex. dicit glo. in l. illud, §. j. in fi. ff. de Aedil. edict. quòd emptor qui obtinuit in redhibitoria, potest renuntiare sententiæ, nec ex ea poterit venditor agere. & sequuntur Bal. (& Cæpol.) ibi. (& idem Cæpol. in l. sciendum, §. dictum, eod. titu.) Et facit etiam l. cùm vnus, ff. de bo. aut. iudi. pos. & glo. in cle. constitutioné, versi. insuper, in verbo, nolle vti, de elect. dum quærit, an inuito impetrante posit is, contra quem impetratum est rescriptum, eo vti? De quo & ibi per Imo. super ea glo. & per Inno. Host. Ioan. And. Panor. & alios in c. ex conquestione, extrà de resti. spolia. Bald. in l. j. C. vt lite pend. & in l. postquàm, in fi. C. de pact. Alex. consi. lxxvij. viso themate, col. ij. versi. tertiò principaliter, lib. v & Ias. qui alios multos allegat, in l. si quis ius iniquum, io prin. col. ij. versi. tertiò not. ff. quod quisque iur. *An inuito impetrante, posit aduersarius uti rescripto, uide nu. 16.*

25 ¶ Sed vt redeamus ad d. l. si iudex, de minor. Bald. in l. omnem honorem, quæ est vlt. circa medium, & ibi quoque Sal. in fi. C. quan. prouo. non est nec. scribont post Cy. ibi, appellantem non posse renuntiare appellationi suæ inuito appellato, si eius intersit. Nec ob. (inquiuot) d. l. si iudex, quia ea non continet ius commuoe, sed priuilegium minorū. & ideò secus in restitutione in integrum, quàm in appellatione. quod dicit Bal. no. Super eo autem, quod de appellatione diců, vide Bar. in l. si quis libellos, C. de app. Cæterùm idē Bal. in l. ij. col. ij. q. ij. C. de fideius. min. dicit, quòd sententia lata pro aliquo in ipsius priuilegium, non ei imponit necessitatem vteodi eadem, si nolit: per d. l. si iudex. Idem quoque in l. si constante, §. quoties, ff. sol. matri. no. ex tex. ibi, & gl. in verbo, nec ferenda, quòd is, cuius postulatione lata est sententia, nō potest ab ea recedere, nec habet locum pœnitentia. quod dicit bene no. dignum. & idem quoque voluerunt Ang. Imo. Ro. Pau. Cast. & Alex. ibi. Subdit autē ipse Bal. in eodem loco, non obstare d. l. si iudex, qoia in ea speciale est fauore minorū. Idem in l. si prædium, col. ij. versi. sed pone lata est sententia, C. de Aedil. act. dicit, quòd si in Aedilitia actione lata sit sentētia ad commodum emptoris, qua cōdemnatus est venditor rem recipere, & reddere pretium ex ista sentētia nascitur venditori actio in factum, si emptor nolit vti sententia. Nec obst. (ait) d. l. si iudex: quia restitutio in integrum propriè non dicitur sententia condemnatoria, nec ex ea oritur actio in factum. **De d. l. si iudex.**

26 ¶ In quancunque partem commentariorum vel Iuris ciuilis vel canonici conuertor, velim nolim in nomine Baldi hæream necesse est, adeò præ cæteris copiosus est vbique. Is igitur in rub. extrà de postul. Præla. quærit, an si Papa capitulo petenti fecit potestatem eligendi quempiam, cogatur eum eligere: & multa in vtranque partem allegat, & inter cætera, d. l. si iudex, ad probandum, non esse cogendū. Idem in d. c. ex conquestione, col. vlt. versi. quærit Inno. de restitu. spo. in illa quæstione, de qua suprà obiter locuti sumus, an scilicet impetrās posit abstinere vsu rescripti inuito aduersario, concludit noo posse post earum productionem. Nec obst. (inquit) d. l. si iudex, quia ibi speciale est propter priuilegium minorum. Id quod suprà sæpe ex eodē diximus. Idem in c. interposita, col. ij. versi. quòd si appellans, extrà de appel. scribit, quòd quilibet potest renuntiare fauori suo principaliter, licet per quandam consequeotiam prosit aduersario, per d. l. si iudex. Mox subdit in contrarium facere l. petendæ, C. de tempo. in integ. restitu. Tandem dic (inquit) vt per Cy. in d. l. petendæ. quem & ipsum in aliis multis ex d. locis suprà ex eo citatis allegat pro intellectu d. l. si iudex. *De eadem re.*

27 ¶ Igitur Cy. ipse in ea l. petendæ, & post eum Bart. & idē Bald. & Albe. in ea quæstione, an quis posit renuntiare dilationi à se petitæ in præiudicium aduersarij, qui ea pendente potest probare: post multa, negat posse, cùm ea lex eum admittat ad huiusmodi beneficium probandi de iure cōmuni ordinario. nec obst. d. l. si iudex, vt subdit Cy. & alij post eum, quia loquitur de iure extraordinario & speciali, quod facilius tollitur. l. antiquæ, C. ad Velleia. & §. quia verò verisimile est, in Auth. de non ali. Et idem dicit in eadem quæstione ipse Bald. in l. vlti. in j. lect. ff. de pact. Sed & idem Bald. eandem quæstionem tractans, in l. si arrogator, in fin. ff. de adopt. dicit quòd qui dilationē obtinuit, non potest ei reountiare in præiudicium aduersarij: quia tunc propter æqualitatem seruandam dilatio communis facta est beneficio legis: quod quidem beneficium non est in potestate eius, qui dilationem impetrauit: quia in pari iure non potest vnus alteri præiudicare. l. si post mortem, §. vlt. ff. de boo. posses. contr. tab. Secus in iure, quod venit in consequentiam, & noo pariter, d. l. si iudex. Idem rursus de ea ipsa re loqoens in l. postquam, col. vlt. in vij. quæst. C. de pact. quæritur (inquit) an posit quis renuntiare dilationi obtentæ. dicunt Docto. quòd potest qoantùm ad se attinet, non etiam ad aduersarium, qui gaudet eadem dilatione. d. l. si post mortem, §. vlt. & not. Cyn. in d. l. petendæ. Barto. ibi contrà, quòd potest renontiare, per d. l. si iudex. Tu tene primam partem in eo, qui meruit dilationem de iure communi: in eo autem qui meruit de iure speciali per beneficium restitutionis in integrum, tene opi. Bar. Ratio differentiæ est, quia ius singulare proditum est pro singulari fauore: sed de iure communi attenditur æqualitas in iudiciis. Sed & idem Bal. in l. quod fauore, col. j. C. de legib. *De eadem re. Dilationi à se petitæ, an quis posit renuntiare in præiudicium aduersarij.*

dicit, quòd quis potest renuntiare sententiæ definitiuæ pro se latæ de iure speciali, & inhærere iure communi. Et continuò pòst, loquens de renuntiatione dilationis, idem dicit quod suprà. De quo & tu vide Albe. in l. bonorum, circa medium, ff. rem rat. hab.

De d.l. si iudex.
Decisio prin. quæstionis.

28 ¶ Denique Bal. ipse, cuius copia copias omnes superat, consi. ccccii ij. quia dictus consultor, col. vlt. lib. iij. respondit, quòd abstinere hæreditate in suo hærede continet beneficium, cui quis potest renuntiare, etiam post ius quæsitum alteri, per d. l. si iudex: sed in extraneo cõtinet ius commune, cui non potest renuntiare. Et cum his propemodum concordans Francisc. Areti. in l. pro hærede, §. Papinianus, col. penul. ff. de acquiren. hæredi. idem tradit, videlicet iuri quæsito tertio ex meo speciali beneficio posse me præiudicare, per d. l. si index. Quod & ipsum per illum ipsum tex. voluit Alex. consi. xxxvj. viso themate, colum. vlt. lib. iiij. Ex quibus, vt tandem hanc quæstionem nostram concludam, potes apertè intelligere, quid in ea dicendum sit: nempe consanguineum, cui ius retrahendi competit ex beneficio singulari, extraordinario, & speciali, posse huic iuri etiam post sententiam renuntiare vel inuito emptore. Crediderim tamen eum esse condemnandum in expensis litis. Et ita expreßim cauetur in consuetudinibus Cenomaniæ, cap. ccccxviij. & Andegauiæ, cap. ccccvij.

Consuetudines de ea re.

29 ¶ Verùm huic nostræ sententiæ tria palàm videntur aduersari. Primum illud est, quia in iudiciis quasi contrahimus, l. iij. §. idem scribit, ff. de peculio. Et licet contractus sint ab initio voluntatis, tamen iam consummati, sunt necesßitatis, l. sicut, C. de act. & obliga. & l. in commodato, §. sicut, ff. commod. cum simi. quæ leges licet loquantur de contractibus, tamen & de quasi contractibus intelliguntur, cùm quasi contractus dicantur contractus. l. interdum, §. vlt. ff. de iudi. & l. sed & cùm aliquis, ff. de neg. gest. quæ gestionem negotiorum, quæ quasi contractus est, contractum simpliciter vocant. & l. vlt. ff. in quib. cau. pig. vel hypo. taci. contr. & l. ex contractibus, ff. de actio. & oblig. quæ tutelam, quæ & ipsa quasi contractus est, contractum quoque vocat: vti etiam de aditione hæreditatis, quæ & ipsa quasi contractus est, facit text. in l. apud Iulianum, §. vlt. cum l. seq. ff. ex quib. cau. in pos. ea. & l. eandem rem, ff. de duob. reis. Nam nec ab his quasi contractibus licet discedere, quin obligati maneamus. Quis enim dixerit, eum qui negotia alterius gesserit, qui tutelam quoque gesserit, qui hæreditatem adiuerit, non posse liberè ab his discedere immunem & liberatũ omni nexu, & obligatione, quam semel quasi contraxerit? Igitur nec qui litem prosequutus & contestatus est, qui denique sentẽtiã interpetrauit, potest hinc liber abire, quin etiam maneat obligatus. Sed huic rationi responderi potest, illud omnino verum esse, nisi lex vlterius progrederetur, vt scilicet liceat victori à sententia recedere.

30 ¶ Alterum, quod contra nostram sententiam facit, illud est: quia cùm consanguineus ex illa sententia posit non dubiè cogere emptorem, vt sibi vendat rem, ad cuius retractum venit: debet & ipse emptor vicißim posse consanguineum cogere, vt emat: per regulam illam correlatiuorum probatam in l. vlt. & ibi Doct. C. de indic. vidu. & in c. vlt. extrà ne cleri. vel mona. de qua nos latius diximus suprà hoc eod. tit. §. j. glo. ix. in verbo, *lignagier*, nu. 170. verùm ego hanc, & seq. Sed quod huic obiectioni respondeas, vltra ea quę diximus, in promptu est ex l. j. & ibi Bal. post prin. C. de com. ser. manu. vbi statutum compellens aliquem alteri vendere, non compellit illum alterum emere, nec è conuerso. & ibi Bal. ipse rationem reddit, & sequitur Ioan. Plat. in l. j. in fi. C. de cupres. lib. xj. & Fab. à Monte S. Sab. in tract. emp. & vend. in ij. q. princip. col. vlt. versi. non tamen secundum, & iterum in iij. quæst. princi. versi. xxviij. quæro an statutum. Licet ergo emptor cogatur ex sententia fundata in hoc nostro statuto retractus vendere consanguineo, non continuò sequitur consanguineum cogendum emere.

Si res, quæ per retractum petitur pereat, cuius periculo perit.

31 ¶ Tertium, id est, quod à nõnullis traditur, quòd si res, quæ per retractum petitur, interim perierit, tenebitur tamen consanguineus persistere in suo retractu, tanquam ipsius sit periculum. Ita enim voluit Ferro. in commentariis consuetu. Burdiga. hoc eod. tit. *de retraict*, cap. j. per l. id quod post, & l. si vendita, ff. de peri. & commo. rei vend. & l. quod sæpe, §. in his quæ, ff. de contrah. empt. Et si id quidem verum est, vt etiam ante sententiam & re perempta consanguineus teneatur emere, quid dicemus post sententiam & re ipsa salua & integra? id est, si in arido, quid in viridi? At ipsi Ferro. (pace eius viri dixerim) in ea re non accedo, tum per ea quæ iam diximus, tum quia iura ab eo allegata, & quæuis alia quæ dicunt periculũ esse emptoris, loquuntur, cùm venditio facta est, hîc autem nondum facta est, sed petitur vt fiat. Igitur aut emptor, à quo petitur, non est in mora, quia fortè aberat, cùm oblatio ei facta est ad domũ, aut vxorem ipsius, iuxta §. ix. huius tit. aut est in mora. Si primum, non potest res perire consanguineo, cui nondum cesio facta est, l. necessariò. ff. de peri. & commo. rei ven. cum infinitis simi. Si secundum, & tunc citra controuersiam manet in periculo emptoris moratoris, &, vt nostri appellant, morosi, l. si ex legati causa, & ibi no. per Doct. ff. de verbo. obliga. & c. j. extrà de commo. & cap. ij. de depos.

de depoſi. Et id (ne autoritate deficiamur) nuncupatim in materia retractus voluit Gerard. Bago. in ſua diſpu. retractus, & Boer. in conſuet. Biturig. hoc eod. tit. §. quarto, in fi. & latius deciſ. xlviij. quæritur an proximior, ferè per totam eam quæſtio. vbi tamen dolenter, vt videtur, dicit contrarium fuiſſe determinatum per cameram inquæſtarum curiæ Burdig.

32 ¶ QVINTO QVÆRO, intra quod tempus conſanguineus, qui ſententiam obtinuit aduerſus emptorem, poſt ipſam ſententiam debet offerre pretium emptori victo: an intra octo dies, ſecùdùm id quod cautum eſt ſuprà §. iij. an intra annum, qui in principio ſtatutus erat retractui: an denique intra xxx. vel xl. annos. quod videtur, quia executio ſententiæ, non niſi xl. annis perimitur, ex ſententia Ioan. And. in addi. Specu. titu. de execu. ſenten. §. vlt. verſicu. vltra hoc ſciendum. Aut certè ad minimum xxx. annis, vt placuit Inno. & Bald. in c. vlti. de except. & eidem Bal. in rubr. extrà de præſcrip. col. vlt. & in l. debitori, col. vlt. verſicu. tertiò quæro, C. de pactis. & conſi. lxvij. quia ex facto, col. iij. verſic. aliàs ſequeretur, lib. iij. Feli. in c. inter monaſterium, col. penul. verſicu. limita decimoſexto, extrà de re iudic. & Matthæ. Afflict. deciſ. Neapo. ccxlv. magnifici, ad fi. Sicut & quodlibet officium iudicis, l. ſicut, iuncta gloſſ. in verbo, perſecutione. C. de præſcrip. xxx. vel xl. ann. cum ſimi. à me adductis ſuprà eod. titu. §. xxxv. eodémque penult. in verbo, *ignorans*, nume. 41. & quòd per xxx. *Intra quod tēpus debet conſanguineus poſt ſententiam offerre pretium.*

33 ¶ Et licet hæc actio retractus in initio eſſet annalis, tamen fuit perpetuata per litis conteſtationem, l. ij. C. quando libel. Princip. dat. & l. j. in prin. C. de anna. excep. quæ quidem perpetuatio non perimitur per ſententiam, ſed augeri debet, vt denuo incipiat tempus, in quod perpetuabatur actio: vt dicit Bal. in d. rubr. de præſcrip. quia cùm prima illa actio eſſet iam perpetuata, debet durare in actione iudicati, quæ ſuccedit loco primæ: quia iniquum eſſet, vt ei prodeſſet ſententia, contra quem lata eſt, l. euidenter, ff. de excep. rei iudi. Et quia etiam fortius inducitur mala fides per ſententiam condemnatoriam, quàm per vitium litigioſi, l. j. C. de præſcri. long. tempo. Et quia denique nouatio neceſſaria non purgat moram, l. j. C. de iudi. Et facit tex. in l. aliam, ff. de noua. & in l. non ſolet, ff. de reg. iur. & glo. vlt. in d. l. j. de iudic. & in l. duobus, ff. de excep. rei iudic. & in l. nepoti, & ibi Barto. ff. de fun. inſtru. & in l. vlti. in verbo, ſi enim nouatur, C. de vſur. rei iudi. Et facit quoque tex. in l. nam poſteà, §. ſi is qui, ff. de iureiur. vbi actio temporalis perpetuatur per iuramentum præſtitum ex delatione aduerſarij: nam & ipſum iuramentum habet vim ſententiæ. vt not. in l. ij. & l. qui iuraſſe, §. vlt. eod. tit. *De eadem re. Actio iudicati procedis ex actione temporali an perpetuetur.*

34 ¶ Et ne de hac re vel tantillum hæſites, habes tex. in l. miles, §. vlt. ff. de re iud. omnium expreſſiſsimè probantem actionem iudicati eſſe perpetuam, licet vetus actio, quæ ſcilicet ante ſententiam competebat, eſſet temporalis: vt etiam expreſsim dicit glo. ibi, quam omnes paſsim & conſtanter ſequuntur. Et huius præterea rationem addunt Recentiores, quia per ſententiam inter partes quaſi contrahitur, l. ij. §. idem ſcribit, ff. de pecul. & voluerunt Barto. & Bald. in l. ij. §. j. ff. de Prætor. ſtipu. & idem Bald. in l. ab executione, col. vlt. C. quor. appel. non recip. & in l. vlti. col. ij. C. ſi plur. vna ſent. & Doct. vbique. Actiones autem perſonales, ſiue ex contractu ſint, ſiue ex quaſi contractu (nihil enim inter eas, quantùm ad id, diſtinguitur) ſunt perpetuæ, d. l. ſicut, & l. omnes, C. de præſcrip. xxx. vel xl. ano. & l. j. C. de conſti. pecu. *De eadem re.*

35 ¶ Sed tamen hîc omnino vide quæ diximus ſuprà eod. titu. §. j. gloſſ. x. in verbo, *dedans l'an*, in xiij. quæſt. ex quibus intelliges, illud eſſe admodum dubium, vtrùm ſcilicet hæc actio retractus perpetuetur per litis conteſtationem. Et aliud quoque eſt, quod id reddit ambiguum: nam ſi emptor ſponte admiſit conſanguineum venientem, oſtenderitque inſtrumentum emptionis, & iureiurando pretium affirmauerit: debet conſanguineus pretium ipſum reddere intra octo dies, aliàs non amplius auditur, vt cauetur ſuprà eod. tit. §. iij. Cùm igitur hæc vltronea admiſſio, quæ aliàs duraret xxx. annis, vt cæteræ facultates, quæ ex pacto ſunt, vel ex partium conſenſu deſcendunt, per d. l. ſicut, & d. l. omnes, cum ſimi. hoc tamen caſu octo diebus expiret ex noſtra conſuetudine: cur non & iſta admiſsio à iudice facta ob partis denegationem, & quæ ita ſuccedit in locum illius, quam pars facere debuit, vt pars ipſa feciſſe videatur, l. ſi ob cauſam, & ibi not. C. de euictio. cum ſimi. à me collectis, ſuprà §. j. gl. xiij. in verbo, *ou equipollent à uente.* nume. 13. & has quidem. Cur (inquam) hæc iudicis receptio non eodem tempore finitur, cùm res, quæ ſuccedit loco alterius, eodem iure cum ea cenſeatur, eiúſque naturam & vim mutuetur. l. Imperator, in fi. & l. ſequenti. ff. de lega. ij. & c. eccleſia, le j. extrà vt lit. pend. & ibi concor. in glo. in verbo, ſucceſsio. Sed hæc ratio hîc non concludit, vt ſatis patet ex ſuprà dictis: & vide tamen quæ diximus, d. §. iij. in glo. ij. *De eadem re.*

36 ¶ SEXTO QVÆRO, quid ſi contractus venditionis non ſit ſubiectus huic retractui, vel quia res eſt reuendita ex pacto reuenditionis in cōtractu venditionis appoſito, vel quia fortè tranſit *Si contractus non eſt ſubiectus*

Dum retractui & tamen venditor admisit cõsanguineum offerentem, an possit pœnitere.

transit tempus retrahendi:tamen cùm cõsanguineus peteret se admitti ad retractum, & offerret pretium,emptor agnouit retractum,& pretium accepit:an posteà audietur,asserens rem nõ esse in causa retrahendi,volénsque restituere pretium? Dic, eum non esse audiendum, per id quod in simili scriptum est in l.quòd si nolit,§.in factum,ff.de Aedil.edict. vbi si semel venditor agnouit recipiendo mancipium,locus est redhibitioni:nec quæritur, vtrùm debuit redhiberi,an non debuerit:nec an intra tempora redhibitum esse videatur. Et ad hoc illum textum dicit not.Bald.in l.si prædium,col.ij. versi.sed pone quòd res non erat vitiosa,C.de Aedil.acti. Et faciunt quæ dicam tit.sequen.§.iiij.in glo.vlt.nume.2.

37 *Quid si verbo tantùm admisit, & pretium non recepit.*

¶ Sed tamen,ne tu Lector amantissime erres,illud hîc scire debes, quòd id quod diximus ex d.§.in factũ,intelligitur,si re ipsa redhibitum fuerit mancipium,aliàs non esse locum redhibitioni,etiam si nudo consensu placuerit,vt redhibeatur:ita enim continuò subiicitur,in versicu. illud planè.Et ita quoque potes dicere in hoc casu nostro,non satis esse, emptorem nudo verborum consensu agnoscere retractum,quin posteà audiatur allegans non esse locum retractui ob tempus transactum,aut aliàs:nisi ipse iam pretium à consanguineo receperit.Tamen si is casus contingeret,vt aliquando vidi,consulerem impetrãdam à Principe gratiam huiusmodi consensus,vt in hoc regno ex antiquis principum sanctionibus fieri assolet: quamuis de iure communi id necessarium non esset.Et hæc adde ad ea,quæ diximus suprà §.j. in gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, nume.20.tu tamen id intellige.

38 *An possessio sine præscriptio emptoris cedat commodo consanguinei retrahentis.*

¶ SEPTIMO' QVÆRO, Ex nostra cõsuetudine suprà tit.præcedente,qui est *de prescriptions*, si quis titulo particulari possederit fundum x.annis inter præsentes, & xx.inter absentes,poterit illum defendere aduersus omnes ius quodpiam in eo prætendentes? Quod propemodum est iuris communis,C.de præscript.long.temp.per totum. Sed addit prætereà nostra consuetudo,credi iuramento huiusmodi possessoris de suo titulo. Quid igitur,si quis retraxit rem à suo consanguineo venditam,an tempus,quo primus emptor,à quo retraxit,eam rem possedit,accedet ipsi consanguineo,ad perficiendam hanc præscriptionem? Aut si fortè ipse prior emptor eam possedit decem annis,sed quia non notificauerat eam venditionem apud acta,consanguineus post eos decem annos retraxit, cedétne ea præscriptio commodo consanguinei? Quod vtique verum est,l.si alienam,ff.de dona.cau.mot.& l.indebiti,§.j.& ibi glo. in verbo, aggerem,ff.de condi.indeb.& expressè voluit in hoc casu nostro Pau.Cast.consi.lxxiiij.in causa mota,col.j.lib.ij.quod & nos quoque diximus,aliud tamen agentes,suprà eo.tit.§.xij.in glo. j.in prin.Et vide etiam quæ dicam infrà tit.seq.in fi.tit.in xxij.quæstio.

39 *An consanguineus qui admonitus ut retraheat, respondit nolle,possit pœnitere.*

¶ OCTAVO' QVÆRO, vnus consanguineorũ venditoris testatò conuenit, & admonet,vel in iudicio,vel extra iudicium,alium consanguineum,fortè eo proximiorem , vt retraheret rem venditam:is respondet nolle se retrahere:an posteà poterit pœnitentia acta retrahere,& ita excludere monitorem illum remotiorem,qui vult etiam retrahere , & quando possit pœnitere.Tu omnino vide tex.in l.nonnunquam,& ibi glo.& Barto.ff.de colla.bonor. & in l. Prætor,§.is cuius interest,& ibi gloss.Barto.& Ang.ff.de sepul.vio.& in l.si maritus sit,§.si negauerit,& ibi quoque eosdem,ff.ad leg.Iul.de adul.vbi est tex.omnium optimus.& in l.sicut,§. si voluntate,ff quib.mod.pig.vel hypo.sol.vbi etiam est bonus tex.& quod per eum text. scribit Pau.Cast.in l.qui Romæ,§.cohæredes,ff.de verb.oblig.& Iason in l.vlt.col.vij. versi.iuxta prædictum,& alios seq.C.de iure emphy.Et vide etiam Dy.in c.mutare consilium,de regu.iur. lib.vj.Bart.& alios in l.apud Aufidium,ff.de opti.lega.Francis.Areti.& Lancel.Deci.in l.serui electione,ff.de lega.j. Et ex vbique scriptis & notatis facilè intelliges , quid hîc dicendum sit, quamuis magna pars eorum locorum in criminalibus loquatur.

40 *De eadem re.*

¶ Masuerius autem ille,quem inter primos morum Gallicorum interpretes non verebor annumerare,in hoc eodem titulo de retractu,§.item si ille cui competeret,& iterum in tit. de locato,versicu.item si dominus,negat expressim,amplius audiendum fore consanguineum , qui semel dixerit,nolle se retrahere:sicuti nec filium quoque,qui dixerit nolle succedere patri : vt not.Cyn.in l.si quando,in vlt.quæst.C.de inoffic.testamen.nec aliud omnino allegat. Et idem quoque nuncupatim tenuit alter non contemnendus autor Geral.Bago.in sua illa disputatione retractus,versicu.quæritur sequenter,proximior,per l.quæritur,§.si venditor,ff.de Aedil.edict. & alia quædam iura illic ab eo citata.& D.Benedict.in repetitio.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,numero 156.extrà de testamen.& nouissimè Boer.in consuetu.Biturig. hoc item titu.de retractu,§.ij.colum.penul.versicu. sed ponamus quòd proximiori. & iterum decisi.lxxvj.proximioris,col.iij.nume. 9.Nam & si dominus declarauit nolle se vti iure retentionis,non auditur posteà volens retinere,vt tenet Specu.titu.de locato.§.nunc aliqua,versic.c. & seq.& Masuer.in eod.tit.vbi suprà.

¶ Sed

41 ¶ Sed vide, distinguendúmne sit, an omnia sint integra, an non: vt scilicet primo casu sit admittendus, cùm nondum alius consanguineus retraxerit: secundo non admittatur, arg. l. quòd si minor, §. Scæuola, ff. de mino. & l. si quis suus, ff. de iure delib. & l. mancipiorum, ff. de opti. legat. & l. vlti. C. de repud. hæredita. & l. iij. ff. de cessi. bono. & l. ij. C. qui bon. ced. poss. & l. sicut, §. si voluntate, ff. quibus modis pignus vel hypo. solu. & l. filij mater, §. j. ff. ad senatusconsul. Tertullia. & c. eos, & ibi glos. j. in princip. vij. quæst. j. & c. licet, de procurat. lib. vj. & c. si tibi absenti, in fi. & ibi gloss. in verbo, eo lapso. de præbend. lib. vj. & gloss. in cap. si clericus, in verbo, aliam, eodem titu. & lib. & in clemen. j. in verbo, infra mensem, & ibi Doctor. de concessi. præbend. Sed his repugnat tex. in l. j. §. qui semel, ff. de succes. edict. cuius hæc verba sunt: Qui semel noluit bonorum possessionem petere, perdidit ius, etsi tempora largiantur: vbi enim noluit, iam cœpit ad alios pertinere bonorum possessio. Et his concinit textus in l. si cohæredi, in princip. ff. quis ordo in bonorum possessione seruetur. Et id quidem in hoc casu seruandum est, cùm sint, quibus statim à renuntiatione ius quæsitum sit, scilicet cæteri consanguinei remotiores: aut si desint, emptor ipse, cui quæritur ius submouendi eius, qui renuntiauit, à retractu: quo casu haud dubiè non amplius admittendus est renuntians, vt etiam optimè intellexit gloss. in d. c. licet, in verbo, placebit, in prin. quam sequuntur Doctor.

De eadem re.

42 ¶ NONO QVÆRO, Quid si minor vendidit rem immobilem sine decreto, & consanguineus eius retraxit ab emptore, qui ei rem cessit, & promisit de suo facto & culpa tantùm, vt fieri assolet ac debet in similibus. l. creditor, & ibi gloss. Barto. & alij. ff. de pigno. actio. & l. si quis à multis, in fin. ff. de noxa. actio. & l. ij. in princip. ff. de hæredita. vel acti. vendit. & l. redhibere, §. j. & l. cùm mihi, ff. de Aedil. edict. & l. si filiofamiliàs, §. j. ff. soluto matrimo. & id statuit expressim in casu retractus consuetudo Victriacensis, cap. cxxx. Posteà autem, vt ad speciem nostram redeamus, minor reposcit eam rem à se venditam à consanguineo, qui laudat iudicióque dictato interpellat emptorem, à quo retraxit, petitque vt eum defendat aduersus minorem, à quo ipse emit, aut damnum resarciat, siue periculum iudicij præstet (vt vtar verbis Tullij in oratione pro Luc. Muræna) cùm culpa ipsius sit, quòd emit sine decreto à minore, cuius ætatem non ignorabat, aut certè ignorare non debebat, ex sententia glo. in l. si Titius, in verbo, ætatis, ff. de fideiussor. & Bald. in l. j. in fin. C. si aduersus creditorem. Sicut nec quamlibet aliam conditionem & qualitatam sui venditoris, l. qui cum alio, ff. de regu. iur. & ibi gloss. j. quæ dicit, in culpa esse, qui id ignorat. & eum textum dicit valde nota. Bald. in c. rursus si fidelis, titu. quibus modis feud. amittatur. Et bene etiam facit text. in l. si patronus, & ibi Iacobus Aret. & Barto. ff. de confirmando tutor. & in l. ij. §. quæsitum, ff. de separatio. vbi gloss. adducit concordan. & in c. innotuit, & ibi gloss. in verbo, ignorantia, extrà de electione. & quod tradit Barto. in l. vlt. paulò ante finem, ff. de adulter. & Bald. in c. j. §. personam, in fin. titu. per quos fiat inuestitura, & Francisc. Areti. in l. ij. in princip. col. penul. ff. solu. matrimo. Quod procedit, etiamsi contrahens ipse sit extraneus, vt ex facto respondit Raph. Co. consi. xxvj. cùm statutum Paduæ, col. j. versi. nec etiam obst. & iterum consi. lxxij. visis pactis, col. ij. versi. nec potest dici. & Philip. Deci. in d. l. qui cum alio.

An emptor qui emit à minore, sine decreto, teneatur consanguineo de euictione. *Consuetudo.* *Periculum iudicij præstare.* *Emptor nō debet ignorare ætatem sui venditoris.* *Nec quamlibet aliam conditionem.* *Etiam si sit extraneus.*

43 ¶ Paria enim sunt, scire, & scire debere: & tam in culpa est, qui scire debuit, quàm qui sciuit. l. quod te, & ibi glo. & alij. ff. si cer. peta. cum alijs multis concord. à me adductis suprà eod. tit. §. xij. glo. j. nu. 9. & ad id, ex quibus vnum tantùm huc afferam, loquentem in casu, de quo loquimur, scilicet de eo qui à minore emit, videlicet Alexan. consi. xxxiij. consideratis, col. j. lib. vij. Nam qui à minore sciens emit sine decreto, est malæ fidei emptor. Albe. in l. vlti. in fi. C. si maior fact. lib. v. & Imo. consi. lxxiij. in casu proposito, col. j. versicu. & breuiter. & iterum col. vlt. versi. quinimo dictus. & est bonus tex. in l. qui à quolibet, ff. de contrah. empt. Et id perpetuum est in omnibus, qui emunt quidpiam non obseruatis iuris communis vel statuti solennibus, ex doctrina glo. ordinariæ omnibus notæ in l. j. in verbo, mala fide, C. de fi. instru. & iure hastæ fisca. lib. x. quam nostrates vbique, præsertim verò in suis consi. & citant, & sequuntur. & est text. in c. qui contrà, de reg. iur. lib. vj. vbi plenè glo. & Doct.

De eadem re. *Qui à minore sciens emit, est malæ fidei possessor.* *Et qui aliàs nō obseruatis solennibus.*

44 ¶ Quid, quòd est tex. expressus in l. minor, in prin. ff. de euict. eum, qui emit à minore, & posteà alteri vendidit, aduersus quem minor ipse restitutionem impetrauit, teneri de euictione: ex eáque notant Bar. Bal. & Ang. ibi, quòd re euicta per restitutionem in integrum, aut aliàs de iure speciali, agitur ex empto de euictione. quod & probatur in l. si cùm venditor, §. j. eod. titu. & in l. sed vbi, ff. de minor. Nec enim iuuat, quòd de suo tantùm facto promisit: nam præterquàm quòd illud dici potest de suo ipsius facto esse, cùm culpa ipsius sit, vt diximus: id quoque potest dici etiamsi non esset de suo facto, non debere ei opitulari huiusmodi promissionem sui facti tantùm, aut etiam pactum ne teneatur de euictione, cùm sciens rem vitiosam vendiderit. l. j. §. j. & l. tenetur, §. vlt. & l. emptorem, §. denique, & §. vlt. in fi. & ibi Doctor. & l. Iulianus, §. idem

Iulianus,

De eadem re. *Euictio debetur re euicta, etiam de iure speciali.* *Scienti vitium nō prodest euictionis remiss-*

sto, vel promissio sui facti tantum. Iulianus,& l.qoæro,ff de act.& l.hæc autem,ff.de hære.vel act.vend.Iac.Are. in l.non dubitatur,C.de euict.Io.And.in addi.Spe.tit.de emp.& vend.§.vlt.in prin.Sal.in l.si rem,§.quolibet tempore,col.ij.ff.de euict.Corne.consi.ccxxvj.in præsenti,col.ij.lib.ij.& Doct. sæpe.

45 *De eadem re. Malæ fidei possessor non est, qui ignoranter emit à minore. Ignorantia iuris, an excuset à dolo malo, vel mala fide.* ¶Emptor autem è diuerso negat vllam in se culpam esse,arg.l.eum qui,§.si à minore,iuncto §. Prætor ait,ff.de Publici.in rem act.nam in priori loco dicitur, quòd qui à minore emit, ignorans eum esse minorem,habet Publicianam.In posteriori autem dicitur,eam actionem ei tantum competere,qui bona fide emit.Ex quo intelligis,eum non dici mala fide emisse, qui à minore emit,ignorans eum esse minorem,licet suprà dictum sit,eum debuisse ætatem illius scire. Præsertim si non vana simplicitate deceptus,nec iuris ignorantia illum ignorabat esse minorem,sed quia ex facie,aut aliàs maior esse videbatur,vt in simili dicitur in l.uj.in princ.ff.ad senatusconsul.Maced.Imò verò nec simpliciter ignorantia iuris in dolo aut mala fide constituit, l.sed & si lege,§.scire,ff.de peti.hære.quinimo ea excusat à dolo & malitia.Pau.Castren.consi. cccxxx.circa primum,post prin.lib.ij.& alij Doct.vbique.Nisi tamen in duobus,videlicet quãrum ad vsucapionem,l.iuris,la j.ff.de iuris & facti igno.& restitutionem fructuum,glos.Barto. Ang.Imo.& omnes in l.si fur,§.j.ff.de vsucapio.cum infinitis propè concord. adductis à Fran. Curt.seniore,consi.lxxij.princeps,col.v.versi.his conclusionibus, cum multis sequen. vide tamen eum in addi.eiusdem consi.

46 *De eadem re.* ¶ Et si qua culpa in emptore sit,is tamen dicit consanguineum in pari,aut etiam maiori culpa versari,qui venditionem approbans,eam rem redemerit tanquam consanguineus venditoris, cuius etiam ætatem & quamlibet aliam qualitatem vel conditionem magis ipse,quàm emptor, qui extraneus est,scire debuit.l.de tutela,C.de in integ.resti.& ibi concord.& quod tradit Petrus Aneba.consi.clxx.principaliter,col.vlt.in princi. Qui igitur in eadem culpa est, quomodo quáve ratione potest eam emptori impingere,obiicere,opponere? l.si duo,ff.de dolo malo,& l. viro atque vxore,ff.solu.matri.& l.in arenam,ff.de inoffic.testa. & vbique concord. nisi vt id fiat,quod scribit Iuuenalis Saty.ij.

Culpa culpam non damnat.

Clodius accuset mœchos, Catilina Cethegum.

Et aliàs in pari causa culpæ,potior est,qui defendit,l.idem est,in prin.& l.ob turpem,§.vlt.ff.de conditio.ob turpem causam,& l.in eo quod vel is,& l.nemo prædo,§.j. & l.in pari, & l.cùm par,ff.de regn.iur.cum multis simi.Nam & videmus,quòd si sciens rem alienam scienti quoque vendiderit,non tenetur de euictione,l.si fundum, C.de euict. cum simi. adductis à nobis suprà eod.titu.§.xij.glos.j.nume.8.quæ & tu.

47 *De eadem re. Emptor illicitus, nõ agit de euictione.* ¶ Quibus & illud quoque potes addere,quod huc admodum pertinet, videlicet quòd illicitus emptor non agit de euictione,etiam si id stipulatus nuncupatim fuerit.l.quemadmodum,C.de agric.& censi.lib.xj.& voluit quoque Cy.in d.l.si fundum,C.de euic.& in l.cùm vir prædium, ff.de vsucap.& Bal.in c.j.§.ad hoc,col.ij.versi.item quia venditor,tit.de pace iura.fir. in multis autem codicibus (ne tu erres) illi §.præficitur,tit.de allod.& ante hos glo.in c.j.in prin.in verbo,bonæ fidei actione,& ibi quoque ipse Bal.qui & alia item iura in id citat,col.vlt.versi.quærit glo.si emptor,& Cardi.Alex.col.iij.versi.quarto subsequenter,titu.de prohibi. feud ali. per Feder.De quo tamen vide omnino ipsum Cy.in l.vlt.in v.eadémque vlt. quæstio. C.de litig. & Guid.Pap.singu.dcccccxiij.versi.si ex contractu.

48 *De eadem re.* ¶ Nec hîc sumus in casu d.l.minor,ff.de euict. allegatæ pro contraria parte,in quo scilicet emptor volens ac sponte sua alteri vendidit,atque ita fuit venditio merè voluntaria,& spontanea: sed est hîc omnino necessaria ex parte huius primi emptoris,qui scilicet,velit nolit, cogitur ex statuti dispositione rem ipsam consanguineo repetenti reuendere.Ex quo nullum omnino dãnum pati debet,l.post legatum,§.aduocatus,ff.de his quib.vt indig.cum aliis simi. à me collectis suprà eod.titu.§.j.glo.xviij.in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nume.39. nec dici potest, & alibi sæpe in hoc tractatu.Sibi igitur imputet consanguineus,qui sponte sua volénsque in locum ipsius emptoris inuasit,irrupit,incurrit,insilit,intrusit verius,quàm incidit, atque ab eius veluti inuiti faucibus & manibus rem ipsam eripuit,sibíque (vt ita dixerim) ad eam vi viam fecit,atque ita se succedaneum alieni periculi fecit,vt vtar verbis l.iij.§.vlt.ff.de administr.tutor. nam qui in ius dominiúmve & locum alterius succedit, iure atque partibus eius vti debet,l. quædam,§.j.ff.de eden.& l.qui in ius,ff.de reg.iur.

Succedaneum alieni periculi.

49 ¶ Præterea qui retrahit,contractum ipsum approbat,vt diximus suprà in præfat.huius titu. nume.16.valet igitur : nam in se sponte (vt diximus)ius & locum emptoris transfert:est enim hæc quædam translatio,vt dicit Bald.in l.vlt.§.sed quia nostra,col.j.versi.quærit hic,C.commu. de lega.dum allegat c.constitutus,extrà de resti.in integr. quod loquitur de huiusmodi retractu.

Nihil

Nibil est igitur, quòd ex eo conqueri possit consanguineus, qui id sibi malum accersiuit, l. si ab arbitro, ff. qui satisda. cogan, cùm scribitur, Multóque magis, si sua voluntate accepit fideiussores, iis contentus esse debet, & l. si vxor, §. vltimò, ff. de adult. & l. si quis testibus, C. de testibus, & l. Pomponius scribit, ff. de nego. gest. cum si. Et cùm aliquid fit, quod imputari possit consanguineo, quòd sponte id egit, ab inuitóque propemodum extorserit, is de euictione agere nõ potest: ex doctrina Philip. Dec. consi. lxxiij. cuius subscriptio incipit, emptor non potest, colum. ij. versic. facit ad prædicta, per glo. quam dicit singu. in l. quòd si nolit, §. si mancipium, in verbo, adhibuerit, ff. de Aedil. edict.

Euictio nõ debetur, cùm aliquid victo imputari potest.

50 ¶Et hoc quidem credo verius, nisi si fortè emptor videns se captum, quòd à minore emisset, ad retrahendum allexit cõsanguineum fortè ignorantem, quia degebat in remoto quopiam loco, atque vt id faceret ipse emptor alios clam subornauit, qui rem miris laudibus efferrent: aut aliter eum inescauit, vt fecit (exempli causa) Pythius ille argentarius, qui apud Tullium libro tertio Officiorum Caium Cannium equitem Romanum ad hortorũ emptionem mira astutia, adhibitis scilicet ex composito cymbis piscibus onustis, inflammauit. Ad quod facit tex. in l. si quis affirmauerit, & l. cùm venditor, ff. de dolo malo, & l. si Titius, §. j. ff. de fideiussori. & l. ea quæ, §. j. ff. de contrah. emp. & l. iij. §. si quis volentem, ff. de libero homine exhibendo, & in l. j. §. persuadere, ff. de seruo corrupto, & in l. Iulianus, §. si venditor, ff. de actio. emp. & l in causæ, la j. §. j. ibi, hic enim velut affirmator fuit, & suator, vt cum minore contraheretur, ff. de minor. Et quod scribit Paul. Castr. consi. clxxiiij. contra. col. j. versic. sed ad hoc respondetur, libr. j. & quæ diximus suprà, §. j. glos. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 157. aut etiam si præter. Nam & pactum etiam expressum, ne venditor teneatur de euictione, nihil iuuat ipsum vẽditorem, qui in dolo & calliditate versatur, vt quia scit causam, ex qua euinci possit, & tacet, vt diximus suprà numer. 43. quid quòd. Aliàs enim (vt hoc quoque addam) ex suo dolo & calliditate id lucri consequeretur, contra leges propè infinitas, quæ huiuscemodi dolosis, callidis, versutis, vafris, omne commodum & lucrum prorsus adimunt, quarum bonam partem tibi collegimus suprà eod. tit. §. j. glos. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 67. denique si diceremus.

Quid tamen, si emptor allexit consanguineũ ad redimendũ.

51 ¶SED HAC IN RE maius dubium est, si ipse consanguineus qui retraxit, minor quoque sit, qui videns priorem venditorem & ipsum minorem, vt diximus, petere restitutionem in integrum aduersus se, vt potest, l. verùm, §. vlt. ff. de minori. per. & ipse se restitui aduersus retractum à se factum, atque ita pretium sibi reddi, offerens cedere rei: emptor autem id defendit, tum ex supra dictis rationibus, tum etiam quia minor retrahendo vsus est iure communi, id est, beneficio statuti aduersus emptorem vel inuitum: ideò ei non est subueniendum, l. inter eos, §. cùm inter, ff. de fideius. vbi ita scribitur: Non etiam deceptus videtur iure communi vsus. & ibi concordan. in glo. & inter cæteras, l. vlt. C. de in integ. rest. vbi glo. Odof. & Bald. id trahunt ad consuetudinem & statutum regionis, vt scilicet qui iis vtitur, non videatur circunscriptus. & est optimus tex. in l. si fine, §. Lucius, ff. de admi. tut. cuius autoritate Bal consi. cccj. in primis est videndum, paulo ante fi. lib. iiij. negat minorem restitui aduersus statutũ. Tum denique, quia fortè iste consanguineus minor, qui redemit, erat omnium consanguineorum venditoris proximior, ideóque retrahendo cæteris remotioribus, maioribus, & qui restitui non potuissent, occasionem facultatémque retrahendi præripuit, qui fortè atque etiam verisimiliter retraxissent, nisi iste omnium proximus retraxisset, vt in simili dicitur in l. si pupilli, §. vlti. ff. de negot. gest. & l. in commodato, §. sicut, ff. commo. atque sic emptorem huic periculo subduxissent. Et hoc incõmodum emptori oblatum hic minor sarcire non potest. Ergo nec restitui debet, cùm restitutio sit in priorem statum per omnia reductio, l. quòd si minor, §. restitutio, & ibi Bart. & alij, ff. de min. cum concor. à me adductis, suprà §. xxxij. glo. j. nu. 69. adde & tu.

Quid autem, si minor rẽ a minore venditam retraxit.

Minor vsus iure cõmuni, an sit restituẽdus, vide nu. 55. 56 57.

52 ¶Ego tamen puto minorem restituendum, per id quod in non longè dissimili casu scribitur in l. si quis patremfamiliâs, versi. proinde & in eo, ff. ad S.C. Velleia. cum si. sed ita, vt rem cum fructibus, si ij priori venditori restitui debent, vt debent, si cõtractus nullus erat, restituat: per l. patri, §. j. versi. prædium, ff. de minor. vbi id declaratur. neque enim æquum esset, eos lucro minoris cedere, cum iactura & detrimento prioris venditoris, aut etiam posterioris si eos reddere cogeretur, l. nam hoc natura, ff. de condi. inde. & l. rescriptum, §. j. ff. de distract. pignor. & l. iure, §. vltimo, ff. de iur. dotium, & l. iure naturæ. ff. de reg. iur. & ibi concordan. in gl. Quod etiam, ne quis dubitet procedit in minoribus, atque etiam pupillis. l. si pupilli, in princ. ff. de neg. gest. & l. iij. in princ. ff. commoda. & l. si pupilli, ff. de solutio. cum aliis multis si. & concordan. à me adductis in nostris legibus connubialibus, in verbo, *contracter*, quæ est glo. v. in xj. quæstio. nume. 132. ad absurdum.

De eadem re.

Locupletari cum aliena iactura nõ decet. Nec pupillos quidem.

53 ¶Sed hoc quoq; ita procedit, vt malæ fidei possessori detur officium iudicis, ne alter cum eius

Nec aduersus

quoque malæ fidei possessores.

Nec si à parte nõ opponatur.

Nec si ex statuto denegetur actio vel exceptio.

iactura locupletetur, l. planè, & ibi Barto. ff. de petitio. hæred. cum aliis similibus adductis à Philipp. Deci. in l. si me & Titium, colum. j. versi. item per istum tex. ff. si cer. peta. Procedit denique (ne & hoc prætermittamus) etiamsi à parte non opponatur, vt voluit Anto. in c. cùm dilectus, extrà de consuetud. Imol. in ca. peruenit, extrà de emptio. & vendi. Roma. in l. iiij. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infect. Barb. qui alios citat, consi. xxxvj. illud in medium, in fi. lib. j. & consilio sequen. illud adducam, lib. iij. versic. ideo dicit, iterúmque consi. sequent. scribitur, colum. v. versiculo, prætereà, & consil. xlij. illud in medium, col. vij. nume. 17. eodem libr. & consil. vij. sapienter, colum. penul. versicu. item potest, lib. ij. & consil. xvj. præclarè, colum. vj. versic. vltimò præmitto. eodem lib. ij. & consilio lxxix. clementissimi, colum. j. in fi. libr. iiij. vbi id dicit singul. Ex quibus etiam intelliges procedere, si ex statuto denegetur actio vel exceptio. Et his omnibus adde pulchrum text. in l. idémque, §. j. ff. manda. vbi scribitur, bonæ fidei hoc congruere, ne de alieno quis lucrum sentiat.

54 ¶ Quòd autem dicitur in d. l. inter eos, §. cùm inter, ff. de fideiuss. & in d. l. vlt. C. de in integ. rest. & simil. aut omnino procedit, cùm quid minor necessariò facit ex dispositione legis vel statuti, vt si compromittit ex statuto cogente consanguineos & affines compromittere, de quo statim dicemus. Aut si non cogitur id facere, sed quod facit, lege permittente facit: & tunc licet non præsumatur circunscriptus per eadem iura, tamen si verè reperiatur circunscriptus, restituitur, vt cùm adit hæreditatẽ, quã diligentissimus quisque paterfamilias adiisset, vt quæ omnibus apparebat esse locupletissima, & tamen debitis postea detectis reperitur pauperrima, vt sæpe fit, certè minor vsus est iure communi, & tamen restituitur, l. ergo, quæ est iiij. §. j. ff. de fidei. lib. & l. j. & l. ij. C. si mi. se ab hære. abst. & l. ait Prætor, §. sed & si, ff. de minor.

55 *Minor an restituatur aduersus statutũ.*

¶ D. autem §. Lucius, qui aliud est præcipuum alterius partis fundamẽtum, de eo hauddubiè loquitur, quod minor, aut eius tutor, vel curator, fecit inuitus, ac cogente statuto, vel consuetudine: quod apertè probatur ex illis verbis eiusdem l. erogare compelleretur. Et ita illum tex. intelligunt Bal. Sal. Pau. Cast. & Alex. loquentes de eo statuto compellente affines & consanguineos ad compromissum, in d. l. vlti. C. de in integ. rest. vbi ex hoc dicit Bal. non restitui minorem aduersus huiusmodi statutum siue compromissum ex eo factum. & consil. ccclviij. super eo, col. ij. versi. prætereà pupilli, lib. iij. & cõsi. xcvj. pupillus, in prin. lib. v. Ang. qui & ipse loquitur de eodem statuto, nec tamen illum tex. allegat, in l. si plures, post prin. ff. de pact. & Roma. qui id dicit not. in l. j. col. ix. versi. adde tamen, quòd vbi Prælatus, ff. de arbit. & Barba. consi. xliiij. illud afferam, col. pen. in fi. lib. iij. & Doct. vbique.

56 *De eadem re.*

¶ Quanquam in hac quoque specie compromissi contrarium tenet Bar. consilio xlvij. nunquid tutor tutorio nomine. & alio cõsilio incipi. statutum de compromisso, vti à multis citatur, sed illud non reperi. & Petr. Anch. in repet. c. j. charta 45. in paruis, versi. circa istos minores, extrà de constit. Sed tu de hoc vide amplissimè per Alexan. consi. ccluij. abunde satis, per totum, lib. vj. & cons. lxij. in causa, col. iiij. versi. quartò quia tale, lib. vij. Scio autem & illud dubitatum, quod & ad hũc locũ pertinet, an si extet statutum, quo filia dotata excluditur à successione, filia quæ dotem accepit, possit restitui aduersus ipsum statutum, vel receptionẽ dotis à se factam. Quod fatetur Andre. Iser. in cap. j. col. vij. versiculo, vtrùm verò restituatur, tit. de natu. succes. feud. sed id negat Cardin. Alex. in c. j. §. & quia, colum. quæ antepen. præcedit, tit. qui feu. dar. pos. quia ea (inquit) à statuto cogitur manere contenta, vt probat aliorum autoritate, vti apud eum videre poteris. Bald. autem in l. j. C. si aduers. dot. negat minorem posse restitui aduersus statutum, quo maritus lucratur dotem, per d. §. Lucius.

57 *De eadem re.*

¶ Quod autem postremo loco dictum est pro contraria parte, hunc minorem præripuisse facultatem cæteris consanguineis remotioribus, qui fortè venissent ad retractum, non video, cur id sit considerandum, vt quod sit admodum remotum & alienum, & prætereà nõ verisimile. Quis enim ita resupinus est, vt se libens in id periculum coniiciat retrahẽdi rem immobilem à minore venditam? & certè nullus saltem verisimiliter, arg. l. cùm de indebito, ff. de proba. & c. super hoc, extrà de renunt. cum concord. à me adductis in repet. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 206. in dubio, & seq. C. de reuoc. don. quo in loco citauimus Aristotelem, qui dicit simpliciter, neminem suas fortunas sponte eiicere.

58 *Quid si aliter contractus sit vitiosus.*

¶ ET HÆC QVIDEM omnia procedunt, etiã cùm aliter cõtractus rescinditur, vel cassatur, vtpote, quia vsurarius est, vel aliàs vitiosus: nam & hoc sæpissimè vsu euenire vidimus. Sed semper cùm fructus restituuntur, vel deducuntur ex sorte, debet prior emptor, etiam minor, eos quos percepit, restituere: neque enim eos lucrari potest ex vsurario, aut aliàs reprobato contractu, ob id quòd res ab alio retracta fuit: quia is qui ita contrahit, mala fide cõtrahit, l. qui à quolibet,

liber,

liber,ff.de contrahen.empt.& l.quemadmodum,& ibi Bar & Io.Plat.C.de agri.& censi.lib.xj. & c.qui contra,de reg.iur.lib.vj.& quæ suprà diximus,no.43.paria autem sunt.

59 ¶ DECIMO QVÆRO de huiusmodi specie,Titius vendidit Sempronio centum solidos annui vectigalis sibi competentis super domum Caij,pretio centum aureorũ : Sempronius emptor postea vẽdit dimidiam partẽ huius vectigalis alteri pretio qoadraginta aureorum tantùm:consanguineus Titij primi venditoris testatò conuenit Sempronium primum emptorem, petitq; admitti ad retractũ totius vectigalis:respondet Sempronius se mediam illius partẽ vendidisse alteri eo pretio xl.aureorum,paratúmque reliqua media parte ei cedere,restitutis lx.aureis,qui & reliqui sunt ex integro pretio : præsertim cùm possit etiã retrahere alterã dimidiam partem diuenditam,restitutis tantùm quadragiota. Consanguineus autem ex aduerso dicit, nõ posse se illam alterã partem retrahere,quòd fortè alter consanguineus se proximior iam eandẽ retraxerat:aut si possit,tamen illum secundũ emptorem non teneri restituere rem,nisi restituto medio pretio totius prioris venditionis,cuius ratione & nomine consanguineus venit ad retractum:quod quidem pretiũ ideò sequi debemus,arg.eius quod in simili dicitur in l.postliminiũ, §.si is qui emerat,ff.de capti.& postlimi.reuer.nec potuisse secundã venditionẽ viliori pretio factam,à priori venditione quicquã immutare in præiudiciũ ipsius cõsanguinei, cui ius est statim quæsitum ex ea,& æx qua etiam agit,& non ex altera. Sed vel hanc secundam videri factam in fraudem ipsius consanguinei:aut etiam si non in fraudem facta sit,imputandũ tamen esse priori emptori,qui sic temere contraxerit,durante adhuc tempore retractus. *Quæstio retractus perplexa, & intricata.*

60 ¶ Et hæc quidẽ species in oppido Niorti ex facto contigit,eiúsque me admonuit Philippos Berlandus eius oppidi Procurator regius, vir sanè & probus & doctus. Et ex ea quidẽ duo dubia non contẽnenda suboriũtur,primum,vtrùm iste consanguineus, qui vult retrahere à priori emptore partem dimidiam,quæ illi empta remãsit,debeat restituere illos sexaginta aureos, an verò tantùm teneatur reddere dimidiũ integri pretij,videlicet quinquaginta. Alterum,vtrùm secundus emptor accipere debeat ab isto consanguineo retrahẽte alteros quinquaginta, an verò quadraginta tantùm,quos dedit priori emptori.Et ex hoc posteriore dubio prius illud deciditur.De quo tu omnino vide quæ satis abunde tractauimus suprà eo.tit.§.xij.gl.j.nu.6.sed quæstionis est,& multis seq.ex quibus intelliges,quid hîc dicendũ sit. Sed ea procedunt, cùm consanguineus potest etiam retrahere à secundo emptore dimidiæ partis,quòd si non possit,quia iã ea pars dimidia relicta est alteri consanguineo proximiori : fortè cogendus est primus emptor reuendere ei consanguineo,qui illum ad retractum reliquæ illius dimidiæ vocauit,restituto tãtùm dimidio pretio,& si velit,agat aduersus illum alterum consanguineum, vt decem sibi restituat,per ea quoque quæ illis locis diximus. *De eadem re.*

61 ¶ VNDECIMO QVÆRO.Diximus soprà in prin.præfat.huius tit.hanc consuetudinẽ retractus habere locũ Venetiis: At ex ea cõsuetudine eximuntur Veneti, qui liberè possuot vendere sua bona immobilia,nec possunt propinqui eorũ offerre & retrahere eadem bona. Quæsitum aliquando fuit,vtrùm huiusmodi cõsuetudo excipiens Venetos extendatur ad Triuisanos. Qua in re cõsilium priuatim edidit Pau.Cast.cõsi cccxlix.consuetudo Venetorũ,libro secũdo: vbi & alia multa tradit super iotellectu & interpretatione illius consuetudinis, vti videre poteris : neq; enim id aliter tractandũ ducimus,cùm illic in promptu sit omnibus, & quia etiã apud nos id propè inutile foret:sed satis mihi visum fuit locũ iis designasse, quibus prodesse poterit. *Alia quæstio.*

62 ¶ DVODECIMO QVÆRO. Ex multis consuetudinibus Galliæ si res emptæ sunt in diuersis iurisdictionibus:omnes earũ iudices sunt adeundi, nec satis esset corã vno tantùm emptore conueniri,nisi is esset superior omnium,vt apud Cenomanenses cap. cccxcij. & Andegauenses,cap.ccclxxxij.& diximus suprà in gl.præcedenti,in j.quæst.Pone igitur quòd in illis regionibus,vel etiã hac in nostra(quandoquidem nihil prohibet,quin & illud hîc fieri possit.)cõsanguineus post suam oblationem ab emptore non admissam,eum citari fecit in materia retractus coram duobus iudicibus,quia res erant in duabus iurisdictiooibus, & id quidem proximis vtriusque assisiis : ita enim vulgò vocamus cõuentus illos iuridicos, quibus scilicet subditi conuenire solent iudiciorũ causa,de quibus alibi latè diximus. Primis igitur assisiis alterius iudicis reus conuentus,ad edictũ respondet,actor autẽ non comparet,& interim annus retractus labitur.Posteà autẽ in primis alterius iudicis assisiis vterque comparet,petiitque actor se admitti ad retractum vel omniũ rerum,vel saltem earum quæ suot huius iorisdictionis. Emptor defendit se non teneri eũ admittere,nec ad eas quidẽ res,quæ sunt huiusce iurisdictionis,quoniã ex nostra consuetudine,suprà,§.xxiij.non admittitur consanguineus ad retractũ partis rerum venditarum eodem contractu & pretio,& ibi docuimus id iuris esse. Ad totũ quoque nõ teneri,quia iam ab ea parte,quæ erat prioris iurisdictionis exclusus est lapsu anni,cùm citatio que ibi facta *Alia quæstio.*

est,tanquam circunducta,non interruperit id tempus,sed perinde habeatur,ac si facta non fuisset,l.& post edictum,& ibi expressè Bal.in vtraque lect.ff.de iud.cum aliis multis concor. à me traditis suprà eo.tit.§.viij.in glo.ij.nu.8.quid autem si consanguineus.

63 ¶ Ex quo fit,vt cùm vnam partem siue reliquis retrahere non possit, & iam exclusus sit ab vna parte,ab alia quoque excludi debeat,vt scilicet exclusio vnius partis faciat & alterius exclusionem,ex doctrina glo.no.in c.si capitulo,in verbo,factam,de concess.præb.lib.vj. quæ dicit post Compostel.in c.capitulum.in glo.magna,versi.quid si collatio,extrà de rescrip. quòd per solam præsentationem mandati Apostolici de prouidendo alicui de beneficio,factam vni ex duobus collatoribus , adimitur vtrique potestas conferendi alteri. Ex quo enim (inquit) potestas vni adimitur,sine quo alter conferre nõ potest,alteri quoque adempta censetur. Sicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedito,cæteri procedere nõ possunt,l.si in tres,& l.sequen.ff. de arbit.& c.vno,extrà de offic.delega.Ex quibus apertè intelligis,id quod suprà diximus,scilicet exclusionem vnius facere exclusionem alterius in rebus indiuiduis. Eam autem glo.& eius rationem sequuntur omnes ibi.& D.Cos.Guy.in prag.sancti.tit.de colla.§.statuit, in verbo, spectat,Et ita in nostro casu ex facto respondi.

Exclusio unius partis facit exclusionem alterius in individuis.

64 ¶Nam hanc rem indiuiduam esse,ex hoc liquidò apparet, quod nuper diximus, vnam rem ex multis eodem pretio venditis retrahi non posse.Ex quo & illud confestim sequitur,si retractus in vna parte vitiatur,in reliquis quoque vitiari,vt semper aliàs fit in rebus indiuiduis,l.j.§.illud, & §.Trebatius,ff.de aqua quotid.& æsti.& l.si ego,ff.de iniusto testamen.& l.j.§.generaliter,& ibi Bart.ff.de don.inter vir.& vxo.gl.& Dy.qui alia iura citant,in cap.vtile,de reg.iur. libro vj. Bald.in l.certi,§.quoniam,columna iiij.versiculo,decimus est,ff.si certum peta.cum simil.In iis enim illud obtinet,paululum fermenti totam massam corrumpere, vt scribitur prioris ad Corinthios Epistolæ cap.v.& ad Galatas capit.item v.Et huc quoque spectat, quòd vnius victoria in indiuiduis prodest alteri,l.j.C.si vnus ex plurib.appel.Ergo & in simili,qui in vno ex indiuiduis vicit,& in alio quoque vicisse censendus est,illo arg.de persona ad rem, quod in iure validum est,& è diuerso,l.qui plures liberos,ff.de vulg.& pupil.& l.si quis inquilinos,§. si ita legatum,ff.de lega.j.& l.si duo rei.& ibi Alberi.nume.3.ff.de verbor.obligatio.& voluit etiam Angel.qui & alia iura citat,consilio cclxj.thema prædictum,col.j.& Rapha.Fulg.consil.xlvij. Ser Michael,col.ij.

Vtile per inutile vitiatur in indiuiduis.

Argumentum de persona ad rem.

65 ¶Et ad hanc quæstionem optimè facit quæstio Sabbatina Roffre.Beneuen.xliij.cuius initiũ est, factum est constitutum, qua disputat,vtrùm statutũ,quo iubetur,vt qui habet fundũ liberũ,teneatur eũ vendere,& vicinus etiam emere,extendatur ad fundũ partim liberum, partim seruũ. Atque in vtranque partem multa iura & rationes allegat:tandem verò concludit, quòd cùm in casu de quo loquitur,fundi ab initio separati erant, sed posteà à domino simul iuncti , ita vt ex duobus vnum fecerit,teneri ipsum dominum eam partem,quæ libera est,vendere:neque eũ potuisse illos fundos primùm separatos vnire,atque confundere in præiudicium alterius: tanquã aliter sentiat,si idem fundus semper aute fuisset.Et facit etiam tex.in l.si cum vno,ff.si ex noxa. cau.aga.ex quo no.Bal.quòd id quod indiuiduum est,non debet diuerso iure censeri.

De iisdem rebus.

66 ¶ET EX HIS POTES DECIDERE hanc controuersiam,quam scio ex facto agitari. Sunt apud nos quidam parœciarũ ac villarũ limites,inter hanc nostram Pictauiam & Britanniam(hanc nos vulgò Marchiam vocamus,voce vt opinor Germanorum, qui Marchionem vocant ducem limitaneum,de quo videre poteris Alciatum libro παρέργων primo capit. xxvij.) Res igitur illic sitæ sunt partim in Pictauia,partim in Britannia,atque id indiuisim,respondéntque homines eius loci iurisdictionibus vtriusque regionis.In Pictauia cœperit annus consanguineis ad retrahendum post notificationem apud acta factam,vt scribitur suprà,§.vlt.huius tit. In Britannia vnus tantùm mensis absenti consanguineo , à reditu, si facta fuerit quædam certificatio in iudicio, vt scribitur in consuetudinibus reformatis eius gentis hoc eodem ti.§.quinto. Igitur si emptor fundi huius Marchiæ notificauit apud acta Pictauiæ,fecitque etiam eam certificationem iudiciariam in Britannia,nec consanguineus venerit ad retractũ intra mensem post suum reditum, ideóque exclusus sit ab ea parte,quæ Britanniæ est : certè non poterit venire ad retractum alterius partis Pictauiæ , aut etiam totius intra annum in Pictauia statutum , per eadem iura & rationes.

Alia quæstio.

Marchia quæ dicatur.

Marchio quid sit.

67 ¶DECIMOTERTIO QVÆRO, Si domus, quam tu à consanguineo meo emisti, culpa tua cõbusta est intra tẽpus retractus,quo scilicet poteram retrahere : an tu mihi tenearis ad eius æstimationem?Et idem quoq; quæri potest in retractu cõuentionali. Hanc autem quæstionem in retractu proximitatis posuit Geraldus Bago. in sua ipsius retractus disputatione, versiculo,

Domo culpa emptoris combusta an is te-

versiculo,quæro sequenter,vẽdita est domus.Et dicit, primùm videri te in hoc teneri ,quia vbi aliàs quis tenetur ad restitutionem rei restituto sibi pretio,si culpa ipsius ea res interierit, tenetur ad restitutionem.l.si seruum,ff.de acquir hære.& l.in bello,§.si quis seruum,vers. manumittendo,ff.de capt.& postli.reuersis.quæ iura nihil ad hoc mihi facere videntur. Tamen pro hac sententia facit,quod sæpe alibi diximus,post contractum venditionis confestim ex eo ius quæri consanguineis ad redimendum ex nostro statuto,vt voluit Bal.in rub. C. res inter alios acta, versiculo,nota quòd ex consuetudine,cum aliis concor.à me traditis suprà,§.j.glos.ix.in verb. *ou lignagier*,nu.105.huius autem dubij. *neatur consanguineo.*

68 ¶Sed vt redeamus ad Bago.is cõcludit,te non teneri in eã æstimationem rei:quia res (inquit) tua est,ideò de ea liberè potes disponere,l.in re mandata,C.mãda. Et si tu dolum in tua re cõmiseris,nulli teneris,antequàm appareat retrahens,l.etiam,§.licèt , ff.sol.matri. Verùm si iam consanguineus obtulit pretiũ, & tu in mora recipiendi & cedendi,teneris in id quod interest, tanquam morator de rei interitu,l.si ex legati causa,ff.de verb.obli.Hæc Bago. Cui adde l.nemo rem suam vtiliter,§.j.& l.si seruum,§.sequitur,& §.vlt.ff.eod.tit.& l.quod te,& l.incendiũ, ff.si cert.peta.& cap.j.extrà de commod.& cap.ij.de depositi. Adde (inquam) & id procedere, etiamsi perierit intra tempus,quo morator ipse potuit moram purgare,l.sancimus,§.penulti.& ibi Bartolus,qui id dicit notabilissimum,C.de fideiuss.& voluit quoque idem Bart.qui & eum textum dicit nota.in l.si insulam,colum.penulti.in vij.quæstio.& ibi Iason colum.antepen.versiculo,in vij.quæstion.ff.de verbor.obligationib.& ipse Bartolus in l. qui ob rem,in fine,ff. de condict.indebit.&in authent.& qui iurat,circa medium.C.de tempo.appel.Bal. qui illum textum dicit vnicum,in cap.capitulum,col.vltim.extrà de rescript.Salic.in l.magnam,col.vij.versiculo, quæro pone quòd infrà.C.de contrahend.& commit.stipul.Paul. Castren. qui & illum text.dicit sing.in d.l.quòd te.Alexan.qui illum etiam dicit not.in d.l.si ex legati,col.j.ff.de ver. oblig.Franc.Rip.in d.l.si insulam,nume.97.eo.tit.vbi & ad hoc allegat l.si decesserit.ff.qui satisd.cogan.Subdit autem Bago.(vt ad eum redeamus)non obstare d.l.si seruus,& d.l.in bello, quia loquitur in eo qui dominus non erat. *De eadem re.* *Morator tenetur de rei interitu.* *Etiã si sit intra tẽpus purgandæ moræ.*

69 ¶Ego autem censeo,quantùm ad posteriorẽ casum,quo emptor in mora est, nihil esse quod dubitandum sit,quin teneatur de interitu,etiam si aliter culpa sua res non interierit, vt illis iuribus satis probatur. Sed quatenùs ad priorem , quo scilicet res culpa emptoris ante oblationem perijt,nõ omnino res est indubia,quia licet emptor esset interim dominus rei,ea tamen iã erat , vt diximus obnoxia retractui cõsanguinei,ex ipso cõtractu venditionis.Ideoq́, ea interim vti debuit,vt bonus paterfamilias, vt alia re subiecta restitutioni : nec ei iuri potest ac debet emptor præiudicare,cùm nõ debeat alteri per alterũ iniqua cõditio afferri,l.nõ debet,ff.de reg.iur.idque etiã in re aut iure:quod nobis spe tantùm cõperit,l.vlti.ff.de pact.cũ multis similibus à nobis adductis infrà tit.seq.§.j.gl.vij.in verbo,*seront preferez*.nu.20.neque id quidem, & sequen. Imò verò nec in re sua,l.Aediles etiam,§.Pedius,ff.de Aedil.edict.cùm scribitur, Quid ergo si culpa,nõ etiam dolo emptoris seruus deterior factus sit?æquè condemnabitur.Cuius l.autoritate Bar.post Dy.in d.l.etiã,§.licèt,in prima opp.& ibi quoque Alex.col.j.in fi.limitant tex.ibi, qui culpæ pœnam in re propria non admittunt,vt procedat in re propria simpliciter & irreuocabiliter,quæ scilicet nõ est subiecta restitutioni,& quę ideò dici potest aliena spe.Et hoc quoque,vt dicit Bar.probatur in d.§.licèt,vbi in rebus dotalibus,licèt sint viri constante matrimonio,tamen non potest committi culpa propter spem restitutionis. *De eadem re.* *Culpa in re propria subiecta restitutioni luenda est.*

70 ¶Quòd si quis statim aduersus hæc insurgens,obijciat nobis text.in l.sed & si lege,§. cõsuluit, ff.de peti.hære.& iterum in l.si quid possessor,§.sicut autem,eo.tit.quibus scribitur,bonæ fidei possessorem hæreditatis culpæ rationem reddere non teneri:tunc enim,quia quasi rem suã neglexit,nulli querelæ subiectus est,ante petitam hæreditatem. Qui quidem,præter ea quæ suprà dicta sunt,multum faciũt pro opinione Bago.etiam distinguentis,an retractus ante incendium fuerit petitus,an non.Certè illi textus nihil obsunt illi contrariæ sententiæ.ibi enim is possessor hæreditatis erat omnino bonæ fidei,nec sciebat rẽ esse subiectã petitioni hæreditatis,vt apertè ibi declaratur:alioquin non fuisset bonæ fidei possessor.Hîc autem emptor nec potest,nec debet ignorare id ius retractus lippis & tonsoribus non incognitum, vt diximus suprà eod. tit.§. xij.glo.j.nu.7.sed hoc de euictione. *De eadem re.*

71 ¶Et ne quis amplius dubitet,textũ habemus expressum , dominum rei subiectæ restitutioni teneri de incendio sua culpa in re ipsa cõtingenti,in l.si modò,ff.de leg.j.& voluit gl.in l.qui exceptionem,§.j.in verbo,asserit,in prin. ff. de cond.inde. In quam etiam sententiam facit,quod non obscurè sentiunt Docto.in l.ij.C.de rescin.vendit.emptorem,qui rem emit minus dimidia parte iusti pretij,teneri ex eadem l.si res sua culpa perierit,cùm negãt eum teneri, si fortuitò & *De eadem re.* *Emptor , qui emit minus dimidio iusti pretij , an tenea-*

tur si res perierit.

ſine culpa ipſius periit. Ita enim voluerunt gl. Bar. Bal. Sal. & Pantal. ibi. & Ant. Burg. in c. cùm dilectis in fi. extrà de empt. & vendi. Quamuis ſint, qui & in hoc quoque vltimo caſu conſtanter affirment eum teneri, vt per Bapt. Brix. quæſtio. venerabili, lxij. pone quòd res empta. & Alber. poſt Guid. Sux. in d. l. ij. col. uj. verſi. item quærit glo. C. de reſcin. vend. & Panor. in d. c. cùm dilecti. in fi. & Franc. Cre. ſing. lxxxiiij. volo te docere. vbi tamen Bapt. Caſtel. in addi. tenet priorem. Et quamuis in retractu proximitatis res aliquid dubij habeat, tamen in cōuentionali, nihil omninò dubitarem, quin emptor teneretur.

72 ¶DECIMOQVARTO' QVÆRO. Domus vēdita cōbuſta eſt, aut aliter deſtructa: an conſanguineus venditoris poterit aream eius retrahere? Et idem quæri poteſt de retractu conuentionali. Et hanc quoque quæſtio. in retractu proximitatis poſuit Geral. Bag. in d. diſputa. retractus, verſic. quæro ſubſequenter, emiſti domum. Dicitque primùm videri, conſanguineum non eſſe admittendum: quia domus deſtructa amplius domus non eſt, l. repeti. §. rei mutatione, ff. quib. mod. vſusfr. amit. vbi, ſi ædes quarū vſusfructus relictus eſt, corruêre vel exuſtæ ſunt, extinguitur vſusfructus: adeò quidem, vt nec areæ, nec cæmentorū debeatur. & eſt ſimilis text. (vt id ei addas) in l. quid tamen, §. j. ff. eo. tit. & in l. quoties, §. vlt. & l. qui vſumfructum, in princ. ff. de vſufruct. & l. ſeruitutes. §. ſi ſublatum, ff. de ſeruit. vrb. præd. Allegat item ipſe Bago. l. domum, ff. de contrahend. emp. vbi non conſiſtit emptio domus, quam exuſtam emptor & venditor ignorabant, quamuis area maneat. Subdit autem contrarium quoque videri: quia idem eſt iudiciū de parte, ac de toto, l. quæ de tota, ff. de rei vend. & l qui ſcit, ff. de vſur. Area autem pars eſt & quidem maxima ædium, l. qui res, §. aream, ff. de ſolu.

Domo empta destructa, an consanguineus posit retrahere aream.

73 ¶Tandem verò concludit ipſe Bago. aream retrahi nō poſſe, quia domus (inquit) deſtructa amplius non eſt domus, nec pars ipſius, §. vlt. Inſtit. de vſufruct. vbi tamen aliud non dicitur, quàm in d. l. §. rei mutatione. Subiungitque, quòd ſi etiam ea domus reficeretur ex iiſdem cæmētis, tamen retrahi non poſſe: quia non eadē domus eſſet, d. §. aream, & l. inter ſtipulantē, §. ſacram, in fi. ff. de verb. obli. Nec obſtat (ait) quod dictum eſt de toto & parte: quia illud procedit, cùm eadem eſt vtriuſque ratio: hîc autem diuerſa eſt. Cui in hoc adde huiuſmodi argu. de toto ad partem, & è diuerſo, nō valere, cùm diuerſa eſt vtriuſque ratio, l. cùm de indebito. verſic. ſed hoc ita, & ibi Saly. in ſecundo nota. ff. de prob. ſed nec neceſſariò concludere, etiam ſi ſit eadem ratio, l. ſi quis aliam, ff. de ſolut. cum aliis multis vtriuſque ſimilib. & concord. à me late congeſtis ſupra, §. j. in gloſſ. vij. in verbo, *ou aultres choſes censées pour immeubles*, numero 45. tum poſtremo. Sed vt redeamus, nec area quidē pars eſt domus, l. ſi is qui quadraginta, §. quędam, ff. ad legem Falcidiam. aut ſi pars eſt, intelligitur, quandiu domus eſt, aliàs minimè. & ita intelligitur quod ſuprà diximus.

74 ¶Hæc propè Bago. quem refert, & ſequitur Boer. in commentariis conſuetudin. Biturig. hoc eodem tit. §. iiij. in fi. Quibus omnino non accedo, fretus autoritate l. domo, ff. de pigno. actio. vbi domo pignori data, & area eius tenebitur, etiam ſi (vt dicit glo. quam omnes ſequuntur) domus ipſa comburatur, & reddit is text. rationem. eſt enim area pars eius. Glo. autem ibi pro cōtrario adducit d. §. vlt. Inſtit. de vſufruct. nec id aliter diluit. At Bart. eodem in loco, dicit aliud eſſe in vſufructu, de quo loquitur d. §. vlt. quia mutatione rei perimitur vſusfructus, vt ſcribitur in d. §. rei mutatione. aliud autem in pignore, vt ibi probatur, & in l. Paulus, §. domus, ff. de pign. Atque etiam in dominio, vt & ipſe Barto. & Sal. optimè declarant, in l. ſi conuenerit, §. ſi quis cauerit, ff. de pigno. act. Cui & tu adde tex. optimum in l. ſolum, ff. de rei vendica. vbi id primùm ſcribitur, ſolum eſſe partem ædium. mox ſubiungitur, vt intelligatur de eadem re loqui, meū eſt quod ex re mea ſupereſt. Si ergo emptor, domo, quam emit, exuſta, manet dominus areæ, quæ supereſt, ſi ea area manet obligata ex obligatione domus, quî fit, vt eadem area nō maneat etiam obnoxia retractui, vti domus erat? præſertim cùm in ea ſit eadem ratio retractus, quàm ſuprà ſæpius adduximus, ne ſcilicet res exeat extra familiam.

De eadem re. Area eiusdem natura ac domus.

75 ¶Et vide præterea Bal. in l. j. colum. iiij. verſic. modò reuoco in dubium, C. de iure emphyt. qui dicit, domo emphyteutica exuſta durare tamē emphyteuſim in area, ſi dominus voluerit. quod etiam tenuit Ange. in §. lex itaque, in fin. in authen. de non ali. & ſubobſcurè Innocen. in c. potuit, colum. xx. verſic. & prædicta etiam, extrà de locar. & Iaſon in d. l. j. columna iij. verſicu. ego autem, & iterum colum. xvij. verſiculo, & iſta etiam, de iure emphy. De quo tamen vide Steph. Bertran. conſilio cxciiij. pro defenſione, lib. ij. Sed & tu vide Bar. loquentem de ſuperficie, in l. vlti. ff. de ſuperfic. Et præterea tex. in l. venditor ex hæreditate, in fin. ff. de hæred. vend. vbi venditor domus aream tradere debet exuſto ædificio. & in l. ſi ego. §. vlt. ff. de publicia. in rem act. vbi, ſi inſulā emi, & ad aream ea peruênit, æquè potero vti Publiciana pro area ipſa, atque pro inſula, ſi ea extaret, & l. in tantùm, §. ſacræ, ff. de rerum diuiſio. vbi ſemel æde ſacra facta, diruto

Domo emphyteutica exusta durat emphyteusis.

ædificio

ædificio area sacra manet. quod etiam probatur in l. ęde, ff. de contrah. empt. Et ita nuncupatim in casu nostri retractus tenuit Ferro. in consuetud. Burdig. hoc tit. §. xv.

76 ¶ ET SI TENEAMVS hanc opi. quæ vult retractum habere locum in huiusmodi area, domo vendita exusta, quæ mihi verior & propè indubitata esse videtur: quæstionis est, vtrùm tunc consanguineus tenebitur reddere integrum domus venditæ pretium, an verò pro rata tantùm areæ. & Ferro. qui hanc (vt diximus) sententiam secutus est, eodem in loco dicit integrum restituendum, nec aliter consanguineum esse audiendum, nec quicquam allegat, tanquam id minimè obscurum sit, nec allegatione indigeat. In id autem facit, quod scriptum est in l. j. in fi. C. de iure emphy. non minus pensionem emphyteuticam, ob id quòd portio rei emphyteuticæ perierit: modò aliquid etiam modicum supersit, secundùm glo. & Doct. ibi, & gloss. in §. adeò. Instit. de loca. & in cap. potuit, in gloss. mag. & ibi quoque Doct. extrà eo. Specul. eod. quoque tit. §. nunc aliqua, versic. sed quare, qui est sub vij. quæst. & iterum versicu. cxxxiiij. & sequen. & ibi etiam Ioan. Andr. *An autē consanguineus retrahens aream tantùm teneatur integrum pretiū soluere.*

77 ¶ Sed contrà facit, quod de remissione pensionis pro rata periculi siue calamitatis rei locatæ scribitur in l. licèt certis, & l. excepto, C. locat. & c. propter sterilitatem, eo. tit. Et quod alio non admodum dissimili casu scribitur in l. domum, ff. de contrah. emp. quæ loquitur de domo vendita, cuius pars incendio consumpta erat, ob idque (ait) æstimatione boni viri habita, quod ex pretio propter incendium decrescere fuerit inuentum, ab eius pręstatione emptorem esse liberandum. Et quod legitur in l. forma, §. j. ff. de censib. si agri portio chasmate perierit, deberi cũ, qui in publicis tabulis modum detulerit, per censitorem releuari. Et quod traditur in l. ij. C. de allu. tributa minuit pro parte rei extinctæ, sed illud speciale esse in tributis tradunt gloss. & alij in d. l. j. de iure emphyt. & Spec. vbi suprà. *De eadem re.*

78 ¶ DECIMOQVINTO QVÆRO, an hæc oblatio retractus possit fieri die dominico, aut alius Deo Opt. Max. aut Diuis sacro, & consequenter an etiã citatio in causa retractus his diebus fieri possit. Et hoc in dubiũ aliquando reuocari vidimus. Et idem quoque de retractu conuentionali quæri potest. Et quantùm ad oblationẽ non admodũ dubium videri potest, cùm sit actus extraiudiciarius, nullam requirens causæ cognitionem, atque in mero facto cõsistens, per text. & ibi not. plenissimà per Doct. in l. j. §. nuntiatio, ff. de ope. no. nunt. & in l. miles, §. sexaginta, ff. de adul. & Host. in Summa, de fer. §. qualiter distinguatur. Albe. in l. illud, col. ij. versi. circa tertium. de sacrosan. eccl. Fede. Senen. consi. cxlvj. diffinitiua, & Bart. in l. cùm filiusfamilias, §. vlt. & ibi Ias. circa medium, ff. de verb. oblig. vbi tradunt interpellationem, protestationem, & quemuis alium actum extraiudicialem, posse fieri diebus feriatis, etiam Deo dicatis. & rursus in l. si expressim, colum. iij. versic. circa primum, ff. de appell. & Bald. qui loquitur de intimatione in l. in contractibus, §. vlt. C. de non num. pec. cum aliis concord. adductis ab Alex. consi. xxvj. viso, colum. iiij. versic. tertiò corroborantur, lib. vj. & plenius Fel. in c. cùm M. Ferra. colum. xx. versic. secunda conclusio, & ibi quoque Fran. Ripa num. 146. extrà de constit. & quæ diximus suprà, §. vlt. glo. ij. in xvij. quæst. { Quibus adde quòd quilibet actus, qui etiam coram iudice fieri debet, potest fieri etiam die feriato vel in honorem Dei, modò non sit necesse iudicem loqui, sed tantùm eius præsentiã requiri, cuiusmodi est actus insinuationis. Ita enim voluit Ang. in l. omnium, circa medium, in versi. ego addo aliud. C. de testa. } *An hęc oblatio retractus possit fieri die dominico.*

79 ¶ De citatione autem nonnihil dubij est. Sunt enim, qui dicunt, eam posse fieri huiusmodi diebus ad diẽ non feriatam, & in his gl. in clem. j. in verbo, festiuis, de foro compe. Dy. in d. §. nuntiatio, & in l. in tempus, & ibi etiam Alber. ff. de hære. institu. Pet. & Cyn. in l. in minorum, C. in quibus cau. in integr. restit. non est neces. & in l. vlt. & ibi Franc. Accur. vt à multis citatur, C. de feri. Ioan. And. in c. vlt. col. ij. versic. connertamus casum, extrà eod. tit. Guliel. Cun. & Alber. in l. plerique, ff. de in ius voc. latè Fed. Senen. consi. ccxlviij. suo domino. Ægid. Bellemer. in c. Romana, §. contrahentes, colum. vij. vers. septimò quæritur, de foro compet. lib. vj. D. à Rota decis. ccclxvij. si committatur, post princ. in nouis. Nicol. Mil. in suo repertorio, in verbo, citatio potest committi. Guid. Pap. deci. Delphi. ccxv. an executio, colum. ij. & consi. clxxviij. circa processum, col. ix. versi. sic etiam potest fieri. & iterum consil. ccv. cuius est idem initium, col. xj. versic. sextò quia potest fieri. *Citatio in causa retractus an etiã fieri possit hisce diebus.*

80 ¶ Alij simpliciter id negant, inter quos sunt Oldr. Bar. Imo. Paul. Castr. Alexand. & Iaso. in d. §. nuntiatio, Iaco. But. Pet. à Bella Perti. Alber. Bald. & Sali. in d. l. vlt. C. de fer. per text. ibi, in illis verbis, nulla admonitio, & ibi, neque liceat, rursúmq; ibi, taceat apparitor, atque ibi, sileat horrida vox præconis. & Spec. tit. de cita. §. j. versicu. item excipitur, quòd facta est die, & sequen. Guid. Suz. in l. ij. ff. si quis in ius voc. Ioan. And. sibi contrarius, & Domi. in c. cùm plures, col. vl. *De eadem re.*

de off.deleg.lib.vj.Bonif.Vitel.in tracta.malefi.tit.forma citationis accusati,col.j.versi.sed quid si citetur.Bart.in l.ij.§.item si,col.ij.versiculo, sed quæro quid econtrà,ff.si in ius voc. non ier. nisi (inquit) actio esset tempore peritura,aut dubitetur de fuga.& in tract.de cita.in vj.q.Albe. sibi quoque contrarius in l.si cùm seruũ,§.j.ad fi.ff.de donat.int.vir.& vxo.& in l.si res,ff.de iure dot.& in d.l cùm filiusfa.§.j.in fi.ff.de ver.obl.Bal.& Imo.in d.l.in tempus.ff. de hæredibus institu.idem Bal.in l.si feriatis,ff de fer.& in l.cùm clericis,circa medium,C.de Episc.& cler.& in d.l.in contractibus,§.vlt.C.de non nume.pecu.Card.Flor.in cle.j.in iij quæst.de iud.Rapba. Co.consi.vij.visis compromissis,col ij.Imo.in d.clemen.j.col.iiij.super d.gl.in verbo, festiuis, de for. comp.Pet.Anc.consi.cclxix.pro declaratione.paulò ante fi.Paul.Cast.cons.cclax.super primo,in ij.dubio,lib.j.Lanfran.Oria.in repet.c.quoniam contra,in materia citationũ,col.vlt. versiculo,tandem quæritur,de proba.Ang.Aret.in §.vl.col.ij.vers.quæro an citatio,Inst. de pœna teme.litig.Guid.Pap.secum etiam pugnans,consi.xxxvj.citatus fuit.Ioan. Lup. in repet. cap. per vestras,§.xlv.col.ij.versic.si tamen nuntius,extrà de don.inter vir.& vxor.Matth.Afflict.in constit.Siciliæ incip.baiulos omnes,col.uj.in v.notab.

81 ¶ Sunt & alij,qui distinguũt inter dies dominicos,& alios etiam honori Dei & Diuorũ consecratos,vt illis citare non liceat:vt retulit Alb.in d.l.j.§.item nuntiationẽ,ff.de oper. noui nunt. & Bal.in d.l.in minorum,C.in quibus caus.in integ.restit.non sit necess.& in l.in tẽpus , in fin. prin.ff.de hæred.instit.& latius in c.vlt.eolum.ij.versiculo,quæritur igitur,extrà de feri. Et hãc sequuti sunt Dyn.& Iac.But.in d.l.vlt.C.de fer.& Oldr.in d.l.in tempus,de hæred.insti.Cardi. Floren.in clem.j.in iij.quæst.de iud.& Roma.in d.l.j.§. nunriatio,col.ij.versi. & quò ad secundùm,ff.de oper.no.nũt.Paul.Cast.consi.cclxx.super primo dubio.in iij.dubio,lib.j.At Iac.Are. in d.l.j.§.nuntiatio,numero 6.de oper.no.nuntia.fuit in noua quadam opin. & ea quidem satis obscura,vt scilicet citatio facta die feriata ad diem iuridicum , non valeat ratione diei feriatæ, tamen valeat ratione diei iuridicæ,per l.quia in hoc, ff.de don.inter virum & vxorem. Ex quo videtur in id inclinare,secundùm eam l.vt valeat,licèt multi eum pro contraria sententia allegent.Sed quicquid sit de iure communi,primam illam opin.approbauit consuetudo,vt dicunt Oldra.Dyn.& Iason in d.l.j.§.nuntiatio,ff.de oper.no.nuntia.Ioan.And.in d,c.vlt.de feri. Cy. & Alber.in d.l.vlt.C.eo.titu.Alber.in d.l.si cùm seruum,§.j. & in d.§.item nuntiationem,& in d.l.in tempus.Barto.in d.tracta.de citati.in vij.quæst.Bald.in d.l.si feriatis.Imo in d.clem.j. de for.compe.Matth.Afflict.in d.constit.baiulos,& rursum in rubr. xcv. quæ est de exordiis præparatoriis iudiciorum.Constat autem,interpellationem,quæ etiam requiritur in oblatione retractus,vt scribitur in §.primo huius tit.fieri posse huiusmodi diebus, secundùm Cyn. in d.l.in minorum,in v.quæst.post Petr.ibid.

De eadem re.

An & interpellatio quæ fit ad retractum.

82 ¶ DECIMOSEXTO QVÆRO, an & huiusmodi oblatio possit fieri in tẽplo, &, vt nostri loquuntur,ecclesia:& similiter citatio in causa retractus.Quid enim si fortè emptor non habet domicilium,nec discedit à templo immunitatis causa?Dic vtranque,& oblationem,& citationem,fieri posse in templo.Nam de citatione (quod magis est dubium, propter ea quæ diximus in præcedenti quæstio.& quia pertinere videtur ad iudicia,quæ in templis exerceri prohibentur,c.decet,§.vlt.de immu.eccles.lib.vj.) tex.tamen est,eam fieri posse in templo, in l.præsenti,in princ.versic.sed si quidem,& ibi gloss.in verbo,seruata,& Bart.C.de his qui ad eccles. confug.& voluerunt etiam Guliel.Cun.ipse Bart.Bald.& Alex.in l.plerique,ff.de in ius vocan. Gris.inter consi.Fed.Senen.consi.ccxxiij.suo domino,per totum.Bar.in d.tracta.de cita.col.j. versi.quæro circa hoc.Bal in l.ij.col.j.versi.quæro iuxta hoc,C.de sacr.san.eccles. & in l.eriam, colu.v.versi.sed affigere,C.de execu.rei iudic.vbi ad hoc dicit text.no.in d.l.præsenti, & idem Bald.in cap.cùm parati,per eum tex.de appel.vbi tamen loquitur de citatione,quæ fit ad curiã ecclesiasticã.& ipse quoque Bal.in sua Marga.in verbo.citatio.col.iiij.versi.citatio verbalis.vbi dicit sing.tex.in d.l præsenti.Alex.in l.ij.ff.de in ius voc.Phil.Fran.in d.c.decet,col.ij.vers.quinto quæritur,de immu.eccl.lib.vj.Ang.Are.in §.multis,col.j.ver.quæro an citatio,Inst. de liber. & in §.vlt.col.vlt.versi.quæro an citatio,Insti.de pœna teme.litig.Barb.in cle. causam, col.xx. in paruis,vers.nec obst.c.de elect.lib.vj.& Guid.Pap.sing decl xix.vers. valet citatio.Et hæc est cõmunis opi.licet cõtrariũ voluerint Ang.& Ful.in d.l.ij.ff.de in ius voc.& idẽ Ang.& Pe.Anc. in l.satis,quæ cõfestim sequitur d.l.plerique,eo.tit.& Io.Fab.in d.l.præsenti,in verbo, sententiis.

An & in templo fieri possit.

83 ¶ De oblatione & huiuscemodi rebus nihil ad iudicia pertinentibus,cuiusmodi sunt protestatio, denuntiatio, interpellatio , & id genus cætera , nihil est quod aliter dubitandum sit, per ea quæ tradita sunt à Bar.in l.non solùm,§ morte,col.pen.versi.nunc videamus de tempore,& ibi omnes propè Recentiores,ff.de ope.no.nun.idem Bar.in d.l.cùm filiusfamilias,§.vlt.ff.de ver. obli.& in l.actus,C.de fer.& Bald in d.l.ij.in fi.C.de sacros.eccles.Ang.Are.in d.§.multis,in l. vlt.versi.quæro an protestatio,Instit.de liber.& Fel.in d.c.cùm Mart.Ferra.col.xxij. versiculo,

De eodem.

tertia

tertia conclusio, extrà de consti. Et hæc quidem etiam obtinent in oblatione & citatione retractus conuentionalis: nihil enim inter vtrunque, quantum ad id de quo tractamus, pertinet.

Quid in retractu conuentionali.

84 ¶ DECIMOSEPTIMO, consequenter quæro, vtrùm huiusmodi oblatio fieri possit in loco quopiam inhonesto, vt in popina, vel lupanari: hæc enim inhonesta esse dicit tex. in l. si cùm dies, §. si arbiter, versi. sed si in aliquem, ff. de arbi. ideóque vt ibi scribitur, nõ potest arbiter iubere partes adesse in ea. Cuius autoritate defendi posset, nec in his quoque locis & similibus, oblationem fieri posse. Nam & aliàs dicimus oblationem, interpellationem, aliámve denunciationem fieri debere in loco congruo, competenti, & opportuno, l. si soluturus, ff. de solu. quæ loquitur de oblatione, & l. mora, & ibi gl. in verbo, difficilis, post princ. & Doct. ff. de vsur. & gl. in c. cupientes, §. quòd si per xx. in verbo, proposita, ante finem, & ibi Ioan. And. in nouella, de elect. lib. vj. Lapus alleg. xxxix. an valeat, col. vlt. Io. Fab. in d. l. in minorum, col. j. versi. sed quid si fiat. C. in quib. cau. in integ. rest. non est neces. Pet. Anch. consilio lxxxvj pro faciliori, in princip. Rom. consil. xlviij. inspectis, ad fin. cum similibus.

An hæc oblatio possit fieri in loco inhonesto.

85 ¶ Cæterùm Matthæ. Afflict. in tracta πρωτομίξεως, in verbo, vt infra xxx. dies, col. iiij. ver. & quoniam suprà, loquens de denunciatione, quã ex illa constitutione protomixeos debet facere venditor suis consanguineis, dicit eam fieri posse in lupanari vel popina, si ibi inueniatur consanguineus ex cõsuetudine habitandi in iis locis: vt quia leno est, qui diuersari solet in lupanari, ar. no. in l. quòd si nolit, §. qui assidua, ff. de Aedil. edic. & aliorum, quæ ibi citat. Aliâs verò ibi fieri nõ potest, per d. l. si cùm dies, §. si arbiter. Subiungit tamen hoc vltimum fortè non procedere, quia ea denũtiatio fit solùm ad affectũ sciẽtiæ, nec refert quomodo quóve loco quis quid sciat, nec aliud allegat: sed ad id facit tex. in l. item veniunt, §. petitam, ver. à quo, ff. de pet. hære. cum simil. Rebuf. autem in tract. Nominationũ, in v. q. nu. 30. aliter retulit sententiam Matthæ. tanquam scilicet dixisset retractus denuntiationẽ fieri posse in illis locis, idq; simpliciter sequitur.

De eodem.

86 ¶ Et ego quidẽ in ea quoque sum sententia, vt denuntiationes, oblationes, protestationes, & alia id genus extraiudicialia fieri possint in his locis, si is, cui protestãdum, offerendũ, denuntiandũ est, ibi reperiatur, nisi si quodpiã periculum aut damnũ illi ex hoc immineret. Quid enim si ei offeratur pecunia, quam non tutum est in eis locis habere vel recipere inter greges lenonum, & meretricũ, quis dixerit eam oblationẽ opportunã esse? & nemo, vt opinor. Perinde enim esset, ac si quis pecuniã dederit adolescẽti luxurioso, quasi perdituro, aut pro meretrice eo mandãte fideiuberet, de quo in l. si verò nõ remunerãdi, §. si adolescens, ff. mãdat. Nam & valet arg. de loco ad personã, & è diuerso, l. j. §. Offilius, iuncta l. ij. ff. ne quis eum qui in ius voc. est, vt etiã valet de tẽpore ad locum, vt ibi quoq; nota. Ideò cùm & solutio debeat fieri tempore congruo & opportuno, vt dicitur in d. l. soluturus, de solu. proindéque minimè detrimentũ creditori allaturo: quocirca noctu fieri nõ debet, vt per Albericũ in l. more, col. j. ff. de feri. Bal. & Ang. in l. obsignatione, C. de solutio. cũ cõcor. à me adductis suprà in §. j. in gl. xj. in verbo, *& ioar*, nu. 12. illud statim cõsequens est, vt nec loco incongruo, & minimè opportuno, fieri debeat. Quod intellige secũdùm ea, quæ suprà diximus ex Afflict. dum loquitur de lenone, & aliis, qui in huiusmodi locis habitare cõsueuerunt. Et hæc etiã habẽt locũ in oblatione retractus cõuentionalis.

De eodem.

87 ¶ DECIMOOCTAVO QVÆRO, Titius cõparauit siue acquisiuit fundũ à Mæuio, nec tamen apparet quo titulo: consanguineus Mæuij dicit fuisse titulum venditionis, ideóque venit ad retractũ: Titius negat: testes illius consanguinei deponunt præsentes se fuisse ei acquisitioni, eámq; fuisse ex cõtractu emptionis & vẽditionis certo quopiã pretio à partibus cõuento: sed cuius nõ recordantur: vtrùm satis siue sufficienter (vt vtar verbo Iurisconsulti in l. sed & si quid, §. j. ff. de vsufr.) probata sit emptio & vẽditio? Quod non videtur: quia vẽditio sine pretio, nulla est, l. ij. §. j. ff. de contr. empt. & eo quidem certo, §. pretium, Insti. eo. tit. quæ igitur venditio esse potest, cuius certũ pretium ignotum est vel ipsis testibus, qui eam dicũt factam fuisse? Et certè sunt, qui dicunt huiusmodi testes non probare venditionẽ. & in his Ro. in l. Titia, col. pen. versiculo, tu aduerte. ff. sol. mat. & cons. xxx. viso, versiculo, quidã autẽ. & Alex. cons. xxviij. eiusdem initij, col. ij. versiculo, & ad hoc etiam, lib. ij. cons. xxxix. vertitur lis, col. ij. vers. præterea pretium, lib. v. & Hipp. Marsi. singu. xxxviij. emptio & venditio.

An sufficit testes deponere de venditione, si de pretio nõ recordentur. Sufficienter, dictio Iurisconsulti.

88 ¶ Et cùm pares vires habeant testes & instrumẽta, l. in exercendis, C. de fide instr. similiter nec statur instrumento loquenti de emptione & venditione sine certa quantitate pretij. Nam & id voluerunt Iaco. Ra. Rayo. & Albe. in l. j. C. de contrahen. & committen. stipu. & Bar. in l. admonendi, col. vj. versiculo, quæro pone, ff. de iureiuran. Paul. Castr. Alexan. & Iason in l. si duo patroni, §. Marcellus, ff. eo. tit. ipse Alex. in l. suus, circa medium, eod. quoque titu. & consilio xviij. viso processu. colum. j. lib. j. & Ro. consi. cccv. quò ad septimum, colum. ij. versic. secundò idem

De eadem re.

An stetur instrumento loquenti de venditione sine

probatur

mentione pretij, vide numero 89. probatur. Nec denique iuramento eius, qui ex delatione aduersarij iurat rem sibi venditam non aliter expresso pretio, ex sententia Marti. Sil. Ray. Albe. & Pau. Cast. in d. §. Marcellus.

89 *De eadem re.* ¶ Ego verò cùm ea species ex facto contigisset, respondi satis probatum esse à cõsanguineo ad obtinendum in retractu, pretiúmque iustum, quod ei restituatur, arbitrio boni viri æstimandũ. Nam quæ suprà diximus, fortè obtinerent, cùm de ea re esset controuersia cum eo, qui dicitur vendidisse, qui tamen id negaret: secus si cum alio: nam tunc haud dubiè stãdum esset testibus simpliciter attestantibus venditionem factam fuisse, præsertim si principaliter de hac re agitur, an videlicet venditio facta sit, néc ne, non de pretio: ex sentẽtia Bal. in l. j. col. j. versi. de quo quæro C. de reb. alie. non alien. & Rapha. Co. qui tamen Baldi non meminit, in d. l. sciendum, & ibi quoque Alex. qui id dicit sing. col. iij. versic. quartò limita, & Francisc. Curt. in addi no. ipsius, & Ias. col. viij. versic. secunda regula. ff. de verb. obli. Roma. consi. xcj. visis ac percunctatis, col. ij. versic. tertiò videndum. & Barba. consi. xc. illud referam, col. j. versic. sed ista, lib. iij. & non obscurè ipsi Alex. & Ias. in d. §. Marcellus. & idem quoque Alex. d. consil. xviij. lib. j. licet ibi dicat esse dubium, quia id erat contra partem, pro qua consulebat. & Fel. in c. sicut, col. vlti. extrà de re iudi. Soci. consi. clxxj. diu profectò anceps. col. iij. versi. confirmo hoc, lib. ij. Matth. Afflict. in constitu. Siciliæ incip. si quis in posterum, col. vij. in ij. notab.

90 *De eadem re.* ¶ Nam & eius, quod suprà pro contraria parte de iuramento adduximus, contrariũ voluerunt Bar. & Bal. quos simul in eadem sententia coniunctos & cõsentiẽtes ausim intrepidè omnibus opponere, tum quòd omnes etiã facilè superant, tum & quòd Bald. libentissimè ac veluti de industria, & ex professo Bar. opi. impugnat, nisi res omnino indubitata sit. Hi igitur (vt repetam) contrarium tenuerunt illius, quod de iuramento dictum est, in d. §. Marcellus, & ibi præterea Rapha. Fulg. & Ias. Sed & quod de instrumento in eadem parte diximus, clanculum admittere non videntur Per. & Cy. in d. l. j. C. de contrab. & commit. stipu. & id expressim relicit Ia. Aret. ibi, & Albe. in d. l. sciendum, col. vj. nu. 23. versi. item pone quòd in instrumento, ff. de verb. obli. Et bene facit, quod ibi scribit Ro. col. vij versi. secunda hæc. Et si aliter diceremus in nostro casu retractus, facillimè fieret fraus consanguineis, clàm inter partes conueniendo de pretio.

91 *De eadem re. Mutuo probato, eius quantitas iuramento probatur.* ¶ Nec omittendũ tamen est aliud, quod huic nostræ sententiæ nõ modicùm adstipulatur, quòd si probetur mutuum, nec tamen cõstet de quantitate pecuniæ mutuatæ, potest ea quãtitas probari iuramento eius, qui mutuum fecit: vt voluit Ray. Forli. qui ita dicit fuisse in iudicio obtentum in l. j. ff. de in lit. iur. & secutus est alijs concurrentibus Bart. in dicta l. admonendi, col. viij. versicu. quæro quid si testis, & ibi Fran. Cur. senior, qui id dicit not. in repe. char. 16. colum. ij. versi. & ideò circa hanc, ff. de iureiu. & Anto. in c. vlt. extrà eodem. Cæpo. cautel. cclxxiij. secundùm priorem computationem, & secundum posteriorem. ccxj. incipicu. aliquis mutuauit. & Phil. Deci. in c. j. col. xxj. versic. tertiò accedat, extrà de proba. vbi id dicit mirabile. & consilio. cxlvj. cuius superscriptio incipit, dubia de quibus, col. antepenul. versicu. quartò ista conclusio vbi id dicit sing. & consil. ccccxxxvj. in causa, quæ agitatur, col. iij. versicu. tertiò respondetur. Sed quia hîc iuramentum deferri non potest consanguineo, de cuius facto non agitur, ideò dixi suprà pretium arbitrio boni viri æstimandum, iuxta ea, quæ etiam diximus in simili, suprà eod. titu. §. ij. glo. j. nume. 27. quid igitur.

92 *An ascendentes admittantur ad retractum rerum à descendentibus venditarum.* ¶ DECIMONONO' QVÆRO, an pater, mater, auus, auia, aut alij descẽdentes admittãtur ad retractũ rei venditæ à filio, nepote, aut cæteris descẽdentibus extante nostra cõsuetudine, qua quidem ascendentes succedunt descendentibus in mobilibus tantùm, nõ etiam in immobilibus, vt cauetur suprà tit. xvij. qui est *de successions*, §. vij. qui est omniũ huius voluminis consuetudinũ, ccxvij. Retractus autẽ habet locũ in immobilibus tãtùm, vt scribitur in §. j. huius tit. & regitur omnino secundùm successiones, vt tradit Masuer. tit. de retractu, in prin. & voluit etiam expressè nostra cõsuetudo suprà. §. xiij. & etiã latè & sæpe diximus, d. §. j. in gl. viij. in verbo, *le parent*. Cùm igitur ascendẽtes nõ succedãt in bonis immobilibus, cõsequẽs est, vt nec eadẽ possint rettahere. Et sic audio fuisse ex tẽpore, & (vt nostri vulgò dicũt) super cãpo iudicatũ ab vno nostrorũ iudicũ maximi nominis, nec minoris eruditionis, experiẽtiæ, & probitatis.

93 *De eadem re.* ¶ Verùm dispeream, si non aliter iudicasset, si vel tantillum temporis iudicium distulisset: neq; enim negari potest, quin isti ascendẽtes sint cõiuncti & consanguinei, (vt vulgò loquimur) *parens & lignagiers*, descendentiũ: nec eos simpliciter abigit consuetudo nostra à successione immobiliũ, sed nunc tantùm, cùm supersunt descendentes vel collaterales, vt expressè declarat d. §. ccxvij. Quid igitur causæ est, vt repellantur à retractu, ad quem admittũtur nõ solùm ij, qui primum locum succedẽdi obtinent, sed & omnes cõsanguinei vel remotissimi, modò sint intra decimum gradum, vt declarauimus in d. §. j. in gloss. ix. in verbo, *ou lignagier*, numero 23. sed & id.

& id. sed ita tamen vt proximus quisque secundùm ordinem successionis præferatur, vt etiã cauetur suprà, §. xj. & iterum §. xiiij. & seq. & diximus etiam latisimè in d. verbo, *ou lignagier*, nu. 21. ex eo autem, & seq. & alibi sæpe. Et bene facit, quod diximus in d. verbo, *le parent*, nu. 13. ex his autem, & seq. Sed vereor, ne frustra in re apertissima tempus conteram: nec dubito, quin is, qui ita iudicauit, & cæteræ eruditorum centuriæ, sint huic nostræ opinioni subscripturæ.

94 ¶ VIGESIMO QVÆRO, quia suprà, §. j. in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, in xvij. q. tractauimus, an ad faciendã oblationẽ retractus requiratur mandatũ speciale: quod nonnullis, & mihi placuit: quid igitur, si quis constitutus sit procurator ad faciendum omnia præterquam ad petendum restitutionem in integrum, & sic exceptus est vnus casus requirens speciale mandatum: vtrùm talis procurator poterit huiusmodi oblationem retractus facere? Quod non placet in simili. Pet. Anch. post Lap. in cap. qui ad agendum, col. j. versi. tertiò not. de procurato. lib. vj. & in alio simili in c. ij. col. ij. versic. quæro Episcopus concessit, de offi. vic. lib. vj. vbi dicit, quòd si Episcopus vicario cõcessit, vt possit omnia, quæ ipse Episcopus, facere, excepta collatione beneficiorum (ita sacerdotia appellant) non potest tamen alia facere, quæ sunt reseruata Episcopo, nisi fuerint expressè demandata. Quod & repetit idem Ancha. in rub. de reg. iur. eod. lib. vj. col. iij. in iiij. q. & sequitur Franc. Are. consi. viij. abundè, in fi. vbi id dicit procedere, siue ea exceptio non compræhẽdatur ex proprietate sermonis, siue ex mẽte legis restringẽtis verba ipsius legis vel statuti. & iterum consi. cxliij. visa consultatione, col ij. versiculo, cùm ergo statutum. & Soci. consi. xlvij. in primo, col. ij. versiculo, sed ad hanc. lib. j. & Feli. in c. quoniam frequenter, in princip. col. ij. versiculo, pro tanto dicit, extrà vt lit. non contest. & Ludo. Gozad. consil. xxvj. in causa illustrissimorum, col. viij. nume. 48.

Procurator ad omnia, præter quàm ad quẽpiam casum requirentem speciale mandatũ, an possit retrahere.

Mandatum generale, excepto uno casu, in quo requiritur speciale, an trahatur ad alia specialia.

95 ¶ Nam exceptio (inquiunt) venit ad diminutionem regulæ: ideò non debet operari augmentum, l. legata inutiliter, ff. de leg. j. cum similibus, nec igitur debet includere casus, qui aliàs in ea non includuntur: quia licet exceptio firmet regulam, non tamen eam extendit vltra naturam ipsius, l. generali, §. vxori. & ibi Bar. & Albe. ff. de vsufruct. lega. cum aliis concord. adductis ab ipso Fel. vbi suprà, col. j. & Phil. Dec. in l. j. col. vj. versi. sed quo ad alios, ff. de reg. iur. & in c. cùm dilecta, col. ij. versi. & vlterius, extrà de confir. vti. vel inuti. & ante hos Alex. consil. xxviij. visis & accuratè, colum. penul. versiculo, non obstat quòd exceptio, lib. j. quod repetitur consi. xxxj. lib. ij. & idem Alex. consi. xxxix. viso statuto, col. penul. versi. prætereà respondeo, lib. iiij. quod etiam repetitur, consi. xviij. lib. vj. & rursus ipse Alex. consi. clxxxvj. Zacharias, in fi. lib. vj. & consil. lxv. in causa & lite, in fi. lib. vij. Corn. consi. lvij. placet mihi, col. j. lib. j. & Barb. consi. xix. scripsit, col. iij. lib. j. & consi. lviij. sapienter, col. vj. numero 10. lib. ij. & consi. ij. à Ioue, col. penul. versic. prætereà est etiam, lib. iij. & consi. xxiij. clementissimum, col. iij. lib. iiij. & consil. xlvij. eiusdem initij, col. iiij. versi. prætereà, eodem lib. iiij. Quibus adde Bal. in l. in his, ff. de legib. & Petr. Anch. (in c. pen. col. pen. de priuil. lib. vj. &) consi. clij. plora. col. vlt. & consi. clxxviij. visis, col. ij. versi. secunda etiam ratio. & Pau. Cast. consi. ccccvj. satisfaciẽdo, col. ij. lib. j. vbi dicit no. tex. in d. §. vxori, & Ro. consi. cvij. circa id de quo quæritur. & Lud. Bolog. consi. xxxj. Scr B. quidam, col. pen. versi. & si diceretur, Caro. Rui. consi. cxvj. visis bis, col. pen. nu. 17. lib. ij. & consil. cxix. viso, col. v. nu. 8. eo. lib. ij. & consi. lxj. ex themate, col. iiij. nu. 9. lib. iij. & consi. xc. super his, col. iij. nu. 4. eo. lib. iij. & consi. lx. in causa, col. vj. nu. 11. lib. v. & Steph. Bertran. consi. cccxxiiij. quicquid dixerit, col. vlt. versi. prætereà ad id, lib. j. & consi. cxvij. ex literis, col. pen. nu. 10. lib. iiij. & consi. cl. vidi, paulò ante fi. eod. lib. iiij.

De eodem. Exceptio non extendit regulam ultra naturam.

96 ¶ Verùm illa ratio obtinet, cùm facta fuit exceptio eius, quod in regula cõtinetur. Tunc enim ea exceptio satis operatur, dum restringit regulam in eo quod excipit, vt in casu d. §. vxori, qui veluti basis est alterius sententiæ. Quòd si ea facta fuerit rei cuiuspiã quæ in regula nõ cõtinetur, tunc ne ea sit inutilis & superflua, debet intelligi, vt ampliet regulam secundùm qualitatem ipsius exceptionis, arg. l. si quando, ff. de lega. j. & c. si Papa. de priuilegiis, lib. vj. cum similibus. Ideóq; in illo nostro casu, excipiendo vnum casum, in quo mandatum speciale requiritur, declaratur regula, & ampliatur, vt omnia alia requirentia mandatum speciale includãtur: vt post ipsum quoque Lapum nuncupatim voluit Dominic. in dict. cap. qui ad agendum. §. j. versic. sed quæro an quod, de procurat. lib. vj. & Alex. in l. vlti. col. j. versi. in glo. j. ff. quod quisque iuris. & consi. xxxvj. viso themate & dubiis, col. j. versic. ad prædicta, lib. vj. quod duplicatur consi. cciij. lib. vij. & Fran. Are. consi. xxx. viso themate, col. iiij. versiculo, sed tamen bis non obstat. & Philip. Deci. in cap. consultationibus, ad fi. per illum tex. extra de offi. deleg. & in d. l. j. col. vj. versiculo, & prædicta conclusio, & aliis seq. ff. de regu. iur. vbi & id optimè & luculentissimè declarat & comprobat, vti etiam facit in d. c. cùm dilecta, in v. notab. extra de confir. vti. vel inuti. vt in illis locis videre poteris, ne hic diutius immorer. & nouissimè Ludo. Gozad. consil. xxvj. in causa illustrissimorum, col. ix. nume. 49.

Quomodo illud intelligitur.

97 ¶ VIGESIMO PRIMO quæro consequenter, an satis sit, si quis dederit mandatum faciendi omnia, quæ requirunt speciale mandatũ: an saltem sufficier mandatũ retrahendi pro constituente omnia, quæ à suis consanguineis vendita fuerunt, aut posthac erunt: an verò denique requiritur expreßio rei venditæ emptoris & venditoris, verbi gratia, retrahendi talẽ domũ venditam à tali suo consanguinco tali emptori. Dic, secundum sufficere, primum minimè: vt videre licet ex Bar. & aliis in l. Titius, in prin. ff. de libe. & posthu. in l. filiusfamilias. ff. de don. Bal. Ang. & Sal. in l. j. C. etiam per procur. Bal. in l. iiij. §. quæsitum, col. iiij. versi. & ex hoc infert, ff. si quis cautio. vbi ita dicit cõmuniter teneri. Pet. Ancha. in c. procurator, de elect. lib. vj. Alex. qui alios citat consi. clxxxix. viso statuto, col. ij. versi. quartò probatur, lib. vij. & diximus in nostris legib. connubialibus, in glo. 7. in verbo, *expres*, nu. 109. similiter sunt.

An autem satis sit, habere mandatum faciendi omnia, quæ requirunt speciale mandatum.

98 ¶ VIGESIMO SECVNDO quæro, Quia etiã in d. §. j. in glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, num. 34. sed hæ rationes, & iterum nu. 55. sed id tamen, diximus venditorem non teneri de euictione ob euictam rem à cõsanguineo suo iure huius retractus, nisi expreßim in hunc casum retractus de euictione promiserit: quia euincitur res ex natura negotij: nec sufficeret generaliter de euictione cautum esse: Quæro igitur, si promisit de euictione, quomodocunq; res euinceretur: an tunc tenebitur de euictione retractus? Et sanè habemus gl. not. in l. cùm pœna, ff. de arbi. quæ dicit, si ita promissum sit, venire quancunque euictionẽ, etiã quę aliàs ex natura actus non compræhenderetur. & eam expendũt Bal. Floria. & Bolo. ibi. & idem Bal. in l. si domus, §. de euictione, & ibi quoque Imo. & Alex. vterque post prin. ff. de leg. j. & ipse Alex. qui eandem dicit no. consilio quarto, Viso processu, col. prima, versiculo, & per hoc, libro tertio. & eandem dicit reputari sing. consi. cij. viso themate, colum. ij. versiculo, pro hoc facit, lib. vj. & Ange. Are. in §. vlt. col. item vlti. Instit. de emp. & vendi. vbi & eam dicit singu. in id, vt si res sit euicta per comptomissum vel transactionem, sit tamen locus euictioni, si ea ita, vt suprà, fuerit promissa. Barba. qui eam quoque dicit reputari sing. consi. xij. scribitur, col. viij. lib. j. vbi ex ea dicit quòd huiusmodi verbum vniuersale compulat maiora expreßis, etiam ex causa non considerata à iure. & Lud. Gozad. consi. xiiij. prima facie, col. pen. nu. 22. & consi. lxiij. videtur, col. ij. nume. 3. & consi. lxxxiij. in causa, colum. v. numero 18. & consilio ciij. videtur primò, col. ij. in prin. Verùm nunquàm putarim eam glo. ad hunc casum esse trahendam, cùm hæc euictio procedat ex ipso contractu ab eodem facto, à quo euincitur. Pro ea autem glo. sententia, & contra eam faciunt multa, quæ nos adduximus suprà §. j. in glo. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nume. 20. quartò intellige, cum octo seq.

Si uẽditor promisit euictionem, quocunq; modo res euincatur, an tenebitur, si retrahatur à consanguineo.

Promißio euictionis, quomodocunque res euincatur, trahitur ad quancũque euictionem.

99 ¶ Sed vnum tamen hoc in loco non prætermittendum ducimus, quod tibi maximè est annotandum, quòd si venditor dicat emptori fortè extraneo, aut aliàs verisimiliter ignoranti cõsuetudinem huius loci, eam rem, quam vendit, non esse obnoxiam retractui: certè si retrahatur, tenebitur venditor de euictione, tametsi res ex natura negotij euicta est, vt apertè patet ex not. à Cy. Bar. Bal. Pau. Cast. in l. si familiæ, C. fami. ercis. Franc. Are. consil. iij. consultatio, col. j. Franc. Cur. Seniore consi. xlix. memoriæ recolendæ, col. xviij. versi. ad quintum argumentum, & consil. sequen. quod est eiusdem initij, col. lxviij. versicu. ad decimum argu. & Fran. Rip. lib. j. Resp. defuncto, nume. 62. & duobus seq. & est bonus tex. in l. & hæc distinctio, in prin. ff. loca.

Si uenditor dixerit emptori rem non esse obnoxiam retractui, tenebitur de euictione si retrahatur.

100 ¶ VIGESIMO TERTIO, quia etiam suprà in eodem §. j. in d. verbo, *ou lignagier*, nume. 46. at multò maius, cum multis sequen. tractauimus, an filius, qui patri successit, poßit retrahere rem à patre viuente venditam: Nunc iterum quæro, quid si filius ipse vendidit rem patris adhuc viuentis, eique posteà mortuo succedit, ob idque venditio robur sumere videtur, l. rem alienam, ff. de pig. act. cum simi. an ipse eam rem poterit retrahere. Boer. in hoc eod. titu. *de retraictz*, consuetudinum Bituric. §. iij. in fi. hanc quæstionem posuit, nec tamen decidit, sed tantùm remittit ad Bart. in l. filiusfamilias, ff. de sol. & in l. Stichus. ff. de pecu. lega. & Pau. Cast. in l. filius paciscẽdo, C. de pact. Verùm ipse Pau. ibi de hac re nihil aliud quàm remittit ad Dy. & Bart. in d. l. filiusfamilias. Sed nec ipse Bar. in d. l. Stichus, de ea re loquitur, nec in d. quoque l. filiusfamilias, nisi quòd tractat post Dy. vbi aliud quippiam simile, an scilicet, si filius liberauerit debitores patris adhuc viuentis, & posteà eiusdem mortui hæres extiterit, & agat aduersus ipsos debitores, obstabitne ei exceptio.

An filius, qui uendidit rẽ patris, eiq; posteà mortuo successit, poßit retrahere.

Filius an poßit liberare debitores patris.

101 ¶ De qua re etiam (vt illi addas) videbis apud eosdem Dy. Bar. & Alex. in huius addi. in l. cùm dominus, §. filius, ff. de pecu. leg. Alb. in rub. einsdem tit. nu. 5. & in d. l. filiusfamilias, de solutio. Spec. in tit. de pact. §. instrumentum, in fi. Bal. Pau. Cast. Alex. & Ias. in l. iurisgentium, §. si ante, ff. eo. tit. de pact. Pet. Anch. in c. quamuis, col. ij. versi. tertiò quærit, & ibi quoque Domi. col. iij. versi. quid si filius, & Georg. Nat. in repe. col. xviij. versi. quid autẽ si filius. eo. quoq; tit. de pact. lib. vj. Nico. Neapo. Pan. Cast. Alexan. Franc. Areti. Ias. Hercula. & Thomam Parpal. in l. ij. §.

De eadem re.

quòd

quòd si patris, versi. itē si voluntate, ff. sol. matr. Raph. Fulg. & Pau. Cast. in l. vlt. C. de pac. Ias. & Phil. Dec. in d. l. filius paciscendo, eod. tit. eundem Deci. in l. quod in initio, col. j. versi. similiter liberatio, ff. de reg. iur. Io. Crot. in repetitio. l. frater à fratre, in xxij. quæst. ff. de condi. indebi.

102 ¶Sed hæc res profectò nihil omnino pertinet ad nostrum retractū, de quo hîc tractamus, nec consequenter ad quæstionē à Boer. propositā, quia eiusce rei cardo in eo tantùm vertitur, an filius, postquàm successit patri, possit venire aduersus id, quod patre ipso viuente inutiliter fecerat, de quo etiam videbis tex. in l. sed Iulianus, §. sed & si filium familiâs, ff. ad Senatus. Macedo. & Guid. Suz. & Alber. in l. cùm vir, ff. de vsucap. & in d. l. filius paciscendo, & quod in simili scribitur in l. filiam fratribus, ff. ad Senatus. Trebel. Nam quod ad casum nostri retractus pertinet, satis constat ipsum venditorem non posse retrahere suo ipsius nomine & commodo, vt latè disputauimus in d. verbo, *ou lignagier*, nu. 30. sed & illud, & multis sequen. Et idem quoque in casu Boer. nuncupatim voluit Ferro. in consuetud. Burdig. hoc tit. §. xvj. versic. propone viuente patre. Vtrùm autem filius post mortem patris possit ad se aduocare rem suam aduentitiam à se viuente & nescio ipso patre venditam, vide latè per Signo. consi. cxxxvj. filiusfamil. *De eadem re.*

103 ¶SED HIC SVBORITVR id dubiū, & hæc erit XXIIII. QVAESTIO. Si quis vēdiderit rem suam immobilem, & posteà successerit fratri aut alteri suo consanguineo, qui ipse poterat retrahere iure proximitatis: an tanquā hæres istius fratris, aut alterius cōsanguinei poterit retrahere? Quod videtur: nam si id ius competebat illi fratri aut cōsanguineo, vt certè cōpetebat, adeò vt ei iam esset ius quæsitū à tēpore venditionis, etiā ante oblationem, vt diximus, & probauimus suprà, in d. §. j. in gl. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 105. huius autem dubij: Cur non idem eius hæredi competet, qui in omne ius illius succedit, & iure quoque eius vti debet, l. qui in ius, ff. de reg. iur. & vt scribitur in l. hæredē, ff. eod. titu. hæredē eiusdē potestatis iurísque esse, cuius fuit defunctus, constat: præsertim cùm id ius retractus ad hæredem consanguineū transmittatur, vt satis patet ex iis, quæ diximus suprà §. xxvj. in glo. j. nu. 3. sed quod diximus, & sequ. nā & iura familiaria ad hæredes eiusdē familiæ transmittuntur, l. familiaria, & l. seq. ff. de relig. & sump. fun. & l. ius familiarium, C. eod. tit. Nec huic obst. quòd nondum ille frater aut cōsanguineus id ius retractus in iudiciū deduxerat: nam & sola spes descendens ex lege municipali, ad hæredes transmittitur, vt per multa iura tradit Signo. consi. cxcj. in quæstione, post princ. *An qui vendidit, & posteà successit suo cōsanguineo, possit ut hæres illius retrahere.*

104 ¶Et hæc sententia hac contraria ratione fulcitur: Nam hæres iure proprio potest rē à suo prædecessore venditam reuocare, licèt ille suus prædecessor non potuisset. l. Seia, ff. de euictio. & l. si tibi, & l. vlt. C. eod. titu. Ex quo etiam videmus, quòd consanguineus venditoris posteaquam successit ipsi venditori, potest nihilò minùs retrahere suo iure, quamuis venditor ipse non potuisset, vt satis probat tex. in c. constitutus, extrà de in inte. restit. & latè diximus suprà, in d. verbo, *ou lignagier*, nu. 46. at multò maius, cum multis seq. Ex quo & illud quoque consequens est, vt hæres iure defuncti possit etiam rem à se venditam reuocare, & retrahere: quamuis ipse iure proprio non potuisset: argumento illo à contrariis, siue oppositis, quod in iure validum est, l. quod in rerum. §. si quid potest, ff. de leg. j. & l. vlt. §. j. ff. de leg. iij. cum aliis multis concord. traditis à Philip. Déci. in l. secundum naturam, ff. de reg. iur. *De eadem re.*

105 ¶Ego tamen contrà censeo: nam id ius nemini competit tanquam hæredi simpliciter, sed tanquam consanguineo. Consuetudo enim ad id vocat consanguineum tantùm: nam & si consanguineus hæredem extraneum relinquat, id est non consanguineum, ad eum non transmittit id ius, etiam iam intentatum, id est, iudicium iam dictatum, institutum, motum: vt dicit Ioā. Fab. in §. ex contrario, in fin. Institu. de lega. & licèt id nonnihil dubium sit, vt patet ex iis quæ diximus in illo §. xxvj. glo j. nu. 3. sed quod diximus: tamen si nondum id ius sit intentatum, minimè gentium dubium est. Venditor autem suiipsius non est consanguineus, censetúrque quātùm ad venditionem à se factam hac in parte extraneus, & huius retractus omnino incapax, vt dictum est in d. verbo, *ou lignagier*, nu. 30. sed & illud, & multis seq. nec ea qualitas hæredis ei quicquam prodesse potest, nisi & ipse ex sua ipsius persona capax sit, vt dictum est. Id est, quis tanquam hæres alterius, ad hunc retractum venire non potest, sed solùm tanquam consanguineus. Hic autē veniens ad successionem, non magis fit consanguineus suiipsius, quàm antè esset: quomodo igitur ad retractum venire potest? *De eadem re.*

106 ¶VIGESIMO QVINTO quæro, Quid si ante retractum consanguinei res quæpiam quæ tenebatur in emphyteusim aut feudum à castro vendito, cecidit in cōmissum ob non solutam pensionem, aut aliam quampiam causam: nihil enim hîc de causa curatur: an retractu facto hæc res maneat emptoris, an verò ad consanguineū cum castro retracto trāseat? Et idem quæri potest in retractu conuentionali, Ad quam quæstionem nonnihil faciunt, quæ tractabimus *An consanguineus cū re retracta retrahat rem cōmissam.*

titu.sequen.in fi.in xiiij.quęst.an videlicet,quæ alluuione accrescunt rei venditæ post venditionem ante retractum,cedant emptori,an venditori,qui posteà ex lege venditionis retrahit. Sed præter ea videtur id, de quo quærimus , manere emptoris , per id quod in simili scribitur in l. vsufructu legato,ff.de vsufruc.si vsufructuarius in possessionem missus sit vicinarum ædium ex causa damni infecti,is iure dominij possidebit,nec vsufructu finito quidpiam amittit.

107 *De eadem re.* *Laudomia cedūt usufructuario.*

¶Ex quo nostrates illud assumunt,laudimia & renouationes (quas vocant) cedere vsufructuario,non domino: & inter hos Oldr.consi.xxiiij.quòd dominæ.Ioan.And.in addi.Spe.tit.de loca.§.nunc aliqua,versic.xciij.ibi,habeo plenius,Gul.Cu.loquens de patre vsufructuario rerum aduentitiarum filij,in l.vlt.§.filiis autem,C.de bonis quæ libe.Albert.in d.l.vsufructu legato,col.ij.versi. item quæro aliam.ff.de vsufruct.& in rub.C.eod.tit.post princi.Pau.Cast.qui tamē non omnino firmat,in l.ij.post princ.C.eo.quoque tit.Alex.in l.diuortio,§.si fundum,col .pen. ff.solut.matri.Guid.Pap.decis.Delphi.cccclxxvij.vtrum proprietarius,versic.sed ad quem pertinebunt.Ias.in l.vlt.col.xj.versi.quintò quæro,C.de iure emphy. Benedic.in c.Raynutius, in verbo,cætera bona.num.33.de testa.Boer.in consuetud.Biturig.tit.de consuet.feu.§. ix. & nouissimè Carol.Molend.in consuet.Parisi.tit.j.§.j.gl.j.num.28. Quæ si habent locum in vsufructuario,multò magis in domino.Constat autem hunc emptorē ante retractum esse verum dominum,fructúsque suos facere,vt diximus suprà,§.xv.in glo.ij.num.3.ex eo autem,vti similiter in retractu conuentionali dicemus tit.seq.§.v.gl.ij.in princ.

108 *De eadem re.*

¶Et in hanc quoque partem facit tex.in l.cùm manifestissimi,§.sed cùm in secúdam,C.de furt. vbi si cōmodatarius pœnam furti à fure exegerit, nō tenetur posteà eandem domino restituere.Et quod tradit Ange.post Franc.Tig.in l.at vbi.ff.de petit.hære.omnia dotis incremēta,quæ durante matrimonio contigerunt,ad virum pertinere,nec ea ipsum teneri restituere soluto ipso matrimonio,per l.dotis fructus.ff.de iur.dot.& l.pro oneribus.C.eo.tit.quod sequitur, & dicit valde not.Franc.Cre.singul.lviij.si maritus.Nec huic sententiæ afferunt pręiudicium l.quoties. & l.non solùm.ff.eod.quoque tit.vbi maritus soluto matrimonio vnà cum dote debet reddere duplum,quod ipso euictionis nomine,& quicquid occasione dotis cōstante matrimonio consecutus est.Quia hæ leges loqnuntur de his quæ ab vxore vel patre eius vir consecutus erat , vt Ang.& Cremen.vbi suprà,etiā annotarūt.Et vt illis addas,certè illud speciale est in eis legibus fauore dotis,vt nuncupatim declaratur in d.l.quoties.ex qua etiam intelliges,aliud esse in simplici venditione.Et faciunt etiam ad hanc partem tex.in d.l.diuortio.§.interdum.& §.vlt.ff.sol. mat.& quod à Fran.Rip.responsum est,libro respons.primo,defuncto,num.65.& multis seq.

109 *De eadem re.*

¶In contrariam autem sententiam nos vocat tex.in primis not.in l.bouem.§.si quis seruū.ff.de Ædil.edict.vbi cùm res empta redhibetur,tenetur emptor reddere venditori redhibenti quadruplum,quod actione vi bonorum raptorum consecutus est.ob rem raptā ante redhibitionē. Quem tex.dicit no.Bal.in l.si prædium,col.iij.versi.sed nunquid agēs.C.de Ædil.act.in id quidem,vt emptor teneatur redhibita re vēdita restituere mulctas,quas ratione ipsius rei adeptus est.& est similis tex.in l.item Mela,§.si in eo.ff.ad leg.Aquil.Et faciunt etiam,quæ in similibus tradūtur in illa d.l.diuortio,§.non solùm,versi.quare etiā si maritus,& rursum in d.§.si fundū, sol.mat.& in l.si verò,in prin.versi.itē quicquid,eo.quoqne tit.& l.cùm in fundo,in prin.& §.j. ff.de iure dot.& l.quam Tuberonis.ff.de pec.& l.inter socerum,§.cùm inter.ff.de pact.dot.

110 *Commissa an cedant lucro proprietarij, an usufructuarij.*

¶Et quod Doct.crebriori calculo voluerūt,maritum soluto matrimonio teneri reddere vxori bona immobilia,quæ occasione castri dotalis consecutus est ex bonorum confiscatione facta constante matrimonio: de quo nos latè diximus suprà eo.tit.§.x.glos.j.nu.19.porrò. Vt interim omittam,quod respondit Oldra.consi.ccxl. super eo quo quæritur, feudum vel emphyteusim cōmissam cedere lucro proprietarij,non vsufructuarij,nisi quantùm ad fructus ipsius,qui obueniunt durante vsufructu,per multa in eam rem allegata , quæ inibi videre poteris.& idem voluit Io.And.præceptorem non memorans,in addit.Spec.d.tit.de loca.d.quoque versi.xciij. ibi, adhuc quæritur si res.& Alb.in d.rub.C.de vsufr.col.j.versi.item quæritur si in castro.& in d.l. vsufructu legato,col.ij.ff.eo.ti.Gui.Pap.d.deci.cccclxxvij.versi. sed ad quem pertinet commissum.Ias.in d.l.vlt.col.xj.versic.retento eodem themate,qui est sub v.q.C.de iure emphyt.Benedict.vbi suprà ad fi.num.33.Steph.Bertran.consi.vlt.in iiij.dubio,in fi.lib.j.

111 *De eadem re.*

¶Et in hanc partem multùm facit hæc ratio : quia res , quæ cadit in commissum, redit,vnitur, consolidatur cum re, à qua prius segregata,secreta,separatáque fuerat per concessionem feudi vel emphyteusis.Ideóque censeri debet eiusdem naturæ & qualitatis , atque res ipsa principalis,eámque sequi debet apud quemcunque maneat,siue apud emptorem,siue venditorem, siue consanguineum retrahentem,vt in simili dicitur in §.vlt.Instit.de vsufr.Nec dici potest res ipsa

esse

esse in fructu, quin potius res eadem fit: cùm fructus sit accessio à re distincta, ex qua is producitur. d. l. vsufructu legato, & l. item si fundi, in prin. ff. de vsufru. & eum simil. Tu tamen ad huius quæst. decisionem vide quæ scripsimus suprà, §. x. gl. j. nu. 18. cæterùm, & duobus seq. & infrà tit. seq. in fi. in. x. iij. q. & Caro. Molen. in consue. Pari. tit. j. §. j. gl. j. in j. ij. iij. iiij. & v. q. vbi videbis multa ad hanc rem pertinentia.

112 ¶ VIGESIMO SEXTO quæro, Suprà §. j. in gl. vij. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*. nu. 62. nec tantùm dubij, tractauimus, si vsufructuarius rei immobilis proprietatē eiusdem emat, an retrahente consanguineo, ille sibi vsumfructum retineat, an verò cogatur ipse vsufructuarius ei cedere cū proprietate. Nunc verò è diuerso, si quis primò acquirit proprietatem, deinde vsusfructus proprietari cōsolidatus est, vel morte vsufructuarij, secundùm §. vlt. Inst. de vsufru. eum simi. vel quia ipse proprietarius emit commoditatem vsusfructus ab vsufructuario, atque ita vsusfructus extinctus est, & cū proprietate cōfusus. Posteà cōsanguineus venit ad retractū eius rei: an apud emptorē manebit vsusfructus, an verò vnà cū proprietate transibit ad consanguineum? De qua re scribit etiam Molend. in illis ipsis commentatiis consuet. Parisi. tit. j. §. xxx. nu. 179. & seq. & concludit, quòd si vsusfructus morte vsufructuarij fuerit cōsumptus, rem emptam integram & sine retentione illius transire in consanguineum, vel dominum feudalem, vel venditorem qui redemit ex pacto venditionis. nam de his omnibus simul tractat. *Si emptori proprietatis accesserit usufructus, an consanguineo retrahenti accedet.*

113 ¶ Si verò (inquit) vsusfructus fuerit emptus, aut aliter acquisitus ab ipso venditore, tunc cōmoditas illius apud eum manebit, quandiu viuet primus ille vsufructuarius, à quo eum redemit. Sicuti in simili dictum est in illa quæstione diuersa, in qua vsufructuarius emit proprietatem. Sed tamē inter hæc duo illud interesse, vt in hoc casu scilicet cùm vsufructuarius emit proprietatem, relinquitur præcisè vsusfructus emptori, nec cogitur eius æstimationem accipere. Cùm verò econtrario proprietarius emit vsumfructum, & tunc aut emit ab eodem qui primùm proprietatem vendiderat retento vsufructu, & hoc casu vtrunque retrahitur refuso vtriusque pretio. Aut emit ab alio, & iterum distinguit, vt suprà inter extinctionem & consolidationem naturalem ex morte vsufructuarij, & emptionem commoditatis illius. Tu verò ad eius scripta adde duos text. qui ad hanc quæstionem decidendam magnum præbent adiumentum, in l. non quocunque, §. fundus, ff. de lega. j. & in §. si cui, Insti. de lega. & vtrobique glo. & doct. *De eadem re.*

114 ¶ VIGESIMO SEPTIMO idem Molend. in d. titu. j. §. iij. in vij. q. quærit, vtrùm retrahens teneatur restituere emptori sua iura confusa in specie siue in substantia: an verò possit eorum pecuniam refundere: & si id vltimum possit, vtrùm sufficiat, circunscriptis, id est sublatis & expunctis oneribus, id quoque deest iusto pretio rei vēditæ, restituere: an verò teneatur etiā iustam horum æstimationem refundere vltra conuentum rei pretium. Illum omnino vide: nam licet loquatur in retractu feudali, tamen idem omnino & in retractu municipali, & conuentionali locum habet. Et hæc adde ad ea, quæ diximus suprà in d. §. j. in d. glo. vij. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 62. nec tantùm dubij, & seq. *Alia quæstio retractus.*

115 ¶ VIGESIMO OCTAVO QVÆRO, Cōsanguineus fecit oblationē emptori, eúmque interpellauit & requisiuit, vt sibi cessionem faceret secundū nostram consuetudinem suprà §. j. & cōtinuò emptor moritur sine citatione, & nulla alia re facta: an necesse sit iterū & ex integro offerre hæredi, cúmq; interpellare. Et id vtiq; disces ex tex. gl. & Doc. in l. fideiussor obligari, §. vlt. ff. de fideius. & scriptis à Io. Fab. in l. in minorum. col. j. vers. item quid de hærede, C. in quib. cau. in integ. rest. est neces. Et idem quoque dubiū fieri potest in retractu cōuentionali. *Alia quoque.*

116 ¶ VIGESIMO NONO, Testator relictis duobus liberis, prohibuit ab iis alienari fundū quempiam, & si contrà fecerint, eum in Claudium transferendum iussit: eo fundo à liberis alienato, controuersia est inter consanguineos & Claudium. illi enim ex nostra consuetudine admitti volebant ad retractum, Claudius autem ex testatoris dispositione. In qua specie dominus Ferro. in consue. Burdig. hoc tit. de retractu, §. j. col. iij. versi. addidimus, dicit præferendos consanguineos. Nam cùm viuus testator eos à retractu excludere non potuisset, nec suo quoque testamento, quo Claudiū admitti voluit, id facere potuit, cùm legis beneficiū eis adimere non potuit, l. cerdonem, ff. de ope. libe. Cui adde quæ diximus suprà hac eadem gl. nu. 7. veruntamen. *Alia item.*

117 ¶ Nos tamen contrà (quod pace eius viri dictum sit) arbitramur. Illud enim planum est, hāc testatoris prohibitionem, quæ (vt ipse fatetur) valet, cùm facta esset intuitu certæ personæ, impedire eius fundi alienationem, dominiúmque transferri. l. pero, §. vlti. & l. cùm pater, §. libertis, ff. de leg. ij. & l. pater, §. filiam, ff. de leg. iij. & voluerunt gl. Cy. Bart. Bal. & alij. in l. ea lege. C. de condict. ob caus. Ex quo consequens illud fit, vt nec locus sit retractui, ex sententia Pau. Ca. *De eadem re. Prohibitio alienationis facta intuitu certe persone valet,*

& impedit die nationem. consi.lxxiiij.in causa mota, post prin.rursúmque col.ij.versi.& idem dicendum est,lib.ij. & Cæpo.consi.causarum ciuilium xliiij.io quæstione,col.ij.& latè diximus suprà in §.j.in gl.ij.in verbo,*a uendu*,num.5.sed hic scire,cum multis seq.præsertim in præiudicium Claudij,ad quem res redire debet ob contemptam testatoris voluntatem,rescissa illa venditione.

118 *An consangui neus re euicta possit rectà agere cótra pri mũ uenditoré.* ¶TRIGESIMO' QVÆRO, Suprà in ix.q.diximus emptorem,qui admisit consanguineum ad retractum, teneri re euicta à consanguineo de suo facto & culpa tantùm. Poteritne igitur agere consanguineus rectà aduersus primum venditorem? Et certè in alus véditionibus voluntariis sunt qui dicunt posse:alij secus,nisi cessæ sint omnes actiones,vel quodam casu hypothecas habeat.de quo vide rex.in l.si res quam à Titio,& ibi Alb.ff.de euic.gl.Bar.Bal.& Angel.in l.si pro re,§.j.ff.eo.ti.Bar.in l.si ré,la ij.eo.quoq; tit.& io l.Iulianus,§.j.& ibi latius Imo.& Recentiores,ff.de verb.obl.Bal.in l.j.col.pe.ver.quæro hic,an singularis,C.de eer.permu.& in l.j.io fi.C.de iur.doi.Imo.in l.si domus,§.j.col.vlt.versi.sed hic occurrit,ff.de leg.j.At hic véditio siue cessio facta est cósanguineo ab emptore nó sua sponte,ideó nó tenetur de euictione, nisi ex suo facto aut culpa.Itaq; cessante illo suo facto aut culpa,nó potest cósanguineus aduersus eũ agere.Cósequés est igitur,vt aduersus prioré venditoré agat, vt etiá in hoc casu nuncupatim tenet Ferro.qui alia quædá allegat in cósuet.Burdig.hoc tit.§.iij.col.ij.versic.quid si res.

119 *Si debitor annui reditus eo se liberet data pecunia, an sit locus retractui.* ¶TRIGESIMOPRIMO',Titius debet Sempronio vectigal quodpiá annuũ prædiariũ aut generale super omnibus bonis , si ipse Titius data Sempronio pecunia huiusmodi vectigal extinguit,& vt nostri vulgò loquuntur,admortizat,an consanguinei Sempronij poterũt id vectigal redimere restituto pretio véditionis? Et certè quantùm ad vectigal prædiariũ habemus consuetudiné expressam suprà,§.xxxiij.vbi nos aliquid diximus. Sed quod ad alterũ generale vectigal pertinet,multùm refert,an id fuerit venditũ eum eo pacto, vt redimi siue admortizari possit restituto pretio,& túc haudduhiè si ex eo pacto redimatur,nó erit locus retractui,nó magis,quàm in alus rebus ita védius,& posteà retractis,ex séntétia Pau.Cast.consil.lxxiij.in causa mota per dominá Dorotheá,col.iij.versi.cócluditur.& seq.vsq; ad fi.cósi.lib.ij. & latè dicemus infrà tit.procedente,§.j.glo.vij.in verbo,*seront preferez*,vbi huius rei est expressa consuetudo.

120 *De eodem.* ¶An verò sine eo pacto,sed sponte contrahentium?quo casu & illud distinguendum est,an incontinenti,id est,vt à plerisq; intelligitur,antequàm partes diuertát ad alios actus,eæ discedunt ab emptione & venditione huius vectigalis:& túc nullus quoq; sit locus retractui,secúdùm no. in l.ab emptione.ff.de pac.& latè dicemus tit.quoque seq.§.vj.gl.ij.io verbo,*les loyaulx cou stemens*,nu.5.nunc tempus est,& multis seq.& alibi quoque diximus. An denique ex interuallo: & tunc secus videtur.quid enim id aliud est,quàm emptio & venditio huius vectigalis siue pensitationis,cùm in ea interueniat & merx & pretium? merx quidem immobilis, aut quæ pro immobili censetur,vt latè diximus suprà §.j.io gl.vj. in verbo,*rentes*, vbi etiam cauetur retractum habere locum in venditione huiusce vectigalis, quod & repetitur in §.vj.

121 *De eodem.* ¶Nisi hic dicas huiusmodi admortizationé esse potius distractũ,quàm cótractũ , ideóq; nó esse locũ retractui,vt nuncupatim respondit Pau.Ca.d.cósi.lxxiij.col.vlt. versi. videndũ est,lib. ij.Sed nos de huiusmodi ratione latè diximus in §.j.in gl.ij.in verbo,*a uendu*, nu.58. sed & illud *Liberatio fa uorabilis.* quæro,& seq.vbi eas res nó admodũ nobis probatur. Nisi fortè in distractu liberatorio, cuiusmodi hic est: cùm videamus fauore gratiaq; liberationis multa à nostris legibus introducta,vt scilicet cófessio extraiudicialis absente parte facta valeat ad liberandũ,licet nó ad obligãdum, vt plerisq; placere video,& inter cæteros gl.in l.nó solùm nostrũ,§.si liberationis verba, ff.de libe.leg.& Bal.in l.is qui hæres,in prin.ff.de acq.hær.& cósi.xiiij.Antonius,col.ij.verf. nonò quia maritus,li.ij.& cósi.ccccclxvj.an creditor,col.j.li.iiij.& alibi sæpe. quãquàm & alij multi cótrariũ tenét,de quo nos alibi latius tractabimus. Et vbi agitur de liberatione,si nó valet quod ago vt ago,valet vt valere potest,l.si vnus,§.si acceptilatio,& ibi Bar.& alij,ff.de pact.& l.& post rem, §.vlti.ff.de trásact. Sig.cósi.xc.Ambrosius,col.ij.nu.7.& valet liberatio sine causa,l.tale pactũ, in prin.ff.de pac.& omnes præsertim Recentiores,in l.creditori tuo,C.de pact.licet secus in alus pactis,per d.l.creditori,& ibi gl.& alij.Et aliàs sæpe,& multis iuris articulis , videmus liberationes esse admodum fauorabiles,vt quæ tendát ad libertaté, rerũ omnium fauorabilissimá.

122 *De eadem re.* ¶Sed & aliud est,quod hanc partem tueri potest,vt scilicet retractus locũ habere nó possit. Ná cùm debitor huius annui vectigalis eo se liberat, siue pecunia data,siue alio modo, id omnino extinctũ est & cófusum,vt de seruitute dicitur in l.si tibi homo,§.vl.ff. de le.j. Ideò reuiuiscere nó potest,quod funditus sublatũ est:quia etsi de nouo res perépta institui possit,nó eadé tamen ees erit.l.qui vsumfructũ areæ,ff.de vsuf.& l.qui res suas,§.areá,ff.de solu.& l.si nauis, ff. de rei véd.Ex quibus & illud cósequés fit vt ea res à cósanguineo redimi nó possit,sed táquá re perempta

empta hic debitor maneat liberatus à statuti necessitate, l. quod te, ff. si cer. pet. Quibus rationibus innixus Bal. cõs. ccc. statuto cauetur, in fi. lib. j. scribit in casu statuti cõcedẽtis facultatẽ cõsanguineis vẽditoris retrahẽdi rẽ vẽditã, si dominus emphyteusim emerit, & ita dominiũ vtile cum directo cõsutum est, nõ est locus retractui ex statuto, de quo nos & aliquid diximus suprà §. j. in gl. vij. in verbo, *ou aultres choses*, nu. 60. ego verò. Et vide quæ scripsimus suprà eo. tit. §. j. in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, in xxv. q. Super quo tamen paulò amplius cogitandum relinquimus.

123 ¶TRIGESIMOSECVNDO quæro, si emptor nolit cõsanguineũ offerẽtẽ admittere, & patiatur se inius trahi in causa retractus: an ob huiusmodi litẽ censeatur res esse litigiosa, ita scilicet, vt amplius durãte lite alienari nõ possit. Et sanè Matt. Afll. in tract. φωτομιζων, in verbo, vt intra xxx. dies, col. iij. vers. sextò nota. post Seba. Neapod. in trac. de iure cõgrui, in verbo, possidet, dicit rẽ effici litigiosam, ob hãc causam, lite contestata, per l. ij. & auth. ibi positã, C. de litig. de quo & nos trãsiẽter diximus suprà §. xij. in gl. j. nu. 4. at hoc. sed hic volumus specialiter attingere, tũ ne neglectũ esse videatur, tũ vt addã, vtrùm sit necessaria in id litiscontestatio; quod hinc pẽdet, an hæc actio sit personalis an realis. de quo nos latè diximus sup. eo. ti. §. viij. in gl. v. in verbo, *par deuãt le iuge qui en peut cõgnoistre*, vbi videas. Sed & tu vide cõsue. Cenomaniæ, §. ccccxix. quę dicit ex sola citatione hoc casu rẽ ipsam effici litigiosam, & idẽ ex cõsue. Andegauiæ, §. ccccviij. Videnẽ quæ in eo de retractu cõuẽtionali dicemus infrà tit. seq. in fi. in xlj. q. *An res efficiatur litigiosa, quòd ea petatur ex causa retractus. Sed an in id requiratur litiscontestatio. Cõsuetudines.*

124 ¶TRIGESIMOTERTIO, quia multæ cõsuetudines huius regni ita loquuntur, vt cõsanguineus admittatur ad retractum oblato pretio: quæro an hæc verba faciant conditionẽ? Et sanè Io. Bap. Rosel. inter cõsi. Pau. Ca. cõs. ccxlix. statutũ Paduæ, col. ij. vers. nõ obst. quod tertiò, lib. ij. respondit hæc verba potius facere modificationem, vt ipse loquitur, id est admonitionem quandam, vt id fiat, aliàs eum non admitti, quàm conditionem, per l. muto, §. sub conditione, ff. de tutel. & l. Prætor, in princip. ff. de colla. bonor. & alia iura ibi allegata. Ex eóque infert huiusmodi ius transire ad hæredem, etiam nondum oblato pretio, quamuis cõditiones nõ transeant, l. si decem, & ibi not. ff. de verb. obli. Super quo vltimo vide quæ dicam in tit. seq. §. j. glos. vj. in verbo, *ou ses heritiers*, nu. 14. quid autem, & seq. vbi videre poteris. *Si statutũ admittit cõsang. oblato pretio, an hæc verba faciant conditionem.*

TITVLI SECVNDI

HVIVS VOLVMINIS

DE RETRAICT CONVENTIONEL,

DE RETRACTV CONVENTIONALI.

PRAEFATIO.

1 IC IGITVR retractus conuentionalis dicitur, vocabulo quidem Latino, & quo vtitur Pomponius in l. stipulationum, quæ est v. in principio, & iterum in §. conuentionales, ff. de verb. obli. & Vlpianus in l. in conuentionalibus, eodem tit. vt omittam Iustinianum in l. ij. C. de Præto. pigno. & Summum Pontificem, qui tamen eo verbo vtitur in alia significatione, in ca. vlti. extrà de libel. obla. Ita autem vocatur retractus conuentionalis, quòd ex conuentione & pacto partium proficiscitur: cùm scilicet inter emptorem & venditorem conuenit, vt venditor intra certum aliquod tempus, aut quandocunque, aut simpliciter sine temporis præfinitione, possit rem venditam retrahere siue redimere restituto pretio. Quod pactum vulgus de retrouendendo, nonnulli de reuendendo appellant. Nam & reuendendi verbo vsus est Vlpianus in l. Iulianus ait, ff. de bonis libert. & hinc Reueneo, in l. lege, ff. de leg. commis. Alibi quoque Transcribere dicitur pro reuendere, in l. si vir vxori, ff. de præscrip. verbis. *Conuẽtionalis dictio latina. Retractus conuẽtionalis quare dicatur. Reuendẽdi uerbum. Transcribendi uerbum.*

Pactum reuendendi approbatum de iure ciuili.
Pactum reuendendi, & restituendi an differant.
Id pactū de iure canonico approbatū.

2 ¶Porrò de huiuſmodi pacto, vt multis placet, loquitur l.ij.C.de pact.inter emp.& vend.comp. vbi ſatis apparet id pactum eſſe approbatum de iure ciuili.& hoc ibi nuncupatim notant Ang. & Paul.Castr.qui eam l.legit cum l.j.eius tituli. Quanquàm ſunt, qui negant eam l. intelligi de hoc pacto, ſed de alio, quod dicunt ab eo differre, ſcilicet de reſtituendo rem reſtituto pretio: vt per Car.conſi.cccxlvj.viſa copia, col.pen.verſic.& licet.& Hiero. Cagno. post alios in d.l.ij. col.v.in tertio not. Quibus adde Bal.in tract.de pact.colum.xxij.verſi.ego dixeram ſuprà. Et facit etiam l.ſi à te, C.eod.ti.de pactis inter emptorem, vbi fit mentio alterius pacti huic adeò ſimilis, vt nihil ad hoc diſtare videatur, quantùm ad effectum pertinet. Sed & de Iure canonico approbari, non obſcurè patet ex not.à glo.& Docto.in c.ad noſtram, de empt.& vendi. & in c. conqueſtus, de vſuris.

De iiſdem rebus.

3 ¶Et in vniuerſum non improbari hoc pactum, voluerunt Doct.in d.l.ij.Hoſt.in c.ſignificante, col.j.verſi.quid ſi dicat, vẽdo tibi, & ibi quoque Io.And.col.ij.cõtrà de pignorib. Collect.in c. in ciuitate.de vſuris.Bald.conſi.xxxix.proponitur, col.vlt.lib.iij. & conſil.cccxxij. inſtrumento, col.ij.eod.lib.iij.& cõſi.ccclix.hunc paſſum tangit, col.j.lib.v.Sig.conſi cxxxix.caſus, A.pretio, col.j.Ang.in l.ad officiũ, C.commu.diui.Sal.in l.ij.in ix.q.C.de reſcin.vendi. Pet.Anch.in d.c. ad noſtram, & ibi quoque Imo.& Pan.col.j.de empt.& vendi.idem Anchar.conſi.ix. plurimæ, col.j.& latè conſi.xxx.dubitari ſolet, col.ij.verſi.ſecundò probo, & multis ſeq.Guid.Pap. deci. Delphi.dxvj.an per confeſsionem.& conſil.alia. principale dubium, poſt principium, & in tractatu de contractibus illicitis: col.vj.verſ.quid ſi vẽdidi.& Ambroſius Vignat. in tractatu vſurar.in multis locis.& Iaſon, qui alios citat, conſ.cliij.præſupponitur in facto, col.v.verſi.ſextò facit.lib.iiij.& Doctores vbique, præſertim hi, quos ſtatim in verſic. ab hinc ſecundo citabimus. Verùm quia aliqui paulò religioſiores dubitabant, propter textum, vt opinor, in d.ca.ad noſtrã, Martinus Quintus Pontifex Decretali in eam rem edita, palam declarauit huiuſmodi pactum eſſe licitum, etiam in annuis vectigalibus ſiue penſitationibus generalibus. Eius initium eſt, hodie &c.ad futuram, ſub titulo, de emptione & venditione, in extrauag.

Id quoque pactum foro conſcientiæ nõ repugnare.

4 ¶Quin Theologi quoque, nec in foro quidẽ cõſcientiæ, quod appellant, hoc pactũ reiiciũt, ſcilicet Gul.Cardin.cuius inter cætera autoritate d.extrauag. innititur in ſuo tractatu incipiente, Abbas ſancti Iacobi, circa medium. Henri.Horta.in ſuo tractatu de contractibus, in v. dubio. Ioannes Gerſon in tractatu eiuſdẽ tituli, parte prima, cõſideratione vj.& vij. & iterũ parte ſecũda, propoſitione j.ij.iij.iiij.& v.ruſũmque parte iij.in fin. Ant.Flor.in tractatu de vſuris, c.iij.v. viij.& omniũ copioſiſsimè Cõrad.in eodẽ quoque tractatu, quæſt.lxxxiij.per totũ: vbi allegat & alios multos receptę apud Theologos autoritatis. Vt interim omittam noſtrates, qui & hoc idẽ de foro conſcientiæ affirmarunt: videlicet Alb.in d.l.ij.de pact.inter empt.Archi.in c.plerique, xiiij.quæſt.iij.Cepol.in trac.de ſimulat.contractuum, in xij.præſumptione iij. partis principalis, & Guid.Pap.in dicto tractatu. Et de hoc minimè dubitandum fuit, cùm legamus Leuitici xxv. Dominum hæc dixiſſe filiis Iſrael: Cuncta regio poſſeſsionis veſtræ ſub redemptionis cõditione vendetur. Quem locum in id expendit Pet.Anch.d.conſi.xxx.

Legibus Moſaicis approbatur.

Intellectus ca. ad noſtram, de empt. & vend.
Ad præſumptionẽ contractus vſurarij quæ requirantur.

5 ¶Neque id negat dictũ c.ad noſtrã, tũ quia non loquitur de pacto reuendendi ſimpliciter à tẽpore venditionis, ſed poſt tẽpus aliquod: quod lõgè deterius eſt, magiſq; auget ſuſpicionẽ fraudis & ſimulationis, vt dicã in hac eadem glo.nu.30.ſextũ quòd contractus, & iterũ in §.j.huius tituli, in verbo, *à tel temps*, nu.69.ſed vnum, & ſeq. Quamuis Antõ.Burgos, ibi col.xiiij.verſicu. ideò conabor, noua quadam ratione contendit, nihil intereſſe, quantùm ad id de quo agimus. ſitne pactũ ſimpliciter, an poſt aliquod tempus. Tum etiam quia cum huiuſmodi pacto, qualecunque ſit, id eſt, ſiue cõpetat à tempore vẽditionis, ſiue poſt aliquod tẽpus, ille textus requirit etiam modicitatẽ pretij tantùm, vt aliqui cenſent, aut vt alij maiore numero autumant, non ſolùm eam modicitatem, ſed & illud prætereà, vt emptor ſolitus ſit fœnerari, vt ſcilicet præſumatur cõtractus pignoratitius in fraudem vſurarum factus, & non vera emptio. De quo (vt omnes quorũ nunc recordor, ſimul colligã) vide per gloſſam, & omnes Doctores ibi, & iterũ in c.illo vos, de pignorib.& in d.cap.conqueſtus, de vſur.& Doctores, maximè Bald.& Pau. Caſtr.in d. l.ij.& ibi latè Hiero.Cagno.nu.13.de pact.inter empt.Archidia.in d.ca.plerique, xiiij. quæſtio. iij.Goffre.in ſumma, de pignorib.in fi.Laur.Rodul.in repeti.c.conſuluit.in ſecunda parte, q.lx. & ſeq.eod.titu.Iacob.Aretin.Cyn.Alberic. Sal.Fulgo.& Pau.Caſtren.l.emptione, C.plus vale. quod agit.Bal.in l.vlt.in fi.C.de condi.inſer.& in c.j.col.ij.verſi.quæro de quibuſdam, titul. de feud.dat.in vicem leg.com.& conſi.cxxiij.quædam mulier, in ij.dubio, lib.j.& conſ.cccclxxxvij.apparet, eod.lib.j.& conſi.ccv.Iacobus, lib.ij.(& conſil.iij.caſus talis eſt, quidam Petrucius, per totum.lib.ij.) & conſi.cxiiij.ſecundùm ea quæ proponuntur, lib.iij.& d.conſi.ccclx.libr.v. & cõſi.ccclxj.verba Bar.in iij.dubio, eod.lib.v.& conſil.ccclxxxia.quòd dictus contractus, eodem lib.v.& conſi.cccxlvij.ad euidentiã, col.iij.verſi.& ad euidentiá præmitto, eod lib.v. Ang. conſi.

consi.ccxliiij.multi,in fi.Pet.Anch.d.consi.ix. & consi. cclvij.si prædicta sententia.Imol.consil. x.in casu præmisso tria videntur,in tertio eodémqoe vltimo dubio.& cool.lv.in casu pręmisso, columna ij. versiculo, nec obstat etiam prædictis. & consilio xcix. in quæstione quæ vertitur colum.ij.in quinto dubio.Cardina.Florent.post Guil.Laud. in clementina prima §.vltimo, in xviij.quæstione,de vsur.Kaph.Folg.consil.cxxxiij.in quæstione,columna ij.Raph.Co.coosilio clxxxiij. MCCCLIX. Ioannes promitit, columnx vltimx, qood repetitur inter consilix Alexandri con:ilio cxix.sine disputatione, libro quarto. Roma. sing. ccclxv.quæro an pxctum.& consilio ccccxxiij.pro pleniori,columna ij.versicul.vltra dubitatum.Paul.Castr. consi. lxxiiij. in causa mota per dominam Dorotbeam,col.iij.versiculo,quartò resultat,lib.ij.& consilio cix. visa petitione prædicta,columna j.eodem l·bro ij.& consilio cccvj.quanquàm longa,colum.ij. versicu.ad hoc autem vt talis,eodem libro secundo,& consilio cccxxxij.visa suprà scripta,col. ij.versicu.quod xutem simulatio,eodem libro ij.Pxnormitanum consilio lxxvj. in præsenti, columna j.& ij.libro j.& consilio lxix.casus io his terminis proponitur, quidam dominus Antonius,libro secundo, Cbrist.Castel. in suo consilio iocipiente, cùm ab exordio,quod impressum est in quibusdam codicibus tractatus maleficiorum Bonifaci.Vitali.io fine.Petr.Ferra.iit. forma libelli in causa venditio.in princ.columna ij.Ioan.Ana.in consil.lviij. visis instrumentis, & ibi Lud.Bol.in additio.& Monto.Mascarellum,inter consi.Lauren.Calca.{consi.xxvij.clementissimi,colom.ij.oumero 6.& sequent.& } consilio lxxxiij. pro inuestigxnda, columna prima, & plenius ipsum Calca.consilio sequen.viso casu,per totum Angel.Aret.in §. item si, columna xxij.versic.& per ista iura,Instit.de actio. Vital.Cambo.in tracta.clausul.char. cxxxiij.versicu. restat.Corne.consi.iiij.multùm diffusè,lib.j.& consilio ccxxiij. quanquàm in hac,eodem lib.j. & consilio ccxlj.cum quo,eodeio libro j.& consilio ccclvj.visa copia,eodem libr.j.Bal.à Bar. inter consil.illius,consilio xxiij.visis dictis contractibus,columna j. & seq.lib.iij.Barba. consil. lj.scripsit sapientiæ fons,colum.ij.& iij. lib.j.& consi.lxxvj. illud io medium, in primo dubio, lib.iij.& consi.viij.illud afferam,per totum,lib.iiij.& consil.xxij.clementissimum,columna iij. versic.extat tertia præsumptio,eodem lib.iiij.Alexand.cousilio xlvj.circa præsentis, col.j. libr: iij.& consi.cix.viso processu,columna vlti.lib.iiij.& consi.cxix.sine disputatione,columna vlti. eodem libr.iiij.& consil.xxviij.io causa & lite,columna j.versicu.nec prædictis,libr. v. & coosilio liiij.circa primum dubium,colnmna j.libro sexto, quod quidem consil. idem est cum illo cons.xlvj.lib.iij.nisi quòd initium est diuersum.Cæpo.in dicto tractatu de simul.contractuum: char.antepen.Guid.Pxp.d.deci.dxvj.& cons.clxxx.circa processum,col.ij.versi.& his sic præsuppositis.& latissimè io tractatu de contractibus illicit. Fabia. io tracta. de emptione & venditio,in vij.quæst.principa.colum.iij.versicul.sextò quæro Socin. consil.cxxxvj.præstantissime Doctor, columna vlti.lib.primo,quod iterum repetitur consi.clv.lib.ij.& eundem Soc. consi. ccxlviij.nunquid ex duobus,lib.ij.Ambro.à Vignat.in tractatu vsurarum, quem composuit super c.salubriter,charta 14.versi.sed cùm ratò.extrà de vsur.Iacob.à Sanct.Geor.in l.interpositas,nu.5.& 2.sequen.C.de transact.& in l. si quis nec caosam,§.res pignori,ff.si certum pet.Carolus Ruin.coosil.xvj.circa primum,col.iiij.numero 9.& sequen. vsque ad fin.lib.iij.& consil. lxvj. quia dubia, colum.iiij. eodem lib.iiij.Philipp Deci.consil.clxvij.in causa quæ coram, columna j.& ij.& consil.cccviij.in casu ad nos transmisso,colum.ij.versi.secundò dator. & consi. dcxlviij.pro resolutione,propè per totum.& consi.dcxcij.viso consilio.Steph.Bert. consi.lxxxviij.in facto,lib.j.& consil.clxix.visis duobus,columna ij.eodem libro j. & consil.clxxxiiij.vidi casum, eodem libro j. & consilio xxxij. pretij vilitas,io princ.lib.ij.& consilio ccxix.cùm scriberem,eodem lib.ij.& consil.ccxxxv.pretij vilitas, eodem lib.ij. & consilio seq. viso processu, nu.13.& 14.eod.lib.ij.& consilio cclxxxvij.cùm præsupponatur,eodem lib.ij.& consil. lxxxviij. puto quòd xnimæ,col.j.lib.iij.& consil.cxj.ponitur,per totum.eodem lib.iij.consil.clxx. si oon fine grandi,nu.5.eodem lib.iij.& consi.lxxxvj.ponitur,col.ij.lib.iiij.& consi.cix. eodem initio, & libro.Ias.consi.xxj.venerabilis,nu.4.lib.j.& consi.cl.videretur,& iterum consil.sequen.libr. iiij.& consil.cliiij.præsupponitur eodem libr.iiij.Matth.Afflict.deci. Neapo.lxv. in causa Melchioris.& dec. cccxxxix. fuit pronuntiatum.& Tho. Ferra.cautela xvij.magna est quæstion.& Paul.Par.consilio lv.contractus:colum.iij.num.29.& seqoen.lib.j.& D.Boer.deci.cij. quæ requirxntur.) & Maria.Socin.consilio 50.viso instrumento,colum.j.libro j.) Apud quos videbis amplissimè vtriusque partis rationes, qoas ideò hîc omisimus, ne rem tam frequenter actam iterum xgeremus.

6 ¶ SED ET IN HAC RE tamē quędā pręteruittere nō potuimus tibi maximè notāda. PRIMVM,vtranque illam opin.procedere, cùm buiusmodi pactum de reuendendo in ipso contractu,aut mox post ipsum,xppositum est:secus si ex interuallo: nam tunc nibil omnino facit xd præsumptionem fraudis vel simulationis,vt nuncupatim respōdit Pan.d. consi.lxix. col. ij.versi.tertiò me mouet interuallum,lib.ij. & non obscorè Paul.Castr.d.consil.cccxxxij.col.ij. libr.ij. dum loquitur de hoiosmodi pacto facto eodem die,vel sequenti.& expressum Alexand.

An eam præsumptionē tollit, quòd id pactū reuendendi sit ex interuallo appositum.

consi.xxviij.in causa & lite,col.ij.versi.& quamuis nonnulli,lib.v.permulta,quæ illic allegat.& Cor.consi.cxxxiij.viso copioso,col.ij.versicul.item ponderandum duxi, lib.j.& d.consil.ccxlj. col.iij.versi.nec videtur quòd pactum,lib.iij.& Stepha. Bertran.d.consi.cix.colum. vlt.lib.iiij. Cæpo.cautel.ccxlj.secundum postremam computationem, pactum pignoris. & in tractatu simulationis contract.in prima præsumptione,col.vij.& nouissimè Fran.Ripa in l.nemo potest, col.xiiij.num.73.adde simile,ff.de lega.j.

7 *Pactum legis cõmissoriæ appositum ex interuallo, non reprobatur.*

¶ Nam & licet aliâs pactum legis cõmissoriæ reprobetur in pignoribus,l.vlt.C.de pact.pigno. & c.significante,extra de pigno.id tamen intelligitur, cùm apponitur in ipso contractu,aut incontinenti post:non etiam ex interuallo,l.Titius,& ibi Gul.Cu.qui rationem reddit,Bart.Bal. Sal.& Pau.Ca.ff.de pigno.act.& l.quamuis,aliâs,Calpodius,& ibi etiam Bar.ff.de solut.Cyn., post Petr.in d.l.vlt.& ibi quoque Ioan.Fab.qui eam viam in eodem tit.legit,& Bar.qui id dicit perpetuò menti tenẽdum.& Sal.C.de pact.pig.idem Bar.& Sal.qui etiam rationem reddit, in l.ij.C.eod.tit.Bal.& Ang.in l.j.eodem quoque tit.ipse Bar.in l.si ex cautione,in fi.C.de non nu. pecu.vbi id trahit ad renunciationem,quæ fit ex interuallo.Bal.in l.cùm fidem,versic.quæro & reuoco,C eod.tit.vbi & id quoque trahit ad renuntiationem non numeratæ pecuniæ.& in c.j. col.ij.versi.quæro pone quod pactum,tit.de feudo dat.in vic.leg.commis.& ibi quoq; Aluaro, col.iiij.versi.oppo.ab extra,vbi id intelligit, cùm id fit diu ex interuallo.Ang. in l. cùm dominam,C.de pignorib.Raph.Co.consi.clxxix.facta fuit quædam transactio,col.j.Collect.& Pan. in d.c.significante,vterque col.ij.de pign.Alex.latè cons.clxxviij.viso processu,in multis locis, & consi.sequen.col.j lib.vij.Cæpo.cautel. secundùm priorem computationem, ccix. pactum pignoris.Fabia.in tractatu empti.& vend.in vij.quæstio.princip.col.j.versicu. & primò quæro. Guid.Pap.deci.Delphi.vj.pactum legis,& sing.ccclxxvij.versic.quæro mutuasti.Philip.Deci. in l.traditionibus,col.penul.versi.in gloss.fio.C.de pact.& Franc.Ripa in d.l. nemo potest,col. xiiij.num.74.pro ista limitatione,ff. de leg.j. & Stepha.Bertran.consil.cxxxiij.ponitur in facto quòd nobilis,in iij.dubio,lib.j.& consi.ccliij.vidi processum,col.j.eodem lib.j.& consi.xcj.ex propositis,num.7.lib.iij.

8 *Redit ad pactũ reuendendi.*

¶ Sed hîc paululum attende Lector,quia quantùm ad pactum de reuẽdendo,illud quod diximus,nõ omnes ita simpliciter admittunt. Nam Pau.Ca.cons.cix.visa petitione,col.ij.versicu.est etiam,lib.ij.dicit id pactum factum eodem die magis arguere simulationem, quàm si esset factum ex interuallo,tanquam scilicet non omnino effugiat suspicionem,quòd ex interuallo factũ sit,sed aliquid ex ea imminuat:quod & ante eũ nuncupatim voluit Albe.in d.l.ij.versi. sed quid si emptor,C.de pact.inter empt.& ven.cõpo. Et idẽ dicit Rapha.Co.cui subscripsit alter Raph.Fulg.inter consi.ipsius Co.cons.clxxxiij. MCCCLIX. &c.Ioannes,col.vlt.versic.posset ergo vlterius,quod repetitur inter cons.Alex.cons. cxix. sine disputatione col.ij.vers.posset ergo,lib.iiij.vbi subiungit,quòd si ita emens consueuerit fœnerari, non videtur sublata præsumptio simulationis ex interuallo varius mensis aut paulò maiori,cùm vsurarij omnes cautelas excogitent ad eis inueniendam istius præsumptionem,& vt id faciant, ex interuallo promissiones ipsas faciunt,& in alio instrumento,vt per Io.And.in d.c.ad nostram,de empt.& vendi.de quo & nos statim dicemus. Quisquis autem fuit qui in ipso volumine Alex.edidit cons. sequens,videlicet cxx. in proposita quæstione, siue is fuit Rapha. Fulgos. quod ego suboleo ex eo quod scribitur post fi.illius consi.siue Raph.Co.siue alius,in ea est sententia, vt id interuallum magis augeat suspicionem fraudis excogitatæ contra d.c.ad nostram.

9 *Quid si actum est ab initio,ut id pactum postea fiat.*

¶ Et vt hæc postrema opin.non mihi admodum arridet,nisi emptor aut cõtractus ex aliis coniecturis esset aliàs vehementer suspectus,quod illi satis sentiunt:ita illud mihi minimè dubium videtur,quòd si ab initio & in ipso contractu actum fuisset,vt postea ex interuallo id pactũ siue promissio reuendendi fieret:nihil hic operaretur illud interuallum, ad effugiendam hanc præsumptionem fraudis:Imò fraus quædã maior atq; collusio inde præsumeretur : vt in simili dicit Inno.in c.grauis,paulò ante fi.extra de deposi.& Bal.in auth.hoc ius,col.pen.vers.sed pone quod super,C.de sacrosan.eccle.& in d.l.cùm fidem,in fi.C.de non nume.pecu.vbi dicit menti tenendum. Ad quod facit,quod statim dicemus in seq.vers.rursumque aliis duobus sequen.

10 *Quid si fiat promissio faciendi.*

¶ Et idem dicas (quãquàm & idẽ est cum eo quod diximus) cùm non fit in ipso cõtractu pactũ de reuẽdendo,sed tãtùm promissio faciendi id pactũ:quia perinde est, quantùm ad id de quo agimus pertinet,ac si pactu ipsum in ipso cõtractu fuisset factũ,vt ex facto respõdit Steph. Bertran.consi.clxxxiiij.vidi casum,in j.dubio,lib.j.& vide quæ diximus in simili suprà ti.præcedenti,§.j.gl.xiiij.in verbo,*ou equipollent à vente*,nu.39.ex iis autem. Quanquàm in contrarium facit, quod ab eodem Bertran.scriptum est cons.cxxxiiij ponitur,in iij.dubio,eodem lib.j.cùm dicit, quòd licet non valeat pactum in pignore appositum, vt si pecunia soluta non fuerit intra aliquod tem

quod tẽpus, res empta maneat eodem pretio, per totum tit. C. de pact. pig no. tamen secus, si sit tantùm facta promissio vendendi: quia aliud est vendere, aliud promittere idipsum facere.

11 ¶ Sed huic sententiæ facilè nõ accessetim, & de ea dicã plenius in fi. huius tit. ou. 53. dies me deficeret. Et priorẽ mirũ in modũ adiuuat, quod in simili à multis dicitur, nihil referre, an fiat locatio ad lõgum tẽpus, statim in initio locationis: an ad paruum tempus, cum pacto de renouando ad aliud tempus, quod iunctum priori facit longum tempus. Id enim videri factum in fraudem. Lapus alleg. xij. disputat hic. Anto. in cap. apostolicæ, extrà de donat. Et facit, quod scribit Card. Flo. in cle. j. §. vlt. in pen. quæst. de reb. eccle. non alien. & Fel. in c. quæ in ecclesiarum, col. xxxiiij. versi. similiter si fiat locatio, extrà de constit. licet in simili contrarium sentiat Bald. in l. voluntas, col. ij. versi. idem puto, C. de fideicom. Sed pro priori sententia vide multa per Alex. consil. lxxviij. visis duobus, per totum illud consi. lib. j. quod iterum repetitur consi. clxv. lib. ij. *De eadem re.*

12 ¶ SECVNDVM, quòd huiusmodi pactum non in ipso instrumento principali appositum, sed seorsum ac separatim, magis facit ad illam præsumptionem fraudis: tanquam excogitatum id fuerit, ne fraus ipsa pateat, secundùm lo. And. Imo. & Barb. in d. c. ad nostram, de emptio. & vend. Bal. consi. ccccxxij. instrumento, col. vlt. ibi, ex contrariis igitur qualitatibus, lib. iij. Raph. Co. & Fulg. d. consi. clxxxiiij. col. vlt. Alex. d. consil. xlvj. circa præsentis, col. j. versi. concurrit & alia coniectura tradita, lib. iij. quod repetitur vt suprà diximus, d. consil. liiij. circa primum, lib. vj. nisi quòd diuersum est vtriusque initium. & Soc. d. consil. ccxlviij. nunquid ex duobus, col. j. lib. ij. & Ias. consi. cliij. circa primum, col. j. lib. iiij. Caro. Rui. d. consil. xvj. circa primum, col. iiij. nu. 10. lib. iiij. & Steph. Bert. consi. clxxxiiij. vidi casum, in j. dubio, lib. j. & quod in simili scribit Corne. consi. xlj. videtur in hac, col. iij. versi. his tamen non obst. lib. iij. Vt tamen interim videas Bal. in l. cùm allegas, col. iij. versi. sed hic dubitatur. C. de vsuris. *Id pactum non in instrumẽto, sed seorsim appositum magis suspectum est.*

13 ¶ Nam quodã modo id fit secretò & clanculum, quod in ipso contractu principali non est appositũ. Ad quid enim id fit, nisi vt lateat? ideo & ex hoc capite, quod veluti clã fiat, magis præsumitur fraus & dolus, vt satis probatur ex l. hi qui, quæ est pen. C. de rescin. vend. & l. ab Anastasio, in verbo, non occultè, & ibi Bal. in v. not. C. mand. & in l. vxor, ibi, furtiuas. & iterum ibi, nec clãculo, sed publicè. rursumq; ibi, nec cõiunctio furtiua. C. de repod. & l. vlt. ibi, absconditam machinationem. C. de litigio. & l. non existimo, ff. de admin. tut. & c. quia propter, ad fin. de elect. & c. consuluit, & ibi glo. in verbo, clam. & Doct. inter cæteros, Phil. Deci. col. iij. versi. vlt. notandum, de offi. deleg. & c. j. & ibi glo. in verbo, occulta, quæ alios tex. allegat, & etiam Inno. in eodem verbo, & alij quoque extra vt eccle. bene. & c. quod latenter, de reg. iur. & voluerunt Doct. vbique. & inter cæteros Iac. Aret. Iac. But. Bal. Sal. Raph. & Corne. in l. ij. C. de repu. hæred. Alber. in l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in frau. cred. Bar. in l. post contractum, col. iij. versi. quartus casus, ff. de dona. & in l. pupillus, §. vlt. nõ semel, ff. de autori. tut. Bald. in l. per diuersas, tum alibi, tum in fi. C. mand. & in c. j. circa medium, & ibi Philip. Deci. col. vlt. extrà de fide instru. Ang. consi. cccxc. charissime, col. ij. Rapha. Co. consil. xviij. in præsenti, col. iij. Petr. Anch. consi. xlviij. qui talia, col. ij. versi. secundò quia talis, vbi multa in id allegat. Rom. consil. liiij. visis, col. ij. versi. tertiò. Cæpo. consi. causarum criminalium xvij. visa commissione, col. pen. versi. item & vltimò, & in tract. simulationis contractuum, in xx. præsumptione. Barb. consil. xiiij. clementissimi, col. ij. lib. ij. & consi. liij. præclarè, col. xij. versi. & præmitto, eod. lib. ij. & consi. viij. illud afferam, col. antepen. versic. quæ autem indicia, lib. iiij. vbi id trahit ad suspicionem vsurarum. & consi. lij. viso celebri, col. v. ante medium, eod. lib. iij. Iason consi. cxlj. visa, col. vij. versic. tertiò principaliter, lib. iiij. Philip. Dec. consi. ccxxxv. in causa magnifici, colum. ij. versi. quarta est præsumptio. Hippo. Marsi. in rub. ff. de sica. col. ij. *Quod clã & secretò fit, suspectum est.*

14 ¶ Et hinc, qui clã aliquid faciũt, censentur habere malã fidem, nec ignorantiam aut errorem allegare possunt, l. vlt. ff. de ritu nupt. & c. vlt. §. si quis verò, extrà de cland. despons. vbi scribitur, hos nõ expertes esse scientiæ, aut certè affectatores ignorãtiæ videri. & c. cùm ex iniuncto, post prin. & ibi lo. Ana. in iij. not. & Fel. in prin. de hæret. gloss. in l. qui contra, in verbo, errore, C. de incest. nupti. & in l. j. C. de interd. matr. & ibi quoque Docto. inter quos Bal in j. lect. ex hoc dicit haberi notab. limitationẽ legum, quæ dicunt sexum & rusticitatem excusari. & in ij. lect. dicit id menti esse tenendum contra rusticos. Idem Bal. in l. iij. col. ij. C. de sum. Trio. & in l. error, col. iij. in j. quæst. C. de iur. & facti igno. in cap. bonæ, le ij. in verbo, requisitus, paulò ante fin. de postu. Prælа. Alberi. in l. aut qui aliter, §. j. post princ. ff. quod vi aut clam, & in l. qui ex aliena, §. vlt. nu. 5. ff. de acqui. hæred. Bart. in l. si adulterium, in princ. col. pen.ol. ff. de adulte. Rom. consil. cccccvj. in re præsenti, col. j. Panor. in c. de homine, de celeb. missa. & in c. j. de clande. despons. Paul. Castren. in l. ciuilem, paulò post princip. C. de furt. Cæpol. causarum crimin. consil. xxvj. magnifice. col. iij. versi. item fraudulosa, quod repetitur inter consil. Alexan. consil. cxxxv. circa primum *Et quod ita factum est, mala fide factũ esse censetur. Nec sexus, nec rusticitas, excusant à clandestinis actibus.*

primum,lib.j.ipse Alex.io addi.Bar.in l.ne passim,C.de iur.& fac.igno.Firmia. in tract. de Episco.q.lx.vers.item neminem excusat.Fel.in d.c.cnnsuluit,col.pen.de offic.deleg.& in c.quoniam,col.iij.versi.quinta conclusio,de simonia,& in c.porrò,de senten.excom.

De eadem re ex oratoribus. Demonax. De sacris Eleusiniis.

15 ¶ Quibus mirum in modú concinit,quod à Fabio Quintiliano Oratorú,post Ciceronem,principe,scribitur lib.Oratoriarú institutionú 5. quo loco de argumétis disserit. Tempon interdum ad cóiecturas pertinere:vt si dicá,bona mente factú,ideò palam:mala,ideóque ex insidiis, nocte,in solitudine Demonax ille Philosophus eximius, qui Hadriani Imperatoris tépore floruit, núquam adduci potuit, vt ad sacra mysteriáq; Eleusinia accederet. Cuius rei veheméter à populo exagitatus & accusatus,tanquá patriæ religionis contéptor, factú in concione excusauit, testatus ea sacra iure ac meritò esse sibi suspecta,quòd in occulto fierent : ea autê omnino manifestari oportere,vt si bona essent,alios ad sequendá amplectendámque religioné: si mala, ad cauendam inducerent : vt autor Lucianus in vita illius. Vt non abs re Leges xij. tabularum nocturna mulierum sacrificia prohibuerint:Nocturna mulierum sacrificia ne sunto,vt retulit Cicero lib.j.de Legibus.Et in his possit videri fundata consuetudo Burdigal.cap.xcvj.de qua nos loquemur infrà,§.vj.gloss.ij.ou.5.sed hîc quærimus,ad fin.

Iuramentú reddere actum suspectum suspectiorem.

16 ¶ TERTIVM,quòd iuramentú,quod aliâs plerunq; solet cófirmare contractus , actúsque inualidos,c.cú cótingat,extrà de iureiur.& c.quáuis,de pact.lib.vj. cum infinitis simil.tamé appositú in huiusmodi cótractibus factis cú hoc pacto reuendendi,eos magis reddit suspectos de fraude & simulatione: vt voluerút Host.& Io.And.in d.c.illo vno.vterque ad fi.extrà de pigno. arg.c.super hoc,de renunti.& idé Host.& Io.And.in d.c.ad nostrá,vterq; post princ. de empt. & vend.& Bald.cons.cclxxv.præmisso statuto,col.ij. {vers.nec prędictis obstantibus,} lib.v.vbi dicit hanc suspicioné esse violentá,per d.c.super hoc.& Soc.cons.ccxv.visa prædicta, col.vlti. vers.tertius autê,lib.ij.quod repetitú est cons.xxij.lib.iiij.& Ambr.à Vignat.in tractatu de vsur. qué composuit super c.salubriter,char.8.col.iiij.in v.indicio,& iterum in repet. c. ad nostram, de empt.& vend.& Guid. Pap. singu.dccccxxxviij. quando dicatur,paulò ante fin. Et ante hos omnes gl.à paucis (quod sciam) annotata in c.significauit , in verbo,interdicit,in fin.extrà de censi.quæ id dicit generaliter, iuramentum appositum in contractibus suspectis, eos reddere multò suspectiores,tanquam scilicet cautiùs extortum, confirmandorum eorum gratia.

De eodem.

17 ¶ Quod cófirmari potest ex gl.not.in l.si quis sub códitione,quæ est vj.in prin.ff.de condi inst. quę not.ex eo tex.arg.cótra eos,qui ita contrahunt matrimonium,vt iurent neutrú iure cósanguinitatis, si quæ sit separaturú matrimoniú. præsumútur enim ob id sciuisse cósanguinitatem.

Clausulæ cautiores,actus suspectiores reddunt. Abundans cautela nocet suspectis.

Ex eáq; not.Doct.vbiq; huiusmodi clausulas cautiores,quæ scilicet cautim ponútur ad contractus suspecti confirmationé,ipsum magis suspectú atq; fraudulentum præsumi facere. Et inter cæteros Bal.& Albe.in l.pen.C.de euict.quæ ex eo intelligút id,quod in ea l.dicitur,abondantem cautelá nô nocere,nec malá fidé inducere,nisi scilicet in quibus aliâs est præsumptio fraudis.& idé Bal.in l.testamentú,in iij.nu.& ibi quoq; Pau.Ca.in prin.C.de test.ipse Bal.in l.etiá, col.ij.vers.nec mndò dubitatur,C.de exec.rei iu.& in c.quia verisimile,col.ij.extrà de pręsump. vbi eam gl.dicit in id esse sing.Pau.Ca.in d.l.vj.& cons.clxxuij.contra,col.ij.in fin. vers.& etiá hîc præsumptio,lib.j.Pet.Anch.loquens in suspicione vsurarú, cons. cclvij. suprà dicta sententia,col.ij.vers.accedit prædictis,Barb.cons.xvj.pręclarè,col.v.lib.j.& cons.viij.illud afferá,col. pen.lib.iiij.& cons.xvij.clementissimú ante,nu.5.eod.lib.iiij.Cor.in subscriptione cons.ccxvij.

Pretij magnitudo etiá actú suspectum reddit.

Quir.in fi.lib.iij.Cæp.in tract.simulationis contractuum,vj.præsumptione.Soc.cons.cxliij.du profectò,col.vlt.ad fi.lib.j.quod repetitur cons.clxxj.lib.ij. vbi respondit etiá ex magnitudine pretij præsumi simulationé, tanquam ea cautius videatur fuisse apposita ad diluendá præsumptioné fraudis & simulationis:quæ ex vilitate pretij aliâs oritur.idem Soc.d.consil. ccxv.lib.ij. repetito,vt diximus , consil.xxij.lib.iiij. quo loco suprà citauimus. & idem rursus consil. xc. in causa magnifici,col.ij.versi.sed si ista,lib.iij.& consi.cxxvj.visum,ad fi.eo.lib.iij.Ias.consil.clxx. nomine,num.1.lib.ij.Steph.Bertran.cons.ccx.non solum,col.iij.num.17.lib.j. Philip.Deci. in l. quæ dubitationis, nu.4.ff.de reg.iur.& consi.cccclxviij.vis rota,col.iij.versi.& in primis.

De eodem. Quò plus cautelæ, eò plus fraudis.

18 ¶ Et vt dicit Bal.cons.cccclxxvij.apparet,post medium,lib.j. quantò plus est cautelæ (vt nostri nó ineptè,vt alibi diximus,loquútur) in cótractibus suspectis,tantò plus fraudis,doli & simulationis inesse præsumitur.& idé in c.ij.col.ij.extrà de consuet.vbi (ait) abundantior est cautela, ibi euidentior est fraus:per d.gl.& post eú Iason cons.clxx.quod prædicti,col.ij.lib.ij.Pro qua senténtia est tex.optimus,si nó oscitáter expédatur,in l.ita fidei,ff.de iu.fisci, quæ probat maioré fraudé ex hoc præsumi,quòd quis ita actú facit,ne fraude fecisse videatur.& in l.si libertus minorem,ff.de iure patr.vbi grauiùs offendit , qui quid simulatè facit in fraudem legis, quàm qui apertè facit contra legem.quam ad hoc expédit Bal.in c.j.§.callidis,col.j, vers. quærit gl.nunquid,

quid,tit.de probi.feu.ali.per Fed.& Card. Alex.c.j.col.j.tit.de ali.feu.Quasi scilicet is bis peccet,& quòd in fraudem facit,& quòd vult videri non factũ in fraudem.Et facit etiã, quod per eũ tex.dicit Bal.in c.j.§.j.hoc quoque,col.vlt.tit.de succes.feud.Et illud Terentij in Eunucho,

Vide ne nimium callidum sit hoc modò.

Nam ille doctus interpres Donatus agnoscit callidum non calidum, vt in quibusdam codicibus scribitur.

Bis peccat, qui fraudẽ facit, & eam tegit.

19 ¶ Sed hîc aduerte Lector.Nam Bal.hîc,vt propè semper sibi cõtrarius,cons.cxiiij. secundũ ea, lib.iij.nuncupatim loquens de venditionibus factis cũ pacto de reuendendo,tradit eas nõ esse suspectas ob id,quòd in contractu iuratũ fuit contractum ipsum esse verum, & nõ simulatum. Sed & idẽ in l.emptione,col.j.C.plus vale quod agit.scribit, quòd ex illis verbis, Vendidit,& tradidit verè,& non in fraudem vsurarũ,instrumentũ non redditur magis nec minus suspectũ: quod & sensisse videtur in l.j.vers.& not.arg.C.de collusi. detegen. Sed ego ei in his non accedo,propter ea quæ diximus. Súntque qui eũ in posterioribus locis citant pro contraria sententia,vt scilicet per hæc verba, Vendidit verè & non in fraude vsurarũ, reddatur contractus suspectior:eámque sententiã sequuntur, vidilicet Sal.in d.l emptione, post princ.Pet. Anch.d. consi.cclvij.& Anto.& Imo.in d.c.ad nostram,& ibi quoque Card.Flo.& Anto.Burg.col. pen. de empt.& vendi.idem Imo.consi.cxxxvij.visa inquisitione,col.ij.versi.item illud non videtur. Cepo.in tracta.simulat.contractuum,in ix.præsumptione.Bar.in c.illo vos,col.j.extrà de pign. Anto.Vigna.in tracta.vsur.quem composuit super c.salubriter,col.xxx.versicul.quinimo plus, qui est sub nu.100.Barb.cons.lxxvij.illud in medium,col.ij.lib.iij.& Fel.in c.si cautio,col.xxij. versi.de materia,extrà de fide instru.Ias.dum ipsum Bal.in dicto loco allegat, in l.testamẽtum, C.de testa.& Chasse.consil.xxv.ex multis,col.ij.versic.septimò

An per hæc uerba, uerè & non simulate, & similia, præsumatur fraus, an non.

20 ¶ QVARTVM,quòd in ea reputatione modicitatis vel vilitatis pretij,quæ debet interuenire in hoc pacto reuendendi,vt præsumatur simulatio, res ita vendita minoris æstimanda est, quàm si simpliciter & sine eo pacto fuisset vendita:vt expressim in huiusmodi pacto voluit Pan. in d.c.ad nostrã,col.ij.& ibi quoque Barb.& Anto.Burg.col.xij.vers.veniamus modò.& idem Pan.in d.c.in aliquibus,in ij.no.de deci.vbi dicit ita se pluries ex facto consuluisse, & esse not. quia in hoc multi errant.& Maria.in c.cùm Ioan.in vij.not. per illũ tex.extrà de fi.instrumẽ.& in c.vlt.in xxij.in princ.arti.quæst.iiij.vers.quartus effectus,de dila.& inter consi.filij eius, Barptol.Soci.cons.xv.visis prædictis,col.vlt.lib.j. vbi dicit nuncupatim, quòd quæ valent centum sine hoc pacto,septuaginta tantùm valẽt,si cum eodẽ pacto emantur.& ipse Barpt.Socin.in l.j. §.si hæres,col.j.in iij.not.per eum tex.& ibi quoq, Ias.col.ij.vers.itẽ adde bene facere.Et Fran. Ripa,col.v.nu.26.ff.ad S.C. Trebel & idẽ Soc.cons.cclviij. nũquid ex duobus,col.vlt.li.ij.& cõs.lvij.in causa restitutionis,col.vlt.lib.iiij.& Corne.cons.ccxlj. cũ quo præmittendũ est, col. ij.versi.& licèt,lib.j.& consil.ccxliiij.quanquàm in hac,col. pen.vers.nec aliquo iure probatur, eo.lib.j.& consi.cccxlvj.visa copia,col.vlt.eodem quoque lib.j.Ias.consil.clj. contra consultationem.col.iij versic.item illud pactum,lib.iiij.& consi.cliij. præsupponitur in facto,col.v.eod. lib.iiij.Carol.Ruin.consi.lxvj.quia dubia,col.iiij.versi.& tantò minus,lib.iij.Steph. Bertrand. consi.clxviij.illud est certum,nu.3.lib.j.& cons.sequent. visis duobus,in fin.eod.lib.j. & consil. cccxxxix.non puto,nu.3 eod.lib.j.Philip.Deci.consi.clxvij. in causa quæ coram,col.ij.versicul. secundò responde:ur,& consil.cccviij. in casu ad nos transmisso,col.j.versic.non obstant plura & consi.dxliij.in casu proposito,col.ij.versi.primò,quia retrouenditio.& consi.dcxlviij.pro resolutione,col.j.Matthæ.Afflict.in tracta.Protomixeos,in verbo,licèt enim suprà diximus, col. pen.& Hiero.Cagnol.in repe d.l.ij.col.iij.vers.per quam diligenter, & iterum in xxxvj.q.C.de pact.inter empt.& vendi.Anto.Rub.consil.cxlviij.viso instrumento,colu.ij. & ante hos omnes Bal.cuius nullus horum meminit,consi.clxiiij.maritus,in fi.lib.v.& è Theologis Ange.Cla.in sua Summa,in verbo,vsura,le j.nu.66.& Io.Gerson in tract. de contractibus,parte j.consi.viij. nam sicut(ait) tantò pluris valet res,quantò ius & dominium pinguius vberiúsque transfertur, ita è diuerso eò minoris valet quò tenuius infirmiúsque transfertur.In idque citat illud Leuiti. xxv. quantò minus tempus numeraueris, tantò minus emptori constabit.Et rursus in ij.parte, propositione xix.& alibi sæpe in eod.tracta.

Res cum hoc pacto uendita, minoris est æstimanda.

Quantò minoris ualet ob id pactum.

21 ¶ Et id quidem credo esse verissimum,etiamsi Guid.Pap.reclamat deci.Delph.dxvj.an per cõfessionem,dicens contractum ob id censeri illicitum, quòd propter gratiam redemptiuam res minoris emitur. In quo admodum errauit. Nam & alias res minoris valet, quòd sub aliqua conditione auocari possit.l.j.§.si hæres percepto,ff.ad Trebe.& l.idem Labeo,§.vltmo.& l.sequent.ff.familiæ ereiscun.& l.si seruus,in princip.iuncta gloss. in verbo, inuenerit,ff.de condi. furti.& voluerunt Recentiores in l. non quocunque, in principio ,ff. de legat.primo. Et semper aliàs quoduis pactum vel onus in venditione appositum,est veluti quædam pars pretij, ob idque

Res semper minoris ualet ob conditionẽ & onus appositũ.

ob idque res vilius venditur, vt probat tex.in l.fundi partem,ibi,ideò vilius fundum vendidisti,& ibi glo.in d.verbo,vendidisti,quæ id dicit in dubio præsumi.Bal.& Sal. qui idem dicit,ff. de contrah.empt.& l.si sterilis,§.si tibi,ff.de actio.empt.& l.iurisgentium,§.quinimo,ff.de pactis,& l.eum.§.vl.ff.de in diem add.& in d.c.cùm Ioannes,vbi ex eo Imol.Panor.& Fel. id expressè not.rem minoris valere ob pactum siue onus appositum.

22 *De eadem re.* ¶ Sed & est text.omnium optimus in l.si venditor,§.si quid emptor,in fi.ff.de ser.expor. vbi ita scribitur,quoniam hoc ipso minoris homo videatur væniisse. Ex quo Bal.not. rem venditam cũ aliquo pacto minoris valere,quàm liberè venditam. Et allegat pro simili l. hæreditatis venditæ,ff.de hære.vel actio.vend.sed credo eum voluisse allegare l.hæreditatem Cornelij , quæ est pen.eiusdem tit.quam & glo.in d.§.si quid emptor , citat. Et idem quoq; per illum text. voluit ipse Bal.cons.xxxj.statuti ciuitatis Astēsis,post medium,lib.j.& cons.cxix.dicunt,col.j.eod. lib. j.& cons.clxxxij.locata fuit,col.ij.in fi.eod.lib.j.& consi.cccxv.ponitur,col.j.lib.iij.Et aliàs sæpe idem Bal.idem ipsum tradit,scilicet pacta atque onera apposita in venditione partem facere pretij,rémque ipsam minuere:vt in repe.l.ij.col.xxv.versic.si verò quæuis , ff.de iureiur. & in l. solam,col.pen.versi.item interrogatur testis de causa materiali,C.de testib.& consi. cccxxxvij. in primis videndum est,col.ij.lib.j.& cons.ccccIxxxvj.quidam dominus Brasianus,col.ij.versi. in contrarium, eo.lib.j.& d.cons.clxiiij.in fi.lib.v. Et idem quoque dicit Pet.Ancb.consi.vij.in quæstione,col.j.& cons.cccxxxj.visis diligenter,col.j.Pan.cons. lxvj. duo ad claram decisionẽ, col.ij.vers.secundò probatur,lib.j.vbi etiam dicit , rem ob id minoris vendi. Alciat.in l.in bonæ fidei,in prima glo.C.de pact.& Zasius de hoc quoque pacto loquens,consil.xij.nu.36.lib.j. & Docto.vbique. Nec gloss.in c.conquestus, de vsur. quam Guid. Pap. citat pro sua sententia, contrarium voluit,vt omnibus videre in promptu est.

23 *Preces quoque partem pretij esse.* ¶ Quid quòd Alber.in d.l.fundi partẽ,ff.de cõtrab.emp.preces quoq;,quæ interdũ adhibẽtur in vẽditionibus,imputat in partẽ pretij,per tex.in c.sunt nõnulli,j.q.j.hucq; refert,quod vulgò dici solet,nullã rem cariorem esse,quàm quæ pretio empta est.Id quod sumptum est ex Anneo illo Seneca,circa initia lib.ij.de Beneficiis:Gratissima sunt (ait) beneficia parata,facilè occurrentia,vbi nulla mora fuit,nisi in accipientis verecũdia.Optimũ est antecedere desiderium cuiusq;,proximũ sequi:illud melius,occupare , ante quàm rogemur. Quia cùm homini probo ad rogandũ os cõcurrat,& suffundatur rubore,qui hoc tormentum remiserit, multiplicat munus suu.Nõ tulit gratis,qui cùm rogasset accepit.Quandoquidẽ vt maioribus nostris grauissimis visum est,nulla res carius cõstat,quàm quæ precibus empta est.Quã etiã vltimã sententiam citat glo.in c.quẽ pœnitet,in verbo,labore,de pœn.di.xj.ex cuius etiã autoritate gloss.in c.& si quæstiones,in verbo,nõ petente, extrà de simo.dicit nõ gratis dari munus, quod petenti datur quod & reassumit Fran.Cur.Senior,cõs.lxj.super eo,col.vl.Quibus cõsentaneũ est illud Apuleij lib.ij.Floridorum : Neque enim aut leui mercede emit, qui precatur:aut paruum pretium accipit.qui rogatur:adeò vt omnia vtẽsilia emere potius velis,quàm rogare.Quæ omnia quoque orta sunt ab illo veteri prouerbio Tul. in Verrem actione vj. Malo emere, quàm rogare.

24 *Non ob id æstimationis diminutionẽ tolli,quòd tẽpus redimendi sit transactum.* ¶ Sed vt redeamus, quod diximus rem minoris æstimari vendíque ob huiusmodi pactum reuenditionis , obtinet etiam si tempus in id præstitutum sit transactum : ideóq; sit nunc emptor ab eo onere reuendendi liberatus.Nam nihilò seciùs censebitur res fuisse minoris pretij, cùm venderetur,per l.habitationũ,quæ est pen.in princ.iuncta glo.j.ff.de peri.& com.rei venditæ. Et expressim in casu nostro voluit Phili.Deci.d.cons.cccviij.col.j.vbi suprà,& Hiero. Cagnol. in d.l.ij.de pact.inter empt. vbi suprà,& Pantal.in repe.l.ij.char. 26. in xij.limitatione,C.de rescind.vendi.Et voluit in simili Ro.in l.si quis cùm aliter,col.iiij.versi. sextò locum non habet, ff.de verbo.obliga.Nam & aliâs valor & æstimatio rei venditæ censetur ex tempore venditionis,quicquid posteà contingat.l.si voluntate,in fi.C.de rescind.vendi. Et id credo verissimum, licèt in casu nostri pacti aliud voluerit Anto.Burg. nullo iure aut ratione iusta subnixus , in d. c.ad nostram,col.xuj.versic.ob quod dicit.

25 *Pactum reuendendi,non tollit l.ij. C.de rescin.vendi.* ¶ Quæ omnia admodũ sunt notãda ad casum d.l.ij.C.de rescin.ven.& c.cùm dilecti,extrà de empt.& vend.vt etiã dicit Pan.in d.c.cùm Ioannes.Nam licèt huiusmodi pactũ de reuendẽdo nõ faciat cessare remediũ dictorũ iuriũ,vt post Odof.& Nico.Mat.voluit Bal. in d.l ij. col.vij. in viij.q.& ibi quoq;Sal.col.iiij.in ix.q.& Pau.Ca.col.ij.in quarta limitatione,& Pantal.in rep. col.xiiij.vers.decimoquartò extẽde.Imol.in c.cùm cõtingat,col.lvij.vers.tertio casu,quãdo dubitatur,extrà de iureiu.Barb.qui dicit sing.in c.ad nostrã,in fi.extrà de empt.& vendi.& Anto. Burg.in c.cùm causa,col.vij.vers.septimò extẽdo,extrà eo.tit.& Hiero.Cagnol.in repeti. d.l.ij. col.v.vers.exclusus tamẽ,C.de pact.inter empt.& vẽd. *Tamen ad reputationẽ pre-* Tamen ad reputationẽ æstimationémq; veri ac iusti pretij,in casu d.l.ij. id considerandum est , quòd tale pactum minuit valorem rei:

vt ad

vt ad hoc propositũ expreſsè declarat Pan.in d.c.ad noſtrá,col.ij.in ſecũdo caſu,de emp.& vé. & Rom.in d.l.ſi quis cùm aliter,vbi ſuprà.& Soci.in d.l.j.§.ſi hæres,ff.ad Senatuſ.Treb.& d. conſi.ccxlvij.nunquid ex duobus,lib.ij.& d.conſi.lvij.in cauſa reſtitutionis,libr.iiij.& Philip. Dec.d.conſi.cccviij.in caſu ad nos tranſmiſſo:vbi ex hoc dicunt,quòd quis probando ſimpliciter pretium rei venditæ,non debet obtinere in remedio d.l.ij.quãdo fuit appoſitum pactum de reuendendo:ſed debet probare pretiũ rei venditæ cum hoc pacto.quod multùm eſt notãdum. *ij conſiderandum eſt.*

26 ¶Sed illud tamen hîc te monitum volui,ea quæ diximus,procedere in pacto reuẽdendi libero ipſi venditori:id eſt,quod in facultate eſt ipſius,vt poſsit etiam ſtatim redimere, cum voluerit: ſecus ſi non poſsit,niſi poſt aliquod tempus:tunc enim ob id pactum non cenſetur res minoris valere:vt nouiter voluit Ant.Burg.in d.c.ad noſtram,colum.xiij.verſi.& quod multi in hoc errant,extrà de emp.& vend.idque probat ex c.illo vos,de pigno.ibi enim fuit res vendita. xxiij. libris cum pacto reuendendi xxvj.libris,& ſic modico pluris pretio:& tamen iudicatur ille contractus fœneratitius, ob illum paruum exceſſum:nempe quia ea facultas reſoluẽdi non erat in optione & poteſtate vẽditoris,ſed emptoris,vt ibi patet.Conſtat autem,vt ille dicit, quòd in ea prima venditione res tanti valebat, quanti vendita eſt, ac ſi aliâs fuiſſet vendita ſine eo onere, poſteaquàm ob tam modicum exceſſum in reuenditione cõtractus præſumatur vſurarius.Hæc ille,qui id dicit ſing.& à nemine ante ſe ſcriptum. *Quomodo ſuperiora intelligantur.*

27 ¶QVINTVM illud eſt,quòd illa vſuræ & fraudis ſuſpicio,quæ oritur ex huiuſmodi pacto, cum aliis non adeò facilè operatur in datione in ſolutum,vt in ſimplici vẽditione, propter originalem cauſam neceſſariam,& quia non interuenit in ipſo actu numeratio pecuniæ,quæ veluti allicit,& inefcat homines,ex ſententia Rapha.Fulgo.conſi.cxxxiij.in quæſtione verſa, col.ij. verſi.ſed & illud.Quam nuncupatim ſequitur Phil.Dec. conſi.xviij.cuius ſuperſcriptio incipit, ad ſtatutum in venditione,col.ij.verſi.nec obſt.quòd datio.& rurſum col.iij.verſic.ſecundò nõ obſtat.& iterum conſ.clxvij.in cauſa quæ coram reuerendo,col.ij.verſic.tertiò reſpondetur.& conſi.ccix.in caſu propoſito,col.j.& d.conſi.cccviij.col.ij.verſi.ſecundò quia hîc agitur. & Iaſ. conſi.cl.videretur,col.ij.verſic.ſecundò & fortius,lib.iiij.& conſil.ſeq.contra conſultationem, col.iij.verſi.pro eadem parte.& Hiero.Cagn.in repet.d.l.ij.col.iij.verſi.ſecundò limita.& Pau. Pariſ.conſi.lxxvj.omnis,col.iij.nu.33.lib.iiij. *Fraudis ſuſpicio ex hoc pacto, an habeat locum in datione in ſolutũ,vt in venditione.*

28 ¶Licèt contrarium ſenſerint,ſed obiter & veluti per tranſennam,aliúdque agentes,Ang.conſi. ccxliij.multi conſortes,in fi.& Imol.col.xcviij.in quæſtione quæ vertitur,col.vlt.verſi.prætereà dicta adiudicatio.& expreſsius conſi.ſequen.cuius eſt idem initium,col.ij.verſicu.quintum dubium.nam vtrobique loquitur de datione in ſolutum,& in ea concludit, vt in venditione, præſumi contractum vſurarium,ſecundum d.cap.ad noſtram,de emptio.& vend.atque etiam Pau. Caſtren.conſi.cccvj.quanquàm,col.ij.verſicul.poſito autem.libr.ij.dum diſputat vtrùm datio in ſolutum facta cum pacto reuenditionis,cenſeatur vſuraria:nec diſtinguit inter eam, & aliam venditionem.& Barba.conſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons,lib.primo,& ſubobſcurè Corne. conſilio cxxxiij.viſo copioſo,per totum,libr.iij.id quoque diſputans, quod ſuprà diximus, nec aliter diſtinguens inter venditionem,& dationem in ſolutum. *De eodem.*

29 ¶Sed pro priori ſententia facit,quòd aliâs ex neceſſaria venditione non adeò facilè præſumitur fraus aut ſimulatio,quàm ex merè voluntaria,ſpontanea,vltronea: vt videre licet apud Angel.in l.ſi quis poſthac,col.ij.verſi.ſed limito vno modo,C.de bon.proſcrip. vbi ponit quædam exempla.& Philipp.Deci.conſi.ccxxxv.in cauſa magnifici domini,colum.ij.verſi. item quantitas alienationis.Nam etiam prohibita ſimpliciter alienatione, non cenſetur prohibita neceſſaria.l.alienationes,ff.famil.erciſ.& l.Diuus,ff.de peti.hære.Bal.conſi.xl.maritus ex delicto, circa medium.lib.j.& diximus plenius ſuprà tit.præcedẽte,§.j.gl.xiiij.in verbo, *ou equipollent à uente,* numo 11.& generale eſt. *De eodem.*

30 ¶SEXTVM, quòd contractus venditionis,factus cum hoc pacto reuenditionis,magis præſumitur pignoratitius, & in fraudem vſurarum factus, ſi id factum ita factum ſit, vt non liceat niſi poſt certum aliquod tempus redimere,quàm ſi ſimpliciter ita conceptum ſit, vt liceat intra aliquod tempus id facere,non expectato ſcilicet alio tempore. Nam hic eſt in mera facultate venditoris,quandocunque voluerit intra tempus præſtitutum, etiam craſtino die redimere:illic verò non niſi poſt aliquod tempus, vt ſcilicet interim emptor lucretur fructus. Nam in hoc caſu expreſſum loquitur d.c.ad noſtram,vt patet ex verbis,à ſeptennio ad nouennium, ibi poſitis.Quin etiam ſunt,qui tenent huiuſmodi pactum ita compoſitum, omnino facere cõtractum illicitum & vſurarium,etiam ſi nihil aliud ſit,quod vitiet,vt latiùs dicemus infrà eo.tit. §.j.glo. ij.in verbo,*à tel temps*,nu.67.ſed vnum & tribus ſeq.vbi videbis an id verum ſit. *Pactũ ut liceat poſt aliquod tẽpus redimere, magis ſuſpectum.*

Id pactum magis suspectum, si maius, aut minus pretium sit restituendum.

31 ¶SEPTIMVM, quòd etiã huiusmodi contractus factus cum hoc pacto faciliùs præsumitur vsurarius, si ex lege reuenditionis maius pretium, aut etiam minus sit restituendum, quàm fuerit ab emptore datum: vt de primo, scilicet maiori pretio satis probatur in cap. illo vos. & ibi Imo. extrà de pigno. vbi tamen patet id non sufficere. De quo & tu vide Cardi. Flor. Imo. Pan. in iiij. casu, & alios in d. c. ad nostram, de empt. & vend. Gul. à monte Laud. in clemen. ex grandi. & ibi quoque Card. Flor. in §. cæterùm, in ij. quæstio. eod. titu. Cy. in l. in emptione, in fin. C. plus vale. quod agit. Bal. consi. ccclxxxix. quòd dictus contractus, in prin. & versi. tertiò probatur, lib. iiij. & cõsi. cccaj. in quæstione Galuagini, col. j. versi. quintò, lib. v. & consi. ccclix. hunc passum, circa medium, eo. lib. v. & Cæpol. in tract. de simula. contract. in iiij. præsumptio. & Ange. Cla. in sua summa, in verbo, vsura, lc j. nu. 66. & Ambro. à Vigna in tract. vsura. char. 14. versi. alius est casus. & Guid. Pap. in tracta. illicitorum contractuum, col. vj. versi. item ex eo quòd aliquid. & Stepha. Bertran. consi. clax. si non fine, col. vlt. lib. iij. & Ant. Burg. in c. ad nostram, col. xij. versi. tertia conclusio, extrà de emp. & vend.

De eodem.

32 ¶De minore pretio, quod magis mirũ videri potest, voluit is, qui vbique est, qui nihil nõ dixit, nõ tractauit, nõ disseruit. Iam intelligis Bald. esse, qui rerũ copia non singulos tantùm dixerim, sed vniuersos penè ausim dicere, superauit. Bal. igitur id voluit cõsi. cxiiij. secũdùm ea quæ proponuntur, lib. iij. vbi id videtur assignare ei rationi, quòd hæc res inusitata sit: sicuti si esset conuentum, vt fructus medij temporis computarentur in pretio reuenditionis faciendæ: nam & id quoque dicit tanquam scilicet huiusmodi pacta inusitata faciant fraudem præsumi, etiam si cedant in commodo eius, in quem est fraudis suspicio, ob id tantùm quòd inusitata sunt & insolita. Ita enim multi intelligunt gl. quam suprà ad aliud propositũ citauimus, in l. vj. in prin. de condi. insti. & inter cæteros Doct. ibi, præsertim Bal. & Ang. & ipse quoque Ang. in l. pe. C. de euict. & idem Bal. in c. tertio loco, col. vlt. extrà de prob. vbi eam dicit not. dignam cum aliis concor. adductis à Fel. in c. ij. col. vij. versi. & ita procedũt, extrà de rescrip. & Fran. Cur. senior consi. lv. super duobus, col. v. versi. & istud etiam. & iterum consi. lavj. super præmissa, col. xviij. nom. 156. rursũmq. consi. lxxiiij. super memorata, col. antepen. versi. decimò redditur, & Soc. cõsi. cxxvij. quoniam, col. v. versi. in primis, lib. iij. & Ias. in l. testamentum, C. de testa.

Pacta insolita, & inusitata, suspecta.

33 ¶Ego verò, præter eam inusitationem, si ita fari nobis permittimus, & insolentiam, id quoque attribui posse arbitror nimiæ cautelæ, quæ & fraudem præsumi facit, vt suprà diximus num. 17. quod confirmari, & seq. ex eadem illa gl. in d. l. vj. Neque enim præsumitur quis ea sibi velle auferre, quæ solent & possunt emptores sibi asserere & vendicare iure proprio, nisi vt fraudẽ maiorẽ ea liberalitatis specie tegant: quod nihil aliud est, quàm quod dicimus Gallico prouerbio, *Reculer pour mieux sailler.* Neque enim quis præsumitur temere & sine causa velle iactare suum, l. cùm de indebito, ff. de proba. & c. super eo, de renun. cum si. Et hanc propriè captiosam liberalitatem appellauerim, interpretationi prudentum odiosissimam, l. cùm Aquiliana, ff. de transact. Et huc pertinet, quod de magnitudine pretij diximus suprà d. nu. 17. & quod tradit Bal. in l. eam quam, col. x. versi. sed subiungitur, C. de fideicom. ea immodica liberalitate præsumi fraudem. & sequitur Iason consi. xxvj. in fauorem, col. ij. lib. iij.

Captiosa liberalitas.

34 ¶OCTAVVM, quod per huiusmodi pactum factum à rustico, aut muliere non adeò præsumendum est contractum esse vsurarium, quàm si ab alio esset factum: vt expressim voluit Bal. in l. cùm allegas, per glo. ibi post prin. in illis verbis, & maximè iis ignorantibus. & ibi quoque Rapha. Fulgo. & Pet. Sua. C. de vsur. & Firmia. in suo vberrimo indice, in verbo, pactum de reuendendo, versi. iij. & iterum in verbo, rusticitas, versic. v. Cepol. qui id admodum commendat in tract. de simula. contract. in vj. casu prin. col. vj. Ias. qui id dicit valde nota. in l. si quis id quod, col. vij. in v. not. ibi, similiter, rusticus, ff. de iuris. om. iud. & in l. iuris ignorantia, col. j. versi. alibi etiam rusticus, C. qui admit. & Gerar. à Pet sing. xviij. not. diligenter, col. iij. versi. limito tamen. & Tho. Ferra. qui id dicit singu. cautel. xvij. magna est quæstio, col. vlt. Et optimè facit quod dictum est ab H. antiquo glossatore in interpretatione d. l. cùm allegas, C. de vsur. vti eum refert Accur. ibi, in verbo, vltra, in princ.

Id pactũ à rustico, vel muliere appositũ, minus suspectum.

35 ¶Idque satis rationi consonũ est: nam in rustico & muliere nõ adeò facilè fraus, aut dolus præsumitur, vt in aliis, sed simplex meraq; simplicitas, vt scribit Bal. in rubric. C. de rerũ permutatio. versi. item quare donatio. Et de rustico probatur in l. vlti. C. de testamẽ. cum multis similib. adductis à gloss. ibi. & de muliere, per not. à glo. & Doct. in l. vbi, ff. de eden. Bald. in l. precibus, colum. v. versic. quid ergo si petiit, C. de impube. & aliis substitu. cum multis aliis concos. à me congestis in Legib. connubialib. in ia. lege. versi. proptereà nescio. Idẽ quoque de milite dicere potes, per l. quòd adhibitus, C. de his qui sibi asserib. cum similib. Nam & de milite, vti & de rustico, & muliere, & minore loquitur Alber. in d. l. vbi, de edend. Illud autem receptissimum est,

De eodem.

Idẽ de milite.

perso

personam contrahentis inspiciendam esse ad inducendam præsumptionem fraudis & simulationis in contractibus, aut contrà, etiam omniũ iudicio, qui dicũt quòd si persona sit solita fœnerari, id magnum calculum addit ad præsumendum contractum vsurarium: vt diximus suprà post prin. nu. 5. neque id. & dicemus etiam inferius in fi. huius ti. nu. 132. & id potissimum. Super eo tamen, quod de muliere diximus. vide, Barba. consil. viij. illud afferam, colũ. v. versi. modò in proposito, lib. iiij. vbi videtur pungere in contrarium. Cuius opin. fulcire potes ex multis, quæ in illa ix. lege connubiali diximus de auaritia, fraude & calliditate mulierum.

Rursus de muliere.

36 ¶NONVM, quòd ad probandum huiusmodi contractus vsurarios admittuntur & sufficiunt probationes, quę in aliis causis minus essent sufficientes, propter excogitatas fraudes & calliditates, quæ in tractatibus fœneratoriis fieri solent, vt not. Io. Andr. in c. ex literis, extrà de iureiu. & in c. ij. eo. tit. lib. vj. Pau. Eleaza. in sua disputatione incip. contra instrumentum debiti opponitur. & Pet. Anch. in c. ad nostram, extrà de emp. & vend. vbi eos allegat, & sequitur Alex. consilio xlvj. circa præsentis, col. j. versi. concurrit etiam probatio, lib. iij. Ioã. Plat. in l. vlti. C. de vsu. fisca. Rodulph. in tract. vsur. q. lxxxviij. Phil. Fran. in c. j. §. qui verò, de vsuris, lib. vj. Francis. Ripa lib. ij. Respon. cap. ij. nu. 7.

Probationes leuiores hic admittuntur.

37 ¶Et id generale est, vt ad eorum probationem, quæ clam, callidè, fraudulenter, simulatè fiunt, sufficiant indicia, coniecturæ, & præsumptiones, l. non omnes, §. à Barbaris, ff. de re milita. & l. dolum, C. de dolo malo. & d. c. illo vos, & ibi Inno. & Ioan. And. de pigno. & d. cap. ad nostram, de emptio. & venditio. qui quidem postremi tex. loquuntur de vsuris, vti etiam c. cùm in diœcesi, extrà de vsur. & cap. ij. de renun. lib. vj. Host. loquens etiam in vsuris, in summa tit. de vsur. §. qualiter contractus, & iterum §. sequen. colum. j. versi. sufficiunt etiam Bar. Ange. Rapha. Co. Fulgo. & Iason qui multa collegit, in l. si quis ex argentariis. §. Prætor ait, ff. de eden. Pet. Anch. etiam loquens in vsuris, consi. ix. plurimæ, ad fin. & Card. Flor. & ipse loquens de vsuris, consilio xciiij. hæc est quædam, col. vlt. versi. quartò ad idem. Imo. consi. cxxxviij. in quæstione, colum. j. Pau. Cast. consi. cix. visa petitione, in prin. & rursum col. ij. in princ. lib. ij. vbi etiam dicit in hoc sufficere leues coniecturas. quod admodum notandum est, si verum sit. Alex. cõsi. lxiiij. viso themate, col. ij. lib. j. & consi. xxiiij. animaduersis, colum. ij. versi. ad quod ostendendum, & iterum colum. v. versicu. vltima præsumptio, lib. ij. vbi alios allegat, & latius consi. lxix. visa facti narratione, in princ. eod. lib. ij. & consi. ccxij. visis & discussis, in fi. eod. lib. ij. & consi. cxv. viso themate, col. iij. versic. accedit quia sumus, lib. iiij. & consi. liiij. circa primum. col. j. versic. nam ad probandum, lib. vj. vbi expressè loquitur de huiusmodi venditionibus factis cum hoc pacto reuendendi, & consi. cxliij. viso titulo, ad fi. eo. lib. vj. & consi. cxcvij. in causa vertente, colum. vltima. versic. accedit illud, lib. vij. Soci. consi. xvj. in causa, lib. iij. Cæpolla in tractatu de simulat. contractuum, in vlti. præsumpt. & Stepha. Bertran. consi. cxxxvij. viso processu, colum. ij. lib. j. & Ias. in l. de pupillo, §. si quis ipsi Prætori, col. vij. versi. in viij. quæstio. ff. de ope. noui nuntia. & consi. cxlj. visa longa, col. ij. versi. prædicta fortius, lib. iiij. & Phil. Deci. consi. cccclxiij. in casu proposito, col. iij. nu. 14. & consi. cccclxxxvij. coram magnificis, colum. ij. versic. & pro fundamento. & Docto. in locis propè infinitis.

Et generaliter in his quæ clã, callidè & simulatè fiunt.

An in id sufficiant leues coniecturæ.

38 ¶Nam & in his, (scilicet in clandestinis ac fraudulentis actibus) probationes imperfectæ coniunguntur, quæ aliàs non coniungerentur. Anto. in c. veniens, le j. ad fi. de testib. Alex. d. consilio xxiiij. colum. vlt. lib. ij. Phil. Dec. in c. cum causam, col. iij. versi. & ista conclusio, extrà de proba. Pau. Par. consi. lv. contractus, col. v. nu. 35. lib. j. & admittũtur testes singulares, vti in aliis, in quibus sufficiunt coniecturæ & indicia. Pau. Par. consi. lvij. & si ad exhibendum, col. pen. num. 49. lib. j. vbi in id allegat consi. Alexan.

Et in his probationes imperfectæ coniunguntur.

Et admittũtur testes singulares.

39 ¶ET CVM HIS finem huic præfationi faciam, modò illud primùm Lectores monuerim, Budæum nostrum, virum per omnia consummatissimũ, & qui antiquitatem cũ nouitate miris ac mirandis modis vbique contulit atque coniunxit, scripsisse in annotationibus, ff. contractum sub hac redimendi reuendendique lege factum, cum omnino esse, quem veteres fiduciam siue fiduciariam mancipationẽ, aut venditionem vocabant, idcirco quòd restituendi fides interponeretur idq; probat & Ciceronis in plerisque locis, & Boëthij in Topicis, & aliorũ autoritate. Ex quibus duo inter cætera in hanc rem vidẽtur esse apertissima. Nam Liuius lib. ij. Belli Macedonici, Optimum (inquit) ratus Nabidi eam (de Argis autem loquitur) Lacedęmoniorũ tyranno velut fiduciariam dare, vt victori sibi restitueret: si quid aduersi accidisset, ipse haberet. Et Boethius in quarto Topicorum cõmentario: Fiduciam (ait) accepisse dicitur, cuicunque aliqua res ea lege mancipatur, vt mancipanti aliquando remancipet, veluti si quis tempus dubium timens, amico potentiori fundum mancipet, vt cùm tempus illud suspectum præterierit, reddat. Hæc mancipatio fiduciaria nominatur, idcirco quòd restituendi fides interponatur. Hæc ille.

Fiducia est pactũ reuendẽdi, siue fiduciaria mãcipatio, vel venditio.

De eodem. Fiducia depositum.

40 ¶Ciccro antè, præter loca à Budæo citata, huius fiduciæ meminit lib.iij. Officiorũ, in duobus locis, vbi inter bonæ fidei contractus & eã nominauit: quibus locis, ni fallor, fiduciã pro deposito accepisse videtur. Nã & pro Roscio, Si qua (inquit) sunt priuata iudicia summæ æstimationis, & penè dicam, capitis, tria hæc sunt, Fiduciæ, tutelæ, societatis. Et pro Aulo Cecinna, His tribus & mandatũ adiunxit, dixitq; hæc quatuor iudicia esse famosa, quod & leges nostræ loquentes de deposito, id est, fiducia, & cæteris illis tribus, tradũt, in l.j.§.qui pro socio, ff. de his qui not. infa. vbi & illud traditur, depositũ, tutelã, mandatũ, & societatẽ, famosa esse indicia, id est, quæ infamiã condamnatis irrogãt, vt iam nõ admodũ dubitandũ sit, quin illa Tullij fiducia sit nostrorũ Iurisc̃osultorũ depositũ. Nã & videmus titulos depositi, mãdati, pro socio, tanquam copulatos, & quadã cognatione coniunctos, sese contineoter sequi, tam in ff. quàm in C. Nec dubito, quin & tutela iis fuisset adiuncta, nisi tractatũ priuatum ac peculiarem multorum titulorũ habuisset.

De eodem. Fiducia pro pignore.

41 ¶Sed & fiduciæ quoque meminit Paulus Iurisconsultus (si is est, quod mihi semper dubiũ fuit) lib.iij. Sententiarũ, ti.ix qui est, de vsufructu, §.seruis do. cùm dicit: Sed ancillarum appellatione tam virgines, quàm pueri, c̃otinentur, iis scilicet exceptis, quę fiduciæ datæ sunt. Quo in loco interpres fiduciã pro pignore interpretatur. Nam & idẽ apertissimè libro eiusdem operis ij. tit. xij. qui est, de deposito, in multis locis fiduciã pro pignore accepit, & fiduciarium seruũ pro oppignorato. Et tit. seq. qui est de lege commissoria, fiduciariã rem pro data pignori. Quanquam ipse Paulus alibi videlicet libr.v. eiusdẽ quoque operis tit.j. in princ. pignus & fiduciã tanquam diuersa posuisse videatur, cùm dicit: Homo liber nullo pretio æstimatur, id est, nec pignori ab his, aut fiduciæ dari potest. At pro pignore accepisse videtur Tullius in oratione pro L. Flacco: quẽ & Budæus citauit: Pecuniã adolescẽtulo grãdi fœnore, fiducia tamen accepta occupauisti: hanc fiduciam commissam tibi tenes hodie, ac possides: eũ tu testẽ spe recuperãdi fundi paterni venire ad testimoniũ dicendum coegisti. Denique alio omnino significatu dicitur fiduciã contrahere, in l.ij.§.sed neque auus, ff. ad S.C. Tertul. & in §.vlt. Insti. de legi. agn. succes. Porrò fiduciariæ hæreditatis fit mentio in l. certi condictio, §.j. ff. si cer. pet. & in l. Seius, ff. ad S.C. Trebel. vbi & fiduciarij quoque hæredis mẽtio fit in duobus locis. Et fiduciariæ tutelæ: atque fiduciarij tutoris, in §.j. Insti. de fidu. tutel. Fiduciarij patris apud Caium lib. Institutionum j. tit. quibus modis filij exeunt de potestate patris, §. emancipatio. De quibus etiam nonnulla tradit Alcia. lib. παρέργων iij. cap. xxvj. eodémque vlt. {Et post priores nostras huius operis editiones Io. Corrasius Miscella. lib. vj. cap. ix. Porrò Cicero ipse lib. vij. Epist. familiarium, epist. 12. hanc dicit formulam fiduciæ fuisse, Inter bonos bene agier oportet.}

Fiduciam contrahere. Fiduciaria hæreditas. Fiduciarius hæres. Fiduciaria tutela. Fiduciarius pater.

§. PRIMVS.

VAND AVCVN acquiert par contract de vente aucune chose immeuble, peut par iceluy mesme contract[a], ou par vn autre apart celuy iour ou lendemain donner grace de retraict au vendeur, iusques à tel tẽps[b], & pour tel pris, que accordé est entre eux[c]. Et quand ladicte grace est donnée apart dudict principal contract, celuy iour[d], ou lendemain, la chose est veuë estre faicte in limine contractus[e], tellemẽt que ledict vendeur, à qui ladicte grace est ainsi dõnée, ou ses heritiers[f], sont & seront preferez[g] és lignagiers, qui vouldrõt auoir la chose par retraict lignagier pendant ladicte grace.

VM QVIS emit rem quampiam immobilem, poterit per eum ipsum contractum[a] emptionis, aliúmve seorsum, eodẽ die, aut postridie ius venditori facere rem ipsam redimendi intra tantũ tempus[b], & pro tanto pretio, quantũ inter eos conuẽtum fuerit[c]: censetúrq; huiusmodi facultas, etiã seorsum à principali c̃otractu concessa, sed eodẽ tamẽ die[d] vel postridie, facta esse in limine c̃otractus[e]. Proindéq; vẽditor, cui ea facultas facta est, eiúsve hæredes[f], præferetur[g], c̃osanguineis retractu gẽtilitio vti volẽtibus intra tẽpus huic facultati præstitutũ.

PAR

PAR CELVY MESME CONTRACT, PER EVM IPSVM CONTRACTVM, GLO. I.

Pactū reuendēdi, pars contractus.

1 QVO QVIDEM CASV, cùm scilicet id pactum apponitur in ipso contractu, censetur esse pars ipsius, vt præter eos, quos suprà citauimus in præfat. huius titu. nume. 21. & id quidem credo, voluit Bald. consi. ccccxv. illa solennitas, libr. ij. dum dicit, quòd si tempore contractus fuit actū de eo resoluendo, resolutio quæ posteà fiet, non est propriè resolutio, sed executio ipsius contractus, per l. iij. §. si ab ignoto. ff. de manumis. & l. j. in fi. ff. de rebus eorum, & idem Bal. in l. petens, colum. vlt. versi. secundò & vltimò, C. de pact. vbi loquitur in casu l. ij. C. de pact. inter empt. quæ, vt multis placuit, loquitur de huiusmodi pacto. & Alexan. etiam specialiter de hoc ipso pacto loquens cons. cxxij. viso processu vtriusque causæ, colum. j. versi. sed iste testis, lib. ij. vbi & ex hoc dicit, quòd si in contractu fuit promissio facta de retrouendendo, non videtur ab eo recessum per instrumentum illius venditionis posteà purè & simpliciter, id est, sine ea promissione, aut pacto factū, etiam ex interuallo, per l. si tibi liberum, secundùm vnum intellectum, ff. de act. empt. & l. si binarum, ff. de seruitu. vrba. prædio. nam cùm esset ius pacti quæsitum, non præsumitur voluisse illi renuntiare ex sequenti actu, etiam interposito ex interuallo, l. cùm de indebito, ff. de probat. & cap. super hoc, de renunti. Licèt (inquit) secus esset, si non in contractu, sed in præfationibus contractus fuisset dictum: quia tunc demum intelligitur in contractu sequenti, si is continuò factus fuit, non etiam si ex interuallo, l. item quia, in fi. cum ibi not. à Bart. & aliis, ff. de pact. & l. Titia, §. idem respondit, ff. de verbo. obliga. iuncta l. per retentionem, cum gloss. C. de vsur. & l. cùm plures, §. locator horrei, ff. locar. secundùm vnum intellectum: quia nondum erat ius pacti quæsitum. Et ita declarat Imo. in l. quoties, §. tantundem, ff. de hæred. institu. & in d. §. idē respondit: quod notādum est admodum, quia quotidie vsu euenit. De quo & nos latiùs dicemus infrà in fi. huius tit. q. iiij. Sed & id, quod diximus huiusmodi pactum esse partem contractus, expressè quoque tenuit Stepha. Bertran. consi. xv. visis instrumento, lib. ij.

Id pactum in contractu conuentum, nō tollitur per simplex instrumētum.

Ex hoc pacto duæ actiones oriuntur.

2 ¶Ex eo autem pacto in contractu apposito oriuntur duæ actiones, scilicet antiqua descendens ex contractu præambulo, informata ad id quod deducitur in pactum. Altera præscriptis verbis, insurgens ex dicto pacto, cohærentia contractus, vt dicit expressè de hoc pacto loquēs, Signo. consi. iiij. statuto ciuitatis, col. iij. versicu. nonò probat natura. & iterum consi. cxxxix. casus D. pretio, col. j. versicu. secundò præmitto, per tex. optimum in d. l. ij. iuncta glo. C. de pact. inter emp. vbi & hæc eadem scribit Sal. & Franc. Arer. cons. vj. viso instrumento, colum. iij. & Zasius consi. xij. nobiles, nu. 38. & seq. lib. j. Sed & Soci. consi. ccliij. in causa domini. col. iij. in tertio dubio, scribit id pactum, etiam nudum, id est, sine stipulatione in contractu, aut incontinenti pòst appositum, vestiri, aut cohærentia ipsius contractus, aut rei interuētu, aut etiam vtroque: ex eóque oriri actionem secundùm communes conclusiones Docto. in l. in bonæ fidei. C. de pactis. Sed & etiam oriri actionem ex contractu informato à pacto ad ea, quæ pacto ipso conuenta sunt, & sic ad reddendum, per l. iurisgentium, §. quinimo, & ibi not. ff. de pact. & l. lecta, §. dicebam, ff. si cer. pet. Et idem quoque voluit Franc. Are. in l. fideiussor, §. meminisse, col. j. versi. j. ff. de leg. j. vbi hoc eleganter declarat.

De eodem.

3 ¶Et certè hæc est communis nostrorum sententia, quòd ex quocunque pacto incontinenti apposito oriuntur duæ illæ actiones, prior ex ipso contractu informata, & ad pactum extensa: altera præscriptis verbis, quæ ex eodem contractu nascitur. & ita tenent gl. quæ & de hoc quoque nostro pacto loquitur. Bart. & potior pars Doct. in d. l. in bonæ fidei, & in l. ex placito, C. de rerum permut. & in dicto §. quinimo. & ipse Barto. in rub. ff. de præscrip. verbis. Bald. in repe. d. l. petens, C. de pact. & in l. alia, C. de iur. dot. Salic. in l. si conuenerit, ff. de hæred. vel actio. vend. Paul. Castr. consi. cxliij. viso processu, post princip. lib. ij. & Docto. vbique. Tu tamen vide Alcia. qui distinguit in d. l. in bonæ fidei, in verbo, actio, declarans quæ ipse antè scripserat, lib. v. Paradoxorum, c. j. vbi aduersus omnes tenuerat, ex pactis, quæ incontinenti facta contractui insunt, vnam tantùm actionem ex eo contractu dari, non etiam præscriptis verbis. sed vtrobiq; dicit id non obtinere in nostro pacto, aut alio cōtractus resolutiuo, vt apud eum videre poteris. De quo & tu vide Ioh. Oldendorpium actionū classe iiij. acti. xl. vbi illam Alcia. sententiam temperat.

A' TEL TEMPS, INTRA TANTVM TEMPVS, GLO. II.

Si tēpus huic pacto non fuit conuentum, de quo tēpore intelligitur.

1 QVID SI CERTVM tempus non fuerit huic pacto præstitutum, sed cōuentum est simpliciter venditorem posse rem venditam redimere restituto pretio venditionis, intra quod tempus erit venditor audiendus, volēs ex hoc pacto redimere? quóve tempore ab eo summouebitur? Angel. de hac specie expressim interrogatus

respondit huic facultati xxx.annis præscribi,in consilio lv.ex pacto de retrouendendo, per l. si quis,§.j.C.de præscrip.xxx.ann.& l.j.C.de anna.excep. Et idem quoque apertè voluit Alexan. consi.ccxxviij.ponderatis his quæ seriosè,col.vlt.versic.non obstat etiamsi diceretur,libr.vj.& Franc.Balb.in tract.præscr.in iij.q.quartæ partis quintæ partis princ.Caro.Ruin.consi.lxxxiiij. quoniam.col.vlt.nu.14.lib.j.& Zazius consi.xij.nobiles,nume.75. & D. Boer.decis. clxxxij. & per suprà dicta,colum.j.& omnes, quos citabimus infrà,numer.7. Et idem diximus de retractu consuetudinario,siue municipali,cui à consuetudine non est præstitutum certum tempus, suprà tit.præcedente,§.j.glo.x.in verbo,*dedans l'an*,nu.40.ex quibus constat. & iterum §.vlti. eiusdem tit.in verbo,*notifiée au greffe*, in xiij.quæst.

De eodem.

2 ¶Et hoc sanè minimè dubiũ esse videtur:quanquàm scio Alberic.in l.ij.ad fin.C.de pact.inter empt.& vend.compo.de hoc nostro casu retractus cõuentionalis ita scripsisse, videlicet quosdã dicere,cùm non aliquod certũ tempus cõuentum est,semper id ius cõpetere, propter verbum, quãdocunq;,quod est in eo textu.Alios vsque ad triginta annos tãtùm, quia tanto tẽpore actio personalis tollitur,l.sicut,C.de præscript.xxx.vel xl.anno.Vbert.verò vsque ad xl.annos, instar creditoris posterioris offerentis priori,l.cùm notissimi,§.eodẽ iure,C.eo.ti. Et nihil aliud dicit Alber.tanquam hanc postremã opin.secutus fuisse videatur. Et certè scio alios multos huic nostræ quæstioni illam quoque miscere,qua tractatur,vtrùm, & quo tẽpore iuri offerẽdi præscribatur:sed illud ius non id est,de quo tractamus,sed haud dubiè aliud, quod inter multos creditores ex legis dispositione competit,de quo videre poteris per omnes in d.l. cùm notissimi, & latissimè per D.Ioan.Igneum,qui antiquiorum sententias recẽset, in l.in cognitione,num.83. & multis seq.ff.de senatusc.Sylla.Sed quod ad nostram quæstionem priuatim pertinet, ego ei sententiæ,quæ triginta annos huic rei præscribit,magis accedo,vt iam suprà dixi.

Iuri offerendi, an & quo tempore præscribatur.

3 ¶Quòd tamen intelligendum est,si res ipsa empta manserit penes emptorẽ. Nam si emptor in alium transtulerit,vt potest,sicuti videbimus infrà eod.titu.§.iij.videretur hunc tertium,qui ab emptore accepit,minori spatio,videlicet decẽ annis inter præsentes,viginti inter absentes, rem ipsam vsucapere:vti in simili de retractu municipali latè diximus suprà tit.præcedẽte,§.j.glo.x. in verbo,*dedans l'an*,nu.11.sed id tamen,& nu.seq.vsque ad 17.inclusiuè,vbi etiam comperies,an id procedat,si is tertius sit vniuersalis cessionarius omnium bonorum.Sed & posteà,scilicet nume.18.verùm illud,videbis,quid dicendum sit,cùm primus emptor possedit aliquo tempore,& alter cui vendidit alio tempore, quantum tempus tunc requiritur ad vsucapionem eius rei. ibi vide,ne hîc iterum inculcem.Sed ita tamen vt omnino videas D.Boer.decis. clxxxij.& per suprà dicta,no.14.& 36.& multis seq.& 41.& sequen.vsque ad finem.

Quid si res semel empta alteri fuit vendita.

4 ¶Intellige secũdò,vt illud scilicet procedat:cùm dictũ est simpliciter,vt vẽditor possit retrahere.Nam si conuentũ sit,vt ad tempus possit retrahere,nulla alia certa adiectione tẽporis,posset videri non nisi annũ id tempus durare:ex eo quod tradit Bal.in l.vsuræ,per glo.ibi, C.de vsur. quòd tempus absolutè positũ intelligitur de anno,& in plurali numero de biẽnio,& dimidium temporis pro sex mensibus.Sed potius dicendũ videtur,id intelligi de decẽ annis, per illã memorabilem l.fine præfinito, ff.de pœn. qua probatur tempus sine vlla declaratione prolatum, intelligi de decennio. Et quamuis ea l.simpliciter vtatur illis verbis,sine præfinito tempore, nec aliàs declaret,an fuerit facta mentio temporis,an non, tamen glos. & Bart. ibi eam intelligunt, cùm nuncupatim facta est mentio tẽporis,sed incerti:nam si nulla facta est, intelligitur in perpetuum,per tex.de eodem casu loquentem,in l.seruus, C.eod.or.quam ita etiam intelligũt Bal. & Sal.ibi,& idem Bal.in l.minoribus,C.de Decu.lib.x.Eam autem priorem l.dicunt sing.Bar. & Alex.in addit.illius super eadem.& Bal.in l.j.paulò ante medium,C.de postul.& in c. ex literis,col.iiij.versi.quid si iudex,& ibi Ant.Imo.& Panor extrà de constit.& idem Bal.in c.j. ad fi. extrà de transla.epi.Barb.in c.si quorundam,col.vlt.de solu.& Ias.in l.ita stipulatus,col.ij.ff. de verbo.oblig.Tu autem super intellectu illarum duarum ll.vide amplissimè Feli.& Philip.Dec. post alios,in d.c.ex literis.

Quid si simpliciter dictũ sit, ut ad tẽpus possit redimere.

5 ¶Quid tamen, si dicamus in hoc obseruandũ esse morem regionis vsitatissimũ:vt si dari soleat annus in eam rem,de anno intelligatur:si aliud,de alio. Atque sic naturam causámque negotij inspiciamus, secundùm gloss. in d.capit.ex literis, in verbo, in perpetuum,ad fin.& ibi quoque alios,de constitut.Et certè si mos vniformis fuisset, fortasse is obseruandus esset,tanquam contrahentes de eo intellexisse viderentur,per text.in l.nummis,ff.de legat.iij.& l. semper in stipulationibus,ff.de regu.iur.& l.quòd si nolit,§.quia assidua,ff.de ædil.edict. cum multis simil. & concord.collectis à Matthæ.Afflict.decis.ccxxvi.serenissimus.Nam & is mos est veluti altera natura, prouerbio apud Græcos celeberrimo, ἔθος ἄλλη φύσις quod ex Eueno poeta apud Aristotelem lib.vij.Ethicorum ca.x.deptomptum videtur.Sed si mos multiformis sit & varius omnino

An in hoc seruandus sit mos regionis.

Prouerbium, Mos & con-

omnino intelligendum est de decem annis per suprà dicta. Et pro ista distinctione moris vniformis,& multiformis faciunt not.in simili,in c.ex parte,extrà de censib.

suetudo altera natura.

6 ¶ SED NON PARVM dubij est, cùm expresſè dictum est,vt venditor posſit redimere quandocunque,vel toties quoties voluerit,vel perpetuò, vel semper,vel aliâs id genus: nam & id interdum fieri satis constat ex l.ij.C.de pact.inter empt.& vend. An tunc igitur poterit venditor semper & quádocunq; redimere ,nulla obstante præscriptione. An verò ei facultati aliquo,& quanto tempore præscribetur.Et certè videtur aliquo tempore præscribi,vt saltem euitetur infinitas(quæ vox,vt id obiter dicã,Ciceronis est in multis locis,videlicet libro Officiorum j. quo loco de gradibus societatis loquitur. & libro Quæstionum Academicarum iiij. & lib.j.de Natura Deorum,& in libro de Amicitia)vt inquam vitetur infinitas,id est,ne in infinitum emptor maneat obligatus ad reuendendũ,contra l.si quis vina,§.vlt.ff.de pericu. & cômo. rei vendit.& l.qui bona,§.vlt.ff.de dam.infect.& ibi concord.in glo.& Doct.natura enim infinitum vitare solet,vt scienter scribit Aristoteles lib.de generatione animalium,j.c.item j.

Quid si cõuentum sit,vt posſit quandocunque redimere. Infinitas, dictio Ciceronis. Infinitas vitanda.

7 ¶ Qua ratione motus Bal. consil.cccij.ad euidentiam præmittendum,colum.ij.versico.quæro vtrum,lib.j. respõdit non valere pactum,quo sine præfinitione temporis & vsque ad infinitum teneatur emptor reuendere venditori:additque & alteram rationem, quia præscriptio axx.anno.est odiosa,ideóque ei renuntiari non potest,vt not.Bart.in l.nemo,ff.de leg.j.de qua ratione posteà dicemus.Sed ex iis verbis Bald. satis declaratur huic facultati redimendi aliquo tempore præscribi,saltem xxx.annis.Id quod etiam expresſè voluit Signo.consi.caxxix.casus, A.pretio.& Ioan.Fab.in l.cùm notisſimi,per illum text.in princip.C.de præscrip. xxx. vel xl.anno.& Angel.d.consil.lv. versic. hic tamen insurgit dubium:vbi plus dicit,id procedere,etiam si tale pactum sit iuratum:atque etiam si dictum sit expresſè, quòd posſit venditor semper retrahere, & non obstante quacunque præscriptione,quod certè idẽ est cum eo,quod suprà ex Bald.diximus.Et id secutus est Fel.qui solum Angel.citat,in cap.cùm accesſissent,colum.xiij.versico.secundò declaratur, extrà de constitut.& in cap.si diligenti,colum.iiij.versicu.secundum correlarium,de foro competen.& in rubr.de præscrip.colum.vj.versic.fallit quartò,Ias.in l.si mater, ante fin.C.de instit.& substit.vbi dicit,se ita de facto interrogatum respondisſe: & id verè consuluit consil.xcij.illustrisſimus,colum.vlt.versic.nonò,lib.iij.& rursus idem Ias.in l.petens,col. iiij.versicu.circa ista,& ibi quoque Clau.Aqueo.colum.j. {Iacob.à S. Georgio colum.ij.versi. amplius dico vobis.} Philip.Deci.col.ij.versi.item conclusio.& Ioan.Pute.charta 2.C.de pact. idem Dec.consi. clxiiij.non fuisſet propositi,colum.vlt.versic. venio ad aliud dubium.Matthæ. tit.de empt.& vend.§.item sæpe in venditione.Carol.Ruinus consil.clxvij.perspectis,column. iiij.nume.15.& sequen.lib.j.& consil.cl.ea his quæ in facto,per totum,lib.iiij.vbi omnino vide, & Francisc.Balb.in tract.præscript.in iij.quæstio. quartæ partis, quintæ partis princip. vbi dicit hanc opini.esſe veriorem & communiorem , tenendámque & iudicando & consulendo. Thomas Parpal.in l.ij.colum.ij.ff.solut.matrimon.Matthæ. Afflict.in tracta.Protomixeos,in verbo, licèt enim suprà diximus,colum.antepenult. versic. item quæro de alia quæstione , in princip. eius quæstio.Ludo.Gozad.& Hiero.Cagno.in repeti.l.ij.ille colum.xviij.hic colum.v.versicu. ille verò cui factum est,C.de pact.inter empt.& vendit.D.Boer.in consuetudine Bituric. tit.de præscripti.§.j.in gloſſ.j.in fine,& in d.decis.clxxxij.& per suprà dicta,colum.ij.numer.4. & sequent.& iterum decis.ccclj.duæ sint,numer.6.Gerard.à Perra notab.xviij.nota diligenter, nisi tamen(vt subdit)interuenerit iuramentum,contra Angel.vbi suprà. Stephan. Bertrand.consil. clxxxj.viso consultationis themate,colum.ij.versic.sed vbi,& sequen.vsque ad fin.consilij,libro iij.Francisc.Ripa in repetit.l.vlt.in lxiiij.quæst.C.de reuoc.donat.Anton.Rube.consil.iij.dicitur in contractu,per totum.& iterum consil.laav.præsupponitur in facto , circa medium.Petr. Rebuf.in repet.l.j.in primo not.nume.53.C.de sentent.quæ pro eo quod inter.& Ioan.Montolonus in suo vtriusque iuris promptuario, in verbo,emere : vbi ita dicit fuisſe iudicatum in Senatu Parisiensi anno M. D. X V. licèt contrarium fuerit iudicatum in Parlamento Diuionensi. cuius posterioris aresti,vt nostri appellant, is certisſimus fuit:quia vt refert Chasſe.consilio xj. *le cas est tel*,colum.vj.versi.& eandem opin.id latum fuit aduersus ipsum Montol.& eius fratres. {Et eãdem sententiam secutus est Marian. Soci.Iunior consil.calv.viso puncto, & aliis,in j.dubio,lib.j.cuius consil. primùm edita sunt anno 1550. cùm id meum opus pleraque hæc omnia continens iam editum fuisſet anno scilicet 1543. Quod eò dicere voluimus , ne quis putet hæc me ab eo suffuratum fuisſe , sed an ille è diuerso ex me acceperit, aliorum sit iudicium, qui vtrunque legerint. Sed & eandem sententiam amplexus est nouisſimè Hieronymus Schiurpero consil.xlj.præmisſa omnia,nume.8.& latius consil.lxx.domini , & cæt. veritas,per totum, vbi & id latè examinat.} Et idem in statuto faciente potestatem redimendi rem venditã quandocũque restituto pretio,vt scilicet intelligatur intra triginta annos , respondit Paul. Castren.

De eadem re. An valeat pactum, ut liceat in infinitum retrahere.

Quid si pactũ sit iuratum.

Arestum.

An idem sit in statuto.

à nullo Recentiorum memoratus, consil. ccccxxx. circa primum quæsitum, in princip. lib. ij.

De principali quæstione.

Semper.

Perpetuò.

8 ¶ Sed plus dicit Petr. Ancha. maximæ apud nostros autoritatis, consilio cccxxxj. visis diligenter actis, colum. ij. versi. tertiò est aduertendum, & sequen. quòd huic redimendi facultati ex pacto competenti, præscribitur decem annis. quem citat, nec tamen sequitur Fel. in d. c. cùm accessissent, vbi supra, de constit. sed eum simpliciter citat Caro. Rui. consil. xxvij. stante pacto, col. ij. nume. 6. lib. iiij. Et quidem Pet. ipse in hoc solus est, nisi et fortè adiungendum existimes Raph. Fulgo. consi. clvj. visis themate, col. pen. versicul. octauò, vbi tenuit dictionem, semper, in aliqua dispositione appositam, non impedire præscriptionem decem annorum, tum per alia multa, tum per gloss. in l. nam Imperator, ff. de legib. quæ exponit dictionem, perpetuò, ibi positam, id est decennio, tanquam etiam idem sentiat Fulgo. de hoc verbo, perpetuò, & similib. Cui adde & text. in l. aduersus, in verbo, semper, iuncta glos. in verbo, certos annos, C. de vsur. Ex quibus Bald. & Sal. ibi, in fin. not. hanc dictionem verificari in triennio, & x. & xx. annis. & Angel. in l. minimè, per eum textum, ff. de legibus. & Alexand. consil. clxxxij. viso processu, col. iij. versicul. prætereà 10 dictis, lib. vij. Sed illud ipsius Fulgo. & dictæ l. nam Imperator, & d. l. aduersus, est propter subiectá materiam. & tamen non sine dubio est: vt videre licet ex eo, quod scribit Bal. in l. quòd si nolit, §. si quid ita, in antiq. lectu. ff. de ædil. edict.

De eodem.

Quãdocunq;, de nuium. seq.

9 ¶ Eam autem sententiam, quæ huic pacto reuẽdendi quandocunque, dicit præscribi xxx. annis, præter illam infinitatis rationé supra in prine. adductam, adiuuat quod scribit glo. not. in c. j. in verbo, quandocunque, & ibi etiam Andr. Iser. Bald. col. j. Mart. Laud. Aluar. & Cardin. Alex. tit. de feud. dat. in vicem leg. commis. quòd licèt text. ibi dicat, quòd debitor quandocunque soluendo poterit recuperare pignus, quod dederat sub pacto legis commissoriæ, intelligitur tamen, nisi fluxerit tempus xxx. annorũ. per hæc apertè innuens, quòd ea dictio, quandocunque, non impedit præscriptionem triginta annorum. Et similis est gl. à paucis annotata in l. j. in verbo, præscriptionem, C. de bon. mater. quæ ad textum illum, in fin. cuius hæc verba sunt, Nullam poterit præscriptioné opponere filiis, quandocunque rem suam vendicantibus, hæc addit, Nisi xxx. ann. quam solus scribentium inibi Corn. paulò ante fin. in id expendit, dicitque perpetuò menti tenendam. Nam & hæc dictio, tametsi sit vniuersalis, tamen restringitur & limitatur secundùm naturam actus, cui attribuitur, vt dicit Bald. cons. lxvij. quia ex facto oritur, col. ij. versic. nec obst. si dicatur, lib. iij. & Catel. Cotta in memor. incip. quandocunque.

De eodem.

Semper.

Quãdocunq;.

10 ¶ Quibus finitimum est, quòd illa etiá dictio, semper, quæ idé significat, non etiam est impediméto huic xxx. ann. præscriptioni, quin ea locũ habeat. Quod hinc facilè apparet, quòd actioni de dote eo temporis spatio præscribitur, l. in rebus, §. vlt. C. de iur. dotium, & diximus suprà tit. præcedente, §. j. in verbo, *ou equipollent à vente*, quæ est gl. xiiij. nume. 97. nam specialia. Quamuis alibi dicatur causam dotis semper & vbique esse præcipuam, id est fauorabilé, l. j. ff. solut. matr. vbi Bald. col. vlt. versic. quæro si promitto, ex hoc annotat id, quod suprà diximus, hanc dictionem, semper, non tollere præscriptionem. Et sequitur Roma. in l. j. ff. de vsur. & in l. in cognitione, per eum text. iuncta gl. in verbo, accusare, ff. de S. C. Sylla. & in rubr. ff. de arbitr. colum. xv. versic. duodecimò ex causa: vbi & idem dicit de dictione, quandocunque. & Francisc. Aret. in l. cùm stipulatus sim mihi à Proculo, colum. iij. versi. tu autem considera, ff. de verbo. oblgat. per text. io d. l. in cognitione, in princip. cum sua gl. & Alexand. in l. nemo, colum. vlt. versic. sed pone quòd duo, ff. de lega. j. Quibus adde alios duos text. simul iunctos idem probantes, scilicet cap. j. extrà de restitutio. in integr. & cap. j. eodem titul. lib. vj. nam in priori scribitur ecclesiam semper debere illæsam seruari, ex qua dictione, semper, Ala. Guliel. Naso. & Gof. Doct. antiqui dicebant ecclesiam indistinctè post quadriennium esse restituendam. & tamen contrarium deciditur in posteriori loco. Adde item text. in l. vlt. C. de testamen. vbi scribitur in principio, semper rusticitati fuisse legibus consultum. Et tamen certum est, eidem nõ subueniri in multis casibus collectis à gl. in l. vlt. C. de iur. & facti ignor. & in aliis, de quibus dicam infrà eod. titu. §. iiij. gl. vij. in verbo, *en main de court*, num. 13. vtrum autem, & 14. seq.

De eodem.

11 ¶ Et faciunt alia multa, quæ de ea dictione, semper, scribit Cornel. consi. xlj. videtur in hac, col. vlt. lib. ij. Et quod etiam tradit idem Corne. in l. si qua, in fin. per text. ibi iuncta gloss. in verbo, obeuntibus, C. ad S. C. Tertul. Vt tamen non neglectim legas d. l. j. solut. matri. & ita intelligas vltra eam dictionem, semper, aliam esse non minoris ponderis, videlicet, vbique. Nam vt suprà diximus, ita ibi scribitur, Dotis causa semper & vbique pręcipua est: & tamen (vt iam diximus) per hæc non summouetur præscriptio. Et prætereà dotis causa in multis, imò verò in omnibus, præterquàm in casibus expressis à iure communi, non plus habet præcipui, aut fauoris, quàm aliæ, vt plenè diximus, & probauimus suprà, d. titul. præceden. §. j. gloss. xiiij. nuper allegata, nume

numero 96. ego verò.& multis sequoni. Vnde & illud consequens est, hæc verba quantumlibet gentralia aut etiam vniuersalia,non tollere regularem præscriptionem, sicuti nec alias iuris regulas. Et id de dictione perpetuum, satis probatur in l.minor, §.statuliberum, ff.de euict. cùm dicitur, Euictionis nomine perpetuò obligatur. Et tamen satis constat ei actioni præscribi xxx.annis. Nam & actiones perpetuas vocamus,quibus præscribitur xxx. vel xl.annis. Et probatur etiam in l.prætor ait, §.hoc interdictum perpetuò, ff.de no.oper.nuntia.& Insti. de perpe. & tempo.præscript.per totum. Et id quoque expresim voluit Stephan. Bertrand. consil. xlvj. dudum de anno,colum.j.lib.j.

Perpetuum.

12 ¶ Sed & huc spectat,quod tradit gl.in c.j.§.prætereà,in verbo,præscriptione,tit.de cap.Corra. quòd si statuto aut alia cõstitutione dicatur,nulla obstante præscriptione, siue quòd nulla præscriptio currat,vel opponi posit,& similia, ob id videtur tãtùm tolli præscriptio longi temporis,x.vel xx.annor.sed non longissimi,xxx.vel xl.annor. Nam contra desides, & sui iuris contemptores,introductæ sunt huiusmodi præscriptiones longissimi temporis, cùm differentia esse debeat inter eos & vigilantes,l.vt perfectius,& l.vlt.C.de anna.except. Nam vigilantibus,& non dormientibus,iura subueniunt.l.pupillos,in fin.ff. de his quæ in fraud. cred. Nec credendum est vno generali verbo totam illam præscriptionum obseruationem multis vigiliis excogitatam atque inuentam velle radicitus euellere,argu.l.si quando,C.de inoffic.testa. Hæc propè ea gloss.quam sequuntur Iacob.Bel.Nicol.Neapol.Bald.Marti.Lau. Aluar. Barb. in addit. Bald.& Cardin.Alexand.in d.§.prætereà,& Ioan.Andr.in addi.Specul.in rubr.de feud.col.ij. vbi & hoc dicit voluisse Dyn.consil.xlix.& Panormi.qui illam glo.dicit singu.in c.vlt.col.viij. versi.quæro quid si statuto,extrà de præscript. & consi.xiiij.videtur primò quòd hospitali,col. ij.lib.ij.& Fran.Aret.in l.quandiu,.col.ij.ff.de acquiren.hæred.& consi.x.in causa & lite vertente,col.v.versic.secundò præmitto.Caro.Rui.cons.clxxxv.videatur,col.ij.nume.5.lib.j.Matthæ. Afflict.deci.Neapo.cclxiij.versic.dicebant quidam Ias.qui eam gl.dicit not.& communiter approbatã,in l.j.col.antepenult.versi.aduerte tamen,C.de ser.fugit.De quo & per Barb.qui alios allegat,consi.xviij.difficile est,col.vij.versi.circa aliud dubium,& seq.lib.iij & est gloss.similis, quæ se ad illam remittit,in cap.j.in verbo,præscriptione,tit.de prohi.feud.ali.per Fed. Et quod de xl.annis dictum est,probatur in l.omnes,iuncta l.præscriptione,quæ cõfestim illam sequitur, vt etiam ibi not.Cyn.& Sal.C.de præscript.xxx.vel xl.annor.

De eodem.
Verba,non obstante quacũque præscriptione, & si quam præscriptionẽ summouerit.

13 ¶ Vt omittã,quòd non valet pactum omnem præscriptionẽ tollens,secundùm cõmunem opin. Bart.Rapha.Co.Alex.Fran. Aret.& Recentiorum,in l.nemo potest, ff.de leg.j.Bald.post alios Antiquiores in l.Centurio,ad fin.ff.de vulga.& pupil.& in auth.quas actiones, col.ij. versi.sed iuxta hoc quæro,C.de sacrosan.eccl. vbi declarat, quomodo id sit intelligendũ. & in l.pacisci, in addi.ff.de pact.vbi etiã loquitur de præscrip.xxx.ann.& in l.si quis postquàm,ff.de fideius.& in l.itẽ illa,§.quod dicitur,ff.de consti.pecu.& in l.receptitia,col.vlt.C.eod.& in l.vlt. §.vlt.in princ.C.de tempo.appel.& in d.c.j.§.prætereà,in fin.& ibi etiam Cardin.Alex.ti.de cap.Corra.Panormi.Rapha.Co.consil.xc.visa copia,paulò ante fin.Rom.in d.rub.de arbit.vbi suprà.& consi.ccj.pro decisione, col.j. versi.tertiò principaliter.Alexand.cons.clxx. visis statutis,ad fin. lib.vij.Ange.Aret.in §.j.col.ij.& iij.Inst.de vsucap.& latè Fel.in rub.extrà de præscrip.& Fran. Balb.in tracta.præscrip.in v.parte v.partis princip.in vj.quæst.

De eodem.
An valeat pactum omnem præscriptionẽ tollens.

14 ¶ Fateor tamẽ,quòd etiam ex communiori crebriorique eorundem sententia,potest renuntiari præscriptioni xxx. vel xl.annor. licèt nõnulli,vt iam diximus,aliud dicant, vt videre licet apud Recentiores in d.l.nemo potest,& in d.rub.extrà de præscrip.& Fran.Balb.vbi suprà. Sed cùm contrahentes scilicet emens & vendens cum hoc pacto reuendendi huiusmodi renũtiationem expresim non faciant,sintque huiusmodi dictiones,quandocunque,semper,perpetuò,eius naturæ,vt non tollant præscriptionem hanc xxx. vel xl. annor.vt pleniè suprà probauimus : consequens est,vt ipsi iidem contrahentes videantur & hæc verba,in eodem pacto apposita, intellexisse,vt Ius commune intelligit,séque omnibus legibus de ea re loquẽtibus adstrinxisse. Text. est optimus in l.si duo,& ibi Bald.& Paul.Castren.ff.de acquirenda hęred. Sibi igitur venditor imputet,qui sibi aliter non prospexit. Et si fateamur has dictiones posse intelligi, vt per has remoueatur præscriptio xxx.ann.vel non remoueatur,vt posteà dicemus, id est, vt intelligantur de xxx.ann.atque etiam de maiori tempore : illud continuò sequitur, esse venditori imputandum,quòd apertius legem non dixerit,l.veteribus,ff.de pact.cum simil.

De eodem.

15 ¶CONTRARIVM tamen,vt scilicet in casu,de quo loquimur,posit venditor quandocunque,etiam post xxx.annos,redimere,tenet Fabi. in tracta.emptio.& vendit.in xiii.quæst.vij. quæst.princip.& Barba.consilio lj.scripsit sapientiæ fons,colom.viij.versicol. capio secundum, libr. j. vbi ita dicit fuisse consultum ab excellentisimis Iurisperitis, & se quoque aliâs consu-

Pro contraria parte.

luisse

luisse apud Marchiam,& ita sanè etiam consuluit consi.xxij.clementissimum,in vlti.dubio,lib. iiij.& Ioan.Crot.in repet.d.l.nemo,char.penult.colum.j.versi.nota etiam,quòd per hæc verba, ff.de leg.j.vbi & ita dicit se consuluisse.And.Alciat.in d.l.petens,in gloss.j.in fin.C. de pact.vbi hanc opin.dicit æquiorem,& conscientiæ aptiorem.& rursus in rubr.extrà de præscript. in vlt. charta,numero 64.& multis sequent. vbi etiam dicit hanc opin. tanquam æquissimam esse tenendam in practica. & Chasse.in consuetudin. Burgund. titul. *de rentes uendues à rachapt*, §.j.in gloss.j.column.ij.versic.limita hanc,& sequent.vbi & hoc dicit tenuisse Bald.& Sal.in quibusdam consil.quæ aliter non designat,& ita quoque fuisse iudicatum in curia Parlamēti Burgundiæ.& rursum idem Chasse.d.cons.xj.per totum,vbi etiam colum.xv.versi.xx.tradit Richar.& Barth.à Salice.ita consuluisse in quibusdam suis consil.quæ posita sunt post consi.Angel.in antiqua impressione,quæ tamen non vidi,nec sunt in meo codice consil.ipsius Angel.& idem nouissimè tenuit Ioan.Igne.in l.in cognitione,numero 76.& aliis multis sequentib. vsque ad nume.173.ff.de S.C.Silia. & Pau.Paris.consil.xcij.Ang.lib.iij. { Et ita quoque consuluit Francisc. Curt.Iunior in quodam consil.quod edidit in causa Corbulorum,vt retulit Marian.Iunior,vbi suprà,sed id consilium non est intra consilia impressa ipsius Curt. }

16 De eodem. ¶ Et huius quoque sententiæ ante hos omnes videtur fuisse Raph.Fulg.cons.cxxiij. S.& P.ciues, dum illic ex facto respondit,quòd ex statuto introducente præscriptionē actionū personalium decē annis inter præsentes,& viginti inter absentes,nō præscribitur actioni, quæ alicui cōpetit ex promissione facta alicui de vendendo rē aliquam ad omnē ipsius requisitionē.Et de cæteris omnibus promissionibus ita factis voluit ante eū Ang.in d.l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,ff.de verborum obligation.& latè quoque consuluit Barb.cons.xviij.difficile,col.vij.versic. circa aliud dubium videlicet vtrum sit præscriptiū,lib.iij.Et ante hos omnes in specie nostri casus non obscurè voluit Bald.in sua Margat.in verbo,præscriptio,in princip.dum dicit,præscriptionem non procedere aduersus illum,qui ex pacto potest quandocūque agere : & per consequens(inquit)nec tunc præscribetur iuri offerēdi, per l.si fundum,quæ est ij. C. de pactis inter empt.in qua quidem l.emptor promiserat restituere rem venditam quādocunque oblato pretio:qui est noster casus,aut certè adeò ei similis,vt non magis ouum ouo.

17 De eodem. ¶ Et vt intelligas,quantum ea l.faciat ad hanc opinionem, vt scilicet ea verba quandocunque, quotiescunque,toties quoties, & similia id operentur , vt scilicet venditor admittatur post xxx. annos,verba eius l.sunt huiusmodi: Si fundum parentes tui ea lege vendiderunt , vt siue ipsi,siue hæredes eorum,emptori pretium quandocunque , vel intra certa tempora obtulissent, &c. Quibus verbis comprehendi debet omnis casus,quo data est facultas offerendi,atque sic redimendi.aliâs enim ea lex esset manca & mutila,contra l.j.C. de his quibus vt indign. præsertim cùm nulla alia lex sit,quæ de hoc disponat. Igitur sub illa parte intra certa tempora intelligitur,cùm ita concepta est ea facultas , vt intra decem annos , vel aliud tempus expressum possit offerre & redimere. Item cùm simpliciter data est ea facultas offerendi & redimendi sine adiectione temporis:nam tunc intelligetur,vt intra xxx. annos id possit facere, vt diximus suprà, numero primo. Id enim tempus dicitur esse certum , cùm à Iure statutum est : quod & ipsum certum est.Ex quo illud consequens fit,vt cum sub altero membro,quo dicitur,intra certa tempora,contineatur facultas simpliciter data,quæ durat xxx.annis : in altero membro , quo dicitur , quandocunque , maius aliud tempus , quàm triginta annorum intelligatur. Aliâs enim id membrum esset omnino superfluum:quod dicere nec debemus,nec possumus,per l.ait Prætor, §.j.ff de iureiurand.in illis verbis, Nec frustra adiicitur : ex quibus Iason id notat , quod diximus,cum infinitis similibus.Satis enim fuisset,si dictū fuisset,vt intra certa tempora, vel etiam simpliciter,vt liceret offerre & redimere.

18 De eodem. ¶Et hāc quoque partē confirmat text.in d.l.quòd si nolit,§.si quid ita venierit,ff.de ædil.edict. vbi licet actio redhibitoria sit bimestris , si tamen conuenerit vt in perpetuum redhibitio fiat, valet hæc conuentio.Et per illum textum dicunt Bald.& Ang.ibi,quòd vbi in promissione apponitur verbum quandocunque , vel perpetuò,non currit præscriptio statutaria vel legalis. Et idem quoque per illum ipsum textum voluit idem Ange.& Imol.in l.j. ff. de vsucap. Et cæpol. cautel.secundum postremā computationē,lxviij.si petens,in fin. & iterum cautel. lxxv.cautela quòd in contractu.& Barba.consil.liij.præclarè,col.antepen.versic.vnde multùm,lib.ij.& latè d.consil xviij.vbi suprà,lib.iij.& Socin.qui id dicit singu. consi.lxxxvj. in causa communitatis, colum.penult.versi.secundò probatur,lib.j.quod repetitur consi.clxvj.lib.ij. & Carolus Ruin. consil.cxj.arbitror,colum.iij.num.7.lib.j. { Et idem quoque voluit ipse Bal.in l.j.ff.quib mod. vsusfru.amit.quem,prout eum refert,sequitur Iason in l.j.colum.ix.vers.adde secus esse.ff.solu. matr.licèt tamen Bald.ibi non dicat. }Et facit text.in l.j.cum gl.ff.de concus.& in l.j.ibi,omni temporis definitione summota,C.ne rei domi.

¶Nec id

De eodem. Infinitas admittitur in verbis eam significantibus.

19 ¶ Nec id quidẽ mirum videri debet, quia cùm verba cõtrahẽtium apta sunt significare infinitatẽ, vt hæc verba, de quibus loquimur, & similia, tùc infinitas admittitur, l. cùm quidã, ff. de vsur. & l. si ita stipulatus à Seio fuẽro, & ibi Barto. & Imol. ff. de fideiuſ. & l. in annalibus, C. de legan. & voluerunt etiã Dyn. Alberic. & Bart. in d. l. qui bona, §. vlt. ff. de dam. infect. vbi expressè Bar. dicit, quòd dicta verba, quandocunq., & toties quoties, important infinitatẽ, & ibi quoq; Imol. & Alexand. & idem Alex. in l. si Stichum, §. j. col. ij. versi. nec obstat ratio, ff. de verborum obligationibus, & in l. ij. §. vlt. colum. ij. vers. puto quòd in terminis, ff. qui satisd. cogan. & cons. cxlv. quoniam, col. j. vers. sed hoc non obstante, lib. ij. Et facit etiam text. in l. j. §. j. ibi, toties quoties, ff. si fam. fur. feci. dica. & in l. si duo. §. vlt. ff. de arbit. & in §. in primis, Insti. de eo, cui liber. cau. Et est de mente Spec. tit. de arbit. §. vlt. vers. quid si dictum fuit in compromisso. & voluit Zenzel. in extrauag. Ioan. xxij. incipiente, quorundam, versi. quocirca, in verbo, infinita, & ante hos glo. in l. fideicommissa, §. si quis decem, io verbo, quam semel, in princ. & ibi Cyn. ff de leg. iij. & idem Cyn. io l. vlt. C de iudi. & Ino. consi. xxv. in casu præmisso, in princ. vbi dicit, quòd toleratur infinitas, quando ex partium conuentione procedit.

De eodem. Toties quoties repræsentare promittẽs, quoties tenetur repræsentare.

20 ¶ Ideóque Imo. Rom. Alex. & alij Recentiores in l. si finita, in prin. ff. de dam. infect. repræbendunt Ang. qui dicit in eo loco, rursúsq; in l. ij. §. qui exhiberi, ff. de custod. reor. quòd qui promisit aliquẽ repræsentare, toties quoties fuerit requisitus, liberatur si bis præsentauerit, vt euitetur infinitas: quoniam scilicet ea verba, toties quoties, suapte natura infinitatẽ significant. Et idem voluit (ipse Roma. in l. ij. §. vlt. col. ij. versi. modò ad propositum. ff. qui satisd. cog.) Paulus Cast. in l. duobus, §. quòd si reus, ante fin. & ibi etiam Iason col. penul. ff. de iureiurand. vbi dicit ipse Paulus, quòd notarius debet esse cautus, vt promittere faciat de sistẽdo toties quoties. & etiam Alexand. in d. l. qui bona, §. vlt. de damno infect. & cons. cxlv. quoniam abundè, in princ. lib. ij. & Socin. in l. fideiussor, §. vlt. col. penult. versi. sextò, ff. qui satisd. cogant. cum alijs multis concord. & similibus aggregatis ab Hippo. Marsil. in l. voius, §. cogniturum, qui est viri. colum. vij. & seq. ff. de quæstio. Quanquam (ne id prætermittam) illam Angeli sententiam sequitur, & multis confirmat Roma. sibi contrarius in repetit. rubr. de arb. tr. col. x. versic. quid autem si compromissum est. & consi. xv. plura sunt, in vltimo dubio, vbi & alia loca citat, in quibus Ang. idipsum tenet. Et vide Guid. Pap. consil. lxv. viso themate, col. quæ antepenult. præcedit.

De eodem.

21 ¶ Sed & hæc sententia his quoque rationibus fulcitur. Nã emptor, qui promisit reuẽdere quãdocunque, cùm sciat se ad id esse obligatũ, nullo tempore potest præscribere, quia esset in mala fide, c. vlt. de præscript. quod etiam procedit in personalibus obligationibus ex communiori nostrorũ calculo, vt ab omnibus scribitur in eo loco. & diximus etiam nt. nostrarum consuetudinum xxj. qui est, *de prescriptions*, §. j. in gloss. ij. quæ est in verbo, *à bone foy* Nam & similiter videmus, quòd debitor sciens rem obligatam, non præscribit aduersus creditorem, l. sicut, C. de præscript. xxx. vel xl. annor. & l. j. C. si aduersus credi. & voluit Bart. in l. si quis per fundum, ff. de acquirend. possess. Et si hoc casu curreret præscriptio, esset decipere venditorem, qui aliâs non vendidisset, nisi sibi perpetuò redimere liceret ex ea conuentione, vt in simili dicitur in l. vlt. C. de pactis inter empto. & vendit. composi. vbi hæc verba scribuntur: Cùm enim venditor non alia lege ius suum transferre passus, nisi tali fretus conuentione, quomodo ferendum est aliquam captionẽ ex varia pati eum interpretatione? Et bene etiam facit text. in l. j. §. magistrũ autem, ibi, altoqui contrahentes deciperentur, ff. de exercit. actio. Sed huic rationi fortè respõderi potest, si ea promissio reuendendi quandocunque, intelligatur intra triginta annos, secundùm opin. eorum, qui priorem partem tenẽt, in nulla mala fide erit, qui ita promisit, nisi si expressum fuisset, vt etiam post triginta annos reuenderet.

De eodem. Conditioni potestatiuæ nullo tempore præscribitur.

22 ¶ Prætereà, huiusmodi pactum collatum est in liberam voluntatem & potestatem venditoris, vt scilicet possit redimere quandocunque. Sed facultas adimplendi conditionem potestatiuam nullo tempore præscribitur, l. seruus quoque, §. vlt. ff. de hæred. instit. & l. vlt. C. de condit. instit. vbi filiusfam. hæres institutus sub conditione potestatiua, nullo tempore dicitur esse præteritus: quia hanc conditionem potest semper, dum viuit, adimplere. Ex quo planè liquet, quòd facultati adimplendi talem conditionem non præscribitur, aliâs posset contingere, quòd filiusfamil. inueniret se aliquando præteritum, cùm posset viuere vsque ad centum annos, l. an vsusfructus, ff. de vsufru. cum si. Et hanc doctrinam per illum textum tradit Barto. in l. pignori, in fin. ff de vsuc. vbi ex hoc infert ad ius offerendi. Et hinc quoque videmus, quòd ea quæ sunt facultatis, sunt imprӕscriptibilia, l. viam publicam, (& ibi Bart. & alij.) ff. de via public. cum alijs multis concord. à me congestis suprà tit. totius nostri volu. consuetudinum, iij. qui est, *des droitz de contraindre à mouldre, & fournoyer ès moulins, & four du seigneur*, §. j. qui est omnium eiusdem voluminis xxv. in gl. ij. Imò nec consuetudine tolluntur, vt not. Panor. in c. cùm Ioannes, ante fin. extrà de cleri. coniuga. & in c. inter cæteras, extrà de rescript.

Facultatis iura imprӕscriptibilia.

¶ Sed

23 ¶ { Sed qui priorem sententiam sequuntur, huic rationi ita respondent, vt ea procedat in simplici facultate non procedente ex aliqua actione, vt in c. ad S. Iacobum, & similibus. Non autem in facultate procedente ex aliquo contractu, & consequenter ex actione inde orta. Nam tunc sicut actioni præscribitur triginta annis: ita etiam facultati aliquid faciendi, quæ esset sequela actus, vt est facultas & ius offerendi competens secúdo creditori, cui præscribitur. l. cùm notissimi. §. sed cùm illud, versicul. eodem iure. C. de præscript. xxx. annor. & ita declarat Bart. in d. l. pignori. quem omnes sequuntur. Sed & aliter respondent, quòd illud argumentum procedit in his quæ sunt meræ facultatis in solo facto consistentis, non autem si quid competat per modum iuris: nam tunc ei præscribitur, vt patet in facultate adeúdi. l. licèt, & ibi omnes. C. de iure delib. Imò verò sunt qui indistinctè tenent præscribi iuri offerendi, vt videre licet apud Ang. Aret. in §. actionum, col. xxvj. versi. aduertas tamen an sit necessarium, Inst. de actio. & Francis. Bald. in tract. Præscript. in iiij. parte v. partis princip. in j. quæst. qui multos in id citat. }

24 ¶ Ad hæc pro posteriore parte facit, quòd nullum vel minimum verbum in contractibus debet censeri fuisse appositum otiosè & sine virtute aliquid operandi, si posset, ex doctrina Bal. quam omnes vbique, præsertim in consi. citant, extollunt, & commendant, in rub. C. de contrahend. empt. in ix. quæst. cú infinitis concord. & similibus à me adductis in nostro tract. cui titulus est, Nihil frustra. Sed hæc verba, quandocunque, quotiescunque, & similia, in pacto reuenditionis apposita erunt omnino otiosa, inutilia, inefficacia, si non faciant vt huic pacto non præscribatur tempore triginta annor. quando & sine illis huic pacto non præscribitur, nisi eodé spatio, vt diximus suprà in prin. huius gl. Sed & in hanc partem alias multas rationes affert Barb. d. consil. ij. lib. j. & d. cons. xxij. lib. iiij. & Chasse. d. consilio xj. & Igneus in dicta l. in cognitione, quas hic omittendas ducimus, cum illic in promptu sint omnibus. Illud tamen non prætermittemus, in hanc sententiá esse expressum statutum Placentiæ, scilicet venditorem & hæredes eius admitti ad redimendam rem cum hoc pacto venditam, quandocunque, etiam elapsis triginta annis, si nullum huic rei sit præstitutum tempus, vt refert Barb. d. consi. ij. col. aj. versi. & ex istis, lib. j.

De eodem. Nullú verbum in cótractibus debet esse otiosum.

Statutum Placentiæ.

25 ¶ HANC PARTEM si sequaris, intelliges, vt scilicet id ius retrahendi non tollatur xxx. vel xl. annis, sed omnino extinguatur tempore immemoriali, vel centum annorum: quoniam talis præscriptio nunquam summouetur verbis generaliter omné præscriptionem reuicientibus, secundum Bald. in d. l. j. non scitol. & ibi quoque Angel. vt à nonnullis citatur, C. ne rei domi. Bald. & Ange. in l. omnes, in fin. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. & in l. j. colum. j. versi. attende, quia si in aliqua. C. de nona. excepr. Angel. in l. non solùm, in princ. ff. de vsucap. & in d. l. j. ff. de concus. & in l. si quis Decurio, la ij. C. de Decurion. lib. x. & in §. j. per illum text. & gloss. ibi, in verbo, præscriptionis, in Authent. vt de cæter. non fi. commut. Panormi. in cap. vlt. col. viij. versi. quæro quid si statuto, & ibi Fel. colum. vj. versic. dum subdit, extrà de præscript. & consil. xciiij. quædam ecclesia. col ij. vers. non obst. si dicatur lib. j. Floria. in l. an vsusfructus, per illum textú, ff. de vsufru. Rom. & Francis. Aret. in d. l. cùm stipulatus sim à Proculo, ff. de verborum obligationibus. ipse Roma. in l. j. ff. de vsucap. & eundem Francis. Aret. consi. xv. reuerendissime pater, col. penul. versic. circa tertium. Alexand. in d. l. nemo potest, colum. vlt. versicu. & tene menti, & ibi Francis. Ripam. num. 115. ff. de leg. j. & eundem Alexand. cons. la. omisso, paulò ante fin. lib. j. & consi. xvj. in causa & lite, col. vij. vers. nec ad hoc obstat, quòd statutum, lib. v. Card. Alexand. in d. c. j. §. Prætereà, col. vlt. tit. de capit. Corrad. Fel. in rubr. de præscript. col. vlt. vers. considera secundò. Iason. cons. xcij. non est, ad fin. lib. iij. Philip. Deci. cons. cccexcvj. in casu domini operarij, col. ij. vers. non obstat si dicatur. Francis. Bald. in tracta. præscript. in secunda parte tertiæ partis princ. in vj. quæst. princ. col. eiusdem quæst. v. vers. & nota quòd præscriptio. & iterum in quinta parte, quintæ partis prin. quæst. ix. col. j. & Matthæ. Afflict. decis. Neapol. ccliiij. sæpe fuit, in fin. & in constitu. Siciliæ incip. si dubitatio, col. v. vers. quartò pondera, & in constit. consuetudinem, col. penul. vers. quid autem si res. Steph. Bertrand. consil. xlvj. dudum, nume. 5. lib. j. & consi. xcviij. visis duobus, in fin. lib. j. & Franc. Cur. Iunior. in tract. de feud. in iij. q. tertiæ partis. Et hoc satis ex eo probatur, quòd licèt dicatur in l. seruitutes prædiorum rusticorum. ff. de seruitut. quòd seruitutes quæ non habent possessionem continuam non præscribuntur, id tamen non intelligitur de præscriptione immemoriali, vt patet ex l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quoti. & æsti. Et hæc ratio est Roma. in d. l. j. de vsucap.

An id ius retrahendi quocunque saltem tépore immemoriali tollatur.

26 ¶ Sed vt nihil est in iure nostro non controuersiosum, siue id facit legú obscuritas, siue cótradicendi studiú multis innatú, siue ostentatio & gloriæ cupiditas non paucis quoque ingenita, siue humanitatis quædá infelicitas, siue aliud quidpiam, cóttarium, vt scilicet per huiusmodi verba summoueatur etiam præscriptio centenaria, aut alia immemorialis, voluerunt duæ glo. scilicet prior in cle. j. in verbo, quanticunque, de so. compe. altera in cle. si vna, in verbo, quauis, quę est vlt. de reb. eccle. non alie. & Ioan. Andr. in d. c. cum instantia, per illum tex. in verbo, lógissimo. & ibi

De eodem.

& ibi quoque Panor. sibi contrarius, in iij. not. extrà de censibus. Anto. & idem Panor. in c. cùm ex offi. ij, ille col. iij. hic in iij. not. per illum tex. in verbo, nonmeminerint, extrà de præscrip. & rursus ipse Panor. in c. super eo, etiam per illum tex. extrà de parœc.

27 ¶ Verùm Franc. Aret. in d. l. cùm stipulatus sim à Proculo, colum. iij. ita in hac re distinguit: Aut clausula, non obstante quacunque præscriptione, vel alia similis apponitur iuribus, quæ regulariter non tolluntur spatio xl. annorum, & tunc vt aliquid operētur, videbitur inductum, vt nec præscriptio quoque immemorialis currat. Aut apponitur iuribus, quæ contrà eodē xl. annorum spatio præscribuntur: & tunc hæc præscriptio immemorialis non videtur esse sublata: quia satis ea verba operantur tollendo præscriptionem xl. annorū. Dicitque ipse Areti. huiusmodi distinctionem esse ex mente Bal. in d. c. j. §. prætereà. tit. de cap. Corrad. Sicuti etiam fuit Panor. quem ipse non allegat, in d. c. j. vbi suprà citauimus, de præscrip. & eiusdem Aret. d. consilio xv. vbi suprà. Et secundùm hanc distinctionem posset videri, dd. gl. in præcedenti versiculo allegatas, nō posse subsistere, quia iura, de quibus loquūtur, videntur esse præscriptibilia spatio xl. annorum. Sed subdit Areti. in priori loco, quòd saluando eas, possumus dicere, quòd procedunt in suis casibus. Nam in dicta clement. j. de foro comper. ideò nulla currit præscriptio, quia Episcopus ibi exercebat ius in alia diœcesi ex plenitudine potestatis inductæ illo casu à summo Pontifice: cuius exercitium habet hanc naturam, vt nunquam præscribat ius inferioris, quia non fit isto animo, secundùm Bal. in l. ij. C. de seruit. & aqua. Sed in dicta clemen. si vna, ideò non currit præscriptio, quia dabat materiam delinquendi, vel erat contra naturam ecclesiasticam. Feli. autem tum in d. c. cùm ex officij, in prin. tum in c. accedentes, col. v. in iij. fallen. eo. tit. de præscrip. aliter super hoc videtur distinguere, ex mente Bal. in d. l. omnes, de præscri. xxx. annorum. ibi eum omnino vide, & Fran. Ripam in l. quò minùs, nu. 101. ff. de flumi. *De eodem.*

28 ¶ VT AVTEM ad rem, de qua præcipuè agimus, reuertamur, ea, vt audio, decisa est iudicio nostri Senatus Parisi. die xxiij. Iunij, anno Domini M. D. X V. inter Iosserandum de Thelis appellantem à Senescallo Lugdunensi, & Petrum Porte intimatum: & alio item, cuius meminit Mōtolonius vt suprà diximus in ij. versi. huius quæst. quibus diffinitū est præscribi huic facultati redimendi quandocunque, annis xxx. Et si hanc partem de iure teneas, poteris respondere ad d. l. quòd si nolit, §. si quid ita venierit, ff. de ædil. edict. quod est potissimum alterius partis fundamentum, quòd ille tex. non procedit in præscriptione odiosa, vt dicit Ang. ibi, & in d. l. nemo potest, col. ij. versi. quid autem sit econuerso, ff. de legat. j. cui ideò renuntiari non potest, vt not. Bar. in d. l. nemo, cum aliis multis concord. adduct. ab Alex. ibi col. pen. *Decisio principalis dubij. Aresta.* *Responsiones ap contraria.*

29 ¶ Quod autem dictum est de mala fide emptoris, & deceptione venditoris, quæ est altera alterius partis anchora, ex eo primùm refellitur, quòd hîc nulla mala fides est emptoris, nulláq; deceptio venditoris, cum id pactum reuendendi quandocunque, intelligi debeat secūdùm ius, intra scilicet xxx. annos, vt plenè probatum est. Deinde, quòd etiam alia ratione emptor nō est in mala fide ante oblationem pretij, quia aliter nō apparet quòd venditor velit redimere: vt in simili dicit Pet. Ancha. in regula, sine possessione, in xj. eademque postrema oppo. quæ est in viij. col. versi. item intelligas, de reg. iur. lib. vj. & Panor. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. xv. versi. sed pro concord. extrà de constit. cum aliis concord. à me latè traditis in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 390. sed tu in hoc. & seq. *De eodem.*

30 ¶ Quod item cootinenter dictū est, ius meræ voluntatis atque facultatis esse imprǽscriptibile, dissoluitur facillimè ex not. à Doct. differentibus de præscriptione iuris adeundi, & immiscendi, in l. licèt, C. de iur. deli & ibi præsertim Corne. & aliis Recentioribus. Quod denique dictū est, hæc verba, quandocūque, & similia, manere otiosa & sine effectu, nisi intelligātur etiā post xxx. annos, cùm sine illis ea facultas duret vsque ad id tempus, non admodum vrget, cùm non adeò incōueniens sit, vt quod tacitè intelligebatur, verbis exprimatur, nec aliud operetur ex illo vulgari axiomate, expressio eorū, quæ tacitè insunt, nihil operatur, l. iij. ff. de leg j. & l. nō rectè, C. de fideiuss. cum simil. Nec tamen hîc omnino superuacuum est, quia, vt suprà dictum est, sunt qui opinantur hanc facultatem redimendi extingui spatio x. annor. vt suprà diximus, ideóque huiusmodi verbis tollitur id dubium, quod poterat hîc subesse: quod non inutile est, vt suprà diximus in præcedenti tit. §. xxj. glo. j. nu. 5. at vnum hîc, *De eodem.*

31 ¶ PORRO' CVM HÆC opinio aresto supremæ nostræ curiæ fuerit approbata, ea omnino sequenda est. Nam & ea quoque communior est, & Doctorum maioris doctrinæ & autoritatis. Eam tamen temperabis multis modis. Primò vt procedat, cùm venditor, aut hæres ipsius, via actionis experitur, vt emptor cogatur reuendere. Secus, si via exceptionis, siue retentionis. Verbi gratia, Tu mihi vēdidisti annuum aliquod vectigal, id est, *une rente*, super omnibus *Quid si nō via actionis sed exceptionis id pactum proponitur.*

bonis pretio centum aureorum, ea lege vt possis id vectigal redimere quandocunque, restituto illo pretio: modò elapsis xxx. annis, tu nó vis soluere illic vectigal, sed cùm à te peto, offers reddere illos centum aureos, vt sic redimas idem vectigal, eóque libereris. Certè tibi quæritur ius excipiendi, vt vlterius cogi non possis ad soluédas pensitationes. Nam sicut natura exceptionis perpetua est, l. purè, §. vlu. ff. de doli excep. ita & istud ius offerendi pretiú & redimédi vectigal, quod est sequela exceptionis, perpetuum quoque est, & nullo tempore præscribitur, vt voluit Bar. loquens de iure offerendi, in d. l. pignori. ff. de vsucap. per l. Paulus, §. j. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. vbi si possideo pignus, habeo ius offerendi perpetuum: possúmque ad conseruandam rei retentionem quandocunque offerre. & sequitur Ant. in c. quoniam frequenter, extrà vt lite non contest. & Ang. Aret. in §. actionum, col. xxxij. versi. & per cósequens, & iterum col. xxxiij. versi. ex his omnibus, Insti. de act. & Corne. in d. l. licet, C. de iure delibe.

32 ¶Prætereà præscriptiones sunt ob id introductæ, vt per eas obuietur occurratúrque iuri agédi, non autem iuri excipiendi, siue retinendi: cùm ad idipsum tendát, idq; producant, l. sicut, C. de præscr. xxx. vel xl. annorum. & not. in l. j. C. si aduer. credi. & in l. ij. C. quod met. cau. Igitur nó impediunt ius illud excipiendi siue retinendi, ad cuius conseruationem sunt introductæ, l. legata, ff. de lega. j. & l. cùm tale, §. vlti. ff. de conditio. & demonstr. & l. ij. §. vlt. C. de iur. calum. Et ita in hoc nostro casu redimendi, ne autoritate careamus, respondit ex facto Signo. consil. cxxxix. casus, à pretio, vbi & hoc aliis multis confirmat. & sequitur etiam nuncupatim in hoc casu Philip. Deci. in d. l. petens, col. iij. C. de pact. & d. consi. clxiij. non fuisset proposiui, in vlti. dub. {Et facit quod scribit Bald. consi. cccxxij. vtrùm post xxx. annos, post medium, lib. j. vbi loquitur de nullitate sententiæ.} Ex quibus quoque intelligis hæc procedere, etiamsi in pacto redimendi non appositum fuerit verbum, quandocunque, aut simile, sed simpliciter datum fuerit sine alia præfinitione temporis.

De eodem.

33 ¶SECVNDO INTELLIGE procedere, si simpliciter ageretur ex pacto de reuendendo: secus si prætereà contractus diceretur esse vsurarius: quia tunc agens nó summoueretur spatio xxx. ann. vt in hac specie nuncupatim respondit Bald. d. consilio cccxxij. versic. tertiò dubitatur, lib. j. & sequitur Philip. Deci. in d. l. petens, col. iij. C. de pact. & Franc. Balb. in tracta. Præscriptionum, in iij. q. iiij. partis v. partis princ. in fi. & Hiero. Cagno. in repe. l. ij. col. v. versic. ille verò cui factum est. C. de pact. inter empto. & vend. & idem voluit Alex. nulla Baldi mentione facta, consi. xlvj. circa præsentis consilij materiam, in ij. dub. libr. ij. & consil. liiij. circa primum dubium, col. iij. versi. quo ad secundum, lib. v. & Pet. Gerard. à Pet. d. sing. xviij. nota diligenter, col. j. Et bene facit, quod scribit Pau. Cast. consi. ccccxxxvj. ad primum videtur dicendum, quòd dicti commissarij, in vlt. dubio, lib. ij. & Panor. consi. lxxvj. in præsenti, in vlt. dubio, lib. j.

Quid si cótractus dicatur vsurarius.

34 ¶Et idem quoque, si contractus alio modo esset illicitus & reprobatus, vt si in pignore esset appositum pactum legis commissoriæ, quod haud dubiè prohibitum est, l. vlti. C. de pact. pign. & ca. significante, de pigno. Nam nec tunc obest præscriptio xxx. annorum, nec alia quæuis, per c. j. titu. de feud. dato in vic. leg. commis. vbi Bald. colum. j. in verbo, quandocunque, nota (inquit) singulariter hunc tex. quia quando in pignoribus est appositum pactum legis commissoriæ, túc odio creditoris nullo tempore præscribitur iuri offerendi. Et idem post eum repetit Alua. ibi colum. j. & Cardin. Alexand. qui id singula. dicit, col. ij. & Rom. {qui id etiam dicit sing.} in l. iij. ad fi. ff. de acquiren. hæred. & Alex. in addit. Bar. in l. cùm notissimi, ad fi. princ. C. de præscript. xxx. vel xl. anno. & Barb. d. consi. lj. colum. x. versi. prætereà facit, lib. j. & Iacob. à S. Georg. in l. mutuum. quæ est ij. col. j. ff. si cert. pet. vbi ea hoc dicit, quòd si venditio facta fuerit minùs iusto pretio, audietur emptor volens redimere in perpetuum etiam transacta facultate ei tradita ad redimendum. & Fran. Balb. in d. tract. Præscriptionum, in ij. q. iiij. partis v. partis princip. paulò ante fi. & Steph. Bertrand. consilio lxxxviij. ponitur in facto, lib. j. & consilio cl. prout dicit, col. vlt. lib. ij. & consi. cliij. extimo, ad fin. eod. lib. ij. Vide tamen quid his subnectit ipse Bald. in d. c. j. de feu. dat. in vic. leg. commis. & Franc. Aret. in d. l. iij. colum. ij. versicu. illud etiam scias, ff. de acquirend. hæred.

Quid si aliter sit reprobatus.

35 ¶Et aliàs contractus reprobatus non tribuit iustam causam præscribendi, l. vlti. §. sinautem, C. com. de lega. & l. quemadmodum, C. de agri. & censi. lib. xj. & c. dudum, le j. de deci. De quo tu vide Archid. in c. quia cognouimus, x. q. iij. D. Rota deci. ccca. not. quod ex minùs iusto, in antiquis. Paul. Eleaz. Zenzel. Lauren. Imo. & Card. Alex. in clemen. j. §. j. de reb. eccl. non alie. Petr. Ancha. in c. ij. col. iij. in viij. not. eo. tit. lib. vj. Doct. in c. j. de præscrip. lib. vj. Pau. Castr. consi. lxx. quia frustra, col. vlti. lib. j. & Alex. quia alios multos allegat in addi. Bal. in l. Celsus, ff. de vsucap. & d. consi. xlvj. in fi. lib. iij. & consi. liiij. circa primum, lib. vj. quo in consilio in ij. dubio latè disputat, an & quomodo, & quanto tempore huic rei præscribatur.

De eodem. Cótractus reprobatus non tribuit iustam causam præscribendi.

Et hæc

36 ¶Et hæc confirma hoc simili, quòd si debitor passus est se vinci per sentētiam, omittendo exceptionem vsurariam, nihilò tamen minùs ea sententia rescindi debet: vt pulchre & nota. voluit Bal. in l. cùm allegas, col. ij. versi. sed quæritur hîc, C. de vsur. per tex. quem dicit sing. in l. si spō- sus, §. si vxor, ff. de dona. inter vir. & vxo. quo in loco Alex. in addi. Bart. in prin. id sequitur, & dicit sing. & rursus consi. lxxxj. viso processu, col. ij. versic. ad idem adduco, lib. iij. vbi etiam dicit sing. & sequitur etiam Imo. in l. stipulatio ista, §. alteri, col. pen. ff. de verb. obl. Ille autem tex. loquitur de sententia lata pro vxore, viro nō opponente, dum eam posset vir exceptione repellere. Et eum text. trahit ad omnem sententiam latam pro eo cui aduersarius donare prohibetur. Rom. sing. cccx. tu scis quòd donatio, vbi & illum tex. dicit ad hoc sing. & allegat etiam Bal. vbi suprà, & similiter Cæpol. cautel. secundùm antiquam computationem clv. donatio inter virum & vxorem. versi. tertia cautela, ibi, sed aduerte quòd ista cautela. Ias. in l. iudex, in fi. ff. de condi. ind. vbi ex hoc limitat tex. ibi, & Catel. qui nūcupatim citat & sequitur, & dicit sing. illud dictū Bal. in memor. incip. sententia quæ lata est. & Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo. Ex quibus apertè vides negligentiam atqoe omissionem debitoris non prodesse vsurario, quin nō obstante tempore, aut sententia aduersus eam lata, contractus argui possit de vsura.

De eodem. Sentētia in causa vsurariū nunquam trāsit in rem iudicatam.

37 ¶Nam & quod ad sententiam pertinet, cùm agatur de periculo animæ, ea nunquā transit in rē iudicatam, veritate comperta, c. lator, & ibi glo. j. & c. consanguinei, extrà de re iudi. & c. fraternitatis, de frigi. & malefic. gloss. in c. inter monasterium, in verbo, confirmantes, versic. item vbi vertitur, extra, de re iud. & in summa, xxxv. q. ix. Hosti. in c. cùm dilectus, col. vlti. extrà de elect. Io. And. in rubr. de re iudi. Ant. qui & alios allegat, consi. xxvuj. viso puncto, col. j. cum similib. Qua etiam ratione Alber. in rubr. C. de vsur. col. iij. versi. aliam quæstionē, tenuit sententiā pro vsurario latam non transire in rem iudicatam, quin vsuræ semper repeti possint veritate comperta. De quo etiam latè per Lapum allegat. eiij. an oporteat: vbi & idē dicit, licèt (ait) secus sit, quantum ad punitionem criminis. & Ambr. Vignat. in tract. vsur. quem composuit super c. si salubriter, extrà de vsur. char. 17. in paruis versi. sed finaliter. & Pet. Anch. consi. ccxxxiiij. casus talis est; post præceptum. & Ias. consi. xxj. venerabilis, col. j. lib. j.

Nec aliàs cùm agitur de periculo animæ.

38 ¶Verùm vt omnia in Iure nostro sunt controuersa, quod sæpe conquesti sumus, eios qood de sententia diximus ex Bal. & aliis, contrariū respondit Pet. Ancha. consi. xcviij. istam quæstionem dubiam facit, col. j. quem nuncupatim sequitur Alex. secum hîc pugnans, consil. xcj. visis actis, col. j. versi. hoc præsupposito, lib. ij. & idem quoque Pet. Ancha. consi. cccvj. efficax, col. j. vbi & idem dicit consuluisse Fed. Senen. Illud autem minimè dubium est (vt redeamus ad præscriptionem) quòd si cōtractus est pignoratitius, nullo tempore creditor, qui simulatè dicitur emptor, rem ipsam potest præscribere, l. non solùm, §. qui pignori, & l. pignori, ff. de vsucap. glo. vlt. in c. quoniam freqoenter, §. vlt. post prin. extrà vt lit. non contest. & in c. contingit, in gl. vlt. versi. sed non obtineret, de dolo & contu. Ex quibus dubia redditur sententia Angel. & Imol. in l. iiij. §. condemnatum, ff. de re iud. quæ huiusmodi est: Quòd si ex statuto instrumentum habeat execentionem paratam, exceptio vsurarum nō impedit eam executionem: tametsi eos sequitur Barb. consi. xviij. clementissimi, col. pen. versi. quinimò, lib. j.

Cōtrariū eius, quod de sententia dictum est. Creditor, qui simulatè dicitur emptor, nullo tēpore præscribit. Exceptio vsuræ, an impediat executionē guarētigiæ.

39 ¶TERTIO INTELLIGE, nisi ita pactū fuerit, & promittat toties reuendere, quoties huic facultati redimendi præscriptū fuerit, aut aliis similibus verbis. Tunc enim venditor nunquàm excludetur tēpore: quia vnius finis est origo alterius: vt per l. sicut in annos, ff. quib. mod. vsusfru. amit. voluit Bart. in d. l. nemo potest, col. pen. versi. quæro statutum est, quod præscribatur, & ibi Ias. col. antepen. versi. nota etiam diligenter, in j. lect. iterúmque in ij. lect. col. penult. versi. quintò & vltimò, ff. de leg. j. Bal. in l. ipsis, quæ est ij. versi. sed nunquid econtrà, C. vt in pos. leg. & in l. vnica. col. ij. versi. secundò not. arg. C. de cad. tol. & in l. itē illa, §. quod adiicitur, per tex. ibi, ff. de constit. pecu. Ang. in d. l. quòd si nolit, §. si quis ita, ff. de ædil. edict. Ro. in repe. rub. ff. de arbit. col. xv. versic. xij. Flori. vt à quibusdā citatur, in l. si vsusfructus alternis annis, ff. quib. mod. vsusfru. amit. sed lect. illius in eū tit. nō extat in nostris codicibus. Cæpo. caute. secundùm vlt. computationē, lxv. in multis casibus. Barb. d. consi. lj. col. xj. versi. & ad hoc adduco, li. j. Feli. in rub. extrà de præscrip. col. antepen. versi. fallit septimò. & Aufr. deci. ccxx. item fuit quæsitum si Titius. Hiero. Cagno. qui solum Fel. citat, in d. l. ij. col. v. versi. est autē cautela. C. de pac. inter emp. & ven. & Pet. Gerar. d. sing. xviij. in fi. & est etiā bonus tex. in l. in singulos, ff. de annu. leg.

Quid, si promissum sit reuendere toties quoties ei facultati præscriptum fuerit.

40 ¶Cui & illud cōsequens est, quòd si venditori data sit facultas redimendi quandiu viuat, aut ad certum aliquod tempus, quod excedit xxx. annos, videlicet intra xl. vel l. annos; tunc etiam post xxx. annos, si venditor adhuc viuat in primo casu: aut si intra illos xl. vel l. annos, admittetur ad redimendum. Nam perinde est, cùm dicitur, quandiu viuat, vel intra certum tempus, atqoe si dictum esset, toties quoties præscriptum fuerit, vt scilicet censeatur repetita promissio reuēdendi

De eodem. Quid si id promissum sit quandiu uiuat. Quid si intra

xl. annos.

post tempus præscriptionis, durante vita venditoris, aut eo tempore certo præfixo promissioni: vt expressum probatur in d. l. sicut in annos, qua innituntur omnes citati in præcedenti versiculo, & prætereà quantùm ad priorem casum, in l. si rem quæ, §. vlt. & ibi glo. ff. de euict. Et ad hæc optimè facit, quod scribit Angel. in l. centesimis, in fin. princ. & ibi post eum Imo. Pau. Ca. Alex. & Iason, ff. de verb. obl. quòd si quis promisit aliquid dare vel facere post xxx. annos, non præscribitur huic rei per huiusmodi tempus xxx. annorum. Et quod scribit Io. Fab. in l. sicut, C. de præscrip. xxx. vel xl. ann. in fi. quòd si feci pactum de non petendo vsque ad xxx. annos, interim non currit præscriptio, per §. vlt. in authen. de appel. colla. viij. nam alibi est idē tit. colla. iiij. Et faciunt etiam not. in l. contra maiores, C. de inof. test. Vide tamen Fran. Rip. in d. l. nemo potest, col. antepen. nume. 119. & seq.

Quid si post xxx. annos.

An per xxx. annos sit præscriptum huic facultati ipso iure, an ope exceptionis.

41 ¶QVARTO' INTELLIGE, vt per lapsum huiusce temporis xxx. annorum sit huic facultati præscriptum, ope quidem exceptionis tantùm non etiam ipso iure: sicuti nec quæuis alia præscriptio tollit obligationem ipso iure, per l. obligationum ferè, §. placet, ff. de actio. & obli. & l. vbicunque, & ibi not. ff. de fideiuss. & voluit glo. in l. cùm notissimi, in prin. in verbo, prorogari, C. de præscri. xxx. vel xl. ann. vbi & glo. negat actionem tolli ipso iure, & ita quoque tradit Bal. in l. vlt. in xiij. op. C. de edict. Diui Adria. tol. & Ang. in l. j. per illum tex. cum sua gloss. C. si aduer. cred. Sal. qui ad hoc alia multa allegat, & dicit hanc esse communem opi. in l. sicut, in vj. oppo. C. de præscri. xxx. vel xl. ann. Alex. consi. lxxvij. in causa & lite, col. pen. versi. prætereà & postremò, lib. vj. & consil. ccxxviij. ponderatis, ante fin. eod. libr. vj. vbi loquitur nuncupatim de hac facultate redimendi: & ex hoc respōdet emptorem posse sponte & scienter post xxx. annos reuendere venditori vi huius pacti, etiam in præiudicium alterius, quod est admirandum, si verum sit. Nihil enim interest, ipso iure quis actionem nō habeat, an per exceptionē infirmetur. l. nihil interest, ff. de reg. iur. nec video quòd emptor possit omittere exceptionem præscriptionis, aut ei renuntiare. in præiudicium alterius, cui iam est quæsitū ius irreuocabile per eum lapsum temporis. Habemus enim regulam generalem, non debere alteri per alterum iniquā afferri conditionem, l. non debet, ff. de reg. iu. & aliam illam, id quod nostrū est, sine facto nostro aut culpa tolli non posse, l. id quod nostrum, eo. tit. Fateor autem, emptorem in suum ipsius præiudiciū posse post xxx. annos admittere venditorē: vt in simili diximus suprà tit. præcedente, §. j. glos. x. in verbo, *Auant l'an*, num. 20. tu tamen id intellige, & seq. non etiam in præiudicium aliorum, vt etiam diximus in ea glos. nu. 30. ex quibus potes. Nec tamen omnino sine effectu est, vt huic rei præscribatur ope exceptionis, & non ipso iure: vt ex multis intelliges, quæ scripsimus in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, à nu. 268. primùm igitur. vsque ad fi. eius glo. præsertim num. 345. vigesimum, vbi videbis, iudicem non posse id supplere, si pars non opponat.

An transacto tempore præfiniuto, emptor possit cogi ad reuendendum. Tempus differendæ solutionis appositū, & non limitandæ obligationi, an impediat peti, vide num. seq.

42 ¶QVID AVTEM si huic facultati præscriptum sit certū tempus, vt videlicet possit venditor redimere intra annos tres restituto pretio: an transacto eo triennio poterit restituere pretium, & cogere emptorē ad reuendendū? Quod prima fronte posset videri, ex eo quod voluit Bar. post Dy. in l. eum qui ita, §. qui ita stipulatur, l. e j. ff. de verb. oblig. quòd quando tempus est adiectum causa differendæ solutionis, & non limitandæ obligationis, potest post illud tempus peti, per l. si mandato Titij, §. Paulus respondit die adiecto, ff. manda. cum simi. & declarat Bart. vbi suprà, quando tempus censeatur appositum causa differendæ solutionis, non limitandæ obligationis: videlicet cùm obligatio continet aliquid, quod habet causam momentaneam, id est, quod potest momento expediri, nisi sit aliud expressè actum à partibus, l. obligationum ferè, §. j. in ij. respon. & ibi not. ff. de act. & obli. & d. §. Paulus, & l. ad diem, ff. de verb. oblig. & alia iura, quæ ibi allegat. Sed certum est, quòd actus de quo hîc disserimus, est momentaneus: ergo & post terminum expediri potest.

De eodem.

43 ¶Contrariū tamē in hac ipsa specie, de qua loquimur (ne hîc putes de re non satis dubia disputari) respōdit ex facto cōsultus Ang. consil. cxcix. Titius rem quam emit. Nam doctrina (inquit) Bart. vbi suprà, est vera, & procedit, quādo dies adiicitur obligationi, mero fauore debitoris, ita scilicet vt creditor ex parte sua nihil habeat implere. Sed vbi debitori satisfaciēti, aliquid etiā est faciendū ex parte creditoris, nec aliter tenetur satisfacere, tunc nisi sibi intra tēpus præfinitū satisfiat, non tenetur post tempus admittere debitorē ad satisfaciendum: quia is tenetur seruare promissa, quæ legem certam habuerunt ex forma contractus, cui legi non est satisfactū à venditore in casu, de quo loquimur, pro quo dicit se dare casum in specie in l. ij. C. de pac. inter empto. & vē. cōpo. vbi ponitur casus de eo, qui promisit reuēdere pro eodē pretio quādocūq; vel intra certa tēpora. & dicit tex. ibi, quòd lex conuentionis seruanda est. Vbi igitur promisit intra certū tēpus, tenetur intra ipsum adimplere: si autē quādocunque promisit, etiā quandocunque tenebitur: aliàs ista inter se essentialiter (vt ipse Ang. dicit) nō differrēt: subditq; & in eā quoque rem esse casum, in l. commissoriæ, eo. tit. & optimè facere text. in l. Aemilius, ff. de minoribus.

¶Hanc

44 ¶Hanc Ang. sententiam nuncupatim refert & sequitur Barb. in c.ad nostram, colum. vlti. in ij. locis, extrà de empt. & vendi. Franc. Cur. senior consi. lix. Christi & gloriosissimæ matris &c. su per præmissa, colum. vlt. versiculo, vltimò confirmari videtur. & Phili. Deci. in l. petens, colum. iij. C. de pact. & consilio ccevij. in casu ad nos transmisso, colum. ij. versiculo, quartò accedit, in fi. illius versiculi. (Matth. Afflict. in c. vlt. col. ij. numero 10. titu. de cap. qui eur. vend.) & Hier. Cagno. in repe. d. l. ij. col. iiij. versiculo, differentia tamen est, C. de pact. inter emp. & vend. Lud. Gozad. consilio lxxxvij. prima facie, colum. ij. numero 5. & consilio xciij. an illustrissima, colú. penult. numero 51. & Iason in d. §. qui ita stipulatur, colum. v. & iterum in l. si quis ita promiserit, §. Seia cauit, colum. iiij. versi. bene facit, ff. eo. tit. de verbo. obliga. vbi id dicit nor. & rursum in l. nemo, col. ij. versi. item ad istum text. ff. de leg. j. & in duobus prioribus locis addit ipse Ias. alias in eandem sententiam rationes. Nam si emptor (inquit) teneretur reuendere post tempus, sequeretur, quòd perpetuò: quod esset absurdum: quia sic a[...] gentium operarentur contra intentionem eorum. contra tex. in l. omnis, in prin. ff. si cer. p[...] in l. obligationum substantia, in prin. ff. de actio. & oblig. De eadem re.

45 ¶Item illud quoque sequeretur, quòd frustra esset adiectum certum tempus, atque sic illius adiectio esset illusoria, inutilis, & superuacua, contra l. si quando, ff. de lega. j. & cap. si Papa, de priuileg. lib. vj. Id quod etiam (vt hoc addam Iasoni) esset absurdum, ex sententia Bal. in l. vlti. post medium, ibi, item not. post terminum, C. de testa. manu. & in l. obseruare, §. proficisci, ad fin. iij. quæst. ff. de offi. Proconsul. arg. l. epistola, §. vlt. de pact. & l. Imperator, ff. de postulan. & l. si cùm Hermes, C. loca. præsertim cùm in contractibus nullum omnino verbum, sed nec vlla quidem syllaba debeat esse sine effectu aliquid operandi, vt pulchrè dicit idem Bald. in rubr. C. de contrahend. emp. in ix. q. quem omnes vbique, & in lect. & in consilio citant, & sequuntur, & dicemus latissimè in nostro tractatu, Nihil frustra. De eadem re.

46 ¶Præterea emptor promittendo reuendere intra certum aliquod tempus, censetur noluisse teneri post illud tempus: quia permissum ad tempus, censetur posteà esse prohibitum, l. si vnus, §. j. & ibi Bald. qui id trahit ad suspensioné temporalem banni. & d. l. epistola, §. vlt. & ibi Pau. Cast. ff. de pact. & l. statuliberum, §. Stichum, & l. Titia cùm testaméto. §. vlti. ff. de leg. ij. & l. pater filium, §. fundú, ff. de leg. iij. & l. si ita quis, & ibi Bal. Imo. Alex. Fran. Are. & Ias. ff. de vulg. & pup. & l. ex facto, §. item quæro, eod. tit. & l. qui fundum, ff. de contrah. empt. & l. si quis alia, ff. quemadmodum vsusfru. amit. & l. sicut, §. vlt. & ibi Bald. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. & l. j. §. si mulier, iuncto princ. ff. de lib. agno. & l. iiij. in princi. & quod ibi not. Bald. & Flori. in ij. not. ff. de seruit. & d. l. si cùm Hermes, C. loc. & c. ad honoré, & ibi Bald. extrà de auro. & vsu pal. & c. de causis, extrà de offi. deleg. & c. quoniam frequenter, §. si verò, & ibi Bal. extrà, vt lit. nó contest. Et voluit glo. in c. decet, de reg. iur. lib. vj. & in c. si homo, xxvij. q. j. Oldr. cósi. eciij. factum tale est collara, in fi. Alb. post Iac. in l. quandiu institutus, ff. de acquir. hær. Bar. consi. clxj. in nomine domini, &c. proponitur quòd syndicus, col. ij. vbi ex hoc consuluit in pulchro casu Bal. in c. j. §. hoc quod nos, col. v. versi. sed quæro núquid. tit. de pace Constan. & in c. bonæ, col. ij. versicu. & scias, extrà de elec. & consi. ccexxiij. cùm quidam medicus, circa medium, lib. j. & consil. xxxiij. statuto cauetur, col. ij. lib. v. & consil. lj. generali statuto, col. j. eod. libr. v. Benedict. Plumb. in l. j. col. iij. in iij. not. ff. de manumis. Ang. consi. ccxxx. púctus talis est, duo cópromiserunt. Pet. Anc. consi. lxx. repetiro consi. ccexlvj. apparet, colú. ij. & idem quoque consi. cccxxxj. visis diligenter actis, col. ij. Imo. in cle. j. col. iiij. versi. iuxta prædicta. de có cess. præb. Pau. Cast. consi. clxxxiiij. videtur dicendú quòd dicta, in prin. lib. j. consil. cccclxvij. super hoc puncto, col. vlt. eod. libr. j. & consi. cclvj. videtur manifestè, col. ij. lib. ij. & cósi. ccelj. præfata reformatio, eo. lib. ij. vbi ex hoc respondit, quòd si ex statuto datum sit certum tempus consanguineis ad retrahendum ré venditam offerendo pretium, non poterunt consanguinei post illud tempus retrahere. & iterú có sil. cccexxx. circa primú quæsitum, eod. lib. ij. vbi in eodem casu loquitur. de quo & nos satis diximus suprà tit. proximo. §. j. in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 19. sed cum nostra. & idem Paul. Ca. consi. cccexxxvj. ad primum, col. j. eod. lib. ij. & Maria. consi. xix. pro decisione, col. vlt. & Socin. ipsius filius, consi. cclxxiij. in præsenti, col. pen. versi. sed ad hanc, lib. ij. De eadem re. *Permissum ad tempus, censetur posteà prohibitum.*

47 ¶Ex quo dicit Bald. in l. edita, col. xiij. versi. sed hîc quæritur nunquid sufficiat, C. de eden. quòd affirmatiua limitata ad tempus inducit negationem post illud. Et dicit etiá Bar. consi. c. à domino. Cy. de Bononia, in ij. dubio, quòd si statutum permittat inquiri intra certú tempus, censetur post illud prohibere: ideò (inquit) inquisitio posteà facta, erit ipso iure nulla. quod multùm est notandum, quia multæ absurditates ex hoc casu proueniunt, vt dicit Ias. in locis suprà allegatis, versi. ab hinc iij. Et facit etiá quod scribit idem Bar. post Iac. Aret. in l. j. §. vlt. ff. de procu. quòd si procurator cóstitutus sit ad certú tempus, post ipsum expirat eius officium, nec admittitur volens prosequi, etiam si lité fuerit cótestatus. & sequitur Pau. Castr. qui addit, etiamsi velit aduer- De eadem re. *Multa similia.*

sarius,consi.ciiij.visis & ponderatis,col.j.lib.j.Et quod item voluit ipse Bar.in l. Aristo,ff.de iure delib.Inno.in c.cùm in tua,extrà,qui matr.accu.pos.Bal.in l.si plures,col.vlti.versi.quæritur vlterius,C.de condi.inser.& in l.cùm anterioribus,col.ij.versi.nota quòd ille,C.de temp. app. vbi dicit,quòd ille qui errat in calculo temporis,debet sibi imputare.Et sic nota(inquit) quòd banniti,quibus datus est certus terminus,debent prouidere,ne tẽpus labatur, quia posteà remedium frustra intentarent.& consi.cxlij.quidam dominus Pasinus,col.j.lib.ij.vbi dicit,quòd finito tempore priuilegij,finitur priuilegium,per multa iura,quæ allegat.Et Matthæ.Afflict. decisi. Neapo.lxxiij.emptor ciuiidam.Nec interim omittam text. optimum à paucis annotatum in l. Thais,§.intra,ff.de fideicom liber.ex quo probatur etiam fauore libertatis tẽpus præstitutũ ad aliquid faciendum non posse protrahi,nec quod iussum est fieri intra aliquod tempus, vt quis libertatẽ consequatur,post id tẽpus posse fieri.Et est similis tex.in l.Sticho.§. Titius,ff.de statuli.

48 *Probibitũ ad tempus, post illud cẽsetur permissum.* *Permissũ post tẽpus, censetur antè probibitum.* *Probibitũ post tempus, censetur antè permissum.* *Alia similia.*

¶Nam & è diuerso prohibitũ ad tempus,censetur post illud tempus permissum, d.l.imperator, & ibi Bald.ff.de postul.& d.l.si vnus,ff.de pact.& d.l.pater filium,§.fundum,& ibi Bar.& Alb. ff.de leg.iij.& l.si minor.& ibi Ias.in fi.ff.de verb.obli.& l.j.& ij.C.de his qui in exil.dat. lib.x. & in c.præsentium,extrà de cleri.percus.Barto.in l.peto,§.fratre,ff.de leg.ij. & in l.in illa stipulatione Calendis,col.j.versi.intro glo.ff.de verb.oblig.Alberi.in l.hoc iure, eodem quoque tit. Bal.in c.sicut,col.j.extrà de cohabi.cleri.& mulier.& consi.ccj.in prouincia,col.ij.lib.j.& cõsil.xxxiiij.casus talis est Guido,circa med.lib.j.& consi.cclxxj.factũ est tale,nurus quondã , col. j.lib.iij.Pau.Castr.d.consi.cccclxvij.vbi suprà,lib.j.& consi.cclxiij.circa primum,col.iij.versic. prima,lib.iij.& d.consil.ccclvj.libr.ij.Et è contrario post tempus permissum,videtur ante illud esse prohibitum,l.promissor,ff.de consti.pecu.& voluit Bal.in l.post mortem,statim post prin. C.de fideicom.& consi.cccj.constitutio,col.j.in fi.lib.ij.Sicuti post tempus interdictũ, ante illud tempus videtur esse permissum,Bal.cons.lxvij quia statutum,ad fi.lib.j.quod repetitur cõsi. ccccvij.punctus talis est,Anto.lib.iij.nisi quòd in hoc aliud est initium.Et condemnatus ad certum tempus,post id tempus pœnę eximitur,l.fratres,ff.de pœnis.Et in vniuersum,limitatum ad tempus,non porrigit effectum ad vlterius tempus,Pet.Anc.consi.cxviij.casus talis est,col.ij.vers. circa primum,rursúmque versi.circa tertium.& Pau.Cast.d.consi.cclxiij.vbi suprà.lib.ij.

49 *Ea fiunt ex natura tẽporis limitati nõ arg. à contrario sensu.* *Et procedunt in statutis.*

¶Et hæc quidẽ omnia ita procedunt,vt ea non fiant vi argumenti à cõtrario sensu,sed ex natura tẽporis limitati,vt dicit Bal.in d.l.obseruare,§.proficisci,col.ij.in d.iij.q.ff de offi. Procons. per l.sicuti,in fi.C.de præscr.xxx.vel xl.an.& d.l.si vnus,§.j de pact.& d.l. ex facto,§. itẽ quæro,ff.de vulg.& pup.Ideóq; vt ipse subdit, & hæc quoq; obtinẽt in statutis, atque etiã aduersus Ius cõmune:tanquã scilicet id sit ex tex.directo statuti,non ex contrario sensu.l. qui testamẽto, §.mulier,ff.de testam.& l.apud antiquos,C.de furt.Hæc propè Bald.cuius hic sensus est, quòd licet argumentũ à contrario sensu non habeat locũ ad correctionem iuris communis,l.ij.C. de condi.inser.secus tamẽ in eo,quod fit ex vi limitati tẽporis. Et id quidem dicit not.& sequitur Alex.consi.iij.circa præmissam,col.ij.versi.præterea dictum,lib.vij.Vide tamen super hoc,quæ scribit Bal.post alios in l.properandum,col.ij.versi.modò quæro,quid si statutum,C.de iudic.

50 *De eadem re.*

¶Hanc quoque eandem sententiam in hoc etiam casu de quo principaliter loquimur,nulla Ang. mentione facta,secutus est Pet.Anc.consi.cccxxxj.visis diligenter,colum.ij.versi. tertiò aduertendum,per d.l.statuliberũ,ff.de leg.ij.& neutrius item cõmemoratione facta Soc.cõsi. cccxlj. circa primam difficultatem,colum.antepen.versi.circa secundam quæstionem,lib.ij.vbi & has quoque rationes affert. Nam talis promissio reuendendi videtur facta sub tacita conditione potestatiua,Si venditor voluerit redimere,vt declarat Bar.in l.si decem repetiero,ff.de verb.obli. & consi.cxcv.Angelotus,& Bald.in d.l.ij.C.de pact.inter emp.& vendit.Conditio autem potestatiua suspendit,l.à testatore,ff.de cond.& demon.& not.in d.l.si decẽ repetiero.At cùm conditio etiam tacita suspendit,ea deficiente obligatio ipso iure euanescit,l.item quia,iuncta gloss. sing.& ibi not.ff.de pactis.

51 *De eadem re.* *Renuntiat, qui intra tempus præstitutũ non facit.*

¶Ad hæc,cùm venditor ipse possit redimere intra certum tempus ex lege dicta in venditione, certè id omittens,videtur post id tempus id ius remittere siue renuntiare , vt expressè & in hoc quoque casu voluerunt Odofre.Nicol.Mat.& eorũ autoritate Bal.in l.ij.in viij.q. C. de rescin. vend.Id quod generale est in cæteris huiusmodi omnibus,per id quod voluit gl.quam ibi multùm commendat Ange.in l.si ego,ff.de nego.gest.& glo.in l.j.in verbo, cadere. & ibi Sali. C. de in integ.restit.minor.Dy.& Io.And.in c.ratihabitionem,de reg.iur.lib.vj.Bart.& ipse Ang.in l.bonorum,ff.rem ra.habe.Bal.in addi.Spec.tit.de appel.parte ij.§.j.versi.porrò : vbi dicit tempus iuri quærendo appositum.idem aut etiam plus operari.quàm renuntiationem,per not.in d. l.si ego.Sed & ipse Bal.in l.j.col.j.versi.extrà opponitur, C.quan.dies leg.ced.dicit lapsum diei habere vim pacti de non petendo.

¶Nec

52 ¶Nec in hac re omittendus est tex.in l.si ea, C. qui acen.pos.ex quo liquidò probatur id quod diximus,scilicet tempus ipsum habere vim renuntiationis:& id ibi no.idé Bal.tum col.j.versic. tertiò no.tum col.vlt.in duobus locis.Atque etiá tex.in §.j.post prin.ibi, mulia quoque tempus refutat.Ex quo quidem & ipse Bald.consi.clxix.statuto ciuitatis Ianuæ,in fi.lib.j.scribit lapsum termini ad aliquid præstituti,habere vim tacitæ renuntiationis.Ná & text.in l.j.§.sed vidẽdum, ff.de succes.edi.paria facit exclusioné ex tempore,& renuntiatione,cùm dicit,exclusus est tempore,vel repudiatione,cũ aliis multis si.à me adductis suprà tit.præcedenti,§.iij.glo.iiij.in verbo, *il ne sera plus receu,* nu.2.contrarium tamen est.Quibus illud vnum addiderim,hanc tacitam renuntiationem, quæ inducitur ex lapsu temporis,magis nocere, quàm expressam:vt per multa latè probat Ias.post alios in l.cùm quid,in ij.lectu.col.ij.nu.10.& multis seq.ff.si cert.pet.& nos latius in nostris Legibus connubialibus,in gl.vij.quæ est super verbo,*expres*,vbi videre poteris.

De eadem re.

53 ¶Postremò hanc eandem sentẽtiam in nostro casu renendendi intra certum tempus, ante illos omnes licet nullus memorauerit,tenuit expressè Bald.consil.cviij.iste qui promittit reuendere, lib.v.atque etiá Alex.cons.cxviij.stantibus terminis,col.4.in fi.lib.iij.& ex Recentioribus quoque Steph.Bertran.qui nullum præcedentium scriptorum citat,consil. cxv.nõ tenebatur. lib.j. atq; iterũ cons.clxxxiiij.vidi casum,in fi.li. j. Et de hac re tex.est clarissimus & expressissimus, quem tamen nullus illorum citat,in l.si creditor,§.illud,ff.de distract.pig.vt mirum sit effugisse Bal.virum omnium nostratium Docto.oculatissimum,& incomparabilis memoriæ virum.Sed non omnes omnia videre,aut quæ viderint recordari queunt:quando,vt cecinit Virgilius,

De eadem re.

Omnia fert ætas,animum quoque: sæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.
Nunc oblita mihi tot carmina.—

Et vt scripsit Menander,

Χρόνος δ' ἀναίρει πάντα, καὶ λήθην ἄγει.

Id est ad verbum:

Tempus autem aufert omnia,& obliuionem inducit.

Tẽpus aufert omnia.

54 ¶Et hanc principalem nostram sententiam,qua dictum est,venditorem post tempus constitutũ non admitti ad retractũ,amplia , etiamsi emptor nondum transacto eo tempore dixerit venditori illum se admissurum ad retractum,quandocunque voluerit:nam intelligitur , modò is veniat intra illud tempus,vt nõ obscurè voluit Ro.consi.xxvij.viso themate,in iiij.eodémque vlt. dubio,dum dicit aliud esse,si post tempus id dixerit.Et ad hoc mirè faciũt,quæ & nos in simili diximus de retractu proximitatis suprà tit.præcedente,§.j.gloss.x.in verbo,*dedans l'an*,nu.33. sed quid si cùm,& seq.vbi omnino videas & notes:neq; enim res est omnibus obuia & exposita.

Quid si durãte tempore reuenditioni præstituto emptor dixerit uẽditori, illum se quandocunque admissurum.

55 ¶Nec prætermiserim quosdam esse huius sententiæ,vt si res cũ hoc pacto vendita,non satis iusto pretio fuerit vendita, poterit semper redimi etiá post tempus præstitutum reuenditioni. ita enim voluit Chasse.in tit.*des rentes uendues à rachapt*,§.j.col.iiij.numer.21.iterúmque in hoc titu. *de retraictz*, §.x.in verbo, *a faict diligence*, in fi.dicens id quoque voluisse Bald.in c.j.titu.de feud. dat.in vic.leg.commis.Hosti.in Summa,tit.de vsur.& Iacob.à S. Georg. in l.mutuum,in j.col. ff.si cer.pet.Sed Bal.& Iacob.nominatim loquuntur in contractu reprobato, cùm videlicet appositũ est pactũ legis commissoriæ in contractu pignoris. De quo nos diximus suprà in eadem gl.nu.318.& idẽ quoque,vbi & alios multos idem tenẽtes citauimus.Nec Host.quoq; illud dicit.Scio autem Senatum Parisiensem solere in vẽditionibus annuorum redituum generalium, etiam non reprobatis,cõcedere aliquod tempus debitoribus vltra tempus conuentũ,vel etiam si nullum sit conuentum,vt possint restituto pretio eos redimere intra certum tempus. Nec id tamen,quod dicit Chasse.caret æquitate,propter quádam suspicionem,quæ oritur ex illis duobus,scilicet modicitate pretij,& pacto reuendendi:quæ sola licet non sufficiant ad reprobandũ contractum,secundùm communem opi.de quo diximus suprà in princ. huius tit. tamen posset videri ea satis esse ad illum rescindẽdũ restituto pretio, & sine deductione fructuum,vt in hoc saltem quádam rationẽ habeamus alterius opi.quæ ex iis duobus tantum reprobat contractũ: idque præsertim in istis venditionibus annuorum redituum,qui & si nõ sunt reprobati,vt alibi diximus,sunt tamen odiosi & suspecti,vt & alibi item diximus.

Res cum hoc pacto nõ iusto pretio uẽdita. an possit semper redimi,

56 ¶SED AN SALTEM restitui poterit venditor in integrũ post transactum tempus reuenditionis,ex aliqua iusta causa.Pone enim,quòd venditor mortuus est relicto hærede filio minore,qui nõ redimit intra tempus,nunc autem petit se restitui ratione minoris ætatis, vel ex clausula generali,Si qua mihi iusta causa videbitur,quia verisimiliter ignorabat id tempus, iuxta l. qui in alterius,ff.de reg.iur. Hanc quæstioné longè latéque ac subtiliter disputat Franc.Curt. senior d.cons.lix.Christi,vbi tandé cõcludit , minoré etiá infantem hæredé venditoris non restitui aduersus hunc temporis lapsum:quem tu vide egregiè disserẽtem , an & quádo minor & ignorans restituitur aduersus præscriptioné conuentionalem.Et idem quoque in eadem specie

An venditor post tẽpus possit in integrũ restitui ex aliqua iusta causa.

consuluit Steph. Bertrand. d. cons. clxxxiiij. in fi. lib. j. per tex. in l. Aemilius, ff. de minorib. & no. per Pau. Cast. & alios in l. vlt. C. in quib. cau. in integrũ resti. non est necess. Sed & idem nuncupatim voluit Hier. Cagn. in l. ij. in xvj. q. C. de pact. inter emp. & vend. & ante hos Pau. Ca. cuius nullus meminit, cõsi. cccvj. quanquàm longa, col. vlt. lib. ij. vbi & id dicit se quoq; aliàs cõsuluisse.

De eadem re. Tempus cõuentionale currit minoribus, militibus, absentibus, impeditis.

57 ¶ Quibus adde gl. no. in l. si cùm militaribus, in verbo distraxerũt. C. de resti. mili. quæ dicit militem absentem iusta ex causa, aut etiã minorem, nõ restitui aduersus tempus aut pœnã cõuentionalem, licet restituerentur aduersus legalem, vt ibi scribitur. Et illam gloss. sequuntur Barto. & Bald. qui illam dicunt mirabilem, & Pau. Cast. qui illam dicit no. ibi, & idem Bart. in l. ij. C. si aduer. ven. pig. & Bal. qui illam dicit elegantem, in c. j. vers. nisi iusta, col. j. in verbo, infantia, tit. quo tempo. miles. & Rom. in rub. de arbitris, col. pen. vbi eã dicit sing. Barb. in repe. c. Raynaldus, ad fi. extra de testa. & cons. ij. scripsit sapientiæ fons. col. vuj. lib. j. vbi dicit valde sing. & inter cons. ipsius Franc. Curt. Senior. cons. lxvij. sapienter, col. xix. vbi eam dicit singularem.

De eadem re. Iusta causa nõ excusat ab expensis conuentionalibus.

58 ¶ Ro. autem, vbi suprà, pro huius sententiæ cõfirmatione citat glo. in l. non solùm, ff. de rei vendi. & rursus aliam in l. uij. §. si rem, ff. de leg. uj. dicẽtes iustã causam litigandi nõ excusare ab expensis conuentionalibus, licet excuset à legalibus, cũ multis concord. adductis à Iaso. cons. cxxiij. in instrumento, col. pen. vers. item debet, lib. iiij. de quo nos alibi latissimè disseruimus. Sed quod propiùs accedit ad eã sententiã, adde quod scribit Card. Flor. in c. exceptionem, col. uj. vers. ego dico, extrà de elect. quòd tempus conuentionale currit impedito, per not. in c. vlt. eo. ti. licet legale nõ currat, c. quia diuersitatẽ, de cõcess. præb. cũ si. & sequitur Fel. in c. cùm inter, col. xj. vers. limita secundò, extrà de excep. & quòd difficultas nõ excusat à pœna, siue obligatione conuentionali, probat l. continuus, §. illud, & ibi gl. & Doct. ff. de verb. obli. & l. ad diem, eo. tit. secundùm intellectum eius cõmuniorem. & l. qui autẽ, §. si quis, ff. de consti. pecu. & gl. in c. breui, in prin. extrà de iureiur. De quo & tu vide Doct. in l. quod te, ff. si cert. pet. & Fed. Senen. cons. cxxij. Martinus promisit, & Bar. in l. apud Celsum, §. si in arbitrum, ff. de doli excep. Fran. Aret. in l. si ita stipulatus fuero te sisti, §. potium, col. j. ff. de verb. oblig. & Steph. Bertrand. cons. cccix. viso processu, nu. 4. libr. iij.

Difficultas nõ excusat a pœna uel obligatione conuentionali.

Nec iusta quoque alia causa excusat ab eadem pœna conuentionali, licet excuset à legali. Bal. in l. edita, in ij. lect. col. vuj. vers. octauò oppo. C. de eden. & in l. eos, §. cautione, col. ij. vers. & circa hunc articulũ, C. de appel. Alex. cons. cxix. titulus quæstionis, col. pen. vers. nec obstat quòd propter, lib. ij. Ias. qui tamen nutat, cons. cxxiiij. in instrumento, col. vit. lib. iuj. Et horum omnium ratio in promptu est, quia mitius agitur cum lege, quàm cum homine, l. Celsus, in prin. & ibi gloss. ff. de arbi. cum si.

Nec alia iusta causa.

De eadem re.

59 ¶ Sed tamen vide interim, quomodo respõdebis tex. in l. si creditor, §. illud, ff. de distract. pign. cuius hęc verba sunt, Si quidem ita venerit, vt si intra certum tempus à debitore pecunia soluta fuerit, emptio rescindatur: si tempus præterierit, nõ poterit rescindi venditio, nisi minor sit xxv. annis debitor, aut pupillus, aut reipublicæ causa absens, vel in aliqua earũ causarum, ex quibus edicto succurritur. Nisi dicas ibi minorem, vel absenté non restitui aduersus tempus à creditore præstitutum reuẽditioni, sed aduersus ipsam venditionem. quod quidem verum est. Aut ibi ideò restitui minoré, quia agitur de eo, quod gestũ est cũ eo: quod multùm differt ab eo, quod gestum est à patre aut prædecessore ipsius: vt videre licet ex d. l. Aemilius. ibi putabã bene iudicatum, quod pater eius. non ipsa (loquitur autem de filia minore) contraxerat. & no. per glos. & Doct. in d. l. ij. C. si aduers. vend. pig. & in l. cùm filius, §. in hac, ff. de verb. oblig. cũ si. Sed id nõ admodũ congruit casui d. §. illud. quanquàm & id quoque verũ est. Ideòq; si huiusmodi facultas redimendi ab initio fuerit concessa minori, posset dici & hunc elapso tẽpore ad eã restitui, atque etiam maiorem ob absentiam reipublicæ causa, aut aliã earum causarum ex quibus succurri solet ex illa clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur. Sed tu tamen omnino vide Franc. Balb. in tracta. præscrip. in j. parte vj. eiusdémque vlt. partis princ. in xxiij. causa.

Quid, si hac facultas fuit ipsi minori concessa.

Quid, si venditor iustum habuerit impedimentum.

60 ¶ Ex quibus etiam posset videri, quòd si venditor iustũ habuerit impedimentũ, ne posset redimere intra tempus, quia fortè misit pecunias per nuntiũ vel procuratorem, vt redimeret, qui ab hostibus vel latronibus captus est, aut aliud simile quippiã cõtigerit, esset tunc excusandus venditor, & post tempus admittendus, saltẽ per restitutionem in integrum: vt est etiam tex. loquens in luitione pignoris, cui tempus certũ fuerat pręfinitũ, in c. significáre, & ibi Doct. extrà de pig. & Bal. in repet. d. l. Aemilius. col. pen. versic. reuertor. ff. de minorib. & Roma. consil. ccccxxxv. in præsenti consultatione: vbi & ad hoc allegat text. quem dicit sing. in l. quibus diebus, in principio, ff. de condit. & demonstr. intelligendo, quòd conditio illa erat implenda, per quid dari in genere, vt ipse loquitur, licet multa in contrarium eo in loco allagasset, quæ ibi videre poteris. Anton. autem in dicto cap. significante, colum. iij. dicit, quòd emphyteuta, qui cessauit soluere triẽnio, quia interim detetus fuerat in carceribus, excusatur, nec potest expelli. & sequitur Barb.

ibi

ibi colum.iij.versicu.not.quòd eo ipso.& Iason qui id dicit notandum in l.ij.colum.xvij.in xxj. quæst.C.de iure emphy.vbi subdit,quòd posito quòd cecidisset,deberet tamen restitui in integrum,ex clausula illa generali.& sequitur etiam Philip.Deci.in authentica,qui rem,column.iij. versic.septimò fallit,C.de sacrosanctis ecclesi. Sed id non admodum huc facit, quia loquuntur de pœna conuentionali:quanquàm is textus in dicto c.significâte, quo potissimum innituntur, loquitur de tempore etiam cōuentionali.Et vide etiam textum optimum in l.vltima,C.de condítio.insertis.& in l.argentum,ff. commod.& quæ diximus suprà titulo præcedenti, §. primo, glos.x. in verbo, *dedans l'an*, numero 124.vigesimoquartò,& sequen.& iterum §.iij.in gloss.iiij. numero 5. quid tamen , & sequen.Et si hæc procedunt,omnino destruunt ea , quæ diximus in priori parte huius quæstionis : ideo cogita.

61 ¶ILLVD AVTEM scire debes,quòd si post tempus huic facultati concessum,emptor pretium sibi à venditore oblatum acceperit,potest compelli ad reuendendum,arg.l.de lege. §.vltimo,& l sequentis,ff.de leg.commis.& l.commissoriæ,& ibi Bal.C. de pactis inter emptorem & venditorem,& l.ij.C.de iure domi.impet.& dicta l.Aemilius,ff.de minori.& l.quòd si nolit, §.in factum,ff.de ædil.edic.& l.vlti.ff.de eo quod cert. loc. & nuncupatim in hoc casu respondit Bal.consi.cviij.iste qui promittit reuendere,libro v.vbi & ex hoc dicit,quòd si ipse venditor recepit, etiam post tempus, pretium à venditore depositum , tenetur perficere reuenditionem, quia eo nomine videtur ipsum depositum recepisse,quo nomine factum fuit: nec enim depositario ius est & potestas soluendi,nisi in eam causam,ideóque in eam soluisse videtur,argumen. l.iiij.cum ll.sequen.ff.de sol. { Et optimè facit,quod in simili respondit Roma.consil.xxvij.viso themate,col.ij.versic.quartò dubitatur,vbi declarat an semper posteà tenebitur reuendere,vel intra quod tempus. }Et faciunt ea,quæ suprà diximus titulò præcedente §.j.gloss. decima, quæ est in verbo,*dedans l'an*,nu.20.tu tamen id intellige,& rursum in fine eiusdem tituli,in vj.quæst. & quæ dicam infrà hoc eod.tit.§.iiij.in gloss.vlt.numer.2..

Si emptor acceperit pretiũ oblatum post tempus,an cogetur reuendere.

Sed intra quod tempus.

Quid si, accepit pretium ut id depositum.

62 ¶Idémque,vt tradit Bal.vbi suprà,si partem pretij tantùm acceperit:nam idem est, ac si totum accepisset:vt expresßim declarat d.l.de lege,§.vlt.ff.de leg. commis. quam & ipsam ad similem casum trahit Caro.Rui.consi.clj.circa dubia,col.iiij.nu.5.& 6.lib.iij.

Quid, si partem pretij.

63 ¶Sed hæc velim intelligas procedere, nisi emptor huiusmodi pretium, aut partem ipsius,ignoranter acceperit nesciens tempus reuenditionis esse transactum , quia fortè successerat emptori,nec instrumentum venditionis viderat.Et tunc certè ei obesse non debet,l.si is ad quem,& l. nec is,§.hæres,ff.de acquiren.hæredita.& l.mater,§.sed verùm,ff.de inofficioso testamento, & l.legitimam,ff.de peti.hæred.& l.tres fratres,C.de pact.& l.nec ignorans,C.de dona. Et quod in simili de domino qui ignorans feudum vel emphyteusim esse commissam , recepit pensionem voluit Spe.tit.de locat.§.nunc aliqua,vers.xxiiij.& xxvj.cum aliis multis similibus,& concor.à me adductis in non absimili casu suprà tit.præcedente,§.j.in d.glo.x.in verbo,*dedans l'an*, numero 21.sed hoc tamen,& sequen.

Quid, si ignorans accepit.

64 ¶QVID AVTEM,si tantùm petiit sibi id pretiũ solui,necdum tamen accepit, an & tunc poterit cogi ad vendẽdum ac si ipse accepisset? Quod videtur per dictam l.Aemilius , in illis verbis,pretiũ petendo,& ibi gl.in verbo,restitui,post principiũ,& Bal.in lect.col.j. & Alberic. col.ij.versiculo,vltimò quæro,ff.de minoribus,& l.post diem,& ibi gloss.ff. de lege commis.& dicta l.commissoriæ,vbi & id nuncupatim in casu illius l.voluerunt Dy.Cy.Bal.Alberic.& Sal. & idem Bal.post Cy.in l.intrà,§.primo,per illum text.colum.j.versiculo,item not.ff.de minori. Et quod in simili scribit ipse Alberic.in l.ij.colum.iij.versicul.quid si dominus petit, C.de iure emphyteu.dominum,qui posteaquàm vasallus cecidit emphyteusi ob non solutam pensionem, eam petiit ab ipso vasallo,sibi æquè præiudicare,ac si solutionem receperit, per l.ad solutionẽ, C.de re iudic.& sequitur Iason in d.l.ij.colum.xlij.nu.128.Et idem quoque de domino,qui requisitit vasallum,vt sibi fidelitatem præstaret,voluit Ioan.Ray.in c.j.§.prætereà si quis.in xvij. quæstione,& in §.insuper,colum.pen.titu.de prohi.feud.ali. per Federic. Quódque tradit ipse Alberi.post Gul.Cun.in l.ij.C.si maior fact. quòd si maior factus petit pretium rei à se minore vendita,videtur ratam habere venditionem,per dictam l.ad solutionem,& l.ij.C. de iur.domi. impe.& quæ diximus suprà tit.præcedenti,§.xxiiij.glo.j.nu.11.illud quoque. Quanquàm aduersus hanc sententiã facit l.nihil interest , §.j.ff.de inofficioso testam. & quod eius autoritate tradiderunt Cy.& Alberic.in dicta l.ij.in fine,C.de iur.domi.impet.& Petrus à Bella Pertica in dicta l.cõmissoriæ,qui eam l.intelligit,si quis petierit eam effectu, ita scilicet vt cõsecutus fuerit: aliâs secus,quod omnibus superioribus repugnat,& ante hos gloss. sibi contraria in d.l.lege,§. vlt.ff.de leg.cõmis.Nam in l.seq.(quod iam diximus)tenuit priorẽ opi. Pro hac autẽ posteriori vide & tu quæ dixi in tit.præcedenti,in fine eius tit. nu.37.sed tamen ne tu,iuncto præcedenti.

Sed quid si tãtùm petiuit.

Sed

Sed semper intelligendũ est, si non ignorans petierit, iuxta ea quæ diximus in præcedenti versi;

65 ¶ QVID VERO, si iam transacto ipso tempore ad redimendũ præstituto, emptor libens dixerit venditori, paratum se recipere pretium & reuendere, non obstante lapsu temporis: an tunc quandocũque, vel intra quod tempus, debeat emptor offerre pretium? De qua re consultus Roma. cons. xxvij. viso themate, in quarto, eodémque vltimo dubio, respõdit, non propterea emptorem perpetuò obligari, sed venditorem debere intra modicum aliquod tempus pretium reddere secundùm glossam in dicta l. Aemilius, in verbo, restitui, in vna solutione, ff. de minorib. quam Bart. ibi multùm no. Vel etiam poterit emptor compellare venditoré, vt redimat intra duos menses, & si id non fecerit, posteà non admittetur, ex sententia Dy. & Bar. in l. qui Romæ, §. cohæredes. ff. de verb. oblig. quam Roma. ipse dicit sing. At nos multò plura diximus in simili quæstione retractus proximitatis suprà tit. præcedente, in gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 23. nec tamen, cùm sex seq. Ex quibus intelliges, quid hîc amplius sit dicendum.

Si transacto eo tempore, emptor dicat se recepturum venditorem, intra quod tempus is venire debeat.

66 ¶ CÆTERVM ET HIC quæro, à quo tempore currat id tempus præstitutũ redemptioni rei venditæ restituto pretio, vtrùm à tempore contractus, an verò à tempore traditionis rei venditæ? Guid. Pap. singul. dccclxxiij. si res vendita, dicit à tempore traditionis, vt dicit voluisse Bar. in l. si cui legetur, in prin. in vltimis verbis, ff. de lega. j. per tex. in l. tali, in prin. ff. de iure dotium. Verùm Bar. non loquitur in nostro casu, sed in alio non admodum dissimili, videlicet cùm quis vendit librum præstituto anni tempore ad soluendum pretium venditionis, non currit id tempus anni, nisi à tempore traditionis, per tex. in d. l. tali, quod dicit multùm notãdum. Et certè ille text. est optimus & notandus. Tamen in hoc nostro casu arbitror inspicienda esse verba contractus. Nam si dicitur, hinc ad annum, nemo dixerit expectandam traditionem, cùm aliud exprimatur. Et hîc omnino vide quæ latè diximus de retractu municipali suprà titu. præcedente, §. j. in gloss. ij. in verbo, *a vendu*, nu. 43. quid autem si quis, cum multis sequentibus, iterúmque in gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, num. 112. vigesimò quæro, rursumque in §. vlt. in glos. ij. in verbo, *notifier au greffe*, numer. 42. decimoquartò quæro.

An tempus reuendendi currat à tempore contractus, an traditionis.

67 ¶ ILLVD QVOQVE in dubium vocatur, vtrùm venditor poterit quocunque tempore eius temporis, quod reuenditioni præfixum est, redimere, an verò tantùm vltimo anno, an item deniq; vltimo tantùm die. In quo ita dicẽdum est: nam aut expressum est in pacto, & id seruandum est. Aut verò ita dictũ est, vt intra x. aut xx. annos fiet reuenditio, & poterit venditor quocunque tempore illorũ decem vel viginti annorum, aut alterius temporis in id præstituti, redimere: cùm omne tempus quod termino prædictorum annorum clauditur, intra eos esse rectè dicatur, vt scribit Gellius Noctium Atticarum lib. xij. cap. xiij. & id minimè dubium est. Aut denique dictum est, vt possit redimere in decem annis: & tunc Guid. Pap. deci. Delphi. dxvj. an per confessionem, versic. sed quid emptor, negat posse venditorem statim redimere, cùm voluerit, sed expectandum esse vltimum annum illorum decem, & quolibet eius anni die posse redimere, per l. si ita fuerit libertas, ff. de manumissis testamẽto, & l. j. §. quibus (credo quòd voluit allegare §. quod dicimus) ff. de successorio edic. Idque dicit sentire Bartolum in d. l. si cui legetur, in principio, ff. de legatis primo, & in l. Gallus, §. ille casus, columna vltima, ff. de liberis & posthumis. Et Guid. Pap. sequitur expressè Hieron. Cagnol. in repetitio. l. ij. in ix. quæstione, C. de pactis inter emptorem & venditorem.

An venditor intra tempus præstitutũ poterit omni tempore redimere.

68 ¶ At longè vterque fallitur. Nam prior ille text. scilicet in d. l. si ita fuerit, non loquitur iisdem illis verbis Guid. sed iis, duodecimo anno, quæ longè ab illis distant, in duodecim annis. Nam si dicas, duodecimo anno, ille tantùm duodecimus annus compræhenditur, vt dicit ille text. nec aliud intelligit Bart. in suprà dictis locis. At si dicas, in duodecim annis, omne illud tempus duodecim annorum, quod scilicet est intra illos duodecim annos, æquè cõpræhenditur, ac si dixeris, intra duodecim annos. Hæc enim similia sunt, intra duodecim annos, & in duodecim annis, vt probat textus in d. l. j. §. quod dicimus, de successor. edic. & voluit Gellius vbi suprà citauimus. Et vt breuius dicam, illa enuntiatio duodecimi anni, illũ tantùm duodecimũ annum demonstrat: illa autẽ duodecim annorũ, omnes illos duodecim annos demonstrat. Et facit etiam ad suprà dicta tex. in l. quod quis, ff. de actio. & obligatio. Et hanc quoque nostram opinionem tenet Chasse. titulo *de rentes vendues à rachapt*, §. j. in vj. dubio, vbi tamen nihil allegat, nisi sibi videri Alexand. & alios ita tenere in l. qui Romæ, in princ. ff. de verb. oblig.

De eadem re

69 ¶ SED VNVM NON omiserim, quod subiungit Guid. Pap. vbi suprà, & iterũ sing. cccclxxvij. licet pactũ, vers. quæro mutuasti, ibi, nũc quæro, quod in illis casibus, in quibus nõ potest venditor redimere quandocũq; durãte tempore, sed tantùm in fine illius, aut post aliquod tempus, cẽsetur cõtractus illicitus: vt dicit se plenè dixisse in tractatu de cõtractib. illicitis, vbi fecit

Cum venditor non potest nisi post aliquod tẽ

columna

columna vij.§. pone circa hoc aliquis. Et idem ante illum videri plerisque posset censuisse Panor in cap.ad nostram, in iij.casu,extrà de empt.& vendi.& Pau.Castren.consi.cix,visa petitione,colum.ij.versiculo,sunt etiam alia,lib.ij.nam & ij duo à quibusdam in eam sententiam allegantur, & Laurent. Rodul.in repetione cap.consuluit, in ij.parte, quæstione lxj.& Lanfran. Oria.in clementina,dispendiosam,columna penultima,de iudic.& ante hos omnes Hostien. & Ioannes Andreas in dicto cap.ad nostram, & è Theologis Diuus Bernardinus in tractatu de contractibus & vsuris,in xxxix.sermone,artic.ij.cap.j.& id propè hauddubiè tenet Bald.consi. cccclxxxvij.apparet,circa medium,lib.j.

pus redimere, an contractus sit illicitus.

70 ¶ Verùm(ne erres) Panormitan.vbi suprà,requirit vltra id pactum ita factū,modicitatem pretij:quasi id solum non faciat contractum illicitum.Et Hostien.& Ioan.Andr.eo in loco debent intelligi secundùm dictum cap.quo innituntur,de quo mox dicemus.Sed & Pau.Cast. vbi suprà,non dicit simpliciter eum contractum,in quo tale pactum apponitur,esse illicitum , sed id tantùm reponit inter ea quæ cum aliis non per se sola faciunt præsumi contractum vsurarium, vti etiam faciunt Bald.& Sal.post Odoffr.in l.emptione,C.plus vale.quod agit.& idem Baldus in cap.j.columna ij.versicul.quæro de quibusdam,& ibi etiam Aluar.columna penultima,versicul.quæro ab extrà.titu.de feud.dat.in vic. leg. commis. & ipse Panormitan.consilio lxxvj.in præsenti cap.tria succinctè.columna prima, libro j.& consilio lxix. casus in his terminis,libro ij.& Roma.consilio cccxxiij.pro pleniori discussione , in vltimo dubio.Cæp.in trac.de simulatione contractuum,in x.præsumptione.Barb.consilio lxxvj.illud in medium, columna j.& ij. libro iij.Soc.consilio cclviij.nunquid ex duobus,columna ij.versicu.quarto, libro ij.Iason latè consil.clvij.præsupponitur in facto , per totum,lib.iij.Fabia.in tracta.de emptione & venditione,in vij.q.principal.colum.iij. versic.sextò quæro, & nouissimè Hiero.Cagno.in repetitione l.ij.colum.iuj.versic.& inter alias,C.de pactis inter empto.& vendito.& è Theologis Ang. Cla.in verbo,vsura,le j.num.67.nisi(inquit)id fieret in fraudem vsurarum.& Conradus in tractatu contractuum,quæstione lxxxiij.in viij.conclusione.

De eadem re.

71 ¶ Et hoc quoque satis superque innuit tex.si non leuiter legatur,in d.c.ad nostram,de emptione & venditione,quod omniū hac in re est præcipuū,potissimúmq;,ac propè vnum fundamentum,dum scilicet vnà cum eo pacto,vt à septennio ad nouennium liceret redimere,& alia quoque ponit,quæ simul faciunt præsumi contractum fœneratitium, quasi scilicet illud solum pactum in id non sufficeret.Et ita ibi omnes propè scribentes intelligunt.Et quod id quidem pactum simpliciter valeat,ne expressa autoritate careamus,tenuit Ioan.Fab.modò (ait) tempus in id præstitutum non excedat xxx.annos,in l.vlt.quam vnicam eius titu.legit,C.de pactis pignn. ad fi.Et hoc vltimum de xxx.annis,ne & id quoque omittam,voluerunt gloss.Pet.à Bella Perti. & Cyn.ibi.& Collect.in c.significante,col.ij.versic.sed quid si debitor,extrà de pigno. Ang.& Alex.in d.l.qui Romæ,in prin.ff.de verbo.obligat.

De eadem re.

Quid si id pactum excedere t xxx.an.

72 ¶ Sed aduerte Lector amantissime:nam licet hæc omnino vera sint,tamen negari nisi malignè ac proteruè non potest,quin illud pactum ita appositum,vt non liceat nisi post aliquod tempus simpliciter,aut intra aliud postea tempus redimere,facilius citiúsque faciat præsumi contractū vsurarium,quàm si simpliciter fuisset appositum sine expectatione alterius tẽporis, vt non obscurè voluerunt ij omnes quos iam suprà citauimus,nu.ab hinc ij.& præter eos quoque Bald.in rubri.C.de fructi.& vsur.lega.ad fi.& consi.cccclxxxvij apparet,libro primo.& consi.cccxxij. instrumento,col.ij.& sequen.lib.iij.& Alex.consi.cix.viso processu,in fi.lib.iiij. & Corn.consil. cclxvj.visa copia,colum.pen.versi.illa enim temporis, libro primo, & Ambrosius à Vignat.in tracta.vsurarum,quem composuit in c.salubriter,de vsur.char.14.in x.indicio.& Alexan.consi. xlvj.circa præsentis,columna prima,lib.iij.

Id pactum ita factū magis suspectum est.

73 ¶ SED AN SALTEM in illo casu promissionis reuenditionis post aliquod tempus possit cogi emptor reuendere ante illud tempus.Baldus,vt à nonnullis citatur,in consilio incipiente,in Christi nomine , si emptor promisit reuendere , respondit non posse,per not.à Barto.in l. eum qui ita,§.qui ita,ff.de verborum obligatio.& ita illum refert Fabia.in dicto tractatu emp. & vendi vbi suprà,qui tamen subdit illam decisionem videri sibi dubitabilem, nec aliud dicit. Ego verò illud consi. reperire non potui, nec vllum ex consil. Baldi,quæ edita sunt,eius initij est.At consi.est quod incipit,iste qui promisit reuendere,quod est cviij.libr. v.in quo non illud dicit,sed aliud,de quo diximus suprà eadem gloss.numero 61.illud autem.Non tamen dubito, si id pactum valet,vt plerique omnes, vt iam diximus,testantur, & si nihil aliud sit quod vitiet, non admittendum fore venditorem ante illud tempus, cùm permissum post tempus, ante id censeatur prohibitum,l.promissor,ff.de constitu.pecu.& diximus suprà in hac eadem gloss. numero 48.nam & è diuerso.

Sed an ante illud tempus possit cogi emptor reuendere.

ET

ET POVR TEL PRIS QVE ACCORDE EST ENTRE EVX, ET PRO TANTO PRETIO QVANTVM INTER EOS CONVENTVM FVERIT, GLOS. III.

Concordare, uerbū latinum.

1 HÆC VERBA obscura sunt, quia possunt referri & ad pretium conuentum & concordatum (vt sic loquar cum Terentio & Plinio) in venditione, vt scilicet res tali pretio vendita, eodem reuendatur, atque etiam ad pretium cōuentum in pacto reuenditionis, ita scilicet, si fundus venditus centum aureis, eo pacto vt posit redimi centum viginti siue octoginta aureis. nam vtrobique est pretium conuentorum. Quamuis si maius pretium pro reuenditione restitui conuentum est, quàm ab emptore pro ipsa priori venditione traditum est, faciat præsumi contractum vsurarium, aliis tamē præsumptionibus simul interuenientibus, per c. illo vos, extrà de pigno. & diximus suprà in præfat. huius titu. numero 31. incip. septimum quod etiam. vbi etiam, atque in numero sequen. comperies, quid dicendum sit, si minus pretium reddi conuentorum est, quàm sit pretium prioris venditionis, ibi vide.

Si in pactore uendendi nullū est statutū pretiū, de quo intelligēdum est. An aliàs intersit, cùm certū, aut cùm nullū est pretium.

2 ¶SED QVID SI IN pacto reuenditionis nullum omnino certum statutum est pretium, sed simpliciter dictum est, vt venditor posit redimere, intelligitúrne de pretio venditionis, an de iusto pretio, an denique de pretio, quod ab alio reperiri poterit? de hoc nuncupatim differit Hier. Cago. in repetitio. l. ij. colum. vj. in viij. notab. C. de pact. inter emptorem & venditorem. quem vide. & præterea gloss. in l. j. in verbo, non actus, & ibi quoque Sal. colum. prima, versic. quærit gl. quādo res, C. quando lice. ab emptione discede. & Antonius Burg. qui de iusto pretio intelligit, in cap. ad nostram, columna xiij. versiculo, & quòd multi, extrà de emptio. & venditio. & quæ scripsimus suprà titulo præcedente, §. primo, in glo. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, in principio. Et vide etiam Socio. qui in hoc casu certam quandam differentiam facit, cùm venditioni appositū est certum pretium, vel cùm nullum, in l. qui Romæ, in principio, colum. vlt. ff. de verborum obligat. Et quòd intelligatur de pretio venditionis, est expressa consuetudo infrà eodem tit. §. vj.

Pulchra quæstio.

3 ¶CÆTERVM HOC in loco venit in mentum eius speciei, de qua consuluit Petr. Ancha. consi. cccxxxj. visis diligenter actis, col. vlt. versi. vlterius aduertendum. Ea est huiusmodi: Venditor agit aduersus emptorem, vt ei reuendat rem antè ab ipso venditā, offerens pro ea reuenditione quinquaginta ducatos, quia dicit ita fuisse conuentū in eius rei venditione. Negat autem emptor id pactū. Testes venditoris deponunt emptorē promisisse reuendere eodē pretio, quo emerat. Respondit Pet. emptorem reum esse absoluēdum, tum aliis rationibus, tum & hac, quia ex diuersitate summarum resultat pluralitas promissionis: non enim testes deponunt de ea quę deducta est in libello. Et in separatis de vno ad aliud non infertur, l. si maritus, C. de dona. inter vir. & vxo. Sed hîc omnino vide quæ in simili scribam infrà in fi. huius tit. in xvj. q.

CELVY IOVR, EODEM DIE, GLOS. IIII.

Si pactum fit factum die contractus, an censeatur factum incontinenti.

1 NAM QVOD FIT eodem die, præsumitur factum incontinenti, siue eodem contextu, vt dicit Bald. in l. j. colum. ij. versicul. secūdò not. C. de oper. liber. & in l. penult. §. mulier, ad fi. ff. soluto matrimonio. Cæpo. nuncupatim loquens de hoc pacto reuendendi, in tracta. simulatorum contractuum, in ij. casu princ. & Corne. consi. cxcij. licèt videatur, colum. j. versic. item quia videtur, lib. j. & Franc. Curt. senior, consi. lv. super duobus, colum. iij. Iaso. in l. j. §. j colum. vlt. ff. de verbo. obligat. vbi id dicit sæpe allegari in practica. & Stepha. Bertran. qui nūcupatim loquitur in hoc pacto, cons. xv. visis instrumento, nu. 2. lib. ij. & cons. xxxij. pretij vilitas, nu. 3. eodem lib. ij. cum aliis multis concordan. quos tibi congessi in repeti. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 103. sed posset dubitari, & sequen vbi etiam ostendi Bar. consil. clxj. proponitur quòd syndicus, non aduersari huic sententiæ, quod prima fronte potuisset videri. De eo autem quod fit sequenti die, de quo tam loquitur nostra consuetudo, dicemus in gloss. sequenti, in princip.

IN LIMINE CONTRACTVS, GLOSA V.

Quid si die sequenti. Cohærē..a, no-

1 QVONIAM DVBIVM est in iure, quando pactum censeri debeat fuisse incontinenti factum, vt ex eo actio competat, tanquam vestito cohærentia (vt nostri loquuntur non sine graui ac locuplete exemplo: est enim verbum Ciceronis libro secundo de Natura Deorum) contractus: vt plenissimè per glos. & Doctores in l in

bonæfid

bonæ fidei, iterúmque in l. petens, C. de pactis, & in l. iurisgentium, §. adeò, ff. eodem, & Bartol. in l. contractus, C. de fide instru. Certè nostra consuetudo, vt hoc dubium tolleret, statuit, quòd si eo ipso die, aut etiam altero, id est sequenti die, quo contractus factus est, id pactum de reuendendo fuit conuentum, perinde habebitur, ac si in ipso contractu, aut confestim antè, vel pòst intercessisset: & ita in limine contractus, vt ipsa loquitur, dicetur fuisse factus, ob id fortè, quòd vnus dies non dicitur magnum aut longum interuallum. l. si ex duobus, in principio. ff. de duob. reis. & voluit Bart. in l. j. §. j. ff. de verb. oblig. & bene facit l. Paulus, ff. de re iudica. vbi sententia diffinitiua in accessoriis & consequentibus potest suppleri, scilicet eodē die, & l. in operis, cum glo. & ibi Bar. ff. loca. vbi simul esse factum dicitur, quod eodem die factum est, tanquā scilicet ex propinquitate temporis præsumantur partes ita ab initio cōuenisse, alterúmque alterius contemplatione factum fuisse videatur, per tex. optimum in l. j. §. quæ onerandæ, ff. qua. rer. actio non datur. Sicuti & in simili dicit glo. in l. si ventri. §. vlti. per illum text. & ibi Barto. ff. de priuile. credi. Iaco. Aret. & Bar. in l. pen. §. si vir, ff. solu. matr. Cy. in l. si quis posthac, in ij. q. & ibi Bal. & Ang. C. de bonis proscrip. Iac. But. & Alber. in l. si tibi pecuniam, ff. si cert. pet. Bal. in l. per diuersas, in vlt. quæst. C. mand. vbi dicit, Quòd si statim post pretium numeratum idipsum fuerit restitutum, præsumitur à principio actum, vt redderetur per d. l. si ventri, cū aliis multis concordant. à me adductis in repetit. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 102. quòd si refractarius. Sed quibus addes Bald. de hoc nostro casu loquentem. in d. l. ij. C. de ædil. actio. quòd promisso reuendendi incontinenti facta, facit præsumi ita fuisse ab initio conuentum: prout illum refert, & sequitur Franc. Curt. senior consil. lv. super duobus, col. iij. Ideóque ambo actus iudicari debent, ac si vnus tantùm esset, simúlque facti fuissent, per l. cùm antiquitas, C. de testa. & l. hæredes palàm, §. vno contextu, ff. eod. titu. cum aliis concordan. etiam à me cumulatis, vbi suprà, numero præcedenti, videlicet 101. sed & hoc tamen. Et quod vni inest, alteri quoq; inesse creditur, propter vicinitatem vtriusque: vt etiam ibi diximus, & multis probauimus. Quibus tamen adde Bald. consi. ccviij. præmissis, in secundo dubio, lib. j. vbi dicit, ita inesse quæ incontinenti fiunt, vt si in vno instrumento desit locus, in alio autē sit appositus, censetur & in illo quoque appositus. & Corne. consi. cccxix. circa primum, col. vij. versi. hoc autem præsupposito, libr. iij. vbi & id ita inesse dicit, vt vnus contractus censeatur esse pars alterius, argu. l. fundi partem, ff. de contrahen. emptio.

men Ciceronis num.

Id pactū eadē die aut sequenti factū, in contractu inesse censeatur.

Quæ post uel ante actum statim fiūt, in ipso facta fuisse uidentur

2 ¶EX IIS autem fit, PRIMO, quod dicit glo. in l. ij. in verbo, narrationem, C. de iura. calum, quòd cùm ex ea l. in §. vlti. partes debeant iurare de calumnia in initio litis, & sic ante litis contestationem, tamen si statim pòst faciant, sufficit: per illū tex. in princi. quia satis dicitur fieri in initio, quod pòst statim fit. l. lecta, ff. si cert. petat. Et cum ea glos. simpliciter transeunt omnes Doctores ibi, vt eam tacitè sequi videantur, ex sententia glos. ab omnibus approbatæ in l. inter omnes, ff. qui satisda. cogan. de qua nos ampliùs diximus suprà titu. præcedente, § xxxv. in gloss. vltima, in verbo, *ignorans*, nu. 46. nam minores. Sed & illam priorem gl. nuncupatim sequitur & dicit nota. Roma. in l. si mulier, colum. ij. nu 13. ff. sol. mat. & Ang. Areti. in §. præthereà, columna xij. versiculo, & quando dicatur, Institu. de exceptio. vbi ex ea dicit generaliter, id censeri fieri tempore litis contestationis, quod fit parum ante, vel parum post litis contestationem. & Iason in l. si quis mihi bona, §. iussum, columna tertia, versiculo in quarta parte, ff. de acquirenda hæreditate.

De eadem re.

Ante litis contestationem factum uidetur, quod mox post eam fit.

3 ¶SECVNDO quod voluit alia glo. in l. Pōponios, §. ratihabitionis, ff. de procur. quòd cùm ille textus dixisset satisdationem ratihabitionis à procuratore ante litis contestationē esse exigendam, quoniam scilicet hæc sit dilatoria exceptio, vt dicunt omnes ibi. Certè satis dicitur fieri ante, si fiat pòst incontinenti, per d. l. petens, C. de pact. cùm dicitur, siue antecessit pactum, siue posteà statim interpositum est. & l. Modestinus, ff. de solu. Et licet eam glo. reprobent Bald. Ang. & Pau. Cas. ibi. tamen sequitur Spec. tit. de satisda. §. viso, versic. debent autem præstari. & Anto. in c. cùm dilectus, col. iij. per tex. ibi, secundùm vnam lectu. in versic. circa, extrà de ordi. cogni. & Imo. qui eam dicit sing. in l. ex consensu, §. eum qui, col. xxv. ff. de appell. vbi etiam refert Iaco. Butr. & Barto. in d. §. ratihabitionis, simpliciter transire cum ea glos. & rursum idem Imo. in l. ij. §. prius, ff. de vulg. & pup. substi. per d. l. lecta. Alex. & Ias. in l. edita, ille col. iiij. versi. putarem tamen quòd emendatio, hic col. v. versi. quid ergo si incontinenti, C. de edend. vbi ex hoc dicunt, quòd cùm emendatio libelli fieri debeat ante litis contestationem, vt ibi nota. potest tamen & post eam incontinenti fieri. & idem Alexā. qui & eam dicit singu. in l. ita demum, col. ij. versi. octauò fallit. & ibi etiam Ias. col. j. versi. secundò limita, C. de procurat. & ipse Iason in l. non solùm, §. morte, col. iiij. ff. de no. ope. nuntia. vbi eam rationem reddit, quia quæ incontinenti fiunt, &c. & in l. principalibus, col. iiij. versi. secundò quæro, ff. si cert. peta. & in repetitione l. admonendi, char. 21. versi. quid si testis, ff. de iureiurand. & in d. §. iussum, vbi suprà. & in l. vlt. col. v. in secunda limitatione, ff. de feri. & Feli. in c. exceptionem, col. viij. versi. fallit de-

De eadem re.

cimò, extrà de excep. Hippoly. Marsi. in l. Diuus Antoninus, col. vlt. ff. de quæsti. & in l. is qui aggressorem, nu. 31. C. de sica. & cons. cxxxvij. illumina, col. peo. & Lancel. Gal. in l. j. §. qui præsens, col. vlt. ff. de verb. obl. Qualiter autem intelligatur, videbis per eundem Lancel. in d. l. j. in princip. col. xij. versi. sexta cadit.

De eodem. Exceptio dilatoria statim post litem contestatam potest opponi.

4 ¶Sed & generaliter, quòd omnis exceptio dilatoria quęcunque ea sit, possit opponi statim post litem contestatam, vt id quoque scias, tenuit Inno. ille pater & organum veritatis ab Archie. in c. pia, de excep. lib. vj. appellatus, Inno. (inquam) in c. pastoralis, in prin. extrà de except. & Antonius etiam non modica est apud omnes autoritas, in c. cùm dilectus, colū. iij. per text. ibi, extrà de ordi. cogni. & Roma. in d. l. si mulier, vbi suprà, ff. solu. matrim. & ex recentioribus Feli. in d. c. exceptionem, quo loco suprà citauimus, extra de exceptio. & Hippo. Marsil. in dicto §. Diuus Antoninus.

Non refert, an ante emācipationem, an statim pòst quid fiat.

5 ¶TERTIO, quod tradit alia glo. in l. vt iurisiurandi, §. iurare autē debet, in verbo, manumissionem, ff. de oper. liber. & iterum in l. j. in prin. & ibi etiam Bar. & Bal. C. eo. rursúmq; in l. vlti. ff. de libe. cau. nihil referre, vtrùm seruus in manumissione, an paulò antè, siue etiam paulò pòst iuret operas se domino præstaturum, per d. l. lecta. idque dicit Bar. in primo loco, esse mēti tenendum ad huiusmodi quæstionem. Nam pater non potest donare filio in sua potestate constituto, sed emancipato potest. Igitur quidam emancipat filium, & confestim ei donat: mox iudex emancipationi decretum interponit: opponitur quòd non valet donatio cùm fuerit facta ante decretum emancipationis. Ego (inquit) Barto. dixi contrarium, per hanc glos. & refert & sequitur, & dicit sing. Alex. in l. diuortio, in princ. col. ij. versicu. ad hæc omnia, ff. solu. matrim. & ibi quoque Ias. col. item ij. versi. secundò bene facit, vbi illud dictum ita declarat, ne videatur inutile, vt ibi per eum. & idem Ias. in repetit. d. l. admonēdi, col. lxxxvij. versic. quid si testis primò, ff. de iureiurand. & in vltima, colum, penul. C. de edict. Diui Adria. tollen. & Franc. Aret. in c. de testibus, colūm. iiij. versic. nec obstat dicit ipse, & ibi quoque Feli. colum. iij. versicu. & in quantùm, extrà de testibus. idem Feli. in c. cùm dilecta, colum. xxiij. versicu. demum ad ornatum, extrà de rescript. & Catel. Cotta, qui id admodum commendat, in memor. incipi. donatio facta à patre. Ioan. Lupus in repetit. rubric. de donatio. inter virum & vxor. §. xxxviij. col. iij. versicu. ad hoc bene facit.

De eodem. Tempore belli factū censetur, quod ante vel post statim fit.

6 ¶QVARTO, quod autoritate illius gl. in d. l. j. C. de bonis liber. dicit Bal. in ea ipsa l. j. col. ij. versi. secundò not. id dici viderique donatum filio in præmium emancipationis, quod incontinenti ante vel post ipsam emancipationem donatur. Et declarat, quando hoc casu dicatur incontinenti antè & post factum. Sed & autoritate eiusdem gl. tradit ipse Bal. in c. j. col. ij. in verbo, pacem, tit. de pace tenen. id dici factum tempore belli, quod paulò ante vel paulò post bellum factum est. Id quod etiam voluerunt idem Bal. Imo. Alexand. & Ias. in d. l. diuortio, in princip. vterque col. ij. solu. matrim. & id putant not. ad saluandos testes deponentes aliquid factum fuisse tempore belli. Et Bart. loquens de eo, quod dicitur fieri in naufragio, in l. si quis, §. de eo quoque, ff. de incend. rui. naufr. id quod dicit mirabile, & allegat bonum tex. in l. Pædius, in principio. eod. titu. Sed tu vide Fran. Aret. declarantem quomodo id sit intelligendum, in d. l. diuortio, in secundo notab.

De eodem. Sufficit autoritatem præstare statim post actum.

7 ¶QVINTO, quod ab alia gl. traditū est in l. obligari, §. tutor, & ibi Bar. ff. de auto. tut. iterúmq. gl. in §. tutor, Insti. eo. quòd licet tutor debeat præstare autoritatē pupillo in ipso cōtractu, aut alio negotio, nec satis esset, si post contractū eam accōmodaret, vt illis iuribus cauetur: tamē si incontinenti post id fiat, sufficit, tanquam si in ipso actu adhibita fuisse videatur. & idem quoq; voluit Bar. in d. l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acquir. hær. & Io. And. in addi. Spe. tit. de cessi. acti. col. iiij. versi. sed nunquid ratione, cum aliis multis concord. id probantibus generaliter & in omni autoritate, quæ in ipso actu adhiberi debet, à nobis latè congestis in nostro tractatu de legibus connubialibus, in vj. glo. in verbo, *consentement*, in prin.

De eodem. An satis sit, ut testes statim post depositionem iurent.

8 ¶SEXTO, huc spectat, quòd licèt testes debeāt iurare, antequā deponāt, l. iurisiurādi, C. de testi. & c. de testibus, & c. nuper, extrà eo. tit. & c. in primis, ij. q. j. & c. hortamur, iij. quæst. ix. satis tamen est, si confestim postquam deposuerint, iurent ita esse, vt deposuerunt: sicuti voluerunt Bart. Brix post Hu. quæstio. venerabi. xlvj. aliquis fuit ductus. Hosti. in Summa, titu. de testib. §. super quibus, versic. sed quid si testis. Bal. & Pau. Ca. in d. l. iurisiurandi. Gaspar Calde. in d. c. de testibus, & ibi etiam Fel. colum. iij. versicu. & inquantum, & Ias in repet. d. l. admonendi. colum. lxxxiij. versicu. quid si testis primò deposuerit, ff. de iureiurand. Quanquàm contrarium tenuerunt Cyn. & Sal. in d. l. iurisiurandi. Goffre. in Summa, tit. de testibus, ante fin. Archid. in §. item in criminali, versicu. item iurisiurandi, iiij. quæst. ij. & in c. omne, xxij. quæst. ij. Bald. sibi contrarius in c.

rius in c.fraternitatis,col.j.in iiij.nota.extrà de testi.Ant. & Pan.in d.c.de testib. Sed Maria.ibi, pro concordia harum pugnantium sententiarũ distinguit,an testis post depositionem sua sponte,ad ad iudicis intersogationem iurauerit,vide ibi eum,& Feli.

9 ¶SEPTIMO quòd licèt testes in testaméto debeát esse rogati,l.hæredes palã,§.in testaméntis,ff.de testa.& l.hac consultissima,in prin.C. eo.tit.tamen satis est , vt testaméto perfecto atq; absoluto incontinenti rogentur,secundum Bald.in l.vlti.col.ij.versi modò circa testes,C.de fideicom.Nam idem(inquit)operatur,quod incontinenti suppletur, ac si eodem tenore & cótextu esset factum,per d.l.petens,cum sua materia,C.de pact. Et hoc dictum pro sing. citat & sequitur Ias.in d.l.in principalibus,col.iiij.versi.secundò quæro,ff.si cer.peta.& in d.l.edita,colũ. vj.versi.sextò facit,C.de eden.& pro valde not.idem Ias.in repe.d.l.admonendi,vbi suprà.

De eodem. Satis est testes incótinenti testamento perfecto rogari.

10 ¶OCTAVO huc quoq; respicit , quod ab eodé Bal.(is certè vnos oẽ singulos tãtùm ausim dicere,sed & vniuersos simul copia & subtilitate superat)proditũ est,in l.vlt.col.ij.versi.secũdò incidéter quæro,ff.de ser.quòd post terminũ datum ad probandũ,admittitur, qui incontinenti vult probare,nó tãtùm per instruméta,sed & per testes quoq; : tanquã scilicet id videatur probatũ intra terminũ,quod pòst incontinenti probatum est.& idem vult ipse Bal. qui tamen limitat,in l.diffamari,col.j.C.de inge.manu.quod & sequitur,& commendat Ias.in d.l.edita,col.vj. versi.quintò facit quod signauer.& in d.l.non solùm,§.morte,vbi suprà,ff.de ope.no.nunt.

De eodem. Admittitur qui incótinẽti post terminum vult probare etiam per testes.

11 ¶NONO his adiungi potest,quod & ipse Bal. scriptũ reliquit in c.j.col.vlt.versi.tertiò quæro quo tépore,extrà de mutu.pe. quòd paria sunt reconuenire ante litis contestationem vel incontinenti post,antequàm fuerit iuratum de calũnia,per auth.& cósequenter,C.de sent.& c.dispendia,§.reus,de rescrip.lib.vj.licèt alibi scribatur reconuentionem fieri debere ante litis contestationem,l.cùm Papinianus,& d.auth.& cósequenter,C.de senten.& d.c.j.& ij.extrà de mutu.pe. Et id dictũ Bal.sequitur Ias.in d.§.morte,& in d.l.edita,nu.11.& seq.C.de edend.& Franc.Ripa lib.Respon.j.c.viij.in causa,col.j.& Rebuf.qui & multa ex suprà dictis affert,in concord.tit.de colla.§.præfatique graduati,in verbo,vacationem. Sed hi omnes erranter allegant ipsum Bal. in c.cùm venissent,de iudic.cuius erroris causa ea est.quia in nostris codicibus non integra est lect.Bal.super d.tit.de iudi.sed tantùm vsque ad d.c.cùm venissent.quin & lect.illius c truncata est,& relictis nr.seq.vsque ad d.tit.de mutu.peti.& principium quoque c.j.eiusdem ti.mox cótinenter & connexè fit transitus in d.c.j.vt videatur esse finis d.c.cùm venissent. id quod obiter admonere Lectores volui,ne posthac similiter errent.

De eodem. Paria sunt reconuenire ante litis cótest. vel incótinẽti post.

12 ¶DECIMO,quod dicitur consuluisse Paul.Ca. quòd cùm ex statuto permittente bannitum impunè occidi,possint etiam eius bona impunè auferri,deprædari,diripi,ex sententia Bart.in l. nec in ea,ff.de adul.& Bal.in l.iij.C.si pendente.app.mors interue.& in l.vlti.circa medium,C.si contra ius vel vti.pub.per text. quo nullum ad hoc dicit esse meliorem,in l.j.§.quod Prætor,ff. de aleat.& eiusdem Bal.in c.in literis,col.j.per tex.ibi,quem dicit sing.extrà de resti.spo.& ipsius Pau.in l.in suis,ff.de libe.& posth.vbi tamen id intelligit viuo bannito,non etiam eo mortuo,secundùm Bald.in l.ex hoc iure,col.iij.ff.de iusti.& iure.Tamen (vt ad id tandem veniam, quod ad hunc locum pertinet)si incótinenti quàm quis illũ occiderit, bona quoque illius prædatur,impunè id facit:quia quæ incótinenti fiunt, inesse videntur.Ita enim voluisse dicitur Pau. Cast.consi.xxxj.quem sic refert & sequitur Fel.in c.quæ in ecclesiarum,col.v.versi.not.secundò,extrà de constit.& And.Alciat.in l.iiij.§.Cato,char.vlt.versi.inquantum Bartol.ff.de verbo. oblig.in j.lect.vbi allegat ipsum Pau.consilio xxxiiij.incipien.super quæsito, sed eius in id cósi. reperire non potui.

De eodem. Bãnitum,quem licet occidere. an liceat deprædari.

13 ¶VNDECIMO sunt qui & ad hanc sententiam trahunt,quod not. voluit gl. in c.scriptum est,in princip.extrà de elect.quòd confessio procuratoris potest incontinenti quàm facta est,reuocari.Idque etiam,vt not.intelligit Pan.in eo loco,col.v.versic.in glo.j.si aliter error confessionis non probetur : quamuis ex interuallo reuocari non possit, nisi primùm probato errore: vt plenè per eundem Panor.in c.vlti.col.pen.& vlt.extrà de confes. Et idem de confessione aduocati dicit gloss.in c.olim,in verbo,reuocato,extrà de censib. Sed tu tamen interim vide l.iij. eandémque vlti & ibi not.per Barto.Alberi.& Pau.Castren.C.de erro.aduo. vbi etiam tractatur de reuocatione erroris ipsius aduocati.De quo etiam Matthæ.Afflict.constit.Siciliæ,incipi. cultus iustitiæ,col.iij.in vj.not.

De eodem. Confessio procuratoris incótinenti potest reuocari. Et cófessio aduocati.

14 ¶Nec id tãtùm in cófessione procuratoris & aduocati,sed & in cófessione quoq; ipsius partis, quæ & incontinenti reuocari potest,vt dicit glo.not.in c.apud misericordẽ. xxxij. q.j.& Pannr. in c.cùm causam,col.ij.de appel.& in c.Prætereà.col.ij.de testi.cog.Intelligit autem ead. gloss.

De eodem. Sed & ipsius partis.

Modò ne sit redacta in scriptis.

incontinenti id fieri, si fiat antequàm confessio sit redacta in scriptis, per d.cap.olim, de censib. Idémque voluerūt Host. Io. And. Anto. & Pan. qui id dicit singu. in c.ex literis, extrà de diuort. Bal. in l.j.col.v.versi. & not. quòd interdum, C.de furt. Anto. in d.c.vlt.de confes. Alex. & Barb. qui illam glo. dicunt sing. in l.j.§.j.ille, ad fi. hic col.iij.ff.de verb.oblig.& idem Alexan. consi. xxxiiij. viso themate, col.j.lib.j. vbi eam dicit not. quod consil. repetitur consil. lxxxvij. libr.v.& idem quoque Alex. consi. xcij. viso & opportunè, col. vlti. eod. lib.v.& Caro. Ruin. consi.v. viso processu, col. vij. nu. 15. lib. iiij. Húcque spectat gloss. idem propè volens in l.rura, C.de om. agro deser. lib. xj. quam & sing. dicit Barb. in l.stipulationum, col.v.ff.de verbo. oblig.& consi. xviij. præclarè scriptum est, col.xv. versi. itē potest etiam responderi, lib.ij.& consi. xxv. præclarè scripsit, col.j.eod.lib.ij.& consi. xliiij. sempiterna, col.ij.eod.lib.ij. vbi eam dicit valde elegantem.& in repeti. rubri. de fide instru. col. xiij. versic. secundò connexorum. Super quo tamen vide quæ scribit Panor. in d.c.vlti. col.pen. de cōfessis.& omnino Soci. consi. xcvij. in præsenti, col.iiij. versicu.& ad primam rationem, lib.iiij.& Alciat. in l.j.§.si quis simpliciter, col.pen.ff.de verb.obli. in j.lect. Et vide etiam quæ dicam in duobus seq. versic.

De eodem. Similiter & positiones & responsiones.

15 ¶Sed & idem de positionibus & responsionibus ad positiones, vt scilicet incontinenti reuocari possint, voluit alia glos. in d.c.vlti. in verbo, iusta. de iureiuran. lib.vj. quam commendant & sequuntur Doct. ibi.& Bald. in repe. Padua. d.l.edita, char.pen. versi. sæpe accidit quòd quis, C.de eden.& in d.l.j.col.v.versi.& not. quod interdum, C.de furt.& consil.xxx. confessio, in princip. lib.iij. quod repetitur consi. xlvij. eod. lib. Ange. in d.l.j.§.si quis simpliciter, de verbo. obligat. Panor. qui eam dicit not.& menti tenendam, in d.c.scriptum, de electio. Roma. in repet.l. si verò, §.de viro, in xxxj.fallen.ff.sol.matr. vbi eam dicit singul.& consil. lix. ad discutiendum, col. vlti.& iterum consi. lxx. visis themate, & quæstione, col.iij. versic. primò, quia sicut testes.& Feli. in c.qualiter, le j.colum.xv. versicu. secundò fallit, extrà de accusa.& Iason in l.error, colum.ij. C.de iur.& fact. ignoran.

De eodem. Nisi fuerint ab aduersario acceptæ.

16 ¶Quæ tamen intellige, vt scilicet huiusmodi confessiones, positiones & responsiones earum possint incōtinenti reuocari, nisi scilicet fuerint à parte acceptatæ. tunc enim non possunt etiam confestim reuocari, nisi error earum probetur: vt voluit Bald. vti à multis citatur, quamuis in meo codice non repererim, in l.Gallus, §.quidam rectè, ff.de libe.& posthu. quem ita refert & sequitur Roma. in d.l.j.§.si quis simpliciter, & ibi Franc. Arer. Barb.& Alcia. de verbo. obligatio.& idem Rom. consi. cccxxxiij. quò ad primum quòd sufficit, in fi. Alex.& Ias. in l.quicquid astringendæ, in princip. vterque col. vlti. ff.de verbo. obligatio. vbi Alexan. dicit esse notandum in practica, & Ias. singu.& idem Alexand. qui & id dicit singu. consi. xcix. ferè omnis vis, colum. j. versi. hoc probo per id, lib.j. quod repetitur consilio cxix. lib.ij.& ipse quoque Alex. d. consi. xxv. colum.j.lib.ij.& d.consilio xcij. colum. vlt. lib.v.& Carol. Cotta, qui & id quoque dicit singul.& illustre dictum, memoria. incip. confessio potest.& Hippol. qui & hoc admodum extollit singu. cccxv. acceptatio.

De eodem. Sententia diffinitiua potest incontinenti reuocari.

17 ¶DVODECIMO proximum est superioribus, quod voluit glos. in c.prædicator, in verbo, imo verò, xvj. quæst.j. quòd sententia diffinitiua potest incontinenti reuocari, licèt iure cautum sit simpliciter, eam reuocari non posse, in l.quod iussit. ff.de re iudic. Sequitur Bal. in procœmio C. in §.quibus, col.ij. versi. deinde not. de dictione.& in l.non dubiū, col.vj. in v.oppo. versi. sed iuxta hoc quæro, C.de legib.& in l.j.col.v. versic. iuxta prædicta quæro. C. de furt. Iacob. Aret. prout illum retulit Gul. Cu. in l.si quis arbiter, ff.de arbit. Ange. in l.actorum, & in l. iudex posteaquàm, ff.de re iud. Specu. titu. de arbitro & arbitrato. §.vlt. versicu. licet autem possit. Collegium Padua. inter consi. Pet. Ancha. consil. ccviij. iudex de iure iudicaturus, col.iiij. vbi eam dicit sing. Cardi. Flor. consi. xxxj. punctus quæstionis est, Titius debitor. Fel. qui hoc refert ad id, quod suprà diximus, quæ incontinenti fiunt, inesse videri, in d.c.exceptionem, col. viij. versi. fallit decimò, de except.& in d.c.qualiter, le j. vbi suprà, de accusa. vbi id longè latéque post Maria. declarat.& Phil. Dec. consi. cccxlv. in casu ad me transmisso. col.iij. versi. primò quòd verba, & Hippo. Marsi. in l.is qui aggressorem, nu.32. C.de sicar. Quamuis contrarium tenuit Gul. Cu. in d.l.quia arbiter, ff.de arbit.& Pet. Ancbara. consi. clxxxij. videretur prima facie, col.ij.& Imo. in d.l.iudex, & ibi quoque Alex. col.ij.ff.de re iud.& idem Alex. qui alios quoque citat, d. consi. xcix. fermè per totum, lib.j.

De eodem. Testis potest incōtinenti corrigere dictum suum.

18 ¶DECIMOTERTIO bis suffragatur tex. quem dictæ glos. magna ex parte citant, in d.c. prætereà, extrà de testib. cog. vbi testis qui deposuit, potest incontinenti corrigere dictum suū, nec propterea reprobatur eius testimonium, & ibi id not. Doct.& gloss. in §.quia verò multi, in glo. magna, circa medium, in Authen. de testi.& Do. à Rot. decis. ccxciij. si testis, in nouis, Alber. in l.accusaturus, ff.de adult. Barto. in l.eos, in princ. colum.j.ff.de fals.& l.repeti. in princip.ff. de quæstio.

quæst.& in l.Imperator,la j.de sta.ho.& in l.si librarius,col.ij.ff. de re.iur.Bal.consi.xxxiiij. statuto seu capitulo,col.vlt.versi.præterea ego video,lib.v.Pan.qui illum tex.dicit not.consi.lxxij. circa primum medium,col.j. versic. tertiò dictum testis,lib.j.Ias.qui id refert ad id quod diximus, ea inesse videri,quæ incontinenti fiunt,in l.iurisgentium,§.quinimo,col.iij.versic. secundò principaliter,ff.de pac.Quando autem id dicatur testis incontinenti facere, videbis per glo. Bald.Panorm.& alios in d.cap.præterea.& gloss.in d.§. quia verò multi, in Auth. de testib. & Bald. in d.l.lecta, in fin.& ibi Ias. col. xiij. versic. item diligenter, ff. si certum petat. & Ioan. Plat.in l.rura,ad fin.C.de om.agro deser.lib.xj. vt tamen non omittas, quod ad Bald.traditum est in rub. de contro.inue.col.ij. versic.extrà not.quòd testis.

19 ¶ DECIMOQVARTO finitimum est, quod similiter notarius potest ex continenti corrigere suam originalem schedam siue scripturam,etiam in his, quæ respiciunt partes:vt voluerunt Cano.in cap.ex literis,extrà de fide instrum.Specu.in titu.de instrum.edi.§.instrumentum ergo,versi. sed nunquid confecto instrumento. & Ioan.Andr.in data lib.vj.Bar. Bald.in j. lect. & Ang. in d. l. Imperator, la j. ff.de statu homi.vbi Bald.ipse dicit hanc fuisse opin.Albe. Papi. idem Bart. in l. si librarius, & ibi Philip. Deci. col ij. versi. secundus casus,ff.de reg.iur. Bald.in l.cùm proponeretur,col.ij.versi.vltimò quæro,ff.de leg.ij.Alexand.consi.lxx.viso processu inquisitionis, col. ij. versi.primò enim non videtur obstare,lib.j.

De eodem. Notarius potest incontinēti corrigere suam schedam.

20 ¶ DECIMOQVINTO, quod scribit Bald.in l.ea quæ,col.pen.versi.decimò quæritur, C. de condi.indebi.quòd si negans incontinenti post negationem confitetur, euitat pœnam statuti punientis negationem,tanquam scilicet negasse non videatur, qui confestim post palinodiam canens confessus est:per id quod not.in cap.vlt.de iura calum.lib.vj,sed credo quòd voluerit allegare not.in d.cap.vlt.de iureiur.eod. lib.vj.Eiusdem voluit Ro.d.consi. lix. ad dissentiendum,col.vlt.& d.consi.lxx.vbi suprà,arg.eius quod suprà dictum est de reuocatione positionum & depositionum testium.& Alex.consi.lxxxuj. in causa & lite,col.j.versic.secundò respondeo,lib.j.Fel.qui solum Bald.vbi suprà citat,& id elegans dicit,in d.cap. qualiter, le j. vbi suprà, de accus. & Ias. in §. ex maleficiis,num.28. Insti.de action.

De euentu. Confitent statim post negationem, utitur priuilegio confitentis.

21 ¶ DECIMOSEXTO huc quoque pertinet, quòd si promissio sit facta metu, & solutio quoque facta incontinenti post promissionem, metu facta præsumitur : secus si ex interuallo. Bart.Albe.& Recentiores in l. si ob turpem, ff. de condi. ob turp.cau. Nam quæ incontinenti fiunt(vt illi subdunt)inesse videtur.& Iac.Bu.Sal.I.Fab.qui tamen declarat Ang.Pau.de Ca. & etiam Recentiores,in l.ij.C.de his quæ vi,metúsve cau.fiunt:ex hoc intelligentes,quod in ea l. scribitur,spontaneam solutionem purgare metum,qui in promissione interuenit.Inferúntq; ipsi Iaco.Bu.& Bald.quòd sicut confessio facta in tormentis non sufficit ad cōdemnationem, ita nec ea quæ fit statim post tormenta,etiam in alio loco:sed requiritur quòd sit aliquod interuallum.Quod & idem voluit ipse Iac. Bur.& Ang.in l.ij. C. de custod. reor. vbi dicunt, quòd ad minimum debet esse interuallum vnius diei vel noctis.& ipse Bald.in l.j.col.iuj.versi. tertiò oppo.C.de confess. & in cap.j. §.iniuria, tit. de pace iur.fir.Bar.in l.Diuus Seuerus,in pen.quæst. ff. de quæstio.vbi id interuallum ponit in arbitrio iudicis.Ang.& Imo.in l. qui in aliena,§. vlt. ff.de acq.hæred.Alex.consi.xcviij.quoniam per excellentissimum,in fi.lib.iij. vbi & illud dicit de interuallo vnius diei vel noctis.Ang.Aret.in tracta.maleficio. in verbo,quòd fama publica, char.pen.nu.iii.& seq.& ibi Aug Ari.in additi.& Ias.qui & idem dicit de interuallo vnius diei aut noctis,in d.l.si ob turpem,col.vlt.ff.de condi. ob turp.cau.vbi id dicit sing.

De eodem. Solutio facta statim post promissionem metu factam, metu quoque facta præsumitur.

Confessio facta statim post tormenta,in tormentis facta censetur.

22 ¶ DECIMOSEPTIMO,quod præcedēti est proximū,facit & quod à Io.Ligna.&Gaspar Cald.inter consi.Io.Calderi.Responsum est,consi.ij.an dos constituta,tit.quòd met.cau.quòd si matrimoniū fuit metu contractū,nō intelligitur spōte fuisse ratificatum per contractum dotis postea factū intra tres,aut quatuor horas : quia ex vicinitate horū actuū præsumitur idem metus durare,per c.j.& ibi not.extrà eod.tit.quod met.caus.& c.Lotharius,xxxj.q. ij. & illum refert & sequitur Alex.d.cons.xcviij.nuper allegato,in fin.lib.iij.& Ias.in d.l.si ob turpé.col.vlt.

De eodem. Matrimonium metu fa[illegible], nō censetur ratificatum per contractū dotis statim factum.

23 ¶ Possem hic & alia propè infinita adducere,vt ostenderé multa incontinēti licere,quæ non ex interuallo licēt:siue id fit,quod inesse videatur quod incōtinenti fit, vt propè omnibus placere video:siue ob aliud quippiá.Sed interim illud non omittemus,quod notát.dicit Bald.in c.cùm dilectus,col.j.extrà de fide instr.Certum est (inquit)quòd instruméta possunt produci vsq; ad sententiā exclusiuè,vt ibi est tex.An etiá poterūt produci incontinenti post sententiam , & respondet non licere: quia quando est quæstio de momēto,ea quæ post momētum fiunt,non videntur inesse,per text.in l.Thais,§.intra,ff.de fideic.libert.& sequitur Ias.in dicta l. edicta, col. v.versicu.quid ergo si incontinenti,C. de edendo. Ex quo habes not. limitationem eius quod

De eodem. Instrumenta incōtinēti post sententiam produci nō possūt.

dicitur inesse censeri,quæ incontinenti fiunt,vt non procedat in rebus momentaneis.

Non censetur inesse, quod alienum est, etiã si incontinenti fiat.

24 ¶ Sed & secundò id intellige,quando pactum,quod fit incontinenti,respicit contractum,iuxta quem est appositum:nam ita loquitur d.l.lecta.ideóque dat legem ipsi contractui,d.l.iurisgentium,§.idem Marcellus,ff.de pact.Propterea non mirum est,si vestiatur adhærentia contractus. Quod si id pactum omnino est à contractu alienum,certè non videtur ei inesse, nec ex eo vestitur:vt not.Bar.in l.si tibi decem millia,in princ.ff.eo.per.d.§. idem Marcellus , cum seq. & apertè scribit Bal. in l.petens,& ibi apertius Alex.& Ias.C.eod.ti.dicit enim ibi ipse Bald.quòd quando causa quæ influit in contractum,non influit in pactũ postea etiam incontinẽti factum, non vestitur id pactum cohærẽtia contractus. & Raph.Fulg.in d.l.lecta, & ibi quoque Ias.col. vlt.versi.nonò limita,ff.si cert.petat.idem Fulgo.& Alex.in l.in bonæ fidei,C.de pact.& Corn. qui ex hoc in pulchro casu consuluit,consi.cxcij.licèt videatur,lib.iiij.& Ias.consi. clxxj. viso instrumento,lib.iiij.vbi & id dicit voluisse gloss.in l.etiam,§.ex causa,ff.de minori.in idque facere l. quædam mulier,ff. famil. erciscun.& l.si ex falsis,C.de transaction.& Philip. Deci.in l. legem, col.vlt. C.de pact.De quo & nos aliquid diximus in nostra repeti.l.si vnquam,in præfat. l. num.iii.at alia inquit est,C.de reuocan.donat.Et bene facit quod in simili tradit Bart.in l.si ita stipulatus, §. Chrysogonus,col.ij.versi.quandoque dubitatur, ff.de verbo. obligat. & Paul. Cast.consi. ccccxij.quia breue spatium,in j.dubio,li.j.& consi.cccxlvij.respondẽdo per ordinem,post princip.versic.secundò quia est,lib.ij.Tu tamen hîc omnino vide Philip.Deci. & Alciat.in d.l.in bonæ fidei,& eundem Deci.in d.l.petens,col.iiij.vers.& dum Bart.& iterum col. v.versic.in ea gloss.ibi,non puto.

Quid si fiat actu prorsus perfecto.

25 ¶ Intellige tertiò,vt procedat modò pactũ appositũ fuerit,cõtractu principali nõdum perfecto & absoluto,iuxta l.contractus.C de fide instru.Aliàs enim inesse cõtractui nõ videretur. vt voluit Cy.post alios quosdam antiquiores,in d.l.in bonæ fidei,col.j.& ibi quoque Alex.& Philip. Deci.C.de pact.idem Cyn.in l.cùm antiquitas,C.de testa.Bart.in l.lecta,col.iij. versi. secundò quæro,ff.si cer.pet.& in l.j.col.ij.vers.quæro qualiter,ff.de solut.Ang.& Pau.Ca.in d.l.iurisgentium,§.quinimo,ff.de pact nam contractus (inquiunt) perfectus non capit conditionẽ,l.perfecta,C.de dona.quæ sub mod.Verùm alij multi dicunt,satis esse,si fiat incõtinenti etiã cõtractu absoluto,modò contrahentes aliò nõ diuerterint.In qua opi.fuit glo.in d l.in bonæ fidei.in verbo,incontinenti,& ibi Odof.Bal.& Ang.& ipse Bar.sibi cõtrarius in d.l.cõtractus,versi.vltimo de fide instru.Bal.in d.§.quinimo,col.v.versic.nunc venio ad glos.& in d.l.petens.col.pen. versi.nunc venio ad vltimam.Illud autem apud omnes in confesso est , vt in dubio censeantur partes non habuisse contractum pro perfecto, si nondum diuerterunt ad extraneos actus. Ita enim voluerunt Cy.Richar.& Barthol.Sal.Fulg.Alex.& Deci.in d.l.in bonæ fidei,per l. hæredes palàm,§.vlt.ff.de testa.Et super hoc omnino vide ipsum Dec.in l.in bonæ fidei,colum. vlti.

An & inter alios obtineat.

26 ¶ Intellige quartò,vt procedat quantùm ad ipsos contrahentes principales , non etiam quantùm ad tertios etiam accessorios,vt ita dicam.quod ex hoc liquidissime patet, quod tradit Bal. in l.ex placito,col.vlt.versi. decimoseptimo quæritur,C.de rer.permutat.quòd fideiussio nudo pacto interposita,non vestitur cohærentia contractus,per l.v.§.satisaccepito,ff.de verb.obligat. & id sequitur & dicit sing.Fran.Cremen.sing.cviij.factus est contractus,qui subdit non obstare d.l.lecta,& similes : quia pacta (inquit) nuda ibi vestiuntur contra ipsos contrahentes , non contra tertium,puta fideiussores. Ex quibus satis intelligis, id generaliter procedere , vt id inesse videatur , quod incontinenti factum est, quantùm ad eos , qui contrahunt principaliter, non etiam si id respiciat principalem contractum.Cogita tamen paulisper.

An [illegible] verè.

27 ¶ Intellige quintò,vt non verè insit cõtractui,quod incõtinenti factũ est,sed fictè tãtùm:vt probat tex.in d.l.lecta,dũ vtitur verbo,creditur,atq; etiam verbo,perinde.Nam vtrunq, fictionẽ significat,vt de primo probatur in l.retro,ff.de capt. & postli.reuer. & in l.seruũ, in princ. ff. de leg.j.& in l.cõficiuntur.in prin.cũ glo.in verbo creditur,ff.de iu.codi.& voluit Bar.in l. si is qui pro emptore,col.v.ff.de vsuca.& Car.Rui.cons.cxj.quamuis egregiè.col.j. nu.4. lib.item 4.De secũdo autẽ probatur in l.sacrilegij.& ibi Bar.ff.ad leg.Iul.pecu.Et id quidẽ nuncupatim,vt scilicet quod incõtinenti fit,fictè tantùm & impropriè inesse censeatur,tenuit Bal.in d. l. in bonæ fidei,col.j.versic.& not.quòd text.per eum tex.qui vtitur verbo, videtur. & ibi quoque Franc. Aret.col.ij.& idem Franc.& Socin.in d. l.lecta,ille in vj.nota.hic in quinto: vbi ex hoc dicunt, id non procedere in statutis.& Iason etiam ibi,col.viij. versi.not. etiam in versi.dicebam.

De eodem.

28 ¶ Sed his à frõte obstat alius tex.in d.l.iurisgentiũ,§.quinimo,de pac. q quidẽ nõ semel vtitur verbo veritatis,non fictionis,vt scilicet,insit, id enim verbũ,vt eius simplex,sit, est significatiuũ substantiæ veritatis,vt dicit Bart.in l.si maritus,§.j.ff.de adult.& Bald. consi.274.verba, col. ij. versi.

versi.prӕtereà isti sunt,lib.j.& diximus in rep.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.183.licet in hoc.Ideò Corn.consi.cxxxiij.viso copioso,col.j.& ij.lib.j.dicit eos text.concordando,quòd si pactum fuerit appositum incontinenti, contractu tamen omnibus numeris absoluto atq; perfecto,ei fictè inest.& ita procedit d.l.lecta,proindéque (inquit) id non procederet in statutis. At si contractu nondũ cõsummato fuerit appositũ,tunc verè censetur inesse:& ita procedit posterior textus.& idẽ dicit ipsemet Cor.cons.cclxxxviij.viso & diligẽter inspecto,col.iiij.lib.iij.

29 ¶ Vt tamen non ignores verbũ,inesse,ac nec suum simplex, esse, non semper proprietatẽ significare: vt probatur in l.quod Nerua,ff.depo.vbi scribitur,latam culpam dolum esse:& tamẽ certum est,eam non propriè dolum esse,l.j.§.j.ff.si men.fal.mod.dixe.& l.si fideiussor,ff.mand.vbi scribitur,dissolutam negligentiam propè dolum esse.& probat etiam tex.in l.iij.§. genera,iuncta declaratione Bart.ibi,ff.de acquir.pos.& nuncupatim voluit Bald.in l. quӕ fortuitis, col.iij. versi.quӕritur an depositarius,C.de pigno.act.& Lancelo.Gal.in l.j.§.si stipulanti, col.ij.versi. sed aduerte,ff.de verb.obli.vbi loquitur etiam de verbo,inesse.Sed illud verum est verba,esse, & inesse,suapte propria ac genuina natura proprietatem dicere,si quod aliud verbum eam vim habet,sed ex subiecta materia nonunquam impropriari, vt sӕpe aliàs,sicuti diximus in d.repe. l.si vnquam,(in verbo,reuertatur) nu.36.fallit secundò,& sequen.

Verba, esse, & inesse, an semper proprietatem significẽt.

OV SES HERITIERS, EIVSVE HÆREDES, GLO. VI.

1 ERGO NON SOLVM venditor, sed & ipsius hӕredes ad id admittũtur, etiam si de eis in pacto reuenditionis mentio facta non fuerit:vt per l.si pactum, ff.de probar.expressè,& in hoc casu voluerunt gloss.Petr.à Bel.Perti.Cy. Barto. Bald.Ioannes Fab.Sal.& Ang.in l.ij.C.de pact.inter empror.& venditor. Barto. Bald.Ang.& Ias.in l.si decem cùm petitero,ff.de verbor.obligat.Barto.in l.à testatore,ff.de cõnd.& demon.Bald.Iacob.à S.Georg.& Ias.in l.epistola,§.j.ff.de pact.idem Bal. in c.ex parte decani,colum.j.post princip.extrà de rescript.& consil. xxxviij. proponitur quòd quӕdam domina,colum.j.lib.iij.Pet.Anchar.in c.constitutus,in decimo not. extrà de restitu.in integ.Floria.in d.l.si pactũ,pauló ante medium.Imo.dum eam l.allegat,consil.xv. in casu prӕmisso.Rapha.Cu.Petr.Belier.& Iason in l.cùm seruus.ff.de verbo.oblig. Pau.Cast.si is est,consilio ccxlix.statutum Paduӕ,col.j.versic.sed prӕdictis non obst.lib.ij. vbi alia quӕdam iura allegat.& Philip.Dec.consi.dclxxx.in causa feudali,col.ij.versic.circa primum. Quibus adde & alia multa à me collecta suprà tit.totius huius vol.ix.§.iij. in prin.quibus latissimè ostendimus, omnia pacta actiuè & passiuè transire ad hӕredes, etiamsi de illis mentio nulla facta fuerit. Et quod prӕtereà dicit Bal.cons.lxx.apparent quӕdam instrumenta,col.vlt. libr.j. quòd statutum loquens de venditore habet locum & in hӕrede venditoris.& consil.cxij.de generali natura,in princ.lib.ij.de generali natura pactorum esse, vt transeant ad hӕredem , etiam illius mentione non facta,per d.l.si pactum.ex quo intelligis,nullam fuisse dubitandi causam de hac re Chassene.in tit.*de rentes uendues à r'achapt*,§.j.col.ij.versic.adduco,ratio est & sequen.

Etiam hӕredes venditoris admittuntur ad retrahendũ vi huius pacti. Etiamsi de illis mentio facta non fuerit.

2 ¶ SED IN DVBIVM vocatur,si in eo pacto adiecta sit dictio taxatiua vẽditori,ita videlicet,vt liceat venditori tantùm , vel soli venditori rem venditam restituto pretio redimere : an exclusus videatur hӕres ipsius venditoris. Super hoc nũcupatim ex facto interrogatus Steph. Bertran.consil.clxxxiiij.vidi casum,in secundo dubio , libr.j.respondit hӕredem hoc casu non admitti : quia dictiones taxatiuӕ affirmatiuè positӕ , omnes alias personas & casus,prӕter expressos,excludunt:vt voluit Bart.in l.j.ff.si quis ius dic.non obt. Et bene facit (inquit) text.in l. non solùm,§.tale,ff.de liber.lega.vbi tale legatum,Hӕres meus à solo Lucio Titio ne petito,ad hӕredem Lucij Titij non transit.& quod per eum textum voluit Barto.in l.si sic stipulatus , la ij.colum.ij.versic.fallit si esset.& ibi etiam Ang. ff. de verb.oblig.quòd dictio taxatiua facit,ne hӕres comprӕhendatur.quod & idem voluit,licet non alleget,idem Barto.& prӕtereà Angel. in l.qui in futurum,§.j.ff.de pact.

Quid tamen si adiecta sit dictio taxatiua. Dictiones taxatiuӕ alios casus & personas excludunt, etiã hӕredes, vide num.10.

3 ¶ Sed & alia quӕdam allegat Bertr.quӕ, vt dicam quod sentio,mihi non admodum facere videntur. Ex quibus etiam dicit idem fore , si dictum sit , vt ipsemet venditor,& non alius possit redimere.Cui adde bonum tex.in l.iij.§.cùm Titio,& ibi Bar.qui affert concord. ff.de adi.leg. & gloss.not.in c.omnes,in gl.magna,eadémque vnica, versi.econtra prima ratio.tit.si de feud. fuer.contro.inter do.& ag.quӕ dicit,quòd licèt si vasallus simpliciter iurauerit domino,videatur iurasse & eius hӕredibus, etiamsi de ipsis mentio facta non fuerit: tamen si dixerit,domino tantùm,tunc hӕredibus eius iurasse non videtur.Quam quidem glo.licet nec cӕteri Doct.nec ipse Bal.ibi,annotarint,tamen idem Bal alibi videlicet in c.ad audientiam,col.j.versi. sed nunquid stipendum,extrà de rescript.eam expendit & sequitur,& dicit sing.

De eodem.

4 ¶ Verùm contra hæc pugnat tex.no.in l.si necessarias,§.de vendendo,ff.de pign.act. cuius hæc verba sunt: Sed & si creditoris duntaxat persona fuerit comprehensa, etiã hæres eius iure vendet, si nihil in contrarium actum esset. Ex quibus videtur hæredem non excludi per dictionem taxatiuam adiectam creditori.& ad hoc illum text.dicit sing.Ias.in l.ij.§.item si in facto, col.ij. ff.de verb.oblig.Facit etiam in hanc partem tex.in l.stipulatio ista habere,in princ.versic.sed si se,ff.de verb.oblig.vbi Bart. ita illum intelligens in suo summario nuncupatim de dictione taxatiua loquitur,ex eòquo Rom.& Pau.Cast.ibi dicunt,quòd si venditor promittit de suo facto tantùm,venit tamen & factum hæredis.id quod etiam voluit Bald.in l.vlt.paulò ante fin.C.de act.empt.nam vt dicit ipse Bal.illa dictio taxatiua excludit tantùm personas prorsus extraneas, non autem successores per tex.quem dicit sing.in d.l.stipulatio ista,versiculo,sed si se oblig.Et idem dicitur à plerisque Sal.voluisse in d.l.vlt.sed non comperi in meo codice. Verè autẽ idem voluit Ro.in rub.ff.de arbit.colum. ix.versi.scias tamen,vbi & ad hoc illum textum dicit sing. & rursum in l.hæres in omne ius,ff.de acquir.hær.& Alex.cons.xviij.attentis narratis,col.iij.in secundo dubio,& iterum col.iiij.in tertio dubio,libr. v. quod repetitur, quibusdam detractis, consil.cxviij.lib.vj.& Firmia.dum allegat Bal.vbi suprà in tract.gabellarum, in prima parte in xij.q.vbi id dicit sing.Barb.in c.vlt.col.pen.extrà de empt.& vend.& Franc.Cur.Senior cons. lxxvj.dominus Ludo.col.pen.& Fabia.in tract emp.& vend.in vj.q.prin.col.pe.vers. circa xix. membrum.Ang.Aret.in §.vlt.col.j.Insti.de emp.& vend.& in §.actionũ autẽ.col xiij.vers.quid si promisit,Inst.de act.vbi ad hoc dicit esse not.tex.in d.l.stipulatio ista. & Ias. in d.l.j.col.iij in quarta limitatione,ff.si quis ius dic.nõ obtem.Phil.Dec.in l.hæredẽ,post medium,ff. de reg.iu. & consi.cclxij.in casu magnifici,col.ij.versi.sextò hoc idem.& consil. cclxxxj. viso puncto,col. iij.versi.ad maiorem.& Nicol.Euerar.in locis legalibus,quo in loco differit de natura dictionũ taxatiuarum.& Carol.Ruin.consil. xciiij.diligenter,col.iiij.versic. nec obst.quod promiserit,lib.j.

De eodem. Hæres an per dictionem taxatiuam excludatur. Venditor si de suo facto tantùm promiserit, an & hæredis factum veniat, vide infrà nume.7. & 8.

5 ¶ Sicuti etiam venditor, qui promisit de suo facto tantùm, tenetur tamen & de facto sui prædecessoris,vt voluerunt Bar.Bal.Fulgo.Pau.Cast.& alij in l.si seruus furtiuus,in prin. per gloss. ibi in verbo.interest,ff.de condi.furti.Bal.subdubitans,Marti.Laud. & Cardi. Alex.in c.j.illi in fi.hic col.j.tit.qui success.tene.Pau.Cast. Ro. Alex. & alij recentiores in d.l.stipulatio ista.idem Roma.in aliis locis suprà alleg. Alex.dicto consi.xviij.lib.v.Francis.Cre.qui id singul. dicit notab.xxxj.sæpe istud quotidie contingit,& iterum not.clvij.vous socius noster.vbi tamen id intelligit in prædecessore siue autore vniuersali,non etiam particulari,per glo.vt dicit singu.in l. si cùm fundum,iuncto eodem textu,ff.de verbor.signific.& Barb.in dicto c.vlt. & ibi quoque Ant.Burg.qui & id dicit sing.& limitat etiam, vt suprà col. viij.versi.quid autem quando,extrà de empt.& venditi.Franc.Curt.Senior d.consil.lxxvj.vbi suprà. Ias.in d.l.j vbi suprà, ff.si quis ius dic.non obt.Philip.Dec.consi.ccxiij.visis his quæ accuratè,col.iij.versic. præterea vt suprà dictum est.& dicto consi.cclxxxj.col.pen.versi.præterea in isto casu,vbi ostendit maiori ratione hic comprehendi factum prædecessoris,quàm hæredis.& Euerar.vbi suprà. & Carol.Ruin. d.consil.xciiij.vbi suprà lib.j.& consil.lxx.viso,& l.iij.nu.ii.lib.ij.

De eodem. Qui de suo facto tãtùm promisit, an de facto sui prædecessoris teneatur, vide nu.8.

6 ¶ Nam & dictio taxatiua non excludit casus similes, vel eandem aut similem rationem habentes.l.j.§.j.cum gloss.ff.si mens.fals.mod.dixe.& l.ob æs,cum gl.j.& ibi Bart.C.de prædi.minor. & l.argentarius,in princ.ff.de eden.& l.eum qui,§.si petenti,cum glo.in verbo,duntaxat, ff.de publi.in rem act.& l.serui nomine,cum gl.in verbo possidere,& ibi Bar.ff.de vsuc.& c.Episcopus,cum glo.xxiiij.dist.iuncto c.vlt.xv.q.vij.& cle.exiui,versiculo,cùm autem,de verb.signi.& glos.in l.cùm Prætor,in verbo,videtur,ff.de iudic.& in l.illud,in verbo,aliam causam, C.de sacro.eccle.& in l.vlt.C.de reuo.dona.quæ loquitur in pœnalibus.& ibi eam Sal. dicit singul.& in l.contractus,in prin.ff.de reg.iur.Bar.in l.si constante,in ix.quæst.primæ partis princ.ff.solu. mat.Bal.in l.nullus,C.ad leg.iul.maie.Pau.Ca.{Imol.in l.Gallus,§.instituens, col.j.ff.de liber. & posthu.} & Fran.Aret.latè in l.si mora,ff.sol.matr.& Rom.consi.cccclvj.in proposito, col.ij. versi.tertiò deducitur.& Pan.in c.cùm dilecta,col.ij.extrà de confirmatio.vti.vel inuti Defunctus autem & hæres censentur esse eadem persona,§.j.in Auth.de iureiur.à mori.præsti.

Dictio taxatiua non excludit casus similes.

7 ¶ Sed aduerte Lector,nam tex.in d.l.si necessarias,§.de vendendo,primo loco allegatus,nõ dicit,quòd in pacto vendendi pignoris,de quo loquitur, dictum sit quòd creditor tantùm possit vendere:sed dicit quòd is tantùm fuit nominatus:id est,vt aliter dicam,illa dictio (tantùm) taxatiua fuit verbum Iurisconsulti casum referentis, non partis paciscentis: vt etiam annotauit Bar.in d.l si sic stipulatus,ff.de verb.oblig. Quod perinde est,ac si diceret, quòd creditor tantùm fuit nominatus sine vlla mentione hæredis:& tamen hæres quoque intelligitur. & hoc planum est,vt suprà diximus in præcedenti quæst. Sed nec text.in d.l.stipulatio ista,versi. sed si se, vtitur dictione taxatiua:vt etiam annotarunt Alex.Franc.Aret.& Ias.ibi,& Bar.in d. l. si sic stipulatus.& in d.l qui in futurum,§.j.ff.de pact. Et id quidem manifestũ est ex verbis illius, quæ

De eodem.

sunt

sunt huiusmodi. Sed si se obligat, nec ipse faciat, quò minùs habere liceat, obligatur etiam ne hæres suus faciat. Et quod ipse Bar. in suo summario ponit dictionem taxatiuam, sunt sua ipsius verba legem interpretantis, non verò partis promittentis, vt diximus de d. §. de vendendo.

8 ¶ Ideóque & contra illud quod dictũ est suprà, in promissione facta de suo facto tantùm, comprehendi factum hæredis, teneor nuncupatim per ea quæ suprà diximus in princip. huius quæstionis, Alexand. sibi contrarius, Francisc. Aret. & Iaso. secum quoque dissidens in d. l. stipulatio ista habere, illi quidem colum. ij. hic autem iij. in iiij. nota. & idem Alexand. in additio. Bald. in d. l. vlt. C. de actio. empt. & ipse etiam Francisc. Aretin. in d. l. hæres in omne ius, ff. de acquiren. hæredita. Carol. Ruin. sibi contrarius, consi. xlj. de duobus, colum. xv. nume. 36. lib. j. & consilio xlij. proponitur, col. vj. num. 18. eod. lib. j. & iterum consil. sequen. & consil. clxxxiiij. viso, col. iij. nu. 10. & rursum, col. v. nu. 14. eod. lib. j. Et ipse Franc. Aret. in vtroque illo loco etiam reprobat quod dictum est, eum qui promisit de suo facto tantùm teneri quoque de facto sui prædecessoris, eadem vt videri vult, ratione. Quanquàm ne illud omittam, in hoc maior sit ratio excludendi hæredis per dictionem taxatiuam, quam prædecessoris, vt scienter declarat Phil. Deci. d. consil. xxviij. col. pen. vt ibi videre poteris: nec enim opus est hîc aliter circa hoc immorari. *De eodem.*

9 ¶ Ad id autem quod postremo loco dictum est, dictionem taxatiuam non excludere casus similes, eandem scilicet aut similem rationem habentes, respondet ac fatetur Francisc. Aretio. in d. l. stipulatio ista habere, quòd istud quidem verum est, sed tamen eam excludere similes personas, etiam hæredes, per casum clarum, vt ipse dicit, in d. l. non solùm, §. tale, ff. de libe. leg. suprà in princip. huius quæstio. allegata. Cui adde, quòd aliàs semper facilius prochuiú[s]que est excludi personas, quàm casus: atque è diuerso facilius est similes casus comprehendi, quàm personas: vt per Raph. Co. in l. commodissimè, ff. de lib. & posthum. & ipsum Aret. & Ias. in l. Gallus, §. & quid si tantùm, vtrunque col. v. ff. de lib. & posthum. & latè diximus & probauimus in repet. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu. 27. si igitur lex nostra.

10 ¶ Sed vide quæso, Lector amantissime, quia omnes qui hanc partem tenent, innituntur omniũ maximè d. l. non solùm, §. tale, vide (inquam) considerandúmne sit, quòd ea l. loquitur, cùm ea dictio apponitur in persona alterius, ita scilicet, Hæres meus à solo Lucio Titio ne petito. Hîc autem loquimur, cùm apponitur in persona loquẽtis: quod multùm refert, vt intelligamus pactúmne sit personale, sicque non transeat ad hæredem: an non personale, & sic transeat: vt videre licet apud Bart. in d. l. qui in futurum, §. j. ff. de pact. Item ea l. loquitur in pacto negatiuo, cùm scilicet dicitur, ne petito: nos autem in hoc casu nostro loquimur in affirmatiuo, vt scilicet ipse venditor tantùm possit redimere: cùm tamen inter vtrunque multùm intersit, etiam quantùm ad id, de quo tractamus, an scilicet transeat ad hæredẽ, necne: vt per eundem in eodẽ loco, & rursus in d. l. si sic stipulatus, & ibi latè Ias. col. ij. & seq. & Bal. in l. iurisgentium, §. pactorum, ff. de pact. & Recentiores in d. l. stipulatio ista habere. Ideò cogita, vix enim mihi persuadere possum hoc in casu excludi hæredem propter dictionem taxatiuam, nisi sint alia verba, quæ id apertiùs declarent, aut nisi aliud ex verisimili mente contrahentium præsumatur. *De eodem.*

11 ¶ Quòd si quis dicat, quid ergo operabitur dictio taxatiua, si non solùm ipse venditor, sed & hæredes quoque ipsius admittuntur: cùm scitum sit illud, nullum omnino verbum in contractu appositum otiosum ac superuacuum manere debere, ex sententia Bal. in rubr. C. de contrahen. emp. in ix. quæstio. quem omnes vbique & in lect. & consi. citant & sequuntur, vt dicemus in nostro tractatu, cui titulus est, nihil frustra. Huic responderi potest, id quidem in hoc casu eam dictionem operari, vt cùm venditor aliâs possit huiusmodi facultatem redimendi alteri cedere, secundùm Pau. Cast. consi. j. videtur dicendum quòd dictus Christophorus, libr. ij. cum concord. à me adductis suprà tit. præcedente, §. xxvj. in gloss. iij. eadémque vlt. in prin. certè nõ poterit ob dictionem taxatiuam, quæ excludit extraneos, licet non hæredes: vt in simili dicit Bald. quem suprà allegauimus, in d. l. vlt. ad fin. C. de actio. empti. *De eodem.*

12 ¶ Atis confestim illud iaculum in nos reiiciet. Nam si fatemur hanc rem esse transmissibilem in hæredes, & illam quoque in alios esse cessibilem, fateri necesse est, ex sententia Barto. in l. si mulier, §. ex asse, ff. de iure doti. & Ang. in l. si eius, in prin. ff. ad S. C. Trebel. & Pau. Ca. d. consi. j. columna j. lib. ij. ad quam allegari solet l. ex pluribus, ff. de administ. tuto. Sed huic respondebo, fateri quidẽ me, quæ nõ sunt transmissibilia, nec eadem esse cessibilia, & ita loquitur d. l. ex pluribus. At econuerso non omnia, quæ sunt transmissibilia, esse cessibilia, vt optimè declarant Alexand. & Ias. in l. si stipulatus fuerim illud, in princip. ff. de verborum obligationi. ipse Alexand. in addi. Bartol. in dicta l. ex asse, atque ipse Ias. in l. si constante, columna vltima, ff. soluto matrimonio. Nam & videmus ius fideicommissi transire ad hæredes fideicommissarij. l. cogi, *De eodem.*

§. idem

§.idem Martianus,ff.ad Trebel.& no.in l.apud Iulianum,§.vtrùm,& §.sequen.eod.titu,nec tamen ipsum cedi posse,d.§.ex asse,& latè diximus in titu.præcedenti,§.xxvj.in glo.j.nu.52.octauò fideicommissum.Item actiones directæ transmittuntur in hæredes, cùm sint eadem persona cum defuncto,vt suprà diximus,nec tamen cedi possunt,vt no.in l.ij.ff.pro soc.& diximus etiã eodem §.xxvj.tit.præced.in eadem gl.nu.58.decimosextò actiones,& diximus etiam plenius in eadem gl.nu.48.sed non è diuerso.igitur cogita.Et interim vide præter eos, quos suprà citauimus,Cor.consi.ij.circa primum,col.ij.versi.his tamen non obst.lib.iij.

13 *Quid si hæ dictiones apponantur alteri quàm uẽditori.*

¶EX EO AVTEM quod diximus suprà num. 10. iunctis præcedentibus,facilè potes intelligere,nisi omnino nihil intelligas, quòd si dictio taxatiua adduceretur alij quàm venditori, in casu quo alteri possemus stipulari,aut notario pro eo stipulante:verbi gratia,vendo tibi domum ea lege,vt Titius tantùm possit redimere siue retrahere,restituto tibi venditionis pretio: tunc hæres ipsius Titij non admitteretur,sed excluderetur propter illam dictionem taxatiuam, per d.l.non solùm,§.tale,ff.de lib.lega.quod nota,quia id à paucis annotatum est.

14 *Quid si ita pactum sit, cùm voluerit,vel cũ petierit,an tũc hæredes admittentur.*

¶QVID AVTEM si pactum reuendendi fuerit ita factum,cùm vẽditor voluerit,vel cùm petierit:an & tunc ea facultas transibit ad hæredem venditoris, si ipse venditor viuus non petierit,aut certè non declarauerit aliter se velle redimere, tanquam scilicet actus sit conditionalis:tex.est in l.si decem,ff.de verbor.oblig.hæc verba,cùm petierit,cùm voluerit,magis admonitionem quandam quàm conditionem habere.& est text. similis in l.Titia,ff. de condit.& demon.Ideóque vt subiungitur in priore loco,licet is decesserit,priusquam petierit, non videtur defecisse conditio:de quo ibi per Doct.Imo.& Raph.in l.centesimis,§.j. & ibi Alex. col.ij. versicu.quid autem si illa verba,eo.tit.& Barb. consil.50. præclarè,col.vj.lib.ij.Et propterea vt dicit gloss.etiam in priore illo loco,in verbo, conditio, quicunque hęres poterit petere. Secus autem,vt dicit gloss.j.eiusdem l.in fi.si sic dictum esset,si petierit, quia conditionalis est, vt est tex.quem ea non allegat,in l.si ita expressum,ff.de cond.& demonst.& in l.j.iuncta gl.ff.de leg. ij.& voluit etiam Bar.eam tantùm gl.allegans in l.j.col.iij.vers.secunda differentia,ff.de condi. & demon.vbi horum rationem reddit.& Ang.eam quoque gl.tantùm citans,consil. xlij.prout patet in themate,col.ij.versi.sed in proposito.& consi.cexciij.in facto proponitur,in princ.

Quid si dictum sit,si petierit.

15 *De eodem. Facultas implẽdi conditionem potestatiuam, an transeat ad hæredes.*

¶Ex ea autem gl.not.Bal. Alex. & alij ibi, quòd facultas implendi conditionem potestatiuam in contractibus,non transit ad hæredes implere debentis : de quo est bonus text.in l.qui Romæ,§.Augerius,secundùm vnam lec.& ibi Bart.ff.de verbor.obligat.quem text.multùm commendat,& dicit sing.Bal.in c.significauit,colomna ij.versic.item quia conditio.extrà de rescri. & in c.ad nostram.le ij.colum,ij.versi.quæro testator,de iureiur.vbi dicit multùm sing.Sed & est bonus tex.in l.Prætor,in princ.ff.de collati. De quo etiam per Cyn. in l.si plures,in iij.quæstio.& ibi quoque Bal.colum.vj.versicu.item quæro nunquid,& Alber.post Pet. colum.ij.versicu.item quæro hic dicitur,& Sal.in vlt.quæst.C.de condi.inser.& ipsum Bald. in l. cùm fundus,& iterum in l.à testatore,ff.de condi.& demon.& in l.epistola,§.j.& ibi Recentiores,ff.de pact.& in l.diem proferre,§.j.ff.de arbi.& consi.ccclxxxiiij.duo sont.colum.j.lib.j.Barto.consil.xix.proponitur quòd in testamento,colum.ij. & consil. ccxl.proponitur quòd viso. Sal. loquentem in casu nostri pacti de reuendendo,in l.i, C.de pact.inter empt.& vend. & Ioan.Bap. Rosel.inter consi.Pau.Ca.consi.ccxlix.statutum Paduæ,col.j.& iterum ij.versi.non obst. quod tertiò,lib.ij.quibus in locis ex magna parte videbis,quomodò id intelligendum sit, atq; etiam apud Bal.distinguentem in d.l.ij.versi.quæro si venditor,C.de pact.inter empt.& vend. & Rapha.Fulg.consi.ciij.notabilis vir.& Imol.consi.xv.in casu præmisso.

16 *Quid, si dictũ sit,ut venditor arbitratu suo possit retrahere.*

¶Idémque etiam,ne id omittamos,si dictum sit, vt venditor arbitratu suo posit rem à se venditam redimere.Nam & id conditionem non facit:vt probat tex.in l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,& ibi quoque Barto.Alexand.& alij recentiores,ff.de verborum oblig.& idem Alex. in d.l.si decem,in princ.eod. titu. Ideóque nec ea facultas expirat morte venditoris, nam & ad hunc casum id quoque trahit Hiero.Cagno.in repet.l.ij.in xj.quæst.C. de pact. inter empto.& vend.comp.vbi tamen subdit aliud esse,si id arbitrio tertij relinquatur:nam tũc finitetur morte illius,per not.in l.si quis arbitratu,ff.de verbor.obligat.Sed & aliud quoque, si dictum sit,vt venditor posit redimere,si volet:licet & id sine ea adiectione fuisset intellectum: vt est tex.expressus in l.si ita legatum,§.j.ff.de leg.j. vbi & ex hoc quoque dicitur, legatum ita factum non aliter transire ad hæredem legatarij,quàm si ipse legatarius voluerit.

Quid, si arbitrio tertij relinquatur.

Quid, si dictũ sit,si volet venditor.

17 *An autem hæres hæredis admittatur.*

¶ET HÆC QVIDEM de hęrede vẽditoris.Sed an hęres ipsius hęredis etiã audietur volẽs retrahere ex facultate concessa vẽditori simpliciter,aut ipsi & suis hæredibus. De qua re,vt non admodum dubia,nihil fortasse scripsissem,nisi eam vidissem aliquando in dubiũ vocatam

apud

apud Chasse,consi.xj.*le cas est tel*,col.vij.versi.vltra materiam,& iterum col.xxj.versi. ad vltimū quod fit.Io quibus locis, vt ostendat primùm videri hæredem hæredis non admitti, illud tantùm allegat,quòd sermo simpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur,l.boues, §.hoc sermone,ff.de verb.signifi.de qua re etiā Iaſ.in duobus locis ab eo citatis latiſsimè deſſeruit,videlicet in l.diuortio,§.quod io anno,ff.ſolut.matrim.& in l.duobus,§.ſi ei qui, ff. de iureiur. ego tamen multò latiùs tractaui in noſtris Commentariis ad l.boues,§.hoc ſermone, ff.de verbor. ſigni.quos iam pridem in lucem edidimus.Subdit autem ipſe Chaſſ. ſcripſiſſe ſe de hoc caſu in commentariis conſuetudinum Burgund. tit. *des droitz & appartenances à gens mariés*, §.xvj.in verbo, *des heritiers*, & iterum in gloſſ. *si auoir la veulent*. In quibus locis, videlicet in priori loco, negat hæredes hæredis admitti, ea iam dicta ratione, quòd ſermo ſimpliciter prolatus intelligitur de primo,nec aliud dicit.Io poſteriore autem dicit, poſſe dici admittendos,cùm hæres hæredis mei ſit meus hæres,vt plenè per Doct.in l.vlt.ff. de hæred.inſti. Oldra. conſil.xxj. thema tale eſt,teſtator habebat.Bart.conſil.cxxiiij. Andreas, & Angel.conſil. ccxlvj. quo in conſilio nihil de hoc dicit.ſed fortè erratum eſt in numero, & allegare voluit conſil.cccvj. charisſime frater,in princip.Mox ſubdit Chaſſe.hæc verba,quòd tamen hæc facultas non tranſit ad hæredem hæredis facit,quia ſermo ſimpliciter prolatus intelligitur de primo,vt dixi ſuprà, nihilque aliud dixit: vt intelligas eum ibi nutaſſe.verùm in d.conſil. xj. aſſeueranter concludit admitti hæredem hæredis,illa poriſsimùm ratione,quòd hæres hæredis hæres eſt.Et hoc quoque in eadem ſpecie voluit Hiero.Cagno.in repet.l.j.in xvij.q.C.de pact.inter empt.& vend. *Multa, ne hæres hæredis admittatur.*

18 ¶ Sed hæc altius longiúſque repetenda ſunt. Sunt etenim & alia multa,quæ hanc rem ancipitē reddunt.Nam Bar.in l.j.col.ij.ff.de conſtit.princ.ſcribit. priuilegium tibi ac hæredi tuo cōceſſum,intelligi ſolùm de primo hærede,per l.antiquitas,C.de vſufruct. quem ad hoc dicit not. & idem voluit Alb.in l.vlt. col.iiij.verſic.ſi autem in priuilegio,poſt Pet.ibi, eod.tit. de conſtitu. prin.& ſequitur Fel.in c.ij.col.ij.verſi.ſi princeps dat,extrà de treug. & pac.& Ioan.Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxor.char.43.verſi.potuiſſent allegare.Et generaliter,cùm fit mentio de hærede,intelligitur de primo & immediato,non etiam de reliquis, ſi credimus Bal. in l. j.col.j.verſ.quæro an ſi dicatur,C. de cōd.inſer.per tex.in l.qui liberis,§.hæc verba,ff.de vulg. & pupil.& l.ex facto,§.vlt.ff.ad S.C.Trebel.Ideóque idem Bal.in d.l.vlt.C.de hæredi.inſt.dicit, quòd ſi acquiſiui feudū vel emphyteuſim pro me & hæredibus, intelligitur de primis tantùm hæredibus.quod pro no.& ſing.citat Iaſ.in l.in annali bus,ante ſi.C. de legat.vbi tamē reprobat.Sed & iterum Bal.in ea ipſa l.vlt.in xxij.quæſt.dicit quòd ſi teſtator aliquid mandat hæredi,vt faciat intra certum tempus, alioquin eum priuat hæreditate: ſi is primus hæres moriatur ante id tempus,eius hæres non parens teſtatoris diſpoſitioni,non priuatur hæreditate,per l. multa,in prin.ff.de cond.& demonſtr.Et idem propè reſpondit Bar.conſi.vij. Andreas quidam, quod reperitur conſi.xxiiij.& iterum d.conſi.cxxiiij.De quo tamen vide Rom. & Franc.Areti. in l.ſi quis filium,§.in omni,ff.de acquir.hære.& eundem Aret.in l.paterfamilias, col.iij.verſic. hæc etiam iura,ff.de vulg.& pup.& Alex.conſi.cxl.viſo dicto teſtamento,col.ij.lib.vj. *De eadem re.*

19 ¶ Sed & idem Bal.alibi,ſcilicet conſi.cclxxij.in cauſa egregia,in ſi.lib.v.reſpondit prohibitionem factam hæredi ſcripto,ne alienaret, non intelligi factam hæredi hæredis, per d.l.qui liberis,§.hæc verba,ff.de vulg.& pupil.& §.manifeſtum,in Auth.de reſtit.fideicom & hoc quoque ante illum voluit Bartio l.Lucius,§.Sempronia,qui eſt primus,ff.de leg.iij.& Alb.in l.vlt. ante medium,C.de reb.alie.non alie.& poſt eos Franciſc.Curt.ſenior conſil.xlvj.ſæpe reuoluta,col. xj.verſi.nec mirum eſt.Quinetiam Alexand.conſil.xxxvij.in cauſa mota,col.ij.verſi.item prætereà & fortius,lib.j.conſuluit ſtatutum quo cauetur poſſeſsionem continuari in hæredem, intelligi de primo tantùm hærede,per regulam d.§. hoc ſermone. quod reperitur conſil.lxxxvij. lib.iij.& ſequitur & commendat Catel.Cotta, in memo.inci.decreto Mediolanenſi, & iterum memor.executores teſtamenti,ruſúmque memori.hæredis appellatione: de quo & nos latius tractauimus in noſtro tractatu cui titulum fecimus, *le mort ſaiſit le vif*.Et facit etiam tex.in l.qui Titij,ff.de his quib. vt indig.vbi qui Titij teſtamentum falſum dixit,nec obtinuit,non prohibetur eſſe hæres hæredis illius,licet hæres eſſe non poſsit.Deníque & illud facit, quòd licet hæres cenſeatur eſſe eadem perſona cum defuncto,§.j.in Auth.de iureiur.à moriente præſti.non tamen hæres hæredis:vt pulchrè voluit Paul.Caſt.conſ.cxcvij.viſis dubiis,in ſecundo dubio, lib. ij.quod pro not.ſequitur Phil.Dec.in l.hæredem,nu.8.in fin.ff.de reg.iur. *De eadem re. Prohibitio alienādi, an trāſeat ad hæredes hæredis, vide infrà num.24.*

20 ¶ Verùm in noſtro caſu haud dubiè mihi videtur eſſe admittendus & hæres hæredis. Nā certū eſt omnes obligationes,pacta & promiſsiones regulariter in hæredes trāſire,etiāſi de eis mētio facta nō fuerit:niſi ſit aliud quod impediat.d.l.ſi pactū,ff.de prob.& l.veteris,C. de contrah.& commit.ſtipu.& ſuprà diximus in prin. huius gl. Et appellatione hæredis omnes in infinitū, id eſt nō ſolùm primos,ſed & vlteriores,& per multas ſucceſsiones accipi.l.hæredis appellatio,& l.ſcien *Contrà, hæredem hæredis admittendum.*

l.ſciendum,ff.de verb.ſig.& l.qui per ſucceſsionem,ff.de reg.iur. cum concord. vbique adductis à gloſſ.& Doct.Idque, etiam in his, quæ ſunt ſtricti iuris, vt probatur ex text. loquente in ſtipulatione in l.ſtipulatio iſta habere licere,§ j.ff.de verbor.obligar.quam ad id expendit Bar. in l.ſi ſtipulatus fuerim per te non fieri,ff.eodem titul.& Franciſ.Aretin.in d.l. paterfamilias,ad fi.ff.de vulga.& pupil.Et ex eo quoque ſatis patet,quòd in conditionibus, quæ & ipſæ ſunt ſtricti iuris,& in forma ſpecifica impleri debent, l. Mæuius, ff.de conditio.& demonſtra.ſi cui libertas legata eſt,ſi hæredi Titij decem dederit,non tantùm hæredi,ſed & hæredis hæredi dando,peruenit ad libertatem.l.ſub diuerſis,§.j.& ibi Bar.& l.cùm ita datur,§.ex his verbis,ff.eodem titulo,& l.ſi peculium,§.hæredi,& l.ſi ſtatulibera, §.non ſolùm, & §.ſi filius, & l.ſeruus ſi hæredi,in princip.ff.de ſtatulib.& not.Bart.in l.paterfamiliâs,in princ.ff. de vulg. & pupil. Sal. in l.ſi plures,in vlt.quæſt.C.de cond.inſer.Et in hoc errauit Philip.Deci.(pace tanti viri dixerim) qui dicit contrarium in l.quæ legata,in fi.ff.de reg.iur.

Etiam in his quæ ſunt ſtricti iuris.

Et in conditionibus.

21 ¶Nam & id quoque de propria ſignificatione procedere, vt ſcilicet hæredes hæredum in infinitum veniant appellatione hæredis ſimpliciter,aſſerit gl.in l.hæredis appellatione, ff.de verb. ſigni.cùm aliud dicit de hærede Prætorio.& Bal.qui illius gloſſ.non meminit in d.l.vlt.in xxj.q. C.de hæred.inſtit.& Pau.Caſt.conſi.xlv.videtur dicendum quòd dicti hæredes,in fin. lib.ij.& Iaſon in l.ſi quis filium, §.vlt.col.j.verſi.ſecundò ad iſtam,ff.de acquir.hær.vbi hoc ſcienter tractat,& declarat.& rurſum in l.filiusfamilias,§.Diui,in priore lect.col.penul. verſic. vndecimò quærit,& iterum in poſteriore lect.colum.antepen.verſi.eiuſdem initij,ff.de leg j.Ex quibus & illud fit,quòd ſi hæres hæredis Titij petat hæreditatem Titij,tanquã hæres ipſius : deinde probat ſe eſſe hæredem hæredis,ſatis eſt ad obtinendum,Cyn.& alij in d.l.vlt.C.de hær. inſti.Bar. & omnes in d.l.ſi quis filiumfamilias,§.vlt.per illum tex.ff.de acq.hær.& in d. l. paterfamilias, ff.de vulga.& pupil.& ibi Iaſ.qui affert concord.& Corne.in l.amitæ,C.commu.de ſucceſ.

Et de propria ſignificatione.

Etiam in libellis.

22 ¶Et ſi aliquando contrarium reperitur,id vtiq; eſt in caſibus quibuſdã ſpecialibus, qui ratione quadam priuata ac ſpeciali non tranſeunt ad hæredes,niſi de eis expreſſa fiat mentio:aut ad hæredes tantùm primos,niſi etiam expreſsim de vlterioribus dictum ſit,vt apertè conſtat ex d. l.ſciendũ,cuius hæc verba ſunt,Sciendũ eſt,hæredem etiã per multas ſucceſsiones accipi : nam paucis ſpeciebus hæredis appellatio proximum continet. & confeſtim ſubiungit harum ſpecierum quædam exempla.Nam & quod ad d.l.antiquitas,C.de vſufruct.pertinet,ea ſanè loquitur & intelligitur in his, quæ ſuapte natura ad hæredes non tranſeunt, vt pote in vſufructu : vt per Bart.Bal.& alios ibi,& eundem Bart.in l.Gallus,§.etiamſi parente,col.ij.verſi. quæro iſtis caſibus,& ibi quoque Bal.Ang.& alios,ff.de lib.& poſth.Bal.in d.l.vlt.col.ij.in quinta oppo.C.de hær.inſtit.Ang.conſ.ij.præmitto primò,in prin.vbi dicit id ſpeciale eſſe in eo caſu.& Alex.in d. l.ex facto,§.ſi quis ita,col.ij.verſi.puto etiam verum,ff.ad Treb.Et ſatis cõſtat,alios caſus, quos ſuprà pro alia parte adduximus,ſpeciales eſſe,vt videre licet apud eos,quos ibi allegauimus (ne hic diutius immoremur)nec tamẽ omnes in iis cõuenire,vt etiã diximus.Regulariter autẽ contrà:vt etiã,præter eos,quos ſuprà adduximus,tenuit Spec.ti.de arbitro,§.ſequitur,col. j.& Pan. in c.vlt.col.vlt.verſ.itẽ quæro pone,extrà de arbi.vbi ex hoc dicũt in cõpromiſsis appellatione hæredis venire & hæredes hæredis.& Steph.Bertr.conſi.xxiij.ex themate,nu.35. & ſeq. lib.iiij.

Contraria ſpecialia.

23 ¶Vt interim tamen non prætermittam, prohibitionem de non alienando factam filiis, de qua ſuprà diximus,adeò perſonalem eſſe,vt non compræhendat nepotes:vt no.gl.in §.nos igitur,& ibi Iac.Bel.& Ang.in Auth.de reſtit.fideicommiſ.Dy.Ray.Bar.Alb.Bal.Imo.Pau. Caſt.& Recentiores in d.l.filiusfamiliâs,§.Diui,ff. de leg.j. Cy.Bar.Alb. Bal.& Sal.in l.voluntas,C.de fideicõ.Bar.in d.l.Lucius,§.Sẽproniæ,ff.de leg.iij.Alb.in l.pater,§. Iulius Agrippa,ff.de leg.iij.& in l.iuſta,in prin.ff.de verb.ſig.& in prima parte ſtatutorum,q.cvij. item an ſtatutũ loquens de filiis,col.j.Bal.in l.quiſquis,col.j.C. ad legem Iul.maie.& in l.Titius,in prin.ff.de liber.& poſthu.& conſ.ij.verba ſtatuti,col.j.lib.j.vbi eam glo.dicit ſing.& conſ.cccclxxxvij.in iſto puncto, in fi.lib.ij.& conſ.cccciij.nobilis vir dominus Gulielmus,lib.v.Ro.conſ.cccclvij.circa propoſitã,col.j.Pau.Ca.conſ.cxxxj.dubiũ facit,quia poſito,circa medium,lib.ij.vbi eam glo.dicit not. & conſ.cccxl.quia ſuprà,col.j.eod.libr.ij.& conſil. cccej. ſuper primo quæſito,col.j.eod.libr.ij. Alex.conſi.j.perſpectis,col.pen.verſ.vnde videmus,lib.j.& conſ.xxxvj.viſo themate,col.penul. verſi.ad confirmationẽ,lib.iij.& conſ.lv.ponderatis his,in fi.eod.lib.iij.& conſ.lix. attẽtis verbis,col.pen.verſi.nec dicatur ſi prohibuit,eod.lib.iij.& conſ.lvj.Aldronãdus,col.j.in fin.lib.vj. vbi & illam gl.dicit ſing.& conſ.cxl.viſo dicto teſtamento,in prin.eo.lib.vj.Soc.conſ.lxxiij.capiendo primum,col.vij.nu.14.lib.iiij.Franc.Curt. Senior d.conſ.xlvj.vbi ſuprà.Iaſ.conſ.lij.Io. Bartholomæus,col.ij.verſ.confirmatur,quia quando,lib.iij.vbi illam quoque gloſ.dicit ſing.& conſi.xcvj.dominus Ioannes,col.iiij.verſi.quintò facit,eod.lib.ij.Stepha.Bertran.conſ. xlvj.ex teſtamento,col.ij.num.7.lib.iiij.Philip.Dec.conſil. xcv. cuius ſuperſcriptio incipit,ſubſtitutio, col.iiij.

Prohibitio alienandi non tranſit ad nepotes.

col.iiij.versi.& hoc idem comprobatur.& consi.cxcij.in casu occurrenti,col.j.vers. tertiò aduertendum est.& consi.ccccxlv.in casu ad me transmisso,col.ix.versi.& etiam dici potest.& consi.cccccLxvij.in casu occurrēti,ad fi.& cōsi.dcxxxv.viso copioso,col.ij.versi.quibus tamē nō obst.

24 ¶ Quanquàm etiam sunt,qui contrarium dicunt eius, quod suprà diximus de prohibitione facta hæredi,vt scilicet transeat ad hæredes hæredis. Id enim voluit Barto. in d.l. filiusfamiliâs,§. Diui,col.vlt.versi.quæro vtrùm prohibitione facta,& in d.l.Lucius,§.Sépronię,de leg.iij.Ro. qui alios citat,cōsi.cccclvij.circa propositam consultationem,in primo dubio.& Alex.d.consi. xxxvj.vbi suprà,lib.iij.& omnes Recentiores,in d.§.Diui,qui id dicunt ab omnibus communiter recipi : nisi si prohibitio facta fuerit hęredi nuncupatim cum nomine proprio:verbi gratia, Titium hæredē alienare veto:nam tunc nō venit hæres hæredis,per d.§.Semproniæ. & voluerunt Ra.Imo.Alex.Ias.Croius,Franc.Ripa,& alij in d.§.Diui.Ro.in d.l.si quis filium,§.vlt.ff.de acqui.hære.Alex.consi.lvj.consideratis verbis testamenti,col.ij.lib.j. Vtrum autem hoc in casu intersit. vtrùm præcedat nomen proprium,vt in illis verbis,quæ suprà posuimus, Titium hæredem:an verò econtrariò præcedat nomen appellatiuum,vt his verbis,hæredem Titium,vide optimum tex.in l.si seruus communis,ff.de stipul.ser.glo.& Bar. in l.cùm ita datur,§. ex his verbis,ff.de condi.& demon.Bar.in d.l.sub diuersis,§.j.eod.quoque rit.Bal.in d.l si plures,col.pe. versi.dennò.quæro & ibi etiam Sal.in ij.q.C.de condi.insert.& eundem Bal.in c.j.§. Marchio, col.ij.tit.qui feud.dar.pos.& Ias.in d.l.si quis filium,§.vlt.col.ij.versi.imò fortiùs,& Cano.in c. quoniam Abbas,extrà de offic.deleg.

Qui dicunt prohibitionem alienandi trāsire ad heredes heredis.

Nisi facta fuerit heredi cum nomine proprio.

An intersit, precedat, an sequatur nomē proprium.

25 ¶ Aut etiam(vt vlterius ad principale propositum reuertamur) nisi fuerit facta prohibitio cum illa demonstratione,ipse hæres ne alienato : nam ad eum tantùm hæc prohibitio pertinet, non ad hæredes illius : tanquam illa demonstratio(ipse)personam ipsam veluti ad oculum demonstret,nec eam egrediatur,quæ fuit sententia Bal. d.consi.ccciiij.lib. v.Id quod dicit valde sing. & mirabile,si verùm sit,Ias.in d.§.Diui,in ij.lectu.col.pen.versi.pro ampliatione,& ibi quoque Ferdi.Loaz.char.25.nu.498.& Fran.Ripa ou.iii.& Carol.Conta,memor,incip.hæredis appellatione,& iterum memor.ipse,pronomen.Nam & videmus,vt id illis addas, id pronomé esse demonstratiuum,habereque præcisam aliquam ac veluti personalem demonstrationem eius rei. cuius adiicitur:vt apud Virgilium lib.ij.Aeneidos,

—Et ipse doli fabricator Epeus.

Et Terentium in Adelphis:

Ipsa si cupiat Salus,
Seruare prorsus non potest hanc familiam.

Et voluit etiam è nostris gl.not.in §.fuerat,in verbo,cum ipsa,in prin. Insti.de act.& Io.And.in c.contra eum.in ij.arg.quæst.de reg.iur.lib.vj.in Mercur.& Domi.consi.cviij.difficultas,col.j. & Zasius consi.xij.poteram,post princ.Quod & Græci in suo eodem pronomine obseruant,ex Homero lib.Iliad.ix.cùm inducit Phœnicem hæc ad Achillem loquentem,

—οὐδ' εἴ κέν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς,
Κῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα.

Quæ ita vertit Franciscus Mirandulanus:

Nec si pollicitus Deus ipse auferre senectam,
Et mihi florentem circunfudisset iuuentam.

Huc enim pronomen, αὐτὸς, id est ipse ,Deum verè existentē significat,vt annotauit non semel eum locum citans Iustinus ille Philosophus,idémque Martyr in Admonitorio gentium. Nec in eo vno solùm loco id fecit Homerus.Nam & lib.Odyss.iij.idem pronomen Deo assignauit,

Αὐτὸς θεός. Ipse Deus.

Ipse,id est,verè existens.

Ipse dictio,personæ demonstratiua.

Ἀλλὰ τὰ μὲν που μέλλει ἀγάσσεσθαι θεὸς αὐτός.

Et lib.xij.

—σὺ δ' ἄκουσον
Ὥς τοι ἐγὼν ἐρέω, μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός.

Et lib.xvj.

—ὅτε μὲν θεὸς αὐτὸς ἐπελθών,
Ῥηΐδιως ἐθέλων θεῖν νέον, ἠδὲ γέροντα.

Quos versus,paucis immutatis,repetiuit lib.xxiij.eiusdem operis.Et libr.xix. loquens priuatim de Mercurio,

—θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
Ἑρμείας.—

Et generatim de Diis,lib.j.ipsius Odysseæ,

—ἦ μάλα δή σε διδάσκουσιν θεοὶ αὐτοὶ
ὑψαγόρην τ' ἔμεναι.&c.

Et lib.xj.

Τειρεσίη, τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.

Et lib.xiiij.

—ἐμὲ δ' ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοί.

Et rursum lib.ix.Iliados,

—Στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί, Et lib.xij.eiusdem operis,

—Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.

Et Syllaba,quæcunque ea vates fuerit,apud Lactantium lib.vij.cap.xxiij.

Ἀθάνατον γὰρ ἅπαν μερόπων γένος, ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ
Κόσμου καὶ θνητῶν ἡ κρίσις, ἣν θεὸς αὐτὸς
Ποιήσει—

Et hos secutus Virgilius lib.v.Aeneidos,

—Deus ipse faces,animúmque ministrat.

Facilè autem intelligis id Homero otiosum non fuisse, nec fortuitum, quod tam frequenter in vtroque opere inculcauit. Et huc quoq; referri potest illud Diui Pauli ad Hebræos xiij.eodémque vlt.Iesus Christus heri & hodie ipse:& in æternum. Quem etiam locum in id refert Theophilus Alexandrinus,vir tantæ eruditionis,vt Diuus Hieronymus libros ipsius Paschales dignatus sit in Latinum vertere,lib.eiusdem operis primo,statim post initium. Sed & huc pertinet illud Esaiæ xliij. Ego sum,ego sum ipse,qui deleo iniquitates tuas propter me. Verùm vt tandem hoc caput concludamus,vbi est demonstratio personæ, dispositio nō transit ad hæredem illius, l.seruus,in prin.ibi,itémque demonstratio personæ,ff.de statulibe. Aut nisi denique in aliis quibusdam casibus, quos videbis apud Loaz.vbi suprà & seq.nu.& etiam Crot.ibi,col.xxxvij.ver. quærit etiam Bar.an prohibitio.& Fran.Ripam d.nu.3.

26 ¶ET VT REDEAMVS ad casum nostræ consuetudinis, intellige quæ suprà diximus, vt non solùm admittantur sui hæredes ad redimendum vi huius pacti, sed & extranei quoque hæredes ipsius venditoris:vt nuncupatim voluit Hier.Cagn.in repet.d.l.ij.in xvij.q.versic.& nō solùm,C.de pact.inter emp.& ven. Et hoc quidem generale est in materia indifferenti, vt æquè admittantur extranei hæredes,atque sui:vt per Bar.in l.Gallus,§.etiam,& ibi Alex.col.ij. & Ias. col.iij.ff.de libe.& posthu.Ang.consi.cccvj.charissime frater,Imo.consi.xxj. in casu præmisso in quo quæritur.Alex.consi.ix.visis dicto themate,col.ij.lib.ij.cum aliis concor.adductis à Philib.Dec.in e.in præsentia,col.xviij.versi.circa primum,& seq.extrà de proba.& consil.ccxciiij. in testamento,in prin.vbi & hoc optimè probat. Diximus autem suprà in eadem gl.nu.11. quòd si quis dicat,quòd hæc facultas cedi potest extraneo.

Extranei quoque hæredes admittūtur ad retrahendum.

27 ¶CÆTERVM QVIA semper suprà locuti sumus de hæredibus vēditoris, nunc quæro è diuerso,vtrùm hæredes etiam emptoris teneātur reuendere, sicuti & emptor ipse tenebatur. Tex.est apertus,eos teneri,in d.l.ij.ibi,hæres emptoris,& ibi Petr.à Bel. Perti. qui id expressè annotat,C.de pact.inter empt.& vend. Nam sicut pacta regulariter ad hęredes actiuè transeūt, ita & passiuè,etiamsi de illis mentio facta non fuerit l.stipulatio ista habere, & l. eum qui ita,§. te & Titium,ff.de verb.oblig.& l.j.& ibi Bald.C.de consti.pec.& l.veteris.C.de contra.& cōmit.stipu.cum simi. Idque etiam in obligatione pœnali,vt ab Ang.responsum est,consi.cccxxvj. ex themate & actis,per l.ij.§.j.& §.item si in facto,& iterum in l.iiij.§.Cato,ff.de verbo.obl. Et idem quoque in casu nostro respondit Pau.Cast.consi.cccvj.quanquàm longa,col.vlti.lib.ij.& Steph.Bertr.consi.xv.visis instrumento,ad fi.lib.ij.

Hæredes emptoris tenētur etiam reuendere ex huiusmodi pacto.

28 ¶Quod intellige,etiamsi hæres ipsius esset minor. Nam & is etiam sine decreto tenetur reuendere ex pacto reuendendi à suo prædecessore facto: vt dicit expressè Alb.in d.l.ij.in prin.C. de pact.inter emp.& vend.per tex.in l.j.C.quan.decre.opus non est:vbi huius rei casus est expressus. Et propemodum concordat text.in l.prædium,& ibi glo.Fab.& alij,eo.ti.& l.j.§.j.& l.magis puto,§.si pupillus stipulanti,ff.de reb.eor.cum aliis multis simi.& concor.& text.& Doct.à me latè congestis in nostris Legibus connubialibus,in glos.viij.in verbo,*de son mary*,in xxiij.q. Vtrùm verò ipse minor cùm emit,possit in venditione pactum reuendendi restituto pretio apponere,videbis infrà in fi.huius tit.nu.2.& multis seq.

Etiamsi sint minores.

29 ¶AT IN DVBIVM vocari potest, quid si emptor moriens reliquit alteri vsumfructum eius rei, quæ sibi vendita est sub hoc pacto reuendendi: an is alter qui scilicet nunc est vsufructuarius,sit conueniendus,an verò hæredes ipsius emptoris,vt reuendāt restituto ei pretio. Ego puto hæredes cōueniendos,vtpote cùm sint domini,habeántq; facultatem reuēdendi,atque restituendæ rei:vt satis declarat text.in d.l.ij.de pac.inter emp.& vend. Tutius tamen esse, requiri etiam vsufructuariū,dicturū quæ voluit,si sua putauerit interesse,vt tradit Hier. Cagno.in rep. d.l.ij.in xxxij.q.vbi & illud subdit,pretiū rei debere manere apud vsufructuarium, vt eo dum viuet vtatur fruatur,per l.vxori meæ,ff.de vsufr.leg.quæ mihi non admodum facere videtur, & per not.ab Alex.in l.diuortio,§.si fundum,col.pen.ff.sol.mat. Ad illud autem,quod diximus de vocando vsufructuario,vide tex.qui necessariò requirit vocandum vsufructuariū in re simili,in l.is qui fundum,ff.de vsu & vsufr.leg.vbi diuisio facta nō vocato vsufructuario, ei nullo modo

Si rei venditæ alter sit proprietarius, alter vsufructuarius, vter conueniendus est. Cuius autem erit pretium.

obest

obest. Et vide etiam quod in simili tractat Bal. in l. qui solidum, §. j. ff. de leg. ij. & Fab. in trac. de emp. & vend. in viij. q. prin. col. iij. versi. septimus effectus, & rursus in fi. omnino eiusdem tract.

30 ¶SED VT ITERVM reuertamur ad hæredes venditoris, quos nostra consuetudo dicit admitti, quid si vnus ex pluribus hæredibus velit partem suam tantùm redimere? Et idē quæri potest de duobus venditoribus, an alter admittatur ad redimendum dimidiam partem rei vēditæ. De hoc nos latè diximus suprà tit. proxi. §. xxiij. in glos. j. vbi diximus ex communi nostrorum sententia, hunc non esse admittendum, quanquàm vnus aut alter fuit in diuersa opinione, vt ibi videre poteris. Sed illud hic adiiciendum occurrit, quod admodum facit pro hac nō recepta sententia. Nempe l. vxoré, §. agri plagam, ff. de lega. iij. vbi si hæres est grauatus à testatore, vt vendat fundum duobus, & vnus ex illis nolit emere, tenetur hæres alteri suā partem vendere. Et autoritate illius tex. respondit Alex. consi. cxxvj. visis his de quibus, colum. j. lib. v. quòd stante statuto, quòd locator non possit vendere rem locatam, nisi prius denuntiauerit conductori, an emere velit: si sint duo conductores, & alter nolit emere, poterit tamen alter pro sua portione emere. Et est similis tex. in l. si quis legata, §. duobus, & iterū in l. cui fundus, ff. de cōdi. & demon. Et facit etiam hæc ratio, quia qui promisit duobus aut pluribus, videtur promisisse separatim, & cuilibet pro virili. l. reos, §. cùm tabulis, cum ibi not. ff. de duob. reis, & l. j. C. si plu. vna sent. & facit l. legata inutiliter. §. vlti. ff. de leg. j. cum si. Et licèt incidat in cōmunionem cum vno, ei tradendo partem, est tamen sibi imputandum, qui ita contraxit. Et licet etiam reuendere sit factum, vt diximus in d. §. xxuj est tamen diuiduum contractu, l. locus, ff. de acquit poss.

An vnus ex hæredibus, aut ex pluribus uenditoribus possit partem sui retrahere.

31 ¶Sed hæ rationes obtinent tantùm, cùm ab initio contractum est cum duobus aut pluribus, aut etiam cùm pluribus iussum est à testatore vendi, non si vni tantùm: vt apertè distinguit d. l. cui fundus. Ideoque si his vnus reliquerit plures hæredes, videtur vnum ex illis tantùm non esse audiendum: non enim ex persona hæredum conditio obligationis mutatur, l. ij. §. ex his. ff. de ver. oblig. & optimè etiam d. l. cui fundus, in ff. vbi post eam distinctionem, vtrū à principio fuit relictum vni, an duobus, subiungit in fi. In eo verò quod vni sub conditione legatum est, sciendi ex accidenti conditio non debet, & omnis numerus eorum, qui in locum eius substituuntur, pro singulari persona est habendus. Et hoc quidem casu habent locum omnes rationes eorum, qui teneut cōmunem illam opi. Vide tamen tex. qui in redhibitione non distinguit pluresne heredes venditori sint, an plures seruum vendiderint, vt sciamus possitne cuilibet redhiberi pro portione, an omnimodo, & econtrariò scilicet in l. quòd si nolit. §. si venditori. ff. de ædil. edict. Et vide etiam Carol. Ruin. qui & illis legib. respondet consil. lxxxij. videtur lib. j.

32 ¶VERVM quæstionis est, cùm emptor ex communi sententia non teneatur admittere vnū ex hæredibus ad redimendam suam partem, an hic qui vult redimere partem suam, saltem possit cogere cohæredem, vt & suam quoque partem simul redimat, ne emptori ius sit contradicendi. De quòd sic, nisi ius suum hic cedere maluerit, per l. his consequenter, §. Celsus, ff. famil. ercisc. & l. hæredes, §. idem iuris, eod. titu. vbi vnus hæredum potest alium eadem ratione cogere pignus pro parte sua luere, nisi tamen is, qui non vult luere, ius suum cohæredi cedat. l. cùm fructuarius. ff. de vsufruct. & l. is cum quo. in fi. ff. de aqua plu. arcen. & nuncupatim hoc in casu voluit Hier. Cagn. in reper. d. l. ij. in xv. q. C. de pact. inter empt.

An heres qui uult partē suā redimere, possit cogere cohæredē ut & partem suam redimat.

33 ¶AT MAIVS dubium est, vtrùm alter venditorum vel hæredum vnius venditoris possit solus totum redimere, totum etiam pretium offerendo. In qua re variatum est à nostris legum doct. Sunt enim qui negant admittendum, quod placuit Paul. Castr. in l. si quis aliam. col. j. ff. de solut. quia emptor (inquit) poterit dicere, quòd non est obligatus, nisi vtrique: ideo si velit rem habere, ambo veniant. Nisi tamen alter consentiret, & ius suum alteri cederet, quia licet nunc non ei curæ sit redimere, poterit tamen posteà propositum mutare. l. deberi. C. de fideicōmiss. libert. Vnde non debet iste præoccupare ius & locum alterius, sine ipsius voluntate. Et hanc quoque opin. secuti sunt Crot. & Alciat. in l. iij. §. Cato, ille in ij. lect. col. iiij. versic. secondò fallit, hic col. xviij. versi. tu aduerte primò. ff. de verb. oblig. vbi ad hæc alia multa allegant, & idem Alciat. in l. creditori, col. iij. versi. sed quid in hac quæstione. C. de pact.

An autem alter hæredū aut uenditorū possit totum redimere.

34 ¶Alij illud quidem recipiunt, sed ita tamen intelligunt, vt scilicet emptor non sit cogendus vni venditorum totum reuendere, etiam si totum pretium offeratur, vt dictum est. Sed tamen hoc casu partem tantùm ipsius venditoris emptor reuendere cogitur, cùm integrum ei pretium ab ipso venditore offertur. In qua sententia fuit Raph. Fulgos. in l. quod si nolit. §. idem Marcellus. ff. de ædil. edicto. argumento illius tex. à contrario sensu. Sed ea certè sententia, vt est omnium, ni admodum fallor, iniquissima, ita & paucissimos habet assertores, & nescio an alium vllum præter ipsum Fulgos.

De eadem re.

De eadem re.

35 ¶Tertij tenent, quòd si alter hæredum suam pretij partem offerat, & petat etiam suam sibi partem reuendi, cogitur emptor eam partem reuendere: si totum petat, & totum pretium offerat, non auditur, nisi alter expressè consentiat aut repudiet. Ita enim voluit Ober. Crem. in l. si ex legato. §. si Stichus, ff. de manumis. testa. per l. fistulas. §. penult. ff. de contrah. empt. prout illum retulit & secutus est Firmia. in suo vberrimo indice, in verbo, emptor retrouendens, versic. iij. & rursus in verbo, obligatus. versi. cxxv. vbi verba illius nuncupatim adscribit: dicitque in priori loco se ex huiusmodi sententia iudicasse in causa ardua: de quo etiam meminit in posteriori loco. Sequitur etiam Hermanoctius Deci. in d. §. Cato, colum. xlj. & Ludouic. Gozad. in d. l. ij. in xx. quæst. C. de pactis inter empt.

De eadem re.

36 ¶Et hæc quidem opinio hac potissimum ratione, nec ea quidem contemnenda, fulcitur, quòd qui pluribus tenetur præstare aliquid indiuiduum, illud non tenetur præstare, nisi illis omnibus quibus ipse tenetur consentientibus, per tex. in l. vlti. ff. commu. prædior. & d. l. ij. §. ex his. & ibi Barto. & cæteri interpretes, ff. de verbo. oblig. Reuendere autem indiuiduum est, vt multis probauimus suprà titu proximo, §. xxiij. in glos. j. nume. 13. & hæc quidem his rationibus, vt ibi videre poteris, ne aliter repetam.

De eadem re.

37 ¶Postremi in ea sunt opin. vt simpliciter emptor cogatur integram rem reuendere vni venditorum vel hæredum offerenti integrum pretium, siue alter repudiet, siue minus. Nam si repudiet, integrum ius manet apud alterum iure accrescendi, per d. text. licet non allegent, in d. l. si quis legata, §. duobus. ff. de cond. & demon. qui tamen (ne decipiaris) loquitur in legatis, & facit etiam l. fideicommissa, §. item si quis, ff. de legat. iij. Si non repudiet, ei seruatur ius illæsum: quia potest cogere socium, qui totum redemit, vt ei partem suam reuendat, restituto pro portione pretio. ita voluit Paul. Cast. sibi contrarius consi. ccxxj. in hoc passu duo sunt, ante fi. lib. j. & consi. lxxiiij. in causa mota per dominam Dorotheam, in fi. lib. ij. Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, col. xiiij. versi. sed pulchrum & vtile dubium, ff. de verb. oblig. Chasse. tit. *de rentes vendues à rachapt*, §. j. in iiij. dubio, in fi. Soc. in l. j. §. sed & quoties. ff. ad S.C. Trebel. quo loco dicit ita se consuluisse, vt verè consuluit cõsil. xvj. anno Domini, lib. iiij. vbi hãc rem latissimè omnium disputauit, multásque rationes hincinde attulit, inuicémque contulit, vt ibi videre poteris, neque enim eam rem aliter tractandam hoc loco ducimus. & nouissimè Anto. Rub. consil. xc. viso casu, & D. Boër. decis. cclj. duo simul, quæ impressæ sunt post primã nostram huius operis editionem. Et secundum hanc opin. iudicatum fuit in nostra curia Parisiẽsi, die xx. Aprilis, anno Dom. M. D. XLVIII. post Pascha, inter Ioan. Corra. & nescio quem de Vezules.

Si unus totum redemerit, an alter poterit eum cogere, ut suam sibi partem reuendat.

Arestum.

De eadem re.

38 ¶Illud vnum addiderim, hoc idem voluisse ante hos omnes Bal. cuius nullus istorum meminit consi. cxxxiij. quædam mulier, in vlt. dubio, lib. j. Cuius vnius verba huc subnectam. Vnius (inquit) oblatio sufficit, cùm sint duo rei credendi. l. vlt. C. de duob. reis. Quia pro solutione habetur non tantùm ea, quæ fit ab obligato, sed etiam quæ fit ab alio, l. qui decem. §. j. ff. de solut. & l. acceptam. in fin. C. de vsur. Sed retrouenditio debet fieri vtrique, vt pactum seruetur: & tunc alter, qui non obtulit, tenebitur restituere partẽ pecuniæ ab alio oblatæ. l. fundus ille. ff. de contrahen. empt. & l. si absentis. C. si cert. pet. & l. cùm quæritur. ff. de admin. tut. Sed si ille consentiat, quòd huic tantùm fiat retrouenditio, nullum est dubium. l. sicut, §. vẽditionis. ff. quib. mod. pign. vel hypot. sol. & l. si ita quis. §. Seia. ff. de verb. obli. Hæc Bal. pro cuius opin. est text. optimus, vltra eos quos allegat, in l. fistulas, §. qui fundum. ff. de contrah. empt. & l. fideicommissa. §. interdum. ff. de lega. iij. & in l. in bello. §. si seruus complurium. ff. de capt. & postlim. reuer. & in l. in diem. ff. de in diem addict. Nec tamen omiserim, quòd ex iis qui hanc opi. sequuntur, nonnulli consulunt, vt is qui totum petit sibi reuendi, satisdet de dando partem socio, per l. j. § si pecuniam in sacculo, versi. sed si res. ff. deposi.

An qui totum petit, debet satisdare de dando partẽ socio.

Pulchra quæstio.

39 ¶QVID AVTEM in hoc casu? Duo fratres vendiderunt domum aliquam cõmunem, sitam in hoc nostro oppido Fontis Naiadum (Ita enim appellabant Amicus ille, & Rabelæsus, diuinitatem loci, & adolescẽtium nostrorum ingenia admirati) cùm eo pacto de reuendendo. Posteà autem bona sua ita diuidunt, vt omnia & singula Fontenai sita, quæ ad eos pertinebant, alterius maneant. An ius istud & facultas redimendi huic soli concessa videatur, ita vt alter nihil iuris in ea re habeat. Vide Franc. Arc. hanc rem ingeniosè & subtiliter vt semper aliàs, disputantem, consi. vj. viso instrumento diuisionis, per totum, sed præsertim in ij. dubio, & Alex. qui in eadem specie, adeóque inter easdem partes consuluit, consil. lxxv. viso themate & maturata, lib. vj. quibus in locis vterque respondit, id ius in ea diuisione non comprehendi, sed commune vtrique fratri manere: per multa quæ allegant, quæ illic videre poteris.

40 ¶SED QVID in hac specie? Duo in solidum vendunt alteri annuũ quempiam reditum (siue

(siue vectigal appellare malis, siue pensitationem, id est, vt alibi quoque diximus, *une rente generale ou uolonte*) idque cum eo pacto redimendi. Posteà emptor vnum eorum pro media parte offerentem, sponte admisit ad luendam mediam illam partem: nunquid & in altera parte eum ita faciens liberasse censeatur ab illo annuo vectigali, ad quod in solidum, vt diximus, erat obligatus. Vide not. per Doct. in l. si creditores. C. de pact. præsertim verò Andr. Alciat. col. iij. versic. sed quid in hac quæstione, vbi id nuncupatim tractat.

Alia quæstio.

41 ¶NVNC AVTEM ediuerso, quid si emptor, qui promisit reuendere, decedit relictis pluribus hæredibus, quorum vnus tantùm possidet rem ita venditam: an ille solus teneatur reuendere, an verò solùm teneatur pro portione hæreditaria. Et idem quæri potest in retractu sanguinis. Videtur autem hunc tantùm teneri pro portione sua hæreditaria, quia venditori competit actio personalis ex empto, vel præscriptis verbis, vt not. in l. ij. C. de pact. inter empt. & vendit. & latè diximus suprà in hoc eodem §. in glos. j. num. 2. ex eo autem pacto. Et similiter competit consanguineo actio ex statuto, quæ & ipsa personalis est: vt not. in l. j. ff. de condict. ex lege. Actio autem personalis fundum non sequitur, l. cogi. §. vnde quæritur. ff. ad Senatusc. Trebel. etiam si obligatio ex qua oritur, contracta sit, habito respectu ad fundum, l. quædam, §. nihil interest. ff. de eden. cum concor. à me adductis suprà tit. præceden. §. viij. glos. iij. in verbo, *le iuge qui en peut cognoistre*, num. 6. porrò Cæpolla. Ex quo consequens fit, vt competat contrà hæredes pro hæreditariis cuiusque portionibus. l. pro hæreditariis. C. de hæred. act. & l. j. C. si cert. peta. & l. pacto successorum, C. de pact. etiam si vnus eorum totam rem possideat, aut penes se habeat. l. si duo. ff. depos. per quam ita voluit Angel. in l. si possessor. ff. de rei vendicat. vbi facit in hoc differentiam inter actiones reales & personales: vt scilicet in realibus hæres, qui totum fundum possidet, possit in solidum conueniri, per tex. ibi, cui est similis text. in l. ij. §. vlti. ff. de prætor. stipul. vt qui non tanquam hæres, sed suo nomine conueniatur, l. de eodem. §. vlti. ff. ad exhibend. In personalibus secus, per d. l. si duo. & idem dicit Ioan. Plat. in l. æs quidem. in j. notab. C. de ann. & tribu. lib. x.

An vnus ex hæredibus, qui totam rem venditam possidet, teneatur totam reuendere, an partem suam.

Quando possidens possit conueniri in solidum, vide duobus uer seq.

42 ¶Verùm contrariũ tenuit, & respondit nuncupatim in ea specie retractus conuentionalis, Soc. consi. ccliij. in causa domini, in iiij. dubio, lib. ij. his quidem rationibus motus, quia primùm actio, quæ competit ex hoc pacto, est bonæ fidei: vt not. in d. l. ij. C. de pact. inter empt. & vendit. Deinde emptor obligatur ad restituendum, vt ibi etiam not. Sed quando actio bonæ fidei datur ad restituendam rem, & vnus hæredum possidet eam rem in solidum, etiam datur in solidũ actio aduersus eum, vt eam rem restituat. l. iiij. §. hæres. ff. commo. & voluerunt Petr. & Cyn. in d. l. pro hæreditariis. eam ita intelligentes, & Rayn. Forli. in l. iiij. §. Cato. in iiij. oppos. & ibi Bart. col. ij. in iij. opp. & propè omnes Doct. ff. de verbo. oblig. De quo tamen vide eundem Socin. in d. §. Cato. col. viij. vers. circa tertiam oppositionem, post Cyn. Christoph. Castel. & Raph. Com. & ibi quoque Lancel. Gal. col. xj. versi. tertia sit conclusio.

De eadem re, Actio quæ cõpetit ex pacto reuenditionis, est bonæ fidei.

43 ¶Tu autem ad eam Socin. sententiam adde, quòd in quibusuis actionibus personalibus, etiam stricti iuris, cum quibus concurrit rei vendicatio, is potest conueniri in solidum, apud quem tota res reperitur. Dyn. in l. qui fundum, §. si tu ex parte. ff. ad leg. Falc. Bart. in l. si plures. per eum tex. ff. de vi & vi arm. & in d. l. iiij. §. Cato, col. ij. vbi suprà. & Stepha. Bertran. consil. clxxxiij. pro confirmatione, in princ. lib. iiij. De quo tamen vide Alex. Franc. Aret. Soc. Gal. & alios Recentiores in d. §. Cato. Ex sententia autem multorum hîc competit rei vendicatio oblatione facta, vt dicemus in glos. seq. num. 6. at in pacto, & seq.

De eadem re.

44 ¶QVINIMO plus dicit Socin. d. consi. ccliij. vbi suprà, lib. ij. quòd si hæredes communiter possident eam rem, nihilo minus quilibet eorum in solidum conueniri potest: quia non solùm nec simpliciter tenetur emptor ad restituendam rem, sed etiam ad eam tradendã: vt voluerunt Richar. & Barthol. à Sal. in d. l. ij. de pactis inter empt. cum aliis concor. allegatis ab eodem Socin. in aliis dubiis eiusdem consilij. Sed obligatio rem tradi, cùm indiuidua sit & obligatione, & solutione, transit ad quẽlibet hæredum in solidum, sicuti aliæ obligationes, quæ in factis consistunt: vt declarat Bar. in d. l. iiij. §. Cato, in ij. oppos. & ibi quoque Ange. Imo. & Rapha. Com. & rursus idem Bar. in l. stipulationes nõ diuiduntur. & ibi quoque Ang. Imo. Raph. Co. & Pau. Cast. eo. tit. Hæc propè Soci. quem sequitur Hieron. Cagno. in repet. d. l. ij. in xiiij. q. de pact. inter empt. & vendit. Si tamen scire vis amplissimè, an venditor, qui ex pacto tenetur reuendere, teneatur ad tradendum, vide omnino eundem Socin. consil. xvj. anno Domini, lib. iiij. & Franc. Aret. d. consi. vj. & alios, quos tibi latè congessimus infrà in gl. seq. versi. vlt. Sed si id verum sit, quod Soci. d. consi. ccliij. tradidit, non opus est quærere, vtrùm is hæres qui solus possidet, possit causari, se nomine communi & suo & hæredum possidere: de quo nos diximus in duobus locis, suprà tit. præced. § j. glos. xiij. in verbo, *l'achepteur*, num. 30. sed hæc intellige.

Et si hæredes cõmuniter rem possident, an quilibet eorum possit cõueniri in solidum.

Quid si is, qui solus possidet, dicat.

An vnus ex emptoribus possit compelli ad reuendendum partem suam.

45 ¶SED RVRSVM illud quæri potest, Vnus vēdidit duobus cum hoc pacto reuendendi: an is poterit compellere alterum ex emptoribus reuendere suam partem soluto pro eadē parte pretio? In hac specie consuluit Steph. Bertran. consil. xlj. licet contractus, lib. iij. vbi dicit, quòd licet hic contractus vnus sit ratione substātiæ ipsius, per id quod not. Ioan. And. in addit. Spec. tit. de donat. §. j. in addit. incip. plus dicit Simon. & post eum Ro. consil. cccv. quò ad septimum. Tamen huiusmodi pactū vel non est vnicus contractus, vel certè in eo sunt duæ obligationes, quibus scilicet quilibet emptorū tenetur reuendere. l. reos. §. cū tabulis. ff. de duob. reis. Ideóq; poterit venditor quemlibet eorum cōpellere ad reuendendum partem suam. Respōdétque ad ea, quæ suprà diximus de duobus venditoribus, quia loquuntur in casu diuerso, & in quo interest emptoris, ne partem tantùm vendat. Hîc autem minimè interest vnius ex venditoribus, si partem tantùm suam relinquat. Et idem quoque potes dicere in retractu municipali.

SERONT PREFEREZ,

PRÆFERENTVR, GLO. VII.

Quis præferatur ad retrahendum, venditórne, qui cū hoc pacto vendidit, an consanguineus.

1 AVL. CAST. consil. lxxiij. in causa mota per Dominam Dorotheam, col. iij. vers. concluditur ergo, & seq. vsque ad fin. lib. ij. consuluit venditorem, qui ex pacto de restituendo rem, restituto pretio venditionis, redimit rem prius venditā, præferri vicino, aut consanguineo, cui ex forma statuti ius est & facultas retrahendæ eiusdem rei: quia quicquid iuris quæsitum est consanguineo ex huiusmodi cōtractu, censetur quæsitum cum eadem conditione & pacto apposito in contractu, nisi pretium intra terminum reuenditionis restituatur à venditore. Et ideo resoluto iure emptoris, resoluitur & hoc ius quæsitum consanguineo. l. lex vectigali. ff. de pign. & l. si ex duobus. §. sed & Marcellus, ff de in diem addict. & idem etiam voluit Ioan. Ign. in repet. l. dudum. col. xxj. versi. & ista dilatio. ff. de contrahen. emp. & Franc. Ripa in l. j. col. pen. versi. in contrarium facit, ff. de priui. cred. qui & idem voluisse dicit Henric. Boet. in c. constitutus, de in integr. restit.

De eadem re.

2 ¶Et id quidem ex consuetudine obseruari in multis locis tradit Ioan. Fab. In §. j. in fi. Instit. de empt. & vend. Licet secus dicat esse de iure communi, si semel venditor rem tradiderit, quia ex eo ius est quæsitum consanguineo. Ideo etiam si venditor intra tempus appositum reuenditioni reddiderit pretium, tamen admittitur cōsanguineus. & nihil aliud in hoc allegat. Et idem quoque cum eo, licet eum non alleget, nouissimè censuit Matthæ. Afflict. in tractatu Protomix. in verbo, licet enim suprà diximus. col. antepen. versic. item quæro de alia quæstione: hac ratione motus, quòd cōtrahentes non possunt facere pactum expressum, ne admittatur vicinus vel consanguineus: ergo nec tacitè possunt eum excludere, apposito hoc pacto reuenditionis, per l. cùm quid. ff. si cert. pet. & rursus idem Matthæ. decisi. Neapol. cccxxviij. nobilis Petrus, paulò ante fin. vbi idem dicit voluisse Neapodanum in prima constitut. de Iure congrui, in verbo, emit. versic. sed quid si de simulatione.

An pactū reuendendi contractum resoluat ipso iure. Pacta legis cōmissoriæ & addic. in diem. resoluūt cōtractum ipso iure.

3 ¶Aduerte, Lector amantissime. nam id ex eo pendēre videtur, an contractus vi huius pacti resoluatur ipso iure, an non. Nam si ipso iure resoluatur, certè venditor præferri debet cōsanguineo: imò & ab aliis, quibuscunque emptor interim vendidit, potest auocare, retrahere, vendicare, vt statim posteà dicemus: non etiam, si non ipso iure resoluatur. Et sanè illud planū est ex pactis legis cōmissoriæ, & addictionis in diem conditione adueniente, ipso iure contractum resolui, & transferri dominium in venditorem sine alia traditione. l. si quis hac. ff. de rei vendic. & l. vlt. ff. de leg. commis. & l. commissoriæ. in verbo, vendicare. C. de pact. inter empt. & vendit. & not. glos. & Doct. in l. traditionibus. C. de pact. & Bald. Salyc. & alij Recentiores in l. ab emptione, ff. de pact. & Doct. vbique: nemo enim in hoc contradicit.

Si modò incontinenti fuerint apposita.

4 ¶Quod ita tamē demum obtinet, si incontinenti hæc pacta fuerint apposita: (nam & sic quoque de hoc pacto reuenditionis loquitur hęc nostra cōsuetudo) secus si ex interuallo: nec enim tunc ipso iure resolueretur venditio, etiam ex istis pactis, vt voluit gl. not. in d. l. ab emptione. in verbo, cogaris. ff. de pact. quam ibi sequuntur Gul. Cun. Bal. Ang. qui eā monet perpetuò menti tenendam, dicitque per eam declarari totā materiam eorum pactorum, præterea Rapha. Fulgo. Paul. Cast. qui eam dicit sing & omnes Recentiores ibi. Ex hócque dicunt maiori ex parte, excusari emphyteutam, qui emphyteusim alienauit cum vno istorum pactorum in ipsa alienatione, aut incontinenti pòst apposito. Quod dictum sequitur Franc. Curt. senior cōsil. viij. viso instrumento, col. vlt. versi. sicut quando dicitur. & Ias. qui id dicit sing. in l. vlt. col. pen. in xxj. q. C. de iure emphyt. Et Philip. Dec. consi. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, col. ij. & Catel. Cotta, qui & hoc sing. dicit memor. incip. emphyteuta alienans.

5 ¶Sed & illam glo. simpliciter sequuntur Bald. Salyc. & Philip. Dec. in d. l. traditionibus. & ipse

Bald.

Bald.io l.ij.in ij.not. C.commu.de leg.vbi eam dicit not.Sal.in l.si certis annis,C.de pact.Pau. Castren.in l.j.in fi.ff.de donano.vbi eam dicit singul.Alexan.qui & eam dicit oor.in l.j. col.iij. versic.hoc tamen vltimum.& ibi etiam Thomas Parpa.qui caio quoque dicit singul. col.iij.ff. sol.matrim.idem Alexand.& Francisc. Aret.in l.qui absenti, §.j. ille col.ij.versic.alia traditur, hic col.vlt.ff.de acquireo.possess.vbi eam dicunt singu.idem Alexan.cons.x.videretur fortasse, col.vlt.vers.quintò confirmatur,lib.j.Ias.cons.ccxj.inter quosdam,col.peou. vers.eandem cautelam,lib.ij.vbi & eam glos.dicit existimari sing.& consil.cxxviij.verba permutationis,col.iiij vers.item si ista,lib.iiij.vbi & eam glos.dicit singul.Ferd.Loaz,in reper.l. filiusfamiliâs, §.Diui,* char.22.vers.quintò limitatur,& ibi quoque Crot.char.8.col.ij.vers.sextò limitatur,ff.de leg.j. Et id quidem nemini hactenus,quantum repeto,dubium fuit. — *De eadem re.*

6 ¶At in pacto reuendendi,de quo hîc priuatim tractamus,non adeò planum est: nam in hoc est variatum.Paul.enim Castren.in l.si cùm venderet,ff.de pig.act. asserit oblato à venditore precio,statim in ipsum ipso iure,& sine noua traditione,transire dominium vtile:per tex.ibi, quem ad hoc dicit singul.Ideòque & ipsum venditorem (vt subdit) posse à quolibet possessore vendicare , etiam si emptor transtulerit in alium,ante oblationem pretij : quia non poterat transferre,nisi cum sua causa : & sic oblato posteà pretio resoluitur ius illius,qui emit ab eo: per d.l. lex vectigali,ff.de pignor.Nihilque hoc casu differre inter id pactum reuenditionis, & illa addictionis io diem, & legis cômissoriæ, nisi quòd in hoc retransfertur dominium vtile tantùm ipso iure:in illis etiam directum,per not.in l.j.in verbo,mortis causa donatio,ff.de dona.idque dicit not.quia quotidie cootingit de facto. — *Redit ad pactum reuendendi.* *Qui dicunt id pactū ipso iure resoluere.*

7 ¶Nec solus fuit Paul. Castren.in ea sententia , vt nonnulli putant. idem enim voluit { Rapha. Com.in l.j.ad fin.ff.de donat.& } Ioan.Ana.in c.conquestus,col.iij.versicu.in eadem glo.ibi,si modicum,extrà de vsur.vbi & hoc dicit singul.probari in d.l.si cùm venderet.& Masuer.in tit. de Retractu.vers.item retractum petens,hac ratione motus,quod id pactum afficit rem , arg.l. si via,§.si fundus,ff.de ser.rust.præd.& l.sed vbi restitutio,ff.de minor.&l.postliminium,§.pen. ff.de capt.& postlim.reuer.& Ang.Aret.in §.item si,col.xxij.versic.& per ista iura,instit.de except.vbi etiam ad hoc dicit valde oot.text.in d.l.si cùm venderet.& Guid.Pap.consil.xlix.principale dubium,vbi plus dicit,oon valere alienationem rei interim factam.& Soci. consil.lxxx. in quæstione,col.j.lib.iij.vbi dicit,illam decis.Paul. Castren. dantis hoc casu vtilem rei vendicationem contra tertium,esse multùm singul. & Philipp.Deci.si is est , consilio dcxiiij.in causa feudali,col.ij.& Claud.Seyssel.& Riminal.in d.l.traditionibus,& ibi quoque latè Ruge. Mota in repetit.numero 54.& multis sequen.C.de pact.& Stephan. Bertrand. consilio lxxvj. ponitur in facto,lib.iiij.& Ant.Burg.in c.ad nostram,col.antepenult.versic.item in alio quia illa,extrà de emp.& vend.vbi & id dicit singul.& Antoo.Rub.qui & idem singul. dicit consi.lviij.series facti,col.ij.& Hieron.Cagno.in repetit.l.ij.in xxxix.quæst.C.de pact.inter emp.& Chasse. consil.xlj.quia casus,col.vlt.versi.contrarium.& tradit idem Chasse.consi.xxxiij.Hugo.col.iij. secundùm hanc sententiam fuisse iudicatum in Parlamēto Parisiensi & Burgundiensi. { & Maria.Soc.Iunior cons.cxxix.io causa Achillis,col.j.lib.ij. } Et id quoque obseruari in ducatu Sabaudiæ tradit ipse Hieron.Cagno.in d.l.ij.col.viij.versic. limita opin. & de hoc quoque habemus consuetudinem expressam infrà eod.tit.§.iij. — *De eadem re.*

8 ¶Hanc autem sententiam id adiuoat,quia ratio, cur in illis pactis legis commissoriæ , & addictionis in diem id obtineat,haud dubiè ea est(vt dicont Bart.& Ang.in d.l.j.ad fin.ff.de donat. & propè omnes de hac re loquentes)scilicet propter frequentiam eorum pactorum,ideò enim Legislator de eis specialem quandam curam habuit,illisque titulos peculiares,priuatos, & speciales assignauit,de io diem addictione,& de leg.commisso.Pro qua ratione facit optimè text. in simili , à oullo quem viderim io id expensus, in l.iusto errore,in prin.ff.de vsucap.cùm dicitur , Ibi enim propter assiduam & quotidianam comparatiooem seruorum ita constitui publicè interfuit : nam frequenter &c. Ex quibus verbis facilè intelligis,speciali faoore prosequenda ea fore , quæ freqoentiora sunt. Sed hodie videmus huiusmodi pactum reuenditioois esse multò frequentius crebriúsque io vsu,illis, ac cæteris quibuscunque. Ideòque dicendum est & ipsum assumpsisse,sibique veluti asseruisse,etiam si antè deerat,vim ac naturam eorum:vt in eadem ratione ius idem statuatur,l.illud,ff.ad leg.Aquil.cum simil. — *De eadem re.* *Fauorabiliora, quæ frequentiora sunt.*

9 ¶Prætereà licèt actus iudiciales valeant irreuocabiliter,etiam sine coosensu eius,ad quem res, de qoa quæritur,reuerti potest.d.l.filiusfamilias,§.Diui, in vlt. respon.ff.de legat.j. & l.oihil,§. omnibus,eod.tit.& facit l.peto,§.prædium,ff de leg.ij.Tamen actus extraiudiciales,qui voluntate eos gerentium celebrantur,cuiusmodi est emptio & venditio , non valent irreuocabiliter sine conseosu illius,ad quem res ipsa redire debet,l.in diem,ff.de aqua plu.arceo. & ibi Barto. — *De eadem re.*

qui ex hoc dicit, quòd si vendo rem aliquam cum pacto reuẽditionis restituto pretio intra certum tempus (qui est casus noster) si interim emptor rem alteri obliget, reuertitur tamen res libera ad venditorem, restituto pretio intra tempus conuentum. De quo & nos latiùs dicemus infrà eod. §. iij. huius tit. gloss. j. num. 10. hic autem opportunè.

10 ¶ Ad hæc, res subiecta restitutioni non potest interim effectualiter & irreuocabiliter alienari; l. vlt. §. sed quia nostra, C. commun. de legat. vbi hæc verba scribuntur: Quia satis absurdũ est & irrationabile, rem, quam in suis bonis purè non possidet, eam ad alios posse transferre, vel hypothecæ pignorisve nomine obligare, & iterum §. seq. vbi etiam res, quæ subiacet restitutioni sub conditione, licèt possit interim alienari, tamen adueniente casu restitutionis, alienatio in irritum retro reuocatur. Rursúmque in authentic. res quæ subiacent, quæ continuò pòst sequitur. C. eod. tit. & l. heres legato, §. j. & ibi Bart. ff. de leg. j. & not. in l. cùm pater, §. libertis, ff. de leg. j. de quo & per Paul. Castren. qui id optimè & pulcherrimè limitat, & declarat cons. xciiij. clarum est in iure, in j. dub. lib. ij. & Corn. consilio ccxxxiiij. videtur in præsenti, per totum, lib. iij. & consi. ccxciiij. videtur prima facie, col. iiij. versi. nam videmus, eo. lib. iij. quibus locis alios multos allegat, vt ibi videre poteris. sed quibus addere potes Alexan. consi. lxv. omissis, lib. v. & Guid. Pap. decis. Delphi. dcxj. vtrùm alienatio. & d. consil. xlix. principale, numero 2. & Hippol. Marsil. singul. xxxj. valet alienatio.

De eadem re. Res subiecta alienationi, an alienari possit, vide num seq.

11 ¶ Verùm ne decipiaris Lector, hæc postrema ratio non admodum hic tuta est: quia ea procedit in re subiecta restitutioni ex vltima voluntate: nam de ea loquuntur iura suprà allegata: Secus si ex contractu, quia tunc non impeditur effectualiter alienari, l. & si dotis, & ibi Bart. & Bald. C. de iur. dot. neque enim per pactum aut contractum impeditur dominij translatio, l. si ea lege, & ibi plenissimè gloss. & Doctor C. de condi. ob caus. Etiamsi dictum sit, quòd in casu alienationis res redeat ad venditorem, vt latissimè per omnes in l. qui absenti, §. si quis possessionem, ff. de acquiren. possess.

De eadem re.

12 ¶ Sunt igitur, qui tenent contrariam sententiam, scilicet ex hoc pacto reuenditionis non transferri dominium ipso iure, oblato pretio sine noua traditione: nec rei vendicationem competere: nec rem à tertio possessore vendicari posse. Et inter cæteros ipse Pau. Castr. alterius opin. antesignanus, ideóq; hic secum palam dissidens, in duobus locis, videlicet in l. si à te, C. de pact. inter emp. & vend. & cons. cccvj. quanquàm longa, col. vlt. lib. ij. & Raph. Fulg. in d. l. si cùm venderet, ff. de pign. act. & cons. ccxxiij. ex facto proponitur, col. ij. vers. postremò quod magis mouet, vbi tamen loquitur de huiusmodi pacto facto ex interuallo, quod minimè dubiũ est. Alex. in addi. Bart. in d. l. j. ff. de donat. idem Alex. latè d. cons. x. lib. j. & latissimè Franc. Curt. Senior cons. xij. Lucius Titius. Ias. in d. l. ab emptione, col. iij. vers. ex hoc confunditur, ff. de pact. Philip. Dec. sibi (si non fallax sit titulus alterius, loci) contrarius in d. l. traditionibus, col. pen. vers. secunda conclusio, C. eod. tit. Caro. Ruin. cons. xxxij. viso themate, col. pen. vers. non obstat quod vult, lib. j. & cons. lxxvj. circa casum, col. iij. nu. 9. eo. lib. 4. Steph. Bertr. secum quoque pugnans, cons. cccxvj. viso casu, in fi. j. dubij, lib. j. & cons. ccxix. cùm scriberem, nu. 15. & 16. lib. ij. & cons. lxviij. quoniam honesta, in addit. illius paulò ante fi. lib. iij. Zas. cons. xij. nobiles, num. 33. & seq. & iterum num. 76. lib. j. Matth. Afflict. in constitu. Siciliæ, incip. pacis cultum, col. vj. versi. item sicut pactum, & iterum in constitut. incip. constitutionem diuæ memoriæ, col. ix. versic. & pondera bene istud, vbi id dicit menti tenendum. & iterum col. vlt. Ioan. Cror. & Ferd. Loaz. in repetit. d. l. filiusfamilias, §. Diui, ille char. 8. col. j. versic. quintò fallit: alter char. 22. versic. quintò limitatur, ff. de legat. j. Anton. Rub. sibi item contrarius consi. clix. clari iuris est. & Hiero. Cagno. sibi etiam in eadem l. contrarius, videlicet in d. l. ij. col. vij. in vlt. not. & iterum versic. in secunda parte, C. de pact. inter emp. & vend. & Chasse. etiam secum dissidens in consuetud. Burgund. tit. *de rentes vendues à r'achapt*, §. j. col. vj. versi. tertium est, cum multis sequent. vt minùs cæteris succensere debeat, si quando ei aduersantur.

De eadem re. Qui negant id pactũ ipso iure resoluere.

13 ¶ Horum multæ sunt rationes, sed illa mihi videtur esse præcipua, quia ex huiusmodi pacto competit actio personalis: vt not. in d. l. ij. de pact. inter emp. & diximus suprà. Ex quo illud coontinuò manifestum fit, non transire dominium: quia nemo condicit rem suam, nisi à fure; l. vlti. in fi. ff. vsufruct. quemadm. caue. & §. sic itaque, Insti. de actio. Ea autem actione personali concluditur ad reuenditionem rei: quod etiam apertè declarat, rem nondum esse agẽtis: quia ageret ad impossibile, vt scilicet sua sibi res venderetur, l. suæ rei, ff. de contrab. emp. Et hoc satis insinuat gloss. in d. l. ij. cùm dicit, quòd ibi non est pactum legis commissoriæ, sentiens esse in hac re discrimen inter vtrunque, & apertiùs ipsemet Paul. in eadem l. quam legit cum l. j. & seq. Sed tu vide omnino Alex. d. cons. x. lib. j. & Curt. d. cons. xij. neque enim hic omnia referre sigillatim animus est. & vide etiam quæ dicam infrà eod. tit. §. iij. in princ.

Illorum rationes.

¶ illud

14 ¶Illud tantùm hîc dixerim, quòd si huiusmodi nostrum pactum reuenditionis factum sit verbis directis, quemadmodum fieri solent ea pacta legis commissoriæ, & addictionis in diem, ita scilicet vt restituto siue oblato pretio venditionis intra certum aliquod tempus, vel etiam quandocunq; res sit inépra, aut verbis similibus: certè statim restituto pretio, aut oblato, resoluitur contractus, transitque dominium in venditorem ipso iure, & citra aliam traditionem: vt innuere videtur Francisc. Curt. dicto consil. xij. col. vlt. & apertè voluit Rapb. Co. qui & id dicit procedere in quibusuis aliis pactis, in d l. j. ff. de donat. per l. voluntatem, §. vlt. ff. quibus modis pig. vel hypot. soluit. & l. vlt. C. de lega. & idem voluit Paul. Cast. in l. si à te, per illum tex. C. de pact. inter empt. & vend. & latè D. Boer. deci. clxxxij. & per supra dicta.

Quid, si id pactum factū sit uerbis directis.

15 ¶Et id certè perpetuum esse omnibus pactis, ante ipsum Rapha. voluit Cyn. in l. j. in fin. j. quæst. C. de rebus alie. non alienan Iaco. But. & Alberi. in d. l. traditionibus. Bald. post Petr. & Dyn. in d. l. ea lege, col. iij. vers. ego dico quòd non est adeò speciale. & ibi etiam Alber. Sali. in ij. & vlti. opin. C. de condi. ob caus. idem Bald. in repet. l. Aemilius, col. ij. versi. nota quòd actus, ff. de minorib. & in l. ij. post princip. versic. sed quid in contractibus, C. commu. de lega. Paul. Castr. in d. l. j. ad fin. ff. de donat. idem Paul. in d. l. qui absenti, §. j. etiam ad fin. & ibi quoque Aleaan. col. iij. ff. de acquiren. posses. ipse Paul. in l. si ita quis, §. ea lege, col. ij. ff. de verbo. oblig. & in l si hominem, ff. de solut. Corne. consil. ac. in causa vertente, col. iij. versic. & licet gloss. lib. iiij. tametsi dubitat consilio ccviij. circa præsentem, col. penul. versicu. & banc partem, lib. j. & latissimè Ias. d. consil. ccaj. inter quosdam, col. vij. versic. sed præmissis, lib. ij. & iterum consil. cxxvuj. videretur in præsenti dubio, col. v. & sequen. lib. iiij. vbi banc dicit esse communem opin. Pbilip. Dec. consilio clxxavij. cuius superscriptio incipit, contra tertium, col. j. versic. similiter agentibus. & iterum col. iij. versic. stantibus omnibus, & consilio ccxcvüj. viso instrumento, col. vltim. Crot. in repet. d. §. Diui, char. 8. col. ij. versic. sextò limitatur. Anto. Rube. consil. cxlvj. circa primum, col. iij. versicu. nam istud pactum. & Caro. Molend. in consuetu. Parisien. tit. j. §. xaiij. numero 11. Et bene facit, quod scribit glo. in l. si mortis causa res donata est, in verbo, in rem, ibi, verumetiam in pactis, ff. de donat. cau. mortis.

Quid in aliis pactis similiter factis.

16 ¶Licèt plerisque videatur id speciale esse in illis pactis legis commissoriæ, & addictionis in diem, vt ex verbis directis, in illis appositis, transeat dominium ipso iure: nec id procedere in cæteris, quos copiosissimè allegat, qui banc è diuerso dicit esse communem opin. Alex. d. consi. x. lib. j. & Corne. consil. xcvj. videtur in hac, col. vlt. lib. j. & consi. cij. visis in causa, col. vj. versic. quia in pacto, lib. ij. & Ias. in d. l. ab emptione, col. iij. vers. & ex ea habes, vt apud eos videre poteris. Quibus adde Bart. & Salic. in l. si prędium, C. de ædil. act. Bald. consil. ccccl aaxij. magnifici, col. ij. vers. hîc primùm quæritur, lib. j. & cons. ccccl xxvj. dominus Gratianus, col. ij. versic. tertiò præmittendum, eodem lib. j. & Ang. in l. si quis hac lege, in prin. ff. de rei vendic. & Fran. Aret. in d. l. qui absenti, §. j. col. vlt. ff. de acquiren. posses. & consilio xxxv. viso themate, col. ij. & Cardin. Aleaan. c. verùm, col. v. versic. item pro hac parte, eatrà de condi. appo. & Philip. Deci. sibi contrarium, in d. l. traditionibus, col. penult. versi. secunda conclusio, de pact. & consi. ccc. visa petitione, col. ij. versic. vlterius & secundò.

De eadem re.

17 ¶Sed illud è diuerso omnibus citra controuersiam placuisse video, quòd si ea pacta legis commissoriæ, & addictionis in diem, non sint facta verbis directis, sed obliquis, vel etiam dubiis, vt est verbum, reuertatur, redeat, pertineat, & similia: tunc etiam ex illis non transfertur dominium ipso iure: sicuti nec ea boc pacto de reuendendo, & aliis: vt voluit glos. not. in d. l. j. in verbo, mortis causa, in fine, & ibi etiam Barto. Ange. Paul. Castren. & alij, ff. de donat. Azo in Summa, C. de pact. inter empt. & vend. col. ij. versi. pactum sioe lex. Guliel. Cu. Bald. Salic. Paul. Castren. & Iason in d. l. ab emptione, ff. de pact. Bald. in l. si fundus, ff. de leg. commis. vbi & ad hoc dicit singul. eam glos. & in l. ij. in ij. not. C. commu. de leg. & in d. l. traditionibus, col. pen. versi. aduertatis, C. de pact. & Ang. in d. l. qui ea lege, & iterum in l. commissoriæ, & ibi quoque Sali. C. de Pact. inter empt. Alex. d. consil. x. col. iij. versi. quartò quoque videmus, lib. j. & in l. Pomponius, §. præterea, col. iij. versic. si vis defendere, ff. de acquirend. possess. Fab. in tract. empt. & vend. in vij. quæst. princ. colum. pen. eiusdem quæstio. versic. secundò quæro. Francisc. Curt. senior, d. consil. xij. Thomas Parpal. in d. l. j. col. iij. ff. solut. matrimo. qui ad boc singul. dicit glo. in d. l. j. de donat. Ferdi. Loax, & Crot. in repel. d. §. Diui, ille vbi suprà, hic char. 8. versi. septimò limitatur. & Chasse. cons. xxxiij. Hugo. num. 5.

Etiam pacta legis commiss. & add. in diē, nisi uerbis directis sint facta, nō ipso iure resoluunt.

18 ¶EX HAC AVTEM nostra consuetudine non obscurè datur intelligi, quòd si id pactum reuendendi fuerit appositum non in die contractus, nec sequenti (nam consuetudo nostra interpretatur fieri incontinenti, quod ita fit, vt diximus) sed posteà, & ita ex interuallo, præferuntur consanguinei venditori in retractu rei venditæ. Et id quidē, vt arbitror, est iuri consentaneum:

Si id pactum fuerit ex interuallo appositū, an tunc uendi-

...tor præferetur consanguineo. An posßis aliu priuare iure quæsito ex tuo contractu.

tanenm:nam non licet recedere à contractu,ex quo semel est ius quæsitum alteri, in præiudicium illius,arg.l.quidam in testameoto,in prin.& l.rogo,ff.de fideicom.libert.vbi si ex dispositione testatoris seruo competit libertas ob véditionem ipsius ab hærede factam,ea certè competit,etiamsi hæres posteà redemerit.& l.j,§.si rem depositam, ff.deposi. vbi si rem depositam vendiderit depositarius, tenetur de dolo ob venditionem, licèt posteà redemerit: quia semel dolum fecit,cùm veodidit,cum coocord.ibi in gloss.adductis,& in d.l. quidam io testamento.

De eodem.

19 ¶Ideóque in simili,si emphyteuta aut vasallus alienauit empbyteusim,aut feudũ, inscio domino,quamuis is posteà redimat mutuo consēosu ipsius & emptoris,non tamen proptereà perdit dominus ius recuperandi feudum aut emphyteusim,quod sibi quæsitũ est ex ea venditione,nisi redimat ex pacto in ipso contractu apposito: vt voluerũt ij,quos suprà citauimus in hac eadem gl.nu.4. quod ita tamen,& seq.& præter eos Spec.tit.de loc.§.nũc aliqua,vers. xevj. vbi & ad hoc alia multa iura allegat,& Bart.in l.iiij.§.item Labeo,in fi.ff.de vsuc.Alb.in d.l.quidã in testamento,ff.de fideic.lib.Io.Ray.in c.j.§.habito,col.viij.in paruis, vers. quæto quid si vasallus, tit.de prohib.feu.ali.per Fed.& alij plerique,quos superuacuum esset huc cõgerere. quandoquidẽ eos abondè affatimq; colligit Alex.in l.si à me,ff.ad l.Falc.Card. Alex.in c.j.§.hoc quoque,col.iij.vers.quæro cũ d.gl.tit.de succes.feud.Ias.in l.vlt.cbar.vl.in xx.q.C. de iure emphy. & Fran.Cur.senior cons.lxiiij.antiqoissima,col.vlt.& Phili.Dec.cons.lxxxviij. cuius superscriptio incipit,statutum,col.ij.& consil. clx.in causa monasterij,in vlt. dubio.Et huius rei tex.expressum habemus in c.j.vbi etiam Bald.& alij,tit.quid iuris si post alien.feu.vasal.id recopet.

De eodem. Quid, si ius sit tantùm spe quæsitum. uide infrà, 28. & 39.

20 ¶Neque id quidem mirũ est,quia nemo iure sibi quæsito priuatur sine suo ipsius facto aut culpa.l.vlt.C.si cont.ius vel vtil.publ.& l.id quod nostrum, ff.de reg.iur.& c.quæ in ecclesiarum, de consti.cum simi.Idque etiamsi ius spe tantùm sit quæsitum,per l.in diem,vers.non autem,ff. de aqua plu.arceo.quam in id expendit Bald.cons.ccccxxxj. ad euidentiam præmitteodum est, col.ij.lib.ij. Ad quod etiam multa faciunt,quæ latè cumulat Barb.cons.xviij. præclarè scriptum est,col.vj.versi.ex istis infertur,cum duabus col.seq.lib.ij.Cui adde text.in l.ij.in fi.ff. de natal. resti.quem ad hoc not.Philip.Dec.in c.sicut Romana,col.iij.versic.& ad hoc facit,de rescript. & tex.in c.j.io fi.ti.de succes.feud.per quem Cardin.Alexan.in c.j.§.Titius,col.iiij.in fi.tit. si de feudo fuerit contro. inter domi. & agna. firmat non posse aliquem priuari sine eius consensu suo iure,quod in sola spe est: modò ea spes sit,vt ipse loquitur,iuridica, id est iusta. De quo tamen vide,quæ dicam infrà oum.28. idque maximè.

De eodem. Quid item si id ius sit quæsitum legis aut statuti dispositione.

21 ¶Et quod plus est,etiam si id ius sit per te aut cõtractum tuum mihi quæsitum ex legis vel statuti dispositione,vt io iure retractus:nam nec tu me inuitum eo iure priuare poteris,l.vlt. ff.de pact.& l. qui Romæ,§.Flauius,ff.de verb.oblig.& l.j.§.ij.& ibi glo.ff.de stipul.seruo.& l.si post mortem,§.vlt.ff.de bon.poss.cont.tab.& voluit gl.in l.certi condictio, §. si nummos,in gloss.j. vers.sed quid si oomine tuo,ff.si cer.pet.Spec.in tit.de pact.§.postremo,vers.sed certè,& in tit. de loca.§.nunc aliqua,vers.lxxv.Cy.Bar.Bal.& alij,in l.petendæ,C.de temp.in integ.restit.Sal. in l.j.C.si mancip.ita fuer.ali.Paul.Castr.io l.si pecuniam,in princ.ff.de condi.ob cau.& in l.io insulam,§.vlt.vbi est bonus tex.ff.sol.mat.Ro.cons.ccccxxxiij.quò ad primũ,col.vlt.& diximus suprà tit.præcedente,§.j.gl.xviij.in verbo,*le pris que la chose aura cousté*,num.56.coostat autem.

De eodem. Quid si simul est per te quæsitum & spe tantùm.

22 ¶Atque vt vtrunque copules,id quoque procedit etiamsi simul vtrunque concurrit, scilicet,& quòd ius est mihi per te quæsitum,& quòd spe tantùm competit: nam nec id potes mihi inuito auferre per tex.not. io l.si constante,ad fin.C.de donat.aote nupt.vbi Bald.id nuncupatim not. ex eo.& etiam Fraoc.Aret.coos.vij.procedendum est,col.ij.& iterum cons.lxxiiij.diligeoter & maturè,col.v.vers.pro ista conclusiooe.& Alexan.in d.§.Flauius.Caro.Rui.cons.clxxxvj.ponderatis,col.j.lib.j.Quibus adde text.io l.idem Iulianus,§. si quis alicui, ff.de leg.j.Ex quo not. Dyn.Ray.Bald.Angel.Imo.& Paul.Ca. quòd pater,qui stipulatus est empbyteusim sibi & filiis suis,oon poterit eam posteà domino renunciare, aut aliter de ea disponere in præiudicium filiorum.Quod & voluit Alex.qui hanc dicit esse communem opi.cons.cvj.viso themate instrumenti cõcessionis,col.iij.vers.nec etiam obst.lib.iiij.& Barb.d.cons.xviij.lib.ij.& Coro.consi. lxviij.ardua quidem præsens consultatio,col.ij.lib.iij.& cons.cx.visa dicta copia,lib.iiij.Philip. Dec.qui & hanc quoque dicit communem,cons.ccxxxix.primò non videtur,col.iij.versicu.vlt. oon obst.In idque Recentiores alia multa afferunt,quæ prudens sciénsque prætereo, loca designasse contentus,& ex quibus,quæ voles,poteris depromere.

Redit ad principale dubium.

23 ¶Et hæc verissima esse arbitror,vt scilicet hoc casu cùm ex interuallo conuentum est de reuẽdendo,præferatur consanguineus venditori, etiamsi ipse véditor iam ipsam rem redemerit,vt videlicet ab eo quoque possit consanguineus retrahere:vti etiam voluit Matth.Afflict.in tract.

Proto

Protomixeos,in verbo,ſcriptum eſt,col.iiij.verſi.ſeptimo,vbi id intelligit, ſi tranſlatum iam ſit dominium per traditionem rei. Sed de hoc vltimo vide quæ dixi ſuprà,tit.præcedente,§.j.gl.ij. in verbo,*a uendu*,nu.43.quid autem ſi quis,& multis ſeq. Atqui Guid. Suz. quem citat Alber.in tract.ſtatut.parte j.q.lxxxvij.item quæro ſtatuto cauetur quòd ſi quis vendiderit, in ea fuit ſententia, vt ſi antequam oblatum fuerit pretium emptori a conſanguineo, venditor redemerit, etiam nullo pacto de reuendendo præcedente, potior erit conditio venditoris,qui iam redemit.arg.l.vlt.C.de rer.permut.&l.quod dicitur,§.ſed ſi impenſis,ff.de impenſ.in reb.dota.fact. & l.ſi mulier,ff.ſol.mat. & li.ex hoc edicto,§.ſi quis,ff.de ali.iud.mut.cau.fac.Si autem cõſanguineus(inquit)offerendo præuenerit,tunc amplius non eſt ius venditori redimendi,quia præuentus eſt,arg.l.ſi quis poſteà,ff.de iud.& d.l.poſt mortem,§.vlt.ff.ſol.mat.& l.filio,ff.de lib.& poſth.& l.ſi vnus,§.idẽ dicemus,verſ.quod & in ſpecie,ff.de pac.& l.quamuis, ff.de in ius voc. & l.electio,ff.de nox.act.& l.qui cùm maior,ff.de bon.liber.& l.Diuus,ff de in integ.reſti.& l. ſi quis libellos,C.de appell.ſubditq; Albe.hanc opin.eſſe æquiorẽ,licèt alia ſit verior.Tu ibi illum vide,& in d.l.quidam in teſtamento,ff.de fideico.lib.& in d.l.ex hoc edicto,§.ſi quis. vbi idem tenet poſt Iac.Rau.& ſequitur Franc.Rip.in l.j.col.pe.verſ. ſed pone quòd ipſe venditor, ff.de priuil.credi.& Chaſſe.in tit.*de retraictz*, §.x.in verbo, *au ſeigneur feodal*, col.ij.verſ.de quæſtione.Carol.autem Mol.in conſuet.Pariſ.tit.j.§.xiij.gl.v.nu.11.12.13.loquẽs de retractu feudali,tenet omnino,contrahentes,etiam ex interuallo,re nõdum tradita, poſſe diſcedere à contractu in præiudicium domini volentis retrahere,& allegat Ioan.Fab.in §.j.Inſti.de emp.& vend. & in l.j.C.quan.liceat ab emp.diſced.de cuius dicto in eis locis,dicam infrà eod.tit.§.vj.glo.ij. nu.12.nam vt ad alios.Quo in loco,& aliis multis,à num.3.ad 20. incluſiuè tractauimus,vtrùm laudimia hoc caſu debeantur:ibi igitur vide,quia id multùm facit ad hanc quæſtionem. Cæterùm idem Molen.poſteà in eadem gloſ.num.21.omnino ſequitur Guid. Suz. & Alber.vbi ſuprà,& tandem eod.nu.21.declarat, quomodo conſanguineus dicatur præueniſſe. Et nos quoq; aliquid diximus ſuprà tit.præcedente,§.j.gloſſ.ij.in verbo,*a uendu*,num.54.tamen.

24 ¶SED DVBIVM EST in primo caſu,videlicet cùm factum eſt pactum reuendendi in ipſo contractu, aut incontinenti pòſt, quo quidem caſu præfertur venditor veniens intra tempus huic facultati appoſitum conſanguineo, vt dicit noſtra conſuetudo: vtrùm emptor, antequàm id tempus exierit,ſiue tranſierit,poterit ipſum prorogare venditori, ita vt offerens intra illud tempus prorogatum ſit etiam præferendus conſanguineis, acſi intra primum tempus veniſſet. Nam ſi iam primum tempus effluxerit, cùm ſit illius prorogatio, certum eſt nihil ex eo præiudicij fieri iuri iam protſus quæſito ipſis conſanguineis, per l.cùm ſtipulatus ſim mihi à Proculo,& ibi not.ff.de verb.obl. Et vt verum dicam, hæc ita facta poſt primum tempus prorogatio,propriè non eſt prorogatio, ſiue extenſio: quod enim iam tranſactum eſt, & amplius non eſt,vtique extendi,ſiue prorogari non poteſt, d.l.cùm ſtipulatus ſim,& ibi not.& c.ad diſſoluendum,extrà de deſpon.impu.& voluit Spec.tit.de dilatio.§.nunc videamus, verſic.& ſunt hęc:vbi & ex hoc dicit,quòd tranſacto termino dato ad proponẽdas,exceptiones vel ad aliud, non poteſt iudex eum prorogare.an autem poſſit dare alium terminum,tractat verſi.ſeq.Et ſequuntur Rom.& Alex.in l.dies,quæ eſt iiij.in prin.ff.de dam.infec.Et voluit etiam Sal.in auth. ſi tamen,in fi.C.de temp.app.vbi hinc dicit, quòd licèt tempus inſtantiæ appellationis poſſit à partibus prorogari,ſi adhuc durat,non poteſt tamen,poſtquàm eſt finitum, cùm id, quod non eſt,prorogari non poſſit.Et in ſimili Bald.in c.de cauſis,ſtatim poſt prin.extrà de offic. deleg. dicit,quòd prorogatio,de qua is tex.loquitur, debet fieri ante prioris temporis expirationem: nulla enim prorogatio per ſe ſtare poteſt,cùm ſit quædam coniunctio:& quod nihil eſt,prorogari non poteſt.Et ſimile quidpiam voluit ipſe Bal.conſ.cccxxj. verba cõpromiſſi,lib.v.Ang.in l.vlt.col.iij.verſ.in gl.forſitan.& ibi expreſſius Pau.Caſtr. & cæteri recentiores,ff.de fer.idem Paul.in l.j.C.de dilat.Phil.Dec.in c.perſona,col.pen.verſ.vlterius,extrà de appel.Hæc igitur,vt repetam,non eſt propriè prorogatio,ſiue extenſio,ſed potius renouatio,aut ſimile quidpiam:vt etiam dicit Io.And.in add.Spec.tit.de app.parte ij.§.nunc breuiter,verſ. licèt autem detur annus.& Bal.in l.ſi à te,in prio.C.de pact.inter empt.& in c.Quintauallis,col.pen.verſ.ſed an finito,extrà de iuriur.& conſ.lj.generali ſtatuto,col.j.verſ.item iſta tria,lib.v.& conſ.cccxlv.quartus quondam,col.vlt.eo.lib.v.ſi id poſtremum eſt ipſius D.à Rota,deciſ.cccxxxj.ſuppoſito,col. vlt.verſ.vlt.in nouis.Raph.Co.conſ.lxxiiij.quia ſuperius,col.iij.Pan.in d.c.de cauſis,col.ij.verſ. & aduerte quòd iſta, extrà de off.deleg.& Steph. Fed. in ſuo laudatiſſimo tract.de legũ interpretatione,parte j.Et probatur in d.l.dies,in prin.cũ gl.ff.de dam.infec.& in l.ſed & ſi manẽte, ff.de procur. Et de hoc quoque eſt expreſſa conſuetudo, hoc in caſu præferens conſanguineos vẽditoribus,atq; etiã dominos feudales,apud Cenomanos,c.ccclxxiij.& Andegauos,c.ccclxiij.

Si tempus conuentum ad redimendũ effluxerit, an emptor poterit, prorogare in præiudicium conſanguinei.

Prorogatio, quæ fit poſt tempus, non eſt propriè prorogatio.

Cõſuetudines.

25 ¶Et hæc quidem vera ſunt,etiamſi Bald.vt ſemper aliâs, ita & hîc ſibi contrarius, contrarium teneat in l.j.verſi.quarto poſt lapſum,C.de tempo.appel.vbi expreſſim reprehendit Specul.vbi

De eadem re.

ſuprà

ſuprà citauimus,& ipſum Bald.ſequitur Rom.in d.l.iiij.in prin.ff.de dam.infec.& iterum conſ. ccccxliij. quò ad primum,in fin.Sed horum rationibus reſpondet Lanfran.qui Specu.ſequitur in repet.c.quoniam contra falſam,in verbo,dilationes,verſicul.finaliter vnum omitto, extrà de probat.vt ibi videre poteris.Barb.autem in c.P.& G.extrà de offic.deleg.& in addit. Bal.in d.l. j.de temp.appe.hanc poſtremam Bal.& Rom.opin.dicit tantùm procedere,cùm non fit ius deterius aduerſarij : aliás autem obtinere opin.Specul. per l.& ſi poſt tres,ff.ſi quis caut.Certum eſt autem,hîc ius conſanguinei futurum deterius , ſi tempore primo elapſo , poſſet fieri prorogatio in præiudicium ipſius.Et hoc nullo modo mihi dubium videtur.

Quid ſi fiat prorogatio ante primũ tempus finitum.

26 ¶Sed id quærimus , cùm fit prorogatio ante finitum illud primum tempus : quod non ita certum eſt : quia tempus ita prorogatum,non cenſetur eſſe nouum tempus , ſed idem cum primo, d.l.ſed & ſi manente,& ibi Bart.& Aug.vbi ſi precarium , in certum tempus conſtitutum , atue id finitum,in vlterius tempus prorogetur,non ob id conſtituitur nouum precarium , ſed vnum atque idem manet.& l.ſi cum dies,in princ.& ibi gloſſ.& Bald ff. de arbit. & voluit Specul.tit. de iudi.deleg. §.vlt.verſ.item quòd iuriſd.ctio.Bart.in d.l.iiij.in princ.ff.de dam.infec.Bald.in repet.l.Aemilius,col.v.verſi.nota quinimò,ff.de minor.Angel.inter conſil.Bal.conſ.cccxlvij.poſt hoc fui conſultus,poſt princ.lib.iiij.Aut.in c.prætereà,in fin.de dilatio.Imo.in c.vlt. de precar. Paul.Caſt.conſ.cclxxxj.in cauſa iſta quinque,col.vlt. verſ. quantùm ad tertium,lib.j.& conſil. ccclxxxix.ſi conſideremus,eod.lib.j.vbi id eleganter & copioſè probat.Corne.d.conſ.ccxxxv. de pluribus,col.iij.verſ.vlt.quando,lib.ij.cum aliis concor.collectis à Fel.& Philip.Dec.in c.de cauſis,de offic.deleg.& eod.Dec.conſil.cccxcvij.accuratè,col.j.

Et aſſumit omnes illius qualitates.

27 ¶Ex quo fit,vt id tempus ita prorogatum,aſſumat omnes qualitates,& conditione , omniaque priora acceſſoria ſecum trahat,cenſeatúrque eſſe eiuſdem omnino naturę.quod & probat text. in l.ij.§.ſed ſi iudex,ff.de iud.& in d.l.Aemilius,cum gl.ff.de minor. & in l.Labeo,la ij.in prin. & ibi Bart.& iterum §.vlt.ff.de arbi.& in l.lecta,verſ.dicebam,& ibi Pau.Caſt.& melius Alex. in v.not.ff.ſi cert.pet.& voluit quoque Bart.in l.j.§.& poſt operis,col.ij.& ibi Alex. & Iaſ.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.acceptam,in vij q.C.de vſur.& in l.j.in x.q.C.de his quæ pœ.no.Imo.côſi. x.in caſu,col.j Pau.Ca.in d.l.cùm ſtipulatus ſim mihi à Proculo,& ibi Franc.Aret.col. pe ff.de verb.obl.cum aliis quoque multis concord.adductis à Cæpo.cauſarum criminalium,conſ.viij. dicendum,col.ij.verſ.prætereà hoc.Franc.Curt.ſenior,conſ.lvij.ſuper eo,col.vj.num.45.Fel.& Dec.in d.c.de cauſis.& eodem Fel.in c.prætereà,col.xiij.verſ.& ad hoc quod tempus,de ſponſal.& ipſo Dec.conſ.cccxciiij.pro vera,col.iiij.ver.ſed prędictis.& Iaſ.in d.§.& poſt operis,col. j.in fin.verſ.not.diligenter,vbi id etiam oſtendit procedere in pœnalibus.

De eadem re.

28 ¶Idque maximè debet procedere in hoc caſu,in quo ius nondum eſt quæſitum irreuocabiliter conſanguineo,cùm adhuc poſsit venditor intra tempus,quod nondum tranſiit,rem retrahere,& ita conſanguineum omnino repellere.Ideóque potuit ipſi conſanguineo inſcio,atq; etiam inuito & reluctanti , in eo iure præiudicium fieri , ab iis maximè , per quos illud ei acquiſitum fuerat : vt probatur in l.iiij.ff.de ſer.export.iuncto eo , quod habetur in d.l.qui Romæ,§. Flauius,ff.de verb.obl.& d.l.ſed & ſi quis,iuncta gloſſ.ff.de vſur.vbi ſi ſeruus emerat,& acceperat, data fide de pretio,fit interim res empta domini proprietarij ipſius ſerui,vt ibi dicit gl.Tamen ſi poſtcà ſoluatur à ſeruo pretiũ ex pecunia domini vſufructuarij,fit res illius. & ita in id , quod diximus,expendit eos text.Imo.in c.potuit,in pen.q.verſ.pro cuius declaratione,extrà de loc.& ſequitur Barb.conſ.lxvj.afferã in medium,col.viij.lib.iiij.vbi & ad hoc alia multa allegat, quæ tu videre poteris. Vt interim ea omittam,quæ & Iaſ. congeſsit in l.vlt.col.j. & ij.ff.de pact.ad probandum iuri nondum quæſito,ſed tantùm ſperato,ab iis præiudicari poſſe , quorum opera id ius comparatum eſt,contra ea quæ diximus ſuprà nu.20.neque id quidem In quo illud animaduertere debes,quòd licet etiam intra tempus præſtitutũ reuenditioni ius ſit quæſitum cónſanguineo ad retrahendum,etiá intra id tempus:vt dicetur §.ſeq. Ius tamen repellẽdi venditorem,id eſt,vt ei præferatur,non ei eſt quæſitũ , niſi eo tẽpore prorſus elapſo. Ideóq; id ius prælationis,ſi quod ſit,interim tantùm ſperatum eſt,aut potius expectatum,non etiam quæſitum.

De eadem re. Iudex poteſt prorogare terminum proſequendæ appellationis , uide numer.31.

29 ¶Denique cùm fuerit in mera facultate ac voluntate contrahentium,in principio tantum tempus huic rei præſtituere,quantum voluerint,etiam in aliorum præiudicium,videtur & illis permiſſum,ipſum tempus nondum elapſum prorogare,etiam in aliorum præiudicium:vt in ſimili dicimus de iudice , qui appellanti ſtatuit terminum ad proſequendam appellationem , nam & eum prorogare poteſt,inuito atque renitente appellato,licèt eius interſit non prorogari: vt voluit Philip.Franc.in c.perſonas,col.penult.verſic.tertiò quęritur an ipſe,& ibi Fel.col.ij.de appel.& idem Philip.Franc.in c.ſæpe,col.viij.verſi.in eadem gloſſ.ibi,facere,eod.tit.Card.Flo.in cle.j.in ix.quæſt.de vita & honeſt.cler.Domin.in c.cùm appellationibus,in fi.& ibi ipſe Philip.

Franc.

Franc.in §.si verò,col.pen.de appel.lib.vj.per gl.in clem.quāuis.in verbo, videtur.de app.quæ voluit iudicem posse etiam prorogare tempus a se datum pro recipiendis apostolis.Nam his casibus non videtur esse ius quæsitum parti ante finitum tempus, quia semper posset aduersarius dicere,sibi ius esse quęsitum ex contumacia inductā ex lapsu termini. quod & idem dicendum est in casu nostro, cùm omnino sit eadem ratio.

30 ¶Et simile quoque est,quòd licet nō debeat dari secunda dilatio ad probandū,nisi probato impedimento,vel ex causis à Bar.traditis in l.vlt.ff.de fer.Poterit tamen prima dilatio, antequàm tempus ipsius sit finitū,prorogari,cùm non sit noua dilatio:vt voluit Spec.loco suprà allegato, videlicet tit.de dilat.§.nunc videamus.versi.& sunt hæc in arg.iuncto versic.præced.& Angel. qui Spec.non meminit,in d.l.vlt.col.iij.versic.in glos.forsitan,& ibi quoque Paul.Castren.hoc declarans,col.item ij.versic.sed vtrùm iudex, vbi id dicit perpetuò menti tenendum,& à multis singul.dicit.Et de hoc in casu,de quo quærimus,est expressa consuetudo apud Cenomanos, consuetudinum eius loci,cap.ccclxxiij.& seq.& Andegauos,cap.ccclxij.quibus nuncupatim cauetur,posse emptorem tempus reuenditionis,antequàm sit finitum, prorogare in pręiudicium consanguinei.Id quod etiam voluit,aliud tamen agens,Chasse.hoc eodem tit.*de retraict*,§.x.in verbo, *a faict diligence*, per totam eam glos.Et id confirmat,quod à Steph. Bertran. respōsum est consi.xlvj.pridem de anno,lib.j.quòd si quis vendiderit emphyteusim cum pacto redimēdi intra aliquod tempus,quod posteà ante exitū illius fuit prorogatum in aliud prolixius,intra quod redemptio facta est,debentur tantùm vna laudimia,ex priori scilicet venditione, non ex redemptione,ac si facta esset intra primum tempus. Et hanc partem in specie nostræ quæstionis nuncupatim tenuit Carol.Molend.in consuetud. Paris.tit.j.§.xxiij.nu.49.

De eadem re.
Dilatio ad probandū,ante finē potest prorogari, uide num.seq.
Consuetudines de prin.quest.

31 ¶CONTRA' quoque videtur multis rationibus.Primùm quia licet fuerit in arbitrio contrahentium,dum contractum fecerunt,tantum tempus reuenditioni præscribere,quantum voluerint:tamen posteaquàm semel certum apposuerunt, non est amplius in eorum arbitrio illud prorogare,sine eorum consensu,quorum interest:exemplo eius,quod dicimus de dilationibus, quæ & ipsæ,cùm dantur,sunt arbitrariæ,id est,dantur vel breues,vel longæ, arbitrio iudicis,l. ij.ff.de re iudi.Tamen cùm semel datæ sunt,amplius prorogari non possunt ab ipso iudice,sine consensu partium,l.j.in fi.C.de dilat.Ideóque & illud,quod primo loco dictum est,iudicē posse prorogare tempus à se statutum ad prosequendam appellationem,non admittit Panorm.in d.c. sæpe.col.iiij.versic.in ea glo.ibi,iudex.extrà de appel.Sed & illud,quod postremò diximus, dilationem probatoriam posse à iudice prorogari sine causa,reprębendunt Rapha.Fulg.& Alex. in d.l.vlti.ff.de feriis.Et facit etiam,quod in simili dicitur, si iudex familiæ erciscundæ iudicio semel alteri fundum adiudicauerit,non poterit amplius alium fundum alteri assignando,seruitutem illi primo fundo purè assignato imponere,quamuis ab initio,cùm adiudicaret,id facere potuisset,l.item Labeo, §.sed etiam.ff.famil.ercisc.

Pro contraria parte.

32 ¶Pręterea,quia etiamsi emptor & venditor possunt,vt verè possunt,prorogare illud primū tempus ad suum ipsorū præiudiciū : tamen ea prorogatio nemini alij,quàm prorogantibus nocere debet,l.si cùm Hermes.C.loca.& l.item quæritur.§.qui impleto.ff.eod.vbi si conductio fuerit prorogata in aliud prolixius tempus,non tenetur fideiussor de prorogato illo tempore,nec manet obligatio pignorum ab alio in eam rem traditorum.Et ex hoc not.Bald.in d.l.si cùm Hermes.quòd prorogatio nihil habet effectus & virium,nisi quantùm ad prorogantes,quod dicit menti tenendum.Et illud quoque de fideiussoribus voluere Spec.& Ioan.And.in addi.illius,in tit.de fideiuss.§.j.versi.illud autem quæritur,Goffr.Ioan.And.Anto.& Panorm.in c.cōstitutus. extrà eo.tit.Host.in c.vlt.in fi.eo.quoque tit.vbi declarat,quomodo id sit intelligendum. idem Hostien.& Ioan.And.qui idem dicit de pignoribus,in c.præterea requisisti.& ibi quoque Philip.Dec.col.ij.de appel.Arcbid.in c.te quidem.xj.quæst.j.Iaco.Aret.Dyn.& Bart.in l.Lucius,la ij.§.Paulus, (& ibi quoque Alber.) ff.de admin.tut.& idem Bart.in l.ij.§.vlt.ff.de præto.stip. D.à Rota,qui id intelligunt,vt non teneantur pro tempore prorogato (quod iam diximus) sed de præterito tātùm,decis.dcccvj.penes Titium.in antiquis.Alber.in l.sed si manente.nu.3.ff.de precar.Bal.in l.tam mandatori,col.ij.versi.sed hîc dubitatur.C. de non nume. pecu. vbi etiam id declarat. (& in l.Æmilius.col.v.versic.not.quintò de prorogatione,ff.de minorib.) & in l. pen.in prin.ff.de excus.tut.idem Bal.Ange.& alij Recentiores in l.si vnus.in princ.versi.si com reo,ff.de pact.Cardin.Floren.in clem.j.§.nos itaque.in fin.ff.de iureiur.Petr.Anchar.in c. vlti. extrà de fideiuss.Imo.in l.vbicunque.ff.eod.titu.Pau.Castr.in l.iiij.in princ.per illum tex.ff.de damno infect.Barba.latè consi.xxxj.sapienter scribitur,col.j.& ij.lib.j.Francis.Aret.in l. pacta nouissima,colum.vlti.C.de pact.Maria.latè in c.vlti.extrà de dilatio.Felin.in d.c.pręterea,col. xij.versic.adduco,de sponsal.Antō.ab Alexand.& Ias.in l.j.C.de iudic.vbi ipse Ias.post alios distinguit, vt ibi videre poteris in penult.& vlt.colum.& Aufier.decisio.Tholos.quæstio.clxxxj.

Prorogatio prorogantibus tantùm nocere debet, nō aliis.
Prorogatio nō nocet fideiussoribus.

item fuit quæsitū si aliquis.& Stepha.Bertran.qui illud quoque declarat,consilio clxxxviij.dico,col.j.& ij.lib.iiij.id quod etiam procedit,si in principio actum sit,vt tempus posset prorogari,vt probat tex.no.in l.Labeo,§.hæc autem clausula,cum §.seq.ff.de arbitr.quem in id not.& dicunt singu.Pau.Cast.& Alex.in d.l.iiij.in fin.prin.ff.de dam.infect.

33 *De eadem re.* ¶Ex quibus & illud fit, quòd si custodia castri fuerit quibusdam demandata vsque ad mensem, eiúsq; rei dederint fideiussores,si posteà id tempus fuerit prorogatum in aliū mensem, aliúdve quodpiam tēpus quo custodes ipsū castrū deseruerūt, hostibúsque dediderūt,fideiussor in eum mensem datus non tenebitur.Ita enim post Lambert. Rampo.voluit Io.And. in addi. Spec.vbi suprà, & Alberic. in ij.parte statutorum, quæst.cxliij.quæro etiam,statuto cauetur.& Bart. post Iac.Aret.& Dyn.in d.l.Lucius,§.Paulus,ff.de admini.tuto.vbi ita dicit se consuluisse.

34 *De eadem re.* ¶A quo non admodum dissidet,quod voluerunt Dy.& Ray.in d.l.penul.§.mulier,ff. sol. mat. quòd licèt compromissum prorogatum censeatur esse vnum idémque,quantùm ad ipsos compromittētes,tamen si fuerit cōpromissum in alium,vt ferret sententiā intra annum,& dederint ipsi cōpromittentes fideiussores & pignora de patēdo sentētiæ,& id tempus fuerit ab illis prorogatum in alium annum, non tenebuntur fideiussores: nec pignora,si aliorum sint, quàm compromittentium,obligabuntur. Quod & idem volnit Nicol.Neapol.in lect.Bart.in l.Titius, in fi.prin.& ibi etiam Bal.post Dy.ff.de excu.tut. {Roma.in d.l.Labeo,§.hæc autē clausula.ff. de arbit.} & Phil.Deci.cons.xciij.cuius superscriptio incipit,fideiussor strictè obligatur,vbi dicit,quòd compromissum prorogatum nō idē est compromissum cum primo,quantum ad alios: sicut etiam voluit glo.quam ipse allegat.& Bald.in d.l.si cùm dies,ff.de arbitr.Et quod de fideiussoribus compromissi dictum est,optimè probatur in d.l.Labeo,§.vlt.eod.tit.

35 *Gabella ex prorogatione soluenda.* ¶Nec id quoque longè distat,quod ab ipso Bal.scriptū est in repet.d.l.Aemilius. col.vj.in v.no. ff.de minori.quòd si ex omni contractu præcipiatur à statuto solui gabella,& ego tibi locaui fundum ad vnum annum,& deinde prorogaui tibi eam locationem ad aliū annum,soluēda est duplex gabella,scilicet ex priori locatione,atque etiam ex ea prorogatione: quia licet quātum ad prorogantes,vt ipse dicit,sit vna eadémque locatio & conductio,tamen quantū ad alios, censetur esse duplex: per d.l.si cùm Hermes.& eum nuncupatim sequitur Dec.d.consil.xciij.

36 *Prorogatio fieri non potest nisi cum eadem solennitate.* ¶Adde & ad confirmationem huius partis,quod pulchrè & not.respondit idem Bal.cōsi.xciiij. viso statuto de cōtractibus,lib.v.quòd si stante statuto,vt in cōtractibus minorum, & mulierū interueniant duo consanguinei,aliàs cōtractus sit nullus, & factum sit ab iis cōpromissum cum ea solennitate,non potest fieri prorogatio huius cōpromissi sine eadē solennitate:nam licet(inquit) vnum dicatur esse cōpromissum,d.l.sed si manente,ff.de arbit.tamen necesse est ex prorogatione oriri nouam obligationem.l.pen.ff.de præto.stipul & l.qui ad certum,ff.loca.Hæc ille. Quomodo igitur in hoc casu nostro poterunt contrahentes nouam inter se obligationem facere in præiudicium consanguineorum, quibus iam est ius quæsitum?

37 *Decisio princip. quæstionis.* ¶Et ego sanè (vt tandem meum iudiciū interponam) his rationibus adductus,in ea sum sententia,vt si emptor & venditor etiā ante tempus primum præstitutū reuenditioni , illud prorogarint in aliud tempus,id non obest consanguineo,quò minùs præferatur venditori:si primum illud tempus fluxerit:cùm,vt diximus,ea prorogatio ei nocere non possit, sed tantùm prorogantibus.Præsertim cùm hîc,non de iure quærendo tractamus,sed iam quæsito,ex nostra consuetudine,quæ hanc facultatē tribuit consanguineo redimendi,cùm primùm contractus est absolutus.Hic enim casus vnus est ex iis,in quibus ex re inter alios acta ius alteri quæritur:vt not. Bal.de eo nuncupatim loqnens in rub.C.res inter alios acta.col.j.versi.nota qnòd ex consuetudine.& post eum Philip.Dec.consil.lxxviij.cuius superscriptio incipit,valet statutum, col.j. & diximus latius suprà in §.j.gl.ix.in verbo,*ou lignagier*,num.105.huius autem.

38 *De eodem.* ¶Nec dubium est,quin saltem id ius sit ita quæsitum consanguineis,vt futurus lapsus temporis iam statuti & cōuenti ad reuenditionem,faciat eos præferri venditori. Nec absurdum est,id ius considerandū esse, licet nondum sit sortitum effectum,& ab eo futuro tempore dependeat, per ea quæ in simili tradit Innoc.in cap.statuimus.circa medium,versi.item not.quòd priuilegium. extrà de maior.& obed.& Imol.in cap.vlt.col.x.& ibi post eum Fely.col.ij.in iiij.ampliatione, extrà de constit.& idem Felyo.in c.j.col.pen.versic.tertia conclusio,extrà de sponsal. Et qnod in alio casu scribit Bartol.in l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,col.ij.versic.item facit, arbiter statuit.ff. de verb.oblig.

De eodem. 39 ¶Quin & si id ius esset tantùm quærendū,non quæsitū,non tamen posset eo priuari cōsanguineus

neus facto contrahentiũ,qui ad hoc non cõtraxerunt,vt cõmodum facerent ipsi cõsanguineo: nec enim eò tendebant,nec eò ferebantur,vt aliquid ex eo cõsanguineus cõsequeretur: quo in casu loquuntur omnes leges,& Doct.differentes,an ius alicui per alium quæsitũ,vel quærendũ, possit facto eiusdẽ tolli.Hîc autẽ ius,de quo loquimur,quæsitũ est ex dispositione legis vel statuti,& quidẽ cõtrahentibus ipsis nõ cogitãtibus,imò verò eisdẽ inuitis & nolentibus, ita statuto nostro disponente:quo casu obtinẽt alia iura,quibus clarè probatur,ei iuri,etiã quærẽdo, & quod in spe tantùm est,nõ posse præiudicari ab eo,ex cuius cõtractu id ius procedit.de quo latè diximus suprà in præced.quæst.Et pro hac cõsideratione aliquid facit id,quod à nostratibus distingui solet,cùm tractãt,an cùm res redit ad venditorẽ,aut aliũ concedentem,redeat libera & sine nexu seruitutũ & obligationũ ab emptore cõstitutarũ.Nam aut redit (inquiũt) ex voluntate & facto emptoris ad hoc directè tendẽtis,& tũc redit nõ libera: aut è diuerso,& redit libera:vt per Bar.& Raph.Com.in l.in diem,ff.de aqua plu.arc.de quo nos latißimè dicemus infrà eo.tit.§.iij.gl.j.& vnica.nu.10.hîc autem opportunè,& seq.vbi videre poteris.

40 ¶Nec interim tamen omiserim,quòd tempus prorogatum,etiã ante finem prioris, non dicitur idem tempus verè & propriè,sed fictè & impropriè,ex sententia Cyn.& Bar.in d.l.si cùm dies. quæ est quarta,in prin.de arbitr.& Alber.in l.Labeo,in multis locis,eod.tit.Bal.in c.j.extrà de iudic.& in c.de causis.col.ij.versi.quæro verùm istud tempus.& ibi Philip.Dec.col.iiij.versi.tertiò prædicta conclusio.extrà de offic.deleg.vbi id dicit omnino verum esse in extraiudicialibus:& allegat multa iura.& idem Bal.in c.j.§.j.col.iij.versi.sed pone compromissum, tit.de lege Corra.& consil.ccccxxxvj.quæritur si factum fuit, lib.j.& Socin. consil.xcix. serenißimus Rex,col.ij.lib.iij.Ex quo Bal.in l.si à te.C.de pactis inter empt.& vendit.dicit id minimè procedere in odiosis,arg l.cùm quidam.ff.de liber.& posth.Statuta autem debent intelligi verè & propriè.l.iij.§.hæc verba,ff.de negot.gestis,cum simil. Cùm igitur nostrum statutum loquatur de tempore ad redimendum concesso in ipso contractu,aut die sequenti,debet haud dubiè intelligi de illo primo tempore concesso eo die aut sequenti, vt ea loquitur, non de prorogato: quod non est idem verè & propriè,sed fictè & impropriè.

Tempus prorogatum, non idem tempus proprie.

41 ¶Illud autem scire debes,si priorem sententiam sequi malis,satis esse prorogationem fieri in vltimo momento primi temporis,vt dicatur fuisse facta ante lapsum illius: sufficit enim habere momentum:vt nuncupatim in hoc casu prorogationis temporis voluit Bal.in d.c.de causis,col.ij.versic.quid si prorogatio.per dictam l.sed si manente.ff.de precar.& argu.l.cùm sponsus,§.vlti.in fi.ff.de Publ.in rem actio.& sequitur Philip.Dec.multa similia cõgerens ibi,col.iij.vers.& prædicta conclusio.Et est bonus tex.in cap.consuluit.extrà de offic.deleg.Et bene etiam facit,quod tradit Spec.tit.de dilat.§.dilatio.§.dilationum.versi.quid si dicatur, quòd cùm datur tempus ad aliquid faciendum,sufficit id fieri vltima hora eius temporis.& Ioan.And.in c.præterea,le ij.col.ij.extrà de appellat.quòd in casu illius cap.sufficit debitori soluere in vltima hora termini,prout illum refert,& sequitur Philip.Franc.ibi,col.pen.versi.septimò quæritur:quãuis ipse Ioan.Andr.loquatur de vltima die,& quod etiam tradit Bal.in l.data opera, col.antepe. versic.vltimò not.C.qui accusa.non poss.de eo qui est condemnatus soluere decem intra aliquod tempus,& nisi id faciat,debet perdere manum : vt satis sit, si vltima hora eius temporis soluat.Et sequitur Alex.in additionibus Bart.in l.vlt.§.vlti.ff.de public.& vectig. & quod item scribit Salic.de eo qui extrema hora decem dierum etiam noctu appellauit, in authen.hodie, col.ij.in vij.quæst.C.de appel.

An satis sit prorogationẽ fieri vno momento ante finem primi temporis.

42 ¶Et id generaliter in omnibus procedere latißimè probauit Bald.consil.xxxiiij.statuto seu capitulo,col.ij.lib.iiij. Idque etiamsi illud vltimum momentum noctis tempore accidit:nam eo vltimo nocturno momento poterit actus confici:tametsi aliàs id temporis non sit idoneum ad eum actum:vt notanter voluit Salic.de solutione pecuniæ,in l.non minorẽ.in fi.C.de transact. & sequitur & dicit singu.trahitque ad oblationem & consignationem Chasse.consi.xlj.quia casus,ad fin. Super quo etiam vide quæ diximus suprà titu.præced.§.j.glos.xj. quæ est in verbo, *& iour*,num.12.ex quibus potes,& generaliter voluit Bal.in l.j.col.ij.versic.secundò quæro,ff.si quis caution. Vt iam non dubitandum sit de prorogatione facta postrema die primi temporis, quod aliquando in dubium vocari vidimus. Verùm ne erres,quod generaliter diximus id procedere,intellige,nisi post eum actum,qui sic fit in vltimo momento temporis, aliquid restaret faciendum,quod fieri non posit intra id tempus:vt in casu,de quo per Socin.consi.cv.visis testibus,col.j.versic.secundò principaliter,lib.iiij.ne hîc diutius immoremur in re non necessaria ad hunc nostrum casum,vt tamen non omittas videre Bal.in d.l.si à te.C.de pact.inter empt.& vendit.& Philip.Dec.in d.c.de causis.vbi suprà proximè.

De eodem. Quid, si illud vltimum momentum incidat in tempus noctis.

43 ¶NVNC AVTEM in mẽtem venit quæstio,quam vidi ex facto,& quæ quotidie euenire

Vtrum credi-

tur schedulæ emptoris de tẽpore sine alia probatione.

potest. Dicitur in nostra cõsuetudine, quòd venditor volens redimere ex pacto apposito in contractu, vel pòst eàdem die, aut sequenti, præfertur consanguineis. Igitur consanguineus vult retrahere ab emptore, vel etiam à venditore, qui iã redemerat. Venditor vult eũ repellere, quia sibi dicit fuisse datam facultatẽ redimendi die contractus, vel sequenti: & ad id probandũ producit chirographum siue schedulam emptoris ipsius signo subscriptam. Consanguineus autem dicebat, non esse standum huic schedulæ in præiudicium ipsius: eam enim fuisse factam nõ die contractus, aut sequenti, sed longo pòst interuallo, collusione emptoris & venditoris, quòd scilicet fraudarent consanguineos iure retrahendi. Ego in hac re consultus, olim respõdi huiuscemodi schedulam non facere fidem illius facultatis redimendi, quantùm ad diem spectaret, in præiudiciũ proximorum, per tex. in l. scripturas. C. qui potio. in pign. hab. præferẽtẽ creditores habentes instrumẽtum publicum, etiam tempore posterius, habentibus scripturam priuatã debitoris tempore priorem, nisi ea habeat trium virorum subscriptiones. Quod non ob aliud fit, quàm quòd scriptura priuata non facit fidem de tempore, in præiudiciũ aliorum, nã aliter posset debitor præponere posteriorẽ anteriori: vt dicit Bart. ibi, & Panor. in c. ij. col. ij. extrà de fide instrumentorum. & Paul. Castr. consi. ccxciiij. in causis col. ij. versiculo, tertiò quia posito, lib. j. & Petr. Anch. consi. xxviij. rationes inductæ: vbi dicit id procedere, etiam si procurator eam scripturam priuatam confecisset, & appareat anterius mandatum de ea re conficiẽda ex publica scriptura: neque enim ob id tolli suspicionem fraudis de prælato die. & illi consilio subscripsit Gaspar Calder. in fin. illius, & Franc. Ramp. consilio seq. ego Franc. Cùm ergo, vt postea subdit ipse Pet. Anc. in huiusmodi scripturis priuatis sit facilis præuẽtio & gratificatio, si illis stetur, voluit illa l. obuiare huic fraudi. Idq́; etiam voluit Bald in ea ipsa l. cùm dicit id fieri, ne detur materia conficienti priuatam scripturam, ponendi tempus, antequàm ea secundùm veritatem conficeretur: hæc enim sunt verba illius: per l. repetita, ff. de fide instrumen. & l. si creditor, C. de fal. & idem Bald. loquens de huiusmodi priuatis schedulis, consi. cxcviij. lib. j. quod & inculcatum est consilio ccccl xvj. lib. v. cuius initium est, ad intelligentiam huius materiæ, col. ij. versiculo, secundò ne fit. non debet (inquit) esse in potestate debitoris prælata die tollere ius creditoris, per illa eadem iura, & prætereà, l. Scia mãcipia, ff. ad Velleia. & l. j. §. editiones, ff. de eden. & l. exemplo, C. de probat. Et facit etiam, quod in eandem sententiam scribit idem Bald. consil. ccxlix. lib. j. reperito consilio cccc. in libris thesaurariæ, col. ij. libro v. & Franc. Ripa in l. priuilegia, col. v. numero 24. ff. de priuilegiis creditor. vbi & illud Petr. Anchar. & Francis. Rampo. loquentium de anteriori mandato, nuncupatim sequitur.

L. scripturas. C. qui pot. in pigno. habe. intellectus.

Quid si ea schedula habeat trium virorum subscriptionẽ.

Quid si procurator eam schedulam fecerit, & appareat de mandato præcedenti.

44 ¶Quæ quidem rationes eandem vim habent in omnibus casibus, in quibus agitur de præiudicio aliorum. Ideò Paulus Castrensis consi. cxxxiij. in causa Ser Ludouici, libro primo, trahit dictam l. scripturas, loquentem de duobus creditoribus, ad creditorem prætẽdentem habere hypothecam priorem tempore ex scriptura priuata, & emptorem prætendẽtem habere dominium rei ex instrumento publico temporis posterioris: vt scilicet hic emptor eximatur illa hypotheca, de qua tantùm constat per illam scripturam priuatam anteriorem: cùm sit eadem ratio, quæ in illa l. scripturas, videlicet suspicio, ne ea scriptura priuata facta fuerit post eam venditionem, ad fraudandum emptorem: ideò (inquit) de tempore illi non creditur in præiudiciũ alterius, quàm scribentis, per l. quædam, §. numularios, ff. de edendo. Et idem in creditore habente etiam priuatam scripturam priorem, & donatario habente posterius instrumentum publicum donationis, respondit idem Paulus Castrensis consi. cccxxxvj. si prima duo statuta, libro secundo, vt scilicet hypotheca cõtenta in illa priuata scriptura debitoris, nõ noceat illi donatario, nisi sit subscripta tribus testibus iuxta dictam l. scripturas, ne sit in potestate donantis, eiusdémque debitoris, præuertere donationem à se factam prælato die, per multa ex dictis iuribus, & alia quædam huc satis pertinentia, vt ibi videre poteris. Quod multùm notandum est: vt id intelligas etiam procedere, cùm instrumentum publicum posterius est ex titulo merè gratuito & liberali, & schedula prior est ex titulo oneroso. Et idem quoque in alio non absimili casu consuluit Coroe. consilio cxxxviij. visis scripturis, columna prima, lib. j. per dictam l. scripturas, & alia iura, & Soci. consilio xlj. in præsenti consultatione, columna vlti. in versiculo, confirmatur hoc fundamentum, libro iiij. vbi loquitur in casu Pau. Castren. in dicto consilio cxxxiij. libro primo, & illum citat, licèt erret in numero consilij. Et eundem quoque Paul. eo in loco sequitur Francis. Ripa in dicta l. priuilegia, colum. v. numero 24. ff. de priuileg. credito.

De eadem l. multa.

Et l. non tantum in duobus creditoribus habet locum.

45 ¶Ex quibus potes intelligere, illam l. scripturas, non solùm procedere in eo casu duorum creditorum certantium de priori hypotheca, de quo loquitur ea l. sed aliàs semper, vbi est eadem ratio, & facultas præiudicandi tertio, vt etiam satis innuunt Barto. Bal. Per. Ancha. Gaspar Calde. Francis. Rampo. & Panormita quibus locis suprà citauimus, & prætereà Bal. in cap. ij. colum. ij. versiculo, in text. ibi inscripti, extrà de fide instrumen. vbi in id dicit eam l. singul. & eam procedere, quantùm ad omnes à debitore causam habentes. & Petr. Anchara. loquens nuncupatim in

De eadem re.

schedula

ſchedula priuata,qua ſeorſum ab inſtrumento venditionis datur facultas redimendi(qui eſt ca ſus noſter)conſi.ix.plurimæ coniecturæ,col.j.in ij.locis.Ioã.Ana.conſi.xl.in quæſtione.& apertiſsimè Alex.conſi.xxv.viſo inſtrumento,col.ij.verſicu.ſed his non obſt.lib.ij.& Soci.in l.j.col. xv.verſiculo,octauò & vltimò,ff.ſoluto matrimonio,& Philip.Deci.in d.c.ij.verſiculo,ſecundò Abb.concludit,extrà de fide inſtru. & ante hos omnes glo. ordin. quam nullus horum allegat, in eo ipſo cap.ij.in gloſ.j.quæ dictam l. ſcripturas, trahit generaliter ad omnem actionem realem.& eam ſequuntur Hoſtien.& Ioan.And.ibi.

46 ¶Quanquàm ſcio Soci.ipſum,ſubtiliſsimum legum interpretem, ſecum veluti pugnantem, de hoc dubitaſſe,an ſcilicet dicta l.ſcripturas, ad alios caſus trahi poſsit.Id eſt in conſi. lxxv. primo aſpectu dicendũ,lib.iiij.quia contra Pau.Caſt.cuius ſuprà dictum cõſilium antè citauerat, dicit Barpto.à Sal.& alios ſolẽnes Doctorex cõſuluiſſe.Et quòd,ſi opus eſſet,multis rationibus oſtenderet eam Pau.ſententiam nõ ſubſiſtere : nec aliud dicit. Scio item Bal.dicto conſi.cxcviij.li.j. non obſtante ea ratione,quam ſuprà ex eo adduximus, in ea eſſe ſententia, vt dicta l. ſcripturas, habeat locum tantùm,cùm agitur de duabus hypothecis.Secus ſi de creditore habẽte hypothecam ex priuata ſcriptura,& emptore nõ habente,quia creditor præfertur:qui quidem eſt proprius ille caſus,in quo Pau.conſuluit,affértque Bal.tres rationes illic omnibus obuias,quæ mihi (vt dicam quod ſentio)non ſatisfaciunt:nec ſi Socin.placuiſſent,eas omiſiſſet. *De eadem re.*

47 ¶Et pro priori ſentẽtia Pau.Caſtrenſis,& ſequacium,facit,quod conſuluit ipſe Pau. in alia ſpecie,conſi.l.lxxiij.in cauſa mota per dominã Dorotheam,lib.ij.quòd in venditione ſimulata non habet locum ſtatutum præferens cõſanguineum in vẽditione.Tamen de huiuſmodi ſimulatione non ſtatur aſſertioni contrahentium,in præiudicium conſanguinei,per dictam l.Seia mancipia,in principio,ff.ad Senatuſcõſultum Velleianum,& l.ſi quis in graui,§.j.ff.ad Senatuſconſultum Sylla.quia potuerunt inuicem colludere in damnum alterius,argumen.d.l.repetita, & ibi no.ff.de fide inſtrumen.& eſt bonus text.in c.ſuper eo.extrà de eo qui cog.conſang.vxoris ſuæ. Igitur probanda eſt ſimulatio probationibus,aut ſaltem cõiecturis legitimis,vt ibi per eum. Et quod ab eodem Soci.ſcriptũ eſt conſi.lxxviij.viſis actis,col.ij.verſiculo,verum eſt,lib.iiij.quòd ſcriptura priuata debitoris non nocet creditoribus,niſi aliter conſtet de debito,quàm per confeſsionem contentam in dicta ſcriptura priuata.per textum in l.ij.§.ſi in emptione. ff. ſi quid in fraudem patro.credo quòd voluit allegare l.j.§.quod ſi in lite,eodẽ titulo.& per nota.per Barto.in l.poſt contractum,colũ.vlti.ff.de donationibus. Cui adde quæ à Cyn.tradita ſunt poſt Dynum,& alios antiquiores in l.vbi adhuc,in xij.quæſt.C.de iure dotium. *De eadem re.*

48 ¶Sed vt redeamus ad dictam l.ſcripturas,cùm omnes fateantur,rationem illius eſſe,ne ſit in mero arbitrio ſolius debitoris,ex ſcriptura priuata,à ſe longo pòſt interuallo confecta, prælato in ea die,ius prioris creditoris tollere:ſitq; & eadem in noſtro caſu ratio,vt iam diximus,quoniam poſſet ſolus emptor,confecta à ſe longo poſt venditionem tempore ſcriptura priuata,& die contractus,aut ſequente in ea appoſito (id vulgò noſtri *antidater* appellant) conſanguineos iure retractus priuare,eiſq; venditorem præferre:nihil omnino dubitandum eſt, quin & ea lex ad hũc caſum,& cæteros omnes,in quibus illa eadem eſt ratio, compræhendat,non quidem per extenſionem,ſed ſicut genus compræhendit ſuas ſpecies:vt per Petrum,& Cynum in l.iura nõ in ſingulas,ff.de legibus,& in l.quod verò,& ibi Baldus eodem ritu. cum infinitis propè concordantiis à me collectis in repetitione l.ſi vnquam,in verbo,libertis,nu.45.quorum ſententia, & ſeq. C.de reuoc.donat. *Deciſ. princ. quæſtionis.*

49 ¶Fateor tamen,quòd ſi nõ agitur de præiudicio conſanguinei,ſed tantùm emptoris,qui eã ſcripturam fecit,non minus fidei aduerſus eum facit,quàm publica.l.Publia.§.vlti.ff.depoſi.& l.generaliter,C.de non nume.pecunia,cum ſimilibus.Etiamſi nec diem habet,nec Conſulem,l.cùm tabernam,§.idem quæſiit,& ibi Bar.in primo no.& etiam Angel.ff.de pigno.& gloſſ.in d.l.ſcripturas,in verbo,notarij.& ibi clarius Bal.C.qui pot.in pig.habe.gl.in §.ſancimus,25.quæſt.ij. & Ioan.And.& Domi.in c.abbate ſanè,§.vlti.de ſentẽ.& re iudica.lib.vj.idem Ioan. And.in c.inter dilectos,col.ij.extrà de fide inſtrumen.Bar.in prima conſtitutione ff.in prin. colum.j. & in l. in ſumma,§.item Labeo.& ibi Angel.ff.de aqua plu.arcen.Bal.in prima conſtitu.C.in §.quibus, colum.ij.verſiculo,deinde no.quòd leges,& in rubric.C.de fide inſtru.colum.penulti.& in c.ij. colum.ij.verſiculo,quæro vtrùm priuata,extrà de fide inſtru.& conſi.cccxxxj. reuerende pater, poſt princip.lib.ij.Angel.in authen.quod ſine,C.de teſtamẽ.& in l.ſciendum,col.j. & ibi Barb. col.vij.ff.de verborum obligat.& in §.ſi quis igitur,in Authen.de inſtruc.aut.& fid.Lanfranc.in reperi.c.quoniam contra falſam,in materia productionis inſtromentorum, in vlti. quæſt. extrà de probatio. Alex.in l.Prætor,in princ.col.j.ff.de eden.& conſi.lxx.viſo proceſſu inquiſitionis, colum.iij.verſiculo,ecce ego,libro j.vbi hanc dicit eſſe communem opinionem. Barba. cõſilio *An autem ſtetur huic ſchedulæ in præiudiciũ ipſius emptoris.*

xxvij. vbi Christus, colum. iij. lib. iij. & consilio lviij. omnipotentem, col. xiij. versiculo, & etiam faciat, lib. iiij. vbi ad hoc dicit sing. esse tex. in d. §. quæsiit.

Quædam aduersus priorem sententiam de præiudicio cõsanguineorũ. An dies requiratur in priuata scriptura.

50 ¶Sed sunt quædam, quæ aduersari videntur illi nostræ sententiæ, qua diximus non esse credendum huic priuatæ scripturæ emptoris, quantùm ad tempus pertinet, in præiudicium cõsanguineorum. Nam primùm, quod dictum est, priuatam scripturam sine die & Consule facere fidem, non procedit, si is qui ea scriptura vtitur, tempore innitatur, id est, vt rudiores intelligant, se fundat in tempore. Nam tunc requiritur dies in ea scriptura, ex sententia Bart. in d. §. idem quæsiit. Bal. in d. prima constitu. C. & in dicta rubri. C. de fide instrumen. quibus locis suprà citauimus, & in d. l. scripturas, & cõsi. ccclviij. quæritur vtrùm in priuata, in principio, lib. iiij. Angel. in d. §. si quis igitur, per tex. in l. creditor, C. qui potio. in pigno. habe. Alex. cons. cvj. magnifice Prætor, colum. iij. versi. secundò respondeo, lib. iij. & consil. cxxxij. in causa & lite vertente, col. ij. versic. quò ad tertium dubium, lib. iiij. Ex quo non obscurè declaratur, quòd si scriptura priuata habet diem, facit fidem de tempore, si de eo agatur.

De eodem.

51 ¶Deinde sunt, qui constantissimè asseuerant, scripturam priuatã haud dubiè facere fidẽ in præiudicium scribentis, etiã sine die & Consule, nõ verò in præiudiciũ alterius. Ita enim voluerunt Io. And. & Dominic. in d. c. Abbate sanè, §. vlt. de senten. & re iud. lib. vj. & Barb. in d. l. sciẽdum, col. viij. ff. de verb. oblig. & iterum in repetit. rub. de fide instrumen. chat. 8. col. iij. versi. quintò si ita esset. & palàm atque apertè sentiunt, quos citauimus suprà, versic. ab hinc ij. Et consequenter omnes non minus apertè declarant, quòd si scriptura priuata sit cũ die, etiã aliis præiudicat.

De eodem.

52 ¶Quid quòd ipse Barb. in d. l. sciendũ, atque eadem col. viij. in ea est opinione, vt etiam cũ agitur de tempore, non est necessaria dies in ipsa scriptura priuata, per text. in d. l. cùm tabernam, §. idem quæsiit, ff. de pigno. nam ibi (inquit) agitur de obligatione pignoris rei, quæ si prius fuisset alteri obligata, non valuisset obligatio de eadem re facta: saltem inutilis atque inefficax fuisset respectu prioris: potior enim est in pignore, qui prius credidit pecuniã, & accepit hypothecam, l. potior, in princip. ff. qui potiores in pignore habean. cum similibus, & tamen in d. §. idem quæsiit, dicitur, quòd non requiritur dies. Ex quo illud conficitur, nec tum requiri diem in priuata scriptura, cùm de tempore agitur.

Responsio ad contraria.

53 ¶Sed quod his respõdeatur, in promptu est. Nã & qui dicunt scripturã priuatam exigere diem, si quæstio pendeat ex tempore, non propterea dicunt eã fidem facere aduersus tertium, si in ea dies sit in apposita: neque enim id ab illis tractatur, quin maior pars eorũ allegãt d. l. scripturas: vbi & hoc ex ea notat Bald. sicuti diximus. Igitur secundùm eam l. debet intelligi dictum illorum, ex doctrina Ioannis Andreæ, in ca. cùm nuntius, paulò ante finem, extrà de testibus. & Bartolus in l. non solùm, §. si liberationis verba, ff. de liberatione legata, cum similibus à me alibi adductis. In ea autem l. scripturas, priuata scriptura cum die, non facit fidem contra tertium, nisi sit tribus testibus subscripta. Igitur & id censentur illi voluisse obtinere, cùm tractatur de præiudicio alterius.

54 ¶Sed & qui dicunt scripturã priuatam sine die & Consule probare contra scribentẽ, non cõtra tertium, allegant quoque dictam l. scripturas, vt proinde etiam intelligas eos negare, eandẽ scripturam priuatam, etiã cum die & Consule: probare cõtra tertium, nisi iis interuenientibus, quæ requiruntur ex ea l. Nihil autem moror illam Barba. sententiam, qui vt in hoc solus est, ita non satis sapit, vt est Plauti sententia. Et is quidem solet prima quaque occasione, vel leuissima, omnibus aduersari. Nec id quod dicit, probat ille textus ab eo allegatus. in dicto §. idem quæsiit: nam licèt ibi agatur de obligatione pignoris, tamen nulla est quæstio de hypotheca, aut alio iure alterius, sed tantùm de præiudicio eius, qui illam scripturam priuatam confecit.

Quid, si ea schedula visa fuerit iam ab initio à viris literatis.

55 ¶Nec tamen omiserim, quòd si illa scriptura priuata, nõ subscripta tribus testibus, visa fuerit iam ab eo tempore in ea cõpræhenso à viris literatis, qui in id ipsum testificentur, satis erit ad probandum id, quod in ea continetur etiã in præiudicium aliorum: vt dicit no. Bal. loquens nuncupatim in hoc casu, dicto consi. cxcviij. col. ij. versi. & ex hoc pono talem conclusionem, lib. j. per id quod de amissis instrumentis voluit. Cy. post Petr. in auth. si quis in aliquo, quam legit cum l. procurator, in iiij. quæst. C. de eden. Et dicit idem Bal. in eodem consilio id probari in cap. cùm olim, le j. extrà de censibus. sed credo quòd voluit allegare in titu. de priuileg. vbi est optimus textus, quem & ipse Cyn. vbi suprà, citat.

56 ¶Et adde Bart. idem volentem in dicta Authentica, si quis in aliquo, col. ij. & ibi Alberi. colum. iiij. num. 4. Angel. colum. vlti. & Philip. Deci. numero 28. & eundem Bart. in l. ij. §. Diuus, colum. ij. ff.

ij.ff.de iure fisci.& in l.j.col penul.versic.iuxta prædicta,& ibi Franc.Ripam nume.8. & seq.& Alciat.in versiculo,Celsus ait,ff.si certum petat.& eundem Barto.in l.sicut,& ibi quoque Ang. C.de fide instru.Bald.in cap.j col.vlt.tit.qui testes sunt necessa.& Anto. in d. cap. cùm olim,in principio,& ibi quoque Panorm.in glo.vlt.de priuileg.eundem Panorm.in cap.Albericus, col. ij.versic.secundo casu,de testibus.Rapha.Co.consil.cxxxvij.consultus,in fine primi dubij.Pau. Castren.consil.ccclx.circa primum,in primo dubio,lib.ij.Ange.Aret.in §.sed & si pater, col.j. versiculo,aduertas,Instit.quibus modis ius patr.pote. sol. Alexand. in l.ij. columna penultima, C.de bonorum possessione secund.tabul.& consilio cxcvj.viso testamento dicti Francisci, col. ij.versiculo,non obstat quòd nonnulli,lib.ij.& Guid.Pap.consilio lxxv.adhærendo,column.ij. versiculo,ideò in illa.Fel.in c.sicut,colum.j.extrà de re iudic.Iason consil. xlij.in præsenti, col. j.lib.j. Stephan.Bertrand.consilio cccvij.loquendo, col.iij.lib.j.& Philip Deci.in c.ij.columna antepenul.versic.& in prædictis,de probatio.& consilio lxxxij.viso processu agitato, circa medium,versiculo,quartò & vltimò.& iterum consilio ccxv.in causa vertente,columna j.Matthæ. Afflict.decis.Neapolitana cclxxiiij.quæsitum fuit,numero 4.& decisi. ccclj. aliud dubium,numero 5.Alciat.in tractatu Præsumptionum,regula iij.præsumptione xxxj.numero 3. qui omnes dicunt id quod diximus,scilicet, testes qui dixerunt de tenore instrumenti, debere esse peritos & expertos,qui sciant intelligere eum tenorem & probè cognoscere, esséne instrumentum in forma probante,an non.Et id quidem erit pro prima limitatione.

57 ¶Secundò autem limita,vt non procedant quæ dicta sunt, si ex forma statuti priuata scriptura habeat vim publici instrumenti:tunc enim faceret fidem de tempore aduersus aliũ, qui haberet instrumentũ publicum:vt expressim post Io.Per.& Bened.Capram,respondit Socin.consil. cclxl.circa præsentem,lib.ij.Verum id non placet Franc.Rip.in d.l.priuilegia, colum. v.nu.24. ff.de priuile.credito.Nec mihi quoque:quia id statutum intelligi debet,vt scilicet habeat huiusmodi scriptura vim publici instrumẽti aduersus debitorem,qui eam cõfecit, non etiam aduersus tertium,ex sententia Bal.in l.vl.C.si aduersus credito.& in l.j.C.commu.de legatis.Ex quo etiam potes intelligere,nihil in nostro casu immutare prædictum statutum,si quod esset. *Quid, si ex statuto huiusmodi schedula habeat vim instrumenti publici.*

58 ¶Vtrùm autem illi tres testes,quorum subscriptio requiritur in scriptura priuata, vt fidem faciat de tempore,ex dispositione dictæ l.scripturas,C.qui potiores in pignore habean.debẽt esse masculi,an verò & mulieres interuenire possunt, quia is textus nuncupatim loquitur de viris, cùm dicit trium vel amplius virorum subscriptiones, nihil hîc dicemus, quandoquidem hanc rem plenissimè tractauimus in nostris Legibus connubialibus, quo loco de auaritia mulierum disseruimus,vbi videre poteris. *An mulieres sint testes idoneæ in huiusmodi schedulis.*

59 ¶Quid autem,si in ea scriptura priuata sint tantùm inscripti duo testes, sed adsunt alia adminicula maioris ponderis & autoritatis,quàm vnus testis: vtrùm tunc ei standum sit in præiudiciũ alterius,ac si ea scriptura munita esset tribus testibus.Super qua specie nuncupatim consultus, cùm ex facto contigisset,Rapha.Fulg.consil.cxxxiij.proponitur probatum, col.ij.versicu.ad l. autem scripturas,respondit standum.Imò & si (inquit) nulla omnino scriptura interuenit, sed tantùm tribus testibus probatur confessio extra ius omissa,idem est.& in id multa allegat,quæ tu ipse per te videre poteris.Sed tu tamen hæc notato,quia vix ea ab alio tacta comperies. Sed quantùm ad id postremum,ego audenter assero satis esse in id duos testes,qui deponant de hypotheca & tempore illius.neq; enim ad hypothecam requiritur scriptura, & satis est eam testibus probari,l.contrahitur, ff.de pignoribus. Igitur satis sunt duo testes,cùm nulla lex sit, quæ maiorem numerum requirat.Et idem quoque est in casu nostri pacti de reuendendo. *Quid si in ea sint tantũ duo testes, sed sunt alia adminicula.* *Quid si id probatum sit tribus testibus.*

60 ¶EX HOC AVTEM, quod hîc dicitur in nostra consuetudine, apertè declaratur,emptorem præcisè cogi ex hoc pacto reuendere & tradere,nec liberari soluendo interesse.Quod an procedat de Iure cõmuni,videbis per Corneum, qui propè vbique distinguit inter pactum de reuendendo,& pactum de restituendo,consilio iiij.multùm diffusè,columna ij.versicul.pactum de reuendendo,lib.j.& consilio cclxj.cum quo præmittendum,columna ij.versiculo, pactum autem,eodem lib.j.& consilio ccclxvj.visa copia.colum.penult.versic.sed vbi fit pactum, eodem lib.j.& consilio ccxlvj.in hac consultatione,lib.iiij. & consilio cclvj. primus consultationis articulus,ferè per totum,eodem lib.iiij.Alexan. consil.ccxij.ponderatis his,columna iij. versiculo, & etiamsi quis promisisset, li.vj. & iterum consilio cccxxxij. quod est eiusdem initij, columna vltima,eodem libro vj.Francis.Aretin.latè consilio vj.viso instrumento,in primo dubio.Soci.consilio cclij.in causa domini Ioan.columna v.versiculo,circa tertiam quæstionem, per totum illud dubium,lib.ij.& consil. xvj.anno Domini,in pluribus locis,lib.iiij. Ludo.Bol. consilio xxv. in amplissimo, colum.v. in iiij.dubio.Stepha.Bertran.consilio cccxvj. viso casu, in ij. dub.lib.j. & Phili.Dec.consil.502.ex duobus,col.ij.versic.sed dato quòd valeret.& cons. *Vtrũ emptor, qui promisit reuẽdere, præcisè teneatur tradere.*

sequen.superioribus,col.j.vers.secundò reuocatur.Hiero.Cagn.distinguentem, vt suprà in re-
petitio.l.ij.col.v.vers.tertiò ooto,C.de pact.inter emptor.& Chassc.in consuetud.Burg. titulo,
de rentes vendues à r'achapt,§.j.in verbo, *rentes*,col.iij.versi. aduerte vt hic, in postrema editione.

§. *11.*

AIS nonobstant, que ledict achepteur ait ainsi donné ladicte grace de retraict audict vendeur, si l'vn des lignagiers vient le premier, & dedans l'an face offre de retraict, ledict achepteur le doit receuoir, & luy declarer comme il a donné ladicte grace audict vendeur.

ERUM nonobstante hac redimendi facultate ab emptore concessa, si consanguineorum venditoris quispiam praeuenerit, & intra annũ offerat retractum, tenetur emptor eum admittere: ipsúmque certiorem facere de huiusmodi facultate venditori à se concessa.

GLOSSA I. ET VNICA.

1 *Id pactum non impedit cõsanguineum, quin possit interim retrahere.*

X HOC IGITVR §.intelligis,quòd licet pactum de reuẽdendo sit in contractu appositum,ita vt venditor repellat consanguineos,vt scribitur in §. præcedenti: non tameo impedimento est,quin interim,antequàm venditor retrahat,admittatur consanguineus,vt etiam de iure procedere asserit Matthæ. Afflict.in tract. Protomixeos,in verbo,licet enim suprà diximus,col.vj.vers.itẽ quæro de alia quęstione,motus quidẽ hac ratione,quòd id pactum de reuendeodo nõ facit,quin venditio sit pura & perfecta,licet resolui possit:sicut dicimus de pacto addictionis in diem,l.ij.ff. de in diẽ addic. & de pacto legis cõmissorię,l.j.ff.de lege cõmisso.Et ita dicit concludere Sebastianũ Neapodaoũ in tractatu de Iure cõgrui,in verbo,emit.quam rationem posteà pleniùs discutiemus.Et idem & in hoc retractu,& in feudali,dicit Carol.Molend.in consuetudinibus Parisien.tit.j.§.xiij.gloss.v.numer.22.

2 *An autẽ pendente tempore illius, currat tẽpus consanguineo, ex nostra consuetudine.*

¶SED QVÆSTIONIS EST,an tameo incontinenti à contractu venditionis,in quo data est ea facultas redimendi,currat tẽpus anni,non obstante ea facultate,an verò ab ea facultate finita tantùm. Id quod minimè dubium est, quantùm ad hanc oostram cõsuetudinem pertinet,quæ apertissimè declarat tempus ab inioo currere,nõ expectato fine huius facultatis,cùm dicit, *& dedans l'an face offre de retraict.* quibus verbis dilucidè ostendit consanguineum non esse admittendum etiam durante ea facultate, nisi veniat intra annũ, qui quidem annus intelligitur de anno venditionis:neque enim intelligi potest de anno trãsactæ facultatis,cùm ea adhuc duret.alioqui ea verba, *& dedans l'an face offre de retraict*, essent superuacua, & frustra hîc apposita: quod minimè dicendum est.l.aut Prætor,& ibi Recentiores,ff.de iureiur.& c.pastoralis, & ibi not.de appellatio.cum similibus.Nam & ex statutis & consuetudinibus sumitur argu.à contrario sensu: vt latè per Roma.consi.cccxcix.vt præsens consulatio,col.j.& ij. & per Alex.Iaso.& alios recentiores in l.j.ff.de offi.eius cui mand.est iurisdictio,præsertim cùm verba eorũ essent aliàs inutilia,& otiosa,nam & tunc etiam sumeretur ad correctionem iuris communis,secundùm Bald.in l.coouenticula,C.de Episco.& cler.cum aliis multis concord.adductis in d.l.j.

Arg. à contrario sensu sumitur ex statuto vel consuetudine.

3 *Conditio nõ leuem solennitatem inducit.*

¶Et eò quidem magis,qoòd ea verba sunt cõditionaliter prolata,cùm dicitur, *si l'un des lignagiers vient le premier, & dedans l'an.* Nam conditio, quæ apponitur per legem vel statutum, ounquàm dicitur continere leuem solennitatem:sed necesse est,vt ea existat,argu.l.Prætor,in principio, ff.de collatione booo.ita enim voluit Bal.io auth.matri & auiæ,col.j.versi. quidam tamen dicunt,C.quando muli.tutel.offic.& sequuntur Alex.Franc.Areti. & Ias.io l.moribus, quæ est ij. §.vlt.ille col.ij.vers.passus ooo potest,alter colum.vlt.versi.secundò principaliter,hic colum.ij. versiculo,limita istam regulam,ff.de vulg.& pup.vbi ex eo dicunt, oon leue id esse aut censeri, quod per conditionem profertur.& ipse Franc.Aret.io c.in causis, col.iij. extrà de testibus.& idem quoque Alexand.in l.vlt.in princip.colum.vlt.C.de iure delibe. & in l.j.in fi.ff. de libe.& posthu.Fel.in c.cùm dilecta,columna vij.versic.secundum signum,extrà de rescriptis.& in cap. quod ad consultationem,columna ix.versiculo,remedia,de re iudicata.& io robr.de probatio. columna ij.versiculo,sed aduerte.Ias.in l.cùm quid,columna peoultima,versiculo, adde etiam, ff.si certum petatur,in ij.lect.& in l.ij.§.j.columna iiij.ff.soluto matrimo.& in l.Gallus, §.quidam rectè,columna j.& iterum in §. etiamsi à parente, in ij.oot. ff.de liber. & posthumis.& in repetit.l.si is qui pro emptore.colum.xiiij.numero 44.ff.de vsucapio.Philip.Dec.in c.ex parte,

le ij.

le ij.colum.ij.versi.io glo.ibi,& renuntiat,extrà de appellatio. & consilio xj.quoniam indicantium,col.vj.versiculo,solum contra testamentum. vbi & ex hoc dicit, quòd conditio formã inducit,& Catel.Cotta,qui id dicit sing.memor.incipien.conditio quæ apponitur, & iterum memor.incipien.lex quæ loquitur.& Matth.Afflict.decis.Neapo.cclv.si præstitus,nu.4. & Ludo. Gozad.consilio lxxvj.circa,col.ij.num.13. *Conditio formam inducit.*

4 ¶Nam & cõditio habet vim causæ finalis,vt declarat Bar.in l.ij.§.vlt.col.j.ff. de donationibus. & probatur in l.demonstratio,§.quod autem,ff.de condit.& demonstr. Eáque est de substantia probationis,vt dicit idem Bald.consil.cxxij.vtrùm dictus processus,col.j.versi.allegatur tertiò, lib.iij.& debet seruari in forma specifica,l.Mæuius,& l qui hæredi,ff.de condit.& demonstrat. Hincque in conditionibus non admittitur moræ purgatio,l.Thais,§.intra.ff. de fideicommiss. liberta.vbi etiam probatur,nihil aduersus id facere fauorem libertatis.& l.si super,& ibi Bal.in fi.Alex.& Iason in iij.not.C.de transactio.& l.j.cum gl.& ibi Recentiores.C. de institutionib. & substitutionib.& l.si intra,ff.de statuliberis.vbi & illud de libertate probatur. & voluit Cy. in l.si maior annis,C.de transactio.& in l.si plures,col.pen.C.de conditio,insert.Bat & Imo.in l.hæc conditio,si in Capitolium,ff.de conditionib.& demonstrationib.Doct. vbiq;.Vt interim omittam eam rationem,quòd cùm consanguineus statim possit retrahere, non expectato tempore facultatis,vt hîc dicitur:consequens est,vt id facere debeat intra annum: alioquin haberet ad retrahendum non eum tantùm,sed & totum tempus facultatis,& prætereà alium annum ab ipsa facultate,cùm tamen consuetudo vnum tantùm annum tribuat. *Cõditio habet vim causæ finalis. Et debet seruari in forma specifica. In conditionibus non admittitur moræ purgatio.*

5 ¶SED DVBIVM EST, quòd si nostra cõsuetudo id non declarasset, vtrùm iste annus curreret statim à venditione,non expectato tempore ad reuendendum præstituto: an verò non nisi finito eo tempore.Id quod nos abunde tractare decernimus, quòd res sit frequentissima, & quæ multùm torqueat nostros causarũ patronos, atque litigatores ipsos. Videtur igitur primùm,tẽpus retractus consanguineis non currere, nisi transacto tẽpore cõcesso vẽditori ad redimendũ,idque multis magnisque rationibus. Nam primùm emptor nõ est dominus irreuocabilis,pendente hoc tempore,cùm liceat venditori rem redimere,non ab ipso tantùm emptore sed à consanguineo ipso,si iam redemisset,vt cauetur suprà,§.j.vbi & id de Iure cõmoni procedere docuimus.Ex quo patet rem vẽditam durante spe ac facultate luitionis siue redemptionis non videri omnino esse extra familiam venditoris,nec plene inte in familia emptoris: argu.eorum,quæ no.in l.qui habebat,& ibi gl.& Bar.ff.de leg. iij.& l.legata, §.j. & ibi quoque Bar.ff. de supel.legat.de quo & nos diximus suprà tit.præced.in præfat.nu.36.& vt gloss.relinquamus *Sed an currat inspecto iure communi.*

6 ¶Præsertim,quòd qui habet actionẽ ad rem,vt in hoc casu habet venditor,qui potest reuocare rem,eam ipsam habere videtur.l.qui actionem,ff.de reg.iur.& ibi concord. Et ita quidem habere,vt æquè releuẽtur ab onere satisdandi,ex l.sciendum,ff.qui satisd.cog.ij.qui actionem habent ad rem,ac si rem ipsam haberent,secundùm Bald.& Imo.in l.facere,ff.sol.matrimo. Ang. Alex.& alios in d.l.sciendum,vt eos allegat,& sequitur Philip.Deci.cons.xxiiij.cuius superscriptio incipit,mulier cui propter inopiam,col.ij.vers.tertiò suadetur.Ex quo illud sequitur, rem ipsam videri adhuc esse in familia vẽditoris, ad quam redimendam habet actionem promptam & præsentem.Ratio autem nostræ consuetudinis est,ne res exeat extra familiam:vt plenè diximus in d.tit.præced.§.xxvj.glo.j.nu.40.quare autem,& alibi sæpe.Ergo & interim cessare debet retractus,l.generaliter,C.de Episcop.& cleric.cum simil. *Qui habet actionẽ ad rem ipsam,rem habere videtur, vide num. 48. & seq. Eáque excusat ab onere satisdandi, vide numer.48.*

7 ¶Et hanc rationem confirma ex eo,quod tradit Barb.consi.lj.scripsit,col.xiij.versi.isto modo, lib.j.quòd vbicunque est in potestate vẽditoris redimere res in alium translatas,perinde habetur ac si res iam esset retracta,per tex.in l.qui potest facere,ff.de reg.iur.& gl.in l.cùm notissimi,§.j.C.de præscr.xxx.vel xl.anno.& alia quædam si.Cui adde optimũ tex.in l.cùm in secundo,vers.vlt.ff.de iniust.testa.vbi sufficit conditionem in futurum conceptam esse possibilem,vt institutio sub ea facta in secundo testamento rumpat testamentum,licet posteà non existat. *Qui potest retrahere, perinde est ac si iam retraxerit, vide nume.50.*

8 ¶Secundò,hæc consuetudo loquens de venditione,debet intelligi de ea,quæ omnibus numeris est perfecta,cõsummata,absoluta,& ex qua dominiũ plenè & perfectè & irreuocabiliter fuit translatum,vt scilicet in potiori pleniorique significato accipiatur.l.j.§.vlt.cum ll.seq.ff. si ager vectiga.& l.si duo patroni,§.j.ff.de iureiuran.quod & in statutis procedere tradit Bal.in c.cùm non liceat,in fi.extrà de præscriptio.Nam semper altâs verba in dubio intelligũtur pleno iure, vt dicit Bald.in l.cùm mota,col.ij.vers.vlterius oppo. C.de trãsactioni. Venditio autem in hoc fit,vt dominium transeat in emptorem.l.cùm manu,quæ est pen.§.vlt.ff.de contrahend. empt. Eiúsque ea vis & natura est,vt si venditor sit dominus, & emptor quoque dominiũ cõsequatur irreuocabile:alioqui de euictione vẽditor teneatur.l.ex empto,in principio,ff.de act.emp.Nec *Res semper in potiori significatu debẽt intelligi.*

perfectum

Perfectum quid sit.

perfectum dicitur, nisi quod omnibus suis partibus constat, l.j.ff.de origine iuris: siue quod non perfectionis ordine compleatur, c.nihil, vij.q.j. Cùm ergo dominium hoc in casu nõ sit perfectè & incõmutabiliter acquisitũ emptori, qui proprius finis est emptionis, & intẽtio vtriusque contrahentium: sequitur hanc non esse perfectam venditionẽ, quandiu dominium reuocari potest.

Alienatio propria.

9 ¶Nam nec alienatio propriè dicitur, nisi quãdo dominium plenè & irreuocabiliter est alienatum. l.j.C.de fund.dot.ita enim per eum tex.voluit Bal.in c.j.§.aut si libellario, ad finẽ, ti.quib. mod.feud.amitt.l.j. Nec similiter vera & absoluta est donatio, nisi quæ ita fit, vt nullo casu reuocetur. l.Senatus, §.sed mortis causa, ff.de mort.cau.donatio. Et alibi dicitur, non videri perfectam donationem causa mortis factam, ante quàm mors insequatur. l.non videtur, eod.tit.quod non ob aliud fit, nisi quia interim reuocari potest, vt ibi notat. Ideò Signo. consil. viij. quæstio, ad finẽ.dicit ex eo tex.quòd quandiu donatio reuocari potest, nõ est perfecta donatio. Hincq; videmus, appellatione donationis simpliciter non venire donationem reuocabilem, l.j.in prin. & l.filiusfamiliâs, §.pari, ff.de dona.ex quibus idem Signo.consil.xcvj.nu.17. illud axioma trahit, verbum simpliciter prolatum magis adaptari ad speciẽ irreuocabilem, quàm reuocabilem. Et vt scribitur in l.omnes, §.j.ff.de reg.iur.non videtur perfectè cuiusquam esse, quod ex causa auferri potest. & in l. non videtur, ff.de acquir.possess. non videtur possessionem adeptus is, qui ita nactus est, vt eam retinere non possit. Nam nec possessio tradita intelligitur, quæ iure auocari possit. l.ratio, in principio, & ibi Bar.in epitome, ff.de acti.empt.& l.iij.§.si quis seruum, ff.de statulib.vbi non videntur dati nummi, qui auelli ei, qui accepit, possunt. & in l.qui scit, ff.de sol. qui sic soluit, vt recuperet, non liberatur: quemadmodum non alienãtur nummi, qui sic dantur, vt recipiantur. & in l.cùm quis, §.qui hominem, & l.qui decem, §.vlt.& ibi Alberic. ff.eo.tit.vbi solutum non videtur, quod creditori auferri potest: quas in id citat ipse Alberi.in d.l.non videtur, de acquir.possess. Nec enim videtur pretium recepisse, qui alteri tenetur restituere. l.j. C.de vendit.rerum fiscal.vt & eam expendit Alberi.vbi suprà.

Non confunduntur quæ reuocari possunt.

10 ¶Tertiò acquisitio dominij, quę est reuocabilis, non attenditur: vt satis ex eo patet, quòd pignus siue hypotheca, seruitus, vsusfructus non extinguũtur, nec confundũtur per huiusmodi acquisitionem reuocabilem rerum his oneribus obnoxiarũ siue subiectarũ, ab eo factam, cui debentur. l.ex sextante, quæ est pen.§.Latinus, & ibi Pe.Iac.Ra.Cy.& Bar.ff.de excep.rei iud.& l.debitor.& ibi quoque Bar. & Roma.col.j.in ij.not. ff.ad S.C.Treb.& l.legatarius, & ibi Fran. Aret.& Ias.qui ex hoc dicit, id quod suprà assumpsimus, non attẽdi acquisitionẽ dominij reuocabilem, ff.de leg.j.cum alijs multis si.& concord. à me latè adductis suprà tit. præcedente, §.j. gl.vij.in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, numer.70.& quod in simili, & seq.

Rei suæ, sed reuocabilis, valet legatum, aut fideicõmissum.

11 ¶Hinc & quartò, quòd licet res mea mihi non possit relinqui per legatum, aut fideicõmissum, l.proprias, C.de lega.& l.cætera, §.j.ff.de leg.j.nec id quidem in totum, nec in parte, l.huiusmodi, §.si Titio, & ibi Ias.in ij.not.ff.de leg.j. Et si tẽpore testamenti res mihi legata non erat mea, sed posteà, cedente scilicet die, mea facta est ex causa lucratiua, extinguatur legatũ, §.si res aliena, Inst.de leg. Tamen vtrunque intelligitur, si ita mea erat, aut mea facta est, vt à me auelli non possit: aliâs enim in primo casu valet legatum, in secũdo non extinguitur: vt de primo est text. in l.non quocunque.§.j & ibi Doct.ff.de leg.j.& in l.apud Iulianum, §.si Titius, & ibi Doct.eo. tit.& Franc.Aret.in l.multùm, col.ij.versic.& tene menti, ff.de verb.oblig.vbi dicit sing.text.in d.l.non quocunque, §.j.& Ias.in l.si tibi homo, in prin.ff.eo.tit.& Philip. Dec.consi.xlvij.quòd suprà, col.j.Fran.Rip.in repe.l.si aliquam rem, colum.iij.versic. Intellige textò, ff.de acquir.eod. possess. De secundo est tex.in d.l.non quocunque, in prin.& ibi gl.& Doct.& Bar.in l.Mæuius, §.duobus, col.vij.versi.sextò oppon.ff.de leg.ij.

Rei suæ, sed reuocabilis, valet emptio.

12 ¶Quintò simile est, quòd licet rei suæ nulla sit emptio, aut stipulatio, vt de primo est text.in l. suæ rei, ff.de contrah.empt.de secundo in l.nemo rem suam vtiliter, & l. nemo rem suam futuram, & l.si rem meam, & l.existimo.ff.de verbor.oblig. Id tamen procedit in re perfectè & irreuocabiliter sua: alioquin si ab eo aliquo remedio euinci possit, secus est: vt de emptione est tex. in l.cùm res, & ibi glo.Bal.& Sal.vterq; in epitome eius l.C.de contrah.emp.Per.à Bel. Petri. & Pau.Cast.in d.l.huiusmodi, §.qui seruum, in fi.& ibi quoque Alexand.col.j. ff. de leg.j.idem Alex.in l.qui Romæ, §.duo fratres, col.xxviij.versic.item inquantum, ff.de verb.oblig.& consi. c.super primo dubio, col.uj.lib.vij.& Carol.Rui.cons.clxiiij.de pluribus, num.4.lib.j.& consi. cxlviij.casus iste, col.iij.nu.7.de leg.ij.consi.lxvj.quia dubia, col.iij.nu.8.lib.iiij. De stipulatione autem voluit Franc.Are.in d.l.existimo, colum.j.vers.secundò limitatur. eo quidem argumento motus, quod de pignore rei suæ suprà diximus. Et idem de donatione rei suæ respõdit Caro. Rui.cons.xx.ponderatis, colum.iij.num.3.lib.j. & ante eum voluit Roma. quem non allegat, in l.quòd si vir.quam legit cum l.dotalem, nu.6.ff.solut.matrimoni. ex hoc limitans l. proprias

res

res tuas,C.de leg.} Et idem quoque de conductione & emptione in emphyteusim ipse Ruin. d.consil.cxliij.lib.j.

Rem suam, sed reuocab.lem, quis vsucapere potest.

13 ¶ Sextò,ex eodem fonte fluit, quòd licet dominus rem suam vsucapere non possit, l. sequitur, quæ est iiij.§.lana,& ibi gloss.ff.de vsucap.& l.in bello,§.si quis seruum,ff.de capti.& postli.reuer.Id tamen procedit,cùm quis est dominus irreuocabilis: nam si ab eo reuocari possit,potest vsucapere,vt declarat d.§.si quis seruum,& ibi Barto.& gloss.in d.l.sequitur,§. fructus,in glo. magna,ante fin.& ibi quoque Barto.etiam ad finem,Angel.Imo.& Pau.Cast.circa medium,de vsucap.& ipse Imo.in eadem l.§.lana,Bald.in d.l.non quocunque,§.j.& ibi Ias.qui eam glo.dicit not.ff.de lega.j.& idem Bald.in l.si vi,quæ est iij.column.ij.versiculo,secundò oppon.quòd iste emptor,C.de his quæ vi metúsve caus.fiunt.{Rom.in d.l.debitor,col.j.vers.item dicimus, in simili.& in d.l.quòd si vir.}& Panorm.in c.grauis,colum.v.versic. aduertendum tamen est, extrà de restit.spolia.Philip.Dec.cons.xxxix.cuius hęc superscriptio est,an detur restitutio,col penult.vers.vltimò non obst.Io.Fran.Balb.in tract.præscrip.in j.parte iij.partis principal. in iij. quæst.ad prin.& iterù in xij.q.in fin.rursúmque in iiij.parte iiij.item partis principalis,in xxv. quæst.paulò ante fin.vbi de hoc dicit esse bonam glo.in l.longę,ff.de diuer.& tempo.præscrip. sed credo quòd voluit allegare gl.in l.in accessione,eod.tit.quæ optima est, & eam idem allegauerat in d.xij.q.nam in d.l.longæ,nulla est gloss.quæ huc accedat.

Perfectum dominium habere quis dicitur, cum liberè potest alienare, vide nume. 52.

14 ¶ Septimò,ad confirmationem præcedẽtium,quæ eò tendunt, vt probent hunc emptorem non esse perfectè dominum,facit & hæc ratio:quia illud non dicitur esse perfectum dominiũ, cuius prætextu quis non potest liberè alienare rem ipsam,quando alienatio prohibetur fieri in præiudicium alterius,l.fœminę,§.illud,& ibi Bal.in fi.& iterum,§.vlt.C.de secun.nupt.& §.j.vers. nobis ergo,in fi.cùm dicitur,quemadmodum perfectis dominis cõpetit.& ibi Ang.col.j.versi. ibi quemadmodum,in auth.de restitu.& voluit etiam Franc.Aret.in l.si quis vi.§.j.col. penult. versi.sed ista diffinitio,ff.de acquir.possess.& consil.xix.ex facto,col.ij.vers.sed remanet.& Ant. Rub.cons.xxvij.difficultas,post prin.Hic autem emptor,qui emit cum pacto reuendendi, non potest liberè aut certè irreuocabiliter alienare, quin scilicet possit auocari & repeti à priori venditore:vt voluit Paul.Cast.in l.si cùm venderet,ff.de pig.act.& Guid.Pap.cons.xlix.principale dubium,& plenissimè diximus suprà eod.tit.§.j.in verbo,*seront preferés*,nu.6.at in pacto,& dicemus infrà eod.in §.iij.in princ.

Tẽpus nõ currit,nisi contractu omnibus modis absoluto.

15 ¶ Octauò ad hanc sententiam facit tex.not.in l.tali,ff.de iure doti.vbi si quis promisit dare decem intra annum nomine dotis,is annus non statim currit ex die stipulationis,sed solùm ex die nuptiarum:quod non ob aliud fit,quàm quòd tunc demũ contractus ipse est omnino perfectus & consummatus: vt hinc intelligas,tempus non currere,nisi à cõtractu omnibus modis absoluto.& illum tex.dicit sing.Ro.in l.j.in prin.ff.si quis caut.& Ang. Aret. in §.actionum autẽ,col. iij.vers.vnum tamen tene menti,Insti.de act.Sed Ias.in l.si cui legetur,in prin.col.iij.vers.extra gl.ff.de leg.j.dicit esse similẽ tex.in l.si ita quis promiserit,in prin.ff.de verb.obl.sed (vt dicam quod sentio,& verum est)non magis illis tex.inuicem conuenit quàm κυνὶ καὶ βαλανείῳ,id est,cani & balneo.Sed vt redeamus,cùm adhuc ius est venditori restituto pretio cõtractum resoluere,non potest interim dici is contractus omnibus numeris esse perfectus,& consummatus.

Tẽpus soluendi pretium, nõ currit nisi re tradita.

16 ¶ Nonò,quòd per tex.in d.l.tali,in prin.ff.de iur.doti.voluerunt Bar.Bald. Ang.Raph.Flor.Pau. Cast.Alexan.Franc. Aret.& Ias.in d.l.si cui legetur,in princ.ff.de leg.j.quòd si emptor promisit soluere pretium intra annum,à die contractus computandum,non currit ei tempus ante traditionem rei factam à venditore,quo tempore contractus habet vltimam perfectionem.& idem quoque voluit Bal.in rub. C.de contrah.empti.col.vlt.in xxiij.q. Sal.in l.ij.in fin.eod.tit.Imo. in d.l.si cui legetur,§.j.& Fran.Aret.cons.xciij.consideratis maturè,col.vlt. cum aliis concord. à me traditis,suprà tit.præcedente,§.j.in verbo, *dedans l'an*, in xx.q. Et hanc sententiam multis rationibus confirmat Ias.in ea l.si cui legetur,in princ.vt ibi videre poteris.

Res vendita sub pacto legis com.uel addic. in diem connumeratur in patrimonio.

17 ¶ Decimò,huc spectat text.in l.statuliber,ff.ad leg.Fal.vbi si mortuo testatore ineunda sit ratio æstimationis patrimonij pro computatione legis Falcidiæ, res ab ipso testatore vendita sub pacto legis commissoriæ,vel adiectionis,siue mauis,addictionis in diem connumeratur in patrimonio ipsius venditoris,non emptoris,quod non ob aliud fit,quàm quia spes est rem ipsam reuersuram ad venditorem eueniente conditione: ideò non videtur ea res ab eo recessisse, sed mansisse adhuc in patrimonio ipsius:vt etiam tradunt Paul.Cast.& Alex.ibi.

Duæ dilationes

18 ¶ Vndecimò,quando duæ dilationes non procedunt ex eodẽ fonte,vt in hoc casu,vbi vnũ tempus datur ex pacto & conuentione contrahentiũ, aliud ex statuto vel cõsuetudine,impossibile est,vt

non ex eodem fonte proceden tes, non confun dũtur. uide nume. 61. & seq.

est, vt voum tempus alterius loco subrogetur, nec quòd voum in altero cõfundatur: sed alterum alteri succedit, ex doctrina Baldi in l. vlt. paulò ante fin. C. de executio. rei iud. qui id probat ex eo, quòd in constituta pecunia debitor habet decem dies, l. promissor Stichi, §. j. ff. de consti. pecu. & tamen babet aliud tempus, quod datur iudicatis: sicut & debitor in diem, qui condemnatur, transacto die, babebit etiam tempora concessa condemnatis. Quod ita confirma: nam quæ origine sunt diuersa, eadem quoque sunt & prosecutione & effectu. l. nunquam, ff. de priua. delict. & l. si mater, §. j. & §. eandem, ff. de except. rei iud. Ideóque tempora à diuersis dispositionibus limitata, debent vt separata censeri, & vnum in altero noo confundi, ar. l. generaliter, ff. de fideicommis. liber. & l. non est nouum, ff. de act. empti.

Exclusio, Vnde liberi nõ inducit exclusionem, Vnde agnati. uide 63. & sequen.

19 ¶Hinc fit & duodecimò, quòd licet descẽdentibus detur annus ad agnoscendam booorũ possessionem Vnde liberi, vel Vnde agnati, vel Vode cognati, l. j. §. largius tẽpus, ff. de succes. edic. si tamen filius anno tacuerit, excluditur tantùm à primo capite, Vnde liberi: non etiam à secundo, Vnde legitimi. d. l. j. §. sed videndum est. & voluerũt gl. & Doct. in l. si emancipata, C. de iur. & fact. igno. & Oldra. cons. ccij. factum tale est, collata fuit ecclesia, in ij. dubio, & Ioan. And. in addi. Spec. in rub. de conces. præbend. col. ij. vers. item licet annus.

De eodem.

20 ¶Sed & hinc quoqoe & decimotertiò prodit, quod à Bar. responsum est consil. cxxix. quidam babuit vxorem, in ij. dub. quòd filia, quæ intra xxx. annos potuit adire successionem matris ex capite liberorũ, & ita excludere trãsuersales, si nõ adiit intra id tẽpus, potest & intra alios xxx. annos adire ex generali capite legitimorũ, per d. §. sed videndũ est. Et id sequuntur Bal. Angel. Pau. Ca. Alex. qui id dicit sing. Corn. & Ias. in l. licet, C. de iur. delib. Vbi ex boc quoque dicũt, ꝙ filia, quæ non adiit hæreditatẽ matris ex testamẽto intra xxx. annos, poterit adire ab intestato intra alios xxx. annos. Id quod etiam tenet Sal. ibi, licet non sequatur Bart. in d. cons. Tenent & idem Bald. in rub. C. qui admit. col. iiij. vers. sextò queritur, Raph. Co. Pau. Cast. qui id dicit mirabile, Alex. & Franc. Aret. in l. quandiu prior, quæ est iij. totius tit. ff. de acquir. hære. Pau. Ca. & Fran. Aret. in l. Pantonius, ille col. ij. vers. io glo. j. bîc col. iij. versi. extra gl. ff. eo. tit. Rapb. Fulgo. io l. vlt. C. qui admit. Cæpol. caut. clxvij. secundùm postremã computationẽ, incip. oota auream cautelam, vbi id dicit sing. & Alex. consil. lxxxix. viso puncto & instrumentis, col. ij. versicul. nec obstabit dictis agẽtibus, lib. ij. & consil. sequen. in causa & lite, col. ij. vers. nec ad boc obst. eod. lib. ij. vbi id dicit sing. Corne. consi. lxx. duo veniunt, col. iij. vers. tamen licèt filia, lib. iiij. Ias. qui & hoc quoque dicit sing. in d. l. si emãcipata, ante fi. C. de iur. & fac. igno. & in l. j. col. pen. vers. & pro ista, C. qui admit. & cons. xxxiiij. ad motiua, col. ij. versi. non obst. etiam lib. j. vbi id dicit not. atque ita de hac re loquitur, vt exclusus ex testamẽto per lapsum xxx. ann. possit intra alios xxx. annos venire ex capite, Vnde liberi, & iotra alios xxx. annos ex capite, Vnde agnati, & intra alios quoq; ex capite, Vnde cognati: & ita nõ omnino excludetur, nisi elapsis centũ viginti annis. & idẽ Ias. cons. lxxxiiij. omissa, col. antepe. vers. circa tertiũ, lib. j. & Car. Rui. cons. xxioj. super his, post prin. lib. j. Guid. Pap. sing. lxxxix. & Catel. memor. incip. iuri adeũdi. Fran. Balb. in tract. præscri. in xix. q. prin. iiij. partis. iiij. quoq; partis prin. & Benedic. in reper. c. Raynutius, in verbo, & vxorem, &c. nu. 126. & seq. de testa. & Ludo. Gozad. cons. lvj. circa primũ, col. ij. vers. quibus.

Qui non adiit ex testamento intra xxx. annos, potest adire ab intestato intra alios xxx. annos. uide nume. 64.

Nõ sufficit una nũtiatio diuersis operibus.

Nec una absolutio diuersis excommunicationibus.

Nec una abolitio pluribus bannis.

Nec pluribus accusationib.

Nec una appellatio pluribus sententiis.

Nec pluribus condemnatis.

Nec una citatio pluribus causis.

Nec una aditio pluribus hereditatibus.

Nec una pœna pluribus delictis.

21 ¶Decimoquartò, retractus conuentionalis respicit commodum solius vẽditoris. l. ij. C. de pact. inter empt. & id per se perspicuum est. Tempus autem retractus consuetudinarij respicit commodum consanguineorum, fauore scilicet familiæ & consanguinitatis: quod & ipsum clarum est. Igitur lapsus eiusdem temporis non debet operari diuersos effectus, atque diuersas præscriptiones: sicuti nec vna nuntiatio ooui operis extenditur ad diuersa opera, l. de pupillo, §. si in pluribus, ff. de noui ope. nuntia. Nec vna absoluoo sufficit duabus excõmunicatiooibus, c. cùm pro causa, & c. officij, de senten. excommun. & c. ex parte, de offic. ordi. Alberi. io d. §. si io pluribus. & ibi Bar. & Alex. col. ij. qui adducit multos cõcor. quos ibi videre poteris. Quibus adde ipsum Alberi. in l. statulibera, ff. de statuliber. Nec vna abolitio pluribus bannis, Cy. & Iacob. Aret. in l. vlt. C. de nupt. per tex. in d. §. si in pluribus. Dy. & Alberi. in l. j. §. si plura, ff. ad S. C. Turpi. vbi & tex. est, non satis esse vnam abolitionem pluribus, etiam aduersus eundem, accusationibus, & repetitor ille tex. in §. notandum, versi. si plura, ij. q. iiij. Nec vna item appellatio sufficit pluribus sententiis, l. cùm in vna, ff. de appe. Sicuti nec pluribus separatim condemnatis, etiam ex eadem causa, l. si qui separatim, & ibi Iacob. Dy. & Alberi. eodem tit. Nec vna citátio, aut alia iurisdictionis perpetuatio, pluribus causis, siue capitibus, glos. & Doct. in c. licet. extrà de offic. delega. Nec vna aditio diuersis, hæreditatibus: vt per d. §. si in pluribus, respoodit Pau. Cast. cons. cclvij. æquiuocatio, col. ij. lib. j. Nec vna pœna diuersis delictis, l. vlt. §. id quoque, C. de mod. mulcta. & l. illud, §. j. ff. ad leg. Aquil. vbi id optimè declarat Alber. Nec vni debito plures compensationes fieri possunt, l. qood Labeo, & ibi Albe. ff. manda. Et alia quædam similia à Ioan. Andr. in c. cùm in cunctis, col. iiij. vers. legistæ disputant. extrà de elect. in Nouel.

¶Quibus

22 ¶ Quibus succinit,quòd non fit cumulatio siue coacervatio diuersarum summarum, ad impediendam iurisdictionem,l.si idem,in princip.ff.de iurisdi. om. iudic. Nec ad donationem insinuandam,l.sancimus,C.de donatio. Nec ad impediendam appellationem: vt si ex statuto non liceat appellare à sententia non excedente certam summam, & quis vno libello conuentus ad plures & diuersas summas,quarum singulæ sunt infra eam summam,vniuersæ autem eam excedunt:poterit nihilo minus appellari: vt in ea specie respondit Alexan.consil. xcvij.viso themate,in j.dubio,lib.vij.vbi in id multa allegat.Nec ad exaggerandam siue augendam pœnam:verbi gratia,si bannitus pro centum possit impunè offendi(nam sunt id genus statuta apud Italos) & quis fuerit bannitus semel pro quinquaginta,iterúmque pro aliis quinquaginta, non poterit offendi,Bartol.in l.vbi fideiussor,per rex.& glos.ibi.ff.de solutio.& in l.ij.in fio.ff.de cōdi.insti. Bal.in d.l.sancimus,§.si quis autem,l.j.ad fi.post Ray.ibi.C.de donati.& in l.nam & si fur,§.vlti.ff.si certum petatur,& in c.in omni, col.j.extrà de testib.vbi in id dicit solennem glos.in d.l. vbi fideiussor.ipse Bald.Ange.& alij,in d.l.si idem,de iuris.om.iud.idem Ang. in l.si plures, ff. de pactis.idem & Imo.in l.quoties in stipulationibus,ff.de verbor.oblig.& in d.l.si qui separatim,§.j.ff.de appel.Pet.Aocha.Imol.& Barb.in c. penult.de donat.Idem Imo.in l. si testamēto, in princip.ff.de leg.j. Alex. d.consil.xcvij.colum.ij.lib.vij. Barba. inter consilia ipsius Alexand. consil.cxxxv.eodémque vlt.col.j. lib. iiij. vbi & alia multa affert. Quibus & tu adde quod scribit Fulgo.consil. cxviij.quòd procuratores, columna vlt. vnum etiam à pluribus constitutum procuratorem non habet plures voces(quas vocamus)in consilio.

Non fit cumulatio summarū ad hos effectus, Scilicet ad impediendam iurisdictionem Ad donationē insinuandam. Ad impediendum appellatio nē.uide nu.68. Ad augendam pœnam. Vnus plurium procurator nō habet plures voces.

23 ¶ Decimoquintò bis concinit,quod scriptum est à Petr.à Bel.Petr.Oldr.Cy.Alber.Bal. Angel. & Alex. in l.vlt.C.de repud hære. quòd si cruce signatis concessum est priuilegium ne teneantur soluere debita creditoribus vsque ad triennium:& si quispiam ex his habebat ex pacto creditoris dilationem quinquennij ad soluendùm,illud triennium non incipit currere, nisi post illud quinquennium conuentionale.argum.illius text.versic.sin autem vel minor,ibi, post impletum quadriennium.& ad hoc quoque Allegat Alber.l.ij. §.nec temporalem,& gl.ibi.C.de tempor.appella. Et idem tenuit Ioan. Calder. in sua disputatio.incipien. sacerdos quidam priuilegiatus.Et his adde quod per illa iura tradit ipse Alber.in l. siue pars,colum. vlt. versi. itē quæro de quæstione,C.de dilatio.quòd si iudex cuipiam statuerit dilationem octo dierum, & elapsis quinque diebus iterum statuerit dilationem octo dierum, ista secunda dilatio currit tum demum tantùm,cùm prior finita fuerit,& se dicit ita obtinuisse ex facto.

Tēpus soluendi datū ex priuilegio,nō currit nisi post tēpus conuentionale.uide num. 69.

24 ¶ Decimosextò bis suffragatur hæc ratio:frustrà fit per plura,quod fieri potest per pauciora, ex sententia Aristotelis ab omnibus approbata,& Bald.inter cæteros,in l.vlt.colum. ij.in ij.q. C. de compens.& Philip.Deci.in c.cùm inter,columna ante penult. versic.sextò vlterius, extrà de exceptio.Ex quo & illud oritur,quod nostri dicunt,circuitum esse vitandum, l. dominus testamento,ff.de condict.indebi.& ele.auditor,de rescrip.cum concor.vtrobique adductis per glos. atque etiam not.per glo.& Docto.in l.cùm fundus, §. seruum tuum imprudens, ff. si cert.peta. quibus adde text.in l.ita scriptum sit,& ibi glo.ff.de statulib. Sed illud perspicuum est, quòd si consanguineus teneretur venire intra tempus reuenditionis, re ipsa retracta & sibi vendita teneretur iterum reuendere venditori:& sic esset quidam veluti circuitus,& contractuum inutilis multiplicatio.Leges autem nostræ vbique reiiciunt inutilia, superflua,otiosa:vt latè docebimus in nostro tracta.cui titulum nuncupauimus,Nihil frustrà.

Frustra fit per plura,&c. Circuitus uitandus, uide num. 71.

25 ¶ Decimoseptimò facit text.in l.bouem,§.vlt.ff.de Ædil.edic. vbi si sub conditione homo emptus sit,redhibitoria actione ante conditionem existentem inutiliter agitur, quia nondū perfecta emptio,arbitrio iudicis perfecta fieri non potest.& in l.j.§. annus,ff.quan.de pecul. acti.an. est.vbi scribitur,annum computandum,non ex quo emancipatus est,sed ex quo peti potuit,con ditione existente.& in l.penult.§.procedit,ff.de exco.tuto. vbi quinquaginta dies dati ad excusandum,non currunt nisi conditione impleta. & quæ latè diximus suprà,titu.præcedenti, §.j.in verbo,*Acdans l'an*,in viij.q.Ex quo & Bal.in l. acceptam, colum. vlt.in xxiiij. q. C.de vsur. tradit ius offerendi pretium,non currere pendente conditione.Et si dicatur,hunc contractum factum sub lege reuendendi non esse conditionalem,tamen cùm sit in facultate venditoris eum resoluere restituto pretio, videtur in effectu esse conditionalis,propter illam suspensionem, & incertitudinem:per ea quæ not.Bartol.in l.j.ff.de condit.& demonstr. Ideò & text. in l.ij. C. de pact. inter emptor.& venditor.loquens de huiusmodi pacto,vtitur verbo conditionis,cùm dicit,Téque parato satisfacere conditioni.

Tēpus non currit, nisi conditione impleta.

26 ¶ Decimooctauò, quandiu incertum est, an is qui primo loco ante cæteros est admittendus, velit admitti,non currit tempus sequenti in gradu d.l.quandiu prior, quæ est iij.eius tit. & iterum l.quandiu institutus,ff.de acquiren.hæredit.Nam primo loco ita scribitur, Quandiu prior

Tempus non currit secundo gradui, quan-

dius patet locus primo.

hæres institutus hæreditatem adire potest, substitutus non potest. Secundi autem hæc verba sunt; Quandiu institutus admitti potest, substituto locus non est. Et in idem quoque text. est in l. quandiu potest, eodem titu. & l. cùm in testamento, in princ. ff. de hæredib. instit. & l. si mater, §. j. ff. de vulg. & pup. & l. ij. §. defertur, ff. de bono. possess. secun. tab. & l. antequàm, C. com. de succes. cum infinitis propè similibus. Atqui venditor veniens intra tempus reuenditioni præstitutum præfertur consanguineo, vt dictum est suprà in §. j. Igitur quandiu is admitti potest, nõ currit tempus consanguineo. Et id quoq; confirmat optimus textus in l. si plures, ff. de iure delib. vbi cùm plures sunt gradus hæredum, singulis per se præfiniendum est tempus deliberationis.

Iuri impedito renuntiari non potest, nec expressè, nec tacitè.

27 ¶Decimononò, cùm quis habet ius impeditum, quo ad effectum ipsius iuris, ita vt liberè nõ possit id ius consequi, non potest illi iuri renuntiare, secundùm Bar. Alex. cæteròsq; recentiores, in l. is potest, ff. de acquir. hære. Ex quo sequitur, quod nec tacitè ei præiudicatur ex lapsu temporis, quod tacitam veluti renuntiationem inducit, vt not. in l. si ego, ff. de nego. gest. & diximus latè suprà eodem tit. §. j. gl. ij. in verbo, *à tel temps*, nu. 51. ad hæc cum venditor, & seq. & tit. præcedenti, §. iij. in gl. iiij. in verbo, *ne sera plus receu*, nu. 2. contrarium: ne scilicet plus operetur, plúsque momenti habeat tacitum quàm expressum, contra not. in l. cùm quid, ff. si cer. pet. cum si. Hîc autem impeditur consanguineus, ne possit consequi rem liberam & irreuocabilem pendente tempore reuenditionis, cùm ei præferatur venditor: ergo interim ei tempus non currit.

Datum non uidetur, quod auferri potest. Nec quæsitũ.

28 ¶Vigesimò, datum non videtur, quod auferri potest l. qui concubinam, §. si hæres, ff. de leg. iij. & l. Iulianus, §. j. ff. de verb. oblig. Nec è diuerso acquisitum censetur, quod item auferri potest gl. in d. l. non quocunque, §. j. ff. de leg. j. quæ hanc dicit esse illius §. rationem, quo cauetur rei suæ, sed reuocabilis valere legatum, vt diximus suprà in iiij. ratione. & allegat ea gl. l. nemo, ff. de integ. resti. qua è diuerso probatur, non videri perditum, ad quod quis potest restitui. & simile est ei, quod diximus item suprà in ij. ratione, eum non videri possessionem fuisse adeptum, qui ita nactus est, vt ab eo auferri posset. quæ omnia propè colligit Ias. in d. l. non quocunq;, in prin. Et facit etiam quod not. in l. si vi. in verbo, in rem, C. de his quæ vi metúsve caus. fi.

Vna causa aliã non absorbet, cùm in unũ tempus concurrũt ordinatim, uide num. 82. & seq.

29 ¶Vigesimoprimò, vbi plures causæ concurrunt in vnum tempus, & ordinantur ex tempore, vt scilicet vna post aliam ordinatim procedat, tunc vna aliam non absorbet. l. in operis, ff. loca. & c. si propter, secundùm intellectum Ioan. And. ibi, de rescrip. lib. vj. Hincq; Oldr. consi. ccxxxvij. plures sunt, col. j. & post eum, quamuis subticeat, Ioan. And. in additio. Spec. in rub. de concess. præb. col. ij. illam veluti regulam tradunt, quòd quoties aliqui non eiusdem ordinis & gradus vocantur ad aliquid, cum temporis limitatione: intelliguntur successiuè vocati, ita scilicet vt omnibus simul non currant tempora: sed quisque gradus habeat suum tempus, siue id tempus sit à lege præfixum, l. si plures gradus, ff. de bono. poss. & §. vlt. Insti. eod. tit. & l. vlti. C. qui admit. & c. ne pro defectu, extrà de elect. & c. ij. extrà de conces. præben. & c. si pluribus, de præbend. lib. vj. Siue etiam id tempus sit præfixum ab homine. l. si plures sint gradus, ff. de iure delib. & melius in l. quandiu, ff. de acqui. hæredit.

Quilibet expectantium habet unum mensem, uide num. 82. & seq.

30 ¶Vigesimosecundò, quod illa ratione & aliis quibusdam, quas nõ multùm refert huc adducere, tenent ipsi Oldr. & Io. And. vbi suprà, quòd si sint plures expectantes præbẽdam, cũ illa clausula, quam intra mensem à die vocationis duxerint acceptandã, quilibet horum expectantium secundùm ordinem impetrationũ habebit vnum mensem, scilicet primus primum, secundus secundũ, & sic deinceps, nec enim vnus omnibus currit. Et hanc quoq; sententiã sequitur Stepha. subdubius tamen, vt qui tandem videtur relinquere disputationi, dicitque vidisse se pro vtraq; parte in curia iudicati. & apertius Io. Ligna. & subobscurè etiã Imo. in cle. j. de conces. præben.

Vnum tempus non operatur circa duos actus successiuos.

Vnum tempus non operatur obliuionem & præscriptionẽ.

31 ¶Vigesimotertiò, his quoque adstipulatur & aliud propè simile axioma, traditum à Bar. consil. cxxxvij. statuto communis Gualdi, col. j. quòd vnum & idem tempus non potest operari effectum circa duos actus, quorum vnus successiuè venit ad alium, per d. l. vlt. C. qui admit. ad bonor. poss. & l. eum qui, C. de inoffic. testa. Et probatur (inquit) in simili: quia tempus, quo cõpletur læsio in absentia, & sic operatur vnum effectum, non computatur in tempore petendæ restitutionis: & sic non operatur alium effectum successiuum ad primum, vt not. glo. in l. ab hostibus, §. sed si impliciter, ff. ex quib. caus. maio. Et facit, quod tradit Dyn. in c. sine possessione, ad fi. de reg. iur. lib. vj. quòd primò requiritur cursus vnius temporis ad inducendam obliuionem: & postea incipit currere aliud tempus ad præscriptionem. Subditque facere, quod not. in l. j. in glo. magna, in fi. C. de ser. fugiti. Et ex hoc respondit in eo consil. cursum vnius anni non priuare hæredem, non implentem voluntatem defuncti, hæreditate, in casu statuti, de quo ibi loquitur, vt apud eum videbis. Et hæc omnia ex eodem, numero tamen consil. non designato, retulit, & secutus est Ro. consil. ccxxij. pro plena, col. ij. versi. secundò post hoc.

¶Postre

32 ¶Poſtremò, hanc partem in caſu noſtræ conſuetudinis, (vt tandem ad eam redeamus) vt ſcilicet tempus retrahendi non currat conſanguineo, quandiu ex pacto appoſito in venditione ius eſt venditori redimendi, id eſt, non niſi finito tẽpore in id præſtituto, nuncupatim tenuit Boër. in commenta. conſuetud. Biturigum, tit. *de retract.* §. j. in glo. j. in vlti. q. & deci. cxij. an tempus, col. j. vbi ita dicit fuiſſe ſæpius iudicatum in curia Burdigalenſi. & Igneus in repe. l. dudum, col. xxij. verſic. diximus ſuprà quòd virtute, cum multis ſeq. C. de contrah. emp. & Chaſſe. in commenta. conſue. Burg. tit. *de retraictz*, §. v. ad fi. & Sainxon in conſuetu. Turoniæ, eod. tit. §. j. in iiij. q. Ferronus in conſuet. Burdiga. eod. tit. §. j. col. vlt. & iterum, §. xij. in prin. vtrobique tamen nutans. In eámque ſententiam ſunt expreſſæ multæ conſuetudines Franciæ, videlicet apud Aurelianenſes, c. ccxcv. Turonenſes tit. *de retract*, c. ij. Cenomanenſes, c. cccl xj. & expreſsiùs c. ccc. lxxij. atque iterum c. ccccij. Andegauenſes, c. ccclxij. & ccclxx. & cccxcij. Borbonienſes, cap. ccccxxiij. Bleſenſes, c. ccvj. Aquitanos Burdigalenſes, d. c. xij. huius titu. Niuernenſes, c. huius tit. ix. & Altimarchienſes, c. clxxvij. Marchienſes, c. cclxxxiiij. quod eſt xxiiij. huius tit. Lorrienſes in præfectura Montargij hoc tit. §. xvj. Lodunenſes tit. *de retraictz lignagiers*, §. j. in fi.

Qui tenuerunt in noſtro caſu tempus nõ currere.

Conſuetudines.

33 ¶VERVM SVNT alij diuerſæ ſententiæ, vt ſcilicet currat tempus ſtatim à cõtractu, non expectato tempore reuenditionis, ſcilicet Io. Fab. noſtratium facilè princeps, in §. j. in fin. Inſtit. de emp. & vendi. vbi tamen dicit contrarium ſeruari de conſuetudine multorum locorũ, {Ægid. Bellemer. in c. conſtitutus, col. xij. verſ. tertia pars. de reſtit. in integ.} & Guid. Pap. qui & facilè in practica ſecundum locum obtinet, deci. Delphi. cclvij. cauetur de conſuetudine, verſic. ſed iuxta præmiſſa. Sebaſt. Neapodanus, cuius magna eſt apud Neapolitanos autoritas, in tractatu Iuris congrui, in verbo, emit, & non obſcurè Matth. Afflict. in tract. Promixeos, in verbo, licèt enim ſuprà diximus, col. vj. verſ. item quæro de alia quæſti. & in deci. Neap. cccxxxviij. nobilis Petrus, ad fin. & Io. Montolo. in promptuario vtriuſque iuris, tomo j. in verbo, redimere, verſic. ſecundò. Et in hanc quoque partem ſunt aliæ, præter noſtram, conſuetudines, videlicet Aruernorum, tit. *de retract*, c. xiij. Burgundionum, eiuſdem tit. cap. v. Comitatus Burgundiæ, tit. *reachaptz*, §. iiij. Idémque cenſuiſſe videntur aliæ cõſuetudines, quæ ſimpliciter ſtatuunt, res venditas cum hoc pacto, cadere in retractum conſanguineorum cum onere eius pacti: vt apud Trecenſes, c. cxlix. & Caluimontenſes in Baſsigniaco, c. cxvij.

Qui contrà tenuerunt currere.

Conſuetudines in hanc ſententiam.

34 ¶Et hanc partem (vt meum quoque interponam iudicium) veriſsimam eſſe puto. Nam hæc conſuetudo noſtra, cæteræque ſimiles, retractum cõſanguineorum inducentes, loquuntur ſimpliciter de contractu venditionis, aut de venditione, hoc ſcilicet modo, vt liceat conſanguineo venditoris, intra annum à venditione, ſiue contractu venditionis, vel poſt venditionem, retrahere rem venditam, reſtituto eius venditionis pretio. Hæc autem venditio eſt, & ea quidẽ perfecta, abſoluta, & conſummata omnibus numeris, præſertim ſi ad traditionem proceſſum ſit, non obſtante eo pacto. Quod ex duobus manifeſtius fit, quàm vt amplius vllus ſit dubitationis locus. Primùm, quia emptor confeſtim quàm hæc venditio facta eſt, & res ei tradita, fit dominus, & facit fructus rei venditæ ſuos, nec eos tenetur reſtituere, re etiam à venditore redempta: vt patet ex l. ij. & ibi Bal. & Pau. Caſt. C. de pact. inter empt. & vendi. cum alijs multis concord. à me adductis infrà eod. tit. §. v. in glo. ij. Id quod non faceret, niſi eſſet dominus. nam illud regulare eſt, vt fructus dominium ſequantur. l. fructus, & l. in fundo, & l. ex diuerſo, ff. de rei vendi. & l. Herennius, ff. de vſur. & Angelus loquens de hoc caſu, conſil. lv. ex pacto de reuendendo.

Venditio cum hoc pacto perfecta eſt omnibus numeris.

35 ¶Secundùm quòd hic emptor, qui ſcilicet emit cum hoc pacto, poteſt eo non obſtante alteri rem pignorare, vẽdere & dominium transferre: & ita quidem vt ex communi noſtrorũ opin. non poſsit primus venditor ab hoc ſecundo venditore rem ipſam redimere: vt videre licet apud Alex. conſil. x. videretur fortaſſe, per totum, lib. j. & latiſsimè Fran. Cur. ſenior conſi. xij. Lucius Titius, & affatim diximus ſuprà, in §. j. in verbo, *feront preferez*. Ex quo etiam colligitur, quòd emptor medio tẽpore dominus erat, vt in ſimili dicitur in l. ſi ex duobus, §. ſed & Marcellus, ff. de in diem addict. neque enim dominium aliter transferre poſſet, niſi & ipſe dominus eſſet. l. traditio, in princ. ff. de acquiren. rer. domi. Quid igitur hîc deeſt ad perfectionem vẽditionis, cùm emptor ex ea ſit factus dominus, faciátque fructus rei ita venditę ſuos, iam ex tempore eiuſdem venditionis, eámque poſsit ad alios transferre?

De eadem re.

36 ¶Sed & veritas eius rei multò illuſtrior fiet agitatis & diſcuſsis rationibus & argumẽtis contra hanc ſententiã adductis. Igitur ad 1. 2. 3. 4. 5. 6. quorum hic cardo eſt, quòd emptor, qui emit cum hoc pacto, non eſt dominus irreuocabilis, cùm ab eo res ipſa redimi auellique poſsit: ideóq; nõ debet cenſeri perfecta venditio, nec res eſſe extra familiam venditoris, cùm ipſe redimere poſſit: reſpondeo, non minùs quempiam cenſeri dominũ alicuius rei, ꝙ ab eo ex quadã conditione abire poſsit. l. non ideò, ff. de rei vendic. vbi non ideò minùs rectè noſtrum eſſe vendicamus,

Reſponſiones ad 1. 2. 3. 4. 5. & 6. rationes prioris partis.

Nõ minùs quis eſt dominus,

quòd ab eo res auocari posit.

quod abire à nobis dominium speretur, si conditio legati vel libertatis extiterit. & l. j. §. serui, ff. de Senatuscon. Syllan. vbi seruorum appellatione continentur, qui sub conditione sunt legati: nam interim dum scilicet conditio pendet, hæredis sunt: nec quòd conditio posteà existens, efficit vt desinant esse hæredis, facit, ne interim videantur eius esse. & l. si fur. ff. de vsufr. vbi ita scribitur, Exemplo rei sub conditione legatæ, quæ interim hæredis est, existente autem conditione ad legatarium transit. & l. & post litem, §. j. ff. famil. ercis. vbi idem propemodum tex. & l. vlti. §. sed quia, C. com. de leg. vbi & res legata sub conditione interim alienari potest, quia hæredis est. & l. si seruus furtiuus, in prin. ff. de condi. furti. vbi seruus fugitiuus, sub conditione legatus, interim potest ab hærede condici. & l. si quis seruum, ff. de noxa. acti. vbi si quis seruum pigneratú, deinde à debitore surreptum, emerit ab ipso debitore, nomine eius furti tenebitur, licèt Seruiana posit ei homo auocari. Idémque etsi à minori quis vigintiquinq; annis emerit vel in fraudé creditorũ sciens. Hi enim quamuis auferri eis dominiú posit, interim tamen conueniendi sunt. & in l. sciendũ, §. si fundum, ff. qui satisd. cog. vbi possessio fundi cõtrouersi, & alteri iam per sententiã adiudicati, à qua appellatum est, releuat ab onere satisdandi: nec ad rem (vt ibi dicitur) pertinet, quòd euinci ea possessio posit. Et illum primum tex. videlicet in dicta l. nó ideò, ad hoc expendit Pau. Castr. loquens in casu retractus, licèt ad aliud propositum, consil. cccc-xxx. circa primum quæsitum, in ij. dubio, non semel. lib. ij. vbi & hanc rationem adiicit, quia multa possunt accidere, propter quæ res ipsa non auferetur. l. naturalem, §. j. in fin. ff. de acquiren. rer. domin. Sed & argum. multarum ex illis ll. Oldra. con. cciij. factum tale est, collata fuit, in j. dubio, respondit beneficiarium, siue, vt cum nostris loquamur, eum qui obtinet beneficium ecclesiasticum, non minus iuris in beneficio habere, quòd id vacaturum iusta ratione speretur: posseque id ipsum interim cum alio permutare, atque ita vacationi anteuertere.

De eadem re. Non consideranda, quæ futura sunt, nisi & ea certa sint.

37 ¶ Cui rationi poteris multa addere, quæ latè scripsimus in nostris Legib. connubialib. glos. ij. in verbo, *en pouuoir de son mary*, in j. quæstio. qua differimus, vtrùm sponsa sit in potestate sponsi, vt vxor mariti: quibus planè ostendimus non inspicienda esse, nec consideranda quæ sperantur, aut fieri possunt: nisi ea sint certa & infallibilia. Sed quibus addere quoque potes l. quemadmodum, §. si nauis, ver. idémque, ibi, cùm incertum sit, an capereor, ff. ad leg. Aquil. & l. j. ff. de in lit. iuran. qua probatur, qualitatem rei non mutari ex eo quod contingere potest. & ad hoc eú tex. expendunt D. à Rota, deci. ccccxlv. si legatus, col. j. in nouis, & Matth. Afflic. deci. Neapo. cc-lxxxv. dubium nouum, ad finé. & quod tradit Paul. Cast. in l. non vtique, §. vlt. circa medium, ff. de eo quod cer. loc. quòd multa interuenire possunt, ne quis lucretur, etiá mercator. & sequitur Matthæ. Afflic. deci. Neapo. xx. quidam nobilis, circa medium. & allegant vterque d. l. naturalem, §. j. & d. §. si nauis. Adde item tex. in l. plerunque, ff. de reg. iur. qui huiusmodi est, Plerúque fit, vt ea, quæ à nobis possunt abire, perinde in eo statu sint, atque si non essent eius conditionis, vt abire possent. Hæc ibi: ex quibus notandum est, verbum, plerunque, quod eius naturæ est, vt ostendat eam esse regulam, secundùm gl. & Imol. in l. non dubitamus, ff. de condi. & demonst. cum concord. à me adductis suprà tit. præcedenti, §. j. gl. ix. in verbo, *ou lignagier*, num. 224. & in id benè. quod & satis declaratur ex eo, quòd ea lex ponitur sub. tit. de reg. iur.

Quis est dominus pleno iure, licet ab eo euinci posit.

38 ¶ Quid, quòd censetur, & est quis dominus alicuius rei, etiam pleno iure, quamuis ab eo euinci, reuocari, redimi, repeti, relui, condici posit. l. Iulianus, la j. §. vlt. iuncta l. seq. & ibi Bald. & Angel. ff. de rei vend. & l. j. & ibi etiam Bald. in vtraque lec. C. de reuoc. donat. & l. ancillam, & ibi Bal. & Ang. C. de act. emp. vbi venditor ante traditionem est dominus rei venditæ, licèt eam teneatur tradere. & l. generaliter, §. sub conditione, ff. qui & à quib. manu. & l. seruos. in prin. iuncto versic. sed qui bona fide, ff. de leg. iij. Voluit etiam Bal. in l. mater, C. ad S.C. Tertu. & Alex. consi. ccix. viso summario, col. ij. versi. nec prædictis obstat, lib. ij. quod repetitur consil. cxl. lib. vij. & idem Alex. consi. clxij. visis quæ copiosè, lib. vj. Fran. Are. qui primum illum tex. scilicet in d. l. Iulianus, dicit ad hoc sing. in l. cùm incertus, in fi. ff. de leg. j. & iterum in l. si quis vi, col. vlt. ff. de acqui. pos. & diximus etiam in nostra repetitione l. siunquam, in gl. vlt. nu. ii. tamen Alex.

Perpetuũ est, de quo dubitatur sitne futurũ temporale, an perpetuum.

39 ¶ Ná & sufficit incertú esse, sitne futurũ dominiú téporale, an perpetuú, vt perpetuum in dubio céseri debeat. l. sufficit, & ibi Ias. in ij. no. ff. de cond. indeb. ex qua omnes illud vbique assumũt, dubia & incerta interpretari, præsumique perpetua. Et id quoq. probat text. in c. si gratiosè, de resc. lib. vj. & gl. in c. vlt. in verbo, perpetuas, in fi. & ibi quoque Io. An. & Domi. eo. tit. & libro. & in c. vl. in gl. j. paulo ante fi. extrà de solun. & quod scribit Fede. Senen. cósi. xxxij. quæstio talis est, quidá de populo, col. pe. vers. ité dubiú, & col. vl. vers. nõ obst. l. ex facto, & Bar. in l. de pupillo, §. si quis ipsi Prætori, in iij. q. ff. de no. ope. nuor. & Io. Fab. in l. j. C. de cótract. iud. & Ias. in l. iij. §. ex cótrario, col. iiij. nu. 15. ff. de acq. pos. Et Philip. Deci. cósi. cccclxxij. testator, col. iij. vers. & in dubio, cú aliis quoque concor. adductis Ab Alex. consi. ccxvj. magister, col. vlt. lib. vij. & Fel. in c. ex literis, col. vij. versi. si autem index, & ibi etiam Philip. Deci. ad fi. extrà de consti.

¶ Ex quo

40 ¶Ex quo potes intelligere, nihil hîc obesse, quod diximus de pleno & perfecto dominio: nam vt hic vides, is emptor, est plenus & perfectus dominus, etiam si ab eo res auocari possit. Plenum enim, & Perfectum, eandem vim, naturam, & significationem habent: nam vt Perfectum id dicitur, quod omnibus suis partibus constat, vt diximus in d. ij. ratione partis contrariæ: ita & Plenum quoque dicitur, cui nihil addi potest, cuique nihil deest: vt per d. l. Iulianus. §. vltim. voluit Bald. in c. licèt de vitanda, in princ. extrà de elect. & idem Bal. & præterea Imol. & Recentiores, in l. huiusmodi, §. ædes, ff. de leg. j. cum aliis quoque multis concord. à me congestis, in d. illa nostra repe. l. si vnquam, etiam in glo. vlt. num. 10. quid autem.

Plenum quid dicatur.

41 ¶Et nihil quoque hic obest, quod dictum est in d. ij. ratione prioris partis, verba debere intelligi in potiori siue potentiori significatione: quia illud verum est, si in impropria significatione intelligerentur, nisi in potiori intelligerentur: sed quando intelliguntur in proprio significato, satis est, licèt id non sit in potiori: quia verba debent propriè intelligi. l. j. §. si is qui nauem, ff. de exercit. acti. & ita nuncupatiuum illud limitat Soc. consil. cccuj. viso statuto ciuitatis Aretij, col. vlt. versic. nec obstat vltimum, lib. ij. quod repetitur consil. xxv. lib. uj Hic autem clarum est, venditionem, etiam si sub conditione resolui possit, esse veram ac propriam venditionem: vt apertissimè constat ex iis, quæ iam diximus, & dicemus quoque latiùs posteà. Ideo nihil est, quod hic amplius disputandum sit de potiori significato.

Iterũ de secunda ratione. Satis est verba intelligi in proprio significato, licet non in potiori.

42 ¶Igitur licèt in multis casibus, quos in illis 4. 5. & 6. rationibus prioris illius partis adduximus, res quæ alicuius est non irreuocabiliter, censeatur non esse sua: id quidē non est respectu ipsius rei, sed iuris reuocādi, vel alterius quod alter habet: verbi gratia, in casu iij. rationis, qua dictum est, pignus, & cætera huiusmodi non extingui acquisitione reuocabili rei pignoratæ: licet aliâs extingueretur, hac scilicet ratione, quòd rei suæ pignus consistere non potest, l. neque pignus, ff. de regulis iuris, cum similibus: id sanè intelligitur, vt ipsius rei simpliciter pignus non consistat, sed alterius cuiuspiam iuris, quod domino abest, potest consistere: vt voluerunt Guid. Suz. & Alber. in l. j. §. cùm prædium, ff. de pignorib. per text. in l. mulier, ff. qui potior. in pig. hab. & Imo. in c. j. in j. not. per eum text. extra de feudis.

Iterum de tertia, quarta, quinta, & sexta rationibus.

43 ¶Illud quoque iiij. rationis, qua dictum est, rem quæ reuocabiliter est alicuius, eidem posse legari, id similiter intelligitur, vt potius legatum censeatur id ius reuocandi, quàm quod ipsius est, vt scilicet ob huiusmodi legatum non possit res ab eo reuocari, vt antè poterat: vt pulchrè declarat glos. in l. apud Iulianum, §. si Titius, in verbo, non consistere, ff. de leg. j & intelligunt omnes, qui de hac re loquuntur. Nam & aliâs res mea, quādo non plenè mea est, sed mihi deest ius aliquod, potest mihi legari respectu & ratione illius iuris, quod abest. l. si domus, §. si fundus, qui est vlt. & ibi Bald. in princip. ff. de lega. j. vbi & Ias. pro simili allegat id, quod diximus de re, quæ non irreuocabiliter est mea. & l. si tibi homo, in prin. ff. eod. tit.

Itē de quarta.

44 ¶Illud quoque quod in v. ratione continenter dicitur, posse quem emere rem, quæ sua est, etiam non irreuocabiliter: intelligitur etiam respectu illius iuris reuocandi: vt omnes quoque qui de ea re loquuntur, palàm intelligunt. Nam & aliâs videmus, quòd rem nostram ratione possessionis, quæ nobis abest, vt alterius iuris, emere quoque possumus: vt de primo est text. in l. si aliquam rem, & in l. si emptione, §. rei suæ, ff. de contrahen. emp. glo. in l. si pater, C. eod. tit. de secundo in l. cùm res, & ibi glo. Cy. Bald. & Angel C. de contrah. emp. & in l. si mandauero, la j. §. si ij, quorū ff. mand. Et eam etiā petere possumus, licèt iam nobis sit tradita. l. etiam. ff. de sol. Et eam quoque stipulari, vt tradit Ro. in l. existimo, & ibi quoque Franc. Aret. qui id dicit sing. col. j. in j. not. ff. de verb. oblig. & iidem Roma. & Francis. Aret. in l. si rem meam, eod. titu. Nam & aliâs possum stipulari rem meam mihi tradi, l. scire debemus, §. vlt. eodem titul. & mihi restitui. l. nemo rem suam vtiliter, in princ. eod. titul. vbi Ias. latè de hoc disserit, in versic. limita regulam, & alios quoque allegat: vt videre poteris apud eum. Et per eam l. nemo, dicit glos. in l. corruptionem, in verbo, altercantibus, C. de vsufr. quòd res mea quandoque mihi debetur ratione eius, quod meum non est, scilicet restitui.

Itē de quinta.

45 ¶Sed & quod posteà in vj. ratione dictum est, dominum reuocabilem posse vsucapere, intelligitur non de re ipsa, sed de iure reuocandi, id est, vt vsucapiat non rem ipsam, quæ iam sua est, sed actionem, per quam reuocari potest: vt etiam declarat gl. in d. l. sequitur, §. lana, ff. de vsuca. & glo. in l. si vi, in verbo, munitus, versi. oppono quomodo præscribit. & ibi quoque Cyn. in iiij. oppo. Bar. in ij. oppo. & Bald. col. ij. versi. secundò opp. quòd iste emptor. & Pau. Ca. colum. item ij. versi. not. etiam casum, C. de his quæ vi, metúsve cau. fi. Et Bald. in d. l. non quocunque, §. j. ff. de leg. j. & consil. cccclxxvij. recolo, col. ij. versi. non obst. quòd dominus, lib. v. vbi dicit. quòd tunc vsucapitur irreuocabiliter: & cæteri quos in contraria parte citauimus.

Item de sexta.

De iisdem rebus.

46 ¶Et ne putes id tantùm obtinere in his casibus, de quibus suprà nuncupatim locuti sumus, certè aliàs semper id procedit: vt videre licet ex eo, quòd quamuis rei suæ precarium non cõsistat, l. in rebus, §. j. ff. de precar. hoc tamẽ intelligitur, nisi respectu alicuius iuris, quod domino ipsius rei abest. l. certè, §. quæsitum est, & iterum l. si debitor, eod tit. & l. si aliquam rem, ff. de acquir. pos. vbi & idem probatur de conductione rei suæ, vt scilicet quis rem suam possit conducere respectu quoque cuiuspiam iuris, quod ipsi domino abest. Et similiter in l. si pignore, §. si post distractum, & ibi Alb. in epitome, ff. de pign. actio.

De iisdem.

47 ¶Ex quibus apertè vides id confici, quod suprà diximus (vt ad id tãdem redeamus) scilicet rem ipsam esse emptoris, licèt sit obnoxia pacto reuendendi ex lege contractus: & consequẽter eandem esse extra familiam venditoris, licèt ius ipsum retrahendi competat eidem venditori, ideóque sit idem ius adhuc in familia ipsius: ita vt si venditor id ipsum ius retrahendi vendat, possit consanguineus retrahere, vt diximus suprà tit. præcedente, §. j. gl. vij. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 51. ex quo infertur. Sed quantùm ad rem ipsam, verè est in dominio emptoris, transitque etiam in legatarium ipso iure, æquè ac si id esset irreuocabile. l. si fundum sub conditione, §. Titius. & ibi Ias. in j. not. qui ad hoc dicit illum tex. not. ff. de leg. j.

Redit ad j. rationem.

48 ¶Nec huic sententiæ præiudicium affert, quod diximus in j. ratione alterius partis, quòd qui habet actionem ad rem, eam ipsam rem habere videtur: tanquam scilicet venditor, qui actionem habet ad rem reuocandam, videatur & eam rem habere. Quia haud dubiè minus est actionem habere, quàm rem. l. minus, ff. de reg. iur. minorisque æstimatur actio, quàm res ipsa, vt tradunt Bar. & Bal. in l. per diuersas, ille col. j. versic. quæro qualiter dicatur, hic col. ij. versic. & modò expositio. & ibi quoque Sal. C. manda. idem Bald. in l. ij. col. j. versic. hic tamen considerandum, C. ne lice. poten. Pet. Ancha. qui id declarat, in c. peccati venia, col. pen. versic. quæro decimoquintò, de reg. iur. lib. vj. Panor. in c. vlt. col. ij. versi. sed est dubium, extrà de ali. iudi. mutan. cau. fact. & Pau. Ca. consi. cccxciij. pro euidentia, col. vlt. lib. ij. & Ant. Burg. in c. j. col. ij. versi. item pro re litigiosa, extrà de emp. & ven. & Cor. consi. xxxvij. memini, col. j. versic. & ipsa rei natura, lib. ij. Fran. Are. qui & id declarat, consi. clx. longa est, col. vj. versi. hoc præmisso. & Soc. consil. cxliij. diu profectò, ad fi. lib. j. & non obscurè sensit Inn. in c. in ciuitate, col. ij. extrà de vsur. Et probat optimè tex. in l. sciendum, §. si fundus. ibi, diuersa causa est, ff. qui satisd. cog. vbi possessor fundi satisdare non cogitur. Diuersa autem est causa eius, qui ad fundum actionem personalẽ habet. Et idem dicit glo. quam ibi sequuntur Bar. Ang. & pleriq; omnes, si realem habeat: per §. si fundum, qui est in eadem l. Nam & illud (inquit) qui habet actionem ad rem &c. intelligitur spe, re autem minus habet: per d. l. minus. Ideò in eo lapsus est Phili. Dec. (pace tanti viri dixerim) qui tenuit contrarium suprà nu. 6. {incip. præsertim.} nec id tenent alij, quos ibi citat.

Minoris æstimatur actio, quàm res.

Actio an liberet à satisdatione.

Ficté rem habet, qui actionem habet.

49 ¶Sed & præterea aliud est habere rem, aliud videri habere: illud enim veritatem dicit, hoc fictionem: vt latè per Bar. in l. si is qui pro emptore, col. v. ff de vsuca. cũ si. Et id expresѕim in hoc casu, de quo loquimur, vt scilicet fictè & impropriè rem habere dicatur, qui actionem habet, voluerunt glo. Bart. & Bald. in l. nemo, ff. de in integ. resti. ex quibus ipse Bar. ob id negat id procedere in statutis. & glo. in d. l. qui actionem habet, & ibi latè Deci. ff. de regul. iur. & Bar. consil. cxxxiij. statuto ciuitatis Eugubij, circa medium. Alex. in. l. Gallus, §. videndum, col. ij. versic. nec huic decisioni, ff. de libe. & posth. vbi ex hoc dicit, id non procedere in statutis. & cons. lxxv. viso themate & maturata dubitatione, circa medium, lib. vj. vbi ex hoc quoque id negat habere locum in contractibus, in quibus etiam verba debẽt propriè & strictè intelligi. & Soc. consil. c. in causa Baptistæ, col. ij. ver. sed in casu nostro, lib. j. Ex quibus & illud fit, vt qui ex statuto tenetur soluere collectam, pro re, quam habet, non tenetur pro re, ad quam habet actionem, nec pro ipsa actione. Bar. in d. l. nemo, de rest. in integ. & in l. vlt. §. pen. ff. de censib. nec qui prohibetur vendere rem immobilem extraneo, censetur prohibitus vẽdere rem, ad quam habet actionem, Bar. Ang. & alij, in d. l. Gallus, §. videndum, per illum tex. ff. de lib. & posthu.

Nec procedit in cõtractibus.

Nec in statutis.

Iterum de j. ratione.

50 ¶Nec consequenter obest, quod in d. j. ratione dictum est ex Barb. ꝙ si venditor potest redimere, perinde est, ac si iam redemerit: quia id tantùm procedit, quantùm ad præiudiciũ venditoris, qui cùm posset redimere, non redemit: vt ipsemet Barb. declarat. & patet ex l. qui potest facere, ff. de re. iur. per eum allegata, cuius hæc verba sunt, qui potest facere, vt possit cõditioni parêre, iam posse videtur. & ibi gl. pro concor. allegat l. Labeo scribit, si mihi bibliothecã, ff. de cõtrah. emp. ex qua & illud scribitur, conditionẽ pro impleta haberi, quantùm ad eũ per quẽ stat, quò minùs impleatur. Cuius etiã sententiæ multas alias cõcordantes leges adduximus suprà tit. præced. §. xv. gl. ij. nu. 7. idque perpetuũ. Et eò quoq; pertinent alia loca à Barb. vbi suprà, allegata.

51 ¶Vt interim illud omittã, quod iam suprà diximus, multa quidem interuenire posse, ne qui ius redimen

redimendi habet ex lege reuenditionis, redimat: verbi gratia, nummorum in id necessariorum penuria, quæ rerum omnium est frequentissima: aut casus quispiam repentinus, qui pecunias, si quas venditor habeat, in alia fortè vtiliora, aut magis necessaria impendi ac conuertere cogat, quod & sæpe contingit: aut mors ipsius venditoris, aut absentia, aut aliud quippiam, quod nobis incogitantibus, imò & inuitis, & renitentibus, quotidie contingit: nec spectanda sunt, vti etiam diximus, quæ euenire possunt, nisi ea certa sint & infallibilia. *De eodem.*

52 ¶ Ad septimum responderi potest dupliciter. Primùm, quòd non omnes negant emptorem sub pacto reuenditionis posse alienare in tertium: quádo multi, id est, maior ac potior pars nostrorum teneat contrarium: vt etiam diximus suprà in d. §. j. in verbo, *seront preferez*, nu. 12. sunt igitur qui tenent. & hanc opi. approbat & sequitur generalis Franciæ cósuetudo. Secundú, quod non sequitur, si quis nó possit alienare in præiudiciú alterius, eum non esse dominum: quicquid ibi diximus. Ná licet nudus proprietarius nó possit alienare in præiudiciú vsufructuarij, tamen is verè est & dicitur dominus, l. ij. ff. de cond. inst. & in l. 4. §. j. & ibi cócor. in gl. ff. de S. C. Sylla. quibus locis Bal. ex hoc dicit, quòd si quis in libello dicat se dominum, & probet de nuda proprietate, tamen obtinebit. & idem quoque voluit in d. l. Iulianus, ff. de rei vendic. vbi plus dicit, hunc habere plenum dominium. Quid quod idem Bal. in l. voluntas, col. vlt. versi. nunquid res quam, C. de fideicom. dicit, quòd res quam non possum alienare, dicitur tamen mea pleno iure, per l. generaliter, §. si pretium, ff. de fideicommiss. liber. Et id quidem fatetur verum esse Franc. Aret. in contraria parte allegatus, in d. consi. xia. quantùm ad essentiam dominij, licet secus sit quantùm ad vtilitatem & æstimationem pretij.

Dominus est etiam qui non potest alienare in præiudicium alterius.

Pleno iure res mea est, quam etiam alienare non possum.

53 ¶ Ad octauú, quod est de l. tali, ff. de iu. dot. vbi tempus appositum in promissione dotis, nó currit statim à tempore promissionis, sed nuptiarum: facilis est respósio, quia in illo casu promissio dotis non poterat habere effectum sine matrimonio: nec enim dos sine matrimonio consistere potest. l. iij. ff. eo. tit. & l. vlt. C. de dona. ante nup. Ideò & promissio dotis habet tacitá hanc conditionem, si nuptiæ secutæ sunt: & ita demum ex ea quis cogi potest: quamuis expressa non sit conditio, si nuptiæ extiterint. l. stipulationem, & l. promittédo, in prin. & l. dotis promissio, eod. tit. de iu. dot. & l. item quia. §. j. & ibi glo. in verbo, malè petitur. & Albe. qui eam glo. dicit sing. & Bal. in ij. no. ff. de pact. & glo. in l. ij. §. creditum, in verbo, post nuptias, ff. si cer. pet. & Sal. in l. qui se debere, paulò post medium, ff. de condi. cau. dat. & Doct. vbique. Idque etiam si dos æstimata promissa sit. l. plerunque, §. si ante. & l. in rebus, §. j. ff. de iu. dot. Nisi si aliud expressè conuentum sit, vt voluit glo. not. in d. l. qui se debere. & non obscurè Bal. limitans d. l. tali, in l. vlt. §. j. ante fi. ff. de rescin. vend. & in rub. C. de contrah. empt. in xxiij. q. & Sal. in l. ij. C. eod. titu. & clariùs Alea. consi. lxj. viso processu. col. ij. lib. v. vbi illam glo. dicit no. & consi. calv. cuius idem est principium. col. ij. versi. & in indiuiduo, eod. lib. v.

Dotis promissio habet tacitam conditionem, si matrimonium sequatur.

54 ¶ Et idé in legato dotis, vt in eo intelligatur eadé códitio, voluit Bar. in l. j. col. vj. versi. ité quádo in dispositione, & versi. seq. & iterú in l. quibus diebus, §. Termilius, qui est vlt. col. ij. versic. quid si per nomina. rursúmque in l. Titio centum, §. Titio genero, col. j. & ibi quoque Bal. Pau. Cast. & alij, ff. de cód. & demon. & idé Bal. cósi. cc. quæritur de legatis. Bald. in l. si plures, col. vj. versi. sed hîc surgit quæstio, C. de cód. inser. & cósi. cccclxxxvj. super eo primo, lib. v. Ang. consi. xxx. domina Frácisca. & latè cósi. cxxiiij. Solus domini Dalmatij, col. ij. & iij. Card. Flor. cósi. lj. Titius cóndidit, col. ij. versi. ad secundú membrum. Pau. Cast. cósi. cccxxiij. super primo, col. vlt. lib. j. Ro. cósi. cxxxiiij. pro declaratione, col. j. versic. his attamé. Pet. Ferra. tit. forma libelli pro lega. rei sing. in prin. col. xvj. in paruis, versi. sed quid dices. Corne. cósi. xxxij. licet secúdùm, col. j. lib. iiij. & cósi. ccxaix. licet clará, col. ij. versi. tamen Bart. eo. lib. iiij. Soci. qui alios allegat, cósi. cclxaavij. circa primam quæstionem, col. xiij. versic. postremò tollitur, lib. ij.

Similiter legatum dotis.

55 ¶ Idque etiam procedit, si promissa sit dos ad omné voluntaté & petitionem sponsi. Nam semper intelligitur secutis primùm nuptiis: vt pulchrè & not. tradit Bald. in d. l. qui se debere, ff. de códi. ob cau. in lect. Flor. quem sequitur Alea. qui id dicit sing. consi. cxlv. viso processu causæ principalis, col. ij. versi. & in indiuiduo, lib. iij. vbi etiam dicit, se neminem huic dicto contradicenté reperisse. Sed & procedit, etiá si promissio ita facta fuerit, si matrimoniú mecum contraxeris, ex nunc volo esse obligatus ad decem nomine dotis: quia adhuc intelligitur secutis nuptiis. idem Bald. in l. præposteri, C. de testa. quia vt dicit, impossibile est, vt obligatio dotis sit, prius quàm matrimonium, per d. l. tali. Denique & illud procedit, etiam si iuramentum interuenerit. Bal. in l. indubitati. col. j. versi. quintò inest, C. de non nu. pec. Nam & vt probat tex. ibi, iuramentú recipit easdé limitationes, quas & actus, super quo interponitur. De quo satis diximus in repet. l. si vnquam, in præfat. nu. 160. omnes autem. Et hæc omnia ita procedunt, vt si is, qui dotem promisit, eandem quoque tradiderit, si nó fuerint secutæ nuptiæ, possit eam cόdice- *De eadem re.*

re,l.si extraneus,& d.l.qui se debere,in prin.& iterū §.j.& l.si donaturus,ff.de condi.cau.dat.

56 ¶ Ideóque (vt reuertamur) passim & vbique Doct.nostri allegāt d.l.tali, ad id quòd in actibus cōditionalibus tēpus nō currit,nisi impleta cōditione.id quod inter cæteros facit Bar.qui dicit multùm not.in l.si cui legetur,in fi.prin.& ibi post eum Bal.Ang.Raph.Flor.Alexan.Fran.Are. & Ias.ff.de leg.j.& Bal.in l.id quod pauperibus,col.iij.versi.secundo quæro an iste annus,C.de Epi.& cle.in l.j.in xij.q.C.de his quæ pœnæ nomi.& in rub.C.de cōtrah.emp.in xxiij q. Albe. in j.parte statutorū,q.xcvij.sed nūquid proximior,in fi. l.Ægi.in casu retractus loquens, in cap. cōstitutus,col.xij.versi.quarta pars,de resti.in integ.licet paulò antè aliud dixisset in vēditione facta cū pacto retrouēdendi,vt suprà diximus,& alij,quos notauimus suprà in tit.præcedenti. §.j.glo.x.in verbo, *dedans l'an.* nu.47.verùm Guli.Cu.& multis seq. ‡ Pet.Ferra.tit.forma libel. quo agi.ad red.rati.tut.in verbo,ac executores,col.iij.versi.vlterius. Hîc autem nihil tale est: quia dominium non pendet ex futuro,vt dos ex matrimonio , sed statim translatum est , nulla expectata conditione,vt diximus,& dicemus latius infrà in responsione xvij. argumenti , vbi amplissimè loquemur de actibus conditionalibus.

De eadem re.

57 ¶ Ad nonū,quod dictum est ex d.l.tali,tempus solutionis pretij non currere,nisi à tempore traditionis.Quid huc pertinet?quādo venditio non censeatur esse perfecta,neque translatū sit dominiū,nisi traditione facta,l.traditionibus,C.de pact.& l.si ager,ff.de rei vēd.cum si. Ideóque etiam sine præfinitione temporis ad soluendū,non tenetur emptor soluere ante traditionē rei, l.qui pendentem,& ibi glo.ff.de act.emp.& gl.in l.Iulianus,§.offerri,eo.ti.cum si.Et cum aliàs apponitur tempus certum ad aliquid faciendum respectu certæ causæ, tunc non incipit tempus currere,nisi ea causa prius existat:vt dicunt Bal.Flor.& Ias.in d.l.si cui legetur,in qua illos citauimus,in d.ratione diuersæ partis.& Imo.in ea.l.§.l.per d.l.tali,tanquam scilicet,vt in ea l.promissio dotis fit respectu & contemplatione nuptiarum,ita & in hoc casu solutio pretij, respectu traditionis rei.Itaque neutrobi currit tempus,nisi causa impleta.

Tempus appositum respectu certæ causæ nō currit, nisi ea causa existat.

58 ¶ Præterea si hæc nona ratio aliquid haberet momenti & ponderis ad hunc nostrum casum, de quo specialiter tractamus,ea tantùm concluderet,tempus consanguineis præstitutum ad retrahendum,non currere statim à tempore venditionis,sed tantùm traditionis rei : de quo nos latissimè disseruimus,suprà tit.præced.§.j.in glo.ij.in verbo, *a uendu,* nu. 43.quid autem si quis vendidit simpliciter.& iterum in glo.x.in verbo, *dedans l'an,* in xx.q.vbi citauimus Barr.& alios in d.l.si cui legetur.Sed hæc res (quod iam diximus) nihil huc pertinet , vbi non quærimus de tempore traditionis,sed reuenditionis,quod longè est diuersum.

59 ¶ Ad decimū,quod est de l.statuliber,ff.ad legē falci.nihil quoque huc spectat, quādo ea.l.loquitur de re vendita cum pacto legis cōmissoriæ,vel addictionis in diē , quæ quidē pacta multum differunt a pacto reuēdendi.Nam ex illis contractus ipso iure resoluitur, & sine alia traditione,aduenie nte tantùm conditione.l.si quis hac,ff.de rei vendi.& l.vlt.ff.de leg. commis.glo. & Doc.in d.l.traditionibus,C.de pact.& affatim diximus suprà eod.tit.§.j.in verbo, *feront prefferez,* nu.3.aduerte Lector,& seq.ideóq, emptor in illis pactis interim non facit fructus suos. l. item quod dictum est,& l.Imperator,ff.de in diem addic. & latè diximus in repe. l.si vnquam, in verbo,reuertatur,nu.278.postremò quia cùm titulus.Aliud antē est in hoc pacto reuendendi,quia ex eo nec cōtractus ipso iure resoluitur,etiā si fiat verbis directis, ex crebriori nostrorum sentētia:vt planè cōstat ex iis,quæ diximus in d.gl. *feront preferez,* nu.12.sunt igitur qui tenent,& iterum nu.16. licet plerisq; videatur. Sed & in hoc pacto,contrà quàm in illis aliis , emptor facit fructus suos:vt suprà diximus,in principio huius partis,& dicemus pleniùs infrà, eo. tit.§.v.in glo.j.Igitur nihil est,quod ab illis pactis ad hoc nostrum sit argumentandum.

Id pactum longè differt à pacto legis commissoriæ & addictionis in diē.

60 ¶ Sed & illud quoque hîc dici potest,id quod scribitur in d.l.statuliber,procedere tum demū, cùm huiusmodi pacta legis commissoriæ & addictionis in diem,facta sunt sub conditione , vt fieri assolet. Secus si purè facta fuerint,sed ita tantùm vt sub conditione resoluantur, secùdùm distinctionē,quæ traditur in l.ij.ff.de in diem addic.& in l.ij.ff.de lege commis. & in l.ij.§.Sabinus,ff.pro empto.nam tunc non procedit d.l.statuliber,quin res ita vendita cōnumeretur in patrimonio emptoris,non venditoris,vt voluit glo.in d.l.statuliber,in verbo,venditoris, & ibi quoque Alex.per iura ibi allegata.Quæ res hanc nostram sententiam confirmat,quoniam venditio facta cum pacto reuendendi , pura est,non conditionalis , vt posteà latius dicemus in responsione xvij.argu. Et hic admodum falluntur Boer.Igne.& Sainxon.qui in locis suprà in fi. prioris partis allegatis,tria hæc pacta simul miscent & confundūt, tanquam eandem vim & naturam habeant,idemque ius in omnibus sit statuendum.Et tamen ipse Sainxon dicit,vidisse se hanc nostram sententiam in practica hactenus obseruari.

Iterum de illis pactis.

¶ Ad vnde

61 ¶ Ad vndecimum,quod est de sententia Bal.in l.vlt.ad fi.C.de execu.rei iudi. quòd vbi duæ dilationes non procedunt ex eodē fonte,nunquàm vna in altera confunditur:responsio clara est, quòd is loquitur in duabus dilationibus vni concessis,vt patet ex suo ipsius dicto, & exemplis illic propositis:ita vt si ambæ simul currerent,vna,id est,breuior esset inutilis & superuacanea, vt quæ omnino confunderetur absorbereturque in longiori.Hic autem vnicum est tempus cōcessum consanguineis:scilicet anni & diei:alterum autem ei non est concessum, sed venditori: & licet simul currant,tamen habēt vtrunque suum effectum.Igitur sumus omnino extra casum Bal.nam & aliàs cùm diuersis data sunt tempora ad vnum aliquid gerēdum, vtrisque simul negligentibus currunt:vt latè dicemus infrà in responsione xiiij.arg.& iterum xxj.& xxij.

62 ¶ Nec tamē omnino accedimus illi sententiæ Bal.quando Pet.Ancha. consi.cccxcv.ore tenus, responderit,quòd si executori in testamento præstitutus sit annus ad exequendum testamētum, & ex constitutione synodali in id statuti sint sex menses:vnum tempus in alio confunditur,nec habet executor plus quàm annum. Nam & de isto concursu temporum sunt multa similia in iure: verbi gratia,seruitutes cōcurrunt re & tempore:remanētque vna,alia remissa.l.si domus, ff.de serui.vrb.præd.& l.si communi,ff.de ser.rusti.prædi.Item quinquaginta dies, qui dantur tutori ad se excusandum,concurrunt circa diuersas tutelas,l.scire,§.quinquaginta,ff.de excusa. tut.Præterea decem dies ad appellandum circa diuersas sententias, currunt simul eidem,§.j.in Auth.de appel.& intra quæ tempo.Et facit l.ita vulneratus,ff.ad legem Aquil. & quod scribit Ioan.Andr.in c.cùm in cunctis,colum.iiij.in verbo,triennio,extrà de elect. dum tractat huiusmodi speciem:Statutum priuat quinquennio hospitia viciniæ,in qua fuit scholasticus offensus, nisi captus fuerit offensor:pendente eo tempore quinquennij ob primam offensam, fit secunda in eadem vicinia,nec capitur delinquens:vtrùm secundum quinquennium incipiat statim post secundā offensam,non expectato tempore prioris,an verò non nisi finito primo illo quinquennio.Et quod etiam scribit Barto.qui similem quæstionem disputat in l.in senatusconsultum, §. vlt.ff.ad S.C.Turpil.& Albe.in l.vlt.col.ij.versi.alia quæstio,C.de repudi. hæred.& in l.si maritus.ff.de adul.& in ij.parte statutorum.q.clxv.Thomas.

De concursu tēporū multa.

63 ¶ Ad duodecimum,& decimumtertium,quibus dictum est, quòd si ex duplici capite siue iure potest aliquis succedere,tunc finito tempore pro vno,poterit & alterum intra suum tēpus agnoscere,nec currit tempus secundi,nisi primo finito:potes respondere,vt in præcedēti, scilicet hîc non nisi vnum tempus competere consanguineo:nec enim ex duplici capite potest retrahere, sed ex vno tantùm,illi à consuetudine concesso.Igitur malè infertur ex illa ratione, in qua duo iura vni competunt,ad nostrum casum separatum.l.vlt.in fi.& ibi Bart.ff.de calum. & l.si maritus quondam,in fi.& ibi Bal.C.de donati.inter vir.& vxo.& l.Papinianus,in prin. & ibi quoque Bart.ff.de mino.& l.inter stipulantem,§.sacram,ibi,sed hæc dissimilia sunt,ff.de verb. obl. Ex quibus illud axioma depromitur,Separatorum separatam esse rationem.

Ex separatis malè sumitur arg.

64 ¶ Quanquàm præterea & illud dici potest,illud procedere,quando ille qui poterat succedere ex duplici capite,solus esset in primo gradu,vel quia alij non extarent, vel quia essent mortui, vel aliter essent exclusi:aliàs secus,vt etiam intelligit glo. ordinaria in l.j §.sed vidēdum est, ff. de successor.edic.in d.ratione xij.allegata,per textum in §.admonendi,Institu. de hæred. quæ ab intest.defer.& Ange.consi.ccxlj.dominus Bernardinus,col.j.versic. nec obstat si dicatur. & Sal.in l.si emancipata,C.de iur.& fact.ignor.per l.j.C.quan.non peten.part. & Francisc. Aret. in l.iij.col.vlti.ff.de acquirend.hæredit.Ex quo potes intelligere, illud non procedere in præiudicium alterius.Nec tamen (vt id non omittam) omnes consentiunt Barto.& sequacibus, in eo quod ex illis diximus in d.xiij.ratione:quin contrarium consulit Franc. Tigurinus, vt remisit Franc.Aret.vbi suprà,qui aliter in consi.non designat,sed est inter consi.Bar.consi. clviij. prædictæ rationes.& et quoque refragantur Sal.& Raph.in l.licet,C.de iure delib. vt etiam diximus in d.xiij.ratione.De quo & tu vide Alciatum Paradoxorum lib.iiij.c.item iiij.

65 ¶ Ad decimumquartum,quo dictum est,aliud esse tempus,quod competit consanguineo,aliud quod venditori:diuersúmq; esse vtriusque effectū,nec ideò vnum pendente alio currere posse: tanquā vnū tempus non possit operari diuersas præscriptiones siue dilationes, sed ad eas opus sit diuersis temporibus,sicuti ad diuersa noua opera,diuersis nuntiationibus. Id certè omnino falsum est.Quid enim,si quis emit bona fide fundum alienum alteri fundo vicino seruientem, nunquid ad præscriptionem illius fundi ad Titium pertinentis, & seruitutis ad Mæuium dominum illius fundi vicini,cui debetur seruitus,etiam pertinentis,requiruntur diuersa tempora, vnum scilicet post aliud,ita quidē vt primùm fundus præscribatur, & posteà seruitus aut hypotheca:an verò simul eodem tempore curret præscriptio aduersus dominum, & seruitutem aut hypothecam? Et hoc certè verius est,vt voluit expressim Sal.in l.vsucapio,colum.ij. versi.

Idē tēpus sufficit ad vsucapiēdum fundū & seruitutē, quæ ab eo debetur.

Idē tēpus sufficit ad præscribendas duas seruitutes.

ſed iuxta hoc quæro,C.de pigno.& ibi quoque ſub obſcurè voluit gl.magoa in verſi.item quid ſi rem,& poſt eam Bar.Bal.& alij.Sicot & ſi ædes meæ ſeruiant ædibus Titij, & ædibus Mæuij,ne ſcilicet altius mihi ædificare liceat:ſi altius ædes meas tollam,atque ita per tempus conſtitutum præſcriptioni huiuſmodi ſeruitutum ædificatum habeam, ſimul præſcribo aduerſus vtrunque:vt ſatis colligi poteſt ex l.ſi ædes meæ ſeruiant,ff.de ſerui.vrba.prædior.

Dilatio pluribus gradatim data,nõ distributiuè ſed collectiuè data censetur.

Tempus optãdi prebendas currit omnibus ſimul.

66 ¶ Et ſi hanc ratioñe admitteremus,vide quid hic abſurdi ſequeretur:id ſcilicet, ꝙ tot anni requirerentur ad excluſionem conſanguineorũ, quot eſſent conſanguinei : nempe quia ooo niſi vnus curreret voi conſanguineo:quod omnino ridiculũ eſt. [& minimè verũ,vt expreſſe tradit Aegid.Bellemera in c.cõſtitutus,col.xiij.verſ.quinta pars,de reſt.io integ.] Nã & aliàs quoque cùm pluribus datur dilatio certorũ dierũ ad aliquid faciendũ,idq; etiã gradatim, ita ſcilicet vt antiquiores præferãtur iunioribus:illa dilatio nõ iotelligitur diſtributiuè data, vt ſcilicet quilibet habeat eũ oumerũ dierũ:ſed collectiuè,vt ſcilicet omnibus ſit data,eóq; oumero omnes ſimul excludantur.Hanc enim doctrinam colligere poſſumus ex gloſſ.not.in c.cùm io tua, qood eſt vlt.in verbo,duntaxat,io priori ſolu. de conſuetu.lib.vj. & eam ipſam colligit Domi. ibi,in verſicolo,ne autem.Ea enim glo.voluit, quòd tempus viginti dierum io eo text.ſtatutorum ad optandum, currit omnibus ſimul caoonicis optare volentibus : tametſi antiquiores gradatim cæteris io optando præferantur.& eam gloſſ.ſequuntur docto. ibi. Et Oldra.conſil. cxxxvij.plures ſunt,columoa j.verſiculo, tertiò videtur,& Ioan.Aodr.io addi.Spec.in rubr.de conceſ.præben.columna j.verſicolo,ſecundò videtur,& Alberic.in l.vlt.column.ij. verſicol.faciunt etiã,C.de repud.hære.& in l.ſi maritus,ff.de adul. dum vtrobiq; eam ſimpliciter allegat, & Card.Flor.ioc.e.j.§.ſecus,in vj.q.de conceſ.præb.Et illam doctrinam optimè probat tex.in l.ij.§.vlt.iuncta l.ſeq.& iterum l.iiij.in princ.ff.de adulter.vt clarè deducemus infrà in reſpon. xxj.& xxij.arg.Et facit quod à Bar.ſcriptũ eſt in l.ij.ad fi.ff.de re iudi.ꝙ quando duo actus ſunt compatibiles,poteſt & debet aſsignari vnus idémque termious vtriq; : per textum in l.generaliter,verſi.nullo tamen,C.de iureiur.& ſequitur Franc.Aret.in l.ſi duo rei,ff.de duobus reis.

Vna ſtipulatio pluribus pactis ſufficit.

Et pluribus nouationibus.

Vna ſolutio pluribus obligationibus.

Vna accep pluribus ſtipulat.

Vnum famil. erci. iudicium pluri. hæred.

Vnum ſociet. iudiciũ plurib. ſocietatibus.

Vna conteſtat. plurib.libel.

Vna compara tio plurib. citat.

Et pluribus cõtumacijs.

Vnus contractus veſtientis plurib.pactis.

Vna aditio plurib. cauſis ſuccedendi.

Vnus libellus plurib.partib.

Et pluribus & diuer.cauſis & acti.

67 ¶ Quod autem hîc adducitur de vna nuntiatione pro diuerſis operibus, & aliis quibuſdã ſimilibus,oon de grege iſto eſt,vt vel lippientibus clariſsimè apparet : vt interim prætermittã,non id perpetuum eſſe quando & aliàs ſæpe contrariũ reperiatur:vt videre licet ex l.Titia,§.vlti. ff.de verbo.oblig vbi vna ſtipulatio ſufficit pluribus pactis.Et l.vlti.§.j.ff.de oouati.vbi vna ſtipulatiooe plures nouari obligatiooes certũ eſt.Et l.numerationibus,ff.de ſoluti.& l.item illa,§.vlti. ff.de conſtitu.peco.vbi vna oumeratione ſiue ſolutione tolluntur plures obligationes vno momeoto.Et l.pluribus,ff.de acceptilat.vbi pluribus ſtipulationibus tollendis ſufficit vna acceptilatio.Et l.hæredes,§.de pluribus,ff.famil.erciſcuod.cuius hæc verba ſuot: De pluribus hæreditatibus,quæ inter eoſdẽ ex diuerſis cauſis communes ſunt, vnum familiæ erciſcuod. iudicium ſumi poteſt.Et l.ſi fratres,§.ſi plures.ff.pro ſoci.vbi ita ſcribitur: Si plures ſint inter eoſdẽ ſocietates coitæ,ad omnes ſocietates ſufficere hoc vnũ iudiciũ conſtat,& ibi concor.in gl. Et pluribus libellis ſufficit vna cõteſtatio,vnica oratiooe expreſſa.Ang.Imo.& Franc. Are. in l.duo rei, per illũ tex.ff.de duob.reis.Et pluribus citationibus,vnica pro omnibus cõparitio,vt illi ipſi dicunt,& declarat idẽ Aret.quomodo id intelligatur,& Bart.io l.ſi finita,§.Iulianus, col.ij.verſi. ſed quid ſi quis,& ibi Alexan.col.ix.verſic.item inquantum,ff.de dam.iofect.& idem Bart.in l. accipientis,ff.de auto.tuto.Et vna quoque comparitio pluribus cootumaciis porgandis. Ange. in d.l.duo,ff.de duob.reis.Et vnus idémqoe contractus veſtit duo pacta ſequentia:vt per Guli. Cu.in l.iuriſgentium,§.quinimo,ff.de pact.& Bald.in l.lecta,per illũ tex.ff.ſi cer.peta.& Ange. Areti.in §.prætereà debitor.col.ij.verſi.quæro præcedit,Inſtitu. de excepti. Et pluribus cauſis ſuccedendi vna aditio l.ſi tu ex parte,ff.de acquiten.hæred.Et pluribus actoribus, atque etiam pluribus reis vnos libellus ſatis eſt.l.ſi quis,§.vnios,& ibi Bald.ff.de procura.glo. quæ cõcord. affert,in c.querelã,io verbo,petens,extrà de elect.De quo latè per Bar.in l.iij.§.vlt.ff.de duob. reis.& Alberi.in l.ad officium,C.com.diuid.Sal.in l.eò quod à multis,C.ſi cert. peta.& Rom. conſi.ccxl.viſo themate:& latiſsimè Maria.in c.j.columna xlij.verſiculo,circa quartum principale,extra de libel.obla.Nam & quod plus eſt,pluribus & diuerſis cauſis & actionibus ſufficit vnus libellus,c.cùm Ioannes,& ibi Panor.io j.oot.de fide inſtru. & c.dilectus, extrà de capel. mona.& ibi concord. Nam & his vous quoque proceſſus ſufficit,l.ſi idem cum eodem, ff.de iuriſd.om.iudi.& l.vlt.C.de ano.exce.& not.Dy.io c.nullus,de reg. iur.lib.vj. & Barto. quæſt. ſiue,vt alij vocant,diſpu.ix.iudex per imperitiam,columna ij.verſicu. ſecundum probatur ſic, quando ſunt plures.Super quibus tamen vide Bald.in c.vlt.columna ij.verſic. nunquid plures, extrà de reſcri.Aoge.conſil.ccxxix.ex themate,in princi. Vnum inſtrumentum multis obligationibus ſatis eſt.d.l.eò quod à moltis,& ibi Docto.C.ſi cer.peta.& Bal.in d.§.vnius. Ang.in l. qui plures,ff.de euictio.Barba.conſilio xxxvj.ſapienter,colum.vij. nomero 17. lib.ij. Et multis quoque cootractibus.Alberi.in l.Prætor,§.ſi mihi,ff.de iniur.per quædam iura, quæ id tamen probare

probare non videntur. Et pluribus bannis vna abolitio: quicquid dictũ sit in xiiij. ratione. Nã id voluit Sal. aduersus Cy. & Iac. Are. in d. l. vlt. C. de oup. vbi respondet aliorũ rationibus. Et vnica absolutio pluribus excõmunicationibus ex eodẽ facto descendẽtibus: vt voluit Sal. in eadẽ d. l. vlt. per illũ tex. in fi. Hîc autẽ ex eodem contractu descendunt retractus conuentionalis, & municipalis: ergo & vtrique satis est vnũ tẽpus. Nam & aliàs satis est vnum tẽpus duabus pœnis: vt videre licet ex glo. in c. prouida, ad fi. in verbo, anoú continuũ, de elec. lib. vj. quã ad hoc citat Oldrad. aut quisquis is est, inter consi. illius, consi. 50. gratia, & Alber. in l. vlt. col. ij. versic. faciunt etiã, C. de repud. hære. & in l. si maritus, ff. de adul. Et eam, & alia quædã similia, trahũt ipsi Old. & Albe. in illis locis ad huiusmodi quæstionẽ. Cõcessa est Episcopo gratia, vt vsque ad quinquenniũ conferat beneficia in sua diœcesi vacãtia, & elapso huius quinquennij biẽnio, similis ei gratia cõceditur, sine mẽtione prioris: dicit huiusmodi secũdã gratiã statim currere nõ expectato priore quinquẽnio. Possuntq; plures vno actu baptizari, gloss. in c. propriè, in verbo, triũ milliũ, de conse. dist. iiij. cũ cõcord. à me adductis suprà tit. præcedẽte, §. j. gl. xxj. in verbo, *en telle quantité*, numero 18. facit i tẽ. Et ex vno actu plures insurgũt excõmunicationes, c. mulieres, extrà de senten. excom. Lapus, qui in id alia citat, allega. viij. præsentatus, ante mediũ. Et ex vna iniuria plures pluribus actiones oriuntur, l. j. §. vlt. & l. item, §. item vlti. ff. de iniur. Et vnum beneficium potest cum pluribus permutari, cap. cùm venerabilis, de excep. Et vnius appellatio prodest pluribus, l. j. & ij. C. si vnus ex pluri. & c. quoniã, ij. q. vj. Vna insinuatio satis est multis rebus donatis, vt tradit Ioan. And. in c. pluralis locutio, de reg. iur. in Merco. Denique notum est illud prouerbium ad hunc quoq; locũ pertinens: Vna fidelia duos parietes dealbare. Cuius meminit Marcus Curius ad Ciceronẽ libro Epistolarum familiariũ ipsius Ciceronis septimo.

Et unus processus.
Vnũ instr. pluribus oblig. & multis cõtract.
Vna abolitio pluribus bãnis.
Vna absolutio plurib. excom.
Vnum tempus duabus pœnis.
Vno actũ plures baptizantur.
Ex uno actu plures excom.
Vna iniuria pluribus actionibus.
Vnum beneficium plurium permutationũ.
Vna insinuatio multis rebus donatis.
Vna fidelia duos parietes dealbare.

68 ¶ Nam & illud de vna nuntiatione noui operis, vt nõ sufficiat pro diuersis operibus, fit propter specialem quandã rationẽ, quæ est in d. l. de pupillo, §. si in pluribus, ff. de no. ope. nunti. de quo nos diximus in d. glo. *en telle quantité*, numero 24. illud autẽ, & iterũ in §. xxxvj. glos. iij. quæ est in verbo, *de la iurisdiction*, &c. numero 10. hanc sententiam, vbi etiam diximus in cæteris casibus sufficere vnam denuntiationem pro pluribus rebus. Et quod dictũ est in ea. xiiij. ratione prioris partis de bannito non semel ob diuersas summas, intelligitur cùm huiusmodi summæ processerunt ex diuersis delictis, aut factis. Secus si pro vno, vt respondit Cæpo. consilio causarum crimi. xiiij. pro declaratione, col. vj. versi. non obst. rationes. Eius autem, quod dictum est, posse appellari à sententia continente diuersas summas, quæ vniuersim excedunt summam, infra quã non licet appellare, cùm singulæ non excedunt: contrariũ respondit Raph. Fulg. consil. cx. quoniam superius: de quo & tu vide Pau. Cast. consi. clxiiij. in casu præmisso, lib. j. Et sæpe aliàs videmus fieri pluriũ summarum cumulationem siue coaceruationem: vt in l. si plures, §. vlti. ff. de pact. & in l. si qui separatim, §. j. ff. de app. & in cap. Apostolicæ, in verbo, semel aut successiuè, & ibi Per. Anch. & Imo. extrà de do. Quando autẽ id fiat, aut cõtrà, intelliges ex not. à Docto. in d. l. si idẽ cum eodem, ff. de iurisd. om. iudi. & Cano. in c. ij. extrà de dona. Sed & quod dictũ est de vna citatione, aut alia iurisdictionis perpetuatione, non indistinctè verum est. Sæpe enim vna sufficit pluribus causis & articulis, etiam aduersus diuersas personas: præsertim cùm plures illæ causæ cohærent, aut ex eadem origine oriuntur: de quo tu vide gloss. Archi. Ioan. And. Pet. Ancha. & Do. in c. ne aliqui, de hæret. lib. vj. Inn. & Colle. in c. pastoralis, de rescript. eundẽ Inno. Host. Ioan. And. Collect. & Panor. in c. licet, de offi. deleg. Specu. & Ioan. Andr. in addi. ipsius titu. de iudi. de leg. §. restat videre, versi. quid si super duobus. Bartho. Brixi. quæst. domi. lx. quidam impetrauit. Iacob. Areti. & Alberi. in l. quod dicitur, ff. de verb. oblig. Vti etiam vna citatione fieri possunt plures citationes, glo. in c. ij. in verbo, & si non, per eum tex. extrà de testib. cogen. quam dicit sing. Bal. in sua Marg. in verbo, citatio, col. j.

De una nũtiatione pro pluribus operibus.
De una abolitione plurium bannorum.
De sententia continẽte plures summas.
Plurium summarum cumulatio.
Vna citatio pro pluribus causis.

69 ¶ Ad decimumquintũ de cruce signatis, quibus datum est priuilegium, ne soluant debita ante trienniũ, si cui ex pacto data sit dilatio quinquennij, illud triennium non currit, nisi finito illo quinquennio cõuentionali: vt demus illud esse verum, quod tamen quidam non admittunt, vt per Ioan. Fab. loquentẽ in eo qui cùm haberet dilationem soluendi à creditore, vel aliàs, aliam impetrauit à Principe. & Pau. Castren. & Corne. loquentes nuncupatim in illa ipsa specie cruce signatorũ, in d. l. vlt. C. de repu. hære. Et per Ioan. And. in addi. Spe. in rub. de cleri. nõ resid. col. j. versi. item quæro de secundo, loquentẽ de eo, qui cùm impetrasset gratiã percipiendi fructus præbendæ per quinquenniũ in absentia, impetrauit & aliud quinquennium ante primum finitum. Et eundem in c. cùm in cunctis, §. vlt. in verbo, triennio, extrà de elec. dum loquitur de eo qui triennio est suspensus, & eo etiamnum durante, aliud quicquam facit ex quo etiã triennio est suspensus: vbi hoc copiosissimè disputat. Tamen si aliam sententiam sequamur, facilis est responsio. Nã ibi dantur vere duæ diuersæ dilationes, vna ex priuilegio generali ordinis, altera ex pacto & priuilegio particularis personæ. Ideò vna aliã nõ confundit: alioquin altera scilicet breuior nihil operaretur, vt etiam in simili diximus in responsione xj. argumẽ. Hîc autem vna

est tan

est tantùm facultas concessa consanguineo, altera autem venditori : & vtraque potest operari, modò aduigilent, nec sinant tempus otiosè labi. & vide quæ dicam in responsione xvj. arg.

Vno ingressu monasterij monialium consumitur permissio & generalis & particularis.

70 ¶ Nec hîc tamen omiserim, quod ab Albe. tractatum est in l. in toto, ff. de reg. iur. & iterum in secunda parte statutorum, quæst. clxxxj. per dominum fratrem, quòd si Episcopus cuipiam fecerit ius intrandi semel monasterium monialium. Deinde idem Episcopus generaliter concesserit omnibus, vt possint idem monasterium ingredi certo die, illéque cui, vt dictum est, specialiter fuerat antè concessum vt semel ingrederetur, eo die omnibus concessu ingressus fuerit, non poterit amplius ingredi vi specialis suæ permissionis: tanquam vtranque vno ingressu consumpserit, impleueritq, si eadem vtriusque ingressus causa fuerit : atque etiam si diuersa, dummodo vtraque eodem tempore expediri potuit: per multa quæ illic allegat, & sequitur Alexander, dum illum in secundu loco simpliciter citat, consilio xvj. breuiter, post princ. libro iiij. & Fel. in c. j. in vltimis verbis, extrà de rescriptis. & Catel. Cot. memor. incipi. rescriptum. & idem ante eos, licet non meminerint, voluit Ioannes Andreas in c. generi, de regulis iuris, libro sexto, quem etiam sequitur, dum simpliciter citat, Ioannes Faber in d. l. vlt. C. de repud. hæred. Hîc autem in casu nostro, nihil impedit consanguineum, quin possit vti suo retractu pendente facultate concessa venditori : ergo vtrique idem tempus currit. Et eadem quoque ratione magis accedo sententiæ Ioan. Fabri, Paul. & Corn. in illo casu de cruce signatis.

An & quando circuitus est vitandus aut minimè.

71 ¶ Ad decimumsextum, qui est de circuitu vitando, id certè nimiùm generale est, nec semper procedit, vt not. per Bar. in d. l. dominus, ff. de condi. indebi. & probatur ex eo quòd actio non transit ipso iure ab vna persona ad aliam sine cessione, l. possessio, §. & si possessio, ff. de acquir. possess. & l. iij. ff. pro socio. & l. Iulianus, §. pen. ff. de act. emp. & l. cùm in plures, §. messem. ff. loc. Imò verò non nisi in certis casibus id procedit : regulariter autē contra, vt colligitur ex not. ab eo. Bar. & aliis in eodē loco: & nuncupatim voluit Philip. Dec. in l. cum fundus, §. seruū tuū imprudēs, col. j. in fi. j. not. ff. si cert. petat. Sed & locū tantùm habet, cùm circuitus est omnino inutilis: secus si in eo vertatur aliqua vtilitas. vt not. Card. Floren. in cle. auditor, in xiiij. quæst. de rescrip. per tex. in c. ruam, extrà de ordi. cogni. & c. lator, qui filij sint legiti. Et idem voluit Imo. in ea ipsa cle. col. pen. versic. gloss. circuitus. & ante hos Pet. Bar. Imo. & propè omnes, dū tractant de differentia libertatis directè legatæ, & fideicōmissariæ, in l. j. ff. de lega. j. vbi id expressius omnibus annotat Francisc. Ripa, col. vij. numero 25. & idem quoq; Bartol. in l. j. in iij. oppo. iterúmque in l. ij. in vlt. oppo. C. com. de lega. & Pet. Matthe. inter consil. Pet. Anchar. consilio ccclxviij. dubium, in fin. & ipse Pet. consi. ccclxxxvj. in lite, col. j. in fin. Hîc autem non inutile est consanguineo, redimere ab emptore durante tempore reuenditionis : quia, vt sæpe diximus, incertum est an venditor ipse retrahet: & si id faciat, tamen interim consanguineus ipse lucrabitur fructus. Et facit quod scribit Sal. in l. vsucapio, col. ij. versic. sed supposito, C. de pignor.

An in actibus cōditionalibus currat tempus, ante conditionem impletam. Venditio facta sub hoc pacto, an sit conditionalis.

72 ¶ Ad decimumseptimum, quo dictū est in actibus conditionalibus tempora non currere, nisi impleta conditione: vt illud concedamus, quanquàm non id semper procedit, vt videri potest ex l. j. §. biduum, ff. quan. appel. sit, vbi tempus appellandi à sententia conditionali currit statim à lata sententia, non expectata conditione. Cuius arg. Guid. Pap. deci. Delphi. cclvij. cauetur de consuetudine, col. j. versicu. sed iuxta præmissa tradit, & in nostro casu retractus, tempus anni concessum consanguineo ad retrahendum, currere statim à contractu etiam conditionali, vel ante conditionem impletam. Sed nos huius contrariū tenuimus, suprà titul. præced. §. j. in verbo, *dedans l'an*, quæ est glos. x. in viij. quæst. vbi respōdimus ad d. §. biduum. Igitur illud dicendū est, illa quæ dicuntur de actibus conditionalibus, nihil huc pertinere, quando contractus venditionis sub hoc pacto reuēditionis sit purus, non conditionalis: nisi alia cōditio apposita fuerit. Quod videre licet primùm ex eo, quòd venditio conditionalis non perficitur, nisi impleta conditione, l. hæc venditio, ff. de contrah. emp. Ideóq; non nisi existente conditione dominium ex ea transferri potest. l. ei qui hæreditatē, ff. de condi. insti. & l. qui absenti, §. j. & ibi Bar. & alij ff. de acqui. possess. & c. super eo, extrà de cond. appo. & ibi concord. in gloss. & diximus plenius suprà titu. præced. §. j. in glo. ij. in verbo, *a vendu*, nu. 22. sed & illud in dubium, & multis seq.

De eodem.

73 ¶ Atque etiā ex eo, ꝙ emptor ex venditione conditionali non facit fructus suos, quin si eos perceperit, restituere tenetur, l. necessariò, §. ꝙ si pēdente, ff. de peri. & commod. rei venditæ. & l. ij. ff. de in diē ad. & l. omnia, §. j. ff. de legatis primo. & voluit Roma. singul. ccccxl. fructus percepti. & Soci. consi. clxx. in præsenti consultatione, col. v. versi. ad tertiū, lib. ij. Hîc autē continuò ex huiusmodi venditione facta cū hoc pacto reuendendi, re tradita emptor factus est dominus, etiā pendente tēpore reuenditionis, ita vt in aliū interim transferre possit, vt cōcedunt omnes, nec possit venditor à tertio emptore reuocare, ex plurimorū sentētia, vt diximus suprà, in principio huius partis. Item facit hic emptor fructus suos, vt illic quoq; diximus, & dicemus pleniùs infrà

infrà eod.tit.§.v.in prin.Quod perpetuũ est in aliis venditionibus puris, sed sub conditione resoluẽdis.l.ij.iij.& iiij.ff.de in diẽ ad.vt pote cùm emptor ex huiusmodi venditionibus interim sit dominus,l.si ex duobus,§.j.eod.tit.sæpe autem aliâs diximus fructus sequi dominium.

74 ¶Ex quibus vides,illud apertissimè cõuinci,quod diximus,venditionẽ hanc sub pacto reuẽdendi factã,non esse conditionalẽ,imò verò purã,sed quæ sub conditione resoluitur: quæ quidem conditio resolutiua non suspendit actũ,nec eum facit conditionalẽ, sed tantùm ex euẽtu ipsius eum resoluit:vt optimè declarat tex.in d.l.ij.iij.& iiij.cũ gl.in d.l.ij ff.de in diẽ ad.& in l.si res, quæ est iij.& ibi gloss.& Albe.ff.de contrahen.empt.& in c.illò vos,& ibi Imo.col.j.in ij.not.& Panor.in iij.not.extrà de pigno.& gl.in c.verùm,extrà de condi.appo.& in c.pastoralis,in gl.j. vij q.j.& Pet.Ancha.consil.lxix.contra donationem,colum.vltima,& Cardinal. Floren. consil. xxix.iudex de iure,colum.j versic.quartò verba.& Soci.in l.pecuniam,in vlti.not. ff. si certum petatur.vbi & ex hoc dicit, quòd huiusmodi contractus puri, sed qui ex aliqua conditione resoluuntur,habẽt interim executionem,ac si non subiacerent ei conditionali resolutioni.per gl. in d.l.ij.de in diem addict.& not.per Bart.in l.Iulianus,in fi.ff.de cond.indeb.& ita se dicit plures obtinuisse.& sequitur Philipp.Deci.ibi col.ij. versic.quartò not. qui respondet ad text. ibi, qui videtur velle contrarium.& idem voluit ipse Soc.consil.lxij.visis conuentione,col.ij. versi. sed regula est,lib.iiij.& consil.xcj.concludo dictum Philippum,col.ij.versic. confirmatur ista conclusio,eodem lib.iiij.vbi & hoc dicit procedere in sententia.& Philip.Dec.in l.is damnum, §.quod pendet,ff.de regu.iur.& in l.plerunque,eod.tit.& consi.cclxxix.placet mihi, col.ij. vbi de hoc pacto de reuendendo nuncupatim loquitur,& generaliter dicit contractũ,qui sub conditione resolui potest,iudicari vt purũ,inspecto præsenti statu, & non considerato quòd potest resolui,per d.l.ij.de in diem addict.& idem(inquit)de venditione facta cum pacto reuendendi: vt dicit probari in d.l.ij.C.de pact.inter empto.& vendi.Et idẽ(ait)in officiali,qui potest ad beneplacitũ reuocari:nã de illo iudicatur,vt de perpetuo.l.iurisperitos,in princ.& ibi Bart.& alij, ff.de excu.tuto.& idem Deci.loquens etiã in hoc pacto,consi.cccviij.in casu ad nos transmisso, col.iij.ver.sed hoc non obstante:vbi & ad hoc allegat d.l.hæc vẽditio,§.vlt.ff.de contrab.emp. & not.per Bart.in l.iudex posteaquàm,circa fi. ff.de re iudi.& alios qui ad id parum faciunt. *De eodem. Conditio resolutiua actũ non suspendit, nec eum facit conditionalem.*

75 ¶Et hinc quoque videmus,quòd licet titulus conditionalis nõ prosit ad vsucapionẽ,l.ij.§.si sub conditione,ff.pro empto.vbi ita scribitur,Si sub cõditione emptio facta sit,pẽdente cõditione emptor non vsucapit:tamen titulus purus,sed qui sub cõditione resoluitur, præscriptionẽ parit. d.l.ij.de in diẽ addict.& facit l.si alienam, ff.de dona.cau.mor. vbi ex titulo reuocabili procedit præscriptio.Et nos quoq; alibi de huiusmodi differẽtiis contractuũ conditionaliũ, & purorũ,qui sub cõditione resoluũtur,latè diximus,scilicet in repetit. l. si vnquã, in verbo reuertatur, nu.283.verùm quantùm ad priores,vbi omnino vide.Et hîc quoque Boë. Igne. & Sainxon seipsos atque alios fefellerunt, dum etiam venditionem cõditionalem confuderunt cum hac nostra,sub pacto reuendendi facta,de qua loquimur,tanquam scilicet hæc conditionalis esset. *De eodem.*

76 ¶Nec his obstat,quòd d.l.ij.C.de pact.inter empto.quæ de hac venditione loquitur, vtitur verbo cõditionis,cùm dicit,Tẽque parato satisfacere cõditioni.Nã ibi cõditio accipitur pro pacto vel lege dicta in cõtractu:id quod apertè declarat eadẽ l.quæ quod in illis verbis appellat cõditionem,paulò antè vocauerat legẽ,cùm dicit,si fundũ parentes tui ea lege vendiderũt,id est, eo pacto,vt interpretatur gl.j.ibi.nam & aliâs sæpissimè videmus istud verbum,cõditio,accipi pro tenore contractus,siue pacto apposito in ipso contractu puro,& minimè conditionali:vt in l. societatem mecum,in princ.& ibi gl.j.ff.pro soci.& ibi quoque Bald.qui dicit d.gl.not.quia sæpe ista verba,ea conditione,ponuntur in contractibus,& etiam text. in l. Caius, ff.de manumis. & in l.Mæuia,& ibi quoque gl.in prin.Oldra.& Alberic.ff.de manu.testa.& in l.debitori tuo, ibi, ea conditione pactóq;.& ibi latè Philip.Dec.& Alciat.C.de pact.& l.ij.§.vlt.& ibi Bal.& Ang. ff.de dona.& l.cùm res,& ibi Bald.C.eod.tit.& l.pater,§.quindecim,ibi ea lege & conditione, ff.de leg.iij.& l.quoniam,& ibi Bal.C.de rer.permu.& l.ea conditione,& ibi Bald.& Sal.C.de rescin.vendi.& l.nihil.& ibi Bart.ff.de coniun.cum emanc.liber. & l.cùm ea conditione, ff. de euict.& l.Titio centum,§.j.& ibi gl.ff.de condi.& demon.& l.ij.ff.de iure immunit.& l.& Aristoni,ff.manda.& l.si cum filiofamiliâs,§.j.ff.de compen.& l.pen.ff.deposi.& §.cùm autem,ver. & cum quibusdã conditionibus,Instit.de adop.& c.verùm,& ibi glo.in verbo,cõditione.Anto. & Recentior.extrà de condi.appo.& c.cùm Ioannes, & ibi Hosti.col.ij.in verbo, conditionalem,& rursum in verbo,conditione.& Ioan.Andr.in vtroque verbo,& Panor.col.ij.in iiij.not. extrà de fide instru.& Bart.in l.quibus diebus,§.Termilius,col.j.ff.de condi.& demon.& consil.iiij. factum tale est, quidam Dominicus,in j.dubio.Bald.in proœmio feudorum, in ij. diuis. Angel.consil.cliij. Andreas.Anto.consil.xlviij.absque diffusione, in princip.Ioan. Ana. consil. lxxv.visis his quæ mihi narrantur,post princip.Alex.consi.cij.visis & ponderatis, col.ij. versic. *Cõditionis verbũ plerunque pro pacto aut lege ponitur.*

nam dicta verba,lib.j.& consil.cxix.viso processu,col.j.versic.eiusdem initij.eod.lib.j. quod repetitur consi.xx.lib.vj.Francis.Aret.consi.cl.visis diligenter,post princ.Corn. consi.cij. visis io causa,col.v.versi.conditio enim,lib.ij.& consi.cccj.circa,col.j.in fin.li.iiij.Soci.consi.xxj. viso testaméto magistri,col.penult.versic.postremò cùm dispositio,lib. iij.In quo etiam significatu, eodem verbo vsus est Tullius lib.Officiorum iij.Regulus verò oon debuit conditiones,pactionésque bellicas,& hostiles,perturbare periurio.Et ad Tytooem li. Epistolarum xvj.,Sin autem ille suis conditionibus stare noloerit,bellũ paratũ est.Nam & Donatus enarrans illud Terentij in Aodria,Accepit conditionem:Conditio(inquit)est pactio,certam legem io se contioens.

Si pacto redimendi conditio naliter fuerit appositũ tempus,non currit nisi impleta cõditione.

An conditio verbis vel actibus præsentibus concipiatur.

77 ¶Fateor tamen,quòd si huiusmodi pactũ redimendi faceret venditiooẽ conditionalem:vt si ita diceretur,Vendo tibi hanc rẽ tali pretio,nisi tu intra tale tẽpus idem pretiũ restituas:(his enim verbis,N.si tu,&c.fit venditio coodicionalis,vt probatur ex l.ij.ff.de in diẽ addict. aut etiã aliis conditionẽ facientibus)tũc certè oon curreret tẽpus retractus consanguineis,nisi finito tempore, atque ita finita conditione , ex seotentia Gul.Cunei,& Alber.in l.j.§.annus.ff.quando actio de pecul.cũ alus multis,quæ diximus soprà tit.præcedente,in gl.x.io verbo,*dedans l'an*, in viij. q. Caue tamen,quia in illo exẽplo suprà à nobis proposito Azo in Sũma,tit.C.de pactis ioter emptor.& vendito.facit discrimen,vtrùm illa verba cõcipiantur io præsenti tẽpore, & tũc faciant venditionẽ videri esse putá,per l.ij.§.si in diem.ff.de vsocap.pro empt.an in futuro,& conditionẽ efficiãt:verbi gratia,fundus erit tibi emptus,nisi &c.Ego verò nescio,an id seruandũ sit,quãdo videmus & cõditiones actibus & verbis præsentibus plerũque apponi,Vendo tibi,lego Mæuio,despondeo Mariam in vxorẽ,si &c.vt videre licet ex tit.ff.de cond.& demon.& C.de cõdi. insert.& extrà de condi.appo.D.autem §.si in diem,mihi admodum obscurus esse videtur.

Tẽpus non currit impedito de iure & de facto.

78 ¶Ad decimumoctauum,qoo dictum est,non currere tempus secundo , qoandiu incertum est, an qui primo loco & ante cæteros admitti debet admitti velit.Illud ingenuè fateor:sed id nihil ad nostrum casum pertinet : nam ibi non patet locus secundo , donec primus admitti potest, & vult : igitur cùm secundus interim admitti non possit,etiam si velit,nihil est , quod ei imputari possit,cùm impediatur impedimento iuris & facti:ideò quoque interim tempus ei non currit. l.vlt.§.donec,C.de iur.delib.& l.j.& ibi Doct C.de bono.mater.& l.j.io fin.C.de anna.excep. & l.in rebus,C.de iur.dot.& c.quia diuersitatem,extrà de conces.præb.cum si.Hîc autem nihil est,quod impediat consanguineum retrahere,etiam durante tempore præstituto ad reuenditionem,sed cum onere huiusmodi reuenditionis,si fortè venditor posteà veniat.Super quo etiam vide quæ scripsi suprà tit.præceden.§.j.io verbo,*dedans l'an*,in x.quæst.

An durante anno, quo mater debet petere tutorem filio,currat tempus cæteris agnatis.

79 ¶At huic obstat, quod in simili dicitur,quòd licèt durante anno, quo mater tenetur petere tutorem filio , aliàs à successione eius excluditur , possint & cæteri agnati id quoque petere , non expectato eo anno,aut morte matris,vt voluit gloss.in l.ij. §. vlti.& ibi quoque Bart. in princip. ff.ad Senatuscoosul.Trebel. Tamen illis oon currit primus ille annus matri cõcessus, quin possint intra alium anoum petere,sine iactura successionis ipsius pupilli:vt voluit alia glos. in l. nepotibus,& ibi Cyn.Bart.qui eam dicit not.& Bald.qui eam dicit singu.& Sal.C.qui pet.tuto.& gl.in l.ij.in glo.vlt.in fi.& ibi Bart.col.vlt.ff.eod.tit.& in l.sciant,in verbo, denegandam, C.de legit.hæredi.Oldra.consil.cxxxvij.plures sunt,col.ij. versic. quintò videtur expressum. Angel. consi.cviij.ista quæstio,in fin.Sed hæc res adeò obscura est,vt vix intelligas , quid nostrates de ea sentiant:vt videre licet apud Bart.in d.l.ij.col.penul.versic.tertiò est videndum,vsque ad fin. l.ff.qoi pet.tut.& in d.l.ij.§.confestim.ff.ad Tertul.& in d.l.sciant,& ibi quoque Bal. Ang.Rapha,Pau.Cast.& Corn.& eundem Bart.in l.quid ergo,§.j.ff.de his qui nor.infa.& consi.xviij.in nomine &c.viso testamento, in iij. dubio. & iterum consil. ccxv. an si testamentum sit nullum, etiam in iij.dubio:nam idem propè est consi.& in sua disputa.incip. pupillus, quæ est omnium postrema,propè per totum.Bald.in l.precibus,col.v.versic.sed quid si impubes, & ibi Barb. in addi.C.de impube.& aliis substit.& eundem Bald.in c.ex parte M.col.ij.versi.ex his procedo, & col.seq.versi.modò quæro,extrà de appel.& consil.lxv. proponitur quòd Putius,li.ij.& coos. ccclxxix.punctus talis est,vt apparet,col.vlt.lib. iij.& consil.xciiij.hic plura occurrunt, lib. iiij. & consi.cclxxviij.viso testamento,col.ij.eod. lib.iiij.& consi.ccccxxxviij.ista quæstio,versic.sed quis succedet,eo.lib.iiij.& consi.cccclxxiij.substituto,eo.lib.iiij.& coosi.ccccxcviij.opinio domini,eod.lib.iiij.Ang.consi.cxviij.aula peo nepte.Sal.in d.l.sciant.Pet.Ancb.consi.eiij. pro declaratione,in j.& ij.dubio,& consi.ccl.omnia,col.j.& consi.ccccxl.in quæstione, col.j.& Card. Floren.consi.cv.super præmisso,col.j.versic.sic & omnibus.Paul.Cast.consi. xxix.io puncto suprà scripto,col.vlt.versi.nunc est videndum,lib.ij.& Cor.consil.lxxxvij.circa primum,io fi.lib. iiij.& Ant.Rub.consil.lxxxj.viso & diligenter.Ex quibus intelliges illud, quod suprà diximus, esse dubium,& multos tenere contrariũ:qoibus accedo,per ea quæ dicam infrà, in respon. xxj. & xxij.arg.Ex legibus autem Platonis lib.vj.Si orphanorum tutor obierit,cognati,& affines ex

vtrisque parentibus vsque ad consobrinos,& patrueles, qui præsentes sunt, alium intra decem dies constituere iubentur,alioqui drachma singuli singulis quibusque diebus mulctantur,donec tutorem præficiant.Ex quibus vides vnum omnibus his tempus simul currere. *Lex Platonis.*

80 ¶Ad decimumnonum, de renuntiatione iuris impediti, quæ vt non valet expresè, ita nec per lapsum temporis,qui habet vim renuntiationis tacitæ:respondetur,quòd si etiam Bartol. & alij id dicerent,ad quod sunt allegati,in d.xix.arg. tamen nihil obstaret,quia hic consanguineus impeditum non habet ius suum retrahendi,quin id exequi posit, vt iam sæpius diximus. Quin & si id tale ius esset,cui expresè renuntiare non posset,non propterea sequeretur,quin ab eo,lapsu temporis excluderetur:vt per Bart.Bal.Pau.Cast.& Recentiores,in l.iij.C.de iur.& facti igno. & in l.si quis suus,ff.de iur.delib.Bal.in l.j.in xxvij.oppo.C qui admit.cum multis concor.a me latè congestis in nostris Legibus connubialib.in verbo,*expres*, quæ est gl.nu.74. & id quidem, cum multis seq. Quibus docuimus,plus ponderis habere renuntiationem tacitam,quæ ex lapsu temporis inducitur,quàm expressam. Nam & videmus, quòd Prælatus non potest expresè renuntiare iuribus ecclesiæ,quia id esset donare, quod prohibitum est.c.ij. extrà de donatio. Ex lapsu autem temporis excluditur.c.de quarta.& c.veniens,de præscrip.cum simi.

Renuntiatio tacita ex lapsu temporis plus habet virium, quà expressa.

81 ¶Ad vigesimum, quo diximus, non videri datum,nec è diuerso acquisitum, quod auferri potest, & huiusmodi similia, facilis est responsio ex his, quæ suprà diximus: vt scilicet quodam modo,& aliquo respectu non videatur datum aut acquisitum,sed id quidem impropriè:quia,vt iam diximus,illud verbum, videtur, improprietatem significat. Nec tamen in nostro casu dici potest,quod datum & acquisitum non sit venditori, cùm ita sit dominus ipsius rei,vt faciat fructus suos, & in alium posit eandem rem alienare vt etiam diximus:id quod non esset, si ei datum & acquisitum non esset.Et satis suprà ostendimus in responsione j. argum. non minus esse dominum,& eum quidem plenum & perfectum alicuius rei, quòd ab eo ex aliquo euentu res abire posit.Igitur hæc ratio nihil hîc concludit.

82 ¶Ad vigesimum primum,& secundum(nam ea eodem tenore,vt quæ sunt eiusdē originis, discutiam)dicendum est,iura in priore loco allegata,loqui in iuribus,quæ pluribus deferuntur secundùm gradū,id'est,quæ in solidum competunt iis,qui sunt in primo gradu : deinde illis deficientibus,alteris,qui sunt in secundo gradu:verbi gratia,in successorio edicto,in quo hereditas defertur proximioribus tantùm,vt quandiu deliberatis,qui est prior gradu, non currit tempus alteri:quia is alter prius non potest velle cū effectu,imò suæ voluntatis declaratio,vt immatura, nulla foret.l.si filio,§.contra tabulas,ff.de inoffic.testamen.& l.si filius,§.cùm filius,ff.de bonis liber.& l.j.§.si intra,ff.de succes.edict. & ita intelliguntur cætera iura in ea ratione allegata, vt pulchrè & scienter expendit & declarat Card.Flor.in d.clemen.j. §.secus,in vj.quæst.de côces. præbend.& iterum consi.lxxvij.frater vnice,post princ.dum vtrobique disputat de eo quod dictum est in d.xxij.ratione.de duobus expectantibus cum clausula acceptandi intra mensem,de quo etiam statim dicemus. Hîc autem ius retrahendi non defertur consanguineo & venditori secundùm gradum,nec succesiuè,sed simul competit vtrique:sed ita tamē, vt alter alteri præferatur,scilicet venditor, si veniat, consanguineo : quod non impedit tempus currere non tantùm venditori, sed & ipsi quoque consanguineo, per text. omnium optimum, & qui omnem dubitationem,omnémque disputationē tollit,in d.l.si maritus præuenerit, quæ est iuj.in princ. ibi, sic tamen,iuncta l.ij.§.vlt.& l.sequen.eiusdem tit.ff.de adult.vbi dicitur,quòd pater & maritus ad accusationem adulterij admittuntur,sed ita tamen,vt maritus,si velit, præferatur patri: quia credēdum est eum propensiore iure & maiore dolore accusationem executurum. Tamen vtrique simul currunt tempora accusationis.Ex eóque not.Bart.& Ang.quòd quando duo posfunt admitti ad aliquid,vtrique cedunt tempora, donec vnus præoccuparit : quod procedit vt (inquiunt)quando tempus simul competit pluribus, etiam si aliquis eorum habeat priuilegium præuentionis,vt ibi dicitur.Secus,si non simul,sed succesiuè id tempus competit:nam tunc secundo non incipit currere,nisi post finitum tempus primi,per l.vltimā. C.qui admit. quæ inter alias allegata est in dicta xxj. ratione contrariæ partis. Et hanc distinctionem nuncuparim sequitur Card.Flor.in locis suprà allegatis.Et hanc quoque doctrinam optimè probat glos. in c. vlt.de consuetudi.lib.vj.de qua locuti sumus suprà in respon.xiiij.argum.Sed cuius hîc quoque expressam mentionem volui facere;quia & hæc iis,quæ hîc diximus,admodum quadrat.

Cùm simul eodem tēpore ius pluribus cōpetit, simul illis tempus currit: secus si succesiuè ius competit.

83 ¶Propteréaque Bartol.& Angel.in d.l.si maritus præuenerit, ex hac doctrina tenent contra illud,quod in dicta xxij.ratione diximus:tenent (inquam) non nisi vnum mensem simul competere omnibus expectantibus,eundémque illis simul currere. quod & idem tenuit Ioannes Andreas,licet in hac in re pugnans,Zenzel.Pau.Eleaz.distinguēs, sed cuius distinctio ad nostrum casum nihil pertinet. Lapus similiter distinguens,& Lauren.à Pinu, in dicta clemen. j. de conn-

De eo, quod dictum est suprà de mense expectantium.

cef.præbend.& ibi quoque Ioannes Calder.& Cardio.Floren.in d.§.fecus,in vj.quæftio.vbi dicit id obferuari,& Bonifa.Vital.in eo ipfo §.fecus,col.penult.vbi etiam dicit id io practica obferuari.& idem Cardin.d.confil.lxxvij.io princip.& rurfus coofi.clxxxiij. in nomine &c. cafus fuper quo,colum.iiij.verfic.per hoc dico.uerúmque confil.feqoeo.poft redditum,col.ij.verfic. ex prædictis.Sal.qui ita dicit confuluiffe & obunuiffe,in d.l.vlt.in j. quæft. & ibi qooque Alexand.col.vlt.& Corn.poft princip.C.qui admit.& oouiffimè Matr.Pac.in tractatu de mandatis Apoftolicis,parte j.nu.51.& feq.Et vt diximus in dicta xxij.ratione, Sebafti. qui pro priori parte allegatur,fubdubitat.De quo prætereà vide ipfum Cardin.Floren.confi. cv. fuper præmiffo, col.j.verfic.tertiò ad idem,& col.vj.verfic.ad tertiam.

84 *Idem tẽpus folet præstitui ad plures actus, qui simul possunt cócurrere.*

¶Ad vigefimumtertiũ,quo dictũ eft,vnũ atque idẽ tẽpus non operari effectus circa duos actus, quorũ vnus fucceſsiuè venit ad aliũ, illud quidẽ fateor,& iam fæpius fuprà diximus. Sed hic nihil tale eft,quando vnũ alteri noo fuccedat,fed vtrumqoe fimul cõperat,fed ita tãtùm,vt voum alteri præferatur.Idróque & fimul vtrique tẽpus currir:vt plenifsimè diximus, & probauimus fuprà verfi.ab hioc ij.& alibi fæpe.Quibus & tu potes addere quòd idẽ tempus poteft, & folet prǽftitui ad plures actus qui fimul poffunt cócurrere eodẽ tẽpore:vt probatur io c.licèt caufam, & ibi,Pan.col.ij.in iij.not.de probatio.Secus,dicit ipfe Panor.fi ordine fucceſsiuo effent expediendi,per gl.not.in cle.fæpe.verfi.& quia poffeſsiooes,in verbo,& poft dationẽ,de verb.fign.

85 *Pulchra quæft.*

¶SED MAIVS EST dubium in hac fpecie.Quis veodit annuum aliquod vectigal generale,id eft,fuper omnibus fuis bonis(id nos vulgò, *rente generale*,vocamus) ea lege, vt id poffit redimere intra certum aliquod tempus,reftituto pretio venditioois:& fi id ooo fecerit, ex nũc prout ex tunc,& ex tooc prout ex nunc(vt noftri loquuntur : ídque eft quod lingoa vernacula & vulgari dicimus,*des à prefent comme deslors,& deslors comme des à prefent*)dat emptori io folutum eius vectigalis,fiue loco illius,fundum quempiam, idcóque competit confaoguineo ios retrahendi eum fuodum : tum quia in datiooe in folutum habet locum retractus, vt diximus fuprà tit.præcedente,§.j.gl.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,nu.a.& multis feq.tum quia,cùm ex pacto appofito in contractu venditioois eius vectigalis is fuodus cedatur fub conditiooe, fi vectigal redemptum non fuerit, perinde habendum fit,ac fi is fundus primo loco & iam à principio effet venditus:vt dicit Pau.Caft.confi.clxv.vifis & pooderatis,col.ij.verfi.fecòndò videtur, li. j. & dicemus latiùs infrà in fi.huius tit.q.xxv.ad fi. Quæritur ergo, vtrùm confanguineus poterit intra annum poft huiufmodi facultatem conceffam venditori retrahere:an verò debuit id facere intra annum contractus,non expectato illo tempore facultatis.

86 *De eodem.*

Ex nunc prout ex tunc.

¶Dubiũ facit,vltra dicta in præcedenti qoæftione,& quæ alio loco diximus de veoditiooe conditionali,videlicet in tit.præceden.§.j.gl.x.in verbo,*dedans l'an*,io viij. quæft.dubium (inquam) facit ea claufula,ex nonc prout ex tunc &c.quæ eam vim habet,vt actus ita factus cenfeatur habere effectum,iam ab ipfo principio,noo expectato tempore coodiuionis, vt quod ad idipfum priocipiom retrotrahitur,glof.in clemen. oolentes,in verbo,ex tunc,de hæreti.quæ dicit conftitutionem,in qua hæc claufula apponitur, ftatim ligare à tempore promulgaoonis illius, non expectato lapfu duorum menfium:de quo in auth.vt fac.nonæ conftit. Er ita quidem, vt quod ioterim,fcilicet intra illos doos mẽfes factũ eft,nullum fit. & fequitur ibi Card. Flor. in j.oppo. vbi dicit eam gl.fiog.& Imol.col.j.Er dicit Bal.in auth.cõtrà rogatus,col.j. C.ad Senatufcoo. Trebel.quòd licèt aliàs conditio poteftatiua noo trahatur retro,id tameo fallit, cùm apponitur ea claufula,ex tunc prout ex nunc.Nam & fola dictio,ex nunc,denotat tempus contiouum, facítque vt ftipulatio fub conditiooe facta,exiftente ea conditione, retrotrahatur ad tẽpus ftipulationis,per text.loquentem iis verbis,ab hac die,fiue ex hac die, quæ eundem fenfum habent in l.hoiufmodi ftipulatio,ff.de verb.oblig.& ibi Docto.inter quos Angel.Imol.Pau.Caftreo.& Alex. id trahunt ad hanc noftram vulgarem claufulam, ex nuoc prout ex tuoc. & in l.fi ita ftipulatus fuero,fi Titius,& ibi quoque Bar.Bald.Ang.& alij,eo.tit.& not.Ioan. Andre. in c. cùm in cunctis,col.v.verfic.item expreſsio,extrà de elect.in oouell.Petr.Iacob. in tit.de cõdi.ex leg. quæ pro re dona.compe.col.iij.Bald.in l.lecta,col.j.in vlt.not.ff.fi cert.pet. {& in c.j.col.vj.ver. fed pone,clericus.tit.de milit.vafal.qui contu.eft.} Ange.in l.j.in fio.& ibi Alex.& Iafo.col.vlt. C.de codicil.idem Angel.confil.xlij.porrecta,ad fi.Alexan.confil.lxxxiij. vifa facti narratione, col.iij.verfic.confirmatur hoc,quia poffeſsio,lib.ij.& latiùs confi.exj.perfpectis literis, col. penult.verfic.ex prædictis inferno,lib.vj.Fraocif.Aret.conf.clx.longa eft,col.iiij.verfic. fed certè. Barba.confi.lxiiij.fcribitur Exodi, col.antepenult.li.iiij.Gnid.Pap. decifi. Delphi.ccxviij. quidam donauit.Iafon confil.cxlvij.præfens confultatio,col.ix. verfic. fecundò poffet refponderi, lib.ij.& Fel.in cap.licèt caufam,col.iiij.verfic.nota fextò, extrà de proba & Francif. Ripa in l.j. nume.5.ff.de pigno.Stepha.Bertrand.confil.lxxix.vifo proceffu,col.j.lib.ij.Chaffe.confi. liij. ex facto,col.j.verfic.xiiij. & iterum colum.xxiij. verfic.ad quartum. & coofil. lxvj. eodem initio, col.v.ver.

col.v.ver.ad hoc est clara,in fin. (Maria. Soci.iunior consi.cvj.pulchra profectò,col.viij.nu.28. lib.j.) Nam & hæc dictio(nunc)per se simplex est aduerbiũ præsentis temporis,vt dicunt Grammatici.Et probatur in l.nunc tractemus,ff.de iure d.& ration.distra.

87 ¶ Verùm contrarium in nostro casu censeo, vt scilicet non currat tempus redimendi eius fundi consanguineo,nisi elapso eo tempore,præstituto conditioni redimendi vectigalis.Nam hæc venditio,siue datio in solutum, est conditionalis:ideò non currit tempus, nisi conditione impleta, secundùm ea quæ latissimè diximus in d.viij.quæst.d.gl.*dedans l'an*.Nec quicquam mutat,quantùm ad illa clausula,ex nunc,&c.per id quod voluit gl.in clemen. j. in verbo,ex tunc, de concess.præben.quòd sententia excommunicationis sub conditione lata,cum illa clausula, ex nunc, non afficit ante conditionem,sed suspenditur effectus ipsius.& sequitur Card.Flor.in j.oppo.& Imo.col.ij.versi.glo.ex tunc,& idem propè voluerunt Innoc.Hosti.Abbas antiquus, & clarius Ioan.Andre.in c.præstereà requisisti,omnes,in verbo,excommunicatum, extrà de appel. & ibi etiam apertissimè Collect.paulò ante fin.Bald.colum. iij. versic. quæro nunquid sit differentia, Panormi.col.penul.versic.extra glossam quæro,Philip.Franc.col.v.in iij.quæst.& Philip.Deci. col.etiam penul.versic.extra gloss.primò,& Card.Alexand.col.iij. & prætereà Archi. & idem Ioannes Andre.Domi.& Philip.Franc.in c.dudum.de præbend.lib.vj.D.à Rota decis.xcv.Paragraphus,in j.addi.in nouis.Bald.in l.præposteri,C.de testa.vbi ex hoc dicit, quòd si quis ita dixerit,Si matrimonium mecum contraxeris,ex nunc volo esse obligatus ad decem nomine dotis:tamen non obligabitur,nisi cõtracto matrimonio.idem Bald.in d.auth.contrà rogatus,& in l.ex illa,C.de appel.& in cap.j.col.v.versi.sed pone clericus,tit.de mili.vas.qui cõtu.est. Roma. in l.lecta, & ibi quoque Fran.Aret.col.ij.ff.si cer.pet.Guid.Pap.deci.Delphi.dlxxxviij.clericus. & consi.cxxvj.de anno.vbi ex hoc dicit, ex tali venditione non deberi laudimia, nisi tempore elapso.& Fel.in c.licet causam,col.iiij.versic.nota sextò,extrà de proba.

De eisdem dictionibus.

88 ¶ Si quando autẽ dispositio his verbis vtens retrotrahitur,id fit per fictionem, secundùm Iaco. But.in l.ea lege.C.de condi.ob causam,& Angelus dicto consi.xlij.in fine,quæ fictio nõ habet locum in statutis. Vt etiam de mandato,cùm retrotrahitur,dicit Bart. in l.si is qui pro emptore, col. iiij. versic. ecce exemplum,ratihabitio, ff.de vsucap.cum aliis concordantiis à me adductis suprà tit.præcedente.§.j.in glo.x.in verbo,*dedans l'an*, num. 72.prætereà quod dicitur.In statutis autem,ex quibus retractus procedit,non est locus fictioni,sed meræ veritati,vt dicit Barto. in d. l.si is qui pro emptore,in iij.quæst.prin.cum similibus.Neque aliàs vnquam, cùm tractatur de præiudicio alterius.gl.in c. quia circa,extrà de priuilegiis,Petrus Ancha.consi. cvj. dubitatur, & not.in l.hac edictali,§.his omnibus,C.de secundis nup. Ideò nec fit vnquam retrotractio in præiudicium aliorum,sed eorum tantùm,qui actum confecerunt.l.stipulatio de dote,ff. de iure dotium,& l.in insulam,§.vlt.ff.soluto matrimonio,& c.si pro te.de rescrip.li.vj. cum aliis multis concord.à me collectis in d.verbo,*dedans l'an*,nu.71.est autem generale.

§. III.

I LEDICT achepteur reçoit ledict lignagier audict retraict,neãtmoins celuy,qui a ladicte grace conuẽtionelle,peut faire son offre de retraict audict achepteur,s'il veut:ou audict lignagier,qui a retraict la chose:ou autres, à qui lesdictes choses seroyent transportées.Mais s'il viẽt au premier achepteur,ledict achepteur luy doit dire & declarer, à qui il a transporté, afin que ledict demandeur puisse venir contre celuy,à qui le transport a esté faict.Et si ledict premier achepteur ne declaire & nomme celuy, à qui il a trãsporté, il en aura son recours & actiõ cõtre luy & son interest.Et ne courra point le tẽps dudict retraict conuẽtionel,iusques à ce qu'il soit ou puisse estre informé deuëment,à qui la chose a esté transportée, & à qui elle appartient. Auquel,quand la chose sera venue à sa notice, il pourra faire son dict offre de retraict conuentionel,& sera tenu de le receuoir.

VODSI emptor consanguineũ admiserit ad retractum, nihilominus is, cui redimendi facultas ex pacto cõpetit, poterit, si ita sibi videatur, retractum offerre emptori, aut consanguineo qui rẽ retraxit, aut etiã aliis, quibus ea fuit alienata. Quòd si ad primũ emptorem se cõtulerit, tenebitur ipse emptor declarare, cuinam rẽ huiusmodi retulerit, vt poßit actor illũ conuenire, in quẽ ea fuerit translata. Et si primus ille emptor eũ non nominarit, cui rem retulerit, competet venditori actio aduersus eũ, quãti ipsius interest. Nec interim curret tẽpus retractus cõuentionalis, quoad resciuerit, rescirére poterit ad quẽ ea res peruenerit. Et hoc quidẽ cognito, poterit ei offerre huiusmodi retractũ cõuentionalẽ, debebitq; ab eo admitti.

OV AVTRES, AVT ETIAM ALIIS, GLOSSA I. ET VNICA.

Venditor cum pacto an poßit a tertio retrahere.

1 GITVR VENDITOR vi huius pacti de reuendeodo poterit rem non ab emptore tantùm suo retrahere, sed ab alio quoque qui emit ab ipso: vt etiam de iure communi multis placuit, multis quoque refragantibus, vt latè diximus supra eodem titul. §. j. in gloss. vij. eadémque vltim. in verbo *seroat preferez*, oum. 6. at io pacto, & multis versiculis sequent. Quibus addes (oe id omittam) quæ de hac re scribit Alexand. consilio ccxxij. ponderatis his quæ io themate, columna vltima, versicu. circa verò aliam, lib. vj. & Philip. Deci. consil. lxxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, colum. iij. versicul. secundò principaliter, vbi hanc dubitationem tãgit, nec tamen suam sententiam interponit: sed illud tantùm dicit, quòd si sit statutum vt possit agi contra tertium, id seruandum est. Multa quoque de hac re scribit Chasse. titu. *des rentes uendues a rachapt*, §. j. versic. tertium est, & multis seq. & Ant. Rube. consil. clix. clari iuris. Audio autem hanc opin. seruari in Francia, vt contra tertium agi possit. Estque in id expressum statutum Sabaudiæ, lib. iij. Statutorum, cap. xvj. ex frequentibus. Súntque nonnulli, qui constanter tenent, id pactum reuendendi impedire alienationem rei in alium, ita vt, si alienata fuerit, possit ab eo veodicari. Ita enim tenuit & multis probauit Guid. Pap. consi. xlix. principale dubium, vbi ioter cætera allegauit Bart. in l. in diem, ff. de aqua plu. arc. vbi tamen noo loquitur de alienatione, sed de hypotheca: de qua nos dicemus infrà, io hac ead. gl. nu. ro. hic autem, & seq.

An id pactum impediat alienationẽ in tertium.

Quid si prior venditor obtulit pretium ante alienationẽ. An in id sufficiat oblatio verbalis.

2 ¶Illud autẽ mihi certum est, quòd si venditor semel interpellauerit emptorem de reuendendo, & ei pretium obtulerit, sublata est ipsi emptori facultas vendendi alteri: arg. l. fundus qui Lucij Bart. in l. creditor, quæ est pen. ff. eod tit. Bald. Imo. & Pau. Castr. in l. si mora, ff. sol. matrimonio. vbi dicitur, quòd si creditor potest irreuocabiliter vendere rem pignoratam, & debitor se offerat soluere pretium, per huiusmodi oblationem impeditur irreuocabilis alienandi facultas. Sed an hoc casu ad impediẽdam huiusmodi facultatem sufficeret verbalis oblatio, vide Caro. Rui. consil. lxiiij. viso processu, col. iij. nu. 7. & iterum col. seq. nu. 10. lib. iij.

Quid si hypotheca interueniat.

3 ¶TAMEN SI POTIOR esset ea opin. quæ negat admitti venditorem aduersus tertium emptorem, hodie parum prodesset, vt tradit Paul. Castren. in l. ij. ad fio. C. de reb. alie. non alie. cùm ex communi vsu notariorum in instrumentis apponi soleat hypotheca, quæ realis est, §. item Seruiana, Insti. de actio. & ideò fundum sequitur & obligat tertium, ex textu, quem vbique omnes dicunt sing in l. creditor, §. vltimo, & ibi Bartol. ff. de distract. pignor. & not. per Bartol. & Bald. in l. ea lege, C. de condic. ob caus. Bartol. & recentiores, in l. filiusfamiliás, §. Diui, ff. de leg. j. & in l. si ita quis promiserit, §. ea lege, ff. de verb. oblig. idem Bartol. in l. nemo, quæ est penul. ff. de pact. Ange. consi. ccxxx. intricatè, col. j. & consi. ccxiiij. multi consortes, post princip. Rapha. Fulg. qui id dicit not. dignum, consi. cxvij. Ioan. col. iiij. versic. illud porrò. Alexand. loquens nuncupatim de hoc pacto reuendendi, consi. ccxxviij. ponderatis quæ seriosè, colum. ij. versi. prætereà etiam, lib. vj. Guid. Pap. qui etiam in hoc pacto loquitur, decisi. Delphi. dclxix. per pactum potest prohiberi, in princip. atque iterũ in versi. sed vidi dubitari: vbi id dicit fuisse determinatum. Soci. qui & ipse in hoc casu loquitur, consi. lxxx. in quæstione quæ vertitur, colum. iij. versi. vel etiam & tertiò, lib. iij.

4 ¶Idémqoe in simili traditur de locatione facta cum hypotheca: vt etiam obstringat ligétque tertium

tertium emptorem, per Barto. Bald. & alios in l. emptorem, C. loca. & in l. qui fundum, ff. eod. & in l. j. §. quod autem, ff. de superficie. & in l. si filio, §. si vir, ff. soluto matrimo. Ange. consi. ij. certum est, colum. vlti. versiculo, item actio. & consil. ccxlv. quia omne, in. v. dubio. Imo. in d. §. Diui, colum. iij. & ibi quoque Recentiores. Pau. Cast. in l. si merces, §. j. ff. loca. Raph. Co. consi. xx. magister Antonius, colum. j. Masuer. titu. de loca. §. item emptor non tenetur, & sequen. Guid. Pap. deci. Delphi. ccccclxxx. locaui, colum. j. versicu. sed pone. & singu. dccxix. emptor non habet. & consi. cxxvij. processus fuit, col. v. cum alijs multis concord. congestis ab Alexan. in d. §. si vir, col. ij. & consi. cxviij. in casu de quo quæritur, col. penul. versic. insuper quia in instrumento, lib. v. Barba. consi. xxxvj. sapienter, col. ix. versic. sed videamus, lib. ij. & Stepha. Bertran. consi. cxliij. pro faciliori, colum. vlti. lib. iiij. & Ferdi. Loaz. in repe. d. §. Diui, charta 23. versicu. ex ista communi, qui est nume. 441. & Anto. Corse. in suis singu. in verbo, pactum, si propter obseruantiam. & Hippo. Marsi. singu. cccxxj. credo te scire. Vtrùm autem hoc casu præcisè teneatur emptor stare locationi, an verò satis sit, si offerat interesse, vide Caro. Molend. post alios multos, quos citat, consuetu. Parisi. tit. j. §. xxx. nume. 95. & sequen.

Locatio facta cum hypotheca, an obstringat tertium emptorem.

5 ¶ Similiter etiam dicitur l. quoties, C. de rei vendic. quæ præfert secundum emptorem, cui res fuit tradita priori, non procedere, cùm res primùm fuit vendita cum hypotheca, etiam sine traditione. Nam hic emptor cùm hypotheca præfertur alteri, cui secundo loco fuit res vendita & tradita, vt voluerunt Cy. Ioan. Fab. Bal. Sali. Pau. Castr. & Ias. in d. l. quoties. & ipse Ias. consi. v. strenui, colum. v. versi. sextò pro ista parte, & versi. septimò bene facit, lib. iij. & consil. vj. exhibentur, colum. ix. versi. tertiò adest, eod. lib. iij. & Thomas Ferra. qui nullum horum memorat, cautel. xlviij. si quis vendit, col. ij. versi. secundum remedium.

L. quoties, C. de rei uen. non procedit, cùm interuenit hypotheca.

6 ¶ Aduerte tamen, ne decipiaris, quòd solus Ias. in d. consi. & Thomas Ferrar. vbi suprà loquuntur in dominio rei. Cæteri verò, & ipse quidem Ias. in d. l. quoties, loquuntur in hypotheca, vt scilicet prior in hypotheca præferatur in ipsa hypotheca, tametsi res ei non fuit priùs tradita. De dominio autem non loquuntur. Et sanè in hoc multi magnæ autoritatis nostri temporis, in hoc, ni fallor, falluntur, qui tenent indistinctè in his solam hypothecam sufficere, per d. l. si creditor, §. vlt. ff. de distract. pign. qui tex. nuncupatim loquitur, cùm pacto de non alienando adiecta est hypotheca, quo casu impeditur sequens rei alienatio. Quòd si eo pacto non apposito, interuênit hypotheca, ea certè non impedit alienationem, & dominij rei hypothecatæ translationem: sed ita, vt transferatur cum sua causa, id est, hypotheca: vt est tex. apertissimus in l. si debitor, C. eod. tit. & ibi concord. in glo. Nempe cùm debitor maneat dominus, & quidem pleno iure, l. generaliter, in prin. ff. qui & a quib. manu. & diximus suprà tit. præcedenti, §. j. glo. xiiij. in verbo, *ou equipollent a uente*, nume. 127. quid verò de re. Ideò & multi eorum, quos suprà citauimus, expressim loquuntur de hoc pacto non alienandi.

An hæc et an procedat in dominio.
An et hæc procedant, si hypotheca interuenit sine pacto alienandi.

7 ¶ Et hæc omnia, quæ diximus suprà de hypotheca, intellige, etiam si confectum sit instrumentum publicum à notariis, in quo fortè non sit apposita hypotheca: nam cùm ea sit solita apponi à notariis, ea debet censeri apposita, vt voluit Cæpolla, in l. quod studet, §. quia assidua, col. iij. versi. vltimò, per istum tex. ff. de Aedil. edict. per eum tex. & in l. & quæ nondum, §. quod dicitur, ibi non ad illam, quæ inseri quotidie solet cautionibus, ff. de pigno. Et eum nuncupatim sequitur D. Boer. deci. clxxxij. & per supra dicta, col. vlt. Quibus adde tex. in l. vlt. cum glo. vlt. & ibi Bal. C. de fideiuss. & eundem Bal. & alios in l. huiusmodi, in prin. ff. de leg. j. cum alijs multis concord. à me congestis. {in nostris commentariis de Iure Constituti, in xxxj. limita. ferè per totum.} Sed vix id reciperetur in nostra curia.

Quid si omissa sit hypotheca à notario in instrumẽto publico.
Clausulæ solitæ censentur esse appositæ.

8 ¶ SED DVBIVM EST, an his casibus necesse sit interuenire specialem hypothecam illius rei venditæ vel locatæ, an verò sufficiat generalis omnium bonorum. De qua re vide Bart. in l. qui absenti, §. si quis possessionem, & ibi latiùs Imo. Pau. Castren. Rom. Alexand. & Franc. Areti. ff. de acquiren. possess. Barto. Imo. Pau. Castren. Alexand. Francisc. Areti. & Ias. in d. l. si ita quis promiserit, §. ea lege, ff. de verbo. obligatio. Alexand. consilio lix. viso themate, lib. v. Carol. Rui. consil. cix. videtur primò, colum. iij. numero 8. lib. iiij. & consil. xij. viso themate, colum. j. nume. 4. & iterum colum. vlti. versic. non obst. dum vltimò, eod. lib. iiij. Stepha. Bertrand. consi. omnium primo, in iij. dubio, lib. j & consil. cxcj. nihil existimo, colum. vlti. eod. libr. j. & consil. iiij. parum refert, nume. 33. & seq. lib. ij. & consi. clxxxv. quamuis donatio, nu. 11. 12. & 13. lib. iij. Ias. consi. ccxj. præsens consultatio, col. vj. versi. item in ista, lib. ij. Ioan. Crot. in repeti. d. §. Diui, col. xxviij. versic. quartò limitatur, & ibi quoque Ferd. Loaz. vbi suprà, versic. difficultas tamen est, vbi & alios concord. afferunt, & Albert. Bru. consi. lxvj. dum dubitatur, col. ij. versic. quartò. & Ludo. Gozad. consi. xxiij. quæritur, an Dauid, nume. 9. {& Maria. Soci. iunior consi. cxxix. in causa Achillis, colum. j. & ij. lib. ij.}

An in istis casibus necessaria sit specialis hypotheca.

An promittēs reuendere, censeatur in id rē ipsam pignorare.

9 ¶QVANQVAM ID frustra in oostro pacto reuendeodi de hac re quærimus: quandoquidem promittens rem reuēdere vēditori, censetur illi eandē rem in id obligare, pignorareq́; per l.creditor, quæ est 14. §.post diuisionē, & ibi Bart. & Bal. qui id notant. ff. qui potior. in pig. habe. Iacob. Arct. (vt à nostris citatur) in l.ad curatoris, ff. de dam. infect. Bal. in l.creditores, in fi. C. de pign. vbi illum tex. dicit sing. & consi. ccj. tria sunt, in ij. dubio, lib. iiij. vbi & illum quoque textum dicit nota. & nuncupatim loquitur de hoc nostro pacto de reuendeodo, cùm cæteri loquantur de vendendo, quod idem est, quantùm ad id de quo tractamus, Cæp. qui & de oostro pacto loquitur, io tractatu de Simulatione cootractuum, col. j. & dicemus infra eod. titu. io fi. huius tit. nu. 125. huius igitur, & seq. vt iam ooo dubitandum sit, quin sit verior ea opi. quæ facit ius venditori redimeodi etiam à tertio emptore.

Res ex hoc pacto redēpta, an redeat libera obligationibus emptoris.

10 ¶HIC AVTEM opportunè quæri potest, quid si emptor rē alteri nō vēdidit, sed obligauit, an posteà retrahēte vēditore vi huius pacti, res in eum trāsibit libera, an verò cum onere & oexu illius hypothecæ. Et idē io retractu proximitatis quæri potest. Hanc autem de huiusmodi retracto conuentionali quæstionem ouncupatim tractat Bart. in dicta l. in diem, ff. de aqua plu. arceod. vbi primùm dicit, eam l. facere, quòd non transit cum onere, quia debuit requiri consensus venditoris. Et confestim subdit pro declaratione illius l. ita esse distingoendū, vtrùm res reuertatur ad vēditorē, aut aliom actorem de oecessitate: & rescinduur omne ius seruitutis vel pignoris cōstituti ab emptore: per eā l. & l. iij. ita enim allegat, licet sit l. si ex duobus, quæ est vj. §. sed & Marcellus, ff. de in diē addi. An ex volūtate aut facto emptoris ad hoc directè tēdente, siue, vt ipse loquitur, ordinato: & oō rescinditur. l. iij. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. & l. bouem, §. pignus, ff. de Ædil. edict. & quod oot. per glo. in d. §. sed & Marcellus. An verò facta emptoris noo directè ad hoc tendēte: & tunc soluitur omne ius ab ipso emptore constitutum. l. lex vectigali, ff. de pig. ibi enim, licet noo soluat, noo tameo in hoc fecit, vt ad actorem res rediret. Et per hoc (inquit) apparet idem esse io pacto legis commissoriæ. Subditque, quòd si vēditor rem redimeret, quia læsus fuerit vltra mediū iusti pretij, ex l. ij. C. de rescind. vend. id fuit ex voluntate emptoris ad hoc ordinata: quia voluit rem reddere, & noo supplere pretium: quod erat in suo arbitrio, secundùm d. l. ij. & lex noo transfert ipso iure sine eius facto & traditiooe, sicut in d. l. lex vectigali, & in dicto pacto legis cōmissoriæ. Et ex hoc (ait) apparet decisio omnium quæstioonum, quæ circa hoc possunt oecurrere. & illum sequitur Rapha. Co. ibi.

Res redempta ex l. ij. C. de rescind. vend. an redeat libera.

De eadem re.

11 ¶Idem autē Bar. & Ang. io d. l. iij. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. oot. ex ea, iuncto princi. l. seq. quòd si ius debitoris obliganos resoluitur ex causa antecedenti oecessaria, resoluitur quoque pigous: secus si ex voluntaria. id quod ipse Bar. dicit esse oot. ad multa. Et primò, quòd quando res vēditur, & apponitur pactum de reuendeodo, si ioterim pignoretur, debet distingui, an emptor cogatur reuendere ex necessitate, an verò ex voluntate. Idem si pigoorasti rem emptā, quæ tamen posteà auocatur propter læsiooem vltra dimidium iusti pretij, ex d. l. ij. C. de rescin. ven. non dissoluitur pignus: quia tunc emptor reddit rem ex voluntate, ooo oecessitate, cùm possit supplere pretium. Idem quoque Barto. in d. l. si ex duobus, §. sed & Marcellus, ff. de in diem addict. clarè decidit io oostro casu reuenditionis pignus resolui, cùm cōtractus resoluatur ex necessitate prioris contractus, vt in casu d. §. Quāquàm id dubiom poterat videri ex dictis ipsius io dictis illis duobus locis. Sed hanc ipsius sententiam, quæ vult pigous io hoc casu resolui, sequitur Bald. in dicto §. sed & Marcellus. & Franc. Cur. senior consi. xij. Lucius, col. pen. Fabia. io tracta. empoonis & vendi. in iiij. quæst. vij. quæstio. prin. Philip. Deci. io l. si socius, col. ij. ff. si cer. pet. & coosi. lxxxviij. cuius soperscriptio incipit, valet statutum, col. ij. versic. & specialiter in proposito. & consil. ccxxxviij. proponitur quòd nobilis, col. vlti. io v. dubio. & consi. seq. primò non videtur, col. quoque vlt. versi. & ad confirmationem. Ant. Rub. consi. xc. viso casu, col. vlt. & Hiero. Cagno. in repeti. l. ij. in v. quæst. C. de pact. ioter empto. & veodito. vbi tamen subdubitat. & Carol. Molen. in consuetud. Parisi. tit. j. §. xlj. nu. 21. {& Maria. Soci. iunior consil. xx. in proposito casu, col. vij. versic. secundò probatur, lib. j.}

De eadem re.

12 ¶In casu autē d. l. ij. C. de rescindēda vēditio. perstat Bar. in dicto §. sed & Marcellus, in illa sua sententia, vt scilicet non resoluatur pigous. id quod etiam ante eum voluit, licet nō alleget, Ioan. And. post alios antiquiores, in addi. Spec. in rub. de obligatio. & solutio. col. ij. versi. proposito congruit. Et hanc quoque opi. sequitur Alberi. in d. l. ij. col. iij. versic. item quæro vendidi, C. de rescind. vend. Pet. Ancha. in cap. accessorium, col. x. versicu. prædictis applico quæstionem, de regu. iur. lib. vj. & Alex. consi. xlv. in causa, col. ij. versicu. ad quod ploribus, lib. v. Verùm contrarium tenuit Bald. qui solius Bart. meminit io ipsa l. ij. io xiij. quæst. versic. iuxta hoc quæritur; quia resoluto (inquit) iure pignorantis, resoluitur ius accipientis: per d. l. lex vectigali: eoā si resoluatur ex actu voluntario, puta quia pignoraui rē emphyteuticā. & posteà nō solui canonem, nā in mea potestate erat soluere, sponteq́; ac liberè noo solui: tamē hoc nocet creditori, & finitur ipsius

teur ipsius hypotheca. Ita & in casu dictæ l.ij.nam debemus id potius considerare, quod est in natura actionis reuocatoriæ,quæ competit ad rem,quàm quod est in nuda facultate soluendi, aut non soluendi pretium.Nec enim potuit emptor pignorando facere deterioré conditionem venditoris,per d.l.iij.ff.quib.mod.pign.vel hypo.sol.Nec obst.(inquit)quod dicitur in d.l.iij.in versi.quanquàm.quia ibi loquitur,quando ex sola voluntate emptoris pendebat resolutio. At hic non pendet ex sola eius voluntate,quia hæc res non erat liberè apud emptorem, sed quodammodo affecta ex dispositione legis. Subdit tamen dictum Bartoli esse verum, quando sine iudicio res esset sponte reddita,per l.si debitor, in principio.ff.quib.mod.pignus vel hypo. solui.Et dicit Bal.id fuisse disputatum Bononiæ,& eum sequuntur Sal.ibi in xv.quæst.& Pau.Cast. col.iij.versi.octanò quæro.vbi & hanc rationem affert,quòd hæc resolutio fit ex causa de præterito,quæ scilicet orta est ante obligationem:& sic obligatio censetur esse facta eo iure ac modo,quo erat apud emptorem.& ibi denique Pantaleon in reper.col.xliij.versic.quærit etiã Bal. [redacted] Et hanc partem credo esse verissimá, non enim emptor dicitur sponte reuendere,qui cogitur ex legis dispositione vel supplere,vel reuendere:vt satis sensisse videtur gl.in d.l.ij.in verbo,iudicis,versi.item si iste venditor, C.de rescin. vend.per tex. optimum in l.si quis sub,§.sed si sub,ff.de condi.insti. & diximus latius suprà tit. præced.§.xxxij.in glo.j.nu.66.quod autem tertio,& duobus seq. Et quia etiam posset emptor, si aliam opi.reciperemus,fraudare emptorem hoc l.beneficio,rem emptam tot seruitutibus,debitis,& obligationibus onerando,vt multò satius esset venditori eam apud emptorem relinquere,quàm recuperare tot tantisque oneribus subditam.

13 ¶ Quid auté de feudo & emphyteusi reuersa ad dominũ,an redeat libera,an cum onere pignoris,seruitutis,aut alterius obligationis,quia non est propria ac peculiaris materia huius nostri tractatus,vide vltra prædicta tex.in c.j.§.rursus,& ibi Bal.Aluar.Mar.Laud.& Cardi. Alex. tit. quib.mod.feud.amit.& tex.in c.j.§.quid ergo,& ibi Doct.& maximè Card.Alex.col.vlt.versi. quæro pone vasallus,& iterum versi.quæro nunc,tit.de inuesti.de re ali.fac.& in c.j.in fi. & ibi etiã Bal.tit.de cont.inter vasal.& ali.Cy.in l.si duobus,quæ est vlt.§.sin autem sub conditione. ad fi.C.com.de lega.Collec.in c.ij.col.j.versi.quid si miles,extrà de feud.Blan. Mars. in Súma tit.quib.mod.feud.amit.versi.sed nunquid seruituté.Pet.Iacob.tit. de act. in ré pro re emphy. col.x.versi.item est notandũ,& iterum col.xix.versi.& est notandũ.Ioan.Fab.in l.vlt.C.si alie. res pign.data sit.Bal.Sal.& Pau.Cast.post Pet.& Iacob.Ra.in l.& in prouinciali, quæ est iij.C. de serui.& aqua.& eundem Bald.consil.ccclxxj.Maphiolus inuestiuit,lib.j.Imo. consi.viij.in casu præmisso,col.vlt.versi.circa secundũ.Masuer.tit.de locat.versicu.item vtilis dominus. Ioan. Ray.in c.imperialem,§.habito,char.4.& seq.& iterum in §.prætereà si quis,char.7.versi.quæro vasallus,titu.de prohib.feud.ali.per Fede.Pau.Cast.consi.lxviij.in causa præsenti,puto, in fi. lib.ij.Alexand.consi.xxxviij.consideratis his,col.ij.versi.alia ratione,lib.ij.& consi.clxxiij. viso themate,per totum,lib.ij.quod repetitur consi.xcj.lib.iij.Et eundem Alexand. consil. xj. ponderatis his,col.x. versic.nec potuit,eod.lib.iij.& consil.x.viso instrumento,col.iiij. lib.v. Guid. Pap. deci.Delphi.ccccxxviij.quidam Antonius, ad finem.& meliùs decisi. dlxxv. emphyteuta potest.& Benedic.in repeti.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nume.560. & sequen.de testamen.Philip.Dec.consil.dcvij.viso puncto,col.penul.Iacob.à S. Georg. in tract. feud.in verbo,ita etiam quòd ipsi vasalli,col.iij.versic. vlterius est quærendum,& in verbo, qui quidem inuestiti,col.xvj.versi.item quæro de pulchra quæstione.& Steph. Bertr.consi.iij.inspecto,in fi.lib.iij.& Franc.Curt.iunior in tract.feud.parte iiij.quæst.xiiij.& Matth.Affl.dec. Neapol.ccclxxx.Vincentius,col.j.& latissimè diximus suprà titu.omnium nostrarum consuetudinum v.§.ij.in gl.j.vbi videre poteris.& aliquid etiam diximus tit.præced.§.xxxiiij.glos.j.nu.7. sed ex his,& seq.& D.Boer.deci.clxxxj.si emphyteuta. [redacted] arbitratur quoniam feuda apud nos sunt patrimonialia, eadem quoque ad dominum,quocunque modo reuertantur,minimè libera reuerti. Cui tamen non accedimus:neque enim sequitur,si patrimonialia sunt,eadem cum suo onere ad dominum reuerti: vt patet ex multis,quæ suprà diximus iij.versic.præcedentibus.Quanquàm ei suffragari videtur ordinatio regia Phi.Pulchri,Biturigibus facta anno cxxxiiij.cap.xx.cuius meminit Aufreri. in tit.de talliis & exactionibus,cap.iij.& Benedic.vbi suprà,qui tamen eam declarat.

Quid de feudo vel emphyteusi reuersa ad dominum.

14 ¶ SED ET ILLVD quærédum ducimus:Quid si emptor iste,qui emit cum hoc pacto reuendédi,interim rem alteri locat:an venditor,qui ex hoc pacto redemit, teneatur stare huic locationi.& idem quæri potest de locatione facta ab emptore durante tépore retractus municipalis.Guid.Pap.deci.Delphi.ccccxxx.locaui,col. vlti.dicit Iacob. Pute.in l.si filiofamiliàs, §. si vir in quinquennium, ff.soluto matrimonio,id tractasse in priore casu pacti reuendendi, & nihil aliud dicit,Scio autem Bald.hanc eandem speciem disseruisse in l.j. ad finé, C.de iure fisci.lib.x.vbi asserit venditoré,qui redemit,teneri:nam emptor interim re fruitur ex voluntate

An venditor qui redemit ex hoc pacto, teneatur stare locationi factæ ab emptore.

venditoris

venditoris: quia redimẽdo impediret eum frui. l. si vir, ff. de præscriptis verbis. ideò ex quadam consequentia etiam ex eiosdem voluntate videtur eam locasse. Et idem, nulla illius mẽtione facta, voluit Raph. in d. §. si vir in quinquennium, & ibi quoque Alexan. col. iiij. ve. sic. item fallit quando vendidit: vbi id admodum commendat, dicitque ab hac opinio. non esse in practica recedendum, licet aliquid in contrarium afferat. & Soci. consil. cxxv. visa narratione, col. ij. versi. cõfirmatur per id, lib. j. vbi & ex hoc, & aliis multis, ibi per eum collectis, id tandem axioma facit, quòd si eo tempore, quo facultas locandi ad te pertinet, tu locas, si consentio tacitè vel expressè huic locationi, licet posteà pendente tempore ipsius locationis ea locandi facultas in me transferatur, tamen teneor ei locationi stare. Et hoc quoque sequitur & dicit singu. Hieronymus Cagno. in repeti. l. ij. in xij. quæst. C. de pact. inter empto.

15 *Singularis successor necessarius, an teneatur stare locationi.* ¶ Et hanc sententiã confirmat, quòd singularis successor necessarius, in quẽ scilicet quis cogitur dominiũ trãsferre, vt in casu nostro, tenetur stare locationi, gl. no. in l. diuortio, versi. neque, in verbo, tertia portio, vers. sed opponitur. & ibi Bar. col. j. Bal. col. iij. Imo. Alex. & cęteri propè omnes, ff. sol. mat. Alb. & Bar. in d. §. si vir in quinqnenniũ. & in l. postulante, §. j. nu. 4. post Ray. ibi. ff. ad S.C. Treb. Bal. & Sal. in l. emptorem, ille in iij. oppo. hic in vj. C. locati. Steph. Aufreri. deci. Tholosa. cccc xx. item fuit quæsitũ locaui, paulò ante fi. & Catel. Cotta, qui eam gloss. dicit singu. in memo. successor. Sed id tamen quomodo intelligatur, apud priores illos videbis.

16 *De eadem re.* ¶ Licet contra hoc multũ faciant, quæ adduximus in præcedẽti quæst. ex quibus videtur, quòd resoluto iure locatoris resoluitur ius cõductoris: cùm hæc resolutio fiat ex causa antecedenti & necessaria: vt ibi etiã diximus, & d. ti. v. §. ij. Tu tamẽ vide Soci. vbi suprà, & Maria. eius patrem, consi. xxxij. bis quæ superius diximus, in iij. primis col. & Doct. plenè in d. §. si vir in quinquennium, & in l. emptorem, C. locati. & in cap. vlt. extrà ne præl. vic. suas. & Guid. Pap. deci. Delphi. cccclxxx. locaui, versi. circa hoc Ias. post alios, in d. l. diuortio, col. viij. versi. in eadem gl. ibi, trãslatio, ff. sol. matri. Quibus etiam locis videbis, quid de locatione facta à viro durante matrimonio de re dotali, à tutoribus, curatoribus, Prælatis, debitoribus, ante dationem in solutũ à iudice factã, & aliis id genus, an duret post eorũ tempora. Et de locatione facta ab vsufructuario, videbis etiã tex. in l. si quis domũ, & ibi, Bal. ff. locat. & per ipsum Bald. in d. l. j. col. vlt. C. de iur. fisc. lib. x. Et è cõtrario de locatione facta à proprietario, an vsufructuarius ei teneatur stare, vide Bal. in l. j. col. iij. versi. pone maritus, C. de fruct. & liti. expẽ. & Corse. d. deci. Tholo. cccc xx. Et de Prælato, vltra loca cõmunia, vide D. à Rot. deci. cccccxxxij. si Prælatus, in nouis. Bal. cõsi. 457. col. j. versi. modò sequitur, lib. j. & Albe. in l. arbores, ff. de vsufruct. & in d. l. si quis domũ, ff. locat. & Ang. consi. ccxlv. quia omne datũ, col. v. in v. dubio, iterúmque in seq. & Raph. Fulg. cõsi. cxxvj. reuerẽdus, & Pet. Ancb. consi. cxvj. secundum ordinẽ. Pau. Cast. consil. iiij. circa primum, col. j. versi. sed ex alio, lib. j. & omnino Alex. cõsi. clx. viso & diligẽter, lib. vj. & Soc. cõsi. xxxiiij. materia, lib. iiij. & Pet. Ferra. qui de aliis quoq; tractat, tit. for. libel. quo agit. ad fidei. præstat. in verbo, soluere neglexerit, versi. quid autẽ dices. Et de domino, cui commissum est feudũ, an teneatur stare locationi factæ à vasallo, videbis apud Bal. in c. j. §. rursus, post prin. & iterũ in fi. tit. quib. mod. feud. amit. & Carol. Molen. qui illius nõ meminit, cõsue. Parisi. tit. j. §. xxx. in xxij. quæst. & seq. Et de fideicõmissario, an teneatur stare colono hæredis, vide Alb. post Ray. in d. l. postulãte, §. j. nu. 4. ff. ad S.C. Treb. Sed non id prætermittam, quòd in nostro casu est tẽpus certum finiendi iuris emptoris, cùm tẽpus certũ est præstitutũ reuenditioni: quod non est in maritis, Prælatis, vsufructuariis: tẽpus enim mortis incertũ est, l. j. ff. de condi. & demon. quare maior est ratio, vt venditor qui redemit, nõ teneatur stare locationi factæ ab emptore. Bald. autem in d. l. j. C. de iur. fisci. loquitur in casu, quo potest, quandocunque voluerit, redimere.

Vxor an teneatur stare locationi factæ à marito.

Quid de aliis id genus.

17 *Quid si hæc locatio facta fuerit in fraudẽ.* ¶ Tamen si eam opinionẽ teneas, quæ dicit standũ huic locationi, putarem id ita intelligendum fore, nisi huiusmodi locatio facta fuerit in fraudẽ. Quid enim si emptor vidẽs finem eius facultatis redimẽdi aduentare, sciẽnsque venditorẽ se ad redimendum adornare, idque sibi aut aliis declarare, & in eam rem pecunias vndique colligere: aut aliter sciens verisimiliter eum redempturum ex euidentibus scilicet coniecturis & apparatibus: vt in simili dicit Bald. in c. j. col. vlti. versi. sed quid si nondum, tit. quib. mod. feod. amit. cum similibus à me adductis suprà tit. præcedente, §. j. in gl. xiiij. in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 121. sed hæc fortè. Is (inquam) emptor locat in multos annos vltra illud tempus redimendi, & fortè modico pretio, ne id sciẽs venditor redimat, timens de suo incõmodo: vt cùm ipse sit pretium fortè magnum restituturus, non potiatur tamen re ipsa longo tempore, nec iustam pensionẽ sit habiturus. Super quo vide omnino, quod in non longè dissimili casu diximus suprà titu. præcedenti, §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choses censées pour immeubles*, nu. 74. nisi tamen hæc conductio, & sequen.

18 *De eodem.* ¶ Sed ad id, quod de fraude præsumpta diximus ob cõiecturã verisimilẽ rei statim redimẽde, addde quod

adde quod in simili traditur de eo,qui verisimiliter metuens controuersiam breui mouendam, quia creditor in id se parabat,latitat,vt videatur tum facere animo fraudandi, vt voluit gl. in l. Fulcinius,§.quid sit autem,io verbo,animus,& ibi Bart.versi.quærit gloss.ff.quibus ex causis in pos.eat.& quod alibi dicitur de eo qui alienat rem,cuius timebat proximato cõtrouersiam: per gl.io c.sæpe,in verbo,sciẽtet,extrà de restitu.spol.& Bario.in l.qui petitorio,in fi.ff.de rei vẽd. & Bal.post Odofr.in l.quoties,col.ij.versi.dicit hîc.& ibi quoque Sal.in x.oppo.C.eod.titu.& idem Sal.in l.si post motam,col ij.versi.nota ex verbo,emptor,C.de peti.hæred.& Barb.consi. xcv.clementissimi,col.j.lib.ij.Fel.in c.penul.col.j.versicu.dum concluditor,extrà de except. & Franc.Ripam,in l.qood te,colum.iiij.numero 14.ff.si cert.peta. Quibus adde text. optimum à nullo eorum anootatum,in l.in summa,ff.de pecu.vbi ita scribitur, Sed & si quis eùm suspicaretur alium secum acturum,aliò pecolium diuertat.

19 ¶ Et id quidẽ,quod diximus de dicta locatione facta in fraudẽ,fulcitur ex eo, quod tradit Cy. in d.l.emptorem,col.vlt.C.de locat quòd tum demũ mioor finita tutela aut curatione,aut successor Prælati tenentur stare locationi factæ à tutore,vel curatore,vel prædecessore, si bona fide eam fecerint,per l.si tutelæ,ff.de admini.tut.& idem dicit Bal. in d.l.emptorẽ, col.ij. versic. quæro quid in successore.Ex quo dicũt Pau.Cast.& Alex.in d.§.si vir in quinquenniũ,ille quidem col.j.hic ij.versi.istũ tex.limita,quòd ille text. per quẽ mulier soluto matrimonio tenetur stare locationi factæ à marito cõstante matrimonio,intelligitur,si vir id bona fide fecerit: nã si ex aliqua cõiectura deprẽhẽdi posset id in fraudẽ fecisse,quia fortè Inter ipsos iam tractabãt de diuortio,aut alter eorũ grauiter ægrotabat,tũc nõ teneretur mulier stare huic locationi, arg.l. filiæ,eo.tit.& allegat qnoque Alex.tex.optimum in l.in venditione,§.j.ff.de bon.auto.indi.pos. vbi dicitur,quòd creditor missus in possessionem tenetur stare locationi antè factæ à debitore,etiam si ab eo minoris locatum sit,nisi in fraudem ipsius creditoris id factum sit.

De eodem.

20 ¶ Et idem in Prælato,qui statim repudiaturus abdicaturúsque Prælaturã,vt ita dicã, locat rem ad multos annos in fraudẽ successoris,voluit Bal.in l.iubemus nulli,in prin.col.vlt. C.de sacro. ecele.per d.l.filiæ.& alia iura,quæ ibi allegat.& quisquis is fuit inter consi.eiusdẽ consi.483. ao locatio,in fi.lib.iij. Sed & idẽ tradidit ipse Bal.de debitore,qui rem locauerat, quæ postcà à iudice in solutum data siue addicta fuit creditori,in c.quoniam frequẽter,§.vlt.in fi. extrà vt lit. non cõtest.vt scilicet ipse creditor stare huic locationi teneatur,nisi ea facta fuerit in fraudem ipsius:per d.l.in vẽditione,§.j.qui etsi loquitur de creditore,qui tãtùm missus est in possessionẽ, vt diximus,nec idcò adhuc est dominus,tamẽ multò magis habet locũ in creditore,cui res ipsa pro credito addicta est.& illud dictũ Bal.sequitur Alex.qui id dicit sing.& memoria dignũ, in l.si filiusfamilias,§.vlt.col.iiij.versi.ex cuius dictis,ff.sol.mat.& Ias.qui dicit menti id tenẽdum in d.l.diuortio,in prin.col.viij.versi.ego anno præterito,ff.eo.tit.& Catel.qui etiam dicit sing. memor.creditor,& iterum memor.successor,ad fi.Et faciunt etiam,quæ dicam infrà,versic. ab hinc iij.& rursum §.v.in glo.iiij.in verbo,pro rata temporis,nu.18.illud quoque.

De eodem.

21 ¶ ET QVIA SVPRA dixinus de casibus,quibus emptor rẽ alteri vẽdiderat aut locauerat,quæro è diuerso,Quid si is qui fundũ vẽdiderat sub pacto reuẽdẽdi, ea tamen lege, vt ipse vẽditor alteri fundũ ipsum nõ vẽderet,vt sæpe iã fieri vidimus:tamen ipse nihilò minus alteri fundũ vendidit,antequã retraheret à primo emptore:an cùm volet retrahere vi illios pacti reuẽdendi,obstabit ei exceptio,quòd non steterit promissis? Ideóque nec ei teneatur emptor reuẽdere?Corn.cõsi.clxxviij circa primã cõsultationis dubitationẽ,io priocip.lib.j. tradit se & Bal.à Bar.aliàs consuluisse,hoc casu tutũ esse emptorem exceptione aduersus venditorẽ volentem retrahere,& nihil allegat. Sed ad hoc illud allegari potest,quòd non seruanti contractum, nec ipsi seruandus est.l.cùm proponas,C.de pact.& l.quæro,§.inter locatorem,ff.loca. cum similibus.Et quando actor innititur contractui vltro citróque obligatorio,debet implere ipsum contractum ex parte sua,aliàs repelli potest,l.Iulianus,§.offerri,ff.de act.emp. eum aliis multis simi.& coocord.à me collectis in nostris Legib.connubialibus,in xiij.lege.

Si is, qui uẽdidit sub hoc pacto, ea lege ne alteri uẽderet.

An si uendiderit, obstabit ei exceptio ualentire timere.

22 ¶ CÆTERVM IPSE Corne.eo.consi.differit,quid dicendum sit in hoc eodẽ casu: Si venditor,posteaquàm secuodo emptori vendiderit,ab eodem redimat, vtrùm nibilo minùs ei obstabit hæc exceptio agenti contra venditorẽ ex huiusmodi pacto:an verò contrà non obstabit,tanqoam redimendo purgauerit,quod malè fecerat alienando. Et multa in vtranque partem allegat,& tandẽ concludit,nec hunc quoque esse admittendum. Cui adde, quod à nostris tractatur,an emphyteuta & vasallus,redimendo emphyteusim,aut feodom alienatum, excusetur à pœna commissi:vt per Bar.& latè Alexand.& alios in l.si à me,ff.ad leg.Falc. Bal.& alios in c.j.tit.quid iur.si post alie.feu.vas.id recu.eondem Bal.in l.ab emptione,ff.de pac.Doct.in c. potuit,extrà de loca.Alb.in l.quidam in testamento,de fideicom.liber.Io.Ray.in c.j.§.habito, col.viij.

Sed quid, si in illo casu uenditor redemit.

col.viij.in paruis,versi.quæro quid si vasallus,tit.de probib.feud.alie.per Fede. Card.Alex. qui alios multos citat,io c.j.§.hoc quoque,col.iij.versi.quæro cum dicta gl.tit.de succes.feud.Dec. coosi.lxxxviij.cuius superscriptio est,valet statutum,col.ij.& latissimè Ias.post Antiquioces, in l.vlt.char.penul.ou.135.vigesimò quæro,C.de iure emphy.

Emptor qui emit sub hoc pacto, an interim possit cædere arbores, Incidua arbores.

23 ¶CONSTAT AVTEM ex suprà dictis,possitne emptor interim,dú re fruitur, peodeote tempore reuéditiooís,eam rem alteri védere,pignorare,locare. Nunc quæro, ao etiá interim possit cædere arbores fructiferas,aut alias inciduas,id est,non cæduas. Sic enim Ouidius lucú vocat inciduú lib.ij.Fastorú, vt id obiter dicá. Quá rem Cæpolla núcupatim tractat io eractatu seruitutú rusti.præd.tit.de mootibus,qui est xxij.in vj.quæst.vbi dicit, cósideeáda esse verba pacti de reueodédo. Si enim hæc sunt, vt reoeatur emptor syluam retrouendere, oon poterie eam excidere,quia oon posset id faciens pactú seruare. Si autẽ dictum est simpliciter, vt teneatur reuendere sine mentiooe syluæ.& túc aut pactum est ad certum breue tempus,scilicet 6.7. vel 8.annorum,ita vt maior esset vtilitas emptori habere ligna ex ea sylua,quàm fructus fundi, qui ea excisa ad culturam reduceretur,& ecootrariò maius damoú véditori:& túc aut emptor sciebat,aut verisimiliter scire debebat venditoré redempturum. Idcóque vt ipse emptor consequatur maioré vtilitaté ante reuenditionem,vult arbores excidere,& nó potest: & si fecerit, eenetur venditori rediioeni ad damnú & interesse,arg.l.j.§.j.& quod ibi no.Bar.ff.si quis test. lib.iuss.fuer.& l.nomé debitoris,§.j.eum ibi oo.ff.de leg.ij.& l.filiæ meæ,& ibi oot.ff.sol.mat. & quod not.Pau.Cast.io d.l.si filiofamilias,§.si vir io quinquenniú,eo.tit. Cui in boe adde quæ diximus soprà in ead.glo.nu.19.& id quidem,& seq Aut verò (vt redeamus ad Cæpol.)emptoe nesciebat,nec verisimiliter scire poterat venditorem proximè redempturom: & tunc aut venditor contradicit,dicens se velle redimere,& tunc oon poterit emptor syluam excidere,argu.l. fundum,& ibi not.C.de rei vendi.aut venditor noo contradicit,aut etiá ignorat:& tunc distinguendú dicit,vt in emphyteuta dixerat in præcedeoti quæstio.videlicet aut est statutú vel consuetudo in loco,& illi standum est,l.semper in stipulatiooibus,ff.de reg.iur.aut oon est statutú, & túc aut fundus ex syluæ excisione redditur melior,& poterit excidere:per l.intra vtile,§.vlt. ff.de mino.aut deterior:& tunc aut ex ea sylua debetur quædam pensio lignorum,videlicet decem plaustra,& non debet excidi sylua,quia ea excisa noo posset posthac solui ea pensio ex ea, & tacitè actum videtur ne excidatur,l.si debitor,§.verisimile,ff.de contrah.empt. Hæc Cæpol. qué simpliciter sequitur Chasse.in tit. *de rentes vendues a r'achaptz*, §.j.gl.vlt.col.ité vlt.& Hiero. Cagno.in l.ij.in xiij quæst.C.de pact.inter empt.& védi.& iterú in alij. eadémque vlti. quæst. vbi etiam quærit de véditione viuariorum cum hoc pacto reuendendi, verùm interim feræ occidi possint:coocluditque posse,modò aliæ in earum locú sufficiantur:per tex. in l.vsufructuarium,§.si in viuariis,ff.de vsufruct.& alia quædá ibi alleg.quæ videre poteris.Ex consuetudine autem expressa Auxerrensium,siue Altisiodorensium,hoc tit. *de retraict*, §.iij.qui est omnium xxxiiij.emptor durante anno retractus proximitatis,ooo potest cædere arbores.

An hic emptor possit occidere feras viuariorú ita venditorum.

24 ¶ Sed & quod ad eundẽ & cæteros huiusmodi,qui vel ad tépus vel perpetuò simpliciter fruútur re quapiá subiecta restitutiooi pertinet,illud certú est, primò vsufructuariú nó posse grandes arbores & frugiferas cædere,l.sed si grádes,& l.æquissimum,§.fructuarius, qui est j. & ibi Albe.qui eú §.legit sub l.si cuius,ff.de vsufruct. Neque maritú io re dotali, l.diuortio, §.si fundú,& ibi Doct.ff.sol.matri.& l.si ex lapicidinis.& ibi Bal.ff.de iure dot. Neque ipsum emphyteutam,vt voluerunt Dyn.Bartolus,Bald.Alberic.Ange. & alij in d.§.si fundum, quem Angel. (ne erres) legit cum §.in seruo.& Barto.in l.io fraudem,§.si conductor,ff.de iure fisci.Bald.in authen.qui rem,col.j.in fin.& ibi Philip.Decius colum.ij.versi.primò not.C.de sacro. eccle. & idem Bald.in addi.Spec.tit.de loc.§.j.col.vlt.versic.illud autem quæritur.Albe.in d.l.j.col.vlt. & ibi Ias.col.quoque vlt.C.de iur.emphy.Ang.in l.si colonus,ff.arbo.furtim cæsa.Ioan. Pla.io l.quisquis,per illum tex.C.de censi.& cens.lib.xj.Alex.consi.cxviij. in casu de qoo quæritur, eol.j.lib.v.Neque vasallum siue feudatarium,Archid.in c.ij.ad fi.de re iudi.lib.vj. Bald. & Alberi.in d.§.si fundum,& ibi cæteri post eos.& ante illos Innocen. vt à quibusdam citatur, io c. ad Apostulicæ sedis,de re iudi.lib.vj.nam (ne tu erres) is quædá c.lib.vj.legit sub titulis Decretalium.& illum sic allegat,licet loquatur ibi generaliter de deterioratione rei,idem Bal.in cap. vlt.col.penul.extrà eod. tit.Dominic.in eo ipso c.ad Apostolicæ,§.sed licet.Ange. in d.l.si colonus,ff.arbo.fur.cæsa.Pau.Cast.in dicta autheo.qui rem,C.de sacrosanct. eccle. Aluar. lo c.j. §.qoid ergo,tit.de inuesti.de re alie.fac.Ioao.Plat.in dicta l.quisquis.ipse Cæpol.in dicto tit.de montibus,in viij.quæst.Matthæ.Afflict.deci.Neapolita.cclxv.illustrissime, nume. 73. Nec patrem administratorem bonorum filij. Ange.in d.l.vlt. §. sin autem,per illum textum,C.de bonis quæ liber.& Cæpol.vbi suprà. Neque colonum,vt est text.io l.si merces, §.culpæ, ff.locat. & io l.duobus,§.si colonus,ff.de iureiurand.& l.si colonus,ff.arbo.furt.cæsa.Idque,etiam si sic partiarius, secundùm Specul.in d.versic.illud autem quæritur,& ibi Bald. in additio. Neque

Vsufructuarius an possit grandes arbores cædere. An maritus in re dotali. An emphyteuta. An vasallus. An pater administrator. An colonus. An conductor.

eodu

conductorem, d.l. in fraudem, §. cõductor. ff. de iure fisci. Ideóq; si emphyteuta, colonus vel conductor id fecerint, possunt expelli, vt dicunt Bald. & Rapha. Co. in d. §. si fundum, & idem Bald. consil. ccxc. vulgare est, libro ij. & Cæpol. vbi suprà, & Deci. in dicta authen. qui rem. & Carolus Ruin. consilio lviij. quia locator, col. ij. nume. 3. & seq. lib. j. & consi. lxxxviij. super his, col. j. eod. lib. j. & consilio xliij. viso, ante fin. lib. ij. & consilio ccvj. eodémque vbi. de pluribus, col. vlt. nu. 32. eod. lib. ij. Neque item creditorem, nec debitorem in re pignorata: vt per Bart. in l. si conuenerit, §. si quis, & ibi quoque Bal. & Sali. in iij. quæst. ff. de pig. actio de quo tamen vide Alber. ibi in fio. distinguentem. Neque socium in re communi, l. & si non, §. venit, ff. com. diuid. & l. deoique, §. si ex sociis, ff. quod vi aut clam. Ex legibus autem Mosaicis Deuter. xx. & apud Iosephum Antiquitatum Iudaicarum, iiij. cap. vj. eodemq; vbi. prohibentur obsidentes vrbes, ne arbores fructiferas ad machinarum opera conficienda exciderent, nempe à Deo pro vtilitate hominum productas. Sed quod pertinet ad id, quod diximus de socio in re communi, quomodo intelligatur, vide Bal. consi. xxxvij. quidam Nerius, lib. v. & Soci. in l. serui electione, §. j. colum. j. & ibi quoque Ias. colum. iij. versiculo, tertiò ad istam, ff. de leg. j. & nos alibi dicemus.

An creditor in re pignorata. *An debitor.* *An socius.* *Lex Mosaica.* *Iterũ de socio.*

25 ¶ Verùm ista multis modis intelligenda sunt. Primò, nisi hæ grandes arbores sint in fructu, vt scilicet quæ soleant excidi ad vsum quempiá, lignádi vel ædificandi gratia: nam tunc ij, ad quos fructus pertinet, vel integrè, vel pro parte, poterunt pro portione excidere in vsum, in quem soleot impendi, vt in emphyteutis & colonis voluit Bal. in dicto §. si fundum, vbi etiam est de hoc boous tex. & in addit. Specul. vbi suprà, & Ioan. Fab. in §. j. institu. de loca. & Alexan. d. consilio cxviij. lib. v. & Franc. Curt. senior consi. lxxj. super controuersia, colum. penult. versi. condescendo ad quartum. & Pau. à Monte Pico, in repe. l. Titio, §. Titia, in xxxvj. quæst. quæ est in ou. 93. ff. de legatis ij. vbi id declarat, sicuti apud eum videre poteris.

Quid si grandes arbores sint in fructu.

26 ¶ Secundò intellige, vt non procedat, si emphyteuta excidendo arbores frugiferas, alias in earũ locum substituat. Id enim potest facere, vt voluerunt Ange. Rapha. Pau. Cast. Alex. & Ias. in d. §. si fundum. Ang in d. l. si colonus, ff. arbo. furt. cæsa. Cæpol. vbi suprà, & Ias. io d. authé. qui rem, col. ij. Pro quibus facit bonus tex. io d. l. in fraudé, §. cõductor, ff. de iure fisci, cùm dicitur, Non substitutis aliis. Sed hoc intelligitur à multis, non quidem simpliciter, sed in arboribus vetustis aut corruptis, non etiam io aliis. Ita enim voluit Ang. in d. l. si coloous. Rapha. Pau. & Alexan. in dicto §. si fundum. Et beoe facit tex. io dicto §. si in viuariis. & iterum in dicta l. æquissimũ, §. j. & in l. agri, & in l. vetus, cum duabus ll. sequen. ff. de vsufruct. & his quidem accedo, quando constat huiusmodi arbores fructiferas paulò vetustiores, multò fœcundiores esse, quàm iuniores, fructúsque suauiores melioresque afferre solitas: nisi præ nimia vetustate corruptæ fuerint.

Quid si in earum locum aliæ substituantur.

27 ¶ Tertiò intellige, nisi fundus ex incisione huiusmodi arborũ fieret fructuosior, quàm esset ante, vt de emphyteuta voluit Cæpo. io d. tit. de montibus, in v. quæst. & Lud. Bolo. consi. lxvij. cor mundum, &c. in qua solummodo, col. vlt. Et de marito in re dotali. voluit idem quoq; Cæpol. in eo ipso titu. de montibus, in vij. quæst. per d. l. diuortio, §. si vir in fundo, iuncta gloss. io verbo, fructuosiorem, ff. sol. matri. & l. vlti. ff. de iure dotium.

Quid, si fundus ex earum incisione fiat fructuosior.

28 ¶ Sed id certè ex eo pendet, an emphyteuta, & alij huiusmodi, possint mutare formá fundi, eum meliorem ac fructuosiorem reddendo: de quo tu vide Bald. post Nicol. Mat. in l. j. colũ iij. versiculo, sed pone, accepi syluam, & ibi latè Ias. colum. penul. versiculo, secundò principaliter, C. de iure emphy. & Flori. vt à quibusdam citatur, in l. hactenus, §. Cassius. & ibi quoq; tex. in fi. ff. de vsufru. & Cæpo. in d. titu. de montibus, in d. v. quæst. & Bolo. d. consi. lxvij. ante fi. ver. postremò. & text. in l. vlt. ff. de vsu & habit. & in l. hactenus, in fin. com l. sequen. & l. vsufructuarius nouum, & d. l. æquissimum, §. j. & seq. & §. sed si ædium. & Alber. in duobus posterioribus locis, ff. de vsufr. & in l. mulieris, §. j. & ibi glo. io verbo, plus est, ff. de verb. signifi. & in c. j. §. econtrariò, & ibi Docto. tit. de inue. de re alie. fact. & Ang. consi. xviij. præsupposita suprà dicta post princi. & Steph. Bertran. consilio cclv. visis petitionibus, in iij. dub. lib. j. Ex quibus etiam cognosces, an venditor id possit facere durante tempore pacti reuenditionis, vel retractus municipalis: de quo & tu vide, quod dicam infrà eod. tit. §. vij. glo j. num. 16. vndecimò declara, & text. in l. si fundus, §. si res, ff. de pignor. qui loquitur de debitore, qui formam rei hypothecariæ immutauit.

An emphyteuta, & alij id genus, possint mutare formam fundi.

29 ¶ Quartò iotellige, nisi iis grandibus arboribus opus esset ad villæ, cuius sunt, refectioné: vt de vsufructuario dicitur in l. arboribus, in princip. ff. de vsufruct. quam dicit not. & ad maritum, & emphyteutam, trahit Bald. in d. l. diuortio, §. si fundum, ff. solu. matri. Sed ille text. ne fallaris, loquitur de arboribus euulsis, vel vi ventorum deiectis, vt etiam animaduertit Alex. io d. §. si fundum, col. j. qui tamen hanc Bald. sententiam sequitur, & pro ea allegat l. ex sylua, ibi, ex non cædua, ff. eod. tit. de vsufru. qui tamen id noo simpliciter permittit, sed tum demum, si fuodus non

Quid, si opus est iis arboribus ad refectionem villæ.

fiat deterinr. Subditque Alex. in hac quoque sententia fuisse glo. in d. §. si fundum, in verbo, tenebitur, in fin. quæ ad id tamen allegat d. l. arboribus, cámque ad id dicit notab.

30 *Quid, si aliàs sylua incidua esset inutilis.*

¶ Quintò & vltimò intellige, nisi aliàs sylua non cædua, esset ei inutilis, cui vsus vel vsusfructus eius relictus est: nam tunc ei licebit & huiusmodi arbores huius syluæ cædere & vendere: per tex. not. in l. Diuus, & ibi Alber. ff. de vsu & habita. quam ita intelligit Azo in Summa, Insti. co. tit. col. j. versic. instituitur autem. Nam id generale est, vt quælibet dispositio ita intelligatur, ne sit inutilis, l. quoties in actionibus, ff. de rebus dub. cum similib. Ad hanc etiam rationem refert Alber. quod scribitur in d. l. Diuus. Ex quo etiam potes intelligere, quid dicédum sit in emptore, qui emit sub hoc pacto syluā inciduam, quæ illi interim esset inutilis, nisi arbores inciderer.

31 *An emphyteuta & colonus possint expelli, si inciderint grandes arbores.*

¶ Super eo autem, quod suprà diximus, num. 23. emphyteutam, & colonum, & alios huiusmodi, posse expelli, si exciderint arbores grandes, aut frugiferas, vtrùm id sit verum, & quomodo procedat, vt id obiter dicam, vide Bal. Imo. Rapha. Cu. Alex. & Ias. in d. §. si fundum. Bal. in d. auth. qui rem, in ij. not. & ibi Paul. Cast. in princip. & Ias. col. ij. C. de sacrosan. eccle. In quibus locis videbis ipsum Ias. in hac re secum pugnare. & vide etiam Cæpo. vbi suprà in viij. quæst. versic. sed potest dubitari. & eundem Ias. consil. xvij. facti contingentia, in j. dub. lib. j.

32 *Si emptor durante hoc pacto noxiã commisit, ob quam re priuetur, an præiudicet venditori.* *Quid, si maritus in re dotali.*

¶ EX HIS AVTEM, quæ suprà tam latè in hac glos. diximus, potes intelligere, vtrùm si is, qui emit feudum sub hoc pacto reuendendi, interim commiserit noxiam aduersus dominum, ob quam feudo priuetur, potuit præiudicare venditori, vt id ipsum à domino redimere non possit. De quo vide Carol. Molen. hanc rem nuncupatim tractantem in suis consuetud. Parisi. commenta. tit. j. §. xxx. in xliij. quæst. versic. & pariter negatiu: vbi tenet, non nocere, vt ibi videre poteris. Et idem quæri potest in retractu proximitatis, vtrùm scilicet noxia emptoris præiudicet consanguineo volenti retrahere. Et illi adde quod in simili tractatur à feudorum interpretibus de marito, qui ob noxiam fundum dotalem eundémque feudalem commisit. Dicúntque re ipsa committi, sed vxorem habere regressum aduersus maritum, per l. si fundum, ff. de fund. dot. si tamen maritus sit soluendo, aliàs subuenitur ei, ne feudum amittat: per authen. siue à me, C. ad Senatusc. Velleia. Aut (inquiunt) feudum committitur, quandiu durat matrimonium, pòst autem restituitur vxori, aut eius enhæredibus, sicut dicitur de Prælató ecclesiæ, in c. j. §. vlti. titu. de cap. Corra. de quo tu vide And. Iser. & Cardi. Alex. in d. §. vlti. & Ioan. Blan. in summa, titu. de causis propter quas, &c. §. & pone quòd maritus, & titu. seq. §. quid de marito. & Ioan. Ray. in c. j. §. firmiter, char. 12. versi. & in hoc solent, tit. de prohibita feudi ali. per Feder. in paruis. Quibus & tu quinque adde quod in simili scribitur in l. peto, §. prædium, & quod ibi notat Alber. ff. de leg. ij.

§. IIII.

ELVY qui veult retraire & auoir aucune chose par vertu d'aucune grace ou conuenance, doit en cas de refuz [a] dedans le temps de la grace, faire son offre [b] de tout le sort & pris [c], & des arrierages [d], si c'est rente: & faire bailler adiournement [e] formel en causes de retraict & sur refuz d'argent. Et doit consigner [f] en main de court [g] tout ce que porte la grace du retraict. Ou autrement l'offre de retraict ne seroit pas suffisammēt faicte. [h] Et si apres ladicte consignation il reprenoit les choses consignées, [i] il seroit veu renoncer audict retraict. [k]

VISQVIS rem venditã retrahere volet iure facultatis sibi ex pacto concessa, debet, si emptor recuset [a] intra tempus huiusmodi facultatis offerre [b] integram sortem siue pretium [c], vnà cum reliquis siue vsuris præteritis [d] (Arreragia vulgus appellat) si vectigal annuum venditum fuerit; eúmque specialiter in causam retractus & refutata pecunia citandum curare [e]. & consignare [f] apud curiam [g] ea omnia ad quæ tenore pacti obligatur. Alioqui huiusmodi oblatio sufficienter facta non videbitur [h]. Et si posteà recipiat id quod consignatum est [i], censebitur renuntiasse iuri retractus. [k]

EN

EN CAS DE REFVZ, SI EMPTOR RECVSET, GLO. I.

1 EX HIS VERBIS satis potes intelligere, venditorem adire debere emptorem, eique primo loco offerre pretium venditionis: qui si recuset, faciet venditor quod hic statuitur. Nec satis esse quod plerique faciunt, adeuntes primo loco iudicem, & apud acta ipsius offerentes, & deponétes pretium, ac super ea re faciunt citari emptorem. nam si interim tempus transeat, excluduntur. De quo & nos latius diximus suprà tit. præced. §.ix. in glo. vltim. nume. 1. & multis seq. vbi videre poteris, ne hîc iterum frustra repetamus.

An satis sit emptorē adire iudicē, & apud acta offerre & consignare.

FAIRE SON OFFRE, OFFERRE, GLOS. II.

1 ALIBI LATE' diximus in nostris consuetudinibus, an & quando sufficiat verbalis oblatio, & quando realis requiritur. Ideò nunc illud omittimus. Sed illud tamen admonendos Lectores censemus, illud inter retractum proximitatis, & hunc conuentionalem interesse nostris moribus, vt in illo satis sit offerre realiter vnum nummum, offerendo perficere integrum pretium intra tempora consuetudinis, vt scribitur in titu. præced. §.j. & iterum §.vij. & viij. hic autē necesse est ab initio & in ipsa oblatione integrum pretium offerre emptori, & id quidem realiter, vt satis declarat hic §. qui vult consignationem fieri debere, si emptor recusauerit. Neque enim aliter consignatio aut depositio prodest, quàm si primùm oblatio realis facta fuerit ei, cui solutio facienda est, l.ij. C. de vsur. & diximus latè suprà titu. præced. §.ix. in gl. vlt. nume. 5. quid plura. quod tibi maximè notandum monemus. Vidi enim iam plurimos in ea re falsos fuisse, dum vnum tantùm nummum offerunt, offerendo perficere, vti fit in retractu proximitatis.

Vtrum satis sit emptori offerre vnum nummum, & offerre perficere, ut in re tractu proximitatis.

2 ¶SED ET HIC LOCVS me admonet, vt quæramus, quid si vēditor rem quā vult redimere, vēdidit centū ducatis, quos vocāt, ea lege, vt reddendo centū ipsos ducatos (ita enim sæpe fit) intra certū tempus possit redimere: interim autē vsus ducatorū à Principe sublatus est: an poterit alia moneta vsualis eorū loco offerri. Videtur primùm nō posse, ar. l. creditor oblatam, in prin. ff. de sol. vbi periculū pecuniæ pertinet ad debitorē, si creditoris culpa nō præcesserit: de quo posteà dicemus latiùs in verbo, *consigner*, nu. 34. sed & hoc in loco. Et quia aliud pro alio inuito creditori solui nō potest, l. eū à quo, & l. manifesti, C. eo. cum si. Contrà quoq; videtur, quia cùm quod principale est solui nō potest, aliud pro alio solui potest, auth. hoc nisi, & ibi Doc. C. eo. ti. & §. quod autē, in auth. de fideiu. Idq; etiā, cùm debetur species, l. si domus, §. qui cōfitetur ff. de leg. j. & l. non dubiū, §. j ff. de leg. iij. & voluit Io. Fab. in §. j. post prin. Inst. qui. mo. tol. obli. Et hoc verū est, vt etiā patet ex not. in l. Paulus, ff. de sol. & in c. olim, extrà de célib. Et hāc quoq; sententiā secutus est ipse Io. Fab. loquēs in oblatione pecuniarū, in l. acceptā, in fi. C. de vsur. Sed ita tamē, vt tātùm in alia moneta soluatur, quāti erat ea, quæ solui debebat, per d. l. Paulus, & d. c. olim. Et vide quæ scripsimus suprà tit. præced. §.4. gl. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu. 29. quintò quæro, & iterū in gl. xx. in verbo, *d'or ou d'argent*. in vlt. q. ex qua latè cognosces, an venditor possit offerre monetā non vsualem. Sed & in eadem glo. nu. 11. at illud, & seq. tractauimus, an possit offerri pecunia reproba. Et nu. 13. quid autē, tractauimus, an offerri possit pecunia probæ quidē materiæ, sed non legitimi ponderis, saltē pro tanto quanti valet. Ibi omnino vide.

Si usus numorum solutorum pro uenditione sit abolitus, an alia moneta possit offerri.

An offerri possit moneta non usualis.

An pecunia reproba.

An non legitimi ponderis.

DE TOVT LE SORT ET PRIS, INTEGRAM SORTEM, SIVE PRETIVM, GLO. III.

1 NEQVE ENIM TENETVR quis reuendere ex pacto, nisi ei offeratur pretium venditionis, l. ij. C. de pact. inter emp. & l. si soluturus, ff. de solu. & l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. emp. & §. venditæ, Institu. de rer. diuis. Et nuncupatim in hoc casu voluit Bal. consi. ccclxxxvij. duo sunt videnda, in j. dubio. li. j. & Ang. consi. lv. ex pacto col. j. versi. hîc autem actio. Sed hoc intelligit Steph. Bertrand. consi. lxviij. honesta mulier, in addi. illius, lib. iij. quando quis promisit reuendere sub cōditione si venditor obtulerit pretium: secus si simpliciter fuerit promissum de reuendendo pro eodem pretio: nam tunc (inquit) non est necessaria oblatio, vt ibi videre poteris. Sed hoc ex eo pendet, quod scripsimus in tit. præced. §. j. glo. xvij. in verbo, *offrant ledict retrayant*.

An emptor teneatur uendere, non oblato prius pretio.

ET DES ARRERAGES, ET VSVRIS PRÆTERITIS, GL. IIII.

1 NAM NEC TENETVR quis sortem recipere sine vsuris, l. tutor, §. Lucius, ff. de vsur. & l. vsuras, quæ est ij. C. eo. prout per illos tex. voluit Cyn. in l. j. in ij. oppo. & ibi quoque Sal. col. vlt. in vj. oppo. C. de solu. Alber. Alexand. & Ias. in l. quidam existimauerunt, ff. si cert. pet. Raph. Fulgo. consi. cxxxix. in quæstione, col. ij. & vbi alios

Emptor an teneatur reuēdere, non solutis usuris siue reliquis.

text.allegat.& Philip.Deci.in l.ij.col.vlt.C.de pact. Quanquàm contrarium quibusdá videtur, ex tex.in ea ipsa l.j.in prin.iuncto fi. Sed priorem partem confirmat text.in l.ij.C.debi.védi.pigno.impet.non pos.& in l.acceptam,in princ.C.de vsur.cùm dicitur,Sorté cum vsuris offeras, & ibi glo.in verbo,cum vsuris,quæ id ideo dicit procedere,quia totum debitū debet offerri.per d.§.Lucius,& ibi quoque Cy.post prin.& Io.Fab.in d.verbo,cum vsuris,& Ang.col.j.in ij.not. vbi dicit,quòd nisi offeratur sors cum omnibus vsuris , nullus eorum effectuum inducitur , qui induci solent ex oblatione,etiam si vnus ex iis numus deest,per l.quandiu, C.de distract. pign. de quo vltimo dicam infrà in eod.§.in verbo,*consigner*,numero 23. sed quid si integrum,& seq. Et idem quoque voluit Alexan.consi.lxxv.in causa & lite,col.vlt.versi.tertiò respondetur , lib. vij.vbi dicit,quòd depositum non releuat,nisi fiat cum omnibus accessionibus,& pensionibus, per glo.in d.l.ij.C.de vsur.

2 *An & sine solutione eius quod interest.*

¶Quinetiam sunt aliqui in ea sentétia,vt debitor pecuniæ debeat etiá offerre id,quod interest cum ipsa pecunia.Ita enim voluit glo.in l.item illa,in princ.in verbo,ad diem,ff.de cóst. pecu. Bartol.Bald.& Sali.in l.sed & si aliqua,eod.tit.idem Sal.in repeti.l.si ex legati causa , post prin. ff.de verbo.obli.Guid.Pap.sing.dcclxxxj.creditor.Ferro.in consuetu. Burdig. hoc tit.*de retract*, §.xiiij.ad fi.De quo tu vide Bal.in d.l.acceptam.in xviij.q.Et facit ad suprà dicta text. in l.obsignatione,C.de solu.cùm dicitur,obsignatione totius debitæ pecuniæ, & ibi gl. quæ etiam allegat d.§.tutor.& vide quæ dicam infrà in verbo, *consigner*,d.versicu.sed quid si integrum,& seq. Illud autem verum est,quòd cùm admittitur moræ purgatio , intelligitur , si cum principali re offeratur & id quod interest partis,ex glos.not.in l.vtique,ff.de arbit.quam sequuntur communiter Doct.in l.si insulam,& inter cæteros Alex.qui eam dicit not.ibi,colum.ij.rursúmque col. x.in vij.fal.post princ.ff.de verb.oblig.

BAILLER ADIOVRNEMENT, CITANDVM CVRARE, GLO. V.

1 *Coram quo iudice conueniendus est emptor ad reuendendum.*

ED CORAM quo iudice, locéne rei venditæ, an emptoris ? Et sanè si prior emptor conuenitur, debet conueniri corá suo iudice ,sui scilicet domicilij, cùm agatur ex contractu,& sic actione personali. Si autem tertius emptor cōuenitur, haud dubiè conueniri potest etiam coram suo iudice , per ea quæ in simili diximus,suprà titulo præced.§.vuj.in glos.ij.An verò etiam coram iudice loci,maius dubium est,quàm in primo emptore, contra quem (vt diximus) agitur actione merè personali ex contractu.Aduersus autem tertium agi non potest mera personali , cùm inter eos non interuenit contractus,vel quasi,§.j.& ibi not.Instit.de act.necesse est ergo,vt ea actio,qua cōuenitur tertius,dicatur in rem scripta:aliàs non sequeretur possessorem,l.cum cui,C.de actio. & oblig. cum similibus.Ex quo sequitur,quòd potest etiá conueniri in loco rei,quæ petitur, iuxta ea quæ etiam diximus in d.§.viij.titu.præced.Quanquàm inter consil.Ias.consi.ccvj.Gabriel, columna iij.versiculo,item dicta oblatio,lib.ij.in causa eiusdem Ias.nescio quis, sed planè vir doctus respondit,Iaso.ipsum,qui rem hanc retractui conuentionali obnoxiam emerat à priore emptore, esse conueniendum coram iudice ipsius Ias.non loci rei venditæ,per l.vl.ff.de iurisd.omn.iudi. cum simil.Cui accedere non possumus.

CONSIGNER, CONSIGNARE, GLOS. VI.

1 *An necesse sit in hoc casu consignare pretiū.*

VID CONSIGNARE sit , diximus suprà titu.præce.§.vij.in gloss.iij.Sed & quod in hoc casu consignandum sit pretium , nec satis sit offerre , videtur esse text.in l.si à te,& ibi glo.Bart.& Sal.C.de pact.inter empt.& vend.& glo.in l.ij. in verbo,oblatá,& ibi Ioan.Fab.C.eo.tit.Pe.Iac tit.de act.in rem pro re emphy. colum.iij.versic. idem in pacto : vbi dicit,quòd licet quidam dicant illud factum fuisse in ea l.ij.ex abundanti,nec esse necessarium:esset tamen periculosum recedere ab illo tex. & Ioannes Andr.in c.illo vos,col.vlt.extrà de pigno.Iacob.Bel.& Bart.in §.illud,per illum tex. in anthen.vt exac.instan.dot.Bal.consi.cviij.iste qui promisit reuendere,lib.v.Per.Anch. consi. cccxxxj.visis diligenter actis,colum.j.& Masuer.tit.de empt.& vend.§.item venditor ex pacto. Et facit tex.in l.vlt.ff.de lege commis.& in l.ij.in fin.C.de iure emphy.& in l.acceptá,& ibi not. per Cyn.Ioan.Fab.Sal.& Angel.C.de vsur.cum simil.Et id quidem admittit Per.à Bel.Perti.in d.l.ij.de pact.inter empt.cùm fit oblatio extra iudicium.Si autem fiat in iudicio, sufficere oblationem,per l.si rem alienam mihi,ff.de pigno.act.

2 *De eadem re.*

¶Sunt tamen,qui in hoc casu simpliciter tenent satis esse pecuniam offerre , sine consignatione & depositione,scilicet Ioan.Andr.sibi contrarius in addi.Specu.in rubri.de empti.& vend.post princ.Bal.etiam sibi contrarius in l.acceptam.in v.quæst.& ibi Alber.col.ij.versi. sed huic obst. C.de vsur.Pau.Cast.in d.l.ij.quam legit eodé tenore cú j per illum text.C.de pact.inter empto. & vendito.

& vendito. & iterum in d.l.si à te, C.eod.tit. Franc. Aret. in l.si seruus communis, col.j.ff.de vulg. & pupil.substit. dum allegat d.l.si à te. Soc.consi.lxxx. in quæstione quæ vertitur, col.iij. versic. præterea & secundò facta fuit, lib.iij. Hiero.Cagno.in repe.d.l.ij.colum.vj.versi.quartò not. C. de pact.inter empt. Hippo.Marsi.singu.cccclxxix. oblatio ad hoc vt valeat, & Chasse. consil.xlj. quia casus, vbi id latissimè tractat, & D.Boër.deci.cxxiiij.testator, num.17.

3 ¶Et adeò quidem hoc in casu videtur satis esse oblatio quibusdam, vt placet Ioanni Ana. in cap. conquestus, colum.iij. extrà de vsur. ex ea sola, hoc casu, retransferri dominium ipso iure in venditorem. quod dicit singu.probari in l.si cùm venderet, ff.de pigno.acti. & videtur voluisse alij, quos adduxi suprà, eodem tit. §.j.glo.vij.in verbo, *feront preferez*, nume.6. at in pacto, & sequen. Sed hoc minimè verum est, etiam si oblatio sufficeret: nam quando ex titulo & traditione simul iunctis transfertur dominium, licèt posteà resoluatur, siue annulletur titulus, non tamē retransfertur dominium ipso iure sine traditione: etiam si ipso iure resoluatur titulus: vt nuncupatim tradit Barto.in l.si ita quis, §.ea lege, columna ij. versiculo, verùm prohibitio. & ibi Ias.colum.xj. versic.istam regulam, ff.de verb.oblig. cum aliis multis concord. à me collectis in repet.l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nume.15. sed illud interim, C.de reuoc.donat. Vbi etiam facio mentionem huius dicti Ioan.Ana. Vide tamen quæ dixi in d.§.j. vbi suprà citauimus, & quæ etiam dicam infrà ad finem huius tit.num.74. deinde cùm quis, & duobus sequen. *De eadem re. An in venditorem oblatione facta, retransferatur dominium ipso iure.*

4 ¶Sed quantùm ad id, de quo tractamus, an sufficiat sola oblatio de iure communi, cùm vēditor vult retrahere ex pacto de reuēdendo, vt eos quos suprà citauimus in hac re discordes reducam ad concordiam, ita dico, opus esse consignatione & depositione ad lucrandos fructus perceptos post ipsam consignationem: & ita propriè loquuntur, qui dicunt consignationem esse necessariam: aliàs autem non opus esse: vt in simili dicimus solam oblationem non impedire cursum vsurarum, quæ fructuum loco sunt, nisi fiat & consignatio, vt not.in d.l.acceptam, C. de vsuris. Quanquàm super hoc aliter distinguit Chasse.consi.xxxiij. Hug, & Martinus, quem vide: & aliter Caro.Rui.consi.lxiiij. viso processu, col.v.versi.non obstant etiam prædicta, lib.iiij. *Iterum de consignatione.*

5 ¶INTELLIGAS AVTEM emptorem, qui differt reuendere, teneri ad restitutionē fructuum post consignationem perceptorū: non etiā hæredes ipsius conuentos, nisi illis facta fuerit fides de pacto reuenditionis. arg.l.si quis inficiatus, & quæ ibi not. Bart.ff. deposi. Et ita nūcupatim, & in hac specie reuenditionis, voluit Hiero.Cagno.in repet.d.l.ij.col. vj. versicu. intellige prædicta procedere. C. de pact.inter empt. & vēdi. vbi & id dicit ita se aliàs obtinuisse. Cui adde & aliàs interpellationē factam hæredi de re vel obligatione nō sua, sed prædecessorū nō illum constituere in mora, nisi de ipsa re certioretur per ostensionē instrumentorū, aut alio modo: vt voluit glo.in l.qui in alterius, in prin. per illum textū, & ibi etiā Bart.ff.de regu.iur. & glo. in l. qui in ius, §.nemo, ff.eod.tit. etiam per text. ibi. & in l.non potest, eo.tit. & Bart.in l.quod te, col. vlti.versic.venio ad vltimum. & ibi latè Ias.col.penult.ff.si cert.petat. & Idem Bartol.in l.nō solùm, §.morte, col.xj.versi.tertiò principaliter, ff.de no.oper.nunt. & in l.sed ex legati causa, in fi. & ibi post eum Franc.Are. & Ias.etiam in fin.ff.de verb.oblig. per d.l.si quis inficiatus, & Bal. in l.sed si ex stipulatu, ff.eo.tit. vbi reddit rationem, quia mora requirit, aut scire, aut scire debere: vt est tex.not.in d.l.quod te. Cuius etiam autoritate idem Bald.consilio cccclxj. super primo puncto, in iiij. dubio, libro ij. dicit, non constitui quempiam in mora per interpellationem, nisi sciat, aut scire debeat se esse obligatum. & ad id alia quædam allegat, quæ ibi videre poteris. *An & heredes, quibus facta non est fides de pacto reuenditionis, teneantur ad restitutionem fructuum.*

6 ¶Et facit quod scribit Bart.in l.j.in fi.ff.de eo, per quem fac.erit. & in d.l.non solùm. §. morte, col.vij. in primo membro protestationis prohibitoriæ, & ibi Ias.col.xiiij.versic. sexta conclusio est, ff.de no.oper.nunti. & in l.quidā decedens, §.ex quo, versiculo, quæro quid si per aliquem, ff.de admi.tuto. Alber.in l.quædam, §.j.in fi.ff.de eden. Bald.in l.si legatū, ff.eo.tit. Imo. & Alex. In l.de pupillo, §.qui procuratorio, ff.de ope.no.nun. Alex.consi.xcv. visis processibus, col. pen. versic.superest, libro ij. & consilio clxxij. visis & opportunè discussis, col.ij. versicu. sed non est probatum, eod.lib.ij. & consi.cxlj. viso themate cum dubiis, colum.iij.versi. plus etiam videtur, lib.v. & consi.lxxviij. viso & diligenter, col.ij.versic.nec obstat quòd maritus, eod. lib. v. quod repetitur consilio xxvj.lib.vj. & consilio lxxv.in causa & lite, colum.ij. & ij.dubio, post prin. lib. vij. & Ias.consi.clix.super facto, col.iiij.versi.tertiò principaliter, & multis seq.lib.ij. *De eodem.*

7 ¶Et quòd aliàs non tenemur alij credere, nisi nobis fidē faciat sui dicti, probat d.l.j.in princ. ff. de eo, per quē fac.erit. & ibi concord.in gl.in verbo, quamuis. & quod voluit Spe.tit.de citat. §. sequitur, post princ. & in tit.de appel.parte ij.§.qualiter, versi.cautus etiam sit, col.ij. Archi. in c.quàm magnum, xxiij.q.iiij. Can.in cle.causam, de elect. Bal.in l.si fundū, in iij.oppo. C. de rei vend. cum similib. & quæ etiā diximus suprà tit.præced.in §.j.gl.x.in verbo, *dedans l'an*, in xviij. *De eodem.*

q.& iterum in §.xavj.glo.ij.in ij.quæst.& quæ tradit Fel.in c.ij.col.vlt.vers.& nota quòd in tali,de præscrip.& in c.cum contingat,colum.vlti.in viij.conclusione,de rescript.& Fran.Rip. in c.cùm Mar.Ferra.nume.136.versi.vnum tamen not.rursúmque numero 152.extrà de constitu.

An satis sit sequestrum fateri se recepisse consignationẽ, sine alia probatione.

Sola confessio probat depositum.

8 ¶SED IN HAC TRACTATIONE consignationis illud quæstionis est, Si iudex statuerit pretium cõsignari in manibus Titij, qui posteà fatetur,id pretium sibi à venditore numeratum,nec tamen aliter cõstat de numeratione:an satis erit,vt venditor dicatur consignasse, & sic satisfecisse nostræ consuetudini. Quod videtur:nam confessio in deposito probat numerationem:nec tunc potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ,l.Publia, §.vlti. ff.deposi. & in l.in contractibus, C.de non nu.pecu. & voluit expresè Bald. consil.cclvj. actum fuit depositi lib.j.& iterum consil.cclxx.quidam nomine I.proponit,in fin.lib.j.& consil.ccclxiiij. tribus rationibus,lib.ij.& Pet.Ferra.titu.forma cap.quan.testes prod.ad æter.rei memori.in verbo,habuisse confessus,& titu.forma libelli in actio.hypo.in verbo,in deposito,col.j.

Sed an in præiudicii tertij.

9 ¶Sed attende,quia hæc haud dubiè procedunt & intelliguntur, quantùm ad præiudicium confitentis pertinet. Hîc autem agitur de præiudicio tertij,cui vnius cõfessio vel iurata obesse non potest l.iurisiurandi,in fin.C.de testi.cum similibus. Quid enim si ipse victus sit, proindéq; cogitur re vendita venditori cedere:quo casu & pretium quod dicitur consignatum,ab illo Titio depositario recuperare debet,qui fortè nunc nó est soluẽdo,ea tantùm de causa,quòd pretium illud verè non recepit,quamuis confessus sit recepisse,nec ipse tamen venditor, illa confessione innixus illud vult reddere, dicens se iam numerasse. Certè priuatur emptor, & re & pretio ob eam confessionem.Quid igitur causæ,est, vt in eius tam graue præiudicium standum sit illius confessioni,qui fortè ex composito,& communi ipsius & venditoris fraude,arte, consilio eam confessionem sine vera numeratione fecit:cùm & aliàs confessio de deposito confitenti tãtùm præiudicet,non aliis,secundùm Bal.consilio ccccl v.quidam nomine A.colum.vlti.lib.j. per l.in contractibus,C.de non nume.pecu.& d.l.Publia,§.vlt.ff.deposi.quæ quãtum ad id faciant, cæterorum sit iudicium.& voluerunt etiam Imo.Alexand.& Franc.Aret.in l.si stipulatus,§.Chrysogonus,ff.de verborum oblig.Alex.in l.j.§.si quis ita,eod.titu.Ias.consilio clxx.j.relatio, col.ij. versic.accedat,lib.ij.vbi & ea hoc in pulchro casu consuluit.

De eodem.

Confessa res, Tullio,& aliis.

Confessa solutio, ciuilis est, non naturalis.

Solutio allegata an probetur per confessionem,uide 13.

10 ¶Adde,quòd consuetudo nostra quæ requirit consignationem, debet propriè & verè intelligi de vera & propria cõsignatione,l.iij.§.hæc verba,ff.de neg.gest. Sed & de naturali quoque,non ciuili,si de vtroque intelligi possit.l.vlti.& ibi Bal.Sali.Pau.Castr.& alij.C.de his qui veni.æta. impe.cum aliis multis concord.à me adductis in repet.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos, num.17.quin si ea verborũ appellatio.Atqui consignatio cõfessata tantùm,vt nostri loquuntur, id est,de qua non aliter constat,quàm per confessionẽ.(Eã non ineptè confessam appellare possumus,quãdo,Confessam rem,dixerit Tullius in quinta in Verrẽ actione, & Plinius li.decimo, cap.xlia.& lib.xx.cap.xj.& confessa signa,Columella lib.ij. cap.itẽ secũdo.) Huiusmodi igitur confessa tantùm consignatio , non est vera ac propria & naturalis , sed tantùm impropria ciuilis:ita enim illam nostri appellant:alteram autem,de cuius numeratione vera cõstat, naturalem dicunt:asserúntque eos,qui veram ac naturalem allegant,non satisfacere,nec satis probare,si ciuilem tantùm,id est confessam probant:vt per gloss.Barto.& alios,loquentes in mutuo,in l.ij.§. vlti.ff.si cert.peta.& in l.si ea cautione,C.de non nume.pecu.glo.Bald.& alios,in l.si ex pretio, C.si cert.peta.Specu.in titu.de test.§.j.versic.sed pone,egi contra te,in fin.Bald.in l.vlt.col.pen. versic.vnum solum aduerte.C.commu.vtriusq.iudi.& in dicta l.si ita stipulatus,§.Chrysogonus, post medium,ff.de verborum oblig.vbi id dicit procedere,cùm negatur numeratio.& ibi quoque Ange.colum.vlt.versic.vltimò opponitur,& latiùs Franc.Aret.colum.vij.versiculo,& quia Bartol.in prædictis.atque etiam Alex.& alios recentiores:ex quibus etiam disces, quomodo id sit intelligendum.& eundem Bald.consi.ccxviij.præsupposito statuto,in quarto eodémque vltimo arti.lib.j.vbi etiam loquitur de deposito.& consi cxxix.factum tale est,D.A.colum.ij.versi. in contrarium allegatur,lib.ij.& consilio xxv.punctus infrà scripti consilij,post priu.libro iij.& consilio ccccl vij factum sic proponitur,Franci.colum.j.lib.iiij.& consilio ccclxxx.tres sunt casus,colum.j.versicu.videamus ergo in casu nostro,lib.v.vbi & hoc quoque declarat Ang.consi. xlia.de dictis præceptis,circa medium.& consil.clv.in quæstione vertente inter dominum Micheletum.Anto.in c.si cautio,& ibi Imo.id declarantem col.penult.extrà de fide instru.& eundem Anto.in c.ij.in verbo,sciat pro certo.& ibi quoque Imo.& Recẽtiores,de offic.ord.Rom. in l.prædia,ff.de acqui posses.Alex.latè,qui etiam id declarat,in l.j.§.si quis ita,colum.vlti.& ibi etiam Barba.colum.xvij.versiculo,item ponitur alia,ff.de verb.oblig.& eundem Alex.consi.v. visa scriptura,col.j.& ij.libro j.quod repetitur consi.clxxix.lib.ij.& ipsum Alex.consi.xxv. viso instrumento,col.ij.versicu.non obst.dictum,lib.ij. Ange.Aret.in §. sequens,col.iij. versic. pone ergo quòd egi,Insti.de acti.& Maria Socin.consi.iij,circa præsentem,col.ij.

¶Et huius

11 ¶ Et huius optima est ratio. aliud est enim cõfiteri quippiam recepisse, & aliud id ipsum recipere, l. j. & ij. & ibi no. C. de dot. cau. non nume. & l. j. §. mutuam, ff. si quid in frau. patro. & voluit Bal. consi. ccclij. quæritur an confessio, in prin. lib. iij. & Pet. Anch. consi. cccxxx. vilis, col. ij. versicu. ad propositum, cum infinitis propè concordan. Ideóque ex multorum sententia procurator datus ad recipiendum pecuniam mutuò, non obligat dominum ex sola eius confessione de receptione huiusmodi pecuniæ, nisi aliter constet eam fuisse re ipsa numeratam.

Aliud confiteri, aliud recipere.

Procurator cõfitens solutionẽ sibi factam, an noceat domino, inde numero 13.

12 ¶ Sicuti nec tutor, curator, aut executor, aut alius administrator per simplicem suã confessionem faciunt fidem de recepto in præiudiciũ pupilli, minoris, hæredũ, & aliorũ, nisi de numeratione aliter appareat. Id enim voluerunt Bar. Bal. Fulg. Rom. Pau. Castren. Alex. Soci. & Ias. (dij boni, qui autores, certè locupletissimi, præsertim cùm Bal. cum Bar. conueniat, cui ex more, ex industria, ex omni occasione, ex professo, ex præscripto repugnare atque contradicere solet) hi igitur in ea sunt sententia in d. l. ij. §. vlt. ff. si cer. peta Bart. & Imo. in l. si debitorem, per illum textum, ff. de nouati. idem Bart. & Ange. in l. non abstulit, C. eodem titu. idem Bart. in l. à Diuo Pio, §. sed si emptor. & ibi quoque ipse Ange. distinguens, & latè Alexan. col. iiij. versic. successiuè quærit, & multis sequen. & Pet. Besut. ff. de re iudicata. Bartolus in l. Lucius, ff. de admini. tuto. & in l. alio, colum. vlti. versiculo, quæro quid si in instrumento, ff. de aliment. legat. Feder. Senen. consil. liiij. Titius fecit procuratorem. Bald. in l. omnes, §. j. C. de quadri. præscript. & in l. falsus, colum. ij. versiculo, tertij dicunt, C. de furt. & in cap. ex insinuatione, colum. ij. extrà de procura. & consi. cxxiij. respublica, libro iij. & consil. cxxxj. procurator, eodem lib. iij. & consil. cclxxxvij. dicta mulier, colum. j. lib. iiij. Ange. in l. ij. §. vlti. C. de quadri. præscript. Anton. & Panormi. in cap. si cautio, de fide instrumen. idem Panormi. in cap. cùm olim, colum. ij. versicu. sed dubium est, extrà de offic. deleg. vbi tamen distinguit. Pet. Anch. in cap. generaliter, in princip. & ibi Domi. §. vlti. in fi. de procura. lib. vj. Idem Pet. Ancha. in cap. statutum, §. si quidem, col. j. de rescrip. lib. vj. & consi. lvij. quidam ex prædictis, in fi. Imo. Francis. Aret. & Ias. in d. §. Chrysogonus. Rom. in d. l. prædia, de acquiren. posses. & consi. ccclij. quæritur primò, in j. dubio. Paul. Castren. consi. clxxxvj. in causa quæ vertitur Pisis, lib. j. & consi. cccxxxvij. primò quæritur posito, colum. ij. versiculo, item pone per confessionem, eo. lib. j. & consi. ccccix. consideráda sunt, circa medium, eo. lib. j. & consi. xxxij. circa primum, pauló ante fi. lib. ij. Rapha. Fulg consi. ccix. duobus, per totum. Ioan. Pla. in l. vlt. C. de apo. publi. lib. x. Maria. Soci. d. consi. iij. col. ij. versi. v. probatur. Alex. in l. iusiurandum quod ex conuentione, §. vlt. col. ij. ff. de iureiu. & consi. cxxxij. in causa & lite, col. ij. versi. denique ista scriptura, lib. iiij. Pet. Ferra. in t. for. libel. quo agit. ad red. rat. tute. in verbo, ac executores, col. viij. versi. vltrà quæritur. Fran. Are. consi. iiij. ex facto proponitur. Barb. consi. viij. sapienter, col. xvj. lib. ij. & consi. xviij. difficile est, col. iiij. lib. iij. & consilio xvij. clementissimum, col. iij. lib. iiij. Fel. in c. cùm olim, le j. col. j. extrà de offi. deleg. Guid. Pap. sing. del. versi. ij. de habente. Ias. etiã loquẽs de depositione & consignatione pecuniarũ, d. cõsi. clxxij. lib. ij. Philip. Deci. consi. cxlvj. cuius superscriptio incipit, dubia, col. pen. versi. tertiò non obstat. & consi. ccccxciij. viso tenore instrumenti, col. ij. versi. & ideò qui habet mandatum.

An tutor, curator, executor, aut alius administrator.

13 ¶ Et hæc quidẽ est communis opi. licet nonnulli refragentur, tum in eo quod diximus agentem ex mutuo vel deposito nõ vincere, si probet tantùm de confessione. Nam contrariũ voluit Bal. post Nico. Math. in l. generaliter, col. vlt. in ix. quæstio. & ibi quoque Sal. colum. penul. in xvij. quæst C. de non nume. pecu. & idem Sal. in l. si ex cautione, colum. item penulti. versicu. quæro econtrà, eodem titulo. Tum in eo quoque, quod dictum est de procuratore constituto ad recipiendum mutuum: vt videre licet apud Fed. Senen. consi. liiij. eodem modo, in fi. Bald. in l. nam & nocere, ad fi. ff. de pact. & Sal. in d. l. ij. §. vlt. ff. si cer. pet. Imo. sibi contrariũ, in c. si cautio, col. vlt. extrà de fide instru. Pan. Cast. consi. xxxiij. ego Pau. lib. j. quod repetitur, consil. ccxciij. eod. lib. j. & Raph. Co. consi. xxxj. testator, in ij. dubio, in fi. Nico. Mil. in suo repetto. versic. procurator habens mandatum. Alex. & alios recentiores, eos nuncupatim citantes, qui contrarium voluerunt, in d. l. ij. §. vlt. ff. si cer. pet. & ipsum Alex. consi. lxxvj. viso libello, ante fin. lib. vj. Barba. etiam d. consi. xviij. col. iij. versic. circa secundum dubium, & seq. lib. iij. & Ias. in l. duobus reis, col. ij. ff. de iureiur. & nouissimè Zasium qui hanc sententiam contrariam audentissimè cõstantissiméque defendit, in suis sing. intellectibus. & in l. Iulianus, col. vl. ff. de cõfes. Inter alia autem pro hac parte adducitur tex. in l. ij. in fi. C. de quadri. præscrip. vbi confessio officialis principis de recepta pecunia venditionis rei à se factæ, facit fidẽ, tametsi vendere non possit, nisi præsente pecunia, l. si procurator. ff. de iure fisc. & ita etiam not. Sal. in d. l. ij. col. j. Alciat. autem in d. l. ij. §. vlt. non inscienter tradit, id plurimum residere in arbitrio iudicantis, qui subtiliter perpendat, verisimiléne sit numeratum, an innumeratum. ibi eum omnino vide.

De eodem.

14 ¶ Sed ex illo tamen eodẽ fonte manat, vt depositum cõfessum tantùm, id est, (vt repetã) de cuius numeratione nõ aliàs constat, quàm per confessionẽ depositarij, nõ gaudet priuilegiis veri

Depositũ con-

fessum, an habeat priuilegium veri depositi.

Dos confessa an habeat priuilegia veræ dotis.

depositi, de cuius scilicet vera numeratione certissimis probationibus apparet. Ita enim singula voluit Bal. consi. ccclxxxiij. duo sunt videnda, in fine lib. j. quem refert, non designato tamen loco, & sequitur Soci. consi. cxliij. diu profectò, col. vlt. versiculo, confirmantur prædicta, lib. j. quod repetitur consilio clxxj. lib. ij. Et mouetur vterque eo exemplo, quòd dos similiter cõfessa non habet priuilegia veræ dotis aduersus tertium, secundum gl. in l. assiduis, in verbo, datæ, per illum textum, & ibi Cy. Rayn. Forli. Bald. ante fin. qui eam gloss. dicit auream, C. qui potio. in pigno. hab. & idem Bal. in l. diuersis, eod. tit. & in l. cum aliquis, col. ij. versic. secundo casu, C. de iure deliber. & in l. j. colum. penul. versiculo, item in quæstione, & ibi quoque Ang. col. vlti. Imo. & Pau. Castr. distinguentes, & latissimè Francis. Aret. & Alexan. illum quidem, col. v. versicu. quæritur hic Ange. hic colum. viij. & sequen. ff. solu. matri. & idem Bal. in l. j. col. iij. versicu. vnde quæritur, C. de priuileg. dot. & in l. ij. quis posthac, in prin. & ibi quoque Alber. post princip. & Ange. col. j. C. de bonis dam. & idem Bal. in l. ij. post medium, C. ne liceat poten. & in c. contingit, col. iij. versiculo, item si bona, extrà de dolo & contuma. vbi eam glo. dicit singu. & consi. cccxcvij. casus talis est, quæstio speratur, ante fi. lib. j. & cõsi. ccccxxxij. casus talis est, campsor, circa medium, eod. lib. j. & consi. ccccl vj. Seia, post princi. eod. lib. j. & consi. eiusdem numeri incip. sciendum est, post princip. lib. ij. & consi. clxxxix. dominus Lanfrancus, col. ij. versic. & ideò indubitanter, lib. iij. vbi eam glo. dicit singu. & consi. cclij. quæritur an confessio, circa medium, eo. lib iij. & cõsi. cccxxxuj. quia ista dos, lib. iiij. & consi. ccccxxxviij. an possessio, col. ij. lib. v. & Signo. consi. xlix. in quæstione vertente, col. vli. versic. aut elapso. Ang. in §. j. per glo. ibi, in Authen. de resti. & ea quæ parit. & in §. bis consequenter, circa medium, in Authen. de æquali. doti. & in §. j. in prin. per illum textum, in Authen. vt exact. instan. dotis. & consil. clxxx. præmitto ad euidentiam, in fi. Cardi. Floren. Petr. Aneh. & Barb. in c. ex literis, extrà de pigno. Imo. in l. rei iudicatæ, §. hæredi, ff. solu. matri. Panor. consi. lxxiij. in quæstione, col iij. versi. præterea & secundò, lib. ij. Rom. consi. ccccxlv. consultatio, in vlt. dubio. Bald. Nouel. in tract. dot. in viij. parte, priuilegio xiij. Coroe. consi. clxxxiij. licet discussa, col. j. lib. iij. Ioan. Lup. in repett. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. xv. Ioan. & Cro. in repe. l. filiusfamilias, §. Diui. col. antepenul. versi. non obstat tertium, ff. de leg. j. De quo tamen (quia nonnulli tenent contrarium) vide Bal. in c. quia verisimile, col. ij. versi. itẽ dos præsumitur, extrà de præsump. vbi distinguit inter præcedentes & sequentes creditores. & consi. cclj. duo rei, col. j. lib. iij. & plenissimè Rapha. Co. d. consi. xxxj. in ij. dubio. Imo. in d. c. ex literis, de pignor. Alex. consi. cxxiij. quoniam ahuodè, col. ij. lib. vj. & Ias. in d. l. duobus reis, de iureiur. & in authen. res quæ, col. penul. in ix. limitatione, C. com. de leg. Carel. in memor. incip. dos habet, versi. secundò priuilegia. & Anto. Rub. consilio lxxviij. præsupponitur, col. iij. versi. vltimò facit. sed omnium copiosissimè Soci. in d. rub. ff. sol. matri. col. x. versi. postremò Docto. hîc cum multis seq. & Fran. Rip. in l. quæsitum, §. si sponsa, col. vlti. ff. de priuileg. credi. { An autem statutum de certa parte dotis lucranda marito, habeat locum in dote confessa, videbis apud Bal. consi. 354. quia ista dos, lib. 4. }

15 ¶ At ea quæ diximus, non esse standũ simplici confessioni numeratæ pecuniæ, nisi aliter appareat de vera ac reali numeratione, omnium maximè debẽt obtinere in deposito, etiã si in mutuo non procederent, quia depositum non nisi vno modo contrahitur, scilicet re: mutuum autem & re, & aliis duobus modis contrahitur, scilicet verbis, & chirographo. vt not. in d. l. ij. §. vlt. ff. si cer. pet. vnde in deposito vnus est contractus, vna obligatio, quæ re tantùm perficitur: vt voluit Bal. consi. ccxviij. præsupposito statuto. versi. quartus articulus, lib. j. & plenius consil. cclvj. actum fuit depositi, libro primo, & sequitur, licet corruptè alleget, Soci. d. consi. cxliij. diu profectò, columna j. versiculo, prætereà aliud, libro primo, quod repetitur, vt diximus, consilio clxxj. libro ij. Et facit etiam, quod tradit Bald. consilio ccccl v. quidam nomine A. columna vlti. versi. tu. ex hoc sequitur, lib. j. & Alberi. latè in l. si deposita, colum. j. & ij. C. depositi. Ergo nisi res ipsa hîc verè interueniat, non potest dici depositum, etiam si chirographum, aut confessio quæ verbis fit, interuenerit. Et licet reperiatur, quòd ea confessio probet veram numerationem, in d. l. Publia, §. vlt. ff. deposi. & in d. l. in contractibus, de non nume. pec. id tamen intelligitur, prout etiam illa iura loquuntur, quantùm ad ipsos confitentes: nec alicubi scriptum reperitur, id præiudicare tertio, cuius interest.

Depositum re solùm contrahitur.

16 ¶ Prapterea Cæpolla causarum ciuilium consi. xliiij. in quæstione de præsentatione, in j. dubio, loquens de retracto, qui competit consanguineo ex statuto, quod in id requirit pretium deponi, si emptor recuset accipere, vt hîc etiã requiritur in retracto cõuentionali: super hoc interrogatus, respondit nõ satis esse, vt de hac depositione appareat per confessionem depositarij: sed opus esse, vt constet de vera ac reali numeratione: & quãuis statutũ, super quo cõsuluit, expressim requireret, vt pretiũ re vera deponeretur integrè & sine exceptione (ea enim erãt verba statuti) tamẽ idẽ dicit si simpliciter loqueretur de depositione, nã nihilò minùs (inquit) teneretur cõsanguineus probare verũ & naturale depositum, nec sufficeret ciuile: neque enim (vt subdit)

Decisio primæ quæstionis.

sola

ſola confeſsio probat veram numerationem.per tex.in l.ſi pretio,iuncta glo.in verbo, ſi verò, & ibi Iac.Butr.& Bal.C.ſi cer.pet.& glo.in l.ſi ex cautione.& ibi quoque ipſe Iaco.But. Barto. Bal.col.iij.verſi.iiij.quæritur,& alij,C.de non nu.pec. Et in hac ſententia conſtantiſsimè perſtitit in duobus conſi.ſeq.non obſtantibus quibuſdam allegatis in cõtrarium ab aduocatis aduerſariorum,quibus affatim reſpondet,vt ibi videre poteris. Et in poſtremo dicit, nihil in contrarium facere,quòd depoſitarius ob ſuam confeſsionem ſit obligatus tutum reddere. facilius enim ipſum reſtituturum pecuniam verè depoſitam,quàm confeſſam tantùm.

17 ¶ Sed an ſemper illud verum ſit,vt confeſsio de recepto non præiudicet aliis, quàm confitenti, ne & illud omittam, vide vltra eos, quos ſuprà citauimus,Bar.ſcienter diſputantem,an ſatis ſit fideiuſſori,aut ei qui promiſit alium ſeruare indemnem,probare ſolutionem à ſe factam per ſolam confeſsionem creditoris ſine probatione numerationis, vt poſsit agere contra debitorem, conſi.clx.Titius promiſit,& in d.l.duobus,§.j.& ibi quoque Sali.Pau.Caſtren.& Alex.ff.de iureiur.Ang.in l.Vranius,§.j.& ibi quoque Imo.ff.de fideiuſ.& eundem Pau.conſir.lxiij. quæritur verùm fideiuſſor,lib.j.vbi & in eodem caſu loquitur.& Alex.conſi.xxv.viſo inſtrumẽto cõtractus,col.ij.verſi.ij.oportet,lib.ij.quod repetitur conſi.xc.lib.iij.& eundem Alex.d.conſi.123. lib.vj.& Barb.in rub.de reb.eccle.non alie.col.vlt.& Cæpo.conſi.cauſarum ciuilium xij.dubitatur,per totum,& Matthæ.Affl.deci.Neap.xcj.iterum in cauſa Alexandri,nu.3.rurſúmque deciſi.xciij.ſunt duo ſocij,per totum.& iterum deci.cl.rex Alphonſus,col.penul.verſi.quinta cõcluſio,& alibi niſi fallor diximus,ſed locus nunc non occurrit. Sed & an illud verum ſit, vt per confeſsionem non probetur verus numerationis actus,vide per Bal.conſi.50. videndum eſt primò,in fi.lib.ij.& Maria.Soci.d.conſi.iij.circa præſentem,lib.j.

De eo, an confeſsio de recepto, aliis non præiudicet.

18 ¶ QVID AVTEM in noſtro caſu,ſi cum confeſsione depoſitarij appareat teſtibus, aut inſtrumẽto publico depoſitũ fuiſſe ſacculũ ſiue marſupium,ſiue ſollem, in quo venditor dicebat eſſe illud pretiũ venditionis,quod deponi debebat,paratúmq; ſe numerare, nõ tamẽ aliter conſtat de numeratione: an ſaltem id ſatis erit? Et id videtur ſatis eſſe,per tex. in l.ſtatuliberos, quæ eſt iij.§.ſi pluſquã,ibi,viginti numerauerit,ſiue in ſacculo dederit,ff.de ſtatulib.quã ad hoc dicit no.Franc. Aret.in l.ſi mora,col.iiij.verſi.item vide,ff.ſol.matri.& alium tex.in l.vlt. ff.de lege com.ibi,& ſacculum cum pecunia ſignatorum ſignis obſignauit.& per gl.in §.illud quoque,in verbo conteſtatur,in Authen.vt exac.inſtan.dot. quã ſequitur Bart.ibi,& in l.acceptam, paulò ante fi.C.de vſur.dum ibi ſe refert ad eam.& ibi quod Ang.in fi.& Bald.& Imo. in l.ſi ſeruus,ff.de vulg.& pup.ſubſtit.& quod Bald. dicit de præſentia pecuniæ, quæ (vt ait) habetur pro numeratione,in d.l.ſi ex pretio,C.ſi cer.pet.& in rub.C.de fide inſtru.col.iiij.verſic.iuxta hoc quæritur.vbi etiam allegat no.in d.l.ſi ex pretio.& in l.ſingularia,ff.ſi cer.pet. & idem Bal. conſi.ccxlvij.præmiſſo ſtatuto,paulò ante fi.lib.j.cùm dicit,quòd pecunia poteſt ſolui in ſacculo:& dicitur numerata,ſi partes confitentur,licet tabellio cautiùs faceret,ſi videret ipſam pecuniam numerari. Et Rom.conſi.cij.ſuper eo.col.j.verſi.quò ad ſecundum. Et facit etiam text. in l.adhuc,in prin.ibi,ſi verò ſimul in ſacculo ſoluit,ff.de vſufruct.

Quid ſi ultra confeſsionẽ ſequeſtri conſtet depoſitũ fuiſſe marſupium, ſine alia numeratione.

19 ¶ Sed certè hæc omnino vera ſunt in præiudiciũ eorum,qui ipſum actum ita cõficiunt. Sed in hoc caſu.vbi agitur de præiudicio emptoris,non crederẽ id ſatis eſſe,niſi appareat de vera numeratione. Nam & hic fraus ſubeſſe poſſet,ſicuti & in ſimplici cõfeſsione. Et ita etiã conſuluit Cæpol.loquens de cõſignatione,quæ fit in tetractu conſanguineorũ,conſi.xlvj.circa dubia noſtra,col.vlt.verſi.vlterius dicitis. Et ante eum voluit Barto.quem ipſe non allegat, in l.cùm ſeruus,in fi.per tex.optimum,ibi,in verſicu.nam non vtique,ff.de condi.& demonſtr. vbi expreſſe intelligit glo.in d.§.illud quoque,in Authen.vt exact.inſtan.dot.ſuprà allegatam, ſi ita offeratur in marſupio,vt tamẽ teſtes & notarius cognoſcant,quanta eſt pecunia,quæ ibi eſt, quia eam viderunt numerari. Si enim poſteà dicerent vidiſſe offerri marſupium cũ pecunia, ſed ignorare quanta ea erat,non probarent,l.j.§.ſi ciſta,ff.depoſiti. Ideò (inquit) tutius credo offerre pecuniã numeratã corã teſtibus,& ita ponere in marſupio,& ſubdit ſe putare ſic intelligi dictã l. acceptam.& ſequitur Pau.Caſtr.ibi,col.ij.verſic.item no.in verſic.nam non.& Bal. in dicta l.ſi ſeruus,in principio per illum textum,ff.de vulga.& pupilla.& in dicta l.acceptam,colum.j.verſiculo,ex his nota.& iterum columna iiij.in xj.quæſtione,& ibi quoque Sali. & Paulus Caſtr. vterque colum.j.Rom.conſilio ccclij.quæritur primò,colum.j.verſiculo,& licet dicatur.& Pet. Ferra.titu.For.libel.in cauſa vendition.in verbo,ſuprà ſcriptum pretium, in fine.& titu. forma libel.quo agit ad pœnam ex compromiſſo,in verbo,legitimè obtulit.& Ioan.Plat. in l.j.col.ij. verſiculo,nunquid autem,C.de ſuſcep.libro x.Ange.Aret.in §.vlti.columna ij. Inſtitu. quibus modis tol.obliga.& Iaſon in l.Titiæ textores, in principio columna ij.verſiculo, tertiò adde, ff.de lega.j.& latè conſilio clxxij.relatio,columna j.libro ij. & Franciſcus Ripa, in d.l.ſi inſolam,columna xv.numero 68. ff.de verborum obligationibus. Stepha.Bertran.conſilio xcvij. voluiſſem,

De eadem re.

voluissem,col.j.versic.tum & quia esto,lib.ij.vbi loquitur in materia retractus. Et facit quod etiam scribit Bal.in d.rub.C.de fi.instru.vbi suprà.& in d.l.si ex cautione,col.iij. versi.septimò quæritur,C.de non nume.pecu.& consi.ccccl v.quidam nomine,ff.col.ij.versi. illud non etiam est omittendum,lib.j.vbi sing.dicit consuetudinem huius rei contrariam esse abusiuam.& Pau. Cast.consi.cxx.viso quodam processu,col.vlt.lib.j.

20 *De eadem re.* ¶ Nec si verum dicere volumus,contrariũ dicit glo.in d.§.illud quoque.in Auth. vt exact.instan.dot.sed illud tantùm dicit,pecuniam posse offerri,& deponi in sacculo: quod nec nos negamus,sed debet priùs numerari,& id non negat ea glo.Nam & aliàs si ea pecunia ita cõsignetur in sacculo sine alia numeratione,ea nõ continebitur appellatione pecuniæ, nec vt pecunia debebitur,sed tanquã species,vt probatur in l.talis scriptura.& ibi no.Bart.in j.no. & alij.ff.de leg.j.& l.planè vbi,§.j.eo.ti.& glo.in l.hæc venditio,§.huiusmodi,in verbo quãti,ff.de cõtrah. emp.& Bal.in c.j.§.similiter,tit.de cõtro.inue.col.iij.versi.item no.quod species.tit.de contro. inuesti.vbi ex hoc dicit,huiusmodi pecuniam non recipere vsuram,vti nec alias species: sicut & ipse se dixisse dicit,in l j.C.de vsur.Nec id tamen semper procedit, vt talis pecunia pro specie habeatur,vt per ipsum Bal.in l.sed & si quis,§.quid tamen,ff.de vsufruct.

21 *De eadem re.* ¶ Verùm imo.in d.l.si seruus,ff.de vulg.& pupil.tenet nõ esse necesse numerari pecuniam,sed sufficere vt in sacculo cõsignetur,offeratur,& deponatur. Nam sibi debet imputare creditor, qui pecuniam noluit acceptare,si non aperuit sacculum,vt videret,essétne tanta pecunia,quanta sibi deberetur.& in hac opi.videtur fuisse Pau.Cast.in l.si mora,col.iij.versi & an sufficit,ff. solu.matri.cùm dicit,quòd non sufficit offerre pecuniam in folle seu marsupio, si creditor eam petat numerari:secus si simpliciter recusat recipere.Et idem in effectu voluit Alexand. in d.l.si seruus,ff.de vulg.& pupil.col.ij.dum ita distinguit, aut creditor recusat accipere pecuniam, & sufficit oblatio in sacculo:quia sola oblatio verbalis sufficit recusante creditore,per tex. singu. in l.qui Romæ,in princi.ff.de verbo.oblig.& in cap.cum qui,de dol. & contuma. & cap.j.de eo qui mit.in posses.gloss.vlti.in cap.pastoralis,extra de offic.ordi.Bal.in l.4.col.ij.versi. modò quæro vtrum.C.ne lice.ter.prouo. Tu autem adde Bar.in l qui solidum,in princ.ff.de leg.ij.& Raph.Co.& Pau.Castren.idem tenentes,in d.l.qui Romæ,in princip.& ipsum Alexan.in d.l. si mora,col.iij.versic.quintò fallit,ff.solu.matri.& in l.si insulam,col.ij.ff.de verb.oblig. & Ias.in l.ij.col.lxiij.versic.circa tamen illud,C.de iure emphyteu.& Catel.in memor.inci.oblatio: vbi etiam reperies quomodo id sit intelligendum.Quanquàm contrarium tenet Franc.Areti.in d. l.qui Romæ,in princip.Sed vt redeamus ad eundem Alexan.in d.l.si seruus.Aut creditor (inquit) non recusat,vel saltem nihil dicit,& tunc putat verum,quod dictum est,nõ satis esse offerre in sacculo,nisi numeretur:quia cùm creditor non cogatur partem pecuniæ recipere. l.quidam existimauerunt,ff.si cer.peta.& l.cùm hæres,§.item si decem, ff.de statuliber. & l.vlti. ff. quib.mod.pign.vel hypothe.solui.certè numerari debet,vt certa sit. Et idem propemodum dicit ipse Alexan.in d.l.si mora,col.iij.versi.iuxta prædicta.

22 *Decisio quæstionis.* ¶ Ego verò in hoc casu nostro sequẽdam esse omnibus modis eam sententiã esse arbitror,quæ iubet pecuniam numerari,nec satis esse dicit,vt ponatur in sacculo sine alia numeratione.Nam hîc loquimur de consignatione,quæ debet fieri ob recusationem emptoris,& integra quidem: nec aliter cõstare potest,an sit integra,nécne,quàm si fuerit numerata:nec sumus in illis terminis,in quibus sola oblatio sufficit,cùm creditor nõ vult accipere pecuniam: & aliud est simplex oblatio,quæ fit parti,& est fortè aliquid quod ei imputari possit,si non petat numerari pecuniã, vt in simili diximus,quòd cùm parti exhibetur instrumentum,nõ est necesse eius exemplum dimitti,nisi à parte,cui exhibitio fit,petatur,vt probatur in cle.causam,de elect.cum similibus, & concord.à me adductis suprà tit.præced.§.j.glo.x.in verbo, *dedans l'an*, numero 106. quod autem diximus.At consignatio non ei fit,sed alteri:ergo nihil ei imputandum, sed potius consignanti,nisi eam,vt decet,fecerit.

23 *Quid si in consignatione desit unus numus. Spoliator non auditur, etiam si unus numus desit.* ¶ SED QVID SI INTEGRVM pretium,præter modicũ, fortè vnũ numum,sit consignatũ,vtrùm satis erit?Respondit Cæpolla loquens in retractu sanguinis,d. cõsi. xlvj.col. ij.versi.prætereà etiam si appareret,nec tunc quidem satis esse,per id quod no.scribit Bal. in c. ennquereote,col.j.per illum tex.extrà de resti.spol.id quod dicitur, spoliatum ante omnia esse restituendum,nec aliter spoliatorem esse audiendum:procedere, etiam si deesset vnus tantùm numus.quod & ipse dicit no.Et id quoque,vt hoc addas,sequitur Ias.in authen.qui rem, col.v. C.de sacrosf.eccle.& in l.sancimus,col.iij.versi.octauò extende,C.de indici.& consil.clxij. statutum ciuitatis Laudæ,col.ij.versi.secundò principaliter,lib.iiij.Philip Deci.consi.xxxiiij. cuius superscriptio incipit,an & quando propter contumaciam,col.vlt.& in l.edita,col.vlt.C.de edẽ. vbi & id trahit ad expensas,quæ refundi debent ob emendationem libelli.

¶ Sed

24 ¶ Sed & id quoque addi potest, quod huc propius accedit, quod tradit Ang. in l. acceptã. col. j. in ij. oo. & ibi quoque Sali. col. ij. versi. constat autẽ. & Pau. Castren. col. j. C. de vsur. quòd si in oblatione totius pretij & vsurarum desit vnus tantùm nummus, nullus effectus eorum, qui induci solent ex oblatione, inducitur. per l. quandiu, C. de distract. pigno. de quo & nos diximus suprà in eod. §. in verbo, *& des arrerages*, pro quo est optimus tex. in l. ij. ibi, nam si vel modicum de sorte vel vsuris, &c. C. debit. vendi. pign. imped. non posse. & in l. obsignatione, C. de sol. cùm dicitur, obsignatione totius pecuniæ. Et quod scribit Bald. ipse in l. vlt. versic. sed reuocatur, C. commoda. quòd venditor potest totam rem vẽditam retinere, etiam si vnus tantùm numus desit ex pretio. & sequitur Ias. in d. authen. qui rem, vbi suprà, & consi. xlj. in duabus, col. ij. lib. iij. & consi. cxj. magnificus dominus, col. vlt. lib. iiij. Et quod ante Bal. voluit glo. in l. res bona fide, ff. de contrahend. emptio. quòd si res ita sit vendita, vt nisi statuta die fuerit solutum pretium, res sit inempta, si intra id tempus totum pretium sit solutum, præter vnum nomum, non secus erit inempta, ac si nihil fuisset solutum, per multa iura, quæ illic allegat, & sequitur Bal. ibi, & in rubri. C. de contrahend. empt. in x. quæst. vbi illam dicit oo. & in cap. cùm adeò, col. ij. versi. sed alibi, extrà de rescrip. vbi etiam dicit not. & Alberi. in l. lege, ff. de lege commis. Et dicit ipse Bal. argu. eius glo. in ea ipsa l. res bona fide, quòd si statutum cassat contractum, nisi soluatur gabella, si in solutione desit vnus tantùm numus, non valet contractus. Et id quoque videtur voluisse (licet subobscurè) idem Bal. in l. ij. in fi. & ibi etiã Ro. ff. de S.C. Sylla. & Ang. in d. l. acceptã. col. j. versi. item concludo, & in l. in rebus, §. possunt, C. commod. & Barba. in proœmio cle. in vtraque lect. videlicet col. v. in priore lectu. & col. x. in posteriore. & consil. lxxxviij. sapienter scribitur, col. antepenul. lib. iiij. licet ipse Bal. videatur velle contrarium in l. quamuis, ff. de condi. & demon. (& apertissimè Roma. in d. l. ij. col. j. versi. ad secundum, ff. ad S.C. Sylla.)

Oblatio manca & inutil., si vnus tantùm nummus desit.

Venditor totã rem retinet ob vnum nummum non solutum.

Res inempta ob vnũ nummũ.

Cõtractus cassatur ob vnum nummum ex gabella non solutum, vide numero 52.

25 ¶ Verùm priorem sententiam, & omnia suprà dicta confirmat, quod tradit Ang. in l. si seruus, §. si plurium, col. ij. versic. & idcò si ex forma, ff. si quis cau. quòd si ex forma statuti, habita concordia cum offenso non debeat offendens puniri, soluendo certam gabellam, si deficiat vnum iota (vt ipse loquitur) non proderit concordia. & sequitur Alexan. consi. cv. magnifice prætor, colum. vj. versiculo, pro hoc bene facit, libro iij. Sed & id tradit Ange. vt à multis citatur, licet non sit in meo codice, ad quæstionem de eo, cui ex statuto remittitur pœna delicti, si intra mensem soluerit quartã partẽ cõdemnationis: si intra id tempus eam totã soluerit, præter vnum nummum, non euitabit pœnam. Et quod etiam ab ipso Ange. Imo. & Alexand. scriptum est in l. in executione, §. item si ita, ff. de verbo. obligat. quòd si ex statuto, quisquis certam summam soluerit, banno eximatur, non est satisfactum statuto, si vnus nummus desit. & sequitur Roma. in d. l. ij. ff. ad S.C. Sylla. & Barba. in d. proœmio cle. & consilio lxxiiij. omnia quæ facitis, col. nona, libro tertio. & consilio xxxiiij. illud in medium referam, columna quinta, libro iiij. Sed & prætereà voluerunt Ange. & Alexand. in d. §. iterum si ita, & iterum ipse Alexan. in l. stipulationum aliæ, quæ est v. §. si sortem, per illum tex. eodem titu. quòd si quis sub pœna promiserit dare certam summam intra aliquod tempus, certè si de ea summa restat vnus tantùm denarius, pœna committitur in solidum. quod & ante eos voluit Specu. titu. de arbitro & arbitratore, §. vlti. versicu. vt autem circa materiam, & Bald. quem nemo allegat, consilio cxxvij. quidam nobiles, circa medium, libro j. vbi dicit, quòd pœna committitur, si quid minimum restat soluendum, per l. hæredes, §. idem iuris, ff. famil. erciscun. Sed & Alexand. in d. §. item si ita, adducit & sequitur id, quod voluit Bald. in addi. Specu. in ij. parte titu. de appel. §. restat videre. versiculo, sed pone dicit statutum, qui est in columna vij. quòd si ex forma statuti debeat appellans intra certum tempus soluere certam quantitatem denariorum pro libra, alioquin appellatio fit deserta: si appellans omiserit soluere vnum denarium, non minus erit appellatio deserta, quàm si totum omisisset. & id quoque sequitur & dicit valde notabile & bene notandum Ias. in d. authen. qui rem.

Concordia non prodest ex defectu vnius nummi.

Pœna non euitatur ob vnum nummum, vide 27.

Banno non eximitur, qui totũ præter vnũ nummum soluit.

Iterum de pœna.

Appellatio deserta ob vnum nummum non solutum.

26 ¶ Sed & ipse Alex. & ante eum Pau. Cast. eodem in loco, ex iis dicunt, quòd si emphyteuta soluerit integram pensionem, præter vnum nummum, cadit emphyteusi, ac si nihil ipse soluisset. & sequitur Ias. in l. ij. col. xvj. in xvj. item quæst. C. de iure emphy. & in d. auth. qui rem, vbi suprà. Et idem de inquilino siue conductore tenet Bal. cõsi. ccxc. vulgare est, lib. ij. & Alex. d. cõsi. cvj. magnifice prætor, col. vj. versi. & post prædicta, cum seq: lib. iij. & est bonus text. in l. æde, ibi, si pensionem domini in solidum soluisti, C. locati. licet Bald. ipse tenuerit cõtrarium in eadẽ ipsa l. col. iij. versi. sed nunquid pro vno nummo, C. loca. Et hæc quidem, cùm modicũ ex integro pretio restat. Nam si integrum ipsum pretium siue pensio cõsistat in modico, verbi gratia, in nummo, haud dubiè cadit emphyteusi, qui illud modicum non soluit: vt post Pet. voluit ipse Bald. in d. Authen. qui rem, col. ij. versi. iuxta prædicta, & in l. cùm allegas, in vij. opp. C. de vsur. & in c. j. §. aut si libellario, col. j. tit. quib. mod. feud. amit. cum aliis concord. adductis à Ias. in d. authen. qui rem, ne hîc diutius immoremur. Cui adde Barb. consi. xxxvj. sapienter, in fi. lib. ij.

Emphyteuta cadit ob vnum nummum nõ solutum.

¶ Et

27 *Iterum de pœna. Hæres iussus soluere non satisfacit, si desit unus nummus. Cedens perdit beneficium ob unũ nummum.*

¶ Et huc quoque accedit, quod prodit Bal. in d.l. quandiu, per illum tex. C. de distrac. pig. quòd si statuta est pœna non soluentibus præstantias, (vt ipse appellat) si vnum denarium quis omiserit, incidit in pœnã, ac si nihil ipse soluisset. Et quod scribit idem Bal. in cõmentar. lib. j. in xiiij. quæst. C. de his quæ pœ. nomi. quòd si testator hæredi mãdauerit, vt certa die daret mihi d. cẽ nummos, alioqui daret mihi fundum: & hæres intra tempus præfinitum nouem tantùm dederit, æquè possum fundum illum nouem restitutis petere, ac si nihil omnino hæres dedisset. Sequitur Pau. Cast. in d. §. si sortem, col. vlt. & Barb. in l. iiij. §. Cato. col. xxij. ff. de verb. oblig. & in prœmio cle. in vtraque lect. vbi suprà citauimus, quibus locis id dicit sing. & perpetuò notandum, & in cle. literas, col. xxiij. de rescrip. & consi. xl præclarè scribitur, col. xij. lib. j. & cõsi. lvij. cuius est idem initium. col. iiij. cod. lib. j. & d. consi. lxxiij. col. ix. lib. iij. & d. consi. xxxiij. col. v. lib. iiij. & d. consi. lxxxviij. col. antepenul. eo. lib. iiij. & Ias. qui & hoc dicit not. in l. si insulã. col. xviij. versi. vltimò ad illud, ff. de verb. obli. Et quod etiam tradit idem Bal. in l. vlt. col. ij. versic. quæro quid si cedens, C. qui bon. ced. pos. quòd si cedens bonis omnia bona sua reliquit, præter vnum denarium, perdit beneficium cessionis.

28 *Luat in corpore, qui uel unũ nummum soluere non potest.*

¶ Et huc item adducitur, quod voluit Bal. in l. cùm sit, C. de sepul. viol. quòd ea regula, quòd qui non habet vnde, luat in corpore, habet locũ, etiam si reus soluit integra summam, præter vnum denarium. quem ita refert & sequitur Alexand. in d. l. stipulationum, §. si sortem, colum. j. ff. de verbo. oblig. & Iason, qui id dicit mirabile & sing in dicta l. ij. in d. xvj. quæst. C. de iure emphy. licet Baldus de vno nummo mentionem non faciat, sed simpliciter dicat, quòd si minus soluat, tota pœna imponitur, ac si nihil ipse soluisset, arg. l. v. §. si sortem. Et hæc quidem omnia, vt his tandem finem faciam, confirmantur ex l. quamuis, ff. vt possess. lega. & melius, l. si is qui ducenta, §. si ita, & ibi not ff. de reb. dub. cum aliis multis si. & concord. à me latissimè congestis suprà, tit. harum omnium consuetud. vj. §. v. in glo. j.

29 *Quid si uenditor per errorẽ calculi omiserit unum nummũ ex pretio soluere.*

¶ Sed id tamen velim intelligas, si venditor de industria sciẽnsque ac prudens omiserit illũ denarium: secus si per errorem fortè calculi. Nam tunc is tam paruus defectus, siue error nocere nõ debet: per tex. in d. l. quamuis, ff. de cõdi. & demon. Ex quo Bal. Imo. & Rapb. Co. ibi limitãt quod suprà diximus de solutione gabellæ, & quod itẽ dictũ est de cõuersione pœnæ pecuniariæ in corporalẽ. Sed & quæ diximus de emphyteuta, & inquilino, qui omiserit soluere nummum ex integra pensione, ita quoque limitarũt per illũ tex. Alex. d. cõsi. cvj col. vj. versi. prætereà illud quod dicit, lib. iij. & Barb. in d. procemio cle. in vtraque lect. vbi suprà. & Soci. in d. l. quãuis, de cõdi. & demon. Ias. in d. auth. qui rem, col. penul. versi. intellige tamẽ. C. de sacros. eccle. & in d. l. ij. vbi suprà, versi. limita tamen, C. de iure emph. & omnes quidem subnixi autoritate d. l. quãuis. quam & ipsam ad hæc, & similia, annotat Bal. in l pro hæreditariis, col. ij. versic. xj. C. de hæred. act. vbi & eam post Oldr. dicit sing. & in l. obseruare, §. proficisci, col. vlt. versic. xxxiij. ff. de offi. Procons. & in authen. iisdem pœnis, col. ij. versi. sed quid si propter errorem, C. de secun. nup. & in l. omnem, col. ij. versi. caueat tamẽ. C. ad S.C. Tertul. & in l. j. C. si aduer. sol. vbi dicit eam l. not. & menti tenendam: & alibi sæpe. & Fran. Aret. in l. si seruum, §. Prætor, col. ij. versi. quartò not. ff. de acqui. hæred. & Doct. vbique.

30 *De eodem.*

¶ Illud tamen tibi notandũ est, ne hæc adeò leuiter transeas, ea procedere, cùm agitur de excusatione pœnæ, vt scilicet error in re tam modica excuset à pœna. Hîc autem agitur de iure emptoris, qui non tenetur reuendere, nisi integrum omnino pretium offeratur: nec si vnus quidem nummus tantum desit, vt ex supradictis abundè apparet: nec ei error venditoris, qualiscunque is sit, nocere debet, & potest. Præsertim cùm in his, quæ sunt introducta ad conseruãdum rigorem iuris, aut statuti, cuiusmodi hæc est oblatio & consignatio, non parcitur errori etiam rusticorum, aut minorum, aut mulierum, militum, aut aliorum huiuscemodi, quibus aliàs facillimè parcitur, secundùm glo. Bar. Bal. & Pau. Cast. in l. cùm quis, C. de iur. & fact. ign. cum aliis multis si. quæ tibi colligam infrà eo. §. in glo. seq. nu. 16. & quia etiam in his.

31 *Formæ omissio in nummo, totũ uitiat, uide 33.*

¶ Et quia etiam id datum est & constitutũ pro forma in nostra consuetudine, vt totũ pretium offeratur, & si emptor recuset accipere, cõsignetur intra tempus præstitutum reuenditioni, vt hîc statuitur. At omissio formæ etiã in minimo, totum vitiat: vt voluerunt Bal. & Imo. in l. j. ff. de liber. & posth. Anto. in c. Pisanis, quod est vlt. col. ij. in vij. not. per illum text. extrà de restit. spolia. Fel. latè in c. cum dilecto, col. xij. post medium j. ampliationis, & iterum col. xvj. in x. amplia. extrà de rescrip. & in c. vlt. §. j. col. iij de offi. deleg. Ias. cõsi. clxv. viso & considerato, paulò ante fi. lib. ij. iterumq; cõsi. cxcj. placet mihi, col. j. eo. lib. ij. & cõsi. ccxiij. in præmissa statim, post prin. eo. lib. ij. & consi. xcvij. statutum Bononiense, col. pen. in prin. lib. iiij. Benedi. in repet. c. Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquẽs. le j. nu. 27. de testa. Steph. Bertr. consi. cxlvij. alienatio, post prin. lib. ij. & consi. cliiij. quod est eiusdem initij, etiam in princi. eo. lib. ij. Phil. Deci. in d.

in d.auth.qui rem,col.iiij.vers.& pro modica,C.de sacros.eccle.& in c.prudentiam,in iiij.not. de offi.deleg.& in c.de appellationibus,col.ij. vers.tertius casus,extrà de app. vbi addidit alios concor.& consi.ccclij.pr. vera,col.j.& alibi sæpe.Nã formæ nihil adimi, aut detrahi potest, vt dicit Bal.in l.vl.col.ij.C.de suis & legi.Ea enim indiuidua est.idẽ Bal.in l.certi cõdictio,§.quoniam,col.iij.ff.si cer.pet.& in l.Pedius,post princ.in addi.ff.de arbit.Nam,vt ibi dicit,quælibet mutatio in forma totum vitiat: atq; vt idẽ dicit in c.cùm adeò,col.ij.vers.item ex paruo,extrà de rescri.ex paruo defectu quis incidit in magnam pœnã,quia nõ seruat formã,quæ ex integritate consistit,cum aliis mul.is concor.à me traditis,suprà tit.præce.§.j.glo.xxj.in verbo,*en telle quantité,qu'il voudra*,num.tt.ita quidem,& seq.Et dicit idem Bald.in c.j.col.ij. versi.sed nunquid numerus,tit.de mili.vas.qui contu.est,quòd ex forma nihil mutari potest, ac nec vnius quidem horæ momentum.& facit l.cùm hi,§ sed & si,ff.de transact.Nec in hoc quoque parcitur rusticitati,sexui,ætati,nec cuilibet alij qualitati,aut conditioni.l.vlt.C.de testa. iuncta glo. in l. ambiguitates,eod.tit.& dicemus latius in d.glo sequen.nume.15.ergo vt resumamus.

Formæ nihil addi, aut adimi posse

32 ¶Ex quibus & illud fit,quod ad hunc nostrũ casum proximè pertinet,quod ab ipso Bal.scriptũ est in d.l.res bona fide,ff.de contrah.empt.quòd si statutũ annullat contractum, si non soluatur gabella: si desit vnus nummus ex solutione integræ gabellæ, annullatur contractus. id quod iam suprà ex eodem diximus. Verùm illud addit, quod priuatim & peculiariter ad hũc locum pertinet:id scilicet, illud quoque procedere, etiam si erranter id factum, siue omissum fuerit: quia nec tunc excusabitur,quin contractus annulletur. Quod ob id dicere voluimus, quia de errore loquitur,vt hîc quoque facimus.Et id dictum sequitur Firmia.in tracta.gabellarum, in ij.parte viij.partis princip.in xxxvj.q. Et facit,quod tradit idem Bald.etiam loquens de errante in calculo,in l.vlt.in princ.col.vlt.C.de tempo.appel.Ideò caueat offerens & consignans, ne erret,ne se exponat periculo eius facultatis redimendi amittendæ.

De eodem.

33 ¶Sed interea nõ omiserim,ei quod dictũ est de forma,refragari posse videri d.l.quamuis, ff. de cond.& demon.quã tamẽ nullus(ni fallor)in id expendit.Nã ea loquitur in conditione,nempe in legato libertatis relicto sub ea conditione, si seruus rationes reddiderit, & reliqua soluerit: quæ quidẽ conditio formã inducit,& solennitatem non leuem,ex sentẽtia Bal. in auth.matri & auiæ,col.j.C.quan.mul.tut.offi.cum cõcor.à me traditis suprà eo.tit.§.ij.glo.j.nu.3.& eo quidem magis.Et tamen dicitur in d.l.quamuis,quòd si per imprudentiam minus solutum esset, liberum nihilo minùs illum fore. Nisi dicas, id ibi procedere fauore libertatis, ob quam multa contra cõmunes regulas iuris statuta sunt l.generaliter,§.si quis seruo,ff.de fideicõ.libert. & §. vlt.Inst.t.de dona.Sed id nõ mihi satis placet:quia nihil est in eo textu,ob quod possit videri id statutũ fuisse fauore libertatis,sed potius,vt perpetuum & generale,& ita eũ intelligit Bartol.& omnes.Et alius quoque tex.huic suffragari videtur, quem miror à cæteris (si non me fallit memoria)non fuisse in id animaduersum,in l.j.§.vlt.iuncta l.vlt.ff.de vent.inspic. nam in priore loco dicitur,quòd si per rusticitatẽ aliquid fuerit omissum ex iis quæ Prætor seruari voluit in casu illius tit.nõ obstat partui,quale illud est, si quid ex iis quæ leuiter obseruanda Prætor edixit. In posteriori autẽ loco apertè declaratur,ea, quæ Prætor edixit in eo tit. formã inducere, cùm iis verbis dicitur, Secundum formam edicti,&c.Ex quibus illud consequens fit, omisionem leuis ac modicæ cuiuspiam formæ, non obesse.Ideò cogita. Nam Bartol. in illo priori loco, & omnes vbique intelligunt eum textum de leui siue modica solennitate. forma autem est præcisior,atque strictioris iuris & obseruationis,quàm solennitas:vt not.à nostris in d.l.j.ff. de libe. & posth.& Alcia.lib.Paradoxorum v.c.xvj.Nisi dicas in d.l.j. formam accipi pro modo vel tenore edicti,vt aliàs in eo significatu apud probatissimos autores ponitur.

Iterum de forma.

34 ¶SED ET HOC IN LOCO quærimus,quid si pecunia cõsignata periit, quia Princeps fortè eam accepit,vt sæpe fit, aut sequester siue depositarius solum vertit,aut aliter: vtrius erit periculũ,vẽditorisne,qui cõsignauit:an emptoris, qui cã renuit accipere. In quo ita mihi dicendum videtur ꝙ si sine iusta causa emptor recusauit accipere, (quod ex exitu litis constabit) illi periit:aliàs vẽditori,per l.qui decẽ, in princ.& l.creditor oblatã,etiã in prin. & vtrobiq; Bartol. & Doct.ff.de solu.& l.j.C.de suscep.& arca.lib.x.& glo.in d.l.acceptã,in prin.& ibi Bart.col.ij. Bal.col.j.vers.in tex.periculo.& rursum col.vj.vers.sed quid operetur, & Paul.Cast.col.j. C.de vsur.& Bal.qui nũcupatim loquitur de pecunia cõsignata,in l.j.ad fi.C.de nouat Et facit tex. in l.vlt.ad fi.& ibi Bal C.de com.ser.ma.& not.per Bar.in l.si soluturus,ff.de solu.& in l.si oleum, in prin.ff.de d lo malo.Raph.& Pau.Ca.in l.qui Romæ,in prin.ff.de verb.oblig. vbi intelligũt ea quæ diximus, cùm cõsignatio fit debito loco & tẽpore:aliàs enim semper perit consignanti. & Pan.consi.lvj.videtur primò,lib.j.& Calca.cons.xiij.Manfredus,ante fi.& Ias.consi.lxxiiij.puto,in fi.lib.j.& Phi li.Deci.consi.dxliij.in casu proposito,col.vlt.& iterum consi.dclxviij.secundùm ea.Et faciunt plenè tractata à Matthæ.Afflı.decisi.Neapo.cl.Rex Alphonsus, de debitori-

Cui perit pecunia cõsignata,emptori, an venditori.

hus Alphõsi Regis Neapolitani, exactis à Carolo octauo Francorũ rege. Ex ea autẽ l. creditor, suprà allegata (vt id dicã in trãscursu) iã explosa est Alciati ibi beneficio dictio, herosa, vox insolens, & nihil omnino significans: & eius loco, ἱερεῖς, substituta, quæ quid significet, vidi bis apud eundem lib. Dispunct. ij. c. xxv. & Io. Maria. Cataneum doctissimum Plinij Iunioris interpretẽ, lib. x. Epistolar. ipsius Plinij, in epistola, cuius initium est, Amisenorum ciuitas. & Cælium Rhodig. lib. Lectionum antiquarum xiiij. c. lvij. Et vide etiam in hac quæst. l. Lucius, ff. de euict. & l. vlti. §. j. ff. de pigoo. actio. Et vide item super illa illius l. emendatione Ioan. Corrasium lib. Miscel. j. c. ix. vbi in ea contẽdit legendum, non herosa, non eranos, sed ætosa.

ἱερεῖς

35 ¶AT ILLVD DVBIVM esse potest in illo casu, cùm scilicet Princeps pecuniam consignatã & depositã exegit à depositario siue sequestro in vsum reipublicæ, (hic enim prætextus semper obtenditur) aut simpliciter & sine alia ratione, aut specie: (nihil enim hic refert, quantùm ad id, de quo agimus) vtrùm ipse sequester siue depositarius ita exactus, sit plenè liberatus: vide plenissimè Cy. & Bal. in l. ij. C. quod metus cau. Bart. Ang. & Imol. in d. l. creditor, ff. de solut. Pet. Anch. consi. cexcix. visa suprà dicta facti narratione. Barba. consil. xxvj. vbi Christus, lib. iij. & latissimè Ias. consi. etiam xxvj. in fauorem, lib. quoque iij.

An sequester est liberatus, si Princeps pecuniã depositam acceperit.

36 ¶DENIQVE ET ILLVD quærimus, quo tempore debeat fieri hæc cõsignatio, vt huic consuetudini satisfactũ sit. Et certè hæc nostra consuetudo apertè videtur declarare, id fieri debere intra tẽpus præstitutum facultati redemptionis. Aliâs videretur satis esse, vt fieret ante litis cõtestationem: vt etiam voluit Io. Igne. loquens in nostro casu, in repe. l. dudũ, col. xvij. vers. secundò induco, C. de contrah. empt. allegans Bal. in l. acceptam, C. de vsur. vbi tamen nihil de hoc dicit, nisi quòd col. iij. in v. oppo. scribit consignationem semper fieri debere intra tempus iuris offerendi: aliàs ius ipsum esset extinctum: ideò nihil ea consignatio prodesset: per l. Thais, §. intra, ff. de fideic. liberta. & l. io bello, §. si quis seruũ, ff. de capt. & postli. reuer. & not. per Ion. in c. cùm in tua, extrà, qui mat. accus. pos. Hæc ille. Aliâs autem vbi nõ esset tempus oblationis statutum, crederem, vbi depositio & consignatio requiritur ad acquirendam actionem, eam fieri debere ante litem contestatam, ar. l. non potest, & ibi not. ff. de iudi. & c. Abbate sanè, in fi. de re iud. lib. vj. Et vide tex. in l. si reus paratus, & ibi Doct. ff. de procura. & in l. si rem alienam mihi, §. vlt. & ibi Bar. & alij, ff. de pigno. act. & eundem Bar. in l. sed & si alia, ff. de constit. pec. & Corne. consi. lxxxv. videtur prima facie, col. ij. versi. & sufficit, lib. iiij.

Quo tempore debet fieri consignatio.

37 ¶NEC TAMEN prætermiserim, ex hac eadẽ cõsuetudine videri & citationẽ quoq; in hoc retractu fieri debere etiã ante tẽpus reuenditionis finitũ: quanquàm de iure cõmuni videretur satis esse oblationẽ & interpellationẽ fieri ante id tẽpus, nec requiri citationem etiam fieri ante idem tẽpus: quid quando à cõtrahentibus apponitur tẽpus causa finiendæ siue limitandæ obligationis, interrũpitur eius tẽporis lapsus, siue præscriptio, per solã interpellationem extraiudicialem. l. si mãdato Titij, §. item illi, iũcta glo. ff. mãda. quam ad hoc dicit sing. Pau. Ca. in l. eum qui ita, §. qui ita, l. j. circa medium, ff. de verb. oblig. Subdens aliud esse, quãdo id tempus apponitur à lege, per l. alienã, ff. pro empt. & monet id diligenter notari. Verùm an in nostro casu tempus cẽseatur appositum limitãdæ obligationis causa, an verò differẽdæ solutionis, cognosces ex not. à Bart. in d. l. eũ qui ita. Cæterùm Fran. Balb. in tract. præscriptionum, in ij. parte vj. & vlt. partis princi. nu. 42. tenet simpliciter, præscriptionẽ conuentionalem interrũpi, ac perpetuari quoque per solam interpellationem extraiudicialem, per d. §. itẽ illi. id quod etiam voluit Soc. in l. vl. in princ. col. iij. versi. quartò limita, ff. de eo per quem fact. erit: vbi id dicit voluisse Paul. Castr. ibi in recollectis antiquis. & in id dixisse sing. tex. in d. §. item illi, à Doct. tamen non ponderatum.

An satis sit cõsignationẽ fieri ante tempus reuẽditionis sine citatione.

Interpellatio extraiudicialis an interrũpat.

38 ¶At illud constat, denuntiationẽ, siue protestationẽ extraiudicialẽ, nõ interrũpere præscriptionẽ legalem siue statutariã. d. l. alienã, & ibi Dy. Bar. & Alb. ff. pro emptio. & c. olim causam, extrà de censi. glo. in d. l. vlt. in prin. in verbo, acquirat, & ibi Bal. col. j. & Alex. col. iiij. vers. per denuntiationem, ff. de eo per quẽ fact. erit. Nã, vt dicit ipse Bal. ibi, speciale est, vt in certis casibus protestatio interrũpat, l. vt perfectius, C. de anna. except. Ergo in contrariũ est ius cõmune. Et idem quoq; voluit Bar. in l. naturaliter, col. ij. & ibi quoq; alij, ff. de vsuc. & latè Car. Alex. qui & alios allegat, in c. solicitudinem, col. xxij. vers. concatenatur, extrà de app vbi id limitat in vj. casibus, vt per eũ videre poteris. Et idẽ prætereà voluit Imo. in l. si seruũ Stichũ, §. sequitur, & ibi quoq; Alex. col. ij. ff. de verb. oblig. Neq; enim, vt ibi inquiunt, est de modis interrumpendi, de quibus not. in l. cùm notissimi, §. sed & si quis, C. de præscript. xxx. vel xl. anno. & in c. illud, de præscri. Dicitque Alex. de hoc videri tex. in d. l. alienam. & idem Imo. in c. vlti. extrà de præscrip. & Ias. in §. pœnales, char. pen. no. 19. Institu. de actio. & sentit etiam glo. in l. vlt. in princip. in verbo, acquisiuerit, C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. Sunt autem qui contrà dicunt denuntiationem extraiudicialem interrumpere præscriptionem, videlicet gloss. subdubitans tamen, in l. ij. in verbo,

De eadem re.

verbo,interdictus est,& ibi Alber.qui id dicit not.C.de serui. & subobscurè glo.vt à nonnullis citatur,in l.arboribus,§.idem tractat,in fi.ff.de vsufruct.

39 ¶An autē & quando ipsa interpellatio extraindicialis constituat in mora,vide glo. magnam in prin.in l.vinum,& ibi Alex.col.ij.Ias.& Phili.Dec.ff.si cer.pet.& glo.in l.qui Romæ,§.cohæredes,in verbo,testato,& ibi Bar.Raph.Pau.Ca.& Alex.latè.ff.de verb.obli.& glo.in l.fideinssor obligari,§.vlt.in verbo,reus,ff.de fideius.Pet.Iac.tit.de rest.in integ.circa medium.Bar. Bald.& Ang.in l.cùm postulassem,in prin.ff.de dam.infect.& eundem Bar.in l.si ex legati,& ibi quoq; Alex.ff.de verb.oblig.& in l.si decem cùm petiero,eo.tit.Albe.in d.l.cùm postulassem,in prin. vbi facit discrimen inter ea, quæ debentur ex officio iudicis, & ea quæ ex obligatione. & in l. mora,col.vij.nu.26.ff.de vsur.& Sal.in l.sed si alia,ff.de const.pecu.& in l.si pacto,C.de pact.& Alex.in l.si insulam,col.vlt.ff.de verb.oblig.& consi.lxxxviij. visis & diligenter, col.vlt. lib.vj. Corn.consi.cxcvj.licet in hac,col.ij.versi.videndum est,lib.iiij.& Ias.in l.j.col.v.versi. alia differentia,ff.de iurisdom.iud.& in l.quod te,col.vij.versi.& sufficit etiam,ff.si cert. peta. & in §. superest,nu.64.& iterum in §.sic itaque,nu.42.Instit.de actio.

An & quando interpellatio extraiudicialis constituat in mora.

EN MAIN DE COVRT, APVD CVRIAM, GLO. VII.

1 SCILICET apud iudicem,ex sententia glo.in l.senatusconsulto, §. vlti.in verbo, deponatur,ff.de offi.præsi.Bal.Ro.Alex.Soc.& Ias.in l.si fideiussor,§.vlt.ff. qui sati. co.Licet Raph.Fulg.ibi dicat, quòd cùm antea fuisset cōsultus ex oppido Feltrensi, an cōsignatio siue depositio possit fieri apud iudicem,tanquam apud sequestrū,non ausus est cōsulere.nam prima statim facie videri posse,per tex.cum glo.ibi in illis verbis, apud officiū deponi iubebit:sed ex aduerso vrgere,quia iudex,cui data est electio eius rei, nō potest seipsum eligere.vt not.in l.planè,ff.quod cuiusque vniuer.nomi.& l.si mādauero tibi,la ij.§.si tibi centū,ff.māda.vbi,si tibi dedi centū,vt dares cui velles,nō potes tibi retinere. Subiicit tamē ipse Fulg.q̄ si vidisset glo.in d.l.senatusconsulto, §.vlt.nihil omnino dubitasset, quin secundùm eā cōsuluisset.Et eandē sequitur Alex.in addi.Bar.in d.l.planè.Franc.Cur.senior in repe.l.j. in iiij.q.C.de prohi.seque.pecu.& Ias.in l.cùm filiofa.Col iij.vers. tamē iudex potest,ff.de lega. j. Quibus omnibus adde & aliū similem tex.d.l.si fideiussor,§.vlt.scilicet in l.sed & si, §. planè, ibi,apud officium fuerit depositus,ff.ad exhiben.quem tamen nullus horum citat.Sed & illud idem voluit Bal.à nullo illorum allegatus in sua Marga.in verbo,depositarius,vers.ij. dum dicit depositum fieri posse apud iudicem & arbitrum pro obseruatione sententiæ. & allegat text. vt ipse dicit,sing.l.iurgatores,§.quid ergo,ff.de arbit.& c.exposita,extrà eod.tit.

An consignatio possit fieri apud ipsum iudicem.

2 ¶Quod & si verum sit,ego tamen honestius semper duxi, vt iudex eam prouinciam non assumat,ne quid inde suspicionis inopiæ,vel quæstus,vel etiam protelādæ litis suboriatur. Et cùm iam xxx.annis,duos regios magistratus in hoc oppido nostro gesserim, scilicet primum Castellani,siue Præpositi,quem vocant, decem plus minus annis, deinde posteà reliquis Suppræfecti,quem vulgus Locum tenentem appellat,nunquàm mihi id oneris, neque alicui consanguineorum demandaui. Nam & est interdictum ordinationibus regiis,quas vocant, ne iudex, qui de sequestranda re in casu nouitatis,quā vocamus,cognouit,eiúsve liberi, aut consanguinei in id deputentur.Ita enim cautum est in prioribus Regis Ludouici xij. ordinationibus publicatis an. M. CCCCXCIX. art.lxxxvj.In idémq; est cōsuetudo Aruerniæ,tit.*de retract*,qui xxiij.est, §.viij. quæ etiam interdicit parentibus, filiis ac fratribus iudicis. Et similiter Borboniæ, cap. cccexliij. Estque in eam rem constitutio Parlamenti Dolensis Comitatus Burgundiæ, facta die xv.mensis Maij.anno M. DXXXV. & alia die vij. Septembris eiusdem anni, quibus interdicitur iudicibus,ne apud se faciant consignare pecuniam.De quo & aliquid per Chasse. cons. xlj.quia casus,col.pen.versi.vt etiam promisso,

De eodem.

Regia constitutio.

Cōsuetudines.

Cōstitutio parlamenti Dolensis Comitatus Burgundiæ.

3 ¶NON EST AVTEM dubium, quin & id fieri possit apud alium sequestrum, vt etiam dicit glo.in d.l.senatusconsulto, §. vlt.quem scilicet competens iudex super hoc aditus nominarit,iuxta tex.in d.l.acceptam,& ibi Doct.C.de vsur.Et optimè faciet ipse iudex,si ab vtraque parte eum eligi faciat,ex l.postquàm,in prin.versi. sed si nec ipsi,ff.vt leg. no. caue. quo casu videtur eum posse inuitum cogi mandato iudicis id onus suscipere,per d.l.si fideiussor,§. vlt. iuncta interpretatione glo.vbi sequester vocatur officialis publicus.Is enim cogitur suscipere munera publica.l.munerum,§.iudicandi,ff.de munerib. & hono. & hoc expressim in nostro casu voluit Bal.in l.j.ad fi.ff.vbi pupil.edu.deb.vbi tamen intelligit ex causa,& ita quidem, vt is ponat solam operam,& non impensam ex suo,per l.vlt.ff.de requir.reis,& l.vlt.§.vlti.C.de bonis auto.iudi.pos.vbi est bonus text.quòd sequester nullum debet pati damnum, aut dispendium. & illum etiam ad id expendit idem Bal.in l.si olenm,in princ.col.j.ff. de dolo malo. & id quoque sequitur Franc.Cur.senior,in d.l.j.in ij.q.C.de probib.seq.pecu.

Quis alium sequestrum deligere debet.

An alius cogi possit.

De eodem.

4 ¶Verũ ſunt,qui cõtrà negãt id munus eſſe neceſsitatis,videlicet Bar.in l.litibus,§.vl.C.de agri. & cenſi.li.xj.& Bal.ſibi cõtrarius,conſ.cccclxxx.iſta quæſtio,lib.iij.Ang.Pau.Ca.Alex.& Iaſ.in d.l.ſi fideiuſſor,§.vlt.per d l.vlt.§.vlt.circa me diũ,C.de bo.auto.iud.poſ.Steph. Bert.cõſi.77. viſo proceſſu,nu.24.lib.j.Quã ſententiã fulcit hæc ratio,quia ſequeſter obligatur ex quaſi contractu,vnde tenetur actione præſcriptis verbis.d.l.ſi oleũ,in prin.vbi id Bar.& cæteri not.ff. de dolo ma.nemo autẽ inuitus contrahere vel quaſi cogitur.l.nec emere,C.de iu.deli. & bene facit text.in l.ſi hominem,in princip.ff.depo.Tamen priorem ſententiam Gallia noſtra ſequitur.

An ſi ſpõte id munus agnouerit, ei poſteà poterit ſe ſubducere.

5 ¶Illud autem vel de iure communi certum eſt, quòd ſi quis ſponte voléſqoe huic ſe muneri addixerit,non ſe poterit hinc poſteà propria autoritate eximere,ſed iudice interueniente, ſi adſit iuſta cauſa.l.ei apud quem,§.vlt.& ibi Bar.ff.depoſ.& id quoque per eum tex.voluit Bald.in rub.C.eo.tit.in fi.& Ang.in d.l.j.& ibi etiam Franc.Cur.ſenior,in repe.in iij.q.prin. C. de prohib.ſeq.pecu.& Card.Flor.io cle.j.in xxj.q.de ſeq.poſ. Et eius rei eſt optima ratio:nam cùm id onus aſſumendo,cenſeatur quaſi contrahere,ſicut ab initio ei liberum fuit id non facere,ita renuntiare ſemel conſtitutæ obligationi,aduerſario non conſentiente, minimè poteſt.l.ſicut, C. de act.& obli.cum ſi.Et facit etiam l.non tantùm,§.ſanè.verſi.cæterùm,ff.de excu.tut.& l.tutores,C. ſi tutor vel cura.ex fal.alleg.excu.& l.iij.§.j.ff.de arbi.& l.non diſtinguemus, §.ſacerdotio,eo.tit.& l.inuitus,& ibi not.C.de procura.

An hic ſequeſter poſsit petere aliquã mercedem.

6 ¶SED IN DVBIVM vocatur,an huiuſmodi ſequeſter poſsit petere aliquã mercedẽ ob cuſtodiã pecuniæ apud ſe depoſitæ.Bal.conſ.clxxxiij. factũ proponitur quod quidam nomine Michaël,col.ij.verſi.ad id quod dixi,lib.j.expreſsim reſpõdit,nõ poſſe,quia ſit nudus miniſter,per l.medico,§.vli.ff.de au.& arg.leg.quæ nihil mihi huc facere videtur:ſed pro hoc facit text. in l. Lucius,§.j.ff.de leg.ij.ex quo ipſe Bal.& Bart.not.nudũ miniſtrum nullũ cõmodum ſentire aut ſperare debere.Sed & idẽ quoq; in ſequeſtro voluerunt Ang.Imo.Roma.& Franc.Are. in l.intereſſe,ff.de acqui.poſ.per d.l.vlt.ad fi.C.de bon.auto.iudi.poſ.quæ nihil huc quoque facit,ſed tantùm dicit ſequeſtrum in nullo debere verſari incommodo, aut diſpendio, vt ſuprà diximus: de commodo autem aut ſalario nihil dicit,niſi ſi velis intelligere,vt ſtatim limitabimus.

Quid ſi voluntarius fuerit.

7 ¶Nam hi,quos poſtremo loco citauimus ex d.l.intereſſe, id duobus modis limitant, vt ſcilicet primò non procedat in ſequeſtro voluntario, qui ſcilicet appoſitus eſt libenter & ex voluntate ipſius & partium contendentium,ſine vllo iudicis miniſterio. Is enim poteſt (inquiunt) recipere mercedem & conueniri actione præſcriptis verbis,ex quodam tacito pacto,per d.l.ſi oleum, in princ.vbi tamen text.nihil dicit de mercede,ſed nonnihil facit gloſ.ibi in verbo, præſcriptis. & ibi quoque Bald.id ipſum expreſsè tenuit, ſimiliter diſtinguens inter depoſitarium electum à partibus,& eum qui à iudice publica autoritate deputatus eſt,vt ſcilicet ille poſsit mercedem accipere,hic non poſsit,& etiam Barb.conſi.lxxj.illud afferam,col.j.lib.iij.

Quid ſi neceſſarius in dãno verſetur.

8 ¶Secũdo modo intelliges,vt nõ procedat in ſequeſtro etiã à iudice appoſito , quẽ iudex ipſe videret ex hoc in dãno aliquo verſari,ſibiq; aliquod incõmodum afferri, quid enim ſi cogitur res ſuas relinquere, aut alios ad ſeruandũ depoſitũ ſubſtituere?tunc enim iudex poterit ei ſalarium cõſtituere,vt illi ipſi voluerũt,ar.l.j.C.de præben.ſala.lib.x.& l. mulier in opus ſalinarum,ff. de capti.& poſtli.reuer.& l.à tutoribus,§.vlt.& quod ibi not.Bar.ff.de admi.tut. & hoc quoque ſequitur Barb.d.conſ.lxxj.lib.iij.& Fran.Curt.ſenior,in tract.Sequeſtrorum,quæſti.xxiiij. Apud

Conſtitutio regia.

nos autem ex regiis conſtitutionibus ij.apud quos fit conſignatio,nihil hinc mercedis aut ſalarij poſſunt accipere.Ita enim cautum eſt prioribus Regis Ludouici conſtitutionibus c.lxvij.

Si is ſequeſter ſit clericus, an cogi poſsit à iudice ſeculari, ut reſtituat.

9 ¶ILLVD INTERIM annotaueris,q̃ ſi talis depoſitio,ſiue cõſignatio,fiat apud perſonam eccleſiaſticã,vt nonnunquã fit,præſertim conſentientibus partibus, iudex ſecularis poterit illum cogere,vt reſtituat,per tex.in d.l.vl.§.pen.ibi,per ſuã interlocutoriam præripiẽtis,C.de bo.aut iu.poſ.& ita illius autoritate dicit Bal.in d.l.ſi fideiuſſor,§.vli.in lect.antiqua, & ibi quoq; Iaſ. col.j.& idẽ Bal.& Sal.in d.l acceptã,vterq; col.j.C.de vſur.vbi & huius reddunt rationem,quia tũc propriè non proceditur cõtra clericũ per modũ(vt ipſi dicũt)iudicij,ſed executiuè ex cõſequentia ſuſcepti officij.ad quod dicunt facere textus ibi in verbis , ſacratiſsimas ædes , & ſequitur D.Aufrer.in repe.cle.j.in xiiij.fal.ij.regulæ,& in deci. Tholoſanis quæſtio. clxvij. item fuit quæſitum ſi pecunia,& D.Benedict.in repet.c. Raynutius,in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam,num.419.de teſtam.& Mathæ.Afflict.deciſ.Neapol.xxiiij.quidam clericus,colum.j.

De eodem. An clericus

10 ¶Et ita quidẽ in Gallia vtimur,quãuis de iure cõmuni multùm dubitarẽ,cùm clericus nõ poſſit expreſsè & directè prorogare iuriſdictionem iudicis ſecularis,c.ſi diligenti,de foro compet. cum ſi.Ergo nec tacitè & indirectè,ſcilicet acceptãdo,& agnoſcendo illud officium:quia quod expreſ

expreſsè fieri nó poteſt, nec tacitè quoq; vt not. in l. cum quid, ff. ſi cert. pet. cum ſi. & quod idem directè fieri non poteſt, nec etiam indirectè, l. vlt. C. ſi mancip. ita vene. ne proſtit. & c. cùm quid vna via, de reg. iur. lib. vj. & ibi concordan. Quibus rationibus moti multi receptiſsimæ autoritatis, tenuerunt nec clericum quidem, qui coram iudice ſeculari falſum depoſuit, ab eo puniri poſſe. quæ ſententia eſt Inno. Hoſt. Anto. Panor. & Fel. in c. verum, extrà de fo. compe. & aliorum multorum, quos tibi congeſsimus in tit. noſtrarum conſuetudinum j. §. vlt. qui eſt omnium earum ccclxj. in glo. iij. vbi etiam videbis alios multos contrarium tenentes, ille autem §. malè fuit collocatus in eo ordine, & nu. ideóque eum reiecimus ſub tit. j.

qui falſum depoſuit corã iudice ſeculari, poſsit ab eo puniri.

21 ¶QVID AVTEM, ſi vẽditor ſpõte & ſine iudicis autoritate, depoſuit apud idoneũ quempiam mercatorem, vtrùm hæc depoſitio ſiue conſignatio ſit legitima & valida, quod viſum eſt Bar. in l. ſi ſoluturus, ff. de ſolu. ar. l. eum qui, §. vlt. ff. commo. & ſequitur Bal. in l. acceptam, in ix. q. C. de vſur. & Ro. in l. ſi mota, ff. ſolu. mat. & bene facit d. l. ſi ſoluturus. Verùm idem Bar. veluti ſecum pugnans in d. l. acceptã, paulò ante fi. ſcribit, quòd qui deponit, non tamen in loco publico, nihil agit, per l. ij. eo. tit. de vſur. ſecundùm vnã lec. glo. cui in hoc ſimilis eſt text. in l. qui mutuam, §. j. ibi, ac publicè depoſuit, ff. manda. & ſequitur Alex. in addi. Bar. in d. l. ſi ſoluturus, & id quidem credo veriſsimũ, per text. in d. l. acceptã, cuius hæc verba ſunt, Conſignatũ in publico depone. & poſteà ſubiungitur, In hoc autẽ caſu publicum intelligi oportet, vel ſacranſsimas ædes, vel vbi cõpetens iudex ſuper ea re aditus deponi diſpoſuerit: quaſi ſcilicet depoſitio aliter fieri non poſsit, quàm in ſacris ædibus, vel alibi iuſſu iudicis. Et hoc quoque nuncupatim tenuit, & ex facto obtinuiſſe ſe dicit Alber. ibi, col. vlt. per eum text. Et id haud dubiè dicit verum eſſe in iudiciali depoſito Bal. enã ibi, col. j. verſ. & not. quod vbi. In extraiudiciali autem eligit deponens locum, quem voluerit, quia de eo quod deponitur non eſt controuerſia: vt not. in l. ita autẽ, in prin. ff. de admi. tut. & in l. debitor, ff. de neg. geſt. Sed & quòd depoſitio debeat fieri autoritate iudicis, tenet Bal. in d. l. ſi reus paratus, paulò ante mediũ, ff. de procur. & ibi quoque Paul. Ca. col. j. in fi. per eũ tex. quẽ dicit not. Et hîc autem in noſtra conſuetudine apertè declaratur, id debere fieri autoritate iudicis, cùm dicitur, *en main de court*. & id quoque de iure tutius eſſe tradunt nonnulli, vt Spec. tit. de locat. §. nunc aliqua, verſic. xxxiiij. Aſt alij neceſſarium eſſe omnino ducunt, vt Alex. conſi. lxxv. in cauſa & lite, col. ij. verſi. ſecundò concluſiones, lib. vij.

An ſatis ſit cõſignare apud mercatorẽ idoneũ, ſine iudicis autoritate.

22 ¶Quod autem dictũ eſt de ſacris ædibus, hinc manat, ꝙ antiqui illi pecunias aliáſque res ſuas, aut de quibus cõtrouerſia erat, & quas deponi neceſſe erat, in ædes ſacras deponere ſolebãt, vt præter d. l. acceptã, patet ex d. l. ſi reus paratus, ff. de procu. & l. ait Prætor, in verſ. ſed hodie, ff. de min. & l. cæteræ. §. vlt. in duobus locis, & l. ſeq. ff. fami. erci. & l. j. §. ſi pecunia, & §. ſeq. ff. depoſi. & l. ei apud quẽ, §. vlt. eo. tit. & l. cùm hæres, in prin. ff. de ſtatulib. & l. Diui, ff. ad leg. Iul. pec. & l. locũ, ff. de tab. exhib. vbi fit mẽtio de æditu o, id eſt, ſacrarũ ædium cuſtode ac præfecto & veluti tutore, qui & æditimus dicitur. & in l. j. verſ. ſin autẽ ſocius, C. de cõmuni ſer. manu. & in l. litibus, C. de agri. & cẽſi. li. xj. & rurſum in l. vlti. eod. tit. & in l. cùm pater, §. donationis, ff. de leg. ij. vbi & de æditu o fit mẽtio. & in d. l. vlti. §. j. C. de bo. auto. iud. poſsi. & in alijs cõpluribus locis. {Et id quoq; antiquitus fieri ſolitũ ſatis conſtat ex Cice. lib. v. Epiſto. familiarium, epiſt. xx.} Et ea vt opinor, ratione, quò tutius eo loco repoſitæ viderẽtur metu & reuerẽtia diuini numinis, in cuius veluti tutela deponerẽtur. Sic apud Plautũ in Aulularia Euclio, In Fidei fano aulã auro refertã locat. Ita enim ibi loquitur: Nũc hoc mihi factu'ſt optimũ, vt te inferam aula in Fidei fanũ, ibi abſcondã probè. Et apud eundẽ in Carbo. Neſcio quis ſecundùm ipſam arã aurũ abſcõdit: vt videre eſt apud Priſcianũ, lib. x. nam ea fabula periit. Et Feſtus Pompeius in verbo, Ærarij Tribuni, & ante eum Varro ad fi. lib. j. de Lingua Latina, tradunt, populum Romanum ærarium ſuum in æde Saturni habuiſſe. Quod & videre licet ex Plutarcho, in vita Publicolæ, & iterum in Problematis Ro. c. xlj. vbi & eius rei rationem reddit: Macrobio, lib. j. Saturnalium c. viij. vbi eius quoque rei rationem reddit: & Plinio Iuniore lib. x. epiſtolarum, epiſtola eius libri iij. dum loquitur de præfectura ærarij Saturni: Suetonio in Claudio Cæſare cap. xxiiij. Iulio Capitolino in vita Antonini Philoſophi, dum etiam loquitur de præfectis ærarij Saturni: Solino in Polyhiſtore, c. ij. Tertulliano Apologetici c. xj. Et Lucano, lib. iij. Pharſaliæ:

Antiqui pecunias ſuas in ſacris ædibus ſolebant deponere.

Populus Rom. ærarium ſuum in æde Saturni habuit.

—Pugnáxque Metellus
Vt videt ingenti Saturnia templa reuelli
Mole, rapit greſſus.— Et quæ ſequuntur.

Et hodie quoque, vt dicitur, in eo loco Sacellũ eſt quod vulgò vocatur S. Saluatoris in ærario. Hincque illud Tullij ad Atticũ, li. v. poſtrema eius libri epiſtola: Græcis quærẽtibus, & vt in fano deponerẽt, poſtulãtibus, &c. Et illud eiuſdẽ, li. ij. de Legibus: Sacrilego pœna eſt, neque ei ſoli, qui ſacrũ abſtulerit, ſed etiã ei, qui ſacrũ commendatũ. Quod & nunc multis fit in fanis. Alexãder in Cilicia depoſuiſſe apud Solẽ in delubro pecuniã dicitur. Athenienſis Cliſthenes Iunoni Samiæ, cuius egregius, cùm rebus timeret ſuis, filiarũ dotes credidit. Herodianus lib. j. tradit

templum Pacis Romæ sub Commodo conflagrasse, simúlque vniuersorum ferè diuitias illuc, quasi in thesaurum congestas. Plutarchus in Annibale tradit, cum veritum, ne Cretenses sibi manus inijcerent sui thesauri gratia, ad periculum euitandum, amphoras plumbo aurato refertas in templo Dianæ collocari iussisse, simulantem se earum, veluti thesauri sui, maximam curam solicitudinémque habere. Sed alio in loco statuas æneas, quas pecunia compleuerat, veluti abiecisse. Quomodo autè in huiusmodi sacris ædibus fieri debet depositio, disces ex Spe. tit. de empt. & vend. §. v. versi. & nota quòd quandoque fit.

Vtrum venditori rustico, militi, aut mulieri non cōsignāti subueniatur.

13 ¶VTRVM AVTEM vēditori rustico, aut mulieri, aut etiā militi, subueniatur non consignāti, aut etiā consignanti nō legitimè. Albe. post Vber. Bob. in l. ij. col. iij. C. de iu. emphy. tenet illis subueniēdum, in casu illius l. per l. si quis id quod, in prin. ff. de iurisd. om. iudi. Sed Ias. in d. l. ij. col. lxv. ver. nunquid autē in terminis, id nō admittit. Nam rustico (inquit) & mulieri nō subuenitur, nisi in casibus expressis, l. pen. in prin. ibi, in quibusdā causis, ff. de iu. & fac. igno. & not. in l. vlt. & ibi Alb. & alij, ff. de con. sine cau. & glo. in §. vlt. ij. q. iiij. Anto. & Imo. in c. ij. ille col. iij. hic vlt. extrà de cōsti. Imo. in c. cùm cōtingat, col. lvij. vers. iste articulus non videtur, extrà de iureiur. Ful. Ro. & Alex. in iuris ignorātia, C. qui admit. & idē Rom. consi. cxxv. mater & vxor, circa mediū, & consi. cccccvj. in representi, col. ij. Ioan. Ana. & Fel. in c. quoniam, vterque in vlt. not. de simonia. Alex qui alios citat, in d. l. si quis id quod, col. iij. & in l. iustè, col. ix. versic. si d fi est defectus, ff. de acq. poss. & consi. xlij. super præmisso, col. antepe. vers. pro hoc etiā allegat, lib. j & consi. xiiij. viso & considerato, col. j. lib. ij. & cons. lxv. quoniā omne datū, col. antepe. ver. decimò quia dictū statutum, lib. vj. quod duplicatur consi. cxix eiusdem libri: vbi & alios multos allegat. & iterum consi. clxv. dubitatur, col. ij. versi. prætereà mulieribus, eod. lib. vj. & Nic Mil. in suo repertorio, in verbo, ignorantia iuris toleratur. & Car. Alex. in c. j. col. ij. ii. de contro. inter do. & empto. feud. & Socin. in l. iustè possidet, col. ij. ff. de acquir. possess. & Philip. Deci. in c. pastoralis, col. viij. versi. in fi. glo. extrà de except. & consi. celxxiiij. viso puncto, col. ij. de quo tamen, quò ad rusticos, vide eundem Deci. in l. ij. in iij. not. C. de eden.

Verba aliâs, & aliter, formam inducunt & solēnitatē.

14 ¶Et ego id puto verius in casu nostræ consuetudinis, quæ consignationem requirit pro forma & solennitate: vt satis constat ex illis verbis, *autrement l'offre de retraict ne seroit deuëment faicte*. Hæc enim verba formam & solennitatem inducunt, Barto in l. de his per illum text. ff. de transac. & in l. vlt. ibi, quæro an ciuitas, iuncto text. C. de vend. reb. ciuita. lib. xj. & Rom. consi. lxvj. vir eximie, vers. bis tamen non obstat, & consi. cccc. in proposita consultatione. Alex. consil. xxvij. viso themate, col. j. lib. vj. Fel. in c. cùm dilecta, col. ix. vers. sextum signum, de rescrip. Philip. Dec. qui multa allegat, consi. dxxviij. pro resolutione, ante fi. Ias. in l. de pupillo, in princ. col. j. versi. tertiò pondera, ff. de ope. no. nuntia. & consi. clxvij. Motiuis, col. vlt. post princi. lib. ij. & alibi sæpe. Quod si quis dicat, hos loqui, cùm hæc dictio negatiuè ponitur, ita videlicet, non aliâs, siue non aliter: id certè fateor: sed & is vicissim fateatur necesse est, hanc dictionem etiam affirmatiuè conceptam facere conditionem, perindéque hic valere ac si dicas, *& s'il ne fait ce que dessus, l'offre ne sera &c.* & habere vim resolutiuam, vt diximus & probauimus suprà tit. præced. §. viij. in verbo, *autrement*. Conditio autem formam & solennitatem inducit, vt etiam diximus suprà hoc tit. §. ij. glo. j. nu. 3. & eò quidem magis.

Formæ omißio nō excusat mulieres, rusticos, milites, minores.

15 ¶Ergo vt resumamus, hæc cōsignatio requiritur pro forma. At formæ omissio etiā rusticos, mulieres, minores, milites, & si qui tales sint, nō excusat: vt probatur in l. vlt. C. de testa. iuncta gl. in l. ambiguitates, C. eo. tit. & voluerūt Bal. Sal. & alij, in d. l. iuris ignorātia, C. qui admit. ipse Sal. in d. l. quicunq;, eod. tit. idē Bal. in l. vlt. in princ. col. iij. C. de iur. delib. & in c. vl. col. iij. ver. item nō patrocinatur, extrà de cōfes. Barb. cons. lvj. sapiēter, col. viij. vers. & si quispiā, lib. ij. & Alex. consi. clxv. dubitatur, col. ij. vers. pro hoc etiam adduco. lib. vj. & cons. vij. attentis & ponderatis, col. vlt. lib. vij. cum aliis multis concor. adductis ab eodem Alex. in d. l. iuris igoorantia: vt tamen non omittam text. de militibus loquentem in l. qui suspectum, §. j. ibi, & solēnia fecerint, ff. de appella. qui quidem admodum torquet Accursi. nec tamen hinc se expedire potuit.

Nec illis parcitur in ijs, quæ sunt introducta ad rigorem iuris cōseruandū. Hi non excusantur, si in-

16 ¶Et quia etiā in iis, quæ introducta sunt ad rigorē conseruandū, istis nō parcitur. glo. Bart. Bal. & Pau. Ca. in l. cùm quis, C. de iu. & fac. igno. gl. in l. iuris, la ij. eod. tit. quæ ponit exemplū in eo, qui triēnio cessauit soluere canonē. gl. in summa xxxviij. di. & in §. notandū, in gl. j. in fi. j. quæst. iiij. Gul. Cu. in l. si quis ex argētariis, §. vl. cū l. seq. ff. de eden. Bar. & Sal. in l. j. C. de iu. & fac. igno. idem Bar. in l. j. §. nuntiatio, ff. de ope. no. nuntia. & consi. cliij. maritus fecit hæredem vxorem. col. ij. versicu, ad secundum autem: vbi respondit, mulierem non excusari prætextu ignorantiæ, si non confecerit inuentarium. Bal. Raph. Fulg. qui id dicit seruari communiter in iudiciis, Pau. Cast. Ro. Franc. Aret. Alexan. Corne. & alij Recentiores in d. l. iuris ignorantia, C. qui admit. Bal. in l. vlti. in princ. in iij. q. & ibi etiam Ias. col. ij. versic. quid autem sit, C. de iure delibet.

vbi

vbi etiam ea hoc dicunt, non excusari rusticum, aut mulierem, quæ non fecit inuentarium, sed standum esse rigori iuris. Sal. in d. l. quicunque, C. qui admit. Ang. in l. vbi, in princi. ff. de eden. Pet. Anch. in repe. c. j. in xij. quæst. princi. versi. sed hic quæro, cauetur statuto, qui est char. 47. in paruis, extrà de consti. Roma. d. consi. ccc v. col. ij. versi. tertiò confirmatur. Maria. Soci. in c. venerabilis, in xxiij. prin. art. in prin. extrà de iudi. Alex. in addi. Bald. in l. j. C. de interd. mat. & d. consi. xiiij. col. j. lib. ij. & consi. al. viso themate & omnibus, lib. vj. & d. consi. clxv. col. ij. eodem lib. vj. Barba. in repe. c. Raynaldus, col. xlix. versic. secundò limita, de testa. vbi & illud dicit de omissione inuentarij. Franc. Curt. senior in l. si quis maior, col. iij. nu. 13. C. de transact. Feli. in c. quoniam, col. iij. in iiij. fal. de simo. Ias. consi. xxviij. quæritur an actio, col. j. lib. iij. Philip. Dec. in l. edita, paulò ante fi. C. de eden. *Nec si inuentarium non fecerint.*

17 ¶ Et facit, quod scribit Bal. in cap. j. §. prætereà si quis, in fi. tit. de prohibita feudi aliena. per Feder. quòd non parcitur mulieri, quæ intra annum & diem non petit inuestituram, quin feudū amittat. & sequuntur Marti. Laud. Aluar. & Card. Alea. ibi, ex quibus ipse Card. illud quoque dicit de his quæ pertinent ad rigorem iuris. Et quod dicit idem Bal. in d. c. j. paulò ante finem, versic. quærit glo. titu. de controuer. inuestiu. inter dominum & emptorem feudi: vbi reprehendēs gloss. ibi, dicit, quòd non excusatur mulier, vel rusticus, alienans feudum, quin eo cadat: neque enim licet eis ignorare iura contractus. & sequitur Cardi. Alex. ibi, col. ij. vbi & illas rationes, quas suprà adduximus, adiicit Iason, easdem quoque rationes afferens, in vlti. char. penul. versic. decimosextò, C. de iur. emphy. illúdque Bal. dictum singu. dicit, & trahit etiam ad mulierem emphyteutam alienantem. *Nec si inuestituram non petierint.* *Nec si feudum alienauerint, aut emphyteusim.*

18 ¶ Cardi. tamen Aleaan. vbi suprà, dicit, quòd licet isti amittant feudum, possunt tamen in integrum restitui, si non potuerunt consulere peritiores. & allegat Petr. Ancha. consil. cccxxiij. visa diligenter gratia, col. pen. vbi tamen ipse Petr. non id constanter affirmat, sed sub dubio fortè loquitur. nec in casu iuris communis feudorum loquitur, sed priuilegij cuiuspiam Apostolici, cuius ignorantia (vt ipse dicit) est magis excusabilis quàm iuris cōmunis. Verùm Sali. & Fran. Rampo. in d. l. j. C. de iur. & fact. igno. huius opi. etiam fuere. & Aleaan. in d. l. iuris, col. ij. C. qui admit. vbi dicit, id habere maximam æquitatem, ideò sibi placere. Atqui ego huic sententiæ vix accederem: quia nihil omnino interesset inter hos casus, qui ad rigorem iuris partinent, & cæteros: quia & in cæteris casibus, in quibus excusantur mulier & rusticus ab ignorantia iuris, id semper intelligitur, cùm non potuerunt consulere peritiores: aliàs enim nunquam excusantur. l. bonorum, ff. de bonor. posses. & l. ij. §. vlti. ff. quis ord. in bonor. poss. ser. & glo. j. in cap. per tuas, le. ij & ibi Feli. post medium, extrà de simo. Ioan. Fab. Bal. & Sal. in d. l. iuris, C. qui admit. Bal. in cap. quæ in ecclesiarum, columna j. de constitu. & consi. ccxcv. Petrus Lombardi, columna secunda, versiculo, sed actus testandi, libro iij. nisi alius fuit inter consil. illius, quod magis puto, cùm in eo consil. Bald. allegetur. Ange. & Corne. in l. quicunque, C. qui admit. & Anto. in dicto cap. ij. de consti. Roma. in l. si duo, ff. de acquiren. hæredi. Aleaan. in d. l. iustè, col. ix. versic. idem dico in rustico, ff. de acquiren. poss. *Contra superiora.* *Hi nunquā excusantur, nisi potuerunt consulere peritiores.*

19 ¶ Nam vt dicit Bal. in c. vlt. col. iij. versi. item nō patrocinatur, de confes. omnes homines natura scire desiderant. ideóq; contra naturā est, non consulere peritiores, quorum doctrina mens imperitorum & rusticorum illuminatur. l. si auiam. in fi. C. de inge. manu. vbi dicitur, Si cum peritioribus tractatum habuisses, facilè cognosceres. quem tex. dicit sing. Ang. in sua disputatione incip. duo adinuicem litigantes. Ergo his nō est parcendum, qui contra naturam peccauerūt. l. ij. & ibi glo. & Doct. C. de in ius voc. glo. in l. respiciēdū, §. delinquūt, & ibi Barto. ff. de pœn. & gl. in summa xxxviij. dist. & in §. notandū, j. q. iij. vbi est bonus tex. Dyn. in c. ignorātia, col. pen. de reg. iur. lib. vj. Cy. & Bal. in d. l. j. C. de interd. mat. Albe. in l. vtili, C. de defens. ciui. Bal. in l. in actionibus, §. planè, col. pen. ff. de in lit. iur. Card. Flor. post Gul. Cu. in cle. j. in v. q. de consang. & affi. Pan. in c. super literis, col. vj. super gl. in verbo, simplicitate, extrà de rescri. Et bene facit tex. in l. si adulterium, §. stuprum, & ibi glo. in verbo, iuregentium, ff. de adulter. *Nec etiam aduersus naturā peccant.*

20 ¶ Et hæc quidem ita procedūt, ne hoc omittamus, vt etiam si non sint periti in loco habitationis rusticorum, ipsi tamen non excusantur, si sint in vicina quadam ciuitate, nisi & hos consulant: vt not. voluerunt Bal. Sal. Ro. Recentiores in d. l. iuris ignorantia, C. qui admi. per text. in l. Diuus, ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in l. j. §. si quando, ff. de magistra. conue. Ideò enim (inquiunt) sicut mulieres vadunt ad ciuitates pro indulgentiis, & rustici ad nemora pro lignis, ita etiam debent vtrique ad ciuitates ire pro consiliis. Et idem quoque voluit Anto. in d. c. ij. de consti. & Ro. in d. l. si duo, ff. de acqui. hære. In quo tamen nec illud omittēdum ducimus, ei incumbere onus probandi, qui dicit hos potuisse consulere peritiores, secundùm Sali. & Corne. qui id dicit menti tenendum, in d. l. iuris, C. qui admit. *De eodem.* *Et idem, si sint periti in vicinis ciuitatibus.*

NE SEROIT PAS SVFFISAMMENT FAICTE, SVFFICIENTER FACTA NON VIDETVR, GLO. VIII.

1 *Si uẽditor non cõsignauit, & ideo retractu cecidit, an possit iterũ offerre & cõsignare.*

ED QVID, si cùm emptor egisset ad reuenditioné ex hoc pacto in venditione apposito, nec tamen consignauit, vt hìc dicitur, aut etiã omisit alias solennitates hìc statutas, atque ob id sententia pro emptore lata victus est, & ipse emptor absolutus: tamen cùm adhuc esset intra tempora præstituta reuéditioni, vult iterum retrahere, & obseruare has solennitates: an sit admittendus. De qua re vide quæ diximus in retractu proximitatis, quem consuetudinarium, siue municipalem vocant, suprà titu. præceden. §. vuj. in gloss. viij. in glo. vij. in verbo, *le retrayant en decherroit*, nu. 3. quid igitur, & multis seq.

REPRENOIT LES CHOSES CONSIGNEES, RECIPIAT ID QVOD CONSIGNATVM EST, GLOSSA IX.

1 *An hic uenditor, qui deposuit, possit depositum repetere.*

D QVOD facere potest, si velit: ita scilicet, vt ei depositarius denegare non possit, antequàm emptor declarauerit velle se recipere: vt nuncupatim scribit Barto. in l. acceptam, paulò ante fin. per illum text. & ibi Bald. & Sal. vterque colum. j. & per illum text. & etiam Ang. in iij. not. C. de vsur. & Bald. in l. vlt. in fin. C. de commu seri. manumiss. vbi tamen intelligit procedere, antequàm aduersarius consenserit. & Philip. Deci. consilio ccccxliij. in casu proposito, columna vltima, versiculo, in dubio. Nam & aliàs is qui deposuit, potest ante tempus statutum repetere depositum. l. j. §. si sic deposuero, & ibi Barto. ff. deposi. & bene facit l. cùm Coroelius, ff. de solu. Sed id faciens incidit in id periculum, vt consignatio pro non facta habeatur: vt scribitur in hac nostra consuetudine: vt dicemus in gloss. sequen.

2 *Quid, si non sponte sua deposuit, sed iussu iudicis.*

¶ Sed quod diximus posse deponentem depositum sponte repetere, intellige primo loco, in eo deposito, quod fit ab ipso deponente, qui & ipse volens ac sponte sua deposuit. Secus, si iudex eam coegerit deponere apud sequestrum, lite pendente, vt plerunque fit: nam tunc is repetere non poterit, nisi lite finita, & aduersario victo, aut aliàs, secundùm l. si oleum, in princi. & ibi gl. Bart. Bal. & alij. ff. de dol. mal. Nam & aliàs, cùm fit depositum gratia alterius, non potest deponens depositum reposcere: vt per multa respondit Pau. Cast. consi. ccccxxxiij. visis omnibus scripturis, col. vlt. versi. tertiò obstare videtur, lib. j. Quin idem Pau. loquens de depositione & consignatione, quæ fit propter recusationem partis, in d. l. acceptam, col. j. dicit, quòd si ea facta fuerit autoritate iudicis, non poterit depositarius restituere deponenti sine eiusdem iudicis autoritate, arg. l. si propouis, C. de oup. & auth. contrà si filij, C. de diuor. & ita dicit intelligi, quod dicitur in d. l. acceptam Et idem quoque nuncupatim respondit Roma. consi. cclxxxvij. in proposita consultatione: vbi & ad hoc allegat d. l. si oleum, in princip.

3 *Quid, si id factum sit de consensu utriusque partis.*

¶ Secundò intellige, vt procedat, quando quis deposuit ex solo ipsius deponentis cõsensu. Secus si ex consensu vtriusque partis altera earum deposuit: nec enim tunc quoque poterit depositum repetere, nisi finita causa, ob quam id ita factum est, vel nisi stet per alium, quo minus sit finita, aut iudex auditis partibus idipsum statuerit. d. l. si oleum, in prin. & ibi omnes Doct. ff. de dol. mal. & voluit quoque Bal. in l. vlt. col. vlt. versi. caueat tamé. C. de bonis aut. iud. pos. & cõs. ciiij. sex sunt, col. j. lib. j. Et est eius rei optima ratio, ne quod duorum consensu & voluntate factum est, vnius tantùm dissensu resoluatur, contra l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur.

4 *Vsurarius, qui deposuit pro restituẽdis usuris, non potest pœnitere.*

¶ Tertiò intellige (ne & hoc omittã, quod à paucis tactum est) nisi vsurarius deposuerit pecunias, aut etiam aliud quidpiam (nihil enim refert) pro restituendis vsuris apud alium. nam non potest is pœnitere, nec depositum reposcere, sed eo inuito poterit Episcopus id depositum in restitutionem vsurarum cõuertere: vt ex facto respondit Bal. consi. lxxxiij. in primis videndum est, in primo dubio, lib. j. & sequitur Ias. qui id dicit not. consil. ccxiij. nobilis Melchior, col. iiij. versi. alibi decidit, lib. ij. & nescio an alibi idipsum comperies.

5 *Monachus, seruus, filiusfamilias, & cæteri huiusmodi possunt re-*

¶ VNVM AVTEM nõ prætermiserim, quòd si monachus, seruus, filiusfamiliàs, aut alius huiusmodi, aliquid apud alium deposuerit, debet ac potest ei tutò reddi sine autoritate Abbatis, Prælati, domini, patris vel alterius administratoris, per l. quod seruus: vbi id not. Bal. ff. depo. & l. Iulianus, eod. titu. & l. quod seruus, ff. de sol. & voluit etiam Barto. qui id dicit esse perpetuò menti tenendum, in l. filius, & ibi quoque Bald. Ange. & alij. C. de pact. idem Bar. in l. nõ ideò, ff. de noua. vbi dicit esse multùm not. Bal. in rub. C. deposi. col. j. in ij. q. Sal. in l. eùm hæreditas,

C. dep

C.depo.& Matthæ.Affl.deci.Neapo.cxlvij.quidã gerebat:vbi idem dicit de eo,qui aliquid depoſuit tanquam tutor alterius,cùm tamen non eſſet. Quæ tamen intellige ſecundùm ſuprà dictas leges,loquentes de ſeruis,& quod dicit Bal.in d.rub.depoſ.

petere depoſitum, nullo autore.

RENVNCER AVDICT RETRAICT, RENVNTIASSE IVRI RETRACTVS, GLO. X.

1 ET ID QVIDEM eſt iuris communis,l.debitor,vt ibi eam intelligunt gl. & Floria.ff.de vſus.& l.j.in fi.& ibi Bald.& Ang. C.qui por.in pigno.hab. & l.ſi prius quàm,C.de diſtrac.pig.& voluit Hoſt.in Summa,in rub.de obla.§.j.verſi.item neceſſe eſt.& Bal.in l.obſignatione,C.de ſol.& in l.acceptam,col.j. verſicu.in tex.ibi, recepit.& ibi quoque Sal.col.item j.Ang.ante fi.& Io.Fab.C.de vſur.quia vt ibi dicunt ipſi Bal. & Sal.actus recuperationis tollit intellectum depoſitionis.l.ſed reuocata,ff.de iur.fiſ. Nam (vt hoc illis addas) non cenſetur depoſitum fuiſſe,quod poſteà recuperatur: vt per Bart.in ſimili in l.per diuerſas,col.iij.& ibi Bal.in vlt.quæſt.C.manda.& in l.vlt.C.de vſur.& Henri.Boer.in c. conſtitutus,de in integ.reſti.Alex.in l.ſingularia,col.penul.ff.ſi cert. peta. Iaſ. qui nuncupatim loquitur de conſignatione recuperata,conſi.cclxxij.relatio magnificorum,in fi.lib.ij.Et Ferro. in conſuetu.Burdig.titu. *de retraict*, §.xiiij.& ante hos gloſſ.in d.l.acceptam,in verbo, eas recepetit,dicit,quòd hoc caſu fingitur depoſitio non fuiſſe facta,cùm non durauerit, per l.ſi pro parte,§.verſum autem,ff.de in rem verſo.& ſequitur Barto. (in d.l.acceptam.) col.ij. verſicu. item contra hoc,vbi dicit,quòd fingitur retro non fuiſſe facta.& ibi ante eos dixerat Azo, in Summa,col.penul.verſic.ſed ſi hoc eſt.Et hoc quoque diximus ſuprà tit.præceden. in §.vij. in glo.iij.vbi etiam videbis,quid ſi cùm ſola oblatio ſufficiat,facta tamen fuit conſignatio, quam qui fecit poſteà recuperat,an etiam videatur tunc renuntiare oblationi. & vide etiam Chaſſe. conſi xlj.quia caſus,col.vlt.

An ſi venditor depoſitum repetat, videatur renuntiare iuri redimendi.

Et quid, ſi depoſitio nõ erat neceſſaria.

2 ¶ET SICVT venditor cenſetur renũtiare huic facultati redimendi,ſi recuperat pecuniã à ſe conſignatam:ita è diuerſo emptor,ſi eam recipiat,cenſetur conſentire reuenditioni, & renuntiare omnibus exceptionibus,quibus eam impedire potuiſſet. Ideóque cogitur reuendere, etiam ſi oblatio & conſignatio factæ fuerint poſt tempus in id præſtitutum: vt ex facto reſpondit Bal.conſi.cviij.iſte qui promittit reuendere,li.v.per l.poſt diem,ff.de l. com. argu. l.ij.C.de iur.domi.impet.idémque & ſi partem tantùm huius pecuniæ acceperit: vt probat text. in l.de lege,§.vlt.ff.de leg.commiſ.& Bal.vbi ſuprà.Et faciunt quæ ſcripſimus ſuprà tit.præced.§.j.gl. x.in verbo, *dedans l'an*, nu.20.tu tamen id intellige.& in fi.eiuſdem tit.in vj.quæſt. & ſuprà hoc eod.tit.§.j.glo.ij.in verbo, *à tel temps*, nu.60.illud tamen.

Et ſi emptor contrà recipiat, videtur conſentire reuenditioni. Idq; etiam ſi partem tãtùm receperit.

3 ¶SED HIC QVÆRI poteſt,an ſi minor fortè hæres vẽditoris intra tempus præſtitutũ obtulit pretiũ,idque conſignauit & depoſuit,& poſteà idipſum ſuſtulit, poſſit in integrum reſtitui,ne cadat retractu.Et hãc quoque quæſtionem in retractu proximitatis,(in quo ex multis conſuetudinibus,atque etiã de iure communi ex multorum ſententia requiritur cõſignatio & depoſitio,vt diximus ſuprà tit.præced.§.vij.glo.iij.in prin.) poſuit Ferro. in conſue. Burdig. tit.de retractu,§.xxxj.hinc occaſione ſumpta,quòd moribus illius gentis,in eo §. vt & noſtris, ſuprà,dicto titulo proximo,§.xxxv.retractus adeò ſtricti iuris eſt,vt currat contra minores. Tu ibi illum vide,& iunge quæ diximus ſuprà,hoc eod.tit.§.j.gl.ij.in verbo, *à tel temps*, nu.55. ſed an ſaltem,& multis ſeq.& iterum hoc eod.§.glo.vij.nu.13.verùm autem,& ſeq.

Et quid ſi is minor ſit.

§. V.

EN TOVT retraict,ſoit couſtumier,[a] ou cõuẽtionel,l'on doit payer les arrerages, qui ſont echeuz,[b] comme dict eſt. Mais ſi le retrayant fait ſon offre durant le terme,que l'arrerage eſchoit,[c] il doit payer pro rata temporis.[d] Et ſi c'eſt en retraict conuentionel, il doit conſigner. Et quand ce ſont fruictz, l'achepteur les doit auoir pro rata temporis,& les peut prẽdre & leuer par ſa main.[e] Et ſi aucun luy met empeſchement,il s'en peut complaindre ou applegér,ſuppoſé qu'il n'en ayt iouy par an & iour.

IN

N OMNI *retractu siue cōsuetudinario[a] siue conuentionali debēt solui reliquiæ siue vsuræ, quarū dies cessit[b], vti dictū est. Sed si retrahēs obtulerit retractū currente adhuc, nondúmque elapsa die vsura anni præsentis,[c] tenebitur pro rata tēporis[d] eā soluere: & si retractus sit cōuentionalis, obsignare. Fructus autē, cùm in his res cōsistit, debēt pro rata tēporis emptoris esse, poteritque ipse emptor per seipsum[e] eos percipere. Et si quis impediat, quominus eos percipiat, querelam intentare poterit, licet annum & diem non possederit.*

SOIT COSTVMIER,

SIVE CONSVETVDINARIO, GLO. I.

1 *Cōsuetudines.* LITER APVD alios de huiuscemodi fructibus pendentibus, de quibus statim etiam loquitur hic §. statuitur. quantùm ad hunc retractum consuetudinariū, siue municipalem, vti videre licet apud Meldunenses, cap. consuetudinum eius gentis xlij. Ceomanenses, cap. cclxxxix. Andegauenses, cap. ccclxxx. Borbonienses, cap. cccclxxxij. & seq.

QVI SONT ESCHEVS,

QVARVM DIES CESSIT, GLO. II.

1 *An emptor suos faciat fructus perceptos ante redēptionem.* ÆC NOSTRA consuetudo apertè ostendit emptorem cum pacto reuenditionis, interim ante oblationem facere fructus suos, nec teneri eos restituere venditori redimenti. Id quod etiam non obscurè declarat text. in l. ij. & ibi Bald. & Pau. Cast. C. de pact. inter empto. & voluit etiam glo. in c. illo vos, in verbo, percepti, & ibi quoque Host. in verbo, computatis. Ioan. And. col. vl. Imo. co... ij. versi. & not. ex ista. & Pan. col. ij. extrà de pign. & gl. in c. ad nostrā, in verbo, patet, & ibi etiam Host. Petr. Anch. Imo. Pan. Ant. à Vina, Barb. & Ant. Burg. de empt. & vend. & gl. in c. cōquestus, in glo. magna, post mediū. & ibi Io. Ana. col. iij. extrà de vsur. Host. in Summa, eod. tit. §. an aliquo casu vitia fortè, col. iij. versi. ix. si vendo. Arch. in c. plerique, xiiij. q. iij. Bal. in l. in his rebus, quæ est pen. §. mancipia, per illum tex. ff. sol. mat. & in c. j. in fi. & ibi etiam Aluar. col. vlt. & Card. Alex. in. de feu. dat. in vicē leg. commis. & ipse Bal. consi. ccciij. ad euidentiā, col. ij. lib. j. Ang. cōsi. lv. ex pacto de reuēdendo, in fi. Raph. Fulg. cōs. cxxxiiij. in quęstione, col. ij. Pet. Anch. cōn. xxx. an valeat cōtractus, col. ij. Pau. Cast. in l. j. colum. j C. de pact. inter empt. & cōsi. cix. visa petitione, paulò ante fi. lib. ij. & cōsi. cccvj. q̄uāquàm longa, in fi. co. lib. ij. Alex. & Recētiores, in l. qui Romæ, in prin. ff. de verb. obli. Cæpol. in tract. Simulationis cōtractuū, in iij. principali casu xij. præsumptionis Bal. à Bar. inter consi. Corne. cōsi. xxiij. visis duobus, col. ij. lib. iij. Maria. Soci. consi. xv. visis prædictis, col. xj. versic. & quamuis à principio, lib. j. & Barth. eius filius consi. clxx. in præsenti consultatione, col. v. versi. ad tertium, lib. ij. & consi. ecxlviij. nunquid ex duobus, col. ij. co. lib. ij. Fabia. in tractatu emptio. & vend. in v. membro, vj quæst. princi. Ias. consi. xcij. facti præsentis, col. iij. lib. j. Steph. Bertr. consi. lxxxviij. ponitur in facto, lib. j. Phil. Deci. cōsi. clxvij. in causa quæ corā reuerendo, propè per totū, & cōsi. clxx. viso themate, col pen. versi. vlt. non obstat, & cōsil. cccviij. in casu ad nos trāsmisso, col. ij. versi. tertiò, quia hic agitur. & è Theologis, Ang. Cla. in verbo, vsura, le j. versi. lxvj. & seq. & Anto. Flor. in tract. de vsuris, c. iij. §. viij. & Ioā. Gerson, in tractatione cōtractuū parte j. cōsideratione x. ex quibus intelliges, & id procedere in foro conscientiæ. *Quid in foro conscientiæ.*

2 *De eadem re.* ¶ Et huius quidem sentētiæ est optima ratio, quā inter cæteros adducit Ang. d. cōsi. lv. nam hi fructus sunt percepti ab emptore, tunc domino rei, cùm eos percepit: vnde eum sequuntur iure dominij. l. Herennius, ff. de vsur. Neque enim hoc casu fit resolutio primæ vēditionis ipso iure, vt in pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem, l. si res, §. vlt. cum l. seq. ff. de in diem addi. sed fit noua venditio, l. pacta cōuenta, ff. de cōtrah. emp. iuncta l. si vnus, §. pactus, ff. de pact. vnde omnes fructus percepti ante litem contestatā super reuenditione sunt emptoris, nec cōputantur in pretio, l. Iulianus, §. si fructibus, ff. de actio. emp. & l. Valerianus, ff. de iur. fisci.

3 *Ratio differentiæ huius pacti & legis commisso. & addict. in diem.* ¶ Ex quibus planè intelligis, quare hic emptor lucratur fructus, non etiam in illis pactis legis commissoriæ, & addictionis in diem, in quibus restituuntur fructus. l. quod dictum est, & l. Imperator, ff. de in diem addict. & l. cùm fundus, in prin. ff. de leg. commis. Quanquàm aliam rationem affert Ioannes Andreas in d. c. illo vos, de pign. quia in hoc casu, in quo resoluitur contractus ex pacto reuenditionis, est in facultate venditoris, vt resoluat, cùm voluerit, offerendo pretium: ideò illi imputandum est, quòd id non fecerit. In alijs verò pactis facultas resoluendi est in

est in arbitrio emptoris, vel tertij: ideò nihil est, quod venditori imputari possit, aut debeat. Et id sequitur Panor. ibi, & Anto. Burg. qui id sing. dicit in d. c. ad nostram, col. x. versic. primus est quando venditio fit, vbi hoc latè disputat: ibi eum vide, & quæ etiam scripsimus in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nume. 283. verùm quantùm ad priores.

4 ¶ SED VT AD casum nostrum redeamus, intellige, quod diximus emptorē lucrari fructus, procedere, nisi à tempore moræ reuendendi: quia post moram emptor teneretur fructus restituere, per tex. in d. l. ij. in fi. & ibi Bal. C. de pac. inter emp. & voluerunt etiā Gul. Cu. in l. pecūs, & ibi Bal. col. vlt. versi. quæro de duobus, C. de pact. Bart. Raph. Alex. & Recentiores in d. l. qui Romæ, in prin. ff. de verb. obli. Bal. in trac. de pactis, col. xxij. versi. ego dixeram suprà: vbi tamē videtur facere discrimen inter pactū de reuendēdo, & pactum de restituendo. Soci. consi. lxxx. in quæstione quæ vertitur, col. iij. versi. secūda pars conclusionis, lib. iij. Moram autem hîc debes accipere, oblata & consignata pecunia, secundū multorum opi. aut certè tantùm oblata, secundū aliorum opi. vt latè diximus in præced. §. in gl. vj. quæ est in verbo, *consigner*, in prin.

Quid si emptor antè sit in mora.

Vtrum autem idem sit in hoc pacto, & in pacto restituēdi.

5 ¶ Vt hoc intelligas, non expectandam esse litis contestationem, vt sentit Ange. d. consi. lv. dum fortè ad id respicit, quòd in actionibus stricti iuris cuiusmodi hæc est, quæ competit pro reuenditione ex pacto apposito in contractu, nempe præscriptis verbis, vt diximus suprà eod. titu. §. j. gl. j. nu. 2. & 3. non veniunt fructus statim à tempore moræ, sed tantùm à tempore litis contestationis. l. ij. & l. videamus, §. si actionem, ff. de vsur. & l. cùm fundus, ff. si cer. peta. & l. iij. §. in hac, ff. commoda. Sed id certè non procedit, quando actor petit, quod suum antè fuit: nam tūc etiā in actionibus stricti iuris veniunt fructus ex mora: vt etiam declarat tex. in d. §. si actionem, & glo. vlt. in l. quod te, in fi. ff. si cer. pet. Bal. post Gul. loquens in casu nostro, in d. l. ij. in prin. C. de pac. inter empto. & in d. l. petens, col. vlt. versi. dico quòd ista ratio. & ibi Philip. Deci. col. pen. & iterum ipse Bal. in l. iurisgentium, §. quinimo, col. iij. versic. ex hac gloss. & ibi quoque Raph. Fulgo. col. j. ff. de pact. Sal. qui huius rationem reddit, in l. vinum, in xj. oppo. ff. si cer. peta. Pau. Cast. qui aliam reddit, in d. l. cùm fundus, & ibi Ias. & Phil. Deci. vterque col. j. ff. eod. titu. Ange. Aret. qui etiam loquitur in nostro casu, in §. prætereà debitor, col. xvij. versic. quæro itaque, Institu. de except. Ias. in l. pacta quæ contra, in fi. & ibi etiam Philip. Deci. col. iij. super glo. vlti. C. de pact. & diximus suprà tit. proximo, §. xv. glo. ij. in verbo, *depuis la litiscontestation*, nume. 15. sed quia hæc nostra. & sequen.

An autē opus sit hoc casu litisc ut fructus restitui debeāt.

6 ¶ Nec interim tamen obliti sumus ex legibus Mosaicis, q̄ vēditor qui ex pacto redimebat, cōputatis fructibus ex tēpore venditionis, id quod reliquum erat duntaxat reddere tenebatur: vt scribitur Leuitici xxv. c. Sed ea lex iudicialis non nos obligat in foro, quod consciētiæ vocār, ac nec in iudiciali quidem, sicuti nec cætera huiusmodi legalia, nisi nostris legibus fuerint cōprobata, secundùm Imo. in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbo. oblig. cum multis aliis concord. & nostrorum, & Theologorum, à me abundè cōgestis suprà titu. proximo, in præfat. nu. 8. & horum quidam, & duobus seq. vbi & id probauimus sacræ scripturæ testimonio.

Quid in ils statutū est legibus Mosaicis.

QVE L'ARRERAGE ESCHOIT,
NONDVM ELAPSA DIE VSVRÆ ANNI PRÆSENTIS, GLO. III.

5 HIC VIDE Guid. Pap. decis. Delphi. cclxxj. si debitor promisit, vbi videtur tenere contrarium eius, quod hic in nostra consuetudine statuitur: nam venditor (inquit) redimens ante tempus constitutum solutioni census debet soluere censum eius anni integrum, argu. l. qui Romæ, in princip. ff. de verbo. obliga. & eius quod voluit glo. in l. qui pecuniam, ff. si cert. peta. Et facit etiam text. in l. à vobis, ff. de ann. leg. cum concord. ibi adductis à gl. in fi. Subdit tamen Guid. consuetudine obseruari, vt redimens liberetur à solutione proximi termini. Sed huic nostræ consuetudini conuenit, quod scribit Bald. in cap. cùm Mar. Ferra. col. ij. versicu. nota quòd nomine fructuum, extrà de consti. quòd pensiones, quæ non debentur pro fructibus locorum, diuiduntur inter emptorem & venditorem pro rata temporis. Aliæ autem diuiduntur, vt fructus, habita scilicet ratione temporis, quo fructus colliguntur. De quo & nos in glo. seq. latiùs dicemus. Et nuncupatim Guid. carpit Hier. Cagn. in repe. l. ij. col. vij. versi. ex quibus patet, C. de pactis inter empt. dicens diuisionem horum censuum fieri pro rata temporis.

Vēditor redimēs annuū redditū ex hoc pacto, an teneatur soluere reliquias præteritas.

PRO RATA TEMPORIS, GLO. IIII.

1 DIVERSÆ SVNT in hac parte fructuum diuisiones. Nā fructuarius si moriatur, fructus iā percepti ad heredes pertinēt: sed nondū percepti etiā maturi & proximi perceptioni, ad p̄prietariū. l. si vsufructuarios, ff. quib. mod. vsu. amit. & l. in singulos, in fi. ff. de ann. leg. Cuius ratio redditur à Bal. quē videre poteris, in c. sicut, col. ij.

Fructus eius anni, quo res redimitur quomodo diuidēdi.

Inter emptorẽ & uẽditorem. Et inter proprietarium, & hæredes usufructuarij.

col.ij.versicu. quid de fructibus,extrà de coha.cleri.& mulier. Sed quod diximus de fructibus perceptis,ita intellige,vt satis non sit eos separasse à fundo,nisi sint in horreis reconditi, si credimus gl.in d.l.si vsufructuarius,in ij.lect.eiusdem.& in l.ex diuerso,in prin.in glo. magna,circa prin.ff.de rei vend.& in l.qui scit,§.si alieno,in verbo,percipiantur,ff.de vsur. & in l.si fur, in prin.etiam in verbo,percipiantur,ff.de vsufru. & in c.si propter, in verbo,primi anni, de rescrip.lib.vj.Sed communis opi.est,satis esse,eos esse separatos,etiam si nondum sunt reconditi,vt pertineant ad vsufructuarium,sicuti & ad bonæ fidei possessorem:vt per Bal.in cap. quæ in ecclesiarum,col.iiij.versi.sed statim quæritur,extrà de consti.Sal.in l.si pater,C.de vsufru.Floria.in d.§.si alieno.Imo.& Domi.in dicto cap.si propter.

Quid in re fideicõmissaria. Et in re uẽdita. Et in emphyteusi. Quid in fructibus beneficiorum.

2 ¶ Et idem quoque in fideicõmissaria re,vt scilicet fructus , qui post acquisitũ ex causa fideicõmissi dominium,ex fundo percipiũtur,ad fideicõmissarium omnino pertineãt, licet maior pars anni ante diem fideicommissi cedentem præterierit:vt scribitur in l.Herennius , la j.ff.de vsur. Et similiter in re vendita,l.Iulianus,§.si fructibus.ff.de act.emp.& dicemus infrà in ea.gl nu.9. sed & hoc in dubiũ. Et idem in emphyteusi:vt per Alb.in l.ij.C.de iur.emphy.& Alex. in l.diuortio,in prin.ff.sol.mat.quod tamen quomodo intelligi debeat, videbis ibi per Soci. col. iij. versic.secundò no. Et idem quoque de fructibus beneficiorum,cùm quæritur ad quos pertinent,an ad hæredes defuncti,an verò ad successorẽ in beneficio:de quo per gl.& Doct.in d.c.si propter,& gl.in l.j.in fi.C.de anno.ciuili.lib.xj.& gl.in c.præsenti,de offi.ord.lib.vj.& Docto. in c.vlt.extrà de pecu.cler.& Aug.consi.ccxlv.quia omne,col.ix.versi.sextò est videndum.

3 ¶ Vasallus autẽ si moriatur ante Calendas Martias, omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes ad dominũ pertinent. Si verò post eas Calendas vsque ad Augustũ decedat, omnes fructus ad hæredes ipsius vasalli pertinent. Si post Augustum, omnes quoque habebit dominus: vt scribitur in c.j.§.his consequenter,tit.hîc finit lex.quo in loco Bal.dicit eum tex. nullam habere rationẽ,nisi meræ voluntatis constituentis:quanquàm ipse continuò nititur aliquã reddere rationẽ.de quo & ibi per alios,& gl.in d.c.si propter,& Raph.Co.consi.xcix. quædã possessio, col.ij.vers.ad vltimũ,& Pet.Ferra.ti.for.libel.quo agit ad reuo.feu.in verbo,nec superstitibus, col.v.versi.sed quid dicemus,& Alex.in d.l.diuortio,in prin.col.j.& ibi quoque Soc. col.iij.ff. sol.mat.vbi etiã videbis,quomodo id sit intelligẽdũ.& per Zasiũ in epitome feudorũ,parte x.in fi.& Caro.Molẽ.in cõsue.Paris.ti.j.§.j.gl.viij.nu.11.Quòd si feudũ alio modo amittatur,quàm morte,tunc fructus pendẽtes ad eum pertinẽt,ad quem feudũ deuoluitur:quia id iuris cõmunis est, nec aliud hoc casu statuitur in feudis. Ita voluit Bal.post Odo.in c.j.col.vlt.versi. quærit Odo. & ibi quoq; Marti.Laud.paulò ante fi.& Card.Alex.col.ij.versi.quærit Bal.tit.an agna. vel fili.

Inter maritum & uxorem, soluto matri.

4 ¶ At inter maritum & vxorem,soluto matrimonio,vel etiam inter eorum hæredes fructus rei dotalis diuiduntur pro rata temporis:vt dicitur in d.l.diuortio,& in l.fructus,ff.sol. matri. Cuius etiam rei rationem oneribus matrimonij attribuit Alb.ibi col.pen.& in j.parte statutorum, quæst.cxlvj.in ecclesia,& Bal.in d.c.sicut,circa mediũ,extrà de coha.cler.& mulie.Sed quibus addere potes,quòd licet fructus percipiantur aliquo tẽpore,tamen totus annus attribuitur ei perceptioni.l.si fundus,§.j.ff.sol.mat.& ipse Bal.in l.j.§.cúmque ex stipulatu.C.de rei vxo.acti.

Redit ad casum princip.

5 ¶ Porrò in ea ipsa l.diuortio,Raph.Co.col.vj.nuncupatim quærit , quid iuris sit in casu nostræ consuetudinis,videlicet cùm venditor redimit ex pacto reuendẽdi : nec quæstionem absoluit, nisi quòd absurdum esse putat venditorem venire ad redimendum tempore fructuum. Verùm idem in l.qui Romæ,in prin.ff.de verb.oblig.dicit in hoc casu fructus esse diuidendos pro rata temporis,secundùm formam d.l.diuortio,& l.de diuisione,ff.sol.mat.Et quamuis Alex.in d.l.qui Romæ,etiam in prin.col.vlt.dicat non meminisse se,eam quęstionem alibi esse tractatam: tamen idem Raph.in l.vlt.ff.de iure fisci,idem propè voluit:nam primùm dicit videri venditorem,qui ex pacto redimit tempore fructuum,eos sibi suos facere,per l.ij.C.de pact.inter emp. quia emptio videtur esse perfecta,cùm stat per emptorem,posteà subdit,æquitatem bonæ fidei dictare,pro rata temporis fructus esse diuidendos,arg.d.l.diuortio,quia vt hîc fit reuenditio ex necessitate,sic & ibi fit restitutio dotis. Subditque, ad hoc facere l.sed etsi ideo,ibi, cùm enim doli exceptio,ff.solu.matri.& l.huiusmodi,§.qui seruum,ff.de lega.j.

De eodem.

6 ¶ Porrò Alex.in d.l.qui Romæ,vbi suprà citauimus,dicit quòd licet decis.Raph.ibi , videatur sapere quandam æquitatem,non tamen putat eã esse verã:quia omnino destruitur per d.l.ij.de pact.inter empto.& clariùs per no.à gl.in c.illo vos,de pigno.& in c.conquestus,de vsur.vbi is, qui emit cum pacto de reuendendo,lucratur fructus perceptos ante reuenditionem , nisi fuisset in mora:quia post moram spectant ad venditorem:vt & latissimè diximus suprà,in eod. §.in glo.ij. Sed si ita esset,vt deberet hoc casu attendi dispositio dictæ l.diuortio,& similium , non

esset

esse verum, quòd emptor lucraretur fructus ante reuenditionem, aut moram: imò diuidereotur pro rata temporis. Ex quo patet esse manifestum discrimen inter vtrunque casum, & ratio (inquit) diuersitatis est quia in casu d. l. diuortio, fructus dotis debent esse mariti pro supportandis oneribus, C. de iur. dot. idcò non mirum, si ibi fiat diuisio pro rata temporis & oneris. Et in simili, cùm vsuræ debeantur io compensationem cessationis solutionis sortis, l. lecta, versicu. sed cùm sortis, ff. si cert. petat. certè idem debet esse in fructibus rei pignoratæ, quando actum est vt fructus loco vsurarum spectent ad creditorem: vt tractatur per Bartol. & alios in d. l. qui Romæ, in vlt. quæst. ipsius Barto. Sed in quæstione nostra fructus pertinent ad emptorem iure dominij. vnde non debet atteodi, pro quota parte temporis fuerit dominus. l. Herennius, ff. de vsur. & d. l. ij. de pact. inter emp.

7 ¶ Et io hac quoque opin. ante Alex. fuit Bal. quem nec ille, nec alius ex iis, qui de hac re loquuntur (quod sciam) allegat, cons. cccl xxxix. quòd dictus contractus, col. iiij. lib. item iiij. vbi de ea re ita loquitur, vt videatur velle, iam perceptos esse omnino emptoris, nisi ex mora, per d. l. ij. pendentes autem esse omnino venditoris, qui redimit, per l. vlt. §. pen. ff. quæ in frau. credit.

8 ¶ Sed & eam Alex. opin. sequutus est Matth. Afflic. in c. j. §. his consequenter, col. pen. num. 22. & iterum num. 29. tit. hic finit lex. vbi dicit solum Alex. in d. l. qui Romæ, id tetigisse: sed ita tamen sequitur, vt in rebus feudalibus venditis, & posteà ex hoc pacto recuperatis, debeat fieri diuisio, de qua in d. §. his consequenter. At idem io c. x. col. x. versic. sed hic oouiter quæro, titu. an agn. vel fil. tenet etiam in feudo fructus pendentes esse venditoris recuperantis vi huius pacti, per d. l. ij. C. de pact. inter emp. nec illum §. his consequenter, habere locum in contractibus, sed in successionibus: quod dicit meoti teoendum, & neminem allegat.}

9 ¶ Verùm Soc. & Ias. io d. l. qui Romæ, sequuntur opin. Raph. pro qua Soc. ipse multa allegat, quæ illic videre poteris: sed illud potissimum, quod à Bart. scriptum est in d. l. diuortio. col. pen. aliud esse in dote, aliud in vend tione: per l. Iulianus, §. si fructibus, ff. de act. emp. quia venditio fit ex voluntate, at restitutio dotis ex necessitate. Et sic clarè sentit, quòd si venditio fit ex necessitate, vt hic fit, idem seruandum est, quod in dote. Addit Ias. qui hanc partem non solù æquiorem, sed & tutiorem esse asserit, id quod voluit idem Bartol. in l. si constante, in prinic. in v. quæst. iij. partis princ. ff. solu. matrim. quòd quando fit restitutio constante matrimonio, ob id quod maritus vergit ad inopiam, secundùm l. vbi adhuc, C. de iure dot. tunc non fit diuisio secundùm d. l. diuortio, sed omnes fructus extantes debent restitui mulieri, consumpti minimè. Et addit rationem, quia quando fit repetitio dotis in totum, vt sit & maneat penes vxorem, & ea vtatur, tanquam domina, re sua (id quod fit, quaodo matrimonium soluitur morte, vel aliter) tunc fit mulieri restitutio fructuum, qui ad eam spectant pro rata temporis, quibus potest vti vt re sua, secundum diuisionem d. l. diuortio. Sed quando restituitur dos, cùm maritus vergit ad inopiam, vt mulier fructus in causam matrimonij impendat, tunc omnes fructus extantes, qui in ipsam matrimonij causam impendi debent, sunt restituendi mulieri. At in casu nostro sumus in primo casu Bart. cùm reuenditio fit, vt res sit perpetuò apud venditorem, & ea vtatur vt dominus. Ergo debet fieri restitutio fructuum secundùm diuisionem d. l. diuortio. Nec obstat (inquit Ias.) fundamentum Alexan. quia diuersitas, quam ipse facit inter d. l. diuortio, & hunc casum, respicit fructus iam perceptos. Hic autem tractamus de fructibus pendentibus, in quibus æquum est fieri diuisionem pro rata temporis, secundùm iura & rationes suprà dictas, cùm ista reuenditio ita fiat ex necessitate, sicut restitutio dotis, secundùm Bart. in d. l. diuortio, col. penul. Et eandem quoque opio. secutus est Hieroo. Cagno. in repetit. d. l. ij. col. vij. versic. induci etiam potest, C. de pact. inter empt. & ibi respondet ad text. illius l. quia non dicit, omnes fructus esse restituendos post pretij oblationem, sed eorom habeodam esse rationem: quæ quidem ratio habetur, cùm diuiduntur pro rata temporis. Hoc autem intelligit Rapha. & post eum Soc. io d. l. qui Romæ, quando reuenditio fit certo pretio: secus si iocerto, per rationes adductas à Soc. quas videre poteris. *De eodem.*

10 ¶ NVNC AVTEM QVÆRO, quid si non multò post venditionem venditor aut consanguineus retrahit, ita vt emptor pro rata temporis nihil aut modicum habeat ex fructibus, ipse tameo multas impensas fecit percipiendorum fructuom gratia, repetetne eas? quod vtrique verum est, si nihil ex fructibus percipiat: aut certè deducet pro rata non perceptorum: per l. quòd si sumptus, ff. de pet. hæred. vbi bonæ fidei possessor, si nihil percepit fructuum, potest repetere huiusmodi impensas. Ex quo potes intelligere in hoc casu, in quo non tantùm emptor fuit bonæ fidei, sed & dominus quoque, debere eum has impensas repetere pro rata eius, quod venditor percepit ex fructibus. Et ad hoc faciunt oor. in simili per Andr. Iser. Aluar. & Card. Alex. in d. §. his consequenter, tit. hic finit lex. & quod etiam tradit Bald. in l. si pater, in fi. *Quid si statim post venditionem venditor retrahat, aut cõsanguineus, cùm emptor multas impensas fecisset.*

C.de vsufrue.quòd si vsufructuarius fecit impensas graria percipiendorum fructuum, & antequàm perciperet, vsusfructus finitus est.poteſt ipſe, aut hæres eius, repetere huiuſmodi impenſas, per multa iura, quæ ibi allegat. Quanquàm Sal.ibi, col.j.verſ. quæro ab extrà, tenet contrarium, per text.in l.si quis domū, §.idem quærit, ff.loca.& alia quædam ab eo allegata, quæ tu videre poteris. Et facit etiam, quod reſpondit Bart.conſi.clxxxvj. Cunarellus, quòd in diuidendis fructibus habenda eſt ratio ſementis, & aliarum expenſarum, vt ſcilicet qui eas fecit, primo loco eaſdem detrahat. Quod etiam voluit Petr.Vbal.in tract.ſocietatis, in iiij. parte, col. xv. & Steph.Bertran.conſi.viij.etiam ſi ſententia, circa medium, lib.j. Quod & hîc in omnibus obſeruandum eſt, vt etiam in ſimili dicitur in l.fructus, ff.ſol. mat. An autem ex diuerſo venditor deducet aliquas impenſas, vide l.fructus, & ibi omnino Bald.col.j.verſ.in text.ibi fuerit, & iterum verſ.ſecundò not.& ibi quoque cæteros, ff.ſol.matr.

An habēda ſit ratio ſemētis.

Sed utrum uenditor deducet aliquas impenſas.

11 ¶SED QVID, ſi emptor fundum locauerat pro certa penſione, ſoluenda certo aliquo tempore, venditor autem aut conſanguineus redemit ante tempus deſtinatum ſolutioni penſionis, ſed poſt fructus perceptos, aut econtrariò: nunquid inſpiciendum ſit id tempus deſtinatum ſolutioni, an verò fructuum perceptorum. Et hoc verius eſt.l. defuncta, in princ.ff.de vſufruc. Sed an id ſit perpetuum & quomodo ſit intelligendum, vide gloſ.& Doc.in d.l. diuortio.& Bar.in l.vlt.§.vlt.ff.de iure fiſ.Bal.in l.j.col.ij.verſ.quæro quid ſi legatarius, & iterum col.ſeq.ver.quæro quid ſi teſtator, & ſeq.C.de vſur.& fruct.leg.& in l.fructus, in vlt.oppo.& ibi Sal.col.ij.ver. vnum tamen non omitto, C.de act.emp.& eundem Bal. in l.ſi traditio, col.vlt.in vlt.q.C.eo.tit. & in d.§.his conſequenter, & ibi etiam Aluar.& Card.Alex.tit.hîc finit lex.& in c.j.col. vlt. & ibi Cardin.col.ij.verſ.ſed quid in penſione, tit.an agna.vel fil. defun.& eundem Bal.in c.j.in ſi prin.verſ.quid de penſionibus.& ibi quoque Matt.Laud.& ipſos Aluar.& Card.tit.de pace tenen.& in c.cùm Mat.Ferra.col.ij.ver.not.quòd nomine fructuum, extrà de conſtit.& in c quæ in eccleſiarum, col.iiij. verſ.idem in penſionibus, eod.tit.& in c.grauis, col.vlt.verſ. quæro quid de perceptis, extrà de dolo & contu.Sal.in l.fructui, ff.de rei vendic.& in l.Iulianus, §.ſi fructibus, col.ij.verſ.nunc quæro de penſionibus.& ibi quoque Pau.Caſt.ff.de act.emp.Per. Auchar. in repet.c.ſi propter, de reſcrip.li.vj.& conſi.cxcij.ſubtiliter, per totum Cardin.Flor.cōſi. c.tria ſunt videnda.Paul.Caſt.conſil.ccxiuj.ſuper primo & ſecundo, col.j.lib.ij.Alex.cōſi. xxviij. perſpectis his, col.vlt.verſ.quartò verò quæritur, lib.ij.& conſi.lxxxij.perſpectis, col.vlt.verſ. quartò quæritur, eod.lib.ij.& conſi.xl.proſpectis, col.vlt.lib.iij.Franc.Aret.conſ.clx.longa eſt, col.v. verſ.circa quintum. Soc.qui & alias concord.& iurium & Doct.adducit, cōſi.c.in cauſa Baptiſtæ, col.ij.verſ.item ſi eſſemus, lib.j.Iaſ.conſ.ccxxx.iſtæ duæ mulieres, col.pen.verſ. quintò dum quæritur, lib.ij.Steph.Bertr.conſ.xcvij.viſu conſultationis, in ij.dubio, lib.uj. Alber.Bru. conſil. cvj.circa iſtam.Fab.à monte S.Sab.in tract.empt.& vend.in v.membro, vj.q.poſt prin. Ex quibus noſces & alia multa ad hanc rem pertinentia.

Quomodo diuidetur penſio rerum locatarum.

12 ¶SED ET HOC IN dubium ſæpiſsimè vocatur. Tempore venditionis fructus ſunt pendentes & maturi, ideóque breui poſt venditionem tempore emptor eos percepit. Poſtea autem videlicet ſex menſibus poſt perceptionem eorum fructuum, venditor fundum redemit ex noſtro pacto de reuendendo: verùm emptor ex fructibus quoque eius anni currentis percipiet pro rata temporis, ſcilicet pro illis ſex menſibus, & ita medietatem illorum, vltra illos primos fructus, quos integrè percepit continuò poſt venditionem. Et hoc dubiū etiam locum habet in retractu ſanguinis, de quo in præced.tit.diximus: & de quo etiā hic noſter §.loquitur.& de illis quidem primis fructibus dubium non eſt, quin ſint omnino emptoris, cùm eos iam perceperit, dum eſſet dominus: vt iam ſæpius diximus in ij.gloſ.huius §.& in hac quoque. Ideò non debent venire ad contributionem, vt loquitur tex.in ſimili caſu loquens in d.l.diuortio, in fi.prin.ff.ſol. mat.& vt dicitur in d.l.Iulianus, §.ſi fructibus, ff. de act.emp.ſi fructibus iā maturis ager diſtractus ſit, etiam fructus emptori cedere, niſi aliud conuenerit, exploratum eſt.& facit d.l.vl §. fructus, ff.quæ in frau.cred.& l. fructus pendentes, ff.de rei vend.quibus cauetur, fructus pendētes eſſe partem fundi: vt iam non mirum ſit, ſi cedant emptori ipſius fundi, nec diſtribuantur pro rata temporis: vt etiam dicit Bald.in l.fructus, col. j.verſ.vlterius oppon.C.de act.emp.

Pulchra & quotidiana quæſtio.

13 ¶Sed quod facit dubium in aliis fructibus iſtius anni nondum perceptis, illud eſt, quòd emptor iam percepit integros illos fructus vnius anni, quamuis non fuerit dominus rei, niſi ſex aut ſeptem menſibus: ideò poſſet iniquum videri, vt præterea aliquid percipiat pro rata temporis huius anni currentis: aliàs plus percipiet, quàm pro modo eius temporis, quo fuit dominus, nempe pro modo vnius anni & dimidij, cùm dimidio tantùm anno, aut paulò plus fuerit dominus. Et ſi quis dicat, quòd ratione illorum priorum fructuum pendentium, rem maiori pretio emit, iuxta not.in d.l.vlt.§.fructus, & ibi gloſ.in verbo, fundum.& in l.lege Falcidia, ff.ad leg.Falc.& per Fed.Senē.loquentē in hoc caſu, cōſ.cx.caſus talis eſt, Martinus, col.vl.Soc.in d.l.qui Romæ, in prin.

De eadem re.

in prin.col.vlt.ff.de verb.obl.cum ſi.Ideóq; non ſunt computandi illi fructus in rata tẽporis, vt quos ipſe emerit,aucto propter eos pretio rei.Huic illud reſponderi poteſt,quòd in reuẽditione et reſtituitur integrũ illud pretium, nulla diminutione facta eius,quod pluris datũ eſt pro fructibus,& ſic emptor habebit fructus illos integros,& integrũ eorum pretium,id eſt,vt dicimus vulgari Gallorum prouerbio,*l'argent & le drap*:quod admodum eſſet iniquum,vt tradit glo. vlt. in l.ij.C.quan.lic.ab emp.diſced.cum ſi.à me latè traditis infrà in ſi.huius tit.nu.82.deniq; nihil. *L'argent & le drap.*

14 ¶Verùm his non obſtantibus in ea ſum ſententia, vt quamuis emptor ſtatim poſt venditionem perceperit fructus integros vnius anni,nihilominùs habebit & fructus ſequentes pro rata temporis:tum quia hæc noſtra conſuetudo eſt in eam rem apertiſsima,cùm ſtatuit fructus diuidendos pro rata temporis. Quod non poteſt intelligi de iam perceptis, vt diximus: igitur de percipiendis debet intelligi,ne ſit ſuperuacanea & inutilis.l.ſi quando,ff.de leg.j.& Bar.in l.iiij.§.ait Prætor,ff.de dam.inf.cum concor.à me traditis ſuprà tit. præced.§.ix in gl.ij.in verbo,*à ſon domicile*,nu.56. contrarium tamen:& dicemus latiùs in noſtro tract. nihil fruſtra. Et quia etiam noſtra cõſuetudo generalis eſt,nec diſtinguit emptórne antè perceperit alios fructus,an non.Ideò generaliter eſt intelligenda,l.j.§.ait ergo,ff.quæ in frau.cred.cum ſi.etiam ſi eſſet odioſa,ex ſententia Ang.in l.vlt.col.vlt.verſ.tertiò quæritur,ff.de conſti.prin.cum ſi. à me adductis in repe.l. ſi vnquàm,in præfat.nu.115.& hæc etiam.Imò verò ex verbis huius conſuetudinis apertè declaratur de fructibus percipiendis hîc intelligi,cùm ſubiũgit, *& les peut prendre & leuer par ſamain*, quæ verba referuntur ad tempus futurum,cùm fructus præteriti iam ſint percepti. *De eadem re.*

15 ¶Nec obſt.quod primo loco dictum eſt,quòd emptor non fuit dominus, niſi ſex mẽſibus:ideò non eſſe æquum,vt percipiat fructus vnius anni & dimidij:quia ſi ea ratio haberet aliquid momenti vel ponderis,ſequeretur,quòd deberet reſtituere priores illos fructus, quos ſcilicet ſtatim poſt venditionem percepit pro dimidia parte,& alterã tantùm ſibi retinere, habita ſcilicet ratione vtriuſq; tẽporis,id eſt,eius quo fuit dominus, & eius quo nõ fuit:quod omnino eſt contra d.l.ij.C.de pact.inter emp.qua cautum eſt,emptorem ſuos facere fructus, quos poſt venditionem ante oblationẽ,& ſecundùm aliquos, conſignationem percepit:nec in hoc diſtinguitur quantum id tempus ſit, quod eſt inter venditionem & oblationẽ,& an congruat portioni fructuum intereà perceptorũ.Et ſi quis hîc obuciat d.l.diuortio,ff.ſol.ma.ſciet eã nihil ad noſtrũ caſum pertinere,cùm illius in dote ſit ſpecialis quædam ratio,vt diximus ſuprà nu. 4. vt tamen non omiſeris ad hũc noſtrũ caſum pertinere,quæ ſuprà diſputauimus de retractu connẽtionali. *De eadem re.*

16 ¶Quod autem poſteà dictum eſt, emptorem recuperare integrum pretium, & nihilò minùs habere integros illos fructus, ratione quorum pretium ipſum auctum fuerat, eodem modo dilui poteſt. Nam ſi id veniret conſiderandum, ſequeretur quòd emptor deberet reſtituere partem illorum fructuum. Sed & illud quoque dici poteſt, quòd quemadmodum emptor percepit illos fructus,ita & venditor percepit,aut percipere potuit,vtilitatem ex pretio, quod illi datum eſt interim dum illud non reddit, quæ vtilitas minimè contemnenda eſt: vt patet ex iis, quæ latè diximus ſuprà tit.præced.§.j.gloſ.xviij.in verbo, *le pris que la choſe aura couſté*, num. 34. ego tamen neque enim,& ſequen.quibus tamen adde text.in l.nec enim,ibi, quia habuit vſum pecuniæ pretij,ff.de pign.actio.nam & ex hoc fit, vt qui fructus percipit,& pretium non ſoluit, tenetur ad vſuras illius in compenſationem fructuum.l.ij.C.de vſur.& l.Iulianus,§.ex vendito, ff.de act.empt.& l.curabit,C.eod.tit. *De eadem re.*

17 ¶Et hanc noſtram ſententiam confirmat,quod tradit Ferronus in conſuetud.Burdig.tit. de retractu,§.xxj. quòd ſi vendita vinea fructibus iam maturis, impenſiſque in vineam à venditore omnino factis, conſanguineus venit ſequenti anno & eadem tempeſtate ad retractum, fructibus etiam maturis,omnibúſque impenſis in vineam ab emptore factis,petitque vineam eodem ſtatu quo vendita fuit, emptor autem petit impenſas à ſe factas deduci. Dicit Ferro. ſe ex facto reſpondiſſe audiendum eſſe emptorem : nec ei obeſſe,quòd eo anno,quo emerat,ipſe nullas in fructus,quos integros percepit,fecerat. Veriſimile enim eſſe, cum vinea impenſas in eam factas & ipſas emptas fuiſſe:& quemadmodum fructus rei emptæ pertinet ad emptorem, per iura allegata,ita & impenſæ. Et alia quædam ibi allegat, quæ omnibus videre in promptu eſt. Quæ etiam locum habent in hoc noſtro retractu conuentionali. Sed hoc intellige ſecundùm ea quæ diximus ſuprà, num. 10. nunc autem quæro, vt ſcilicet repetat has impenſas pro rata fructuum à venditore perceptorum eo anno,quo impenſæ factæ ſunt. Et vide interim Fed. Senen.conſil. cx.caſus talis eſt,Martinus,in ij.dubio,vbi loquitur de colono, qui cõduxit fundum iam omnino cultum & ſeminatum,& eodem tempore finitur conductio,agris etiam ab eo cultis & ſatis: & tractat an repetet impenſas huius culturæ, an verò non repetet, tanquam teneatur relinquere agrum in eo ſtatu culturæ,quo accepit. *De eadem re. Alia pulchra quæſtio ad præcedentem accedens.*

18 ¶ILLVD QVOQVE QVÆRI potest, quid si emptor collegit fructus nondum omnino maturos cùm fortè videret tempus reuenditionis aduentare. Dic, quòd inspiciendum est tempus, quo futuri erant maturi, vt restitutio eorum fiat pro rata temporis, non tempus quo sunt collecti, vt ad emptorem pertineant: vt in simili voluit glos. loquens in colono, in l. in fructu, quæ est penult. ff. de vsufruct. leg. per tex. in l. & hæc distinctio, §. qui fundum, ff. loca. qui loquitur de fructibus coemptis. & sequitur Bal. loquens in vsufructuario, in l. si pater, col. j. versi. sed hic ponamus, C. de vsufruct. & idem voluit Alberi. in d. l. qui fructu, post Iacob. Ray. in l. si absente, §. j. ff. de vsufruct. loquens de hæredibus Prælati, qui videntes ipsum Prælatum moribundum, fructus nondum maturos colligunt, quò successorem defraudet. De quo & idem Alberic. in d. l. in fructu. Et facit quod voluit glos. in l. si vsusfructus, & ibi Iaco. Ra. & Alberi. ff. de vsufruc. & quæ diximus suprà, eod. tit. §. iij. in glo. j. numero 17. tamen si eam, & duobus sequen. & iterum numero 23. constat, & quæ item scripsimus titu. præced. §. j. in glos. xiiij. in verbo, *ou equipollent à vente*, num. 121. sed hæc fortè.

Si emptor collegit fructus nondum maturos, quid agendum est.

19 ¶Quod tamen intelligendum est primo loco, secundùm text. in d. l. in fructu, vt scilicet, si magis expedit domino eum fructum, ita vti est, immaturum tollere, id sibi fraudi futurum non sit, si eum ita tollat. Itaque cùm oliua immatura plus habeat reditus, quàm si matura legatur, non potest videri, si immatura lecta est, in fructibus non esse. hæc enim sunt verba illius. Cui concordat d. l. si absente. §. syluam, & ibi glos. & Alber. ff. de vsufruc. vide tamen l. si seruus, §. si oliuam immaturam, ff. ad leg. Aquil. quæ illis videtur contradicere.

Quid, si magis expediebat, eos immaturos colligere.

20 ¶Intelligit & id quoque Iac. Aret. & Alb. post eum, in ea ipsa l. in fructu, vt si vsufructuarius, vel conductor, ante tempus colligit fructus, vt domino officiat, id quidem facere non possit. At si id faciat, vt sibi prosit, aut quia necessitas eum cogit, & id certè impunè possit, arg. l. in fundo, ff. de rei vend. Et si vtraque causa fecerit, vt scilicet sibi prodesset, & domino obesset: si plus sibi profit, nõ teneatur: si plus domino obsit, teneatur. per l. Labeo, ff. de riuis, & l. ij. §. tractatũ, ff. ad S.C. Trebel. Illud autem, quod diximus in prin. huius vers. dicit satis æquum Bal. in d. l. si pater, vbi item illud dicit, quòd si fructus adeò sunt proximi maturitati, vt per eorum separationem non inferatur minor reditus, aut minor vtilitas separanti, possit separare. & ita intelligit d. l. in fructu. Et quantùm ad casum necessitatis, sequitur Sal. in d. l. si pater, ad fin. Nam quilibet (inquit) bonus vir idem faceret. Quantùm autem ad illum qui id facit simpliciter, vt sibi prodesset, non admittit: quia semper diceret id ea causa fecisse. Tu illum ibi omnino vide. Ex consuetudine autem Auxerrensium, tit. *de retraict*, §. iij. qui est omnium xxxiiij. emptor, durante anno retractus proximitatis, non potest fructus rei venditæ percipere, nisi tempore consueto.

Quid, si non id fecit fraudandi causa.
Quid, si fecerit & ut sibi prodesset, & ut venditori obesset.
Quid, si fructus proximi sint maturitati.

21 ¶QVID SI SINT fructus iurisdictionis, & dum emptor possidet, durante facultate redimendi quis commisit delictum, ex quo postea reuocatione facta condemnatus est ob id delictum ad certam mulctam pecuniariam: cuius ea erit? emptorisne, cuius tempore commissum est delictum, an venditoris, vel consanguinei, qui iam redemit ante condemnationem: an verò inter se partientur? Nam id primo loco scire debes, huiusmodi mulctas, & bonorum publicationes, & cætera huiusmodi esse fructus iurisdictionis: vt voluit Azo in Summa, C. de pœn. Bar. post antiquiores in l. vlt. in j. quæst. & ibi quoque Bald. & Ang. ff. sol. mat. idem Bal. in l. j. col. iij. versic. extra not. quòd nomine fructuum, C. de fruct. & lit. expen. Nico. Neapo. in l. diuortio, in princ. ff. sol. matr. Ro. consi. lxx. visis themate, col. vlt. Alex. in d. l. diuortio, §. si vir, col. iij. versic. quod autem. Corne. cons. ccxliij. circa primum, col. ij. versi. venio ad secundum, lib. iij. Soci. cõs. xxxvj. in causa Antonij, col. iiij. versic. nonò probatur, lib. iiij. & Philip. Deci. qui alios citat, cõsi. iiij. cuius superscriptio incipit, an augmentum, col. ij. vers. ad hoc facit. Iacob. à S. Geor. in tract. feud. in verbo, marchio in Italia, col. ij.

Pulchra quæstio in fructibus iurisdictionis.
Mulctæ & bonorum confiscationes, fructus sunt iurisdictionis.

22 ¶Et sanè hanc quæstionem nostram in specie posuit Hie. Cagn. in repe. l. ij. in xxxiij. q. C. de pac. inter empt. vbi primùm dicit videri pertinere ad venditorem, qui redemit ante sententiam, ex not. per Bar. in l. aufertur, §. fiscus, ff. de iure fis. Et mox subdit hanc rem decidi ex scriptis Alex. in d. l. diuortio, §. si fundum, col. vlt. ff. sol. mat. vbi contrarium videtur decidere. nec aliud dicit Cagno. Tu igitur dic, hanc esse communem opi. vt inspiciatur tempus delicti, non sententiæ, vt scilicet mulcta ad eum pertineat, cuius erant fructus tempore delicti, licet post tempus ipsius condemnatio secuta sit. Ita enim voluerũt Pet. Cy. & Bal. in l. vlt. ff. de iurisd. om. iud. Bal. & Ro. in d. l. diuortio, & ibi quoque Alex. in §. si fundum, col. vlt. & Ang. in l. si possessor, §. j. ff. de petit. hæred. Petr. Anch. & Io. Ana. in c. j. & ij. extrà ne Præla. vic. suas. idem Pet. Anch. in c. si propter, ad fi. de rescrip. lib. vj. Rom. dum ad alium similem casum, Cy. allegat, vbi suprà, in l. hæres quandoque, ff. de acqui. hæred. Mart. Laud. in tract. de fisco, vers. xcij. commissa. Nico. Milis, in suo repertorio, in verbo, fructus iurisdictionis. Alex. cons. vij. viso themate, col. ij. vers. quartò pro hoc facit,

Vtrùm tempus delicti an condẽnationis inspiciendum sit.
Qui tempus sententiæ inspici dicunt.

facit,lib.iij.Barb.io l.Stichum aut Pamphilum,§.stipulatio,col. xv.j. vers.quæris hîc Rom.ff. de verb.oblig. Soc.consi.c.in causa Baptistæ,col.ij.vers.cōfirmari videtur,lib.j.& consi.lxx. verùm primò licentiatus,ad fin.lib.iiij.Iaf.in l.more,col.v.vers.vlt.in quantùm iste tex.ff.de iurisd.om. iud.& in l.si ideò.col.j.ad fin.C. de his quib. vt indig. & Carol.Rui.cxciij. visa cessione, col.ij. num.2.lib.j.Chasse,in tit.*des iustices*,§.vij.in verbo,*l'amende*,vers.iuxta hanc.

23 ¶Ratio horum est,quia commisso statim maleficio,ius est quæsitum primo dominō.l. quæcunque actiones,ff.de act.& obl.& l.si is qui in puteū,§.si postea,ff.quod vi aut clam. Et quoniam tempus criminis perpetrati spectandum est,ad idq; finis trahitur,vt proinde sciamus, ad quem pertinet mulctæ exactio,sicuti in alijs quoque,in quibus finis habet necessariam cōsequentiam à principio.l.ij.§.scio,ff.de minor.& l.quod ait lex,§.j.ff.de adult.vbi Bar.not.quòd in delictis initium spectandum est, vt sciamus ad quem pertinet punitio,& c.vlt. extrà de sent. excom. ex quo Panor.not.ad pœnam imponendam inspiciendum esse tempus delicti,non sententiæ.& allegat pro concord.optimum text. in l.j.ff.de pœn.vbi & Alber.alios concord.adducit in multis locis separatim.Et quia etiam prima causa magis influit in causatum,quàm secunda.l.si filiusfamilias,ff.de verb.oblig.vbi quantùm ad acquirendum patri, sufficit stipulationem fuisse à filio conceptam durante patria potestate,licet ea finita conditio stipulationi apposita euenerit.& est similis tex.in l.quæ legata,& l.seq.ff.de reg.iur.& in l.ij.§.id quoq;,ff.de colla.bon.Et quia denique iam à tempore delicti orta est obligatio ad pœnā,l.vlt.C.de sent.pas. vbi quis ex delicto efficitur seruus pœnæ.& l.Imperatores,ff.de iure fis. vbi quis delinquendo pœnæ se subdit. & not.gl.in l.j.§.bestias,in verbo,onerari,& ibi Lud.Bol.ff.de postul.& eam dicit not.Cæpol.cau satum crimin.consi.ix.quidam ex delicto,col.j.in fi.Et optimè facit,quod ab Albe.post. Ricar. traditum est in l.leges,col.vlt.versic.secunda similis,C.de legib.& facit l.aufertur,§.fiscus,ff. de iure fis.per quem ipse Alber.in l.post contractum,col.j.ff.de donat.dicit, quòd continuò quàm quis delictum commisit,incipit obligari fisco.vide tamen quid posteà de hoc scribit ipse Alber. Vnde sententia quæ postea sequitur,potius declarat, quàm aliquid noui inducat: quia hoc ipso quòd iudex pronuntiat maleficium commissum, statim succedit pœna iuris ipso iure.l. j. §. calumniatoribus,ibi,& quamuis nihil de pœna,ff.ad Turpil.Ideóque hæc sententia retrotrahitur ad tempus delicti,l.hæredes palam,§.si quid post,iuncta glo.loquente de iudice, ff.de testam.Et bene facit glo.in l.rescriptum,in prin.in verbo,hypothecas,ff.de pact.quòd ex delicto quis statim est obligatus fisco.Ita etiam eam refert & sequitur Bart.in l.vlt. ff. de iniur. Et alias multas rationes,multáque similia affert Barb.in d.l.Stichum,§.stipulatio,quæ ibi videre poteris. *Illius operationes.*

24 ¶Sunt tamen qui contrarium tenuerunt,& in his Bald.sibi contrarius,in d.l.j.col.ij.vers. modò quæro de quadā,C.de fruc.& lit. expē.Imo.in d. l. diuortio,§.si vir in fundo,& ibi quoq; Fran. Are.in prin.eius l.col.vlt.ea ratione ducti,quòd pœna ante sententiam non dicitur debita fisco, nec habenti causam ab eo.l.ex iudiciorum,ff.de accus.& l.si qua,& iterū l.aliud est fraus,§.inter mulctam,ff.de verb.sign.& not.Bar.in d.l.aufertur,§.fiscus.Propterea pœna ipsa interim est tanquam fructus nōdum perceptus,sed tantùm,vt ita dixerim,seminatus. Et ideò sicut fructus pendentes non pertinent ad fructuarium,ita nec ad primum emptorem fructuum,per l.defuncta,ff.de vsufr.Et hanc quoque sententiam sequitur & dicit seruari in curiis Delph.Guid.Pap. decis.Delph.dxxxv.Baro quidam,per l.qui explicandi,ibi,cuius finis in iudicis potestate ac mo tu situs est.& l.furti,§.si autē,ff.de his qui not.infa.& l.cùm posteriori,C.ad S.C.Treb. Sequitur item hanc partem Iac.Rebuf.in l.iij.C.de suscep.& arca.lib.x.& Steph.Bertr.consi. ccxiiij. viso casu,lib.ij.Nisi,vt dicunt duo posteriores,pœna esset ipso iure commissa. *Qui contrà dicunt, tempus delicti inspiciendum.*

25 ¶Nec desunt quoque, qui hanc inter istos sententiarum controuersiam ita componere nituntur,vt prior opin.procedat in pœnis ordinariis, certis,ac statutis: posterior autem in arbitrariis obtineat:vt scilicet in illis inspiciatur tempus commissi delicti,in his sententiæ:secundùm Bart. Ang.Paul.Castr.& alios,in l.si seruum,per illum tex.ff.si ex nox.cau.aga.& in l.j.ff.de pœn.Bal. in l.j.C.an ser.ex suo fac.& Sal.in l.si quis Decurio, C.de fal. Sed tu tamen vide alios aliter distinguentes,videlicet Ioan.Ana.in d.c.j.in fi.extrà ne præl.vic. suas. & Alex. in d.l.diuortio, & Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,cætera bona.nu. 38.de testa. Et huc pertinet alia nostrorum controuersia, scilicet vtrum bona delinquentis sint obligata fisco iam à tempore delicti, an litis contestationis,an denique sententiæ.de quo vide glos.& omnes Doct.& maximè Alex. in l.rescriptum,ff.de pact.& in d.l.aufertur,§.fiscus,ff.de iure fis.& in l.j.C.de pœn.fisca. lib. x. Bart.in l.post contractum,ff.de donat.cum simil. *Qui distinguunt.*

26 ¶SED ET ILLVD in dubium reuocari potest. Quid enim, si condemnatio facta fuit tempore emptoris,ante redemptionem à venditore factam,sed executio facta fuit post redemptionem ipsam:an nihilò minùs pertinebit ad emptorem? Quod magis est. Nam & in illa specie *Quid, si condemnatio facta fuit ante*

tẽpus reuenditionis, sed executio post eam.

duorũ condoctorum, aut aliorum huiusmodi, dici solet, quòd si commodum iurisdictionis spectabat ad priorem titulo oneroso, & tempore illius fuit condemnatio, ad eum res ipsa pertinebit, tametsi tempore secũdi executio facta fuerit: vt per Bal. in l. diuortio, col. vlt. ff. de verb. ob. Si verò ex causa lucratiua, ad secundũ: vti dicit Bar. in l. si susceptores noui C. de suscep. & arca. lib. x. Et eos ita refert & sequitur Alex. in d. l. diuortio, §. si fundum, ad fin. ff. sol. mat. vbi & alia quædam in hoc allegat, quæ tu videre poteris. Et idem dici potest de retractu municipali.

27 *Alia pulchra quæstio.*

¶QVID AVTEM si quis interim dum emptor potitur re, pendente tempore facultatis redimendi quispiam condemnatur in mulctam, nisi quid fecerit intra duos annos: posteà verò ante id tempus venditor aut consanguineus redimit, vtrùm condemnato id non faciẽte intra illud tempus, ea emenda, quam vocamus, spectabit ad emptorẽ, an verò iudicabitur, ac si obuenerit post reuenditionem, quo scilicet tempore ob cessationẽ conditionis mulcta deberi cœpta est. Dic inspici tempus sententiæ, per id quod in simili tradit Bal. in l. j. C. de nundi. quòd in contractu conditionali, quo ad solutionem gabellæ, inspicitur tempus contractus, non conditionis impletæ. quem ita allegat & sequitur Franc. Aret. qui id dicit sing. in l. hæres quandoq;, col. vlt. ff. de acqu. hær. & cõsi. xj. procedendum est, col. j. licet Bal. nõ id mihi dixisse videatur. & de hoc alibi diximus, videlicet suprà tit. præced. §. j. glo. x. in verbo, *dedans l'an*, in viij. q. Sed ex hoc tamen potes intelligere, quòd si eo tempore, quo emptor fruitur re, aliquis sub conditione emerit fundum, ex quo debentur laudimia domino rei emptæ sub pacto reuenditionis, & post reuenditionem conditio impleta fuerit, debentur omnino ea laudimia emptori. At id ex hoc pẽdere videtur, an & quomodo & quando conditio retrotrahitur ad tempus contractus, necne. de quo vide l. qui balneum, & l. qui potior, ff. qui pot. in pig. hab. & vtrobique not. per Doct.

Cui autem dentur laudimia in illo casu.

28 *Quæstio alibi decisa.*

¶ET QVIA HÆC consuetudo loquitur, cùm emptor sponte admittit venditorem offerentem: quid si renuit eum admittere? idcóque in ius vocatur à venditore, & tandem victus est & condemnatus reuendere? à quo tempore fructus restituet, vtrùm à tempore moræ, an consignationis, an denique litis contestatæ? Ego de hac re nuncupatim scripsi suprà eod. §. glos. ij. in verbo, *qui sont escheuz*, num. 4. sed vt ad casum, & seq. & tit. præced. §. xv. glos. ij. in verbo, *depuis la litiscontestation*, num. 15. sed quia hæc nostra, & seq.

29 *Quid si emptor fundũ non coluit eo anno, quo is redimitur.*

¶NEC INTERIM ILLVD omittam, quia hîc dicitur, quòd in vtroque retractu fructus anni ipsius retractus diuiduntur inter venditorem siue consanguineum, & emptorem: quid igitur, si emptor eo anno fundum non coluit, eiúsque rei faciendæ tempus omnino transiit, ita vt nullus fructus eo anno percipi possit? vtrùm emptor teneatur in id quod interest venditoris vel consanguinei fundum fuisse cultum. Vide tex. in l. venditor ex hæreditate, versi. at cùm hæreditas, ff. de hær. vel act. vend. & l. vẽditor, ff. de act. emp. & l. si quod possessor, §. sicut, ff. de pet. hær. & l. si mora, ff. sol. matr. & vbique not. per Doct. præsertim Paul. Castren. in postremo loco, tum post princ. tum col. ij. in ij. oppos. & omnino Bart. in l. si seruum, in princ. ff. de verb. obli. & Bald. in l. traditio, in ix. quæst. C. de act. emp. & Sal. in l. post perfectam, C. de act. emp. & Alex. consil. xxxix. visis scripturis, statim post princ. lib. ij.

30 *Quid, si intempestiuè coluit.*

¶Nec tantùm si non coluit, sed & si ita intempestiuè coluit, vt fundus ex hoc redditus sit deterior, is tenetur: vt de conductore dicitur in l. si merces, §. conductor, ff. locati. & quod per eum text. scribit Feder. Senen. consil. cx. casus talis est, Martinus, in fi. colonum debere fundum colere suo quoque tempore, etiam si eius anni fructus percipere non debeat ex lege locationis. Quod bene notandum est, ne emptor hîc causetur, non se teneri, quòd fundum non coluit, aut non suo tempore coluit, quòd sciret venditorem aut consanguineum redempturum, & ita non percepturum fructus eius anni, saltem integros.

31 *Quid de fructibus syluæ cæduæ.*

¶ET ILLE QVIDEM locus nobis offert aliam hãc dubitationem. Quid enim si in re vẽdita sit sylua cædua, quæ non nisi decimo quoq; anno cæditur ex more regionis: & is annus quo fit reuenditio, qui fortè est primus vel secundus à venditione, est decimus à postrema excisione huius syluæ, ideóq; & hoc anno excidi debet: an emptor habebit fructus eius excisionis pro rata huius anni, quo fit reuẽditio & excisio, an pro rata decẽ annorum tantùm? Et sanè Fed. Senen. d. cons. cx. in casu non admodum absimili, dicit inspiciendum esse vniuersum tẽpus decem illorum, vt scilicet pro vno anno habeantur, per d. l. diuortio, §. quod in anno, ff. sol. ma. vbi est optimus text. ibi, & in pluribus annis idem dici potest, vt in sylua cædua. & eum ad hoc not. omnes Doct. ibi, præsertim Alex. & Ias. qui citant & commẽdant dictum Bal. in l. æde, (ita enim legendum est, non ædem, vt sæpius, ni fallor, admonuimus) col. ij. vers. & quæro quomodo, C. de loca. qui per d. §. quod in anno, intelligit l. ij. C. de iure emphy. quæ priuat emphyteutã cessantem triennio à solutione, vt si vnus fructus sit in quolibet lustro, necesse sit cessare tribus lustris,

quasi

quaſi vnum luſtrũ habeatur pro vno anno. Idq; reputat Iaſ. ſing. vti etiam facit in d. l. ij. col. ij. in iiij. not. de iure emphy. & in Auth. qui tẽ, col. iij. verſi. ſecũdò limita, C. de ſac. ſan. eccl. & Catel. Cotta, memor. emphyteuta priuari, in j. decla. Et vide gloſſ. in l. j. §. cúmque ex ſtipulatu, in verbo, temporis portione, in fi. & ibi Doct. C. de rei vxo. act. & text. in l. ſi ſic, ff. quemad. ſer. amit. atque etiam Nico. Boe. in conſue. Biturig. tit. de conſuet. feud. §. v. poſt medium.

32 ¶ NEC ILLVD QVOQVE omiſerim, quia hîc dicitur, fructus pendẽtes diuidendos inter emptorẽ & venditorem retrahentem pro rata temporis: alibi autẽ diximus emptorẽ reſtituere debere fructus à ſe perceptos ab oblatione, aut (vt alij volunt) conſignatione & depoſitione, vt videre licet ſuprà eo. §. glo. ij. nume. 4. & ſeq. vtrùm igitur ſi emptor non admiſit venditorem volentem retrahere, & lis ſuper hoc orta eſt, an in condemnatione fructuũ debeat haberi ratio temporis præcedentis oblationem, ſiue litem ſuper ea re ortam: an verò integros debeat emptor condemnari reſtituere. Vide quod in ſimili tractauimus ſuprà titu. præcedente, §. xv. glo. ij. in verbo, *depuis la litiſconteſtation*, nume. 21. eodémque vltimo.

Pulchra quæſtio ſuper fructibus.

PAR SA MAIN, PER SEIPSVM, GLO. V.

1 EX HOC IGITVR vides, quòd emptor poſt reuenditionẽ manet in poſſeſsione rei, donec fructus pro rata collegerit. Quamuis de iure potuiſſet videri contrarium: vt de fundo dotali, cuius fructus etiam pro rata temporis diuidũtur, ſcribitur in l. diuortio, in prin. & l. fructus, ff. ſol. mat. & iterum in d. l. diuortio, §. interdum, vbi nihil retinet ex eo fundo dotali, facto diuortio ob fructus pendentes: ſed mulier ei tantùm cauet de ipſis fructibus, pro rata ipſius portione. Niſi tamẽ fructus eſſent maturi tempore diuortij. Tunc enim maritus non tenetur fundum reſtituere, niſi prius collectis fructibus: vt dicit gl. not. ibi, in verbo, reddat, verſic. item quid facto. quam ſequuntur ibi Bart. Bal. qui eam dicit not. Ang. & Iaſ. Et ita hîc fieret, niſi conſuetudo aliter ſtatuiſſet.

An emptor poſt reuẽditionẽ poſsit retinere rem, donec perceperit fructus pro rata.

Et quid ſi fructus ſunt maturi tempore reuenditionis.

SVPPOSE' QV'IL N'EN AIT IOVY PAR AN ET IOVR, LICET PER ANNVM ET DIEM NON POSSEDERIT, GLO. VI.

1 HOC IDEO, quia vtitur acceſsione venditoris ad inducendam præſcriptionem temporis, l. dolia, §. eum qui, ff. de contrah. emp. & l. Pomponius, §. præterea, ff. de acqui. poſſ. & l. ij. §. emptori, ff. pro empt. vbi ita ſcribitur, Emptori tempus venditoris ad vſucapionem procedit. cum aliis concord. adductis à gloſſ. in d. §. eum qui. Et vide quæ ſcripſi ſuprà tit. præced. §. ij. in glo. j. in princ. rurſúmque in fi. eiuſdem tit. in vij q. & quæ dicam infrà, in fi. huius tit. in xxij. quæſt.

Emptor poſt redemptionem poteſt intentare poſſeſſoriũ pro fructibus, licet per annũ nõ poſſederit.

§. VI.

QVAND AVCVN a donné grace de retraict par conuenance, & enicelle grace ou cõuenance n'eſt faicte mention quelle choſe, ou ſomme, on doit payer ou bailler pour ledict retraict, c'eſt à entẽdre que lon doit payer & bailler pour iceluy retraict le ſort & pris contenu au contract[a] de la vendition, auecques les arrierages, qui en ſont eſcheuz & deuz, quand ladicte vendition eſt de rente, comme dict eſt. Et en cas de refuz dudict retraict doit lon conſigner iceux arrierages auecques le ſort. Et auſsi celuy qui faict ledict retraict eſt tenu de payer les loyaux couſtemens[b]. Mais il n'eſt pas tenu de les conſigner.

CVM QVIS alteri rei redimendæ ex pacto facultatem fecerit, nec in pacto expreſſum ſit, quanti ea res debeat redimi, tenebitur retrahens ad ſolutionem ſortis ſiue pretij in contractu venditionis[a] expreſsi, vnà cum reliquijs, quarum ſolutionis dies ceſsit, ſi de penſionis venditione agatur. Debéntque emptore retractum recuſante huiuſmodi reliquiæ conſignari vnà cum ſorte. Atque etiam tenetur retrahens legitimas impenſas refundere; non tamen eas conſignare.[b]

LE SORT ET PRIS CONTENV AV CONTRACT, SORTIS SIVE PRETII IN CONTRACTV VENDITIONIS EXPRESSI, GLO. I.

An vēditor redimens, teneatur reddere pretiū primæ venditionis, an aliud.

1 TRVM ID verum sit de iure, vt scilicet iorelligatur de pretio venditionis, an de iosto rei pretio, an denique de eo, quod ab alio reperiri potest, vide Hier. Cagn. in rep. l. ij. col. vij. io viij. oot. C. de pact. inter emp. & quę scripsimus suprà tit. præce. §. j. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, quæ est glo. xviij. in prio. & iterum boc eo. tit. io §. j. in verbo, *& pour tel pris que accorcé est entre ceux*, quæ est glo. iij. oume. 2.

LES LOYAVX COVSTE ENS, IMPENSAS LEGITIMAS, GLO. II.

An vēditor redimens, teneatur restituere gabellā ab emptore solutam.

1 VID IGITVR, si is soluit gabellam, qoæ fortè ex statuto debetur ratione cootractus emptionis, & quam ipse emptor deber soluere, non vēditor. l. deber, in fi. ff. de ædil. edic. & voluit Bal. in l. si pretium, col. ij. versi. sed nunquid redhibitione facta. C. de ædil. act. cum multis concor. à me adductis suprà tit. omniū nostrarum consuetudioum ij. §. j. qui est omnium eiusdem volu. xiiij. in verbo, *se prennent sur l'achepteur*. Vtrùm veoditor redimens renebitur reddere emptori. Quod oon videtur, cùm id onus ad eum spectet, vt diximus. Ideò nec reperere potest, si soluerit: exēplo eius quod scribitur in l. oeque, ff. de impeo. in reb. dotal. fac. vbi maritus soluto matrimonio, & dote, ad vxorem reuersa, oon potest ab eadem exigere stipendium aut tributum ob dotē ipsam præstitum. Onus enim fructuum hæc impendia suot. Et id videtur tenere Cæpol. in tract. de Simulatione contractuum, in vj. præsumptione, in fi.

De eadem re.

2 ¶ Tu tamē dic cōtrariū, per d. l. debet, in fi. ff. de ædil. edic. vbi si redhibeatur res vēdita, id quod vectigalis nomioe ab emptore datū est, quòd fortè cū res sequeretur, dicitur esse restituendum. Indēnis enim emptor discedere debet. { Quod & ibi apertè declarat Cæp. in d. tract. nu. 2. & 4. vide Bar. in l. vbi purè, §. vlt. ff. ad Treb. } Et hoc satis patet ex iis quæ latè diximus in tit. præc. §. xxix. in gl. ij. quæ est io verbo, *& autres semblables*, vbi etiā disseruimus, verū cōsanguineus retrahēs vi cōsuetudinis teneatur reddere gabellā ab emptore soluiā. Et quāquàm Cæpol. { in d. tract. de Simul. cōtract. } vbi suprà, eam l. deber, ita dicit statuisse, quoniā ibi cōtractus resoluitur culpa vēditoris, qui scilicet rem morbosam vēdidit: secus verò hic esse, vbi res (inquit) resoluitur volūtate vtriusq;: tamē satis est, si emptor io nulla culpa sit, vt indemnis discedere debeat iuxta eam l. { Et facit quod scribit Bart. in l. quantitas, per eum tex. ff. ad leg. Falc. }

An & laudimia.

3 ¶ SED QVID DE laudimiis. Et certè, si ea debētur domino ex huiusmodi veoditiooe, facta eum pacto de reuendendo, interim ante tempus facultatis transactum, ea emptor recuperabit, quemadmodum & gabellam quæ debetur ex contractu, vt diximus. Nam & si consanguineus retrahit, debet etiam restituere eadem laudimia soluta ab emptore. Si autem ea non debentur, sed emptor sua sponte domino soluerit, repetere non poterit, per d. l. debet, ff. de ædil. edict. { vbi Cæpol. expressè dicit per eum tex. quòd vbi res vendita redhibetur vel euincitur, debet emptori restitui non solùm pretium, sed etiam laudimium, quod debetur domino directo, & dicit fortè illum casum non reperiri alibi. }

An laudimia debeantur ex venditione facta cum pacto legis commiss. vel addict. in diem, si venditio resoluatur.

4 ¶ SED DVBIVM est, an debeātur in hoc casu venditionis factæ eum pacto de reoēdeodo, pendēte tempore facultatis, & antequam res vendita fuerit irreuocabiliter facta ipsius emptoris. Et illud quidem planum est, ex venditione facta cum pacto legis commissoriæ vel addictionis in diem, non deberi laudimia, donec venditio pura aut irresolubilis maneat: vt per Pet. Iac. in tit. de act. io rem pro re emphy. quæ cecidit in commissum, col. viij. versi. item si ex pacto. & iterum col. xv. versi. quartò in omni translatione. & Guid. Pap. decis. Delph. xlviij. est etiā aduertendum, cum aliis multis coocor. à me obiter adductis inferius in hac eadem quæstione. & nemo in hoc discordat, quia & huiusmodi pacta io ipso contractu apposita verbis directis ipso iure contractum resoluunt, faciūntque haberi pro infecto. gloss. & Doct. io l. ab emptione, ff. de pact. de qoo oos latè diximus in §. j. huius tit. in verbo, *seront preferés*.

An autem ex vēditione facta cū hoc pacto. Consuetudines de ea re.

5 ¶ SED HIC QVÆRIMVS de nostro pacto reuenditionis. Quod tamen vt clarius Lectores intelligant, & nos de aliis quoqoe pactis resolueotibus transeunter tractabimus. In quo primùm scire debes diuersas esse Galliæ de hac re consuetudines. Nam apud Turonenses, tit. *de rachaptz & uentes*, c. xvj. si facultas redimendi durat ad nouem annos tantùm, noo debētur laudimia tantisper, dum id tempus durat. At si ad prolixius tēpus, aut simpliciter sine præfinitiooe temporis data fuerit hæc facultas, debētur. Et idem propè Cenomanenses, c. clxxviij. & iterum

iterum c.ccclxxij. Andegauenses,c.ccclxij.atque Blesenses,c. lxxxij.atque iterum c.cxvj. vbi id intelligitur,cùm ea facultas apponitur in ipso instrumento venditionis. At apud eosdem Turonenses eiusdem tit.c. xvij. si contractus fuerit,à partibus resolutus ante possessionem rei datam aut acceptam,non debentur laudimia. Apud Melodunenses,c.cxxxj.si facultas redimendi sit ad tempus duorum annorum,aut aliud prolixius,debentur laudimia ex venditione facta cum ea facultate. Et si res fuit redempta intra quinque annos præstitutos in ipso instrumento, non debentur ex redemptione. At c.cxciij.si contrahentes mutuo consensu discedunt à venditione,antequàm venditor sese vendita re abdicarit in manibus patroni clientelaris, non debētur laudimia. Apud Senonenses,c.cxcvij.& c.ccxxxj.si statim post venditionem contrahentes discedunt ab ipso contractu ante traditionem rei,& fidei erga dominū dimissionem in rebus feudalibus, aut antequàm ex loco retractus abeant in rebus censualibus,non debētur laudimia,nisi de venditione confectū fuerit instrumentū. Posteà autē c.ccxxxiij.cùm huiusmodi res censuales venduntur cum pacto de reuendendo,debentur laudimia ex ea venditione: sed cùm posteà intra tempus facultatis redimuntur,nō debētur ex redemptione,nisi in certo casu,vt ibi videre licet. Sed & posteà c.ccxliij.idem statuitur.nisi quòd expressim loquitur de huiusmodi pacto reuendendi intra duos aut tres annos:quasi sentiat si sit longioris temporis,deberi laudimia & ex redemptione quoque. Et sic videtur limitare præcedentē consuetudinē. Apud Trecēses,c.xxxiij. si res fuerit vendita cum pacto redimendi intra tres annos,& intra id tempus redempta fuerit, nulla debentur domino laudimia. Et idē apud Vitriacenses c.xxxuj. At redeundo ad Trecēses, c.lxxvij.si contrahentes post consensum contractui præstitutum sponte discedunt à contractu antequam ab eodem loco discedant,atque etiā antequàm instrumentū venditionis fuerit confectum,nulla debentur laudimia. Apud Carnutenses in certis locis res vendita cum huiusmodi pacto redimendi intra tres aut quinque annos,non est obnoxia laudimiis, donec tempus redimendi durat. In aliis autem locis debentur laudimia ex prima vēditione facta cum huiusmodi pacto simpliciter,non etiam ex redēptione,vt scribitur c.xviij.& c.xxj.& c.xlvij. Idémq; quod in posteriore loco,statuitur apud Aurelianenses,c.lxxvj.& c.cx.quæ loca ita transilit interpres alioquin eruditus,quasi nihil habeant scrupuli. Sed & c.cxiij.si antequàm pretium rei censualis solutum fuerit,partes discedunt, debetur vnum tantùm laudimium. Idémque in hoc postremo apud Dunenses,c.xliij. Sed & apud Aruernienses,tit.xvj.qui est, *des achaptz,lotz & uentes*, c. xj. Si res redimatur ex pacto redimēdi in cōtractu apposito,debentur laudimia ex priore venditione,non ex reuenditione. At si id pactum fuerit appositum ex interuallo,debētur ex vtraque. Apud Borbonienses,c.ccccxcvij.si emptor ante apprehensam possessionem rei venditæ,discedit ab emptione,ex causa rationabili,puta quia imminet euictio,aut alia simili, non debentur laudimia. At si sine causa rationabili,sed sponte,& ex mera voluntate contrahentiū discedunt, debentur. Et c.ccccvj.si res redimatur ex pacto reuendendi in cōtractu apposito, aut posteà prorogato intra primū tempus,non debentur laudimia ex redemptione,sed tantùm ex priori venditione. Quòd si redemptio fiat post tempus appositum in contractu, aut ex pacto non in ipso contractu apposito,sed ex interuallo,debentur laudimia ex vtraque. Apud Sanctones Angeriacos,c.xxix.ex venditione facta cum reuendendi pacto debētur laudimia:nec aliquid dicitur de reuenditione. Apud Burdigalenses,c.xcvj.si pactū redimēdi durat tantùm quinquennium, re redempta intra id tempus,non debentur laudimia,ex ea venditione:non redempta, debētur. Si verò excedat id tempus,statim debentur laudimia ex vēditione,ex redemptione autem non debentur. At quod in initio dictum est,intelligitur cùm id pactum appositum est in eodem contractu:quòd si seorsum factum est,statim debentur laudimia ex ea venditione. Apud Valesienses,tit.j.§.xvij.confestim quàm venditio facta fuerit,laudimia debentur domino,etiam si contrahentes posteaquàm ad alium locum diuerterint,sua sponte à contractu discesserint.

6 ¶ Nunc tempus est,vt & nostrorum legum interpretum sententias in hanc rem afferamus, & tandem quid de ea sentiamus,proferamus. Primùm igitur,si contractus rescinditur, aut ab eo disceditur,quia ab initio nullus erat,aut retro & ab initio nullus fuisse fingitur:& tunc non debentur laudimia:nec gabella,quam vocant,ex eo contractu. Bal.in l.vlt.§.sed quia nostra, col. j.versic.quærit hîc,& ibi quoque Alberi.in versic.item adducitur,vbi loquitur de retractu municipali. Ioan.Fab. in verbo,irritum. Pau.Cast.col.ij.versic.sed tunc quid addit. & Corne. col. vlt.C.commu.de leg.idem Fab.in l.j.C.quan.lic.ab emp.disce.vbi dicit,quòd si contractus iudicetur nullus ex aliqua præcedenti causa,ex eo non debentur laudimia.cum aliis multis concordantiis à me adductis suprà tit.præced.§.j.gl.ij.in verbo, *a uendu*, nume.7. sed alia tantùm. & vix comperies,qui huic sententiæ aduersetur. De eadem re.

7 ¶ Aut verò ab initio valet contractus,qui posteà dissoluitur,vel rescinditur, & hîc est magnus nostrorum conflictus,vtrùm debeantur laudimia ex prima venditione,quæ dissoluta est, & an ex dissolutione quoque? Petr.Iacob.in tit.de actione in rem pro re emphyteutica,col.xv,versic. De eadem re.

secus

ſecus in pacto redemptionis, dicit quòd licet ex retranſlatione, quæ fit ex pacto legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem, non debeantur laudimia, cùm ipſo iure fiat, vt etiam ſuprà ex eodem diximus: tamen ſecus in ea quæ fit ex pacto reuenditionis, quia ea non fit ipſo iure. Sed fortè (inquit) tunc non poterit dominus rem retinere eodem pretio, ſi cùm illud pactum ei denunciaretur, non reclamauit, & nihil aliud dicit.

8 De eadem re. ¶ Albe. poſt Gul. Cu. in l. ab emptione, col. iij. ff. de pact. Quid (ait) ſi emphyteuta vẽdidit rem, & poſteà fuit reſolutus contractus: nunquid dominus debet habere pro reuocatione, tanquam pro duabus venditionibus: an tanquam pro vna, quinquageſimam partem pretij, ſecundùm l. vlt. C. de iure emphy. Et videtur, quòd pro duabus: quia quando emphyteuta vendit, ſtatim eſt domino ius quæſitum: & quando poſteà retraditur, videtur alia alienatio: arg. l. ſi duobus, ff. de diuer. & temp. præſcr. & l. ij. §. ſi ſub conditione, & §. ſi in diem, ff. pro emp. & l. ſerui nomine, ff. de vſucap. Ergo & pro illa ſecunda debet habere. In contrariũ videtur quòd pro nulla vẽditio debeat haberi, quia contractus videtur, ac ſi nũquàm fuiſſet celebratus: vt hac l. verſi. nec quicquã intereſt, & l. j. & ij. C. quã. lic. ab emp. diſce. Quòd debet habere ſemel tantùm, ſcilicet cùm reuertitur ad venditorem, eſt arg. l. ſancimus, C. de Conſul. lib. xij. Ipſe autem Gul. dicit: aut reſoluitur venditio ex cõuentione facta ab initio in ipſo cõtractu: & tunc nihil habet dominus, quia non videtur mera alienatio, cùm ille non habeat irreuocabiliter. l. in diem, ff. de aqua plu. arc. Imò niſi faciat, quod actũ eſt in vẽditione, poteſt cõueniri ex prima cõuentione, quæ præcedit ius domini. ergo ipſe dominus nihil debet habere, ar. l. lex vectigali, ff. de pig. & l. cùm poſt, §. patrona, ff. de iure dot. & l. qui res, circa prin. ff. de ſol. Imò ſi dominus recepiſſet, reddere teneretur: quia recepit ob cauſam, quæ ceſſat. l. j. & l. uij. §. ſi liber, ff. de cõdi. cau. dat. & argu. l. ex hoc edicto, §. pen. & vlt. ff. de ali. iud. mu. cau. fac. & l. ſi vnus, §. quod in ſpecie, ff. de pac. & l. cùm pater, §. fidei, ff. de leg. ij. & l. cùm quis, §. j. ff. de dot. præleg. Si autẽ cõuentio reſoluẽdi fuit facta poſt cõtractũ celebratũ, tunc aut cõuentio fit poſt rem traditam, & dominus debet habere duplicẽ, quia primus cõtractus fuit perfectus. l. ij. C. de donat. quæ ſub mod. & d. l. cùm pater, §. rogo, & §. fidei, ff. de leg. ij. Item de ſecunda reſolutione, quia fit ex noua cauſa, & agitur de noua alienatione, ergo duplices debet habere: arg. l. ſi à me, ff. ad l. Fal. & hoc probat expreſſè hæc l. in fi. Et ita poteſt intelligi d. l. ſi duobus, ff. de diuer. & temp. præſcrip. Si autem cõuentio facta fuit ante traditionẽ, tunc quia non agitur de noua alienatione facienda, ſed de prima diſſoluenda, dominus non habebit niſi ſemel, arg. l. ſi pro fundo, C. de tranſact. Hæc Albert. propè ad verbum, poſt Gul. Cu. quem etiam ſequi videtur, dum ſimpliciter ad illum remittit, Iaſ. in l. vlt. col. xiij. verſi. vndecimò quæro, C. de iure emphy.

9 De eadem re. ¶ Bal. autem in ea ipſa l. ab emptione, col. vlt. quærit (ait) hìc Gul. ſi ratione contractus debet aliquid ſolui domino, vtrùm fient duæ ſolutiones, quãdo primùm celebratur cõtractus, & poſteà reſoluitur, vel cõſenſu partium caſſatur? Reſpondet ipſe, quòd aut reſoluitur ipſo iure per pactum appoſitum ab initio, & tunc nihil debetur domino, quia fingitur non contractum. l. commiſſoriæ, C. de pact. inter emp. cum fi. Ex hócque not. Gul. quòd ſi emphyteuta vendit rem emphyteuticam, irrequiſito domino, appoſito pacto legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem, & ex illis pactis contractus reſoluitur, non cadit emphyteuta iure ſuo, nec aliquod ius quæritur domino. Si verò iſtud pactum reſolutiuum non apponitur à principio, ſed poſteà: & tunc quidem aut re integra apponitur, & debetur domino vna præſtatio, ratione cõtractus, ex quo erat ei ius quæſitum: arg. l. vlt. ff. de pact. non autem debetur ratione diſtractus. Et ex hoc not. quòd debetur gabella fiſco, licet poſteà contractus cancelletur de partium voluntate. Tertius caſus eſt, quãdo res non eſt integra: & tunc facienda eſt differentia in forma verborũ. Aut enim ſunt concepta per modum nouæ obligationis: & tunc ratione contractuum debẽtur duæ præſtationes vel gabellæ, vt hac l. §. illud. Aut per modum reſolutiuum, & tunc non debetur niſi vna: vt hac l. verſi. Ariſtoni, & verſi. nec quicquam. & prætereà dicit facere d. l. ſi duobus, & d. l. ſi à me, & d. l. ſancimus. Et eadem propè repetit in addit. illius legis.

10 De eadem re. ¶ Sed & Ang. ibi, col. j. dicit in hac re inſpiciendam eſſe formam verborum: quia aut ſunt ordinata ad veram reſolutionem, & tunc quia nunquam oritur actio, nec per eam initur nouus contractus, vt ibi dicitur, non debet de huiuſmodi reſolutione ſolui gabella, aut laudimium, ex ſtatuto diſponente ex quolibet contractu ſolui debere. Si autem forma ſit ordinata ad obligandum, aut retradendum, tunc dicitur quòd ex ea non agitur, niſi ſit talis, quòd per eam nouus contractus intelligatur celebratus, & tunc de iſto nouo contractu ſoluetur iterum gabella, ſiue laudimium. Hæc ille ſatis obſcurè. At Pau. Caſtr. ibi multò obſcurius: Pactum (inquit) reſolutiuum, per quod agitur, vt contractus habeatur pro infecto, eſt maioris potentiæ, quàm pactum de non petendo: non tamen habet locum in contractibus, qui ſolo conſenſu contrahuntur, & quando omnia ſunt integra vel ſponte reintegrata. Item iſtud pactum reſolutiuum poteſt fieri,

vel

vel incontinenti, antequàm partes diuertant ad alios actus: & tunc facit videri contractum non fuisse celebratum, ex quo partes non habuerunt pro facto & absoluto. l. contractus, C. de fi. instru. & arg. l. si ita quis, ff. de leg. j. Potest etiã fieri ex interuallo, & tunc aut ex pacto facto tempore contractus, puta legis commissoriæ, vel addictionis in diem, & idem. Aut non fuit actum tempore contractus, sed fit ex nouo consensu, & tunc fingitur nunquàm fuisse factũ, sed perinde ac si factum non fuisset, resoluitur, & sic vt ex nunc: sed in præcedentibus casibus, vt ex tũc. Sicut quando ex post facto legatum adimitur, quia non fingitur non relictum, sed dicitur adẽptum: vt d. l. si ita quis, & l. j. ff. de his quæ in test. del. Et ista (inquit) sunt magni effectus. Primò enim si quæritur, an debeat solui gabella, quæ ex forma statuti soluitur pro contractibus. Nam in primis casibus quando fingitur non fuisse factus, nulla gabella soluetur, sed in vltimo casu soluetur de primo contractu, à quo partes non potuerunt recedere in præiudicium fisci, cui ius erat quæsitum, d. l. vlt. eo. tit. De resolutione verò non soluitur, quia non est contractus, sed distractus: nisi fiat per modum noui cõtractus, quod posset procedere, si fuisset processum ad traditionem rei venditæ, & posteà agitur, vt retradatur & reuendatur venditori pro eodem pretio, quod adhuc solutum non erat. Nam tunc soluetur tam de primo, quàm secundo, secundum Gul. & Ang. vnde sunt verba diligenter inspicienda, an sonẽt in nouum contractum, an verò in resolutionẽ primi. Et postea eadem dicit obseruanda, cùm quærimus, an qui vendidit & posteà resoluit, cadat re. Et an etiam si id fecerit cõsensu domini, debeat soluere laudimium semel, an bis, an verò omnino non soluere Hactenus ille, cuius, ni fallor, hic sensus est, Quòd si fiat resolutio contractus (quam is appellat pactum resolutiuum) antequàm partes diuertant ad alios actus nulla laudimia debentur domino. Idem si ea fiat ex pacto legis cõmissoriæ, vel addictionis in diem apposito tempore contractus. Quòd si factum sit in pactũ ex interuallo, & ex eo resolutio facta sit, perinde est ac si id pactum factũ non fuerit. Id est, erit tanquam, si resolutio facta fuerit ex interuallo, sine pacto præcedente. Ideò ex primo contractu debetur laudimium: ex resolutione autem ipsius non debetur, cùm sit distractus, in quo non habet locum statutum loquens de cõtractu: nisi si huiusmodi resolutio fieret per modũ noui contractus, id est, nisi fieret tanquã alia vẽditio, non tanquam resolutio prioris: tunc enim de vtraq; deberetur laudimiũ, si fuerit processum ad traditionẽ ex priori, ideóque opus est retraditione. Ex quibus etiam potes intelligere, atq; etiã ex iis, quæ suprà ex aliis diximus, inspiciendã esse verborum formam.

11 ¶ Ex iis autem quæ dicta sunt, vides, quòd si contractu perfecto contrahentes posteà eidem renuntiant, non nocet fisco siue gabellariis, quin eis gabella debeatur, quæ ex contractu solui iubetur. & idem quoque voluit Bal. in l. si constante, col. ij. per illum tex. C. de donat. ante nup. & Ang. in §. quia verò, l. j. in fi. in Auth. de nup. per tex. ibi, iuncta l. si constante, In fi. ff. solu. matri. & idem Ange. in l. acta, paulò ante fi. & ibi quoque Imo. & Alex. col. ij. ff. de re iudi. idem Alex. in l. in insulam, §. vlti. ff. sol. matri. Barb. consi. xliij. sempiterna, col. j. lib. ij. & Firmia. in tract. gabel. in iij. parte viij. partis princip. quæst. xiiij. vbi id intelligit post Ang. & Alexan. in l. iurisgentium, §. adeò, ff. de pact. nisi incontinenti recessum sit, id est, antequàm partes ad alium actum diuerterint, & Philip. Deci. in l. petens, col. ij. C. de pact. & Iaco. à S. Georg. in d. §. adeò, in vtraque lect. vbi id intelligit vt diximus, & omnes vbique, vix enim reperies, qui sint diuersæ sententiæ, præter Rom. consi. lxxviij. licet communi iure, in fi. & Barb. sibi contrarium consil. xiiij. clementissimi, col. j. lib. iiij. Allegat autem Rom. ad illam suam sententiam Cyn. & Bal. in l. vlti. §. sed quia nostra, C. commu. de leg. qui id nõ dicunt. Sed vt istos missos faciamus, idem de laudimiis, & aliis huiusmodi iuribus, vt scilicet debeantur, etiam si partes à contractu discedant, voluit Iac. à S. Georg. in tract. de oper. col. ix. versi. habent etiam: vbi hoc intelligit, nisi incontinenti, id est, antequam ad extraneos actus diuertant, discesserint, & Steph. Bertr. consi. cxcix. viso casu, lib. j. vbi id intelligit, etiam si ante traditionem rei venditæ partes discesserint à cõtractu, & Ferro. in consuet. Burdig. tit. de feudis. §. xv. vbi etiam intelligit, nisi incontinẽti discesserint. De quo tamen, quantùm ad id, vide quæ dicam versi. seq. De eodem.

12 ¶ Nam vt ad alios veniamus, Ioan. Fab. in §. j. Instit. de empt. & vendi. de hac re cæterorum obscurissimè loquutus est, sed ni fallor, ea est ipsius sententia, deberi domino laudimia ex venditione, etiam secuta redemptione, siue reuenditione ex pacto apposito in contractu, nisi ex consuetudine ipsa laudimia deberentur ob nouam inuestituram. Nam tunc si nondum interuenit inuestitura, & partes discesserunt à contractu ante traditionem, non debentur laudimia. Et idem, quantùm ad vltimum, propemodum voluit ipse Faber in l. j. C. quando lic. ab emp. disce. cùm dicit, quòd si contrahentes discedunt à contractu re integra, dominus nõ habet laudimia: secus si rem semel tradiderit, per c. j. tit. quid iuris si post ali. & l. j. §. si rem, ff. deposi. At Sal. in d. l. j. col. ij. hæc infit: Quærit glo. quando res fuit tradita, quæ ex conuentione de discedendo retradi debet, an emptor debeat eodem pretio reuendere: & dicit quidem quòd sic, & malè, quia tunc essent duæ emptiones, & non vna resoluta. Quod not. quia primo casu duæ gabellæ soluerentur De eodem.

soluerentur, secundo non. Et eum refert ad verbum Ang. Aret. in §. ult. col. ij. versi. quid si fuit, Instit. quib. mod. tol. oblig. nisi quòd post ea verba, eodem pretio reuendere, hæc addit, vel simpliciter, retrodare: & nihil aliud. & ita eum sequitur. Ang. autem Perus. in ea ipsa l. j. dicit per gl. penul. eius l. quòd si vendo rem, & trado tibi, & incontinenti rem mihi reuendis, sunt duo contractus, & secundus resoluit primum, & de vtroque debetur gabella, ex forma statuti disponentis de quolibet contractu solui gabellam. Posteà subiungit formam practicandi resolutionem contractus, quando res non est integra, scilicet quòd contrahentes agant, quòd contractus resoluatur, & ille cui facta est traditio, rem retradat, quo facto contractus resoluitur nudo cõsensu: & ista resolutio non est nouus contractus. & ita dicit tenere glo. ibi. Ideóque inquit de ista resolutione non soluitur gabella ex dicto statuto. Sed an saltem soluatur pro contractu resoluto? videtur quòd non, ex quo resoluitur ipso iure. & dicit glo. contrarium esse verius, quia negari non potest, contractum fuisse perfectum, & statim publicano ius fuisse acquisitum, quod absque eius facto tolli non potest. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur.

13 ¶ Cæterùm Pau. Cast. eodẽ in loco, primùm quidem, col. j. hæc dicit: Operatur consensus resolutiuus, qui fit re integra, vt omnis obligatio, tam naturalis, quàm ciuilis orta ex contractu, ipso iure resoluatur. Et id speciale est in pacto resolutiuo contractus, qui solo consensu fuit celebratus. Et hoc verum est, etiam si ex interuallo post primũ contractũ interuẽnit. Cùm enim fit super substantialibus contractus, dicitur inesse, etiam si ex interuallo fiat. l. iurisgẽtium, §. adeò, ff. de pact. non sic in aliis: vt in eadem l. §. quinimo. Et nota, quòd non solùm resoluto consensu resoluitur contractus, re integra: sed etiam reformatur, quando super substantialibus fit, vnde si vendidi rem decem, & posteà re integra agimus, quòd sit vendita duodecim, censetur venditio reformata. & perinde habetur, ac si fuisset à principio facta pro duodecim: nec erit nouus contractus, sed idem tamen reformatur: ideò non soluitur noua gabella ex statuto disponente, vt de quolibet contractu soluatur gabella, vt est Bononiæ, sed vna tantùm, etiam si ex interuallo facta sit, vt in d. §. adeò. De quo dic vt per Barto. ibi, cuius dicta & nos statim recensebimus. Sed vt antè redeamus ad Pau. is rursus in eadem l. j. colum. ij. nota (inquit) istam glo. quòd hæc resolutio non dicitur nouus contractus, sed resolutio primi contractus. Ergo si statutum disponit, vt de quolibet contractu soluatur gabella, non soluetur de ista resolutione. Sed an soluetur de primo contractu resoluto, videtur quòd non: quoniam habetur pro non facto. Contrarium dic, quia re vera fuit factus, & sic statim fuit acquisitum ius fisco. Quod ergo posteà partes agunt, non facit vt habeatur pro non facto in præiudicium ipsius, sed quantùm ad ipsos contrahentes. Et hoc si resoluitur ex causa voluntaria, quæ retro non trahitur. l. vlti. ff. quæ res pign. oblig. non poss. & l. j. ff. qui potior. in pign. habean. Secus si ex causa, quæ retro fingit, vt si fuisset contractus celebratus sub conditione, quæ posteà non extitisset: nam haberetur pro non facto, etiam quantùm ad fiscum, vt ex eo non debeat solui gabella. arg. l. potior, & l. qui balneum, ff qui pot. in pign. hab. Hæc ibi.

De eodem.

14 ¶ Igitur vt veniam ad Bart. in d. l. iurisgentium, §. adeò, hæc sunt eius verba: Quæro pro declaratione huius §. vtrùm sit verum, quòd per pactum appositum circa substantialia contractus, primus contractus renouatus videtur. glo. in l. pacta, ff. de contrah. empt. dicit quòd sic, si fiat ex interuallo: secus si incontinenti. arg. l. nam ad ea, ff. de condi. & demonstr. Gul. contradicit, quia distinctio l. nam ad ea, habet locum in testatore tantùm, ex cuius voluntate tota dispositio pendet: secus in contractibus. Hoc placet alia ratione, quia super eodem non possunt concurrere duæ emptiones validæ. l. si id, quod. ff. de rescind. vendit. Et ideò (inquit) circa hunc articulum dicas, aut pactum secundò apponitur cum vno ex pluribus, aut cum eodem. Primo casu pro parte tantùm receditur, nec contractus in totum renouatur, vt hîc in versic. sed cùm duo. Secundo casu, aut verba non sunt apta ad renouationem contractus: verbi gratia, rem quam tibi vendidi pro decem, volo quòd emptam habeas prima emptione, & remitto vel do tibi decem, & nõ videtur renouatus contractus. Aut verba sunt apta ad renouationem contractus, vel sunt ambigua, quia possunt trahi ad vtrunque: & videtur renouatus contractus: vt hîc, & d. l. pacta, versic. Paulus. ita videtur tenere gloss. & tex. innuit infrà eod. in l. si vnus, §. pactus, versicu. quòd si non in totum. & ista sunt vtilia, vt scias, ex quo contractu agatur, & ex quo debet solui gabella, vtrùm fuerit vna venditio, an plures.

De eadem re.

15 ¶ Ange. quoque in d. §. adeò, col. j. scribit, quòd id quod dicitur contractus bonæ fidei, vt nudo consensu contrahuntur, ita dissoluũtur, verum est in præiudicium ipsorum contrahentium, non etiam tertij, cui esset ius quæsitum ex primo contractu. l. in insulam, in fi. & l. si mulier, coniuncta gloss. ff. solu. matrimo. & l. stipulatio de dote reddenda, ff. de iure dot. Et ideò si de contractu debet solui gabella, vt est in ciuitate Perusij, licet re integra contrahentes discedant, nihilò minùs debet solui gabella. & facit optimè l. j. §. si rẽ, ff. deposi & id dicit satis esse de mente

De eodem.

Gul.

Gul.ibi. Sed & Paul.Castren.in eodem loco idem dicit,nisi quòd nõ loquitur de re integra,vt Angelus,intelligitq; quando ex interuallo discedunt à contractu. Sed si antequàm diuerterent ad alios actus,discesserunt,secus:quia tunc contractus nõ videretur fuisse celebratus,cùm eum non habuerunt pro perfecto,argu.l.si ita scriptum,ff.de leg.j.& l.j.post medium,ff.de his quæ in testa.delen. & l. contractus. C. de fide instru. Et hoc ibi omnino sequitur Alex.nisi quòd loco eius,quod dicit Paul.antequàm partes diuerterent,ipse Alexand. dicit incontinenti : quod quidem,incontinenti,negat intelligi antequàm partes diuerterent,sed prout not.Docto.in l.in bonæ fidei,C.de pact.Verùm Iacob.à S.Geor.in tractatu de Roydis siue operis,nu.38. & duobus sequentibus,simpliciter sequitur Paul.Castr.vbi suprà.

16 ¶Et vt ad cæteros pergamus,Bal.in l.si prædium,col.ij.versicu sed nunquid redhibitione,C. de ædil.acti.dicit,quòd si contractus fuerit redhibitus,non tenetur fiscus reddere gabellã, quam pro eo accepit,sed tenetur venditor eam restituere emptori,qui eã soluit,per l.debet,ff.de ædil. edict.At Angel.in dicta l.si prædium,è diametro tenet cõtrarium,nempe emptorem ipsum hoc casu recuperare vectigal siue gabellam,quam soluit ex contractu posteà redhibito.& eũ sequitur Firmia.in tracta.gabel.in prima parte viij.partis princi.in vij.quæstio. Nisi hos intelligas vti puto intelligendos secundum decisi.ipsius Bal.vt scilicet emptor possit recuperare vectigal siue gabellam à venditore,nõ à fisco siue domino.De quo etiam videbis plenissimè per Steph.Bertrand.consi.ccxj.punctus quæstionis,lib iiij.Sed redeũdo ad Bal.is in l.quid ergo,§.contrariũ, in fin.ff.de contra.iudici.tutel.dicit,quòd si de quolibet contractu debet solui gabella, soluitur etiã de refutationibus,quæ fiunt per pactum:secus si per solutionem.& sequitur Barba.in l.si ita stipulatio,col.j.ff.de verbo.obliga.& Iorda.Bri.in repet.cap. Romana,§.contrahentes, col. secunda,in fine,de foro compet.lib.vj.Firmia.in eodem tracta.gabel.in quinta parte principa. in quinta quæst.versiculo,de cõtractu verò.Sed nos de hoc latius diximus in nostris Legibus connubialibus,in verbo,*contracter*,in prima quæstione.Et vt redeamus ad Bald.is consil.cccexv. illa solennitas,libro secundo.dicit,quòd si tempor cõtractus fuit actum de eo resoluendo, resolutio,quæ fit posteà,non est propriè resolutio,sed executio ipsius cõtractus,per l.iij.§. si ab igno to,ff.de manumiss.& l.j.in fine,ff.de reb.eorum.Idem consi. clxiiij.maritus,lib.v.in ea est sententia,vt quandiu res vendita,aut data in solutum,lui potest ex pacto opposito in contractu,nõ debeatur gabella,quæ ex statuto iubetur solui ob contractum:cùm non sit pleno iure translata. l. cum manu fata.§.nemo,ff.de contrahen.emptio. De eodem.

17 ¶Hæc ex Bal.Ang.autem in l.si hominẽ,ff.de vsucap.dicit,quòd redhibitio non est noua venditio,siue ea fiat ratione morbi,siue ratione pacti resolutiui appositi in contractu.Ideóque de hac redhibitione nõ soluitur noua gabella ex statuto iubente solui gabellam ex qualibet venditione.Et idem,si fuerit appositũ pactum legis commissoriæ,vel addictionis in diem,vel translationis dominij ipso iure.Et eũ nuncupatim sequitur Ioan.Plat.in l.sancimus,col.j.C.de cõsul. lib. xij.Sed,vt vides,ij loquuntur de redhibitione,aut alia resolutione,vt scilicet ex ea, gabella non debeatur,nihil autem dicunt de priori venditione.Similiter Masuer.titu.de empti.§. item in casu,dicit,quòd venditor redimens ex pacto redimendi, non tenetur soluere ventas:quia non est propriè venditio,sed resolutio venditionis ex causa præcedentis contractus:vt dicit no. à Cy.in l.vl.C.com.de lega.Secus,quãdo fit resolutio ex mera voluntate emptoris,vt fit quando vir recipit dotem æstimatã loco pretij,& habet electionẽ restituendi rem vel æstimationem,quia hoc casu & aliis similibus,quibus nõ fit resolutio de necessitate,sed de volũtate emptoris,ventæ debentur pro vtroq; contractu.arg.l.si res distracta,ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.& l.lex vectigali,ff.de pig.& quod no.Bar.in l.in cõcedendo,ff.de aqua plu.arcen.voluit allegare in l. in diem, eod.titu.At vt vides etiã Masuer.non aperit,an ex primo illo cõtractu,cùm scilicet aliquid venditur cũ huiusmodi pacto,& posteà retrahitur,debeantur ventæ. Sed idem apertiùs declarat in titu.de locat.§.ij.nempe ventas ipsas statim deberi pro prima illa venditione:pro secunda autẽ, videlicet cùm res redimitur,secus:quia ea est resolutiua,& fingitur retro res non fuisse vẽdita. d.l.vlt.§.sed quia nostra,C.com.de legat.& hoc (inquit) verũ est, si pactũ resolutiuũ fuerit appositũ in eodẽ contractu:quia tunc censetur esse pars cõtractus,& nõ erat venditor aliàs vẽditurus.Idem,si fiat incontinenti post contractũ,licet in alio instrumento,vt solet fieri,quia quæ incontinenti fiunt,inesse videntur,l.lecta,ff.si cer.peta.& præsumitur præcogitatum.Hæc ille. De eadem re.

18 ¶Extat responsum Panormi.consi.lxix.videtur primò dicendum,lib.j. quòd si ex statuto debeatur gabella ex secũdo decreto,& is qui passus est secundum decretum, obtulerit debitum creditori intra annũ,& ita bona sua recuperauerit,secũdum l.vlt.C.de iure dom.impet.& no. à Bar. in l.si finita.§.Iulianus,ff.de dam.infect.nõ debetur gabella ex huiusmodi secundo decreto. Et idem etiam dicit,si ab ipso secũdo decreto fuerit appellatum, & partes super appellatione compromiserint in arbitros,qui id decretum infirmauerint. & adhuc multa allegat, quæ ibi videre De eadem re.

poteris.& sequitur Alcia.in l.cepisse,ff.de verborum obligationibus.Paul.autem Castrẽ.in l.j.colum.j.C.de.pact.inter empto.dicit,quòd si contractus resoluitur ex pacto legis commissoriȩ, non debetur gabella,quæ à statuto iubetur solui de quolibet cõtractu.Si verò resoluitur ex pacto de reuendendo,debetur gabella etiam ex reuẽditione,quia est nouus cõtractus, vt dicit nota.à glo.in d.l.j.C.quan.lic.ab empti.disced.Idem Paul.in l.Pomponius,§.j.per tex.ibi,in versiculo,prætereà,ff.de acquiren.posses.dicit quòd resolutio cõtractus nó tribuit titulum, nec potest dici nouus contractus.Ideò si ex statuto debet solui gabella ex cõtractu,non soluitur ex resolutione contractus. Quod intelligit,cùm ea resolutio fit ex causa de præterito,vt ibi:secus, si fieret ex noua causa:quia tũc ne fiat fraus legi,debet solui gabella.& Franc.Atet.ibi col.j.in iij.not.dicit se credere id verũ esse, si esset aliqua cõiectura fraudis:aliàs id non videtur dicẽdum.& contrariũ(inquit)expresè tenet Bar.in d.l.ab emptione,ff.de pact.& in d.l.j.C. quan.lic. ab empti.disce.Denique idem Paul.cons.lxxiiij.in causa mota,col.iij.versiculo,sed in nostro casu, li.ij.in ea est sententia, vt si res vendita fuerit etiã ex interuallo retranslata in venditorem, non per viam noui contractus,aut nouæ venditionis,sed per viam distractus, siue resolutionis veteris contractus,non debetur de huiusmodi resolutione gabella , quæ debetur de venditione ex forma statuti,per tex.glos.& Bal.in d.l.j.C.quan.lic.ab emp.disce.

19 *De eadem re.* ¶Nec tandem omittemus,quæ scripsit Ioan.Berberius, consuetudinum Gallicarũ peritissimus in viatorio iuris,titu.de locat.col.penul.versi.vltimò ad breuem.Cùm quæritur(inquit)ex quibus alienationibus debeatur laudimium,distinguendũ est:quia aut alienatio fit conditionaliter aut purè.Si conditionaliter,& tunc aut conditio impedit dominij trãslationem, aut retractat. Primo casu non debetur laudimiũ,quia non est vera alienatio:per no.in l.si hominem,ff.de vsu cap.& in l.vbi autem,ff.de in diem addict. Secũdo casu,quando cõditio retractat iã translatũ, debetur laudimiũ:per not.in l.quoties,quæ est ij.eo.titu.& per totũ,ff.de leg.commis.& l.ij. & iij.C.de pact.int.empt.Hæc ille:qui dum allegat d.l.ij.quæ loquitur de hoc nostro pacto,vt plerique omnes intelligant,satis declarat intelligere se , deberi laudimia ex venditione facta cum hoc pacto, etiam si vi illius venditio retractetur,atque etiam si conditionalis esset hæc vẽditio, de quo satis diximus suprà eod.tit.§.ij nu.72.ad decimumseptimum,& aliis seq. Postremò Carol.Molen.in consuetud.Parisi.titu.j.§.xiij.gloss.v.in ij.q.hanc rem copiosissimè disputat.& in summa,hæc est illius sententia,vt si incontinenti nulla aliorũ actuum interpositione cõtrahentes discedãt,etiam re verè tradita,nullus sit locus laudimiis vel iuri retentionis.Sed nec si discedant ex interuallo,re nondum verè tradita,etiam si fictè tradita fuerit , nisi dominus præuenerit,aut incœperit suo iure vti:quod quãdo dicatur fieri declarat ibi nu.19.& seq.Sed & idẽ eius modi titu.§.xxij in ij.iij.& iiij.quæst.alia multa dicit,quæ tu videre poteris. Multa quoque Do. Boër.deci.clxxxij.& per suprà dicta,quem videre poteris:vix enim intelligo eius sententiam.

20 *Decisio quæstionis principalis.* ¶Hactenus Doct.sententias sigillatim recensuimus:nunc tẽpus est,vt summatim dicamus,quid de his & nos sentiamus.Et certè si ab emptione disceditur, quia ab initio cõtractus nullus erat, non debentur laudimia:de quo vltra suprà dicta,vide quæ scripsimus suprà titu.præced.§.j. gl.ij.in verbo,*a vendu*,nu.7.sed alia tantùm,& sequen.Idem, si contractus resoluitur ex pacto legis commissoriæ,vel addictionis in diem,verbis directis in cõtractu,vel incõtinenti pòst apposito. Pro quo etiã vide quæ diximus suprà hoc eod.titu.§.j.glo.vij.in verbo,*feront preferés*,num.3.4.5.16.&17.Si autem soluitur ex pacto de reuẽdendo,etiã in ipso contractu apposito, vel cõfestim pòst,vt inesse videatur:& tunc debentur laudimia ex prima venditione,vt quæ pura fuerit, non obstante eo pacto,ob eámq; emptor lucratur fructus,potestq; rem alteri cedere, & dominium transferre. Nó etiam ex reuenditione, vt etiam vltra prædictos respondit Stephanus Bertrand. consi.xlv.pridem de anno,in ij.dubio,li.j.vbi & id dicit voluisse Belugam in l.vbi autẽ,§.sed & Marcellus,ff.de in diem addictio.& idem quoque voluit Ferro.in cõsuetudine Burdigal.tit. de feud.cap.xvj.post princi.& Carol.Molend.in consuetud.Parisien.titu.j.§.xxiij.nu.26.Pro quo etiam vide vltra superiora,quæ scripsimus suprà hoc titu.§.ij.in glo.j.nume.34.& hanc partem.& multis sequentibus in tota ea quæstione.Si tamen id pactum esset appositũ in contractu verbis directis,nonnihil dubij esset,ex iis quæ diximus suprà,d.§.j.glos.vij.num.14.15.16. Verùm ex reuenditione non debentur laudimia,vt quæ sit sequela prioris contractus.Si autem disceditur à venditione ex eo pacto apposito ex internallo, aut etiam sine eo pacto,tũc debentur duplicia laudimia:vna scilicet ex priori venditione,altera ex reuenditione. Hîc enim sunt duplices venditiones & contractus.Et hæc quidẽ,cùm statutum disponit laudimia deberi ex vẽditione,siue ex contractu.Si autẽ statuat deberi ex alienatione,tunc si partes discedant à contractu ante rei traditionẽ,& sic nondũ translato dominio tũc nulla debẽtur laudimia:ex iis quæ vltra superiora diximus,suprà titu.præced.§.j.glo.ij.nu.43.quid autem si quis vendidit,& multis seq.

An vendi- 21 ¶QVID SI emptor soluit debita fiscalia,antè cõtracta à debitore,aut cẽsus siue vectigalis

pen

pensiones præteritas siue reliquias (nã & has cogi potest soluere, l. Imperatores, ff. de publica. & vectig. vt alibi diximus) an & has vẽditor, aut consanguineus redimẽs vi huius pacti de reuẽdendo, tenetur restituere? Et hoc certè vnũ est, vt in simili voluit, ac respõdit Bal. cons. ccciij. ad cuius decisionem prius intelligendũ est, ꝙ creditor, in princ. lib. j. per multa illic allegata, quæ tu videre poteris.

tor redimens, tenetur reddere præteritas reliquias censuum.

22 ¶SED QVID SI EMPTOR aliquid soluerit proxenetis siue mediatoribus, an & id restitui debet à vẽditore redimẽte ex hoc pacto? quod videtur per l. debet, & ibi gl. nũcupatim de istis loquentem, ff. de Ædil. edicto. Verùm contrarium tenuit Cæpol. in d. l. debet, & in tractatu simulationis contractuum, in vj. præsumptione, in fi. Sed tu vide quæ tractauimus, an & hæc restitui debent à consanguineo retrahente, suprà titu. præcedente, §. xxix. gloss. uij. in verbo, *&* *autres semblables*, num. 8. sed quæritur, & sequen.

An quod datum est proxenetis.

23 ¶QVID ITEM, si emptor ante hanc reuenditionem, & durante ipsius tempore, acquisiuerit seruitutem prædio ita empto: an venditor aut cõsanguineus redimens tenebitur pretium illius redemptionis seruitutis reddere? Et hoc quidem deciditur ex eo, quod in simili traditur in c. si vasallus, & quæ ibi scribunt Doct. tit. hic finit. lex, & quæ etiam scribuntur ab Andre. Iser. Marti. Laud. & Cardin. Alex. in c. j. §. econtrariò, in fi. tit. de inuestu. de re alie. fact.

An pretium seruitutum acquisitarum.

24 ¶DVBIVM AVTEM non est, qoin impensæ instrumẽti venditionis restitui debeãt: per id quod in simili traditur à nostris, debitorẽ teneri refundere creditori huiusmodi impẽsas, vt per Bal. & Sali. in l. vlt. C. de cõdi. ex lege. & eundẽ Bal. in l. nõ ignorat, col. ij. ver. modò ego quæro. & ibi quoq; Sali. col. etiã ij. ver. quæro an impensa. C. de fructi. & lit. expen. & ipsum Bald. in l. eos, §. j. in v. no. C. de vsur. vbi distinguit, vt ibi per eũ. & Guid. Pap. sing. dcccxcv. ver. si factura. Philip. Dec. in Auth. causa, nu. 12. C. de sacros. eccle. & in c. cùm dilecta, col. iiij. vers. & notãdum est, extrà de cõfir. vti. vel inut. Et ita haud dubiè obseruamus in vtroq; nostro retractu, atq; etiã in retractu feudi. & de retractu municipali est cõsuetudo expressa suprà tit. præce. §. xxix. vbi aliquid diximus in gl. uj. Et ex illis, quos suprà citauimus, poteris intelligere ꝙ nõ solùm refundi debeãt sũptus ipsorũ instrumẽtorũ, sed & alij in hoc impẽsi, vt emptor ea à notariis recuperaret.

An impensæ instrumenti.

25 ¶SED ANTEQVAM hinc digrediamur, illud te scire volui, ꝙ aduersus hanc nostram consuetudinẽ, quæ iubet reddi emptori huiusmodi sumptus emptionis. Panorm. cons. lxxvj. in præsenti, col. ij. ver. quarta cõiectura, lib. j. reponit inter cõiecturas, quibus cõtractus præsumendus est vsurarius, hãc scilicet, ꝙ dictũ est in cõtractu venditionis, quòd si venditor redimit rem venditam, teneatur emptori restituere gabellã, quæ soluetur ex huiusmodi cõtractu, & reliquos sumptus notariorũ, qui contractũ receperũt, quasi (inquit) is emptor nollet sustinere ac sufferre quippiam sumptuũ, sed liberè & sine aliquo onere lucrari fructus. Et eum nuncupatim sequitur Stephan. Bertrã. loquẽs de restitutione laudimiorũ, & aliorũ huiusmodi sumptuũ, cons. cclxxxvij. cùm præsupponatur, lib. ij. & idẽ quoque voluit Cæpol. in trac. simulationis cõtractuũ, in vj. præsumptione. Et tamẽ videmus ex suprà dictis, vẽditorẽ retrahentẽ ex pacto redimẽdi, ad hæc omnia teneri, etiã si id dictũ nõ sit. Atque verendũ est, ne Panor. Cæpol. & Bertr. nimio huiuscemodi cõtractuũ odio hæc incogitãtes scripserint. Ideóq; & idẽ Bertrã. expressim, & in hoc ipso casu cõtrariũ cõsuluit, cõs. clxxxvj. vidi processum. nu. 4. lib. ij. Negari tamẽ nõ potest, idipsum expressim, ac tam studiosè appositũ in cõtractu declarare ostẽdereq; animũ emptoris cupidiorẽ ac attentiorẽ ad rem, atque nimis propè anxium ac solicitũ, ne quid vel tantillum sibi depareat.

An emptio sit ob id suspecta, quòd ponitur in pacto reuenditionis, ut huiusmodi impensæ restituãtur.

§. VII.

EN RETRAICT, soit conuentionel, ou coustumier, dont la grace ne seroit que à vn an, celuy qui a faict ledict retraict, est tenu payer les reparations necessaires [a] seulement, si aucunes en y a esté faictes. Et n'est point tenu de payer les vtiles reparations, ou autres. Et les pert celuy, qui les aura faictes. Mais en retraict conuentionel & coustumier, quand il dure plus d'vn an, celuy qui vient au retraict, doit payer les reparations necessaires, aussi les vtiles faictes par autorité de iustice seulement. Et si aucunes autres en fait, il les pert, & demourent au retrayant.

IN QVOVIS retractu aut cõuentionali aut municipali, in quo redimẽdi facultas vltra annũ non porrigitur, retrahens tenetur refundere impensas necessarias [a] duntaxat, si quæ factæ fuerint: vtiles verò, aut aliàs, minimè. sed eas amittit, qui illas fecerit. Verùm in vtroque retractu, cuius facultas vltra annum porrigitur, retrahens tenetur restituere impensas necessarias, vtiles autem tum demum tantùm, si factæ fuerint autoritate iudicis. Quòd si quas alias fecerit, eas amittit, & fiunt retrahentis.

REPARATIONS NECESSAIRES, IMPENSAS NECESSARIAS, GLO. I.

1 *Quæ & qualésue impensæ restituere debeat venditor redimens.*

QVÆ QVALE'SVE impensæ & meliorationes debẽt restitui re condicta, auocata, redempta, aut aliter recuperata, à bonę vel malæ fidei possessore, siue is, qui rem recuperat, sit minor, qui restituitur, siue alius, videre poteris in l. intra vtile, §. j. ff. de mino. & in l. planè. & l. vtiles, ff. de peti. hæred. & in l. in fundo, & ibi gloss. Bar. lausisimè, col. ij. & seq. & alios ff. de rei vend. & l. domum, C. eod. titu. & per totum titu. ff. de impẽ. in re. dota. fac. & l. si fine, §. interposito, ff. de administ. tuto. & l. si seruos, ff. de pigno. act. & l. Imperator, ff. de in diem addi. & l. penult. in princip. ff. locat. & vbique ferè glo. & Doct. & Bal. consilio clxvij. Titius vendidit fundum, lib. j. Pau. Cast. cons. ccxlvij. in causa quæ vertitur Saonę, colum. penult. versi. venio ad tertiam conclusionem. & consi. cclxx. viso puncto, col. ij. versi. tertiò principaliter, lib. ij. Alexan. & alios recentiores, in l. domos, ff. de leg. j. Docto. in c. si vasallus, titu. hic finit. lex. Benedi. Capra consil. xc. fuit quidam, in ij. dubio. Fabia. in tracta. de empt. & vendi. in viij. q. princ. colum. ij. versi. tertius effectus.

2 *Consuetudines de ea re.*

¶Sed quod ad hunc casum nostræ consuetudinis pertinet, quantùm ad retractum sanguinis, variè consuetudines Galliæ disposuerunt: vt videre licet apud Meldenses, cap. cxj. Melodunenses, cap. xlj. Seronenses, cap. xxxj. Trecenses, cap. clj. Victriacences, cap. cxxviij. Aurelianenses, cap. ccxciij. Turonenses, titulo *des retraictz*, cap. xiiij. Cenomanenses, cap. ccclxxxviij. Andegauenses, cap. ccclxxviij. Borbonienses, cap. ccccxxx. & cap. ccccilxxxj. Blesenses, cap. ccij. Engolismenses, cap. lxxix. Lorrienses in præfectura Montargij, hoc titu. §. xiiij. Laudunenses, & cæteros Veromandienses, iij. partis tit. viij. §. xviij. qui est totius illius partis xcij. & sequen. Quid autem sit de iure communi, statim dicemus. Quantùm autem ad retractum conuentionalem, Bal. d. consil. clxvij. in fin. lib. j. respondit, venditorem redimentem vt pacti de reuendendo, teneri ad meliora menta & impensas in fundo factas, per d. l. intra vtile, §. j. ff. de minorib. & not. in d. l. domos, de leg. j. & in l. qui exceptionem, §. si pars, ff. de condict. indebi. & in l. emptor, ff. de rei ven. Et idem quoque voluit ipse Bald. consi. cccij. ad euidentiam præmittendum est quòd creditor, eod. lib. j. vbi etiam expreisè de impensis vtilibus loquitur. & Hier. Cagno. in repe. l. ij. in xxxiiij. quæst. C. de pact. inter empt. & vend. vbi allegat Bald. consi. cliij. & cons. cclv. quibus in locis nihil de hac re loquitur. Et ad hanc sententiam bene facit text. in l. Imperator, ff. de in diẽ ad. vbi priori emptori, qui emit cum pacto addictionis in diem, restituendum est, quod in rem impendit, si ea ex eo pacto ab ipso reuocetur.

3 *De eadem re*

¶Sed & Alber. in d. l. intra vtile, §. j. post Iac. Are. tenet, ꝙ cõsanguineus, qui ex statuto vel consuetudine retrahit rem venditam, tenetur refundere impensas necessarias & vtiles, ab emptore in re vendita factas. Quod & ipsum asserit idem Albert. in j. parte statutorum, q. xcvj. sed quid si emptor. Verùm hæc nostra cõsuetudo hîc distinguit, quãtùm ad vtiles: quam sequi necesse est, vt interim omittam longissimam eius rei disputationem Ignei, in repe. l. dudũ, col. ix. versiculo, pro quo induco: & iterum col. xj. versiculo, ex hoc infero, C. de contrahẽ. empt. vbi plenissimè de ea re disserit, & tandem in hoc residet, vt emptor à cõsanguineo, nõ nisi necessarias & vtiles simul recuperet: nec satis esse, vt sint necessariæ, nisi & vtiles sint: per quædã iura, quæ ibi videre poteris. At Geral. Bago. in sua disputatione retractus, illud constanter tenet, retrahentem teneri ad impensas necessarias, nõ etiam ad vtiles: nec distinguit inter facultatem retrahendi annalem, & aliam prolixiorem, vti facit nostra cõsuetudo. Et mouetur, quòd retrahens prospicere debuit rem retrahi posse, l. si quis domum, ff. loca. Super qua ratione vide quæ latè diximus suprà, titu. præced. §. j. glo. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu. 41. huic ita responderi. Subdit autem Geral. quòd consuetudo vocans proximum, non imponit ei necessitatem, nisi restituendi pretij: cuius appellatione impensæ non continentur, nec econtrariò, l. quibus diebus, §. j. ff. de condit. & demonstra. Denique si emptor (inquit) consequeretur impensas vtiles, tantas posset

faecre,

facere, vt nullus retraheret. Ideò vt fraudibus obuietur, debet solùm consequi necessariás: & ita dicit de facto obseruari. Sed & iis adde quod scribitur in l. vtilium, ff. de impen. in re. dota. fac. cuius hæc verba sunt: Vtilium nomine ita faciendam deductionem quidam dicunt, si voluntate mulieris factæ sunt: iniquum enim esse, compelli mulierem rem vendere, vt impensas in eam factas soluat, si aliunde soluere nõ potest: quod summam habet æquitatis rationem. Hæc ibi, quæ magnum præstant huic nostræ consuetudini argumentum. Hîc autem vide D. Boër. decis. xlvij. & quia suprà, vbi & id latè tractat.

4 ¶TV AVTEM EANDEM hanc nostrã consuetudinẽ, quæ iubet impensas restitui, duodecim modis declarabis. PRIMO, vt emptor, siue consanguineus redimens, has impensas integras omnino recipiat, sine deductione fructuum à se perceptorum: cùm eo tempore, quo ipse eosdem fructus percepit, esset dominus, non venditor, qui retrahit, aut cõsanguineus: ex doctrina glo. no. in l. emptor, in verbo, superfluum, in fi. & ibi Bar. Bal. Ang. & alij recentiores, ff. de rei vendi. cum multis concord. à me collectis in reper. l. si vnquã, in verbo, reuertatur, nu. 235. tu tamen in hoc casu. Sed quibus addere potes Sal. in l. doce. C. de rei vendi. Alexan. consi. cliiij. consideratis his, post medium, libro sexto, & consil. clxij. visis narratis, col. ij. versiculo, nec etiã potest dici, lib. vij. quibus locis eam glo. dicit singul. Card. Alex. in cap. j. tit. de feud. dat. min. val. Feli. in cap. cùm causam colum. vlti. extrà de re iudic. Iaso. qui & eam dicit singu. in l. ij. col. viij. in vij. notab. versiculo, item adde prædictis, C. de iure emphyteu. Sed hæc tamen intellige (antequàm vlterius progrediar) de impensis quæ ad perpetuam rei sarturam & vtilitatem pertinent. Nam quæ ad fructuum collectionem pertinent, cum fructibus compensantur: vt dicit Bald. in vtroque illo consil. suprà numero 2. allegato, & probatur in l. fructus, & l. diuortio, §. impendia, qui est vlti. ff. solut. matri. & ibi concord. in glo.

An emptor has impensas recipiet sine deductione fructuum.

Sed quid de impẽsis factis ad fructuum collectionem.

5 ¶SECVNDO DECLARA, vt ita cogatur venditor aut consanguineus impensas istas reddere, si non adeò magnæ sunt, vt cogatur rem relinquere propter earum magnitudinẽ, & ita carere sepulchris laribúsq; auitis: vt dicit tex. not. in l. in fundo, ff. de rei vendi. Cui accedit optimus tex. in l. si seruos, ff. de pign. act. & facit tex. in d. l. sed an vltro, §. j. ibi, quid enim si eam insulam, ff. de neg. gest. & in d. l. vtilium, ff. de impẽ. in re. dot. fac. & in l. impensæ, §. vtiles, ff. de verb. signifi. & in l. iij. §. proinde, ff. de in rem verso. & quod tradit Bal. d. cons. cccij. lib. j. vbi id dicit pertinere ad arbitrium boni viri: nec enim dici impensas vtiles, quæ tanti sunt, vt vẽditor cogatur habere rem pro derelicta. & rursum, consi. ccclxxij. casus, vir fundum dotalem, lib. iij. vbi & idem dicit, per d. l. si seruos, in fi. Et bene facit, quod scribit ipse Bal. cons. cxvj. Columbinus, col. ij. versi. ex præmissis apparet, lib. j. quòd cùm colonus possit repetere expensas causa refectionis & perpetuæ vtilitatis factas, habeátq; rei retentionem, donec ei de illis satisfactũ sit, l. colonus, ff. de vi. & vi. armat. id tamen intelligendum est, dummodo non nimium oneret dominum: quia quod importabilem sarcinam imponit, non videtur vtiliter gestum: per d. l. sed an vltro, vbi suprà. Ideóq; (inquit) arbitrio boni viri cõmittitur, inspecta qualitate rei, & personarũ: per d. l. in fundo. Et quod diximus suprà ex Geral. Bago. nu. 3. Sed in hoc capite nõ omittendũ, quod in nostro casu retractus nũcupatim tradit Alb. in d. l. intra vtile, §. j. ad fi. vbi posteaquàm dixit, quod suprà ex eo diximus, scilicet retrahentẽ teneri refundere expensas vtiles & necessarias: subdit quòd si emptor in fraudem volentis retrahere, faceret nimium magnas & onerosas impensas, non eas recuperaret, per quasdam ex ll. suprà allegatis. Putátque cautius vtiliúsque esse proximiori volenti retrahere, denuntiare emptori, ne quas impensas faciat, quòd rem velit retrahere: argum. l. si fundum, & ibi per eum not. C. de rei vendi. Et idem quoque dici potest in retractu conuentionali.

Quid si hæ impẽsæ sint adeò magnæ, ut cogatur venditor eam rem relinquere.

Quid si venditor denuntiet emptori, ne has impensas faciat.

6 ¶TERTIO DECLARA, emptorem ex iis impensis vtilibus, quas sine autoritate iudicis fecit, & quas ideò repetere nõ potest, posse tamẽ tollere, quæ sine detrimento rei tolli possunt, id est, vt nõ sit res deterior, quàm si ab initio factæ nõ fuissent, per tex. in l. vtiles, in fi. ff. de peti. hæred. & d. l. in fundo, & iterũ l. Iulianus, in fi. ff. de rei vend. & d. l. domũ, C. eo. & d. l. si fine, §. interposito, versi. idẽ respondit, ff. de admi. tuto. & l. pro volũtariis, ff. de impẽ. in re. dota. fac. Nisi tamen retrahens esset paratus tantũ dare, quantũ habiturus esset emptor his rebus ablatis, d. l. in fundo, & l. idémq. §. idémq; ait si quid procurator, ff. mand. & per Bal. cõs. cxxxiiij. quidam emit à Titio, in fi. lib. v. cũ si. Nam vt id clariùs intelligas, satis est, vt retrahens eas reddat in ea æstimatione, quæ earũ rerum foret, ipsis detractis, non quanti valet ædificiũ ipsum integrũ & incorruptum: vt satis declarat d. l. in fundo, in illis verbis, his rebus ablatis. & ibi id no. Bal. in iij not. vti etiam facit in c. j. §. si quis de manso, col. iiij. vers. extrà quæro, tit. de cõtro. inuest. & in c. j. §. si vasallus, tit. hîc fini. lex Corrad. & in auth. excipitur, col. j. versi. ego cõsului, C. de bonis quæ liber. Iason, qui id dicit sing. in l. ij. col. viij. in vij. not. versi. an autẽ eo casu, C. de iure emphy. Quod tamen quomodo intelligatur, cognosces ex Corne. consil. lxxxvj. circa primũ, in fi. j. dubij, lib. iij.

Quid si emptor uult eas tollere.

An autẽ venditor possit dare, quantũ valent, ne tollantur.

7 ¶QVARTO DECLARA, vt si emptor restituerit rem integram venditori, aut consanguineo, nõ deductis aut solutis huiusmodi impensis necessariis aut vtilibus, factis autoritate iudicis, possit tamen eas posteà condicere, l. quod dicitur necessarias, §. si dos, ff. de impen. in reb. dot fac. & d. l. qui exceptionem, §. si pars, ff. de condic. inde. & l. si quis rem, & ibi Fran. Arc. ff. de acqui. pos. & d. l. colonus, ff. de vi & vi arm. iuncta l. in rebus, §. possunt, ff. cõmod. & l. dominus borreorum. §. j. ff. locat. & l. ꝙ si nulla, ff. de leg. j. & l. si necessarias, in prin. ff. de pigno. act. & l. hæres, ff ad Treb. & Hosti. in c. 4. in verbo, deductis impensis, vers. quid si creditor, extrà de vsur. & Bal. consi. cclxxiij. A. maritus, col. ij. lib. iij. vbi respondit ad l. si in area, versi. sed & si is, ff. de condic. inde. Super quo etiam vide Cor. cons. ccxxxvij. prima facie, col. penul. versi. si autẽ, lib. ij. & consi. ccxliij. videtur, col. iij. versi. est amodo, eo. lib. ij. & consi. cclxxx. multitudo, col. vj. versic. circa quintam quæstionem lib. iiij. Et vide etiam tex. in l. in hoc iudicium, in prin. ff. com. diuid. & in l. Paulus, ff. de doli mali excep. & ibi concord. in gl. & Cy. Bal. & Sal. in l. si quis sciens, C. de rei vendi. & Paul. Cast. in d. l. diuortio, §. vlti. ff. solu. matri.

Si emptor rem restituerit sine deductione impensarum, an eas poterit repetere.

8 ¶QVINTO DECLARA, vt si emptor impenderit centum, fundus autem melior ob id factus est centum quinquaginta: venditor aut cõsanguineus cẽtum tantùm reddere cogitur, id est, tantum quantum impensum est, nõ quanti res melior effecta est. At si è diuerso impensæ sunt centum, melioratio autem fundi quinquaginta: ea tantùm quinquaginta reddet, id est, id solùm, quo res locupletior facta est, non quod impensum est: per tex. not. in d. l. in fundo, in prin. iũcta glo. in verbo, plus pretio, & ibi quoque Barto. & alij, ff. de rei vend. & Paul. Cast. cons. cclxx. viso puncto suprà scripto, col. iij. versi. item quod dixi, lib. ij.

An venditor debeat restituere impensas tantũ, an quod ob eas pluris valet fundus.

9 ¶Et huc spectat, quod in simili dicitur, quòd res æstimanda est non tam habita ratione valoris ipsius, quàm fructuũ siue reditus hinc prouenientis: vt in turri, quæ pluris cõstitit, quàm reddat fructuũ, l. si quos, in illis verbis, redituũ quantitas æstimetur. & ibi Bar. & Ang. C. de rescin. vẽd. & l. si fundus, quæ est penult. in prin. ibi, cũ vtique pro fructuũ modo pretiũ inuenturus sit, ff. de rebus eor. & l. ij. vers. domus verò. & ibi Io. Plate. in iij. no. vers. & nota hîc tex. C. de prędi. naui. lib. xj. & facit etiã tex. in l. si fundum per fideicõmissum, ibi, secundũ reditum eius fundi mercatus sit. & ibi glo. j. & Ias. in j no. ff. de lega. j. & in l. qui bonis, ff. de ces. bono. quẽ Bar. ibi in prin. dicit sing. & mirabilẽ ad hoc, quòd in exigẽdo quantũ quis facere possit, debet haberi ratio fructuum & redituum rei potius quàm valoris ipsius. & illũ quoq; textũ no. Ange. ibi, & Imo. in l. apud Iulianum, §. hæres, ff. de leg. j. & in l. si maritus, ff. sol. mat. & Ias. in l. si cõstante, in prin. nu. 150. eo. tit. Et idẽ quoq; voluit Io. And. in c. cùm causa, in gl. ij. de iureiu. & in c. si pluribus. & ibi Pet. Anch. in ij. notab. de præb. lib. vj. & Pet. Ferra. tit. forma libel. in causa venditionis, in verbo, pro pretio, col. ij. Sed & huc pertinet quod scribit Bal. in l. vlt. §. finautẽ legata, per illũ tex. C. de bonis quæ lib. ꝙ domus pretiosæ sunt quodãmodo steriles: quia reditus earũ nõ respondẽt pretio. quẽ refert Cæpolla in tractatu Simulationis cõtractuũ, in tertia pręsumptione. col. iij. Faciũt deniq;, quæ no. Bar. post gl. in l. ij. ad fi. & ibi quoq; alij, C. de rescind. vendi. & in l. pretia rerũ, §. j. ff. ad leg. Falc. dum tractãt de probatione æstimationis rerũ. & Alex. cõs. xxj. repertus, col. j. lib. vij. Et interim quoque vide tex. in l. perpetua, versi ꝙ si res, C. de sacros. eccles. & quod à Plinio Iuniore scriptũ est lib. vj. Epistolarũ, ad Verũ. Erat (inquit) cùm donarem centũ millium nummûm, posteà, decrescente reditu, etiam pretium minuit, quod nunc te curante reparauit.

Quid si è diuerso minoris valet fundus. Valor æstimandus respectu fructuum magis, quàm rei ipsius.

Plinius.

10 ¶SEXTO DECLARA, vt si emptor fecerit huiusmodi expensas vtiles & necessarias, & hæ posteà perierint sine culpa ipsius, poterit tamen eas repetere, d. l. sed an vltro, §. j. ff. de neg. gest. & d. l. si necessarias, in prin. ff. de pig. act. Pau. Ca. cõs. ccccxxv. super primo quæsito dicendũ est, in j. dubio, li. j. Et facit quod in simili tradit idẽ Paulus. cõs. ccccxliij. viso pũcto, col. j. vers. sed huic videtur obstare, eod. lib. j. & Barb. cons. lxxj. illud afferam, col. iij. vers. idcirco posito, li. j. & quod scribitur in l. quid ergo, §. sufficit. & ibi Nicol. Neapod. ff. de cõtra. iudi. tutel. & quod scribit gl. in c. cùm Apostolica, in verbo, profuturũ. & ibi etiã Ant. extrà de his quæ fiunt à prælat. & quod etiã arg. d. l. sed an vltro, voluit gl. singu. in summa lxxxiij. dist. medicũ posse ægrotum inuitum medicari, & repetere impensas, & mercedẽ, etiam si is mortuus sit. Quã sequitur, & dicit sing. Barb. in rub. extrà de soluti. ante fi. & dicemus plenius in tractatu nobilitatis. Et quod item per eũ tex. dicit gl. in l. ex parte, in prin. §. obtinuit, ff. fam. ercis. quã cõmendat Barb. consil. lxxj. illud afferã, col. iij. lib. iiij. Et quod per eundẽ quoq; textũ respõdit Cald. consi. v. sub tit. de rer. permut. satis esse, cõtractũ ab ecclesia factũ fuisse eo tempore, quo fuit vtilis ipsi ecclesiæ, licèt posteà fiat inutilis. Quid autẽ, si omnino perierit res, in qua huiusmodi impensæ factæ sunt, vide in l. planè, ff. de peti. hær. & in l. & in totũ. ff. de impẽ. in re. dot. fac. & in l. siue hæreditaria, ff. de nego. gest. & in d. l. si necessarias, & l. iij. §. sed & si seruũ, ff. de in rẽ ver. & Bar. in d. l. in fundo, col. ij. vers. quæro primò, ff. de rei vẽd. & quod in simili scribitur in l. si cùm mulier, ff. de do. inter vir. & vxo. & in l. si seruus, ff. fam. ercis. & quod tradit Pau. Cast. d. cons. ccccxliij. col. j. lib. j.

An impensæ, quæ periere sine culpa emptoris, restituẽdæ sint.

Quid si perit res ipsa, in qua factæ sunt.

¶SEPT

11 ¶ SEPTIMO' DECLARA, vt si plures res trahantur, & impensæ & meliorationes in aliquibus tantùm factæ fuerint, in reliquis autẽ nullæ factæ sint, & vẽditor qui redimit, soluat integrũ pretiũ, & petat eas res, in quibus factæ nõ sunt, sibi tantùm restitui, donec impensæ in cæteris factæ fuerint liquidæ: id instè petit, nec potest emptor alias, in quibus nullæ factæ sunt, retinere. nam vna res non potest nec debet retineri pro impensis in alia re factis: per gloss. not. in d. l. planè, in verbo, deducat, & ibi Oldra. Albe. & Ange. ff. de peti. hære. & Albe. in l. si in area, in fi. ff. de condi. indeb. Et in id à quibusdam expenditur l. si non sortem, §. si centum, in fi. & ibi not. per Doct. ff. de condi. indeb. Ex quo respondit Pau. Ca. d. cõsi. cclxx. col. j. lib. ij. quòd sententia iudicis, qui condemnauit bona restitui solutis melioramentis, potest mitti executioni in rebus non melioratis, non refusis expensis meliorationum in aliis rebus factarum.

Si plures res venditæ fuerint, an una in qua impẽsæ factæ nõ sunt, retineri potest ob alias fortè nõ liquidas.

12 ¶ Ideò autem dixi integrũ pretium, quia si tãtùm partem offerret, earum scilicet, in quibus impensæ factæ non sunt, non audiretur, arg. eorum, quæ latè diximus suprà titu. præced. §. xxiij. & quia etiam emptor non tenetur diuidere pretiũ, quod vna manu tradidit, l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. emp. & l. planè, ff. fami. ercis. & ibi concor. Sed nec affirmo, emptorem teneri restituere eas, in quibus impẽsæ nullæ factæ sunt, etiam restituto integro pretio venditionis, nisi etiã restituantur impensæ non melioratarũ: cùm sint res omnes annexæ atque vno contractu & pretio venditæ, ideòque nec separari nec dissolui debeant: vti etiã ostendimus abundantissimè in d. §. xxiij. titu. præced. præsertim cùm posset contingere, res ipsas melioratas minimi esse valoris & æstimationis respectu aliarum, & sic cogeretur emptor interim carere rebus optimis, nõ refusis integris impensis. Doc. autẽ, quos suprà citauimus, præsertim Pau. nuncupatim loquuntur de rebus prorsus separatis, quasi aliud sentiant in connexis: nec huic sententiæ quicquam obest d. §. si centum. & hoc satis declarat tex. in l. si fundus, §. j. & ibi Bar. & alij, ff. solu. matri.

De eadem re.

13 ¶ OCTAVO DECLARA, vt si etiã huiusmodi impensæ, quæ restitui aut deduci debent, nõ sunt liquidæ, tamen nõ tenetur emptor rem restituere præstita sibi cautione de illis restituendis, cùm erunt liquidæ: sed tum demum tantùm, cùm hæ solutæ fuerint post earũ liquidationem. per tex. in simili, in l. cùm seruus, in fi. ff. de condi. & demon. & l. item liberatur, §. j. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. l. promissor Stichi, §. vlt. ff. de consti. pec. & quod in simili respondit Pau. Cast. d. consi. cclxx. col. ij. versi. ij. videndum est, lib. ij. vbi respondet ad d. l. cùm seruus, in prin. quæ videbatur velle contrariũ. Nec etiam obstant huic sententiæ ea, quæ diximus suprà tit. præce. §. j. glo. xix. in verbo, *luy deuẽment acertené du prix*, nume. a. & seq. quia ea ita loquuntur, vt sufficiat offerre fideiussores in non liquidis, vt quis non sit in mora: hîc verò ad hoc non agitur. Et generale est, vt res, in quas impensas fecimus, quarum ratio habenda est, per retentionem seruare possumus, l. creditores, §. j. & l. si is qui rem commodasset, ff. de fur. vbi & ob id datur actio furti, etiam aduersus dominum, & vtrobique contrarium, in gloss. Et faciunt etiam ea, quæ diximus suprà tit. præced. §. iij. glo. iij. in verbo, *à payer*, nume. 14. postremò.

An si impensæ non sint liquidæ, teneatur emptor rẽ restituere præstita cautione.

14 ¶ NONO DECLARA, vt si emptor in iudicio retractus non allegauerit huiusmodi impẽsas à se factas, ideòque iudex, qui illũ condẽnauit cedere rem cõsanguineo, aut venditori, nihil omnino in sua sententia dicit de iis reparationibus, siue impensis, aut fulturis, tamen emptor ipse poterit in executione sentẽtiæ opponere, ne teneatur rei cedere, quin prius ipsi hæc restituantur, aut deducantur: quia huiusmodi exceptio non impugnat sententiam. Spec. titu. de excep. §. dicto, versi. sed pone ædificaui. & tit. de executio. sent. §. postremò, versi. sed quid si bona fide. Bar. in d. l. in fundo, col. vlt. ff. de rei vẽdicatio. & in l. Paulus, ff. de doli mali excep. Frãc. Rip. in l. vbi purè, §. qui in distrahẽdis, col. ij. versi. amplia tertiò, ff. ad S. C. Treb. Et bene facit, quod in simili legitur in l. quòd si possessor, & ibi Bart. & alij, ff. de peti. hæredi.

An in executione sentẽtiæ poterit opponi de restitutione harũ impensarum non petitarũ ante sententiam.

15 ¶ DECIMO' DECLARA, vt si emptor alteri tertio vẽdiderit (vt potest facere, nõ obstãte iure retractus cõsanguinei aut cõuentionalis, vt diximus sæpe superius) hicque tertius cõuẽtus fuerit etiã cõdemnatus, poterit & ipse in executione sentẽtiæ opponere de huiusmodi impẽsis à primo emptore factis, per l. in hoc iudiciũ, §. j. versi. sed is qui à me, ff. cõmu. diui. quẽ tex. ad hoc dicit vnicũ Ro. sin. clxxiiij. tu scis quòd faciẽs. & Frãc. Rip. quo loco nuper citauimus. & vide quod in simili diximus suprà tit. præce. §. xij. glo. j. nu. 18. quid igitur, & multis seq.

Sed an tertius emptor id poterit opponere.

16 ¶ VNDECIMO' DECLARA, vt emptor res impẽsas imputet aut repetat, quibus rẽ meliorẽ fecit etiã formã agri mutãdo: verbi gratia, vt si in fundo empto vineas instituerit, vt in simili de cõductore traditur in tex. not. & fortè sing. à nemine tamẽ in id expenso, in l. colonus, quæ est pen. in prin. ff. loca. Tu tamẽ hîc vide leges, & Doc. à me citatos suprà co. tit. §. iij. gl. j. nu. 25. tertiò intellige, & seq. Sed ita tamẽ, vt memineris paria esse, rem quãpiam desinere in rerum natura esse, & eiusdẽ formã mutare, l. Iulianus, §. sed & si quis, ff. ad exhib. vti per eũ text. voluit

Quid si impẽsæ factæ fuerint ad mutandam formã rei.

Albe.io l.iiij.§.Cato,col.iiij.nu.13.ff.de verb.obli.Et vt idẽ dicit in l.ſi mihi & Titio,col.iiij.nu.
9.ff.de verb.obl.mutata forma rei mutatur ſubſtãna:per illũ eundẽ tex.Sed & idẽ in l.ſed mi-
hi,§.j.nu.3.ff.cómo.cùm res mutata forma redditur,etiam meliorata (vt ipſe loquitur) reddita
nõ cenſetur:per multa iora,quæ ibi citat.Bal.autẽ in illa l.ex ea,not.& Docto. vbiqoe, formam
eſſe,quæ dat eſſe rei.Nam verba eius l.hæc ſunt,Mutata forma propè interimi ſubſtantiã rei.

Quid ſi aenditor minus impendiſſet,ſi impenſas ipſas feciſſet. Quid ſi impẽſæ ſint immoderatæ.

17 ¶DVODECIMO & vltimò declara,vt venditor vel cõſanguineus retrahẽs teneatur red-
dere huiuſmodi impendia,etiam ſi ipſe minus fuiſſet impenſurus,ſi is reparationes,ſiue melio-
rationes,quas vocant,feciſſet:per tex.not.& fortè ſing.loquentem de bonæ fidei poſſeſſore, in
l.ſi quis alicui,§.impendia,ff.mandati.Quod tamen intellige,ſi modò ille non exceſſerit mode-
ratas & ſolitas impenſas. argu. l.properandum,§.& ſi qoidem, ibi,eapenſas quæ conſueto mo-
do,&c.& iterum §.ſiue aotem,ibi,pro ſolitis eapenſis,C.de iudic. Et quod voluit Iacob. Ared. 18
in tractatu de eapenſis,colum.penul.verſicu.ſed quid ſi in lite. & adde hîc quæ diximus ſuprà
in ſecunda declaratione.

18 ¶SED ANTEQVAM binc abeamus,quia hîc dicitur,quòd emptor poteſt ſemper re-
petere impẽſas neceſſarias à ſe factas:quid verò,ſi eas nõ fecerit,& ob id ædes corruerũt:an idẽ
tenebitur,id eſt,an emptor,durãte tẽpore retractus vel municipalis vel cõuentionalis, teneatur
res vẽditas ſartas tectas præſtare,& niſi id fecerit,teneatur in id quod intereſt,vide Cato. Mol.
conſue.Pariſ.tit.j.glo.viij.nu.57.& ſeq.Et vide etiam quæ diximus ſuprà in ti j.tit.in av.q.

AD FINEM TOTIVS TIT.

An minor uel curator illius huiuſmodi pactũ poſſint facere ex interuallo.

1 QVIA multa alia ounc occurrunt ad hunc tractatum pertinentia,quibus dicẽn-
dis aut locus tempeſtiuus nõ occurrit,aut tunc cotum non meminimus: ideò ea
nos hîc collocanda per quæſtiones ducimus.Quæro igitur primò, ao minor aut
tutor vel curator illius,poſsit huiuimodi pactuio de reuendendo rem immobi-
lem ab illis emptam facere?Et certé ea interuallo facere nõ poteſt ſine decreto:
vt eſt tex.in l.ſi ad reſoluendam,C.de prædi.minor.nam eum tex.intelligit gloſſ. ibi,in verbo,
emiſiſti,cùm pactum fit ex interuallo.& facit etiam tex.in l j.C.quan.decre.op.non eſt.Et in ſi-
mili reſpondit Alex.conſi.cvj.ſuper alio dubio,lib.vij.filiumfamilias noo poſſe ſe ex interuallo
obligare ſine cõſenſu patris,ad reuendendum rem venditori reſtituto pretio. Quod tamẽ oon
admittit D.Boer.deci.clxxxij.& per ſuprà dicta,col.vij.num.30.& ſeq. Sed ratio,qua mouetur,
videtur procedere in pacto in ipſo cõtractu appoſito:quod & ipſe poſteà declarat. Similiterq;
ſi Prælatus nomine eccleſiæ emerit fundum,non poterit ex interuallo facere pactum de reuen-
dendo,vt tenuit Hiero. Cagn.in rep.l.ij.in x.q.C.de pact.inter emp.Et facit tex.in l.apud Cel-
ſum,§.in hac exceptione.ff.de doli mali excep.& quod ſcribit Bar.in l.j.§.vlt.ff.de ſtipu.ſeruo.
& hoc omnino ſine dubio eſt.Nam cùm ſemel ius ſit quæſitum minori aut eccleſiæ in re im-
mobili,noo iam illi ius eſt ab ſe abdicandi id ius ſine decreto.& ita de ſimilibus.

An in ipſo contractu. Tutores,curatores, & alij adminiſtratores poſſunt in ipſo contractu præiudicare ijs quibus ex eo contractu quæritur.

2 ¶SED QVÆRITVR, an ſaltem in ipſo contractu venditionis poſsit id pactũ appone-
re?Et multis fortaſſe id non eſſe dubium videbitur,ob tex.in l.contra, §.ſi filiusfamilias, cũ l.
ſinautẽ:quæ conſeſtim ſequitur,ff.de pact.vbi filius & ſeruus poſſunt ex pacto appoſito io con-
tractu nocere patri & domino,cùm eis ea ſua cauſa quæritur.Ex quo oot.Bald.quòd is,cui ius
quæritur ex contractu,debet illum acceptare cum omnibus ſuis pactis & clauſulis in eo appo-
ſitis.Sed & eum tex.Alber.ibi trahit ad hanc ſpeciem.Duo fratres prædicatores conuenerant
cum Decano S.Quintini,vt poſſent habere locum ad eccleſiã in parochia illius, dãdo decimã
quolibet anno:ibique locum fecerunt:nec tamen volebat magiſter ordinis,vt decima ſoluere-
tur,cauſatus illos fratres non potuiſſe præiudicare ordini.Verùm id iniuſtè denegabat,vt dicit
Alber.qoia cùm eum contractum pro ſe agnouiſſent,& contra ſe quoque agnoſcere debuerũt.
Quin & ex eodem tex.not.Ange. quòd tutor,curator,Prælatus,& alij adminiſtratores,poſſunt
in actu contrahendi præiudicare minoribus eccleſiæ,& iis,quorom adminiſtrationem gerunt,
apponendo pacta reſolutiua cõtractus:vt eſt etiam tex.in d.l.apud Celſum,§.in hac exceptio-
ne,ff.de doli mali excep.quamuis poſteà ex interuallo nõ poſſent,l.qui Romæ, §. Callimachus,
ff.de verb.obli.Et ante eum idem voluerat Iaco.Bu.ibi,nam licet (ait) eccleſia noo poſsit rem
immobilem alienare ſine ſoleonitate:ſi tamen acquiſiuit cum hoc pacto,vt niſi ſoluat integrũ
pretiom intra certum tempus,res ſit inempta,certè nõ ſoluto pretio intra id tempus, reſoluitur
venditio,& transfertur dominium ſine aliqua ſolennitate: per illum tex. & ita illum ouncupa-
tim ſequitur Pau. Caſt.conſi.cccxviij.conſiderandum eſt,col.vlt.lib.j.

De eadem re.

3 ¶ Sed & idem Pau.Ca.ſubdubius tamen,& ſibi malè conſtãs,in d.§.ſi filiusfamilias,dicit ea eo
tex quem aſſerit ſing.quòd licet tutor ſine decreto nõ poſsit alienare rem immobilem pupilli,
poteſt

potest tamen, dum pro eo emit, apponere pactū de reuendēdo: & acquiritur res empta pupillo cum hoc onere & cōditione. Et licet ipse (vt diximus) nonnihil dubitauerit: hanc tamen sententiam sequitur Ias. ibi in iiij. not. & Fran. Cur. iunior cōsi. cxlvj. præsupponitur, col. j. in fi. & cōsil. seq. contra ea, col. j. & consi. cxlix. sacratissimæ, & c. circa præmissam, col. iij. versi. cōfirmantur. Et eam certè confirmat, quod à Bal. si is est, respōsum est, consi. ccccxiiij. factum tale est, quædā domina, lib. ij. quòd si statutū requirit aliquā solennitatē in cōtractibus minorū, & minor emat cum pacto rescissionis cōtractus, poterit posteà rescindere eum contractū vt illius pacti, & sine solennitate. Et idem tenuit Bal. ipse (nam haud dubiè ipse est) cōsi. seq. illa solennitas, quia ista (inquit) rescissio est executio primi cōtractus, l. is qui sine, §. si ab ignoto, ff. de manumis. & l. j. in fi. ff. de reb. cor. Attēde tamē, quia nō declarat, an in primo cōtractu fuit adhibita ea solennitas.

4 ¶ Huc quoque spectat, quòd huiusmodi pactum de reuendendo est pars cōtractus, vt ex multorum sententia diximus suprà eo. tit. §. j. gl. item j. nume. quoque 1. adeóque pars pretij est: vt etiā nuncupatim dicit Bal. consi. cccclxxxv. quidam dominus Brasianus, col. ij. versi. in contrariū videtur, lib. j. & Panor. in c. ad nostram, col. vlt. de emp. & vendi. & in c. in aliquibus, in ij. not. per illum tex. de deci. Et generale est in omnibus pactis, vt diximus suprà in præfat. huius tit. nu. 21. & id quidem credo. Ideóque & res ita vendita, minoris verisimiliter fuit vendita, etiā cùm minoris valeat: vt etiam latè inibi diximus, & numero præcedenti. Ex quibus sequitur non licere vnam partē ipsius contractus ratam habere, aliam irritam: sed aut totū agnoscere, aut à toto recedere debere, l. cùm quæritur, ff. de admini. tuto. & l. nam absurdum, ff. de bonis libe. & l. si ita stipulatio, in fi. ff. de ope. libe. nec enim censetur venditor aliter voluisse rem vendere, nisi ei ex pacto licuisset redimere: vt & in simili dicitur in l. tutulas, §. j. & ibi Bar. ff. de contrah. empt. & l. quòd si vno, ff. de in diem addict. & l. cum eiusdem. ff. de Aedil. edict. & l. si quis aliam rem, ff. de solu. cum aliis multis concor. à me adductis suprà tit. proxi. §. xxiij. in glo. j. ferè per totum. *De eadem re.* *Aut totū contractum agnoscendum, aut totum repudiandum.*

5 ¶ Faciunt & alia quoque iura, quibus & quod diximus probatur, scilicet non licere partē contractus approbare, & partem reprobare: sed vel totum approbandum cum suis qualitatibus & causis, aut totum reprobādum: videlicet l. Caius, ff. de manumis. vbi si Caius ancillam emerit ea lege, vt intra annum manumitteretur, & intra id tempus ipse Caius seruus fuit pronuntiatus, ea ancilla domino acquiritur, cum ea conditione, cum qua fuit vendita. & l. Iulianus, §. si quis colludēte, ff. de act. emp. vbi si quis colludente procuratore meo ab eo emerit, potest agere, vt aut stem emptioni, aut ab ea discedam. quem tex. dicit sing. Bald. in l. dolum, C. de peri. & com. rei venditæ. Et per eum tex. etiā respondit Bal. ipse consi. x. item quòd si aliquis, in fi. lib. ij. quòd pupillus factus maior debet vel totum eum contractum approbare, qui factus est ab eo qui se dicebat ipsius tutorem, vel totum reprobare. & idem dicit consi. xxx. omnis assi flor, rursúmque consi. xxxij. præsupponitur in facto, col. j. versi. item libellus, eod. lib. ij. [Sed & idem per illum ipsum tex. consi. xxxiiij. in causa ista, paulò ante fi. eo. lib. ij. dicit, quòd contractus nō potest ratificari, nisi cum suis capitulis.] Sed & facit alius tex. in l. cùm dos, in prin. & in l. ob res, §. j. ff. de pact. dota. & l. si autem, & ibi glo. & Doct. ff. de pact. & l. cùm proponas inter vos, C. eo titu. & l. cùm fundus, §. seruum tuum imprudens, & ibi Alex. & Recentiores, ff. si cer. peta. & l. etiā si pater, §. j. ff. de minoribus. & l. in causæ, ff. de procura. & l. Publia, §. vlti. ff. deposi. & l. Iulianus, ff. de manumis. & c. cùm olim, & ibi Inno. extrà de censibus. *De eadem re.*

6 ¶ Facit item quod per d. l. si autē, ff. de pact. voluit glo. in l. seruus, quæ est iij. in glo. vlt. in fi. C. de pactis, seruum posse in ipso contractu à se facto præiudicare domino, licet nō ex interuallo. Quam sequuntur Bar. Bal. qui illam trahit ad monachū. Franc. Are. & Iac. à S. Geor. ibi. & ipse Bal. qui illā dicit sing. in sua marga. in verbo, contractus, col. ij. versi. cōtractus alterius, vbi etiā dicit sing. tex. in d. l. Caius. Et quod etiā per quædam ex dictis iuribus scribit ipse Bal. in l. obseruare, §. post hæc, col. iij. in v. q. ff. de offi. Procōsul. in prima lect. quòd quis nō potest ratificare factū sine eius qualitatibus. & idē Bal. in c. nihil, col. iij. versi. quæro vtrùm ex cōtractibus, extrà de elec. quòd si ecclesia velit agere ex cōtractibus factis ab intruso, debet eos cum suis vitiis, & causis acceptare, nec potest eos diuidere. & idē quoq; Bal. consi. ccclxxix. sequitur quòd anno, post prin. lib. j. & rursus cōsi. cc. tria possunt, in primo dubio, lib. iiij. vbi dicit quòd si Abbas innititur cōtractui inito à monacho, debet etiā stare cōfessioni factæ ab eodē in ipso cōtractu. Et idē voluit Albe. loquēs in pacto huic nostro simili, in l. is qui, §. si ab ignoto, ff. de manumis. Si aliquis (inquit) rem quāpiā vēdidit monacho, cū eo pacto, vt res sibi restituatur, monasteriū necesse habet seruare id pactū: quia res ei acquisita videtur cū suo onere, suisq; cōditionibus. *De eadem re.*

7 ¶ Facit etiā, quod voluit ipse Bal. (vt ad eum redeamus) & prætereà Sali. & Recentiores, in l. seruus, post gl. ibi, in fi. C. de pact. quòd seruus in acquirēdo domino, potest ei præiudicare, apponēdo modū & conditionē: nec potest dominus acceptare, nisi cum sua forma. id quod etiam dicit *De eadem re.*

dicit Imo.in l.iudex posteaquàm,col.iiij.versi.item facit,ff.de re iudi. Et idem quoque in negotiorum gestore,vt scilicet dominus non possit pro parte approbare,& pro parte reprobare, voluit Bar.in l.si negotia,in iij.oppo.& iterum in l.si quis negotia,ff.de neg.gest.& Pau.Cast.cõsi. omnium primo,si iste Nerius,lib.j.Sed & idem in contractu facto à syndico,vt monasteriũ teneatur eundem contractum omnino sequi cum sua forma,voluit idem Pau.consi.ccxxxvij.primò videndum est vtrùm dominium,col.j.lib.j.Idem quoque in contractu facto à notario stipulante pro alio absente,consuluit Soci.consi.cxxv.non insistendo,col.ij.versi. pro certo ista est, lib.iij.& Steph.Bertr.consi.clvj.ex themate,col.penul.nu.15.lib.iiij.

8 ¶ Et nuncupatim in casu pacti reuenditionis,idem Steph.Bertr.consi.xv.visis instrumento,lib. ij.respondit,quòd si quis alterius nomine emit rem quampiam cum eo pacto,is, cuius nomine emptio facta est,non potest approbare,nisi cum eodem pacto:nec enim posset cõtractũ approbans id pactũ reiicere.& idẽ voluit ipse Bert.consi.cxj.ponitur,in fi.lib.iij. Faciunt & not. per Bal.in l.omni innouatione,C.de sacrosan.eccle.dum loquitur de clerico qui agit ex statuto laicorum,& tamen vult idem reiicere { cum aliis concor.adductis suprà tit.præc.§.j.gl.xiij.nu.7. incip.vt interim. } & eundẽ Bal.in d.l.cõtra,§.si filiusfamilias,in fi.ff.de pact. & consil. cxcvij. omnia pacta,lib.v.Ang.in d.l.apud Celsum,§.in hac exceptione,ff.de doli mali excep. Pet.Ancha.consi.ccviij.iudex,col.penul.versi.ex prædictis.& consi.ccvij.in quæst.col.ij.Soc.cons.xcj. concludo dictum Philippum,col.ij.versi.secundum quod obstat.lib.iiij.Ias.consi.cxlvij.præsens consultatio,col.antepenul.versi.aggredior nunc tertiam,lib.j.& consi.seq.nobilis,in fi.eo.lib.j. Philip.Deci.in l.si quis iniquum,§.si filius,in iij.not.ff.quod quis.iur.& Steph.Bertr. consil. clj. viso instrumento,in fi.lib.iij.& consi.cxlviij.ex themate,nu.3.lib.iiij.

De eadem re.

9 ¶ Et quòd aliàs in omni propè materia debet totum approbari,aut totum reprobari, nec circa eundem actum admitti diuisio,probat l.neminẽ,ff.de leg.ij.& l.Pomponius.§.j.& ibi Ias.col.ij. versi.not.primò,ff.de acqui.pos.& quæ tradũtur à Bart.in l.Aurelius,§.idem quæsiit, ff.de libe. lega.dum tractat,an confessio diuidi possit,id est,pro parte approbari, & pro parte reprobari. Alb.& Bal.in l.si quidẽ,C.de transact.& D.à Rot.decisi.cccc vij.fuit dubitatũ & quæsitũ, in fi. in nouis.Pau.Cast.cõsi.cclxix.viso,in fi.lib.ij.cum aliis concord. traditis ab Alex.consi. lxxx.in causa & lite,col.ij.versi.posset etiam dici,lib.vij.vbi & illud dicit tibi in primis notãdum, quòd licet sponsalia per concubitum transeant in matrimonium,c.veniens,le ij.& c.is qui,de sponsa. tamẽ vbi de ipso cõcubitu non aliter apparet,quàm ex cõfessione viri,qui sub eadẽ verborum cõceptione,siue vna oratione,confitetur sponsam cõpressisse,sed non ea mente vt eam in vxorem acciperet,non potest talis confessio separari,sed aut tota acceptari aut tota reiici.quod vix alibi reperies.Et quod à Soci.traditũ est per quædã ex suprà dictis,consi.cxxv.non insistendo, col.ij.versi.pro certo,lib.iij. quòd si in eodẽ cõtractu factæ sunt plures donationes, quarũ altera habet onus annexũ,altera libera est,nõ potest donatarius hãc acceptare,& illam repudiare.

De eodem. An totum approbandũ, aut totũ reprobandum.

10 ¶ Sed audi Lector,parumper,& interim suspẽde tuum iudicium.Nam Franc.Accur. in sua disputatione incip.Titius vendidit,aliter in nostro casu tenuit,id scilicet,quòd si quis vẽdit adulto habenti curatorem,prædium ea lege,vt ipse adultus teneatur rem venditam intra certũ tempus restituto pretio restituere,habeaturque vẽditio pro non facta: censetur (inquit) hæc vẽditio pura,tenétque irreuocabiliter,nec valet illud pactum in eo appositum:per d.l.si ad resoluẽdam,C.de præd.minor.quã suprà in prin.huius gl.citauimus.Et ita illum refert & sequitur Io. And.in addi.Spec.in rub.de pact.col.j.& Albe.in d.l.si ad resoluendam,per eum text. & Pau. Cast.consi.cxij.viso tenore,ad fi.lib.j.vbi idem dicit de ecclesia.& de hoc esse tex.in l.j.in fin. cum prin.seq.l.ff.de reb.eor.vbi si minor emit prædia ea lege,vt quoad pretium solueretur. ea essent pignori obligata venditori,nõ valet huiusmodi pignus. Nam vbi dominium quæsitum est minori,cœpit non posse obligari.Sequitur item & dicit sing.Fabia.qui & illum tex. allegat in tractatu emptionis & venditionis,in j.quæst.vij.quæst.prin.& Hiero.Cagno.in repet. d.l.ij. col.ix.versi.secundò quæro,C.de pact.inter emp.vbi nuncupatim dicit minorẽ ipsum nõ posse id pactum facere:at illius tutorem posse.Quod & voluit Lud.Goza.in repe.eiusdem l.in xxvij. quæst.& consi.xv.videtur,& consi.seq.in hac causa.Quæ res omnino futilis est. Nam si minor ipse id non potest facere,quia decretum requiritur,vt dicunt Dy.& Bal.in d.l.j.§.vlt. ff.de reb. eor.nec tutor quoque,nec curator,vt quibus etiam ius non est alienandi immobilia sine decreto,per totum illum tit.& C.de præd.minor.

Contra superiora.

11 ¶ Et hanc partem non leuiter cõfirmat,quod in simili tradidit Inno.ille Canonistarum Coryphæus,in c.verùm,circa mediũ,extrà de fo.cõpe.quòd si baronia donata sit ecclesiæ in feudum, ea lege & cõditione,vt si ecclesia ipsa non subeat onera ei in eadem donatione sine cõcessione apposita,liceat concedenti eam baroniam propria autoritate occupare:non poterit tamẽ dominus,

De eadem re. An ecclesia cadat re ob onus

nus,etiam si ecclesia ei legi non steterit,illud ipsum facere : quia cùm semel dominium eius rei sit quæsitum ecclesiæ,factum est sanctum sanctorum Domino,vt scribitur Leui.xxvij.codémq; vlt.ideò per nullum capi potest,nisi autoritate iudicis ecclesiastici, alioquin sacrilegium in eis committitur:c.nulli liceat,& c.seq.xij.quæst.ij.Et id dictum sequitur Raph.Fulg.in l.si quis curialis,C.de epis.& cler.& Panor.in c.verùm,post prin.extrà,de condi.appo. *in traditione appositū,non agnition, vt de nume.14.*

12 ¶ Sed aduerte.Nam d.l.si ad resoluendam,C.de præ.mino.quam allegāt Fran.Accur.& Ioan. And.eáque omnino innituntur,non dicit pactum fuisse in ipso contractu appositum:& gl. ibi, in verbo,emisisti (quod iam suprà in prin.huius glo.diximus) intelligit,cùm fuit pactum appositum ex interuallo:quasi secus sentiat,si in contractu ipso esset appositum. Quam etiam differentiam in multis casibus suprà allegatis faciunt glo.in d.l.seruus,in fi.& ibi omnes,C.de pact. & in l.si autem,ff.eo.Imo.in d.l.iudex posteaquàm.Pau.Cast.sibi contrarius,d.consil. cccxviij. col.vlt.lib.j.vbi ex hoc nuncupatim reprobat illam sentētiam Fran.Accur.& Ioan.And. & rursus idem Pau.consi.ccxlv.in casu præsenti parum est,paulò ante fi.lib.ij. *De eadem re.*

13 ¶ Sed non video quid interim responderi potest ad dict.l.j.§.vlt.cum l.seq.ff.de reb.eor. quia ibi pactum fuit appositum in ipso contractu,vt patet ex illis verbis d.l.j.Et ab initio obligationis inhæsit.Nisi diceres,quòd etiam ibi pignus imperiali rescripto confirmari debet, vt in fi.d. l.ij.dicitur,quod propè eundē effectum habet,ac si mero iure valeret,arg.l.nihil interest,& ibi glo.ff.de reg.iur.Sed id mihi non admodum satisfacit.Cur enim venditor, (qui aliàs, vt suprà diximus non erat venditurus,& fortè etiam minoris ob id pactum vendidit,vt verisimile est, & etiam diximus) onerandus est impetratione rescripti,vt pactum ipsum confirmetur? præsertim cùm etiam sine ea conuentione pignoris,sed tacitè & ex iuris dispositione venditor possit eam rem,quam vendidit,iure pignoris quasi pignus retinere,donec integrum pretium sit solutum: vt est textus expressus in l.Iulianus,§.offerri,ff.de action.empti.& in l.hæreditatis, ff.de hære. vel act.vend.& l.quòd si nolit,§.idem Marcellus,ff.de Aedi.edi.& quod scribit Bald.in l.si traditio,col.ij.in iij.quæst.C.de act.emp.In quo igitur læsus est minor , qui id adiecit in lege venditionis,quod de iure communi intelligebatur ? & certè læsus non potest videri, l.inter eos, §. cùm inter,ff.de fideius.& ibi concor.in glo.Igitur (vt id concludam) non possum mihi persuadere non esse mendum aliquod in texto d.l.j.in fi.& l.seq.quod vt facilius credam , facit Bald. qui consi.ccccxv.illa solennitas,lib.ij.in diuersam sententiam eum text. allegat : nullus tamen hunc scrupulum discussit,ac ne tractauit quidem,quod ipse sciam.Nec item mihi placet quod alij distinguunt inter tutorem,& minorem,vt iam suprà diximus. *De eadem re.*

14 ¶ Illa autem sentētia Inno.in d.c.verùm,de fo.compe.reprobata est ab Host.Ioā.And. Collec. Io.Ligna.Anto.Card.Flor.Imo.qui intelligit,dummodo non iniiciatur manus in clericum , & Panor.sibi cōtrario,& recētioribus in eo ipso c.verùm,per c.cùm dilecti,extrà de dona.vbi est optimus tex.à cōtrario sensu,& ibi id not.Panor.in iij.no.& Barb.col.iij.versi.no.quòd laicus, & Bal.consi.ccc.statuto cauetur quòd liceat,in ij.dubio,libro primo, vbi dicit, quòd Inno.cōmittit fallaciam accidentis:quia non sic simpliciter (vt ait) factum est sanctum sanctorum , sed cum onere suo,scilicet luitionis,per dictam l.Caius,ff.de manumiss. Et hanc quoque sententiam contra Inno.sequitur idem Bal.in l.caueri,ff.com.prædi.& in d.l.si quis curialis, & ibi quoque Bar.& Sali.per tex.ibi.C.de episco.& cleri.ipse Bart.in l.vlt.ff.vt in possess.leg.& in l.iij. col. iij. versi.quid in rebus ecclesiæ,& ibi quoque Sal.in x.quæstione,C.de pignoribus, & idem Bart. consilio xcvj.dico partes iudicis,col.j.Pet.Anch.consi.ccxvij.dubiū facit in prædicta quæstione.Card.Flor.in c.perpendimus,col.v.extrà de senten.excom.Rom.in repet.authen. similiter, col.ix.versi.xix.quòd licet,C.ad leg.Falc.Barba. in repet.rub. de reb.eccle.nō ali.in ij.dubio. col.eiusdem xxx.versi.pro parte ergo affirmatiua,qui est sub nu.148.Fran.Aret.consi.xxj. si diligenter.col.iij.versi.circa secundum.Caro.Roin.consi.xxvij.circa id,col.ij.nume.4.lib.ij. Sed quomodo id sit intelligendum,videbis latissimè per Fel.in d.c.verùm,col.penul.& vlti. de fo. compe.vbi inter cætera vnum dicit,quòd huc proximè spectat,vt scilicet hæc Host. & sequacium sententia intelligatur,cùm pacta apponuntur in concessione rei:secus si posteà, per multa illic allegata.Cui adde quæ suprà diximus in prima quæstione. *De eadem re.*

15 ¶ Et horum quidem sententia hac quoque ratione cōfirmatur,quòd in donatione facta ecclesiæ ea lex apponi potest à donāte,vt nō liceat ecclesiæ alienare,& si contrà factum fuerit, possit eadem res à donante reuocari:& ita etiam,vt nec ob redemptionē quidem captiuorū aut aliā necessariam causam ea res possit alienari:per textum in §.sanctissimas,in authen.de non alie.& voluit glo.in l.sancimus,la j.in verbo,præfatarum,C.de sacrosan.eccle.& alia item,quæ & alia multa in id citat,in d.c.verùm,in verbo,debeat reuocari,& ibi Card.Flor.extrà de condi.appo. Barth.Brixi.qui id tamē intelligit,modò sint aliæ res quæ alienari possint,quæst.do.iiij.quidam laicus. *De eadem re.*

laicus. Albe. in authen. hoc ius porrectum, col. iij. versi. sed adhuc quæro, C. de sacro. eccle. & in l. filiusfamilias, §. diui, versi. item consueuit, & ibi quoque Imo. ff. de leg. j. & satis voluisse videtur Io. Fab. in auth. ingressi, col. vlti. versi. quid si erat prohibitus, C. de sacr. eccle. Sed tu de hoc vide omnino alios, in d. c. verùm, & gl. in c. sic quidem, x. q. j. & in §. hoc ius, in verbo, ab imperiali, x. q. ij. & Inno. in c. in præsentia, in verbo, minor annis, de proba. Fed. consi. clxxxix. donatio, & Franc. Are. consi. xxj. diligenter, in j. dubio.

16 ¶ Nec tamen illud, Lector amantissime, omiserim, nō me interim latere, id quod suprà tam latè diximus & probauimus, contractum vel totum approbandum, vel totum reprobandum (id enim firmissimum est nostræ illius sententiæ fundamentum) non esse perpetuum, sed nonnunquam secus habere: vt satis patet ex l. cùm interdictę. & ibi Bal. in ij. not. C. arbi. tutel. & l. Pomponius scribit, ff. de neg. gest. atque ex iis, quæ scribit ipse Bal. in l. obseruare, §. post hæc, col. iij. versi. quintò quæro, ff. de offi. Proconsul. vbi super hoc scienter distinguit. {Tullius quoque in oratione pro domo sua ad Pontifices: Quæ sententia, ait, Ceciliæ legis & Didiæ, nisi hæc, ne populo necesse sit in coniunctis rebus compluribus aut id quod nolit accipere, aut id quod velit repudiare?} Id quod te obiter admonere volui, vt intelligas nihil tam generale esse, vt non recipiat aliquam exceptionem aut distinctionem, quæ Aristotelis alicubi sententia est.

An semper totum uel approbandum sit uel reprobandum.

17 ¶ SECVNDO QVÆRO, retenta ea opi. quæ ius facit minori aut tutori ipsius, vel alteri administratori ementi apponēdi in ipso contractu, hoc pactum reuendēdi intra aliquod tempus. An ipse poterit id tempus prorogare ante ipsum finitum: nam si finitum sit, nemo non dubitabit id fieri non posse, quandoquidem species esset alienationis rei iam quæsitæ irreuocabiliter. Sed nec crediderim ante ipsum quidē tempus finitū idipsum fieri posse, per multa quæ diximus suprà hoc eo. tit. §. 4. in verbo, *seront preferés*, quæ est glo. illius §. septima, nume. 24. sed dubium est in primo, & multis sequen.

An autem minor, aut tutor, aut alius administrator, possit prorogare tempus præstitutū reuenditioni.

18 ¶ Quibus & illud addere potes, quod à nostris disputatur, vtrùm tutor & curator, aut alius administrator, possit prorogare debitori pupilli vel minoris aut alterius, cuius administrationem gerit, tempus solutioni debiti præstitutum. In quo alij dicunt non posse, per l. qui Romæ, §. Callimachus, ff. de verbo. obliga. idque facere l. instar, C. de iur. fisc. lib. x. & l. penul. C. de erog. mil. anno. lib. xj. Alij contra, per l. vlt. §. si quis professus, ff. de publi. & vectiga. vt intelligatur in publicano nō pro se, sed pro fisco recipiente. Et ibi Barto. dicit, quòd publicanus ibi deputatus erat ad vniuersalē solutionē faciendā, & recipiendā exactionē. In d. verò §. Callimachus, habebat speciale mandatū ad vnā solutionē: tanquā scilicet ea sit sentētia Bar. vt habēs mādatū speciale ad vnā solutionē recipiendā, non possit prorogare terminū: habēs autē generalē, possit. Et ita eum sequitur Pet. Anch. in clemen. præsenti, de censib. Sed id reprehendunt Imo. Pau. Cast. & Roma. in d. §. si quis professus, & Alex. in d. §. Callimachus tanquā scilicet mandatū generale non sufficiat, nisi sit cum libera. Soci. autem in postremo loco, & Iaso. post eum sustinēt Bart. in tutoribus & aliis præpositis vniuersali administrationi. At Bal. in l. pactum curatoris. in prin. & ibi Sal. in fi. negant quempiam administratorem id posse facere, per d. §. Callimachus. Nec obstat (inquiunt) d. §. si quis professus, quia ibi publicanus non prorogauit, sed cùm sibi offerretur, accipere noluit, & eius mora nocet fisco, arg. l. si ex legati causa, cum l. seq. ff. de verb. obl. Et idem propè voluit Alex. in d. l. pactum, vbi dicit hanc esse cōmunem opi. Quòd si hæc adeò dubia sunt in simplici prorogatione temporis soluendi, quod affert modicum præiudicij, quia quod differtur non aufertur, §. liberas, & ibi glo. Insti. de sing. reb. per fideicommis. relict. quid dicemus de hac prorogatione, per quam immobilia alienantur?

De eodem.

19 ¶ TERTIO QVÆRO, an è diuerso tutor, aut Prælatus, aut alius administrator, qui in casu fortè licito & permisso vēdidit rem minoris, ecclesiæ, aut alterius, cuius administrationē gerit, cum pacto de reuendēdo, possit huiusmodi pactū remittere emptori liberè & sine solennitate? Alex. interrogatus de executore testamēti, qui rem immobilē hæredis pupilli vēdiderat cum hoc pacto, respondit, eum non posse posteà ei pacto renuntiare, consi. xxvij. attentis narratis, col. vlt. versic. plus videtur, lib. iij. ea ratione, quia idem iudicamus de actione competēte ad rem immobilem, quod & de ipsa re: eadémq; solennitas requiritur in alienatione eius actionis, ac ipsius rei: vt not. glo. & Bar. & alij, in l. j. C. si aduer. transact. cum multis similibus & concor. à me latè congestis, suprà tit. præced. §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, in prin. & nos quoque de hoc casu aliquid diximus in eadem glo. nu. 32. ex quo infertur.

An illi administratores, qui uendiderunt cū hoc pacto, possint illi renuntiare.

20 ¶ EX QVO ETIAM posset videri, quòd cùm hi administratores non possint huic facultati expressè renūtiare, nec tacitè quoq; eos posse, videlicet ex lapsu tēporis ei facultati appositi, quæ tacita renuntiatio est, vt no. in l. si ego, ff. de neg. gest. & latè diximus suprà eo. tit. §. j. gl. ij. num. 50. ad hæc cùm venditor, & sequen. & iterum titu. præced. §. iij. gl. iiij. nu. 2. Nec scilicet plus

An autem possint sinere tempus labi in tra-

plus operetur tacitum,quàm expressum,contra pleoissimè oot.in l.cùm quid,ff.si cert.pet. Veruntamen ego aliter censeo,videlicet fieri præiudicium minoribus,ecclesiæ,& cęteris huiusmodi,si eorum administratores sinant otio.é id tempus labi sine redemptione rei ita vēditæ. Nam licèt prælatus non possit expressè renunciare iuribus ecclesiæ,vt voluerunt Io.And.Card.Flor. & Imo.in c.ij.per illum tex.de donat.& latè diximus,io repet.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus.nu.143.tamen ego contrariū.tamen potest ei præiudicare ex lapsu temporis, c.de quarta.& c. veniens,extrà de præscrip.De quo & per Fel.io c.cùm accessissent, col.xiij.versicu.tertiò limita,extra de coostitu.Idémque de præside ciuitatis,qui etiam licèt non possit expressè ciuitati præiudicare,l.Præses,C.de traosact.Potest tamen tacitè ex lapsu temporis,l.aduersus, cū glo.C.de vsur.cum aliis multis similibus,& coocord.à me adductis in nostris Legibus connubialibus,glo.v.quæ est in verbo,*expres*,versiculo,& istud quidem.An autem hoc casu possit mioor,& ecclesia,& alij horum similes restitui,diximus suprà boc eo.tit.§.j. glo.ij.io verbo, *à tel temps*,nu.55.sed an saltem,& seq.

præiudiciū eorum,quorū administrationem gerunt.

21 ¶Q VARTO QVÆRO,quid si cōtrahentes,in tractatu,siue præfationibus ipsius venditionis,locuti sunt de apponendo huiusmodi pacto reuenditionis, posteà tamen vel incontinenti vel ex interuallo,dum contractum ipsum absoluunt,de eo nihil dicunt? aut etiam,quid si contractus fit & absoluitur cum eo pacto,sed posteà fortè ex interuallo fit instrumentum ipsius cōtractus à partibus sine mentione huius pacti?an is casibus videtur esse recessum ab huiusmodi pacto? Alex. de huc vtroque casu loquens in d.cons.xxvij. col.ij.versi.& ꝙ nō sit,lib. iij.& consil.cxxij.viso processu,col.j.versi.sed iste testis,lib.ij.respondit in priori casu primi casus,videlicet cùm incōtinenti post tractatum & præfationes contractus absoluitur,non videri recessum.In posteriori autem casu eiusdē casus,cùm scilicet ex interuallo cōtractus absoluitur, videri recessum.At in secūdo casu princ.cùm videlicet absolutus est contractus cum hoc pacto,sed posteà etiam ex interuallo instrumētum cōficitur,non videri recessum.& ad hæc multa allegat,de quibus & nos diximus suprà huius tit.§.j.in princ.Alex.autem simpliciter sequitur Hier.Cagn.in repe.l.ij.in iiij.quæst.C.de pact.inter empt.& vend.

Si in præfationibus facta fuerit mentio huius pacti, & nō in cōtractu aut instrumento,vtrùm ab eo sit discessum.

Et quid si in cōtractu fuerit conuentū, sed omissum in instrumento.

22 ¶To autem adde ad illum primum casum tex.in l.eum qui Calendis,in princ.ff.de verb.oblig. cùm ibi dicitur,si autem non addat,quibus Calendis Ianuariis,facti quæstionem inducit, quid fortè censerit,hoc,est quid inter eos actū sit.Nam bæc postrema verba eius l.non possunt intelligi,nisi de eo quod actum est in præfationibus stipulationis,non in ipsa stipulatione,cùm prius dixisset,si non addit,&c.Et tex.quoque in l.Titia,§.j.& ibi Barto.& alios, ff.eod.tit.& not.per eundem Bart.& alios in l.si ita stipulatus.§.Chrisogonus,ff.eod. quoque titu.& Ange. consilio xciiij.cùm lis & quæstio,col.iiij.versic. septimò,& vltimò.

De eadem re.

23 ¶Ad secūdum etiā casum principalem adde Bal.in l. cùm allegas,col.ij.versi.scias etiam quòd ad probandū,C.de vsur.& in l.multùm interest,col.ij.versi.& si dicatur quod de isto,C.si quis alteri,& in l. per retētionem,post Pet.ibi.C.de vsur.Bar.in l.si tibi liberū,ff. de act.empt.& in d.l.Titia,§.j.ff.de verb.oblig Ang.in l. si quis cum aliter,& ibi Alex.col.pen. versi. successiuè, & plenissimè Ias.col.j.versi.pondero in primis,ff.de verb.oblig.eundē Ang.cons.cclxxiij.cuius factum incipit,nunc præsupponitur,paulò ante fi.Pan.in c.dudū,in vlt.not.per illu tex.de conuer.coniu.ipsum Alex.in l.sed & si oie purē,§. cùm inter,in ij.not.& ibi etiā Ias.in iij. not.ff.de cōdi.inde.& eundē Alex. cons.xxviij.visis & accuratè,col.j.in fi.lib.j.quod repetitur consilio, xxxj.lib.ij.& eundē consi.lij.circa hanc dubitationē,lib.iiij.si id cōsi.eius sit. & Barb.cōsi.viij. illud affetā,col.iij.versi.& multùm elegāter,& seq.lib.iiij.Fely.qui & alios allegat in c. si cautio,col.xxj.versi.& modū cognoscendi.extrà de fide instrument.& Ias.cons.24.in causa feudali, col.vij.versi.restat & vlt.lib.iij.& Phil.Dec.loquentem etiam nūcupatim de hoc pacto cōsil.xviij.cuius superscriptio incipit, an statutū io vēditione,col.iij.versi.ij.ex prædictis.

De eadem re.

24 ¶Addes(inquam)ad hæc omnia gl.not.in l.eleganter,in princ.in verbo,idem puto.ff.de cōdi.indeb.per quam dicit Bal.in c.vlt.col.vlt.extrà de iura.cal.quòd testes,qui interfuerunt tractatui & non conclusioni contractus,nihil probant.& ad hoc illam dicit valde not.& eam quoq; no.ipse Bal.in c.j.in princ.circa medium,tit de prohi.feud.ali.per Lotha.& idem quoque voluit idē Bal.in d. l.multùm interest.col.ij. C.si quis alter.& Alex.consi.xiij.ex his quæ in themate,col.pen.versic.alij verò testes,lib.j.& iterum consi.xviij.viso pro cessu,col.ij.versi. quintimo & fortius,eo.lib.j.Ias.in d.l.eleganter.in princ. col.j.versi.nota secundò.Philip. Dec.cōsi. cxxxiij.viso puncto,col.iiij.versi.sexta testis.& consi.clix.casus qui proponitur,col.iij.versiculo & retenta conclusione.& consi.ccccliij.viso elegaoti consi.col.pen.versi.secundò respondetur.& consi.cccclxiij in causa quæ nomine cameræ,in princ.Franc.Ripa in l.j.post princ.ff.ad S.C. Trebellia.nam & sola conclusio dicitur esse contractus,l.si volu ntate,C.de rescin.vend.

De eadem re.

Testes,qui interfuerūt tractatui,& non conclusioni, nō probant.

Sola conclusio est contractus.

Testes imperfectè narrātes conuentionem non probant.

ibi Bald.not.negátque esse melioré tex.de ea re. Et facit etiam gl.in l.Lucius. in verbo, debeát, post princ.ff.de his qui not.infa.quæ dicit, testes imperfectè narrantes conuentionem partium, nihil probare. quam annotat, sequitur, & declarat Bal.ibi, in priore lect.& etiam sequitur Ro. consi.xcj. visis ac percunctatis, col.ij.versic.tertiò videndum est.& consi.cccv.quò ad septimum, ante fi.& Ias.in d.l.eleganter.Franc.Rip.in l.admonendi, ou. 188.ff. de iuretur.

25 *An vi simplicis promissionis de dãdo facultaté redimendi, possit uẽditor rectà agere ad reuenditionem. Circuitus uitãdus, uide xlj.*

¶QVINTO QVÆRO, quid si in cõtractu non fuit cócessa simpliciter facultas redimendi, sed tantùm emptor promisit dare venditori eam facultaté redimẽdi intra certũ tẽpus, vtrum vẽditor poterit vi huius promissionis agere, vt emptor reuẽdat restituto pretio: an verò tantùm poterit agere, vt ei detur ea facultas? Ego aliquando vidi eam controuersiã inter duos ciues Rochelanos. Nam venditor agebat contra emptorem ad reuenditionem oblato pretio: emptor auté negabat pactũ reuendẽdi à se factũ: venditor probauit non quidé id pactũ interuenisse, sed tantùm promissionem dandi facultaté redimendi intra aliquod tempus: ideò emptor dicebat se esse absoluendũ, cùm vẽditor vi eius promissionis posset tantùm agere ad implementũ promissionis, id est vt sibi daretur ea facultas promissa: venditor auté contrà dicebat, satis esse probasse promissioné, vt ageretur primo loco ad reuenditioné, idq; æquitati & rationi consonũ videbatur, per tex.dicẽtes, vitandos esse circuitus, ob ídque; cõpetere actionem sine cessione. l.cùm fundus, §.seruum tuũ imprudẽs, ff.si cert.pet.& l.dominus testamẽto, ff.de cód. indeb.& cle.auditor, de rescr.eum concord.alleg.per glo.in duobus locis posterioribus.

26 *Qui promisit se obligaturũ, potest rectà cõueniri ad rem ipsam.*

¶Quorum authoritate subnixus Alb.Gal.& post eum Io.And.in addit. Spec. in rub.de obliga.& solu.col.j.tradunt, quòd si quis promisit intra certum diem se obligaturum ad dandum mihi decé, potest statim cedente die sine alia obligatione conueniri ad illa decem. Sequuntur Ro.qui id fin.dicit sing.clxxxiij.obligo. Alex.qui dicit perpetuò mẽti tenendũ, quia prima facie multi contrariũ responderẽt, Soci.Ias.& Fran.Purp.qui & omnes id dicũt sing.in d.§.seruũ tuũ imprudens, tres quidem priores in j.no.postremus, col.iiij.& idem quoque Ias.in d.l.dominus testamẽto, in iiij.no.vbi & id dicit sing.rursúmq; in l.si fideiussor, §.meminisse.col.j.ver.tu adde quod in simili, ff.de leg.j.vbi ité id dicit sing.Carol.Rui.in l.iiij.§.Cato.in viij.not.& ibi quoque Lancel.Gal.col.ix.versi.duodecima cadit, & Hormanoctius, nu.179.& seq.ff.de verb. oblig.idem Ruin.consi.xij.quamuis quæratur, col.xij.nu.32.lib.iij.vbi id dicit not.& cõsi.xix. visa petitione, col.vij.nu.14.li.iiij.& Matt.Afflict.dum allegat Ioan.And.vbi suprà deci.Neap. lxj. fuit lata, in princ.& in consti.Siciliæ.incipien. capitaneorum, col.vlt.& in const.licentiam, col.ij.in x. quæst.& ipse Lancel.Gal.in rub.dicti tit.de verb.oblig.col.xxv.versi.sciendum est tamen.& Ludo.Gozad.in repe.l.ij.in prin.iterúmque col.v.C.de pactis inter empt.& vendi.& Gomes in §. in personam, nu.41.Instit.de actio.& Chasse.consi.lvj. *seu le proces*, col.pen.versi. imo etiam si iam.& Anto.Rube.consi.xxix.viso contractu, col.ij.versi.& facit id quod. vbi id dicit sing.& communiter approbantur.& Zasius consi.x.in causa, nu.39.lib.ij Ex hócque infert ipse Purpur.in d.§.seruum tuum imprudens, ad hunc casum nostrum, videlicet ꝙ ex promissione dandę facultatis de redimendo rem venditam restituto pretio agi potest ad reuẽdendum, & ita dicit se consuluisse, & obtinuisse. Quod & idem in hac nostra specie tenuisse post nostram priorem editionem reperi D.Boer. decisi.clxxxiij.alia insuper.

27 *De eadem re. Promittens se obligare, habetur pro obligato, cũ stat per eum.*

¶Quibus proximè accedit, quod Pau.Cast.consi.ij.tria sunt, lib.ij.respondit, eum qui promiserit se per instrumẽtum obligare, & per eũ steterit, quò minus se obligaret, haberi pro obligato posséque tanquam obligatum conueniri. Et quod tradit Steph.Bert.consi.clxxxiiij.vidi casum in j.dubio, lib.j.nihil referre, faciat quis pactum reuendendi in contractu venditionis, an promittat facere, ad ipsius contractus reprobationem, id est, æquè posse reprobari contractum ex huiusmodi promissione faciendi pacti, ac si factum fuisset in ipso contractu, & quæ scripsimus suprà in præfat.huius tit.nume.9.& vt hæc postrema, & seq.& in tit. præced. glos.xiiij. in verbo, *ou equipollent à uente*, nume.39.ex iis autem.

28 *De eadem re. Promissio liberandi parit exceptioné ex præsenti.*

¶Et his adstipulatur, quod scribitur in l.si intra, ff.de pact.ꝙ promissio liberandi, exceptionem parit aduersus agenté, ac si liberatio ipsa iam facta fuisset. Ex eóque ibi not.Bar.in fi. & Ang.ꝙ pactum de liberando in futurũ, producit exceptioné in pręsenti. quod dicit ipse Bar.perpetuò menti tenendũ, & ipse Ange.singu.vocat eum tex.& ité ex eo voluit Pau.Cast. consi. cccxlij.in causa Frataleæ. in prin.lib.ij.vbi & de hoc dicit esse optimum text.vti etiã est, in l.si creditoris. C. de fideicom.quam Bal.ita summar, vt nostri loquuntur, Dispositio liberationis de futuro, inducit exceptionem de præsenti.& Corn.ita, Ex fideicommisso relictæ liberationis cõpetit debitori exceptio, etiã ante præstitã liberationem.& in l.si non sortem, §.adeò.ff. de condi. indebi.& ibi optima gl.in verbo, condicere: quæ dicit, quòd si testator dãnauerit hæredé liberare debitorem, quãuis anteq̃ ab hærede re ipsa liberetur, sit adhue naturaliter & ciuiliter debitor,

eùm

cùm nec testator eũ liberauerit,nec hæres fuerit io mora:tamẽ debitor babet exceptionẽ:& si soluat,actionẽ ad repetẽdũ.Et ibi sequũtur Bar.Bal.& Pau.Ca.& eũ quoq; in cõtractibus procedere dicit Franc.Are.in c.veniẽs,extrà de testib.& Carol.Ruin.d.consi.xix.vbi suprà lib.iiij.

29 ¶Quòd si quis dicat,huiusmodi promissionẽ liberandi in futurũ,parere exceptionem tantùm non etiã actionẽ:vt expressim dicit d.l.si intra,ff.de pact.primo loco allegata:sciat id ideò esse, vt dicunt gl.Bar.& alij ibi, quia id pactũ eo in loco erat nudum,proindeq; satis ionuẽtes,ꝙ si vestitum fuisse adhærentia contractus (vt in casu de quo loquimur)aut traditione,aut alio id genus modo actio quoque ex huiusmodi promissione fuisset producta.Et id quoque apertè voluit gl.& alij in d.§.adeò,cùm dicunt cõpetere repetitiooem ex ea promissione,si solutũ fuerit,vti suprà diximus.Prætereà nihil in illo casu debitoris intererat babere actionẽ,cùm apud se haberet,quod debebat:ideò satis esse,vt se exceptione tueri posit,cùm creditor contra eum agit.Et tamen si tam stolidus fuerit debitor,vt soluerit,competit ei actio ad repetẽdum,vt dictum est.Igitur tantùm ei in omnibus prodest simplex promissio liberãdi,atq; ipsa liberatio.

An & actionem.

30 ¶Et hæc quidẽ fulcit,quod voluit gl.in l.iubemus nulli,§.j.in verbo,acquirantur,C.de sacros. eccl.ꝙ is tex.loquens de pretio dato,habet locũ & in promisso tantùm:quasi nihil intersit,an des aliquid,an promittas dare.& eã sequũtur Pet.Cyn. Bar.& alij ibi.Et quod alibi dicitur,paria esse realiter soluere,& promittere de soluẽdo,in l.vlt.C.ad l.Falc.& l.fuit quęstionis,& ibi Alex.in vlt.not.ff.de acq.hær.& l.si patronus,§.de illo,ff.de donat.& l.si quis testibus,ibi,donatione vel promissione,C. de testib.& l.& generaliter,quę est iij.§.hoc edicto,ff.de calum.vbi id probatur etiam procedere in pœnalibus.Ex hócq; Bal.in d.l.vlt.not. prohibitũ vẽdere,prohibitũ quoq;,ne promittat vẽdere,censeri.quẽ videtur sequi,dũ simpliciter allegat,Alex.consi. xvij.viso instrumento,col.ij.versi.cõfirmãtur prędicta,lib.iiij.& expressius cõsi.cvj.super alio, col.j.lib.vij.& Ias.in l.ij.col.vlt.vers.secũdo modo,ff.de iuris.om.iud.& io l.vlt.car.vlt.nu.134. per prædicta plenè,C.de iur.emphy.Et hoc optimè probatur in l.si ad resoluendã,C.de præd. mioo.ex quo no.Bar.&Sal.ꝙ qui alienare non potest rem quampiã,nec eãdem promittere potest.Vnde etiam Barb.consi.lj.scripsit sapiẽtiæ fons,col.xij.versi.capio nunc aliũ, cum multis seq.lib.j.respondit statutũ prohibens sub pœna eandem rẽ vẽdere duobus,habere locũ si quis primùm promiserit vni reuendere,& postea alteri vendiderit,refértque superiori anno se consuluisse,eum qui promisit sub pœna alteri nõ vendere,in pœnã inciderit, si promiserit vẽdere.

De eadem re. Pretiũ datum, & promissum parificantur. Paria sunt soluere, & promittere, uide nume. 56. Probibitus uendere, censetur probibitus promittere uendere, uide nume. 46. & 53

31 ¶Et facit c.ij.& iij.& c.ex tenore.extrà de cõces.præb. vbi æquè prohibetur, promitti beneficiũ ante vacationẽ,ac cõferri.& c.vlt.extrà de eo qui ducit io matr.vbi æquè prohibetur promittere ducturũ se aliã vxore viuẽte,ea mortua , ac ipsam aliã ducere. & quod scribitur in l.is cui bonis.ibi,vel promittendo obligari,& quod ibi not.Ias.col.ij.in iiij.not.ff.de ver.oblig. Et quod tradit Bal.in c.in causis,col.j.versi.tractatus,extrà de elect.ꝙ tractatus dicitur esse principiũ rei,adeò vt qui tractat de vẽdendo aliquã rem,eã dicatur vẽdere,vt dicit not.in l.debitor. ff.de separ.Et quod nõnulli voluerunt,l.si quis argentũ.C.de dona.loquẽtem de donatione,vt etiã ea nudo pacto facta valeat,habere locũ & in simplici promissione donãdi.Hoc enim magna autoritate voluit Bar.cui omnes primas partes Iurisprudentiæ tribuunt, in l.iurisgentiũ, in prin.post med.& ibi quoque Fortu.Garc.col.xxxj.vers.subsequẽter quærit, & multis seq.ff.de pact.iterúmque ipse Bar.in l.vlt.col.ij.vers.nõ obstat ꝙ ex isto.ff.de cond.ob cau. Ang.in d.l.si quis argentũ.§.vlt.in epit.eius §.Sed de boc postea pleniùs dicemus infrà nu.48.nũc se offert.

De iisdem rebus multa.

L. si quis argentum. babet locum in simplici promissione donandi, uide nu. 48.

32 ¶Sed & huc pertinet,ꝙ idem ius statuitur in dote constituta & tradita,atque in promissa tantùm & non tradita,in l.vlt.ibi,dederit,vel promiserit.C.de dot.promis.& in l.ex morte.versic. similique modo,C.de pact.conuen.& l.vt liberis.C.de colla.in quibus est simil.tex.& in l.filiæ dotem.ibi,dotem à patre datam,vel constitutam,eo.tit.& in l.vlt.ibi,dos quæ data dicitur, vel promissa,C.solu.mat.& l.vlt.C.de interdic.mat.vbi idem propè tex. est.& l.si quis incesti.ibi, dos si qua fortè solemniter aut data,aut promissa fuerit,C.de incest.nup.Nam & dos promissa tantùm,dos est,vt probatur in rub.C.de dot.promis.& in l.si pro dote. & l.ad exactionem.eo. tit.& in rub.C.de dot.cau.non numer.& in l.si sócer,§.Lucius.ff.soln.matr.vbi Pau.Castr.not. Eáque data censetur,auth.dos data.C.de doo.ante nup.quam in hoc expendit Bal.cõsi.ccxxx. actioni de dote,lib.iiij.oec secus ea cõfertur,ac si tradita fuerit.l.j.§.j.ff.de colla.dot.& l.ij.C. de colla.Ex eáque dicitur mulier dotata,ac si etiã tradita fuisset.l.cùm post mortẽ.§.j.versi. sed is de quo.iuncta gl.in verbo,promiserit.ff.de admi.tuto.& voluit Bar.in l.cùm plures.§. vlt.in fi.per gl.ibi.ff.eo.tit.& Bal.in l.si pater.per illum tex.in verbo,destinatis.C.de spons.& consil. ccxxiiij.vir fuit confessus,col.ij.vers.quartò hoc probatur,lib.v.vbi & alia iura allegat.& Sal. in l.si constante,col.ij.C.de donat.ante nup.& Raph.Fulg.consi.xl.Dominicus,col.iij.versi.in aduersum facit.& Calca.consi.xxx.Antonius,col.iiij.versi.nec obstat quòd dos.Quanquàm in

Dos data & promissa à patri procedunt.

contrarium facit tex.in l.Titio centum.§.Titio genero.versic.si post diuortium.ibi,vt incipiat esse dotata,ff.de cond.& demon.quem in id pauci expenderunt,& alius tex.in l.si socius,ff. pro soc.ibi,verùm in proposito largius interesse videbatur,dos numerata esset,an verò promissa.

Statutū & pactum deferens lucrum dotis, habet locum in promissa.

33 ¶Sed priorem partem confirmat q statutum & pactum deferens lucrum dotis marito, habet locum in huiusmodi dote promissa tantùm.l.si donaturus,§.j.iuncta glo.& ibi Pau.Castren.& Alex.qui id dicit communiter tenen.& Ias.ff de condict ob caus.& l.mulier.in prin.iuncta gl. ff.de condit.instit.& l.si marito,§.j.iuncta quoque glos.& ibi etiam Bart.Raph.Com. & Paul. Castr.ff.solu.matri.& §.dotes,& ibi Ange.in Authen.de nupt.& glos.in l.ex diuerso.in verbo, hoc iustum.& ibi Franc.Aret.qui eam legit cum §.socero,l.rei iudicatæ.ff. soluto matrimo. & Angel.in l.si prædiorum,in fin.C.ad legem Falcid. vbi ita dicit se consuluisse, vti fecit consil. lxxvj.statutum loquitur.& iterum latè consi.clxxx.præmitto ad euidentiam.Saly.in d.l.si constante.col.ij.versi.noto ad quæstionem,C.de donat.ante nupt.& in l.cùm in te.col.ij.versicu.& faciunt hæc.eod.titu.Rapha.Com.in l.de diuisione.& ibi Socin.qui id optimè & scientissimè declarat.& Ias.ff.solu.matrimo.Paul.Castren.& Alex.post Dyn.in l.sed hoc ita. quam legunt cum l.non tantùm.ff.de re iudica.Franc.Aret.in l.ij.col.j.ff.solu.matri.Socin.qui id dicit communiter teneri,consi.xxxij.in præsenti consultatione,col.penul.versi. quibus suppositis. lib.iij. Matth.Afflict.d.constit.licentiam.in x.q.Franc.Curt.iunior,qui hanc dicit esse communẽ conclusionem,consi.cxxix. præsupponitur, paulò ante fin.

Constitutio loquens de dote data,habet locum in promissa.

34 ¶Quinetiam si constitutio expressè loquatur de dote data,aut de dante dotem , ea habet locũ in dote promissa.aut in promittente dotem tantùm.Nam glo.in l.j.§.accedit.in verbo, fecerit. in fi.C.de rei vxor.actio.trahit eum tex.loquentem de eo qui dotem dedit,ad eum qui dotem promisit,nec tradidit:nam ex promissione (inquit) fit dos,per d.l.si donaturus.& eam sequuntur Cyn.in j.q.Bar.Sal.& alij,ibi. Similiter & gl.in l.qui se debere.in verbo,actionẽ,ff.de condit.ob caus. affirmat eum tex.loquentem in eo qui dotem promisit & dedit, habere locum & in eo quoque,qui tantùm promisit,nec dedit:tanquam paria sint promittere,& dare vel soluere per d.l.vlt.C.ad leg.Falc.quam ea gl.alleg.& eam sequuntur Bar.Bal.Ang.Raph.Fulg.Christo.Castel.Ro.Pau.Cast.Alex. & recentiores ibi.& Bart.in d.l.si donaturus,§.j.

Authenti. sed quamuis.procedit etiã in dote promissa, vide nu.60.

35 ¶Sed & multi tradunt auth.sed quamuis.C.de rei vxor.actio.qua patri tollitur facultas diminuendi priorem dotem,cùm filia iterũ nubit,procedere enam si pater dotẽ tantùm promiserat, nec dederat.Ita enim voluit Sal.licet subobscurè ibi,versi.quarto circa verbum diminuere. & Soc.etiam elanculum,consi.lxix.viso laudo,in ij.dubio.lib.iij.& Fran.Curt.senior consi.xxvij. magnificus vir,in iiij.dubio.& apertissimè Ias in l.filia legatorũ.paulò ante fi.C.de leg.vbi ita dicit se cõsuluisse,& Philip.Dec.in l.vt liberis.col.j.in v.not.C.de colla.& latè consi.xxxv.præstãtissime doctor,col.ij.vers.circa secundũ.etiam per d.l.vlt.C.ad l.Falc.& iterũ in add.eiusdẽ consi.col.ij.versi.secundò ius non est:rursũmque in ij.addit.col.ij.vers.secundò principaliter.

Dispositio deferens lucrum dotis datæ,obtinet & in promissa,vide 58. Vt pactum.

36 ¶Imò verò & id procedit in dispositionibus exorbitantibus,atque etiam statutis, in quibus verba debent strictè & propriè accipi:nam & pactum & statutũ,de quibus suprà locuti sumus , ex quibus scilicet maritus lucratur dotem datam,aut partem illius,habet locum in dote promissa tantùm.Et vt intelligas quid intersit inter id quod nũc dicimus,& id quod suprà diximus versi. ab hinc iij.ibi locuti sumus,cùm pactum & statutum loquitur de lucro dotis simpliciter,hîc verò dotis datæ, vt videri potuisset non habere locum nisi in dote data propriè:& tamen, vt diximus,habet locũ etiam in dote promissa,needum data. Nam de pacto est tex.in d.l.ex morte.in fi.C.de pact.conuent.quem ad hoc dicit sing.Franc.Aret.in rub.ff.solu.matr.col.pen.versi.sed pro Angelo.& illum ante eum in id citauit Bald.consi.ccxc.quòd vir non lucretur,lib.j.

Et statutum.

37 ¶Et de statuto voluit Bar.consi.cxxxiij statuto ciuitatis Eugubij.Ang.d.consi.clxxx.& Saly.in d.l.si constante,col.ij.versi.no.ad quæstionẽ,C.de donat.ante nup.vbi plus dicit id procedere, etiã si ita statutum loquatur,vt vxore mortua sine liberis,maritus dimidiam partẽ dotis tantùm restituat,& alteram sibi retineat:cuiusmodi est statutum Brixiæ. Nam illud verbum, restituat. non videtur posse adaptari ad dotem promissam,nondum datam,quòd ea restitui nõ possit: & tamen ibi tenet contrarium,& etiam in l.vlt.C.sol.mat.& Alex.consi.lxiij.stantibus his,col.vlt. versi.nec obstat si diceretur,lib.iiij.quod repertum est.consi.xxxix.lib.vj.& Corn.non obscurè consi.cxxvij.licet in hac consultatione lib.iiij.& Caro.Ruin.consi.cxxxiij.visis statutis.col. iij.nu.4.& col.seq.nu.6. {& Mar.Soc.iunior cõsi.xxxv.quatenus dubitatur,col.iij.nu.10.li.j. }

Præsertim si

38 ¶Præsertim verò id obtinet,si is qui promisit, fuerit in mora tradẽdi,vt & illi satis apertè intelligunt.Nam tunc haud dubiè atque citra controuersiã id obtinet:vt apertissimè tradit Bal.in d. l. vlt.

l.vlt.col. ij.versi.ibi dederit,C.de dot.promis.vbi ita dicit se consuluisse.& Rapha.Co.in d.l.si marito,§.j.ff.sol.mat.Pau.Cast.in d.l.iubemus nulli,§.j.C.de sacros.eccle.& in l.peculiú est.in prin.ff.de pecu.Alex.in d.l.si donaturus,§.j.vers.vltimò ité facit.& ibi quoque Ias.col. pen.ver. pulchrú dubium est,ff.de condi.ob cau.& idé Alex.in d.l.sed hoc ita,ff.de re iudica & d.cõsil.lxiij.lib.iij.Fran.Aret.in d.l.rei iudicatæ,§. socero. ff.sol.mat.& Soc.d.consi.rxauj. lib.ij.

le qui promisit sit in mora.

59 ¶Et idem quoque est de statuto aut pacto repellente fœminas dotatas à successione,vt scilicet habeat locum etiam si dos tãtùm promissa fuit.Nam de pacto affirmauit Bal.in l.si plures,col. vij.versi.item iuxta hoc quæritur,C.de condi.inser.De statuto Andr.Iser.si ad strictum ius,inquit,respiciamus,in c.j.col.v.versi.videtur quòd promisio, tit.de nat. success.feud. Bald.in l. non sine,col.j.versi. modò hic quæritur,C.de bon.quæ libe.Iason qui solùm Bal.in d.l.si plures.citat,tanquam de statuto loquatur.& id dicit singu.consi.aj.in dubio suprà formato,post princ.lib.j.Mat.Afflic.decis.Neapo.laj.fuit lata sentétia,& d.constitutione,licétiam,in x.quæst. & Ferro.in consuetu.Burdig.tit.de testamentis,§.xv.in princ.

Similiter statutum aut pactum repellens fœminas dotatas,habet locũ, cùm dos est promissa.

40 ¶Et hanc opi.adiuuat,quod à plerisque traditur,quòd in casu huius statuti repellentis fœminas dotatas,satis est dotem fuisse à patre in testamento legatam siue constitutam vt filia excludatur.Ita enim voluit Bar.in d.l.Titio centum,§.Titio genero,col.iij.versi. quæro statutum est, & ibi cæteri,præter paucos,quos infrà citabimus,ff.de condit.& demon.& in l.qui pupillam, per illũ tex.ff.de adul.& in l.quod autem,ff.de iure dotium,& in l.non est matrimonium, etiá per illum tex.ff.de rit.nup.(& in l.cùm plures.§.vlt.ff.de admi.tut.) & Bal.in d.l.non sine,vbi suprà,C.de bon.quæ lib.vbi id scienter tractat,& in c.vlt.col.j.versic.item satisfactum, extrà de consuet.& consi.lxxvij.de iure communi,lib.iiij. (& consi.clvij. Titius habens tres filios, lib.v.vbi tamen videtur hæsitare.)& consi.clxxvj.statuto cauetur,post prin.eod.lib.v.Ang.cõsil.xcij.Petrus de vrbe,enl.j.& Raph.Fulg.consi.al.Dominicus,col.vlt.versi.in aduersum.Pet. Anc.consi.clxviij.pro veritate,col.j.versi.sic igitur intellecta.Lau.Palat.in tracta. statutorum excludentium fœminas,col.xviij.versi.dixi autem suprà,Pau.Cast.in l.j.in fi.C.vnde vir.dum al leg.Bar.in d.§.Titio genero.Ang.Aret.qui id dicit seruari in practica,in §.fuerat,col.xvij.ver. vnum tamen aduertas,Instit.de actio. Franc.Cre.sing.iij.statuto cauetur,vbi id dicit singu. & Soc.consi.xcij.circa primũ,col.iiij versi.nec obstat cauda,lib.j.& Ias.in rub.ff.sol mat. col.iij. versic.quarta conclusio:& ibi etiam Fran.Rip. col.xv.nu.lxj.ex ista conclusione.& idé Ripa. in l.quæsitum,§.j.ff.de priuil.credit.& Anto.Rub.consi.lxxiiij.circa dubium,col.xxj. Et bene etiam facit,quod ab ipso Ang.responsum est,consi.cclix.consultatio,circa medium.

Et idem,si dos tantùm sit legata,aut cõstituta, vide 59

41 ¶Nam & Bal.ille, quem vbique vides,vbique audis,vbique inscriptum & allegatum cõspicis, vt qui de omnibus rebus alicubi locutus est,& vt dicit Ias.in l.iij.nu.35.ff.de leg.j.nihil intactũ reliquit,Bal.inquam consi.cclxxxvj.cuius exordium est,super primo puncto,versi. super sexto,lib.iij.ex facto interrogatus respondit,statutum disponens vt in dotibus non currat præscriptio,extendi etiam ad legatum relictum nomine dotis:tanquam habeatur,ac si iam traditum fuerit pro dote.& id refert & sequitur,& dicit sing.Carol.Cotta,dictorũ sing.Bal. maximus ac solertissimus indagator ac collector,in memor.incip.dos habet multa, versic.hinc etiá, & iterum memori.incip.statuta debent interpretari,versi.secundò addo.

Statutum summouẽs præscriptiones in dotibus, habet locum in legato nomine dotis relicto.

42 ¶SED QVORSVM hæc,Lector,nisi vt intelligas nihil referre promiserisne tantũ, an & promissa compleueris: vt scilicet ea sola promissione aliquid faciendi agi possit,ac si id iam factum esset.quæ fuit Io.And.sententia,quam suprà in princ.huius quæst.citauimus. Verùm Phil.Dec.in d.l.cùm fundus,§.seruum tuum imprudens.in j.not.ff.si cer.per.dicit illud dictũ Ioan.Andr.semper visum fuisse sibi dubitabile multis rationibus.¶Prima, quia qui promisit se obligaturum ad decem,non videtur se velle obligare de præsenti,vt sonant verba: Igitur non videtur, statim ad illa decem eum posse præter intentionem conueniri.argu.l.non omnis,ff. si cert.peta.¶Secunda quia qui promittit se obligare,obligatur ad factum:quia contractus sunt facti.l.consilio,in fi.ff.de cura. fur.& ad hoc est tex.in l.si pœnam,in fi.ff.de verb.oblig.vbi si quis hoc modo stipulatus sit,pecuniam te mihi crediturũ spondes?incerta est stipulatio:quia id venit in stipulationé,quod mea interest. Ex quo sequitur, pecuniam statim peti non posse, quia ad factum quis præcisè non tenetur.l.si quis ab alio,ff.de re iudic.Tertia ex tex.in l.si quis stipulatus sit Stichum,§.vlt.ff.de verbo.oblig.vbi ille qui promisit fideiubere, non dicitur fideiussisse,sed obligatur ad interesse.Quarta,quia aliud est pactum de vendendo,aliud véditio, vt not.Iacob.Ancha.Bald.& Ang.in l.j.C.de pact.pign.vbi ex hoc dicunt,quòd si de cõtractu venditionis debet solui gabella,non soluitur de pacto de vendendo,quia ea promissio non est venditio.l.in bonæ fidei.§.si tamen,secũdum vnum intellectum,ff.de eo quod cer.loc.vbi probatur,conductionem esse bonæ fidei,promissioné autem conducendi,stricti iuris.Et vt id De-

Multa contra priorem sententiam.

Aliud fideiubere, aliud id promittere.

Aliud véditio, aliud promissio de vẽdẽdo.

Gabella,quæ debet solui ex venditione, nõ soluitur ex illa promissione.

Aliud conducere, aliud id

promittere. Aliud cessio, aliud promissio cedendi.

cio addas idem voluit ipse Ang. in l. si pupillus, in fi. & ibi quoque Alex. etiam in fin. ff. ad leg. Falc. Et ideò, vt subdit ipse Decius, obligatus ad vendendum, liberatur vendendo simpliciter, nec per talem promissionem obligatur ad tradendū, Bald. in l. vlt. C. de pact. inter emp. & véd. Francis. Aret. consi. xxviij. diligenter animaduersis. in j. dubio, vbi ex hoc reprehendit quosdam alios consultores, qui præsupponebant pactum de vendendo positum in instrumēto, esse venditioné: de quo nos amplius dicemus infrà nu. 56. facit prætereà. Et facit (inquit Decius) quod notat Roma. consi. lxxxvj viso quæstionis themate, colum. ij. versiculo primò quia ex prima: vbi dicit, quòd promissio de cedendo, non inducit cessionem. Tandem subiungit Decius non obstare iura, quæ iubent vitandum circuitum: quia videntur procedere in casibus expressis à iure: aliàs secus. Vel etiam habent locum, vbi circuitus esset inutilis: secus, si aliqua insit vtilitas: vt not. Card. in d. cle. auditor. in xiij. quæst. de rescrip. Cui in hoc adde alios multos concor. à nobis adductos suprà cod. tit. §. ij. glo. j. nu. 71. ad decimumsextum. In d. autem casu Ioā. Andr. non videtur circuitus inutilis: quia debitor habet dilationem ad soluendum, in quo (vt & illa hoc addas) maxima est vtilitas: vt patet ex iis, quæ latè scripsimus suprà tit. præced. §. j. glo. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, numero 34. ego tamé, & sequent. & quia etiam voluntas promittentis fuit limitata. d. l. non omnis, ff. si cer. peta. Hæc propè Dec. Cuius sententia, & si illius non meminit, placuit Hipp. Marsi. sing. cccclxix. dicit profectò, {Et de eo dubitat Hier. Gratus consi. cix. visis instrumentis, colum. j. nume. ii. lib. j.}

Circuitus quādo uitandus.

43 ¶Cui poteris addere & alia pleraque ad postremam illam suam rationem pertinentia, videlicet tex. in l. quòd si nolit, §. in factum, versi. illud planè, ff. de Aedil. edic. vbi aliud est redhibere, aliud promittere de redhibendo, & in l. non omnes, §. vlt. ff. de re mili. vbi aliud est latrones depræhendere, & transfugas demonstrare: & aliud hæc ipsa polliceri. & in c. qui post votum. & ibi glo. j. de regularib. lib. vj. vbi aliud est vouere de intrando, siue profitendo religionem, aliud religionem profiteri: illud enim non impedit aliam profiteri etiam laxiorem: hoc impedit. & glossa in l. Titius, in fi. ff. de pign. act. quæ dicit aliud esse dare pignus in solutum, aliud promittere: illud enim probiberi, hoc minimè: per illum tex. Sed de hoc tamé vide quę dicam infrà in eadem glos. numero 142. quartò & vltimò, & sequen.

Aliud redhibere, aliud id promittere. Aliud latrones depræhēdere, aliud id promittere.

44 ¶Et vt relinquamus tex. & glo. adde Bar. in l. singularia, col. iiij. versicu. assumamus primò, ibi, quandoque præcedit stipulatio, ff. si cert. peta. vbi dicit, quòd promissio de faciendo contractum, non est is contractus, qui in ea fieri promittitur, & eundem Bar. in d. l. si pupilllus, in fin. princ. & ibi quoque Nico. Neapo. Ange. Imo. Pau. Cast. & Alex. ff. ad l. Falci. & ipsum Bart. in l. iurisgentium, in prin. post medium, ff. de pact. vbi dicit, quòd pactum de commodando, deponendo, vel mutuando, non est commodatum depositum, aut mutuum. & in l. vlti. colum. ij. ver. non obstat quòd ex isto, ff. de condic. ob cau.

Promissio de cōtrahendo, nō est contractus. Aliud commodare, deponere, mutuare: aliud hæc promittere.

45 ¶Et vt ad cæteros pergamus, adde Alb. Sal. & Pau. Cast. qui illud dicunt de promissione vendendi, in d. l. in bonæ fidei, & ibi quoque Fulg. qui dicit contractū non esse factū ex promissione faciendi. Ex hócque dicit, ꝙ si ex statuto datarij habeant arbitrium super venditionibus factis: si quis tantùm promiserit vendere, id non pertinebit ad eorum arbitrium. Et dicit etiam Paul. Cast. ibi ꝙ si facta est tantùm promissio de vendendo, & is cui facta est, aliquid soluit pro venditione futura: poterit pœnitere, antequàm fiat venditio, & id repetere, quod soluit, de quo tu vide ibi Ias. amplè. Sed cui adde eundem Paulū. idem quoque volétem consi. xciij. in causa quæ vertitur, per totum, maximè verò col. v. vers. sed in contrarium, lib. ij. Sed & ipse Pau. Cast. in d. l. in bonę fidei, vt à quibusdam allegatur, dicit, ꝙ ex sola promissione vendendi sine cōsensu domini, emphyteuta non cadit emphyteusi. ita enim illū nuncupatim refert (licet id non dicat in meo codice) & simul sequitur ipse Ias. in l. vlt. nu. 134. per prædicta planè, C. de iure emphy. At idipsum expressè voluit Alex. quem neuter citat, consi. clxxiij. viso themate, col. ij. versi. secundò respondeo, lib. ij. quod repetitur cons. xcj. lib. iij. Et idem de feudo statim dicemus.

Iterū de uenditione et promissione uendendi. Arbitria super uēditionibus non pertinent ad promissiones. Promittēs uēdere, an possit pœnitere.

46 ¶Nunc ad Bal. veniamus. Is in l. ab emptione, col. ij. versi. ex prędictis, ff. de pact. dicit aliud esse pactum resoluens, aliud pactum de resoluendo, ex hoc enim non oriri resolutionem. Idem in l. vlt. §. emptor paulò ante fi. C. com. de leg. dicit, quòd qui non potest alienare, potest tamen se obligare ad alienādum. Idem in l. si fideiussor, §. meminisse, in ij. not. & ibi post eū Franc. Aret. in iij. not. ff. de lega. ij. dicunt per illum tex. quòd licet venditio sine declaratione certi pretij non valeat, §. pretiū, Insti. de empt. & vendi. valet tamen promissio vendēdi. quod & voluit ipse Bal. in l. j. col. pen. C. com. de leg. idé in c. j. §. aut si libellario, col. ij. versi. & idem dico, titu. quib. mod. feud. amit. vbi ex hoc dicit, ꝙ vasallus ob solam promissionem vendēdi non cadit feudo: quia promittere (inquit) non est alienare, & allegat quædam iura, quæ non admodum (ni fallor) faciunt. Et idem voluit Card. Alex. qui Bald. non meminit, in c. j. in prin. col. ij. vers. per hoc

Aliud pactum resoluens, aliud de resoluendo. Probibitus alienare, pōt in id se obligare. Promissio uendendi sine certo pretio ualet.

restat

restat illatio,tit.de prohi.feud.ali.per Fed.Idē cōſ.ix.factū tale eſt anno domini, col.iij.verſ.ſecunda ratio,lib.j.quod repetitur conſi.clxxxviij.lib.iij. dicit aliud reuerſum eſſe,aliud reuerti debere:ſicut aliud liberū eſſe,aliud liberandū:aliud alicui eſſe promiſſum, aliud prouidendum, per l.qui ſe dicit,ff.de iudi.Idē cōſ.ccccl v.quæritur an filiafamilias,lib.ij.dicit quòd licèt donatio cauſa mortis facta ſtipulatione,aut etiā pacto,ſit obligatoria,per not.in l.j.in magna gl.ff.de act & obl.& in auth.ſacramenta puberum,C.ſi aduer.vendi.ſi tamen interuenit ſola promiſſio donandi,non eſt contractus obligatorius:per not.in l.ij.ff.de dote præleg. & in l. legatis, ff. de leg.ij.Et ipſe Bal.conſi.cccxciij.præmiſſis duabus, col. j.lib.iiij. vbi ex eo quod ſuprà diximus de differentia venditionis & promiſſionis de vendendo,conſuluit in pulchro caſu.

Vaſallus nō cadit feudo ex ſola promiſſione uẽdendi.

47 ¶ Sequitur Ange.illo fratre nō indignus,qui in l.Lucius,per illū tex.ſecundū vnam lect.ff.ſolu. matr.ex hoc dicit,quòd ſi ij qui inuicem præliantur,pollicentur ſe facturos pacem,nō per hoc dicuntur inuicem plenè reconciliati.Id quod dicit vidiſſe in curia Romana in perſona domini Barnabouis,& conſ.clxxxiiij.ex forma & ſerie, col.vlt.vbi dicit,quòd ex promiſſione facta in locatione de renouando finito tempore,nō eſt quæſitum aliquod ius in re, nec competit actio, tanquā ſi res eſſet verè renouata,ſed actio ad intereſſe,& ſequitur Barb.conſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons,col.xiij.verſic.ex iſto fundamento,lib.j.& Alex.conſi.lxviij.viſis duobus,col.ij.verſic. per ſuprà dicta,lib.j.quod repetitur conſi.clxv.lib.ij.& Matth. Afflict.in conſtit.Siciliæ incip. conſtitutionem diuę memoriæ,col. xij.verſi.vndecimò quæro.

Promiſſio pacis, nō eſt plena reconciliatio.

Aliud promiſſio renouandi locationē.aliud eam renouare.

48 ¶ Nūc ſe offert Sal.horū contēporaneus,in l.ſi quis argētū,§.ſed & ſi quidē,C.de don.vbi cōtra id quod nos diximus ex Bar.& aliis ſuprà,nu.31. & facit,tenuit eā l. loquentē in donatione, nō habere locū in promiſſione donādi:quia aliud ſit donare,aliud promittere de donādo,& idē dicit ipſe Sal.in l.ij.col.vlt.C.de cond.ob cau.& Io.Fab.in §.aliæ,col.ij.verſ.quid ergo ſi quis, Inſt.de dona.& Imo.in l.in ędibus,§.ex rebus,col.j.ff.de don.& in c.qualiter,extrà de pact.Io. Ana.conſ.lxiiij.viſa petitione,vbi idē dicit tenuiſſe Fran.Rāp.in l.vlt.ff.de cōd.ob cau.& idem quoq; voluit Bap.Sāſeueri.in ſuo tract.de pact.q.vj.col.pen.& Alex.in d.l.iuriſgentiū,in prin. col.iij.verſ.itē adde,ff.eo.vbi dicit hāc partē eſſe veriorē : quāuis Bar.ibi tenuerit contrarium, & idē quoque voluit idē Alex.conſ.cxix.ſuper j.dubio,ad fi.lib.vij.& Ang.Aret. in §.in perſonam.col.v.Inſti.de acti.& Phili.Dec.in l.pacto quo pœnā,col.vlt.& ibi quoq; Alci.C. de pact. Rurſus idē Sal.in l.Papinianus,ff.de dona.inter vir.& vxor.quòd appellatione donationis non continetur promiſſio donādi:intelligitq; eum tex,requirentem traditionē,procedere in ſimplici promiſſione:tanquam aliud ſit in donatione,vti etiā fecit ante eum Bart.ibi,& gl.& Cy.in l.ij.C.de do.cau.non numer.& expreſſiſſimè Bal.hanc differentiam faciēs, cōſ.ccrxcvij.caſus talis eſt.lib.j.& Paul.Caſt.conſi,cxxxviij.dicta donatio,col.vlt.lib.j. {licèt omnes vbique eam l.Papinianus.intelligant in donatione,Qui locus in memoriam reuocat,quod Martialis ſcribit lib.x.epigramma.xvj.in Caium.

Si donare uocas promittere,nec dare,Cai:
Vincam te donis,muneribúſque meis.
Accipe Callaicis quicquid fodit Aſtur in aruis,
Aurea quicquid habet diuitis unda Tagi,
Quicquid Erythræa niger inuenit Indus in alga,
Quicquid & in nidis unica ſeruat auis,
Quicquid Agenoreo Tyros improba cogit aheno:
Quicquid habent omnes, accipe, quo modo das. }

Lex ſi quis argentū, nō habet locū in promiſſione donando,nu. 31.

Aliud donare, aliud promittere.

Traditio non requiritur in donatione uiri & uxoris, ut in promiſſione.

49 ¶ Succedit Imo.qui in c.cū cōtingat,col.lxxxvj.quæ eſt in ea char.quæ proximè præcedit,col. antep.verſ.tertio caſu,quando interponitur,extrà de iureiu.dicit,ꝙ is qui iurauit, id eſt interpoſito iureiurando promiſit vendere,non per hoc impenditur alteri vendere,& tradēdo dominium träsferre:iuxta l.quoties,C.de rei vend.nec ex ea promiſſione etiā iureiurādo cōfirmata, agi poteſt,niſi ad intereſſe,per quædā ibi allegata ab eo.& nuncupatim refert & ſequitur Car. Alex.in c.ſi facta,col.ij.tit.ſi de feu.fuer.cōtr.inter domi. & Iaſ.qui id multū cōmodat in omnibus propè locis,ex quibus eū ſuprà citauimus:& prætereà in d.l.quoties,col.viij.in ver.quartodecimò,C.de rei vēdic.& Pet.Gerard.à Petra,ſing.xcviij.nota quòd ſing.vbi id dicit ſing.

Iuramentum interpoſitum in promiſſione uendendi, non impedit alienationem.

50 ¶ Sed & Pau.Ca.vltra ea quæ ſuprà ex eo diximus incidēter,& alia quoque huc pertinētia ſcripſit.Nam cōſ.cclxxxj.in cauſa iſta quinque principaliter,col.pen.verſi.prætereà aliud,li.j.dicit aliud eſſe ratificare,aliud promittere de ratificādo:ideóq; nō ſufficere promittere ratū habere intra tēpus,quo actus fieri potuit:niſi & intra ipſum tempus ratū habuerit.Et idē propemodum dicit Bertran.conſ.cccxlv.viſo cōſultationis themate, lib.ij.vbi dicit,ꝙ ſi quis promiſerit alterum ratificaturum , non eſt ei rei ſatisfactum,ſi is alter tantùm promiſerit ratificare , nec alter

Aliud ratificare,aliud id promittere.

Ex ſola promiſſione uẽdendi non agitur.

ad pretium. Simplex promißio soluendi nõ facit nouationem.

ratificauerit. Idem quoque Pau.consf.xciij.in causa quæ vertitur coram notabili viro,col.iij.ver. veniendo ad decisionem,lib.ij.dicit quòd ex sola promisione de vendẽdo & emendo nõ potest agi ad pretiũ:cùm aliud sit emere & vẽdere, aliud promittere de vendẽdo & emẽdo. Idem in l.si debitorẽ,ff.de nouat. dicit,quòd si debitor, cui mandatũ est à creditore vt solueret alij suo creditori,promisit soluere illi alteri creditori,necdum tamen soluit:non liberatur à me per huiusmodi promissionem:nec censetur facta fuisse delegatio,siue nouatio:per eum tex.quẽ dicit singu.& idem dicit ipse in l.delegare,eodem tit.Et id quoque dicit sing. & sequitur Hippo. Marsil.singu.cclxv.fines.Sed tu de hoc omnino vide Philip.Dec.consi.cvij.in causa quæ nomine,col.j.versi.secundò principaliter,& iterum col.seq.versi.nec obst.fundamentum.

51 ¶Quo autẽ piaculo tacebimus Alex.sui tẽporis legũ principẽ?Is in addi.Bar.in l.Iulianus.§.offerri,ff.de act.emp.tradit ꝙ ex pacto de vendẽdo ob pretium nõ solutum non debẽtur vsuræ, vti ex venditione:secundum l.curabit,C.de act.emp.ea scilicet ratione,quòd aliud est vẽdere, aliud promittere.& sequitur Philip.Dec.consi.clxxxiij.in controuersia, in fi.idem Alex. consi. lxxiiij.viso themate,col.ij.ver.nec etiã deberi,lib.ij.vbi ex hoc dicit, quòd ex huiusmodi promissione nõ debentur fructus post eã percepti, vt post venditionem ipsam, quod cõs.iterũ repetitum est cõs.cxxj.lib.iiij.& sequitur Frã.Cur.senior in addi.ipsius Alex.in l.si pupillus, in fi. ff.ad l.Falc.idem Alex.cons.xiij.circa primũ,col.v.ver.& istam distinctionem, lib.iij. vbi dicit promissionẽ dotis non esse contractum dotis, sed alium quempiam innominatum. & sequitur Matth.Afflict.in constit.apud Iustitiarios,in viij.not.Sed & ipse Alex.consi. lxxij.videtur,col. iij.versi.ad id,lib.iij.dicit aliud esse compromittere,aliud idipsum promittere. & cons.xciij.visis,col.ij.in princ.eo.lib.iij.& consi.cxix.fine disputatione,propè per totum,lib.iiij.& cõs.lxxvj. visis dubitationibus,col.iiij.in iij.dubio.versic.non ergo ibi repetitur,lib.v.& consi.lxxvj.viso themate,in fi.lib.vj.vbi dicit aliud esse reuendere,aliud promittere de reuendendo,ex hócque vtrobiq; in pulchris casibus cõsuluit:& de vltimo dicemus alicubi in hac eadẽ glo. Et idẽ cõs. clxviij.stantibus veris bis,paulò ante fi.eod.lib.vj.vbi ex hoc negat, legatum extingui per promissionem de alienando, vti per alienationem extinguitur, de quo dicit esse text.not.in d.l. postquàm.§.vlt.in fi.ff.vt lega.no.caue.& idem quoque voluisse Bal.& Sal.in l.iij.C.de leg.

Ex pacto de uendendo non debẽtur usuræ ob pretium nõ solutum.

Nec ex ea promißione debentur fructus.

Aliud cõpromittere, aliud id promittere.

Aliud reuẽdere, aliud id promittere.

52 ¶Nec omiserim alia quędam ab ipso Alex.congesta in l.j.§.si quis ita,col.ij.ff.de ver.obl. aliud esse condemnare,aliud pronuntiare condemnandum.Io.And.in addi.Spe.tit.de excep.§.viso, vers.porrò,in addi.inci.dat intelligere.Bar.in l.j.C.si auer. liber.Imo.& Ro.in d. §. si quis ita. Anto.in c.cùm venerabilis,extrà de excep.Sicut aliud est pronuntiare quẽ liberũ, aliud quem esse liberandum.d.l.qui se dicit,ff.de iudi.& d.l.j.cum gl.in verbo,admittit, in fi.& ibi quoque Bal.C.si aduer.liber.Et aliud quẽ restituere in integrum,aliud pronontiare restituẽdum.l. vlt. cum glo.in verbo,compromissarios,C.vbi & apud quem in integ.restit.Et aliud aliquem mittere in possessionẽ,aliud pronuntiare mittendũ.l.cognitio,§.j.in gl.vlt.ff.de offic.eius cui mãd. est iuris.Aliud deponere,aliud pronũtiare deponẽdũ.gl.in c.super eo,in verbo,ordinet,de offi. deleg.Io.And.in c.transmissa,de elect.Bar.in l.solent,in prin.ff.de offi.procur. Aliud absoluere,aliud pronuntiare absoluendũ.Bar.in l.si quis filio exhæredato,§.eius,de iniust.testa.& in l. solent.in prin.ff.de offic.Procon.Bal.in l.j.ff.de iur.om.iudi.Ang.in §.vlt.in fi.in Authẽ. de exhib.reis.Ex quibus bonam partem accepit ad Alberic.in d.l.j.C.si aduer.liber. Super eo tamẽ quod dictum est de condemnato,& pronuntiato condemnandum,vide Bart.& Bald. in l.fundus,ff.de rescind.vend.& Ang.cons.ccl.Philippus,col.vlt.versi.non autem moueor.Imo.Alex. Fran.Are.& Lancel.Gal.in d.l.j.§.si quis ita,ff.de.verb.oblig. & eundem Aret.consi.vj.viso instrumento diuisionis,col.iiij.in ij.dub.Fel.& Philip.Dec.in c.cùm venerabilis,vtrunq; col.pen. extrà de excep.& Barb.in d.§.si quis ita.col.ix.ver.item dico,& multis seq.& Steph.Bertran. consi.cccxij.ex processu,nu. 4.lib.ij.

Aliud cõdemnare, aliud pronuntiare condemnandum,uide paulò infrà

Aliud restituere in integrũ, aliud pronuntiare restituendum.

Aliud deponere,aliud deponendum pronuntiare.

Aliud absoluere, aliud absoluendũ pronuntiare.

53 ¶Dies me deficeret,si omnes sigillatim recensere vellem.sed vide Rapha. Co. consi. clxxxiiij. M. CCCLXX.&c.Ioannes,vbi ex hoc in pulchro casu consuluit Io.Ana.cons. lxiiij.vbi ex hoc dicit,statutum prohibens probationem solutionis vel absolutionis,nisi per instrumentum,non habere locum in promissione absoluendi.& Matthes.nota.xlvj.nota quòd aliud est.Fran.Aret. in d.l.si fideiussor,§.meminisse,col.j.versi.quia in glo.ff.de leg.j.& in l.quod dicitur, col.vlt.ff. de verb.obl.vbi dicit,aliud esse concedere in emphyteosim,aliud promittere de concedendo. Ex hócq; pulchrè infert, ꝙ licet in nullo valeat cõcessio emphyteusis ecclesiasticæ, facta vltra generationẽ licitã, valet tamẽ,si fiat vsque ad eã cũ pacto de renouãdo: sed vitiatur pactũ,per §.neque, in Auth.de nõ alie.Barb.in d.§.si quis ita,col.x.versi.nec obstat aliud: vbi dicit,aliud esse agere,aliud pactũ de agendo:& aliud renuntiare,& aliud pacisci de renũtiãdo, & latè cõs. viij.scribitur præclarè,col.x.versi.venio nũc ad aliam,lib.j.vbi ex hoc dicit,quòd gl.in l.quod vendidi,ff.de contrah. empt. loquens in venditione, non habet locum in promissione, aut pa-

Aliud absolutio,& promißio absoluendi.

Cõceßio in emphyteusim, & id promittere.

Agere,& pactũ de agendo.

Renuntiare, & pactum renuntiandi.

cto ven

cto venditionis futuræ.& conſ.l,ſcripſit,col.xiij.verſi.ex iſto,co.li.j.Firmia,in tract.gabel.in v. parte prin.in iiij.q.Cæpo.cõſilio cauſarum ciuilium lxj.orta,col.iij.nõ ſemel:vbi dicit aliud eſſe legitimare,aliud idipſum promittere. Soc.conſ.cclij.in cauſa domini Ioannis,col.iij.ver.circa ſecundũ,li.ij.vbi dicit,quòd licet vẽditio,ſiue reuẽditio,fiat nudo cõſenſu, & oriatur actio, l.cõſenſu,ff.de acti.& oblig.tamen promiſsio de vendendo vel reuẽdendo, nuda conuentione facta,nõ producit actionẽ:cùm aliud ſit vendere,aliud promittere vẽdere.& Iaſ.in l.ſi ante, ff. ſol.matr.& conſ.cxvij. in quæſtione,col.j.& ij.lib.j.de cuius dicto in illis locis dicemus latè inferius in viij.q.eundem Iaſ.cõſ.cxlviij.nobilis & generoſus, col.pen.verſ.primũ fundamẽtum. lib.ij.& cõſ.xxiiij.in cauſa feudali,col.vij.verſ.prætereà & fortius,lib.iij.vbi dicit,aliud eſſe infeudare,aliud idipſum promittere. ; Cato.Rui.conſ.clxxij.nõ eſt dubium,col.ij.ver.ſed cõtrarium,lib.j.vbi dicit aliud eſſe pactum de diuidẽdo,aliud diuiſionem ipſam,& aliud promiſsionem de dãda facultate alienandi,aliud facultatẽ ipſam.atque ex hoc in pulcbro caſu cõſuluit} Ant. Corſe.in verbo,alienatio,ver.per alienationem,& iterum in verbo,ſtatutũ,ver.ſtatutũ loquens in vendẽte.Phili.Dec.conſ.cccxl.pro reſolutione,col.ij.ver.tertiò dictũ,& iterum in fin. & conſ.dcxxvij.in caſu in quo,col.vlt.& Ferdi.Loaz.in repe.l.filiusfamilias,§.Diui,col.lv.verſ. & per iſta patet,ff.de lega.j. vbi ex hoc dicit,quòd prohibitus alienare ſub pœna , noo cadit in pœnam promittens vendere.& Cbaſſe.conſ.lxiij.quidam mioor,in vij.dubio.& Matthæ.Affli. in conſt.Siciliæ incip.conſtitutionem diuæ memoriæ,col.xij.verſi.nonò quæro:vbi ex hoc dicit,quòd qui à domino conſenſum vendendi impetrauit,non ob id poterit promittere de vendendo,niſi & id impetrauerit:cùm aliud ſit vendere, aliud id promittere.idem Matth. Affli. in cõſtit.ſpõte violentibus,col.j.in iiij.not.& Stepha.Bertran.conſ.cxxxiiij.ponitur io facto quòd cùm nobilis in iij.dubio,lib.j.vbi ſing.dicit, quòd pactum legis commiſſoriæ nõ cenſetur prohibitum,cùm tantùm ſit promiſsio de vendendo,aut dando in ſolutum,ſicuti cùm ſit venditio vel datio in ſolutum non reſtituto pretio.quod eſt multùm notandnm, ſi verum ſit. de quo & nos aliquid diximus ſuprà in præfat.huius tit.nu.x.& idẽ dicas.& dicemus infrà nu.142.quartò & vltimò.& idem Bertran.conſi.ccxcj.viſo caſu,nu 3 lib.j.& conſi.cccxvj.viſo caſu qui mihi exhibitus eſt,in j.dubio,eodem lib.j.vbi aliud dicit eſſe,reuendere, & aliud promittere de reuendendo.& conſi. v.parum refert,num.39.lib. ij. vbi dicit,quòd promiſsio vendendi non eſt bonæ fidei , nec parit actionem bonæ fidei,vt venditio,ſed ſtricti iuris. Et nouiſsimè D. Boërius deci. iij. filia in contractu, vbi per nonnulla ex bis quæ diximus , tenuit , promiſsionem factam à filia in contractu matrimonij de renuntiando bonis paternis , non babere vim renuntiationis.

Legitimare & id promittere.
Promiſsio nuda reuendendi, non producit actionem.
Aliud infeudare, & id promittere.
Cõſenſus uendendi non extẽditur ad promiſsionem uẽdendi.
Valet pactum legis commiſ. in promiſsione uendendi.
Promiſsio uendendi, eſt ſtricti iuris.

54 ¶Hæc mirum iomodum confirmat,quòd aliud eſt accipere aliquam in vxorem,aliud promittere eam accipere:nam per illud contrahitur matrimonium:per hoc verò,etiam cum iuramento,ſponſalia tantùm de futuro:vt eſt tex.in c.iurauit,& ibi Imol io ij.not.& Pan. in j.not. extrà de probatio.& in c.ex literis Syluani,& c.ſicut ex literis.& c.ſi inter,extrà de ſpõſ.quibus probatur,ex huiuſmodi promiſsionibus,etiam iuratis,noo impediri matrimonium poſteà cũ alia contractum.Quod & reſpondit Card.Flor.conſ.xlvj.L.monialis. Sed & quod proximè accedit ad principalem noſtram quæſtionem, Vincen.Doctor antiquus in d.c.ſi inter. & ibi poſt eũ Ioan.Andr.io verbo,recipiam,de ſponſ.dicit,quòd per hæc verba,promitto quòd te deſponſabo,id eſt vt ipſe,nec malè,intelligit) in ſponſam te habebo, nõ contrabuntur ſponſalia etiá de futuro,ſed tantùm promiſsio ſponſaliorum contrahendorum.& ſequitur Nicol.Mil.in ſuo repertorio,verſ.ſponſalia non contrahuntur.Multùm enim intereſt dicas,ſpondeo,an ſpondebo. Tullius lib.Epiſtolarum familiariũ xiij.epiſtola incipi.Marcus: Spondebo tibi,vel potius ſpondeo,in mẽque recipio Marci Curij mores.&c.

Aliud accipere in uxorem, aliud id promittere.
Tullius.

55 ¶Et quod tradit idem Io.And.& poſt illum Domi.Pet.Anc.& Phil.Franc.in c.j.de teſtib.li.vj. quòd ille tex.loquens de proxeneta recipiente,nõ habet locum in eo cui promiſſum eſt.& reſpondent ad tex.io c.veniens,le j.extrà eo.qui videbatur velle contrarium.& ſequitur Fel.in eo ipſo c.veniens,col.j.ver.& per iſtum tex.& ibi quoque Phil.Dec.col.iij.nu.9.in fi.glo.j. & idẽ Decius in l.vt liberis,col.j.in v.not.C.de colla.& conſ.cclxxx.in propoſito,col.ij.ver.nõ obſt. quòd paria.Et quod idem ſcribit Io.And.io c.quãquàm,de vſur.lib.vj.quòd ille textus nõ babet locũ in eo,cui promiſſum eſt aliquid ſolui pro vſura,niſi & id ſolutũ ſit:per eum tex. in illis verbis,de vſuris quas receperãt,& idem voluit Bal.ibi,vt à multis citatur, tametſi non reperimus in eius lect.& Domi.col.j.verſ.quæro quid ſi aliquis,& Petr.Anch.etiá col.j.in ij.not.& Philip.Fran.in j.notab.& ipſe Petr.Anch.conſi.cclxxj.de titulis,col.ij.dum allegat Io.And.vbi ſuprà & Barba.in c.ad noſtram,col penul.de emptio.& vẽditio.& Laur. Rodul. in tractatu de vſur.q.lxxxviij.& Fel.in c.in præſentia, col.vij. ver.& adduco optimè,extrà de proba.De quo tamen vide Io. Ana.in c.poſt miſerabilem,extrà de vſur.& Anto. Burg.in d.c.ad noſtram.col. iij.verſi.iſtam concluſionem,extrà de empt.& vendi.

Aliud aliquid accipere, aliud ſi id tantùm ſit promiſſum.

Constitutio loquēs de arrhis datis, nō habet locum in promissis.
Vēdēs precisè cogitur tradere si potest.
Non autem promittens.

56 ¶Facit prætereà, quod etiam tradit Bar. in l. Titia, in princ. & ibi Ang. & Imo. ff. de verb. obl. & l. vlt. C. de sponſ. loquēs de arrhis datis, non haber locum in promiſsis. quod & voluit ipſe Bart. conſi. xlv. Vannes, Bal. in d. l. vlt. col. ij. verſi. in hac l. Anto. poſt, antiquos in c. gēma. & ibi quoq; Pan. col. ij. verſi. circa ſecundum. & Card. Alex. col. iiij. verſi. ſecunda eſt qoæſtio, extrà de ſpōſ. & idē Anto. conſi. lxx. quantùm ad primum. & latè Maria. Soc. conſ. iij. circa præſentē, per totū conſ. Et quòd licèt is qui vēdidit, præcisè cogatur ad tradendū, ſi habet facultatē rei reſtituēdæ, nec liberatur ſolnēdo quod intereſt, voluit gl. Bart. & alij in l. j. ff. de act. empt. & in l. exemplo, in princ. eo. tit. & glo. in §. pretiū. Inſtit. de cōtrah. empt. cum aliis multis concor. traditis ab Alex. qui hanc dicit eſſe cōmunem opi. in l. certi cōdictio. & ibi quoque Phil. Dec. ff. ſi cer. per. & in l. ſtipulationes non diuiduntur, col. pe. ff. de verb. obl. Tamen is qui tantùm promiſit vendere, haud dubiè non cogitur præcisè tradere, etiam ſi habeat facultatem rei reſtituēdę, vt per Fraoc. Aret. dicto conſi. xxviij. col. j. verſi. plus dicit. & Iaſ. in l. quoties. col. viij. verſ. quartodecimò limita, C. de rei vendic. & Philip. Dec. qui alios allegat, conſi. cccccij. ex duobus, col. ij. verſ. ſed dato quòd valeret. & conſi. ſeq. ſuperioribus diebus, col. j. verſi. ſecundò reuocatur in dubium. & idem ante eos tenuit Ange. quem tamen non allegant, conſi. ccxxxviij. dictum punctum, in ij. dubio. & nos aliquid quoque diximus ſuprà, nu. 42. ſed quorſum.

An paria ſint ſoluere & promittere.

57 ¶Nec ſimpliciter verum eſt, quod ſuprà in contraria parte diximus {nu. 30. & hec quidē} paria eſſe ſoluere, & promittere de ſoluēdo: quia plerūq; ſunt diſparia: vt tradit & probat glo. in d. l. vlt. & ibi quoque Phili. Corn. C. ad l. Falc. & alia quoque quæ idipſum probat in l. ea quæ, & ibi etiam Ang. C. de dona. ante nupt. & probat etiam tex. in l. peculium, §. item deducetur, & ibi Sal. ff. de pecu. & in l. nam & maritus, & ibi glo. Alber. Bart. Bald. & alij, qui eam l. legūt cum l. quod nomine, ff. de cond. indeb. iuncta l. quòd ſi maritus, in princ. ff. de conſti. pec. nam & qui promittit, non propterea ſoluit. l. nepoti, ff. de fundo inſtrūc. vt per eam legē voluit Bal. in d. l. vlt. Notúmque eſt illud Ouidianum ex lib. j. de arte amandi,

Promittas facito: quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

58 ¶Ideò ſunt qui non admittunt, quod ſuprà diximus, nu. 36. imò verò, & ſeq. ſcilicet ſtatutum deferens lucrum dotis datæ, trahi ad dotem promiſſam: ſed è diametro contrarium tenent: & inter hos Bar. ſibi contrarius, in d. l. iubemus, §. j. col. j. verſ. veniamus ad quæſtiones, C. de ſacroſ. eccl. Pau. Ca. in d. l. ſi marito. §. j. ff. ſolu. matr. & in d. l. ſi donaturus, §. j. ff. de condi. ob cauſam, dum vtrobiq; remittit ſimpliciter ad Bar. in d. l. iubemus. & Fran. Are. in d. rub. ff. ſol. matr. col. pen. & Matheſ. not. lxxiiij. nota quod ſtatutum. Alex. in d. l. ſi donaturus, §. j. col. vlt. ff. de condic. ob cauſ. niſi, inquit, is qui promiſit, ſit in mora dandi. & Soci. in l. de diuiſione, col. iij. verſ. circa tertium, ff. ſolu. matr. Caro. Rui. ſibi contrarius in rubr. eiuſdem tit. nu. 98. & 102. & cōſi. cxcvij. caſus de quo, nu. 5. & ſeq. lib. j. quem tamen vide poſteà nu. 8. & conſi. ccxxv. viſis his, col. j. ver. vnde ſequitur, eo. lib. j. quem & tu vide, col. ij. ver. nec obſt. quòd loqui videatur, & cōſ. xxxiiij. copiosè, col. j. lib. iij. & conſi. lvj. in cauſa, col. j. lib. v.

59 ¶Sed & eius quod dictum eſt, {ſuprà num. 40. & hanc opinionem, ſcilicet} ſtatutum repellens fœminas dotatas habere locum, cùm dos eſt tantùm promiſſa, aut legata, tenuerunt contrariū Iacob. Aret. Petr. Cyn. Ray. & Rapha. Fulgoſ. in d. l. non ſine, C. de bon. quæ liber. alter Raph. Co. & Imo in d. l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de condi. & demon. And. Iſer. ſi æquitate, vt dicit, innitamur, in d. c. j. col. vj. verſi. de æquitate. tit. de natu. ſucceſ. feud. Alex. conſi. xiij. circa primum dubium, col. iiij. verſi. quinimo ſecundum, rurſúmque verſi. & iſtam diſtinctionem, & iterum verſi. bene facit. lib. iij. & Soci. ſibi contrarius, {conſi. xcij. circa primum. col. iiij. verſic. nec obſt. cauſa ſtatuti, lib. j. quem tamen omnino vide, & iterum} conſi. ccvij. in cauſa dominæ Annæ, col. ij. verſi. ſecundò conantur, lib. ij.

Facultas reddēdæ dotis cōſtāte matrimonio, non trahitur ad dotem promiſſam.

60 ¶Cōtrarium quoque eius, quod diximus, d. auth. ſed quamuis, C. de rei vxo. act. habere locum in dote promiſſa, tenuit glo. ord. ibi. in verbo, diminuere: quam ſequitur Cy. in j. oppo. & Ang. Aret. in §. fuerat, col. xiiij. verſi. in ea gl. ibi, quod patet. & ibi etiam Iaſ. ſibi contrarius, qui eam glo. dicit not. col. pen. nu. 134. Inſt. de act. vti. & in ſimili, l. quamuis, ff. ſol. mat. & ſimiles, quæ faciunt poteſtatem reddendæ dotis in certis caſibus conſtante matrimonio, non habeor locum in dote promiſſa, necdum data. Ea enim remitti non poteſt, etiam ex illis ipſis caſibus: vt voluit glo. not. quam ſequuntur Cyn. & Bal. in l. ſi conſtante, in verbo, firma, C. de donat. ante nupt. & illam quoque ſequitur & dicit ſing. Ro. ſing. cccccej. tu habuiſti.

Deciſ. princi.

61 ¶Ex quibus vides, rem hāc eſſe admodū ambiguam. ſed quicquid ſit in illis aliis caſibus, neque enim nunc nobis vacat, nec etiam expedit aliter eos examinare: tamen id ſcio, in caſu noſtræ promiſ

promiſsiouis de danda facultate redimendi intra certum tẽpus,cùm primus iudex hanc poſteriorẽ ſententiam ſecutus abſoluiſſet emptorẽ,fuiſſetque ab eius ſentẽtia appellatum ad curiam parlamenteã ampliſsimi Senatus Pariſiẽſis,fuit dictũ,malè iudicatũ,& bene appellatũ, & emptor condẽnatus ad recipiendum venditorem ad retractũ reſtituto pretio, atque etiã ad reſtituendos fructus à tẽpore litis conteſtatæ perceptos.Et certè Senatus ille æquiſsimus æquiorẽ ſententiam ſequutus eſt,vt ſemper aliàs ſolet facere:vti etiã ſcribit Fran.Rip.in l.Centurio,col.xxv.nu.77.ff.de vulga.& pupilla.& è noſtris atteſtatur Budæus ſtatim poſt princi priorum annotationum in Pandectas.& Steph.Bert.conſi.xlviij.viſo caſu,col.ij.lib.j.vbi nuncupatim loquitur de circuitu,quem ſolet(inquit)ſuprema Curia vitare.& omnibus modis veritatem,reiectis huiuſmodi ſubtilitatibus,ſectari.Et omnihil etiam Guido Pap.Deci.Delphi.xxix.in ſuperiori.& iterum deciſi.cccclxxxiij.legatario.& ipſe Bertr.conſi.clxxviij.viſo proceſſu,ad fin.lib.ij.& Aymo Crauetta,conſi.cxcviij.videtur.col.vlt.nu.vij.

quæſtionis. *Areſtum.* *Senatus Pariſienſis æquitatem amplexari ſolet.*

62 ¶SEXTO QVÆRO,cùm non conſtat per inſtrumentum de huiuſmodi pacto,an admittatur vẽditor ad probandũ per teſtes,id fuiſſe factum,ſaltem ſi ſe non inſcribat de falſo, iuxta l.vlt.cum ibi no.C.de fide inſtru.& vtrùm teſtes id probẽt contra inſtrumentũ. Nam certum eſt duos teſtes non ſufficere ad reprobandum inſtrumentũ:per not. in l.in exercendis, C.eo.tit. & in l.optimam,C.de contrah & com.ſtip.& in l.j.§.ſi quis negat,ff.quemadmo.teſta.ape.& per Cano.in c.cùm Ioan.extrà de fide inſtr.Dic breuiter,id non eſſe contra inſtrumentũ,ſed præter:ideò neq; opus eſſe inſcriptione,duóſq; teſtes ſatis eſſe,vt expreſsè voluit Alex.cõſi.cxxij.viſo proceſſu vtriuſque cauſæ,col.iij.verſi.nec obſt.etiã ſi dicatur,lib.ij.Sed & tu vide quæ in ſimili diximus in tit.præce.§.j.glo.xiiij.in verbo,*ou equipollent à uente*,nu.57.nec tamẽ.& vide etiam quæ ſuprà ſcripſimus in hac eadem glo. in iiij.quæſtione.

An id pactum poſsit probari teſtibus. *Etiã ſi ſit inſtrumentum.* *An ſufficiant duo teſtes.*

63 ¶SEPTIMO QVÆRO, quomodo probatur id pactum,vtrùm ex fama,coniecturis,& quibus,teſtibus ſingularibus,proxeneris,confeſsione extra iudiciali facta abſente parte,& an ſit in eo locus iuramento in ſupplementũ probationis.Hæc omnia comperies, nõ quidem vno io loco,ſed per partes,apud Bald.conſi.xxxix. proponitur quòd celebratus,col.ij. lib.iij. Petr.Ane. conſil.cccxxxj.viſis diligenter,col.ij.verſi.quartò etiã Imo.conſi.xcij.viſis & conſideratis.Pau.Caſt.conſi.cxliij.viſo proceſſu & atteſtationibus,col.j.verſ.ſecundò videtur,& ſeq.vſque ad fi.conſ.lib.ij.& Ro.conſi.xxx.viſo caſu,& Alex.d.conſi.cxxij.in iij.primis col.lib.ij. Philip.Dec.conſi.xviij.cuius ſuperſcriptio incipit,an ſtatutum in venditione,tum col.j.tum iij. verſic.cùm ergo ſtatutum,cum multis verſ.ſeq.& col.vlt.verſi.non obſt.quòd probationes,vſq; ad fi.conſi.& Hippo.Marſi.in l. de minore,§.plurimũ,col.xij.nu.77.adde etiam quòd fama, ff.de quæſt.& latiſsimè D.Boër.dec.clxxxiij.alia inſuper.Sed & de probatione ipſius reuenditionis aliquid videbis apud Socin.conſi.cccliij.in cauſa domini Io.in j.dubio,lib.ij.

An id pactum probetur ex fama. *An ex coniecturis, & quibus.* *An teſtibus ſingularibus.* *An in eo ſit locus iuramento ſuppletiuo.*

64 ¶OCTAVO QVÆRO,quid ſi intra tempus reuenditionis venditor reſtituit pretiũ,& emptor ei tradit prædiũ,non tamen aliter reuẽdit:an retransferatur dominiũ in venditorẽ,ita vt fructus acquirat:an vero ipſi fructus extenuẽt pretiũ. Qua in ſpecie,aut certè promiſsionis de vẽdendo,patrum noſtrorũ memoria duo eius tempeſtatis primarij legum interpretes multis magniſq; vterque rationibus inuicem contenderunt.Hi ſunt Barth Soci.& Iaſ.Ille enim aſſerebat eo in caſu dominiũ transferri,ac fructus ei acquiri qui pretium tradidit,& prædium ab eo qui promiſerat accepit,æquè,ac ſi vẽditio facta fuiſſet:hic contrà,vt videre licet ex ſcriptis eorũ,in l.ſi ante,ff.ſol.matr.vbi & ipſi aſſerunt,ita pro ſua vtrumque ſententia conſuluiſſe,ſicuti vere conſuluerũt in eadem cauſa atque inter eaſdem partes:ſcilicet Soc.conſi.clxx.in præſenti conſultatione,ferè per totũ,lib.ij.Iaſ.conſi.cxvij. in quæſtione quæ vertitur,lib. j.

Si intra tempus reuẽditionis vẽditor reſtituit pretiũ, & emptor rẽ, an vẽditor fiat dominus ipſius rei & acquirat fructus.

65 ¶Iaſonis rationes maxima ex parte in hoc ſunt,quòd aliud eſt vendere,& aliud promittere de vẽdendo:vt latè diximus ſuprà in v.q.nec ex promiſsione transfertur ius aut dominiũ, ſed ſolũ actio perſonalis contra promiſſorẽ.l.ſi ſterilis.§.ſi tibi fundus,ff.de acti.empt.& l.qui fundũ,ff.de contrah.empt.quæ iura in hoc alleg.Ang.conſi.clxxxiiij.ex forma, col. vlt.quẽ & nos citauimus in d.v.quæſt.Ex quo illico conſequitur,quòd cùm is ex ea promiſsione nõ ſit factus dominus,nec fructus quoq; ſuos facit:ſicut nec creditor qui non habet dominiũ.l.j.& ij.C.de pig.act.& c.j.& c.cõqueſtus,extrà de vſur. nã ſolùm eſt tradita naturalis poſſeſsio,non etiam dominiũ:at ea non ſufficit ad acquiſitionem fructuũ.l.qui ſic,§.in alieno,ff.de vſur.& l.in bonæ fidei,in princ.ff.de acquir. rer.domi.& declarat Barto.in l.ſi fur,ff.de vſufruct.& in l.iij.§.ex contrario,ff.de acqui.poſſ.nam nec nuda traditio(vt hoc illi addas)ſine cauſa vel tit.operatur dominij tranſlationem.l. nunquam nuda,ff.de acq.rer.domi.Vnde ſi is vellet lucrari fructus ob pecuniam quam dedit,eſſet vſura:vt not.in d.c.conqueſtus,& in c.plerique,xiiij q.iij.& per Hoſti.qui huius rationem reddit in ſumma, tit. de vſur.§.j.verſic. & eſt ratio,cum verſic.ſeq. & Bald.

Iaſonis rationes. *Ex promiſsione ſolum cõpetit actio perſonalis, nec dominium transfertur.* *Fructus dominium ſequuntur.* *Vſura eſt lucrari ex pecunia.*

& Bal.in rub.C.eod.tit.ad fi.dum loquitur de fructibus,qui medio tempore percipiuntur.

Periculum dominiũ sequitur. Fructus sine periculo vsura est.

66 ¶ Præterea cùm dominium nondum sit translatum in emptorem, nec ad eum quoque spectat periculum rei:quia res ei perit,cuius est.l.pignus,C.de pig.act.& l.necessariò,ff.de peri. & cõ. rei vend.glo.in l.nõ omnis,§.si pupillus,& ibi Pau.Cast.Ro.& latè ipse Ias.ff.si cer.pet. Cy.& alij in l.j.C.de peri.& com.rei vend.Sed ad quem non spectat periculum rei,nec fructus quoque eius ad ipsum pertinent.l.ij.& seq.& ibi glo.quæ id declarat,ff.de in diem addic. Et si quis eos ita lucrari vellet,vsura esset:vt not.in d.c.conquestus,& per Inno.in c.j.eod.tit. & hoc dici. Ias.in d.l.si ante,esse ineuitabile fundamentum.

67 ¶Postremò pro ac parte adducitur autoritas nõ contẽnenda Alex.quẽ & nos quoque citauimus in d.quæst.v.scilicet cõs.lxxiij.viso themate suprà scripto,col.ij.versi.nec etiã deberi possunt,& seq.lib.ij. & cõsi.cxx.in proposita quæstione,si ipsius est illud cons.iterúmq; in seq.cõs. quod est cxxj.viso themate suprà scripto,lib. iij.quod quidem postremum cõsi.omnino idem est cum d. cons.lxxiij.lib.ij.quibus quidem consi.asseueranter respondit Alex.in casu promissionis venditionis soluto etiã pretio,& re mutuò tradita,fructus non cedere lucro eius,cui facta est promissio,illis iidem rationibus,quas suprà adduximus ex Iason.& idem quoque tenuit Caro.Rui.cõsi.lxxvij.de duobus,col. vlt.nu.9.lib.j.& consi.xlvij.in causa.col.ij.& prin.lib.iiij. & præterea faciunt, quę scribit idem Alex.cons.cxix.fine disputatione.lib.iiij.

Rationes cõtrariæ opposi. Traditio cũ legitima causa etiam sperata aut futura dominium transfert.

68 ¶CONTRARIÆ sententię rationes,ex quibus Soci.nonnullas affert,quibus multas addidimus,hæ sunt:dominiũ trãsfertur ex traditione,nõ solùm cùm causa de præsenti adest,sed etiã cùm ea speratur,scilicet propter spẽ futuræ obligationis committendæ:vt declarat Bart.in l.sub conditione,col.vlti.vers.aduertatis cõtra prædicta.& iterũ vers.item cõtra prędicta,ff.de sol.per tex.ibi,& alia iura,ex quo facilè intelliges,nihil quantùm ad id,interesse, verúmne sit causa legitima re,an spe.& idẽ quoque voluit ipse Bar.Bal.Pau.Ca.& ipsemet Ias.in l.triticum, in fi. ff.de verb.obli.& Bal. in l.cõtractus,col.vlt.vers.secundò quæritur,& ibi quoq, Pau.Cas. col.iiij.versi.in glo.ibi Bal.C.de fide instru.vbi dicit ipse Bal.hoc casu cõsensum tradentis respectu futuræ causæ operari dominij translationem:etiam per tex.in d.l.sub conditione,& alia iura per eum allegata,& Barb. consi.viij.scribitur,col.xj.vers.& si opponitur,lib.j.& Soci.in l. j.§.si vir.ad fi.ff.de acq.pos.& Ludo.Goza.cons.xc.in causa Mãtuana,col.v.num.14.Et licet ea iura ab illis citata,loquantur in causa & cõtractu conditionali,tamen ea trahũt & ad alias futuras causas.Et est maior ratio in hoc casu,in quo ex promissione agi potest contra promittentẽ, vt causam ipsam impleat,&(vt nostri loquuntur)in esse deducat:& sic quodã modo is cui promissio facta est,causam iam habere videtur.l.qui actionẽ,ff.de reg.iur.Maior (inquã)est ratio hoc in casu,quàm quãdo causa est conditionalis,quæ à casu & fortuna pendet,nec interim agi potest.l.si pupilli,§.videamus,ff.de neg.gest.cũ simi.adductis suprà ti.præce.§.j.in gl.ij.in verbo, *a vẽdu*,nu.21.sed & illud.nã quæ sunt in conditione nõ sunt in dispositione l.si quis sub conditione,si quis omis.caus.testa.vnde maior est spes futuræ in hoc casu, quàm in dictis iuribus. Ideóq; Bal.in d.l contractus,& ibi quoq, Sal.in iij.q.prin.loquẽtes in casu & specie illius l.asserũt per traditionẽ acquiri dominiũ,quãuis cõtractus vẽditionis nondum esset perfectus, nullúmque ius ex eò emptori acquisitum esset,vt ibi dixit tex.& voluit etiam Alex. in d.l.j.§.si vir vxori,col.pen.ver.iuxta proximè dicta,ff.de acquir.pos.& ante eos Azo,quem nullus citat,in Summa,C.de contrab.empt.col. antepen.versic.& hoc quando.Igitur si id fit,antequàm contractus esset perfectus,quo casu non dicitur contractus,sed tantùm præparatio, & præuia dispositio ad contractũ,arg.l.ij.C.de sent.ex breui.reci.& c.vlt.de re iud.lib.vj.& tradit Oldra. cons.cxix.Titius condidit testamentũ.Io.And.in addi.Spe.tit.de instr.edit.§.cõpendiosè. versi. quid si prius fecit testamẽtum,col.pen.eius versi.Certè fortiori ratione fieri debet,cùm adest promissio de perficiendo contractum,cùm etiam in primo illo casu locus est pœnitentiæ.d.l. contractus,& not.in d.l.ij.de sent.ex breui.reci.Vnde sequitur id,quod suprà diximus,scilicet maiorem firmiorémque spem esse in hoc nostro casu,quàm in casu d.l.contractus. Ideò dicit Bal.ibi,quòd trãslatio dominij potest causam præcedere,quasi scilicet habita fide de ipsa causa.Ex quo vides,quòd sicut causa de presenti operatur translationem dominij secuta traditione,ita etiam,si habita sit fides de causa.Quis autem dubitat,in hoc casu habitam esse fidem de causa venditionis?cùm præcesserit promissio de vendendo cum aliqua temporis dilatione,sicut quando promittitur pretium cum aliqua dilatione,censetur habita fides de pretio,secundum not.in l.quòd vendidi,de contrahen.emptio.& quæ dicemus posteà latiùs.

Ex contractu conditionali re

69 ¶Et hãc rationẽ adiuuat tex.in l.dotis fructus,§.vlt.cum l.seq.quę incipit,sed nisi,ff.de iu.dot. vbi ex contractu cõditionali transfertur dominiũ,si res fuerit tradita,etiã ante conditionẽ impletã.quem tex.ad hoc expendit glo.in l.seruitutes ipso quidẽ iure,in verbo,sub cõditione,in princ.

princip.ff. de serui.& ibi Angel.& Paul.Castren. qui eam glo.dicunt sing. ad id quòd patientia quæ in incorporalibus habetur pro traditione,per l.penul. eiusdem tit.etiam hoc casu transfert dominium.& ipse Angel.eam trahit ad casum huic nostro similem, vt scilicet ex simplici promissione de constituendo seruitutem, ante eam aliter constitutam, per simplicem patientiam, quæ,vt diximus,habetur loco traditionis, inducatur constitutio & translatio iuris: & ideò (inquit)ista glo.est miranda.Eum autem tex.ad id quod diximus,vltra Bart.in d.l.triticum, & Bal. in d.l.contractus,expendit etiam idem Bald.consi.ccccclxxviij.quidam Franciscolus, circa medium,lib.j.Pau.Cast.consi.cclxvij.in facto illorum,lib.j.vbi id declarat Corn.cõsi. 50.videtur in hac,col.iij.lib.j.& consi.ccxuij.licèt in hac.col.j.& iterum ij.eod.lib.j.& consil.lxxuij.præmitto,col.iij.lib.iiij.& diximus suprà in præcedenti tit.§.j.gl.ij.in verbo,*a uendu*, num. 30. quòd si prior,& seq.& ad hæc iunge quæ dicam infrà versic.ab hinc iiij. *dita transfertur dominium.*

70 ¶Itẽ emptor respectu rei emptæ,& maritus respectu dotis æquiparãtur, idémq; iuris est in vtroque:nã mulier dans dotẽ,est tanquã vendẽs:& onera matrimonij,quæ subit maritus, sunt loco pretij ipsius dotis,quæ datur ob ea onera.l.ex promissione,ff.de act.& obligat.vbi dicitur,maritum quantùm ad dotem pertinet,esse veluti emptorẽ.& similis est tex.in l.qui balneũ, §.vlt. ff. qui poti.in pign.habe.& voluit gl.in l.de diuisione,& ibi Bar.paulò post mediũ, & omnes post eum,ff.soluto matr.Doct.in l.insolam, §.vsuras, ff.eod.titu. & in c.salubriter, de vsur.& Soci. consi.lxxxviij.abundè,col.j.lib.iiij.& consi.cuj præsens consultatio,col.ij.ver.secũdò cõfirmo, eod.lib.iiij.& facit l.j.in princ.ff.pro dor.& ibi Bart.qui ex eo not.maritum & emptorẽ æquiparari.& l.sicut,§.sed si permiserit,ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.vbi qui in dotẽ dedit, vendidisse videtur,propter onera matrimonij.Ex quo fortè antiqui dicebãt matrimoniũ esse specie quandã emptionis & venditionis,vt planè diximus in nostris Legibus cõnubialibus,l.iiij. & dicemus pleniùs in alia editione,quã propediem emittemus.Illud tamẽ hîc adijciemus, ob id quod diximus maritũ cẽseri habere causam onerosam in dote,illũ quoque in ea esse veluti creditorem l. vlt.§.si à socero,ad fi.ibi,nõ magis quàm in creditorẽ,& ibi Bar.qui id no.ff.quæ in frau.credi. Spõsalia autẽ nihil aliud sunt,quàm promissio cõtrahendi matrimoniũ.l.j.ff.de spõsa.Sed illud ita habet,quòd si sponsa de futuro, ante contractũ matrimonium tradiderit dotem sponso iam subeunti quędã onera:is lucratur fructus etiam ante matrimoniũ perceptos:vt post Azo.voluit gl.quam cõmuniter sequuntur Doct.& quæ id dicit procedere ex æquitate,in d.l.si ante,ff. sol. matr.Ergo idem,cùm is qui promisit vendere, ante venditionẽ tradit rem, & accipit pretium, cuius vicem(vt diximus) obtinent onera matrimonij: nam sicut maritus lucratur fructus propter onera matrimonij,ita emptor ob compensationem pretij,l.curabit,C.d act.empt. *Maritus & emptor æquiparantur.* *Matrimonium speciẽ esse emptionis.*

71 ¶Ad hæc tex.est not.in l.vlt.§.si per mulierẽ,ff.de fund.dota.quòd si mulier dedit fundũ in dotem marito,hoc pacto quòd soluta æstimatione illius,maritus fundũ restitueret, & posteà mulier partem æstimationis soluerit:debet habere fructus.quem text. trahunt Doct.ad emptorem, vt scilicet quamuis sit solutum pretiũ venditionis pro parte , non tamen acquiritur dominium pro ea parte.arg.l.si rem,ff.de sol.tamẽ emptor debet habere fructus pro rata pretij soluti, per illũ tex.ita enim voluit Bart.in ea ipsa l.& in l.fistulas,§.qui fundũ,& ibi quoque Sal.& Fulgo. qui illum tex.dicit sing.ff.de contrahen.emp.& idem Bar.& Sal.qui & illũ text.dicit not.in d.l. Iulianus,§.offerri,ff.de act.emp.& Bal.qui illum text.dicit ad hoc valde not.in l.si tradito,col. vlt.in xj.q.C.eod.tit.de act.empt.vbi id dicit procedere ex quadã generali æquitate , ne venditor locupletetur cum iactura emptoris.& Sal.qui & illũ tex.dicit not.in d.l.curabit,in fi. & ibi Hiero.Cagno.qui illũ dicit sing.in repe.eiusdem l.col.v.versi.item not.quòd si venditor,C.eo. tit.Panor.consi.lxvj.duo ad claram decisionem,col.ij.versi.sed his non obst.lib.j. & iterũ cons. lxix.casus in his terminis ponitur,quidam Antonius,ante finem,lib.ij.Alexand. qui illum quoque textum dicit singu.dicto consil.lxxiij.in princip.lib.ij.qui posteà,colum.scilicet iij.versicu. & per hoc patet,declarat quomodo intelligatur.& consil.cxxj.visis & ponderatis , colũ.ij.lib.v. Corn.consi.cl.viso tenore,col.ij.versic.nam Bald.lib.iiij.Fran.Aret.consil.clx.longa est,col.vj. in v. dubio & Fab.in tractatu de empt.& vendi.in v. membro vj. quæstionis princip. & iterum in vij.quæstione princip.col.vlt.Soci.consi.clxxix.circa præsentem,in fi.lib.ij.& consi.xvj.anno Domini,col antepen.versi.ad prædicta accedat,lib.iiij.& iterum consi. cxxx. circa præsentem, in fine,eo.lib.iiij.vbi etiam dicit esse bonum textum,in l.cùm venderent,ff.locat.Ludoui.Bolo. consi.lxij.A.Bononiensis,col.iij.versi.& non est dubium.Caro.Rui. qui & illum tex.dicit sing. sing.consi.lxvj.licet,col.iij.nom.7.lib.iiij.& Philip.Deci.consi.clxix.cuius superscriptio incipit, licet instrumentum,col.ij.versic.vltimò non obst.& consi.cccccxliij.in casu proposito, col.vlt. Stepha.Bertrand.consi.cccxviij.quamuis certissimum,col.ij.versi sed vereor,libr. j.& Matthæ. Afflict.deci.Neap.lxxxvij.magnum est dubium.col.j. *Emptor soluta parte pretij fructus habere debet pro rata.*

72 ¶Vides igitur in casu d.l.vlt.nihil aliud esse,quàm simplicem promissionem de restituendo,seu *De eadem re.*

tt

quodam modo de reuendendo, vt est etiam in casu nostro. vides (inquam) in causa venditionis emptorem ante solutum pretium nondũ esse dominum rei emptæ. d.l. quod vendidi, ff. de contrahen. empt. & §. venditæ, Insti. de rer. diuis. nec teneri venditorem ad traditionem rei, donec solutum sit integrum pretiũ: per d.§. offerri, & tamen vtrobique deberi fructus pro parte pretij soluti. Ergo multò magis in nostro casu, in quo solutum est integrum pretium, & præterea res ipsa tradi a. Sed Iason dicto consil. cxvij. lib. j. cùm non videret, quid satis intò responderet ad d.l. vltimam, eò tandem confugit, tanquam ad sacram anchoram, vt diceret fortè non insubtiliter posse attentari d.l. vltimam, & quæ in ea dicunt Doc. procedere de iure ff. tantùm, quo vsuræ non erant prohibitæ: secus autem sit hodie ex Iure Canonico.

73 *Iterum de futura causa.* ¶Huc quoque pertinet tex. in d.l.j.§. & primùm, ff. pro dote: vbi si sponsa ante contractas nuptias in dotem viro dederit rem alienam, ea mẽte, vt res ipsius esset, is vsucapere poterit etiam ante nuptias: & si non aliud expreßim actum sit, credendum est id eo animo esse traditum, vt illius esset: vt etiam dicit tex. in d.l. sed nisi, ff. de iure doti. quasi scilicet sufficiat promißio futuræ causæ, scilicet matrimonij: nam licet cõtractus dotis perficiatur ipsa traditione dotis, vt declarat Bartolus in l. iurisgentium, in principio, ff. de pact. tamen ea causa dotis sola & per se non sufficit ad acquisitionem dominij, sed requiritur matrimonium, cùm dos non poßit esse sine matrimonio. l. vlt. C. de donatio. ante nupt. Ex quo apertè declaratur, satis esse, causam quæ oritur ex matrimonio, esse promissam scilicet per sponsalia, quæ, vt diximus, continent promißionem futuri matrimonij. Ergo & in casu nostro sufficit promißio futuræ causæ, id est, vẽditionis, licèt nondum facta fuerit vnà cum traditione, præsertim cùm vt diximus, à pari procedunt dos & venditio. Et id iunge his, quæ diximus suprà versi. ab hinc iiij.

74 *Ex promißione uendendi, oblato pretio, fit perfecta uẽditio.* ¶Deinde cùm quis tenetur ad vendendum certo pretio, (qui est casus noster) si per eũ, cui facta est promißio, offeratur pretiũ, venditio habetur pro perfecta, quãtùm ad iuris effectũ, cùm stet per eum qui tenetur vendere: vt expreßim voluit Bar. in l. si fideiussor, §. meminisse, in prin. ff. de leg. iij. & iterum in l. vxorem, §. agri plagam, in princ. ff. de leg. iij. & vtrobique per l. Labeo scripsit, si mihi. ff. de contrah. empt. qua l. probatur, id pro facto haberi, quod per aliũ stetit quò minùs factum sit in ipsius præiudicium, cum multis concord. à me collectis suprà titu. præced. in §. xv. in gl. ij. in verbo, *depuis la litisconteſtation*, nu. 7. idque perpetuum est. Et in hoc illud aduertendum est, d.l. Labeo, loqui nuncupatim de venditione. & alia multa iura allegata in d.§. xv. loquuntur etiam aut de venditione, aut aliis contractibus: ne quis causetur Bart. in dictis locis loqui de testamentis, tanquam scilicet in his plenior interpretatio sumi debeat, quàm in contractibus, iuxta l. in testamentis, ff. de regu. iur. & c. cùm dilecti, extrà de donatio. Et hanc Bart. sententiã sequuntur Bald. Sal. Flor. Pau. Cast. Rapha Co. Alex. Ias. & omnes, præter Franc. Aret. in d.§. meminisse. & Ang. in l. j. C. com. de leg. & in l. in æstimationibus, ad fi. ff. de per. hære. Ray. & Floria. in d.§. agri plagam. & Fab. in tract. empti. & vend. in vij. q. v. q. princ. & Franc. Are. sibi contrarius, consi. vj. viso instrumento diuisionis, col. iiij. versic. confirmatur ista conclusio.

75 *Et an in eo casu cõpetat rei uendicatio.* ¶Subdit tamen Bart. vtrobique (nam id non omittendum est) post Dyn. in d.§. agri plagam, hoc casu etiam competere rei vendicationem, per tex. in d.§. agri, in verbo, petere. quod etiã voluit Cyn. in d.l.j. in x. quæst. & ibi quoque Ioan. Fab. C. commu. de leg. & Sal. Rapha. Co. Paul. Cast. & Iason in dicto §. meminisse. & Angelus in locis suprà allegatis. Licèt quantùm ad hoc postremum, non assentiant cæteri suprà citati: sicuti nec Bald. in d.l.j. colum. ij. versicul. quæro si testator, C. commun. de legat. & Fab. in dicto tractatu, in xxij. quæst. iij. partis princip. nisi, vt ipsi dicunt, fuerit processum ad traditionem. Sed hîc non solùm res fuit tradita, sed & pretium quoque traditum & acceptum, nedum oblatum. Ergo hi omnes stant ab hac parte, præsertim cùm in casu promißionis reuendiotionis sola oblatio faciat censeri perfectam esse reuenditionem, & fructus deberi offerenti, per textum in l. ij. C. de pact. inter empto. & vendit quem sic intelligit Franciscus Aretin. consil. xxviij. diligenter animaduersis, colum. j. versicul. præterea non continet. Nam & quod plus est, multi asserunt, in hoc casu oblatione facta, dominium ipso iure retransferri in venditorem offerentem: vt latè diximus suprà eodem tit. §. j. glos. vij. in verbo, *seront preferés*, nume. 6. at in pacto. Vide tamen (vt id obiter dicam) quid de ea l. Labeo scribit. Paul. Castren. consil. xciij. in causa quæ vertitur coram nobili viro, colum. v. versi. nec obst. l. Labeo, iunctis præcedentibus, lib. ij.

76 *De iisdem rebus.* ¶Sed vt demus illud non esse verũ, vt scilicet retransferatur dominiũ ipso iure, cùm interuenit sola oblatio: de quo diximus vbi suprà & iterum, §. iiij. in verbo, *consigner*, numer 3. & adeò quidem. Certè cùm emptor oblatione ei facta accipit pretiũ, & præterea rem sibi venditã retradit ipsi venditori, non video, quin id agens censeatur tacitè reuẽdere, liberãdo fidẽ suam, id est, vt indoctiores intelligant, satisfaciendo suæ promißioni de reuendendo: nã venditio fit consensu,

l. consen

l.consensu,ff.de actio.& oblig.& §.j.Instit.de oblig.ex consen.Contractus autem,& alij actus, qui consensu perficiũtur,verba non exigunt, sed vel nutibus vel alijs actibus consensum exprimentibus tacitè consummantur.l.si pater naturalis,ff.de adopti.& l.item quia,in princip. ff. de pact.& l.in quibuscunque,ff.de act.& oblig.quæ postrema l. loquitur nũcupatim de emptione & venditione.& latissimè dicemus infrà tit.*de contraire compagnie*,qui est omnium huius volup. consuetudinum xxiiij.§.ij.in verbo,*contractent taisiblement compagnie*,in princ.Nam & factis consensus & voluntas exprimitur,& declaratur.l. de quibus, & ibi gl.de legib. & l. recusari, ff. de acquiren.hæred.vbi gl.dicit,nihil interesse, verbis aliquid fiat,an rebus:& multa in id allegat. Imò si verum fateri volumus,facta plus habent ponderis ad declarandam voluntatẽ,quàm verba.l.si tamẽ,§.ei qui seruum,ff.de Ædil.edict.vbi dicitur,quòd multò amplius est facere,quàm pronuntiare,& not.gl.in cap.dilecti,per illum text.de appel.& Pet.Ancha.consil. cccij. materia de qua quæritur.& Roma.consi.ccxcj.cùm isti fratres,qui ex hoc dicunt facta magis declarare voluntatem & consensum contrahendi,quàm verba,quod huc proximà accedit. Et ex externis scriptoribus Lucianus in Toxari asserit res ipsas magis loqui, quàm verba: cum alijs similibus, quæ etiam collegimus,vbi suprà,nu.2.Igitur,vt reuertamur,si factis & tacitè possumus vendere & reuendere,per Deos oro,ex quibus factis euidentiùs dilucidiúsque possumus declarare venditionẽ nos facere,quàm si post promissionem de ea faciẽda pretium recipimus,& vicissim rem tradimus? Certè vel sic declaramus,vel nunquàm:essẽtque superuacua omnia iura,quę dicunt emptionem solo consensu & tacitè,id est,ex factis celebrari,nisi ita fieret: quando etiã ex simplici traditione rei ante cõtractum perfectum dominium transferamus,secundùm gloss.in d.l. contractus,in verbo,id quod emptoris,& ibi Cyn.post Pet.col.ij.versic. quartò quæritur,Bald. quo loco suprà citauimus. Sal.col.iij.versic.quæro tertiò principaliter. Angel. versic. in ea ibi, sed non vsura.Paul.Castr.vbi etiam citauimus,C.de fide instrumen.& alia glo.in l.multùm, in verbo,tradita,dum se allegat ex d.l.contractus,& ibi quoque Doct.C.si quis alter. Barb.consi. viij.scribitur præclarè,col.antepenul.versic.& si opponitur de eo,lib.j.

Voluntas facto declaratur.

Facta magis declarant voluntatẽ, quàm verba.

Lucianus.

Traditio rei ante perfectũ cõtractũ trãsfert dominiũ.

77 ¶Et hæc quoque euidenti ratione probantur: nã,vt diximus suprà,nu.53. hæc mirum, aliud est promittere aliquam accipere in vxorẽ,aliud eam accipere: per illa enim verba non est contractum matrimoniũ,sed est tantùm promissio de contrahendo, quã nos sponsalia de futuro vocamus.sunt enim spõsalia futurarũ nuptiarum promissio,c.nostrates,xxx.quæst. v. per hæc autem contrahitur matrimoniũ.Quid igitur,si post huiusmodi promissionẽ de contrahendo non aliter expressim contrahitur matrimoniũ,tamen sponsus & sponsa inuicem concumbũt:quod nihil aliud est,quàm sese sibi mutuò tradere:vt apertè sentiunt gl.Host.Colle.Pan. vterque Card. Flor.& Alexand.in c.vlt.de spõsa.duo.dum respondent ad l.quoties,C.de rei vend.& idẽ Host. in summa eiusdẽ tit.§.ij.col.j.& D.à Rota decisi.dccclxxix.vtrùm l.quoties,in antiq.quæ repetitur inter decisi.Bernard.Bisguet.sub tit.de loca.cap.j.eiusdẽ initij. Profectò ita perficitur matrimoniũ,ac si verbis expressis fuisset contractũ.Spõsalia (inquam) transeunt in matrimonium. id est,simplex promissio in contractum.c.is qui fidem,extrà de sponsa.cum si.Idq́, etiã si sponsalia fuerint sub conditione cõtracta.c.de illis,& c.super eo,& c.per tuas,extrà de cõdi.apposi. & vtrobique Doct.Imò ex simplici ductione vxoris in domũ mariti,ipso facto & sine alia expressione verborum,eadẽ sponsalia transeunt in matrimonium.l.cùm in te,& ibi Bal.in j.not.C.de dona.ante nupt.Et facit,quod scribit idem Bald.in c.iurauit,col.vlt.versic.item nota hîc quòd spõsus,extrà de proba.Igitur & simili ratione hoc in casu simplex promissio de vendẽdo, trãsit in contractum venditionis, per mutuam rei & pretij traditionem, etiam si aliter id expressum non fuerit:nam vt diximus suprà, numero 70. item emptor, matrimonium est quædam species emptionis & venditionis.Et huc quoque pertinet tex.in l.Papinianus, ff. de donat. inter vir. & vxo.prout multi illam intelligunt,quos nos citauimus suprà nu.48.nunc se offert, vt scilicet loquatur in simplici promissione de donando: si tamen processum fuerit ad traditionem rei promissæ,habet vim donationis,& morte confirmatur,ac si verè donatum fuisset.

Confirmatio præcedentium.

Per cõcubitum spõsus & sponsa se sibi inuicem tradunt.

78 ¶Quid,quòd simplex traditio rei non soluto pretio,illud operatur, vt vẽditor videatur habere fidẽ de pretio,nisi aliud protestetur,& sic transferat dominium.gl.in l.quod vendidi,& ibi Sal. ff.de contrahen.empt.& in l.procuratoris,§.planè,in verbo,vẽdicare,ff.de tribu.act. & subobscurè in l.iij.ff.de pign.act.& in d.§.venditæ,in verbo,fidem emptoris.& ibi Ioan.Fab.Instit.de rer.diui.Iacob.Arei.Cyn.& Bart.in l.inciuile,C.de rei vend.Colle.in c.vlt.extrà de spon. duo. Bald.& Angel.in l.si non donationis,C.de contrahen.empt.Ioan.Fab.in §.sed istæ,num.18.Inst. de act.Masuer.tit.de empt.& vend.§.item eo ipso quòd venditor.Ro.sing.cccviij.l.quod vendidi.Alex.consi.lxxxvj.ponderatis narratis,col.ij.versicu. nec obstat,si diceretur, lib.vj.quod repetitur inter consi.Fran.Curt.Senioris,consi.xxij.Corne.consi.ccj.visis nonnullis,col.j.li.iiij.& consi.cl.viso tenore,col.j.versi.quod & conuenit.lib.iiij.Barb.consi.viij.scribitur præclarè,col. antepenul.versi.& si dicatur,lib.j.& Alciat.in l.traditionibus,in verbo,nudis pactis,C. de pact.

Traditio rei facit, ut cẽseatur habita fides de pretio.

& probat tex.in l.apud Iulianum,§.si Titius,ibi,sed si nondú,ff.de leg.j.si credimus Fran. Aret.
ibi. Si ergo id facit simplex traditio sine numeratione pretij,vt transferat dominium, tanquam
habita fide de pretio,quátò magis idem debet facere, cùm numeratum est pretium. Præsertim
cùm iam in nostro casu obligatus sit emptor id perficere,quod promisit, cùm è diuerso in pri-
mo casu venditionis non teneatur habere fidem de pretio:prætereàque plus incommodi perci
piat habendo eam fidem,& expectando solutionem pretij, quàm implédo,quod iam promisit.

79 ¶Quid verò plura:cùm si quis primò ré quampiá suo testamento legauit,deinde & eandem le-
Legatum traditum assumit naturam donationis causa mortis.
gatario tradidit, legatum ipsum ob eam traditioné,quæ posteà interuênit,assumit naturá dona-
tionis causa mortis:vt pulchrè & not.voluit Bal.in l.vl.C.de vsu & fructib.lega.& in l.j.col.iij.
ver.vnú scias,C.si omissa sit cau.test.per l.Lucius Titius,la j.& l.legatú,la ij.ff.de lega ij.& dice
mus in nostro tractatu de vtraque poss.in materia constituti, in ampliatione. Si igitur traditio
eá vim habeat,& id operetur,vt mutet ipsius actus & nomen & substantiá,multò magis id effi-
cere potest & debet,vt operetur cóplementú & perfectioné actus iam incœpti ex promissione.

80 ¶Præsertim verò hæc omnia debent procedere in promissione reuendendi, & magis quidem,
Promissio reuendendi fauorabilior, quàm uendendi.
Prouerbium.
quàm vendendi:tum quia facilius res eò redire debet,vnde primùm venerat,arg.l.si vnus,§.pa
ctus ne peteret,versic.quod in specie,ff.de pact.& cap.ab exordio,xxxv. di. vt scilicet illud fiat,
quod senario illo prouerbiali dicitur,

Ἁλῶν δὲ φόρτος ὅθεν ἦλθεν, ἐκεῖ ἔβη. Id est,
Salis onus, unde uenerat, illuc abijt.

Et hoc argumento in hoc nostro pacto de reuendendo nuncupatim vtitur, licet aliò respiciens
Philip.Deci.cósi.lxxxviij.cuius superscriptio incipit,valet statutum,col.ij.versi.ad hoc breuiter
hincque dicit, huiusmodi bona ita vendita cum pacto reuendendi, & posteà reuendita, magis
videri reddita,quàm translata:vt in simili dicitur in l.filio quem pater.ff.de lib.& posthumis.

81 ¶Tum quia æquius est & fauorabilius,vt id fiat in promissione reuendendi, quàm in simplici
De eodem.
promissione vendendi,quæ omnino libera est:nec enim quis cogitur promittere védere, sicuti
nec vendere.l.inuitú,C.de contrah.empt.cum simi. Hic autem prior véditor verisimiliter non
erat aliàs venditurus,quàm cum eo pacto reuendendi.arg.l.vlt.C.de pact.inter empt. & vendi.
Igitur emptor emédo ré,quam fortè admodú cupiebat(neque enim aliter emisset, nisi cupidus
eius rei)coactus est id pactú apponere.neque enim poterat aliter emere véditore renitéte: fuit-
que id pactum appositum fauore contractus emptionis, & ex causa illius:cùm in simplici pro-
missione védendi non subsit alia causa,fauore cuius ea fiat,sed ex simplici volútate promittétis.
Ideóq; non tanta est nec iá fauorabilis obligatio eius rei,arg.l.ré legatam,ff.de adi.lega.cum si.

82 ¶Deniq; nihil iniquius est,quàm vt hic qui promisit védere aut reuendere, habeat penes se &
L'argent & le drap.
pretiú & fructus eius rei,cuius véditio aut reuéditio promissa est,id est,vt prouerbio Gallorum
dicitur,*& l'argent & le drap*,ex sententia gl.Cy.& aliorú in l.vl.C.quan.lic.ab emp.disced.Bal. in
c.j.col.ij.tit.de cont.inter do.& emp.feud.& consi.cxxxj.casus est talis,quidam nobilis,in fi.li.j.
& cósi.ccxcviij.hæc materia,col.ij.lib.j.& est bonus tex.in d.l.curabit,& ibi not.C.de act.emp.
& in l.si hæres,ibi,ne emptor & pretiú & libertú perdat,ff.de fideicó.liber.& l.j.C. si ser. exter.
& l.bona fides,ff.de act.emp.vbi dicitur bona fides nó patitur,vt emptor & pretiú & ré habeat.
& l.ij.§.j.ff.quar.rer.act.nó datur,vbi scribitur,iniquissimú est seruo carere,& pretio eius.Et li-
cèt tex.in d.l.curabit,& nónulli ex aliis loquátur,cùm véditio perfectè facta est:tamen eadé est
omnino iniquitatis ratio,cùm tátùm interuenit promissio védendi: vt videre est, & probatur in
d.l.vlt.§.si per mulieré,ff.de fund.dot.secundú intellectú glo.ibi,quam suprà adscripsimus, nu.
71.ad hæc.tex.est.Ergo & idem ius statui deber,l.adigere,§.quamuis,ff.de iure patro.cum si.

83 ¶Et secundùm hanc posterioré sententiá, Soci.qui eá tenuit in d.l.si ante,ff.sol mar. dicit fuisse
Qui posteriorē sententiam tenuerunt.
iudicatum Cremonæ. Et hanc quoque núcupatim secutus est Philip.Dec.si is est,cósi.dcxiiij.in
causa feudali,col.iij.in princ. ná admodú dubito,an illud postremum volumen consi. quod sub
nomine ipsius Decij impressum est,sit omnino ipsius,& Frác.Cur.Iu.consil.lxxxij.sacratissimæ,
col.ij.versi.confirmátur,& Carol.Rui.consi.lvij.quò ad ea,col.pen.versi.nó obstat insuper,li.j.
& consi.xlviij.casus iste,col.iij.nu.9.eo.lib.j.& consi.xlvij.in causa,col.ij.nu.5.lib.iiij.vbi osten
dit Alex.voluisse contrariú in d.consi.lxxiij.li.ij.suprà nu.67.allegato:vti etiam facit idé Ruin.
d.cósi.lxvj.col.iij.nu.8.lib.iiij.Ante hos auté omnes,quos suprà citauimus,Bal.qué nullus alle-
gat,cósi.cccclj.dominus Nicolaus,lib.ij.ex facto interrogatus,respódit promissioné vendendi,
secuta traditione & numeratione pretij,esse venditioné consummatá. & idé non obscurè sentit
Raph.Co.à nullo quoq; recétiorú memoratus,cós.clxxxiiij.M.ccclix.&c.Ioánes,quod cósi. in-
cultatú est inter cósil.Alex.cós.cxix.sine disputatione,li.iiij.quáuis illius nomé hîc supprimatur.

¶Et hanc

84 ¶Et hanc quoque partem veriorē esse arbitror. Cui non admodū obstāt rationes pro contraria parte à Ias. adductæ: nam quod primo loco dictū est, aliud esse vēdere, aliud promittere de vendendo: vt illud cōcedamus, (quod tamē sæpe non procedit, vt diximus suprà in quinta quæstio. huius gl.) tamen id procederet, cùm mānsimus in simplici promissione: sed cùm vltra eā processimus ad traditionē rei & pretij, nihil dubitādū est, quin tacitè vēdamus, & multò magis reuēdamus, vt satis suprà ostēdimus. Sicque tolluntur omnia alia contraria, quorū hic cardo est, quòd fructus dominū sequuntur: nā in hoc casu is, cui promissio facta est vēdendi, secuta traditione rei & numeratione pretij, fit dominus ex illa tacita vēditione: proptereáq; sequūtur eū fructus. Imò etsi nondū esset dominus, nihil tamen obesset, quio & fructus obtinere debeat: eriā si simpliciter obtulisset pretiū, nec promitte[...] accepisset. ex mora enim fructus debentur oblatione facta, per d. l. ij. C. de pactis inter emp. ſalté depositione & cōsignatione, secūdùm gl. ibi. de quo latissimè diximus suprà eod. tit. §. iiij. gl. vj. in verbo *consigner*, in princ. Si ergo is, qui simpliciter obtulit, & recusante parte deposuit, potest petere fructus posteà perceptos, multo magis si oblatione facta pars ipsa pretiū recepit, & rem ipsam tradidit, potest eosdē à se perceptos aduersus partem eos petētem retinere & tueri. per l. j. §. is autē, ff. de superfi. & l. iouitus, §. j. ff. de reg. iur. cum si. Atque ita diluuntur, quæ de vsura in priori parte dicta sunt: quia eodē modo vsura esset in casu d. l. ij. quod nemo vnquam dixit, neque diceret ipse Ias. Et quia etiam non ob aliud dicit Ias. vsuram esse in hoc casu, quàm quia hic dominus, vt ipse dicit, nō est: ideò si propter pretium fructus lucraretur, vsura esset. Verùm hîc confestim dominus fit pretio à se numerato, rēque sibi tradita, tanquam sic perfecta & consummata venditione, vt apertissimè suprà docuimus.

Decisio prin. quæstionis, cū responsionibus diuersarum rationum.

85 ¶NONO QVÆRO, Si collecta, quā vocant non ineptè, (quia & Varro in libro de Lingua Latina, & Cic. li. ij. de Oratore, eā vocem in eo prope sensu vsurpant: alij collationē, & indictionē vocant) quid igitur, si ea fuit imposita pendente tēpore præstituto ad reuendendū, & posteà fuit res reuendita: vter eorū, emptórne, an venditor, debeat soluere eam collectā. Et idem quæri potest de retractu municipali. Dic, id onus pertinere ad emptorē, qui interim, dū collecta fuit imposita, res possidebat, & eius fructus percipiebat, iuxta l. quæro, ff. de vsufr. leg. & l. si pendentes, §. si quid cloacarum, ff. de vsufru. & l. neque, & ibi Barr. ff. de impē. in reb. dot. fac. & l. ij. & l. vlt. & ibi gl. Bar. & Io. Plat. C. de anno. & tribut. li. x. & l. bi penes quos, & ibi oo. C. de agri. & censi. lib. xj. & latè diximus rit. omnium ij huius voluminis cōsuetudinū, §. j. qui est omnium eiusdem volu. xiiij. in verbo, *se prenent sur l'acheptuer*. Et ita nuncupatim in hoc casu reuenditionis voluit Cagno. in repe. l. ij. in xix. quæst. C. de pact. inter empt. & vend.

Collecta nomē Latinum. Si imposita sit collecta ante tempus reuenditionis, quis eam soluet.

86 ¶DECIMO QVÆRO, Aliquis sub hoc pacto vēdidit molendinū, cuius mola cæteraq; instrumenta tēpore venditionis fortè erāt recentia: tamen durāte tempore reuendiτionis vsu (vt fit) attrita fuerūt, ita vt propè sint inutilia, cùm redimuntur, nónne emptor qui reuēdit, teneatur eadem reddere sarta tecta, id est, eiusdē bonitatis, & sic alia noua eorū loco reponere: aut quod deest, id est, quod diminutū est ab æstimatione tēporis venditionis, resarcire? Hunc casum aliquando ex facto vsu euenire vidimus, & id in controuersiā adductū: respondique, super hoc consultus, non ad ea teneri emptorē, cùm non vsus sit, nisi in quem vsum molendinū paratū est. arg. l. arboribus, §. nauis, qui est j. ff. de vsufr. & melioris tex. in l. si vsusfructus, §. si vestis, ff. vsufr. quēad. cau. vbi id intelligitur, si sine dolo malo attritum fuerit. & §. in commune, Insti. de rer. diui. cum si. Et facit etiam l. de his, C. de dona. inter vir. & vxo. ex qua not. Bald. maritum non teneri, soluto matrimonio, reddere bona parapbernalia attrita, nisi qualia nūc sunt. quod ex eo repetit & dicit not. Franc. Cremo. sing. cxlj. si paraphernalia. vbi & id dicit probari in l. plerunque, in principio, ff. de iure dot. Et idem quoque intelligere potes in retractu municipali.

Alia pulchra quæstio.

87 ¶VNDECIMO QVÆRO, vtrùm bona recuperata ab hærede ex pacto de reuendendo in venditione facta à testatore apposito, debeant restitui fideicommissario, cui hæreditas restitui debet. De qua re nuncupatim consultus Philipp. Deci. consi. ccxxxviij. proponitur quòd nobilis dominus, in v. q. respondit, ea deberi fideicommissario: quoniam post eorum recuperationem censentur esse eiusdem naturæ, id est, hæreditaria, ac si semper mansissent in manibus testatoris: vt colligitur ex not. à Bar. in l. in diem, ff. de aqua plu. arc. De qua ratione nos plurima diximus suprà tit. præced. §. xix. in gloss. ij. nume. 4. verùm si huiusmodi. & seq. vbi & concord. adduximus, vt ibi videre poteris, ne hîc frustra repetam.

An bona ab hærede recuperata ex pacto reuēdendi, debeant restitui fideicommissario.

88 ¶Subdit tamen Deci. quòd hæres debet recuperare pretium redemptionis à fideicommissario: quia videtur redemisse ex sua pecunia: & præsumitur ex not. à Bar. in l. cùm proponas, quæ est ij. per illū tex. & ibi quoq; Bal. & Sal. C. pro soc. vbi in casu fortiori dicūt, quòd si quis emit fundum pro se & fratre, & soluit pretium, potest à fratre repetere partem pretij: quia in dubio præsumitur emisse de sua pecunia. idque dicit Bart. multùm notandum, & idem Bart. in l. si patruus,

Et si restituat an recuperet pretiū redemptionis.

col.j.C.commu.vtriusque iudi.Roma.consi.iij.viso themate,circa medium,versic.item hoc dicendum:vbi & ad hoc allegat tex.in l.si venter,§.vlt.ff.de priuileg.credi.Card.Flor. cōs.cxl.factum tale est,col.vlt.versic.ad aliud dicimus.Panor.consi.xlvj.tria in iij.dubio,lib.j.Alex. cōsi. lxxviij.discussis his,col.ij.versi.tamen in proposito,lib.ij.Barba.consil. xxij. scripsit Propheta, col.j.Philip.Deci.consi.cccxlviij.de duobus,col.ij.versic.præterea in casu isto.

89 *Alia pulchra & subtilis quæstio.* ¶DVODECIMO QVÆRO,Titius vēdidit fundū Mæuio, cum hoc pacto reuenditionis,deinde Mæuius dat eundem fundū in emphyteusim ipsi Titio vēditori: qui posteà cessauit triēnio à solutione pēsionis,ob idq; cecidit eo iure emphyteutico,atque ita redit res ad Mæuiū emptorem:vtrū Titius etiam cecidit à beneficio illius pacti reuendendi?In qua re consuluerūt vterque Raph.Fulgo.& Co.& Pau.Dotius inter consi.ipsius Raph.Co.cons.lxv.Titius locauit: cōcludūntque,emptorem hoc casu ad nihil aliud teneri vi illius pacti, quàm vt se ipsi vēditori, qui emphyteusi cecidit,emphyteutam sub antiqua pensionis præstatione constituat:sicque directum dominium vi illius pacti redeat ad venditorem:vtile verò, quod ipse vēditor habuit ex concessione emphyteosis,& suo vitio perdidit,& ad emptorem reuersum est, apud ipsum emptorem remaneat.per multa,quæ illic allegant,quæ tu ipse videre poteris.

90 *De eadem re.* ¶Alex.autem,in eadē propè specie interrogatus,consi.ccxxviij.pōderatis his quæ seriosè, col. iij.versi.necobstat etiam,si diceretur,lib.vj.simpliciter respondit, venditorem,qui cecidit emphyteusi,quia per triennium cessauit,ob id nō repelli à iure redimēdi ex pacto.per l.si domus, ff. de ser.vrb præd.& §.si verò non habuerit, in auth.de non eli.secun.nub.nullámque illorū mētionē facit.Idémq; in eadem causa,intérque easdē partes cōsuluit Barb.consi.lj. scripsit sapientiæ fons,col.vij.versi.capio nunc alium,lib.j.& sequitur Philip.Dec. qui solius Barba. meminit, in l.bonæ fidei,col.iij.vers.vltimò not.C.de pact.Ludo.Gozad.in repet.l.ij.in fi.C.de pact.inter empt.& vend.& consi.lxxxvj.videtur,col.pen.ou.16.& Alcia.in tracta.præsumptionum,regula iij.præsumpt.xlv.nu.3.quem omnino vide:atque etiam Iaso.in l.ij.col.ij. versic. nunquid autem emphyteuta,C.de iure emphy.& ante eos Cæpol.in tracta.simulationis cōtractuum,in ij. præsumptione iij.casus princip.in fine:vbi id intelligit, cùm pactum reuenditionis esset appositum separatim ac seorsum à pacto siue concessione emphyteusis:aliàs secus,per iura ibi alleg.

91 *Si creditor vēdidit pignus sub hoc pacto, an vēditor poterit ius illius retrahere.* ¶DECIMOTERTIO quæro,Creditor vendidit pignus sub hoc pacto redimendi:an poterit debitor vi huius pacti rē ipsam ita venditā redimere,& ita sibi auocare ab emptore.Quod placet Bar.Ang.& Pau.Cast.in l.epistola,§.j.in fi.ff.de pact.ar.l.si pignori,ff.famil.ercis. Sed de hoc dicit Bar.esse casum expressum,vti etiam est,in l.si cùm venderet,in princ.ff. de pignor. act. & sequitur & dicit not.Fabia.à Monte S.Sab.in tract.de emptione & vendi.in v.q.vij. q.prin. Et bene facit etiam tex.in l.voluntate,§.creditor,ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.

92 *Cuius cōmodo cedat alluuio, an emptoris, an venditoris, qui ex hoc pacto redimit.* ¶DECIMOQVARTO,Pendente tempore reuenditionis aliquid alluuione accreuit rei venditæ,& posteà ea res ex pacto de reuendendo redimitur:vtrius commodo id cedat,emptoris,an venditoris, qui posteà redimit. Et idem quæri potest in retractu municipali. Allegatur Pau.Cast.consi.ccclxxxxviij. videtur dicendum, lib.j. consuluisse istud augmentum redire ad venditorē:sed ante redemptionem, fructus ad emptorem pertinere:nisi si insula iuxta fundum in flumine nata sit.hanc enim proprietati accedere:ideóque ad emptorem fructus ipsius,etiam ante redemptionem nō pertinere:vt de vsufructuario dicitur in l.item si fundi, §. huic vicinus, ff.de vsufru.Et ita Pau.refert,& sequitur Hier.Cagno.in repe.l.ij.in xvij. quæst.C.de pact.inter empt.& vend.quamuis illud consi.reperire non potui.

93 *De eadem re.* ¶Tu autē addere potes,quātùm ad id quod de fructibus dictū est,quæ scripta sunt à Ioan. Lupo.in repe.rub.de donati.inter vir.& vxor.§.lxij.col.vj.versi.ex quo infero,cum multis seq. Ad reliquum quoque addes tex.in l.cùm autem,§.j.ff.de Ædil.edic.vbi resoluta vēditione restituitur & quod venditioni accessit, vt vterque resoluta emptione nihil amplius cōsequatur, quàm quod haberet,si venditio facta non esset.Et facit optimè tex.in l.hominē,ff.de vsucap. vbi si res redeat ad vēditorē ex pacto apposito in venditione,ei datur accessio eius tēporis,quo fuit apud emptorem,ad complendā & perficiendam vsucapionem.Et in l.voluntate, tum in prin. tum in fi.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.vbi resoluta venditione res redit in pristinam causam.& subdit gl.ibi in fi.ac si nulla venditio fuisset facta:& in l.ij.in fi.à contrario sensu,ff.de in diem addic.

94 *Alluuio an [illegible] cō[illegible] [illegible]io. [illegible]* ¶An autem aliàs augmentum alluuionis cedat commodo emptoris an venditoris, vide text. in l.id quod,in princ.ff.de peri.& commod.rei vendit.& l.Iulianus,§.si Titius,& ibi gl.& Doct.ff. de act.empt.& in §.sed si post emptionem,Inst.de empt. & vēd. Vtrùm autem cedat commodo hæredis,an legatarij,vel fideicommissarij,vide tex.in l.sæpe,ff.de leg. iij. Et vtrùm quoque vasalli,an

falli, an domini: & certè domini, vt probat c.j.§.si quis de manso, tit. de contro. inue. vbi Iaco. Bel. & alij, multa de hoc dicūt. Inter quos Bal. idē dicit in emphyteuta, reprobata glo. quæ contrarium voluit, in l. de quibus, in gl.j. post medium, ff. de legibus. Sed idem tamē cum ea voluit & alia glo. in l.j. in gl. vlt. C. de iure emphy. quæ allegat d.l. item si fundi, §. sed si insulam, ff. de vsufruct. De quo & tu vide Cy. in d.l.j. in vj. quæst. & ibi Albe. col. vlt. Bart. & Sal. col. ij. versic. sed videamus: & Ias. col. xvij. versi. in fi. glo. dicit, & Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua, versi. cxxxj. & ibi Bal. in addi. & iterum versi. cxxxvj. & ibi Ioan. Andr. & Cano. in c. potuit, & ibi maximè Imo. col. xxj. versi. iuxta prædicta potest, extrà de loca. Barto. in d.l. de quibus, in repe. col. ij. & ibi quoque latè Albe. col. vj. versi. expeditis contrariis, & Ang. col. iiij. versi. per hæc determinatur. & Bald. in c. cùm Mar. Ferra. col. v. extrà de constit. vbi etiam tractat, an cedat præbendæ, an verò capitulo, & Sali. in l.j. col. ij. versic. nunc igitur, C. quæ sit long. consue. vbi loquitur de fructuario, emphyteuta & vasallo, & Pet. Ferra. in tit. forma libelli, quo agitur ad reuoc. fend. in verbo, cum omnibus suis iuribus, col. j.

an venditoris. Hæredis an legatarij, an fideicōmissarij. Vasalli, an domini. Emphyteutæ, an domini. Præbendæ, an capitulo.

91 ¶ Et vide quod in simili tradit glo. in l. si merces, §. vis maior, in verbo, cui. & ibi Bart. ff. loc. & Bal. in l. causam quam, C. de alluuio. apud quos multa videre potes, quæ ad hanc nostram quæstionem pertinent, & ex quibus multò facilius intelliges, quid hîc dicendum sit. In quam rem etiam vide tex. in l. si conuenerit vt nomen, §. si nuda, qui est j. ff. de pigno. act. & l. si fundus, in princ. ff. de pigno. & glo. in l. qui fundum, §.j. in verbo, conditionem: & ibi Ange. & alios, ff. pro empto. & omnino Corne. consi. lxv. licet clarum, per totum, lib. iiij. & Caro. Molen. in consue. Paris. tit. j. §. j. glo. v. in vlt. q. & quæ etiam diximus suprà tit. præced. §. x. glo. j. nu. 18. cæterùm, & duobus seq. & in fi. illius quoque tit. in xxv. quæst.

De eisdem rebus.

96 ¶ Sed & tu alia multa de alluuione vide in l. sed si quid, & l. ex mille, § quòd si modo, & seq. ff. de euict. & l. insula, ff. de acq. rer. domi. & l. adeò, §. j. eo. ti. & l. & puto, §. id quod, ff. famil. ercisc. & l. idē est, ff. de rei vendi. & l. si locus, ff. quemad. ser. amit. & l. si Titio, ff. de vsufr. & l. indebiti. in prin. ff. de condi. indeb. & l. si conuenerit, §. j. de pigno. actio. & l. si fundus, ff. de pigno. & l. si proprietati, ff. de iure dot. & in l. Iulianus, §. si Titius, ff. de actio. emp. & l. si ego, §. idē ait, versic. quod tamen per alluuionem, ff. de Publici. in rem actio. & per Bar. in tractatu de alluuione, in verbo, acquiritur nobis. Bal. in rub. ff. de rerum diuisi. col. iiij. versi. nunc de rebus, cum multis seq. Ioan. Fab. & Ang. Aret. in §. prætereà, Insti. eod. tit. Ang. in l. legē, C. loc. Iaco. Alua. & Card. Alex. in d. §. si quis de manso. Alex. consi. xxv. consideratis verbis instrumenti, in j. dubio, lib. vij. & consi. lvij. in causa & lite, col. iij. versi. prætereà consuetudo, eodem lib. vij. & Cæpo. in tract. seruit. rusti. prædi. tit. de flumine priuato. Petr. Ferrari. in tit. for. libel. in acti. rea. in verbo, iure dominij, col. iij. versi. tertius est. Cor. consi. cxcj. satis scrupulosa, lib. iij. & consi. cclxxxvij. domi- Ioachimus, co. lib. iij. & latissimè Franc. Cur. Senior, consil. lvij. super eo quod ab ordine Bolo. consi. xiiij. duo castra, & Ias. consi. ccxlvj. punctus quæstionis, lib. ij. & consi. cxxvj. alluuionis, lib. iiij. Pantal. in repe. l. ij. col. xx. versi. vigesimosecundò extendo, C. de rescin. vend. vbi quærit, an alluuio, quæ post venditionem accessit rei venditæ, impediat remedium d.l. ij.

De alluuione multa.

97 ¶DECIMO QVINTO quæro, quid de thesauro ab emptore inuēto in re vēdita, durante eodem tempore præstituto ad reuenditionem, & antequàm res redimatur? vtrùm pertineat ad ipsum emptorem, an ad venditorem reuēditione facta, an verò ad vtrunque. Et idem quæri potest in retractu municipali. Vide tex. in l. diuortio, §. si fundum, & ibi Bar. Baldus & alios, ff. soluto matri. & in l. à tutore, & ibi Bart. ff. de rei vend. & in l. si is qui, ff de acquiren. rer. domin. & in l. item Labeo, ff. famil. erciscund. & in l. j. & ibi Ioan. à Plat. C. de thesaur. lib. x. & in §. thesauros, & ibi Ioan. Fab. Angel. Aretin. & alios, Institu de rer. diuisi. Iacob. Ra. & Alber. in l. item lapilli, ff. eod. tit. Specul. & Ioan. Andre. in addit. ipsius, tit. de loca. §. nunc aliqua, versil. cxxxij. Bal. in rubri. ff. de rer. diuisi. col. v. versi. item quæritur de lapidibus. Iacob. Aluar. & Card. Alex. in c. j. tit. quæ sunt regal. & Ferra. tit. for. libel. in act. rea. in verbo, iure dominij, col. iij. versi. secundus. & Guli. Benedic. in repe. c. Raynutius, in verbo, cætera bona, nume. 30. & 34. & nouissimè Caro. Molen. in consuetu. Paris. tit. j. §. xxxvij. nume. 48. Ex quibus cognosces, quid hîc dicendum sit: iunctis his, quæ suprà de alluuione diximus.

Thesaurus an cedat emptori, an venditori redimenti ex hoc pacto.

98 ¶DECIMO SEXTO quæro, Titius agit contra Mæuium ad reuenditionē fundi, quem illi antea vendiderat cū pacto (vt ipse dicit) de reuendēdo: Mæuius negat simpliciter, id pactū intercessisse, Titius tandē probat id pactum, non ita simpliciter, vt allegabat, sed ita quidem, vt Mæuius post triennium teneretur reuendere: (quod pactum non est illicitū, nisi alia interueniāt: vt multis placuit, quos videre poteris, suprà eod. tit. §. j. in verbo, *à tel temps*, paulò ante finem.) vtrùm, cùm tempore, quo agit, esset transactum illud triennium, debeat obtinere? Et videtur, quòd reus sit absoluendus: nam promissio pura, & ad diem, & post diem, differunt inter

Alia pulchra quæstio.

se formaliter, essentialiter, & effectualiter. l. obligationum ferè, in princip. ff. de act. & obliga. & l. talis scriptura, ff. de leg. j. & §. omnis, Institu. de verborum obliga. Igitur qui vnam earum intendit & non probat, licet aliam probet, debet succumbere, cùm deductum non probauerit, & probatum non deduxerit. Nam qui in libello intentionem suam ad certam causam, vel rem vel tempus, vel qualitatem restringit, si non probat, succumbit. l. habebat, in principio, ff. de institor. actio. & l. Diuus, & ibi amplissimè not. per Doct. ff. de re iudicata, & l. si mater, §. si quis autem fundum, & l. & an eandem, §. actione, ff. de excep. rei iudic. & l. j. ff. si mens. fal. mod. dixe. & cap. Abbate sanè, de re iudi. lib. vj. Innocen. in c. super literis. in prima gl. magna. versic. & nota, de rescrip. & in cap. j. post medium, de lit. contesta. & in c. qualiter, de accusatio. & in cap. ex parte Abbatissæ, de priuileg. Ioan. Andr. in addi. Specu. titu. de actio. seu petitio. §. sequitur. Federic. Senen. loquens de eo qui petit medietatem pro indiuiso, & probat de medietate diuisa consil. clix. Sempronius. Signo. consi. x. in quæstione, col. iij. versi. modò his, & consil. cxl. procurator. & consi. cxcv. in quæstione, col. ij. nume. 2. Bart. in l. j. in prin. col. ij. versi. veniamus ad causam, ff. de eden. & consi. lxxxviij. in quæstione inter Franciscum, post prin. & consi. cxvij. accusatio, col. j. quod repetitur consi. ccxxiij. (Bal. latè in l. ij. col. j. versi. super hac lege. ff. de proba.) Ange. in l. vlt. C. de anna. excep. & consi. ccccv. in causa vertente, col. j. Ant. in c. examinata, col. pen. versi. ex his patet, de iudi. Pau. Cast. in l. si is ad quem, col. j. versi. item facit ista lex, ff. de acqui. hæred. & consi. ccxxviij. pro declaratione, in fi. lib. j. & consi, ccliij. ad confirmationem, col. ij. versi. circa secundum, eod. lib. j. & consi. lvij. in causa Exforcij. col. vlt. versi. tum etiam quia dicta, lib. ij. Roma. consi. cx. quæstio consultationis, propè per totum. & consi. clxvij. Antonius, etiam per totum. Alexand. consi. cxxj. viso processu causæ, col. iij. versic. insuper, lib. j. & consi. cxcviij. quod est eiusdem initij, col. vlt. lib. vj. cum simi. adductis ab ipso Alexan. in d. l. Diuus. & Cæpol. causarum criminalium, consi. lix. Paulus, col. vj. versi. & primò non obstat. & consil. lxij. magnificè, col. iij. versi. quia respondetur. & consi. lxiij. esto quòd in actis, propè per totum. & Franc. Curt. seniore, consi. lxxiiij. super memorata, col. iij. versic. caruit ergo: & consil. lxxxiij. Deus pius, col. penul. versi. accedo ad tertium. & Feli. in c. ij. col. xj. versic. restringitur, extrà de rescrip. & in c. auditis, col. penul. versic. secunda conclusio, extrà de præscript. Caro. Ruin. consil. cxxxij. visa confessione, col. vij. nume. 15. lib. iiij. & consi. clxxiij. eod. initio, col. v. nume. 13. eo. lib. iiij. & Stepha. Bertran. consi. lxvij. non puto, nume. 2. lib. j. & consi. cclxxij. viso, col. penul. nume. 12. eodem lib. j. & consi. xlj. multa sunt, col. j. lib. iiij.

Qui intētionē suā ad certam causam, rem, vel tempus restringit, si non probat, succūbit.

99 ¶ Verùm Ang. hac in specie cōsultus, respondit contrariū, consi. cxxiij. viso libello: nam actor (inquit) deduxit promissionē, & eam probauit, sed cū ea modificatione (ita enim loquitur) vt facultas redimēdi nō sumat originē, nisi elapso aliquo tempore: quæ quidē modificatio aliam promissionē nō inducit: sicuti nec cùm petitur summa centū librarū ex promissione, & probatur promissio ducētarū. vtroque enim casu debet sequi cōdemnatio: quia quod deductum est, probatū est, licet vno casu habeat per modū (vt ipse loquitur) pluris, alio minoris. Et hoc (inquit) expressè tenet Bar. in l. scire debemus. in prin. ad fi. versi. reuoco in dubiū, & ibi quoque post eū (vt hoc ei addas) Bal. Imo. & Recētiores, ff. de verb. obli. Cui itē adde & tex. in l. j. & ibi gl. & Bar. C. si aduers. rē iudi. & in l. apud Celsum, §. itē quæritur, l. j. cū ibi not. ff. de doli excep. Cy. & Bal. in l. j. C. de lit. conte. Bart. in l. qui vas, in prin. ff. de fur. & in l. si constante, §. vlt. ff. soluto matri. Anto. in c. cùm inter vos, de re iudi. Alexā. consil. ccviij præstantissime domine, col. iij. versi. inquantum verò, lib. vij. Sic in casu proposito minus est probatum, quàm sit deductū, quia adiectio temporis triennalis facit rem minorem re, §. plus, Instit. de actio.

De eadem re.

100 ¶ Nec obst. (inquit ipse Ang.) quod cùm agitur ex vna causa, & illa nō probatur, licet alia probetur, nō sequitur condemnatio. Nam hîc probatū est, quod deductum est cum modificatione quadam temporis, qua non inducitur aliud promissum, sed idem, alio tamen modo, seu forma, quæ ipsum quod promittitur, facit esse minus deductum in libello. Sed sumendo argumentum de re ad tempus, quod licet facere, l. in fraudem, §. penul. ff. de mili. testa. l. miles ita hæredem, §. & quia diximus, qui est j. & ibi Bar. & alij, ff. eod. titu. sicut qui petit plus re, vincit in probato, succumbit in non probato: vt dictum est suprà, & probatur in l. j. secūdùm vnam lecturam, gl. & Doct. C. si aduer. rem iud. sic qui petit plus tempore, qui dicit sibi simpliciter promissum, & probat post diem promissum, si agit post ipsum diem lapsum, dicit sibi plus promissum tēpore, quàm fuerit, obtinet eadem ratione. Præsertim quia actor asserit vnicam promissionem, quam simpliciter negat reus: vnde dici nō potest quòd alia fuerit promissio, tum propter assertionem actoris, tum propter negationem rei, tum propter naturam facti: quia promissio facti est, & non præsumitur, nisi quatenus probatur. l. in bello, §. factæ, ff. de capt.

Argu. de re ad tempus.

101

¶ Hæc propè Ang. Ex quibus planè intelliges, quid dicendū sit & in hoc casu, in quo ego ex Rochela aliquādo consultus fui. Venditor quispiā vocauit in ius emptorē, dixitque emptionem ea lege fuisse

Qui contendit pactū redimē-

lege fuisse factã, vt liceret ipsi venditori quandocunque oblato pretio fundũ vẽditum redimere: reus negauit simpliciter: actor probauit eam legẽ in contractu emptionis fuisse appositã, vt ius esset venditori intra trienniũ fundum redimere oblato pretio: quidã contendebant reũ esse absoluẽdũ: ego verò respondi, fultus authoritate & rationibus Ang. potius condemnandũ, cùm tempore oblationis pretij actor adhuc esset intra illud trienniũ: ideóque magis illũ plus quàm aliud intendisse videri: vt in simili dicitur in l. si is cui, in prin. ff. quemad. seruit. amit.

di quandocunque, & probat de triennio tãtùm, obtinebit si intra triennium uenerit.

102 ¶ Vide tamen quæ scripsimus suprà, hoc eod. tit. §. j. gl. iij. in verbo, *& pour tel prix, que accordé est entre eux*, nu. 3. cæterùm hoc in loco. & prætereà Pet. Ane. in cõsi. in eo loco allegato, sed non in eadẽ re, neque eodẽ loco, id est, cõsi. cccxxxj. visis diligẽter actis, col. ij. versi. prætereà subtilius: vbi dicit, quòd si quis in suo libello intẽdat promissionẽ de reuẽdendo (nam & in hoc casu loquitur) & eam quidẽ purã & simplicẽ, & testes ipsius deponãt de cõditionali, & quidẽ potestatiua: debet reus absolui: quia ex diuersitate pactorũ potest denotari diuersitas promissionũ: & sic probatio de vna alterã nõ attingit. c. cùm Ioãnes, extrà de fi. instru. Et huic cõsonat, quod in non longè dissimili casu tradit Bal. in repe. Padua. l. edita, col. vlt. C. de edẽ. quòd si ago ad decẽ, quæ dico mihi fuisse promissa, & probo promissionem factã sub cõditione, quæ extiterit, vel ad diẽ quæ præterijt: vel cõtrario, si dico me mutuasse sub cõditione quę extiterit, & probo de puro mutuo: in vtroq; casu debeo succũbere. & sequitur Lãcelo. Gal. in l. j. §. si quis simpliciter, per eum tex. ff. de verb. obli. huiúsque mentionẽ facit Ias. in l. vlt. §. j. col. j. in fi. ff. de vulg. & pupil. multáque similia adducit, atque etiam multa contraria: vt ibi videre poteris.

Si uẽditor prætendat id pactũ purũ, et probat de cõditionali, an obtinebit.

103 ¶ Scias tamen, ea quæ diximus in hac & in præcedenti quæstione, non procedere in causis, in quibus procederetur sola facti veritate inspecta. Nam tunc non refert, ex qua causa actum sit, modò causa sufficiens probetur. Alexan. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, col. vj. versic. puto tamen, ff. de verb. obli. & Corn. consi. lxxx. consuluit, col. ij. lib. iij. Soc. consi. cxlvj. viso processu, col. vij. versi. sed quid plura, lib. j. vbi in eadem facti specie consuluit, qua & Corn. Decius in c. dilecti filij, col. iij. versi. & vlterius, de iudic. Aymo. Crauetta, consil. cxcviij. videtur, col. vlti. nume. 7. vbi ex hoc ait, ita debere obseruari in iudicijs Senatus, qui solet ex æquitate iudicare, vti etiam diximus suprà nu. 61. ex quibus vides.

An id autẽ procedat in causis, in quibus proceditur sola facti ueritate inspecta.

104 ¶ DECIMOSEPTIMO quæro, Quid si vẽditione facta venditor promittit restituere pretiũ intra aliquod tẽpus, & emptor etiã reuẽdere, restituto illo pretio: vtrùm emptor poterit cogere venditorẽ inuitum, vt illud pretium restituat, offerendo reuendere, Alex. consi. lxxviij. in causa & lite vertẽte inter Bartolemæũ, per totũ, lib. j. ita de hoc casu loquitur, vt non dubium habeat, quin emptor agere possit: sed tantùm illic disputat, an ea promissio sufficienter probata fuerit. Et de hoc quoq; minimè dubito: nihil enim video, quòd actionẽ impediat: nisi quis diceret, eã promissionẽ factam fuisse videri fauore venditoris: ideò contra eũ, si nolit, non retorquendã l. quod fauore, C. de legib. & eandẽ promissionẽ intelligi factam sub tacita conditione potestatiua, si venditor voluerit redimere: vt declarat Bart. in l. si decẽ cùm petiero, ff. de verb. obl. & cõsi. cxlv. Angelotus, in fi. Bal. in l. ij. C. de pact. inter emp. & vend. Soci. consi. ccxlj. circa primam difficultatem, col. xvij. versi. confirmatur, quia ex quo, lib. j. sed certè id procederet, si solus emptor promisisset reuendere restituto pretio: vt etiam declarat Pau. Cast. in l. in bonæ fidei, quam legit cum l. si hæres, §. si tamen, ff. de eo quod cer. loc. & consi. xciij. in causa quæ vertitur, col. v. versi. sed in contrarium, lib. ij. & Fabia. à Monte S. Sab. in tractatu empt. & venditio. in v. q. prin. col. iiij. versi. iiij. quæritur. & Lancel. Gal. in repetitio. rub. ff. de verb. obliga. col. xxv. versi. circa primum. & Anto. Rub. consi. xxix. viso contractu, col. ij. versi. præmissis. Sed hîc venditor quoque promisit restituere pretium, ideò fauore vtriusque id factum est, & vterque agere potest. & vide quæ dicam in sequen. q.

Si emptor promisit reuendere, & venditor restituere pretium, an uenditor inuitus tenetur redimere.

Promissionem reuendẽdi censeri factam, si uẽditor uoluerit redimere.

Quid si solus emptor promisit reuẽdere restituto pretio.

105 ¶ DECIMOOCTAVO igitur, quæro, quid si non statim post vẽditionem, sed lõgo pòst interuallo, emptor promisit reuendere venditori: ipse autem venditor non promisit redimere: vtrùm poterit venditor cogere emptorem vi illius promissionis reuendere: De qua specie consultus Corne. consi. ccc. placet mihi, lib. j. respondit, eum qui ita promisit vendere alteri, qui nõ promisit emere, non posse cogi ad vendendum: quoniam est simplex promissio non correspectiua (vt ipse loquitur) & sic est simplex pactum, quod non potest producere aliquem ex quatuor contractibus innominatis, de quibus in l. naturalis, ff. de præscrip. verb. Et pactum carens causa, est inefficax, aut certè ei obstat exceptio doli. l. ij. §. circa, ff. de doli excep. & l. si cùm te, ff. de pact. & l. nuda, ff. de donatio. cum aliis simi.

Si ex interuallo emptor promisit reuendere, nec tamen uenditor promisit redimere, an poterit emptor cogi reuendere.

106 ¶ Nec possumus dicere, quòd hæc promissio habeat causã pretij, quod vẽditor debet restituere, cùm petit sibi reuendi: quia licet vẽditio præsupponat ex aduerso obligationẽ ad pretiũ, tamen

promissio

promissio de vendẽdo, si alter cui ea fit, non promittit inuicẽ emere, non habet causam, propter quã promittit vẽdere. Prætereà aut censetur facta ea promissio ob eã causam, vt habeat pretiũ: & tũc hinc oritur cõtractus innominatus, in quo locus est pœnitentiæ. l. si pecuniã, ff. de condi. ob cau. Aut nõ censetur factũ ob causam de futuro: & tũc quia nulla apparet causa de præsenti vel præterito, & paria sunt non esse, vel non apparere. l. duo sunt Titij, ff. de testa. tutel. & l. cùm res. §. itaque, ff. de leg. j. cum si. consequẽs est, eã promissionẽ manere inefficacem, per d. §. circa.

De eadem re. An præsumatur donatio, cùm non appareat alia causa.

107 ¶ Quòd si quis dicat, quòd vbi nõ exprimitur alia causa, præsumitur saltẽ causa donationis, vt voluit Bar. in d. §. circa. & in l. à Titio, ff. de verb. oblig. sciat contrariũ cõmuniter teneri: vt per Angel. in d. §. circa. & Imo. in d. l. à Titio. & præterea Io. Andr. in addi. Spec. tit. de cõfessionib. §. nunc videndũ, versi. sed quæ est ratio. Cy. & Bal. in l. generaliter, C. de nõ nu. pecu. Ant. Imo. & Pan. in c. si cautio, extrà de fide instru. Paul. Cast. in l. hoc iure, ff. de donat. Id quod præsertim obtinet in pacto nudo: nã licet aliàs ex eo oriatur actio, vbi est causa donationis. l. si quis argentum, C. de donat. tamen id tantùm procedit, cùm causa donationis exprimitur: secus si tacitè tantùm intelligatur: ne duo specialia in eadẽ re concurrant, vt voluerunt Ray. Bald. Ang. Paul. Cast. Alex. & Ias. in l. iurisgentium, §. sed cùm nulla, ff. de pact. cum aliis multis concordant. à me adduct. in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 152. sicut etiam videmus.

Quid si in ipso contractu fuerit facta ea promissio reuendẽdi sine promissione reuendendi.

108 ¶ Et hæc quidẽ propè Corn. vir profectò optimi & rectissimi iudicij & animi, quãtũ ex scriptis eius olfacere possumus: testatúrque alios in eãdẽ sentẽtiã cõsuluisse. Sed & hæc omnia, quãtùm ad nostrum casum pertinet, velim intelligas in simplici promissione de reuendẽdo facta ex interuallo, vt etiam expressè diximus in princi. huius quæstionis. Nam si ea facta fuisset in primo contractu vẽditionis, aut cõfestim post, vt cõtractui inesse videatur, iuxta ea quæ latè diximus suprà eo. tit. §. j. in verbo, in limine cõtractus, quæ est glo. eius §. v. aliud haud dubiè dicendum esset: quia tunc promissio reuendendi esset pars illius primi contractus, & eius cohærentia vestiretur: vt etiam abundè diximus in eo. §. j. in verbo, *par celuy mesme contract.* Quæ nota: quia multi fortè dicerent contrariũ in illo primo casu, cùm scilicet id pactum reuẽdendi factum est post cõtractũ: neque enim vnquã vidi reuocari in dubium, quin id esset efficax: & ita semper vidi teneri & iudicari. Nam plerunque apud nos magis ex bona fide, quàm ex summo iure causas decidimus. Cæterùm Ang. cõsi. lv. ex pacto, in prin. nominatim loquens de pacto reuendendi, dicit quòd si id etiam ex interuallo fuit appositũ, tamẽ si fuit stipulatione munitũ, ex eo agi poterit: aliàs non. Et idem de promissione venditionis munita stipulatione, tenuit Lancel. Gal. in dicta rubri. de verbo. oblig. vbi suprà, in quæst. præced. Atqui illam Cornei sententiã confirmat, quod tradit gl. in l. perfecta, C. de dona. quæ sub mo. & ibi expressius Sal. quòd si perfecta donatio fuerit, & res tradita, non potest ex interuallo conditio apponi à donante, etiã volẽte donatario: quia res est perfecta, nec aliquid est, cui pactũ cohæreat. Et id perpetuum est, vt pacta non incontinenti apposita actionem non pariant. l. in bonæ fidei, C. de pact. & l. iurisgentium, §. quinimo, & §. idem responsum, ff. eo. tit. & l. pacta conuenta. ff. de contrah. empt.

Quid si interuenerit stipulatio in promissione facta ex interuallo.

An autem huiusmodi promissio ex interuallo pariat exceptionem. Pactũ ad agendum an prosit ad excipiẽdũ.

109 ¶ SED DVBIVM est, an saltẽ id pactũ ita factũ pariat exceptionem: verbi gratia, ego vẽdidi annuum reditum simpliciter: posteà autẽ ex interuallo emptor mihi dedit facultatẽ redimendi huius annui reditus: vtrùm si posteà emptor petit reliquias, id est, vt vocamus arreragia, possim excipere de huiusmodi redemptione, vt scilicet nõ tenear soluere huiusmodi reliquias, nisi restituto ei pretio me eo reditu liberet. Et sanè cùm pactum fit ad excipiendum, haud dubiè exceptionẽ parit, etiam ex interuallo factũ, vt illis iisdem iuribus scribitur. Sed id pactũ, de quo tractamus, non ad excipiendum, sed ad agendum interpositum est: quo in casu glos. in d. l. pacta cõuenta, & in d. l. in bonæ fidei, negat id prodesse ad excipiendũ. & est similis glo. in l. ab emptione, in prin. ff. de pact. & in l. j. in verbo, resoluit, & iterũ in l. ij. in fi. C. quan lice. ab empt. disce. quæ quidem loquitur de pacto resoluendi, tanquam scilicet id pactum nõ debeat egredi intentionem paciscentium. l. non omnis, in princ. ff. si cert. peta. & idem voluit Sal. in d. l. j. col. j. versi. quæro iuxta proximam, C. quan. lice. ab emp. disced. & Ange. consi lxxvij. plures creditores, col. vlt. Sicuti nec è diuerso pactum factum ad excipiendum, parit actionem. l. si vnus, §. pactus, ff. de pact. Verùm in priori contrarium tenuerunt Sal. sibi contrarius, Alex. Soc. Ias. & Philip. Dec. in d. l. in bonæ fidei, Pau. Cast. in l. iurisgentium, §. quinimo, ff. de pact. per d. l. pacta, ibi, quo quidem casu. & ibi Fulg. & l. legem, & ibi Sal. C. eod. tit. & alias rationes, quas ibi videre poteris, ne hîc diutiùs immorer. Sicuti & in secundo quoque contrarium videtur probari, in l. sed & si possessori, in prin. & ibi gl. ff. de iureiuran. & l. quid mihi, & ibi etiam gl. ff. de liber. lega. & l. si cùm ante, C. de donat. ante nup. & quod voluit gloss. in l. in traditionibus, in fi. & ibi Bart. ff. de pact. & Albet. in d. §. pactus, col. vlt.

Et an è diuerso.

110 ¶ DECIMONONO quæro, vtrùm minor, qui fortè successit patri, qui fundũ vẽdiderat sub hoc

ſub hoc pacto reuendendi, cuius tẽpus adhuc durat,poſsit hãc facultatẽ redimẽdi vẽdere ſine decreto.Alex.ſuper hoc interrogatus,nuncupatim reſpondit non poſſe,conſi.xxvij. attẽtis narratis,col.ij.verſi.plus videtur quòd etiam,lib.iij.nam idẽ (inquit) iudicamus de actione cõpetente ad rẽ immobilẽ,quod de re ipſa immobili:idcóque eadẽ illa ſolẽnitas in vẽditione ipſius actionis requiritur,quæ & rei.vt not.gl.& Doct.in l.j.C.ſi aduer.tranſ.& in c.j.in Auth. de nõ alie.cum multis ſi.ibi per eum allegatis,& aliis multis à me collectis ſuprà tit.præced. §.j.glo. vij.in verbo, *ou autres choſes cenſees pour immeubles*, nu.1.cum multis ſeq.Ideóque nos & alibi diximus,videlicet in eadem glo.nume.32.ex quo infertur,quòd ſi venditor hanc facultatem alteri vendat,eſt locus retractui conſanguineorum,cùm ea res cenſeatur immobilis.

An minor poſſit hanc facultatẽ retrahendi uendere.

111 ¶ VIGESIMO quæro,vtrùm fundus emptus ſub hoc pacto redimendi intra certum tempus reſtituto pretio,ſit cenſendus mobilis,an immobilis , pendente ipſo tempore redimendi. Quid enim,ſi ex ſtatuto aſcendentes ſuccedant immobilibus,deſcendentes verò aut collaterales in immobilibus.Nam & apud nos talis eſt conſuetudo tit. *de ſucceßions* , §.vij. qui eſt omniũ huius vol.ccxvij.Qui ergo ſuccedent in hoc fundo ita empto,vt diximus , vtrùm aſcendentes, tanquam in re mobili,an alij tanquam immobili? Dic breuiter,id ex euentu iudicari. Nam ſi redimatur,erit mobilis,cùm in pecuniam,rem mobilem,ex cauſa antecedenti conuertatur. Si verò non redimatur,immobilis:quamuis in ea cauſa eſſet,vt redimi potuiſſet. Ideò primò caſu ij qui ſuccedunt in mobilibus,eam pecuniam,qua fundus redemptus eſt,obtinebunt. Secundo caſu,qui in mobilibus ſuccedunt,fundum ipſum habebunt:vt videre poteris ex his quæ latiſsimè tractauimus ſuprà in ſi.tit.præcedentis,quæſt.iij.

An fundus uenditus ſub lege redimẽdi , cenſendus ſit mobilis,an immobilis.

112 ¶ VIGESIMOPRIMO quæro,Factus eſt cõtractus vẽditionis, ſimulatus quidem inter cõtrahẽtes,& in eo appoſitũ eſt pactũ de reuẽdendo:an & id pactũ quoq; cenſebitur eſſe ſimulatũ,ſicuti principalis cõtractus? Vide Bal.qui ex facto reſpõdit & hoc id pactũ videri ſimulatũ,cõſi.liij.caſus breuis & arduus,li.j.Ex quo etiã cognoſces,cuius effectus & vtilitatis hæc res eſt:nã ob id defendit à falſo quoſdã teſtes,qui depoſuerãt in eo cõtractu nullũ pactũ de reuendendo interueniſſe:tametſi in inſtrumento appareret fuiſſe appoſitũ:tanquã ſcilicet appoſitum non cenſeatur,quod ſimulanter appoſitum eſt:vt per totum tit.C.plus vale.quod agit.

An cenſeatur ſimulatum id pactum appoſitum in ſimulato cõtractu.

113 ¶ Tu autẽ adde ad Bal.quòd ſemper aliàs ſi cõtractus principalis eſt ſimulatus , quælibet clauſula in eo appoſita,ſimulata quoque eſſe cenſetur.Bart.in l.nemo,col.ij.verſi.quæro an renunciano,ff.de leg.j.ipſe Bal.in l.j.col.j.C.de ſuffra.& conſi.cclxviij.ſuper primo puncto,circa mediũ,lib.v.& Sal.in l.emptione,col.ij.verſi.vlterius quæro,C.plus valere quod agit.Roma. cõſi. clxxj.pro deciſi.& conſi.ccxlvj.clariſsime aſſeſſor,col.j.Iaſ.in l.ſi ita ſtipulatus,§.Chryſogonus, col.antepenul.verſi.ſextò quando contractus,ff.de verbo.obliga.& conſi.clxx. quòd prædicti. Paulus,col.ix.verſi.item ſi contractus,lib.ij.& conſi.cxxxiij.videretur in præmiſſa,col.vlt.verſicu.item quando contractus,lib.iiij.& Philip.Deci.conſi.dlxxxvij.corã magnificis,col.iij.verſ. vlti.non obſtat.Nam & omnes clauſulæ in contractu appoſitæ,ſequuntur naturam ipſius contractus principalis,glo.in l.ſi patronus,§.patronum,in verbo,Fabiana,ff.ſi quid in fraud. patro. Bal.in l.Imperator,in j.lect.col.penul.verſicu.item caſſato principali,ff.de ſta.homi. cum multis concord.à me collectis in noſtro tract.de iure Conſtituti poſſeſſorij,parte 3. limita. 7. nume.128.ſed & huc referendum.

Si principalis contractus eſt ſimulatus, & omnes clauſulæ eius eiuſmodi eſſe cenſentur.

114 ¶ VIGESIMOSECVNDO quæro,vtrùm tempus,quo poſſedit emptor qui emit ſub hoc pacto ante reuenditionem,proſit venditori,qui poſteà redemit,ad præſcriptionem rei venditæ:id eſt,vtrùm venditor,qui redemit,poſsit vti acceſsione emptoris? quod vtique verum eſt: vt in ſimili ſcribitur in l.Pomponius,§.prætereà,ff.de aquirenda poſſeſ.& in l.ſi hominem,ff.de vſucap.& l.ſi duobus,in princ.& §.j.ff.de diuer.præſcrip.& vbique concord.per glo.& Doct. & quæ diximus ſuprà eod.tit.§.v.in gloſ.vlt.atque etiã tit.præcedẽ.§.xij.in gloſ.j. in princip. iterúmque in ſi.eiuſdem tit.in vij.quæſt.& quod ſcribit Bal.in l.j.C.de vſucap.tranſf.& Panor. in c.illud,col.ij.verſi.quò ad tertium,extrà de præſcrip.

Poſſeßio emptoris prodeſt uenditori qui redemit.

115 ¶ Verùm id poterat dubium videri in noſtro caſu,quoniã multi,id eſt maior atque potior pars noſtrorum,negant ex pacto de reuẽdendo reſolui contractum ipſo iure:vt latiſsimè dixi ſuprà, hoc eod.tit.§.j.gl.vij.in verbo, *ſeront preferés*, nu.12.ſunt igitur qui tenent,& multis ſeq.Nõnullis autem placuit id,quod diximus de acceſsione temporis tantùm procedere eo caſu, quo dominium in venditorem ipſo iure retransfertur:quod ſit,quando reſoluitur ex cauſa de præterito,quo caſu contractus non cenſetur fuiſſe celebratus.l.iiij.§.Marcellus,ff.de in diem addict. Franc.Are.in d.l.Pomponius,§.prætereà,quem legit cum §.j.col.j. Sed contrarium apertè tenuit Ange.in d.l.ſi hominem,vt ſcilicet omni caſu id procedat,vt ibi videre poteris.

De eadem re.

¶ VIGESI

Si procurator ad uendendum cũ hoc pacto, uendat simpliciter, an cẽseatur uendidisse cum eo pacto.

116 ¶VIGESIMOTERTIO quæro. Aliquis fuit constitutus procurator ad vendendum cum pacto de reuendẽdo. Is posteà vendit simpliciter sine mentione eius pacti: an censeatur tamen vendidisse cũ eo pacto, tanquã mandatũ secutus fuisse videatur. Matth. Afflic. deci. Neap. cclxxxv. Balij & tutores, col. vlt. versic. accedant ad hoc, dicit ita censeri fuisse factum, allegans Alexan. consi. xxvij. attentis narratis, lib. iij. vbi tamen de hoc nihil omnino dicit, sed alia quædam ad hoc pactum pertinentia scribit, de quibus tractauimus suprà in iiij. q. huius ti. Sed ad hoc facit, quod voluerunt Petr. Cy. & Bal. in l. per retentionem. C. de vsur. dicta in primo contractu præparatorio secundi, censeri repetita in eo secundo contractu.

Procurator cõstitutus ad emẽdũ, posteà emẽs simpliciter, cẽsetur emere ut procurator, uideas seq.

117 ¶Sed & huc propiùs accedit, quòd si quis mandatum habuit emendi domum, & eam posteà simpliciter emat, censetur emisse secundùm id mandatum, id est, procuratorio nomine mandantis, l. qui seruum, versicu. idem esse in eo, & ibi Bar. ff. de interro. act. & in l. [illegible]us communis sic omnium, §. vlt. & l. proinde, in princip. & §. j. ff. de stipul. seruo. & in l. qui in aliena, §. si is qui putabat, in princip. cum glo. & ibi Bartol. Angel. Francisc. Aretin. & alij, ff. de acquiren. hæred. & in l. post dotem, secundùm lectu. Dy. & ibi quoque not. Rapha. Co. & latè Alexan. colum. v. versicu. vlteriùs ex eadem, ff. solut. mat. & in l. qui in negotiationem, in princi. ff. de admi. tut. & l. pignori, §. vlti. & ibi Angel. ff. de vsucap. & l. is qui, §. inde quæri, & ibi Bartol. ff. de manu. & l. vlt. versic. quod enim, C. per quas personas nob. acqui. & voluit Bartol. in l. Titium & Mæuium, §. altero, colum. j. versic. item oppo. & iterum colum. sequen. versic. tertio casu, eodem tit. Bald. in l. cùm oportet, in princip. C. de bon. quæ liber. Angel. in l. si pupillus, §. j. paulò ante fin. ff. de neg. gest. Ro. consil. xcj. visis ac percunctatis, colum. iij. versic. secundò idem probatur. & consi. xciiij. visis his quæ narrantur, col. ij. versi. cęterùm puto, & Alex. consil. lviij. circa primum quæsitum, in prin. lib. j. & consi. xxv. viso instrumento, col. vlt. lib. ij. quod repetitur consil xc. lib. iij. Fel. in c. cùm M. Ferra. col. ij. extra de constit. Angel. Aret. in §. sequens, col. v. versi. & etiam aduertas, & ibi Ias. col. vj. versi. ad vnum tantùm, Instit. de actio. & latiùs idem Ias. in l. j. §. nuntiatio, col. iii. versic. prima conclusio, ff. de ope. no. nunt. Barb. consi. xlvj. illud adduco, col. vj. versi. facit etiam, lib. iiij. vbi id dicit sing.

Quid si emptor ignorabat id mandatum.

118 ¶Et hæc sine dubio, quantùm ad nostrum casum pertinet, procedunt, si emptor certior factus fuit de ea forma mandati: nam contrahendo scienter cum tali procuratore ita constituto, videtur satis agnoscere eam formam. At si id ignoret, quia non vidit mandatum, sed credens istum procuratorem fuisse simpliciter constitutum, vt asserebat, simpliciter etiam contrahit sine eo pacto, non videtur ei pacto, quod ignorabat in mandato appositum, consensisse. l. super errorem, ff. de iurisd. om. iud. Nec satis est, procuratorem id sciuisse & intellexisse, nisi idipsum declarauerit, l. si reperẽdi, & ibi Doct. C. de condi. ob cau. & l. iij. §. si quis quasi, & ibi quoque Docto. ff. de condi. indeb. cum si. Nam & quod suprà dictum est, cum qui mandatũ habuit emẽdi, si id posteà faciat, videri fecisse secundùm id mandatum, procedit quò ad mandantem, & mandatarium, non quò ad tertium, cum quo contraxit: vt expressè dicit Bar. in d. §. si is qui putabat. Rapha. Co. in d. l. post dotem, & ibi quoque Alex. col. v. versi. puto tamen, & Ias. col. xij. versic. circa secundum, & idem Alex. in d. l. j. §. nuntiatio, col. iij. versi. item adde si dominus, ff. sol. mat. & Alcia. in tracta. præsumpti. regula ij. præsumpt. xxiiij. nume. 5.

Declaratio præcedentis uersi.

Alia declaratio.

119 ¶Vt interim omittam, quosdam id intelligere, cùm is qui actum gerit, facit mentionẽ mandati vel procurationis, vt quia se dicit procuratorem: tunc enim licèt non aliter exprimat id se facere nomine procuratorio, tamẽ censetur eo nomine facere, l. cùm post mortẽ, §. j. ff. de administ. tut. cũ concord. adductis in tit. præce. §. x. gl. j. nu. 4. sed id intelligas, alioquin nomine proprio: per l. iij. §. sed quod de tutore, versic. sed & si quidem, ff. sol. matri. & l. Papinianus, ff. mand. & l. magis, ff. de sol. Et ita voluit expressim Bart. in d. l. post dotem, ff. sol. mar. & in d. l. j. §. nuntiatio, col. ij. versi. quæro quid si procurator, ff. de oper. no. nunt. & in l. qui mihi donatũ, col. vlt versic. sed quæro quid in dubio, ff. de donati. & vt à nonnullis citatur, consi. incip. super hoc puncto an sufficit quod nõ est inter impressa. Bald. in rub. C. de emp. & vend. in xv. q. in fine. Ego autẽ (vt ad casum nostrum redeam) arbitror id non obesse domino, qui mandatum limitatũ dedit, quò minus possit rem suam repetere: sed emptorem deceptũ à procuratore aduersus eũ in id quod eius intererit, actionem habiturum: vt non obscurè voluerunt, quos suprà citauimus.

Alia pulcherrima questio, & frequentissima.

In pignore re-

120 ¶VIGESIMOQVARTO quæro, de specie apud nos frequẽtissima, & quæ ob diuersa Senatuũ arresta admodũ torquet & causidicos & litigatores. Titius emit à Mæuio annuum reditum pecuniarium, aut alium super omnibus bonis eius: dátque facultatem redimendi id vectigal intra duos annos, restituto pretio venditionis: & ne interim arreragia, quæ vocamus, currant, venditor emptori dat percipiendos fructus certi cuiuspiã fundi, & si venditor ipse non redemerit intra illud tẽpus, relinquit emptori eum fundum in solutum, &, vt vulgò loquimur,

en assiete

en assiete dicti reditus: vtrùm iste contractus sit licitus, an non? Plurimi contendunt esse illicitum. hac ratione moti, quòd iste contractus est veluti pignoratitius, in quo pactum legis commissoriæ reprobatur. l. vlt. C. de pact. pign. & cap. significante, extrà de pigno. atque etiá quoduis aliud ei simile. l. j. & ibi Bar. Bald. & Angel. C. de pact. pign. vbi fit mentio huiusmodi pacti, de quo nunc loquimur, & l. quamuis, in princip. ff. de sol. quæ loquitur etiam de datione in solutum: de qua item loquitur Ioan. And. in d. cap. significante: & Guid. Pap. consil. lxxxj. ad decem dubia. in j. dubio. Nec tantùm cum pignus datur ex causa mutui, sed ex quacunque alia, reprobatur id pactum, vt multis probat ex facto consultus Alexan. consil. clxxviij. viso processu, col. j. & sequen. libro vij.

probatur pactum legis cōmiss.
Et aliud quoduis ei simile.
Et quacunque causa pignus detur.

121 ¶Adeò autem hæc pacta in pignore reprobantur, vt nec iuraméto quidem confirmentur secundùm Ioan. And. in addi. Specu. tit. de renun. & conclu. §. j. vers. & quia hîc, in addit. incip. ex quo autor. Ioan. Fa. in l. vl. C. de pact. pig. Alber. in rub. eod. tit. Cardin. Flor. Imo. & Panorm. in d. c. significáte. Bar. in l. si quis pro eo, in principio, versi. quartò dixi, quòd probibetur. & ibi Angel. col. j. ff. de fideiuss. Imo. post Ant. in c. cùm contingat, colum lxv. versic. nunc igitur restat descendere ad quartum membrum, extrà de iureiur. Guid. Pap. dec. Delphi. vj. pactum legis, & consil. xxix. viso ad plenum, colum. j. & consi. lxxx. addendo, circa medium, & consi. sequen. & consil. cxxvj. de anno domini, in j. dubio, & in tract. de contractibus illicitis, colum. vj. versi. iuxta hác materiam. Steph. Bert. consi. ccclvj. nihil, colú. j. lib. j. & consi. l. cùm pro restituenda, col. j. lib. ij. & consi. xcviij. puto, col. j. eod. lib. ij. & consi. cliij. existimo. col. j. eo. lib. ij. & consi. clxxviij. venditio, ante fi. lib. iij. & consi. xcvij. quanuis, lib. iiij.

Nec iuramento cōfirmatur.

122 ¶Licèt contrarium, ne id omittamus, voluerit gloss. in d. c. cùm contingat, in verbo, debent, in fi. Inno. in d. c. significante. Bartho. Brix. quæst. dominicali xij. quidam accepit, & Fed. Senen. cósi. cxl. punctus quæstionis talis est, constante, vers. item pactum, Bar. sibi contrarius in l. Seius, ff. ad leg. Falci. Alber. & Bal. in l. j. & ibi Alex. in addi. ipsius Bal. C. de pact. pig. Ant. Pet. Anc. & Barb. in d. c. significante. Steph. Bert. sibi contrarius, consi. xcj. ex propositis, num. 12. in princ. lib. iij. & ipse Guid. Pap. etiam sibi contrarius sing. cccclxxvij. licèt pactum. & Lud. Goza. cons. lxj. prima, colum. ij num. 7. & Franc. Rip. lib. iij. respon. c. vj. maiores, num. 6. Host. autem in summa tit. de pign. §. quibus pactis. versic. quid si iurauerit, dicit valere iuramentum, sed ita vt iurans absolui debeat: quod in sententiam priorum recidit.

De eadem re.

123 ¶Nec consuetudine quoque huiusmodi pactum confirmari potest, secundùm Bal. in l. ij. col. iij. versi. tertij dicunt, C. quæ sit long. consuet. Nec denique expressa renuntiatione partium. Odofr. in l. vlt. C. de pact. pign. per l. quos prohibet, ff. de posthu. Alb. in l. j. in fi. eo. tit. Host. in summa de pign. d. §. quibus pactis, vers. quid si renuntiauit. Ioan. And. An. & Imol. in d. c. significante. Guid. Pap. d. consi. lxxxj. ad decem, in j. dubio & Bert. d. consi. ccclvj. colum. ij. in prin. lib. j. & cós. 50. cùm pro restituenda, col. j. & iterum vlti. lib. ij.

Nec consuetudine.
Nec expressa renuntiatione.

124 ¶Et sanè si hic contractus pignoratitius est, nihil dubitandum est, quin vitietur ex huiusmodi pacto. At si contractus est venditionis, haud dubiè non vitiatur, quoniam in eiusmodi cótractu tale pactum admittitur. ff. de leg. commis. per totum. vbi gloss. in rubric. hoc expressim dicit. & l. commissoriæ, C. de pact. inter empt. & vendi. & Doct. vbique. Dummodo nó fiat in fraudem, vt tradit Hostien. in d. cap. significante, in verbo, improbatum: de quo (inquit) dicendum est, vt not. in c. ad nostram, de empt. & vendi. quæ postrema verba volui hîc aducere, propter ea quæ inferius dicam. Et idem prope voluit ipse Hostí. in summa eod. titu. §. quibus pactis, columna ij. versic. sed si fiat pactum. Sed & glo. in l. emptione, C. plus vale. quod agit. loquitur de véditione simulata, cùm esset causa pignoris, ne ob pactum pignoris vitiaretur. Quin & rationes huius discriminis inter pignus & venditionem, subnectendas censui, quia ad nostram quæstionem faciunt. Hæ autem sunt ex Pet. à Bel. Pertica in l. vlt. C. de pactis pign. & Ioan. And. & Panor. post alios antiquiores, in d. c. significante. Prima, quia tanti res solet vendi, quanti valet. Ideò si venditio dissoluitur, non decipitur venditor. Nec mouet, quòd aliquádo res minoris venditur: quia ad ea potius debet ius adaptari, quæ frequenter, quàm quæ rarò contingunt. l. nam ad ea, ff. de legi. Contrà autem pignus solet fieri pro minori longè pretio, quàm res ipsa valeat, ob spem futuræ luitionis. Vnde multùm deciperetur debitor, qui cupiditate recuperandæ pecuniæ facilè in omne pactum cósentit. Vnde voluit lex in hoc prospicere vtilitati subditorum. Alia ratio est: quia si hoc pactum valeret in pignoribus, vix aut nunquam aliter creditores mutuarent, quàm cum hoc pacto, spe consequendi lucri eius, quod pluris est. quod profectò contineret speciem vsuræ: quæ omnia cessant in venditione.

In venditione nō reprobatur id pactum legis commiss.
Ratio eius rei.

125 ¶Huius igitur quæstionis cardo in hoc vertitur, vtrùm iste cótractus sit pignoris, an véditionis. *Pactum reuers-*

dendi, an faciat censeri cõtractũ pignoris.

Nam vt pignoris esse censeatur, facit illud pactum de reuendendo, vt videtur voluisse Bal. cõsi. ccj. tria possunt, in ij. dubio. lib. iiij. per tex. quem dicit not. in l. creditor, quę est iij. §. post diuisionem, ff. qui poti. in pigno. hab. quem & alibi dicit singul. ipse Bald. scilicet in l. creditores, in fin. C. de pigno. Verùm Bald. si solerter inspiciatur, non illud dicit, sed id, quòd propter mandatum de reuendendo, videntur res, quæ reuendi debent, esse pignoratæ ab eo qui mandauit. Nam & ex eo §. quem allegat, assumitur, quòd ex eo quòd do facultatem vendendi rem meam, ego videor eam obligare. & ita ex eo annotat Iacob. Aret. in l. ad curatoris. ff. de dam. infect. & reassumit ipse Bald. in eo ipso §. Nec ignoro Bar. & Sal. in eodem. §. ex eo. not. quòd ex pacto de vendendo præsumitur contractum pignus, nec id quidem nego: nam si ex mandato de vendendo censetur contractum, multò magis ex pacto ipso de vendendo. Súntque qui Barto. eo in loco & Bald. in d. l. creditores, ad hoc citant, quòd ex pacto de reuendendo præsumitur etiam pignus contractum. Nam ita eos allegat Cæpolla in tracta. de simulatione contractuum, colum. j. & id quoque verum est: vt diximus suprà eodem tit. §. iij. numero 9. quanquàm id frustra: nihil enim (quantùm ad id) interest inter mandatum de vendendo, & mandatum de reuendendo. Sed hæc non est ea hypotheca siue pignus, de quo hìc quærimus, cùm videlicet is qui dicitur emere, non emit verè, sed potius simulatè pignus accepit sub specie emptionis: ideóque pactum legis commissoriæ ibi appositum non valet. In eo autem casu, quo quis emit & promittit reuendere, ex ea promissione res non obligatur ipsi emptori, nec obligari posset, cùm rei suæ pignus consistere non possit. l. neque pignus, ff. de regu. iuris. Sed econtrariò ea res obligatur venditori, ex eo quòd emptor promittit ei reuendere, per d. §. post diuisionem. & id est, quod voluit Bald. d. consil. cc. libro iiij.

126 *De eadem re.* ¶Verùm idem Bald. consi. clxiiij. maritus. lib. v. tradit dationem in solutum, quæ ex pacto lui potest, accedere pignori: quia non sic datur, vt perpetuò maneat apud emptorem. Quod & voluit Maria. Soc. consil. xv. visis prædictis, colum. xj. versicu. vnde dicendum. Et si id verũ sit, nihil est quod dicere possimus ad sustinendum huiusmodi cõtractum. Sed id omnino falsum est: quia si pignus esset, emptor aut creditor, cui res datur in solutum, nõ lucraretur interim fructus. quod est contra l. ij. C. de pact. inter emp. & vend. & diximus latè suprà, eod. titu. §. v. in glo. ij. in prin. vbi etiam docuimus procedere de Iure canonico, & in foro conscientiæ. Nec enim id solùm pactum de reuendendo facit censeri contractum pignoratitium vel vsurarium, nisi concurrat modicitas pretij, & prætereà secundùm communiorem opin. quòd ita contrahens sit solitus fœnerari: vt probatur, & ab omnibus plenissimè not. in d. c. ad nostram, de empt. & vendi. & in c. illo vos, de pigno. & copiosissimè diximus suprà in rub. huius titu. Idque est, quod Host. quem suprà citauimus, in d. c. significante, cùm loquitur de huiusmodi pacto legis commissoriæ apposito in contractu, qui dicitur vẽditionis, monuit de hoc dicendum esse, vt not. in d. c. ad nostram. { Sed & quòd ex huiusmodi pacto reuẽdendi non præsumatur pignus, expressè voluit ipse Bal. consil. xxxix. proponitur quòd celebratus, colum. ij. versi. ex tali enim parte, lib. iij. per tex. in d. l. ij. C. de pact. inter emptor. & vendit. }

127 *De eadem re.* ¶Igitur, vt concludamus, nisi hæ res, quas diximus, & de quibus loquitur d. c. ad nostram, vltra id pactum interuenerint, nihil est quod iudicare debeamus huiusmodi contractus non esse venditionis, sed pignoris: præsertim cùm in dubio non præsumatur simulatio, aut fraus. l. quoties, §. qui dolo, ff. de probatio. cum multis concord. à me adductis suprà tit. præceden. §. xxvj. in glo. j. num. 35. sed quod de casu, & sequen. Ideóque nec contractus præsumitur fraudulentus. l. sed si maritus, §. sed si constante, ff. qui & à quibus. & l. quanuis, & ibi gloss. & Bald. C. si quis alter. Bal. in l. illud, paulò ante fi. de præsumpti. & consi. ccclxxxix. quòd dictus, circa medium, lib. ix. Pau. Cast. consil. ccclxxxviij. plus quatuor, colum. ij. lib. j. Ioan. Ana. inter consil. eiusdem Paul. consil. celxj. visis, post princ. lib. ij. Pet. Ferra. tit. forma libel. in contractu vend. in prin. colum. ij. Barb. consi. lxxvj. illud, col. j. lib. iij. & consi. xxij. clementissimum, post prin. lib. iiij. & consi. lxxij. sapienter, col. iij. versic. præmittitur, eod. lib. iiij. Soci. consi. lxxxiij. pro certo, col. j. lib. iij. & consil. cxxvij. quoniam, col. v. versi. quòd autem voluerit, eod. li. iij. Ias. consi. clxx. nomine, col. iiij. ad fi. lib. ij. cum aliis concord. adductis à Phil. Dec. consi. cccxcj. in casu, num. 4. Nam cõtractus talis esse præsumitur, qualem prima eius figura demonstrat. Bald. loquens nuncupatim de contractu facto cum pacto legis commissoriæ, in c. j. post prin. & ibi quoque Cardi. Alex. colum. j. versi. ex quibus omnibus, tit. de feud. dat. in vicem leg. commiss. per l. cùm precibus, C. de fide instru. & alia, quæ ibi allegant, cum aliis quoque cõcord. & simil. adductis à Soc. cõsi. xc. in causa magnifici, col. iij. versi. ex quibus sine hæsitatione, lib. iij.

Fraus & simulatio in dubio non præsumitur.

Contractus talis esse præsumitur, qualem prima illius figura ostendit.

128 *Actus in dubio non præ-* ¶Et vt dicit ipse Bald. in l. rogasti, §. si tibi, in fi. & ibi Phil. Dec. col. vlt. ff. si cer. pet. dubius actus non debet iudicari vsurarius, per l. si ea pactione, cum ibi not. C. de vsur. & idem Bal. in l. si tibi decem, in prin. ff. de pact. & consi. ccccclxxxvij. apparet, lib. j. & Alex. consi. ccxxij. super ti. quæstionis, col.

nis,colum.ij.versi.accedit etiam,lib.item ij.& consi.cc. perspectis narratis,col.ij.versi.eiusdem initij,lib.vj.& Ias.in l.j.col.v.versic.tertiò multùm not.C.de ser.fug.& consil.cliij præsupponitur in facto,col.v.versi.octauò,lib.iiij.& Ludo.Gozad.consil.lv.quæritur,colum.iij.nom. 13. & Roch.Cur.in repetitione c.vlt.colum.vj.versi.sed communiter,de consuet. Vnde & idem Bald. in rub.extrà de offic.iud.colum.iiij.versic.ad officium,hæc propemodum scripsit: Ad officium iudicis pertinet interpretari contractum in æquiorem partē,l.si socius pro filia,ff.pro soci.quia hæc est nobilis præsumptio.l.merito, ff.eo. vnde omnis contractus præsumitur celebrari bona mente,id est,bono studio,& absque fraude,præsertim vsurarum. Quod & repetit Ias. d. consil. cliij.vbi suprà,lib.iiij. Sed & idem Bald. vt à quibusdam citatur (sed in meo codice non reperi) in l.legitima,ff.de pactis,dicit,& post eum Lud.Bol.per gl.quam Bal.dicit valde not.ibi,in illis verbis,& secundùm hoc iuuatur &c.quòd contractus in dubio iudicatur licitus. Quod & dicit idem Bald.in marg.in verbo,contractus,versic.vij.vbi & eam glo.ad hoc dicit not.

sumitur vsurarum.

229 ¶Et quia etiam in Gallia videmus huiusmodi contractus passim & vbique,palàm ac publicè frequentari:ideò liciti censeri debēt.l.quis sit fugitiuus,§.apud Labeonē,ibi,qui id facit,quod publicè facere licere arbitratur,ff.de Ædil.edic. vbi Bar.trahit ad actum , qui communiter existimatur licitus,cùm videatur sapere vsurariam prauitatem.& sequitur Cæpol.in tract.de simulatione contractuum,in princ.col.iij.& iterum, in v.casu princ.col.vlt.& consi.causarum criminalium xiij.stante quodam decreto.col.pen.versi.& intelligo. Sed caue,quia tex.& Bar.vbi suprà, loquuntur,quantùm ad id,vt qui eum actum fecit, excusetur: non vt propterea actus sit licitus: vt optimè probat tex.in c.quia in omnibus,in prin.extrà de vsur.Ange. consi.xc.pro decisione, col.j.Ideóque Anto.Burg.in d.c.ad nostram,col.vj.versi.aduertas rogo,de empt.& vend.reprehendit Bar.vbi suprà,tanquā aliter sensisset.Nam & diuus Cyprianus lib.ij.epistola ij. ad Donatum,non propterea dicit quippiam esse licitum,quòd sit publicum.

Cōtractus censetur licitus ex eo quòd palàm solet fieri. Illius dicti declaratio.

Cyprianus.

230 ¶Verùm pro hac ratione bene facit,quod tradit Bal.cons.cliiij.instrumentorum,versi.item quòd huiusmodi,libro ij.& quod scribitur in extrauag.Marti.Quinti,inci.hodie, sub titu.de empt. & vend.quæ expressim loquitur de venditione annuorum censuum siue redituum cum pacto reuendendi: vt illinc etiam intelligas , nihil hîc facere,quòd agitur de venditione huiusmodi rerum.Quod & constanter asserit Guid.Pa.in tract.de illicitis contractibus,col.vj.versic. quid si vendidi tibi.& iterum col.xiij.versi.sed quid si incontinenti.Et facit etiā text.in l. quid ergo,§. j.ibi,cum vsuris trientibus,vel iis quæ in regione obseruantur,ff.de contrar.& vti.acti. tutel. & in l.j.in fi.ibi,vsurarum modus ex more regionis,ff.de vsur.& in l.& in cōtraria, ibi, eas tamen quæ in regione frequentantur,ff.eod.tit.& in l.idémque.§.j.ff.mandat.& in l. tutor qui repertorium,§.sed & si negauit,ibi,secundùm morem prouinciæ præstabit vsuras,ff.de administr.tuto. & in l.apud Iulianum,§.in vsorarum,ff.de legat.j.quibus etiam probatur , morem atque obseruationem regionis,in rebus id genus sequendam esse.

De eadem re.

231 ¶Et quod prætereà tradit ipse Bal.in l.per diuersas, col.j. C.manda. & in sua Marga. in verbo. contractus,colum.ij.versicu. contractus aliqui,quòd consuetudo potest contractum probare vel reprobare.arg.l.certi condictio,§.si nummos,ibi,cùm quotidie,&c.ff.si certum pet.& sequitur Cæpol.in tractatu simulationis contractuum,vbi suprà.Et quod specialius ad hunc casum pertinet,scribit Oldr.loquens in quodam contractu,de quo dubitabatur, essétne vsurarius , an non, consi.ccvij.vniuersis,in fin.Corroborat(inquit) contractū ipsum & ab omni specie illiciti reddit alienum ipsius regni consuetudo,secundùm quam talis contractus cōtinuè celebratur, arg. l.si in emptione,ff.de contrah.emptio.& l.venditor,§.si constat,ff.com.prædi. Hæc ille,quē sequitur Steph.Bertrand.consi.j.viso,col.ij.in fi.lib.ij.Et quod voluit Ias.d.consi.cliij.col.v.vers. septimò facit, libr.iiij. per d.§.apud Labeonem. & nouissimè Philip.Melanchthon in Epitome moralis Philosophiæ: vbi loquitur de iis nostris contractibus,in quibus emitur reditus cum pacto redimendi.Prudenter(inquit)monuerunt Gerson & alij,non statim contractus vsitatos iudicandos esse vsurarios.Cùm enim hæc vita habeat contractibus opus,& magna varietas incidat,reprehensio vsitatorum contractuum, & conscientias perturbat , & magnos tumultus excitat.Illud autem Gersoni: (ni fallor)est in tractatu de contractibus , vbi & de huiuscemodi contractibus copiosissimè disputat,& de his contractibus vsitatis sæpe loquitur. & inter cætera loca in parte ij.propo.ix.Et facit etiam text.in l.athletas , ibi & generaliter ita omnes opinantur, ff.de his qui no.infam.ex quo Bald.in j.lect.ibi,not.communem, & generalem opinionem facere censert aliquid esse licitum.

Consuetudo potest probare vel reprobare contractum.

232 ¶Et id potissimùm procedit,cùm hi contractus non solùm fiant in Gallia, sed & fieri soleant à viris probis , & laudatissimæ opinionis, & qui nullo pacto hac horrēda detestādáque labe vsurarum polluere se vellent : quæ res magis facit cessare suspicionem: vt etiam tradit Oldra. d.

Cōtractus qui solent fieri ab honestis perso

ris, à suspicione alieni.

consi.ccvij.ante fi.& satis probatur ex tex.not.in cap.nisi esset.io princi.& ibi Panor.extrà de præben.& ex eo quod scribit Inno.in ca.j.de cleri. peregr.cum si.& quæ diximus suprà in rub. huius tit.num.35.idque satis.Et ex eo quoque quod scribit Bald. vtranque rationem copulans, in l.j.colum.vij.versicu.& hoc facit,C.de his quæ pœnæ nomi.vbi loquens de venditionibus horum annuorum reditum,dicit contractus aliàs suspectos non debere censeri fœneratitios, si in regione communiter frequentantur, & inter bonos seruãtur.Nam quia verisimile est, etiã permissum est,l.iij.§.vl.cum gl.ff.de eo quod cer.loc.& sequitur Ias.d.consi.cliij.li.iiij.& è Theologis voluit Gerson in d.tractatu de contractibus,parte ij.post princ.

133 *De eadem re.* ¶Nec his rationibus obstat,quod suprà diximus, pactum legis commissoriæ in pignoribus non accipere robur ex consuetudine:quia vtique id verum est,cùm constat id pactum ita esse appositum:in dubio verò huiusmodi esse non debet censeri , si in regione à bonis viris frequentatur. Sicuti & è diuerso ij contractus,quibus non solent vti boni viri,præsumuntur vsurarij, Bald. d. consi.cccclxxxvij.apparet,lib.j.Et faciunt not.in d.c.ad nostram,de empt.& vend.& in cap. illo vos,de pigno.vbi inter ea quæ faciunt præsumi contractum vsurarium, illud potissimum est, si persona sit suspecta,quia scilicet soleat fœnerari.Ideóque cùm cõtrariorum contrarij sint effectus,si persona est probatæ fidei,in dubio non est præsumendum contra contractum:vti etiam dicit Ioan.And.in addi.Specu.in rubr.de vsur.in fin.Et generale est,vt vtrunque coniungã , vt ex qualitate personarum præsumamus bonam fidem,aut malam:vt dicit Bal.in l.cùm hi, §.eam transactionem,ff.de transact.per eum tex.& in l.creditores,ff.de priuileg.credito.

114 *Si huiusmodi pactum fuerit appositum in gratiam uenditorum.* ¶Et quia denique tales contractus solent fieri in gratiam venditorum , vt videlicet posìint rem suam recuperare restituto tantùm pretio,& sine solutione laudimiorum : nam quia fundus non venditur aut datur in solutum,nisi sub conditione, si pretium non fuerit restitutũ intra aliquod tempus,certè restituto pretio fundus non censetur fuisse venditus,aut datus in solutũ. Ideò nec ex eo cõtractu debentur laudimia:vt voluit Guid.Pap.cons.cxxvj.de anno Domini,in ij.dub.& latè diximus suprà tit.præced.§.j.glo. ij.in verbo,*a vendu*,nu.23.ex quibus fit.& iterũ in glo.x. in verbo,*dedans l'an*,in viij.quæst.Ideóque plerunque nolunt venditores aliter vendere, nisi sub ea pactorum forma,cùm libentius emptores simpliciter emerent.Et hoc quoque inspiciẽdum est, ne scilicet cõtractus dicatur reprobatus ob id,quòd pactum appositum est rogatu & in gratiam debitoris,non dulcedine vsurarũ:vt loquitur tex.in l.ait Prætor,§.si fraudator, ff. quæ in fraud. cre.siue voragine creditoris:vt de eo pacto expresìim loquitur Bal.in d.cap.j.col.ij.versi. quæro,pone quòd pactum legis,tit.de feud.dat.in vicem legis commissoriæ.ita intelligens l. Titius, ff.de pign.acti.& Guid.Pap.sing.cccclxxvij.licèt pactum,versi.quæro mutuasti.& Ioan.Lup. in repe.c.per vestras,chart.totius illius tit. lxxxix.col.iij.versi.ad idem facit,vbi id dicit mirabile & è Theologis Ang.Cla.in sua summa,in verbo,vsura, le j. nume.66.Nam & è contrario,cùm pactum est factum in fauorem emptoris,& odium venditoris,inducit præsumptionẽ vsurarum. Bal.qui ad hoc Host.allegat consi.cccxj.in quæstione Galuagini,col.ij.versi.nonò arguitur,lib. v.Nonnulla autem admittenda sunt propter vtilitatem cõtrahentium,l.sed an vix , ff. de pigno.

135 *Incertus euentus tollit suspicionem usurarum.* ¶Nec quicquam obest,quòd in nostra specie emptor percipit fructus ipsius rei in locũ vicémq; pensitationis:neque enim id illicitum est propter incertum fructuum euentũ.l. si ea lege,& ibi glo.Bart.Albe.Bald.& alij,ex quibus ipsi Alber.Barto.& Bald.dicunt id procedere in foro conscientiæ,C.de vsur.& l.si ea pactione,& ibi etiam gl.vlt.Cyn.& alij,cod. tit.& Cano.in c. in ciuitate,& in c.nauiganti,extrà eod.tit.Host.in summa,tit.de vsur.§.qualiter petatur, versic. illud sciendum est,& §.an aliquo,versi.quæ tamen omnia.Oldra.d.consi.ccvij.col.ij.& Ioan.Andr.in Addi.Spec.in d.rub.de vsur.col.ij.Pau.Ca.in l.per diuersas,col.pen.vers.item dicit,C.manda. cum aliis si.à me collectis in repe.l.si vnquã,in verbo,donatione largitus,nu. iij.postremò huc quoque,C.de reuoc.dona.& id quidem nihil aliud est,quàm aliud pro alio soluere:quod haud dubiè fieri potest,nõ reluctante aut inuito creditore,l.ij.§.mutui,qui est j.ff.si cert.pet.& l.cum à quo,C.de soluti.& l.j.§.an potest,ff.de consti.pecu.& l.pretij,C.de rescind.vend.cum simil.

136 ¶Ego verò nunquàm tales contractus feci,neque cæteris faciendos consului,non quòd ego reprobatos censerem,sed quia , vt diximus, in dubium & suspicionẽ vocabantur:maluiq; semper & in omnibus causis tutiorẽ viam sequi:quod sæpe & in nostris legibus atq; Canonibus præcipitur,l.iiij.§.toties.ff.de dam.infect.& c.ad audientiam,extrà de homici.cum si. Sed tamẽ non

Quid si id pacti legis commiss. apponatur ex interuallo.

omiserim,quòd si quis velit omnem suspicionẽ vitare, quæ ex huiusmodi pacto legis commissoriæ aut affini eidem in huiusmodi contractibus oritur,id posse facere multis modis.Primò, si in ipso cõtractu aut incontinenti post contractũ,non apponat hoc pactũ,sed ex interuallo:id enim non est prohibitum:per l.Titius,& ibi Guliel.Cu.Barto.Bald.& Sali.ff.de pignor.acti.cum aliis multis concord.à me collectis suprà in præfat.huius tit.nu.7.nam & licèt. Verùm id,ne fallaris, non

non est omnino tutum, propter ea quæ tradit Alber. in l. ij. versi. sed quid si emptor, C. de pact. inter empto. & vendi. & Raph. Co. consi. clxxxiiij. incip. M. ecclix. &c. Ioannes, col. vlti. & diximus suprà in eadem præfat. nu. 8. sed h c paululum, & seq.

137 ¶ Illud autem clarum videri potest, quòd si pecunia primùm fuerit simpliciter mutuata, postea verò ex interuallo ea conuersa est in emptionem annui vectigalis, cum his pactis, de quibus diximus in prin. huius quæstionis, non posset dici, hæc pacta esse illicita, cessante scilicet ratione, ob quam principaliter id pactum legis commissoriæ prohibetur in pignoribus: quæ ea est, quia nihil est, quod non faciat, aut consentiat, pecuniam mutuã accepturus, quò eam accipiat, necessitate (vt fieri assolet) adactus, hanc enim omnes vbique assignant. Id autem cessat, si ante hunc cõtractum præcesserat mutuum: ideò nihil est, quod prohibitionem inducat, vt penè omnes de hac re loquentes sentiunt, & ex facto nuncupatim respondit Steph. Bert. consil. xcj. ex propositis, nu. 7. lib. iij. Et hoc puto verum esse, nisi constaret id ita fuisse factum in fraudem, excogitata ex composito malitia, vt in simili diximus de eodem pacto legis commissoriæ facto ex interuallo, suprà in præfat. huius tit. eodem numero 8. *Quid si pecunia fuit primũ mutuata, & ex interuallo conuersa in emptionem annuæ pensitationis.*

138 ¶ Secundo modo euitatur hæc suspicio, si ita fiat pactum, vt si pretium nõ fuerit restitutum intra tempus præstitutum reuenditioni vectigalis, fundus ipse, qui datur pro reliquiis, siue arreragiis, maneat emptori iusto pretio: nam nec id prohibitum est: vt probatur in l. si fundus, §. vlti. & ibi glo. & Bar. qui eam l. dicit sing. & omnes, ff. de pign. & voluerunt etiam omnes in d. l. j. & rursus in l. vlt. C. de pact. pign. Azo in Summa eiusdẽ titu. statim post prin. Cano. in d. c. significante, extrà de pigno. Host. in Summa eiusdem tit. §. quibus pactis, versi. j. Alb. in l. emptione, in fi. C. plus vale. quod agit. & in l. vlt. in prin. ff. de contrahen. emp. Bal. in repe. l. Aemilius, col. antepenul. versi. in glo. j. ff. de min. & in c. j. col. j. versi. quæro vtrùm valeat, titu. de feud. dat. in vic. leg. commis. vbi ad hoc dicit not. tex. in d. l. si fundus, & Sal. & Pau. Cast. qui & com dicunt not. in d. l. Titius, ff. de pign. act. Cæpol. cautel. secundùm vltimam computationem, ccxlj. pactũ pignoris. Alex. consi. clxxxviij. viso processu, col. iij. nu. 8. lib. vij. Pet. Ferrar. in tit. forma libel. in causa venditionis, in fi. prin. & titu. forma libel. in act. hypot. in verbo, sub eadem obligatione, col. ix. versi. quid si pactum, & Guid. Pap. d. consi. lxxix. col. j. & d. consi. lxxx. col. ij. & consil. seq. in dubio, & decis. Delphi. vj. pactum legis, col. j. & Doct. vbique. *Si dictum sit, ut maneat fundus in solutum pro iusto pretio.*

139 ¶ Et idem, si simpliciter dictum sit, vt res maneat emptoris, si restitutum nõ fuerit pretiũ intra aliquod tempus, quia tunc tacitè intelligitur, vt eius maneat iusto precio, vt dicit Host. in d. c. significante, col. j. in verbo, in pignoribus, & ibi quoque Ioan. And. columna ij. de pigno. ita intelligentes d. l. si fundus, ff. de pigno. vbi etiam Barto. ita voluit, & Alexan. d. consi. clxxviij. vbi suprà, libro vij. & Steph. Bertran. consi. xcviij. puto, columna vlti. libro ij. & Docto. sæpe. Sed illud nolui te nescire, quòd si dictum sit, vt non redempta re intra aliquod tempus, ea maneat creditoris pro maiori pretio, quàm quod nominatum fuit in principio, illud non tollit vitium: vt pulchrè & scienter respondit ipse Bertran. consilio cccxlvij. duabus, columna j. lib. j. & iterum consilio ccclvj. nihil, columna ij. versi. sed fortè, eod. lib. j. & consi. 50. cùm pro restituenda, columna ij. versicu. fortè verò, lib. ij. Sed requiritur vt expressè dicatur pro iusto pretio, vel simpliciter nulla pretij mentione facta, vt diximus. *Sed quid si simpliciter dicatur, ut maneat in solutum. Et quid si dictũ sit, ut maneat in solutũ pro maiori pretio.*

140 ¶ Tertio modo id vitiũ vitatur, si interim scilicet pendente tempore præstituto ad redimendũ, is fundus nõ relinquitur creditori pro reliquiis siue arreragiis pensionis. Nam ob id, quòd datur vt ex eo percipiatur fructus loco reliquiarum, is pignori censetur esse traditus ab iis, quibus tales contractus illiciti esse videntur. Ideò si ita nõ relinquatur, sed vel alius fundus, vel nullus, nihil erit, quod reprobandum videatur ex huiusmodi pacto: vt etiam placuit Bal. in d. c. j. col. ij. versi. pone quòd tu mutuasti, & ibi quoque Aluar. col. vlt. versi. quem mutuasti, tit. de feud. dat. in vicem leg. commis. per tex. quem dicit no. in d. l. vlt. ff. de contrah. empt. & Guid. Pap. singu. cccclxxvij. vbi suprà, licet videatur velle contrarium, si modò is fundus pluris valeret. Idẽ Gui. in tract. contractuum vsurariorum, col. vj. versi. sed iuxta hoc quæro, & d. dec. vj. ante fin. *Quid si durante tempore facultatis redimendi, is fundus interim nõ relictus est pro reliquijs.*

141 ¶ Nec hoc casu (vt id quoque obiter dicam, quod minimè contemnẽdum est) sufficit generalis obligatio bonorum, vt id pactum censeatur esse reprobatum in pignoribus: sed debet esse specialis & expressa in re, de qua agitur, & quæ manet creditoris post aliquod tempus non restituto pretio: vt expressim & in specie respondit Stepha. Bertr. consil. ccliiij. vidi processum, post principium, lib. j. Quamuis ipse idem alibi contrarium è diametro responderit, videlicet consi. clxxviij. venditio, lib. iij. de quo & tu vide illum consi. xcvij. quamuis, lib. iiij. Et vide quæ in similibus tractata sunt à nostris, quos citauimus suprà hoc eo. tit. §. iij. glo. j. nu. 8. sed dubium est. ex quibus & tu intelliges quid hîc dicendum sit. *Quid si is fundus est tantum generaliter obligatus.*

Quid si in ipso primo cõtractu fundus non est datus in solutum aut venditus, sed tantùm promissus.

142 ¶Quarto & vltimo modo, si in ipso cõtractu non fiat venditio aut datio in solutum, vt plerunque fit, & his sæpissime verbis, *deslors comme des à present & des à present comme deslors, a delaissé & transporté,* &c. Sed tantùm id promittit venditor facere transacto tempore redemptionis, si ea facta non fuerit: neque enim id prohibitum est, si credimus eidem Steph. Bertran. idipsum constanter affirmanti, consil. cxxxiiij. ponitur in facto, quod cum nobilis, in ij. dubio, lib. j. quia vt ipse dicit, aliud est vendere & in solutum dare, aliud promittere de vendendo aut in solutum dando. de qua ratione nos latissimè diximus suprà in eadem gloss. nume. 53. dies me deficeret: vbi & nos huius dicti Bertrandi mentionem fecimus.

De eadem re.

143 ¶ Sed vereor, ne non id verum sit, quoniam in vtroque eadem videatur esse ratio prohibitionis de qua suprà diximus hac eadem quæstio. nume. 124. & sanè. Et quia etiam bona pars iuriũ de huiusmodi prohibito pacto loquentium, vtuntur verbo promissionis & futuri temporis magis, quàm præsentis, venditionis: vt in l. j. C. de pact. pignor. cùm dicitur cessurum se creditoribus. & in l. quamuis, in princi. ff. de solu. quæ his verbis vtitur, spopoderit in solutum dare. Et id nuncupatim voluit glo. in dicta l. j. in gloss. j. & ibi quoque Barto. Bald. & Ange. C. de pact. pigno. vbi dicunt, nihil referre, quantùm ad id, de quo tractamus, dicas cedo, vendo, in solutum do, an promitto cedere, vendere, in solutum dare. Atque etiam Ioannes Fab. in l. vlti. C. eodem titulo, & ipsemet Bertran. consilio cclvj. columna secunda, versiculo, & si opponatur, libro primo, & iterum consilio 50. cùm pro restituenda, columna secunda, versiculo, fortè verò, lib. ij. Et facit, quod in simili tradit Innocen. in cap. grauis, paulò ante fin. de sacrosanctis eccle. & Bal. in l. cùm fidem, in princip. C. de non nume. pecu. & de hoc quoque diximus suprà in præfat. huius titu. nume. 9. & vt hæc postrema.

Quid si sit nõ modicum pretium respectu annuæ pensitationis, sed tantùm respectu fundi qui datur in solutum.

144 ¶SED QVIA SVPRA de modicitate pretij locuti sumus, vnum est notandum in hac specie, de qua tractauimus in præcedenti quæstione, qua scilicet cõstituitur annuum vectigal pro pecunia, & in solutũ eius vectigalis datur fundus, nisi ea pecunia restituatur intra tempus venditionis. Nam potest contingere, vt pretium non sit modicum respectu illius vectigalis annui: vt quod fortè sit de vno pro quindecim: quod quidem pretium iam multis nostri Senatus iudiciis iustum ac legitimum declaratum est, de quo nos alibi copiosissimè tractauimus tit. *des notaires,* §. ij. qui est omnium nostrarum consuetudinum cccxxij. Sed fortè fundus, qui in eiusdem vectigalis solutum datur, multò pluris valet, quàm ipsum vectigal, & fortassis dimidio, quàm idem vectigal, aut pretium, pro quo constitutũ est: an tunc illa modicitas vitiabit totum contractum, an verò solum dationem illam in solutum, respectu cuius tantum ea modicitas est, & sic manebit vectigal validum. Et hæc quidem erit VIGESIMA QVINTA QVÆSTIO. Et id certè video placuisse multis nostræ Galliæ, adeóque eius Senatus primoribus aduocatis, vt tantùm vitietur datio in solutum, non etiam annuum vectigal: quasi sint diuersa membra, nec vnum aliud vitiet: vt in simili videre licet in sententia, quæ licet aliàs non possit pro parte valere, & pro parte non valere, l. in hoc iudicio, ff. famil. erciscun. tamen si contineat diuersa capita, potest in vno valere, in alio minimè: quia tot sunt sententiæ, quot sunt capita diuersa, l. quædam mulier, ff. eodem titulo, quæ iisdem verbis repetitur in l. Carmelia Pia, ff. de iure patrona. & l. etiam si à patre, §. j. & ibi Alberi. ff. de mino. & cap. cum tempore, & ibi gloss. in verbo, capitulis. Innocen. Hosthen. & alij extrà de arbitr. & cap. dilectus, le j. & ibi quoque gloss. & alij extrà de præben. & voluere gloss. Cy. Bartolus Bald. Sali. Ang. & alij in l. secunda, C. de re iudica. gloss. in cap. si quis in pluribus, in verbo, quædam, ij. quæst. vj. Alber. in l. Labeo, post princip. ff. de arbitr. & in l. non eò minùs, circa medium, C. de procurat. Cardi. Flor. consilio lxxiiij. dominus Abbas, columna vltima, cum concord. adductis à Roma. in l. prima, §. si stipulanti, & ibi Barb. columna xiiij. versiculo, nunc inducitur, & cæteris recentioribus, ff. de verborum obligatio. & eodem Rom. consil. cxcv. in casu præmisso, ad fin. & Cardin. Alexand. in cap. dilecto, columna vlti. in xvj. quæst. extrà de appel. & Aufrer. decis. Tholos. quæst. ccxv. item fuit quæsitum si fuerunt ab aliquo.

Sententia quæ continet diuersa capitula, potest pro parte valere.

In contractibus vtile per inutile non vitiari.

Reductio annuarum pensitationum ad legitimum modum.

145 ¶ Et id quidem maximè procedit in contractibus, etiam si non in sententiis deberet procedere. Nam haud dubiè in ipsis contractibus vtile per inutile non vitiatur, etiam in eodem cap. modò res sit diuidua, l. sancimus, §. si quis autem, C. de dona. & l. pecuniæ, & l. placuit, ff. de vsuris. vbi id probatur procedere etiam in vsuris: vti etiam in l. cùm allegas, C. eod. titu. Ex eóque deprompta esse videtur ea formula, qua Senatus noster reducit vẽditiones horum annorum vectigalium ad legitimum modum, si idipsum excedant: modò sint ad vnum pro decem. Nam si minoris vendita sint, omnino reprobantur: nec reducuntur ad vllum modum, cùm sint omnino illicita: iuxta glo. in d. l. placuit, per authen. ad hæc, C. eod. titu. Et hanc differentiam sententiarum & contractuum in eod. cap. ponit Ang. in d. l. ij. C. de re iudi. & alij vbique. Quid autem sit in legatis, videbis in l. iij. §. vlti. ff. de annu. legat.

¶ Sed

146 ¶ Sed quod ad contractus pertinet, vt ad eos redeamus, optimè etiam facit text. in §.quod autem, versiculo, neque illud, & ibi Ange. in Auth. de non ali. vbi emphyteusis concessa vltra generationem permissam, vitiatur tantùm in eo quod excedit: vt ex con. a. uo. Baldus in Authen. si quas ruinas, columna prima, versiculo, iuxta hoc, C. de sacrosanctis eccles. Fulgo. & Pau. Castren. in authen. qui rem, C. eodem titulo, & ibi quoque Philip. Deci. colum. vlti. qui hanc dicit esse communem opin. Imo. in cap. ij. colum. penul. versic. sed hic insurgit, extrà de feud. & consil. laix. visis: Rom. in d. l. j. §. si stipulanti, ff. de verborum obligation. & consilio lxvj. vir eximie, post medium, dum simpliciter allegat Bald. vbi suprà Alexand. consilio xxxviij. consideratis his, columna secunda, versic. quinimo. lib. ij. & Caro. Rui. consilio lvij. quò ad ea, columna penul. numero 13. libro j. Et idem in simili de feudo ecclesiæ consueto infeudari in masculos tantùm, quod tamen concessum fuit in masculos & fœminas, vt non vitietur, quantum ad masculos: aut si aliàs fuit concessum vltra limites concessos, tradit ipse Bald. in l. si pupillorum, §. vlti. per illum tex. ff. de reb. eor. & in cap. j. in princip. colum. vlti. versic. sed pone consuetudo, & ibi Mart. Laud. in fin. titu. qui feud. dar. pos. & idem Bald. in c. j. §. similiter, tit. de lege Corra. Imo. in l. quod dicitur, in fi. ff. de verborum obliga. & in d. cap ij. de feud. Fulgo. consi. cexx. nobiles, colum. ij. versi. rursus nec ex hoc, & Iaco. à S. Georg. in tracta. feudo. in verbo, in feudo. col. pen. versi. quid autem si ecclesia. Franc. Curt. iunior, in eodem tract. in ij. parte. q. vj. col. ij. versic. secunda principalis, vbi hanc rem latè tractat, & dicit hanc esse communem opi. Ias. qui vtrúque dicit de emphyteusi & feudo, consi. liiij. in præsenti, colum. v. versic. vel aliter & secundò, lib. j. & consi. seq. omissis, colum. ij. versi. ad idem facit. & Caro. Molen. in consuetu. Paris. tit. j. §. xlj. nume. 43. vbi & alios citat. & hanc quoque dicit esse communem. Sed tn de his vide plenè Alexan. in d. l. j. §. sed & si mihi, col. ij. versi. item facit. & ibi Soci. ff. de verbo. oblig. & Cardi. Alex. in d. c. j. in princ. col. penul. titu. qui feud. dare pos.

De eadem re. Emphyteusis concessa vltra generationem permissam, an in totum vitietur.

Quid de feudo cõcesso vltra limites concessos.

147 ¶ At in nostro casu, cùm scilicet simul venditur annuum vectigal, simúlque in solutum illius traditur fundus, videndum est, ne non tam illud vectigal censeatur emptum & venditum, quàm fundus ipse: nec dubitari debet, quin saltem vnum in alio inesse censeatur, cùm eodem vestigio vtrunque factum fuerit. per l. lecta, ff. si certum peta. & l. iurisgentium, §. quinimo, ff. de pactis, cum aliis concord. adductis suprà eodem titulo, §. primo, glo. v. in verbo, in limine contractus, in princip. & multis sequen. & in repeti. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero 101. sed & hoc, & sequen. vbi etiam ostendimus, vnum eundémque actum censeri, non diuersum, per l. cùm antiquitas, C. de testa. & alia multa ibi allegata. Ideóque Pau. Castren. loquẽs de huiusmodi donationibus in solutum, de quibus hæc nostra tractatio est, consil. clxv. visis & ponderatis, colum. ij. versicu. secundò videtur, libro ij. dicit quòd finguntur bona data in solutum, iam ab initio, & (vt ipse loquitur) per prius fuisse vendita ei, cui ita data sunt: per quædam iura ab eo allegata. Ideò cogita. Vide tamen pro alia opin. quod tradit Corne. consi. xxxvij. omnini, colum. j. versicu. dato enim, lib. ij.

Decisio principalis.

148 ¶ VIGESIMOSEXTO quæro, Titius emit à Sempronio fundum aureis centum, atque in eodem instrumento, aut etiam alio, dat venditori facultatem redimendi eum fundum, restituendo idem pretium intra duo annos: & si id non fecerit, promittit idem emptor ei dare xxx. aureos pro supplemento integri iustique pretij eius fundi: vtrùm is contractus sit validus & sine suspicione vsurarum? Et iam vidi multos contractus eius farinæ, nunquàm tamen eos vidi vocari in suspicionem. Sed tu vide Bal. qui de hac specie consilium copiosè edidit, consi. cccxxij. instrumento in forma venditionis confecto, lib. iij. vbi concludit, hunc contractum esse vsurarium, & idem quoque se aliàs respondisse. Vide tamen eundem Bald. in cap. j. colum. j. versic. ea his infero, & ibi Card. Alexan. col. ij. in eodem versicu. titu. quali. do. propri. priue. & Alexan. in addi. Barto. in l. ij. C. de pact. pign. Et Panor. consi. lxxvj. in præsenti, col. ij. versic. prætereà colligitur, & sequen. lib. j. vbi hanc rem ponit inter præsumptiones vsurarij cõtractus. Sed & Guid. Pap. consi. lxxx addendo, col. ij. dicit huiusmodi clausulam supplendi certum pretium, non tollere vitium pactis legis commissoriæ.

Si emptor promittat aliquid vltra pretium, si fundus venditur sub hoc pacto, non redimitur.

An illa clausula supplẽdi tollat vitium legis commiss.

149 ¶ VIGESIMOSEPTIMO quæro, quid si in ea venditione fundi facta cum hoc pacto de reuendendo dictum sit prætereà, quòd si venditor retrahat intra tẽpus præstitutũ venditioni, emptor nihilò minùs percipiet medietatem futurorũ fructuum eius anni, quo retractus fiet: an & is contractus sit probus, an reprobus? Vide item eundem Bal. cõsi. ccclxxxix. quòd dictus contractus, libro iiij. & iunge factum eiusdem consi quod ipsum præcedit: & illinc cognosces, ipsum Bal. multùm dubitare, sed in eam partem reclinare, vt præsumatur vsurarius, nisi vnus ex venditoribus (illic enim erant plures venditores) fateatur contractum verum: quod in suo casu euenerat. Et ita odio fuisse iudicatum à Senatu Parisi. die 2. Maij, anno Domi. 1513. Vide tamen quæ diximus suprà eod. titu. §. v. glo. iij.

Quid si dictũ sit, quòd emptor percipiat certam portionem fructuum si venditor retrahet.

Arestum.

253 ¶ Ex suprà dictis tamen noo intelligas (ne erres) non posse vsurarum repetitiooem sponte remitti: id enim fieri posse tradunt glo. Dy. & Ioan. And. in d.c. peccatum, de reg. iur. lib. vj. Hosti. in summa d. tit. versi. sed si fœnerator, & versi. dicendum est igitur. Feder. Senen. consil. xviij. quæstio talis est, an vsurario. & consil. xxij. an vsurario sufficiat: vbi fermè eadem repetit. rursúmque consi. clxxxiij. secundum. & ibi quoque Guffol. io respon. Alber. post alios in l. transigere, colum. vj. nu. 19. C. de transact. Angel. coosil. c. præmitto quòd de iure. Lap. Castel. in repetitio. c. in ciuitate. extrà de vsur. Gaspar Cald. inter consil. Ioan. Calde. titul. de vsur. consilio x. examinato, io fin. Anton. & alij, in cap. cùm tu, eodem titu. & idem Anton. in c. ij. eodem quoque tit. Lauren. Rosel. io rep. c. consuluit, colum. xviij. versi. quæro octauò, eodem item titu. Pet. Aocha. qui id optimè declarat, in c. statutum, §. siquidem, col. ij. de rescrip. lib. vj. & consil. xcviij. istam quæstionem, ad fin. & consil. cccvj. efficax. colum. ij. versiculo, & circa boc. & Alexand. consil. xcj. visis actis, in princip. lib. ij. Barba. in c. illo vos, col. vlt. de pigno.

Vsurarum repetitio sponte remitti potest.

254 ¶ VIGESIMONONO quæro, in quibusdam locis statutum est, vt in datione in solutum facta à iudice cogatur emptor reuendere debitori domioo rei ita venditæ restituto pretio intra aliquod tempus: an huiusmodi statutum trahatur & ad dationem io solutum, quæ sponte fit ab ipso debitore? Quod plerisque videretur, cùm hęc non tantum habeat roboris & momenti, quantum ea, quæ fit à iudice: vt patet ex iis, quæ diximus suprà titu. præcedeoti, §. j. gloss. xiij. in verbo, *ou equipollent à nente*, numero 8. secuodò intellige. & multis sequen. atque ex iis, quæ à nostris vbique tractantur, efficaciora esse quæ in iudicio facta sunt, quàm quæ extra iudicium. Ex quibus multa collegit Barba. consilio xlvij. præclarè, colum. vlt. lib. ij. & consil. liij. eiusdem initij, colum. v. versi. & si quispiam, eo. lib. ij. & Ias. in l. pacta nouissima. C. de pact. & è recentioribus Ferro. in consuetud. Burdigal. titu. de retractu, §. xiij. Vide tamen Corne. contrarium tenentem optimis rationibus, consil. clxvj. quatuor, colum. penul. versi. restat amodo, & seq. vsque ad fin. consil. lib. ij. vti apud eum videre poteris.

An statutũ loquẽs de redemptione dationis in solutũ necessariæ, habeat locum in voluntaria.

Facta in iudicio, plus habẽt roboris.

255 ¶ TRIGESIMO quæro, an emphyteuta vel vasallus, qui vendidit cum boc pacto de reuendendo, & vi illius posteà redemit, cadat feudo vel emphyteusi? Et sanè si sine huiusmodi pacto retraxerit, sed quia ita partibus placuit, non excusatur: vt est text. expressus de feudo in c. j. titul. quid iur. si post ali. & voluerunt glo. Bal. & alij, in c. j. titu. de prohib. feud. ali. per Fede. & propè omnes de vtroque in l. j. §. si rem depositam, per eum tex. ff. depo. cum aliis multis concor. collectis ab Alex. in l. si insulam, col. pen. versi. & facit ad quæstionem, ff. de verb. oblig. Philip. Dec. consi. clx. in causa monasterij, col. vlt. versi. quartò & vltimò. & Ias. in l. vlt. col. lix. in xx. q. C. de iure emphy. & Steph. Bertran. consi. xlv. pridem, in j. dubio, lib. j. Sed dubium facit pactum reuendendi io contractu appositum, ob quod reuenditio erat necessaria: proptereáque non videtur venditor per huiusmodi venditionem, si redimat, cecidisse. Quod tenet in emphyteuta Bal. post Guliel. loquens in pactis legis commissoriæ, & addictionis io diem, in l. ab emptione, in prin. col. vlt. versi. ex hoc no. ff. de pact. quem sequitur Phili. Deci. loquens generaliter in omnibus pactis in contractu appositis, & speciatim in pacto reuenditionis, consil. lxxviij. cuius superscriptio incipit, valet statutum, col. ij. versi. ex quo datur intelligi. Et facit, quod etiam de huiusmodi pacto tradit Bal. (loquens expresè in hoc nostro casu.) cons. ccxv. proponitur quòd iouestituræ, col. ij. versi. item pactum retrouendendi, iunctis præced. & seq. lib. ij.

An emphyteuta vel vasallus alienans & redimens excusetur.

256 ¶ Et id certè in huiusmodi pactis legis commissoriæ & addictionis in diem, propemodũ transiit in rem iudicatam. nam & id quoque voluerunt Guliel. Cu. Bald. & Angel. in d. l. ab emptione, & ibi quoque Recentiores, & Paul Castreo. & Alexand. in l statuliber, ff. ad leg. Falcid. Cardin. Alexand. in d. c. j. titu. quid iur. sit. Franc. Cur. senior, consilio viij. viso instrumeoto, colum. vlti. & Iaso. in d. l. vlti. col. lx. versi. vigesimoprimò quæro, C. de iur. emphyt. & alij, quos citauimus suprà eodem titu. §. j. in gloss. vij. in verbo, *seront preferés*, numero 4. quod ita quoniam contractus vi huiusmodi pactorum in ipso cootractu appositorum resoluitur ipso iure, & sine alia noua translatiooe aut traditiooe: vt per gloss. ab omnibus approbatam in d. l. ab emptione. & latissimè diximus io eadem gloss. vij. numero 1. aduerte Lector, & ij. seqnē. Verùm io pacto de reuendendo id non procedit ex multorum sententia: aliis tameo contradicentibus, vt latissimè etiam tractauimus in eadem gl. nu. 6. at in pacto, & multis sequen. & num. 19. ideóque in simili. ex quibus facilè intelliges, quid hic dicendum sit. Et tu quoque interim vide Stepha. Bertrand. consil. xlv. pridem de anno, in j. dubio, lib. j. & Francis. Rip. in l. in quartam, col. xij. nume. 57. ff. ad leg. Falc. & quæ diximus suprà titu. præced. §. xix. glo. ij. per totam eam glo.

257 ¶ At illud minus dubium est, cùm ita sit veoditio cum boc pacto, vt scilicet emptor incontinenti teneatur reuendere. Id etiam expresè voluit Cardin. Alexand. in d. c. j. colum. ij. tit. quid iur.

Quid si ita sit pactũ, ut con-

tinuò teneatur reuendere. sit.& allegat Ang.in l.voluntas,in si C.de fideicom.qui illud non dicit, sed aliud simile, videlicet quòd prohibitus alienare extra familiam,poterit tamen alienare cum eo pacto, vt incontinenti debeat res restitui familiæ.Nam tunc(inquit) non dicitur fieri alienatio extra familiam, quæ momento est penes emptorem duratura, argumen.l. vlt.in fine, C.de bon. libe. vbi dicit esse tex.not.ad hoc.Et illum,vt hoc ei addas,sequitur Iaf. in dicta l.vlti. colum. antepen. versiculo,& vltra allegata,C.de iure emphyt.vbi id dicit singul.& in l.filiusfamilias, §.Diui, in ij. lectu.colum.x.versiculo,quartò limita, ff.de legatis primo: vbi & ad id allegat text. quem ipse dicit not.in l.cogi,§.hi qui solidum,ff.ad Trebel.Sequitur item Barba.in l.iiij.§.Cato, colum. xxj.versicu.& adduco, ff. de verbor. obligatio. vbi & illud idem dicit de vasallo sic alienante feudum,vt ad se continuò reuertatur.Et de emphyteuta voluerunt etiam Anto.in c.potuit,col. j.extrà de locat.& Rom.in l.iiij.§.item Labeo,ff.de vsucapio.Franc.Curt.senior,d.consi.viij.visso instrumento,col.vlti.& Hippol.Marsil.consi.cxxxvj.consului, col.ij. versicul.confirmatur. & nos quoque diximus in repet.l.si vnquam,in verbo,suscepit liberos,nu.371.facit & quod, C. de reuoc.dona.vbi & alia multa similia collegimus.

158 *Vtrù uéditor, qui ex boc pacto redemit, teneatur facere homagium.* ¶TRIGESIMOPRIMO quæro,vtrùm venditor, qui redemit ex huiusmodi pacto, teneatur facere homagium(vt nostri vocant)domino, quod debetur ex re vendita & redempta, licèt aliàs fecerit ante eam venditionem, ob id scilicet, quòd fuerit mutatio dominij: ex qua quidem mutatione debemus homagium,ex nostris consuetudinibus. Et id certè dependet ex iis,quæ latè suprà tractauimus hoc eodem tit.§.j.glo.vij.in verbo,*feront preferés*,in prin. & multis seq.vbi copiosissimè disseruimus, an ex huiusmodi pacto dominium retransferatur ipso iure in venditorem,& ex iis quoque,quæ similiter scripsimus suprà,tit.præced.§.xix.gloss.ij.num.4. verùm si huiusmodi,& seq.vbi tractamus,an res ita redempta censeatur eodem iure apud venditorem qui redemit,quo erat ante venditionem.Et ex eo quoque, quod latè disputauimus suprà,eod.tit,§.vj.glos.ij.nu. 4.& sequ.an ex huiusmodi venditione facta sub hoc pacto, & posteà vi illius redempta debeantur laudimia.

159 *Alia quæstio.* ¶TRIGESIMOSECVNDO quæro, Tu mihi fundum vendidisti ea lege, vt si lis de eo moueretur, defensioni te offerres,& litem in te susciperes, quoties tibi denuntiatum fuerit, sub certa pœna: ego posteà eundem fundum alteri vendo cum pacto de reuendendo: & cùm huic alteri lis moueretur, tu ab eo requisitus es,vt eam litem defenderes,& in te susciperes:quod id facere negligis,& tandem res euicta est:an possim agere aduersus te de euictione,& ad eam pœnam,ita vt dictum est,promissam,etiam antequàm sim condemnatus de euictione illi alteri, cui vendideram sub eo pacto? Vide omnino Alexandrum consi.lxvij.viso themate & verbis testamenti,per totum,libro ij Ex quo intelliges,interesse,an ego qui priùs emeram,alteri simpliciter vendam,an cum pacto de reuendendo:& concludit hoc nostro casu agi posse etiam ante condemnationem,per multa,quæ ibi allegat.

160 *An vasallus qui cósentiéte domino uendidit cum hoc pacto, id poterit sine eo remittere.* ¶TRIGESIMOTERTIO quæro,si vasallus, cósentiente domino, védidit alteri fundũ cum hoc pacto reuendendi, an ipse vasallus véditor poterit posteà huiusmodi pactum remittere emptori sine consensu domini.Matth.Afflic.in constit.Siciliæ incip.constitutionem diuæ memoriæ,col.ix.vers.& pondera bene,tenet,quòd potest,per multa,quæ ibi allegat,quæ tu videre poteris.Quod mirum plerisque videri posset,cùm ille ipse in eadem constitutione,col.v.versic. si autem liberetur, teneat liberationem hypothecæ, qua feudum obstringitur, fieri non posse inconsulto domino,contra quàm ipse idem tenuerat Decis.Neapol.ccxxxij.feudatarius.

161 *Alia quæstio.* ¶TRIGESIMOQVARTO,idem Matt.in d.consti.constitutioné.col.xij.vers.vndecimò quæro,hanc quæstionem tractauit:Vasallus, consentiente domino, vendidit feudum cum hoc eodem pacto reuendendi,vtrùm poterit posteà promittere emptori sine consensu domini, quòd cùm res fuerit reuendita, nulli alij vendet, quàm ipsi emptori: & an ob id ipse venditor, aut eius hæres,obligetur eidem emptori.& concludit eos in id obligari actione personali, vt scilicet in id quod interest teneantur,si contra faciant,per multa quæ in id allegat.

162 *Alia quæstio.* ¶TRIGESIMOQVINTO quæro, Petrus vendit Cornelio fundum sub hac lege, vt Petrus ipse venditor possit redimere intra annum continuũ computandum à die, qua post triennium ipse Cornelius emptor denuntiarit Petro venditori, vt redimat: posteà autem moritur idem Cornelius,nulla huiusmodi denuntiatione facta:an venditor poterit redimere ab hærede emptoris,& intra quod tempus. In qua facti specie consulti Alexan.& Barba. consi. ediderunt admodum erudita & subtilia:ille consil.cxviij.stantibus terminis,lib.iij.hic consil.50.præclarè, lib.ij.eos vide,ne abundè tractata retractem.

TRIG

163 ¶TRIGESIMO SEXTO, Quid si venditio ita facta fuerit, vt si emptor non soluerit pretium intra certum aliquod tempus, posit venditor quandocunque retrahere: posteà autem emptor non soluit intra illud tempus: verùm venditor eum interpellat, vt soluat: nunquid agens sibi præiudicet, ne posit posthac ex lege venditionis redimere? Bald. in l. commissoriæ, C. de pact. inter empto. & vendit. post Dyo. & Cyo. ibi in simili quæstione, negat amplius locum esse legi retrahendi, dummodo emptor non sit in expressa contumacia. Et in id citat Cyn. vbi suprà, in specie ab eo retractata, multa iura, quæ videbis. & addit Bald. not. per glo. in l. cùm stipulatus sum mihi à Proculo, ff. de verborum obligatio. Quibus & tu adde quod tractatur in glo. in l. ij. in verbo, repellere, versi. item si triennio elapso, & ibi Bartol. in iiij. quæstio. & omnes C. de iure emphyt. vtrum dominus post cessationem triennij, recipiens solutionem pensionis, sibi præiudicet in iure repellendi. *Alia quæstio.*

164 ¶TRIGESIMO SEPTIMO, Titius cœlebs vendit domum cum hoc pacto redimēdi: postea matrimonium contrahit, & durante eo matrimonio, & intra tempus redimendi, eam domum vi eius pacti ex communi pecunia redimit: an ea domus erit communis viri & vxoris, ex nostra consuetudine propè generali in Francia, qua vir & vxor sunt communes in bonis mobilibus & acquestibus factis durante matrimonio? Io. Gallus, in suis Arestis hoc dubium posuit, quæst. lxviij. atque id ita decidit, vt si ea domus nondum fuerit tradita emptori ante redemptionem, vxor nihil habebit in re: sed tantùm ei restituetur dimidium pretij. Si autem fuerit tradita, tunc res erit communis per redemptionem: nec satis erit ei, vel suis hæredibus, restitui dimidium pretij. Hæc res præsertim quantum ad secundum casum, hinc maxima ex parte pendet, vtrùm ea res sic redempta pristinam retineat naturam, & eodem iure redeat ad maritum, quo prius est: de quo nos latè diximus suprà titu. præceden. §. xix. gloss. ij. in verbo, *ne seroit pas commun*, vbi videre poteris. Nos autem in eo loco habemus consuetudinem id dubium nuncupatim decidentem, vt scilicet ea res vendita ante matrimonium, & durante ipso matrimonio redempta, sit communis viri & vxoris: sed maritus vel eius hæredes poterunt intra annum à soluto matrimonio retrahere partem vxoris ab eadem, vel eius hæredibus, restituendo dimidiam partem pretij. *An domus à viro cœlibe vēdita cum hoc pacto, & ab illius durāte matrimonio redēpta sit communis viri & vxoris.*

165 ¶TRIGESIMO OCTAVO, quid si è diuerso Titius cœlebs emit fundum certo pretio, cum hoc pacto, vt liceat venditori redimere restituto pretio: interim Titius vxorem ducit, & constante matrimonio intra tempora redimendi eam facultatem à venditore emit certo aliquo pretio: vtrùm hæc res empta erit communis Titij & vxoris, ex consuetudine nostra, quæ alibi facit communes virum & vxorem in rebus constante matrimonio acquisitis, inspecto scilicet tempore emptionis huius facultatis: an potiùs erit sola Titij, inspecto tempore prioris venditionis? Chasse. in vltima editione suarum consuetudinum, titul. *des droitz & appartenances à gens mariés*, §. ij. in fin. hanc nuncupatim quæstionem ponit, dicitque se ex facto interrogatum respondisse, rem hanc esse communem: quia attenditur secunda emptio propter augmentationem pretij. De quo dicit esse text. ad literam in l. pacta conuenta, §. Paulus notat, ff. de contrahen. emptio. Cuius verba, quia multùm videntur sententiam ipsius adiuuare, subtexuimus: Si omnibus integris manentibus, de augendo vel diminuendo pretio rursus conuenit, recessum à priori contractu, & noua emptio intercesisse videtur. Hæc ibi. Cui & tu adde alium tex. similem in l. ij. C. de rescin. vendi. vbi sic scribitur: Si quam rem à te emi, eandem rursus à te pluris minorisve emero, discessimus à priore venditione. & alia multa similia à me collecta suprà tit. præceden. §. j. glo. xviij. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*. nume. 54. contrà quoque videtur, & seq. quibus pleuè probaui, augmentum vel detractionem cuiuspiam rei, eandem rem nouam afficere. *Quid contrà si emit cum hoc pacto, & durāte matrimonio eam quoque facultatem emit.*

166 ¶Ego tamen in ea Chasse. specie aliter cēseo: tum quia prior illa vēditio pura & perfecta erat, tametsi restituendo pretium resolui poterat: vt latè diximus & probauimus suprà eod. tit. §. ij. gloss. j. nu. 34. & hanc partem, & aliis multis seq. nec adiectum est aliquid pretio illius, sed tantùm datum est pretium pro eo iure siue facultate redimendi, quæ ipsa tantùm empta est, non etiam res primùm empta, quæ iam erat ipsius emptoris, & quæ ideò amplius ab eo emi non poterat: éstque diuersa vtriusque emptio: vt not. in l. cùm res, vbi gl. Cy. Bald. & Ang. C. de contrah. empt. vti & in simili de legato rei suæ dicitur in l. si domus, §. vlt. ff. de leg. j. vbi si fundus meus vectigalis mihi legatus sit ab eo, cui vectigal debetur, non censetur proprietas fundi mihi legata, sed id ius vectigalis, quod ad testatorem pertinebat. *De eadem re.*

167 ¶Tum etiā, quia si id postremū pretium datum fuisset in supplementum prioris, non tamen ex hoc intelligitur derogatum priori venditioni, nisi respectu huius supplementi. per tex. in l. ij. C. de rescin. vend. & c. cùm causa, extrà de empt. & vend. Ea enim quæ facta sunt causa augēdi ius, *De eadem re. Inducta ad augendum, non*

minuant. Nec è diuerso. non debent inducere ipsius diminutionem, l. si mancipia, ff. de fun. instructo, & l. si cui serui, in princ. ff. de leg. j. & l. cùm vinum, ff. de triti. vino, & oleo lega. & l. si ita fuerit, §. vlti. ff. de manumis. testa. vt è diuerso quæ facta sunt ad diminutionem, augmentum non operantur, l. legata inutiliter, ff. de adi. leg. & l. cùm tale, §. vlt. ff. de condi. & demonst. cum similibus.

168 *Augmentum pretij priorem uenditionē non subuertit.* ¶Et ita quidem respondit Alexand. nuncupatim loquens de supplemento siue augmento pretij, consi. lxxix. circa primum, colum. vj. versiculo, circa septimum dubium, lib. j. Et idem planè tenuit ante eum, licèt non alleget, Ang. post Barto. in l. iurisgentium, §. adeò, colum. ij. versiculo, secundò quæras, ff. de pact. vbi respondit ad d. l. pacta conuenta, quòd ea intelligitur, cùm verba eò tendunt, vt prior contractus renouetur: verbi gratia, si dictum sit, res, quam tibi centum vendidi, sit empta decem. Sed vbi verba tendunt ad informandum priorem contractum, vt si vendidi tibi centum, deinde conuenit, vt huic pretio aliquid addatur vel minuatur: certè manet prior contractus, & ab eo incipit currere vsucapio rei venditæ: ex eóque debetur gabella. Et idem quoque voluerunt Paul. Castren. Alexand. & alij recentiores, qui afferunt concord. in d. §. adeò. Quibus adde Franc. Aretin. consilio xxj. si diligenter, in j. dubio, quanquàm & aliter responderi potest, eum scilicet text. nuncupatim loqui, cùm id fit omnibus manentibus integris: vti etiam loquitur d. l. ij. de rescin. vendi.

169 *Adiectio an priorem formam & substantiam immutet.* ¶Portò adiectio priorem formam & substantiam aliàs non immutat, l. penulti. ff. de Senato. & l. si eum, §. j. ibi, hoc enim edicto non transfertur actio, sed adiicitur: ff. de exerci. acti. & l. falsa, §. j ff. de condi. & demonst. nam & hæc iura in id citat Signo. consil. xij. statuto communis, post medium, & consi. xcv. quæstio talis est, in portu, col. ij. versiculo, præterea ad idem, vbi & alia iura allegat. Cui & adde text. in l. si proprietati, ff. de iure dotium. vbi dotis augmentum eadem dos dicitur, non noua, & ibi id not. Bald. cum aliis multis similibus à me adductis in dicta gloss. xviij. §. j. nu. 51. nam & hæc accessio, & seq. Quibus item adde tex. in l. iiij. §. ex cõnentione, ff. de re iudica. cùm dicitur, cùm aliquid accesserit rei iudicatæ, non est à re iudicata recessum. & alia multa à Pet. Anch. recensita, consil. liiij. apparet. Nec obstant, quæ in contrarium allegata sunt in dicto §. j. glos. xviij. numero 54. contrà quoque, quia ea procedunt, cùm fit vniuersalis rei mutatio: secus, si particularis, l. seruitutes quæ in superficie, §. si sublatum, ff. de seruitutibus vrbano. prædiorum, & l. qui res, §. aream, ff. de solut. & per ea iura voluit Alberic. in proœmio C. colum. vlti. Sed & procedunt, quantum ad id pertinet, quod additum est, vel detractum, si possit per se consistere: non etiam quantùm ad integrum corpus: sed nec quantùm ad additum, quando confunditur, l. eum qui ædes, & l. rerum mixtura, ff. de vsucap. & l. in rem, §. item quæcunque, ff. de rei vendi. & l. quicquid, §. cùm partes, ff. de acquiren. rerum domin. & Alberic. vbi suprà post Iacob. Butr.

170 *Decisio princ. quæstionis.* ¶Quid igitur, vxórne in nullam huius rei partem vocabitur? Et ego in ea sum sententia, vt in vtroque casu, id est, redemptionis illius facultatis, & etiam supplementi siue additamenti prioris pretij, res pro rata prioris pretij sit tota mariti tunc cœlibis. Pro rata autem pretij in vtroque casu dati constante matrimonio, fit communis viri & vxoris, vt sic vtrunque suo iure censeatur: per id, quod in simili scribitur in l. qui fundum, §. j. ff. pro empto. vbi fundus emptus, & quod ei posteà adiectum est, censentur esse diuersæ naturæ: nouáque vsucapione, quantùm ad id quod adiectum est, opus est: non tamen, quòd in his nostris casibus opus sit noua vsucapione pro rata posterioris pretij, cùm sit vna eadémque res quæsita ex priori contractu, vt dictum est: nec tamen id obstat, quò minùs aliàs diuerso iure censeatur diuersis respectibus, l. miles, §. pro parte, ff. de legatis secundo, Bald. in l. filium quem, columna tertia. in iiij. oppo si. C. familiæ erciscundæ, cum multis aliis concordant. à me adductis suprà titu. præceden. §. j. dictæ glos. xviij. in verbo, *le prix*. &c. numero 23. nam & eadem. Et hæc eadem habent locum in retractu proximitatis.

171 *Alia quæstio.* ¶TRIGESIMONONO, Cardi. Floren. consi. lxxviij. amice, hanc speciem, quæ ex facto contigerat, tractauit: Inter A. viduam, & B. hæredem defuncti mariti, id laudum siue arbitrium latum est super quibusdã bonis designatis ipsi A. viduæ quousq; sibi satisfieret de dote sua, in hæc verba, quòd ea A. debeat tenere & vsufructuare ea bona vsq; ad duos annos: & quòd quandocunque B. intra eos duos annos restituet omnia iura dictæ A. ea tenebitur facere reuenditionem dictorum bonorum dicto B. Et si ipse B. intra id tempus nõ dispignorauerit dicta bona, tunc ex anteà eadem liberè & expeditè erunt dictæ A. Dictus autem B. non satisfecit de dote intra illos duos annos: quærebatur, quis esset huiusmodi actus, an datio in solutum, an verò pignoratio. Et vtrùm B. possit ea bona petere, & fructus in sortem computare. Et tandem concludit, A. factam fuisse dominam eorum bonorum, fructúsque eorundem suos fecisse, per multa quæ illic allegat: quæ tu ipse videre poteris.

¶QVAD

172 ¶ QVADRAGESIMO', Titius vendit Mæuio fundum cum hoc pacto renendēdi intra quinquenniū. Durante adhuc eo tempore, Mæuius decedit, & in suo testamento huius fundi vsumfructum relinquit Titio venditori, & post eius mortem euodē relinquit Sēpronio: posteà autem, & durante eo quinquennio, Titius redimit fundū ab hæredibus Mæuij restituto eisdem pretio: Sempronius petit sibi à Titio tanquā vsufructuario caueri, iuxta l.j. C.de vsufru. Titius negat debere se cauere, cùm redemerit ab hæredibus venditoris. Super hac specie consuluit Anto.Rube.consi.lviij.series facti: vbi multis hincinde allegatis, concludit pro venditore, vt scilicet cauere noo teneatur, tanquam vsusfructus sit extinctus: sed Semproniō posse ab hæredibus repetere illud redemptionis pretiū post mortē venditoris. ibi vide, ne hîc repetam.

Alia quæstio.

173 ¶ QVADRAGESIMO PRIMO', si emptor noluit reuendere, ob idque in ius vocatus est, an res empta propterea efficietur litigiosa, ita scilicet vt interim vendi nō posit? Ias. id latè tractat in actione mota ex pacto vel promissione de vendēdo, consi.xliij. circa primū dubium, in ij. dubio, lib.j. Idque ex eo pendet, an ex actione personali res efficitur litigiosa. Sunt autē & qui id fatentur, & qui cōtrà negant. Priorem sententiam teneot Bar. Albe. & Rapb. Co. io l.j.§.j.ff de litigio. Bart. Albe. Ino. & Ro. in l.quanquàm, §.j.ff.de aqua plu.arc. Ang. in Auth. de litig.col.ij. Ant. in c.vlt.col.vlt. extrà vt lite pend. Imo. in c.cùm Mar.Ferra.col.vlti.de constit. Ias. d.consi.xliij. alteram tenent glo. in d.l.quanquàm, §.j. Inno. Ioan. And. & Compo. in d.c. cùm M Ferra. & ibi qnoque Ant. sibi contrarius in repetitio. eius c. Spec.tit.de appel.§.nouissimè, versi.verùm. Iaco.Butr. & Barto. sibi item contrarius, in l.ij. C.de litigiosis. Bald. in Auth. litigiosa, eo.tit. & in l.j.col.ij. & ibi quoque Sal. C.commus.diuid. Sed tu hîc vide quæ de retractu proximitatis diximus suprà in fi.tit.præceden. in xxxij. quæst.

An res efficiatur litigiosa ob litem motā in huius pacti.

174 ¶ QVADRAGESIMO SECVNDO', si quis rem alteri pignoratā vendiderit, consentiente creditore, ea lege, vt eam posit redimere vel simpliciter, vel intra certū aliquod tempus, verùm si posteà redimatur, erit saluum ius pignoris creditori. Quod nō videtur: quia semel consentiendo ius pignoris remisisse videtur, l.Lucius, & l.Paulus, ff.quib.mod.pigno. vel hypo. solui. cum aliis concord. à me adductis suprà tit.præced.§.j.glo.ix. in verbo, *ou lignagier*, nu.138. sed vt faciunt. Verùm ego aliter censeo: quandoquidem si etiam sine pacto redimendi placuerit post contractum inter emptorem & venditorem, vt à venditione discederent, sicuti debitori, ita creditori pristinum ius restituitur: neque creditor omnimodo pignus remisisse videtur, sed ita demum, si emptor rem retineat, nec reddat venditori: vt est tex. expressissimus in l.voluntate, ff.eod.tit. quib.mod.pign. vel hypo.solu. Nam hîc resoluitur contractus ex eadem causa. Secus autem esset, si noo per resolutionem venditor eandem rem acquireret, sed ex nouo quopiam contractu: per tex. nota. in lege vlt. C.de remis.pigno. & vtrobique Doct.

An saluū maneat ius pignoris post rē venditam cōsentiēte creditore, & in huius pacti redemptam.

175 ¶ QVADRAGESIMO TERTIO', stante statuto, vt primogenitus filiorū succedat, vel omnino in rebus feudalibus, vel io maiori parte earū: si res quæpiam feudalis vendita fuerit cum hoc pacto reuenditionis, ao primogenitus ita succedit in eo iure redimendi, vti in ea re successisset, si vendita non fuisset? Hanc quæstionem posuit Caro. Molend. in suis consuetu. Parisi. commentariis titu.j.§.xj.nume.28. & multis seq. vbi tandem concludit, ius primogenituræ in ea re locum habere; sed cæteros hæredes nō teneri pretium refundere pro sua cuiusque portione. De quibus & nos fortè latiùs dicemus in nostro tractatu primogeniorum.

An primogenitus in hoc iure redimendi habeat ius primogenituræ.

176 ¶ QVADRAGESIMO QVARTO, idem Molend. in eodem loco, nu.31. quærit, quid si è conuerso quis emerit rem, in qua locus est iuri primogenituræ, eum eodem pacto reuendendi, verùm sicuti in ea re successisset primogenitus, ita & in pretio quod venditor posteà redimendo restituit? Et concludit, eum ita succedere, vt eandem portiooem in pretio habeat, quā in re ipsa habuisset: per l.codicillis, §.insulam, ff.de leg.ij. vbi si plures legatarij eiusdem rei inæqualibus portionibus consenserint venditioni ipsius rei, debent consequi pretium pro sua quisque portione, quam habuissent in re legata.

An è diuerso primogenitus id ius habeat in pretio rei redemptæ.

177 ¶ Ego verò in hac nostra specie aliter censeo, id est, pretium, vt alia mobilia, inter omnes hæredes esse diuidendum, ac si pretium ipsum semper mãsisset inter bona emptoris, vti erat tempore ipsius contractus. per l.ij.§.id quoque, ff.de colla.bono. vbi resolutio contractus retrotrahitur ad tempus ipsius. Cuius tex. autoritate Iacob.Ra. Cynus, Baldus, Albert. Corne. & Philip. Deci. io l.ea demum, C.de colla. tenent hæredes mobilium in huiusmodi pretio succedere, non verò hæredes immobilium, de quo & nos latiùs diximus in fine, suprà titu. præceden. in iij. quæstio. vbi videbis. Nec obstat d.§.insulam, quia ibi res ipsa cùm legata fuit, noo erat subiecta venditioni, id est, legatarij non tenebaotur eam vendere, sed sponte eius veoditioni consenserunt: ideò & pretiū pro sua quisque portione, quod habituri erant in re, consequi debent:

De eadem re.

hîc verò venditio fit necessariò ex pacto prioris venditionis : ideò pretium censetur eius naturæ, vti erat tempore prioris contractus. Et de hoc habemus consuetudinem expressam c. ccc ij. quod est titu.xxv. §.xij.

178 ¶ QVADRAGESIMOQVINTO idem Molend.d.tit.j.§.xiij.in viij. quæst. hanc
Alia quæstio. quoque speciem tractauit. Vasallus vendidit feudum Titio, ex quo debetur domino ius prælationis vel laudimiorum: dominus autem ipse vendidit feudum dominás eidem Titio cum hoc pacto redimendi, & posteà redemit vi huius pacti: verùm poterit etiam petere laudimia à Titio illius prioris venditionis feudi seruientis, vel etiam illud sibi cedi restituto prætio illius venditionis: an verò id ius laudimiorum, siue prælationis, adeò fuerit confusum in ipso Titio, vt non redintegretur, resoluta venditione posterioris venditionis feudi dominantis? Et quòd redintegretur, faciunt multa à me allegata suprà tit.j.§.j.gl.vij.in verbo, *ou autres choses*, nu. 70. & quod in simili, & seq. & iterum suprà eo.titu.§.ij. nu. 10. tertiò acquisitio, & multis seq. scilicet pignora, seruitutes, actiones non ita confundi & extingui per acquisitiones reuocabiles, quin illis reuocatis etiam redintegrentur, ac in pristinam causam reuocentur. Concludit tamen Molendi. contrarium, vt ibi per eum videre poteris, ne hîc repetam.

179 ¶ QVADRAGESIMOSEXTO, Mæuius vendidit castrum Titio cum pacto reuendendi intra tempora huic rei præstituta: quispiam vasallus huius castri ab alio domino in ius
Alia quæstio. vocatur prætendenti feudum huius vasalli à se teneri: hic Titium illum laudat, qui id defendit aduersus illum actorem sciente Mæuio suo venditore & patiente : tandem Titius succumbit: nunquid ea sententia præiudicabit ipsi Mænio, qui posteà redimit illud castrum vi huius pacti? Quam speciem etiam tractauit idem Molend. in eodem opere & tit.§.xxxj. nu. 30. eodemque vlt. vbi concludit præiudicare, per l.sæpe, §.sed scientibus, ff.de re iudi. ibi eum vide.

180 ¶ QVADRAGESIMOSEPTIMO, Titius nomine Sempronij emit feudum à
Alia quæstio. Caio: posteà verò ex interuallo: (nam si in ipso contractu, nullum in ea re, de qua agimus, relinqueretur dubium, propter ea quæ diximus suprà in ij. quæst. huius glo.) tamē antequàm Sempronius ratam haberet eam emptionem, Titius Caio concedit facultatem redimēdi intra aliquod tēpus: si ex huiusmodi promissione oriatur actio, de quo abundè diximus suprà in xviij. quæst. eiusdem glo. vtrùm Sempronius, qui posteà ratam habet emptionem, obligetur ex illa concessione siue promissione reuendendi? Id certè intelliges ex no. ab Alber. in l.conuentio, in princ. ff.de pigno. dum tractat, an is qui emit nomine alterius, possit ante ratihabitionem rem ipsam alteri obligare in præiudicium illius, cuius nomine emit : & in vtranque partem multa allegat, quæ huic nostræ quæstioni conueniunt: quæ ibi, si libet, videre poteris.

181 ¶ QVADRAGESIMOOCTAVO, an huic emptori, qui scilicet emit cum pacto
Alia quæstio. reuendendi, competat interdictum, quod vi aut clam, & cætera huiusmodi remedia. Breuiter dic competere: vt patet ex l.is qui in puteum, §.penul. & §.vlt. & ibi Alber. ff. quod vi aut clam. & ex multis, quæ diximus suprà in §.ij. præsertim, nu. 34. & hanc partem, & sequen.

182 ¶ QVADRAGESIMONONO, cùm venditor in ius vocasset emptorem, vt ei rem
Alia quæstio. venditam reuenderet ex lege venditionis, emptor autem negasset id conuentum fuisse, vēditor testes affert, qui deponunt de promissione reuendendi sine declaratione certi pretij ipsius reuenditionis: an ex hoc satis erit probatum de huiusmodi promissione? Et respondit Roma. consilio xxx. viso casu, versiculo, quidam autem alius, non satis esse: quia licet (inquit) testes deponant promissionem reuenditionis factam fuisse, non tamen deponunt de quantitate pretij promissi : & sic deficit in eo id, quod substantiale est contractus. Ego verò aliter censeo, per ea quæ diximus supra eodem titul. §.j. in gl.iij. in verbo, *& pour tel pris*, &c. numero 2. & in fine tituli præcedentis, in xviij. quæstione, vbi omnino vide.

FINIS.

TABVLA QVAESTIONVM ET RERVM AD RETRACTVM MVNICIPALEM PRIVATIM PERTINENTIVM

ex ordine huius libri, quem mox sequetur altera ad retractum quoque conuentionalem, etiã priuatim pertinens: & postremò alia generalis rerum vniuersarum.

Omnes inscribuntur duplici numero: primus paginam, secundus numerum denotat.

Titul. I. Præfatio, siue Rubrica.

§. I. Glos. I. Si aucun.

Glos. II. A vendu.

Glos. III. Aucuns biens.

Glos. V. Seruitudes.

Glos. VI. Rentes.

Glos. VII. Ou autres choses censees pour immeubles.

86.nume.113

89 An in pecunia in banchis campsorum posita, ibidem nume.114

90 An in venditione columna domui affixa & rebus similibus, ibid.nu.115.& seq.

91 An in venditione piscium qui sunt in stagno, piscina, viuario: & columbarum qua sunt in columbario: & cuniculorum qui sunt in garenis, quas vocamus.87.nu.117

92 An in venditione domus exemptilis, ibi.nu.118

93 An in vēditione hominis adscriptitij, & animalium addictorum instruendo fundo.28.nu.119

94 Et quid si homo adscriptitius glebam deseruerit, ibid.nu.120

95 An in venditione insularum maris, fluminis, stagni semper fluctuantium, & qua huc & illuc meant & remeant.88.nu 121

96 An maceries, id est, adificij cuiusptiam facti sine camento, siue calce, aut alio genere ferruminis, ibidem nume.122

Glos. VIII. Le parent.

97 BAstardi quos vocamus, an admittantur ad retractum.89 nu.4.& seq.

98 An vero filij legitimi bastardorum admittātur ad retractum rerum à patre aut matre aut eorum consanguineis venditarum.90.nu.7

99 An è diuerso pater & mater filij bastardi aut eorū cōsanguinei admittātur ad retractum rerum ab ipso filio bastardo venditarum, ibid.

100 Quid cùm bastardi matri succedūt, vti nōnunquàm faciunt de iure communi, an admittātur ad retractum rerum vēditarū à matre aut eius consanguineis.91.nu.8

101 An bastardus admittatur ad retractum rerum venditarum à suis filijs legitimis, & è conuerso, ibid.nume.9

102 Et an isti filij & alij legitimè ab illo bastardo descendentes inuicem admittantur, ibid.

103 An legitimatus admittatur ad retractum, ibid. nu 10.11.& 12

104 An è diuerso si vendat, sit locus retractui, ibid. numero 12

105 Vtrùm etiam fœmina qua ex statuto non succedit, admittatur ad retractum, ibid. nu.13.& 92. nume.14.15

106 An adoptiui filij aut alij sola adoptione cōiuncti, ibid.nu.16.& 93.nu.17

107 An ij qui cognitione spirituali nobis sunt cōiuncti ibid.nu.18

108 Monachi caeteriq; religiosi, an admittantur, ibi. nume.19

109 An monasteriū quod quis ingressus est, ibi. n.20

110 Vtrùm autem nouitius intra annū probationis, ibid.nu.21.& seq.vsque ad 40

111 Clericus secularis in quoq; admittatur.98. n.41

112 Vtrùm statutum retractus possit à suo beneficio excludere clericos, ibid.nu.42

113 Ingratus aduersus patrē an possit retrahere rem ab eo venditam.99.nu.44.& seq.

114 Filius exharedatus an etiam possit retrahere res à patre venditas, ijsdem locis.

115 Vtrùm & is qui alias sine ingratitudine & exharedatione tanquam indignus repellitur, admittatur ad retractum, ibid nu. 45

116 Et quid etiam de exharedato iniustè, ibid.

117 Vtrùm autem res ab alijs consanguineis patris venditas. ibid.nu 46

118 Vtrùm & id quod dictum est de ingratitudine procedat, si cōsanguineus ingratus fuit in patrē venditoris nunc mortuum, sed qui viuens conquestus non fuit.100.nu.49

119 Sed & vtrùm haredes ipsius ingrati excludantur, ibidem.

120 Quid autē de eo qui se paterna hareditate sponte sua abstinuit, ibidem nu.50

Glos. IX. Ou lignagier.

121 AN omnes consanguinei etiam remotissimi admittātur ad retractū.106.nu.21 & seq.

122 An & post decimum gradum.107.nu.23.& seq.

123 An banniti admittantur, ibi.nu.2.& seq.

124 An venditor ipse admittatur, ibi.nu 30.& seq.

125 Vtrùm ipse venditor teneatur de euictione, cùm eius consanguineus retrahit 108.nu.34. & seq.

126 Quid si ita statutū esset, ut liceret in alios alienare quàm in consanguineos, an tunc venditor ipse possit retrahere 111.nu.41.& seq.

127 Quid item si ipse venditor vendidit suo consanguineo, qui postea alteri extraneo vendit, an is prior venditor poterit retrahere ab isto extraneo, ibid.nu.43.& seq.

128 Quid denique si à priori emptore cōsanguineus prioris venditoris retrahit, an ab isto cōsanguineo secundo emptore poterit prior venditor retrahere.112.nu. 45

129 Sed si quis primo loco vēdidit extraneo à quo cōsanguineus ipsius venditoris retraxit, & postea alteri extraneo vēdidit, an ille prior vēditor poterit nūc retrahere ab hoc postremo emptore tanquam consanguineus vltimi venditoris, ibid.

130 Sed an filius venditoris nondum mortui possit retrahere, ibid. nu.46

131 Quid autē si vēditor mortuus est, & ei successit filius, aut alius eius cōsanguineus, an & hic hares poterit retrahere, ibi.n.47.& seq.vsq; ad 57

132 Sed quid si pater expressè cōuenit nō venire aduersus venditionem, & se pro euictione eius obligauit, an tunc filius aut alius cōsanguineus eius hares poterit retrahere.114.nu.53.& seq.

133 Quid item si expressim vēditor promisit rem tutam & securam se prastiturum aduersus retractum consanguineorum.115.nu.55

134 Et an tunc teneatur de euictione qua fit ex retractu, ibidem.

135 Quid rursus si promisit simpliciter tradere rem liberam, vacuam, & expeditam, ibid nu.56

136 Et an tunc quoque tenebitur de euictione retractus, ibidem.

137 Sed vtrùm pater venditor tanquam administrator sui filij in sua potestate cōstituti, aut etiā ipse filiusfamil. aut alius ipsius nomine possit retrahere rem ab ipso patre venditam, ibid.nu.58. & seq.vsque ad 74

138 An autem tunc quaratur vsusfructus patri.118. nume.69.in fi.& seq.

187 Duo

187 Duo fratres vendunt rem communem, an vnus possit retrahere ab emptore partẽ alterius. 266. nume.256.& seq.

188 Vtrùm autẽ alius pro cõsanguineo possit huiusmodi oblationem retractus facere sine mandato 167.nu.258.& multis seq.

189 Vtrùm autem teneatur ostendere mãdatum, vt emptor eum teneatur admittere.168.nu.264
Vtrùm autẽ sufficiat ipsum ostẽdere post annũ. Et an satis sit offerre cautionem rati. Et vtrùm requiratur speciale, videbis postea.

190 Et si habuit mandatum, vtrùm id satis sit, si non illud emptori exhibeat, vt ei tempus non currat, ibid.nu.264

191 Si consanguineus venditoris ei assistit tanquam eius aduocatus & cõsiliarius ad ineundas cõuentiones & conficiẽdum instrumentũ, an nihilominus admittetur ad retractum eius rei, ibi.n.277

192 Quid si nõ sponte sua, sed iussu magistratus aduocationem praestiterit.169.nu.271

193 Quid si tanquã procurator ei astitit, aut etiam eius nomine vendidit, ibid.nu.270

194 Quid item si cõsanguineus pupilli vel adulti & eiusdẽ tutor vel curator rem pupilli vẽdidit aut venditioni authoritatem praestitit, an nihilominus poterit retrahere, ibid.nu.271

195 Quid in iudice interponente decretum & rem subhastatam adiudicante, ibid.nu.272

196 Quid de cõsanguineo fideiussore vẽditoris.170. numero 273

197 Si emptor primùm cõfessus est actorem, qui eum in ius vocauit super retractu, esse cõsanguineũ, sed aliter retractum ipsum defendit, & postea videns se alijs defensionibus destitui, negat illum esse consanguineum, nec standum esse ipsius primae confessioni, an audiendus sit & quomodo, ibidem nume.274.& seq.

198 Vtrùm excommunicatus possit venire ad retractum, ibid.nu.276.& seq.

Glos. X. Dedans l'an.

199 SI retractui certũ tempus non sit praestitutũ à statuto vel consuetudine, intra quod tempus debeant venire consanguinei.274.nu.3

200 Et si emptor alteri vendiderit, an idem tempus, an breuius requiratur ad praescriptionem retractus.176.nu.11.& multis seq.

201 Et quid in secundo emptore vniuersali omnium bonorum, ibid.

202 Sed quid si prior emptor possedit aliquo tempore, & secundus alio, quanto tunc tempore praescribetur retractui.178.nu.18.

203 Et cùm nostra cõsuetudo expressim annum retractui statuerit, an post ipsum audiendus sit cõsanguineus, ibid.nu.19

204 Quid autẽ si eo tẽpore elapso emptor denũtiarit cõsanguineo, vt veniret ad retractum, an ei venienti poterit obijcere elapsum annum, ibi. n.20

205 Sed quid si ignorãter idipsum denunciauit, quia nõ putabat tempus trãsactum, ibi. nu.21.& seq.

206 Et si sciẽter id fecerit intra ꝙ tẽpus, postea admittitur cõsanguineus.179.n.249.& multis seq.

207 Et quid si post huiusmodi admissionem illum interpellat, vt veniat intra duos mẽses.180. nu.29

208 An tempus praestitutũ à statuto retractui possit prorogari de cõsensu emptoris, ibi.n.30.& seq.

209 Et an id possit fieri in praeiudicium domini feudalis, ibidem.

210 An autem hoc casu consanguinei ipsius emptoris qui prorogauit, admittãtur ad retractũ eius cessionis, quam is facit post tempus consuetudinis virtute illius prorogationis, ibid.

211 Quid si cùm cõsanguineus dicit emptori velle se retrahere, respõdet emptor, venias toties quoties volueris, ego te admittã. Vtrùm nihilominus debeat cõsanguineus venire intra annum, an & postea possit, & intra quod tẽpus.181.n.33.& seq.

212 Si inter emptorẽ & venditorem oriatur controuersia super re vendita, an interim currat tempus consanguineis.182.nu.36.& seq.

213 Quid etiã si controuersia sit inter emptorem & extraneũ quempiã rem ipsam vendentem, ibid.

214 Sed quid si cõtrouersia sit inter emptorẽ & consanguineũ contendentẽ rem ad se pertinere, an ei interim currat tempus.183.nu.40.& seq.

215 Si res fuit vendita sub cõditione, an ante impletam conditionem currit tempus consanguineo, ibid.nu.44.& multis seq.

216 Quid si ante conditionem impletam emptor rem tradiderit.185.nu.55

217 Quid verò si ipsa traditio facta nõ fuerit in ipso contractu per precarium, aut aliàs, sed seorsum. 186.nume.56

218 Si res fuerit vendita cum pacto legis cõmissoriae vel addictionis in diẽ, à quo tẽpore curret tempus retractus, ibi.nu.58.& in loco ibi allegato.

219 Quid si vendita fuerit cum pacto de reuendẽdo curretne statim tẽpus retractus, an verò post finitum tempus reuendendi tantũ, ibid.nu.59.& latissimè.684.nu.2.& multis seq. vsque ad 84

220 Vtrùm remotiores consanguinei possint cogere ꝓximiores, vt nõ expectato anno retrahãt intra aliquod aliud tẽpus breuius.187.nu.60.& seq.

221 Si venditur res vxoris aut alterius ipsius nomine qui postea ratificat, an tẽpus retractus curret à tempore contractus, an notificationis, ibid. nu.64.& multis seq.

222 Si cõsanguineus obtulit pretium intra annũ, & quia emptor recusat, illum in ius vocat, & antequam lis contestetur, per annũ cessat prosequi, an postea audietur.190.nu.75

223 At si fuerit lis cõtestata, in quãtum tempus perpetuabitur actio retractus, an in alterũ annum tantum, an in decẽ vel viginti annos, an denique in aliud prolixius tẽpus, ibi.nu.76.& multis se.

224 Si quis tanquam procurator consanguinei, cum mandatũ non haberet, faciat oblationem retractus, & post annũ ipse consanguineus ratum habeat, an obtinere debeat tanquam ratihabitio retrotrahatur.193.nu 87.& seq.

225 Quid verò si consanguineus intra annũ id promittat facere, nec tamen aliter facit, nisi post annum, an satis sit.194.nu.91

226 Sed quid si cõsanguineus mãdauerit alteri retrahere promittẽs ratũ se eũ retractũ habiturũ, an tũc necesse erit, vt alter ratũ habeat.195.nu.92

Glos. XI. Et iour.

Glos. XII. venir deuers l'achetur.

Glo. XIII. L'achetur.

Glo.XIIII. Ou equipollent à vente.

Glos. XV. Et les doit declarer &c.

Glos. XVI. Declarer le lignage.

Glos. XVII. Offrant ledict retrayant payer.

Glos. XVIII. Le prix que la chose aura costé.

dem instrumento donat venditori simpliciter vel pro meritis alios centum aureos, an consanguineus vtrosque reddere debeat, an alteros tantum. ibid. nu. 19 & seq.

375 *Si pretiũ venditionis sit mille aureorũ, quorum singuli tẽpore ipsius venditionis xlv. solidis nostris valebãt, mox verò durante anno retractus pretiũ eorũ augetur vel minuitur. Vtrũ horum temporum inspiciendum est. 272. nu. 26*

376 *Quid si pretium siue æstimatio aureorũ eadem est quantum ad vsum, sed tamẽ bonitate intrinseca deteriores facti sunt, quia nõ sunt eius liga, vt nostri vocant. 273. nu. 27*

377 *Quid verò si moneta in cõtractu vẽditionis fuerit æstimata. ibid. nu. 28*

378 *Quid si genus monetæ, qua pretium venditionis est solutũ, postea ante tẽpus retractus aboletur, vtrum nihilominus emptor tenebitur recipere à consanguineo retrahente pretiũ in eo genere monetæ abolita, vel quid agendum sit 115. nu. 29*

379 *Vtrũ audiatur cõsanguineus retrahẽs, qui vult restituere pretium in moneta argẽtea, cum pretium venditionis esset in aurea, aut etiã in eodẽ metallo, sed non eiusdẽ forma. 274. nu. 30. & 31*

380 *Si in venditione non fuerit solutũ integrum pretiũ, sed vel totius vel partis dilatio data est, an cõsanguineus tenebitur nihilominus soluere integrum pretium, ibid. nu. 32. & seq. vsque ad 49*

381 *Sed an saltẽ hoc casu debeat cõsanguineus dare cautionem de soluendo. ibid. nu. 33. & 276. nume. 435. & 277. nu. 44. 45. 46. & 48*

382 *Et cùm solui debet, an solui debeat emptori an venditori. ibid. nu. 48*

383 *Et quid facere debet vt euitet periculũ amissionis retractus & cõsequatur liberationem, ibid.*

384 *Et si ex cõsuetudine cautio requiritur, an sufficit iuratoria. 278. nu. 49*

385 *Vtrùm autẽ emptor post retractum maneat obligatus ad soluendum quod superest pretij venditori. 276. nu. 39. & 277. nu. 48*

386 *Si emptor post vẽditionẽ suppleuit pretiũ, quia pretiũ nõ satis iustũ esse diceretur. 278. nu. 50*

387 *An cõsanguineus teneatur & illud posterius pretiũ, quod supplementi causa datũ est, restituere. ibid. nu. 50. & multis seq. vsque ad nu. 68*

388 *Et quid si id factum est rebus omnibus integris. 208. nume. 60*

389 *Et quid item si non re integra fiat ex sententia iudicis. ibid. nu. 61*

390 *Et an tunc vocandus sit consanguineus. ibid.*

391 *Quid rursum si sine sentẽtia, sed postquam emptor in ius de ea re vocatus est, cũ verè læsio esset vltra dimidium iusti pretij. 281. nu. 62*

392 *Quid deniq; si læsio erat intra dimidium iusti pretij, & alia circa id plurima, ibi. nu. 63. & seq.*

393 *Quid si emptor vltra pretium venditionis ipso contractu mutuauit vẽditori xx. aureos, an & eos debet consanguineus reddere, tanquam contemplatione & gratia vẽditionis mutuatos. 282. nu. 69. & seq.*

394 *Si res vendita fuit centum libris, nec additum est, Parisiensibus, aut Turonensibus, de quibus debet intelligi, vt alteros consanguineus reddat. 383. nume. 73. & seq.*

395 *Et si ad regionem spectatur, vtra spectãda sit, an cõtractus, an eius, in qua res sita est. 244. nu. 75*

396 *An autem credetur contrahentibus qui dicunt de maioribus se intellexisse, & pretium de illis fuisse numeratum, ibid. nu. 76. & seq.*

397 *Si pretiũ integrũ non fuit in venditione numeratũ, sed in cõtractu sine instrumẽto fatetur vẽditor antea se id recepisse ab emptore, an huiuscemodi cõfessioni stabitur in præiudiciũ consanguineorũ, ita scilicet vt nõ admittantur ad retractũ nisi restituto etiam illo pretio sic confesso tantùm, ibid. nu. 78. & multis seq. vsque ad 92*

398 *Quid verò si sit præsumptio fraudis ex quibusdã coniecturis. 288. nu. 85. & 287. nu. 87. 88. & 89*

399 *Sed quid si de numeratione cõstat per schedulã venditoris tantùm. 288. nu. 92. & seq.*

Glos. XIX. Luy deuëment acertené du prix.

400 *VTrum cõsanguineus sit in mora restituẽdi pretij, cuius nondũ certus est, ibid. nu. 1*

401 *Quid autem faciendum est consanguineo ita incerto ne sit in mora, néve ei currat tempus. Et an necesse sit offerre fideiussores, ibid. nume. 2. & 289. nume. 3*

402 *Et quid in consanguineo diuite. ibid. nu. 3*

403 *Vtrùm autem eos in præsentia offerre debet, an verò satis est dicere se paratum eos dare, ibid. nu. 4. & seq.*

Glos. XX. D'or ou d'argent.

404 *AN cõsanguineus offerre debeat aurum aut argentũ non signatum, an numeratam pecuniam. 290. nu. 1. & 2. & 291. nu. 5*

405 *Vtrùm autem necesse sit offerre vtrunq;, scilicet aurũ & argentũ, an verò satis sit alterũ, quando statutum loquitur his verbis copulatiuè,* d'or & d'argent, *vt in multis locis. 290. nu. 3*

406 *Quid si offeratur moneta ærea, nõ aurea, aut argentea, an sufficit, cùm statutũ nostrũ his verbis vtatur,* d'or ou d'argent. *291. n. 4. & multis seq.*

407 *An audiatur consanguineus offerens nummum reprobum. 293. nu. 11. & seq.*

408 *Quid si offerat nummum proba materia, sed nõ legitimi ponderis. 294. nu. 13*

409 *Quid si hũc velit dare pro tanto, quanti valet, ibidem.*

410 *Quid item si offerat nummum & proba materia & legitimi ponderis, sed qui apud nos in vsu non sit, ibid. nu. 14. & seq.*

411 *Quid denique si ea moneta nõ vsualis dari possit alicui campsori, qui aliquid minus daret, an saltem pro tanto teneatur emptor accipere, ibid.*

Glos. XXI. En telle quantité qu'il voudra.

412 *AN satis sit consanguineũ nummũ offerre consideratis his verbis nostræ cõsuetudinis,* en telle quantité. *295. nu. 1 & multis seq.*

413 *Sed quid si consanguineus simul faciat duas vel tres oblationes duarum aut trium diuersarum vẽditionum, an pro omnibus satis erit offerre vnum nummũ. 296. nu. 10. & seq. vsque ad finem. eius glo.*

§. II.

Vtrùm

Gl. VII. Le retrayant en decherroit.

Glos. VIII. Pourueu.

Glos. IX. D'eux recors.

§. IX. Glos. I. A la femme.

Glos. II. A son domicile.

Glos. vltima.

§. X. Glo. I. & vnica.

§. X I. Glos. I. Le plus prochain.

G lo. II. Et preferé auant autres.

Glos. III. Et si plusieurs lignagiers y viennent.

rem

rē habuit à priore vēditore. 416 n.20.22. & seq.

614 Quid denique si eam rem nō habet à primo emptore, aut alio qui ab ipso causam habeat, sed ab alio prorsus extraneo, qui ei vēdidit vt res alienavēdi potest, ibid.nu.20. & 417.nu.23. & 24

615 Vtrùm in ijs omnibus casibus poterit consanguineus restituere pretium primo emptori inuito secundo, ibid.nu 24

616 Si consanguineus euicerit retraxeritq́, à secūdo emptore restituto ei pretio quod ipsemet tradiderat, an poterit ipse secundus emptor alio nomine quàm pretij agere de euictione contra primum, ibid.nu.25

617 Vtrum consanguineus qui primus emptor declarauit alteri se vēdidisse, poterit nihilominus sequi ipsum primum emptorem, ibid.nu.26

618 An conuentione vnius alter liberetur, ibid.

619 Sed quid si post litem contestatam super retractu alteri vendidit, an tunc sententia obtenta à consanguineo poterit mandari executioni aduersus secundum emptorem non vocatum ad id iudicium, ibid.nu.27

620 Si vendita res fuit euicta ab emptore per alium, an ab isto alio poterit consanguineus retrahere. 418.nu.28

Gl. II. Et ne court point le temps.

621 SI primus emptor alteri vendiderit, neque id consanguineo venienti ad retractum declarauerit, an interim currit tempus ipsi consanguineo aduersus secundum emptorem, ibid. numero 1. & multis seq.

Glo. III. & vltima.

622 ETsi eius notitiam postea aliunde habuerit, statimne eum debet conuenire, an alias quādo. 419.nu.1

§. XIIII. Glo. I. Ne soit pas du branchaige.

623 AN admittatur ad retractū consanguineus emptoris non ex ea parte, ex qua res vendita processit. 420.nu.1 le j.

Glos. II. in fi. eius §.

624 SEd an ei praefratur qui coniunctus est ex ea parte, ibid.nu.1.le ij.

625 Si duo fratres ita inter se diuiserūt haereditatē patris & matris, vt vni cedat integra patris haereditas, alteri matris, si vnus eorum eam haereditatem quae sibi cessit vendat, an consanguinei ex ea parte ex qua illa haereditas processit, alij ex altera parte praefrantur, an verò & illi alij admittentur. 424.nu.15

626 Vtrùm cōsanguineus vxoris admittatur ad retractum rei mariti ab ipso vendita, aut propter affinitatem, aut quasi filij communes mariti & vxoris post mortem parentum vendidissent, is admissus fuisset, ibid.nu.16. & seq.

§. XV. Glo. I. Les fruicts.

627 VTrùm in restitutione fructuum, quae fit ab emptore qui litigauit, scilicet à tēpore litis contestatae deducantur impēdia & sumptus facti gratia culturae & colligendorum ipsorū fructuum. 423.nu.1. & multis seq.

628 Quid autem de impensis non ob id factis, sed ad perpetuā rei vtilitatē, an & hae deducantur, an vero tantùm habeāt rei retentionem. 430 nu.24

629 Quid item de impensis factis pro custodia villae siue fundi venditi, ibid.nu.25

630 Quid de bobus emptis pro cultura agri, & postea casu amissis, an ij deducūtur. 431.nu.26

631 Quid veniat appellatione fructuum, ibid.nu.27

632 An autem deducendi sunt non tantùm fructus percepti, sed & percipiendi, ibid.nu.28

633 Quid autē si emptor percepit fructus vberiores ob industriam eius singularem, quam percepisset consanguineus retrahens, an & hos restituere debet, ibid nu. 29

634 Sed vtrùm emptor nō solùm sumptus factos gratia fructuum, sed & pretium suarum operarum in id impensarum deducet, ibid.nu.30

635 Et si emptor restituit integros fructus sine harum impensarum deductione, an eas poterit repetere. 432.nu.31

Glos. II. d. §. XV. Depuis la litiscontestation.

636 EMptor an pendente tempore competēte ad retractum faciat suos fructus perceptos ante ipsum retractum. 432.nu.3

637 A quo tempore debet fructus restituere an oblationis, an citationis, an litiscontestationis. 433. numero 4

638 Et quia dicitur quòd à tempore litiscontestationis, quid si omnibus modis subterfugit, ne litem contestetur. ibid.nu 5.6. & 7

639 Quid si iustam causam habet id faciendi. 434. numero 8

640 Quid item si etiam non subterfugisset, tamen lis non fuisset contestata, obstante alio impedimento. ibid.nu.9.10. & 435.nu.11

641 Quid si consanguineus post litem motam & contestatam triēnio cessauit, an & fructus eius temporis & praecedentis restitui debēt, si is obtinuit gratiā cessationis, id est, peremptionis instantiae. 436 nu.17. & 437.nu.18. & 19

642 Quid de fructibus pendētibus tempore oblationis an & hi ad consanguineum pertineant, & quomodo, ibid.nu. 20

643 Sed quid si lite contestata victus sit emptor, an restituet fructus pendentes tempore litis contestationis integros, nulla habita ratione temporis praecedentis, ibid.nu.21

Glos. III. d. §. XV. Doyuent estre deduits en sort.

644 VTrùm autē fructus percepti post litem contestatam extenuabūt siue minuent pretiū, vt scilicet non teneatur consanguineus reddere nisi id quod residuum erit deductis ipsis fructibus, an verò debeat integrum pretium restituere, antequam ei fiat cessio, & fructus ipsos postea repetere. 438.nu.1.le j.

§. XVI. Glo. II. Sera aquest commun.

645 VTrùm maritus acquirat dimidiam partem rei retractae ab vxore, vt cōsanguinea venditoris, ibid.nu.1.le ij.

sanguineus non veniat, vt scilicet teneatur admittere cessionarium, ibid.

678 *Quid si consanguineus retrahens sit socius bonorum alterius extranei, an huic extraneo acquiretur ex consanguinei retractu. 473. nu. 39. & multis seq.*

679 *Sed quid si de fraude appareret, quia scilicet contracta fuit societas in fraudem retractus, ibidem nu. 25. & seq.*

680 *Vtrùm autem fraus in dubio præsumetur, ibid.*

681 *Sed an soluta societate poterit cõsanguineus retrahere à socio partẽ socio acquisitã. 474. nu. 38*

682 *An ius retractus transeat in extraneum cum vniuersitate, ibid. nu. 41. & seq.*

683 *Quæ autem ratio est, ne id ius retractus extraneo cedi possit. 475. nu. 43. & seq.*

684 *Quæ item sit ratio cõsuetudinis retractus, ibid.*

Glos. II. d. §. XXVI. Non estant du lignage.

685 *IVs retractus an alteri consanguineo cedi possit. 483. nu. 1*

686 *Sed an cedi possit remotiori in præiudiciũ proximioris, ibid. nu. 2. & 3*

687 *Et si ipse consanguineus extraneo cesserit, quod non potest, an nihilominus poterit petere retractum, atque sic aliũ cõsanguineum remotiorem repellere. 484. nu. 5. & multis seq.*

688 *Si consanguineus id ius alteri suo consanguineo cesserit, quod potest, an si iste cui cessit, postea rem alteri vendat, poterit is qui ita cessit, retrahere. 486. nu. 15*

689 *Si hic consanguineus, cui ius cessum est, agit ad retractum ex eo iure cesso sine mentione consanguinitatis, an obtinere debet, ibid. nu. 16*

690 *Vtrùm is q alteri extraneo donauit omnes suos acquæstus præsentes & futuros, possit postea retrahere rẽ à suo cõsanguineo vẽditã, ibi. nu. 17*

§. XXIX. Glos. I. Les ventes, & honneurs.

691 *VTrùm ex vẽditione quæ fuit retracta à cõsanguineo debeãtur laudimia. 494. nu. 1. & tribus seq. & 496. nu. 1*

692 *Sed vtrùm etiam debeantur ex retractu sine redemptione facta à cõsanguineo, tanquam sit altera venditio. 494. 3. & 495. 4*

693 *Quid verò si intra annũ retractus emptor vendit cõsanguineo, sed non tanquam cõsanguineo, sed vt cuilibet alteri, an tunc debẽtur laudimia, ibid. nu. 4. 5. & seq.*

694 *Sed vtrùm hoc casu poterit dominus vti iure prælationis, ibid.*

695 *Vtrùm verò hoc casu consanguineus emptoris poterit redimere ab hoc consanguineo primi venditoris, ibidem.*

Glos. II. d. §. XXIX. Si l'achetur les auoit payées.

696 *SI emptor nõdum soluit laudimia domino, an poterit dominus illũ cogere, vt ea soluat post cessionem factam cõsanguineo venditoris, an verò dominus debet cõsanguineum sequi. 496. numero 1. & seq.*

697 *Sed an saltem potest emptorem in ius vocare ob contractum ab illo non declaratum nec exhibitum ipsi domino intra tempora consuetudinis. 497. nnmero 6*

698 *Si dominus feudi rem emerit aut ab alio emptore iure feudi retraxerit, an si consanguineus ab eo retrahit tenebitur ei soluere laudimia, ibid. numero 9. & 10*

Glos. III. d. § XXIX. Les costs des lettres.

999 *VTrùm consanguineus teneatur emptori refundere impensas instrumentorum venditionis. 497. nu. 1. & 751. nu. 24*

700 *Et an non solùm sumptus ipsorum instrumentorum, sed & alias impensas factas pro recuperatione ipsorum. 498. nu. 2*

701 *Si emptor soluit tributum aut gabellam, quæ ex statuto debetur pro quolibet contractu, an id repetet à consanguineo retrahente, ibid. nu. 1*

702 *Quid tamen si emptor non soluit, quia clericus erat aut aliter priuilegiatus, an tamen repetet, ac si soluisset, ibid. nu. 2. & 3*

703 *An autem consanguineus ipse sit immunis, ne eadem soluat dominis, ibid. nu. 3*

704 *Sed quid si ipse clericus aut aliter priuilegiatus ne solueret, tamen soluit, an & à quo repetet, ibidem numero 4*

705 *Quid verò si dominus donauit, aut remisit emptori laudimia, aut tributũ, quod ei ex statuto debetur, an nihilominus, consanguineus debebit ea emptori reddere, ac si soluisset, ibid. nu. 5. 499. numero 6. & 7*

706 *An emptor qui profert quitantiam, quam vocamus, laudimiorum solutorum domino, tenetur iurare se integra ea soluisse, ibid. nu. 7*

707 *Sed & an consanguineus retrahens debeat restituere quod proxenetis traditum est, ibid. numero 8. & seq.*

708 *Et quid de eo quod datum est vxori venditoris. 500. nume. 11*

709 *Si maritus nomine vxoris & promittẽs eam ratam habituram vendidit fundum ipsius vxoris, quæ postea noluit ratificare, nisi sibi vltra pretiũ contractus aliquid detur. An & consanguineus id restituere tenetur, ibid.*

710 *Et si emptor litem quampiam sustinuit ratione rei venditæ aut iurium ipsius, & vicit aut victus est, an consanguineus teneatur illi refundere sumptus litis, ibid. nu. 12*

711 *Quid si cõsanguineus qui prior obtulerat, litigauit cum emptore dicẽte contractum non esse obnoxium retractui, & obtinuit, deinde alius consanguineus proximior ab eo retrahit, vt potest ex nostra consuetudine, an & hic teneatur sumptus illius litis refundere, ibid. nu. 13*

712 *Sed quid si ipse emptor aliquid dedit proximiori volenti venire ad retractum, ne veniret, an & hoc recuperabit ab alio consanguineo remotiori postea venienti, ibid. nu. 14*

713 *Quid si cum ipse emptor iret ad domũ vẽditoris cõficiendi contractus gratia, vt fortè conuentum*

lis, vt prior illa exusta, ibid. nu. 55. & multis seq.

746 *Quia de re patrimoniali vendita & postea recuperata per restitutionẽ in integrum ex l. ij. C. de rescin. vend. aut alio remedio. 533. nu. 56. & multis seq. vsque ad nu. 70*

747 *Sed quid si quis alteri vẽdiderit huiusmodi restitutionem in integrum, an in ea quoque habebit locum retractus, vt in re patrimoniali. 536. n. 71*

748 *Si fundum vel emphyteusis redit ad dominum ex aliqua causa, an censebitur patrimonialis, ibid. nume. 72. & seq.*

749 *An fundus praescriptus censendus sit patrimonialis, an acquisititius, ibid. nu. 74. & seq.*

750 *Quid de ijs quae vltra terminos fundi patrimonialis vsucapimus. 537. nu. 76*

751 *Quid de horto quem cõparaui causa domus patrimonialis, ibid. nu. 77*

752 *Si vẽditur annuum vectigal super fundo patrimoniali, an in eo erit locus retractui, ac in re patrimoniali vendita, ibid. & nu. 78. & multis seq.*

753 *Quid si venditur generaliter super omnibus bonis. 538. nume. 85*

754 *Quid si quis concedit fundum patrimonialem in emphyteusim vel censum vel aliud vectigal annuum, an id vectigal censendum sit patrimoniale. 539 nume. 86*

755 *Vtrùm fundus patrimonialis occupatus à tyranno, & postea recuperatus maneat patrimonialis, vt prius erat, ibid. nu. 87*

756 *Si ex diuisione facta inter fratres vni fundus patrimonialis, alteri acquisititius adiudicetur, vtrũ hi fundi censeãtur omnino patrimoniales, an acquisititij & pro qua parte, ibi. nu. 88. & se.*

757 *Cùm dubium est, an fundus vẽditus sit patrimonialis, an acquisititius, cuiusmodi in eo dubio iudicandus est. 540. nu. 91. & multis seq.*

758 *Stante cõsuetudine quae in patrimonialibus tantùm admittit retractum, si cõsanguineus agit ad retractum rei venditae simpliciter, nec eam allegat esse patrimonialẽ, vtrùm obtinere an succũbere debeat. 541. nu. 97*

759 *Stante autem cõsuetudine vt etiam in acquaestibus habeat locum retractus, si maritus vendat acquaestus cõmunes sibi & vxori, vt potest, an & quibus consanguineis, & quomodo habeat locum retractus. 542. nu. 104 & seq.*

760 *Sed quid si ambo simul vendãt, ibi. nu. 102. in fi.*

§. XXXIIII. Glos. I. & vnica.

761 V*Trùm retractus habeat locum in simplici datione in emphyteusim, censum vel libellum. 545 nu. 1. & seq.*

762 *Quid si fauore eius cõcessionis detur pecunia, ib.*

§. XXXV. Glos. I. D'estroits droits.

763 R*Etractus an sit stricti iuris. 548. nu. 1. le ij. & multis seq.*

764 *Actio quae competit ad retractum, an sit stricti iuris, an bonae fidei. d. nu. 1*

765 *Retractus an aduersetur aequitati. 549. nu. 4*

766 *Statutum retractus an sit huiusmodi vt ab eius verbis nullo pacto discedendum sit. 553. nu. 23*

Glos. II. d. §. XXXV. Mineurs.

767 A*N tempus retractus currat minoribus. 555 nume. 1. & seq.*

768 *An ipsi hoc casu restituantur. 556. nu. 3. & multis seq. vsque ad 11*

769 *Et si restituãtur intra quoddã tẽpus postquã maiores facti sunt, restitui debẽt. 558. nu. 12. & seq.*

Glos. III. d. §. XXXV. Presens ou absens.

770 V*Trùm tempus retractus currat absentibus, ibid. nu. 1. & 559. nu. 2*

771 *Et quid si cum absentia simul sit verisimilis ignorantia, ibidem.*

772 *Et vtrùm in dubio praesumatur absentia an praesentia, ibid nu. 2*

Glo. IIII. d. §. XXXV. Ignorans.

773 V*Trùm tẽpus retractus currat ignorãtibus, ibid. nu. 1. & multis seq. per totam eam gl.*

774 *Vtrùm autẽ restituantur, per totã eam gl. praesertim verò. 564. nu 26. & 566. nu. 35. & multis seq. maximè. 569. nu. 44. & seq.*

775 *Et an restituãtur aduersus tempus longissimum. 566. nu. 36. & seq.*

776 *Quid si cõsanguineus sibi eam ignorantiã asciuit. 564. nu. 27. & seq.*

777 *Quid si ea ignorantia procedat ex dolo aut facto emptoris. 565. nu. 29. & seq.*

778 *Quid si contractus fuerit simulatus, ibi. nu. 32*

779 *Quid si nõ dolo aut calliditate emptoris, sed alterius obtrusa sit huiusmodi gratia, ibid. nu. 32*

780 *Quid si ignorãtia nõ sit iusta, verisimilis, & probabilis, ibid. nu. 33. & seq.*

781 *Quid si tẽpore quod datur ad restitutionẽ post praescriptionem sit probabilis causa ignorantiae. 565. nu 43*

782 *Et quid si fluxerunt centũ anni semper durante huiusmodi probabili ignorantia, ibid.*

§. XXXVI. Glos. I. Court.

783 V*Trùm ex nostra consuetudine quae simpliciter dicit annum retractus currere à die notificationis, intelligatur non currere ante eam notificationem. 572. nu. 2. & 3*

Glos. II. d. §. XXXVI. Notifiée au greffe.

784 Q*Via ex nostra consuetudine vẽditio debet notificari apud acta curiae, vt currat tempus retractus, quid si emptor in sua notificatione non declarauit verum pretium venditionis, sed aliud maius, an tempus curret cõsanguineo, 573. nu. 1. 2. & 3*

785 *Vtrùm fieri possit per procuratorem, ibid. nu. 4. & multis seq.*

786 *Vtrùm autẽ procurator teneatur ostendere mandatum, ibid. nu. 4. & multis seq.*

787 *An huiusmodi notificatio possit fieri per simplicẽ negotiorum gestorem sine mandato, ibid.*

788 *Et quid si quis emerit nomine alterius, an hanc suam emptionẽ poterit notificare etiã sine man-*

Glos. III. d.§. XXXVI. De la iurisdiction,&c.

Finis primi Tituli.

Ex tit.II.§.I. Glo.VI. Ou ses heritiers.

Gl.VII.d.§.I.Seront preferées.

§.III.d.Tit.II.Glo.I.& vnica.

§.IIII.d.Tit.II.Glo.VI. Consigner.

tium recusante emptore, an satis sit apparere de consignatione ex cõfessione depositarij. 720. n. 16. iunctis praecedentibus a nu. 8

904 *Et quid si cùm cõfessio depositarij appareat testibus, aut aliter fuisse depositum sacculum in quo consanguineus dicebat illud esse pretium. 721. nu. 18. & seq.*

905 *Quid autem si deesset vnus nummus ex pretio in ea consignatione. 722 nu. 23. & multis seq.*

906 *Sed quid si per errorem calculi id omissum fuerit non de industria. 724. nu. 29. & multis seq.*

Glos. VII. d. §. IIII. En main decour.

907 *AN apud iudicem possit fieri huiusmodi consignatio. 727. nu 1. & seq.*

908 *An apud alium & quem, ibid. nu. 3*

909 *An alius cogi possit, ibid.*

910 *Et si quis sponte id munus susceperit, an & sponte poterit se abdicare. 728. nu 5*

911 *An autem hic depositarius poterit petere aliquã mercedem. ibid nu. 6. & duob seq.*

912 *Et si is sit ecclesiasticus, an poterit cogi à iudice seculari id depositum restituere, ibid. nu. 9 & seq.*

913 *An poterit venditor eligere depositarium locupletem. 729. nu. 11*

914 *An satis sit consignare apud mercatorem idoneum, sine iudicis autoritate. ibid.*

915 *An apud ades sacras id fieri poterit, ibid & seq.*

916 *An subueniendum sit mulieri, rustico, militi nõ consignanti. 730. nu. 13. & seq.*

Glos. VIII. d. §. IIII. Ne seront pas, &c.

917 *SI venditor nõ consignauit, ideo retractus cecidit, an si sit intra tempus, poterit iterum offerre & consignare. 732. nu. 1 le 3.*

Glos. IX. d. §. IIII. Reprenoit les choses consignées.

918 *AN venditor qui deposuit, possit depositum repetere, ibid. nu. 1 le ij.*

Glos. X. eiusdem §. IIII. Renoncer audit retraict.

919 *SI vẽditor depositum repetit, an videatur renunciare iuri redimendi. 733 nu. 1*

920 *Quid si depositio non erat necessaria. ibid.*

921 *Si emptor depositum recipiat, an videatur consentire reuenditioni, ibid nu. 2*

922 *Et si minor intra tempora obtulit pretium, & deposuit, & postea recuperauit, an poterit in integrum restitui, ibid. nu. 3*

§. V. eiusdem tit. II. Glos. II. Qui sont escheus.

923 *AN emptor ante redemptionem faciat fructus suos. 734. nu. 1*

924 *Et quid in foro conscientia, ibid. in fi.*

925 *Quid si emptor sit in mora reuendẽdi. 735. nu. 4*

926 *Et quid in pacto restituendi ibid.*

927 *An litis contestatio sit necessaria, vt fructus restitui debeant, ibid. nu. 5. & seq.*

Quid autem in his statutum est legibus Mosaicis, ibidem nu. 6

Glos. III. eiusdem §. V. Que l'arrierage eschoit.

928 *VEnditer emens annuum reditum ex hoc pacto an teneatur soluere reliquias praeteritas, ibid. nu 1. le 3.*

Glos. IIII. eiusdem §. V. Pro rata temporis.

929 *FRuctus pendentes tempore retractus quomodo diuidantur inter emptorem & consanguineum. 736 nu. 1*

930 *An autem reliquia temporis proximè sequentis sint soluenda. 737. nu. 7*

931 *Si nõ multò post venditionem consanguineus retrahit, ita vt emptor nihil aut modicum perceperit ex fructibus, cùm tamẽ multas impensas fecerit gratia fructuum, an eas repetet. 737 nu. 7*

932 *Quid autem de semente facta ab emptore. ibid.*

933 *Si emptor ante retractum fundum locauerat pro certa pensione soluẽda certo tempore, & interim ante id tempus cõsanguineus retrahit, quomodo hac pensio diuidetur, an inspecto tempore fructuum, an alio. 738 nu. 11*

934 *Quid si emptor emit rem fructibus pendentibus & maturis, ita vt continuò post eos percipiat, & sex mensibus post consanguineus venit ad retractum. An emptor vltra illos integros fructus quos in initio percepit, percipiet medietatem fructuum huius anni pro illis sex mensibus, an non, ibidem nu. 11. & seq.*

935 *Si vendita est vinea fructibus iam maturis, impensisq; in eam iam omnino à venditore factis, & cõsanguineus veniat ad retractũ sequenti anno, & eadẽ tempestate fructibus etiã maturis & omnibus impensis eius anni omnino factis ab emptore. An ipse emptor possit petere eas impensas sibi restitui 7 9. nu. 17*

936 *Emptor qui percipit ipsos fructus nondum maturos, an eos, & quomodo restituere debet. 740. numero 18*

937 *Sed quid si magis expediat eos immaturos tollere quàm maturos ibid. nu. 19*

938 *Quid si nõ in fraudẽ immaturos perceperit, nec incommodandi consanguinei gratia, sed vt sibi prosit. quia necessitas cogebat, ibid. nu. 20*

939 *Quid si vtraque causa, & vt sibi prosit, & vt obsit consanguineo ibidem.*

940 *Quid verò si fructus maturitati adeò proximi erant, vt per eorũ immaturam separationem nã infratur minor reditus, aut vtilitas, ibid.*

941 *Si durante anno retractus ante tamen eum quis cõmisit delictum in iurisdictione rei vendita cuius cõdemnatio post retractũ sequuta est. Quis consequetur emolumentum cõdemnationis, An emptor, cuius tempore delictũ est cõmissum, An consanguineus cuius tempore lata est sententia, ibid. nu. 21 & seq.*

942 *Sed quid si sententia lata fuit durante anno retractus, sed exactio post retractum, cuius item ea erit. 741. nu. 26*

943. Quid

FINIS TABVLAE RETRACTVS MVNICIPALIS.

TABVLA RETRACTVS CONVENTIONALIS EX TITVLO II. HVIVS VOLVMINIS.

A A

Eiusdem Tit. II. §. I. Glo. I. Par celuy mesmes contract.

Eiusdem §. I. Glo A tel temps.

76 *Si pactum sit, vt non nisi post aliquod tẽpus possit venditor redimere, an contractus sit illicitus, ibid. nume. 69. & seq.*

77 *An autem id pactum magis sit suspectum, quàm si simpliciter vel intra aliquod tempus possit redimere. 651. nu. 72*

78 *Vtrùm valeat pactum redimendi post triginta annos, ibid. nu. 71*

79 *Quid si pactum sit vt post aliquod tempus emptor reuendat, an possit cogi ante illud tempus reuendere. ibid. nu. 73*

Eiusdem §. I. Glos. II. Et pour tel pris, &c.

80 *SI in pacto reuenditionis nullum est statutum pretium, sed simpliciter dictũ est, vt possit venditor retrahere, an intelligatur de pretio venditionis, an de iusto pretio, an de eo quod ab alio reperiri poterit. 652. nu. 2 le j.*

81 *Et an aliàs intersit cùm reuenditioni appositũ est certum pretium, & cum nullum, ibid.*

82 *Si venditor agit aduersus emptorem, vt ei reuendat, offerens restituere quinquaginta ducatos, quia ita dicit fuisse conuentum, negat autem emptor. Testes venditoris deponunt emptorem promisisse reuendere eodem pretio, quo venditio facta fuerat, vter obtinebit, ibid nu. 3*

Eiusdem §. I. Glos. IIII. Celuy iour.

83 *SI pactum eadem die initum sit, quo cõtractus venditionis, an præsumatur factum incontinenti, siue eodem contextu ibid nu. 1. le ij.*

Eiusdem §. I. Glos. V. In limine contractus.

84 *QVid autem si die sequenti, ibidem numero 1. le iij.*

85 *Vtrum id pactum quod statim post contractum factum est, id est, die ipsa aut sequenti censeatur inesse in ipso contractu, ibidem & multis sequen. vsque ad fi. eius glo.*

86 *Et an verè, an fictè inesse videatur. 658. numero 27. & sequen.*

Eiusdem §. I. Glos. VI. Ou ses heritiers.

87 *VTrùm heredes venditoris admittãtur ad redimendum ex hoc pacto redimendi, ibid. nu. 1*

88 *Quid si de illis mentio facta non fuerit, ibid.*

89 *Quid autem si apposita sit dictio taxatiua, videlicet vt venditor tantùm possit redimere, an tamen & heredes ipsius admittantur, ibid. nume. 2. & seq. vsque ad 12*

90 *Quid si dictum sit, vt ipse venditor, & non alius possit redimere, ibid. nu. 3*

91 *An autẽ per huiusmodi dictiones taxatiuas impediatur vẽditor, ne id ius alteri cedere possit. 661. numero 11. & seq.*

92 *Quid si hæ dictiones apponantur alteri quàm venditori, vt si dictum sit, vt Titius solus possit retrahere rem a me tibi venditam, an tunc hæres ipsius Titij admittetur. 662. nu. 13*

93 *Quid autem si pactum reuendendi ita factum sit, vt venditor cùm voluerit siue cùm petierit, admittetur ad retractum, an tunc admittẽtur heredes illius. ibid nu. 14*

94 *Quid verò si ita dictum sit. Si petierit, ibid.*

95 *Quid item si dictum sit, vt venditor arbitratu suo possit redimere, ibid. nu. 16*

96 *Quid deniq; si dictum sit, vt alius arbitratu suo possit redimere, an tunc ea facultas expiret morte illius, ita scilicet vt ad heredes eius nõ trãseat, ibidem.*

97 *Sed quid si ita dictum sit, si volet vẽditor, ibid.*

98 *Vtrùm autem hæres heredis vẽditoris admittetur ad retrahendũ ex facultate cõcessa ipsi venditori simpliciter, aut ipsi & suis heredibus concessa, ibid. nu. 17. & seq. vsque ad 25*

99 *Sed vtrùm nõ tantùm sui heredes, sed & extranei quoque admittentur. 666. nu. 26*

100 *Vtrùm verò è diuerso hæres emptoris æquè teneatur reuendere vi huius pacti, in quo nulla sit eius mentio, ibid. nu. 27*

101 *Et si hic hæres sit minor, an poterit sine decreto reuendere, ibid. nu. 28*

102 *Si emptor reliquit alteri vsumfructum rei, quã emit sub hoc pacto, an hic vsufructuarius, an hæres emptoris, an vterq; sit cõueniẽdus ab emptore petente reuenditionem, ibid. nu. 29*

103 *Sed vtrum cùm huiusmodi res reuenditur, vsufructuarius vtetur fruetur pretio rei, quod restitutum est, ibid.*

104 *Quid si vnus ex pluribus heredibus venditoris velit partem suam redimere, an sit audiendus. 667. nu 30. & 31*

105 *Et vtrùm hic qui vult redimere partem suam, possit cogere coheredem, vt & suam redimat, ibid. nume. 32*

106 *Sed vtrùm vnus totum possit totum redimere, totum pretium offerendo, ibid nu. 34*

107 *Et quid si hoc casu coheres id cõsentiat, aut repudiet, ibid.*

108 *Et si emptor vnum ad totum admisit, an coheres poterit postea eum qui totum redemit cogere, vt suam sibi partem reuendat. 668. nu. 37*

109 *An autem hic qui totũ redemit teneatur satisdare de dando partem socio, si velit, ibid. nu. 38*

110 *Duo fratres vendiderunt domum sitam Lutetiæ cum pacto reuẽdendi. Postea autem ita bona sua diuidunt, vt omnia & singula Lutetiæ sita, quæ ad eos pertinebãt, alterius maneãt, an ius istud retrahẽdi huic soli concessum videtur, ibi. nu. 39*

111 *Duo in solidum vendũt alteri annuum redditum cum hoc pacto. Postea emptor vnum eorũ pro media parte offerentem admittit, nunquid censeatur eum ab altera parte huius redditus liberasse, ibid. nu. 40*

112 *Quid si emptor qui promisit reuendere, decedit relictis pluribus heredibus, quorum vnus tãtùm possidet rem ita venditam, an ille totum teneatur reuendere, an verò pro portione hereditaria. 669. nu 41. & seq.*

113 *Actio quæ competit ad reuenditionẽ, an sit bonæ fidei, an verò stricti iuris, ibid. nu. 42*

114 *Sed quid si omnes heredes communiter possidẽt rem vẽditã sub hoc pacto, an quilibet in solidum*

Eiusdem §. I. Glos. VII. Seront preferés.

Eiusdem tit. II. §. II. Glos. I. & vnica.

Eiusdem tit. II. §. III. Glos. I. & vnica.

ibidem numero 8

156 *Vtrùm emptor promittens reuendere venditori censeatur rem ipsam in id pignorare, ibid.nu.9. & alio loco ibi citato.*

157 *Si emptor qui rem emit cum hoc pacto eam interim obligauit alteri, vel super eam imposuit seruitutem, an res postea transeat in venditorem redimentem cum illa hypotheca, an libera. 708. nu.10.11.& 12 & 709.nu.13*

158 *Quid si alteri locauit, an venditor qui redemit teneatur stare huic locationi, ibid.nu.13.& seq.*

159 *Quid autem si ea locatio fuerit facta in fraudẽ. 710.nu.17.& trib.seq.*

160 *Si quis vendit fundum cum hoc pacto, ea lege, vt ipse vẽditor cum alteri non venderet, tamen antequàm retrahat, vendit alteri, an eum postea venientem ad retractum possit emptor summouere ob id quòd pacto non steterit.713.nu. 20*

161 *Et quid si venditor postquam in casu præcedẽti alteri vẽdidit, posteà redimit, vtrùm nihilominus obstabit ei dicta exceptio. 711.nu. 22*

162 *Vtrùm emptor durante tempore reuenditionis possit arbores fructiferas aut alias grãdes succidere.712.nu.23.& seq.*

163 *Et quid si huiusmodi grandes arbores sint in fructu, vt quæ solent excidi gratia lignandi.713.numero 25*

164 *Quid si loco excisarum alias substituat. ibidem numero 26*

165 *Quid si fundus ex incisione earum fiat fructuosior, ibid nu.26.& seq.*

166 *Quid si his grãdibus arboribus opus sit ad villæ refectionem, ibid.nu.29*

167 *Quid si aliàs sylua incædua esset inutilis emptori.714.nu.30*

168 *An hoc emptor possit occidere feras viuariorum venditorum.712.nu.23*

169 *Emptor an possit durante hoc pacto formam rei venditæ mutare, saltem reddendo meliorem.713. numreo 28*

170 *Si emptor durante hoc pacto noxiam commisit, ob quam feudo priuatur, an id præiudicet venditori, vt redimere non possit.714.nu.32*

Eiusdem tit.II.§.IIII. Glos. I. En cas de refus.

171 *VEnditor qui vult retrahere ex huiusmodi pacto, an debeat primo loco adire emptorẽ, an verò satis sit adire iudicem.715.nu.1.le 5.*

Eiusdem §.IIII. Glos.II. Faire son offre.

172 *VTrùm necesse sit integrum pretium offerre, cum primùm fit oblatio, an verò satis est offerre nummum quempiam realiter, & offerre perficere integrum pretium, vt in cõtractu proximitatis, ibid.nu.1.le 4.*

173 *Si res vendita fuit centũ ducatis, ea lege, vt venditor possit retrahere restitutis etiam ducatis, & interim vsus eorũ à principe abolitus est, an poterit alia moneta vsualis eorũ loco offerre, ib.n.2*

174 *An autem aliàs vẽditor possit offerre monetam non vsualem, ibidem.*

175 *Sed & an monetam reprobam, ibid.*

176 *Et an denique monetam probam quidem illam, sed non legitimi ponderis, saltem pro tanto, quanti valet, ibid.*

Eiusdem §.IIII. Glos.III. De tout le sort principal.

177 *EMptor an teneatur reuendere non oblato prius pretio, ibid.nu.1 le iij.*

Eiusdem §.IIII. des arrierages.

178 *EMptor an teneatur sortẽ recipere, & reuendere sine vsuris siue reliquiis, ibi.nu. 1.le iiij.*

179 *An verò & sine eo quod interest.716.nu.2*

Eiusdem §.IIII.Glos. V. Bailler adiournement.

180 *COram quo iudice emptor conueniendus est pro reuenditione, ibid.nu.1.le j.*

Eiusdem §.IIII. Glos.VI. Conseigner.

181 *AN sufficit vẽditori valenti retrahere ex hoc pacto, offerre pretiũ sine consignatione & depositione, ibi.nu.1 & 2.& 717.nu.3.& 4*

182 *An in venditorem oblatione facta retrãsferatur dominium ipso iure, ibid.nu.3*

183 *Quia in ea cõsuetudine dicitur, emptorem teneri ad restitutionem fructuũ, vtrùm hæredes eius etiam tenebuntur restituere fructus, antequam eis fides facta fuerit de pacto reuenditionis, ibid. nume.5.6.& 7.*

184 *Vtrùm satis sit eum in cuius manibus depositio pretij debet fieri, confiteri se pretium recepisse in depositum, si aliter non constat de numeratione. 718.nu.8.& seq.vsque ad 16*

185 *Et quid si vltra confessionem depositarij aliter constet depositum fuisse marsupium, in quo venditor dicebat esse pretium.721.nu.18. & seq.*

186 *Sed si in ea depositione desit vnus nũmus ex integro pretio, an vitiabitur depositio. 722. nu.23. & multis seq.*

187 *Quid autem si omissus sit is nummus nõ de industria, sed errore calculi.724.nu.29 & seq.*

188 *Si pretium à vẽditore cõsignatum & depositum perijt, quia princeps idipsum accepit, aut aliter, cui perijt, an ipsi venditori, an emptori.125. nume.34*

189 *Sed vtrùm depositarius à quo princeps ipse accepit, liberetur.726.nu 35.*

190 *Quo autem tempore debet fieri hæc depositio, ibid.nume.36*

191 *Vtrùm sufficiat oblationem & interpellationem in hoc casu fieri ante tempus præstitutum reuenditioni, etiam si citatio non fiat, ibid.nu.37*

192 *Vtrùm in hoc casu pacti reuenditioni tẽpus censeatur appositum causa limitandæ obligationis, an verò differendæ solutionis, ibid.*

Eiusdem §.IIII.Glos. VII. En main de court.

193 *VTrùm cõsignatio & depositio, quæ hoc casu & alijs requiritur, possit fieri apud iudicẽ*

232 Quid

Eiusdem §. V. Glos. V. Par sa main.

Eiusdem §. V. Gl. VI. Supposé qu'il n'en ait iouy par an & par iour.

Eiusdem tit. II. §. VI. Glo. I. Le sort & prix, &c.

Eiusdem tit. II. §. VI. Glos. II. Les loyaux coustemens.

Eiusdem tit. II. §. VII. Glo. I. Reparations necessaires.

Eiusdem titu. II. Finis.

337 Si

venditoris dicant promissionem factam fuisse, nec deponant de quantitate pretij, an satis sit, vt venditor obtineat, ibid. nu. 182

His annectendas duximus alias quæstiones ad hũc retractum conuentionalem pertinentes erutas è primo titulo retractus Municipalis ex ordine eiusdem tituli primi.

Tit. I. §. I. Glo. VII. Ou autres choses censées pour immeubles.

365 *SI vsufructuarius emerit proprietatem cum pacto de reuendendo, an reuenditione facta emptor recuperet vsumfructum, an verè ipsum perdat. 74. nu. 62*

Eiusdem tit. I. §. I. Glo. XII. Venir par deuers l'acheteur.

366 *VTrùm venditor qui vult retrahere, teneatur suo periculo deferre pretium ad domum emptoris. 220. nu. 2*

367 *Quid autem si semel detulerat, sed emptor recusauit, & in ius vocatus victus est, ideo iterũ venditor defert, & à latronibus spoliatur, cuius id erit periculo, ibid.*

Eiusdem tit. I. Glo. XIII. L'acheteur.

368 *SI emptor sit pupillus, aut etiam emptor mortuus reliquit pupillum, infantem, minorem, furiosum heredem, quomodo isti sunt conueniendi. 225. nu 14. & seq. vsque ad 25*

369 *Vtrùm autem interim currit tempus præstitutũ reuenditioni, ipsi venditori. 227. nu. 21*

370 *Et si pupillus citetur sine autoritate tutoris, an tunc saltem id tempus interrumpatur, ibid.*

371 *Verùm autem ne currat, adeũdus sit iudex, ibi.*

372 *An verò satis sit offerre tutoribus vel curatoribus, ibid. nu 22. & seq.*

373 *Et si ipsis pupillis vel adultis oblatio facta sit, cum autoritate tutorum vel curatorum, & cum his lis fuerit contestata, an postea soli tutores vel curatores poterũt adesse iudicio, vt sit satis eosdem citari ad productionem testium & alia id genus, ibid. nu. 24*

374 *Vtrùm è diuerso pupillus vel adultus sine tutore vel curatore possint offerre emptori, ibid. numero 25. & seq.*

375 *Et si sint plures tutores vel curatores infantiũ, adultorum, furiosorum, an satis sit vni offerre. 228. numero 27*

376 *Sed quid si tutela vel curatela in multos tutores vel curatores per prouincias vel aliàs sit diuisa, ibi.*

377 *Quid item si quis verus tutor sit, nõ tamẽ gerit tutelã, an hic possit facere oblationem retractus, & an ei fieri, ibid.*

378 *Quid verò si plures sint emptores, an satis sit vni offerre, ibid. nu. 28. & seq.*

379 *An satis sit offerre procuratori speciali, vel generali cum libera. 229. nu. 31*

380 *An procuratori ad lites etiã cũ libera, ibi. nu. 33*

381 *Et an coniuncta persona. 230. nu. 34*

382 *Et an prælato capituli, aut alterius vniuersitatis, vel syndico, ibid. nu. 36*

Eiusdem tit. I. §. I. Glo. XVIII. Le prix que la chose, &c.

383 *SI cum hoc pacto fuerit res vendita certo pretio, ita vt quod pluris res valet, donet vendens emptori, vtrum venditor redimens teneatur soluere illud certum pretium tantùm, an & pretium illius pluris valoris, vel quid aliud sit dicendum. 268. nu. 11. & multis seq.*

384 *Quid si è diuerso is qui emit, donat eodẽ cõtractu quidpiã venditori, an ipse venditor redimẽs ex hoc pacto teneatur etiam reddere id quod ita donatum est. 270. nu. 19. & multis seq.*

385 *Si pretiũ aureorũ sit auctum, aut minutum post venditionem, cuius temporis valor inspiciendus est, venditionis ne, an retractus. 272. nu. 26*

386 *Quid autem si pretium non sit diminutum vel auctum, tamen aurei bonitate intrinseca facti sunt deteriores. 273. nu. 27.*

387 *Vtrùm autem venditor volens redimere possit inuito venditore restituere monetam argẽteam pro aurea, aut etiam argenteam, sed nõ eiusdem forma. 274. nu. 30. & seq.*

388 *Si emptor vltra pretiũ emptionis mutuauit venditori certam summam, an & venditor redimẽs teneatur eandem soluere, antequã emptor eum recipiat ad retractum. 282. nu. 69. & 2. seq.*

389 *Quid si res vendita sit decem libris simpliciter sine adiectione Parisiensium vel Turonensiũ, & venditor offerat Turonenses, emptor petat Parisienses. 283. nu. 73. & seq.*

390 *Et si cõsuetudo regionis spectãda sit, an regionis cõtractus, an eius, in qua res sita est. 284. nu. 75*

Eiusdem tit. I. §. III. Gl. III. A payer.

391 *VTrùm audiatur venditor qui vult retrahere, si velit compẽsare debitum quodpiam cum pretio. 314. nu. 1*

392 *An verò debeat id declarare ante tempus præstitutum restitutioni pretij, ne cadat retractu. 315. & 316. nu. 8. & seq.*

393 *Vtrùm autem ob id adeundus sit iudex, an verò & extra iudicium id opponi possit, ibi. nu. 10*

394 *Et si continuè probare non possit debitum, intra quod tempus id facere debet, ibid. nu. 11. & 12*

395 *Et an audiatur, si velit deferre iuramẽtum emptori, & quomodo, d. nu. 12*

396 *Vtrùm autẽ nõ tantùm propriũ venditoris debitoris, sed alterius creditoris emptoris, à quo ius & cessionẽ habuit, cõpensare potest. 317. nu. 13*

Eiusdem tit. I. §. IX. Glos. vltima.

397 *VTrùm emptor volẽs redimere ex pacto reuendẽdi possit suam oblationẽ facere apud acta iudicis, eãdémque notificari facere emptori. 376. nu. 1. & multis seq.*

398 *An & possit primo loco offerre procuratori emptoris. 378. nu. 7*

399 *Et quid si emptor abest, ibid. nu. 8*

400 *An autem absente domino sit primùm facienda procuratori, an ad domum emptoris, ibid. nu. 9*

401 *Quid verò si fiat procuratori emptoris, ipso emptore non ignorante, ibid. nu. 10*

402 Et

438 Et

FINIS TABVLAE RETRACTVS CONVETIONALIS.

ALTERA TABVLA
ALPHABETICA EADEMQVE GENERALIS OMNIVM RERVM ET MATERIARVM HIC TRACTATARVM.

nisi

possit

Con

Dict

Exce

Famis

vasall

Filius

Gabe

Quid

Minor

At

Sed

San

Statu

vsque

Vendere

Et an

Vtero

F I N I S.

